

*MASTER
NEGATIVE
NO. 91-80129-2*

MICROFILMED 1993

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States - Title 17, United States Code - concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that the photocopy or other reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR: PAUSANIAS

TITLE: DESCRIPTIO
GRAECIAE....

PLACE: LIPSIAE

DATE: 1881-83

Master Negative #

91-80129-2

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

880.8
TP1

Descriptio Graeciae. 1881

Pausanias.

...Descriptio Graeciae, recognovit Joannes Hen-
ricus Christianus Schubart ... Lipsiae,
sumptibus et typis B.G. Teubneri, 1881-83.

2 v. 18 cm. (Bibliotheca scriptorum Grae-
corum et Latinorum Teubneriana)

88P28
IE81

Another copy.

340596

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm

REDUCTION RATIO: 11x

IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 7-6-53 INITIALS ny

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

VOLUME 1

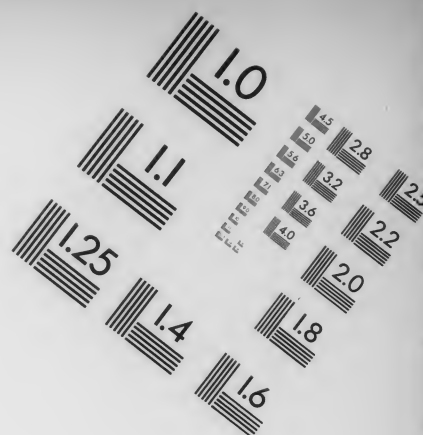
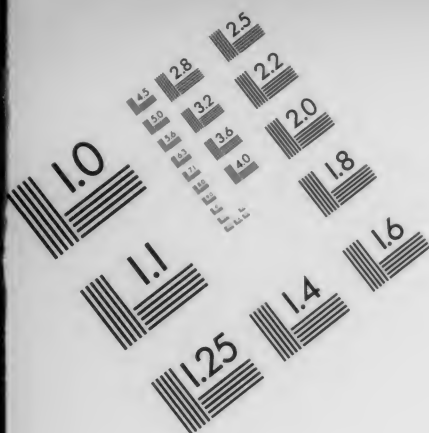

AIIM

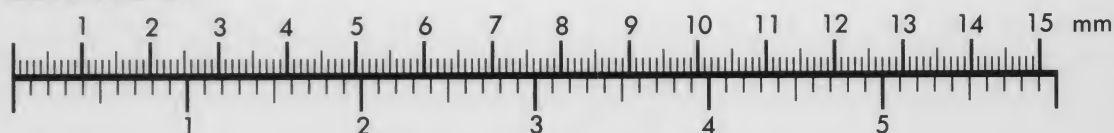
Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

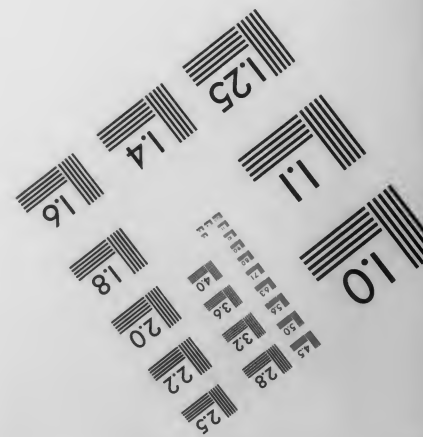
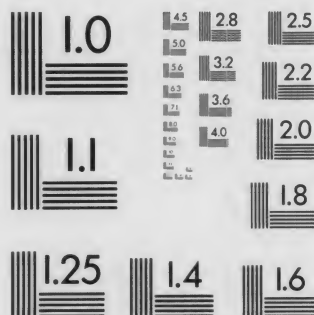
301/587-8202

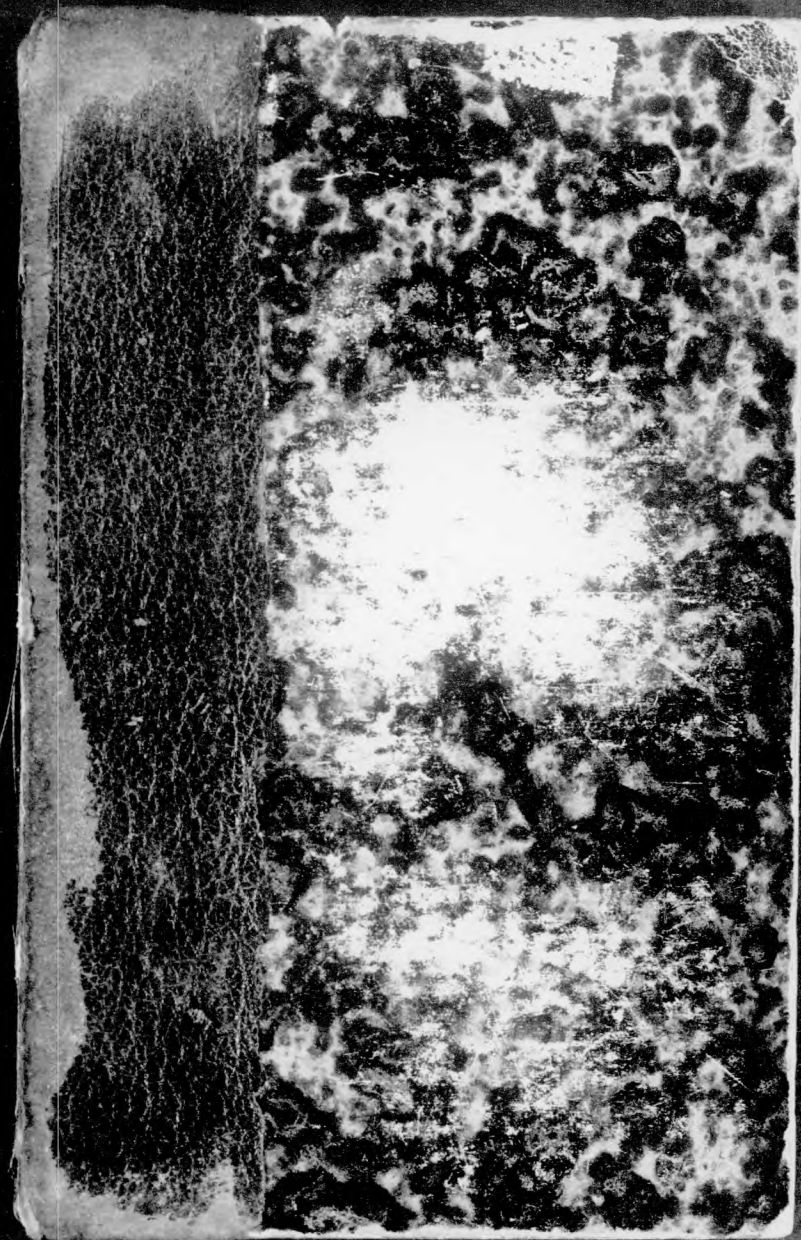
Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

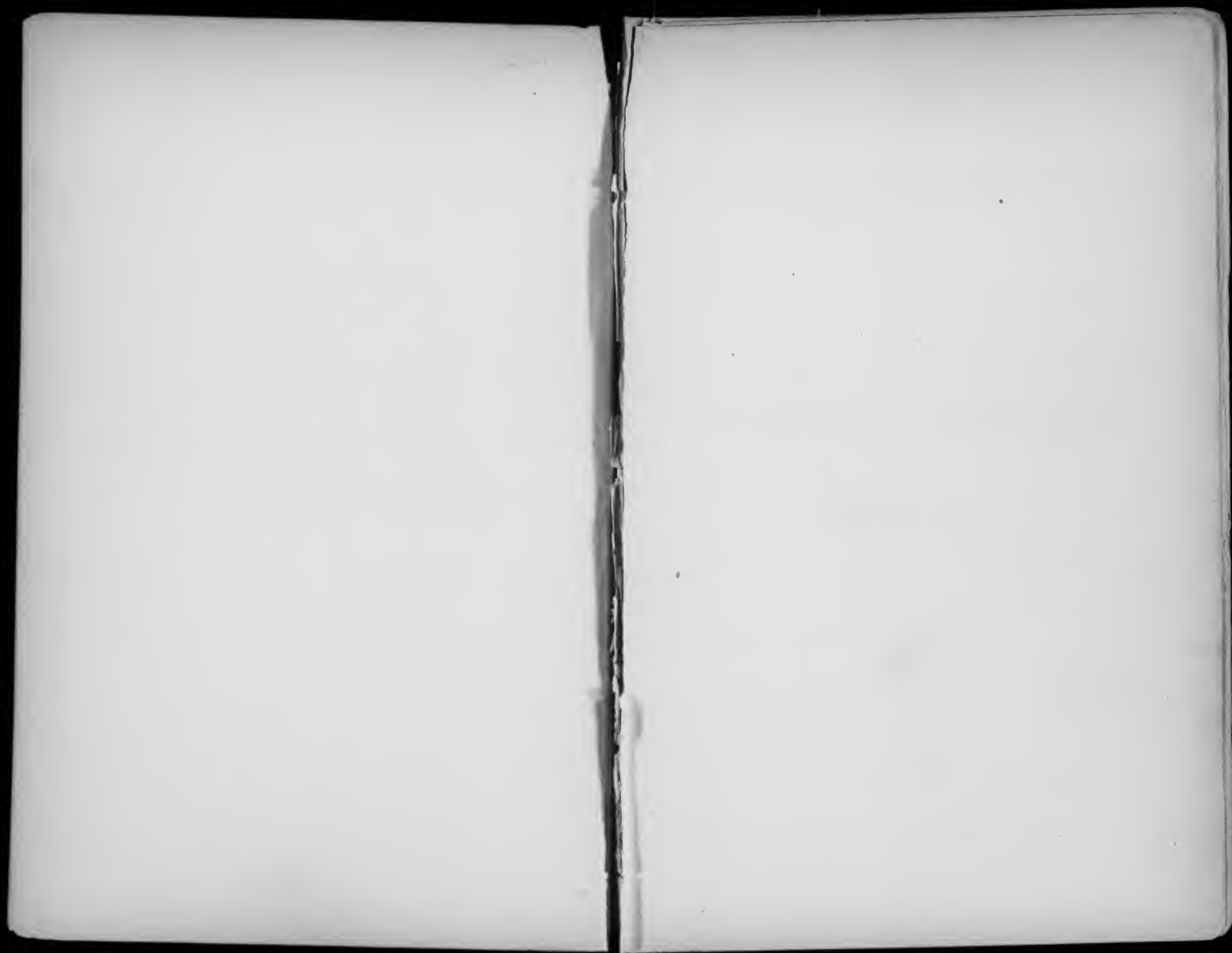
880.8

TPI

Columbia University
in the City of New York

LIBRARY

PAUSANIAE^s
DESCRIPTIO GRAECIAE.

RECOGNOVIT

JOANNES HENRICUS CHRISTIANUS SCHUBART.

VOLUMEN PRIMUM.

L I P S I A E
SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXXI.

973687

CAROLO FRIDERICO HERMANN

AMICITIAE ERGO PER PLUS QUAM SEX LUSTRA CONTINUATAE

D. D. D.

EDITOR.

81235

183687 Stechert. 2072

PRAEFATIO.

Liber I.

I, 1. Πτολεμαίου omittunt codices; addunt edd. recce. — 3. ἀρχαιότατον Spengel; ἀρχαιότερον edd. codd. — 4. ἡρώων [καὶ] παίδων? — II, 4. ὅσοις τι ὑπῆρχεν [ὡς τις λόγος] ἐς δόξαν Kayser*); uncas omittunt reliqui. — 5. Ἀπόλλων τε scripsi cum Mo Vt Lab Pabed; Ἀπόλλωνός τε edd. cum codd. quibusdam. — III, 3. θεοὺς τοὺς δώδεκα; articulum ego adieci. — IV, 5. ἐς τὴν νῦν Γαλατῖαν αὐτοὺς ἐλαύνουσιν ἀπὸ θαλάσσης SW (i. e. editio Schubarto-Walziana) Dind. e coniectura Siebelisii. Nondum restitutus est locus. — 6. γῆν [τὴν] Τρωάδα; articulum om. Va SW Dind. — V, 3. Κέρροπα δὲ καὶ Πανδίονα Dind. e coni. Siebel.; Κέρρ. δὲ ἡ Πανδ. edd. rell. codd. Mox ἔσχηκεν — μετώκησεν restitui corruptam, fortasse lacunosam codicum lectionem; quod editiones habent ἔσχηκε, καὶ ὅσπερον ἄλλος, ὃς μετώκησεν Musuri est interpolatio. — VI, 6. Πτολεμαίου καὶ ναυμαχίᾳ αὐτῆς et mox ἐπολιόρχει ὁ Δημήτριος; cf. Z. f. A. 1846. p. 195. — IX, 7. Κολοφωνίων θρηνηῖσαι τὴν ἄλωσιν correxi; Κολοφώνιον edd. codd. — 8. ἐπηρείᾳ correxit Siebel., ἐπήρειαν codd., et addita praepositione (ἐς, ἐπ', κατ', πρὸς) alii. — X, 2. Νεστίων καὶ Μακεδόνων, quod habent codd. edd., plane ineptum est; delenda est copula; de Macedonibus Nestiis conf. Strab. lib. VII. fr. 35. p. 84. Kram. et VII, 7, 4. p. 498. A. 323. C. 61. Kram. 3. ἐπὶ τῷ * * * βουλευῖσαι λέγουσιν; optimorum codicum restitui lectionem, lacunam indicans; alii ἐπιβουλευῖσαι λέγουσιν; alii ἐπιβουλεύσαι sine λέγουσιν. — XII, 4. ἀνδρῶν χρείας reposui e coniectura;

*) Commentario critico perpetuo Pausaniam illustravit, et plurima egregie emendavit Kayser in Zeitschrift f. d. Alterthumswissenschaft (Z. f. A.) inde ab anno 1848 p. 495; quod semel moneo. Quid de codicum classibus eorumque auctoritate mihi videatur exposui in Z. f. A. 1853. p. 385 seqq.

idem invenit Emperius *), probavit Schneidewin.; *ἀνδρ. χεῖρας* edd. codd. In sequentibus praestare videtur *θεασάμενος* δὲ ἢ *πεπυσμένος*. — 5. Post *θάλασσαν οἱ πολλοὶ* excidit aliquid. — XIII, 5. Pro *κατέστησαν*, quod habent codd. edd., scripsi *κατέστη* et virgulam posui post *Ἀκροτάτου*, qua mutatione lacunae suspicio amovetur. Deinceps τοῦ ἐν *Λεύκτροις* scripsi; τοῖς ἐν *Λεύκτροις* FaLa; τῆς ἐν *Λευκτρ.* edd. et tell. codd. — 9. τῶν καλουμένων *Αἰακιδῶν* τριῶν ingeniose coniecit Dind. — XIV, 3. καὶ ὅποσα ἐξήγ. — *Ιερόν*; verba corrupta. — XV, 3. *Μαλὶν Τελευταῖον* (s. *τελευταῖοι* cum Clav. Siebel. Dind.) δὲ τῆς γραφῆς ἐνθα (s. ἡ) εἰσὶν οἱ μαχεσάμενοι *Μαραθῶνι, Βοιωτῶν οἱ Πλάταιαν* et mox *παρ' ἀμφοτέρων τὰ ἐς τὸ ἔργον*. — XVI, 2. Τοῖς βασιλεῦσιν e ditlographia ortum videtur; aptam certe interpretationem vix admittit; sensus postulat τοῖς στρατιώταις vel aliud verbum huic simile. Minus placet Lachmanni τοῖς ἐθέλουσι. — XVII, 2. Praestat τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῇ ἀσπίδι. Quomodo in hac descriptione Pausaniam erroris reum agere potuerint interpretes haud satis possum mirari; τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς referendum esse non ad templum quod Olympiae, sed ad id quod Athenis erat (v. c. 18, 6.), manifeste demonstrat additum σφίσιν in πεποίητο δέ σφισιν. In sequentibus cancellis circumscripsi articulum ante *Λαπιθῶν*, eiiciendum nisi eiusdem soloeicismi plura apud Pausaniam occurrerent exempla; cf. 5, 18, 4. 10, 22, 10. et quod simile est 4, 29, 1. — XVIII, 9. ἑκατόν εἰσι κίονες scripsi (v. Z. f. A. 1840. p. 606 seq.) propter seq. καὶ ἐνταῦθα ἑκατόν, et propter Pausaniae usum constantem, quo in numeris compositis a minori adscendit ad maiorem; probant correcturam Kayser et Dind. praef. p. XXII; ἑκατόν εἴκοσι κίονες codd. edd. In seqq. distinxī post κίονες et δὲ expunxi post πεποίηται; post λῆθου distinguunt reliqui. Deinceps καὶ οἰκήματα — κεκοσμημένον — ἐς αὐτό scripsi; καὶ οἰκήματα — κεκοσμημένα — ἐς αὐτό codd. et edd., quae tamen ἐς αὐτά, praeter antiquiores. — XIX, 1. ἐς τὸν ὄροφον scripsi; codd. edd. praepositionem ante ὑψηλότερον collocant; cf. Z. f. A. 1840. p. 608; Dind. praef. XXXIII. malit ἡ σφισι παρήγε τὸν ὄροφον. — 2. Ἀφροδίτης τῆς ἐν Κήποις e coniectura; Ἀφροδίτης ἐν τοῖς Κήποις codd. edd.; deinde ἐν ὀλίγοις Kuhn.; ἐν λόγοις codd. edd. — XX, 1. Ἔστι δὲ ὁδός — εἰργασμένα; locus nondum sanatus. Mox ὁμολογεῖν μὲν φασιν

*) Emperius, Opuscula philologica, ed. F. G. Schneidewin. Götting. 1847. p. 341 seqq.; ubi multi Pausaniae loci corriguntur.

οἱ δ' ἐραστὴν διδόναι μὲν κατεπεῖν codd.; ὁμολογεῖν μὲν φασὶ διδόναι οἱ ἐραστὴν ὄντα, κατεπεῖν edd.; Bekkerus restituit οἶα, reliqua ego mutavi. — 3. scribendum est *γεγραμμένα ἐστί*. — XXI, 2. τὴν δὲ εἰκόνα κ. τ. λ. Quod olim proposui πολλῶν τε in ordinem recepi; πολλῶν τε edd. codd.; praeterea καὶ, quod omittunt MVn Pe Ag Lab, circumscripsi. Cf. de hoc loco Westermann Memoria Ernesti p. 7, Kayser Z. f. A. 1848. p. 501. Dindorf. praef. Pausan. p. III seq., Wieseler Götting. gel. Anz. 1848. p. 1220—51, Welcker Alte Denkm. I, 466. Mihi nondum displicent quae proposui Z. f. A. 1840. p. 610 seq. — XXII, 6. Διομήδης ἦν κ. τ. λ. Intactum reliqui locum lacunosum; καὶ Ὀδυσσεὺς ab interpolatore profectum est; ὁ μὲν ... ὁ δὲ, nomine utroque in loco omissio, repugnat usui Pausaniae. — 7. τῶν δὲ γραφῶν e coniectura; ἐτι δὲ τῶν γραφῶν G. Hermann, SW. Dind.; ἐπὶ δὲ τῶν γραφῶν codd.; ἐπι est correctura ad seq. ἐξελεξάμην. — XXIII, 9. Inter Κριτίας (quam formam apud Pausaniam tueor) et Οἰνοβίω lacunam latere suspicatur Bergk. — XXIV, 3. Σπουδαιων δαίμων, nomen vexatum. Ἰουδαίων δαίμ. C. O. Müller, laudatus a Franzio (Berl. Jahrb. f. wiss. Kr. 1841. p. 226.) et a Dind. praef. p. XXXV; ὁ Βονταδῶν δαίμ. Gerhard (Zwei Minerven, p. 11. Schneidew. Philolog. III, 759 seqq. Ueber Agathodaemon in Abh. d. Berl. Akad. 1847. 2. p. 488. not. 53.); Ἰππονδαίων s. Ἰππονδαῖος δαίμ. (quidni Ἐπονδ. δαίμ.?) Mercklin in Archäol. Zeitung IX. N. 32. Verba πεποίηται δὲ usque ἀναφανῶν Ποσειδῶν aptius collocari segmento 5. post ὑπὲρ τῆς γῆς recte observat C. F. Hermann. Non uno loco verba, versus, sententiae per incuriam omissae, deinceps margini adscriptae in locum ineptum se insinuarunt maximasque turbas procrearunt. — 6. Post Ἀριμασποῖς addidi articulum. — 7. καὶ Νίκην ὅσον τε τεσσάρων πηχῶν, ἐν δὲ τῇ (ἐτέρᾳ) χειρὶ δόρυ ἔχει scripsi; sic certe loquitur Pausanias; cf. v. g. 5, 22, 3; ὅσον τε emendavit Porson.; codd. τε ὅσον et Νίκη. Haud improbat coniecturam meam Franzius (Berl. Jahrb. f. wiss. Kr. 1841. p. 222.). Eodem fere redit Kayseri restitutio καὶ Νίκη ὅσον τε τεσσάρων πηχῶν, ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ χειρὶ δόρυ ἔχει; eiusdem vero neque rationem neque interpretationem probo. Aliam mecum communicavi coniecturam C. F. Hermann: καὶ Νίκη ... ἐν τῇ χειρὶ, ἐν δὲ τῇ δόρῳ ἔχει. — XXV, 4. Fortasse Θηβαίων ἡρημωμένην et 7. ἀποδειξάμενος. — XXVII, 5. in εντος latet vatis nomen. — XXVIII, 2. χωρὶς δὲ ἡ e correctura Bekkeri, probata a Dind.; χωρὶς δὲ γε codd. edd. Mox

inserui μάχην cum Clav. Bekk. SW Dind.; possis etiam τὰ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος, sine μάχην. — 3. Acarnaniae nomen Dindorfo etiam displicuit, nec E. Curtio (Rhein. Mus. 8, 137.) probatum est; at quod ipse proposuit Ἀρκαδίαν expedire difficultatem minus videtur. — 4. ἐν σπηλαίῳ — πεμφθείη; restitui codicum lectionem, indicavi lacunam; ἐν σπηλαίῳ καὶ Πανός. Κρεούση... νομίζουσι. περὶ δὲ τοῦ Πανός φασιν ὡς πεμφθείη edd. e Musuri interpolatione. — 8. Ὅποσα δὲ ἐπὶ τοῖς φονεῦσιν ἔστιν, πρῶτον μὲν τὸ ἐπὶ Παλλαδίου καλοῦσιν, οὗ τοῖς ἀποκτείνουσιν... C. F. Hermann (Philologus III, 518.). Equidem malim: Ὅποσα δὲ ἐπὶ τοῖς φονεῦσιν, ἔστιν ἄλλα· καὶ ἐπὶ Παλλαδίῳ καλουμένη τοῖς ἀποκτείνουσιν.. — XXIX, 2. Pro Σαπφούς legendum esse Πάμφῳ collato Pausaniae loco 8, 35, 7. haud improbabilis A. Heckeri est coniectura; cf. Schneidewin. Philolog. 5, 429. — 4. μνήματα Ἀθηναίους C. F. Hermann; μνήμα Ἀθ. codd. edd. — 7. καὶ Ἀθηναῖοι parum placet; in sequentibus scripsi ἀνδρῶν μνήματα; codd. edd. ὀνόματα. Deinde διὰ τοῦ Μαϊάνδρου ἐτάφισαν, καὶ οἱ e coniectura; διὰ τοῦ Μαϊάνδρου. Ἐτάφισαν δὲ καὶ οἱ codd. edd. — XXXI, 1. καὶ βωμός, copulam sepsi. — XXXIII, 1. ἀπέχει τῇ μὲν corruptum. — 7. ἐπεὶ μὴδὲ Σμυρναίους correxi; ἐπειδὴ δὲ codd. edd.; deinde ἔχει scripsi cum La; ἔχειν codd. rell. et edd.; περὰ οἱ δὲ ὕστερον correxit Kayser; περὰ οἶδα ὕστερον codd. edd.; porro ἐπὶ τῷ ἐρᾷν reposui suadente Siebel.; ἐπὶ τοῖς ἐρᾷν codd. edd. Mox inter λέγουσιν et Αἴθαν expunxi Ἑλληνες, idque reposui inter ταῦτα et Δία, ubi codd. edd. habent Ἑλένης. Illud Ἑλληνες margini adscriptum tanquam correctura ad Ἑλένης in locum alienum irrepsit totumque sensum turbavit. — 8. πεποίημεν Ἑλένην Clav. Siebel.; μὲν addit Bekker, eumque secuti SW Dind.; praeter necessitatem; πεποίηται Ἑλ. codd. — XXXIV, 2. ἀλλ' ἐνθα (ἧ) ἔστιν? — 4. σπλάγχνα ἱερῶν e coniectura; ἱερῶν codd. edd. — XXXV, 2. Ἀσκληπιάδου C. F. Hermann; Ἀσκητιάδου vix sanum. — XXXVII, 2. Δήμερ' ὧ (ἧ)? τότε πρῶτον Meineke Vindic. Strab. p. 45. Placet. — XXXVIII, 8. μὲν παρ' Ἑλευθερεῦσιν? Mox Ἑλευθεραῖς τὸ ἐφ' ἡμῶν scribendum videtur. — XXXIX, 6. Σκίρωνα (Σκίρον codd.) συνοικήσαι codd., quod recepi indicata lacuna; τοῦτον inserunt edd. — XLI, 5. εἶναι βουλόμενος codd.; εἶναι βουλομένοις C. F. Hermann. Mox εἶγε Θησεύς ἦν Kayser; εἶγε Θησ. μὲν codd. edd. — 7. θάψαι αὐτῇ (ταύτῃ) e coniectura; αὐτὴν codd. edd.; deinde expunxi ἐνταῦθα

post ἀποθανοῦσαν cum codd. — XLII, 3. Distinxi post κολοσσός, post Αἰγυπταίς Dind.; neutro loco edd. rell. Sequentia conformavi ad Dindorfii (praef. p. IV.) sententiam; variant codd. edd. inter καλουμένας. εἶδον ἔτι καθήμενον, καλουμ. ἔστι γὰρ ἔτι καθήμε., καλουμένας ἔστι γὰρ καθήμενον. Deinde ἡχοῦν scripsi cum Le-tronne, Dind., coll. Alciph. Ep. 2, 4. Lucian. Philops. c. 33.; ἡλείοι s. ἡλείον codd. Mox οὐ τοῦτο — Καμβύσης ex Emperii emendatione; ἀγαλμα ἦν. ἤκουσα δὲ ἥδη κ. Σ. φαμ. εἶναι τοῦτο τὸ ἀγαλμα, ὃ Καμβύσης edd. — 7. ἄγειν quod melioris notae libri omitunt, sinistra est interpolatio; ἄγουσι potius post ἀνὰ πᾶν ἔτος a sequente λέγουσι absorptum videtur. — XLIII, 1. ἱερὸν, ὃ Ἀγαμέμνων edd. — XLIV, 1. κατὰ δὴ τι; e more Pausaniae adieci τι; in sequentibus ἀθλητῶν Ὀλύμπια edd. codd. Ad rem cf. Böckh Corp. Inscr. n. 1050. — 2. Ἀπόλλωνα ὀνομάζουσι Καρικόν C. F. Hermann. Placet. — 3. οὐ μεγάλη Μινώα· ἐνταῦθα correxit Siebel., recipit Dind.; οὐ μεγάλη. Μίνως ἐνταῦθα codd. et edd. rell. — 6. τὴν δὲ ὀνομαζομένην ἀπὸ Σκίρωνος καὶ ἐς τὸδε Σκιρώνην, Σκίρωνος ἦν κα Curtius Peloponn. I, p. 26. n. 7. Locum impeditus. — 7. οὐ τὸ θεῖον αἴτιον οὐ γενέσθαι retinui lectionem a SW Dind. receptam, quamvis mihi non probatam; variant codd.; lectionem receptam solus habet Vb (at οὐ γενέσθαι); οὐ τὸ θεῖον A M Va NR (in M. ὃν supra versum); ὃ τὸ θεῖον Lab Pc Ag Vn (in Vn οὐ super ὃ); ὃν γενέσθαι codd., nisi quod ὃν habent VaLa; nondum sanus est locus. — 9. κατὰ δὴ τι scripsi ex usu constanti Pausaniae; κατὰ τι δὴ codd. edd.

Liber II.

I, 3. Θησεύς κατὰ τὸ ἐπὶ τῇ τούτῃ; Locum perditē corruptum simulque lacunosum e lectione codicis Lb (non La) dedi, ad quam melioris notae codices plerique adlidunt, lacuna etiam in mstis indicata. Quod libri quidam Πιτυοκάμπτην, et editiones Φαιὰν ὕν offerunt, ab interpolatione vel coniectura profectum est. Lectio laevigata, quae e SW in editionem Dind. immigravit, ἐνταῦθα τραφήναι φασὶ Φαιὰν κατὰ τὰ ἐπὶ τῇ ὕν καὶ τὸν λεγόμενον Πιτυοκάμπτην· καὶ Θησεύς ἐς αὐτὸν ἔστιν ἔργον, Hasii est coniectura. — 7. τῷ ναφὶ δὲ ὄντι μέγεθος οὐ μέλζονι quid sit, haud facile quis dixerit; post μέλζονι hiare sermo videtur. — 8. Verba ταύταις καὶ ἐτέρωθι — Ἀλκμαίωνι quam sint inepta dici non potest; καὶ

ante ἐτέρωθεν apte sensu caret; post ἀναθέντας lacuna latere, ποιμαίνεσιν vel omnino corruptum, vel e verborum fragmentis conflatum videtur. — II, 1. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος? — 7. ἴσα τῷ θεῷ (i. e. Baccho) σέβειν; male Dind. articulum expunxit; cf. praef. p. XVI. — IV, 7. καὶ στήλη uncis notavi; lectionis varietatem contemplanti haud erit improbabile, ad sequens καὶ αὐτῇ extitisse casu nescio quo lectionem καὶ στήλη; haec margini adscripta et loco alieno in ordinem recepta turbavit orationem. Alio modo restituere locum conatus est Kayser. Idem recte observavit, inter καὶ et Δήμητρος inserendum esse articulum; secutus sum. — V, 8. Pro Χρυσόροθι malim Χρυσόροθ. — VII, 4. Fortasse ἀνείσιν ἐκ πηγῆς; cf. 10, 32, 7. — 7. τοὺς inter ἀνθρώπους et ἐν inserui suasore Dind. — 5. συμβαλόντες e coniectura; συμβαλόντι codd. edd. Mox 6. τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις, partim (τῶν) cum La, partim e coniectura; idem voluit Dind.; τὸν ἐν τοῖς φρουρίοις edd. et rell. codd. — X, 1. Ὀνόματα dittographia ad sequens ὀνομάζοντες, verumque nomen expulsum est. — 4. * * δὲ αὐτοῦ ἄλλος — ἱερός scripsi cum Dind., qui tamen post αὐτοῦ retinuit δὲ inter uncas; ἄλλος — ἱερός invenit etiam Spengel (Comment. gratulat. ad Fr. Creuzer. p. 7.). Lacuna fortasse nihil aliud hausit quam πλησίον. Mox τοῖς δὲ ἄλλοις καθέστηκεν ὁρᾶν ἀπὸ τῆς ἐσόδου, vel simile quid? — 5. τοὺς μηρούς (θύονσι δὲ πλὴν ὧν τὰλλα) ἀρκεύθου Bekker, priora cum PcAg, δὲ post τὰλλα expunxit e coniectura; meam lectionem habent edd. rell. et MVabLab. — XI, 1. Inter αὐτὸν et βωμός lacunam indicavi cum MPcAgLb, quam sinistra interpolatione edd. et rell. codd. explent vocabulo κατέκασσε; quo expuncto Dind. coniicit κεραννοὶ θεὸς (imo ὁ θεός). Propter lacunam in codd. indicatam, propter orationem abruptam et quum tempus praesens κεραννοὶ minus aptum videatur satius duxi asteriscos ponere. — 6. Non displicet οἰκέται τοῦ Θεοῦ; idem probat Curtius Pelop. II, 586. n. 65. — 7. Ἄκειον scripsi cum RAgPeLb; cf. Böckh Corp. Inscr. I, n. 511. et Addenda p. 914 seq.; Ἀέσιον edd. cum codd. rell. — XIII, 4. Reposui τοὺς οἰκέτας cum edd. antiquioribus et MVabLa; τοὺς ἱκέτας edd. recentiores et PcAgLb; deinde malui cum Bekkero retinere lectionem codicum AgLabPacDvb. ἐπεὶ τῆς γε Ἡρας, ad quam adludunt etiam VaVt, ἐπεὶ γε τῆς Ἡρας, quamvis suspectam, quam recipere coniecturam editionum rece. Ἐπειτα τῆς Ἡρας minime probabilem. — 5. Post παῖδος pro distinctione maxima posui minimam, ita ut in

praecedentibus subintelligatur τὸ μὲν. Deinde οὐκ ἔχων dictum est ex usu Pausaniae. — XIV, 1. Sensu flagitante ἐκείνων ἐστὶ μίμησις dedi; ἐκείνων ἐστὶν ἐς μίμησιν (i. e. μίμησιν^{is}) codd. edd. cf. 8, 31, 7. — XV, 5. καὶ τὸν Ἰναχον ποταμόν circumscribunt Siebel. SW. Dind.; non necessarium; praecedens τοῦτον δὲ ad Phoroneum referri potest. — XVI, 4. Ἀκουσίλῳ scripsi; Ἀκουσίλῳ Porson. Bekker. SW. Dind.; ἀκοῦσαι λόγον, ἀκοῦσι λόγον, ἀκουσίλογον codd. — 5. τὰ ἐν Τίρυνδι; articulum adieci, ut scriptum est 9, 36, 5. — 7. Post Αἰγισθος edd. (inter uncas Bekker) habent καὶ Ἡλέκτρας; expunxi cum MVaPcAgVtLb, lacunam indicans. — XVII, 2. αὐτῇ στεφάνους dedi volente Bekker., αὐτῆς στεφάνους codd. edd. — 7. ὅτε ὁ λῦχος πρώτον στεφανωμάτων Spengel, qui praelerea πρώτον τῶν στεφ. malit; πρὸ τῶν στεφ. codd.; ὁ πρὸ τῶν στεφ. Sylb. Siebel. SW. Dind. — XIX, 7. Multa sunt quae in hoc segmento offendant; quum medela non succurrat Bekkerum secutus servavi codicum lectionem βόθρος, πεποιημένα — ἔχων; Siebel. βάθρον, πεποιημένην — ἔχον; SW. Dind. θρόνος, πεποιημένην ἔχων. Deinceps cum codd. κίονας ἐκ * * Διὸς scripsi, indicans hiatum; unus cod. καὶ Διὸς, quod probant Sieb. Bekk. SW. Dind., unus (?) ἐς Διὸς. Deinde ξόανον codd. et antiquae edd.; ξόανα edd. rece. praeter Bekk. — XXII, 9. Καπανεία Dind. Bergk; Καπανία s. καπινία MVaPaRLa; καπινία edd. et rell. codd. — XXIII, 2. ὅψει πειναδράστου MPcAgLb; excidit versus; τὴν Ἀδράστου edd. et rell. codd. — XXIV, 5. καὶ [πρὸς] Ἀρκαδίας? — XXV, 2. αὐτόθεν dedi; αὐτόθι codd. edd. — 3. Malim ἐκινεῖται τῆς πηγῆς. cf. 8, 41, 10. — 10. Σανυσελάτων ἐπὶ Ἰνάχον κτλ. verba corrupta, fortasse lacera. — XXVI, 1. κατ' αὐτὴν γεν. τ. πόλιν e coniectura; κατὰ ταύτην γ. τ. π. codd. edd. — 9. Βαλακραις Meincke ad Steph. Byz. p. 244. Mox οὐ καθεστηκός? — XXVII, 1. καθὰ καὶ ἐπὶ Δήλῳ τῇ νήσῳ τὸ αὐτὸ νομίζουσι? — 4. ἱππους — εἰκοσι, nondum inventa est medela huius loci. — 5. πολὺ δὴ τι ὑπερῆκε Bekker; probat Dind.; πολὺ δὴ τι καὶ ὑπερῆκε (i. e. ὑπερῆκε^{re}) codd. edd. — XXVIII, 1. οἱ λοιποὶ εἰ τοὺς μεγάλους medelam adhuc expectant. — 3. Ἀργαῖω Lb; Ἀργαῖω rell. — XXIX, 1. Ἀρτέμιδος ἐστὶν ἄλλος e Siebelisii coniectura; nisi fortasse in praecedentibus malis ναὸς δὲ. In Allg. Lit. Zeit. 1839. p. 249. hiare sermonem suspicatur Siebelis. ἄγαλμα codd. duo; ἄλσος edd. et rell. codd. Mox Ἀθηναίαν τὴν ἐν, articulum adieci volente Dind. — 5. καὶ ἀνέ-

λαβον μὲν ἐν πλούτῳ δὲ καὶ δυνάμει; — XXXI, 6. καὶ ὁ Σαμίσις; articulus vel delendus, vel post Σαμίσις transponendus, vel ὁ παρὰ Σαμίσις scribendum videtur. — XXXII, 7. ὁρέων codd. edd. — 10. ἐπονομάζουσι τοῦτο codd. edd. — XXXIV, 4. οὐ γὰρ ἂν ποτε? — 12. ὥς ἐστὶν εἰρημένον ἤδη μοι Preller et Spengel; ὥς ἐτι εἰ μὲν ἂν ἤδη μοι τὸ Lb; ὥς ἐτι εἰμὲν ἀνήδημοι Pc; ὥς ἐτι εἰμὲν ἂν εἶδη μοι το Ag, et similiter alii codd.; ὥς ἐτι εἰμὲν οἱ δῆμοι, τὸ edd. — XXXVI, 4. Ἀσινάτα voluit Bekk.; Ἀσίνη vel Ἀσίνα codd. — 7. Λερναία VabLab et fortasse plures; Λερναία rell. — XXXVII, 2. ἕτερος δ' ἐν ναῶ; — XXXVIII, 5. ἡπειρον * * αὐτῆς χωρίον scripsi, lacunam indicans, cum codd. omnibus (αὐτῶν Pc); ἡπειρον Θυρέα χωρίον edd. ex interpolatione Musuri.

Liber III.

I, 8. ἐπὶ παντὶ τὰ scripsi, ut 5, 25, 3. 7, 9, 6. 8, 7, 5. 8, 51, 4.; ἐπὶ πάντα τὰ codd. et pleraeque edd.; ἐπὶπαν τὰ Dind. e coniectura Bekkeri. — II, 4. Ἐθνη δὲ ὁ Λυκούργος? — III, 3. ἄξια λόγον Exc. Palat. Siebel. SW. Dind.; ἀξιόλογα codd. omnes et rell. edd. — 4. ἐν τῇ γῇ placet. — IV, 2. θεῶν [τε] τῶν ἐν Ἐλευσίνι? — 4. εἶχετο pro εἴλετο Valcken. Bekk. SW. Dind. — 6. ἐκ τε ἡρώος (i. e. Argi, τοῦ ἡρώος?) ὁμοῦ? — V, 4. τὰ ante ἐναντία circumscripti; nunquam in hac elocutione articulum addit Pausanias. — 8. Verba ὡσαύτως δὲ καὶ Ἀθηναίους sepsi, utpote glossema prorsus ineptum. — VIII, 1. De lacuna in capitis initio v. SW. T. II. p. XI. Kayser. Franz (Berl. Jahrb. 1841. p. 218.). Mox ἐπιφανεστέρα ἐς τὰς νίκας οὐδεμία ἐστὶν αὐτῆς Spengel; ἐς τὰς νίκας (δίκας Va) ὡδή ἐστὶν αὐτῆς VabLa; ὡδή in marg. Vt; ὧν ἡ ἐπιφανεστέρα ἐς τὰς νίκας ἐστὶν αὐτῆς (quaedam αὐτῇ) edd. — 9. γεγονὸς μὲν ἐκεῖ; latet corruptela; ἐκεῖν minus nunc placet, propter Plutarch. Lysandr. c. 22. Agesil. 3. Xenoph. h. gr. 3, 3, 3. cf. Kayser. — 10. αἴτιος — γενέσθαι; etiam haec corrupta sunt; Agesilai nomen inserui cum edd. recec. ; fortasse Pausanias scripsit αἴτιος δὲ .. Λύσανδρος ἐγένετο Ἀγησιλάῳ συσπεύδων, quod correxit scilicet librarius. — IX, 2. κατακλυθέντος Camerar.; cf. 2, 5, 5.; κατακλυθέντος, κατακλυσθέντος codd. edd. — 3. Ἀριστομηλίδας Keil Analect. p. 236. coll. 8, 47. 6. — 6. διδάσιν ἀρχοντα εἶναι καὶ τῶν νεῶν αὐτῶν scribendum, quo deducit corrupta codicum lectio αὐτῶν; cf. 10, 34, 2. ib. not. in SW. — XI, 1. ἀφηγήσεως, ἃ ἕκαστοι scripsi; ἀφηγήσεων

ὧν (i. e. ἀφηγήσεως) ἃ ἕκαστοι MVaPcAgLb; ἀφηγήσεως ὧν ἕκ. e Porsoni coniectura edd. recec.; ἀφηγήσεων ὧν ἕκ. edd. antiqq. — 4. τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο Ἀγρουστος κατὰ γλῶσσαν δύν. ? — 6. Praestat πέντε ἀγῶνας πολέμου, ut §. 7. — 8. ἐξ Ἰσθμοῦ; inepta haec verba reddidi Pausaniae, e corrupto Herodoti libro (9, 35.) ea transscribenti; om. Sylb. Bekk. SW. Dind.; uncis notat Siebel.; in ἐκ τοῦ σεισμοῦ mutat A. Hecker (in Schneidew. Philolog. 5. p. 458.) post multos alios. — XII, 2. εὐρέθη; [καὶ] ὥς ego distinxī et scripsi; εὐρέθη, καὶ ὥς rell. — 5. Τυνδάρεω παῖδας AVbLa; Τυνδάρεω παῖδα PcAgMVaLb et edd. post Bekkerum. In sequentibus lacuna latet, quam indicavi cum Bekkero; Sieb. SW. Dind. Ταυραρίον includunt. — 6. Etiam hic locus laborat; κατὰ τοῦτο om. MAGPcLb; iidemουλευσαμένους habent; βουλευσάμενοι VabLa. — 9. μετὰ γε αὐτῶν e Bekkeri coniectura; μετὰ δὲ αὐτῶν codd.; μετὰ δὲ αὐτῶν edd. — XIII, 5. εἴη ὁ Κάριος dedi; εἴη καὶ Κάριον. Bekk. MVaPcAgLb; εἴη Κάριον. rell. — XIV, 1. τὰ δὲ ὁστά — ὑπέμειναν. Locus procul dubio corruptus. Pausanias scripsisse videtur: ἀνελομένον ἐκ Θερμοπυλῶν Πανσανίον τοῦ Πλειστοδάνκτος τοῦ Πανσανίου. — 3. ἐγένοντο οἱ νῆκαι? — 4. Λεανδρίδης VaLa; probat Meineke; Λαιανδρίδης rell. — XVI, 5. κατὰ τὸν ἔλαιον τὸν κῦφον Meineke, quod placet prae reliquis; adludit πάγκυφος in arce Athenarum. — 8. Scripsi Καππαδόκαι οἱ; quod codd. et edd. antiqq. habent Καππαδόκες καὶ οἱ nihil aliud est quam Καππαδόκες οἱ; SW. Dind. Καππαδόκες οἱ. — 9. καὶ οἱ ἐκ Μεσσίας? — XVII, 9. καὶ δὴ καὶ ἐς Φιγαλίαν? — XVIII, 11. ὄντα quod om. Lb, alio loco alii collocant, est correctura ad συνοικήσαντα, ut legunt libri quidam. — 13. πεποιήται τῶν ἔργων τὸ ἐς et postea Ἀναξίς scripsi, volente Dind.; πεπ. τάξις τῶν ἔργων τῶν ἐς edd. codd.; τάξις (i. e. ναξίς) est correctura ad Ἀναξίς, quod habent codd. — XIX, 5. καὶ τὰ ἐς τὸ ἄνθος Löscher; ἡ τὰ ἐς τὸ ἄνθος codd. edd. — 6. ἄγαλμα notavi Kayserum secutus. — 7. τοῦτό ἐστιν ἐν ἀριστέρεσσιν ex vestigiis codicum; τοῦτό ἐστι μὲν ἀρ. s. τοῦτο μὲν ἐστὶν ἐν ἀρ. codd. meliores. Deinde τῆς ὁδοῦ τὸ ἄγαλμα, καὶ τοὺς codd. Librarii distinguentes post ἄγαλμα addebant καὶ; equidem cum Bekkero, qui καὶ mutat in δέ, aliisque distingo post ὁδοῦ, deleo καὶ, et post τὸ insero δ'; quod voluit etiam Koraes; ὁδοῦ, τὸ ἄγ. δὲ καὶ τοὺς Dind. — XX, 4. Θύειν post οἶδα delendum videtur. — 7. Λέριον,

Δερεάτιδος scribo cum codd. optimis; *Δέδδιον*, *Δεδδιάντιδος* edd.; contra litteram geminam non pugno. — 8. *Ἀθηνᾶς Παρείας*; vix genuinum cognomen; conieci olim *Ἀρείας*, nunc magis placet *Πραείας*, a Prace dedicante. — 9. Post πολὺν indicavi lacunam; edd. recec. οὐ uncis includunt, medela vix salutifera. — XXI, 1. Inter εἶναι et τὰ expunxi καί, volente Buttmanno; uncis notant Bekk. SW. Dind. — 2. καὶ ἡ μετὰ τοῦτο codd. edd. Deinde τε καὶ ἐς Γύθιον scripsi; τε ἐς Γύθ. codd.; δὲ ἐς Γύθ. Bekk. SW. Dind. — 4. ἡ κόμη — διήκουσα restitui codicum lectionem mutilam; καλουμένη om. MVApcAg; ἡ κόμη καλουμένη Κροκταί· ἥς ἡ λιθοτομία edd. Sequentia alii aliter restituere conati sunt; fortasse οὐ διήκουσα interpretatio ad οὐ συνεχῆς locusque sic scribendus est: ἡ λιθοτομία οὐδεμία μὲν πέτρα συνεχῆς, λίθοι δὲ. — 5. ἀποτραπεῖσιν e codd. restitui; ἀποτραπεῖς e Siebel. coniectura Bekk. SW. Dind. Frequentissima apud Pausaniam sunt haec anacolutha, quum in eiusmodi elocutionibus omnes casus absolute ponere videatur. Sic v. g. προελθόντι ... ὀνομάζουσι 3, 20, 2; ἐπανελθόντων ... ἦξεις 2, 25, 9; προελθόντων ... ἀφ᾽ ἧ 8, 20, 1; διαβάντων ... ἔστιν 3, 25, 1; ἰόντι ... προελθόντι ... ἄγει 8, 13, 4; ἐκτραπέντα ἔστιν ανευρεῖν 1, 44, 2; ὁδεύσαντι ... ὄψει 5, 6, 4; διαβάντα ... ἔστιν 4, 33, 4; ἰόντων ... ἔστιν 4, 33, 6, 7; ἰόντι ... σε ἐκδέξεται 8, 28, 1. — 8. *Κάρνειος* Facius, Dind.; *Καρνίας* codd. et rell. edd. — XXII, 13. *Ἥτιδος* δ' ἐρεῖται Curtius Pelop. II, p. 329. n. 74. — XXIII, 2. Imo ἄνθρωποι περιουκοῦσιν οὐ πολλοί. „Une côte élevée et aride“ appellat Buillon-Boblaye. — XXIV, 2. Προῖξ ponit alius numerus, fortasse ἐξήκοντα s. ἑκατὸν substituendus est. Deinceps ἐν δὲ αὐτοῖς σπήλαιον scribendum videtur; γήθαιον MVA; στήθαιον AVbLab; στήθεον PcAg. — 7. παρὰ Λαῶν scripsi; παρὰ Λακεδαιμονίων codd. edd. Ad rem cf. Eckhel Doctr. Num. II, 285. Mionnet Descr. d. méd. II, 227. — XXV, 1. κατ' αὐτὸν dedi; καὶ τοῦτον codd.; κατὰ τοῦτον edd. Deinde inter ἀρχαῖον et ἀποτέρω excidisse aliquid videtur. „Vult dicere: esse ibi antiquum Jovis templum et aram Jovis, sed illud ab hoc paulo remotius esse.“ Siebel. Si re vera hoc dicere voluit Pausanias, sententiam ineptam non potuit exprmere ineptius. — 3. σπανίζοιεν τ' ἄν codd. edd.; τ' om. Bekker. — 4. ναὸς εἰκασμένος σπηλαίῳ habet quod displiceat; sensus et sequens διὰ τοῦ σπηλαίου et lectio codicis M. εἰκασμένον deducere videntur ad ναὸ εἰκασμένον σπηλαίων. — 7. τὸν παιδί? — 9. ἄκρα Ταινάρου; latet corruptela. Aliter sentit Curtius Pelop. II, 326. n. 66. — XXVI, 1

Cum Dind. Creuzero probavi Camerarii, Sylburgii, correcturam *Πασιφᾶνης*, *Πασιφᾶν* pro *Παφῆς*, *Παφῆ*. Deinceps plenius distincti post ηδύ, cum omnibus codicibus reposui *ἐπίκλησις* pro editionum *ἐπίκλησιν*, reliqua intacta servavi. In SW. Dind. inter *ἐπίκλησιν* et καὶ οὐ lacuna indicatur. — 4. Ubique *Δεῦκτρα* scripsi; semel *Δεῦκτρον* edd. codd. — 5. τὰ δὲ φύλλα τῶ ἡρι ἀπὸ τῶν δένδρων πίπτοντα; ubi tandem verno tempore ex arboribus folia decidunt? Num fortasse τὰ ἀπὸ τ. δένδρ. πίπτοντα, ita ut τῶ ἡρι cum seqq. οὐκ ἂν ὑπὸ κ. τ. ἔ. copulari possit? — 10. αὐτὸς οἶδα, volente Siebel.; αὐτοῖς οἶδα codd. edd. — 11. ἔστιν ἐν dedi cum codd. omnibus; deinceps post *Κλαίας* (*Καλαθίας*?) delevi *ἐρὸν* a codicibus melioris notae omnibus omissum, et indicavi lacunam; ἔστιν, καὶ ἐν editiones.

Liber IV.

I, 5. *Κολαῖνον* scribendum videtur, quod voluerunt Siebel. et C. O. Müller Encycl. Halens. s. n. Eleusinen p. 274. n. 83. — 7. τελετῶν δὲ καὶ ὀργῶν? — 9. καὶ ἐς τὸν Λύκον τὰ τε ἄλλα scripsi; τὰ post καὶ habent codd. edd.; utroque loco Dind. — III, 5. ἀλλὰ γῆς μὲν Ἀριστοδήμου παισὶ ξηρᾶς scripsi; ἀλλὰ τοῖς μὲν κ. τ. ἔ. edd. codd. Legit nimirum librarius ἀλλὰ τῆς μὲν κτλ., quod sua sponte in ἀλλὰ τοῖς μὲν etc. depravatum est. — 9. εὐσεβείας δὲ ἐς πλεόν? Nunquam aliter Pausanias. Deinceps ἀνέντων Kayser; ἀνευ τῶν codd. edd. — V, 4. πρὸ τε δὴ dedi; πρὸ δὲ δὴ codd. edd. Mox malim σφισι τὴν πρὸς Ἀπολλόδαρον. — VI, 1. διακρίναι — ἡθέλησα; verba corrupta dedi ut leguntur in PcAgLb. Deinceps *Μεσσηνίων* δὲ ἀπὸ τῶν *Μεσσηνίων* τῶν συμφορῶν, omisso in seqq. τῶν *Μεσσηνίων*? Possis etiam *Μεσσηνίων* δὲ ἀπὸ τῶν συμφορῶν; sed magis placet illud. — 6. παρὰ τῶν ἀποσωθέντων e coniectura; παρ' αὐτῶν τῶν ἀποσωθέντων codd. edd. — VII, 9. ἐπιπαριόντες ... ἐαντῶν. Πρὸς recepi Dindorfii emendationem; ἐπεὶ παριόντες ... ἐαντῶν, πρὸς codd. edd. — VIII, 5. ἀρῶσι, Emperius; ὀρῶσι Sylburg; probantibus Siebel. Bekk. recepit Dind.; ὀρῶσι codd. et rell. edd. — 11. τὰ δὲ μέσα ἀμφότεροι? — 12. οὐ γάρ τι volente Dind.; οὐ γάρ τοι codd. edd. — IX, 1. πάντως ἐκλείπειν? — 5. Ineptum ἐν τούτῳ notavi; varia lectio ad seq. ἐν τῷδε in locum alienum irrepsit. — X, 1. ἀνείρητο scribo; ἀπειρητο codd.; προείρητο edd. recec. cum Porsono. — 3. Scripsit Pausanias ἡ τε ἐς τὸν Εὐφάην ὑπάρχουσα εὐνοία; ad ἐς erat varia lectio προς

(πρ) quae male cum *ὑπάρχουσα* copulata est. — XI, 1. Vel post *τῆς Ἀριστοδήμου* cum Dind. lacuna indicanda, vel scribendum est *τοῦ Ἀριστοδήμου μέλλοντος*; at manca est sententia. — 3. *ἔχεν ἂν ἕκαστος*? — 8. *διὰ τε τῆς Ἀρκαδίας πειρωμένοις*? — XII, 10. *λέγων ἅμα ἃ*, cum *anacoluthia* in sequentibus? — XIV, 2. *Ἀφροδίτης ἄγαλμα* — *ὑπὸ τῷ τρίτῳ*; ab uncis liberavi haec verba; cf. Z. f. A. 1850. p. 106. seqq. Welcker *Kleine Schriften*. III, 533 seqq. Brunn *Griech. Künstler*. I. p. 85. seqq. — 4. *τροφῶν* uncis notavi; qui vocem suspectam servare velit, scribat *πάντα* cum codicibus deterioris notae VbLa. — 6. *οὐδὲν ὁρῶντες* e coniectura; *οὐδὲν ἐνορῶντες* codd. edd. — XVI, 8. Inter *τε* et *μετὰ* hiat oratio; *φυλάξας τὸ μετὰ* e Siebelisii coniectura Dind. — 10. *δοκεῖν δέ μοι* placet Dindorfio, nec mihi displicet; at non sanat locum; scribendum praeterea *ἢ ἄλλως* vel *ἢ καὶ ἄλλως*. — XVIII, 1. Quod post *Εἴραν* edd. habent *ἀνφάσθησαν* id expunxi cum codd. omnibus et indicavi lacunam; lenior fortasse est medela *ἐς τὴν Εἴραν γῆς* *τῆς ἄλλης ἐξείργοντο*; cf. 9, 1, 7. At profundius latere vulnus videtur, quum codices omnes (excepto fortasse Vb) *ἢ ἐλίσσενον* habeant. — 4. Hoc loco et postea e codicum auctoritate *Κεάδαν* scripsi; *Καιάδαν* edd. — XIX, 2. Pro *Εἵδεκτον*, quod habent codd. edd., *Σείδεκτον* (s. *Σειδέκταν*) vel *Σίδεκτον* (s. *Σιδέκταν*) proponit Keil *Anal.* p. 237. *Σείδεκτον* invenit etiam Bergk. Eadem corruptela 5, 17, 1. codices *ἔμιλις* habent pro *Σμίλις*. — XXI, 9. Quid sibi vult *μεθ' ἡμέραν αἰὲ καὶ νύκτα συνεχῶς* *οἱ αὐτοὶ τρίτην ἡμύνοντο*? quid *ἦδη τε ἡμέρα ἦν*? Scribendum puto: *μεθ' ἡμέραν γὰρ αἰὲ καὶ νύκτα συνεχῶς* *οἱ αὐτοὶ ἡμύνοντο*. *Τρίτη ἦδη ἡμέρα ἦν*.. — XXIII, 8. καὶ quod circumscripsi omittit Ag. — XXIV, 5. *Ἀρχιδημίδου Ἀθῆν. ἄρχοντος* Palmer. Clav. Siebel. SW. Dind. — XXV, 7. *τοὺς κατὰ τοῦτο dedi*; *τοὺς κατὰ ταῦτο* codd. edd. — XXVI, 1. *ὁρμητήριον ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον*? cf. 1, 11, 6, 7, 13, 6. — 2. et 3. *τὸ Ἀθηναίων* et *Μεσσηνῆ* *τῇ πρὸς*, articulos addidi. — 5. *ἐκ τε τῆς ἄλλης* e coniectura; *ἐκ τε τῆς ἄλλης* codd. edd. — 6. *ἐξευρίσκειν* e coniectura; *ἐξευρίσκει* codd.; *ἐξευρίσκει* e Clavierii coniectura edd. recc. — XXVIII, 1. *φόβῳ τῷ Θηβαίων*? Deinde *οὗτος* notavi; ortum est e correctura (*αὐτός*) male intellecta. — XXIX, 2. *κατήγετό που τῆς Ἀργείας*; num hoc credibile? *Φαράϊας* vel aliud nomen latere suspicor. — 12. *οὐ πολὺ ὕστερον* placet. — XXXI, 2. *ὀνομαζόμενον θεοῦ Συρίας*.

Nonne *ὀνομαζομένης*? Deinde segmento 4. malim *ἐς ἀριστερά*; ibidem *ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τὸν Πάμισον τετραμμένα* scripsi; *τὰ* om. MVa LbPedAg; post *Πάμισον* collocant VbLa. Mox *Βακχικὸν τὸ ἐπιφθεγμα*? — 7. Pro *ἔλαβον* Emperius vult *ἔμαθον*; at totus locus, quamquam laevigatus, misere corruptus est. — 10. *ἀγάλματα* notavi; mox scribendum fortasse *Δαμοφῶν Μεσσηνίος εἰργάσατο*. Cf. Dind. praef. p. XXVI. et Kayser. — XXXII, 2. *Lacunosus locus*; *ἔχειν ἐν τιμῇ*. *Αἰθιδαν δὲ ἐμαντοῦ πρεσβύτερον ὄντα εὗρισκον* edd. et codices interpolati VbLa; *Aethidae* nomen codices melioris notae omnes, MVaPedAgLb omittunt, eiusque loco habent *Θησέα*, copulandum scilicet cum praecedente *ἔχειν ἐν τιμῇ*. At etiam hi lacunam, quam in libro invenerunt, de suo explere conati sunt. Excidit commemoratio *Aethidae*; deinceps orationem hoc fortasse modo continuavit Pausanias: *γενεῇ δὲ ἐμαντοῦ*... — XXXII, 5. *ἀσπίδι κοσμήσαντες, ἐμῷ τὴν εἴσατο νηῶ*? — XXXIII, 4. *παρ' αὐτὸ ἄγαλμα* codd.; et addito articulo edd. post Clavierium. — XXXIV, 1. *ἐπὶ τοῦ Παμίσου* Koraes Dind.; *ὑπὸ τοῦ Παμ.* edd. rell. et codd. praeter MVaLa, qui *ἐκ τοῦ Παμ.*, unde *ἐς τοῦ Π.* fecit Kayser. — 3. *οἱ δὲ Ἑλλ. ποταμοὶ δέματα* — *εἰσιν οὐδέν* (hoc absolute positum) scripsi cum MPedAgLbR; *οὐδέν* habet etiam Va; *δέματα* — *οὐδένα* Bekk. Dind.; si quid mutandum malim *δεῖμα*; edd. antiqq. et interpolati VbLa *τοῖς δὲ Ἑλλήνων ποταμοῖς δέματα* — *εἰσιν οὐδένα*. — 4. *τῇ Μαθίᾳ* Bekk. Dind. PcAg; probat Curtius Pelop. II, 195. n. 40.; recte sic scribi probat Pd, in quo *τῇ ἱμαθίᾳ* (i. e. *τῇ Μαθίᾳ*, cum i adscripto); *Τημαθίᾳ* edd. rell. MVaLab; *τῇ Ἑμαθίᾳ* Franz. et Kiepert. Deinceps *χωρίον*, ὃ scripsi; *χωρίον, καὶ* codd. edd. — XXXV, 1. Cum Palmerio scribendum est *παρὰ Διομήδην*; *μετὰ Διομήδην* codd. meliores VaPcAgLb. Mox καὶ quod est ante *ἅμα* aptius collocatur post *ἐργάζεται*. — 4. *Προκλής* — *ἀμείνονα γενέσθαι*; ad marginem releganda videntur. — 5. *ὑπ' αὐτῆς*? — 8. *Παράσχοιτο δ' ἂν dedi* e correctura Kuhnii, a Clavierio, Bekkero probata; idem Dindorfius voluisse videtur (cf. Praef. p. XXXII.); *παράσχοιτο εὐωδία* codd. edd. praeter Dind., qui *παράσχοιτο πᾶσαν* habet; *δ' ἂν* primum in *διαν* per errorem corruptum, deinde ab interpolatore in *εὐωδία* mutatum est. — 11. Verba *καὶ ὅσαις μὲν πηγαῖς θανάμα ἰδεῖν καὶ ἰδόντι* corrupta esse, nemo non videt. Kayserus *ἰδιαιτέρῳ τι* proponit, quod est contra usum Pausaniae et nimis remotum a literis. Lacunam latere suspicatur Franzius (Berl. Jahrb. f. wiss. PAUSAN. I. b

Krit. 1841. p. 221.), quam miro artificio sic fere explendam censet: ὅσαι μὲν πηγαῖς θαῦμα [φαῖναι εἶναι] χρωμένῳ καὶ ἰδόντι. Fortasse duae lectiones ὅσαι μὲν πηγαῖς θαῦμα ἰδεῖν et ὅσαι μὲν πηγαῖς θαῦμα ἰδόντι in unam coaluerunt. — XXXVI, 5. „malim τοσαύταις.“ Bekk. Probo. — 6. Ἀθηναῖοι δὲ — ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ; etiam haec e margine illata videntur.

Liber V.

I, 2 Κορινθιοὶ scripsi; Κορινθίων codd. edd. — 4. Ἐρικύδην Schneidew. g8lt. gel. Anz. 1853. p. 604. at Εὐρυκύδειον commemorat Strabo 8, 3, 19. p. 346. C. 532. A. 123 Kr. — III, 1. ἀπέδωκε malim cum Bekkero. Deinde post ἐκουσίως pro maiori distinctione posui minimam, et ante αἰχμάλωτα deleui γὰρ cum MVab (habet La), ita ut αἰδοῖ — ἐκουσίως parenthetice, τὰλλα absolute dictum sit; porro ἐφίησιν dedi cum MVaPedLab; ἀφίησιν rell. — 3. τοῦ ἐν Ὠλένῳ βασιλεύοντος? — 7. τὸν Σκοπίον volente Kor. dedi cum Dind.; τὸν ante ἀδελφόν notavi, utpote correcturam ad τοῦ Σκοπίου loco alieno illatam. — IV, 3. Ἐλίκης τῶν Ἀχαιῶν codd. edd. — V, 3. Usus Pausaniae et iustae descriptionis regulae sic fere postulanti: Ἴόντι δὲ ἀπὸ τῆς Νέδας (cf. IV, 36, 7. extr.) Ἥλειας χωρίον ἔστιν. Omnia sana esse iudicat Curtius Pelop. II, 115. n. 80. Mox verba καὶ Ἀριστοφάνης — Ἥλειαν a Pausania profecta esse vix crediderim. — VI, 1. Σαμία ἐπὶ τοῦ Σαμικοῦ scripsi; cf. Z. f. A. 1847. p. 218. Curtius Pelop. II. 79. et 115, n. 81; Σαμία ἐπ' αὐτοῦ Σαμικοῦ codd.; Σαμικοῦ uncis notant Bekker SW. Dind. Quae sequuntur ego circumscripsi; τῇ Σαμικῇ tantum, Siebel. Bekk. SW. Dind. — 4. ὀδεύσαντι codd. omnes SW. Dind.; ὀδεύσας edd. rell.; cf. ad 3, 21, 5. In sequentibus nihil mutandum; ὀπίσω necessarium est. — 6. καὶ notavi. — 8. ἐποίησαν MVbPcAgLab; ἐποίησαντο Va. — VII, 1. παρὰ δὲ τοῦτο? — 3. Plura hoc segmento sunt corrupta; frustra desudarunt in sanandis verbis λόγον τοῦ ἐς Ἀλφειὸν ἐς τὴν Ὀρενγίαν. In oraculi versu tertio εὐρύκειος Ἀρεθούσης probavit etiam Dind. Deinceps κατὰ τοῦτο οὖν vix sanum; num fortasse etiam Dind. Deinceps κατὰ τοῦτο οὖν cum MVaPeLb (ab Ag haec absunt), quam scribere ἔπειτα δὲ cum LaVb, vel ἔπειτα cum A et edd. antiqq. Scripsisse Pausaniam suspicor ἔπη δὲ Μελάνωπος; postea ὥδην addidit librarius, quod necessarium videbatur, postquam ἔπη transierat in ἐπεὶ; nisi fuit, quod magis est proba-

bile, correctura ad praecedentia, ubi revera ad Ὠλήν invenimus varietatem ὥδην; quare haec vox etiam ab iis notanda videtur, qui ἔπειτα δὲ praeferunt. Mox ἂν inserui post τάχα, ante εἴη volente Porsono Dind. Deinceps praestat τότε τὸν ἀγῶνα. — 10. καὶ αὐτὸν Κρόνῳ Kayser; fort. αὐτῷ Κρόνῳ sine καί. Deinde κατεργασμένῳ (sc. Κρόνῳ) scripsi, probante Kaysero; κατεργασμένοι (i. e. — μέναι.) La; κατεργασμένους codd. rell. et edd., quibus Τιτᾶσι addit Porson. — VIII, 4. οὗτός τε οὖν ἄρματι? — 6. Inter ἐξῆς et Ἀκανθοῦς excidisse quaedam vidit Krause (Olympia p. 72.) cf. Z. f. A. 1847. p. 219. — IX, 3. Hunc locum critici recentiores plerique lacuna laborare censent, quam alii aliter explere conati sunt. Dind. inter ἱππων et ὕστερα asteriscum habet. Fortasse non lacuna, sed unius vocabuli corruptela laet; sic scripsisse Pausaniam puto: ὡς θύεσθαι τῷ θεῷ τὰ ἱερεῖα πεντάθλου μὲν καὶ δρόμου τῶν λοιπῶν ὕστερα ἀγωνισμάτων; eodem modo infra §. 5. τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων. — 4. πεντηκοστῇ procul dubio corruptum; conieci olim οἱ ἀπὸ Ὀξύλου πέντε· εἰκοστῇ δὲ Ὀλ. cf. Z. f. A. 1847. p. 220. et quae vere contra me monuit Kayser (ib. 1848. p. 1090.), τῇ δ' εἰκοστῇ ipse coniciens. Mihi nunc Strabonis locum 8, 3, 30. p. 543. A. 354. C. 138 Kr. contemplanti scribendum videtur: οἱ ἀπὸ Ὀξύλου· πέμπτη καὶ εἰκοστῇ δὲ Ὀλυμπιάδι. — 5. εἰκοστῇ corruptum esse inter omnes constat. E loco 6, 3, 7. mihi quidem fit verisimile, unice veram esse Böckhii restorationem ἐνενηκοστῇ. — X, 3. De epigrammate cf. Z. f. A. 1849. p. 385. Brunn Griech. Künstler I, p. 42. Post Ἀλυάττην inserendum est ἦν; quod mihi certe minus videtur violentum quam animo subintelligere quod non potest subintelligi. — 4. τοὶ Λακεδαιμόνιοι συμμαχία τ' ἀνέθεν scripsi, probantibus G. et E. Curtius Pelop. II. p. 110. n. 58.; τοὶ restituit C. O. Müller; τοῖς VaPacd AgLab; τῆς AMVb; τὰς Jacobs Siebel. Bekk.; θεῶ (quidni θεοῖς?) Kayser; tum Λακεδαιμόνιοι Buttm. Müller Kayser; Λακεδαιμονίοις codd.; συμμαχία Kayser, Curtius; συμμαχίαν VaPacdAgRLab; συμμαχίδος AVb, marg. R.; γ' ἀνέθεν Buttm.; τ' ἀνέθεν Kayser, Curtius; τάνθεν MRPacdAgLab; τεθέν Vb; γε τεθέν edd. — 7. τὰ δὲ ἐς ἀριστερά PcAgLab; ἐπ' ἄρ. rell.; fortasse etiam paullo ante ἐς ante τὰ ἄλλα huc referendum est. — 7. ἡνιόχει Sylb., quod probō. — 8. ἀπόγονος inserui, ut 8, 22, 1. 5, 13, 2. post τέταρτος SW. Dind.; ἀπὸ Πέλοπος Clavier. — XI, 1. πᾶσι διηγησόμενον Völkcl, Kayser (cf. Z. f. A. 1848. p. 1090. 1849. p. 389.); πᾶσιν ἡνδιεσμένοι

codd. edd. In sequentibus adhuc probabile mihi videtur scriptum fuisse καθήμενός ἐστι χρυσοῦ, χρυσοῦ δὲ καὶ; cf. Brunn, Griech. Künstler. I. 169. — 3. οὐ γὰρ πω — Φειδίου; cf. Z. f. A. 1849. p. 392 seq.; adde Brunn d. l. p. 171. — 8. Inter Ἥρα et παρὰ excidit Neptuni nomen; cf. Brunn d. l. p. 174 seq. — 9. cf. Z. f. A. 1849. p. 406. Brunn p. 175. — 11. τῷ Ἀσκληπιῷ scripsi cum Kor.; τῷ Ἀσκληπιῷ coni. Fac., probarunt Siebel. SW. Dind.; τοῦ Ἀσκληπιῷ codd. et rell. edd. — XII, 2. ποταμίῳ — γενύαν, adversarii cuiusdam est notula. Etiam segmenti sequentis verba φιλότιμοι — ἐςποίησιν ἀγαλμάτων a librario potius quam a Pausania profecta videntur. — 4. ἡ ἐς τὰ ἀναθήματα in SW mutatum est in ἐστὶν ἀναθήματα; secutus est Dind.; al pluralis ἀναθήματα probat profundius cubare mendum. — XIII, 7. Πλακιανῆς scripsi; idem (Πλακηνῆς) voluerunt Siebel. et Dind. praef. p. XXXI. Cf. Böckh Corp. Inser. II. p. 914 seq. n. 3657.; Πλαστάνης La; Πλαστήνης rell. — 8. καθάπερ γε καὶ ἐν Περγάμῳ τέφρας ἐστὶ τῇ Ἥρᾳ τῇ Σαμία βωμός; — 9. τῆς δὲ ἐπὶ scripsi, quum respondeat praecedenti κρηπίδος τῆς πρώτης; codd. edd. τοῦ δὲ ἐπὶ, quod quo possit referri non video. — 10. παρέχεται καὶ ἀναβασμούς VaLa; καὶ om. rell. — 11. αὐτὸν μέγεθος Bekk. SW. Dind. e coniectura Sylburgii; αὐτῶν codd.; aptius fortasse αὐτῷ. — XIV, 1. Circumscripsi Ἡλείας (Ὀλυμπίας alii) quod profectum puto a librario, qui Eleorum sacrificio in errorem inductus est. Fortasse etiam ἐξελαύνοντι librario corrigenti debemus; ἐξελαύνοντες, quod habet La (eodem alludit lectio ἐξελαύνοντος in VabAgLb), eum praebet sensum, ut caerimoniae pars fuerit abigere muscas. — 3. Pro μάλιστα vel κάλλισται cum Bekkero vel μέγιστα legendum est. Deinde γῆς τῆς Κελτῶν dedi; γῆς τῆς τῶν Κελτῶν MVbAgPcLa; γῆς τῶν Κελτῶν VaLb. SW. Dind. — 7. μετὰ τοῦτον scripsi; μετὰ τοῦτο codd. edd.; mox malim πεποιήνται δέ. — XV, 1. Ὀπίσω δὲ — Λεωνιδάιον. Lacuna latere videtur; τόδε ἐκτός scripsi; τὸ δὲ ἐκτός rell. E locis 5, 15, 4. 6, 17, 1. suspicari licet ἐντός rectius scribi; praeterea lectionis varietas ad h. l. et ad 6, 17, 1. suspectam reddit nominis formam Λεωνίδαιον. — 4. ἔτι, quod Bekkero debemus, notavi; δέ τοι edd. ante Bekk.; δέ τι Vb; δὲ τοῖς PcAgLa; δὲ τῆς Lb; δὲ ἐντός Va. Locus vix sanus. Mox Λεσποίναις reduxi cum codd. omnibus; eodem modo §. 10. ταῖς Λεσποίναις; edd. rece. id mutarunt in Λεσποίνης et τῇ Λεσποίνῃ. Mihi quidem τὰ δὲ ἐς τὴν θεὸν ob stare non videtur. — 10. τὰ ἐς τὰς

θεοῖας dedi; τὰς θεοῖας (τὰ sup. lin.) M, et sine correctura VabLb; τὰ ἐς θεοῖας rell. — XVI, 1. πρέποντα ἐς συγγραφὴν hoc uno loco legitur ap. Pausaniam. Mox lacuna haec fere hausit: μήκος δὲ εἰσι τοῦ ναοῦ πόδες τρεῖς καὶ ἐξήκοντα [καὶ ἑκατόν, τὸ δὲ εὖρος **, το δὲ ὕψος ποδῶν ἐξήκοντα] οὐκ ἀποδεῖ. — 2. οὔτι πον πᾶσαι (sc. εἰσιν) codd. fere omnes; πᾶσαι edd. praeter SW. — 3. εἰσι δὲ καὶ — ἄγων. γυναικες. Omnia sana sunt. Etiam ministrae, quarum numerus incertus, erant γυναικες, non παρθέναι; cf. 5, 13, 10. — 7. Lacuna haec fere hausit: καὶ τὰλλα [καὶ τῶν γυναικῶν τὸν ἀριθμὸν καταλυθεῖσων πλείστον] ὅμως τῶν πόλεων. — XVII, 4. Certatim corrigunt Καλχηδόνιος pro Καρχηδόνιος. „Le changement de Καρχηδόνιος en Καλχηδόνιος ou Χαλχηδόνιος (sic) proposé par O. Müller est d' une évidente nécessité. La confusion de ces mots est perpétuelle.“ Letronne Mem. de l'Ac. d. I. et BL. T. XV, 2. p. 145. „La correction d' O. Müller est indubitable.“ R. Rochette Lettre à M. Schorn p. 237. Adde Wien. Jahrb. B. 39. p. 149. Heidelb. Jahrb. 1828. p. 790. Brunn Griech. Künstler I. p. 500; mihi coniectura probabilis, non omnino necessaria videtur. — 6. Verba καὶ τὰ μὲν — Ἕλληνες ab aliis aliter tentata, sic satis probabiliter restituit Kayserus: καὶ τὰ μὲν ἐς εὐθὺ αὐτῶν ἔχει σχῆμα, τὰ δὲ καὶ ἄλλο τῶν γραμμάτων· βουστροφρόδον καλοῦσιν Ἕλληνες. Cf. 5, 20, 1. — XVIII, 1. τῷ καθεύδοντι; articulum ego addidi. — 2. αἰσχράν κολάζουσα; cf. 10, 28, 5. Deinceps Ἰδας Μάρπησσαν — οὐκ ἀέκουσαν restitui cum codd. omnibus; mutato verborum ordine ἄγει πάλιν cum Musuro edd. omnes; mihi placet quod proposuit Dindorfius praef. p. IX. ἂν οἱ Ἀπόλλων Ἀρπασεν, ἐκ ναοῦ πάλιν ἐξάγει οὐκ ἀέκουσαν. Minus probo quod idem reponere velit οὐκ ἐθέλουσαν. — 3. ἐς τὸν λόγον τῶν Ἑλλήνων vix sana videntur. — XIX, 2. Scripsi Ἐρις αἰσχίστη τὸ εἶδος· εἰκυῖαν πρὸς ταύτην καὶ Καλλιφῶν; de εἰκυῖαν πρὸς ταύτην conf. ad 10, 34, 3; Ἐρις αἰσχίστη τὸ εἶδος εἰκυῖα· πρὸς δὲ ταύτῃ (ταύτῃ Vb) καὶ Καλλιφῶν edd. codd. sensu inepto. Cui minus placet ratio mea scribat εἰκυῖαν ταύτῃ, quum πρὸς e varia lectione ad πρόκλησιν praecedens facile possit derivari. — 3. ἔλκετον (ἔλκε τὸν Lb) Ἀθάναν MPcAgLabFab; ἔλκε τὴν Ἀθήναν Va; verborum ordinem a codicibus oblatum restitui, ἔλκετον scripsi suadente C. F. Webero meo; ordine inverso Ἀθάναν ἔλκετον cum Musuro edd. ante Bekkerum; Ἀθάναν ἔλκετον Bekker SW. Dind.; Ἀθῶραν Ἀφιδναθεν Bergk Archäol. Zeitung 1845. p. 173. n. 18;

Ἀθῶραν δ' ἀπ' Ἀθανᾶν ἔλκετον Dind. praef. p. VIII. — 4. οὗτός γε Heyne; οὗτός τε edd. codd. — 6. περὶ αὐτό Bergk d. l. p. 175.; περὶ αὐτὸν edd. codd. Idem καὶ (μίλαρες) μηλεία τε velit. — 10. Haud immerito in κατειργασμένον offendit Kayserus; nullo alio loco sic loquitur Pausanias. — XX, 2. Restitui cum codd. omnibus et edd. antiquis αὐτὸν διδαχθῆναι, lacunam indicans; αὐτοδιδασθῆναι, e Buttmanni coniectura Bekker et cum lacunae signo SW. Dind. — 3. ἐπὶ δὲ (τῇ) κλειδί scripsi; ἐπὶ δὲ κλειδα (ἡλιδα, ἡλειδα) MRPeAgLab; ἡ δὲ κλειδα marg. R, Vb edd. Post κλεῖν expunxi καὶ cum VaPeAgLab. — 6. Ἦν δὲ καλοῦσιν — τέσσαρες δὲ εἰσιν. Locus non medicina, sed ferro sanandus; si ἦν δὲ καλοῦσιν usque ad ἔστι μὲν et δὲ post τέσσαρες includimus, recte procedit oratio. Sed manum violentam retineo. — XXI, 1. ἐπεξερχόμενος s. ἐπεξερχομένοις scribendum videtur. — 5. οὐδὲ ἀποδιδόντες? — 8. Verba οὕτινες — ἐξηγητάς cancellis notavi utpote absurda hoc loco et inepta. Exciderant, puto, §. 5. post ξημίας ὑπὸ Ἡλείων, ubi apte collocantur; deinceps margini adscripta casu quodam in locum nostrum depressa sunt. Sequens γὰρ omittit Va. Etiam segmento 9. verba Ἀλεξανδρείας δὲ usque Ῥακῶτιν quam sint inepta dici non potest. — 15. Sensus postulare videtur ἀνδρας οὐχ ὑπὲρ αὐτῆς μαχομένους τῆς νίκης ἐφώρσαν, συνθεμένους δὲ ὑπὲρ λήματος. Mox αὐτῶν Σαραπάμμων scripsi, hoc volente Clavierio; αὐτῶ Γαραπάμμων edd. codd. — 16. ἄλλως MVaPeAgLab; ἄλλους edd. — XXIII, 3. τῶν Μηδικῶν ὕστερον e Siebelisii coniectura ediderunt Bekk. SW.

Dind.; ὑπὸ τῶν Μηδικῶν ὕστερον codd., in quo οὐ ποῖ i. e. οὐ πολὺ τ. Μηδ. ὕστερον latere suspicor. Mox συννομισμὸν τὸν πρὸς malim; denique τὰ ἐς πλάστας scripsi; τὰ ἐς Πλαταιᾶς edd. codd. cf. 5, 20, 2. — 5. Φύλακος dedi e coniectura Clavierii, haud improbane Dindorfio; Ψύλακος codd. praeter Vb, qui habet Θύλακος; et sic edd. — 6. Δύο δὲ ἦσαν ἐν Σικελίᾳ πόλεις placet; deinde τὰ ὀνόματα ἐν τῇ Καταναίᾳ, ἣ μὲν scripsi; cf. Z. f. A. 1840. p. 606.; probat Dind. praef. p. XXV; τὰ ὀνόματα, ἐν Καταναίᾳ δὲ ἣ μὲν codd. edd. — 7. καὶ * μετρεῖτ' Ἀρίστων ἡδὲ Τελέστας | Αὐτοκασίγνητοι γῆμα Λάκωνες ἔσαν Dind., quod placet. Violentior est Kayseri medela: Οἱ δ' ἔργον τελέσαντες Ἀρίστων ἡδὲ Τελέστας | Αὐτοκασίγνητοί τ' ἡδὲ Λάκωνες ἔσαν. Equidem retinui Bekkeri lectionem, non quidem probans, at incerta incertis substituere nolens. — XXIV, 10.

E lectione ἐπὶ ἱερεῖα (ἐπεὶ R marg.) quam habent La et R marg. Kayserus ἐπὶ ἱερεῖω eruit; ἐπὶ ἱερεῖα codd. rell.; ἐς τὰ ἱερεῖα edd. — XXV, 7. Malim τὸν δὲ τὸν ἐν Νεμέῳ, ut 5, 26, 7. 6, 5, 5. 5, 11, 5. — 9. ἐπὶ μόνῳ τῷ Ἀγαμέμνονι dedi; cf. Z. f. A. 1847. p. 290.; ἐπὶ μόνῳ τῷ ἀγάλματι Ἀγαμέμνονι codd.; ἐπὶ μόνῳ τῷ ἀγάλματι Ἀγαμέμνονος edd. — XXVI, 1. Μεσσήνιοι δὲ — Ἀθηναίων; latet corruptela; Dind. post σφισιν asteriscum posuit. — XXVII, 3. δῆλα δὲ — τῷ ἵππῳ. Locus nondum sanus: ἔστι μὴν * ἀνδρὸς et γίνεσθαι Dind.; δηλοῖ δὲ καὶ ἄλλα, ὅτι μόνον ἀνδρὸς μάγου σοφία γίνεται τὰ συμβαλόντα τῷ ἵππῳ Kayser; fortasse: δῆλα δὲ καὶ ἄλλα ἀνδρὸς μάγου σοφία γενέσθαι καὶ τὰ συμβαλόντα τῷ ἵππῳ; at ἐς τιμὴν omnes habent codd. praeter AgLb. — 10. Post κατὰ lacunam indicavi cum Dind.; hiare sermonem viderunt Böckh. Bekker. Franzius (Jahrb. f. wiss. Krit. 1841. p. 220.) Explere lacunam post alios conatur Kayserus. Fortasse ut 2, 28, 7. κατὰ χώραν λείπειν τὸ ἀνάθημα scripsit Pausanias. Sequens καθάρσια, quod om. MLb, circumscripsi, idem probante Kaysero. — 12. Nonne τεῖχος ἢ πόλις?

Liber VI.

I, 6. Ἐς δὲ τὴν dedi, volentibus Dind. Kayser.; ἐς δὲ τὴν codd. edd. Mox γέγραπται δὲ καὶ ἐπιγράμμα τὰ ἐς τὴν Κυνίσκαν ἔχον? Aliter sentit Kayserus. — II, 1. Pancratiastae Acarnanis nomen lacuna hausit; eius locum occupavit Ξενάρης, lectionis varietas ad Ξενάρης. — 5. Circumscripsi ὥς cum Vb; expungunt particulam SW. Dind.; pro εἰσι in MVaPeLb est ἔστι, in AgLa ἔστι, unde Kayserus Κύπριοι δὲ καὶ ὕσιν ἐπεξεῦρον ὥς ἔστι μαντεύεσθαι eruit. Nihil placet. — 8. Hoc loco et 6, 12, 6. Αἵπυτος verum nomen esse videtur; Αἰσῆτος utroque loco Dind.; cf. Jen. Lit. Zeit. 1846. p. 83. Exemplis ibi prolatis adde 7, 2. n. 45. — III, 3. Λακεδαιμονίων pro Λακεδαιμονίοις restituendum puto, ut v. gr. 1, 3, 4. 8, 27, 8. — 4. καὶ πατὴρ uncis notant Siebel. Bekk. SW., expungit Dind.; at Τῶς Πατροκλῆος Αἰδάλος ἐργάσατο est in titulo ap. Böckh. Π. n. 2984. Πατὴρ Πατροκλῆος dictum est ut v. g. §. 6. et 6, 4, 5. 6, 9, 5. — 5. Κρίτιον (Κριτίον) et Κριτίῳ Dind. Comparari hanc formam inscriptionis auctoritate, et hac ipsa fortasse usum esse artificem nemo facile negaverit; eandem ubique restituendam esse, ubi Κριτίας exhibent libri scripti equidem nego.

Ἀθῶραν δ' ἀπ' Ἀθανᾶν ἔλκετον Dind. praef. p. VIII. — 4. οὗτός γε Heyne; οὗτός τε edd. codd. — 6. περὶ αὐτὸ Bergk d.l. p. 175.; περὶ αὐτὸν edd. codd. Idem καὶ (μίλακες) μηλέαι τε velit. — 10. Haud immerito in κατειργασμένον offendit Kayserus; nullo alio loco sic loquitur Pausanias. — XX, 2. Restitui cum codd. omnibus et edd. antiquis αὐτὸν διδαχθῆναι, lacunam indicans; αὐτοδιδασχθῆναι, e Buttmanni coniectura Bekker et cum lacunae signo SW. Dind. — 3. ἐπὶ δὲ (τῇ) κλειδί scripsi; ἐπὶ δὲ κλειδα (ἡλῖδα, ἡλειδα) MRPCAgLab; ἡ δὲ κλειδα marg. R, Vb edd. Post κλειν expunxi καὶ cum VaPc AgLab. — 6. Ἦν δὲ καλοῦσιν — τέσσαρες δὲ εἰσιν. Locus non medicina, sed ferro sanandus; si ἦν δὲ καλοῦσιν usque ad ἔστι μὲν et δὲ post τέσσαρες includimus, recte procedit oratio. Sed manum violentam retineo. — XXI, 1. ἐπεξερχόμενος s. ἐπεξερχόμενους scribendum videtur. — 5. οὐδὲ ἀποδιδόντες? — 8. Verba οὔτινες — ἐξηγητᾶς cancellis notavi utpote absurda hoc loco et inepta. Exciderant, puto, §. 5. post ζημίας ὑπὸ Ἡλείων, ubi apte collocantur; deinceps margini adscripta casu quodam in locum nostrum depressa sunt. Sequens γὰρ omittit Va. Etiam segmento 9. verba Ἀλεξανδρείας δὲ usque Πανῶτιν quam sint inepta dici non potest. — 15. Sensus postulare videtur ἄνδρας οὐχ ὑπὲρ αὐτῆς μαχομένους τῆς νίκης ἐφώρσαν, συνθεμένους δὲ ὑπὲρ λήμματος. Mox αὐτῶν Σαραπάμμων scripsi, hoc volente Clavierio; αὐτῶ Γαραπάμμων edd. codd. — 16. ἄλλως MVaPcAgLab; ἄλλους edd. — XXIII, 3. τῶν Μηδικῶν ὕστερον e Siebelisii coniectura ediderunt Bekk. SW.

Dind.; ὑπὸ τῶν Μηδικῶν ὕστερον codd., in quo οὐ πο i. e. οὐ πολὺ τ. Μηδ. ὕστερον latere suspicor. Mox συνοικισμὸν τὸν πρὸς malim; denique τὰ ἐς πλάστας scripsi; τὰ ἐς Πλαταιᾶς edd. codd. cf. 5, 20, 2. — 5. Φύλακος dedi e coniectura Clavierii, haud improbante Dindorfio; Ψύλακος codd. praeter Vb, qui habet Θύλακος; et sic edd. — 6. Δύο δὲ ἦσαν ἐν Σικελίᾳ πόλεις placet; deinde τὰ ὀνόματα ἐν τῇ Καταναίᾳ, ἡ μὲν scripsi; cf. Z. f. A. 1840. p. 606.; probat Dind. praef. p. XXV; τὰ ὀνόματα, ἐν Καταναίᾳ δὲ ἡ μὲν codd. edd. — 7. καὶ * * μετρεῖτ' Ἀρίστων ἡδὲ Τελέστας | Αὐτοκασίγνητοι γὰρ Λάκωνες ἔσαν Dind., quod placet. Violentior est Kayseri medela: Οἱ δ' ἔργον τελέσαντες Ἀρίστων ἡδὲ Τελέστας | Αὐτοκασίγνητοί τ' ἡδὲ Λάκωνες ἔσαν. Equidem retinui Bekkeri lectionem, non quidem probans, at incerta incertis substituere nolens. — XXIV, 10.

E lectione ἐπὶ ἱερεῖα (ἐπεὶ R marg.) quam habent La et R marg. Kayserus ἐπὶ ἱερείῳ eruit; ἐπὶ ἱερεῖα codd. rell.; ἐς τὰ ἱερεῖα edd. — XXV, 7. Malim τὸν δὲ τὸν ἐν Νεμέᾳ, ut 5, 26, 7. 6, 5, 5. 5, 11, 5. — 9. ἐπὶ μόνῳ τῷ Ἀγαμέμνονι dedi; cf. Z. f. A. 1847. p. 290.; ἐπὶ μόνῳ τῷ ἀγάλματι Ἀγαμέμνονι codd.; ἐπὶ μόνῳ τῷ ἀγάλματι Ἀγαμέμνονος edd. — XXVI, 1. Μεσσήνιοι δὲ — Ἀθηναίων; latet corruptela; Dind. post σφισιν asteriscum posuit. — XXVII, 3. δῆλα δὲ — τῷ ἵππῳ. Locus nondum sanus: ἔστι μὴν * * ἀνδρὸς et γίνεσθαι Dind.; δηλοῖ δὲ καὶ ἄλλα, ὅτι μόνον ἀνδρὸς μάγον σοφίᾳ γίνεται τὰ συμβαίοντα τῷ ἵππῳ Kayser; fortasse: δῆλα δὲ καὶ ἄλλα ἀνδρὸς μάγον σοφίᾳ γενέσθαι καὶ τὰ συμβαίοντα τῷ ἵππῳ; at ἐς τιμὴν omnes habent codd. praeter AgLb. — 10. Post κατὰ lacunam indicavi cum Dind.; hiare sermonem viderunt Böckh. Bekker. Franzius (Jahrbb. f. wiss. Krit. 1841. p. 220.) Explere lacunam post alios conatur Kayserus. Fortasse ut 2, 28, 7. κατὰ χάραν λείπειν τὸ ἀνάθημα scripsit Pausanias. Sequens καθάρσας, quod, om. MLb, circumscripti, idem probante Kaysero. — 12. Nonne τεῖχος ἢ πόλις?

Liber VI.

I, 6. Ἐς δὲ τὴν dedi, volentibus Dind. Kayser.; ἐς δὲ τὴν codd. edd. Mox γέγραπται δὲ καὶ ἐπὶ γράμμα τὰ ἐς τὴν Κυνίσκων ἔχον? Aliter sentit Kayserus. — II, 1. Pancratiastae Acarnanis nomen lacuna hausit; eius locum occupavit Ξενάρης, lectionis varietas ad Ξενάρης. — 5. Circumscripsi ὥς cum Vb; expungunt particulam SW. Dind.; pro εἰσι in MVaPcLb est ἔστι, in AgLa ἔστι, unde Kayserus Κύπριοι δὲ καὶ ὕσιν ἐπεξεῦρον ὥς ἔστι μαντεύεσθαι eruit. Nihil placet. — 8. Hoc loco et 6, 12, 6. Αἵπυτος verum nomen esse videtur; Αἰσηπος utroque loco Dind.; cf. Jen. Lit. Zeit. 1846. p. 83. Exemplis ibi prolatis adde 7, 2. n. 45. — III, 3. Λακεδαιμονίων pro Λακεδαιμονίοις restituendum puto, ut v. gr. 1, 3, 4. 8, 27, 8. — 4. καὶ πατρός uncis notant Siebel. Bekk. SW., expungit Dind.; at Τῶς Πατροκλῆος Αἰδαλος ἐργάσατο est in titulo ap. Böckh. Π. n. 2984. Πατρός Πατροκλῆους dictum est ut v. g. §. 6. et 6, 4, 5. 6, 9, 5. — 5. Κρίτιον (Κριτίον) et Κριτίῳ Dind. Comprobari hanc formam inscriptionis auctoritate, et hac ipsa fortasse usum esse artificem nemo facile negaverit; eandem ubique restituendam esse, ubi Κριτίας exhibent libri scripti equidem nego.

Pro παρ' αὐτῷ Κριτῆς malim παρὰ τῷ Κριτῆ. — 9. δις πεντάθλω in SW propositum, a Dind. receptum equidem retineo, quum proxime ad literas accedat; contra pugnat Kayser; δις ἐνταῦθα codd. et rell. edd. — 10. τὸ πάθημα? Certe μάθημα de ludorum exercitio apud Pausaniam non invenitur. — 12. Καλλιβρότου; cf. Keil Anal. p. 124. n. 1.; Καλλιμβρότου Dind. — 14. δαμοσίᾳ? — IV, 1. Pausaniae usus postulare videtur τοὺς ἐσελθόντας. — 5. ἐπεὶ ἄλλως γε κ. τ. ῥ. cf. Z. f. A. 1850. p. 129 seqq. — 8. δύο omittunt MVaPcAgLab. — 11. δς inclusi cum SW Dind.; fortasse τε inserendum est ante τετόχηκεν. — V, 7. κατειλεγμένων μοι? — 8. Malim ἢ τε ὁροφὴ τηνικαῦτα, ut 8, 42, 13. 10, 32, 5 et 7. Suidas in libro suo iam invenit κορυφή. — VI, 4. Κακίνων scripsi cum Lab; Κακίνην rell. cf. Aelian. V. H. 8, 18. Thucyd. 3, 103. — 11. τοιάδε MVbLb; τοιάδε rell. — VII, 1. Pausanias νίκας ἐν παῖσι dicere solet. — 4. ὑπὸ τριήρων ἁλούς; praepositionem omittunt codd., eamque abesse posse exemplis probare conatur Dind., quorum tamen ratio diversa mihi videtur. Hoc certe constat multis aliis in locis ab usu communi non recedere Pausaniam; vide v. g. 1, 9, 6. 1, 15, 2. 1, 22, 6. 2, 2, 5. 2, 22, 6. 3, 26, 8. — VIII, 1. Etiam hoc loco τοὺς ἐσελθόντας Pausanias scripsisse videtur; cf. ad c. 4, 1. — 2. Δεννύτα vel Διννύτα, aeolice, Bergk; Δινύτα, Δενύτα, Δινύτα codd.; deinde τάνδ' scripsi; idem voluit Bergk; τήνδ' edd. codd. — 5. Κριτόδαμος — Δημοκρίτου, cf. Bergk. Exerc. Plin. I. p. 31. — IX, 1. Αἰγινήταις τισιν codd. et edd. antiquae; Αἰγινήταις τις Siebel. ed. min. Bekk. SW Dind. e coniectura C. O.

Μύλλeri; deinde αὐτον εἶη dedi; αὐτὰ ἂν εἶη (i. e. αὐτὰ εἶη) codd. Dind.; αὐτὰ εἶη rell. edd. — 4. τρίτη — Ὀλυμπιάδας; sic codd.; lectio vix sana, restauratio dubia. — X, 4. ὁ τοῦ ὅπλου δρόμος scripsi, ut 6, 13, 2.; ὁ τοῦ ὅπλου δρόμος codd. edd. cf. 10, 7, 7. Mox post ὁμωνύμῳ addendum, non subintelligendum est τῷ μὲν. — 5. εἰδότες ἐκ πατέρων malim; idem sibi placere indicavit mihi Bergk. — XI, 3. τῶν πολιτῶν ἀνὴρ τις scripsi, probante Bergkio; τῶν πολλῶν ἀνὴρ τις edd. codd. — XII, 4. κρατήσαντες; imo κρατήσαντι. — 6. Αἰγύπτου; cf. ad 6, 2, 8. Quae sequuntur recte esse restaurata nolim affirmare. In codicibus parum subsidii. — 8. Αἰμοστράτου nomen corruptum; fortasse Δημοστράτου s. Δημοστράτου. Ante εὗρισκον adieci negationem, quam necessariam esse

hoc loco iudicarunt Abresch, Schneider, Facius, Bekker; idem fecerunt Clavier. SW Dind.; negatio, quam ante περιέχει habent codd., e margine in locum alienum irrepit. Expunxi cum Clavierio; circumscribunt Bekker. Dind.; Siebel. et SW eundem sensum assequi sibi videntur post δόγμα distinguendo interrogationis signo. — 9. Τρίτειαν codd.; Τρίτειαν s. Τριταίαν edd.; cf. ad 7, 22, 6. — XIII, 1. τριῖς — Ὀλυμπιάσι scripsi; cf. 6, 7, 1. et Z. f. A. 1847. p. 294.; τριῖς — Ὀλυμπιάσι edd. codd.; Ὀλυμπιάσι Lb; Ὀλυμπιάσι M. — 2. Ἀνάκειται δὲ καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ στήλῃ scripsi; cf. Z. f. A. 1847. p. 294 seq.; ἀνάκ. δὲ τῇ ἐν Ὀλ. καὶ στήλῃ codd.; ἀνάκ. δὲ ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ καὶ στήλῃ edd. Respicit Pausanias locum 3, 14, 3. — 5. Fortasse Ἰππῖον τοῦ * * τὸ δὲ ἐπὶ γράμμα, ita ut patris nomen exciderit. Mox post καιρόν delevi καθ' ὃν cum Bekkero MPed Lab, lacunamque hoc loco indicavi, post δῆμον Bekker. SW Dind. Tota haec pagina fuit corrupta. — 8. Scripsi τοὺς Νεμέας * * τας. Cf. Z. f. A. 1847. p. 295 seq. Hoc certissimum est, Νεμεάτας (Νεμεάτας Lb), quod habent codices et edd. esse corruptum et excidisse Isthmionicas. Ἰσθμιάτας autem non magis probo quam Νεμεάτας. — 11. Agathinus et Telemachus fratres erant; cf. 3, 18, 13. 6, 7, 8. 7, 1, 6. Locus sanus est. — XV, 2. Ὀλίδαν codd.; nomen vix sanum; Ὀλαῖδαν, quod e coniectura dederunt SW, probavitque Dind., ad veram nominis formam accedere, non ipsam restaurare videtur. Scriptum fuit ΟΛΥΜΠΙΑΙΟΛΑΙΔΑΝ i. e. Ὀλυμπία Ἰολαῖδαν. Cf. 10, 7, 8. — XVI, 8. καὶ τάδε ἐπιλέγουσιν? Mox Σθένιδος vult Keil Anal. p. 221. et sic 6, 17, 5. habent Lab; cf. Stephan. Paris. s. n. Σθένις; simplici elemento nomen legitur sine varietate Strab. 12, 3, 11. p. 525. Kramer. Plut. Lucull. c. 23. — XVII, 1. Λεωνιδίου; cf. ad 5, 15, 1. — 8. „Non dubium quin Pausaniae pro Καρμαντίδου reddi debeat Χαρμαντίδου, coll. Suid. v. Γοργίας.“ Keil Analect. p. 208. — 9. Malim ἀλλὰ ἐκεῖνον γε ἐς πλεόν e codicum vestigiis. — XIX, 4. ὑπὸ Μυάων; literam α hoc loco et 10, 38, 8. a codicibus oblatam expellere nolui; ο vel ω substituunt editiones; cf. Jen. Lit. Zeit. 1846. p. 84. Fortasse segmento seq. scribendum est Μυᾶνες. — 6. ἀνάθημα Μιλτιάδου; cf. Seguier de S. Brisson in Mém. de l'Ac. d. I. et BL. T. XV. p. 140 seq. Erravit Pausanias. — 7. Ποθαίον τέχνη τοῦ Ἀντιφίλου καὶ Μεγακλέους s. Ποθαίον τέχνη καὶ Ἀντιφίλου τῶν Μεγακλέους? — 8. αὐταὶ μὲν scripsi pro αὐταὶ μὲν. — XX, 8. ἐπὶ ζήμειά ut cap. 23, 4.; ἐπὶ

ξημίας MVab; ἐπὶ ξημίας (i. e. ξημία^ς, i adscripto) AgLab; ἀπὸ ξημίας edd. Mox ἐπὶ τούτων τῷ πέρατι malim. — XXI, 5. ἀπὸ τούτου τὸν ποταμόν (i. e. Λευκανίαν) Curtius Peloponn. II. p. 108. n. 50. — XXII, 2. Ὀλυμπιάδι μὲν τῇ ὀγδόῃ καὶ εἰκοστῇ Falconer. ad Strab. 5, 14, 5. — 9. Post συνῆν expunxi ἀκολουθῶν cum MPC AgLab; circumscribunt Bekk. Dind. — XXIII, 1. ἐντὸς τείχους? — 2. οἱ Ἑλλανοδίαι αὐτοὺς dedi; τοὺς edd. codd. Cf. Z. f. A. 1847. p. 298. seq. Curtius Pelop. II. p. 100. n. 25. Possis etiam τοὺς ἀθλητάς. — 8. οὕτω λανθ. Curtius Pelop. II. p. 97.; οὕτοι edd. codd. — XXIV, 3. δεῖ ποιεῖν om. MAgLab; circumscripsi simul cum sp̄as. — 5. Πύρρωνος τοῦ Πλειστοκράτους Röper in Schneidewin. Philolol. III, 65.

Signo parenthesis rotundo () notavi quae inserenda, uncis [] quae delenda aut omnino suspecta viderentur.

ΑΤΤΙΚΑ.

2 I. 1. (Facijs, Siebelis.) Τῆς ἡπείρου τῆς Ἑλληνι-^{Bekker} κῆς κατὰ νήσους τὰς Κυκλάδας καὶ πέλαγος τὸ Αἰγαῖον ἄκρα Σούνιον πρόκειται γῆς τῆς Ἀττικῆς· καὶ λιμὴν τε παραπλεύσαντι τὴν ἄκραν ἐστί, καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς Σουνιάδος ἐπὶ κορυφῇ τῆς ἄκρας. πλέοντι δὲ ἐς τὸ πρόσω Λαυριόν τε ἐστίν, ἐνθα ποτὲ Ἀθηναίους ἦν ἀργύρου μέταλλα, καὶ νῆσος ἔρημος οὐ μεγάλη Πατρόκλου καλουμένη· τεῖχος γὰρ ὀικοδομήσατο ἐν αὐτῇ καὶ χάρακα ἐβάλετο Πάτροκλος, ὃς τριήρεσιν ἐπέπλει ναύαρχος Αἰγυπτίαις, ἃς Πτολεμαῖος ὁ (Πτολεμαῖον) τοῦ Λάγον τιμωρεῖν ἐστειλεν Ἀθηναίους, ὅτε σφίσιν Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου στρατιᾷ τε αὐτὸς ἐσβεβληκὼς ἐφθειρε τὴν χώραν καὶ ναυσὶν ἅμα ἐκ θαλάσσης κατεῖργεν. 2. Ὁ 2 δὲ Πειραιεὺς δῆμος μὲν ἦν ἐκ παλαιοῦ, πρότερον δὲ 3 πρὶν ἢ Θεμιστοκλῆς Ἀθηναίους ἤρξεν, ἐπίνειον οὐκ ἦν· Φάληρον δέ, ταύτῃ γὰρ ἐλάχιστον ἀπέχει τῆς πόλεως ἢ θάλασσα, τοῦτό σφισιν ἐπίνειον ἦν, καὶ Μενεσθέα φασὶν αὐτόθεν ταῖς ναυσὶν ἐς Τροίαν ἀναχθῆναι, καὶ τούτου πρότερον Θεσέα δώσοντα Μίνω δίκας τῆς Ἀνδρόγεω τελευτῆς. Θεμιστοκλῆς δὲ ὡς ἤρξε, τοῖς τε γὰρ πλέουσιν ἐπιτηδειότερος ὁ Πειραιεὺς ἐφαίνετό οἱ προκεῖσθαι καὶ λιμένας τρεῖς ἀνθ' ἑνὸς ἔχειν τοῦ Φαληροῦ, τοῦτό σφισιν ἐπίνειον εἶναι κατεσκευάσατο. καὶ νεῶς καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν οἴκοι, καὶ πρὸς τῷ μεγίστῳ λιμένι τάφος Θεμιστοκλέους· φασὶ γὰρ μεταμελῆσαι τῶν ἐς Θεμιστοκλέα Ἀθηναίους, καὶ ὡς οἱ προσήκοντες τὰ ὁστὰ κομίσαιεν ἐκ Μαγνησίας ἀνελόντες. φαίνονται δὲ οἱ παῖδες οἱ Θεμιστοκλέους καὶ κατελθόντες καὶ γραφὴν ἐς τὸν Παρθενῶνα ἀναθέντες, PAUSAN. I. 1

3 ἐν ἡ Θεμιστοκλῆς ἐστὶ γεγραμμένος. 3. Θέας δὲ ἄξιον τῶν ἐν Πειραιεὶ μάλιστα Ἀθηναῖς ἐστὶ καὶ Διὸς τέμενος· χαλκοῦ μὲν ἀμφοτέρω τὰ ὄργανα, ἔχει δὲ ὁ μὲν σκηπτρον καὶ Νίκην, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ δόρυ. Ἐνταῦθα Λεωσθένην, ὃς Ἀθηναίους καὶ τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσιν ἡγούμενος Μακεδόνας ἐν τε Βοιωτοῖς ἐκράτησε μάχῃ καὶ αὐτὸς 4 ἔξω Θερμοπυλῶν, καὶ βιασάμενος ἐς Λαμίαν κατέκλεισε τὴν ἀπαντικρὺ τῆς Οἰτης, τοῦτον τὸν Λεωσθένην καὶ τοὺς παῖδας ἔγραψεν Ἀρκεσίλαος. ἔστι δὲ τῆς στοᾶς τῆς μακρᾶς, ἐνθα καθέστηκεν ἀγορὰ τοῖς ἐπὶ θαλάσσης, καὶ γὰρ τοῖς ἀπωτέρω τοῦ λιμένος ἐστὶν ἑτέρα, τῆς δὲ ἐπὶ θαλάσσης στοᾶς ὀπισθεν ἐστᾶσι Ζεὺς καὶ Δῆμος, Λεωχάρους ἔργον. πρὸς δὲ τῇ θαλάσσῃ Κόνων φηροδόμησεν Ἀφροδίτης ἱερόν, τριήρεις Λακεδαιμονίων κατεργασάμενος περὶ Κνίδου τὴν ἐν τῇ Καρικῇ χερσονήσῳ. Κνίδιοι γὰρ τιμῶσιν Ἀφροδίτην μάλιστα, καὶ σφισιν ἔστιν ἱερὰ τῆς θεοῦ· τὸ μὲν γὰρ ἀρχαιότατον Δωρίτιδος, μετὰ δὲ τὸ Ἀκραίας, νεώτατον δὲ ἦν Κνιδίαν οἱ πολλοί, Κνίδιοι δὲ αὐτοὶ καλοῦσιν Εὐπλοίαν.

4. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος Ἀθηναίους ὁ μὲν ἐπὶ Μουνυχίᾳ λιμὴν, καὶ Μουνυχίας ναὸς Ἀρτέμιδος, ὁ δὲ ἐπὶ Φαλήρῳ, καθὰ καὶ πρότερον εἰρηται μοι, καὶ πρὸς αὐτῷ Δῆμητρος ἱερόν. ἐνταῦθα καὶ Σκιράδος Ἀθηναῖς ναὸς ἐστὶ καὶ Διὸς ἀπωτέρω, βωμοὶ δὲ θεῶν τε ὀνομαζομένων ἀγνώστων καὶ ἡρώων καὶ παίδων τῶν Θησέως καὶ Φαλήρου· τοῦτον γὰρ τὸν Φάληρον Ἀθηναῖοι πλεῦσαι μετὰ Ἰάσονός φασιν ἐς Κόλχους. ἔστι δὲ καὶ Ἀνδρόγειω βωμὸς τοῦ Μίνω, καλεῖται δὲ ἡρώος· Ἀνδρόγειω δὲ ὄντα ἴσασιν οἷς ἐστὶν 5 ἐπιμελὲς τὰ ἐγχώρια σαφέστερον ἄλλων ἐπίστασθαι. Ἀπέ-5 χει δὲ σταδίους εἴκοσιν ἄκρα Κωλιάς· ἐς ταύτην φθαρέντος τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Μήδων κατήνεγκεν ὁ κλύδων τὰ νανάγια. Κωλιάδος δὲ ἐστὶν ἐνταῦθα Ἀφροδίτης ἄγαλμα

καὶ Γενετυλλίδες ὀνομαζόμεναι θεαί. δοκῶ δὲ καὶ Φωκαεῦσι τοῖς ἐν Ἰωνίᾳ θεᾶς ἃς καλοῦσι Γεννοῖδας εἶναι ταῖς ἐπὶ Κωλιάδι τὰς αὐτάς. Ἔστι δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐς Ἀθήνας ἐκ Φαλήρου ναὸς Ἥρας οὔτε θύρας ἔχων οὔτε ὄροφον· Μαρκονίον φασιν αὐτὸν ἐμπρῆσαι τὸν Γαβρόν. τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ νῦν δὴ, καθὰ λέγουσιν, Ἀλκαμένους ἐστὶν ἔργον. οὐκ ἂν τοῦτο γε ὁ Μῆδος εἴη λελωβημένος.

II. Ἐσελθόντων δὲ ἐς τὴν πόλιν ἐστὶν Ἀντιόπης μνημα Ἀμαζόνος. ταύτην τὴν Ἀντιόπην Πίνδαρος μὲν φησιν ὑπὸ Πειρίθου καὶ Θησέως ἀρπασθῆναι, Τροιζηνίᾳ δὲ Ἥλῳ τοιαύτῃ ἐς αὐτὴν πεποιήται· Ἡρακλέα Θεμισκυραν πολιορκοῦντα τὴν ἐπὶ Θερμῳδοντι ἐλεῖν μὴ δύνασθαι, Θησέως δὲ ἐρασθεῖσαν Ἀντιόπην, στρατεῦσαι γὰρ ἅμα Ἡρακλεῖ καὶ Θησέᾳ, παραδοῦναι τὸ χωρίον. τάδε μὲν Ἥλῳ πεποιήκεν· Ἀθηναῖοι δὲ φασιν, ἐπεὶ τε ἦλθον Ἀμαζόνες Ἀντιόπην μὲν ὑπὸ Μολπαδίας τοξενθῆναι, Μολπαδίαν δὲ ἀποθανεῖν ὑπὸ Θησέως. καὶ μνημὰ ἐστὶ καὶ Μολπαδίας Ἀθη- 6 ναίοις. 2. Ἀνιόντων δὲ ἐκ Πειραιῶς ἐρείπια τῶν τει- 2 χῶν ἐστίν, ἃ Κόνων ὕστερον τῆς πρὸς Κνίδῳ ναυμαχίας ἀνέστησε· τὰ γὰρ Θεμιστοκλέους μετὰ τὴν ἀναχώρησιν οἰκοδομηθέντα τὴν Μήδων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καθηρέθη τῶν τριάκοντα ὀνομαζομένων. εἰσὶ δὲ τάφοι κατὰ τὴν ὁδὸν γνωριμώτατοι Μενάνδρου τοῦ Διοπίδους καὶ μνημα Εὐριπίδου κενόν. τέθαιπται δὲ Εὐριπίδης ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τὸν βασιλέα ἐλθὼν Ἀρχέλαον· ὁ δὲ οἱ τοῦ θανάτου τρόπος, πολλοῖς γὰρ ἐστὶν εἰρημένος, ἐχέτω καθὰ λέγουσιν. 3. Συνήσαν δὲ ἄρα καὶ τότε τοῖς βασιλεῦσι 3 ποιηταί, καὶ πρότερον ἔτι καὶ Πολυκράτει Σάμου τυραννοῦντι Ἀνακρέων παρῆν καὶ ἐς Συρακούσας πρὸς Ἱέρωνα Αἰσχύλος καὶ Σιμωνίδης ἐστάλησαν· Διονυσίῳ δὲ, ὃς ὕστερον ἐτυράννησεν ἐν Σικελίᾳ Φιλόξενος παρῆν, καὶ Ἀντιγόνη Μακεδόνων ἄρχοντι Ἀνταγόρας Πό- 1*

διος καὶ Σολεὺς Ἄρατος. Ἡσίοδος δὲ καὶ Ὀμηρος ἢ συγγενέσθαι βασιλεῦσιν ἠτύχησαν ἢ καὶ ἐκόντες ὠλιγώρησαν, ὁ μὲν ἀγροικία καὶ ὄκνη πλάνης, Ὀμηρος δὲ ἀποδημήσας ἐπὶ μακρότατον καὶ τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐς χρήματα παρὰ τῶν δυνατῶν ὑστέραν θέμενος τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξης, ἐπεὶ καὶ Ὀμήρῳ πεποιημένα ἐστὶν Ἀλκίῳ παρῆναι Δημόδοκον, καὶ ὡς Ἀγαμέμνων καταλείπει τινὰ παρὰ τῇ γυναικὶ ποιητήν. Ἔστι δὲ τάφος οὐ πόρρω τῶν πυλῶν, ἐπίθημα ἔχων στρατιωτῆν ἵππῳ παρεστηκότα· ὄντινα μὲν οὐκ οἶδα, Πραξιτέλης δὲ καὶ τὸν ἵππον καὶ τὸν στρατιωτῆν ἐποίησεν.

4 4. Ἐσελθόντων δὲ ἐς τὴν πόλιν οἰκοδόμημα ἐς παρασκευὴν ἐστὶ τῶν πομπῶν, ἃς πέμπουσι τὰς μὲν ἀνὰ πᾶν ἔτος, τὰς δὲ καὶ χρόνον διαλείποντες. καὶ πλησίον ναὸς ἐστὶ Δήμητρος, ἀγάλματα δὲ αὐτῇ τε καὶ ἡ καὶς καὶ δᾶδα ἔχων Ἰακχος· γέγραπται δὲ ἐπὶ τῷ τοίχῳ γράμμασιν Ἀττικοῖς ἔργα εἶναι Πραξιτέλους. τοῦ ναοῦ δὲ οὐ πόρρω Ποσειδῶν ἐστὶν ἐφ' ἵππου, δόρυ ἀφιεὶς ἐπὶ γίγαντα Πολυβώτην, ἐς ὃν Κῆρις ὁ μῦθος περὶ τῆς ἄκρας ἔχει τῆς Χελώνης· τὸ δὲ ἐπίγραμμα τὸ ἐφ' ἡμῶν τὴν εἰκόνα ἄλλῳ δίδωσι καὶ οὐ Ποσειδῶνι. Στοιὰ δὲ εἰσὶν ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐς τὸν Κεραμεικόν, καὶ εἰκόνες πρὸ αὐτῶν χαλ-
5 καὶ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, ὅσοις τι ὑπῆρχεν [ὧν τις 7 λόγος] ἐς δόξαν. ἡ δὲ ἑτέρα τῶν στοῶν ἔχει μὲν ἱερὰ θεῶν, ἔχει δὲ γυμνάσιον Ἑρμοῦ καλούμενον· ἐστὶ δὲ ἐν αὐτῇ Πουλυτίωνος οἰκία, καθ' ἣν παρὰ τὴν Ἑλευσῖνι δρᾶσαι τελετὴν Ἀθηναίων φασὶν οὐ τοὺς ἀφανεστάτους· ἐπ' ἐμοῦ δὲ ἀνείτο Διονύσῳ. Διόνυσον δὲ τοῦτον καλοῦσι Μελοπόμενον ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε ἐφ' ὅποιᾳ περ Ἀπόλλωνα Μουσηγέτην. Ἐνταῦθά ἐστιν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα Παιωνίας καὶ Διὸς καὶ Μνημοσύνης καὶ Μουσῶν, Ἀπόλλων τε ἀνάθημα καὶ ἔργον Εὐβουλίδου, καὶ

δαίμων τῶν ἀμφὶ Διόνυσον Ἄκρατος· πρόσωπόν ἐστιν οἱ μόνον ἐνφοδομημένον τοίχῳ. μετὰ δὲ τὸ τοῦ Διονύσου τέμενός ἐστιν οἴκημα ἀγάλματα ἔχον ἐκ πηλοῦ, βασιλεὺς Ἀθηναίων Ἀμφικτυῶν ἄλλους τε θεοὺς ἐστιῶν καὶ Διόνυσον. ἔνταῦθα καὶ Πήγασός ἐστιν Ἑλευθερεὺς, ὃς Ἀθηναίοις τὸν θεὸν ἐσήγαγε· συνεπελάβετο δὲ οἱ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ἀναμνήσαν τὴν ἐπὶ Ἰκαρίου ποτὲ ἐπιδημίαν τοῦ θεοῦ. 5. Τὴν δὲ βασιλείαν Ἀμφικτυῶν 6 ἔσχεν οὕτως. Ἀκταῖον λέγουσιν ἐν τῇ νῦν Ἀττικῇ βασιλεῦσαι πρῶτον· ἀποθανόντος δὲ Ἀκταίου Κέκροψ ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν θυγατρὶ συνοικῶν Ἀκταίου, καὶ οἱ γίνονται θυγατέρες μὲν Ἑρση καὶ Ἀγλαυρος καὶ Πάνδροσος, υἱὸς δὲ Ἑρυσίχθων. οὗτος οὐκ ἐβασίλευσεν Ἀθηναίων, ἀλλὰ οἱ τοῦ πατρὸς ζῶντος τελευτήσαι συνέβη, καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν Κέκροπος Κραναὸς ἐξεδέξατο, Ἀθηναίων δυνάμει προύχων. Κραναῷ δὲ θυγατέρας καὶ ἄλλας καὶ Ἀτθίδα γενέσθαι λέγουσιν· ἀπὸ ταύτης ὀνομάζουσιν Ἀττικὴν τὴν χώραν, πρότερον καλουμένην Ἀκταίαν. Κραναῷ δὲ Ἀμφικτυῶν ἐπαναστάς, θυγατέρα 8 ὅμως ἔχων αὐτοῦ, παύει τῆς ἀρχῆς· καὶ αὐτὸς ὑστέρον ὑπὸ Ἑριχθονίου καὶ τῶν συνεπαναστάντων ἐκπίπτει. πατέρα δὲ Ἑριχθονίῳ λέγουσιν ἀνθρώπων μὲν οὐδένα εἶναι, γονέας δὲ Ἥφαιστον καὶ Γῆν.

III. Τὸ δὲ χωρίον ὁ Κεραμεικὸς τὸ μὲν ὄνομα ἔχει ἀπὸ ἥρωος Κεράμου, Διονύσου τε εἶναι καὶ Ἀριάδνης καὶ τούτου λεγομένου· πρώτη δὲ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ καλουμένη στοὰ βασιλείος, ἐνθα καθίζει βασιλεὺς ἐνιαυσίαν ἀρχὴν, καλουμένην βασιλείαν. ταύτης ἔπειτα τῷ κεράμῳ τῆς στοᾶς ἀγάλματα ὀπτῆς γῆς, ἀφιεὶς Θησεὺς ἐς θάλασσαν Σκείρωνα καὶ φέρουσα Ἡμέρα Κέφαλον, ὃν κάλλιστον γενόμενόν φασιν ὑπὸ Ἡμέρας ἐρασθείσης ἀρπασθῆναι, καὶ οἱ παῖδα γενέσθαι Φαέδοντα *** καὶ

φύλακα ἐποίησε τοῦ ναοῦ. ταῦτα ἄλλοι τε καὶ Ἡσίοδος
 2 εἰρηνεν ἐν ἔπεισι τοῖς ἐς τὰς γυναικάς. Πλησίον δὲ τῆς
 στοᾶς Κόνων ἐστῆκε καὶ Τιμόθεος υἱὸς Κόνωνος, καὶ
 βασιλεὺς Κυπρίων Εὐαγόρας, ὃς καὶ τὰς τριήρεις τὰς
 Φοινίσσας ἐπραξε παρὰ βασιλέως Ἀρταξέρξου δοθῆναι
 Κόνωνι· ἐπραξε δὲ ὡς Ἀθηναῖος καὶ τὸ ἀνέκαθεν ἐκ Σα-
 λαμῖνος, ἐπεὶ καὶ γενεαλογῶν ἐς προγόνους ἀνέβαινε
 Τεῦκρον καὶ Κινύρου θυγατέρα. Ἐνταῦθα ἐστῆκε Ζεὺς
 ὀνομαζόμενος Ἐλευθέριος, καὶ βασιλεὺς Ἀδριανὸς ἐς
 ἄλλους τε ὧν ἦρχεν εὐεργεσίας καὶ ἐς τὴν πόλιν μάλιστα
 3 ἀποδειξάμενος τὴν Ἀθηναίων. 2. Στοᾶ δὲ ὀπισθεν ὠκο-
 δόμηται γραφὰς ἔχουσα θεοὺς τοὺς δώδεκα καλουμέ-
 νους. ἐπὶ δὲ τῷ τοίχῳ τῷ πέραν Θησεύς ἐστὶ γεγραμμέ-
 νος καὶ Δημοκρατία τε καὶ Δῆμος· δηλοῖ δὲ ἡ γραφή 9
 Θησεῖα εἶναι τὸν καταστήσαντα Ἀθηναίους ἐξ ἴσου πολι-
 τεύεσθαι. κενώρηκε δὲ φήμη καὶ ἄλλως ἐς τοὺς πολλοὺς
 ὡς Θησεὺς παραδοίη τὰ πράγματα τῷ δήμῳ, καὶ ὡς ἐξ
 ἐκείνου δημοκρατούμενοι διαμεΐναιεν, πρὶν ἢ Πεισί-
 στρατος ἐντραννήσεν ἐπαναστάς. Λέγεται μὲν δὴ καὶ
 ἄλλα οὐκ ἀληθῆ παρὰ τοῖς πολλοῖς οἷα ἱστορίας ἀνηκόις
 οὖσι καὶ ὁπόσα ἤκουον εὐθύς ἐκ παίδων ἐν τε χοροῖς καὶ
 τραγῳδαίαις πιστὰ ἡγουμένοις, λέγεται δὲ καὶ ἐς τὸν Θη-
 σεῖα ὡς αὐτός τε ἐβασίλευσε, καὶ ὕστερον Μενεσθέως
 τελευτήσαντος καὶ ἐς τετάρτην οἱ Θησεῖδαι γενεὰν διέ-
 μειναν ἄρχοντες. εἰ δέ μοι γενεαλογεῖν ἤρεσκε, καὶ τοὺς
 ἀπὸ Μελάνθου βασιλεύσαντας ἐς Κλείδικον τὸν Αἰσιμί-
 δου καὶ τούτους ἂν ἀπηριθμησάμην.

4 3. Ἐνταῦθ' ἐστὶ γεγραμμένον καὶ τὸ περὶ Μαντίνειαν
 Ἀθηναίων ἔργον, οἳ βοηθήσαντες Λακεδαιμονίοις ἐπέμ-
 φθησαν. συνέγραψαν δὲ ἄλλοι τε καὶ Ξενοφῶν τὸν πάν-
 τα πόλεμον, κατάληψιν τε τῆς Καδμείας καὶ τὸ πταῖσμα
 Λακεδαιμονίων τὸ ἐν Λεύκτροις, καὶ ὡς ἐς Πελοπόννη-

σον ἐσέβαλον Βοιωτοὶ καὶ τὴν συμμαχίαν Λακεδαιμο-
 νίοις τὴν παρ' Ἀθηναίων ἐλθοῦσαν. ἐν δὲ τῇ γραφῇ τῶν
 ἱππέων ἐστὶ μάχη, ἐν ᾗ γνωριμώτατοι Γρύλος τε ὁ Ξενο-
 φῶντος ἐν τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ κατὰ τὴν ἵππον τὴν Βοιω-
 τίαν Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος. ταύτας τὰς γραφὰς Εὐ-
 φράνωρ ἔγραψεν Ἀθηναίοις, καὶ πλησίον ἐποίησεν ἐν
 τῷ ναῷ τὸν Ἀπόλλωνα Πατρῶν ἐπικλήσιν. πρὸ δὲ τοῦ
 νεῶ τὸν μὲν Λεωχάρης, ὃν δὲ καλοῦσιν Ἀλεξιάκον, Κά-
 λαμης ἐποίησε. τὸ δὲ ὄνομα τῷ θεῷ γενέσθαι λέγουσιν,
 ὅτι τὴν λοιμῶδη σφίσι νόσον ὁμοῦ τῷ Πελοποννησίων
 πολέμῳ πιέζουσιν κατὰ μάντευμα ἔπαιυσεν ἐκ Δελφῶν.

4. Ὡκοδόμηται δὲ καὶ Μητρόδος θεῶν ἱερὸν, ἦν Φει- 5
 10 διὰς εἰργάσατο, καὶ πλησίον τῶν πεντακοσίων καλουμέ-
 νων βουλευτήριον, οἱ βουλευόμενοι ἐνταῦθα Ἀθηναίους·
 Βουλαῖον δὲ ἐν αὐτῷ κεῖται ξόανον Διός, καὶ Ἀπόλλων
 τέχνη Πεισίου, καὶ Δῆμος ἔργον Λύσανος. τοὺς δὲ
 θεσμοθέτας ἔγραψε Πρωτογένης Καύνιος, Ὀλβιάδης δὲ
 Κάλλιππον, ὃς Ἀθηναίους ἐς Θερμοπύλας ἤγαγε φυλά-
 ζοντας τὴν ἐς τὴν Ἑλλάδα Γαλατῶν ἐσβολήν.

IV. Οἱ δὲ Γαλάται οὗτοι νέμονται τῆς Εὐρώπης τὰ
 ἔσχατα, ἐπὶ θαλάσῃ πολλῇ καὶ ἐς τὰ πέρατα οὐ πλωτῶν·
 παρέχεται δὲ ἄμπωτιν καὶ ῥαχίαν καὶ θηρία οὐδὲν ἐπι-
 κότα τοῖς ἐν θαλάσῃ τῇ λοιπῇ· καὶ σφισι διὰ τῆς χώρας
 ρεῖ ποταμὸς Ἡριδανός, ἐφ' ᾧ τὰς θυγατέρας τὰς Ἥλιου
 ὀδύρεσθαι νομίζουσι τὸ περὶ τὸν Φαέθοντα τὸν ἀδελφὸν
 πάθος. ὁψὲ δέ ποτε αὐτοὺς καλεῖσθαι Γαλάτας ἐξενίκη-
 σεν· Κελτοὶ γὰρ κατὰ τε σφᾶς τὸ ἀρχαῖον καὶ παρὰ τοῖς
 ἄλλοις ὠνομάζοντο. Συλλεγείσα δὲ σφισι στρατιὰ τρέ-
 πεται τὴν ἐπὶ Ἰονίῳ, καὶ τό τε Ἰλλυριῶν ἔθνος καὶ πᾶν
 ὅσον ἄχρι Μακεδόνων ᾧκει καὶ Μακεδόνας αὐτοὺς ἀνα-
 στάτους ἐποίησε, Θεσσαλίαν τε ἐπέδραμε. καὶ ὡς ἐγγὺς
 Θερμοπυλῶν ἐγίνοντο, ἐνταῦθα οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων

ἐς τὴν ἔφοδον ἡσύχαζον τῶν βαρβάρων, ἅτε ὑπὸ Ἀλε-
 ξάνδρου μεγάλως καὶ Φιλίππου κακωθέντες πρότερον·
 καθείλε δὲ καὶ Ἀντίπατρος καὶ Κάσσανδρος ὕστερον τὸ
 Ἑλληνικόν, ὥστε ἕκαστοι δι' ἀσθένειαν οὐδὲν αἰσχρὸν
 2 ἐνόμιζον ἀπειναι τὸ κατὰ σφᾶς τῆς βοηθείας. 2. Ἀθη-
 ναῖοι δὲ μάλιστα μὲν τῶν Ἑλλήνων ἀπειρήκεσαν μήκει
 τοῦ Μακεδονικοῦ πολέμου καὶ προσπταίνοντες τὰ πολλὰ
 ἐν ταῖς μάχαις, ἐξιέναι δὲ ὅμως ὥρμητο ἐς τὰς Θερμο-
 πύλας σὺν τοῖς ἐθέλουσι τῶν Ἑλλήνων, ἐλόμενοι σφίσι
 τὸν Κάλλιππον τοῦτον ἡγεῖσθαι. Καταλαβόντες δὲ ἡ
 στενωτάτων ἦν, τῆς ἐσόδου τῆς ἐς τὴν Ἑλλάδα εἰργον 11
 τοὺς βαρβάρους. ἀνευρόντες δὲ οἱ Κελτοὶ τὴν ἀτραπὸν
 ἦν καὶ Μήδοις ποτὲ Ἐφιάλτης ἡγήσατο ὁ Τραχίνιος, καὶ
 βιασάμενοι Φωκέων τοὺς τεταγμένους ἐπ' αὐτῇ, λανθά-
 3 νοῦσι τοὺς Ἑλληνας ὑπερβαλόντες τὴν Οἴτην. 3. Ἐνθα
 δὴ πλείστον παρέσχοντο αὐτοὺς Ἀθηναῖοι τοῖς Ἑλλησιν
 ἀξιούς, ἀμφοτέρωθεν, ὥς ἐκνικώθησαν, ἀμυνόμενοι
 τοὺς βαρβάρους. οἱ δὲ σφίσιν ἐπὶ τῶν νεῶν μάλιστα ἐτα-
 λαιπώρου, ἅτε τοῦ κόλπου τοῦ Λαμιακοῦ τέλματος πρὸς
 ταῖς Θερμοπύλαις ὄντος· αἷτιον δέ, ἐμολ δοκεῖν, τὸ ὕδωρ
 ταύτῃ τὸ θερμὸν ἐκρέον ἐς τὴν θάλασσαν. μείζονα οὖν
 εἶχον οὗτοι πόνον· ἀναλαβόντες γὰρ ἐπὶ τὰ καταστρώ-
 4 ματα τοὺς Ἑλληνας ναυσὶν ὑπὸ τε ὀπλων βαρείας καὶ
 ἀνδρῶν ἐβιάζοντο κατὰ τοῦ πηλοῦ πλεῖν. 4. Οὗτοι μὲν
 δὴ τοὺς Ἑλληνας τρόπον τὸν εἰρημένον ἐσώζον, οἱ δὲ
 Γαλάται Πυλῶν τε ἐντὸς ἦσαν, καὶ τὰ πολίσματα ἐλεῖν
 ἐν οὐδενὶ τὰ λοιπὰ ποιησάμενοι Δελφούς καὶ τὰ χρήματα
 τοῦ θεοῦ διαρπάσαι μάλιστα εἶχον σπουδὴν. Καὶ σφίσιν
 αὐτοῖ τε Δελφοὶ καὶ Φωκέων ἀντετάχθησαν οἱ τὰς πόλεις
 περὶ τὸν Παρνασὸν οἰκοῦντες. ἀφίκετο δὲ καὶ δύναμις
 Αἰτωλῶν· τὸ γὰρ Αἰτωλικὸν προεῖχεν ἀκμῇ νεότητος
 τὸν χρόνον τοῦτον. Ὡς δὲ ἐς χεῖρας συνήεσαν, ἐνταῦθα

κεραυνοὶ τε ἐφέροντο ἐς τοὺς Γαλάτας καὶ ἀπορραγεῖσαι
 πέτραι τοῦ Παρνασοῦ, δειμάτα τε ἄνδρες ἐφίσταντο
 ὀπλῖται τοῖς βαρβάροις. τούτων τοὺς μὲν ἐξ Ὑπερβο-
 ρέων λέγουσιν ἐλθεῖν, Ὑπεροχον καὶ Ἀμάδοκον, τὸν δὲ
 τρίτον Πύρρον εἶναι τὸν Ἀχιλλέως· ἐναγίζουσι δὲ ἀπὸ
 ταύτης Δελφοὶ τῆς συμμαχίας Πύρρον, πρότερον ἔχοντες
 5 ἅτε ἄνδρὸς πολεμίου καὶ τὸ μνηῖμα ἐν ἀτιμίᾳ. 5. Γαλατῶν
 δὲ οἱ πολλοὶ ναυσὶν ἐς τὴν Ἀσίαν διαβάντες τὰ παραθα-
 λάσσια αὐτῆς ἐλεηλάτουν. χρόνῳ δὲ ὕστερον οἱ Πέρσες
 12 μὲν ἔχοντες, παλαιοὶ δὲ Τευθρανίαν καλουμένην, ἐς ταύ-
 την Γαλάτας ἐλαύνουσιν ἀπὸ θαλάσσης. οὗτοι μὲν δὴ
 τὴν ἐκτὸς Σαγγαρίου χώραν ἔσχον, Ἀγκυραν πόλιν ἐλόν-
 τες Φουγῶν, ἣν Μίδας ὁ Γορδίου πρότερον ὥκισεν.
 ἄγκυρα δέ, ἣν ὁ Μίδας ἀνεῦρεν, ἣν ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐν ἱερῷ
 Διός, καὶ κρήνη Μίδου καλουμένη· ταύτην οἶνω κερά-
 σαι Μίδαν φασὶν ἐπὶ τὴν θήραν τοῦ Σιληνοῦ. ταύτην τε
 δὴ τὴν Ἀγκυραν εἶλον καὶ Πεισινοῦντα ὑπὸ τὸ ὄρος ***
 τὴν Ἀρδιστιν, ἔνθα καὶ τὸν Ἀττην τεθάφθαι λέγουσι.
 6. Περσῶν δὲ ἔστι μὲν σκῦλα ἀπὸ Γαλατῶν, ἔστι δὲ 6
 γραφὴ τὸ ἔργον τὸ πρὸς Γαλάτας ἔχουσα. ἦν δὲ νέμονται
 οἱ Περσῶν οἱ Καβείρων ἱεράν φασιν εἶναι τὸ ἀρχαῖον·
 αὐτοὶ δὲ Ἀρχάδες ἐθέλουσιν εἶναι τῶν ὁμοῦ Τηλέφῳ
 διαβάντων ἐς τὴν Ἀσίαν. πολέμων δὲ τῶν μὲν ἄλλων,
 εἰ δὴ τινες ἐπολέμησαν, οὐκ ἐς ἅπαντας κεχώρηκεν ἡ
 φήμη· τρία δὲ γνωριμώτατα ἐξείργασται σφίσι, τῆς τε
 Ἀσίας ἀρχῆς τῆς κάτω, καὶ ἡ Γαλατῶν ἀπ' αὐτῆς ἀναχώ-
 ρησις, καὶ τὸ ἐς τοὺς σὺν Ἀγαμέμνονι Τηλέφῳ τόλμη-
 μα, ὅτε Ἑλληνες ἀμαρτόντες Ἰλίου τὸ πεδίον ἐλεηλά-
 τουν τὸ Μῦσιον ὥς γῆν [τὴν] Τρωάδα. ἐπάνειμι δὲ ἐς
 τὴν ἀρχὴν ὅθεν ἐξέβην τοῦ λόγου.

V. Τοῦ βουλευτηρίου τῶν πεντακοσίων πλησίον
 Θόλος ἔστι καλουμένη, καὶ θύουσί τε ἐνταῦθα οἱ πρυ-

τάνεις καὶ τινα καὶ ἀργύρου πεποιημένα ἐστὶν ἀγάλματα οὐ μεγάλα. ἀνωτέρω δὲ ἀνδριάντες ἐστήκασιν ἡρώων, ἀφ' ὧν Ἀθηναίους ὕστερον τὰ ὀνόματα ἔσχον αἱ φυλαί. Ὅστις δὲ κατεστήσατο δέκα ἀντὶ τεσσάρων φυλᾶς εἶναι καὶ μετέθετό σφισι τὰ ὀνόματα ἀντὶ τῶν ἀρχαίων, Ἡρο-
 2 δότῳ καὶ ταῦτα ἐστὶν εἰρημένα. 2. Τῶν δὲ ἐπωνύμων, καλοῦσι γὰρ οὕτω σφᾶς, ἔστι μὲν Ἱποπόων Ποσειδῶνος 13 καὶ Ἀλόπης θυγατρὸς Κερκύονος, ἔστι δὲ Ἀντίλοχος τῶν παιδῶν τῶν Ἡρακλέους, γενόμενος ἐκ Μήδας Ἡρακλεῖ τῆς Φύλαντος, καὶ τρίτος Αἴας ὁ Τελαμῶνος, ἐκ δὲ Ἀθηναίων Λεώς· δοῦναι δὲ ἐπὶ σωτηρίᾳ λέγεται κοινῇ τὰς θυγατέρας τοῦ θεοῦ χρησάντος. Ἐρεχθεὺς τέ ἐστιν ἐν τοῖς ἐπωνύμοις, ὃς ἐνίκησεν Ἐλευσινίους μάχῃ καὶ τὸν ἡγούμενον ἀπέκτεινεν Ἱμμάραδον τὸν Εὐμόλπου. Αἰ-
 3 γεὺς τέ ἐστι καὶ Οἰνεὺς Πανδίωνος υἱὸς νόθος, καὶ τῶν ὀνησέως παίδων Ἀκάμας. 3. Κέκροπα δὲ καὶ Πανδίονα, εἶδον γὰρ καὶ τούτων ἐν τοῖς ἐπωνύμοις εἰκόνας, οὐκ οἶδα οὓς ἄγουσιν ἐν τιμῇ· πρότερός τε γὰρ ἦρξε Κέκροψ, ὃς τὴν Ἀκταίου θυγατέρα ἔσχηκεν ὕστερον καὶ δὴ γε μετόκησεν ἐς Εὐβοίαν, Ἐρεχθέως υἱὸς τοῦ Πανδίωνος τοῦ Ἐριχθονίου. καὶ δὴ καὶ Πανδίων ἐβασίλευσεν ὁ τοῦ Ἐριχθονίου καὶ ὁ Κέκροπος τοῦ δευτέρου. τοῦτον Μητιονίδαι τῆς ἀρχῆς ἐξελαύνουσι καὶ οἱ φνυγόντι ἐς Μέ-
 4 γαρα, θυγατέρα γὰρ εἶχε Πύλα τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Μεγάροις, συνεκπίπτουσιν οἱ παῖδες. καὶ Πανδίονα μὲν αὐτοῦ λέγεται νοσήσαντα ἀποθανεῖν, καὶ οἱ πρὸς θαλάσῃ μνήμᾳ ἐστὶν ἐν τῇ Μεγαρίδι ἐν Ἀθηνᾶς Αἰθρίας
 4 καλονμένῳ σκοπέλῳ. 4. οἱ δὲ παῖδες κατίαςί τε ἐκ τῶν Μεγάρων ἐκβαλόντες Μητιονίδας, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀθηναίων Αἰγεὺς πρεσβύτατος ὦν ἔσχεν. Θυγατέρας δὲ οὐ σὺν ἀγαθῷ δαίμονι ἔθρεψεν ὁ Πανδίων, οὐδέ οἱ τιμωροὶ παῖδες ἀπ' αὐτῶν ἐλείφθησαν· καίτοι δυνάμεως

γε ἕνεκα πρὸς τὸν Θρᾶκα τὸ κῆδος ἐποίησατο. ἀλλ' οὐ-
 14 δεις πόρος ἐστὶν ἀνθρώπῳ παραβῆναι τὸ καθήκον ἐκ τοῦ θεοῦ. λέγουσιν ὡς Τηρεὺς συνοικῶν Πρόκνη Φιλομή-
 λαν ἤσχυνεν, οὐ κατὰ νόμον δράσας τὸν Ἑλλήνων, καὶ τὸ σῶμα ἐτι λωβησάμενος τῇ παιδί ἤγαγεν ἐς ἀνάγκην δίκης τὰς γυναῖκας. Πανδίωνι δὲ καὶ ἄλλος ἀνδριάς ἐστὶν ἐν ἀκροπόλει θέας ἄξιος. 5. Οἶδε μὲν εἶσιν Ἀθηναίους 5-
 ἐπώνυμοι τῶν ἀρχαίων· ὕστερον δὲ καὶ ἀπὸ τῶνδε φυ-
 λᾶς ἔχουσιν, Ἀττάλου τοῦ Μυσοῦ καὶ Πτολεμαίου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ κατ' ἐμὲ ἡδη βασιλέως Ἀδριανοῦ, τῆς τε ἐς τὸ θεῖον τιμῆς ἐπὶ πλείστον ἐλθόντος καὶ τῶν ἀρχο-
 μένων ἐς εὐδαιμονίαν τὰ μέγιστα ἐκάστοις παρασχο-
 μένου. καὶ ἐς μὲν πόλεμον οὐδένα ἐκούσιος κατέστη, Ἑβραίους δὲ τοὺς ὑπὲρ Σύρων ἐχειρώσατο ἀποστάντας· ὁπόσα δὲ θεῶν ἱερὰ τὰ μὲν ὠκοδόμησεν ἐξ ἀρχῆς, τὰ δὲ καὶ ἐπεκόσμησεν ἀναθήμασι καὶ κατασκευαῖς, ἡ δωρεὰς πόλεσιν ἔδωκεν Ἑλληνίσι, τὰς δὲ καὶ τῶν βαρβάρων τοῖς δεηθεῖσιν, ἔστιν οἱ πάντα γεγραμμένα Ἀθήνησιν ἐν τῷ κοινῷ τῶν θεῶν ἱερῷ.

VI. Τὰ δὲ ἐς Ἀτταλον καὶ Πτολεμαῖον ἡλικία τε ἦν ἀρχαιότερα, ὡς μὴ μένειν ἐτι τὴν φήμην αὐτῶν, καὶ οἱ συγγενόμενοι τοῖς βασιλεῦσιν ἐπὶ συγγραφῇ τῶν ἔργων καὶ πρότερον ἐτι ἡμελήθησαν. τούτων ἕνεκά μοι καὶ τὰ τῶνδε ἐπῆλθε δηλῶσαι ἔργα τε ὅποια ἔπραξαν, καὶ ὡς ἐς τοὺς πατέρας αὐτῶν περιεχώρησεν Αἰγύπτου καὶ ἡ Μυ-
 15 σῶν καὶ τῶν προσοίκων ἀρχή. 2. Πτολεμαῖον Μακεδόνες 2
 15 Φιλίππου παῖδα εἶναι τοῦ Ἀμύντου, λόγῳ δὲ Λάγον νο-
 μίζουσι· τὴν γὰρ οἱ μητέρα ἔχουσιν ἐν γαστρὶ δοθῆναι γυναῖκα ὑπὸ Φιλίππου Λάγῳ. Πτολεμαῖον δὲ λέγουσιν ἄλλα τε ἐν τῇ Ἀσίᾳ λαμπρὰ ἀποδείχασθαι, καὶ Ἀλεξάν-
 δρῳ κινδύνου ξυμβάντος ἐν Ὀξυδράκαις μάλιστ' αἱ τῶν ἐταίρων ἀμύναι. τελευτήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου τοῖς ἐς

Ἀριδαῖον τὸν Φιλίππου τὴν πᾶσαν ἄγουσιν ἀρχὴν ἀντι-
 3 στὰς αὐτὸς μάλιστα ἐγένετο ἐς τὰς βασιλείας αἷτιος τὰ
 3 ἔθνη νεμηθῆναι. 3. αὐτὸς δὲ ἐς Αἴγυπτον διαβάς Κλεο-
 μένην τε ἀπέκτεινεν, ὃν σατραπεύειν Αἴγύπτου κατέ-
 στησεν Ἀλέξανδρος, Περδίκκᾳ νομίζων εὖνον καὶ δι'
 αὐτὸ οὐ πιστὸν αὐτῷ, καὶ Μακεδόνων τοὺς ταχθέντας
 τὸν Ἀλεξάνδρου νεκρὸν ἐς Αἰγὰς κομίζειν ἀνέπεισεν αὐ-
 τῷ παραδοῦναι. καὶ τὸν μὲν νόμῳ τῷ Μακεδόνων ἔθα-
 πτεν ἐν Μέμφει, οἳ δὲ ἐπιστάμενος πολεμήσοντα Περ-
 δίκκᾳ, Αἴγυπτον εἶχεν ἐν φυλακῇ. Περδίκκας δὲ ἐς μὲν
 τὸ εὐπρεπὲς τῆς στρατείας ἐπήγετο Ἀριδαῖον τὸν Φιλίπ-
 4 πον καὶ παῖδα Ἀλέξανδρον ἐκ Ῥωξάνης τῆς Ὀξυάρτου
 γεγονότα καὶ Ἀλεξάνδρου, τῷ δὲ ἔργῳ Πτολεμαῖον ἐπε-
 βούλευεν ἀφελῆσθαι τὴν ἐν Αἰγύπτῳ βασιλείαν. Ἐξω-
 σθεῖς δὲ Αἴγύπτου καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἔτι οὐχ ὁμοίως
 θαυμαζόμενος, διαβεβλημένος δὲ καὶ ἄλλως ἐς τοὺς Μα-
 4 κεδόνας, ἀπέθανεν ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων. 4. Πτολε-
 μαῖον δὲ αὐτίκα ἐς τὰ πράγματα ὁ Περδίκκου θάνατος
 ἐπέστησε· καὶ τοῦτο μὲν Σύρους καὶ Φοινίκην εἶλε,
 τοῦτο δὲ ἐκπεσόντα ὑπὸ Ἀντιγόνου καὶ φεύγοντα ὑπε-
 δέξατο Σέλευκον τὸν Ἀντιόχου, καὶ αὐτὸς παρεσκευά-
 5 ζετο ὥς ἀμυνόμενος Ἀντίγονον. καὶ Κάσσανδρον τὸν
 Ἀντιπάτρου καὶ Λυσίμαχον βασιλεύοντα ἐν Θράκῃ μετα- 16
 σχεῖν ἔπεισε τοῦ πολέμου, φυγὴν λέγων τὴν Σελεύκου
 καὶ τὸν Ἀντίγονον φοβερόν σφισιν εἶναι πᾶσιν αὐξή-
 5 θέντα. 5. Ἀντίγονος δὲ τέως μὲν ἦν ἐν παρασκευῇ πολέ-
 μου καὶ τὸν κίνδυνον οὐ παντάπασιν ἐθάρρει. ἐπεὶ δὲ ἐς
 Λιβύην ἐπύθετο στρατεύειν Πτολεμαῖον ἀφεστηκότων
 Κυρηναίων, αὐτίκα Σύρους καὶ Φοινίκας εἶλεν ἐξ ἐπι-
 δρομῆς, παραδούς δὲ Δημητρίῳ τῷ παιδί, ἡλικίαν μὲν
 νέῳ, φρονεῖν δὲ ἤδη δοκοῦντι, καταβαίνει ἐπὶ τὸν Ἑλ-
 λήσποντον. πρὶν δὲ ἢ καταβῆναι πάλιν ἤγρεν ὀπίσω τὴν

στρατιάν, Δημήτριον ἀκούων ὑπὸ Πτολεμαῖον μάχῃ κε-
 κρατῆσθαι. Δημήτριος δὲ οὔτε παντάπασιν ἐξειστήκει
 Πτολεμαῖῳ τῆς χώρας, καὶ τινες τῶν Αἰγυπτίων λογι-
 στας διέφθειρεν οὐ πολλούς. τότε δὲ ἦκοντα Ἀντίγονον
 οὐχ ὑπομείνας Πτολεμαῖος ἀνεχώρησεν ἐς Αἴγυπτον.
 6. Διελθόντος δὲ τοῦ χειμῶνος Δημήτριος πλεύσας ἐς 6
 Κύπρον Μενέλαον σατράπην Πτολεμαῖον ναυμαχίᾳ καὶ
 αὐθις αὐτὸν Πτολεμαῖον ἐπιδιαβάντα ἐνίκησε. φυγόντα
 δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον Ἀντίγονός τε κατὰ γῆν καὶ ναυ-
 σὶν ἅμα ἐπολιόρκει καὶ Δημήτριος. Πτολεμαῖος δὲ ἐς
 πᾶν ἀφικόμενος κινδύνου διέσωσεν ὁμως τὴν ἀρχὴν
 στρατιᾶς τε ἀντικαθήμενος ἐπὶ Πηλουσίῳ καὶ τριήρεσιν
 ἀμυνόμενος ἅμα ἐκ τοῦ ποταμοῦ. Ἀντίγονος δὲ Αἴ-
 γυπτον μὲν αἰρήσειν ἐκ τῶν παρόντων οὐδεμίαν ἔτι εἶ-
 χεν ἐλπίδα, Δημήτριον δὲ ἐπὶ Ῥοδίου στρατιᾶ πολλῇ
 καὶ ναυσὶν ἔστειλεν, ὥς, εἰ οἱ προσγένοιτο ἡ νῆσος, ὁρ-
 μητηρίῳ χρήσεσθαι πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους ἐλπίζων. Ἀλ-
 7 λά αὐτοὶ τε οἱ Ῥόδιοι τολμήματα καὶ ἐπιτεχνήσεις παρέ-
 σχοντο ἐς τοὺς πολιορκοῦντας, καὶ Πτολεμαῖός σφισιν ἐς
 ὅσον δυνάμεως ἦκε συνήρατο ἐς τὸν πόλεμον. 7. Ἀντί- 7
 γονος δὲ Ῥόδου τε ἀμαρτῶν καὶ Αἰγύπτου πρότερον, οὐ
 πολλῷ τούτων ὕστερον ἀντιτάξασθαι Λυσιμάχῳ τολμή-
 στας καὶ Κάσσανδρῳ τε καὶ τῇ Σελεύκου στρατιᾶ, τῆς δυν-
 17 νάμεως ἀπώλεσε τὸ πολὺ καὶ αὐτὸς ἀπέθανε ταλαιπω-
 ρήσας μάλιστα τῷ μήκει τοῦ πρὸς Εὐμένην πολέμου. Τῶν
 δὲ βασιλέων τῶν κατελόντων Ἀντίγονον ἀνοσιώτατον
 κρίνω γενέσθαι Κάσσανδρον, ὃς δι' Ἀντιγόνου τὴν Μα-
 κεδόνων ἀρχὴν ἀνασώσάμενος πολεμήσων ἦλθεν ἐπ' ἄν-
 8 δρα εὐεργέτην. 8. Αποθανόντος δὲ Ἀντιγόνου Πτολε-
 μαῖος Σύρους τε αὐθις καὶ Κύπρον εἶλε, κατήγαγε δὲ
 καὶ Πύρρον ἐς τὴν Θεσπρωτίδα ἠπειρον. Κυρήνης δὲ
 ἀποστάσης, Μάγας Βερενίκης υἱὸς Πτολεμαῖῳ τότε συν-

οικούσης ἔτει πέμπτῳ μετὰ τὴν ἀπόστασιν εἶλε Κυρήνην. Εἰ δὲ ὁ Πτολεμαῖος οὗτος ἀληθεῖ λόγῳ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου παῖς ἦν, ἴστω τὸ ἐπιμανὲς ἐς τὰς γυναῖκας κατὰ τὸν πατέρα κεκτημένος, ὃς Εὐρυδίκη τῇ Ἀντιπάτρου συνοικῶν ὄντων οἱ παίδων, Βερενίκης ἐς ἔρωτα ἤλθεν, ἣν Ἀντίπατρος Εὐρυδίκη συνέπεμψεν ἐς Αἴγυπτον. ταύτης τῆς γυναικὸς ἐρασθεὶς παῖδας ἐξ αὐτῆς ἐποίησατο, καὶ ὥς ἦν οἱ πλησίον ἡ τελευταίη, Πτολεμαῖον ἀπέλιπεν Αἰγύπτου βασιλεύειν, ἀφ' οὗ καὶ Ἀθηναῖοις ἐστὶν ἡ φυλή, γεγονότα ἐκ Βερενίκης ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Ἀντιπάτρου θυγατρὸς.

VII. Οὗτος ὁ Πτολεμαῖος Ἀρσινόης ἀδελφῆς ἀμφότερωθεν ἐρασθεὶς ἐγγημεν αὐτήν, Μακεδόσιν οὐδαμῶς ποιῶν νομιζόμενα, Αἰγυπτίοις μέντοι ὧν ἦρχεν. δευτέρα δὲ ἀδελφὸν ἀπέκτεινεν Ἀργαῖον ἐπιβουλεύοντα, ὥς λέγεται. καὶ τὸν Ἀλεξάνδρου νεκρὸν οὗτος ὁ καταγαγὼν ἦν ἐκ Μέμφιδος. Ἀπέκτεινε δὲ καὶ ἄλλον ἀδελφὸν γεγονότα ἐξ Εὐρυδίκης, Κυπρίους ἀφιστάντα αἰσθόμενος. Μάγας δὲ ἀδελφὸς ὁμομήτριος Πτολεμαίου παρὰ Βερενίκης τῆς μητρὸς ἀξιωθεὶς ἐπιτροπεύειν Κυρήνην, ἐγε- 18 γόνει δὲ ἐκ Φιλίππου τῇ Βερενίκη Μακεδόνοιο μὲν, ἄλλως δὲ ἀγνώστου καὶ ἐνὸς τοῦ δήμου, τότε δὴ οὗτος ὁ Μάγας ἀποστήσας Πτολεμαίου Κυρηναίους ἤλυνεν ἐπ' 2 Αἴγυπτον. 2. Καὶ Πτολεμαῖος μὲν τὴν ἐσβολὴν φραζάμενος ἐπέμενε ἐπιόντας Κυρηναίους, Μάγα δὲ ἀπαγγέλλεται καθ' ὁδὸν ἀφεστηκέναι Μαγμαρίδας· εἰσὶ δὲ Λιβύων οἱ Μαγμαρίδαι τῶν νομάδων. καὶ τότε μὲν ἐς Κυρήνην ἀπηλλάσσετο· Πτολεμαῖον δὲ ὠρμημένον διώκειν αἰτία τοιαύτη ἐπέσχε. ἡνίκα παρεσκευάζετο ἐπιόντα ἀμύνεσθαι Μάγαν, ξένους ἐπηγάγετο καὶ ἄλλους καὶ Γαλάτας ἐς τετρακισχιλίους· τούτους λαβὼν ἐπιβουλεύοντας κατασχεῖν Αἴγυπτον, ἀνῆγαγε σφᾶς ἐς νῆσον ἐρημον

διὰ τοῦ ποταμοῦ. καὶ οἱ μὲν ἐνταῦθα ἀπώλοντο ὑπὸ τε ἀλλήλων καὶ τοῦ λιμοῦ. 3. Μάγας δὲ ἤδη γυναῖκα ἔχων 3 Ἀπάμην Ἀντιόχου τοῦ Σελεύκου θυγατέρα, ἐπεισεν Ἀντιόχον παραβάντα ὃς ὁ πατήρ οἱ Σέλευκος ἐποίησατο συνθήκας πρὸς Πτολεμαῖον, ἐλαύνειν ἐπ' Αἴγυπτον. Ὄρμημένου δὲ Ἀντιόχου στρατεύειν, Πτολεμαῖος διέπεμψεν ἐς ἅπαντας ὧν ἦρχεν Ἀντίοχος, τοῖς μὲν ἀσθενέστεροις ληστὰς κατατρέχειν τὴν γῆν, οἱ δὲ ἦσαν δυνατώτεροι στρατιᾷ κατεῖργεν, ὥστε Ἀντιόχῳ μῆποτε ἐγγενέσθαι στρατεύειν ἐπ' Αἴγυπτον. οὗτος ὁ Πτολεμαῖος καὶ πρότερον εἰρηταί μοι ὥς ναυτικὸν ἐστειλεν ἐς τὴν Ἀθηναίων συμμαχίαν ἐπ' Ἀντιγόνοιο καὶ Μακεδόνας· ἀλλὰ γὰρ ἀπ' αὐτοῦ οὐδὲν μέγα ἐγένετο ἐς σωτηρίαν Ἀθηναίοις. οἱ δὲ οἱ παῖδες ἐγένοντο ἐξ Ἀρσινόης οὐ τῆς 19 ἀδελφῆς, Λυσιμάχου δὲ θυγατρὸς· τὴν δὲ οἱ συνοικήσασαν ἀδελφὴν κατέλαβεν ἔτι πρότερον ἀποθανεῖν ἅπαιδα, καὶ νομός ἐστιν ἀπ' αὐτῆς Ἀρσινοΐτης Αἰγυπτίοις.

VIII. Ἀπαιτεῖ δὲ ὁ λόγος δηλῶσαι καὶ τὰ ἐς Ἄτταλον ἔχοντα, ὅτι καὶ οὗτος τῶν ἐπωνύμων ἐστὶν Ἀθηναῖος. ἀνὴρ Μακεδὼν Δόκιμος ὄνομα, στρατηγὸς Ἀντιγόνου, Λυσιμάχῳ παραδοὺς ὕστερον αὐτὸν καὶ τὰ χρήματα, Φιλιταῖρον Παφλαγὸνα εἶχεν εὐνοῦχον. ὅσα μὲν δὴ Φιλιταῖρῳ πεπραγμένα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἐστὶ τὴν ἀπὸ Λυσιμάχου, καὶ ὥς Σέλευκον ἐπηγάγετο, ἔσται μοι τῶν ἐς Λυσιμάχον παρενθήκη. 2. ὁ δὲ Ἄτταλος Ἀττάλου μὲν παῖς ὧν, ἀδελφιδοῦς δὲ Φιλιταῖρου, τὴν ἀρχὴν Εὐμέρους παραδόντος ἔσχεν ἀνεψιοῦ. Μέριστον δὲ ἐστὶν οἱ τῶν ἔργων· Γαλάτας γὰρ ἐς τὴν γῆν, ἣν ἐτι καὶ νῦν ἔχουσιν, ἀναφυγεῖν ἠνάγκασεν ἀπὸ θαλάσσης.

3. Μετὰ δὲ τὰς εἰκόνας τῶν ἐπωνύμων ἐστὶν ἀγάλατα θεῶν, Ἀμφιάραος καὶ Εἰρήνην φέρονσα Πλούτον παῖδα. Ἐνταῦθα Λυκοῦργός τε κεῖται χαλκοῦς ὁ Λυκό-

φρονος καὶ Καλλίας, ὃς πρὸς Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου τοῖς Ἑλλήσιν, ὡς Ἀθηναίων οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἐπραξε τὴν εἰρήνην. 4. ἔστι δὲ καὶ Δημοσθένης, ὃν ἐς Καλαυρίαν Ἀθηναῖοι τὴν πρὸ Τροιζήνης νῆσον ἠνάγκασαν ἀποχωρῆσαι, δεξάμενοι δὲ ὕστερον διώκουσιν αὐτὸς 3 μετὰ τὴν ἐν Λαμίας πληγὴν. Δημοσθένης δὲ ὡς τὸ δευτερον ἐφυγε, περαιοῦται καὶ τότε ἐς τὴν Καλαυρίαν, ἐνθα δὴ πῶν φάρμακον ἐτελεύτησεν· φυγάδα τε Ἑλ-20 ληνα μόνου τοῦτον Ἀντιπάτρω καὶ Μακεδόσιν οὐκ ἀνῆγαγεν Ἀρχίας. ὁ δὲ Ἀρχίας οὗτος Θούριος ὢν ἐργον ἤρατο ἀνόσιον· ὅσοι Μακεδόσιν ἐπραξαν ἐναντία πρὶν ἢ τοῖς Ἑλλήσι τὸ πταῖσμα ἐν Θεσσαλίᾳ γενέσθαι, τούτους ἤγεν Ἀρχίας Ἀντιπάρῳ δώσοντας δίκην. Δημοσθένης μὲν ἢ πρὸς Ἀθηναίους ἄγαν εὖνοια ἐς τοῦτο ἐχώρησεν· εὖ δέ μοι λελέχθαι δοκεῖ ἄνδρα ἀφειδῶς ἐκπεσόντα ἐς πολιτείαν καὶ πιστὰ ἡγησάμενον τὰ τοῦ δήμου μήποτε καλῶς τελευτῆσαι.

4 5. Τῆς δὲ τοῦ Δημοσθένους εἰκόνης πλησίον Ἀρεῶς ἐστὶν ἱερόν, ἐνθα ἀγάλματα δύο μὲν Ἀφροδίτης κεῖται, τὸ δὲ τοῦ Ἀρεῶς ἐποίησεν Ἀλκαμένης, τὴν δὲ Ἀθηναῖαν ἀνὴρ Πάριος, ὄνομα δὲ αὐτῷ Λόκρος. ἐνταῦθα καὶ Ἐννοῦς ἀγαλμὰ ἐστὶν, ἐποίησαν δὲ οἱ παῖδες οἱ Πραξιτέλους. Περὶ δὲ τὸν ναὸν ἐστᾶσιν Ἡρακλῆς καὶ Θησεύς καὶ Ἀπόλλων ἀναδούμενος ταινίᾳ τὴν κόμην· ἀνδριάντες δὲ Καλάδης Ἀθηναίους, ὡς λέγεται, νόμους γράψας, καὶ Πίνδαρος ἄλλα τε εὐφρόμενος παρὰ Ἀθηναίων καὶ τὴν εἰ-5 κόνα, ὅτι σφᾶς ἐπήνεσεν ἄσμα ποιήσας. οὐ πόρρω δὲ ἐστᾶσιν Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων οἱ κτείναντες Ἰππαρχον· αἰτία δὲ ἥτις ἐγένετο, καὶ τὸ ἐργον ὄντινα τρόπον ἐπραξαν, ἐτέροις ἐστὶν εἰρημένα. τῶν δὲ ἀνδριάντων οἱ μὲν εἰσι Κριτίου τέχνη, τοὺς δὲ ἀρχαίους ἐποίησεν Ἀντήνωρ. Ξέρξου δὲ, ὡς εἶλεν Ἀθήνας ἐκλιπόντων τὸ

ἄστν Ἀθηναίων, ἀπαραγομένον καὶ τούτους ἄτε λάφυρα, κατέπεμψεν ὕστερον Ἀθηναίοις Ἀντίοχος.

6. Τοῦ θεάτρου δὲ ὃ καλοῦσιν Ὡιδεῖον, ἀνδριάντες 6 πρὸ τῆς ἐσόδου βασιλείων εἰσὶν Αἰγυπτίων. ὀνόματα μὲν δὴ κατὰ τὰ αὐτὰ Πτολεμαῖοι σφισιν, ἄλλη δὲ ἐπὶ κλησὶς 21 ἄλλω· καὶ γὰρ Φιλομήτορα καλοῦσι, καὶ Φιλάδελφον ἕτερον, τὸν δὲ τοῦ Λάγου Σωτήρα, παραδόντων Ῥοδίων τὸ ὄνομα. τῶν δὲ ἄλλων ὁ μὲν Φιλάδελφος ἐστὶν οὐ καὶ πρότερον μνήμην ἐν τοῖς ἐπινύμοις ἐποίησάμην· πλησίον δὲ οἱ καὶ Ἀρσινόης τῆς ἀδελφῆς ἐστὶν εἰκόν.

IX. Ὁ δὲ Φιλομήτωρ καλούμενος ὄρχοος μὲν ἐστὶν ἀπόγονος Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, τὴν δὲ ἐπὶ κλησὶν ἔσχεν ἐπὶ χλευασμῷ· οὐ γὰρ τινα τῶν βασιλείων μισηθέντα ἴσμεν ἐς τοσόνδε ὑπὸ μητρός· ὃν πρεσβύτατον ὄντα τῶν παιδων ἢ μήτηρ οὐκ εἶα καλεῖν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, πρότερον δὲ ἐς Κύπρον ὑπὸ τοῦ πατρὸς πεμφθῆναι πρᾶξασα. Τῆς δὲ ἐς τὸν παῖδα τῇ Κλεοπάτρᾳ δυσνοίας λέγουσιν ἄλλας τε αἰτίας καὶ ὅτι Ἀλέξανδρον τὸν νεώτερον τῶν παιδων κατήκοον ἐσεσθαι μᾶλλον ἤλπιξε. 2. Καὶ διὰ τοῦτο ἐλέσθαι βασιλέα Ἀλέξανδρον ἐπειθεν Αἰγυπτίους. ἐναν- 2 τιούμενον δὲ οἱ τοῦ πλήθους, δεύτερα ἐς τὴν Κύπρον ἔστειλεν Ἀλέξανδρον, στρατηγὸν μὲν τῷ λόγῳ, τῷ δὲ ἔργῳ δι' αὐτοῦ Πτολεμαίῳ θέλουσα εἶναι φοβερωτέρα. τέλος δὲ κατατρώσασα οὗς μάλιστα τῶν εὐνούχων ἐνόμι- ξεν εὖνους, ἐπήγετο σφᾶς ἐς τὸ πλῆθος ὡς αὐτὴ τε ἐπι- βουλευθεῖσα ὑπὸ Πτολεμαίου καὶ τοὺς εὐνούχους τοιαῦ- τα ὑπ' ἐκείνου παθόντας. Οἱ δὲ Ἀλεξανδρεῖς ὥρμησαν μὲν ὡς ἀποκτενοῦντες τὸν Πτολεμαῖον, ὡς δὲ σφᾶς ἐφθασεν ἐπιβὰς νεώς, Ἀλέξανδρον ἤκοντα ἐκ Κύπρου 3 ποιοῦνται βασιλέα. 3. Κλεοπάτραν δὲ περιήλθεν ἢ δίκῃ τῆς Πτολεμαίου φυγῆς ἀποθανοῦσαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, ὃν αὐτὴ βασιλεύειν ἐπραξεν Αἰγυπτίων. τοῦ δὲ ἔργου

φωραθέντος καὶ Ἀλεξάνδρου φόβῳ τῶν πολιτῶν φεύγοντος, οὕτω Πτολεμαῖος κατήλθε καὶ τὸ δεύτερον ἔσχεν Αἴγυπτον, καὶ Θηβαίοις ἐπολέμησεν ἀποστάσι, παραστησάμενος δὲ ἔτι τρίτῳ μετὰ τὴν ἀπόστασιν ἐκάκωσεν, ὥς μηδὲ ὑπόμνημα λειψθῆναι Θηβαίοις τῆς ποτὲ εὐδαιμονίας προσελθούσης ἐς τοσοῦτον ὥς ὑπερβαλέσθαι πλούτῳ τοὺς Ἑλλήνων πολυκρημάτους, τὸ τε ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀρχομενίους. Πτολεμαῖον μὲν οὖν ὀλίγῳ τούτων ὕστερον ἐπέλαβε μοῖρα ἢ καθήκουσα· Ἀθηναῖοι δὲ ὑπ' αὐτοῦ παθόντες εὖ πολλὰ τε καὶ οὐκ ἄξια ἐξηγήσεως χαλκοῦν καὶ αὐτὸν καὶ Βερενίκην ἔθηκαν, ἢ μόνῃ γυνυσία οἱ τῶν παίδων ἦν. 4. μετὰ δὲ τοὺς Αἰγυπτίους Φίλιππος τε καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου κεῖνται· τούτοις μείζονα ὑπῆρχε πῶς ἢ ἄλλου πάρεργα εἶναι λόγου. τοῖς μὲν οὖν ἀπ' Αἰγύπτου τιμῇ τε ἀληθεῖ καὶ εὐεργέταις οὔσι γερόνασιν αἱ δωρεαί, Φιλίππῳ δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ κολακεία μᾶλλον ἐς αὐτοὺς τοῦ πλήθους, ἐπεὶ καὶ Λυσίμαχον οὐκ εὐνοία τοσοῦτον ὥς ἐς τὰ παρόντα χρήσιμον νομίζοντες ἀνέθηκαν.

5. Ὁ δὲ Λυσίμαχος οὗτος γένος τε ἦν Μακεδῶν καὶ Ἀλεξάνδρον δορυφόρος, ὃν Ἀλέξανδρός ποτε ὑπ' ὀργῆς λένοντι ὁμοῦ καθείρξας ἐς οἴκημα κεκρατηκότα εὔρε τοῦ θηρίου. τὰ τε οὖν ἄλλα ἤδη διετέλει θαυμάζων καὶ Μακεδόνων ὁμοίως τοῖς ἀρίστοις ἦγεν ἐν τιμῇ. τελευτήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου Θρακῶν ἐβασίλευεν ὁ Λυσίμαχος τῶν προσοίκων Μακεδόσιν, ὧσιν ἦρχεν Ἀλέξανδρος καὶ ἔτι πρότερον Φίλιππος· 6. εἶεν δ' ἂν οὗτοι τοῦ Θρακίου μοῖρα οὐ μεγάλη. Θρακῶν δὲ τῶν πάντων οὐδένες πλείους εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι μὴ Κελτοί, πρὸς ἄλλο ἔθνος ἐν ἀντεξετάζοντι· καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς πῶ πρότερος Θρακῆς Ῥωμαίων κατεστρέψατο ἀθρόους. Ῥωμαίοις δὲ Θράκη τε πᾶσα ἐστὶν ὑποχείριος, καὶ Κελτῶν ὅσων

μὲν ἀχρεῖον νομίζουσι διὰ τε ὑπερβάλλον ψυχῆς καὶ γῆς φανλότητα ἐκουσίως παρῶνται σφισι, τὰ δὲ ἀξιοκτῆτα ἔχουσι καὶ τούτων. 7. τότε δὲ ὁ Λυσίμαχος πρώτοις τῶν 6 περιοίκων ἐπολέμησεν Ὀδρύσταις, δεύτερα δὲ ἐπὶ Δρομι-
23 χαίτην καὶ Γέτας ἐστράτευσεν. Οἷα δὲ ἀνδράσι συμβαλὼν οὐκ ἀπείροις πολέμων, ἀριθμῶ δὲ καὶ πολὺ ὑπερβληκόσιν, αὐτὸς μὲν ἐς τὸ ἔσχατον ἐλθὼν κινδύνου διέφυγεν, ὁ δὲ οἱ παῖς Ἀγαθοκλῆς συστρατευόμενος τότε πρῶτον ὑπὸ τῶν Γετῶν ἐάλω. Λυσίμαχος δὲ καὶ ὕστερον προσπταίσας μάχαις καὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ παιδὸς οὐκ ἐν παρέργῳ ποιούμενος, συνέθετο πρὸς Δρομιχαίτην εἰρήνην, τῆς τε ἀρχῆς τῆς αὐτοῦ τὰ πέραν Ἰστρου παρὲς τῷ Γέτῃ καὶ θυρατέρα συνοικίσας ἀνάγκη τὸ πλεόν. Οἱ δὲ οὐκ Ἀγαθοκλέα, Λυσίμαχον δὲ αὐτὸν ἁλῶναι λέγουσιν, ἀνασθῆναι δὲ Ἀγαθοκλέους τὰ πρὸς τὸν Γέτην ὑπὲρ αὐτοῦ πράξαντος. ὥς δὲ ἐπανήλθεν, Ἀγαθοκλεὶ Λυσάνδραν γυναικα ἠγάγετο, Πτολεμαίου τε τοῦ Λάγου καὶ Εὐρυδίκης οὖσαν. 8. Διέβη δὲ καὶ ναυσὶν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν 7 καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν Ἀντιγόνην συγκαθεῖλε. συνώκισε δὲ καὶ Ἐφεσίων ἄχρι θαλάσσης τὴν νῦν πόλιν, ἐπαγαρόμενος ἐς αὐτὴν Λεβεδίους τε οἰκήτορας καὶ Κολοφωνίους, τὰς δὲ ἐκείνων ἀνελὼν πόλεις, ὥς Φοῖνικα ἰάμβων ποιητὴν Κολοφωνίων θρηνησάμεν τὴν ἄλωσιν. Ἐρμησιάναν δὲ ὁ τὰ ἐλεγεία γράψας οὐκέτι, ἐμοὶ δοκεῖν, περιῆν· πάντως γάρ πον καὶ αὐτὸς ἂν ἐπὶ ἁλούσῃ Κολοφῶνι ᾠδύρατο. 9. Λυσίμαχος δὲ καὶ ἐς πόλεμον πρὸς Πύρρον κατέστη τὸν Αἰακίδου. φυλάξας δὲ ἐξ Ἡπείρου ἀπιόντα, οἷα δὴ τὰ πολλὰ ἐκείνος ἐπλανᾶτο, τὴν τε ἄλλην ἐλεηλάτησεν Ἡπείρου καὶ ἐπὶ τὰς θήκας ἦλθε τῶν βασιλέων. 10. Τὰ 8 δὲ ἐντεῦθεν ἐμοὶ ἐστὶν οὐ πιστά, Ἱερώννυμος δὲ ἔγραψε Καρδιανὸς Λυσίμαχον τὰς θήκας τῶν νεκρῶν ἀνελόντα τὰ ὅσα ἐκρίψαι. Ὁ δὲ Ἱερώννυμος οὗτος ἔχει μὲν καὶ ἄλ-

λως δόξαν πρὸς ἀπέχθειαν γράψαι τῶν βασιλέων πλὴν Ἀντιγόνου, τούτῳ δὲ οὐ δικαίως χαρίζεσθαι· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς τάφοις τῶν Ἑπειρωτῶν παντάπασιν ἐστὶ φανερός ἐπηρεῖα συνθεῖς, ἄνδρα Μακεδόνα θήκας νεκρῶν ἀνε- 24
λεῖν. χωρὶς δὲ ἡπίστατο δὴ πού καὶ Λυσίμαχος οὐ Πύρ-
ρου σφᾶς προγόνους μόνον ἀλλὰ καὶ Ἀλεξάνδρου τοὺς
αὐτοὺς τούτους ὄντας· καὶ γὰρ Ἀλέξανδρος Ἑπειρώτης
τε ἦν καὶ τῶν Αἰακιδῶν τὰ πρὸς μητρός. ἥ τε ὕστερον
Πύρρου πρὸς Λυσίμαχον συμμαχία δημοῖ καὶ πολεμήσα-
σιν ἀδιάλλακτόν γε οὐδὲν πρὸς ἀλλήλους γενέσθαι σφίσι.
τῷ δὲ Ἰερωνύμῳ τάχα μέν πον καὶ ἄλλα ἦν ἐς Λυσίμαχον
ἐγκλήματα, μέγιστον δὲ ὅτι τὴν Καρδιανῶν πόλιν ἀνε-
λὼν Λυσιμαχίαν ἀντ' αὐτῆς ὥκισεν ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς
Θρακίας χερρονήσου.

Χ. Λυσιμάχῳ δὲ ἐπὶ μὲν Ἀριδαίου βασιλεύοντος καὶ
ὕστερον Κασσάνδρου καὶ τῶν παίδων φιλία διέμεινε
πρὸς Μακεδόνας· περιελθούσης δὲ ἐς Δημήτριον τὸν
Ἀντιγόνου τῆς ἀρχῆς, ἐνταῦθα ἤδη Λυσίμαχος πολεμή-
σεσθαι ἤλπιζεν ὑπὸ Δημητρίου καὶ αὐτὸς ἄρχειν ἡξίου
πολέμου, πατρῶον ἐπιστάμενος ὃν Δημητρίῳ προσπερι-
βάλλεσθαι τι ἐθέλειν, καὶ ἅμα ὁρῶν αὐτὸν παρελθόντα
ἐς Μακεδονίαν μετάπεμpton ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Κασ-
σάνδρου, ὥς δὲ ἀφίκετο, αὐτόν τε Ἀλέξανδρον φονεύ-
σαντα καὶ ἔχοντα ἀντ' ἐκείνου τὴν Μακεδόνων ἀρχήν.
22. Τούτων ἔνεκα Δημητρίῳ συμβαλὼν πρὸς Ἀμφιπόλει
παρ' ὀλίγον μὲν ἤλθεν ἐκπεσεῖν Θράκης, ἀμύναντος δὲ
οἱ Πύρρου τὴν τε Θράκην κατέσχε καὶ ὕστερον ἐπῆρξε
Νεστίων [καὶ] Μακεδόνων. τὸ δὲ πολὺ Μακεδονίας αὐ-
τὸς Πύρρος κατέειχε, δυνάμει τε ἦκων ἐξ Ἑπείρου καὶ
πρὸς Λυσίμαχον ἐν τῷ παρόντι ἔχων ἐπιτηδεύως. Δημη-
τρίου δὲ διαβάντος ἐς τὴν Ἀσίαν καὶ Σελεύκῳ πολε-
μοῦντος, ὅσον μὲν χρόνον ἀντεῖχε τὰ Δημητρίου διέμει-

νευ ἡ Πύρρου καὶ Λυσιμάχου συμμαχία, γενομένου δὲ
ἐπὶ Σελεύκῳ Δημητρίου Λυσιμάχῳ καὶ Πύρρῳ διελύθη
ἡ φιλία, καὶ καταστάντων ἐς πόλεμον Λυσίμαχος Ἀντι-
γόνῳ τε τῷ Δημητρίῳ καὶ αὐτῷ Πύρρῳ πολεμήσας ἐκρά-
τησε παρὰ πολὺ, καὶ Μακεδονίαν ἔσχευ ἀναχωρησά-
ντων Πύρρου βιασάμενος ἐς τὴν Ἑπείρου. 3. Εἰώθασι δὲ ἀν- 3
25 θρώποισι φύεσθαι δι' ἔρωτα πολλὰ συμφοραί. Λυσίμα-
χος γὰρ ἡλικία τε ἤδη προήκων, καὶ ἐς τοὺς παῖδας αὐτοῦ
τε νομιζόμενος εὐδαίμων καὶ Ἀγαθοκλεῖ παίδων ὄντων
ἐκ Λυσάνδρας, Ἀρσινόῃν ἐγγημεν ἀδελφὴν Λυσάνδρας.
ταύτην τὴν Ἀρσινόην φοβουμένην ἐπὶ τοῖς παισὶ, μὴ
Λυσιμάχου τελευτήσαντος ἐπ' Ἀγαθοκλεῖ γένωνται,
τούτων ἔνεκα Ἀγαθοκλεῖ ἐπιβουλευσάι λέγεται. ἤδη δὲ
ἔγραψαν καὶ ὥς Ἀγαθοκλέους ἀφίκοιτο ἐς ἔρωτα ἡ Ἀρ-
σινόη, ἀποτυγχάνουσα δὲ ἐπὶ τῷ *** βουλευσάι λέγου-
σιν Ἀγαθοκλεῖ θάνατον. λέγουσι δὲ καὶ ὥς Λυσίμαχος
αἰσθοῖτο ὕστερον τὰ τολμηθέντα ὑπὸ τῆς γυναικός, εἴ-
ναι δὲ οὐδὲν ἐτι οἱ πλέον ἡρωισμένῳ φίλων ἐς τὸ ἔσχα-
τον. 4. Ὡς γὰρ δὴ τότε ὁ Λυσίμαχος ἀνελεῖν τὸν Ἀγαθο- 4
κλέα Ἀρσινόῃ παρῆκε, Λυσάνδρα παρὰ Σέλευκον ἐκδι-
δράσκει, τοὺς τε παῖδας ἅμα ἀγομένη καὶ τοὺς ἀδελφούς
τοὺς αὐτῆς, *** οἱ περιελθὼν τοῦτο ἐς Πτολεμαῖον κατα-
φεύγουσι. τούτοις ἐκδιδράσκουσι παρὰ Σέλευκον καὶ
Ἀλέξανδρος ἡκολούθησεν, νῆος μὲν Λυσιμάχου, γεγο-
νὼς δὲ ἐξ Ὀδρυσιάδος γυναικός. Οὗτοί τε οὖν ἐς Βαβυ-
λῶνα ἀναβηκότες ἰκέτευον Σέλευκον ἐς πόλεμον πρὸς
Λυσίμαχον καταστήναι· καὶ Φιλέταιρος ἅμα, ᾧ τὰ χρή-
ματα ἐπετέτραπτο Λυσιμάχου, τῇ τε Ἀγαθοκλέους τε-
λευτῇ χαλεπῶς φέρων καὶ τὰ παρὰ τῆς Ἀρσινόης ὑποπτα
ἡγούμενος καταλαμβάνει Πέργαμον τὴν ὑπὲρ Καίκου,
26 πέμψας δὲ κήρυκα τὰ τε χρήματα καὶ αὐτὸν ἐδίδου Σε-
λεύκῳ. 5. Λυσίμαχος δὲ ταῦτα πάντα πυνθανόμενος 5

ἔφθη διαβάς ἐς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἄρξας αὐτὸς πολέμου συμβαλὼν τε Σελεύκῳ παρὰ πολὺ τε ἐκρατήθη καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν. Ἀλέξανδρος δέ, ὃς ἐκ τῆς [γυναικὸς] Ὀδρυσίδος ἐγγόνει οἱ, πολλὰ Ἀνσάνδραν παραιτησάμενος ἀναιρεῖται τε, καὶ ὕστερον τούτων ἐς Χερρόνησον κομίσας ἔθαψεν, ἐνθα ἔτι καὶ νῦν ἐστὶν οἱ φανερός ὁ τάφος, Καρδίας τε μεταξὺ κώμης καὶ Πακτύης. τὰ μὲν οὖν Ἀνσιμάχου τοιαῦτα ἐγένετο.

ΧΙ. Ἀθηναίοις δὲ εἰκὼν ἐστὶ καὶ Πύρρου. οὗτος ὁ Πύρρος Ἀλεξάνδρῳ προσῆκεν οὐδέν, εἰ μὴ ὅσα κατὰ γένος. Αἰακίδου γὰρ τοῦ Ἀρύββου Πύρρος ἦν, Ὀλυμπιάδος δὲ Ἀλέξανδρος τῆς Νεοπτολέμου. Νεοπτολέμῳ δὲ καὶ Ἀρύββῳ πατὴρ ἦν Ἀλκίας ὁ Θαρύπου. ἀπὸ δὲ Θαρύπου ἐς Πύρρον τὸν Ἀχιλλέως πέντε ἀνδρῶν καὶ δέκα εἰσὶ γενεαί· πρῶτος γὰρ δὴ οὗτος ἀλούσης Ἰλίου τὴν μὲν ἐς Θεσσαλίαν ὑπερεῖδεν ἀναχώρησιν, ἐς δὲ τὴν Ἡπειρον κατάρας ἐνταῦθα ἐκ τῶν Ἑλένου χρησμῶν ὥκησε. καὶ οἱ παῖς ἐκ μὲν Ἐρμιόνης ἐγένετο οὐδεὶς, ἐξ Ἀνδρομάχης δὲ Μολοσσὸς καὶ Πίελος καὶ νεώτατος ὁ Πέργαμος. ἐγένετο δὲ καὶ Ἑλένῳ Κεστρίνος· τοῦτ' ἂν Ἀνδρομάχη 2 συνώκησεν ἀποθανόντος ἐν Λελοῖσι Πύρρου. 2. Ἑλένου δέ, ὡς ἐτελεύτα, Μολοσσῶ τῷ Πύρρου παραδόντος τὴν ἀρχὴν Κεστρίνος μὲν σὺν τοῖς ἐδέλουσιν Ἡπειρωτῶν τὴν ὑπὲρ Θύαμιν ποταμὸν χώραν ἔσχε, Πέργαμος δὲ διαβάς ἐς τὴν Ἀσίαν Ἀρειὸν δυναστεύοντα ἐν τῇ Τευθρανίᾳ κτείνει μονομαχήσαντά οἱ περὶ τῆς ἀρχῆς, καὶ τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἔδωκε τὸ νῦν ἀπ' αὐτοῦ· καὶ Ἀνδρομάχης, ἡκολούθει γὰρ οἱ, καὶ νῦν ἐστὶν ἡρῶν ἐν τῇ πόλει. Πίε- 27 λος δὲ αὐτοῦ κατέμεινεν ἐν Ἡπείρῳ, καὶ ἐς πρόγονον τοῦτον ἀνέβαινε Πύρρος τε ὁ Αἰακίδου καὶ οἱ πατέρες, 3 ἀλλ' οὐκ ἐς Μολοσσόν. 3. Ἦν δὲ ἄχρι μὲν Ἀλκίου τοῦ Θαρύπου ἐφ' ἐνὶ βασιλεῖ καὶ τὰ Ἡπειρωτῶν· οἱ δὲ Ἀλ-

κείου παῖδες, ὡς σφισι στασιάσασι μετέδοξεν ἐπ' ἴσης ἄρχειν, αὐτοὶ τε πιστῶς ἔχοντες διέμειναν ἐς ἀλλήλους καὶ ὕστερον Ἀλεξάνδρου τοῦ Νεοπτολέμου τελευτήσαντος ἐν Λευκανοῖς, Ὀλυμπιάδος δὲ διὰ τὸν Ἀντιπάτρου φόβον ἐπανελθούσης ἐς Ἡπειρον, Αἰακίδης ὁ Ἀρύββου τὰ τε ἄλλα διετέλει κατήκοος ὢν Ὀλυμπιάδι καὶ συνεστράτευσε πολέμῳ Ἀριδαίῳ καὶ Μακεδόσιν, οὐκ ἐθελόντων ἐπεσθαι τῶν Ἡπειρωτῶν. 4. Ὀλυμπιάδος δέ, ὡς 4 ἐπεκράτησεν, ἀνόσια μὲν ἐργασαμένης καὶ ἐς τὸν Ἀριδαίου θάνατον, πολλῶ δὲ ἔτι ἀνοσιώτερα ἐς ἄνδρας Μακεδόνας, καὶ διὰ ταῦτα οὐκ ἀνάξια ὕστερον ὑπὸ Κασσάνδρου παθεῖν νομισθείσης, Αἰακίδην κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδ' αὐτοὶ διὰ τὸ Ὀλυμπιάδος ἔχθος ἐδέχοντο Ἡπειρωτῶν, εὐρομένου δὲ ἀνὰ χρόνον παρὰ τούτων συγγνώμην δεύ- 5 τερα ἡντιοῦτο Κασσάνδρος μὴ κατελθεῖν ἐς Ἡπειρον. γενομένης δὲ Φιλίππου τε ἀδελφοῦ Κασσάνδρου καὶ Αἰακίδου μάχης πρὸς Οἰνιάδαις, Αἰακίδην μὲν τρωθέντα κατέλαβε μετ' οὐ πολὺ τὸ χρεῶν, 5. Ἡπειρωτῶν δὲ Ἀλ- 5 κέταν ἐπὶ βασιλείᾳ κατεδέξαντο, Ἀρύββου μὲν παῖδα καὶ ἀδελφὸν Αἰακίδου πρεσβύτερον, ἀκρατὴ δὲ ἄλλως θυμοῦ καὶ δι' αὐτὸ ἐξελασθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς. καὶ τότε ἡκίων ἐξεμαίνετο εὐθύς ἐς τοὺς Ἡπειρωτάς, ἐς δ' οὐκ ὀλίγον 28 αὐτόν τε καὶ τοὺς παῖδας ἐπαναστάντες ἔκτειναν. ἀποκτείναντες δὲ τοῦτον Πύρρον τὸν Αἰακίδου κατάγονουσιν. ἡκίοντι δὲ εὐθύς ἐπεστράτευε Κασσάνδρος, νέφ' τε ἡλικίᾳ ὄντι καὶ τὴν ἀρχὴν οὐ κατεσκευασμένῳ βεβαίως. Πύρρος δὲ ἐπιόντων Μακεδόνων ἐς Αἴγυπτον παρὰ Πτολεμαῖον ἀναβαίνει τὸν Λάγον· καὶ οἱ Πτολεμαῖος γυναικὰ τ' ἔδωκεν ἀδελφὴν ὁμομητριαν τῶν αὐτοῦ παίδων καὶ στόλῳ κατήγαγεν Αἴγυπτίω. 6. Πύρρος δὲ βασιλεύ- 6 σας πρῶτοις ἐπέθετο Ἑλλήνων Κορκυραίοις, κειμένην τε ὁρῶν τὴν νῆσον πρὸ τῆς αὐτοῦ χώρας, καὶ ἄλλοις ὁρμη-

τήριον ἐφ' αὐτὸν οὐκ ἐθέλων εἶναι. μετὰ δὲ ἀλοῦσαν Κόρκυραν ὅσα μὲν Λυσιμάχῳ πολεμήσας ἔπαθε καὶ ὡς Δημήτριον ἐκβαλὼν Μακεδονίας ἤρξεν ἐς ὃ αὐτὸς ἐξέπεσεν ὑπὸ Λυσιμάχου, τάδε μὲν τοῦ Πύρρου μέγιστα ἐς ἐκείνον τὸν καιρὸν δεδήλωκεν ἥδη μοι τὰ ἐς Λυσιμάχου 7 ἔχοντα. 1. Ῥωμαίοις δὲ οὐδένα Πύρρου πρότερον πολέμησαντα ἴσμεν Ἑλληνα. Διομήδει μὲν γὰρ καὶ Ἀργείων τοῖς σὺν αὐτῷ οὐδεμίαν ἔτι γενέσθαι πρὸς Αἰνείαν λέγεται μάχην. Ἀθηναίοις δὲ ἄλλα τε πολλὰ ἐλπίσασιν καὶ Ἰταλίαν πᾶσαν καταστρέφασθαι τὸ ἐν Συρακούσαις πταῖσμα ἐμποδῶν ἐγένετο μὴ καὶ Ῥωμαίων λαβεῖν πειραν. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Νεοπτολέμου, γένους τε ὦν Πύρρου τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡλικία πρεσβύτερος, ἀποθανὼν ἐν Λευκανοῖς ἔφθη πρὶν ἐς χεῖρας ἔλθεῖν Ῥωμαίοις.

ΧII. Οὕτω Πύρρος ἐστὶν ὁ πρῶτος ἐκ τῆς Ἑλλάδος τῆς πέραν Ἰονίου διαβάς ἐπὶ Ῥωμαίους. διέβη δὲ καὶ οὗτος ἐπαγαγομένων Ταραντίνων. 2. τούτοις γὰρ πρότερον ἔτι πρὸς Ῥωμαίους συνειστήκει πόλεμος· ἀδύνατοι δὲ κατὰ σφᾶς ὄντες ἀντισχεῖν, προὔπαρχούσης μὲν ἐς αὐτὸν εὐεργεσίας, ὅτι οἱ πολεμοῦντι τὸν πρὸς Κόρκυραν πόλεμον ναυσὶ συνήραντο, μάλιστα δὲ οἱ πρέσβεις τῶν Ταραντίνων ἀνέπεισαν τὸν Πύρρου τὴν τε Ἰταλίαν 29 διδάσκοντες, ὡς εὐδαιμονίας ἔνεκα ἀντὶ πάσης εἴη τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὡς οὐχ ὅσιον αὐτῷ παραπέμψαι σφᾶς φίλους τε καὶ ἰκέτας ἐν τῷ παρόντι ἦκοντας. ταῦτα λεγόντων τῶν πρέσβεων μνήμη τὸν Πύρρου τῆς ἀλώσεως ἐσῆλθε τῆς Ἰλίου, καὶ οἱ κατὰ ταῦτα ἡλπιζε χωρήσειν πολεμοῦντι· στρατεύειν γὰρ ἐπὶ Τρώων ἀποίκους Ἀχιλ- 2 λέως ὦν ἀπόγονος. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἤρεσκε, διέμελλε γὰρ ἐπ' οὐδενὶ ὦν ἔλοιτο, αὐτίκα ναῦς τε ἐπλήρου μακρὰς καὶ πλοῖα στρογγύλα εὐτρέπιζεν ἵππους καὶ ἄνδρας ὀπλί- τας ἄγειν. 3. ἐστὶ δὲ ἀνδράσι βιβλία οὐκ ἐπιφανέσιν ἐς

συγγραφὴν ἔχοντα ἐπίγραμμα ἔργων ὑπομνήματα εἶναι. ταῦτα ἐπιλεγόμενῳ μοι μάλιστα ἐπῆλθε θανμάσαι Πύρρου τόλμαν τε, ἣν μαχόμενος αὐτός [τε] παρείχετο, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς αἰεὶ μέλλουσιν ἀγῶσι πρόνοιαν· ὃς καὶ τότε περαιούμενος ναυσὶν ἐς Ἰταλίαν Ῥωμαίους ἐλελήθει καὶ ἦκων οὐκ εὐθύς ἦν σφίσι φανερός· γινομένης δὲ Ῥωμαίων πρὸς Ταραντίνους συμβολῆς, τότε δὴ πρῶτον ἐπιφαίνεται σὺν τῷ στρατῷ, καὶ παρ' ἐλπίδα σφίσι προσπεσών, ὡς τὸ εἰκός, ἐτάραξεν. ἄτε δὲ ἄριστα ἐπιστάμενος 3 ὡς οὐκ ἀξιόμαχος εἴη πρὸς Ῥωμαίους, παρεσκευάζετο ὡς τοὺς ἐλέφαντας ἐπαφήσων σφίσιν. 4. Ἐλέφαντας δὲ πρῶτος μὲν τῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης Ἀλέξανδρος ἐκτέτατο, Πῶρον καὶ τὴν δύναμιν κατελὼν τὴν Ἰνδῶν· ἀποθανόντος δὲ Ἀλεξάνδρου καὶ ἄλλοι τῶν βασιλέων καὶ πλείστοις ἔσχεν Ἀντίγονος· Πύρρος δὲ ἐκ τῆς μάχης ἐγερόναι τῆς πρὸς Δημήτριον τὰ θηρία αἰχμάλωτα. τότε δὲ ἐπιφανέντων αὐτῶν δαῖμα ἔλαβε Ῥωμαίους, ἄλλο τι καὶ οὐ ζῶα εἶναι νομίσαντας. ἐλέφαντα γάρ, ὅσα μὲν ἐς ἔργα καὶ 4 ἀνδρῶν χρείας, εἰσὶν ἐκ παλαιοῦ δῆλοι πάντες εἰδότες· 30 αὐτὰ δὲ τὰ θηρία, πρὶν ἢ διαβῆναι Μακεδόνας ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, οὐδὲ ἐωράκεσαν ἀρχὴν πλὴν Ἰνδῶν τε αὐτῶν καὶ Λιβύων καὶ ὅσοι πλησιόχωροι τούτοις. δηλοῖ δὲ καὶ Ὀμηρος, ὃς βασιλεῦσι κλίνας μὲν καὶ οἰκίας τοῖς εὐδαιμονεστέροις αὐτῶν ἐλέφαντι ἐποίησε κεκοσμημένας, θηρίου δὲ ἐλέφαντος μνήμην οὐδεμίαν ἐποίησατο· θεασάμενος δὲ καὶ πεπυσμένος ἐμνημόνευσεν ἂν πολὺ γε πρότερον, ἐμοὶ δοκεῖν, ἢ Πυγμαίων τε ἀνδρῶν καὶ γεράνων μάχης. 5. Πύρρου δὲ ἐς Σικελίαν ἀπήγαγε πρεσβεία Συρακούσων· Καρχηδόνιοι γὰρ διαβάντες τὰς Ἑλληνίδας τῶν πόλεων ἐποιοῦν ἀναστάτους, ἣ δὲ ἦν λοιπή, Συρακούσαις πολιορκοῦντες προσεκάθηντο. Ἀ τῶν πρέσβεων Πύρρος ἀκούων Τάραντα μὲν εἶα καὶ τοὺς τὴν ἀκτὴν

ἔχοντας Ἰταλιωτῶν, ἐς δὲ τὴν Σικελίαν διαβὰς Καρχηδονίους ἠνάγκασεν ἀπαναστῆναι Συρακουσῶν· φρονήσας δὲ ἐφ' αὐτῷ Καρχηδονίων, οἱ θαλάσσης τῶν τότε βαρβάρων μάλιστα εἶχον ἐμπείρους, Τύριοι Φοίνικες τὸ ἀρχαῖον ὄντες, τούτων ἐναντία ἐπήρθη ναυμαχῆσαι τοῖς Ἑπειρώταις χρώμενος, οἱ μὴδὲ ἀλούσης Ἰλίου θάλασσαν οἱ πολλοὶ μὴδὲ ἄλλοις ἠπίσταντό πω χρῆσθαι· μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὀμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσεΐᾳ·

οἱ οὐκ ἴσασι θάλασσαν

ἀνέρες, οὐδέ θ' ἄλλεσι μειγμένον εἶδαρ ἔδουσιν.

XIII. Τότε δὲ ὁ Πύρρος, ὡς ἡττήθη, ταῖς ναυσὶν ἐς Τάραντα ἀνήγετο ταῖς λοιπαῖς. ἐνταῦθα προσέπταισε μεγάλως καὶ τὴν ἀναχώρησιν, οὐ γὰρ ἀμαχεῖ Ῥωμαίους ἠπίστατο ἀφήσοντας, πορίζεται τρόπον τοῦτον. ὡς ἐπανήκων ἐκ Σικελίας ἡττήθη, πρῶτον διέπεμψε γραμματα ἐς τε τὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς Ἀντίγονον, τοὺς μὲν στρατιὰν τῶν βασιλέων, τοὺς δὲ χρήματα, Ἀντίγονον δὲ καὶ ἀμφοτέρω αἰτῶν. ἀφικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων, ὡς οἱ γράμματα ἀπεδόθη, συναγαγὼν τοὺς ἐν τέλει τῶν τε ἐξ Ἑπείρου καὶ τῶν Ταραντίνων, ὧν μὲν εἶχε τὰ 31 βιβλία ἀνεγίνωσκεν οὐδέν, ὁ δὲ ἥξειν συμμαχίαν ἔλεγε. ταχὺ δὲ καὶ ἐς τοὺς Ῥωμαίους ἦλθε φήμη Μακεδόνας καὶ ἄλλα ἔθνη περαιούσθαι τῶν Ἀσιανῶν ἐς τὴν Πύρρου βοήθειαν. Ῥωμαῖοι μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντες ἡσύχαζον, Πύρρος δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιούσαν περαιούται νύκτα πρὸς τὰ ἄκρα τῶν ὁρῶν ἃ Κεραυνία ὀνομάζονσι.

2 2. Μετὰ δὲ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ πληγὴν ἀναπαύσας τὴν δύναμιν προεῖπεν Ἀντιγόνῳ πόλεμον, ἄλλα τε ποιοῦμενος ἐγκλήματα καὶ μάλιστα τῆς ἐς Ἰταλίαν βοηθείας διαμαρτίαν. κρατήσας δὲ τὴν τε ἰδίαν παρασκευὴν Ἀντιγόνου καὶ τὸ παρ' αὐτῷ Γαλατῶν ξενικὸν ἐδίωξεν ἐς τὰς ἐπὶ θαλάσῃ πόλεις, αὐτὸς δὲ Μακεδονίας τε τῆς ἄνω καὶ

Θεσσαλῶν ἐπεκράτησε. δημοῖ δὲ μάλιστα τὸ μέγεθος τῆς μάχης καὶ τὴν Πύρρου νίκην, ὡς παρὰ πολὺ γένοιτο, τὰ ἀνατεθέντα ὄπλα τῶν Κελτικῶν ἐς τε τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν τῆς Ἰωνίας Φερῶν μεταξὺ καὶ Λαρίσης, καὶ τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτοῖς.

Τοὺς θυρεοὺς ὁ Μολοσσὸς Ἰωνίδι δῶρον Ἀθάνᾳ 3

Πύρρος ἀπὸ Θρασέων ἐκρέμασεν Γαλατῶν, πάντα τὸν Ἀντιγόνου καθελὼν στρατόν. οὐ μέγα θαῦμα·

αἰχμηταὶ καὶ νῦν καὶ πάρος Αἰακίδαι.

τούτους μὲν δὴ ἐνταῦθα, τῷ δὲ ἐν Δωδώνῃ Διὶ Μακεδόνων ἀνέθηκεν αὐτῶν τὰς ἀσπίδας. ἐπιγέγραπται δὲ καὶ ταύταις·

αἶδε ποτ' Ἀσίδα γαῖαν ἐπόρθησαν πολύχρυσον,

αἶδε καὶ Ἑλλασιν δουλοσύναν ἔπορον.

νῦν δὲ Διὸς ναῶ ποτὶ κίονας ὄρφανὰ κεῖται

τὰς μεγαλαυχῆτ' αὖ σκῦλα Μακηδονίας.

3. Πύρρος δὲ Μακεδόνας ἐς ἅπαν μὴ καταστρέψα- 4
σθαι παρ' ὀλίγον ὁμῶς ἤκοντι ἐγένετο Κλεώνυμος αἴτιος, ἐτοιμότερ' καὶ ἄλλως ὄντι ἐλέσθαι τὰ ἐν χερσίν. Κλεώνυμος δὲ οὗτος, ὁ τὸν Πύρρον ἀπολιπόντα τὰ Μακε- 32
δόων πείσας ἐς Πελοπόννησον ἐλθεῖν, Λακεδαιμόνιος ὢν Λακεδαιμονίοις στρατόν ἐς τὴν χώραν πολέμιον ἐπήγε, δι' αἰτίαν ἣν ἐγὼ τοῦ γένους ὕστερον τοῦ Κλεωνύμου δηλώσω. Πανσανίου τοῦ περὶ Πλάταιαν τοῖς Ἑλλήσιν ἡγησαμένου Πλειστοάναξ υἱὸς ἐγένετο· τοῦ δὲ Πανσανίας· τοῦ δὲ Κλεόμβροτος, ὃς ἐναντία Ἐπαμει-
νώνδᾳ καὶ Θηβαίοις μαχόμενος ἀπέθανεν ἐν Λεύκτροις. Κλεομβρότου δὲ Ἀγησίπολις ἦν καὶ Κλεομένης· Ἀγησιπόλιδος δὲ ἄκαιδος τελευτήσαντος Κλεομένης τὴν βα-
σιλείαν ἔσχε. Κλεομένει δὲ παῖδες γίνονται πρεσβύτερος 5
μὲν Ἀκρότατος, νεώτερος δὲ Κλεώνυμος. Ἀκρότατον

μὲν οὖν πρότερον κατέλαβεν ἡ τελευτή· Κλεομένους δὲ ἀποθανόντος ὕστερον ἐς ἀμφισβήτησιν κατέστη περὶ τῆς ἀρχῆς Ἀρεὺς ὁ Ἀκροτάτου, καὶ Κλεώνυμος ὅτῳ δὴ τρόπῳ μετελθὼν ἐπάγει Πύρρον ἐς τὴν χώραν. 4. Λακεδαιμονίοις δὲ πρὸ μὲν τοῦ ἐν Λεύκτροις οὐδὲν ἐργόνοι παῖσμα, ὥστε οὐδὲ συνεχώρουν ἀγῶνι πω κρατῆσθαι πεζῷ· Λεωνίδα μὲν γὰρ νικῶντι οὐκ ἔφασαν τοὺς ἐπομένους ἐς τελέαν ἐξαρκέσαι φθορὰν τῶν Μήδων, τὸ δὲ Ἀθηναίων καὶ Δημοσθένους ἔργον πρὸς τῇ νήσῳ Σφακτηρίᾳ κλοπῇ εἶναι πολέμου καὶ οὐ νίκην. 6. πρῶτης δὲ γενομένης σφίσι συμφορᾶς ἐν Βοιωτοῖς, ὕστερον Ἀντιπάτρῳ καὶ Μακεδόσι μεγάλως προσέπεισσαν· τρίτος δὲ ὁ Δημητρίου πόλεμος κακὸν ἀνέλπιστον ἦλθεν ἐς τὴν γῆν. 5. Πύρρον δὲ ἐσβαλόντος τέταρτον δὴ τότε στρατὸν ὁρῶντες πολέμιον αὐτοὶ τε παρετάσσοντο καὶ Ἀργείων ἦκοντες καὶ Μεσσηνίων σύμμαχοι. Πύρρος δὲ ὥς ἐπεκράτησεν, ὀλίγον μὲν ἦλθεν εἶναι αὐτοβοεῖ τὴν πόλιν, δηρώσας δὲ τὴν γῆν καὶ λείαν ἐλάσας μικρὸν ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἐς πολιορκίαν εὐτρεπίζοντο, πρότερον ἔτι τῆς Σπάρτης ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Δημήτριον τάφροις τε βαθείαις καὶ σταυροῖς τετειχισμένης ἰσχυροῖς, 33 7 τὰ δὲ ἐπιμαχώτατα καὶ οἰκοδομήμασιν. 6. Ὡς δὲ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ τὴν τοῦ πολέμου τοῦ Λακωνικοῦ τριβὴν Ἀντίγονος τὰς πόλεις τῶν Μακεδόνων ἀνασώσάμενος ἠπείγετο ἐς Πελοπόννησον, οἷα ἐπιστάμενος Πύρρον, ἣν Λακεδαίμονα καταστρέψεται καὶ Πελοποννήσου τὰ πολλά, οὐκ ἐς Ἡπειρον ἀλλ' ἐπὶ τε Μακεδονίαν αὖθις καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον ἤξοντα. μέλλοντος δὲ Ἀντιγόνου τὸν στρατὸν ἐξ Ἀργους ἐς τὴν Λακωνικὴν ἄγειν, αὐτὸς ἐς τὸ Ἀργος ἐληλύθει Πύρρος. κρατῶν δὲ καὶ τότε συνεσπίπτει τοῖς φεύγουσιν ἐς τὴν πόλιν καὶ οἱ διαλύεται 8 κατὰ τὸ εἶκος ἡ τάξις. 7. μαχομένων δὲ πρὸς ἱεροῖς ἦδη

καὶ οἰκίαις καὶ κατὰ τοὺς στενωποὺς καὶ κατ' ἄλλο ἄλλαν τῆς πόλεως, ἐνταῦθα ὁ Πύρρος ἐμονώθη καὶ τιτρώσκεται τὴν κεφαλὴν. κεράμῳ δὲ βληθέντα ὑπὸ γυναικὸς τεθνάναι φασὶ Πύρρον· Ἀργεῖοι δὲ οὐ γυναικὰ τὴν ἀποκτείνανσαν, Δήμητρα δὲ φασιν εἶναι γυναικὶ εἰκασμένην. ταῦτα ἐς τὴν Πύρρου τελευτὴν αὐτοὶ λέγουσιν Ἀργεῖοι, καὶ ὁ τῶν ἐπιχωρίων ἐξηγητὴς Λυκίας ἐν ἔπεσιν εἴρηκε. καὶ σφισιν ἔστι τοῦ θεοῦ χρήσαντος, ἐνθα ὁ Πύρρος ἐτελεύτησεν, ἱερὸν Δήμητρος· ἐν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Πύρρος τέθναπται. 8. Θαῦμα δὲ ποιοῦμαι τῶν καλουμένων Αἰα-9 κιδῶν αὐτοῖς κατὰ τὰ αὐτὰ ἐκ τοῦ θεοῦ συμβῆναι τὴν τελευτὴν, εἰ γε Ἀχιλλέα μὲν Ὀμηρος ὑπὸ Ἀλεξάνδρου φησὶ τοῦ Πριάμου καὶ Ἀπόλλωνος ἀπολέσθαι, Πύρρον δὲ τὸν Ἀχιλλέως ἡ Πυθία προσέταξεν ἀποκτεῖναι Δελφοῖς, τῷ δὲ Αἰακίδου συνέβη τὰ ἐς τὴν τελευτὴν οἷα Ἀργεῖοι τε λέγουσι καὶ Λυκίας ἐποίησε. διάφορα δὲ ὅμως ἔστι καὶ ταῦτα ὧν Ἰερώνυμος ὁ Καρδιανὸς ἔγρα-34 ψεν· ἀνδρὶ γὰρ βασιλεῖ συνόντα ἀνάγκη πᾶσα ἐς χάριν συγγράφειν. εἰ δὲ καὶ Φίλιστος αἰτίαν δικαίαν εἴληφεν, ἐπελπίζων τὴν ἐν Συρακούσαις ἀδόδοτον ἀποκρύψασθαι τῶν Διουνσίου τὰ ἀνοσιώτατα, ἣ που πολλή γε Ἰερωνύμῳ συγγνώμη τὰ ἐς ἡδονὴν Ἀντιγόνου γράφειν. ἡ μὲν Ἡπειρωτῶν ἀκμὴ κατέστρεψεν ἐς τοῦτο.

XIV. Ἐς δὲ τὸ Ἀθήνησιν ἐσελθοῦσιν Ὀιδεῖον ἄλλα τε καὶ Διόνυσος κεῖται θείας ἄξιος. πλησίον δὲ ἔστι κρήνη, καλοῦσι δὲ αὐτὴν Ἐννεάκρουνον, οὕτω κοσμηθεῖσαν ὑπὸ Πεισιστράτου· φρέατα μὲν γὰρ καὶ διὰ πάσης τῆς πόλεως ἔστι, πηγὴ δὲ αὕτη μόνη. ναοὶ δὲ ὑπὲρ τὴν κρήνην ὁ μὲν Δήμητρος πεποιῆται καὶ Κόρης, ἐν δὲ τῷ Τριπολέμῳ κείμενόν ἐστιν ἄγαλμα. 2. τὰ δὲ ἐς αὐτὸν ὁποῖα λέγεται γράψω, παρὲς ὁπόσον ἐς Ἀθλόπην ἔχει τοῦ λόγου. Ἑλλήνων οἱ μάλιστα ἀμφισβητοῦντες Ἀθηναίοις 2

ἐς ἀρχαιότητα καὶ δῶρα παρὰ θεῶν φασὶν ἔχειν, εἰσὶν Ἀργεῖοι, καθάπερ βαρβάρων Φρυγῶν Αἰγύπτιοι. λέγεται οὖν ὡς Διμήτρεα ἐς Ἄργος ἐλθοῦσαν Πελασγὸς δέ-
ξαιτο οἴκῳ, καὶ ὡς Χρυσανθὺς τὴν ἀρπαγὴν ἐπισταμένη
τῆς Κόρης διηγῆσαιτο· ὕστερον δὲ Τροχίλον ἱεροφάν-
την φυγόντα ἐξ Ἀργους κατὰ ἔχθος Ἀγήνορος, ἐλθεῖν
φασὶν ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ γυναικὰ τε ἐξ Ἐλευσίνος
γῆμαι καὶ γενέσθαι οἱ παῖδας Εὐβουλέα καὶ Τριπτόλε-
μον. ὅδε μὲν Ἀργείων ἐστὶ λόγος· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ ὅσοι
παρὰ τοῦτοις ** ἴσασι Τριπτόλεμον τὸν Κελεοῦ πρῶτον
3 σπείραι καρπὸν ἤμερον. ἔπη δὲ ἄδεται Μουσαῖοι μὲν, εἰ
δὴ Μουσαῖον καὶ ταῦτα, Τριπτόλεμον παῖδα Ὠκεανοῦ
καὶ Γῆς εἶναι, Ὀρφεὺς δέ, οὐδὲ ταῦτα Ὀρφεὺς ἐμοὶ δο-
κεῖν ὄντα, Εὐβουλεὶ καὶ Τριπτολέμῳ Δυσσαύλην πατέρα
εἶναι, μνηύσασι δὲ σφισι περὶ τῆς παιδὸς δοθῆναι παρὰ
Διμήτρος σπείραι τοὺς καρπούς. Χοιρίλῳ δὲ Ἀθηναίῳ
δραῦμα ποιήσαντι Ἀλόπην ἔστιν εἰρημένα Κερκυνόνα εἶ-
ναι καὶ Τριπτόλεμον ἀδελφούς, τεκεῖν δὲ σφᾶς θυγα-
τέρα Ἀμφικτυόνος, εἶναι δὲ πατέρα Τριπτολέμῳ μὲν
Ῥάρον, Κερκυνόνη δὲ Ποσειδῶνα. πρόσω δὲ ἵεναι με ὥρ- 35
μημένον τοῦδε τοῦ λόγου καὶ ὅποσα ἐξηγήσιν ἔχει τὸ
Ἀθηγησὶν ἱερὸν, καλούμενον δὲ Ἐλευσίνιον, ἐπέσχευ
ὅψις ὀνειράτος· ἃ δὲ ἐς πάντας ὅσιον γράφειν, ἐς ταῦτα
4 ἀποτρέψομαι. 3. Πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦδε, ἐνθα καὶ τοῦ Τρι-
πτολέμου τὸ ἄγαλμα, ἔστι βοῦς χαλκοῦς οἷα ἐς θυσίαν
ἀγόμενος, πεποιήται δὲ ἀπὸ καθήμενος Ἐπιμενίδης Κνώ-
σιος, ὃν ἐλθόντα ἐς ἀγρὸν κοιμᾶσθαι λέγουσιν ἐσελ-
θόντα ἐς σπήλαιον· ὁ δὲ ὕπνος οὐ πρότερον ἀνῆκεν αὐ-
τὸν πρὶν ἢ οἱ τεσσαρακοστὸν ἔτος γενέσθαι καθεύδοντι,
καὶ ὕστερον ἔπη τε ἐποίει καὶ πόλεις ἐκάθηρεν ἄλλας τε
καὶ τὴν Ἀθηναίων. Θάλης δὲ ὁ Λακεδαιμονίους τὴν νό-
σον παύσας οὔτε ἄλλως προσήκων οὔτε πόλεως ἦν Ἐπι-

μενίδῃ τῆς αὐτῆς· ἀλλ' ὁ μὲν Κνώσιος, Θάλητα δὲ εἶναι
φησι Γορτύνιον Πολύμναστος Κολοφώνιος ἔπη Λακε-
δαιμονίους ἐς αὐτὸν ποιήσας. 4. Ἐτι δὲ ἀνωτέρω ναὸς 5
Εὐκλείας, ἀνάθημα καὶ τοῦτο ἀπὸ Μήδων, οὐ τῆς χώρας
Μαραθῶνι ἔσχον. φρονῆσαι δὲ Ἀθηναίους ἐπὶ τῇ νίκῃ
ταύτῃ μάλιστα εἰκάσω· καὶ δὴ καὶ Αἰσχύλος, ὥς οἱ τοῦ
βίου προσεδοκάτο ἡ τελευτή, τῶν μὲν ἄλλων ἐμνημό-
νευσεν οὐδενός, δόξης ἐς τοσοῦτον ἦκων ἐπὶ ποιήσει καὶ
πρὸ Ἀρτεμισίου καὶ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσας· ὁ δὲ τό τε
36 ὄνομα πατρόθεν καὶ τὴν πόλιν ἔγραψε, καὶ ὡς τῆς ἀν-
δρίας μάρτυρας ἔχοι τὸ Μαραθῶνι ἄλλος καὶ Μήδων
τοὺς ἐς αὐτὸ ἀποβάνας. 5. Ὑπὲρ δὲ τὸν Κεραμεικὸν καὶ 6
στοὰν τὴν καλουμένην βασιλείον ναὸς ἔστιν Ἥφαίστου.
καὶ ὅτι μὲν ἄγαλμά οἱ παρέστηκεν Ἀθηνᾶς, οὐδὲν θαῦ-
μα ἐποιούμην τὸν ἐπὶ Ἐριχθονίῳ ἐπιστάμενος λόγον·
τὸ δὲ ἄγαλμα ὁρῶν τῆς Ἀθηνᾶς γλαυκοὺς ἔχον τοὺς
ὀφθαλμούς, Λιβύων τὸν μῦθον ὄντα εὕρισκον. τοῦτοις
γάρ ἐστιν εἰρημένον Ποσειδῶνος καὶ λίμνης Τριτανίδος
θυγατέρα εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο γλαυκοὺς εἶναι ὥσπερ καὶ
τῷ Ποσειδῶνι τοὺς ὀφθαλμούς. 6. Πλησίον δὲ ἱερὸν 7
ἔστιν Ἀφροδίτης Οὐρανίας. πρῶτοις δὲ ἀνδράσιν Ἀσ-
συρίοις κατέστη σέβεσθαι τὴν Οὐρανίαν, μετὰ δὲ Ἀσσυ-
ρίους Κυπρίων Παφίους καὶ Φοινίκων τοῖς Ἀσκάλωνα
ἔχουσιν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ. παρὰ δὲ Φοινίκων Κυθήριοι
μαθόντες σέβουσιν. Ἀθηναίοις δὲ κατεστήσατο Αἰγέως,
αὐτῷ τε οὐκ εἶναι παῖδας νομίζων, οὐ γὰρ πῶ τότε ἦσαν,
καὶ ταῖς ἀδελφαῖς γενέσθαι τὴν συμφορὰν ἐκ μηνύματος
τῆς Οὐρανίας. τὸ δὲ ἐφ' ἡμῶν ἔτι ἄγαλμα λίθου Παρίου
καὶ ἔργον Φειδίου. δῆμος δὲ ἔστιν Ἀθηναίοις Ἀθμο-
νέων, οὐ Πορφυρίωνα ἔτι πρότερον Ἀκταίου βασιλευ-
σαντα τῆς Οὐρανίας φασὶ τὸ παρὰ σφίσιν ἱερὸν ἰδρῦσα-

σθαι. λέγουσι δὲ ἀνὰ τοὺς δῆμους καὶ ἄλλα οὐδὲν ὁμοίως καὶ οἱ τὴν πόλιν ἔχοντες.

XV. Τοῦσι δὲ πρὸς τὴν στοὰν ἣν Ποικίλην ὀνομάζουσιν ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἔστιν Ἑρμῆς χαλκοῦς καλούμενος Ἀγοραῖος καὶ πύλη πλησίον· ἔπεστι δὲ οἱ τρόπαιον Ἀθηναίων ἱππομαχία κρατησάντων Πλείσταρχον, ὃς τῆς ἵππου Κασσάνδρου καὶ τοῦ ξενικοῦ τὴν ἀρχὴν ἀδελφὸς ὦν ἐπετέτραπτο. 2. Αὕτη δὲ ἡ στοὰ πρῶτα μὲν Ἀθηναίους ἔχει τεταγμένους ἐν Οἰνότης Ἀργείας ἐναντία Λακεδαιμονίων· γέγραπται δὲ οὐκ ἐς ἀκμὴν ἀγῶνος οὐδὲ 37
2 ἀρχομένη τε ἡ μάχη καὶ ἐς χεῖρας ἔτι συνιόντες. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῶν τοίχων Ἀθηναῖοι καὶ Θησεὺς Ἀμαξόσι μάχονται. μόναις δὲ ἄρα ταῖς γυναιξίν οὐκ ἀφῆρει τὰ πταίσματα τὸ ἐς τοὺς κινδύνους ἀφειδές, εἴ γε Θεμισκύρας τε ἀλούσης ὑπὸ Ἡρακλέους, καὶ ὕστερον φθαρεῖσθαι σφίσι τῆς στρατιᾶς ἦν ἐπ' Ἀθήνας ἔστειλαν, ὅμως ἐς Τροίαν ἦλθον Ἀθηναίους τε αὐτοῖς μαχομένους καὶ τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσιν. 3. ἐπὶ δὲ ταῖς Ἀμαξόσιν Ἑλληνέες εἰσιν ἡρηκό-
τες Ἴλιον, καὶ οἱ βασιλεῖς ἡθροισμένοι διὰ τὸ Αἰαντος ἐς Κασσάνδραν τόλμημα· καὶ αὐτὸν ἡ γραφὴ τὸν Αἰαντα ἔχει, καὶ γυναικας τῶν αἰχμαλώτων ἄλλας τε καὶ Κασ-
3 σάνδραν. 4. τελευταῖον δὲ τῆς γραφῆς εἰσὶν οἱ μαχεσά-
μενοι Μαραθῶνι· Βοιωτῶν [δὲ] οἱ Πλάταιαν ἔχοντες καὶ ὅσον ἦν Ἀττικὸν ἱσιν ἐς χεῖρας τοῖς βαρβάροις. καὶ ταύτῃ μὲν ἔστιν ἴσα παρ' ἀμφοτέρων ἐς τὸ ἔργον· τὸ δὲ ἔσω τῆς μάχης φεύγοντές εἰσιν οἱ βάρβαροι καὶ ἐς τὸ ἔλος ὠθοῦντες ἀλλήλους. ἔσχαται δὲ τῆς γραφῆς νῆές τε αἱ Φοίνισσαι, καὶ τῶν βαρβάρων τοὺς ἐσπίπτοντας ἐς ταύ-
τας φονεύοντες οἱ Ἕλληνες. ἐνταῦθα καὶ Μαραθῶν γε-
γραμμένος ἔστιν ἦρωας, ἀφ' οὗ τὸ πεδίον ὠνόμασται, καὶ
Θησεὺς ἀνιόντι ἐκ γῆς εἰκασμένος, Ἀθηνᾶ τε καὶ Ἡρα-

κλῆς· Μαραθωνίοις γάρ, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, Ἡρακλῆς ἐνομίσθη θεὸς πρῶτοις. τῶν μαχομένων δὲ δῆλοι μάλιστ' εἰσὶν ἐν τῇ γραφῇ Καλλιμαχὸς τε, ὃς Ἀθηναίους πο-
λεμαρχεῖν ἤρητο, καὶ Μιλτιάδης τῶν στρατηγούντων, 38
ἦρωας τε Ἑχέτολος καλούμενος, οὗ καὶ ὕστερον ποιήσομαι μνήμην. 5. Ἐνταῦθα ἀσπίδες κεῖνται χαλκαῖ, καὶ ταῖς 4
μὲν ἔστιν ἐπίγραμμα ἀπὸ Σικωναίων καὶ τῶν ἐπικούρων εἶναι, τὰς δὲ ἐπαληθιμμένας πίσση, μὴ σφῆς ὅ τε χρόνος λυμῆνεται καὶ ὁ ἰός, Λακεδαιμονίων εἶναι λέγεται τῶν ἀλόντων ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ νήσῳ.

XVI. Ἀνδριάντες δὲ χαλκοὶ κεῖνται πρὸ μὲν τῆς στοᾶς Σόλων ὁ τοὺς νόμους Ἀθηναίους γράψας, ὀλίγον δὲ ἂνωτέρῳ Σέλευκος, ὃ καὶ πρότερον ἐγένετο ἐς τὴν εὐδαιμονίαν τὴν μέλλουσαν σημεῖα οὐκ ἀφανῆ. Σελεύκῳ γάρ, ὡς ὠρμάτο ἐκ Μακεδονίας σὺν Ἀλεξάνδρῳ, θύοντι ἐν Πέλλῃ τῷ Διὶ τὰ ξύλα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ κείμενα προύβη
τε αὐτόματα πρὸς τὸ ἄγαλμα καὶ ἄνευ πυρὸς ἤφθη. τε-
λευτήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, Σέλευκος Ἀντίγονον ἐς Βαβυλῶνα ἀφικόμενον δείσας καὶ παρὰ Πτολεμαῖον φυ-
γῶν τὸν Λάγον κατήλθεν αὐθις ἐς Βαβυλῶνα, κατελθὼν δὲ ἐκράτησε μὲν τῆς Ἀντιγόνου στρατιᾶς καὶ αὐτὸν ἀπέ-
κτεινεν Ἀντίγονον, εἴλε δὲ ἐπιστρατεύσαντα ὕστερον Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνου. ὥς δὲ οἱ ταῦτα προκεχωρή- 2
κει καὶ μετ' ὀλίγον τὰ Ἀνσιμάχου κατεῖργαστο, τὴν μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πᾶσαν ἀρχὴν παρέδωκεν Ἀντιόχῳ τῷ παιδί, αὐτὸς δὲ ἐς Μακεδονίαν ἡπείγετο. 2. Στρατιὰ μὲν καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἦν παρὰ Σελεύκῳ· Πτολεμαῖος δὲ ἀδελφὸς μὲν Ἀνσάνδρας καὶ παρὰ Ἀνσιμάχου παρ' αὐτὸν πεφευγώς, ἄλλως δὲ τολμῆσαι πρόχειρος καὶ δι' αὐτὸ Κεραννὸς καλούμενος, οὗτος ὁ Πτολεμαῖος, ὡς προσιῶν ὁ Σελεύκου στρατὸς ἐγένετο κατὰ Ἀνσιμαχίαν, λαθὼν Σέλευκον κτείνει, διαρπάσαι δὲ ἐπιτρέψας τὰ
3

χρήματα τοῖς βασιλεῦσιν ἐβασίλευσε Μακεδονίας, ἐς ὃ³⁹
Γαλάταις πρῶτος ὦν ἴσμεν βασιλέων ἀντιτάξασθαι τολ-
μήσας ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν βαρβάρων· τὴν δὲ ἀρχὴν Ἀν-
3 τίγονος ἀνεσώσατο ὁ Δημητρίου. 3. Σέλευκον δὲ βασι-
λέων ἐν τοῖς μάλιστα πείδομαι καὶ ἄλλως γενέσθαι δι-
καιον καὶ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβῆ. τοῦτο μὲν γὰρ Σέλευκός
ἐστίν ὁ Μιλησίοις τὸν χαλκοῦν καταπέμψας Ἀπόλλωνα
ἐς Βραγχίδας, ἀνακομισθέντα ἐς Ἐκβάτανα τὰ Μηδικὰ
ὑπὸ Ξέρξου· τοῦτο δὲ Σελεύκειαν οἰκίσας ἐπὶ Τύρῳ τι
ποταμῷ καὶ Βαβυλωνίους οὗτος ἐπαγόμενος ἐς αὐτὴν
συνοίκους ὑπέλιπετο μὲν τὸ τεῖχος Βαβυλῶνος, ὑπελί-
πετο δὲ τοῦ Βῆλ τὸ ἱερὸν καὶ περὶ αὐτὸ τοὺς Χαλδαίους
οἰκεῖν.

XVII. Ἀθηναίοις δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἄλλα ἐστὶν οὐκ
ἐς ἅπαντας ἐπίσημα καὶ Ἐλέου βωμός, ᾧ, μάλιστα θεῶν
ἐς ἀνθρώπινον βίον καὶ μεταβολὰς πραγμάτων ὅτι ὠφέ-
λιμος, μόνοι τιμᾶς Ἑλλήνων νέμουσιν Ἀθηναῖοι. τού-
τοις δὲ οὐ τὰ ἐς φιλανθρωπίαν μόνον καθέστηκεν, ἀλλὰ
καὶ θεοὺς εὐσεβοῦσιν ἄλλων πλέον· καὶ γὰρ Αἰδοῦς
σφίσι βωμός ἐστι καὶ Φήμης καὶ Ὀρμῆς. δηλὰ τε ἐναρ-
γῶς, ὅσοις πλέον τι ἐτέρων εὐσεβείας μέτεστιν, ἴσου
2 σφίσι παρὸν τύχης χρηστής. 2. Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ τῆς
ἀγορᾶς ἀπέχοντι οὐ πολὺ, Πτολεμαίου δὲ ἀπὸ τοῦ κατα-
σκευασαμένου καλουμένῳ, λίθου τέ εἰσιν Ἑρμαὶ θεᾶς
ἄξιοι καὶ εἰκὼν Πτολεμαίου χαλκῇ· καὶ ὅ τε Αἰβύς Ἰόβας
ἐνταῦθα κεῖται καὶ Χρῦσιππος ὁ Σολεύς. πρὸς δὲ τῷ
γυμνασίῳ Θεσέως ἐστὶν ἱερὸν· γραφαὶ δὲ εἰσι πρὸς Ἀμα-
ζόνας Ἀθηναῖοι μαχόμενοι. πεποίηται δὲ σφισιν ὁ πόλε-
μος οὗτος καὶ τῇ Ἀθηνᾷ ἐπὶ τῇ ἀσπίδι καὶ τοῦ Ὀλυμπίου
Διὸς ἐπὶ τῷ βᾶθρῳ. γέγραπται δὲ ἐν τῷ τοῦ Θεσέως ἱερῷ⁴⁰
καὶ ἡ Κενταύρων καὶ [ἡ] Λαπιθῶν μάχη· Θεσεὺς μὲν
οὖν ἀπεκτονῶς ἐστὶν ἤδη Κένταυρον, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐξ

ἴσου καθέστηκεν ἔτι ἡ μάχη. τοῦ δὲ τρίτου τῶν τοίχων³
ἡ γραφὴ μὴ πυθομένοις ἀλέγουσιν οὐ σαφὴς ἐστίν, τὰ
μὲν πού διὰ τὸν χρόνον, τὰ δὲ Μίκων οὐ τὸν πάντα
ἔγραψε λόγον. 3. Μίνως ἡνίκα Θεσέα καὶ τὸν ἄλλον στό-
λον τῶν παίδων ἤγειν ἐς Κρήτην, ἐρασθεὶς Περιβοίας,
ὧς οἱ Θεσεὺς μάλιστα ἠναντιοῦτο, καὶ ἄλλα ὑπὸ ὀργῆς
ἀπέκριψεν ἐς αὐτὸν καὶ παῖδα οὐκ ἔφη Ποσειδῶνος εἶ-
ναι, ἐπεὶ οὐ δύνασθαι τὴν σφραγίδα, ἣν αὐτὸς φέρων
ἔτυχεν, ἀφέντι ἐς θάλασσαν ἀνασῶσαί οἱ. Μίνως μὲν λέ-
γεται ταῦτα εἰπὼν ἀφείναι τὴν σφραγίδα· Θεσέα δὲ
σφραγιδὰ τε ἐκείνην ἔχοντα καὶ στέφανον χρυσοῦν,
Ἀμφιτρίτης δῶρον, ἀνελθεῖν λέγουσιν ἐκ τῆς θαλάσσης.
4. Ἐς δὲ τὴν τελευταίαν τὴν Θεσέως πολλὰ ἤδη καὶ οὐχ⁴
ὁμολογοῦντα εἴρηται· δεδέσθαι τε γὰρ αὐτὸν λέγουσιν
ἐς τότε ἕως ὑφ' Ἡρακλέους ἀναχθεῖν. πιθανώτατα δὲ
ὦν ἦκουσα· Θεσεὺς ἐς Θεσπρωτοὺς ἐμβαλὼν, τοῦ βασι-
λέως τῶν Θεσπρωτῶν γυναῖκα ἀρπάσων, τὸ πολὺ τῆς
στρατιᾶς οὕτως ἀπόλλυσι, καὶ αὐτὸς τε καὶ Πειρίθους,
Πειρίθους γὰρ καὶ τὸν γάμον σπεύδων ἐστράτευεν, ἥλω-
σαν, καὶ σφᾶς ὁ Θεσπρωτὸς δῆσας εἶχεν ἐν Κιχύρῳ.
5. Γῆς δὲ τῆς Θεσπρωτίδος ἐστὶ μὲν πού καὶ ἄλλα θεᾶς⁵
ἄξια, ἱερὸν τε Διὸς ἐν Δωδωνῇ καὶ ἱερὰ τοῦ θεοῦ φηγός·
πρὸς δὲ τῇ Κιχύρῳ λίμνῃ τέ ἐστὶν Ἀχερουσία καλουμένη
καὶ ποταμὸς Ἀχέρων, ᾧ δὲ καὶ Κωκυτὸς ὕδωρ ἀτερπέ-
στατον. Ὁμηρὸς τέ μοι δοκεῖ ταῦτα ἑωρακῶς ἐς τε τὴν
ἄλλην ποιήσιν ἀποτολμῆσαι τῶν ἐν Ἀἰδου, καὶ δὴ καὶ τὰ
ὀνόματα τοῖς ποταμοῖς ἀπὸ τῶν ἐν Θεσπρωτίδι θέσθαι.
6. Τότε δὲ ἐχόμενον Θεσέως στρατεύουσιν ἐς Ἀφιδναν
οἱ Τυνδάρεω παῖδες, καὶ τὴν τε Ἀφιδναν αἰρουσὶ καὶ
Μενεσθέα ἐπὶ βασιλείᾳ κατήγαγον. Μενεσθεὺς δὲ τῶν⁶
μὲν παίδων τῶν Θεσέως παρ' Ἐλεφήνορα ὑπεξεληθόντων
41 ἐς Εὐβοίαν εἶχεν οὐδένα λόγον· Θεσέα δὲ, εἴ ποτε παρὰ
3*

Θεσπρωτῶν ἀνακομισθήσεται, δυσανταγώνιστον ἡγούμενος διὰ θεραπείας τὰ τοῦ δήμου καθίστατο, ὥς Θησέα ἀνασωθέντα ὕστερον ἀπασθῆναι. στέλλεται δὴ Θησεὺς παρὰ Δευκαλίωνα ἐς Κρήτην, ἐξενεχθέντα δὲ αὐτὸν ὑπὸ πνευμάτων ἐς Σκύρον τὴν νῆσον λαμπρῶς περιεῖπον οἱ Σκύριοι κατὰ γένους δόξαν καὶ ἀξίωμα ὧν ἦν αὐτὸς εἰργασμένος· καὶ οἱ θάνατον Ἀνκομήδης διὰ ταῦτα ἐβούλευσεν. ὁ μὲν δὴ Θησεὺς σηκὸς Ἀθηναίοις ἐγένετο ὕστερον ἢ Μῆδοι Μαραθῶνι ἔσχον, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου Σκυρίους ποιήσαντος ἀναστάτους, δίκην δὴ τοῦ Θησεὺς θανάτου, καὶ τὰ ὅσα κομίσαντος ἐς Ἀθήνας.

XVIII. Τὸ δὲ ἱερὸν τῶν Διοσκουέων ἐστὶν ἀρχαῖον· αὐτοί τε ἐστῶτες καὶ οἱ παῖδες καθήμενοί σφισιν ἐφ' ἵππων. ἐνταῦθα Πολύγυντος μὲν ἔχοντα ἐς αὐτοὺς ἐγραψε γάμον τῶν θυγατέρων τῶν Λευκίππου, Μίκων δὲ τοὺς μετὰ Ἰάσονος ἐς Κόλχους πλεύσαντας· καὶ οἱ τῆς γραφῆς ἡ σπουδὴ μάλιστα ἐς Ἀκαστον καὶ τοὺς ἵππους ἔχει τοὺς 2 Ἀκάστου. 2. Ὅτι δὲ τῶν Διοσκουέων τὸ ἱερὸν Ἀγλαύρου τέμενός ἐστιν. Ἀγλαῦρος δὲ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς Ἐρση καὶ Πανδρόσῃ δοῦναί φασιν Ἀθηναῖν Ἐριχθόνιον, καταθεῖσαν ἐς κιβωτόν, ἀπειποῦσαν ἐς τὴν παρακαταθήκην μὴ πολυπραγμονεῖν. Πάνδρῳ μὲν δὴ λέγουσι πείθεσθαι, τὰς δὲ δύο, ἀνοίξει γὰρ σφᾶς τὴν κιβωτόν, μαίνεσθαι τε, ὥς εἶδον τὸν Ἐριχθόνιον, καὶ κατὰ τῆς ἀκροπόλεως, ἐνθα ἦν μάλιστα ἀπότομον, αὐτὰς ῥίψαι. κατὰ τοῦτο ἐπαναβάτες Μῆδοι κατεφόνευσαν Ἀθηναίων τοὺς πλέον τι ἐς τὸν χρησμόν ἢ Θεμιστοκλῆς εἰδέναι νομίζοντας καὶ τὴν ἀκρόπολιν ξύλοις καὶ σταυροῖς ἀποτει- 3 χίσαντας. 3. Πλησίον δὲ Πρυτανεῖόν ἐστιν, ἐν ᾧ νόμοι τε οἱ Σδλωνός εἰσι γεγραμμένοι, καὶ θεῶν Εἰρήνης ἀγάλματα κεῖται καὶ Ἑστίας, ἀνδριάντες δὲ ἄλλοι τε καὶ Αὐτόλυκος ὁ παγκρατιαστής· τὰς γὰρ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστο- 42

κλέους εἰκόνας ἐς Ῥωμαίων τε ἄνδρα καὶ Θοῤᾳ μετέγραψαν. 4. Ἐντεῦθεν ἰοῦσιν ἐς τὰ κάτω τῆς πόλεως Σαράπι- 4 δός ἐστιν ἱερὸν, ὃν Ἀθηναῖοι παρὰ Πτολεμαίου θεὸν ἐσηγάγοντο. Αἰγυπτίοις δὲ ἱερὰ Σαράπιδος ἐπιφανέστατον μὲν ἐστὶν Ἀλεξανδρεῦσιν, ἀρχαιότατον δὲ ἐν Μέμφει· ἐς τοῦτο ἐσελθεῖν οὔτε ξένοις ἐστὶν οὔτε τοῖς ἱερεῦσι, πρὶν ἂν τὸν Ἄπιν θάπτωσι. 5. τοῦ δὲ ἱεροῦ τοῦ Σαράπιδος οὐ πόρρω χωρίον ἐστὶν ἐνθα Πειρίθουν καὶ Θησέα συνθεμένους ἐς Λακεδαιμόνα καὶ ὕστερον ἐς Θεσπρωτοὺς σταλῆναι λέγουσι. πλησίον δὲ ᾠκοδόμητο ναὸς 5 Εἰλειθυίας, ἣν ἐλθοῦσαν ἐξ Ἱπερβορέων ἐς Δῆλον γενέσθαι βοηθὸν ταῖς Αἰητὺς ᾠδίσι, τοὺς δὲ ἄλλους παρ' αὐτῶν φασὶ τῆς Εἰλειθυίας μαθεῖν τὸ ὄνομα· καὶ θύουσί τε Εἰλειθυίᾳ Δῆλιοι καὶ ὕμνον ᾄδουσιν Ὡλήνως. Κρήτες δὲ χώρας τῆς Κνωσίας ἐν Ἀμνισῷ γενέσθαι νομίζουσιν Εἰλειθυίαν καὶ παῖδα Ἥρας εἶναι. μόνους δὲ Ἀθηναίους τῆς Εἰλειθυίας κεκάλυπται τὰ ξόανα ἐς ἄκρους τοὺς πόδας. τὰ μὲν δὴ δύο εἶναι Κρητικὰ καὶ Φαίδρας ἀναθήματα ἔλεγον αἱ γυναῖκες, τὸ δὲ ἀρχαιότατον Ἐρυσίχθονα ἐκ Δῆλου κομίσαι.

6. Πρὶν δὲ ἐς τὸ ἱερὸν ἰέναι τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου 6 — Ἀδριανὸς ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς τὸν τε ναὸν ἀνέθηκε καὶ τὸ ἄγαλμα θεᾶς ἄξιον, οὗ μετέθεικε μὲν, ὅτι μὴ Ῥοδίοις καὶ Ῥωμαίοις εἰσὶν οἱ κολοσσοί, τὰ λοιπὰ ἀγάλματα ὁμοίως ἀπολείπεται, πεποιήται δὲ ἐκ τε ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, καὶ ἔχει τέχνης εὖ πρὸς τὸ μέγεθος ὀρώσιν — ἐνταῦθα εἰκόνας Ἀδριανοῦ δύο μὲν εἰσι Θεασίου λίθου, δύο δὲ Αἰγυπτίου· χαλκαὶ δὲ ἐστᾶσι πρὸ τῶν κινόνων ἄς 43 Ἀθηναῖοι καλοῦσιν ἀποίκους πόλεις. ὁ μὲν δὴ πᾶς περὶβολος σταδίων μάλιστα τεσσάρων ἐστὶν, ἀνδριάντων δὲ πλήρης· ἀπὸ γὰρ πόλεως ἐκάστης εἰκὼν Ἀδριανοῦ βασιλέως ἀνάκειται, καὶ σφᾶς ὑπερεβάλοντο Ἀθηναῖοι τὸν

7 κολοσσὸν ἀναθέντες ὀπισθε τοῦ ναοῦ θέας ἄξιον. 7. Ἔστι δὲ ἀρχαῖα ἐν τῷ περιβόλῳ Ζεὺς χαλκοῦς καὶ ναὸς Κρόνου καὶ Ῥέας καὶ τέμενος Γῆς ἐπὶ κλησὶν Ὀλυμπίας. ἐνταῦθα ὅσον ἐς πῆχυν τὸ ἔδαφος διέστηκε, καὶ λέγουσι μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τὴν ἐπὶ Δευκαλίωνος συμβᾶσαν ὑπορρῆναι ταύτῃ τὸ ὕδωρ, ἐσβάλλουσί τε ἐς αὐτὸ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἄλ-
8 φιστα πυρῶν μέλιτι μάζαντες. 8. Κεῖται δὲ ἐπὶ κίονος Ἰσοκράτους ἀνδριάς, ὃς ἐς μνήμην τρία ὑπέλειπετο, ἐπι-
πονώτατον μὲν ὅτι οἱ βιώσαντι ἔτη δυοῖν δέοντα ἑκατὸν οὐποτε κατελύθη μαθητὰς ἔχειν, σωφρονέστατον δὲ ὅτι πολιτείας ἀπεχόμενος διέμεινε καὶ τὰ κοινὰ οὐ πολυ-
πραγμονῶν, ἐλευθερώτατον δὲ ὅτι πρὸς τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης ἀλγῆσας ἐτελεύτησεν ἐθελοντῆς. κεινται δὲ καὶ λίθου Φρυγίου Πέρσαι χαλκοῦν τρίποδα ἀνέχοντες, θέας ἄξιοι καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ τρίπους. τοῦ δὲ Ὀλυμπίου Διὸς Δευκαλίωνα οἰκοδομησάμενοι λέγουσι τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν, σημεῖον ἀποφαίνοντες ὡς Δευκαλίων Ἀθήνησιν ᾤκησε τάφον τοῦ ναοῦ τοῦ νῦν οὐ πολὺ ἀφε-
9 στηκότα. 9. Ἀδριανὸς δὲ κατεσκευάσατο μὲν καὶ ἄλλα Ἀθηναίους, ναὸν Ἡρας καὶ Διὸς Πανελληνίου καὶ θεοῖς τοῖς πᾶσιν ἱερὸν κοινόν· τὰ δὲ ἐπιφανέστατα ἑκατὸν εἰσι κίονες· Φρυγίου λίθου πεποιήνται καὶ ταῖς στοαῖς κατὰ τὰ αὐτὰ οἱ τοῖχοι. καὶ οἶκημα ἐνταῦθά ἐστιν ὀρόφῳ τε ἐπιχρῦσθαι καὶ ἀλαβάστρῳ λίθῳ, πρὸς δὲ ἀγάλμασι κεκο-
σμημένον καὶ γραφαῖς· κατὰκειται δὲ ἐς αὐτὸ βιβλία. καὶ γυμνάσιον ἐστὶν ἐπὶ ὠνυμον Ἀδριανοῦ· κίονες δὲ καὶ ἐνταῦθα ἑκατὸν λιθοτομίας τῆς Λιβύων.

XIX. Μετὰ δὲ τὸν ναὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου⁴⁴ πλησίον ἀγαλμὰ ἐστὶν Ἀπόλλωνος Πυθίου. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλο ἱερὸν Ἀπόλλωνος ἐπὶ κλησὶν Δελφινίου. λέγουσι δὲ ὡς ἐξεργασμένου τοῦ ναοῦ πλην τῆς ὀροφῆς ἀγνώως ἔτι τοῖς πᾶσιν ἀφίκοιτο Θησεὺς ἐς τὴν πόλιν. οἶα δὲ

χιτῶνα ἔχοντος αὐτοῦ ποδήρη καὶ πεπλεγμένης ἐς εὐπρε-
πές οἱ τῆς κόμης, ὡς ἐγένετο κατὰ τὸν τοῦ Δελφινίου ναόν, οἱ τὴν στέγην οἰκοδομοῦντες ἤρουντο σὺν χλευασίᾳ ὅτι δὴ παρθένος ἐν ᾧ γάμου πλανᾶται μόνη. Θησεὺς δὲ ἄλλο μὲν αὐτοῖς ἐδήλωσεν οὐδέν, ἀπολύσας δέ, ὡς λέγεται, τῆς ἀμάξης τοὺς βοῦς ἢ σφίσι παρῆν, ἐς τὸν ὄροφον ἀνέρριψεν ὑψηλότερον ἢ τῷ ναῷ τὴν στέγην ἐποιούντο. 2. Ἐς δὲ τὸ χωρίον ὃ Κήπους ὀνομάζουσι² καὶ τῆς Ἀφροδίτης τὸν ναὸν οὐδεὶς λεγόμενός σφισὶν ἐστὶ λόγος· οὐ μὲν οὐδὲ ἐς τὴν Ἀφροδίτην ἢ τοῦ ναοῦ πλησίον ἐστήκει. ταύτης γὰρ σχῆμα μὲν τετράγωνον κατὰ ταῦτα καὶ τοῖς Ἑρμαῖς, τὸ δὲ ἐπίγραμμα σημαίνει τὴν Οὐρανίαν Ἀφροδίτην τῶν καλουμένων Μοιρῶν εἶναι πρεσβυτάτην. τὸ δὲ ἄγαλμα Ἀφροδίτης τῆς ἐν Κήποις ἔργον ἐστὶν Ἀλκαμένους, καὶ τῶν Ἀθήνησιν ἐν ὀλίγοις θέας ἄξιον. 3. Ἔστι δὲ Ἡρακλέους ἱερὸν καλούμενον³ Κυνόσαργες· καὶ τὰ μὲν ἐς τὴν κύνα εἰδέναι τὴν λευκὴν ἐπιλεξαμένοις ἐστὶ τὸν χρησμόν· βωμοὶ δὲ εἰσὶν Ἡρα-
κλέους τε καὶ Ἡβης, ἣν Διὸς παῖδα οὖσαν συνοικεῖν Ἡρακλεῖ νομίζουσιν. Ἀλκμήνης τε βωμὸς καὶ Ἰολαίου πεποιήται, ὃς τὰ πολλὰ Ἡρακλεῖ συνεπόνθησε τῶν ἔργων. 4. Λύκειον δὲ ἀπὸ μὲν Λύκου τοῦ Πανδίωνος ἔχει τὸ ὄνομα, Ἀπόλλωνος δὲ ἱερὸν ἐξ ἀρχῆς τε εὐθύς καὶ καθ' ἡμᾶς ἐνομιζέτο, Λύκειός τε ὁ θεὸς ἐνταῦθα ὠνομάσθη πρῶτον. λέγεται δὲ ὅτι καὶ Τερμίλαις, ἐς οὓς ἦλθεν ὁ
45 Λύκος φεύγων Αἰγέα, καὶ τούτοις αἰτιὸς ἐστὶ Λυκίους ἀπ' αὐτοῦ καλεῖσθαι. 5. ἔστι δὲ ὀπισθεν τοῦ Λυκείου⁴ Νίσου μνήμα, ὃν ἀποθανόντα ὑπὸ Μίνω βασιλεύοντα Μεγάρων κομίσαντες Ἀθηναῖοι ταύτῃ θάπτουσιν. ἐς τοῦτον τὸν Νίσον ἔχει λόγος τρίχας ἐν τῇ κεφαλῇ οἱ πορφυρεῖς εἶναι, χρῆναι δὲ αὐτὸν τελευτᾶν ἐπὶ ταύταις ἀποκαρεῖσαις. ὡς δὲ οἱ Κρητες ἦλθον ἐς τὴν γῆν, τὰς μὲν

ἄλλας ἐξ ἐπιδρομῆς ἤρουν τὰς ἐν τῇ Μεγαρίδι πόλεις, ἐς δὲ τὴν Νίσαιαν καταφεύγοντα τὸν Νίσον ἐπολιόρκουν. ἐνταῦθα τοῦ Νίσου λέγεται θυγατέρα ἐρασθῆναι Μίνω, καὶ ὡς ἀπέκρινε τὰς τρίχας τοῦ πατρός. ταῦτα μὲν οὕτω ⁵ γενέσθαι λέγουσι. 6. Ποταμοὶ δὲ Ἀθηναίοις ῥέουσιν Ἐλλισσός τε καὶ Ἡριδανῶ τῷ Κελτικῷ κατὰ τὰ αὐτὰ ὄνομα ἔχων, ἐκδιδοὺς ἐς τὸν Ἐλλισσόν. ὁ δὲ Ἐλλισσός ἐστίν οὗτος ἔνθα παῖζουσιν Ὠρεΐθυιαν ὑπὸ ἀνέμον Βορέου φασὶν ἀρπασθῆναι, καὶ συνοικεῖν Ὠρεΐθυιά Βορέαν, καὶ σφισι διὰ τὸ κῆδος ἀμύναντα τῶν τριήρων τῶν βαρβαρικῶν ἀπολέσαι τὰς πολλὰς. ἐθέλουσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλων θεῶν ἱερὸν εἶναι τὸν Ἐλλισσόν, καὶ Μουσῶν βωμός ἐπ' αὐτῷ ἐστὶν Ἐλλισσιάδων. δέικνται δὲ καὶ ἔνθα Πελοποννήσιοι Κόδρον τὸν Μελάνθου βασιλεύοντα ⁶ Ἀθηναίων κτείνουσι. 7. Διαβᾶσι δὲ τὸν Ἐλλισσὸν χωρίον Ἀργαὶ καλούμενον καὶ ναὸς Ἀργοτέρας ἐστὶν Ἀρτέμιδος. ἐνταῦθα Ἀρτεμιν πρῶτον θηρεῦσαι λέγουσιν ἔλθοῦσαν ἐκ Ἀήλου· καὶ τὸ ἄγαλμα διὰ τοῦτο ἔχει τόξον. τὸ δὲ ἀκούσασι μὲν οὐχ ὁμοίως ἐπαγωγόν, θαῦμα δ' ἰδοῦσι, στάδιόν ἐστι λευκοῦ λίθου. μέγεθος δὲ αὐτοῦ τῇδε ἂν τις μάλιστα τεκμαίροιο· ἄνωθεν ὄρος ὑπὲρ τὸν Ἐλλισσὸν ἀρχόμενον ἐκ μηνοειδοῦς καθήκει τοῦ ποτα- ⁴⁶ μου πρὸς τὴν ὄχθην εὐθύ τε καὶ διπλοῦν. τοῦτο ἀνὴρ Ἀθηναῖος Ἡρώδης ὠκοδόμησε, καὶ οἱ τὸ πολὺ τῆς λιθοτομίας τῆς Πεντέλῃσιν ἐς τὴν οἰκοδομὴν ἀνῆλθον.

XX. Ἔστι δὲ ὁδὸς ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου καλουμένη Τρίποδες· ἀφ' οὗ καλοῦσι τὸ χωρίον, ναοὶ θεῶν ἐς τοῦτο μεγάλοι καὶ σφισιν ἐφestsήκασιν τρίποδες, χαλκοὶ μὲν, μνήμης δὲ ἄξια μάλιστα περιέχοντες εἰργασμένα. Σάτυρος γάρ ἐστιν, ἐφ' ᾧ Πραξιτέλην λέγεται φρονῆσαι μέγα· καὶ ποτε Φρύνης αἰτούσης ὅ τι οἱ κάλλιστον εἴη τῶν ἔργων, ὁμολογεῖν μὲν φασιν οἱ ἀραστήν διδόναι,

κατεπειν δ' οὐκ ἐθέλειν ὅ τι κάλλιστον αὐτῷ οἱ φαίνοντο. ἐσδραμῶν οὖν οἰκέτης Φρυνης ἐφασκεν οἰχέσθαι Πραξιτέλει τὸ πολὺ τῶν ἔργων πυρὸς ἐσπεσόντος ἐς τὸ οἶκημα, οὐ μὲν οὖν πάντα γε ἀφανισθῆναι. Πραξιτέλης ² δὲ αὐτίκα ἔθει διὰ θυρῶν ἔξω, καὶ οἱ καμόντι οὐδὲν ἐφασκεν εἶναι πλέον, εἰ δὴ καὶ τὸν Σάτυρον ἢ φλόξ καὶ τὸν Ἔρωτα ἐπέλαβε. Φρύνη δὲ μένειν θαρροῦντα ἐκέλευε· παθεῖν γὰρ ἀνιαρὸν οὐδέν, τέχνη δὲ ἄλόντα ὁμολογεῖν τὰ κάλλιστα ὧν ἐποίησε. Φρύνη μὲν οὕτω τὸν Ἔρωτα αἰρεῖται· Διονύσῳ δὲ ἐν τῷ ναῷ τῷ πλησίον Σάτυρός ἐστι παῖς καὶ δίδωσιν ἔκπωμα· Ἔρωτα δ' ἐστηκότα ὁμοῦ καὶ Διόνυσον θυμῖλος ἐποίησεν. 2. Τοῦ Διονύ- ³ σου δὲ ἐστὶ πρὸς τῷ θεάτρῳ τὸ ἀρχαιότατον ἱερὸν. δύο δὲ εἰσὶν ἐντὸς τοῦ περιβόλου ναοὶ καὶ Διόνυσοι, ὃ τε Ἐλευθερεὺς καὶ ὃν Ἀλκαμένης ἐποίησεν ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ. γραφαὶ δὲ αὐτόθι Διόνυσός ἐστιν ἀνάγων Ἡφαιστον ἐς οὐρανόν. λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ Ἑλλήνων, ὡς Ἦρα ῥίψαι γενόμενον Ἡφαιστον, ὁ δὲ οἱ μνησικακῶν πέμψαι δῶρον χρυσοῦν θρόνον ἀφανεῖς δεσμούς ἔχοντα· καὶ τὴν μὲν ἐπεὶ τε ἐκαθέζετο δεδέσθαι, θεῶν δὲ τῶν μὲν ἄλλων οὐδενὶ τὸν Ἡφαιστον ἐθέλειν πεῖθεσθαι, Διόνυσος δὲ, μάλιστα γὰρ ἐς τοῦτον πιστὰ ἦν Ἡφαιστῳ, μεθύσας αὐτὸν ἐς οὐρανὸν ἤγαγε. ταῦτα τε δὴ γεγραμμένα εἰσὶ καὶ Πενθεὺς καὶ Λυκοῦργος ὧν ἐς Διόνυσον ⁴⁷ ὕβρισαν διδόντες δίκας, Ἀριάδνη δὲ καθεύδουσα καὶ Θησεὺς ἀναγόμενος καὶ Διόνυσος ἦκων ἐς τῆς Ἀριάδνης τὴν ἀρπαγὴν. 3. Ἔστι δὲ πλησίον τοῦ τε ἱεροῦ τοῦ Διόνυσου καὶ τοῦ θεάτρου κατασκευάσμα, ποιηθῆναι δὲ τῆς σκηνῆς αὐτὸ ἐς μίμησιν τῆς Ξέρξου λέγεται. ἐποιήθη δὲ καὶ δεύτερον· τὸ γὰρ ἀρχαῖον στρατηγὸς Ῥωμαίων ἐνέπρησε Σύλλας Ἀθήνας ἐλὼν. αἰτία δὲ ἦδε τοῦ πολέμου. Μιθριδάτης ἐβασίλευσε βαρβάρων τῶν περὶ τὸν Πόντον

τὸν Εὐξείνου. πρόφασιν μὲν δὴ δι' ἣντινα Ῥωμαίοις ἐπο-
λέμῃσιν, καὶ ὃν τρόπον ἐς τὴν Ἀσίαν διέβη, καὶ ὅσας ἢ
πολέμῳ βιασάμενος πόλεις ἔσχευ ἢ φίλας ἐποιήσατο,
τάδε μὲν τοῖς ἐπίστασθαι τὰ Μιθριδάτου θέλουσι μελέ-
τω· ἐγὼ δὲ ὅσον ἐς τὴν ἄλωσιν τὴν Ἀθηναίων ἔχει δη-
5 λώσω. ἦν Ἀριστίων Ἀθηναῖος, ὃς Μιθριδάτης προσβέβηκεν
ἐς τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας ἐχρήτο· οὗτος ἀνέπεισεν
Ἀθηναίους Μιθριδάτην θέσθαι Ῥωμαίων ἐπίπροσθεν.
ἀνέπεισε δὲ οὐ πάντας, ἀλλ' ὅσον δῆμος ἦν καὶ δῆμον τὸ
ταραχῶδες· Ἀθηναῖοι δὲ ὧν τις λόγος, παρὰ τοὺς Ῥω-
μαίους ἐκπίπτουσιν ἐθέλονταί. γενομένης δὲ μάχης πολλῶ
περιῆσαν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ φεύγοντας Ἀριστίωνα μὲν καὶ
Ἀθηναίους ἐς τὸ ἄστυ καταδιώκουσιν, Ἀρχέλαον δὲ καὶ
τοὺς βαρβάρους ἐς τὸν Πειραιᾶ· Μιθριδάτου δὲ στρα-
τηγὸς καὶ οὗτος ἦν, ὃν πρότερον τούτων Μάγνητες οἱ
τὸν Σίπυλον οἰκοῦντες σφᾶς ἐπεκδραμόντα αὐτόν τε
τιτρώσκουσι καὶ τῶν βαρβάρων φονεύουσι τοὺς πολ-
6 λούς. 4. Ἀθηναίοις μὲν δὴ πολιορκία καθεστῆκει,
Ταξίλος δὲ Μιθριδάτου στρατηγὸς ἐτύγχανε μὲν περι-
καθήμενος Ἑλλάτειαν τὴν ἐν τῇ Φωκίδι, ἀφικομένων δὲ
ἀγγέλων ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἦγεν.
ἃ πυνθανόμενος ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Ἀθήνας μὲν
τοῦ στρατοῦ μέρει πολιορκεῖν ἀφῆκεν, αὐτὸς δὲ Ταξίλω
τὸ πολὺ τῆς δυνάμεως ἔχων ἐς Βοιωτοὺς ἀπαντᾷ. τρίτῃ
δὲ ὕστερον ἡμέρᾳ τοῖς Ῥωμαίοις ἦλθον ἐπ' ἀμφοτέρω τὰ 48
στρατόπεδα ἀγγελοι, Σύλλα μὲν ὡς Ἀθηναίοις εἶη τὸ
τεῖχος ἐαλωκός, τοῖς δὲ Ἀθήνας πολιορκήσας Ταξίλον
κεκρατῆσθαι μάχῃ περὶ Χαιρώνειαν. Σύλλας δὲ ὡς ἐς
τὴν Ἀττικὴν ἐπανῆλθε, τοὺς ἐναντιωθέντας Ἀθηναίων
καθεύρξας ἐς τὸν Κεραμεικὸν τὸν λαχόντα σφῶν ἐκ δε-
7 κადος ἐκάστης ἐκέλευσεν ἄρυσθαι τὴν ἐπὶ θανάτῳ. Σύλ-
λον δὲ οὐκ ἀνιέντος ἐς Ἀθηναίους τοῦ θυμοῦ λαθόντες

ἐκδιδράσκουσιν ἄνδρες ἐς Δελφοὺς· ἐρομένοις δὲ σφι-
σιν εἰ καταλαμβάνοι τὸ χρεῶν ἥδη καὶ τὰς Ἀθήνας
ἐρημαθῆναι, τούτοις ἐχρησεν ἡ Πυθία τὰ ἐς τὸν ἀσκὸν
ἔχοντα. Σύλλα δὲ ὕστερον τούτων ἐνέπεσεν ἡ νόσος ἢ
καὶ τὸν Σύριον Φερεκύδην ἀλῶναι πυνθάνομαι. Σύλλα
δὲ ἔστι μὲν καὶ τὰ ἐς τοὺς πολλοὺς Ἀθηναίων ἀγριώτερα
ἢ ὡς ἄνδρα εἰκὸς ἦν ἐργάσασθαι Ῥωμαῖον· ἀλλὰ γὰρ οὐ
ταῦτα δὴ αἰτίαν γενέσθαι οἱ δοκῶ τῆς συμφορᾶς, Ἰκε-
σίου δὲ μῆνιμα, ὅτι καταφυγόντα ἐς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν
ἀπέκτεινεν ἀποσπάσας Ἀριστίωνα. Ἀθῆναι μὲν οὕτως
ὑπὸ τοῦ πολέμου κακωθεῖσαι τοῦ Ῥωμαίων αὐθις Ἀδρια-
νοῦ βασιλεύοντος ἦνθησαν.

XXI. Εἰσὶ δὲ Ἀθηναίους εἰκόνες ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ
τραγωδίας καὶ κωμωδίας ποιητῶν, αἱ πολλαὶ τῶν ἀφα-
νεστέρων· ὅτι μὴ γὰρ Μένανδρος, οὐδεὶς ἦν ποιητῆς
κωμωδίας τῶν ἐς δόξαν ἰκόντων. τραγωδίας δὲ κεῖνται
τῶν φανερῶν Εὐριπίδης καὶ Σοφοκλῆς. 2. Λέγεται δὲ
Σοφοκλέους τελευτήσαντος ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν
Λακεδαιμονίους, καὶ σφῶν τὸν ἡγούμενον ἰδεῖν ἐπι-
49 στάντα οἱ Διόνυσον κελεύειν τιμαῖς, ὅσαι καθεστήκασιν
ἐπὶ τοῖς τεθνεῶσι, τὴν Σειρήνα τὴν νέαν τιμᾶν· καὶ οἱ
τὸ ὄναρ ἐς Σοφοκλέα καὶ τὴν Σοφοκλέους ποιήσιν ἐφαί-
νετο ἔχειν. εἰώθασιν δὲ καὶ νῦν ἐτι ποιημάτων καὶ λόγων
τὸ ἐπαγωγὸν Σειρῇνι εἰκάζειν. 3. Τὴν δὲ εἰκόνα τὴν 2
Αἰσχύλου πολλῶ τι ὕστερον τῆς τελευτῆς δοκῶ ποιηθῆ-
ναι [καὶ] τῆς γραφῆς ἢ τὸ ἔργον ἔχει τὸ Μαραθῶνι. ἔφη
δὲ Αἰσχύλος μειράκιον ὦν καθεύδειν ἐν ἀργῷ φυλάσσαν
σταφυλᾶς, καὶ οἱ Διόνυσον ἐπιστάντα κελεῦσαι τραγω-
δίαν ποιεῖν· ὡς δὲ ἦν ἡμέρα, πείθεσθαι γὰρ ἐθέλειν,
ῥᾶστα ἥδη πειρώμενος ποιεῖν. οὗτος μὲν ταῦτα ἔλεγεν.
4. Ἐπὶ δὲ τοῦ νοτίου καλουμένου τεύχους, ὃ τῆς ἀγορᾶς 3
πόλεως ἐς τὸ θεάτρον ἔστι τετραμμένον, ἐπὶ τούτον Με-

δούσης τῆς Γοργόνης ἐπίχρυσος ἀνάκειται κεφαλὴ, καὶ περὶ αὐτὴν αἰγίς πεποιήται. 5. Ἐν δὲ τῇ κορυφῇ τοῦ θεάτρον σπήλαιόν ἐστιν ἐν ταῖς πέτραις ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν· τρίπους δὲ ἔπεστι καὶ τούτῳ. Ἀπόλλων δὲ ἐν αὐτῷ καὶ Ἀρτεμις τοὺς παῖδας εἰσιν ἀναιροῦντες τοὺς Νιόβης. ταύτην τὴν Νιόβην καὶ αὐτὸς εἶδον ἀνελθὼν ἐς τὸν Σίπυλον τὸ ὄρος· ἡ δὲ πλησίον μὲν πέτρα καὶ κρημνός ἐστιν οὐδὲν παρόντι σχῆμα παρεχόμενος γυναικός, οὔτε ἄλλως οὔτε πενθούσης· εἰ δέ γε πορρωτέρω γένοιτο, δεδακρυμένην δόξεις ὀρᾶν καὶ κατηφῇ γυναικί.

4 6. Ἰόντων δὲ Ἀθηνησιν ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀπὸ τοῦ θεάτρον τέθραπται Κάλως. τοῦτον τὸν Κάλων ἀδελφῆς παῖδα ὄντα καὶ τῆς τέχνης μαθητὴν φονεύσας Δαίδαλος ἐς Κρήτην ἔφυγε· χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐς Σικελίαν ἐκιδράσκει παρὰ Κώκαλον. 7. Τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἱερὸν ἐς τε τὰ ἀγάλματά ἐστιν, ὅποσα τοῦ θεοῦ πεποιήται καὶ τῶν παίδων, καὶ ἐς τὰς γραφὰς θεᾶς ἄξιον. ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ κρήνη, παρ' ἣ λέγουσι Ποσειδῶνος παῖδα Ἀλιρρόθιον θυγατέρα Ἀρεως Ἀλκίππην αἰσχύναντα ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἀρεως, καὶ δίκην ἐπὶ τούτῳ τῷ φόνῳ γενέσθαι πρῶτον. 5 ἐνταῦθα ἄλλα τε καὶ Σαυροματικὸς ἀνάκειται θῶ-50
ραξ· ἐς τοῦτόν τις ἰδὼν οὐδὲν ἥσσον Ἑλλήνων τοὺς βαρβάρους φήσκει σοφοὺς ἐς τὰς τέχνας εἶναι. 8. Σαυρομάταις γὰρ οὔτε αὐτοῖς σίδηρός ἐστιν ὀρυσσόμενος οὔτε σφίσι ἐσάγουσιν· ἄμικτοι γὰρ μάλιστα τῶν ταύτῃ βαρβάρων εἰσὶ. πρὸς οὖν τὴν ἀπορίαν ταύτην ἐξεύρηται σφισιν· ἐπὶ μὲν τοῖς δόρασιν αἰχμὰς ὀστεῖνας ἀντὶ σιδήρου φοροῦσι, τόξα τε κράνινα καὶ οἰστούς, καὶ ὀστεῖνας ἀκίδας ἐπὶ τοῖς οἰστοῖς· καὶ σειρὰς περιβαλόντες τῶν πολεμίων ὀπόσοις καὶ τύχοιεν, τοὺς ἵππους ἀποστρέφαντες 6 ἀνατρέπουσι τοὺς ἐνσχηθέντας ταῖς σειραῖς. τοὺς δὲ θῶρακας ποιοῦνται τὸν τρόπον τούτου. ἵππους πολλὰς

ἐκαστος τρέφει, ὥς ἂν οὔτε ἐς ἰδιωτῶν κλήρους τῆς γῆς μεμερισμένης οὔτε τι φερούσης πλὴν ὕλης ἀγρίας, ἅτε ὄντων νομάδων. ταύταις οὐκ ἐς πόλεμον χρῶνται μόνον, ἀλλὰ καὶ θεοῖς θύουσιν ἐπιχωρίοις καὶ ἄλλως σιτοῦνται. συλλεξάμενοι δὲ τὰς ὀπλάς, ἐκκαθήραντές τε καὶ διελόντες ποιοῦσιν ἀπ' αὐτῶν ἐμπερὶ θρακόντων φολίσιν. ὅστις δὲ οὐκ εἶδὲ πῶς δράκοντα, πίτυός γε εἶδε καρπὸν χλωρόν ἔτι· ταῖς οὖν ἐπὶ τῷ καρπῷ τῆς πίτυος φαινομένης ἐντομαῖς εἰκάζων τὸ ἔργον τὸ ἐκ τῆς ὀπλῆς οὐκ ἂν ἀμαρτάνοι. ταῦτα διατροήσαντες καὶ νεύροις ἵππων καὶ βοῶν συρράψαντες χρῶνται θῶραξιν οὔτε εὐπρεπεῖα τῶν Ἑλληνικῶν ἀποδέουσιν οὔτε ἀσθενεστέροις· καὶ γὰρ συστάδην τυπτόμενοι καὶ βληθέντες ἀνέχονται. οἱ δὲ 7 θῶρακες οἱ λινοὶ μαχομένοις μὲν οὐχ ὁμοίως εἰσὶ χρήσιμοι, διαῖσι γὰρ καὶ βιαζόμενοι τὸν σίδηρον, θηρεύοντας δὲ ὠφελοῦσιν· ἐναποκλῶνται γὰρ σφισι καὶ λεόντων ὀδόντες καὶ παρδάλεων. 9. Θῶρακας δὲ λινοὺς ἰδεῖν ἐν 51 τε ἄλλοις ἱεροῖς ἔστιν ἀνακειμένους καὶ ἐν Γρυναίῳ, ἐνθα Ἀπόλλωνος κάλλιστον ἄλλος δένδρων καὶ ἡμέρων καὶ ὅσα τῶν ἀκάρπων ὁσμῆς παρέχεται τινα ἢ θεᾶς ἡδονήν.

XXII. Μετὰ δὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ταύτῃ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἰοῦσιν Θέμιδος ναός ἐστι. κέχωσται δὲ πρὸ αὐτοῦ μνημα Ἴππολύτῳ. τοῦ δέ οἱ βίον τὴν τελευτὴν συμβῆναι λέγουσιν ἐκ καταρῶν. δῆλα δέ, καὶ ὅστις βαρβάρων γλῶσσαν ἔμαθεν Ἑλλήνων, ὃ τε ἔρως τῆς Φαίδρας καὶ τῆς τροφοῦ τὸ ἐς τὴν διακονίαν τόλμημα 2. ἔστι δὲ καὶ Τροιζηνίοις Ἴππολύτου τάφος· ἔχει δὲ σφισιν ὡς ὁ λόγος. Θησεὺς ὥς ἐμελλεν ἄγεσθαι Φαίδραν, οὐκ ἐθέλων, εἰ οἱ γένονιντο παῖδες, οὔτε ἄρχεσθαι τὸν Ἴππόλυτον οὔτε βασιλεύειν ἀντ' αὐτῶν, πέμπει παρὰ Πιτθέα τραφησόμενον αὐτὸν καὶ βασιλεύσοντα Τροιζήνῳ. χρόνῳ δὲ ὕστερον Πάλλας καὶ οἱ παῖδες

ἐπανεστήσαν Θησεῖ· τούτους κτείνας ἐς Τροίξηνα ἔρχε-
ται καθαρσίων ἕνεκα, καὶ Φαίδρα πρῶτη ἐνταῦθα εἶδεν
Ἰππόλυτον καὶ τὰ ἐς τὸν θάνατον ἐρασθεῖσα ἐβούλευσε.
μυρόσινη δέ ἐστι Τροίξηνιός τὰ φύλλα διὰ πάσης ἔχουσα
τετροπημένα· φῦναι δὲ οὐκ ἐξ ἀρχῆς αὐτὴν λέγουσιν,
ἀλλὰ τὸ ἔργον γεγενῆσθαι τῆς ἐς τὸν ἔρωτα ἄσης καὶ τῆς
3 περόνης ἣν ἐπὶ ταῖς θριξίν εἶχεν ἡ Φαίδρα. 3. Ἀφροδίτην
δὲ τὴν Πάνδημον, ἐπεὶ τε Ἀθηναίους Θησεὺς ἐς μίαν
ἡγάγεον ἀπὸ τῶν δῆμων πόλιν, αὐτὴν τε σέβεσθαι καὶ
Πειθῶ κατέστησε. τὰ μὲν δὴ παλαιὰ ἀγάλματα οὐκ ἦν
ἐπ' ἐμοῦ· τὰ δὲ ἐπ' ἐμοῦ τεχνιτῶν ἦν οὐ τῶν ἀφανεστά-
των. ἐστὶ δὲ καὶ Γῆς Κουροτρόφου καὶ Ἀήμητρος ἱερὸν
Χλόης· τὰ δὲ ἐς τὰς ἐπωνυμίας ἐστὶν αὐτῶν διδαχθῆναι
4 τοῖς ἱερεῦσιν ἐλθόντα ἐς λόγους. 4. Ἐς δὲ τὴν ἀκρόπολιν
ἐστὶν ἔσοδος μία· ἐτέραν δὲ οὐ παρέχεται, πᾶσα ἀποτομος
οὖσα καὶ τεῖχος ἔχουσα ἐχυρόν. τὰ δὲ προπύλαια λίθου
λευκοῦ τὴν ὀροφὴν ἔχει, καὶ κόσμῳ καὶ μεγέθει τῶν λί-
θων μέχρι γε καὶ ἐμοῦ προεῖχε. τὰς μὲν οὖν εἰκόνας τῶν 52
ἱππέων οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν, εἴτε οἱ παῖδές εἰσιν οἱ
Ξενοφῶντος εἴτε ἄλλως ἐς εὐπρέπειαν πεποιημέναι·
τῶν δὲ προπυλαίων ἐν δεξιᾷ Νίκης ἐστὶν Ἀπτέρου ναός.
5. Ἐντεῦθεν ἡ θάλασσά ἐστι σύνοπτος, καὶ ταύτῃ ῥίψας
5 Αἰγέως ἑαυτόν, ὥς λέγουσιν, ἐτελεύτησεν. ἀνήγετο μὲν
γὰρ ἡ ναὺς μέλασιν ἰστίοις ἢ τοὺς παῖδας φέρουσα ἐς
Κρήτην· Θησεὺς δὲ, ἐπλεῖ γὰρ τόλμης τι ἔχων ἐς τὸν
Μίνω καλούμενον ταῦρον, πρὸς τὸν πατέρα προεῖπε
χρησέσθαι τοῖς ἰστίοις λευκοῖς, ἣν ὀπίσω πλήρ τοῦ ταύ-
ρου κρατήσας. τούτων λήθην ἔσχευ Ἀριάδνην ἀφρη-
μένος. ἐνταῦθα Αἰγέως ὥς εἶδεν ἰστίοις μέλασι τὴν ναῦν
κομιζομένην, οἶα τὸν παῖδα τεθνάναι δοκῶν, ἀφελὲς αὐ-
τὸν διαφθείρεται· καὶ οἱ παρὰ Ἀθηναίους ἐστὶ καλού-
6 μενον ἡρώων Αἰγέως. 6. Ἔστι δὲ ἐν ἀριστερᾷ τῶν προ-

πυλαίων οἶκημα ἔχον γραφάς· ὁπόσαις δὲ μὴ καθέστηκεν
ὁ χρόνος αἴτιος ἀφανέειν εἶναι, Διομήδης ἦν καὶ Ὀδυσ-
σεὺς, ὁ μὲν ἐν Ἀθήνῃς τὸ Φιλοκτήτου τόξον, ὁ δὲ τὴν
Ἀθηνᾶν ἀφαιρούμενος ἐξ Ἰλίου. ἐνταῦθα ἐν ταῖς γρα-
φαῖς Ὀρέστης ἐστὶν Αἰγίσθον φονεύων, καὶ Πυλάδης
τοὺς παῖδας τοὺς Ναυπλίου βοηθοὺς ἐλθόντας Αἰγίσθῳ.
τοῦ δὲ Ἀχιλλέως τάφου πλησίον μέλλουσά ἐστι σφάζεσθαι
Πολυξένη. Ὀμήρῳ δὲ εὖ μὲν παρείδῃ τόδε ὥμῳ οὕτως
ἔργον· εὖ δέ μοι φαίνεται ποιήσας Σκύρον ὑπὸ Ἀχιλλέως
ἀλοῦσαν, οὐδὲν ὁμοίως καὶ ὅσοι λέγουσιν ὁμοῦ ταῖς
παρθένους Ἀχιλλέα ἔχειν ἐν Σκύρῳ διαίταν, ἃ δὴ καὶ
Πολύγνωτος ἔγραψεν. ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τῷ ποταμῷ
ταῖς ὁμοῦ Ναυσικᾷ πλυνούσαις ἐφιστάμενον Ὀδυσσεῖα
κατὰ τὰ αὐτὰ καθά δὴ καὶ Ὀμηρὸς ἐποίησε. γραφαὶ δὲ
εἰσὶ καὶ ἄλλαι καὶ Ἀλκιβιάδης· ἵππων δὲ οἱ νίκης τῆς ἐν 7
Νεμέᾳ ἐστὶ σημεῖα ἐν τῇ γραφῇ. καὶ Περσεὺς ἐστὶν ἐς
Σέριφον κομιζόμενος, Πολυδέκτη φέρων τὴν κεφαλὴν
τὴν Μεδούσης. καὶ τὰ μὲν ἐς Μέδουσιν οὐκ εἰμὶ πρό-
θυμος ἐν τοῖς Ἀττικοῖς σημῆναι. 7. Τῶν δὲ γραφῶν
53 παρέντι τὸν παῖδα τὸν τὰς ὑδρίας φέροντα, καὶ τὸν πα-
λαιστὴν ὃν Τιμαίνετος ἔγραψεν, ἐστὶ Μουσαῖος. ἐγὼ δὲ
ἔπη μὲν ἐπελεξάμην ἐν οἷς ἐστὶ πέτεσθαι Μουσαῖον ὑπὸ
Βορέου δῶρον, δοκεῖν δέ μοι, πεποίηκεν αὐτὰ Ὀνομά-
κριτος, καὶ ἐστὶν οὐδὲν Μουσαῖον βεβαίως ὅτι μὴ μόνον
ἐς Ἀήμητρα ὕμνος Ἀνκομίδαις. 8. Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον 8
αὐτὴν ἤδη τὴν ἐς ἀκρόπολιν Ἐρμῆν, ὃν Προπύλαιον
ὀνομάζουσι, καὶ Χάριτας Σωκράτην ποιῆσαι τὸν Σω-
φρονίσκου λέγουσιν, ᾧ σοφῶ γενέσθαι μάλιστα ἀνθρώ-
πων ἐστὶν ἡ Πυθία μάρτυς, ὁ μὲν δὲ Ἀνάχαρσιν, ἐθέλοντα
ὅμως καὶ δι' αὐτὸ ἐς Λεσφούς ἀφικόμενον, προσεῖπεν.

XXIII. Ἑλληνες δὲ ἄλλα τε λέγουσι καὶ ἄνδρας ἐπτά
γενέσθαι σοφούς. τούτων καὶ τὸν Λέσβιον τύραννον καὶ

Περικλῆδον εἰναί φασι τὸν Κυψέλου· καίτοι Περικλῆδον Πεισιστράτος καὶ ὁ παῖς Ἰππίας φιλάνθρωποι μᾶλλον καὶ σοφώτεροι τὰ τε πολεμικὰ ἦσαν καὶ ὅσα ἤκεν ἐς κόσμον τῶν πολιτῶν, ἐς ὃ διὰ τὸν Ἰπάρχου θάνατον Ἰππίας ἄλλα τε ἐχρήσατο θυμῷ καὶ ἐς γυναῖκα ὄνομα Λέαιναν.

22. ταύτην γὰρ, ἐπεὶ τε ἀπέθανεν Ἰπάρχος, λέγω δὲ οὐκ ἐς συγγραφὴν πρότερον ἦκοντα, πιστὰ δὲ ἄλλως Ἀθηναίων τοῖς πολλοῖς, Ἰππίας εἶχεν ἐν αἰκίᾳ ἐς ὃ διέφθειρεν, οἷα ἐταῖραν Ἀριστογείτονος ἐπιστάμενος οὐσαν καὶ τὸ βούλευμα οὐδαμῶς ἀγνοῆσαι δοξάζων. ἀντὶ δὲ τούτων, ἐπεὶ τυραννίδος ἐπαύθησαν οἱ Πεισιστρατίδαι, χαλκῇ λέαινα Ἀθηναίοις ἐστὶν ἐς μνήμην τῆς γυναικός, παρὰ δὲ αὐτὴν ἄγαλμα Ἀφροδίτης, ὃ Καλλίου τέ φασιν ἀνάθημα εἶναι καὶ ἔργον Καλάμιδος.

3 Πλησίον δὲ ἐστὶ Λιτρεφούς χαλκοῦς ἀνδριάς οἷστοις βεβλημένος. 3. οὗτος ὁ Λιτρεφῆς ἄλλα τε ἐπραξεν ὀπόσα λέγουσιν Ἀθηναῖοι, καὶ Θοῤῃκας μισθωτοὺς ἀφικομένους ὕστερον ἢ Δημοσθένους ἐς Συρακούσας ἐξέπλευσε, τούτους, ὡς ὕστερῃσαν, ὁ Λιτρεφῆς ἀπῆγεν ὀπίσω. καὶ δὴ κατὰ τὸν Χαλκιδικὸν ἔσχεν Εὐριπον, ἐνθα Βοιω- 54 τῶν ἐν μεσογαίᾳ πόλις Μυκαλησσὸς ἦν· ταύτην ἐσαναβὰς ἐκ θαλάσσης ὁ Λιτρεφῆς εἴλε. Μυκαλησσίῳ δὲ οὐ μόνον τὸ μάχιμον οἱ Θοῤῃκες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας ἐφόνευσαν καὶ παῖδας. μαρτυρεῖ δέ μοι· Βοιωτῶν γὰρ ὅσους ἀνέστησαν Θηβαῖοι, ᾠκοῦντο αἱ πόλεις ἐπ' ἐμοῦ, διαφυρόντων ὑπὸ τὴν ἄλωσιν τῶν ἀνθρώπων. εἰ δὲ καὶ Μυκαλησσίῳ οἱ βάρβαροι μὴ πᾶσιν ἀποκτείνοντες ἐπεξῆλθον, 4 ὕστερον ἂν τὴν πόλιν ἀπέλαβον οἱ λειψθέντες. 4. τοσοῦτον μὲν παρέστη μοι θαῦμα ἐς τὴν εἰκόνα τοῦ Λιτρεφούς, ὅτι οἷστοις ἐβέβλητο, Ἑλλήσιν ὅτι μὴ Κρησὶν οὐκ ἐπιχώριον ὄν τοξεύειν. Δοκροὺς γὰρ τοὺς Ὀποντίους ὀπλιτεύοντας ἤδη κατὰ τὰ Μηδικὰ ἴσμεν, οὓς Ὀμηρος

ἐποίησεν ὡς φερόμενοι τόξα καὶ σφενδόνας ἐς Ἴλιον ἔλθοιεν. οὐ μὴν οὐδὲ Μαλιεῦσι παρέμεινε μελέτη τῶν τόξων· δοκῶ δὲ οὔτε πρότερον ἐπίστασθαι σφᾶς πρὶν ἢ Φιλοκτῆτην, παύσασθαι τε οὐ διὰ μακροῦ. 5. Τοῦ δὲ Λιτρεφούς πλησίον, τὰς γὰρ εἰκόνας τὰς ἀφανεστέρας γράφειν οὐκ ἐθέλω, θεῶν ἀγάλματά ἐστιν Ὑγείας τε, ἣν Ἀσκληπιοῦ παῖδα εἶναι λέγουσι, καὶ Ἀθηνᾶς ἐπὶ κλησὶν καὶ ταύτης Ὑγείας. 6. Ἔστι δὲ λίθος οὐ μέγας, ἀλλ' 5 ὅσον καθίξεσθαι μικρὸν ἄνδρα· ἐπὶ τούτῳ λέγουσιν, ἡνίκα Διόνυσος ἦλθεν ἐς τὴν γῆν, ἀναπαύσασθαι τὸν Σιληρόν. τοὺς γὰρ ἡλικίᾳ τῶν Σατύρων προήκοντας ὀνομάζουσι Σιληρούς. περὶ δὲ Σατύρων, οὔτινές εἰσιν, ἔτερον πλέον ἐθέλω ἐπίστασθαι πολλοῖς αὐτῶν τούτων ἔνεκα ἐς λόγους ἦλθον. 7. ἔφη δὲ Εὐφημος Κὰρ ἀνὴρ πλέων ἐς Ἰταλίαν ἀμαρτεῖν ὑπὸ ἀνέμων τοῦ πλοῦ καὶ ἐς τὴν ἔξω θάλασσαν, ἐς ἣν οὐκέτι πλέουσιν, ἐξευεχθῆναι. νήσους δὲ εἶναι μὲν ἔλεγεν ἐρήμους πολλὰς, ἐν δὲ ἄλλαις οἰκεῖν ἄνδρας ἀγροίους· ταύταις δὲ οὐκ ἐθέλειν νήσοις 55 προσίσχειν τοὺς ναύτας, οἷα πρότερόν τε προσσχόντας 6 καὶ τῶν ἐνοικούντων οὐκ ἀπείρως ἔχοντας· βιασθῆναι δ' οὐν καὶ τότε. ταύτας καλεῖσθαι μὲν ὑπὸ τῶν ναυτῶν Σατυρίδας, εἶναι δὲ τοὺς ἐνοικούντας καὶ πυρροὺς καὶ ἵππων οὐ πολὺ μέλους ἔχειν ἐπὶ τοῖς ἰσχύοις οὐράς. τούτους, ὡς ἦσθοντο, καταδραμόντας ἐπὶ τὴν ναῦν φωνὴν μὲν οὐδεμίαν ἰέναι, ταῖς δὲ γυναῖξιν ἐπιχειρεῖν ταῖς ἐν τῇ νηϊ. τέλος δὲ δείσαντας τοὺς ναύτας βάρβαρον γυναικὰ ἐκβαλεῖν ἐς τὴν νῆσον· ἐς ταύτην οὐν ὑβρίζειν τοὺς Σατύρους, οὐ μόνον ἢ καθέστηκεν, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν ὁμοίως σῶμα.

8. Καὶ ἄλλα ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀκροπόλει θεασάμενος 7 οἶδα, Ἀνκίου τοῦ Μύρωνος χαλκοῦν παῖδα, ὃς τὸ περιρραντήριον ἔχει, καὶ Μύρωνος Περσέα τὸ ἐς Μέδουσαν

ἔργον εἰργασμένον. 9. καὶ Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἐστὶ Βραυρωνίας, Πραξιτέλους μὲν τέχνη τὸ ἄγαλμα, τῇ θεῷ δὲ ἐστὶν ἀπὸ Βραυρωνός δήμου τὸ ὄνομα. καὶ τὸ ἀρχαῖον ξόανόν ἐστιν ἐν Βραυρωνί, Ἀρτεμις, ὡς λέγουσιν, ἢ 8 Ταυρικῇ. 10. Ἴππος δὲ ὁ καλούμενος δούριος ἀνάκειται χαλκοῦς. καὶ ὅτι μὲν τὸ ποίημα τὸ Ἐπειοῦ μηχανήμα ἦν ἐς διάλυσιν τοῦ τείχους, οἶδεν ὅστις μὴ πᾶσαν ἐπιφέρει τοῖς Φρυξίν εὐήθειαν· λέγεται δὲ ἔς τε ἐκείνον τὸν ἵππον ὡς τῶν Ἑλλήνων ἔνδον ἔχει τοὺς ἀρίστους, καὶ δὴ καὶ τοῦ χαλκοῦ τὸ σχῆμά ἐστι κατὰ ταῦτα, καὶ Μενεσθεὺς καὶ Τεύκρος ὑπερκύπτουσιν ἐξ αὐτοῦ, προσέτι δὲ καὶ οἱ 9 παῖδες οἱ Θησέως. 11. Ἀνδριάντων δὲ ὅσοι μετὰ τὸν ἵππον ἐστῆκασιν, Ἐπιχαρίνου μὲν ὀπλιτοδρομεῖν ἀσκήσαντος τὴν εἰκόνα ἐποίησε Κριτίας, Οἰνοβίῳ δὲ ἔργον ἐστὶν ἐς Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου χρηστόν· ψήφισμα γὰρ ἐνίκησεν Οἰνόβιος κατελθεῖν ἐς Ἀθήνας Θουκυδίδην, καὶ οἱ δολοφονηθέντι, ὡς κατῆι, μνημῆα ἐστὶν οὐ πόρρω 56 10 πυλῶν Μελιτιδῶν. 12. Τὰ δὲ ἐς Ἐρμόλυκον τὸν παγκρατιαστήν καὶ Φορμίωνα τὸν Ἀσωπύχου γραψάντων ἐτέρων παρίημι· ἐς δὲ Φορμίωνα τοσόνδε ἔχω πλέον γράψαι. Φορμίῳ γὰρ τοῖς ἐπικεικῆσιν Ἀθηναίων ὄντι ὁμοίῳ καὶ ἐς προγόνων δόξαν οὐκ ἀφανεῖ συνέβαινε νενεφέλειν χρέα. ἀναχωρήσας οὖν ἐς τὸν Παιανιέα δήμον ἐνταῦθα εἶχε δίαιταν, ἐς δὲ ναύαρχον αὐτὸν Ἀθηναίων αἰρουμένων ἐκπλεῦσαι οὐκ ἔφασκεν· ὀφείλειν τε γὰρ καὶ οἱ, πρὶν ἂν ἐκτίσῃ, πρὸς τοὺς στρατιώτας οὐκ εἶναι παρέχεσθαι φρόνημα. οὕτως Ἀθηναῖοι, πάντως γὰρ ἐβούλοντο ἄρχειν Φορμίωνα, τὰ χρέα ὁποίοις ὀφείλει διαλύουσιν.

XXIV. Ἐνταῦθα Ἀθηνᾶ πεποιήται τὸν Σιληνὸν Μαρσύαν παῖονσα, ὅτι δὴ τοὺς αὐλοὺς ἀνέλοιτο, ἔρριφθαι σφᾶς τῆς θεοῦ βουλομένης. 2. Τούτων πέραν ὦν εἰρηκα, ἐστὶν ἡ λεγομένη Θησέως μάχη πρὸς τὸν Ταῦρον

τὸν Μίνω καλούμενον, εἴτε ἀνὴρ εἴτε θηρίον ἦν ὁποῖον κεκράτηκεν ὁ λόγος· τέρατα γὰρ πολλὰ καὶ τοῦδε θαυμασιώτερα καὶ καθ' ἡμᾶς ἔτικτον γυναῖκες. κεῖται δὲ καὶ 2 Φρίξος ὁ Ἀθάμαντος ἐξηγηγεγμένος ἐς Κόλχους ὑπὸ τοῦ κριοῦ. θύσας δὲ αὐτὸν ὅτῳ δὴ θεῷ, ὡς δὲ εἰκάσαι τῷ Λαφυστίῳ καλουμένῳ παρὰ Ὀρχομενίοις, τοὺς μηρούς κατὰ νόμον ἐκτεμῶν τὸν Ἑλλήνων ἐς αὐτοὺς καιομένους ὀρεῖ. κεῖνται δὲ ἐξῆς ἄλλαι τε εἰκόνες καὶ Ἡρακλέους· ἄγχει δὲ, ὡς λόγος ἔχει, τοὺς δράκοντας. Ἀθηνᾶ τέ ἐστιν ἀνιούσα ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός. ἐστὶ δὲ καὶ ταῦρος ἀνάθημα τῆς βουλῆς τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, ἐφ' ὅτῳ δὴ ἀνέθηκεν ἡ βουλή· πολλὰ δ' ἂν τις ἐθέλων εἰκάσῃ. 3. λέλεκται δέ μοι καὶ πρότερον ὡς Ἀθηναῖοις περιεσό- 3 τερόν τι ἢ τοῖς ἄλλοις ἐς τὰ θεῖα ἐστὶ σπουδῆς. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἀθηνᾶν ἐπωνόμασαν Ἐργάνην, πρῶτοι δ' ἀκάλους Ἐρμᾶς** ὁμοῦ δὲ σφισιν ἐν τῷ ναφ Σπουδαίων δαίμων ἐστίν. Ὅστις δὲ τὰ σὺν τέχνῃ πεποιημένα ἐπί- 57 προσθε τίθεται τῶν ἐς ἀρχαιότητα ἡκόντων, καὶ τάδε ἐστὶν οἱ θεάσασθαι. κρᾶνος ἐστὶν ἐπικείμενος ἀνὴρ, Κλεοῖτου, καὶ οἱ τοὺς ὄνυχας ἀργυροῦς ἐνεποίησεν ὁ Κλεοίτας. ἐστὶ δὲ καὶ Γῆς ἄγαλμα ἱκετενούσης ὕσαι οἱ τὸν Δία, εἴτε αὐτοῖς ὄμβρου δεῖσαν Ἀθηναῖοις, εἴτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσι συμβᾶς αὐχμός. ἐνταῦθα καὶ Τιμόθεος ὁ Κόνωνος καὶ αὐτὸς κεῖται Κόνων. Πρόκνην δὲ τὰ ἐς τὸν παῖδα βεβουλεμένην αὐτὴν τε καὶ τὸν Ἴτυν ἀνέθηκεν Ἀλκαμένης. πεποιήται δὲ καὶ τὸ φυτὸν τῆς ἐλαίας Ἀθηνᾶ καὶ κύμα ἀναφαίνων Ποσειδῶν. 4. καὶ 4 Διός ἐστιν ἄγαλμα τό τε Λεωχάρους καὶ ὁ ὀνομαζόμενος Πολιεὺς, ᾧ τὰ καθεστηκότα ἐς τὴν θυσίαν γράφων τὴν ἐπ' αὐτοῖς λεγομένην αἰτίαν οὐ γράφω. τοῦ Διὸς τοῦ Πολιέως κριθὰς καταθέντες ἐπὶ τὸν βωμὸν μεμιγμένας πυροῖς οὐδεμίαν ἔχουσι φυλακὴν· ὁ βοῦς δὲ ὃν ἐς τὴν 4*

θυσίαν ἐτοιμάσαντες φυλάσσουσιν, ἅπτεται τῶν σπερμάτων φοιτῶν ἐπὶ τὸν βωμόν. καλοῦσι δέ τινα τῶν ἱερέων βουφόνον, καὶ ταύτῃ τὸν πέλεκυν ῥίψας, οὕτω γάρ ἐστὶν οἱ νόμος, οἴχεται φεύγων· οἱ δὲ ἅτε τὸν ἄνδρα ὃς ἔδρασε τὸ ἔργον οὐκ εἰδότες, ἐς δίκην ὑπάγουσι τὸν πέλεκυν. ταῦτα μὲν τρόπον τὸν εἰρημένον δρῶσιν.

- 5 5. Ἐς δὲ τὸν ναὸν ὃν Παρθενῶνα ὀνομάζουσιν, ἐς τοῦτον εἰσιούσιν ὅποσα ἐν τοῖς καλουμένοις αἵετοῖς κεῖται, πάντα ἐς τὴν Ἀθηνᾶς ἔχει γένεσιν, τὰ δὲ ὀπισθεν ἡ Ποσειδῶνος πρὸς Ἀθηνᾶν ἐστὶν ἕρις ὑπὲρ τῆς γῆς. αὐτὸ δὲ ἔκ τε ἐλέφαντος τὸ ἄγαλμα καὶ χρυσοῦ πεποιήται. μέσῳ μὲν οὖν ἐπικείται οἱ τῷ κράνει Σφιγγὸς εἰκὼν — ἃ δὲ ἐς τὴν Σφιγγὰ λέγεται, γράψω προελθόντος ἐς τὰ Βοιωτιά μοι τοῦ λόγου — καθ' ἑκάτερον δὲ τοῦ κράνουσ γρυῖπες 6 εἰσὶν ἐπειρασμένοι. 6. τούτους τοὺς γρυῖπας ἐν τοῖς ἔπεσιν Ἀριστέας ὁ Προκοννήσιος μάχεσθαι περὶ τοῦ χρυσοῦ φησὶν Ἀριμασποῖς τοῖς ὑπὲρ Ἰσσηδόνων· τὸν δὲ χρυσόν, ὃν φυλάσσουσιν οἱ γρυῖπες, ἀνιέναι τὴν γῆν· εἶναι δὲ Ἀριμασποὺς μὲν ἄνδρας μονοφθάλμους πάντας ἐκ γενετῆς, γρυῖπας δὲ θηρία λέουσιν εἰκασμένα, πτερὰ δὲ ἔχειν καὶ στόμα αἰετοῦ. καὶ γρυπῶν μὲν πέρι τοσαῦτα 7 εἰρήσθω· 7. τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὀρθόν ἐστὶν ἐν χιτῶνι ποδήρει, καὶ οἱ κατὰ τὸ στέρνον ἡ κεφαλὴ Μεδούσης ἐλέφαντός ἐστιν ἐμπεποιημένη, καὶ Νίκην ὅσον τε τεσσάρων πηχῶν, ἐν δὲ τῇ (ἐτέρᾳ) χειρὶ δόρυ ἔχει, καὶ οἱ πρὸς τοῖς ποσὶν ἀσπίς τε κεῖται, καὶ πλησίον τοῦ δόρατος δράκων ἐστίν· εἴη δ' ἂν Ἐριχθόνιος οὗτος ὁ δράκων. ἐστὶ δὲ τῷ βάθρῳ τοῦ ἀγάλματος ἐπειρασμένη Πανδώρας γένεσις. πεποιήται δὲ Ἡσιόδῳ τε καὶ ἄλλοις ὥς ἡ Πανδώρα γένοιτο αὕτη γυνὴ πρώτη· πρὶν δὲ ἢ γενέσθαι Πανδώραν οὐκ ἦν πῶ γυναικῶν γένος. ἐνταῦθα εἰκόνα ἰδὼν οἶδα Ἀδριανοῦ βασιλέως μόνου, καὶ κατὰ τὴν

ἔσοδον Ἰπικράτους ἀποδειξαμένου πολλά τε καὶ θαυμαστά ἔργα.

8. Τοῦ ναοῦ δέ ἐστι πέραν Ἀπόλλων χαλκοῦς, καὶ 8 τὸ ἄγαλμα λέγουσι Φειδίαν ποιῆσαι· Παρνόπιον δὲ καλοῦσιν, ὅτι σφίσι παρνόπων βλαπτόντων τὴν γῆν ἀποτρέψειν ὁ θεὸς εἶπεν ἐκ τῆς χώρας. καὶ ὅτι μὲν ἀπέτρεψεν Ἰσασι, τρόπῳ δὲ οὐ λέγουσι ποίῳ. τρὶς δὲ αὐτὸς ἤδη πάρνοπας ἐκ Σιπύλου τοῦ ὄρους οὐ κατὰ ταῦτα οἶδα φθαρέντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐξέωσε βίαιος ἐμπεσὼν ἄνεμος, τοὺς δὲ ὕσαντος τοῦ θεοῦ καῦμα ἰσχυρόν καθεῖλεν ἐπιλαβόν, οἱ δὲ αἰφνιδίῳ ῥίγῃ καταληφθέντες ἀπώλοντο. τοιαῦτα μὲν αὐτοῖς συμβαίνοντα εἶδον.

- 59 XXV. Ἔστι δὲ ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀγορᾷ πόλει καὶ Περικλῆς ὁ Ξανθίππου καὶ αὐτὸς Ξανθίππος, ὃς ἐνανυμάχησεν ἐπὶ Μυκάλῃ Μήδοις. ἀλλ' ὁ μὲν Περικλέους ἀνδριάς ἐτέρωθι ἀνάκειται, τοῦ δὲ τοῦ Ξανθίππου πλησίον ἔστηκεν Ἀνακρέων ὁ Τηϊός, πρῶτος μετὰ Σαπφῶ τὴν Λεσβίαν τὰ πολλὰ ὧν ἔγραψεν ἐρωτικὰ ποιήσας· καὶ οἱ τὸ σχῆμά ἐστιν οἷον ἄδοντος ἂν ἐν μέθῃ γένοιτο ἀνθρώπου. γυναικάς δὲ πλησίον Λεινομένης Ἰὼ τὴν Ἰνάχου καὶ Καλλιστῶ τὴν Λυκάονος πεποίηκεν, αἷς ἀμφοτέραις ἐστὶν ἐς ἅπαν ὅμοια διηγήματα, ἔρως Διὸς καὶ Ἥρας ὀργὴ καὶ ἀλλαγὴ, τῇ μὲν ἐς βοῦν, Καλλιστοῖ δὲ ἐς ἄρκτον.

2. Πρὸς δὲ τῷ τείχει τῷ νοτίῳ Γιγάντων, οἱ περὶ 2 Θράκην ποτὲ καὶ τὸν ἰσθμὸν τῆς Παλλήνης ὥκησαν, τούτων τὸν λεγόμενον πόλεμον, καὶ μάχην πρὸς Ἀμαζόνιας Ἀθηναίων, καὶ τὸ Μαραθῶνι πρὸς Μήδους ἔργον, καὶ Γαλατῶν τὴν ἐν Μυσίᾳ φθορὰν ἀνέθηκεν Ἀτταλος, ὅσον τε δύο πηχῶν ἕκαστον. ἔστηκε δὲ καὶ Ὀλυμπιόδωρος, μεγέθει τε ὧν ἔπραξε λαβὼν δόξαν, καὶ οὐχ ἥμισυ τῷ καιρῷ, φρόνημα ἐν ἀνθρώποις παρασχόμενος συνεχῶς ἐπταικόσι καὶ δι' αὐτὸ οὐδὲ ἐν χρηστὸν οὐδὲ ἐς τὰ μέλ-

3 λοντα ἐλπίζουσι. 3. τὸ γὰρ ἀτύχημα τὸ ἐν Χαιρωνείᾳ ἄπασι τοῖς Ἑλλήσιν ἦρξε κακοῦ, καὶ οὐχ ἦμιστα δούλους ἐποίησε τοὺς ὑπεριδόντας καὶ ὅσοι μετὰ Μακεδόνων ἐτάχθησαν. τὰς μὲν δὴ πολλὰς Φίλιππος τῶν πόλεων εἶλεν, Ἀθηναίους δὲ λόγῳ συνθέμενος ἔργῳ σφᾶς μάλιστα ἐκάκωσε, νήσους τε ἀφελόμενος καὶ τῆς ἐς τὰ ναυτικά παύσας ἀρχῆς. καὶ χρόνον μὲν τινα ἡσύχασαν Ἀθηναῖοι Φιλίππου βασιλεύοντος καὶ ὕστερον Ἀλεξάνδρου· τελευτήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνες μὲν βασιλεύειν εἶλοντο Ἀριδαῖον, Ἀντιπάτρω δὲ ἐπετέτραπτο ἢ πᾶσα ἀρχή, καὶ Ἀθηναίους οὐκέτι ἀνεκτὰ ἐφαίνετο εἰ τὸν πάντα χρόνον ἔσται ἐπὶ Μακεδόσι τὸ Ἑλληνικόν, ἀλλ' αὐτοὶ τε πολεμεῖν ὠρμηντο καὶ ἄλλους ἐς τὸ ἔργον ἡγρεον.

44. Ἐγένοντο δὲ αἱ μετασχοῦσαι πόλεις Πελοποννησίων μὲν Ἄργος, Ἐπίδαυρος, Σικυών, Τροιζήν, Ἥλειοι, Φλιά-60 σιοι, Μεσσήνη, οἱ δὲ ἔξω τοῦ Κορινθίου ἰσθμοῦ Λοκροί, Φωκεῖς, Θεσσαλοί, Κάρυστος, Ἀκαρναῖες ἐς τὸ Αἰτωλικὸν συντελοῦντες. Βοιωτοὶ δὲ Θηβαίων ἡρημωμένην τὴν γῆν τὴν Θηβαίδα νεμόμενοι, δέει μὴ Θήβας αὐτῆς Ἀθηναῖοι σφισιν ἐποικίζωσιν, οὔτε ἐς τὴν συμμαχίαν ἐτάσσοντο καὶ ἐς ὅσον ἦκον δυνάμειος τὰ Μακεδόνων 5 ἠϋξον. τοὺς δὲ ἐς τὸ συμμαχικὸν ταχθέντας κατὰ πόλεις τε ἐκάστους ἦγον στρατηγοί, καὶ τοῦ παντὸς ἄρχειν ἦρητο Ἀθηναῖος Λεωσθένης, πόλεώς τε ἀξιωματὶ καὶ αὐτὸς εἶναι δοκῶν πολέμων ἐμπειρος. ὑπῆρχε δὲ οἱ καὶ πρὸς πάντας εὐεργεσία τοὺς Ἑλλήνας· ὅποσοι γὰρ μισθοῦ παρὰ Δαρείῳ καὶ σατραπαῖς ἐστρατεύοντο Ἕλληνες, ἀνοικίσαι σφᾶς ἐς τὴν Περσίδα θελήσαντος Ἀλεξάνδρου Λεωσθένης ἐφθῆ κομίσας ναυσὶν ἐς τὴν Εὐρώπην. καὶ δὴ καὶ τότε ὧν ἐς αὐτὸν ἥλπισαν ἔργα λαμπρότερα ἐπιδειξάμενος, παρέσχεν ἀποθανὼν ἀθυμῆσαι πᾶσι καὶ δι' αὐτὸ οὐχ ἦμιστα σφαλῆναι· φρουρά τε Μακεδόνων ἐσήλθεν

Ἀθηναίους, οἱ Μουνυχίαν, ὕστερον δὲ καὶ Πειραιᾶ καὶ τεῖχη μακρὰ ἔσχον. 5. Ἀντιπάτρου δὲ ἀποθανόντος 6 Ὀλυμπιάς διαβάσα ἐξ Ἡπείρου χρόνον μὲν τινα ἦρξεν ἀποκτείνασα Ἀριδαῖον, οὐ πολλῶ δὲ ὕστερον ἐκπολιορκηθεῖσα ὑπὸ Κασσάνδρου παρεδόθη τῷ πλήθει. Κασσάνδρος δὲ βασιλεύσας, τὰ δὲ ἐς Ἀθηναίους ἐπέξεισί μοι μόνον ὁ λόγος, Πάνακτον τεῖχος ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ Σαλαμίνα εἶλε, τύραννόν τε Ἀθηναίους ἐπαρξε γενέσθαι Δημήτριον τὸν Φανοστράτου, τὰ πρὸς πατρός δόξαν εἰληφότα ἐπὶ σοφίᾳ. τοῦτον μὲν δὴ τυραννίδος ἔπαινε Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου, νέος τε ὢν καὶ φιλοτίμως πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν διακείμενος· Κασσάνδρος δέ, δεινὸν γὰρ τι 7 ὑπῆν οἱ μῖσος ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ὁ δὲ αὐτῆς Λαχάρην προεστηκότα ἐς ἐκείνο τοῦ δήμου, τοῦτον τὸν ἄνδρα οἰκειωσάμενος τυραννίδα ἐπεισε βουλευῆσαι, τυράννων 61 ὧν ἴσμεν τὰ τε ἐς ἀνθρώπους μάλιστα ἀνήμερον καὶ ἐς τὸ θεῖον ἀφειδέστατον. Δημήτριῳ δὲ τῷ Ἀντιγόνου διαφορὰ μὲν ἦν ἐς τὸν δῆμον ἤδη τῶν Ἀθηναίων, καθεῖλε δ' ὅμως καὶ τὴν Λαχάρους τυραννίδα. ἀλισκομένου δὲ τοῦ τείχους ἐκδιδράσκει Λαχάρης ἐς Βοιωτούς. ἄτε δὲ ἀσπίδας ἐξ ἀκροπόλεως κατελὼν χρυσᾶς, καὶ αὐτὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ἄγαλμα τὸν περιαιρετὸν ἀποδύσας κόσμον, ὑπαπτεῦτο εὐπορεῖν μεγάλως χρημάτων. Λαχάρην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα κτείνουσιν ἄνδρες Κορωνάιοι· Δημήτριος δὲ ὁ Ἀντιγόνου τυράννων ἐλευθερώσας Ἀθηναίους τό τε παρὰντὶκα μετὰ τὴν Λαχάρους φυγὴν οὐκ ἀπέδωκε σφισι τὸν Πειραιᾶ, καὶ ὕστερον πολέμῳ κρατήσας ἐσήγαγεν ἐς αὐτὸ φρουρὰν τὸ ἄστυ, τὸ Μουσεῖον καλούμενον τειχίσας. 6. ἔστι δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ἀρχαίου τοῦ Μουσείου, ἀπαντικρὺ τῆς ἀκροπόλεως λόφος, ἐνθα Μουσαῖον ᾄδειν καὶ ἀποθανόντα γῆρα ταφῆναι

λέγουσιν· ὕστερον δὲ καὶ μνημα αὐτόθι ἀνδρὶ ᾠκοδομήθη Σύρῳ. τότε δὲ Δημήτριος τειχίσας εἶχε.

XXVI. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἄνδρας ἐσῆλθεν οὐ πολλοὺς καὶ μνήμη τε προγόνων καὶ ἐς οἷαν μεταβολὴν τὸ ἀξίωμα ἦκοι τῶν Ἀθηναίων, αὐτίκα τε ὥς εἶχον, αἰρουνται στρατηγὸν Ὀλυμπιόδωρον. ὁ δὲ σφᾶς ἐπὶ τοὺς Μακεδόνας ἦγε καὶ γέροντας καὶ μειράκια ὁμοίως, προθυμία πλέον ἢ ῥώμη κατορθοῦσθαι τὰ ἐς πόλεμον ἐλπίζων· ἐπεξελθόντας δὲ τοὺς Μακεδόνους μάχῃ τε ἐκράτησε, καὶ φνυγόντων ἐς τὸ Μουσεῖον τὸ χωρίον εἶλεν. 2. Ἀθηναίων οὕτως ἀπὸ Μακεδόνων ἡλευθερώθησαν. 2. Ἀθηναίων δὲ πάντων ἀγωνισαμένων ἀξίως λόγον, Λεωκρίτος μάλιστα ὁ Πρωτάρχου λέγεται τόλμῃ χρησασθαι πρὸς τὸ ἔργον. πρῶτος μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνέβη, πρῶτος δὲ ἐς τὸ Μουσεῖον ἐσήλατο· καὶ οἱ πεσόντι ἐν τῇ μάχῃ τιμαὶ παρ' Ἀθηναίων καὶ ἄλλαι γερόνασι, καὶ τὴν ἀσπίδα ἀνέθεσαν τῷ Διὶ τῷ Ἐλευθερίῳ, τὸ ὄνομα τοῦ Λεωκρίτου καὶ τὸ κατόρθωμα ἐπιγράψαντες. 3. Ὀλυμπιόδωρος δὲ τόδε μὲν ἐστὶν ἔργον μέγιστον, χωρὶς τούτων ὧν ἔπραξε Πειραιᾶ καὶ Μουνυχίαν ἀνασώσάμενος· ποιουμένων δὲ Μακεδόνων καταδρομῇ ἐς Ἐλευσίνα, Ἐλευσινίους συντάξας ἐνίκα τοὺς Μακεδόνους. πρότερον δὲ ἐτι τούτων, ἐσβαλόντος ἐς τὴν Ἀττικὴν Κασσάνδρου πλεύσας Ὀλυμπιόδωρος ἐς Αἰτωλίαν βοηθεῖν Αἰτωλοὺς ἔπεισε, καὶ τὸ συμμαχικὸν τοῦτο ἐγένετο Ἀθηναίοις αἷτιον μάλιστα διαφυγεῖν τὸν Κασσάνδρου πόλεμον. Ὀλυμπιόδωρος δὲ τοῦτο μὲν ἐν Ἀθῆναις εἶδεν ἐν τε ἀκροπόλει καὶ ἐν πρυτανείῳ τιμαί, τοῦτο δὲ ἐν Ἐλευσίνῃ γραφή· καὶ Φωκίων οἱ Ἐλάτειαν ἔχοντες χαλκοῦν Ὀλυμπιόδωρον ἐν Δελφοῖς ἀνέθεσαν, ὅτι καὶ τούτοις ἤμυνεν ἀποστάσι Κασσάνδρου.

4. Τῆς δὲ εἰκόνης πλησίον τῆς Ὀλυμπιόδωρου χαλ-

κοῦν Ἀρτέμιδος ἄγαλμα ἔστηκεν ἐπὶ κλησὶν Λευκοφρυγῆς, ἀνέθεσαν δὲ οἱ παῖδες οἱ Θεμιστοκλέους· Μάγνητες γάρ, ὧν ἦρχε Θεμιστοκλῆς λαβὼν παρὰ βασιλέως, Λευκοφρυγην Ἀρτεμιν ἄγουσιν ἐν τιμῇ. 5. Δεῖ δέ με ἀφικέσθαι τοῦ λόγου πρόσω, πάντα ὁμοίως ἐπεξιόντα τὰ Ἑλληνικά. Ἐνδοῖος ἦν γένος μὲν Ἀθηναῖος, Δαιδάλου δὲ μαθητής, ὃς καὶ φεύγοντι Δαιδάλῳ διὰ τὸν Κάλῳ θάνατον ἐπηκολούθησεν ἐς Κρήτην. τούτου καθήμενόν ἐστιν Ἀθηναῖς ἄγαλμα, ἐπίγραμμα ἔχον ὥς Καλλίας μὲν ἀναθεῖν, ποιήσῃς δὲ Ἐνδοῖος.

6. Ἔστι δὲ καὶ οἶκημα Ἐρέχθειον καλούμενον· πρὸ 5 δὲ τῆς ἐσόδου Διὸς ἐστὶ βωμὸς Ὑπάτου, ἐνθα ἐμψυχονθύουσιν οὐδέν, πέμματα δὲ θέντες οὐδέν ἐτι οἶνῳ χρησασθαι νομίζουσιν. ἐσελθοῦσι δὲ εἰσι βωμοί, Ποσειδῶνος, ἐφ' οὗ καὶ Ἐρεχθεὶ θύουσιν ἐκ τοῦ μαντεύματος, καὶ ἦρωος Βούτου, τρίτος δὲ Ἡφαίστου. γραφαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ γένους εἰσὶ τοῦ Βουταδῶν. καὶ, διπλοῦν γὰρ ἐστὶ τὸ οἶκημα, [καὶ] ὕδωρ ἐστὶν ἔνδον θαλάσσιον ἐν φρέατι. τοῦτο μὲν θαῦμα οὐ μέγα· καὶ γὰρ ὅσοι μεσόγαιαν οἰκοῦσιν, ἄλλοις τε ἐστὶ καὶ Καρσίην Ἀφροδισιεῦ- 63 σιν· ἀλλὰ τόδε φρέαρ ἐς συγγραφὴν παρέχεται κνυμάτων ἦχον ἐπὶ νότῳ πνεύσαντι. καὶ τριαίνης ἐστὶν ἐν τῇ πέτρῳ σχῆμα. ταῦτα δὲ λέγεται Ποσειδῶνι μαρτύρια ἐς τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς χώρας φανῆναι.

7. Ἰερὰ μὲν τῆς Ἀθηναῖς ἐστὶν ἢ τε ἄλλη πόλις καὶ ἢ 6 πᾶσα ὁμοίως γῇ· καὶ γὰρ ὅσοις θεοὺς καθέστηκεν ἄλλους ἐν τοῖς δήμοις σέβειν, οὐδέν τι ἥσσον τὴν Ἀθηναῖαν ἄγουσιν ἐν τιμῇ. τὸ δὲ ἀγιάτατον ἐν κοινῷ πολλοῖς πρότερον νομισθὲν ἔτεσιν ἢ συνῆλθον ἀπὸ τῶν δῆμων, ἐστὶν Ἀθηναῖς ἄγαλμα ἐν τῇ νῦν ἀκροπόλει, τότε δὲ ὀνομαζομένη πόλει· φήμη δὲ ἐς αὐτὸ ἔχει πεσεῖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέξειμι, εἴτε οὕτως εἴτε

ἄλλως ἔχει· λύχνον δὲ τῇ θεῷ χρυσοῦν Καλλιμάχος
7 ἐποίησεν. ἐμπλήσαντες δὲ ἐλαίου τὸν λύχνον τὴν αὐτὴν
τοῦ μέλλοντος ἔτους ἀναμένουσιν ἡμέραν· ἔλαιον δὲ
ἐκεῖνο τὸν μεταξὺ ἐπαρκεῖ χρόνον τῷ λύχνῳ κατὰ τὰ
αὐτὰ ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ φαίνονται. καὶ οἱ λίνου Καρπα-
σίου θρυαλλὶς ἐνεστίν, ὃ δὴ πυρὶ λίνων μόνον οὐκ ἔστιν
ἀλώσιμον. φοῖνιξ δὲ ὑπὲρ τοῦ λύχνου χαλκοῦς ἀνήκων
ἐς τὸν ὄροφον ἀνασπᾷ τὴν ἀτμίδα. ὃ δὲ Καλλιμάχος ὁ
τὸν λύχνον ποιήσας, ἀποδέων τῶν πρώτων ἐς αὐτὴν τὴν
τέχνην, οὕτω σοφία πάντων ἔστιν ἄριστος ὥστε καὶ λί-
θους πρώτος ἐτύπησε καὶ ὄνομα ἔθετο κακιστότεχνον,
ἢ θεμένων ἄλλων κατέστησεν ἐφ' αὐτῷ.

XXVII. Κεῖται δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς Πολιάδος Ἑρμῆς
ξύλου, Κέκροπος εἶναι λεγόμενον ἀνάθημα, ὑπὸ κλάδων
μυρσίνης οὐ σύνοπτον. ἀναθήματα δὲ ὅποσα ἄξια λόγου,
τῶν μὲν ἀρχαίων δίφρος ὀκλαδίας ἐστὶ Δαιδάλου ποίημα,
λάφυρα δὲ ἀπὸ Μήδων Μασιστίου θώραξ, ὃς εἶχεν ἐν 64
Πλαταιαῖς τὴν ἡγεμονίαν τῆς ἵππου, καὶ ἀκινάκης Μαρ-
δονίου λεγόμενος εἶναι. Μασίστιον μὲν δὴ τελετήσαντα
ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἶδα ἱππέων· Μαρδονίου δὲ μαχε-
σαμένου Λακεδαιμονίοις ἐναντία καὶ ὑπὸ ἀνδρὸς Σπαρ-
τιάτου πεσόντος, οὐδ' ἂν ὑπεδέξαντο ἀρχήν, οὐδὲ ἴσως
Ἀθηναῖοις παρῆκαν φέρεσθαι Λακεδαιμόνιοι τὸν ἀκινά-
2 κην. 2. Περὶ δὲ τῆς ἐλαίας οὐδὲν ἔχουσιν ἄλλο εἰπεῖν ἢ
τῇ θεῷ μαρτύριον γενέσθαι τοῦτο ἐς τὸν ἀγῶνα τὸν ἐπὶ
τῇ χώρᾳ. λέγουσι δὲ καὶ τάδε, κατακαυθῆναι μὲν τὴν
ἐλαίαν ἡνίκα ὁ Μῆδος τὴν πόλιν ἐνέπρησεν Ἀθηναίους,
κατακαυθεῖσαν δὲ αὐθημερὸν ὅσον τε ἐπὶ δύο βλαστῆσαι
πήχεις. 3. Τῷ ναῷ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς Πανδρόσου ναὸς
συνεχὴς ἐστὶ καὶ ἐστὶ Πάνδροςος ἐς τὴν παρακαταθήκην
3 ἀναίτιος τῶν ἀδελφῶν μόνῃ. 4. Ἀ δέ μοι θανατῶσαι
μάλιστα παρέσχεν, ἐστὶ μὲν οὐκ ἐς ἅπαντας γνώριμα,

γράφω δὲ οἷα συμβαίνει. παρθένου δύο τοῦ ναοῦ τῆς
Πολιάδος οἰκοῦσιν οὐ πόρρω, καλοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι
σφαῖς ἀρρηφόρους· αὐταὶ χρόνον μὲν τινα διαίταν ἔχουσι
παρὰ τῇ θεῷ, παραγενομένης δὲ τῆς ἑορτῆς δρωσὶν ἐν
νυκτὶ τοιάδε. ἀναθεῖσαι σφισιν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἃ ἢ τῆς
Ἀθηνᾶς ἱέρεια δίδωσι φέρειν, οὔτε ἢ διδοῦσα ὁποῖόν τι
δίδωσιν εἰδυῖα, οὔτε ταῖς φερούσαις ἐπισταμέναις, —
ἐστὶ δὲ περίβολος ἐν τῇ πόλει τῆς καλουμένης ἐν Κήποις
Ἀφροδίτης οὐ πόρρω, καὶ δι' αὐτοῦ ἀάθοδος ὑπόγατος
αὐτομάτη· ταύτῃ κατίσιν αἱ παρθένου. κάτω μὲν δὴ
τὰ φερόμενα λείπουσιν, λαβοῦσαι δὲ ἄλλο τι κομίζουσιν
ἐγκεκαλυμμένον. καὶ τὰς μὲν ἀφιάσιν ἤδη τὸ ἐντεῦθεν,
ἐτέρας δὲ ἐς τὴν ἀκρόπολιν παρθένους ἄγουσιν ἀντ' αὐ-
τῶν. 5. Πρὸς δὲ τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἔστι μὲν εὐήρις 4
65 πρεσβύτες, ὅσον τε πήχεος μάλιστα, φαμένη διάκονος
εἶναι Λυσιμάχη, ἔστι δὲ ἀγάλματα μεγάλα χαλκοῦ, διε-
στάτες ἄνδρες ἐς μάχην· καὶ τὸν μὲν Ἑρεχθέα καλοῦσι,
τὸν δὲ Εὐμόλπον. καίτοι λέληθέ γε οὐδὲ Ἀθηναίων ὅσοι
τὰ ἀρχαῖα ἴσασιν, Ἰμμάραδον εἶναι παῖδα Εὐμόλπου
[τοῦτον] τὸν ἀποθανόντα ὑπὸ Ἑρεχθέως. 6. ἐπὶ δὲ τοῦ 5
βάθρου καὶ ἀνδριάντες εἶδιν, ἐντος ὃς ἐμαντεύετο Τολ-
μίδῃ, καὶ αὐτὸς Τολμίδης, ὃς Ἀθηναίων νανσὶν ἡγού-
μενος ἄλλους τε ἐκάκωσε καὶ Πελοποννησίων τὴν χώραν,
ὅσοι νέμονται τὴν παραλίαν, καὶ Λακεδαιμονίων ἐπὶ
Γυθίῳ τὰ νεώρια ἐνέπρησε, καὶ τῶν περὶοίκων Βοιᾶς
εἶλε καὶ τὴν Κυθηρίων νῆσον, ἐς δὲ τὴν Σικυνωϊαν
ποιησάμενος ἀπόβασιν, ὥς οἱ δηγούντι τὴν γῆν ἐς μάχην
κατέστησαν, τρεψάμενος σφαῖς κατεδίωξε πρὸς τὴν πόλιν.
ὕστερον δὲ ὥς ἐπανῆλθεν ἐς Ἀθήνας, ἐσήγαγε μὲν ἐς
Εὐβοίαν καὶ Νάξον Ἀθηναίων κληροῦχους, ἐσέβαλε δὲ
ἐς Βοιωτοὺς στρατῷ· πορθήσας δὲ τῆς γῆς τὴν πολλὴν
καὶ παραστησάμενος πολιορκίᾳ Χαιρώνειαν, ὥς ἐς τὴν

Ἀλῖαριάν προήλθεν, αὐτός τε μαχόμενος ἀπέθανε καὶ τὸ πᾶν ἤδη στρατεύμα ἥττατο. τὰ μὲν ἐς Τολμίδην 6 τοιαῦτα ἐπυνθανόμεν ὄντα. 7. Ἔστι δὲ Ἀθηναῖς ἀγάλματα ἀρχαῖα· καὶ σφισιν ἀπετάκη μὲν οὐδέν, μελάντερα δὲ καὶ πληγὴν ἐνεργεῖν ἐστὶν ἀσθενέστερα· ἐπέλαβε γὰρ καὶ ταῦτα ἡ φλόξ, ὅτε ἐσβεβηκότων ἐς τὰς ναῦς Ἀθηναίων βασιλεὺς εἶλεν ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ τὴν πόλιν. ἔστι δὲ σὺς τε θήρα, περὶ οὗ σαφὲς οὐδὲν οἶδα εἰ τοῦ Καλυδωνίου, καὶ Κύνκος Ἡρακλεῖ μαχόμενος. τοῦτον 66 τὸν Κύνκον φασὶν ἄλλους τε φονεῦσαι καὶ Ἀύκον Θοῤῃκα, προτεθέντων σφίσι μονομαχίας ἄθλων· περὶ δὲ τὸν ποταμὸν τὸν Πηνειὸν ἀπέθανεν ὕφ' Ἡρακλέους.

7 8. Τῶν δὲ ἐν Τροίῃσι λόγων, οὓς ἐς Θησέα λέγουσιν, ἐστὶν ὡς Ἡρακλῆς ἐς Τροίῃσι ἐλθὼν παρὰ Πιτθέα κατάθοιτο ἐπὶ τῷ δειπνῷ τοῦ λέοντος τὸ δέρμα, ἐσέλθοιεν δὲ παρ' αὐτὸν ἄλλοι τε Τροίῃσι παῖδες καὶ Θησεὺς ἔβδομον μάλιστα γεροντὸς ἔτος. τοὺς μὲν δὴ λοιποὺς παῖδας, ὡς τὸ δέρμα εἶδον, φεύγοντάς φασιν οἴχεσθαι, Θησέα δὲ ὑπεξελθόντα οὐκ ἄγαν σὺν φόβῳ παρὰ τῶν διακόνων ἀρπάσαι πέλεκυν, καὶ αὐτίκα ἐπιέναι σπουδῇ, 8 λέοντα εἶναι τὸ δέρμα ἡγούμενον. ὃδε μὲν τῶν λόγων πρῶτος ἐς αὐτόν ἐστι Τροίῃσι· ὃ δὲ ἐπὶ τούτῳ, κρηπίδας Αἰγέα ὑπὸ πέτρᾳ καὶ ξίφος θεῖναι γνωρίσματα εἶναι τῷ παιδί, καὶ τὸν μὲν ἐς Ἀθήνας ἀποπλεῖν, Θησέα δέ, ὡς ἔκτον καὶ δέκατον ἔτος ἐργόνοι, τὴν πέτρην ἀνώσαντα οἴχεσθαι τὴν παρακαταθήκην τὴν Αἰγέως φέροντα. τούτου δὲ εἰκὼν ἐν ἀκροπόλει πεποιήται τοῦ 9 λόγου, χαλκοῦ πάντα ὁμοίως πλὴν τῆς πέτρας. 9. Ἀνέθεσαν δὲ καὶ ἄλλο Θησέως ἔργον, καὶ ὁ λόγος οὕτως ἐς αὐτὸ ἔχει. Κρησὶ τὴν τε ἄλλην γῆν καὶ τὴν ἐπὶ ποταμῷ Τεθρῶνι ταῦρος ἐλυμαίνετο. πάλαι δὲ ἄρα τὰ θηρία φοβερώτερα ἦν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ὅτ' ἐν Νεμέᾳ λέων

καὶ ὁ Παρνασίος, καὶ δράκοντες τῆς Ἑλλάδος πολλοῦ, καὶ ὅς περὶ τε Καλυδῶνα καὶ Ἐρύμανθον καὶ τῆς Κορινθίας ἐν Κρομμυῶνι, ὥστε καὶ ἐλέγετο τὰ μὲν ἀνιέναι τὴν γῆν, τὰ δὲ ὡς ἱερὰ εἶη θεῶν, τὰ δὲ καὶ ἐς τιμωρίαν ἀνθρώπων ἀφείσθαι. καὶ τοῦτον οἱ Κρήτες τὸν ταῦρον ἐς τὴν γῆν πέμψαι σφίσι Ποσειδῶνά φασιν, ὅτι θαλάσσης ἀρχὸν Μίνως τῆς Ἑλληνικῆς οὐθενὸς Ποσειδῶνα ἤγεν ἄλλου θεοῦ μᾶλλον ἐν τιμῇ. κομισθῆναι μὲν δὴ τὸν 10 ταῦρον τοῦτον φασιν ἐς Πελοπόννησον ἐκ Κρήτης, καὶ Ἡρακλεῖ τῶν δώδεκα καλουμένων ἕνα καὶ τοῦτον γενέσθαι τὸν ἄθλον· ὡς δὲ ἐς τὸ πεδίον ἀφείθη τὸ Ἀργεῖον, φεύγει διὰ τοῦ Κορινθίου ἰσθμοῦ, φεύγει δὲ ἐς γῆν τὴν 67 Ἀττικὴν καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐς δῆμον τὸν Μαραθῶνιον, καὶ ἄλλους τε, ὁπόσοις ἐπέτυχε, καὶ Μίνω παῖδα Ἀνδρόγεον ἀπέκτεινε. Μίνως δὲ ναυσὶν ἐπ' Ἀθήνας πλεύσας, οὐ γὰρ ἐπέιθετο ἀναιτίους εἶναι σφᾶς τῆς Ἀνδρόγεω τελευτῆς, ἐς τοσοῦτον ἐκάκωσεν, ἐς ὃ συνεχωρήθη οἱ παρθένους ἐς Κρήτην ἐπὶ καὶ παῖδας ἴσους ἄγειν τῷ λεγομένῳ Μινωταύρῳ τὸν ἐν Κνωσῷ Λαβύρινθον οἰκῆσαι. τὸν δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι ταῦρον ὕστερον Θησεὺς ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἐλάσαι καὶ θῦσαι λέγεται τῇ θεῷ, καὶ τὸ ἀνάθημά ἐστι τοῦ δήμου τοῦ Μαραθῶνιον.

XXVIII. Κύλωνα δὲ οὐδὲν ἔχω σαφὲς εἰπεῖν ἐφ' ὅτῳ χαλκοῦν ἀνέθεσαν τυραννίδα ὁμῶς βουλευόμενα. τεκμαίρομαι δὲ τῶνδε ἕνεκα, ὅτι εἶδος κάλλιστος καὶ τὰ ἐς δόξαν ἐγένετο οὐκ ἀφανὲς, ἀνελόμενος διαύλου νίκην Ὀλυμπικὴν· καὶ οἱ θυγατέρα ὑπῆρξε γῆμαι Θεαγέτους, ὃς Μεγάρων ἐτυράνησε. 2. Χωρὶς δὲ ἡ ὅσα κατέλεξα, 2 δύο μὲν Ἀθηναίοις εἰσὶ δεκάται πολεμήσασιν, ἄγαλμα Ἀθηναῖς χαλκοῦν ἀπὸ Μήδων τῶν ἐς Μαραθῶνα ἀποβάντων, τέχνη Φειδίου· καὶ οἱ τὴν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος Λαπιθῶν πρὸς Κενταύρους (μάχην) καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν

ἐπειργασμένα λέγουσι τορεῦσαι Μῦν, τῷ δὲ Μῦτ ταῦτά τε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων Παρράσιον καταγράψαι τὸν Εὐθύνορος. ταύτης τῆς Ἀθηνᾶς ἡ τοῦ δόρατος αἰχμή καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους ἀπὸ Σουνίου προσπλέονσιν ἔστιν ἦδη σύνοπτα. καὶ ἄρμα κεῖται χαλκοῦν ἀπὸ Βοιωτῶν δεκάτη καὶ Χαλκιδέων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ. δύο δὲ ἄλλα ἔστιν ἀναθήματα, Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, καὶ τῶν ἔργων τῶν Φειδίου θεᾶς μάλιστα ἄξιον, Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἀπὸ τῶν ἀναθέντων καλουμένης Αἰγυπίας. 3. Τῇ δὲ ἀκροπόλει, πλὴν ὅσον Κίμων ὠκοδόμησεν αὐτῆς ὁ Μιλτιάδου, περιβαλεῖν τὸ λοιπὸν λέγεται τοῦ τείχους Πελασγούς οἰκήσαντάς ποτε ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν· φασὶ γὰρ Ἀργόλαν καὶ Ὑπέρβιον *** πυνθανόμενος δὲ οἴτινες ἦσαν, οὐδὲν ἄλλο ἰδυνάμην μαθεῖν ἢ Σικελούς τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄντας ἐς Ἀκαρνανίαν μετοικῆσαι.

4. Καταβάσι δὲ οὐκ ἐς τὴν κάτω πόλιν, ἀλλ' ὅσον ὑπὸ τὰ προπύλαια, πηγὴ τε ὕδατός ἐστι καὶ πλησίον Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐν σπηλαίῳ. Κρεούση δὲ θυγατρὶ Ἐρεχθέως Ἀπόλλωνα ἐνταῦθα συγγενέσθαι νομίζουσι. *** ὥς πεμφθεὶς Φιλιππίδης ἐς Λακεδαιμόνα ἄγγελος ἀποβεβηκότων Μήδων ἐς τὴν γῆν, ἐπανήκων δὲ Λακεδαιμονίους ὑπερβαλέσθαι φαίη τὴν ἔξοδον· εἶναι γὰρ δὴ νόμον αὐτοῖς μὴ πρότερον μαχουμένους ἐξιέναι πρὶν ἢ πλήρη τὸν κύκλον τῆς σελήνης γενέσθαι. τὸν δὲ Πᾶνα ὁ Φιλιππίδης ἔλεγε περὶ τὸ ὄρος ἐντυχόντα οἱ τὸ Παρθένιον φάναι τε ὡς εὔνοους Ἀθηναίοις εἶη καὶ ὅτι ἐς Μαραθῶνα ἦξει συμμαχήσων. οὗτος μὲν οὖν ὁ θεὸς ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἀγγελίᾳ τετίμηται. 5. Καθὸ καὶ ὁ Ἄρειος πάγος. ἔστι δὲ Ἄρειος πάγος καλούμενος, ὅτι πρῶτος Ἄρης ἐνταῦθα ἐκρίθη· καὶ μοι καὶ ταῦτα δεδηλωκεν ὁ λόγος, ὥς Ἀλιφρόδιον ἀνέλοι καὶ ἐφ' ὅτῳ κτείνειε. κριθῆναι δὲ καὶ ὕστερον Ὀρέστην λέγουσιν ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς μητρὸς.

καὶ βωμός ἐστιν Ἀθηνᾶς Ἀρείας, ὃν ἀνέθηκεν ἀποφυγῶν τὴν δίκην. τοὺς δὲ ἀργούς λίθους, ἐφ' ὧν ἐστᾶσιν ὅσοι δίκας ὑπέχουσι καὶ οἱ διώκοντες, τὸν μὲν Ὑβρεως τὸν δὲ Ἀναιδείας αὐτῶν ὀνομάζουσι.

6. Πλησίον δὲ ἱερὸν θεῶν ἔστιν ἃς καλοῦσιν Ἀθη-6 ναῖοι Σεμνάς, Ἡσίοδος δὲ Ἐρινὺς ἐν Θεογονίᾳ. πρῶτος δὲ σφισιν Αἰσχύλος δράκοντας ἐποίησεν ὁμοῦ ταῖς ἐν τῇ κεφαλῇ θριξίν εἶναι· τοῖς δὲ ἀγάλμασιν οὔτε τοῖτοις ἔπεστιν οὐδὲν φοβερόν, οὔτε ὅσα ἄλλα κεῖται θεῶν τῶν ὑπογαίων. κεῖται δὲ καὶ Πλούτων καὶ Ἑρμῆς καὶ Γῆς ἄγαλμα. ἐνταῦθα θύουσι μὲν ὅσοις ἐν Ἀρείᾳ πάγῳ τὴν αἰτίαν ἐξεγένετο ἀπολύσασθαι, θύουσι δὲ καὶ ἄλλως ξέ-69 νοι τε ὁμοίως καὶ ἄστοι. 7. ἔστι δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ περιβό-7 λου μνημα Οἰδίποδος. πολυπραγμονῶν δὲ εὗρισκον τὰ ὅσα ἐκ Θηβῶν κομισθέντα· τὰ γὰρ ἐς τὸν θάνατον Σοφοκλεῖ πεποιημένα τὸν Οἰδίποδος Ὀμηρος οὐκ εἰα μοι δόξαι πιστά, ὃς ἔφη Μηκιστέα τελευτήσαντος Οἰδίποδος ἐπιτάφιον ἐλθόντα ἐς Θήβας ἀγωνίσασθαι.

8. Ἔστι δὲ Ἀθηναίοις καὶ ἄλλα δικαστήρια οὐκ ἐς 8 τοσοῦτον δόξης ἦκοντα. τὸ μὲν οὖν καλούμενον Παράβυστον καὶ Τρίγωνον, τὸ μὲν ἐν ἀφανεί τῆς πόλεως ὃν καὶ ἐπ' ἐλαχίστοις συνιόντων ἐς αὐτό, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ σχήματος ἔχει τὰ ὀνόματα· Βατραχιοῦν δὲ καὶ Φοινικιοῦν ἀπὸ χρωμάτων καὶ ἐς τόδε διαμεμένηκεν ὀνομάζεσθαι. τὸ δὲ μέγιστον καὶ ἐς ὃ πλείστοι συνάσιν, Ἥλιασαν καλοῦσιν. 9. ὅποσα δὲ ἐπὶ τοῖς φρονεῦσιν ἔστιν, ἄλλα καὶ ἐπὶ Παλλαδίῳ καλοῦσι, καὶ τοῖς ἀποκτείνουσιν ἀκουσίως κρίσις καθέστηκε. καὶ ὅτι μὲν Δημοφῶν πρῶτος ἐνταῦθα ὑπέσχε δίκας, ἀμφισβητοῦσιν οὐδένης· ἐφ' ὅτῳ δέ, διάφορα ἐς τοῦτο εἰρηται. Διομήδην φασὶν ἀλούσης Ἰλίου 9 ταῖς ναυσὶν ὀπίσω κομίζεσθαι, καὶ ἥδη τε νύκτα ἐπέχειν, ὡς κατὰ Φάληρον πλέοντες γίνονται, καὶ τοὺς Ἀργεῖους

ὥς ἐς πολεμίαν ἀποβῆναι τὴν γῆν, ἄλλην που δόξαντας ἐν τῇ νυκτὶ καὶ οὐ τὴν Ἀττικὴν εἶναι. ἐνταῦθα Δημοφῶντα λέγουσιν ἐκβοηθήσαντα, οὐκ ἐπιστάμενον οὐδὲ τοῦτον τοὺς ἀπὸ τῶν νεῶν ὥς εἰσὶν Ἀργεῖοι, καὶ ἄνδρας αὐτῶν ἀποκτεῖναι καὶ τὸ Παλλάδιον ἀρπάσαντα οἴχεσθαι, Ἀθηναῖον τε ἄνδρα οὐ προῖδόμενον ὑπὸ τοῦ ἱπποῦ τοῦ Δημοφῶντος ἀνατραπῆναι καὶ συμπατηθέντα ἀποθανεῖν. ἐπὶ τούτῳ Δημοφῶντα ὑποσχεῖν δίκας, οἱ μὲν τοῦ συμπατηθέντος τοῖς προσήκουσιν, οἱ δὲ Ἀρ- 70
 10 γείων φασι τῷ κοινῷ. 10. Ἐπὶ Δελφινίῳ δὲ κρίσις καθέστηκεν ἐργάσασθαι φόνον σὺν τῷ δικαίῳ φαιμένους, ὁποῖόν τι καὶ Θησεὺς παρεχόμενος ἀπέφυγεν, ὅτε Πάλλαντα ἐπαναστάντα καὶ τοὺς παῖδας ἔκτεινε. πρότερον δὲ πρὶν ἢ Θησεὺς ἀφείδη, καθειστήκει πᾶσι φεύγειν κτείναντα ἢ κατὰ ταῦτά θνήσκειν μένοντα. 11. Τὸ δὲ ἐν Πρυτανείῳ καλούμενον, ἐνθα τῷ σιδήρῳ καὶ πᾶσιν ὁμοίως τοῖς ἀψύχοις δικάζουσιν, ἐπὶ τῷδε ἄρξασθαι νομίζω. Ἀθηναίων βασιλεύοντος Ἐρεχθίδως, τότε πρῶτον βούην ἐκτεινεν ὁ βουφόνος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Πολιέως Διός· καὶ ὁ μὲν ἀπολιπὼν ταύτη τὸν πέλεκυν ἀπῆλθεν ἐκ τῆς χώρας φεύγων, ὁ δὲ πέλεκυς παραντίκα ἀφείδη
 11 κριθεῖς καὶ ἐς τόδε ἀνὰ πᾶν ἔτος κρίνεται. λέγεται μὲν δὴ καὶ ἄλλα τῶν ἀψύχων αὐτόματα ἐπιθεῖναι σὺν τῷ δικαίῳ τιμωρίαν ἀνθρώποις· ἔργον δὲ κάλλιστον καὶ δόξῃ φανερώτατον ὁ Καμβύσου παρέσχετο ἀκινάκης. 12. Ἔστι δὲ τοῦ Πειραιῶς πρὸς θαλάσσην Φρεαττὺς· ἐνταῦθα οἱ πεφευγότες, ἢν ἀπελθόντας ἕτερον ἐπιλάβῃ σφᾶς ἐγκλημα, πρὸς ἀκρωμένους ἐκ τῆς γῆς ἀπὸ νεῶς ἀπολογοῦνται. Τεῦκρον πρῶτον λόγος ἔχει Τελαμῶνι οὕτως ἀπολογήσασθαι μηδὲν ἐς τὸν Αἰάντος θάνατον εἰργάσθαι· τὰδε μὲν οὖν εἰρήσθω μοι τῶνδε ἔνεκα, γυνῶναι ὁπόσοις μέτεστι σπουδῆς τὰ ἐς τὰ δικαστήρια.

XXIX. Τοῦ δὲ Ἀρείου πάγου πλησίον δέικνυται ναῦς ποιηθεῖσα ἐς τὴν τῶν Παναθηναίων πομπήν. καὶ ταύτην μὲν ἤδη πού τις ὑπερεβάλετο· τὸ δὲ ἐν Δῆλῳ πλοῖον οὐδένα πω νικήσαντα οἶδα, καθήκον ἐς ἑννέα ἐρέτας ἀπὸ τῶν καταστροφμάτων.

2. Ἀθηναίοις δὲ καὶ ἔξω πόλεως ἐν τοῖς δήμοις καὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς θεῶν ἐστὶν ἱερὰ καὶ ἡρώων καὶ ἀνδρῶν 71 τάφοι. ἐγγυτάτῳ δὲ Ἀκαδημία, χωρίον ποτὲ ἀνδρὸς ἰδιώτου, γυμνάσιον δὲ ἐπ' ἐμοῦ. κατιοῦσι δ' ἐς αὐτὴν περιβόλος ἐστὶν Ἀρτέμιδος καὶ ξόανα Ἀρίστης καὶ Καλλίστης· ὥς μὲν ἐγὼ δοκῶ καὶ ὁμολογεῖ τὰ ἔπη τὰ Σαπφούς, τῆς Ἀρτέμιδος εἰσὶν ἐπικλήσεις αὐταί, λεγόμενον δὲ καὶ ἄλλον ἐς αὐτὰς λόγον εἰδὼς ὑπερβήσομαι. καὶ ναὸς οὐ μέγας ἐστίν, ἐς ὃν τοῦ Διονύσου τοῦ Ἐλευθερέως τὸ ἄγαλμα ἀνὰ πᾶν ἔτος κομίζουσιν ἐν τεταγμέναις ἡμέραις. 3. ἱερὰ μὲν σφισι ταύτῃ τοσαῦτά ἐστι, τάφοι 3 δὲ Θρασυβούλου μὲν πρῶτον τοῦ Λύκου, ἀνδρὸς τῶν τε ὕστερον καὶ ὅσοι πρὸ αὐτοῦ γεγόνασιν Ἀθηναίοις λόγιστοι τὰ πάντα ἀρίστοι. παρέντι δέ μοι τὰ πλεῖα τοσάδε ἐς πίστιν ἀρκέσει τοῦ λόγου· τυραννίδα γὰρ ἔπαυσε τῶν τριάκοντα καλουμένων σὺν ἀνδράσιν ἐξήκοντα τὸ κατ' ἀρχὰς ὀρμηθεῖς ἐκ Θηβῶν, καὶ Ἀθηναίους στασιάζοντας διαλλαγῆναι καὶ συνθεμένους ἐπεισε μείναι. πρῶτος μὲν ἐστὶν οὗτος τάφος, ἐπὶ δὲ αὐτῷ Περικλέους τε καὶ Χαρβίου καὶ Φορμίωνος. 4. ἔστι δὲ καὶ πᾶσι μνήματα Ἀθη- 4
 ναίοις ὁπόσοις ἀποθανεῖν συνέπεσεν ἐν τε ναυμαχίαις καὶ ἐν μάχαις πεζαῖς, πλην ὅσοι Μαραθῶνι αὐτῶν ἡγωνίσαντο· τούτοις γὰρ κατὰ χώραν εἰσὶν οἱ τάφοι δι' ἀνδραγαθίαν· οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ τὴν ὁδὸν κεῖνται τὴν ἐς Ἀκαδημίαν, καὶ σφῶν ἐστᾶσιν ἐπὶ τοῖς τάφοις στήλαι τὰ ὀνόματα καὶ τὸν δῆμον ἐκάστον λέγουσαι. πρῶτοι δὲ ἐτάφησαν οὗς ἐν Θοράκῃ ποτὲ ἐπικρατοῦντας μέχρι Δρα-
 PAUSAN. I. 5

βήσκον τῆς χώρας Ἡδωνοὶ φονεύουσιν ἀνέλιπτοι ἐπι-
θέμενοι· λέγεται δὲ καὶ ὡς κεραυνοὶ πέσοιεν ἐπ' αὐτούς.
5 στρατηγοὶ δὲ ἄλλοι τε ἦσαν καὶ Λεάγρος, ᾧ μάλιστα ἐπε-
τέτραπτο ἡ δύναμις, καὶ Δικελεύς Σωφάνης, ὃς τὸν
Ἀργεῖον ποτε πένταθλον Νεμείων ἀνηρημένον νίκην
ἀπέκτεινεν Εὐρυβάτην, βοηθοῦντα Αἰγινήταις. στρα-
τὸν δὲ ἔξω τῆς Ἑλλάδος Ἀθηναῖοι τρίτον τοῦτον ἔσται· 72
λαν. Πριάμῳ μὲν γὰρ καὶ Τρωσὶ πάντες Ἕλληνες ἀπὸ
κοινοῦ λόγον κατέστησαν ἐς πόλεμον· Ἀθηναῖοι δὲ ἰδίᾳ
μετ' Ἰολάου τε ἐς Σαρδῶ καὶ δευτέρα ἐς τὴν νῦν Ἰωνίαν
6 ἐστράτευσαν, καὶ τρίτον δὴ τότε ἐς τὴν Θράκην. 5. Ἔστι
δὲ ἔμπροσθεν τοῦ μνήματος στήλη μαχομένους ἔχουσα
ἱππεῖς· Μελάνωπός σφισὶν ἔστι καὶ Μακάρτατος ὀνό-
ματα, οὓς κατέλαβεν ἀποθανεῖν ἐναντία Λακεδαιμονίων
καὶ Βοιωτῶν τεταγμένους, ἔνθα τῆς Ἑλεωνίας εἰσὶ χώ-
ρας πρὸς Ταναγραῖους ὄροι. καὶ Θεσσαλῶν τάφος ἔστιν
ἱππέων κατὰ παλαιὰν φιλίαν ἐλθόντων, ὅτε σὺν Ἀρχι-
δάμῳ Πελοποννήσιοι πρῶτον ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικὴν
στρατιᾶ· καὶ πλησίον τοξόταις Κρησίην. αὐτῆς δὲ ἔστιν
Ἀθηναίων μνήματα, Κλεισθένους, ᾧ τὰ ἐς τὰς φυλὰς αἰ
νῦν καθεστᾶσιν εὐρέθη, καὶ ἱππεῦσιν ἀποθανούσιν,
7 ἥνικα συνεπελάβοντο οἱ Θεσσαλοὶ τοῦ κινδύνου. ἐν-
ταῦθα καὶ Κλεωναῖοι κεῖνται, μετὰ Ἀργείων ἐς τὴν Ἀτ-
τικὴν ἐλθόντες· ἐφ' ὅτῳ δέ, γράψω τοῦ λόγον μοι κατ-
ελθόντος ἐς τοὺς Ἀργεῖους. καὶ Ἀθηναίων δ' ἔστι τάφος
οἱ πρὶν ἢ στρατεῦσαι τὸν Μῆδον ἐπολέμησαν πρὸς Αἰγι-
νήτας. 6. ἦν δὲ ἄρα καὶ δήμου δίκαιον βούλευμα, εἰ δὴ
καὶ Ἀθηναῖοι μετέδοσαν δούλοις δημοσίᾳ ταφῆναι καὶ
τὰ ὀνόματα ἐγγραφεῖναι στήλῃ· δηλοῖ δὲ ἀγαθοὺς σφᾶς
ἐν τῷ πολέμῳ γενέσθαι περὶ τοὺς δεσπότας. ἔστι δὲ καὶ
ἀνδρῶν μνήματα ἄλλων, διάφορα δὲ σφισι τὰ χωρία τῶν
ἀγώνων· 7. καὶ γὰρ τῶν ἐπ' Ὀλυμπον ἐλθόντων οἱ δοκι-

μώτατοι, καὶ Μελήσανδρος ἐς τὴν ἄνω Καρίαν ναυσὶν
ἀναπλεύσας διὰ τοῦ Μαιάνδρου ἐτάφησαν, καὶ οἱ τελευ- 8
τήσαντες πολεμοῦντος Κασσάνδρου καὶ οἱ συμμαχήσαν-
τές ποτε Ἀργείων· πραχθῆναι δὲ οὕτω σφισι τὴν πρὸς
Ἀργεῖους λέγονσι συμμαχίαν. Λακεδαιμονίοις τὴν πόλιν
τοῦ θεοῦ σείσαντος οἱ Εἰλωτες ἐς Ἰθάμην ἀπέστησαν·
73 ἀφεστηκότων δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι βοηθοὺς καὶ ἄλλους
καὶ παρὰ Ἀθηναίων μετεπέμποντο· οἱ δὲ σφισιν ἐπι-
λέκτους ἄνδρας ἀποστέλλουσι καὶ στρατηγὸν Κίμωνα
τὸν Μιλτιάδου. τούτους ἀποπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμό-
νιοι πρὸς ὑποψίαν. Ἀθηναίοις δὲ οὐκ ἀνεκτὰ ἐφαίνετο 9
περιμβρίσθαι, καὶ ὡς ἐκομίζοντο ὀπίσω, συμμαχίαν
ἐποιήσαντο Ἀργείοις Λακεδαιμονίων ἐχθροῖς τὸν ἅπαν-
τα οὕσι χρόνον. ὕστερον δὲ μελλούσης Ἀθηναίων ἐν
Τανάγρα γίνεσθαι πρὸς Βοιωτοὺς καὶ Λακεδαιμονίους
μάχης ἀφίκοντο Ἀθηναῖοις Ἀργεῖοι βοηθοῦντες· καὶ
παραντίκα μὲν ἔχοντας πλέον τοὺς Ἀργεῖους νύξ ἐπελ-
θοῦσα ἀφείλετο τὸ σαφές τῆς νίκης, ἐς δὲ τὴν ὕστεραίαν
ὑπῆρξε κρατῆσαι Λακεδαιμονίοις, Θεσσαλῶν προδόν-
των Ἀθηναίους. Καταλέξει δέ μοι καὶ τοῦσδε ἐπῆλθεν, 10
Ἀπολλόδωρον ξένων ἡγεμόνα, ὃς Ἀθηναῖος μὲν ἦν, ἐκ-
πεμφθεὶς δὲ ὑπὸ Ἀρσίου σατράπου τῆς ἐφ' Ἑλλησπόν-
τῳ Φρυγίας διεφύλαξε Περινθίοις τὴν πόλιν, ἐσβεβλη-
κότος ἐς τὴν Περινθίαν Φιλίππου στρατῷ. οὗτός τε οὖν
ἐνταῦθα τέθαιπται, καὶ Εὐβουλος ὁ Σπινθάδρου, καὶ ἄν-
δρες οἷς ἀγαθοῖς οὖσιν οὐκ ἐπηκολούθησε τύχῃ χρηστῇ,
τοῖς μὲν ἐπιθεμένοις τυραννοῦντι Λαχάρει, οἱ δὲ τοῦ
Πειραιῶς κατάληψιν ἐβούλευσαν Μακεδόνων φρου-
ρούντων, πρὶν δὲ εἰργάσθαι τὸ ἔργον ὑπὸ τῶν συνει-
δότων μηνυθέντες ἀπώλοντο. 8. κεῖνται δὲ καὶ οἱ περὶ 11
Κόρινθον πεσόντες· ἐδήλωσε δὲ οὐχ ἡκιστα ὁ θεὸς ἐν-
ταῦθα καὶ αὐτῆς ἐν Λεύκτροις τοὺς ὑπὸ Ἑλλήνων κα-

λουμένους ἀνδρείους τὸ μὴδὲν ἄνευ τύχης εἶναι, εἰ δὴ Λακεδαιμόνιοι Κορινθίων τότε καὶ Ἀθηναίων, ἐτι δὲ καὶ Ἀργείων καὶ Βοιωτῶν κρατήσαντες, ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν μόνων ἐν Λεύκτροις ἐς τοσοῦτον ἐκακώθησαν. 9. μετὰ δὲ τοὺς ἀποθανόντας ἐν Κορίνθῳ, στήλην ἐπὶ τοῖσδε ἐστάναι τὴν αὐτὴν σημαίνει τὰ ἐλεγεία, τοῖς μὲν ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Χίῳ τελευτήσασιν· τοὺς δὲ ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις τῆς 74 Ἀσιανῆς ἡπείρου διαφθαρῆναι δηλοῖ, τοὺς δὲ ἐν Σικε-
 12 λῳ. γεγραμμένοι δὲ εἰσὶν οἱ τε στρατηγοὶ πλὴν Νικίου, καὶ τῶν στρατιωτῶν ὁμοῦ τοῖς ἀστοῖς Πλαταιεῖς. Νικίας δὲ ἐπὶ τῷδε παρείθῃ· γράφω δὲ οὐδὲν διάφορα ἢ Φίλιστος, ὃς ἔφη Δημοσθένην μὲν σπονδὰς ποιήσασθαι τοῖς ἄλλοις πλὴν αὐτοῦ, καὶ ὡς ἡλίσκετο, αὐτὸν ἐπιχειρεῖν ἀποκτείνειν, Νικίας δὲ τὴν παράδοσιν ἐθελοντῇ γενέσθαι. τοῦτων ἕνεκα οὐκ ἐνεγράφη Νικίας τῇ στήλῃ, καταγινωσθεῖς αἰχμάλωτος ἐθελοντῆς εἶναι καὶ οὐκ ἀνὴρ πολέμῳ
 13 πρέπων. 10. εἰσὶ δὲ ἐπ' ἄλλῃ στήλῃ καὶ οἱ μαχεσάμενοι περὶ Θοράκην, καὶ ἐν Μεγάροις, καὶ ἡνίκα Ἀρκάδας τοὺς ἐν Μαντινείᾳ καὶ Ἡλείους ἔπεισεν Ἀλκιβιάδης Λακεδαιμονίων ἀποστῆναι, καὶ οἱ πρὶν ἐς Σικελίαν ἀφικέσθαι Δημοσθένην Συρακουσίων κρατήσαντες. 11. ἐτάφησαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἑλλησποντον ναυμαχήσαντες, καὶ ὅσοι Μακεδόνων ἐναντία ἡγωνίσαντο ἐν Χαιρωνείᾳ, καὶ οἱ μετὰ Κλέωνος ἐς Ἀμφίπολιν στρατεύσαντες, οἱ τε ἐν Δηλίῳ τῷ Ταναγραίων τελευτήσαντες, καὶ ὅσους ἐς Θεσσαλίαν Λεωσθένης ἤγαγε, καὶ οἱ πλεύσαντες ἐς Κύπρον ὁμοῦ Κίμωνι, τῶν τε σὺν Ὀλυμπιодώρῳ τὴν φρουρὰν
 14 ἐκβαλόντων τριῶν καὶ δέκα ἄνδρες οὐ πλείους. 12. φασὶ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥωμαῖοις ὁμορὸν τινα πολεμοῦσι πόλεμον στρατιᾷν οὐ πολλὴν πέμψαι, καὶ ὕστερον ναυμαχίας Ῥωμαίων πρὸς Καρχηδονίους γινομένης τριήρεις πέντε Ἀττικὰς παρεγένοντο· ἔστιν οὖν καὶ τοῦτοις ἐνταῦθα

τοῖς ἀνδράσιν ὁ τάφος. 13. Τολμίδου δὲ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δεδηλωται μὲν ἤδη μοι τὰ ἔργα καὶ ὃν τρόπον ἐτελεύτησαν· ἴστω δὲ ὅτῳ φίλον κειμένους σφᾶς κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην. 14. κεῖνται δὲ καὶ οἱ σὺν Κίμωνι τὸ μέγα ἔργον πεξῇ καὶ νανσὶν ἀνθημερὸν κρατήσαντες. τέθα- 15 πται δὲ καὶ Κόνων καὶ Τιμόθεος, δεῦτεροι μετὰ Μιλτιάδην καὶ Κίμωνα οὗτοι πατήρ καὶ παῖς ἔργα ἀποδειξάμενοι λαμπρά. 15. κεῖται δὲ καὶ Ζήνων ἐνταῦθα ὁ Μνασέου καὶ Χρύσιππος ὁ Σολεύς, Νικίας τε ὁ Νικομήδους ζῶα ἄριστος γράψαι τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ Ἀρμόδιος καὶ 75 Ἀριστογείτων οἱ τὸν Πεισιστράτου παῖδα Ἴππαρχον ἀποκτείναντες, ῥήτορες τε Ἐφιάλτης, ὃς τὰ νόμιμα τὰ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ μάλιστα ἐλυμήνατο, καὶ Λυκούργος ὁ Λυκούφρονος. 16. Λυκούργῳ δὲ ἐπορίσθη μὲν τάλαντα ἐς 16 τὸ δημόσιον πεντακοσίοις πλείονα καὶ ἑξακισχιλίοις ἢ ὅσα Περικλῆς ὁ Ξανθίππου συνήγαγε, κατεσκεύασε δὲ πομπεῖα τῇ θεῷ καὶ Νίκῃ χρυσᾶς, καὶ παρθένους κόσμον ἑκατόν, ἐς δὲ πόλεμον ὅπλα καὶ βέλη καὶ τετρακοσίας ναυμαχοῦσιν εἶναι τριήρεις· οἰκοδομήματα δὲ ἐπετέλεσε μὲν τὸ θέατρον ἐτέρων ὑπαρξαμένων, τὰ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πολιτείας ἄφκοδόμησεν, ἐν Πειραιεὶ νεῶς εἰσὶν οἴκοι καὶ τὸ πρὸς τῷ Λυκείῳ καλουμένῳ γυμνάσιον. ὅσα μὲν οὖν ἀργύρου πεποιημένα ἦν καὶ χρυσοῦ, Λαχάρης καὶ ταῦτα ἐσύλησε τυραννήσας· τὰ δὲ οἰκοδομήματα καὶ ἐς ἡμᾶς ἐτι ἦν.

XXX. Πρὸ δὲ τῆς ἐσόδου τῆς ἐς Ἀκαδημίαν ἐστὶ βωμὸς Ἐρωτος ἔχων ἐπίγραμμα ὡς Χάρμος Ἀθηναίων πρῶτος Ἐρωτι ἀναθείη. τὸν δὲ ἐν πόλει βωμὸν καλοῦμενον Ἀντέρωτος ἀνάθημα εἶναι λέγουσι μετοίκων, ὅτι Μέλῃς Ἀθηναῖος μέτοικον ἄνδρα Τιμαγόραν ἐρασθέντα ἀτιμάζων ἀφελῖναι κατὰ τῆς πέτρας αὐτὸν ἐκέλευσεν, ἐς τὸ ὑψηλότατον αὐτῆς ἀνελθόντα. Τιμαγόρας δὲ ἄρα καὶ

φυγῆς εἶχεν ἀφειδῶς καὶ πάντα ὁμοίως κελεύοντι ἥθελε χαρίζεσθαι τῷ μειρακίῳ, καὶ δὴ καὶ φέρων ἑαυτὸν ἀφήκε· Μέλῃτα δέ, ὡς ἀποθανόντα εἶδε Τιμαγόραν, ἐς τοσοῦτον μετανοίας ἐλθεῖν ὡς πεσεῖν τε ἀπὸ τῆς πέτρας τῆς αὐτῆς, καὶ οὕτως ἀφείς αὐτὸν ἐτελεύτησε. καὶ τὸ ἐντεῦθεν δαίμονα Ἀντέρωτα τὸν ἀλάστορα τὸν Τιμαγόρου 2 κατέστη τοῖς μετοίκους νομίζειν. 2. Ἐν Ἀκαδημίᾳ δέ ἐστι Προμηθέως βωμός, καὶ θέουσιν ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν πό- 76 λιν ἔχοντες καιομένας λαμπάδας. τὸ δὲ ἀγώνισμα ὁμοῦ τῷ δρόμῳ φυλάξαι τὴν δᾶδα ἐτι καιομένην ἐστίν· ἀποσβεσθείσης δὲ οὐδὲν ἐτι τῆς νίκης τῷ πρώτῳ, δευτέρῳ δὲ ἀντ' αὐτοῦ μέτεστιν. εἰ δὲ μὴδὲ τοῦτ' αἰοῖτο, ὁ τρίτος ἐστὶν ὁ κρατῶν. εἰ δὲ καὶ πᾶσιν ἀποσβεσθείῃ, οὐδεὶς ἐστὶν ὅτ' καταλείπεται ἡ νίκη. ἐστὶ δὲ Μουσῶν τε βωμός, καὶ ἕτερος Ἐρμοῦ, καὶ ἔνδον Ἀθηναῖς, τὸν δὲ Ἥρα κλέους ἐποίησαν. καὶ φυτὸν ἐστὶν ἐλαίας, δεύτερον τοῦτο 3 λεγόμενον φανῆναι. 3. Ἀκαδημίας δὲ οὐ πόρρω Πλάτωνος μνημῆα ἐστὶν, ᾧ προεσήμαινεν ὁ θεὸς ἄριστον τὰ ἐς φιλοσοφίαν ἔσεσθαι. προεσήμαινε δὲ οὕτως. Σωκράτης τῇ προτέρᾳ νυκτὶ ἢ Πλάτων ἐμελλεν ἔσεσθαι οἱ μαθητῆς, ἐσπτήναί οἱ κύκνον ἐς τὸν κόλπον εἶδεν ὄνειρον· ἐστὶ δὲ κύκνῳ τῷ ὄρνιθι μουσικῆς δόξα, ὅτι Αἰγύων τῶν Ἡριδανοῦ πέραν [ὑπὲρ] γῆς τῆς Κελτικῆς Κύκνον ἄνδρα μουσικὸν γενέσθαι βασιλέα φασί, τελευτήσαντα δὲ Ἀπόλλωνος γνῶμη μεταβαλεῖν λέγουσιν αὐτὸν ἐς τὸν ὄρνιθα. ἐγὼ δὲ βασιλεῦσαι μὲν πείθομαι Αἰγύσιν ἄνδρα μουσικόν, γενέσθαι δέ μοι ἄπιστον ὄρνιθα ἀπ' ἀνδρός. 4. Κατὰ τοῦτο τῆς χώρας φαίνεται πύργος Τίμωνος, ὃς μόνος εἶδε μὴδένα τρόπον εὐδαίμονα εἶναι γενέσθαι πλὴν τοὺς ἄλλους φεύγοντα ἀνθρώπους. δείκνυται δὲ καὶ χῶρος καλούμενος Κολωνὸς ἵππιος, ἔνθα τῆς Ἀττικῆς πρώτων ἐλθεῖν λέγουσιν Οἰδίποδα· διάφορα μὲν καὶ

ταῦτα τῇ Ὀμήρῳ ποιήσει, λέγουσι δ' οὖν. καὶ βωμὸς Ποσειδῶνος Ἰππίου καὶ Ἀθηναῖς Ἰππίας, ἥρῳ δὲ Πειρίθου καὶ Θησέως Οἰδίποδός τε καὶ Ἀδράστου. τὸ δὲ ἄλλος τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησεν Ἀντίγονος ἐσβαλὼν, καὶ ἄλλοτε στρατιᾷ κακῶσας Ἀθηναίους τὴν γῆν.

XXXI. Δῆμοι δὲ οἱ μικροὶ τῆς Ἀττικῆς, ὡς ἔτυχεν ἕκαστος οἰκισθεὶς, τάδε ἐς μνήμην παρείχοντο, Ἀλιμουσίοις μὲν Θεσμοφόρου Δῆμητρος καὶ Κόρης ἐστὶν ἱερὸν, ἐν Ζωστήρῳ δὲ ἐπὶ θαλάσσης [καὶ] βωμὸς Ἀθηναῖς καὶ 77 Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Αἰητοῦς. τεκεῖν μὲν οὖν Αἰητὼ τοὺς παῖδας ἐνταῦθα οὐ φασί, λύσασθαι δὲ τὸν ζωστήρα ὡς τεξεομένην, καὶ τῷ χωρίῳ διὰ τοῦτο γενέσθαι τὸ ὄνομα. Προσπαλτίοις δὲ ἐστὶ καὶ τούτοις Κόρης καὶ Δῆμητρος ἱερὸν, Ἀναγυρασίοις δὲ Μητρὸς θεῶν ἱερὸν. Κεφαλῆσι δὲ οἱ Διόσκουροι νομίζονται μάλιστα· Μεγάλους γὰρ σφᾶς οἱ ταύτῃ Θεοὺς ὀνομάζουσιν. 2. Ἐν δὲ Πρασιεῦσιν Ἀπόλλωνός ἐστι ναός· ἐνταῦθα τὰς 2 Ἐπερβορέων ἀπαρχὰς ἰέναι λέγεται, παραδιδόναι δὲ αὐτὰς Ἐπερβορέους μὲν Ἀριμασποῖς, Ἀριμασποὺς δ' Ἰσσηδόσι, παρὰ δὲ τούτων Σκύθας ἐς Σινώπην κομίζειν, ἐντεῦθεν δὲ φέρεσθαι διὰ Ἑλλήνων ἐς Πρασιάς, Ἀθηναίους δὲ εἶναι τοὺς ἐς Ἀῆλον ἄγοντας· τὰς δὲ ἀπαρχὰς κεκρύφθαι μὲν ἐν καλάμῃ πυρῶν, γινώσκεσθαι δὲ ὑπ' οὐδένων. ἐστὶ δὲ μνημῆα ἐπὶ Πρασιαῖς Ἐρυσίχθονος, ὡς ἐκομίζετο ὀπίσω μετὰ τὴν θεωρίαν ἐκ Ἀήλου, γενομένης οἱ κατὰ τὸν πλοῦν τῆς τελευτῆς. Κραναὸν δὲ τὸν βα- 3 σιλεύσαντα Ἀθηναίων ὅτι μὲν ἐξέβαλεν Ἀμφικτύων κηδεστὴν ὄντα, ἐτι πρότερον εἰρητά μοι· φυγόντα δὲ αὐτὸν σὺν τοῖς στασιώταις ἐς τὸν δῆμον τὸν Λαμπτρέα ἀποθανεῖν τε αὐτοῦ καὶ ταφῆναί φασι· καὶ ἐστὶ καὶ ἐς ἐμὲ [καὶ] ἐν τοῖς Λαμπρεῦσι Κραναοῦ μνημῆα. Ἴωνος

δὲ τοῦ Ξούθου, καὶ γὰρ οὗτος ᾤκησε παρὰ Ἀθηναίους καὶ Ἀθηναίων ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἐλευσινίωνς ἐπολεμάρχησε, τάφος ἐν Ποταμοῖς ἐστὶ τῆς χώρας.

⁴ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται, Φλυεῦσι δὲ εἰσι καὶ Μυρρινουσίοις, τοῖς μὲν Ἀπόλλωνος Διουνσοδότου καὶ Ἀρτέμιδος Σελασφόρου βωμοὶ Διονύσου τε Ἀνθίου καὶ Νυμφῶν Ἰσμηνίδων καὶ Γῆς, ἣν Μεγάλην Θεὸν ὀνομάζουσι· ναὸς δὲ ἕτερος ἔχει βωμοὺς Δήμητρος Ἀνησιδώρας καὶ Διὸς Κτησίου καὶ Τιθρανῆς Ἀθηνᾶς καὶ Κόρης Πρωτογόνης καὶ Σεμνῶν ὀνομαζομένων θεῶν· ³ τὸ δὲ ἐν Μυρρινοῦντι ξόανόν ἐστι Κολαινίδος· Ἀθμονεῖς δὲ ⁵ τιμῶσιν Ἀμαρυσίαν Ἀρτεμιν· πυνθανόμενος δὲ σαφὲς οὐδὲν ἐς αὐτὰς ἐπισταμένους τοὺς ἐξηγητὰς εὗρον, αὐτὸς δὲ συμβάλλομαι τῇδε· ἔστιν Ἀμάρυνθος ἐν Εὐβοίᾳ· ⁷⁸ καὶ γὰρ οἱ ταύτη τιμῶσιν Ἀμαρυσίαν· ἐορτὴν δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τῆς Ἀμαρυσίας ἄγουσιν οὐδὲν τι Εὐβοέων ἀφανέστερον· ταύτη μὲν γενέσθαι τὸ ὄνομα ἐπὶ τούτῳ παρὰ Ἀθμονεῦσιν ἠγοῦμαι, τὴν δὲ ἐν Μυρρινοῦντι Κολαινίδα ἀπὸ Κολαινοῦ καλεῖσθαι· γέγραπται δ' ἤδη μοι τῶν ἐν τοῖς δήμοις φάναι πολλοὺς ὥς καὶ πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐβασιλεύοντο τῆς Κέκροπος· ἔστι δὲ ὁ Κολαινὸς ἀνδρὸς ὄνομα πρότερον ἢ Κέκροψ ἐβασίλευσεν, ὥς οἱ Μυρρινούσιοι λέγουσιν, ἄρξαντος· ἔστι δὲ Ἀχαρναὶ δῆμος· οὗτοι θεῶν Ἀπόλλωνα τιμῶσιν Ἀργυῖα καὶ Ἡρακλέα· καὶ Ἀθηνᾶς βωμός ἐστιν Ὑγείας· τὴν δ' Ἰππίαν Ἀθηνᾶν ὀνομάζουσι καὶ Διόνυσον Μελπόμενον, καὶ Κισδὸν τὸν αὐτὸν θεόν, τὸν κισδὸν τὸ φυτὸν ἐνταῦθα πρῶτον φανῆναι λέγοντες.

XXXII. Ὅρη δὲ Ἀθηναίοις ἐστὶ Πεντελικόν, ἔνθα λιθοτομῖαι, καὶ Πάρνης παρεχομένη θήραν σῶν ἀγρίων καὶ ἄρκτων, καὶ Τμηττός, ὃς φύει νομάς μελίσσαις ἐπὶ τηδειοτάτας πλὴν τῆς Ἀλαζώνων· Ἀλαζῶσι γὰρ συνή-

θεις ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἐς νομάς ἰοῦσιν εἰσὶν ἄφροι καὶ μέλισσαι, οὐδὲ σφᾶς ἐς σίμβλους καθείρξαντες ἔχουσιν· αἱ δὲ ἐργάζονται τε ὥς ἔτυχον τῆς χώρας, καὶ συμφυεῖς τὸ ἔργον αὐταῖς ἐστίν, ἰδίᾳ δὲ οὔτε κηρὸν οὔτε μέλι ἀπ' αὐτοῦ ποιήσεις· τοῦτο μὲν τοιοῦτόν ἐστιν, ² Ἀθηναίοις δὲ τὰ ὄρη καὶ θεῶν ἀγάλματα ἔχει· Πεντέλῃσι μὲν Ἀθηνᾶς, ἐν Τμητῷ δὲ ἀγαλμὰ ἐστὶν Τμηττίου Διός· βωμοὶ δὲ καὶ Ὀμβρίου Διὸς καὶ Ἀπόλλωνός εἰσι Προοπίου· καὶ ἐν Πάρνηθι Παρνήθιος Ζεὺς χαλκοῦς ἐστί, καὶ βωμός Σημαλέον Διός· ἔστι δὲ ἐν τῇ Πάρνηθι καὶ ἄλλος βωμός, θύουσιν δὲ ἐπ' αὐτοῦ τοτὲ μὲν Ὀμβριον τοτὲ δὲ Ἀπήμιον καλοῦντες Δία· καὶ Ἀρχεσμός ὄρος ἐστὶν οὐ μέγα, καὶ ⁷⁹ Διὸς ἀγαλμα Ἀρχεσμίου.

³ Πρὶν δὲ ἡ τῶν νήσων ἐς ἀφήγησιν τραπέσθαι, τὰ ³ ἐς τοὺς δήμους ἔχοντα αὐθις ἐπέξειμι· δῆμός ἐστι Μαραθών, ἴσον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων ἀπέχων καὶ Καρύστου τῆς ἐν Εὐβοίᾳ· ταύτη τῆς Ἀττικῆς ἔσχον οἱ βάρβαροι, καὶ μάχη τε ἐκρατήθησαν καὶ τινες, ὥς ἀνήγοντο, ἀπώλεσαν τῶν νεῶν· τάφος δὲ ἐν τῷ πεδίῳ Ἀθηναίων ἐστίν, ἐπὶ δὲ αὐτῷ στηλαὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀποθανόντων κατὰ φυλὰς ἐκάστων ἔχουσαι· καὶ ἕτερος Πλαταιεῦσι Βοιωτῶν καὶ δούλοις· ἐμαχέσαντο γὰρ καὶ δούλοι τότε πρῶτον· καὶ ἀνδρός ἐστὶν ἰδίᾳ μνήμα Μιλτιάδου τοῦ Κίμωνος, συμβάσης ὕστερόν οἱ τῆς τελευτῆς Πάρου τε ἁμαρτόντι καὶ δι' αὐτὸ ἐς κρῖσιν Ἀθηναίοις καταστάντι· ἐνταῦθα ἀνὰ πᾶσαν νύκτα καὶ ἵππων χρεμετιζόντων καὶ ἀνδρῶν μαχομένων ἔστιν αἰσθέσθαι· καταστῆναι δὲ ἐς ἐναργὴ θεῶν ἐπίτηδες μὲν οὐκ ἐστὶν ὅτῳ συνήνεγκεν, ἀνηκόῳ δὲ ὄντι καὶ ἄλλως συμβᾶν οὐκ ἐστὶν ἐκ τῶν δαιμόνων ὀργή· ⁴ Σέβονται δὲ οἱ Μαραθῶνιοι τούτους τε οἱ παρὰ τὴν μάχην ἀπέθανον, ἥρως ὀνομάζοντες, καὶ Μαραθῶνα, ἀφ' οὗ τῷ δήμῳ τὸ ὄνομα

ἔστι, καὶ Ἡρακλέα, φάμενοι πρῶτοις Ἑλλήνων σφίσιν
 5 Ἡρακλέα θεὸν νομισθῆναι. συνέβη δέ, ὡς λέγουσιν, ἄν-
 δρα ἐν τῇ μάχῃ παρῆναι τὸ εἶδος καὶ τὴν σκευὴν ἄγροι-
 κον· οὗτος τῶν βαρβάρων πολλοὺς καταφονεύσας ἀρό-
 τρω μετὰ τὸ ἔργον ἦν ἀφανής· ἐρομένοις δὲ Ἀθη-
 ναίοις ἄλλο μὲν ὁ θεὸς ἐς αὐτὸ ἔχρησεν οὐδέν, τιμᾶν δὲ
 Ἐχέτλατον ἐκέλευσεν ἥρωα. πεποιήται δὲ καὶ τροπαίου
 λίθου λευκοῦ. τοὺς δὲ Μήδους Ἀθηναῖοι μὲν θάψαι λέ-
 γουσιν, ὡς πάντως ὅσιον ἀνθρώπων νεκρὸν γῇ κρύψαι,
 τάφον δὲ οὐδένα εὐρεῖν ἡδυνάμην· οὔτε γὰρ χῶμα οὔτε
 ἄλλο σημεῖον ἦν ἰδεῖν, ἐς ὄρυγμα δὲ φέροντες σφᾶς ὡς
 6 τύχοιεν ἐσέβαλον. 5. Ἔστι δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι πηγὴ κα-
 λομένη Μακαρία, καὶ τοιάδε ἐς αὐτὴν λέγουσιν. Ἡρα-
 κλῆς ὡς ἐκ Τίρυνθος ἐφρευγεν Εὐρυσθεά, παρὰ Κηϋῆκα
 φίλον ὄντα μετοικίζεται βασιλεύοντα Τραχίνος. ἐπεὶ δὲ
 ἀπελθόντος ἐξ ἀνθρώπων Ἡρακλέους ἐξήτει τοὺς παῖ- 80
 δας Εὐρυσθεὺς, ἐς Ἀθήνας πέμπει σφᾶς ὁ Τραχίνιος,
 ἀσθένειάν τε λέγων τὴν αὐτοῦ καὶ Θησέα οὐκ ἀδύνατον
 εἶναι τιμωρεῖν. ἀφικόμενοι δὲ οἱ παῖδες ἰκέται, πρῶτον
 τότε Πελοποννησίοις ποιοῦσι πόλεμον πρὸς Ἀθηναίους,
 Θησέως σφᾶς οὐκ ἐκδόντος αἰτοῦντι Εὐρυσθεῖ. λέγουσι
 δὲ Ἀθηναίοις γενέσθαι χρησμὸν τῶν παίδων ἀποθανεῖν
 χρῆναι τῶν Ἡρακλέους τινὰ ἐθελοντήν, ἐπεὶ ἄλλως γε
 οὐκ εἶναι νίκην σφίσιν. ἐνταῦθα Μακαρία Δηϊανείρας
 καὶ Ἡρακλέους θυγάτηρ ἀποσφάξασα ἑαυτήν ἔδωκεν
 Ἀθηναίοις τε κρατῆσαι τῷ πολέμῳ καὶ τῇ πηγῇ τὸ ὄνομα
 7 ἄφ' αὐτῆς. 6. Ἔστι δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι λίμνη τὰ πολλὰ
 ἐλώδης· ἐς ταύτην ἀπειρία τῶν ὁδῶν φεύγοντες ἐσπί-
 πτουσιν οἱ βάρβαροι, καὶ σφισι τὸν φόνον τὸν πολὺν ἐπὶ
 τούτῳ συμβῆναι λέγουσιν. ὑπὲρ δὲ τὴν λίμνην φάνται
 εἰσὶ λίθου τῶν ἵππων τῶν Ἀρταφέρνης, καὶ σημεῖα ἐν
 πέτραις σκηνῆς. ῥεῖ δὲ καὶ ποταμὸς ἐκ τῆς λίμνης, τὰ μὲν

πρὸς αὐτῇ τῇ λίμνῃ βοσκήμασιν ὕδωρ ἐπιτήδειον παρε-
 χόμενος, κατὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τὴν ἐς τὸ πέλαγος ἀλμυρὸς
 ἤδη γίνεταί καὶ ἰχθύων τῶν θαλασσιῶν πλήρης· ὀλίγον
 δὲ ἀπωτέρω τοῦ πεδίου Πανὸς ἐστὶν ὄρος καὶ σπήλαιον
 θεᾶς ἄξιον· ἐσοδος μὲν ἐς αὐτὸ στενὴ, παρελθούσι δὲ
 εἰσιν οἴκοι καὶ λουτρά καὶ [τὸ] καλούμενον Πανὸς αἰπό-
 λιον, πέτραι τὰ πολλὰ αἰξὶν εἰκασμέναι.

XXXIII. Μαραθῶνος δὲ ἀπέχει τῇ μὲν Βραυρῶν,
 ἐνθα Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος ἐκ Ταύρων φεύγου-
 σαν, τὸ ἄγαλμα ἀγομένην τὸ Ἀρτέμιδος ἀποβῆναι λέ-
 γουσι, καταλιπούσαν δὲ τὸ ἄγαλμα ταύτῃ καὶ ἐς Ἀθήνας
 καὶ ὕστερον ἐς Ἀργὸς ἀφικέσθαι. ξόανον μὲν δὴ καὶ αὐ-
 τόθι ἐστὶν Ἀρτέμιδος ἀρχαῖον· τὸ δὲ ἐκ τῶν βαρβάρων
 οἰτίνες κατὰ γνώμην ἔχουσι τὴν ἐμήν, ἐν ἐτέρῳ λόγῳ δη-
 λώσω. 2. Μαραθῶνος δὲ σταδίους μάλιστα ἐξήκοντα 2
 ἀπέχει Ῥαμνοῦς τὴν παρὰ θάλασσαν ἰοῦσιν ἐς Ὠρεωπόν.
 81 καὶ αἱ μὲν οἰκίσεις ἐπὶ θαλάσῃ τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶ, μι-
 κρὸν δὲ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Νεμέσεως ἐστὶν ἱερὸν, ἢ θεῶν
 μάλιστα ἀνθρώποις ὕβρισταις ἐστὶν ἀπαράιτητος. δοκεῖ
 δὲ καὶ τοῖς ἀποβάσιν ἐς Μαραθῶνα τῶν βαρβάρων ἀπαν-
 τῆσαι μῆνιμα ἐκ τῆς θεοῦ ταύτης· καταφρονήσαντες γὰρ
 σφίσιν ἐμποδὼν εἶναι τὰς Ἀθήνας ἐλεῖν, λίθον Πάριον
 ὡς ἐπ' ἐξειργασμένοις ἦγον ἐς τροπαίου ποίησιν. 3. τοῦ- 3
 τον Φειδίας τὸν λίθον εἰργάσατο ἄγαλμα μὲν εἶναι Νεμέ-
 σεως, τῇ κεφαλῇ δὲ ἔπεστι τῆς θεοῦ στέφανος ἐλάφους
 ἔχων καὶ Νίκης ἀγάλματα οὐ μεγάλα· ταῖς δὲ χερσὶν ἔχει,
 τῇ μὲν κλάδον μηλέας, τῇ δεξιᾷ δὲ φιάλην· Αἰθίοπες δὲ
 ἐπὶ τῇ φιάλῃ πεποιήνται. συμβαλέσθαι δὲ τὸ ἐπὶ τοὺς
 Αἰθίοπας οὔτε αὐτὸς εἶχον οὔτε ἀπεδεχόμεν τῶν συνιέ-
 ναι πειθομένων, οἱ πεποιῆσθαι σφᾶς ἐπὶ τῇ φιάλῃ φασὶ
 διὰ ποταμὸν Ὠκεανόν· οἰκεῖν γὰρ Αἰθίοπας ἐπ' αὐτῷ,
 Νεμέσει δὲ εἶναι πατέρα Ὠκεανόν. 4. Ὠκεανῷ γὰρ οὐ 4

ποταμῷ, θαλάσση δὲ ἐσχάτῃ τῆς ὑπὸ ἀνθρώπων πλεο-
 μένης, προσοικοῦσιν Ἰβηρες καὶ Κελτοί, καὶ νῆσον Ὠκεα-
 νὸς ἔχει τὴν Βρεττανῶν. Αἰθιοπῶν δὲ τῶν ὑπὲρ Συήνης
 ἐπὶ θάλασσαν ἔσχατοι τὴν Ἐρυθρὰν κατοικοῦσιν Ἰχθυο-
 φάγοι, καὶ ὁ κόλπος ὃν περιοικοῦσιν Ἰχθυοφάγων ὀνο-
 μάζεται. οἱ δὲ δικαιοτάτοι Μερόην πόλιν καὶ πεδίον Αἰ-
 θιοπικὸν καλούμενον οἰκοῦσιν· οὗτοι καὶ τὴν ἡλίον
 τράπεζάν εἰσιν οἱ δεικνύντες, οὐδὲ σφισιν ἔστιν οὔτε
 5 θάλασσα οὔτε ποταμὸς ἄλλος γε ἢ Νεῖλος. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλ-
 λοι πρόσοικοι Μαύροις Αἰθιοπεῖς ἄχρι Νασαμῶνων παρ-
 ῆκοντες. Νασαμῶνες γάρ, οὓς Ἀτλαντὰς Ἡρόδοτος, οἱ
 δὲ μέτρα φάμενοι γῆς εἰδέναι, Λιξίτας καλοῦσι, Λιβύων
 οἱ ἔσχατοι πρὸς Ἀτλαντὶ οἰκοῦσι, σπεύροντες μὲν οὐδέν,
 ἀπὸ δὲ ἀμπελῶν ζῶντες ἀγρίων. ποταμὸς δὲ οὐδὲ τούτοις
 τοῖς Αἰθιοπῶν οὐδὲ τοῖς Νασαμῶσιν ἔστιν οὐδεὶς· τὸ γὰρ
 πρὸς τῷ Ἀτλαντὶ ὕδωρ, τρισὶ παρεχόμενον ἀρχᾶς φεύ- 82
 μασιν, οὐδὲν τῶν ρευμάτων ποιεῖ ποταμόν, ἀλλὰ πᾶν
 ὁμοίως αὐτίκα ἔχει συλλαβοῦσα ἢ ψάμμος. οὕτως Αἰ-
 6 θιοπεῖς ποταμῷ γε οὐδενὶ προσοικοῦσιν ἢ Ὠκεανῷ. τὸ
 δὲ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ Ἀτλαντος θολερόν τε ἔστι, καὶ πρὸς
 τῇ πηγῇ κροκόδειλοι διπλήκειον ἦσαν οὐκ ἐλάσσους,
 προσιόντων δὲ τῶν ἀνθρώπων κατεδύνοντο ἐς τὴν πη-
 γήν. παρίστατο δὲ οὐκ ὀλίγοις τὸ ὕδωρ τοῦτο ἀναφαι-
 νόμενον αὐθις ἐκ τῆς ψάμμου ποιεῖν τὸν Νεῖλον Αἰγυ-
 πτίοις. 5. Ὁ δὲ Ἀτλας ὑψηλὸν μὲν ἔστιν οὕτως ὥστε καὶ
 λέγεται ταῖς κορυφαῖς ψαύειν τοῦ οὐρανοῦ, ἄβατον δὲ
 ὑπὸ ὕδατος καὶ δένδρων, ἃ διὰ παντὸς πέφυκε. τὰ μὲν
 δὴ πρὸς τοὺς Νασαμῶνας αὐτοῦ γινώσκεται, τὰ δὲ ἐς τὸ
 πέλαγος οὐδένα πῶ παραπλεύσαντα ἴσμεν. τάδε μὲν ἐς
 7 τοσοῦτον εἰρήσθω. 6. Πτερά δ' ἔχον οὔτε τοῦτο τὸ
 ἀγαλμα Νεμέσεως οὔτε ἄλλο πεποιήται τῶν ἀρχαίων,
 ἐπεὶ μηδὲ Συμυρναίοις τὰ ἀγριώτατα ξόανα ἔχει πτερά·

οἱ δὲ ὕστερον, ἐπιφαίνεσθαι γὰρ τὴν θεὸν μάλιστα ἐπὶ
 τῷ ἐρᾷ ἐθέλουσιν, ἐπὶ τούτῳ Νεμέσει πτερά ὥσπερ
 Ἔρωτι ποιοῦσι. 7. νῦν δὲ ἤδη δίδειμι ὁπόσα ἐπὶ τῷ βά-
 θρῳ τοῦ ἀγάλματός ἐστιν εἰργασμένα, τοσόνδε ἐς τὸ σα-
 φές προδηλώσας. Ἑλένη Νέμεσιν μητέρα εἶναι λέγουσι,
 Αἴδαν δὲ μαστὸν ἐπισχεῖν αὐτῇ καὶ θρέψαι· πατέρα δὲ
 καὶ οὗτοι καὶ πάντες κατὰ ταῦτα Ἕλληνες Δία καὶ οὐ
 Τυνδάρεων εἶναι νομίζουσι. ταῦτα ἀκηκοὼς Φειδίας 8
 πεποίηκεν Ἑλένην ὑπὸ Αἴδας ἀγομένην παρὰ τὴν Νέ-
 83 μεσιν, πεποίηκε δὲ Τυνδάρεῶν τε καὶ τοὺς παῖδας καὶ
 ἄνδρα σὺν ἵππῳ παρεστηκότα, Ἰππέα ὄνομα· ἔστι δὲ
 Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος καὶ Πύρρος ὁ Ἀχιλλέως, πρῶ-
 τος οὗτος Ἑρμιόνην τὴν Ἑλένης γυναικα λαβών. Ὅρε-
 στης δὲ διὰ τὸ ἐς τὴν μητέρα τόλμημα παρείδῃ, παρα-
 μεινάσας τε ἐς ἅπαν Ἑρμιόνης αὐτῷ καὶ τεκούσης παῖδα.
 ἐξῆς δὲ ἐπὶ τῷ βάθρῳ καὶ Ἐποχος καλούμενος καὶ νεα-
 νίας ἔστιν ἕτερος· ἐς τοῦτο ἄλλο μὲν ἤκουσα οὐδέν,
 ἀδελφοὺς δὲ εἶναι σφᾶς Οἰνόης, ἀφ' ἧς ἔστι τὸ ὄνομα
 τῷ δήμῳ.

XXXIV. Τὴν δὲ γῆν τὴν Ὠρωπίαν μεταξὺ τῆς Ἀττι-
 κῆς καὶ Ταναγραικῆς, Βοιωτίαν τὸ ἐξ ἀρχῆς οὔσαν, ἔχου-
 σιν ἐφ' ἡμῶν Ἀθηναῖοι, πολεμήσαντες μὲν τὸν πάντα
 ὑπὲρ αὐτῆς χρόνον, κτησάμενοι δὲ οὐ πρότερον βεβαίως
 πρὶν ἢ Φίλιππος Θήβας ἐλὼν ἐδωκέ σφισιν. ἡ μὲν οὖν
 πόλις ἔστιν ἐπὶ θαλάσσης μέγα οὐδὲν ἐς συγγραφήν παρ-
 εχομένη· ἀπέχει δὲ δώδεκα τῆς πόλεως σταδίους μάλιστα
 ἱερὸν τοῦ Ἀμφιαράου. 2. Λέγεται δὲ Ἀμφιαράῳ φεύ- 2
 γοντι ἐκ Θηβῶν διαστῆναι τὴν γῆν, καὶ ὥς αὐτὸν ὁμοῦ
 καὶ τὸ ἄρμα ὑπεδέξατο· πλὴν οὐ ταύτη συμβῆναι φασιν,
 ἀλλὰ ἔστιν ἐκ Θηβῶν ἰοῦσιν ἐς Χαλκίδα Ἄρμα καλούμε-
 νον. Θεὸν δὲ Ἀμφιαράον πρώτοις Ὠρωπίοις κατέστη
 νομίζειν, ὕστερον δὲ καὶ οἱ πάντες Ἕλληνες ἡγνεται.

καταλέξει δὲ καὶ ἄλλους ἔχω γενομένους τότε ἀνθρώ-
 πους, οἱ θεῶν παρ' Ἑλλήσι τιμὰς ἔχουσι, τοῖς δὲ καὶ
 ἀνάκεινται πόλεις, Ἐλεοῦς ἐν Χερρονήσῳ Πρωτεσιλάῳ,
 Λεβάδεια Βοιωτῶν Τροφονίῳ· καὶ Ὠρωπίους ναὸς τέ
 3 ἐστὶν Ἀμφιαράου καὶ ἄγαλμα λευκοῦ λίθου. παρέχεται
 δὲ ὁ βωμὸς μέρη· τὸ μὲν Ἡρακλέους καὶ Διὸς καὶ Ἀπόλ-
 λωνός ἐστι Παιῶνος, τὸ δὲ ἦρωσι καὶ ἠρώων ἀνείται γυ-
 ναιξί. τρίτον δὲ Ἑστίας καὶ Ἑρμοῦ καὶ Ἀμφιαράου καὶ
 τῶν παίδων Ἀμφιλόχου· Ἀλκμαίων δὲ διὰ τὸ ἐς Ἑρι-
 φύλην ἔργον οὔτε ἐν Ἀμφιαράου τινα, οὐ μὴν οὐδὲ πα- 84
 ρὰ τῷ Ἀμφιλόχῳ τιμὴν ἔχει. τετάρτη δὲ ἐστὶ τοῦ βωμοῦ
 μοῖρα Ἀφροδίτης καὶ Πανακείας, ἔτι δὲ Ἰασοῦς καὶ
 Ὑγείας καὶ Ἀθηνᾶς Παιωνίας. πέμπτη δὲ πεποιήται
 νύμφαις καὶ Πανὶ καὶ ποταμοῖς Ἀχελῷῳ καὶ Κηφισῷ. τῷ
 δὲ Ἀμφιλόχῳ καὶ παρ' Ἀθηναίοις ἐστὶν ἐν τῇ πόλει βω-
 μός, καὶ Κιλικίας ἐν Μαλλῷ μαντεῖον ἀψευδέστατον τῶν
 4 ἐπ' ἐμοῦ. 3. Ἔστι δὲ Ὠρωπίοις πηγὴ πλησίον τοῦ ναοῦ,
 ἣν Ἀμφιαράου καλοῦσιν, οὔτε θύοντες οὐδὲν ἐς αὐτὴν
 οὔτ' ἐπὶ καθαρσίοις ἢ χέριβι χορῆσθαι νομίζοντες. νό-
 σον δὲ ἀκесθείσης ἀνδρὶ μαντεύματος γενομένου καθ-
 ἔστηκεν ἄργυρον ἀφείναι καὶ χρυσὸν ἐπίσημον ἐς τὴν
 πηγὴν· ταύτη γὰρ ἀνελθεῖν τὸν Ἀμφιάραον λέγουσιν
 ἤδη θεόν. Ἰοφῶν δὲ Κνώσιος τῶν ἐξηγητῶν χρησμούς
 ἐν ἑξαμέτρῳ παρείχετο, Ἀμφιάραον χορῆσαι φάμενος τοῖς
 ἐς Θήβας σταλείσιν Ἀργείων. Ταῦτα τὰ ἔπη τὸ ἐς τοὺς
 πολλοὺς ἐπαγωγὸν ἀκρατῶς εἶχε· χωρὶς δὲ πλὴν ὅσους
 ἐξ Ἀπόλλωνος μανῆναι λέγουσι τὸ ἀρχαῖον, μάντεων γ'
 οὐδεὶς χρησμολόγος ἦν, ἀγαθοὶ δὲ ὄνειράτα ἐξηγήσασθαι
 καὶ διαγινῶναι πτήσεις ὀρνέθων καὶ σπλάγχχνα ἱερῶν.
 5 δοκᾷ δὲ Ἀμφιάραον ὄνειράτων διακρίσει μάλιστα προσ-
 κείσθαι· δῆλον δέ, ἥνικα ἐνομίσθη θεὸς δι' ὄνειράτων
 μαντικὴν καταστραφάμενος. καὶ πρῶτον μὲν καθήρσθαι

νομίζουσιν ὅστις ἦλθεν Ἀμφιαράῳ χρησόμενος· ἐστὶ δὲ
 καθάρσιον τῷ θεῷ θύειν· θύουσι δὲ καὶ αὐτῷ καὶ πᾶσιν
 ὅσοις ἐστὶν ἐπὶ τὸ ** τὰ ὀνόματα. προεξεργασμένων δὲ
 τούτων, κριὸν θύσαντες καὶ τὸ δέσμα ὑποστρωσάμενοι
 καθεύδουσιν ἀναμένοντες δῆλωσιν ὄνειράτος.

85 XXXV. Νῆσοι δὲ Ἀθηναίοις οὐ πόρρω τῆς χώρας
 εἰσὶν, ἣ μὲν Πατρόκλου καλουμένη, τὰ δὲ ἐς αὐτὴν ἤδη
 μοι δεδήλωται, ἄλλη δὲ ὑπὲρ Σουνίου, τὴν Ἀττικὴν ἐν
 ἀριστερᾷ πλέουσιν· ἐς ταύτην ἀποβῆναι λέγουσιν Ἑλέ-
 νην μετὰ τὴν ἄλωσιν τὴν Ἰλίου, καὶ διὰ τοῦτο ὄνομά
 ἐστὶν Ἑλένη τῇ νήσῳ. 2. Σαλαμῖς δὲ κατὰ Ἑλευσίνα κει- 2
 μένη παρήκει καὶ ἐς τὴν Μεγαρικὴν. πρῶτον δὲ τῇ νήσῳ
 ** θέσθαι τοῦτο ἀπὸ τῆς μητρὸς Σαλαμῖνος τῆς Ἀσω-
 ποῦ, καὶ ὕστερον Αἰγινήτας τοὺς σὺν Τελαμῶνι ἐποικῆ-
 σαι· Φίλαιον δὲ τὸν Εὐρυσάκους τοῦ Αἰάντος παραδοῦ-
 ναι λέγουσιν Ἀθηναίοις τὴν νήσον, γενόμενον ὑπ' αὐ-
 τῶν Ἀθηναίων. Σαλαμινίους δὲ Ἀθηναῖοι τούτων ὕστε-
 ρον πολλοῖς ἔτεσιν ἀναστάτους ἐποίησαν, καταγνόντες
 ἐθελοκακῆσαι σφᾶς ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς Κᾶσσανδρον
 καὶ τὴν πόλιν γνώμη τὸ πλεον Μακεδόσιν ἐνδοῦναι· καὶ
 Ἀσκητάδου τε κατέγνωσαν θάνατον, ὃς τότε ἦρhto ἐς
 τὴν Σαλαμῖνα στρατηγός, καὶ ἐς τὸν πάντα ἐπώμοσαν
 χρόνον Σαλαμινίοις ἀπομνημονεύσειν προδοσίαν. ἐστὶ 3
 δὲ ἀγορᾶς τε ἐπὶ ἐρείπια καὶ ναὸς Αἰάντος· ἄγαλμα δὲ ἐξ
 ἐβένου ξύλου. διαμένουσι δὲ καὶ ἐς τότε τῷ Αἰάντι παρὰ
 Ἀθηναίοις τιμαί, αὐτῷ τε καὶ Εὐρυσάκει· καὶ γὰρ Εὐ-
 ρυσάκους βωμός ἐστιν ἐν Ἀθήναις. δέικνται δὲ λίθος
 ἐν Σαλαμῖνι οὐ πόρρω τοῦ λιμένος· ἐπὶ τούτου καθήμε-
 νον Τελαμῶνα ὀρᾶν λέγουσιν ἐς τὴν ναῦν ἀποπλεόντων
 οἱ τῶν παίδων ἐς Αὐλίδα ἐπὶ τὸν κοινὸν τῶν Ἑλλήνων
 στόλον. 3. Λέγουσι δὲ οἱ περὶ τὴν Σαλαμῖνα οἰκοῦντες 4
 86 ἀποθανόντος Αἰάντος τὸ ἄνθος σφίσις ἐν τῇ γῇ τότε

φανῆναι πρῶτον· λευκόν ἐστιν, ὑπέρυθρον, κρίνου καὶ αὐτὸ ἔλασσον καὶ τὰ φύλλα· γράμματα δὲ ἐπεστιν οἷα τοῖς ὑακίνθοις καὶ τούτῳ. λόγον δὲ τῶν μὲν Αἰολέων τῶν ὕστερον οἰκησάντων Ἴλιον ἐς τὴν κρίσιν τὴν ἐπὶ τοῖς ὀπλοῖς ἤκουσα, οὐ τῆς ναυαγίας Ὀδυσσεὶ συμβάσεως ἐξε-
 5 νεχθῆναι κατὰ τὸν τάφον τὸν Αἰαντος τὰ ὄπλα λέγουσι· τὸ δὲ ἐς τὸ μέγεθος αὐτοῦ Μυσὸς ἔλεγεν ἀνὴρ. τοῦ γὰρ τάφου τὰ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ἐφασκεν ἐπικλύσαι τὴν θά-
 λασσαν καὶ τὴν ἔσοδον ἐς τὸ μνημα οὐ χαλεπὴν ποιῆσαι, καὶ με τοῦ νεκροῦ τὸ μέγεθος τεκμαίρεσθαι τῇδε ἐκέ-
 λευε· πεντάθλου γὰρ παιδὸς εἶναι οἱ κατὰ δίσκον μάλι-
 στα τὰ ἐπὶ τοῖς γόνασιν ὅσῃ, καλουμένας δὲ ὑπὸ τῶν
 10 ἱατρῶν μύλας. ἐγὼ δέ, ὅπόσοι μὲν οἰκοῦσιν ἔσχατοι Κελ-
 τῶν ἔχοντες ὁμορον τῇ διὰ κρυμὸν ἐρήμῳ, οὓς Καβαρεῖς
 ὀνομάζουσι, τούτων μὲν οὐκ ἐθαύμασα τὸ μῆκος, οὐ νε-
 κρῶν οὐδὲν τι διαφόρως ἔχουσιν Αἰγυπτίων· 4. ὅπόσα
 6 δὲ ἄξια ἐφαίνετο εἶναι μοι θεάς, διηγῆσομαι. Μάγνησι
 τοῖς ἐπὶ Αἰθαίῳ Πρωτοφάνης τῶν ἀστῶν ἀνείλετο ἐν
 Ὀλυμπίᾳ νίκας ἡμέρᾳ μιᾷ παγκρατίου καὶ πάλης· τού-
 του λησταὶ κερδαίνειν πού τι δοκοῦντες ἐσῆλθον ἐς τὸν
 τάφον, ἐπὶ δὲ τοῖς λησταῖς ἐσῆσαν ἤδη θεασόμενοι τὸν
 87 νεκρὸν τὰς πλευρὰς οὐκ ἔχοντα διεστῶσας, ἀλλὰ οἱ συμ-
 φυῆς ἦν ὅσον ἀπ' ὤμων ἐς τὰς ἐλαχίστας πλευρὰς, κα-
 λουμένας δὲ ὑπὸ τῶν ἱατρῶν νύθας. 5. Ἔστι δὲ Μιλη-
 σίοις πρὸ τῆς πόλεως Ἀάθῃ νῆσος, ἀπερρώγασι δὲ ἀπ'
 αὐτῆς νησιδες· Ἀστερίου τὴν ἐτέραν ὀνομάζουσι, καὶ
 τὸν Ἀστέριον ἐν αὐτῇ ταφῆναι λέγουσιν, εἶναι δὲ Ἀστέ-
 ριον μὲν Ἀνακτος, Ἀνακτα δὲ Γῆς παῖδα· ἔχει δ' οὐν
 7 ὁ νεκρὸς οὐδὲν τι μείον πηχῶν δέκα. 6. Τὸ δ' ἐμοὶ θαῦμα
 παρασχόν, Ἀνδίας τῆς ἄνω πόλις ἐστὶν οὐ μεγάλη Τημέ-
 νου θύραι· ἐνταῦθα περιρραγέντος λόφου διὰ χειμῶνα
 ὅσῃ ἐφάνη τὸ σχῆμα παρέχοντα ἐς πίστιν ὥς ἐστιν ἀν-

θρώπου, ἐπεὶ διὰ μέγεθος οὐκ ἐστὶν ὅπως ἂν ἔδοξεν.
 αὐτίκα δὲ λόγος ἤλθεν ἐς τοὺς πολλοὺς Γηρυόνοιο τοῦ
 Χρυσάορος εἶναι μὲν τὸν νεκρὸν, εἶναι δὲ καὶ τὸν θρό-
 νον· καὶ γὰρ θρόνος ἀνδρός ἐστὶν ἐνείργασμένος ὄρους
 λιθῶδει προβολῇ. καὶ χεῖμαρρόν τε ποταμὸν Ὠκεανὸν
 ἐκάλουν, καὶ βοῶν ἤδη κέρασιν ἐφασάν τινες ἐντυχεῖν
 ἀροῦντας, διότι ἔχει λόγος βοῦς ἀρίστας θρέψαι τὸν Γη-
 ρυόνην. ἐπεὶ δὲ σφισιν ἐναντιούμενος ἀπέφαινον ἐν 8
 Γαδείροις εἶναι Γηρυόνην, οὐ μνημα μὲν οὐδέν, δένδρον
 δὲ παρεχόμενον διαφόρους μορφάς, ἐνταῦθα οἱ τῶν Ἀν-
 δῶν ἐξηγῆται τὸν ὄντα ἐδείκνυν λόγον, ὥς εἴη μὲν ὁ
 νεκρὸς Ἰλλου, παῖς δὲ Ἰλλος εἴη Γῆς, ἀπὸ τούτου δὲ ὁ
 ποταμὸς ὠνομάσθη. Ἡρακλέα δὲ διὰ τὴν παρ' Ὀμφάλλῃ
 ποτὲ ἐφασαν δίαίταν Ἰλλον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καλέσαι
 τὸν παῖδα.

XXXVI. Ἐν Σαλαμῖνι δέ, ἐπάνειμι γὰρ ἐς τὸν προ-
 κείμενον λόγον, τοῦτο μὲν Ἀρτέμιδος ἐστὶν ἱερόν, τοῦτο
 δὲ τροπαιοῦ ἐσθηκεν ἀπὸ τῆς νίκης ἣν Θεμιστοκλῆς ὁ
 Νεοκλέους αἴτιος ἐρένετο γενέσθαι τοῖς Ἑλλήσι. καὶ
 88 Κυχρῆος ἐστὶν ἱερόν. ναυμαχούντων δὲ Ἀθηναίων πρὸς
 Μήδους δράκοντα ἐν ταῖς ναυσὶ λέγεται φανῆναι· τοῦ-
 του ὁ θεὸς ἔχρησεν Ἀθηναίους Κυχρῆα εἶναι τὸν ἥρωα.
 2. Νῆσος δὲ πρὸ Σαλαμῖνός ἐστι καλουμένη Ψυττάλεια. 2
 ἐς ταύτην τῶν βαρβάρων ὅσον τετρακοσίους ἀποβῆναι
 λέγουσιν· ἡττωμένον δὲ τοῦ Ξέρξου ναυτικοῦ καὶ τού-
 τους ἀπολέσθαι φασὶν ἐπιδιαβάντων ἐς τὴν Ψυττάλειαν
 τῶν Ἑλλήνων. ἀγαλμα δὲ ἐν τῇ νήσῳ σὺν τέχνῃ μὲν ἐστὶν
 οὐδέν, Πανὸς δὲ ὥς ἕκαστον ἐτυχε ἔδονα πεποιημένα.
 3. Ἰοῦσι δὲ ἐπ' Ἐλευσῖνα ἔξ Ἀθηνῶν, ἣν Ἀθηναῖοι 3
 καλοῦσιν ὁδὸν ἱερὰν, Ἀνθεμοκρίτου πεποιήται μνημα.
 ἐς τοῦτον Μεγαρεῦσιν ἐστὶν ἀνοσιώτατον ἔργον, οὐ
 κήρυκα ἐλθόντα, ὥς μὴ τοῦ λοιποῦ τὴν χώραν ἐπεργά-
 PAUSAN. I.

ζοιντο, κτείνουσιν Ἀνθεμόκριτον. καὶ σφισι ταῦτα
 δρᾶσαι παραμένει καὶ ἐς τόδε μῆνιμα ἐκ τοῦν θεοῖν, οἷς
 οὐδὲ Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς ὥστε καὶ ἐπανξηθῆναι μόνοις
 4 ἐπῆρκεσεν Ἑλλήνων. μετὰ δὲ τοῦ Ἀνθεμοκρίτου τὴν
 στήλην Μολοττοῦ τε τάφος ἐστὶν ἀξιωθέντος Ἀθηναίων
 καὶ τούτου στρατηγεῖν, ὅτε Πλουτάρχῳ βοηθοῦντες
 διέβησαν ἐς Εὐβοίαν, καὶ χωρίον Σκῖρον ἐπὶ τοιῷδε
 καλούμενον. Ἐλευσινίοις πολέμοισι πρὸς Ἐρεχθεῖα ἀνὴρ
 μάντις ἦλθεν ἐκ Δωδώνης ὄνομα Σκῖρος, ὃς καὶ τῆς
 Σκιράδος ἰδρύσατο Ἀθηνᾶς ἐπὶ Φαλήρῳ τὸ ἀρχαῖον
 ἱερόν· πεσόντα δὲ αὐτὸν ἐν τῇ μάχῃ θάπτουσιν Ἐλευ-
 σίνιοι πλησίον ποταμοῦ χειμάρρου, καὶ τῷ τε χωρίῳ τὸ
 5 ὄνομα ἀπὸ τοῦ ἥρωός ἐστι καὶ τῷ ποταμῷ. 4. Πλησίον
 δὲ πεποιῆται Κηφισοδώρου μνημα δῆμου προστάντος
 καὶ Φιλίππῳ τῷ Δημητρίῳ Μακεδόνων βασιλεύοντι ἐς
 τὰ μάλιστα ἐναντιωθέντος. συμμάχους δὲ ἐπῆγετο Κη-
 φισόδωρος Ἀθηναίους γενέσθαι βασιλεῖς μὲν Ἀτταλον
 τὸν Μυσόν καὶ Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτιον, ἔθνη δὲ
 αὐτόνομα Αἰτωλοὺς καὶ νησιωτῶν Ρόδιους καὶ Κρήτας.
 6 ὥς δὲ καὶ ἐξ Αἰγύπτου καὶ Μυσίας καὶ παρὰ τῶν Κρητῶν
 τὰ πολλὰ ὑστέρειζον αἱ βοήθειαι, Ῥόδιοι δὲ μόνοις να-
 σὶν ἰσχύοντες πρὸς ὀπλίτας τοὺς Μακεδόνας οὐ μεγάλα
 ὠφέλουν, ἐνταῦθα Κηφισόδωρος ἐς Ἰταλίαν σὺν ἄλλοις
 Ἀθηναίων πλεύσας ἰκέτευεν ἀμῦναι Ῥωμαίους· οἱ δὲ 89
 σφισι δύνανται καὶ στρατηγὸν πέμπουσιν, οὐ τὰ Φιλίππου
 καὶ Μακεδόνων ἐς τοσοῦτον καθεῖλον ὥς ὕστερον Περσέα
 τὸν Φιλίππου τὴν τε ἀρχὴν ἀποβαλεῖν καὶ αὐτὸν αἰχμά-
 λωτον ἐς Ἰταλίαν ἀχθῆναι. Φίλιππος δὲ ἦν οὗτος ὁ Δημη-
 τρίου· πρῶτος γὰρ ταύτης τῆς οἰκίας ἔσχε Δημήτριος τὴν
 Μακεδόνων ἀρχήν, ὁ ἀποκτείνας Ἀλέξανδρον τὸν Κασ-
 σάνδρου παῖδα, ὥς τὰ πρότερον ἔχει μοι τοῦ λόγον.

XXXVII. Μετὰ δὲ τοῦ Κηφισοδώρου τὸ μνημα τέ-

θαπται μὲν Ἡλιόδωρος Ἄλις· τούτου γραφὴν ἰδεῖν ἐστι
 καὶ ἐν τῷ ναῷ τῷ μεγάλῳ τῆς Ἀθηνᾶς· τέθαπται δὲ Θε-
 μιστοκλῆς Πολιάρχου, τρίτος ἀπόγονος Θεμιστοκλέους
 τοῦ Ξέρξη καὶ Μήδοις ἐναντία ναυμαχῆσαντος. τοὺς δὲ
 κατωτέρω τοῦ γένους πλὴν Ἀεσιτίου παρήσω τοὺς ἄλ-
 λους· Ἀεσιτίῳ δὲ τῇ Ξενοκλέους τοῦ Σοφοκλέους τοῦ
 Λέοντος τούτους τε ἐς τὸν τέταρτον πρόγονον Λέοντα
 δαδούχους πάντας ὑπῆρξε γενέσθαι, καὶ παρὰ τὸν βίον
 τὸν αὐτῆς πρῶτον μὲν τὸν ἀδελφὸν Σοφοκλέα εἶδε δα-
 δουχοῦντα, ἐπὶ δὲ τούτῳ τὸν ἄνδρα Θεμιστοκλέα, τε-
 λευτήσαντος δὲ καὶ τούτου Θεόφραστον τὸν παῖδα. ταύ-
 τη μὲν τύχην τοιαύτην συμβῆναι λέγουσι.

Προελθοῦσι δὲ ὀλίγον Λακίου τέμενός ἐστιν ἥρωος, 2
 καὶ δῆμος ὃν Λακιάδας ὀνομάζουσιν ἀπὸ τούτου. καὶ
 Νικοκλέους Ταραντίνου ἐστὶ μνημα, ὃς ἐπὶ μέριστον
 δόξης κισσαφοδῶν ἀπάντων ἦλθεν. ἐστὶ δὲ καὶ Ζεφύρου
 τε βωμὸς καὶ Δήμητρος ἱερόν καὶ τῆς παιδός· σὺν δέ
 σφισιν Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶν ἔχουσι τιμὰς. 2. Ἐν τούτῳ
 τῷ χωρίῳ Φύταλόν φασιν οἶκῳ Δήμητρα δέξασθαι, καὶ
 τὴν θεὸν ἀντὶ τούτων δοῦναι οἱ τὸ φυτὸν τῆς συκῆς.
 μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπὶ τῷ Φυ-
 τάλου τάφῳ·

ἐνθάδ' ἀναξ ἥρωος Φύταλός ποτε δέξατο σεμνήν
 Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν,
 ἣν ἱερὰν συκὴν θνητῶν γένος ἔξονομάζει·
 ἐξ οὗ δὴ τιμὰς Φυτάλου γένος ἔσχευ ἀγῆρας.

90 Πρὶν δὲ ἢ διαβῆναι τὸν Κηφισόν, Θεοδώρου μνημᾶ 3
 ἐστὶ τραγῳδίαν ὑποκριναμένον τῶν καθ' αὐτὸν ἄριστα.
 ἀγάλματα δὲ ἐπὶ τῷ ποταμῷ, Μνησιμάχης, τὸ δὲ ἕτερον
 ἀνάθημα κειρομένου οἱ τὴν κόμην τοῦ παιδὸς ἐπὶ τῷ
 Κηφισῷ. καθεστάναι δὲ ἐκ παλαιοῦ καὶ τοῖς πᾶσι τοῦτο
 Ἑλλήσι τῇ Ὀμήρου τις ἂν τεκμαίροιο ποιήσει, ὃς τὸν

Πηλέα εὖξασθαί φησι τῷ Σπερχειῷ κερεῖν ἀνασωθέντος ἐκ Τροίας Ἀχιλλέως τὴν κόμην.

4 3. Διαβάσι δὲ τὸν Κηφισὸν βωμός ἐστιν ἀρχαῖος Μειλιχίου Διός· ἐπὶ τούτῳ Θησεὺς ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν Φυτάλου καθαρσίῳ ἐτυχε, ληστὰς καὶ ἄλλους ἀποκτείνας καὶ Σίνιν τὰ πρὸς Πιτθέως συγγενῇ. τάφος δὲ ἔστι μὲν αὐτόθι Θεοδέκτου τοῦ Φασηλίτου, ἔστι δὲ Μνησιθέου· τοῦτον λέγουσιν ἱατρὸν τε ἀραθὸν γενέσθαι καὶ ἀναθεῖναι ἀγάλματα, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰακχος πεποιῆται. ῥκοδόμηται δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ναὸς οὐ μέγας, καλούμενος Κναμίτου· σαφὲς δὲ οὐδὲν ἔχω λέγειν, εἴτε πρῶτος κνάμους ἐσπείρειν οὗτος, εἴτε τινα ἐπεφήμισαν ἥρωα, ὅτι τῶν κνάμων ἀνενεγκεῖν οὐκ ἔστι σφίσιν ἐς Δήμητρα τὴν εὖρεσιν. ὅστις δὲ ἤδη τελετὴν Ἐλευσίνι εἶδεν ἢ τὰ 5 καλούμενα Ὀρφικὰ ἐπελέξατο, οἶδεν ὃ λέγω. 4. μνημάτων δὲ ἃ μάλιστα ἐς μέγεθος καὶ κόσμον ἦκει, τὸ μὲν ἀνδρός ἐστι Ῥοδίου μετοικήσαντος ἐς Ἀθήνας, τὸ δὲ Ἄρκαλος Μακεδὼν ἐποίησεν, ὃς Ἀλέξανδρον ἀποδράς ἐκ τῆς Ἀσίας διέβη ναυσὶν ἐς τὴν Εὐρώπην, ἀφικόμενος δὲ παρ' Ἀθηναίους ὑπ' αὐτῶν συνελήφθη, διαφθείρας δὲ χρήμασιν ἄλλους τε καὶ τοὺς Ἀλεξάνδρου φίλους ἀπέδρα, πρότερον δὲ ἔτι Πυθιονίκην ἔγρημε, γένος μὲν οὐκ οἶδα ὁπόθεν, ἔταιρουσαν δὲ ἐν τε Ἀθήναις καὶ ἐν Κορίνθῳ. ταύτης ἐς τοσοῦτον ἔρωτος προῆλθεν ὥς καὶ μνημα ἀποθανούσης ποιῆσαι πάντων, ὅποσα Ἕλλησιν 91 ἐστὶν ἀρχαῖα, θέας μάλιστα ἄξιον.

6 Ἔστι δὲ ἱερὸν ἐν ᾧ κεῖται Δήμητρος καὶ τῆς παιδὸς ἀγάλματα καὶ Ἀθηνᾶς τε καὶ Ἀπόλλωνος· Ἀπόλλωνι δὲ ἐποιήθη μόνῳ τὸ ἐξ ἀρχῆς. Κέφαλον γὰρ τὸν Διῖτος συνεξελεθόντα λέγουσιν Ἀμφιτρύωνι ἐπὶ Τηλεβόας τὴν νῆσον οἰκῆσαι πρῶτον, ἢ νῦν ἀπ' ἐκείνου Κεφαλληνία καλεῖται· μετοικεῖν δὲ αὐτὸν τέως ἐν Θήβαις φεύγοντα

ἐξ Ἀθηναίων διὰ τὸν Πρόκριδος τῆς γυναικὸς φόνον. δεκάτῃ δὲ ὕστερον γενεᾷ Χαλκῖνος καὶ Δαῖτος ἀπόγονοι Κεφάλου πλεύσαντες ἐς Δελφοὺς ἤτουν τὸν θεὸν κάθοδον ἐς Ἀθήνας· ὁ δὲ σφισι κελεύει θῦσαι πρῶτον 7 Ἀπόλλωνι ἐνταῦθα τῆς Ἀττικῆς, ἐνθα ἂν ἴδωσιν ἐπὶ τῆς γῆς τριήρη θέουσαν. γενομένοις δὲ αὐτοῖς κατὰ τὸ Ποικίλον καλούμενον ὄρος δράκων ἐφάνη σπονδῇ κατὰ τὸν φωλεὸν ἰών· καὶ Ἀπόλλωνι τε θύουσιν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, καὶ ὕστερον σφᾶς ἐλθόντας ἐς τὴν πόλιν ἀστὺς ἐποίησαντο Ἀθηναῖοι.

Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀφροδίτης ναὸς ἔστι, καὶ πρὸ αὐτοῦ τειχὸς ἀργῶν λίθων θέας ἄξιον.

XXXVIII. Οἱ δὲ Ῥεῖτοὶ καλούμενοι ρεῦμα μόνον παρέχονται ποταμῶν, ἐπεὶ τό γε ὕδωρ θάλασσά ἐστι σφισι. πείθοιτο δὲ ἂν τις καὶ ὥς ἀπὸ τοῦ Χαλκιδέων Εὐρίπου φέουσιν ὑπὸ τῆς γῆς ἐς θάλασσαν κοιλοτέραν ἐμπλίνοντες. λέγονται δὲ οἱ Ῥεῖτοὶ Κόρης ἱεροὶ καὶ Δήμητρος εἶναι, καὶ τοὺς ἰχθυὺς ἐξ αὐτῶν τοῖς ἱερεῦσιν ἔστιν αἰρεῖν μόνοις. οὗτοι τὸ ἀρχαῖον, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, πρὸς Ἀθηναίους τοὺς ἄλλους ὄροι τῆς γῆς Ἐλευσινίοις ἦσαν, 2 καὶ διαβάσι τοὺς Ῥεῖτους πρῶτος φῆκει Κρόκων, ἐνθα καὶ νῦν ἐτι βασιλεία καλεῖται Κρόκωνος. τοῦτον Ἀθηναῖοι τὸν Κρόκωνα Κελεῦ θυγατρὶ συνοικῆσαι 92 Σαισάρα λέγουσι· λέγουσι δὲ οὐ πάντες, ἀλλ' ὅσοι τοῦ δήμου τοῦ Σκαμβωνιδῶν εἰσὶν. ἐγὼ δὲ Κρόκωνος μὲν ἀνευρεῖν τάφον οὐχ οἷός τε ἐγενόμην, τὸ δὲ Εὐμόλπου μνημα κατὰ ταῦτα Ἐλευσινίοις ἀπέφαινον καὶ Ἀθηναῖοι. 3. τοῦτον τὸν Εὐμόλπου ἀφικέσθαι λέγουσιν ἐκ Θράκης Ποσειδῶνος παῖδα ὄντα καὶ Χιόνης· τὴν δὲ Χιόνην Βορέου θυγατέρα τοῦ ἀνέμου καὶ Ὀρειθυίας φασὶν εἶναι. Ὀμήρῳ δὲ ἐς μὲν τὸ γένος ἔστιν οὐδὲν αὐτοῦ πεποιημένον, ἐπονομάζει δὲ ἀγνήνορα ἐν τοῖς ἔπεσι τὸν Εὐμόλ-

- 3 πον. γενομένης δὲ Ἐλευσινίοις μάχης πρὸς Ἀθηναίους ἀπέθανε μὲν Ἐρεχθεὺς Ἀθηναίων βασιλεὺς, ἀπέθανε δὲ Ἰμμάραδος Εὐμόλπου· καταλύονται δὲ ἐπὶ τοῖσδε τὸν πόλεμον, ὥς Ἐλευσινίους ἐς τὰ ἄλλα Ἀθηναίων κατηκό-
 ους ὄντας ἰδίᾳ τελεῖν τὴν τελετήν. τὰ δὲ ἱερὰ τοῖν θεοῖν Εὐμόλπος καὶ αἱ θυγατέρες δρῶσιν αἱ Κελεοῦ· καλοῦσι δὲ σφᾶς Πάμφως τε κατὰ ταῦτά καὶ Ὀμηρος Διογένειαν καὶ Παμμερόπην καὶ τρίτην Σαισάραν. τελευτήσαντος δὲ Εὐμόλπου Κῆρυξ νεώτερος λείπεται τῶν παίδων, ὃν αὐτοὶ Κήρυκες θυγατρὸς Κέκροπος Ἀγλαύρου καὶ Ἐρ-
 4 μού παιῖδα εἶναι λέγουσιν, ἀλλ' οὐκ Εὐμόλπου.
4. Ἔστι δὲ Ἰπποθόωντος ἥρωον, ἀφ' οὗ τὴν φυλὴν ὀνομάζουσι, καὶ πλησίον Ζάρηκος. τοῦτον μαθεῖν παρὰ Ἀπόλλωνι μουσικὴν φασιν. ἐγὼ δὲ ξένον μὲν ἀφικόμενον ἐς τὴν γῆν Λακεδαιμονίον τε εἶναι δοκῶ, καὶ Ζάρακα ἐν τῇ Λακωνικῇ πόλιν ἀπὸ τούτου πρὸς θαλάσση καλεῖσθαι. εἰ δέ τις Ζάρηξ ἐπιχώριος Ἀθηναίοις ἦρως, οὐδὲν ἐς αὐ-
 5 τὸν ἔχω λέγειν. 5. Περὶ δὲ Κηφισὸς πρὸς Ἐλευσίνι βιαί-
 οτερον παρεχόμενος τοῦ προτέρου ῥεῦμα· καὶ παρ' αὐτῷ καλοῦσιν Ἐρινεόν, λέγοντες τὸν Πλούτωνα, ὅτε ἦρπασε τὴν Κόρην, καταβῆναι ταύτην. πρὸς τούτῳ τῷ Κηφισῷ ληστήν Πολυπήμονα ὄνομα, Προκρούστην δὲ ἐπέκλυσιν,
 6 Θησεὺς ἀπέκτεινεν. 6. Ἐλευσινίοις δὲ ἔστι μὲν Τριτο-
 93 λέμου ναὸς, ἔστι δὲ Προπυλαίας Ἀρτέμιδος καὶ Ποσει-
 δῶνος Πατρός, φρέαρ τε καλούμενον Καλλίχορον, ἐνθα πρῶτον Ἐλευσινίων αἱ γυναῖκες χορὸν ἔστησαν καὶ ἦσαν ἐς τὴν θεόν. τὸ δὲ πεδίον τὸ Ῥάριον σπαρῆναι πρῶτον λέγουσι καὶ πρῶτον αὐξῆσαι καρπούς, καὶ διὰ τοῦτο οὐλαῖς ἐξ αὐτοῦ χορῆσθαι σφίσι καὶ ποιεῖσθαι πέμματα ἐς τὰς θυσίας καθέστηκεν. ἐνταῦθα ἄλως καλουμένη
 7 Τριπολέμου καὶ βωμὸς δεικνύται. τὰ δὲ ἐντὸς τοῦ τείχους τοῦ ἱεροῦ τό τε ὄνειρον ἀπεῖπε γράφειν, καὶ τοῖς

οὐ τελεσθεῖσιν, ὁπόσων θέας εἵργονται, δῆλα δῆπου μὴδὲ πυθέσθαι μετεῖναι σφίσι. 7. Ἐλευσίνα δὲ ἦρως, ἀφ' οὗ τὴν πόλιν ὀνομάζουσιν, οἱ μὲν Ἐρμού παιῖδα εἶναι καὶ Δαείρας Ὁκεανοῦ θυγατρὸς λέγουσι, τοῖς δὲ ἔστι πεποιημένα Ὁγυγον εἶναι πατέρα Ἐλευσῖνι. οἱ γὰρ ἀρ-
 χαῖοι τῶν λόγων ἄτε οὐ προσόντων σφίσι γενεῶν, ἄλλα τε πλάσασθαι δεδώκασιν καὶ μάλιστα ἐς τὰ γένη τῶν ἥρώων.

8. Ἐκ δὲ Ἐλευσίνος τραπομένοις ἐπὶ Βοιωτῶν ἔστιν 8 ὁμορος Ἀθηναίοις ἢ Πλαταῖς. πρότερον μὲν γὰρ Ἐλευ-
 θερεῦσιν ὄροι πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἦσαν· προσχωρησάν-
 των δὲ Ἀθηναίοις τούτων, οὕτως ἤδη Βοιωτίας ὁ Κι-
 θαιρῶν ἔστιν ὄρος. προσεχώρησαν δὲ Ἐλευθερεῖς οὐ πολέμῳ βιασθέντες, ἀλλὰ πολιτείας τε ἐπιθυμήσαντες παρὰ Ἀθηναίων καὶ κατ' ἐχθρὸς τὸ Θηβαίων. ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ ναὸς ἔστι Διονύσου, καὶ τὸ ξόανον ἐντεῦθεν Ἀθηναίοις ἐκομίσθη τὸ ἀρχαῖον· τὸ δὲ ἐν Ἐλευθεραῖς ἐφ' ἡμῶν ἐς μίμησιν ἐκείνου πεποιήται. 9. ἀπατέρω δὲ 9 ὀλίγον σπήλαιόν ἐστιν οὐ μέγα, καὶ παρ' αὐτὸ ὕδατος πηγὴ ψυχροῦ. λέγεται δὲ ἐς μὲν τὸ σπήλαιον ὡς Ἀντιόπη τεκοῦσα κατάθιτο ἐς αὐτὸ τοὺς παῖδας, περὶ δὲ τῆς πηγῆς τὸν ποιμένα εὐρόντα τοὺς παῖδας ἐνταῦθα σφᾶς λούσαι πρῶτον, ἀπολύσαντα τῶν σπαργάνων. Ἐλευ-
 θερῶν δὲ ἦν μὲν ἔτι τοῦ τείχους, ἦν δὲ καὶ οἰκιῶν ἐρείπια· δῆλη δὲ τοῦτοις ἔστι πόλις ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ πεδίου πρὸς τῷ Κιθαιρῶνι οἰκισθεῖσα.

- 94 XXXIX. Ἐτέρα δὲ ὁδὸς ἐξ Ἐλευσίνος πρὸς Μέραρα ἄγει· ταύτην ἐρχομένοις τὴν ὁδὸν φρέαρ ἔστιν Ἀνθίου καλούμενον. ἐποίησε δὲ Πάμφως ἐπὶ τούτῳ τῷ φρέατι καθῆσθαι Δῆμητρα μετὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς παιδός, γραῖ εἰκασμένην· ἐντεῦθεν δὲ αὐτὴν ἄτε γυναῖκα γραῖαν ὑπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Κελεοῦ κομισθῆναι παρὰ τὴν

μητέρα, καὶ οἱ τὴν Μετάνειραν οὕτω πιστεῦσαι τοῦ
 2 παιδὸς τὴν ἀνατροφὴν. 2. ὀλίγῳ δὲ ἀπωτέρω τοῦ φρεά-
 τος ἱερὸν Μετανείρας ἐστὶ, καὶ μετ' αὐτὸ τάφοι τῶν ἐς
 Θήβας. Κρέων γάρ, ὃς ἐδυνάστευε τότε ἐν Θήβαις Λαο-
 δάμαντα ἐπιτροπεύων τὸν Ἑτεοκλέους, οὐ παρήκε τοῖς
 προσήκουσιν ἀνελομένοις θάψαι· Ἰκετεύσαντος δὲ Ἀδρά-
 στου Θησέα καὶ μάχης Ἀθηναίων γενομένης πρὸς Βοιω-
 τούς, Θησεὺς ὥς ἐκράτησε τῇ μάχῃ, κομίσας ἐς τὴν
 Ἐλευσινίαν τοὺς νεκροὺς ἐνταῦθα ἔθαψε. Θηβαῖοι δὲ
 3 καὶ συνάψαι μάχην οὐ φασί. 3. μετὰ δὲ τῶν Ἀργείων
 τοὺς τάφους ἐστὶν Ἀλόπης μνημεῖον, ἣν τεκοῦσαν Ἰπο-
 θόωντα ἐκ Ποσειδῶνος ἀποθανεῖν ἐνταῦθα φασὶν ὑπὸ
 τοῦ πατρὸς Κερκυόνοιο. εἶναι δὲ ὁ Κερκυὼν λέγεται καὶ
 τὰ ἄλλα ἄδικος ἐς τοὺς ξένους καὶ παλαίειν οὐ βουλο-
 μένοις· καὶ ὁ τόπος οὗτος παλαιστρα καὶ ἐς ἐμὲ ἐκαλεῖτο
 Κερκυόνοιο, ὀλίγον τοῦ τάφου τῆς Ἀλόπης ἀπέχων. λέ-
 γεται δὲ ὁ Κερκυὼν τοὺς καταστάντας ἐς πάλιν δια-
 φθεῖραι πλὴν Θησεύος. Θησεὺς δὲ κατεπάλαισεν αὐτὸν
 σοφίᾳ τὸ πλεον· παλαιστικὴν γὰρ τέχνην εὗρε Θησεὺς
 πρῶτος, καὶ πάλης κατέστη ὕστερον ἀπ' ἐκείνου διδασκα-
 λία· πρότερον δὲ ἐχρῶντο μεγέθει μόνον καὶ ῥώμῃ πρὸς
 τὰς πάλας.

Τοσαῦτα κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν Ἀθηναίοις γνωρι-
 μώτατα ἦν ἐν τε λόγοις καὶ θεωρήμασιν. ἀπέκρινε δὲ
 ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος μοι τὰ ἐς συγγραφὴν
 4 ἀνήκοντα. 4. Ἐλευσίνι δὲ ἥδη πλησιόχωρος καλουμένη
 Μεγαρίς· τῆς Ἀθηναίων ἦν καὶ αὕτη τὸ ἀρχαῖον, Πύλα
 τοῦ βασιλέως καταλιπόντος Πανδίου. μαρτύρια δέ μοι 95
 τάφος τε Πανδίου ἐν τῇ γῇ, καὶ Νίσος Αἰγεί μὲν πρεσ-
 βυτάτῳ τοῦ παντὸς γένους παραχωρήσας Ἀθηναίων
 ἄρχειν, αὐτὸς δὲ Μεγάρων καὶ τῆς ἄχρι Κορίνθου βασι-

λεύειν ἀξιοθεῖς· Νίσαιά τε ἔτι καὶ νῦν Μεγαρεῦσιν
 ἐπίνειον ἀπ' αὐτοῦ καλεῖται. Κόδρου δὲ ὕστερον βασι-
 λείουτος στρατεύουσιν ἐπ' Ἀθήνας Πελοποννήσιοι· καὶ
 ὥς οὐδὲν ἀποδειξάμενοι λαμπρὸν ἐκομίζοντο ὀπίσω,
 Μέγαρον Ἀθηναίων ἐλόντες Κορινθίαν καὶ τῶν ἄλλων
 συμμάχων τοῖς ἐθέλουσιν ἔδωκαν οἰκῆσαι. Μεγαρεῖς μὲν 5
 οὕτως ἔθη καὶ φωνὴν μεταβαλόντες Λωριεὺς γερόνασι,
 κληθῆναι δὲ οὕτω τὴν πόλιν φασὶν ἐπὶ Καρὸς τοῦ Φο-
 ρωνέως ἐν τῇ γῇ ταύτῃ βασιλεύοντος· τότε πρῶτον λέ-
 γουσιν ἱερὰ γενέσθαι Δήμητρος αὐτοῖς, καὶ τοὺς ἀν-
 θρώπους ὀνομάσαι Μέγαρον. οὕτω μὲν αὐτοὶ περὶ σφῶν
 Μεγαρεῖς λέγουσι· 5. Βοιωτοὶ δὲ ἐν Ὀρχηστῷ Μεγαρέα
 τὸν Ποσειδῶνος οἰκοῦντα ἀφικέσθαι στρατιᾷ Βοιωτῶν
 φασὶ Νίσῳ τὸν πρὸς Μίνω πόλεμον συνδιοίοντα, πε-
 σόντα δὲ αὐτὸν ἐν τῇ μάχῃ ταφῆναι τε αὐτοῦ καὶ τῇ πόλει
 Μέγαρον ὄνομα ἀπὸ τούτου γενέσθαι, πρότερον Νίσῳ
 καλουμένην. δωδεκάτῃ δὲ ὕστερον μετὰ Κάρα τὸν Φο- 6
 ρωνέως γενεᾷ λέγουσιν οἱ Μεγαρεῖς Λέλεγα ἀφικόμενον
 ἐξ Αἰγύπτου βασιλεῦσαι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους κληθῆναι
 Λέλεγας ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ· Κλήσωνος δὲ τοῦ Λέλεγος
 γενέσθαι Πύλαν, τοῦ Πύλα δὲ Σκίρωνα *** συνοικῆσαι
 Πανδίου τοῦ θυγατρὶ, καὶ ὕστερον Νίσῳ τῷ Πανδίου ἐς
 ἀμφισβήτησιν ἐλθεῖν περὶ τῆς ἀρχῆς Σκίρωνα, καὶ σφι-
 σιν Αἰακὸν δικάσαι, βασιλείαν μὲν διδόντα Νίσῳ καὶ
 τοῖς ἀπογόνοις, Σκίρωνι δὲ ἡγεμονίαν εἶναι πολέμου.

96 Μεγαρέα δὲ τὸν Ποσειδῶνος θυγατρὶ Νίσου συνοική-
 σαντα Ἰφινόῃ διαδέξασθαι τὴν τοῦ Νίσου φασὶν ἀρχήν.
 τὸν δὲ Κρητικὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐπὶ Νίσου βασιλεύ-
 οντος ἄλωσιν τῆς πόλεως οὐκ ἐθέλουσιν εἰδέναι.

XL. Ἔστι δὲ ἐν τῇ πόλει κρήνη, καὶ σφίσι βροχό-
 μησε Θεαγένους, οὐ καὶ πρότερον τούτων ἐπεμνήσθην,
 θυγατέρα αὐτὸν συνοικίσαι Κύλωνι Ἀθηναίῳ. οὗτος ὁ

Θεαγένης τυραννήσας ᾠκοδόμησε τὴν κρήνην μεγέθους ἔνεκα καὶ κόσμον καὶ ἐς τὸ πλῆθος τῶν κίωνων θέας ἀξίαν· καὶ ὕδωρ ἐς αὐτὴν ῥεῖ καλούμενον Σιδνίδων νυμφῶν. τὰς δὲ Σιδνίδας νύμφας λέγουσι Μεγαρεῖς εἶναι μὲν σφισιν ἐπιχωρίας, μιᾷ δὲ αὐτῶν [θυγατρὶ] συγγενέσθαι Δία, Μέγαρόν τε παῖδα ὄντα Διὸς καὶ ταύτης δὴ τῆς νύμφης ἐκφυγεῖν τὴν ἐπὶ Δευκαλίωνός ποτε ἐπομβρίαν, ἐκφυγεῖν δὲ πρὸς τὰ ἄκρα τῆς Γερανίας, οὐκ ἔχοντός πω τοῦ ὄρους τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀλλὰ, νήχεσθαι γὰρ πετομένων γεράνων πρὸς τὴν βοήν τῶν ὀρνίθων αὐτόν, διὰ τοῦτο Γερανίαν τὸ ὄρος ὀνομασθῆναι. 2. Τῆς δὲ κρήνης οὐ πόρρω ταύτης ἀρχαῖόν ἐστιν ἱερόν, εἰκόνες δὲ ἐφ' ἡμῶν ἐστᾶσιν ἐν αὐτῷ βασιλέων Ῥωμαίων, καὶ ἄγαλμά τε κεῖται χαλκοῦν Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησὶν Σωτείρας. φασὶ δὲ ἄνδρας τοῦ Μαρδονίου στρατοῦ καταδραμόντας τὴν Μεγαρίδα ἀποχωρεῖν ἐς Θήβας ὀπίσω παρὰ Μαρδόνιον ἐθέλειν, γνώμη δὲ Ἀρτέμιδος νύκτα τε ὁδοιποροῦσιν ἐπιγενέσθαι, καὶ τῆς ὁδοῦ σφᾶς ἀμαρτόντας ἐς τὴν ὀρεινὴν τραπέσθαι τῆς χώρας· πειρωμένους δὲ εἰ στρατεύμα ἐγγὺς εἴη πολέμιον ἀφιέναι τῶν βελῶν, καὶ τὴν πλησίον πέτραν στένειν βαλλομένην, τοὺς δὲ αὐτῆς 3 τοξεύειν προθυμίᾳ πλέονι. τέλος δὲ αὐτοῖς ἀναλωθῆναι τοὺς οἰστοὺς ἐς ἄνδρας πολεμίους τοξεύειν νομίζουσιν· ἡμέρα τε ὑπεφαίνετο καὶ οἱ Μεγαρεῖς ἐπῆσαν, μαχόμενοι δὲ ὀπλῖται πρὸς ἀνόπλους καὶ οὐδὲ βελῶν εὐποροῦντας ἐτι φονεύουσιν αὐτῶν τοὺς πολλοὺς· καὶ ἐπὶ τῷδε Σωτείρας ἄγαλμα ἐποίησαντο Ἀρτέμιδος. ἐνταῦθα καὶ τῶν δώδεκα ὀνομαζομένων θεῶν ἐστὶν ἀγάλματα, ἔργα εἶναι λεγόμενα Πραξιτέλους· τὴν δὲ Ἀρτεμιν αὐ- 97 4 τὴν Στοργυλίων ἐποίησε. 3. Μετὰ ταῦτα ἐς τὸ τοῦ Διὸς τέμενος ἐσελθούσι καλούμενον Ὀλυμπίειον ναὸς ἐστὶ θεᾶς Ἄξιος· τὸ δὲ ἄγαλμα οὐκ ἐξεργάσθη τοῦ Διὸς

ἐπιλαβόντος τοῦ Πελοποννησίων πολέμου πρὸς Ἀθηναίους, ἐν ᾧ καὶ νανσὶν ἀνὰ πᾶν ἔτος καὶ στρατῷ φθείροντες Μεγαρεῦσιν Ἀθηναῖοι τὴν χώραν τὰ τε κοινὰ ἐκάκωσαν καὶ ἰδίᾳ τοὺς οἴκους ἡγάγον ἐς τὸ ἔσχατον ἀσθενείας. τῷ δὲ ἀγάλματι τοῦ Διὸς πρόσωπον ἔλεφαντος καὶ χρυσοῦ, τὰ δὲ λοιπὰ πηλοῦ τέ ἐστι καὶ γύψου· ποιῆσαι δὲ αὐτὸ Θεόκοσμον λέγουσιν ἐπιχώριον, συνεργάσασθαι δὲ οἱ Φειδίαν. ὑπὲρ δὲ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς εἰσὶν Ὠραὶ καὶ Μοῖραι· δηλὰ δὲ πᾶσι τὴν Περωμένην μόνῃ οἱ πεῖθεσθαι, καὶ τὰς ὥρας τὸν θεὸν τοῦτον νέμειν ἐς τὸ δέον. ὅπισθε δὲ τοῦ ναοῦ κεῖται ξύλα ἡμίεργα· ταῦτα ἔμελλεν ὁ Θεόκοσμος ἔλεφαντι καὶ χρυσῷ κοσμήσας τὸ ἄγαλμα ἐκτελέσειν τοῦ Διὸς. 4. ἐν δὲ αὐτῷ 5 τῷ ναῷ τριήρους ἀνάκειται χαλκοῦν ἔμβολον· ταύτην τὴν ναῦν λαβεῖν φασὶ περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχῆσαντες πρὸς Ἀθηναίους. ὁμολογοῦσι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι χρόνον τινὰ Μεγαρεῦσιν ἀποστήναι τῆς νήσου, Σόλωνα δὲ ὕστερόν φασιν ἐλεγεῖα ποιήσαντα προτρέψαι σφᾶς, καταστήναι δὲ ἐπὶ τούτοις ἐς ἀμφισβήτησιν Ἀθηναῖοι, κρατήσαντες δὲ πολέμῳ Σαλαμῖνα αὐτῆς ἔχειν. Μεγαρεῖς δὲ παρὰ σφῶν λέγουσιν ἄνδρας φυγάδας, οὓς Δορυκλείους ὀνομάζουσιν, ἀφικομένους παρὰ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι κληρούχους προδοῦναι Σαλαμῖνα Ἀθηναίοις. 5. Με- 6 τὰ δὲ τοῦ Διὸς τὸ τέμενος ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀνελθούσι καλουμένην ἀπὸ Καρὸς τοῦ Φορωνέως καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι Καρίαν ἐστὶ μὲν Διουνύσου ναὸς Νυκτελίου, πεποιήται δὲ Ἀφροδίτης Ἐπιστροφίας ἱερόν, καὶ Νυκτὸς καλούμενόν ἐστι μαντεῖον καὶ Διὸς Κονίου ναὸς οὐκ ἔχων ὄροφον. τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἄγαλμα Βρύαξ καὶ αὐτὸ καὶ τὴν Ὑγίειαν ἐποίησεν. ἐνταῦθα καὶ τῆς Δήμητρος τὸ καλούμενον Μέγαρον· ποιῆσαι δὲ αὐτὸ βασιλεύοντα Κᾶρα ἔλεγον.

XLI. Ἐκ δὲ τῆς ἀκροπόλεως κατιοῦσιν, ἥ πρὸς ἄρ-91
κτον τέτραπται τὸ χωρίον, μνημᾶ ἐστὶν Ἀλκμήνης πλη-
σίον τοῦ Ὀλυμπίου. βαδίζουσιν γὰρ ἐς Θήβας ἐξ
Ἄργους τελευτῆσαι καθ' ὁδὸν λέγουσιν αὐτὴν ἐν τοῖς
Μεγάροις, καὶ τοὺς Ἡρακλείδας ἐς ἀμφισβήτησιν ἔλθεῖν,
τοὺς μὲν ἐς Ἄργος ἐθέλοντας ὀπίσω κομίσαι τὸν νεκρὸν
τῆς Ἀλκμήνης, τοὺς δ' αὐτῶν ἐς Θήβας· καὶ γὰρ τοῖς
Ἡρακλέους παισὶ τοῖς ἐκ Μεγάρων τάφον εἶναι καὶ Ἀμ-
φιτρύωνος ἐν Θήβαις. ὁ δὲ ἐν Δελφοῖς θεὸς ἔχρησε
θάψαι Ἀλκμήνην ἐν τοῖς Μεγάροις ἄμεινον εἶναι σφισιν.
22. Ἐντεῦθεν ὁ τῶν ἐπιχωρίων ἡμῖν ἐξηγητὴς ἡγεῖτο ἐς
χωρίον Ῥοῦν, ὡς ἔφασκεν, ὀνομαζόμενον· ταύτῃ γὰρ
ὕδαρ ποτὲ ἐκ τῶν ὀρῶν τῶν ὑπὲρ τὴν πόλιν ῥυῖναι,
Θεαγένης δέ, ὃς τότε ἐτυράννει, τὸ ὕδαρ ἐτέρωσε τρέ-
ψας βωμὸν ἐνταῦθα Ἀχελῷῳ ἐποίησε. 3. καὶ Ἴλλου
πλησίον τοῦ Ἡρακλέους μνημᾶ ἐστὶν, ἀνδρὶ Ἀρκάδι
Ἐχέμῳ τῷ Ἀερόπου μονομαχήσαντος. καὶ ὅστις μὲν
Ἐχέμος ὦν ἀπέκτεινεν Ἴλλου, ἐτέρωθι τοῦ λόγου δη-
λώσω, τέθαπται δὲ καὶ Ἴλλος ἐν τοῖς Μεγάροις. αὕτη
καλοῖτο ἂν ὀρθῶς στρατεία τῶν Ἡρακλειδῶν ἐς Πελο-
3 πόνησον ἐπὶ Ὀρέστον βασιλεύοντος. 4. Οὐ πόρρω δὲ
τοῦ Ἴλλου μνημᾶτος Ἴσιδος ναὸς καὶ παρ' αὐτὸν Ἀπόλ-
λωνός ἐστι καὶ Ἀρτέμιδος. Ἀλκᾶθουν δὲ φασὶ ποιῆσαι,
ἀποκτείναντα λέοντα τὸν καλούμενον Κιθαιρώνιον. ὑπὸ
τούτου τοῦ λέοντος διαφθαρήναι καὶ ἄλλους καὶ Μεγα-
ρέας φασὶ τοῦ σφετέρου βασιλέως παῖδα Εὐῖππον· τὸν
δὲ πρესβύτερον τῶν παίδων αὐτῷ Τίμαλκον ἔτι πρό-
τερον ἀποθανεῖν ὑπὸ Θησέως, στρατεύοντα ἐς Ἀφιδναν
σὺν τοῖς Διοσκούροις· Μεγαρέα δὲ γάμον τε ὑποσχέ-
σθαι θυγατρὸς καὶ ὡς διάδοχον ἔξει τῆς ἀρχῆς, ὅστις τὸν
Κιθαιρώνιον λέοντα ἀποκτείνει· διὰ ταῦτα Ἀλκᾶθουν
τὸν Πέλοπος ἐπιχειρήσαντα τῷ θηρίῳ κρατῆσαι τε καὶ,

ὡς ἐβασίλευσε, τὸ ἱερὸν ποιῆσαι τοῦτο, Ἀργοτέραν Ἀρ-99
τεμιν καὶ Ἀπόλλωνα Ἀργαῖον ἐπονομάσαντα. 5. ταῦτα 4
μὲν [οὖν] οὕτω γενέσθαι λέγουσιν. ἐγὼ δὲ γράφειν μὲν
ἐθέλω Μεγαρεῦσιν ὁμολογοῦντα, οὐκ ἔχω ἰδὲ ὅπως εὐ-
ρωμαι πάντα σφίσιν, ἀλλὰ ἀποθανεῖν μὲν λέοντα ἐν τῷ
Κιθαιρώνι ὑπὸ Ἀλκᾶθου πείδομαι, Μεγαρέως δὲ Τί-
μαλκον παῖδα τίς μὲν ἐς Ἀφιδναν ἔλθεῖν μετὰ τῶν Διο-
σκούρων ἔγραψε; πῶς δ' ἂν ἀφικόμενος ἀναιρεθῆναι
νομίζοιτο ὑπὸ Θησέως, ὅπου καὶ Ἀλκμᾶν ποιήσας ἄσμα
ἐς τοὺς Διοσκούρους, ὡς Ἀθήνας ἔλοιεν καὶ τὴν Θησέως
ἀργαίον μητέρα αἰχμάλωτον, ὅμως Θησέα φησὶν αὐτὸν
ἀπείναι; Πίνδαρος δὲ τούτοις τε κατὰ ταῦτα ἐποίησε, 5
καὶ γαμβρὸν τοῖς Διοσκούροις Θησέα εἶναι βουλόμενον,
ἐς δ' ἀπελθεῖν αὐτὸν Πειρίθῳ τὸν λεγόμενον γάμον συμ-
πραξόντα. ὅστις δὲ ἐγενεαλόγησε, δηλὸν ὡς πολλὴν τοῖς
Μεγαρεῦσι σύνοιδεν εὐήθειαν, εἰ γε Θησεὺς ἦν ἀπό-
γονος Πέλοπος. ἀλλὰ γὰρ τὸν ὄντα λόγον οἱ Μεγαρεῖς
εἰδότες ἐπικρύπτουσιν, οὐ βουλόμενοι δοκεῖν ἁλῶναι
σφισιν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Νίσου τὴν πόλιν, διαδέξασθαι
δὲ τὴν βασιλείαν γαμβρὸν Νίσου τε Μεγαρέα καὶ αὐτῆς
Ἀλκᾶθουν Μεγαρέως. φαίνεται δὲ τελευτήσαντος Νίσου 6
καὶ τῶν πραγμάτων Μεγαρεῦσιν ἐφθαρμένων, ὑπὸ τοῦ-
τον Ἀλκᾶθους ἀφικόμενος τὸν καιρὸν ἐξ Ἡλίδος. μαρ-
τύριον δέ μοι· τὸ γὰρ τεῖχος ᾠκοδόμησεν ἐξ ἀρχῆς ἅτε
τοῦ περιβόλου τοῦ ἀρχαίου καθαιρεθέντος ὑπὸ τῶν
Κρητῶν. Ἀλκᾶθου μὲν καὶ τοῦ λέοντος, εἴτε ἐν τῷ Κι-
θαιρώνι αὐτὸν εἴτε καὶ ἐτέρωθι ἀποκτείνας ναὸν Ἀργο-
τέρας Ἀρτέμιδος καὶ Ἀπόλλωνος ἐποίησεν Ἀργαῖον, ἐς
τοσόνδε ἔστω μνήμη.

6. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ ἱεροῦ κατιοῦσι Πανδιονός ἐστὶν
ἡρῶν. καὶ ὅτι μὲν ἐτάφη Πανδίων ἐν Αἰθυῖας Ἀθηνᾶς
100 καλουμένῳ σκοπέλῳ, δεδήλωκεν ὁ λόγος ἥδη μοι· τιμὰς

7 δὲ καὶ ἐν τῇ πόλει παρὰ Μεγαρέων ἔχει. 7. Πλησίον δὲ ἔστι τοῦ Πανδίωνος ἡρώου μνημα Ἰπολύτης. γράψω δὲ καὶ τὰ ἐς αὐτὴν ὅποια Μεγαρεῖς λέγουσιν, ὅτε Ἀμαζόνες ἐπ' Ἀθηναίους στρατεύσασαι δι' Ἀντιόπην ἐκρατήθησαν ὑπὸ Θησέως, τὰς μὲν πολλὰς [συνέβη] μαχομένας αὐτῶν ἀποθανεῖν, Ἰπολύτην δὲ ἀδελφὴν οὖσαν Ἀντιόπης καὶ τότε ἡγουμένην τῶν γυναικῶν ἀποφνεῖν σὺν ὀλίγαις ἐς Μέγαρα, αἵτε δὲ κακῶς οὕτω πράξασαν τῷ στρατῷ τοῖς τε παροῦσιν ἀθύμως ἔχουσιν καὶ περὶ τῆς οἰκαδὲ ἐς τὴν Θεμίσκυραν σωτηρίας μᾶλλον ἔτι ἀποροῦσαν ὑπὸ λύπης τελευτῆσαι, καὶ θάψαι αὐτὴ ἀποθανοῦσαν· καὶ οἱ τοῦ μνημείου σχῆμά ἐστιν Ἀμαζονικὴ ἀσπίδι ἐμφερές. 8. Τοῦτου δὲ ἔστιν οὐ πόρρω τάφος Τηρέως τοῦ Προκνήνῃ γήμαντος τὴν Πανδίονος. ἐβασίλευσε δὲ ὁ Τηρεὺς, ὥς μὲν λέγουσιν οἱ Μεγαρεῖς, περὶ τὰς Παγὰς τὰς καλουμένας τῆς Μεγαρίδος, ὥς δὲ ἐγὼ τε δοκῶ καὶ τεκμήρια ἐς τόδε λείπεται, Δαυλίδος ἥρχε τῆς ὑπὲρ Χαιρωνείας· πάλαι γὰρ τῆς νῦν καλουμένης Ἑλλάδος βάρβαροι τὰ πολλὰ ᾤκησαν. ἐπεὶ δὲ ἦν καὶ Τηρεὺς τὰ ἐς Φιλομήλαν ἐξειργασμένα καὶ τὰ περὶ τὸν Ἴτυν ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἔλεῖν 9 σφᾶς ὁ Τηρεὺς οὐκ ἐδύνατο. καὶ ὁ μὲν ἐτελεύτησεν ἐν τοῖς Μεγάροις αὐτοχειρία, καὶ οἱ τάφον αὐτίκα ἔχουσιν καὶ θύουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος, ψηφίσιν ἐν τῇ θυσίᾳ ἀντὶ οὐλῶν χρώμενοι· καὶ τὸν ἔποπα τὸν ὄρνιθα ἐνταῦθα φανῆναι πρῶτον λέγουσιν. αἱ δὲ γυναῖκες ἐς μὲν Ἀθήνας ἀφίκοντο, θρηνοῦσαι δὲ οἷα ἔπαθον καὶ οἷα ἀντέδρασαν ὑπὸ δακρύων διαφθείρονται· καὶ σφισι τὴν ἐς ἀηδὸνα καὶ χελιδόνα μεταβολὴν ἐπεφήμισαν ὅτι οἶμαι καὶ αὐταὶ αἱ ὄρνιθες ἐλεεινὸν καὶ θρήνῳ ὅμοιον ᾄδουσιν.

XLII. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη Μεγαρεῦσιν ἀκρόπολις ἀπὸ Ἀλκᾶθου τὸ ὄνομα ἔχουσα. ἐς αὐτὴν γὰρ τὴν ἀκρόπολιν ἀνιούσιν ἔστιν ἐν δεξιᾷ Μεγαρέως μνημα, ὃς κατὰ τὴν

ἐπιστρατεῖαν τῶν Κρητῶν ξύμμαχος σφισιν ἦλθεν ἐξ Ὀρχηστοῦ. δέκνυνται δὲ καὶ ἐστία θεῶν Προδομέων 101 καλουμένων· θῦσαι δὲ σφισιν Ἀλκᾶθουν λέγουσι πρῶτον, ὅτε τῆς οἰκοδομίας τοῦ τείχους ἐμελλεν ἄρχεσθαι. τῆς δὲ ἐστίας ἐγγὺς ταύτης ἔστι λίθος, ἐφ' οὗ καταθεῖναι 2 λέγουσιν Ἀπόλλωνα τὴν κιθάραν, Ἀλκᾶθ τὸ τεῖχος συνεργαζόμενον. δηλοῖ τέ μοι καὶ τόδε ὡς συνετέλουν ἐς Ἀθηναίους Μεγαρεῖς· φαίνεται γὰρ τὴν θυγατέρα Ἀλκᾶθους Περίβοιαν ἅμα Θησέϊ πέμψαι κατὰ τὸν δασμὸν ἐς Κρήτην. τότε δὲ αὐτῷ τειχίζοντι, ὥς φασιν οἱ Μεγαρεῖς, συνεργάζεται τε Ἀπόλλων καὶ τὴν κιθάραν κατέθηκεν ἐπὶ τὸν λίθον· ἦν δὲ τύχη βαλὼν τις ψηφίδι, κατὰ ταῦτα οὗτός τε ἤχησε καὶ κιθάρα κρουσθεῖσα. ἐμοὶ δὲ 3 παρέσχε μὲν καὶ τοῦτο θαυμάσαι, παρέσχε δὲ πολλῷ μάλιστα Αἰγυπτίων ὁ κολοσσός· ἐν Θήβαις ταῖς Αἰγυπτίαις διαβάσι τὸν Νεῖλον πρὸς τὰς Σύριγγας καλουμένας ἔστι καθήμενον ἄγαλμα ἡχσύν, Μέμνονα ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί· τοῦτον γὰρ φασιν ἐξ Αἰθιοπίας ὀρμηθῆναι ἐς Αἴγυπτον καὶ τὴν ἄχρι Σούσων. ἀλλὰ γὰρ οὐ Μέμνονα οἱ Θηβαῖοι λέγουσι, Φαμένωφα δὲ εἶναι τῶν ἐργωρίων, οὐ τοῦτο τὸ ἄγαλμα ἦν· ἤκουσα δὲ ἤδη καὶ Σέσωστριν φαμένων εἶναι· τοῦτο τὸ ἄγαλμα ὁ Καμβύσης διέκοψε· καὶ νῦν ὁπόσον ἐκ κεφαλῆς ἐς μέσον σῶμά ἐστιν ἀπερριμμένον, τὸ δὲ λοιπὸν κάθηται τε καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀνίσχοντος ἡλίου βοᾷ, καὶ τὸν ἤχον μάλιστ' ἂν εἰκάσειε τις κιθάρας ἢ λύρας ῥαγείσης χορδῆς.

3. Μεγαρεῦσι δὲ ἔστι μὲν βουλευτήριον, Τιμάλκου 4 δὲ ἦν ποτέ, ὥς λέγουσι, τάφος, ὃν πρότερον ὀλίγον τοῦτων οὐκ ἔφην ὑπὸ Θησέως ἀποθανεῖν. 4. ᾠκοδόμηται δὲ ἐπὶ τῇ κορυφῇ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς Ἀθηνᾶς, ἄγαλμα δὲ ἔστιν ἐπίχρυσον πλὴν χειρῶν καὶ ἄκρων ποδῶν· ταῦτα δὲ καὶ τὸ πρόσωπόν ἐστιν ἐλέφαντος. καὶ ἔτερον ἐν-

ταῦθα ἱερὸν Ἀθηνᾶς πεποιῖται καλουμένης Νίκης, καὶ ἄλλο Αἰαντίδος. τὰ δὲ ἐς αὐτὸ Μεγαρέων μὲν παρῆται 102 τοῖς ἐξηγηταῖς, ἐγὼ δὲ ὅποια νομίζω γενέσθαι γράψω. Τελαμῶν ὁ Αἰακοῦ θυγατρὶ Ἀλκᾶθου Περιβοῖα συν-φύκησεν. Αἰάντα οὖν τὴν ἀρχὴν τὴν Ἀλκᾶθου διαδέξα-μενον ποιῆσαι τὸ ἄγαλμα ἡγοῦμαι τῆς Ἀθηνᾶς.

5 5. Τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος πλίνθου μὲν ἦν ὁ ἀρχαῖος ναός· ὕστερον δὲ βασιλεὺς ᾠκοδόμησεν Ἀδριανὸς λίθου λευκοῦ. ὁ μὲν δὴ Πύθιος καλούμενος καὶ ὁ Λεκατηφόρος τοῖς Αἰγυπτίοις μάλιστα εἰκόασι ξοάνοις, ὃν δὲ Ἀρχηγέ-την ἐπονομάζουσιν, Αἰγυνητικοῖς ἔργοις ἐστὶν ὁμοίος· ἐβένου δὲ πάντα ὁμοίως πεποιῖται. 6. ἦκουσα δὲ ἀνδρὸς Κυπρίου διακρίναι πῶς ἐς ἀνθρώπων ἰασιν εἰδότος, ὃς τὴν ἐβενον φύλλα οὐκ ἔφη φύειν, οὐδὲ εἶναι καρπὸν οὐδένα ἀπ' αὐτῆς, οὐδὲ ὁρᾶσθαι τὸ παράπαν αὐτὴν ὑπὸ ἡλίου, ῥίξας δὲ ὑπογαίους εἶναι, ταύτας δὲ ὀρύσσειν τοὺς Αἰθίοπας, καὶ ἀνδρας εἶναι σφισιν οἳ τὴν ἐβενον ἰασιν 6 εὐρίσκειν. 7. Ἔστι δὲ καὶ Δῆμητρος ἱερὸν Θεσμοφόρου. κατιοῦσι δὲ ἐντεῦθεν Καλλιπόλιδος μνημᾶ ἐστὶν Ἀλκᾶ-θου παιδός. ἐγένετο δὲ καὶ ἄλλος Ἀλκᾶθῳ πρεσβύτερος υἱὸς Ἰσχεπόλις, ὃν ἀπέστειλεν ὁ πατὴρ Μελεάγρῳ τὸ ἐν Αἰτωλίᾳ θηρίον συνεξαίρησόντα. ἀποθανόντος δὲ ἐν-ταῦθα πρῶτος τεθνεῶτα ἐπύθετο ὁ Καλλίπολις· ἀνα-δραμῶν δὲ ἐς τὴν ἀκρόπολιν, τηρικαῦτα δὲ ὁ πατὴρ οἳ τῷ Ἀπόλλωνι ἐνέκαיעν, ἀπορρίπτει τὰ ξύλα ἀπὸ τοῦ βω-μοῦ. Ἀλκᾶθους δὲ ἀνήκοος ὢν ἔτι τῆς Ἰσχεπόλιδος τε-λευτῆς κατεδίκαζεν οὐ ποιεῖν ὅσια τὸν Καλλίπολιν, καὶ εὐθέως, ὥς εἶχεν ὀργῆς, ἀπέκτεινε παῖσας ἐς τὴν κε-φαλήν τῶν ἀπορριφέντων ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ξύλῳ.

7 8. Κατὰ δὲ τὴν ἐς τὸ πρυτανεῖον ὁδὸν Ἰνοῦς ἐστὶν ἡρώων, περὶ δὲ αὐτὸ θριγκὸς λίθων· πεφύκασι δὲ ἐπ' αὐτῷ καὶ ἐλαταί. μόνον δὲ εἰσὶν Ἑλλήνων Μεγαρεῖς οἱ

λέγοντες τὸν νεκρὸν τῆς Ἰνοῦς ἐς τὰ παραθαλάσσια σφι-σιν ἐκπεσεῖν τῆς χώρας, Κλησῶ δὲ καὶ Ταυρόπολιν εὐ-ρεῖν τε καὶ θάψαι· θυγατέρας δὲ αὐτὰς εἶναι Κλήσωνος τοῦ Ἀέλερος. καὶ Λευκοθέαν τε ὀνομασθῆναι παρὰ σφίσι πρῶτοις φασὶν αὐτὴν, καὶ θυσίαν [ἄγειν] ἀνὰ πᾶν ἔτος.* *

103 XLIII. Λέγουσι δὲ εἶναι καὶ Ἰφιγενείας ἡρώων· ἀπο-θανεῖν γὰρ καὶ ταύτην ἐν Μεγάροις. ἐγὼ δὲ ἦκουσα μὲν καὶ ἄλλον ἐς Ἰφιγένειαν λόγον ὑπὸ Ἀρκάδων λεγόμενον, οἶδα δὲ Ἡσίοδον ποιήσαντα ἐν καταλόγῳ γυναικῶν Ἰφι-γένειαν οὐκ ἀποθανεῖν, γνώμη δὲ Ἀρτέμιδος Ἐκάτην εἶναι. τούτοις δὲ Ἡρόδοτος ὁμολογοῦντα ἔγραψε, Ταύ-ρους τοὺς πρὸς τῇ Σκυθικῇ θύειν παρθένω τοὺς ναυα-γούς, φάναι δὲ αὐτοὺς τὴν παρθένον Ἰφιγένειαν εἶναι τὴν Ἀγαμέμνονος. ἔχει δὲ παρὰ Μεγαρεῦσι καὶ Ἀδρα-στος τιμᾶς· φασὶ δὲ ἀποθανεῖν παρὰ σφίσι καὶ τοῦτον, ὅτε ἐλὼν Θήβας ἀπῆγεν ὀπίσω τὸν στρατὸν, αἷτια δὲ οἱ τοῦ θανάτου γῆρας καὶ τὴν Αἰγιάλέως γενέσθαι τελευ-τήν. καὶ Ἀρτέμιδος ἱερὸν ὁ Ἀγαμέμνων ἐποίησεν, ἥνικα ἦλθε Κάλχαντα οἰκοῦντα ἐν Μεγάροις ἐς Ἴλιον ἔπεσθαι 2 πείσω. 2. Ἐν δὲ τῷ Πρυτανεῖῳ τεθάφθαι μὲν Εὐῖππον 2 Μεγαρέως παῖδα, τεθάφθαι δὲ τὸν Ἀλκᾶθου λέγουσιν Ἰσχεπόλιν. ἐστὶ δὲ τοῦ Πρυτανείου πέτρα πλησίον, Ἀνα-κλήθραν τὴν πέτραν ὀνομάζουσιν, ὥς Δημήτηρ, εἰ τῷ πιστά, ὅτε τὴν παῖδα ἐπλανᾶτο ζητοῦσα, καὶ ἐνταῦθα ἀνεκάλεσεν αὐτήν. εἰκότα δὲ τῷ λόγῳ δοῶσιν ἐς ἡμᾶς ἔτι αἱ Μεγαρέων γυναικες. Εἰσὶ δὲ τάφοι Μεγαρεῶν 3 ἐν τῇ πόλει· καὶ τὸν μὲν τοῖς ἀποθανούσις ἐποίησαν κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ Μῆδου, τὸ δὲ Αἰσύμνιον κα-λούμενον μνημᾶ ἦν καὶ τοῦτο ἡρώων. 3. Ὑπερίωνος δὲ τοῦ Ἀγαμέμνονος, οὗτος γὰρ Μεγαρέων ἐβασίλευσεν ὕστατος, τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος ὑπὸ Σαν- PAUSAN. I. 7

δίονος διὰ πλεονεξίαν καὶ ὕβριν, βασιλεύεσθαι μὲν οὐκ-
 ἐτι ὑπὸ ἐνὸς ἐδόκει σφίσι, εἶναι δὲ ἄρχοντας αἰρετοὺς
 καὶ ἀνὰ μέρος ἀκούειν ἀλλήλων. ἐνταῦθα Αἰσυμνος οὐ-
 δενὸς τὰ ἐς δόξαν Μεγαρέων δεύτερος παρὰ τὸν θεὸν
 ἦλθεν ἐς Δελφούς, ἐλθὼν δὲ ἠρώτα τρόπον ὅντινα εὐ- 104
 δαιμονήσουσι· καὶ οἱ καὶ ἄλλα ὁ θεὸς ἔκρησε, καὶ Με-
 γαρέας εὐ πράξειν ἦν μετὰ τῶν πλειόνων βουλευόμενται.
 τοῦτο τὸ ἔπος ἐς τοὺς τεθνεώτας ἔχειν νομίζοντες βου-
 λευτήριον ἐνταῦθα ᾠκοδόμησαν, ἵνα σφίσι ὁ τάφος
 4 τῶν ἠρώων ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου γένηται. 4. Ἐν-
 τεῦθεν πρὸς τὸ Ἀλκάθου βαδίζουσιν ἠρώων, ᾧ Μεγαρεῖς
 ἐς γραμμάτων φυλακὴν ἐχρῶντο ἐπ' ἐμοῦ, μνήμα ἔλεγον
 τὸ μὲν Πυργοῦς εἶναι γυναικὸς Ἀλκάθου πρὶν ἢ τὴν Με-
 γαρέας αὐτὸν λαβεῖν Εὐαίχημιν, τὸ δὲ Ἰφινόης Ἀλκάθου
 θυγατρός· ἀποθανεῖν δὲ αὐτὴν φασιν ἐτι παρθένον.
 καθέστηκε δὲ ταῖς κόραις χοῶς πρὸς τὸ τῆς Ἰφινόης μνή-
 μα προσφέρειν πρὸ γάμου καὶ ἀπάρχεσθαι τῶν τριχῶν,
 καθὰ καὶ τῇ Ἐκαέργῃ καὶ Ὠπιδι αἱ θυγατέρες ποτὲ ἀπε-
 5 κείροντο αἱ Δηλίων. 5. Παρὰ δὲ τὴν ἔσοδον τὴν ἐς τὸ
 Διονύσιον τάφος ἐστὶν Ἀστυκρατείας καὶ Μαντοῦς· θυ-
 γατέρες δὲ ἦσαν Πολυείδου τοῦ Κοιράνου τοῦ Ἀβαντος
 τοῦ Μελάμποδος ἐς Μέγαρον ἐλθόντος Ἀλκάθου ἐπὶ τῷ
 φόνῳ τῷ Καλλιπόλιδος καθῆραι τοῦ παιδός. ᾠκοδόμησε
 δὴ καὶ τῷ Διονύσῳ τὸ ἱερόν Πολυείδος, καὶ ξόανον ἀνέ-
 θηκεν ἀποκεκρυμμένον ἐφ' ἡμῶν πλὴν τοῦ προσώπου·
 τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ φανερόν. Σάτυρος δὲ παρέστηκεν αὐτῷ
 Πραξιτέλους ἔργον, Παρίον λίθου. τοῦτον μὲν δὴ Πα-
 τρῶν καλοῦσιν· ἕτερον δὲ Διόνυσον Δασύλλιον ἐπονο-
 μάζοντες Εὐχύνορα τὸν Κοιράνου τοῦ Πολυείδου τὸ
 6 ἄγαλμα ἀναθεῖναι λέγουσι. 6. Μετὰ δὲ τοῦ Διονύσου
 τὸ ἱερόν ἐστὶν Ἀφροδίτης ναός, ἄγαλμα δὲ ἐλέφαντος
 Ἀφροδίτης πεποιημένον, Πραξις ἐπέκλῃσιν. τοῦτό ἐστιν

ἀρχαιότατον ἐν τῷ ναῷ. Πειθῶ δὲ καὶ ἑτέρα θεός, ἣν
 Παρήγορον ὀνομάζουσιν, ἔργα Πραξιτέλους· Σκόπα δὲ
 Ἔρως καὶ Ἱμερος καὶ Πόθος, εἰ δὴ διάφορά ἐστι κατὰ
 ταῦτά τοις ὀνόμασι καὶ τὰ ἔργα σφίσι. πλησίον δὲ τοῦ
 τῆς Ἀφροδίτης ναοῦ Τύχης ἐστὶν ἱερόν· Πραξιτέλους καὶ
 αὕτη τέχνη. καὶ ἐν τῷ ναῷ τῷ πλησίον Μούσας καὶ χαλ-
 κοῦν Δία ἐποίησε Λύσιππος.

7. Ἔστι δὲ Μεγαρεῦσι καὶ Κοροΐβου τάφος· τὰ δὲ 7
 ἐς αὐτὸν ἔπη κοινὰ ὅμως ὄντα τοῖς Ἀργείοις ἐνταῦθα
 δηλώσω. ἐπὶ Κροτώπου λέγουσιν ἐν Ἀργεὶ βασιλεύον-
 τος Ψαμάθην τὴν Κροτώπου τεκεῖν παῖδα ἐξ Ἀπόλλω-
 νος, ἐχομένην δὲ ἰσχυρῶς τοῦ πατρὸς δέιματι τὸν παῖδα
 ἐκθεῖναι. καὶ τὸν μὲν διαφθείρουσιν ἐπιτυγχόντες ἐκ τῆς
 ποίμνης κύνες τῆς Κροτώπου, Ἀπόλλων δὲ Ἀργείοις ἐς
 τὴν πόλιν πέμπει Ποινὴν. ταύτην τοὺς παῖδας ἀπὸ τῶν
 μητέρων φασὶν ἀρπάζειν, ἐς ὃ Κόροιβος ἐς χάριν Ἀρ-
 γείοις φονεύει τὴν Ποινὴν. φονεύσας δέ, οὐ γὰρ ἀνίει
 σφᾶς δεύτερα ἐπιπεσοῦσα νόσος λοιμώδης, Κόροιβος
 ἐκὼν ἦλθεν ἐς Δελφούς ὑφέξων δίκας τῷ θεῷ τοῦ φόνου
 τῆς Ποινῆς. ἐς μὲν δὴ τὸ Ἄργος ἀναστρέφειν οὐκ εἶα 8
 Κόροιβον ἢ Πυθίαν, τρίποδα δὲ ἀράμενον φέρειν ἐκέλευεν
 ἐκ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐνθα ἂν ἐκπέσῃ οἱ φέροντι ὁ τρίπους,
 ἐνταῦθα Ἀπόλλωνος οἰκοδομῆσαι ναὸν καὶ αὐτὸν οἰκῆ-
 σαι. καὶ ὁ τρίπους κατὰ τὸ ὄρος τὴν Γερανίαν ἀπολισθῶν
 ἔλαθεν αὐτοῦ ἐκπεσών· καὶ Τριποδίσκουος κώμην ἐν-
 ταῦθα οἰκίσαι. Κοροΐβῳ δὲ ἐστὶ τάφος ἐν τῇ Μεγαρέων
 106 ἀγορᾷ· γέγραπται δὲ ἐλεγεία τὰ ἐς Ψαμάθην καὶ τὰ ἐς
 αὐτὸν ἔχοντα Κόροιβον, καὶ δὴ καὶ ἐπίθημά ἐστι τῷ
 τάφῳ Κόροιβος φονεύων τὴν Ποινὴν. ταῦτα ἀγάλματα
 παλαιότατα ὅποσα λίθου πεποιημένα ἐστὶν Ἑλληνισ-
 ιδὼν οἶδα.

XLIV. Κοροΐβου δὲ τέθαιπται πλησίον Ὀρσιππος,

ὅς περιεξωσμένων ἐν τοῖς ἀγῶσι κατὰ δῆ τι παλαιὸν ἔθος τῶν ἀθλητῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐνίκα στάδιον δραμῶν γυμνός. φασὶ δὲ καὶ στρατηγοῦντα ὕστερον τὸν Ὀρσιππον ἀπο-
 2 τεμέσθαι χώραν τῶν προσοίκων. δοκῶ δὲ οἱ καὶ ἐν Ὀλυμ-
 πίᾳ τὸ περίζωμα ἐκόντι περιρρυῆναι, γνόντι ὡς ἀνδρὸς
 2 περιεξωσμένου δραμεῖν ὁρῶν ἐστὶν ἀνὴρ γυμνός. 2. Ἐκ
 δὲ τῆς ἀγορᾶς κατιοῦσι τῆς ὁδοῦ τῆς Εὐθείας καλου-
 μένης Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐστὶν ἐν δεξιᾷ Προστατηρίου·
 τοῦτο ὀλίγον ἐκτραπέντα ἐστὶν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἀνευρεῖν.
 Ἀπόλλων δὲ ἐν αὐτῷ κεῖται θεὸς ἄξιος καὶ Ἀρτεμις καὶ
 Αἰητώ, καὶ ἄλλα ἀγάλματά ἐστι, Πραξιτέλους ποιήσαντος
 Αἰητῶ καὶ οἱ παῖδες. 3. Ἔστι δὲ ἐν τῷ γυμνασίῳ τῷ ἀρ-
 χαίῳ πλησίον πυλῶν καλουμένων Νυμφάδων λίθος
 παρεχόμενος πυραμίδος σχῆμα οὐ μεγάλης· τοῦτον
 Ἀπόλλωνα ὀνομάζουσι Καρινόν, καὶ Εἰλειθυιῶν ἐστὶν
 3 ἐνταῦθα ἱερὸν. τοσαῦτά σφισιν ἐς ἐπίδειξιν παρέρχεται
 3 ἢ πόλις. 4. Ἐς δὲ τὸ ἐπίνειον, καλούμενον καὶ ἐς ἡμᾶς
 ἐτι Νίσαιαν, ἐς τοῦτο κατελθοῦσιν ἱερὸν Δῆμητρός ἐστι
 Μαλοφόρον. λέγεται δὲ καὶ ἄλλα ἐς τὴν ἐπικλήσιν, καὶ
 τοὺς πρώτους πρόβατα ἐν τῇ γῇ θρέψαντας Δῆμητρα
 ὀνομάσαι Μαλοφόρον, καταρρυῆναι δὲ τῷ ἱερῷ τὸν ὄρο-
 φον τεκμαίροιο ἂν τις ὑπὸ τοῦ χρόνου. 5. καὶ ἀκρό-
 πολίς ἐστὶν ἐνταῦθα ὀνομαζομένη καὶ αὐτὴ Νίσαια. κατα-
 βᾶσι δὲ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως μνημῆα ἐστὶ πρὸς θαλάσση
 Λέλεγος, ὃν ἀφικόμενον βασιλεῦσαι λέγουσιν ἐξ Αἰγύ-
 πτου, παῖδα δὲ εἶναι Ποσειδῶνος καὶ Λιβύης τῆς Ἐπά-
 φου. παρήκει δὲ παρὰ τὴν Νίσαιαν νῆσος οὐ μεγάλη
 Μινώα. ἐνταῦθα ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς Νῆσον παρώρμει
 4 τὸ ναυτικὸν τῶν Κρητῶν. 6. Ἡ δὲ ὀρεινὴ τῆς Μεγαρίδος
 τῆς Βοιωτῶν ἐστὶν ὁμορὸς, ἐν ἣ Μεγαρεῦσι Παγαὶ πό-
 107 λισ, ἐτέρᾳ δὲ Αἰγυόσθενα ὠκίσται. ἰοῦσι δὲ ἐς τὰς Παγὰς
 ἐκτραπομένοις ὀλίγον τῆς λεωφόρου πέτρα δέικνυται

διὰ πάσης ἔχουσα ἐμπεπηγότας οἰστούς, ἐς ἣν οἱ Μῆδοί
 ποτε ἐτόξευον ἐν τῇ νυκτί. 7. Ἐν δὲ ταῖς Παγαῖς θεᾶς
 ὑπελείπετο ἄξιον Ἀρτέμιδος Σωτείρας ἐπικλήσιν χαλ-
 κοῦν ἄγαλμα, μεγέθει τῷ παρὰ Μεγαρεῦσιν ἴσον καὶ
 σχῆμα οὐδὲν διαφόρως ἔχον. καὶ Αἰγυιᾶς ἐνταῦθα
 ἐστὶν ἡρώων τοῦ Ἀδράστου· τοῦτον γάρ, ὅτε Ἀργεῖοι
 τὸ δεύτερον ἐς Θήβας ἐστράτευσαν, ὑπὸ τὴν πρώτην
 μάχην πρὸς Γλισάντι ἀποθανόντα οἱ προσήκοντες ἐς
 Παγὰς τῆς Μεγαρίδος κομίσαντες θάπτουσι, καὶ Αἰγυιά-
 λειον ἔτι καλεῖται τὸ ἡρώων. 8. Ἐν Αἰγυόσθενι δὲ Με- 5
 λάμποδος τοῦ Ἀμυθάνος ἐστὶν ἱερὸν, καὶ ἀνὴρ οὐ μέ-
 γας ἐπειργασμένος ἐν στήλῃ· καὶ θύουσι τῷ Μελάμποδι
 καὶ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐορτὴν ἄγουσι. μαντεύεσθαι δὲ οὔτε
 δι' ὄνειράτων αὐτὸν οὔτε ἄλλως λέγουσι. καὶ τότε δὲ
 ἄλλο ἦκουσα ἐν Ἐρενείᾳ τῇ Μεγαρέων κώμῃ, Αὐτονόην
 τὴν Κάδμου τῷ τε Ἀκταίωνος θανάτῳ, συμβάντι ὡς
 λέγεται, καὶ τῇ πάσῃ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς τύχῃ πε-
 ρισσότερον ἀλγοῦσαν ἐνταῦθα ἐκ Θηβῶν μετοικῆσαι·
 καὶ Αὐτονόης μνημῆα ἐστὶν ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ.

9. Ἰοῦσι δὲ ἐκ Μεγάρων ἐς Κόρινθον ἄλλοι τέ εἰσι 6
 τάφοι καὶ αὐλῆ τοῦ Σαμίου Τηλεφάνους· ποιῆσαι δὲ τὸν
 τάφον Κλεοπάτραν τὴν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου λέγουσι.
 καὶ Καρὸς τοῦ Φορωνέως μνημῆα ἐστὶ, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς
 χῶμα γῆς, ὕστερον δὲ τοῦ θεοῦ χρήσαντος ἐκασμῆθη
 λίθῳ κογχίτῃ. μόνους δὲ Ἑλλήνων Μεγαρεῦσιν ὁ κογ-
 χίτης οὗτός ἐστι, καὶ σφισι καὶ ἐν τῇ πόλει πεποιήται
 πολλὰ ἐξ αὐτοῦ. ἐστὶ δὲ ἄγαν λευκὸς καὶ ἄλλον λίθου
 μαλακώτερος· κόγχῃ δὲ αἱ θαλάσσιαι διὰ παντὸς ἐνεοῖν
 οἱ. αὐτὸς μὲν τοιοῦτός ἐστιν ὁ λίθος· 10. τὴν δὲ ὀνομα-
 ζομένην ἀπὸ Σκίρωνος καὶ ἐς τόδε, Σκίρων, ἠνίκα Με-
 γαρεῦσιν ἐπολεμάρχει, πρῶτος, ὡς λέγουσιν, ἐποίησεν
 ἀνδράσιν ὁδεύειν εὐζώνους. Ἀδριανὸς δὲ [ὁ] βασιλεὺς

καὶ οὕτως, ὥς καὶ ἦν ἄρματα ἐναντία ἐλαύνηται, κατ-108
έστησεν εὐρυχωρὴν τε καὶ ἐπιτηδείαν εἶναι.

- 7 11. Λόγοι δὲ εἰσὶν ἐς τὰς πέτρας αἱ κατὰ τὸ στενὸν
τῆς ὁδοῦ μάλιστα ἀνέχουσιν, ἐς μὲν τὴν Μολουρίδα ὥς
ἀπὸ ταύτης αὐτὴν ἐς θάλασσαν Ἰνὸν ὄψαι, Μελικέρτην
ἔχουσα τῶν παίδων τὸν νεώτερον· τὸν γὰρ δὴ πρεσβύ-
τερον αὐτῶν Λεάρχον ἀπέκτεινεν ὁ πατήρ. λέγεται μὲν
δὴ καὶ μανέντα δρᾶσαι ταῦτα Ἀθάμαντα, λέγεται δὲ καὶ
ὥς ἐς τὴν Ἰνὸν καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας χρῆσαιτο ἀκρα-
τεῖ τῷ θυμῷ, τὸν συμβάντα Ὀρχομενίοις λιμὸν καὶ τὸν
δοκοῦντα Φρίξου θάνατον αἰσθόμενος οὐ τὸ θεῖον αἰτιον
οὐ γενέσθαι, βουλευσάμενος δὲ ἐπὶ τούτοις πᾶσιν Ἰνὸν μη-
8 τριαν οὖσαν. τότε δὲ φεύγουσα ἐς θάλασσαν αὐτὴν καὶ
τὸν παῖδα ἀπὸ τῆς πέτρας τῆς Μολουρίδος ἀφίησιν. ἐξ-
ενεχθέντος δὲ ἐς τὸν Κορινθίαν ἰσθμὸν ὑπὸ δελφίνος,
ὥς λέγεται, τοῦ παιδός, τιμαὶ καὶ ἄλλαι τῷ Μελικέρτῃ
δέδονται μετονομασθέντι Παλαίμονι, καὶ τῶν Ἰσθμίων
ἐπ' αὐτῷ τὸν ἀγῶνα ἄγουσι. 12. τὴν μὲν δὴ Μολουρίδα
πέτραν Λευκοθέας καὶ Παλαίμονος ἱερὰν ἤγνητο· τὰς δὲ
μετὰ ταύτην νομίζουσιν ἐναγεῖς, ὅτι παροικῶν σφίσις ὁ
Σκίρων, ὁπόσοις τῶν ξένων ἐπετύγγανεν, ἠφίει σφᾶς ἐς
τὴν θάλασσαν. χελώνη δὲ ὑπενήχeto ταῖς πέτραις τοὺς
ἐσβληθέντας ἀρπάζειν· εἰσὶ δὲ αἱ θαλάσσιαι, πλὴν μεγέ-
τους καὶ ποδῶν, ὅμοιαι ταῖς χερσαίαις, πόδας δὲ ἰοικό-
τας ἔχουσι ταῖς φώκαις. τούτων περιήλθεν ἡ δίκη Σκί-
ρωνος ἀφεθέντα ἐς θάλασσαν τὴν αὐτὴν ὑπὸ Θησέως.
9 13. ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ Διὸς ἐστὶν Ἀφεισίον καλου-
μένου ναός· φασὶ δὲ ἐπὶ τοῦ συμβάντος ποτὲ τοῖς Ἑλλη-
σιν αὐχμοῦ θύσαντος Αἰάκοι κατὰ δὴ τι λόγιον τῷ
Πανελληνίῳ Διὶ ἐν Ἀργίῃ *** κομίσαντα δὲ ἀφείναι,
καὶ διὰ τοῦτο Ἀφείσιον καλεῖσθαι τὸν Δία. ἐνταῦθα καὶ
Ἀφροδίτης ἄγαλμα καὶ Ἀπόλλωνός ἐστι καὶ Πανός. 109

14. Προελθοῦσι δὲ ἐς τὸ πρόσω μνημᾶ ἐστὶν Εὐρουσθέως· 10
φεύγοντα δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς μετὰ τὴν πρὸς Ἡρακλείδας
μάχην ἐνταῦθα ἀποθανεῖν αὐτὸν ὑπὸ Ἰολάου λέγουσιν.
ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ καταβάσιν Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐστὶ
Λατφόν, καὶ μετ' αὐτὸ Μεγαρεῦσιν ὄροι πρὸς τὴν Κο-
ρινθίαν, ἐνθα Ἰλλων τὸν Ἡρακλέους μονομαχήσαι πρὸς
τὸν Ἀρκάδα ἔχμεον λέγουσιν.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΑ.

- 110 1. Ἡ δὲ Κορινθία χώρα, μοῖρα οὖσα τῆς Ἀργείας,
ἀπὸ Κορίνθου τὸ ὄνομα ἔσχηκε. Διὸς δὲ εἶναι Κόρινθον
οὐδένα οἶδα εἰπόντα πῶ σπουδῇ πλὴν Κορινθίων τῶν
πολλῶν, ἐπεὶ Εὐμηλός γε ὁ Ἀμφιλύτου τῶν Βακχιδῶν
καλουμένων, ὃς καὶ [τὰ] ἔπη λέγεται ποιῆσαι, φησὶν ἐν
τῇ Κορινθίᾳ συγγραφῇ, εἰ δὴ Εὐμήλου [γε] ἡ συγγραφὴ,
Ἐφύραν Ὠκεανοῦ θυγατέρα οἰκῆσαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ
ταύτῃ, Μαραθῶνα δὲ ὕστερον τὸν Ἐπωπέως τοῦ Ἀλωέως
τοῦ Ἥλιου, φεύγοντα ἀνομίαν καὶ ὕβριν τοῦ πατρὸς, ἐς
τὰ παραθαλάσσια μετοικῆσαι τῆς Ἀττικῆς, ἀποθανόντος
δὲ Ἐπωπέως ἀφικόμενον ἐς Πελοπόννησον καὶ τὴν ἀρ-
χὴν διανέμματα τοῖς παισὶν αὐτὸν ἐς τὴν Ἀττικὴν αὐτίς
ἀναχωρήσαι, καὶ ἀπὸ μὲν Σικυῶνος τὴν Ἀσωπλίαν, ἀπὸ
δὲ Κορίνθου τὴν Ἐφυραίαν μετονομασθῆναι.
111 2. Κόρινθον δὲ οἰκοῦσι Κορινθίων μὲν οὐδεὶς ἔτι 2
τῶν ἀρχαίων, ἔποικοι δὲ ἀποσταλέντες ὑπὸ Ῥωμαίων.
αἴτιον δὲ τὸ συνέδριον τὸ Ἀχαιῶν· συντελοῦντες γὰρ ἐς
αὐτὸ καὶ οἱ Κορίνθιοι μετέσχον τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς
Ῥωμαίους, ὃν Κριτόλαος στρατηγεῖν Ἀχαιῶν ἀποδεχθεὶς
παρεσκεύασε γενέσθαι, τοὺς τε Ἀχαιοὺς ἀναπείσας ἀπο-

στῆναι καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου τοὺς πολλοὺς. Ῥωμαῖοι δὲ ὡς ἐκράτησαν τῷ πολέμῳ, παρείλοντο μὲν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὰ ὅπλα καὶ τείχη περιεῖλον, ὅσαι τετειχισμέναι πόλεις ἦσαν. Κόρινθον δὲ ἀνάστατον Μομμίῳ ποιήσαντος, τοῦ τότε ἡγουμένου τῶν ἐπὶ στρατοπέδου Ῥωμαίων, ὕστερον λέγουσιν ἀνοικίσαι Καίσαρα, ὃς πολιτείαν ἐν Ῥώμῃ πρῶτος τὴν ἐφ' ἡμῶν κατεστήσατο· ἀνοικίσαι δὲ καὶ Καρχηδόνα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοῦ.

- 3 Τῆς δὲ Κορινθίας ἐστὶ γῆς καὶ ὁ καλούμενος Κρομνῶν ἀπὸ τοῦ Κρόμου τοῦ Ποσειδῶνος. ἐνταῦθα τραφῆναι φασὶ καὶ τῶν λεγομένων Θησεῶς κατὰ τὸ ἐπὶν *** ταύτην ἐστὶν ἔργον. προϊοῦσι δὲ ἡ πίτυς ἄχρι γε ἐμοῦ πεφυκὶ παρὰ τὸν αἰγιαλόν, καὶ Μελικέρτου βωμὸς ἦν. ἐς τοῦτον τὸν τόπον ἐκκομισθῆναι τὸν παῖδα ὑπὸ δελφίνου λέγουσι· κειμένῳ δὲ ἐπιτυχόντῃ Σίσυφον θάψαι τε ἐν τῷ Ἰσθμῷ καὶ τὸν ἀργῶνα ἐπ' αὐτῷ ποιῆσαι τῶν 4 Ἰσθμίων. 4. Ἔστι δὲ ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς ἀρχῆς, ἐνθα ὁ ληστής Σίνις λαμβανόμενος πιτύων ἤγρευ ἐς τὸ κάτω σφᾶς· ὁπόσων δὲ μάχῃ κρατήσκειν, ἀπ' αὐτῶν δῆσας ἀφῆκεν ἂν τὰ δένδρα ἄνω φέρεσθαι· ἐνταῦθα ἑκατέρα τῶν πιτύων τὸν δεθέντα ἐπ' αὐτῇ εἴλκε, καὶ τοῦ δεσμοῦ μηδετέρῳσι εἰκοντος ἄλλ' ἀμφοτέρωθεν ἐπ' ἴσης βιάζομενον διεσπᾶτο ὁ δεδεμένος. τοιούτῳ διεφθάρη τρόπῳ καὶ αὐτὸς ὑπὸ Θησεῶς ὁ Σίνις· ἐκάθηρε γὰρ Θησεὺς τῶν 112 κακούργων τὴν ὁδὸν τὴν ἐς Ἀθήνας ἐκ Τροιζῆνος, οὓς τε πρότερον κατηρίθμησα ἀνελών, καὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ τῇ ἱερᾷ Περιφήτην Ἡφαίστου νομιζόμενον, κορύνῃ χαλκῇ 5 χρώμενον ἐς τὰς μάχας. 5. Καθῆκει δὲ ὁ τῶν Κορινθίων ἰσθμὸς τῇ μὲν ἐς τὴν ἐπὶ Κεγχρέαις, τῇ δὲ ἐς τὴν ἐπὶ Λεχαίῳ θάλασσαν· τοῦτο γὰρ ἡπειρον ποιεῖ τὴν ἐντὸς χώραν. ὃς δὲ ἐπεχείρησε Πελοπόννησον ἐργάσασθαι νῆσον,

προαπέλιπε διορύσσων Ἰσθμόν· καὶ ὅθεν μὲν διορύσσειν ἤρξαντο δῆλόν ἐστιν, ἐς δὲ τὸ πετρωδὲς οὐ προεχώρησαν ἀρχὴν· μένει δέ, ὡς πεφυκὶ, καὶ νῦν ἡπειρος ὤν. Ἀλεξάνδρῳ τε τῷ Φιλίππου διασκάψαι Μίμαντα ἐθελήσαντι μόνον τοῦτο οὐ προεχώρησε τὸ ἔργον· Κνιδίους δὲ ἡ Πυθία τὸν Ἰσθμόν ὀρύσσοντας ἐπανσεν. οὕτω χαλεπὸν ἀνθρώπῳ τὰ θεῖα βιάσασθαι. 6. Τὸ δὲ οὐ Κορινθίοις μόνον περὶ τῆς χώρας ἐστὶν εἰρημένον, ἀλλὰ ἐμοὶ δοκεῖν Ἀθηναῖοι πρῶτοι περὶ τῆς Ἀττικῆς ἐσεμνολόγησαν· λέγουσι δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι Ποσειδῶνα ἐλθεῖν Ἠλίῳ περὶ τῆς γῆς ἐς ἀμφισβήτησιν, Βριάρεων δὲ διαλλακτὴν γενέσθαι σφίσιν, Ἰσθμόν μὲν καὶ ὅσα ταύτῃ δικάζαντα εἶναι Ποσειδῶνος, τὴν δὲ ἄκραν Ἠλίῳ δόντα τὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως. ἀπὸ μὲν τούτου λέγουσιν εἶναι τὸν Ἰσθμόν Ποσειδῶνος.

7. Θεᾶς δὲ αὐτόθι ἄξια ἐστὶ μὲν θέατρον, ἐστὶ δὲ 7 στάδιον λίθου λευκοῦ. ἐλθόντι δὲ ἐς τοῦ θεοῦ τὸ ἱερόν τοῦτο μὲν ἀθλητῶν νικησάντων τὰ Ἰσθμια ἐστήκασιν εἰκόνες, τοῦτο δὲ πιτύων δένδρα ἐστὶ πεφυτευμένα ἐπὶ στοίχου, τὰ πολλὰ ἐς εὐθὺ αὐτῶν ἀνήκοντα. τῷ ναῷ δὲ ὄντι μέγεθος οὐ μείζονι ἐφεστήκασιν Τρίτωνες χαλκοῖ. καὶ ἀγάλματά ἐστιν ἐν τῷ προνάῳ, δύο μὲν Ποσειδῶνος, τρίτον δὲ Ἀμφιτρίτης, καὶ Θάλασσα, καὶ αὕτη χαλκῇ. 113 τὰ δὲ ἔνδον ἐφ' ἡμῶν ἀνέθηκεν Ἡρώδης Ἀθηναῖος, ἕππους τέσσαρας ἐπιχρύσους πλὴν τῶν ὀπλῶν· ὀπλαὶ δὲ σφίσιν εἰσιν ἐλέφαντος. καὶ Τρίτωνες δύο παρὰ τοὺς ἕππους εἰσὶ χρυσοῖ, τὰ μετ' ἱξὺν ἐλέφαντος καὶ οὗτοι· τῷ δὲ ἄρματι Ἀμφιτρίτη καὶ Ποσειδῶν ἐφεστήκασιν, καὶ παῖς ὀρθός ἐστιν ἐπὶ δελφίνου ὁ Παλαίμω· ἐλέφαντος δὲ καὶ χρυσοῦ καὶ οὗτοι πεποιήνται. τῷ βάθρῳ δέ, ἐφ' οὗ τὸ ἄρμα, μέση μὲν ἐπείρασται Θάλασσα ἀνέχουσα Ἀφροδίτην παῖδα, ἐκατέρωθεν δὲ εἰσιν αἱ Νηρηίδες καλούμε-

ναι. ταύταις καὶ ἐτέρωθι τῆς Ἑλλάδος βωμοὺς οἶδα ὄν-
τας, τοὺς δὲ καὶ τεμένη σφίσιν ἀναθέντας ποιμαίνουσιν,
ἐνθα καὶ Ἀχιλλεὺ τιμαί. Δωτοὺς δὲ ἐν Γαβάλοις ἱερὸν
ἔστιν ἄγιον, ἐνθα πέπλος ἐτι ἐλείπετο, ὃν Ἕλληνες Ἐρι-
9 φύλην λέγουσιν ἐπὶ τῷ παιδί λαβεῖν Ἀλκμαίωνι. 8. τοῦ
Ποσειδῶνος δὲ εἰσὶν ἐπειρασμένοι τῷ βάρῃ καὶ οἱ
Τυνδάρεω παῖδες, ὅτι δὴ σωτήρες καὶ οὗτοι νεῶν καὶ
ἀνθρώπων εἰσὶ ναυτιλλομένων. τὰ δὲ ἄλλα ἀνάκειται
Γαλήνης ἄγαλμα καὶ Θαλάσσης, καὶ ἵππος εἰκασμένος
κῆτει τὰ μετὰ τὸ στέρον, Ἰνώ τε καὶ Βελλεροφόντης καὶ
ὁ ἵππος ὁ Πήγασος.

II. Τοῦ περιβόλου δὲ ἔστιν ἐντὸς Παλαίμονος ἐν
ἀριστερᾷ ναὸς, ἀγάλματα δὲ ἐν αὐτῷ Ποσειδῶν καὶ Λευ-
κοθέα καὶ αὐτὸς ὁ Παλαίμων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο Ἄδουτον
καλούμενον, κάθοδος δὲ ἐς αὐτὸ ὑπόγειος, ἐνθα δὴ τὸν 114
Παλαίμονα κεκρύφθαι φασίν. ὃς δ' ἂν ἐνταῦθα ἢ Κο-
ρινθίων ἢ ξένος ἐπίοικα ὁμόση, οὐδεμία ἔστιν οἱ μηχανὴ
διαφυγεῖν τοῦ ὅρκου. 2. καὶ δὴ ἱερὸν ἔστιν ἀρχαῖον, Κυ-
κλώπων καλούμενος βωμός, καὶ θύουσιν ἐπ' αὐτῷ Κύ-
2 κλωπι. Τάφους δὲ Σισύφου καὶ Νηλέως, καὶ γὰρ Νηλέα
ἀφικόμενον ἐς Κόρινθον νόσῳ τελευτήσασα φασὶ καὶ περὶ
τὸν Ἰσθμὸν ταφῆναι, οὐκ ἂν οὐδὲ ζητοῖη τις ἐπιλεξάμε-
νος τὰ Εὐμήλου. Νηλέως μὲν γὰρ οὐδὲ Νέστορι ἐπι-
δειχθῆναι τὸ μνήμα ὑπὸ Σισύφου φησί. χρῆναι γὰρ
ἄγνωστον τοῖς πᾶσιν ὁμοίως εἶναι. Σίσυφον δὲ ταφῆναι
μὲν ἐν τῷ Ἰσθμῷ, τὸν δὲ οἱ τάφον καὶ τῶν ἐφ' αὐτοῦ
Κορινθίων ὀλίγους εἶναι τοὺς εἰδότας. Ὁ δὲ Ἰσθμικὸς
ἀγὼν οὐδὲ ἀναστάντων ὑπὸ Μομμίου Κορινθίων ἐξέλι-
πεν, ἀλλ' ὅσον μὲν χρόνον ἡρώμωτο ἡ πόλις, Σικωνίοις
ἄγειν ἐπετέτραπτο τὰ Ἰσθμια, οἰκισθείσης δὲ αὐτῆς ἐς
τοὺς νῦν οἰκήτορας περιῆλθεν ἡ τιμή.

3 3. Κορινθίοις δὲ τοῖς ἐπινείοις τὰ ὀνόματα Λέχης

καὶ Κεγχρίας ἔδοσαν, Ποσειδῶνος εἶναι καὶ Πειρήνης τῆς
Ἀχελφῶν λεγόμενοι. πεποιῆται δὲ ἐν Ἠοίαις μεγάλαις
Οἰβάλου θυγατέρα εἶναι Πειρήνην. ἔστι δὲ ἐν Λεχαίῳ
μὲν Ποσειδῶνος ἱερὸν καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν, τὴν δὲ ἐς
Κεγχρέας ἰόντων ἐξ Ἰσθμοῦ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ξόανον
ἀρχαῖον. ἐν δὲ Κεγχρέαις Ἀφροδίτης τέ ἔστι ναὸς καὶ
ἄγαλμα λίθου, μετὰ δὲ αὐτὸν ἐπὶ τῷ ἐρύματι τῷ διὰ τῆς
θαλάσσης Ποσειδῶνος χαλκοῦν. κατὰ δὲ τὸ ἕτερον πέρας
τοῦ λιμένος Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἰσίδος ἱερά. Κεγχρεῶν δὲ
ἀπαντικρὺ τὸ Ἑλένης ἔστι λουτρόν. ὕδωρ ἐς θάλασσαν
115 ἐκ πέτρας ρεῖ πολὺ καὶ ἄλμυρόν, ὕδατι ὅμοιον ἀρχομένῳ
θερμαίνεσθαι.

4. Ἀνιοῦσι δὲ ἐς Κόρινθον καὶ ἄλλα ἔστι κατὰ τὴν 4
ὁδὸν μνήματα, καὶ πρὸς τῇ πύλῃ Διογένης τέθαιπται ὁ
Σινωπεύς, ὃν κύνα ἐπὶ κλησὶν καλοῦσιν Ἕλληνες. πρὸ δὲ
τῆς πόλεως κυπαρίσσω ἐστὶν ἄσος ὀνομαζόμενον Κρά-
νειον. ἐνταῦθα Βελλεροφόντου τέ ἔστι τέμενος καὶ
Ἀφροδίτης ναὸς Μελαινίδος, καὶ τάφος Λαῖδος, ᾧ δὴ
λέαινα ἐπίθημά ἐστι κριὸν ἔχουσα ἐν τοῖς προτέροις πο-
σίν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ἐν Θεσσαλίᾳ Λαῖδος φάμενον μνήμα 5
εἶναι. παρεγένετο γὰρ καὶ ἐς Θεσσαλίαν ἐρασθεῖσα Ἰπ-
ποστράτου. τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς ἐξ Ἰκάρων αὐτὴν τῶν ἐν Σι-
κελίᾳ λέγεται παῖδα οὔσαν ὑπὸ Νικίου καὶ Ἀθηναίων
ἀλῶναι, πραθεῖσαν δὲ ἐς Κόρινθον ὑπερβαλέσθαι κάλλι
τὰς τότε ἐταίρας, θαυμασθῆναι τε οὕτω παρὰ Κορινθίοις
ὥς ἀμφισβητεῖν σφᾶς καὶ νῦν ἐτι Λαῖδος.

5. Λόγον δὲ ἄξια ἐν τῇ πόλει τὰ μὲν λειπόμενα ἐτι 6
τῶν ἀρχαίων ἐστίν, τὰ δὲ πολλὰ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀκμῆς
ἐποιήθη τῆς ὕστερον. ἔστιν οὖν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἐνταῦθα
γὰρ πλείστα ἔστι τῶν ἱερῶν, Ἀρτεμῖς τε ἐπὶ κλησὶν Ἐφε-
σία, καὶ Διονύσου ξόανα ἐπὶ χροῦσα πλὴν τῶν προσώπων.
116 τὰ δὲ πρόσωπα ἀλοιφῇ σφίσιν ἐρυθρᾷ κεκόσμηται. Ἀν-

7 σιον δέ, τὸν δὲ Βάκχειον ὀνομάζουσι. 6. τα δὲ λεγόμενα ἐς τὰ ξόανα καὶ ἐγὼ γράφω. Πενθία ὑβρίζοντα ἐς Διόνυσον καὶ ἄλλα τολμᾶν λέγουσι καὶ τέλος ἐς τὸν Κιθαριῶνα ἐλθεῖν ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν γυναικῶν, ἀναβάντα δὲ ἐς δένδρον θεάσασθαι τὰ ποιούμενα· τὰς δέ, ὡς ἐφώρασαν, καθελκύσαι τε αὐτίκα Πενθία καὶ ζῶντος ἀποσπᾶν ἄλλο ἄλλην τοῦ σώματος. ὕστερον δέ, ὡς Κορίνθιοι λέγουσιν, ἡ Πυθία χρᾶ σφίσιν ἀνευρόντας τὸ δένδρον ἐκεῖνο ἴσα τῷ θεῷ σέβειν· καὶ ἀπ' αὐτοῦ διὰ τὸδε τὰς 8 εἰκόνας πεποιήνται ταύτας. 7. Ἔστι δὲ καὶ Τύχης ναὸς· ἄγαλμα ὀρθὸν Παρίον λίθου. παρὰ δὲ αὐτὸν θεοὺς πᾶσιν ἔστιν ἱερόν. πλησίον δὲ ᾠκοδομεῖται κρήνη, καὶ Ποσειδῶν ἐπ' αὐτῇ χαλκοῦς καὶ δελφίς ὑπὸ τοῖς ποσὶν ἔστι τοῦ Ποσειδῶνος ἀφιεῖς ὕδωρ. καὶ Ἀπόλλων ἐπὶ κλησιν Κλάριος χαλκοῦς ἔστί, καὶ ἄγαλμα Ἀφροδίτης Ἐρμογένους Κυθηρίου ποιήσαντος. Ἐρμοῦ τέ ἐστιν ἀγάλματα χαλκοῦ μὲν καὶ ὀρθὰ ἀμφοτέρω, τῷ δὲ ἐτέρῳ καὶ ναὸς πεποιήται. τὰ δὲ τοῦ Διὸς, καὶ ταῦτα ὄντα ἐν ὑπαίθρῳ, τὸ μὲν ἐπὶ κλησιν οὐκ εἶχε, τὸν δὲ αὐτῶν Χθόνιον καὶ τὸν τρίτον καλοῦσιν Ὑψιστον.

III. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἔστιν Ἀθηνᾶ χαλκῇ· τῷ βάθρῳ δὲ αὐτῆς ἔστι Μουσῶν ἀγάλματα ἐπειρασμένα. ὑπὲρ δὲ τὴν ἀγορὰν ἔστιν Ὀνταβίας ναὸς ἀδελφῆς Ἀγούστου βασιλεύσαντος Ῥωμαίων μετὰ Καίσαρα τὸν οἰκιστὴν Κορίνθου τῆς νῦν.

2 Ἐκ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἐξιόντων τὴν ἐπὶ Λεχαιῶν προπύλαιά ἐστι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἄρματα ἐπὶ χρυσα, τὸ μὲν Φαέθοντα Ἥλιον παῖδα, τὸ δὲ Ἥλιον αὐτὸν φέρον. ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω τῶν προπυλαίων ἐσιούσιν ἐν δεξιᾷ ἔστιν 117 Ἡρακλῆς χαλκοῦς. 3. μετὰ δὲ αὐτὸν ἐσοδός ἐστι τῆς Πειρήνης ἐς τὸ ὕδωρ. ἐπὶ δὲ αὐτῇ λέγουσιν ὡς ἡ Πειρήνη γένοιτο ὑπὸ δακρύων ἐξ ἀνθρώπου πηγῇ, τὸν παῖδα

ὀδυρομένη Κερχρίαν ὑπὸ Ἀρτέμιδος ἀκούσης ἀποθάνοντα. κεκόσμηται δὲ ἡ πηγὴ λίθῳ λευκῷ, καὶ πεποιημένα ἐστὶν οἰκήματα σπηλαίοις κατὰ ταῦτά, ἐξ ὧν τὸ ὕδωρ ἐς κρήνην ὑπαιθρον ῥεῖ, πιεῖν τε ἡδύ, καὶ τὸν Κορίνθιον χαλκὸν διάπυρον καὶ θερμὸν ὄντα ὑπὸ ὕδατος τούτου βάπτεσθαι λέγουσιν, ἐπεὶ χαλκός γε οὐκ ἔστι Κορίνθιος. ἔτι γε δὴ καὶ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα πρὸς τῇ Πειρήνῃ καὶ περιβολός ἐστιν. ἐν δὲ αὐτῷ γραφὴ τὸ Ὀδυσσεὺς ἐς τοὺς μνηστῆρας ἔχουσα τὸλμημα.

4. Αὐτὸς δ' ἰούσιν ἐπὶ Λεχαιῶν τὴν εὐθείαν χαλκοῦς 4 καθήμενός ἐστιν Ἐρμῆς, παρέστηκε δὲ οἱ κριός, ὅτι Ἐρμῆς μάλιστα δοκεῖ θεῶν ἐφορᾶν καὶ αὖξιν ποιμένας, καθὰ δὴ καὶ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδι ἐποίησεν,

νῖδον Φόρβαντος πολυμήλου, τόν ῥα μάλιστα

Ἐρμείας Τρώων ἐφίλει καὶ κτήσιν ὅπασσε.

τὸν δὲ ἐν τελετῇ Μητροδὸς ἐπὶ Ἐρμῇ λεγόμενον καὶ τῷ κριῷ λόγον ἐπιστάμενος οὐ λέγω. μετὰ δὲ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἐρμοῦ Ποσειδῶν καὶ Λευκοθέα καὶ ἐπὶ δελφίνος ἔστιν ὁ 5 Παλαίμων. 5. Λουτρά δὲ ἔστι μὲν πολλοῦ Κορινθίοις καὶ ἄλλα, τὰ ῥὲν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, τὸ δὲ βασιλέως Ἀδριανοῦ κατασκευάσαντος· τὸ δὲ ὀνομαστότατον αὐτῶν πλησίον τοῦ Ποσειδῶνος. τοῦτο δὲ Εὐρυκλῆς ἐποίησεν ἀνὴρ Σπαρτιάτης, λίθοις κοσμήσας καὶ ἄλλοις καὶ ὃν ἐν Κροκεαῖς χώρας τῆς Λακωνικῆς ὀρύσσουσιν. ἐν ἀριστερᾷ δὲ τῆς ἐσοδου Ποσειδῶν καὶ μετ' αὐτὸν Ἀρτεμις θηρεύουσα 118 ἔστηκε. Κρῆναι δὲ πολλαὶ μὲν ἀνά τὴν πόλιν πεποιήνται πᾶσαν, ἅτε ἀφθόνου ῥεοντός σφισιν ὕδατος, καὶ ὃ δὴ βασιλεὺς Ἀδριανὸς ἐσήγαγεν ἐκ Στυμφλίου· θῆας δὲ μάλιστα ἀξία ἡ παρὰ τὸ ἄγαλμα τὸ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ὁ Βελλεροφόντης ἐπεστι, καὶ τὸ ὕδωρ οἱ δι' ὀπλῆς ἵππου ῥεῖ τοῦ Πηγᾶσου.

Ἐτέρων δὲ ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὴν ἐπὶ Σικυνῶνα ἐρχομέ- 6

νοις ἔστιν ἰδεῖν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ ναὸς καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀπόλλωνος, καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω κρήνη καλουμένη Γλαύκη· ἐς γὰρ ταύτην ἐρριψεν αὐτήν, ὥς λέγουσι, τῶν Μηδείας ἔσεσθαι φαρμάκων τὸ ὕδωρ νομίζουσα ἱαμα. 6. Ὑπὲρ ταύτην πεποιήται τὴν κρήνην καὶ τὸ καλούμενον Ὠιδεῖον. παρὰ δὲ αὐτὸ μνημῆα ἔστι τοῖς Μηδείας παισίν· [ᾧν] ὀνόματα μὲν σφισι Μέρμερος καὶ Φέρης, καταλιθωθῆναι δὲ ὑπὸ Κορινθίων λέγονται τῶν 7 δώρων ἕνεκα ᾧν τῇ Γλαύκῃ κομίσαι φασὶν αὐτούς· ἅτε δὲ τοῦ θανάτου βιαίου καὶ οὐ σὺν τῷ δικαίῳ γενομένου, τὰ τέκνα Κορινθίων τὰ νήπια ὑπ' αὐτῶν ἐφθείρετο, πρὶν ἢ χρῆσαντος τοῦ θεοῦ θυσίαι τε αὐτοῖς ἐπέτειοι κατέστησαν καὶ Λεῖμα ἐπεστάθη. τοῦτο μὲν δὴ καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι λείπεται, γυναικὸς ἐς τὸ φοβερώτερον εἰκὼν πεποιημένη· Κορίνθου δὲ ἀναστάτου γενομένης ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ Κορινθίων τῶν ἀρχαίων ἀπολομένων, οὐκ ἔτι ἐκείναι καθεστήκασιν αὐτοῖς αἱ θυσίαι παρὰ τῶν ἐποίκων, οὐδὲ ἀποκείρονται σφισιν οἱ παῖδες, οὐδὲ μέ- 8 λαιναν φοροῦσιν ἐσθῆτα. 7. Μῆδεια δὲ τότε μὲν ἐλθοῦσα ἐς Ἀθήνας συνήκησεν Αἰγεί, χρόνῳ δὲ ὕστερον φωραθεῖσα ἐπιβουλεύειν Θησεί καὶ ἐξ Ἀθηναίων ἐφυγε, παραγενομένη δὲ ἐς τὴν λεγομένην τότε Ἀρίαν τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκε τὸ ὄνομα καλεῖσθαι Μήδους ἀπ' αὐτῆς. τὸν δὲ παῖδα, ὃν ἐπήγετο φεύγουσα ἐς τοὺς Ἀρίους, γενέσθαι λέγουσιν ἐξ Αἰγέως, ὄνομα δὲ οἱ Μήδον εἶναι. Ἑλλάνικος δὲ αὐτὸν Πολύξενον καλεῖ, καὶ πατὴρ Ἰάσονός 9 φησιν εἶναι. ἔπη δὲ ἔστιν ἐν Ἑλληνισι Ναυπάκτια ὀνομαζόμενα· πεποιήται δὲ ἐν αὐτοῖς Ἰάσωνα ἐξ Ἰωλκοῦ μετὰ τὸν Πελίου θάνατον ἐς Κόρυραν μετοικῆσαι, καὶ οἱ Μέρμερον μὲν τὸν πρεσβύτερον τῶν παίδων ὑπὸ λεαίνης διαφθαῖναι θηρεύοντα ἐν τῇ πέραν ἡπείρῳ· Φε- 119 ρητι δὲ οὐδὲν ἔστιν ἐς μνήμην προσκείμενον. Κιναιθῶν

δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, ἐγενεαλόγησε γὰρ καὶ οὗτος ἔπεισι, Μῆδειον καὶ θυγατέρα Ἐριῶπιν Ἰάσωνι εἶπεν ἐκ Μηδείας γενέσθαι· πέρα δὲ ἐς τοὺς παῖδας οὐδὲ τοῦτ' πεποιημένα ἔστιν. 8. Εὐμηλος δὲ Ἥλιον ἔφη δοῦναι τὴν 10 χώραν Ἀλωεῖ μὲν τὴν Ἀσωπίαν, Αἰήτην δὲ τὴν Ἐφυραῖαν· καὶ Αἰήτην ἀπιόντα ἐς Κόλχους παρακαταθέσθαι Βούνῳ τὴν γῆν, Βοῦνον δὲ Ἐρμού καὶ Ἀλκιδαιμείας εἶναι, καὶ ἐπεὶ Βοῦνος ἐτελεύτησεν, οὕτως Ἐπωπεία τὸν Ἀλωέως καὶ τὴν Ἐφυραίων σχεῖν ἀρχήν· Κορίνθου δὲ ὕστερον τοῦ Μαραθῶνος οὐδένα ὑπολιπομένον παῖδα, τοὺς Κορινθίους Μῆδειαν μεταπεμψαμένους ἐξ Ἰωλκοῦ παραδοῦναι οἱ τὴν ἀρχήν· βασιλεύειν μὲν δὴ δι' αὐτήν 11 Ἰάσωνα ἐν Κορίνθῳ, Μῆδεία δὲ παῖδας μὲν γίνεσθαι, τὸ δὲ αἰὲ τικτόμενον κατακρύπτειν αὐτὸ ἐς τὸ ἱερὸν φέρουσαν τῆς Ἥρας, κατακρύπτειν δὲ ἀθανάτους ἔσεσθαι νομίζουσιν· τέλος δὲ αὐτὴν τε μαθεῖν ὥς ἡμαρτήκοι τῆς ἐλπίδος, καὶ ἅμα ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος φωραθεῖσαν, οὐ γὰρ αὐτὸν ἔχειν δεομένη συγγνώμην, ἀποπλέοντα δὲ ἐς Ἰωλκὸν οἴχεσθαι, τούτων δὲ ἕνεκα ἀπελθεῖν καὶ Μῆδειαν παραδοῦσαν Σισύφῳ τὴν ἀρχήν. τάδε μὲν οὕτως ἔχοντα ἐπελεξάμην.

IV. Τοῦ μνήματος δὲ ἔστιν οὐ πόρρω Χαλινίτιδος Ἀθηναῖς ἱερὸν· Ἀθηναῖν γὰρ θεῶν μάλιστα συγκατεργάσασθαι τὰ τε ἄλλα Βελλεροφόντῃ φασί, καὶ ὥς τὸν Πήγασόν οἱ παραδοίῃ χειρωσαμένη τε καὶ ἐνθεῖσα αὐτῇ τῷ ἵπῳ χαλινόν. τὸ δὲ ἄγαλμα οἱ τοῦτο ξοανόν ἐστι, πρόσωπον δὲ καὶ χεῖρες καὶ ἄκροι πόδες εἰς λευκοῦ λίθου. 2. Βελλεροφόντην δὲ οὐκ αὐτοκράτορα ὄντα βασιλεύειν, 2 εἶναι δὲ ἐπὶ Προίτῳ καὶ Ἀργείοις ἐγὼ τε πείδομαι καὶ ὅστις τὰ Ὀμήρου μὴ πάρεργον ἐπελέξατο. φαίνονται δὲ καὶ Βελλεροφόντου μετοικῆσαντος ἐς Λυκίαν οὐδὲν ἥσ- σον οἱ Κορίνθιοι τῶν ἐν Ἀργεὶ δυναστῶν ἢ Μυκηναῖς

ὑπακούοντες· ἰδίᾳ τε οὐδένα παρέσχοντο ἄρχοντα τῆς 120
ἐπὶ Τροίαν στρατιᾶς, συντεταγμένοι δὲ Μυκηναίοις καὶ
ὅσων ἄλλων Ἀγαμέμνων ἡγεῖτο μετέσχον τοῦ στόλου.
33. Σισύφῳ δὲ οὐτὶ Γλαῦκος μόνον ὁ Βελλεροφόντου πα-
τὴρ, ἀλλὰ καὶ ἕτερος υἱὸς ἐγένετο Ὀρνυτίων, ἐπὶ δὲ αὐ-
τῷ Θέρσανδρός τε καὶ Ἄλμος. Ὀρνυτίωνος δὲ ἦν Φῶκος,
Ποσειδῶνος δὲ ἐπὶ κλησιν. καὶ ὁ μὲν ἀπώκησεν ἐς Τιθο-
ρέαν τῆς νῦν καλουμένης Φωκίδος, Θῶας δὲ Ὀρνυτίωνος
υἱὸς νεώτερος κατέμεινεν ἐν τῇ Κορίνθῳ. Θῶαντος δὲ
Δαμοφῶν, Δαμοφῶντος δὲ ἦν Προπόδας, Προπόδα δὲ
Δωριίδας καὶ Τανθίδας. τούτων βασιλευόντων Δωριεῖς
στρατεύουσιν ἐπὶ Κόρινθον· ἡγεῖτο δὲ Ἀλήτης Ἰππότου
τοῦ Φύλαντος τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἡρακλέους. Δωριίδας
μὲν οὖν καὶ Τανθίδας παραδόντες τὴν βασιλείαν Ἀλήτῃ
καταμένουσιν αὐτοῦ, τῶν δὲ Κορινθίων ὁ δῆμος ἐξέπε-
4 σεν ὑπὸ Δωριέων κρατηθεὶς μάχῃ. Ἀλήτης δὲ αὐτός τε
καὶ οἱ ἀπόγονοι βασιλεύουσιν ἐς μὲν Βάκχιν τὸν Πρού-
μνιδος ἐπὶ γενεᾶς πέντε, 4. ἀπὸ τούτου δὲ οἱ Βακχίδαι
καλοῦμενοι πέντε ἄλλας γενεᾶς ἐς Τελέστην τὸν Ἀρι-
στοδήμου. καὶ Τελέστην μὲν κατὰ ἔχθος Ἀριεὺς καὶ Πε-
ράντας κτείνουσι, βασιλεὺς δὲ οὐδεὶς ἔτι ἐγένετο, πρυ-
τάνεις δὲ ἐκ Βακχιδῶν ἐνιαυτὸν ἄρχοντες, ἐς ὃ Κύψελος
τυραννήσας ὁ Ἡετίωνος ἐξέβαλε τοὺς Βακχίδας· ἀπόγο-
νος δὲ ἦν ὁ Κύψελος Μέλανος τοῦ Ἀντάσου. Μέλανα δὲ
ἐκ Γονούσσης τῆς ὑπὲρ Σικυῶνος στρατεύοντα σὺν Δω-
ριεῦσιν ἐπὶ Κόρινθον Ἀλήτης τὸ μὲν παραντίκα, ἀπει-
πόντος τοῦ θεοῦ, παρ' ἄλλους τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσεν
ἀποχωρεῖν, ὅστερον δὲ ἁμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ δέχεται
σύνοικον. τοιαῦτα μὲν ἐς τοὺς Κορινθίων βασιλείας συμ- 121
βάντα εὗρισκον.

5. Τὸ δὲ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Χαλινίτιδος πρὸς τῷ
θεάτρῳ σφίσιν ἐστίν, καὶ πλησίον ξόανον γυμνὸν Ἡρα-

κλέους· Δαιδάλου δὲ αὐτό φασιν εἶναι τέχνην. Δαίδα-
λος δὲ ὅποσα εἰργάσατο, ἀτοπώτερα μὲν ἐστὶν ἔτι τὴν
ὄψιν, ἐπιπρέπει δὲ ὅμως τι καὶ ἔνθεον τούτοις. ὑπὲρ δὲ
τὸ θεάτρον ἐστὶν ἱερὸν Διὸς Καπετωλίου φωνῇ τῇ Ῥω-
μαίων· κατὰ Ἑλλάδα δὲ γλῶσσαν Κορυφαῖος ὀνομάζοιτ'
ἂν. 6. τοῦ θεάτρου δὲ ἐστὶ τοῦδε οὐ πόρρω γυμνάσιον
τὸ ἀρχαῖον καὶ πηγὴ καλουμένη Λέρνα· κίονες δὲ ἐστή-
κασι περὶ αὐτὴν, καὶ καθέδραι πεποίηται τοὺς ἐσελ-
θόντας ἀναψύχειν ὥρα θέρους. πρὸς τούτῳ τῷ γυμνα-
σίῳ ναοὶ θεῶν εἰσὶν, ὁ μὲν Διὸς, ὁ δὲ Ἀσκληπιοῦ. τὰ δὲ
ἀγάλματα, Ἀσκληπιὸς μὲν καὶ Ὑγία λευκοῦ λίθου, τὸ
δὲ τοῦ Διὸς χαλκοῦν ἐστίν. 7. Ἀνιοῦσι δὲ ἐς τὸν Ἀκρο- 6
κόρινθον, ἡ δὲ ἐστὶν ὄρους ὑπὲρ τὴν πόλιν κορυφὴ,
Βριάρεω μὲν Ἠλίῳ δόντος αὐτὴν, ὅτε ἐδίκαζεν, Ἥλιου
δέ, ὥς οἱ Κορίνθιοι φασιν, Ἀφροδίτῃ παρέντος, ἐς δὴ
τὸν Ἀκροκόρινθον τοῦτον ἀνιοῦσιν ἐστὶν Ἰσίδος τεμένη,
ὣν τὴν μὲν Πελαγίαν τὴν δὲ Αἰγυπτίαν αὐτῶν ἐπονομά-
ζουσιν, καὶ δύο Σαράπιδος, ἐν Κανώβῳ καλουμένου τὸ
ἕτερον. μετὰ δὲ αὐτὰ Ἠλίῳ πεποίηται βωμοί, καὶ
Ἀνάγκης καὶ Βίας ἐστὶν ἱερὸν· ἐσιέναι δὲ ἐς αὐτὸ οὐ
νομίζουσιν. ὑπὲρ τοῦτο Μητρὸς θεῶν ναὸς ἐστὶ [καὶ 7
στήλῃ] καὶ θρόνος· λίθων καὶ αὐτὴ καὶ ὁ θρόνος. ὁ δὲ
τῶν Μοιρῶν καὶ ὁ Διμήτρος καὶ Κόρης οὐ φανερά
ἔχουσι τὰ ἀγάλματα. ταύτῃ καὶ τὸ τῆς Βουναίας ἐστὶν
Ἡρας ἱερὸν, ἰδρυσσάμενον Βούνου τοῦ Ἐρμού· καὶ δι'
αὐτὸ ἡ θεὸς καλεῖται Βονναία.

V. Ἀνελθοῦσι δὲ ἐς τὸν Ἀκροκόρινθον ναὸς ἐστὶν
Ἀφροδίτης· ἀγάλματα δὲ αὐτῇ τε ὠπλισμένη καὶ Ἥλιος
καὶ Ἔρως ἔχων τόξον. τὴν δὲ πηγὴν, ἥ ἐστὶν ὅπισθεν
τοῦ ναοῦ, δῶρον μὲν Ἀσωποῦ λέγουσιν εἶναι, δοθῆναι
δὲ Σισύφῳ· τοῦτον γὰρ εἰδότες ὥς εἰη Ζεὺς ἡρκακῶς
Αἰγιναν θυγατέρα Ἀσωποῦ, μὴ πρότερον φάναι ξη-
PAUSAN. I. 8

τοῦντι μηνύσειν πρὶν ἢ οἱ καὶ ἐν Ἀκροκορίνθῳ γένοιτο 122
 ὕδωρ. δόντος δὲ Ἀσωποῦ μηνύει τε οὕτως, καὶ ἀντὶ τοῦ
 μηνύματος δίκην, ὅτῳ πιστά, ἐν Ἄιδου δίδωσιν. ἤκουσα
 δὲ ἤδη τὴν Πειρήνην φάμενων εἶναι ταύτην, καὶ τὸ ὕδωρ
 2 αὐτόθεν ὑπορρεῖν τὸ ἐν τῇ πόλει. 2. Ὁ δὲ Ἀσωπὸς οὐ-
 τὸς ἄρχεται μὲν ἐκ τῆς Φλιασίας, ῥέων δὲ διὰ τῆς Σικνω-
 νίας ἐκδίδωσιν ἐς τὴν ταύτη θάλασσαν. θυγατέρας δὲ
 αὐτοῦ γενέσθαι Φλιάσιοι φασὶ Κόρκυραν καὶ Αἰγίναν
 καὶ Θήβην· ἀπὸ μὲν δὴ Κορκύρας καὶ Αἰγίνης τὰς νῆ-
 σους Σχερίαν καὶ Οἰνώνην καλουμένας μετονομασθῆ-
 ναι, ἀπὸ δὲ Θήβης τὴν ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ κληθῆναι. Θη-
 βαῖοι δὲ οὐχ ὁμολογοῦσι, φάμενοι τοῦ Βοιωτίου τὴν
 3 Θήβην Ἀσωποῦ καὶ οὐ τοῦ παρὰ Φλιασίοις εἶναι. τὰ δὲ
 ἄλλα ἐς τὸν ποταμὸν Φλιάσιοι καὶ Σικωνῖοι λέγουσι,
 τὸ ὕδωρ ἐπηλυ καὶ οὐκ ἐγχώριον εἶναι οἱ· Μαίανδρον
 γὰρ κατιόντα ἐκ Κελαινῶν διὰ Φρυγίας καὶ Καρίας καὶ
 ἐκδιδόντα ἐς τὴν πρὸς Μιλήτῳ θάλασσαν ἐς Πελοπόννη-
 σον ἐρχεσθαι καὶ ποιεῖν τὸν Ἀσωπόν. οἶδα δὲ καὶ Αἰ-
 λίων τοιοῦτο ἀκούσας ἑτερον, ὕδωρ ὃ καλοῦσιν Ἰνωπὸν
 εἶναι σφισιν ἐκ τοῦ Νείλου. καὶ δὴ καὶ αὐτὸν ἔχει τὸν
 Νεῖλον λόγος Εὐφράτην ὄντα ἐς ἔλος ἀφανίζεσθαι καὶ
 αὐτίς ἀνιόντα ὑπὲρ Αἰθιοπίας Νεῖλον γίνεσθαι. Ἀσω-
 4 ποῦ μὲν πέρι τοιαῦτα ἤκουσα. 3. Ἐκ δὲ τοῦ Ἀκροκορίν-
 θου τραπέισι τὴν ὀρεινὴν πύλην τέ ἐστιν ἡ Τενεατικὴ καὶ
 Εἰληθυίας ἱερὸν· ἐξήκοντα δὲ ἀπέχει μάλιστα στάδια ἢ
 καλουμένην Τενέα. αἱ δὲ ἄνθρωποι φασιν οἱ ταύτῃ Τρῶες
 εἶναι, αἰχμαλώτοι δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων ἐκ Τενέδου γενόμε-
 νοι ἐνταῦθα Ἀγαμέμνονος δόντος οἰκῆσαι· καὶ διὰ τοῦτο
 θεῶν μάλιστα Ἀπόλλωνα τιμῶσιν.
 5 4. Ἐκ Κορίνθου δὲ οὐκ ἐς μεσόγαιαν ἀλλὰ τὴν ἐπὶ
 Σικωνῶνα ἰούσι ναὸς ἐμπροσθεν ἐστὶν οὐ πόρρω τῆς
 πόλεως, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τῆς ὁδοῦ. γερόνασι μὲν δὴ καὶ 123

ἄλλοι πόλεμοι περὶ τὴν Κορινθίαν, καὶ πῦρ ἐπέλαβεν,
 ὥς τὸ εἰκός, καὶ οἰκίας καὶ ἱερὰ τὰ ἔξω τειχους· ἀλλὰ
 τοῦτόν γε τὸν ναὸν Ἀπόλλωνος εἶναι λέγουσι, καὶ ὅτι
 Πύρρος κατακαύσειεν ὁ Ἀχιλλέως αὐτόν. χρόνῳ δὲ ὕστε-
 ρον ἤκουσα καὶ ἄλλο τοιόνδε, ὥς οἱ Κορίνθιοι Αἰὶ ποιή-
 σαιντο Ὀλυμπίῳ τὸν ναόν, καὶ ὥς ἐξαίφνης πῦρ ποθὲν
 ἐμπεσὼν διαφθείρειεν αὐτόν. 5. Σικωνῖοι δέ, οὗτοι γὰρ 6
 ταύτῃ Κορινθίοις εἰσὶν ὅμοροι, περὶ τῆς χώρας τῆς σφε-
 τέρας λέγουσιν ὥς Αἰγιάλεις αὐτόχθων πρῶτος ἐν αὐτῇ
 γένοιτο, καὶ Πελοποννήσου δὲ ὅσον ἔτι καλεῖται καὶ νῦν
 Αἰγιάλός, ἀπ' ἐκείνου βασιλεύοντος ὀνομασθῆναι, καὶ
 Αἰγιάλειαν αὐτὸν οἰκίσαι πρῶτον ἐν τῷ πεδίῳ πόλιν·
 οὐδ' ἐστὶ νῦν σφίσι τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀκρόπολιν
 τοῦτο εἶναι. Αἰγιάλεις δὲ Εὐρώπα γενέσθαι φασὶν, Εὐ-
 ρωπος δὲ Τελχίνα, Τελχίνος δὲ Ἄπιν. οὗτος ὁ Ἄπιν ἐς 7
 τοσόνδε ἠϋξήθη δυνάμειος πρὶν ἢ Πέλοπα ἐς Ὀλυμπίαν
 ἀφικέσθαι, ὥς τὴν ἐντὸς Ἰσθμοῦ χώραν Ἀπίαν ἀπ' ἐκεί-
 νου καλεῖσθαι. Ἄπιδος δὲ ἦν Θελέϊων, Θελέϊονος δὲ Αἰ-
 γυρος, τοῦ δὲ Θουρίμαχος, Θουριμάχου δὲ Λεύκιππος·
 Λευκίππῳ δὲ ἄρρενες παῖδες οὐκ ἐγένοντο, θυγάτηρ δὲ
 Καλχινία. ταύτῃ τῇ Καλχινίᾳ Ποσειδῶνα συγγενέσθαι
 φασί, καὶ τὸν τεχθέντα ὑπ' αὐτῆς ἐθρεψεν ὁ Λεύκιππος,
 καὶ τελεντῶν παρῆδωκέν οἱ τὴν ἀρχήν· ὄνομα δὲ ἦν Πέ-
 ρατος τῷ παιδί. τὰ δὲ ἐς Πλημναῖον τὸν Περάτου μά- 8
 λιστα ἐφαίνετό μοι θανάματος ἄξια· τὰ γὰρ οἱ τικτό-
 μενα ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἀντίκα ὁπότε πρῶτον κλυ-
 σιεν ἠφίει τὴν ψυχὴν, ἐς ὃ Δημήτηρ ἔλεον ἴσχει Πλη-
 μναῖον, παραγενομένη δὲ ἐς τὴν Αἰγιάλειαν ὥς δὴ
 γυνὴ ξένη Πλημναίῳ παῖδα ἀνέθρεψεν Ὀρθόπολιν.
 Ὀρθοπόλιδι δὲ θυγάτηρ γίνεται Χρυσόρρη· ταύτην
 τεκεῖν νομίζουσιν ἐξ Ἀπόλλωνος, καὶ ὁ παῖς ὀνομάσθη
 8*

Κόρωνος. Κορώνου δὲ γίνονται Κόραξ καὶ νεώτερος Λαμέδων.

VI. Κόρακος δὲ ἀποθανόντος ἄπαιδος, ὑπὸ τοῦτον 124
τὸν καιρὸν Ἐπωπεὺς ἀφικόμενος ἐκ Θεσσαλίας ἔσχε τὴν
ἀρχὴν. ἐπὶ τοῦτου βασιλεύοντος στρατὸν σφισι πολέμιον
λέγουσιν ἐς τὴν χώραν τότε ἔλθειν πρῶτον, τὰ πρὸ τοῦ
πάντα τὸν χρόνον διατελέσασιν ἐν εἰρήνῃ. 2. αἰτία δὲ
ἦδε. Ἀντιόπης ἐν Ἑλλήσει τῆς Νυκτέως ὄνομα ἦν ἐπὶ
κάλλει, καὶ οἱ καὶ φήμη προσῆν Ἀσωποῦ θυγατέρα, ὅς
τὴν Θηβαίδα καὶ Πλαταιίδα ὀρίζει, καὶ οὐ Νυκτέως εἰ-
2 ναι. ταύτην οὐκ οἶδα εἴτε γυναικα αἰτήσας εἴτε θρασύ-
τερα ἐξ ἀρχῆς βουλευσάμενος Ἐπωπεὺς ἀρπάξει. ὥς δὲ
οἱ Θηβαῖοι σὺν ὅπλοις ἦλθον, ἐνταῦθα τιτρώσκειται μὲν
Νυκτεὺς, ἐτρώθη δὲ κρατῶν τῇ μάχῃ καὶ Ἐπωπεύς.
Νυκτέα μὲν δὴ κάμνοντα ὀπίσω κομίζουσιν ἐς Θήβας, καὶ
ὥς ἔμελλε τελευτᾶν, Λύκον ἀδελφὸν ὄντα παραδίδωσι
Θηβαίων ἐν τῷ παρόντι ἄρχειν. Λάβδακον γὰρ τὸν Πο-
λυδώρου τοῦ Κάδμου παῖδα ἔτι αὐτός τε ἐπιτροπέυεν ὁ
Νυκτεὺς, καὶ τότε ἀπέλιπεν ἐπιτροπέυειν ἐκείνῳ. τοῦ-
τον οὖν τὸν Λύκον ἰκέτευσε στρατῷ μείζονι ἐπὶ τὴν Αἰ-
γιάλειαν ἐλάσαντα τιμωρήσασθαι μὲν Ἐπωπέα, κακοῦν
3 δέ, εἰ λάβοι, καὶ αὐτὴν Ἀντιόπην. Ἐπωπεὺς δὲ τὸ μὲν
παραντίκα ἐπινίκια ἔθνε καὶ Ἀθηναῖς ὠκοδόμει ναόν,
ἐπ' ἐξευργασμένῳ δὲ εὖξατο ἐνδείξασθαι τὴν θεὸν εἰ οἱ
τετελεσμένος ἐστὶν ὁ ναὸς κατὰ γνώμην. μετὰ δὲ τὴν
εὐχὴν ἔλαιον λέγουσι ῥυτῆαι πρὸ τοῦ ναοῦ. Ὡς τὸν δὲ
καὶ Ἐπωπέα κατέλαβεν ἀποθανεῖν ὑπὸ τοῦ τραύματος
ἀμεληθέντος κατ' ἀρχάς, ὥς μηδὲν ἔτι Λύκῳ δεῖσαι πο-
λέμου. Λαμέδων γὰρ ὁ Κορώνου βασιλεύσας μετὰ Ἐπω-
πέα ἐξέδωκεν Ἀντιόπην. ἡ δὲ ὥς ἐς Θήβας ἦγρετο τὴν ἐπ'
4 Ἐλευθερῶν, ἐνταῦθα καθ' ὁδὸν τίκτει. καὶ ἐπὶ τούτῳ
πεποίηκεν Ἄσιος ὁ Ἀμφιπολέμου

125 Ἀντιόπη δ' ἔτεκε Ζῆθον καὶ Ἀμφίονα διόν,
Ἀσωποῦ κούρη ποταμοῦ βαθυδινηέντος,
Ζηνί τε κυσαμένη καὶ Ἐπωπέι ποιμένι λαῶν.

Ὁμηρος δὲ σφᾶς ἀνήγαγεν ἐπὶ τὸ σεμνότερον τοῦ γέ-
νους, καὶ Θήβας φησὶν οἰκίσαι πρῶτους, ἀποκρίνων τὴν
κάτω πόλιν, ἐμοὶ δοκεῖν, ἀπὸ τῆς Καδμείας. Λαμέδων 5
δὲ βασιλεύσας ἔγχευεν ἐξ Ἀθηναίων γυναῖκα Φηνῶ Κλυ-
τίου· καὶ ὕστερον γενομένου οἱ πολέμου πρὸς Ἀρχαν-
δρον καὶ Ἀρχιτέλην τοὺς Ἀχαιοῦ συμμαχήσοντα ἐπηγά-
γετο Σικυνῶνα ἐκ τῆς Ἀττικῆς, καὶ θυγατέρα τε συνῶκι-
σεν αὐτῷ Ζευξίπην, καὶ ἀπὸ τούτου βασιλεύσαντος ἡ
γῆ Σικυνῶνα καὶ Σικυνῶν ἀντὶ Αἰγιάλειας ἡ πόλις ὀνο-
μάσθη. 3. Σικυνῶνα δὲ οὐ Μαραθῶνος τοῦ Ἐπωπέως,
Μητίονος δὲ εἶναι τοῦ Ἐρεχθέως φασίν. ὁμολογεῖ δὲ
σφισι καὶ Ἄσιος, ἐπεὶ Ἡσίοδος γε καὶ Ἴβυκος, ὁ μὲν
ἐποίησεν ὥς Ἐρεχθέως εἶη Σικυνῶν, Ἴβυκος δὲ εἶναι Πέ-
λοπὸς φησιν αὐτόν. Σικυνῶνος δὲ γίνεται Χθονοφύλη, 6
Χθονοφύλης δὲ καὶ Ἑρμοῦ Πόλυβον γενέσθαι λέγου-
σιν· ὕστερον δὲ αὐτὴν Φλίας ὁ Διονύσου ραμεῖ, καὶ οἱ
παῖς Ἀνδροδάμας γίνεται. Πόλυβος δὲ Ταλαῶ τῷ Βίαν-
τος βασιλεύοντι Ἀργείων Λυσιάνασσαν τὴν θυγατέρα
ἔδωκε· καὶ ὅτε Ἀδραστος ἐφενγεν ἐξ Ἀργους, παρὰ Πό-
λυβον ἦλθεν ἐς Σικυνῶνα καὶ ὕστερον ἀποθανόντος Πο-
λύβου τὴν ἐν Σικυνῶν ἀρχὴν ἔσχευεν. Ἀδράστου δὲ ἐς
Ἀργος κατελθόντος Ἰανίσκος ἀπόγονος Κλυτίου τοῦ
Λαμέδωντι κηδεύσαντος ἔλθων ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐβασί-
λευσεν, ἀποθανόντος δὲ Ἰανίσκου Φαῖστος τῶν Ἡρα-
κλέους λεγόμενος παίδων καὶ οὗτος εἶναι. Φαῖστου δὲ 7
κατὰ μαντείαν μετοικίσαντος ἐς Κρήτην βασιλεῦσαι λέ-
γεται Ζεύξιππος Ἀπόλλωνος υἱὸς καὶ νύμφης Σουλλίδος.
4. Μετὰ δὲ Ζεύξιππον τελευτήσαντα Ἀγαμέμνων στρα-
τὸν ἦγαγεν ἐπὶ Σικυνῶνα καὶ τὸν βασιλέα Ἰππόλυτον

Ῥοπάλου παῖδα τοῦ Φαίστου· δαίσας δὲ τὸν στρατὸν ἐπι-
 οῦντα Ἰππόλυτος συνεχώρησεν Ἀγαμέμνωνος κατήκοος
 καὶ Μυκηναίων εἶναι. Ἰππολύτου δὲ ἦν τοῦτου Λακε- 126
 στάδης. Φάλης δὲ ὁ Τημένου καταλαβὼν νύκτωρ Σι-
 κυῶνα σὺν Δωριεῦσι κακὸν μὲν ἅτε Ἡρακλείδην καὶ
 αὐτὸν ἐποίησεν οὐδέν, κοινωρὸν δὲ ἔσχε τῆς ἀρχῆς.

VII. Καὶ Δωριεῖς μὲν Σικυνῶνιοι γέγονασιν ἀπὸ
 τούτου καὶ μοῖρα τῆς Ἀργείας· τὴν δὲ τοῦ Αἰγιάλεως ἐν
 τῷ πεδίῳ πόλιν Δημήτριος καθελὼν ὁ Ἀντιγόνου τῇ
 πάλα ποτὲ ἀκροπόλει προσέκτισε τὴν νῦν πόλιν. ἐχόν-
 των δὲ ἀσθενῶς ἤδη τῶν Σικυνῶνιων, αἰτίαν δὲ οὐκ ὀρ-
 θῶς ποιοῖ τις ἂν ζητῶν, ἀποχωρῶτο δὲ τῷ Ὀμήρῳ λε-
 λεγμένῳ περὶ Διός,

ὃς δὴ πολλῶν πολίων κατέλυσε κάρηνα,
 διακειμένοις οὖν ἀδυνάτως ἐπιγενόμενος σεισμὸς ὀλί-
 γου τὴν πόλιν ἐποίησεν ἀνδρῶν ἔρημον, πολλὰ δὲ σφᾶς
 καὶ τῶν ἐς ἐπίδισξιν ἀφείλετο. ἐκάκωσε δὲ καὶ περὶ Κα-
 ρίαν καὶ Λυκίαν τὰς πόλεις, καὶ Ῥοδίους ἐσείσθη μάλιστα
 ἡ νῆσος, ὥστε καὶ τὸ λόγιον τετελεσθαι Σιβύλλῃ τὸ ἐς
 τὴν Ῥόδον ἔδοξεν.

2. Ἐκ δὲ τῆς Κορινθίας ἐλθοῦσιν ἐς τὴν Σικυνωίαν
 Λύκου Μεσσηνίου μνημᾶ ἐστίν, ὅστις δὴ οὗτος ὁ Λύκος·
 οὐ γάρ τινα Λύκον εὐρίσκω Μεσσήνιον ἀσκήσαντα πέντ-
 αθλον οὐδὲ Ὀλυμπικὴν ἀνηρημένον νίκην. τοῦτο μὲν δὴ
 χῶμα ἐστὶ γῆς, 3. αὐτοὶ δὲ Σικυνῶνιοι τὰ πολλὰ εἰκοτὶ
 τρόπῳ θάπτουσι. τὸ μὲν σῶμα γῇ κρύπτουσι, λίθου δὲ
 ἐποικοδομήσαντες κρητῖδα κίονας ἐφιστᾶσι, καὶ ἐπ' αὐ-
 τοῖς ἐπίθημα ποιοῦσι κατὰ τοὺς αἰτοὺς μάλιστα τοὺς ἐν
 τοῖς ναοῖς· ἐπίγραμμα δὲ ἄλλο μὲν ἐπιγράφουσιν οὐδέν, 127
 τὸ δὲ ὄνομα ἐφ' αὐτοῦ καὶ οὐ πατρόθεν ὑπειπόντες κε-
 3. λένουσι τὸν νεκρὸν χαίρειν. 4. Μετὰ δὲ τὸ μνημα τοῦ
 Λύκου διαβεβηκόσιν ἤδη τὸν Ἀσωπόν ἐστίν ἐν δεξιᾷ τὸ

Ὀλύμπιον, ὀλίγον δὲ ἔμπροσθεν ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ
 τάφος Εὐπόλιδι Ἀθηναίῳ ποιήσαντι κωμωδίαν. προελ-
 θοῦσι δὲ καὶ ἐπιστρέψασιν ὡς ἐπὶ τὴν πόλιν Ξενοδίκης
 μνημᾶ ἐστὶν ἀποθανούσης ἐν ὠδίσι· πεποιήται δὲ οὐ
 κατὰ τὸν ἐπιχώριον τρόπον, ἀλλ' ὡς ἂν τῇ γραφῇ μάλι-
 στα ἀρμόζοι· γραφὴ δέ, εἶπερ ἄλλη τις, καὶ αὕτη ἐστὶ
 θέας ἀξία. προελθοῦσι δὲ ἐντεῦθεν τάφος Σικυνωίοις 4
 ἐστίν, ὅσοι περὶ Πελλήνην καὶ Λύμην τὴν Ἀχαιῶν καὶ
 ἐν Μεγάλῃ πόλει καὶ περὶ Σελλασίαν ἐτελεύτησαν· τὰ δὲ
 ἐς αὐτοὺς σαφέστερον ἐν τοῖς ἐφεξῆς δηλώσω. πρὸς δὲ
 τῇ πύλῃ πηγὴ ἐστὶ σφισιν ἐν σπηλαίῳ, ἥς τὸ ὕδωρ οὐκ
 ἄνυσιν ἐκ γῆς, ἐπιρρεῖ δὲ ἐκ τοῦ ὀρόφου τοῦ σπηλαίου·
 καὶ καλεῖται δι' αὐτὸ Στάζουσα ἡ πηγὴ.

5. Ἐν δὲ τῇ νῦν ἀκροπόλει Τύχης ἱερόν ἐστίν 5
 Ἀκραιάς, μετὰ δὲ αὐτὸ Διοσκούρων· ξόανα δὲ οὐτοί τε
 καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Τύχης ἐστί. τοῦ θεάτρου δὲ ὑπὸ τὴν
 ἀκρόπολιν ᾠκοδομημένον τὸν ἐν τῇ σκηνῇ πεποιημένου
 ἀνδρα ἀσπίδα ἔχοντα Ἀρατὸν φασιν εἶναι τὸν Κλεινίου.
 6. μετὰ δὲ τὸ θέατρον Διονύσου ναὸς ἐστὶ· χρυσοῦ μὲν
 καὶ ἐλέφαντος ὁ θεός, παρὰ δὲ αὐτὸν Βάκχαι λίθου λευ-
 κοῦ. ταύτας τὰς γυναικας ἱερὰς εἶναι καὶ Διονύσῳ μαί-
 νεσθαι λέγουσιν. ἄλλα δὲ ἀγάλματα ἐν ἀπορρήτῳ Σι-
 κυνωίοις ἐστί· ταῦτα μιᾷ καθ' ἕκαστον ἔτος νυκτὶ ἐς τὸ
 Διονύσιον ἐκ τοῦ καλουμένου Κοσμητηρίου κομίζουσι,
 κομίζουσι δὲ μετὰ δῶδων τε ἡμμένων καὶ ὕμνων ἐπιχα-
 ρίων. ἡγεῖται μὲν οὖν ὃν Βάκχειον ὀνομάζουσιν, Ἀν- 6
 δροδάμας σφίσις ὁ Φλιάντος τοῦτον ἰδρύσατο, ἔπειτα δὲ
 ὁ καλούμενος Λύσιος, ὃν Θηβαῖος Φάνης εἰπούσης τῆς
 Πυθίας ἐκόμισεν ἐκ Θηβῶν. ἐς δὲ Σικυνῶνα ἦλθεν ὁ Φά-
 νης, ὅτε Ἀριστόμαχος ὁ Κλεοδαίου τῆς γενομένης μαν-
 128. τείας ἀμαρτῶν δι' αὐτὸ καὶ καθόδου τῆς ἐς Πελοπόννη-
 σον ἤμαρτεν. ἐκ δὲ τοῦ Διουνυσίου βαδίζουσιν ἐς τὴν

ἀγοράν ἐστι ναὸς Ἀρτέμιδος ἐν δεξιᾷ Λιμναίας. καὶ ὅτι μὲν κατεργήκειν ὁ ὄροφος, δὴλὰ ἐστὶν ἰδόντι· περὶ δὲ τοῦ ἀγάλματος οὔτε ὡς κομισθέντος ἐτέρωσε, οὔτε ὅντινα αὐτοῦ διεφθάρη τρόπον, εἰπεῖν ἔχουσιν.

7 Ἐς δὲ τὴν ἀγορὰν ἐσελθοῦσι Πειθοῦς ἐστὶν ἱερόν, οὐδὲ τοῦτο ἄγαλμα ἔχον. Πειθὼ δὲ ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε αὐτοῖς κατέστη σέβασθαι. Ἀπόλλων καὶ Ἀρτεμις ἀποκτείναντες Πύθωνα παρεγένοντο ἐς τὴν Αἰγιάλειαν καθαρσίαν ἔνεκα. γενομένου δὲ σφίσι δείματος ἔνθα καὶ νῦν Φόβον ὀνομάζουσι τὸ χωρίον, οἱ μὲν ἐς Κρήτην παρὰ Καρμάνορα ἀπετράποντο, τοὺς δὲ ἀνθρώπους τοὺς ἐν τῇ Αἰγιάλειᾳ νόσος ἐπέλαβε· καὶ σφᾶς ἐκέλευον οἱ μάν-
8 τεις Ἀπόλλωνα ἰλάσασθαι καὶ Ἀρτεμιν. οἱ δὲ παῖδας ἐπὶ καὶ ἱσας παρθένους ἐπὶ τὸν Σῦθαν ποταμὸν ἀποστέλλουσιν ἱκετεύοντας· ὑπὸ τούτων δὲ πεισθέντας τοὺς θεοὺς φασὶν ἐς τὴν τότε ἀκρόπολιν ἔλθειν, καὶ ὁ τόπος ἔνθα πρῶτον ἀφίκοντο Πειθοῦς ἐστὶν ἱερόν. τούτοις δὲ εἰκότα καὶ νῦν ἐτι ποιεῖται· καὶ γὰρ ἐπὶ τὸν Σῦθαν ἱσασιν οἱ παῖδες τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἀγαρόντες δὴ τοὺς θεοὺς ἐς τὸ τῆς Πειθοῦς ἱερόν αὐθις ἀπάγειν ἐς τὸν ναόν φασὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. ὁ δὲ ναὸς ἐστὶ μὲν ἐν τῇ νῦν ἀγορᾷ, τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς λέγουσιν αὐτὸν ὑπὸ Προίτου ποιηθῆναι· τὰς γὰρ οἱ θυγατέρας ἐνταῦθα τῆς μανίας
9 παύσασθαι. 8. λέγουσι δὲ καὶ τάδε, ὡς Μελέαγρος ἐς τοῦτον τὸν ναὸν ἀνέθηκε τὴν λόγχην ἣ τὸν ὕν κατεργάσατο. καὶ αὐλοὺς ἀνατεθῆναι φασὶν ἐνταῦθα τοὺς Μαρσύου· γενομένης γὰρ τῷ Σιληνῷ τῆς συμφορᾶς τὸν ποταμὸν τὸν Μαρσύαν κατενεγκεῖν αὐτοὺς ἐς τὸν Μαίανδρον, ἀναφανέντας δὲ ἐν τῷ Ἀσωπῷ καὶ κατὰ τὴν Σικωνίαν ἐκπεσόντας ὑπὸ ποιμένος τοῦ εὐρόντος δοθῆναι τῷ Ἀπόλλωνι. τούτων τῶν ἀναθημάτων οὐδὲν ἐτι ἐλεί-

πετο· συγκατεκαύθη γὰρ ἐμπιπραμένῳ τῷ ναῷ. τὸν δὲ ἐπ' ἐμοῦ ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα Πυθοκλῆς ἀνέθηκεν.

129 VIII. Τῷ δὲ τῆς Πειθοῦς ἱερῷ τὸ ἐγγὺς τέμενος ἀνειμένον βασιλεῦσι Ῥωμαίων οἰκία ποτὲ ἦν Κλέωνος τυράννου· Κλεισθένης μὲν γὰρ ὁ Ἀριστάνμου τοῦ Μύρωνος ἔχόντων ἐτι τὴν κάτω πόλιν Σικωνίων ἐτυράννησε, Κλέων δὲ ἐν τῇ νῦν πόλει. 2. πρὸ ταύτης τῆς οἰκίας ἡρώων ἐστὶν Ἀράτου μέγιστα Ἑλλήνων ἐργασαμένου τῶν ἐφ' αὐτοῦ· ἔχει δὲ ὧδε τὰ ἐς αὐτόν. μετὰ Κλέωνα 2 μοναρχήσαντα ἐνέπεσε τῶν ἐν τέλει πολλοῖς ἐπιθυμία τυραννίδος οὕτω δὴ τι ἀνάδεκτος, ὡς καὶ ἄνδρας δύο Εὐθύδημον καὶ Τιμοκλείδαν ὁμοῦ τυραννήσαι. τούτους μὲν οὖν ἐξέβαλεν ὁ δῆμος, Κλεινίαν τὸν πατέρα Ἀράτου προστησάμενος· ἔτεσι δὲ ὕστερον οὐ πολλοῖς ἐτυράννησεν Ἀβαντίδας. Κλεινία μὲν οὖν συνεβεβήκει πρότερον ἐτι ἢ τελευτῇ· Ἀρατον δὲ Ἀβαντίδας φυγάδα ἐποίησεν, ἢ καὶ αὐτὸς ἀπεχώρησεν Ἀρατος ἐθελουτής. Ἀβαντίδαν μὲν οὖν κτείνουσιν ἄνδρες τῶν ἐπιχωρίων, τύραννος δὲ αὐτίκα ἐγερόναι ὁ Ἀβαντίδου πατήρ Πασέας· Νικοκλῆς 3 δὲ ἐκείνον ἀνελὼν ἐτυράννησεν αὐτός. ἐπὶ τοῦτον τὸν Νικοκλέα Ἀρατος ἀφικόμενος Σικωνίων φυγάσι καὶ Ἀργείοις μισθωτοῖς τοὺς μὲν ἔλαθεν ἄτε ἐν σκοτῷ, νύκτωρ γὰρ δὴ τὴν ἐπιχείρησιν ἐποιεῖτο, τοὺς δὲ καὶ βιασάμενος τῶν φυλασσόντων ἐγένετο ἐντὸς τείχους· καὶ, ὑπέφαινε γὰρ ἕως ἡδὴ, προσλαβὼν τὸν δῆμον ἐπὶ τὴν οἰκίαν σπουδῇ τὴν τυραννικὴν τρέπεται. καὶ ταύτην μὲν εἶλεν οὐ χαλεπῶς, ὁ δὲ Νικοκλῆς αὐτὸς ἔλαθεν ἀποδράς. Σικωνίοις δὲ ἀπέδωκεν Ἀρατος ἐξ ἴσου πολιτεῦσθαι διαλλάξας τοῖς φεύγουσιν, οἰκίας μὲν φυγάσι καὶ ὅσα τῶν κτημάτων ἄλλα ἐπέπρατο ἀποδοῦς, τιμὴν δὲ τοῖς πριαμένοις διέλυσεν αὐτός. καί, ἦν γὰρ δέος τοῖς πᾶσιν 4 Ἑλλήσι Μακεδόνων καὶ Ἀντιγόνου Φίλιππον ἐπιτροπεύ-

οντος τὸν Δημητρίου, τοῦδε ἕνεκα τοὺς Σικυωνίους ἐς τὸ Ἀχαιῶν συνέδριον ἐσήγαγε Δωριεῖς ὄντας. αὐτίκα δὲ 130 στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἤρητο, καὶ σφᾶς ἐπὶ Δοκροῦς τοὺς Ἀμφισσέας ἀγαγὼν καὶ ἐς τὴν Αἰτωλῶν πολεμίων ὄντων τὴν γῆν ἐπόρθησε. 4. Κόρινθον δὲ ἔχοντος Ἀντιγόνου καὶ φρουρᾶς Μακεδόνων ἐνούσης, τοὺς Μακεδόνας τῷ αἰφνιδίῳ τῆς ἐπιθέσεως κατέπληξε, καὶ ἄλλους τε κρατήσας μάχῃ διέφθειρε καὶ Περσάιον ἐπὶ τῇ φρουρᾷ τεταγμένον, ὃς παρὰ Ζήνωνα τὸν Μνασέου κατὰ 5 μάθησιν σοφίας ἐφοίτησεν. ἐλευθερώσαντος δὲ Ἀράτου Κόρινθον προσεχώρησαν μὲν ἐς τὸ συνέδριον Ἐπιδάυριοι καὶ Τροϊζήνιοι οἱ τὴν Ἀργολίδα Ἀκτὴν οἰκοῦντες καὶ τῶν ἐκτὸς Ἰσθμοῦ Μεγαρεῖς, συμμαχίαν δὲ πρὸς Ἀχαιοὺς Πτολεμαῖος ἐποιήσατο. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Ἄρις ὁ Εὐδαμίδου βασιλεὺς ἐφθησαν μὲν Πελλήνην ἐλόντες ἐξ ἐπιδρομῆς, ἤκοντι δὲ Ἀράτῳ καὶ τῇ στρατιᾷ συμβαλόντες ἐκρατήθησαν καὶ τὴν Πελλήνην ἐκλιπόντες 6 ἀναχωροῦσιν οἴκαδε ὑπόσπονδοι. 5. Ἀρατος δέ, ὥς οἱ τὰ ἐν Πελοποννήσῳ προεκεχωρήκει, δεινὸν ἡγεῖτο Πειραιᾶ καὶ Μουνυχίαν, ἔτι δὲ Σαλαμίνα καὶ Σούνιον ἐχόμενα ὑπὸ Μακεδόνων περιοφθῆναι, καί, οὐ γὰρ ἤλπιζε δύνασθαι πρὸς βίαν αὐτὰ ἐξελεῖν, Διογένην πείθει τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις ἄρχοντα ἀφεῖναι τὰ χωρία ἐπὶ ταλάντοις πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ τῶν χρημάτων συντελέσειεν αὐτὸς Ἀθηναίους ἕκτον μέρος. ἔπεισε δὲ καὶ Ἀριστόμαχον τυραννοῦντα ἐν Ἄργει δημοκρατίαν ἀποδόντα Ἀργείοις ἐς τὸ Ἀχαικὸν συντελεῖν, Μαντίνειάν τε Λακεδαιμονίων ἐχόντων εἴλεν. ἀλλὰ γὰρ οὐ πάντα ἀνθρώπῳ τελεῖται κατὰ γνώμην, εἰ δὴ καὶ Ἀρατον κατέλαβεν ἀνάγκη γενέσθαι Μακεδόνων καὶ Ἀντιγόνου σύμμαχον. ἐγένετο δὲ οὕτως.

ΙΧ. Κλεομένης ὁ Λεωνίδου τοῦ Κλεωνύμου, παρα- 131

λαβὼν τὴν βασιλείαν ἐν Σπάρτῃ, Πανσανίαν ἐμιμείτο τυραννίδος τε ἐπιθυμῶν καὶ νόμοις τοῖς καθεστηκόσιν οὐκ ἀρεσκόμενος. ἅτε δὲ ὄντι αὐτῷ Πανσανίου θερμοτέρῳ καὶ οὐ φιλοψύχῳ ταχὺ τὰ πάντα ὑπὸ φρονήματος καὶ τόλμης κατείργαστο, καὶ βασιλέα τε οἰκίας τῆς ἐτέρας Εὐρυδαμίδα παῖδα ἔτι ἀνελὼν φαρμάκῳ, διὰ τῶν ἐφορευόντων ἐς Ἐπικλείδαν τὸν ἀδελφὸν μετέστησε τὴν ἀρχήν, καὶ τὸ κράτος τῆς γερουσίας καταλύσας Πατρονόμους τῷ λόγῳ κατέστησεν ἀντ' αὐτῶν. ἐπιθυμῶν δὲ πραγμάτων μειζόνων καὶ ἀρχῆς τῶν Ἑλλήνων, ἐπέθετο Ἀχαιοῖς πρώτοις, συμμαχοὺς ἐλπίζων ἔξειν, ἣν κρατήσῃ, καὶ μάλιστα ἐμποδῶν οὐκ ἐθέλων εἶναι οἱ τοῖς δρωμένοις. συμβαλὼν δὲ περὶ Λύμην τὴν ὑπὲρ Πατρῶν, Ἀράτου καὶ τότε ἡγουμένου τῶν Ἀχαιῶν, νικᾷ τῇ μάχῃ. 2. τοῦτο Ἀρατον ἠνάγκασεν ὑπὲρ τε Ἀχαιῶν καὶ αὐτῆς Σικυῶνος δεῖσαντα Ἀντίγονον ἐπάρεσθαι. Κλεομένους δὲ παραβάντος ἦν πρὸς Ἀντίγονον συνέθετο εἰρήνην, καὶ παρασπονδα ἐκ τοῦ φανεροῦ καὶ ἄλλα δράσαντος καὶ Μεγαλοπολίτας ποιήσαντος ἀναστάτους, οὕτω διαβάντος ἐς Πελοπόννησον Ἀντιγόγου συμβάλλουσιν Ἀχαιοὶ Κλεομένει περὶ Σελλασίαν. νικησάντων δὲ τῶν Ἀχαιῶν Σελλασία τε ἠνδραποδίσθη καὶ αὐτὴ Λακεδαιμῶν ἐάλω. Λακεδαιμονίοις μὲν οὖν ἀπέδωκεν Ἀντίγονος καὶ Ἀχαιοὶ πολιτείαν τὴν πάτριον· τῶν δὲ Λεωνίδου 3 παίδων Ἐπικλείδας μὲν ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ, Κλεομένην δὲ φεύγοντα ἐς Αἴγυπτον καὶ τιμῆς παρὰ Πτολεμαῖῳ (τὰ) πρῶτα ἔχοντα συνέβη δεθῆναι καταγνωσθέντα Αἰγυπτίων ἄνδρας ἐπὶ τὸν βασιλέα συνιστάναι. καὶ ἀπέδρα μὲν ἐκ τοῦ δεσποτηρίου, καὶ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν ἀρχὴν δορύβου παρέσχε· τέλος δέ, ὥς ἡλίσκετο, ἀπέσφαξεν αὐτόν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἄσμενοι Κλεομένους ἀπαλλαγέντες βασιλεύεσθαι μὲν οὐκέτι ἤξιωσαν, τὰ δὲ λοιπὰ

καὶ ἐς τὸδε διαμένει σφίσιν ἐκείνης τῆς πολιτείας. Ἀρά-
 τῳ δὲ Ἀντίγονος, ἅτε ἀνδρὶ εὐεργέτῃ καὶ συγκατεργα-
 4 σμένῳ λαμπρὰ οὕτω, διέμεινεν εὐνους. 4. Φίλιππος
 δὲ ὡς παρέλαβε τὴν ἀρχήν, οὐ γὰρ αὐτὸν Ἄρατος θυμῷ
 πολλὰ ἐς τοὺς ἀρχομένους χρώμενον ἐπῆνει, τὰ δὲ καὶ
 ὠρμημένον ἐπέχε μὴ ποιεῖν, τούτων ἕνεκεν ἀπέκτεινεν
 Ἄρατον, οὐδὲν προῖδομένῳ δούς οἱ φάρμακον. καὶ τὸν
 μὲν ἐξ Αἰγίου, ταύτῃ γὰρ τὸ χρεῶν ἐπέλαβεν αὐτόν, ἐς
 Σικυνῶνα κομίσαντες θάπτουσι, καὶ τὸ ἥρῳον Ἀράτειον
 ἐτι ὀνομάζεται. Φιλίππῳ δὲ καὶ ἐς Εὐρυκλείδην καὶ Μί-
 κωνα Ἀθηναίους ὅμοια εἰργάσθη. καὶ γὰρ τοῦσδε ὄντας
 5 5. ἐμελλε δὲ ἄρα καὶ αὐτῷ Φιλίππῳ τὸ ἀνδροφόνον φάρ-
 μακον ἐσεσθαι συμφορὰ. τὸν γὰρ οἱ παῖδα Δημήτριον ὁ
 νεώτερος τῶν Φιλίππου παίδων Περσεὺς φαρμάκῳ διέ-
 φθειρε, καὶ δι' αὐτὸ καὶ τῷ πατρὶ ἀθυμήσαντι παρέσχεν
 αἰτίαν ἀποθανεῖν. παρεδήλωσα δὲ τάδε ἀπιδῶν ἐς τὸ
 Ἡσιόδου σὺν θεῷ πεποιημένον, τὸν ἐπ' ἄλλον βουλευ-
 οντα ἄδικα ἐς αὐτὸν πρῶτον τρέπειν.
 6 6. Μετὰ δὲ τὸ Ἀράτου ἥρῳον ἔστι μὲν Ποσειδῶνι
 Ἰσθμῷ βωμός, ἔστι δὲ Ζεὺς Μειλίχιος καὶ Ἀρτεμις ὀνο-
 μαζομένη Πατροφία, σὺν τέχνῃ πεποιημένα οὐδεμιᾶ.
 πυραμίδι δὲ ὁ Μειλίχιος, ἣ δὲ κίονί ἐστιν εἰκασμένη. ἐν-
 133 ταῦθα καὶ βουλευτήριόν σφισι πεποιήται, καὶ στοὰ κα-
 λουμένη Κλεισθένης ἀπὸ τοῦ οἰκοδομήσαντος. ᾠκοδό-
 μησε δὲ ἀπὸ λαφύρων ὁ Κλεισθένης αὐτὴν τὸν πρὸς
 Κίρραν πόλεμον συμπολεμήσας Ἀμφικτυόσι. τῆς δὲ
 ἀγορᾶς ἔστιν ἐν τῷ ὑπαίθρῳ Ζεὺς χαλκοῦς, τέχνη Λυ-
 7 7 σίππου, παρὰ δὲ αὐτὸν Ἀρτεμις ἐπίχρυσος. 7. πλησίον
 δὲ Ἀπόλλωνός ἐστιν ἱερὸν Λυκίου, κατεργηκός τε ἥδη
 καὶ ἥμισυ θείας ἄξιον. φοιτῶντων γὰρ Λύκων σφίσιν
 ἐπὶ τὰς ποίμνας ὡς μηδὲνα εἶναι καρπὸν ἐτι ἀπ' αὐτῶν,

ὁ θεὸς τόπον τινὰ εἰπὼν ἔνθα ἔκειτο αὖτον ξύλον, τοῦ-
 του φλοιὸν ἔκρησε τοῦ ξύλου καὶ κρέας ὁμοῦ προθεῖναι
 τοῖς θηρίοις. καὶ τοὺς μὲν αὐτίκα, ὡς ἐγεύσαντο, διέ-
 φθειρεν ὁ φλοιός. τὸ ξύλον δὲ ἐκεῖνο ἔκειτο μὲν ἐν τῷ
 ἱερῷ τοῦ Λυκίου, ὅτι δὲ ἦν δένδρον, οὐδὲ οἱ τῶν Σι-
 κυνῶν ἐξηγηταὶ συνίσταν. τούτου δὲ εἰσιν εἰκόνες 8
 ἐφεξῆς χαλκαῖ. τὰς Προίτου θυγατέρας λέγουσιν εἶναι
 σφᾶς, τὸ δὲ ἐπίγραμμα ἐς γυναῖκας ἄλλας εἶχεν. ἐνταῦθα
 Ἡρακλῆς χαλκοῦς ἐστί. Λύσιππος ἐποίησεν αὐτὸν Σι-
 κυνῶνιος. καὶ πλησίον Ἐρμῆς ἔστηκεν Ἀγοραῖος.

X. Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ τῆς ἀγορᾶς ὄντι οὐ μακρὰν
 Ἡρακλῆς ἀνάκειται λίθου, Σκόπα πόλημα. ἔστι δὲ καὶ
 ἐτέρῳδε ἱερὸν Ἡρακλέους. τὸν μὲν πάντα ἐνταῦθα περι-
 βολον Παιδείην ὀνομάζουσιν, ἐν μέσῳ δὲ ἔστι τῷ περι-
 βόλῳ τὸ ἱερὸν, ἐν δὲ αὐτῷ ξόανον ἀρχαῖον, τέχνη Φλια-
 σίου Λαφάου. ἐπὶ δὲ τῇ θυσίᾳ τοιάδε δρᾶν νομίζουσι.
 Φαῖστον ἐν Σικυνῶνι λέγουσιν ἐλθόντα καταλαβεῖν
 Ἡρακλεῖ σφᾶς ὡς ἥρωϊ ἐναγίζοντας. οὐκ οὐν ἤξιον δρᾶν
 οὐδὲν ὁ Φαῖστος τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὡς θεῷ θύειν. καὶ νῦν
 ἐτι ἄρνα οἱ Σικυνῶνιοι σφάζαντες καὶ τοὺς μηρούς ἐπὶ
 τοῦ βωμοῦ καύσαντες τὰ μὲν ἐσθίουσιν ὡς ἀπὸ ἱερείου,
 τὰ δὲ ὡς ἥρωϊ τῶν κρεῶν ἐναγίζουσι. τῆς ἐορτῆς δὲ ἦν
 134 ἄγονσι τῷ Ἡρακλεῖ, τὴν προτέραν τῶν ἡμερῶν Ὀνόματα
 ὀνομάζοντες, Ἡράκλειαν δὲ καλοῦσι τὴν ὑστέραν.

2. Ἐντεῦθεν ἐστὶν ὁδὸς ἐς ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ. παρ- 2
 ελθοῦσι δὲ ἐς τὸν περίβολον ἐν ἀριστερᾷ διπλοῦν ἐστὶν
 οἴκημα. κεῖται δὲ Ὑπνος ἐν τῷ προτέρῳ, καὶ οἱ πλὴν
 τῆς κεφαλῆς ἄλλο οὐδὲν ἐτι λείπεται. τὸ ἐνδοτέρῳ δὲ
 Ἀπόλλωνι ἀνέεται Καρνείῳ, καὶ ἐς αὐτὸ οὐκ ἔστι πλὴν
 τοῖς ἱερεῦσιν ἔσοδος. κεῖται δὲ ἐν τῇ στοᾷ κήτους ὅσους
 θαλασσίῳ μερέθει μέγα, καὶ μετ' αὐτὸ ἄγαλμα Ὀνειρόν,
 καὶ Ὑπνος κατακοιμίζων λέοντα, Ἐπιδῶτης δὲ ἐπὶ κλησιν.

ἐς δὲ τὸ Ἀσκληπιεῖον ἐσιούσι καθ' ἑκάτερον τῆς ἐσόδου τῇ μὲν Πανὸς καθήμενον ἄγαλμά ἐστι, τῇ δὲ Ἀρτεμις 3 ἔστηκεν. 3. ἐσελθούσι δὲ ὁ θεὸς ἐστὶν οὐκ ἔχων γένεια, χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, Καλάμιδος δὲ ἔργον· ἔχει δὲ καὶ σκῆπτρον, καὶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας χειρὸς πίτυος καρπὸν τῆς ἡμέρου. φασὶ δὲ σφισιν ἐξ Ἐπιδαύρου κομισθῆναι τὸν θεὸν ἐπὶ ξεύγουσ ἡμιόνων, δράκοντι εἰκασμένον, τὴν δὲ ἀγαθοῦσαν Νικαγόραν εἶναι Σικωνίαν, Ἀγασικλέους μητέρα, γυναικα δὲ Ἐχετίμου. ἐνταῦθα ἀγάλματά ἐστιν οὐ μεγάλα ἀπρητημένα τοῦ ὀρόφου. τὴν δὲ ἐπὶ τῷ δράκοντι Ἀριστοδάμαν Ἀράτου μητέρα εἶναι λέγουσι, καὶ Ἄρατον Ἀσκληπιοῦ παῖδα εἶναι νομίζουσιν. οὗτος μὲν δὴ παρέρχεται ὁ περίβολος τοσάδε ἐς μνήμην.

4. * * δὲ αὐτοῦ ἄλλος ἐστὶν Ἀφροδίτης ἱερός· ἐν δὲ αὐτῷ πρῶτον ἄγαλμά ἐστιν Ἀντιόπης· εἶναι γάρ οἱ τοὺς παῖδας Σικωνίους, καὶ δι' ἐκείνους ἐθέλουσι καὶ αὐτὴν Ἀντιόπην προσήκειν σφίσι. μετὰ τοῦτο ἤδη τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἐστὶν ἱερόν. ἐσίασι μὲν δὴ ἐς αὐτὸ γυνή τε νεωκόρος, ἣ μηκέτι θέμις παρ' ἄνδρα φοιτῆσαι, καὶ παρθένος ἱερωσύνην ἐπέτειον ἔχουσα· λουτροφόρον τὴν παρθένον ὀνομάζουσι· τοῖς δὲ ἄλλοις κατὰ ταῦτα καὶ ὁρᾶν ἀπὸ τῆς ἐσόδου τὴν θεὸν καὶ αὐτόθεν προσερχέ- 5 σθαι. τὸ μὲν δὴ ἄγαλμα καθήμενον Κάναχος Σικωνίους ἐποίησεν, ὃς καὶ τὸν ἐν Διδύμοις τοῖς Μιλησίων καὶ Θηβαίων τὸν Ἰσμήνιον εἰργάσατο Ἀπόλλωνα· πεποιῆται δὲ ἐκ τε χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, φέρουσα ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πόλον, τῶν χειρῶν δὲ ἔχει τῇ μὲν μήκωνα τῇ δὲ ἐτέρα μῆλον. τῶν δὲ ἱερῶν τοὺς μηρούς θύουσι πλὴν ὧν, 135 τὰλλα δὲ ἀρκεύθου ξύλοις καθαρίζουσι, καιομένοις δὲ ὁμοῦ τοῖς μηροῖς φύλλον τοῦ παιδέρωτος συγκαθαγί- 6 ζουσιν. 5. ἔνεστι δὲ ὁ παιδέρως ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ περι- βόλου πόα, φύεται δὲ ἀλλαχόθι οὐδαμοῦ γῆς, οὔτε ἄλλης

οὔτε τῆς Σικωνίας. τὰ δὲ οἱ φύλλα ἐλάσσονα ἢ φηγοῦ, μεῖζονα δὲ ἐστὶν ἢ πρίνου, σχῆμα δὲ σφισιν οἶον τοῖς τῆς θρῦός, καὶ τὸ μὲν ὑπομελαίνει, τὸ δὲ ἔτερον λευκόν ἐστι· φύλλοις ἂν λεύκης μάλιστα εἰκάξοις τὴν χροιάν.

6. Ἀπὸ τούτων δὲ ἀνιούσιν ἐς τὸ γυμνάσιον ἐστὶν 7 ἐν δεξιᾷ Φεραίας ἱερὸν Ἀρτέμιδος· κομισθῆναι δὲ τὸ ξόανον λέγουσιν ἐκ Φερῶν. τὸ δὲ σφισι γυμνάσιον τοῦτο Κλεινίας ὠκοδόμησε, καὶ παιδεύουσιν ἐνταῦθα ἔτι τοὺς ἐφήβους. κεῖται δὲ λίθου λευκοῦ καὶ Ἀρτεμις, τὰ ἐς ἔξῃ μόνον εἰργασμένη, καὶ Ἡρακλῆς τὰ κάτω τοῖς Ἐρμαῖς τοῖς τετραγώνοις εἰκασμένος.

XI. Ἐντεῦθεν δὲ ἀποτραπεῖσιν ἐπὶ πύλην καλου- μένην Ἰεράν, οὐ πόρρω τῆς πύλης ναὸς ἐστὶν Ἀθηνᾶς, ὃν Ἐπωπεὺς ποτε ἀνέθηκε μεγέθει καὶ κόσμῳ τοὺς τότε ὑπερβεβλημένον. ἔδει δὲ ἄρα χρόνῳ καὶ τοῦδε ἀφανι- σθῆναι τὴν μνήμην· κεραννοῖς θεὸς αὐτὸν * * * βωμὸς δὲ ἐκείνος, οὐ γάρ τι ἐς αὐτὸν κατέσκηψε, μένει καὶ ἐς τὸδε οἶον Ἐπωπεὺς ἐποίησε. 2. πρὸ τοῦ βωμοῦ δὲ αὐτῷ μνημα Ἐπωπεὶ κέχωσται, καὶ τοῦ τάφου πλησίον εἰσὶν Ἀποτρόπαιοι θεοί· παρὰ τούτοις δρᾶσιν ὅσα Ἕλληνες ἐς ἀποτροπὴν κακῶν νομίζουσιν. Ἐπωπέα δὲ καὶ Ἀρτέμιδι καὶ Ἀπόλλωνι τὸ πλησίον ἱερὸν ποιῆσαι λέγουσι, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ Ἡρας Ἀδραστον· ἀγάλματα δὲ ὑπελείπετο οὐ- δετέρῳ. βωμοὺς δὲ ὀπισθεν τοῦ Ἡραίου, τὸν μὲν Πανὶ ὠκοδόμησεν, Ἡλίῳ δὲ λίθου λευκοῦ. Καταβαίνουσι 2 δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πεδίον ἱερόν ἐστιν ἐνταῦθα Δῆμητρος· ἰδρῦσαι δὲ φασιν αὐτὸ Πλημναῖον, ἀποδιδόντα χάριν τῇ θεῷ τοῦ παιδὸς τῆς τροφῆς. τοῦ δὲ ἱεροῦ τῆς Ἡρας, ἣν ἰδρῦσατο Ἀδραστος, ὀλίγον ἀπωτέρω Καρνείου ναὸς 136 ἐστὶν Ἀπόλλωνος· κίονες δὲ ἐστήκασιν ἐν αὐτῷ μόναι, τοίχους δὲ οὐκέτι οὐδὲ ὄροφον οὔτε ἐνταῦθα εὐρήσεις οὔτε ἐν τῷ τῆς Προδρομίας Ἡρας. τοῦτον γὰρ δὴ Φάλ-

κῆς ἰδρύνσατο ὁ Τημέων, τῆς ὁδοῦ οἱ τῆς ἐς Σικυῶνα
 3 Ἦραν φάμενος ὁδηγὸν γενέσθαι. 3. Ἐκ Σικυῶνος δὲ
 τὴν κατ' εὐθὺν ἐς Φλιοῦντα ἐρχομένοις, καὶ ἐν ἀριστερᾷ
 τῆς ὁδοῦ δέκα μάλιστα ἐκτραπέῃσι στάδια, Πυραία καλού-
 μενόν ἐστιν ἄλσος, ἱερὸν δὲ ἐν αὐτῷ Προστασίας Δή-
 μητρος καὶ Κόρης. ἐνταῦθα ἐφ' αὐτῶν οἱ ἄνδρες ἐορτὴν
 ἄγουσι, τὸν δὲ Νυμφῶνα καλούμενον ταῖς γυναιξὶν ἐορ-
 τάξιν παρειασι· καὶ ἀγάλματα Διονύσου καὶ Δήμητρος
 καὶ Κόρης τὰ πρόσωπα φαίνοντα ἐν τῷ Νυμφῶνι ἐστιν.
 ἡ δὲ ἐς Τιτάνην ὁδὸς σταδίων μὲν ἐστὶν ἐξήκοντα, καὶ
 4 ξεύγεσιν ἄβατος διὰ στενότητα· 4. σταδίου δὲ προελ-
 θούσιν, ἐμοὶ δοκεῖν, εἴκοσι καὶ ἐν ἀριστερᾷ διαβάσι τὸν
 Ἀσωπὸν ἐστὶν ἄλσος πρὶνων καὶ ναὸς θεῶν ἃς Ἀθηναῖοι
 Σεμνάς, Σικυῶνιοι δὲ Εὐμενίδας ὀνομάζουσι· κατὰ δὲ
 ἔτος ἕκαστον ἐορτὴν ἡμέρα μιᾷ σφίσις ἄγουσι θυόντες
 πρόβατα ἐγκύμονα, μελικράτῳ δὲ σπονδῇ καὶ ἄνθεσιν
 ἀντὶ στεφάνων χρῆσθαι νομίζουσιν. ζοικότα δὲ καὶ ἐπὶ
 τῷ βωμῷ τῶν Μοιρῶν δρῶσιν· ὁ δὲ σφισιν ἐν ὑπαίθρῳ
 5 τοῦ ἄλσους ἐστίν. 5. ἀναστρέψασι δὲ ἐς τὴν ὁδόν, δια-
 βᾶσι τε αὐτὴς τὸν Ἀσωπὸν καὶ ἐς κορυφὴν ὄρους ἤξασιν,
 ἐνταῦθα λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι Τιτᾶνα οἰκῆσαι πρῶτον·
 εἶναι δὲ αὐτὸν ἀδελφὸν Ἠλίου, καὶ ἀπὸ τούτου κληθῆναι
 Τιτάνην τὸ χωρίον. δοκεῖν δέ μοι δεινὸς ἐγένετο ὁ Τιτὰν
 τὰς ὥρας τοῦ ἔτους φυλάξαι καὶ ὁπότε ἥλιος σπέρματα
 καὶ δένδρων αὐξῇ καὶ πεπαίνει καρπούς, καὶ ἐπὶ τῷδε
 ἀδελφὸς ἐνομήσθη τοῦ Ἠλίου. 6. ὕστερον δὲ Ἀλεξάνωρ
 ὁ Μαχάωνος τοῦ Ἀσκληπιοῦ παραγενόμενος ἐς Σικυῶ-
 6 νίαν ἐν Τιτάνῃ τὸ Ἀσκληπιεῖον ἐποίησε. περιοικοῦσι μὲν
 δὴ καὶ ἄλλοι, καὶ τὸ πολὺ οἱ ἰκέται τοῦ θεοῦ, καὶ κυπα-
 ρίσσων ἐστὶν ἐντὸς τοῦ περιβόλου δένδρα ἀρχαῖα· τὸ δὲ
 ἄγαλμα οὔτε ὁποῖον ξύλου γέγονεν ἢ μετάλλου μαθεῖν
 ἐστίν, οὔτε τὸν ποιήσαντα ἴσασιν, πλὴν εἰ μὴ τις ἄρα ἐς 137

αὐτὸν τὸν Ἀλεξάνωρα ἀναφέρει. φαίνεται δὲ τοῦ ἀγάλ-
 ματος πρόσωπον μόνον καὶ ἄκραι χεῖρες καὶ πόδες· χιτῶν
 γὰρ οἱ λευκὸς ἐρεοῦς καὶ ἱμάτιον ἐπιβέβληται. καὶ Ὑ-
 γριείας δ' ἐστὶ κατὰ ταῦτὸν ἄγαλμα· οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο
 ἰδοὺς ῥαδίως, οὕτω περιέχουσιν αὐτὸ κόμαι τε γυναικῶν,
 αἱ κείρονται τῇ θεῷ, καὶ ἐσθῆτος Βαβυλωνίας τελαμῶ-
 νες. ᾧ δ' ἂν ἐνταῦθα τούτων ἰλάσασθαι θελήσῃ τις,
 ἀποδέδεικται οἱ τὸ αὐτὸ σέβεσθαι τοῦτο ὃ δὴ καὶ Ὑγριείαν
 καλοῦσι. 7. Τῷ δὲ Ἀλεξάνωρι καὶ Εὐαμερίωνι, καὶ γὰρ 7
 τούτοις ἀγάλματά ἐστι, τῷ μὲν ὡς ἥρωϊ μετὰ ἥλιον δύ-
 ναντα ἐναγίζουσιν, Εὐαμερίωνι δὲ ὡς θεῷ θυόνουσιν. εἰ
 δὲ ὀρθῶς εἰκάξω, τὸν Εὐαμερίωνα τοῦτον Περγαμηνοὶ
 Τελεσφόρον ἐκ μαντεύματος, Ἐπιδαύριοι δὲ Ἄκεσιν
 ὀνομάζουσι. τῆς δὲ Κορωνίδος, ἐστὶ μὲν καὶ ταύτης ξόα-
 νον, καθίδρυται δὲ οὐδαμοῦ τοῦ ναοῦ· θυομένων δὲ
 τῷ θεῷ ταύρου καὶ ἀρνὸς καὶ ὑὸς ἐς Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὴν
 Κορωνίδα μετενεγκόντες ἐνταῦθα τιμῶσιν. ὁπόσα δὲ
 τῶν θυομένων καθαρρίζουσιν, οὐδὲ ἀποχρᾶ σφίσις ἐκ-
 τέμνειν τοὺς μηρούς, χαμαὶ δὲ καίουσιν πλὴν τοὺς ὄρ-
 νιθας, τούτους δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. 8. Τὰ δὲ ἐν τοῖς 8
 αἰετοῖς, Ἡρακλῆς καὶ Νῆκαι πρὸς τοῖς πέρασιν εἰσιν.
 ἀνάκειται δὲ ἀγάλματα ἐν τῇ στοᾷ, Διονύσου καὶ Ἐκάτης,
 Ἀφροδίτῃ τε καὶ Μήτηρ θεῶν καὶ Τύχῃ· ταῦτα μὲν
 ξόανα, λίθον δὲ Ἀσκληπιὸς ἐπὶ κλησὶν Γορτύνιος. παρὰ
 δὲ τοὺς δράκοντας ἐσίεναι τοὺς ἱερὸς οὐκ ἐθέλουσιν
 ὑπὸ δαίματος· καταθέντες δὲ σφισι πρὸ τῆς ἐσόδου τρο-
 φὴν οὐκέτι πολυπραγμονοῦσι. κέῃται δὲ χαλκοῦς ἀνὴρ
 ἐντὸς τοῦ περιβόλου Γρανιανὸς Σικυῶνιος, ὃς νίκας
 ἀνείλετο Ὀλυμπίᾳσι δύο μὲν πεντάθλου, καὶ σταδίου
 τὴν τρίτην, διαύλου δὲ ἀμφοτέρω, καὶ γυμνὸς καὶ μετὰ
 138 τῆς ἀσπίδος.

XII. Ἐν δὲ Τιτάνῃ καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν ἐστίν, ἐς ὃ τὴν
 PAUSAN. I. 9

Κορινθίους ἀνάγουσιν· ἐν δὲ αὐτῷ ἔοικον Ἀθηναῖς ἐστὶν ἀρχαῖον· κεραννωθήναι δὲ καὶ τοῦτο ἐλέγετο. ἐκ τούτου τοῦ λόφου καταβάσιν, φθοδομήται γὰρ ἐπὶ λόφῳ το ἱερὸν, βωμός ἐστιν ἀνέμων, ἐφ' οὗ τοῖς ἀνέμοις ὁ ἱερεὺς μιᾷ νυκτὶ ἀνὰ πᾶν ἔτος θύει. δρᾶ δὲ καὶ ἄλλα ἀπόρρητα ἐς βόθρους τέσσαρας, ἡμερούμενος τῶν πνευμάτων τὸ ἄγριον, καὶ δὴ καὶ Μηδείας, ὡς λέγουσιν, ἐπρώδας ἐπάδει.

2 Ἐκ δὲ Τιτάνης ἐς Σικυνῶνα ἀφικομένοις καὶ καταβαίνουσιν ἐς θάλασσαν ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ ναὸς Ἦρας, οὐκ ἔχον ἔτι οὔτε ἄγαλμα οὔτε ὄροφον· τὸν δὲ ἀναθέντα Προῖτον εἶναι τὸν Ἀβαντός φασιν. 2. καταβάσιν δὲ ἐς τὸν Σικυνωῶνα καλούμενον λιμένα καὶ τραπέσιν ἐπ' Ἀριστοναύτας, τὸ ἐπίνειον τὸ Πελληνέων, ἔστιν ὀλίγον ὑπὲρ τὴν ὁδὸν ἐν ἀριστερᾷ Ποσειδῶνος ἱερὸν· προελθούσι δὲ κατὰ τὴν λεωφόρον Ἐλισσών τε καλούμενος ποταμός καὶ μετ' αὐτὸν Σῦθας ἐστίν, ἐκδιδόντες ἐς θάλασσαν.

3 3. Ἡ δὲ Φλιασία τῆς Σικυνωῶνων ἐστὶν ὁμορος, καὶ Τιτάνης μὲν τεσσαράκοντα σταδίου ἀπέχει μάλιστα ἡ πόλις, ἐκ Σικυνῶνος δὲ ἐς αὐτὴν ὁδὸς ἐστὶν εὐθεία. καὶ ὅτι μὲν Ἀρκάσι Φλιάσιοι προσήκουσιν οὐδέν, δηλοῖ τὰ ἐς τὸν Ἀρκάδων κατάλογον τῆς Ὀμήρου ποιήσεως, ὅτι οὐκ εἰσὶν Ἀρκάσι καὶ οὗτοι συγκατελεγμένοι· ὥς δὲ Ἀργεῖοι τε ἦσαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ὕστερον Δωριεῖς γεγόνασιν Ἡρακλειδῶν κατελθόντων ἐς Πελοπόννησον, φανέται προΐοντι ὁμοῦ τῷ λόγῳ. διάφορα δὲ ἐς τοὺς Φλιασίους τὰ πολλὰ εἰδὼς εἰρημένα, τοῖς μάλιστα αὐτῶν ὁμολογῶμενοις χρήσομαι. 4. Ἐν τῇ γῇ ταύτῃ γενέσθαι πρῶτον Ἀραντιά φασιν ἄνδρα αὐτόχθονα· καὶ πόλιν τε ᾤκισε περὶ τὸν βουνὸν τοῦτον, ὃς Ἀραντίνος ἔτι καλεῖται καὶ ἐς ἡμᾶς, οὐ πολὺ ἐτέρου λόφου διεστηκώς, ἐφ' οὗ Φλιασίοις ἢ τε ἀκρόπολις καὶ τῆς Ἥβης ἐστὶ τὸ ἱερὸν.

ἐνταῦθα τε δὴ πόλιν ᾤκισε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἀρχαῖον ἢ γῇ καὶ ἡ πόλις Ἀραντία ἐκλήθησαν. 5. τούτῳ βασιλεύοντι Ἀσωπὸς Κηλούσης εἶναι λεγόμενος καὶ Ποσειδῶνος 139 δῶνος ἐξεῦρε τοῦ ποταμοῦ τὸ ὕδωρ, ὄντινα οἱ νῦν ἀπὸ τοῦ εὐρόντος καλοῦσιν Ἀσωπόν. τὸ δὲ μνημα τοῦ Ἀραντός ἐστιν ἐν χωρίῳ Κελεαῖς, ἐνθα δὴ καὶ Δυσάυλην ἄνδρα Ἐλευσίνιον τεθάφθαι λέγουσιν. Ἀραντος δὲ υἱὸς 5 Ἀορις καὶ θυγάτηρ ἐγένετο Ἀραιθυρέα. τούτους γαστρί Φλιάσιοι θηρᾶσαι τε ἐμπείρους γενέσθαι καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἀνδρείους. προαποθανούσης δὲ Ἀραιθυρέας, Ἀορις ἐς μνήμην τῆς ἀδελφῆς μετωνόμασεν Ἀραιθυρέαν τὴν χώραν· καὶ ἐπὶ τῷδε Ὀμηρος τοὺς Ἀγαμέμνονος ὑπὸ νόους καταλέγων τὸ ἔπος ἐποίησεν

Ὀρνεῖας τ' ἐνέμοντο Ἀραιθυρέην τ' ἐρατεινήν.

τάφους δὲ τῶν Ἀραντος παίδων οὐχ ἐτέρωθι ἡγοῦμαι τῆς χώρας, ἐπὶ τῷ λόφῳ δὲ εἶναι τῷ Ἀραντίνῳ· καὶ σφισιν ἐπίθημα στήλαι περιφερεῖς εἰσὶ, καὶ πρὸ τῆς τελετῆς ἦν τῇ Δήμητρι ἄγουσιν Ἀραντα καὶ τοὺς παῖδας καλοῦσιν ἐπὶ τὰς σπονδὰς, ἐς ταῦτα βλέποντες τὰ μνήματα. 6. Φλιάντα δέ, ὃς τρίτον τοῦτο ἐποίησεν ὄνομα ἀπ' αὐτοῦ τῇ γῇ, Κεῖσον μὲν παῖδα εἶναι τοῦ Τιμήνου κατὰ δὴ τὸν Ἀργεῖων λόγον οὐδὲ ἀρχὴν ἔγωγε προσείμαι, Διονύσου δὲ οἶδα καλούμενον καὶ τῶν πλευσάντων ἐπὶ τῆς Ἀργοῦς καὶ τοῦτον γενέσθαι λεγόμενον. ὁμολογεῖ δέ μοι καὶ τοῦ Ῥοδίου ποιητοῦ τὰ ἔπη·

Φλίας αὐτ' ἐπὶ τοῖσιν Ἀραιθυρέῃθεν ἵκανεν,

ἐνθ' ἀφνειὸς ἔναιε Διονύσοιο ἔκρητι

πατρὸς ἐοῦ, πηγῇσιν ἐφέστιος Ἀσώποιο.

τοῦ δὲ Φλιάντος Ἀραιθυρέαν εἶναι μητέρα, ἀλλ' οὐ Χθονοφύλην, Χθονοφύλην δὲ οἱ συνοικῆσαι, καὶ Ἀν- 140 δροδάμαν γενέσθαι Φλιάντι ἐξ αὐτῆς.

XIII. Ἡρακλειδῶν δὲ κατελθόντων Πελοπόννησος

ἐταράχθη πᾶσα πλὴν Ἀρκαδῶν, ὥς πολλὰς μὲν τῶν πό-
λεων συνοίκους ἐκ τοῦ Λωρικοῦ προσλαβεῖν, πλείονας δὲ
εἶτι γενέσθαι τὰς μεταβολὰς τοῖς οἰκήτορσι. τὰ δὲ κατὰ
Φλιοῦντα οὕτως ἔχει. Ῥηγνίδας ἐπ' αὐτὴν ὁ Φάλλου τοῦ
Τημένου Λωριεὺς ἐκ τῶν Ἀργεῶν στρατεύει καὶ ἐκ τῆς Σι-
κωνίας. τῶν δὲ Φλιασίων τοῖς μὲν ἂν προεκαλεῖτο Ῥηγνί-
δας ἐφαίνετο ἀρεστά, μένοντας ἐπὶ τοῖς αὐτῶν βασιλέα
Ῥηγνίδα καὶ τοὺς σὺν ἐκείνῳ Λωριεὺς ἐπὶ ἀναδασμῷ γῆς
2 δέχεσθαι. Ἰππασος δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διεκελεύοντο ἀμύ-
νεσθαι μὴδὲ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀμαχεῖ τοῖς Λωριεῦσιν
ἀφίστασθαι. προσεμένον δὲ τοῦ δήμου τὴν ἐναντίαν ταύτη
γνώμην, οὕτως Ἰππασος σὺν τοῖς ἐθέλουσιν ἐς Σάμου
φεύγει. 2. Ἰππάσου δὲ τούτου τέταρτος ἦν ἀπόγονος
Πυθαγόρας ὁ λεγόμενος γενέσθαι σοφός. Μνησάρχου
γὰρ Πυθαγόρας ἦν τοῦ Εὐφρονος τοῦ Ἰππάσου. ταῦτα
μὲν Φλιασίοι λέγουσι περὶ αὐτῶν, ὁμολογοῦσι δὲ σφισι
τὰ πολλὰ καὶ Σικωνιοί.

3 3. Προσέσται δὲ ἤδη καὶ τῶν ἐς ἐπίδειξιν ἡκόντων
τὰ ἀξιολογώτατα. ἔστι γὰρ ἐν τῇ Φλιασίῳ ἀκροπόλει
κυπαρίσσεων ἄλσος καὶ ἱερὸν ἀγιάτατον ἐκ παλαιού· τὴν
δὲ θεὸν ἧς ἐστὶ τὸ ἱερὸν οἱ μὲν ἀρχαιοτάτοι Φλιασίων
Γανυμήδαν, οἱ δὲ ὕστερον Ἥβην ὀνομάζουσιν· ἧς καὶ
Ὅμηρος μνήμην ἐποίησατο ἐν τῇ Μενελάου πρὸς Ἀλέ-
ξανδρον μονομαχίᾳ, φάμενος οἰνοχόον τῶν θεῶν εἶναι,
καὶ αὐτὸς ἐν Ὀδυσσεύς ἐς Ἄιδου καθόδῳ γυναῖκα Ἥρα-
κλέους εἶπεν εἶναι. Ὡλῆνι δὲ ἐν Ἥρας ἐστὶν ὕμνῳ πε-
ποιημένα τραφῆναι τὴν Ἥραν ὑπὸ Ὡρῶν, εἶναι δὲ οἱ
4 παῖδας Ἀθην τε καὶ Ἥβην. παρὰ δὲ Φλιασίοις τῇ θεῷ 141
ταύτῃ καὶ ἄλλαι τιμαὶ καὶ μέγιστον τὸ ἐς τοὺς οἰκίας
ἐστὶ· δεδῶκασι γὰρ δὴ ἄδειαν ἐνταῦθα ἱκετεύουσι, λυ-
θέντες δὲ οἱ δεσμῶται τὰς πέδας πρὸς τὰ ἐν τῷ ἄλσει
δένδρα ἀνατιθέασιν. ἄγεται δὲ καὶ ἐορτὴ σφισιν ἐπέτειος,

ἦν καλοῦσι Κισσοτόμους. ἄγαλμα δὲ οὔτε ἐν ἀπορρήτῳ
φυλάσσουν οὐδέν, οὔτε ἐστὶν ἐν φανερῷ δεικνύμενον·
ἐφ' ὅτῳ δὲ οὕτω νομίζουσιν, ἱερὸς ἐστὶν αὐτοῖς λόγος,
ἐπεὶ τῆς γε Ἥρας ἐστὶν ἐξιόντων ἐν ἀριστερᾷ ναὸς ἄγαλμα
ἔχον Παρίον λίθου. ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει καὶ ἄλλος περι- 5
βολός ἐστὶν ἱερὸς Διμήτρος, ἐν δὲ αὐτῷ ναὸς τε καὶ
ἄγαλμα Διμήτρος καὶ τῆς παιδός, τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος,
ἔστι γὰρ καὶ Ἀρτέμιδος ἐνταῦθα χαλκοῦν ἄγαλμα, ὃ
ἐφαίνετο ἀρχαῖον εἶναι μοι. κατιόντων δὲ ἐκ τῆς ἀκρο-
πόλεως ἐστὶν Ἀσκληπιοῦ ναὸς ἐν δεξιᾷ, καὶ ἄγαλμα οὐκ
ἔχον πῶ γενεα. ὑπὸ τούτου τὸν ναὸν θέατρον πεποιή-
ται. τούτου δὲ οὐ πόρρω Διμήτρος ἐστὶν ἱερὸν καὶ
καθήμενα ἄγάλματα ἀρχαῖα.

4. Ἀνάκειται δὲ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς αἰὲς χαλκῇ, τὰ πολλὰ 6
ἐπίχρυσος· παρὰ δὲ Φλιασίοις τιμὰς ἐπὶ τῷδε εἰληφε. τὸ
ἄστρον ἦν ὀνομάζουσιν αἶγα, ἀνατέλλουσα τὰς ἀμπέλους
λυμαίνεται συνεχῶς. ἵνα δὲ ἄχαρι μὴδὲν ἀπ' αὐτῆς γέ-
νηται, οἱ δὲ τὴν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς χαλκὴν αἶγα ἄλλοις τε
τιμᾶσι καὶ χρυσῷ τὸ ἄγαλμα ἐπικοσμοῦντες. 5. ἐνταῦθά
ἐστὶ καὶ Ἀριστίου μνήμα τοῦ Πρατίνου. τούτῳ τῷ Ἀρι-
στίᾳ σάτυροι καὶ Πρατίνῳ τῷ πατρί εἰσι πεποιημένοι πλὴν
τῶν Αἰχύλου δοκιμώτατα. 6. Ὅπισθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς 7
ἐστὶν οἶκος ὀνομαζόμενος ὑπὸ Φλιασίων μαντικός. ἐς
τούτου Ἀμφιάραος ἐλθὼν καὶ τὴν νύκτα ἐγκατακοιμη-
θεὶς μαντεύεσθαι τότε πρῶτον, ὥς οἱ Φλιασίοι φασιν,
ἤρξατο· τέως δὲ ἦν Ἀμφιάραος τῷ ἐκείνων λόγῳ ἰδιώτης
τε καὶ οὐ μάντις. καὶ τὸ οἶκημα ἀπὸ τούτου συγκέλει-
σται τὸν πάντα ἤδη χρόνον. 7. οὐ πόρρω δὲ ἐστὶν ὁ κα-
λούμενος Ὀμφαλός, Πελοποννήσου δὲ πάσης μέσον, εἰ
δὴ τὰ ὄντα εἰρήκασιν. ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀμφαλοῦ προελθοῦσι
Διονύσου σφισιν ἱερὸν ἐστὶν ἀρχαῖον, ἔστι δὲ καὶ Ἀπόλ-
142 λωνος, καὶ ἄλλο Ἴσιδος. τὸ μὲν δὴ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου

δῆλον πᾶσιν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος· τὸ δὲ
8 τῆς Ἰσίδος τοῖς ἱερεῦσι θεάσασθαι μόνον ἔστι. 8. Λέγε-
ται δὲ καὶ ὅδε ὑπὸ Φλιασίων λόγος, Ἡρακλέα, ὅτ' ἐκ
Λιβύης ἀνεσώθη κομίζων τὰ μῆλα τὰ Ἐσπερίδων καλού-
μενα, ἐς Φλιούντα ἔλθεῖν κατὰ δῆ τι ἴδιον, διαιτωμένου
δὲ ἐνταῦθα Οἰνέα ἐξ Αἰτωλίας ἀφικέσθαι παρ' αὐτόν·
ἐγερόναι δὲ τῷ Ἡρακλεῖ πρότερον ἔτι κηδεστής. τότε δὲ
ἀφιγμένος εἰσὶν τὸν Ἡρακλέα, ἢ αὐτὸς εἰσιτῶν ὑπὸ
ἐκείνου. Κύαθον δ' οὖν παῖδα οἰνοχόου Οἰνέως οὐκ
ἄρεσθεις τῷ δοθέντι πώματι παῖει τῶν δακτύλων ἐντὶ
τὴν κεφαλὴν· ἀποθανόντος δὲ αὐτίκα ὑπὸ τῆς πληγῆς
Φλιασίοις ἔστιν οἰκημα ἐς μνήμην. τοῦτο φόδομῆται
μὲν παρὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀγάλματα δὲ λίθου
πεποιημένα ἔχει, κύλικα ὀρέγοντα Ἡρακλεῖ τὸν Κύαθον.

XIV. Τῆς δὲ πόλεως αἱ Κελεαὶ πέντε που σταδίους
μάλιστα ἀπέχουσι, καὶ τῇ Δήμητρι ἐνταῦθα δι' ἐνιαυτοῦ
τετάρτου τὴν τελετὴν καὶ οὐ κατὰ ἔτος ἄγουσιν. ἱερο-
φάντης δὲ οὐκ ἐς τὸν βίον πάντα ἀποδέδεικται, κατὰ δὲ
ἐκάστην τελετὴν ἄλλοτε ἔστιν ἄλλος σφίσιν αἰρετός, λαμ-
βάνων, ἣν ἐθέλη, καὶ γυναικα. καὶ ταῦτα μὲν διάφορα
τῶν Ἐλευσίνι νομίζουσι, τὰ δὲ ἐς αὐτὴν τὴν τελετὴν
ἐκείνων ἔστι μίμησις· ὁμολογοῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ μιμεῖσθαι
2 Φλιασίοι τὰ ἐν Ἐλευσίνι δρώμενα. 2. Δυσσάυλης δὲ φα-
σιν ἀδελφὸν Κελεοῦ παραγενόμενόν σφισιν ἐς τὴν χώραν
καταστήσασθαι τὴν τελετὴν, ἐκβληθῆναι δὲ αὐτὸν ἐξ
Ἐλευσίνος ὑπὸ Ἴωνος, ὅτε Ἴων Ἀθηναίος ὁ Ξούθου
πολέμαρχος τοῦ πρὸς Ἐλευσινίους ἠρέθη πολέμου. τοῦ-
το μὲν δὴ Φλιασίοις οὐκ ἔστιν ὅπως ὁμολογήσω, κρατη-
θέντα μάχῃ τινὰ Ἐλευσινίων φυγάδα ἀπελαθέντα οἴχε-
σθαι, τοῦ πολέμου τε ἐπὶ συνθηκαῖς καταλυθέντος πρὶν
ἢ διαπολεμηθῆναι, καὶ ἐν Ἐλευσίνι αὐτοῦ καταμείναντος
3 Εὐμόλπου. δύναται δ' ἂν κατὰ ἄλλην τινὰ ἐνταῦθα ὁ 143

Δυσσάυλης ἀφικέσθαι πρόφασιν, καὶ οὐχ ὥς οἱ Φλιασίοι
φασιν. οὐ μὴν οὐδὲ Κελεῶ προσήκων, ἐμοὶ δοκεῖν, οὐδὲ
ἄλλως ἢ ἐν τοῖς ἐπιφανέσιν Ἐλευσινίων· οὐ γὰρ ἂν
ποτε Ὅμηρος παρῆκεν αὐτὸν ἐν τοῖς ἔπεσιν. ἔστι γὰρ καὶ
Ὅμηρος πεποιημένα ἐς Δήμητρα· ἐν δὲ αὐτοῖς καταλέγων
τοὺς διδασθέντας ὑπὸ τῆς θεοῦ τὴν τελετὴν Δυσσάυλην
οὐδένα οἶδεν Ἐλευσίνιον. ἔχει δὲ οὕτω τὰ ἔπη·

δείξεν Τριποτόλῃ τε Διοκλεῖ τε πληξίππῳ

Εὐμόλπου τε βίῃ Κελεῶ θ' ἡγήτορι λαῶν

δρησμοσύνην ἱερῶν καὶ ἐπέφραδεν ὄργια πᾶσιν.

οὗτος δ' οὖν, ὡς οἱ Φλιασίοι φασιν, ὁ Δυσσάυλης κατ- 4
εστήσατο ἐνταῦθα τὴν τελετὴν, καὶ οὗτος ἦν ὁ τῷ χωρίῳ
τὸ ὄνομα παραθέντος Κελεῶς. Δυσσάυλου τέ ἐστιν ἐν-
ταῦθα, ὡς εἰρηταί μοι, μνήμα. πρότερον δὲ ἄρα ἐπε-
ποίητο Ἀράντειος τάφος· ὕστερον γὰρ κατὰ τὸν Φλιασίων
λόγον καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς Ἀραντος βασιλείας ἀφίκετο ὁ Δυ-
σσάυλης. 3. Φλιασίοι γὰρ Προμηθεῖ γενέσθαι τῷ Ἰαπετοῦ
κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον φασὶν Ἀραντα, καὶ τρισὶν ἀν-
θρώπων γενεαῖς Πελασγοῦ τε εἶναι πρεσβύτερον τοῦ
Ἀρκάδος καὶ τῶν λεγομένων Ἀθήνησιν αὐτοχθόνων.
τοῦ δὲ Ἀνακτόρου καλουμένου πρὸς τῷ ὀρόφῳ Πέλοπος
λέγουσιν ἄρμα ἀνακεῖσθαι. Φλιασίοις μὲν δὴ τοσαῦτα
λόγον μάλιστα ἦν ἄξια.

XV. Ἐκ Κορίνθου δὲ ἐς Ἀργος ἐρχομένῳ Κλεωναὶ
πόλις ἔστιν οὐ μεγάλη. παῖδα δὲ εἶναι Πέλοπος Κλεώνην
λέγουσιν, οἱ δὲ τῷ παρὰ Σικυῶνα ῥέοντι Ἀσωπῷ θυγα-
τέρα ἐπὶ ταῖς ἄλλαις Κλεώνην γενέσθαι· τὸ δ' οὖν ὄνομα
ἀπὸ τοῦ ἐτέρου τούτων ἐτέθη τῇ πόλει. ἐνταῦθα ἔστιν
ἱερὸν Ἀθηνᾶς, τὸ δὲ ἄγαλμα Σκύλλιδος τέχνη καὶ Δι-
οίνου· μαθητὰς δὲ εἶναι Δαιδάλου σφᾶς, οἱ δὲ καὶ
γυναῖκα ἐκ Γόρτυνος ἐθέλουσι λαβεῖν Δαίδαλον, καὶ
144 τὸν Δίπουν καὶ Σκύλλιν ἐκ τῆς γυναικὸς οἱ ταύτης

γενέσθαι. ἐν Κλεωναῖς δὲ τοῦτο τ' ἔστι τὸ ἱερὸν καὶ μνημεῖον Εὐρύτου καὶ Κτεάτου· θεοφροῦς γὰρ ἐξ Ἡλιδος ἐς τὸν ἀγῶνα ἰόντας τῶν Ἰσθμίων αὐτοὺς ἐνταῦθα Ἡρακλῆς κατετόξευσεν, ἔγκλημα ποιούμενος ὅτι οἱ πρὸς Αὐγείαν πολεμοῦντι ἀντετάχθησαν.

Ἐκ Κλεωνῶν δὲ εἰσὶν ἐς Ἄργος ὁδοὶ δύο, ἡ μὲν ἀνδράσιν εὐζώνοις, καὶ ἔστιν ἐπίτομος, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ καλουμένου Τρητοῦ, στενὴ μὲν καὶ αὐτὴ περιεχόντων ὄρων, ὀχήματι δὲ ἔστιν ὅμως ἐπιτηδειότερα. 2. Ἐν τούτοις τοῖς ὄρεσι τὸ σπήλαιον ἐστὶ δεικνυται τοῦ λέοντος, καὶ ἡ Νεμέα τὸ χωρίον ἀπέχει σταδίους πέντε πού καὶ δέκα. ἐν δὲ αὐτῇ Νεμείου τε Διὸς ναὸς ἔστι θεᾶς ἄξιος, πλὴν ὅσον κατεργήκει τε ὁ ὄροφος καὶ ἄγαλμα οὐδὲν ἐστὶ ἐλείπετο· κυπαρίσσω τε ἄλσος ἔστι περὶ τὸν ναόν, καὶ τὸν Ὀφέλτην ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς τροφῆς τεθνήτα ἐς τὴν πόαν δια-
3 φθαρῆναι λέγουσιν ὑπὸ τοῦ δράκοντος. θύουσι δὲ Ἀργεῖοι τῷ Διὶ καὶ ἐν τῇ Νεμέᾳ, καὶ Νεμείου Διὸς ἱερεῖα αἰροῦνται, καὶ δὴ καὶ δρόμου προτιθέασιν ἀγῶνα ἀνδράσιν ὀπλισμένοις Νεμείων πανηγύρει τῶν χειμερινῶν. 3. ἐνταῦθα ἔστι μὲν Ὀφέλτου τάφος, περὶ δὲ αὐτὸν θριγκὸς λίθων, καὶ ἐντὸς τοῦ περιβόλου βωμοί· ἔστι δὲ χῶμα γῆς Λυκούργου μνημεῖον τοῦ Ὀφέλτου πατρός. τὴν δὲ πηγὴν Ἀδράστειαν ὀνομάζουσιν, εἴτε ἐπ' ἄλλῃ τινὶ αἰτίᾳ εἴτε καὶ ἀνευρόντος αὐτὴν Ἀδράστου. τὸ δὲ ὄνομα λέγουσι τῇ χώρᾳ Νεμέαν δοῦναι θυγατέρα Ἀσωποῦ καὶ ταύτην. καὶ ὁρος Ἀπέσας ἔστιν ὑπὲρ τὴν Νεμέαν, ἐνθα
4 Περσέα πρῶτον Διὶ θῦσαι λέγουσιν Ἀπεσαντίῳ. 4. Ἀνελθοῦσι δὲ ἐς τὸν Τρητὸν καὶ αὐτὶς τὴν ἐς Ἄργος ἰούσιν ἔστι Μυκηναίων ἐρείπια ἐν ἀριστερᾷ. καὶ ὅτι μὲν Περσεὺς ἐγένετο Μυκηναίων οἰκιστής, ἴσασιν Ἕλληνες, ἐγὼ δὲ αἰτίαν τε γράψω τοῦ οἰκισμοῦ, καὶ δι' ἣν τινα πρόφασιν Ἀργεῖοι Μυκηναίους ὕστερον ἀνέστησαν. ἐν γὰρ τῇ νῦν

Ἀργολίδι ὀνομαζομένη τὰ μὲν ἔτι παλαιότερα οὐ μνημονεύουσιν, Ἰναχον δὲ βασιλεύοντα τὸν τε ποταμὸν ἀφ' αὐτοῦ λέγουσιν ὀνομάσαι καὶ θῦσαι τῇ Ἡρᾷ. λέγεται δὲ 5 καὶ ὅδε λόγος· Φορωνέα ἐν τῇ γῇ ταύτῃ γενέσθαι πρῶτον, Ἰναχον δὲ οὐκ ἄνδρα ἀλλὰ τὸν ποταμὸν πατέρα εἶναι Φορωνεῖ· τοῦτον δὲ Ποσειδῶνι καὶ Ἡρᾷ δικάσαι περὶ τῆς χώρας, σὺν δὲ αὐτῷ Κηφισόν τε καὶ Ἀστερίωνα καὶ τὸν Ἰναχον ποταμόν· κρινάντων δὲ Ἡρας εἶναι τὴν γῆν, οὕτω σφίσιν ἀφανίσαι τὸ ὕδωρ Ποσειδῶνα. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε Ἰναχος ὕδωρ οὔτε ἄλλος παρέχεται τῶν εἰρημένων ποταμῶν ὅτι μὴ ὕσαντος τοῦ θεοῦ· θέρους δὲ αὐὰ σφίσιν ἔστι τὰ θέυματα, πλὴν τῶν ἐν Λέρνῃ. Φορωνεὺς δὲ ὁ Ἰνάχου τοὺς ἀνθρώπους συνήγαγε πρῶτον ἐς κοινόν, σποράδας τέως καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐκάστοτε οἰκοῦντας· καὶ τὸ χωρίον ἐς ὃ πρῶτον ἡθροίσθησαν ἄστὲς ὀνομάσθη Φορωνικόν.

XVI. Ἄργος δὲ Φορωνέως θυγατρίδους, βασιλεύσας μετὰ Φορωνέα, ὠνόμασεν ἀφ' αὐτοῦ τὴν χώραν. Ἄργου δὲ Πείρασος γίνεται καὶ Φόρβας, Φόρβαντος δὲ Τριόπας, Τριόπα δὲ Ἰάσος καὶ Ἀγῆνωρ. Ἰῶ μὲν οὖν Ἰάσου θυγάτηρ, εἴτε ὡς Ἡρόδοτος ἔγραψεν εἴτε καθ' ὃ λέγουσιν Ἕλληνες, ἐς Αἴγυπτον ἀφικνεῖται· Κροτώπου δὲ ὁ Ἀγῆνωρος ἔσχε μετὰ Ἰάσον τὴν ἀρχήν. Κροτώπου δὲ Σθενέλας γίνεται. Δαναὸς δ' ἀπ' Αἰγύπτου πλεύσας ἐπὶ Γελάνορα τὸν Σθενέλα τοὺς ἀπογόνους τοὺς Ἀγῆνωρος βασιλείας ἐπαυσε. τὰ δὲ ἀπὸ τούτου καὶ οἱ πάντες ὁμοίως ἴσασι, θυγατέρων τῶν Δαναοῦ τὸ ἐς τοὺς ἀνέψιους τόλμημα καὶ ὡς ἀποθανόντος Δαναοῦ τὴν ἀρχὴν Ἀνγκεὺς ἔσχε. 2. οἱ δὲ Ἀβαντος τοῦ Ἀνγκέως παῖδες 2 τὴν βασιλείαν ἐνείμαντο, καὶ Ἀκρίσιος μὲν αὐτοῦ κατέμεινεν ἐν τῷ Ἀργεῖ, Προῖτος δὲ τὸ Ἡραῖον καὶ Μυδεῖαν καὶ Τίρυνθα ἔσχε καὶ ὅσα πρὸς θαλάσση τῆς Ἀργείας·

σημεία τε τῆς ἐν Τίρυνθι οἰκήσεως Προίτου καὶ ἐς τόδε
λείπεται. χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀκρίσιος Περσέα αὐτόν τε
περιεῖναι πυνθανόμενος καὶ ἔργα ἀποδείκνυσθαι, ἐς Λά-
ρισαν ἀπεχώρησε τὴν ἐπὶ τῷ Πηνειῷ. Περσεὺς δέ, ἰδεῖν
γὰρ πάντως ἤθελε τὸν γονέα τῆς μητρὸς καὶ λόγοις τε
χρηστοῖς καὶ ἔργοις δεξιώσασθαι, ἔρχεται παρ' αὐτὸν ἐς
τὴν Λάρισαν· καὶ ὁ μὲν οἶα ἡλικία τε ἀκμάζων καὶ τοῦ 146
3 δίσκου χαίρων τῷ εὐρήματι ἐπεδείκνυτο ἐς ἅπαντας,
Ἀκρίσιος δὲ λανθάνει κατὰ δαίμονα ὑποπεσὼν τοῦ
δίσκου τῇ ὀρμῇ. καὶ Ἀκρίσιῳ μὲν ἡ πρόρρησις τοῦ θεοῦ
τέλος ἔσχεν, οὐδὲ ἀπέτρεψέν οἱ τὸ χρεὼν τὰ ἐς τὴν παῖδα
καὶ τὸν θυγατρίδου παρευρήματα· 3. Περσεὺς δὲ ὡς
ἀνέστρεψε ἐς Ἄργος, ἡσχύνετο γὰρ τοῦ φόνου τῇ φήμῃ,
Μεγαπένδην τὸν Προίτου πείθει οἱ τὴν ἀρχὴν ἀντιδοῦ-
ναι, παραλαβὼν δὲ αὐτὸς τὴν ἐκείνου Μυκῆνας κτίζει.
τοῦ ξίφους γὰρ ἐνταῦθα ἐξέπεσεν ὁ μύκης αὐτῷ, καὶ τὸ
σημεῖον ἐς οἰκισμὸν ἐνόμιζε συμβῆναι πόλεως. ἤκουσα
δὲ καὶ ὡς διψῶντι ἐπῆλθεν ἀνελέσθαι οἱ μύκητα ἐκ τῆς
γῆς, θνέντος δὲ ὕδατος πινὼν καὶ ἡσθεὶς Μυκῆνας ἔθετο
4 τὸ ὄνομα τῷ χωρίῳ. Ὀμηρος δὲ ἐν Ὀδυσσεΐᾳ γυναικὸς
Μυκῆνης ἐν ἔπει τῷδε ἐμνήσθη

Τυρῶ τ' Ἀλκμήνῃ τε ἑὺστέφανός τε Μυκῆνῃ.
ταύτην εἶναι θυγατέρα Ἰνάχου γυναικᾶ δὲ Ἀρέστορος
τὰ ἔπη λέγει ἃ δὴ Ἕλληνες καλοῦσιν Ἡοίας μεγάλας· ἀπὸ
ταύτης οὖν γεγενῆσθαι καὶ τὸ ὄνομα τῇ πόλει φασί. ὃν
δὲ προσποιούσιν Ἀκουσιλάου λόγον, Μυκηνέα υἱὸν
εἶναι Σπάρτῳ, Σπάρτῳ δὲ Φορωνέως, οὐκ ἂν
ἔρωγε ἀποδεξαμένην, διότι μὴδὲ αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι.
Λακεδαιμόνιοις γὰρ Σπάρτης μὲν γυναικὸς εἰκὼν ἔστιν
ἐν Ἀμύκλαις, Σπάρτῳ δὲ Φορωνέως παῖδα θαναμάζοιεν
ἂν καὶ ἀρχὴν ἀκούσαντες.

5 4. Μυκῆνας δὲ Ἀργεῖοι καθέλουν ὑπὸ ξηλοτυπίας.

ἡσυχάζοντων γὰρ τῶν Ἀργείων κατὰ τὴν ἐπιστρατεῖαν
τοῦ Μῆδου, Μυκηναῖοι πέμπουσιν ἐς Θερμοπύλας ὀγ-
δοήκοντα ἄνδρας, οἱ Λακεδαιμόνιοις μετέσχον τοῦ ἔργου.
τοῦτο ἡνεργέσφισιν ὄλεθρον τὸ φιλοτίμημα παροξύναν
Ἀργεῖους. λείπεται δὲ ὅμως ἔτι καὶ ἄλλα τοῦ περιβόλου
καὶ ἡ πύλη· λέοντες δὲ ἐφεστήκασιν αὐτῇ· Κυκλώπων
147 δὲ καὶ ταῦτα ἔργα εἶναι λέγουσιν, οἱ Προῖτῳ τὸ τεῖχος
ἐποίησαν τὸ ἐν Τίρυνθι. 5. Μυκηνῶν δὲ ἐν τοῖς ἔρει- 6
πίοις κρήνη τέ ἐστι καλουμένη Περσεία, καὶ Ἀτρείως καὶ
τῶν παίδων ὑπόγαια οἰκοδομήματα, ἔνθα οἱ θησαυροὶ
σφισι τῶν χρημάτων ἦσαν. τάφος δὲ ἔστι μὲν Ἀτρείως,
εἰσὶ δὲ καὶ ὄσους σὺν Ἀγαμέμνονι ἐπανήκοντας ἐξ Ἰλίου
δειπνίσας κατεφόνευσεν Αἰγισθος. τοῦ μὲν δὴ Κασάν-
δρας μνημάτος ἀμφισβητοῦσι Λακεδαιμονίαν οἱ περὶ
Ἀμύκλας οἰκοῦντες· ἕτερον δὲ ἔστιν Ἀγαμέμνονος, τὸ
δὲ Εὐρυμέδοντος τοῦ ἡνιόχου, καὶ Τελεδάμου τὸ αὐτὸ
καὶ Πέλοπος, τούτους γὰρ τεκεῖν διδύμους Κασάνδραν 7
φασί, νηπίους δὲ ἔτι ὄντας ἐπικατέσφαξε τοῖς γονεῦσιν
Αἰγισθος, * * *. Πυλάδῃ γὰρ συνώκησεν Ὀρέστου δόν-
τος. Ἑλλάνικος δὲ καὶ τὰδε ἔγραψε, Μέδοντα καὶ Στρό-
φιον γενέσθαι Πυλάδῃ παῖδας ἐξ Ἠλέκτρας. Κλυταιμνή-
στρα δὲ ἐτάφη καὶ Αἰγισθος ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ τεύχους,
ἐντὸς δὲ ἀπηξιώθησαν, ἔνθα Ἀγαμέμνων τε αὐτὸς ἔκειτο
καὶ οἱ σὺν ἐκείνῳ φονευθέντες.

XVII. Μυκηνῶν δὲ ἐν ἀριστεράῳ πέντε ἀπέχει καὶ
δέκα στάδια τὸ Ἡράιον. ῥεῖ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ὕδωρ Ἐλευ-
θέριον καλούμενον· χρωῶνται δὲ αὐτῷ πρὸς καθάρσια αἱ
περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τῶν θυσιῶν ἐς τὰς ἀπορρήτους. 2. αὐ-
τὸ δὲ τὸ ἱερὸν ἔστιν ἐν χθαμαλωτέρῳ τῆς Εὐβοίας. τὸ
γὰρ δὴ ὄρος τοῦτο ὀνομάζουσιν Εὐβοίαν, λέγοντες Ἀστε-
ρίῳ γενέσθαι τῷ ποταμῷ θυγατέρας Εὐβοίαν καὶ Πρό-
συνναν καὶ Ἀκραίαν, εἶναι δὲ σφᾶς τροφούς τῆς Ἥρας·

2 καὶ ἀπὸ μὲν Ἀκραίας τὸ ὄρος καλοῦσι τὸ ἀπαντικρὺ τοῦ
 Ἡραίου, ἀπὸ δὲ Εὐβοίας ὅσον περὶ τὸ ἱερόν, Πρόσυνμναν
 δὲ τὴν ὑπὸ τὸ Ἡραῖον χῶραν. ὁ δὲ Ἀστερίων οὗτος ῥέων
 ὑπὲρ τὸ Ἡραῖον ἐς φάραγγα ἐσπίπτων ἀφανίζεται. φύεται
 δὲ αὐτοῦ πόα πρὸς ταῖς ὄχθαις. Ἀστερίωνα ὀνομάζουσι
 καὶ τὴν πόαν· ταύτην τῇ Ἡρᾷ καὶ αὐτὴν φέρουσι καὶ ἀπὸ
 3 τῶν φύλλων αὐτῇ στεφάνους πλέκουσιν. 3. Ἀρχιτέκτονα
 μὲν δὴ γενέσθαι τοῦ ναοῦ λέγουσιν Εὐπόλεμον Ἀργεῖον·
 ὁπόσα δὲ ὑπὲρ τοὺς κίονάς ἐστιν εἰργασμένα, τὰ μὲν ἐς 148
 τὴν Διὸς γένεσιν καὶ θεῶν καὶ Γιγάντων μάχην ἔχει, τὰ
 δὲ ἐς τὸν πρὸς Τροίαν πόλεμον καὶ Ἰλίου τὴν ἄλωσιν.
 ἀνδριάντες τε ἐστήκασιν πρὸ τῆς ἐσόδου, καὶ γυναικῶν αἱ
 γερόντισιν ἰέρειαι τῆς Ἡρας, καὶ ἡρώων ἄλλων τε καὶ
 Ὀρέστων· τὸν γὰρ ἐπίγραμμα ἔχοντα ὡς εἴη βασιλεὺς
 Αὔγουστος, Ὀρέστην εἶναι λέγουσιν. ἐν δὲ τῷ προνάῳ
 τῇ μὲν Χάριτες ἀγάλματά ἐστιν ἀρχαῖα, ἐν δεξιᾷ δὲ κλίνη
 τῆς Ἡρας, καὶ ἀνάθημα ἀσπίς ἦν Μενελάος ποτε ἀφεί-
 4 λετο Εὐφορβὸν ἐν Ἰλίῳ. 4. Τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἡρας ἐπὶ
 θρόνου κάθηται μεγέθει μέγα, χρυσοῦ μὲν καὶ ἐλέφαν-
 τος, Πολυκλείτου δὲ ἔργον· ἔπεστι δὲ οἱ στέφανος Χά-
 ριτας ἔχων καὶ Ὡρας ἐπειργασμένας, καὶ τῶν χειρῶν τῇ
 μὲν καρπὸν φέρει ῥοιᾶς, τῇ δὲ σκήπτρον. τὰ μὲν οὖν ἐς
 τὴν ῥοιάν, ἀπορροητότερος γὰρ ἐστὶν ὁ λόγος, ἀφείσθω
 μοι· κόκκυρα δὲ ἐπὶ τῷ σκήπτρῳ καθεῖσθαι φασί, λέ-
 γοντες τὸν Δία, ὅτε ἦρα παρθένου τῆς Ἡρας, ἐς τοῦτον
 τὸν ὄρνιθα ἀλλαγῆναι, τὴν δὲ ἄτε παύριον θηρᾶσαι.
 τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὅσα εἰκότα εἴρηται περὶ θεῶν,
 οὐκ ἀποδεχόμενος γράφω, γράφω δὲ οὐδὲν ἥσσον.
 5. Λέγεται δὲ παρεστηκέναι τῇ Ἡρᾷ τέχνη Ναυκύδους
 ἄγαλμα Ἥβης, ἐλέφαντος καὶ τοῦτο καὶ χρυσοῦ. παρὰ
 δὲ αὐτὴν ἐστὶν ἐπὶ κίονος ἄγαλμα Ἡρας ἀρχαῖον. το δὲ
 ἀρχαιότατον πεποιήται μὲν ἐξ ἀρχαῶς, ἀνετέθη δὲ ἐς

Τίρυνθα ὑπὸ Πειράσου τοῦ Ἀργου, Τίρυνθα δὲ ἀνε-
 λόντες Ἀργεῖοι κομίζουσιν ἐς τὸ Ἡραῖον· ὁ δὴ καὶ αὐτὸς
 εἶδον, καθήμενον ἄγαλμα οὐ μέγα. 6. Ἀναθήματα δὲ 6
 τὰ ἄλλα λόγου, βωμὸς ἔχων ἐπειργασμένον τὸν λεγόμενον
 Ἥβης καὶ Ἡρακλέους γάμον· οὗτος μὲν ἀργύρου, χρυ-
 σοῦ δὲ καὶ λίθων λαμπόντων Ἀδριανὸς βασιλεὺς ταῶν
 ἀνέθηκεν· ἀνέθηκε δὲ, ὅτι τὴν ὄρνιθα ἱερὰν τῆς Ἡρας
 νομίζουσι. κεῖται δὲ καὶ στέφανος χρυσοῦς καὶ πέπλος
 πορφύρας, Νέρωνος ταῦτα ἀναθήματα. 7. Ἔστι δὲ ὑπὲρ 7
 τὸν ναὸν τοῦτον τοῦ προτέρου ναοῦ θεμέλια τε καὶ εἰ δὴ
 τι ἄλλο ὑπελίπετο ἢ φλόξ. κατεκαύθη δὲ τὴν ἱερίαν τῆς
 149 Ἡρας Χρυσήϊδα ὕπνου καταλαβόντος, ὅτε ὁ λύχνος
 πρῶτον στεφανωμάτων ἤπτετο. καὶ Χρυσῆϊς μὲν ἀπελ-
 δοῦσα ἐς Τεγέαν τὴν Ἀθηναίων τὴν Ἀλέαν ἰκέτευεν· Ἀρ-
 γεῖοι δὲ καίπερ κακοῦ τηλικούτου παρόντος σφίσι τὴν
 εἰκόνα οὐ καθεῖλον τῆς Χρυσήϊδος, ἀνάκειται δὲ καὶ ἐς
 τόδε τοῦ ναοῦ τοῦ κατακαυθέντος ἔμπροσθεν.

XVIII. Ἐκ Μυκηναίων δὲ ἐς Ἀργὸς ἐρχομένοις ἐν ἀρι-
 στερᾷ Περσέως παρὰ τὴν ὁδὸν ἐστὶν ἡρώων. ἔχει μὲν δὴ
 καὶ ἐνταῦθα τιμὰς παρὰ τῶν προσχώρων, μεγίστας δὲ
 ἐν τε Σερίφῳ, καὶ παρ' Ἀθηναίοις Περσέως τέμενος καὶ
 Δίκτυος καὶ Κλυμένης βωμὸς σωτήρων καλουμένων
 Περσέως. 2. Ἐν δὲ τῇ Ἀργεῖᾳ προελθοῦσιν ὀλίγον ἀπὸ
 τοῦ ἡρώου τοῦτου Θυέστου τάφος ἐστὶν ἐν δεξιᾷ· λίθου
 δὲ ἐπεστὶν αὐτῷ κριός, ὅτι τὴν ἄρνα ὁ Θυέστης ἔσχε τὴν
 χρυσὴν, μοιχεύσας τοῦ ἀδελφοῦ τὴν γυναῖκα. Ἀτρεά δὲ
 οὐκ ἐπέσχεν ὁ λογισμὸς μετρησαί τὴν ἴσην, ἀλλὰ τῶν
 Θυέστου παίδων σφαγὰς καὶ τὰ ἄδόμενα δεῖπνα ἐξειρ-
 γάσατο. ὕστερον δὲ οὐκ ἔχω σαφὲς εἰπεῖν πότερον ἀδι- 8
 κίας ἤρξεν Αἰγισθος ἢ προὔπηρξεν Ἀγαμέμνωνι φόνος
 Ταντάλου τοῦ Θυέστου· συνοικεῖν δὲ φασὶν αὐτὸν Κλυ-
 ταιμνήστρᾳ παρθένῳ παρὰ Τυνδάρεω λαβόντα. ἐγὼ

δὲ καταγνῶναι μὲν οὐκ ἐθέλω φύσει σφᾶς γενέσθαι κακούς· εἰ δὲ ἐπὶ τοσοῦτο αὐτοῖς τὸ μῖασμα τὸ Πέλοπος καὶ Ὀμολογούντα, ἥνικα ἡ Πυθία Γλαύκῃ τῷ Ἐπικύδους Σπαρτιάτῃ, βουλευσάντι ἐπιόρκα ὁμόσαι, καὶ τοῦδε εἶπεν ἐς τοὺς ἀπορόνους κατιέναι τὴν δίκην.

3 3. Ἀπὸ δὲ τῶν Κριῶν, οὕτω γὰρ τοῦ Θυέστου τὸ 150 μνημα ὀνομάζουσι, προελθοῦσιν ὀλίγον ἐστὶν ἐν ἀριστερᾷ χωρίου Μυσία καὶ Δήμητρος Μυσίας ἱερόν, ἀπὸ ἀνδρὸς Μυσίου τὸ ὄνομα, γενομένου καὶ τούτου, καθάπερ λέγουσιν Ἀργεῖοι, ξένου τῇ Δήμητρι. τούτῳ μὲν οὖν οὐκ ἐπεστὶν ὄροφος· ἐν δὲ αὐτῷ ναὸς ἐστὶν ἄλλος ὀπίτῃς πλίνθου, ξόανα δὲ Κόρης καὶ Πλούτωνος καὶ Δήμητρος ἐστί. προελθοῦσι δὲ ποταμός ἐστιν Ἰναχος, καὶ διαβᾶσιν Ἥλιον βωμός. ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ πύλῃν ἥξεις καλουμένην ἀπὸ τοῦ πλησίον ἱεροῦ· τὸ δὲ ἱερόν ἐστιν Εἰλειθυίας.

4 4. Μόνους δὲ Ἑλλήνων οἶδα Ἀργεῖους ἐς τρεῖς βασιλείας νεμηθέντας. ἐπὶ γὰρ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀναξαγόρου τοῦ Ἀργίου τοῦ Μεγαπένθους μανία ταῖς γυναιξὶν ἐνέπεσεν, ἐκφοιτᾶσαι δὲ ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπλανῶντο ἀνὰ τὴν χώραν, ἐς ὃν Μελάμπους ὁ Ἀμυθάνος ἐπανσε σφᾶς τῆς νόσου, ἐφ' ᾧ τε αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς Βίας Ἀναξαγόρα τὸ ἴσον ἔξουσιν. ἀπὸ μὲν δὲ Βιάντος βασιλεύουσι πέντε ἄνδρες ἐπὶ γενεᾷς τέσσαρας ἐς Κυάνιππον τὸν Αἰγιάλειος, ὄντες Νηλεῖδαι τὰ πρὸς μητρός, ἀπὸ δὲ Μελάμποδος γενεᾷ τε ἕξ καὶ ἄνδρες ἴσοι μέχρις Ἀμφιλόχου τοῦ Ἀμφιαράου· τὸ δὲ ἐγγώριον γένος οἱ Ἀναξαγορίδαι βασιλεύουσι πλέον. Ἰφίς μὲν γὰρ ὁ Ἀλέκτορος τοῦ Ἀναξαγόρου Σθενέλω τῷ Καπανέως ἀδελφοῦ παιδί ἀπέλιπε τὴν ἀρχήν· Ἀμφιλόχου δὲ μετὰ ἄλλωσιν Ἴλιον μετοικῆσαντος ἐς τοὺς νῦν Ἀμφιλόχους, Κυανίππου δ' ἄπαιδος

τελευτήσαντος, οὕτω Κυλαράβης ὁ Σθενέλου μόνος τὴν βασιλείαν ἔσχεν. 5. οὐ μέντοι παῖδας κατέλιπεν οὐδ' οὐτος, ἀλλὰ Ὀρέστης ὁ Ἀγαμέμνωνος τὸ Ἄργος κατέσχε παροικῶν τε ἐγγὺς αὐτῷ καὶ ἄνευ τῆς πατρῴας ἀρχῆς 151 προσπεποιημένος μὲν Ἀρκάδων τοὺς πολλούς, παρεληφώς δὲ καὶ τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιλείαν, συμμαχικοῦ δὲ ἐκ Φωκῶν αἰεὶ ποτε ἐπ' ὠφελείᾳ ἐτοίμου παρόντος. Λα- 6 κεδαιμονίων δὲ ἐβασίλευσεν Ὀρέστης Λακεδαιμονίων ἐφέντων αὐτῷ· τοὺς γὰρ Τυνδάρεω θυγατρίδοις τὴν ἀρχὴν ἔχειν ἤξιον πρὸ Νικοστράτου καὶ Μεγαπένθους Μενελάω γεγεννημένων ἐκ δούλης. Ὀρέστου δὲ ἀποθανόντος ἔσχε Τισαμενὸς τὴν ἀρχὴν Ἐρμιόνης τῆς Μενελάου καὶ Ὀρέστου παῖς. τὸν δὲ Ὀρέστου νόθον Πενθίλον Κιναιθῶν ἐγραψεν ἐν τοῖς ἔπεσιν Ἡριγόνην τὴν Αἰγίσθου τεκεῖν. 6. ἐπὶ δὲ τοῦ Τισαμενοῦ τούτου κατίαςιν ἐς Πελοπόννησον Ἡρακλεῖδαι, Τήμενος μὲν καὶ Κρε- 7 σφόντης Ἀριστομάχου, τοῦ τρίτου δὲ Ἀριστοδήμου προτεθνεῶτος εἵποντο οἱ παῖδες. Ἄργους μὲν δὴ καὶ τῆς ἐν Ἄργει βασιλείας ὁρθότατα, ἐμοὶ δοκεῖν, ἡμφισβήτουν, ὅτι ἦν Πελοπίδης ὁ Τισαμενός, οἱ δὲ Ἡρακλεῖδαι τὸ ἀνέκαθεν εἰσι Περσεῖδαι. Τυνδάρεω δὲ αὐτὸν ἐκπεσόντα ἀπέβαινον ὑπὸ Ἰπποκόωντος· Ἡρακλέα δὲ ἐφασαν ἀποκτείναντα Ἰπποκόωντα καὶ τοὺς παῖδας παρακαταθέσθαι Τυνδάρεω τὴν χώραν. τοιαῦτα δὲ καὶ περὶ τῆς Μεσσηνίας ἕτερα ἔλεγον, παρακαταθήκην Νέστορι δοθῆναι καὶ ταύτην ὑπὸ Ἡρακλέους ἐλόντος Πύλον. 7. Ἐκβάλλουσιν 8 οὖν ἐκ μὲν Λακεδαιμόνος καὶ Ἄργους Τισαμενόν, ἐκ δὲ τῆς Μεσσηνίας τοὺς Νέστορος ἀπορόνους, Ἀλκμαίωνα Σίλλου τοῦ Θρασυμήδους καὶ Πεισίστρατον τὸν Πεισιστράτου καὶ τοὺς Παίονος τοῦ Ἀντιλόχου παῖδας, σὺν δὲ αὐτοῖς Μέλανθον τὸν Ἀνδροπόμπου τοῦ Βώρου τοῦ Πενθίλου τοῦ Περικλυμένου. Τισαμενὸς μὲν οὖν ἤλθε

9 σὺν τῇ στρατιᾷ καὶ οἱ παῖδες ἐς τὴν νῦν Ἀχαῖαν· οἱ δὲ Νηλεΐδαι πλὴν Πεισιστράτου, τοῦτον γὰρ οὐκ οἶδα παρ' 152 οὔστινας ἀπεχώρησεν, ἐς Ἀθήνας ἀφίκοντο οἱ λοιποί, καὶ τὸ Παιονιδῶν γένος καὶ Ἀλκμαϊωνιδῶν ἀπὸ τούτων ὠνομάσθησαν. Μέλανθος δὲ καὶ τὴν βασιλείαν ἔσχεν, ἀφελόμενος Θυμοίτην τὸν Ὀξύντου· Θυμοίτης γὰρ Θεσιδῶν ἑσχατος ἐβασίλευσεν Ἀθηναίων.

XIX. Τὰ μὲν οὖν Κρεσφόντου καὶ τῶν Ἀριστοδήμου παίδων οὐκ ἤπειγεν ὁ λόγος με ἐνταῦθα δηλῶσαι· Τήμενος δὲ ἐκ μὲν τοῦ φανεροῦ Δηϊφόντη τῷ Ἀντιμάχου τοῦ Θρασυάνορος τοῦ Κτησίππου τοῦ Ἡρακλέους στρατηγῷ πρὸς τὰς μάχας ἐχρήσατο ἀντὶ τῶν υἱῶν καὶ σύμβουλον ἐς πάντα εἶχεν, ἅτε αὐτόν τε ἐκείνους πεποιημένος πρότερον ἔτι γαμβρὸν καὶ τῶν παίδων ἀρεσκόμενος τῇ Ἰρηνῇ μάλιστα, ὑποπτεύετο δὲ ἤδη καὶ τὴν βασιλείαν ἐς ἐκείνην καὶ Δηϊφόντην τρέπειν. ἐπεβουλεύθη δὲ τούτων ἕνεκα ὑπὸ τῶν υἱῶν· ἐκείνων δὲ αὐτῷ 2 Κεῖσος πρεσβύτατος ὧν ἔσχε τὴν ἀρχήν. 2. Ἀργεῖοι δέ, ἅτε ἰσηγορίαν καὶ τὸ αὐτόνομον ἀγαπῶντες ἐκ παλαιότητας, τὰ τῆς ἐξουσίας τῶν βασιλέων ἐς ἐλάχιστον προήγαγον, ὥς Μήδωνι τῷ Κεῖσου καὶ τοῖς ἀπορόνοις τὸ ὄνομα λειψθῆναι τῆς βασιλείας μόνον. Μέλταν δὲ τὸν Λακῆδου δέκατον ἀπόγονον Μήδωνος τὸ παράπαν ἔπαυσεν ἀρχῆς καταγνοῦς ὁ δῆμος.

3 3. Ἀργεῖοις δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει τὸ ἐπιφανέστατον ἐστὶν Ἀπόλλωνος ἱερὸν Λυκίου. τὸ μὲν οὖν ἄγαλμα τὸ ἐφ' ἡμῶν Ἀττάλου ποίημα ἦν Ἀθηναίου, τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς Δαναοῦ καὶ ὁ ναὸς καὶ τὸ ξόανον ἀνάθημα ἦν· ξόανα γὰρ δὴ τότε εἶναι κείμεναι πάντα, καὶ μάλιστα τὰ Αἰγύπτια. Δαναὸς δὲ ἰδρύσατο Λύκιον Ἀπόλλωνα ἐπ' αἰτία τοιαύτη. παραγενόμενος ἐς τὸ Ἄργος ἡμφισβήτη πρὸς Γελάνορα τὸν Σθενέλα περὶ τῆς ἀρχῆς. ῥηθέντων

δὲ ἐπὶ τοῦ δήμου παρ' ἀμφοτέρων πολλῶν τε καὶ ἐπαγωγῶν, καὶ οὐχ ἥσσον δίκαια λέγειν τοῦ Γελάνορος δόξαν- 153 τος, ὁ μὲν δῆμος ὑπερέθετο, φασίν, ἐς τὴν ἐπιούσαν κρίνειν· ἀρχομένης δὲ ἡμέρας ἐς βοῶν ἀγέλην νεομένην 4 πρὸ τοῦ τείχους ἐσπίπτει λύκος, προσπεσὼν δὲ ἐμάχετο πρὸς ταῦρον ἡγεμόνα τῶν βοῶν. παρίσταται δὴ τοῖς Ἀργεῖοις τῷ μὲν Γελάνορα, Δαναὸν δὲ εἰκάσαι τῷ λύκῳ, ὅτι οὔτε τὸ θηρίον τοῦτό ἐστιν ἀνθρώποις σύντροφον οὔτε Δαναὸς σφισιν ἐς ἐκεῖνο τοῦ χρόνου. ἐπεὶ δὲ τὸν ταῦρον κατειργάσατο ὁ λύκος, διὰ τοῦτο ὁ Δαναὸς ἔσχε τὴν ἀρχήν. οὕτω δὲ νομίζων Ἀπόλλωνα ἐπὶ τὴν ἀγέλην ἐπαγαγεῖν τῶν βοῶν τὸν λύκον, ἰδρύσατο Ἀπόλλωνος ἱερὸν Λυκίου. 4. Ἐνταῦθα ἀνάκειται μὲν θρόνος Δαναοῦ, κεί- 5 ται δὲ εἰκὼν Βίτωνος, ἀνὴρ ἐπὶ τῶν ὤμων φέρων ταῦρον· ὥς δὲ Λυκίας ἐποίησεν, ἐς Νεμέαν Ἀργείων ἀγόντων θυσίαν τῷ Διὶ ὁ Βίτων ὑπὸ ῥώμης τε καὶ ἰσχύος ταῦρον ἀράμενος ἤνεγκεν. 5. Ἐξῆς δὲ τῆς εἰκόνης ταύτης πῦρ καίουσιν, ὀνομάζοντες Φορωνέως εἶναι· οὐ γάρ τι ὁμολογοῦσι δοῦναι πῦρ Προμηθεῖ ἀνθρώποις, ἀλλὰ ἐς Φορωνέα τοῦ πυρὸς μετάγειν ἐθέλουσι τὴν εὐρεσιν. 6. Τὰ δὲ ξόανα Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ, τὸ μὲν Ἐπειοῦ 6 λέγουσιν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ Ἰπερνήστρας ἀνάθημα. ταύτην γὰρ τῶν θνητῶν μόνην τὸ πρόσταγμα ὑπερ- 7 ἰδοῦσαν ὑπήγαγεν ὁ Δαναὸς ἐς δικαστήριον, τοῦ τε Λυγκέως οὐκ ἀκίνδυνον αὐτῷ τὴν σωτηρίαν ἡγούμενος, καὶ ὅτι τοῦ τολμήματος οὐ μετασχοῦσα ταῖς ἀδελφαῖς καὶ τῷ βουλευσάντι τὸ ὄνειδος ἠῦξῃσε. κριθεῖσα δὲ ἐν τοῖς Ἀργεῖοις ἀποφεύγει τε καὶ Ἀφροδίτην ἐπὶ τῷδε ἀνέθηκε Νικηφόρον. τοῦ ναοῦ δὲ ἐστὶν ἐντὸς Αἰδας ποδῶν ἀκνύ- 7 τητι ὑπερβαλλόμενος τοὺς ἐφ' αὐτοῦ, καὶ Ἑρμῆς ἐς λύρας ποίησιν χελώνην ἡρκώς. ἔστι δὲ ἐμπροσθεν τοῦ ναοῦ 154 6 θρόνος, πεποιημένα ἐν τύπῳ ταύρου μάχην ἔχων καὶ

Διομήδης τε καὶ Σθένελος· παρὴν δὲ ἔτι καὶ ἐπὶ τούτων
 Εὐρύαλος Μηκιστέως καὶ Πολυνείκους Ἄδραστος καὶ
 6 Τιμέας. τῶν δὲ ἀνδριάντων οὐ πόρρω δεικνύται Δαναοῦ
 μνήμα καὶ Ἀργείων τάφος κενὸς ὁπόσους ἔν τε Ἰλῖφ καὶ
 ὁπίσω κομιζομένους ἐπέλαβεν ἡ τελευταίη. 5. καὶ Διὸς
 ἐστὶν ἐνταῦθα ἱερὸν Σωτήρος. καὶ παριοῦσιν ἐστὶν οἰ-
 κημα ἐνθα τὸν Ἀδωνιν αἱ γυναῖκες Ἀργείων ὀδύρονται.
 ἐν δεξιᾷ δὲ τῆς ἐσόδου τῷ Κηφισῷ πεποιήται τὸ ἱερὸν·
 τῷ δὲ ποταμῷ τούτῳ τὸ ὕδωρ φασὶν οὐ καθάπαξ ὑπὸ τοῦ
 Ποσειδῶνος ἀφανισθῆναι, ἀλλὰ ἐνταῦθα δὴ μάλιστα,
 7 ἔνθα καὶ τὸ ἱερὸν ἐστὶ, συνιᾶσιν ὑπὸ γῆν ῥέοντος. παρὰ
 δὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Κηφισοῦ Μεδούσης λίθου πεποιημένη
 κεφαλὴ· Κυκλώπων φασὶν εἶναι καὶ τοῦτο τὸ ἔργον. τὸ
 δὲ χωρίον τὸ ὀπισθεν καὶ ἐς τόδε Κριτήριον ὀνομαζού-
 σιν, Ὅπερ μνήστραν ἐνταῦθα ὑπὸ Δαναοῦ κριθῆναι λέ-
 γοντες. 6. τούτου δὲ ἐστὶν οὐ πόρρω θέατρον· ἐν δὲ αὐ-
 τῷ καὶ ἄλλα θείας ἄξια καὶ ἀνὴρ φονεύων ἐστὶν ἄνδρα,
 Ὅθρουάδαν τὸν Σπαρτιάτην Περίλαος Ἀργεῖος ὁ Ἀλκή-
 νορος. Περίλαός δὲ τούτῳ καὶ πρότερον ἔτι ὑπῆρχε Νε-
 8 μείων ἀνηρῆσθαι νίκην παλαίοντι. 7. Ὅπερ δὲ τὸ θέα-
 τρον Ἀφροδίτης ἐστὶν ἱερὸν, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ ἔδους
 Τελέσιλλα ἡ ποιήσασα τὰ ἄσματα ἐπείργασται στήλῃ· καὶ 157
 βιβλία μὲν ἐκεῖνα ἔρριπται οἱ πρὸς τοῖς ποσίν, αὐτὴ δὲ
 ἐς κράνος ὀρεᾷ κατέχουσα τῇ χειρὶ καὶ ἐπιτίθεσθαι τῇ κε-
 φαλῇ μέλλουσα. ἦν δὲ ἡ Τελέσιλλα καὶ ἄλλως ἐν ταῖς γυ-
 ναιξιν εὐδόκιμος, καὶ μᾶλλον ἐτιμᾶτο ἔτι ἐπὶ τῇ ποιήσει.
 συμβάντος δὲ Ἀργείοις ἀτυγῆσαι λόγον μειζόνως πρὸς
 Κλεομένην τὸν Ἀναξανδρίδου καὶ Λακεδαιμονίους, καὶ
 τῶν μὲν ἐν αὐτῇ πεπτωκότων τῇ μάχῃ, ὅσοι δὲ ἐς τὸ ἄλ-
 σος τοῦ Ἀργου κατέφευγον διαφθαρέντων καὶ τούτων,
 τὰ μὲν πρῶτα ἐξιόντων κατὰ ὁμολογίαν, ὥς δὲ ἔγνωσαν
 ἀπατώμενοι, συγκατακαυθέντων τῷ ἄλσει τῶν λοιπῶν,

οὕτω τοὺς Λακεδαιμονίους Κλεομένης ἤγειν ἐπὶ ἔρημον
 ἀνδρῶν τὸ Ἄργος. 8. Τελέσιλλα δὲ οἰκέτας μὲν καὶ ὅσοι
 διὰ νεότητα ἢ γῆρας ὅπλα ἀδύνατοι φέρειν ἤσαν, τού-
 τους μὲν πάντας ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ τεῖχος, αὐτὴ δὲ ὁπόσα
 ἐν ταῖς οἰκίαις ὑπελείπετο καὶ τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν ὅπλα
 ἀθροίσασα τὰς ἀκμαζούσας ἡλικίας τῶν γυναικῶν ὥπλι-
 ζεν, ὀπλίσασα δὲ ἔτασσε κατὰ τοῦτο ἢ τοὺς πολεμίους
 προσιόντας ἡπίστατο. ὥς δὲ * ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμό-
 νιοι καὶ αἱ γυναῖκες οὔτε τῷ ἀλαλαγμῷ κατεπλάγησαν
 δεξιάμεναί τε ἐμάχοντο ἐρρωμένως, ἐνταῦθα οἱ Λακεδαι-
 μόνιοι φρονήσαντες ὥς καὶ διαφθείρας σφισι τὰς γυ-
 ναῖκας ἐπιφθόνως τὸ κατόρθωμα ἔξει καὶ σφαλεῖσι μετὰ
 ὀνειδῶν γενήσοιτο ἢ συμφορὰ, ὑπέκουνσι ταῖς γυναιξί.
 πρότερον δὲ ἔτι τὸν ἀγῶνα τοῦτον προεσημνηνεν ἡ Πυ- 10
 θία, καὶ τὸ λόγιον εἶτε ἄλλως εἶτε καὶ συνεῖς ἐδήλωσεν
 Ἡρόδοτος·

ἀλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρρενα νικήσασα
 ἐξελάσῃ καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρῃται,
 πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφῆας τότε θήσει.

158 τὰ μὲν ἐς τὸ ἔργον τῶν γυναικῶν ἔχοντα τοῦ χρησμοῦ
 ταῦτα ἦν.

XXI. Κατελθοῦσι δὲ ἐντεῦθεν καὶ τραπέουσιν αὐτὶς
 ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἐστὶ μὲν Κερδοῦς Φορωνέως γυναικὸς
 μνήμα, ἐστὶ δὲ ναὸς Ἀσκληπιοῦ. τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος
 ἱερὸν ἐπὶ κλησιν Πειθούς, Ὅπερ μνήστρα καὶ τοῦτο ἀνέ-
 θηκε, νικήσασα τῇ δίκῃ τὸν πατέρα, ἦν τοῦ Λυγκέως
 ἕνεκα ἔφυγε. 2. καὶ Αἰνείου ἐνταῦθα χαλκοῦς ἀνδριᾶς
 ἐστὶ, καὶ χωρίον καλούμενον Δέλτα· ἐφ' ὅτῳ δέ, οὐ γάρ
 μοι τὰ λεγόμενα ἤρεσκεν, ἐκὼν παρήμι. πρὸ δὲ αὐτοῦ 2
 πεποιήται Διὸς Φυξίου βωμός, καὶ πλησίον Ὅπερ μνή-
 στρας μνήμα Ἀμφιαράου μητρὸς, τὸ δὲ ἕτερον Ὅπερ μνή-
 στρας τῆς Δαναοῦ· σὺν δὲ αὐτῇ καὶ Λυγκεὺς τέθιπται.

τούτων δὲ ἀπαντικρὺ Τालαοῦ τοῦ Βιάντος ἐστὶ τάφος·
τὰ δὲ ἐς Βιάντα καὶ ἀπορόνους τοὺς Βιάντος ἤδη λέλεκται
3 μοι. 3. Ἀθηναῖς δὲ ἰδρύσασθαι Σάλπιγγος ἱερὸν φασιν
Ἠγέλεων. Τυρσηνοῦ δὲ τοῦτον τὸν Ἠγέλεων, τὸν δὲ
Ἡρακλέους εἶναι καὶ γυναικὸς λέγουσι τῆς Αὐδῆς, Τυρ-
σηνὸν δὲ σάλπιγγα εὗρεῖν πρῶτον, Ἠγέλεων δὲ τὸν Τυρ-
σηνοῦ διδάξαι τοὺς σὺν Τημένω Λωριέας τοῦ ὀργάνου
τὸν φόφον, καὶ δι' αὐτὸ Ἀθηναῖν ἐπονομάσαι Σάλπιγγα.
4. Πρὸ δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηναῖς Ἐπιμενίδου λέγουσιν
εἶναι τάφον· Λακεδαιμονίους γὰρ πολεμήσαντας πρὸς
Κνωσίους ἐλεῖν ζῶντα Ἐπιμενίδην, λαβόντας δὲ ἀπο-
κτεῖναι, διότι σφίσιν οὐκ αἴσια ἐμαντεύετο, αὐτοὶ δὲ
4 ἀνελόμενοι θάψαι ταύτην φασί. 5. Τὸ δὲ οἰκοδόμημα λευ-
κοῦ λίθου, κατὰ μέσον μάλιστα τῆς ἀγορᾶς, οὐ τρόπαιον
ἐπὶ Πύρρῳ τῷ Ἠπειρώτῃ, καθὰ λέγουσιν οἱ Ἀργεῖοι,
καυθέντος δὲ ἐνταῦθα τοῦ νεκροῦ μνημα καὶ τοῦτο ἂν
εὗροι τις, ἐν ᾧ τὰ τε ἄλλα ὅσοις ὁ Πύρρος ἐχρῆτο ἐς τὰς
μάχας καὶ οἱ ἐλέφαντές εἰσιν ἐπειργασμένοι. τοῦτο μὲν
δὴ κατὰ τὴν πυρὰν οἰκοδόμημα ἐγένετο· αὐτὰ δὲ κεῖται
τοῦ Πύρρου τὰ ὀστά ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Δήμητρος, παρ' ᾧ
συμβῆναι οἱ καὶ τὴν τελευτὴν ἐδήλωσα ἐν τῇ Ἀτθίδι
συγγραφῇ. τοῦ δὲ τῆς Δήμητρος ἱεροῦ τούτου κατὰ τὴν 159
ἔσοδον ἀσπίδα ἰδεῖν Πύρρου χαλκῇν ἔστιν ὑπὲρ τῶν θυ-
ρῶν ἀνακειμένην.

5 6. Τοῦ δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ἀργείων οἰκοδομήματος
οὐ μακρὰν χώμα γῆς ἐστίν· ἐν δὲ αὐτῷ κεῖσθαι τὴν Με-
δούσης λέγουσι τῆς Γοργόνης κεφαλὴν. ἀπόντος δὲ τοῦ
μύθου τάδε ἄλλα ἐς αὐτὴν ἐστὶν εἰρημένα, Φόρκου μὲν
θυγατέρα εἶναι, τελευτήσαντος δὲ οἱ τοῦ πατρὸς βασι-
λεύειν τῶν περὶ τὴν λίμνην τὴν Τριτωνίδα οἰκούντων,
καὶ ἐπὶ θήραν τε ἐξίεναι καὶ ἐς τὰς μάχας ἡγεῖσθαι τοῖς
Αἰβυσι, καὶ δὴ καὶ τότε ἀντικαθήμενὴν στρατῷ πρὸς τὴν

Περσέως δύναμιν, ἐπεσθαι γὰρ καὶ τῷ Περσεῖ λογάδας
ἐκ Πελοποννήσου, δολοφονηθῆναι νύκτωρ, καὶ τὸν Περ-
σέα τὸ κάλλος ἔτι καὶ ἐπὶ νεκρῷ θαναμάζοντα, οὕτω τὴν
κεφαλὴν ἀποτεμόντα αὐτῆς ἄγειν τοῖς Ἑλλήσιν ἐς ἐπί-
δειξιν. 7. Καρχηδονίῳ δὲ ἀνδρὶ Προκλεῖ τῷ Εὐκράτους 6
ἕτερος λόγος ὅδε ἐφαίνετο εἶναι τοῦ προτέρου πιθανώ-
τερος. Λιβύης ἡ ἔρημος καὶ ἄλλα παρέχεται θηρία ἀκού-
σασιν οὐ πιστά, καὶ ἄνδρες ἐνταῦθα ἄγριοι καὶ ἄγρια
γίνονται γυναικες· ἔλεγέ τε ὁ Προκλῆς ἀπ' αὐτῶν ἄν-
δρα ἰδεῖν κομισθέντα ἐς Ρώμην. εἰκάξεν οὖν πλανηθεῖ-
σαν γυναικα ἐκ τούτων καὶ ἀφικομένην ἐπὶ τὴν λίμνην
τὴν Τριτωνίδα λυμαίνεσθαι τοὺς προσοίκους, ἐς ὃ Περ-
σεὺς ἀπέκτεινεν αὐτήν. Ἀθηναῖν δὲ οἱ συνεπιλαβέσθαι
δοκεῖν τοῦ ἔργου, ὅτι οἱ περὶ τὴν λίμνην τὴν Τριτωνίδα
ἄνθρωποι ταύτης εἰσὶν ἱεροί. 8. Ἐν δὲ Ἀργεὶ παρὰ τοῦτο 7
δὴ τὸ μνημα τῆς Γοργόνης Γοργοφόνης τάφος ἐστὶ τῆς
Περσέως. καὶ ἔφ' ὅτῳ μὲν αὐτῇ τὸ ὄνομα ἐτέθη, δῆλον
εὐθὺς ἀκούσαντι· γυναικῶν δὲ πρώτην αὐτὴν φασὶ τε-
λευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς Περιήρους τοῦ Αἰόλου, τούτῳ
γὰρ παρθένος συνώκησε, τὴν δὲ αὐτῆς Οἰβάλῳ γήμα-
σθαι. πρότερον δὲ καθεστήκει ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ ἀνδρὶ
ἀποθανόντι χηρεῦναι. 9. Τοῦ τάφου δὲ ἔμπροσθεν τρό- 8
παιον λίθου πεποιήται κατὰ ἀνδρὸς Ἀργείου Λαφάους·
τούτον γάρ, γράφω δὲ ὅποσα λέγουσιν αὐτοὶ περὶ σφῶν
160 Ἀργεῖοι, τυραννοῦντα ἐξέβαλεν ἐπαναστὰς ὁ δῆμος, φυ-
γόντα δὲ ἐς Σπάρτην Λακεδαιμόνιοι κατάρειν ἐπειρώντο
ἐπὶ τυραννίδι, νικήσαντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι τῇ μάχῃ Λα-
φάν τε καὶ τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς πολλοὺς ἀπέκτει-
ναν. 10. Τὸ δὲ ἱερὸν τῆς Αἰθῆρας ἐστὶ μὲν οὐ μακρὰν τοῦ
τροπαίου, τέχνη δὲ τὸ ἄγαλμα Προξτέλους. τὴν δὲ εἰ- 9
κόνα παρὰ τῇ θεῷ τῆς παρθένου Χλωρὴν ὀνομάζουσι,
Νιόβης μὲν θυγατέρα εἶναι λέγοντες, Μελίβοιαν δὲ κα-

λεισθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἀπολλυμένων δὲ ὑπὸ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος τῶν Ἀμφίονος παίδων περιγενέσθαι μόνην τῶν ἀδελφῶν ταύτην καὶ Ἀμύκλαν, περιγενέσθαι δὲ εὐξαμένους τῇ Ἀητοῖ. Μελίβοιαν δὲ οὕτω δὴ τι παρ-
 αυτίκα τε χλωρὰν τὸ δεῖμα ἐποίησε καὶ ἐς τὸ λοιπὸν τοῦ
 βίου παρέρμενεν, ὥς καὶ τὸ ὄνομα ἐπὶ τῷ συμβάντι ἀντὶ
 10 Μελιβοίας αὐτῇ γενέσθαι Χλωρίν. τούτους δὴ φασιν
 Ἀργεῖοι τὸ ἐξ ἀρχῆς οἰκοδομήσαι τῇ Ἀητοῖ τὸν ναόν. ἐγὼ
 δέ, πρόσκειμαι γὰρ πλέον τι ἢ οἱ λοιποὶ τῇ Ὀμήρου ποιή-
 σει, δοκῶ τῇ Νιόβῃ τῶν παίδων μηδένᾳ ὑπόλοιπον γε-
 νέσθαι. μαρτυρεῖ δέ μοι τὸ ἔπος·

τῷ δ' ἄρα καὶ δοιῶ περ ἑόντ' ἀπὸ πάντας ὄλεσσαν.
 οὗτος μὲν δὴ τὸν οἶκον τὸν Ἀμφίονος ἐκ βάθρων ἀνα-
 τραπέντα οἶδε.

XXII. Τῆς δὲ Ἥρας ὁ ναὸς τῆς Ἀνθείας ἐστὶ τοῦ
 ἱεροῦ τῆς Ἀητοῦς ἐν δεξιᾷ, καὶ πρὸ αὐτοῦ γυναικῶν τά-
 φος. ἀπέθανον δὲ αἱ γυναῖκες ἐν μάχῃ πρὸς Ἀργεῖους τε
 καὶ Περσέα, ἀπὸ νήσων τῶν ἐν Αἰγαίᾳ Διονύσῳ συνε-
 στρατευμέναι· καὶ διὰ τοῦτο Ἀλίας αὐτὰς ἐπονομάζου-
 σιν. 2. ἀντικρὺ δὲ τοῦ μνημάτων τῶν γυναικῶν Δῆμη-
 τρός ἐστιν ἱερὸν ἐπὶ κλησὶν Πελασγίδος ἀπὸ τοῦ ἰδρυσα-
 μένου Πελασγοῦ τοῦ Τριόπα, καὶ οὐ πόρρω τοῦ ἱεροῦ
 2 τάφος Πελασγοῦ. πέραν δὲ τοῦ τάφου χαλκεῖόν ἐστιν οὐ
 μέγα, ἀνέχει δὲ αὐτὸ ἀγάλματα ἀρχαῖα Ἀρτέμιδος καὶ
 Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς. 3. Λυκίας μὲν οὖν ἐν τοῖς ἔπεσιν 161
 ἐποίησε Μηχανέως τὸ ἀγαλμα εἶναι Διός, καὶ Ἀργεῖων
 ἔφη τοὺς ἐπὶ Ἴλιον στρατεύσαντας ἐνταῦθα ὁμοῦ παρα-
 μένειν πολεμοῦντας, ἔστ' ἂν ἡ τὸ Ἴλιον ἔλωσιν ἢ μαχο-
 μένους τελευτῇ σφᾶς ἐπιλάβῃ. 4. ἑτέροις δὲ ἐστὶν εἰρη-
 3 μένον ὅσα ἐν τῷ χαλκίῳ κεῖσθαι Ταντάλου. τὸν μὲν δὴ
 Θυέστου παῖδα ἢ Βροτέον, λέγεται γὰρ ἀμφοτέρω, ὃς
 Κλυταιμνήστρα πρότερον ἢ Ἀγαμέμνων συνώκησε, τοῦ-

τον μὲν Τάνταλον οὐ διοίσομαι ταφῇνα ταύτη· τοῦ δὲ
 λεγομένου Διὸς τε εἶναι καὶ Πλουτοῦς ἰδὼν οἶδα ἐν Σι-
 πύλῳ τάφον θείας ἄξιον. πρὸς δὲ οὐδὲ ἀνάγκη συνέπεσεν
 ἐκ τῆς Σιπύλου φυγεῖν αὐτόν, ὥς Πέλοπα ἐπέλαβεν
 ὕστερον ἐλαύνοντος Ἴλου τοῦ Φρυγὸς ἐπ' αὐτὸν στρα-
 τιᾷ. τὰδε μὲν ἐς τοσοῦτον ἐξητάσθω· τὰ δὲ ἐς τὸν βό-
 θρον τὸν πλησίον δρώμενα Νικόστρατον ἄνδρα ἐπιχώ-
 ριον καταστήσασθαι λέγουσιν. ἀφίᾳσι δὲ καὶ νῦν ἔτι ἐς
 τὸν βόθρον καιομένας λαμπάδας Κόρη τῇ Δῆμητρος.
 5. Ἐνταῦθα Ποσειδῶνός ἐστιν ἱερὸν ἐπὶ κλησὶν Προσκλυ- 4
 στίον· τῆς γὰρ χώρας τὸν Ποσειδῶνα ἐπικλῦσαι τὴν πολ-
 λήν, ὅτι Ἥρας εἶναι καὶ οὐκ αὐτοῦ τὴν γῆν Ἰναχος καὶ οἱ
 συνδικάσαντες ἔγνωσαν. Ἥρα μὲν δὴ παρὰ Ποσειδῶνος
 εὗρετο ἀπελθεῖν ὀπίσω τὴν θάλασσαν· Ἀργεῖοι δέ, ὅθεν
 τὸ κύμα ἀνεχώρησεν, ἱερὸν Ποσειδῶνι ἐποίησαν Προσ-
 κλυστήν. 6. Προελθόντι δὲ οὐ πολὺ τάφος ἐστὶν Ἀργου 5
 Διὸς εἶναι δοκοῦντος καὶ τῆς Φορωνέως Νιόβης· μετὰ
 δὲ ταῦτα Διοσκούρων ναός. ἀγάλματα δὲ αὐτοῖ τε καὶ οἱ
 παῖδές εἰσιν, Ἀναξίς καὶ Μνασίνοιοι, σὺν δὲ σφισιν αἱ
 μητέρες Ἰλάειρα καὶ Φοίβη, τέχνη μὲν Διοκίνοιοι καὶ
 Σκύλλιδος, ξύλου δὲ ἐβένου· τοῖς δ' ἵπποις τὰ μὲν πολ-
 λά ἐβένου καὶ τούτοις, ὀλίγα δὲ καὶ ἐλέφαντος πεποιήται.
 7. Πλησίον δὲ τῶν Ἀνάκτων Εὐληθυίας ἐστὶν ἱερὸν ἀνά- 6
 162 θημα Ἐλένης, ὅτε σὺν Πειρίδῳ Θησέως ἀπελθόντος ἐς
 Θεσπρωτοὺς Ἀφιδνά τε ὑπὸ Διοσκούρων ἑάλω καὶ ἦγγοτο
 ἐς Λακεδαιμόνα Ἐλένη. ἔχειν μὲν γὰρ αὐτὴν λέγουσιν ἐν
 γαστρί, τεκοῦσαν δὲ ἐν Ἀργεῖ καὶ τῆς Εὐληθυίας ἰδρυ-
 σαμένην τὸ ἱερὸν, τὴν μὲν παῖδα ἦν ἔτεκε Κλυταιμνή-
 στρα δοῦναι, συνοικεῖν γὰρ ἤδη Κλυταιμνήστραν Ἀγα-
 μέμνοιοι, αὐτὴν δὲ ὕστερον τούτων Μενελάῳ γήμασθαι.
 καὶ ἐπὶ τῷδε Εὐφορίων Χαλκιδεὺς καὶ Πλευρώνιος Ἀλέ- 7
 ξανδρος ἔφη ποιήσαντες, πρότερον δὲ ἔτι Στησίχορος ὁ

Ἱμερεῖος, κατὰ ταυτὰ φασιν Ἀργείοις Θησέως εἶναι θυγατέρα Ἰφιδένειαν. 8. Τοῦ δὲ ἱεροῦ τῆς Εἰληθυίας πέραν ἐστὶν Ἐκάτης ναός, Σκόπα δὲ τὸ ἄγαλμα ἔργον. τοῦτο μὲν λίθον, τὰ δ' ἀπαντικρὺ χαλκῷ Ἐκάτης καὶ ταῦτα ἀγάλματα, τὸ μὲν Πολύκλειτος ἐποίησε, τὸ δὲ ἀδελφὸς 8 Πολυκλείτου Ναυκύδης Μόθωνος. Ἐρχομένῳ δὲ ὁδὸν εὐθεΐαν ἐς γυμνάσιον Κυλάραβιν, ἀπὸ τοῦ παιδὸς ὀνομαζόμενον τοῦ Σθενέλου, τέθραπται δὴ Λικύμνιος ὁ Ἡλεκτρύωνος· ἀποθανεῖν δ' αὐτὸν Ὀμηρος ὑπὸ Τληπτολέμου φησὶ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ διὰ τὸν φόνον τοῦτον ἔφηνγεν ἐξ Ἀργουρῶν Τληπτόλεμος. 9. Ὀλίγον δὲ τῆς ἐπὶ Κυλάραβιν καὶ τὴν ταύτην πύλην ἀποτραπεῖσι Σακάδα μνημῆα ἐστὶν, ὃς τὸ αὐτὸν Πυθικὸν πρῶτος ἡύλησεν 9 ἐν Δελφοῖς· καὶ τὸ ἔχθος τὸ Ἀπόλλωνι διαμένον ἐς τοὺς αὐλητάς ἐτι ἀπὸ Μαρσύου καὶ τῆς ἀμίλλης τοῦ Σιληνοῦ πανθῆναι διὰ τοῦτον δοκεῖ τὸν Σακάδαν. 10. Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ τῷ Κυλαράβου Καπαρεία ἐστὶν Ἀθηνᾶ καλουμένη, καὶ τάφον Σθενέλου δεικνύουσι, τὸν δὲ αὐτοῦ Κυλαράβου. πεποιήται δὲ οὐ πόρρω τοῦ γυμνασίου πολυάνδριον τοῖς μετὰ Ἀθηναίων πλεύσασιν Ἀργείοις ἐπὶ καταδουλώσει Συρακουσῶν τε καὶ Σικελίας.

XXIII. Ἐντεῦθεν ἐρχομένοις ὁδὸν καλουμένην (Κοίλην) ναός ἐστὶν ἐν δεξιᾷ Διονύσου· τὸ δὲ ἄγαλμα εἶναι 163 λέγουσιν ἐξ Εὐβοίας. συμβάσης γὰρ τοῖς Ἕλλησιν, ὡς ἐκομίζοντο ἐξ Ἰλίου, τῆς πρὸς τῷ Καφρηεὶ ναυαγίας, τοὺς δυνηθέντας ἐς τὴν γῆν διαφυγεῖν τῶν Ἀργείων δῖγος τε πείξει καὶ λιμός. εὐξαμένοις δὲ θεῶν τινὰ ἐν τοῖς παροῦσιν ἀπόροις γενέσθαι σωτήρα, αὐτίκα ὡς προήεσαν ἐφάνη σφίσι Διονύσου σπήλαιον, καὶ ἄγαλμα ἦν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ θεοῦ, τότε δὲ αἶγες ἄγρια φεύγουσαι τὸν χειμῶνα ἐς αὐτὸ ἦσαν ἡθροισμένα. ταύτας οἱ Ἀργεῖοι σφάζαντες τὰ τε κρέα ἐδείπνησαν καὶ δέρμασιν ἐχρόσαντο ἀντὶ ἐσθῆ-

τος. ἐπεὶ δὲ ὁ χειμῶν ἐπαύσατο καὶ ἐπισκευάσαντες τὰς ναῦς οἵκαδε ἐκομίζοντο, ἐπάγονται τὸ ἐκ τοῦ σπηλαίου ξόανον, καὶ διατελοῦσιν ἐς τὸδε τιμῶντες ἐτι. 2. Τοῦ Διονύσου δὲ ἐγγυτάτῳ οἰκίαν ὄψει ** πειν Ἀδράστου, καὶ ἀπωτέρω ταύτης ἱερὸν Ἀμφιαράου, καὶ τοῦ ἱεροῦ πέραν Ἐριφύλης μνημῆα. ἐξῆς δὲ τούτων ἐστὶν Ἀσκληπιουῦ τέμενος καὶ μετὰ ταῦτα ἱερὸν Βάτωνος. ἦν δὲ ὁ Βάτων γένους Ἀμφιαράφ τοῦ αὐτοῦ τῶν Μελαμποδιδῶν, καὶ ἐς μάχην ἐξιόντι ἠνιόχει τοὺς ἵππους· γενομένης δὲ τῆς τροπῆς ἀπὸ τοῦ Θηβαίων τείχους, χάσμα γῆς Ἀμφιαράου καὶ τὸ ἄρμα ὑποδεξάμενον ἠφάνισεν ὁμοῦ καὶ τοῦτον τὸν Βάτωνα. 3. Ἐπανιόντι δὲ ἐκ τῆς Κοίλης Ἰρ- 3 νηθοῦς τάφον λέγουσιν εἶναι. εἰ μὲν δὴ κενὸν καὶ ἄλλως ἐς μνημὴν τῆς γυναικός, εἰκότα λέγουσιν, εἰ δὲ τῆς Ἰρνηθοῦς κεῖσθαι τὸν νεκρὸν νομίζουσιν ἐνταῦθα, ἐγὼ μὲν σφίσι οὐ πείθομαι, πειθέσθω δὲ ὅστις τὰ Ἐπιδαν- 4 ρίων οὐ πέπυσται. 4. Τὸ δ' ἐπιφανέστατον Ἀργείοις τῶν Ἀσκληπιείων ἄγαλμα ἐφ' ἡμῶν ἔχει καθήμενον Ἀσκληπιὸν λίθου λευκοῦ, καὶ παρ' αὐτὸν ἔστηκεν Ὑγεία· κάθηνται δὲ καὶ οἱ ποιήσαντες τὰ ἀγάλματα, Ξενοφίλος καὶ Στράτων. ἐξ ἀρχῆς δὲ ἰδρύσατο Σφῦρος τὸ ἱερὸν, Μαχάωνος μὲν υἱός, ἀδελφὸς δὲ Ἀλεξάνορος τοῦ παρὰ Σικωνίοις ἐν Τιτάνη τιμὰς ἔχοντος. 5. Τῆς δὲ Ἀρτέμι- 5 164 δος τῆς Φεραίας, σέβουσι γὰρ καὶ Ἀργεῖοι Φεραίαν Ἀρτέμιν κατὰ ταυτὰ Ἀθηναίους καὶ Σικωνίους, τὸ ἄγαλμα καὶ οὗτοί φασιν ἐκ Φερῶν τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ κομισθῆναι. τὰς δὲ αὐτοῖς οὐχ ὁμολογῶ· λέγουσι γὰρ Ἀργεῖοι Δηϊανείρας ἐν Ἀργεὶ μνημῆα εἶναι τῆς Οἰνέως τὸ τε Ἐλένου τοῦ Πριάμου, καὶ ἄγαλμα κεῖσθαι παρὰ σφίσι Ἀθηναῖς τὸ ἐκκομισθὲν ἐξ Ἰλίου καὶ ἀλῶναι ποιῆσαν Ἴλιον. τὸ μὲν δὴ Παλλάδιον, καλεῖται γὰρ οὕτω, δῆλόν ἐστιν ἐς Ἰταλίαν κομισθὲν ὑπὸ Αἰνείου· Δηϊανείρα δὲ τὴν τελευ-

τὴν περὶ Τραχίνα ἴσμεν καὶ οὐκ ἐν Ἀργεὶ γενομένην, καὶ ἔστιν ὁ τάφος αὐτῇ πλησίον Ἡρακλείας τῆς ὑπὸ τῇ Οἰτῇ.
 6. Τὰ δὲ ἐς Ἑλένον τὸν Πριάμου δεδήλωκεν ὁ λόγος ἡδη μοι, μετὰ Πύρρου τοῦ Ἀχιλλέως αὐτὸν ἐλθεῖν ἐς Ἥπειρον, καὶ ἐπιτροπεῦσαί τε τοὺς Πύρρου παῖδας συνοικοῦντα Ἀνδρομάχῃ, καὶ τὴν Κεστρίνην καλουμένην ἀπὸ Κεστρίνου τοῦ Ἑλένου λαβεῖν τὸ ὄνομα. οὐ μὴν οὐδὲ αὐτῶν λέληθεν Ἀργείων τοὺς ἐξηγητὰς ὅτι μὴ πάντα ἐπ' ἀληθεία λέγεται σφισι· λέγουσι δὲ ὅμως· οὐ γάρ τι ἔτιμον μεταπίσαι τοὺς πολλοὺς ἐναντία ὧν δοξάζουσιν.
 7. Ἄλλα δέ ἐστιν Ἀργείοις θείας ἄξια. κατὰ γεων οἰκοδόμημα, ἐπ' αὐτῷ δὲ ἦν ὁ χαλκοῦς θάλαμος, ὃν Ἀκρίσιος ποτε ἐπὶ φρουρᾷ τῆς θυγατρὸς ἐποίησε· Περίλαος δὲ καθεῖλεν αὐτὸν τυραννίσας. τοῦτό τε οὖν τὸ οἰκοδόμημά ἐστι καὶ Κροτώπου μνημα καὶ Διονύσου ναὸς Κρησίου.
 8. Περσεὶ γὰρ πολεμήσαντα αὐτὸν καὶ αὐτὸς ἐλθόντα ἐς λύσιν τοῦ ἔχθους τὰ τε ἄλλα τιμηθῆναι μεγάλως λέγουσιν ὑπὸ Ἀργείων, καὶ τέμενός οἱ δοθῆναι τοῦτο ἐξαίρετον. Κρησίον δὲ ὕστερον ὠνομάσθη, διότι Ἀριάδνην ἀποθανοῦσαν ἔθαψαν ἐνταῦθα. Ἀνκίας δὲ λέγει κατασκευαζομένου δεύτερον τοῦ ναοῦ κερὰ μέαν εὐρεθῆναι σορόν, εἶναι δὲ Ἀριάδνης αὐτήν· καὶ αὐτός τε καὶ ἄλλους Ἀργείων ἰδεῖν ἔφη τὴν σορόν. πλησίον δὲ τοῦ Διο- 165
 νύσου καὶ Ἀφροδίτης ναὸς ἐστὶν Οὐρανίας.

XXIV. Τὴν δὲ ἀκρόπολιν Λάρισαν μὲν καλοῦσιν ἀπὸ τῆς Πελασγοῦ θυγατρὸς· ἀπὸ ταύτης δὲ καὶ δύο τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ πόλεων, ἣ τε ἐπὶ θαλάσῃ καὶ ἡ παρὰ τὸν Πηγαιὸν, ὠνομάσθησαν. ἀνιόντων δὲ ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἔστι μὲν τῆς Ἀρκαίας Ἥρας τὸ ἱερόν, ἔστι δὲ [καὶ] ναὸς Ἀπόλλωνος, ὃν Πυθαεὺς πρῶτος παραγενόμενος ἐκ Δελφῶν λέγεται ποιῆσαι. τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ νῦν χαλκοῦν ἐστὶν ὀρθόν, Δειραδιώτης Ἀπόλλων καλούμενος, ὅτι καὶ ὁ

τόπος οὗτος καλεῖται Δειράς. ἡ δὲ οἱ μαντικῇ, μαρτυεῖται γὰρ ἔτι καὶ ἐς ἡμᾶς, καθέστηκεν τρόπον τοῦτον. γυνὴ μὲν προφητεύουσά ἐστιν, ἀνδρὸς εὐνῆς εἰργομένη· θυομένης δὲ ἐν νυκτὶ ἀνδρὸς κατὰ μῆνα ἑκαστον, γενσαμένη δὴ τοῦ αἵματος ἡ γυνὴ κάτοχος ἐκ τοῦ θεοῦ γίνεται.
 2. Τοῦ Δειραδιώτου δὲ Ἀπόλλωνος ἔχεται μὲν ἱερὸν 2 Ἀθηνᾶς Ὁξυδερκοῦς καλουμένης, Διομήδους ἀνάθημα, ὅτι οἱ μαχομένῳ ποτὲ ἐν Ἰλίῳ τὴν ἀχλὺν ἀφείλεν ἡ θεὸς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν· ἔχεται δὲ τὸ στάδιον, ἐν ᾧ τὸν ἀργῶνα τῷ Νεμείῳ Διὶ καὶ τὰ Ἡραῖα ἄγουσιν. 3. Ἐς δὲ τὴν ἀκρόπολιν ἰοῦσιν ἐστὶν ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ τῶν Αἰγύπτου παιδῶν καὶ ταύτῃ μνημα. χωρὶς μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν σωμάτων ἐνταῦθα αἱ κεφαλαί, χωρὶς δὲ ἐν Λέρνῃ σώματα τὰ λοιπά· ἐν Λέρνῃ γὰρ καὶ ὁ φόνος ἐξεργάσθη τῶν νεανίσκων, ἀποθανόντων δὲ ἀποτέμνουσιν αἱ γυναῖκες τὰς κεφαλὰς, ἀπόδειξιν πρὸς τὸν πατέρα ὧν ἐτόλμησαν. 4. Ἐπ' ἄκρα δὲ ἐστὶ τῇ Λαρίσῃ Διὸς ἐπίκλησιν 3 Λαρισαίου ναὸς, οὐκ ἔχων ὄροφον· τὸ δὲ ἄγαλμα ξύλον πεποιημένον οὐκέτι ἐστηκὸς ἦν ἐπὶ τῷ βάθρῳ. καὶ Ἀθηνᾶς δὲ ναὸς ἐστὶ θείας ἄξιος. 5. ἐνταῦθα ἀναθήματα κεῖται καὶ ἄλλα καὶ Ζεὺς ξόανον, δύο μὲν ἡ πεφύκαμεν ἔχον ὀφθαλμούς, τρίτον δὲ ἐπὶ τοῦ μετώπου. τοῦτον τὸν Δία Πριάμῳ φασὶν εἶναι τῷ Λαομέδοντος πατρῶον, ἐν ὑπαίθρῳ τῆς αὐλῆς ἰδρυμένον, καὶ ὅτε ἡλίσκετο ὑπὸ Ἑλλή- 166
 νων Ἴλιον, ἐπὶ τούτῳ κατέφυγεν ὁ Πριάμος τὸν βωμόν. ἐπεὶ δὲ τὰ λάφυρα ἐνέμοντο λαμβάνει Σθένελος ὁ Καπανέως αὐτόν, καὶ ἀνάκειται μὲν διὰ τοῦτο ἐνταῦθα· τρεῖς 4 δὲ ὀφθαλμούς ἔχειν ἐπὶ τῷδε ἂν τις τεκμαίροιο αὐτόν. Δία γὰρ ἐν οὐρανῷ βασιλεύειν, οὗτος μὲν λόγος κοινὸς πάντων ἐστὶν ἀνθρώπων. ὃν δὲ ἄρχειν φασὶν ὑπὸ γῆς, ἔστιν ἔπος τῶν Ὀμήρου Δία ὀνομάζον καὶ τοῦτον·

Ζεὺς τε καταχθόνιος καὶ ἐπαινή Περσεφόνη.

Αίσχύλος δὲ ὁ Εὐφορίωνος καλεῖ Δία καὶ τὸν ἐν θαλάσῃ. τοῖσιν οὖν ὁρῶντα ἐποίησεν ὀφθαλμοῖς ὅστις δὴ ἦν ὁ ποιήσας, ἅτε ἐν ταῖς τρισὶ ταῖς λεγομέναις λήξεσιν ἄρχοντα τὸν αὐτὸν τοῦτον θεόν.

5 6. Ὅδοι δὲ ἐξ Ἄργους καὶ κατ' ἄλλα εἰσὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ πρὸς Ἀρκαδίας ἐπὶ Τεγέαν. ἐν δεξιᾷ δὲ ὄρος ἐστὶν ἡ Λυκῶνη, δένδρα κυπαρίσσου μάλιστα ἔχουσα. φθοδόμηται δὲ ἐπὶ κορυφῇ τοῦ ὄρους Ἀρτέμιδος Ὀρθίας ἱερὸν, καὶ ἀγάλματα Ἀπόλλωνος καὶ Αἰητοῦς καὶ Ἀρτέμιδος πεποιήται λευκοῦ λίθου. Πολυκλείτου δὲ φασιν εἶναι ἔργα. καταβάντων δὲ ἐκ τοῦ ὄρους αὐθις 6 ἐστὶν ἐν ἀριστερᾷ τῆς λεωφόρου ναὸς Ἀρτέμιδος. 7. ὁλίγον δὲ ἀπωτέρω ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ Χάον ἐστὶν ὄρος ὀνομαζόμενον. ὑπὸ δὲ αὐτῷ δένδρα πέφυκεν ἡμερα, καὶ ἄνισι τοῦ Ἑρασίνου φανερόν ἐνταῦθα δὴ τὸ ὕδωρ. τέως δὲ ἐκ Στυμφάλου ῥεῖ τῆς Ἀρκάδων, ὥσπερ ἐξ Εὐρύπου κατὰ Ἐλευσίνα καὶ τὴν ταύτη θάλασσαν οἱ Ρεῖτοί. πρὸς δὲ τοῦ Ἑρασίνου ταῖς κατὰ τὸ ὄρος ἐκβολαῖς Διονύσῳ καὶ Πανὶ θύουσι, τῷ Διονύσῳ δὲ καὶ ἐορτὴν ἄγουσι 7 καλουμένην Τύρβην. 8. Ἐπανελθοῦσι δὲ ἐς τὴν ἐπὶ Τεγέας ὁδὸν ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ ὀνομαζομένου Τρόχου Κερχραιά. τὸ δὲ ὄνομα ἐφ' ὅτῳ τῷ χωρίῳ γέγονεν, οὐ λέγουσι, πλὴν εἰ μὴ καὶ τοῦτο ἄρα ὠνομάσθη διὰ τὸν 167 Πειρήνης παῖδα Κερχρειόν. καὶ πολυάνδρια ἐνταῦθά ἐστιν Ἀργείων νικησάντων μάχῃ Λακεδαιμονίους περὶ Ἰσιᾶς. τὸν δὲ ἄγωνα τοῦτον συμβάντα εὕρισκον Ἀθηναίοις ἄρχοντος Πεισιστράτου, τετάρτῳ δὲ ἔτει τῆς * * Ὀλυμπιάδος ἦν Εὐρύβοτος Ἀθηναῖος ἐνίκα στάδιον. καταβάντος δὲ ἐς τὸ χθαμαλωτέρου ἑρείπια Ἰσιῶν ἐστὶ πόλεως ποτε ἐν τῇ Ἀργολίδι, καὶ τὸ πταῖσμα Λακεδαιμονίοις ἐνταῦθα γενέσθαι λέγουσιν.

XXV. Ἡ δ' ἐς Μαντίνειαν ἄγουσα ἐξ Ἄργους ἐστὶν

οὐχ ἡπερ καὶ ἐπὶ Τεγέαν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν πρὸς τῇ Δειράδι. ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἱερὸν διπλοῦν πεποιήται, καὶ πρὸς ἡλίου δύνοντος ἔσοδον καὶ κατὰ ἀνατολὰς ἐτέραν ἔχον. κατὰ μὲν δὴ τοῦτο Ἀφροδίτης κεῖται ξόανον, πρὸς δὲ ἡλίου δυσμὰς Ἄρεως. εἶναι δὲ τὰ ἀγάλματα Πολυνείκους λέγουσιν ἀναθήματα καὶ Ἀργείων, ὅσοι τιμωρήσοντες αὐτῷ συνεστρατεύοντο. 2. Προελ- 2 θοῦσι δὲ αὐτόθεν διαβάντων ποταμὸν χείμαρρον Χάραδρον καλούμενον ἐστὶν Οἰνότη, τὸ ὄνομα ἔχουσα, ὥς Ἀργεῖοί φασιν, ἀπὸ Οἰνέως. Οἰνέα γάρ τὸν βασιλεύσαντα ἐν Αἰτωλίᾳ λέγουσιν ὑπὸ τῶν Ἀργίου παιδῶν ἐκβληθέντα τῆς ἀρχῆς παρὰ Διομήδην ἐς Ἄργος ἀφικέσθαι. ὁ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἐτιμώρησεν αὐτῷ στρατεύσας ἐς τὴν Καλυδωνίαν, παραμένειν δὲ οὐκ ἔφη οἱ δύνασθαι. συνακολουθεῖν δέ, εἰ βούλοιτο, ἐς Ἄργος ἐκείνον ἐκέλευεν. ἀφικόμενον δὲ τὰ τε ἄλλα ἐθεράπευεν, ὥς πατρός θεραπεύειν πατέρα εἰκὸς ἦν, καὶ ἀποθανόντα ἔθαψεν ἐνταῦθα. ἀπὸ τούτου μὲν Οἰνότη χωρίον ἐστὶν Ἀργείοις. 3. ὑπὲρ δὲ τῆς Οἰνότης ὄρος ἐστὶν Ἀρτεμίσιον, καὶ ἱερὸν 3 Ἀρτέμιδος ἐπὶ κορυφῇ τοῦ ὄρους. ἐν τούτῳ δὲ εἰσι τῷ ὄρει καὶ αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰνάχου. πηγαὶ γὰρ δὴ τῷ ὄντι εἰσὶν αὐτῷ, τὸ δὲ ὕδωρ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἐξικνεῖται τῆς γῆς. ταύτῃ μὲν δὴ θέας οὐδὲν ἔτι ἦν ἄξιον.

4. Ἐτέρα δὲ ὁδὸς ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν πρὸς τῇ Δει- 4 ράδι ἐστὶν ἐπὶ Λύρκειαν. ἐς τοῦτο λέγεται τὸ χωρίον 168 Λυρκέα ἀποσωθῆναι τῶν πεντήκοντα ἀδελφῶν μόνου, καὶ ἠνίκα ἐσώθη, πυρσὸν ἀνέσχευεν ἐντεῦθεν. συνέκειτο δὲ ἄρα αὐτῷ πρὸς τὴν Ὑπερμνήστραν ἀνασχεῖν τὸν πυρσόν, ἦν διαφυγὼν Λακων ἐς ἀσφαλὲς ἀφίκηται ποι. τὴν δὲ καὶ αὐτὴν ἀνάψαι λέγουσιν ἕτερον ἀπὸ τῆς Λαρίσης, δῆλα καὶ ταύτην ποιούσαν ὅτι ἐν οὐδενὶ οὐδὲ αὐτὴ καθεστήκειν ἔτι κινδύνῳ. ἐπὶ τούτῳ δὲ Ἀργεῖοι κατὰ ἔτος

5 ἕκαστον πυρσῶν ἑορτὴν ἄγουσι. τὸ δὲ χωρίον τότε μὲν
 Λυρκεία ἐκαλεῖτο, οἰκήσαντος δὲ ὕστερον ἐν αὐτῷ Λύρ-
 κου, παῖς δὲ ἦν Ἀβαντος νόθος, τὸ ὄνομα δι' αὐτὸν
 ἐσχηκε· καὶ ἄλλα τέ ἐστιν οὐκ ἀξιόλογα ἐν τοῖς ἐρειπίοις,
 καὶ εἰκῶν ἐπὶ στήλῃ τοῦ Λύρκου. ἐς μὲν δὴ ταύτην ἐστὶν
 6 ἐξ Ἀργου ἐξήκοντα μάλιστα πον στάδια, ἐκ δὲ Λυρκείας
 ἕτερα τοσαῦτα ἐς Ὀρνείας. 5. Λυρκείας μὲν δὴ πόλεως,
 αἶτε ἡρημαμένης ἤδη κατὰ τὴν Ἑλλήνων στρατείαν ἐπὶ
 Ἰλίου, οὐκ ἐποιήσατο Ὀμηρος ἐν καταλόγῳ μνήμην·
 Ὀρνείας δέ, ἔτι γὰρ ᾠκοῦντο, ὥσπερ τῷ τόπῳ τῆς Ἀρ-
 γείας ἐκείντο, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐπεσι προτέρας ἢ Φλιοῦν-
 6 τὰ τε καὶ Σικυῶνα κατέλεξεν. ἐκαλοῦντο δὲ ἀπὸ Ὀρνείας
 τοῦ Ἑρεχθέως· τοῦ δὲ Ὀρνείας ἦν τούτου Πετεῶς, τοῦ
 δὲ Μενεσθεύς, ὃς Ἀγαμέμνονι μετὰ Ἀθηναίων τὴν
 Πριάμου συγκαθεῖλεν ἀρχήν. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τὸ
 ὄνομα ἐγένετο τῇ πόλει, Ἀργεῖοι δὲ ὕστερον τούτων Ὀρ-
 νεάτας ἀνέστησαν· ἀναστάντες δὲ σύνοικοι γερόνασιν
 Ἀργεῖοις. ἔστι δὲ ἐν ταῖς Ὀρνείαις Ἀρτέμιδος τε ἱερὸν
 καὶ ξόανον ὀρθόν, καὶ ἕτερος ναὸς θεοῖς πᾶσιν ἐν κοινῷ
 ἀνειμένος. τὰ δὲ ἐπέκεινα Ὀρνείων ἢ τε Σικυωνία καὶ ἡ
 Φλιασία ἐστίν.

7 6. Ἐρχομένοις δὲ ἐξ Ἀργου ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν
 ἔστιν οἰκοδόμημα ἐν δεξιᾷ πυραμίδι μάλιστα εἰκασμένον,
 ἔχει δὲ ἀσπίδας σχῆμα Ἀργολικὰς ἐπειργασμένας. ἐν-
 169 ταῦθα Προῖτῳ περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς Ἀκρίσιον μάχη γίνε-
 ται, καὶ τέλος μὲν ἴσον τῷ ἄρῳι συμβῆναι φασι, καὶ ἀπ'
 αὐτοῦ διαλλαγὰς ὕστερον, ὥς οὐδέτεροι βεβαίως κρα-
 τεῖν ἐδύναντο· συμβαλεῖν δὲ σφᾶς λέγουσιν ἀσπίσι προ-
 τον τότε καὶ αὐτοὺς καὶ τὸ στρατεύμα ὠπλισμένους.
 τοῖς δὲ πεσοῦσιν ἅψ' ἐκατέρων, πολῖται γὰρ καὶ συγγε-
 8 νεῖς ἦσαν, ἐποιήθη ταύτῃ μνήμα ἐν κοινῷ. 7. Προῖτοῦσι
 δὲ ἐντεῦθεν καὶ ἐκτραπέουσιν ἐς δεξιὰν Τίρυνθός ἐστιν

ἐρείπια. ἀνέστησαν δὲ καὶ Τίρυνθίους Ἀργεῖοι, συνοί-
 κους προσλαβεῖν καὶ τὸ Ἄργος ἐπανεξῆσαι θελήσαντες.
 Τίρυνθα δὲ ἤρωα, ἅψ' οὐ τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἐγένετο,
 παῖδα Ἄργου τοῦ Διὸς εἶναι λέγουσι. τὸ δὲ τεῖχος, ὃ δὴ
 μόνον τῶν ἐρειπίων λείπεται, Κυκλώπων μὲν ἐστὶν ἐρ-
 γον, πεποιήται δὲ ἀργῶν λίθων, μέγεθος ἔχων ἕκαστος
 λίθος ὥς ἀπ' αὐτῶν μηδ' ἂν ἀρχὴν κινήθῃναι τὸν μικρό-
 τατον ὑπὸ ζεύγους ἡμιόνων. λίθια δὲ ἐνήρμοσται πάλοι,
 ὥς μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον ἀρμονίαν τοῖς μεγάλοις λί-
 9 θοις εἶναι. 8. Καταβάντων δὲ ὥς ἐπὶ θάλασσαν, ἐνταῦθα 9
 οἱ θάλαμοι τῶν Προῖτον θυγατέρων εἰσίν. ἐπανελθόν-
 των δὲ ἐς τὴν λεωφόρον, ἐπὶ Μίδειαν ἐς ἀριστεράν ἤξει-
 βασιλεῦσαι δὲ φασιν Ἥλεκτρώονα ἐν τῇ Μιδείᾳ τὸν
 πατέρα Ἀλκμήνης. ἐπ' ἐμοῦ δὲ Μιδείας πλὴν τὸ ἔδαφος
 ἄλλο οὐδὲν ἐλείπετο. 9. Κατὰ δὲ τὴν ἐς Ἐπιδάυρον εὐ-
 10 θεϊάν ἐστι κώμη Ἀήσσα, ναὸς δὲ Ἀθηναῖς ἐν αὐτῇ καὶ
 ξόανον οὐδὲν τι διάφορον ἢ τὸ ἐν ἀκροπόλει τῇ Ἀκρίσῃ.
 ἔστι δὲ ὄρος ὑπὲρ τῆς Ἀήσσης τὸ Ἀραχναῖον, πάλοι δὲ
 Σαπυσελάτων ἐπὶ Ἰνάχου τὸ ὄνομα εἰλήφει. βωμοὶ δὲ
 εἰσὶν ἐν αὐτῷ Διὸς τε καὶ Ἥρας· δεῖσαν ὄμβρου σφίσιν
 ἐνταῦθα θύουσι.

XXVI. Κατὰ δὲ τὴν Ἀήσσαν ἔχεται τῆς Ἀργείας ἡ
 Ἐπιδαυρίαν· πρὶν δὲ ἢ κατ' αὐτὴν γενέσθαι τὴν πόλιν,
 ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀφίξῃ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. 2. ταύτην τὴν χώ-
 170 ραν οὐκ οἶδα οὔτινες πρότερον ᾤκησαν πρὶν Ἐπιδάυρον
 ἐλθεῖν ἐς αὐτήν· οὐ μὴν οὐδὲ τοὺς ἀπογόνους Ἐπιδάυ-
 ρου πυθέσθαι παρὰ τῶν ἐπιχωρίων ἐδυνάμην. τελευ-
 ταῖον δὲ πρὶν ἢ παραγενέσθαι Δωριεὺς ἐς Πελοπόννη-
 σον, βασιλεῦσαι φασὶ Πιτυρέα Ἴωνος ἀπόγονον τοῦ
 Φοῦθου. τοῦτον παραδοῦναι λέγουσιν Ἀμαχεὶ τὴν γῆν
 Ἀηφόντῃ καὶ Ἀργεῖοις. καὶ ὁ μὲν ἐς Ἀθήνας ὁμοῦ τοῖς 2
 πολίταις ἀφικόμενος ἐνταῦθα ᾤκησε, Ἀηφόντης δὲ καὶ
 PAUSAN. I. 11

Ἀργεῖοι τὴν Ἐπιδαυρίαν ἔσχον. ἀπεσχίσθησαν δὲ οὗτοι τῶν ἄλλων Ἀργείων Τημένου τελευτήσαντος, Δηϊφόντης μὲν καὶ Τρηνθῶ κατ' ἔχθος τῶν Τημένου παίδων, ὁ δὲ σὺν αὐτοῖς στρατὸς Δηϊφόντη καὶ Τρηνθοῖ πλέον ἢ Κεῖσῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς νέμοντες. 3. Ἐπίδαυρος δὲ ἀφ' οὗ τὸ ὄνομα τῇ γῇ ἐτέθη, ὥς μὲν φασιν Ἡλείοι, Πέλοπος ἦν· κατὰ δὲ Ἀργείων δόξαν καὶ τὰ ἔπη τὰς μεγάλας Ἡοίας ἦν Ἐπιδάυρῳ πατὴρ Ἀργος ὁ Διός. Ἐπιδάυριοι δὲ 3 Ἀπόλλωνι Ἐπίδαυρον παῖδα προσποιουῖσιν. 4. Ἀσκληπιουὶ δὲ ἱερὰν μάλιστα εἶναι τὴν γῆν ἐπὶ λόγῳ συμβέβηκε τοιῷδε. Φλεγύαν Ἐπιδάυριοί φασιν ἔλθειν ἐς Πελοπόννησον πρόφασιν μὲν ἐπὶ θιᾶ τῆς χάρας, ἔργῳ δὲ κατὰσκοπον πλῆθους τῶν ἐνοικούντων καὶ εἰ τὸ πολὺ μάχισμον εἴη τῶν ἀνθρώπων· ἦν γὰρ δὴ Φλεγύας πολεμικώτατος τῶν τότε, καὶ ἐπιῶν ἐκάστοτε ἐφ' οὓς τύχοι τοὺς καρποὺς 4 ἔφερε καὶ ἡλάννε τὴν λείαν. ὅτε δὲ παρεγένετο ἐς Πελοπόννησον, εἶπετο ἡ θυγάτηρ αὐτῷ, λεληθυῖα ἔτι τὸν πατέρα ὅτι ἐξ Ἀπόλλωνος εἶχεν ἐν γαστρί. ὥς δὲ ἐν τῇ γῇ τῇ Ἐπιδαυρίῳ ἔτεκεν, ἐκτίθησι τὸν παῖδα ἐς τὸ ὄρος τοῦτο ὃ δὴ Τίτιδιον ὀνομάζουσιν ἐφ' ἡμῶν, τηνικαῦτα δὲ ἐκαλεῖτο Μύρριον. ἐκκειμένῳ δὲ ἐδίδου μὲν οἱ γάλα μῖα τῶν περὶ τὸ ὄρος [τῶν] ποιμαινομένων αἰγῶν, ἐφύλασσε 5 δὲ ὁ κύων ὁ τοῦ αἰπολίου φρουρός. Ἀρεσθάνας δέ, ὄνομα γὰρ τῷ ποιμένι τοῦτο ἦν, ὥς τὸν ἀριθμὸν οὐχ εὗρισκεν ὁμολογοῦντα τῶν αἰγῶν καὶ ὁ κύων ἅμα ἀπεστάτει τῆς ποιμνῆς, οὕτως τὸν Ἀρεσθάναν ἐς πᾶν φασιν 171 ἀφικνεῖσθαι ζητήσεως, εὐρόντα δὲ ἐπιθυμῆσαι τὸν παῖδα ἀνελέσθαι, καὶ ὥς ἐγγὺς ἐγένετο, ἀστραπὴν εἶδεν ἐκλάμψασαν ἀπὸ τοῦ παιδός, νομίσαντα δὲ εἶναι θεῖόν τι, ὥσπερ ἦν, ἀποτραπέσθαι. ὁ δὲ ἀντίκα ἐπὶ γῆν καὶ θάλασσαν πᾶσαν ἠγγέλλετο τὰ τε ἄλλα ὅποσα βούλοιο εὐρίσκειν ἐπὶ τοῖς κάμνουσι, καὶ ὅτι ἀνίστησι τεθνεώτας.

5. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλος ἐπ' αὐτῷ λόγος, Κορωνίδα κύων· 6 σὰν Ἀσκληπιὸν Ἰσχυὶ τῷ Ἐλάτῳ συγγενέσθαι, καὶ τὴν μὲν ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἀρτέμιδος ἀμυνομένης τῆς ἐς τὸν Ἀπόλλωνα ὕβρεως, ἐξημμένης δὲ ἤδη τῆς πυρᾶς ἀρπάσαι λέγεται τὸν παῖδα Ἐρμῆς ἀπὸ τῆς φλογός. 6. Ὁ δὲ τρίτος 7 τῶν λόγων ἦκιστα, ἐμοὶ δοκεῖν, ἀληθής ἐστιν, Ἀρσινόης ποιήσας εἶναι τῆς Λευκίππου παῖδα Ἀσκληπιόν. Ἀπολλοφάνει γὰρ τῷ Ἀρκάδι ἐς Δελφοὺς ἐλθόντι καὶ ἐρομένῳ τὸν θεὸν εἰ γένοιτο ἐξ Ἀρσινόης Ἀσκληπιὸς καὶ Μεσσηνίοις πολίτης εἴη, ἔχρησεν ἡ Πυθία, ὃ μέγα χάριμα βροτοῖς βλαστῶν Ἀσκληπιεῖ πᾶσιν, ὃν Φλεγυνῆς ἔτικτεν ἐμοὶ φιλότῃ μιγείσῃ ἱμερόεσσα Κορωνὶς ἐνὶ κραναῇ Ἐπιδάυρῳ. οὗτος ὁ χρησμὸς δηλοῖ μάλιστα οὐκ ὄντα Ἀσκληπιὸν Ἀρσινόης, ἀλλὰ Ἡσίοδον ἢ τῶν τινὰ ἐμπεποιηκότων ἐς τὰ Ἡσίοδου τὰ ἔπη συνθέντα ἐς τὴν Μεσσηνίαν χάριν. 7. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τόδε ἐν Ἐπιδάυρῳ τὸν θεὸν γε- 8 νέσθαι· τὰ γὰρ Ἀσκληπιεῖα εὐρίσκω τὰ ἐπιφανέστατα ἐξ Ἐπιδάυρου. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι τῆς τελετῆς λέγοντες Ἀσκληπιῷ μεταδοῦναι τὴν ἡμέραν ταύτην Ἐπιδάυρια ὀνομάζουσι, καὶ θεὸν ἀπ' ἐκείνου φασιν Ἀσκληπιὸν σφισι νομισθῆναι· τοῦτο δὲ Ἀρχίας ὁ Ἀρισταίχμου 172 τὸ συμβὰν σπάσμα θηρεύοντι οἱ περὶ τὸν Πίνδασον ἰαθεῖς ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ τὸν θεὸν ἐπηγάγετο ἐς Πέργαμον. ἀπὸ δὲ τοῦ Περγαμηνῶν Σμυρναίους γέγονεν ἐφ' ἡμῶν 9 Ἀσκληπιεῖον τὸ ἐπὶ θαλάσῃ. τὸ δ' ἐν Βαλάρραις ταῖς Κυρηναίων, ἔστιν Ἀσκληπιὸς καλούμενος Ἰατρός ἐξ Ἐπιδάυρου καὶ οὗτος. ἐκ δὲ τοῦ παρὰ Κυρηναίοις τὸ ἐν Λεβήνῃ τῇ Κρητῶν ἐστὶν Ἀσκληπιεῖον. διάφορον δὲ Κυρηναίοις τοσόνδε ἐς Ἐπιδαυρίους ἐστίν, ὅτι αἰγας οἱ Κυρηνάιοι θύουσιν, Ἐπιδαυρίους οὐ καθεστηκότος. Θεὸν δὲ Ἀσκληπιὸν νομισθέντα ἐξ ἀρχῆς καὶ οὐκ ἀνὰ 10

χρόνον λαβόντα τὴν φήμην τεκμηρίοις καὶ ἄλλοις εὐ-
ρίσκω, καὶ Ὁμήρου μαρτυρεῖ μοι τὰ περὶ Μαχάονος ὑπὸ
Ἀγαμέμνονος εἰρηγμένηα

Ταλθύβι' ὅττι τάχιστα Μαχάονα δεῦρο κάλεσσον
φῶτ' Ἀσκληπιοῦ υἱόν,
ὥς ἂν εἰ λέγοι θεοῦ παῖδα ἄνθρωπον.

XXVII. Τὸ δὲ ἱερὸν ἅλσος τοῦ Ἀσκληπιοῦ περιέχου-
σιν ὄροι πανταχόθεν· οὐδὲ ἀποθνήσκουσιν οὐδὲ τίκτου-
σιν αἱ γυναικὲς σφισιν ἐντὸς τοῦ περιβόλου, καθὰ καὶ
ἐπὶ Δήλῳ τῇ νήσῳ τὸν αὐτὸν νόμον. τὰ δὲ θυόμενα, ἣν
τέ τις Ἐπιδαυρίων αὐτῶν ἦν τε ξένος ὁ θύων ἢ, κατα-
αλίσκουσιν ἐντὸς τῶν ὄρων. τὸ δὲ αὐτὸ γινόμενον οἶδα
2 καὶ ἐν Τιάνῃ. 2. τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἄγαλμα μεγέθει
μὲν τοῦ Ἀθήνησιν Ὀλυμπίου Διὸς ἥμισυ ἀποδεῖ, πε-
ποιήται δὲ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ· μηνύει δὲ ἐπίγραμμα
τὸν εἰργασμένον εἶναι Θρασυμήδην Ἀριγνώτου Πάριον.
κάθηται δὲ ἐπὶ θρόνον βακτηρίαν κρατῶν, τὴν δὲ ἑτέραν
τῶν χειρῶν ὑπὲρ κεφαλῆς ἔχει τοῦ δράκοντος, καὶ οἱ
καὶ κύων παρακατακείμενος πεποιήται. τῷ θρόνῳ δὲ 173
ἡρώων ἐπιεργασμένα Ἀργείων ἐστὶν ἔργα, Βελλερο-
φόντου τὸ ἐς τὴν Χίμαιραν καὶ Περσεὺς ἀφελὼν τὴν
Μεδούσης κεφαλὴν. τοῦ ναοῦ δὲ ἐστὶ πέραν ἐνθα οἱ
3 ἱκέται τοῦ θεοῦ καθεύδουσιν. 3. οἶκημα δὲ περιφερὲς
λίθου λευκοῦ, καλούμενον Θόλος, ὥκοδόμηται πλησίον,
θέας ἄξιον. ἐν δὲ αὐτῷ Πανσίου γράψαντος βέλη μὲν
καὶ τόξον ἐστὶν ἀφεικῶς Ἔρως, λύραν δὲ ἀντ' αὐτῶν
ἀράμενος φέρει. γέγραπται δὲ ἐνταῦθα καὶ Μέδῃ, Παν-
σίῳ καὶ τοῦτο ἔργον, ἔξ ὑαλίνης φιάλης πίνουσα· ἰδοὺς
δὲ καὶ ἐν τῇ γραφῇ φιάλην τε ὑάλου καὶ δι' αὐτῆς γυ-
ναικὸς πρόσωπον. στηλαὶ δὲ εἰστέκσαν ἐντὸς τοῦ περι-
βόλου, τὸ μὲν ἀρχαῖον καὶ πλέονες, ἐπ' ἐμοῦ δὲ ἔξ λοι-
παί. ταύταις ἐγγεγραμμένα καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν

ἐστὶν ὀνόματα ἀκεσθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, προσέτι
δὲ καὶ νόσημα ὅ τι ἕκαστος ἐνόσησε, καὶ ὅπως ἰάθη· γέ-
γραπται δὲ φωνῇ τῇ Δωρίδι. 4. Χωρὶς δὲ ἀπὸ τῶν ἄλ- 4
λων ἐστὶν ἀρχαία στήλη, ἵππους δὲ Ἰππόλυτον ἀναθεῖναι
τῷ θεῷ φησὶν εἴκοσι. ταύτης τῆς στήλης τῷ ἐπιγράμματι
ὁμολογοῦντα λέγουσιν Ἀρικεῖς, ὥς τεθνεῶτα Ἰππόλυ-
τον ἐκ τῶν Θησέως ἀρῶν ἀνέστησεν Ἀσκληπιός· ὁ δὲ ὥς
αὐτὸς ἐβίω, οὐκ ἤξιον νέμειν τῷ πατρὶ συγγνώμην, ἀλλὰ
ὑπεριδὼν τὰς δεήσεις ἐς Ἰταλίαν ἔρχεται παρὰ τοὺς Ἀρι-
κεῖς, καὶ ἐβασίλευσέ τε αὐτόθι καὶ ἀνῆκε τῇ Ἀρτέμιδι
τέμενος, ἐνθα ἄχρι ἐμοῦ μονομαχίας ἄθλον ἦν ἱερᾶσθαι
174 τῇ θεῷ τὸν νικῶντα. ὁ δὲ ἀγὼν ἐλευθέρων μὲν προέκειτο
οὐδενί, οἰκέταις δὲ ἀποδραῖσι τοὺς δεσπότας. 5. Ἐπι- 5
δαυρίοις δὲ ἐστὶ θέατρον ἐν τῷ ἱερῷ, μάλιστα ἐμοὶ δοκεῖν
θέας ἄξιον· τὰ μὲν γὰρ Ῥωμαίων πολὺ δὴ τι ὑπερῆκε
τῶν πανταχοῦ τῷ κόσμῳ, μεγέθει δὲ Ἀρκάδων τὸ ἐν
Μεγάλῃ πόλει· ἀρμονίας δὲ ἢ κάλλους ἔνεκα ἀρχιτέκτων
ποῖος ἐς ἄμιλλαν Πολυκλείτῳ γένοιτ' ἂν ἀξιοχρεως· Πο-
λύκλειτος γὰρ καὶ θέατρον τοῦτο καὶ οἶκημα τὸ περιφε-
ρὲς ὁ ποιήσας ἦν. 6. Ἐντὸς δὲ τοῦ ἁλσους ναὸς τέ ἐστιν
Ἀρτέμιδος, καὶ ἄγαλμα Ἠπιόνης, καὶ Ἀφροδίτης ἱερὸν
καὶ Θέμιδος, καὶ στάδιον οἷα Ἑλλήσι τὰ πολλὰ γῆς χῶμα,
καὶ κρήνη τῷ τε ὀρόφῳ καὶ κόσμῳ τῷ λοιπῷ θέας ἄξια.
7. Ὅποσα δὲ Ἀντωνῖνος ἀνὴρ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐφ' 6
ἡμῶν ἐποίησεν, ἐστὶ μὲν Ἀσκληπιοῦ λουτρόν, ἐστὶ δὲ
ἱερὸν θεῶν οὓς Ἐπιδῶτας ὀνομάζουσιν. ἐποίησε δὲ καὶ
Ἵγνείᾳ ναὸν καὶ Ἀσκληπιῷ καὶ Ἀπόλλωνι ἐπίκλησιν
Αἰγυπτίοις. καὶ, ἦν γὰρ στοὰ καλουμένη Κότνος, καταρ-
ρυνέντος δὲ οἱ τοῦ ὀρόφου διέφθαρτο ἤδη πᾶσα ἄτε ὥμης
τῆς πλίνθου ποιηθεῖσα, ἀνθρωπόμοις καὶ ταύτην. Ἐπι-
δαυρίων δὲ οἱ περὶ τὸ ἱερὸν μάλιστα ἑταλαιοπῶρον, ὅτι
μήτε αἱ γυναικὲς ἐν σκέπῃ σφίσις ἔτικτον καὶ ἡ τελευτῇ

τοῖς κάμνουσιν ὑπάθριος ἐγίνετο. ὁ δὲ καὶ ταῦτα ἐπαν-
ορθούμενος κατεσκευάσατο οἰκησιν· ἐνταῦθα ἤδη καὶ
7 ἀποθανεῖν ἀνθρώπων καὶ τεκεῖν γυναικὶ ὅσιον. 8. Ὅρη
δὲ ἐστὶν ὑπὲρ τὸ ἄλσος τὸ τε Τίτιδιον καὶ ἕτερον ὀνομα-
ζόμενον Κυνόρτιον, Μαλεάτου δὲ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐν 175
αὐτῷ. τοῦτο μὲν δὴ τῶν ἀρχαίων· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα περὶ
τὸ ἱερὸν τοῦ Μαλεάτου, καὶ ἑλντρον κρήνης ἐς ὃ τὸ ὕδωρ
συλλέγεται σφίσι τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, Ἀντωνῖνος καὶ ταῦτα
Ἐπιδαυρίοις ἐποίησεν.

XXVIII. Δράκοντες δὲ οἱ λοιποὶ καὶ ἕτερον γένος ἐς
τὸ ξανθότερον ῥέπον τῆς χρῶας ἱεροὶ μὲν τοῦ Ἀσκληπιοῦ
νομίζονται καὶ εἰσὶν ἀνθρώποις ἡμεροὶ, τρέφει δὲ μόνῃ
σφᾶς ἢ τῶν Ἐπιδαυρίων γῆ. τὸ δὲ αὐτὸ εὐρίσκω καὶ
ἄλλαις χώραις συμβεβηκός· Λιβύῃ μὲν γε μόνῃ κροκο-
δείλους τρέφει χειρσαίους διπῆχεων οὐκ ἐλάσσονας, παρὰ
δὲ Ἰνδῶν μόνων ἄλλα τε κομίζεται καὶ ὄρνιθες οἱ ψιτ-
τακοί. τοὺς δὲ ὄφεις οἱ Ἐπιδαυριοὶ τοὺς μεγάλους, ἐς
πλέον πηχῶν καὶ τριάκοντα προήκοντας, οἷοι παρὰ τε
Ἰνδοῖς τρέφονται καὶ ἐν Λιβύῃ, ἄλλο δὲ τι γένος φασὶν
2 εἶναι καὶ οὐ δράκοντας. 2. Ἐς δὲ τὸ ὄρος ἀνιούσι τὸ Κό-
ρυφον ἔστι καθ' ὁδὸν Στρεπτιῆς καλουμένης ἐλάας φυ-
τόν, αἰτίου τοῦ περιαγαρόντος τῇ χειρὶ Ἡρακλέους ἐς
τοῦτο τὸ σχῆμα. εἰ δὲ καὶ Ἀσιναίοις τοῖς ἐν τῇ Ἀργολίδι
ἔθηκεν ὄρον τοῦτον, οὐκ ἂν ἔρωγε εἰδείην, ἐπεὶ μηδὲ
ἐτέρῳδι ἀναστάτου γενομένης χώρας τὸ σαφὲς ἐτι οἶδν τε
τῶν ὄρων ἐξευρεῖν. ἐπὶ δὲ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους Κορυ-
φαίας ἐστὶν ἱερὸν Ἀρτέμιδος, οὗ καὶ Τελέσιλλα ἐποίη-
3 σατο ἐν ᾧσματοι μνήμην. Κατιούσι δὲ ἐς τῶν Ἐπιδαυρίων
τὴν πόλιν χωρίον ἐστὶ πεφυκνίας ἀγριελαίους ἔχον·
Τρηνήθιον δὲ καλοῦσι τὸ χωρίον. 3. τὰ δὲ ἐς αὐτό, ὡς
Ἐπιδαυριοὶ τε λέγουσι καὶ εἰκὸς ἔχει, γράψω. Κεῖσος καὶ
οἱ λοιποὶ Τημένου παῖδες μάλιστα ἤδεσαν Δηϊφόντην

176 λυπήσונτες, εἰ διαλῦσαι πως ἀπ' αὐτοῦ τὴν Τρηνθῶ
δυνηθεῖεν. ἀφίκοντο οὖν ἐς Ἐπίδαυρον Κερύνης καὶ
Φάλκης· Ἀργαῖω γὰρ τῷ νεωτάτῳ τὰ ποιούμενα οὐκ
ἤρεσκειν. οὗτοι δὲ στήσαντες τὸ ἄρμα ὑπὸ τὸ τεῖχος κή-
ρυκα ἀποστέλλουσι παρὰ τὴν ἀδελφὴν, ἐλθεῖν δῆθεν ἐς
λόγους αὐτῇ βουλόμενοι. ὥς δὲ ὑπήκουσε καλοῦσιν, 4
ἐνταῦθα οἱ νεανίσκοι πολλὰ μὲν Δηϊφόντου κατηγόρουν,
πολλὰ δὲ αὐτὴν ἱκέτευον ἐκείνην ἐπανήκειν ἐς Ἀργος,
ἄλλα τε ἐπαγγελλόμενοι καὶ ἀνδρὶ δάσειν αὐτὴν Δηϊ-
φόντου τὰ πάντα ἀμείνου καὶ ἀνθρώπων πλειόνων καὶ
γῆς ἄρχοντι εὐδαιμονεστέρας. Τρηνθῶ δὲ τοῖς λεχθεῖσιν
ἀλήγησας ἀπεδίδου σφίσι τὴν ἰσὴν, Δηϊφόντην μὲν αὐτῇ
τε ἀνδρα ἄρεστὸν εἶναι φήσας καὶ Τημένω γενέσθαι
γαμβρόν οὐ μεμπτόν, ἐκείνοις δὲ Τημένου προσήκειν
σφαγεῦσιν ὀνομάζεσθαι μᾶλλον ἢ παισί. καὶ τὴν μὲν οὐ- 5
δὲν ἐτι ἀποκρινάμενοι συλλαμβάνουσιν, ἀναθέντες δὲ
ἐς τὸ ἄρμα ἀπήλυνον· Δηϊφόντῃ δὲ ἀγγέλλει τις τῶν
Ἐπιδαυρίων ὡς Κερύνης καὶ Φάλκης ἄγοντες οἰχοῖντο
ἄκουσαν Τρηνθῶ. ὁ δὲ αὐτός τε ὡς τάχους εἶχεν ἤμυνε,
καὶ οἱ Ἐπιδαυριοὶ πυνθανόμενοι προσεβοήθουν. Δηϊ-
φόντης δὲ Κερύνην μὲν ὡς κατελάμβανεν ἀναιρεῖ βαλὼν,
Φάλκην δὲ ἐχόμενον Τρηνθῶς βαλεῖν μὲν ἔδεισε, μὴ
ἀμαρτῶν γένοιτο αὐτῆς ἐκείνης φονεύς, συμπλακείς δὲ
ἐπειρᾶτο ἀφαιρεῖσθαι. Φάλκης δὲ ἀντεχόμενος καὶ ἔλ-
κων βιαιότερον ἀπέκτεινεν ἔχουσαν ἐν ραστρί. καὶ ὁ μὲν 6
συνεῖς οἷα ἐς τὴν ἀδελφὴν ἐξεργασμένος ἔργα ἦν, ἤλανε
τὸ ἄρμα ἀφειδέστερον, προλαβεῖν τῆς ὁδοῦ σπεύδων πρὶν
ἢ πάντας ἐπ' αὐτὸν συλληχθῆναι τοὺς Ἐπιδαυρίους·
Δηϊφόντης δὲ σὺν τοῖς παισίν, ἐγερόνεσαν γὰρ καὶ παῖδες
αὐτῷ πρότερον ἐτι, υἱοὶ μὲν Ἀντιμένης καὶ Ξάνθιππός
τε καὶ Ἀργεῖος, θυγάτηρ δὲ Ὀρσοβία· ταύτην Πάμφυ-
λον τὸν Αἰγυμῖον λέγουσιν ὕστερον γῆμαι· τότε δὲ ἀνα-

λαβόντες τὸν νεκρὸν τῆς Ἰρηνῆθους κομίζουσιν ἐς τοῦτο
 7 το χωρίον τὸ ἀνὰ χρόνον Ἰρηνῆθιον κληθέν. καὶ οἱ ποιή-
 σαντες ἡρώων τιμὰς καὶ ἄλλας δεδώκασι, καὶ ἐπὶ τοῖς
 πεφνυκόσιν ἐλαίοις, καὶ εἰ δὴ τι ἄλλο δένδρον ἔσω, καθ- 177
 ἔστηκε νόμος τὰ θρανόμενα μηδὲνα ἐς οἶκον φέρεσθαι
 μηδὲ χρᾶσθαι σφισιν ἐς μηδέν, κατὰ χώραν δ' αὐτοῦ
 8 λείπουσιν ἱερὰ εἶναι τῆς Ἰρηνῆθους. 4. Οὐ πόρρω δὲ
 τῆς πόλεως Μελίσσης μνημὰ ἐστίν, ἣ Περιάνδρῳ συν-
 ῳκῆσε τῷ Κυψέλου, καὶ ἕτερον Προκλέους πατρὸς τῆς Με-
 λίσσης. ἐτυράννει δὲ καὶ οὗτος Ἐπιδαυρίων, καθὰ δὴ
 καὶ ὁ γαμβρός οἱ Περιάνδρος Κορίνθου.

XXIX. Αὐτὴ δὲ τῶν Ἐπιδαυρίων ἡ πόλις παρείχετο
 ἐς μνημὴν τάδε ἀξιολογώτατα. τέμενος δὴ ἐστὶν Ἀσκλη-
 πιοῦ, καὶ ἀγάλματα ὁ θεὸς αὐτὸς καὶ Ἡπιόνη· γυναικα
 δὲ εἶναι τὴν Ἡπιόνην Ἀσκληπιοῦ φασί. ταῦτά ἐστιν ἐν
 ὑπαίθρῳ, λίθου Παρίου. ναοὶ δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ Διο-
 νύσου καὶ Ἀρτέμιδος ἐστὶν ἄλλος· εἰκάσαις ἂν θηρεν-
 οῦσιν τὴν Ἀρτεμιν. Ἀφροδίτης τε ἱερὸν πεποιήται· τὸ
 δὲ πρὸς τῷ λιμένι ἐπὶ ἄκρας ἀνεχούσης ἐς θάλασσαν λέ-
 γουσιν Ἦρας εἶναι. τὴν δὲ Ἀθηναίαν τὴν ἐν τῇ ἀκροπόλει,
 ξόανον θείας ἄξιον, Κισσαίαν ἐπονομάζουσιν.

2. Αἰγινῆται δὲ οἰκοῦσιν ἔχοντες τὴν νῆσον ἀπαν-
 τικρὴ τῆς Ἐπιδαυρίας. ἀνθρώπους δ' οὐκ εὐθὺς ἐξ ἀρ-
 χῆς λέγουσιν ἐν αὐτῇ γενέσθαι, Διὸς δὲ ἐς ἔρημον κο-
 μίσαντος Αἰγιναν τὴν Ἀσωποῦ τῇ μὲν τὸ ὄνομα ἐτέθη
 τοῦτο ἀντὶ Οἰωνῆς, Αἰακοῦ δὲ αἰτήσαντος ὡς ἠϋξήθη
 παρὰ Διὸς οἰκήτορας, οὕτω οἱ τὸν Δία ἀνεῖναι τοὺς ἀν-
 θρώπους φασὶν ἐκ τῆς γῆς. βασιλεύσαντα δὲ ἐν τῇ γῇ
 πλὴν Αἰακὸν οὐδένα εἰπεῖν ἔχουσιν, ἐπεὶ μηδὲ τῶν Αἰα-
 κοῦ παίδων τινὰ ἴσμεν καταμείναντα, Πηλεῖ μὲν συμβάν
 καὶ Τελαμῶνι ἐπὶ φόνῳ φεύγειν τῷ Φώκῳ, τῶν δὲ αὖ
 Φώκου παίδων περὶ τὸν Παρνασσὸν οἰκησάντων ἐν τῇ

νῦν καλουμένη Φωκίδι. 3. τὸ δὲ ὄνομα προϋπῆρχεν ἤδη 3
 τῇ χώρᾳ, Φώκου τοῦ Ὀρρυτιάνου γενεᾷ πρότερον ἐς
 178 αὐτὴν ἐλθόντος. ἐπὶ μὲν δὴ Φώκου τούτου ἡ περὶ Τι-
 θορέαν τε καὶ Παρνασσὸν ἐκαλεῖτο Φωκίς· ἐπὶ δὲ τοῦ
 Αἰακοῦ καὶ πᾶσιν ἐξενίκησεν, ὅσοι Μινύαις τέ εἰσιν
 Ὀρχομενίοις ὁμοροὶ καὶ ἐπὶ Σκάρφειαν τὴν Λοκρῶν καθ- 4
 ἤκουσι. 4. γερόνασι δὲ ἀπὸ μὲν Πηλέως οἱ ἐν Ἠπείρῳ 4
 βασιλεῖς, Τελαμῶνος δὲ τῶν παίδων Αἰάντος μὲν ἐστὶν
 ἀφανέστερον γένος οἷα ἰδιωτεύσαντος ἀνθρώπου, πλὴν
 ὅσον Μιλτιάδης, ὃς Ἀθηναίοις ἐς Μαραθῶνα ἡγήσατο,
 καὶ Κίμων ὁ Μιλτιάδου προῆλθον ἐς δόξαν· οἱ δὲ Τευ-
 κρίδαι βασιλεῖς διέμειναν Κυπρίων ἄρχοντες ἐς Εὐαγό-
 ραν. Φώκῳ δὲ Ἄσιος ὁ τὰ ἔπη ποιήσας γενέσθαι φησὶ
 Πανοπέα καὶ Κρίσον· καὶ Πανοπέως μὲν ἐγένετο Ἐπειὸς
 ὁ τὸν ἵππον τὸν δούρειον, ὡς Ὀμηρὸς ἐποίησεν, ἐργα-
 σάμενος, Κρίσον δὲ ἦν ἀπόγονος τρίτος Πυλάδης, Στρο-
 φίου τε ὦν τοῦ Κρίσου καὶ Ἀναξιβίας ἀδελφῆς Ἀγαμέμ-
 νονος. γένη μὲν τοσαῦτα τῶν καλουμένων Αἰακιδῶν,
 ἐξεχώρησε δὲ ἐτέρωσε ἀπ' ἀρχῆς. 5. Χρόνῳ δὲ ὕστερον 5
 μοῖρα Ἀργείων τῶν Ἐπιδανρον ὁμοῦ Ἀηφόντη κατα-
 σχόντων διαβᾶσα ἐς Αἰγιναν, καὶ Αἰγινήταις τοῖς ἀρ-
 χαίοις γενόμενοι σύνοικοι, τὰ Λαυριεῶν ἔθνη καὶ φωνὴν
 κατεστήσαντο ἐν τῇ νήσῳ. προελθοῦσι δὲ Αἰγινήταις ἐς
 μέγα δυνάμεως, ὡς Ἀθηναίων γενέσθαι ναυσὶν ἐπι-
 κρατεστέρους καὶ ἐν τῷ Μηδικῷ πολέμῳ παρασχέσθαι
 πλοῖα μετὰ γε Ἀθηναίους πλείστα, οὐ παρέμεινεν ἐς
 ἅπαν ἡ εὐδαιμονία, γενόμενοι δὲ ὑπὸ Ἀθηναίων ἀνά-
 στατοι Θυρέαν τὴν ἐν τῇ Ἀργολίδι Λακεδαιμονίων δόν-
 των ὥκησαν. καὶ ἀπέλαβον μὲν τὴν νῆσον, ὅτε περὶ
 Ἑλλήσποντον αἱ Ἀθηναίων τριήρεις ἐλήφθησαν, πλού-
 του δὲ ἡ δυνάμεις οὐκέτι ἐξεγένετο ἐς ἴσον προελθεῖν
 σφίσι. Προσπλευσαι δὲ Αἰγινά ἐστι νήσων τῶν Ἑλλή- 6

νίδων ἀπορωτάτη· πέτραι τε γὰρ ὕφαλοι περὶ πᾶσαν καὶ χοιράδες ανεστηκασι. μηχανήσασθαι δὲ ἐξέπιτηδες ταῦτα Αἰακὸν φασὶ ληστειῶν τῶν ἐκ θαλάσσης φόβῳ, καὶ 179 πολεμίοις ἀνδράσι μὴ ἄνευ κινδύνου εἶναι. 6. Πλησίον δὲ τοῦ λιμένος ἐν ᾧ μάλιστα ὁρμίζονται ναὸς ἐστὶν Ἀφροδίτης, ἐν ἐπιφανεστάτῳ δὲ τῆς πόλεως τὸ Αἰάκειον κα- 7 λούμενον, περίβολος τετράγωνος λευκοῦ λίθου. ἐπιεργασμένοι δὲ εἰσι κατὰ τὴν ἔσοδον οἱ παρὰ Αἰακὸν ποτε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων σταλέντες. αἰτίαν δὲ τὴν αὐτὴν Αἰγινῆταις καὶ οἱ λοιποὶ λέγουσιν. αὐχμὸς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ χρόνον ἐπέβη, καὶ οὔτε τὴν ἐκτὸς Ἰσθμοῦ χώραν οὔτε Πελοποννησίους ἦεν ὁ θεός, ἐς ὃ ἐς Δελφοὺς ἀπέστειλαν ἐρησομένους τὸ αἶτιον ὃ τι εἴη καὶ αἰτήσοντας ἅμα λύσειν τοῦ κακοῦ. τούτοις ἡ Πυθία εἶπε Δία ἱλάσκεσθαι, χρῆναι δέ, εἴπερ ὑπακούσῃ σφίσιν, Αἰακὸν 8 τὸν ἱκετεύοντα εἶναι. οὕτως Αἰακοῦ δεησομένους ἀποστέλλουσιν ἀφ' ἐκάστης πόλεως. καὶ ὁ μὲν τῷ Πανελληνίῳ Διὶ θύσας καὶ εὐξάμενος τὴν Ἑλλάδα γῆν ἐποίησεν ὕεσθαι· τῶν δὲ ἐλθόντων ὡς αὐτὸν εἰκόνας ταύτας ἐποίησαντο οἱ Αἰγινῆται. τοῦ περιβόλου δὲ ἐντὸς ἐλαῖαι πεφύκασιν ἐκ παλαιοῦ, καὶ βωμὸς ἐστὶν οὐ πολὺ ἀνέχων ἐκ τῆς γῆς· ὡς δὲ καὶ μνημα οὗτος ὁ βωμὸς εἴη Αἰακοῦ, 9 λεγόμενόν ἐστιν ἐν ἀπορρήτῳ. 7. Παρὰ δὲ τὸ Αἰάκειον Φώκου τάφος χῶμα ἐστὶ περιεχόμενον κύκλῳ κρηπίδι, ἐπίκειται δὲ οἱ λίθος τραχύς· καὶ ἡνίκα Φῶκον Τελαμῶν καὶ Πηλεὺς προηγάροντο ἐς ἄγῳνα πεντάθλου καὶ περι- ἤλθεν ἐς Πηλέα ἀφείναι τὸν λίθον, οὗτος γὰρ ἀντὶ δίσκου σφίσιν ἦν, ἐκὼν τυγχάνει τοῦ Φώκου. ταῦτα δὲ ἐχαρίζοντο τῇ μητρὶ· αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐγερόνεσαν ἐκ τῆς Σκίρωνος θυγατρὸς, Φῶκος δὲ οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς, ἀλλ' ἐξ ἀδελφῆς Θετίδος ἦν, εἰ δὴ τὰ ὄντα λέγουσιν Ἕλληνες. Πυλάδης τέ μοι καὶ διὰ ταῦτα φαίνεται καὶ οὐκ Ὀρέστου

φιλία μόνον βουλευσαί Νεοπτολέμῳ τὸν φόνον. τότε δὲ 10 ὡς τῷ δίσκῳ πληγῆς ἀπέθανεν ὁ Φῶκος, φεύγουσιν ἐπι- 180 βάντες νεῶς οἱ Ἐνδηλίδος παῖδες. Τελαμῶν δὲ ὕστερα κήρυκα ἀποστέλλων ἤρνεϊτο μὴ βουλευσαί Φῶκῳ θάνατον. Αἰακὸς δὲ ἐς μὲν τὴν νῆσον ἀποβαίνειν αὐτὸν οὐκ εἶα, ἐστηκότα δὲ ἐπὶ νεῶς, εἰ δὲ ἐθέλοι, χῶμα ἐν τῇ θαλάσῃ χῶσαντα ἐκέλευεν ἐντεῦθεν ἀπολογήσασθαι. οὕτως ἐς τὸν Κρυπτὸν καλούμενον λιμένα ἐσπλεύσας, νύκτωρ ἐποίει χῶμα. καὶ τοῦτο μὲν ἐξεργασθὲν καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι μένει· καταγνωσθεῖς δὲ οὐκ ἀναίτιος εἶναι Φῶκῳ τῆς τελευτῆς τὸ δεύτερον ἐς Σαλαμῖνα ἀπέπλευσε. 8. Τοῦ 11 λιμένος δὲ οὐ πόρρω τοῦ Κρυπτοῦ θέατρόν ἐστι θεᾶς ἄξιον, κατὰ τὸ Ἐπιδαυρίων μάλιστα μέγεθος καὶ ἐργασίαν τὴν λοιπὴν. τούτου δὲ ὀπισθεν ὁκοδόμηται σταδίου πλευρὰ μία, ἀνέχουσά τε αὐτὴ τὸ θέατρον καὶ ἀντὶ ἐρείσματος ἀνάλογον ἐκείνῳ χρωμένη.

XXX. Ναοὶ δὲ οὐ πολὺ ἀλλήλων ἀφεστηκότες ὁ μὲν Ἀπόλλωνός ἐστιν, ὁ δὲ Ἀρτέμιδος, Διονύσῳ δὲ αὐτῶν ὁ τρίτος. Ἀπόλλωνι μὲν δὴ ξόανον γυμνόν ἐστι τέχνης τῆς ἐπιχωρίου, τῇ δὲ Ἀρτέμιδι ἐστὶν ἐσθῆς, κατὰ ταῦτά δὲ καὶ τῷ Διωνύσῳ· καὶ γένεια Διόνυσος ἔχων πεποιῆται. τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἱερὸν ἐστὶ μὲν ἐτέρωθι καὶ οὐ ταύτῃ, λίθου δὲ ἄγαλμα καθήμενον. 2. Θεῶν 2 δὲ Αἰγινῆται τιμῶσιν Ἐκάτην μάλιστα, καὶ τελετὴν ἄγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος Ἐκάτης, Ὀρφέα σφίσι τὸν Θοῤῃα καταστήσασθαι τὴν τελετὴν λέγοντες. τοῦ περιβόλου δὲ ἐντὸς ναὸς ἐστὶ. ξόανον δὲ ἔργον Μύρωνος, ὁμοίως ἐν πρόσ- ωπόν τε καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα. Ἀλκαμένης δέ, ἐμοὶ δοκεῖν, πρῶτος ἀγάλματα Ἐκάτης τρία ἐποίησε προσεχόμενα ἀλλήλοις, ἣν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν Ἐπιπυργιδίαν· ἐστηκε δὲ παρὰ τῆς Ἀπτερου Νίκης τὸν ναόν. 3. Ἐν Αἰγίνῃ δὲ 3 πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Πανελληνίου Διὸς ἰουσίην ἐστιν Ἀφαιᾶς

ιερόν, ἐς ἣν καὶ Πίνδαρος ᾄσμα Αἰγινήταις ἐποίησε. φασὶ δὲ οἱ Κρήτες, τούτοις γὰρ ἐστὶ τὰ ἐς αὐτὴν ἐπιχώρια, Καρμάνορος τοῦ καθήραντος Ἀπόλλωνα ἐπὶ φόνῳ τῷ Πύθωνος παῖδα Εὐβουλον εἶναι, Διὸς δὲ καὶ Κάρυς τῆς Εὐβούλου Βοιτόμαρτιν γενέσθαι· χαίρειν δὲ αὐτὴν 181 δρόμοις τε καὶ θήραις, καὶ Ἀρτέμιδι μάλιστα φίλην εἶναι. Μίνω δὲ ἐρασθέντα φεύγουσα ἐρριψεν ἐαντὴν ἐς δίκτυα ἀφειμένα ἐπ' ἰχθύων θήρα. ταύτην μὲν θεὸν ἐποίησεν Ἀρτεμις, σέβουσι δὲ οὐ Κρήτες μόνον ἀλλὰ καὶ Αἰγινήται, λέγοντες φαίνεσθαι σφισιν ἐν τῇ νήσῳ τὴν Βοιτόμαρτιν. ἐπίκλησις δὲ οἱ παρὰ τε Αἰγινήταις ἐστὶν Ἀφαία 4 καὶ Δίκτυνα ἐν Κρήτῃ. 4. Τὸ δὲ Πανελλήνιον, ὅτι μὴ τοῦ Διὸς τὸ ἱερόν, ἄλλο τὸ ὄρος ἀξιόλογον εἶχεν οὐδέν. τοῦτο δὲ τὸ ἱερόν λέγουσιν Αἰακὸν ποιῆσαι τῷ Διί. 5. τὰ δὲ ἐς τὴν Αὐξησίαν καὶ Δαμίαν, ὡς οὐχ ὕεν ὁ θεὸς Ἐπιδαυρίοις, ὡς τὰ ξόανα ταῦτα ἐκ μαντείας ἐποίησαντο ἐλαίας παρ' Ἀθηναίων λαβόντες, ὡς Ἐπιδάυριοι μὲν οὐκ ἀπέφερον ἐπὶ Ἀθηναίους ἂν ἐτάξαντο, οἱ αὖτε Αἰγινήτων ἐχόντων τὰ ἀγάλματα, Ἀθηναίων δὲ ἀπώλοντο οἱ διαβάντες ἐπ' αὐτὰ ἐς Αἶγιναν, ταῦτα εἰπόντος Ἡροδότου καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐπ' ἀκριβὲς οὐ μοι γράφειν κατὰ γνώμην ἦν εὐ προειρημένα, πλὴν τοσοῦτό γε ὅτι εἶδόν τε τὰ ἀγάλματα καὶ ἔθυσά σφισι κατὰ τὰ αὐτὰ καθὰ δὴ καὶ Ἐλευσίνοι θύειν νομίζουσιν.

5 6. Αἰγίνης μὲν δὴ Αἰακοῦ ἔνεκα καὶ ἔργων, ὁπόσα ἀπεδείξατο, ἐς τοσόνδε ἔστω μνήμη· τῆς δὲ Ἐπιδαυρίας ἔχονται Τροιζῆνιοι σεμνύνοντες, εἶπερ καὶ ἄλλοι τινές, τὰ ἐγγχώρια. φασὶ δὲ Ὀρον γενέσθαι σφισιν ἐν τῇ γῇ πρῶτον. ἐμοὶ μὲν οὖν Αἰγύπτιον φαίνεται καὶ οὐδαμῶς Ἑλληνικὸν ὄνομα Ὀρος εἶναι· βασιλεῦσαι δ' οὖν φασὶν αὐτὸν καὶ Ὠραίαν ἀπ' αὐτοῦ καλεῖσθαι τὴν γῆν, Ἀθη-
πον δὲ Ποσειδῶνος παῖδα καὶ Αἰῆδος τῆς Ὀρου, παρα-

λαβόντα μετὰ Ὀρον τὴν ἀρχὴν, Ἀθηναίαν ὀνομάσαι τὴν γῆν. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος Ἀθηναῖν καὶ Ποσειδῶνα 6 ἀμφισβητῆσαι λέγουσι περὶ τῆς χώρας, ἀμφισβητήσαντας 182 δὲ ἔχειν ἐν κοινῷ· προστάξει γὰρ οὕτω Δία σφίσι. καὶ διὰ τοῦτο Ἀθηναῖν τε σέβουσι Πολιάδα καὶ Σθενιάδα ὀνομάζοντες τὴν αὐτὴν, καὶ Ποσειδῶνα Βασιλέα ἐπίκλησιν· καὶ δὴ καὶ νόμισμα αὐτοῖς τὸ ἀρχαῖον ἐπίσημα ἔχει τρίαῖναν καὶ Ἀθηναῖς πρόσωπον. 7. Μετὰ δὲ Ἀθηναίων 7 Σάρων ἐβασίλευσεν. ἔλεγον δὲ ὅτι οὗτος τῇ Σαρωνίδι τὸ ἱερόν Ἀρτέμιδι ᾠκοδόμησεν ἐπὶ θαλάσῃ τελματώδει καὶ ἐπιπολῆς μᾶλλον, ὥστε καὶ Φοιβαία λίμνη διὰ τοῦτο ἑκαλεῖτο. Σάρωνα δὲ, θηρεύων γὰρ δὴ μάλιστα ἦδετο, κατέλαβεν ἑλαφον διώκοντα ἐς θάλασσαν συννεσπεσεῖν φευγούσῃ. καὶ ἥ τε ἑλαφος ἐνήχετο ἀπωτέρω τῆς γῆς καὶ ὁ Σάρων εἶχετο τῆς ἄγρας, ἐς ὃ ὑπὸ προθυμίας ἀφίκετο ἐς τὸ πέλαγος· ἦδη δὲ κάμνοντα αὐτὸν καὶ ὑπὸ τῶν κυμάτων κατακλυζόμενον ἐπέλαβε τὸ χρεῖον. ἐκπεσόντα δὲ τὸν νεκρὸν κατὰ τὴν Φοιβαίαν λίμνην ἐς τὸ ἄλσος τῆς Ἀρτέμιδος ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου θάπτουσι, καὶ λίμνην ἀπὸ τούτου Σαρωνίδα τὴν ταύτῃ θάλασσαν καλοῦσιν ἀντὶ Φοιβαίας. τοὺς δὲ ὕστερον βασιλεύσαντας 8 οὐκ ἴσασιν ἄχρι Τπέρητος καὶ Ἀνθα· τούτους δὲ εἶναι Ποσειδῶνος καὶ Ἀλκυόνης Ἀτλαντος θυγατρὸς, καὶ πόλεις αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ φασὶν Τπέρειάν τε καὶ Ἀνθειαν οἰκίσαι· Ἀέτιον δὲ τὸν Ἀνθα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ θεῖου παραλαβόντα τὴν ἀρχὴν τὴν ἐτέραν τῶν πόλεων Ποσειδωνιάδα ὀνομάσαι. 8. Τροιζῆνος δὲ καὶ Πιτθέως παρὰ Ἀέτιον ἐλθόντων βασιλεῖς μὲν τρεῖς ἀντὶ ἐνὸς ἐγένοντο, ἴσχυον δὲ οἱ παῖδες μᾶλλον οἱ Πέλοπος. σημείον δὲ 9 ἀποθανόντος γὰρ Τροιζῆνος Πιτθεὺς ἐς τὴν νῦν πόλιν συναγαγὼν τοὺς ἀνθρώπους ὀνόμασεν ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Τροιζῆνα συλλαβὼν Τπέρειάν τε καὶ Ἀνθειαν. πολ-

λοῖς δὲ ἔτεσιν ὕστερον ἐς ἀποικίαν ἐκ Τροιζήνης σταλέν-
 τες Ἀλικαρνασὸν ἐν τῇ Καρίᾳ καὶ Μύνδον ἀπωκίσαν οἱ
 γεγονότες ἀπ' Ἀετίου τοῦ Ἄνθα. Τροιζήνης δὲ οἱ παῖδες
 Ἀνάφλυστος καὶ Σφήττος μετοικοῦσιν ἐς τὴν Ἀττικὴν, 183
 καὶ οἱ δῆμοι τὰ ὀνόματα ἔχουσιν ἀπὸ τούτων. τὰ δὲ ἐς
 Θησέα θυγατρίδου Πιτθέως εἰδόσι τὰ ἐς αὐτὸν οὐ γρά-
 10 φω. 9. Δεῖ δέ με τοσόνδε ἔτι δηλῶσαι. Ἡρακλειδῶν
 γὰρ κατελθόντων ἐδέξαντο καὶ οἱ Τροιζήνιοι συνοίκοις
 Λαοιδῶν τῶν ἐξ Ἀργους καὶ πρότερον ἔτι Ἀργείων ὄντες
 κατήκοι· καὶ σφᾶς καὶ Ὀμηρος ἐν καταλόγῳ φησὶν ὑπὸ
 Διομήδους ἄρχεσθαι. Διομήδης γὰρ καὶ Εὐρύαλος ὁ
 Μηκιστέως, Κυάνιππον τὸν Αἰγιάλεως παῖδα ὄντα ἐπι-
 τροπεύοντες, Ἀργείων ἡγήσαντο ἐς Τροίαν. Σθένης
 δέ, ὡς ἐδήλωσα ἐν τοῖς πρότερον, οἰκίας τε ἦν ἐπιφανέ-
 στερας, τῶν Ἀναξαγοριδῶν καλουμένων, καὶ ἡ βασιλεία
 τούτῳ μάλιστα ἦν ἡ Ἀργείων προσήκουσα. Τοσαῦτα
 Τροιζηνίοις ἐχόμενα ἱστορίας ἦν, παρὲς ἣ ὅσαι πόλεις
 παρ' αὐτῶν φασὶν ἀποικισθῆναι. κατασκευὴν δὲ ἱερῶν
 καὶ ὅσα ἄλλα ἐς ἐπίδειξιν, τὸ ἐντεῦθεν ἐπέξειμι.

XXXI. Ἐν τῇ ἀγορᾷ Τροιζηνίων ναὸς καὶ ἀγάλματα
 Ἀρτέμιδος ἐστὶ Σωτείρας. Θησέα δὲ ἐλέγετο ἰδρύσασθαι
 καὶ ὀνομάσαι Σώτειραν, ἡνίκα Ἀστερίωνα τὸν Μίνω
 καταγωνισάμενος ἀνέστρεψεν ἐκ τῆς Κρήτης. ἀξιολο-
 γώτατον δὲ εἶναι τοῦτο ἔδοξεν οἱ τῶν κατειργασμένων,
 οὐ τοσοῦτον, ἐμοὶ δοκεῖν, ὅτι ἀνδρὶα τοὺς ἀποθανόντας
 ὑπὸ Θησέως ὑπερέβαλεν ὁ Ἀστερίων, ἀλλὰ τὸ τε ἐκ τοῦ
 λαβυρίνθου δυσέξοδον καὶ λαθόντα ἀποδρᾶναι μετὰ τὸ
 2 εἶργον ἐποίησεν εἰκότα τὸν λόγον ὡς προνοίᾳ θείᾳ καὶ
 αὐτὸς ἀνασώθει· Θησεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. 2. Ἐν τούτῳ
 δὲ εἰσι τῷ ναῷ βωμοὶ θεῶν τῶν λεγομένων ὑπὸ γῆν ἄρ-
 χειν· καὶ φασιν ἐξ Αἰδου Σεμέλην τε ὑπὸ Διονύσου
 κομισθῆναι ταύτῃ, καὶ ὡς Ἡρακλῆς ἀναγάγοι τὸν κύνα

τοῦ Αἰδου. ἐγὼ δὲ Σεμέλην μὲν οὐδὲ ἀποθανεῖν ἀρχὴν
 πείθομαι, Διὸς γε οὐδὲν γυναικα· τὰ δὲ ἐς τὸν ὀνομα-
 184 ζόμενον Αἰδου κύνα ἐτέρωθεν ἔσται μοι δῆλα, ὅποια εἶναι
 μοι δοκεῖ.

3. Ὅπισθε δὲ τοῦ ναοῦ Πιτθέως μνημᾶ ἐστὶ, τρεῖς 3
 δὲ ἐπ' αὐτῷ θρόνοι κεῖνται λίθου λευκοῦ· δικάζειν δὲ
 Πιτθέα καὶ ἄνδρας δύο σὺν αὐτῷ λέγουσιν ἐπὶ τῶν θρό-
 νων. 4. Οὐ πόρρω δὲ ἱερὸν Μουσῶν ἐστὶ. ποιῆσαι δὲ
 ἔλεγον αὐτὸ Ἀρδαλον παῖδα Ἡφαίστου· καὶ αὐλὸν τε
 εὐρεῖν νομίζουσι τὸν Ἀρδαλον τοῦτον, καὶ τὰς Μούσας
 ἀπ' αὐτοῦ καλοῦσιν Ἀρδαλίδας. ἐνταῦθα Πιτθέα δι-
 δάξαι λόγων τέχνην φασί, καὶ τι βιβλίον Πιτθέως δὴ
 σύγγραμμα, ὑπὸ ἀνδρὸς ἐκδοθὲν Ἐπιδευρίου, καὶ αὐ-
 τὸς ἐπελεξάμην. 5. Τοῦ Μουσείου δὲ οὐ πόρρω βωμός
 ἐστὶν ἀρχαῖος, Ἀρδάλου καὶ τοῦτον, ὡς φασιν, ἀναθέν-
 τος. ἐπὶ δὲ αὐτῷ Μούσαις καὶ Ὑπνῷ θύουσι, λέγοντες
 τὸν Ὑπνον θεὸν μάλιστα εἶναι φίλον ταῖς Μούσαις.
 6. Πλησίον δὲ τοῦ θεάτρου Λυκείας ναὸν Ἀρτέμιδος 4
 ἐποίησεν Ἰππόλυτος. ἐς δὲ τὴν ἐπὶ κλησὶν οὐδὲν εἶχον
 πυθέσθαι παρὰ τῶν ἐξηγητῶν, ἀλλὰ ἡ λύκους ἐφαίνετό
 μοι τὴν Τροιζηνίαν λυμαιομένους ἐξελεῖν ὁ Ἰππόλυτος,
 ἡ Ἀμαζόσι, παρ' ὧν τὰ πρὸς μητρὸς ἦν, ἐπὶ κλησὶς τῆς
 Ἀρτέμιδος ἐστὶν αὕτη· εἴη δ' ἂν ἔτι καὶ ἄλλο οὐ γινω-
 σκόμενον ὑπὸ ἐμοῦ. 7. Τὸν δὲ ἐμπροσθεν τοῦ ναοῦ λί-
 θον, καλούμενον δὲ ἱερὸν, εἶναι λέγουσιν ἐφ' οὗ ποτὲ
 ἄνδρες Τροιζηνίων ἐννέα Ὀρέστην ἐκάθησαν ἐπὶ τῷ φό-
 νῳ τῆς μητρὸς. 8. Εἰσὶ δὲ οὐ μακρὰν τῆς Λυκείας Ἀρ- 5
 τέμιδος βωμοὶ διεστηκότες οὐ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. ὁ μὲν
 πρῶτός ἐστιν αὐτῶν Διονύσου κατὰ δὴ τι μάντευμα
 ἐπὶ κλησὶν Σαώτου, δεύτερος δὲ Θεμίδων ὀνομαζόμενος·
 Πιτθεὺς τοῦτον ἀνέθηκεν, ὡς λέγουσιν. Ἠλίου δὲ Ἐλευ-
 185 θερίου καὶ σφόδρα εἰκότα λόγῳ δοκοῦσί μοι ποιῆσαι βω-

μόν, ἐκφυγόντες δουλείαν ἀπὸ Ξέρξου τε καὶ Περσῶν.
 69. Τὸ δὲ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Θεαρίου κατασκευά-
 σαι μὲν Πιτθέα ἔφασαν, ἔστι δὲ ὧν οἶδα παλαιότατον.
 ἀρχαῖος μὲν οὖν καὶ Φωκαεῦσι τοῖς ἐν Ἰωνίᾳ ναὸς ἐστὶν
 Ἀθηναῖς, ὃν Ἀρπαγὸς ποτε ὁ Μῆδος ἐνέπρησεν, ἀρχαῖος
 δὲ καὶ [ὁ] Σαμίσις Ἀπόλλωνος Πυθίου· πλὴν πολὺ γε
 ὕστερον τοῦ παρὰ Τροιζηνίοις ἐποιήθησαν. ἀγαλμα δέ
 ἐστὶ τὸ ἐφ' ἡμῶν ἀνάθημα Αὐλίσκου, τέχνη δὲ Ἑρμῶνος
 Τροιζηνίου. τοῦ δὲ Ἑρμῶνος τούτου καὶ τὰ τῶν Διο-
 7 σκούρων ξοανὰ ἐστὶ. 10. Κεῖνται δὲ ἐν στοᾷ τῆς ἀγορᾶς
 γυναικες, λίθου καὶ αὐταὶ καὶ οἱ παῖδες. εἰσὶ δὲ ἄς Ἀθη-
 ναῖοι Τροιζηνίοις γυναικας καὶ τέκνα ἔδωκαν σώζειν,
 ἐκλιπεῖν σφίσις ἀρέσαν τὴν πόλιν μηδὲ στρατῷ περὶ τὸν
 Μῆδον ἐπιόντα ὑπομεῖναι. λέγονται δὲ οὐ πασῶν τῶν
 γυναικῶν, οὐ γὰρ δὴ πολλὰ τινες ἐκεῖναι, ὁπόσαι δὲ
 ἀξιῶματι προεῖχον, τούτων εἰκόνας ἀναθεῖναι μόνων.
 8 11. Τοῦ δὲ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐστὶν οἰκοδόμημα ἑμ-
 προσθεν, Ὁρέστου καλούμενον σκηνὴ. πρὶν γὰρ ἐπὶ τῷ
 αἵματι καθαρθῆναι τῆς μητρος, Τροιζηνίων οὐδεὶς πρό-
 τερον ἤθελεν αὐτὸν οἶκῳ δέξασθαι· καθίσαντες δὲ ἐν-
 ταῦθα ἐκάθαιρον καὶ εἰστίων, ἐς ὃ ἀφήγγισαν. καὶ νῦν
 ἐτι οἱ ἀπόγονοι τῶν καθηράντων ἐνταῦθα δειπνοῦσιν ἐν
 ἡμέραις ῥηταῖς. κατορυχθέντων δὲ ὀλίγον ἀπὸ τῆς σκη-
 νῆς τῶν καθαρσίων φασὶν ἀπ' αὐτῶν ἀναφῦναι δάφνην,
 ἥ δὴ καὶ ἐς ἡμᾶς ἐστὶν, ἥ πρὸ τῆς σκηνῆς ταύτης. καθῆ-
 9 ραι δέ φασιν Ὁρέστην καθαρσίοις καὶ ἄλλοις καὶ ὕδατι
 τῷ ἀπὸ τῆς Ἰππου κρήνης. 12. ἐστὶ γὰρ καὶ Τροιζηνίους
 Ἰππου καλουμένη κρήνη, καὶ ὁ λόγος ἐς αὐτὴν οὐ δια-
 φόρως τοῦ Βοιωτῶν ἔχει. Πηγάσῃ γὰρ τῷ Ἰππῳ καὶ
 οὗτοι λέγουσι τὸ ὕδωρ ἀνεῖναι τὴν γῆν διγόντι τοῦ ἐδά-
 φους τῇ ὁπλῇ, Βελλεροφόντην δὲ ἔλθεῖν ἐς Τροιζῆνα

γυναικα αἰτήσοντα Αἰθραν παρὰ Πιτθέως, πρὶν δὲ γῆ-
 μα συμβῆναι οἱ φυγεῖν ἐκ Κορίνθου.

13. Καὶ Ἑρμῆς ἐνταῦθα ἐστὶ Πολύγιοις καλούμενος. 10
 πρὸς τούτῳ τῷ ἀγάλματι τὸ ῥόπαλον θεῖναι φασὶν Ἑρα-
 186 κλέα· καὶ, ἦν γὰρ κοτίνου, τοῦτο μὲν, ὅτῳ πιστά, ἐνέφν
 τῇ γῇ καὶ ἀνεβλάστησεν αὐθις, καὶ ἐστὶν ὁ κότινος πεφυ-
 κὼς ἐτι, τὸν δὲ Ἑρακλέα λέγουσιν ἀνευρόντα τὸν πρὸς
 τῇ Σαρωνίδι κότινον ἀπὸ τούτου· τεμεῖν ῥόπαλον.
 14. Ἔστι δὲ καὶ Διὸς ἱερὸν ἐπὶ κλησὶν Σωτήρος· ποιῆσαι
 δὲ αὐτὸ βασιλεύοντα Ἀέτιον τὸν Ἀνθα λέγουσιν. ὕδαρ
 δὲ ὀνομάζουσι Χρυσορρόαν· αὐχμοῦ δὲ ἐπὶ ἔτη συμβάν-
 τος σφίσις ἐννέα, ἐν οἷς οὐχ ὕεν ὁ θεός, τὰ μὲν ἄλλα
 ἀναξηρανθῆναι φασὶν ὕδατα, τὸν δὲ Χρυσορρόαν τοῦ-
 τον καὶ τότε ὁμοίως διαμεῖναι ῥέοντα.

XXXII. Ἰππολύτῳ δὲ τῷ Θησέως τέμενός τε ἐπιφα-
 νέστατον ἀνεῖται, καὶ ναὸς ἐν αὐτῷ καὶ ἀγαλμά ἐστιν
 ἀρχαῖον. καὶ ταῦτα μὲν Διομήδην λέγουσι ποιῆσαι, καὶ
 προσέτι θῦσαι τῷ Ἰππολύτῳ πρῶτον· Τροιζηνίοις δὲ
 ἱερεὺς μὲν ἐστὶν Ἰππολύτου τὸν χρόνον τοῦ βίου πάντα
 ἱερώμενος καὶ θυσίαι καθεστήκασιν ἐπέτειοι, δρῶσι δὲ
 καὶ ἄλλοι τοιόνδε· ἐκάστη παρθένος πλόκαμον ἀποκεί-
 ρεται οἱ πρὸ γάμου, κειραμένη δὲ ἀνέθηκεν ἐς τὸν ναὸν
 φέρουσα. ἀποθανεῖν δὲ αὐτὸν οὐκ ἐθέλουσι συρέντα
 ὑπὸ τῶν ἱππῶν, οὐδὲ τὸν τάφον ἀποφαίνουσιν εἰδότες·
 τὸν δὲ ἐν οὐρανῷ καλούμενον ἡνίοχον, τοῦτον εἶναι νο-
 μίζουσιν ἐκεῖνον Ἰππόλυτον, τιμὴν παρὰ θεῶν ταύτην
 ἔχοντα. 2. Τούτου δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου ναὸς ἐστὶν 2
 Ἀπόλλωνος Ἐπιβατηρίου, Διομήδους ἀνάθημα ἐκφυ-
 γόντος τὸν χειμῶνα ὃς τοῖς Ἑλλησιν ἐπεγένετο ἀπὸ
 Ἰλίου κομιζομένοις· καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Πυθίων Διο-
 μῆδην πρῶτον θεῖναι φασὶ τῷ Ἀπόλλωνι. ἐς δὲ τὴν Λα-
 μίαν καὶ Αὐξησίαν, καὶ γὰρ Τροιζηνίοις μέτεστιν αὐτῶν,

οὐ τὸν αὐτὸν λέγουσιν ὃν Ἐπιδαύριοι καὶ Αἰγινῆται λόγον, ἀλλὰ ἀφικέσθαι παρθένους ἐκ Κρήτης· στασιασάντων δὲ ὁμοίως τῶν ἐν τῇ πόλει ἀπάντων καὶ ταύτας φασὶν ὑπὸ τῶν ἀντιστασιωτῶν καταλευσθῆναι, καὶ ἐορ- 187
 3 τὴν ἄγουσί σφισι Λιθοβολία ὀνομάζοντες. 3. Κατὰ δὲ τὸ ἕτερον τοῦ περιβόλου μέρος στάδιόν ἐστιν Ἰππολύτου καλούμενον, καὶ ναὸς ὑπὲρ αὐτοῦ Ἀφροδίτης Κατασκοπίας· αὐτόθεν γάρ, ὅποτε γυμνάζοιτο ὁ Ἰππόλυτος, ἀπέβλεπεν ἐς αὐτὸν ἐρῶσα ἡ Φαίδρα. ἐνταῦθα ἔτι πεφύκει ἡ μυρσίνη τὰ φύλλα, ὥς καὶ πρότερον ἔγραψα, ἔχουσα τετυπημένα· καὶ ἡνίκα ἡπορεῖτο ἡ Φαίδρα καὶ ῥαστώ-
 4 νην τῷ ἔρωτι οὐδεμίαν εὗρισκεν, ἐς ταύτης τὰ φύλλα
 4 ἐσυναμῶρει τῆς μυρσίνης. ἔστι δὲ καὶ τάφος Φαίδρας, ἀπέχει δὲ οὐ πολὺ τοῦ Ἰππολύτου μνήματος· τὸ δὲ οὐ πόρρω κέχωσται τῆς μυρσίνης. τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἄγαλμα ἐποίησε μὲν Τιμόθεος, Τροιζήνιοι δὲ οὐκ Ἀσκληπιὸν ἀλλὰ εἰκόνα Ἰππολύτου φασὶν εἶναι. καὶ οἰκίαν ἰδὼν οἶδα Ἰππολύτου· πρὸ δὲ αὐτῆς ἐστὶν Ἡράκλειος καλουμένη κρήνη, τὸ ὕδωρ, ὥς οἱ Τροιζήνιοι λέγουσιν,
 5 ἀνευρόντος Ἡρακλέους. 4. Ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει τῆς Σθε-
 5 νιαδος καλουμένης ναὸς ἐστὶν Ἀθηνᾶς. αὐτὸ δὲ εἰργά-
 5 σατο τῆς θεοῦ τὸ ξόανον Κάλλων Αἰγινήτης. μαθητῆς δὲ ὁ Κάλλων ἦν Τεκταίου καὶ Ἀγγελίωνος, οἱ Ἀηλίοις ἐποίησαν τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος· ὁ δὲ Ἀγγελίων καὶ Τεκταῖος παρὰ Διπολίνω καὶ Σκυλλίδι ἐδιδάχθησαν.
 6 5. Κατιόντων δὲ αὐτόθεν Αὐτηρίου Πανός ἐστιν ἱερὸν·
 6 Τροιζηνίων γὰρ τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν ἐδειξεν ὀνειράτα, ἃ εἶχεν ἄκεσιν λοιμοῦ πείσαντος * * * Ἀθηναίους δὲ μά-
 6 λιστα. διαβάς δὲ καὶ ἐς τὴν Τροιζηνίαν ναὸν ἰδοὺς ἄν
 6 Ἴσιδος καὶ ὑπὲρ αὐτὸν Ἀφροδίτης Ἀκραιάς· τὸν μὲν
 6 ἄτε ἐν μητροπόλει τῇ Τροιζηνίᾳ Ἀλικαρνασεῖς ἐποίησαν, 188
 6 τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἰσιδος ἀνέθηκε Τροιζηνίων δῆμος.

7. Ἰοῦσι δὲ τὴν διὰ τῶν ὁρῶν ἐς Ἐρμιόνην πηγὴν τέ 7
 7 ἐστὶ τοῦ Ἰλλικοῦ ποταμοῦ, Ταυρίου δὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς κα-
 7 λουμένον, καὶ πέτρα Θησέως ὀνομαζομένη, μεταβαλοῦσα
 7 καὶ αὐτὴ τὸ ὄνομα ἀνελομένου Θησέως ὑπ' αὐτῇ κρηπί-
 7 δας τὰς Αἰγέως καὶ Ξίφος· πρότερον δὲ βωμὸς ἐκαλεῖτο
 7 Σθενίου Διός. τῆς δὲ πέτρας πλησίον Ἀφροδίτης ἐστὶν
 7 ἱερὸν Νυμφίας, ποιήσαντος Θησέως, ἡνίκα ἔσχε γυναικα
 7 Ἑλένην. Ἔστι δὲ ἕξω τείχους καὶ Ποσειδῶνος ἱερὸν Φυ- 8
 8 ταλμίου. μνησίαντα γὰρ σφισι τὸν Ποσειδῶνα ποιεῖν
 8 φασὶν ἄκαρπον τὴν χώραν, ἄλμης ἐς τὰ σπέρματα καὶ
 8 τῶν φυτῶν τὰς ῥίζας καθικνουμένης, ἐς ὃ θυσίαις τε
 8 εἷας καὶ εὐχαῖς οὐκέτι ἄλμην ἀνῆκεν ἐς τὴν γῆν. ὑπὲρ
 8 δὲ τοῦ Ποσειδῶνος τὸν ναὸν ἐστὶ Δημήτηρ Θεσμοφορος,
 8 Ἀλθήπου, καθὰ λέγουσιν, ἰδρυσάμενον. 8. Καταβαί- 9
 9 νουσι δὲ ἐπὶ τὸν πρὸς τῇ Κελενδέρει καλουμένη λιμένα
 9 χωρίον ἐστὶν ὃ Γενέθλιον ὀνομάζουσι, τεχθῆναι Θησέα
 9 ἐνταῦθα λέγοντες. πρὸ δὲ τοῦ χωρίου τούτου ναὸς ἐστὶν
 9 Ἄρεως, Θησέως καὶ ἐνταῦθα Ἀμαζόνας μάχη κρατήσαν-
 9 τος· αὐταὶ δ' ἂν εἴησαν τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ πρὸς Θησέα
 9 καὶ Ἀθηναίους ἀγωνισαμένων. ἐπὶ θάλασσαν δὲ τὴν 10
 10 Ψιφαίαν πορευομένοις κότινος πέφνεν ὀνομαζόμενος
 10 ῥάχως στρεπτός. ῥάχους μὲν δὴ καλοῦσι Τροιζήνιοι πᾶν
 10 ὅσον ἄκαρπον ἐλαίας, κότινον καὶ φυλίαν καὶ ἔλαιον·
 10 189 στρεπτὸν δὲ ἐπονομάζουσι τοῦτον, ὅτι ἐνσχεθεῖσάν αὐ-
 10 τῷ τῶν ἡνιῶν ἀνετράπη τοῦ Ἰππολύτου τὸ ἄρμα. τού-
 10 του δὲ οὐ πολὺ τῆς Σαρωνίας Ἀρτέμιδος ἀφέστηκε τὸ
 10 ἱερὸν, καὶ τὰ ἐς αὐτὸ ἐμῆνυσεν ὁ λόγος ἤδη μοι. τοσόνδε
 10 δὲ ἔτι δηλώσει· Σαρωνία γὰρ δὴ κατὰ ἔτος τῇ Ἀρτέμιδι
 10 ἐορτὴν ἄγουσι.

XXXIII. Νῆσοι δὲ εἰσι Τροιζηνίοις, μία μὲν πλησίον
 τῆς ἡπείρου, καὶ διαβῆναι ποσὶν ἐς αὐτὴν ἐστὶν. αὕτη
 Σφαιρία ὀνομαζομένη πρότερον, Ἰερά δι' αἰτίαν ἐκλήθη
 12*

τοιαύτην. ἔστιν ἐν αὐτῇ Σφαίρου μνημα. Πέλοπος δὲ ἡνίοχον εἶναι λέγουσι τὸν Σφαῖρον. τοῦτ' κατὰ δὴ τι ἐξ Ἀθηνᾶς ὄνειρον κομίζουσα Αἰθρα χοᾶς διέβαινεν ἐς τὴν νῆσον, διαβάσῃ δὲ ἐνταῦθα λέγεται Ποσειδῶνα μυχθῆναι. ἰδρύσατο μὲν διὰ τοῦτο Αἰθρα ναὸν ἐνταῦθα Ἀθηνᾶς Ἀπατουρίας, καὶ Ἱερὰν ἀντὶ Σφαιρίας ὠνόμασε τὴν νῆσον· κατεστήσατο δὲ καὶ ταῖς Τροίξηνιων παρθένοις ἀνατιθέναι πρὸ γάμου τὴν ζώνην τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἀπατουρίᾳ. 2. Καλαύρειαν δὲ Ἀπόλλωνος Ἱερὰν τὸ ἄρχαιον εἶναι λέγουσιν, ὅτε περ ἦσαν καλοὶ Δεῖφοι Ποσειδῶνος. λέγεται δὲ καὶ τοῦτο, ἀντιδοῦναι τὰ χωρία σφᾶς ἀλλήλοις. φασὶ δὲ ἔτι καὶ λόγιον μνημονεύουσιν.

Ἰσὸν τοι Δῆλόν τε Καλαύρειάν τε νέμεσθαι

Πυθῶ τ' ἡγαθέην καὶ Ταίναρον ἡνεμόεσσαν.

3. ἔστι δ' οὖν Ποσειδῶνος Ἱερὸν ἐνταῦθα ἄγιον, Ἱερᾷται δὲ αὐτῷ παρθένος, ἔστ' ἂν ἐς ὥραν προέλθῃ γάμου. τοῦ περιβόλου δὲ ἐντὸς καὶ τὸ Δημοσθένους μνημῆμα ἔστι. καί μοι τὸ δαιμόνιον δείξει μάλιστα ἐπὶ τούτου δοκεῖ καὶ Ὀμήρου πρότερον ὡς εἴη βάσκανον, εἰ δὴ Ὀμηρον μὲν προδιεφθαρμένον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοσούτῳ κακῷ κακὸν δεύτερον πενία πιέξουσα ἐπὶ πᾶσαν γῆν πτωχεύοντα ἦγε, Δημοσθένει δὲ φυχῆς τε συνέπεσεν ἐν γῆρᾳ λαβεῖν πείραν καὶ ὁ θάνατος ἐγένετο οὕτω βίαιος. 4. Εἰ-190 ρηται μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλοις καὶ αὐτῷ Δημοσθένει πλείστα, ἢ μὴν τῶν χρημάτων ἃ ἐκ τῆς Ἀσίας ἡγαγεν Ἀρπαλος μὴ μεταλαβεῖν αὐτόν· τὸ δὲ ὕστερον λεχθὲν ἐπέξιμι ὁποῖον ἐγένετο. Ἀρπαλος μὲν ὡς ἐξ Ἀθηνῶν ἀπέδρα διαβὰς ναυσὶν ἐς Κρήτην, οὐ πολὺ ὕστερον ὑπὸ τῶν θεραπευόντων ἀπέθανεν οἰκετῶν· οἱ δὲ ὑπὸ ἀνδρὸς Μακεδόνης Πανσανίου δολοφονηθῆναι φασιν αὐτόν. τὸν δὲ οἱ τῶν χρημάτων διοικητὴν φυγόντα ἐς Ῥόδον Φιλόξενος Μακεδῶν συνέλαβεν, ὃς καὶ αὐτὸν παρὰ

Ἀθηναίων ἐξήγησεν Ἀρπαλον. τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἔχων ἤλεγχε, ἐς ὃ πάντα ἐπύθετο, ὅσοι τῶν Ἀρπάλου τι ἐτυχον εἰληφότες· μαθὼν δὲ ἐς Ἀθήνας γράμματα ἐπέστελλεν. ἐν τούτοις τοῖς γράμμασι τοὺς λαβόντας παρὰ 5 Ἀρπάλου καταριθμῶν καὶ αὐτοὺς καὶ ὁπόσον αὐτῶν ἔλαβεν ἕκαστος, οὐδὲ ἐμνημόνευεν ἀρχὴν Δημοσθένους, Ἀλεξάνδρῳ τε ἐς τὰ μάλιστα ἀπεχθανομένου, καὶ αὐτὸς ἰδίᾳ προσκρούσας. Δημοσθένει μὲν οὖν τιμαὶ καὶ ἐτέρῳ τι τῆς Ἑλλάδος καὶ παρὰ τῶν Καλαυρείας εἰσὶν οἰκητόρων.

XXXIV. Τῆς δὲ Τροίξηνιᾳ γῆς ἔστιν ἰσθμὸς ἐπὶ πολὺν διέχων ἐς θάλασσαν, ἐν δὲ αὐτῷ πόλισμα οὐ μέγα ἐπὶ θαλάσῃ Μέθανα ᾤκισται. Ἰσίδος δὲ ἐνταῦθα Ἱερὸν ἔστι, καὶ ἄγαλμα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς Ἐρμού, τὸ δὲ ἕτερον Ἡρακλέους. 2. τοῦ δὲ πολισματος τριάκοντά που στάδια ἀπέχει λουτρὰ θερμά. φασὶ δὲ Ἀντιρόνου τοῦ Δημοκρίτου Μακεδόνων βασιλεύοντος, τότε πρῶτον τὸ ὕδωρ φανῆναι, φανῆναι δὲ οὐχ ὕδωρ εὐθύς, ἀλλὰ πῦρ ἀναξέσαι πολὺ ἐκ τῆς γῆς, ἐπὶ δὲ τούτῳ μαρανθέντι ζυῆναι τὸ ὕδωρ, ὃ δὴ καὶ ἐς ἡμᾶς ἄνεισι θερμόν τε καὶ δεινῶς ἀλμυρόν. λουσαμένῳ δὲ ἐνταῦθα οὔτε ὕδωρ ἔστιν ἐγγὺς 191 ψυχρὸν οὔτε ἐσπεσόντα ἐς τὴν θάλασσαν ἀκινδύνως νήχεσθαι. θηρία γὰρ καὶ ἄλλα καὶ κύνας παρέχεται πλείστους. 3. Ὁ δὲ ἐθαύμασα ἐν τοῖς Μεθάνοις μάλιστα, 2 γράψω καὶ τοῦτο. ἄνεμος ὁ Λιβλαστανούσας ταῖς ἀμπέλοις ἐμπίπτων ἐκ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου τὴν βλάστην σφῶν ἀφαναίνει. κατιόντος οὖν ἔτι τοῦ πνεύματος ἀλεκτρούνα τὰ περὰ ἔχοντα διὰ παντὸς λευκὰ διελόντες ἄνδρες δύο ἐναντίοι περιθέουσι τὰς ἀμπέλους, ἥμις ἕκαστος τοῦ ἀλεκτρούνο φέρων· ἀφικόμενοι δ' ἐς τὸ αὐτὸ ὄθεν ὠρμήθησαν, κατορύσσουσιν ἐνταῦθα. τοῦτο 3 μὲν πρὸς τὸν Λίβα σφίσιν ἔστιν εὐρημένον· 4. τὰς δὲ

νησίδας αἱ πρόκεινται τῆς χώρας, ἀριθμὸν ἐννέα οὖσας, Πέλοπος μὲν καλοῦσι, τοῦ θεοῦ δὲ ὕψους μίαν ἐξ αὐτῶν οὐ φασιν ὕεσθαι. τοῦτο δὲ εἰ τοιοῦτόν ἐστιν, οὐκ οἶδα, ἔλεγον δὲ οἱ περὶ τὰ Μέθανα, ἐπεὶ χάλαζαν γε ἤδη θυ-
 4 σίαις εἶδον καὶ ἐπ' ὧραις ἀνθρώπους ἀποτρέποντας. 5. Τὰ μὲν δὴ Μέθανα ἰσθμὸς ἐστὶ τῆς Πελοποννήσου· ἐντὸς δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Τροιζηνίων ὁμορός ἐστιν Ἑρμιόνη. οἰκιστὴν δὲ τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἑρμιονεῖς γενέσθαι φασὶν Ἑρμίονα Εὐρώπος. τὸν δὲ Εὐρώπα, ἣν γὰρ δὴ Φορ-
 νέως, Ἡροφάνης ὁ Τροιζηνίος ἔφασκεν εἶναι νόθον· οὐ γὰρ δὴ ποτε ἐς Ἄργον τὸν Νιόβης, θυγατρίδου ὄντα Φορωνέως, τὴν ἐν Ἄργει περιελθεῖν ἀρχὴν παρόντος
 5 Φορωνεῖ γνησίον παιδός. ἐγὼ δέ, εἰ καὶ γνήσιον ὄντα Εὐρώπα πρότερον τὸ χρεῶν ἢ Φορωνέα ἐπέλαβεν, εὐ οἶδα ὥς οὐκ ἐμελλεν ὁ παῖς αὐτῷ Νιόβης παιδί ἴσα οἰεσθαι Διὸς γε εἶναι δοκοῦντι. ἐπώκησαν δὲ καὶ Ἑρμιόνα ὕστερον Δωριεῖς οἱ ἐξ Ἄργους. πόλεμον δὲ οὐ δοκῶ γε-
 192 νέσθαι σφίσιν· ἐλέγετο γὰρ ἂν ὑπὸ Ἀργείων.
 6. Ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς Ἑρμιόνα ἐκ Τροιζήνος κατὰ τὴν πέτραν ἢ πρότερον μὲν ἑκαλεῖτο Σθενίου Διὸς βωμός, μετὰ δὲ Θησέα ἀνελόμενον τὰ γνωρίσματα ὀνομάζουσιν οἱ νῦν Θησέως αὐτήν. κατὰ ταύτην οὖν τὴν πέτραν ἰού-
 σιν ὀρεινὴν ὁδὸν ἐστὶ μὲν Ἀπόλλωνος ἐπὶ κλησὶν Πλα-
 ταυστίου ναός, ἐστὶ δὲ Εἰλεοὶ χωρίου, ἐν δὲ αὐτῷ Δή-
 μητρος καὶ Κόρης τῆς Δήμητρος ἱερά. τὰ δὲ πρὸς θά-
 λασσαν ἐν ὄροις τῆς Ἑρμιονίδος ἱερὸν Δήμητρος ἐστὶν
 7 ἐπὶ κλησὶν Θερμασίας. 7. Σταδίους δὲ ὀγδοήκοντα ἀπέχει μάλιστα ἄκρα Σκυλλαίων ἀπὸ τῆς Νίσου καλουμένη θυ-
 γατρός. ὥς γὰρ δὴ τὴν Νίσαιαν ὁ Μίνως καὶ τὰ Μέγαρα εἴλεν ἐκείνης προδοῦσης, οὔτε γυναικᾶ ἐξείν αὐτὴν ἐτι ἔφασκε, καὶ προσέταξε τοῖς Κρησὶν ἐκβάλλειν τῆς νεώς· ἀποθανοῦσαν δὲ ἀπέρριψεν ἐς τὴν ἄκραν ταύτην ὁ κλύ-

δων. τάφον δὲ οὐκ ἀποφαίνουσιν αὐτῆς, ἀλλὰ περι-
 οφθῆναι τὸν νεκρὸν φασὶ διαφορηθέντα ὑπὸ τῶν ἐκ θα-
 λάσσης ὀρύθων. 8. Ἀπὸ δὲ Σκυλλαίων πλέοντι ὥς ἐπὶ 8
 τὴν πόλιν ἄκρα τέ ἐστιν ἑτέρα Βουκέφαλα, καὶ μετὰ τὴν
 ἄκραν νῆσοι, πρώτη μὲν Ἀλιοῦσσα· παρέχεται δὲ αὕτη
 λιμένα ἐνορμίσασθαι ναυσὶν ἐπιτήδειον· μετὰ δὲ Πι-
 τυοῦσσα, τρίτη δὲ ἦν Ἀριστεράς ὀνομάζουσι. ταύτας δὲ
 παραπλεύσαντι ἐστὶν αὐθις ἄκρα Κωλυεργία ἀνέχουσα
 ἐκ τῆς ἡπείρου, μετὰ δὲ αὐτὴν νῆσος Τρίκρανα καλου-
 μένη, καὶ ὄρος ἐς θάλασσαν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου προ-
 βεβλημένον, Βούπορθμος. ἐν Βουπόρθμῳ δὲ πεποιήται
 μὲν ἱερὸν Δήμητρος καὶ τῆς παιδός, πεποιήται δὲ Ἀθη-
 νᾶς· ἐπὶ κλησίς δὲ ἐστὶ τῇ θεῷ Προμαχώρμα. 9. Πρόκει- 9
 ται δὲ Βουπόρθμου νῆσος Ἀπεροπία καλουμένη. τῆς δὲ
 Ἀπεροπίας ἀφῆστηκεν οὐ πολὺ ἑτέρα νῆσος Ἰθρέα. μετὰ
 193 ταύτην αἰγιάλος τε παρῆκει τῆς ἡπείρου μνηοειδής, καὶ
 ἀκτὴ μετὰ τὸν αἰγιάλον ἐπὶ Ποσειδῖον, ἐκ θαλάσσης μὲν
 ἀρχομένη τῆς πρὸς ἀνατολάς, προήκουσα δὲ ὥς ἐπὶ τὴν
 ἐσπέραν· ἔχει δὲ καὶ λιμένας ἐν αὐτῇ. μῆκος μὲν δὴ τῆς
 ἀκτῆς ἐστὶν ἐπτά πον σταδία, πλάτος δέ, ἢ πλατυτάτη,
 σταδίων τριῶν οὐ πλέον. 10. ἐνταῦθα ἢ προτέρα πόλις 10
 τοῖς Ἑρμιονεῦσιν ἦν. ἐστὶ δὲ σφίσι καὶ νῦν ἐτι ἱερὰ ἀν-
 τόθι, Ποσειδῶνος μὲν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῇ ἀρχῇ, προελθοῦσι
 δὲ ἀπὸ θαλάσσης ἐς τὰ μετέωρα ναὸς Ἀθηνᾶς, παρὰ δὲ
 αὐτῷ σταδίου θεμέλια· ἐν δὲ αὐτῷ τοὺς Τυνδάρεω παι-
 δας ἀγωνίσασθαι λέγουσιν. ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερον οὐ μέγα
 τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν, ὃ δὲ ὄροφος κατεργήκειν αὐτῷ. καὶ
 Ἠλίφ ναός, καὶ ἄλλος Χάρισιν, ὃ δὲ Σαράπιδι φηκοδό-
 μηται καὶ Ἰσιδι. καὶ περίβολοι μεγάλων λίθων λογάδων
 εἰσὶν· ἐντὸς δὲ αὐτῶν ἱερὰ δρωσὶν ἀπόρρητα Δήμητροι.
 Τοσαῦτα μὲν Ἑρμιονεῦσιν ἐστὶν ἐνταῦθα· ἢ δὲ ἐφ' ἡμῶν 11
 πόλις ἀπέχει μὲν τῆς ἄκρας, ἐφ' ἣ τοῦ Ποσειδῶνος τὸ

ιερόν, τέσσαρας μάλιστα σταδίους, κειμένη δὲ ἐν ὁμαλῷ τὰ πρῶτα ἡρέμα ἐς προσαντες ἄνεισι, τὸ δὲ ἐστὶν ἤδη τοῦ Πρωῶνός· 11. Πρῶνα γὰρ τὸ ὄρος τοῦτο ὀνομάζουσι. τεῖχος μὲν δὴ περὶ πᾶσαν τὴν Ἐρμιόνα ἔστηκε· τὰ δὲ ἐς συγγραφὴν καὶ ἄλλα παρείχετο, καὶ ὧν αὐτὸς ποιήσασθαι μάλιστα ἤξίωσα μνήμην, Ἀφροδίτης ναὸς ἐστὶν ἐπὶ κλησιν Ποντίας καὶ Λιμενίας τῆς αὐτῆς, ἄγαλμα δὲ λευκοῦ λίθου, μεγέθει τε μέγα καὶ ἐπὶ τῇ τέχνῃ θείας ἄξιον. 12 καὶ ναὸς ἑτερός ἐστὶν Ἀφροδίτης· αὕτη καὶ ἄλλας ἔχει παρὰ Ἐρμιονέων τιμᾶς, καὶ ταῖς παρθένοις καὶ ἦν γυνὴ χηρεύουσα παρὰ ἄνδρα μέλλῃ φοιτᾶν, ἀπάσαις πρὸ γάμου θύειν καθέστηκεν ἐνταῦθα. Δῆμητρος δὲ ἱερὰ πεποιήται Θερμασίας, τὸ μὲν ἐπὶ τοῖς πρὸς τὴν Τροιζηνίαν 194 ὄροις, ὡς ἐστὶν εἰρημένον ἤδη μοι, τὸ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει.

XXXV. Πλησίον δὲ αὐτοῦ Διονύσου ναὸς Μελαναίγιδος· τούτῳ μουσικῆς ἄγῳνα κατὰ ἔτος ἕκαστον ἄγουσι, καὶ ἀμίλλης κολύμβου καὶ πλοίων τιθέασιν ἄθλα. 2. καὶ Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησιν Ἰφιγενείας ἐστὶν ἱερόν, καὶ Ποσειδῶν χαλκοῦς τὸν ἑτερον πόδα ἔχων ἐπὶ δελφίνος. παρελθούσι δὲ ἐς τὸ τῆς Ἑστίας ἄγαλμα μὲν ἐστὶν οὐδέν, βωμὸς δέ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ θύουσιν Ἑστία. Ἀπόλλωνος δὲ εἰσι ναοὶ τρεῖς καὶ ἀγάλματα τρία· καὶ τῷ μὲν οὐκ ἐστὶν ἐπὶ κλησις, τὸν δὲ Πυθαεῖα ὀνομάζουσι, καὶ Ὅριον τὸν τρίτον. τὸ μὲν δὴ τοῦ Πυθαεῖως ὄνομα μεμαθήκασι παρὰ Ἀργείων· τούτοις γὰρ Ἑλλήνων πρῶτοις ἀφικέσθαι Τελέσιλλά φησι τὸν Πυθαεῖα ἐς τὴν χώραν Ἀπόλλωνος παῖδα ὄντα· τὸν δὲ Ὅριον ἐφ' ὅτῳ καλοῦσιν, σαφῶς μὲν οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν, τεκμαίρομαι δὲ περὶ γῆς ὄρων πολέμῳ σφᾶς ἢ δίκῃ νικήσαντας ἐπὶ τῷδε τιμᾶς Ἀπόλλωνι 3 Ὅριον νεῖμαι. τὸ δὲ ἱερόν τῆς Τύχης νεώτατον μὲν λέγουσιν Ἐρμιονεῖς τῶν παρὰ σφίσιν εἶναι, λίθου δὲ Παρίον

κολοσσὸς ἔστηκεν. κρήνας δὲ τὴν μὲν σφόδρα ἔχουσιν ἀρχαίαν, ἐς δὲ αὐτὴν οὐ φανερώς τὸ ὕδωρ κάτεισιν, ἐπιλείποι δὲ οὐκ ἂν ποτε, οὐδ' εἰ πάντες καταβάντες ὑδρεύωνται ἐξ αὐτῆς· τὴν δὲ ἐφ' ἡμῶν πεποιήκασιν, ὄνομα δὲ ἐστὶ τῷ χωρίῳ Λειμῶν, ὅθεν φεῖ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν. 3. Τὸ δὲ λόγον μάλιστα ἄξιον ἱερόν Δῆμητρος 4 ἐστὶν ἐπὶ τοῦ Πρωῶνός. τοῦτο τὸ ἱερόν Ἐρμιονεῖς μὲν Κλύμενον Φορωνέως παῖδα καὶ ἀδελφὴν Κλυμένον Χθονίαν τοὺς ἰδρυσάμενους φασὶν εἶναι. Ἀργεῖοι δέ, ὅτε ἐς τὴν Ἀργολίδα ἦλθε Δημήτηρ, τότε Ἀθήραν μὲν λέγουσι καὶ Μύσιον ὡς ξενίαν παρασχόντας τῇ θεῷ, Κολόνταν δὲ οὔτε οἰκῶ δέξασθαι τὴν θεὸν οὔτε ἀπονεύμαί τι ἄλλο ἐς τιμὴν· ταῦτα δὲ οὐ κατὰ γνώμην Χθονίᾳ τῇ θυγατρὶ ποιεῖν αὐτόν. Κολόνταν μὲν οὖν φασὶν ἀντὶ τούτων συγκαταπρησθῆναι τῇ οἰκίᾳ, Χθονίαν δὲ κομισθεῖσαν ἐς Ἐρμιόνα ὑπὸ Δῆμητρος Ἐρμιονεῦσι ποιῆσαι τὸ ἱερόν. 195 4. Χθονία δ' οὖν ἡ θεὸς τε αὐτὴ καλεῖται, καὶ Χθονία 5 ἐορτὴν κατὰ ἔτος ἄγουσιν ὥρα θέρους. ἄγουσι δὲ οὕτως. ἡγοῦνται μὲν αὐτοῖς τῆς πομπῆς οἱ τε ἱερεῖς τῶν θεῶν καὶ ὅσοι τὰς ἐπετείους ἀρχὰς ἔχουσιν, ἔπονται δὲ καὶ γυναικες καὶ ἄνδρες. τοῖς δὲ καὶ παισὶν ἔτι οὐσι καθέστηκεν ἡδὴ τὴν θεὸν τιμᾶν τῇ πομπῇ· οὗτοι λευκὴν ἐσθῆτα καὶ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἔχουσι στεφάνους. πλέκονται δὲ οἱ στέφανοι σφισιν ἐκ τοῦ ἄνθους ὃ καλοῦσιν οἱ ταύτη κοσμοσάνδαλον, ὑάκινθον ἐμοὶ δοκεῖν ὄντα καὶ μεγέθει καὶ χροῇ· ἔπεστι δὲ οἱ καὶ τὰ ἐπὶ τῷ θρόνῳ γράμματα. τοῖς δὲ τὴν πομπὴν πέμπουσιν ἔπονται τελείαν ἐξ ἀγέλης 6 βοῦν ἄγοντες διειλημμένην δεσμοῖς τε καὶ ὑβρίζουσιν ἔτι ὑπὸ ἀγριότητος. ἐλάσαντες δὲ πρὸς τὸν ναὸν οἱ μὲν ἔσω φέρεσθαι τὴν βοῦν ἐς τὸ ἱερόν ἀνῆκαν ἐκ τῶν δεσμῶν, ἑτεροὶ δὲ ἀναπεπταμένας ἔχοντες τέως τὰς θύρας, ἐπειδὴν τὴν βοῦν ἰδῶσιν ἐντὸς τοῦ ναοῦ, προσέθε-

7 σαν τὰς θύρας. τέσσαρες δὲ ἔνδον ὑπολειπόμεναι γράες, αὗται τὴν βοῦν εἰσὶν αἱ κατεργαζόμεναι· δρεπάνῳ γὰρ ἥτις αὖν τύχη τὴν φάρυγγα ὑπέτεμε τῆς βοός. μετὰ δὲ αἱ θύραι τε ἠνοίχθησαν, καὶ προσελαύνουσιν οἷς ἐπιτέτακται βοῦν δευτέραν καὶ τρίτην ἐπὶ ταύτῃ, καὶ ἄλλην τετάρτην. κατεργάζονται τε δὴ πάσας κατὰ ταῦτα αἱ γράες, καὶ τότε ἄλλο πρόσκειται τῇ θυσίᾳ θαῦμα· ἐφ' ἣντινα γὰρ αὖν πέσῃ τῶν πλευρῶν ἡ πρώτη βοῦς, ἀνάγκη 8 πεσεῖν καὶ πάσας. θυσία μὲν δρᾶται τοῖς Ἑρμιονεῦσι τὸν εἰρημένον τρόπον· πρὸ δὲ τοῦ ναοῦ γυναικῶν ἱερασαμένων τῇ Δήμητρι εἰκόνες ἐστήκασιν οὐ πολλαί, καὶ παρελθόντι ἕσω θρόνοι τέ εἰσιν ἐφ' ὧν αἱ γράες ἀναμίνουσιν ἐσελαθῆναι καθ' ἐκάστην τῶν βοῶν, καὶ ἀγάλλματα οὐκ ἄγαν ἀρχαῖα, Ἀθηνᾶ καὶ Δημήτηρ. αὐτὸ δὲ ὁ σέβουσιν ἐπὶ πλέον ἢ τᾶλλα, ἐγὼ μὲν οὐκ εἶδον, οὐ μὴν οὐδὲ ἀνὴρ ἄλλος, οὔτε ξένος οὔτε Ἑρμιονέων αὐτῶν· μόναι δὲ ὁποῖόν τι ἐστὶν αἱ γράες ἴστωσαν.

9 5. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ναός· εἰκόνες δὲ περὶ πάντα ἐστήκασιν αὐτόν. οὗτος ὁ ναός ἐστὶν ἀπαντικρὺ τοῦ τῆς Χθονίας, καλεῖται δὲ Κλυμένον, καὶ τῷ Κλυμένῳ θύουσιν ἐνταῦθα. Κλυμένον δὲ οὐκ ἄνδρα Ἀργεῖον ἐλθεῖν ἔγωγε ἐς Ἑρμιόνα ἡγοῦμαι, τοῦ θεοῦ δὲ ἐστὶν ἐπικλήσις, 196 ὄντινα ἔχει λόγος βασιλέα ὑπὸ γῆν εἶναι. παρὰ μὲν δὴ τοῦτόν ἐστιν ἄλλος ναός καὶ ἄγαλμα Ἄρεως. 6. Τοῦ δὲ τῆς Χθονίας ἐστὶν ἱεροῦ στοὰ κατὰ τὴν δεξιάν, Ἥχους ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων καλουμένη· φθερξαμένῳ δὲ ἀνδρὶ τὰ ὀλίγιστα ἐς τοὺς ἀντιβοῆσαι πέφυκεν. 7. Ὀπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Χθονίας χωρία ἐστὶν ἃ καλοῦσιν Ἑρμιονεῖς τὸ μὲν Κλυμένον, τὸ δὲ Πλούτωνος, τὸ τρίτον δὲ αὐτῶν λίμνην Ἀχερουσίαν. περιείργεται μὲν δὴ πάντα θορυκοῖς λίθων, ἐν δὲ τῷ τοῦ Κλυμένον καὶ γῆς χάσμα· διὰ τούτου δὲ Ἡρακλῆς ἀνῆγε τοῦ Ἀΐδου τὸν κύνα κατὰ τὰ λε-

γόμενα ὑπὸ Ἑρμιονέων. 8. Πρὸς δὲ τῇ πύλῃ καθ' ἣν 11 ὁδὸς εὐθεία ἐστὶν ἄγουσα ἐπὶ Μάσητα, Εἰλειθυίας ἐστὶν ἐντὸς τοῦ τείχους ἱερόν. ἄλλως μὲν δὴ κατὰ ἡμέραν ἐκάστην καὶ θυσίαις καὶ θυμιάμασι μέγας τὴν θεὸν ἱλάσκονται, καὶ ἀναθήματα δίδονται πλεῖστα τῇ Εἰλειθυίᾳ· τὸ δὲ ἄγαλμα οὐδενί, πλὴν εἰ μὴ ἄρα ταῖς ἱερείαις, ἔστιν ἰδεῖν.

XXXVI. Κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ Μάσητα εὐθείαν προελθούσιν ἐπτά πον σταδίους καὶ ἐς ἀριστερὰ ἐκτραπέσιν ἐς Ἀλίκην ἐστὶν ὁδός. ἡ δὲ Ἀλίκη τὰ μὲν ἐφ' ἡμῶν ἐστὶν ἐρημος, φκεῖτο δὲ καὶ αὕτη ποτέ, καὶ Ἀλικὸς λόγος ἐν στήλαις ἐστὶ ταῖς Ἐπιδαυρίων, αἱ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὰ ἱάματα ἐγγεγραμμένα ἔχουσιν· ἄλλο δὲ σύγγραμμα οὐδὲν οἶδα ἀξιοχρεῶν, ἐνθα ἡ πόλεως Ἀλίκης ἢ ἀνδρῶν ἐστὶν Ἀλικῶν μνήμη. 2. ἔστι δ' οὖν ὁδὸς καὶ ἐς ταύτην τοῦ τε Πρωνὸς μέση καὶ ὄρους ἐτέρου Θόρνακος καλουμένον τὸ ἀρχαῖον· ἀπὸ δὲ τῆς Διὸς ἐς κόκκυγα τὸν ὄρμιθα ἀλλαγῆς λεγομένης ἐνταῦθα γενέσθαι μετονομα- 197 σθῆναι τὸ ὄρος φασίν. ἱερὰ δὲ καὶ ἐς τότε ἐπὶ ἄκρων τῶν 2 ὄρων, ἐπὶ μὲν τῷ Κοκκυγίῳ Διός, ἐν δὲ τῷ Πρωνί ἐστὶν Ἥρας. καὶ τοῦ τε Κοκκυγίου πρὸς τοῖς πέρασιν ναός ἐστι, θύραι δὲ οὐκ ἐφεστήκασιν, οὐδὲ ὄροφον εἶχεν, οὐδὲ οὔτι ἐνῆν ἄγαλμα· εἶναι δὲ ἐλέγετο ὁ ναὸς Ἀπόλλωνος. 3. Παρὰ δὲ αὐτὸν ὁδὸς ἐστὶν ἐπὶ Μάσητα τοῖς ἐκτραπέσιν ἐκ τῆς εὐθείας. Μάσητι δὲ οὔση πόλει τὸ ἀρχαῖον, καθὰ καὶ Ὅμηρος ἐν Ἀργείων καταλόγῳ πεποίηκεν, ἐπινείῳ καθ' ἡμᾶς ἐχρῶντο Ἑρμιονεῖς. ἀπὸ Μάσητος δὲ 3 ὁδὸς ἐν δεξιᾷ ἐστὶν ἐπὶ ἄκρῳ καλουμένην Στρονδυόνητα. στάδιοι δὲ ἀπὸ τῆς ἄκρας ταύτης κατὰ τῶν ὄρων τὰς κορυφὰς πεντήκοντά εἰσι καὶ διακόσιοι ἐς Φιλανόριόν τε καλούμενον καὶ ἐπὶ Βολεούς· οἱ δὲ Βολεοὶ οὗτοι λίθων εἰσὶ σωροὶ λογάδων. 4. χωρίον δὲ ἕτερον ὁ Διδύμους,

ὀνομάζουσι, στάδια εἴκοσιν αὐτόθεν ἀφ᾽έστηκεν. ἐνταῦθα ἔστι μὲν ἱερὸν Ἀπόλλωνος, ἔστι δὲ Ποσειδῶνος, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Δῆμητρος· ἀγάλματα δὲ ὄρθα λίθου λευκοῦ.

4 5. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἔστιν Ἀργείων ἢ ποτε Ἀσιναῖα καλουμένη, καὶ Ἀσίνης ἔστιν ἐρείπια ἐπὶ θαλάσῃ. Λακεδαιμονίων δὲ καὶ τοῦ βασιλέως Νικάνδρου τοῦ Χαρίλλου τοῦ Πολυδέκτου τοῦ Εὐνόμου τοῦ Πρυτάνιδος τοῦ Εὐρυπῶντος ἐς τὴν Ἀργολίδα ἐσβαλόντων στρατιᾷ συνεσέβαλόν σφισιν οἱ Ἀσιναῖοι, καὶ ἐδήωσαν σὺν ἐκείνοις τῶν Ἀργείων τὴν γῆν. ὥς δὲ ὁ στόλος τῶν Λακεδαιμονίων ἀπῆλθεν οἰκαδε, στρατεύουσιν ἐπὶ τὴν Ἀσίνην οἱ 5 Ἀργεῖοι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἑρατος. καὶ χρόνον μὲν τινα ἀπὸ τοῦ τείχους ἡμύναντο οἱ Ἀσιναῖοι, καὶ ἀποκτείνουσιν ἄλλους τε καὶ Ἀνσίστρατον ἐν τοῖς δοκιμωτάτοις ὄντα Ἀργείων· ἄλικομένον δὲ τοῦ τείχους οὗτοι μὲν γυναικας ἐς τὰ πλοῖα ἐνθέμενοι καὶ παῖδας ἐκλείπουσι τὴν αὐτῶν, Ἀργεῖοι δὲ ἐς ἔδαφος καταβαλόντες τὴν Ἀσίνην καὶ τὴν γῆν προσορισάμενοι τῇ σφετέρᾳ, Πυθαέως τε Ἀπόλλωνος ὑπέλιπον τὸ ἱερὸν, καὶ νῦν ἔτι δηλὸν ἔστι, καὶ τὸν Ἀνσίστρατον πρὸς αὐτῷ θάπτουσιν.

6 6. Ἀπέχει δὲ Ἀργείων τῆς πόλεως τεσσαράκοντα καὶ οὐ πλείω στάδια ἢ κατὰ Λέρναν θάλασσα. κατιόντων δὲ ἐς Λέρναν πρῶτον μὲν καθ' ὁδὸν ἔστιν ὁ Ἑρασίνος, ἐκδίδωσι δὲ ἐς τὸν Φρίξον, ὁ Φρίξος δὲ ἐς τὴν θάλασσαν 198 τὴν μεταξὺ Τημενίου καὶ Λέρνης. ἀπὸ δὲ Ἑρασίνου τραπέειν ἐς ἀριστερὰ σταδίους ὅσον ὁκτὼ Διοσκούρων ἱερὸν ἔστιν Ἀνάκτων· πεποιήται δὲ σφισι κατὰ ταῦτα καὶ 7 ἐν τῇ πόλει τὰ ξόανα. 7. ἀναστρέφας δὲ ἐς τὴν εὐθείαν τὸν τε Ἑρασίνον διαβήσῃ καὶ ἐπὶ τὸν Χείμαρρον ποταμὸν ἀφίξῃ. πλησίον δὲ αὐτοῦ περιβολὸς ἔστι λίθων, καὶ τὸν Πλούτωνα ἀρπάσαντα, ὥς λέγεται, Κόρην τὴν Δῆμητρος καταβῆναι ταύτῃ φασὶν ἐς τὴν ὑπόγειον νομίζο-

μένην ἀρχήν. ἡ δὲ Λέρνα ἔστιν, ὥς καὶ τα πρότερα ἔχει μοι τοῦ λόγου, πρὸς θαλάσῃ, καὶ τελετὴν Λερναίᾳ ἄγουσιν ἐνταῦθα Δῆμητρι. 8. ἔστι δὲ ἄλσος ἱερὸν ἀρχόμενον 8 μὲν ἀπὸ ὄρους ὁ καλοῦσι Ποντῖνον. τὸ δὲ ὄρος ὁ Ποντῖνος οὐκ ἔῃ τὸ ὕδωρ ἀπορρεῖν τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ἐς αὐτὸ καταδέχεται· ῥεῖ δὲ καὶ ποταμὸς ἀπ' αὐτοῦ Ποντῖνος. καὶ ἐπὶ κορυφῇ τοῦ ὄρους ἱερὸν τε Ἀθηνᾶς Σαῖτιδος, ἐρείπια ἔτι μόνα, καὶ θεμέλια οἰκίας ἔστιν Ἴππομέδοντος, ὃς Πολυνείκει τῷ Οἰδίποδος τιμωρήσαν ἤλθεν ἐς Θήβας.

XXXVII. Ἀπὸ δὴ τοῦ ὄρους τούτου τὸ ἄλσος ἀρχόμενον πλατάνων τὸ πολὺ ἐπὶ τὴν θάλασσαν καθήκει. ὄροι δὲ αὐτοῦ τῇ μὲν ποταμὸς ὁ Ποντῖνος, τῇ δὲ ἑτέρως ποταμὸς· Ἀμνυῶν δὲ ἀπὸ τῆς Δαναοῦ θυγατρὸς ὄνομα τῷ ποταμῷ. 2. ἐντὸς δὲ τοῦ ἄλσους ἀγάλματα ἔστι μὲν Δῆμητρος Προσύμνης, ἔστι δὲ Διονύσου· καὶ Δῆμητρος καθήμενον ἄγαλμα οὐ μέγα. ταῦτα μὲν λίθου πεποιημέ- 2 να, ἑτέρω δὲ ναῷ Διόνυσος Σαώτης καθήμενον ξόανον, καὶ Ἀφροδίτης ἄγαλμα ἐπὶ θαλάσῃ λίθου· ἀναθεῖναι δὲ αὐτὸ τὰς θυγατέρας λέγουσι τὰς Δαναοῦ, Δαναὸν δὲ αὐτὸν τὸ ἱερὸν ἐπὶ Ποντίνῳ ποιῆσαι τῆς Ἀθηνᾶς. 3. Καταστήσασθαι δὲ τῶν Λερναίων τὴν τελετὴν Φιλάμμωνά 199 φασι. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ἐπὶ τοῖς θρωμένοις δηλὰ ἔστιν οὐκ ὄντα ἀρχαῖα· ἃ δὲ ἤκουσα ἐπὶ τῇ καρδίᾳ γεγράφθαι 3 τῇ πεποιημένῃ τοῦ ὀρειχάλκου, οὐδὲ ταῦτα ὄντα Φιλάμμωνος Ἀρριφῶν εὔρε, τὸ μὲν ἀνέκαθεν Τρικωνιεὺς τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ, τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν Ἀνκίων τοῖς μάλιστα ὁμοίως δόκιμος, δεινὸς δὲ ἐξευρεῖν ἃ μὴ τις πρότερον εἶδε, καὶ δὴ καὶ ταῦτα φωράσας ἐπὶ τῷδε. τὰ ἔπη καὶ ὅσα οὐ μετὰ μέτρον μεμιγμένα ἦν τοῖς ἔπεσι τὰ πάντα Δωριστὶ ἐπεποίητο· πρὶν δὲ Ἡρακλείδας κατελθεῖν ἐς Πελοπόννησον τὴν αὐτὴν ἠφρίσαν Ἀθηναῖοις οἱ Ἀργεῖοι φωνήν·

ἐπὶ δὲ Φιλάμμωνος οὐδὲ τὸ ὄνομα τὸ Δωριέων, ἔμοι δοκεῖν, ἐς ἅπαντας ἠκούετο Ἑλλήνας. ταῦτα μὲν δὴ ἀπέφαινε οὕτως ἔχοντα.

4 Ἀ. Τῆς δὲ Ἀμυμώνης πέφυκεν ἐπὶ τῇ πηγῇ πλάτανος· ὑπὸ ταύτῃ τὴν ὕδραν τραφῆναι τῇ πλατάνῳ φασίν. ἐγὼ δὲ τὸ θηρίον πείθομαι τοῦτο καὶ μεγέθει διενεργεῖν ὑδρῶν ἄλλων, καὶ τὸν ἰὸν οὕτω δῆ τι ἔχειν ἀνιάτον ὥς τὸν Ἡρακλέα ἀπὸ τῆς χολῆς αὐτοῦ τὰς ἀκίδας φαμακεῦσαι τῶν οἰστών· κεφαλὴν δὲ εἶχεν, ἔμοι δοκεῖν, μίαν καὶ οὐ πλείονας. Πείσανδρος δὲ ὁ Καμινεύς, ἵνα τὸ θηρίον τε δοκοῖ φοβερώτερον καὶ αὐτῷ γίνηται ἡ ποίησις ἀξιόχρεως μᾶλλον, ἀντὶ τούτων τὰς κεφαλὰς ἐποίησε τῇ 5 ὕδρᾳ τὰς πολλὰς. 5. Εἶδον δὲ καὶ πηγὴν Ἀμφιαράου 200 καλουμένην καὶ τὴν Ἀλκνουίαν λίμνην, δι' ἧς φασὶν Ἀργεῖοι Διόνυσον ἐς τὸν Αἰδην ἐλθεῖν Σεμέλῃν ἀνάξοντα, τὴν δὲ ταύτῃ κάθοδον δεῖξαι οἱ Πόλυμνον. τῇ δὲ Ἀλκνουίᾳ πέρας τοῦ βάθους οὐκ ἔστιν, οὐδέ τινα οἶδα ἄνθρωπον ἐς τὸ τέγμα αὐτῆς οὐδεμιᾷ μηχανῇ καθικέσθαι δυνηθέντα, ὅπου καὶ Νέρων σταδίων πολλῶν κάλους ποιησάμενος καὶ συνάψας ἀλλήλοις, ἀπαρτήσας δὲ καὶ μόλυβδον ἀπ' αὐτῶν καὶ εἰ δῆ τι χρήσιμον ἄλλο ἐς τὴν πείραν, οὐδὲ οὗτος οὐδένα ἐξευρεῖν ἐδυνήθη ὅρου 6 τοῦ βάθους. καὶ τότε ἤκουσα ἄλλο· τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης, ὥς ἰδόντα εἰκάσαι, γαληνόν ἐστι καὶ ἡρεμαῖον, παρεχόμενον δὲ ὅψιν τοιαύτην διανήχασθαι τολμήσαντα πάντα τινὰ καθέλκειν πέφυκε καὶ ἐς βυθὸν ὑπολαβὸν ἀπήνεγκε. περίοδος δὲ τῆς λίμνης ἐστὶν οὐ πολλή, ἀλλὰ ὅσον τε σταδίου τρίτον· ἐπὶ δὲ τοῖς χείλεσιν αὐτῆς πόα καὶ σχοῖνοι πεφύκασιν. τὰ δὲ ἐς αὐτὴν Διονύσῳ δρώμενα ἐν νυκτὶ κατὰ ἔτος ἕκαστον οὐχ ὅσιον ἐς ἅπαντας ἦν μοι γράψαι.

XXXVIII. Ἐκ Λέρνης δὲ ἰούσιν ἐς Τημενίον, τὸ δὲ Τημενίον ἐστὶν Ἀργείων, ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ Τημένου

τοῦ Ἀριστομάχου· καταλαβὼν γὰρ καὶ ἐχρωσάμενος τὸ χωρίον ἐπολέμει σὺν τοῖς Δωριεῦσιν αὐτόθεν τὸν πρὸς Τισαμενὸν καὶ Ἀχαιοὺς πόλεμον· ἐς τοῦτο οὖν τὸ Τημενίον ἰούσιν ὁ τε Φρύξος ποταμὸς ἐκδίδωσιν ἐς θάλασσαν, καὶ Ποσειδῶνος ἱερὸν ἐν Τημενίῳ πεποιήται καὶ Ἀφροδίτης ἔτερον, καὶ μνημῆα ἐστὶ Τημένου τιμὰς ἔχον παρὰ Δωριέων τῶν ἐν Ἀργεῖ. 2. Τημενίου δὲ ἀπέχει 2 Ναυπλία πεντήκοντα, ἔμοι δοκεῖν, σταδίους, τὰ μὲν ἐφ' ἡμῶν ἔρημος, οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο αὐτῆς Ναύπλιος Ποσειδῶνος λεγόμενος καὶ Ἀμυμώνης εἶναι. 201 λείπεται δὲ καὶ τειχῶν ἔτι ἐρείπια, καὶ Ποσειδῶνος ἱερὸν καὶ λιμένες εἰσὶν ἐν Ναυπλίᾳ, καὶ πηγὴ Κανάθος καλουμένη· ἐνταῦθα τὴν Ἥραν φασὶν Ἀργεῖοι κατὰ ἔτος λουμένην παρθένον γίνεσθαι. οὗτος μὲν δὴ σφίσις ἐκ τελετῆς, ἣν 3 ἄγουσι τῇ Ἥρᾳ, λόγος τῶν ἀπορρήτων ἐστίν· 3. τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐν Ναυπλίᾳ λεγόμενα ἐς τὸν ὄνον, ὥς ἐπιφάγων ἀμπέλου κλήμα ἀφθονώτερον ἐς τὸ μέλλον ἀπέφηνε τὸν καρπὸν, καὶ ὄνος σφίσις ἐν πέτρᾳ πεποιημένος διὰ τοῦτο ἐστὶν ἅτε ἀμπέλων διδάξας τομὴν, παρήνι οὐκ ἀξιόλογα ἡγούμενος. 4. Ἔστι δὲ ἐκ Λέρνης καὶ ἐτέρα 4 παρ' αὐτὴν ὁδὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ χωρίον ὃ Γενέσιον ὀνομάζουσι· πρὸς θαλάσση δὲ τοῦ Γενεσίου Ποσειδῶνος ἱερὸν ἐστὶν οὐ μέγα. τούτου δὲ ἔχεται χωρίον ἄλλο Ἀρόβαθμοι· γῆς δὲ ἐνταῦθα πρῶτον τῆς Ἀργολίδος Δαναὸν σὺν ταῖς παισὶν ἀποβῆναι λέγουσιν. ἐντεῦθεν διελθοῦσιν Ἀνιργαῖα καλούμενα ὁδὸν καὶ στενὴν καὶ ἄλλως δύσβατον, ἐστὶν ἐν ἀριστερᾷ μὲν καθήκουσα ἐπὶ θάλασσαν καὶ δένδρα, ἐλαίας μάλιστα, ἀγαθὴ τρέφειν γῆ, 5. ἰόντι δὲ ἄνω πρὸς τὴν ἡπειρον ** αὐτῆς χωρίον ἐστίν, 5 ἐνθα δὴ ἐμαχέσαντο ὑπὲρ τῆς γῆς ταύτης λογάδες Ἀργείων τριακόσιοι πρὸς ἄνδρας Λακεδαιμονίων ἀριθμὸν τε ἴσους καὶ ἐπιλέκτους ὁμοίως. ἀποθανόντων δὲ ἀπάν-

των πλὴν ἐνὸς Σπαρτιάτου καὶ δυοῖν Ἀργείων, τοῖς μὲν ἀποθανοῦσιν ἐχώσθησαν ἐνταῦθα οἱ τάφοι, τὴν χώραν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, γενομένου πανδημεῖ σφισιν ἀγῶ-
νος πρὸς Ἀργείους, κρατήσαντες βεβαίως αὐτοὶ τε παρ- 202
αὐτίκα ἐκαρποῦντο καὶ ὕστερον Αἰγινήταις ἔδοσαν ἐκ-
πεσοῦσιν ὑπὸ Ἀθηναίων ἐκ τῆς νήσου. τὰ δὲ ἐπ' ἐμοῦ
τὴν Θυρεάτιν ἐνέμοντο Ἀργεῖοι· φασὶ δὲ ἀνασώσασθαι
6 δίκη νικήσαντες. 6. Ἀπὸ δὲ τῶν πολυανδρίων ἰόντι
Ἀθήνῃ τέ ἐστιν, ἐς ἣν Αἰγινήται ποτε ᾤκησαν, καὶ ἑτέρα
κώμη Νηρίς, τρίτη δὲ Εὐά, μεγίστη τῶν κωμῶν· καὶ
ἱερὸν τοῦ Πολεμοκράτους ἐστὶν ἐν ταύτῃ. ὁ δὲ Πολεμο-
κράτης ἐστὶ καὶ οὗτος Μαχάονος υἱός, ἀδελφὸς δὲ Ἀλε-
ξάνορος, καὶ ἱάται τοὺς ταύτη, καὶ τιμὰς παρὰ τῶν προσ-
7 οίκων ἔχει. 7. Ἀνατείνει δὲ ὑπὲρ τὰς κώμας ὄρος Πάρ-
νων, καὶ Λακεδαιμονίων ἐπ' αὐτοῦ πρὸς Ἀργείους ὄροι
καὶ Τεγεάτας εἰσὶν· ἐστήκασι δὲ ἐπὶ τοῖς ὄροις Ἑρμαῖ
λίθου, καὶ τοῦ χωρίου τὸ ὄνομα ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν. ποτα-
μός δὲ καλούμενος Τάνκος, εἰς γὰρ δὴ οὗτος ἐκ τοῦ Πάρ-
ωνος κάτεισι, ῥέων διὰ τῆς Ἀργείας ἐκδίδωσιν ἐς τὸν
Θυρεάτην κόλπον.

ΛΑΚΩΝΙΚΑ.

Ι. Μετὰ δὲ τοὺς Ἑρμαῖς ἐστὶν ἡδὴ Λακωνικὴ τὰ πρὸς 203
ἐσπέραν. ὥς δὲ αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Ἀλέξ ἀν-
τόχθων ὦν ἐβασίλευσε πρῶτος ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ ἀπὸ
τούτου Ἀλέγες ὦν ἤρχεν ὠνομάσθησαν. Ἀλέγος δὲ γ- 204
νεται Μύλης καὶ νεώτερος Πολυκάων. Πολυκάων μὲν
δὴ ὅποι καὶ δι' ἦντινα αἰτίαν ἀπεχώρησεν, ἐτέρωθι δη-
λώσω· 2. Μύλητος δὲ τελευτήσαντος παρέλαβεν ὁ παῖς

Εὐρώτας τὴν ἀρχήν. οὗτος τὸ ὕδωρ τὸ λιμνάζον ἐν τῷ
πεδίῳ διώρουγί κατήγαγεν ἐπὶ θάλασσαν, ἀπορρύνεντος
δὲ, ἣν γὰρ δὴ τὸ ὑπόλοιπον ποταμοῦ ρεῖμα, ὠνόμασεν
Εὐρώταν. ἅτε δὲ οὐκ ὄντων αὐτῷ παίδων ἀρρένων, βα- 2
σιλεύειν καταλείπει Λακεδαίμονα, μητρὸς μὲν Ταῦργέτης
ὄντα, ἀφ' ἧς καὶ τὸ ὄρος ὠνομάσθη, ἐς Αἶα δὲ πατέρα
ἀνήκοντα κατὰ τὴν φήμην· 3. συνῶκει δὲ ὁ Λακεδαίμων
Σπάρτη θυγατρὶ τοῦ Εὐρώτα. τότε δέ, ὥς ἔσχε τὴν ἀρ-
χήν, πρῶτα μὲν τῇ χώρᾳ καὶ τοῖς ἀνθρώποις μετέθετο
ἀφ' αὐτοῦ τὰ ὀνόματα, μετὰ δὲ τοῦτο ᾤκισέ τε καὶ ὠνό-
μασεν ἀπὸ τῆς γυναικὸς πόλιν, ἣ Σπάρτη καλεῖται καὶ
ἐς ἡμᾶς. Ἀμύκλας δὲ ὁ Λακεδαίμονος, βουλόμενος ὑπο- 3
λιπέσθαι τι καὶ αὐτὸς ἐς μνήμην, πόλισμα ἔκτισεν ἐν τῇ
Λακωνικῇ. γενομένων δὲ οἱ παίδων, Τάκινθον μὲν
νεώτατον ὄντα καὶ τὸ εἶδος ἀλλιστον κατέλαβεν ἡ πε-
πρωμένη πρότερον τοῦ πατρὸς, καὶ Τάκινθον μνημᾶ
ἐστὶν ἐν Ἀμύκλαις ὑπὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος. ἀπο-
θανόντος δὲ Ἀμύκλα ἐς Ἀργαλον τὸν πρεσβύτατον τῶν
Ἀμύκλα παίδων, καὶ ὕστερον ἐς Κυνόρταν Ἀργάλου τε-
λευτήσαντος ἀφίκετο ἡ ἀρχή. Κυνόρτα δὲ ἐγένετο Οἰβα-
λος. 4. οὗτος Γοργοφόνην τε τὴν Περσέως γυναικα ἔσχεν 4
ἐξ Ἀργου καὶ παῖδα ἔσχε Τυνδάρεων, ᾧ περὶ τῆς βασι-
λείας Ἰπποκόων ἡμφισβήτει καὶ κατὰ πρεσβείαν ἔχειν
ἡξίου τὴν ἀρχήν. προσλαβὼν δὲ Ἰκάριον καὶ τοὺς στα-
σιώτας παρὰ πολὺ τε ὑπερεβάλετο δυνάμει Τυνδάρεων,
καὶ ἠνάγκασεν ἀποχωρῆσαι δειδαντα, ὥς μὲν Λακεδαί-
205 μόνιοί φασιν, ἐς Πελλάναν, Μεσσηνίων δὲ ἐστὶν ἐς
αὐτὸν λόγος Τυνδάρεων φεύγοντα ἔλθειν ὥς Ἀφαρέα ἐς
τὴν Μεσσηνίαν, εἶναι δὲ Ἀφαρέα τὸν Περίηρους ἀδελ-
φὸν Τυνδάρεω πρὸς μητρὸς· καὶ οἰκῆσαι τε αὐτὸν τῆς
Μεσσηνίας φασὶν ἐν Θαλάμαις, καὶ τοὺς παῖδας ἐνταῦθα
οἰκοῦντι αὐτῷ γενέσθαι. χρόνῳ δὲ ὕστερον κατῆλθέ τε 5
PAUSAN. I.

ὑπὸ Ἡρακλέους Τυνδάρεως καὶ ἀνεσώσατο τὴν ἀρχήν· ἐβασίλευσαν δὲ καὶ οἱ Τυνδάρεω παῖδες, καὶ Μενέλαος ὁ Ἀτρεΐδης Τυνδάρεω γαμβρὸς ὢν, Ὁρέστης τε Ἐρμιόνη τῇ Μενελάου συνοικῶν. κατελθόντων δὲ Ἡρακλειδῶν ἐπὶ Τισαμενοῦ τοῦ Ὁρέστου βασιλεύοντος, Μεσσήνη μὲν καὶ Ἄργος ἑκατέρα μοῖρα Τήμενον, ἡ δὲ Κρυσφόντην ἔσχεν ἄρχοντας· 5. ἐν Λακεδαιμόνι δὲ ὄντων διδύμων τῶν Ἀριστοδήμου παιδῶν οἰκίαι δύο βασιλείαι γίνονται· συναρῆσαι γὰρ τῇ Πυθίᾳ φασίν. Ἀριστοδήμῳ δὲ αὐτῷ πρότερον τὴν τελευταίην συμβῆναι λέγουσιν ἐν Δελφοῖς πρὶν ἢ Λακωνίας κατελθεῖν ἐς Πελοπόννησον. οἱ μὲν δὲ ἀποσεμνύνοντες τὰ ἐς αὐτὸν τοξευθῆναι λέγουσιν Ἀριστοδήμον ὑπὸ Ἀπόλλωνος, ὅτι οὐκ ἀφίκοιτο ἐπὶ τὸ μαντεῖον, παρὰ δὲ Ἡρακλέους ἐντυχόντος οἱ πρότερον πύθοιτο ὥς ἐς Πελοπόννησον Λακωνεῦσι γενήσεται ἥδε ἡ κάθοδος· ὁ δὲ ἀληθέστερος ἔχει λόγος Πυλάδου τοὺς παῖδας καὶ Ἠλέκτρας, ἀνεψιοὺς ὄντας Τισαμενῶ 7 τῷ Ὁρέστου, φονεῦσαι τὸν Ἀριστοδήμον. 6. Ὀνόματα μὲν δὴ τοῖς παισὶν αὐτοῦ Προκλῆς καὶ Εὐρυσθένης ἐτέθη, δίδυμοι δὲ ὄντες διάφοροι τὰ μάλιστα ἦσαν. προεληλυθότες δὲ ἐπὶ μέγα ἀπεχθείας ὅμως ἐν κοινῷ ὤρησεν τῷ Ἀντεσίωνος ἀδελφῷ τῆς μητρὸς σφῶν ὄντι Ἀργείας, ἐπιτροπεύσαντι δὲ καὶ αὐτῶν, συνήραντο ἐς ἀποικίαν. 7. Τὴν δὲ ἀποικίαν ὁ Θῆρας ἐστελλεν ἐς τὴν νῆσον τὴν τότε ὀνομαζομένην Καλλίστην, τοὺς ἀπογόνους οἱ τοὺς Μεμβλιάρου παραχωρήσεσθαι τῆς βασιλείας ἐλπίζαν 8 ἐκόντας. ὅπερ οὖν καὶ ἐποίησαν, λαβόντες λογισμὸν 206 ὅτι Θῆρα μὲν ἐς αὐτὸν ἀνήει Κάδμον τὸ γένος, οἱ δὲ ἦσαν ἀπόγονοι Μεμβλιάρου· Μεμβλιάρου δὲ ἄνδρα ὄντα τοῦ δήμου Κάδμος ἐν τῇ νήσῳ κατέλιπεν ἡγεμόνα εἶναι τῶν ἐποίκων. καὶ Θῆρας μὲν τῇ τε νήσῳ μετέβαλεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ὄνομα, καὶ οἱ καὶ νῦν ἔτι οἱ Θηραῖοι κατὰ

ἔτος ἐναγίζουσιν ὡς οἰκιστῇ· Προκλεῖ δὲ καὶ Εὐρυσθένει μέχρι μὲν τῆς προθυμίας τῆς ἐς τὸν Θῆραν ἐς τὸ αὐτὸ συνῆλθον αἱ γνώμαι, τὰ δὲ λοιπὰ διειστήκει σφίσιν ἐπὶ παντὶ τὰ βουλευματα. οὐ μὴν οὐδὲ ὁμονοήσαντων τοὺς 9 ἀπογόνους αὐτῶν ἐς κοινὸν κατάλογον ὑπάρξειν ἐμελλον· οὐ γάρ τι τὰ πάντα ἐς τὸ αὐτὸ συνεληλύθεσαν ἡλικίας, ὡς ἀνεψιὸν τε ἀνεψιῶ καὶ ἀνεψιῶν παῖδας, ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς κατωτέρω κατὰ ἀριθμὸν τυχεῖν ἀλλήλοις γεγονότας τὸν ἴσον. ἑκατέραν οὖν τὴν οἰκίαν ἐπέξειμι αὐτῶν ἰδίως καὶ οὐκ ἀμφοτέρως ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ ἀναμίξας.

II. Εὐρυσθένει προεσβυτέρῳ τῶν Ἀριστοδήμου παιδῶν ὄντι ἡλικίαν γενέσθαι λέγουσιν υἱὸν Ἄγιν· ἀπὸ τούτου δὲ τὸ γένος τὸ Εὐρυσθένους καλοῦσιν Ἀγίδας. ἐπὶ τούτῳ Πατρὶ τῷ Πρενγένους κτίζοντι ἐν Ἀχαΐᾳ πόλιν, ἥντινα Πάτρας καὶ ἐς ἡμᾶς καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ Πατρεῶς τούτου, συνεπελάβοντο Λακεδαιμόνιοι τοῦ οἰκισμοῦ. συνήραντο δὲ καὶ Γρᾶ τῷ Ἐχέλα τοῦ Πενθίλου τοῦ Ὁρέστου στελλομένῳ ναυσὶν ἐς ἀποικίαν. καὶ ὁ μὲν 207 τὴν τῆς Ἰωνίας μεταξὺ καὶ Μυσῶν, καλουμένην δὲ Αἰολίδα ἐφ' ἡμῶν, καθέξειν ἐμελλεν· ὁ δὲ οἱ πρόγονος Πενθίλος Λέσβον τὴν ὑπὲρ τῆς ἡπείρου ταύτης νῆσον εἶλεν ἔτι πρότερον. 2. Ἐπὶ δὲ Ἐχέστρατου τοῦ Ἀγίδος 2 βασιλεύοντος ἐν Σπάρτῃ Κυνορρεῶς τοὺς ἐν [τῇ] ἡλικίᾳ Λακεδαιμόνιοι ποιοῦσιν ἀναστάτους, αἰτίαν ἐπενεγκόντες ὡς τὴν Ἀργολίδα, συγγενῶν σφίσιν ὄντων Ἀργείων, λησταί τε ἐκ τῆς Κυνορρεῶς κακοῦργοιεν, καὶ αὐτοὶ καταδρομαὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ ποιοῦντο ἐς τὴν γῆν. λέγεται δὲ οἱ Κυνορρεῖς Ἀργεῖοι τὸ ἀνέκαθεν εἶναι, καὶ οἰκιστὴν φασιν αὐτῶν Κύνουρον γενέσθαι τὸν Περσέως. 3. Ἐτεσι δὲ ὕστερον οὐ πολλοῖς Λαβῶτας ὁ Ἐχέστρατος 3 τὴν ἀρχὴν ἔσχεν ἐν Σπάρτῃ. τούτου τὸν Λαβῶταν Ἡρόδοτος ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐς Κροῖσον ὑπὸ Λυκούργου τοῦ 13*

θεμένου τοὺς νόμους φησὶν ἐπιτροπευθῆναι παῖδα ὄντα· Λαβωάτην δὲ οἱ τίθεται τὸ ὄνομα καὶ οὐ Λαβώταν. Λακεδαιμονίοις δὲ πρῶτον τότε ἔδοξεν ἄρασθαι πρὸς Ἀργείους πόλεμον· ἐποιοῦντο δὲ ἐς αὐτοὺς ἐγκλήματα τήν τε Κυνουρικὴν ἐλόντων αὐτῶν ἀποτέμεσθαι τοὺς Ἀργείους, καὶ τοὺς περιοίκους σφῶν ὑπηκόους ὄντας ἀφίστασθαι. τότε μὲν δὴ παρὰ οὐδετέρων πολεμησάντων ὅμως μνήμης ἄξιον πραχθῆναι φασιν οὐδέν· τοὺς δὲ ἐφεξῆς βασιλεύσαντας τῆς οἰκίας ταύτης Δόρυσσον τὸν Λαβώτα καὶ Ἀρησίλαον Δορύσσον δι' ὀλίγου σφᾶς τὸ χρεῶν ἐπέλαβεν ἀμφοτέρους. 4. Ἐθῆκε δὲ καὶ Λυκοῦργος Λακεδαιμονίοις τοὺς νόμους ἐπὶ τῆς Ἀρησιλάου βασιλείας. θεῖναι δὲ αὐτὸν λέγουσιν οἱ μὲν παρὰ τῆς Πυθίας διδαχθέντα ὑπὲρ αὐτῶν, οἱ δὲ ὡς Κρητικὰ ὄντα νόμιμα ἐπαγάγοιτο. τούτους δὲ οἱ Κρήτες τοὺς νόμους τεθῆναι σφίσιν ὑπὸ Μίνω λέγουσι, βουλευσάσθαι δὲ ὑπὲρ τῶν νόμων οὐκ ἄνευ θεοῦ τὸν Μίνω. ἥνιξατο δὲ καὶ Ὀμηρος, ἐμοὶ δοκεῖν, περὶ τοῦ Μίνω τῆς νομοθεσίας ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσι·

τῇσι δ' ἐνὶ Κνωσός, μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως 208
ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστής.

5 Λυκοῦργον μὲν οὖν καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα τοῦ λόγου ποιήσομαι μνήμην· 5. Ἀρησιλάου δὲ παῖς ἐγένετο Ἀρχέλαος. ἐπὶ τούτου Λακεδαιμόνιοι πολέμῳ κρατήσαντες πόλιν τῶν περιοικίδων ἠνδραποδίσαντο Αἴγυν, ὑποπεύσαντες ὡς οἱ Αἰγῦται φρονοῦσι τὰ Ἀρκάδων. Χάριλλος δὲ ὁ τῆς ἐτέρας οἰκίας βασιλεὺς συνεξέειλε μὲν καὶ Ἀρχελάῳ τὴν Αἴγυν, ὅποσα δὲ καὶ ἰδίᾳ Λακεδαιμονίαν αὐτὸς ἔδρασεν ἡγούμενος, μνήμην καὶ τῶνδε ποιησόμεθα ὁμοῦ τῷ λόγῳ 6 μεταβάντι ἐς τοὺς Εὐρυπωντίδας καλουμένους. 6. Ἀρχελάου δὲ ἦν Τηλέκλος. ἐπὶ τούτου πόλεις Λακεδαιμόνιοι τῶν περιοικίδων πολέμῳ κρατήσαντες ἐξεῖλον Ἀμύ-

κλας καὶ Φᾶριν καὶ Γεράνθρας ἐχόντων ἔτι Ἀχαιῶν. τούτων Φαρίται καὶ Γερανθράται τὴν ἐφοδὸν τῶν Δωριέων καταπλαγόντες ἀπελθεῖν ἐκ Πελοποννήσου συγχωροῦνται ὑπόσπονδοι· τοὺς δὲ Ἀμυκλαιεῖς οὐκ ἐξ ἐπιδρομῆς ἐκβάλλουσιν, ἀλλὰ ἀντισχόντας τε ἐπὶ πολὺ τῷ πολέμῳ καὶ ἔργα οὐκ ἄδοξα ἐπιδειξαμένους. δηλοῦσι δὲ καὶ οἱ Δωριεῖς τρόπαιον ἐπὶ τοῖς Ἀμυκλαιεῦσιν ἀναστήσαντες, ὡς ἐν τῷ τότε λόγῳ μάλιστα ἄξιον τοῦτο ὑπάρξαν σφίσι. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον τούτων ἀπέθανεν ὑπὸ Μεσσηνίων Τηλέκλος ἐν Ἀρτέμιδος ἱερῷ· τὸ δὲ ἱερὸν τοῦτο ἐν μεθορίῳ τῆς τε Λακωνικῆς καὶ τῆς Μεσσηνίας ἐπεποιήτο ἐν χωρίῳ καλουμένῳ Αἰμναις. 7. Τηλέκλου δὲ 7 ἀποθανόντος Ἀλκαμένης ἔσχεν ὁ Τηλέκλου τὴν ἀρχήν, καὶ Λακεδαιμόνιοι πέμπουσιν ἐς Κρήτην Χαρμίδαν τὸν Εὐθύνο, ἄνδρα ἐν Σπάρτῃ τῶν δοκίμων, στάσεις τε καὶ 209 ταπαύσονται τοῖς Κρησί, καὶ τὰ πολίσματα ὅποσα ἦν ἀπωτέρω θαλάσσης καὶ ἄλλως ἀσθενῇ, ταῦτα μὲν τοὺς Κρήτας πείσονται ἐκλιπεῖν, τὰ δὲ ἐν ἐπικαίρῳ τοῦ παραπλου συνοικιοῦντα ἀντ' αὐτῶν. ἀνέστησαν δὲ καὶ Ἔλος ἐπὶ θαλάσῃ πόλισμα Ἀχαιῶν ἐχόντων, καὶ Ἀργεῖους τοῖς Εἰλωσιν ἀμύναντας μάχῃ νικῶσι.

III. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλκαμένου Πολύδωρος τὴν βασιλείαν παρέλαβεν ὁ Ἀλκαμένους, καὶ ἀποικίαν τε ἐς Ἰταλίαν Λακεδαιμόνιοι τὴν ἐς Κρότωνα ἔστειλαν καὶ [ἀποικίαν] ἐς Λοκροὺς τοὺς πρὸς ἄκρᾳ Ζεφυρίῳ, 2. καὶ ὁ πόλεμος ὁ καλούμενος Μεσσηνιακὸς Πολυδώρου βασιλεύοντος μάλιστα ἐς ἀκμὴν προῆλθε. λέγουσι δὲ οὐ τὰς αὐτὰς Λακεδαιμόνιοι τε αἰτίας καὶ Μεσσηνιοὶ τοῦ πολέμου. τὰ οὖν λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὅποιον ὁ πόλεμος 2 ἔσχεν οὗτος πέρας, τοῦ λόγου μοι τὰ ἐφεξῆς δηλώσει· τοσοῦτον δὲ ἐν τῷ παρόντι μνησθισόμεθα αὐτῶν, τὰ πολλὰ ἡγήσασθαι Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ προτέρῳ πρὸς

Μεσσηνίους πολέμῳ Θεόπομπον τον Νικάνδρον, βασιλέα ὄντα τῆς ἐτέρας οἰκίας. διαπεπολεμημένου δὲ τοῦ πρὸς Μεσσήνην πολέμου καὶ ἤδη Λακεδαιμονίοις δορικτήτου τῆς Μεσσηνίας οὔσης, Πολύδωρον εὐδοκίμοῦντα ἐν Σπάρτῃ καὶ κατὰ γνώμην Λακεδαιμονίων μάλιστα ὄντα τῷ δήμῳ, οὔτε γὰρ ἔργον βίαιον οὔτε ὑβριστὴν λόγον παρείχετο ἐς οὐδένα, ἐν δὲ ταῖς κρίσεσι τὰ ³ δίκαια ἐφύλασσε οὐκ ἄνευ φιλανθρωπίας, — ἔχοντος δὲ ἤδη Πολυδώρου λαμπρὸν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὄνομα, Πολέμαρχος οἰκίας ἐν Λακεδαίμονι ἀνὴρ οὐκ ἀδόξου, θρασύτερος δὲ ὥς ἐδήλωσε γνώμην, φονεύει τὸν Πολύδωρον. ἀποθανόντι δὲ αὐτῷ πολλὰ τε παρὰ Λακεδαιμονίων δέδοται καὶ ἀξιόλογα ἐς τιμὴν. ἔστι μέντοι καὶ Πολεμάρχου μνήμα ἐν Σπάρτῃ, εἴτε ἀγαθοῦ τὰ πρότερα ἀνδρὸς εἶναι νομισθέντος, εἴτε καὶ κρύφα οἱ προσήκου- ⁴ τες θάπτουσιν αὐτόν. 3. Ἐπὶ μὲν δὲ Εὐρυκράτους τοῦ Πολυδώρου βασιλεύοντος Μεσσήνιοι τε ἠνείχοντο ὑπήκοοι Λακεδαιμονίων ὄντες, καὶ παρὰ τοῦ δήμου τοῦ Ἀργείων οὐδὲν σφισιν ἀπήντησε νεώτερον· ἐπὶ δὲ Ἀναξάνδρου τοῦ Εὐρυκράτους, τὸ γὰρ χρεὼν ἤδη Μεσσηνίους ἤλανεν ἐκτὸς Πελοποννήσου πάσης, ἀφίστανται ²¹⁰ Λακεδαιμονίων οἱ Μεσσήνιοι, καὶ χρόνον μὲν ἀντέχον πολεμοῦντες, ὑπόσπονδοι δέ, ὥς ἐκρατήθησαν, ἀπήγεσαν ἐκ Πελοποννήσου. τὸ δὲ αὐτῶν ἐγκαταλειφθὲν τῇ γῇ Λακεδαιμονίων ἐγένοντο οἰκέται, πλὴν οἱ τὰ ἐν τῇ ⁵ θαλάσῃ πόλιστα ἔχοντες. τὰ μὲν δὲ ἐπὶ τοῦ πολέμου συμβάντα ὃν οἱ Μεσσήνιοι Λακεδαιμονίων ἀποστάντες ἐπολέμησαν, οὗ μοι κατὰ καιρὸν ἢ ἐν τῇ συγγραφῇ τῇ παρούσῃ δηλῶσαι· 5. Ἀναξάνδρου δὲ υἱὸς Εὐρυκράτης γίνεται, Εὐρυκράτους δὲ τοῦ δευτέρου Λέων. ἐπὶ τούτων βασιλεύοντων Λακεδαιμόνιοι προσέπειτον ἐν τῷ πρὸς Τεγεάτας πολέμῳ τὰ πλείονα. ἐπὶ δὲ Ἀναξανδρί-

δου τοῦ Λέοντος ἐπικρατέστεροι Τεγεατῶν γίνονται τῷ πολέμῳ· γίνονται δὲ οὕτως. ἀνὴρ Λακεδαιμόνιος Λίχας ὄνομα ἀφίκετο ἐς Τεγεάν· τηνικαῦτα δὲ αἱ πόλεις ἄρουσαι σπονδὰς ἔτυχον. 6. ἀφικομένον δὲ τοῦ Λίχα Ὁρέστου τὰ ⁶ ὅστ' ἄνεξήτουν· ἀνεξήτουν δὲ αὐτὰ ἐκ θεοπροπίου Σπαρτιάται. συνήκεν οὖν ὁ Λίχας ὥς ἔστι κατακείμενα ἐν οἰκίᾳ χαλκῆς, συνήκε δὲ οὕτως· ὁπόσα ἐν τῇ τοῦ χαλκῆς εἰσῶρα, παρέβαλεν αὐτὰ πρὸς τὸ ἐκ Δελφῶν μάντευμα, ἀνέμοις μὲν τοῦ χαλκῆς εἰκάζων τὰς φύσας, ὅτι καὶ αὐταὶ βίαιον πνεῦμα ἠφρίσαν, τύπον δὲ τὴν σφύραν, καὶ τὸν ἄκμονα ἀντίτυπον τάντῃ, πῆμα δὲ εἰκότως ἀνθρώπῳ τὸν σίδηρον, ὅτι ἐχρῶντο ἐς τὰς μάχας ἤδη τῷ σιδήρῳ· τὰ δὲ ἐπὶ τῶν ἡρώων καλουμένων ἂν εἶπεν ὁ θεὸς ἀνθρώπῳ πῆμα εἶναι τὸν χαλκόν. τῷ χρησμῷ δὲ τῷ γενο- ⁷ μένῳ Λακεδαιμονίοις ἐς τοῦ Ὁρέστου τὰ ὅστ' αὐτὰ καὶ Ἀθηναίοις ὕστερον εἰκότα ἐχρήσθη κατάγουσιν ἐς Ἀθήνας ἐκ Σκύρου Θησέα, ἄλλως δὲ οὐκ εἶναι σφισιν ἔλεῖν Σκυ- ²¹¹ ρον. ἀνεὔρε τε δὴ τὰ ὅστ' αὐτοῦ Θησεὺς Κίμων ὁ Μιλτιάδου, σοφίᾳ χρησάμενος καὶ οὗτος, καὶ μετ' οὐ πολὺ εἶλε τὴν Σκύρον. ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν ἡρώων τὰ ὅπλα ὁμοίως ⁸ χαλκᾷ ἦν πάντα, μαρτυρεῖ μοι καὶ Ὀμήρου τῶν ἐπῶν τὰ ἐς τε Ἀξίνην ἔχοντα τὴν Πεισάνδρου καὶ ἐς τοῦ Μηριόνου τὸν ὀϊστύν. βεβαιοὶ δὲ καὶ ἄλλως ῥοι τὸν λόγον ἐν Φασήλιδι ἀνακείμενον ἐν Ἀθηνᾶς ἱερῷ τὸ δόρυ Ἀχιλλέως καὶ Νικομηδεῦσιν ἐν Ἀσκληπιοῦ ναφὶ μάχαιρα ἢ Μένονος· καὶ τοῦ μὲν ἢ τε αἰχμὴ καὶ ὁ σαυρωτήρ, ἢ μάχαιρα δὲ καὶ διὰ πάσης χαλκοῦ πεποιήται. ταῦτα μὲν δὲ ἴσμεν ἔχοντα οὕτως. 7. Ἀναξανδρίδης δὲ ὁ Λέοντος Λακεδαι- ⁹ μονίων μόνος γυναικᾶς τε δύο ἅμα ἔσχε καὶ οἰκίας δύο ἅμα ᾤκησε. τὴν γὰρ οἱ πρότερον συνοικοῦσαν ἀρίστην τὰ ἄλλα οὖσαν συνέβαινε οὐ τίγκειν· ἀποπέμψασθαι δὲ αὐτὴν κελεύοντων τῶν ἐφόρων τοῦτο μὲν οὐδαμῶς

ἐπαγγέλλεται, τοσοῦτον δὲ σφισιν εἶκει, γυναικα ἐτέραν λαβεῖν πρὸς ταύτη. καὶ ἥ τε ἐπεισελθοῦσα Κλεομένην παῖδα ἔσχε, καὶ ἥ προτέρα τέως οὐ σχοῦσα ἐν γαστρὶ ἐπὶ γεγονότι ἤδη Κλεομένει τίκτει Δωριέα καὶ αὐτὴς Λεωνί-
10 δαν, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Κλεόμβροτον. 8. Ἐπεὶ δὲ ἀπέθανεν Ἀναξανδρίδης, Λακεδαιμόνιοι Δωριέα καὶ γνώμην Κλεομένους καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἀμείνονα εἶναι νομίζοντες, τὸν μὲν ἀπώσαντο ἄκοντες, Κλεομένει δὲ διδόασιν ἐκ τῶν νόμων πρεσβεῖα τὴν ἀρχήν.

IV. Δωριεὺς μὲν δὴ, οὐ γὰρ ἡνείχετο ὑπακούειν Κλεο-
μένει μένων ἐν Λακεδαίμονι, ἐς ἀποικίαν στέλλεται. Κλεο-
μένης δὲ ὡς ἐβασίλευσεν, αὐτίκα ἐξέβαλεν ἐς τὴν Ἀργο-
λίδα, Λακεδαιμονίων τε αὐτῶν ἀθροίσας καὶ τῶν συμμά-
χων στρατιάν. ὡς δὲ ἐπεξῆλθον οἱ Ἀργεῖοι σὺν ὅπλοις, ὁ
Κλεομένης ἐνίκα τῇ μάχῃ· καί, ἣν γὰρ πλησίον ἄλσος ἱε-
ρὸν Ἄργου τοῦ Νιόβης, καταφεύγουσιν, ὡς ἐτράποντο,
ὅσον τε πεντακισχίλιοι τῶν Ἀργείων ἐς τὸ ἄλσος. Κλεομέ-
νης δὲ, ἐξώρμει γὰρ τὰ πολλὰ ἐκ τοῦ νοῦ, κελεύει καὶ τότε
ἐνεῖναι πῦρ τοῖς Ἑλλωσιν ἐς τὸ ἄλσος, καὶ τὸ τε ἄλσος ἡ
φλόξ ἐπέλαβεν ἅπαν, καὶ ὁμοῦ τῷ ἄλσει καιομένην συγκα-
2 τεκαύθησαν [αὐτῆς] οἱ ἱκέται. 2. Ἐστράτευσε δὲ καὶ ἐπὶ
Ἀθήνας, τὸ μὲν πρότερον Ἀθηναίοις τε ἐλευθερίαν ἀπὸ
τῶν Πεισιστράτου παίδων καὶ αὐτῷ καὶ Λακεδαιμονίοις
δόξαν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν ἀγαθὴν κτῶμενος, ὕστερον δὲ
Ἀθηναίου χάριτι ἀνδρὸς Ἰσαγόρου τυραννίδα οἱ συγκα-
τεργασόμενος Ἀθηνῶν. ὡς δὲ ἡμάρτανε τῆς ἐλπίδος καὶ
οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἐμαχέσαντο ἐρρωμένως,
ἐνταῦθα ὁ Κλεομένης ἄλλα τε ἐδήλωσε τῆς χάρας, καὶ τῆς
καλουμένης Ὀργᾶδος θεῶν τε τῶν ἐν Ἐλευσίνῃ ἱερᾶς,
καὶ ταύτης τεμεῖν φασὶν αὐτόν. 3. Ἀφίκετο δὲ καὶ ἐς
Αἰγιναν, καὶ Αἰγινητῶν τοὺς δυνατοὺς συνελάμβανεν
ὅσοι μηδισμοῦ τε αὐτῶν μετέσχον καὶ βασιλεὺς Δαρεῖος

τῷ Ὑστάσπου γῆν δοῦναι καὶ ὕδωρ τοὺς πολίτας ἐπει-
σαν. διατρίβοντος δὲ ἐν Αἰγίνῃ Κλεομένους, Δημάρατος 3
ὁ τῆς οἰκίας βασιλεὺς τῆς ἐτέρας διέβαλλεν αὐτὸν ἐς τῶν
Λακεδαιμονίων τὸ πλῆθος. 4. Κλεομένης δὲ ὡς ἀνέ-
στρεφεν ἐξ Αἰγίνης, ἐπρασεν ὅπως Δημάρατον παύσειε
βασιλεύοντα, καὶ τὴν τε ἐν Δελφοῖς πρόμαντιν ὠνήσατο,
Λακεδαιμονίοις αὐτὴν ὁπόσα αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐς Δημά-
ρατον χρῆσαι, καὶ Λεωτυχίδην ἄνδρα τοῦ βασιλικοῦ γέ-
νους καὶ οἰκίας Δημαράτῳ τῆς αὐτῆς ἐπῆρεν ἀμφισβη-
τεῖν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς. εἴλετο δὲ Λεωτυχίδης λόγων οὓς 4
Ἀρίστων ποτὲ ἐς Δημάρατον τεχθέντα ἐξέβαλεν ὑπὸ
ἀμαθίας οὐχ αὐτοῦ παῖδα εἶναι φήσας. τότε δὲ οἱ μὲν ἐς
τὸ χρηστήριον οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἐν Δελφοῖς, ὥσπερ
καὶ τὰ ἄλλα εἰώθεσαν, ἀνάγουσι καὶ τὸ ἀμφισβήτημα τὸ
213 ὑπὲρ Δημαράτου· ἡ δὲ σφισιν ἔχρησεν ἡ πρόμαντις
ὁπόσα ἦν Κλεομένει κατὰ γνώμην. Δημάρατος μὲν δὴ 5
κατὰ ἔχθος τὸ Κλεομένους καὶ οὐ σὺν τῷ δικαίῳ βασι-
λείας ἐπαύθη, 5. Κλεομένην δὲ ὕστερον τοῦτων ἐπέλα-
βεν ἡ τελευτὴ μανέντα· ὡς γὰρ δὴ ἐλάβετο ξίφους, ἐτί-
τρωσκεν αὐτὸς αὐτόν καὶ διεξῆει τὸ σῶμα ἅπαν κόπτων
τε καὶ λυμαινόμενος. Ἀργεῖοι μὲν δὴ τοῖς ἱκέταις τοῦ
Ἄργου δίδοντα αὐτὸν δίκην τέλος τοῦ βίου φασὶν εὐρέ-
σθαι τοιοῦτον, Ἀθηναῖοι δὲ ὅτι ἐδήλωσε τὴν Ὀργᾶδα,
Δελφοὶ δὲ τῶν δώρων ἕνεκα ὧν τῇ προμάντιδι ἔδωκεν,
ἀναπεισας ἐψευσμένα εἰπεῖν ἐς Δημάρατον. εἴη δ' ἂν καὶ 6
τὰ μηνύματα ἐκ τε ἡρώων ὁμοῦ καὶ θεῶν ἐς τὸ αὐτὸ τῷ
Κλεομένει συνεληλυθότα, ἐπεὶ τοι καὶ ἰδίᾳ Πρωτεσίλαος
ἐν Ἐλεοῦντι οὐδὲν ἥρως Ἄργου φανερώτερος ἄνδρα Πέρ-
σῃν ἐτιμωρήσατο Ἀρταύκην, καὶ Μεγαρεύσιν οὐ ποτε
θεῶν τῶν ἐν Ἐλευσίνῃ ὄντων ἐξεγένετο ἰλάσασθαι τὸ
μῆνιμα γῆν ἐπεργασαμένοις τὴν ἱερὰν. τὰ δὲ ἐς τοῦ μαν-
τείου τὴν διάπειραν οὐδὲ τὸ παρὰ πάντας ἄλλον γε οὐδένα

7 ὅτι μὴ μόνον Κλεομένην τολμήσαντα ἴσμεν. Κλεομένην δὲ οὐκ ὄντων ἀρρένων παίδων ἐς Λεωνίδα τὸν Ἀναξανδρίδου, Λωριέως δὲ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφόν, κατέβαινεν ἡ ἀρχή. 6. καὶ Ξέρξης τε τηνικαῦτα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤγαγε τὸν λαόν, καὶ Λεωνίδας τριακοσίοις ὁμοῦ Λακεδαιμονίων ἀπήντησεν ἐς Θερμοπύλας. γερόνασι μὲν δὴ πόλεμοι καὶ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ ἐς ἀλλήλους βαρβάρων, εὐαρίθμητοι δὲ ὁπόσους ἀνδρὸς ἑνὸς μάλιστα ἀρετὴ προήγαγεν ἐς πλεον δόξης, ὡς Ἀχιλλεύς τε τὸν πρὸς Ἴλῳ πόλεμον καὶ Μιλτιάδης τὸ Μαραθῶνι ἔργον. ἀλλὰ γὰρ τὸ Λεωνίδου κατόρθωμα ὑπερεβάλετο, ἔμοι δοκεῖν, τὰ 8 τε ἀνὰ χρόνον συμβάντα καὶ τὰ ἐτι πρότερον. Ξέρξῃ γὰρ βασιλείῳ, ὁπόσοι Μήδοις καὶ Πέρσαις ἐγένοντο ὕστερον, παρὰσχολήσας μάλιστα φρόνημα καὶ ἀποδειξαμένῳ λαμ- 214
πρὸς οὕτω, κατὰ τὴν πορείαν Λεωνίδας σὺν ὀλίγοις, οὓς ἠγάγετο ἐς Θερμοπύλας, ἐγένετο ἂν ἐμποδὼν μηδὲ ἀρχὴν τὴν Ἑλλάδα ἰδεῖν αὐτὸν μηδὲ Ἀθηναίων ποτὲ ἐμπρῆσαι τὴν πόλιν, εἰ μὴ κατὰ τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τῆς Οἰτης τείνουσαν περιαγαγὼν τὴν μετὰ Ὑδάρνου στρατιάν ὁ Τραχίνιος κυκλώσασθαι σφίσι τοὺς Ἕλληνας παρέσχε, καὶ οὕτω κατεργασθέντος Λεωνίδου παρήλθον ἐς τὴν 9 Ἑλλάδα οἱ βάρβαροι. 7. Πανσανίας δὲ ὁ Κλεομβρότου βασιλεὺς μὲν οὐκ ἐγένετο· ἐπιτροπεύων γὰρ Πλείσταρχον τὸν Λεωνίδου καταλειφθέντα ἐτι παῖδα ἐς Πλάταιαν τε Λακεδαιμονίους ἤγαγε καὶ ὕστερον ναυσὶν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. Πανσανίου δὲ τὸ ἔργον τὸ ἐς τὴν Κῶν γυναικα ἐν ἐπαίνῳ τίθεμαι μάλιστα, ἥντινα ἀνδρὸς οὐκ ἀδόξου παρὰ Κῷοις θυγατέρα οὖσαν Ἠγητορίδου τοῦ Ἀνταγόρου Φαρανδάτης ὁ Τεάσπιδος, ἀνὴρ Πέρσης, 10 παλλακὴν εἶχεν ἄκουσαν· ἐπεὶ δὲ Πλαταιᾶσι Μακρόνιος τε ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ καὶ ἀπώλοντο οἱ βάρβαροι, τὴν γυναικα ὁ Πανσανίας ἀπέστειλεν ἐς τὴν Κῶν κόσμον τε,

δὲ ἐποιήσατο ὁ Πέρσης αὐτῇ, καὶ τὴν ἄλλην ἀγομένην κατασκευήν. Μακρόνιος τε οὐκ ἠθέλησεν ὁ Πανσανίας αἰσχῦναι τὸν νεκρὸν κατὰ τὴν παραίνεσιν τοῦ Αἰγινύτου Λάμπωνος.

V. Πλείσταρχος μὲν οὖν ὁ Λεωνίδου νεωστὶ τὴν βασιλείαν παρειληφώς ἐτελεύτησε, Πλειστοάναξ δὲ ἔσχε τὴν ἀρχὴν ὁ Πανσανίου τοῦ Πλαταιᾶσιν ἡγησαμένου. 2. Πλειστοάνακτος δὲ ἐγένετο Πανσανίας. οὗτος ἐς τὴν Ἀττικὴν ἀφίκετο ὁ Πανσανίας Θρασυβούλῳ καὶ Ἀθηναίοις πολέμιος τῷ λόγῳ, τοῖς δὲ ἄρχειν ἐπιτραπέυσιν ὑπὸ Λυσάνδρου καταστησόμενος τὴν τυραννίδα ἐν βεβαίῳ. καὶ μάχῃ μὲν ἐνίκησεν Ἀθηναίων τοὺς ἔχοντας τὸν Πειραιᾶ, μετὰ δὲ τὴν μάχην αὐτίκα οἱ τὸν στρατὸν ἀπάγειν οἴκαδε ἤρесе, μηδὲ ἀνοσίων ἀνδρῶν τυραννίδα 215 αὖξοντα ἐπισπάσασθαι τῇ Σπάρτῃ τὸ αἰσχιστον ὄνειδῶν. 3. Ὡς δὲ ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν μαχέσασθαι ἄπρακτον 2 μάχην, ὑπάγουσιν αὐτὸν ἐς κρίσιν οἱ ἐχθροί. βασιλεὺς δὲ τῷ Λακεδαιμονίων δικαστήριον ἐκάθισεν οἱ τε ὀνομαζόμενοι γέροντες ὁκτὼ καὶ εἴκοσιν ὄντες ἀριθμὸν, καὶ ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχή, σὺν δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ τῆς οἰκίας βασιλεὺς τῆς ἐτέρας. τέσσαρες μὲν δὴ καὶ δέκα τῶν γερόνων, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Ἄγρις ὁ τῆς ἐτέρας οἰκίας βασιλεὺς, ἀδικεῖν τὸν Πανσανίαν κατέγνωσαν· τὸ δὲ ἄλλο ἀπέργνω δικαστήριον. 4. Μετὰ δὲ οὐ πολὺν χρόνον Λακεδαιμο- 3
νίων συλλεγόντων ἐπὶ Θήβας στρατιάν, αἰτία δὲ ἦτις ἐγένετο προσέσται τῷ ἐς Ἀργεΐλου λόγῳ, τότε δὲ Λυσάνδρος μὲν ἐς τὴν Φωκίδα ἀφικόμενος καὶ ἀναλαβὼν πανδημεὶ τοὺς Φωκέας, οὐδένα ἐτι ἐπισχῶν χρόνον ἐς τε Βοιωτίαν ἐλήλυθε καὶ προσβολὰς ἐποιεῖτο ἐς τὸ Ἀλιαρτίων τεῖχος οὐκ ἐθελόντων ἀπὸ Θηβαίων ἀφίστασθαι. ἐσεληλύθεσαν δὲ ἤδη καὶ Θηβαίων καὶ Ἀθηναίων τινὲς κρύφα ἐς τὴν πόλιν, ὧν ἐπεξελητόντων καὶ πρὸ τοῦ τεί-

χοὺς ταξαμένων ἄλλοι τε ἐνταῦθα Λακεδαιμονίων καὶ
 4 Λύσανδρος ἔπεσε. 5. Πανσανίας δὲ ὑστέρησε μὲν τοῦ
 ἀγῶνος παρὰ Τεγεατῶν καὶ ἐξ Ἀρκαδίας τῆς ἄλλης
 ἀθροίζων δύναμιν· ὥς δὲ ἐς τὴν Βοιωτίαν ἀφίκετο,
 ἐπυνθάνετό [τε] τὴν τε ἦν τῶν ὁμοῦ Λυσάνδρῳ καὶ
 αὐτοῦ Λυσάνδρου τὴν τελευταίην, ἐπῆγε δὲ ὅμως ἐπὶ τὰς
 Θήβας τὸν στρατὸν καὶ διανοεῖτο ὥς μάχης ἄρξων. ἐν-
 ταῦθα οἱ τε Θηβαῖοι [τὰ] ἐναντία ἐτάσσοντο, καὶ Θρασύ-
 βουλος ἀπέχειν οὐ πολὺ ἀπηγγέλλετο ἄγαν τοὺς Ἀθη-
 ναίους· ἀνέμενε δὲ ἄρξαι Λακεδαιμονίους μάχης, ἄρ-
 5 ξασι δὲ αὐτὸς ἤδη κατὰ νότον σφίσι ἐμελλεν ἐπικεῖσε-
 σθαι. ἔδεισεν οὖν ὁ Πανσανίας διπλοῦ στρατιωτικοῦ
 πολεμίων ἀνδρῶν μεταξὺ ἀποληφθῆναι, καὶ οὕτω σπον-
 δὰς τε πρὸς τοὺς Θηβαίους ἐποιήσατο, καὶ τοὺς ὑπὸ τῷ
 Ἀλιαρίῳ τείχει πεσόντας ἀνείλετο. τοῦτο Λακεδαιμο-
 νίοις μὲν ἐγένετο οὐ κατὰ γνώμην, ἐγὼ δὲ ἐπαινῶ τῶνδε
 ἔνεκα τὸ βούλευμα· ἅτε γὰρ εὐ εἰδὼς ὁ Πανσανίας ὥς τὰ
 σφάλματα ἀεὶ Λακεδαιμονίοις γίνονται ἐν μέσῳ πολε-
 216 μίων ἀποληφθεῖσι, τὸ τε ἐν Θερμοπύλαις καὶ ἐν τῇ
 Σφακτηρίᾳ νήσῳ δεῖμα ἐποιήσατο μὴ σφίσι καὶ αὐτὸς
 6 τρίτου γένηται κακοῦ πρόφασις. 6. Τότε δὲ ἐν αἰτίᾳ
 ποιουμένων τῶν πολιτῶν τὴν βραδυτῆτα αὐτοῦ τὴν ἐς
 Βοιωτίαν οὐχ ὑπέμεινεν ἐσελθεῖν ἐς δικαστήριον, Τε-
 γεᾶται δὲ αὐτὸν τῆς Ἀθηναῆς ἰκέτην ἐδέξαντο τῆς Ἀλέας.
 ἦν δὲ ἄρα τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐκ παλαιοῦ Πελοποννησίοις
 πᾶσιν αἰδέσιμον, καὶ τοῖς αὐτόθι ἰκετεύουσιν ἀσφάλειαν
 μάλιστα παρείχετο· ἐδήλωσαν δὲ οἱ τε Λακεδαιμόνιοι
 τὸν Πανσανίαν καὶ ἔτι πρότερον τούτου Λεωτυλίδην,
 καὶ Ἀργεῖοι Χρυσίδα, καθεζομένους ἐνταῦθα ἰκέτας,
 7 οὐδὲ ἀρχὴν ἐξαιτῆσαι θελήσαντες. 7. Πανσανίου δὲ
 φυγόντος οἱ μὲν παῖδες Ἀργσιπόλις καὶ Κλεόμβροτος
 νέοι παντάπασιν ἔτι ἦσαν, Ἀριστόδημος δὲ ἐπετρόπενεν

αὐτοὺς γένους ἐγγύτατα ὦν· καὶ τὸ ἐν Κορίνθῳ Λακε-
 δαιμονίων κατόρθωμα Ἀριστοδήμου σφίσι ἐγένετο
 ἡγούμενον. 8. Ἀργσιπόλις δὲ ἐπεὶ τὴν βασιλείαν ἔσχεν 8
 αὐξηθεῖς, Πελοποννησίων πρώτοις ἐπολέμησεν Ἀργεί-
 οῖς. ὥς δὲ ἐκ τῆς Τεγεατῶν ἐς τὴν Ἀργολίδα ἤγαγε τὸν
 στρατὸν, πέμπουσι κήρυκα οἱ Ἀργεῖοι σπεισόμενον
 πρὸς Ἀργσιπολὶν σφίσι πατρῷους δὴ τινὰς σπονδὰς ἐκ
 παλαιοῦ καθεστῶσας τοῖς Λωριεῦσι πρὸς ἀλλήλους.
 ὁ δὲ οὔτε τῷ κήρῳ ἐσπείσατο καὶ προῖων ὁμοῦ τῇ στρα-
 217 τιᾷ τὴν γῆν ἐφθειρεν. ἔσεισέ τε δὴ ὁ θεός, καὶ ὁ Ἀργσι-
 πόλις οὐδ' οὕτω τὴν δύναμιν ἀπάξειν ἐμελλεν· καίτοι
 Λακεδαιμονίοις μάλιστα Ἑλλήνων [ῶσαύτως δὲ καὶ
 Ἀθηναίοις,] δεῖμα αἱ διοσημεῖαι παρείχοντο. καὶ ὁ μὲν 9
 ὑπὸ τὸ τείχος κατεστρατοπεδεύετο ἤδη τὸ Ἀργείων, καὶ
 οὐ παρίει σείων ὁ θεός, καὶ τινες καὶ ἀπώλοντο τῶν στρα-
 τιωτῶν κεραυνωθέντες, τοὺς δὲ καὶ ἐκφρονὰς ἐποίησαν
 αἱ βρονταί. οὕτω μὲν δὴ ἐκ τῆς Ἀργολίδος ἀνέξευξεν
 ἄνων, 9. ἐπὶ δὲ Ὀλυνθίους ἐποιεῖτο αὐτίς στρατεῖαν.
 κρατοῦντα δὲ αὐτὸν τῷ πολέμῳ, καὶ ἡρηκότα τῶν τε
 ἄλλων πόλεων τῶν ἐν Χαλκιδεῦσι τὰς πολλὰς καὶ αὐτὴν
 ἐλπίζοντα αἰρῆσιν τὴν Ὀλυνθον, νόσος τε ἐξαίφνης καὶ
 θάνατος ἐπέλαβεν ἀπ' αὐτῆς.

VI. Ἀργσιπόλιδος δὲ ἄπαιδος τελευτήσαντος ἐς
 Κλεόμβροτον περιῆλθεν ἡ ἀρχή, καὶ ὑπὸ ἡγεμόνι τούτῳ
 Βοιωτῶν ἐναντία ἡγωνίσαντο ἐν Λεύκτροις. Κλεόμβρο-
 τος δὲ αὐτὸς γενόμενος ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀρχομένης ἔτι
 ἔπεσε τῆς μάχης. μάλιστα δὲ πῶς ἐπὶ πταίσμασιν ἐθέλει
 μεγάλοις προαφαιρεῖσθαι τὸν ἡγεμόνα ὁ δαίμων, καθὰ
 δὴ καὶ Ἀθηναίων ἀπῆγεν Ἴπποκράτην τε τὸν Ἀρίφρονος
 στρατηγοῦντα ἐπὶ Δηλῷ καὶ ὕστερον ἐν Θεσσαλίᾳ Λεω-
 σθένην.

Κλεομβρότου δὲ ὁ μὲν πρεσβύτερος τῶν παίδων 2

Ἀργεῖοις παρέσχετο μέγα οὐδὲν ἐς μνήμην, Κλεομένης δὲ ὁ νεώτερος μετὰ τὸν ἀδελφὸν τελευτήσαντα ἔσχε τὴν ἀρχήν. γενομένων δὲ αὐτῷ παίδων Ἀκροτάτου καὶ ἐπ' αὐτῷ Κλεωνύμου, κατήγαγε τὸ χρεὼν Ἀκρότατον ἐτι πρότερον ἢ αὐτὸν Κλεομένην, 2. καὶ ὡς Κλεομένης ἀπέθανεν ὕστερον, ἐς ἀντιλογίαν ἀφίκοντο ὑπὲρ τῆς βασιλείας Κλεωνύμος τε ὁ Κλεομένους καὶ Ἀρεὺς ὁ Ἀκροτάτου. δικάζουσιν οὖν οἱ γέροντες Ἀρεῖ τῷ Ἀκροτάτου καὶ 3 οὐχὶ Κλεωνύμῳ πατρῶαν εἶναι τὴν τιμήν. Κλεωνύμῳ δὲ ἀπελαθῆντι τῆς βασιλείας περισσῶς δὴ τι ὁ θυμὸς εἶλε, καὶ αὐτὸν οἱ ἔμποροι καὶ ἄλλοις γέρασι ψυχαραγοῦντες καὶ ἐπὶ ταῖς δυνάμεσιν ἐφιστάντες ἄρχοντα παρ- 21 ἦγον μὴ ποτε πολέμιον γενέσθαι τῇ Σπάρτῃ. τέλος δὲ ὁ μὲν πολλὰ τε καὶ ἐχθρὰ ἐς τὴν πατρίδα ἐτόλμησε, καὶ Πύρρον τὸν Αἰακίδου σφίσιν ἐπηγάγετο ἐς χώραν. 4 3. Ἀρέως δὲ ἐν Σπάρτῃ τοῦ Ἀκροτάτου βασιλεύοντος Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου πεζῷ τε καὶ ναυσὶν ἐπὶ Ἀθήνας στρατεύει. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἀμυνοῦντες ἀφίκοντο μὲν ὁ Αἰγυπτίαν ὁμοῦ Πατρόκλῳ στόλος, ἐξίασι δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι πανδημεί, τὸν βασιλέα ἡγεῖσθαι σφίσιν 5 Ἀρεῖ ἐπιτάξαντες. περικαθημένον δὲ Ἀντίγονον τὰς Ἀθήνας καὶ τῆς ἐσόδου τῆς ἐς τὴν πόλιν τὰ Ἀθηναίων συμμαχικὰ εἰσργοντος, Πάτροκλος ἀποστέλλων ἀγγέλους προέτρπε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀρεῖ ἄρχειν πρὸς Ἀντίγονον μάχης, ἐκείνων δὲ ἀρξάντων, οὕτω καὶ αὐτὸς κατὰ νότου τοῖς Μακεδόσιν ἐφασκεν ἐπικεῖσεσθαι· πρότερον δὲ οὐκ εἰκὸς εἶναι σφᾶς Αἰγυπτίους τε ὄντας καὶ ναύτας Μακεδόσιν ἐπιέναι πεζῇ. Λακεδαιμόνιοι μὲν δὴ παρακινδυνεύειν ὥρμητο Ἀθηναίων τε εὐνοίᾳ καὶ τι καὶ ἄξιον μνήμης ἐς τοὺς ἔπειτα ἐργάσασθαι προθυμούμε- 6 νοι. Ἀρεὺς δέ, ὥς σφίσι τὰ ἐπιτήδεια ἐξανήλωτο, ἀπή- γυν ὀπίσω τὴν στρατιάν. ταμιεύεσθαι γὰρ τὴν ἀπόνοιαν

ἐς τὰ οἰκεία ἡξίου, καὶ μὴ ἀφειδῶς ἐπ' ἄλλοις ἀναρρίψαι. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἀντισχοῦσιν ἐπὶ μακρότατον ἐποίησατο Ἀντίγονος εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τέ σφίσι ἐπαράγῃ φρουρὰν ἐς τὸ Μουσεῖον. καὶ τοῖς μὲν ἀνα χρόνον αὐτὸς ἐξήγαγεν ἐκουσίως τὴν φρουρὰν ὁ Ἀντίγονος, Ἀρέως δὲ ἐγένετο υἱὸς Ἀκροτάτου, τοῦ δὲ Ἀρεὺς, ὃς ὁκτῶ μάλιστα ἔτη γεροντῶς τελευτᾷ νόσῳ. 4. Καί, ἐλείπετο γὰρ τῆς 7 Εὐρυσθένους οἰκίας γένος τὸ πρὸς ἀνδρῶν Λεωνίδας ὁ Κλεωνύμου, παντάπασιν ἤδη γέρον, τοῦτ' αὖ διδῶσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀρχήν. τῷ δὲ Λεωνίδᾳ διάφορος ἐτύγχανεν ὦν ἐς τὰ μάλιστα Λύσανδρος, ἀπόγονος Λυσάνδρου τοῦ Ἀριστοκρίτου. οὗτος προσποιεῖται Κλεόμ- 219 βροτον ἐπηγάγετο Λεωνίδα καὶ ἄλλα ἐγκλήματα καὶ ὄρκους αὐτὸν Κλεωνύμῳ τῷ πατρὶ ὁμοῦσαι παῖδα ὄντα ἐπὶ ὀλέθρῳ τῆς Σπάρτης. ἐπαύθη τε δὴ Λεωνίδας βασιλείας, 8 καὶ ἀντ' αὐτοῦ Κλεόμβροτος ἔσχε τὴν τιμήν. εἰ μὲν δὴ ὁ Λεωνίδας ἐπέτρπε τῷ θυμῷ καὶ Δημαράτῳ τῷ Ἀρίστωνος κατὰ ταῦτα ἀπεχώρησεν ἥτοι παρὰ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ βασιλεύοντα ἢ τὸν Αἰγύπτιον, ὁ δὲ καὶ μεταγινόντων ἂν Σπαρτιατῶν ὦντο οὐδέν. νῦν δὲ ἐπιβαλόντων οἱ φρυγῇ τῶν πολιτῶν ἀφίκετο ἐς Ἀρκαδίαν· ἐκεῖθεν δὲ ἔτε- σιν ὕστερον οὐ πολλοῖς κατάρουσι τε αὐτὸν Λακεδαιμό- νιοι καὶ αὐτὸς βασιλέα ἐποίησαντο. 5. Κλεομένει δὲ τῷ 9 Λεωνίδου τὰ τε ἄλλα ὁποῖα ἐς τόλμαν ὁμοῦ καὶ ἀνδρείαν ὑπῆρξε, καὶ ὡς ἐπαύσαντο ἐξ ἐκείνου Σπαρτιατὰ βασιλευόμενοι, πρότερον ἐτι ἐδήλωσέ μοι τὰ ἐς τὸν Σικυνώ- νιον Ἄρατον. προσεπελάβετο δὲ ὁ λόγος μοι καὶ τρόπον ὄντινα ἐν Αἰγύπτῳ Κλεομένης ἐτελεύτησε.

VII. Γένους μὲν δὴ τοῦ Εὐρυσθένους, καλουμένων δὲ Ἀγιάδων, Κλεομένης ὁ Λεωνίδου βασιλεὺς ὕστατος ἐγένετο ἐν Σπάρτῃ· τὰ δὲ ἐς τὴν οἰκίαν τὴν ἐτέραν τοιάδε

ἤκουσα εἶναι. Προκλῆς ὁ Ἀριστοδήμου τῷ παιδί ὄνομα τίθεται Σόον. Εὐρυπῶντα δὲ τὸν Σόον φασὶν ἐς τοσοῦτον ἀφικέσθαι δόξης ὥς καὶ τὴν οἰκίαν ταύτην Εὐρυπωντίδας ὄνομα ἀπ' αὐτοῦ λαβεῖν, Προκλείδας ἐς ἐκεί-
 2 νον καλουμένους. 2. Εὐρυπῶντος δὲ υἱὸς γίνεται Πρύτανις. ἐπὶ μὲν δὴ Πρυτανίδος τοῦ Εὐρυπῶντος τὸ ἔχθος τε Λακεδαιμονίοις ἤρξατο τὸ ἐς Ἀργείους, καὶ ἐτι τοῦ ἐγκλήματος τούτου πρότερον Κυνορεῦσιν ἐπολέμησαν· τὰς δὲ ἐφεξῆς ταύτῃ γενεάς, Εὐνόμου τε τοῦ Πρυτανίδος καὶ Πολυδέκτου τοῦ Εὐνόμου βασιλευόντων, ἐν εἰρήνῃ
 3 διετέλεσεν οὔσα ἡ Σπάρτη. 3. Χάριλλος δὲ ὁ Πολυδέκτου τὴν τε γῆν ἐδήλωσεν Ἀργείοις, οὗτος γὰρ καὶ ὁ ἐς τὴν Ἀργολίδα ἐσβαλὼν, καὶ ἔτεσιν οὐ πολλοῖς ὕστερον ὑπὸ ἡγεμόνι Χαρίλλῳ γίνεται καὶ ἡ Σπαρτιατῶν ἐπὶ Τε-
 4 γεάτας ἐξοδος, ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι Τεγεάτας ἀφῆσιν 220 ἡλίπισαν καὶ ἀποτεμείσθαι τῆς Ἀρκαδίας τὸ Τεγεατῶν πεδῖον, ὑπὸ ὧν μαντεύματι ἐπελθόντες. 4. μετὰ δὲ Χάριλλου τελευτήσαντα Νικάνδρος ὁ Χαρίλλου διαδέχεται τὴν ἀρχὴν· καὶ τὰ Μεσσηνίων ἐς Τηλέκλον τὸν τῆς ἐτέρας βασιλείας οἰκίας ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Λιμνάδος συμβάντα ἐπὶ Νικάνδρου γίνεται βασιλεύοντος. ἐσέβαλε δὲ καὶ ἐς τὴν Ἀργολίδα ὁ Νικάνδρος στρατιᾷ, καὶ τὰ πολλὰ ἐκάκωσε τῆς χώρας. μετασχόντες δὲ Ἀσινᾶοι Λακεδαιμονίοις τοῦ ἔργου δίκην μετ' οὐ πολὺ Ἀργείοις ἀπέδωκαν σὺν με-
 5 γάλῳ πατρίδος τε ὀλέθρῳ καὶ φυγῇ τῇ σφετέρᾳ. 5. Θεόπομπον δὲ τὸν Νικάνδρου, βασιλεύσαντα μετὰ Νικάνδρου, μέλλει καὶ αὖτις ὁ λόγος μοι προσθήσειν προελθόντι ἐς τὴν Μεσσηνίαν συγγραφὴν. Θεοπόμπον δὲ ἐτι ἔχοντος τὴν ἀρχὴν ἐν Σπάρτῃ γίνεται καὶ ὁ περὶ τῆς Θυρεατίδος καλουμένης χώρας Λακεδαιμονίοις ἄγων πρὸς Ἀργείους. Θεόπομπος δὲ αὐτὸς οὐ μετέσχε τοῦ ἔργου γῆρα καὶ ὑπὸ λύπης τὸ πλεόν· Ἀρχίδαμον γὰρ Θεοπόμ-

που ζῶντος ἐτι ἐπιλαμβάνει τὸ χρεῶν. οὐ μὴν ἄπαις ἔτε- 6 λεύτησεν ὁ Ἀρχίδαμος, Ζευξίδαμον δὲ ἀπολιπὼν υἱόν. Ζευξίδαμον δὲ Ἀναξίδαμος ὁ παῖς ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν· 6. ἐπὶ τούτου Μεσσήνιοι φεύγουσιν ἐκ Πελοποννήσου, πολέμῳ τὸ δεύτερον κρατηθέντες ὑπὸ Σπαρτιατῶν. Ἀναξίδαμον δὲ υἱὸς ἐγένετο Ἀρχίδαμος, Ἀρχίδαμον δὲ Ἀγησικλῆς· καὶ σφισιν ὑπῆρξεν ἀμφοτέροις τὸν βίον διατελέσαι πάντα ἐν ἡσυχίᾳ καὶ πολέμῳ οὓσιν ἐκτός. 7. Ἀρίστωνι δὲ τῷ Ἀγησικλέους ἀγαγομένῳ γυναικα ἦν- 7 τινα παρθένων μὲν τῶν ἐν Λακεδαίμονι εἶναι φασιν αἰσχίστην, γυναικῶν δὲ τὸ εἶδος καλλίστην ὑπὸ Ἑλένης γε-
 221 νέσθαι, ταύτην ἀγαγομένῳ τῷ Ἀρίστωνι ἐγένετο υἱὸς Δημάρατος ἐν μόνοις μηνσὶν ἑπτά. καὶ αὐτῷ μετὰ τῶν ἐφόρων καθημένῳ τηνικαῦτα ἐν βουλῇ ἡλθεν οἰκέτης ἀπαγγέλλων τετέχθαι οἱ παῖδα. Ἀρίστων δὲ ἐπὼν τῶν ἐν Ἰλιάδι ἐς τὴν Εὐρυσθέως γένεσιν πεποιημένους λήθην, ἢ μὴδὲ ἀρχὴν συνεῖς αὐτῶν, οὐκ ἔφη τῶν μηνῶν ἕνεκα αὐτοῦ τὸν παῖδα εἶναι. τοῦτον μὲν δὴ τῶν εἰρημένων 8 μετάνοια ἔλαβεν ὕστερον· Δημάρατον δὲ βασιλεύοντα καὶ τὰ τε ἄλλα εὐδοκιμοῦντα ἐν Σπάρτῃ καὶ ἀπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν Κλεομένει συνελευθερώσαντα Ἀθη-
 ναίους, ἣ τε Ἀρίστωνος ἀγνωμοσύνη καὶ τὸ ἔχθος τὸ Κλεομένους ἐποίησεν ἰδιώτην. καὶ τοῦ μὲν παρὰ βασιλείᾳ Λαρεῖον ἐλθόντος ἐς Πέρσας ἐπὶ πολὺν ἐν τῇ Ἀσίᾳ χρό-
 9 νον διαμῆναι τοὺς ἀπογόνους φασί. 8. Λεωτυχίδης δὲ 9 ἀντὶ Δημαράτου γενόμενος βασιλεὺς μετέσχε μὲν Ἀθη-
 ναίους καὶ Ἀθηναίων τῷ στρατηγῷ Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος τοῦ ἔργου τοῦ πρὸς Μυκᾶλῃ, ἐστράτευσεν δὲ ὕστερον τούτων καὶ ἐπὶ τοὺς Ἀλενάδας ἐς Θεσσαλίαν. καὶ οἱ καταστρέψασθαι Θεσσαλίαν πᾶσαν ἔξον ὅτε αἰὲν ν-
 κῶντι ἐν ταῖς μάχαις, δῶρα ἔλαβε παρὰ τῶν Ἀλεναδῶν. ὑπαγόμενος δὲ ἐν Λακεδαίμονι ἐς δίκην ἐφυγεν ἐθελον- 10
 PAUSAN. I. 14

τῆς ἐς Τεγέαν. καὶ ὁ μὲν αὐτόθι τὴν Ἀθηνᾶν τὴν Ἀλέαν
 ἰκέτενε, Λεωτυχίδου δὲ ὁ μὲν παῖς Ζευξίδαμος ζῶντος
 ἐτι Λεωτυχίδου καὶ οὐ πεφηνότος πω τελευτᾷ νόσῳ,
 9. Ἀρχίδαμος δὲ ὁ Ζευξίδαμον μετὰ Λεωτυχίδην ἀπελ-
 θόντα ἐς Τεγέαν ἔσχε τὴν ἀρχήν. οὗτος Ἀρχίδαμος Ἀθη-
 ναίοις μάλιστα ἐκάκωσε τὴν χώραν, στρατῷ τε ἐσβάλλον
 ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν ἀνὰ πᾶν ἔτος, καὶ ὁπότε ἐσβάλοι, διὰ
 πάσης ἐπέξῃει φθείρων, καὶ Πλαταιέων Ἀθηναίοις ὄντων
 11 εὖνῳ πολιορκίᾳ τὸ ἄστυ εἶλεν. οὐ μὴν τὸν πόλεμόν γε
 τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων γενέσθαι συνέσπεν-
 σεν, ἀλλὰ καὶ ἐς ὅσον δυνάμεως ἦκε, διαμεῖναι σφισιν
 ἔπρασσε τὰς σπονδὰς. 10. Σθενελαΐδας δὲ ἐς τε ἄλλα
 ὧν οὐκ ἀδύνατος ἐν Λακεδαιμόνι καὶ ἐφορεύων ἐν τῷ
 τότε τοῦ πολέμου μάλιστα ἐγένετο αἴτιος. καὶ ὁ πόλεμος
 οὗτος εὖ τὴν Ἑλλάδα ἐτι βεβηκυῖαν διέσεισεν ἐκ βά-
 θρων, καὶ ὕστερον Φίλιππος ὁ Ἀμύντου σαθρὰν ἤδη καὶ
 οὐ παντάπασιν ὕγιᾳ προσκατήρειψεν αὐτήν.

VIII. Ἀρχιδάμου δέ, ὡς ἐτελεύτα, καταλιπόντος
 παῖδας Ἄγρις τε πρεσβύτερος ἦν ἡλικίᾳ καὶ παρῆλαβεν
 ἀντὶ Ἀρησιλίου τὴν ἀρχήν. ἐγένετο δὲ Ἀρχιδάμῳ καὶ
 θυγάτηρ, ὄνομα μὲν Κυνίσκα, φιλοτιμώτατα δὲ ἐς τὸν
 ἀγῶνα ἔσχε τὸν Ὀλυμπικόν, καὶ πρώτη τε ἱπποτρόφῃσε
 γυναικῶν καὶ νίκην ἀνείλετο Ὀλυμπικὴν πρώτη. Κυ-
 νίσκας δὲ ὕστερον γυναιξὶ καὶ ἄλλαις καὶ μάλιστα ταῖς ἐκ
 Λακεδαιμόνων γεγόνασιν Ὀλυμπικαὶ νῖκαι, ὧν ἐπιφανέ-
 2 στέρα ἐς τὰς νίκας οὐδεμία ἐστὶν αὐτῆς. δοκοῦσι δὲ οἱ
 Σπαρτιάται μοι ποιήσιν καὶ ἐπαινὸν τὸν ἀπ' αὐτῆς ἡκι-
 στα ἀνδρῶπων θαυμάσαι. ὅτι γὰρ μὴ τῇ Κυνίσκᾳ τὸ ἐπί-
 γραμμα ἐποίησεν ὅστις δὴ, καὶ ἐτι πρότερον Πανσανίᾳ
 τὸ ἐπὶ τῷ τρίποδι Σιμωνίδης τῷ ἀνατεθέντι ἐς Δελφούς,
 ἄλλο [δὲ] γε παρὰ ἀνδρὸς ποιητοῦ Λακεδαιμονίων τοῖς
 3 βασιλεῦσιν οὐδὲν ἐστὶν ἐς μνήμην. 2. Ἐπὶ δὲ Ἀγιδος τοῦ

Ἀρχιδάμου βασιλεύοντος Λακεδαιμονίοις ἄλλα τε ἐγέ-
 νετο ἐς Ἠλείους ἐγκλήματα, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ὀλυμ-
 πικοῦ καὶ ἱεροῦ τοῦ Ὀλυμπιάσιν ὑπ' αὐτῶν εἰργόμε-
 223 νοι μάλιστα ἤχθοντο. ἀποστέλλουσιν οὖν κήρυκα ἐπί-
 ταγμα φέροντα Ἠλείοις Λεπρεάτας τε αὐτονόμους ἀφιέ-
 ναι καὶ ὅσοι τῶν περιοίκων ἄλλοι σφισιν ἦσαν ὑπήκοοι.
 ἀποκριναμένων δὲ Ἠλείων ὡς ἐπειδὰν τὰς περιοικίδας
 τῆς Σπάρτης πόλεις ἰδῶσιν ἐλευθέρως, οὐδὲ αὐτοὶ μελλή-
 σουσιν ἐτι ἀφιέναι τὰς ἑαυτῶν, οὕτω Λακεδαιμόνιοι καὶ
 ὁ βασιλεὺς Ἄγρις ἐσβάλλουσιν ἐς τὴν Ἠλείαν. τότε μὲν 4
 δὴ τοῦ θεοῦ σείσαντος ὀπίσω τὸ στρατεύμα ἀπεχώρησεν
 ἄχρι Ὀλυμπίας καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ προελθόντες· τῷ δὲ
 ἐφεξῆς ἔτει τὴν τε χώραν ἐδῆσεν ὁ Ἄγρις καὶ ἤλασε τῆς
 λείας τὴν πολλήν. Ξενίας δὲ ἀνὴρ Ἠλείος Ἀγιδί τε ἰδίᾳ
 ξένος καὶ Λακεδαιμονίων τοῦ κοινοῦ πρόξενος ἐπανέστη
 τῷ δήμῳ σὺν τοῖς τὰ χρήματα ἔχουσι· πρὶν δὲ Ἄγριν καὶ
 τὸν στρατὸν ἀφίχθαι σφισιν ἀμύνοντας, Θρασυδαῖος
 προεστηκώς τότε τοῦ Ἠλείων δήμου μάχῃ Ξενίαν καὶ
 τοὺς σὺν αὐτῷ κρατήσας ἐξέβαλεν ἐκ τῆς πόλεως. Ἄγρις 5
 δὲ ὡς ἀπήγαγεν ὀπίσω τὴν στρατιάν, Ἀνυστράτον
 Σπαρτιάτην καὶ μοῖράν τε τῆς δυνάμεως καὶ Ἠλείων κα-
 ταλείπει τοὺς φυγάδας κακουργεῖν σφᾶς ὁμοῦ Λεπρεά-
 ταις τὴν χώραν. τρίτῳ δὲ ἔτει τοῦ πολέμου Λακεδαιμό-
 νιοι μὲν καὶ Ἄγρις παρῆσεν ὡς ἐς τὴν Ἠλείαν καὶ
 τότε ἐσβαλοῦντες· οἱ δὲ Ἠλείοι καὶ Θρασυδαῖος, κεκα-
 καμένοι γὰρ ἐς τὸ ἔσχατον ἦσαν, συγχωροῦσι μήτε τῶν
 περιοίκων ἐτι ἄρχειν καὶ τοῦ ἄστεως κατερεῖσθαι τὸ τεῖ-
 χος, Λακεδαιμονίους τε ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ θύειν τῷ θεῷ 6
 καὶ τὸν ἀγῶνα ἐξεῖναι σφισιν ἀγωνίζεσθαι. 3. Ἐνέβαλλε
 δὲ καὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν συνεχῶς ὁ Ἄγρις στρατιᾷ, καὶ ἐπε-
 τέειχε φρούριον Ἀθηναίοις τὸ ἐν Δεκελείᾳ· καταλυ-
 θέντος δὲ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς τοῦ Ἀθηναίων ναυτικοῦ

Λυσάνδρος ὁ Ἀριστοκρίτου καὶ Ἄγρις ὄρκους μὲν θεῶν 224
ὑπερεβήσαν, οὓς ὥμοσαν Ἀθηναίοις ἐν κοινῷ Λακεδαι-
μόνιοι, κατὰ σφᾶς δὲ αὐτοὶ καὶ οὐ μετὰ Σπαρτιατῶν τοῦ
κοινοῦ τὸ βούλευμα ἐς τοὺς συμμάχους ἐξήνεγκαν ἐκ-
7 κόψαι προορίζους τὰς Ἀθήνας. τὰ μὲν οὖν ἐς πόλεμον
μάλιστα ἐπίσημα τοιαῦτα ὑπῆρχε τῷ Ἄγριδι· 4. προπέ-
τειαν δὲ τὴν Ἀρίστωνος ἐς Δημάρατον καὶ Ἄγρις ἐς τὸν
παῖδα ἔσχε Λεωτυχίδην, καὶ οἱ κατὰ τινα οὐκ ἀγαθὸν
δαίμονα ἐσῆλθεν ἐς ἐπήκοον τῶν ἐφόρων εἰπεῖν ὥς οὐχ
αὐτοῦ νομίζοι Λεωτυχίδην. ἐπέλαβε μέντοι καὶ Ἄρην με-
τάνοια ὕστερον, καὶ, ἔφερον γὰρ τηνικαῦτα οἴκαδε ἐξ
Ἀρκαδίας αὐτὸν νοσοῦντα, ὥς ἐγίνετο ἐν Ἡραίᾳ, καὶ τὸ
πλήθος μάρτυρας ἐποιεῖτο ἢ μὴν Λεωτυχίδην ἐαντοῦ
παῖδα ἡγεῖσθαι, καὶ σφισι σὺν ἱεσὶα τε καὶ δακρύοις
ἐπέσκηπτε πρὸς Λακεδαιμονίους ταῦτα ἀπαγγέλλειν.
85. Μετὰ δὲ Ἄρην ἀποθανόντα ἀπήλανε Λακεδαιμονίους
βασιλείας Λεωτυχίδην ἐς μνημὴν ἄγων Λακεδαιμονίοις
τὰ ὑπὸ Ἄγριδος ποτε λεχθέντα ἐς τὸν Λεωτυχίδην. ἀφί-
κοντο δὲ καὶ οἱ ἐξ Ἡραίας Ἀρκαῖδες, καὶ ἦσαν τῷ Λεω-
τυχίδῃ μάρτυρες ὅποσα Ἄγριδος τελευτῶντος ἤκουσαν.
9 τῷ δὲ Ἀγησιλάῳ καὶ Λεωτυχίδῃ παρέσχεον ἐς πλεον τὸ
μάντευμα ἀντιλογίαν τὸ ἐκ Δελφῶν, γεγονὸς μὲν ἐκεῖ,
ἔχον δὲ οὕτω·

φράξεο δὴ, Σπάρτη, καίπερ μεγαλυνχος εἶυσα,
μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάβη χωλῇ βασιλείᾳ.

δηρὸν γὰρ μόχθοι σε κατασχέσουσιν ἄελπτοι
φθερσιβροτόν τ' ἐπὶ κῆμα κυκλωμένου πολέμοιο.

10 τότε οὖν Λεωτυχίδης μὲν ἐς Ἀγησίλαον ταῦτα ἔφασκεν 225
εἰρησθαι, τὸν γὰρ δὴ ἔτερον τῶν ποδῶν ἐπεπῆρωτο ὁ
Ἀγησίλαος, Ἀγησίλαος δὲ ἐς Λεωτυχίδην αὐτὰ ἔτρεπεν
οὐ γνήσιον ὄντα Ἄγριδος. Λακεδαιμόνιοι δέ, καίπερ ἐπὶ
σφίσιν ὄν, οὐκ ἐπανάγαγον τὸ ἀμφισβήτημα ἐς Δελ-

φούς· αἴτιος δ' ἐμοὶ δοκεῖν Λυσάνδρος ἐγένετο ὁ Ἀριστο-
κρίτου (Ἀγησιλάῳ) συσπεύδων ἐξ ἅπαντος τὴν βασιλείαν
γενέσθαι.

IX. Βασιλεύει τε δὴ Ἀγησίλαος ὁ Ἀρχιδάμου, καὶ
Λακεδαιμονίοις ἤρεσε διαβῆναι ναυσὶν ἐς τὴν Ἀσίαν
Ἀρταξέρξην τὸν Δαρείου αἰρῆσοντας· ἐδιδάσκοντο γὰρ
ὑπὸ τε ἄλλων τῶν ἐν τέλει καὶ μάλιστα ὑπὸ Λυσάνδρου
μὴ τὸν Ἀρταξέρξην σφίσιν ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους πο-
λέμῳ, Κῦρον δὲ εἶναι τὸν τὰ χρήματα διδόντα ἐς τὰς
ναῦς. Ἀγησίλαος δέ, ἀπεδείχθη γὰρ διαβιβᾶσαι τε ἐς
τὴν Ἀσίαν τὸν στρατὸν καὶ δυνάμεις ἡγεμῶν τῆς πεζῆς,
περιέπεμπεν ἐς τε Πελοπόννησον πλὴν Ἀργους καὶ ἐς
τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐκτὸς Ἰσθμοῦ, συμμαχεῖν σφίσιν
ἐπαγγέλλων. Κορίνθιοι μὲν οὖν, καίπερ ἐς τὰ μάλιστα 2
ἔχοντες προθύμως μετασχεῖν τοῦ ἐς τὴν Ἀσίαν στόλου,
κατακαυθέντος σφίσιν ἐξαίφνης ναοῦ Διὸς ἐπὶ κλησιν
Ὀλυμπίου, ποιησάμενοι πονηρὸν οἰωνὸν καταμένουσιν
ἄκοντες. Ἀθηναίοις δὲ ἦν μὲν ἢ πρόφασις ἐκ τοῦ Πε-
λοποννησίου πολέμου καὶ ἐκ νόσου τῆς λοιμώδους ἐπα-
νήκειν τὴν πόλιν ἐς τὴν πρότερόν ποτε οὔσαν εὐδαιμο-
νίαν· πυνθανόμενοι δὲ δι' ἀγγέλων ὡς Κόνων ὁ Τιμο-
θεοῦ παρὰ βασιλεῖα ἀναβεβηκώς εἶη, κατὰ τοῦτο ἡσύχα-
ζον μάλιστα. ἀπεστάλη δὲ καὶ ἐς Θήβας πρεσβεύειν Ἀρι- 3
στομηνίδας, μητρὸς μὲν τῆς Ἀγησιλάου πατῆρ, Θηβαίοις
δὲ εἶχεν ἐπιτηδεῖας καὶ ἐγεγόνει τῶν δικαστῶν οἱ Πλα-
ταιεῦσιν ἁλόντος τοῦ τείχους ἀποθανεῖν τοὺς ἐγκατα-
226 ληφθέντας ἐγνωσαν. Θηβαῖοι μὲν οὖν κατὰ τὰ αὐτὰ
Ἀθηναίοις ἀπείπαντο, οὐ φάμενοι βοηθήσειν· 2. Ἀγη-
σίλαος δέ, ὥς αὐτῷ τὰ τε οἰκοθεν καὶ παρὰ τῶν συμμά-
χων τὸ στρατεύμα ἤθροιστο καὶ ἅμα αἱ νῆες εὐτρεπεῖς
ἦσαν, ἀφίκετο ἐς Ἀυλίδᾳ τῇ Ἀρτέμιδι θύσων, ὅτι καὶ
Ἀγαμεμνων ἐνταῦθα ἱλασάμενος τὴν θεὸν τὸν ἐς Τροίαν

4 στόλον ἤγαγεν. ἡξίου δὲ ἄρα ὁ Ἀγησίλαος πόλεώς τε εὐ-
 δαιμονεστέρως ἢ Ἀγαμέμνων βασιλεὺς εἶναι, καὶ ἄρχειν
 τῆς Ἑλλάδος πάσης ὁμοίως ἐκείνῳ, τό τε κατόρθωμα ἐπι-
 φανεστότερον εἶσθαι, βασιλεία κρατήσαντα Ἀρταξέρξην
 εὐδαιμονίαν κτήσασθαι τὴν Περσῶν ἢ ἀρχὴν καθελεῖν
 τὴν Πριάμου. θύοντος δὲ αὐτοῦ Θηβαῖοι σὺν ὅλοις
 ἐπελθόντες τῶν τε ἱερείων καιόμενα ἤδη τὰ μηρία ἀπορ-
 ρίπτουσιν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ αὐτὸν ἐξελαύνουσιν ἐκ
 5 τοῦ ἱεροῦ. Ἀγησίλαον δὲ ἐλύπει μὲν ἡ θυσία μὴ τελε-
 σθεῖσα, διέβαινε δὲ ὁμῶς ἐς τὴν Ἀσίαν καὶ ἤλανεν ἐπὶ
 τὰς Σάρδεις· 3. ἦν γὰρ δὴ τῆς Ἀσίας τῆς κάτω μέγιστον
 μέρος τηνικαῦτα ἡ Λυδία, καὶ αἱ Σάρδεις πλούτῳ καὶ
 παρασκευῇ προεῖχον, τῷ τε σατραπεύοντι ἐπὶ θαλάσῃ
 τοῦτο οἰκητήριον ἀπεδέδεικτο καθάπερ γε αὐτῷ βασιλεῖ
 6 τὰ Σοῦσα. γενομένης δὲ πρὸς Τισσαφέρην σατραπὴν
 τῶν περὶ Ἰωνίαν μάχης ἐν Ἐρμου πεδίῳ, τὴν τε ἵππον
 τὴν Περσῶν ἐνίκησεν ὁ Ἀγησίλαος καὶ τὸ πεζὸν τότε
 πλείστον ἀθροισθὲν μετὰ γε τὸν Ξέρξου καὶ πρότερον ἐτι
 ἐπὶ Σκύθας Δαρείου καὶ ἐπὶ Ἀθήνας στρατόν. Λακε-
 δαιμόνιοι δὲ ἀγασθέντες τὸ ἐς τὰ πράγματα τοῦ Ἀγησι-
 λαοῦ πρόθυμον διδόντες ἄρχοντα εἶναι καὶ τῶν νεῶν
 αὐτῷ. ὁ δὲ ταῖς μὲν τριήρεσιν ἐπέστησεν ἡγεμόνα Πεί-
 σανδρον, τοῦ Πεισάνδρου δὲ ἐτύγγανε συνοικῶν ἀδελφῇ,
 7 τῷ πολέμῳ δὲ αὐτὸς κατὰ γῆν προσεῖχεν ἐρωμένως. καὶ
 οἱ θεῶν τις ἐβάσκηνε μὴ ἀγαγεῖν τὰ βουλευματα ἐς τὴν 227
 4. ὥς γὰρ δὴ ἐπύθτετο Ἀρταξέρξης μάχας τε ἅς ἐνί-
 κησεν Ἀγησίλαος, καὶ ὥς τὸ πρόσω, χειρουργήσαντες τὰ ἐν
 ποσὶ, πρόεισιν αἰὲς σὺν τῷ στρατῷ, Τισσαφέρην μὲν καί-
 περ τὰ πρότερα εὐεργέτην ὄντα ζημιοὶ θανάτῳ, Τιθράν-
 στην δὲ κατέπεμψεν ἐπὶ θάλασσαν, καὶ φρονῆσαι τε δει-
 νὸν καὶ τι καὶ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔχοντα δυσνοίας.
 8 οὗτος ὥς ἀφίκετο ἐς Σάρδεις, αὐτίκα ἐπενόει τρόπον ᾧ

τινὶ ἀναγκάσει Λακεδαιμονίους τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας ἀνακα-
 λέσασθαι στρατιάν. ἄνδρα οὖν Ῥόδιον Τιμοκράτην ἐς
 τὴν Ἑλλάδα πέμπει χρήματα ἄγοντα, ἐντειλόμενος πόλε-
 μον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐργάσασθαι Λακεδαιμονίους. οἱ δὲ τῶν
 χρημάτων μεταλαβόντες Ἀργείων μὲν Κύλων τε εἶναι
 λέγονται καὶ Σωδάμας, ἐν Θήβαις δὲ Ἀνδροκλείδης καὶ
 Ἰσμηνίας καὶ Ἀμφίθεμις· μετέσχε δὲ καὶ Ἀθηναῖος Κέ-
 φαλος καὶ Ἐπικράτης, καὶ ὅσοι Κορινθίων ἐφρόνονεν τὰ
 Ἀργείων, Πολυάνθης τε καὶ Τιμόλαος. οἱ δὲ ἐς τὸ φανε- 9
 ρὸν τοῦ πολέμου παρασχόντες τὴν ἀρχὴν ἐγένοντο οἱ ἐξ
 Ἀμφίσσης Λοκροί. τοῖς γὰρ δὴ Λοκροῖς γῇ πρὸς τοὺς
 Φωκέας ἐτύγγανεν οὕσα ἀμφισβητήσιμος· ἐκ ταύτης ὑπὸ
 Θηβαίων ἐπαρθέντες τῶν περὶ Ἰσμηνίαν τὸν τε σῖτον
 ἀκμάζοντα ἔτεμον καὶ ἤλασαν λείαν ἄγοντες. ἐνέβαλον
 δὲ πανδημεὶ καὶ οἱ Φωκεῖς ἐς τὴν Λοκρίδα, καὶ ἐδήρσαν
 τὴν χώραν. ἐπηγάγοντο οὖν οἱ Λοκροὶ συμμάχους Θη- 10
 βαίους, καὶ τὴν Φωκίδα ἐπόρθησαν. 5. Ἐς δὲ τὴν Λα-
 κεδαιμόνα ἐλθόντες οἱ Φωκεῖς τοῖς Θηβαίοις ἐπέκειντο,
 καὶ ἐδίδασκον οἷα ἐπεπόνθεσαν ὑπ' αὐτῶν. Λακεδαιμο-
 νίοις δὲ πόλεμον πρὸς Θηβαίους ἔδοξεν ἄρασθαι·
 ἐποιοῦντο δὲ ἐς αὐτοὺς καὶ ἄλλα ἐγκλήματα καὶ τὴν ἐν
 Αὐλίδι αὐτῶν ὕβριν ἐς τὴν Ἀγησιλάου θυσίαν. Ἀθη- 11
 228 ναῖοι δὲ τὴν διάνοιαν τῶν Λακεδαιμονίων προπεπυσμέ-
 νοι πέμπουσιν ἐς Σπάρτην, ὅπλα μὲν σφᾶς ἐπὶ Θήβας
 δεόμενοι μὴ κινήσαι, δίκη δὲ ὑπὲρ ὧν ἐγκαλοῦσι διακρί-
 νεσθαι· Λακεδαιμόνιοι δὲ πρὸς ὀργὴν ἀποπέμπουσι τὴν
 πρεσβείαν. τὰ δὲ ἐπὶ τούτοις ἐς τε τὴν Λακεδαιμονίων
 ἔξοδον καὶ τὰ ἐς τὴν Λυσάνδρου τελευτήν ἐδήλωσέ μοι
 τοῦ λόγου τὰ ἐς Πανσανίαν. 6. καὶ ὁ κληθεὶς Κορινθια- 12
 κὸς πόλεμος ἐς πλέον αἰὲς προῆλθεν ἀπὸ τῆς Λακεδαιμο-
 νίων ἀρξάμενος ἐς Βοιωτίαν ἐξόδου. κατὰ ταύτην μὲν δὴ
 τὴν ἀνάγκην ὀπίσω τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας ἀπῆγεν

Ἀγηςίλαος. ἐπεὶ δὲ ἐξ Ἀβύδου περαιωθεὶς ναυσὶν ἐς Σηστόν καὶ διεξελθὼν τὴν Θράκην ἀφίκετο ἐς Θεσσαλίαν, ἐνταῦθα οἱ Θεσσαλοὶ χάριτι τῇ ἐς Θηβαίους τοῦ πρόσω τὸν Ἀγηςίλαον ἐπειρῶντο εἰργεῖν· ἦν δὲ τι εὐνοίας ἐκ 13 παλαιοῦ καὶ ἐς τὴν πόλιν αὐτοῖς τὴν Ἀθηναίων. 7. Ἀγηςίλαος δὲ Θεσσαλίαν τε διεξῆλθε τρεψάμενος αὐτῶν τὸ ἱππικόν, καὶ αὐθις διὰ Βοιωτῶν διώδενσε Θηβαίους ἐν Κορωνείᾳ καὶ τὸ ἄλλο νικήσας συμμαχικόν. ὥς δὲ ἐτράποντο οἱ Βοιωτοί, καταφεύγουσιν ἄνδρες ἐξ αὐτῶν ἐς ἱερὸν Ἀθηνᾶς ἐπὶ κλησιν Ἰωνίας. Ἀγηςίλαος δὲ εἶχε μὲν τραῦμα ἐκ τῆς μάχης, ἐς δὲ τοὺς ἰκέτας παρενόμησεν οὐδ' οὕτως.

X. Οὐ πολλῶ δὲ ὕστερον τὸν ἄρωνα ἐθηκαν τῶν Ἰσθμίων οἱ ἐπὶ λακωνισμῷ φεύγοντες Κορίνθιοι. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει τότε μὲν τῷ Ἀγηςιλάου δέματι ἡσύχαζον· ἀναξεύξαντος δὲ ἐς τὴν Σπάρτην, οὕτω καὶ αὐτοὶ μετὰ Ἀργείων τὰ Ἰσθμια ἄγουσιν. ἀφίκετο δὲ καὶ αὐθις ἐπὶ Κόρινθον στρατιᾷ· καί, ἐπῆει γὰρ Ῥακίνθια, ἀφίησι τοὺς Ἀμυκλαίους οἵκαδε ἀπελθόντας τὰ καθεστηκότα τῷ 2 τε Ἀπόλλωνι καὶ Ῥακίνθῳ δοῦσαι. ταύτην τὴν μοῖραν ἐπιθέμενοι καθ' ὁδὸν Ἀθηναῖοι καὶ Ἰφικράτης διέφθει- 229 2 ραν. 2. Ἀγηςίλαος δὲ καὶ ἐς Αἰτωλίαν ἐπικουρήσων ἀφίκετο Αἰτωλοῖς ὑπὸ Ἀκαρνάνων πολέμῳ πιεζομένοις, καὶ Ἀκαρνᾶνας ἠνάγκασε καταλύσασθαι τὸν πόλεμον, οὐ πολὺ ἀποδέοντας Καλυδῶνα καὶ τὰ ἄλλα Αἰτωλῶν πολιίσματα ἡρηκέναι. 3. χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπλευσε καὶ ἐς Αἴγυπτον, ἀφιστηκότων ἀπὸ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων βοηθήσων· καὶ ἔστιν Ἀγηςιλάῳ πολλὰ τε εἰργασμένα καὶ μνήμης ἄξια ἐν Αἰγύπτῳ. καί, ἦν γὰρ δὴ ἡδὴ γέρων, τὸν μὲν κατὰ τὴν πορείαν ἐπέλαβεν ἡ μοῖρα· Λακεδαιμόνιοι δέ, ὥς ἐκομίσθη σφίσιν ὁ νεκρός, θάπτουσιν αὐτὸν βασιλέων τιμήσαντες μάλιστα.

4. Ἀρχιδάμον δὲ τοῦ Ἀγηςιλάου βασιλεύοντος κα- 3 τέλαβον τὸ ἱερὸν Φωκεῖς τὸ ἐν Δελφοῖς. Θηβαίους μὲν δὴ πολεμεῖν τοῖς Φωκεῦσιν ἀφίκετο μὲν καὶ ἰδίᾳ συμμαχικὰ ἐπὶ χρήμασιν, ἀπὸ δὲ κοινοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Ἀθηναῖοι σφίσιν ἤμυνον, οἱ μὲν ἀρχαίαν δὴ τινα ἐκ τῶν Φωκέων μνημονεύοντες εὐεργεσίαν, Λακεδαιμόνιοι δὲ προφάσει μὲν καὶ οὗτοι φιλίας, κατὰ ἔχθος δέ, ἐμοὶ δοκεῖν, τὸ Θηβαίων. Θεόπομπος δὲ ὁ Δαμασιστράτου τὸν τε Ἀρχίδαμον μετασχεῖν τῶν χρημάτων αὐτόν, καὶ ἐπὶ Δεινίχαν τὴν Ἀρχιδάμον γυναικα παρὰ τῶν δυναστευόντων ἐν Φωκεῦσιν ἔφη λαμβάνουσιν δωρεὰν ἐτοιμότερον ποιεῖν σφίσιν ἐς τὴν συμμαχίαν Ἀρχίδαμον. τὸ μὲν δὴ χρήματα ἱερὰ δέξασθαι καὶ ἀνδράσιν ἡμῶναι 4 μαντείων πορθήσασιν τὸ ἐπιφανέστατον οὐκ ἐς ἔπαινον τίθεμαι, τοσοῦτον δὲ οἱ πρόσεστιν ἐς ἔπαινον· Δελφῶν γὰρ τοὺς τε ἡβῶντας ἀποκτεῖναι καὶ γυναικάς καὶ τέκνα ἔξανδραποδίσασθαι, καταβαλεῖν δὲ καὶ αὐτὴν ἐς ἔδαφος 230 τὴν πόλιν ἐτόλμων οἱ Φωκεῖς· ταῦτα οὖν μὴ παθεῖν ὑπὸ τῶν Φωκέων αὐτοὺς παρητήσατο Ἀρχίδαμος. 5. Διέβη δὲ καὶ ἐς Ἰταλίαν ὕστερον Ταραντίνοις βαρβάρων πόλεμον συνδιοίσων σφίσιν ὁμῶρον· καὶ ἀπέθανε τε αὐτόθι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτοῦ τὸν νεκρὸν ἄμαρτεῖν τάφου τὸ μῆνιμα ἐγένετο ἐμποδῶν τὸ ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος. 6. Τοῦ δὲ Ἀρχιδάμου τούτου τὸν μὲν πρεσβύτερον παῖδα Ἄγιν κατέλαβεν ἀποθανεῖν Μακεδόσιν ἐναντία καὶ Ἀντιπάτρῳ μαχεσάμενον, Εὐδαμίδας δὲ ὁ νεώτερος Λακεδαιμόνιοις ἐβασίλευσεν ἄγουσιν εἰρήνην. τὰ δὲ ἐς Ἄγιν τὸν Εὐδαμίδον καὶ ἐς Εὐρυδαμίδαν τὸν Ἄγιδος ὥς ἔσχεν, ἡδὴ μοι καὶ τάδε ἡ Σικωνία συγγραφὴ διεξήει.

7. Ἰοῦσι δὲ ἀπὸ τῶν Ἑρμῶν ἐστὶν ὁ τόπος οὗτος 6 ἅπας θρυῶν πλήρης· τὸ δὲ ὄνομα τῷ χωρίῳ Σκοτίταν [τὸ δὲ σκότος] οὐ τὸ συνεχὲς τῶν δένδρων ἐποίησεν,

ἀλλὰ Ζεὺς ἐπέκλησιν [ἔσχε] Σκοτίας, καὶ ἔστιν ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ δέκα μάλιστα πού σταδία ἐκτραπομένοις ἱερὸν Σκοτία Διός. ἐπανελθόντων δὲ ἐντεῦθεν προελθούσιν ὀλίγον καὶ τραπεῖσιν αὐθις ἐς ἀριστερὰν ἀγαλμά ἐστιν Ἡρακλέους καὶ τρώπαιον· ἀναστῆσαι δὲ ἐλέγετο Ἡρακλῆς ἀποκτείνας Ἰπποκόωντα καὶ τοὺς παῖδας. 8. τρίτῃ δὲ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς εὐθείας ἐκβολὴ κατὰ τὰ δεξιὰ ἐς Καρύας ἄγει καὶ ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος. τὸ γὰρ χωρίον Ἀρτέμιδος καὶ Νυμφῶν ἔστιν αἱ Κάρυαι, καὶ ἀγαλμα ἔσθηκεν Ἀρτέμιδος ἐν ὑπαίθρῳ Καρυάτιδος· χοροὺς δὲ ἐνταῦθα αἱ Λακεδαιμονίων παρθένοι κατὰ ἔτος ἱστάσι, καὶ ἐπιχώριος αὐταῖς καθέστηκεν ὄρχησις. 9. Ἀναστρέψαντι δὲ καὶ κατὰ τὴν λεωφόρον ἰόντι ἐρείπια Σελλασίας ἐστὶ· ταύτην, καθὰ καὶ πρότερον ἔγραψα, ἡνδραποδίσαντο Ἀχαιοὶ Λακεδαιμονίους καὶ τὸν βασιλεῖα Κλεομένην τὸν Λεωνίδου μάχῃ νικήσαντες. 10. Ἐν δὲ Θόρνακι, 231 ἐς γὰρ τοῦτον ἀφίξῃ προῖων, ἀγαλμά ἐστι Πυθαίως Ἀπόλλωνος, κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ ἐν Ἀμύνκλαις πεποιημένον· τὸ δὲ σχῆμα ὁποῖόν ἐστιν, ἐπ' ἐκείνῳ γράψω. Λακεδαιμονίοις γὰρ ἐπιφανέστερά ἐστι τὰ ἐς τὸν Ἀμυνκλαῖον, ὥστε καὶ τὸν χρυσὸν ὃν Κροῖσος ὁ Λυδὸς τῷ Ἀπόλλωνι ἔπεμψε τῷ Πυθαεῖ, τούτῳ ἐς κόσμον τοῦ ἐν Ἀμύνκλαις κατεχρήσαντο ἀγάλματος.

XI. Ἀπὸ δὲ Θόρνακος προελθόντι ἔστιν ἡ πόλις, Σπάρτη μὲν ὀνομασθεῖσα ἕξ ἀρχῆς, προσλαβοῦσα δὲ ἀνὰ χρόνον καὶ Λακεδαίμων ἡ αὐτὴ καλεῖσθαι· τέως δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἔκειτο τῇ γῇ. ὃ δὲ ἐν τῇ συγγραφῇ μοι τῇ Ἀτθίδι ἐπανόρθωμα ἐγένετο, μὴ τὰ πάντα με ἐφεξῆς, τὰ δὲ μάλιστα ἄξια μνήμης ἐπιλεξάμενον ἀπ' αὐτῶν εἰρηκεῖναι, δηλώσω δὴ πρὸ τοῦ λόγου τοῦ ἐς Σπαρτιάτας· ἐμοὶ γὰρ ἕξ ἀρχῆς ἠθέλησεν ὁ λόγος ἀπὸ πολλῶν καὶ οὐκ ἄξιων ἀφηγήσεως, ἃ ἕκαστοι παρὰ σφίσι λέγουσιν, ἀπο-

κρίναι τὰ ἀξιολογώτατα. ὥς οὖν εὖ βεβουλευμένος οὐκ ἔστιν ὅπου παραβῆσομαι. 2. Λακεδαιμονίων τοῖς Σπάρ- 2 τὴν ἔχουσιν ἔστιν ἀγορὰ θεᾶς ἁΐα, καὶ τῆς τε γερουσίας βουλευτήριον, καὶ τῶν ἐφόρων καὶ νομοφυλάκων καὶ καλουμένων Βιδιαίων ἀρχεῖά ἐστιν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. ἡ μὲν δὴ γερουσία συνέδριον Λακεδαιμονίοις κυριώτατον τῆς πολιτείας, οἱ λοιποὶ δὲ εἰσιν ἄρχοντες· τοῖς δὲ ἐφόροις καὶ Βιδιαίοις πέντε ἀριθμὸν ἑκατέροις οὔσι, τοῖς μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Πλατανιστᾷ καλουμένῳ καὶ ἄλλους τῶν ἐφήβων ἀγῶνας τιθέναι καθέστηκεν, ἐφοροὶ δὲ τὰ τε 232 ἄλλα διοικοῦσι τὰ σπουδῆς μάλιστα ἄξια καὶ παρέχονται τὸν ἐπώνυμον, καθὰ δὴ καὶ Ἀθηναίοις τῶν καλουμένων ἐννέα ἐπώνυμός ἐστιν εἰς ἄρχων. 3. Ἐπιφανέστατον δὲ 3 τῆς ἀγορᾶς ἔστιν ἡν στοὰν Περσικὴν ὀνομάξουσιν ἀπὸ λαφύρων ποιηθεῖσαν τῶν Μηδικῶν· ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτὴν ἐς μέγεθος τὸ νῦν καὶ ἐς κόσμον τὸν παρόντα μεταβεβλήκασιν. εἰσὶ δὲ ἐπὶ τῶν κίωνων Πέρσαι λίθου λευκοῦ καὶ ἄλλοι καὶ Μαροδόσιος ὁ Γωβρύου. πεποιήται δὲ καὶ Ἀρτεμισία, θυγάτηρ μὲν Λυγδάμιδος, ἐβασίλευσε δὲ Ἀλικαρνασσοῦ· ταύτην φασὶν ἐκουσίως ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα συστρατεῦσαι Ξέρξῃ καὶ ἔργα ἐν τῇ ναυμαχίᾳ περὶ Σαλαμίνα ἀποδείξασθαι. 4. Ναοὶ δὲ εἰσιν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, 4 Καίσαρος, ὃς μοναρχίας πρῶτος ἐν Ῥωμαίοις ἐπεθύμησεν καὶ ἀρχὴν τὴν καθεστηκυῖαν πρῶτος ἐκτήσατο· ὃ δὲ Ἀγούστῳ πεποιήται παιδὶ ἐκείνου, τὴν τε βασιλείαν βεβαιωσαμένῳ μᾶλλον καὶ ἀξιώματος καὶ δυνάμεως ἐς πλέον ἢ ὁ πατὴρ οἱ προελθόντι. τὸ δὲ ὄνομα εἶναι τούτῳ Ἀγούστος, ὃ κατὰ γλῶσσαν δύναται τὴν Ἑλλήνων σεβαστός. 5. Τοῦ δὲ Ἀγούστου δεικνύουσι πρὸς τῷ 5 βαμῶ χαλκῇν εἰκόνα Ἀγίου. τοῦτον τὸν Ἀγίαν μαυτευσάμενόν φασὶ Ἀυσάνδρῳ τὸ Ἀθηναίων ἐλεῖν ναυτικὸν περὶ Αἰγὸς ποταμούς πλην τριήρων δέκα· αὐταὶ δὲ ἀπο-

φεύγουσιν ἐς Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ αὐτὰς καὶ τοὺς ἄνδρας αἰρούσιν. ὁ δὲ Ἀγίας Ἀγε-
 5 λόχου παῖς ἦν τοῦ Τισαμενοῦ. 6. Τισαμενῷ δὲ ὄντι Ἠλείῳ τῶν Ἰαμιδῶν λόγιον ἐγένετο ἀγῶνας ἀναιρήσε-
 σθαι πέντε ἐπιφανεστάτους αὐτόν. οὕτω πένταθλον Ὀλυμπίᾳσιν ἀσκήσας ἀπῆλθεν ἡττηθείς. καίτοι τὰ δύο γε ἦν πρῶτος· καὶ γὰρ δρόμῳ τε ἐκράτει καὶ πηδήματι Ἰερώννυμον Ἄνδριον. καταπαλαισθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἁμαρτῶν τῆς νίκης συνίησι τοῦ χρησμοῦ, διδόναι οἱ τὸν θεὸν μαντευομένῳ πέντε ἀγῶνας πολέμῳ κρατήσαι.
 7 Λακεδαιμόνιοι δέ, οὐ γὰρ εἶχον ἀνηκόως ὧν Τισαμενῷ προείπεν ἡ Πυθία, πείθουσι μετοικήσαντα ἐξ Ἡλίδος 233
 μαντεύεσθαι Σπαρτιατῶν τῷ κοινῷ· καὶ σφισιν ὁ Τι-
 σαμενὸς ἀγῶνας πολέμου πέντε ἐνίκησε, πρῶτον μὲν Πλαταιᾶσιν ἐναντία Περσῶν, δεύτερον δὲ ἐν Τεγέᾳ πρὸς Τεγεάτας καὶ Ἀργεῖους μάχης Λακεδαιμονίοις συνεστῶ-
 σης, ἐπὶ τούτοις δὲ ἐν Διπαιεύσειν Ἀρκάδων πάντων πλὴν Μαντινέων ἀντιτεταγμένων· οἱ δὲ Διπαιεῖς ἐν τῇ
 8 Μαιναλίᾳ πόλισμα Ἀρκάδων ἦσαν. τέταρτον δὲ ἡγώ-
 νισατο πρὸς τοὺς ἐξ Ἰσθμοῦ ἐς Ἰθώμην ἀποστάντας τῶν Εἰλώτων. ἀπέστησαν δὲ οὐχ ἅπαντες οἱ Εἰλωτες, ἀλλὰ τὸ Μεσσηνιακὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Εἰλώτων ἀποσχισθέν-
 τες· καὶ μοι καὶ τὰδε ὁ λόγος αὐτίκα ἐπέξεισι. τότε δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἀποστάντας ἀπελθεῖν ὑποσπόνδους εἶασαν Τισαμενῷ καὶ τῷ ἐν Δελφοῖς χρηστηρίῳ πειθό-
 μνοι. τελευταῖον δὲ ὁ Τισαμενὸς ἐμαντεύσατο ἐν Τανά-
 9 ρῳ σφίσι πρὸς Ἀργεῖους καὶ Ἀθηναίους γινομένης
 συμβολῆς. Τὰ μὲν Τισαμενοῦ τοιαῦτα ἐπνυθανόμην ὄντα· 7. Σπαρτιάταις δὲ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς Πυθαίῳς τέ ἐστιν Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Διτοῦς ἀγάλματα. Χορὸς δὲ οὗτος ὁ τόπος καλεῖται πᾶς, ὅτι ἐν ταῖς γυμνο-
 παιδίαις, ἐορτῇ δὲ εἴ τις ἄλλη καὶ αἱ γυμνοπαιδία διὰ

σπουδῆς Λακεδαιμονίοις εἰσὶν, ἐν ταύταις οὖν οἱ ἐφηβοὶ χοροὺς ἰστιάσι τῷ Ἀπόλλωνι. 8. τούτων δὲ οὐ πόρρῳ
 234 Γῆς ἱερὸν καὶ Διὸς ἐστὶν Ἀγοραίον, τὸ δὲ Ἀθηναῖς Ἀγο-
 ραίας καὶ Ποσειδῶνος δὲν ἐπονομάζουσιν Ἀσφάλιον, καὶ Ἀπόλλωνος αὐτίς καὶ Ἥρας. ἀνάκειται δὲ καὶ Δήμου 10
 τοῦ Σπαρτιατῶν ἀνδριᾶς μεγέθει μέγας. καὶ Μοιρῶν Λακεδαιμονίοις ἐστὶν ἱερὸν, Ὁρέστον δὲ τοῦ Ἀγαμέμνο-
 νος πρὸς αὐτῷ τάφος· κομισθέντα γὰρ ἐκ Τεγέας τοῦ Ὁρέστον τὰ ὅσα κατὰ μαντείαν θάπτουσιν ἐνταῦθα. παρὰ δὲ τοῦ Ὁρέστον τὸν τάφον ἐστὶν εἰκὼν Πολυδώρου τοῦ Ἀλκαμέδονος, ὃν βασιλέων ἐς τοσοῦτο τιμῆς προήγα-
 σιν ὥστε οἱ τὰς ἀρχὰς ἔχοντες, ὅποσα δεῖ σημαίνεσθαι, τοῦ Πολυδώρου σημαίνονται τῇ εἰκόνι. ἐστὶ δὲ καὶ Ἐρ- 11
 μῆς Ἀγοραῖος Διόνυσον φέρων παῖδα, καὶ τὰ ἀρχαῖα καλούμενα Ἐφορεῖα, ἐν δὲ αὐτοῖς Ἐπιμενίδου τοῦ Κρη-
 τὸς μνήμα καὶ Ἀφαρέως τοῦ Περιήρους· καὶ τὰ γε ἐς Ἐπιμενίδην Λακεδαιμονίους δοξάζω μᾶλλον Ἀργείων λέγειν εἰκότα. ἐνταῦθα αἱ Μοῖραι *** καὶ ἐστὶν αἱ καὶ Λακεδαιμονίοις. ἐστὶ καὶ Ζεὺς Ξένιος καὶ Ἀθηναῖα Ξενία.
 235 XII. Ἰόντι δὲ ἐκ τῆς ἀγορᾶς κατὰ τὴν ὁδὸν ἦν Ἀφέτα ὀνομάζουσι, τὰ καλούμενα Βοώνητά ἐστι· καὶ με ὁ λόγος ἀπαιτεῖ πρότερα εἰπεῖν τὰ ἐς τὴν ἐπὶ κλησιν τῆς ὁδοῦ. 2. τοῖς μνηστῆρσιν Ἰκάριον τῆς Πηνελόπης φασὶν ἀγῶνα προθεῖναι δρόμου· καὶ ὅτι μὲν Ὀδυσσεὺς ἐκράτει, δηλὰ ἐστὶν, ἀφεθῆναι δὲ αὐτοὺς λέγουσιν ἐς τὸν δρόμον διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἀφεταιδος. δοκεῖν δ' ἐμοί, δρόμου 2 Ἰκάριος τὸ ἀγώνισμα ἐποίησε μιμούμενος Δαναόν. Δαναῷ γὰρ τοῦτο ἐπὶ ταῖς θυγατρᾶσιν εὐρέθη· [καὶ] ὥς γυναικα οὐδεὶς ἤθελεν ἐξ αὐτῶν διὰ τὸ μίasma ἀγαγέ-
 σθαι, διέπεμπε δὴ ὁ Δαναὸς ἔδων ἄνευ δώσειν ἢ ἂν ἕκαστος κατὰ κάλλος ἀρέσκηται, ἀρικομένους δὲ ἀνδρά-
 σιν οὐ πολλοῖς ἀγῶνα δρόμου κατέστησε, καὶ πρώτῳ τε

ἐλθόντι ἐγένετο ἐλέσθαι πρῶτῳ τῶν ἄλλων, καὶ μετ' ἐκεί-
 νον τῷ δευτέρῳ, καὶ ἤδη κατὰ τὰ αὐτὰ ἄχρι τοῦ τελευ-
 ταίου· τὰς δὲ ὑπολειφθείσας μένειν ἐφοδὸν ἄλλην μνη-
³στήρων ἔδει καὶ ἀγῶνα ἄλλον δρόμου. 3. Λακεδαιμο-
 νίοις δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἐστίν, ὥς ἤδη λέλεκται
 μοι, τὰ ὀνομαζόμενα Βοώνητα, Πολυδώρου ποτὲ οἰκία
 τοῦ βασιλέως· ἀποθανόντος δὲ παρὰ τοῦ Πολυδώρου
 τῆς γυναικὸς ἐπρίαντο ἀντιδόντες βοῦς. ἀργύρου γὰρ
 οὐκ ἦν πῶ τότε οὐδὲ χρυσοῦ νόμισμα, κατὰ τρόπον δὲ
⁴ἔτι τὸν ἀρχαῖον ἀντεδίδουσαν βοῦς καὶ ἀνδράποδα καὶ ἀρ-
 γῶν τὸν ἀργυρὸν καὶ χρυσόν. οἱ δὲ ἐς τὴν Ἰνδικὴν ἐσπλέ-
 οντες φορτίων φασὶν Ἑλληνικῶν τοὺς Ἰνδοὺς ἀγῶνιμα
 ἄλλα ἀνταλλάσσεσθαι, νόμισμα δὲ οὐκ ἐπίστασθαι, καὶ
 ταῦτα χρυσοῦ τε ἀφθόρου καὶ χαλκοῦ παρόντος σφίσι.
 4. Τοῦ δὲ τῶν Βιδυαίων ἀρχείου πέραν ἐστὶν Ἀθηναῖς
 ἱερὸν· Ὀδυσσεὺς δὲ ἰδρύσασθαι τὸ ἄγαλμα λέγεται καὶ
 ὀνομάσαι Κελεῦθειαν, τοὺς Πηνελόπης μνηστῆρας τῷ ²³⁶
 δρόμῳ νικήσας. ἰδρύσατο δὲ τῆς Κελευθείας ἱερὰ ἀριθμῷ
⁵τρία, διεστηκότα ἀπ' ἀλλήλων. Προϊόντων δὲ κατὰ τὴν
 Ἀφειταῖδα ἡρώα ἐστιν, Ἰοπὸς τε κατὰ Λέλεγα ἢ Μύλητα
 γενέσθαι δοκοῦντος καὶ Ἀμφιαράου τοῦ Ὀϊκλέους· τοῦτο
 δὲ Τυνδάρεω παῖδας νομίζουσιν ἅτε ἀνεψιῷ τῷ Ἀμφιαράῳ
 ποιῆσαι. καὶ αὐτοῦ Ἀλέγρος ἐστὶν ἡρώων. 5. Τούτων δὲ
 οὐ πόρρω τέμενος Ποσειδῶνος Ταιναρίου· Ταιναρίον
 δὲ ἐπονομάζουσιν * * * οὐ μακρὰν δὲ Ἀθηναῖς ἄγαλμα, ὃ
 τοὺς ἐς Ἰταλίαν τε καὶ Τάραντα ἀποικισθέντας ἀναθεῖ-
⁶ναι λέγουσι. τὸ δὲ χωρίον ὃ καλοῦσιν Ἑλλήριον, ἐστὶν
 εἰρημένον ὥς οἱ τῶν Ἑλλήνων Ξέρξην διαβαίνοντα ἐς
 τὴν Εὐρώπην παρεσκευάζοντο ἀμυνόμενοι, κατὰ τοῦτο
 τὸ χωρίον βουλευσαμένους τρόπον ὄντινα ἀνθῆξουσιν.
 ὃ δὲ ἕτερος τῶν λόγων τοὺς Μενελάου χάριτι στρατεύ-
 σαντας ἐπὶ Ἴλιον βουλεύσασθαι φησὶν ἐνταῦθα ὅπως

ἀναπλεῦσαι τε ἐς Τροίαν καὶ δίκας δυνήσονται παρὰ
 Ἀλεξάνδρου λαβεῖν τῆς Ἑλένης ἀρπαγῆς. 6. Τοῦ δὲ Ἑλ-
 ληνίου πλησίον Ταλθυβίου μνήμα ἀποφαίνουσι· δει-
 κνύουσι δὲ καὶ Ἀχαιῶν Ἀλγίεις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, Ταλθυ-
 βίου καὶ οὗτοι φάμενοι μνήμα εἶναι. Ταλθυβίου δὲ τοῦ-
 του μνήμα ἐπὶ τῷ φόνῳ τῶν κηρύκων, οἱ παρὰ βασιλέως
 Δαρείου γῆν τε καὶ ὕδωρ αἰτήσαντες ἐς τὴν Ἑλλάδα
 ἐπέμφθησαν, Λακεδαιμονίοις μὲν ἐπεσήμαινεν ἐς τὸ δη-
 μόσιον, ἐν Ἀθήναις δὲ ἰδίᾳ τε καὶ ἐς ἐνὸς οἶκον ἀνδρὸς
 κατέσκηψε Μιλτιάδου τοῦ Κίμωνος. ἐγερόνει δὲ καὶ τῶν
 κηρύκων τοῖς ἐλθοῦσιν ἐς τὴν Ἀττικὴν ὁ Μιλτιάδης
²³⁷ἀποθανεῖν αἴτιος ὑπὸ Ἀθηναίων. 7. Λακεδαιμονίοις δὲ 8
 ἐστὶ μὲν Ἀπόλλωνος Ἀκρεῖτα βωμός, ἐστὶ δ' ἐπονομαζό-
 μενον Γάσηπτον ἱερὸν Γῆς· Ἀπόλλων δὲ ὑπὲρ αὐτὸ
 ἱδρύται Μαλεάτης. ἐπὶ δὲ τῷ πέρατι Ἀφειταῖδος,
 ἐγγύτατα ἤδη τοῦ τείχους, Δικτύνης ἐστὶν ἱερὸν καὶ βα-
 σίλειοι τάφοι τῶν καλουμένων Εὐρυπωντιδῶν. παρὰ
 δὲ τὸ Ἑλλήνιον Ἀρσινόης ἱερὸν, Λευκίππου τε θυγατρὸς
 καὶ γυναικῶν τῶν Πολυδεύκους καὶ Κάστορος ἀδελφῆς.
 πρὸς δὲ τοῖς Φρουρίοις καλουμένοις ναὸς ἐστὶν Ἀρτέμι-
 δος, καὶ προελθοῦσιν ὀλίγον πεποιήται μνήμα τοῖς ἐξ
 Ἥλιδος μάντεσι, καλουμένοις δὲ Ἰαμίδαῖς. καὶ Μάρωνος 9
 ἐστὶν ἱερὸν καὶ Ἀλφειοῦ· Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐς Θερ-
 μοπύλας στρατευσαμένων λόγον μάλιστα ἀξίως μαχέσα-
 σθαι μετὰ γε αὐτὸν δοκοῦσι Λεωνίδαν. τοῦ δὲ Τροπαίου
 Διὸς τὸ ἱερὸν ἐποίησαν οἱ Δωριεῖς πολέμῳ τοῦς τε ἄλ-
 λους Ἀχαιοὺς, οἱ γῆν τὴν Λακωνικὴν τηρικαῦτα εἶχον,
 καὶ τοὺς Ἀμυκλαίεις κρατήσαντες. τὸ δὲ ἱερὸν τῆς μεγά-
 λης Μητρὸς τιμάται περισσῶς δή τι. μετὰ δὲ αὐτὸ ἡρώα
 Ἰππολύτου τέ ἐστὶ τοῦ Θησέως καὶ Ἀύλωνος Ἀρκάδος,
 υἱοῦ δὲ Τλησιμένους· Τλησιμένην δὲ Παρθενοπαίου τοῦ
 Μελανίωνος ἀδελφόν, οἱ δὲ παῖδα εἶναι λέγουσιν.

10 8. Ἐτερα δὲ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐστὶν ἔξοδος, καθ' ἣν πε-
ποιήται σφισι καλουμένη Σκιᾶς, ἐνθα καὶ νῦν ἐτι ἐκκλη-
σιάζουσι. ταύτην τὴν Σκιᾶδα Θεοδώρου τοῦ Σαμίου
φασὶν εἶναι ποίημα, ὃς πρῶτος διαχέαι σίδηρον εὗρε καὶ
ἀγάλματα ἀπ' αὐτοῦ πλάσαι. ἐνταῦθα ἐκρέμασαν Λακε-
δαιμόνιοι τὴν Τιμοθέου τοῦ Μιλησίου κιθάραν, κατα-
γνόντες ὅτι χορδαῖς ἐπὶ ταῖς ἀρχαίαις ἐφεῦρεν ἐν τῇ
11 κιθαρωδίᾳ τέσσαρας χορδὰς. 9. πρὸς δὲ τῇ Σκιᾷ οἰ-
κοδόμημά ἐστι περιφερέες, ἐν δὲ αὐτῷ Διὸς καὶ Ἀφροδίτης
ἀγάλματα ἐπίκλησιν Ὀλυμπίων· τοῦτο Ἐπιμενίδην κα-
τασκευάσαι λέγουσιν, οὐχ ὁμολογοῦντες τὰ ἐς αὐτὸν
Ἀργείοις, ὅπου μὴδὲ πολεμήσαι φασὶ πρὸς Κνωσίους.

XIII. Πλησίον δὲ ἐστὶ μὲν Κυνόρτου τοῦ Ἀμύκλα 238
τάφος, ἐστὶ δὲ Κάστορος μνημα, ἐπὶ δὲ αὐτῷ καὶ ἱερὸν
πεποιήται· τεσσαρακοστῷ γὰρ ὕστερον ἔτει τῆς μάχης
τῆς πρὸς Ἴδαν καὶ Λυγκέας θεοὺς τοὺς Τυνδάρεω παῖδας
καὶ οὐ πρότερον νομισθῆναι φασὶ. δέικνυνται δὲ πρὸς τῇ
Σκιᾷ καὶ Ἴδα καὶ Λυγκέως τάφος. κατὰ μὲν δὴ τοῦ λό-
γου τὸ εἰκὸς ἐτάφησαν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ καὶ οὐ ταύτῃ·
2 Μεσσηνίων δὲ αἱ συμφοραὶ καὶ ὁ χρόνος ὅσον ἐφυγον ἐκ
Πελοποννήσου, πολλὰ τῶν ἀρχαίων καὶ κατελθοῦσιν
ἐποίησαν ἄγνωστα, ἅτε δὲ ἐκείνων οὐκ εἰδότες ἐστὶν ἤδη
τοῖς ἐθέλουσιν ἀμφισβητεῖν. 2. Λακεδαιμονίοις δὲ
ἀπαντικρὺ τῆς Ὀλυμπίας Ἀφροδίτης ἐστὶ ναὸς Κόρης
Σωτήρας· ποιῆσαι δὲ τὸν Θραῖκα Ὀρφέα λέγουσιν, οἱ δὲ
3 Ἀβαριν ἀφικόμενον ἐξ Ἑπεροβόρων. Ὁ δὲ Κάρνειος, ὃν
Οἰκίταν ἐπονομάζουσι, τιμὰς εἶχεν ἐν Σπάρτῃ καὶ πρὶν
Ἡρακλείδης κατελθεῖν, ἰδρυτο δὲ ἐν οἰκίᾳ Κρίου τοῦ
Θεοκλέους, ἀνδρὸς μάντεως. τούτου δὲ τοῦ Κρίου γεμι-
ζούσῃ τῇ θυγατρὶ ὕδωρ συντηχόντες κατὰ σκοποὶ τῶν
Δωριέων αὐτῇ τε ἀφίκοντο ἐς λόγους, καὶ παρὰ τὸν
Κρίον ἐλθόντες διδάσκονται τὴν ἄλωσιν τῆς Σπάρτης.

3. Κάρνειον δὲ Ἀπόλλωνα Δωριεῦσι μὲν τοῖς πᾶσι σέβε- 4
σθαι καθέστηκεν ἀπὸ Κάρνου γένος ἐξ Ἀκαρνανίας,
μαντευομένου δὲ ἐξ Ἀπόλλωνος· τοῦτον γὰρ τὸν Κάρ-
νον ἀποκτείναντος Ἰππότου τοῦ Φύλαντος ἐνέπεσεν ἐς
τὸ στρατόπεδον τοῖς Δωριεῦσι μῆνιμα Ἀπόλλωνος, καὶ
Ἰππότης τε ἐφυγεν ἐπὶ τῷ φόνῳ καὶ Δωριεῦσιν ἀπὸ τού-
του τὸν Ἀκαρνανᾶ μάντιν καθέστηκεν ἰλάσκεσθαι. ἀλλὰ
239 γὰρ Λακεδαιμονίοις οὐχ οὗτος ὁ Οἰκίτας ἐστὶ Κάρνειος,
ὁ δὲ ἐν τοῦ μάντεως Κριοῦ τιμώμενος Ἀχαιῶν ἐτι ἐχόν-
των τὴν Σπάρτην. Πραξιέλλη μὲν δὴ πεποιημένα ἐστὶν 5
ὥς Εὐρώπης εἶη ὁ Κάρνειος, καὶ αὐτὸν ἀνεθρέψατο
Ἀπόλλων καὶ Ἀητῶ· λέγεται δὲ καὶ ἄλλος ἐπ' αὐτῷ λό-
γος, ἐν τῇ Ἰδῇ τῇ Τρωϊκῇ κρανείας ἐν Ἀπόλλωνος ἄλσει
πεφυκνίας τοὺς Ἕλληνας ἐκτεμεῖν ἐς τοῦ ἵππου τοῦ δου-
ρείου τὴν ποίησιν· μαθόντες δὲ ὄργην σφίσιν ἔχειν τὸν
θεόν, θυσίαις ἰλάσκονται καὶ Ἀπόλλωνα ὀνομάζουσι
Κάρνειον ἀπὸ τῶν κρανειῶν, ὑπερθέντες τὸ ῥῶ κατὰ δὴ
τι ἀρχαῖον.

4. Τοῦ Καρνείου δὲ οὐ πόρῳ καλούμενόν ἐστιν 6
ἄγαλμα Ἀφειταίου· τοῖς δὲ Πηνελόπης μνηστῆρσί φασιν
ἐντεῦθεν γενέσθαι τοῦ δρόμου τὴν ἀρχήν. ἐστὶ δέ τι χω-
ρίον ἔχον τὰς στοὰς ἐν τετραγώνῳ τῷ σχήματι, ἐνθα σφί-
σιν ἐπιπράσκετο ὁ ῥῶπος τὸ ἀρχαῖον· πρὸς τούτῳ Διὸς
Ἀμβουλίου καὶ Ἀθηνᾶς ἐστὶν Ἀμβουλίας βωμός, καὶ
Διοσκούρων καὶ τούτων Ἀμβουλίων. 5. ἀπαντικρὺ 7
δὲ ἡ τε ὀνομαζομένη Κολῶνα καὶ Διονύσου Κολωνάτα
ναὸς, πρὸς αὐτῷ δὲ τέμενός ἐστιν ἡρώος, ὃν τῆς ὁδοῦ
τῆς ἐς Σπάρτην Διονύσῳ φασὶ γενέσθαι ἡγεμόνα. τῷ δὲ
ἡρῶϊ τούτῳ πρὶν ἢ τῷ θεῷ θύουσιν αἱ Διονυσιάδες καὶ
αἱ Λευκιππίδες. τὰς δὲ ἄλλας ἐνδεκα ὥς καὶ αὐτὰς Διο-
νυσιάδας ὀνομάζουσι, ταύταις δρόμον προτιθέασιν ἀγῶ-
να· δρᾶν δὲ οὕτω σφίσιν ἤλθεν ἐκ Δελφῶν. Τοῦ Διο- 8

νύσον δὲ οὐ μακρὰν Διὸς ἱερὸν ἐστὶν Εὐανέμον, τούτου δὲ ἐν δεξιᾷ Πλευρώνος ἥρῃον. γερόνασι δὲ οἱ Τυνδάρεω παῖδες τὰ πρὸς μητρός ἀπὸ τοῦ Πλευρώνος. Θέστιον γὰρ τὸν Ἀήδας πατέρα Ἄρειός φησιν ἐν τοῖς ἔπεσιν Ἀγήνορος παῖδα εἶναι τοῦ Πλευρώνος. 6. Τοῦ δὲ ἥρῃου λόφος ἐστὶν οὐ πόρρω, καὶ Ἦρας ἐπὶ τῷ λόφῳ ναὸς Ἀργείας. ἰδρύσασθαι δὲ Εὐρυδίκη φασὶ Λακεδαιμόνος θυγατέρα, γυναῖκα δὲ Ἀκρισίῳ τοῦ Ἀβαντος. Ἦρας δὲ ἱερὸν Ὑπερχειρίας κατὰ μαντείαν ἐποιήθη, τοῦ Εὐρώτα 9 πολὺ τῆς γῆς σφίσις ἐπικλύζοντος. ξόανον δὲ ἀρχαῖον 240 καλοῦσιν Ἀφροδίτης Ἦρας· ἐπὶ δὲ θυγατρὶ γαμουμένη νενομίκασι τὰς μητέρας τῇ θεῷ θύειν. 7. τοῦ λόφου δὲ κατὰ τὴν ἐς δεξιὰν ὁδὸν Ἐτοιμοκλέους ἐστὶν εἰκὼν. τῷ δὲ Ἐτοιμοκλεῖ καὶ αὐτῷ καὶ Ἴπποσθένει τῷ πατρὶ πάλῃς εἰσὶν Ὀλυμπικαὶ νῖκαι, συναμφοτέροις μὲν μία τε καὶ δέκα, τῷ δὲ Ἴπποσθένει μὲν νίκη τὸν νῖδον παρελθεῖν ὑπῆρξεν.

XIV. Ἐκ δὲ τῆς ἀγορᾶς πρὸς ἥλιον ἰόντι δνόμενον τάφος κενὸς Βρασίδα τῷ Τέλλιδος πεποιήται. ἀπέχει δὲ οὐ πολὺ τοῦ τάφου τὸ θέατρον λίθου λευκοῦ θέας ἄξιον. τοῦ θεάτρου δὲ ἀπαντικρὺ Πανσανίου τοῦ Πλαταιᾶσιν ἡγησαμένου μνημᾶ ἐστὶ, τὸ δὲ ἔτερον Λεωνίδου· καὶ λόγους κατὰ ἔτος ἕκαστον ἐπ' αὐτοῖς λέγουσι καὶ τιθέασιν ἀγῶνα, ἐν ᾧ πλὴν Σπαρτιατῶν ἄλλῳ γε οὐκ ἐστὶν ἀγωνίζεσθαι. τὰ δὲ ὅσα τοῦ Λεωνίδου τεσσαράκοντα ἔτεσις ὕστερον ἀνελομένου ἐκ Θερμοπυλῶν ** τοῦ Πανσανίου κείται [δὲ] καὶ στήλῃ πατρόθεν τὰ ὀνόματα ἔχουσα οὐ πρὸς Μήδους τὸν ἐν Θερμοπύλαις ἀγῶνα ὑπέμει- 2 ναν. 2. Καλεῖται δὲ ἐν τῇ Σπάρτῃ Θεομηλιδὰ χωρίον. κατὰ τοῦτο τῆς πόλεως τάφοι τῶν Ἀριαδῶν βασιλέων εἰσὶ, καὶ πλησίον ὀνομαζομένη λέσχη Κροτανῶν· εἰσὶ δὲ οἱ Κροτανοὶ Πιτανάτων μοῖρα. Ἀσκληπιοῦ δὲ οὐ πόρρω

τῆς λέσχης ἐστὶν ἱερὸν, ἐν Ἀριαδῶν καλούμενον. προ-
ελθοῦσι δὲ Ταινάρου μνημᾶ ἐστὶ, καὶ τὴν ἄκραν τὴν ἐς
θάλασσαν ἐσέχουσιν ἀπὸ τούτου φασὶν ὀνομασθῆναι.
θεῶν δὲ ἱερὰ Ποσειδῶνός ἐστιν Ἴπποκουρίου καὶ Ἀρτέ-
μιδος Αἰγιναιῆς. ἐπανελθοῦσι δὲ ὀπίσω πρὸς τὴν λέσχην
ἐστὶν Ἀρτέμιδος Ἰσώρας ἱερὸν· ἐπονομάζουσι δὲ αὐ-
τὴν καὶ Λιμναίαν, οὖσαν οὐκ Ἀρτεμιν, Βριτόμαρτιν δὲ
241 τὴν Κρητῶν· τὰ δὲ ἐς αὐτὴν ὁ Αἰγινάιος ἔχει μοι λόγος.
3. ἐγγυτάτω δὲ τῶν μνημάτων ἂ τοῖς Ἀριάταις πεποιή- 3
ται στήλην ὅψει, γεγραμμένη δὲ εἰσὶν ἄς Χίονις ἀνὴρ
Λακεδαιμόνιος δρόμον νίκας ἀνείλετο, ἄλλας τε καὶ
Ὀλυμπίαςιν. ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ ἐγένοντο νῖκαι, τέσσαρες
μὲν σταδίου, διαύλου δὲ αἱ λοιπαί· τὸν δὲ σὺν τῇ ἀσπίδι
δρόμον ἐπὶ ἀγῶνι λήγοντι οὐ συνέβαινε εἶναι πω. Χί-
ονιν δὲ καὶ τοῦ στόλου μετασχεῖν τῷ Θηραίῳ Βάττῳ καὶ
Κυρήνῃ οἰκίσαι σὺν ἐκείνῳ καὶ Λιβύων καταστρέψα-
σθαι τοὺς προσχώρους λέγουσιν. 4. Τὸ δὲ ἱερὸν τῆς Θέ- 4
τιδος κατασκευασθῆναι φασιν ἐπ' αἰτία τοιαύτη, πολε-
μεῖν μὲν πρὸς Μεσσηνίους ἀφεστηκότας, τὸν δὲ βασιλέα
σφῶν Ἀναξάνδρον ἐσβαλόντα ἐς τὴν Μεσσηνίαν λαβεῖν
αἰχμαλώτους γυναῖκας, ἐν δὲ αὐταῖς εἶναι Κλεῶ, Θέτιδος
δὲ αὐτὴν ἱερειαν εἶναι. ταύτην ἢ τοῦ Ἀναξάνδρου γυνὴ
τὴν Κλεῶ παρὰ τοῦ Ἀναξάνδρου αἰτεῖ, καὶ τό τε ξόανον
τῆς Θέτιδος ἀνεῦρεν ἔχουσαν καὶ ναὸν μετ' αὐτῆς ἰδρύ-
σατο τῇ θεῷ· ἐποίει δὲ ταῦτα ἢ Λεανδρὸς κατὰ ὄψιν ὀνει-
ρατος. τὸ μὲν δὴ ξόανον τῆς Θέτιδος ἐν ἀπορρήτῳ φυ- 5
λάσσουσι· 5. Δήμητρα δὲ Χθονίαν Λακεδαιμόνιοι μὲν
εἴβειν φασὶ παραδόντος σφίσις Ὀρφέως, δόξῃ δὲ ἐμῇ
διὰ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἐρμιόνι κατέστη καὶ τούτοις Χθονίαν
νομίζειν Δήμητρα. ἐστὶ δὲ καὶ Σαράπιδος νεώτατον
τοῦτο Σπαρτιαταῖς ἱερὸν, καὶ Διὸς ἐπίκλησιν Ὀλυμπίου.
6. Καλοῦσι δὲ Λακεδαιμόνιοι Δρόμον, ἐνθα τοῖς 6

νέοις καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐτι δρόμου μελέτη καθέστηκεν. ἐς τοῦτον τὸν Δρόμον ἰόντι ἀπὸ τοῦ τάφου τῶν Ἀγιάδων ἔστιν ἐν ἀριστερᾷ μνημα Εὐμήδους, Ἰπποκόωντος δὲ καὶ οὗτος ἦν ὁ Εὐμήδης, ἔστι δὲ ἄγαλμα ἀρχαῖον Ἡρακλέους, ᾧ θύουσιν οἱ Σφαιρεῖς· οἱ δὲ εἰσὶν οἱ ἐκ τῶν ἐφήβων ἐς ἄνδρας ἀρχόμενοι συντελεῖν. πεποιήται δὲ καὶ γυμνάσια ἐν τῷ Δρόμῳ, τὸ ἕτερον Εὐρυκλέους ἀνάθημα ἀνδρὸς Σπαρτιάτου. τοῦ Δρόμου δὲ ἐκτὸς κατὰ τοῦ Ἡρακλέους 242 τὸ ἄγαλμά ἐστιν οἰκία τὰ ἐφ' ἡμῶν ἰδιώτου, Μενελάου τὸ ἀρχαῖον. προελθόντι δὲ ἀπὸ τοῦ Δρόμου Διοσκοῦρων ἱερὸν καὶ Χαρίτων, τὸ δὲ Ἐλλειθυίας ἐστὶν Ἀπόλλωνός τε 7 Καρνείου καὶ Ἀρτέμιδος Ἡγεμόνης. 7. Τὸ δὲ τοῦ Ἀρνίτα πεποιήται μὲν ἐν δεξιᾷ τοῦ Δρόμου, Ἀσκληπιοῦ δὲ ἐστὶν ἐπὶ κλησὶς ὁ Ἀρνίτας, ὅτι ἦν ἄγνου τῷ θεῷ ἕοικον· ἡ δὲ ἄγνος λύγος καὶ αὐτὴ κατὰ ταῦτά ἐστι τῇ ῥάμνῳ. τοῦ Ἀσκληπιοῦ δὲ οὐ πόρρω τρόπαιον ἔστηκε, Πολυδεύκην δὲ ἀναστῆσαι φασὶν ἐπὶ Λυγκεῖ· καὶ μοι καὶ τοῦτο ἀποφαίνει τὸν λόγον εἰκότα, οὐ ταφῆναι τοὺς Ἀφαιρέως παῖδας ἐν Σπάρτῃ. πρὸς δὲ τοῦ Δρόμου τῇ ἀρχῇ Διοσκοῦροι τέ εἰσιν Ἀφετήριοι, καὶ ὀλίγον προελθόντι ἡρώων Ἀλκωνος· τὸν δὲ Ἀλκωνα λέγουσιν Ἰπποκόωντος παῖδα εἶναι. παρὰ δὲ τοῦ Ἀλκωνος τὸ ἡρώων Ποσειδωνός ἐστιν 8 ἱερὸν, Δωματίτην δὲ ἐπονομάζουσιν. 8. καὶ χωρίον Πλατανιστᾶς ἐστὶν ἀπὸ τῶν δένδρων, αἱ δὲ ὑψηλαὶ καὶ συνεχεῖς περὶ αὐτὸ αἱ πλάτανοι πεφύχασιν. αὐτὸ δὲ τὸ χωρίον, ἐνθα τοῖς ἐφήβοις μάχεσθαι καθέστηκε, κύκλῳ μὲν εὖριπος περιέχει κατὰ ταῦτά καὶ εἰ νῆσον θάλασσα, ἔσοδοι δὲ ἐπὶ γεφυρῶν εἰσὶ. γεφυρῶν δὲ ἐφ' ἐκάτερα, τῇ μὲν ἐστὶν ἄγαλμα Ἡρακλέους, τῇ δὲ εἰκὼν Λυκούργου· νόμους δὲ ἐς τε τὴν ἄλλην πολιτείαν καὶ ἐς τὴν μάχην 9 τῶν ἐφήβων ἔθηκεν ὁ Λυκούργος. 9. καὶ τὰδε ἄλλα τοῖς ἐφήβοις δρώμενά ἐστι. θύουσι πρὸ τῆς μάχης ἐν τῷ Φοι-

243 βαίῳ· τὸ δὲ Φοιβαῖον ἐστὶν ἐκτὸς τῆς πόλεως, Θεράπνης οὐ πολὺ ἀφεστηκός. ἐνταῦθα ἐκατέρω μοῖρα τῶν ἐφήβων σκύλακα κυνὸς τῷ Ἐνυαλίῳ θύουσιν, θεῶν τῷ ἄλκιμωτάτῳ κρίνοντες ἱερεῖον κατὰ γνώμην εἶναι τὸ ἀλκιμωτάτον ζῶον τῶν ἡμέρων. κυνὸς δὲ σκύλακας οὐδένας ἄλλους οἶδα Ἑλλήνων νομίζοντας θύειν ὅτι μὴ Κολοφωνίους· θύουσι γάρ καὶ Κολοφώνιοι μέλαιναν τῇ Ἐνυαλίῳ σκύλακα. νυκτερινὰ δὲ ἢ τε Κολοφωνίων θυσία καὶ τῶν ἐν Λακεδαιμόνι ἐφήβων καθεστήκασιν. ἐπὶ δὲ τῇ θυσίᾳ 10 κάρους ἡθάδας οἱ ἐφηβοὶ συμβάλλουσι μαχόμενους· ὁποτέρων δ' ἂν ὁ κάρος τύχη νικῶν, ἐν τῷ Πλατανιστᾷ κρατῆσαι τούτους ὡς τὰ πλείω συμβαίνει. τοσάδε μὲν δρώσιν ἐν τῷ Φοιβαίῳ· ἐς δὲ τὴν ἐπιούσαν ὀλίγον πρὸ μεσούσης ἡμέρας ἐσίασι κατὰ τὰς γεφύρας ἐς τὸ εἰρημέ- νον χωρίον. τὴν μὲν δὴ ἔσودον καθ' ἣν ἐσελθεῖν δεῦρο ἐστὶν ἐκατέρω τάξιν, προεδήλωσε κληρὸς σφισιν ἐν τῇ νυκτί· μάχονται δὲ καὶ ἐν χειρὶ καὶ ἐμπηδῶντες λάξ, δάκνουσί τε καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντορύσσουσιν. ἀνὴρ μὲν δὴ πρὸς ἄνδρα τὸν εἰρημένον τρόπον μάχεται· ἀθροοὶ δὲ ἐμπίπτουσι βιαίως καὶ ἐς τὸ ὕδωρ ὠθοῦσιν ἀλλήλους.

XV. Πρὸς δὲ τῷ Πλατανιστᾷ καὶ Κυνίσκας ἐστὶν ἡρώων, θυγατρὸς Ἀρχιδάμου βασιλεύοντος Σπαρτιατῶν· πρώτη δὲ ἱπποτρώφησε γυναικῶν, καὶ Ὀλυμπίασι πρώτη νίκην ἀνείλετο ἄρματι. 2. ἔστι δὲ τῆς στοᾶς ἡ παρὰ τὸν Πλατανιστᾶν πεποιήται, ταύτης ὀπισθεν ἡρώα, τὸ μὲν Ἀλκίμου, τὸ δὲ Ἐναιαφόρου, καὶ ἀφεστηκός οὐ 244 πολὺ Δορκέως, τὸ δὲ ἐπὶ τούτῳ Σεβροῦ· παῖδας δὲ Ἰπποκόωντος εἶναι λέγουσιν. ἀπὸ δὲ τοῦ Δορκέως κρήνην 2 τὴν πλησίον τοῦ ἡρώου Δορκείαν, τὸ δὲ χωρίον τὸ Σέβριον καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ Σεβροῦ. τοῦ Σεβρίου δὲ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ μνημα Ἀλκμᾶνος, ᾧ ποιήσαντι ἄσματα οὐδὲν ἐς ἡδονὴν αὐτῶν ἐλυμήνατο τῶν Λακωνῶν ἢ γλῶσσα, ἡμι-

3 στα παρεχομένη τὸ εὐφωρον. 3. Ἐλένης δὲ ἱερὰ καὶ Ἡρακλέους, τῆς μὲν πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Ἀλκμάνος, τῷ δὲ ἐγγυτάτῳ τοῦ τείχους, ἐν αὐτῷ δὲ ἄγαλμα Ἡρακλέους ἐστὶν ὠπλισμένον· τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ἀγάλματος διὰ τὴν πρὸς Ἴπποκόωντα καὶ τοὺς παῖδας μάχην γενέσθαι λέγουσι. τὸ δὲ ἐχθρὸς Ἡρακλεῖ φασὶν ἐς οἶκον ὑπάρχειν τὸν Ἴπποκόωντος, ὅτι μετὰ τὸν Ἰφίτου θάνατον καθαρσίῳν ἔνεκα ἐλθόντα αὐτὸν ἐν Σπάρτῃ ἀπηξίωσαν 4 καθῆραι. προσεγένετο δὲ ἐς τοῦ πολέμου τὴν ἀρχὴν καὶ ἄλλο τοιόνδε. Οἰωνὸς ἡλικίαν μὲν μενιόων, ἀνελπίδης δὲ Ἡρακλεῖ, Αἰκυμνίου γὰρ παῖς ἦν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλκμήνης, ἀφίκετο ἐς Σπάρτην ἅμα Ἡρακλεῖ, περιούντι δὲ καὶ θεωμένῳ τὴν πόλιν, ὥς ἐγίνετο κατὰ τοῦ Ἴπποκόωντος τὴν οἰκίαν, ἐνταῦθα οἱ κύων ἐπεφέρετο οἰκουρός· ὁ δὲ τυγχάνει τε ἀφελὲς λίθον ὁ Οἰωνός, καὶ καταβάλλει τὴν κύνα· ἐπεκθέουσιν οὖν τοῦ Ἴπποκόωντος οἱ παῖδες, καὶ ῥοπάλοις τύποντες κατεργάζονται τὸν Οἰωνόν. 5 τοῦτο Ἡρακλέα μάλιστα ἐξηγρίωσεν ἐς Ἴπποκόωντα καὶ τοὺς παῖδας· αὐτίκα δὲ ὡς ὀργῆς εἶχε χωρεῖ σφίσι ἐς μάχην. τότε μὲν δὴ τιτρώσκειται καὶ λαθῶν ἀπεχώρησεν· ὕστερον δὲ ἐξεγένετό οἱ στρατεύσαντι ἐς Σπάρτην τιμωρήσασθαι μὲν Ἴπποκόωντα, τιμωρήσασθαι δὲ καὶ τοὺς παῖδας τοῦ Οἰωνοῦ φόνου. τὸ δὲ μνημα τῷ Οἰωνῷ 6 πεποιήται παρὰ τὸ Ἡράκλειον. 4. Ἰόντι δὲ ἐκ τοῦ Δρόμου πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ἀτραπὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ καὶ Ἀθηνᾶς Ἀξιοποιίνου καλουμένης ἱερὸν. ὥς γὰρ δὴ ἀμυνόμενος Ἡρακλῆς Ἴπποκόωντα καὶ τοὺς παῖδας μετήλθε 245 κατ' ἀξίαν ὧν προὔπηρξαν, ἱερὸν Ἀθηνᾶς ἰδρύεται, Ἀξιοποιίνου δὲ ἐπικλήσιν, ὅτι τὰς τιμωρίας οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνόμαζον ποινας. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλο ἱερὸν Ἀθηνᾶς Ἰόντι ἐτέραν ὁδὸν ἀπὸ τοῦ Δρόμου· Θῆραν δὲ ἀναθεῖναι τὸν Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερασάν-

δρου φασὶν, ἥνικα ἀποικίαν ἐστελλεν ἐπὶ τὴν νῆσον ἥ νῦν ἀπὸ Θήρα τούτου τὸ ὄνομα ἔσχηκε, τὸ δὲ ἀρχαῖον ἐκαλεῖτο Καλλίστη. 5. Πλησίον δὲ ἐστὶν Ἴπποσθένους 7 ναὸς, ὃ γερόνασιν αἱ πολλαὶ νῆκαι πάλης· σέβουσι δὲ ἐκ μαντεύματος τὸν Ἴπποσθένην ἅτε Ποσειδῶνι τιμὰς νέμοντες. τοῦ ναοῦ δὲ ἀπαντικρὺ πέδας ἐστὶν ἔχων Ἐυνάλιος, ἄγαλμα ἀρχαῖον. γνώμη δὲ Λακεδαιμονίων τε ἐς τοῦτό ἐστι τὸ ἄγαλμα καὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Ἀπερον καλουμένην Νίκην, τῶν μὲν οὐποτε τὸν Ἐυνάλιον φεύγοντα οἰχήσεσθαι σφίσι ἐνεχόμενον ταῖς πέδαις, Ἀθηναίων δὲ τὴν Νίκην αὐτόθι αἰεὶ μενεῖν οὐκ ὄντων περῶν. 8 τόνδε μὲν εἰσιν αἱ πόλεις αὐταὶ τὰ ξόανα τὸν τρόπον ἰδρυμένα καὶ ἐπὶ δόξῃ τοιαύτῃ. 6. Ἐν Σπάρτῃ δὲ 8 λέσχη τέ ἐστι καλουμένη Ποικίλη καὶ ἡρῶα πρὸς αὐτῇ, Κάδμου τοῦ Ἀγήνορος, τῶν τε ἀπογόνων, Οἰολύκου τοῦ Θήρα καὶ Αἰγέως τοῦ Οἰολύκου. ποιῆσαι δὲ τὰ ἡρῶα λέγουσι Μαῖσιν καὶ Αἰίαν τε καὶ Εὐρώπαν, εἶναι δὲ αὐτοὺς Τραίου παῖδας τοῦ Αἰγέως. ἐποίησαν δὲ καὶ τῷ Ἀμφιλόχῳ τὸ ἡρῶν, ὅτι σφίσι δὲ πρόγονος Τισαμενός 246 μητρὸς ἦν Δημωνάσσης, ἀδελφῆς Ἀμφιλόχου. 7. Μό-9 νοις δὲ Ἑλλήνων Λακεδαιμονίοις καθέστηκεν Ἡραν ἐπνομαῖξιν Αἰγοφάγον καὶ αἶγας τῇ θεᾷ θύειν. Ἡρακλέα δὲ λέγουσιν ἰδρύσασθαι τὸ ἱερὸν καὶ αἶγας θῦσαι πρώτον, ὅτι μαχομένῳ οἱ πρὸς Ἴπποκόωντα καὶ τοὺς παῖδας οὐδὲν ἐκ τῆς Ἡρας ἀπήντησεν ἐμπόδιον, ὥσπερ γε ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐδόξαζεν ἐναντιοῦσθαι οἱ τὴν θεόν. αἶγας δὲ αὐτὸν θῦσαι φασὶν ἱερεῖων ἀπορήσαντα ἁλλόλων. Τοῦ 10 θεάτρον δὲ οὐ πόρρω Ποσειδῶνός τε ἱερὸν ἐστὶ Γενεθλίου καὶ ἡρῶα Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου καὶ Οἰβάλου. τῶν δὲ Ἀσκληπιδίων τὸ ἐπιφανέστατον πεποιήται σφίσι πρὸς τοῖς Βοωνήτοις, ἐν ἀριστερᾷ δὲ ἡρῶν Τηλέκλου· τούτου δὲ καὶ ὕστερον ποιήσομαι μνήμην ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ

συγγραφή. 8. Προελθούσι δὲ οὐ πολὺ λόφος ἐστὶν οὐ μέγας, ἐπὶ δὲ αὐτῷ ναὸς ἀρχαῖος καὶ Ἀφροδίτης ξόανον ὠλισμένης. ναῶν δὲ ὧν οἶδα μόνῃ τούτῳ καὶ ὑπερφῶν
11 ἄλλο ἐπωκοδόμηται Μορφοῦς ἱερὸν. ἐπὶ κλησὶς μὲν δὴ τῆς Ἀφροδίτης ἐστὶν ἡ Μορφώ, κάθηται δὲ καλύπτραν τε ἔχουσα καὶ πέδας περὶ τοῖς ποσὶ· περιθεῖναι δὲ οἱ Τυνδάρεων τὰς πέδας φασὶν, ἀφομοιοῦντα τοῖς δεσμοῖς τὸ ἐς τοὺς συνοικοῦντας τῶν γυναικῶν βέβαιον. τὸν γὰρ δὴ ἕτερον λόγον, ὡς τὴν θεὸν πέδαις ἐτιμωρεῖτο ὁ Τυνδάρεως, γενέσθαι ταῖς θυγατρᾶσιν ἐξ Ἀφροδίτης ἡγού-
μενος τὰ ὀνειδῆ, τοῦτον οὐδὲ ἀρχὴν προσίεμαι· ἦν γὰρ δὴ παντάπασιν εὐήθεις κέδρον ποιησάμενον ξῶδιον καὶ ὄνομα Ἀφροδίτην θέμενον ἐλπίξειν ἀμύνεσθαι τὴν θεόν.

XVI. Πλησίον δὲ Ἰλαίρας καὶ Φοίβης ἐστὶν ἱερὸν· ὁ δὲ ποιήσας τὰ ἔπη τὰ Κύπρια θυγατέρας αὐτὰς Ἀπόλ-
λωνός φησιν εἶναι. κόραι δὲ ἱερῶνται σφισὶ παρθένοι, καλούμεναι κατὰ ταῦτά ταῖς θεαῖς καὶ αὐταὶ Λευκιππί-
δες. τὸ μὲν δὴ ἕτερον τῶν ἀγαλμάτων ἱερωσαμένη τις 247
ταῖς θεαῖς Λευκιππίς ἐπεκόσμησε, πρόσωπον ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου ποιησαμένη τῆς ἐφ' ἡμῶν τέχνης· τὸ δὲ ἕτερον μὴ καὶ τοῦτο ἐπικοσμεῖν αὐτὴν ἀπέειπεν ὄνειρον. 2. Ἐν-
ταῦθα ἀπῆρτηται φῶν τοῦ ὀρόφου κατελιγμένον ται-
νίαις· εἶναι δὲ φασὶν φῶν ἐκεῖνο ὃ τεκεῖν Ἀθήδαν ἔχει λό-
2 γος. Ὑφαίνουσι δὲ κατὰ ἔτος αἱ γυναῖκες τῷ Ἀπόλλωνι
χιτῶνα τῷ ἐν Ἀμύκλαις, καὶ τὸ οἰκημα ἔνθα ὑφαίνουσι
Χιτῶνα ὀνομάζουσιν. 3. οἰκία δὲ αὐτοῦ πεποιήται πλη-
σίον· τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς φασὶν αὐτὴν οἰκῆσαι τοὺς Τυνδά-
ρεω παῖδας, χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐκτίσαστο Φορμίων Σπαρ-
τιάτης. παρὰ τοῦτον ἀφίκοντο οἱ Διόσκουροι ξένοις
ἀνδράσιν ἑοικότες· ἦκειν δὲ ἐκ Κυρήνης φήσαντες
καταχθῆναι τε ἡξίουν παρ' αὐτῷ, καὶ οἰκημα ἡτοῦντο ᾧ
3 μάλιστα ἔχαιρον, ἡνίκα μετὰ ἀνθρώπων ἦσαν. ὁ δὲ οἱ-

κίας μὲν τῆς ἄλλης ἐκέλευεν αὐτοὺς ἔνθα ἂν ἐθέλωσιν
οἰκῆσαι, τὸ δὲ οἰκημα οὐκ ἔφη δώσειν· θυγάτηρ γὰρ
ἔτυχεν οἱ παρθένος ἔχουσα ἐν αὐτῷ δαιταν. ἐς δὲ τὴν
ὑστεραίαν παρθένος μὲν ἐκείνη καὶ θεραπεία πᾶσα ἡ
περὶ τὴν παῖδα ἡφάνιστο, Διοσκουρέων δὲ ἀγάλματα ἐν
τῷ οἰκῆματι εὐρέθη καὶ τράπεζά τε καὶ σίλφιον ἐπ' αὐτῇ.
τάδε μὲν οὕτω γενέσθαι λέγουσιν.

4. Ἰόντι δὲ ὡς ἐπὶ τὰς πύλας ἀπὸ τοῦ Χιτῶνος Χεί- 4
λωνός ἐστιν ἡρῶν τοῦ σοφοῦ νομιζόμενον, καὶ Ἀθη-
ναίων * * ρῳ τῶν ὁμοῦ Ἀωριεῖ τῷ Ἀναξανδρίδου στα-
λέντων ἐς Σικελίαν· ἐστάλησαν δὲ τὴν Ἐρυνίην χώραν
νομίζοντες τῶν ἀπογόνων τῶν Ἡρακλέους εἶναι καὶ οὐ
βαρβάρων τῶν ἐχόντων. Ἡρακλέα γὰρ ἔχει λόγος παλαῖ-
σαι πρὸς Ἐρυκα ἐπὶ τοῖσδε εἰρημένους, ἦν μὲν Ἡρακλῆς
248 νικήσῃ, γῆν τὴν Ἐρυνίην Ἡρακλέους εἶναι, κρατηθέντος
δὲ τῇ πάλῃ βοῦς τὰς Γηρυνόων, ταύτας γὰρ τότε ἦλαν- 5
νεν Ἡρακλῆς, διανηξαμένης δὲ ἐπὶ Σικελίαν κατὰ τὸν
Ἑλεον τὸν κύβον ἀνευρήσων ἐπιδιέβη, τὰς οὖν βοῦς
ἔδει κρατηθέντος Ἡρακλέους τὸν Ἐρυκα ἄγοντα οἰχε-
σθαι. τὸ δὲ εὐμενὲς ἐκ τῶν θεῶν οὐ κατὰ ταῦτά Ἡρακλεῖ
καὶ ὕστερον Ἀωριεῖ τῷ Ἀναξανδρίδου παρεγένετο, ἀλλὰ
Ἡρακλῆς μὲν ἀποκτίνυνυσιν Ἐρυκα, Ἀωριέα δὲ αὐτόν τε
καὶ τῆς στρατιᾶς διέφθειραν τὸ πολὺ Ἐρεσταῖοι. 5. Αἰ- 6
κεδαίμόνιοι δὲ καὶ Λυκούργῳ τῷ θεμένῳ τοὺς νόμους,
οἳα δὴ θεῶ πεποιήκασιν καὶ τούτῳ ἱερὸν. τάφος δὲ ἐστὶν
ὀπισθεν μὲν τοῦ ναοῦ τῷ Λυκούργῳ παιδὶ Εὐκόσμῳ,
πρὸς δὲ τῷ βωμῷ Λαθρίας καὶ Ἀναξάνδρας· αἱ δὲ αὐταί
τε ἦσαν δίδυμοι, καὶ ἐπὶ τούτῳ σφᾶς οἱ Ἀριστοδήμου
παῖδες ἄτε ὄντες καὶ αὐτοὶ δίδυμοι λαμβάνουσι, θυγα-
τέρες δὲ ἦσαν Θερασάνδρου τοῦ Ἀγαμηδίδα, βασιλεῖον-
τος μὲν Κλεεστωναίων, τετάρτου δὲ ἀπογόνου Κτησίπ-
που τοῦ Ἡρακλέους. τοῦ ναοῦ δὲ ἀπαντικρὺ μνημα

Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου, τὸ δὲ Εὐρυβιάδου, Λακεδαιμονίων τριήρεσιν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ καὶ Σαλαμῖνι ναυμαχίσαντος πρὸς Μήδους. πλησίον δὲ Ἀστραβάκου καλούμενόν ἐστιν ἥρῳον.

7 6. Τὸ δὲ χωρίον τὸ ἐπονομαζόμενον Λιμναῖον Ὀρθίας ἱερὸν ἐστίν Ἀρτέμιδος. τὸ ξόανον δὲ ἐκεῖνο εἶναι 249 λέγουσιν ὃ ποτε Ὀρέστης καὶ Ἰφιγένεια ἐκ τῆς Ταυρικῆς ἐκκλέπτουσιν· ἐς δὲ τὴν σφετέραν Λακεδαιμόνιοι κομισθῆναί φασιν Ὀρέστου καὶ ἐνταῦθα βασιλεύοντος. καί μοι εἰκότα λέγειν μᾶλλον τι δοκοῦσιν ἢ Ἀθηναῖοι. ποῖον γὰρ δὴ λόγῳ κατέλιπεν ἂν ἐν Βραυρωῶνι Ἰφιγένεια τὸ ἄγαλμα; ἢ πῶς, ἥνικα Ἀθηναῖοι τὴν χώραν ἐκλιπεῖν παρσκευάζοντο, οὐκ ἐσέθεντο καὶ τοῦτο ἐς τὰς ναῦς; 8 καίτοι διαμεμνηκεν ἔτι καὶ νῦν τηλικούτο ὄνομα τῇ Ταυρικῇ θεῷ, ὥστε ἀμφισβητοῦσι μὲν Καππαδόκαι οἱ τὸν Εὐξείνιον οἰκοῦντες τὸ ἄγαλμα εἶναι παρὰ σφίσι, ἀμφισβητοῦσι δὲ καὶ Ἀνδῶν οἷς ἐστὶν Ἀρτέμιδος ἱερὸν Ἀναιτίδος. Ἀθηναίοις δὲ ἄρα παρώφθη γενόμενον λάφυρον τῷ Μήδῳ· τὸ γὰρ ἐκ Βραυρωῶνος ἐκομίσθη τε ἐς Σοῦσα, καὶ ὕστερον Σελεύκου δόντος Σύροι Λαοδικεῖς 9 ἐφ' ἡμῶν ἔχουσι. μαρτύρια δέ μοι καὶ τὰδε τὴν ἐν Λακεδαίμονι Ὀρθίαν τὸ ἐκ τῶν βαρβάρων εἶναι ξόανον· τοῦτο μὲν γὰρ Ἀστράβακος καὶ Ἀλώπεκος οἱ Ἰρβου τοῦ Ἀμφισθένοους τοῦ Ἀμφικλέους τοῦ Ἀγιδος τὸ ἄγαλμα εδρόντες αὐτίκα παρεφρόνησαν· τοῦτο δὲ οἱ Λιμναῖται Σπαρτιατῶν καὶ Κυνοσουρεῖς καὶ ἐκ Μεσόας τε καὶ Πιτάνης θύοντες τῇ Ἀρτέμιδι ἐς διαφοράν, ἀπὸ δὲ αὐτῆς καὶ ἐς φόνους προήχθησαν, ἀποθανόντων δὲ ἐπὶ τῷ βωμῷ 10 λῶν νόσος ἐφθειρε τοὺς λοιπούς. 7. καὶ σφίσι ἐπὶ τούτῳ γίνεταί λόγιον αἵματι ἀνθρώπων τὸν βωμὸν αἱμάσσειν· θνυόμενον δὲ ὄντινα ὁ κλῆρος ἐπελάμβανε, Λυκοῦργος μετέβαλεν ἐς τὰς ἐπὶ τοῖς ἐφήβοις μάστιγας,

ἐμπίπλαται τε οὕτως ἀνθρώπων αἵματι ὁ βωμός. ἡ δὲ 250 ἱέρεια τὸ ξόανον ἔχουσα σφίσι ἐφέστηκε. τὸ δὲ ἐστὶν ἄλλως μὲν κοῦφον ὑπὸ σμικρότητος, ἣν δὲ οἱ μαστιγοῦντές 11 ποτε ὑποφειδόμενοι παύσει κατὰ ἐφήβου κάλλος ἢ ἀξίωμα, τότε ἤδη τῇ γυναικὶ τὸ ξόανον γίνεται βαρὺ καὶ οὐκέτι εὐφορον· ἡ δὲ ἐν αἰτία τοὺς μαστιγοῦντας ποιέται καὶ πιέζεσθαι δι' αὐτούς φησιν. οὕτω τῷ ἀγάλματι ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ταυρικῇ θυσίων ἐμμεμένηκεν ἀνθρώπων αἵματι ἥδεσθαι. καλοῦσι δὲ οὐκ Ὀρθίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἀνυροδέσμαν τὴν αὐτήν, ὅτι ἐν θάμνῳ λύγων εὐρέθη, περιελιγηθεῖσα δὲ ἡ λύγος ἐποίησε τὸ ἄγαλμα ὀρθόν.

XVII. Οὐ πόρρω δὲ τῆς Ὀρθίας ἐστὶν Εἰλειθυίας ἱερὸν· οἰκοδομῆσαι δὲ φασιν αὐτὸ καὶ Εἰλειθυίαν νομίσαι θεὸν γενομένου σφίσι ἐκ Δελφῶν μαντεύματος. 2. Λακεδαιμονίοις δὲ ἀκρόπολις μὲν ἐς ὕψος περιφανὲς ἐξίσχουσα οὐκ ἔστι, καθὰ δὲ Θηβαίοις τε ἢ Καδμείᾳ καὶ ἢ Λάρισᾳ Ἀργείοις· ὄντων δὲ ἐν τῇ πόλει λόφων καὶ ἄλλων, τὸ μάλιστα ἐς μετέωρον ἀνῆκον ὀνομάζουσιν ἀκρόπολιν. 3. Ἐνταῦθα Ἀθηναῖς ἱερὸν πεποιήται, Πολιούχου 2 καλουμένης καὶ Χαλκιοῦκος τῆς αὐτῆς. τοῦ δὲ ἱεροῦ τῆς κατασκευῆς Τυνδάρεως, καθὰ λέγουσιν, ἤρξατο· ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου δεύτερα οἱ παῖδες ἐξεργάσασθαι τὸ οἰκοδόμημα ἤθελον, ἀφορμὴ δὲ σφίσι ἐμελλε τὰ ἐξ Ἀφιδναίων ἔσεσθαι λάφυρα. προαπολιπόντων δὲ καὶ τούτων, Λακεδαιμόνιοι πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον τόν τε ναὸν ὁμοίως καὶ τὸ ἄγαλμα ἐποιήσαντο Ἀθηναῖς χαλκοῦν. Γιτιάδας δὲ εἰργάσατο ἀνὴρ ἐπιχώριος. ἐποίησε δὲ καὶ ἄσματα Δώρια ὁ Γιτιάδας ἄλλα τε καὶ ὕμνον ἐς τὴν θεόν. ἐπείγραψται δὲ τῷ χαλκῷ πολλὰ μὲν τῶν 3 ἄθλων Ἡρακλέους, πολλὰ δὲ καὶ ὧν ἐθέλοντός κατῴρ- 251 θωσε, Τυνδάρεω δὲ τῶν παίδων ἄλλα τε καὶ ἡ τῶν Λευκίππου θυγατέρων ἀρπαγὴ· καὶ Ἡφαιστος τὴν μητέρα

ἔστιν ἀπολύων τῶν δεσμῶν. ἐδήλωσα δὲ καὶ ταῦτα, ὅποια λέγεται, πρότερον ἔτι ἐν τῇ Ἀτθίδι συγγραφῇ. Περσεὶ δ' ἐς Λιβύην καὶ ἐπὶ Μέδουσας ὠρμημένῳ διδοῦσαι νύμφαι δῶρά εἰσι κνῆν καὶ τὰ ὑποδήματα, ὅφ' ὧν οἰσθήσεσθαι διὰ τοῦ ἀέρος ἐμελλεν. ἐπείργασται δὲ καὶ τὰ ἐς τὴν Ἀθηνᾶς γένεσιν καὶ Ἀμφιτρίτῃ καὶ Ποσειδῶν, ἃ δὴ μέγιστα καὶ μάλιστα ἦν ἐμοὶ δοκεῖν θέας ἄξια.

4. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον αὐτόθι Ἀθηνᾶς Ἐργάνης ἱερόν. ἐς δὲ τὴν πρὸς μεσημβρίαν στοὰν Κοσμητὰ τε ἐπικλησιν Διὸς ναὸς καὶ Τυνδάρεω πρὸ αὐτοῦ μνημῆα ἔστιν. ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς ἔχει τῶν στοῶν αἵετους τε δύο τοὺς ὄρνιθας καὶ ἴσας ἐπ' αὐτοῖς Νίκας, Ἀνσάνδρου μὲν ἀνάθημα, τῶν δὲ ἔργων ὑπόμνημα τῶν ἀμφοτέρων, τοῦ τε περὶ Ἐφeson, ὅτε Ἀντίοχον τὸν Ἀλκιβιάδου κυβερνήτην καὶ Ἀθηναίων τριήρεις ἐνίκησε, καὶ ὕστερον ἐν Ἀλγὸς ποταμοῖς καθεῖλεν Ἀθηναίων τὸ ναυτικόν. 5. Ἐν ἀριστερᾷ δὲ τῆς Χαλκιοίκου Μουσῶν ἰδρύσαντο ἱερόν, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς ἐξόδους ἐπὶ τὰς μάχας οὐ μετὰ σαλπύγγων ἐποιούντο, ἀλλὰ πρὸς τε αὐλῶν μέλη καὶ ὑπὸ λύρας καὶ κιθάρας κρούσμασιν. ὁπισθεν δὲ τῆς Χαλκιοίκου ναὸς ἔστιν Ἀφροδίτης Ἀρείας· τὰ δὲ ξόανα ἀρχαῖα, εἴπερ τι ἄλλο ἐν Ἑλλήσει.

6. Τῆς Χαλκιοίκου δὲ ἐν δεξιᾷ Διὸς ἄγαλμα Ἰπάτου πεποιήται, παλαιότατον πάντων ὅποια ἐστὶ χαλκοῦ· δι' ὅλου γὰρ οὐκ ἔστιν εἰργασμένον, ἐληλασμένον δὲ ἰδίᾳ τῶν μερῶν καθ' αὐτὸ ἐκάστου συνήμοσται τε πρὸς ἄλληλα, καὶ ἥλοι συνέχουσιν αὐτὰ μὴ διαλυθῆναι. Κλέαρ-χον δὲ ἄνδρα Ῥηγῖνον τὸ ἄγαλμα ποιῆσαι λέγουσιν, ὃν Διποῖνον καὶ Σκύλλιδος, οἱ δὲ αὐτοῦ Λαιδάλου φασὶν εἶναι μαθητὴν. πρὸς δὲ τῷ Σκηνώματι ὀνομαζομένῳ 252 γυναικὸς ἔστιν εἰκὼν, Λακεδαιμόνιοι δὲ Εὐρύλεωνίδα

λέγουσιν εἶναι· νίκην δὲ ἵππων συνωρίδι ἀνείλετο Ὀλυμπικὴν.

7. Παρὰ δὲ τῆς Χαλκιοίκου τὸν βωμὸν ἐστήκασι 7 δύο εἰκόνες Πανσανίου τοῦ περὶ Πλάταιαν ἡγήσαμένου. τὰ δὲ ἐς αὐτὸν ὅποια ἐγένετο εἰδόσιν οὐ διηγῆσομαι· τὰ γὰρ τοῖς πρότερον συγγραφέντα ἐπ' ἀκριβὲς ἀποχρῶντα ἦν· ἐπεξελεθεῖν δὲ σφισιν ἀρκέσομαι ἃ ἤκουσα ἀνδρὸς Βυζαντίου, Πανσανίαν φωραθῆναι τε ἐφ' οἷς ἐβουλεύετο καὶ μόνον τῶν ἱκετευσάντων τὴν Χαλκιοίκου ἀμαρτεῖν ἀδείας κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, φόνου δὲ ἄγος ἐκνίψασθαι μὴ δυνθέντα. 8. ὥς γὰρ δὴ διέτριβε περὶ Ἑλλησποντον 8 ναυσὶ τῶν τε ἄλλων καὶ αὐτῶν Λακεδαιμονίων, παρθένον Βυζαντίας ἐπεθύμησε· καὶ αὐτίκα νυκτὸς ἀρχομένης τὴν Κλεονίκην, τοῦτο γὰρ ὄνομα ἦν τῇ κόρῃ, κομίζουσιν οἷς ἐπετέτακτο. ἐν τούτῳ δὲ ὑπνωμένον τὸν Πανσανίαν ἐπήγειρεν ὁ φόφος· λούσα γὰρ παρ' αὐτὸν τὸν καίομενον λύχρον κατέβαλεν ἄκουσα. ἄτε δὲ ὁ Πανσανίας συνειδὼς αὐτῷ προδιδόντι τὴν Ἑλλάδα, καὶ δι' αὐτὸ ἐχόμενος ταραχῇ τε αἶε καὶ δείματι, ἐξέστη καὶ τότε καὶ τὴν παῖδα τῷ ἀκινάκῃ παῖει. τοῦτο τὸ ἄγος οὐκ ἐξεγέ- 9 νετο ἀποφυγεῖν Πανσανίαν, καθάρσια παντοῖα καὶ ἱκε- 253 σίας δεξαμένῳ Διὸς Φυξίον, καὶ δὴ ἐς Φιγαλίαν ἐλθόντι τὴν Ἀρκάδων παρὰ τοὺς ψυχαργωγούς, δίκην δὲ ἦν εἰκὸς ἦν Κλεονίκη τε ἀπέδωκε καὶ τῷ θεῷ. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐκτελούντες πρόσταγμα ἐκ Δελφῶν τὰς τε εἰκόνας ἐποιήσαντο τὰς χαλκᾶς καὶ δαίμονα τιμῶσιν Ἐπιδώτην, τὸ ἐπὶ Πανσανίᾳ τοῦ Ἰκεσίου μῆνιμα ἀποτρέπειν τὸν Ἐπιδώτην λέγοντες τοῦτον.

XVIII. Τῶν δὲ ἀνδριάντων τοῦ Πανσανίου πλησίον ἔστιν Ἀμβολογήρας Ἀφροδίτης ἄγαλμα, ἱδρυμένον κατὰ μαντείαν, ἄλλα δὲ Ἰπνον καὶ Θανάτον· καὶ σφᾶς ἀδελοφούς εἶναι κατὰ τὰ ἔπη τὰ ἐν Ἰλιάδι ἡγῆνται. Τόντι δὲ ὥς 2

ἐπὶ τὸ Ἀλλεῖον καλούμενον ναὸς ἐστὶν Ἀθηναῖς Ὀφθαλμίτιδος· ἀναθεῖναι δὲ Λυκοῦργον λέγουσιν ἐκκοπέντα τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἕτερον ὑπὸ Ἀλκάνδρου, διότι οὕς ἐθηκε νόμους οὐκ ἀρεστοὺς συνέβαινε εἶναι τῷ Ἀλκάνδρῳ. διαφυγῶν δὲ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον Λακεδαιμονίων ἀμυνάντων μὴ προσαπολέσθαι οἱ καὶ τὸν λειπόμενον ὀφθαλμόν, οὕτω ναὸν Ὀφθαλμίτιδος Ἀθηναῖς ἐποίησε.

32. Προελθόντι δὲ ἐντεῦθεν ἱερὸν ἐστὶν Ἀμμωνος· φαίνονται δὲ ἀπ' ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι μάλιστα Ἑλλήνων χρώμενοι τῷ ἐν Λιβύῃ μαντεῖρι. λέγεται δὲ καὶ Λυσάνδρῳ πολιορκοῦντι Ἀφυτιν τὴν ἐν τῇ Παλλήνῃ νύκτωρ ἐπιφανέντα Ἀμμωνα προαγορεύειν ὥς ἄμεινον ἐκείνῳ τε ἔσοιτο καὶ τῇ Λακεδαίμονι πολέμου πρὸς Ἀφυτῆσι παυσάμενους· καὶ οὕτω τὴν πολιορκίαν διέλυσεν ὁ Λύσανδρος, καὶ Λακεδαιμονίους τὸν θεὸν σέβειν προήγαγεν ἐς πλεόν. Ἀφυτῆσι δὲ τιμᾶσιν Ἀμμωνα οὐδὲν ἦσσαν ἢ οἱ Ἀμμώνιοι Λιβύων. 3. Τὰ δὲ ἐς τὴν Κναγίαν Ἀρτεμίν ἐστιν οὕτω λεγόμενα. Κναγέα ἄνδρα ἐπιχώριον στρατεῦσαι φασιν ἐς Ἀφιδναν ὁμοῦ τοῖς Διοσκοῦροις, ληφθέντα δὲ αἰχμάλωτον ἐν τῇ μάχῃ καὶ παρθέντα ἐς Κρήτην δουλεύειν ἐνθα ἦν Ἀρτέμιδος τοῖς Κρησὶν ἱερὸν, ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτόν τε ἀποδρᾶναι καὶ παρθένον τὴν ἱερευομένην ἔχοντα οἴχεσθαι τὸ ἄγαλμα ἀγομένην. ἐπὶ τούτῳ δὲ λέγουσιν ὀνομάζειν Κναγίαν Ἀρτεμίν. ἐμοὶ δὲ οὗτος ὁ Κναγεὺς ἄλλως ἀφικέσθαι πως ἐς Κρήτην φαίνεται, καὶ οὐχ ὥς οἱ Λακεδαιμόνιοι φασιν, ἐπεὶ μηδὲ γενέσθαι δοκᾷ πρὸς Ἀφιδνὴν μάχην Θεσείας τε ἐν Θεσπρωτοῖς ἔχόμενον καὶ Ἀθηναίων οὐχ ὁμοουσύντων, ἀλλὰ ἐς Μενεσθέα φεπόντων μᾶλλον ταῖς εὐνοίαις. οὐ μὴν οὐδὲ ἀγῶνος συμβάντος πείθειτο ἂν τις αἰχμαλώτους ληφθῆναι παρὰ τῶν κρατησάντων, ἄλλως τε καὶ παρὰ πολυ

γενομένης τῆς νίκης, ὥστε ἀλῶναι καὶ αὐτὴν Ἀφιδναν. τάδε μὲν ἐς τοσοῦτον ἐξητάσθω.

4. Ἐς Ἀμύκλας δὲ κατιούσιν ἐκ Σπάρτης ποταμός 6 ἐστὶ Τίασα· θυγατέρα δὲ νομίζουσιν εἶναι τοῦ Εὐρώτα τὴν Τίασαν, καὶ πρὸς αὐτῇ Χαρίτων ἐστὶν ἱερὸν, Φαέννας καὶ Κλήτας, καθὰ δὴ καὶ Ἀλκμᾶν ἐποίησεν. ἰδρύσασθαι δὲ Λακεδαίμονα Χάρισιν ἐνταῦθα τὸ ἱερὸν καὶ θέσθαι τὰ ὀνόματα ἡγνῆται. 5. Τὰ δὲ ἐν Ἀμύκλαις θέας 7 ἄξια, ἀνὴρ πένταθλός ἐστιν ἐπὶ στήλης ὄνομα Αἰνῆτος· τούτῳ νικήσαντι Ὀλυμπίασι καὶ ἔτι στεφανομένῳ γενέσθαι τοῦ βίου τὴν τελευταίαν λέγουσι. τούτου τε οὖν ἐστὶν εἰκὼν, καὶ τρίποδες χαλκοῖ. τοὺς δὲ ἀρχαιοτέρους δεκάτην τοῦ πρὸς Μεσσηνίους πολέμου φασὶν εἶναι. ὑπὸ 8 255 μὲν δὴ τῷ πρώτῳ τρίποδι Ἀφροδίτης ἄγαλμα ἐστήκει, Ἀρτεμὶς δὲ ὑπὸ τῷ δευτέρῳ· Γιτιάδα καὶ αὐτοὶ τέχνη καὶ τὰ ἐπειροασμένα. ὁ τρίτος δὲ ἐστὶν Αἰγινήτου Κάλλωνος· ὑπὸ τούτῳ δὲ ἄγαλμα Κόρης τῆς Δήμητρος ἔστηκεν. Ἀρίστανδρος δὲ Πάριος καὶ Πολύκλειτος Ἀργεῖος, ὁ μὲν γυναικα ἐποίησεν ἔχουσαν λύραν, Σπάρτην δὲ ἔθεν, Πολύκλειτος δὲ Ἀφροδίτην παρὰ Ἀμυκλαῖν καλουμένην. οὗτοι δὲ οἱ τρίποδες μεγέθει τε ὑπὲρ τοὺς ἄλλους εἰσὶ, καὶ ἀπὸ τῆς νίκης τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἀνετέθησαν. 6. Βαθυκλέους δὲ Μάγνητος, ὃς τὸν θρόνον ἐποίησε 9 τοῦ Ἀμυκλαίου, ἀναθήματα ἐπ' ἐξειργασμένῳ τῷ θρόνῳ Χάριτες καὶ ἄγαλμα δὲ Λευκοφρυγῆς ἐστὶν Ἀρτέμιδος. οἶτον δὲ οὗτος ὁ Βαθυκλῆς μαθητὴς ἐγεγόνει, ἢ τὸν θρόνον ἐφ' οἶτον βασιλεύοντος Λακεδαιμονίων ἐποίησε, τάδε μὲν παρήμει, τὸν θρόνον δὲ εἰδόν τε καὶ τὰ ἐς αὐτόν ὅποια ἦν γράψω. 7. Ἀνέχουσιν ἐμπροσθεν αὐτόν, κατὰ 10 ταῦτα δὲ καὶ ὀπίσω, Χάριτες τε δύο καὶ Ὠραι δύο· ἐν ἀριστερᾷ δὲ Ἐχιδνα ἔστηκε καὶ Τυφώς, ἐν δεξιᾷ δὲ Τρίτωνες. τὰ δὲ ἐπειροασμένα καθ' ἕκαστον ἐπ' ἀκριβὲς

διελθεῖν ὄχλον τοῖς ἐπιλεξιμένοις παρέξειν ἐμελλεν· ὥς δὲ δηλώσαι συλλαβόντι, ἐπεὶ μηδὲ ἄγνωστα τὰ πολλὰ ἦν, Ταῦτέτην θυγατέρα Ἀτλαντος καὶ ἀδελφὴν αὐτῆς Ἀλκυόνην φέρουσι Ποσειδῶν καὶ Ζεὺς. ἐπείρασται δὲ καὶ Ἀτλας, καὶ Ἡρακλέους μονομαχία πρὸς Κύκνον, καὶ ἡ
 11 παρὰ Φόλῳ τῶν Κενταύρων μάχη. τὸν δὲ Μίνω καλούμενον Ταῦρον οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅτου πεποιήκε Βαθυκλῆς δεδεμένον τε καὶ ἀγόμενον ὑπὸ Θησέως ζῶντα. καὶ Φαιάκων χορὸς ἐστὶν ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ ἄδων ὁ Δημόδοκος. Περσέας τε τὸ ἔργον πεποιήται τὸ ἐς Μίδουσαν. παρέντι δὲ Ἡρακλέους μάχην πρὸς Θούριον τῶν γιγάντων καὶ Τυνδάρεω πρὸς Εὐρύτου, ἔστιν ἀρπαγὴ τῶν Λευκίππου θυγατέρων. Διόνυσον δὲ καὶ Ἡρακλέα, τὸν μὲν παῖδα ἐτι [ὄντα] ἐς οὐρανόν ἐστιν Ἑρμῆς φέρων, Ἀθηνᾶ δὲ
 12 ἄγονσα Ἡρακλέα συνοικήσουσα ἀπὸ τούτου θεοῖς. παραδίδωσι δὲ καὶ Πηλεὺς Ἀχιλλέα τραφησόμενον παρὰ Χείρωνι, ὃς καὶ διδάξει λέγεται. Κέφαλος δὲ τοῦ κάλλους
 256 ἔνεκα ὑπὸ Ἡμέρας ἐστὶν ἡρπασμέηνος. καὶ ἐς τὸν γάμον τὸν Ἀρμονίας δῶρα κομίζουσιν οἱ θεοί. καὶ Ἀχιλλέως μονομαχία πρὸς Μέμνονα ἐπείρασται, Διομήδην τε Ἡρακλῆς τὸν Θράκα καὶ ἐπ' Εὐήνῳ τῷ ποταμῷ Νέσσον τιμωρούμενος. Ἑρμῆς δὲ παρ' Ἀλέξανδρον κριθησομένης ἄγει τὰς θεάς. Ἀδραστος δὲ καὶ Τυδεὺς Ἀμφιάρεον καὶ Λυκοῦργον τὸν Πρώνακτος μάχης καταπαύουσιν.
 13 Ἡρα δὲ ἀφορᾷ πρὸς Ἰώ τὴν Ἰνάχου βοῦν οὔσαν ἤδη, καὶ Ἀθηνᾶ δίδοντα ἀποφεύγουσά ἐστιν Ἥφαιστον. ἐπὶ δὲ τούτοις Ἡρακλέους πεποιήται τῶν ἔργων τὸ ἐς τὴν ὕδραν καὶ ὡς ἀνήγαγε τοῦ Ἀιδου τὸν κύνα. Ἀναξίς δὲ καὶ Μνασίνοιος, τούτων μὲν ἐφ' ἵππου καθήμενός ἐστιν ἐκάτερος, Μεγαπένθη δὲ τὸν Μενελάου καὶ Νικόστρατον ἵππος εἰς φέρων ἐστίν. ἀναιρεῖ δὲ καὶ Βελλεροφόντης τὸ ἐν Λυκίᾳ θηρίον, καὶ Ἡρακλῆς τὰς Γηρυόνου βοῦς ἐλαύ-

νει. 8. Τοῦ θρόνου δὲ πρὸς τοῖς ἄνω πέρασιν ἐφ' ἵππων 14 ἐκατέρωθεν εἰσὶν οἱ Τυνδάρεω παῖδες· καὶ σφίγγες τέ εἰσὶν ὑπὸ τοῖς ἵπποις καὶ θηρία ἄνω θέοντα, τῇ μὲν Πάρδαλις, κατὰ δὲ τὸν Πολυδεύκην λέαινα. ἀνωτάτω δὲ χορὸς ἐπὶ τῷ θρόνῳ πεποιήται, Μάγνητες οἱ συνειργασμένοι Βαθυκλεῖ τὸν θρόνον. ὑπελθόντι δὲ ὑπὸ τὸν θρό-
 15 νον, τὰ ἔνδον ἀπὸ τῶν Τριτῶνων, ὅς ἐστι θήρα τοῦ Καλυδωνίου καὶ Ἡρακλῆς ἀποκτείνων τοὺς παῖδας τοὺς Ἀκτορος. Κάλαϊς δὲ καὶ Ζήτης τὰς Ἀρπυρίας Φινέως ἀπελάυνουσιν. Πειρίθους τε καὶ Θησεὺς ἡρπᾶκότες εἰσὶν Ἑλένην, καὶ ἄγχων Ἡρακλῆς τὸν λέοντα. Τιτυὸν δὲ Ἀπόλλων τοξεύει καὶ Ἀρτεμις. Ἡρακλέους τε πρὸς 16 Ὀρειον Κένταυρον μάχη πεποιήται καὶ Θησέως πρὸς Ταῦρον τὸν Μίνω. πεποιήται καὶ ἡ πρὸς Ἀγελῶν Ἡρακλέους πάλη, καὶ τὰ λεγόμενα ἐς Ἡραν, ὡς ὑπὸ Ἡραΐ-
 257 στου δεθείη, καὶ ὃν Ἀκαστος ἔθηκεν ἀγῶνα ἐπὶ πατρί, καὶ τὰ ἐς Μενέλαον καὶ τὸν Αἰγύπτιον Πρωτέα ἐν Ὀδυσσεΐ. τελευτάτα Ἀδμητὸς τε ξενυντῶν ἐστὶν ὑπὸ τὸ ἄρμα κάπρον καὶ λέοντα, καὶ οἱ Τρῶες ἐπιφέροντες χοῆς Ἑκτορι.

XIX. Τοῦ θρόνου δέ, ἥ καθίζοιτο ἂν ὁ θεός, οὐ διὰ παντὸς κατὰ τοῦτο συνεχοῦς ὄντος ἀλλὰ καθέδρας παρεχομένου πλείονας, παρὰ δὲ καθέδραν ἐκάστην ὑπολειπομένης [καὶ] εὐρυχωρίας, τὸ μέσον ἐστὶν εὐρυχωρὸς μάλιστα, καὶ τὸ ἄρῳμα ἐνταῦθα ἐνέστηκε. 2. μέγεθος 2 δὲ αὐτοῦ μέτρω μὲν οὐδένα ἀνευρόντα οἶδα, εἰκάζοντι δὲ καὶ τριάκοντα εἶναι φαίνονται ἂν πήχεις. ἔργον δὲ οὐ Βαθυκλέους ἐστίν, ἀλλὰ ἀρχαῖον καὶ οὐ σὺν τέχνῃ πεποιημένον· ὅτι γὰρ μὴ πρόσωπον αὐτῷ καὶ πόδες εἰσὶν ἄκροι καὶ χεῖρες, τὸ λοιπὸν χαλκῷ κίονι ἐστὶν εἰκασμένον. ἔχει δὲ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κράνος, λόγχην δὲ ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τόξον. 3. τοῦ δὲ ἀγάλματος τὸ βάθρον παρέχε- 3

ται μὲν βωμοῦ σχῆμα, τεθάρθαι δὲ τὸν Ῥακινθὸν λέγουσιν ἐν αὐτῷ, καὶ Ῥακινθίοις πρὸ τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος θυσιάς ἐς τοῦτον Ῥακινθῶ τὸν βωμὸν διὰ θύρας χαλκῆς ἐναγίζουσιν. ἐν ἀριστερᾷ δὲ ἐστὶν ἡ θύρα τοῦ βωμοῦ. 4. ἐπεὶ γράσται δὲ τῷ βωμῷ τοῦτο μὲν ἄγαλμα Βίριδος, τοῦτο δὲ Ἀμφιτρίτης καὶ Ποσειδῶνος. Διὸς δὲ καὶ Ἑρμῶς διαλεγόμενων ἀλλήλοισι πλησίον Διόνυσος ἐστήκασι 4 καὶ Σεμέλη, παρὰ δὲ αὐτὴν Ἰνώ. πεποιήται δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ ἡ Δημήτηρ καὶ Κόρη καὶ Πλούτων, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Μοῖραι τε καὶ Ὠραι, σὺν δὲ σφισιν Ἀφροδίτη καὶ Ἀθηνᾶ τε καὶ Ἄρτεμις. κομίζουσι δ' ἐς οὐρανὸν Ῥακινθὸν καὶ Πολύβοιαν Ῥακινθῶ, καθὰ λέγουσιν, ἀδελφὴν ἀποθανοῦσαν ἐτι παρθένον. τοῦτο μὲν οὖν τοῦ Ῥακινθῶ τὸ ἄγαλμα ἔχον ἐστὶν ἡδὴ γένεια, Νικίας δὲ ὁ Νικομήδους περισσῶς δὴ τι ἔγραψεν αὐτὸν ὥρατον, τὸν ἐπὶ Ῥακινθῶ λεγόμενον Ἀπόλλωνος ἔρωτα ὑποσημαίνων. 258 5 πεποιήται δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ Ἡρακλῆς ὑπὸ Ἀθηνᾶς καὶ θεῶν τῶν ἄλλων καὶ οὗτος ἀγόμενος ἐς οὐρανόν. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ Θεστίου θυγατέρες ἐπὶ τῷ βωμῷ καὶ Μοῦσαι τε καὶ Ὠραι. περὶ δὲ ἀνέμου Ζεφύρου, καὶ ὥς ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος Ῥακινθῶς ἀπέθανεν ἄκοντος, καὶ τὰ ἐς τὸ ἄνθος εἰρημένα, τάχα μὲν ἂν ἔχοι καὶ ἄλλως, δοκεῖται δὲ ἡ λέγεται.

6 5. Ἀμύκλαι δὲ ἀνάστατος ὑπὸ Δωριέων γενομένη καὶ ἀπ' ἐκείνου κώμη διαμένουσα θείας παρείχετο ἄξιον ἱερὸν Ἀλεξάνδρας καὶ ἄγαλμα. τὴν δὲ Ἀλεξάνδραν οἱ Ἀμυκλαεῖς Κασσάνδραν τῇ Πριάμῳ φασὶν εἶναι. καὶ Κλυταιμνήστρας ἐστὶν ἐνταῦθα εἰκὼν, καὶ [ἄγαλμα] Ἀγαμέμνονος νομιζόμενον μνῆμα. 6. θεῶν δὲ σέβουσιν οἱ ταύτῃ τὸν τε Ἀμυκλαῖον καὶ Διόνυσον, ὁρθότατα ἐμοὶ δοκεῖν Φίλακα ἐπονομάζοντες. φίλα γὰρ καλοῦσιν οἱ Δωριεῖς τὰ πτερά, ἀνθρώπους δὲ οἶνος ἐπαίρει τε καὶ

ἀνακουφίζει γνώμην οὐδὲν τι ἦσσαν ἢ ὄρνιθας πτερά. καὶ Ἀμύκλαι μὲν παρείχοντο τοσαῦτα ἐς μνήμην.

7. Ἐτέρα δὲ ἐκ τῆς πόλεως ὁδὸς ἐς Θεράπνην ἄγει. 7 κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς ξόανόν ἐστιν Ἀλέας. πρὶν δὲ ἡ διαβῆναι τὸν Εὐρώταιν, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ ἱερὸν δαίκνυται Διὸς Πλουσίου. διαβᾶσι δὲ Κοτυλέως ἐστὶν Ἀσκληπιοῦ ναός, ὃν ἐποίησεν Ἡρακλῆς καὶ Ἀσκληπιὸν Κοτυλέα ὠνόμασεν ἀκεσθεῖς τὸ τραῦμα τὸ ἐς τὴν κοτύλην οἱ γενόμενον ἐν τῇ πρὸς Ἰπποκώοντα καὶ τοὺς παῖδας προτέρᾳ μάχῃ. ὅποσα δὲ πεποιήται κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην, ἐστὶν ἀρχαιότατον αὐτῶν Ἄρεως ἱερὸν. τοῦτό ἐστιν ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ, τὸ δ' ἄγαλμα τοὺς Διοσκουρούς φασὶ κομίσαι ἐκ Κόλχων. 8. Θηρείτῃ δὲ ἐπονομά- 8 ζουσιν ἀπὸ Θηροῦς. ταύτην γὰρ τροφὸν εἶναι τοῦ Ἄρεως λέγουσι. τάχα δ' ἂν ἀκηκοότες παρὰ Κόλχων Θηρείτῃν 259 λέγοιεν, ἐπεὶ Ἕλληνες γε οὐκ ἴσασιν Ἄρεως τροφὸν Θηρώ. δοκεῖν δέ μοι, Θηρείτας οὐ διὰ τὴν τροφὸν ἢ ἐπ' αὐτῇ τῷ Ἄρει γέγονεν, ὅτι δὲ ἀνδρὶ χρὴ πολεμίῳ καταστάναν ἐς μάχην οὐδὲν ἐτι ἔχειν ἡπιον, καθὰ δὴ καὶ Ὀμήρῳ περὶ Ἀχιλλέως πεποιήται, „λέων δ' ὥς ἄγρια οἶδεν.“

9. Θεράπνη δὲ ὄνομα μὲν τῷ χωρίῳ γέγονεν ἀπὸ τῆς 9 Λέλεως θυγατρὸς, Μενελάου δὲ ἐστὶν ἐν αὐτῇ ναός, καὶ Μενελάου καὶ Ἑλένης ἐνταῦθα ταφῆναι λέγουσι. 10. Ῥόδιοι δὲ οὐχ ὁμολογοῦντες Λακεδαιμονίοις φασὶν Ἑλένην Μενελάου τελευτήσαντος, Ὀρέστου δὲ ἐτι πλανωμένου, τηνικαῦτα ὑπὸ Νικοστράτου καὶ Μεγαπένθους διαχθεῖσαν ἐς Ῥόδον ἀφικέσθαι Πολυξοὶ τῇ Τληπολέμου γυναικὶ ἔχουσιν ἐπιτηδείως. εἶναι γὰρ καὶ Πολυξὸν τὸ γένος Ἀρ- 10 γείαν, Τληπολέμῳ δὲ ἐτι πρότερον συνοικοῦσαν φυγῆς μετασχεῖν τῆς ἐς Ῥόδον, καὶ τῆς νήσου τηνικαῦτα ἀρχεῖν ὑπολειπομένην ἐπὶ ὀρφανῷ παιδί. ταύτην τὴν Πολυξοί 16*

φασιν ἐπιθυμοῦσαν Ἑλένην τιμωρήσασθαι τελευτῆς τῆς Τληπολέμου, τότε ὡς ἔλαβεν αὐτὴν ὑποχείριον ἐπιπέμψαι οἱ λουμένη θεραπεύσας Ἑρινύσιν εἰκασμένους· καὶ αὐταὶ διαλαβοῦσαι δὴ τὴν Ἑλένην αἱ γυναῖκες ἀπάγχουσι ἐπὶ δένδρου, καὶ ἐπὶ τούτῳ Ῥοδίους Ἑλένης ἱερὸν 11 ἔστι Λευδρίτιδος. 11. Ὅν δὲ οἶδα λέγοντας Κροτωνιάτας περὶ Ἑλένης λόγον, ὁμολογοῦντας δέ σφισι καὶ Ἱμεραίους, ἐπιμνησθίσομαι καὶ τοῦδε. ἔστιν ἐν τῷ Εὐξείνῳ νῆσος κατὰ τοῦ Ἰστρου τὰς ἐκβολὰς Ἀχιλλέως ἱερὰ· ὄνομα μὲν τῇ νήσῳ Λευκὴ, περὶ πλους δὲ αὐτῇ σταδίων εἴκοσι, δασεῖα δὲ ὕλη πᾶσα καὶ πλήρης ζώων ἀγρίων καὶ 12 ἡμέρων, καὶ ναὸς Ἀχιλλέως καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῇ. ἐς ταύτην πρῶτος ἐσπλεύσαι λέγεται Κροτωνιάτης Λεώννυμος. πολέμου γὰρ Κροτωνιάταις συνεστηκότος πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρούς, τῶν Λοκρῶν κατὰ οἰκειότητα πρὸς 260 Ὀπουντίους Αἰάντα τὸν Οἰλέως ἐς τὰς μάχας ἐπικαλονμένων, ὁ Λεώννυμος Κροτωνιάταις στρατηγῶν ἐπήγει τοῖς ἐναντίοις κατὰ τοῦτο ἢ προτετάχθαι σφίσι τὸν Αἰάντα ἦκουε. τιτρώσκεται δὲ τὸ στέρον, καί, ἔκαμνε γὰρ ὑπὸ τοῦ τραύματος, ἀφίκετο ἐς Δελφούς. ἔλθοντα δὲ ἡ Πυθία Λεώννυμον ἀπέστελλεν ἐς νῆσον τὴν Λευκὴν, ἐνταῦθα εἰποῦσα αὐτῷ φανήσεσθαι τὸν Αἰάντα καὶ ἀκέσε- 13 σθαι τὸ τραῦμα. χρόνῳ δὲ ὡς ὑγιάνας ἐπανήλθεν ἐκ τῆς Λευκῆς, ἰδεῖν μὲν ἔφασκεν Ἀχιλλέα, ἰδεῖν δὲ τὸν Οἰλέως καὶ τὸν Τελαμῶνος Αἰάντα, συνεῖναι δὲ καὶ Πάτροκλόν σφισι καὶ Ἀντίλοχον· Ἑλένην δὲ Ἀχιλλεῖ μὲν συνοικεῖν, προστάξει δὲ οἱ πλεύσαντι ἐς Ἱμέραν πρὸς Στῆσίχορον ἀγγέλλειν ὡς ἡ διαφθορὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξ Ἑλένης γένοιτο αὐτῷ μηνίματος. Στῆσίχορος μὲν ἐπὶ τούτῳ τὴν παλινφθίαν ἐποίησεν.

XX. Ἐν Θεράπνῃ δὲ κρήνην τὴν Μεσσηίδα ἰδὼν οἶδα. Λακεδαιμονίων δὲ ἐτέροις ἔστιν εἰρημένον τὴν Πο-

λυδεύκειαν ὀνομαζομένην ἐφ' ἡμῶν, οὐ τὴν ἐν Θεράπνῃ Μεσσηίδα καλεῖσθαι τὸ ἀρχαῖον· ἡ δὲ Πολυδεύκειά ἐστιν αὐτὴ τε ἡ κρήνη καὶ Πολυδεύκους ἱερὸν ἐν δεξιᾷ τῆς ἐς Θεράπνῃν ὁδοῦ. Θεράπνης δὲ οὐ πόρρω Φοῖβατον κα- 2 λούμενόν ἐστιν, ἐν δὲ αὐτῷ Διοσκούρων ναός· καὶ οἱ ἐφηβοὶ τῷ Ἐνναλίῳ θύουσιν ἐνταῦθα. 2. τούτου δὲ οὐ πολὺ Ποσειδῶνος ἀφίστηκεν ἱερὸν ἐπὶ κλησιν Γαῖαρχου. καὶ ἀπ' αὐτοῦ προελθόντι ὡς ἐπὶ τὸ Ταῦρετον ὀνομάζουσιν Ἀλεσίας χωρίον, Μύλητα τὸν Λέλεγος πρῶτον ἀνθρώπων μύλην τε εὗρεῖν λέγοντες καὶ ἐν ταῖς Ἀλε- 3 σίαις ταύταις ἀλέσαι. καὶ σφισι Λακεδαιμόνος τοῦ Ταυρέτης ἐνταῦθα ἐστιν ἡρώον. 3. Διαβᾶσι δὲ αὐτόθεν πο- 261 τὰ μὲν Φελλίαν, παρὰ Ἀμύνκας ἰοῦσιν εὐθείαν ὡς ἐπὶ θάλασσαν Φᾶρις πόλις ἐν τῇ Λακωνικῇ ποτὲ ᾤκειτο, ἀπο- τραπομένῳ δὲ ἀπὸ τῆς Φελλίας ἐς δεξιὰν ἢ πρὸς τὸ ὄρος τὸ Ταῦρετόν ἐστιν ὁδός. ἔστι δὲ ἐν τῷ πεδίῳ Διὸς Μεσ- σαπέως τέμενος· γενέσθαι δὲ οἱ τὴν ἐπὶ κλησιν ἀπὸ ἀν- δρὸς λέγουσιν ἱερωσαμένου τῷ θεῷ. 4. Ἐντεῦθεν ἐστιν ἀπιούσιν ἐκ τοῦ Ταυρέτου χωρίον ἐνθα πόλις ποτὲ ᾤκειτο Βρυσεῖα· καὶ Διονύσου τε ναὸς ἐνταῦθα ἔτι λείπεται καὶ ἄγαλμα ἐν ὑπαίθρῳ. τὸ δὲ ἐν τῷ ναῷ μό- ναις γυναῖξιν ἔστιν ὄραν· γυναῖκες γὰρ δὴ μόναι καὶ τὰ ἐς τὰς θυσίας δρῶσιν ἐν ἀπορρήτῳ. 5. Ἄκρα δὲ τοῦ 4 Ταυρέτου Ταλετὸν ὑπὲρ Βρυσεῶν ἀνέχει. ταύτην Ἥλιον καλοῦσιν ἱερὰν, καὶ ἄλλα τε αὐτόθι Ἥλῳ θύουσι καὶ ἵππους· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ Πέρσας οἶδα θύειν νομίζοντας. Ταλετοῦ δὲ οὐ πόρρω καλούμενός ἐστιν Εὐόρας, θηρία καὶ ἄλλα τρέφων καὶ αἰγας μάλιστα ἀγρίας. παρέχεται δὲ καὶ δι' ὅλου τὸ Ταῦρετον τῶν αἰγῶν τούτων ἄγραν καὶ ὤων, πλείστην δὲ καὶ ἐλάφων καὶ ἄρκτων. Ταλετοῦ δὲ 5 τὸ μεταξὺ καὶ Εὐόρα Θήρας ὀνομάζοντες Λητώ φασιν ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ Ταυρέτου * * * Δίμητρος ἐπὶ κλησιν

Ἐλευσινίας ἐστὶν ἱερὸν· ἐνταῦθα Ἡρακλέα Λακεδαιμόνιοι κρυφθῆναι φασιν ὑπὸ Ἀσκληπιοῦ τὸ τραῦμα ἰώμενον. καὶ Ὀρφείως ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἔοικον, Πελασγῶν, ὡς φασιν, ἔργον. 6. Καὶ τόδε δὲ ἄλλο δρώμενον ἐνταῦθα οἶδα· ἐπὶ θαλάσῃ πόλισμα Ἔλος ἦν — οὐ δὴ καὶ Ὀμηρος ἐμνημόνευσεν ἐν καταλόγῳ Λακεδαιμονίων·

οἱ τ' ἄρ' Ἀμύκλας εἶχον Ἔλος τ' ἔφαλον πτολίεθρον. τοῦτο ᾧκισε μὲν Ἐλειος νεώτατος τῶν Περσέως παίδων, Δωριεῖς δὲ παρεστήσαντο ὕστερον πολιορκίᾳ. καὶ πρῶτοί τε γέγονον οὗτοι Λακεδαιμονίων δοῦλοι τοῦ κοινοῦ, καὶ Εἰλωτες ἐκλήθησαν πρῶτοι, καθάπερ γε καὶ ἦσαν· 262 τὸ δὲ οἰκετικὸν τὸ ἐπικτηθὲν ὕστερον, Δωριεῖς Μεσσηνίους ὄντας, ὀνομασθῆναι καὶ τούτους ἐξεπύκνωσεν Εἰλωτας, καθότι καὶ Ἕλληνας τὸ σύμπαν γένος ἀπὸ τῆς ἐν 7 Θεσσαλίᾳ ποτὲ καλουμένης Ἑλλάδος. — ἐκ τούτου δὴ τοῦ Ἔλους ἔοικον Κόρης τῆς Δήμητρος ἐν ἡμέραις φηταῖς ἀνάγουσιν ἐς τὸ Ἐλευσίσιον. 7. Πεντεκαίδεκα δὲ τοῦ Ἐλευσινίου σταδίους ἀφίστηκε Λαπίθαιον καλούμενον ἀπὸ ἀνδρὸς ἐγγωρίου Λαπίθου. τοῦτο τε οὖν τὸ Λαπίθαιον ἐστὶν ἐν τῷ Ταῦγέτῳ, καὶ οὐ πόρρω Δέρειον, ἐνθα Ἀρτέμιδος ἄγαλμα ἐν ὑπαίθρῳ Δερεάτιδος, καὶ πηγὴ παρ' αὐτῷ ἦν Ἄνονον ὀνομάζουσι. μετὰ δὲ τὸ Δέρειον σταδίους προελθόντι ὡς εἰκόσιν ἐστὶν Ἀρπλεια καθήκοντα ἄχρι τοῦ πεδίου.

8. Τὴν δὲ ἐπ' Ἀρκαδίας ἰούσιν ἐκ Σπάρτης Ἀθηνᾶς ἐστῆκεν ἐπὶ κλησὶν Παρείας ἄγαλμα ἐν ὑπαίθρῳ, μετὰ δὲ αὐτὸ ἱερὸν ἐστὶν Ἀχιλλέως· ἀνοίγειν δὲ αὐτὸ οὐ νομίζουσιν· ὅποσοι δ' ἂν τῶν ἐφήβων ἀγωνιεύσθαι μέλλωσιν ἐν τῷ Πλατανιστᾷ, καθέστηκεν αὐτοῖς τῷ Ἀχιλλεῖ πρὸ τῆς μάχης θύειν. ποιῆσαι δὲ σφισι τὸ ἱερὸν Σπαρτιάται λέγουσι Πράκα, ἀπόγονον τρίτον Περγράμον τοῦ 9 Νεοπτολέμου. 9. Προβοῦσι δὲ Ἴππον καλούμενον μνη-

μά ἐστι. Τυνδάρεως γὰρ θύσας ἐνταῦθα Ἴππον τοὺς Ἑλένης ἐξώρκου μνηστήρας, ἰστάς ἐπὶ τοῦ Ἴππου τῶν τομίων· ὁ δὲ ὄρκος ἦν Ἑλένη καὶ τῷ γῆμαι προκριθέντι Ἑλένην ἀμύνειν ἀδικουμένοις· ἐξορκώσας δὲ τὸν Ἴππον κατῴρυνεν ἐνταῦθα. κίονες δὲ ἐπὶ τῷ μνήματος τούτου διέχουσιν οὐ πολὺ ** κατὰ τρόπον οἶμαι τὸν ἀρχαῖον, οὗς ἀστέρων τῶν πλανητῶν φασὶν ἀγάλματα. καὶ Κρανίου τέμενος κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπὶ κλησὶν Στεμματίου καὶ Μυσίας ἐστὶν ἱερὸν Ἀρτέμιδος. 10. Τὸ δὲ ἄγαλμα 10 263 τῆς Αἰδοῦς, τριάκοντά που στάδια ἀπέχον τῆς πόλεως, Ἰκαρίου μὲν ἀνάθημα εἶναι, ποιηθῆναι δὲ ἐπὶ λόγῳ φασὶ τοιῷδε. ὅτ' ἔδωκεν Ὀδυσσεὶ Πηνελόπην γυναικα Ἰκάριος, ἐπειρᾶτο μὲν κατοικίσαι καὶ αὐτὸν Ὀδυσσεῖα ἐν Λακεδαίμονι, διαμαρτάνων δὲ ἐκείνου δευτέρα τὴν θυγατέρα ἱκέτευε καταμεῖναι, καὶ ἐξορκωμένης ἐς Ἰθάκην ἐπακολουθῶν τῷ ἄρματι ἔδειτο. Ὀδυσσεὺς δὲ τέως μὲν 11 ἠνείχετο, τέλος δὲ ἐκέλευε Πηνελόπην συνακολουθεῖν ἐκούσαν ἢ τὸν πατέρα ἐλομένην ἀναχωρεῖν ἐς Λακεδαίμονα. καὶ τὴν ἀποκρίνασθαι φασὶν οὕδεν· ἐγκαλυψαμένης δὲ πρὸς τὸ ἐρώτημα Ἰκάριος τὴν μὲν, ἅτε δὴ συνιὲς ὡς βούλεται ἀπιέναι μετὰ Ὀδυσσεως, ἀφίησιν, ἄγαλμα δὲ ἀνέθηκεν Αἰδοῦς· ἐνταῦθα γὰρ τῆς ὁδοῦ προήκουσαν ἤδη τὴν Πηνελόπην λέγουσιν ἐγκαλύψασθαι.

XXI. Προελθόντι δὲ αὐτόθεν σταδίους εἰκοσι τοῦ Εὐρώτα τὸ θεῦμα ἐγγυτάτω τῆς ὁδοῦ γίνεται, καὶ Λάδα μνημά ἐστὶν ἀκύρτη ὑπερβαλλομένου ποδῶν τοὺς ἐπ' αὐτοῦ· καὶ δὴ καὶ Ὀλυμπίασιν ἐστειφανοῦτο δολίχῳ κρατῶν, δοκεῖν δέ μοι κάμνων αὐτίκα μετὰ τὴν νίκην ἐκομίζετο, καὶ συμβάσης ἐνταῦθα οἱ τελευτῆς ὁ τάφος ἐστὶν ὑπὲρ τὴν λεωφόρον. τὸν δὲ ὀμάννυμον τούτῳ, νίκην καὶ αὐτὸν Ὀλυμπίᾳσι, πλὴν οὐ δολίχου, σταδίου δὲ ἀνελόμενον, Ἀχαιὸν ἐξ Αἰγίου φησὶν εἶναι τὰ ἐς τοὺς Ὀλυμ-

2 πιονίκας Ἡλείων γράμματα. 2. Προϊόντι δὲ ὡς ἐπὶ τὴν Πελλάναν Χαράκωμά ἐστιν ὀνομαζόμενον, καὶ μετὰ τοῦτο Πελλάνα πόλις τὸ ἀρχαῖον. Τυνδάρεων δὲ οἰκῆσαι φασιν ἐνταῦθα, ὅτε Ἴπποκόωντα καὶ τοὺς παῖδας ἔφηνγεν ἐκ Σπάρτης. Θέας δὲ ἄξια αὐτόθι ἰδὼν Ἀσκληπιοῦ τε οἶδα ἱερὸν καὶ τὴν πηγὴν Πελλανίδα. ἐς ταύτην λέγουσιν ὑδρευομένην ἐσπεσεῖν παρθένον, ἀφανισθείσης δὲ τὸ κάλυμμα ἀναφανῆναι τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐν ἑτέρᾳ 3 πηγῇ Λαγκείᾳ. 3. Πελλάνας δὲ ἑκατὸν στάδια ἀπέχει Βελεμῖνα καλουμένη. τῆς δὲ χώρας τῆς Λακωνικῆς ἡ Βε- 264 λεμῖνα μάλιστα ἀρδεσθαι πέφυκεν, ἥντινα διοδοεῦει μὲν τοῦ Εὐρώτα τὸ ὕδωρ, παρέχεται δὲ ἀφθόγους καὶ αὐτὴ πηγὰς.

4. Ἐπὶ θάλασσαν τε καὶ ἐς Γύθιον καταβαίνοντι ἐστὶ Λακεδαιμονίοις ἡ κώμη [καλουμένη] * * Κροκεαῖς. ἡ λιθοτομία μία μὲν πέτρα συνεχῆς οὐ διήκουσα, λίθοι δὲ ὀρύσσονται σχῆμα τοῖς ποταμίοις ἑοικότες, ἄλλως μὲν δυσεργεῖς, ἣν δὲ ἐπεργασθῶσιν ἐπικοσμήσασιν ἂν καὶ θεῶν ἱερά, κολυμβήθραις δὲ καὶ ὕδασι συντελοῦσι μάλιστα ἐς κάλλος. Θεῶν δὲ αὐτόθι πρὸ μὲν τῆς κώμης Διὸς Κροκεάτα λίθου πεποιημένον ἄγαλμα ἔστηκε, Διός- 5 κουροι δὲ ἐπὶ τῇ λιθοτομίᾳ χαλκοί. 5. Μετὰ δὲ Κροκεὰς ἀποτραπέουσιν ἐς δεξιὰν ἀπὸ τῆς ἐς Γύθιον εὐθείας ἐπὶ πόλισμα ἥξεις Αἰγίας. Ὁμηρον δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι τὸ πόλισμα τοῦτο ὀνομάζειν λέγουσιν Αὐγείας. ἐνταῦθα ἐστὶ μὲν λίμνη καλουμένη Ποσειδῶνος, ἐστὶ δὲ ἐπὶ τῇ λίμνῃ ναὸς καὶ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. τοὺς δὲ ἰχθύς δεδοίκα- σιν ἐξαιρεῖν, τὸν θηρεύσαντα ἀλιεῖα γίνεσθαι λέγοντες ἐξ ἀνθρώπου.

6. Γύθιον δὲ ἀπέχει μὲν σταδίους τριάκοντα Αἰγίων, ἐπὶ θαλάσῃ δὲ ὥκισμένον ἐστὶν ἤδη τῶν Ἐλευθε- ρολακῶνων, οὓς βασιλεὺς Αὐγουστος δουλείας ἀφῆκε

Λακεδαιμονίων τῶν ἐν Σπάρτῃ κατηκόους ὄντας. θαλάσση μὲν δὴ, πλὴν τοῦ Κορινθίων ἰσθμοῦ, περιέχεται πᾶσα ἡ Πελοπόννησος· κόχλους δὲ ἐς βαφὴν πορφύρας παρέχεται τὰ ἐπιθαλάσσια τῆς Λακωνικῆς ἐπιτηδειοτά- τας μετὰ γε τὴν Φοινίκων θάλασσαν. Ἀριθμὸς δὲ τῶν 7 Ἐλευθερολακῶνων ὀκτὼ πόλεις καὶ δέκα εἰσὶ, πρώτη μὲν καταβάσιν ἐξ Αἰγίων ἐπὶ θάλασσαν Γύθιον, μετὰ δὲ αὐτὴν Τευθρώνη τε καὶ Λᾶς καὶ Πύρριχος, ἐπὶ Ταυνάρῳ δὲ 265 Καινήπολις Οἰτυλὸς τε καὶ Λεῦκτρα καὶ Θαλάμαι, πρὸς δὲ Ἀλαγονία τε καὶ Γεργηνία· τὰ δὲ ἐπέκεινα Γυθίου πρὸς θαλάσση Ἀσωπός, Ἀκριαί, Βοιαί, Ζάραξ, Ἐπίδαυρος ἡ Λιμηρά, Βρασιαί, Γερόνθραι, Μαριός. αὐταὶ μὲν οὖν εἰσὶν αἱ λοιπαὶ τῶν Ἐλευθερολακῶνων ἀπὸ τεσσά- ρων ποτῶν καὶ εἰκοσι πόλεων· τὰς δὲ ἄλλας, ἐφ' ἃς ἂν καὶ αὐτὰς ὁ λόγος ἐπέλθῃ δὴ μοι, συντελούσας ἴστω τις ἐς Σπάρτην καὶ οὐχ ὁμοίως τοῖς προλεχθεῖσιν αὐτονόμους. 7. Γυθεῖται δὲ τῆς πόλεως ἀνθρώπων μὲν οὐδένα οἰκί- 8 στήν γενέσθαι λέγουσιν, Ἡρακλῆα δὲ καὶ Ἀπόλλωνα ὑπὲρ τοῦ τρίποδος ἐς ἀγῶνα ἐλθόντας, ὡς διηλλάγησαν, μετὰ τὴν ἔριν οἰκίσαι κοινῇ τὴν πόλιν· καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ σφίσις Ἀπόλλωνος καὶ Ἡρακλέους ἐστὶν ἀγάλματα, πλη- σίον δὲ αὐτῶν Διόνυσος. ἐτέρωθι δὲ Ἀπόλλων Κάρ- νειος καὶ ἱερὸν Ἀμμωνος καὶ Ἀσκληπιοῦ χαλκοῦν ἄγαλ- μά ἐστιν, οὐκ ἐπόντος ὀρόφου τῷ ναῷ, καὶ πηγὴ τοῦ θεοῦ, καὶ Δίμητρος ἱερὸν ἄγιον, καὶ Ποσειδῶνος ἄγαλμα Γαιαόχου. 8. Ὅν δὲ ὀνομάζουσι Γυθεῖται γέροντα, οἱ- 9 κεῖν ἐν θαλάσῃ φάμενοι, Νηρέα ὄντα εὕρισκον· καὶ σφίσι τοῦ ὀνόματος τούτου παρέσχευ ἀρχὴν Ὁμηρος ἐν Ἰλιάδι ἐν Θέτιδος λόγοις,

ὑμεῖς μὲν νῦν δῦτε θαλάσσης εὐρέα κόλπον,
ὀφόμεναί τε γέρονθ' ἄλιον καὶ δώματα πατρός.

καλοῦνται δὲ ἐνταῦθα καὶ πύλαι Καστορίδες, καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς πεποιήται.

XXII. Γυθίου δὲ τρεῖς μάλιστα ἀπέχει σταδίους ἀρ-
γὸς λίθος· Ὁρέστην λέγουσι καθεσθέντα ἐπ' αὐτοῦ παύ-
σασθαι τῆς μανίας· διὰ τοῦτο ὁ λίθος ἀνωμάσθη Ζεὺς
Καπνώτας κατὰ γλῶσσαν τὴν Δωρίδα. 2. Ἡ δὲ νῆσος ἡ
Κρανία πρόκειται Γυθίου, καὶ Ὁμηρος Ἀλέξανδρον ἀρ- 266
πάσαντα Ἑλένην ἐνταῦθα ἔφη συγγενέσθαι οἱ πρῶτον.
κατὰ δὲ τὴν νῆσον ἱερὸν ἔστιν Ἀφροδίτης ἐν τῇ ἡπίερω
Μιγωνίτιδος, καὶ ὁ τόπος οὗτος ἅπας καλεῖται Μιγωνίον.
2 τοῦτο μὲν δὴ τὸ ἱερὸν ποιῆσαι λέγουσιν Ἀλέξανδρον·
Μενέλαος δὲ Ἴλιον ἑλὼν, καὶ ἔτεσιν ὕστερον ὀκτῶ μετὰ
Τροίας πόρθησιν οἴκαδε ἀνασθαιεῖς, ἄγαλμα Θέτιδος καὶ
θεᾶς Πραξιδίκας ἰδρύσατο ἐγγὺς τῆς Μιγωνίτιδος. Διο-
νύσου δὲ ὄρος ἱερὸν Λαρυσίον καλούμενόν ἐστιν ὑπὲρ
τοῦ Μιγωνίου· καὶ ἥρος ἀρχομένου Διονύσου τὴν ἑορτὴν
ἄγουσιν, ἄλλα τε ἐς τὰ δρώμενα λέγοντες καὶ ὡς βότρυν
ἐνταῦθα ἀνευρίσκουσιν ὥραϊον.

3 3. Ἐν ἀριστερᾷ δὲ Γυθίου στάδια προελθόντι ὡς
τριάκοντα ἔστιν ἐν τῇ ἡπίερω Τρινασοῦ καλουμένης τεί-
χη, φρουρίου ποτὲ ἔμοι δοκεῖν καὶ οὐ πόλεως. γενέσθαι
δὲ οἱ δοκῶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν νησιδων, αἱ ταύτη πρόκειν-
ται τῆς ἡπείρου τρεῖς ἀριθμὸν. προελθόντι δὲ ἀπὸ Τρι-
νασοῦ στάδια ὡς ὀγδοήκοντα τοῦ Ἑλους τὰ ἐρείπια ὑπό-
4 λοιπα ἦν. 4. καὶ μετὰ ταῦτα τριάκοντα προελθόντι πον
σταδίους ἐπὶ θαλάσσης πόλις ἐστὶν Ἀκριαί. θεᾶς δὲ αὐ-
τόθι ἄξια Μητροῦς θεᾶν ναὸς καὶ ἄγαλμα λίθου. παλαιό-
τατον δὲ τοῦτο εἶναι φασιν οἱ τὰς Ἀκριᾶς ἔχοντες, ὅποσα
τῆς θεοῦ ταύτης Πελοποννησίους ἱερὰ ἔστιν, ἐπεὶ Μα-
γνησί γε, οἱ τὰ πρὸς Βορρᾶν νέμονται τοῦ Σιπύλου,
τούτοις ἐπὶ Κοδδίνου πέτρᾳ Μητροῦς ἐστὶ θεᾶν ἀρχαιο-
τατον ἀπάντων ἄγαλμα· ποιῆσαι δὲ οἱ Μάγνητες αὐτὸ

Βροτέαν λέγουσι τὸν Ταντάλουν. Ἀκριᾶται δὲ καὶ ἄνδρα 5
ποτὲ ὀλυμπιονίκην παρέσχοντο Νικοκλέα, ὀλυμπιάσι
267 δύο ἀνελόμενον δρόμου νίκας πέντε. πεποιήται δὲ καὶ
μνῆμα τῷ Νικοκλεῖ τοῦ τε γυμνασίου μεταξὺ καὶ τοῦ τελ-
χους τοῦ πρὸς τῷ λιμένι. 5. Ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἄνω Γε- 6
ρόνθραι σταδίους ἀπέχουσιν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν Ἀκριῶν.
ταύτας οἰκουμενάς πρὶν Ἡρακλείδας ἔλθεῖν ἐς Πελοπόν-
νησον, ἐποίησαν ἀναστάτους Δωριεῖς οἱ Λακεδαίμονα
ἔχοντες, ἀναστήσαντες δὲ Γερωνθρῶν τοὺς Ἀχαιοὺς πα-
ρὰ σφῶν ἐποίκους ἀπέστειλαν. ἐπ' ἐμοῦ δὲ Ἑλευθερολα-
κῶνων καὶ οὗτοι μοῖρα ἦσαν. κατὰ μὲν δὴ τὴν ἐξ Ἀκριῶν
ἐς Γερόνθρας ὁδὸν ἐστὶ Παλαιὰ καλουμένη κώμη, ἐν δὲ
αὐταῖς Γερόνθραις Ἀρεως ναὸς καὶ ἄλσος. ἑορτὴν δὲ 7
ἄγουσι τῷ θεῷ κατὰ ἔτος, ἐν ᾗ γυναιξὶν ἐστὶν ἀπηγο-
ρευμένον ἐσελθεῖν ἐς τὸ ἄλσος. περὶ δὲ τὴν ἀγορὰν σφι-
σιν αἱ πηγαὶ τῶν ποτίμων εἰσὶν ὑδάτων. ἐν δὲ τῇ ἀκρο-
πόλει ναὸς ἐστὶν Ἀπόλλωνος καὶ ἀγάλματος ἐλέφαντος
πεποιημένη κεφαλὴ· τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ ἀγάλματος πῦρ
ἠφάνισεν ὁμοῦ τῷ προτέρῳ ναῷ. 6. Μαριὸς δὲ ἄλλο 8
Ἑλευθερολακῶνων πόλισμα, ὃ ἀπὸ Γερωνθρῶν στάδια
ἑκατὸν ἀφέστηκεν. ἱερὸν ἐστὶν αὐτόθι ἀρχαῖον κοινὸν
θεᾶν ἀπάντων, καὶ περὶ αὐτὸ ἄλσος παρεχόμενον πη-
γᾶς· εἰσὶ δὲ καὶ ἐν Ἀρτέμιδος ἱερῷ πηγαί. ὕδωρ δὲ
ἄφθονον, εἴπερ ἄλλο τι χωρίον, παρέχεται καὶ Μαριός.
κώμη δὲ ὑπὲρ τὸ πόλισμά ἐστιν ἐν μεσογαίᾳ καὶ αὐτῇ,
Γλυππία. καὶ ἐς κώμην ἐτέραν Σελινοῦντα ἐκ Γερων-
θρῶν ἐστὶν ὁδὸς σταδίων εἴκοσι.

Τάδε μὲν ἀπὸ Ἀκριῶν ἄνω πρὸς ἡπειρον· 7. τὰ δὲ 9
πρὸς θαλάσσην, πόλις Ἀσωπὸς Ἀκριῶν ἐξήκοντα ἀπέχει
σταδίους. ἐν αὐτῇ δὲ ναὸς Ῥωμαίων βασιλέων, καὶ ἀνω-
τέρῳ τῆς πόλεως ὅσον τε σταδίους δώδεκα ἱερὸν ἐστὶν
Ἀσκληπιοῦ· Φιλόλαον τὸν θεὸν ὀνομάζουσι. τὰ δὲ ὅσα

ἐν τῷ γυμνασίῳ τὰ τιμώμενα μερέθει μὲν ὑπερβάλλοντα, ἀνθρώπου δὲ ὅμως ἐστί. καὶ Ἀθηναῖς ἱερὸν ἐστὶν ἐν τῇ 268 ἀκροπόλει Κυπαρισσίας ἐπικλησιν. τῆς δὲ ἀκροπόλεως πρὸς τοῖς ποσὶ πόλεως ἐρείπια καλουμένης Ἀχαιῶν τῶν 10 Παρακυπαρισσίων. Ἔστι δὲ ἐν τῇ γῇ ταύτῃ καὶ ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ στάδια ἀπέχον ὡς πεντήκοντα Ἀσσωποῦ. τὸ δὲ χωρίον ἐνθα τὸ Ἀσκληπιεῖον, Ὑπερτελέατον ὀνομάζουσιν. 8. Ἀκρα δὲ ἀνέχουσα ἐς θάλασσαν ἀφ᾽ ἑστῆκεν Ἀσσωποῦ διακόσια στάδια· καλοῦσι δὲ Ὀνον γνάθον τὴν ἄκραν. ἐνταυθὰ ἐστὶν Ἀθηναῖς ἱερὸν ἄγαλμα οὐκ ἔχον, οὐδὲ ὄροφος ἔπεστιν ἐπ' αὐτῷ· λέγεται δὲ ὡς ὑπὸ Ἀγαμέμνονος ἐποιήθη. ἐστὶ δὲ καὶ μνημα Κινάδου· νεῶς 11 τῆς Μενελάου καὶ οὗτος κυβερνήτης ἦν. 9. Ἐσέχει δὲ μετὰ τὴν ἄκραν Βοιατικὸς καλούμενος κόλπος, καὶ Βοιαὶ πόλις πρὸς τῷ πέρατί ἐστι τοῦ κόλπου. ταύτην ᾤκισε μὲν Βοιὸς τῶν Ἡρακλειδῶν, συναγαγεῖν δὲ ἀνδρας ἀπὸ τριῶν ἐς αὐτὴν λέγεται πόλεων, Ἡτιδος καὶ Ἀφροδισιάδος καὶ Σίδης. τῶν δὲ πόλεων τῶν ἀρχαίων τὰς μὲν δύο ἐς Ἰταλίαν φεύγοντα Αἰνείαν καὶ ὑπὸ πνευμάτων ἀπενεχθέντα ἐς τοῦτον τὸν κόλπον οἰκίσαι φασί, τὴν Ἡτιάδα Αἰνείου θυγατέρα λέγοντες εἶναι· τὴν τρίτην δὲ κληθῆναι τῶν πόλεων λέγουσιν ἀπὸ τῆς Δαναοῦ 12 Σίδης. Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν πόλεων ἀναστάντες ἐξήτουν ἐνθα οἰκῆσαι σφᾶς χρεῶν εἴη· καὶ τι καὶ μάντευμα ἦν αὐτοῖς Ἀρτεμιν ἐνθα οἰκήσουσιν ἐπιδείξειν. ὡς οὖν ἐκβαῖσιν ἐς τὴν γῆν λαγῶς ἐπιφαίνεται, τὸν λαγῶν ἐποίησαντο ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ· καταδύντος δὲ ἐς μυρσίνην πόλιν τε οἰκίζουσιν ἐνταῦθα οὐπερ ἡ μυρσίνη ἦν, καὶ τὸ δένδρον ἐτι ἐκείνην σέβουσι τὴν μυρσίνην, καὶ Ἀρτεμιν 13 ὀνομάζουσι Σώτειραν. καὶ Ἀπόλλωνος ναὸς ἐν τῇ Βοιατῶν ἀγορᾷ ἐστί, καὶ ἐτέρωθι Ἀσκληπιοῦ καὶ Σαρᾶπιδὸς τε καὶ Ἴσιδος. ἐρείπια ἀπέχει μὲν Βοιωτῶν οὐ πλέον ἢ στα-

δίους ἐπά, ἰόντι δὲ ἐς αὐτὰ ἄγαλμα Ἐρμοῦ λίθινον ἐστηκεν ἐν ἀριστερᾷ, καὶ ἐν τοῖς ἐρείπιοις ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας ἐστὶν οὐκ ἀφανές.

269 XXIII. Κύθηρα δὲ κεῖται μὲν ἀπαντικρὺ Βοιωτῶν, ἐς δὲ Πλατανιστοῦντα, ἐλάχιστον γὰρ τῆς ἡπείρου ταύτῃ διέστηκεν ἡ νῆσος, ἐς ταύτην τὴν ἄκραν τὸν Πλατανιστοῦντα ἀπὸ ἄκρας τῆς ἡπείρου, καλουμένης δὲ Ὀνου γνάθου, σταδίῳ πλοῦς τεσσαράκοντά ἐστιν. ἐν Κυθήροις δὲ ἐπὶ θαλάσσης Σκάνδειά ἐστιν ἐπίνειον, Κύθηρα δὲ ἡ πόλις ἀναβάντι ἀπὸ Σκανδεῖας στάδια ὡς δέκα. τὸ δὲ ἱερὸν τῆς Οὐρανίας ἀγιάτατον καὶ ἱερῶν ὅποσα Ἀφροδίτης παρ' Ἑλλησίν ἐστιν ἀρχαιότατον· αὐτὴ δὲ ἡ θεὸς ξόανον ὠπλισμένον.

Πλέοντι δὲ ἐκ Βοιωτῶν τὴν ἐπὶ τὴν ἄκραν τῆς Μαλέας 2 λιμὴν ἐστὶν ὀνομαζόμενον Νύμφαιον, καὶ Ποσειδῶνος ἄγαλμα ὀρθόν, καὶ σπήλαιον θαλάσσης ἐγγύτατα, ἐν δὲ αὐτῷ γλυκεὸς ὕδατος πηγή· καὶ ἄνθρωποι περιοικοῦσι πολλοί. 2. Περιπλεύσαντι δὲ τὴν ἄκραν τῆς Μαλέας καὶ ἑκατὸν στάδια ἀποσχόντι ἐπὶ θαλάσῃ χωρίον ἐν ὅροις Βοιατῶν Ἀπόλλωνος μὲν ἱερὸν ἐστὶν, Ἐπιδήλιον δὲ ὀνομαζόμενον· τὸ γὰρ τοῦ Ἀπόλλωνος ξόανον, ὃ νῦν ἐστὶν 3 ἐνταῦθα, ἐν Δήλῳ ποτὲ ἴδρυτο. τῆς γὰρ Δήλου τότε ἐμπορίου τοῖς Ἑλλήσιν οὔσης καὶ ἄδειαν τοῖς ἐργαζομένοις διὰ τὸν θεὸν δοκούσης παρέχειν, Μηνοφάνης Μιθριδάτου στρατηγὸς εἴτε αὐτὸς ὑπερφρονήσας εἴτε καὶ ὑπὸ Μιθριδάτου προσεταγμένον, ἀνθρώπων γὰρ ἀφορῶντι 4 ἐς κέρδος τὰ θεῖα ὕστερα λημμάτων, οὗτος οὖν ὁ Μηνοφάνης, αἵτε οὔσης ἀτειχίστου τῆς Δήλου καὶ ὅπλα οὐ κεκτημένων ἀνδρῶν, τριήρεσιν ἐσπλεύσας ἐφόνευσε μὲν τοὺς ἐπιδημοῦντας τῶν ξένων, ἐφόνευσε δὲ αὐτοὺς τοὺς Δηλίους, κατασύρας δὲ πολλὰ μὲν ἐμπόρων χρήματα, πάντα δὲ ἀναθήματα, προσεξανδραποδισάμενος δὲ καὶ

γυναικας καὶ τέκνα, καὶ αὐτὴν ἐς ἔδαφος κατέβαλε τὴν
Δῆλον. ἄτε δὲ πορθομένης τε καὶ ἀρπαζομένης, τῶν
τις βαρβάρων ὑπὸ ὕβρεως τὸ ξόανον τοῦτο ἀπέρριψεν ἐς
τὴν θάλασσαν· ὑπολαβὼν δὲ ὁ κλύδων ἐνταῦθα τῆς
Βοιατῶν ἀπήνεγκε, καὶ τὸ χωρίον διὰ τοῦτο Ἐπιδήλιον 270

ὀνομάζουσι. 3. Τὸ μέντοι μήνιμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ διέφυ-
γεν οὔτε Μηνοφάνης οὔτε αὐτὸς Μιθριδάτης, ἀλλὰ Μη-
νοφάνην μὲν παραντίκα, ὡς ἀνήγето ἐρημώσας τὴν Δῆ-
λον, λοχήσαντες ναυσὶν οἱ διαπεφευγότες τῶν ἐμπόρων
καταδύουσι, Μιθριδάτην δὲ ὕστερον τούτων ἠνάγκασεν
ὁ θεὸς αὐτόχειρα αὐτοῦ καταστῆναι τῆς τε ἀρχῆς οἱ
καθηρημένης καὶ ἐλαννόμενον πανταχόθεν ὑπὸ Ῥω-
μαίων· εἰσὶ δὲ οἱ φασὶν αὐτὸν παρὰ του τῶν μισθοφό-
ρων θάνατον βίαιον ἐν μέρει χάριτος εὑρασθαι. τοῦτοις
μὲν τοιαῦτα ἀπήντησεν ἀσεβήσας.

6 4. Τῇ δὲ Βοιατῶν ὁμορος Ἐπίδαυρός ἐστιν ἡ Λι-
μηρά, σταδίου ὡς διακοσίους ἀπέχουσα Ἐπιδηλίου.
φασὶ δὲ οὐ Λακεδαιμονίων, τῶν δὲ ἐν τῇ Ἀργολίδι Ἐπι-
δαυρίων εἶναι, πλείοντες δὲ ἐς Κῶν παρὰ τὸν Ἀσκληπιὸν
ἀπὸ τοῦ κοινοῦ προσσχεῖν τῆς Λακωνικῆς ἐνταῦθα, καὶ
ἐξ ἐνυπνίων γενομένων σφίσι καταμείναντες οἰκῆσαι.

7 λέγουσι δὲ καὶ ὡς οἰκοῦνται ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου δράκοντα
ἐπαγομένους αὐτοῖς ἐξέφυγεν ἐκ τῆς νεῶς ὁ δράκων, ἐκ-
φυγὼν δὲ οὐ πόρρω κατέδυν θαλάσσης, καὶ σφισιν ὁμοῦ
τῶν ὄνειράτων τῇ ὄψει καὶ ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ κατὰ
τὸν δράκοντα ἔδοξεν αὐτόθι καταμείναντας οἰκῆσαι. καὶ
ἐνθα ὁ δράκων κατέδυν, βωμοὶ τὲ εἰσὶν Ἀσκληπιοῦ καὶ
8 ἐλαῖαι περὶ αὐτοὺς πεφύκασιν. 5. Προελθόντι δὲ ἐν

δεξιᾷ δύο πον σταδίου ἐστιν Ἴνους καλούμενον ὕδωρ,
μέγεθος μὲν κατὰ λίμνην μικρὰν, τῆς γῆς δὲ ἐν βάρθει
μᾶλλον. ἐς τοῦτο τὸ ὕδωρ ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Ἴνους ἐμβά-
λουσιν ἀλφίτων μάζας. ταύτας ἐπὶ μὲν αἰσίφω τοῦ ἐμβα-

λόντος καταδεξάμενον ἔχει τὸ ὕδωρ· εἰ δὲ ἀναπέμψαιτο
σφαῖς, πονηρὸν κέκριται σημεῖον. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐν Αἴτνῃ 9
δηλοῦσιν οἱ κρατῆρες. καὶ γὰρ χρυσοῦ ἐς αὐτοὺς καὶ ἀρ-
γύρου ποιήματα, ἔτι δὲ καὶ ἱερεῖα τὰ πάντα ἀφιάσι·
ταῦτα δὲ ἦν μὲν ὑπολαβὼν ἀπενέρκη τὸ πῦρ, οἱ δὲ χαί-
ρουσιν ὡς ἐπὶ πεφηνότι ἀγαθῷ, ἀπασαμένον δὲ τὰ ἐμ-
βληθέντα συμφορὰν ἐσεσθαι τούτῳ τῷ ἀνδρὶ νομίζουσι.
271 6. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Βοιωτῶν ἐς Ἐπίδαυρον τὴν 10
Λιμηρὰν ἄγουσαν Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἐστὶν ἐν τῇ Ἐπιδαυ-
ρίῳ Λιμνάτιδος. ἡ πόλις δὲ ἀπέχουσα οὐ πολὺ ἀπὸ θα-
λάσσης ἐπὶ μετεώρῳ μὲν ὥκισται, θεάς δὲ αὐτόθι ἄῖα
τὸ μὲν Ἀφροδίτης ἐστὶν ἱερὸν, τὸ δὲ Ἀσκληπιοῦ καὶ
ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου, καὶ Ἀθηνᾶς ἐν τῇ ἀκροπόλει ναός,
πρὸ δὲ τοῦ λιμένος Διὸς ἐπέκλησιν Σωτήρος. 7. Ἄκρα δὲ 11
ἐς τὸ πέλαγος κατὰ τὴν πόλιν ἀνέχει καλουμένη Μινῶα.
καὶ ὁ μὲν κόλπος οὐδέν τι ἔχει διάφορον ἢ ὅσα κατὰ τὴν
Λακωνικὴν ἄλλαι θαλάσσης εἰσὶν ἐσβολαί· αἰγυαλὸς δὲ
ὁ ταύτῃ παρέχεται ψηφίδας σχῆμα εὐπρεπεστέρας καὶ
χρῆσας παντοδαπῆς.

XXIV. Ἐπιδαύρου δὲ σταδίους ἑκατὸν ἀπέχει Ζά-
ραξ, ἄλλως μὲν εὐλίμενον χωρίον, τῶν δὲ Ἐλευθερολα-
κῶν μάλιστα τοῦτο ἐκτετρύχεται, ἐπεὶ καὶ Κλεώνυμος
ὁ Κλεομένους τοῦ Ἀγησιπόλιδος μόνον τοῦτο τῶν Λα-
κωνικῶν πολισμάτων ἐποίησεν ἀνάστατον· καί μοι τὰ ἐς
τὸν Κλεώνυμον ἐτέρωθι ἐστὶν εἰρημένα. ἐν Ζάρακι δὲ
ἄλλο μὲν οὐδέν, πρὸς δὲ τοῦ λιμένος τῷ πέρατι Ἀπόλ-
λωνος ναὸς ἐστὶ καὶ ἄγαλμα κιθάραν ἔχον.

2. Προελθόντι δὲ ἀπὸ Ζάρακος παρὰ τὴν θάλασσαν 2
ἐξ πον στάδια, καὶ ἐπιστρέψαντι αὐτόθεν ἐς μεσόγαιαν
καὶ ἐπαναβάντι σταδίους ὡς δέκα Κυφάντων καλουμέ-
νων ἐρείπια ἐστὶν, ἐν δὲ αὐτοῖς Στήθαιον ἱερὸν Ἀσκλη-
πιοῦ, λίθου δὲ τὸ ἄγαλμα. ἔστι δὲ καὶ ὕδατος ψυχροῦ

κρουνὸς ἐκβάλλων ἐκ πέτρας· Ἀταλάντην θηρεύουσιν
 ἐνταῦθα φασιν, ὡς ἦν ἰατο ὑπὸ δίψης, παῖσαι τῇ λόγχῃ
 3 τὴν πέτραν καὶ οὕτω θυῆναι τὸ ὕδωρ. 3. Βρασιαὶ δὲ
 ἐσχάτη μὲν ταύτῃ τῶν Ἐλευθερολακῶνων πρὸς θαλάσσην
 ἐστί, Κυφάντων δὲ ἀπέχουσι πλοῦν σταδίων διακοσίων.
 οἱ δὲ ἄνθρωποι λέγουσιν οἱ ἐνταῦθα οὐδέσιν ὁμολο-
 γοῦντες Ἑλλήνων ὡς Σεμέλη τέκοι τὸν παῖδα ἐκ Διός,
 καὶ ὑπὸ τοῦ Κάδμου φωραθεῖσα ἐς λάρνακα αὐτὴ καὶ 272
 Διόνυσος ἐμβληθεῖη· καὶ τὴν λάρνακα ὑπὸ τοῦ κλύδα-
 νος ἐκπεσεῖν φασὶν ἐς τὴν σφετέραν, καὶ Σεμέλην μὲν,
 οὐ γὰρ αὐτὴν περιούσαν ἔτι εὐρεῖν, ἐπιφανῶς θάψαι,
 4 Διόνυσον δὲ ἀναθρεῖναι λέγουσιν. ἐπὶ τούτῳ δὲ αὐτοῖς
 καὶ τὴν πόλιν, Ὀρειάδας ἐς ἐκεῖνο ὀνομαζομένης, μετο-
 νομασθῆναι Βρασιᾶς ἐπὶ τῇ ἐκβολῇ τῇ ἐς τὴν γῆν τῆς
 λάρνακος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν τὰ ὑπὸ τοῦ κλύδα-
 νος ἀπαθούμενα ἐς τὴν γῆν ἐκβεβράσθαι καλοῦσιν οἱ
 πολλοί. Βρασιᾶται δὲ καὶ τάδε ἐπιλέγουσιν, Ἰνώ σφισιν
 ἐς τὴν χώραν ἀφικέσθαι πλανωμένην, ἐλθοῦσαν δὲ ἐθε-
 λῆσαι τοῦ Διονύσου γενέσθαι τροφόν. καὶ ἀποφαίνουσι
 μὲν τὸ ἄντρον ἐνθα τὸν Διόνυσον ἔθρεψεν Ἰνώ, κα-
 5 λούσι δὲ καὶ τὸ πεδίον Διονύσου κῆπον. 4. Ἰερὰ δὲ αὐ-
 τότι τὸ μὲν ἐστὶν Ἀσκληπιοῦ, τὸ δὲ Ἀχιλλέως, καὶ ἑορ-
 τὴν κατὰ ἔτος ἄγουσιν Ἀχιλλεῖ. ἄκρα δὲ ἐστὶν ἐν ταῖς
 Βρασιαῖς μικρά, προέχουσα ἡρέμα ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ
 ἐπ' αὐτῇ χαλκοὶ ποδιαίων ἐστήκασιν οὐ μείζονες, πῖλους
 ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἔχοντες, οὐκ οἶδα εἰ Διοσκούρους σφᾶς
 ἢ Κορύβαντας νομίζουσι· τρεῖς δ' οὖν εἰσὶ, τέταρτον δὲ
 6 Ἀθηναῖς ἄγαλμα. 5. Τὰ δὲ ἐν δεξιᾷ Γυθίου Λᾶς ἐστί,
 θαλάσσης μὲν δέκα στάδια, Γυθίου δὲ τεσσαράκοντα
 ἀπέχουσα. ὥκισται δὲ νῦν μὲν Ἰλίου καλουμένου καὶ
 Ἀσίας καὶ Κνακαδίου, τῶν ὁρῶν τούτων τὸ μεταξὺ ἐπ-
 ἔχουσα, πρότερον δὲ τῆς Ἀσίας τοῦ ὅρους ἐκειτο ἐπὶ τῇ

κορυφῇ· καὶ νῦν ἔτι τῆς πόλεως ἐστὶ τῆς ἀρχαίας ἐρεί-
 πια, καὶ πρὸ τῶν τειχῶν ἄγαλμα Ἡρακλέους, καὶ ἀπὸ
 τῶν Μακεδόνων τρόπαιον, οἱ μοῖρα τῆς Φιλίππου στρα-
 τιᾶς ἦσαν, ἡνῖκα ἐς τὴν Λακωνικὴν ἐσέβαλεν, ἀποτρα-
 πόμενοι δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων τὰ παραθαλάσσια ἐληλάτουν
 τῆς χώρας. ἐστὶ δὲ ἐν τοῖς ἐρειπίοις ναὸς Ἀθηναῖς ἐπὶ 7
 κλησιν Ἀσίας, ποιῆσαι δὲ Πολυδεύκην καὶ Κάστορα φα-
 σιν ἀνασωθέντας ἐκ Κόλχων· εἶναι γὰρ καὶ Κόλχοις
 Ἀθηναῖς Ἀσίας ἱερὸν. μετασχόντας μὲν οὖν οἶδα Ἰάσωνι
 τοῦ στόλου τοὺς Τυνδάρειοι παῖδας· ὅτι δὲ Ἀθηναῖς
 273 Ἀσίαν τιμῶσιν οἱ Κόλχοι, παρὰ Λαῶν ἀκούσας γράφω.
 τῆς δὲ ἐφ' ἡμῶν οἰκουμένης πόλεως κρήνη τέ ἐστὶ πλη-
 σίον διὰ τὴν χρόαν τοῦ ὕδατος καλουμένη Γαλακῶ, καὶ
 πρὸς τῇ κρήνῃ γυμνάσιον· Ἐρμού δὲ ἔστηκεν ἄγαλμα
 ἀρχαῖον. Τῶν δὲ ὁρῶν ἐπὶ μὲν τοῦ Ἰλίου Διονύσου τέ 8
 ἐστὶ καὶ ἐπ' ἄκρας τῆς κορυφῆς Ἀσκληπιοῦ ναός, πρὸς δὲ
 τῷ Κνακαδίῳ Κάρνειος καλούμενος Ἀπόλλων. 6. Ἀπὸ δὲ
 τοῦ Καρνείου σταδίου προελθόντι ὡς τριάκοντά ἐστιν
 ἐν χωρίῳ Ἵρφοις ἐν ὅροις ἤδη Σπαρτιατῶν ἱερὸν Ἀσκλη-
 πιοῦ καὶ Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησιν Λαφναῖας. πρὸς θαλάσσην 9
 δὲ ἐπὶ ἄκρας ναός ἐστὶ Δικτύνης Ἀρτέμιδος, καὶ οἱ κατὰ
 ἔτος ἑκάστον ἑορτὴν ἄγουσι. ταύτης δὲ ἐν ἀριστερᾷ τῆς
 ἄκρας ποταμὸς ἐκδίδωσιν ἐς θάλασσαν Σμῆνος, ὕδωρ
 πιεῖν ἡδὺ εἶπερ ἄλλος τις παρασχομένος ποταμὸς· ἔχει
 δὲ ἐν τῷ ὄρει τῷ Ταυγέτῳ τὰς πηγὰς, ἀπέχει δὲ τῆς πό-
 λεως σταδίου οὐ πλέον πέντε. 7. Ἐν δὲ Ἀραῖνῳ καλου- 10
 μένῳ χωρίῳ τάφος Λᾶ, καὶ ἀνδριᾶς ἐπὶ τῷ μνηματι ἐπε-
 στί. τοῦτον τὸν Λᾶν οἰκιστὴν εἶναι λέγουσιν οἱ ταύτῃ,
 καὶ ἀποθανεῖν φασὶν ὑπὸ Ἀχιλλέως, Ἀχιλλεῖα δὲ κατὰ-
 ραί σφισιν ἐς τὴν χώραν Ἐλένην παρὰ Τυνδάρειο γυ-
 ναῖκα αἰτοῦντα. λέγοντι δὲ ἐπ' ἀληθείᾳ Πάτροκλός ἐστιν
 ὁ τὸν Λᾶν ἀποκτείνας· οὗτος γὰρ καὶ ὁ μνηστευσάμενός
 PAUSAN. I.

ἔστιν Ἑλένην. καὶ ὅτι μὲν τῶν Ἑλένης μνηστήρων Ἀχιλλεύς οὐκ ἔστιν ἐν Καταλόγῳ γυναικῶν, μηδὲν τοῦτο ¹¹ἔστω τεκμήριον οὐκ αἰτῆσαι Ἑλένην αὐτόν. Ὀμηρος δὲ ἔγραψε μὲν τῆς ποιήσεως ἀρχόμενος ὡς Ἀχιλλεύς χαριζόμενος τοῖς Ἀτρεΐδαι παισὶ καὶ οὐκ ἐνεχόμενος τοῖς ὄρκοις τοῖς Τυνδάρεω παραγένοιτο ἐς Τροίαν, ἐποίησε δὲ ἐν ἄθλοις λέγοντα Ἀντίλοχον ὡς Ὀδυσσεὺς πρεσβύτερός ἐστιν αὐτοῦ γενεᾷ, τὸν δὲ Ὀδυσσεΐα πρὸς Ἀλκίνοον περὶ τῶν ἐν Ἄιδου καὶ ἄλλα διηγούμενον καὶ ὅτι Θησέα ἰδεῖν ἐθέλῃσαι ²⁷⁴ καὶ Πειρίθουν προτέρους ἄνδρας ἢ κατ' ἡλικίαν τὴν αὐτοῦ. Θησέα δὲ ἴσμεν ἀρπάσαντα Ἑλένην. οὕτως οὐδὲ ἐγχεωρὺν ἔστιν ἀρχὴν Ἑλένης μνηστήρα Ἀχιλλεΐα γενέσθαι.

XXV. Προελθόντι δὲ ἀπὸ τοῦ μνήματος ἐκδίδωσιν ἐς θάλασσαν ποταμός, ὄνομα δὲ οἱ Σκύρας, ὅτι κατ' αὐτὸν ἀνώνυμον τέως ὄντα Πύρρος ὁ Ἀχιλλεΐως ἔσχε ταῖς ναυσίν, ἥνικα ἐπὶ τὸν Ἐρμιόνης γάμον ἐπλευσεν ἐκ Σκύρου. διαβάντων δὲ τὸν ποταμὸν ἔστιν ἱερὸν ἀρχαῖον ἀπωτέρω Διὸς βωμοῦ. ² τοῦ ποταμοῦ δὲ σταδίου τεσσαράκοντα ἀπέχει Πύρριχος ἐν μεσογαίᾳ. τὸ δὲ ὄνομα τῇ πόλει γενέσθαι φασὶν ἀπὸ Πύρρου τοῦ Ἀχιλλεΐως, οἱ δὲ εἶναι θεὸν Πύρριχον τῶν καλουμένων Κουρήτων· εἰσὶ δὲ οἱ Σιληνὸν ἐκ Μαλέας ἐλθόντα ἐνταῦθα λέγουσιν οἰκῆσαι. τραφῆναι μὲν δὴ τὸν Σιληνὸν ἐν τῇ Μαλέᾳ δηλοῖ καὶ τάδε ἐξ ἔσματος Πινδάρου

„Ὁ ζαμενὴς δ' ὁ χοροῖτύπος

Ὀν Μαλεάγονος ἔθρεψε Ναίδος ἀκοίτας

Σιληνός.“

³ Ὡς δὲ καὶ Πύρριχος ὄνομα ἦν αὐτῷ Πινδάρῳ μὲν οὐκ ἔστιν εἰρημένον, λέγουσι δὲ οἱ περὶ τὴν Μαλέαν οἰκοῦντες. Ἔστι δὲ ἐν τῇ Πυρρίχῳ φρέαρ ἐν τῇ ἀγορᾷ, δοῦναι δὲ σφισι τὸν Σιληνὸν νομίζουσι· σπανίζουεν δ' ἂν ὕδατος, εἰ τὸ φρέαρ τοῦτο ἐπιλείποι. θεῶν δὲ ἐν τῇ γῇ σφίσιν ἱερά ἐστιν Ἀρ-

τέμιδος τε ἐπὶ κλησὶν Ἀστυαλείας, ὅτι τῆς ἐς τὸ πρόσω στρατείας ἐνταῦθα ἐπαύσαντο Ἀμαζόνες, καὶ Ἀπόλλων Ἀμαζόνιος· ἑόανα μὲν ἀμφοτέρω, ἀναθεῖναι δὲ λέγουσιν αὐτὰ τὰς ἀπὸ Θερμώδοντος γυναῖκας.

3. Ἀπὸ δὲ Πυρρίχου καταβάντι ἐς θάλασσαν ἔστι ⁴ Τευθρῶνη. τὸν δὲ οἰκιστὴν οἱ ταύτῃ Τευθραντα Ἀθηναῖον ὄντα ἀποφαίνουσι. τιμῶσι δὲ θεῶν μάλιστα Ἴσσωριαν Ἀρτεμιν, καὶ πηγὴ σφισίν ἔστι Ναῖα. 4. Τευθρῶ- ²⁷⁵ νης δὲ ἀπέχει πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν σταδίου ἐς θάλασσαν ἀνέχουσα ἄκρα Ταΐναρον, καὶ λιμένες ὅ τε Ἀχιλλεΐως ἔστι καὶ Ψαμαθοῦς. ἐπὶ δὲ τῇ ἄκρᾳ ναὸς εἰκασμένος σπηλαίῳ, καὶ πρὸ αὐτοῦ Ποσειδῶνος ἄγαλμα. ἐποίησαν δὲ ⁵ Ἑλλήνων τινὲς ὡς Ἡρακλῆς ἀναγάγοι ταύτῃ τοῦ Ἄιδου τὸν κύνα, οὔτε ὑπὸ γῆν ὁδοῦ διὰ τοῦ σπηλαίου φερούσης, οὔτε ἔτοιμον ὃν πεισθῆναι θεῶν ὑπόγαγον εἶναι τινα οἰκησιν, ἐς ἣν ἀθροίζεσθαι τὰς ψυχάς. ἀλλὰ Ἐκαταῖος μὲν ὁ Μιλήσιος λόγον εὗρεν εἰκότα, ὅφιν φήσας ἐπὶ Ταινάρῳ τραφῆναι δεινόν, κληθῆναι δὲ Ἄιδου κύνα, ὅτι ἔδει τὸν δηχθέντα τεθνάναι παραντίκα ὑπὸ τοῦ ἰοῦ· καὶ τοῦτον ἔφη τὸν ὅφιν ὑπὸ Ἡρακλέους ἀχθῆναι παρ' Εὐρυσθέα. Ὀμηρος δέ, πρῶτος γὰρ ἐκάλεσεν Ἄιδου ⁶ κύνα ὄντινα Ἡρακλῆς ἤγειν, οὔτε ὄνομα ἔθετο οὐδέν, οὔτε συνέπλασεν ἐς τὸ εἶδος ὥσπερ ἐπὶ τῇ Χιμαίρᾳ. οἱ δὲ ὕστερον Κέρβερον ὄνομα ἐποίησαν, καὶ κυνὶ τὰ ἄλλα εἰκάζοντες κεφαλὰς τρεῖς φασὶν ἔχειν αὐτόν, οὐδὲν τι μᾶλλον Ὀμήρου κύνα τῷ ἀνθρώπῳ σύντροφον εἰρηκότες ἢ εἰ δράκοντα ὄντα ἐκάλεσεν Ἄιδου κύνα. 5. Ἀναθή- ⁷ ματα δὲ ἄλλα τέ ἐστιν ἐπὶ Ταινάρῳ καὶ Ἀρίων ὁ κιθαρωδὸς χαλκοῦς ἐπὶ δελφίνος. τὰ μὲν οὖν ἐς αὐτὸν Ἀρίωνα καὶ τὰ ἐπὶ τῷ δελφίνῳ Ἡρόδοτος εἶπεν ἀκοῆν ἐν τῇ Ἀυδίᾳ συγγραφῇ· τὸν δ' ἐν Ποροσελήνῃ δελφίνα τῷ παιδί σωστρα ἀποδιδόντα, ὅτι συγκοπέντα ὑπὸ Ἀλκίαν αὐτόν

ιάσατο, τοῦτον τὸν δελφῖνα εἶδον καὶ καλοῦντι τῷ παιδί
ὑπακούοντα καὶ φέροντα, ὅποτε ἐποχεῖσθαι οἱ βούλοιτο.
8 ἔστι δὲ ἐπὶ Ταϊνάρῳ καὶ πηγῇ, νῦν μὲν οὐδὲν ὥστε καὶ
θαῦμα εἶναι παρεχομένη, πρότερον δὲ τοῖς ἐνδοῦσιν ἐς τὸ
ὔδωρ τοὺς λιμένας, φασί, καὶ τὰς ναῦς θεάσασθαι παρεῖ-
χε. τοῦτο ἔπαυσε γυνὴ τὸ ὔδωρ μὴ καὶ τοῦ λοιποῦ τοιαῦτα 276
ἐπιδείκνυσθαι, μεμιασμένην ἐναποπλύνασα ἐσθῆτα.

9 6. Ταϊνάρου δὲ τῆς ἄκρας πλοῦν ὅσον τεσσαράκοντα
σταδίῳ ἀφέστηκε Καϊνήπολις· ὄνομα δὲ ἦν πάλαι καὶ
ταύτῃ Ταῖναρον. ἐν αὐτῇ δὲ μέγαρον Δῆμητρος καὶ ἐπὶ
θαλάσῃ ναὸς ἐστὶν Ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου.
ἐντεῦθεν ἀποσχόντι τριάκοντα σταδίους Θυρίδες ἄκρα
Ταινάρου καὶ πόλεως ἐρείπια Ἰππόλας ἐστίν, ἐν δὲ αὐτοῖς
Ἀθηνᾶς ἱερὸν Ἰππολαΐτιδος, 7. ὀλίγον δὲ ἀπώτερω Μέσ-
10 σα πόλις καὶ λιμὴν. ἀπὸ τούτου στάδια τοῦ λιμένος πεν-
τήκοντά ἐστι καὶ ἑκατὸν ἐπὶ Οἰτύλῳ. ὁ δὲ ἥρως ἀφ' οὗ
τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἐγένετο, Ἀργεῖος τὸ ἀνέκαθεν, Ἀμ-
φιάννακτος υἱὸς αὖ τοῦ Ἀντιμάχου. θέας δὲ ἄξια ἐν Οἰ-
τύλῳ Σαράπιδος ἐστὶν ἱερὸν καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ Καρνείου
ξόανον Ἀπόλλωνος.

XXVI. Ἐς Θαλάμας δὲ ἐξ Οἰτύλου μῆκος τῆς ὁδοῦ
στάδιοι περὶ τοὺς ὀγδοήκοντά εἰσι, κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν
ἱερὸν ἐστὶν Ἰνουῦ καὶ μαντεῖον. μαντεύονται μὲν οὖν
καθεύδοντες, ὅποσα δ' αὖν πυθέσθαι δεηθῶσιν, ὀνείρατα
δείκνυσί σφισιν ἡ θεός. χαλκᾷ δὲ ἔστηκεν ἀγάλματα ἐν
ὑπαίθρῳ τοῦ ἱεροῦ, τῆς τε Πασιφάης καὶ Ἥλιον τὸ ἔτε-
ρον· αὐτὸ δὲ τὸ ἐν τῷ ναῷ σαφῶς μὲν οὐκ ἦν ἰδεῖν ὑπὸ
στεφανωμάτων, χαλκοῦν δὲ καὶ τοῦτο εἶναι λέγουσι. φεῖ
δὲ καὶ ὔδωρ ἐκ πηγῆς ἱερᾶς πιεῖν ἡδύ· Σελήνης δὲ ἐπί-
κλησις, καὶ οὐ Θαλαμάταις ἐπιχώριος δαίμων ἐστὶν ἡ
Πασιφάη.

2 2. Θαλαμῶν δὲ ἀπέχει σταδίους εἴκοσιν ὀνομαζομένην

Πέφνος ἐπὶ θαλάσῃ. πρόκειται δὲ νηεὶς πέτρας τῶν με-
γάλων οὐ μελίων, Πέφνος καὶ ταύτῃ τὸ ὄνομα· τεχθῆναι
δὲ ἐνταῦθα τοὺς Διοσκούρους φασὶν οἱ Θαλαμᾶται. τοῦ-
το μὲν δὴ καὶ Ἀλκμᾶνα ἐν ἄσματι οἶδα εἰπόντα· τραφῆ-
ναι δὲ οὐκέτι ἐν τῇ Πέφνῳ φασὶν αὐτούς, ἀλλὰ Ἐρμῆν
τὸν ἐς Πελλάναν κομίσαντα εἶναι. ἐν ταύτῃ τῇ νησίδι 3
277 ἀγάλματα Διοσκούρων χαλκᾷ, μέγεθος ποδιαῖα, ἐν ὑπαί-
θρῳ τῆς νησιδὸς ἐστίν· ταῦτα ἡ θάλασσα ἀποκινεῖν οὐκ
ἐθέλει κατακλύζουσα ὥρα χειμῶνος τὴν πέτραν. τοῦτο
τε δὴ θαῦμά ἐστι, καὶ οἱ μύρμηκες αὐτόθι λευκότερον ἢ
ὡς μυρμήκων τὸ χροῖμα φαίνουσι. τὴν δὲ χώραν οἱ Μεσ-
σήνιοι ταύτην αὐτῶν φασὶν εἶναι τὸ ἀρχαῖον, ὥστε καὶ
τοὺς Διοσκούρους μᾶλλον τι αὐτοῖς καὶ οὐ Λακεδαιμο-
νίοις προσήκειν νομίζουσι.

3. Πέφνον δὲ στάδια εἴκοσιν ἀπέχει Λευκτρα. ἐφ' 4
ὅτῳ μὲν δὴ ἐστὶν ὄνομα τῇ πόλει Λευκτρα, οὐκ οἶδα· εἰ
δ' ἄρα ἀπὸ Λευκίππου τοῦ Περιήρους, ὡς οἱ Μεσσήνιοί
φασι, τούτου μοι δοκοῦσιν ἕνεκα οἱ ταύτῃ θεῶν μάλιστα
Ἀσκληπιὸν τιμᾶν, ἅτε Ἀρσινόης παῖδα εἶναι τῆς Λευκίπ-
που νομίζοντες. λίθου δὲ ἐστὶν Ἀσκληπιοῦ τε ἄγαλμα
καὶ Ἰνουῦ ἐτέρωθεν. πεποιήται δὲ καὶ Κασσάνδρας τῆς 5
Πριάμου ναὸς καὶ ἄγαλμα, Ἀλεξάνδρας ὑπὸ τῶν ἐγγω-
ρίων καλουμένης· καὶ Ἀπόλλωνος Καρνείου ξόανόν ἐστι
κατὰ ταῦτα καθὰ δὴ καὶ Λακεδαιμονίων νομίζουσιν οἱ
Σπάρτην ἔχοντες. ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως ἐστὶν ἱερὸν καὶ
ἄγαλμα Ἀθηνᾶς. καὶ Ἐρωτός ἐστὶν ἐν Λεύκτροις ναὸς
καὶ ἄλσος· ὔδωρ δὲ ὥρα χειμῶνος διαρρεῖ τὸ ἄλσος· τὰ
δὲ φύλλα τῷ ἥρῳ ἀπὸ τῶν δένδρων πίπτοντα οὐκ αὖν ὑπὸ
τοῦ ὕδατος οὐδὲ πλεονάσαντος παρενεχθεῖν. 4. Ὅδε 6
οἶδα ἐν τῇ πρὸς θαλάσῃ χώρᾳ τῆς Λευκτρικῆς ἐπ' ἐμοῦ
συμβάν, γράφω. ἄνεμος πῦρ ἐς ὕλην ἐνεγκὼν τὰ πολλὰ
ἠφάνισε τῶν δένδρων· ὥς δὲ ἀνεφάνη τὸ χωρίον ψιλόν,

ἄγαλμα ἐνταῦθα ἰδρυμένον εὐρέθη Λιδὸς Ἰθωμάτα. τοῦτο οἱ Μεσσηνιοὶ φασὶ μαρτύριον εἶναι σφισι τὰ Λεῦκτρα τὸ ἀρχαῖον τῆς Μεσσηνίας εἶναι. δύναιτο δ' ἂν καὶ Λακεδαιμονίων τὰ Λεῦκτρα ἐξ ἀρχῆς οἰκούντων ὁ Ἰθωμάτας Ζεὺς παρ' αὐτοῖς ἔχειν τιμᾶς.

7 5. Καρδαμύλῃ δέ, ἧς καὶ Ὀμηρος μνήμην ἐποιήσατο ἐν Ἀγαμέμνονος ὑποσχέσεσι δώρων, Λακεδαιμονίων ἐστὶν ὑπήκοος τῶν ἐν Σπάρτῃ, βασιλέως Αὐγούστου τῆς Μεσσηνίας ἀποτεμομένου. ἀπέχει δὲ Καρδαμύλῃ θαλάσσης μὲν ὀκτὼ σταδίους, Λεῦκτρων δὲ καὶ ἐξήκοντα. ἐνταῦθα οὐ πόρρω τοῦ αἰγιαλοῦ τέμενος ἱερὸν τῶν Νηρέως θυγατέρων ἐστίν· ἐς γὰρ τοῦτο ἀναβῆναι τὸ χωρίον φασὶν ἐκ τῆς θαλάσσης αὐτὰς Πύρρον ὀψομένας τὸν Ἀχιλλέως, ὅτε ἐς Σπάρτην ἐπὶ τὸν Ἑρμῖον ἀπῆι γάμον. ἐν δὲ τῷ πολίσματι Ἀθηνᾶς τε ἱερὸν καὶ Ἀπόλλων ἐστὶ Κάρνειος, καθὰ Λωριεῦσιν ἐπιχώριον.

8 6. Πόλιν δὲ ὀνομαζομένην ἐν τοῖς ἔπεσιν Ἐνόπην τοῖς Ὀμήρου, Μεσσηνίους ὄντας, ἐς δὲ τὸ συνέδριον συντελοῦντας τὸ Ἐλευθερολακόνων, καλοῦσιν ἐφ' ἡμῶν Γερηνίαν. ἐν ταύτῃ τῇ πόλει Νέστορα οἱ μὲν τραφῆναι λέγουσιν, οἱ δὲ ἐς τοῦτο ἐλθεῖν φεύγοντα τὸ χωρίον, 9 ἡνίκα Πύλος ἡλίσκετο ὑπὸ Ἡρακλέους. 7. ἐνταῦθα ἐν τῇ Γερηνίᾳ Μαχάονος τοῦ Ἀσκληπιοῦ μνήμα καὶ ἱερὸν ἐστὶν ἄγιον, καὶ ἀνθρώποις νόσων ἰάματα παρὰ τῷ Μαχάονι ἔστιν εὐρέσθαι. καὶ Ῥόδον μὲν τὸ χωρίον τὸ ἱερὸν ὀνομαζοῦσιν, ἄγαλμα δὲ τοῦ Μαχάονος χαλκοῦν ἐστὶν ὀρθόν· ἐπικεῖται δὲ οἱ τῇ κεφαλῇ στέφανος, ὃν οἱ Μεσσηνιοὶ κίφος καλοῦσι τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ. Μαχάονα δὲ ὑπὸ Εὐρύπυλου τοῦ Τηλέφου τελευτήσασθαι φασὶν ὁ τὰ ἔπη 10 ποιήσας τὴν μικρὰν Ἰλιάδα. διὸ καὶ τάδε αὐτὸς οἶδα περὶ τὸ Ἀσκληπιεῖον τὸ ἐν Περγάμῳ γινόμενα· ἄρχονται μὲν ἀπὸ Τηλέφου τῶν ὕμνων, προσάδουσι δὲ οὐδὲν ἐς τὸν

Εὐρύπυλον, οὐδὲ ἀρχὴν ἐν τῷ ναφ' θέλουσιν ὀνομάζειν αὐτόν, οἳ ἐπιστάμενοι φρονέα ὄντα Μαχάονος. ἀνασώσασθαι δὲ Νέστορα λέγεται τοῦ Μαχάονος τὰ ὅστα. Ποδαλείριον δέ, ὡς ὀπίσω πορθήσαντες Ἴλιον ἐκομίζοντο, ἀμαρτεῖν τοῦ πλοῦ καὶ ἐς Σύρρον τῆς Καρικῆς ἡπείρου φασὶν ἀποσωθέντα οἰκῆσαι.

8. Τῆς δὲ χώρας τῆς Γερηνίας ὄρος Καλάδιόν ἐστιν, 11 ** ἐν αὐτῷ Κλαίης καὶ σπήλαιον παρ' αὐτὸ τὸ ἱερὸν, ἔσδον μὲν στενὴν, τὰ δὲ ἔνδον παρεχόμενον θείας ἄξια. Γερηνίας δὲ ὡς ἐς μεσόγαιαν ἄνω τρίακοντα ἀπέχει σταδίους Ἀλαγονία, καὶ τὸ πόλισμα κατηρόλθμυσα ἤδη καὶ τοῦτο ἐν Ἐλευθερολακῶσι. θείας δὲ αὐτόθι ἄξια Λιονύσου καὶ Ἀρτέμιδος ἐστὶν ἱερά.

ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΑ.

280 I. Μεσσηνίοις δὲ πρὸς τὴν σφετέραν τὴν ἀπονεμηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐς τὸ Λακωνικὸν ὄροι κατὰ τὴν Γερηνίαν εἰσὶν ἐφ' ἡμῶν ὀνομαζομένη Χοίριος νάπη. 2. ταύτην τὴν χώραν ἐρημον οὖσαν οὕτω σχεῖν τοὺς πρώτους λέγουσιν οἰκήτορας. ἀποθανόντος Λέλεγος, ὃς ἐβασίλευεν ἐν τῇ νῦν Λακωνικῇ τότε δὲ ἀπ' ἐκείνου Λελεγία καλουμένη, Μύλης μὲν πρεσβύτερος ὢν τῶν παίδων ἔσχε τὴν ἀρχήν, Πολυκάων δὲ νεώτερός τε ἦν ἡλικία καὶ δι' αὐτὸ ἰδιώτης, ἐς ὃ Μεσσήνην τὴν Τριόπα τοῦ Φόρβαντος ἔλαβε γυναῖκα ἐξ Ἀργούς. φρονούσα δὲ ἡ Μεσσήνη 2 διὰ τὸν πατέρα ἀξιώματι καὶ δυνάμει τῶν τότε προέχοντα Ἑλλήνων οὐκ ἤξιον τὸν ἄνδρα ἰδιωτεύειν. ἀθροίσαντες δὲ ἐκ τε Ἀργούς δύναιμι καὶ ἐκ Λακεδαιμόνος ἀφίκοιτο ἐς ταύτην τὴν χώραν, καὶ συμπάσῃ μὲν ἐτέθη τῇ

γῇ Μεσσήνῃ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Πολυκάονος γυναικός,
 3. πόλεις δὲ ἄλλαι τε ἐκτίσθησαν καὶ ἔνθα τὰ βασιλεία
 3 κατεσκευάσθη σφίσι, Ἀνδανία. πρὸ δὲ τῆς μάχης ἦν
 Θηβαῖοι πρὸς Λακεδαιμονίους ἐμαχέσαντο ἐν Λεύκτροις,
 καὶ τοῦ οἰκισμοῦ Μεσσήνης τῆς ἐφ' ἡμῶν ὑπὸ τῇ Ἰθώμῃ,
 πόλιν οὐδεμίαν πω κληθῆναι πρότερον δοκᾷ Μεσσήνην.
 εἰκάξω δὲ οὐχ ἥκιστα Ὅμηρον τοῖς ἔπεσιν. ἐν μὲν γὰρ
 καταλόγῳ τῶν ἐς Ἴλιον ἀφικομένων Πύλον καὶ Ἀρήνην
 καὶ ἄλλας καταλέγων οὐδεμίαν πόλιν Μεσσήνην ἐκάλε-
 σεν· ἐν Ὀδυσσεΐᾳ δὲ δηλοῖ μὲν καὶ ἐν τῷδε ἔθνος καὶ οὐ
 πόλιν τοὺς Μεσσηνίους ὄντας,
 μῆλα γὰρ ἐξ Ἰθάκης Μεσσήνιοι ἄνδρες ἄειραν,
 4 σαφέστερον δὲ ἐτι περὶ τοῦ τόξου λέγων τοῦ Ἰφίτου
 τῷ δ' ἐν Μεσσήνῃ ξυμβλήτην ἀλλήλοιν,
 οἶκον ἐν Ὀρτιλόχοιο.
 τοῦ γὰρ Ὀρτιλόχου τὸν οἶκον ἐν τῇ Μεσσήνῃ πόλισμα 281
 εἴρηκε τὰς Φηράς, καὶ τότε ἐξηγήσατο αὐτὸς ἐν τῇ Πει-
 σιστράτῳ παρὰ Μενέλαον ἀποδημία·
 ἐς Φηράς δ' ἵκοντο Διοκλῆος ποτὶ δῶμα,
 υἱὸς Ὀρτιλόχοιο.
 5 4. Πρῶτοι δ' οὖν βασιλεύουσιν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ Πολυ-
 κάων τε ὁ Λέλεγος καὶ Μεσσήνη γυνὴ τοῦ Πολυκάονος.
 παρὰ ταύτην τὴν Μεσσήνην τὰ ὄργια κομίζων τῶν μεγά-
 λων Θεῶν Καύκων ἦλθεν ἐξ Ἐλευσίνος ὁ Κελαίνου τοῦ
 Φλυοῦ. Φλυὸν δὲ αὐτὸν Ἀθηναῖοι λέγουσι παῖδα εἶναι
 Γῆς· ὁμολογεῖ δὲ σφίσι καὶ ὕμνος Μουσαίου Λυκομύ-
 6 δαις ποιηθεὶς ἐς Δήμητρα. τὴν δὲ τελετὴν τῶν μεγάλων
 Θεῶν Λύκος ὁ Πανδίωνος πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον Καύ-
 κωνος προήγαγεν ἐς πλεόν τιμῆς· καὶ Λύκου δρυμόν ἐτι
 ὀνομάζουσιν ἔνθα ἐκάθηρε τοὺς μύστας. καὶ ὅτι μὲν
 δρυμός ἐστιν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ Λύκου καλούμενος, Ῥιανῶ
 τῷ Κρητὶ ἐστὶ πεποιημένον.

παρ τε τρηχύν Ἐλαιὸν ὑπὲρ δρυμόν τε Λύκοιο·
 5. ὥς δὲ ὁ Πανδίωνος οὗτος ἦν Λύκος, δηλοῖ τὰ ἐπὶ τῇ εἰ-7
 κόνι ἐπὶ τῇ Μεθάπῳ. μετεκόσμησε γὰρ καὶ Μέθαπος
 τῆς τελετῆς ἔστιν ᾧ. ὁ δὲ Μέθαπος γένος μὲν ἦν Ἀθη-
 ναῖος, τελετῆς δὲ καὶ ὀργίων παντοίων συνθέτης. οὗτος
 καὶ Θηβαίοις τῶν Καβείρων τὴν τελετὴν κατεστήσατο.
 282 ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐς τὸ κλίσιον τὸ Λυκομιδῶν εἰκόνα ἔχου-
 σαν ἐπίγραμμα ἄλλα τε λέγον καὶ ὅσα ἡμῖν ἐς πίστιν συν-
 τελεῖ τοῦ λόγου·

ἦγνισα δ' Ἐρμείῳ δόμους * * τε κέλευθα 8
 Δάματρος καὶ πρωτογόνου Κούρας, ὅθι φασὶ
 Μεσσήνην θείναι μεγάλαισι Θεαῖσιν ἀγῶνα
 Φλυάδεω κλεινοῦτο γόνου Καυκαυνιάδω.
 θαύμασα δ' ὥς σύμπαντα Λύκος Πανδίωνιος φῶς
 Ἀττιδὸς ἱερὰ ἔργα παρ' Ἀνδανίῃ θέτο κεδνῇ.
 τοῦτο τὸ ἐπίγραμμα δηλοῖ μὲν ὥς παρὰ τὴν Μεσσήνην 9
 ἀφίκοιτο ὁ Καύκων ἀπόγονος τῶν Φλυοῦ, δηλοῖ δὲ καὶ ἐς
 τὸν Λύκον τὰ τε ἄλλα καὶ ὥς ἡ τελετὴ τὸ ἀρχαῖον ἦν ἐν
 Ἀνδανίᾳ. καὶ μοι καὶ τοῦτο εἰκὸς ἐφαίνετο, τὴν Μεσ-
 σήνην μὴ ἐτέρωθι, ἀλλὰ ἔνθα αὐτὴ τε καὶ Πολυκάων
 ὦκουν, καταστήσασθαι τὴν τελετὴν.

II. Πυθέσθαι δὲ σπουδῇ πάντῃ ἐθελήσας οἱ τινες
 παῖδες Πολυκάωνι ἐγένοντο ἐκ Μεσσήνης, ἐπελεξάμην
 τὰς τε Ἠοίας καλουμένας καὶ τὰ ἐπὶ τὰ Ναυπάκτια, πρὸς
 δὲ αὐτοῖς ὁπόσα Κιναιθῶν καὶ Ἄσιος ἐγενεαλόγησαν. οὐ
 μὴν ἐς γε ταῦτα ἦν σφίσι οὐδὲν πεποιημένον, ἀλλὰ Ἰλ-
 λου μὲν τοῦ Ἡρακλέους θυγατρὶ Εὐαίχμῃ συνοικῆσαι
 Πολυκάωνα υἱὸν Βούτου λεγούσας τὰς μεγάλας οἶδα
 Ἠοίας, τὰ δὲ ἐς τὸν Μεσσήνης ἄνδρα καὶ τὰ ἐς αὐτὴν
 Μεσσήνην παρεῖται σφίσι. 2. Χρόνῳ δὲ ὕστερον, ὥς ἦν 2
 τῶν Πολυκάωνος οὐδεις ἐτι ἀπογόνων, ἐς γενεὰς πέντε
 ἔμοι δοκεῖν προελθόντων καὶ οὐ πλείονας, Περιήρην τὸν

Αιόλου βασιλέα ἐπάγονται. παρὰ τοῦτον ἀφίκετο, ὥς οἱ Μεσσηνιοὶ φασί, Μελανεύς, τοξεύειν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ διὰ τοῦτο Ἀπόλλωνος εἶναι νομιζόμενος· καὶ οἱ τῆς χώ- 283 ρας τὸ Καρνάσιον, τότε δὲ Οἰχαλίαν κληθεῖσαν ἀπένει- μεν ὁ Περίηρος ἐνοικῆσαι· γενέσθαι δὲ ὄνομα Οἰχαλίαν 3 τῇ πόλει φασὶν ἀπὸ τοῦ Μελανέως τῆς γυναικός. Θεσ- σαλοὶ δὲ καὶ Εὐβοεῖς, ἥκει γὰρ δὴ ἐς ἀμφισβήτησιν τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι τὰ πλείω, λέγουσιν, οἱ μὲν ὥς τὸ Εὐρύ- τιον, χωρίον δὲ ἔρημον ἐφ' ἡμῶν ἐστὶ τὸ Εὐρύτιον, πό- λιν τὸ ἀρχαῖον ἦν καὶ ἐκαλεῖτο Οἰχαλία· τῷ δὲ Εὐβοέων λόγῳ Κρεώφυλος ἐν Ἡρακλείᾳ πεποιήκεν ὁμολογοῦντα. Ἐκαταῖος δὲ ὁ Μιλήσιος ἐν Σκίῳ μοίρα τῆς Ἐρετρικῆς ἔγραψεν εἶναι Οἰχαλίαν. ἀλλὰ γὰρ οἱ Μεσσηνιοὶ τὰ τε ἄλλα δοκοῦσί μοι μᾶλλον εἰκότα ἐκείνων λέγειν, καὶ οὐχ ἥμισυ τῶν ὁσίων ἔνεκα τῶν Εὐρύτου, ἃ δὴ καὶ ἐν τοῖς ἐπειτὰ πονὶ ὁ λόγος ἐπέξεισί μοι.

4 3. Περιήρει δὲ ἐγεγόνεσαν ἐκ Γοργοφόνης τῆς Περ- σέως Ἀφαρεὺς καὶ Λεύκιππος, καὶ ὥς ἀπέθανε Περίη- ρος, ἔσχον οὗτοι τὴν Μεσσηνίαν ἀρχήν· κυριώτερος δὲ ἔτι Ἀφαρεὺς ἦν. οὗτος βασιλεύσας πόλιν ᾤκισεν Ἀρή- νην ἀπὸ τῆς Οἰβάλου θυγατρὸς, αὐτοῦ δὲ γυναικὸς τῆς αὐτῆς καὶ ἀδελφῆς ὁμομητρίας· καὶ γὰρ Οἰβάλῳ συνῴ- κησε Γοργοφόνη, καὶ μοι δις ἤδη τὰ ἐς αὐτὴν ὁ λόγος ἐν 5 τῇ Ἀργολλίδι ἐδήλωσε καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ συγγραφῇ. ὁ δ' οὖν Ἀφαρεὺς πόλιν τε ἔκτισεν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ τὴν Ἀρήνην, καὶ Νηλέα τὸν Κρηθέως τοῦ Αἰόλου, Ποσειδῶ- νος δὲ ἐπὶ κλησιν, ἀνεψιὸν ὄντα αὐτῷ, φεύγοντα ἐξ Ἰωλ- κοῦ Περίαν ἐδέξατο οἶκῳ, καὶ τῆς γῆς οἱ ἔδωκε τὰ ἐπὶ θα- λάσσει, ἐν οἷς ἄλλαι τε ἦσαν πόλεις καὶ ἡ Πύλος, ἔνθα καὶ 6 ᾤκησε καὶ τὸ βασίλειον κατεστήσατο ὁ Νηλεὺς. 4. Ἀφί- κετο δὲ ἐς τὴν Ἀρήνην καὶ Λύκος ὁ Πανδίωνος, ὅτε καὶ αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν Αἰγέα ἐξ Ἀθηναίων ἐφενγε· καὶ τὰ

ὄργια ἐπέδειξε τῶν μεγάλων Θεῶν Ἀφαρεῖ καὶ τοῖς παισὶ καὶ τῇ γυναικὶ Ἀρήνῃ. ταῦτα δὲ σφισιν ἐπεδείκνυτο ἀγαθῶν ἐς τὴν Ἀνδανίαν, ὅτι καὶ τὴν Μεσσηνὴν ὁ Καὺ- κων ἐμύησεν ἐνταῦθα. Ἀφαρεῖ δὲ τῶν παίδων πρε- 7 σβύτερος μὲν καὶ ἀνδρείότερος Ἴδας, νεώτερος δὲ ἦν 284 Ἀνυκεὺς, ὃν ἔφη Πίνδαρος, ὅτῳ πιστά, οὕτως ὅξυ ὄραν ὥς καὶ διὰ στελέχους θεᾶσθαι δρυός. 5. Ἀνυκέως μὲν δὴ παῖδα οὐκ ἴσμεν γενόμενον, Ἴδα δὲ Κλεοπάτραν θυ- γατέρα ἐκ Μαρκήσσης, ἣ Μελεάργῳ συνώκησεν. ὁ δὲ τὰ ἔπη ποιήσας τὰ Κύπρια Πρωτεσιλάου φησὶν, ὅς ὅτε κατὰ τὴν Τρωάδα ἔσχον Ἕλληνες ἀποβῆναι πρῶτος ἐτόλμησε, Πρωτεσιλάου τοῦτον τὴν γυναῖκα Πολυδώραν μὲν τὸ ὄνομα, θυγατέρα δὲ Μελεάργου φησὶν εἶναι τοῦ Οἰνέως. εἰ τοίνυν ἐστὶν ἀληθές, αἱ γυναῖκες αὗται τρεῖς οὐσαι τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ Μαρκήσσης ἀρξάμεναι, προαποθα- νοῦσι πᾶσαι τοῖς ἀνδράσιν ἐαντὰς ἐπικατέσφαξαν.

III. Ἐπεὶ δὲ τοῖς Ἀφαρέως παισὶ πρὸς τοὺς Διο- σκούρους ἐγένετο ἀνεψιὸς ὄντας μάχῃ περὶ τῶν βοῶν, καὶ τὸν μὲν Πολυδεύκης ἀπέκτεινεν, Ἴδαν δὲ ἐπέλαβε τὸ χρεῶν κεραυνωθέντα, ὁ μὲν Ἀφαρέως οἶκος γένους παν- τὸς ἡγήμωτο τοῦ ἀρρενος, ἐς δὲ Νέστορα τὸν τοῦ Νη- λέως περιῆλθε Μεσσηνίων ἡ ἀρχὴ τῶν τε ἄλλων καὶ ὅσων πρότερον ἐβασίλευεν Ἴδας, πλὴν ὅσοι τοῖς Ἀσκλη- 2 πιοῦ παισὶν αὐτῶν ὑπήκουον. 2. καὶ γὰρ τοὺς Ἀσκλη- 2 πιοῦ παῖδας στρατεύσαι φασὶν ἐς Ἴλιον Μεσσηνίους ὄν- τας· Ἀρσινόης γὰρ Ἀσκληπιδὸν τῆς Λευκίππου καὶ οὐ Κορωνίδος παῖδα εἶναι. καὶ Τρῳίκαν τε καλοῦσιν ἔρη- μον ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ χωρίον, καὶ ἐπὶ τῶν Ὀμήρου κατα- λέγουσιν ἐν οἷς τὸν Μαχάονα ὁ Νέστωρ τῷ οὐστῷ βεβλη- μένον περιέπων ἐστὶν εὐνοϊκῶς· οὐκ ἂν οὖν αὐτὸν μὴ ἐς γείτονα καὶ ἀνθρώπων βασιλέα ὁμοφύλων προθυμίαν τοσύνδε γε ἐπιδείξασθαι. Τοῖς δὲ καὶ μάλιστα ἤδη βε-

βαιοῦνται τὸν ἐς τοὺς Ἀσκληπιάδας λόγον, ἀποφαίνον-
τες ἐν Γερηνία Μαχάονος μνῆμα καὶ τὸ ἐν Φαραῖς τῶν
Μαχάονος παίδων ἱερόν.

3 3. Διαπολεμηθέντος δὲ τοῦ πρὸς Ἴλιον πολέμου,
καὶ Νέστορος ὡς ἐπανῆλθεν οἴκαδε τελευτήσαντος, Λω-
ριέων στόλος καὶ ἡ κάθοδος Ἡρακλειδῶν γενομένη δύο 285
γενεαῖς ὕστερον ἐξέβαλε τοὺς Νηλέως ἀπογόνους ἐκ τῆς
Μεσσηνίας. καὶ μοι ταῦτα ἐγένετο ἤδη τῷ λόγῳ προσ-
θήκη τῷ ἐς Τισαμενόν· πλὴν τοσόνδε ἐτι δηλώσω. Τη-
μένῳ τῶν Λωριέων Ἄργος ἐφέντων ἔχειν, Κρεσφόντης
γῆν σφᾶς ἦται τὴν Μεσσηνίαν ἅτε καὶ αὐτὸς Ἀριστοδή-
4 μου πρεσβύτερος. Ἀριστόδημος μὲν οὖν ἐτύγχανεν ἤδη
τεθνεώς, Θήρας δὲ ὁ Αὐτεσίωνος τῷ Κρεσφόντῃ μάλι-
στα ἠναντιοῦτο, τὸ μὲν ἀνέκαθεν Θηβαῖός τε καὶ ἀπόγο-
νος πέμπτος Πολυνείκους τοῦ Οἰδίποδος, τότε δὲ ἐπε-
τρόπευεν Ἀριστοδήμου τοὺς παῖδας θεῖος ὢν πρὸς μη-
τρός· Αὐτεσίωνος γὰρ θυγατέρα Ἀριστόδημος ἐγγημεν
ὄνομα Ἀργείαν. Κρεσφόντης δέ, γενέσθαι γὰρ οἱ ἤθελε
τὴν Μεσσηνίαν ἀντὶς μοῖραν, Τημένου δαίται, παρε-
5 σκευασμένος δὲ τοῦτον τῷ κλήρῳ δῆθεν ἐφίησι. Τήμε-
νος δὲ ἐς ὕδριαν, ἐνόντος ἐν αὐτῇ καὶ ὕδατος, καθίησι
τῶν Ἀριστοδήμου παίδων καὶ Κρεσφόντον τοὺς πάλους
ἐπὶ διειρημένοις, μοῖραν ἀναιρεῖσθαι τῆς χώρας προτέ-
ρους ὁποτέρων ἂν πάλος ἀνέλθῃ πρότερον. τοὺς μὲν δὲ
πάλους ὁ Τήμενος ἐπεποίητο ἀμφοτέρους, ἀλλὰ γῆς μὲν
Ἀριστοδήμου παισὶ ξηρὰς ὑπὸ ἡλίου, Κρεσφόντῃ δὲ
ὁπτῆς πυρὶ· ὃ τε δὴ τῶν Ἀριστοδήμου παίδων πάλος
κατετέτηκτο, καὶ ὁ Κρεσφόντης οὕτω λαχὼν γῆν αἰρεῖται
6 τὴν Μεσσηνίαν. Μεσσηνίων δὲ τῶν ἀρχαίων οὐκ ἐγέ-
νετο ὑπὸ τῶν Λωριέων ὁ δῆμος ἀνάστατος, ἀλλὰ βασι-
λεύεσθαι τε συγχωροῦσιν ὑπὸ Κρεσφόντον καὶ ἀναδά-
σασθαι πρὸς τοὺς Λωριέας τὴν γῆν. ταῦτα δὲ σφισιν εἰ-

286 κειν παρίστατο ὑποψία πρὸς τοὺς βασιλεύοντας, ὅτι
ἦσαν ἐξ Ἰωλκοῦ τὸ ἀνέκαθεν Μινύαι. γυναικα δὲ ἔσχε
Κρεσφόντης Μερόπην τὴν Κυψέλου, βασιλεύοντος τότε
Ἀρκάδων, ἅφ' ἧς ἄλλοι τε δὴ παῖδες ἐγένοντο αὐτῷ καὶ 7
νεώτατος Αἴπυτος. 4. τὰ δὲ βασιλεία, ἐνθα αὐτὸς καὶ οἱ 7
παῖδες ἐμελλον οἰκῆσειν, ὥκοδομήσατο ἐν Στενυκλήρῳ.
τὸ μὲν γὰρ ἀρχαῖον οἱ βασιλεῖς οἱ τε ἄλλοι καὶ ὁ Περικλῆς
ὥκουν ἐν Ἀνδανίᾳ, κτίσαντος δὲ Ἀφαρέως Ἀρήνην αὐ-
θις Ἀφαρέως καὶ οἱ παῖδες ἐνταῦθα ὥκησαν· ἐπὶ δὲ Νέ-
στορος καὶ τῶν ἀπογόνων ἐν Πύλῳ τὰ βασιλεία ἦν·
Κρεσφόντης δὲ ἐν Στενυκλήρῳ τὸν βασιλεῖα οἰκεῖν κατε-
στήσατο. Διοικούμενον δὲ αὐτὸν τὰ πολλὰ ἐς χάριν τοῦ
δήμου μᾶλλον οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες αὐτόν τε Κρεσφόν-
την ἐπαναστάντες καὶ τοὺς υἱοὺς ἀποκτείνουσι τοὺς λοι-
πούς, 5. ὁ δὲ Αἴπυτος, παῖδα γὰρ ἐτι ὄντα ἔτρεφεν αὐ- 8
τὸν ὁ Κύψελος, περιγίνεται μόνος τοῦ οἴκου, καὶ ὡς
ἀνὴρ ἐγένετο, οἱ Ἀρκάδες κατάγουσιν αὐτὸν ἐς Μεσση-
νην· συγκατήγαγον δὲ καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς τῶν Λω-
ριέων, οἱ τε Ἀριστοδήμου παῖδες καὶ Ἰσθμῖος ὁ Τημέ-
νον. Αἴπυτος δὲ ὡς ἐβασίλευσεν, ἐτιμωρήσατο μὲν τοῦ
πατρὸς τοὺς φονέας, ἐτιμωρήσατο δὲ καὶ ὅσοι τοῦ φόνου
παραίτιοι καθεστήκησαν· προσαγόμενος δὲ τοὺς μὲν ἐν
τέλει τῶν Μεσσηνίων θεραπαίαις, ὅσοι δὲ ἦσαν τοῦ δῆ-
μου, δωρεαῖς, ἐς τοσοῦτο προέβη τιμῆς ὡς καὶ τοὺς ἀπο-
γόνους Αἰπυτίδας ἀντὶ Ἡρακλειδῶν κληθῆναι.

Γλαῦκος δὲ τῷ Αἰπύτῳ βασιλεύσαντι μετὰ Αἰπυτον 9
τὰ μὲν ἄλλα ἐξήρκεσε μιμήσασθαι τὸν πατέρα ἐν τε τοῖς
287 κοινοῖς καὶ πρὸς τοὺς ἰδιώτας, εὐσεβεῖα δὲ ἐς πλεον προ-
έβη. καὶ γὰρ τοῦ Διὸς τὸ ἐπὶ τῇ κορυφῇ τῆς Ἰθάμης τέ-
μενος, ἀνέντων Πολυνείκους καὶ Μεσσηνής, οὐκ ἔχον
παρὰ τοῖς Λωριεῦσιν πω τιμὰς, Γλαῦκος ἦν ὁ καὶ τούτοις
σέβειν καταστησάμενος· καὶ Μαχάονι τῷ Ἀσκληπιοῦ

πρῶτος ἐθυσεν ἐν Γερηνίᾳ, γέρα δὲ ἀπένειμε Μεσσήνη 10 τῇ Τριόπα τὰ νομιζόμενα ἥρωσιν. Ἰσθμῖος δὲ ὁ Γλαύκου καὶ ἱερὸν τῷ Γοργάσῳ καὶ Νικομάχῳ τὸ ἐν Φαραῖς ἐποίησεν. Ἰσθμίου δὲ γίνεται Δωτάδας, ὃς ἐπίνεια καὶ ἄλλα τῆς Μεσσηνίας παρεχομένης τὸ ἐν Μοθώνῃ κατεσκεύασατο. Συβότας δὲ ὁ Δωτάδα τῷ τε ποταμῷ κατεστήσατο τῷ Παμίσῳ κατὰ ἔτος ἕκαστον θύειν τὸν βασιλεύοντα, καὶ Εὐρύτῳ τῷ Μελανέως ἐναγίζειν ἐν Οἰχαλίᾳ πρὸ τῆς τελετῆς τῶν μεγάλων Θεῶν ἀγομένης ἔτι ἐν Ἀνδανίᾳ.

IV. Ἐπὶ δὲ Φίντα τοῦ Συβότα πρῶτον Μεσσήνιοι τότε τῷ Ἀπόλλωνι ἐς Δῆλον θυσίαν καὶ ἀνδρῶν χορὸν ἀποστέλλουσι. τὸ δὲ σφισιν ἄσμα προσόδιον ἐς τὸν θεὸν ἐδίδαξεν Εὐμηλος, εἶναι τε ὡς ἀληθῶς Εὐμήλου νομίζεται μόνα τὰ ἔπη ταῦτα. ἐγένετο δὲ καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους ἐπὶ τῆς Φίντα βασιλείας διαφορὰ πρῶτον, ἀπὸ αἰτίας ἀμφισβητουμένης μὲν καὶ ταύτης, γενέσθαι δὲ οὕτω 2 λεγόμενης. 2. Ἔστιν ἐπὶ τοῖς ὄροις τῆς Μεσσηνίας ἱερὸν Ἀρτέμιδος καλουμένης Λιμνάτιδος, μετεῖχον δὲ αὐτοῦ μόνοι Δωριεῶν οἳ τε Μεσσήνιοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν δὴ φασιν ὡς παρθένους αὐτῶν παραγενομένης ἐς τὴν ἑορτὴν αὐτάς τε βιάσαιντο ἄνδρες τῶν Μεσσηνίων, καὶ τὸν βασιλέα σφῶν ἀποκτείνειν πειρώ- 288 μενον κωλύειν, Τηλέκλον Ἀρχελάου τοῦ Ἀγησιλάου τοῦ Δορύσσου τοῦ Λαβῶτα τοῦ Ἐχέστράτου τοῦ Ἀγιδος. πρὸς τε δὴ τούτοις τὰς βιασθείσας τῶν παρθένων διε- 3 γάσασθαι λέγουσιν αὐτάς ὑπὸ αἰσχύνης. Μεσσήνιοι δὲ τοῖς ἑλθοῦσι σφῶν ἐς τὸ ἱερὸν πρωτεύουσιν ἐν Μεσσήνῃ κατὰ ἀξίωμα, τούτοις φασὶν ἐπιβουλεύσαι Τηλέκλον, αἷτιον δὲ εἶναι τῆς χάρας τῆς Μεσσηνίας τὴν ἀρετὴν, ἐπιβουλεύοντα δὲ ἐπιλέξει Σπαρτιατῶν ὁπόσοι πω γένεια οὐκ εἶχον, τούτους δὲ ἐσθῆτι καὶ κόσμῳ τῷ λοιπῷ σκευάσαντα ὡς παρθένους ἀναπανομένους τοῖς Μεσση-

νίοις ἐπεισαγαγεῖν, δόντα ἐγχειρίδια· καὶ τοὺς Μεσσηνίους ἀμνημονέοντας τοὺς τε ἀγενεῖους νεανίσκους καὶ αὐτὸν ἀποκτείνειν Τηλέκλον· Λακεδαιμονίους δέ, οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ κοινοῦ ταῦτα βουλεύσαι σφῶν τὸν βασιλέα, συνειδότας ὡς ἄρξαιεν ἀδικίας, τοῦ φόνου σφῶς τοῦ Τηλέκλου δίκας οὐκ ἀπαιτῆσαι. ταῦτα μὲν ἑκάτεροι λέγουσι, πειθέσθω δὲ ὡς ἔχει τις ἐς τοὺς ἐτέρους σπουδῆς.

3. Γενεᾷ δὲ ὕστερον βασιλεύοντος ἐν Λακεδαίμονι 4 Ἀλαμέωνος τοῦ Τηλέκλου, τῆς δὲ οἰκίας τῆς ἐτέρας Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου τοῦ Χαρίλλου τοῦ Πολυδέκτου τοῦ Εὐνόμου τοῦ Πρυντινίδος τοῦ Εὐρυπῶντος, Μεσσηνίων δὲ Ἀντιόχου καὶ Ἀνδροκλέους τῶν Φίντα, Λακεδαιμονίων καὶ Μεσσηνίων ἐξήρθη τὸ ἐς ἀλλήλους μῖσος, καὶ ἦρξαν οἱ Λακεδαιμόνιοι πολέμον ἐπιγενομένης ἀφορμῆς σφῖσιν ἐτελέχθως μὲν ἔχουσι καὶ πολεμῆσαι πάντως ἐγνωκόσιν οὐ μόνον ἀποχρώσης ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα εὐπροσώπου· μετὰ δὲ εἰρηνικωτέρας γνώμης κἂν διελύθη δικαστηρίου γνώσει. τὰ δὲ συμβάντα ἔσχεν οὕτω. 4. Πολυχάρης Μεσσήνιος τὰ τε ἄλλα οὐκ ἀφανὴς καὶ νί- 5 κην Ὀλυμπίασιν ἀνηρημένος· τετάρτην Ὀλυμπιάδα ἦγον Ἡλεῖοι καὶ ἀγώνισμα ἦν σταδίου μόνον ὅτε ὁ Πολυχάρης ἐνίκησεν· — τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐγένοντο βοῦς, καί, οὐ γὰρ 289 ἐκέκτετο ἰδίαν γῆν ὡς νομᾷς ταῖς βοῦσιν ἱκανὰς εἶναι, Σπαρτιάτῃ σφῶς δίδωσιν Εὐαίφνῳ βόσκεσθαι τε ἐν ἐκείνῳ καὶ μοῖραν εἶναι καὶ Εὐαίφνῳ τοῦ καρποῦ τῶν βοῶν. ἦν δὲ ἄρα τοιούδε τις ὁ Εὐαίφνος, κέρδη τε ἄδικα ἐπὶ- 6 προσθεν ἢ πιστὸς εἶναι ποιούμενος καὶ ἄλλως αἰμύλος· ὃς καὶ τότε καταπλεύσασιν ἐς τὴν Λακωνικὴν ἐμπόροις ἀποδόμενος βοῦς τὰς Πολυχάρους ἤλθεν αὐτὸς ὡς Πολυχάρην ἄγγελος, ἐλθὼν δὲ ἀποβάντας ἔλεγεν ἐς τὴν χώραν ληστὰς καὶ βιασαμένους αὐτὸν λείαν βοῦς τε ἄγεσθαι καὶ βουκόλους. ἕως δὲ οὗτος παρέπειθεν, ἐν τούτῳ

τῶν τις βουκόλων ἀποδιδράσκει τοὺς ἐμπόρους, ἐπανά-
κων δὲ καταλαμβάνει τε αὐτοῦ παρὰ τῷ δεσπότῃ τὸν
7 Εὐαίφρον καὶ Πολυχάρους ἐναντίον ἤλεγχεν. ἀλίσκόμε-
νος δὲ καὶ οὐκ ἔχων ἀπαρνήσασθαι, πολλὰ μὲν αὐτὸν
Πολυχάρην, πολλὰ δὲ καὶ τοῦ Πολυχάρους τὸν παῖδα
ἰκέτευε νείμει οἱ συγγνώμην· ἐν γὰρ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύ-
σει καὶ ἄλλων ἐνότων ἐφ' οἷς βιαζόμεθα ἄδικοι γίνε-
σθαι, τὰ κέρδη μερίστην ἀνάγκην ἔχειν. τιμὴν δὲ ἦντινα
εἰλήφει τῶν βοῶν, λόγῳ τε ἀπέφαινε καὶ τὸν παῖδα ἡξίου
τὸν Πολυχάρους ἐπεσθαί οἱ κομιούμενον. ὥς δὲ προϊόν-
τες ἐγίνοντο ἐν τῇ Λακωνικῇ, ἔργον ἐτόλμησεν Εὐαίφρος
ἀνοσιώτερον τοῦ προτέρου· φονεύει τοῦ Πολυχάρους
8 τὸν υἱόν. Ὁ δὲ ὥς καὶ ταῦτα ἔγνω πεπονθώς, φοιτῶν ἐς
τὴν Λακεδαιμόνα τοῖς βασιλεῦσιν ἦν καὶ τοῖς ἐφόροις δι' 290
ὄχλου πολλὰ μὲν τὸν παῖδα ἀνακλαίων, καταριθμούμε-
νος δὲ οἷα ὑπὸ Εὐαίφρου πεπονθώς ἦν, ὃν αὐτὸς ξένον
ἐποίησατο καὶ πρὸ πάντων Λακεδαιμονίων ἐπίστευσεν.
ὥς δὲ οἱ συνεχῶς ἰόντι ἐπὶ τὰς ἀρχὰς οὐδεμία ἐρίνετο τι-
μωρία, ἐνταῦθα παρετράπη τε ὁ Πολυχάρης ἐκ τοῦ νοῦ,
καὶ τῷ θυμῷ χρώμενος, ἅτε ἔχων ἀφειδῶς ἤδη καὶ αὐ-
τοῦ, πάντα τινὰ ὃν λάβοι Λακεδαιμονίων ἐτόλμα φο-
νεύειν.

V. Λακεδαιμόνιοι μὲν δὴ Πολυχάρους τε ἔνεκα οὐκ
ἐκδοθέντος σφίσι, καὶ διὰ τὸν Τηλέκλου φόνον, καὶ πρό-
τερον ἔτι ὑπόπτως ἔχοντες διὰ τὸ Κρεσφόντου κακοῦρ-
γημα ἐς τὸν κλῆρον, πολεμῆσαι λέγουσι. Μεσσήνιοι δὲ
περὶ Τηλέκλου ἀντιλέγουσι τὰ εἰρημένα ἦδη μοι, καὶ Αἰ-
πυτον τὸν Κρεσφόντου συγκαταχθέντα ἀποφαίνουσιν
ὑπὸ Ἀριστοδήμου τῶν παιδων, ὃ μήποτ' ἂν ποιῆσαι
2 σφᾶς Κρεσφόντῃ γε ὄντας διαφόρους. Πολυχάρην δὲ ἐκ-
δοῦναι μὲν ἐπὶ τιμωρίᾳ Λακεδαιμονίοις οὐ φασιν, ὅτι
μηδὲ ἐκέينو σφίσιν Εὐαίφρον, ἐθέλειν μέντοι παρὰ Ἀρ-

γείοις συγγενέσιν οὖσιν ἀμφοτέρων ἐν Ἀμφικτυονίᾳ δι-
δόναι δίκας, ἐπιτρέπειν δὲ καὶ τῷ Ἀθήνησι δικαστηρίῳ,
καλουμένῳ δὲ Ἀρεῖῳ πάγῳ, ὅτι δίκας τὰς φονικὰς τὸ δι-
καστήριον τοῦτο ἐδόκει δικάζειν ἐκ παλαιοῦ. Λακεδαι- 3
μονίους δὲ οὐ διὰ ταῦτα πολεμῆσαι φασιν, ὑπὸ πλεο-
νεξίας δὲ τῇ σφετέρᾳ τε ἐπιβουλευσάαι καὶ ἄλλα ἐργάσα-
σθαι, προφέροντες μὲν σφίσι τὰ Ἀρκάδων, προφέροντες
δὲ καὶ τὰ Ἀργείων, ὥς οὐποτε ἐσχῆκας κόρον ἀποτεμνό-
μενοι τῆς χώρας αἰεὶ τι ἐκατέρων· Κροίσῳ τε αὐτοῖς δῶρα
ἀποστείλαντι γενέσθαι φίλους βαρβάρῳ πρώτους, ἀφ'
οὗ γε τοὺς τε ἄλλους τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατεδουλώσατο
Ἕλληνας καὶ ὅσοι Λαυρεῖς ἐν τῇ Καρικῇ κατοικοῦσιν
ἡπίερω. ἀποφαίνουσι δὲ καὶ ἡνίκα οἱ Φωκῶν δυνάσται 4
τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖς κατελιήφασιν, ἰδίᾳ τε κατὰ ἄνδρα
τοὺς βασιλεύοντας ἐν Σπάρτῃ καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπ'
291 ἀξιώματος καὶ κοινῇ τῶν τε ἐφόρων τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν
γερουσίαν μετασχόντας τῶν τοῦ θεοῦ. πρὸ τε δὴ πάν-
των, ὥς οὐδὲν ἂν τοὺς Λακεδαιμονίους κέρδους ἔνεκα
ὀκνήσαντας, τὴν συμμαχίαν ὀνειδίξουσιν σφίσι πρὸς
Ἀπολλόδωρον τὸν ἐν Κασσανδρείᾳ τυραννήσαντα. ἀνθ' 5
οὗτου δὲ Μεσσήνιοι τὸ ὄνειδος ἡγνῆται τοῦτο οὕτω πι-
κρόν, οὗ μοι τῷ λόγῳ τῷ παρόντι ἦν ἐπεισάγεσθαι· ὅτι
γὰρ μὴ τῶν Μεσσηνίων τὸ εὖψυχον καὶ χρόνον μῆκος
ὃν ἐπολέμησαν διάφορα ἐγένετο τῆς Ἀπολλοδώρου τυ-
ραννίδος, ἔς γε τὰς συμφορὰς οὐ πολλὰ τινὶ ἀποδείξαι οἱ
Κασσανδρεῖς πεπόνθασιν. ταῦτα μὲν δὴ αἰτία ἐκότεροι
τοῦ πολέμου γενέσθαι λέγουσι.

2. Τότε δὲ πρεσβείᾳ Λακεδαιμονίων ἤκουσα ἐξῆτει 6
Πολυχάρην. οἱ δὲ τῶν Μεσσηνίων βασιλεῖς τοῖς μὲν
πρέσβεσιν ἀπεκρίναντο ὅτι βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ δή-
μου τὰ δόξαντα ἐπιστελοῦσιν ἐς Σπάρτην, αὐτοὶ δὲ ἐκεί-
νων ἀπελθόντων ἐς ἐκκλησίαν τοὺς πολίτας συνῆγον. αἶ

δὲ γινῶμαι διάφοροι παρὰ πολὺ ἐγίνοντο, Ἀνδροκλέους μὲν ἐκδιδόναι Πολυχάρην ὡς ἀνόσιά τε καὶ πέρα δεινῶν εἰργασμένον· Ἀντίοχος δὲ ἄλλα τε ἀντέλεγε καὶ τὸ ἀπάντων οἰκτιστον, εἰ Πολυχάρης ἐν ὀφθαλμοῖς πείσεται τοῖς Εὐαίφρονι, καταριθμούμενος ὅσα καὶ οἷα ἦν ἀνάγκη πα-
 7 θεῖν. τέλος δὲ ἐς τοσοῦτο προήχθησαν οἱ τε Ἀνδροκλεῖ καὶ οἱ τῷ Ἀντιόχῳ συσπεύδοντες ὥστε καὶ τὰ ὄπλα ἔλαβον. οὐ μὴν ἐς μακρὰν γε προῆλθέ σφισιν ἡ μάχη· περιόντες γὰρ ἀριθμῶ καὶ πολὺ οἱ σὺν Ἀντιόχῳ τὸν τε Ἀνδροκλέα καὶ τῶν περὶ αὐτὸν τοὺς λόγον μάλιστα ἀξιόους ἀποκτείνουσιν. Ἀντίοχος δὲ βασιλεύων ἤδη μόνος ἔπεμπεν ἐς Σπάρτην ὡς ἐπιτρέπειν ἐθέλοι τοῖς δικαστηρίοις ἃ ἤδη λέλεκται μοι. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐ λέγονται τοῖς 292
 8 κομίσασσι τὰ γράμματα ἀποκρίνασθαι. 3. Μηδὶ δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον Ἀντιόχον τελευτήσαντος Εὐφάης ὁ Ἀντιόχον παρέλαβε τὴν ἀρχήν. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὔτε κήρυκα ἀποστέλλουσι προερούντα Μεσσηνίοις πόλεμον, οὔτε προαπειπάμενοι τὴν φιλίαν, κρύφα δὲ καὶ μάλιστα ὡς ἐδύναντο ἐν ἀπορρήτῳ παρασκευασάμενοι, προομνύουσιν ὄρκον μήτε τοῦ πολέμου μῆκος, ἦν μὴ δι' ὀλίγου κριθῇ, μήτε τὰς συμφοράς, εἰ μεγάλοι πολεμουσὶ γένοιντο, ἀποτρέψειν σφᾶς πρὶν ἢ κτήσαιντο χώραν τὴν
 9 Μεσσηνίαν δοριάλωτον. ταῦτα προομύσαντες ἔξοδον νύκτωρ ἐποιοῦντο ἐπὶ Ἀμφειαν, Ἀλκαμένην τὸν Τηλέκλου τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνα ἀποδείξαντες. ἡ δὲ Ἀμφεία πρὸς τῇ Λακωνικῇ πόλιν ἦν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ, μεγέθει μὲν οὐ μέγα, ἐπὶ λόφῳ δὲ ὑψηλοῦ κείμενον, καὶ ὑδάτων πηγὰς εἶχεν ἀφθόνοους· ἐδόκει δὲ καὶ ἄλλως ἐς τὸν πάντα πόλεμον ὀρηγήτριόν σφισιν ἐπιτήδειον ἢ Ἀμφεία εἶναι. καὶ τό τε πόλισμα αἰρουῶσι πυλῶν ἀνεωργμένων καὶ φυλάκης οὐκ ἐνούσης, καὶ τῶν Μεσσηνίων τοὺς ἐγκαταληφθέντας φρονέουσι, τοὺς μὲν ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς, τοὺς

δὲ ὡς ἥσθοντο πρὸς τε ἱερὰ θεῶν καὶ βωμοὺς καθημένους ἰκέτας· ὀλίγοι δὲ καὶ οἱ διαφυγόντες ἐγένοντο.

4. Ταύτην Λακεδαιμόνιοι πρώτην ἐπὶ Μεσσηνίου ἐξο-
 10 δον ἐποίησαντο, ἔτει δευτέρῳ τῆς ἐνάτης Ὀλυμπιάδος, ἣν Ξενοδοκος Μεσσήνιος ἐνῖκα στάδιον. Ἀθήνησι δὲ οὐκ ἦσάν πω τότε οἱ τῷ κλήρῳ κατ' ἐνιαυτὸν ἄρχοντες· τοὺς γὰρ ἀπὸ Μελάνθου, καλουμένους δὲ Μεδοντίδας, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀφείλοντο ὁ δῆμος τῆς ἐξουσίας τὸ πολὺ καὶ ἀντὶ βασιλείας μετέστησαν ἐς ἀρχὴν ὑπεύθυνον, ὥστε-
 ρον δὲ καὶ προθεσμίαν ἐτῶν δέκα ἐποίησαν αὐτοῖς τῆς ἀρχῆς. τότε δὲ ὑπὸ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀμφείας Αἰσιμίδης Ἀθηναίους ἤρχεν ὁ Αἰσχύλου πέμπτον ἔτος.

293 VI. Πρὶν δὲ ἢ συγγράφειν με τὸν πόλεμον καὶ ὅποσα πολεμουσὶν ἑκατέροις ὁ δαίμων παθεῖν ἢ δραῖσαι παρεσκεύασε, διακρίναι τε καὶ ἡλικίας ἔργα ὅπερ ἠθέλησα ἀνδρὸς Μεσσηνίου. τὸν γὰρ πόλεμον τοῦτον γενόμενον μὲν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων πρὸς Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἐπικούρους, ὀνομασθέντα δὲ οὐκ ἀπὸ τῶν ἐπιστρατευσάντων ὥσπερ γε ὁ Μηδικὸς καὶ ὁ Πελοποννήσιος, Μεσσήνιον δὲ ἀπὸ τῶν συμφορῶν, καθὰ δὴ καὶ τὸν ἐπὶ Ἰλίῳ κληθῆναι Τρωϊκὸν καὶ οὐχ Ἑλληνικὸν ἐξενίκησεν, τοῦτον [γὰρ] τῶν Μεσσηνίων τὸν πόλεμον Ῥανὸς τε ἐν τοῖς ἔπεσιν ἐποίησεν ὁ Βηρυαῖος καὶ ὁ Πριηνεύς Μύρων· λόγοι δὲ περὶ Μύρωνός ἐστιν ἡ συγγραφή. συνεχῶς μὲν δὴ τὰ πάντα ἐξ ἀρχῆς ἐς τοῦ πολέμου τὴν 2
 τελευτὴν οὐδετέρῳ διήνυσται, μέρος δὲ ᾧ ἑκάτερος ἠρέσκετο, ὁ μὲν τῆς τε Ἀμφείας τὴν ἄλωσιν καὶ τὰ ἐφεξῆς συνέβηκεν, οὐ πρόσω τῆς Ἀριστοδήμου τελευτῆς, Ῥανὸς δὲ τοῦδε μὲν τοῦ πρώτου τῶν πολέμων οὐδὲ ἦψατο ἀρχὴν, ὅποσα δὲ χρόνῳ συνέβη τοῖς Μεσσηνίοις ἀποστᾶσιν ἀπὸ Λακεδαιμονίων, ὁ δὲ καὶ ταῦτα μὲν οὐ τὰ πάντα ἔγραψε, τῆς μάχης δὲ τὰ ὕστερα ἦν ἐμαχέσαντο ἐπὶ τῇ

3 Τάφρῳ τῇ καλουμένῃ μεγάλῃ, 2. ἄνδρα ὅσον οὐ Μισσήνιον, τοῦτου γὰρ δὴ ἔνεκα τὸν πάντα ἐποιησάμην 'Ριανοῦ καὶ Μύρωνος λόγον, 'Αριστομένην, ὃς καὶ πρῶτος καὶ μάλιστα τὸ Μεσσήνης ὄνομα ἐς ἀξίωμα προήγαγε, τοῦτον τὸν ἄνδρα ἐπεσήγαγε μὲν ὁ Πριηνεὺς ἐς τὴν συγγραφὴν, 'Ριανῷ δὲ ἐν τοῖς ἔπεσιν οὐδὲν 'Αριστομένης ἐστὶν ἀφανέστερος ἢ 'Αχιλλεὺς ἐν 'Ιλιάδι 'Ομήρῳ. διάφορα οὖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρηκότων, προσέσθαι μὲν 294 τὸν ἕτερόν μοι τῶν λόγων καὶ οὐχ ἅμα ἀμφοτέρους ὑπελείπετο, 'Ριανὸς δέ μοι ποιῆσαι μᾶλλον ἐφαίνετο εἰκότα 4 ἐς τὴν 'Αριστομένους ἡλικίαν. Μύρωνα δὲ ἐπὶ τε ἄλλοις καταμαθεῖν ἔστιν οὐ προορώμενον εἰ ψευδῇ τε καὶ οὐ πιδανὰ δόξει λέγειν, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐν τῇδε τῇ Μεσσηνίᾳ συγγραφῇ. πεποιήκε γὰρ ὡς ἀποκτείνειε Θεόπομπον τῶν Λακεδαιμονίων τὸν βασιλέα 'Αριστομένης ὀλίγον πρὸ τῆς 'Αριστοδημου τελευτῆς. Θεόπομπον δὲ οὔτε μάχης γινομένης οὔτε ἄλλως προαποθανόντα ἴσμεν πρὶν ἢ 5 διαπολεμηθῆναι τὸν πόλεμον. οὗτος δὲ ὁ Θεόπομπος ἦν καὶ ὁ πέρας ἐπιθεῖς τῷ πολέμῳ· μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τὰ ἐλεγεία τῶν Τυρταίου λέγοντα

ἡμετέρῳ βασιλῇ θεοῖσι φίλῳ Θεοπόμπῳ,
ὃν διὰ Μεσσήνην εἰλομεν εὐρύχορον.

ὁ τοίνυν 'Αριστομένης δόξῃ γε ἐμῇ γέγονεν ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ ὑστέρου, καὶ τὰ ἐς αὐτόν, ἐπειδὰν ἐς τοῦτο ὁ λόγος ἀφίκηται, τηνικαῦτα ἐπέξειμι.

6 Οἱ δὲ Μεσσήνιοι τότε ὡς τὰ περὶ τὴν 'Αμφειαν ἤκουον παρὰ τῶν ἀποσωθέντων ἐκ τῆς ἀλώσεως, συνέλεγοντο ἐς Στενύκληρον ἀπὸ τῶν πόλεων. ἀθροισθέντος δὲ ἐς ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, καὶ ἄλλοι τῶν ἐν τέλει καὶ τελευταῖος ὁ βασιλεὺς παρεκελεύετο μῆτε τῆς 'Αμφείας καταπεπλήχθαι τὴν πόρθησιν ὡς τὸν πάντα ἤδη κεκριμένον δι' αὐτῆς πόλεμον, μῆτε ὡς τῆς σφετέρας κρείσ-

σونا τῶν Λακεδαιμονίων δεδοικέναι τὴν παρασκευὴν· μελέτην μὲν γὰρ ἐκείνοις τῶν πολεμικῶν ἐκ χρόνου πλείονος, σφίσι δὲ εἶναι τὴν τε ἀνάγκην ἰσχυροτέραν ἀνδράσιν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ τὸ εὐμενέστερον ἔσεσθαι παρὰ τῶν θεῶν ἀμύνουσι τῇ οἰκείᾳ καὶ οὐκ ἀδικίας ἄρχουσι.

295 VII. Τοιαῦτα ὁ Εὐφάης εἰπὼν διέλυε τὸν σύλλογον, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου πάντας ἔσχεν ἥδη τοὺς Μεσσηνίους ἐν ὅπλοις, τοὺς τε οὐκ εἰδότας ἐπαναγκάζων διδάσκεισθαι τὰ πολεμικά, καὶ τοῖς ἐπισταμένοις ἐπιμελεστέραν ἢ πρότερον τὴν ἄσκησιν εἶναι. Λακεδαιμόνιοι δὲ καταδρομὰς ἐποιούντο ἐς τὴν Μεσσηνίαν, καὶ τὴν μὲν χάραν οὐκ ἐλυμαίνοντο ἅτε δὴ νομίζοντες οἰκείαν, οὐδὲ δένδρα ἐκοπτον, οὐδὲ οἰκήματα κατέβαλλον· οἱ δὲ λείαν, εἰ περιτύχοιεν, ἤλαννον καὶ σίτον καὶ τὸν ἄλλον καρπὸν ἀφηροῦντο. πρὸς δὲ τὰς πόλεις ποιούμενοι προσβολὰς εἶλον μὲν 2 οὐδεμίαν ἅτε καὶ τείχεσιν ὠχυρωμένας καὶ δι' ἀκριβείας φρουρουμένας, λαμβάνοντες δὲ τραύματα ἀπεχώρουν ἄπρακτοι, καὶ τελευτῶντες οὐκέτι ἀπεπειρώντο τῶν πόλεων. ἐλήστευον δὲ καὶ οἱ Μεσσήνιοι τὰ τε ἐπιθαλάσσια τῆς Λακωνικῆς καὶ ὅσαι γεωργίαι περὶ τὸ Ταῦγετον ἦσαν. 2. Τετάρτῳ δὲ ἔτει μετὰ τῆς 'Αμφείας τὴν ἄλωσιν 3 Εὐφάης τῷ θνυμῷ χρησάσθαι τῷ Μεσσηνίων προθυμύμενος ἀκμαζόντων ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ταῖς ὁργαῖς, καὶ ἅμα τὴν ἄσκησιν ἥδη σφίσιν αὐτάρκῃ νομίζων εἶναι, προεῖπεν ἔξοδον, συνακολουθεῖν δὲ καὶ τοὺς οἰκέτας προσέτασσε φέροντας ξύλα καὶ ἄλλα ὅσα πρόσφορα ἐς ποιήσιν χαρακώματος. ἐπνυνθάνοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι παρὰ τῶν ἐν 'Αμφείᾳ φρουρῶν τοὺς Μεσσηνίους ἐξιόντας· ἐξεστρατεύοντο οὖν καὶ οὗτοι. καί, ἦν γὰρ ἐν 4 τῇ Μεσσηνίᾳ χωρίον ἄλλως μὲν ἐς ἀγῶνα ἐπιτήδειον, χαράδρᾳ δὲ προεβέβλητο αὐτοῦ βαθεῖα, ἐνταῦθα τοὺς

Μεσσηνίους παρέτασεν ὁ Εὐφάης, ἀποδείξας στρατηγὸν Κλέοννιν· τῆς δὲ ἵππου καὶ τῶν ψιλῶν, οἱ συναμφοτέροι ἐλάσσους πεντακοσίων ἦσαν, Πυθάρατος καὶ 5 Ἄντανδρος ἡγοῦντο. ὥς δὲ συνῆει τὰ στρατόπεδα, τοῖς μὲν ὀπλίταις καὶ ἀφειδῶς ὅμως καὶ ἀκρατέστερον ὑπὸ τοῦ μίσους φερομένοις ἐπὶ ἀλλήλους οὐ παρέσχευ ἐλθεῖν ἐς χεῖρας ἢ χαράδρα διείργουσα· τὸ δ' ἱππικὸν καὶ οἱ 296 ψιλοὶ συμμίσγονσι μὲν κατὰ τὸ ὑπὲρ τὴν χαράδραν, ἦσαν δὲ οὔτε πλήθος οὔτε ἐμπειρία διαφέροντες οὐδέτεροι, 6 καὶ διὰ τοῦτο ἰσόρροπος ἡ μάχη σφίσιν ἐγένετο. Ἐν ὅσῳ δὲ οὗτοι συνεστήκασιν, ἐν τοσοῦτῳ τοὺς οἰκέτας ἐκέλευεν ὁ Εὐφάης πρῶτα μὲν τὰ κατὰ νῶτον τοῦ στρατοπέδου φράξασθαι τοῖς σταυροῖς, μετὰ δὲ τὰ πλευρὰ ἀμφοτέρω. ἐπεὶ δὲ ἡ τε νύξ ἐπέλαβε καὶ ἡ μάχη διελέλυτο, τότε ἦδη καὶ τὰ πρὸ τοῦ στρατοπέδου κατὰ τὴν χαράδραν ἐφράξαντο, ὥστε ἐπισχούσης ἡμέρας τῆς τε προνοίας τοῦ Εὐφάους τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιπίπτει λογισμός, εἶχόν τε οὔτε ὅπως μάχεσθαι χρὴ πρὸς τοὺς Μεσσηνίους μὴ προΐοντας ἐκ τοῦ χάρακος, προσκαθῆσθαι τε ἀπεγίνωσκον ἀπαράσκενοι τοῖς πᾶσιν ὁμοίως ὄντες.

7 3. Καὶ τότε μὲν ἀποχωροῦσιν οἰκάδε, ἐνιαντῷ δὲ ὕστερον κακιζόντων σφᾶς τῶν γεγηρακότων καὶ δειλίαν τε ὁμοῦ προφερόντων καὶ τοῦ ὄρκου τὴν ὑπεροψίαν, οὕτω δευτέραν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐπὶ Μεσσηνίους στρατεῖαν ἐποιοῦντο. ἡγοῦντο δὲ οἱ βασιλεῖς ἀμφοτέροι, Θεόπομπος τε ὁ Νικάνδρου καὶ Πολύδωρος ὁ Ἀλκαμένους· Ἀλκαμένης δὲ οὐκέτι περιῆν. ἀντεστρατοπεδεύοντο δὲ καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ, καὶ πειρωμένων μάχης τῶν Σπαρτια- 8 τῶν ἄρχειν ἀντεπεξῆσαν. Λακεδαιμονίοις δὲ ἡγεῖτο Πολύδωρος μὲν κατὰ τὸ κέρως τὸ ἀριστερόν, Θεόπομπος δὲ ἐπὶ τῷ δεξιῷ, τὸ μέσον δὲ εἶχεν Εὐρυλέων, τὰ μὲν παρόντα Λακεδαιμόνιος, τὰ ἐξ ἄρχῃς δὲ ἀπὸ Κάδμου καὶ ἐκ

Θηβῶν, Αἰγέως τοῦ Οἰολύκου τοῦ Θήρα τοῦ Αὐτεσίωνος ἀπόγονος πέμπτος. Τοῖς δὲ Μεσσηνίοις κατὰ μὲν τὸ δεξιὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἀντετάσσοντο Ἄντανδρός τε καὶ Εὐφάης, τὸ δὲ ἕτερον κέρως τὸ κατὰ τὸν Πολύδωρον Πυθάρατος εἶχε, Κλέοννις δὲ τὸ μέσον. 4. Συνιέναι δὲ 9 ἦδη μελλόντων, ἐπιπαριόντες οἱ βασιλεῖς προέτρεπον τοὺς ἑαυτῶν. Πρὸς μὲν δὴ τοὺς Λακεδαιμονίους βραχεῖαν κατὰ τὸ ἐπιχώριον τὴν παράκλησιν ἐποιεῖτο ὁ Θεόπομπος, τοῦ τε ὄρκου τοῦ κατὰ τῶν Μεσσηνίων ἀναμιμ- 297 νήσκων, καὶ ὥς καλὸν σφίσι τὸ φιλοτίμημα, τῶν πατέρων, οἱ τοὺς περιοίκους κατεδουλώσαντο, φανῆναι λαμπρότερα ἐργασμένους καὶ χώραν εὐδαιμονεστέραν προςκεκτημένους· Εὐφάης δὲ μακρότερα μὲν εἶπεν ἢ ὁ Σπαρτιάτης, οὐ πλείω δὲ οὐδ' οὗτος ἡ ἐφιέντα ἑώρα τὸν καιρόν. οὐ γὰρ περὶ γῆς μόνον οὐδὲ κτημάτων τὸν ἀγῶ- 10 να ἀπέφαινε γενησόμενον, εἰδέναι δὲ ἔφη σαφῶς ἃ νικωμένους ἐπιλήψεται· γυναικας μὲν γὰρ ἀχθήσεσθαι καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων μέρει, τοῖς δὲ ἐν ἡλικίᾳ τὸ ἐλαφρότατον ἔσεσθαι θάνατον, ἣν μετ' αἰκίας μὴ γένηται, συλήσεσθαι δὲ σφίσι καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς πατρίδας ἐμπρήσεσθαι· λέγειν δὲ οὐκ εἰκάων, μαρτύρια δὲ ἐναργῆ πᾶσιν εἶναι τῶν ἐγκαταληφθέντων ἐν Ἀμφείᾳ τὰ πάθη. 11 πρὸς τε δὴ τηλικούτων κακῶν κέρδος εἶναι καλῶς τινὰ ἀποθανεῖν, πολὺ δὲ εἶναι ῥᾶον ἀηττήτοις οὐσιν ἔτι καὶ τὰς τόλμας καθεστηκόσιν ἐξ ἴσου προθυμίᾳ τοὺς ἀντιτεταγμένους ὑπερβαλεῖν ἢ προαποβαλόντας τὸ φρόνημα ἐπανορθοῦσθαι τὰ ἐπταισμένα. τοιαῦτα μὲν ὁ Εὐφάης εἶπεν.

VIII. Ἐπεὶ δὲ ἑκατέροις ἐσήμηναν οἱ ἡγεμόνες, Μεσσηνιοὶ μὲν δρόμῳ τε ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐχρῶντο καὶ ἀφειδῶς αὐτῶν εἶχον ἅτε ἀνθρωποὶ θανατῶντες ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, καὶ αὐτὸς ἕκαστος πρῶτος ἔσπευδεν ἄρξαι

μάχης· ἀντεπήεσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι σπουδῇ καὶ οὗτοι, πρόνοιαν δὲ ὅμως ἐποιοῦντο μὴ διαλυθῆναι σφισι
 2 τὴν τάξιν. ὥς δὲ πλησίον ἐγίνοντο, ἀπειλαῖς ἐχρῶντο τῶν
 τε ὅπλων τῇ κινήσει καὶ ἐνορῶντες ἐς ἀλλήλους δεινόν,
 ἐς τε λοιδορίας προήγοντο, οἱ μὲν οἰκέτας αὐτῶν ἦδη
 τοὺς Μεσσηνίους καὶ οὐδὲν ἐλευθερωτέρους ἀποκαλοῦν-
 τες τῶν Εἰλώτων, οἱ δὲ ἐκείνους τῷ τε ἐγγειρήματι ἀνο-
 σίους, ἐπεὶ πλεονεξίας ἕνεκα ἐπὶ ἄνδρας συγγενεῖς ἐπίασι,
 καὶ θεῶν ἀσεβεῖς ὅσοι Δωριεῦσι πατρῷοι, τῶν τε ἄλλων
 καὶ μάλιστα Ἡρακλέους. ἦδη τε ὁμοῦ τοῖς ὄνειδεσι καὶ
 ἔργων ἤπτοντο, ἀθρόοι τε πρὸς ἀθρόους ὠθισμῷ χρώ-
 μενοι μάλιστα οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἀνὴρ ἀνδρὶ ἐπιόν· 298
 3 τες. Τέχνη μὲν οὖν ἐς τὰ πολεμικὰ ὁμοῦ καὶ μελέτῃ πολὺ
 οἱ Λακεδαιμόνιοι προέσχον, πρὸς δὲ καὶ τῷ πλήθει· τοὺς
 τε γὰρ περιοίκους ὑπηκόους ἦδη καὶ συνακολουθοῦντας
 εἶχον, Ἀσιναῖοι τε οἱ Δρύορες γενεᾷ πρότερον ὑπὸ Ἀρ-
 γείων ἐκ τῆς σφετέρας ἀνεστηκότες καὶ ἦκοντες ἐς τὴν
 Λακεδαιμόνα ἰκέται κατ' ἀνάγκην συνεστρατεύοντο·
 πρὸς δὲ τοὺς ψιλούς τῶν Μεσσηνίων τοξότας Κρητὰς
 4 ἐπήγοντο μισθωτούς. Μεσσηνίοις δὲ ἀπήντα ἐς τὸ ἴσον
 ἦ τε ἀπόνοια καὶ τὸ ἐς τὸν θάνατον εὐθυμον, καὶ ὅποσα
 μὲν πάσχοιεν, ἀναγκαῖα μᾶλλον τοῖς πατρίδα σεμννοῦ-
 σιν ἢ δεινὰ ἐνόμιζον, ἃ δὲ ἔδρων, αὐτοὶ τε ἡγούντο εἰρ-
 γάσθαι μειζόνως καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις συμβάλειν χα-
 λεπώτερα. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν προεκηδῶντες τῆς τάξεως
 τολμήματα λαμπρὰ ἀπεδείκνυντο, τοῖς δὲ καὶ ἐπικαίρως
 τετραμένους καὶ ἐμπνέουσιν ὀλίγον ὅμως ἢ ἀπόνοια
 5 ἥκαψε. παρακλήσεις τε ἐγίνοντο, καὶ οἱ μὲν ζῶντες καὶ
 ἐτι ἄτρωτοι τοὺς τραυματίας παρῶξνον, πρὶν ἢ τὴν
 ἐσχάτην τινὶ ἐφεστηκέναι μοῖραν ἀντιδράσαντα ὅ τι καὶ
 δύναιτο, σὺν ἡδονῇ δέχεσθαι τὸ πεπωμένον· οἱ δὲ ὁπότε
 αἰσθόιντο οἱ τραυματῖαι τὴν ἰσχὺν σφᾶς ὑπολείπονσαν

καὶ τὸ πνεῦμα οὐ παραμένον, διεκελεύοντο τοῖς ἀτρώσι
 μὴ χείρονας ἢ αὐτοὶ γίνεσθαι μηδὲ ἐς ἀνωφελὲς τῇ πα-
 τρίδι καὶ τὴν ἐκείνων τελευτὴν καταστήσαι. Λακεδαιμό- 6
 νιοι δὲ πρότερον τῇ μὲν ἐς ἀλλήλους δεήσει οὐκ ἐχρῶντο,
 καὶ ἐς τὰ παράδοξα τῶν τολμημάτων οὐ κατὰ ταῦτά ἐτοί-
 μως τοῖς Μεσσηνίοις εἶχον· ἅτε δὲ εὐθύς ἐκ παίδων τὰ
 πολεμικὰ ἐπιστάμενοι, βαθυτέρῳ τε τῇ φάλαγγι ἐχρῶντο,
 299 καὶ τοὺς Μεσσηνίους ἤλπιζον οὔτε χρόνον τὸν ἴσον καρ-
 τερήσειν ἀντιτεταγμένους οὔτε πρὸς τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις
 κάματον ἢ τὰ τραύματα ἀνθέξειν. 2. Ἴδια μὲν τοιαῦτα ἐν 7
 ἑκατέρῳ τῷ στρατεύματι ἐς τε τὰ ἔργα ἦν καὶ ἐς τὰς γνώ-
 μας τῶν μαχομένων· κοινὰ δὲ ἀπ' ἀμφοτέρων, οὔτε
 γὰρ ἰκεσίαις οἱ φονευόμενοι καὶ χρημάτων ὑποσχέσεσιν
 ἐχρῶντο, τάχα μὲν που μὴ πείσειν διὰ τὸ ἔχθος ἀπεγνω-
 κότες, τὸ δὲ πλείστον ἀπαξιοῦντες, ὥς οὐ τὰ πρότερά γε
 κακιοῦσιν· οἱ τε ἀποκτείνοντες ἀπείχοντο καὶ αὐχήμε-
 τος ὁμοίως καὶ ὄνειδῶν, οὐκ ἔχοντές πω βεβαίαν οὐδέτε-
 ροι τὴν ἐλπίδα εἰ κρατήσουσι. παραδοξότατα δὲ ἀπέ-
 θνησκον οἱ τῶν κειμένων σκυλεύειν τινὰ ἐπιχειροῦντες·
 ἢ γὰρ τοῦ σώματος γυμνόν τι ὑποφύαντες ἡκοντίζοντο
 καὶ ἐτύπτοντο, οὐ προορώμενοι διὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι
 ἀσχολίαν, ἢ καὶ ὑπὸ τῶν σκυλευομένων ἐτι ἐμπνεόντων
 διεφθείροντο. 3. Ἐμάχοντο δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἀξίως λό- 8
 γου, Θεόπομπος δὲ καὶ ἀκρατέστερον ὤρητο ὥς αὐτὸν
 ἀποκτενῶν Εὐφάην. Εὐφάης δὲ ὄρων ἐπιόντα εἶπεν ἄρα
 πρὸς τὸν Ἄντανδρον οὐδὲν εἶναι τὰ Θεοπόμπου διάφορα
 ἢ ὁ πρόγονος αὐτοῦ Πολυνείκης ἐτόλμησε· Πολυνείκην
 τε γὰρ στρατιὰν ἐπὶ τὴν πατρίδα ἀγαρόντα ἐξ Ἀργους
 ἀποκτείνει τὸν ἀδελφὸν αὐτοχειρὶ καὶ ἀποθανεῖν ὑπὸ
 ἐκείνου, Θεόπομπόν τε ἐθέλειν ἐς τὸ ἴσον καταστήσαι
 μιάσματος τοῖς ἀπὸ Λαῶν καὶ Οἰδίποδος τὸ Ἡρακλειδῶν
 γένος· οὐ μέντοι χαίρουτά γε ἀπὸ τῆς μάχης διακριθ-

- 9 σεσθαι. τοιαῦτα ἐπιλέγων ἀντεπῆει καὶ οὗτος. Ἐνταῦθα ἢ τε πᾶσα μάχη κεκμηκότων ὅμως ἐς τὸ ἀκμαιότατον αὐ-
θις ἦρθη, καὶ τοῖς τε σώμασιν ἀνερωάννυντο καὶ τὸ ἀφει-
δὲς ἐς τὸν θάνατον παρ' ἀμφοτέρων ἠϋξάνετο, ὥστε εἰ-
κάσαι ἂν τις τοῦ ἔργου τότε σφᾶς πρῶτον ἄπτεσθαι. τέ-
λος δὲ οἱ περὶ τὸν Εὐφάην τῆς τε ἀπονοίας τῷ ὑπερβάλ-
λονται, μανίας ὄντες ἐγγύτατα, καὶ ὑπ' ἀνδραγαθίας, 300
πᾶν γὰρ δὴ τὸ περὶ τὸν βασιλέα οἱ λογάδες τῶν Μεσση-
νίων ἦσαν, βιάζονται τοὺς ἀντιτεταγμένους, καὶ αὐτὸν
τε Θεόπομπον ἀπώσαντο καὶ Λακεδαιμονίων τοὺς καθ'
10 αὐτοὺς ἐτρέψαντο. Τὸ δὲ ἕτερον κέρας τοῖς Μεσσηνίοις
ἐταλαιπώρει. Πυθιάρατός τε γὰρ ὁ στρατηγὸς ἐτεδνῆκει,
καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἀναρχίαν ἀτακτότερον καὶ *** ἀθύ-
μως εἶχον οὐδ' οὔτοι. φεύγουσι δὲ οὔτε τοῖς Μεσσηνίοις
ὁ Πολυδώρος οὔτε οἱ περὶ τὸν Εὐφάην τοῖς Λακεδαιμο-
νίοις ἠκολούθησαν. Εὐφάει γὰρ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν αἰ-
ρετώτερά ἐφαίνετο ἀμύνειν τοῖς ἡττωμένοις· οὐ μέντοι
Πολυδώρῳ γε οὐδὲ τοῖς περὶ αὐτὸν συμμίσγουσιν· ἐν
11 σκότῳ γὰρ ἦδη τὰ γινόμενα ἦν, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους
ἅμα εἶργε μὴ πρόσῳ τοῖς ἀποχωροῦσιν ἐπακολουθεῖν οὐχ
ἠκιστα καὶ ἡ ἀπειρία τῶν τόπων· ἦν δὲ αὐτοῖς καὶ ἄλλως
πάτριον σχολαιοτέρας τὰς διώξεις ποιεῖσθαι, μὴ διαλῦ-
σαι τὴν τάξιν πλείονα ἔχοντες πρόνοιαν ἢ τινα ἀποκτεῖ-
ναι φεύγοντα. τὰ δὲ μέσα ἀμφοτέροις, ἢ Λακεδαιμονίων
ὁ Εὐρυλέων, Μεσσηνίοις δὲ Κλέωννις ἠγεῖτο, ἰσοπαλῶς
μὲν ἠγωνίζοντο, διέλυσε δὲ ἀπ' ἀλλήλων καὶ τούτους
ἐπελθοῦσα ἡ νύξ.
- 12 4. Ταῦτην τὴν μάχην παρ' ἀμφοτέρων ἡ μόνα ἡ μά-
λιστα ἐμαχέσαντο τὰ ὀπλιτικά. οἱ δὲ ἐπὶ τῶν ἵππων ὀλί-
γοι τε ἦσαν, καὶ οὐδὲν ὥστε καὶ μνημονευθῆναι διεπρά-
ξαντο· οὐ γὰρ τι ἀγαθοὶ τότε ἱππεύειν ἦσαν οἱ Πελοπον-
νήσιοι. τῶν δὲ Μεσσηνίων οἱ ψιλοὶ καὶ οἱ παρὰ Λακεδαι-

μονίοις Κρήτες οὐδὲ συνέμιξαν ἀρχήν· τῷ γὰρ πεζῷ τῷ
σφετέρῳ κατὰ τρόπον ἔτι ἐκάτεροι τὸν ἀρχαῖον ἐπετά-
χθησαν. Ἐς δὲ τὴν ἐπιούσαν μάχης μὲν οὐδέτεροι διε- 13
νοοῦντο ἄρχειν οὐδὲ ἰστάναι πρότεροι τρόπαιον, προιού-
σης δὲ τῆς ἡμέρας ὑπὲρ ἀναιρέσεως τῶν νεκρῶν ἐπεκη-
ρυκεύοντο, καὶ ἐπειδὴ παρ' ἀμφοτέρων συνεχωρήθη,
θάψειν ἔμελλον ἤδη τὸ ἐντεῦθεν.

- 301 IX. Τοῖς δὲ Μεσσηνίοις μετὰ τὴν μάχην πονηρὰ γί-
νεσθαι τὰ πράγματα ἤρχετο· διαπάνη τε γὰρ χρημάτων
ἀπειρήκεσαν, ἀ τῶν πόλεων ἀνήλiskon ἐς τὰς φρουράς,
καὶ οἱ δοῦλοι παρὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἠυτομόλουν.
τοῖς δὲ καὶ νόσος ἐνέπεσε. καὶ ταραχὰς μὲν παρέσχεεν ὥς
οὐσα λοιμώδης, οὐ μὴν ἐς ἅπαντάς γε ἐχώρησεν. βου-
λευομένοις δὲ πρὸς τὰ παρόντα ἐδόκει τὰ μὲν πολλὰ πο-
λίσματα τὰ ἐς μεσόγραιαν πάντα ἐκλείπειν, ἐς δὲ τὸ ὄρος
ἀνοικίζεσθαι τὴν Ἰθώμην. ἦν δὲ καὶ πόλισμα αὐτόθι οὐ 2
μέγα, ὃ καὶ Ὀμηρόν φασιν ἔχειν ἐν καταλόγῳ·

καὶ Ἰθώμην κλιμακόεσσαν.

ἐς τοῦτο τὸ πόλισμα ἀνφικίζοντο, ἐπεκτείνοντες τὸν ἀρ-
χαῖον περίβολον ἔρυμα εἶναι πᾶσιν αὐταρκες. ἦν δὲ τὸ
χωρίον καὶ ἄλλως ἐχυρόν· ἢ γὰρ Ἰθώμη μεγέθει τε οὐ-
δενὸς ἀποδεῖ τῶν ὀρῶν ὀπόσα ἐντός ἐστιν Ἰσθμοῦ, καὶ
δύσβατος κατὰ τοῦτο μάλιστα ἦν. 2. Ἐδόκει δὲ καὶ θεω- 3
ρὸν ἐμψαι σφίσιν ἐς Δελφούς. ἀποστέλλουσιν οὖν Τί-
σιν τὸν Ἀλκιδος, καὶ ἀξιώματι οὐδενὸς ὕστερον καὶ ὅτι
προσκεῖσθαι μαντικῇ μάλιστα ἐνομίζετο. τοῦτον τὸν Τί-
σιν ἐπανιόντα ἐκ Δελφῶν λοχῶσιν ἄνδρες Λακεδαιμο-
νίων ἀπὸ τῆς ἐν Ἀμφείᾳ φρουρᾶς· λοχήσαντες δέ, οὐ
γὰρ ὑπέκινε αἰχμάλωτος γενέσθαι, περιμένοντα οὖν
ἀμύνεσθαι καὶ ἀνθεστηκότα ἐτίτρωσκον, ἐς ὃ γίνεται
βοή σφισιν ἐξ ἀφανοῦς „τὸν χρησιμοφόρον μέδης.“ καὶ 4
Τίσις μὲν, ὥς ἀπεσώθη τάχιστα ἐς Ἰθώμην καὶ τὴν μαν-

τείαν παρὰ τὸν βασιλέα ἀνήνεγκε, μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τῶν τραυμάτων τελευτᾷ· τοὺς δὲ Μεσσηνίους ἀθροίσας ὁ Εὐφάης ἐπεδείκνυ τὸν χρησμόν·

Κόρην ἄχραντον νερτέροισι δαίμοσι,
κλήρω λαχοῦσαν Αἰπυτιδῶν ἄφ' αἵματος,
θυηπολεῖτε νυκτέροισιν ἐν σφαγαῖς.

Ἦν δὲ σφαλῆτε, καὶ παρ' ἄλλοιόν τότε
θῦειν, διδόντος ἐς σφαγὴν ἔκουςίως.

302

53. Ταῦτα τοῦ θεοῦ δηλώσαντος, αὐτίκα ἐκληροῦντο ὅσαι παρθέναι τοῦ Αἰπυτιδῶν γένους ἦσαν. καί, ἐπελάμβανε γὰρ Λυκίσκου θυγατέρα ὁ κλῆρος, ταύτην Ἐπήβολος ὁ μάντις ἀπηγόρευεν ὥς οὐ δέοι θῦειν· οὐ γὰρ εἶναι Λυκίσκου, τὴν δὲ γυναικα ἢ Λυκίσκῳ συνῴκησεν, ὥς τεκεῖν οὐκ οὖν οἶα τε ἦν, [ἐν τούτῳ] τὴν παῖδα ὑποβαλέσθαι. ἐν ὅσῳ δὲ οὗτος ἀνεδίδασκε τὰ ἐς αὐτήν, ἐν τοςῶδε ὁ Λυκίσκος, ἀπαγόμενος ἅμα καὶ τὴν παρθένον ἡτομολήσεν 6 ἐς Σπάρτην. 4. Ἐχόντων δὲ ἀθύμως τῶν Μεσσηνίων, ὥς Λυκίσκον ἀποδράντα ἥσθοντο, ἐνταυθα σφισιν Ἀριστοδήμῳ ἀνὴρ καὶ γένους τοῦ Αἰπυτιδῶν καὶ Λυκίσκου τῇ τε ἄλλῃ δόξῃ καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἐπιφανέστερος ἐδίδου τὴν θυγατέρα ἑκὼν θῦσαι. τὰ δὲ ἀνθρώπων καὶ οὐχ ἡκιστα τὸ πρόθυμον ἢ Πεπρωμένη κατὰ ταῦτά ἐπικρύπτει καὶ εἰ ψηφίδα ἐπιλαβοῦσα ἱλὺς ποταμοῦ, ὅπου καὶ τότε Ἀριστοδήμῳ διασώσασθαι Μεσσήνην ἀγώνισμα ποιού- 7 μένῳ τὸ ἐμπόδιον ἐπήγαγε τοιόνδε. 5. Ἀνὴρ τῶν Μεσσηνίων, τὸ δὲ ὄνομα οὐ λέγουσιν, ἐρῶν ἔτυχε τοῦ Ἀριστοδήμου τῆς θυγατρὸς, τότε δὲ ἤδη ἔμελλε καὶ γυναικα ἄξεσθαι. οὗτος κατ' ἀρχὰς μὲν ἐς ἀμφισβήτησιν Ἀριστοδήμῳ προῆλθεν, ἐκείνῳ μὲν ἐγγυήσαντά οἱ μηκέτι εἶναι κύριον τῆς παιδός, αὐτὸς δὲ ἐγγυησάμενος κυριώτερος ἐκείνου γίνεσθαι. δεύτερα δὲ ὥς τοῦτο οὐχ ἑώρα οἱ καθορθοῦμενον, ἐπ' ἀναίσχυντον τρέπεται λόγον, ξυγγενῆ

σθαι τε τῇ παιδί καὶ κύειν ἐξ αὐτοῦ. τέλος δὲ ἐς τοσοῦτον 8 Ἀριστοδήμον προήγαγεν ὥς ἐκμανέντα ὑπὸ τοῦ θυμοῦ 303 τὴν θυγατέρα ἀποκτεῖναι· μετὰ δὲ ἀνέτεμνε καὶ ἐπεδείκνυνεν αὐτὴν οὐκ ἔχουσαν ἐν γαστρὶ. παρὼν δὲ Ἐπήβολος ἐκέλευεν ἄλλον τινὰ τὸν θυγατέρα ἐπιδάσονται γενέσθαι· τῆς γὰρ τοῦ Ἀριστοδήμου πλέον εἶναι σφισιν ἀποθανούσης οὐδέν· φονεῦσαι γὰρ τὸν πατέρα αὐτὴν, θεοῖς δέ, οἷς ἢ Πυθία προσέταξεν, οὐ θῦσαι. τοιαῦτα εἰ- 9 πόντος τοῦ μάντεως, τὸ πλήθος τῶν Μεσσηνίων ὥρμησεν ἀποκτενοῦντες τὸν μνηστῆρα τῆς παιδός, ὥς Ἀριστοδήμῳ τε μίasma εἰκαῖον προσάψαντα καὶ σφίσι τῆς σωτηρίας τὴν ἐλπίδα ἀμφίβολον πεποιηκότα. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐς τὰ μάλιστα τῷ Εὐφάει φίλος. πείθει τοὺς Μεσσηνίους Εὐφάης τὸν τε χρησμόν ἔχειν τέλος ἀποθανούσης τῆς παιδός, καὶ σφίσι ἀποχρᾶν τὰ ὑπὸ Ἀριστοδήμου πεποιημένα. λέγοντος δὲ ταῦτα, ἔφασαν τὰ ὄντα 10 λέγειν ὅσοι τοῦ Αἰπυτιδῶν γένους ἦσαν· ἀπεῖναι γὰρ σφισι τὸ δέος τὸ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἕκαστός τις ἔσπευδε. καὶ οἱ μὲν τοῦ βασιλέως τῇ παραινέσει πειθόμενοι τὴν ἐκκλησίαν διαλύουσι, καὶ ἀπ' αὐτῆς πρὸς τε θυσίας θεῶν καὶ ἐορτὴν τρέπονται.

Χ. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκούσαντες τὸν γενόμενον Μεσσηνίοις χρησμόν ἀθύμως διέκειντο καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς, ἐς τε τὰ λοιπά, καὶ ἄρχειν ὀκνοῦντες μάχης. Ἔτι δὲ ἔκτω μετὰ τὸν ἐξ Ἰθώμης Λυκίσκου δρασμόν οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὰ γὰρ ἱερὰ ἐγίνετο αὐτοῖς αἵσια, στρατεύουσιν ἐπὶ τὴν Ἰθώμην· οἱ δὲ Κρητὲς οὐκέτι παρόντες σφίσιν ἔτυχον. ὑστέρησαν δὲ καὶ οἱ τῶν Μεσσηνίων σύμμαχοι. δι' ὑποψίας γὰρ οἱ Σπαρτιάται καὶ ἄλλοις ἤδη Πελοποννησίων καὶ Ἀρκάσιν ἦσαν καὶ Ἀργείοις μάλιστα. καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι κρύφα ἔμελλον τῶν Λακεδαιμονίων ἀφίξεσθαι, καὶ ἰδίᾳ δὴ μᾶλλον ἢ μετὰ δόγματος κοι-

νοῦ· τοῖς δὲ Ἀρκάσιον ἡ στρατεία μὲν ἀνείροτο ἐκ του
 φανεροῦ, παρέτυχον δὲ οὐδ' οὔτοι. τοὺς γὰρ Μεσση- 304
 νίους καὶ ἄνευ συμμάχων κινδυνεῦσαι προήγαγεν ἡ
 2 δόξα τοῦ χρησμοῦ. 2. Τὰ μὲν οὖν πολλὰ οὐδέν τι ἐγέ-
 νετο διάφορα ἢ καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας μάχης, ἢ τε ἡμέρα
 καὶ τότε μαχομένους προαπέλιπεν· οὐ μέντοι βιασθῆναί
 γε οὐδέτερον κέρας ἢ καὶ λόχον μνημονεύουσιν, ἐπεὶ
 μηδὲ τὴν τάξιν, ὥς ἀπ' ἀρχῆς ἐτάχθησαν, συμμείναι φα-
 σιν, ἀλλ' ἀφ' ἐκατέρων τοὺς ἀρίστους συνελθόντας ἐς τὸ
 3 μεσαίτατον ἐνταῦθα τὸν πάντα ἔχειν πόνον. Ὁ γὰρ Εὐ-
 φάης πλέον τι ἢ βασιλέα εἰκὸς ἦν προθυμούμενος, καὶ
 ἀφειδῶς τοῖς περὶ τὸν Θεόπομπον ἐγκείμενος, τραῦματα
 πολλὰ τε καὶ οὐκ ἰάσιμα λαμβάνει. λιποψυχήσαντα δὲ
 αὐτὸν καὶ πεσόντα οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὀλίγον ὅμως ἐμ-
 πνέοντα ἐποιοῦντο παρ' αὐτοὺς ἐλκύσαι σπονδὴν. ἐπή-
 γειρε δὲ καὶ τοὺς Μεσσηνίους ἢ τε ἐς τὸν Εὐφάην προ-
 ὑπάρχονσα εὐνοια καὶ τὰ ὀνειδῆ τὰ μέλλοντα· φονευο-
 μένοις τε ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἄμεινόν σφισιν ἐφαίνετο
 4 προῖσθαι τὰς ψυχὰς ἢ ἐκεῖνον προεμένων ἀποσωθῆναι
 4 τινα. 3. Τότε μὲν δὴ πεσὼν ὁ Εὐφάης τὴν τε μάχην
 ἐπεμήκυνε, καὶ προήγαγεν ἐς πλέον παρὰ ἑκατέρων τὰ
 τολμήματα· ὕστερον δὲ ἀνήνεγκε μὲν καὶ ἥσθετο ὅτι οὐκ
 ἔλαττον ἐσχήκασιν ἐν τῷ ἔργῳ, ἡμέραις δὲ οὐ πολλαῖς
 ἀποθνήσκει, βασιλεύσας Μεσσηνίων τρία ἔτη καὶ δέκα
 καὶ πολεμήσας Λακεδαιμονίοις τὸν πάντα τῆς βασιλείας
 5 χρόνον. 4. Εὐφάει δὲ οὐκ ὄντων παίδων, τὸν αἰρεθέντα
 ὑπὸ τοῦ δήμου κατελείπετο ἔχειν τὴν ἀρχήν, Κλέωννίς τε
 καὶ Δᾶμις ἐς ἀμφισβήτησιν Ἀριστοδήμῳ προῆλθον, τὰ
 τε ἄλλα καὶ τὰ ἐς πόλεμον διαφέρειν νομιζόμενοι· τὸν δὲ
 Ἄνταυδρον οἱ πολέμιοι κατειργάσαντο ἐν τῇ μάχῃ προ-
 κινδυνεύοντα Εὐφάους. ἦσαν δὲ καὶ τῶν μάντεων αἰ
 γνώμαι κατὰ ταῦτά ἀμφοτέρων, Ἐπηβόλου καὶ Ὀφιο-

νέως, μὴ σφᾶς ἀνδρὶ ἐναγεί καὶ θυγατρὸς μίasma ἐπι-
 κειμένῳ δοῦναι τὴν Αἰπύτου καὶ τῶν ἀπογόνων τιμὴν.
 ἠρέθη δὲ ὅμως καὶ ἐβασίλευσεν Ἀριστοδήμος. Ὁ δὲ 6
 305 Ὀφιονεὺς οὗτος ὁ τῶν Μεσσηνίων μάντις τυφλὸς ὢν
 εὐθύς ἐκ γενετῆς μαντικὴν τινα εἶχε τοιαύτην· πυνθα-
 νόμενος τὰ γινόμενα ἐκάστοις ἰδίᾳ τε καὶ ἐν κοινῷ προέ-
 λεγεν οὕτω τὰ μέλλοντα. οὗτος μὲν τρόπον ἐμαντεύετο
 τὸν εἰρημένον, Ἀριστοδήμος δὲ βασιλεύσας τῷ τε δήμῳ
 διέμενε τὰ εἰκότα χαρίζεσθαι προθυμούμενος, καὶ τοὺς
 ἐν τέλει τοὺς τε ἄλλους καὶ μάλιστα Κλέωννιν καὶ Δᾶμιν
 ἦγεν ἐν τιμῇ. διὰ θεραπείας δὲ εἶχε καὶ τὰ τῶν συμμά-
 χων, Ἀρκάδων τε τοῖς δυνατοῖς καὶ ἐς Ἄργος καὶ Σι-
 κνωῶνα ἀποστέλλων δῶρα. Τὸν δὲ πόλεμον ἐπὶ τῆς Ἀρι- 7
 στοδήμου βασιλείας ἐπολέμουν ληστεῖαις τε κατ' ὀλίγους
 αἰεὶ καὶ περὶ τὴν ὥρᾴαν καταδρομαῖς ἐς τὴν ἀλλήλων
 χρώμενοι. συνεσέβαλλον δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀρκάδων τοῖς
 Μεσσηνίοις ἐς τὴν Λακωνικὴν. Ἀργεῖοι δὲ προαναφῆναι
 μὲν τὸ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔχθος οὐκ ἤξιουν, γινο-
 μένου δὲ ἀγῶνος παρυσκευάζοντο ὥς μεθέξοντες.

XI. Πέμπτῳ δὲ ἔτει τῆς Ἀριστοδήμου μελλόντων ἐκ
 προοργήσεως συμβολὴν ποιήσεσθαι, τῷ τε γὰρ μήκει τοῦ
 πολέμου καὶ τοῖς δαπανήμασιν ἀπειρήκεσαν, οὕτω παρε-
 γένοντο ἀμφοτέροις καὶ οἱ σύμμαχοι, Λακεδαιμονίοις
 μὲν Κορίνθιοι Πελοποννησίων μόνοι, τοῖς δὲ Μεσση-
 νίοις οἱ τε Ἀρκάδες πανστρατιᾷ καὶ Ἀργείοι καὶ Σι-
 κνωνίων λογάδες. Λακεδαιμόνιοι μὲν οὖν Κορινθίοις
 καὶ τοῖς Εἰλωσι καὶ ὅσοι περίοικοι συνεστρατεύοντο τὸ
 μέσον ἐπιτρέψαντες, ἐπὶ τοῖς κέρασιν αὐτοῖ τε καὶ οἱ βα-
 σιλεῖς ἐτάσσοντο, βαθείᾳ τε ὥς οὕτω πρότερον καὶ
 πυκνῇ τῇ φάλαγγι. τῷ δὲ Ἀριστοδήμῳ καὶ τοῖς περὶ αὐ- 2
 τὸν διετάχθη τὰ ἐς τὴν μάχην οὕτως. ὅσοι τῶν Ἀρκά-
 δων ἢ τῶν Μεσσηνίων τὰ μὲν σώματα ἦσαν ἐρρωμένοι

καὶ ἀγαθοὶ τὰς ψυχάς, ὅπλα δὲ οὐκ εἶχον ἰσχυρά, τοῖς τῶν ὀπλων τὰ χρησιμώτατα ἐπέλεξε, καὶ ὥς τὸ ἔργον ἤπειγεν, ὁμοῦ τοῖς Ἀργείοις καὶ Σικωνίοις καὶ τούτους ἔτασσε· τὴν δὲ φάλαγγα ἐπὶ πλεόν ἤπλωσεν, 306 ὥς μὴ κυκλωθεῖεν ὑπὸ τῶν ἐναντίων. προεΐδετο δὲ καὶ ὅπως τεταγμένοις σφίσι τὸ ὄρος ἢ Ἰθώμη κατὰ νότου γίνοιτο. καὶ τούτοις μὲν Κλέονιν ἐπέταξεν ἡγεμόνα· 3 αὐτὸς δὲ καὶ ὁ Δᾶμις ὑπόμενον ἔχοντες τοὺς ψιλοὺς, σφενδονήτας μὲν ἢ τοξότας ὀλγους, ὁ δὲ ὄχλος ὁ πολὺς τοῖς τε σώμασιν ἦσαν ἐς τὰς ἐπιδρομὰς καὶ ἀναχωρήσεις ἐπιτήδειοι καὶ τῇ ὀπλίσει κοῦφοι· θώρακα γὰρ ἢ ἀσπίδα εἶχεν ἕκαστος, ὅσοι δὲ ἠπόρουν τούτων, περιεβέβληντο αἰγῶν νάκας καὶ προβάτων, οἱ δὲ καὶ θηρίων δέρματα, καὶ μάλιστα οἱ ὄρεινοὶ τῶν Ἀρκάδων λύκων τε 4 καὶ ἄρκων. ἀκόντια δὲ ἕκαστος πολλὰ, οἱ δὲ καὶ λόγχας αὐτῶν ἔφερον. 2. καὶ οὗτοι μὲν ἐλόχων τῆς Ἰθώμης ἐνθα ἔμελλον ἦκιστα ἔσεσθαι σύνοπτοι, οἱ δὲ ὀπλίται τῶν Μεσσηνίων καὶ συμμάχων τὴν τε ἔφοδον τὴν πρώτην τῶν Λακεδαιμονίων ὑπέμειναν, καὶ μετὰ τοῦτο ἦσαν ἤδη καὶ τὰ ἄλλα ἀνδρεῖοι. ἀριθμῶ μὲν δὴ τῶν ἐναντίων ἀπελείποντο, λογάδες δὲ ὄντες ἐμάχοντο πρὸς δῆμον καὶ οὐχ ὁμοίως πρὸς κρείττους, ἢ καὶ μᾶλλον τῇ τε ἄλλῃ προθυ- 5 μίᾳ καὶ ταῖς ἐμπειρίαις ἐπὶ πολὺ ἀντεῖχον. ἐνταῦθα καὶ ὁ στρατὸς τῶν Μεσσηνίων ὁ εὖζωνος, ἅψ' οὐ καὶ τούτοις ἦρθη τὰ σημεῖα, ἔχρωντο ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους δρόμῳ καὶ περιστάντες ἠκόντιζον ἐς τὰ πλάγια· ὅσοις δὲ καὶ ἐπὶ πλεόν μετὴν τόλμης, προσέθεόν τε καὶ ἔτυπτον ἐκ χειρός. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κίνδυνόν σφισι δεύτερον ἐν τῷ αὐτῷ καὶ οὕτως ἀνέλπιστον ὀρῶντες παρόντα, ὅμως οὔτε ἐταράχθησαν, ἐπιστρεφόμενοι τε ἐς τοὺς ψιλοὺς ἀμύνεσθαι μὲν ἐπειρῶντο, διὰ δὲ τὴν κουφότητα οὐ χαλεπῶς ἀποφευγόντων ἀπορία τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ

ἀπ' αὐτῆς ἤδη καὶ ὀργὴ γίνεται. πεφύκασι δὲ πῶς οἱ ἄν- 6 θρωποὶ μάλιστα ἔχειν ἀκρατῶς πρὸς τὰ παρ' ἀξίαν. καὶ δὴ καὶ τότε οἱ τε ἤδη τραύματα τῶν Σπαρτιατῶν εἰληφό- 307 τες, καὶ ὅσοι κειμένων τῶν παραστατῶν ἐγίνοντο πρὸς τὴν ἔφοδον τῶν ψιλῶν πρῶτοι, προεξέθεόν τε, ὅποτε ἴδοιεν ἐπιφερομένους τοὺς ψιλοὺς, καὶ ὑπὸ θυμοῦ μακροτέρως τὰς διώξεις ἐποιοῦντο ἀποχωρούντων. οἱ δὲ φιλοὶ τῶν Μεσσηνίων ὥς τὸ πρῶτον ἤρξαντο, κατὰ χώ- ραν τε μένοντας ἔτυπτον καὶ ἐσηκόντιζον, καὶ διακόν- των ἐφθάνον ἀποφεύγοντες, καὶ πειρωμένοις ἀναστρέ- φειν αὐτοὺς ἐπῆσαν. ταῦτα δὲ ἔδρων σποράδην καὶ ἄλλοι 7 κατ' ἄλλο τῆς τῶν ἐναντίων τάξεως· οἱ τε ὀπλίται τῶν Μεσσηνίων καὶ συμμάχων θρασύτερον ἐν τῷ τοιῷδε τοῖς κατὰ στόμα αὐτῶν ἐπέκειντο. 3. Τέλος δὲ οἱ Λακεδαιμό- νιοι τῷ τε χρόνῳ καὶ τοῖς τραύμασιν ἀπαγορευόντες, καὶ ἅμα παρὰ τὸ εἰωθὸς ὑπὸ τῶν ψιλῶν ταρασσόμενοι, δια- λύουσι τὴν τάξιν. τραπέντων δέ, ἐνταῦθα σφισι πλείω παρῆχον κακὰ οἱ φιλοὶ. τοὺς δὲ τῶν Λακεδαιμονίων δια- 8 φθαρέντας ἐν τῇ μάχῃ συλλαβεῖν μὲν οὐχ οἶα τε ἦν ἀριθ- μῶ, πεῖθομαι δὲ εἶναι καὶ αὐτὸς πολλούς. ἢ δὲ οἴκαδε ἀναχώρησις τοῖς μὲν ἄλλοις καθ' ἡσυχίαν, Κορινθίοις δὲ ἔμελλεν ἔσεσθαι χαλεπή· διὰ πολεμίας γὰρ ἐγίνετο ὁμοίως διὰ τε τῆς Ἀργείας πειρωμένοις καὶ παρὰ Σικῶνα ἀνασωθῆναι.

XII. Λακεδαιμονίους δὲ ἐλύπει μὲν καὶ τὸ γεγονὸς πταῖσμα, τεθνεώτων ἐν τῇ μάχῃ πολλῶν τε καὶ ἀξίων λό- γου· παρίστατο δὲ καὶ ἐς τὴν πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ πολέμου σφίσιν ἀθύμως ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτο θεωρῶνς ἀποστέλ- λουσιν ἐς Δελφούς. τούτοις ἐλθοῦσιν ἡ Πυθία χρᾶ τὰδε·

308 Οὐ σε μάχης μόνον ἔργ' ἐφέπειν χερὶ Φοῖβος ἄνωγεν, ἀλλ' ἀπάτῃ μὲν ἔχει γαῖαν Μεσσηνίδα λαός, ταῖς δ' αὐταῖς τέχναισιν ἀλώσεται αἰσπερ ὑπῆρξεν.

2 πρὸς ταῦτα τοῖς βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἐφόροις τέχνας μὲν προθυμουμένοις οὐκ ἐρίνετο ἀνευρεῖν, οἱ δὲ Ὀδυσσεὺς τῶν ἔργων ἀπομιμούμενοι τὸ ἐπὶ Ἰλίῳ, πέμπουσιν ἀνδρας ἑκατὸν ἐς Ἰθώμην συνιδόντας ἃ μηχανῶνται, λόγῳ δὲ αὐτομόλους· ἦν δὲ καὶ φυγὴ τῶν ἀνδρῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ κατεγνωσμένη. τούτους ἤκοντας ἀπέπεμπεν αὐτίκα Ἀριστόδημος, Λακεδαιμονίων φήσας τὰ ἀδικήματα 3 καινὰ εἶναι, τὰ δὲ σοφίσματα ἀρχαῖα. 2. Ἀμαρτόντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῦ ἐγκλήματος δεύτερα ἐπειρῶντο τῶν Μεσσηνίων διαλῦσαι τὸ συμμαχικόν· ἀντιπόντων δὲ τῶν Ἀρκάδων, παρὰ γὰρ τούτους πρότερον ἀφίκοντο οἱ πρέσβεις, οὕτω τὴν ἐπ' Ἄργος ἐπέσχον πορείαν. 3. Ἀριστόδημος δὲ πυνθανόμενος τὰ πρασσόμενα ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων πέμπει καὶ αὐτὸς ἐρησομένους τὸν θεόν· ἡ δὲ Πυθία σφίσι ἐχρησε·

4 Κῦδός σοι πολέμοιο διδοὶ θεός· ἀλλ' ἀπάταισι φράζου μὴ Σπάρτης δόλιος λόχος ἐχθρὸς ἀνέλθῃ κρείσσων· εἰ γὰρ Ἄρης κείνων εὐήρεα τεύχη, καὶ τε χορῶν στεφάνωμα πικροὺς οἰκήτορας ἔξει, τῶν δ' οὖο συντυχαίης κρυπτὸν λόχον ἐξανιδύντων. οὐ πρόσθεν δὲ τέλος τὸδ' ἐπόψεται ἱερὸν ἡμᾶρ, πρὶν τὰ παραλλάξαντα φύσιν τὸ χρεῶν ἀφίκηται. 309 τότε μὲν δὴ Ἀριστόδημος καὶ οἱ μάντις ἀπείρως εἶχον συμβαλέσθαι τὸ εἰρημένον· ἔτεσι δὲ ὕστερον οὐ πολλοῖς ἀναφαίνειν τε καὶ ἐς τέλος ἄξειν ἐμελλεν ὁ θεός.

5 4. Ἔτερα δὲ ἐν τῷ τότε τοῖς Μεσσηνίοις συνέβαινε τοιαῦτα. Λυκίσκου μετοικοῦντος ἐν Σπάρτῃ τὴν θυγατέρα ἐπέλαβεν ἀποθανεῖν, ἦν ἅμα ἀγόμενος ἐφυγεν ἐκ Μεσσήνης. πολλάκις δὲ αὐτὸν φοιτῶντα ἐπὶ τὸ μνήμα τῆς παιδὸς λοχήσαντες ἱππεῖς τῶν Ἀρκάδων αἰρουσίν. ἀναχθεῖς δὲ ἐς τὴν Ἰθώμην καὶ ἐς ἐκκλησίαν καταστάς ἀπελογεῖτο ὡς οὐ προδιδούς τὴν πατρίδα ἀποχωρήσαι,

πειθόμενος δὲ τοῖς δηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ μάντεως ἐς τὴν παῖδα ὡς οὔσαν οὐ γυνήσιν. ταῦτα ἀπολογούμενος οὐ 6 πρότερον ἔδοξεν ἀληθῆ λέγειν, πρὶν ἢ παρήλθῃ ἐς τὸ θέατρον ἢ τὴν ἱερῶσύνην τότε τῆς Ἥρας ἔχουσα. αὕτη δὲ τεκεῖν τε τὴν παῖδα ὠμολόγει, καὶ τῇ Λυκίσκου γυναικὶ ὑποβαλέσθαι δοῦναι· νῦν δέ, ἔφη, τὸ τε ἀπόρρητον ἐκφαίνουσα ἦκω καὶ παύσουσα ἐμαυτὴν ἱερωμένην. ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ὅτι ἦν ἐν τῇ Μεσσήνῃ καθεστηκός, ἦν γυναικὸς ἱερωμένης ἢ καὶ ἀνδρὸς προαποθάνῃ τις τῶν παίδων, ἐς ἄλλον τὴν ἱερῶσύνην μεταχωρεῖν. νομίζοντες οὖν τὴν γυναικὰ ἀληθῆ λέγειν, τῇ θεῷ τε εἰλοντο ἱεραιευσομένην αὐτ' ἐκείνης, καὶ Λυκίσκου συγγνωστὰ ἐφασαν εἰργάσθαι.

5. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐδόκει σφίσι, καὶ γὰρ εἰκοστὸν 7 ἔτος ἐπῆει τῷ πολέμῳ, πέμπειν αὐτοῖς ἐς Δελφοὺς ἐρησομένους ὑπὲρ νίκης. ἐρομένοις δὲ ἐχρησεν ἡ Πυθία·

310 Τοῖς τρίποδας περὶ βωμόν Ἰθωμάτα Διὶ πρῶτοις στήσασιν δεκάδων ἀριθμὸν δις πέντε δίδωσι σὺν κύδει πολέμου γαῖαν Μεσσηνίδα δαίμων. Ζεὺς γὰρ ἔνευσ' οὕτως. ἀπάτη δέ σε πρόσθε τίθησιν, ἢ δ' ὀπίσω τίσις ἐστί, καὶ οὐ θεὸν ἐξαπατῶης. ἔρδ' ὅππῃ τὸ χρεῶν. ἄτῃ δ' ἄλλοισι πρὸ ἄλλων.

ταῦτ' ἀκούσαντες γερονεῖναι τε ἡγοῦντο ὑπὲρ αὐτῶν τὴν 8 μαντείαν, καὶ σφίσι διδόναι τοῦ πολέμου κράτος· οὐ γὰρ αὐτῶν γε ἐχόντων ἐντὸς τείχους τοῦ Ἰθωμάτα τὸ ἱερὸν Λακεδαιμονίου προτέρους ἀναθέντας φθίσεσθαι. καὶ οἱ μὲν ξυλίνους κατασκευάσασθαι τρίποδας ἐμελλον· οὐ γὰρ σφίσι περιῆν χρήματα ὡς χαλκοῦς ποιήσασθαι· 6. τῶν δὲ τις Δελφῶν τὸν χρησμὸν ἐξηγγελεῖν ἐς Σπάρτην. πυνθομένοις δὲ ἐν κοινῷ μὲν οὐδὲν σφίσι ἐξεγένετο ἀνευρεῖν σοφόν, Οἰβαλος δὲ τὰ μὲν ἄλλα οὐ τῶν ἐπιφα- 9 νῶν, γνώμην δὲ ὡς ἐδήλωσεν ἀγαθός, ποιησάμενος ὡς

ἔτυχε πηλοῦ τρίποδας ἑκατόν, τούτους τε ἀποκεκρυμμένους ἐν πήρᾳ καὶ δίκτυα ἅμα αὐτοῖς ἔφερεν ὡς ἀνὴρ θηρευτής. ἄτε δὲ ὦν ἀγνώως καὶ Λακεδαιμονίων τοῖς πολλοῖς, ῥᾶον Μεσσηνίους ἐλάνθανεν. ἀναμίξας δὲ αὐτὸν ἀνδράσιν ἀγροίοις ἐσηλθὲ τε μετ' αὐτῶν ἐς τὴν Ἰθώμην, καὶ ὥς νῦν τάχιστα ἐπελάμβανεν, ἀναθελὺς τοὺς τρίποδας τῷ θεῷ τούτους δὴ τοὺς πηλίνους, αὐθις ἐς Σπάρτην ἀπαγγέλλων Λακεδαιμονίοις ῥῆγετο. Μεσσηνίους δέ, ὥς εἶδον, ἐτάραξε μὲν μεγάλως, καὶ εἰκαζον, ὥσπερ ἦν, παρὰ Λακεδαιμονίων εἶναι· παρεμυθεῖτο δὲ ὅμως αὐτοὺς ὁ Ἀριστοδήμος λέγων ἄλλα τε ἂν ἐν τοῖς παροῦσιν εἰκὸς ἦν, καὶ τοὺς ξυλίνους τρίποδας, ἐπεποιήντο γὰρ ἤδη, περὶ τοῦ Ἰθωμάτα τὸν βωμὸν ἔστησε. 7. Συνέβη δὲ καὶ Ὀφιονέα τὸν μάντιν τοῦτον, τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν, ἀναβλέψαι παραλόγως δὴ μάλιστα ἀνθρώπων· ἐπέλαβε γὰρ τῆς κεφαλῆς ἄλγῃμα αὐτὸν ἰσχυρόν, καὶ ἀνέβλεψεν ἀπ' αὐτοῦ.

XIII. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν, ἔρρεπε γὰρ ἤδη τὸ χρεῶν ἐς 311 ἄλλωσιν τῶν Μεσσηνίων, προσεσημαινεν αὐτοῖς τὰ μέλλοντα ὁ θεός. τό τε γὰρ τῆς Ἀρτέμιδος ἄγαλμα, ὃν χαλκοῦν καὶ αὐτὸ καὶ τὰ ὄπλα, παρήκε τὴν ἀσπίδα· καὶ Ἀριστοδήμου τῷ Διὶ τῷ Ἰθωμάτι θύειν μέλλοντος τὰ ἱερεῖα οἱ κριοὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν αὐτόματοι καὶ βία τὰ κέρατα ἐνράξαντες ἀποθνήσκουσιν ὑπὸ τῆς πληγῆς. τρίτον δὲ ἄλλο συνέβη σφίσι· οἱ κύνες συνιόντες ἐς τὸ αὐτὸ ἀνὰ πᾶσαν νύκτα ὠρύνοντο, τέλος δὲ καὶ ἀπεχώρησαν ἀθρόοι 2 πρὸς τὸ τῶν Λακεδαιμονίων στρατόπεδον. ταῦτά τε δὴ τὸν Ἀριστοδήμου ἐτάρασσε καὶ ὀνειράτος ὄψις ἐπιγενόμενή τοιαύδε. ἔδοξεν ἐξιέναι οἱ μέλλοντι ἐς μάχην καὶ ὠπλισμένῳ τῶν ἱερέων τὰ σπλάγχνα ἐπὶ τραπέξῃ προκεῖσθαι, τὴν δέ οἱ θυγατέρα ἐπιφανῆναι μέλαιναν ἐσθῆτα ἔχουσαν καὶ φαίνουσαν τό τε στέφνον καὶ τὴν γαστέρα

ανατετμημένα, ἀναφανείσαν δὲ ἀπορροῦναι μὲν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέξης, ἀφελέσθαι δὲ αὐτοῦ τὰ ὄπλα, ἀντὶ τούτων δὲ στέφανον ἐπιθεῖναι χρυσοῦν καὶ ἱμάτιον ἐπιβαλεῖν λευκόν. ἔχοντος δὲ Ἀριστοδήμου τὰ τε ἄλλα ἀθύμως καὶ 3 τὸν ὄνειρον ἡγουμένου προλέγειν οἱ τοῦ βίου τελευτήν, ὅτι οἱ Μεσσηνιοὶ τῶν ἐπιφανῶν τὰς ἐκφορὰς ἐποιοῦντο ἐστεφανωμένων καὶ ἱμάτια ἐπιβεβλημένων λευκά, ἀπαγγέλλει τις Ὀφιονέα τὸν μάντιν οὐχ ὁρᾶν ἔτι, ἀλλ' ἐξαίφνης γενέσθαι τυφλόν, ὥσπερ γε καὶ ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς· συνιᾶσι δὴ καὶ τοῦ χρησμοῦ τότε, ὡς τοὺς ἀναδύντας δύο ἐκ τοῦ λόχου καὶ ἐς τὸ χρεῶν αὐθις ἐλθόντας τοῦ Ὀφιονέως τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶπεν ἡ Πυθία. 2. Ἐνταῦθα 4 Ἀριστοδήμος τὰ τε οἰκεία ἀναλογιζόμενος, ὡς οὐδὲν ὠφέλιμον γένοιτο φρονεῦς θυγατρός, καὶ τῇ πατρίδι οὐχ ὁρᾶν ἔτι ὑποῦσαν σωτηρίας ἐλπίδα, ἐπικατέσφαξεν ἑαυτὸν τῆς παιδὸς τῷ τάφῳ, τὰ μὲν ἐς ἀνθρώπου λογισμὸν ἦκοντα Μεσσηνίους σώσας, τῆς τύχης δὲ ἐς τὸ μῆδεν 312 ἀγαγούσης τὰ τε ἔργα αὐτοῦ καὶ τὰ βουλευόμενα. ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας ἔτη τε ἕξ καὶ ἐκ τοῦ ἐβδόμου μῆνας ἐπιλαβὼν οὐ πολλούς. τοῖς δὲ Μεσσηνίοις ἀπεγνωσμένοι 5 τὰ πράγματα παρίστατο, ὥστε καὶ ὠρμησαν ἱκεσίαν ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἀποστέλλειν· οὕτω σφόδρα κατέπληξεν αὐτοὺς ἡ τοῦ Ἀριστοδήμου τελευτή. καὶ τοῦτο μὲν ὁ θυμὸς ἐπέσχευ αὐτοὺς μὴ ποιῆσαι· 3. συλλεγέντες δὲ ἐς ἐκκλησίαν βασιλέα μὲν οὐδένα, Δᾶμιν δὲ στρατηγὸν αὐτοκράτορα εἵλοντο. ὁ δὲ Κλέωννιν τε αὐτῷ καὶ Φυλέα ἐλόμενος συνάρχοντας παρεσκευάζετο ὡς καὶ ἐκ τῶν παρόντων συνάψων μάχην· ἐπιγνάγκαζε γὰρ ἡ τε πολιορκία καὶ οὐχ ἥκιστα ὁ λιμὸς καὶ [τὸ] ἀπ' αὐτοῦ δέος, μὴ καὶ προδιαφθαρεῶσιν ὑπὸ ἐνδεΐας. ἀρετῇ μὲν δὴ καὶ 6 τολμήμασιν οὐδὲ τότε ἀπεδέησε τὰ τῶν Μεσσηνίων· ἀπέθανον δὲ οἱ τε στρατηγοὶ σφίσις ἅπαντες καὶ τῶν ἄλλων

οὐ λόγον μάλιστα ἄξιοι. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μῆνας μὲν που πέντε μάλιστα ἀντέσχον, 4. περὶ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν λήγοντα ἐξέλιπον τὴν Ἰθώμην, πολεμήσαντες ἔτη τὰ πάντα εἰκοσι, καθὰ δὴ καὶ Τυρταίῳ πεποιημένα ἐστίν·

εἰκοστῷ δ' οἱ μὲν κατὰ πλοῖνα ἔργα λιπόντες
φεύγον Ἰθωμαίων ἐκ μεγάλων ὀρέων.

7 5. Ὁ δὲ πόλεμος ἔλαβεν οὗτος τέλος ἔτι πρώτῳ τῆς τετάρτης καὶ δεκάτης ὀλυμπιάδος, ἣν Δάσμων Κορίνθιος ἐνίκα στάδιον, Ἀθήνησι Μεδοντιδῶν τὴν ἀρχὴν ἔτι ἐχόντων τὴν δεκέτιν, καὶ ἔτους Ἰππομένει τετάρτου τῆς ἀρχῆς ἡνυσμένον.

XIV. Μεσσηνίων δὲ ὅσοις μὲν ἐτυχον ἐν Σικυνῶνι οὔσαι καὶ ἐν Ἀργεὶ προξενίαι καὶ παρὰ τῶν Ἀρκάδων τισίν, οὗτοι μὲν ἐς ταύτας τὰς πόλεις ἀπεχώρησαν, ἐς Ἐλευσίνα δὲ οἱ τοῦ γένους τῶν ἱερέων καὶ Θεαῖς ταῖς μεγάλαις τελοῦντες τὰ ὄργια. ὁ δὲ ὄχλος ὁ πολὺς κατὰ τὰς 313
2 πατρίδας ἑκαστοὶ τὰς ἀρχαίας ἐσκεδάσθησαν. 2. Λακεδαιμόνιοι δὲ πρώτα μὲν τὴν Ἰθώμην καθείλον ἐς ἔδαφος, ἔπειτα καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις ἐπιόντες ἤρουν. ἀνέθεσαν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν λαφύρων τῷ Ἀμυκλαίῳ τρίποδας χαλκοῦς. Ἀφροδίτης ἄγαλμὰ ἐστὶν ἐστηκὸς ὑπὸ τῷ τρίποδι τῷ πρώτῳ, Ἀρτέμιδος δὲ ὑπὸ τῷ δευτέρῳ, Κόρης 3 δὲ τῆς Ἀθήμητρος ὑπὸ τῷ τρίτῳ. ταῦτα μὲν δὴ ἀνέθεσαν ἐνταῦθα, τῆς δὲ γῆς τῆς Μεσσηνίας Ἀσιναίοις μὲν ἀνεστηκόσιν ὑπὸ Ἀργείων διδόασιν ἐπὶ θαλάσῃ ταύτην ἣν καὶ νῦν ἐτι οἱ Ἀσινάιοι νέμονται· τοῖς δὲ Ἀνδροκλέους ἀπογόνοις, ἣν γὰρ δὴ καὶ θυγάτηρ Ἀνδροκλεῖ καὶ παῖδες τῆς θυγατρὸς, φεύγοντες δὲ ὑπὸ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἀνδροκλέους ὄχοντο ἐς Σπάρτην, τούτοις τὴν Ταμείαν κα- 4 λουμένην ἀπονέμουσι. 3. Τὰ δὲ ἐς αὐτοὺς Μεσσηνίους παρὰ Λακεδαιμονίων ἔσχεν οὕτως. πρώτον μὲν αὐτοῖς ἐπάγουσιν ὄρκον μήτε ἀποστῆναι ποτε ἀπ' αὐτῶν μήτε

ἄλλο ἐργάσασθαι νεώτερον μηδέν· δεύτερα δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐπέταξαν εἰρημένον, οἱ δὲ τῶν γεωργουμένων [τροφῶν] σφρίσιν ἀπέφερον ἐς Σπάρτην πάντων τὰ τὰ ἡμίσεια. προείρητο δὲ καὶ ἐπὶ τὰς ἐκφορὰς τῶν βασιλέων καὶ ἄλλων τῶν ἐν τέλει καὶ ἄνδρας ἐκ τῆς Μεσσηνίας καὶ τὰς γυναῖκας ἐν ἐσθῇτι ἡκεῖν μελαίνῃ· καὶ τοῖς παραβᾶσιν ἐπέκειτο ποινή. ἐς τιμωρίας δὲ ἄς ὕβριζον ἐς 5 τοὺς Μεσσηνίους, Τυρταίῳ πεποιημένα ἐστίν·

ᾧσπερ ὄνοι μεγάλοις ἄχθεσι τειρόμενοι,
δεσποσύνοισι φέροντες ἀναγκαίης ὑπὸ λυγρῆς
ἡμισυ πάντος ὅσον καρπὸν ἄρουρα φέρει.
ὅτι δὲ καὶ συμπενθεῖν ἔκειτο αὐτοῖς ἀνάγκη, δεδήλωκεν ἐν τῷδε·

δεσπότης οἰμῶζοντες, ὁμῶς ἄλοχοί τε καὶ αὐτοί,
εὐτέ τιν' οὐλομένη μοῖρα κίχοι θανάτου.

314 4. Τοιούτων οὖν οἱ Μεσσηνιοὶ κατελληφότες, καὶ 6 ἅμα ἐς τὰ μέλλοντα οὐδὲν ὀρῶντες παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων φιλάνθρωπον, πρό τε δὴ τῶν παρόντων τεθνάναι μαχομένους ἢ καὶ τὸ παράπαν ἐκ Πελοποννήσου φεύγοντας οἴχεσθαι νομίζοντες αἰρετώτερα, ἀφίστασθαι πάντως ἐγίνωσκον. ἐνῆγον δὲ οὐχ ἥμισυ ἐς τοῦτο καὶ οἱ νεώτεροι, πολέμου μὲν ἐτι ἀπείρως ἔχοντες, λαμπροὶ δὲ ὄντες τὰ φρονήματα καὶ ἀποθανεῖν προτιμῶντες ἐν ἐλευθέρῃ τῇ πατρίδι, εἰ καὶ τὰ ἄλλα εὐδαιμόνως δουλεύειν παρεῖη. 5. Ἐπετράφη δὲ νεότης καὶ ἀλλαχού τῆς Μεσσηνίας, οἱ 7 δὲ ἄριστοι καὶ ἀριθμὸν πλεῖστοι περὶ τὴν Ἀνδανίαν, ἐν δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀριστομένης, ὃς καὶ νῦν ἐτι ὥς ἦρος ἔχει παρὰ Μεσσηνίοις τιμὰς. καὶ οἱ καὶ τὰ τῆς γενέσεως ἐπιφανέστερα ὑπάρχει νομίζουσι· Νικοτελείῃ γὰρ τῇ μητρὶ αὐτοῦ daίμονα ἢ θεὸν δράκοντι εἰκασμένον συγγενέσθαι λέγουσι. τοιαῦτα δὲ καὶ Μακεδόνας ἐπὶ Ὀλυμπιάδι καὶ ἐπὶ Ἀριστοδάμῃ Σικυνωνίους οἶδα εἰρηκότας. διάφορα

8 δὲ τοσόνδε ἦν· Μεσσήνιοι γὰρ οὐκ ἐσποιοῦσιν Ἀριστομένην Ἡρακλεῖ παῖδα ἢ Διί, ὥσπερ Ἀλέξανδρον Ἀμμωνιοὶ Μακεδόνες καὶ Ἀρατον Ἀσκληπιῷ Σικυνῶνιοι· Ἀριστομένη δὲ πατέρα Ἑλλήνων μὲν οἱ πολλοὶ Πύρρον φασὶν εἶναι, Μεσσηνίους δὲ οἶδα αὐτοὺς ἐπὶ ταῖς σπονδαῖς Ἀριστομένην Νικομήδους καλοῦντας. οὗτος μὲν οὖν ἀκμάζων ἡλικίᾳ καὶ τόλμῃ καὶ ἄλλοι τῶν ἐν τέλει παρῶ-
ξνον ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν. ἐπράσσετο δὲ ταῦτα οὐκ εὐθύς ἐκ τοῦ φανεροῦ, κρύφα δὲ ἐς Ἄργος καὶ παρὰ τοὺς Ἀρκάδας ἀπέστελλον, εἰ σφισιν ἀπροφασίστως καὶ μηδὲν ἐνδεεστερῶς ἢ ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ προτέρου ἀμύναι θελήσουσιν.

XV. Ὡς δὲ τὰ τε ἄλλα ἐς τὸν πόλεμον ἔτοιμα ἦν αὐ- 315
τοῖς καὶ τὰ ἀπὸ τῶν συμμάχων προθυμότερα ἢ προσεδό-
κων, καὶ γὰρ Ἀργείοις ἤδη καὶ Ἀρκάσι λαμπρῶς τὸ ἐς
τοὺς Λακεδαιμονίους ἔχθος ἐξηπτο, οὕτως ἀπέστησαν
ἔτει τριακοστῷ μὲν καὶ ἐνάτῳ μετὰ Ἰθώμης ἄλωσιν, τε-
τάρτῳ δὲ τῆς τρίτης Ὀλυμπιάδος καὶ εἰκοστῆς, ἣν Ἰκαρος
Ἑπηρεσιεὺς ἐνίκᾳ στάδιον. Ἀθήνησι δὲ οἱ κατ' ἐνιαυτὸν
ἦσαν ἤδη τότε ἄρχοντες, καὶ Ἀθηναίοις Τλησίᾳς ἦρχεν.
2 ἐν δὲ Λακεδαίμονι οἱ τινες τηνικαῦτα ἐτυχον βασιλεύον-
τες, Τυρταῖος μὲν τὰ ὀνόματα οὐκ ἔγραψε, Ῥιανὸς δ'
ἐποίησεν ἐν τοῖς ἔπεσι Λεωνυχίδην βασιλέα ἐπὶ τοῦδε εἶ-
ναι τοῦ πολέμου. Ῥιανῷ μὲν οὖν ἔγωγε οὐδαμῶς κατὰ γε
τοῦτο συνθήσομαι· Τυρταῖον δὲ καὶ οὐ λέγοντα ὅμως
εἰρηκέναι τις ἂν ἐν τῷδε ἡγοῖτο. ἐλεγεια γὰρ ἐς τὸν πρό-
τερον ἔστιν αὐτῷ πόλεμον·

ἀμφ' αὐτὴν δ' ἐμάχοντ' ἐννέα καὶ δέκ' ἔτη
νωλεμέως, αἰεὶ ταλασίφρονα θυμὸν ἔχοντες,
αἰχμηταὶ πατέρων ἡμετέρων πατέρες.

3 δὴλα οὖν ἔστιν ὥς ὕστερον τρίτῃ γενεᾷ τὸν πόλεμον οἱ
Μεσσήνιοι τόνδε ἐπολέμησαν, ἀποδείκνυσί τε τοῦ χρό-

νου τὸ συνεχὲς βασιλεύοντας τηνικαῦτα ἐν Σπάρτῃ Ἀνά-
ξανδρον Εὐρυκράτους τοῦ Πολυδώρου, τῆς δὲ οἰκίας τῆς
ἐτέρας Ἀναξίδαμον Ζευξίδαμον τοῦ Ἀρχιδάμου τοῦ Θεο-
πόμπου. κατέβην δὲ ἐς ἀπόγονον Θεοπόμπου τέταρτον,
ὅτι Ἀρχίδαμος ὁ Θεοπόμπου προαπέθανε τοῦ πατρὸς καὶ
ἐς Ζευξίδαμον υἱοῦν ὄντα ἢ Θεοπόμπου περιῆλθεν
ἀρχή. Λεωνυχίδης δὲ μετὰ Δημάρατον βασιλεύσας φαί-
316 νεται τὸν Ἀρίστωνος· Θεοπόμπου δὲ Ἀρίστων ἀπόγονος
ἔβδομος.

2. Τότε δὲ οἱ Μεσσήνιοι Λακεδαιμονίοις συμβάλ- 4
λουσιν ἐν Δέραις καλουμέναις τῆς σφετέρως, ἔτει πρώτῳ
μετὰ τὴν ἀπόστασιν· ἀπῆσαν δὲ ἀμφοτέροις οἱ σύμμαχοι.
καὶ νίκη μὲν ἐγένετο οὐδετέρων σαφές, Ἀριστομένην δὲ
ἔργα φασὶν ἀποδείξασθαι πλεόν τι ἢ ἄνδρα ἕνα εἰκὸς ἦν,
ὥστε καὶ βασιλέα μετὰ τὴν μάχην ἡγοῦντο αὐτόν, ἦν γὰρ
καὶ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν, παραιτουμένου δὲ οὕτω
στρατηγὸν αὐτοκράτορα εἶλοντο. Ἀριστομένη δὲ παρί- 5
στατο μηδ' ἂν ἄλλον ἀπαξιῶσαι παθεῖν τι ἐν πολέμῳ
δράσαντα ἄξια μνήμης· αὐτῷ μέντοι καὶ πρὸ παντὸς
ἐνόμιζεν εἶναι ἔτι ἀρχομένου τοῦ πολέμου Λακεδαιμο-
νίους καταπλήξαντα φαίνεσθαι καὶ ἐς τὰ μέλλοντά σφισι
φοβερώτερον. ἅτε δὲ οὕτως ἔχων, ἀφικόμενος νύκτωρ
ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἀνατίθηναι ἀσπίδα πρὸς τὸν τῆς
Χαλκιοίκου ναόν· ἐπεγέγραπτο δὲ Ἀριστομένην ἀπὸ
Σπαρτιατῶν διδόναι τῇ θεῷ.

3. Ἐγένετο δὲ καὶ Λακεδαιμονίοις μάντευμα ἐκ Δελ- 6
φῶν τὸν Ἀθηναῖον ἐπάγεσθαι σύμβουλον. ἀποστέλλου-
σιν οὖν παρὰ τοὺς Ἀθηναίους τὸν τε χρησμὸν ἀπαγγε-
λοῦντας καὶ ἄνδρα αἰτοῦντας παραινέσοντα ἢ χρησφι-
σιν. Ἀθηναῖοι δὲ οὐδέτερα θέλοντες, οὔτε Λακεδαιμο-
νίους ἄνευ μεγάλων κινδύνων προσλαβεῖν μοῖρᾶν τῶν
ἐν Πελοποννήσῳ τὴν ἀρίστην, οὔτε αὐτοὶ παρακοῦσαι

τοῦ θεοῦ, πρὸς ταῦτα ἐξευρίσκουσι, καί, ἣν γὰρ Τυρ-
ταῖος διδάσκαλος γραμμάτων νοῦν τε ἥμιστα ἔχειν δοκᾷ
καὶ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν χωλός, τοῦτον ἀποστέλλουσιν 317
ἐς Σπάρτην. ὁ δὲ ἀφικόμενος ἰδίᾳ τε τοῖς ἐν τέλει, καὶ
συναγαγὼν ὁπόσους τύχοι, καὶ τὰ ἐλεγεία καὶ τὰ ἐπη
7 σφίσι τὰ ἀνάπαιστα ᾗδεν. 4. Ἐνιαυτῷ δὲ ὕστερον τοῦ
περὶ τὰς Λέρας ἀγῶνος, ἡκόντων ἀμφοτέροις καὶ τῶν
συμμάχων, παρεσκευάζοντο ὡς μάχην συνάψοντες ἐπὶ
τῷ καλουμένῳ Κάπρου σήματι. Μεσσηνίοις μὲν οὖν
Ἡλείοι καὶ Ἀρκάδες, ἔτι δὲ ἔξ' Ἀργούς ἀφίκετο καὶ Σι-
κυνῶνος βοήθεια. παρήσαν δὲ καὶ ὅσοι πρότερον τῶν
Μεσσηνίων ἐφευγον ἐκουσίως, ἔξ' Ἐλευσινός τε οἷς πά-
τριον δρᾶν τὰ ὄργια τῶν μεγάλων Θεῶν, καὶ οἱ Ἀνδρο-
κλέους ἀπόγονοι· καὶ γὰρ οἱ συσπένσαντες μάλιστά σφι-
8 σιν ἦσαν οὗτοι. Λακεδαιμονίοις δὲ ἦλθον Κορίνθιοι
συμμαχήσαντες, καὶ Λεπρεατῶν τινὲς κατὰ ἐχθρὸς τὸ
Ἡλείων. Ἀσιναίοις δὲ ὄρκοι πρὸς ἀμφοτέρους ἦσαν. τὸ
δὲ χωρίον τοῦτο, Κάπρου σήμα, ἔστι μὲν ἐν Στεννυκλήρῳ
τῆς Μεσσηνίας, Ἡρακλέα δὲ αὐτόθι ὄρκον ἐπὶ τομίῳ
κάπρῳ τοῖς Νηλέως παισὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν παρὰ ἐκεί-
νων λέγουσιν.

XVI. Ὡς δὲ ἀμφοτέροις προεθύσαντο οἱ μάντις,
Λακεδαιμονίοις μὲν Ἑκας ἀπόγονός τε καὶ ὁμῶνυμος
Ἑκα τοῦ σὺν τοῖς Ἀριστοδήμου παισὶν ἐλθόντος ἐς
Σπάρτην, τοῖς δὲ Μεσσηνίοις Θεόκλος· ἐγγόνει δὲ ὁ
Θεόκλος οὗτος ἀπὸ Εὐμάντιδος, Εὐμαντιν δὲ ὄντα
Ἡλείων τῶν Ἰαμιδῶν Κρεσφόντης ἐπηγάγετο ἐς Μεσσή-
νην· τότε δὲ παρόντων καὶ τῶν μάντεων σὺν φρονήματι
2 ἀμφοτέροις μᾶλλον ἡπείγοντο ἐς τὴν μάχην. καὶ ἦν μὲν
καὶ τὰ τῶν ἄλλων πρόθυμα, ὥς ἡλικίας ἑκαστος εἶχεν ἢ
ῥώμης, μάλιστα δὲ Ἀνάξανδρός τε ὁ τῶν Λακεδαιμονίων
βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τῶν Σπαρτιατῶν· παρὰ Μεσ-

318 σσηνίων δὲ οἱ Ἀνδροκλέους ἀπόγονοι Φίντας καὶ Ἀνδρο-
κλῆς καὶ οἱ συντεταγμένοι σφίσι ἐπειρῶντο ἄνδρες ἀγα-
θοὶ γίνεσθαι. Τυρταῖος δὲ καὶ οἱ τῶν Θεῶν ἱεροφάν-
ται τῶν μεγάλων ἔργου μὲν ἥπτοντο οὐδενός, τοὺς τε-
λευταίους δὲ τῆς ἑαυτῶν ἑκάτεροι στρατιᾶς ἐπήγειρον.
2. Κατὰ δὲ αὐτὸν Ἀριστομένην εἶχεν οὕτω. λογάδες περὶ 3
αὐτὸν ὀρδοήμοντα ἦσαν Μεσσηνίων, ἡλικίαν τε γερονό-
τες ἐκείνῳ τὴν αὐτήν, καὶ ἑκαστος προτετιμῆσθαι μεγά-
λως νομίζων ὅτι ἡξίωτο Ἀριστομένει συντετάχθαι· ἦσαν
δὲ καὶ αἰσθέσθαι δι' ὀλλύου δεινοὶ τὰ τε παρ' ἀλλήλων
καὶ μάλιστα ἐκείνου καὶ ἀρχομένου τι δρᾶν καὶ ἔτι μέλ-
λοντος. οὗτοι μὲν πρῶτοι καὶ αὐτοὶ καὶ Ἀριστομένης
πόνοιον εἶχον πολὺν κατ' Ἀνάξανδρον καὶ τῶν Λακεδαι-
μονίων τεταγμένοι τοὺς ἀρίστους. λαμβάνοντες δὲ τραύ-
ματα ἀφειδῶς καὶ ἐς πᾶν προϊόντες ἀπονοίας τῷ τε χρόνῳ
καὶ τοῖς τολμήμασιν ἐτρέψαντο τοὺς περὶ Ἀνάξανδρον.
τούτοις μὲν δὴ φεύγουσι διώκειν ἐπέταξεν ὁ Ἀριστομέ- 4
νης ἕτερον τῶν Μεσσηνίων λόχον· αὐτὸς δὲ ὀρμήσας
πρὸς τὸ μάλιστα ἀνδρεσθηκός, ὥς ἐβιάσατο καὶ τούτους,
ἐπ' ἄλλους ἐτράπετο αὐθις. ταχὺ δὲ καὶ τούτους ὥσάμε-
νος ἐτοιμότερον ἤδη πρὸς τοὺς ὑπομένοντας ἐπεφέρετο,
ἐς ὃ πᾶσαν τῶν Λακεδαιμονίων τὴν τάξιν καὶ αὐτῶν καὶ
τῶν συμμάχων συνέχεε· καὶ οὐχὶ σὺν αἰδοῖ φευγόντων
οὐδὲ ἀναμείνιν θελόντων ἔτι ἀλλήλους, ἐπέκειτό σφισι
φοβερώτερος ἢ κατὰ ἀνδρὸς ἐνὸς εἶναι μανίαν. ἔνθα δὴ 5
καὶ παρ' ἀχράδα πεφυκυῖαν πον τοῦ πεδίου, παρὰ τανύ-
την Ἀριστομένην οὐκ εἶα παραθεῖν ὁ μάντις Θεόκλος·
καθέζεσθαι γὰρ τοὺς Διοσκούρους ἐφασκεν ἐπὶ τῇ ἀχράδι.
Ἀριστομένης δὲ εἰκων τῷ θυμῷ καὶ οὐκ ἀκροώμενος τὰ
πάντα τοῦ μάντεως ὡς κατὰ τὴν ἀχράδα ἐγίνετο, ἀπόλ-
λυνσι τὴν ἀσπίδα, Λακεδαιμονίοις τε τὸ ἀμάρτημα τοῦ
319 Ἀριστομένους παρέσχεν αὐτῶν ἀποσωθῆναι τινας ἐκ

τῆς φυγῆς· διέτριψε γὰρ τὴν ἀσπίδα ἀνευρεῖν πειρώ-
μενος.

6 Λακεδαιμονίων δὲ ἐχόντων ἀθύμως μετὰ τὴν πλη-
γὴν καὶ ὠρημένων καταθέσθαι τὸν πόλεμον, Τυρταῖος
τε ἐλεγεία ᾄδων μετέπειθεν αὐτούς, καὶ ἐς τοὺς λόχους
ἀντὶ τῶν τεθνεώτων κατέλεγεν ἄνδρας ἐκ τῶν Ἑλλώτων.
4. Ἀριστομένει δέ, ὥς ἀνέστρεψεν ἐς τὴν Ἀνδανίαν,
ταινίας αἱ γυναικες καὶ τὰ ὠραῖα ἐπιβάλλουσαι τῶν ἀν-
θρῶπων ἐπέλεγον ἄσμα τὸ καὶ ἐς ἡμᾶς ἐτι ἀδόμενον

ἐς τε μέσον πεδίου Στενυκλήριον ἐς τ' ὄρος ἄκρον
εἶπετ' Ἀριστομένης τοῖς Λακεδαιμονίοις.

7 ἀνεσώσατο δὲ καὶ τὴν ἀσπίδα ἐκέλευν ἐς τε Δελφούς ἀφι-
κόμενος καί, ὥς οἱ προσέταξεν ἡ Πυθία, καταβάς ἐς τὸ
ἄδυτον ἱερὸν τοῦ Τροφωνίου τὸ ἐν Λεβαδείᾳ. ὕστερον
δὲ τὴν ἀσπίδα ἀνέθηκεν ἐς Λεβάδειαν φέρων, ἣν δὴ καὶ
αὐτὸς εἶδον ἀνακειμένην· ἐπίθημα δέ ἐστιν αὐτῆς ἀετὸς
τὰ πτερὰ ἑκατέρωθεν ἐκτετακὼς ἐς ἄκραν τὴν ἰτύν.
5. Τότε δὲ Ἀριστομένης ὥς ἐπανῆκεν ἐκ Βοιωτίας εὐρών
τε παρὰ τῷ Τροφωνίῳ καὶ νομισάμενος τὴν ἀσπίδα, αὐ-
8 τὴν ἐργῶν μειζόνων ἤπτετο. Συλλέξας δὲ ἄλλους τε τῶν
Μεσσηνίων καὶ τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἅμα ἔχων λογάδας, φυ-
λάξας τε ** μετὰ ἐσπέραν ἦλθεν ἐπὶ πόλιν τῆς Λακωνι-
κῆς, τὸ μὲν ἀρχαῖον ὄνομα καὶ ἐν Ὀμήρου καταλόγῳ
Φᾶριν, ὑπὸ δὲ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ προσοίκων καλου-
μένην Φαράς. ἐπὶ ταύτῃ ἀφικόμενος τοὺς τε πειρωμέ-
νους ἀμύνεσθαι διέφθειρε καὶ λείαν περιβαλλόμενος ἀπή-
λαυνεν ἐς τὴν Μεσσήνην. Λακεδαιμονίων δὲ ὀπλιτῶν
καὶ Ἀναξάνδρου τοῦ βασιλέως ἐπιθεμένων καθ' ὁδόν,
ἐτρέψατό τε καὶ τούτους καὶ διώκειν τὸν Ἀναξάνδρου
ὤρητο. βληθεὶς δὲ ἀκοντίῳ τὸν γλουτὸν τὴν διώξιν 320
ἐπέσχευ, οὐ μέντοι τὴν λείαν γε ἦν ἤλαυνεν ἀφῆρέθη.
9 Διαλιπὼν δὲ ὅσον ἀκесθῆναι τὸ τραῦμα, ἐς μὲν αὐτὴν

Σπάρτην ἔσοδον ποιούμενος νύκτωρ, ἀπετράπετο ὑπὸ
φασμάτων Ἑλένης καὶ Διοσκούρων, τὰς δ' ἐν Καρύαις
παρθένους χορευούσας τῇ Ἀρτέμιδι ἐλόχησε μεθ' ἡμέ-
ραν, καὶ συνέλαβεν ὅσαι χορήμασιν αὐτῶν καὶ ἀξιώματι
πατέρων προεῖχον, ἀγαγὼν δὲ ἐς κώμην τῆς Μεσσηνίας
τὴν νύκτα ἀνεπαύετο, ἀνδράσι τῶν ἐκ τοῦ λόχου τὴν
φρουρὰν ἐπιτρέψας τῶν παρθένων. ἐνταῦθα ὑπὸ μέθης 10
οἱ νεανίσκοι δοκεῖν ἐμοὶ καὶ ἄλλως ἀκρατῶς ἔχοντες λο-
γισμοῦ πρὸς βίαν ἐτρέποντο τῶν παρθένων, Ἀριστομέ-
νους δὲ ἀπείργοντος οὐ νομιζόμενα Ἑλλησι δρῶντας οὐ-
δένα ἐποιοῦντο λόγον, ὥστε ἠναγκάσθη καὶ ἀποκτείναι
τοὺς παροινουῦντας μάλιστα ἐξ αὐτῶν. τὰς δὲ αἰχμαλώ-
τους λαβὼν ἀπέλυσε χρημάτων πολλῶν παρθένους, ὧς-
περ γε καὶ εἶλεν.

XVII. Ἔστι δὲ Αἰγίλα τῆς Λακωνικῆς, ἐνθα ἱερὸν
ἴδρυται ἅγιον Διμήτρος. ἐνταῦθα ἐπιστάμενος ὁ Ἀρι-
στομένης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὰς γυναικας ἀγούσας ἐορτὴν
** ἀμύνεσθαι τῶν γυναικῶν οὐκ ἄνευ τῆς θεοῦ προ-
αχθεῖσιν λαμβάνουσιν οἱ πολλοὶ τῶν Μεσσηνίων τρανύ-
ματα μαχαίραις τε, αἷς τὰ ἱερεῖα αἱ γυναικες ἔθνον, καὶ
ὀβελοῖς, οἷς τὰ κρέα ἐπειρον ὀπτῶσαι· τὸν δὲ Ἀριστο-
μένην τύπτουσιν ταῖς δαδί ξῶντα αἰροῦσιν. ἀπεσώθη δὲ
ὁμῶς τῆς αὐτῆς ἐκείνης νυκτὸς ἐς τὴν Μεσσηνίαν. ἀφεῖ-
ναι δὲ αὐτὸν ἰέρεια τῆς Διμήτρος αἰτίαν ἔσχεν Ἀρχιδά-
μεια. ἀφῆκε δὲ οὐκ ἐπὶ χορήμασιν, ἀλλὰ ἐρῶσα ἔτυχεν
αὐτοῦ πρότερον ἐτι, προῦφασίζετο δὲ ὥς Ἀριστομένης
διακαύσας τὰ δεσμὰ ἀποδράς οἴχοιτο.

2. Τρίτῳ δὲ ἔτει τοῦ πολέμου μελλούσης γίνεσθαι 2
321 συμβολῆς ἐπὶ τῇ καλουμένῃ μεγάλῃ Τάφρῳ, καὶ Μεσση-
νίοις Ἀρκάδων βοροηθηκότων ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων,
Ἀριστοκράτην τὸν Ἰκέτα Τραπεζούντιον, βασιλέα τῶν
Ἀρκάδων καὶ στρατηγὸν ὄντα ἐν τῷ τότε, διαφθείρουσιν

οἱ Λακεδαιμόνιοι χρήμασι. πρῶτοι γὰρ ὧν ἴσμεν Λακε-
 δαιμόνιοι πολεμῖω ἀνδρὶ δῶρα ἔδωσαν, καὶ ὧνιον πρῶ-
 3 τοι κατεστήσαντο εἶναι τὸ κράτος τὸ ἐν τοῖς ὅπλοις. πρὶν
 δὲ ἢ παρανομῆσαι Λακεδαιμονίους ἐς τὸν Μεσσηνίων
 πόλεμον καὶ Ἀριστοκράτους τοῦ Ἀρκάδος τὴν προδο-
 σίαν, ἀρετῇ τε οἱ μαχόμενοι καὶ τύχαις ἐκ τοῦ θεοῦ διε-
 κρίνοντο. φαίνονται δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὕστερον,
 ἡνίκα ἐπὶ Αἰγὸς ποταμοῖς ταῖς Ἀθηναίων ναυσὶν ἀν-
 θώρουν, ἄλλους τε τῶν στρατηγούντων Ἀθηναίους καὶ
 4 Ἀδείμαντον ἐξωνησάμενοι. 3. Περιῆλθε μέντοι καὶ αὐ-
 τοὺς Λακεδαιμονίους ἀνὰ χρόνον ἡ Νεοπολέμειος κα-
 λουμένη τίσις. Νεοπολέμῳ γὰρ τῷ Ἀχιλλέως ἀποκτεί-
 ναντι Πριάμον ἐπὶ τῇ ἐσχάρᾳ τοῦ Ἑρκέλου συνέπεσε καὶ
 αὐτὸν ἐν Δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀπο-
 σφαγῆναι, καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖόν τις καὶ
 5 ἔδρασε Νεοπολέμειον τίσιν ὀνομάζουσι. τοῖς οὖν Λακε-
 δαιμονίοις, ὅτε δὴ μάλιστα ἦνθησαν καὶ Ἀθηναίων τε
 τὸ ναυτικὸν καθηρόηκεσαν καὶ Ἀγησίλαος κεχείρωτο τὰ
 πολλὰ ἤδη τῆς Ἀσίας, τότε σφίσι τὴν ἀρχὴν πᾶσαν οὐκ
 ἐξεγένετο ἀφελῆσθαι τὸν Μῆδον, ἀλλὰ σφᾶς ὁ βάρβαρος
 περιῆλθε τῷ ἐκείνων εὐρύματι, ἐς Κόρινθον καὶ Ἄργος
 καὶ ἐς Ἀθήνας τε καὶ Θήβας χρήματα ἀποστείλας, ὃ τε
 ὀνομαζόμενος Κορινθιακὸς πόλεμος ἀπὸ τούτων ἐξήφθη
 τῶν χρημάτων, ὥς ἀπολείπειν Ἀγησίλαον ἀναγκασθῆναι
 6 τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Λακεδαιμονίοις μὲν τὸ ἐς Μεσσηνίους
 σόφισμα ὁ δαίμων ἐμελλεν αὐτοῖς ἀποφανεῖν συμφορὰν.
 4. Ἀριστοκράτης δὲ ὥς τὰ χρήματα ἐδέξατο ἐκ Λακεδαί- 322
 μονος, τὸ μὲν παραντίκα ἐκρυπτεν ἐς τοὺς Ἀρκάδας οἷα
 ἐπεβούλευε, μελλόντων δὲ ἐς χεῖρας ἤδη συνέρχεσθαι,
 τηνικαῦτα ἐξεφώβησεν αὐτοὺς ὥς ἐν δυσχωρίᾳ τέ εἰσιν
 ἀπειλημένοι καὶ ἀναχώρησις οὐκ ἔσται αὐτοῖς, ἣν κρα-
 τηθῶσιν. τὰ τε ἱερὰ σφισιν οὐκ ἔφη γερονέναι κατὰ

γνώμην. ἐκέλευεν οὖν πάντα τινὰ, ἐπειδὴν αὐτὸς ση-
 μῆνῃ, φυγῇ χρῆσθαι. ὥς δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι συνέμισγον 7
 καὶ ἦσαν ἐς τὸ κατ' αὐτοὺς οἱ Μεσσηνιοὶ τετραμμένοι,
 ἐνταῦθα Ἀριστοκράτης ἀρχομένης τῆς μάχης ἀπῆγε τοὺς
 Ἀρκάδας, καὶ τοῖς Μεσσηνίοις τό τε ἀριστερόν καὶ μέσον
 ἡγήματο. οἱ γὰρ Ἀρκάδες σφίσι εἶχον ἀμφοτέρω ἅτε
 ἀπόντων μὲν Ἠλείων τῆς μάχης, ἀπόντων δὲ Ἀργείων
 καὶ Σικυνωίων. προσεξειργάσθη δὲ καὶ ἄλλο τῷ Ἀριστο-
 κράτει· διὰ γὰρ Μεσσηνίων ἐποιεῖτο τὴν φυγὴν. οἱ δὲ 8
 πρὸς τὸ ἀνέλπιστον τῶν παρόντων ἐγένοντο ἔκφρονες,
 καὶ ἅμα ὑπὸ τῆς διεξόδου τῆς κατὰ σφᾶς τῶν Ἀρκάδων
 ἐταράσσοντο, ὥστε αὐτῶν ἐδέησαν οἱ πολλοὶ καὶ ἐπιλα-
 θέσθαι τῶν ἐν χερσίν· ἀντὶ γὰρ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπι-
 φερομένων ἤδη πρὸς τοὺς Ἀρκάδας ἀφεῶρων φεύγον-
 τας, καὶ οἱ μὲν παραμεινὰ σφισιν ἰκέτενον, οἱ δὲ καὶ
 λοιδορίαίς ἐς αὐτοὺς ὥς ἐς ἀνδρας προδότης καὶ οὐ δι-
 καίους ἐχρῶντο. 5. Λακεδαιμονίοις δὲ ἢ τε κύκλωσις τῶν 9
 Μεσσηνίων μονωθέντων ἐγένετο οὐ χαλεπή, καὶ νίκην
 ἐτοιμοτάτην πασῶν καὶ ἀπονάτατα ἀνείλοντο. Ἀριστο-
 μένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνέμειναν μὲν καὶ τῶν Λακε-
 δαιμονίων τοὺς μάλιστα ἐγκειμένους ἀνείργειν ἐπειρω-
 ντο, ὀλίγοι δὲ ὄντες οὐ μεγάλα ὠφέλουν. τῶν δὲ Μεσση-
 νίων τοῦ μὲν δήμου τοσοῦτον πλῆθος ἀνηλώθησαν, ὥς
 τὰ πρῶτα Λακεδαιμονίων δεσπότας ἀντὶ δούλων ἐσεσθαι
 νομίζοντας τότε μηδὲ ἐς τὴν σωτηρίαν αὐτὴν ἔτι ἔχειν
 ἐλπίδα. ἀπέθανον δὲ καὶ τῶν πρωτευνόντων ἄλλοι τε καὶ
 Ἀνδροκλῆς καὶ Φίντας, καὶ λόγον μάλιστα ἀξίως ἀγωνι-
 323 σάμενος Φάνας, ὃς πρότερον τούτων ἔτι δολίχου νίκην
 Ὀλυμπιασιν ἦν ἀνηρήμενος. 6. Ἀριστομένης δὲ μετὰ 10
 τὴν μάχην τοὺς διαπεφευγότας τῶν Μεσσηνίων συνή-
 θροϊζε, καὶ Ἀνδανίαν μὲν καὶ εἴ τι ἄλλο ἐν μεσογαίᾳ πό-
 λισμα ἐπεισε τὰ πολλὰ ἐκλείπειν, ἐς δὲ τὴν Εἰραν τὸ ὄρος

ἀνοικίζεσθαι. συνεληλαμένοις δὲ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον προσεκάθηντο οἱ Λακεδαιμόνιοι πολιορκίᾳ σφᾶς αὐτίκα ἐξαιρήσειν νομίζοντες. ἀντήρκεσαν δὲ ὅμως οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ μετὰ τὴν ἐν τῇ Τάφρῳ συμφορὰν ἐνί τε καὶ δέκα
 11 ἔτεσιν ἀμυνόμενοι. τὸν δὲ χρόνον τῆς πολιορκίας γενέσθαι τοσοῦτον δηλοῖ καὶ τὰδε ἔπη Ῥιανοῦ πεποιημένα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους·

οὔρεος ἀργεννοῖο περὶ πτύχας ἐστρατόωντο

χείματά τε ποίας τε δύω καὶ εἰκοσι πάσας.

χειμῶνας γὰρ καὶ θέρη κατέλεξε, πόας εἰπὼν τὸν χλωρὸν σίτον ἢ ὀλίγον πρὸ ἀμητοῦ.

XVIII. Μεσσηνιοὶ δὲ ὡς ἐς τὴν Εἶραν * * τῆς τε ἄλλης ἐξεύργοντο, πλὴν ὅσον σφίσιιν οἱ Πύλιοι τὰ ἐπὶ θαλάσῃ καὶ οἱ Μοθωναῖοι διέσωζον, ἐλήστενον τὴν τε Λακωνικὴν καὶ τὴν σφετέραν, πολεμίαν ἤδη καὶ ταύτην νομίζοντες. ἄλλοι τε δὴ συνίσταντο ἐς τὰς καταδρομάς, ὡς ἕκαστοι τύχοιεν, καὶ Ἀριστομένης δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν
 2 λογάδας ἐς τριακοσίων ἀριθμὸν προήγαγεν. ἦγον μὲν δὴ τὰ Λακεδαιμονίων καὶ ἔφερον, ὅ τι καὶ δύνατο αὐτῶν ἕκαστος· ἐλόντες δὲ σίτον καὶ βοσκήματα καὶ οἶνον ἀνήλiskon, ἐπιπλά δὲ καὶ ἀνθρώπους ἀπεδίδoσαν χρημάτων· ὥστε καὶ ἐποιήσαντο οἱ Λακεδαιμόνιοι δόγμα, ἅτε τοῖς ἐν τῇ Εἵρᾳ μᾶλλον ἢ σφίσιιν αὐτοῖς γεωργοῦντες, τὴν Μεσσηνίαν καὶ τῆς Λακωνικῆς τὴν προσεχῇ, ἕως ἂν
 3 πολεμῶσιν, ἔαν ἄσπορον. 2. Καὶ ἀπὸ τούτου σιτοδεία ἐγένετο ἐν Σπάρτῃ καὶ ὁμοῦ τῇ σιτοδείᾳ στάσις· οὐ γὰρ ἠνεύχοντο οἱ ταύτῃ τὰ κτήματα ἔχοντες τὰ σφέτερα ἀργὰ εἶναι, καὶ τούτοις μὲν τὰ διάφορα διέλυε Τυρταῖος·
 3. Ἀριστομένης δὲ ἔχων τοὺς λογάδας τὴν μὲν ἔξοδον
 324 περὶ βαθείαν ἐποιήσατο ἐσπεραν, ἔφθη δὲ ὑπὸ τάχους τὴν ἐς Ἀμύκλας ἀνύσας πρὸ ἀνίσχοντος ἡλίου, καὶ Ἀμύκλας τὸ πόλισμα εἰλέ τε καὶ διήρπασε, καὶ τὴν ἀποχώρη-

σιν ἐποιήσατο πρὶν ἢ τοὺς ἐκ τῆς Σπάρτης προσβοηθῆσαι. κατέτρεχε δὲ καὶ ὕστερον τὴν χώραν, ἐς ὃ Λακεδαι-
 4 μονίων λόχοις πλέον ἢ τοῖς ἡμίσεσι καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἀμφοτέροις συμβαλὼν ἄλλα τε ἔσχευ ἀμυνόμενος τραύματα, καὶ πληγέντι ὑπὸ λίθου τὴν κεφαλὴν αὐτῷ σκοτο-
 δινιῶσιν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ πεσόντα ἀθρόοι τῶν Λακεδαι-
 μονίων ἐπιδραμόντες ζῶντα αἰροῦσιν· ἤλωσαν δὲ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐς πεντήκοντα. τούτους ἐγνωσαν οἱ Λα-
 κεδαιμόνιοι ῥῖψαι πάντας ἐς τὸν Κεάδαν· ἐμβάλλουσι δὲ ἐνταῦθα οὐς ἂν ἐπὶ μεγίστοις τιμωρῶνται. 4. Οἱ μὲν δὴ
 5 ἄλλοι Μεσσηνίων ἐσπίπτοντες ἀπώλλυντο αὐτίκα· Ἀριστομένην δὲ ἐς τε τὰ ἄλλα θεῶν τις καὶ δὴ καὶ τότε ἐφύλασσε. οἱ δὲ ἀποσεμνύνοντες τὰ κατ' αὐτὸν Ἀριστομένει φασὶν ἐμβληθέντι ἐς τὸν Κεάδαν ὄρνιθα τὸν αἰετὸν ὑποπέτεσθαι καὶ ἀνέχειν ταῖς πτέρυξιν, ἐς ὃ κατήνεγκεν αὐτὸν ἐς τὸ πέρας οὔτε πηρωθέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε τραῦμά τι λαβόντα. ἐμελλε δὲ ἄρα καὶ αὐτόθεν ὁ
 6 δαίμων ἔξοδον ἀποφαίνειν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὡς ἐς τὸ τέρ-
 μα ἤλθε τοῦ βαράθρου, κατεκλίθη τε καὶ ἐφελκυσάμενος τὴν χλαμύδα ἀνέμενεν ὡς πάντως οἱ ἀποθάνειν πεπω-
 μένον· τρίτῃ δὲ ὕστερον ἡμέρᾳ φόφου τε αἰσθάνεται, καὶ ἐκκαλυψάμενος, ἐδύνάτο δὲ ἤδη διὰ τοῦ σκότους διο-
 7 ρᾶν, ἀλώπεκα εἶδεν ἀπτομένην τῶν νεκρῶν. ὑπονοήσας δὲ ἔσοδον εἶναι τῷ θηρίῳ ποθέν, ἀνέμενεν ἐγγὺς οἱ τὴν ἀλώπεκα γενέσθαι, γενομένης δὲ λαμβάνεται· τῇ δὲ ἐτέρᾳ
 325 χειρὶ, ὅποτε ἐς αὐτὸν ἐπιστρέφοιτο, τὴν χλαμύδα προ-
 βαλλέν οἱ καὶ δάκνειν παρῆχε. τὰ μὲν δὴ πλείω θεοῦσι συνέθει, τὰ δὲ ἄγαν δυσέξοδα καὶ ἐφείλκετο ὑπ' αὐτῆς. ὅψε δὲ ποτε ὀπὴν τε εἶδεν ἀλώπεκι ἐς διάδυσιν ἱκανὴν καὶ φέγγος δι' αὐτῆς. καὶ τὴν μὲν, ὡς ἀπὸ τοῦ Ἀριστο-
 7 μένου ἡλευθερώθη, τὸ φῶλιον ἐμελλεν ὑποδέξεσθαι· Ἀριστομένης δέ, οὐ γὰρ τι ἢ ὀπὴ καὶ τούτῳ παρέχειν

ἐδύνατο ἐξοδόν, εὐρυτέραν τε ταῖς χερσὶν ἐποίησε καὶ οἰκαδὲ ἐς τὴν Εἴραν ἀποσώζεται, παραδόξῳ μὲν τῇ τύχῃ καὶ ἐς τὴν ἄλωσιν χρησάμενος, τὸ γὰρ οἱ φρόνημα ἦν καὶ τὰ τολμήματα μείζονα ἢ ὥς ἐλπίζειν τινα Ἀριστομένην αἰχμάλωτον ἂν γενέσθαι, παραδοξότερα δὲ ἐστὶ καὶ πάντων προδηλότατα οὐκ ἄνεν θεοῦ ἢ ἐκ τοῦ Κεάδα σωτηρία.

XIX. Λακεδαιμονίοις δὲ παρὰντίκα μὲν ὑπὸ ἀνδρῶν ἀπηγγέλλετο αὐτομόλων ὥς Ἀριστομένης ἐπανήκοι σῶς· νομιζομένου δὲ ἀπίστου κατὰ ταῦτα ἢ εἴ τινα τεθνεῶτα ἐλέγετο ἀναβιῶναι, παρ' αὐτοῦ τοιόνδε Ἀριστομένους ὑπῆρξεν ἐς πίστιν. Κορίνθιοι Λακεδαιμονίοις δύναμιν 2 ὥς συνεξαίρησοντας τὴν Εἴραν ἀποστέλλουσι. τούτους παρὰ τῶν κατασκόπων πυνθανόμενος ὁ Ἀριστομένης τῇ πορείᾳ τε ἀτακτότερον χρῆσθαι καὶ ταῖς στρατοπεδείαις ἀφυλάκτως, ἐπιτίθεται νύκτωρ σφίσι· καὶ τῶν τε ἄλλων καθευδόντων ἐτι ἐφόνευσε τοὺς πολλοὺς, καὶ τοὺς ἡγεμόνας Ὑπερμενίδην καὶ Ἀχλαδαῖον καὶ Αὐσίστρατον καὶ Σίδεκτον ἀποκτείνουσι. διαρπάσας δὲ καὶ τὴν σκηνὴν τὴν στρατηγίδα, παρέστησεν εὐ εἰδέναι Σπαρτιάταις ὥς Ἀριστομένης καὶ οὐκ ἄλλος Μεσσηνίων ἐστὶν ὁ ταῦτα εἰρ- 3 γασμένος. 2. Ἐδυσε δὲ καὶ τῷ Αἰλ τῷ Ἰθωμάτῃ τὴν θυσίαν ἣν Ἑκατομόφονια ὀνομάζουσιν. αὕτη δὲ καθεστήκει 326 μὲν ἐκ παλαιοτάτου, θύειν δὲ αὐτὴν Μεσσηνίων ἐνομιζετο ὁπόσοι πολεμίους ἄνδρας κατεργάσαιντο ἑκατόν. Ἀριστομένει δέ, ὅτε ἐπὶ Κάπρου σήματι ἐμαχέσατο, θύσαντι Ἑκατομόφονια πρῶτον, δεύτερον ἤδη θῦσαι καὶ ὁ ἐν τῇ νυκτὶ τῶν Κορινθίων παρέσχε φόνος. τοῦτον μὲν δὴ λέγουσι καὶ ἐπὶ ταῖς ὕστερον θῦσαι καταδρομαῖς θυσίαν 4 τρίτην. 3. Λακεδαιμόνιοι δέ, ἐπήει γὰρ Ὑακίνθια, πρὸς τοὺς ἐν τῇ Εἴρᾳ τεσσαράκοντα ἐποίησαντο ἡμερῶν σπονδὰς καὶ αὐτοὶ μὲν ἀναχωρήσαντες οἰκαδὲ ἐώρταζον,

Κρηῆτες δὲ τοξόται, μετεπέμφσαντο γὰρ ἐκ τε Λύκτου καὶ ἐτέρων πόλεων μισθωτοὺς, οὗτοί σφισιν ἀνὰ τὴν Μεσσηνίαν ἐπλανῶντο. Ἀριστομένην οὖν, ὅτε ἐν σπονδαῖς ἀπωτέρω τῆς Εἴρας γενόμενον καὶ προϊόντα ἀδεέστερον, ἐπὶ ἀνδρες ἀπὸ τῶν τοξοτῶν τούτων ἐλόχησαν, συλλαβόντες δὲ τοῖς ῥυαῖσιν οἷς εἶχον ἐπὶ ταῖς φαρέτραις δέουσιν· ἐσπέρα γὰρ ἐπήει. δύο μὲν οὖν ἐς Σπάρτην ἀπ' αὐ- 5 τῶν ἐλθόντες Λακεδαιμονίοις Ἀριστομένην εὐηγγελίζοντο ἠλωκέναι· οἱ λοιποὶ δὲ ἀποχωροῦσιν ἐς ἀγρὸν τῶν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ. 4. Ἐνταῦθα ᾤκει κόρη σὺν μητρὶ παρθένος, πατρὸς ὀρφανή. τῇ δὲ προτέρᾳ νυκτὶ εἶδεν ὄψιν ἢ παῖς· λέοντα ἐς τὸν ἀγρὸν λύκοι σφίσιν ἤγαγον δεδμεύον καὶ οὐκ ἔχοντα ὄνυχας, αὕτη δὲ τοῦ δεσμοῦ τὸν λέοντα ἀπέλυσε καὶ ἀνευροῦσα ἔδωκε τοὺς ὄνυχας, οὕτω τε διασπασθῆναι τοὺς λύκους ἔδοξεν ὑπὸ τοῦ λέοντος. τότε δὲ ὥς τὸν Ἀριστομένην ἐσάγουσιν οἱ Κρηῆτες, συν- 6 εφρόνησεν ἢ παρθένος ὕπαρ ἦκειν τὸ ἐν τῇ νυκτὶ οἱ πεφηνός, καὶ ἀνηρώτα τὴν μητέρα ὅστις εἴη· μαθοῦσα δὲ ἐπερρώσθη τε καὶ ἀπιδούσα ἐς αὐτὸν τὸ προσταχθὲν 327 συνήκεν. οἶνον οὖν τοῖς Κρησὶν ἐγγέουσα ἀνέδην, ὥς σφᾶς ἢ μέθη κατελάμβανεν, ὑφαιρεῖται τοῦ μάλιστα ὑπνωμένου τὸ ἐγχειρίδιον. τὰ μὲν δὴ δεσμὰ τοῦ Ἀριστομένους ἔτεμεν ἢ παρθένος· ὁ δὲ παραλαβὼν τὸ ξίφος διειργάσατο. ταύτην τὴν παρθένον λαμβάνει γυναικα Γόργος Ἀριστομένους· ἐδίδου δὲ Ἀριστομένης τῇ παιδί ἐκτείνων σῶστρον, ἐπεὶ Γόργῳ οὐκ ἦν πω δέκατον καὶ ὀρθοὸν ἔτος, ὅτε ἔργημεν.

XX. Ἐνδεκάτῃ δὲ ἔτει τῆς πολιορκίας τὴν τε Εἴραν ἐπέρωτο ἁλῶναι καὶ ἀναστάτους γενέσθαι Μεσσηνίους, καὶ δὴ σφισιν ἐπετέλεσεν ὁ θεὸς Ἀριστομένει καὶ Θεόκλῳ χρησθέν τι. τούτοις γὰρ ἐλθοῦσιν ἐς Δελφοὺς μετὰ 20 *

τὴν ἐπὶ τῇ Τάφρῳ πληγὴν καὶ ἐπερομένοις ὑπὲρ σωτηρίας τοσόνδε εἶπεν ἡ Πυθία·

Εὐτε τράγος πίνῃσι Νέδας ἐλικόρροον ὕδωρ,
οὐκ ἐτι Μεσσηνὴν θύομαι· σχεδόθεν γὰρ ὄλεθρος.

2 Εἰσὶ δὲ αἱ πηγαὶ τῆς Νέδας ἐν ὄρει τῷ Λυκαίῳ· προελθὼν δὲ ὁ ποταμὸς διὰ τῆς Ἀρκάδων, καὶ ἐπιστρέψας αὐθις ἐς τὴν Μεσσηνίαν, ὁρῶν τὰ ἐπὶ θαλάσῃ Μεσσηνίοις καὶ Ἠλείοις τὴν γῆν. τότε δὲ οἱ μὲν τοὺς αἰγας τοὺς ἄρρενας ἐδεδοίκεσαν μὴ πίνωσιν ἀπὸ τῆς Νέδας· τοῖς δὲ ἄρα ὁ δαίμων προεσημαίνει τοῖονδε. τὸ δένδρον τὸν ἐρινεὸν εἰσὶν Ἑλλήνων οἱ καλοῦσιν ὀλύνθην, Μεσσηνιοὶ δὲ αὐτοὶ τράγον. τότε οὖν πρὸς τῇ Νέδῃ πεφυκῶς ἐρινεὸς οὐκ ἐς εὐθὺ ἠΰξητο, ἀλλὰ ἐς τε τὸ θεῦμα ἐπέστρεψε καὶ 3 τοῦ ὕδατος ἄκροις τοῖς φύλλοις ἐπέψαυε. Θεασάμενος δὲ ὁ μάντις Θέοκλος συνεβάλετο ὡς τὸν τράγον τὸν πίνοντα ἐκ τῆς Νέδας προσεῖπεν ἡ Πυθία τὸν ἐρινεὸν τοῦτον καὶ ὡς ἥδη Μεσσηνίοις ἦκει τὸ χρεῶν· καὶ ἐς μὲν 328 τοὺς ἄλλους εἶχεν ἐν ἀπορρήτῳ, Ἀριστομένην δὲ πρὸς τὸν ἐρινεὸν ἦγαγε, καὶ ἀνεδίδασκειν ὡς τῆς σωτηρίας ἐξήκοι σφίσις ὁ χρόνος. Ἀριστομένης δὲ ἔχειν οὕτω πείθεται καὶ ἀναβολὴν οὐκ ἐτι εἶναι σφισι, προενοήσατο δὲ καὶ 4 ἐκ τῶν παρόντων· 2. καί, ἣν γάρ τι ἐν ἀπορρήτῳ τοῖς Μεσσηνίοις, ἔμελλε δὲ ἀφανισθὲν ὑποβρύχιον τὴν Μεσσηνὴν κρύψειν τὸν πάντα αἰῶνα, φυλαχθὲν δὲ οἱ Λύκου τοῦ Πανδίου χρησμοὶ Μεσσηνίους ἔλεγον χρόνῳ ποτὲ ἀνασώσεσθαι τὴν χώραν, τοῦτο δὲ ὁ Ἀριστομένης, ἅτε ἐπιστάμενος τοὺς χρησμούς, ἐπεὶ νῦν ἐγένετο ἐκόμιξε· παραγενόμενος δὲ ἐνθα τῆς Ἰθάμης ἦν τὸ ἐρημώτατον, κατάρυξεν ἐς Ἰθάμην τὸ ὄρος, καὶ Δία Ἰθάμην ἔχοντα καὶ θεοὺς οἱ Μεσσηνίους ἐς ἐκεῖνο ἔσωζον φύλακας μετὰ τῆς παρακαταθήκης αἰτούμενος, μὴδὲ ἐπὶ Λακεδαιμονίοις ποιῆσαι τὴν μὲν κατὰ δόδου Μεσσηνίοις ἀπὸ τῆς

3. Μετὰ δὲ τοῦτο τοῖς Μεσσηνίοις ἤρχετο, καθὼ καὶ Τρω- 5 οὖν ἐτι πρότερον, γίνεσθαι κακὰ ἀπὸ μοιχείας. ἐπεκράτουν μὲν αὐτοὶ τοῦ τε ὄρους καὶ τοῦ πρὸς τὴν Εἰραν ἄχρη τῆς Νέδας, ἦσαν δὲ οἰκήσεις καὶ ἔξω πυλῶν ἐνίοις. αὐτόμολος δὲ ἐς αὐτοὺς ἐκ τῆς Λακωνικῆς ἄλλος μὲν ἀφίκετο οὐδείς, οἰκίτης δὲ Ἐμπεράμου βουκόλος ἐλαύνων τοῦ δεσπότου τὰς βοῦς· ὁ δὲ Ἐμπεράμος ἦν ἀνὴρ ἐν 329 Σπάρτῃ δόκιμος. οὗτος ὁ βουκόλος ἐνεμεν οὐ πόρρω τῆς 6 Νέδας. ἀνδρὸς οὖν τῶν Μεσσηνίων τῶν οὐκ ἐντὸς τείχους ἐχόντων οἰκήσιν γυναῖκα εἶδεν ἐφ' ὕδωρ ἐλθοῦσαν· ἐρασθεὶς δὲ διαλεχθῆναι τε ἐτόλμησε, καὶ δοὺς δῶρα συγγίνεται. καὶ ἀπὸ τούτου τὸν ἄνδρα παρεφύλασσε αὐτῆς, ὁπότε ἀποχωρήσειεν ἐς τὴν φρουράν. ἀνὰ μέρος δὲ τοῖς Μεσσηνίοις τῆς ἀκροπόλεως ἐπήγχετο ἡ φυλακή· ταύτῃ γὰρ τοὺς πολεμίους μάλιστα ἐδεδοίκεσαν μὴ ὑπερβῶσιν αὐτοῖς ἐς τὴν πόλιν. ὁπότε οὖν οὗτος ἀποχωρήσειε, τηνικαῦτα ὁ βουκόλος ἐφοῖτα παρὰ τὴν γυναῖκα. καὶ ποτε ἔτυχε σὺν ἄλλοις ἐς ἐκεῖνον περιήκουσα ἐν τῇ 7 νυκτὶ ἡ φυλακή, ἔτυχε δὲ καὶ ὕειν πολλῷ τὸν θεόν. καὶ ἐκλείπουσιν οἱ Μεσσηνιοὶ τὴν φρουράν· τὸ γὰρ ὕδωρ ἐβιάζετο σφᾶς ἀθρόον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταχεόμενον, οὔτε ἐπάλλεων ἐνφοδομημένων οὔτε πύργων ὑπὸ σπουδῆς τοῦ τειχισμοῦ, καὶ ἅμα οὐδὲ κινήσεσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους ἠλπίζον ἐν ἀσελήνῳ νυκτὶ καὶ οὕτω χειμερίῳ. Ἀριστομένης δὲ οὐ πολλαῖς πρότερον ἡμέραις Κεφαλ- 8 λῆνα ἔμπορον, ἑαυτῷ ξένον καὶ ἐσάγοντα ἐς τὴν Εἰραν ὁπόσων ἐδέοντο, ἐλαγκότα ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ τοξοτῶν Ἀπτεραίων, ὧν ἦρχεν Εὐρύαλος Σπαρτιάτης, τοῦτον τὸν Κεφαλλῆνα ἀφαιρούμενος ἐκείνον μὲν καὶ τὰ χρήματα ὁπόσα ἦγεν ἀπέσσωσεν, αὐτὸς δὲ ἐτέτρωτο, καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐπιφοιτᾶν τοῖς φυλάσσουσι, καθάπερ εἰώθει. τοῦτο μάλιστα αἰτίον ἐγένετο ἐκλειφθῆναι τὴν

9 ἀκρόπολιν. τῶν τε δὴ ἄλλων ἕκαστος ἀνεχώρησεν ἀπὸ
τῆς φρουρᾶς καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ βουκόλου μοιχευομένης ὁ
ἀνὴρ. ἡ δὲ τηνικαῦτα ἔνδον εἶχε τὸν βουκόλον, αἰσθάνε-
ται τε τοῦ ἀνδρὸς ἐπιόντος, καὶ αὐτίκα ὡς τάχους εἶχεν
ἀποκρύπτει τὸν ἄνθρωπον. ἐσελθόντα δὲ τὸν ἄνδρα ἐφι-
λοφρονεῖτο ὡς οὐπω πρότερον, καὶ ἡρώτα καθ' ἣν τινα
αἰτίαν ἦκοι. ὁ δὲ οὔτε μεμοιχευμένην εἰδὼς οὔτε ἔνδον
ὄντα τὸν βουκόλον ἐχρήτο τῷ ἀληθεῖ λόγῳ, καὶ αὐτός 330
τε διὰ τοῦ ὄμβρου τὸ βίαιον καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον
10 ἔφρασκεν ἀπολελοιπέναι τὴν φρουράν. ἐπηκροᾷτο δὲ λέ-
γοντος ὁ βουκόλος, καὶ ὡς ἀκριβῶς ἐπύθετο ἕκαστα, αὐ-
θις ἐκ τῶν Μεσσηνίων ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἀφίκετο
αὐτόμολος. Λακεδαιμονίοις δὲ οἱ μὲν βασιλεῖς ἀπὸ στρα-
τοπέδου τηνικαῦτα ἀπῆσαν, πολεμαρχῶν δὲ τότε Ἐμπε-
ραμος ὁ τοῦ βουκόλου δεσπότης προσεκάθητο τῇ Εἰρα.
ἀφικόμενος οὖν ἐς τοῦτον πρῶτα μὲν τὸ ἐπὶ τῷ θρασυῶ
παρηγεῖτο ἁμάρτημα, δεύτερα δὲ ἀνεδίδασκεν ὡς τὴν Εἰ-
ραν ἐν τῷ παρόντι μάλιστα αἰρήσουσιν, αὐτὰ ἕκαστα
ὁπόσα ἤσθετο τοῦ Μεσσηνίου διηγούμενος.

XXI. Ἐδοξέ τε δὴ λέγειν πιστά, καὶ ἡγεῖτο Ἐμπε-
ράμῳ καὶ τοῖς Σπαρτιάταις. ἦν δὲ ἡ πορεία χαλεπὴ σφι-
σιν ἅτε ἐν σκότῳ καὶ οὐκ ἀνιέντος τοῦ ἵετοῦ. ὁμως δὲ
ὑπὸ προθυμίας ἦνυσαν, καὶ ὡς κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τῆς
Εἰρας ἐγένοντο, ὑπερέβαινον κλίμακας τε προστιθέν-
τες καὶ ὅτῳ τις ἐδύνατο ἄλλῳ τρόπῳ. Τοῖς δὲ Μεσση-
νίοις παρείχετο μὲν τοῦ παρόντος κακοῦ καὶ ἄλλα αἰσθη-
σιν, μάλιστα δὲ οἱ κύνες οὐ κατὰ τὰ εἰωθότα ὑλατοῦν-
τες, ἀλλὰ συνεχεστέρα καὶ βιαιοτέρα τῇ κραυγῇ χρώμε-
νοι. γνόντες οὖν τον ὕστατον ὁμοῦ καὶ ἀναγκαϊότατον
σφᾶς ἀγῶνα ἐπειληφότα, οὐδὲ τὰ ὅπλα ἅπαντα ἀνελάμ-
βανον, ἀλλ' ὅτῳ προχείρῳ μάλιστα ἐντύχοι τις, ἀρπά-
ζοντες ἡμυνον τῇ πατρίδι, ἡ μόνῃ σφίσις ἐλείπετο ἐκ τῆς

Μεσσηνίας πάσης. Πρῶτοι δὲ ἤσθοντο ἔνδον τῶν πολέ- 2
μίων ὄντων, καὶ ἐβοήθουν ἐπ' αὐτοὺς πρῶτοι, Γόργος
τε ὁ Ἀριστομένους καὶ Ἀριστομένης αὐτὸς Θεόκλος τε ὁ
μάντις καὶ Μάντικλος ὁ Θεόκλου, σὺν δὲ αὐτοῖς Εὐε-
γετίδας ἀνὴρ καὶ ἄλλως ἐν Μεσσήνῃ τιμώμενος καὶ διὰ
τὴν γυναικα ἐπὶ πλεον ἄξιώματος ἦκων. ἀδελφὴν γάρ
εἶχεν Ἀριστομένους Ἀγναγόραν. τότε δὲ οἱ μὲν ἄλλοι
συνιέντες ὡς ἐν δικτύοις εἰσὶν ἐσχημένοι, ὁμως καὶ ἐκ
τῶν παρόντων εἶχόν τινα ἐλπίδα. 2. Ἀριστομένης δὲ καὶ 3
331 ὁ μάντις ἠπίσταντο μὲν οὐδεμίαν ἔτι ἀναβολὴν ὀλέθρου
Μεσσηνίοις οὐσαν, ἅτε εἰδότες καὶ τὸν χρησμὸν ὃν ἠνί-
ξατο ἐς τὸν τράγον ἢ Πυθίᾳ, ἐπέκρουπτον δὲ οὐδὲν ἤσ-
σον, καὶ ἦν σφίσις ἐς τοὺς ἄλλους ἀπόρρητον. ἐπιόντες
δὲ τὴν πόλιν σπουδῇ καὶ ἐπὶ πάντας ἐρχόμενοι τοῖς τε ἐν-
τυγχάνουσιν, ὁπότε αἰσθάνοιντο ὄντας Μεσσηνίους,
παρεκελεύοντο ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι, καὶ ἐκ τῶν οἰ-
κιῶν ἀνεκάλουν τοὺς ἔτι ὑπολειπομένους. 3. Ἐν μὲν δὴ 4
νυκτὶ οὐδὲν ἄξιον ἐπράχθη λόγου παρ' οὐδετέρων. τοῖς
μὲν γὰρ ἡ ἀπειρία τῶν τόπων καὶ ἡ τόλμα τοῦ Ἀριστομέ-
νους παρείχε μελλησμόν, τοῖς δὲ Μεσσηνίοις οὔτε παρὰ
τῶν στρατηγῶν σύνδημα ἐργόνει φθάνοντας εἰληφέναι,
τάς τε δᾶδας ἢ εἰ τινα λαμπτήρα ἄλλοιον ἄψαιτό τις, ὧν
ἂν ἐσβέννυνεν ὁ θεός. Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα τε ἦν καὶ ἀλλή- 5
λους καθορᾶν ἐδύναντο, ἐνταῦθα Ἀριστομένης καὶ Θεό-
κλος ἐπειρῶντο ἐς πᾶσαν ἀπόνοιαν προάγειν τοὺς Μεσ-
σηνίους, ἄλλα τε ὁπόσα εἰκὸς ἦν διδάσκοντες, καὶ Σμυρ-
ναίων τὰ τολμήματα ἀναμιμνήσκοντες, ὡς Ἰώνων μοῖρα
ὄντες Γύγην τὸν Δασκύλου καὶ Αὐδοῦς ἔχοντας σφῶν
τὴν πόλιν ὑπὸ ἀρετῆς καὶ προθυμίας ἐκβάλοιεν. 4. Οἱ 6
Μεσσήνιοι δὲ ἀκούοντες ἀπονοίας τε ἐνεπλήμπαντο, καὶ
συνιστάμενοι καθ' ὁπόσους ἕκαστοι τύχοιεν ἐφέροντο ἐς
τοὺς Λακεδαιμονίους. ὦρμησαν δὲ καὶ γυναικες τῷ κε-

ράμῳ καὶ ὅτῳ δύναιτο ἐκάστη τοὺς πολεμίους βάλλειν. Τοῦτο μὲν δὴ μὴ δοῦσαι σφᾶς μὴδὲ ἐπιβῆναι τῶν τεργῶν τοῦ ὄμβρου τὸ βίαιον ἐπεκώλυε· λαβεῖν δὲ ὄπλα ἐτόλμησαν καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ πλεον αὐταὶ τὴν τόλμαν ἐξήψαν, ὁπότε καὶ τὰς γυναῖκας ἐώρων προτιμώσας συναπολέσθαι τῇ πατρίδι ἢ ἀχθῆναι δούλας ἐς Λακεδαιμόνα, ὥστε κὰν παρελθεῖν ἐδυνήθησαν τὸ πεπρωμένον. ἀλλὰ ὁ θεὸς τὸ ὕδωρ ἐπήγαγεν ἀθρόον μᾶλλον μετὰ ἰσχυροῦ τῶν βροντῶν τοῦ ψόφου, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐναντίας ταῖς ἀστραπαῖς ἐξέπλησσε. Τοῖς δὲ Λακεδαιμόνιοις ταῦτα πάντα παρίστη φρόνημα, καὶ αὐτὸν ἀμύνειν σφίσις ἔφασαν τὸν θεόν. καί, ἥστραπτε γὰρ τούτοις κατὰ δεξιὰ, ἀπέφαινε· Ἐκας ὁ μάντις ὡς αἰσιον εἶη τὸ σημεῖον. 5. Οὗτος δὲ καὶ στρατήγημα ἐξεῦρε τοιόνδε. 332 ἀριθμῶ καὶ πολὺ οἱ Λακεδαιμόνιοι περιῆσαν· ἅτε δὲ οὐκ ἐν εὐρυχωρίᾳ σφίσις οὐδὲ κατὰ σύνταγμα ἐγγινομένης τῆς μάχης, ἄλλων δὲ ἐν ἄλλῳ τῆς πόλεως ποιουμένων τὸν ἀγῶνα, ἀχρεῖους ἀπὸ ἐκάστης τάξεως συνέβαινε ἐλθεῖν τοὺς τελευταίους. τούτους ἐκέλευεν ἀποχωρήσαντας ἐς τὸ στρατόπεδον σιτίων μεταλαβεῖν καὶ ὕπνου, καὶ αὐθις πρὸ ἑσπέρας ἦκειν τοῖς ὑπομένουσιν αὐτῶν διαδεξομένους τὸν πόνον. 6. Καὶ οἱ μὲν ἀναπαυόμενοι τε καὶ ἀνὰ μέρος μαχόμενοι μᾶλλον ἀντήρουν, τοῖς δὲ Μεσσηνίοις πανταχόθεν παρίστατο ἀπορία· μεθ' ἡμέραν γὰρ αἶε καὶ νύκτα συνεχῶς οἱ αὐτοὶ τρίτην ἡμύνοντο. ἤδη τε ἡμέρα ἦν, καὶ ἡ τε αὐπνία καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὕδωρ τε καὶ ὄγκος ἐπέβρε σφᾶς, ὃ τε λιμὸς καὶ ἡ δίψα ἐπέκειτο. μάλιστα δὲ αἱ γυναῖκες ἀηθείαι τε πολέμου καὶ τῇ συνε- 10 χεῖ τῆς τάλαιπωρίας ἀπειρήκεσαν. 7. Παραστὰς οὖν ὁ μάντις Θεόκλος πρὸς Ἀριστομένην εἶπε· τί μάτην τόνδε ἔχεις τὸν πόνον; ἀλῶναι Μεσσηνίην πάντως ἐστὶ πεπρωμένον, συμφορὰν δὲ τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς πάλαι τε ἡμῖν

προεσήμαινε ἢ Πυθίᾳ καὶ ἑναγχοῖς ὁ ἐρινεὸς ἐδειξεν. ἐμοὶ μὲν οὖν ὁ θεὸς αὐτῷ κοινὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἐπαγγεῖ τὴν τελευτήν· σὺ δὲ σῴζειν μὲν, ὡς δυνάμεως ἦκεις, Μεσσηνίους, σῴζειν δὲ καὶ σαντόν. Ἐπεὶ δὲ εἶπε πρὸς τοῦτον, ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἔθει· καὶ οἱ καὶ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔπεισιν ἐκβοῆσαι τοσόνδε· ἀλλ' οὐ τοι τὸν πάντα γε χρόνον χαίροντες καρπώσεσθε τὰ Μεσσηνίων. Μετὰ τοῦτο τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνδραγαθίοις ἐμπεσὼν ἐκέ- 11 νους τε ἔκτεινε καὶ αὐτὸς ἐτιτρώσκετο, προεμπλήσας δὲ τὸν θυμὸν τῷ φόβῳ τῶν ἐχθρῶν ἀφίησι τὴν ψυχὴν. 8. Ἀριστομένης δὲ ἀπὸ τῆς μάχης ὀπίσω τοὺς Μεσσηνίους ἀνεκάλει, πλὴν ὅσοι κατὰ ἀνδραγαθίαν αὐτῶν προεμάχοντο· τούτους δὲ εἶα κατὰ χώραν μένειν. τοῖς δὲ λοιποῖς προσέταξε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἐντὸς τῆς τάξεως ἔχοντας ἐπακολουθεῖν, ἥπερ ἂν αὐτὸς παρέχεται διέξοδον. καὶ τούτων μὲν τοῖς τελευταίοις Γόργον καὶ 12 333 Μάντικλον ἐπέστησεν ἄρχοντας· αὐτὸς δὲ ἀναδραμὼν ἐς τοὺς προτεταγμένους, τῆς τε κεφαλῆς τῷ νεύματι καὶ τοῦ δόρατος τῇ κινήσει δῆλος ἦν διέξοδον τε αἰτούμενος καὶ ἀποχωρεῖν ἤδη βεβουλευμένος. τῷ τε οὖν Ἐμπεράμῳ καὶ Σπαρτιατῶν τοῖς παροῦσι διεῖναι τοὺς Μεσσηνίους ἤρεσκε, μὴδὲ λυσσῶντας ἀνθρώπους καὶ ἐς τὸ ἔσχατον ἀπονοίας ἤκοντας ἐξαγριᾶναι πέρα· καὶ ἅμα οὕτω σφᾶς ποιεῖν Ἐκας ὁ μάντις ἐκέλευεν.

XXII. Οἱ δὲ Ἀρκάδες παραυτίκα τε τὴν κατάληψιν ἐπυνθάνοντο τῆς Εἰρας, καὶ αὐτίκα τὸν Ἀριστοκράτην ἐκέλευον σφᾶς ἄγειν ὡς ἡ σώσοντας Μεσσηνίους ἢ σὺν αὐτοῖς ἀπολουμένους. ὁ δὲ ἅτε ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος δεδγμένος δῶρα οὔτε ἄγειν ἠθέλεν, εἰδέναι τε ἔφασκεν οὐδένα ἐτι Μεσσηνίων ὅτῳ καὶ ἀμνηνοῦσιν ὄντα ὑπόλοιπον. τότε δὲ ὡς σαφέστερον ἡσθάνοντο περιόντας καὶ 2 ἐκλείπειν τὴν Εἰραν βεβιασμένους, αὐτοὶ μὲν περὶ τὸ

ὄρος σφᾶς τὸ Λύκαιον ἐμελλον ὑποδέξασθαι, προετοιμα-
 σάμενοι καὶ ἐσθῆτα καὶ σιτία, ἄνδρας δὲ τῶν ἐν τέλει
 πέμπονσι παραμυθεῖσθαι τε τοὺς Μεσσηνίους καὶ ἡγε-
 μόνους ἅμα τῆς πορείας γενέσθαι. καὶ τοὺς μὲν, ὥς ἐς τὸ
 Λύκαιον ἀνέσῳθησαν, ἐξένιζον καὶ τὰ ἄλλα εὐνοικῶς
 περιεῖπον οἱ Ἀρκάδες, κατανέμειν τε ἐς τὰς πόλεις ἤθε-
 3 λον καὶ ἀναδάσασθαι δι' ἐκείνους τὴν γῆν. 2. Ἀριστο-
 μένι δὲ ὅ τε οἶκος διαρπαζομένης τῆς Εἰρας καὶ τὸ μῆ-
 ρος τὸ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους βούλευμα παρίστησι
 τοιούδε. Πεντακοσίους τῶν Μεσσηνίων, οὓς μάλιστα
 ἡπίστατο αὐτῶν ἀφειδῶς ἔχοντας, ἀποκρίνας ἀπὸ τοῦ
 πλήθους, ἤρετο σφᾶς ἐν ἐπηκόῳ τῶν τε ἄλλων Ἀρκάδων
 καὶ Ἀριστοκράτους, ἅτε ὄντα προδότην οὐκ εἰδῶς —
 ἀνανδρία γὰρ καὶ ὑπὸ δειλίας φυνγεῖν τότε ἦδη Ἀριστο-
 κράτην τῆς μάχης καὶ οὐ διὰ κακίαν οὐδεμίαν ἐδόξαζεν
 αὐτόν, ὥστε ἐναντίον καὶ τούτου τοὺς πεντακοσίους
 ἤρετο, εἰ τιμωροῦντες τῇ πατρίδι ἀποθνήσκειν σὺν αὐ-
 4 τῷ ἐθέλῃσιν. φαμένων δὲ ἐθέλειν ἀπεργύμνου τὸ πᾶν,
 ὥς πάντως τῆς ἐπιούσης ἐσπέρας ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἄγειν
 μέλλοι. Λακεδαιμονίων γὰρ τότε δὴ μάλιστα ἐς τὴν Εἰ- 334
 ραν ἀπῆσαν οἱ πολλοί, καὶ ἄλλοι τε ἐπεφοίτων φέροντες
 καὶ ἄγοντες τὰ Μεσσηνίων. καὶ ἦν μὲν ἐλεῖν τὴν Σπάρ-
 την καὶ κατασχεῖν δυνηθῶμεν, ἔφασκεν ὁ Ἀριστομένης,
 ἔστιν ἡμῖν ἀποδόντας Λακεδαιμονίους τὰ ἐκείνων κομί-
 σασθαι τὰ οἰκεία· ἀμαρτάνοντες δὲ ὁμοῦ ἀποθανούμεθα
 5 γε, μνήμης καὶ τοῖς ἔπειτα ἄξια ἐργασάμενοι. Ταῦτα εἶ-
 πόντος τῶν Ἀρκάδων ὅσον τριακόσιοι μετέχουν καὶ αὐ-
 τοὶ τοῦ τολμήματος ἤθελον. καὶ τότε μὲν ἐπέχουν τῆς
 ἐξόδου, τὰ γὰρ λεγὰ ἐγένετο αὐτοῖς οὐ κατὰ γνώμην,
 3. τῇ δὲ ἐπιούσῃ τό τε ἀπόρρητον ἔγνωσαν σφῶν τοὺς
 Λακεδαιμονίους προπεπυσμένους καὶ αὐτοὶ δεύτερον
 ὑπὸ Ἀριστοκράτους προδοδόμενοι. Τὰ γὰρ τοῦ Ἀρι-

στομένους βουλευμάτων αὐτίκα ὁ Ἀριστοκράτης ἐγγρά-
 ψας βιβλίῳ, καὶ τὸ βιβλίον ἐπιθεῖς τῶν οἰκετῶν ὃν ἡπί-
 στατο ὄντα εὐνούστατον, παρὰ Ἀνάξανδρον ἀπέστειλεν
 ἐς Σπάρτην. Ἐπανιόντα δὲ τὸν οἰκέτην λοχῶσιν ἄνδρες 6
 τῶν Ἀρκάδων διάφοροι καὶ πρότερον τῷ Ἀριστοκράτει,
 σχόντες δέ τι καὶ ὑποποτον τότε ἐς αὐτόν. λοχήσαντες δὲ
 τὸν τε οἰκέτην ἐπανάγουσιν ἐς τοὺς Ἀρκάδας, καὶ ἐπε-
 δείκνυνον ἐς τὸν δῆμον τὰ ἀντεπεσταλμένα ἐκ Λακεδαί-
 μονος· ἐπέστελλε δὲ ὁ Ἀνάξανδρος, φυνγὴν τε αὐτῷ τὴν
 πρότερον ἀπὸ τῆς μεγάλης Τάφρου φάμενος οὐκ ἀνόνη-
 τον ἐκ Λακεδαιμονίων γενέσθαι, προσέσεσθαι δὲ οἱ χά-
 ριν καὶ τῶν ἐν τῷ παρόντι μηνυμάτων. 4. Ὡς δὲ ἀπῆγ- 7
 γέλθη ταῦτα ἐς ἅπαντας, αὐτοὶ τε τὸν Ἀριστοκράτην
 ἐβαλλον οἱ Ἀρκάδες καὶ τοῖς Μεσσηνίοις διεκελεύοντο·
 οἱ δὲ ἐς τὸν Ἀριστομένην ἀπέβλεπον. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν
 γῆν ἀφορῶν ἔκλειε· τὸν δὲ Ἀριστοκράτην οἱ Ἀρκάδες
 καταλιθώσαντες τὸν μὲν τῶν ὄρων ἐκτὸς ἐκβάλλουσιν
 ἄταφον, στήλην δὲ ἀνέθεσαν ἐς τὸ τέμενος τοῦ Λυκαίου
 λέγουσαν

- 335 Πάντως ὁ χρόνος εὗρε δίκην ἀδίκῳ βασιλεῖ,
 εὗρε δὲ Μεσσήνης σὺν Διὶ τὸν προδότην
 ῥηιδίως. χαλεπὸν δὲ λαθεῖν θεὸν ἄνδρ' ἐπίορκον.
 χαῖρε Ζεῦ βασιλεῦ, καὶ σάω Ἀρκαδίαν.

XXIII. Τῶν δὲ Μεσσηνίων ὅποσοι περὶ τὴν Εἰραν ἦ
 καὶ ἐτέρωθι πού τῆς Μεσσηνίας ἐγκατελήφθησαν, τού-
 τος μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι προσένειμαν ἐς τὸ Εἰλωτικόν·
 Πύλοι δὲ καὶ Μοθωναῖοι καὶ ὅσοι τὰ παραθαλάσσια
 ᾤκουν, ναυσὶν ὑπὸ τὴν ἄλωσιν τῆς Εἰρας ἀπαίρουσιν ἐς
 Κυλλήνην τὸ ἐπίνειον τὸ Ἠλείων. ἐκείθεν δὲ παρὰ τοὺς
 ἐν Ἀρκαδίᾳ Μεσσηνίους ἀπέστελλον, ἐθέλοντες κοινῶ
 στόλῳ χώραν ἐνθα οἰκήσουσιν ἀναζητεῖν, καὶ Ἀριστομέ-
 νην ἐκέλευον ἡγεῖσθαι σφισιν ἐς ἀποικίαν. Ὁ δὲ αὐτὸς 2

μὲν ἕως ἂν περιῇ, πολεμήσειν Λακεδαιμονίοις ἔφασκεν, ἐπίστασθαι δὲ ἀκριβῶς ὥς αἰεὶ τι ἀναφύσεται τῇ Σπάρτῃ δι' αὐτοῦ κακόν· ἐκείνοις δὲ Γόργον καὶ Μάντικλον ἔδωκεν ἡγεμόνας. ὁ δὲ Εὐεργετίδας ἐς μὲν τὸ Λύκαιον σὺν τοῖς ἄλλοις Μεσσηνίοις καὶ αὐτὸς ἀπεχώρησεν· ἐκεῖθεν δέ, ὡς ἑώρα τὸ βούλευμα διαπεπτωκὸς τῷ Ἀριστομένει τὸ ἐς τὴν κατάληψιν τῆς Σπάρτης, ἀναπείσας τῶν Μεσσηνίων ὡς πεντήκοντα ἐπάνεισιν ἐπὶ τοὺς Λακεδαι-
 3 μονίους ἐς τὴν Εἴραν, καὶ ἐντυχὼν διαρπάξουσιν ἔτι τὰ ἐπινίκια πένθος σφίσιν ἐποίησε. καὶ τὸν μὲν ἐνταῦθα ἐπιλαμβάνει τὸ χρεῶν, Ἀριστομένης δὲ ὡς τοὺς ἡγεμό-
 4 νας τοῖς Μεσσηνίοις ἐπέταξεν ἐς Κυλλήνην, ὅστις ἐθέλοι μετέχειν τῆς ἀποικίας. καὶ μετέσχον ἅπαντες, πλὴν εἰ γηράς τινα ἀπείργεν ἢ μηδὲ εὐπορῶν ἔνυχεν ἐς τὴν ἀπο-
 5 δημίαν· οὗτοι δὲ αὐτοῦ κατέμειναν παρὰ τοῖς Ἀρκάσι.
 4 2. Ἐάλω δὲ ἡ Εἴρα καὶ ὁ πόλεμος ὁ δευτέρως Λακε-
 336 δαιμονίων καὶ Μεσσηνίων τέλος ἔσχεν Ἀθηναίοις ἄρχον-
 5 τος Αὐτοσθένους, ἔπει πρῶτῳ τῆς ὀργῆς τε καὶ εἰκοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα Χίους Λάκων.
 5 Ὡς δὲ ἐς τὴν Κυλλήνην οἱ Μεσσήνιοι συνελέχθησαν, τὸν μὲν παρόντα χειμῶνα ἔδοξεν αὐτοῦ χειμάζειν, καὶ τὴν ἀγοράν σφισι καὶ χρήματα οἱ Ἥλείοι παρῆχον· ἅμα δὲ τῷ ἥρι ἐβουλεύοντο ποῦ χρὴ σταλῆναι. γινώμει δὲ ἦσαν Γόργον μὲν Ζάκυνθον τὴν ὑπὲρ Κεφαλληνίας καταλα-
 6 βόντας, καὶ νησιώτας ἀντὶ ἡπειρωτῶν γενομένους, ναυ-
 5 σὶν ἐς τὰ παραθαλάσσια τῆς Λακωνικῆς ἐπιπλέοντας κα-
 6 κοῦν τὴν γῆν· Μάντικλος δὲ ἐκέλευε Μεσσήνης μὲν καὶ τοῦ Λακεδαιμονίων ἐχθους λαβεῖν λήθην, πλεύσαντας δὲ ἐς Σαρδῶ κτήσασθαι μερίστην τε νῆσον καὶ εὐδαιμο-
 6 νίᾳ πρῶτην. 3. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ Ἀναξίλας παρὰ τοὺς Μεσσηνίους ἀπέστειλεν ἐς Ἰταλίαν καλῶν. ὁ δὲ Ἀναξί-
 5 λας ἐνυράννει μὲν Ῥηγίου, τέταρτος δὲ ἀπόγονος ἦν

Ἀλκιδαμίδου· μετόκησε δὲ Ἀλκιδαμίδας ἐκ Μεσσήνης ἐς Ῥήγιον μετὰ τὴν Ἀριστοδήμου τοῦ βασιλέως τελευ-
 τὴν καὶ Ἰθώμης τὴν ἄλωσιν. οὗτος οὖν ὁ Ἀναξίλας τοὺς Μεσσηνίους μετεπέμπετο, ἔλθοῦσί τε ἔλεγεν ὡς Ζαγ-
 κλαῖοι διάφοροι μὲν εἰσιν αὐτῷ, χάραν δὲ εὐδαίμονα καὶ πόλιν ἐν καλῷ τῆς Σικελίας ἔχουσιν, ἃ δὴ σφίσιν ἐθέλειν ἔφη συγκατεργασάμενος δοῦναι. προσεμένων δὲ τὸν λό-
 γον, οὕτως Ἀναξίλας διεβίβασεν ἐς Σικελίαν αὐτούς. Ζάγκλην δὲ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς κατέλαβον λησταί, καὶ ἐν 7
 ἐρήμῳ τῇ γῇ τειχίσαντες ὅσον περὶ τὸν λιμένα ὀρμητη-
 ρίῳ πρὸς τὰς καταδρομὰς καὶ ἐς τοὺς ἐπίπλους ἐχρῶντο· ἡγεμόνες δὲ ἦσαν αὐτῶν Κραταιμένης Σάμιος καὶ Περιή-
 ρης ἐκ Χαλκίδος. Περιήρει δὲ ὕστερον καὶ Κραταιμένης καὶ ἄλλους ἐπαγαγέσθαι τῶν Ἑλλήνων ἔδοξεν οἰκήτορας.
 4. Τότε δὲ τοὺς Ζαγκλαίους ὁ τε Ἀναξίλας ναυσὶν ἀντα-
 337 ναγομένους ἐνίκησε καὶ οἱ Μεσσήνιοι μάχῃ πεζῇ. Ζαγ-
 κλαῖοι δὲ κατὰ γῆν τε ὑπὸ Μεσσηνίων καὶ ναυσὶν ἅμα ἐκ θαλάσσης ὑπὸ Ῥηγίωναν πολιορκούμενοι, [καὶ] ἀλίσκομέ-
 νον σφίσιν ἤδη τοῦ τείχους, ἐπὶ τε βωμοὺς θεῶν καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ καταφεύγουσιν. Ἀναξίλας μὲν οὖν τοῖς Μεσσηνίοις παρεκελεύετο τοὺς τε ἱκετεύοντας Ζαγ-
 κλαίων ἀποντείνειν καὶ τοὺς λοιποὺς γυναιξὶν ὁμοῦ καὶ παισὶν ἀνδραποδίσασθαι· Γόργος δὲ καὶ Μάντικλος 9
 παρηγοῦντο Ἀναξίλαν μὴ σφᾶς ὑπὸ συγγενῶν ἀνδρῶν πεπονθότας ἀνόσια, ὅμοια αὐτοὺς ἐς ἀνθρώπους Ἑλ-
 ληνας ἀναγκάσαι δρᾶσαι. Μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη τοὺς Ζαγ-
 κλαίους ἀνίστασαν ἀπὸ τῶν βωμῶν, καὶ ὅρκους δόντες καὶ αὐτοὶ παρ' ἐκείνων λαβόντες ᾤκησαν ἀμφοτέρω κοινῇ· ὄνομα δὲ τῇ πόλει μετέθεσαν Μεσσήνην ἀντὶ Ζάγκλης καλεῖσθαι. 5. Ταῦτα δὲ ἐπὶ τῆς Ὀλυμπιάδος 10
 ἐπράχθη τῆς ἐνάτης καὶ εἰκοστῆς, ἣν Χίους Λάκων τὸ δεύτερον ἐνίκα, Μιλτιάδου παρ' Ἀθηναίους ἄρχοντος.

Μάντικλος δὲ καὶ τὸ ἱερὸν Μεσσηνίοις τοῦ Ἡρακλέους ἐποίησε, καὶ ἔστιν ἐκτὸς τείχους ὁ θεὸς ἰδρυμένος, Ἡρακλῆς καλούμενος Μάντικλος, καθάπερ γε καὶ Ἄμμων ἐν Λιβύῃ καὶ ὁ ἐν Βαβυλῶνι Βήλος, ὁ μὲν ἀπὸ ἀνδρὸς Ἀλγυπτίου Βήλου τοῦ Λιβύης ὄνομα ἔσχεν, Ἄμμων δὲ ἀπὸ τοῦ ἰδρυσαμένου ποιμένος. Μεσσηνίοις μὲν οὖν τοῖς φεύγουσιν ἐγγράφει πέρας τῆς ἄλλης.

XXIV. Ἀριστομένης δὲ ὡς τὴν ἡγεμονίαν ἀπέπατο τῶν ἐς τὴν ἀποικίαν στελλομένων, τὰς θυγατέρας τὴν πρεσβυτάτην καὶ τὴν ἐπὶ ταύτῃ καὶ Ἀγναγόραν τὴν ἀδελφὴν, τὴν μὲν Θάρυκι ἐς Φιγαλίαν, Δαμοθοῖδαν δὲ Λεπρεάτῃ καὶ Ἡραιῇ Θεοπόμπῃ τὰς θυγατέρας συνώκισεν· αὐτὸς δὲ ἀφικόμενος ἐς Δελφούς ἐχρήτο τῷ θεῷ. καὶ τὸ μὲν τῷ Ἀριστομένει γενόμενον μάντευμα οὐ λέ-
2 γεται· Δαμαγῆτῳ δὲ Ῥοδίῳ βασιλεύοντι ἐν Ἰαλυσῷ, τότε δὲ ἦκοντι παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἐρωτῶντι ὁπό-
θεν ἀγαγέσθαι χρὴ γυναῖκα, ἔχρησεν ἡ Πυθία θυγατέρα 338
ἀνδρὸς τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἀρίστου λαβεῖν. ὁ δὲ, ἦν γὰρ καὶ τρίτῃ τῷ Ἀριστομένει θυγάτηρ, γαμῆε ταύτην, Ἑλ-
λήνων τῶν τότε ἐκείνον μακρῷ δὴ τινι ἄριστον νομίζαν.
Ἀριστομένης δὲ ἐς μὲν τὴν Ῥόδον ἀφίκετο σὺν τῇ θυγα-
τρὶ, ἐκεῖθεν δὲ ἔς τε Σάρδεϊς ἐνενοεῖ παρὰ Ἄρδυν τὸν
Γύγον καὶ ἐς Ἐκβάτανα τὰ Μηδικὰ ἀναβῆναι παρὰ τὸν
3 βασιλέα Φραόρτην· ἀλλὰ γὰρ πρότερον τούτων συνέ-
πεσεν ἀποθανεῖν αὐτῷ νοσήσαντι· οὐ γὰρ ἔδει συμφο-
ρὰν οὐδεμίαν Λακεδαιμονίοις ἔτι ἔξ Ἀριστομένους γε-
νέσθαι. τελευτήσαντι δὲ αὐτῷ Δαμαγῆτος καὶ οἱ Ῥόδιοι
μνημὰ τε ἐπιφανὲς ἐποίησαν καὶ ἐνεμον ἀπὸ ἐκείνου τι-
μάς. τὰ μὲν δὴ λεγόμενα ἐς τοὺς Διαγορίδας καλουμένους
ἐν Ῥόδῳ, γεγονότας δὲ ἀπὸ Διαγόρου τοῦ Δαμαγῆτου
τοῦ Δωριέως τοῦ Δαμαγῆτου τε καὶ τῆς Ἀριστομένους
θυγατρὸς, παρήκα, μὴ οὐ κατὰ καιρὸν δοκοῖν γράφειν.

2. Λακεδαιμόνιοι δὲ τότε ὡς ἐπεκράτησαν τῆς Μεσ- 4
σηνίας, τὴν μὲν ἄλλην πλὴν τῆς Ἀσιναιῶν αὐτοὶ διελάγ-
χον, Μοθώνην δὲ Ναυπλιεύσιν ἐδίδοσαν ἐκπεπτωκό-
σιν ἐκ Ναυπλίας ἐναγχος ὑπὸ Ἀργείων.

Μεσσηνίων δὲ τοὺς ἐγκαταληφθέντας ἐν τῇ γῇ, συν- 5
τελοῦντας κατὰ ἀνάγκην ἐς τοὺς Ἑλλώτας, ἐπέλαβεν ἀπὸ
Λακεδαιμονίων ὕστερον ἀποστῆναι κατὰ τὴν ἐνάτην
Ὀλυμπιάδα καὶ ἑβδομηκοστὴν, ἣν Κορίνθιος ἐνίκα Ξενο-
φῶν, Ἀρχιμήδους Ἀθήνησιν ἄρχοντος. ἀπέστησαν δὲ
καιρὸν τοιόνδε εὐρόντες. Λακεδαιμονίων ἄνδρες ἀπο-
θανεῖν ἐπὶ ἐγκλήματι ὅτῳ δὴ καταγνωσθέντες ἰκέται
καταφεύγουσιν ἐς Ταΐναρον· ἐντεῦθεν δὲ ἡ ἀρχὴ τῶν
ἐφόρων ἀπὸ τοῦ βωμοῦ σφᾶς ἀποσπάσασα ἀπέκτεινε.
Σπαρτιάταις δὲ ἐν οὐδενὶ λόγῳ θεμένοις τοὺς ἰκέτας 6
ἀπῆντησεν ἐκ Ποσειδῶνος μῆνιμα, καὶ σφισιν ἐς ἔδαφος
339 τὴν πόλιν πᾶσαν κατέβαλεν ὁ θεός. ἐπὶ δὲ τῇ συμφορᾷ
ταύτῃ καὶ τῶν Ἑλλώτων ὅσοι Μεσσηνιοὶ τὸ ἀρχαῖον ἦσαν,
ἐς τὸ ὅρος τὴν Ἰθώμην ἀπέστησαν. Λακεδαιμόνιοι δὲ
ἄλλα τε μετεπέμποντο συμμαχικὰ ἐπ' αὐτοὺς καὶ Κίμωνα
τὸν Μιλτιάδου πρόξενόν σφισιν ὄντα καὶ Ἀθηναίων δύ-
ναμιν. ἀφικομένους δὲ τοὺς Ἀθηναίους ὑποπεῦσαι δο-
κοῦσιν ὡς τάχα νεωτερίζοντας, καὶ ὑπὸ τῆς ὑποψίας
ἀποπέμψασθαι μετ' οὐ πολὺ ἔξ Ἰθώμης. 3. Ἀθηναῖοι δὲ 7
τὴν ἐς αὐτοὺς τῶν Λακεδαιμονίων ὑπόνοιαν συνέντες
Ἀργείοις τε φίλοι δι' αὐτὸ ἐγένοντο καὶ Μεσσηνίων τοῖς
ἐν Ἰθώμῃ πολιορκουμένοις ἐκπεσοῦσιν ὑποσπόνθοις
ἔδωκαν Ναύπακτον, ἀφελόμενοι Λοκροὺς τοὺς πρὸς Αἰ-
τωλίαν καλουμένους Ὀζόλας. τοῖς δὲ Μεσσηνίοις παρέσχεν
ἀπελθεῖν ἔξ Ἰθώμης τοῦ τε χωρίου τὸ ἐχυρόν, καὶ ἅμα
Λακεδαιμονίοις προσέπειν ἡ Πυθία ἡ μὴν εἶναι σφισι δί-
κην ἀμαρτυροῦσιν ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Ἰθωμάτα τὸν ἱκέτην.

ὑπόσπονδοι μὲν ἐκ Πελοποννήσου τούτων ἕνεκα ἀφελ-
θησαν.

XXV. Ἐπεὶ δὲ ἔσχον τὴν Ναύπακτον, οὐκ ἀπέχρη-
στόν τε αὐτοῖς καὶ χώραν εἰληφέναι παρ' Ἀθηναίων,
ἀλλὰ σφᾶς πόθος εἶχεν ἰσχυρὸς χερσὶ ταῖς αὐτῶν φανῆ-
ναι λόγου τι κεκτημένους ἄξιον. καί, ἡπίσταντο γὰρ Οἰ-
νιάδας Ἀκαρνάνων γῆν τε ἔχοντας ἀγαθὴν καὶ Ἀθη-
ναίοις διαφόρους τὸν πάντα ὄντας χρόνον, στρατεύουσιν
ἐπ' αὐτούς. ὄντες δὲ ἀριθμῶ μὲν οὐ πλείους, ἀρετῇ δὲ
καὶ πολὺ ἀμείνους ὄντες τῇ σφετέρᾳ νικῶσι, καὶ ἐπο-
2 λιώκουν κατακεκλειμένους ἐς τὸ τεῖχος. τὸ δὲ ἐντεύθεν,
οὐ γάρ τι τῶν τοῖς ἀνθρώποις εὐρημένων ἐς πολιορκίαν
οἱ Μεσσήνιοι παύσαν, ἀλλὰ καὶ κλίμακας προστιθέντες
ἐπειρῶντο ὑπερβαίνειν ἐς τὴν πόλιν, καὶ ὑπάρουσιν
κάτωθεν τὸ τεῖχος, μηχανήματά τε, ὅποια ἐνῆν δι' ὁλί-
γον παρασκευάσασθαι, προσαγαγόντες ἀεὶ τι ἥρειπον.
δείσαντες δὲ οἱ ἔνδον μὴ ἀλούσης τῆς πόλεως αὐτοὶ τε
ἀπόλονται καὶ αἱ γυναικὲς σφισι καὶ οἱ παῖδες ἐξανδρα-
3 ποδισθῶσιν, εἴλοντο ἀπελθεῖν ὑπόσπονδοι. καὶ ἐνιαν-
τὸν μὲν μάλιστα οἱ Μεσσήνιοι κατέσχον τὴν πόλιν καὶ
ἐνέμοντο τὴν χώραν. 2. τῷ δὲ ἔτει τῷ ὑστέρῳ δύνανιν οἱ 340
Ἀκαρνᾶνες ἀπὸ πασῶν συλλέξαντες τῶν πόλεων ἔβου-
λεύοντο ἐπὶ τὴν Ναύπακτον στρατεύειν. καὶ τοῦτο μὲν
ἀπέδοξεν αὐτοῖς, τὴν τε πορείαν ὁρῶσιν, ὅτι ἐσεσθαι δι'
Αἰτωλῶν ἔμελλε πολεμίων ἀεὶ ποτε ὄντων, καὶ ἅμα τοὺς
Ναυπακτίους κεκτῆσθαι τι ναυτικὸν ὑπώπτευνον, ὥσπερ
γε καὶ εἶχον· ἐπικρατούντων δὲ ἐκείνων τῆς θαλάσσης
οὐκ ἐνεῖναι κατεργάσασθαι μέγα οὐδὲν στρατῷ περὶ.
4 μετεβεβούλευτό τε δὴ σφισιν αὐτίκα καὶ ἐπὶ Μεσση-
νίους τρέπονται τοὺς ἐν Οἰνιάδαις. καὶ οἱ μὲν ὥς πολιορ-
κήσουτες παρεσκευάζοντο· οὐ γάρ ποτε ὑπελάμβανον
ἄνδρας οὕτως ὀλίγους ἐς τοσοῦτον ἀπουσίας ἦξειν ὥς

μαχέσασθαι πρὸς τὴν Ἀκαρνάνων ἀπάντων στρατιάν. οἱ
δὲ Μεσσήνιοι προητοιμασμένοι μὲν καὶ σίτον καὶ τὰ ἄλλα
ἦσαν ὅποσα εἰκὸς ἦν, πολιορκίας πειράσεσθαι μακροτέ-
ρας ἐλπίζοντες· παρίστατο δὲ σφισι πρὸ τῆς μελλούσης 5
πολιορκίας ἀγῶνα ἐκ τοῦ φανεροῦ ποιήσασθαι, μὴδὲ ὄν-
τας Μεσσηνίους, οἳ μὴδὲ Λακεδαιμονίων ἀνδρῶν, τύχῃ
δὲ ἡλαττώθησαν, καταπεπλήχθαι τὸν ἥκοντα ὄχλον ἐξ
Ἀκαρνανίας. τό τε Ἀθηναίων ἐν Μαραθῶνι ἔργον ἀνε-
μιμνήσκοντο, ὥς μυριάδες τριάκοντα ἐφθάρησαν τῶν
Μηδῶν ὑπὸ ἀνδρῶν οὐδὲ ἐς μυρίους ἀριθμόν. 3. Καθί- 6
σταντό τε δὴ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν ἐς ἀγῶνα, καὶ ὁ τρόπος λέ-
γεται τῆς μάχης γενέσθαι τοιόσδε. οἱ μὲν, ἅτε πλήθει
προέχοντες πολὺ, οὐ χαλεπῶς περιέβαλον τοὺς Μεσση-
νίους, πλὴν ὅσον αἱ πύλαι τε ἀπέειργον κατὰ νότου τοῖς
Μεσσηνίοις γινόμεναι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς σφετέ-
ροις προθύμως ἀμύνοντες. ταύτῃ μὲν δὴ μὴ περισχεδῆ-
ναι σφᾶς ἐκώλυε· τὰ δὲ πλευρὰ ἀμφοτέρω ἐκνκλώσαντο
αὐτῶν οἱ Ἀκαρνᾶνες, καὶ ἐσηκόντιζον πανταχόθεν. οἱ 7
δὲ Μεσσήνιοι συνεστραμμένοι μετ' ἀλλήλων, ὁπότε
ἀθροοὶ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν ἐμπέσοιεν, ἐτάρασσον μὲν τοὺς
κατὰ τοῦτο ἐστηκότας, καὶ ἐφόνευόν τε αὐτῶν καὶ ἐτί-
τρωσκον πολλούς, τελέαν δὲ οὐκ ἐδύναντο ἐργάσασθαι
φυγῇ· ὅπου γὰρ τῆς τάξεως αἰσθινοῦτο τι οἱ Ἀκαρ-
341 νᾶνες τῆς αὐτῶν ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων διασπώμενον,
κατὰ τοῦτο ἀμύνοντες τοῖς βιαζομένοις αὐτῶν ἀνείργον
τοὺς Μεσσηνίους ἐπικρατοῦντες τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁπότε 8
ἀνακοπεῖεν, κατ' ἄλλο αὐθις πειρώμενοι διακόψαι τὴν
Ἀκαρνάνων φάλαγγα τὸ αὐτὸ ἂν ἐπασχον· ὅτῳ μὲν προσ-
βάλλοιεν, διέσειόν τε καὶ τροπὴν ἐπὶ βραχὺ ἐποίουν,
ἐπιρρεόντων δὲ αὐθις κατὰ τοῦτο σπουδῇ τῶν Ἀκαρνά-
νων ἀπετρέποντο ἄκοντες. 4. Γενομένου δὲ ἰσορρόπου
τοῦ ἀγῶνος ἄχρι ἑσπέρας, καὶ Ἀκαρνᾶσιν ὑπὸ τὴν ἐπι-
PAUSAN. I.

οὔσαν νύκτα ἐπελθούσης δυνάμεως ἀπὸ τῶν πόλεων,
 9 οὕτω τοῖς Μεσσηνίοις περιεστῆκει πολιορκία. καὶ ἀλῶ-
 ναι μὲν κατὰ κράτος τὸ τεῖχος ἢ ὑπερβάντων τῶν Ἀκαρ-
 νάνων ἢ καὶ ἀπολιπεῖν βιασθεῖσιν αὐτοῖς τὴν φρουρὰν
 δέος ἦν οὐδέν· τὰ δὲ ἐπιτήδειά σφισι πάντα ὁμοίως
 ὀργόφῳ μῆτι ἐξανήλωτο. ἐς μὲν τοὺς Ἀκαρνᾶνας ἐχρῶντο
 ἀπὸ τοῦ τείχους χλευασίᾳ μὴ σφᾶς τὰ σιτία προδοῦναι
 10 ποτε ἂν μὴδὲ ἐς ἑτος δέκατον πολιορκουμένους· αὐτοὶ δὲ
 περὶ ὕπνον πρῶτον ἐξελθόντες ἐκ τῶν Οἰνιαδῶν, καὶ γε-
 νομένης τοῦ δρασμοῦ σφῶν τοῖς Ἀκαρνᾶσιν αἰσθήσεως
 ἐς μάχην ἀναγκασθέντες ἀφικέσθαι, περὶ τριακοσίων
 μὲν ἀποβάλλουσι, καὶ πλείονας ἔτι αὐτοὶ τῶν ἐναντίων
 κατεργάζονται, τὸ δὲ πολὺ αὐτῶν διεκπίπτουσι διὰ τῶν
 Ἀκαρνάνων, καὶ ἐπιλαμβανόμενοι τῆς Αἰτωλῶν ἐχόντων
 σφίσιν ἐπιτηδείως ἐς τὴν Ναύπακτον ἀνασώζονται.

XXVI. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου τὸν τε ἄλλον χρόνον ἐνέ-
 κειτό σφισι τὸ ἐς Λακεδαιμονίους μῖσος, καὶ τὴν ἐχθρὰν
 ἐς αὐτοὺς μάλιστα ἐπεδείξαντο ἐπὶ τοῦ γενομένου Πελο-
 ποννησίου πρὸς Ἀθηναίους πολέμου· τὴν τε γὰρ Ναύ-
 πακτον ὁρμητήριον ἐπὶ τῇ Πελοποννήσῳ παρείχοντο, καὶ
 τοὺς ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ Σπαρτιατῶν ἀποληφθέντας Μεσ-
 σηνίων σφενδονῆται τῶν ἐκ Ναυπάκτου συνεξείλον.
 2 ἐπεὶ δὲ τὸ παιῖσμα ἐγένετο τὸ Ἀθηναίων ἐν Αἰγὸς πο-
 ταμοῖς, οὕτω καὶ ἐκ Ναυπάκτου τοὺς Μεσσηνίους ἐκ-
 βάλλουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ναυσὶν ἐπικρατοῦντες, οἳ ἐς 342
 Σικελίαν τε παρὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἐς Ῥήγιον ἐστάλη-
 σαν, τὸ πλείστον δὲ αὐτῶν ἐς τε Λιβύην ἀφίκετο καὶ Λι-
 βύης ἐς Εὐεσπερίτας· οἳ γὰρ Εὐεσπερίται πολέμῳ κακω-
 θέντες ὑπὸ βαρβάρων προσοίκων πάντα τινὰ Ἑλληνα
 ἐπεκαλοῦντο σύνοικον. ἐς τούτους τῶν Μεσσηνίων τὸ
 πολὺ ἀπεχώρησεν· ἡγεμὼν δὲ σφισιν ἦν Κόμων, ὃς καὶ
 περὶ τὴν Σφακτηρίαν ἐστρατήγησεν αὐτοῖς.

3. Ἐνιαντῷ δὲ πρότερον ἢ κατορθῶσαι Θηβαίους τὰ 3
 ἐν Λεύκτροις, προεσήμαινεν ὁ δαίμων Μεσσηνίοις τὴν
 ἐς Πελοπόννησον κάθοδον. τοῦτο μὲν γὰρ ἐν Μεσσήνῃ
 τῇ πρὸς τῷ πορθμῷ τὸν ἱερέα τοῦ Ἡρακλέους λέγουσιν
 ὀνείρατος ἰδεῖν ὄψιν· τὸν Ἡρακλέα ἐδοξε κληθῆναι τὸν
 Μάντικλον ἐπὶ ξενίᾳ ἐς Ἰθώμην ὑπὸ τοῦ Διός. τοῦτο δὲ
 ἐν Εὐεσπερίταις Κόμων συγγενέσθαι νεκρῷ τῇ μητρὶ
 ἐδόκει, συγγενομένου δέ, αὐθὶς οἱ τὴν μητέρα ἀναβιῶ-
 ναι. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ ἤλπιζεν Ἀθηναίων δυσνηθέντων ναυ-
 τικῷ κάθοδον ἔσεσθαι σφισιν ἐς Ναύπακτον· τὸ δὲ ἄρα
 ἐδήλου τὸ ὄνειρον ἀνασώσεσθαι Μεσσήνην. Ἐγένετό τε 4
 οὐ μετὰ πολὺ ἐν Λεύκτροις Λακεδαιμονίων τὸ ἀτύχημα
 ὀφειλόμενον ἐκ παλαιοῦ· Ἀριστοδήμῳ γὰρ τῷ βασιλευ-
 σαντι Μεσσηνίων ἐπὶ τελευτῇ τοῦ χρησμοῦ τοῦ δοθέν-
 τος ἐστίν

ἔρδ' ὅππῃ τὰ χρεῶν· ἄτῃ δ' ἄλλοισι πρὸ ἄλλων·
 ὥς ἐν μὲν τῷ παρόντι ἐκείνον δέον καὶ Μεσσηνίους κα-
 κῶς πρᾶξαι, χρόνῳ δὲ ὕστερον καὶ Λακεδαίμονα ἐπιλη-
 ψομένης τῆς ἄτης. 4. Τότε δὲ ἐν Λεύκτροις οἱ Θηβαῖοι 5
 νευικηκότες ἀγγέλους ἐς Ἰταλίαν τε καὶ Σικελίαν καὶ πα-
 ρὰ τοὺς Εὐεσπερίτας ἀπέστελλον, ἐκ τε τῆς ἄλης, εἰ ποῦ
 τις Μεσσηνίων εἴη, πανταχόθεν ἀνεκάλουν ἐς Πελοπόν-
 νησον. οἳ δὲ θᾶσσον ἢ ὥς ἂν τις ἤλπισε συνελέχθησαν
 343 γῆς τε τῆς πατρίδος πόθῳ καὶ διὰ τὸ ἐς Λακεδαιμονίους
 μῖσος παραμείναν αἰεὶ σφισιν. 5. Ἐπαμεινώνδῃ δὲ οὔτε 6
 ἄλλως ἐφαίνετο ῥᾶδια ἀξιόμαχον πόλιν ἐποικίσειν Λακε-
 δαιμονίοις, οὔτε ὅπου χρὴ κτίσαι τῆς χώρας ἐξευρίσκειν·
 τὴν γὰρ Ἀνδανίαν οἱ Μεσσήνιοι καὶ Οἰχαλίαν οὐκ ἐφα-
 σαν ἀνοικεῖν, ὅτι αἱ συμφοραὶ σφισιν ἐγερόνεσαν ἐν-
 ταῦθα οἰκοῦσιν. ἀποροῦντι οὖν αὐτῷ πρεσβύτερῳ ἄνδρα,
 ἱεροφάντῃ μάλιστα εἰκασμένον, νύκτωρ φασὶν ἐπιστάνατα
 εἶπεῖν· σοὶ μὲν δῶρά ἐστι παρ' ἐμοῦ κρατεῖν ὅτῳ ἂν μεθ'

ὄπλων ἐπέρχῃ· καὶ ἦν ἐξ ἀνθρώπων γένῃ, ἐγὼ σε ᾧ Θη-
βαῖε ποιήσω μὴ ποτε ἀνώνυμον μηδὲ ἄδοξον γενέσθαι.
σὺ δὲ Μεσσηνίοις γῆν τε πατρίδα καὶ πόλεις ἀπόδος,
ἐπειδὴ καὶ τὸ μῆνιμα ἤδη σφίσι πέπανται τὸ Διοσκού-
7 ρων. 6. Ἐπαμεινώνδῃ μὲν ταῦτα ἔλεγεν, Ἐπιτέλει δὲ τῷ
Αἰσχίνου τάδε ἐμήνυε· στρατηγεῖν δὲ αὐτὸν οἱ Ἀργεῖοι
τὸν Ἐπιτέλην καὶ Μεσσήνην ἀνοικίζειν ἤρηντο. τοῦτον
οὖν τὸν ἄνδρα ἐκέλευεν ὁ ὄνειρος, ἔνθα ἂν τῆς Ἰθώμης
εὖρη πεφυκνύαν σμίλακα καὶ μυρσίνην, τὸ μέσον ὀρύ-
ξαντα αὐτῶν ἀνασῶσαι τὴν γραῦν· κάμνειν γὰρ ἐν τῷ
χαλκῷ καθειργμένην θαλάμῳ καὶ ἤδη λιποφυχεῖν αὐτήν.
Ὁ δὲ Ἐπιτέλης, ὥς ἐπελάμβανεν ἡμέρα παραγενόμενος
ἐς τὸ εἰρημένον χωρίον ἐπέτυχεν ὀρύσσων ὑδρίᾳ χαλκῇ,
8 καὶ αὐτίκα παρὰ τὸν Ἐπαμεινώνδαν κομίσας τὸ τε ἐνύ-
πνιον ἐξηγείτο, καὶ αὐτὸν ἐκείνον τὸ πῶμα ἀφελόντα
ἐκέλευεν ὅ τι ἐνείη σκοπεῖσθαι. ὁ δὲ θύσας καὶ εὐξάμε-
νος τῷ πεφηνότι ὀνειράτι ἤνοιγε τὴν ὑδρίαν, ἀνοίξας δὲ
εὗρε κασσίτερον ἐληλασμένον ἐς τὸ λεπτότατον· ἐπεί-
λικτο δὲ ὥσπερ τὰ βιβλία. ἐνταῦθα τῶν μεγάλων Θεῶν 344
ἐγγράπτο ἡ τελετή, καὶ τοῦτο ἦν ἡ παρακαταθήκη τοῦ
Ἀριστομένους. τοῦτον τὸν ἐπελθόντα τῷ Ἐπιτέλει καὶ
Ἐπαμεινώνδῃ καθεύδουσι Κανύκωνα εἶναι λέγουσιν, ὃς
ἀφίκετο ἐξ Ἀθηνῶν ἐς Ἀνδανίαν παρὰ Μεσσήνην τὴν
Τριόπα.

XXVII. Τὸ δὲ τῶν Τυνδάρεω παίδων μῆνιμα ἐς τοὺς
Μεσσηνίους ἤρξατο μὲν πρὸ τῆς ἐν Στενυκλήρῳ μάχης,
γενέσθαι δὲ αὐτὸ δι' αἰτίαν τοιάνδε εἰκάσω. μεираκία
ώρατα ἐξ Ἀνδανίας, Πάνορμος καὶ Γώνιππος, τὰ τε ἄλλα
οἰκείως εἶχον ἀλλήλοις καὶ κοινὰς ἐπὶ τὰς μάχας ἐξόδους
2 καὶ καταδρομὰς ἐποιοῦντο ἐς τὴν Λακωνικὴν. Λακεδαι-
μονίων δὲ ἐπὶ στρατοπέδου Διοσκούροις ἐορτὴν ἀγόντων
καὶ ἤδη πρὸς πότον καὶ παιδιὰς τετραμμένων μετὰ τὸ

ἄριστον, ὁ Γώνιππος καὶ ὁ Πάνορμος χιτῶνας λευκοὺς
καὶ χλαμύδας πορφυρεῶς ἐνδύντες, ἐπὶ τε ἵππων τῶν καλ-
λίστων ὀχοῦμενοι καὶ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς πῖλους, ἐν δὲ
ταῖς χερσὶ δόρατα ἔχοντες, ἐπιφαίνονται Λακεδαιμονίοις.
οἱ δὲ ὥς εἶδον, προσεκύνουν τε καὶ εὐχοντο, ἀφίχθαι 3
δοκοῦντες σφίσι αὐτοὺς ἐς τὴν θυσίαν τοὺς Διοσκού-
ρους. οἱ νεανίσκοι δὲ ὥς ἅπαξ ἀνεμίχθησαν, διεξήλαν-
νον διὰ πάντων παίοντες τοῖς δόρασι, καὶ ἤδη κειμένων
πολλῶν ἀποχωροῦσιν ἐς Ἀνδανίαν, καθυβρίζαντες τῶν
Διοσκούρων τῇ θυσίᾳ. τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖν προήγαγε τοὺς
Διοσκούρους ἐς τὸ ἔχθος τὸ Μεσσηνίων. τότε δέ, ὥς ἐδή-
λου τῷ Ἐπαμεινώνδῃ τὸ ὄνειρον, οὐκ ἦν ἐτι τοῖς Διο-
σκούροις ἀκούσιος τῶν Μεσσηνίων ἡ κάθοδος. 2. Μά- 4
λιστα δὲ τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἐς τὸν οἰκισμὸν οἱ Βάκιδος
ἐνήγον χρησμοί. Βάκιδι γὰρ μανέντι ἐκ Νυμφῶν ἐς ἄλ-
λους τέ ἐστιν Ἑλλήνων καὶ ἐς τὴν Μεσσηνίων κάθοδον
προειρημένα·

Καὶ τότε δὴ Σπάρτης μὲν ἀπ' ἀγλαὸν ἄνθος ὀλεῖται,
Μεσσήνη δ' αὖτις οἰκίσεται ἡματα πάντα.

345 ἐγὼ δὲ καὶ περὶ τῆς Εἰρας, ὅντινα ἀλώσοιτο τρόπον,
Βάκιν ἐφώρασα εἰρηκότα· καὶ οἱ καὶ τότε ἐστὶ τῶν
χρησμῶν,

οἱ τ' ἀπὸ Μεσσήνης πατάγῳ κρουνοῖς τε δαμείσης.
Ὡς δὲ ἡ τελετή σφίσι ἀνέυρητο, ταύτην μὲν ὅσοι τοῦ 5
γένους τῶν ἱερέων ἦσαν κατετίθεντο ἐς βίβλους· 3. Ἐπα-
μεινώνδας δέ, ὥς οἱ τὸ χωρίον, ἔνθα νῦν ἔχουσιν οἱ Μεσ-
σήνιοι τὴν πόλιν, μάλιστα ἐς οἰκισμὸν ἐφαίνετο ἐπιτή-
δειον, ἐκέλευεν ἀνασκοπεῖσθαι τοῖς μάντεσιν εἰ βουλή-
σεται ταύτῃ καὶ τὰ τῶν θεῶν ἐπιχωρήσαι. φαιμένων δὲ
καὶ τούτων εἶναι τὰ ἱερὰ αἴσια, οὕτω παρεσκευάζετο ἐς
τὸν οἰκισμὸν, λίθους τε ἄγεσθαι κελεύων καὶ ἄνδρας
μεταπεμπόμενος, οἷς τέχνη στενωποὺς κατατέμενσθαι

καὶ οἰκίας καὶ ἱερὰ οἰκοδομεῖσθαι καὶ τείχη περιβάλλε-
σθαι. 4. ὥς δὲ ἐργόνει τὰ πάντα ἐν ἐτοίμῳ, τὸ ἐντεῦ-
θεν, ἱερεῖα γὰρ παρείχον οἱ Ἀρκάδες, αὐτὸς μὲν Ἐπα-
μεινώνδας καὶ οἱ Θηβαῖοι Διονύσῳ καὶ Ἀπόλλωνι ἔθνον
Ἰσμηνίῳ τὸν νομιζόμενον τρόπον, Ἀργεῖοι δὲ τῇ τε Ἥρᾳ
τῇ Ἀργεῖᾳ καὶ Νεμείῳ Διὶ, Μεσσήνιοι δὲ Διὶ τε Ἰθω-
μάτῃ καὶ Διοσκούροις, οἱ δὲ σφισιν ἱερεῖς Θεαῖς ταῖς με-
γάλαις καὶ Καύκωνι. ἐπεκαλοῦντο δὲ ἐν κοινῷ καὶ ἡρώας
σφισιν ἐπανήκειν συνοίκους, Μεσσήνην μὲν τὴν Τριόπα
μάλιστα, ἐπὶ ταύτῃ δὲ Εὐρυτον καὶ Ἀφαρέα τε καὶ τοὺς
παῖδας, παρὰ δὲ Ἡρακλείδων Κρεσφόντην τε καὶ Αἴπυ-
τον· πλείστη δὲ καὶ παρὰ πάντων ἀνάκλησις ἐγένετο
7 Ἀριστομένους. καὶ τὴν μὲν τότε ἡμέραν πρὸς θυσίας τε
καὶ εὐχαῖς ἦσαν, ταῖς δὲ ἐφεξῆς τοῦ τείχους τὸν περιβο-
λον ἤγειρον καὶ ἐντὸς οἰκίας καὶ τὰ ἱερὰ ἐποιοῦντο. εἰρ-
γάζοντο δὲ καὶ ὑπὸ μουσικῆς ἄλλης μὲν οὐδεμιᾶς, αὐλῶν
δὲ Βοιωτίων καὶ Ἀργείων· τὰ τε Σακάδα καὶ Προνόμου
μέλη τότε δὴ προήχθη μάλιστα ἐς ἄμιλλαν. αὐτῇ μὲν δὴ 346
τῇ πόλει Μεσσήνην ἔθεντο ὄνομα, ἀνψύκισον δὲ καὶ ἄλλα
8 πολίσματα. Ναυπλιεῖς δὲ ἐκ Μοθώνης οὐκ ἀνέστησαν·
κατὰ χώραν δὲ καὶ Ἀσιναίους μένειν εἰασαν, τούτοις μὲν
καὶ εὐεργεσίαν ἀπομνημονεύοντες, πολεμῆσαι μετὰ Λα-
κεδαιμονίων πρὸς σφᾶς οὐ θελήσασιν. Ναυπλιεῖς δὲ κατ-
ιοῦσιν ἐς Πελοπόννησον Μεσσηνίοις τε δῶρα ἤγαγον
ὅποτα εἶχον, καὶ ἅμα μὲν ὑπὲρ καθόδου τῆς ἐκείνων
συνεχέσιν ἐς τὸ θεῖον ταῖς εὐχαῖς, ἅμα δὲ ὑπὲρ σωτηρίας
τῆς σφετέρως δέησιν ἐς ἐκείνους ἐχρῶντο.

9 5. Κατήλθον δὲ ἐς Πελοπόννησον οἱ Μεσσήνιοι καὶ
ἀνεσώσαντο τὴν αὐτῶν ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ διακο-
στοίς ἔτεσιν ὕστερον μετὰ Εἰλρας ἄλωσιν, Δυσκινήτου
μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντος, τρίτῳ δὲ ἔτει τῆς δευτέρας καὶ
ἐκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν Δάμων Θούριος τὸ δεύτερον

ἐνίκα. Οὐκ ὀλίγος μὲν οὖν ὁ χρόνος καὶ Πλαταιεῦσιν
ἐγένετο, ἐφ' ὅσον καὶ ἐκείνοι τὴν αὐτῶν ἐφευγον, καὶ
Δηλίοις, ἡνίκα ᾤκησαν Ἀδραμύτιον ἐκβληθέντες ἐκ τῆς
σφετέρως ὑπὸ Ἀθηναίων. [καὶ] Ὀρχομένιοι δὲ οἱ Μι- 10
νύαι μετὰ τὴν μάχην τὴν ἐν Λεύκτροις ἐκπεσόντες ὑπὸ
Θηβαίων ἐξ Ὀρχομενοῦ κατήχθησαν ἐς Βοιωτίαν ὑπὸ
Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, καὶ οὗτοι καὶ οἱ Πλαταιεῖς. Θη-
βαίων δὲ αὐτῶν ἐρημώσαντος Ἀλεξάνδρου τὴν πόλιν,
αὐτῆς ἔτεσιν οὐ πολλοῖς ὕστερον Κάσσανδρος Ἀντιπά-
τρου τὰς Θήβας ἔκτισεν. φαίνεται μὲν δὴ τῶν κατει-
λεγμένων ἐπὶ μακρότατον ἢ Πλαταικῇ φυγῇ συμβᾶσα,
οὐ μέντοι περαιτέρω γε ἢ ἐπὶ δύο ἐγένετο οὐδ' αὐτῇ γε-
νεάς. Μεσσήνιοι δὲ ἐκτὸς Πελοποννήσου τριακόσια ἔτη 11
μάλιστα ἡλῶντο, ἐν οἷς οὔτε ἐθῶν εἰσὶ δῆλοι παραλύσαν-
τές τι τῶν οἰκοθεν, οὔτε τὴν διάλεκτον τὴν Λωρίδα
347 μετεδιδάχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐς ἡμᾶς ἐτι τὸ ἀκριβὲς αὐτῆς
Πελοποννησίων μάλιστα ἐφύλασσαν.

XXVIII. Κατελθοῦσι δὲ αὐτοῖς κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπὸ
Λακεδαιμονίων δεινὸν ἦν οὐδέν· κατεχόμενοι γὰρ οἱ
Λακεδαιμόνιοι φόβῳ τῶν Θηβαίων Μεσσηνίας τε ἡνεί-
χοντο ἐποικιζομένης καὶ Ἀρκάδων ἐς μίαν ἡθροισμένων
πόλιν. ὥς δὲ ὁ πόλεμος ὁ Φωκικός, καλούμενος δὲ ὁ αὐ-
τὸς [οὗτος] καὶ ἱερὸς, ἀπήγαγεν ἐκ Πελοποννήσου Θη-
βαίους, ἀνεθάρρησάν τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τῶν Μεσ-
σηνίων οὐκέτι ἐδύναντο ἀπέχεσθαι. 2. Μεσσήνιοι δὲ 2
αὐτοὶ τε μετὰ Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων ἀντείχον τῷ πολέ-
μῳ, καὶ Ἀθηναίων ἀμύναι σφισιν ἐδεήθησαν· οἱ δὲ ἐς
μὲν τὴν Λακωνικὴν οὐποτε μετὰ ἐκείνων ἐσβαλεῖν ἐπα-
σαν, ἀρχόντων δὲ Λακεδαιμονίων πολέμον καὶ ἐπιστρα-
τενόντων τῇ Μεσσηνίᾳ παρέσθαι καὶ αὐτοὶ σφισιν
ἐπηγγέλλοντο. τέλος δὲ οἱ Μεσσήνιοι Φιλίππῳ σύμμαχοι
τῷ Ἀμύντου καὶ Μακεδόσιν ἐγένοντο, καὶ τοῦτο σφᾶς

λέγουσιν ἀποκωλύσαι τοῦ συμβάντος τοῖς Ἑλλήσιν ἀγῶ-
 νος ἐν Χαιρωνείᾳ μὴ μετασχεῖν· οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς Ἑλλη-
 3 σιν ἐναντία θέσθαι τὰ ὄπλα ἠθέλησαν. Ἀλεξάνδρον δὲ
 ἀποθανόντος καὶ τῶν Ἑλλήνων πόλεμον δεύτερον τότε
 ἀνηρημένων πρὸς Μακεδόνας, μετέσχον καὶ οἱ Μεσσή-
 νιοι τοῦ πολέμου, καθὰ καὶ πρότερον ἐδήλωσα ἐν τῇ Ἀτ-
 θίδι συγγραφῇ. Γαλάταις δὲ μεθ' Ἑλλήνων οὐκ ἐμαχέ-
 348 σαντο, Κλεωνύμου καὶ Λακεδαιμονίων σπείσασθαι σπον-
 δάς σφισιν οὐ θελησάντων.

4 3. Οὐ πολλῶ δὲ ὕστερον ἔσχον Ἥλιν Μεσσήνιοι,
 σοφίᾳ τε ὁμοῦ χρησάμενοι καὶ τολμήματι. Ἥλειοι γὰρ τὰ
 μὲν παλαιότατα εὐνομώτατοι Πελοποννησίων ἦσαν· Φι-
 λίππου δὲ τοῦ Ἀμύντου τὰ τε ἄλλα ὅποσα εἴρηται κα-
 κουρρήσαντος τὴν Ἑλλάδα, καὶ Ἥλειων τοὺς δυνατοὺς
 διαφθεύσαντος χρήμασι, στασιάζουσι πρῶτον τότε Ἥλειοι
 5 καὶ ἐς ὄπλα, ὥς λέγουσι, χωροῦσι. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου
 ῥᾶον ἔτι ἐμελλον ἀπεχθῆσθαι πρὸς ἀλλήλους, οἷς γε
 καὶ Λακεδαιμονίων ἔνεκα διέστη τὰ βουλευόμενα καὶ ἐς
 ἔμφυλον προῆλθον πόλεμον. Πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ
 Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο ὥς Ἥλειων τοῖς φρο-
 νοῦσι τὰ σφέτερα ἀμυνοῦντες. καὶ οἱ μὲν κατὰ τέλος τε
 ἐτάσσοντο καὶ διενέμοντο ἐς τοὺς λόχους· τῶν δὲ Μεσ-
 σηνίων λογάδες χίλιοι φθάνουσιν ἀφικόμενοι πρὸς τὴν
 6 Ἥλιν, σημεῖα ἐπὶ ταῖς ἀσπίσι Λακωνικὰ ἔχοντες. ὥς δὲ
 τὰς ἀσπίδας ἐθεάσαντο ὅσοι τοῖς Σπαρτιάταις εὖνοι τῶν
 Ἥλειων ἦσαν, συμμαχίαν τε ἀφίχθαι σφισιν ἤλπισαν καὶ
 τοὺς ἄνδρας ἐδέχοντο ἐς τὸ τεῖχος. ἐσελθόντες δὲ τρόπον
 οἱ Μεσσήνιοι τὸν εἰρημένον τοὺς τὰ Λακεδαιμονίων φρο-
 νοῦντας ἐδίωξαν, καὶ ἐπιτρέπουσι τοῖς στασιώταις τοῖς
 7 αὐτῶν τὴν πόλιν. 4. Ἔστι μὲν δὴ τὸ σόφισμα Ὀμήρου,
 φαίνονται δὲ αὐτὸ ἐν δέοντι μιμησάμενοι καὶ οἱ Μεσσή-
 νιοι, ἐπεὶ Πάτροκλόν γε ἐποίησεν ἐν Ἰλιάδι Ὀμηρος 349

Ἀχιλλέως τὰ ὄπλα ἐνδύντα, καὶ ἐγγενέσθαι τε ἔφη τοῖς
 βαρβάροις δόξαν ὥς Ἀχιλλεὺς ἐπιοί, καὶ τοὺς προτεταγ-
 μένους αὐτῶν ταραχθῆναι. εὗρηται δὲ καὶ ἄλλα Ὀμήρῳ
 στρατηγήματα, δύο τε παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατασκόπους
 ἐν τῇ νυκτὶ ἀνθ' ἑνὸς ἐς τοὺς Τρῶας ἀφικέσθαι, καὶ ἄν-
 8 δρα ὕστερον λόγῳ μὲν αὐτόμολον, ἔργῳ δὲ τὰ ἀπόρρητα
 πολυπραγμονήσονται ἐς τὸ Ἴλιον ἐσελθεῖν. ἔτι δὲ τοὺς 8
 διὰ νεότητα ἐν τοῖς Τρῶσιν ἢ γῆρας οὐχ ὠραίους μάχε-
 σθαι, τοὺτους μὲν τὸ τεῖχος φρουρεῖν ἔταξε τῶν ἐν ἡλικίᾳ
 τοῖς Ἑλλήσιν ἐπηυλισμένων· Ἑλλήνων δὲ οἱ τὰ τραυ-
 ματα ἔχοντες ὀπλίζουσιν αὐτῶ τὸ μάχιμον, ἵνα μὴδὲ αὐ-
 τοὶ παντᾶσιν ἀργοῦεν. τὰ Ὀμήρου μὲν οὖν ὠφέλιμα
 ἐγένετο ἐς ἅπαντα ἀνθρώποις.

XXIX. Μετὰ δὲ οὐ πολὺν χρόνον τοῦ ἔργου τοῦ
 πρὸς Ἥλιδι Μακεδόνες καὶ Δημήτριος ὁ Φιλίππου τοῦ
 Δημητρίου Μεσσήνην καταλαμβάνουσι. τὰ μὲν δὴ πολλὰ
 ἐς τε αὐτὸν Φίλιππον καὶ τὰ ἐς Δημήτριον τὸν Φιλίπ-
 που τολμηθέντα ἐκ Περσέως ἐν τοῖς Σικυωνίοις ἔγραψα
 ἤδη λόγοις· τὰ δὲ ἐς τὴν κατάληψιν τὴν Μεσσήνης ἔσχεν
 οὗτω. Χρημάτων ἐσπανίζετο Φίλιππος, καί, ἔδει γὰρ 2
 πάντως οἱ γενέσθαι χρήματα, ἀποστέλλει Δημήτριον
 ναυσὶν ἐς Πελοπόννησον. Δημήτριος δὲ κατήγετό που
 τῆς Ἀργείας ἐς λιμένα τῶν ἐρημοτέρων· αὐτίκα δὲ ὥς
 350 εἶχε διὰ τῶν ἐπιτομωτάτων τῆς χώρας τὴν στρατιάν ἤγεν
 ἐπὶ Μεσσήνης. προτάξας δὲ ὅσον ἦν τῶν τε ὀπλων τῇ
 σκευῇ κούφον καὶ τῆς ἐς τὴν Ἰθώμην εἶχεν ὁδοῦ οὐκ
 ἀπίρως, λανθάνει περὶ ὄρθρον μάμισα ὑπερβὰς τὸ τεῖ-
 χος, καθὸ τῆς τε πόλεως μεταξὺ ἦν καὶ ἄκρας τῆς Ἰθώ-
 μης. ὥς δὲ ἡμέρα τε ἐπέσχε καὶ ἤδη τοῖς ἔνδον αἰσθησις 3
 ἐργόνει τοῦ κατειληφτός κινδύνου, τὸ μὲν πρῶτον
 αὐτοὺς ἐσῆλθεν ὑπόνοια ὥς οἱ Λακεδαιμόνιοι σὺν ὅπλοις
 παρέλθοιεν αὐτῶν ἐς τὴν πόλιν, ὥστε καὶ ὠρμησαν ἐπ'

αὐτοὺς ἀφειδέστερον διὰ τὸ μῖσος τὸ ἐξ ἀρχῆς. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τε τῶν ὀπλῶν καὶ τῆς φωνῆς Μακεδόνας καὶ Δημήτριον τὸν Φιλίππου γνωρίζουσιν ὄντας, δεῖμα ἰσχυρὸν παρέσθη σφίσι λογιζομένοις τὴν τε ἐς τὰ πολεμικά τῶν Μακεδόνων μελέτην καὶ τύχην ἥ πρὸς ἅπαντας ἐώρων ⁴ χρωμένους αὐτούς. ὅμως δὲ τοῦ τε παρόντος κακοῦ τὸ μέγεθος ἐδίδασκεν ἀνδρίαν τινὰ καὶ πέρα τοῦ δυνατοῦ γίνεσθαι, καὶ ἅμα τὰ ἀμείνω παρίστατο αὐτοῖς ἐλπίζειν· οὐ γὰρ δὴ ἄνευ θεοῦ διὰ τοσούτου σφίσιν ὑπάρξει τὴν ἐς Πελοπόννησον κάθοδον. Οἱ τε οὖν ἐκ τῆς πόλεως Μεσσήνιοι θυμῷ παντὶ ἐς τοὺς Μακεδόνας ἐχώρουν, καὶ οἱ φρουροῦντες τὴν ἀκρόπολιν ἐπέκειντο ἐξ ὑπερδεξίων. ⁵ ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Μακεδόνες ὑπὸ τε ἀρετῆς καὶ ἐμπειρίας τὸ κατ' ἀρχὰς ἡμύνοντο ἐρρωμένως· ἅτε δὲ ὁδοπορία προαπειρηκότες, καὶ ὁμοῦ τῶν τε ἀνδρῶν σφίσιν ἐγκειμένων καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν κεράμφω καὶ λίθοις βαλλόμενοι, σὺν οὐδενὶ ἐφευγον κόσμῳ. καὶ τὸ μὲν πολὺ αὐτῶν ἀπώλετο ὠθούμενοι κατὰ τῶν κρημνῶν, ἀπότομος γὰρ δὴ ταύτη μάλιστα ἐστίν ἡ Ἰθώμη, ὁλίγοι δὲ τινες καὶ ῥίψαντες τὰ ὄπλα ἀπεσώθησαν.

⁶ 2. Ἐς δὲ τὸ συνέδριον οἱ Μεσσήνιοι τὸ Ἀχαιῶν ἐπὶ τῷδε οὐ μοι δοκοῦσιν ἐσελθεῖν κατ' ἀρχάς. Λακεδαιμονίοις αὐτεπάγγελτοι βοηθήσαντες ἀφίκοντο ὑπὸ Πύρρου τοῦ Αἰακίδου πολεμουμένοις, καὶ σφίσιν ἀπὸ τῆς εὐερ- ³⁵¹ γείας ταύτης ἥδη τὰ ἐκ τῆς Σπάρτης εἰρηνικώτερα ὑπῆρχεν. οὐκ οὐκ ἀνακινῆσαι τὸ ἔχθος ἐβούλουντο ἐς τὸ συνέδριον συγχωρήσαντες, οἱ Λακεδαιμονίων μάλιστα ⁷ πολέμιοι ἐκ τοῦ φανεροῦ καθεστῆκεσαν. Ὅ δὲ οὐ λέληθεν ἐμέ, οὐδὲ Μεσσηνίους ἐλελήθει δήπου, καὶ μὴ συντελοῦσιν αὐτοῖς ἐς τὸ συνέδριον ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους τὰ Ἀχαιῶν ὑπάρχον· ἐν γὰρ δὴ τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ Ἀργεῖοι καὶ τὸ Ἀρκαδικὸν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα ἦσαν. ἀνὰ χρόνον

μέντοι προσεχώρησαν ἐς τὸ Ἀχαικόν. 3. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον Κλεομένης ὁ Λεωνίδου τοῦ Κλεωνύμου Μεγάλην πόλιν εἶλεν Ἀρκάδων ἐν σπονδαῖς. τῶν δὲ οἱ κατα- ⁸ ληφθέντες οἱ μὲν ἀπώλοντο ὑπὸ τὴν ἄλωσιν, Φιλοποίμενα δὲ τὸν Κρατύριδος καὶ ὅσοι μετὰ Φιλοποίμενος ἀπεχώρησαν, γενέσθαι δὲ τῶν Μεγαλοπολιτῶν τὸ διαφυγόν καὶ ὑπὲρ τὰς δύο μοίρας λέγουσι, τούτους ὑπεδέξαντο οἱ Μεσσήνιοι τῶν τε ἀρχαίων ἔργων ἕνεκα, ὅποσα ἐπὶ Ἀριστομένους ὑπῆρκετο Ἀρκάσι, καὶ ὕστερον ἐπὶ τοῦ οὐκισμοῦ τοῦ Μεσσήνης, ἀποδιδόντες σφίσι τὴν ὁμοίαν. Πέφυκε δὲ ἄρα ὡς ἐπίπαν μεταπίπτειν τὰ ἀνθρώπινα, εἰ ⁹ δὴ Μεσσηνίοις Ἀρκάδας τε ἀντισῶσαι καὶ τὸ ἀδοκητότερον ἐτι εἶλεν Σπάρτην ὁ δαίμων ἔδωκεν. Κλεομένη γὰρ περὶ Σελλασίαν ἐμαχέσαντο ἐναντία, καὶ τὴν Σπάρτην Ἀράτῳ καὶ Ἀχαιοῖς συγκαθεῖλον. 4. Λακεδαιμονίοις δὲ ¹⁰ ἀπηλλαγμένοις Κλεομένους ἐπανίσταται τύραννος Μαχανίδα· ἐκείνου δὲ ἀποθανόντος Νάβις ἀνέφν σφίσιν ³⁵² αὐτίς τύραννος. ἅτε δὲ οὐ τὰ ἀνθρώπων ἀναρπάξουσι αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑρὰ σπλῶντι, ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ χρημάτα τε ἄφθονα καὶ ἀπ' αὐτῶν στρατιὰ συνείλετο. τούτου τοῦ Νάβιδος Μεσσήνην καταλαβόντος Φιλοποίμην καὶ οἱ Μεγαλοπολίται νυκτὸς ἀφίκοντο τῆς αὐτῆς. καὶ ὁ μὲν Σπαρτιάτης τύραννος ἀπῆλθεν ὑπόσπονδος· ¹¹ 5. Ἀχαιοὶ δὲ ὕστερον τούτων, μεμφόμενοι τι Μεσσηνίοις, στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὰ πολλὰ ἔτεμον τῆς χώρας. καὶ οἱ μὲν αὐτίς περὶ ἀκμὴν σίτου συνείλεροντο ὡς ἐς τὴν Μεσσηνίαν ἐσβαλοῦντες· Δεινοκράτης δὲ δήμου τε προεστῆκώς καὶ Μεσσηνίων ἄρχειν ἐν τῷ τότε ἡρημένος Λυκόρταν μὲν καὶ τὴν σὺν αὐτῷ στρατιὰν ἀναχωρῆσαι παρεσκεύασεν ἄπρακτον, τὰς ἐς τὴν Μεσσηνίαν ἐκ τῆς Ἀρκαδίας παρόδους προλαβὼν τοῖς τε ἐκ τῆς πόλεως Μεσσηνίοις καὶ ὅσοι τῶν περιόικων

12 σφίσιν ἤμυναν· Φιλοποίμενος δὲ σὺν ἱππεῦσιν ὀλίγοις ἀφικομένου πολὺ ὕστερον ἢ ὁ μετὰ Λυκόρτα στρατός, πυθέσθαι δὲ οὐδὲν πω τῶν ἐς αὐτοὺς δεδυννημένου, νικῶσιν οἱ Μεσσηνιοὶ γινομένης σφίσιν ἐξ ὑπερδεξίων τῆς μάχης, καὶ ζῶντα αἰροῦσι Φιλοποίμενα. τρόπον δὲ οὐτινα ὁ Φιλοποίμην ἐάλω καὶ ὥς ἐτελεύτησε, τάδε μὲν ἡμῖν καὶ ὕστερον ὁ Ἀρκαδικὸς λόγος ἐπέξεισι· Μεσσηνίων δὲ οἳ τε Φιλοποίμενι αἴτιοι τῆς τελευτῆς ἔδοσαν δίκας, καὶ ἡ Μεσσηνὴ συνετέλεσεν αὐτῆς ἐς τὸ Ἀχαϊκόν.

13 Ἀχρὶ μὲν δὴ τοῦδε ὁ λόγος ἐπῆλθέ μοι Μεσσηνίων τὰ πολλὰ παθήματα, καὶ ὥς ὁ δαίμων σφᾶς ἐπὶ τερπῆς τὰ ἔσχατα καὶ ἐπὶ τὰ πορρώτατα Πελοποννήσου σκεδάσας ὕστερον χρόνῳ καὶ ἐς τὴν οἰκίαν ἀνέσωσε· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου τῆς χώρας καὶ πόλεων τραπώμεθα ἐς ἀφήγησιν.

XXX. Ἔστιν ἐφ' ἡμῶν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ τῆς νάπης 353 τῆς Χοιρόν σταδία εἰκοσι μάλιστα ἀπέχουσα Ἀβία ἐπὶ θαλάσῃ πόλις. ταύτην Ἴσθμιν καλεῖσθαι πάλαι καὶ τῶν ἐπτά φασιν εἶναι πόλεων, ὥς Ἀχιλλεὶ πεποίηκεν Ὀμηρος Ἀγαμέμνονα ὑπισχνούμενον. Τῆλλου δὲ καὶ Δωριέων μάχῃ κρατηθέντων ὑπὸ Ἀχαιῶν, ἐνταῦθα Ἀβίαν Γλήνου τοῦ Ἡρακλέους τροφὸν ἀποχωρῆσαι λέγουσιν ἐς τὴν Ἴσθμιν, καὶ οἰκῆσαι τε αὐτόθι καὶ Ἡρακλέους ἱερὸν ἰδρύσασθαι, καὶ οἱ διὰ ταῦτα ὕστερον Κρεσφόντην ἄλλα τε γέρα νεῖμαι καὶ τῇ πόλει μεταθέσθαι τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Ἀβίας. Ἡράκλειον δὲ ἦν αὐτόθι ἐπιφανὲς καὶ Ἀσκληπιεῖον.

2 2. Φαραὶ δὲ ἀφροσύνησιν Ἀβίας σταδίους ἑβδομήκοντα· καὶ ὕδωρ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐστὶν ἀλμυρόν. βασιλεὺς δὲ Αὔγουστος τοὺς ἐν Φαραῖς Μεσσηνίους συντελεῖν ἀπέταξεν ἐς τὸ Λακωνικόν. τὸν δὲ οἰκιστὴν Φᾶριν Ἐρμού τε καὶ Φυλοδαμείας λέγουσιν εἶναι τῆς Λακωνίας. Φᾶρι δὲ ἀφροσύνησιν μὲν οὐ φασὶ γενέσθαι, θυγατέρα δὲ

Τηλεγόνην. τοὺς δὲ ἐφεξῆς ἐργεναλόγησεν Ὀμηρος ἐν Ἰλιάδι, διδύμους Κρήθωνα καὶ Ὀρτίλοχον εἶναι Διοκλεῖ, Διοκλέα δὲ αὐτὸν Ὀρτίλοχον τοῦ Ἀλφειοῦ. τὰ δὲ ἐς Τηλεγόνην παρῆδεν· αὕτη γὰρ λόγῳ τῷ Μεσσηνίων ἐστὶν ἡ τεκοῦσα Ἀλφειῶ τὸν Ὀρτίλοχον. Καὶ τάδε ἄλλα ἤκουσα 3 ἐν Φαραῖς, Διοκλεῖ θυγατέρα ἐπὶ τοῖς διδύμοις παισὶν Ἀντίκλειαν γενέσθαι, τῆς δὲ Νικόμαχόν τε εἶναι καὶ Γόργασον, πατρὸς δὲ Μαχάονος τοῦ Ἀσκληπιοῦ· τοῦ- 354 τοὺς καταμείναι τε αὐτοῦ, καὶ ὥς ὁ Διοκλῆς ἐτελεύτησε, τὴν βασιλείαν ἐκδέξασθαι. διαμεμῆνκε δὲ αὐτοῖς καὶ ἐς τότε ἔτι νοσήματά τε καὶ τοὺς πεπηρωμένους τῶν ἀνθρώπων ἰᾶσθαι· καὶ σφίσιν ἀντὶ τούτων θυσίας ἐς τὸ ἱερὸν καὶ ἀναθήματα ἄρουσιν. ἔστι δὲ καὶ Τύχης ναὸς Φαραϊάταις καὶ ἀγαλμα ἀρχαῖον. 3. Πρῶτος δὲ ὧν οἶδα 4 ἐποίησατο ἐν τοῖς ἔπεσιν Ὀμηρος Τύχης μνήμην. ἐποίησατο δὲ ἐν ὕμνῳ τῷ ἐς τὴν Δήμητρα, ἄλλας τε τῶν Ὀκεανοῦ θυγατέρας καταριθμούμενος, ὥς ὁμοῦ Κόρη τῇ Δήμητρος παῖδιον, καὶ Τύχην ὥς Ὀκεανοῦ καὶ ταύτην παῖδα οὖσαν· καὶ οὕτως ἔχει τὰ ἔπη·

Ἡμεῖς μὲν μάλα πᾶσαι ἂν ἱμερτόν λειμῶνα,
Λευκίπῃ Φαινῶ τε καὶ Ἠλέκτρῃ καὶ Ἰάντῃ

Μηλόβοσις τε Τύχῃ τε καὶ Ὀκυρῇ καλυκῶπις.

πέρα δὲ ἐδήλωσεν οὐδὲν ἔτι, ὥς ἡ θεὸς ἐστὶν αὕτη μερί- 5 στη θεῶν ἐν τοῖς ἀνθρωπίνους πράγμασι καὶ ἰσχὺν παρῆκεται πλείστην, ὥσπερ γε ἐν Ἰλιάδι ἐποίησεν Ἀθηναῖον μὲν καὶ Ἐννύω πολεμούντων ἡγεμονίαν ἔχειν, Ἀρτεμιν δὲ γυναικῶν ὠδίσιν εἶναι φοβεράν, Ἀφροδίτῃ δὲ τὰ ἔργα 355 μέλειν τῶν γάμων. ἄλλ' οὗτος μὲν οὐδὲν ἄλλο ἐποίησεν ἐς τὴν Τύχην· 4. Βούπαλος δέ, ναοὺς τε οἰκοδομήσας 6 σθαι καὶ ξῶα ἀνὴρ ἀγαθὸς πλάσαι, Σμυρναίοις ἀγαλμα ἐργαζόμενος Τύχης πρῶτος ἐποίησεν ὧν ἴσμεν πόλον τε ἔχουσαν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τῇ ἐτέρᾳ χειρὶ τὸ καλούμενον

Ἀμαλθείας κέρας ὑπὸ Ἑλλήνων. οὗτος μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἐδήλωσε τῆς θεοῦ τὰ ἔργα· ἦσε δὲ καὶ ὕστερον Πίνδαρος ἄλλα τε ἐς τὴν Τύχην, καὶ δὴ καὶ Φερέπολιν ἀνεκάλεσεν αὐτήν.

XXXI. Ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω Φαράων Ἀπόλλωνος ἄλ-
σος ἐστὶ Καρνείον, καὶ ὕδατος ἐν αὐτῷ πηγὴ· θαλάσσης
δὲ ἕξ πον σταδία ἀπέχουσιν αἱ Φαραί. 2. ἐντεῦθεν πρὸς
μεσόγαίαν τῆς Μεσσηνίας σταδίους προελθόντι ὀρδοή-
κοντὰ ἐστὶν ἡ Θουριατῶν πόλις. Ἀνθειαν δὲ αὐτὴν ἐν
τοῖς ἔπεσιν ὠνομάσθαι τοῖς Ὀμήρου λέγουσι. Λακεδαι-
μονίοις δὲ ἔχειν τοῖς ἐν Σπάρτῃ τὴν Θουρίαν ἔδωκεν Αὔ-
ρουστος. Αὐρούστῳ γὰρ βασιλεύοντι Ῥωμαίων ἐπολέ-
μησεν Ἀντώνιος, γένει καὶ οὗτος Ῥωμαῖος· καὶ οἱ τῶν
ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄλλοι τε καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ προσέθεντο,
2 ὥς ἐφρόνουν Λακεδαιμόνιοι τὰ Αὐρούστου. καὶ ὁ μὲν
τούτων ἕνεκα Μεσσηνίοις καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀντιταξα-
μένων τοῖς μὲν αὐτῶν ἔλαττον, τοῖς δὲ καὶ ἐς πλεόν ἐπ-
εξῆλθε· Θουριάται δὲ ἐκ τῆς πόλεως ἐν μετεώρῳ τὸ ἀρ-
χαῖον οἰκουμένης ἐς τὸ πεδίον κατελθόντες οἰκοῦσιν. οὐ
μὴν παντάπασί γε οὐδὲ τὴν ἄνω πόλιν ἐκλεοίπασιν,
ἀλλὰ καὶ τείχους ἐρείπια καὶ ἱερὸν ἐστὶν αὐτόθι ὀνομα-
ζόμενον θεοῦ Συρίας. τὴν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ πόλιν ποταμὸς
καλούμενος Ἄρις παρέξεισιν.

3. Ἔστι δὲ ἐν τῇ μεσογαίᾳ κώμη Καλάμαι καὶ Αἰμναι 356
χωρίον· ἐν δὲ αὐτῷ Αἰμνάτιδος ἱερὸν ἐστὶν Ἀρτέμιδος,
ἐνθα Τηλέκλῳ βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ τὴν τελευταίην
4 συμβῆναι λέγουσιν. Ἴόντι δὲ ἐκ Θουρίας ὡς ἐπὶ Ἀρκα-
δίας εἰσὶν αἱ πηγαὶ τοῦ Παμίσου· καὶ ἐπ' αὐταῖς παισὶ
μικροῖς ἀέσματα γίνεται. 4. Ἰοῦσι δὲ ἀπὸ τῶν πηγῶν
ἐν ἀριστερεῇ καὶ προελθόντι ὡς τεσσαράκοντα σταδία ἐστὶ
Μεσσηνίοις ἡ ὑπὸ τῇ Ἰθώμῃ πόλις· περιέχεται δὲ οὐ τῇ
Ἰθώμῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τὸν Πάμισον τετραμμένα

ὑπὸ τῆς Εὐῆας. τὸ δὲ ὄνομα γενέσθαι τῷ ὄρει φασὶ Βακχι-
κόν τι ἐπίφθεγμα εὐοῖ Διονύσου πρῶτον ἐνταῦθα αὐτοῦ
τε εἰπόντος καὶ τῶν ὁμοῦ τῷ Διονύσῳ γυναικῶν. 5. Περί 5
δὲ τὴν Μεσσηνὴν τείχος, κύκλος μὲν πᾶς λίθου πεποιή-
ται, πύργοι δὲ καὶ ἐπάλξεις εἰσὶν ἐνφοδομημένοι. τὰ
μὲν οὖν Βαβυλωνίων ἢ τὰ Μεμνόνεια τὰ ἐν Σούσοις
τείχη τοῖς Περσικοῖς οὔτε εἶδον οὔτε ἄλλων περὶ αὐτῶν
357 ἤκουσα αὐτοποτούντων· τὰ δὲ ἐν Ἀμβρόσῳ τῇ Φωικῇ
ἐν τε Βυζαντίῳ καὶ Ῥόδῳ, ταῦτα γὰρ δὴ τετείχισται τὰ
χωρία ἄριστα, τούτων Μεσσηνίοις ἐστὶν ἐχυρώτερον.
Μεσσηνίοις δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ Διὸς ἐστὶν ἄγαλμα Σωτήρος 6
καὶ Ἀρσινόῃ κρήνη· τὸ μὲν δὴ ὄνομα ἀπὸ τῆς Λευκίπ-
που θυγατρὸς εἴληφεν, ὑπορρεῖ δὲ ἐς αὐτὴν ὕδωρ ἐκ πη-
γῆς καλουμένης Κλεψύδρας. Θεῶν δὲ ἱερὰ Ποσειδῶνος,
τὸ δὲ Ἀφροδίτης ἐστὶ. καὶ οὐ μάλιστα ἄξιον ποιήσασθαι
μνήμην, ἄγαλμα Μητρὸς θεῶν, λίθου Παρίου, Δαμο-
φώντος δὲ ἔργον, ὃς καὶ τὸν Δία ἐν Ὀλυμπίᾳ διεστηκό-
τος ἤδη τοῦ ἐλέφαντος συνήρμοσεν ἐς τὸ ἀκριβέστατον,
καὶ οἱ δεδομένοι τιμαὶ παρὰ Ἡλείων εἰσί. 6. Δαμοφῶν- 7
τος δὲ ἐστὶ τούτου καὶ ἡ Λαφρία καλουμένη παρὰ Μεσ-
σηνίοις. σέβεσθαι δὲ σφισιν ἀπὸ τοιοῦδε αὐτὴν καθέ-
στηκε. Καλυδωνίοις ἡ Ἀρτεμις, ταύτην γὰρ θεῶν μάλι-
στα ἔσεβον, ἐπὶ κλησὶν εἶχε Λαφρία· Μεσσηνίων δὲ οἱ
λαβόντες Ναυπάκτον παρὰ Ἀθηναίων, τηνικαῦτα γὰρ
Αἰτωλίας ἐγγύτατα ᾤκουν, παρὰ Καλυδωνίων ἔλαβον.
τὸ σχῆμα ἐτέρωθι δηλώσω. τὸ μὲν δὴ τῆς Λαφρίας ἀφί-
κετο ὄνομα ἐς τε Μεσσηνίους καὶ ἐς Πατρεῖς Ἀχαιῶν μό-
νους· Ἐφεσίαν δὲ Ἀρτεμιν πόλεις τε νομίζουσιν αἱ πᾶ- 8
σαι καὶ ἄνδρες ἰδίᾳ θεῶν μάλιστα ἄρουσιν ἐν τιμῇ. τὰ δὲ
αἷτια ἐμοὶ δοκεῖν ἐστὶν Ἀμαζόνων τε κλέος, αἱ φῆμην
τὸ ἄγαλμα ἔχουσιν ἰδρῦσασθαι, καὶ ὅτι ἐκ παλαιοτάτου
τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐποιήθη. τρία δὲ ἄλλα ἐπὶ τούτοις συνε-

Ἀμαλθείας κέρας ὑπὸ Ἑλλήνων. οὗτος μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἐδήλωσε τῆς θεοῦ τὰ ἔργα· ἦσε δὲ καὶ ὕστερον Πίνδαρος ἄλλα τε ἐς τὴν Τύχην, καὶ δὴ καὶ Φερέπολιν ἀνεκάλεσεν αὐτήν.

XXXI. Ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω Φαρῶν Ἀπόλλωνος ἄλ-
σος ἐστὶ Καρνείου, καὶ ὕδατος ἐν αὐτῷ πηγὴ· θαλάσσης
δὲ ἕξ πού σταδία ἀπέχουσιν αἱ Φαραί. 2. ἐντεῦθεν πρὸς
μεσόγειαν τῆς Μεσσηνίας σταδίους προελθόντι ὀρδοή-
κοντά ἐστιν ἡ Θουριάτων πόλις. Ἀνθείαν δὲ αὐτὴν ἐν
τοῖς ἔπεσιν ἀνομάσθαι τοῖς Ὀμήρου λέγουσι. Λακεδαι-
μονίοις δὲ ἔχειν τοῖς ἐν Σπάρτῃ τὴν Θουρίαν ἔδωκεν Αὐ-
γούστος. Αὐγούστῳ γὰρ βασιλεύοντι Ῥωμαίων ἐπολέ-
μησεν Ἀντώνιος, γένει καὶ οὗτος Ῥωμαῖος· καὶ οἱ τῶν
ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄλλοι τε καὶ οἱ Μεσσήνιοι προσέθεντο,
3 ὅτι ἐφρόνουν Λακεδαιμόνιοι τὰ Αὐγούστου. καὶ ὁ μὲν
τούτων ἕνεκα Μεσσηνίοις καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀντιταξα-
μένων τοῖς μὲν αὐτῶν ἔλαττον, τοῖς δὲ καὶ ἐς πλεον ἐπ-
εξηλθε· Θουριάται δὲ ἐκ τῆς πόλεως ἐν μετεώρῳ τὸ ἀρ-
χαῖον οἰκουμένης ἐς τὸ πεδίον κατελθόντες οἰκοῦσιν. οὐ
μὴν παντάπασί γε οὐδὲ τὴν ἄνω πόλιν ἐκλελοίπασιν,
ἀλλὰ καὶ τείχους ἐρείπια καὶ ἱερὸν ἐστὶν αὐτόθι ὀνομα-
ζόμενον θεοῦ Συρίας. τὴν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ πόλιν ποταμὸς
καλούμενος Ἄρις παρέξεισιν.
3. Ἔστι δὲ ἐν τῇ μεσογαίᾳ κώμη Καλάμαι καὶ Αἰμῖναι 356
χωρίον· ἐν δὲ αὐτῷ Αἰμνάτιδος ἱερὸν ἐστὶν Ἀρτέμιδος,
ἐνθα Τηλέκλῳ βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ τὴν τελευταίην
4 συμβῆναι λέγουσιν. Ἴδντι δὲ ἐκ Θουρίας ὡς ἐπὶ Ἀρκα-
δίας εἰσὶν αἱ πηγαὶ τοῦ Παμίσου· καὶ ἐπ' αὐταῖς παισὶ
μικροῖς ἀκέσματα γίνεται. 4. Ἰουσί δὲ ἀπὸ τῶν πηγῶν
ἐν ἀριστερᾷ καὶ προελθόντι ὡς τεσσαράκοντα στάδια ἐστὶ
Μεσσηνίοις ἡ ὑπὸ τῇ Ἰθώμῃ πόλις· περιέχεται δὲ οὐ τῇ
Ἰθώμῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τὸν Πάμισον τετραμμένα

ὑπὸ τῆς Εὐῆας. τὸ δὲ ὄνομα γενέσθαι τῷ ὄρει φασὶ Βακχι-
κόν τι ἐπίφθεγμα εὐοὶ Διονύσου πρῶτον ἐνταῦθα αὐτοῦ
τε εἰπόντος καὶ τῶν ὁμοῦ τῷ Διονύσῳ γυναικῶν. 5. Περὶ 6
δὲ τὴν Μεσσήνην τείχος, κύκλος μὲν πᾶς λίθου πεποιή-
ται, πύργοι δὲ καὶ ἐπάλξεις εἰσὶν ἐνφυκοδομημένοι. τὰ
μὲν οὖν Βαβυλωνίων ἢ τὰ Μεμνόνεια τὰ ἐν Σούσοις
τείχῃ τοῖς Περσικοῖς οὔτε εἶδον οὔτε ἄλλων περὶ αὐτῶν
357 ἤκουσα αὐτοποτούντων· τὰ δὲ ἐν Ἀμβρώσῳ τῇ Φωκιῇ
ἐν τε Βυζαντίῳ καὶ Ῥόδῳ, ταῦτα γὰρ δὴ τετείχισται τὰ
χωρία ἄριστα, τούτων Μεσσηνίοις ἐστὶν ἐχρῳότερον.
Μεσσηνίοις δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ Διὸς ἐστὶν ἄγαλμα Σωτήρος 6
καὶ Ἀρσινόῃ κρήνη· τὸ μὲν δὲ ὄνομα ἀπὸ τῆς Λευκίπ-
που θυγατρὸς εἴληφεν, ὑπορρεῖ δὲ ἐς αὐτὴν ὕδωρ ἐκ πη-
γῆς καλουμένης Κλεψύδρας. Θεῶν δὲ ἱερὰ Ποσειδῶνος,
τὸ δὲ Ἀφροδίτης ἐστὶ. καὶ οὐ μάλιστα ἄξιον ποιήσασθαι
μνήμην, ἄγαλμα Μητρὸς θεῶν, λίθου Παρίου, Λαμο-
φῶντος δὲ ἔργον, ὃς καὶ τὸν Δία ἐν Ὀλυμπίᾳ διεστηκό-
τος ἤδη τοῦ ἐλέφαντος συνήρμωσεν ἐς τὸ ἀκριβέστατον,
καὶ οἱ δεδομένοι τιμαὶ παρὰ Ἑλλήων εἰσὶ. 6. Λαμοφῶν-7
τος δὲ ἐστὶ τούτου καὶ ἡ Λαφρία καλουμένη παρὰ Μεσ-
σηνίοις. σέβεσθαι δὲ σφισιν ἀπὸ τοιοῦδε αὐτὴν καθέ-
στηκε. Καλυδωνίοις ἡ Ἄρτεμις, ταύτην γὰρ θεῶν μάλι-
στα ἔσεβον, ἐπικλήσιν εἶχε Λαφρία· Μεσσηνίων δὲ οἱ
λαβόντες Νανύπακτον παρὰ Ἀθηναίων, τηνικαῦτα γὰρ
Αἰτωλίας ἐγγύτατα ᾤκουν, παρὰ Καλυδωνίων ἔλαβον.
τὸ σχῆμα ἐτέρωθι δηλώσω. τὸ μὲν δὲ τῆς Λαφρίας ἀφι-
κετο ὄνομα ἐς τε Μεσσηνίους καὶ ἐς Πατρεῖς Ἀχαιῶν μό-
νους· Ἐφεσίαν δὲ Ἄρτεμιν πόλεις τε νομίζουσιν αἱ πα-8
σαι καὶ ἄνδρες ἰδίᾳ θεῶν μάλιστα ἄγρουν ἐν τιμῇ. τὰ δὲ
αἷτια ἐμοὶ δοκεῖν ἐστὶν Ἀμαζόνων τε κλέος, αἱ φήμην
τὸ ἄγαλμα ἔχουσιν ἰδρῦσασθαι, καὶ ὅτι ἐκ παλαιοτάτου
τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐποιήθη. τρία δὲ ἄλλα ἐπὶ τούτοις συνε-

τέλεσεν ἐς δόξαν, μέγεθός τε τοῦ ναοῦ τὰ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις κατασκευάσματα ὑπερηρότος, καὶ Ἐφεσίων τῆς πόλεως ἡ ἀκμή, καὶ ἐν αὐτῇ τὸ ἐπιφανὲς τῆς θεοῦ. 358

- 9 7. Πεποιήται δὲ καὶ Ἑλλειθυίας Μεσσηνίοις ναὸς καὶ ἄγαλμα λίθον. πλησίον δὲ Κουρήτων μέγαρον, ἐνθα ξῶα τὰ πάντα ὁμοίως καθαρίζουσιν· ἀρξάμενοι γὰρ ἀπὸ βοῶν τε καὶ αἰγῶν καταβαίνουσιν ἐς τοὺς ὄρνιθας ἀφιέντες ἐς τὴν φλόγα. καὶ Δῆμητρος ἱερὸν Μεσσηνίοις ἐστὶν ἄγιον, καὶ Διοσκούρων ἀγάλματα φέροντες τὰς Λευκίππου. καί μοι καὶ ταῦτα ἐν τοῖς προτέροις ἐστὶν ἤδη δεδηλωμένα, ὥς οἱ Μεσσηνιοὶ τοὺς Τυνδάρεω παῖδας ἀμφισβητοῦσιν αὐτοῖς καὶ οὐ Λακεδαιμονίοις προσήκειν. 8. πλεῖστα δὲ σφισι καὶ θείας μάλιστα [ἀγάλματα] ἄξια τοῦ Ἀσκληπιοῦ παρέχεται τὸ ἱερὸν. χωρὶς μὲν γὰρ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν παίδων ἐστὶν ἀγάλματα, χωρὶς δὲ Ἀπόλλωνος καὶ Μουσῶν καὶ Ἡρακλέους, πόλις τε ἡ Θηβαίων καὶ Ἐπαμεινώνδας ὁ Κλεόμμιδος, Τύχη τε καὶ Ἀρτεμὶς Φωσφόρος. τὰ μὲν δὴ τοῦ λίθου Λαμοφώντος ὃς εἰργάσατο, Μεσσηνίων δὲ ὅτι μὴ τοῦτον ἄλλον γε οὐδένα λόγου ποιήσαντα ἄξιως οἶδα ἀγάλματα· ἡ δὲ εἰκὼν τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐκ σιδήρου τέ ἐστὶ καὶ ἔργον ἄλλου, οὐ τοῦτον. 9. Ἔστι δὲ καὶ Μεσσήνης τῆς Τριόπα ναὸς καὶ ἄγαλμα χρυσοῦ καὶ λίθου Παρίου· γραφαὶ δὲ κατὰ τοῦ ναοῦ τὸ ὀπισθεν οἱ βασιλεύσαντές εἰσι Μεσσήνης, πρὶν μὲν ἢ στόλον ἀφικέσθαι τὸν Λωριέων ἐς Πελοπόννησον Ἀφαρέως καὶ οἱ παῖδες, κατελθόντων δὲ Ἡρακλειδῶν Κρεσφόντης ἐστίν, ἡγεμῶν καὶ οὗτος τοῦ Λωρικοῦ, τῶν δὲ οἰκησάντων ἐν Πύλῳ Νέστωρ καὶ Θρασυμήδης καὶ Ἀντίλοχος, προτετιμημένοι παῖδων τῶν Νέστορος ἡλικία 12 καὶ ἐπὶ Τροίαν μετεσχηκότες τῆς στρατείας. Λευκίππος τε Ἀφαρέως ἀδελφὸς καὶ Ἰλαίρᾴ ἐστι καὶ Φοίβη, σὺν δὲ σφισιν Ἀρσινόη. γέγραπται δὲ καὶ Ἀσκληπιός, Ἀρσι-

νόης ὦν λόγῳ τῷ Μεσσηνίων, καὶ Μαχάων καὶ Ποδαλείριος, ὅτι ἔργον τοῦ πρὸς Ἴλιον καὶ τούτοις μέτεστι. ταῦτας τὰς γραφὰς ἔγραψεν Ὀμφαλίων Νικίου τοῦ Νικομήδους μαθητής· οἱ δὲ αὐτὸν καὶ δουλεύσαι παρὰ τῷ Νικίᾳ καὶ παιδικὰ γενέσθαι φασὶν αὐτοῦ.

- 359 XXXII. Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον παρὰ Μεσσηνίων ἱεροθύσιον ἔχει μὲν θεῶν ἀγάλματα ὀπόσους νομίζουσιν Ἕλληνες, ἔχει δὲ χαλκῇν εἰκόνα Ἐπαμεινώνδου. κεῖνται δὲ καὶ ἀρχαῖοι τρίποδες· ἀπύρους αὐτοὺς καλεῖ Ὀμηρος. τὰ δὲ ἀγάλματα τὰ ἐν τῷ γυμνασίῳ ποιήματά ἐστιν ἀνδρῶν Ἀλγυπτίων, Ἐρμῆς τε καὶ Ἡρακλῆς καὶ Θησεύς. τούτους μὲν δὴ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι καὶ ἤδη τῶν βαρβάρων πολλοῖς περὶ τε γυμνάσια καὶ ἐν παλαιστραις καθέστηκεν ἔχειν ἐν τιμῇ. 2.*** δέξμαντοῦ πρεσβύτερον ὄντα 2 εὖρισκον, γενομένῳ δὲ οἱ χρήμασιν οὐκ ἀδυνάτῳ τιμαὶ παρὰ Μεσσηνίων ὑπάρχουσιν ἄτε ἥρωϊ. εἰσὶ δὲ τῶν Μεσσηνίων οἱ τῷ Αἰθίδῳ χρήματα μὲν γενέσθαι πολλὰ ἔλεγον, οὐ μέντοι τοῦτόν γε εἶναι τὸν ἐπειργασμένον τῇ στηλῇ, πρόγονον δὲ καὶ ὁμώνυμον ἄνδρα τῷ Αἰθίδῳ. Αἰθίδαν δὲ τὸν πρότερον ἡγήσασθαι τοῖς Μεσσηνίοις φασὶν, ἥνικα ἐν τῇ νυκτὶ Δημήτριός σφισιν ὁ Φιλίππου μηδαμῶς ἐλπίσασιν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ λανθάνουσιν ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν.

3. Καὶ Ἀριστομένους δὲ μνημῆα ἐστὶν ἐνταῦθα· οὐ 3 κενὸν δὲ εἶναι τὸ μνημεῖον λέγουσιν. ἀλλ' ἐρομένου μου τρόπον τε ὅντινα καὶ ὀπόθεν Ἀριστομένους κομίσαντο τὰ ὁστᾶ, μεταπέψασθαι μὲν ἐκ Ῥόδου φασί, τὸν δὲ ἐν Δελφοῖς θεὸν τὸν κελεύσαντα εἶναι. πρὸς τε δὴ τούτοις ἐδίδασκόν με ὅποια ἐπὶ τῷ τάφῳ δρῶσι. ταύρων ὄντινα ἐναγίζειν μέλλουσιν, ἀγαρόντες ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἔδησαν πρὸς τὸν ἐστηκότα ἐπὶ τῷ τάφῳ κίονα· ὁ δὲ ἄτε ἄγριος καὶ ἀήθης δεσμῶν οὐκ ἐθέλει μένειν· θορυβουμένῳ δὲ

οὐ καὶ σκιρτῶντι ἦν ὁ κίων κινηθῆ, Μεσσηνίοις ἐστὶν αἰσιον, οὐ κινηθέντος δὲ ἀσύμφορα ἐπαγγέλλει τὸ σημεῖον.

4 4. Παραγενέσθαι δὲ Ἀριστομένην καὶ τῷ περὶ Λεύκτρα ἀγωνί ἐθέλουσιν οὐ μετὰ ἀνθρώπων ἔτι ὄντα, καὶ ἀμύναι τε αὐτόν φασι Θηβαίοις, καὶ μάλιστα γενέσθαι τοῦ ἀν-
 χήματος Λακεδαιμονίοις αἰτιον. ἐγὼ δὲ Χαλδαίους καὶ 360
 Ἰνδῶν τοὺς μάγους πρῶτους οἶδα εἰπόντας ὥς ἀθάνατός ἐστιν ἀνθρώπου ψυχῇ· καὶ σφισι καὶ Ἑλλήνων ἄλλοι τε ἐπέισθσαν καὶ οὐχ ἥκιστα Πλάτων ὁ Ἀρίστωνος. εἰ δὲ ἀποδέχεσθαι καὶ οἱ πάντες ἐθελήσουσιν, ἐκεῖνό γε ἀντειπεῖν οὐκ ἔνεστι, μὴ οὐ τὸν πάντα αἰῶνα Ἀριστομένει τὸ
 5 μῖσος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους ἐνεστάχθαι. 5. Ἄ δὲ αὐτὸς ἤκουσα ἐν Θήβαις, εἰκὸς μὲν τι παρίχετο ἐς τὸν Μεσσηνίων λόγον, οὐ μὴν παντάπασί γε ἐστὶν αὐτοῖς ὠμολογηκότα. φασὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι μελλούσης τῆς μάχης ἔσεσθαι σφισιν ἐν Λεύκτροις ἐς ἄλλα τε ἀποστελεῖται χρηστήρια καὶ ἐρησομένους τὸν ἐν Λεβαδείᾳ θεόν. λέγεται μὲν οὖν καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰσμηνίου καὶ τοῦ Πτόμου, πρὸς δὲ τὰ ἐν Ἀβραῖς τε χρησθέντα καὶ τὰ ἐν Λελοφοῖς. Τροφώνιον [δέ] φασιν εἰπεῖν ἑξαμέτρον·

Πρὶν δορὶ συμβαλέειν ἐχθροῖς, στήσασθε τρόπαιον,
 ἀσπίδα κοσμήσαντες ἐμήν, τὴν εἶσατο νηῶ
 θούρος Ἀριστομένης Μεσσήνιος. αὐτὰρ ἐγὼ τοι
 ἀνδρῶν δυσμενέων φθίσω στρατὸν ἀσπιστῶν.

6 ἀφικομένου δὲ τοῦ χρησμοῦ δεηθῆναι Ξενοκράτους λέγουσιν Ἐπαμεινώνδαν· ὁ δὲ τὴν τε ἀσπίδα μεταπέμπεται τοῦ Ἀριστομένου, καὶ ἐκόσμησεν ἅπ' αὐτῆς τρόπαιον, ὅθεν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔσεσθαι σύνοπτον ἐμελλεν. ἤδεσαν δὲ ἄρα τὴν ἀσπίδα οἱ μὲν αὐτῶν ἐν Λεβαδείᾳ καθ' ἡσυχίαν ἑωρακότες, ἀκοῇ δὲ καὶ πάντες. ὥς δὲ ἐγένετο ἡ νίκη Θηβαίοις, ἀποδιδόασιν αὐτῆς τῷ Τροφωνίῳ τὸ ἀνάθημα. Ἀριστομένους δὲ καὶ χαλκοῦς ἀνδριάς ἐστιν ἐν τῷ

Μεσσηνίων σταδίῳ. Τοῦ θεάτρου δὲ οὐ πόρρω Σαράπιδος ἐστὶ καὶ Ἰσιδος ἱερόν.

361 XXXIII. Ἐς δὲ τὴν κορυφὴν ἐρχομένη τῆς Ἰθώμης, οὐ δὴ Μεσσηνίοις ἐστὶν ἀκρόπολις, πηγὴ Κλεψύδρα γίνεταί. 2. πάντας μὲν οὖν καταριθμύσασθαι καὶ προθυμηθέντι ἄπορον, ὅπόσοι θέλουσι γενέσθαι καὶ τραφῆναι παρὰ σφίσι Δία· μέτεστι δ' οὖν καὶ Μεσσηνίοις τοῦ λόγον· φασὶ γάρ καὶ οὗτοι τραφῆναι παρὰ σφίσι τὸν θεόν, Ἰθώμην δὲ εἶναι καὶ Νέδαν τὰς θρεψαμένας, κεκλησθαι δὲ ἀπὸ μὲν τῆς Νέδας τὸν ποταμόν, τὴν δὲ ἐτέραν τῷ ὄρει τὴν Ἰθώμην δεδωκέναι τὸ ὄνομα. ταύτας δὲ τὰς νύμφας τὸν Δία, κλαπέντα ὑπὸ Κουρήτων διὰ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς δεῖμα, ἐνταῦθα λούσαι λέγουσι, καὶ τὸ ὄνομα εἶναι τῷ ὕδατι ἀπὸ τῶν Κουρήτων τῆς κλοπῆς· φέρουσί τε ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ὕδωρ ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Ἰθωμάτα τὸ ἱερόν. 3. Τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Διὸς Ἀγελάδα μὲν 2 ἐστὶν ἔργον, ἐποιήθη δὲ ἐξ ἀρχῆς τοῖς οἰκήσασιν ἐν Ναυπάκτῳ Μεσσηνίων. ἱερεὺς δὲ αἰρετὸς κατὰ ἔτος ἕκαστον ἔχει τὸ ἄγαλμα ἐπὶ τῆς οἰκίας. ἄγουσι δὲ καὶ ἑορτὴν ἐπέτειον Ἰθωμάτα· τὸ δὲ ἀρχαῖον καὶ ἀγῶνα ἐτίθεσαν μουσικῆς. τεκμαίρεσθαι δ' ἐστὶν ἄλλοις τε καὶ Εὐμήλου τοῖς ἔπεσιν· ἐποίησε γοῦν καὶ τὰδε ἐν τῷ προσοδίῳ τῷ ἐς Δῆλον·

Τῷ γὰρ Ἰθωμάτα καταθύμιος ἔπλετο μοῖσα
 ἅ καθαρὰ καὶ ελευθερὰ σάμβαλ' ἔχουσα.

οὐκοῦν ποιῆσαι μοι δοκεῖ τὰ ἔπη καὶ μουσικῆς ἀγῶνα ἐπιστάμενος τιθέντας.

4. Ἴοντι δὲ τὴν ἐπ' Ἀρκαδίας ἐς Μεγάλην πόλιν ἐστὶν 3 ἐν ταῖς πύλαις Ἐρμῆς τέχνης τῆς Ἀττικῆς· Ἀθηναίων γὰρ τὸ σχῆμα τὸ τετράγωνόν ἐστιν ἐπὶ τοῖς Ἑρμαῖς, καὶ παρὰ τούτων μεμαθήκασιν οἱ ἄλλοι. Σταδίους δὲ κατὰ βάντι ἀπὸ τῶν πυλῶν τριάκοντα τὸ ῥεῦμά ἐστι τῆς Βα-

λύρας. γενέσθαι δὲ τὸ ὄνομα τῷ ποταμῷ λέγουσι Θαμύ- 362
ριδος τὴν λύραν ἐνταῦθα ἀποβαλόντος ἐπὶ τῇ πηρώσει·
παῖδα δὲ αὐτὸν Φιλάμμωνος καὶ Ἀργιόπης τῆς νύμφης
εἶναι. τὴν δὲ Ἀργιόπην τέως μὲν περὶ τὸν Παρνασσὸν οἴ-
κεῖν, ἐπεὶ δὲ εἶχεν ἐν γαστρὶ, ἐς Ὀδρύσας λέγουσι μετοι-
κῆσαι· Φιλάμμωνα γὰρ οὐκ ἐθέλειν ἐς τὸν οἶκον αὐτὴν
ἄγεσθαι. καὶ Θάμυριν μὲν Ὀδρύσῃν τε καὶ Θοῤῃα ἐπὶ
τούτῳ καλοῦσιν· ἡ δὲ Λευκασία καὶ Ἀμφίτος συμβάλ-
λουσιν ἐς τὸ αὐτὸ τὰ φεύματα.

- 4 5. Διαβάντι δὲ τούτους πεδῖον ἐστὶν ὀνομαζόμενον
Στενυκληρικόν· εἶναι δὲ ἦρωα Στενύκληρον λέγουσι.
τοῦ πεδίου δὲ ἐστὶν ἀπαντικρὺ καλουμένη τὸ ἀρχαῖον
Οἰχάλια, τὸ δὲ ἐφ' ἡμῶν Καρνάσιον ἄλλος, κυπαρίσσεων
μάλιστα πλήρες. θεῶν δὲ ἀγάλματα Ἀπόλλωνός ἐστι
Καρνείου καὶ Ἑρμῆς φέρον κριόν. ἡ δὲ Ἀγνὴ Κόρης τῆς
Δήμητρος ἐστὶν ἐπίκλησις· ὕδωρ δὲ ἄνεισιν ἐκ πηγῆς
παρὰ τὸ ἄγαλμα. τὰ δὲ ἐς τὰς Θεᾶς τὰς μεγάλας, δρωῶσι
γὰρ καὶ ταύταις ἐν Καρνασίῳ τὴν τελετὴν, ἀπόρρητα
ἔστω μοι· δεύτερά γάρ σφισι νέμω σεμνότητος μετὰ γε
Ἑλευσίνια. ὅτι δ' ὕδρια τε ἡ χαλκὴ τὸ εὔρημα τοῦ Ἀρ-
γείου στρατηγοῦ, καὶ Εὐρύτου τοῦ Μελανέως τὰ ὀσῆα
ἐφυλάσσετο ἐνταῦθα δηλώσαί με καὶ ἐς ἅπαντας οὐκ
ἀπείργε τὸ ὄνειρον. ῥεῖ δὲ ποταμὸς παρὰ τὸ Καρνάσιον
6 Χάραδρος, 6. καὶ προελθόντι ἐν ἀριστερᾷ σταδίους ὀκτὼ
μάλιστα ἐρείπια ἐστὶν Ἀνδανίας. καὶ ὅτι μὲν τῇ πόλει τὸ
ὄνομα ἀπὸ γυναικὸς γέγονεν Ἀνδανίας, ὁμολογεῖται ὑπὸ
τῶν ἐξηγητῶν· οὐ μὴν τὰ γε ἐς τοὺς γονέας αὐτῆς, οὐδ' 363
ὅτῳ συνῴκησεν, ἔχω λέγειν. Ἰόντων δὲ ὥς ἐπὶ Κυπα-
ρίσσιός ἀπὸ Ἀνδανίας Πολίχνη τέ ἐστι καλουμένη, καὶ
ποταμὸς Ἠλέκτρα καὶ Κοῖος φέουσι. τάχα δ' ἂν τινα καὶ
λόγον ἐς Ἠλέκτραν τὴν Ἀτλαντος λέγοιεν καὶ ἐς Κοῖον

τὸν Ἀητοῦς πατέρα, ἡ καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἡρώων εἶεν
Ἠλέκτρα τε καὶ Κοῖος.

7. Διαβάντων δὲ Ἠλέκτραν Ἀχαῖα τε ὀνομαζομένη 7
πηγὴ καὶ πόλεώς ἐστιν ἐρείπια Ἀωρίου. πεποίηκε δὲ
Ὅμηρος μὲν Θαμύριδι ἐνταῦθα ἐν τῷ Ἀωρίῳ γενέσθαι
τὴν συμφορὰν, ὅτι καὶ αὐτὰς Μούσας νικήσειεν ἔφασκεν
ἄδούσας· Πρόδικος δὲ Φωκαεὺς, εἰ δὴ τούτου τὰ ἐς τὴν
Μιννάδα ἔπη, προσκείμεθα φησι Θαμύριδι ἐν Ἀιδου δί-
κην τοῦ ἐς τὰς Μούσας αὐχήμετος. διεφθάρη δὲ ὁ Θά-
μυρις, ἐμοὶ δοκεῖν, ὑπὸ νόσου τοὺς ὀφθαλμούς· τὸ δὲ
αὐτὸ καὶ Ὅμηρος συνέπεσεν ὕστερον. ἀλλ' ὁ μὲν καὶ ἐς
ἅπαν διετέλει ποιῶν, οὐ γάρ τι εἴκε τῇ συμφορᾷ, Θάμυρις
δὲ καὶ τὴν φθὴν ὑπὸ κακοῦ τοῦ παρόντος ἐξέλιπεν.

XXXIV. Ἐκ δὲ Μεσσήνης ἐπὶ τοῦ Παμίσου τὸ στόμα
ὁδὸς μὲν σταδίων ἐστὶν ὀγδοήκοντα, ῥεῖ δὲ ὁ Πάμισος
διὰ τε ἀρουμένης καὶ καθαρός, καὶ ἀναπλεῖται ναυσὶν ἐκ
θαλάττης ἐπὶ δέκα πον σταδίους. ἀναθέουσι δὲ ἐς αὐτὸν
καὶ οἱ θαλάσσιοι τῶν ἰχθύων, περὶ ὧραν μάλιστα τοῦ
ἥρος. τὸ δὲ αὐτὸ ἐς Ῥήνόν τε καὶ ἐς τὸν Μαίανδρον
ποιοῦσιν οἱ ἰχθύς· μάλιστα δὲ ἀνὰ τὸ φεῦμα τὸ Ἀχελῷον
νήχονται τοῦ ἐκδιδόντος κατὰ νήσους τὰς Ἐχινάδας. διὰ- 2
φοροι δὲ τὸ εἶδος μάλιστα ἰχθύς ἀναθέουσιν ἐς τὸν Πά-
364 μισον, ἅτε ἐς ὕδωρ καθαρὸν καὶ οὐ κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς
κατεिलεγμένοις ποταμοῖς ἰλυῶδες. οἱ κέφαλοι δέ, ἅτε
ἰχθύων ὄντες τῶν πηλαίων, ποταμῶν φίλοι τῶν θολε-
ρωτέρων εἰσὶ. θηρία δὲ ἐς ὅληθρον ἀνθρώπων οὐ πεφύ-
κασιν οἱ Ἑλλήνων ποταμοὶ φέρειν, καθάπερ γε Ἰνδὸς καὶ
Νεῖλος ὁ Αἰγύπτιος, ἔτι δὲ Ῥήνος καὶ Ἴστρος Εὐφράτης
τε καὶ Φᾶσις. οὗτοι γὰρ δὴ θηρία ὁμοίως τοῖς μάλιστα
ἀνδροφάγα αὔξουσιν, ταῖς ἐν Ἑρμῇ καὶ Μαίανδρῳ γλάνι-
σιν ἰοικότα ιδέας, πλὴν χρόας τε μελαντέρας καὶ ἀλκῆς·
ταῦτα δὲ αἱ γλάνεις ἀποδέουσιν. ὁ δὲ Ἰνδὸς καὶ ὁ Νεῖλος 3

κροκοδείλους μὲν ἀμφοτέροι, Νεῖλος δὲ παρέχεται καὶ ἵππους, οὐκ ἔλασσον ἢ ὁ κροκοδείλος κακὸν ἀνθρώποις. οἱ δὲ Ἑλλήνων ποταμοὶ δαίματα ὡς ἀπὸ θηρίων εἰσὶν οὐδέν, ἐπεὶ καὶ Ἀῶν τῷ διὰ τῆς Θεσπρωτίδος ῥέοντι ἡπείρου θηρία οὐ ποτάμια οἱ κύνες, ἀλλὰ ἐπήλυδές εἰσιν ἐκ θαλάσσης.

- 4 2. Κορώνη δὲ ἐστὶ πόλις ἐν δεξιᾷ τοῦ Παμίσου, πρὸς θαλάσση τε καὶ ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Μαθίᾳ. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ταύτην ἐστὶν ἐπὶ θαλάσση χωρίον, ὃ Ἰνοῦς ἱερὸν εἶναι νομίζουσιν· ἐπαναβῆναι γὰρ ἐνταῦθα ἐκ θαλάσσης φασὶν αὐτὴν θεόν τε ἥδη νομιζομένην καὶ Λευκοθέαν καλουμένην ἀντὶ Ἰνοῦς. προελθόντων δὲ οὐ πολὺ Βίας ἐκδίδωσιν ἐς θάλασσαν ποταμός· γενέσθαι δὲ αὐτῷ λέγουσι τὸ ὄνομα ἀπὸ Βίαντος τοῦ Ἀμυθιάνοιο. καὶ Πλατανιστῶνος δὲ ἡ πηγὴ στάδια μὲν εἰκοσὶν ἐστὶν ἀπωτέρω τῆς ὁδοῦ, ρεῖ δὲ ἐκ πλατάνου τὸ ὕδωρ πλατείας καὶ τὰ ἐντὸς κοίλης· κατὰ σπήλαιον μάλιστα πού μικρὸν τὸ εὐρὸς ἐστὶ τοῦ δένδρου, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτόθεν ἐς Κορώνην τὸ πότιμον 365
5 κάτεισι. 3. τὸ μὲν δὴ ὄνομα τὸ ἀρχαῖον εἶχεν Αἰπεία· ἐπεὶ δὲ ὑπὸ Θηβαίων κατήχθησαν ἐς Πελοπόννησον, Ἐπιμηλίδην φασὶν ἀποσταλέντα οἰκιστὴν καλέσαι Κορώνειαν, εἶναι γὰρ αὐτὸν ἐκ Κορωνείας τῆς Βοιωτῶν, τοὺς δὲ Μεσσηνίους ἐξ ἀρχῆς τε οὐ κατορθοῦν περὶ τὸ ὄνομα, καὶ μᾶλλον ἔτι ἀνὰ χρόνον ἐνικῆσαι τὸ ἐκείνων ἀμάρτημα. λέγεται δὲ καὶ ἕτερος λόγος, ὡς τοῦ τείχους τὰ θεμέλια 6 ὀρύσσοντες ἐπιτύχοιεν κορώνη χαλκῇ. Θεῶν δὲ ἐστὶν ἐνταῦθα Ἀρτέμιδος τε καλουμένης Παιδοτρόφου καὶ Διονύσου καὶ Ἀσκληπιοῦ ναός. τῷ μὲν δὴ Ἀσκληπιῷ καὶ Διονύσῳ λίθου, Διὸς δὲ Σωτήρος χαλκοῦν ἄγαλμα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς πεποιήται. χαλκοῦν δὲ καὶ ἐν ἀκροπόλει τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ἄγαλμά ἐστὶν ἐν ὑπαίθρῳ, κορώνην ἐν τῇ

χειρὶ ἔχουσα. εἶδον δὲ καὶ τοῦ Ἐπιμηλίδου μνημα. ἐφ' ὧν δὲ τὸν λιμένα Ἀχαιῶν καλοῦσιν, οὐκ οἶδα.

4. Ἐκ Κορώνης δὲ ὡς ὀγδοήκοντα σταδίου προελθόντι Ἀπόλλωνός ἐστιν ἱερὸν πρὸς θαλάσση τιμᾶς ἔχον· ἀρχαιότατόν τε γὰρ λόγῳ τῷ Μεσσηνίων ἐστὶ, καὶ νοσήματα ὁ θεὸς ἰάται. Κόρυδον δὲ Ἀπόλλωνα ὀνομάζουσι. τοῦτο μὲν δὴ ξόανον, τοῦ Ἀργεῶτα δὲ χαλκοῦν ἐστὶ τὸ ἄγαλμα· ἀναθεῖναι δὲ φασὶ τοὺς ἐν τῇ Ἀργοὶ πλεύσαντας. 5. Τῇ Κορωναίων δὲ πόλει ἐστὶν ὁμορος Κολωνίδες. οἱ 8 δὲ ἐνταῦθα οὐ Μεσσηνιοὶ φασὶν εἶναι, ἀλλὰ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀγαγεῖν σφᾶς Κολαῖνον λέγουσι, Κολαῖνῳ δὲ κόρυδον τὴν ὄρνιθα ἐκ μαντεύματος ἐς τὴν ἀποικίαν ἡγήσασθαι. ἐμελλον δὲ ἄρα διάλεκτόν τε ἀνὰ χρόνον καὶ ἔθνη μεταμαθήσεσθαι τὰ Δωριέων. κεῖται δὲ τὸ πόλισμα αἰ Κολωνίδες ἐπὶ ὕψηλῳ, μικρὸν ἀπὸ θαλάσσης.

6. Ἀσιναῖοι δὲ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς Ἀνκωρείταις ὁμοροι 9 366 περὶ τὸν Παρνασσὸν ὦκουν· ὄνομα δὲ ἦν αὐτοῖς, ὃ δὴ καὶ ἐς Πελοπόννησον διεσώσαντο, ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Δρύοπες. γενεὰ δὲ ὕστερον τρίτῃ, βασιλεύοντος Φύλαντος, μάχη τε οἱ Δρύοπες ὑπὸ Ἡρακλέους ἐκρατήθησαν καὶ τῷ Ἀπόλλωνι ἀνάθημα ἤχθησαν ἐς Δελφοὺς. ἀναχθέντες δὲ ἐς Πελοπόννησον χρῆσαντος Ἡρακλεῖ τοῦ θεοῦ, πρῶτα μὲν τὴν πρὸς Ἐρμιόνι Ἀσίην ἐσχον, ἐκεῖθεν δὲ ἐκπεσόντες ὑπὸ Ἀργείων οἰκοῦσιν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ Λακεδαιμονίων δόντων, καὶ ὡς ἀνὰ χρόνον οἱ Μεσσηνιοὶ κατήχθησαν οὐ γενομένης σφίσιν ὑπ' αὐτῶν ἀναστάτου τῆς πόλεως. Ἀσιναῖοι δὲ αὐτοὶ περὶ σφῶν οὕτω λέγουσι. κρατηθῆναι 10 μὲν ὑπὸ Ἡρακλέους μάχη συγχωροῦσιν, ἀλῶναί τε τὴν ἐν τῷ Παρνασσῷ πόλιν· αἰχμάλωτοι δὲ γενέσθαι καὶ ἀχθῆναι παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα οὐ φασιν, ἀλλ' ὡς ἡλίσκετο ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους τὸ τεῖχος, ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν καὶ ἀναφυγεῖν ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνασοῦ· διαβάντες δὲ ὕστε-

ρον ναυσὶν ἐς Πελοπόννησον γενέσθαι φασὶν Εὐρυσθέως ἰκέται, καὶ σφίσιν Εὐρυσθέα ἄτε ἀπεχθανόμενον
 11 τῷ Ἡρακλεῖ δοῦναι τὴν ἐν τῇ Ἀργολίδι Ἀσίνην. Μόνοι δὲ τοῦ γένους τοῦ Δρυόπων οἱ Ἀσιναῖοι σεμνύνονται καὶ ἐς ἡμᾶς ἐτι τῷ ὀνόματι, οὐδὲν ὁμοίως καὶ Εὐβοέων οἱ Στύρα ἔχοντες. εἰσὶ γὰρ καὶ οἱ Στυρεῖς Δρύοπες τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὅσοι τῆς πρὸς τὸν Ἡρακλέα οὐ μετέσχον μάχης ἀπώτερῳ τῆς πόλεως ἔχοντες τὰς οἰκήσεις. ἀλλὰ οἱ μὲν Στυρεῖς καλεῖσθαι Δρύοπες ὑπερφρονοῦσι, καθάπερ γε καὶ οἱ Δελφοὶ πεφεύρασιν ὀνομάζεσθαι Φωκεῖς· Ἀσιναῖοι δὲ Δρύοπές τε τὰ μάλιστα χαίρουσι καλούμενοι, καὶ τῶν ἱερῶν τὰ ἀγιώτατά εἰσι δῆλοι κατὰ μνήμην πεποιημένοι τῶν ποτὲ ἐν Παρνασσῷ σφίσιν ἰδρυμένων. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀπόλλωνός ἐστιν αὐτοῖς ναός, τοῦτο δὲ Δρύοπος ἱερὸν καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον. ἄγουσι καὶ παρὰ ἔτος αὐτῷ τελετήν, 367
 12 παῖδα τὸν Δρύοπα Ἀπόλλωνος εἶναι λέγοντες. 7. Κεῖται δὲ ἐπὶ θαλάσῃ καὶ αὕτη κατὰ τὰ αὐτὰ τῇ ποτὲ ἐν μοῖρᾳ τῇ Ἀργολίδι Ἀσίνη· σταδίων δὲ τεσσαράκοντά ἐστιν ἐκ Κολωνίδων ἐς αὐτὴν ὁδός, τοςάυτη δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀσίνης πρὸς τὸν Ἀκρίταν καλούμενον. ἀνέχει δὲ ἐς θάλασσαν ὁ Ἀκρίτας, καὶ νῆσος Θηρανοῦσσα ἐστὶν ἐρημος πρὸ αὐτοῦ. μετὰ δὲ τὸν Ἀκρίταν λιμὴν τε Φοινικουῖς καὶ νῆσοι κατ' αὐτὸν Οἰνοῦσσαι.

XXXV. Μοθῶνῃ δὲ πρὶν ἢ τὴν στρατιὰν ἐς Τροίαν ἀθροισθῆναι καὶ ἐπὶ τοῦ πρὸς Ἴλιον πολέμου καλουμένη Πηδάσος μεταβέβληκεν ὕστερον τὸ ὄνομα, ὥς μὲν αὐτοὶ Μοθωναῖοι λέγουσιν, ἀπὸ τῆς Οἰνέως θυγατρὸς. Οἰνεὶ γὰρ τῷ Πορθάονος μετὰ ἄλωσιν Ἰλίου μετὰ Διομήδους ἀναχωρήσαντι ἐς Πελοπόννησον θυγατέρα φασὶν ἐκ παλαιᾶς Μοθῶνῃ γενέσθαι· δόξῃ δὲ ἐμῇ δέδωκε τῷ χωρίῳ τὸ ὄνομα ὁ Μόθων λίθος. οὗτος δὲ σφισι καὶ ὁ ποιῶν τὸν λιμένα ἐστί· τὸν τε γὰρ ἔσπλουν στενωτέρου ταῖς

ναυσὶν ἐργάζεται παρήκων ὕφαλος, καὶ ἅμα μὴ ἐκ βυθοῦ ταρασσεσθαι τὸν κλύδωνα ἔρρυμα ἔστηκεν. 2. Ἐδήλωσα 2
 δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ὅτι Ναυπλιεῦσιν ἐπὶ Λακωνισμῷ διωχθεῖσι Δαμοκρατίδα βασιλεύοντος ἐν Ἀργεὶ Μοθῶνῃν Λακεδαιμόνιοι διδόασιν, καὶ ὥς οὐδὲ ἐκ τῶν Μεσσηνίων κατελθόντων ἐγένετο οὐδὲν ἐς αὐτοὺς νεώτερον. ἦσαν δὲ οἱ Ναυπλιεῖς, ἐμοὶ δοκεῖν, Αἰγύπτιοι τὰ παλαιότερα· παραγενόμενοι δὲ ὁμοῦ Δαναῷ ναυσὶν ἐς τὴν Ἀργολίδα ὕστερον γενεαῖς τρισὶν ὑπὸ Ναυπλίου τοῦ Ἀμυμώνης κατφάσθησαν ἐν Ναυπλίᾳ. Μοθωναῖοις δὲ 3
 βασιλεὺς μὲν Τραϊανὸς ἔδωκεν ἐλευθέρους ὄντας ἐν αὐτονομίᾳ πολιτεύεσθαι· 3. Τὰ δὲ ἐτι παλαιότερα μόνοις σφίσιν Μεσσηνίων τῶν ἐπὶ θαλάσῃ τοιόνδε ἀτύχημα ἰδίᾳ συνέβη γενέσθαι. τὰ ἐν Ἠπείρῳ τῇ Θεσπρωτίδι ὑπὸ ἀναρ-
 368 χίας ἐφθάρη. Δηϊδαμείᾳ γὰρ τῇ Πύρρῳ παῖδες οὐκ ἐγένοντο, ἀλλὰ ὥς τελευτᾶν ἔμελλεν, ἐπιτρέπει τῷ δήμῳ τὰ πράγματα. Θυγάτηρ δὲ ἦν Πύρρου τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πύρρου· τὰ δὲ ἐς Πύρρον τὸν Αἰακίδου 4
 πρότερον ἐτι ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐς Ἀθηναίους ἐδήλωσα. Προκλῆς δὲ ὁ Καρχηδόνιος τύχης μὲν χρηστῆς ἕνεκα καὶ διὰ λαμπρότητα ἔργων ἔνεμεν Ἀλεξάνδρῳ τῷ Φιλίππου πλέον, τάξαι δὲ ὀπλίτας τε καὶ ἱππικὸν καὶ στρατηγήματα ἐπὶ ἄνδρας πολεμίους εὐρεῖν Πύρρον ἔφασκεν ἀμείνονα γενέσθαι. Ἠπειρώται δὲ ὥς ἐπαύσαντο βασιλεύεσθαι, 5
 τὰ τε ἄλλα ὁ δῆμος ὕβριζε καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὑπερεώρων· καὶ σφᾶς οἱ Ἴλλυριοι τὰ πρὸς τοῦ Ἰονίου τὴν Ἠπειρον ὑπεροικούντες παρεστήσαντο ἐξ ἐπιδρομῆς. οὐ γάρ πω δημοκρατία ἴσμεν ἄλλους γε ἢ Ἀθηναίους αὐξηθέντας· Ἀθηναῖοι δὲ προήχθησαν ἐπὶ μέγα ἀπ' αὐτῆς· συνέσει γὰρ οἰκεία τὸ Ἑλληνικὸν ὑπερεβάλλοντο, καὶ νόμοις τοῖς καθεσθηκόσιν ἐλάχιστα ἡπείδουν.
 369 4. Οἱ δὲ Ἴλλυριοι ἀρχῆς τε γεγενημένοι καὶ ἐπιδυμοῦντες 6

αἰ τοῦ πλείονος ναῦς τε ἐπήξαντο καὶ ἐλήϊζοντο ἄλλους τε ὡς ἐκάστους τύχοιεν, καὶ ἐς τὴν Μοθωναίαν σχόντες ὠρμίσαντο οἱ ἐς φιλίαν, στείλαντες δὲ ἄγγελον ἐς τὴν πόλιν ἄγειν σφίσι οἶνον ἐπὶ τὰ πλοῖα ἐδεήθησαν. ὥς δὲ ἄγοντες ἀφίκοντο ἄνδρες οὐ πολλοί, τὸν τε οἶνον ὠνοῦντο ἐπιτιμώντων τῶν Μοθωναίων, καὶ αὐτοὶ σφισιν ἐπί-
 7 πρᾶσκον ὧν ἐπήγοντο. Ἐς δὲ τὴν ἐπιούσαν ἀφικομένων ἐκ τῆς πόλεως πλειόνων παρέχουσι καὶ τοῖσδε κερδᾶναι. τέλος δὲ γυναικες καὶ ἄνδρες κατίσιν ἐπὶ τὰ πλοῖα οἶνόν τε ἀποδόσθαι καὶ ἐκ τῶν βαρβάρων ἀντιληψόμενοι. ἔνθα νῦν ἀποτολήσαντες οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ ἄνδρας πολλοὺς καὶ ἐτι πλείονας τῶν γυναικῶν ἀρπάζουσιν. ἐσθίμενοι δὲ ἐς τὰς ναῦς ἔπλεον τὴν ἐπὶ Ἰονίον, Μοθωναίων ἐρημώσαν-
 8 5. Ἐν Μοθώνῃ δὲ ναός ἐστιν Ἀθηνᾶς Ἀνεμώτιδος· Διομήδην δὲ τὸ ἄγαλμα ἀναθεῖναι καὶ τὸ ὄνομα τῇ θεῷ φασὶ θέσθαι. βιαιότεροι γὰρ καὶ οὐ κατὰ καιρὸν πνέον-
 9 τες ἐλυμαίνοντο οἱ ἄνεμοι τὴν χώραν. Διομήδους δὲ εὐ-
 10 ξάμενον τῇ Ἀθηνᾷ, τὸ ἀπὸ τούτου συμφορὰ σφισιν οὐδε-
 11 μίᾳ ἀνέμων γε ἔνεκα ἦλθεν ἐς τὴν γῆν. 6. καὶ Ἀρτέμιδος δ' ἱερόν ἐστιν ἐνταῦθα, καὶ ὕδωρ ἐν φρέατι κεκραμένον πίσση, Κυζικηνῷ μύρῳ μάλιστα ἰδεῖν ἐμφερέες. παρά-
 12 9 σχοιτο δ' ἂν πᾶσαν καὶ χρόαν ὕδωρ καὶ ὀσμὴν. Γλανκό-
 13 ταιον μὲν οἶδα ὕδωρ θεασάμενος τὸ ἐν Θερμοπύλαις, οὗτι που πᾶν, ἀλλ' ὅσον κάτεισιν ἐς τὴν κολυμβήθραν ἦντινα ὀνομάζουσιν οἱ ἐπικώριοι Χύτρος γυναικίους. 370
 14 ξανθὸν δὲ ὕδωρ, οὐδὲν τι ἀποδέον τὴν χρόαν αἵματος, Ἐβραίων ἢ γῇ παρέχεται πρὸς Ἰόππην πόλει· θαλάσσης μὲν ἐγγυτάτω τὸ ὕδωρ ἐστὶ, λόγον δὲ ἐς τὴν πηγὴν λέγου-
 15 σιν οἱ ταύτη, Περσέα ἀνελόντα τὸ κῆτος ὧ τὴν παιδα προ-
 16 κείσθαι τοῦ Κηφέως, ἐνταῦθα τὸ αἶμα ἀπονίψασθαι.
 17 Ὑδωρ δὲ ἀπὸ πηγῶν ἀνερχόμενον μέλαν ἰδὼν οἶδα ἐν

Ἀστύροις· τὰ δὲ Ἀστύρα ἀπαντικρὺ Λέσβου λουτρά ἐστί
 θερμὰ ἐν τῷ Ἀταρνεὶ καλουμένων. τὸ δὲ χωρίον ἐστὶν ὁ
 Ἀταρνεὺς ὁ Χίων μισθός, ὃν παρὰ τοῦ Μήδου λαμβά-
 νουσιν ἄνδρα ἐκδόντες ἰκέτην, Πακτύην τὸν Ἀυδόν.
 τοῦτο μὲν δὴ μελαίνεται, Ῥωμαίοις δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν,
 διαβάντων τὸν Ἄνιον ὀνομαζόμενον ποταμόν, ὕδωρ λευ-
 κόν ἐστιν· ἀνδρὶ δὲ ἐσβάντι ἐς αὐτὸ τὸ μὲν παραντίκα
 ψυχρόν τε πρόσσεισι καὶ ἐμποιεῖ φρίκην, ἐπισχόντι δὲ ὀλί-
 11 γον ἄτε φάρμακον θερμαίνει τὸ πυρῶδες ταιον. καὶ ὅσαις
 μὲν πηγαῖς θαῦμα ἰδεῖν καὶ ἰδόντι, τοσαύτας θεασάμε-
 νος οἶδα, τὰς γὰρ δὴ ἐλάσσοнос θαύματος ἐπιστάμενος
 παρήμι· ἄλμυρόν δὲ ὕδωρ καὶ στρυφνὸν οὐ μέγα θαῦμα
 ἐξευρεῖν. δύο δὲ ἄλλοι· τὸ μὲν τῆς Καρίας ἐν πεδίῳ κα-
 λουμένῳ Λευκῷ θερμόν ἐστιν ὕδωρ παρὰ κώμην ὀνομα-
 371 ζομένην Δασκύλου, πλεῖν καὶ γάλακτος ἥδιον· τὸν δὲ 12
 Ἡρόδοτον οἶδα εἰπόντα ὡς ἐς τὸν ποταμὸν τὸν Ὑπανν
 ἐκδίδωσιν ὕδατος πικροῦ πηγῇ. πῶς δ' ἂν οὐκ ἀποδεχά-
 μεθα ἀληθεύειν αὐτῷ τὸν λόγον, ὅπου γε καὶ ἐφ' ἡμῶν
 ἐν Δικαιαρχίᾳ τῇ Τυρρηνῶν ἐξεύρεται ὕδωρ σφίσι θερ-
 μόν, οὕτω δὴ τι ὀξὺ ὥστε τὸν μόλυβδον, διεξήκει γὰρ διὰ
 μολύβδον ὅσον, ἔτεσι κατέτηξεν οὐ πολλοῖς.
 XXXVI. Ἔστι δὲ ἐκ Μοθώνης ὁδὸς σταδίων μάλιστα
 ἑκατὸν ἐπὶ τὴν ἄκραν τὸ Κορυφάσιον· ἐπ' αὐτῇ δὲ ἡ Πύλος
 κεῖται. ταύτην ὥκισε Πύλος ὁ Κλήσωνος, ἀργαῶν ἐκ τῆς
 Μεγαρίδος τοὺς ἔχοντας τότε αὐτὴν Λέλεγας. καὶ τῆς
 μὲν οὐκ ὦνато, ὑπὸ Νηλέως καὶ τῶν ἐξ Ἰωλκοῦ Πελασ-
 γῶν ἐκβληθεῖς· ἀποχωρήσας δὲ ἐς τὴν ὁμορον ἔσχεν
 ἐνταῦθα Πύλον τὴν ἐν τῇ Ἠλείᾳ. Νηλεὺς δὲ βασιλεύσας
 ἐς τοσοῦτο προήγαγεν ἀξιώματος τὴν Πύλον ὡς καὶ Ὀμη-
 2 ρον ἐν τοῖς ἐπεσιν ἄστν ἐπονομάσαι Νηληϊόν. 2. Ἐνταῦθα 2
 ἱερόν ἐστιν Ἀθηνᾶς ἐπὶ κλησιν Κορυφασίας καὶ οἶκος
 καλούμενος Νέστορος· ἐν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Νέστωρ γέγραπ-

ται· καὶ μνημα ἐντὸς τῆς πόλεως ἐστὶν αὐτῷ, τὸ δὲ ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς Πύλου Θρασυμήδους φασὶν εἶναι.
 3. καὶ σπήλαιόν ἐστιν ἐντὸς τῆς πόλεως· βοῦς δὲ ἐνταῦθα τὰς Νέστορος καὶ ἔτι πρότερον Νηλέως φασὶν αὐλίξασθαι. εἴη δ' αὖ Θεσσαλικὸν τὸ γένος τῶν βοῶν τούτων, Ἰφίκλου ποτὲ τοῦ Πρωτεσιλάου πατρὸς· ταύτας γὰρ δὴ τὰς βοῦς Νηλεὺς ἔδνα ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἤτει τοὺς μνωμέ- 372 νους, καὶ τούτων ἕνεκα ὁ Μελάμπους χαριζόμενος τῷ ἀδελφῷ Βίαντι ἀφίκετο ἐς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ ἐδέθη μὲν ὑπὸ τῶν βουκόλων τοῦ Ἰφίκλου, λαμβάνει δὲ μισθὸν ἐφ' οἷς αὐτῷ δεηθέντι ἐμαντεύσατο. Ἔσπονδάκεσαν δὲ ἄρα οἱ τότε πλοῦτόν τινα συλλέγεσθαι τοιοῦτον, ἵππων καὶ βοῶν ἀγέλας, εἰ δὴ Νηλεὺς τε γενέσθαι οἱ βοῦς ἐπεθύμησε τὰς Ἰφίκλου, καὶ Ἡρακλεῖ κατὰ δόξαν τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ βοῶν προσέταξεν Εὐρυσθεὺς ἐλάσαι τῶν Γηρυνόου 4 βοῶν τὴν ἀγέλην. Φαίνεται δὲ καὶ Ἑρμῆς τότε ἐν Σικελίᾳ δυναστεύων δορυμὸν οὕτως ἔχων ἐς τὰς βοῦς τὰς ἐξ Ἑρμείας ἔρωτα, ὥστε καὶ ἐπάλαυσε πρὸς τὸν Ἡρακλέα ἄθλα ἐπὶ τῇ πάλῃ καταθέμενος τὰς τε βοῦς ταύτας καὶ ἀρχὴν τὴν ἑαυτοῦ. πεποίηκε δὲ καὶ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδι ὡς Ἰφιδάμας ὁ Ἀντήνορος τὰ πρῶτα τῶν ἔδνων ἑκατὸν βοῦς τῷ πενθερῷ δοίη. ταῦτα μὲν τὸν λόγον μοι βεβαίως, βουσί 5 τοὺς τότε χαίρειν μάλιστα ἀνθρώπους. Ἐνέμοντο δέ, ἔμοι δοκεῖν, αἱ τοῦ Νηλέως βοῦς ἐν τῇ ὑπερορίᾳ τὰ πολλὰ· ὑπόψαμμός τε γὰρ ἐστὶν ὡς ἐπίπαν ἡ τῶν Πυλίων χώρα, καὶ πόαν βουσίην οὐχ ἱκανὴν τοσαύτην παρασχέσθαι. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος ἐν μνήμῃ Νέστορος ἐπιλέγων αἰ βασιλείᾳ αὐτὸν ἡμαθόεντος εἶναι Πύλου.

6 4. Τοῦ λιμένος δὲ ἡ Σφακτηρία νήσος προβέβληται, καθάπερ τοῦ ὄρμου τοῦ Δηλίων ἡ Ῥήνεια. εἰοίκασι δὲ αἱ ἀνθρώπειαι τύχαι καὶ χωρία τέως ἄγνωστα ἐς δόξαν προηέναι. Καφηρέως τε γὰρ ἐστὶν ὄνομα τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ

373 τοῖς σὺν Ἀγαμέμνονι Ἑλλήσιν ἐπιγενομένου χειμῶνος ἐνταῦθα, ὡς ἐκομίζοντο ἐξ Ἰλίου· Ψυττάλειάν τε τὴν ἐπὶ Σαλαμῖνι Ἰσμεν ἀπολομένων ἐν αὐτῇ τῶν Μήδων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν Σφακτηρίαν τὸ ἀτύχημα τὸ Λακεδαιμονίων γνῶριμον τοῖς πᾶσιν ἐποίησεν. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Νίκης ἀνέθηκαν ἄγαλμα ἐν ἀκροπόλει χαλκοῦν ἐς μνήμην τῶν ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ.

5. Ἀφικομένων δὲ ἐς Κυπαρισσίας ἐκ Πύλου σφίσι 7 πηγὴ ὑπὸ τῇ πόλει πλησίον θαλάσσης ἐστὶ· ῥυῖναι δὲ Διονύσῳ τὸ ὕδωρ λέγουσι θύρῳ πλήξαντι ἐς τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ τούτῳ Διονυσιάδα ὀνομάζουσι τὴν πηγὴν. ἐστὶ δὲ καὶ Ἀπόλλωνος ἐν Κυπαρισσίᾳ ἱερὸν καὶ Ἀθηναῶς ἐπὶ κλησὶν Κυπαρισσίας. ἐν δὲ Αὐλῶνι καλουμένῳ ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ ἄγαλμά ἐστιν Αὐλωνίου. κατὰ τοῦτο ὁ ποταμὸς ἡ Νέδα μεταξὺ τῆς τε Μεσσηνίας ἤδη καὶ τῆς Ἠλείας διέξεισιν.

ΗΛΙΑΚΩΝ Α.

374 I. Ὅσοι δὲ Ἑλλήνων Πελοποννήσου πέντε εἶναι μοίρας καὶ οὐ πλείονάς φασιν, ἀνάγκη σφᾶς ὁμολογεῖν ὡς ἐν τῇ Ἀρκάδων οἰκουσὶν Ἠλεῖοι καὶ Ἀρκάδες, δευτέρα δὲ Ἀχαιῶν, τρεῖς δὲ ἐπὶ ταύταις αἱ Λωριέων. γέννη δὲ οἰκεῖ Πελοπόννησον Ἀρκάδες μὲν αὐτόχθονες καὶ Ἀχαιοί. 375 καὶ οἱ μὲν ὑπὸ Λωριέων ἐκ τῆς σφετέρως ἀνέστησαν, οὐ μέντοι Πελοποννήσου γε ἐξεχώρησαν, ἀλλὰ ἐβαλόντες Ἴωνας νέμονται τὸν Αἰγυιῶν τὸ ἀρχαῖον, νῦν δὲ ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν τούτων καλούμενον· οἱ δὲ Ἀρκάδες διατε- 2 λοῦσιν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐς τότε τὴν ἑαυτῶν ἔχοντες. τὰ δὲ λοιπὰ ἐπηλύδων ἐστὶν ἀνθρώπων. Κορίνθιοι μὲν γὰρ οἱ

νῦν νεώτατοι Πελοποννησίων εἰσὶ, καὶ σφισιν, ἄφ' οὗ τὴν γῆν παρὰ βασιλείῳς ἔχουσιν, εἰκοσιν ἔτη καὶ διακόσια τριῶν δέοντα ἦν ἐς ἐμέ· Δρύορες δὲ καὶ Δωριεῖς, οἱ μὲν ἐκ Παρνασοῦ, Δωριεῖς δὲ ἐκ τῆς Οἰτης ἐς Πελοπόννησόν εἰσιν ἀφιγμένοι.

- 3 2. Τοὺς Ἥλείους ἴσμεν ἐκ Καλυδῶνος διαβεβηκότας καὶ Αἰτωλίας τῆς ἄλλης. τὰ δὲ ἔτι παλαιότερα ἐς αὐτοὺς τοιαῦτα εὗρισκον. βασιλεῦσαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ λέγουσιν Ἀέθλιον, παῖδα δὲ αὐτὸν Διὸς τε εἶναι καὶ Πρωτογενείας τῆς Δευκαλίωνος, Ἀεθλίου δὲ Ἐνδυμίωνα 4 γενέσθαι. τούτου τοῦ Ἐνδυμίωνος Σελήνην φασὶν ἐρασθῆναι, καὶ ὥς θυγατέρες αὐτῷ γένοντο ἐκ τῆς θεοῦ πεντήκοντα. οἱ δὲ δὴ μᾶλλον τι εἰκότα λέγοντες Ἐνδυμίωνι λαβόντι Ἀστεροδίαν γυναικα, οἱ δὲ τὴν Ἰώνου τοῦ Ἀμφικτυόνος Χρομίαν, ἄλλοι δὲ Ὑπερίππην τὴν Ἀρκάδος, γενέσθαι δ' οὖν φασὶν αὐτῷ Παίονα καὶ Ἐπειὸν τε καὶ Αἰτωλὸν καὶ θυγατέρα ἐπ' αὐτοῖς Εὐρυκύδαν. 3. Ἔθηκε 376 δὲ καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ δρόμον τοῖς παισὶν ἀγῶνα Ἐνδυμίων ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐνίκησε καὶ ἔσχε τὴν βασιλείαν Ἐπειός, καὶ Ἐπειοὶ πρῶτον τότε ὦν ἤρχεν ὠνομάσθησαν.
- 5 τῶν δὲ ἀδελφῶν οἱ τὸν μὲν καταμεῖναι φασὶν αὐτοῦ, Παίονα δὲ ἀχθόμενον τῇ ἡσση φυγεῖν ὥς πορρωτάτω, καὶ τὴν ὑπὲρ Ἀξιοῦ ποταμοῦ χώραν ἀπ' αὐτοῦ Παιονίαν ὀνομασθῆναι. 4. Τὰ δὲ ἐς τὴν Ἐνδυμίωνος τελευτὴν οὐ κατὰ τὰ αὐτὰ Ἡρακλεῶται τε οἱ πρὸς Μιλήτῳ καὶ Ἥλειοι λέγουσιν, ἀλλὰ Ἥλειοι μὲν ἀποφαίνουσιν Ἐνδυμίωνος μνημα, Ἡρακλεῶται δὲ ἐς Λάτμον τὸ ὄρος ἀποχωρήσαι φασὶν αὐτόν, *** μουσι, καὶ ἄδντον Ἐνδυμίωνός ἐστιν 6 ἐν τῷ Λάτμῳ. Ἐπειῷ δὲ γήμαντι Ἀναξίροφν τὴν Κορώνου θυγάτηρ μὲν Ἐρμίνα, ἄρσεν δὲ οὐκ ἐγένετο αὐτῷ γένος.
5. καὶ τάδε ἄλλα συνέβη κατ' Ἐπειὸν βασιλεύοντα. Οἰνόμαος ὁ Ἀλξίωνος, Ἀρεῶς δὲ καθὰ ποιηταί τε ἐπεφῆμι-

σαν καὶ τῶν πολλῶν ἐστὶν ἐς αὐτὸν λόγος, οὗτος δυναστεύων περὶ τὴν Πισαίαν καλουμένην ὁ Οἰνόμαος ἐπαύθη τῆς ἀρχῆς διαβάντος Πέλοπος τοῦ Ἀνδοῦ ἐκ τῆς Ἀσίας. Πέλοψ δὲ ἀποθανόντος Οἰνομάου τὴν τε Πισαίαν ἔσχε 7 καὶ Ὀλυμπίαν, ἀποτεμόμενος τῆς Ἐπειοῦ χώρας ὁμορον οὔσαν τῇ Πισαίᾳ. Ἐρμού τε ἐν Πελοποννήσῳ ναὸν ἰδρύσασθαι καὶ θῦσαι τῷ θεῷ Πέλοπα ἔλεγον οἱ Ἥλαιοι πρῶτον, ἀποτρεπόμενον τὸ ἐπὶ τῷ Μυρτίλου θανάτῳ μῆνιμα ἐκ τοῦ θεοῦ.

6. Αἰτωλῷ δὲ μετὰ Ἐπειὸν βασιλεύσαντι συνέπεσεν 8 ἐκ Πελοποννήσου φυγεῖν, ὅτι αὐτὸν οἱ Ἄπιδος παῖδες ἐφ' αἵματι ἀκουσίῳ δίκην εἶλον. Ἄπιν γὰρ τὸν Ἰάσονος ἐκ Παλλαντίου τοῦ Ἀρκάδων ἀπέκτεινεν Αἰτωλὸς ἐπελάσας τὸ ἄρμα τεθέντων ἐπὶ Ἀῶνι ἄθλων. ἀπὸ μὲν Αἰτωλοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος οἱ περὶ τὸν Ἀχελῷον οἰκοῦντες ἐκλήθησαν, φυγόντος ἐς ταύτην τὴν ἡπειρον· τὴν δὲ Ἐπειῶν ἔσχε ἀρχὴν Ἥλειος Εὐρυκύδας τε τῆς Ἐνδυμίωνος καί, ὅτῳ πιστά, πατρός ὦν Ποσειδῶνος. καὶ τὸ ὄνομα οἱ ἄνθρωποι τὸ νῦν ἀντὶ Ἐπειῶν ἀπὸ τοῦ Ἥλειον 377 μεταβεβλήκασιν.

7. Ἥλειον δὲ ἦν Ἀυγέας· οἱ δὲ ἀποσεμνύνοντες τὰ 9 ἐς αὐτόν, παρατρέψαντες τοῦ Ἥλειον τὸ ὄνομα, Ἥλιον φασὶν Ἀυγέαν παῖδα εἶναι. τούτῳ βοῦς τῷ Ἀυγέᾳ καὶ αἰπόλια τοσαῦτα ἐγένετο ὥς καὶ τῆς χώρας αὐτῷ τὰ πολλὰ ἤδη διατελεῖν ἀργὰ ὄντα ὑπὸ τῶν βοσκημάτων τῆς κόπρου. Ἡρακλέα οὖν, εἴτε ἐπὶ μοῖρᾳ τῆς Ἥλειας εἴτε ἐφ' ὅτῳ δὴ καὶ ἄλλῳ μισθῷ, πείθει οἱ καθῆραι τῆς κόπρου τὴν γῆν. καὶ ὁ μὲν καὶ τοῦτο ἐξεργάσατο ἐκτρέψας τοῦ Μηνίου 10 τὸ ρεῦμα ἐς τὸν κόπρον· Ἀυγέας δέ, ὅτι τῷ Ἡρακλεῖ σοφία πλέον καὶ οὐ σὺν πόνῳ τὸ ἔργον ἦνυστο, αὐτός τε ἀποδοῦναι οἱ τὸν μισθὸν ἀπηξίου, καὶ τῶν παίδων τῶν ἀρσένων τὸν πρεσβύτερον Φυλέα ἐξέβαλεν ἀντιπόντα

ὥς οὐ δίκαια ποιοῖ πρὸς ἄνδρα εὐεργέτην. αὐτὸς δὲ τά τε ἄλλα παρεσκευάζετο ὥς τὸν Ἡρακλέα ἀμυνόμενος, ἦν ἐπὶ τὴν Ἥλιν στρατεύεται, καὶ τοὺς παῖδας τοὺς Ἀκ-
 11 τορος καὶ Ἀμαρυγκέα ἐπηγάγετο ἐς φιλίαν· 8. Ἦν δὲ ὁ Ἀμαρυγκεύς ἄλλως μὲν ἀγαθὸς τὰ ἐς τὸν πόλεμον, ὁ δὲ οἱ πατὴρ Πυττίος Θεσσαλὸς τὰ ἄνωθεν ἦν καὶ ἐς τὴν Ἥλειαν ἀφίκετο ἐκ Θεσσαλίας. Ἀμαρυγκεὶ μὲν δὴ καὶ ἀρχῆς ἐν Ἥλειᾳ μετέδωκεν ὁ Αὐγέας· Ἀκτορι δὲ καὶ τοῖς παισὶ γένος τε ἦν ἐπιχώριον, βασιλείας τε μετῆν σφίσι· Ἀκτωρ γὰρ πατὴρ μὲν Φόρβαντος ἦν τοῦ Λαπίθου, μητρὸς δὲ Τρμίνης τῆς Ἐπειοῦ· καὶ ᾤκισεν ἀπ' αὐτῆς Ἀκτωρ πόλιν Τρμίναν ἐν τῇ Ἥλειᾳ.

II. Τῷ δὲ Ἡρακλεῖ πρὸς τὸν Αὐγέα πολιοῦντι οὐδὲν ὑπῆρχεν ἀποδείκνυσθαι λαμπρόν· ἄτε γὰρ καὶ τόλμη καὶ ταῖς ἡλικίαις τοῦ Ἀκτορος τῶν παίδων ἀμαξούντων, ἐτρέπεθ' ὑπ' αὐτῶν αἰὲν τὸ συμμαχικὸν τοῦ Ἡρακλέους, ἐς ὃ Ἰσθμικὰς σπονδὰς Κορινθίων ἐπαγγειλάντων καὶ θεωρῶν ἐς τὸν ἀγῶνα ἐρχομένων τῶν νύκτων τοῦ Ἀκτορος, ἀπέκτεινε σφᾶς λοχήσας ὁ Ἡρακλῆς ἐν Κλεωναῖς. 2. Ἀφα-
 378 νοὺς δὲ ὄντος τοῦ εἰργασμένου τὸν φόνον, μάλιστα ἐποιεῖτο ἡ Μολίνη σπουδῇ τῶν παίδων τὸν αὐτόχειρα 2 ἐξευρεῖν. ὥς δὲ ἔμαθεν, ἐνταῦθα οἱ Ἥλαιοι δίκας τοῦ φόνου παρὰ Ἀργείων ἀπήτουν· τηλικαῦτα γὰρ ἔτυχεν Ἡρακλῆς ἐν Τίρυνθι οἰκῶν. μὴ διδόντων δὲ σφίσι δίκας τῶν Ἀργείων, οἱ δὲ δεύτερα ἐνέκειντο Κορινθίοις, ἐκ-
 σπονδὸν τὸ Ἀργολικὸν πᾶν τοῦ ἀγῶνος γενέσθαι τοῦ Ἰσθμικοῦ. 3. ὥς δὲ ἡμάρτανον καὶ τούτου, Μολίνην θέ-
 σθαι φασὶν ἐπὶ τοῖς πόλιν κατάρτας, ἦν Ἰσθμίων μὴ θέλωσιν εἰργεσθαι. φυλάσσουσι δὲ τῆς Μολίνης καὶ ἐς τότε ἔτι τὰς κατάρτας, καὶ ὅσοι τὰ σώματα ἀσχοῦσιν Ἥλειων οὐ σφισιν ἐς τὸν ἀγῶνα ἐσελθεῖν κατέστηκε τὸν
 3 Ἰσθμικόν. 4. Διάφοροι δὲ τῷ εἰρημένῳ δύο εἰσὶν ἄλλοι

λόγοι. τούτων δὲ ὁ μὲν Κύψελον τὸν τυραννήσαντα Κορινθίων φησὶν ἄγαλμα ἀναθεῖναι τῷ Διὶ χρυσοῦν ἐς Ὀλυμπίαν, προαποθανόντος δὲ τοῦ Κυψέλου πρὶν ἐπὶ τῷ ἀναθήματι τὸ ὄνομα ἐπιγράψαι τὸ αὐτοῦ, τοὺς Κορινθίους παρὰ Ἥλειων αἰτεῖν δοῦναι σφίσι ἐπιγράψαι δη-
 μοσίᾳ τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ ἀναθήματι, οὐ τυχόντας δὲ ὀργῇ τε ἐς τοὺς Ἥλειους χρῆσθαι καὶ προειπεῖν σφίσι Ἰσθ-
 μίων εἰργεσθαι. πῶς ἂν οὖν Κορινθίοις αὐτοῖς τοῦ ἀγῶ-
 νος μετῆν τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ, εἰ δὴ ἄκοντάς γε Ἥλειους ἀπὸ τῶν Ἰσθμίων εἰργον; ὁ δὲ ἕτερος ἔχει τῶν λόγων 4
 Προλάφ παῖδας ἀνδρὶ παρὰ Ἥλαιοις δοκίμῳ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἀνσίππῃ Φίλανθον καὶ Λάμπον γενέσθαι· τούτους ἐπὶ τὸν ἀγῶνα ἐλθόντας τῶν Ἰσθμίων παγκρα-
 τιάσονται ἐν παισὶ, τὸν δὲ αὐτῶν παλαίσοντα, ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν πρὶν ἢ ἐς τὸν ἀγῶνα ἐσελθεῖν ἀποπνιγῇ-
 379 ναι σφᾶς ἢ καὶ ἄλλῳ τῷ τρόπῳ διαχρησθῆναι· καὶ οὕτω τὰς ἐπὶ τοῖς Ἥλαιοις, ἦν Ἰσθμίων μὴ ἐκόντες εἰργωνται, Ἀνσίππης ἀρὰς εἶναι. Δείκνυται δὲ καὶ ὅδε εὐήθης ὢν ὁ λόγος. Τίμωνι γὰρ ἀνδρὶ Ἥλειῳ γερόνασι πεντάθλου 5
 νῖκαι τῶν ἐν Ἑλλήσιν ἀγώνων, καὶ οἱ καὶ εἰκὼν ἐστὶν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐλεγεῖον στεφάνους τε ὁπόσους ἀνείλετο ὁ Τίμων λέγον, καὶ δὴ καὶ αἰτίαν δι' ἣν τινα Ἰσθμικῆς οὐ μέτεστιν αὐτῷ νίκης· καὶ ἔχει τὰ ἐς τοῦτο τὸ ἐλεγεῖον,

Σισυφίαν δὲ μολεῖν χθόν' ἐκάλυεν ἀνέρα νείκη
 ἀμφὶ Μολιονιδᾶν οὐλομένῳ θανάτῳ.

III. Τάδε μὲν ἡμῖν ἐς τοσοῦτον ἐξητάσθω, Ἡρακλῆς δὲ εἶλεν ὕστερον καὶ ἐπόρθησεν Ἥλιν, στρατιάν παρὰ τε Ἀργείων καὶ ἐκ Θηβῶν ἀθροίσας καὶ Ἀρκάδας. ἤμυναν δὲ καὶ Ἥλαιοι οἱ ἐκ Πύλου τοῦ ἐν τῇ Ἥλειᾳ καὶ οἱ Πισαῖοι. καὶ τοὺς μὲν ἐτιμωρήσατο αὐτῶν ὁ Ἡρακλῆς· τῆς δὲ ἐπὶ τοὺς Πισαίους στρατείας αὐτὸν χρησμός ἐπέσχεεν ἐκ Δελ-
 φῶν ἔχων οὕτω·

Πατρὶ μέλει Πίσσης, Πυθῶ δ' ἔμοι ἐγγυάλισεν.
τοῦτο μὲν δὴ σωτηρία Πισαίοις τὸ μάντευμα ἐγένετο.
2. Φυλεῖ δὲ ὁ Ἡρακλῆς τὴν τε χώραν ἀνέδωκε τὴν Ἠλείαν
καὶ τὰλλα, αἰδοῖ τοῦ Φυλέως μᾶλλον ἢ αὐτὸς ἐκουσίως,
τά τε αἰχμάλωτα ἐφίησιν ἔχειν αὐτῷ καὶ Ἀγέαν μὴ ὑπο-
3 σκεῖν δίκην. 3. Τῶν δὲ Ἠλείων αἱ γυναῖκες, ἅτε τῶν ἐν
ἡλικίᾳ σφίσιν ἡρημαμένης τῆς χώρας, εὐξασθαι τῇ Ἀθηνᾷ
λέγονται κυῆσαι παραντίκα, ἐπειδὴν μιχθῶσι τοῖς ἀν-
δράσι· καὶ ἥ τε εὐχὴ σφίσιν ἐτελέσθη, καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν
ἐπικλήσιν Μητρὸς ἰδρύσαντο. ὑπερησθέντες δὲ ἀμφο-
τεροι τῇ μῆξι καὶ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες, ἔνθα συνεγέ- 380
νοντο ἀλλήλοις πρῶτον, αὐτό τε τὸ χωρίον Βαδὺ ὀνομά-
ζουσι καὶ ποταμὸν τὸν ῥέοντα ἐνταῦθα ὕδωρ Βαδὺ ἐπι-
χωρίῳ φωνῇ.
3 4. Φυλέως δέ, ὥς τὰ ἐν τῇ Ἠλιδι κατεστήσατο, αὐθις
ἐς Δουλίχιον ἀποχωρήσαντος, Ἀγέαν μὲν τὸ χρεῶν ἐπέ-
λαβε προήκοντα ἐς γῆρας, βασιλείαν δὲ τὴν Ἠλείων
Ἀγασθένης ἔσχεν ὁ Ἀγέου καὶ Ἀμφιάχος τε καὶ Θάλ-
πιος· ἄκτορος γὰρ τοῖς παισὶν ἀδελφὰς ἐσαγαρομένοις
διδύμας ἐς τὸν οἶκον, Λεξαμενοῦ θυγατέρας ἐν Ὡλένῳ
βασιλεύοντος, τῷ μὲν ἐκ Θηρονίκης Ἀμφιάχος, Εὐρύτηρ
4 δὲ ἐκ Θηραιφόνης ἐγγεγόνει Θάλπιος. οὐ μὲν οὐδὲ Ἀμα-
ρυγκεὺς οὔτε αὐτὸς διέμεινεν ἰδιωτεύων οὔτε Διώρης
ὁ Ἀμαρυγκέως. ἃ δὴ καὶ Ὅμηρος παρεδήλωσεν ἐν κατα-
λόγῳ τῶν Ἠλείων, τὸν μὲν σύμπαντα αὐτῶν στόλον κοιή-
σας τεσσαράκοντα εἶναι νεῶν, τούτων δὲ τὰς ἡμισείας
ὑπὸ Ἀμφιάχῳ τετάχθαι καὶ Θαλπίῳ, τῶν λοιπῶν δὲ
εἰκοσι, δέκα μὲν ναυσὶν Διώρην τὸν Ἀμαρυγκέως ἡγεύ-
σθαι, τοσαύταις δὲ ἑτέραις Πολύξενον τὸν Ἀγασθένηος.
Πολυξένῳ δὲ ἀνασωθέντι ἐκ Τροίας ἐγένετο υἱὸς Ἀμφί-
μαχος· τὸ δὲ ὄνομα τῷ παιδί ἔθετο ὁ Πολύξενος κατὰ
φιλίαν, ἔμοι δοκεῖν, πρὸς Ἀμφιάχον τὸν Κτεάτου τελευ-

τήσαντα ἐν Ἰλῳ Ἀμφιάχον δὲ Ἠλείος· 5. καὶ ἐπὶ Ἠλείου 5
βασιλεύοντος ἐν Ἠλιδι, τηνικαῦτα ὁ Λωριέων στόλος
σὺν τοῖς Ἀριστομάχου παισὶν ἡθροίζετο ἐπὶ καθόδῳ τῇ
ἐς Πελοπόννησον. γίνεται δὲ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν λό-
γιον τόδε, ἡγεμόνα τῆς καθόδου ποιεῖσθαι τὸν τριόφ-
θαλμον. ἀποροῦσι δὲ σφίσιν ὅ τι ὁ χρησμός ἐθέλοι συν-
έτυχεν ἐλαύναν ἀνὴρ ἡμίονον, ὁ δὲ ἔτερος διέφθαρτο
τῷ ἡμίονῳ τῶν ὀφθαλμῶν. Κρεσφόντου δὲ συμφρονή- 6
σαντος ὥς ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα ἔχει τὸ μάντευμα, οὕτως
ῥηκείωσαντο αὐτὸν οἱ Λωριεῖς. ὁ δὲ σφᾶς ναυσὶν ἐκέλευεν
381 ἐς Πελοπόννησον κατιέναι, μηδὲ στρατῷ πεζῷ διὰ τοῦ
Ἰσθμοῦ περᾶσθαι. ταῦτά τε δὴ παρήνευσε, καὶ ἅμα τὸν
ἐς Μολύκριον ἐκ Ναυπάκτου πλοῦν καθηγήσατο αὐτοῖς·
οἱ δὲ ἀντὶ τούτου δεηθέντι τὴν Ἠλείαν γῆν συνέθεντο
αὐτῷ δῶσειν. Ὁ δὲ ἀνὴρ ἦν Ὀξύλος ὁ Αἴμονος τοῦ Θόαν-
τος· Θόας δὲ ἦν οὗτος ὃς καὶ τοῖς Ἀτρεῶς παισὶν ἀρχὴν
συγκαθεῖλε τὴν Πριάμον. γενεαὶ δὲ ἀπὸ Θόαντος ἀνή-
κουσιν ἕξ ἐς Αἰτωλὸν τὸν Ἐνδυμίωνος. Ἦσαν δὲ οἱ Ἡρα- 7
κλείδαι συγγενεῖς καὶ ἄλλως τοῖς ἐν Αἰτωλίᾳ βασιλεῦσι,
καὶ ἀδελφαὶ Θόαντι τῷ Ἀνδραίμονος καὶ Ἰλλῳ τῷ
Ἡρακλέους ἦσαν αἱ μητέρες. συνεπεπτώκει δὲ τῷ Ὀξύ-
λῳ φυνγάδι ἐξ Αἰτωλίας εἶναι· δισκεύοντα γὰρ φασιν
ἀμαρτεῖν αὐτὸν καὶ ἐξεργάσασθαι φόνον ἀκούσιον, τὸν
δὲ ἀποθανόντα ὑπὸ τοῦ δίσκου [τὸν] ἀδελφὸν εἶναι
τοῦ Ὀξύλου Θέρμιον, οἱ δὲ Ἀλκιδόκον τὸν Σκοπίον.

IV. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλο ἐπὶ τῷ Ὀξύλῳ τοιόνδε, ὥς
τοὺς παῖδας ὑποπτεύσειε τοῦ Ἀριστομάχου, μὴ τὴν
Ἠλείαν τε ἰδόντες ἀγαθὴν οὖσαν καὶ ἐξεργασμένην διὰ
πάσης οὐκ ἐθελήσωσιν ἔτι αὐτῷ διδόναι τὴν γῆν, καὶ
382 τοῦδε ἕνεκα διὰ τῶν Ἀρκάδων καὶ οὐ διὰ τῆς Ἠλείας τοῖς
Λωριεῦσιν ἡγήσατο. Ὀξύλῳ δὲ σπεύσαντι ἀμαχεῖ λαβεῖν
τὴν Ἠλείων ἀρχὴν Δίος οὐκ εἶκε, πρόκλησιν δὲ ἐποιεῖτο

μη σφᾶς παρασκευῇ τῇ πάσῃ διακινδυνεύσαι, προκριθῆ-
ναι δὲ ἀφ' ἑκατέρων στρατιωτῶν ἓνα ἐς τὴν μάχην· καὶ
2 πῶς συνήρесе ταῦτα ἀμφοτέροις. οἱ δὲ ἐς τὸ ἔργον προ-
ταχθέντες Δέγμενός τε Ἠλείος ἦν τοξότης καὶ παρὰ τῶν
Αἰτωλῶν Πυραίχμου σφενδόνην δεδιδαγμένος. κρατή-
σαντος δὲ τοῦ Πυραίχμου τὴν τε βασιλείαν ἔσχεν Ὁξύλος,
καὶ Ἐπειούς τοὺς ἀρχαίους τὰ μὲν ἄλλα εἰσεν ἐπὶ τῆς
αὐτῶν μένειν, συνοίκους δὲ σφισι τοὺς Αἰτωλοὺς ἐπὶ
ἀναδασμῷ τῆς χώρας ἐπεισήγαγε. καὶ Δίῳ τε ἀπένειμε
γέρα, καὶ ἤρωσι τοῖς τε ἄλλοις κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἐφύλαξε
τὰς τιμὰς καὶ Αὐγέα τὰ ἐς τὸν ἐναγισμὸν ἔτι καὶ ἐς ἡμᾶς
3 αὐτῷ καθεστηκότα. λέγεται δὲ ὡς καὶ τοὺς ἀνθρώπους
ἐκ τῶν κωμῶν, ὅσοι τοῦ τείλους οὐ πολὺ ἀφεστήκεσαν,
κατελθεῖν ἐπεισεν ἐς τὴν πόλιν, καὶ πλήθει τε οἰκητόρων
μείζονα καὶ εὐδαιμονεστέραν ἐς τὰ ἄλλα ἀπέφηνε τὴν
Ἥλιν. 2. Ἀφίκετο δὲ αὐτῷ καὶ ἐκ Δελφῶν χρησμός, τὸν
Πελοπίδην ἐπάγεσθαι συνοικιστήν· Ὁξύλος δὲ τὴν ζητη-
σιν ἐποιεῖτο σπουδῇ, καὶ ἀναζητῶν εὗρεν Ἀγῶριον τὸν
Δαμασίου τοῦ Πενθίλου τοῦ Ὁρέστου, καὶ αὐτόν τε ἐξ
Ἑλίκης τῆς Ἀχαιῶν καὶ σὺν τῷ Ἀγῶρίῳ μοῖραν τῶν
4 Ἀχαιῶν ἐπηγάγετο οὐ πολλήν. τῷ δὲ Ὁξύλῳ Πιερίαν μὲν
τῇ γυναικὶ ὄνομα εἶναι λέγουσι, πέρα δὲ τὰ ἐς αὐτὴν οὐ
μνημονεύουσιν. Ὁξύλου δὲ γενέσθαι παῖδάς φασιν Αἰτω-
λὸν καὶ Λαίαν. προαποθανόντος δὲ Αἰτωλοῦ, θάπτονσιν
αὐτὸν οἱ γονεῖς ἐν αὐτῇ ποιησάμενοι τῇ πύλῃ τὸ μνημα,
ἣτις ἐκ' Ὀλυμπίαν καὶ τὸ ἱερὸν ἄγει τοῦ Διός. ἔθαψαν
δὲ αὐτὸν οὕτω κατὰ μαντείαν, ὥς μῆτε ἐκτός τῆς πόλεως
383 μῆτε ἐντός γένοιτο ὁ νεκρός. ἐναγίξει δὲ ὁ γυμνασίαρχος
ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ καθ' ἕκαστον ἔτος τῷ Αἰτωλῷ.
5 3. Μετὰ δὲ Ὁξύλον Λαίης ἔσχεν ὁ Ὁξύλου τὴν ἀρ-
χήν. οὐ μὲν τούς γε ἀπογόνους αὐτοῦ βασιλεύοντας εὖ-
ρισκον, καὶ σφᾶς ἐπιστάμενος ὅμως παρήμι· οὐ γὰρ τί

μοι καταβῆναι τὸν λόγον ἡθέλησα ἐς ἄνδρας ἰδιώτας.
4. χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἴφιτος, γένος μὲν ὦν ἀπὸ Ὁξύλου,
ἡλικίαν δὲ κατὰ Λυκοῦργον τὸν γράψαντα Λακεδαιμονίους
τοὺς νόμους, τὸν ἀγῶνα διέθηκεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, πανήγυ-
ρὴν τε Ὀλυμπικὴν αὐτῆς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ χειρὶ κατεστή-
σατο, ἐκλιπόντα ἐπὶ χρόνον, ὁπόσος δὴ οὗτος ἦν. αἰτίαν
δὲ δι' ἣν τινα ἐξέλιπε τὰ Ὀλύμπια, ἐν τοῖς ἔχουσιν ἐς
Ὀλυμπίαν τοῦ λόγου δηλώσω. τῷ δὲ Ἰφίτῳ, φθειρομέ-
νης τότε δὴ μάλιστα τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ ἐμφυλίων στάσεων
καὶ ὑπὸ νόσου λοιμῶδους, ἐπῆλθεν αἰτῆσαι τὸν ἐν Δελ-
φοῖς θεὸν λύσειν τῶν κακῶν· καὶ οἱ προσταχθῆναι φασιν
ὑπὸ τῆς Πυθίας ὡς αὐτόν τε Ἴφιτον δέοι καὶ Ἠλείους
τὸν Ὀλυμπικὸν ἀγῶνα ἀνανεώσασθαι. ἐπεισε δὲ Ἠλείους
Ἴφιτος καὶ Ἡρακλεῖ θύειν, τὸ πρὸ τούτου πολέμιόν σφι-
σιν Ἡρακλέα εἶναι νομίζοντας. τὸν δὲ Ἴφιτον τὸ ἐπί-
γραμμα τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ φησὶν Αἴμονος παῖδα εἶναι, Ἑλ-
λήνων δὲ οἱ πολλοὶ Πραξωνίδου καὶ οὐχ Αἴμονος εἶναι
φασι· τὰ δὲ Ἠλείων γράμματα ἀρχαῖα ἐς πατέρα ὁμώνυ-
μον ἀνῆγε τὸν Ἴφιτον.

5. Ἠλείοις δὲ μέτεστι μὲν πολέμου τοῦ πρὸς Ἰλίῳ, μέ-
7 τεστι δὲ καὶ ἔργων τῶν κατὰ τὴν Μήδων ἐς τὴν Ἑλλάδα
ἐφοδον. ὑπερβάντων δὲ ὅσοι σφίσιν ἐγένοντο κίνδυνοι
πρὸς Πισαίους τε καὶ Ἀρκάδας ὑπὲρ τῆς διαθήσεως τοῦ
ἀγῶνος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ, συνεσέβαλον μὲν Λακεδαιμονί-
οις ἀκουσίως ἐς τὴν Ἀθηναίων, συνεστήσαν δὲ μετὰ οὐ
πολὺν χρόνον ἐπὶ Λακεδαιμονίους Μαντινεῦσιν ὁμοῦ καὶ
384 Ἀργείοις, ἐπαρόμενοι καὶ τὸ Ἀττικὸν ἐς τὴν συμμαχίαν. 8
κατὰ δὲ τὴν Ἀγιδος ἐπιστρατείαν ἐς τὴν γῆν καὶ τὴν προ-
δοσίαν τὴν Ξενίου μάχῃ μὲν περὶ Ὀλυμπίαν νικῶσιν
Ἠλεῖοι, καὶ τροπὴν ἐργασάμενοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐκ
τοῦ περιβόλου σφᾶς ἐξήλασαν τοῦ ἱεροῦ· χρόνῳ δὲ ὕστε-
ρον ἐπαύθη σφίσιν ὁ πόλεμος κατὰ τὰς συνθήκας ἃς ἐγὰ

πρότερον ἔτι ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐς Λακεδαιμονίους ἐδήλωσα.
9 Φιλίππου δὲ τοῦ Ἀμύντου οὐκ ἐθέλοντος ἀποσχέσθαι
τῆς Ἑλλάδος προσεχώρησαν μὲν ἐς τὴν συμμαχίαν τῶν
Μακεδόνων οἱ Ἕλαιοι, στάσει κακωθέντες ὑπὸ ἀλλήλων,
μαχεσθῆναι δὲ οὐχ ὑπέμειναν τοῖς Ἑλλήσιν ἐναντία ἐν
Χαιρωνείᾳ. τῆς δὲ ἐφόδου Φιλίππου τῆς ἐπὶ Λακεδαιμο-
νίους μετέσχον κατὰ ἔχθος ἐς αὐτοὺς τὸ ἀρχαῖον. ἀπο-
θανόντος δὲ Ἀλεξάνδρου Μακεδόσι καὶ Ἀντιπάτρῳ μετὰ
Ἑλλήνων ἐπολέμησαν.

V. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀριστότιμος ὁ Δαμαρέτου
τοῦ Ἐτύμονος τυραννίδα ἔσχεν ἐν Ἠλείᾳ, συμπαρα-
σκευάσαντος αὐτῷ τὰ ἐς τὴν ἐπίθεσιν Ἀντιρόνου τοῦ
Δημητρίου βασιλεύοντος ἐν Μακεδονίᾳ. τὸν δὲ Ἀρι-
στότιμον μῆνας τυραννήσαντα ἕξ καταλύουσιν ἐπανα-
στάντες Χίλων καὶ Ἑλλάνικος καὶ Λάμπις τε καὶ Κύ-
λων. οὗτος δὲ καὶ αὐτοχειρίᾳ τὸν τύραννον ἀπέκτεινεν
ὁ Κύλων ἐπὶ Διὸς Σωτήρος βωμὸν καταφυρόντα ἰκέτην.
τὰ μὲν δὴ ἐς πόλεμον τοιαῦτα ὑπῆρχεν Ἠλείοις, ὥς περὶ
αὐτῶν ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι ἀπαριθμῆσαι μετρίως.

2. 2. Θανμάσαι δ' ἂν τις ἐν τῇ γῇ τῇ Ἠλείᾳ τὴν τε
βύσσον, ὅτι ἐνταῦθα μόνον, ἐτέρωθι δὲ οὐδαμοῦ τῆς
Ἑλλάδος φύεται, καὶ ὅτι ἐν τῇ ὑπερορίᾳ καὶ οὐκ ἐντὸς
τῆς χώρας αἱ ἵπποι σφίσιν ἐκύτσκον ἐκ τῶν ὄνων. καὶ
τούτου μὲν κατάρα τινὰ ἔλεγετο γενέσθαι τὸ αἷτιον· ἡ 385
δὲ βύσσος ἦ ἐν τῇ Ἠλείᾳ λεπτότητος μὲν ἔνεκα οὐκ ἀποδεῖ
τῆς Ἐβραίων, ἔστι δὲ οὐχ ὁμοίως ξανθή.

3. 3. Ἴόντι δὲ ἀπὸ τῆς Ἠλείας χωρίον ἐστὶν ἐπὶ θάλασ-
σαν καθήκον, ὃ ὀνομάζεται μὲν Σαμικόν, ἐν δεξιᾷ δὲ
ὑπὲρ αὐτὸ ἡ τε Τριφυλία καλουμένη καὶ πόλις ἐστὶν ἐν
τῇ Τριφυλίᾳ Λέπρεος. ἐθέλουσι μὲν δὴ οἱ Λεπρεῶται
μοῖρα εἶναι τῶν Ἀρκάδων, φαίνονται δὲ Ἠλείων κατήκοοι

τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄντες· καὶ ὅσοι αὐτῶν Ὀλύμπια ἐνίκησαν,
Ἠλείους ἐκ Λεπρέου σφᾶς ὁ κῆρυξ ἀνείπε. καὶ Ἀριστο-
φάνης ἐποίησεν ὥς Λέπρεος εἴη πόλισμα Ἠλείων. ἔστι
δὲ ὁδὸς ἐς Λέπρεον ἀπὸ μὲν Σαμικοῦ τὸν Ἀνιγρον ποτα-
μὸν ἀφέντι ἐν ἀριστερᾷ, ἑτέρα δὲ ἐξ Ὀλυμπίας, τρίτη δὲ
ἐξ Ἠλίδος· ἡμερήσιος δὲ αὐτῶν ἐστὶν ἡ μακροτάτη. 4. Τε-
4 θῆναι δὲ τῇ πόλει τὸ ὄνομά φασιν ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Λε-
πρέου τοῦ Πυργέως. ἔλεγετο δὲ καὶ ὥς πρὸς Ἡρακλέα
ἐρίσειεν ὁ Λεπρέος μὴ ἀποδεῖν τοῦ Ἡρακλέους ἐσθίων
ἐπεὶ δὲ ἐκάτερος βοῦν αὐτῶν ἐν ἑσθίῳ καιρῷ κατέσφαξε
καὶ εὐτρέπισεν ἐς τὸ δεῖπνον, καὶ ἦν, ὥσπερ καὶ ὑφίστατο,
ὁ Λεπρέος φαγεῖν οὐκ ἀδυνατώτερος τοῦ Ἡρακλέους,
ἐτόλμησε τὸ μετὰ τοῦτο προκαλέσασθαι καὶ ἐς ἀγῶνα
ὀπλῶν αὐτόν. καὶ ἀποθανεῖν τε Λεπρέον κρατηθέντα τῇ
μάχῃ καὶ ἐν τῇ Φιγαλέων ταφῇ λέρουσιν· οὐ μὴν εἶχόν
γε οἱ Φιγαλεῖς ἀποφῆναι Λεπρέου μνήμα. ἤδη δὲ ἤκουσα 5
5 θυνγατρί τοῦ Πυργέως Λεπρέα προσποιούντων τὸν οἰκισ-
386 μόν. οἱ δὲ τοῖς πρώτον οἰκήσασιν ἐν τῇ γῇ νόσον φασὶν
ἐπιγενέσθαι λέπραν, καὶ οὕτω τὸ ὄνομα λαβεῖν τὴν πόλιν
ἐπὶ τῶν οἰκητόρων τῇ συμφορᾷ. γενέσθαι δὲ οἱ Λεπρεῶται
σφίσιν ἔλεγον ἐν τῇ πόλει Λευκαίον Διὸς ναὸν καὶ Λυ-
κούργου τάφον τοῦ Ἀλέου καὶ ἄλλον Καύνικος· τοῦτῳ
δὲ καὶ ἐπίθημα ἄνδρα ἐπεῖναι λύραν ἔχοντα. κατὰ δὲ ἐμὲ 6
οὔτε μνήμα ἐπίσημον οὔτε ἱερὸν ἦν θεῶν σφίσιν οὐδὲν ὅς
πλήν γε Δήμητρος· πλὴνθον δὲ καὶ τοῦτο ἐπεποίητο ὥμης,
καὶ οὐδὲν παρείχετο ἄγαλμα. Λεπρεατῶν δὲ ἐστὶν οὐ
πόρρω τῆς πόλεως Ἀρήνη καλουμένη πηγὴ, καὶ τὸ ὄνομα
ἀπὸ τῆς Ἀφαρέως γυναικὸς τεθῆναι λέρουσι τῇ πηγῇ.

5. Ἀναστρέψαντι δὲ αὐθις ἐπὶ τὸ Σαμικόν καὶ διο-7
δεύοντι τὸ χωρίον Ἀνιγρος ποταμὸς ἐκδίδωσιν ἐς θάλασ-
σαν. τούτου τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ πολλάκις ἀνέλθου-
σιν οἱ ἄνεμοι βίαιοι πνέοντες· φοροῦντες γὰρ κατ' αὐτὸν

- τὴν θῖνα ἐκ τοῦ πελάγους ἐπέχουσι τοῦ πρόσω τὸ ὕδωρ. ὁπότε οὖν ἀμφοτέρωθεν ἡ ψάμμος ὑπὸ τε τῆς θαλάσσης καὶ τὰ ἐντὸς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ διάβροχος γένοιτο, ἐνταῦθα καὶ ὑποξυγίους καὶ ἀνδρὶ ἔτι μᾶλλον εὐζώνῳ κατα-
 8 δύναι κίνδυνός ἐστιν ἐς αὐτήν. Ὁ δὲ Ἀνιγρος οὗτος ἐξ Ἀρκαδικοῦ μὲν κάτεισιν ὄρους Λαπίθου, παρέχεται δὲ εὐθύς ἀπὸ τῶν πηγῶν ὕδωρ οὐκ εὐῶδες, ἀλλὰ καὶ δύσ-
 οσμον δεινῶς. πρὶν δὲ ἢ καταδέξασθαι τὸν Ἀκιδαντα καλούμενον δηλὸς ἐστιν οὐδὲ ἀρχὴν τρέφων ἰχθύς· μετὰ δὲ τοῦτον ἐσβαλόντα ὅσοι τῶν ἰχθύων ὁμοῦ τῷ ὕδατι αὐτοῦ κατίασιν ἐς τὸν Ἀνιγρον, οὐ σφᾶς ἔτι ἐδωδύμους ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, τὰ πρότερα, ἦν ἐντὸς ἀλῶσι τοῦ
 9 Ἀκιδαντος, ἐδωδύμους ὄντας. ὅτι δὲ τῷ Ἀκιδαντι ὄνομα Ἰάφθανος ἦν τὸ ἀρχαῖον, αὐτὸς μὲν οὐδαμόθεν συνεβαλόμην, ἀκούσας δὲ ἀνδρός Ἐφεσίου λέγω τὸν λόγον. τῷ 387 δὲ Ἀνίγρῳ τὸ αἰτοπον εἶναι τῆς ὁσμῆς ἀπὸ τῆς γῆς πείθομαι δι' ἧς ἄνεισι τὸ ὕδωρ, καθὰ δὲ καὶ τοῖς ὑπὲρ Ἰωνίας ἐστὶν ὕδασι τὸ αὐτὸ αἴτιον, ὁπόσων ἡ αἰτὶς ὀλέθριός
 10 ἐστὶν ἀνθρώπῳ. Ἑλλήνων δὲ οἱ μὲν Χείρωνα, οἱ δὲ ἄλλον Κένταυρον Πυλὴνορα τοξευθέντα ὑπὸ Ἡρακλέους καὶ φνυγόντα τραυματίαν φασὶν ἐν τῷ ὕδατι ἀπολοῦσθαι τούτῳ τὸ ἔλκος, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰθρας τοῦ ἰοῦ γενέσθαι δυσχερῆ τῷ Ἀνίγρῳ τὴν ὁσμὴν. οἱ δὲ ἐς Μελάμποδα τὸν Ἀμυνθά-
 ονος καὶ ἐς τῶν Προίτου θυγατέρων τὰ καθάρσια ἐμβληθέντα ἐνταῦθα ἀνάγουσι τὴν αἰτίαν τοῦ ἐπὶ τῷ ποταμῷ παθήματος.
 11 6. Ἔστι δὲ ἐν τῷ Σαμικῷ σπήλαιον οὐκ ἄπωθεν τοῦ ποταμοῦ, καλούμενον Ἀνιγρίδων νυμφῶν. ὃς δ' ἂν ἔχων ἀλφὸν ἢ λεύκην ἐς αὐτὸ ἐσέλθῃ, πρῶτα μὲν ταῖς νύμφαις εὐξασθαι καθέστηκεν αὐτῷ καὶ ὑποσχέσθαι θυσίαν ὁποῖαν δὴ τινα, μετὰ δὲ ἀποσμήχει τὰ νοσοῦντα τοῦ σώματος· διανηξάμενος δὲ τὸν ποταμὸν ὄνειδος μὲν ἐκεῖνο

κατέλιπεν ἐν τῷ ὕδατι αὐτοῦ, ὁ δὲ ὕγιής τε ἄνεισι καὶ ὁμόχρως.

VI. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν εὐθείαν διαβάντι τὸν Ἀνιγρον καὶ ἰόντι ἐς Ὀλυμπίαν ἔστιν οὐ μετὰ πολὺ ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ χωρίον τε ὑψηλὸν καὶ πόλις Σαμία ἐπὶ τοῦ Σαμικοῦ. [ταύτῃ τῇ Σαμικῷ Πολυσπέρχοντά φασιν ἄνδρα Αἰτωλὸν ἐπιτειχίσματι ἐπὶ τοὺς Ἀρκαδάς χρησασθαι.]

2. Τὰ δὲ ἐρείπια τὰ Ἀρῆνης σαφῶς μὲν οὔτε Μεσση-
 νίων εἶχεν οὐδεις οὔτε Ἠλείων ἀποφῆναι μοι· διάφορα δὲ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ οὐ κατὰ ταῦτά πάρεστι τοῖς ἐθέλουσιν εἰκάξαι. πιθανώτατα δὲ ἐφαίνοντό μοι λέγειν οἱ τὸ Σαμικὸν τὰ παλαιότερα ἔτι καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἡρώων Ἀρῆνην καλεῖσθαι νομίζοντες. οὗτοι δὲ καὶ ἔπη τῶν ἐν Ἰλιάδι ἔλεγον·

ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήιος εἰς ἅλα βάλλων ἐγγύθεν Ἀρῆνης.

388 τὰ δὲ ἐρείπια ταῦτα πλησιαιτάτα ἐστὶ τοῦ Ἀνίγρου. καὶ 3
 Ἀρῆνην μὲν ἀμφισβητοῖς ἂν μὴ ὀνομασθῆναι τὸ Σαμικόν, τῷ δὲ ποταμῷ Ἀνίγρῳ Μινυήιον τὸ ὄνομα εἶναι τὸ ἀρχαῖον ὠμολογήκασιν οἱ Ἀρκαῖδες. ὄρον δὲ Ἠλείους πρὸς τὴν Μεσσηνίαν τῆς Νέδας τὰ ἐπὶ θαλάσῃ γενέσθαι τις πείθοιτο ἂν ὁμοῦ τῇ ἐς Πελοπόννησον Ἡρακλειδῶν καθόδῳ.

3. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνιγρον ὁδεύσαντι ἐπὶ μακρότερον 4
 διὰ χωρίου τὰ πλείονα ὑποψάμμου καὶ ἔχοντος δένδρα πίτυς ἀργίας, ὀπίσω ἐπ' ἀριστερὰ Σκιλλούντος ὕφει ἐρείπια. τῶν μὲν δὲ πόλεων ἦν τῶν ἐν τῇ Τριφυλίᾳ καὶ Σκιλλοῦς· ἐπὶ δὲ τοῦ πολέμου τοῦ Πισαίων πρὸς Ἠλείους ἐπίκουροί τε Πισαίων οἱ Σκιλλούντιοι καὶ διάφοροι τοῖς Ἠλείοις ἦσαν ἐκ τοῦ φανεροῦ, καὶ σφᾶς οἱ Ἠλεῖοι τούτων ἔνεκα ἐποίησαν ἀναστάτους. 4. Λακεδαιμόνιοι 6

δὲ ὕστερον Σκιλλοῦντα ἀποτεμόμενοι τῆς Ἡλείας Ξενοφῶντι ἔδωσαν τῷ Γρύλου, φυγάδι ἤδη γεροντί ἐξ Ἀθηνῶν. ἐδιώχθη δὲ ὁ Ξενοφῶν ὑπὸ Ἀθηναίων ὥς ἐπὶ βασιλέα τῶν Περσῶν σφίσιν εὐνουν ὄντα στρατείας μετασχὼν Κύρῳ πολεμωτάτῳ τοῦ δήμου· καθήμενος γὰρ ἐν Σάρδεσιν ὁ Κύρος Λυσάνδρῳ τῷ Ἀριστοκρίτῳ καὶ Λακεδαιμονίοις χρήματα ἀνήλπισκεν ἐς τὰς ναῦς. ἀντὶ τούτων μὲν Ξενοφῶντι ἐγένετο φυγή, κατοικήσας δὲ ἐν Σκιλλοῦντι τέμενός τε [καὶ] ἱερὸν καὶ ναὸν Ἀρτέμιδι ᾠκοδομήσατο
 6 Ἐφεσσία. παρέχεται δὲ ὁ Σκιλλοῦς καὶ ἄγρας θηρίων, ὕδωρ τε ἀγρίων καὶ ἐλάφων· καὶ τὴν γῆν τὴν Σκιλλοῦντιαν Σελινοῦς ποταμός διέξεισιν. Οἱ δὲ Ἡλείων ἐξηγῆται κομίσασθαι τε αὐθις Σκιλλοῦντα Ἡλείους ἔλεγον, καὶ 389 Ξενοφῶντα, ὅτι ἔλαβε παρὰ Λακεδαιμονίων τὴν γῆν, κριθῆναι μὲν ἐν τῇ Ὀλυμπικῇ βουλῇ, τυχόντα δὲ παρὰ Ἡλείων συγγνώμης ἀδεῶς ἐν Σκιλλοῦντι οἰκῆσαι. καὶ δὴ καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ ἱεροῦ μνημά τε ἐδείκνυτο, καὶ τῆς Πεντέλης ἐστὶ λιθοτομίας εἰκὼν ἐπὶ τῷ τάφῳ· εἶναι δὲ αὐτὸ Ξενοφῶντος λέγουσιν οἱ προσοικοῦντες.
 7 5. Κατὰ δὲ τὴν ἐς Ὀλυμπίαν ὁδόν, πρὶν ἢ διαβῆναι τὸν Ἀλφειόν, ἐστὶν ὄρος ἐκ Σκιλλοῦντος ἐρχομένῳ πέτραις ὑψηλαῖς ἀπότομον· ὀνομάζεται δὲ Τυπαῖον τὸ ὄρος. κατὰ τούτου τὰς γυναικας Ἡλείοις ἐστὶν ὥθειν νόμος, ἣν φωραθῶσιν ἐς τὸν ἀγῶνα ἐλθοῦσαι τὸν Ὀλυμπικὸν ἢ καὶ ὅλως ἐν ταῖς ἀπειρημέναις σφίσιν ἡμέραις διαβάσαι τὸν Ἀλφειόν. οὐ μὴν οὐδὲ ἀλῶναι λέγουσιν οὐδεμίαν, ὅτι μὴ Καλλιπάτειραν μόνην· εἰσὶ δὲ οἱ τὴν αὐτὴν ταύτην 8 Φερνίκην καὶ οὐ Καλλιπάτειραν καλοῦσιν. αὕτη προαποθανόντος αὐτῇ τοῦ ἀνδρός, ἐξεικάσασα αὐτὴν τὰ πάντα ἀνδρὶ γυμναστῇ, ἥγαγεν ἐς Ὀλυμπίαν τὸν νῖον μαχοῦμενον. νικῶντος δὲ τοῦ Πεισιρόδου τὸ ἔρμα ἐν

ῳ τοὺς γυμναστὰς ἔχουσιν ἀπειλημένους, τοῦτο ὑπερπηδῶσα ἢ Καλλιπάτειρα ἐγυμνώθη. φωραθείσης δὲ οὐκ εἴη γυνή, ταύτην ἀφιαῖσιν ἀξήμιον, καὶ τῷ πατρὶ καὶ ἀδελφοῖς αὐτῆς καὶ τῷ παιδὶ αἰδῶ νέμουντες, ὑπῆρχον δὴ ἅπασιν αὐτοῖς Ὀλυμπικαὶ νίκαι, ἐποίησαντο δὲ νόμον ἐς τὸ ἔπειτα ἐπὶ τοῖς γυμνασταῖς γυμνοὺς σφᾶς ἐς τὸν ἀγῶνα ἐσέρχεσθαι.

✱ VII. Ἀφικομένῳ δὲ ἐς Ὀλυμπίαν, ἐνταῦθα ἦδη τὸ ὕδωρ ἐστὶ τοῦ Ἀλφειοῦ πλήθει τε πολὺ ἰδόντι καὶ ἡδιστον, ἅτε ποταμῶν καὶ ἄλλων καὶ λόγον μάλιστα ἀξίων ἐπτά ἐς αὐτὸν ρεόντων. διὰ Μεγάλης μὲν γε πόλεως 390 Ἐλισσῶν ἐρχόμενος ἐκδίδωσιν ἐς τὸν Ἀλφειόν, Βρενθεάτης δὲ ἐκ τῆς Μεγαλοπολιτῶν γῆς, παρὰ δὲ Γόρτυναν ἐνθα ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ, παρὰ δὲ ταῦτα Γορτύνιος ρέων, ἐκ δὲ Μελαινεῶν Βουφάγος τῆς Μεγαλοπολίτιδος μεταξὺ καὶ Ἡραΐτιδος χώρας, ἐκ δὲ τῆς Κλειτορίων Λάδων, ἐκ δὲ Ἐρυμάνθου τοῦ ὄρους ὁμώνυμος τῷ ὄρει. οὗτοι μὲν ἐξ Ἀρκαδίας κατίαςιν ἐς τὸν Ἀλφειόν, Κλάδεος δὲ ἐρχόμενος ἐκ τῆς Ἡλείας συμμίσγει οἱ τὸ ρεῦμα. αὐτῷ δὲ ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ τῷ Ἀλφειῷ καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς Ἡλείας εἰσὶν αἱ πηγαί. 2. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλα τοιάδης ἐς τὸν Ἀλφειόν, ὥς 2 ἀνὴρ εἴη θηρευτής, ἐρασθῆναι δὲ αὐτὸν Ἀρεθούσης, κυνηγετεῖν δὲ καὶ ταύτην. καὶ Ἀρεθούσαν μὲν οὐκ ἀρεσκομένην γήμασθαι περαιωθῆναι φασιν ἐς νῆσον τὴν κατὰ Συρακοῦσας, καλουμένην δὲ Ὀρτυρίαν, καὶ ἐνταῦθα ἐξ ἀνθρώπου γενέσθαι πηγὴν· συμβῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ Ἀλφειῷ τὴν ἀλλαγὴν ἐς τὸν ποταμόν. ταῦτα μὲν λόγου τοῦ ἐς Ἀλφειὸν ἐς τὴν Ὀρτυρίαν· τὸ δὲ διὰ τῆς 3 θαλάσσης ἰόντα ἐνταῦθα ἀνακοινοῦσθαι τὸ ὕδωρ πρὸς τὴν πηγὴν οὐκ ἐστὶν ὅπως ἀπιστήσω, τὸν θεὸν ἐπιστάμενος τὸν ἐν Δελφοῖς ὁμολογοῦντά σφίσι, ὃς Ἀρχίαν τὸν

Κορίνθιον ἐς τὸν Συρακουσῶν ἀποστέλλων οἰκισμὸν καὶ
τάδε εἶπε τὰ ἔπη,

Ὅρτυγὴ τις κεῖται ἐν ἡεροειδέϊ πόντῳ,
Τρινακίης καθύπερθεν, ἢν' Ἀλφειοῦ στόμα βλύξει
μισγόμενον πηγᾶς εὐριπέης Ἀρεθούσης.
κατὰ τοῦτο οὖν, ὅτι τῇ Ἀρεθούσῃ τοῦ Ἀλφειοῦ τὸ ὕδωρ
μίσγεται, καὶ τοῦ ἔρωτος τὴν φήμην τῷ ποταμῷ πείδομαι
4 γενέσθαι. 3. Ὅσοι δὲ Ἑλλήνων ἢ Αἰγυπτίων ἐς Αἰθιοπίαν
τὴν ὑπὲρ Συήνης καὶ ἐς Μερόην Αἰθιοπίαν πόλιν ἀνα- 391
βεβήκασι, λέγουσι οὗτοι τὸν Νεῖλον ἐσιόντα ἐς λίμνην
καὶ δι' αὐτῆς διεξιόντα ὥσπερ ἐκ χέρσου, μετὰ τοῦτο ἦδη
δι' Αἰθιοπίας τῆς κάτω καὶ ἐπ' Αἰγυπτου φεύσαντα ἐπὶ
Φάρον καὶ τὴν ταύτῃ θάλασσαν κατέρχεσθαι. ἐν δὲ τῇ
γῇ τῇ Ἐβραίων ποταμὸν τινα Ἰόρδανον καὶ αὐτὸς οἶδα
λίμνην Τιβεριάδα ὀνομαζομένην διοδεύοντα, ἐς δὲ λίμνην
ἐτέραν καλουμένην θάλασσαν Νεκράν, ἐς ταύτην ἐσιόντα
5 καὶ ὑπὸ τῆς λίμνης αὐτὸν ἀναλούμενον. ἡ δὲ θάλασσα ἡ
Νεκρὰ πάσχει παντὶ ὕδατι ἄλλῳ τὰ ἐναντία· ἐν ἧ γὰρ τὰ
μὲν ζῶντα πέφυκεν οὐ νηχόμενα ἐποχεῖσθαι, τὰ δὲ θνή-
σκοντα ἐς βυθὸν χωρεῖν. ταύτῃ ἄκαρπος καὶ ἰχθύων ἡ
λίμνη· ἅτε ἀπὸ τοῦ φανερωτάτου κινδύνου ἐπὶ τὸ ὕδωρ
ἀναφεύγουσιν ὀπίσω τὸ οἰκεῖον. τῷ δὲ Ἀλφειῷ τὸ αὐτὸ
πάσχει καὶ ὕδωρ ἄλλο ἐν Ἰωνίᾳ· τούτου δὲ τοῦ ὕδατος
πηγὴ μὲν ἐστὶν ἐν Μυκάλῃ τῷ ὄρει, διεξελθὼν δὲ θάλασ-
σαν τὴν μετὰξὺ ἄνυσιν αὐθις κατὰ Βραγχίδας πρὸς λι-
μὲν ὀνομαζομένῳ Πανόρμῳ. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει τρόπον
τὸν εἰρημένον.

6 4. Ἐς δὲ τὸν ἀγῶνα τὸν Ὀλυμπικὸν λέγουσιν Ἥλειων
οἱ τὰ ἀρχαῖότατα μνημονεύοντες Κρόνον τὴν ἐν οὐρανῷ
σχεῖν βασιλείαν πρῶτον, καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ ποιηθῆναι Κρό-
νον καὶ ὑπὸ τῶν τότε ἀνθρώπων, οἳ ὠνομάζοντο χρυ-
σοῦν γένος· Διὸς δὲ τεχθέντος ἐπιτρέψαι Πέαν τοῦ παι-

δὸς τὴν φρουρὰν τοῖς Ἰδαίοις Λακτύλοις, καλουμένοις δὲ
τοῖς αὐτοῖς τούτοις καὶ Κούρησιν· ἀφικέσθαι δὲ αὐτοὺς
392 ἐξ Ἰδης τῆς Κρητικῆς, Ἡρακλέα καὶ Παιωναῖον καὶ Ἐπι-
μήδην καὶ Ἰάσιόν τε καὶ Ἴδαν· τὸν δὲ Ἡρακλέα παίζοντα, 7
εἶναι γὰρ δὴ αὐτὸν πρεσβύτατον ἡλικίᾳ, συμβαλεῖν τοὺς
ἀδελφούς ἐς ἄμιλλαν δρόμον, καὶ τὸν νικῆσαντα ἐξ αὐ-
τῶν κλάδῳ στεφανῶσαι κοτίνου· παρεῖναι δὲ αὐτοῖς πο-
λὺν δὴ τι οὕτω τὸν κότινον ὥς τὰ χλωρὰ ἔτι τῶν φύλλων
ὑπεστρωσθαι σφᾶς καθεύδοντας. Κομισθῆναι δὲ ἐκ τῆς
Ἐπερβορέων γῆς τὸν κότινόν φασιν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους
ἐς Ἑλληνας, εἶναι δὲ ἀνθρώπους οἳ ὑπὲρ τὸν ἄνεμον οἴ-
κοῦσι τὸν Βορέαν. Πρῶτος μὲν ἐν ὕμῳ τῷ ἐς Ἀχαιίαν 8
ἐποίησεν Ὡλὴν Ἀνίκιος, ἀφικέσθαι τὴν Ἀχαιίαν ἐς Ἀἴγλον
ἐκ τῶν Ἐπερβορέων τούτων· ἐπεὶ δὲ ᾧδῃν Μελάνωπος
Κυμαῖος ἐς Ὡπιν καὶ Ἐκαέργην ᾗσεν, ὥς ἐκ τῶν Ἐπερ-
βορέων καὶ αὐταὶ πρότερον ἔτι τῆς Ἀχαιῆας ἀφίκοντο ἐς
Ἀἴγλον· Ἀρισταῖος δὲ ὁ Προκοννήσιος, μνήμην γὰρ ἐποιή- 9
σατο Ἐπερβορέων καὶ οὗτος, τάχα ἂν τι καὶ πλέον περὶ
αὐτῶν πεπυσμένος εἴη παρὰ Ἰσσηδόνων, ἐς οὓς ἀφικέσθαι
φησὶν ἐν τοῖς ἔπεσιν. Ἡρακλεῖ οὖν πρόσσεσι τῷ Ἰδαίῳ
δόξα τὸν τότε ἀγῶνα διαθεῖναι πρῶτῳ καὶ Ὀλύμπια
ὄνομα θέσθαι. διὰ πέμπτου οὖν ἔτους αὐτὸν κατεστή-
σατο ἄγεσθαι, ὅτι αὐτός τε καὶ οἱ ἀδελφοὶ πέντε ἦσαν
ἀριθμόν. Δία δὲ οἱ μὲν ἐνταῦθα παλαῖσαι καὶ ἀντῷ 10
Κρόνῳ περὶ τῆς ἀρχῆς, οἱ δὲ ἐπὶ κατειργασμένῳ ἀγῶνο-
θετήσασθαι φασιν αὐτόν. νικῆσαι δὲ ἄλλοι τε λέγονται, καὶ
ὅτι Ἀπόλλων παραδράμοι μὲν ἐρίζοντα Ἐρμῆν, κρατῆσαι
δὲ Ἀρεως πυγμῇ. τούτου δὲ ἕνεκα καὶ τὸ αὐτῷ τὸ Πν-
θικόν φασι τῷ πηδήματι ἐπεισαχθῆναι τῶν πεντάθλων,
ὥς τὸ μὲν ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ αὐτῷ ὄν, τὸν Ἀπόλ-
λωνα δὲ ἀνηρημένον Ὀλυμπικὰς νίκας.

393 VIII. Τούτων δὲ ὕστερον Κλύμενον τὸν Κάρδον,

πεντηκοστῷ μάλιστα ἔτει μετὰ τὴν συμβάσαν ἐπὶ Δευκαλίωνος ἐν Ἑλλήσιν ἐπομβρίαν ἐλθόντα ἐκ Κρήτης, γένος ἀπὸ Ἡρακλέους ὄντα τοῦ Ἰδαίου, τὸν τε ἀγῶνα ἐν Ὀλυμπίᾳ θεῖναι καὶ Κούρησι τοῖς τε ἄλλοις καὶ Ἡρακλεῖ τῷ προγόνῳ λέγουσιν ἰδρύνασθαι βωμόν, Παραστάτην ἐπωνυμίαν τῷ Ἡρακλεῖ θέμενον. Ἐνδυμίων δὲ ὁ Ἀεθλίου Κλύμενόν τε ἔπαινε τῆς ἀρχῆς, καὶ δρόμον τοῖς υἱοῖς 2 ἄθλα ἐν Ὀλυμπίᾳ τὴν βασιλείαν ἔθηκε. Πέλοψ δὲ ὕστερον γενεᾷ μάλιστα μετὰ Ἐνδυμίωνα τὸν ἀγῶνα τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ ἐποίησεν ἀξιολογώτατα ἀνθρώπων τῶν πρὸ αὐτοῦ. Πέλοπος δὲ τῶν παίδων σκεδασθέντων ἐξ Ἡλίδος ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἄλλην Πελοπόννησον, Ἀμυθῶν ὁ Κρηθέως Ἐνδυμίωνι ἀνεψιὸς πρὸς πατρός, εἶναι γὰρ φασὶ καὶ Ἀέθλιον Αἰόλου, Διὸς δὲ ἐπὶ κλησιν, ἔθηκεν ὁ Ἀμυθάων τὰ Ὀλύμπια, μετὰ δὲ αὐτὸν Πελίας τε καὶ Νηλεὺς 3 ἐν κοινῷ. ἔθηκε δὲ καὶ Αὐγέας καὶ Ἡρακλῆς ὁ Ἀμφιτρύωνος ἐλὼν Ἥλιν. ὁπόσους δὲ ἐστεφάνωσεν οὗτος νικῶντας, ἔστιν Ἰόλαος ταῖς Ἡρακλέους δραμῶν ἵπποις. ἦν δὲ ἄρα ἐκ παλαιοῦ καθεστηκὸς ἀγωνίζεσθαι καὶ ἄλλοτριῶν ἵπποις. Ὅμηρος γοῦν ἐν ἄθλοις τεθεῖσιν ἐπὶ Πατρόκλην πεποίηκεν ὡς Μενέλαος Αἰθῇ τῇ Ἀγαμέμνονος, 4 τῷ δὲ ἐτέρῳ χρήσαιο τῶν ἵππων οἰκείῳ. ἡνιόχει δὲ καὶ ἄλλως ὁ Ἰόλαος Ἡρακλεῖ τὰς ἵππους. αὐτὸς τε οὖν ἄρματι καὶ Ἰάσιος ἀνὴρ Ἀρκὰς κέλητος ἐνίκησεν ἵππου δρόμον, Τυνδάρεω δὲ οἱ παῖδες ὁ μὲν δρόμῳ, Πολυδευκῆς δὲ πυκτεύων. λέγεται δὲ καὶ ἐς αὐτὸν Ἡρακλεῖα ὡς πάλης τε ἀνέλειτο καὶ παγκρατίου νίκας.

2. Μετὰ δὲ Ὁξύλον, διέθηκε γὰρ τὸν ἀγῶνα καὶ Ὁξύλος, μετὰ τοῦτον βασιλεύσαντα ἐξέλιπεν ἄχρι Ἰφίτου τὰ Ὀλύμπια. Ἰφίτου δὲ τὸν ἀγῶνα ἀνανεωσαμένου κατὰ τὰ ἥδη μοι λελεγμένα, τοῖς ἀνθρώποις ἔτι ὑπῆρχε τῶν ἀρχαίων λήθη καὶ κατ' ὀλίγον ἐς ὑπόμνησιν ἤρχοντο 394

αὐτῶν, καὶ ὅποτε τι ἀναμνησθεῖεν, ἐποιοῦντο τῷ ἀγῶνι προσθήκη. 3. Δῆλον δὲ ἐξ οὗ γὰρ τὸ συνεχὲς ταῖς μνήμαις 6 ἐπὶ ταῖς Ὀλυμπιάσιν ἐστί, δρόμον μὲν ἄθλα ἐτέθη πρῶτον, καὶ Ἡλείος Κόροιβος ἐνίκα. εἰκὼν μὲν δὴ οὐκ ἔστιν ἐν Ὀλυμπίᾳ τοῦ Κοροΐβου, τάφος δὲ ἐπὶ τοῖς πέρασιν τῆς Ἡλείας. Ὀλυμπιάδι δὲ ὕστερον τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ προσετέθη σφίσι διαυλος. Ὑψηλὸς δὲ ἀνὴρ Πισαῖος ἀνέλειτο ἐπὶ τῷ διαύλῳ τὸν κότινον, τῇ δὲ ἐξῆς ** Ἀκανθος. ἐπὶ δὲ τῆς ὀγδόης καὶ δεκάτης Ὀλυμπιάδος πεντάθλου καὶ πάλης ἀφίκοντο ἐς μνήμην· καὶ τοῦ μὲν Λάμπιδι ὑπῆρξεν, Εὐρυβάτῳ δὲ ἡ νίκη τῆς πάλης, Λακεδαιμονίοις καὶ τούτοις. τρίτῃ δὲ Ὀλυμπιάδι καὶ εἰκοστῇ πυγμῆς ἄθλα ἀπέδωσαν. Ὀνόμαστος δὲ ἐνίκησεν ἐκ Σμύρνης συντελούσης ἥδη τῆνικαυτὰ ἐς Ἰωνας. πέμπτῃ δὲ ἐπὶ ταῖς εἰκοσι κατεδέξαντο ἵππων τελείων δρόμον, καὶ ἀνηγορεύθη Ὁηβαῖος Παργώνδας κρατῶν ἄρματι. ὀγδόῃ δὲ ἀπὸ ταύτης Ὀλυμπιάδι 8 ἐδέξαντο παγκρατιαστὴν τε ἄνδρα καὶ ἵππον κέλητα. ἵππος μὲν δὴ Κρανωννίου Κρανξίδα παρέφθη, τοὺς δὲ ἐσελθόντας ἐπὶ τὸ παγκράτιον [ὁ] Αὐγδαμῖς κατειργάσατο Συρακούσιος. τούτῳ πρὸς ταῖς λιθοτομίαις ἐστὶν ἐν Συρακούσαις μνῆμα. εἰ δὲ καὶ Ἡρακλεῖ τῷ Ὁηβαίῳ μέγεθος παρισούτο ὁ Αὐγδαμῖς, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, λεγόμενον δὲ ὑπὸ Συρακουσίων ἐστί. Τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς παισὶν ἐς μὲν 9 τῶν παλαιότερων οὐδεμίαν ἡκεῖ μνήμην, αὐτοὶ δὲ ἀρέσαν σφίσι κατεστήσαντο Ἡεῖοι. δρόμον μὲν δὴ καὶ πάλης ἐτέθη παισὶν ἄθλα ἐπὶ τῆς ἐβδόμης καὶ τριακοστῆς Ὀλυμ- 395 πιάδος, καὶ Ἰπποσθένης Λακεδαιμόνιος πάλην, Πολυνείκης δὲ τὸν δρόμον ἐνίκησεν Ἡεῖος. πρώτη δὲ ἐπὶ ταῖς τεσσαράκοντα Ὀλυμπιάδι πύκτας ἐσεκάλεσαν παῖδας, καὶ περιῆν τῶν ἐσελθόντων Συβαρίτης Φιλῆτας. τῶν δὲ 10 ὀπλιτῶν ὁ δρόμος ἐδοκιμάσθη μὲν ἐπὶ τῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος καὶ ἐξηκοστῆς, μελέτης, ἐμοὶ δοκεῖν, ἔνεκα τῆς ἐς

τα πολεμικά· τοὺς δὲ δραμόντας ἀσπίσιν ὁμοῦ πρῶτος Δαμάρετος ἐκράτησεν Ἡραιεύς. δρόμος δὲ δύο ἵππων τελείων συνωρίς κληθεῖσα τρίτη μὲν Ὀλυμπιάδι ἐτέθη πρὸς ταῖς ἐνεύκοντα, Εὐαγόρας δὲ ἐνίκησεν Ἡλείος. ἐνάτη δὲ ἤρυσεν Ὀλυμπιάδι καὶ ἐνενηκοστῇ καὶ πῶλων ἄρμασιν ἀγωνίζεσθαι. Λακεδαιμόνιος δὲ Συβαριάδης
 11 τὸν στέφανον τῶν πῶλων ἔσχε τοῦ ἄρματος. [συν]έθισαν δὲ ὕστερον καὶ συνωρίδα πῶλων καὶ πῶλον κέλῃτα· ἐπὶ μὲν δὴ τῇ συνωρίδι Βελιστίχην ἐκ Μακεδονίας τῆς ἐπὶ θαλάσσης γυναικα, Τληπόλεμον δὲ Λύκιον ἀναγορευθῆναι λέγουσιν ἐπὶ τῷ κέλῃτι, τοῦτον μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ τριακοστῆς τε καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, τῆς δὲ Βελιστίχης τὴν συνωρίδα Ὀλυμπιάδι πρὸ ταύτης τρίτη. πέμπτη δὲ ἐπὶ ταῖς τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν ἀθλα ἐτέθη παγκρατίου παισί, καὶ ἐνίκα Φαίδιμος Αἰολεύς ἐκ πόλεως Τρωάδος.

ΙΧ. Κατελύθη δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἀγωνίσματα, μεταδόξαν μηκέτι ἄγειν αὐτὰ Ἡλείοις. πένταθλόν τε γὰρ παιδῶν ἐπὶ τῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος καὶ τριακοστῆς ἐτέθη, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν κότινον Εὐτελίδα Λακεδαιμονίου λαβόντος οὐκέτι ἀρεστὰ Ἡλείοις ἦν πεντάθλους ἐσέρχεσθαι παῖδας. τῆς δὲ ἀπῆνης καὶ κάλπης τὸν δρόμον, τὸν μὲν Ὀλυμπιάδι νομισθέντα ἐβδομηκοστῇ, τὸν δὲ τῆς κάλπης τῇ ἐφεξῆς ταύτης, κήρυγμα ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἐποίησαντο
 396 ἐπὶ τῆς τετάρτης Ὀλυμπιάδος καὶ ὀγδοηκοστῆς μήτε κάλπης τοῦ λοιποῦ μήτε ἀπῆνης ἔσεσθαι δρόμον. ὅτε δὲ ἐτέθη πρῶτον, Θεοσίου μὲν ἀπῆνη Θεσσαλοῦ, Παταίου 2 δὲ Ἀχαιοῦ τῶν ἐκ Δύμης ἐνίκησεν ἡ κάλπη. 2. Ἦν δὲ ἡ μὲν θήλεια ἵππος, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀποπηθῶντες ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ δρόμῳ συνέθεον οἱ ἀναβάται ταῖς ἵπποις εἰλημμένοι τῶν χαλινῶν, καθὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι οἱ ἀναβάται καλούμενοι· διάφορα δὲ τοῖς ἀναβάταις ἐς τῆς κάλπης τὸν

δρόμον τά τε σημεῖα ἔστι καὶ ἄρσενές σφίσις ὄντες οἱ ἵπποι. ἀπῆνη δὲ οὔτε τῷ ἀνευρήματι οὐδὲν ἀρχαῖον οὔτε εὐπρέπεια αὐτῇ προσῆν, ἐπάρατόν τε Ἡλείοις ἐκ παλαιοῦ καὶ ἀρχὴν γενέσθαι σφίσις ἐν τῇ χώρᾳ τὸ ξῶν· ἦν γὰρ δὴ ἀπῆνη κατὰ τὴν συνωρίδα ἡμιόνους ἀντὶ ἵππων ἔχουσα.

3. Ὁ δὲ κόσμος ὁ περὶ τὸν ἀγῶνα ἐφ' ἡμῶν, ὥς 3
 θύεσθαι τῷ θεῷ τὰ ἱερεῖα πεντάθλου μὲν καὶ δρόμου τῶν ἵππων ὕστερα ἀγωνισμάτων, οὗτος κατέστη σφίσις ὁ κόσμος Ὀλυμπιάδι ἐβδόμῃ πρὸς ταῖς ἐβδομήκοντα· τὰ πρὸ τούτων δὲ ἐπὶ ἡμέρας ἦγον τῆς αὐτῆς ὁμοίως καὶ ἀνθρώπων καὶ ἵππων ἀγῶνα. τότε δὲ προήχθησαν ἐς νύκτα οἱ παγκρατιάζοντες ἅτε οὐ κατὰ καιρὸν ἐσκληθέντες, αἷτιοι δὲ ἐγένοντο οἳ τε ἵπποι καὶ ἐς πλεον ἔτι ἡ τῶν πεντάθλων ἄμιλλα· καὶ ἐκράτει μὲν Ἀθηναῖος Καλλίας τοὺς παγκρατιάσαντας· ἐμπόδιον δὲ οὐκ ἔμελλε παγκρατίῳ τοῦ λοιποῦ τὸ πένταθλον οὐδὲ οἱ ἵπποι γενήσεσθαι.
 4. Τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀγωνοθετοῦσιν οὐ κατὰ τὰ αὐτὰ ἀ 4
 καθεστηκότα ἦν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐς αὐτοὺς νομί-
 397 ζουσιν, ἀλλὰ Ἴφριτος μὲν τὸν ἀγῶνα ἔθηκεν αὐτὸς μόνος, καὶ μετὰ Ἴφριτον ἐτίθεσαν ὡσαύτως οἱ ἀπὸ Ὀξύλου· πεντηκοστῇ δὲ Ὀλυμπιάδι ἀνδράσι δύο ἐξ ἀπάντων λαχοῦσιν Ἡλείων ἐπετρέπη ποιῆσαι τὰ Ὀλύμπια, καὶ ἐπὶ πλείστον ἀπὸ ἐκείνου διέμεινε τῶν ἀγωνοθετῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν δύο. 5. πέμπτη δὲ Ὀλυμπιάδι καὶ εἰκοστῇ ἐννέα ἔλλανο- 5
 δίκας κατέστησαν· τρισὶ μὲν δὴ ἐπετέτραπτο ἐξ αὐτῶν ὁ δρόμος τῶν ἵππων, τοσούτοις δὲ ἑτέροις ἐπόπταις εἶναι τοῦ πεντάθλου, τοῖς δὲ ὑπολειπομένοις τὰ λοιπὰ ἔμελε τῶν ἀγωνισμάτων. δευτέρᾳ δὲ ἀπὸ ταύτης Ὀλυμπιάδι προσετέθη καὶ ὁ δέκατος ἀθλοθέτης. ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης καὶ ἑκατοστῆς φυλαί τε Ἡλείοις δώδεκα καὶ εἰς ἀπὸ φν-
 λῆς ἐκάστης ἐγένετο Ἑλλανοδικῆς. πιεσθέντες δὲ ὑπὸ 6
 Ἀρκάδων πολέμῳ μοῖραν τε ἀπέβαλον τῆς γῆς καὶ ὅσοι

τῶν δῆμων ἦσαν ἐν τῇ ἀποτμηθείσῃ χώρᾳ, καὶ οὕτως ἐς ὀκτώ τε ἀριθμὸν φυλαῶν ἐπὶ τῆς τετάρτης συνεστάλησαν Ὀλυμπιάδος καὶ ἑκατοστῆς, καὶ Ἑλληνοδίκαι σφίσιν ἴσοι ταῖς φυλαῖς ἡρέθησαν. ὀργὴ δὲ ἐπὶ ταῖς ἑκατὸν Ὀλυμπιάδι ἐπαυλῆθον αὐτοὶ ἐς ἀνδρῶν δέκα ἀριθμὸν, καὶ ἦδη τὸ ἀπὸ τούτου διαμεμένηκεν ἐς ἡμᾶς.

Χ. Πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἄλλα ἴδοι τις ἂν ἐν Ἑλλήσι, τὰ δὲ καὶ ἀκούσαι θαύματος ἄξια· μάλιστα δὲ τοῖς Ἑλευσῖνι δρωμένοις καὶ ἀγῶνι τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ μέτεστιν ἐκ θεοῦ φροντίδος. τὸ δὲ ἅλσος τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς, παραποιήσαντες τὸ ὄνομα, Ἄλτιν ἐκ παλαιοῦ καλοῦσι· καὶ δὴ καὶ Πινδάρῳ ποιήσαντι ἐς ἄνδρα Ὀλυμπιονίκην ᾄσμα Ἄλτις ἐπώ-
2 νόμασται τὸ χωρίον. 2. Ἐποιήθη δὲ ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα τῷ Διὶ ἀπὸ λαφύρων, ἡνίκα Πίσαν οἱ Ἥλείοι καὶ ὅσον τῶν περιόικων ἄλλο συναπέστη Πισαίοις πολέμῳ καθέ-
λουν. Φειδίαν δὲ τὸν ἐργασάμενον τὸ ἄγαλμα εἶναι καὶ ἐπίγραμμα ἔστιν ἐς μαρτυρίαν ὑπὸ τοῦ Διὸς γεγραμμέ-
νον τοῖς ποσὶ·

Φειδίας Χαρμίδον υἱὸς Ἀθηναῖος μ' ἐποίησε.

Τοῦ ναοῦ δὲ Δωρίος μὲν ἔστιν ἡ ἐργασία, τὰ δὲ ἐκτὸς
3 περιστυλὸς ἔστι. πεποιήται δὲ ἐπιχωρίου πόρου. ὕψος 398
μὲν δὴ αὐτοῦ τὸ ἐς τὸν αἶτὸν ἀνῆκον, εἰσὶν οἱ ὀκτὼ πόδες καὶ ἐξήκοντα, εὖρος δὲ πέντε καὶ ἐνενήκοντα, τὰ δὲ ἐς μῆκος τριάκοντά τε καὶ διακόσιοι. τέκτων δὲ ἐγένετο αὐτοῦ Λίβων ἐπιχώριος. κέραμος δὲ οὐ γῆς ὀπτῆς ἐστίν, ἀλλὰ κεράμῳ τρόπῳ λίθος ὁ Πεντέλῃσιν εἰργασμένος. τὸ δὲ εὖρημα ἀνδρὸς Ναξίου λέγουσιν εἶναι Βύζου, οὗ φασὶν ἐν Νάξῳ τὰ ἀγάλματα ἐφ' ᾧ ἐπίγραμμα εἶναι

Νάξιος Εὐεργὸς με γένει Αἰητοῦς πόρε, Βύζεω
παῖς, ὃς πρῶτιστος τεύξε λίθου κέραμον.

ἡλικίαν δὲ ὁ Βύξης οὗτος κατὰ Ἀλυσίτην (ἦν) τὸν Ἀνδὸν
4 καὶ Ἀστυάγην τὸν Κυαξάρου, βασιλεύοντα ἐν Μήδοις. Ἐν

δὲ Ὀλυμπίᾳ λέβης ἐπίχρυσος ἐπὶ ἐκάστῳ τοῦ ὀρόφου τῷ πέρατι ἐπίκειται, καὶ Νίκη κατὰ μέσον μάλιστα ἔστηκε τὸν αἶτὸν, ἐπίχρυσος καὶ αὕτη. ὑπὸ δὲ τῆς Νίκης τὸ ἄγαλμα ἀσπίς ἀνάκειται χρυσεῇ, Μέδουσαν τὴν Γοργόνα ἔχουσα ἐπειρασμένην. τὸ ἐπίγραμμα δὲ τὸ ἐπὶ τῇ ἀσπίδι τοὺς τε ἀναθέντας δηλοῖ καὶ καθ' ἣντινα αἰτίαν ἀνέθε-
σαν· λέγει γὰρ δὴ οὕτω,

Ναὸς μὲν φιάλαν χρυσέαν ἔχει, ἐκ δὲ Τανάγρας
τοὶ Λακεδαιμόνιοι συμμαχία τ' ἀνέθεν
δῶρον ἅπ' Ἀργείων καὶ Ἀθαναίων καὶ Ἰώνων,

399 τὰν δεκάταν νίκας εἵνεκα τῷ πολέμῳ.

ταύτης τῆς μάχης μνήμην καὶ ἐν τῇ Ἀτθίδι ἐποίησάμην
συγγραφῇ, τὰ Ἀθηνησιν ἐπεξιῶν μνήματα. τοῦ δὲ ἐν 5
Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τῆς ὑπὲρ τῶν κίωνων περιθεούσης ξάνης κατὰ τὸ ἐκτὸς ἀσπίδες εἰσὶν ἐπίχρυσοι μία καὶ εἰκοσι-
ἀριθμὸν, ἀνάθημα στρατηγοῦ Ῥωμαίων Μομμίου κρα-
τήσαντος Ἀχαιῶν πολέμῳ καὶ Κόρινθόν τε ἐλόντος καὶ
Κορινθίους τοὺς Δωριέας ποιήσαντος ἀναστάτους. τὰ 6
δὲ ἐν τοῖς αἶτοις, ἔστιν ἐμπροσθεν Πέλοπος ἡ πρὸς Οἰ-
νόμαον τῶν ἵππων ἄμιλλα ἔτι μέλλουσα, καὶ τὸ ἔργον τοῦ δρόμου παρὰ ἀμφοτέρων ἐν παρασκευῇ. Διὸς δὲ ἀγάλματος κατὰ μέσον πεποιημένου μάλιστα τὸν αἶτὸν, ἔστιν Οἰνόμαος ἐν δεξιᾷ τοῦ Διὸς ἐπικείμενος κράνος τῇ
κεφαλῇ, παρὰ δὲ αὐτὸν γυνὴ Στερόπη, θυγατέρων καὶ
αὕτη τῶν Ἀτλαντος. Μυρτίλος δέ, ὃς ἤλανε τῷ Οἰνο-
μάῳ τὸ ἄρμα, κάθηται πρὸ τῶν ἵππων· οἱ δὲ εἰσὶν ἀριθ-
μὸν οἱ ἵπποι τέσσαρες. μετὰ δὲ αὐτόν εἰσιν ἄνδρες δύο·
ὀνόματα μὲν σφίσιν οὐκ ἔστι, θεραπεύειν δὲ ἄρα τοὺς
ἵππους καὶ τούτοις προσετέτακτο ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου.
πρὸς αὐτῷ δὲ κατάκειται τῷ πέρατι Κλάδεος· ἔχει δὲ καὶ 7
ἐς τὰ ἄλλα παρ' Ἥλείων τιμὰς ποταμῶν μάλιστα μετὰ γε
Ἀλφειόν. τὰ δὲ ἐς ἀριστερὰ ἀπὸ τοῦ Διὸς ὁ Πέλοψ καὶ
24 *

Ἰπποδάμεια καὶ ὃ τε ἡνίοχός ἐστι τοῦ Πέλοπος καὶ ἵπποι,
 δύο τε ἄνδρες, ἱπποκόμοι δὴ καὶ οὗτοι τῷ Πέλοπι. καὶ
 αὐτῶν ὁ ἀετός κατεῖσιν ἐς στενόν, καὶ κατὰ τοῦτο Ἀλ-
 φειδὸς ἐπ' αὐτοῦ πεποιήται. τῷ δὲ ἀνδρὶ ὃς ἡνιοχεῖ τῷ
 Πέλοπι λόγῳ μὲν τῷ Τροϊζηνίῳ ἐστὶν ὄνομα Σφαῖρος,
 8 ὁ δὲ ἐξηγητὴς ἔφασκεν ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ Κίλλαν εἶναι. τὰ
 μὲν δὴ ἔμπροσθεν ἐν τοῖς αἰετοῖς ἐστὶ Παιωνίου, γένος ἐκ
 Μένδης τῆς Θρακίας, τὰ δὲ ὀπισθεν αὐτῶν Ἀλκαμένους
 ἀνδρὸς ἡλικίαν τε κατὰ Φειδίαν καὶ δευτερεῖα ἐνεγκαμέ-
 νου σοφίας ἐς ποίησιν ἀγαλμάτων. τὰ δὲ ἐν τοῖς αἰετοῖς
 ἐστὶν αὐτῷ Λαπιθῶν ἐν τῷ Πειρίθου γάμῳ πρὸς Κεν-
 ταύρους ἡ μάχη. κατὰ μὲν δὴ τοῦ αἰετοῦ τὸ μέσον Πειρί-
 θους ἐστὶ· παρὰ δὲ αὐτὸν τῇ μὲν Εὐρυτίῳ ἡρπακῶς τὴν
 γυναικὰ ἐστὶ τοῦ Πειρίθου, καὶ ἀμύνων Καινεὺς τῷ
 Πειρίθῳ, τῇ δὲ Θησεὺς ἀμυνόμενος πελέκει τοὺς Κεν-
 ταύρους· Κένταυρος δὲ ὁ μὲν παρθένον, ὁ δὲ παῖδα
 ἡρπακῶς ἐστὶν ὠραίον. ἐποίησε δέ, ἐμοὶ δοκεῖν, ταῦτα
 ὁ Ἀλκαμένης Πειρίθου τε εἶναι Διὸς ἐν ἔπεσι τοῖς Ὀμή-
 ρου δεδιδαγμένους καὶ Θησέα ἐπιστάμενος ὥς (ἀπόγονος)
 9 εἴη τέταρτος Πέλοπος. ἐστὶ δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ Ἡρακλέ-
 ον τὰ πολλὰ τῶν ἔργων. ὑπὲρ μὲν τοῦ ναοῦ πεποιήται
 τῶν θυρῶν ἡ ἐξ Ἀρκαδίας ἄγρᾳ τοῦ ὑός, καὶ τὰ πρὸς
 Διομήδην τὸν Θρᾶκα καὶ ἐν Ἐρυθείᾳ πρὸς Γηρυνόην,
 καὶ Ἀτλαντός τε τὸ φόρημα ἐκδέχεσθαι μέλλων καὶ τῆς
 κόπρου καθαίρων τὴν γῆν ἐστὶν Ἥλαιοις· ὑπὲρ δὲ τοῦ
 ὀπισθοδόμου τῶν θυρῶν τοῦ ζωστήρος τὴν Ἀμαξόνα
 ἐστὶν ἀφαιρούμενος καὶ τὰ ἐς τὴν ἑλαφον καὶ τὸν ἐν
 Κνωσῷ ταῦρον καὶ ὄρνιθας τὰς ἐπὶ Στυμφήλῳ καὶ ἐς
 10 ὕδραν τε καὶ τὸν ἐν τῇ γῇ τῇ Ἀργεῖᾳ λέοντα. 3. Τὰς θύ-
 ρας δὲ ἐσιόντι τὰς χαλκᾶς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ πρὸ τοῦ κίονος
 Ἴφιος ὑπὸ γυναικὸς στεφανούμενος Ἐκχειρίδας, ὥς τὸ
 ἐλεγεῖον τὸ ἐπ' αὐτοῖς φησίν. ἐστήκασιν δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ

ναοῦ κίονες, καὶ στοαὶ τε ἔνδον ὑπερῶοι καὶ πρόσδοδος δι'
 αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἄγαλμά ἐστι. πεποιήται δὲ καὶ ἄνοδος ἐπὶ
 τὸν ὄροφον σκολιά.

XI. Καθέξεται μὲν δὴ ὁ θεὸς ἐν θρόνῳ χρυσοῦ πε-
 ποιημένος καὶ ἐλέφαντος· στέφανος δὲ ἐπὶ κεῖται οἱ τῇ
 κεφαλῇ μεμιμημένος ἐλαίας κλώνας. ἐν μὲν δὴ τῇ δεξιᾷ
 φέρει Νίκην ἐξ ἐλέφαντος καὶ ταύτην καὶ χρυσοῦ, ταινίαν
 τε ἔχουσαν καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ στέφανον· τῇ δὲ ἀριστερᾷ
 τοῦ θεοῦ χειρὶ ἔνεστι σκήπτρον μετάλλοις τοῖς πᾶσι διην-
 θισμένον. ὁ δὲ ὄρνις ὁ ἐπὶ τῷ σκήπτρῳ καθήμενός ἐστιν
 401 ὁ αἰετός. χρυσοῦ δὲ καὶ τὰ ὑποδήματα τῷ θεῷ καὶ ἱμάτιον
 ὠσαύτως ἐστὶ· τῷ δὲ ἱματίῳ ζῶδιά τε καὶ τῶν ἀνθρώπων τὰ
 κρόνα ἐστὶν ἐμπεποιημένα. 2. Ὁ δὲ θρόνος ποικίλος μὲν 2
 χρυσοῦ καὶ λίθοις, ποικίλος δὲ καὶ ἐβένῳ τε καὶ ἐλέφαντί
 ἐστὶ· καὶ ζῶά τε ἐπ' αὐτοῦ γραφῇ μεμιμημένα καὶ ἀγάλ-
 ματὰ ἐστὶν εἰργασμένα. Νίκαι μὲν δὴ τέσσαρες, χορευ-
 οντων παρεχόμεναι σχῆμα, κατὰ ἕκαστον τοῦ θρόνου
 τὸν πόδα, δύο δὲ εἰσὶν ἄλλαι πρὸς ἑκάστου πέξῃ ποδός.
 τῶν ποδῶν δὲ ἑκατέρῳ τῶν ἔμπροσθεν παῖδες τε ἐπὶ κειν-
 ται Θηβαίων ὑπὸ σφιγγῶν ἡρπασμένοι, καὶ ὑπὸ τὰς σφίγ-
 γας Νιόβης τοὺς παῖδας Ἀπόλλων κατατοξενούσι καὶ
 Ἀρτεμις. τῶν δὲ τοῦ θρόνου μεταξὺ ποδῶν τέσσαρες 3
 κανόνες εἰσὶν, ἐκ ποδὸς ἐς πόδα ἕτερον διήκων ἕκαστος.
 τῷ μὲν δὴ κατ' εὐθὺ τῆς ἐσόδου κανόνι, ἑπτὰ ἐστὶν ἀγάλ-
 ματα ἐπ' αὐτῷ· τὸ γὰρ ὄρδοον ἐξ αὐτῶν οὐκ ἴσασιν τρό-
 πον ὄντινα ἐγένετο ἀφανές. εἴη δ' ἂν ἀγωνισμάτων ἀρ-
 χαίων ταῦτα μιμήματα· οὐ γάρ πω τὰ ἐς τοὺς παῖδας ἐπὶ
 ἡλικίας ἤδη καθειστήκει τῆς Φειδίου· τὸν δὲ αὐτὸν ται-
 νίαν τὴν κεφαλὴν ἀναδούμενον εἰκέναι τὸ εἶδος Παντάρ-
 κει λέγουσι, μειράκιον δὲ Ἥλειον τὸν Παντάρκην παιδικὰ
 εἶναι τοῦ Φειδίου· ἀνείλετο δὲ καὶ ἐν παισὶν ὁ Παντάρ-
 κης πάλης νίκην Ὀλυμπιάδι ἔκτῃ πρὸς ταῖς ὀρδοήκοντα.

4 Ἐπὶ δὲ τῶν κανόνων τοῖς λοιποῖς ὁ λόγος ἐστὶν ὁ σὺν Ἡρακλεῖ μαχόμενος πρὸς Ἀμαζόνας· ἀριθμὸς μὲν δὴ συναμφοτέρων ἐς ἐννέα ἐστὶ καὶ εἴκοσι, τέτακται δὲ καὶ Θησεὺς ἐν τοῖς συμμάχοις τῷ Ἡρακλεῖ. ἀνέχουσι δὲ οὐχ οἱ πόδες μόνον τὸν θρόνον, ἀλλὰ καὶ κίονες ἴσοι τοῖς ποσὶ μεταξὺ ἐστηκότες τῶν ποδῶν. ὑπελθεῖν δὲ οὐχ οἷόν τε ἐστὶν ὑπὸ τὸν θρόνον, ὥσπερ γε [καὶ] ἐν Ἀμύκλαις ἐς τὸ ἐντὸς τοῦ θρόνου παρερχόμεθα· ἐν Ὀλυμπίᾳ δὲ ἐρύματα 5 τῶν τούτων τοίχων πεποιημένα τὰ ἀπείργοντά ἐστι. Τού- 402 τῶν τῶν ἐρυμάτων ὅσον μὲν ἀπαντικρὺ τῶν θυρῶν ἐστὶν, ἀλλήλιπται κινανῶ μόνον, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῶν παρέχεται Παναῖνον γραφάς. ἐν δὲ αὐταῖς ἐστὶ μὲν οὐρανὸν καὶ γῆν Ἀτλας ἀνέχων, παρέστηκε δὲ καὶ Ἡρακλῆς ἐκδεξασθαι τὸ ἄχθος ἐθέλων τοῦ Ἀτλαντος, ἔτι δὲ Θησεὺς τε καὶ Πειρίδους, καὶ Ἑλλάς τε καὶ Σαλαμῖς ἔχουσα ἐν τῇ χειρὶ τὸν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν ἄγκραις ποιούμενον κόσμον, Ἡρακλέους τε τῶν ἀγωνισμάτων τὸ ἐς τὸν λείοντα τὸν ἐν 6 Νεμέᾳ, καὶ τὸ ἐς Κασσάνδραν παρανόμημα Αἰάντος, Ἰπποδάμειά τε ἢ Οἰνομάου σὺν τῇ μητρί, καὶ Προμηθεὺς ἔτι ἐχόμενος μὲν ὑπὸ τῶν δεσμῶν, Ἡρακλῆς δὲ ἐς αὐτὸν ἤρται· λέγεται γὰρ δὴ καὶ τόδε ἐς τὸν Ἡρακλέα, ὥς ἀποκτείναι μὲν τὸν αἰετὸν ὃς ἐν τῷ Κανκάσῳ τὸν Προμηθεά ἐλύπει, ἐξέλοιτο δὲ καὶ αὐτὸν Προμηθεά ἐκ τῶν δεσμῶν. τελευταῖα δὲ ἐν τῇ γραφῇ Πενθεσίλειά τε ἀφιεῖσα τὴν ψυχὴν καὶ Ἀχιλλεὺς ἀνέχων ἐστὶν αὐτήν, καὶ Ἐσπερίδες δύο φέρουσι τὰ μῆλα ὧν ἐπιτετράφθαι λέγονται τὴν φρουράν. Πάναινος μὲν δὴ οὗτος ἀδελφός τε ἦν Φειδίου, καὶ αὐτοῦ καὶ Ἀθήνησιν ἐν Ποικίλῃ τὸ Μαραθῶνι ἔργον 7 ἐστὶ γεγραμμένον. Ἐπὶ δὲ τοῖς ἀνωτάτω τοῦ θρόνου πεποίηκεν ὁ Φειδίας ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγάλματος τοῦτο μὲν Χάριτας τοῦτο δὲ Ὠρεας, τρεῖς ἐκατέρας. εἶναι γὰρ θυγατέρας Διὸς καὶ ταύτας ἐν ἑπεσὶν ἐστὶν εἰρημένα·

Ὀμηρος δὲ ἐν Ἰλιάδι ἐποίησε τὰς Ὠρεας καὶ ἐπιτετράφθαι τὸν οὐρανόν, καθάπερ τινὰς φύλακας βασιλέως αὐλῆς. Τὸ ὑπόδημα δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Διὸς τοῖς ποσίν, ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ καλούμενον θρανίων, λείοντάς τε χρυσοὺς καὶ Θησεῖος ἐπειργασμένην ἔχει μάχην τὴν πρὸς Ἀμαζόνας, τὸ Ἀθηναίων πρῶτον ἀνδραγάθημα ἐς οὐχ ὁμοφύλους. 4033. Ἐπὶ δὲ τοῦ βάθρου τοῦ τὸν θρόνον τε ἀνέχοντος καὶ 8 ὅσος ἄλλος κόσμος περὶ τὸν Δία, ἐπὶ τούτου τοῦ βάθρου χρυσᾷ ποιήματα, ἀναβεβηκὼς ἐπὶ ἄρμα Ἥλιος, καὶ Ζεὺς τέ ἐστι καὶ Ἥρα, * * παρὰ δὲ αὐτὸν Χάρις· ταύτης δὲ Ἐρμῆς ἔχεται, τοῦ Ἑρμοῦ δὲ Ἑστία· μετὰ δὲ τὴν Ἑστίαν Ἑρως ἐστὶν ἐκ θαλάσσης Ἀφροδίτην ἀνιούσαν ὑποδεχόμενος· τὴν δὲ Ἀφροδίτην στεφανοῖ Πειθῶ. ἐπείργασται δὲ καὶ Ἀπόλλων σὺν Ἀρτέμιδι, Ἀθηνᾶ τε καὶ Ἡρακλῆς, καὶ ἥδη τοῦ βάθρου πρὸς τῷ πέρατι Ἀμφιτρίτη καὶ Ποσειδῶν, Σελήνη τε ἵππον ἐμοὶ δοκεῖν ἐλαύνουσα. τοῖς δὲ ἐστὶν εἰρημένα ἐφ' ἡμιόνου τὴν θεὸν ὀχεῖσθαι καὶ οὐχ ἵππου, καὶ λόγον γέ τινα ἐπὶ τῷ ἡμιόνῳ λέγουσιν εὐήθη. 4. Μέτρα δὲ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἐς ὕψος τε καὶ 9 εὗρος ἐπιστάμενος γεγραμμένα οὐκ ἐν ἐπαλῶ θήσομαι τοὺς μετρήσαντας, ἐπεὶ καὶ τὰ εἰρημένα αὐτοῖς μέτρα πολὺ τι ἀποδέοντά ἐστιν ἢ τοῖς ἰδοῦσι παρέστηκεν ἐς τὸ ἄγαλμα δόξα, ὅπου γε καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν μάρτυρα ἐς τοῦ Φειδίου τὴν τέχνην γενέσθαι λέγουσιν. ὥς γὰρ δὴ ἐκτετελεσμένον ἤδη τὸ ἄγαλμα ἦν, ἠῤῥατο ὁ Φειδίας ἐπισημῆναι τὸν θεὸν εἰ τὸ ἔργον ἐστὶν αὐτῷ κατὰ γνώμην· αὐτίκα δ' ἐς τοῦτο τοῦ ἐδάφους κατασκήψαι κερανόν φασιν, ἔνθα ὕδρια καὶ ἐς ἐμὲ ἐπίθημα ἦν ἡ χαλκῆ.

5. Ὅσον δὲ τοῦ ἐδάφους ἐστὶν ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλ- 10 ματος, τοῦτο οὐ λευκῷ, μέλανι δὲ κατεσκεύασται τῷ λίθῳ. περιθεῖ δὲ ἐν κύκλῳ τὸν μέλανα λίθου Παρίου κρηπὶς, ἔρυμα εἶναι τῷ ἐλαίῳ τῷ ἐκχεομένῳ. ἔλαιον γὰρ

τῷ ἀγάλματι ἐστὶν ἐν Ὀλυμπίᾳ συμφέρον, καὶ ἐλαιὸν ἐστὶ τὸ ἀπειργον μὴ γίνεσθαι τῷ ἐλέφαντι βλάβος διὰ τὸ ἐλῶδες τῆς Ἄλτεως. ἐν ἀκροπόλει δὲ τῇ Ἀθηναίων τὴν καλουμένην παρθένον οὐκ ἐλαιον, ὕδωρ δὲ τὸ ἐς τὸν ἐλέ- 404 φαντα ὠφελοῦν ἐστίν· ἅτε γὰρ ἀνχηροῦς τῆς ἀκροπόλεως οὔσης διὰ τὸ ἄγαν ὑψηλόν, τὸ ἄγαλμα ἐλέφαντος πεποιημένον ὕδωρ καὶ δρόσον τὴν ἀπὸ τοῦ ὕδατος πο- 11 θεῖ. ἐν Ἐπιδάυρῳ δὲ ἐρομένου μου καθ' ἡντινα αἰτίαν οὔτε ὕδωρ τῷ Ἀσκληπιῷ σφίσιν οὔτε ἐλαιὸν ἐστὶν ἐγγεόμενον, ἐδίδασκόν με οἱ περὶ τὸ ἱερὸν ὥς καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ καὶ ὁ θρόνος ἐπὶ φρέατι εἴη πεποιημένα.

XII. Ὅσοι δὲ ἀνθρώπων τὰ διὰ τοῦ στόματος ἐς τὸ ἐκτὸς ἐλέφασιν ἐξίσχοντα ὀδόντας τῶν θηρίων εἶναι καὶ οὐ κέρατα ἡγνῆται, τούτοις ἐστὶν ἀπιδεῖν μὲν ἐς τὰς ἄλ- 12 κας, τὸ ἐν Κελτικῇ θηρίον, ἀπιδεῖν δὲ ἐς τοὺς Αἰθιοπικοὺς ταύρους. ἄλλαι μὲν γὰρ [καὶ] κέρατα ἐπὶ ταῖς ὀφρύ- σιν ἔχουσιν οἱ ἄρρενες, τὸ δὲ θῆλυ οὐ φύει τὸ παράπαν· οἱ δὲ Αἰθιοπικοὶ ταῦροι τὰ κέρατα φύουσιν ἐπὶ τῇ φινί- 3 τὶς ἂν οὐν ποιήσαιντο ἔτι ἐν μεγάλῳ θάνατι διὰ στόμα- 2 τος ζῶν κέρατα ἐκφῦναι· πάρεστι δὲ ἀναδιδάσκεισθαι καὶ τοῖσδε ἔτι. κέρατα γὰρ κατὰ ἐτῶν περίοδον ἀπογίνε- ται καὶ αὐθις ἐκβλαστάνει ζῶντι· καὶ τοῦτο ἑλαφοὶ τε καὶ δορκάδες, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐλέφαντες πεπόνθασιν. ὀδοὺς δὲ οὐκ ἐστὶν ὅτῳ δευτέρα παρέσται ζῶν τῶν γε ἤδη τελείων. εἰ δὲ ὀδόντες τὰ διὰ στόματος ἐξίσχοντα καὶ μὴ κέρατα ἦσαν, πῶς ἂν καὶ ἀνεφύοντο αὐθις; οὐ μὴν οὐδὲ εἴκειν πυρὶ ἔχουσιν ὀδόντες φύσιν· κέρατα δὲ καὶ 405 βοῶν καὶ ἐλεφάντων ἐς ὁμαλές τε ἐκ περιφεροῦς καὶ ἐς ἄλλα ὑπὸ πυρὸς ἄγεται σχήματα. [ποταμίους γε μὴν ἵπ- 3 κείνους καὶ ὑστὶν ἢ κατὰ θέν γένους τοὺς χαυλιόδοντας φέρει κέρατα δὲ ἀναφνόμενα οὐχ ὀρωμέν ἐκ γενύων.] ἐλέφαντι οὐν τὰ κέρατα ἴστω τις διὰ κροτάφων κατερχόμενα ἄνω-

θεν καὶ οὕτως ἐς τὸ ἐκτὸς ἐπιστρέφοντα. τοῦτο οὐκ ἀκο- ἡν γράφω, θεασάμενος δὲ ἐλέφαντος ἐν γῇ τῇ Καμπανῶν κραινίον ἐν Ἀρτέμιδος ἱερῷ· σταδίους δὲ ὥς τριάκοντα ἀπέχει μάλιστα Καπύης τὸ ἱερὸν, αὕτη δὲ ἡ μητρόπολις ἐστὶν ἡ Καπύη τῶν Καμπανῶν. ὁ μὲν δὲ ἐλέφας παρὰ τὰ λοιπὰ ζῶα διάφορον καὶ τὴν ἐκφύσιν παρέχεται τῶν κεράτων, ὥσπερ γε καὶ τὸ μέγεθός ἐστιν αὐτῷ καὶ εἶδος οὐδὲν ἑοικότα ἐτέρῳ θηρίῳ. φιλότιμοι δὲ ἐς τὰ μάλιστα μοι καὶ ἐς θεῶν τιμὴν οὐ φειδωλοὶ χρημάτων γενέσθαι δοκοῦσιν οἱ Ἕλληνες, οἷς γε παρὰ Ἰνδῶν ἡγετο καὶ ἐξ Αἰθιοπίας ἐλέφας ἐς πόλιν ἀγαλμάτων.

2. Ἐν δὲ Ὀλυμπίᾳ παραπέτασμα ἔρεοῦν κεκοσμημέ- 4 νον ὑφάσμασιν Ἀσσυρίοις καὶ βαφῇ πορφύρας τῆς Φοι- νίκων ἀνέθηκεν Ἀντίοχος, οὗ δὴ καὶ ὑπὲρ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀθήνησιν ἡ αἰγὶς ἡ χρυσῇ καὶ ἐπ' αὐτῆς ἡ Γοργὼ ἡ ἐς τὰ ἀναθήματα. τοῦτο οὐκ ἐς τὸ ἄνω τὸ παραπέτασμα πρὸς τὸν ὄροφον, ὥσπερ γε ἐν Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, ἀνέλκουσι, καλῶδίοις δὲ ἐπιχαλῶντες καθιδῶσιν ἐς τὸ ἔδαφος. 3. Ἀναθήματα δὲ ὅποσα ἔνδον ἦ ἐν τῷ προνάῳ 5 406 κείται, θρόνος ἐστὶν Ἀριμνήστου τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Τυρσηνοῖς, ὃς πρῶτος βαρβάρων ἀναθήματι τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ Αἶα ἐδωρήσατο, καὶ ἵπποι Κυνίσκας χαλκοί, σημεῖα Ὀλυμπικῆς νίκης. οὗτοι μέγεθος μὲν ἀποδέουσιν ἵππων, ἐσθήκασιν δὲ ἐν τῷ προνάῳ τοῖς ἐσιούσιν ἐν δε- 6 ξιῇ. κείται δὲ καὶ τρίπους ἐπίχαλκος, ἐφ' οὗ πρὶν ἢ τὴν τράπεζαν ποιηθῆναι προετίθεντο τοῖς νικῶσιν οἱ στέφα- νοι. 4. Βασιλέων δὲ ἀνδριάντας, Ἀδριανοῦ μὲν αἰ ἐς τὸ 6 Ἀγαῖκον τελοῦσαι πόλεις ἀνέθεσαν Παρίου λίθου, Τραϊ- ανοῦ δὲ οἱ πάντες Ἕλληνες. οὗτος προσεκτήσατο ὁ βασι- λεὺς Γέτας τοὺς ὑπὲρ Θράκης, Ὀσρόη τε τῷ ἀπογόνῳ τῷ Ἀρσάκῳ καὶ Πάρθοις ἐπολέμησεν. ὅποσα δὲ ἐς ἔργων ἔχει οἱ κατασκευὴν, ἀξιολογώτατά ἐστι λουτρὰ ἐπὶ ὠνυμα

αὐτοῦ, καὶ θέατρον μέγα κυκλοτερές πανταχόθεν, καὶ οἰκοδόμημα ἐς ἵππων δρόμους προῆκον καὶ ἐς δῦο σταδίων μήκος, καὶ ἡ Ῥωμαίων ἀγορὰ κόσμου τε ἔνεκα τοῦ λοιποῦ θείας ἀξίας καὶ μάλιστα ἐς τὸν ὄροφον χαλκοῦ πεποιημένον. 5. Αἱ δὲ εἰκόνες αἱ τοῖς κατασκευάσμασι τοῖς περιφερέσιν ἐγκείμεναι, ἡ μὲν τοῦ ἡλέκτρον βασιλέως Ῥωμαίων ἐστὶν Αὐγούστου, ἡ δὲ τοῦ ἐλέφαντος βασιλέως Νικομήδους ἐλέγετο εἶναι Βιθυνῶν. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ τῇ μεγίστῃ τῶν ἐν Βιθυνίᾳ πόλεων μετεβλήθη τὸ ὄνομα Ἀστακῶ τὰ πρὸ τούτου καλουμένη· τὰ δὲ ἐξ ἀρχῆς αὐτῇ Ζυποίτης ἐγένετο οἰκιστής, Θοῶξ γένος εἰκάζοντί γε ἀπὸ τοῦ ὀνόματος. 6. Τὸ δὲ ἡλεκτρον τοῦτο οὐ τῷ Αὐγούστῳ πεποιήνται τὴν εἰκόνα, ὅσον μὲν αὐτόματον ἐν τοῦ Ἡριδανοῦ ταῖς ψάμμοις εὐρίσκεται, σπανίζεται καὶ μάλιστα καὶ ἀνθρώπων τίμιον πολλῶν ἐστὶν ἔνεκα· τὸ δὲ ἄλλο 8 ἡλεκτρον ἀναμειγμένον ἐστὶν ἀργύρῳ χρυσός. 7. Ἐν δὲ τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναφὶ Νέρωνος ἀναθήματα τρεῖς μὲν ἐς κοτίνου φύλλα στέφανοι, τέταρτος δὲ ἐς θρυός ἐστι μεμνημένος. κεῖνται δὲ αὐτόθι καὶ ἀσπίδες χαλκαῖ πέντε καὶ εἰκοσι τοῖς ὀπλιτεύουσιν εἶναι φορήματα ἐς τὸν δρό- 407 μον. στήλαι δὲ ἄλλαι τε ἐστήκασιν καὶ ἡ πρὸς Ἀθηναίους καὶ Ἀργείους τε καὶ Μαντινέας ἔχουσα ὄρκον παρὰ Ἡλείων ἐς συμμαχίαν ἐτῶν ἑκατόν.

XIII. Ἔστι δὲ ἐν τῷ τῆς Ἀλτεως καὶ Πέλοπι ἀποτεμνημένον τέμενος· ἡρώων δὲ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ τοσοῦτον προτετιμημένον ἐστὶν ὁ Πέλοψ ὑπὸ Ἡλείων ὅσον Ζεὺς θεῶν τῶν ἄλλων. ἐστὶν οὖν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κατὰ δεξιὰν τῆς ἐσόδου πρὸς ἄνεμον Βορέαν τὸ Πελόπιον, ἀφρασητὸς μὲν τοῦ ναοῦ τοσοῦτον ὥς μεταξὺ καὶ ἀνδριάντας καὶ ἀναθήματα ἄλλα ἀνακεῖσθαι, παρήκει δὲ ὥς ἐπὶ τὸν ὀπισθοδόμον ἀπὸ μέσου μάλιστα ἀρχάμενον τοῦ ναοῦ, καὶ λίθων τε θριγκῶ περιέχεται, καὶ δένδρα ἐν τῷ

πεφυκότα καὶ ἀνδριάντες εἰσὶν ἀνακείμενοι. ἐσόδος δὲ 2 ἐς αὐτὸ πρὸς δυσμῶν ἐστὶν ἡλίου. τοῦτο ἀπονεῖμαι τῷ Πέλοπι Ἡρακλῆς ὁ Ἀμφικτύωνος λέγεται· τέταρτος γὰρ δὴ ἀπόγονος καὶ οὗτος ἦν Πέλοπος. λέγεται δὲ καὶ ὡς ἔθυσεν ἐς τὸν βόθρον τῷ Πέλοπι. 2. Θύουσι δὲ αὐτῷ καὶ νῦν ἐτι οἱ κατὰ ἔτος τὰς ἀρχὰς ἔχοντες· τὸ δὲ ἱερεῖόν ἐστι κριος μέλας. ἀπὸ ταύτης οὐ γίνεται τῷ μάντει μοῖρα τῆς θυσίας, τράχηλον δὲ μόνον δίδοσθαι τοῦ κριοῦ καθέστηκεν τῷ ὀνομαζομένῳ ξυλεῖ. ἐστι δὲ ὁ ξυλεὺς ἐκ τῶν 3 οἰκετῶν τοῦ Διὸς, ἔργον δὲ αὐτῷ πρόσκειται τὰ ἐς τὰς θυσίας ξύλα τεταγμένον λήμματος καὶ πόλεσι παρέχειν καὶ ἀνδρὶ ἰδιώτῃ· τὰ δὲ λεύκης μόνης ξύλα καὶ ἄλλου δένδρου ἐστὶν οὐδενός. ὥς δ' ἂν ἡ αὐτῶν Ἡλείων ἡξένων τοῦ θνυμένου τῷ Πέλοπι ἱερεῖον φάγῃ τῶν κρεῶν, οὐκ ἐστὶν οἱ ἐσελθεῖν παρὰ τὸν Δία. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ Περργάμῳ τῇ ὑπὲρ ποταμοῦ Καῖκου πεπόνθασιν οἱ τῷ Τηλέφῳ θύοντες· ἐστι γὰρ δὴ οὐδὲ τούτοις ἀναβῆναι πρὸ λουτροῦ παρὰ τὸν Ἀσκληπιόν. 3. Λέγεται δὲ καὶ τοιόνδε 4 ἐτι· μηχανομένον τοῦ πρὸς Ἰλίῳ πολέμου προαγορεύσαι 408 αὐτοῖς τοὺς μάντις ὡς αἰρήσουσιν οὐ πρότερον τὴν πόλιν, πρὶν ἂν τὰ Ἡρακλέους τόξα καὶ ὅστουν ἐπαράγωνται Πέλοπος. οὕτω δὴ μεταπέμψασθαι μὲν Φιλοκτήτην φασὶν αὐτούς ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀχθῆναι δὲ καὶ τῶν ὁσίων ὠμοπλάτην σφίσιν ἐκ Πίσσης τῶν Πέλοπος. ὡς δὲ οἰκαδὲ ἐκομίζοντο, ἀπόλλυται περὶ Εὐβοίαν καὶ ἡ ναὺς ὑπὸ τοῦ χεϊμῶνος ἡ τὸ ὅστουν φέρουσα τὸ Πέλοπος. ἔτεσι δὲ ὕστερον πολλοῖς μετὰ ἄλωσης Ἰλίου Λαμάρμενον 5 ἀλιέα ἐξ Ἐρετρίας ἀφέντα δίκτυον ἐς θάλασσαν τὸ ὅστουν ἐλκύσαι, θαυμάσαντα δὲ αὐτοῦ τὸ μέγεθος ἔχειν ἀποκρῦψαντα ὑπὸ τὴν ψάμμον. τέλος δὲ αὐτὸν ἀφικέσθαι καὶ ἐς Δελφούς, ὅπου τε ἀνδρὸς τὸ ὅστουν εἶη καὶ ὅ τι χρυστέον αὐτῷ διαχθῆναι δεησόμενον. καὶ πῶς κατὰ πρόνοιαν 6

τοῦ θεοῦ τηνικαῦτα ** παρὰ Ἑλείων ἐπανόρθωμα αἰ-
 τούντων νόσου λοιμώδους· ἀνείπεν οὖν σφίσιν ἡ Πυθία,
 τοῖς μὲν ἀνασώσασθαι Πέλοπος τὰ ὅσῃ, Δαμαρμένῳ δὲ
 ἀποδοῦναι τὰ εὐρηγμένα αὐτῷ Ἑλείοις. καὶ οἱ ταῦτα ποιή-
 σαντι ἄλλα τε ἀντέδοσαν Ἑλείοι, καὶ Δαμαρμένον τε αὐ-
 τὸν καὶ ἀπογόνους τοὺς ἐκείνου φύλακας σφᾶς εἶναι τοῦ
 ὅστω. ἡ δὲ ὤμοπλάτη τοῦ Πέλοπος ἠφάνιστο ἥδη κατ'
 ἐμέ, ὅτι, ἐμοὶ δοκεῖν, ἐκέκρυπτο ἐπὶ πολὺ κατὰ τοῦ βυθοῦ
 καὶ ὁμοῦ τῷ χρόνῳ προσέκαμνεν οὐχ ἥμισυ ὑπὸ τῆς θα-
 7 λάσσης. 4. Πέλοπος δὲ καὶ Ταντάλου τῆς παρ' ἡμῖν ἐνοικ-
 ήσεως σημεῖα ἔτι καὶ ἐς τὸδε λείπεται, Ταντάλου μὲν
 λίμνη τε ἅπ' αὐτοῦ καλουμένη καὶ οὐκ ἀφανῆς τάφος,
 Πέλοπος δὲ ἐν Σιπύλῳ μὲν θρόνος ἐν κορυφῇ τοῦ ὄρους
 ἐστὶν ὑπὲρ τῆς Πλακιανῆς μητρὸς τὸ ἱερόν, διαβάanti δὲ
 Ἔρμον ποταμὸν Ἀφροδίτης ἄγαλμα ἐν Τήμῳ πεποιημέ-
 νον ἐκ μυρσίνης τεθηλυίας· ἀναθεῖναι δὲ Πέλοπα αὐτὸ
 παρελήφμεν μνήμη προῖτασκόμενόν τε τὴν θεὸν καὶ
 γενέσθαι οἱ τὸν γάμον τῆς Ἰπποδαμείας αἰτούμενον.
 8 5. Ἔστι δὲ ὁ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου βωμὸς ἴσον μὲν
 μάλιστα τοῦ Πελοπίου τε καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἥρας ἀπέχων,
 προκειμένος μέντοι καὶ πρὸ ἀμφοτέρων. κατασκευα-
 409 σθῆναι δὲ αὐτὸν οἱ μὲν ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἰδαίου λέγου-
 σιν, οἱ δὲ ὑπὸ ἡρώων τῶν ἐπιχωρίων γενεαῖς δύο ὕστερον
 τοῦ Ἡρακλέους. πεποιήται δὲ ἱερῶν τῶν θυομένων τῷ
 Διὶ ἀπὸ τῆς τέφρας τῶν μηρῶν, καθάπερ γε καὶ ἐν Πε-
 γάμῳ· τέφρας γὰρ δὴ ἐστὶ καὶ τῇ Ἥρᾳ τῇ Σαμίας βωμὸς,
 οὐδέν τι ἐπιφανέστερος ἢ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Ἀττικῇ ὡς αὐτο-
 9 σχεδίας Ἀθηναῖοι καλοῦσιν ἐσχάρας. τοῦ βωμοῦ δὲ τοῦ
 ἐν Ὀλυμπίᾳ κρηπίδος μὲν τῆς πρώτης, προθύσεως καλου-
 μένης, πόδες πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν ἐστι περίοδος,
 τῆς δὲ ἐπὶ τῇ προθύσει περίμετρος [ἐκάστου] πόδες δύο
 καὶ τριάκοντα· τὸ δὲ ὕψος τοῦ βωμοῦ τὸ σύμπαν ἐς δύο

καὶ εἴκοσιν ἀνῆκει πόδας. αὐτὰ μὲν δὴ τὰ ἱερῶα ἐν μέρει
 τῷ κάτω, τῇ προθύσει, καθέστηκεν αὐτοῖς θύειν· τοὺς
 μηρούς δὲ ἀναφέροντες ἐς τοῦ βωμοῦ τὸ ὑψηλίστατον
 καθαρῶν οὖν ἐνταῦθα. ἀναβασμοὶ δὲ ἐς μὲν τὴν προθύ-
 10 σιν ἀνάγουσιν ἐξ ἑκατέρας τῆς πλευρᾶς λίθου πεποιημέ-
 νοι· τὸ δὲ ἀπὸ τῆς προθύσεως ἐς τὸ ἄνω τοῦ βωμοῦ
 τέφρας παρέχεται καὶ ἀναβασμούς. Ἄχρι μὲν δὴ τῆς προ-
 θύσεως ἐστὶν ἀναβῆναι καὶ παρθένους, καὶ ὡσαύτως γυ-
 ναιξιν ἐπειδὴν τῆς Ὀλυμπίας μὴ ἐξείργωνται· ἀπὸ τοῦ-
 του δὲ ἐς τὸ ἀνωτάτω τοῦ βωμοῦ μόνοις ἐστὶν ἀνδράσιν
 ἀνελθεῖν. Θύεται δὲ τῷ Διὶ καὶ ἄνεν τῆς πανηγύρεως
 ὑπὸ τε ἰδιωτῶν καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ὑπὸ Ἑλείων. κατ' 11
 ἔτος δὲ ἑκαστον φυλάξαντες οἱ μάντιες τὴν ἐνάτην ἐπὶ
 410 δέκα τοῦ Ἐλαφίου μηνὸς κομίζουσιν ἐκ τοῦ πρυτανείου
 τὴν τέφραν, φυράσαντες δὲ τῷ ὕδατι τοῦ Ἀλφειοῦ κονιῶ-
 σιν οὕτω τὸν βωμόν. ὑπὸ δὲ ἄλλου τὴν τέφραν ὕδατος
 ποιηθῆναι πηλὸν οὐ μὴ ποτε ἐγγένηται· καὶ τοῦδε ἔνεκα
 ὁ Ἀλφειὸς νερόμισται τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ ποταμῶν δὴ μά-
 λιστα εἶναι φίλος. ἐστὶ δὲ καὶ ἐν Διδύμοις τῶν Μιλησίων
 βωμὸς, ἐποιήθη δὲ ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Θηβαίου, καθὰ
 οἱ Μιλήσιοι λέγουσιν, ἀπὸ τῶν ἱερῶν τοῦ αἵματος· ἐς
 δὲ τὰ ὕστερα τὸ αἶμα τῶν θυμάτων οὐκ ἐς ὑπέρογκον
 ἠϋξῆκεν αὐτὸν μέγεθος.

XIV. Ὁ δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ βωμὸς παρέχεται καὶ ἄλλο
 τοῖονδε ἐς θαῦμα· οἱ γὰρ ἱκτίνες πεφυκότες ἀρπάξιν
 μάλιστα ὀρνίθων ἀδικοῦσιν οὐδὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ τοὺς
 θύοντας. ἦν δὲ ἀρπάγη ποτὲ ἱκτίνος ἥτοι σπλάγγνα ἢ
 τῶν κρεῶν, νερόμισται τῷ θύοντι οὐκ αἴσιον εἶναι τὸ
 σημεῖον. 2. φασὶ δὲ Ἡρακλεῖ τῷ Ἀλκμήνης θύοντι ἐν
 Ὀλυμπίᾳ δι' ὄχλου μάλιστα γενέσθαι τὰς μυίας· ἐξευ-
 ρόντα οὖν αὐτὸν ἢ καὶ ὑπ' ἄλλου διδαχθέντα Ἀπομνίῳ
 θύσαι Διὶ, καὶ οὕτως ἀποτραπῆναι τὰς μυίας πέραν τοῦ

Ἀλφειοῦ. λέγονται δὲ κατὰ ταῦτα καὶ Ἥλαιοι θύνειν τῷ Ἀπομυῖνι Διὶ, ἐξελαύνοντι τῆς [Ἥλειας] Ὀλυμπίας τὰς μυίας.

- 2 3. Τῆς δὲ λεύκης μόνης τοῖς ξύλοις ἐς τοῦ Διὸς τὰς θυσίας, καὶ ἀπ' οὐδενὸς δένδρου τῶν ἄλλων, οἱ Ἥλαιοι 411
 χρησθαι νομίζουσι κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν προτιμῶντες, ἔμοι δοκεῖν, τὴν λεύκην, ὅτι δὲ Ἡρακλῆς ἐκόμισεν αὐτὴν ἐς Ἑλλάδας ἐκ τῆς Θεσπρωτίδος χώρας. καὶ μοι καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρακλῆς ἐφαίνετο, ἥνικα τῷ Διὶ ἔθνευ ἐν Ὀλυμπίᾳ, τῶν ἱερῶν τὰ μηρία ἐπὶ λεύκης καῦσαι ξύλων. τὴν δὲ λεύκην ὁ Ἡρακλῆς πεφυκνύειν παρὰ τὸν Ἀχέροντα εὗρε τὸν ἐν Θεσπρωτίᾳ ποταμόν, καὶ τοῦδε ἕνεκά φασιν αὐτὴν 3
 Ἀχερωΐδα ὑπὸ Ὀμήρου καλεῖσθαι. 4. εἶχον δὲ ἄρα καὶ ἐξ ἀρχῆς οἱ ποταμοὶ καὶ ἐς τόδε ἔχουσιν οὐ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύας πρὸς γένεσιν πόας τε καὶ δένδρων· ἀλλὰ πλεῖσται μὲν ὑπὸ Μαιάνδρου μυρῖκαι καὶ μάλιστα αὐξοῦνται, Ἀσωπὸς δὲ ὁ Βοιωτίας βαθυτάτας πέφυκεν ἐκτρέφειν τὰς σχοίνους, τὸ δένδρον δὲ ἡ περσεΐα μόνου χαίρει τοῦ Νείλου τῷ ὕδατι. οὕτω καὶ τὴν λεύκην θαῦμα οὐδὲν καὶ αἰγερὸν τε καὶ κότινον, τὴν μὲν ἐπὶ Ἀχέροντι ἀναφυῖναι πρῶτον, κότινον δὲ ἐπὶ τῷ Ἀλφειῷ, τὴν δὲ αἰγερὸν γῆς τῆς Κελτῶν καὶ Ἡριδανοῦ τοῦ Κελτικοῦ θρέμμα εἶναι.
- 4 5. Φέρε δὴ, ἐποησάμεθα γὰρ βωμοῦ τοῦ μεγίστου μνήμην, ἐπέλθωμεν καὶ τὰ ἐς ἅπαντας ἐν Ὀλυμπίᾳ τοὺς βωμούς. ἐπακολουθήσει δὲ ὁ λόγος μοι τῇ ἐς αὐτοὺς τάξει, καθ' ἣντινα Ἥλαιοι θύνειν ἐπὶ τῶν βωμῶν νομίζουσι. θύνουσι δὲ Ἑστίᾳ μὲν πρῶτῃ, δευτέρῃ δὲ τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ ἰόντες ἐπὶ τὸν βωμόν τὸν ἐντὸς τοῦ ναοῦ. τρίτῃ δὲ ἐπὶ 5
 ἐνὸς βωμοῦ *** καὶ αὕτη καθέστηκεν ἡ θυσία. τέταρτα καὶ πέμπτα Ἀρτέμιδι θύνουσι καὶ Ἀητίδι Ἀθηνᾷ, ἕκτα 412
 Ἐργάνῃ. ταύτῃ τῇ Ἐργάνῃ καὶ οἱ ἀπόγονοι Φειδίου, καλούμενοι δὲ φαιδρυνταί, γέρας παρὰ Ἥλειων εἰληφότες

τοῦ Διὸς τὸ ἄγαλμα ἀπὸ τῶν πρόσξιζανόντων καθαίρειν, οὗτοι θύνουσιν ἐνταῦθα πρὶν ἢ λαμπρύνειν τὸ ἄγαλμα ἄρχονται. Ἔστι δὲ Ἀθηνᾶς καὶ ἄλλος βωμὸς πλησίον τοῦ ναοῦ, καὶ Ἀρτέμιδος παρ' αὐτὸν τετράγωνος, ἀνήκων ἡρέμα ἐς ὕψος. μετὰ δὲ τοὺς κατελειγμένους Ἀλφειῷ καὶ 6
 Ἀρτέμιδι θύνουσιν ἐπὶ ἐνὸς βωμοῦ· τὸ δὲ αἷτιον τούτου παρεδήλωσε μὲν πον καὶ Πίνδαρος ἐν ῥῳδῇ, γράφομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς λόγοις τοῖς Λετριναίοις. τούτου δὲ οὐ πόρρω καὶ ἄλλος τῷ Ἀλφειῷ βωμὸς πεποιήται, παρὰ δὲ αὐτὸν ἐστὶν Ἡφαίστου. τοῦ δὲ Ἡφαίστου τὸν βωμόν εἰσὶν Ἥλαιων οἱ ὀνομάζουσιν Ἀρεῖον Διός. λέγουσι δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι καὶ ὡς Οἰνόμαος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου θύοι τῷ Ἀρεῖν Διὶ, 7
 ὅποτε τῶν Ἰπποδαμείας μνηστήρων καθίστασθαι μέλλοι τινὶ ἐς ἵππων ἄμιλλαν. Μετὰ τοῦτον πεποιήται μὲν Ἡρα-
 κλεῖ βωμὸς ἐπὶ κλησὶν Παραστάτῃ, πεποιήται δὲ καὶ τοῦ Ἡρακλέους τοῖς ἀδελφοῖς Ἐπιμήδει καὶ Ἰδᾷ καὶ Παιωνίῳ τε καὶ Ἰάσῳ. τὸν δὲ τοῦ Ἰδᾶ βωμόν Ἀκεσίδα ὑπὸ ἐτέρων οἶδα καλούμενον. Ἐνθα δὲ τῆς οἰκίας τὰ θεμέλιά ἐστι τῆς Οἰνομάου, δύο ἐνταῦθά εἰσι βωμοί, Διός τε Ἐρ-
 κείου· τοῦτον ὁ Οἰνόμαος ἐφαίνετο αὐτὸς οἰκοδομήσασθαι· τῷ δὲ Κεραυνίῳ Διὶ ὕστερον ἐποιήσαντο, ἔμοι δο-
 κεῖν, βωμόν, ὅτ' ἐς τοῦ Οἰνομάου τὴν οἰκίαν κατέσκηψεν ὁ κεραυνός. τὰ δὲ ἐς τὸν μέγαν βωμόν ὀλίγῳ μὲν τι ἡμῖν 8
 πρότερόν ἐστιν εἰρημένα, καλεῖται δὲ Ὀλυμπίου Διός. 6. Πρὸς αὐτῷ δ' ἐστὶν Ἀγνώστων θεῶν βωμός, καὶ μετὰ τοῦτον Καθαρόσιον Διὸς καὶ Νίκης, καὶ αὐτῆς Διὸς ἐπωνυμίαν Χθονίου. εἰσὶ δὲ καὶ θεῶν πάντων βωμοί, καὶ Ἥρας ἐπὶ κλησὶν Ὀλυμπίας, πεποιημένος τέφρας καὶ οὐ-
 413
 413 τος· Κλυμένον δὲ φασιν αὐτὸν ἀνάθημα εἶναι. μετὰ δὲ τοῦτον Ἀπόλλωνος καὶ Ἐρμου βωμός ἐστιν ἐν κοινῷ, διότι Ἐρμῆν λύρας, Ἀπόλλωνα δὲ εὐρέτην εἶναι κιθάρας Ἑλ-
 λήνων ἐστὶν ἐς αὐτοὺς λόγος. ἐφεξῆς δὲ Ὀμονοίας βωμός 9

καὶ αὐτὶς Ἀθηνᾶς, ὁ δὲ Μητρὸς θεῶν. 7. τῆς ἐσόδου δὲ τῆς ἐς τὸ στάδιον εἰσὶν ἐγγύτατα βωμοὶ δύο· τὸν μὲν αὐτῶν Ἐρμοῦ καλοῦσιν Ἐναγωνίου, τὸν δὲ ἕτερον Καιροῦ. Ἴωνι δὲ οἶδα τῷ Χίρῳ καὶ ὕμνον πεποιημένον Καιροῦ· γενεαλογεῖ δὲ ἐν τῷ ὕμνῳ νεώτατον παῖδων Διὸς Καιρὸν εἶναι. πλησίον δὲ τοῦ Σικυνώνων θησαυροῦ ἦτοι Κον-
 10 ἄμφοτερα. 8. Ἐπὶ δὲ τῷ Γαίρῳ καλουμένῳ βωμός ἐστιν ἐπ' αὐτῷ Γῆς, τέφρας καὶ οὗτος· τὰ δὲ ἔτι ἀρχαιότερα καὶ μαντεῖον τῆς Γῆς αὐτόθι εἶναι λέγουσιν. ἐπὶ δὲ τοῦ ὀνομαζομένου Στομίου Θέμιδι ὁ βωμός πεποιήται. τοῦ δὲ Καταιβάτου Διὸς προβέβληται μὲν πανταχόθεν πρὸ τοῦ βωμοῦ φράγμα, ἔστι δὲ πρὸς τῷ βωμῷ τῷ ἀπὸ τῆς τέφρας τῷ μεγάλῳ. μεμνήσθω δέ τις οὐ κατὰ στοιχὸν τῆς ἰδρύσεως ἀριθμουμένους τοὺς βωμούς, τῇ δὲ τάξει τῇ Ἡλείων ἐς τὰς θυσιάς συμπερινοστοῦντα ἡμῖν τὸν λόγον. πρὸς δὲ τῷ τεμένει τοῦ Πέλοπος Διονύσου μὲν καὶ Χαρίτων ἐν κοινῷ, μεταξὺ δὲ αὐτῶν Μουσῶν καὶ ἐφεξῆς τούτων Νυμ-
 φῶν ἐστὶ βωμός.

XV. Ἔστι δὲ οἶκημα ἐκτὸς τῆς Ἀλτεως, καλεῖται δὲ ἐργαστήριον Φειδίου, καὶ ὁ Φειδίας καθ' ἕκαστον τοῦ ἀγάλματος ἐνταῦθα εἰργάζετο. ἔστιν οὖν βωμός ἐν τῷ οἰκῇματι θεοῖς πᾶσιν ἐν κοινῷ. ὁπίσω δὲ ἀναστρέφαντι αὐτὶς ἐς τὴν Ἀλτιν ἐστὶν ἀπαντικρὺ τοῦ Λεωνιδαίου.
 2 2. τόδε ἐκτὸς μὲν τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ τὸ Λεωνιδάειον, 414 τῶν δὲ ἐσόδων πεποιήται τῶν ἐς τὴν Ἀλτιν κατὰ τὴν πομπικὴν, ἣ μόνῃ τοῖς πομπεύουσιν ἐστὶν ὁδός. τοῦτο δὲ ἀνδρὸς μὲν τῶν ἐπιχωρίων ἐστὶν ἀνάθημα Λεωνίδου, κατ' ἐμὲ δὲ ἐς αὐτὸ Ῥωμαίων ἐσφικίζοντο οἱ τὴν Ἑλλάδα ἐπιτροπεύοντες. διέστηκε δὲ ἀγυιὰν ἀπὸ τῆς ἐσόδου τῆς πομπικῆς. τοὺς γὰρ δὴ ὑπὸ Ἀθηναίων καλουμένους στε-
 3 νωποὺς ἀγυιάς ὀνομάζουσιν οἱ Ἡλείοι. 3. ἔστι δὲ ἐν τῇ

Ἀλτει τοῦ Λεωνιδαίου περᾶν μέλλοντι ἐς ἀριστερὰν Ἀφρο-
 δίτης βωμός καὶ Ὠρῶν μετ' αὐτόν. κατὰ δὲ τὸν ὀπισθό-
 δομον μάλιστα ἐστὶν ἐν δεξιᾷ πεφυκὼς κότινος· καλεῖται
 δὲ ἐλαία καλλιστέφανος, καὶ τοῖς νικῶσι τὰ Ὀλύμπια
 καθέστηκεν ἀπ' αὐτῆς δίδοσθαι τοὺς στεφάνους. τοῦτου
 πλησίον τοῦ κοτίνου πεποιήται Νύμφαις βωμός· Καλλι-
 στεφάνους ὀνομάζουσιν καὶ ταύτας. ἔστι δ' [ἐτι] ἐντὸς τῆς 4
 Ἀλτεως μὲν Ἀρτέμιδος Ἀγοραίας βωμός, ἐν δεξιᾷ δὲ τοῦ
 Λεωνιδαίου, πεποιήται δὲ καὶ Λεσποίναις· τὰ δὲ ἐς τὴν
 θεὸν ἦντινα ὀνομάζουσιν Λεσποιναν διδάξει μοι τοῦ λόγου
 τὰ ἐς Ἀρκάδας. μετὰ δὲ τοῦτον ἔστιν Ἀγοραίου Διὸς βω-
 μός, πρὸ δὲ τῆς καλουμένης Προεδρίας Ἀπόλλωνος ἐπα-
 νυμίαν Πυθίου καὶ μετ' αὐτὸν Διονύσου· τοῦτον οὐτε
 πάλαι τὸν βωμὸν καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν ἰδιωτῶν ἀνατεθῆναι
 λέγουσιν. 4. Τόντι δὲ ἐπὶ τὴν ἄφρῃ τῶν ἵππων ἔστι βω- 5
 μός, ἐπίγραμμα δὲ ἐπ' αὐτῷ Μοιραγέτα· δηλαδὴ οὖν ἐστὶν
 ἐπίκλησιν εἶναι Διὸς ὅς τὰ ἀνθρώπων οἶδεν, ὅσα διδόα-
 σιν αἱ Μοῖραι καὶ ὅσα μὴ πέπωται σφισι. πλησίον δὲ καὶ
 Μοιρῶν βωμός ἐστιν ἐπιμήκης, μετὰ δὲ αὐτὸν Ἐρμοῦ,
 καὶ δύο ἐφεξῆς Διὸς Τψίστου. ἐν δὲ τῶν ἵππων τῇ ἀφέ-
 σει, ἐν μὲν τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀφέσεως κατὰ μέσον που μά-
 λιστα Ποσειδῶνος Ἰππίου καὶ Ἥρας εἰσὶν Ἰππίας βωμοί,
 πρὸς δὲ τῷ κίονι Διοσκούρων. τῆς δὲ πρὸς τὸν ἔμβολον 6
 καλούμενον ἐσόδου τῇ μὲν Ἀρεως Ἰππίου, τῇ δὲ Ἀθηνᾶς
 415 Ἰππίας βωμός. ἐς δὲ αὐτὸν τὸν ἔμβολον ἐσελθόντων Τύ-
 χης ἐστὶν ἀραθῆς βωμός καὶ Πανός τε καὶ Ἀφροδίτης,
 ἐνδοτάτω δὲ τοῦ ἔμβολου Νυμφῶν ἅς Ἀκμηνᾶς καλοῦσιν.
 ἀπὸ δὲ τῆς στοᾶς ἦν οἱ Ἡλείοι καλοῦσιν Ἀγνάπτου, τὸν
 ἀρχιτέκτονα ἐπονομάζοντες τῷ οἰκοδομήματι, ἀπὸ ταύ-
 της ἐπανιόντι ἐστὶν ἐν δεξιᾷ βωμός Ἀρτέμιδος. ἐσελθόν- 7
 των δὲ αὐτὶς διὰ τῆς πομπικῆς ἐς τὴν Ἀλτιν εἰσὶν ὀπι-
 σθεν τοῦ Ἡραίου Κλαδέου τε τοῦ ποταμοῦ καὶ Ἀρτέμιδος

βωμοί, ὃ δὲ μετ' αὐτοὺς Ἀπόλλωνος, τέταρτος δὲ Ἀρτέμι-
δος ἐπὶ κλησὶν Κοκκῶκας, καὶ Ἀπόλλωνος πέμπτος Θερ-
μίου. τὸν μὲν δὴ παρὰ Ἡλείοις Θέρμιον καὶ αὐτῷ μοι παρ-
στατο εἰκάξιν ὥς κατὰ Ἀτθίδα γλῶσσαν εἶη θέσμιος·
ἀνθ' ὅτου δὲ Ἀρτεμιν ἐπονομάζουσι Κοκκῶκαν, οὐχ οἷά
8 τε ἦν μοι διδαχθῆναι. ἔστι δὲ πρὸ τοῦ καλουμένου Θεηκο-
λεῶνος οἰκημα· τούτου δὲ ἐν γωνίᾳ τοῦ οἰκήματος Πανὸς
ἴδρυται βωμός. 5. Τὸ πρυτανεῖον δὲ Ἡλείοις ἔστι μὲν
τῆς Ἀλτεως ἐντός, πεποιήται δὲ παρὰ τὴν ἔξοδον ἣ ἔστι
τοῦ γυμνασίου πέραν. ἐν τούτῳ δὲ οἱ τε δρόμοι τῷ γυμ-
νασίῳ καὶ τοῖς ἀθληταῖς εἰσὶν αἱ παλαίστραι. πρυτανεῖον
δὲ πρὸ μὲν τῶν θυρῶν βωμός ἐστιν Ἀρτέμιδος Ἀργο-
9 τέρας. ἐν δὲ αὐτῷ τῷ Πρυτανείῳ παριόντων ἐς τὸ οἰκημα
ἐνθα σφίσιν ἡ ἐστία, Πανὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τῆς ἐσόδου
βωμός. ἔστι δὲ ἡ ἐστία τέφρας καὶ αὕτη πεποιημένη, καὶ
ἐπ' αὐτῆς πῦρ ἀνὰ πᾶσάν τε ἡμέραν καὶ ἐν πάσῃ νυκτὶ
ῶσαν ὥς καίεται. ἀπὸ ταύτης τῆς ἐστίας τὴν τέφραν κατὰ
τὰ εἰρημένα ἥδη μοι κομίζουσιν ἐπὶ τὸν τοῦ Ὀλυμπίου
βωμόν, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐς μέγεθος συντελεῖ τῷ βωμῷ τὸ
ἀπὸ τῆς ἐστίας ἐπιφορούμενον.

10 6. Ἐκάστου δὲ ἅπαξ τοῦ μηνὸς θύουσιν ἐπὶ πάντων
Ἡλεῖοι τῶν κατελεγμένων βωμῶν. θύουσι δὲ ἀρχαῖόν
τινα τρόπον· λιβανωτὸν γὰρ ὁμοῦ πυροῖς μεμαγμένοις
μέλιτι θυμῶσιν ἐπὶ τῶν βωμῶν. τιθέασιν δὲ καὶ κλῶνας
ἐλαίας ἐπ' αὐτῶν, καὶ οἶνον χρῶνται σπονδῇ. μόναις δὲ
ταῖς Νύμφαις οὐ νομίζουσιν οἶνον οὐδὲ ταῖς Δεσποίναις
416 σπένδειν, οὐδὲ ἐπὶ τῷ βωμῷ τῷ κοινῷ πάντων θεῶν.
μέλει δὲ τὰ ἐς τὰς θυσίας θηγκόλῳ τε, ὃς ἐπὶ μὲν ἑκάστῳ
τὴν τιμὴν ἔχει, καὶ μάντεσι καὶ σπονδοφόροις, ἔτι δὲ ἐξη-
11 γητῇ τε καὶ αὐλητῇ καὶ τῷ ξυλεῖ. ὁπόσα δὲ ἐπὶ ταῖς σπον-
δαῖς λέγειν σφίσιν ἐν τῷ Πρυτανείῳ καθέστηκεν, ἣ καὶ
ὑμῖνος ὁποῖους ἄδουσιν, οὐ με ἦν εἰκὸς ἐπεισαγαγέσθαι

καὶ ταῦτα ἐς τὸν λόγον. 7. θεοῖς δὲ οὐ τοῖς Ἑλληνικοῖς
μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐν Λιβύῃ σπένδουσιν καὶ Ἡρᾷ τε
Ἀμμωνίᾳ καὶ Παράμμωνι. Ἐρμού δὲ ἐπὶ κλησὶς ἔστιν ὁ
Παράμμων. φαίνονται δὲ χρώμενοι ἐκ παλαιότατον τῷ
ἐν Λιβύῃ μαντεῖα, καὶ ἀναθήματα Ἡλείων ἐν Ἀμμωνός
εἰσι βωμοί· γέγραπται δὲ ἐπ' αὐτῶν ὅσα τε ἐπυνθάνοντο
οἱ Ἡλεῖοι, καὶ τὰ χρησθέντα ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ὀνό-
ματα τῶν ἀνδρῶν οἱ παρὰ τὸν Ἀμμωνα ἦλθον ἐξ Ἡλι-
δος. ταῦτα μὲν δὴ ἔστιν ἐν Ἀμμωνος· Ἡλεῖοι δὲ καὶ 12
ἥρῳσι καὶ γυναιξὶ σπένδουσιν ἥρῳαν, ὅσοι τε ἐν τῇ χώρᾳ
τῇ Ἡλείᾳ καὶ ὅσοι παρὰ Αἰτωλοῖς τιμὰς ἔχουσιν. 8. Ὅποσα
δὲ ἄδουσιν ἐν τῷ Πρυτανείῳ, φωνὴ μὲν ἔστιν αὐτῶν ἡ Δω-
ριος, ὅστις δὲ ὁ ποιήσας ἦν τὰ ἄσματα, οὐ λέγουσιν. ἔστι δὲ
καὶ ἐστιατόριον Ἡλείοις· καὶ τοῦτο ἔστι μὲν ἐντός τοῦ Πρυ-
τανεῖου, τοῦ οἰκήματος τοῦ τῆς ἐστίας ἀπαντικροῦ, τοὺς
δὲ τὰ Ὀλύμπια νικῶντας ἐστιῶσιν ἐν τούτῳ τῷ οἰκήματι.

XVI. Λέπεται δὲ τὸ μετὰ τοῦτο ἡμῖν τῆς τε Ἡρας ὁ
ναὸς καὶ ὁπόσα ἔστιν ἐν τῷ ναῷ πρόποντα ἐς συγγραφὴν.
λέγεται δὲ ὑπὸ Ἡλείων ὥς Σκυλλούντιοι τῶν ἐν τῇ Τρι-
φυλίᾳ πόλεων εἰσιν οἱ κατασκευασάμενοι τὸν ναὸν ὀκτώ
417 μάλιστα ἔτεσιν ὕστερον ἢ τὴν βασιλείαν τὴν ἐν Ἡλιδι
ἐκτῆσατο Ὀξύλος. Ἐργασία μὲν δὴ ἔστι τοῦ ναοῦ Δω-
ριος, κίονες δὲ περὶ πάντα ἐστήκασιν αὐτόν· ἐν δὲ τῷ
ὀπισθοδόμῳ δρυὸς ὁ ἕτερος τῶν κιόνων ἐστί. μήκος δὲ
εἰσι τοῦ ναοῦ πόδες τρεῖς καὶ ἐξήκοντα *** οὐκ ἀποδεῖ.
τὸν δὲ ἀρχιτέκτονα ὅστις ἐγένετο οὐ μνημονεύουσι.
2. Διὰ πέμπτου δὲ ὑφαίνουσιν ἔτους τῇ Ἡρᾷ πέπλον αἱ 2
ἐκκαίδεκα γυναῖκες· αἱ δὲ αὐταὶ τιθέασιν καὶ ἀγῶνα
Ἡραῖα. ὁ δὲ ἀγὼν ἐστὶν ἄμιλλα δρόμου παρθένους· οὗτι
πον πᾶσαι ἡλικίας τῆς αὐτῆς, ἀλλὰ πρῶται μὲν αἱ νεώτα-
ται, μετὰ ταύτας δὲ αἱ τῇ ἡλικίᾳ δευτέραι, τελευταῖαι δὲ
θέουσι ὅσαι πρεσβύταται τῶν παρθένων εἰσί. θέουσι 3
25*

δὲ οὕτω· καθεῖται σφισιν ἡ κόμη, χιτῶν ὀλίγον ὑπὲρ
 γόνατος καθήκει, τὸν ὤμον ἄχρι τοῦ στήθους φαίνουσι
 τὸν δεξιόν. ἀποδεδειγμένον μὲν δὴ ἐς τὸν ἀγῶνά ἐστι
 καὶ ταύταις τὸ Ὀλυμπικὸν στάδιον, ἀφαιρουσί δὲ αὐταῖς
 ἐς τὸν δρόμον τοῦ σταδίου τὸ ἔκτον μάλιστα. ταῖς δὲ
 νικῶσαις ἐλαίας τε διδῶσι στεφάνους καὶ βοὸς μοῖραν
 τεθυμένης τῇ Ἥρᾳ· καὶ δὴ ἀναθεῖναι σφισιν ἐστι γρα-
 ψαμέναις εἰκόνας. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ διακονούμεναι ταῖς ἐκ-
 καίδεκα κατὰ ταῦτά ταῖς ἀγωνοθετούσαις γυναικας.
 43. ἐπανάγουσι δὲ καὶ τῶν παρθένων τὸν ἀγῶνα ἐς τὰ
 ἄρχαῖα, Ἰπποδάμειαν τῇ Ἥρᾳ τῶν γάμων τῶν Πέλοπος
 ἐκτίνουσιν χάριν τὰς τε ἐκκαίδεκα ἀθροῖσαι γυναικας
 λέγοντες, καὶ σὺν αὐταῖς διαθεῖναι πρώτην τὰ Ἥραϊα·
 μνημονεύουσι δὲ καὶ ὅτι Χλωρίς νικήσειεν Ἀμφίονος
 θυγάτηρ μόνη λειψθεῖσα τοῦ οἴκου· σὺν δὲ αὐτῇ καὶ
 ἓνα περιγενέσθαι φασὶ τῶν ἀρσένων. ἃ δὲ ἐς τοὺς Νιό-
 βης παῖδας παρίστατο αὐτῷ μοι γινώσκειν, ἐν τοῖς ἔχου-
 5 σιν ἐς Ἀργεῖους ἐδήλωσα. 4. Ἐς δὲ τὰς ἐκκαίδεκα γυναι-
 κας καὶ ἄλλον τοιόνδε λέγουσιν ἐπὶ τῷ προτέρῳ λόγον.
 Δαμοφῶντά φασὶ τυραννοῦντα ἐν Πίσῃ πολλά τε ἐργά-
 σασθαι καὶ χαλεπὰ Ἥλείους· ὥς δὲ ἐτελεύτησεν ὁ Δαμο-
 φῶν, οὐ γὰρ δὴ οἱ Πισαῖοι συνεχώρουν μετέχειν δημοσίᾳ
 τοῦ τυράννου τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ πῶς ἀρεστὰ καὶ
 Ἥλείοις ἐγένετο καταλύεσθαι τὰ ἐς αὐτοὺς ἐγκλήματα,
 οὕτως ἐκκαίδεκα οἰκουμένων τηνικαῦτα ἐτι ἐν τῇ Ἠλείᾳ 418
 πόλεων γυναικας ἀφ' ἐκάστης εἵλοντο διαλύειν τὰ διά-
 φορὰ σφισιν ἥτις ἡλικία τε ἦν πρεσβυτάτη καὶ ἀξιώματι
 6 καὶ δόξῃ τῶν γυναικῶν προεῖχεν. αἱ πόλεις δὲ ἀφ' ὧν τὰς
 γυναικας εἵλοντο, ἦσαν Ἠλῖς*** ἀπὸ τούτων μὲν αἱ γυ-
 ναῖκες οὐσαι τῶν πόλεων Πισαίοις διαλλαγὰς πρὸς Ἥλεί-
 οὺς ἐποίησαν· ὕστερον δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα ἐπετρέπησαν
 ὑπ' αὐτῶν θεῖναι τὰ Ἥραϊα καὶ ὑφίμασθαι τῇ Ἥρᾳ τὸν

πέπλον. 5. αἱ δὲ ἐκκαίδεκα γυναικας καὶ χοροὺς δύο
 ἰστάσι, καὶ τὸν μὲν Φυσκόας τῶν χορῶν, τὸν δὲ Ἰππο-
 δαμείας καλοῦσι. τὴν Φυσκόαν δὲ εἶναι ταύτην φασὶν ἐκ
 τῆς Ἥλιδος τῆς κοίλης, τῷ δὴμῳ δὲ ἔνθα ᾤκησεν ὄνομα
 [μὲν] Ὀρθίαν εἶναι. ταύτῃ τῇ Φυσκόᾳ Διόνυσον συν- 7
 γενέσθαι λέγουσι, Φυσκόαν δὲ ἐκ Διόνυσου τεκεῖν παῖδα
 Ναρκαῖον· τοῦτον, ὡς ἠυξήθη, πολεμεῖν τοῖς προσοίκους
 καὶ δυνάμεως ἐπὶ μέγα ἀρθῆναι, καὶ δὴ καὶ Ἀθηναῖς
 ἱερὸν ἐπὶ κλησιν Ναρκείας αὐτὸν ἰδρῦσασθαι· Διόνυσῳ
 τε τιμὰς λέγουσιν ὑπὸ Ναρκαίου καὶ Φυσκόας δοθῆναι
 πρώτων. Φυσκόας μὲν δὴ γέρα καὶ ἄλλα καὶ χοροὺς ἐπώ-
 νυμος παρὰ τῶν ἐκκαίδεκα γυναικῶν, φυλάσσουσι δὲ
 οὐδὲν ἥσσον Ἠλεῖοι καὶ τᾶλλα*** ὅμως τῶν πόλεων
 νενεμημένοι γὰρ ἐς ὅκτω φυλάς ἀφ' ἐκάστης αἰρουῦνται
 γυναικας δύο. ὅποσα δὲ ἡ ταῖς ἐκκαίδεκα γυναιξὶν ἢ τοῖς 8
 ἑλλανοδικοῦσιν Ἠλείων δρῶν καθέστηκεν, οὐ πρότερον
 δρῶσι πρὶν ἢ χοίρῳ τε ἐπιτηδείῳ πρὸς καθαρισμὸν καὶ
 ὕδατι ἀποκαθήρανται. γίνεται δὲ σφισιν ἐπὶ κρήνῃ Πιέρᾳ
 τὰ καθάρσια· ἐκ δὲ Ὀλυμπίας τὴν πεδιάδα ἐς Ἠλιν ἐρχο-
 μένῳ πρὸς τὴν πηγὴν ἀφικέσθαι τὴν Πιέραν ἐστι. ταῦτα
 μὲν δὴ ἔχει κατὰ τὰ προειρημένα.

XVII. Τῆς Ἥρας δὲ ἐστὶν ἐν τῷ ναῷ Διός*** τὸ δὲ
 Ἥρας ἄγαλμα καθήμενόν ἐστιν ἐπὶ θρόνῳ, παρέστηκε δὲ
 γένειά τε ἔχων καὶ ἐπικείμενος κυνὴν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ·
 ἔργα δὲ ἐστὶν ἀπλᾶ. τὰς δὲ ἐφεξῆς τούτων καθημένας ἐπὶ
 θρόνων Ὄρας ἐποίησεν Αἰγινήτης Σμίλῃς. παρὰ δὲ αὐτὰς
 419 Θέμιδος ἄτε μητρὸς τῶν Ὄρων ἄγαλμα ἔστηκε Δορυκλεί-
 δου τέκνη, γένος μὲν Λακεδαιμονίου, μαθητοῦ δὲ Δι-
 ποίνου καὶ Σκύλλιδος. τὰς δὲ Ἑσπερίδας πέντε ἀριθμὸν 2
 Θεοκλῆς ἐποίησε, Λακεδαιμόνιος μὲν καὶ οὗτος, πατὴρ
 Ἠγύλου, φοιτῆσαι δὲ καὶ αὐτὸς παρὰ Σκύλλιν καὶ Δίποι-
 νον λέγεται. τὴν δὲ Ἀθηναῖν κρᾶνος ἐπικείμενην καὶ δόρυ

καὶ ἀσπίδα ἔχουσιν Λακεδαιμονίου λέγουσιν ἔργον εἶναι
 Μέδοντος, τοῦτον δὲ ἀδελφόν τε εἶναι Δορυκλείδου καὶ
 3 παρὰ ἀνδράσι διδαχθῆναι τοῖς αὐτοῖς. Κόρη δὲ καὶ Ἀη-
 μήτηρ καὶ Ἀπόλλων καὶ Ἀρτεμις, αἱ μὲν ἀλλήλων εἰσὶν
 ἀπαντικρὺ καθήμεναι, Ἀπόλλων δὲ ἐναντίος ἐστῶση τῇ
 Ἀρτέμιδι ἐστηκεν. ἀνάκειται δὲ ἐνταῦθα καὶ Ἀητὼ Τύχη
 τε καὶ Διόνυσος καὶ ἔχουσα Νίκη πτερά· τοὺς δὲ εἰργασ-
 μένους αὐτὰ οὐκ ἔχω δηλῶσαι, φαίνεται δὲ εἶναι μοι καὶ
 ταῦτα ἐς τὰ μάλιστα ἀρχαῖα. τὰ μὲν δὲ κατειλεγμένα
 ἐστὶν ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ· χρόνῳ δὲ ὕστερον καὶ ἄλλα
 ἀνέθεσαν ἐς τὸ Ἡραῖον, Ἑρμῆν λίθου, Διόνυσον δὲ φέ-
 ρει νήπιον, τέχνη δὲ ἐστὶ Πραξιτέλους. καὶ Ἀφροδίτη
 4 χαλκῇ, Κλέωνος ἔργον Σικωνίου. τοῦτου δὲ ὁ διδάσκα-
 λος τοῦ Κλέωνος, ὄνομα Ἀντιφάνης, ἐκ φοιτήσεως Περι-
 κλύτου· Πολυκλείτου δὲ ἦν τοῦ Ἀργείου μαθητῆς ὁ
 Περίκλυτος. παιδίον δὲ ἐπὶ χρυσοῦν κάθηται γυμνὸν πρὸ
 τῆς Ἀφροδίτης· Βοηθὸς δὲ ἐτόρυσεν αὐτὸ Καρχηδόνιος.
 μετεκομίσθη δὲ αὐτόσε καὶ ἐκ τοῦ καλουμένου Φιλιπ-
 πείου χρυσοῦ καὶ ταῦτα καὶ ἐλέφαντος, Εὐρυδίκη τε ἡ
 Φιλίππου ***

5 2. *** λάρναξ κέδρου μὲν πεποιῆται, ξώδια δὲ ἐλέ-
 φαντος ἐπ' αὐτῆς, τὰ δὲ χρυσοῦ, τὰ δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς ἐστὶν
 εἰργασμένα τῆς κέδρου. ἐς ταύτην τὴν λάρνακα Κύψελον
 τὸν Κορίνθου τυραννήσαντα ἀπέκρυψεν ἡ μήτηρ, ἡνίκα
 τεχθέντα ἀνευρεῖν αὐτὸν σπουδῇ ἐποιοῦντο οἱ Βακχί-
 δαι. τῆς μὲν δὲ σωτηρίας ἔνεκα τοῦ Κυψέλου τὸ ἀπ'
 αὐτοῦ γένος οἱ ὀνομαζόμενοι Κυψελίδαι τὴν λάρνακα ἐς
 Ὀλυμπίαν ἀνέθεσαν, τὰς δὲ λάρνακας οἱ τότε ἐκάλουν
 420 Κορίνθιοι κυψέλας· ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ὄνομα Κύψελον
 6 τῷ παιδί θέσθαι λέγουσι. 3. Τῶν δὲ ἐπὶ τῇ λάρνακι ἐπι-
 γραμματα ἔπεστι τοῖς πλείοσι γράμμασι τοῖς ἀρχαίοις
 γεγραμμένα· καὶ τὰ μὲν ἐς εὐθὺ αὐτῶν ἔχει, σχήματα δὲ

ἄλλα τῶν γραμμάτων βουστρόφηδόν καλοῦσιν Ἕλληνες.
 τὸ δὲ ἐστὶ τοιούδε· ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ ἔπους ἐπιστρέ-
 φει τῶν ἑπῶν τὸ δεύτερον ὥσπερ ἐν διαύλου δρόμῳ.
 γέγραπται δὲ ἐπὶ τῇ λάρνακι καὶ ἄλλως τὰ ἐπιγράμματα
 ἐλιγμοῖς συμβαλέσθαι χαλεποῖς. 4. Ἀρξάμενῳ δὲ ἀνα-
 σκοπεῖσθαι κάτωθεν τοςάδε ἐπὶ τῆς λάρνακος ἡ πρώτη
 παρέχεται χάρα. Οἰνόμαος διώκων Πέλοπα ἐστὶν ἔχοντα 7
 Ἴπποδάμειαν· ἐκατέρῳ μὲν δὴ δύο αὐτῶν εἰσὶν ἵπποι,
 τοῖς δὲ τοῦ Πέλοπος ἐστὶ πεφυκότες καὶ πτερά. ἐξῆς δὲ
 Ἀμφιαράου τε ἡ οἰκία πεποιῆται, καὶ Ἀμφίλοχον φέρει
 νήπιον πρεσβύτες ἦτις δὴ· πρὸ δὲ τῆς οἰκίας Ἐριφύλη
 τὸν ὄρμον ἔχουσα ἐστηκε, παρὰ δὲ αὐτὴν αἱ θυγατέρες
 Εὐρυδίκη καὶ Δημώνασσα, καὶ Ἀλκμαίων παῖς γυμνός.
 Ἄσιος δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι καὶ Ἀλκμήνην ἐποίησε θυγατέρα 8
 Ἀμφιαράου καὶ Ἐριφύλης εἶναι. Βάτων δέ, ὃς ἡνιοχῇ τῷ
 Ἀμφιαράῳ, τὰς τε ἡνίας τῶν ἵππων καὶ τῇ χειρὶ ἔχει τῇ
 ἑτέρᾳ λόγχην. Ἀμφιαράῳ δὲ ὁ μὲν τῶν ποδῶν ἐπιβέβη-
 κεν ἤδη τοῦ ἄρματος, τὸ ξίφος δὲ ἔχει γυμνόν, καὶ ἐς
 τὴν Ἐριφύλην ἐστὶν ἐπεστραμμένος ἐξαγόμενός τε ὑπὸ
 421 τοῦ θυμοῦ *** ἐκείνης ἂν ἀποσχέσθαι. μετὰ δὲ τοῦ Ἀμ-9
 φιαράου τὴν οἰκίαν ἐστὶν ἄγων ὁ ἐπὶ Περίᾳ καὶ οἱ θεώ-
 μενοι τοὺς ἀγωνιστάς. πεποιῆται δὲ Ἡρακλῆς ἐν θρόνῳ
 καθήμενος, καὶ ὅπισθεν γυνὴ αὐτοῦ· ταύτης τῆς γυναι-
 κὸς ἐπίγραμμα μὲν ἄπεστιν ἥτις ἐστί, Φοργίοις δὲ αὐλεῖ
 καὶ οὐχ Ἕλληنيκοῖς αὐλοῖς. ἡνιοχοῦντες δὲ συνωρίδα
 Πίσος ἐστὶν ὁ Περιήρους καὶ Ἀστερίων Κομήτου, πλεῖ-
 σαι καὶ οὗτος λεγόμενος ἐπὶ τῆς Ἀργοῦς, καὶ Πολυδεύκης
 τε καὶ Ἀδμητος, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Εὐφημος, Ποσειδῶνός τε
 ὦν κατὰ τὸν τῶν ποιητῶν λόγον καὶ Ἰάσων ἐς Κόλχους
 τοῦ πλοῦ μετεσχηκώς· οὗτος δὲ καὶ τῇ συνωρίδι ὁ νικῶν
 ἐστίν. οἱ δὲ ἀποτετολμηκότες πυκτεύειν Ἀδμητος καὶ 10
 Μόψος ἐστὶν ὁ Ἀμπυκος· ἐν μέσῳ δὲ αὐτῶν ἀνὴρ ἐστιν-

κὼς ἐπανλεῖ, καθότι καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐπὶ τῷ ἄλματι αὐλεῖν
τῶν πεντάθλων νομίζουσιν. Ἰάσωνι δὲ καὶ Πηλεῖ τὸ ἔργον
τῆς πάλης ἐξ ἴσου καθέστηκε. πεποιήται δὲ καὶ Εὐρυβώ-
τας ἀφίεις δίσκον, ὅστις δὴ οὗτός ἐστιν ἐπὶ δίσκῳ φήμην
ἔχων. οἱ δ' ἐς ἄμιλλαν δρόμου καθεστηκότες Μελαυνίων
ἐστὶ καὶ Νεοθεὺς καὶ Φαλαρεὺς, τέταρτος δὲ Ἀργεῖος
καὶ Ἴφικλος πέμπτος· τοῦτ' ὅτε νικῶντι ὁρέγει τὸν στέ-
φανον ὁ Ἀκαστος· εἴη δ' ἂν ὁ Πρωτεσιλάου πατήρ τοῦ
11 στρατεύσαντος ἐς Ἴλιον. Κεῖνται δὲ καὶ τρίποδες, ἅθλα
δὴ τοῖς νικῶσι, καὶ θυγατέρες εἰσὶν αἱ Πελίου· τὸ δὲ
ὄνομα ἐπὶ τῇ Ἀλκίητιδι γέγραπται μόνῃ. Ἰόλαος δέ, ὅς
ἐθελοντὴς μετείχεν Ἡρακλεῖ τῶν ἔργων, ἐστὶν ἵππων
ἄρματι ἀνηγομένης νίκην. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀγῶν μὲν ὁ
ἐπὶ Πελλῇ πέπνυται, τὴν ὕδραν δέ, τὸ ἐν τῷ ποταμῷ τῇ
Ἀμυμώνῃ θηρίον, Ἡρακλεῖ τοξεύοντι Ἀθηνᾶ παρέστη-
κεν· αἵτε δὲ τοῦ Ἡρακλέους ὄντος οὐκ ἀγνώστου τοῦ τε 422
ἄθλου χάριν καὶ ἐπὶ τῷ σχήματι, τὸ ὄνομα οὐκ ἐστὶν ἐπ'
αὐτῷ γεγραμμένον. Φινεύς τε ὁ Θραξ ἐστὶ, καὶ οἱ παῖ-
δες οἱ Βορέου τὰς Ἀρπυίας ἀπ' αὐτοῦ διώκουσιν.

XVIII. Τῆς χώρας δὲ ἐπὶ τῇ λάρνακι τῆς δευτέρας
ἐξ ἀριστερῶν μὲν γίνοιτο ἂν ἡ ἀρχὴ τῆς περιόδου, πεποι-
ηται δὲ γυνὴ παῖδα λευκὸν καθεύδοντα ἀνέχουσα τῇ
δεξιᾷ χειρὶ, τῇ δὲ ἐτέρᾳ μέλανα ἔχει παῖδα τῷ καθεύδοντι
ἰοικότα, ἀμφοτέρους διεστραμμένους τοὺς πόδας. δηλοῖ
μὲν δὴ καὶ τὰ ἐπιγράμματα, συνεῖναι δὲ καὶ ἄνευ τῶν
ἐπιγραμμάτων ἐστὶ, Θάνατόν τε εἶναι σφᾶς καὶ Ἵπνον,
12 καὶ ἀμφοτέροις Νύκτα αὐτοῖς τροφόν. γυνὴ δὲ εὐειδὴς
γυναικα αἰσχροῖν κομίζουσα, καὶ τῇ μὲν ἀπάρχουσα αὐ-
τήν, τῇ δὲ ῥάβδῳ παῖδουσα, Ἀλίκη ταῦτα Ἀδικίαν δρωσά
ἐστὶ. Ἀνὸ δὲ ἄλλας γυναικας ἐς ὅλμους καθικνουμένας
ὑπέροις, φάρμακα εἰδέναι σφᾶς νομίζουσιν, ἐπεὶ ἄλλως
γε οὐδὲν ἐς αὐτάς ἐστιν ἐπίγραμμα. τὰ δὲ ἐς τὸν ἄνδρα

τε καὶ γυναικα ἐπομένην αὐτῷ τὰ ἔπη δηλοῖ τὰ ἐξάμετρα·
λέγει γὰρ δὴ οὕτως,

Ἰδας Μάρπησσαν καλλίσφυρον, ἂν οἱ Ἀπόλλων
ἄρπασε, τὰν ἐκ ναοῦ πάλιν ἄγει οὐκ ἀέκουσαν.

χρῖσθαι δὲ ἐνδεδυνῶς ἀνὴρ τῇ μὲν δεξιᾷ κύλικα, τῇ δὲ 3
ἔχων ἐστὶν ὄρμον, λαμβάνεται δὲ αὐτῶν Ἀλκμήνη· πε-
ποιήται δὲ ἐς τὸν λόγον τῶν Ἑλλήνων ὡς συγγένειοι
Ἀλκμήνῃ Ζεὺς Ἀμφιτρύωνι εἰκασθεῖς. Μενέλαος δὲ θώ-
ρακά τε ἐνδεδυνῶς καὶ ἔχων ξίφος ἐπεισιν Ἑλένην ἀπο-
κτεῖναι, δηλὰ ὡς ἀλικομένης Ἰλίου. Μηδείας δὲ ἐπὶ
θρόνου καθημένης Ἰάσων ἐν δεξιᾷ, τῇ δὲ Ἀφροδίτῃ
παρέστηκε· γέγραπται δὲ καὶ ἐπίγραμμα ἐπ' αὐτοῖς,

423 Μηδειαν Ἰάσων γαμέει, κέλεται δ' Ἀφροδίτα.

πεποιήνται δὲ καὶ ἄδουσαι Μοῦσαι καὶ Ἀπόλλων ἐξάρ- 4
χων τῆς ᾠδῆς· καὶ σφισιν ἐπίγραμμα γέγραπται·

Λατοῖδας οὗτος τάχ' ἄναξ ἐκάεργος Ἀπόλλων·

Μοῦσαι δ' ἄμφ' αὐτόν, χαρίεις χορός, αἶσι κατάρχει.

Ἄτλας δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ὤμων κατὰ τὰ λεγόμενα οὐρανόν
τε ἀνέχει καὶ γῆν, φέρει δὲ καὶ τὰ Ἑσπερίδων μήλα. ὅστις
δὲ ἐστὶν ὁ ἀνὴρ ὁ ἔχων τὸ ξίφος καὶ [ὁ] ἐπὶ τὸν Ἀτλαντα
ἐρχόμενος, ἰδίᾳ μὲν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένον ἐστὶν οὐδέν,
δηλὰ δὲ ἐς ἅπαντας Ἡρακλεῖα εἶναι. γέγραπται δὲ καὶ ἐπὶ
τούτοις·

Ἄτλας οὐρανὸν οὗτος ἔχει, τὰ δὲ μᾶλα μεθήσει.

ἐστὶ δὲ καὶ Ἄρης ὄπλα ἐνδεδυνῶς, Ἀφροδίτην ἄγων· ἐπί- 5
γραμμα δὲ Ἐννάλιος ἐστὶν αὐτῷ. πεποιήται δὲ καὶ Ὀέτις
παρθένος, λαμβάνεται δὲ αὐτῆς Πηλεὺς, καὶ ἀπὸ τῆς χει-
ρὸς τῆς Ὀέτιδος ὄφρις ἐπὶ τὸν Πηλέα ἐστὶν ὄρμων. αἱ δὲ
ἀδελφαὶ Μεδούσης ἔχουσαι πτερὰ πετόμενον Περσέα
εἰσὶ διώκουσαι· τὸ δὲ ὄνομα ἐπὶ τῷ Περσεῖ γέγραπται
μόνῳ.

2. Στρατιωτικά δὲ ἐπὶ τῇ τρίτῃ χώρᾳ τῆς λάρνακος· 6

τὸ μὲν πολὺ εἰσιν ἐν αὐτοῖς οἱ πεζοί, πεποίηται δὲ καὶ ἐπὶ συνωρίδων ἱππεῖς. ἐπὶ δὲ τοῖς στρατιώταις ἔστιν εἰκάξειν συνιέναι μὲν σφᾶς ἐς μάχην, συνιέναι δὲ καὶ ἀσπασομένους τε καὶ ἀναγνωριούοντας ἀλλήλους. λέγεται δὲ καὶ ἐς ἀμφοτέρω ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν, καὶ τοῖς μὲν ἔστιν εἰρημένον Αἰτωλοὺς τοὺς μετὰ Ὀξύλου καὶ Ἡλείους εἶναι τοὺς ἀρχαίους, ἀπαντᾶν δὲ σφᾶς γένους τε μνήμη τοῦ ἐξ ἀρχῆς καὶ εὐνοίαν ἐνδεικνυμένους ἐς ἀλλήλους, οἱ δὲ συνιέναι φασὶν ἐς ἀγῶνα τὰ στρατιωτικά, Πυλίου δὲ εἶναι καὶ Ἀρκάδας παρὰ τε Φειὰν πόλιν καὶ 7 ποταμὸν μαχουμένους Ἰάρδανον. Ταῦτα μὲν δὴ οὐδὲ 424 ἀρχὴν ἀποδέχαιτο ἄν τις, ὥς ὁ τοῦ Κυψέλου πρόγονος Κορίνθιος τε ὦν καὶ τὴν λάρνακα αὐτῷ ποιούμενος κτῆμα, ὅποσα μὲν Κορινθίοις ἦν ἐπιχώρια, ἐκὼν ὑπερέβαινεν, ἃ δὲ ξενικά τε καὶ οὐδὲ ἄλλως ἦκοντα ἐς δόξαν, ἐτεχνάτο ἐπὶ τῇ λάρνακι· αὐτῷ μὲντοι παρίστατο ἐμοὶ ταῦτα εἰκάξειν. Κυψέλω καὶ τοῖς προγόνοις ἐκ Γονούσης ἦν γένος ἐξ ἀρχῆς τῆς ὑπὲρ Σικυῶνος, καὶ πρόγονός 8 σφισιν ἦν Μέλας ὁ Ἀντάσου· Μέλανα δὲ καὶ τὸν σὺν αὐτῷ στρατὸν κατὰ τὰ προειρημένα μοι καὶ ἐν τῇ Κορινθίᾳ συγγραφῇ οὐκ ἤθελεν Ἀλήτης συνοίκους δέξασθαι, γεγονός οἱ μάντευμα ἐκ Δελφῶν ὑφορώμενος, ἐς ὃ θεράπειά τε τῇ πάσῃ χρώμενον Μέλανα καὶ ὁπότε ἀπελασθεῖν σὺν δεήσει ἐπανιόντα αὐτὸς ἐδέξατο καὶ ἄκων Ἀλήτης. τοῦτο τὸ στρατιωτικὸν τεκμαίροιο ἄν τις τοὺς ἐπὶ τῇ λάρνακι εἰργασμένους εἶναι.

XIX. Τέταρτα δὲ ἐπὶ τῇ λάρνακι ἐξ ἀριστερᾶς περιόντι Βορέας ἐστὶν ἡρπакώς Ὠρεΐθυιαν· οὐραὶ δὲ ὄψεων ἀντὶ ποδῶν εἰσὶν αὐτῷ. καὶ Ἡρακλέους ὁ πρὸς Γηρυόνην ἀγῶν· τρεῖς δὲ ἄνδρες Γηρυόνης εἰσὶν ἀλλήλοις προσεχόμενοι. Θησεὺς δὲ ἔχων λύραν καὶ παρ' αὐτὸν Ἀφιδνὴ κατέχουσα ἔστι στέφανον. Ἀχιλλεὺς δὲ καὶ

Μέμνονι μαχομένοις παρεστήκασιν αἱ μητέρες. Ἔστι δὲ 2 καὶ Μελανίων, καὶ Ἀταλάντη παρ' αὐτὸν ἔχουσα ἐλάφου νεβρόν. μονομαχοῦντος δὲ Ἀλάντι Ἐκτορος κατὰ τὴν πρόκλησιν, μεταξὺ ἔστηκεν αὐτῶν Ἔρις αἰσχίστη τὸ εἶδος· οἰκνῶν πρὸς ταύτην καὶ Καλλιφῶν Σάμιος ἐν Ἀρτέμιδος ἱερῷ τῆς Ἐφεσίας ἐποίησεν Ἔριν, τὴν μάχην γράψας τὴν ἐπὶ ταῖς ναυσὶν Ἑλλήνων. Εἰσὶ δὲ ἐπὶ τῇ λάρνακι Διόσκουροι, ὁ ἕτερος οὐκ ἔχων παρ' αὐτοῦ γένεια, μέση δὲ 425 αὐτῶν Ἑλένη. Αἰθρα δὲ ἡ Πιτθέως ὑπὸ τῆς Ἑλένης τοῖς 3 ποσὶν ἐς ἔδαφος καταβεβλημένη μέλαιναν ἔχουσα ἔστιν ἐσθῆτα. ἐπίγραμμα δὲ ἐπ' αὐτοῖς ἔπος τε ἐξάμετρον, καὶ ὀνόματος ἔστιν ἐνὸς ἐπὶ τῷ ἐξάμετρῳ προσθήκη.

Τυνδαρίδα Ἑλέναν φέρετον, Αἰθραν δ' ἔλκετον Ἀθάνανθεν.

Τοῦτο μὲν δὴ τὸ ἔπος οὕτω πεποιήται, Ἰφιδάμαντος δὲ 4 τοῦ Ἀντήνορος κειμένου μαχόμενος πρὸς Ἀγαμέμνονα ὑπὲρ αὐτοῦ Κόων ἐστί· Φόβος δὲ ἐπὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος τῇ ἀσπίδι ἔπεστιν, ἔχων τὴν κεφαλὴν λέοντος. ἐπιγράμματα δὲ ὑπὲρ μὲν τοῦ Ἰφιδάμαντος νεκροῦ,

Ἰφιδάμας οὗτός γε, Κόων περιμάρνεται αὐτοῦ·

τοῦ Ἀγαμέμνονος δὲ ἐπὶ τῇ ἀσπίδι, οὗτος μὲν Φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων Ἀγαμέμνων. Ἄγει δὲ καὶ Ἑρμῆς παρ' Ἀλέξανδρον τὸν Πιριάμου τὰς 5 θεὰς κριθησομένας ὑπὲρ τοῦ κάλλους· καὶ ἔστιν ἐπίγραμμα καὶ τούτοις·

Ἑρμείας ὅδ' Ἀλεξάνδρῳ δεικνύσι διαιτῆν τοῦ εἶδους Ἥραν καὶ Ἀθάναν καὶ Ἀφροδίταν.

Ἀρτεμὶς δὲ οὐκ οἶδα ἐφ' ὅτῳ λόγῳ πτέρυγας ἔχουσα ἔστιν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ κατέχει πάροδαινον, τῇ δὲ ἐτέρᾳ τῶν χειρῶν λέοντα. πεποιήται δὲ καὶ Κασσάνδραν ἀπὸ τοῦ ἀγάματος Αἴας τῆς Ἀθηναῖς ἔλκων· ἐπ' αὐτῷ δὲ καὶ ἐπίγραμμα ἔστιν·

Αἴας Κασσάνδραν ἀπ' Ἀθαναίας Λοκρὸς ἔλκει.

6 Τῶν δὲ Οἰδίποδος παίδων Πολυνεῖκος πεπτωκότες ἐς γό-
νυ ἐπεισιν Ἐτεοκλῆς. τοῦ Πολυνεῖκος δὲ ὀπισθεν ἔστη-
κεν ὀδόντας τε ἔχουσα οὐδὲν ἡμερωτέρους θηρίον, καὶ
οἱ καὶ τῶν χειρῶν εἰσὶν ἐπικαμπεῖς οἱ ὄνυχες· ἐπίγραμμα
δὲ ἐπ' αὐτῇ εἶναι φησι Κῆρα, ὥς τὸν μὲν ὑπὸ τοῦ Περσώ- 426
μένου τὸν Πολυνεῖκον ἀπαχθέντα, Ἐτεοκλεῖ δὲ γενομέ-
νης καὶ σὺν τῷ δικαίῳ τῆς τελευτῆς. Διόνυσος δὲ ἐν
ἄντρον κατακείμενος, γένεια ἔχων καὶ ἔκπωμα χρυσοῦν,
ἐνδεδυνκὸς ἐστὶ ποδῆρον χιτῶνα· δένδρα δὲ ἄμπελοι περὶ
αὐτὸ καὶ μηλέαι τε εἰσὶ καὶ φοῖαί.

7 2. Ἡ δὲ ἀνωτάτω χώρα, πέντε γὰρ ἀριθμὸν εἰσι, παρ-
έχεται μὲν ἐπίγραμμα οὐδέν, λείπεται δὲ εἰκάσειν ἐς τὰ
ἐπιγραφασμένα. εἰσὶν οὖν ἐν σπηλαίῳ γυνὴ καθεύδουσα
σὺν ἀνδρὶ ἐπὶ κλίνῃ, καὶ σφᾶς Ὀδυσσεῖα εἶναι καὶ Κίρκην
ἐδοξάζομεν ἀριθμῷ τε τῶν θεραπεινῶν αἷ εἰσι πρὸ τοῦ
σπηλαίου, καὶ τοῖς ποιουμένοις ὑπ' αὐτῶν· τέσσαρες τε
γὰρ εἰσιν αἱ γυναῖκες, καὶ ἐργάζονται τὰ ἔργα αἱ ἐν τοῖς
ἔπεσιν Ὀμηρος εἴρηκε. Κένταυρος δὲ οὐ τοὺς πάντας
ἵππου πόδας, τοὺς δὲ ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔχων ἀνδρὸς
8 ἐστίν. Ἐξῆς καὶ ἵππων συνωρίδες καὶ γυναῖκες ἐπὶ τῶν
συνωρίδων εἰσὶν ἐστῶσαι· περὰ δὲ τοῖς ἵπποις χρυσᾶ
ἐστί, καὶ ἀνὴρ δίδωσιν ὅπλα μιᾷ τῶν γυναικῶν. ταῦτα
ἐς τὴν Πατρόκλου τελευτὴν ἔχειν τεκμαίρονται. Νη-
ρηίδας τε γὰρ ἐπὶ τῶν συνωρίδων εἶναι, καὶ Θέτιν τὰ
ὅπλα λαμβάνειν παρὰ Ἡφαίστου. καὶ δὴ καὶ ἄλλως ὁ τὰ
ὅπλα διδοὺς οὕτε τοὺς πόδας ἐστὶν ἐρρωμένος, καὶ ὀπι-
9 σθεν οἰκείτης ἔπειτα οἱ πυράργων ἔχων. λέγεται δὲ καὶ ἐς
τὸν Κένταυρον ὡς Χείρων ἀπηλλαγμένος ἤδη παρὰ ἀν-
θρώπων καὶ ἡξιωμένος εἶναι σύνοικος θεοῖς ὁρατῶν
τινὰ ἦκοι τοῦ πένθους Ἀχιλλεὺ παρασκευάσων. Παρ-
θένους δὲ ἐπὶ ἡμιόνων, τὴν μὲν ἔχουσαν τὰς ἡνίας, τὴν

δὲ ἐπικειμένην κάλυμμα ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, Ναυσικᾶν τε νο-
μίζουσιν εἶναι τὴν Ἀλκίονου καὶ τὴν θεράπειαν ἐλα-
νούσας ἐπὶ τοὺς πλυνούς. Τοξεύοντα δὲ ἄνδρα Κενταύ-
ρους, τοὺς δὲ καὶ ἀπεκτονότα ἐξ αὐτῶν, δῆλα Ἡρακλέα
τε τὸν τοξεύοντα καὶ Ἡρακλέους εἶναι τὸ ἔργον.

Τὸν μὲν δὴ τὴν λάρυνα κατεργασμένον ὅστις ἦν, 10
427 οὐδαμῶς ἡμῖν δυνατὰ ἦν συμβαλέσθαι· τὰ ἐπιγράμματα
δὲ τὰ ἐπ' αὐτῆς τάχα μὲν πον καὶ ἄλλος τις ἂν εἴη πεποι-
ηκώς, τῆς δὲ ὑπονοίας τὸ πολὺ ἐς Εὐμήλον τὸν Κορίν-
θιον εἶχεν ἡμῖν, ἄλλων τε ἔνεκα καὶ τοῦ προσοδίου μάλι-
στα ὃ ἐποίησεν ἐς Ἀῆλον.

XX. Ἔστι δὲ ἐνταῦθα καὶ ἄλλα ἀναθήματα, κλίνη τε
μέγεθος οὐ μεγάλη, τὰ πολλὰ ἐλέφαντι κεκοσμημένη, καὶ
ὁ Ἰφίτου δίσκος, καὶ τράπεζα ἐφ' ἧς προτίθενται τοῖς νι-
κῶσιν οἱ στέφανοι. τὴν μὲν δὴ Ἴπποδαμείας λέγουσιν
εἶναι παλγνιον· ὁ δὲ τοῦ Ἰφίτου δίσκος τὴν ἐκχειρίαν
ἦν ἐπὶ τοῖς Ὀλυμπίοις ἐπαγγέλλουσιν Ἡλεῖοι, ταύτην
οὐκ ἐς εὐθὺ ἔχει γεγραμμένην, ἀλλὰ ἐς κύκλου σχῆμα
περίεισιν ἐπὶ τῷ δίσκῳ τὰ γράμματα. ἡ τράπεζα δὲ ἐλέ- 2
φαντος μὲν πεποιήται καὶ χρυσοῦ, Κωλώτιον δὲ ἐστὶν
ἔργον· εἶναι δὲ φασιν ἐξ Ἡρακλείας τὸν Κωλώτην. οἱ δὲ
πολυπραγμονήσαντες σπουδῇ τὰ ἐς τοὺς πλάστας Πάριον
ἀποφαίνουσιν ὄντα αὐτόν, μαθητὴν Πασιτέλους, Πασι-
τέλην δὲ αὐτὸν διδαχθῆναι * * καὶ Ἡρα τε καὶ Ζεὺς καὶ
θεῶν Μήτηρ καὶ Ἐρμῆς καὶ Απόλλων μετὰ Ἀρτέμιδος
πεποιήται· ὀπισθε δὲ ἡ διάθεσις ἐστὶν ἡ τοῦ ἀγῶνος.
κατὰ δὲ ἑκατέραν πλευράν, τῇ μὲν Ἀσκληπιὸς καὶ τῶν 3
Ἀσκληπιού θυγατέρων Τυγεία ἐστίν, ἔτι δὲ καὶ Ἄρης καὶ
Ἀγὼν παρ' αὐτόν, τῇ δὲ Πλούτων καὶ Διόνυσος Περσε-
φόνη τε καὶ νύμφαι, σφαῖραν αὐτῶν ἡ ἑτέρα φέρουσα·
ἐπὶ δὲ (τῇ) κλειδί, ἔχει γὰρ δὴ ὁ Πλούτων κλεῖν, λέγουσιν

ἐπ' αὐτῇ τὸν καλούμενον ἄδην κεκλείσθαι τε ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος καὶ ὡς ἐπάνεισιν οὐδεις αὐθις ἐξ αὐτοῦ.

4 2. Λόγον δὲ ὃν Ἀρίσταρχος ἔλεγεν ὁ τῶν Ὀλυμπίων 428
σιν ἐξηγητῆς, οὐ με εἰκὸς ἦν παριδεῖν· ὅς ἐπὶ τῆς ἡλι-
κίας ἔφη τῆς ἑαυτοῦ τὸν ὄροφον τοῦ Ἡραίου πεπονη-
κότα ἐπανορθομένων Ἡλείων ὀπίλιτον νεκρὸν τραύματα
ἔχοντα μεταξὺ ἀμφοτέρων εὐρεθῆναι, τῆς τε ἐς εὐπρέ-
πειαν στέγης καὶ τῆς ἀνεχούσης τὸν κέραμον· τοῦτον
τὸν ἄνδρα μαχέσασθαι τὴν μάχην τὴν ἐντὸς Ἀλτεως πρὸς
5 Λακεδαιμονίου Ἡλείων. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν θεῶν τὰ ἱερὰ
καὶ ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ὑψηλὰ ἐπαναβαίνοντες ἡμύνοντο
οἱ Ἡεῖοι. οὗτος δ' οὐν ὁ ἀνὴρ ἐφαίνετο ἡμῖν ὑποδῦναι
μὲν ἐνταῦθα λιποψυχήσας ὑπὸ τῶν τραυμάτων· ὡς δὲ
ἄφηκε τὴν ψυχὴν, οὐκ ἔμελλεν ἄρα οὔτε πνίγος θέρους
οὔτε ἐν χειμῶνι κρυμὸς ἔσεσθαι τῷ νεκρῷ βλάβος ἅτε ἐν
σκέπῃ πάσῃ κειμένῳ. ἔλεγε δὲ καὶ τόδε ἔτι ὁ Ἀρίσταρχος,
ὡς ἐκκομίσαιτο ἐς τὸ ἐκτὸς τῆς Ἀλτεως τὸν νεκρὸν καὶ
ὁμοῦ τοῖς ὀπλοῖς γῇ κρύψαιεν.

6 3. Ἦν δὲ καλοῦσιν Οἰνομάου κίονα [καὶ] οἱ Ἡεῖοι
[καλοῦσιν], ἔστι μὲν πρὸς τὸ ἱερόν τοῦ Διὸς ἰόντι ἀπὸ
τοῦ μεγάλου βωμοῦ, τέσσαρες δὲ εἰσιν ἐν ἀριστερᾷ κίονες
καὶ ἐπ' αὐτῶν ὄροφος. πεπολῆνται δὲ ξρῦμα εἶναι ξυλίνῳ
κίονι πεπονηκότι ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ δεσ-
μῶν συνεχόμενῳ. οὗτος ὁ κίων ἐν οἰκίᾳ τοῦ Οἰνομάου,
καθὰ λέγουσιν, εἰστήκει· κεραννώσαντος δὲ τοῦ θεοῦ
τὴν μὲν ἄλλην ἡφάνισεν οἰκίαν τὸ πῦρ, ὑπελίπετο δὲ
7 τὸν κίονα ἐξ ἀπάσης μόνον. πινάκιον δὲ πρὸ αὐτοῦ χαλ-
κοῦν ἔλεγεια ἔχει γεγραμμένα·

καὶ γὰρ ἐγὼ κλεινῶν εἰμ' ὃ ξένη λείψανον οἰκων,
στῦλος ἐν Οἰνομάου πρὶν ποτ' εἶν' οὐσα δόμοις·
νῦν δὲ παρὰ Κρονίδην κείμεαι τὰδ' ἔχουσα τὰ δεσμῶ
τίμιος· οὐδ' ὀλοή δαίσατο φλόξ με πυρός.

429 4. Συνέβη δὲ καὶ ἄλλο κατ' ἐμὲ τοιόνδε. ἀνὴρ βουλῆς τῆς 8
Ῥωμαίων ἀνείλετο Ὀλυμπικὴν νίκην· ἐθέλων δὲ ὑπο-
λίσσθαι τῆς νίκης ὑπόμνημα χαλκὴν εἰκόνα σὺν ἐπι-
γράμματι, ὥρυσεν ἐς ποιήσιν βάθρον, καὶ ὡς ἐγένετο
ἐγγύτατα τὸ ὄρυγμα αὐτῷ τῆς τοῦ Οἰνομάου κίονος,
ἐνταῦθα εὗρισκον οἱ ὀρύσσοντες καὶ ὄπλων καὶ χαλινῶν
καὶ ψαλίων θραύσματα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτὸς ἐώρων
ὀρύσσόμενα.

5. Ναὸν δὲ μεγέθει μέγαν καὶ ἐργασίᾳ Δάριον Μη- 9
τροφῶν καὶ ἐς ἐμὲ καλοῦσιν ἔτι, τὸ ὄνομα αὐτῷ διασώζον-
τες τὸ ἀρχαῖον. κεῖται δὲ οὐκ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ θεῶν Μη-
τροφός, βασιλέων δὲ ἐστήκασιν ἀνδριάντες Ῥωμαίων. ἔστι
δὲ ἐντὸς τῆς Ἀλτεως τὸ Μητροφῶν, καὶ οἰκημα περιφερὲς
ὀνομαζόμενον Φιλίππειον· ἐπὶ κορυφῇ δὲ ἔστι τοῦ Φιλίπ-
πείου μήκων χαλκῇ σύνδεσμος ταῖς δοκοῖς. τοῦτο τὸ 10
οἶκημα ἔστι μὲν κατὰ τὴν ἔξοδον τὴν κατὰ τὸ Πρυτανεῖον
ἐν ἀριστερᾷ, πεποίηται δὲ ὀπτῆς πλίνθιν, κίονες δὲ
περὶ αὐτὸ ἐστήκασιν· Φιλίππῳ δὲ ἐποιήθη μετὰ τὸ ἐν
Χαιρωνείᾳ τὴν Ἑλλάδα ὀλισθεῖν. κεῖνται δὲ αὐτόθι Φί-
λιππός τε καὶ Ἀλέξανδρος, σὺν δὲ αὐτοῖς Ἀμύντας ὁ
Φιλίππου πατήρ. ἔργα δὲ ἔστι καὶ ταῦτα Λεωχάρους
ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, καθὰ καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ
Εὐρυδίκης εἰσὶν αἱ εἰκόνες.

XXI. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μοι πρόεισιν ὁ λόγος ἐς τε
τῶν ἀνδριάντων καὶ ἐς τῶν ἀναθημάτων ἐξηγησιν· ἀνα-
μῆσαι δὲ οὐκ ἄρεστὰ ἦν μοι τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον. ἐν
ἀκροπόλει μὲν γὰρ τῇ Ἀθήνησιν οἱ τε ἀνδριάντες καὶ
ὁπόσα ἄλλα, τὰ πάντα ἔστιν ὁμοίως ἀναθήματα· ἐν δὲ
τῇ Ἀλτεῖ τὰ μὲν τιμῇ τῇ ἐς τὸ θεῖον ἀνάκειται, οἱ δὲ ἀν-
δριάντες τῶν νικῶντων ἐν ἄθλου λόγῳ σφίσι καὶ οὗτοι
δίδονται. τῶν μὲν δὴ ἀνδριάντων ποιησόμεθα καὶ ὅστε-

ρον μνήμην· ἐς δὲ τὰ ἀναθήματα ἡμῖν τραπήσεται πρό-
τερα ὁ λόγος τὰ ἀξιολογώτατα αὐτῶν ἐπερχομένοις.

2 2. Ἰόντι γὰρ ἐπὶ τὸ στάδιον τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τοῦ 430
Μητρώου ἔστιν ἐν ἀριστερᾷ κατὰ τὸ πέρασ τοῦ ὄρους τοῦ
Κρονίου λίθου τε πρὸς αὐτῷ τῷ ὄρει κρηπὶς καὶ ἀνα-
βασμοὶ δι' αὐτῆς· πρὸς δὲ τῇ κρηπιδὶ ἀγάλματα Διὸς
ἀνάκειται χαλκᾷ. ταῦτα ἐποιήθη μὲν ἀπὸ χρημάτων ἐπι-
βληθείσης ἀθληταῖς ζημίας ὑβρίσασιν ἐς τὸν ἀγῶνα, κα-
3 λοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων Ζᾶνες. πρῶτοι δὲ ἀριθμὸν
ἔξ ἐπὶ τῆς ὀρδύης ἔστησαν καὶ ἐνενηκοστῆς Ὀλυμπιάδος·
Εὐπῶλος γὰρ Θεσσαλὸς χρήμασι διέφθειρε τοὺς ἐλθόν-
τας τῶν πυκτῶν, Ἀγῆτορα Ἀρκάδα καὶ Πρύτανιν Κυζι-
κηνόν, σὺν δὲ αὐτοῖς καὶ Φορμίωνα Ἀλικαρνασέα μὲν
γένος, Ὀλυμπιάδῃ δὲ τῇ πρὸ ταύτης κρατήσαντα. τοῦτο
ἔξ ἀθλητῶν ἀδίκημα ἐς τὸν ἀγῶνα πρῶτον γενέσθαι λέ-
γουσι, καὶ πρῶτοι χρήμασιν ἐξημιώθησαν ὑπὸ Ἑλείων
Εὐπῶλος καὶ οἱ δεξιόμενοι δῶρα παρὰ Εὐπῶλου. δύο μὲν
δὴ ἔξ αὐτῶν ἔργα Κλέωνος Σικωνίου· τὰ δὲ ἐφεξῆς
4 τέσσαρα ὅστις ἐποίησεν, οὐκ ἴσμεν. τῶν δὲ ἀγαλμάτων
τούτων παρὲντι τρίτον τε ἔξ αὐτῶν καὶ τέταρτον, γεγραμ-
μένα ἐλεγεῖά ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις. ἐθέλει δὲ τὸ μὲν πρῶ-
τον τῶν ἐλεγείων δηλοῦν ὥς οὐ χρήμασιν ἀλλὰ ὠκύτητι
τῶν ποδῶν καὶ ὑπὸ ἰσχύος σώματος Ὀλυμπικὴν ἔστιν
εὐρέσθαι νίκην. τὸ δ' ἐπὶ τῷ δευτέρῳ φησὶν ὡς τὸ ἄγαλμα
ἔστηκε τιμῇ τε τῇ ἐς τὸ θεῖον καὶ ὑπὸ εὐσεβείας τῆς
Ἑλείων, καὶ ἀθληταῖς παρανομοῦσιν εἶναι δέος. πέμπτῳ
δὲ καὶ ἕκτῳ, τῷ μὲν ἔστιν ἡ τοῦ ἐπιγράμματος γνώμη τὰ
τε ἄλλα ἐς ἐπαινον Ἑλείων καὶ οὐχ ἥκιστα ἐπὶ τῇ ζημίᾳ
τῶν πυκτῶν, ἐπὶ δὲ τῷ ὑπολοίπῳ διδασκαλίαν πᾶσιν
Ἑλλήσιν εἶναι τὰ ἀγάλματα μηδένα ἐπὶ Ὀλυμπικῇ νίκῃ 431
διδόναι χρήματα.

5 3. Εὐπῶλου δὲ ὕστερόν φασιν Ἀθηναῖον Κάλλιπ-

πον ἀθλήσαντα πένταθλον ἐξωνήσασθαι τοὺς ανταγω-
νιουμένους χρήμασι, δευτέρων δὲ ἐπὶ ταῖς δέκα τε καὶ
ἐκατὸν Ὀλυμπιάδα εἶναι ταύτην. ἐπιβληθείσης δὲ τῷ
Καλλίπῳ καὶ τοῖς ἀνταγωνισαμένοις ζημίας ὑπὸ Ἑλείων,
ἀποστέλλουσιν Ὑπερίδην Ἀθηναῖοι πείσονται Ἑλείους
ἀφείναι σφισι τὴν ζημίαν. ἀπειπόντων δὲ Ἑλείων τὴν
χάριν, ἐχρῶντο ὑπεροψία τοιαύδε ἐς αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι,
οὔτε ἀποδιδόντες τὰ χρήματα καὶ Ὀλυμπίων εἰργόμενοι,
πρὶν ἢ σφισιν ὁ θεὸς ὁ ἐν Δελφοῖς οὐ πρότερον ἐφησεν
ὑπὲρ οὐδενὸς χρήσειν πρὶν ἢ τὴν ζημίαν ἀποδοῖεν Ἑλεί-
οις. οὕτω δὴ ἀποδόντων ἐποιήθη τῷ Διὶ ἀγάλματα, ἔξ 6
μὲν καὶ ταῦτα, γέγραπται δὲ ἐπ' αὐτοῖς ἐλεγεῖα οὐδέν τι
δεξιώτερα ἐς ποιήσιν ἢ τὰ ἔχοντα τὴν ζημίαν τὴν Εὐπῶ-
λου. γινῶμαι δὲ εἰσι τῶν ἐπιγραμμάτων, πρῶτον μὲν
ἀνατεθῆναι τὰ ἀγάλματα μαντεία τοῦ θεοῦ τιμῆσαντος
τὰ ἐς τοὺς πεντάθλους δόξαντα Ἑλείοις. τὸ δὲ ἐπὶ τῷ
δευτέρῳ καὶ ὡσαύτως ἐπὶ τῷ τρίτῳ Ἑλείους ἐπαινοῦντά
ἔστιν ἐπὶ τῶν πεντάθλων τῇ ζημίᾳ. τὸ τέταρτον δὲ ἐθέλει 7
λέγειν τὸν Ὀλυμπίασιν ἀγῶνα ἀρετῆς εἶναι καὶ οὐ χρη-
μάτων. τὰ δὲ ἐπιγράμματα ἐπὶ τῷ πέμπτῳ τε καὶ ἕκτῳ,
τὸ μὲν αὐτῶν δηλοῖ καθ' ἡντινα αἰτίαν ἀντετέθη τὰ ἀγά-
ματα, τὸ δὲ ἀναμιμνήσκει τοῦ χρησμοῦ τοῦ Ἀθηναίους
ἐλθόντος ἐκ Δελφῶν.

4. Τῶν δὲ κατειλεγμένων τὰ ἐφεξῆς ἀγάλματα δύο 8
μὲν ἔστιν ἀριθμὸν, ἀντετέθη δὲ ἐπιτεθείσης παλαισταῖς
ἀνδράσι ζημίας· [οὔτινες δὲ ἐκαλοῦντο, ἐμέ γε ἢ τοὺς
Ἑλείων λέληθεν ἐξηγητάς.] ἐπιγράμματα μὲν [γὰρ] καὶ
ἐπὶ τούτοις τοῖς ἀγάλμασιν ἔπεστι, λέγει δὲ τὸ μὲν πρῶ-
τον αὐτῶν ὡς τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ Ῥόδιοι χρήματα ὑπὲρ
ἀνδρὸς ἀδικίας ἐκτίσαιεν παλαιστοῦ, τὸ δὲ ἕτερον ὡς
ἀνδρῶν ἐπὶ δώροις παλαισάντων ἀπὸ τῶν ἐπιβληθέντων
432 χρημάτων αὐτοῖς γένοιτο τὸ ἄγαλμα. 5. τὰ δὲ ἐπίλοιπα 9
PAUSAN. I. 26

ἐς τοὺς ἀθλητὰς τούτους οἱ ἐξηγηταὶ λέγουσιν οἱ Ἡλείων, ὀργδόην μὲν ἐπὶ ταῖς ἐβδομηκοντα καὶ ἑκατὸν ὀλυμπιάδα εἶναι, λαβεῖν δὲ Εὐδῆλον παρὰ Φιλοστράτου χρήματα, τοῦτον δὲ εἶναι τὸν Φιλόστρατον Ῥόδιον. τοῦτ' αὖ λόγῳ διάφορα ὄντα εὗρισκον τὰ Ἡλείων ἐς τοὺς ὀλυμπιονίκας γράμματα· ἔστι γὰρ δὴ ἐν τοῖς γράμμασι τούτοις Στρά-
 10 τωνα Ἀλεξανδρεῖα ὀλυμπιάδι ὀργδόη μετὰ τὰς ἐβδομή-
 κοντα καὶ ἑκατὸν ἐπὶ ἡμέρας ἀνελέσθαι τῆς αὐτῆς παγ-
 κρατίου καὶ πάλης νίκην. Ἀλεξανδρεῖας δὲ τῆς ἐπὶ τῷ
 Κανωβικῷ τοῦ Νείλου στόματι Ἀλέξανδρος μὲν οἰκιστῆς
 ἐγένετο ὁ Φιλίππου, λέγεται δὲ καὶ πρότερον εἶναι πόλισμα
 10 Αἰγυπτίων ἐνταῦθα οὐ μέγα εἶναι Ῥακῶτιν. Στράτωνος
 δὲ τούτου τρεῖς μὲν ἡλικία πρότερον, τοσοῦτοι δὲ ἄλλοι
 μετ' αὐτόν εἰσι δῆλοι τὸν κότινον παγκρατίου τε ἄθλα
 εἰληφότες καὶ πάλης, καὶ πρῶτος μὲν ἐξ αὐτῆς Ἥλιδος
 Κάπρος, Ἑλλήνων δὲ τῶν πέραν Αἰγαίου Ῥοδίου τε
 Ἀριστομένης καὶ Μαγνήτων τῶν ἐπὶ Αἰθαίᾳ Πρωτοφά-
 νης. Οἱ δὲ ὕστερον τοῦ Στράτωνος Μαρίων τε πόλεως
 ἐκείνῃ τῆς αὐτῆς καὶ Στρατονικεὺς Ἀριστέας, τὰ δὲ
 παλαιότερα ἢ τε χώρα καὶ ἡ πόλις ἐκαλεῖτο Χρυσαιορίς,
 11 ἔβδομος δὲ Νικόστρατος ἐκ τῶν ἐπὶ θαλάσῃ Κιλικίων,
 οὐδὲν τοῖς Κίλιξιν αὐτοῦ μετὸν εἰ μὴ ὅσα τῷ λόγῳ. τοῦ-
 τον τὸν Νικόστρατον νῆπιον παῖδα εἶναι ἐκ Πρυμνησοῦ
 λησται τῆς Φρυγῶν ἤρπασαν, οἰκίας ὄντα οὐκ ἀφανοῦς·
 κομισθέντα δὲ αὐτὸν ἐς Αἰγίαν ὠνήσατο ὅστις δὴ· χρόνῳ
 δὲ ὕστερον τῷ ἀνδρὶ τοῦτ' ὄνειρον γίνεται· λέοντος δὲ
 ἔδοξεν ὑπὸ τῷ σκύμῳ κατακαεῖσθαι σκύμνον, ἐφ' ᾧ ἐκά-
 θευθεν ὁ Νικόστρατος. Νικοστράτῳ μὲν δὴ, ὡς ἠυξήθη,
 καὶ ἄλλαι νῆκαι καὶ Ὀλυμπιάσιν ἐγένοντο παγκρατίου
 καὶ πάλης.
 12 Χρήμασι δὲ ὑπὸ Ἡλείων ἕτεροί τε ὕστερον καὶ Ἀλεξ-
 ανδρεὺς ἐξημιώθη πύκτης ὀλυμπιάδι ἐπὶ ταῖς διακοσίαις 433

ὀργδόη τε καὶ δεκάτῃ. ὄνομα μὲν τῷ ζημιωθέντι Ἀπολ-
 λώνιος, ἐπικλήσεις δὲ ἦν Ῥάντης· καὶ πῶς καὶ ἐπιχώριον
 τὸ ἐς τὰς ἐπικλήσεις τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν ἔστιν. οὗτος ὁ
 ἀνὴρ ἀδικεῖν ὑπὸ Ἡλείων κατεγνώσθη πρῶτος Αἰγυπ-
 13 τίων· κατεγνώσθη δὲ οὐ δοῦναι χρήματα ἢ λαβεῖν αὐ-
 τός, ἀλλὰ τοιόνδε ἄλλο ἐς τὸν ἀγῶνα ἐξυβρίσαι. ἀφίκετο
 οὐκ ἐς τὸν εἰρημένον καιρὸν, καὶ αὐτὸν ὑπὸ Ἡλείων
 πειδομένων τῷ νόμῳ ἐλείπετο τοῦ ἀγῶνος εἰργεσθαι.
 τὴν γὰρ οἱ πρόφασιν, ὡς ἐν ταῖς Κυκλάσι νήσοις ὑπὸ
 ἀνέμων κατείχετο ἐναντίων, Ἡρακλείδης γένος καὶ αὐτὸς
 Ἀλεξανδρεὺς ἤλεγχεν ἀπάτην οὖσαν· ὕστερ' ἔσθαι γὰρ
 χρήματα ἐκ τῶν ἀγῶνων αὐτὸν ἐκλέγοντα τῶν ἐν Ἰωνίᾳ.
 οὕτω δὴ τὸν τε Ἀπολλώνιον καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος ἦκεν οὐ 14
 κατὰ προθεσμίαν τῶν πυκτῶν, τούτους μὲν οἱ Ἡεῖοι
 τοῦ ἀγῶνος ἀπελαύνουσι, τῷ Ἡρακλείδῃ δὲ τὸν στέφα-
 νον παριᾶσιν ἀκονιτί. ἐνταῦθα ὁ Ἀπολλώνιος κατεσκευ-
 ἀσατό τε τοῖς ἱμάσιν ὡς ἐς μάχην, καὶ ἐσδραμῶν ἐπὶ τὸν
 Ἡρακλείδην ἤπιετο ἐπικειμένον τε ἤδη τὸν κότινον καὶ
 καταπεφευρότος ἐς τοὺς Ἑλλανοδίκας. τοῦτ' αὖ μὲν δὴ
 ἐμελλε τὸ κοῦφον τοῦ νοῦ βλάβος μέγα ἔσεσθαι. 6. Ἔστι 15
 δὲ καὶ ἄλλα δύο τέχνης τῆς ἐφ' ἡμῶν ἀγάματα. ἕκτη γὰρ
 ἐπὶ ταῖς εἰκοσι καὶ διακοσίαις ὀλυμπιάδι πύκτας ἀνδρας
 ὑπὲρ αὐτῆς μαχομένους τῆς νίκης ἐφώρασαν συνθεμέ-
 νους ὑπὲρ λήμματος. ἀντὶ τούτων μὲν ἐγένετο ζημία·
 ποιηθέντων δὲ ἀγαλμάτων Διὸς τὸ μὲν ἐν ἀριστερᾷ τῆς
 ἐς τὸ στάδιον ἐσόδου, τὸ δὲ ἔτερον αὐτῶν ἔστηκεν ἐν
 δεξιᾷ. τοῖς δὲ πύκταις τούτοις Αἰδάς τε ὄνομα ἦν, καὶ
 τῷ τὰ χρήματα δόντι αὐτῶν Σαρπαάμμων· νομοῦ δὲ
 ἦσαν τοῦ αὐτοῦ, νεωτάτου τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καλουμέ-
 νου δὲ Ἀρσινοῖτον. 7. Θαῦμα μὲν δὴ καὶ ἄλλως ἐν οὐδὲ 16
 νὸς λόγῳ τὸν θεὸν θέσθαι τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ δεξασθαι
 τινα ἢ δοῦναι δῶρα ἐπὶ τῷ ἀγῶνι· μείζωνος δὲ εἶναι θαύ-
 26*

ματος, εἴ γε καὶ αὐτῶν ἐτόλμησεν ἤδη τις Ἡλείων. λέγε-
ται δὲ ὡς Δαμόνικος τολμήσειεν Ἡλείος δευτέρᾳ πρὸς
ταῖς ἐκατὸν καὶ ἐνεήκοντα Ὀλυμπιάδι· συνεστηκέναι
μὲν γὰρ παλαιόντας ἐπὶ τῷ στεφάνῳ τὸν τε τοῦ Δαμο-434
νίκου παῖδα Πολύκτορα καὶ Σώσανδρον γένος Σμυρ-
ναῖον, ὁμώνυμον τῷ πατρί, Δαμόνικον δέ, ἅτε περισ-
σῶς ἐπιθυμοῦντα γενέσθαι τῷ παιδί τὴν νίκην, δοῦναι
17 τοῦ Σώσανδρου τῷ παιδί χρήματα. ὥς δὲ ἐγεγόνει τὰ
πραχθέντα ἔκπυστα, ἐπιβάλλουσιν οἱ Ἑλλανοδίκαι ζη-
μίαν. ἐπιβάλλουσι δὲ οὐ τοῖς παισίν, ἀλλὰ ἐς τοὺς πατέ-
ρας ἔτρεψαν τὴν ὀργήν· οὗτοι γὰρ δὴ καὶ ἡδίκουν. ἀπὸ
ταύτης τῆς ζημίας ἀγάλματα ἐποιήθη· καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ
Ἡλείῳ ἀνάκειται γυμνασίῳ, τὸ δὲ τῆς Ἀλτεως πρὸ τῆς
Ποικίλης στοᾶς καλουμένης, ὅτι ἦσαν ἐπὶ τῶν τοίχων
γραφαὶ τὸ ἀρχαῖον. εἰσὶ δ' οἱ τὴν στοᾶν ταύτην καὶ
Ἡχοῦς ὀνομάζουσι· βοήσαντι δὲ ἀνδρὶ ἐπτάκις ὑπὸ τῆς
ἡχοῦς ἢ φωνῇ, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ πλέον ἐτι ἀποδίδονται.

18 Παγκρατιαστὴν δὲ φασιν Ἀλεξανδρέα, ὄνομα δὲ
εἶναι οἱ Σαραπίωνα, τοῦτον ἐν Ὀλυμπιάδι τῇ πρώτῃ μετὰ
τὰς διακοσίας ἐς τοσοῦτο δεῖσαι τοὺς ἀνταγωνιστάς ὥστε
ἡμέρᾳ μιᾷ πρότερον ἢ ἐσκληθῆσεσθαι τὸ παγκράτιον
ἔμελλεν ἀποδράντα οἰχέσθαι. τοῦτον ζημιωθέντα ἐπὶ
δειλίᾳ μόνον τῶν τε ἄλλων ἀνδρώπων καὶ αὐτῶν μνημο-
νεύουσιν Αἰγυπτίων.

XXII. Ταῦτα μὲν τὰ κατελεγμένα ἐπὶ αἰτίαις τοι-
αῦδε ποιηθέντα εὕρισκον· ἔστι δὲ καὶ ἀγάλματα Διὸς
δημοσίᾳ τε καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν ἀνατεθέντα ἰδιωτῶν. ἔστι δὲ
βωμὸς ἐν τῇ Ἀλτεῖ τῆς ἐσόδου πλησίον τῆς ἀγοῦσης ἐς
τὸ στάδιον· ἐπὶ τούτου θεῶν μὲν οὐδενὶ θύουσιν Ἡλείοι,
σαλπικηταῖς δὲ ἐφεστηκόσιν αὐτῷ καὶ τοῖς κήρυξιν ἀγα-
νίζεσθαι καθέστηκε. παρὰ τοῦτον τὸν βωμὸν βάθρον τε
πεποιήται χαλκῶν καὶ ἄγαλμα ἐπ' αὐτῷ Διὸς, μέγεθος

μὲν ὅσον ἕξ πήχεις, κεραυνὸν δὲ ἐν ἐκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἔχει·
435 ἀνέθεσαν δὲ αὐτὸ Κυναιθαεῖς. ὁ δὲ περικείμενός τε τὸν
ὄρμον καὶ ἡλικίαν παῖς ἐτι ἀνάθημα ἀνδρός ἐστι Φλια-
σίῳ Κλεόλα.

2. Παρὰ δὲ τὸ Ἴπποδάμιον καλούμενον λίθον τε βά- 2
θρον ἐστί, κύκλος ἥμισυς, καὶ ἀγάλματα ἐπ' αὐτῷ Ζεὺς
καὶ Θέτις τε καὶ Ἡμέρα τὸν Δία ὑπὲρ τῶν τέκνων ἱκετεύ-
ουσαι. ταῦτα ἐπὶ μέσῳ τῷ βάθρῳ· οἱ δὲ ἡδὴ σχῆμα ἀντι-
τεταγμένων ὅ τε Ἀχιλλεὺς παρέχεται καὶ ὁ Μένων ἐπὶ
ἐκατέρῳ τοῦ βάθρου τῷ πέρατι ἐκάτερος. ἀνθεστήκασι
δὲ καὶ ἄλλος ἄλλῳ κατὰ τὰ αὐτά, ἀνὴρ βάρβαρος ἀνδρὶ
Ἑλληνι, Ὀδυσσεὺς μὲν Ἑλένῳ, ὅτι οὗτοι μάλιστα ἐπὶ
σοφίᾳ δόξαν ἐν ἐκατέρῳ τῷ στρατεύματι εἰλήφεσαν, Με-
νελάῳ δὲ κατὰ τὸ ἔχθος τὸ ἐξ ἀρχῆς Ἀλέξανδρος, Μιο-
μήδει δὲ Αἰνείας, καὶ τῷ Τελαμῶνος Αἴαντι Διῖτοβος.
Ταῦτά ἐστιν ἔργα μὲν Λυκίου τοῦ Μύρωνος, Ἀπολλω- 3
νιάται δὲ ἀνέθηκαν οἱ ἐν τῷ Ἴονίῳ. καὶ δὴ καὶ ἐλεγείον
γράμμασιν ἐστὶν ἀρχαίοις ὑπὸ τοῦ Διὸς τοῖς ποσὶ·

μνάματ' Ἀπολλωνίας ἀνακείμεθα, τὰν ἐνὶ πόντῳ
Ἴονίῳ Φοῖβος ᾤκισ' ἀκερσεκόμας·

οἱ γὰρ τέραμαθ' ἐλόντες Ἀβαντίδος ἐνθάδε ταῦτα
ἔστασαν σὺν θεοῖς ἐκ Θρονίου δεκάταν.

3. Ἡ δὲ Ἀβαντὶς καλουμένη χώρα καὶ πόλις ἐν αὐτῇ
Θρόνιον τῆς Θεσπρωτίδος ἦσαν ἡπίρου κατὰ ὄρη τὰ
Κεραῦνια. σκεδασθεῖσάν γὰρ Ἑλλησιν, ὥς ἐκομίζοντο 4
ἐξ Ἰλίου, τῶν νεῶν, Λοκροὶ τε ἐκ Θρονίου τῆς ἐπὶ Βοα-
γρίῳ ποταμῷ καὶ Ἀβαντες ἀπὸ Εὐβοίας ναυσὶν ὀκτώ
συναμφότεροι πρὸς τὰ ὄρη κατηνέχθησαν τὰ Κεραῦνια.
οἰκήσαντες δὲ ἐνταῦθα καὶ πόλιν οἰκίσαντες Θρόνιον,
καὶ τῆς γῆς ἐφ' ὅσον ἐνέμοντο, Ἀβαντίδος ὄνομα ἀπὸ
κοινοῦ λόγου θέμενοι, ἐκπίπτουσιν ὕστερον ὑπὸ Ἀπολ-
λωνιατῶν ὁμῶρον κρατηθέντες πολέμῳ. ἀποικισθῆναι

δὲ ἐκ Κορκύρας τὴν Ἀπολλωνίαν, *** οἱ δὲ Κορινθίους 436
αὐτοῖς μετεῖναι λαφύρων.

5 4. Προελθόντι δὲ ὀλίγον Ζεὺς ἐστὶ πρὸς ἀνίσχοντα
τετραμμένος τὸν ἥλιον, ἀετὸν ἔχων τὸν ὄρνιθα καὶ τῇ
ἐτέρᾳ τῶν χειρῶν κεραυνόν· ἐπίκειται δὲ αὐτῷ καὶ ἐπὶ
τῇ κεφαλῇ στέφανος, ἄνθη τὰ κρίνα. Μεταποντίνων δὲ
ἐστὶν ἀνάθημα, Αἰγινήτου δὲ ἔργον Ἀριστόνου. τοῦ δὲ
Ἀριστόνου τούτου διδάσκαλον, ἢ καθ' ὅντινα χρόνον
6 ἐγένετο, οὐκ ἴσμεν. Ἀνέθεσαν δὲ καὶ Φλιάσιοι Δία καὶ
θυγατέρας τὰς Ἀσωποῦ καὶ αὐτὸν Ἀσωπόν. διακεκόσ-
μηται δὲ οὕτω σφίσι τὰ ἀγάλματα. Νεμέα μὲν τῶν ἀδελ-
φῶν πρώτη, μετὰ δὲ αὐτὴν Ζεὺς λαμβανόμενός ἐστιν
Αἰγίνης. παρὰ δὲ τὴν Αἰγιναν ἔστηκεν Ἀρπινά· ταύτῃ
τῷ Ἡλείων καὶ Φλιασίων λόγῳ συνεγένετο Ἄρης, καὶ
Οἰνομάῳ δὲ μήτηρ τῷ περὶ τὴν Πισαίαν βασιλεύσαντί
ἐστὶν Ἀρπινά. μετὰ δὲ αὐτὴν Κόρκυρά τε καὶ ἐπ' αὐτῇ
Θήβη, τελευταῖος δὲ ὁ Ἀσωπός. λέγεται δὲ ἐς μὲν Κόρ-
κυραν ὡς μυχθεῖη Ποσειδῶν αὐτῇ· τοιαῦτα δὲ ἕτερα ἦσε
Πίνδαρος ἐς Θήβην τε καὶ ἐς Δία.

7 Ἰδία δὲ ἄνδρες Λεοντῖνοι καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ
Δία ἀνέστησαν. μέγεθος μὲν τοῦ ἀγάλματος πήχεις εἰσὶν
ἐπτά, ἐν δὲ ταῖς χερσὶν ἀετός τέ ἐστιν αὐτῷ καὶ τὸ βέλος
τοῦ Διὸς κατὰ τοὺς τῶν ποιητῶν λόγους. ἀνέθεσαν δὲ
Ἰππαγόρας τε καὶ Φρύνων καὶ Αἰνεσίδημος, ὃν ἄλλον
πού τινα Αἰνεσίδημον δοκᾷ καὶ οὐ τὸν τυραννήσαντα
εἶναι Λεοντίνων.

XXIII. Παρεξίοντι δὲ παρὰ τὴν ἐς τὸ βουλευτήριον
ἔσοδον Ζεὺς τε ἔστηκεν ἐπίγραμμα ἔχων οὐδέν, καὶ αὐ-
δὲς ὡς πρὸς ἄρκτον ἐπιστρέψαντι ἄγαλμά ἐστι Διός.
τοῦτο τέτραπται μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον, ἀνέθεσαν
δὲ Ἑλλήνων ὅσοι Πλαταιᾶσιν ἐμαχέσαντο ἐναντία Μαρ-
δονίου τε καὶ Μήδων. εἰσὶ δὲ καὶ ἐγγεγραμμένοι κατὰ

τοῦ βάθρου τὰ δεξιὰ αἱ μετασχοῦσαι πόλεις τοῦ ἔργου,
Λακεδαιμόνιοι μὲν πρῶτοι, μετὰ δὲ αὐτοὺς Ἀθηναῖοι,
437 τρίτοι δὲ γεγραμμένοι καὶ τέταρτοι Κορίνθιοι τε καὶ Σι-
κυνῶνιοι, πέμπτοι δὲ Αἰγινῆται, μετὰ δὲ Αἰγινήτας Με- 2
ραρεῖς καὶ Ἐπιδαύριοι, Ἀρκάδων δὲ Τεγεαταῖ τε καὶ
Ὀρχομένιοι, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς ὅσοι Φλιοῦντα καὶ Τροιζήνα
καὶ Ἐρμιόνα οἰκοῦσιν, ἐκ δὲ χώρας τῆς Ἀργείας Τιρύν-
θιοι, Πλαταιεῖς δὲ μόνοι Βοιωτῶν, καὶ Ἀργείων οἱ Μυ-
κήνας ἔχοντες, νησιῶται δὲ Κεῖοι καὶ Μήλιοι, Ἀμβρα-
κιῶται δὲ ἐξ ἡπείρου τῆς Θεσπρωτίδος, Τήνιοι τε καὶ
Λεπρεᾶται, Λεπρεᾶται μὲν τῶν ἐκ τῆς Τριφυλίας μόνοι,
ἐκ δὲ Αἰγαίου καὶ τῶν Κυκλάδων οὐ Τήνιοι μόνοι ἀλλὰ
καὶ Νάξιοι καὶ Κύθνιοι, ἀπὸ δὲ Εὐβοίας Στυρεῖς, μετὰ
δὲ τούτους Ἡλεῖοι καὶ Ποτιδαῖται καὶ Ἀνακτόριοι, τε-
λευταῖοι δὲ Χαλκιδεῖς οἱ ἐπὶ τῷ Εὐρίπῳ. 2. Τούτων τῶν 3
πόλεων τοσαῖδε ἦσαν ἐφ' ἡμῶν ἔρημοι. Μυκηναῖοι μὲν
καὶ Τιρύνθιοι τῶν Μηδικῶν ὕστερον ἐγένοντο ὑπὸ Ἀρ-
γείων ἀνάστατοι. Ἀμβρακιῶτας δὲ καὶ Ἀνακτορίους
ἀποίκους Κορινθίων ὄντας ἐπηγάγετο ὁ Ῥωμαίων βασι-
λεὺς ἐς Νικοπόλεως συνοικισμὸν πρὸς τῷ Ἀκτίῳ. Ποτι-
δαῖτας δὲ δις μὲν ἐπέλαβεν ἀναστάτους ἐκ τῆς σφετέρας
ὑπὸ Φιλίππου τε γενέσθαι τοῦ Ἀμύντου καὶ πρότερον
ἐπὶ ὑπὸ Ἀθηναίων, χρόνῳ δὲ ὕστερον Κάσσανδρος κατή-
γαγε μὲν Ποτιδαῖτας ἐπὶ τὰ οἰκία, ὄνομα δὲ οὐ τὸ
ἀρχαῖον τῇ πόλει, Κασσάνδρεια δὲ ἐγένετο ἀπὸ τοῦ οἰκ-
στοῦ. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸ ἀνατεθὲν ὑπὸ τῶν
Ἑλλήνων ἐποίησεν Ἀναξαγόρας Αἰγινήτης. τοῦτον οἱ
συγγράφαντες τὰ ἐς πλάστας παριᾶσιν ἐν τοῖς λόγοις.

3. Ἔστι δὲ πρὸ τοῦ Διὸς τούτου στήλη χαλκῇ, Λακε- 4
δαιμονίων καὶ Ἀθηναίων συνθήκας ἔχουσα εἰρήνης ἐς
τριάκοντα ἐτῶν ἀριθμόν. ταύτας ἐποίησαντο Ἀθηναῖοι
παραστησάμενοι τὸ δεύτερον Εὐβοίαν, ἔτει τρίτῳ τῆς

* * Ὀλυμπιάδος ἦν Κρίσων Ἱμεραῖος ἐνίκα στάδιον. ἔστι δὲ ἐν ταῖς συνθήκαις καὶ τόδε εἰρημένον, εἰρήνης μὲν τῆς Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων τῇ Ἀργείων μὴ μετεῖναι πόλει, ἰδίᾳ δὲ Ἀθηναίους καὶ Ἀργείους, ἣν ἐθέλω- 438 σιν, ἐπιτηδείως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους. αὐταὶ μὲν λέγουσι 5 τοιαῦτα αἱ συνθήκαι· 4. Διὸς δὲ ἄλλο ἄγαλμα παρὰ τὸ ἄρμα ἀνάκειται τὸ Κλεοσθένους. τοῦτου μὲν δὴ ἡμῖν καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα ἔσται μνήμη, τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Διὸς Μεγαρέων μὲν ἔστιν ἀνάθημα, ἀδελφοὶ δὲ αὐτὸ Φύλακός τε καὶ Ὀναιθος καὶ οἱ παῖδες οἱ τούτων εἰργάσαντο· ἡλικίαν δὲ αὐτῶν ἢ πατρίδα, ἢ παρ' ᾧ τινὲς ἐδιδάχθησαν, οὐκ ἔχω δηλώσαι. 5. Πρὸς δὲ τῷ ἄρματι τῷ Γέλωνος Ζεὺς ἔστηκεν ἄρχαῖος, ἔχων σκῆπτρον· Ἑβλαίων δὲ φασι εἶναι ἀνάθημα. αἱ δὲ ἦσαν ἐν Σικελίᾳ πόλεις αἱ Ἑβλαι, Γερεῦτις ἐπὶ κλησιν, τὴν δὲ, ὥσπερ γε καὶ ἦν, ἐκάλουν μείζονα. ἔχουσι δὲ καὶ κατ' ἐμὲ ἔτι τὰ ὀνόματα ἐν τῇ Καταναίᾳ, ἢ μὲν ἔρμος ἐς ἅπαν, ἢ δὲ κόμη τε Καταναίων ἢ Γερεῦτις, καὶ ἱερὸν σφισιν Ἑβλαίας ἐστὶ θεοῦ, παρὰ Σικελιωτῶν ἔχον τιμᾶς. παρὰ τούτων δὲ κομισθῆναι τὸ ἄγαλμα ἐς Ὀλυμπίαν ἡγοῦμαι· τεράτων γὰρ σφᾶς καὶ ἐνυπνίων Φίλιστος ὁ Ἀρχομενίδου φησὶν ἐξηγητὰς εἶναι καὶ μάλιστα εὐσεβεῖα τῶν ἐν Σικελίᾳ βαρβάρων προσ- 7 κεῖσθαι. 6. Πλησίον δὲ τοῦ Ἑβλαίων ἀναθήματος βᾶθρον τε πεποιήται χαλκοῦν καὶ ἐπ' αὐτῷ Ζεὺς· τοῦτον ὁκτῶ μάλιστα εἶναι ποδῶν καὶ δέκα εἰκάζομεν. οὔτινες δὲ αὐτὸν ἔδοσαν τῷ θεῷ καὶ ὧν τινῶν ἔστιν ἔργον, ἐλεγεῖον γεγραμμένον σημαίνει·

Κλειτόριοι τόδ' ἄγαλμα θεῷ δεκάταν ἀνέθηκαν
πολλὰν ἐκ πολλῶν χερσὶ βιασάμενοι.
καὶ * * μετρεῖτ' Ἀρίστων ἡδὲ Τελέστας
αὐτοκασίγνητοι καλὰ Λάκωνες ἔθεν. 439
τούτους οὐκ ἐς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἐπιφανεῖς νομίζω

γενέσθαι· εἶχον γὰρ ἂν τι καὶ Ἑλεῖοι περὶ αὐτῶν λέγειν, καὶ πλεονα ἔτι Λακεδαιμόνιοι πολιτῶν γε ὄντων.

XXIV. Παρὰ δὲ τοῦ Λαοῖτα Διὸς καὶ Ποσειδῶνος Λαοῖτα, παρὰ τούτων τὸν βωμὸν Ζεὺς ἐπὶ χαλκοῦ βᾶθρου δῶρον μὲν τοῦ Κορινθίων δήμου, Μούσου δὲ ἔστι ποίημα, ὅστις δὴ οὗτός ἐστιν ὁ Μούσος. Ἀπὸ δὲ τοῦ βουλευτηρίου πρὸς τὸν ναὸν ἐρχομένῳ τὸν μέγαν ἔστιν ἄγαλμα ἐν ἀριστερᾷ Διὸς, ἐστεφανωμένον δὲ οἷα δὴ ἄνθρεσι, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ κεραννὸς πεποιήται. τοῦτο δὲ ἔστιν Ἀσκάρου τέχνη Θηβαίου, διδασκάλου παρὰ τῷ Σικωνίῳ * * * καὶ Θεσσαλῶν φησὶν εἶναι. εἰ δὲ 2 Φωκεῦσιν ἐς πόλεμον τινα οὗτοι κατέστησαν καὶ ἔστιν ἀπὸ Φωκέων αὐτοῖς τὸ ἀνάθημα, οὐκ ἂν ὅ γε ἱερὸς καλούμενος εἴη πόλεμος, ὃν δὲ πρότερον ἔτι ἐπολέμησαν πρὶν ἢ Μήδους καὶ βασιλέα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα διαβῆναι. Τούτου δὲ οὐ πόρρω Ζεὺς ἔστιν, ὄντινα ἀναθεῖναι Φωφιδίους ἐπὶ πολέμου κατορθώματι τὸ ἔπος τὸ ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένον δηλοῖ. Τοῦ ναοῦ δὲ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ 3 μεγάλου Ζεὺς πρὸς ἀνατολᾶς ἡλίου, μέγεθος μὲν δυόδεκα ποδῶν, ἀνάθημα δὲ λέγουσιν εἶναι Λακεδαιμονίων, ἡνίκα ἀποσταῖσι Μεσσηνίοις δεύτερα τότε ἐς πόλεμον κατέστησαν. ἔπεστι δὲ καὶ ἐλεγεῖον ἐπ' αὐτῷ·

Λέξο ἄναξ Κρονίδα Ζεῦ Ὀλύμπιε καλὸν ἄγαλμα
ἱλάω θυμῷ τοῖς Λακεδαιμονίοις.

Ῥωμαίων δὲ οὔτε ἄνδρα ἰδιώτην οὔτε ὁπόσοι τῆς 4 βουλῆς, οὐδένα Μομμίου πρότερον ἀνάθημα ἴσμεν ἐς 440 ἱερὸν ἀναθέντα Ἑλληνικόν· Μόμμιος δὲ ἀπὸ λαφύρων ἀνέθηκε τῶν ἐξ Ἀχαΐας Δία ἐς Ὀλυμπίαν χαλκοῦν. οὗτος ἔστηκεν ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Λακεδαιμονίων ἀναθήματος, παρὰ τὸν πρῶτον ταύτη τοῦ ναοῦ κίονα. Ὁ δὲ ἐν τῇ Ἀλτεῖ μέριστον τῶν χαλκῶν ἔστιν ἄγαλμάτων τοῦ Διὸς, ἀνετέθη μὲν ὑπὸ αὐτῶν Ἑλείων ἀπὸ τοῦ πρὸς Ἀρκάδας

5 πολέμου, μέγεθος δὲ ἐπὶ τὰ καὶ εἴκοσι ποδῶν ἐστί. Παρὰ δὲ τῷ Πελοπίῳ κίων τε οὐχ ὑψηλὸς καὶ ἄγαλμα Διὸς ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ μικρόν, τὴν ἐτέραν τῶν χειρῶν προτείνων. τούτου δὲ ἀπαντικρὺ ἄλλα ἐστὶν ἀναθήματα ἐπὶ στοίχου, ὡς δὲ αὐτῶς Διὸς καὶ Γανυμήδους ἀγάλματα· ἐστὶ δὲ Ὀμήρω πεποιημένα ὡς ἀρπασθεῖν τε ὑπὸ θεῶν Γανυμήδης οἶνοχοεῖν Διί, καὶ ὡς Τρωὶ δῶρα ἵπποι δοθεῖεν ἀντ' αὐτοῦ. τοῦτο ἀνέθηκε μὲν Γυνᾶθις Θεσσαλός, ἐποίησε δὲ 6 Ἀριστοκλῆς μαθητὴς τε καὶ υἱὸς Κλεοίτα. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλος Ζεὺς οὐκ ἔχων πῶ γένεια, κεῖται δὲ ἐν τοῖς ἀναθήμασι τοῖς Μικυθου. τὰ δὲ ἐς Μίκυθον, γένος τε ὁποῖον ἦν αὐτῷ καὶ ἀνθ' ὅτου τὰ ἀναθήματα ἐς Ὀλυμπίαν τὰ πολλὰ ἀνέθηκεν, ὁ ἐφεξῆς μοι λόγος δηλώσει. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγάλματος τοῦ εἰρημένου προελθόντι ὀλίγον κατ' εὐθείαν ἄγαλμά ἐστι Διὸς οὐκ ἔχον γένεια οὐδὲ αὐτό, Ἑλατῶν δὲ ἀνάθημα, οἷ καταβάντι ἐκ Καῖκου πεδίου ἐς 7 θάλασσαν πρῶτοι τῇ Αἰολίδι οἰκοῦσι. Τούτου δὲ αὐθις ἄλλο ἄγαλμα ἔχεται Διός· τὸ δὲ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ τοὺς ἐν Κνιδῷ Χερρονήσιους ἀπὸ ἀνδρῶν ἀναθεῖναι πολέμιον φησίν. ἀνέθεσαν δὲ ἐκατέρωθεν παρὰ τὸν Δία Πέλοπά τε καὶ τὸν Ἀλφειὺν ποταμόν. Κνιδίοις δὲ τῆς πόλεως τὸ μὲν πολὺ ἐν τῇ ἡπείρῳ πεπόλιται τῇ Καρικῇ, ἔνθα καὶ τὰ λόγον μάλιστα ἄξια αὐτοῖς ἐστίν, ἡ δὲ καλουμένη Χερρόνησος ἐστὶν ἐπὶ τῇ ἡπείρῳ κειμένη νή- 8 σος, γεφύρα διαβατὸς ἐξ αὐτῆς· καὶ τὰ ἀναθήματα ἀνέ- 441 θεσαν ἐν Ὀλυμπίᾳ τῷ Διὶ οἱ ἐνταῦθα οἰκοῦντες, ὡς εἰ τῆς Ἐφεσίων πόλεως οἱ ἔχοντες τὸν ὀνομαζόμενον Κόρησον ἀνάθημα φαῖεν ἰδίᾳ τι ἀναθεῖναι τοῦ Ἐφεσίων κοινοῦ. Ἔστι δὲ καὶ πρὸς τῷ τείχει τῆς Ἀλτεως Ζεὺς ἐπὶ ἡλείου τετραμμένος δυσμᾶς, ἐπίγραμμα οὐδὲν παρεχόμενος· ἐλέγετο δὲ καὶ οὗτος Μομμίου τε καὶ ἀπὸ τοῦ 9 Ἀχαιῶν εἶναι πολέμου. 2. Ὁ δὲ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ

πάντων ὁπόσα ἀγάλματα Διὸς μάλιστα ἐς ἐκκληξίαι ἀδίκων ἀνδρῶν πεποιήται, ἐπίκλησις μὲν Ὀρκιὸς ἐστὶν αὐτῷ, ἔχει δὲ ἐν ἐκατέρῳ κεραννόν χειρὶ. παρὰ τούτῳ καθέστηκε τοῖς ἀθληταῖς καὶ πατράσιν αὐτῶν καὶ ἀδελφοῖς, ἐτι δὲ γυμνασταῖς ἐπὶ κάρου κατόμνυσθαι τομίῳν μηδεν ἐς τὸν Ὀλυμπίῳ ἀγωνῆν ἐσεσθαι παρ' αὐτῶν κακούργημα. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ ἀθληταὶ καὶ τόδε ἐτι προσκατόμνυνται, δέκα ἐφεξῆς μηνῶν ἀπηκριβῶσθαι σφισι τὰ πάντα ἐς ἄσκησιν. ὁμνύουσι δὲ καὶ ὅσοι τοὺς παῖδας ἢ 10 τῶν ἵππων τῶν ἀγωνιζομένων τοὺς πῶλους κρίνουσιν, ἐπὶ δικαίῳ καὶ ἄνευ δώρων ποιεῖσθαι κρίσιν, καὶ τὰ ἐς τὸν δοκιμαζόμενόν τε καὶ μὴ, φυλάξιν καὶ ταῦτα ἐν ἀπορρήτῳ. τῷ κάρῳ δὲ ὅ τι χρησθῆναι σφισι μετὰ τῶν ἀθλητῶν τὸν ὄρκον καθέστηκεν, οὐκ ἐμνημόνευσα ἐπερῆσθαι, ἐπεὶ τοῖς γε ἀρχαιοτέροις ἐπὶ λερεῖῳ ἦν καθεστηκός, ἐφ' ᾧ τις ὄρκον ἐποιήσατο, μηδὲ ἐδώδιμον εἶναι τοῦτο ἐτι ἀνθρώπῳ. δηλοῖ δὲ οὐχ ἥμισυ καὶ Ὀμηρος· τὸν γοῦν κάρου κατ' ὅτου τῶν τομίῳν Ἀγαμέμνων 11 ἐπώμοσεν ἢ μὴν εἶναι τὴν Βρισηίδα ἑαυτοῦ τῆς εὐνῆς ἀπείρατον, τοῦτον τὸν κάρου ἀφιέμενον ὑπὸ τοῦ κήρυκος ἐποίησεν ἐς θάλασσαν·

442 ἢ, καὶ ἀπὸ σφάραγον κάρου τάμε νηλεὲς χαλκῷ.
τὸν μὲν Ταλθύβιος πολιτὴς ἄλως ἐς μέγα λαῖτμα
ῥιψ' ἐπιδινήσας, βόσιν ἰχθύσιν.

οὕτω μὲν τὸ ἀρχαῖον τὰ τοιαῦτα ἐνόμιζον· ἐστὶ δὲ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ὀρκίου πινάκιον χαλκοῦν, ἐπιγέγραπται δὲ ἐλεγεία ἐπ' αὐτοῦ, δεῖμα ἐθέλοντα τοῖς ἐπιορκοῦσι παριστάναι.

XXV. Τοσαῦτα ἐντὸς τῆς Ἀλτεως ἀγάλματα εἶναι Διὸς ἀνηριθμησάμεθα ἐς τὸ ἀκριβέστατον. τὸ ἀνάθημα γὰρ τὸ πρὸς τῷ μεγάλῳ ναφ' ὑπὸ ἀνδρὸς Κορινθίου τεθέν, Κορινθίων δὲ οὐ τῶν ἀρχαίων, ἀλλ' οἱ παρὰ βασι-

λέως ἔχουσιν εἰληφότες τὴν πόλιν, τοῦτο τὸ ἀνάθημα Ἀλέξανδρός ἐστιν ὁ Φιλίππου Διὶ εἰκασμένος δῆθεν. ὁπόσα δὲ ἄλλοια καὶ οὐ μίμησις ἐστὶ Διός, ἐπιμνησόμεθα καὶ τούτων. εἰκόνας δὲ οὐ τιμῇ τῇ πρὸς τὸ θεῖον, τῇ δὲ ἐς αὐτοὺς χάριτι ἀνατεθείσας τοὺς ἀνθρώπους, λόγῳ σφᾶς τῷ ἐς τοὺς ἀθλητὰς ἀναμίζομεν.

- 2 Μεσσηνίους τοὺς ἐπὶ τῷ πορθμῷ κατὰ ἔθος δὴ τι ἀρχαῖον [κατ' ἔτος] πέμποντας ἐς Ῥήγιον χορὸν παιδῶν πέντε ἄριθμὸν καὶ τριάκοντα καὶ διδάσκαλόν τε ὁμοῦ τῷ χορῷ καὶ ἄνδρα αὐλητὴν ἐς ἑορτὴν τινα ἐπιχώριον Ῥηγίωνων, κατέλαβεν αὐτοὺς ποτε συμφορὰ, μηδένα ὅπως τῶν ἀποσταλέντων σφίσιν ἀποσωθῆναι, ἀλλὰ ἡ ναὺς ἡ ἄγουσα τοὺς παῖδας ἠφανίσθη σὺν αὐτοῖς κατὰ τοῦ βυθοῦ. Ἔστι γὰρ δὴ ἡ κατὰ τοῦτον θάλασσαν τὸν πορθμὸν 3 θαλάσσης χιμεριωτάτη πάσης. οἷ τε γὰρ ἄνემοι ταράσσουσιν αὐτήν, ἀμφοτέρωθεν τὸ κύμα ἐπάγοντες ἐκ τοῦ Ἀδρίου καὶ ἐξ ἑτέρου πελάγους ὃ καλεῖται Τυρσηνόν· ἦν τε καὶ ἀνέμων ἀπὴ πνεύματα, ὃ δὲ καὶ τηνικαῦτα ὁ πορθμὸς κίνησιν βιαιοτάτην αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ καὶ ἰσχυρὰς παρέχεται καλιεροῖας. θηρία τε τοσαῦτα ἐς αὐτὸν τὰ ἀθροιζόμενά ἐστιν, ὥς καὶ τὸν αἶρα τὸν ὑπὲρ τῆς θαλάσσης ταύτης ἀναπληρασθαι τῶν θηρίων τῆς ὁσμῆς, ὥς σωτηρίας γε ἐκ τοῦ πορθμοῦ μηδὲ ἐλπίδος τι ὑπολείπεσθαι ναυαγῷ. εἰ δὲ ἐνταῦθα συνέπεσεν Ὀδυσσεὶ διαφθα- 443 ρῆναι τὴν ναῦν, ἄλλως μὲν οὐκ ἂν τις πείθοιτο ἐκνήξασθαι ζῶντα ἐς τὴν Ἰταλίαν αὐτόν, τὸ δὲ ἐκ τῶν θεῶν εὐ- 4 μενὲς ἐπὶ παντὶ ἐργάζεται ὁρασιώνην. Τότε δὲ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν παιδῶν οἱ Μεσσηνιοὶ πένθος ἤγον, καὶ ἄλλα τέ σφισιν ἐς τιμὴν αὐτῶν ἐξευρέθη καὶ εἰκόνας ἐς Ὀλυμπίαν ἀνέθεσαν χαλκᾶς, σὺν δὲ αὐτοῖς τὸν διδάσκαλον τοῦ χοροῦ καὶ τὸν αὐλητὴν. τὸ μὲν δὴ ἐπίγραμμα ἐδήλον τὸ ἀρχαῖον ἀναθήματα εἶναι τῶν ἐν πορθμῷ

Μεσσηνίων· χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἰππίας ὁ λεγόμενος ὑπὸ Ἑλλήνων γενέσθαι σοφὸς τὰ ἐλεγεία ἐπ' αὐτοῖς ἐποίησεν. ἔργα δὲ εἰσὶν Ἥλειον Κάλλωνος αἱ εἰκόνας.

2. Ἔστι δὲ κατὰ τὴν ἄκραν ἐν Σικελίᾳ τὴν τετραμ- 5 μένην ἐπὶ Λιβύης καὶ Νότου, καλουμένην δὲ Πάχυννον, Μοτύη πόλις· οἰκοῦσι δὲ Λίβυες ἐν αὐτῇ καὶ Φοίνικες. τούτοις τοῖς ἐν Μοτύῃ βαρβάροις Ἀκραγαντίνοι καταστάντες ἐς πόλεμον καὶ λείαν τε καὶ λάφυρα ἀπ' αὐτῶν λαβόντες ἀνέθεσαν τοὺς παῖδας ἐς Ὀλυμπίαν τοὺς χαλκοῦς, προτείνοντάς τε τὰς δεξιὰς καὶ εἰκασμένους εὐχομένοις τῷ θεῷ. κεῖνται δὲ ἐπὶ τοῦ τείχους οὗτοι τῆς Ἀλ- 6 τεως. Καλάμιδος δὲ εἶναι σφᾶς ἔργα ἐγὼ τε εἰκαζον, καὶ ἐς αὐτοὺς κατὰ τὰ αὐτὰ εἶχεν ὁ λόγος. 3. Σικελίαν δὲ 6 ἔθνη τοσάδε οἰκεῖ, Σικανοὶ τε καὶ Σικελοὶ καὶ Φρύγες, οἱ μὲν ἐξ Ἰταλίας διαβεβηκότες ἐς αὐτήν, Φρύγες δὲ ἀπὸ τοῦ Σκαμάνδρου ποταμοῦ καὶ χώρας τῆς Τρωάδος. οἱ δὲ Φοίνικες καὶ Λίβυες στόλῳ ἀφίκοντο ἐς τὴν νῆσον κοι- 7 νῷ, καὶ ἄποικοι Καρχηδονίων εἰσὶ. τοσαῦτα μὲν ἐν Σικελίᾳ ἔθνη βάρβαρα· Ἑλλήνων δὲ Δωριεῖς τε ἔχουσιν αὐτήν καὶ Ἴωνες, καὶ τοῦ Φωκικοῦ καὶ τοῦ Ἀττικοῦ γέ- 8 νους ἑκατέρου μοῖρα οὐ πολλή.
4. Ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ τείχους τὰ τε Ἀκραγαντίνων 7 444 ἀναθήματα καὶ Ἡρακλέους δύο εἰσὶν ἀνδριάντες γυμνοί, παῖδες ἡλικίαν. τὸν δὲ ἐν Νεμέᾳ τοξένοντα ἔοικε λέοντα, τοῦτον μὲν δὴ τὸν τε Ἡρακλέα καὶ ὁμοῦ τῷ Ἡρακλεῖ τὸν λέοντα Ταραντίνος ἀνέθηκεν Ἰπποτίαν, Νικοδάμουν δὲ ἐστὶ Μαιναλίων τέχνη· τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ ἕτερον Ἀναξίπ- 8 που μὲν ἐστὶν ἀνάθημα Μενδαίου, μετεκομίσθη δὲ ἐν- ταῦθα ὑπὸ Ἥλειων· τὰ πρὸ τούτου δὲ ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῷ πέρατι, ἡ ἄγει μὲν ἐξ Ἥλιδος ἐς Ὀλυμπίαν, κα- 9 λεῖται δὲ ἱερά. 5. Ἔστι δὲ καὶ ἀναθήματα ἐν κοινῷ τοῦ 8 Ἀχαιῶν ἔθνους, ὅσοι προκαλεσαμένον τοῦ Ἐκτορος ἐς

μονομαχίαν ἄνδρα Ἑλλήνα τὸν κλῆρον ἐπὶ τῷ ἀγῶνι ὑπέ-
μειναν. οὗτοι μὲν δὴ ἐστήκασιν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου
πλησίον, δόρασι καὶ ἀσπίσιν ὠπλισμένοι· ἀπαντικρὺ δὲ
ἐπὶ ἐτέρου βάθρου πεποιήται Νέστωρ τὸν ἐκάστου κλῆ-
ρον ἐσβεβληκῶς ἐς τὴν κυνῆν. τῶν δὲ ἐπὶ τῷ Ἐκτορι
κληρουμένων ἀριθμὸν ὄντων ὀκτώ, τὸν γὰρ ἕνατον αὐ-
τῶν, τὴν τοῦ Ὀδυσσεως εἰκόνα, Νέρωνα κομίσαι λέγου-
9 σιν ἐς Ῥώμην, τῶν δὲ ὀκτὼ τούτων ἐπὶ μόνῳ τῷ Ἀγα-
μέμνονι τὸ ὄνομα ἐστὶ γεγραμμένον· γέγραπται δὲ καὶ
τοῦτο ἐπὶ τὰ λαῖα ἐκ δεξιῶν. ὅπου δὲ ὁ ἀλεκτρυὼν ἐστὶν
ἐπίθημα τῇ ἀσπίδι, Ἰδομενεύς ἐστιν ὁ ἀπόγονος Μίνω·
τῷ δὲ Ἰδομενεὶ γένος ἀπὸ τοῦ Ἥλιου τοῦ πατρὸς Πασι-
φάης, Ἥλιον δὲ ἱερὸν φασὶν εἶναι τὸν ὄρνιθα καὶ ἀγγέλ-
10 λειν ἀνιέναι μέλλοντος τοῦ ἡλίου. γέγραπται δὲ καὶ ἐπὶ-
γραμμα ἐπὶ τῷ βάθρῳ·

τῷ Διὶ τ' Ἀχαιοὶ τὰγάλματα ταῦτ' ἀνέθηκαν,
ἔργονοι ἀντιθέον Τανταλίδα Πέλοπος.

Τοῦτο μὲν δὴ ἐνταυθα ἐστὶ γεγραμμένον, ὃ δὲ ἀγάλμα- 445
τοποιὸς ὅστις ἦν ἐπὶ τοῦ Ἰδομενέως γέγραπται τῇ ἀσπίδι·

Πολλὰ μὲν ἄλλα σοφοῦ ποιήματα καὶ τόδ' Ὀνάτα
ἔργον, ὃν Αἰγίνη γένετο παῖδα Μίκων.

11 6. Οὐ πόρῳ δὲ τοῦ Ἀχαιῶν ἀναθήματος καὶ Ἡρα-
κλῆς ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ ζωστήρος μαχόμενος πρὸς τὴν Ἀμα-
ζόνα ἐπιππον γυναῖκα. τοῦτον Εὐαγόρας μὲν γένος
Ζαγκλαῖος ἀνέθηκεν, ἐποίησε δὲ Κυδωνιάτης Ἀριστο-
κλῆς. ἐν δὲ τοῖς μάλιστα ἀρχαίοις καταριθμησασθαι καὶ
τὸν Ἀριστοκλέα ἐστὶ· καὶ σαφῶς μὲν ἡλικίαν οὐκ ἔχει τις
ἂν εἰπεῖν αὐτοῦ, δηλὰ δὲ ὡς πρότερον ἔτι ἐγένετο πρὶν
ἢ τῇ Ζάγκλῃ τὸ ὄνομα γενέσθαι τὸ ἐφ' ἡμῶν Μεσσήνην.

12 7. Θάσιοι δὲ Φοίνικες τὸ ἀνέκαθεν ὄντες, καὶ ἐκ
Τύρου καὶ Φοινίκης τῆς ἄλλης ὁμοῦ Θάσῳ τῷ Ἀρήνορος
κατὰ ζήτησιν ἐκπλεύσαντες τὴν Εὐρώπης, ἀνέθεσαν

Ἡρακλέα ἐς Ὀλυμπίαν, τὸ βάθρον χαλκοῦν ὁμοίως τῷ
ἀγάλματι. μέγεθος μὲν δὴ τοῦ ἀγάλματος εἰσι πήχεις
δέκα, ῥόπαλον δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ χειρὶ ἔχει
τόξον. ἤκουσα δὲ ἐν Θάσῳ τὸν αὐτὸν σφᾶς Ἡρακλέα ὄν
καὶ Τύριοι σέβεσθαι, ὕστερον δὲ ἤδη τελοῦντας ἐς Ἑλ-
ληνας νομίσαι καὶ Ἡρακλεῖ τῷ Ἀμφιτρούωνος νέμειν
τιμᾶς. τῷ δὲ ἀναθήματι τῷ ἐς Ὀλυμπίαν Θάσιων ἐπεστὶν 13
ἐλεγείον·

Τῷδ' ἐν με Μίκωνος Ὀνάτας ἐξετέλεσεν
αὐτὸς ἐν Αἰγίνῃ δώματα ναιετάων.

Τὸν δὲ Ὀνάταν τοῦτον ὅμως, καὶ τέχνης ἐς τὰ ἀγάλματα
ὄντα Αἰγινναίης, οὐδενὸς ὕστερον θήσομεν τῶν ἀπὸ Δαι-
δάλου τε καὶ ἐργαστηρίου τοῦ Ἀττικοῦ.

446 XXVI. Μεσσηνίων δὲ τῶν Δωριέων οἱ Ναυπάκτον
ποτε παρὰ Ἀθηναίων λαβόντες ἀγάλμα ἐν Ὀλυμπίᾳ Νί-
κης ἐπὶ τῷ κίονι ἀνέθεσαν. τοῦτό ἐστιν ἔργον μὲν Μεν-
δαίου Παιωνίου, πεποιήται δὲ ἀπὸ ἀνδρῶν πολεμίων,
ὅτε Ἀκαρναῖσι καὶ Οἰνιάδαις, ἐμοὶ δοκεῖν, ἐπολέμησαν.
Μεσσηνιοὶ δὲ αὐτοὶ λέγουσι τὸ ἀνάθημα σφισιν ἀπὸ τοῦ
ἔργου τοῦ ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ νήσῳ μετὰ Ἀθηναίων, καὶ
οὐκ ἐπιγράψαι τὸ ὄνομα τῶν πολεμίων σφᾶς τῷ ἀπὸ
Λακεδαιμονίων δαίματι, ἐπεὶ Οἰνιάδων γε καὶ Ἀκαρνα-
νων οὐδένα ἔχειν φόβον.

2. Τὰ δὲ ἀνάθημα Μικύθου πολλά τε ἀριθμὸν καὶ 2
οὐκ ἐφεξῆς ὄντα εὗρισκον, ἀλλὰ Ἰφίτον μὲν τοῦ Ἥλείου
καὶ Ἐκχειρίας στεφανούσης τὸν Ἰφίτον, τούτων μὲν
τῶν εἰκόνων ἔχεται τὸσάδε ἀνάθημα τῶν Μικύθου,
Ἀμφιτρίτη καὶ Ποσειδῶν τε καὶ Ἑστία· Γλαῦκος δὲ ὁ
ποιήσας ἐστὶν Ἀργεῖος. παρὰ δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου
τὴν ἐν ἀριστερᾷ πλευρᾷ ἀνέθηκεν ἄλλα, Κόρην τὴν
Δήμητρος καὶ Ἀφροδίτην Γανυμήδην τε καὶ Ἀρτεμιν,
ποιητῶν δὲ Ὀμηρον καὶ Ἡσίοδον, καὶ θεοὺς αὐτοὺς

- 3 Ἀσκληπιὸν καὶ Ὑγίειαν. 3 Ἀγών τε ἐν τοῖς ἀναδημασίῃ ἐστι τοῖς Μικύθου φέρων ἀλτήρας. οἱ δὲ ἀλτήρες οὗτοι παρέχονται σχῆμα τοιούδε· κύκλου παραμηκεστέρου καὶ οὐκ ἐς τὸ ἀκριβέστατον περιφεροῦς εἰδὼν ἥμισυν, πεποίηται δὲ ὥς καὶ τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν διέναι καθάπερ δι' ὀφθαλμὸν ἀσπίδος. τούτων μὲν δὴ σχῆμά ἐστι τὸ εἰρημένον· παρὰ δὲ τοῦ Ἀγῶνος τὴν εἰκόνα Διόνυσος καὶ ὁ Θοῤῥξ ἐστὶν Ὀρφεὺς καὶ ἄγαλμα Διός, οὗ δὴ καὶ ὀλίγω πρότερον ἐπεμνήσθην. ταῦτα ἔργα ἐστὶν Ἀργείου Διονυσίου. τεθῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ Μικύθου καὶ ἄλλα ὁμοῦ τούτοις λέγουσι, Νέρωνα δὲ ἀφελέσθαι φασὶ καὶ ταῦτα.
- 4 τοῖς δὲ ἐργασαμένοις αὐτά, γένος οὖσιν Ἀργείοις, Διονύσιον τε καὶ Γλαύκῳ, διδάσκαλόν σφισιν οὐδένα ἐπιλέγουσιν· ἡλικίαν δὲ αὐτῶν ὁ τὰ ἔργα ἐς Ὀλυμπίαν ἀναθεῖς ἐπιδείκνυσιν ὁ Μίκυθος. 4 τὸν γὰρ δὴ Μίκυθον 447 τοῦτον Ἡρόδοτος ἔφη ἐν τοῖς λόγοις ὡς Ἀναξίλα τοῦ ἐν Ῥηγίῳ τυραννήσαντος γενόμενος δοῦλος καὶ ταμίας τῶν Ἀναξίλα χρημάτων ὕστερον τούτων ἀπὼν οἴχοιτο ἐς
- 5 Τεγέαν τελευτήσαντος Ἀναξίλα. τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀναδημασίῃ ἐπιγράμματα καὶ πατέρα Μικύθῳ Χοῖρον καὶ Ἐλληνίδας αὐτῷ πόλεις Ῥηγίων τε πατρίδα καὶ τὴν ἐπὶ τῷ πορθμῷ Μεσσήνῃ διδωσιν· οἰκεῖν δὲ τὰ μὲν ἐπιγράμματα ἐν Τεγέᾳ οὐ φησιν αὐτόν, τὰ δὲ ἀναδημάτα ἀνέθηκεν ἐς Ὀλυμπίαν εὐχὴν τινα ἐκτελῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ παιδὸς νοσήσαντος νόσον φθινάδα.
- 6 5. Πλησίον δὲ τῶν μειζόνων ἀναδημάτων Μικύθου, τέχνης δὲ τοῦ Ἀργείου Γλαύκου, Ἀθηναῖς ἄγαλμα ἔστηκε κράνος ἐπικειμένη καὶ αἰγίδα ἐνδεδυνκῖα. Νικόδαμος μὲν εἰργάσατο ὁ Μαινάλιος, Ἡλείων δὲ ἐστὶν ἀνάδημα. παρὰ δὲ τὴν Ἀθηναίων πεποιήται Νίκη· ταύτην Μαντινεῖς ἀνέθεσαν, τὸν πόλεμον δὲ οὐ δηλοῦσιν ἐν τῷ ἐπιγράμματι. Κάλამις δὲ οὐκ ἔχουσιν περὶ ποιῆσαι λέγε-

ται ἀπομιμούμενος τὸ Ἀθήνησι τῆς Ἀπτέρου καλουμένης ξοανον. 6. Πρὸς δὲ τοῖς ἐλάσσοσιν ἀναδημασί τοῦ Μικύθου, ποιηθεῖσι δὲ ὑπὸ Διονυσίου, πρὸς τούτοις Ἡρακλέους ἐστὶ τῶν ἔργων τὸ ἐς τὸν λέοντα τὸν ἐν Νεμέᾳ καὶ ὕδραν τε καὶ ἐς τὸν κύνα τοῦ Αἰδου καὶ τὸν ἐπὶ Ἐρμάνθῳ ποταμῷ κάπρον. ἐκόμισαν δὲ αὐτὰ ἐς Ὀλυμπίαν Ἡρακλεῶται Μαριανδυνῶν ὁμόρων βαρβάρων καταδραμόντες τὴν χώραν. ἡ δὲ Ἡράκλεια πεπόλισται μὲν ἐπὶ Εὐξείνῳ πόντῳ, ἀπρῆκίσθη δὲ ἐκ Μεγάρων· μετέσχον δὲ καὶ Βοιωτῶν Ταναγραῖοι τοῦ οἰκισμοῦ.

XXVII. Τούτων δὲ ἀντικρὺ τῶν κατειλεγμένων ἔστιν ἄλλα ἀναδημάτα ἐπὶ στοίχῳ, τετραμμένα μὲν πρὸς μεσημβρίαν, τοῦ τεμένους δὲ ἐγγύτατα ὁ τῷ Πέλοπι ἀνείται. ἐν δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ ἀνατεθέντα ἐστὶν ὑπὸ τοῦ Μαιναλίου Φόρμιδος, ὃς ἐκ Μαιναλίου διαβάς ἐς Σικελίαν παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένους, καὶ ἐκείνῳ τε αὐτῷ καὶ Ἰέρωνι ὕστερον ἀδελφῷ τοῦ Γέλωνος ἐς τὰς στρατείας ἀποδεικνύμενος λαμπρὰ ἔργα, ἐς τοσοῦτο 448 προήλθεν εὐδαιμονίας ὡς ἀναθεῖναι μὲν ταῦτα ἐς Ὀλυμπίαν, ἀναθεῖναι δὲ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι ἄλλα ἐς Δελφούς. Τὰ δὲ ἐς Ὀλυμπίαν δύο τέ εἰσιν ἵπποι καὶ ἡνλόχοι δύο, 2 ἑκατέρῳ τῶν ἵππων παρεστῶς ἀνὴρ ἡνλόχος. ὁ μὲν δὴ πρότερος τῶν ἵππων καὶ ὁ ἀνὴρ Διονυσίου τοῦ Ἀργείου, τὰ δεύτερα δὲ ἔργα ἐστὶν Αἰγινήτου Σίμωνος. τῷ πρότερόν δὲ τῶν ἵππων ἐπίγραμμα ἔπεστιν ἐπὶ τῇ πλευρᾷ, τὰ πρῶτα οὐ σὺν μέτρῳ· λέγει γὰρ δὴ οὕτω

Φόρμις ἀνέθηκεν

Ἀρκᾶς Μαινάλιος, νῦν δὲ Συρακόσιος.

2. Οὗτός ἐστιν ὁ ἵππος ὅτῳ καὶ τὸ ἵππομανὲς λόγῳ τῷ 3 Ἡλείων ἐγκείται. δηλαδὲ καὶ ἄλλα ἐς τιμὴν ἀνδρὸς μάγου σοφίᾳ γενέσθαι συμβαίνοντα τῷ ἵπῳ. μέγεθος μὲν ἡ εἰ-

δος ἵππων ἀποδεῖ πολλῶ, ὅσοι τῆς Ἀλτεως ἐντὸς ἐσθή-
 κασι· πρὸς δὲ ἀποκέκοπται τε τὴν οὐρὰν καὶ ἔστιν ἐπὶ τῷ
 τοιῷδε ἔτι αἰσχίων. οἱ δὲ ἵπποι οἱ ἄρσενες οὔτι που τοῦ
 ἥρος μόνον ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἐπ' αὐτὸν ὀργῶσιν ἡμέ-
 4 ραν. καὶ γὰρ ἐσθίουσιν ἐς τὴν Ἀλτιν ἀπορρηγνύοντες τὰ
 δεσμά ἢ καὶ ἐκφεύγοντες τοὺς ἄγοντας, καὶ ἐπιπηδῶσιν
 αὐτῷ πολλῶ δὴ τι ἐμμανέστερον ἢ ἐπὶ τὴν καλλίστην ἵπ-
 πον ζῶσάν τε καὶ ἡθῶδα ἀναβαίνεσθαι. ἀπολισθάνουσί τε
 δὴ αὐτοῖς αἰ ὀπλαί, καὶ ὅμως οὐκ ἀπαγορεύουσι χρεμετί-
 ζοντές τε μᾶλλον καὶ ἐπιπηδῶντες μετὰ βαιοτέρας τῆς ὀρ-
 μῆς, πρὶν ἂν ὑπὸ μαστίγων καὶ ἀνάγκης ἰσχυρᾶς ἀφελκυ-
 σθῶσι· πρότερον δὲ οὐκ ἔστιν ἀπαλλαγὴ σφισιν οὐδεμία
 5 ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ. 3. Καὶ ἄλλο ἐν Λυδία θεασάμενος οἶδα
 διάφορον μὲν θαῦμα ἢ κατὰ τὸν ἵππον τὸν Φόρμιδος, μά-
 γων μέντοι σοφίας οὐδὲ αὐτὸ ἀπηλλαγμένον. ἔστι γὰρ
 Λυδοῖς ἐπὶ κλησὶν Περσικοῖς ἱερὰ ἐν τε Ἱεροκαίσαρεια κα-
 λουμένη πόλει καὶ ἐν Ὑπαίποις, ἐν ἑκατέρῳ δὲ τῶν ἱερῶν 449
 οἰκημά τε καὶ ἐν τῷ οἰκήματι ἔστιν ἐπὶ βωμοῦ τέφρα· χροῶ
 6 δὲ οὐ κατὰ τέφραν ἔστιν αὐτῇ τὴν ἄλλην. ἐσελθὼν δὲ ἐς τὸ
 οἶκημα ἀνὴρ μάγος καὶ ξύλα ἐπιφορήσας αὐὰ ἐπὶ τὸν βω-
 μὸν πρῶτα μὲν τιάραν ἐπέθετο ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, δεύτερα
 δὲ ἐπὶ κλησὶν ὅτου δὴ θεῶν ἐπάδει βάρβαρα καὶ οὐδαμῶς
 συνετὰ Ἑλλήσιν· ἐπάδει δὲ ἐπιλεγόμενος ἐκ βιβλίου.
 ἄνευ τε δὴ πυρὸς ἀνάγκη πᾶσα ἀφθῆναι τὰ ξύλα καὶ
 περιφανῇ φλόγα ἐξ αὐτῶν ἐκλάμψαι. τάδε μὲν ἐς τοσοῦτο
 ἡμῖν δεδηλώσθω.

7 4. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἀναθήμασι τούτοις καὶ αὐτὸς ὁ
 Φόρμις ἀνδρὶ ἀνθεστηκῶς πολεμῖω, καὶ ἐφεξῆς ἐτέρω
 καὶ τρίτῳ γε αὐτίς μάχεται. γέγραπται δὲ ἐπὶ τούτοις
 τὸν στρατιώτην μὲν τὸν μαχόμενον Φόρμιν εἶναι τὸν
 Μαινάλιον, τὸν δὲ ἀναθέντα Συρακόσιον Λυκόρταν·
 δῆλα δὲ ὡς οὗτος ὁ Λυκόρτας κατὰ φιλίαν ἀναθεῖται τοῦ

Φόρμιδος. τὰ δὲ ἀναθήματα τοῦ Λυκόρτα καλεῖται Φόρ-
 μιδος καὶ ταῦτα ὑπὸ Ἑλλήνων. 5. Ὁ δὲ Ἑρμῆς ὁ τὸν 8
 κορὸν φέρων ὑπὸ τῇ μασχάλῃ καὶ ἐπικείμενος τῇ κεφαλῇ
 κυνῆν καὶ χιτῶνά τε καὶ χλαμύδα ἐνδεδυνῶς οὐ τῶν
 Φόρμιδος ἐστὶ ἀναθημάτων ἐστίν, ὑπὸ δὲ Ἀρκάδων ἐκ
 Φενεοῦ δέδοται τῷ θεῷ. Ὀνάταν δὲ τὸν Αἰγινήτην,
 σὺν δὲ αὐτῷ Καλλιτέλῃν ἐργάσασθαι λέγει τὸ ἐπί-
 γραμμα· δοκεῖν δέ μοι τοῦ Ὀνάτα μαθητῆς ἢ παῖς
 ὁ Καλλιτέλης ἦν. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ Φενεατῶν ἀνα-
 θήματος ἄλλο ἐστὶν ἄγαλμα, κηρυκτεῖον Ἑρμῆς ἔχων·
 ἐπίγραμμα δὲ ἐπ' αὐτῷ Γλαυκίαν ἀναθεῖναι γένος Ῥη-
 γῖνον, ποιῆσαι δὲ Κάλλωνα Ἥλειον. 6. Βοῶν δὲ τῶν 9
 χαλκῶν ὁ μὲν Κορκυραίων, ὁ δὲ ἀνάθημα Ἐρετριέων,
 τέχνη δὲ Ἐρετριέως ἐστὶ Φιλησίου. καὶ ἀνθ' ὅτου μὲν
 οἱ Κορκυραῖοι τὸν τε ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἕτερον βοῦν ἐς
 Δελφοῦς ἀνέθεσαν, δηλώσει μοι τὰ ἐς Φωκέας τοῦ λό-
 γου· ἐπὶ δὲ τῷ Ὀλυμπίᾳσιν αὐτῶν ἀναθήματι συμβῆ-
 ναι τοιόνδε ἤκουσα. παῖς μικρὸς ὑπὸ τούτῳ καθήμενος 10
 τῷ βοῖ ἐς τὸ κάτω νενευκῶς ἐπαίξεν· ἀνασχὼν δὲ ἐξαί-
 φνης τὴν κεφαλὴν κατεάγῃ τε αὐτὴν πρὸς τὸν χαλκόν,
 καὶ ἐκ τοῦ τραύματος ἡμέραις ὕστερον ἀπέθανεν οὐ
 πολλαῖς. Ἥλαιοι μὲν δὴ τὸν βοῦν ἄτε αἵματι ἐνοχον
 450 ἐβουλεύοντο ἐκκομίσαι τῆς Ἀλτεως· ὁ δὲ σφᾶς θεὸς ὁ ἐν
 Δελφοῖς κατὰ * * τὸ ἀνάθημα [καθάρσια] ἔχρα ἐπ' αὐτῷ
 ποιησαμένους, ὅποσα Ἑλληνες ἐπὶ ἀκουσίῳ φόνῳ νομί-
 ζουσιν.

7. Ἔστι δὲ ὑπὸ ταῖς ἐν τῇ Ἀλτεῖ πλατάνοις κατὰ 11
 μέσον μάλιστα που τὸν περίβολον τροπαιοὶ χαλκοῦν,
 καὶ ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τροπαίου τῇ ἀσπίδι, Ἥλειους ἀπὸ
 Λακεδαιμονίων ἀναστήσαι. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ καὶ τὸν
 ἄνδρα ἐπέλαβεν ἐκείνον ἀφείναι τὴν ψυχὴν, ὅς τοῦ
 Ἡραίου τῆς ὀροφῆς κατ' ἐμὲ ἀνασκευαζομένης ἐνταῦθα
 27*

12 ὁμοῦ τοῖς ὅπλοις εὐρέθη κείμενος. 8. Τῶν δὲ ἐν Θράκη Μενδαίων τὸ ἀνάθημα ἐγγύτατα ἀφίκετο ἀπατῆσαι με ὥς ἀνδρὸς εἰκὼν εἶη πεντάθλου· καὶ κεῖται μὲν παρὰ τὸν Ἥλειον Ἀναυχίδα, ἔχει δὲ ἀλτήρας ἀρχαίους. ἐλεγείον δὲ ἐπ' αὐτὸ γεγραμμένον ἐστὶν ἐπὶ τοῦ μηροῦ·

Ζητὶ θεῶν βασιλεῖ μ' ἀκροθίνιον ἐνθάδ' ἔθηκαν

Μενδαῖοι, Σίπτην χερσὶ βιασάμενοι.

τὸ μὲν δὴ Θράκιόν τι εἶναι τεῖχος καὶ πόλις ἔοικεν, ἢ Σίπτη, Μενδαίοις δὲ αὐτοῖς γένος τε Ἑλληνικὸν καὶ ἀπὸ Ἰωνίας ἐστίν, οἰκοῦσι δὲ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω τῆς πρὸς Αἰνῶ πόλει.

ΗΛΙΑΚΩΝ Β.

1. Ἐπειτα δέ μοι τῷ λόγῳ τῷ ἐς τὰ ἀναθήματα τὸ μετὰ 452 τοῦτο ἤδη ποιήσασθαι καὶ ἵππων ἀγωνιστῶν μνήμην καὶ ἀνδρῶν ἀθλητῶν τε καὶ ἰδιωτῶν ὁμοίως. τῶν δὲ νικησάντων Ὀλυμπίᾳσιν οὐχ ἀπάντων εἰσὶν ἐστηκότες ἀνδριάντες, ἀλλὰ καὶ ἀποδειξάμενοι λαμπρὰ ἐς τὸν ἀγῶνα, οἱ δὲ 2 καὶ ἐπὶ ἄλλοις ἔργοις, ὅμως οὐ τετυχήκασιν εἰκόνων. τούτους ἐκέλευσεν ἀφεινᾶί με ὁ λόγος, ὅτι οὐ κατάλογός ἐστιν ἀθλητῶν ὅποσους γέγονασιν Ὀλυμπικαὶ νῖκαι, ἀναθημάτων δὲ ἄλλων τε καὶ εἰκόνων συγγραφή. οὐδὲ ὁπόσων ἐστήκασιν ἀνδριάντες, οὐδὲ τούτοις πᾶσιν ἐπέξειμι, ἐπιστάμενος ὅσοι τῷ παραλόγῳ τοῦ κλήρου καὶ οὐχ ὑπὸ ἰσχύος ἀνείλοντο ἤδη τὸν κότινον. ὁπόσοις δὲ ἢ αὐτοῖς εἶχεν ἐς δόξαν ἢ καὶ τοῖς ἀνδριᾶσιν ὑπῆρχεν ἄμεινον ἐτέρων πεποιῆσθαι, τοσαῦτα καὶ αὐτὸς μνησθήσομαι.

3 2. Ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας ἀνδρὸς εἰκὼν παλαιστοῦ, γένος δὲ ἦν Ἥλειος, Σύμμαχος Αἰσχύλου· παρὰ δὲ αὐτὸν ἐκ Φενεοῦ τῆς Ἀρκάδων Νεολαΐδας Προ-

ξένου, πυγμῆς ἐν παισὶν ἀνηρημένος νίκην· ἐφεξῆς δὲ Ἀρχέδαμος Ξενίου, καταβαλὼν καὶ οὗτος παλαιστὰς παίδας, γένος καὶ αὐτὸς Ἥλειος. τούτων τῶν κατελεγμένων εἰργάσατο Ἄλυπος τὰς εἰκόνας Σικυνῶνιος, Ναυκύδους τοῦ Ἀργείου μαθητής. Κλεογένην δὲ Σιληνοῦ 4 τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ φησὶν εἶναι τῶν ἐπιχωρίων, 453 ἐκ δὲ ἀγέλης αὐτὸν οἰκείας ἵπῳ κρατῆσαι κέλητι. Πλησίον δὲ τοῦ Κλεογένους Δεινόλοχος τε κεῖται Πύρρον καὶ Τρωῖλος Ἀλκίνου. τούτοις γένος μὲν καὶ αὐτοῖς ἐστὶν ἐξ Ἥλιδος, γέγονασι δὲ σφισιν οὐ κατὰ ταῦτα αἱ νῖκαι, ἀλλὰ τῷ μὲν ἑλλανοδικεῖν τε ὁμοῦ καὶ ἵππων ὑπῆρξεν ἀνελέσθαι νίκας, τῷ Τρωῖλῳ, τελείᾳ τε συνωρίδι καὶ πῶλων ἄρματι· Ὀλυμπιάδι δὲ ἐκράτει δευτέρᾳ πρὸς ταῖς 5 ἑκατόν. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ νόμος ἐγένετο Ἥλεις μὴδ' ἵπ- 5 πους τοῦ λοιποῦ τῶν ἑλλανοδικούντων καθιέναι μὴδένα. τούτου μὲν δὴ τὸν ἀνδριάντα ἐποίησε Λύσιππος· ἡ δὲ τοῦ Δεινολόχου μήτηρ εἶδεν ὅψιν ὀνείρατος ὥς ἔχοιτο τοῦ παιδὸς ἐν τοῖς κόλποις ἐστεφανωμένου, καὶ τοῦδε ἔνεκα ἐς τὸν ἀγῶνα ὁ Δεινόλοχος ἡσκήθη, καὶ τοὺς παίδας παρέθει τρέχων. Σικυνῶνιον δὲ Κλέωνός ἐστιν ἡ εἰκὼν. Ἐς δὲ τὴν Ἀρχιδάμου Κυνίσκαν, ἐς τὸ γένος τε 6 αὐτῆς καὶ ἐπὶ ταῖς Ὀλυμπικαῖς νίκαις, πρότερον ἔτι ἐδήλωσα ἐν τοῖς λόγοις οὐ ἐς τοὺς βασιλέας τοὺς Λακεδαιμονίων ἔχουσι. πεποιῆται δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Τρωῖλου λίθου κρηπὶς καὶ ἄρμα τε ἵππων καὶ ἀνὴρ ἡνίοχος καὶ αὐτῆς Κυνίσκας εἰκὼν, Ἀπελλοῦ τέχνη. γέγραπται δὲ καὶ ἐπιγράμματα ἐς τὴν Κυνίσκαν ἔχοντα. Εἰσὶ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐφεξῆς ἀνακείμενοι τῇ Κυνί- 7 σκᾳ· ἵππων νῖκαι γέγονασιν αὐτοῖς. Ἀνάξανδρος μὲν ἄρματι ἀνηγορεύθη πρῶτος· τὸ δὲ ἐπίγραμμα φησὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀναξάνδρου πρότερον ἔτι στεφανωθῆναι τὸν πατέρα πεντάθλῳ. οὗτος μὲν δὴ ἔοικεν

εὐχόμενος τῷ θεῷ, Πολυκλῆς δὲ ἐπὶ κλησιν λαβὼν Πολυχαλκος τεθρίππῳ μὲν καὶ οὗτος ἐκράτησεν, ἡ δὲ εἰκὼν ἐπὶ τῇ χειρὶ ἔχει οἱ τῇ δεξιᾷ ταινίαν. παρὰ δὲ αὐτῷ παιδία δύο τὸ μὲν τροχὸν κατέχει, τὸ δὲ αἰτεῖ τὴν ταινίαν. ἐνίκησε δὲ ὁ Πολυκλῆς ἵπποις, ὥς τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ λέγει, καὶ Πυθοὶ καὶ Ἰσθμοῖ τε καὶ Νεμέᾳ.

II. Παγκρατιαστοῦ δὲ ἀνδρὸς τὸν μὲν ἀνδριάντα 454 εἰργάσατο Λύσιππος· ὁ δὲ ἀνὴρ οὗτος ἀνείλετο ἐπὶ παγκρατίῳ νίκην τῶν ἄλλων τε Ἀκαρνάνων καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς Στράτου πρῶτος * * * [Ξενάρχης] τε ἐκαλεῖτο Φιλανδρίδου. Ἀκακεδαιμόνιοι δὲ ἄρα μετὰ τὴν ἐπιστρατεῖαν τοῦ Μήδου διετέθησαν πάντων φιλοτιμώτατα Ἑλλήνων πρὸς ἵππων τροφάς. χωρὶς γὰρ ἡ ὁσους αὐτῶν κατέλεξα ἤδη, τοσολοῦς ἄλλοι τῶν ἐκ Σπάρτης ἵπποτρόφων μετὰ τὴν εἰκόνα ἀνάκινται τοῦ Ἀκαρνᾶνος ἀθλητοῦ, Ξενάρχης καὶ Λυκίνος Ἀρκεσίλαός τε καὶ ὁ παῖς τοῦ Ἀρ-
2 κεσίλαου Λίχας. Ξενάρχη μὲν δὴ καὶ ἐν Δελφοῖς καὶ ἐν Ἄργεϊ τε ὑπῆρξε καὶ ἐν Κορίνθῳ προσανελέσθαι νίκας. Λυκίνος δὲ ἀργῶν ἐς Ὀλυμπίαν πῶλους, καὶ οὐ δοκιμασθέντος ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, καθῆκεν ἐς τῶν ἵππων τὸν δρόμον τῶν τελείων τοὺς πῶλους καὶ ἐνίκα δι' αὐτῶν. ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀνδριάντας δύο ἐς Ὀλυμπίαν, Μύρωνος τοῦ Ἀθηναίου ποιήματα. τῷ δὲ Ἀρκεσίλῳ καὶ Λίχᾳ τῷ παιδί, τῷ μὲν αὐτῶν γερόνασι δύο Ὀλυμπικαὶ νῆκαι, Λίχας δὲ εἰργομένων τηνικαῦτα τοῦ ἀργῶνς Ἀκακεδαιμονίων καθῆκεν ἐπὶ ὀνόματι τοῦ Θηβαίων δήμου τὸ ἄρμα, τὸν δὲ ἡνίοχον νικήσαντα ἀνέθηκεν αὐτὸς ταινία· καὶ
3 ἐπὶ τούτῳ μαστιγοῦσιν αὐτὸν οἱ Ἑλλανοδίκαί. καὶ διὰ τὸν Λίχαν τοῦτον ἡ κατὰ Ἄριν βασιλεῖα ἐπιστρατεία Ἀκακεδαιμονίων ἐγένετο ἐπὶ Ἡλείους καὶ ἐντὸς τῆς Ἀλτεας μάχῃ. καταπανοσθέντος δὲ τοῦ πολέμου τὴν μὲν εἰκόνα ἐνταῦθα ἔστησε, τὰ δὲ Ἡλείων ἐς τοὺς ὀλυμπιονίκας

γράφματα οὐ Λίχαν, Θηβαίων δὲ τὸν δῆμον ἔχει νενικηκότα.

2. Τοῦ δὲ Λίχα πλησίον μάντις ἔστηκεν Ἡλείος 4 ᾧ Θρασύβουλος Αἰνέου τῶν Ἰαμιδῶν, ὃς καὶ Μαντινεῦσιν 455 ἐμαντεύσατο ἐναντία Ἀκακεδαιμονίων καὶ Ἄριδος τοῦ Εὐδαμίδου βασιλέως· ἃ δὴ καὶ ἐς πλέον ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐς Ἀρχάδας ἐπέξειμι. τοῦ Θρασυβούλου δὲ τῇ εἰκόνι γαλεώτης πρὸς τὸν ὄμιον προσέρπων ἐστὶ τὸν δεξιόν, καὶ κύων ἱερεῖον δὴ παρ' αὐτῷ κείται διατετμημένος τε δίχα καὶ φαίνων τὸ ἦπαρ. Μαντική δὲ ἡ μὲν ἐρίφων καὶ ἀρ-
5 νῶν τε καὶ μόσχων ἐκ παλαιοῦ δήλη καθεστῶσα ἐστὶν ἀνθρώποις, Κύπριοι δὲ [ὥς] καὶ ὕσιν ἐπεξευρόντες εἰσὶ μαντεύεσθαι· κυσὶ δὲ οὐδένες ἐπὶ γε μαντικῆς νομίζουσιν οὐδὲν χρᾶσθαι. ἔοικεν οὖν ἰδίαν τινα ὁ Θρασύβουλος ἐπὶ σπλάγχχνων μαντικὴν κυνεῖαν καταστήσασθαι.
3. οἱ δ' Ἰαμίδαι καλούμενοι μάντις γερόνασιν ἀπὸ Ἰάμου· τὸν δὲ εἶναι παῖδα Ἀπόλλωνος καὶ λαβεῖν μαντικὴν φησὶν ἐν ἄσματι Πίνδαρος.

4. Παρὰ δὲ τοῦ Θρασυβούλου τὴν εἰκόνα Τιμοσθέ-
6 νης τε Ἡλείος ἔστηκε σταδίου νίκην ἐν παισὶν εἰληφώς, καὶ Μιλήσιος Ἀντίπατρος Κλεινοπάτρου παῖδας κατείργασμένος πύκτας. Συρακοσίων δὲ ἄνδρες, ἄγοντες ἐς Ὀλυμπίαν παρὰ Διονυσίου θυσίαν, τὸν πατέρα τοῦ Ἀντιπάτρου χρήμασιν ἀναπειθουσιν ἀναγορευθῆναι οἱ τὸν παῖδα ἐκ Συρακουσῶν. Ἀντίπατρος δὲ ἐν οὐδενὶ τοῦ τυράννου τὰ δῶρα ἡγούμενος ἀνείπεν αὐτὸν Μιλήσιον, καὶ ἀνέγραψε τῇ εἰκόνι ὥς γένος τε εἴη Μιλήσιος καὶ Ἰώνων ἀναθεῖη πρῶτος ἐς Ὀλυμπίαν εἰκόνα. τούτου μὲν δὴ Πο-
7 λύκλειτος τὸν ἀνδριάντα εἰργάσατο, τὸν δὲ Τιμοσθένην Εὐτυχίδης Σικωνῆος παρὰ Ἀνσίππῳ δεδιδαγμένος. ὁ δὲ Εὐτυχίδης οὗτος καὶ Σύροις τοῖς ἐπὶ Ὀρόντῃ Τύχης ἐποίησεν ἄγαλμα, μεγάλας παρὰ τῶν ἐπιχωρίων ἔχον τιμάς.

8 Ἐν δὲ τῇ Ἄλτει παρὰ τὸν τοῦ Τιμοσθένους ἀνδριάντα ἀνάκειται Τίμων καὶ ὁ παῖς τοῦ Τιμῶνος Αἰσυπος, παιδίον ἐπὶ ἵππῳ καθήμενον. ἔστι γὰρ δὴ καὶ ἡ νίκη τῷ παιδί ἵππου κέλητος· ὁ Τίμων δὲ ἐπὶ ἄρματι 456 ἀνηγορεύθη. Τῷ δὲ Τίμωνι εἰργάσατο καὶ τῷ παιδί τὰς εἰκόνας Δαίδαλος Σικυνώσιος, ὃς καὶ ἐπὶ τῇ Λακωνικῇ 9 νίκῃ τὸ ἐν τῇ Ἄλτει τρόπαιον ἐποίησεν Ἡλείοις. Ἐπίγραμμα δὲ τὸ ἐπὶ τῷ Σαμίφ πυκτῇ τὸν ἀναθέντα μὲν ὅτι ὁ παιδοτρίβης εἴη Μύκων, καὶ ὅτι Σάμιοι τὰ ἐς ἀθλητὰς καὶ ἐπὶ ναυμαχίαις εἰδὼν Ἰώνων ἄριστοι, τάδε μὲν λέγει τὸ ἐπίγραμμα, ἐς δὲ αὐτὸν τὸν πυκτὴν ἐσήμαινεν οὐδέν.

105. Παρὰ δὲ Μεσσήνιος Δαμίσκος, ὃς δύο γεροντῶς ἔτη καὶ δέκα ἐνίκησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ. θαῦμα δὲ εἴπερ ἄλλο τι καὶ τότε ἐπαινεσάμην· Μεσσηνίους γὰρ ἐκ Πελοποννήσου φεύγοντας ἐπέλιπεν ἡ περὶ τὸν ἀγῶνα τύχη τὸν Ὀλυμπικόν. ὅτι γὰρ μὴ Λεοντίσκος καὶ Σύμμαχος τῶν ἐπὶ τῷ πορθμῷ Μεσσηνίων, ἄλλος γε οὐδεὶς Μεσσήνιος, οὔτε Σικελιώτης οὔτ' ἐκ Ναυπάκτου, δηλὸς ἔστιν Ὀλυμπίασιν ἀνηρημένος νικῆν· εἶναι δὲ οἱ Σικελιώται καὶ τούτους τῶν ἀρχαίων Ζαγκλαίων καὶ οὐ Μεσσηνίους φασί.

11 συγκατῆλθε μέντοι Μεσσηνίοις ἐς Πελοπόννησον καὶ ἡ περὶ τὸν ἀγῶνα τύχη τὸν Ὀλυμπικόν· ἐν αὐτῷ γὰρ ὕστερον τοῦ οἰκισμοῦ τοῦ Μεσσηνὸς ἀρόντων Ὀλύμπια Ἡλείων ἐνίκα στάδιον παῖδας ὁ Δαμίσκος οὗτος, καὶ οἱ καὶ πενταθλήσαντι ὕστερον ἐγένοντο ἐν Νεμέᾳ τε νίκαί καὶ Ἰσθμοῦ.

III. Δαμίσκου δὲ ἐγγύτατα ἔστηκεν ἀνὴρ ὅστις δὴ, τὸ γὰρ ὄνομα οὐ λέγουσιν ἐπ' αὐτῷ, Πτολεμαῖον δὲ ἀνάθημά ἐστι τοῦ Λάγου. Μακεδόνᾳ δὲ αὐτὸν ὁ Πτολεμαῖος ἐν τῷ ἐπιγράμματι ἐκάλεσε, βασιλεύων ὁμῶς Αἰγύπτου. Χαιρέα δὲ Σικωνίῳ πυκτῇ παιδί ἐπίγραμμα ἔστιν ὡς νικήσειεν ἡλικίαν νέος καὶ ὡς πατὴρ εἴη Χαι-

ρήμονος. γέγραπται δὲ καὶ ὁ τὸν ἀνδριάντα εἰργασμένος Ἀστερίων Αἰσχύλου. Μετὰ δὲ τὸν Χαιρέαν Μεσσή- 2 νίος τε παῖς Σόφιος καὶ ἀνὴρ Ἡλείος ἀνάκειται Στομίος, καὶ τῷ μὲν τοὺς συνθέοντας τῶν παιδῶν παρελθεῖν, Στομίῳ δὲ πενταθλοῦντι ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ Νεμείων τρεῖς 457 ὑπῆρξεν ἀνελέσθαι νίκας. τὸ δὲ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ καὶ τάδε ἐπιλέγει, τῆς ἵππου τε Ἡλείοις αὐτὸν ἡγούμενον ἀναστῆσαι τρόπαια, καὶ ἄνδρα τοῖς πολεμίοις στρατηγοῦντα ἀποθανεῖν ὑπὸ τοῦ Στομίου, μονομαχήσαντά οἱ κατὰ πρόκλησιν. εἶναι δὲ αὐτὸν ἐκ Σικυνῶνος οἱ Ἡεῖοι 3 φασὶ καὶ ἄρχειν Σικυνωίων· στρατεῦσαι δὲ ἐπὶ Σικυνῶνα αὐτοὶ φιλίᾳ Θηβαίων ὁμοῦ τῇ ἐκ Βοιωτίας δυνάμει. 2. φαίνονται ἂν οὖν ἡ ἐπὶ Σικυνῶνα Ἡλείων καὶ Θηβαίων στρατεία γεγενῆσθαι μετὰ τὸ ἀτύχημα Λακεδαιμονίοις τὸ ἐν Λεύκτροις.

Ἐφεξῆς δὲ ἀνάκειται μὲν πυκτῆς ἐκ Λεπρέου τοῦ 4 Ἡλείων, Λάβαξ Εὐφρονος, ἀνάκειται δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς Ἡλίδος παλαιστῆς ἀνὴρ Ἀριστόδημος Θράσιδος· γεγόνασιν δὲ αὐτῷ καὶ Πυθοὶ δύο νίκαί. ἡ δὲ εἰκὼν ἐστὶ τοῦ Ἀριστοδήμου τέχνη Δαίδαλου τοῦ Σικυνωίου, μαθητοῦ καὶ πατρὸς Πατροκλέους. Ἴππον δὲ Ἡεῖον πυγμῇ 5 παῖδας κρατήσαντα ἐποίησε Δαμόκριτος Σικυνώσιος, ὃς ἐς πέμπτου διδάσκαλον ἀνῆλθε τὸν Ἀττικὸν Κριτίαν· Πτόλιχος μὲν γὰρ ἔμαθεν ὁ Κορκυραῖος παρ' αὐτῷ Κριτίᾳ· Πτόλιχος δὲ ἦν μαθητὴς Ἀμφίων· Πίσων δὲ ἀνὴρ ἐκ Καλαυρείας ἐδιδάχθη παρ' Ἀμφίονι, ὁ δὲ παρὰ τῷ Πίσωνι Δαμόκριτος. 3. Κρατίνος δὲ ἐξ Αἰγείρας τῆς 6 Ἀχαιῶν τότε ἐγένετο κάλλιστος τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ σὺν τέχνῃ μάλιστα ἐπάλαυσε. καταπαλαῖσαντι δὲ αὐτῷ τοὺς παῖδας προσαναστῆσαι καὶ τὸν παιδοτρίβην ὑπὸ Ἡεῖων ἐδόθη. τὸν δὲ ἀνδριάντα ἐποίησε Σικυνώσιος Κάνθαρος, Ἀλέξιδος μὲν πατὴρ, διδασκάλου δὲ ὦν Εὐτυχίδου.

- 7 Εὐπολέμου δὲ Ἡλείου τὴν μὲν εἰκόνα Σικυνώνιος
εἰργασται Δαίδαλος· τὸ δὲ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ μνη-
νύει σταδίου μὲν ἀνδρῶν Ὀλυμπίασι νίκην ἀνελεῖσθαι
τὸν Εὐπόλεμον, εἶναι δὲ καὶ δύο Πυθικοὺς αὐτῷ πεν-
τάθλου στεφάνους καὶ ἄλλον Νεμείων. λέγεται δὲ ἐπὶ τῷ
Εὐπολέμῳ καὶ τὰδε, ὡς ἐφεστήκειεν τρεῖς ἐπὶ τῷ δρόμῳ
Ἑλλανοδίκαί, νικᾶν δὲ τῷ μὲν Εὐπολέμῳ δύο ἐξ αὐτῶν 458
δοτεν, ὁ τρίτος δὲ Ἀμβρακιώτῃ Λέοντι, καὶ ὡς χρημάτων
καταδικάσαιτο ὁ Λέων ἐπὶ τῆς Ὀλυμπικῆς βουλῆς ἑκατέ-
ρον τῶν Ἑλλανοδικῶν οἱ νικᾶν τὸν Εὐπόλεμον ἐγνώσαν.
- 8 4. Οἰβώτα δὲ τὸν μὲν ἀνδριάντα Ἀχαιοὶ κατὰ πρόσ-
ταγμα ἀνέθεσαν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος ἐπὶ Ὀλυμ-
πιάδος ὀρχοκοστῆς· ἡ δὲ τοῦ σταδίου νίκη τῷ Οἰβώτῃ
γέγονεν Ὀλυμπιάδι ἑκτῇ. πῶς ἄν οὖν τὴν γε ἐν Πλαταιαῖς
μάχην μεμαχημένος ὁ Οἰβώτας εἴῃ μετὰ Ἑλλήνων;
πέμπτη γὰρ ἐπὶ τῇ ἑβδομηκοστῇ Ὀλυμπιάδι τὸ πταίσμα
ἐγένετο τὸ ἐν Πλαταιαῖς Μαρδονίῳ καὶ Μήδοις. ἐμοὶ μὲν
οὖν λέγειν μὲν τὰ ὑπὸ Ἑλλήνων λεγόμενα ἀνάγκη, πεί-
θεσθαι δὲ πᾶσιν οὐκέτι ἀνάγκη. τὰ δὲ ἄλλα ὅποια τὰ
συμβάντα ἦν ἐς τὸν Οἰβώταν, τῇ ἐς Ἀχαιοὺς προσέεται
μοι συγγραφεῖ.
- 9 Ἀντιόχου δὲ ἀνδριάντα ἐποίησε μὲν Νικόδαμος,
γένος δὲ ὁ Ἀντιόχος ἦν ἐκ Λεπρέου. παγκρατίῳ δὲ ἄν-
δρας ἐν Ὀλυμπίᾳ μὲν ἐκράτησεν ἅπαξ, ἐν Ἰσθμῷ δὲ καὶ
Νεμέᾳ δις πεντάθλῳ ἐν ἑκατέρῳ τῷ ἀγῶνι. οὐ γάρ τι
Ἰσθμίων Λεπρεάταις δεῖμα ὥσπερ γε αὐτοῖς ἐστὶν Ἡλεί-
οις, ἐπεὶ Ὑσμῶνί γε τῷ Ἡλείῳ, πλησίον δὲ τοῦ Ἀντιό-
χου ὁ Ὑσμῶν οὗτος ἐστηκε, τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἀθλήσαντι
πένταθλον ἢ τε Ὀλυμπικὴ νίκη καὶ Νεμείων γέγονεν
ἢ ἐτέρᾳ, Ἰσθμίων δὲ δῆλα ὡς καὶ οὗτος κατὰ ταῦτά Ἡλεί-
10 οῖς τοῖς ἄλλοις εἰργετο. λέγεται δὲ παιδί ἐτι ὄντι τῷ
Ὑσμῶνι κατασκήψαι ρεῦμα ἐς τὰ νεῦρα, καὶ αὐτὸν ἐπὶ

τούτῳ μελετῆσαι πένταθλον, ἵνα δὴ ἐκ τῶν πόνων ὑγίης
τε καὶ ἄνθος ἀνὴρ εἴῃ· τῷ δὲ ἄρα τὸ μάθημα καὶ νίκας
459 ἐμελλεν ἐπιφανεῖς οὕτω παρασκευάσειν. ὁ δὲ ἀνδριᾶς
αὐτῷ Κλέωνος μὲν ἐστὶν ἔργον, ἔχει δὲ ἀλτήρας ἀρχαί-
ους. Μετὰ δὲ Ὑσμῶνα παλαιστῆς παῖς ἐξ Ἡραίας ἀνά- 11
κειται τῆς Ἀρκάδων Νικόστρατος Ξενοκλείδου· Παν-
τίας δὲ αὐτῷ τὴν εἰκόνα ἐποίησεν, ὃς ἀπὸ Ἀριστοκλέους
τοῦ Σικυνώνιου καταριθμουμένῳ τοὺς διδαχθέντας ἔβδο-
μος ἀπὸ τούτου μαθητής.

5. Δίκων δὲ ὁ Καλλιβρότου πέντε μὲν Πυθοὶ δρό-
μου νίκας, τρεῖς δὲ ἀνείλετο Ἰσθμίων, τέσσαρας δὲ ἐν
Νεμέᾳ, καὶ Ὀλυμπικὰς μίαν μὲν ἐν παισί, δύο δὲ ἄλλας
ἀνδρῶν· καὶ οἱ καὶ ἀνδριάντες ἴσοι ταῖς νίκαις εἰσὶν ἐν
Ὀλυμπίᾳ. παιδί μὲν δὴ ὄντι αὐτῷ Καυλωνιάτῃ, καθάπερ
γε καὶ ἦν, ὑπῆρξεν ἀναγορευθῆναι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου
Συρακούσιον αὐτὸν ἀνηγόρευσεν ἐπὶ χορήμασι. Καυλω- 12
νία δὲ ἀπφικίσθη μὲν ἐς Ἰταλίαν ὑπὸ Ἀχαιῶν, οἰκιστῆς
δὲ ἐγένετο αὐτῆς Τύφων Ἀλγίεύς. Πύρρου δὲ τοῦ Αἰα-
κίδου καὶ Ταραντίνων ἐς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον
καταστάντων ἄλλαι τε τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων ἐγένοντο
αἱ μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων, αἱ δὲ ὑπὸ τῶν Ἡπειρωτῶν ἀνάστα-
τοι, κατέλαβε δὲ ἐς ἅπαν ἐρημωθῆναι καὶ τὴν Καυλω-
νίαν, ἀλοῦσαν ὑπὸ Καμπανῶν, οἱ Ῥωμαῖοις μεγίστη τοῦ
συμμαχικοῦ μοῖρα ἦσαν.

Ἐπὶ δὲ τῷ Δίκωνι ἀνάκειται μὲν Ξενοφῶν Μενεφύ- 13
λον, παγκρατιαστῆς ἀνὴρ ἐξ Αἰγίου τῆς Ἀχαιῶν, ἀνά-
κειται δὲ Πυριλάμπης Ἐφέσιος λαβὼν δολίχου νί-
κην. τοῦ μὲν δὴ τὴν εἰκόνα ἐποίησεν Ὀλυμπιος,
Πυριλάμπει δὲ ὁμώνυμος καὶ ὁ πλάστης, γένος
δὲ οὐ Σικυνώνιος, ἀλλὰ ἐκ Μεσσήνης τῆς ὑπὸ τῇ
Ἰθάμῃ.

6. Λύσανδρον δὲ τὸν Ἀριστοκρίτου Σπαρτιάτην 14

ἀνέθεσαν ἐν Ὀλυμπίᾳ Σάμιοι· καὶ αὐτοῖς τὸ μὲν πρό-
τερον τῶν ἐπιγραμμάτων ἐστίν·

Ἐν πολυθαήτῳ τεμένει Διὸς ὑψιμέδοντος
ἔστηκ' ἀνθέντων δημοσίᾳ Σαμίων.

τοῦτο μὲν δὴ τοὺς τὸ ἀνάθημα ἀναθέντας μηνύει, τὸ δ'
ἐφεξῆς ἐς αὐτὸν ἐπαινὸς ἐστὶ Λύσανδρον·

Ἀθάνατον πάτρῃ καὶ Ἀριστοκρίτῳ κλέος ἔργων,
Λύσανδρ', ἐκτελέσας δόξαν ἔχεις ἀρετᾶς.

15 Ἀῆλοι [οὖν] εἰσὶν οἳ τε Σάμιοι καὶ [οἱ] ἄλλοι Ἴωνες, κατὰ 460
τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτῶν Ἴωνων, τοὺς τοίχους τοὺς δύο
ἐπαλείφοντες. Ἀλκιβιάδου μὲν γε τριήρεσιν Ἀθηναίων
περὶ Ἰωνίαν ἰσχύοντος ἐθεράπευον αὐτὸν Ἴωνων οἱ πολ-
λοί, καὶ εἰκὼν Ἀλκιβιάδου χαλκῇ παρὰ τῇ Ἡρᾷ Σαμίων
ἐστὶν ἀνάθημα. ὥς δὲ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἐάλωσαν αἱ
ναὺς αἱ Ἀττικαί, Σάμιοι μὲν ἐς Ὀλυμπίαν τὸν Λύσαν-
δρον, Ἐφέσιοι δὲ ἐς τὸ ἱερὸν ἀντίθεσαν τῆς Ἀρτέμιδος
Λύσανδρόν τε αὐτὸν καὶ Ἐτεόνικον καὶ Φάρακα καὶ ἄλ-
λους Σπαρτιατῶν ἥμιστα ἐς γε τὸ Ἑλληνικὸν γνωρίμους.
16 μεταπεσόντων δὲ αὐτῆς τῶν πραγμάτων καὶ Κόνωνος
κεκρατηκότος τῇ ναυμαχίᾳ περὶ Κνίδον καὶ ὄρος τὸ Δω-
ριον ὀνομαζόμενον, οὕτω μετεβάλλοντο οἱ Ἴωνες, καὶ
Κόνωνα ἀνακείμενον χαλκοῦν καὶ Τιμόθεον ἐν Σάμῳ τε
ἐστὶν ἰδεῖν παρὰ τῇ Ἡρᾷ καὶ ὡσαύτως ἐν Ἐφέσῳ παρὰ τῇ
Ἐφεσίᾳ θεῇ. ταῦτα μὲν ἐστὶν ἔχοντα οὕτω τὸν αἰὲ χρό-
νον, καὶ ἴωσιν ὡσαύτως οἱ πάντες ἄνθρωποι θεραπεύ-
ουσι τὰ ὑπερέχοντα τῇ ἰσχύϊ.

IV. Ἐχεται δὲ τοῦ Λυσάνδρου τῆς εἰκόνης Ἐφεσίους τε
πύκτης, τοὺς ἐλθόντας κρατήσας τῶν παίδων, ὄνομα δὲ
οἱ ἦν Ἀθήναιος, καὶ Σικυνῶνιος Σώστρατος παγκρατια-
στής ἀνὴρ, ἐπὶ κλησίς δὲ ἦν ἀκροχερσίτης αὐτῷ. [παρὰ]-
λαμβανόμενος γὰρ ἄκρων τοῦ ἀνταγωνιζομένου τῶν
χειρῶν ἔκλα, καὶ οὐ πρότερον ἀνέει πρὶν ἢ αἰσθοῖτο ἀπα-

γορεύσαντος. γερόνασι δὲ αὐτῷ Νεμείων μὲν νῆκαι καὶ 2
Ἰσθμίων ἀναμῖξ δυόδεκα, Ὀλυμπίᾳσι δὲ καὶ Πυθοῖ, τῇ
μὲν δύο, τρεῖς δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ. 2. τὴν τετάρτην δὲ Ὀλυμ-
πιάδα ἐπὶ ταῖς ἑκατόν, πρώτην γὰρ δὴ ἐνίκησεν ὁ Σώ-
στρατος ταύτην, οὐκ ἀναγράφουσιν οἱ Ἕλαιοι, διότι μὴ
αὐτοὶ τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Πισαῖοι καὶ Ἀρκάδες ἔθεσαν ἀντ'

461 αὐτῶν. Παρὰ δὲ τὸν Σώστρατον παλαιστής ἀνὴρ πεποί- 3
ηται Λεοντίσκος, ἐκ Σικελίας τε ὦν γένος καὶ ἀπὸ τῆς ἐν
τῷ πορθμῷ Μεσσήνης· στεφανωθῆναι δὲ ὑπὸ τε Ἀμφι-
κτυόνων καὶ δις ὑπὸ Ἑλλείων, εἶναι δὲ αὐτῷ λέγεται τὴν
πάλην καθὰ δὴ καὶ τὸ παγκράτιον τῷ Σικυνωνίῳ Σω-
στράτῳ· καὶ γὰρ τὸν Λεοντίσκον καταβαλεῖν μὲν οὐκ
ἐπίστασθαι τοὺς παλαίοντας, νικᾶν δὲ αὐτὸν κλώντα
τοὺς δακτύλους. τὸν δὲ ἀνδριάντα Πυθαγόρας ἐποίησεν 4
ὁ Ῥηγίνος, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἀγαθὸς τὰ ἐς πλαστικὴν.
διδασκῆναι δὲ παρὰ Κλεάρχῳ φασὶν αὐτόν, Ῥηγίνῳ μὲν
καὶ αὐτῷ, μαθητῇ δὲ Εὐχείρῳ· τὸν δὲ Εὐχείρῳ εἶναι
Κορίνθιον, φοιτῆσαι δὲ ὥς Συάδραν τε καὶ Χάρταν
Σπαρτιάτας.

3. Ὁ δὲ παῖς ὁ ἀναδούμενος ταινίᾳ τὴν κεφαλὴν 5
ἐπεισέχθῃ μοι καὶ οὗτος ἐς τὸν λόγον Φειδίου τε ἔνεκα
καὶ τῆς ἐς τὰ ἀγάλματα τοῦ Φειδίου σοφίας, ἐπεὶ ἄλλως
γε οὐκ ἴσμεν ὅτου τὴν εἰκόνα ὁ Φειδίας ἐποίησε. Σάτυ-
ρος δὲ Ἠλεῖος Λυσιάνακτος πατρός, γένους δὲ τοῦ Ἰαμι-
δῶν, ἐν Νεμέᾳ πεντάκις ἐνίκησε πυκτεύων καὶ Πυθοῖ τε
δις καὶ δις ἐν Ὀλυμπίᾳ· τέχνη δὲ Ἀθηναίου Σιλανίανος
ὁ ἀνδριάς ἐστι. Πλάστης δὲ ἄλλος τῶν Ἀττικῶν Πολυ-
κλῆς, Σταδιῶς μαθητῆς Ἀθηναίου, πεποίηκε παῖδα
Ἐφεσίου παγκρατιαστήν, Ἀμύνταν Ἑλληνίκου.

4. Χείλωνι δὲ Ἀχαιῷ Πατρεῖ δύο μὲν Ὀλυμπικαὶ 6
νῆκαι πάλης ἀνδρῶν, μία δὲ ἐγένετο ἐν Δελφοῖς, τέσσα-
ρες δὲ ἐν Ἰσθμῷ καὶ Νεμείων τρεῖς. ἐτάφη δὲ ὑπὸ τοῦ

κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ οἱ καὶ τοῦ βίου συνέπεσεν ἐν πολέμῳ τὴν τελευταίην γενέσθαι. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ·

Μοννοπάλης νικῶ δις Ὀλύμπια Πύθιά τ' ἄνδρας,
τρὶς Νεμέα, τετράκις δ' Ἴσθμῳ ἐν ἀρχιάλῳ,
Χείλων Χείλωνος Πατρεὺς, ὃν λαὸς Ἀχαιῶν
ἐν πολέμῳ φθίμενον θάψ' ἀρετῆς ἔνεκεν.

462

7 Τὸ μὲν δὴ ἐπίγραμμα ἐπὶ τοσοῦτο ἐδήλωσεν· εἰ δὲ Λυσίππου τοῦ ποιήσαντος τὴν εἰκόνα τεκμαιρόμενον τῇ ἡλικίᾳ συμβαλέσθαι δεῖ με τὸν πόλεμον ἔνθα ὁ Χείλων ἔπεσεν, ἥτοι ἐς Χαιρώνειαν Ἀχαιοῖς τοῖς πᾶσιν ὁμοῦ στρατευσάσθαι ἢ ἰδίᾳ κατ' ἀρετὴν τε καὶ τόλμαν Ἀχαιῶν μόνος Ἀντιπάτρου μοι καὶ Μακεδόνων ἐναντία ἀγωνίσασθαι περὶ Λαμίας φαίνεται τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ.

8 5. Ἐφεξῆς δὲ τοῦ Χείλωνος [δύο] ἀνάκεινται· τῷ μὲν Μολπίων ἐστὶν ὄνομα, στεφανωθῆναι δὲ τὸ ἐπίγραμμα φησὶν αὐτὸν ὑπὸ Ἡλείων· τὸν δὲ ἕτερον, ὅτε μὴδὲν ἐστὶν ἐπίγραμμα, μνημονεύουσιν ὡς Ἀριστοτέλης ἐστὶν ὁ ἐκ τῶν Θρακίων Σταγείρων, καὶ αὐτὸν ἥτοι μαθητῆς ἢ καὶ στρατιωτικὸς ἀνέβηκεν ἀνὴρ ἅτε παρὰ Ἀντι-
9 πάτρω καὶ πρότερον ἰσχύσαντα παρὰ Ἀλεξάνδρῳ. Σωδάμας δὲ ἐξ Ἀσσοῦ τῆς ἐν τῇ Τρωάδι, κειμένης δὲ ὑπὸ τῇ Ἰδῇ, πρῶτος Αἰολέων τῶν ταύτῃ στάδιον Ὀλυμπίασιν ἐνίκησεν ἐν παισί. 6. Παρὰ δὲ Σωδάμαν Ἀρχίδαμος ἔστηκεν ὁ Ἀργησιᾶου, Λακεδαιμονίων βασιλεὺς. πρὸ δὲ τοῦ Ἀρχιδάμου τούτου βασιλέως εἰκόνα οὐδενὸς ἐν γε τῇ ὑπερορίᾳ Λακεδαιμονίους ἀναθίντας εὐρίσκον. Ἀρχιδάμου δὲ ἄλλων τε καὶ τῆς τελευταίας, ἐμοὶ δοκεῖν, ἔνεκα ἀνδριάντα ἐς Ὀλυμπίαν ἀπέστειλαν, ὅτι ἐν βαρβάρῳ τε ἐπέλαβεν αὐτὸν τὸ χρεῶν, καὶ βασιλέων μόνος τῶν ἐν
10 Σπάρτῃ δῆλός ἐστιν ἀμαρτῶν τάφου. ταῦτα μὲν δὴ καὶ ἐν τοῖς Σπαρτιατικοῖς λόγοις ἐς πλεον ἡμῖν δεδήλωται.

Εὐάνθει δὲ Κυζικηνῷ γερόνασι πυγμῆς νῖκαι, μία μὲν ἐν ἀνδράσιν Ὀλυμπική, Νεμείων δὲ ἐν παισὶ καὶ Ἴσθμίων. πεποιῆται δὲ παρὰ τὸν Εὐάνθην ἀνὴρ τε ἱποτρόφος καὶ τὸ ἄρμα, ἀναβεβηκῦτα δὲ ἐπὶ τὸ ἄρμα παῖς παρθένος. ὄνομα μὲν Λάμπρος τῷ ἀνδρί, πατρὶς δὲ ἦν αὐτῷ νεωτάτῃ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων, καλουμένη δὲ ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου. Κυνίσκῳ δὲ τῷ ἐκ Μαντι-
463 νείας πύκτη παιδὶ ἐποίησε Πολύκλειτος τὴν εἰκόνα. 7. Ἐργοτέλης δὲ ὁ Φιλάνορος δολίχου δύο ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας, τοσαύτας δὲ ἄλλας Πυθοῖ καὶ ἐν Ἴσθμῳ τε καὶ Νεμείων ἀνηρημένος, οὐχ ἱμεραῖος εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς, καθάπερ γε τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ φησί, Κρῆς δὲ εἶναι λέγεται Κνωσίως· ἐκπεσὼν δὲ ὑπὸ στασιωτῶν ἐκ Κνωσοῦ καὶ ἐς ἱμεράν ἀφικόμενος πολιτείας τετύχηκεν, [ὅς] καὶ πολλὰ εὖρετο ἄλλα ἐς τιμὴν. ἐμελλεν οὖν, ὡς τὸ εἶκός, ἱμεραῖος ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀναγορευθῆσθαι.

V. Ὁ δὲ ἐπὶ τῷ βάθρῳ τῷ ὑψηλῷ Λυσίππου μὲν ἐστὶν ἔργον, μέγιστος δὲ ἀπάντων ἐγένετο ἀνθρώπων πλὴν τῶν ἡρώων καλουμένων καὶ εἰ δὴ τι ἄλλο ἦν πρὸ τῶν ἡρώων θνητὸν γένος· ἀνθρώπων δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς οὗτός ἐστιν ὁ μέγιστος Πουλυδάμας Νικίον. 2. Σκοτούσα 2 δὲ ἡ τοῦ Πουλυδάμαντος πατρὶς οὐκ ὠκεῖτο ἐτι ἐφ' ἡμῶν Ἀλέξανδρος γὰρ τὴν πόλιν ὁ Φεραίων τυραννήσας κατέλαβεν ἐν σπονδαῖς, καὶ Σκοτουσαίαν τοὺς τε ἐς τὸ θέατρον συνειλεγμένους, ἔτυχε γάρ σφισιν ἐκκλησίᾳ τηρῆναι οὕσα, τούτους τε ἅπαντας κατηκόντισε πελτασταῖς ἐν κύκλῳ περισχῶν καὶ τοξόταις, καὶ τὸ ἄλλο ὅσον ἐν ἡλικίᾳ κατεφόνευσε, γυναικας δὲ ἀπέδοτο καὶ παῖδας, μισθὸν εἶναι τὰ χρήματα τοῖς ξένοις. αὕτη Σκοτουσαίοις 3 ἢ συμφορὰ Φρασικλείδου μὲν Ἀθηνησιν ἐγένετο ἄρχοντας, δευτέρῳ δὲ Ὀλυμπιάδι ἐπὶ ταῖς ἑκατόν, ἦν Λάμων Θούριος ἐνίκα τὸ δεύτερον, ταύτης ἔτει δευτέρῳ τῆς

ὀλυμπιάδος. καὶ ὀλίγον τε ἔμενε τὸ διαφυγὸν τῶν Σκο-
 τουσαίων, καὶ αὖθις ὑπὸ ἀσθενείας ἐξέλιπον καὶ οὗτοι
 τὴν πόλιν, ὅτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσιν προσπαῖσαι δευ-
 τερα ἐν τῷ πρὸς Μακεδόνας πολέμῳ παρεσκεύασεν ὁ
 4 δαίμων. 3. Παγκρατίου μὲν δὴ καὶ ἄλλοις ἤδη γερόνασιν
 ἐπιφανεῖς νίκαι· Πουλυδάμαντι δὲ τὰδε ἄλλοιτα παρὰ 464
 τοὺς ἐπὶ τῷ παγκρατίῳ στεφάνους ὑπάρχοντά ἐστιν. ἡ
 ὀρεινὴ τῆς Θράκης, ἣ ἔνδον Νέστου ποταμοῦ τοῦ ῥέον-
 τος διὰ τῆς Ἀβδηριτῶν, καὶ ἄλλα θηρία, ἐν δὲ αὐτοῖς
 παρέχεται καὶ λέοντας, οἳ καὶ τῷ στρατῷ ποτὲ ἐπιθέμενοι
 τῷ Ξέρξῳ τὰς ἀρούσας καμήλους τὰ σιτία ἐλυμήναντο.
 5 οὗτοι πολλὰκις οἱ λέοντες καὶ ἐς τὴν περὶ τὸν Ὀλυμπον
 πλανῶνται χώραν· τούτου δὲ τοῦ ὄρους ἡ μὲν ἐς Μακε-
 δονίαν πλευρά, ἣ δὲ ἐπὶ Θεσσαλοῦς καὶ τὸν ποταμὸν
 τέτραπται τὸν Πηνειόν. ἐνταῦθα ὁ Πουλυδάμας λέοντα
 ἐν τῷ Ὀλύμπῳ, μέγα καὶ ἄλκιμον θηρίον, κατειργάσατο
 οὐδενὶ ἐσκευασμένος ὄπλῳ. προήχθη δὲ ἐς τὸ τόλμημα
 φιλοτιμίᾳ πρὸς τὰ Ἡρακλέους ἔργα, ὅτι καὶ Ἡρακλέα
 6 ἔχει λόγος κρατῆσαι τοῦ ἐν Νεμέᾳ λέοντος. ἔτερον δὲ ἐπὶ
 τούτῳ θαῦμα ὑπελίπετο ὁ Πουλυδάμας ἐς μνήμην· ἐς
 ἀγέλην ἐσελθὼν βοῶν, τὸν μέγιστον καὶ ἀγριώτατον
 ταῦρον λαβὼν τοῦ ἐτέρου τῶν ὀπισθεν ποδῶν τὰς χηλὰς
 κατεῖχεν ἄκρας, καὶ πηδῶντα καὶ ἐπειρόμενον οὐκ ἀνίει,
 πρὶν γε δὴ ὁ ταῦρος ὀψέ ποτε καὶ ἐς ἅπαν ἀφικόμενος
 βίας ἀπέφυγεν ἀφ' αὐτῇ τῷ Πουλυδάμαντι τὰς χηλὰς.
 λέγεται δὲ καὶ ὡς ἄνδρα ἡνίοχον ἐλαύνοντα σπουδῇ τὸ
 ἄρμα ἐπέσχε τοῦ πρόσω· λαβόμενος γὰρ τῇ ἐτέρᾳ τῶν
 χειρῶν ὀπισθε τοῦ ἄρματος, ὁμοῦ καὶ τοὺς ἵππους πε-
 7 δήσας καὶ τὸν ἡνίοχον εἶχε. Δαρεῖος δὲ Ἀρταξέρξῳ παῖς
 νόθος, ὃς ὁμοῦ τῷ Περσῶν δῆμῳ Σόγδιον καταπαύσας
 παῖδα Ἀρταξέρξῳ γνήσιον ἔσχεν ἀντ' ἐκείνου τὴν ἀρ-
 χήν, οὗτος ὡς ἐβασίλευσεν ὁ Δαρεῖος, ἐπνυθάνετο γὰρ

τοῦ Πουλυδάμαντος τὰ ἔργα, πέμπων ἀγγέλους ὑπισ-
 χνούμενος δῶρα ἀνέπεισεν αὐτὸν ἐς Σοῦσά τε καὶ ἐς ὄψιν
 ἀφικέσθαι τὴν αὐτοῦ. ἔνθα δὴ κατὰ πρόκλησιν Περσῶν
 ἄνδρας τῶν καλουμένων ἀθανάτων ἀριθμὸν τρεῖς, ἀθρό-
 ουσ οἱ μονομαχήσαντας, ἀπέκτεινεν. ἔργων δὲ τῶν κα-
 τειλεγμένων οἱ τὰ μὲν ἐπὶ τῷ βάθρῳ τοῦ ἀνδριάντος ἐν
 Ὀλυμπίᾳ, τὰ δὲ καὶ δηλούμενά ἐστιν ὑπὸ τοῦ ἐπιγράμ-
 465 ματος. 4. Ἐμελλε δὲ ἄρα τὸ ὑπὸ Ὀμήρου προθεσπισθὲν 8
 ἄλλους τε τῶν φρονησάντων ἐπὶ ἰσχύϊ καὶ Πουλυδάμαντα
 ἐπιλήψεσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ θώμης ἐμελλεν ἀπο-
 λείσθαι καὶ οὗτος. ἐς σπηλαίον γὰρ οἱ τε ἄλλοι τῶν συμ-
 ποτῶν καὶ ὁ Πουλυδάμας ἐσῆλθεν ὥρᾳ θέρους, καὶ πως
 οὐ κατὰ τινα ἀγαθὸν δαίμονα ἢ κορυφῇ τηνικαῦτα τοῦ
 σπηλαίου κατερρήγνυτο, καὶ δῆλα ἦν ὡς αὐτίκα ἐμπε-
 σεῖσθαι καὶ χρόνον οὐκ ἐπὶ πολὺν ἐμελλεν ἀνθέξειν. γε- 9
 νομένης δὲ αἰσθήσεως τοῦ ἐπιόντος κακοῦ καὶ τρεπομέ-
 νων ἐς φυγὴν τῶν λοιπῶν, παρέστη καταμεινῶν τῷ Που-
 λυδάμαντι, καὶ ἀνέσχε τὰς χεῖρας ὡς ἐπιπίπτοντι ἀνθέ-
 ξων τῷ σπηλαίῳ καὶ οὐ βιασθησόμενος ὑπὸ τοῦ ὄρους.
 τούτῳ μὲν ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ τελευτή.

VI. Ἐν δὲ Ὀλυμπίᾳ παρὰ τοῦ Πουλυδάμαντος τὸν
 ἀνδριάντα δύο τε ἐκ τῆς Ἀρκάδων καὶ Ἀττικῆς ὁ τρίτος
 ἔστηκεν ἀθλητής. τὸν μὲν δὴ Μαντινέα Πρωτόλαον Δι-
 αλκοῦς, πυγμῇ παῖδας κρατήσαντα, ὁ Ῥηγίνος Πυθα-
 γόρας, Ναρυνίδαν δὲ τὸν Δαμαρέτου παλαιστὴν ἄνδρα
 ἐκ Φιγαλίας Σικυνώνιος Δαίδαλος, Καλλία δὲ Ἀθηναίῳ
 παγκρατιαστῇ τὸν ἀνδριάντα ἀνὴρ Ἀθηναῖος Μίκων
 ἐποίησεν ὁ ζωγράφος. Νικοδάμον δὲ ἔργον τοῦ Μαινα-
 λίου παγκρατιαστής ἐστιν ἐκ Μαινάλου, δύο νίκας ἐν
 ἀνδράσιν ἀνελόμενος, Ἀνδροσθένους Λοχαίου. Ἐπὶ δὲ 2
 τοῦτοῖς Εὐκλῆς ἀνάκειται Καλλιάννακτος, γένος μὲν Ῥό-
 διος, οἴκου δὲ τοῦ Διαγοριδῶν· θυγατρός γὰρ Διαγόρου
 PAUSAN. I.

παῖς ἦν, ἐν δὲ ἀνδράσι πυγμῆς ἔσχευ' Ὀλυμπικὴν νίκην. τούτου μὲν δὴ ἡ εἰκὼν Ναυκύδους ἐστὶν ἔργον· Πολύκλειτος δὲ Ἀργεῖος, οὐχ ὁ τῆς Ἥρας τὸ ἄγαλμα ποιήσας, μαθητὴς δὲ Ναυκύδους, παλαιστὴν παῖδα εἰργάσατο, Θηβαίου Ἀγήνορα. ἀνετέθη δὲ ἡ εἰκὼν ὑπὸ τοῦ Φωκέων κοινοῦ· Θεόπομπος γάρ ὁ πατήρ τοῦ Ἀγήνορος πρόξενος 3 τοῦ ἔθνους ἦν αὐτῶν. Νικόδαμος δὲ ὁ πλάστης ὁ ἐκ Μαινάλου Λαμοξενίδαν ἄνδρα πύκτην ἐποίησεν ἐκ Μαινάλου. ἔστηκε δὲ καὶ Λαστρατίδα παιδὸς εἰκὼν Ἥλειον, πάλης ἀνελομένου στέφανον· ἐγένετο δὲ αὐτῷ καὶ Νεμείων ἐν τε παισὶ καὶ ἀγεναίῳ ἑτέρα νίκη. Παραβάλλοντι δὲ τῷ Λαστρατίδᾳ πατρὶ ὑπῆρξε μὲν διαύλου παρ- 466 ἐλθεῖν δρόμῳ, ὑπελίπετο δὲ καὶ ἐς τοὺς ἑπειτα φιλοτιμίαν, τῶν νικησάντων Ὀλυμπίαισι τὰ ὀνόματα ἀναγράφας ἐν τῷ γυμνασίῳ τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ.

2. Τὰ μὲν δὴ ἐς τούτους εἶχεν οὕτω· τὰ δὲ ἐς Εὐθυμον τὸν πύκτην, οὗ με εἰκὸς ὑπερβαίνειν ἦν τὰ ἐς τὰς νίκας αὐτῷ καὶ τὰ ἐς δόξαν ὑπάρχοντα τὴν ἄλλην. γένος μὲν δὴ ἦν ὁ Εὐθυμος ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρῶν, οἱ χώραν τὴν πρὸς τῷ Ζεφυρίῳ τῇ ἄκρᾳ νέμονται, πατρὸς δὲ ἑκαλεῖτο Ἀστυκλέους· εἶναι δὲ αὐτὸν οὐ τούτου, ποταμοῦ δὲ οἱ ἐπιχώριοι τοῦ Καικίνου φασίν, ὃς τὴν Λοκρίδα καὶ Ῥηγίνην ὀρίζων τὸ ἐς τοὺς τέττιγας παρέχεται θαῦμα. οἱ μὲν γὰρ τέττιγες οἱ ἐντὸς τῆς Λοκρίδος ἄχρι τοῦ Καικίνου κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις τέττιξιν ἄδουσι· διαβάντων δὲ τὸν Καικῖνον οὐδεμίαν ἔτι οἱ ἐν τῇ Ῥηγίνῃ τέττιγες ἀφιαῖσι 5 τὴν φωνήν. Τούτου μὲν δὴ παῖδα εἶναι λέγεται τὸν Εὐθυμον· ἀνελομένῳ δὲ οἱ πυγμῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκην τετάρτην πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα ὀλυμπιάδι οὐ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐς τὴν ἐπιούσαν ὀλυμπιάδα ἐμελλε χωρήσειν· Θεαγένης γάρ ὁ Θάσιος ὀλυμπιάδι θέλων τῇ αὐτῇ πυγμῆς τε ἀνελέσθαι καὶ παγκρατίου νίκας ὑπερεβάλετο πυκτεύων τὸν

Εὐθυμον. οὐ μὴν οὐδὲ ὁ Θεαγένης ἐπὶ τῷ παγκρατίῳ λαβεῖν ἐδυνήθη τὸν κότινον, ἅτε προκατεργασθεὶς τῇ μάχῃ πρὸς τὸν Εὐθυμον. ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐπιβάλλουσιν οἱ Ἕλλα- 6 νοδίκαι τῷ Θεαγένῃ τάλαντον μὲν ἱερὰν ἐς τὸν θεὸν ξημίαν, τάλαντον δὲ βλάβης τῆς ἐς Εὐθυμον, ὅτι ἐπηρεία τῇ ἐς ἐκείνον ἐδόκει σφίσιν ἐπανελέσθαι τὸ ἀγώνισμα τῆς πυγμῆς· τούτων ἕνεκα καταδικάζουσιν αὐτὸν ἐκτίσαι καὶ ἰδίᾳ τῷ Εὐθύμῳ χρήματα. ἔκτη δὲ ὀλυμπιάδι ἐπὶ ταῖς ἐβ- 467 δομήκοντα τὸ μὲν τῷ θεῷ τοῦ ἀργυρίου γινόμενον ἐξέτισεν ὁ Θεαγένης, καὶ ἀμειβόμενος αὐτὸν οὐκ ἐσῆλθεν ἐπὶ τὴν πυγμὴν· καὶ ἐπ' ἐκείνης τε αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς μετ' ἐκείνην ὀλυμπιάδος τὸν ἐπὶ πυγμῇ στέφανον ἀνείλετο ὁ Εὐθυμος. ὁ δὲ οἱ ἀνδριᾶς τέχνη τέ ἐστι Πυθαγόρου καὶ θέας ἐς τὰ μάλιστα ἄξιος. 3. Ἐπανήκων δὲ ἐς Ἰταλίαν, 7 τότε δὴ ἐμαχέσατο πρὸς τὸν Ἥρω. τὰ δὲ ἐς αὐτὸν εἶχεν οὕτως. Ὀδυσσεᾶ πλανώμενον μετὰ ἄλλωσιν τὴν Ἰλίου κατενεχθῆναι φασιν ὑπὸ ἀνέμων ἐς τε ἄλλας τῶν ἐν Ἰταλίας καὶ Σικελίας πόλεων, ἀφικέσθαι δὲ καὶ ἐς Τεμέσαν ὁμοῦ ταῖς ναυσὶ· μεθυσθέντα οὖν ἐνταῦθα ἕνα τῶν ναυτῶν παρθένον βιάσασθαι, καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ἀντὶ τούτου καταλευσθῆναι τοῦ ἀδικήματος· Ὀδυσσεᾶ μὲν 8 δὴ ἐν οὐδενὶ λόγῳ θέμενον αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν ἀποπλέοντα οἴχεσθαι, τοῦ καταλευσθέντος δὲ ἀνθρώπου τὸν δαίμονα οὐδένα ἀνιέναι καιρὸν ἀποκτείνοντά τε ὁμοίως τοὺς ἐν τῇ Τεμέσῃ καὶ ἐπεξερχόμενον ἐπὶ πᾶσαν ἡλικίαν, ἐς ὃ ἡ Πυθία τὸ παράπαν ἐξ Ἰταλίας ὠρημέ- νους φεύγειν Τεμέσαν μὲν ἐκλιπεῖν οὐκ εἶα, τὸν δὲ Ἥρω σφᾶς ἐκέλευσεν ἰλάσκεσθαι, τέμενός τε ἀποτεμομένους οἰκοδομήσασθαι ναόν, διδόναι δὲ κατὰ ἔτος αὐτῷ γυναικα τῶν ἐν Τεμέσῃ παρθένων τὴν καλλίστην. τοῖς μὲν 9 δὴ τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ προστεταγμένα ὑπουργοῦσι δαῖμα ἀπὸ τοῦ δαίμονος ἐς τᾶλλα ἦν οὐδέν· Εὐθυμος δὲ, ἀφί- 28*

κετο γὰρ ἐς τὴν Τεμέσαν, καὶ πῶς τηνικαῦτα τὸ ἔθος ἐποιεῖτο τῷ δαίμονι, πυνθάνεται τὰ παρόντα σφίσι, καὶ ἐσελθεῖν τε ἐπεθύμησεν ἐς τὸν ναὸν καὶ τὴν παρθένον ἐσελθὼν θεάσασθαι. ὥς δὲ εἶδε, τὰ μὲν πρῶτα ἐς οἶκτον, δεύτερα δὲ ἀφίκετο καὶ ἐς ἔρωτα αὐτῆς. καὶ ἡ παῖς τε συνοικήσειν κατώμνυτο αὐτῷ σώσαντι αὐτήν, καὶ ὁ Εὐθυμος ἐνσκευασμένος ἔμεινε τὴν ἔφοδον τοῦ δαίμονος.

10 ἐνῖκα τε δὴ τῇ μάχῃ, καὶ, ἐξηλαύνετο γὰρ ἐκ τῆς γῆς, ὁ Ἥρωσ ἀφανίζεται τε καταδύς ἐς θάλασσαν, καὶ γάμος τε 468 ἐπιφανῆς Εὐθύμου καὶ ἀνθρώποις τοῖς ἐνταῦθα ἔλευθερία τοῦ λοιποῦ σφίσιν ἦν ἀπὸ τοῦ δαίμονος. ἤκουσα δὲ καὶ τοιούνδε ἔτι ἐς τὸν Εὐθυμον, ὥς γήρως τε ἐπὶ μακρότατον ἀφίκοιτο, καὶ ὥς ἀποθανεῖν ἐκφυγῶν αὐθις ἑτερόν τινα ἐξ ἀνθρώπων [ἄλλον] ἀπέλθοι τρόπον. οἰκείσθαι δὲ τὴν Τεμέσαν καὶ ἐς ἐμὲ ἀνδρὸς ἤκουσα πλεύσαντος κατὰ

11 ἐμπορίαν. 4. τότε μὲν ἤκουσα, γραφῇ δὲ τοιάδε ἐπιτυχῶν οἶδα· ἦν δὲ αὕτη γραφῆς μῖμημα ἀρχαίας. νεανίσκος Σύβαρις καὶ Κάλαβρός τε ποταμὸς καὶ Λύκα πηγὴ, πρὸς δὲ ἡρῶν τε καὶ Τεμέσα ἦν ἡ πόλις, ἐν δὲ σφίσι καὶ δαίμων ὄντινα ἐξέβαλεν ὁ Εὐθυμος, χρόαν τε δεινῶς μέλας καὶ τὸ εἶδος ἄπαν ἐς τὰ μάλιστα φοβερός, λύκον δὲ ἀμπίσχετο δέγμα ἐσθῆτα· ἐτίθετο δὲ καὶ ὄνομα Λύκαν τὰ ἐπὶ τῇ γραφῇ γράμματα. ταῦτα μὲν δὴ ἐς τοσοῦτον εἰρήσθω.

VII. Μετὰ δὲ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Εὐθύμου Πύθαρχος τε ἔσθηκε Μαντινεὺς σταδιοδρόμος καὶ πύκτης Ἥλειος Χαρμίδης, λαβόντες νίκας ἐπὶ παισί. θεασάμενος δὲ καὶ τούτους ἐπὶ τῶν Ῥοδίων ἀθλητῶν ἀφίξῃ τὰς εἰκόνας, Διαγόραν καὶ τὸ ἐκείνου γένος. οἱ δὲ συνεχεῖς τε ἀλλήλοις καὶ ἐν κόσμῳ τοιῶδες ἀνέκιντο, Ἀκουσίλαος μὲν λαβὼν πυγμῆς ἐν ἀνδράσι στέφανον, Δωριεὺς δὲ ὁ νεώτατος παγκρατὶν νικήσας ὀλυμπιάσιν ἐφεξῆς τρισί.

πρότερον δὲ ἔτι τοῦ Δωριεὺς ἐκράτησε καὶ Δαμάγητος τοὺς ἐσελθόντας ἐς τὸ παγκράτιον. οὗτοι μὲν ἀδελφοὶ τέ 2 εἰσι καὶ Διαγόρου παῖδες, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς κεῖται καὶ ὁ Διαγόρας, πυγμῆς ἐν ἀνδράσιν ἀνελόμενος νίκην· τοῦ Διαγόρου δὲ τὴν εἰκόνα Μεγαρεὺς εἰργάσατο Καλλικλῆς

469 Θεοκόσμου τοῦ ποιήσαντος τὸ ἄγαλμα ἐν Μεγάροις τοῦ Διός. Διαγόρου δὲ καὶ οἱ τῶν θυγατέρων παῖδες πύξ τε ἤσκησαν καὶ ἔσχον Ὀλυμπικὰς νίκας, ἐν μὲν ἀνδράσιν Εὐκλῆς Καλλιάνακτος τε ὦν καὶ Καλλιπατείας τῆς Διαγόρου, Πεισίροδος δὲ ἐν παισίν, ὃν ἡ μήτηρ ἀνδρὸς ἐπιθεμένη γυμναστοῦ σχῆμα ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων αὐτῇ τὸν ἀγῶνα ἤγαγεν. οὗτος δὲ ὁ Πεισίροδος καὶ ἐν τῇ Ἄλτει 3 παρὰ τῆς μητρὸς τὸν πατέρα ἔσθηκε. Διαγόραν δὲ καὶ ὁμοῦ τοῖς παισὶν Ἀκουσίλαον καὶ Δαμαγήτην λέγουσιν ἐς Ὀλυμπίαν ἔλθειν· νικήσαντες δὲ οἱ νεανίσκοι διὰ τῆς πανηγύρεως τὸν πατέρα ἔφερον βαλλόμενον τε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνθεσι καὶ εὐδαίμονα ἐπὶ τοῖς παισὶ καλούμενον. γένος δὲ ὁ Διαγόρας τὸ ἐξ ἀρχῆς Μεσσήνιος πρὸς γυναικῶν ἦν, καὶ ἀπὸ τῆς Ἀριστομένουσιν γεγόνει θυγατρός. 2. Δωριεὺς δὲ τῷ Διαγόρου παρὲς ἡ Ὀλυμπιάσιν 4 Ἰσθμίων μὲν γεγόνασιν ὀκτὼ νῖκαι, Νεμείων δὲ ἀποδέουσαι μίᾳς ἐς τὰς ὀκτὼ· λέγεται δὲ καὶ ὥς Πύθια ἀνελοῖτο ἀκονιτί. ἀνηγορεύοντο δὲ οὗτος τε καὶ ὁ Πεισίροδος Θούριοι, διωχθέντες ὑπὸ τῶν ἀντιστασιωτῶν ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ ἐς Ἰταλίαν παρὰ Θουρίους ἀπελθόντες. χρόνῳ δὲ ὕστερον κατήλθεν ὁ Δωριεὺς ἐς Ῥόδον. καὶ φανερώτατα δὴ ἀπάντων ἀνὴρ εἰς φρονήσας οὗτος τὰ Λακεδαιμονίων φαίνεται, ὥστε καὶ ἐναυμάχησεν ἐναντία Ἀθηναίων ναυσὶν οἰκείαις, ἐς ὃ ὑπὸ τριήρων ἀλούς Ἀττικῶν ἀνῆχθη ζῶν παρὰ Ἀθηναίους. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὶν μὲν 5 ἡ Δωριέα παρὰ σφῶς ἀναχθῆναι θυμῷ τε ἐς αὐτὸν καὶ ἀπειλαῖς ἐχρῶντο· ὥς δὲ ἐς ἐκκλησίαν συνελθόντες ἀν-

δρα οὕτω μέγαν καὶ δόξης ἐς τοσοῦτο ἤκοντα ἐθεάσαντο ἐν σχήματι αἰχμαλώτου, μεταπίπτει σφίσιν ἐς αὐτὸν ἢ γνώμη καὶ ἀπελθεῖν ἀφίσιν, οὐδὲ ἔργον οὐδὲν ἄχαρι ἐργάζονται, παρὸν σφισι πολλά τε καὶ σὺν τῷ δικαίῳ 6 δρᾶσαι. τὰ δὲ ἐς τοῦ Λωριέως τὴν τελευταίαν ἐστὶν ἐν τῇ 470 συγγραφῇ τῇ Ἀτθίδι Ἀνδροτίωνι εἰρημένα, εἶναι μὲν τῆνικαῦτα ἐν Καύνῳ τὸ βασιλέως ναυτικὸν καὶ Κόνωνα ἐπ' αὐτῷ στρατηγόν, Ῥοδίαν δὲ τὸν δῆμον πεισθέντα ὑπὸ τοῦ Κόνωνος ἀπὸ Λακεδαιμονίων μεταβαλέσθαι σφᾶς ἐς τὴν βασιλέως καὶ Ἀθηναίων συμμαχίαν, Λωριέα δὲ ἀποδημεῖν μὲν τότε ἐκ Ῥόδου περὶ τὰ ἐντὸς Πελοποννήσου χωρία, συλληφθέντα δὲ ὑπὸ ἀνδρῶν Λακεδαιμονίων αὐτὸν καὶ ἀναχθέντα ἐς Σπάρτην ἀδικεῖν τε ὑπὸ 7 Λακεδαιμονίων καταγνωσθῆναι καὶ ἐπιβληθῆναι οἱ θάνατον ζημίαν. εἰ δὲ τὸν ὄντα εἶπεν Ἀνδροτίων λόγον, ἐθέλειν μοι φαίνεται Λακεδαιμονίους ἐς τὸ ἴσον ἔτι Ἀθηναίοις καταστήσαι, ὅτι καὶ Ἀθηναίοις ἐς Θρασύλλον καὶ τοὺς ἐν Ἀργινούσαις ὁμοῦ τῷ Θρασύλλῳ στρατηγήσαντας προπετείας ἐστὶν ἔγκλημα. Διαγόρας μὲν δὴ καὶ τὸ 8 ἀπ' αὐτοῦ γένος δόξης ἐς τοσοῦτο ἀφίκοντο.

3. Ἐγένοντο δὲ καὶ Ἀλκαϊνέτῳ τῷ Θεάντου Λεπρεάτῃ καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς παισὶν Ὀλυμπικὰ νῖκαι. αὐτὸς μὲν γε 9 πυκτεύων ὁ Ἀλκαϊνέτος ἐν τε ἀνδράσι καὶ πρότερον ἐτι [ἐπ'] ἐκράτησεν ἐν παισίν. Ἑλλάνικον δὲ τὸν Ἀλκαϊνέτου καὶ Θεάντου ἐπὶ πυγμῇ παῖδων ἀναγορευθῆναι τὸν μὲν ἐνάτῃ πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα ὀλυμπιάδι, τὸν δὲ τῇ ἐφεξῆς ταύτῃ συνέβη τὸν Θεάντου· καὶ σφισιν ἀνδριάντες ἅπα 10 σιν ἐν Ὀλυμπίᾳ κείμεναι. ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀλκαϊνέτου τοῖς υἱοῖς Γνάθων τε Διπαιεὺς τῆς Μαιναλέων χώρας καὶ Λυκίνος ἐστήκειν Ἥλειος· κρατῆσαι δὲ Ὀλυμπίᾳσι πυγμῇ παῖδας ὑπῆρξε καὶ τούτοις. Γνάθωνα δὲ καὶ ἐς τὰ μάλιστα, ὅτε ἐνίκησεν, εἶναι νέον τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ φησί

Καλλικλέους δὲ τοῦ Μεγαρέως ποίημα ὁ ἀνδριάς ἐστίν. Ἄνῃρ δὲ ἐκ Στυμφήλου Δρομεὺς ὄνομα, καὶ δὴ καὶ ἐρ- 10 γον τοῦτο ἐπὶ δολίχῳ παρεσχημένος, δύο μὲν ἔσχευεν ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας, τοσαύτας δὲ ἄλλας Πυθοῖ καὶ Ἰσθμίων τε τρεῖς καὶ ἐν Νεμέᾳ πέντε. λέγεται δὲ ὡς καὶ κρέας ἐσθίειν ἐπινοήσκει· τέως δὲ τοῖς ἀθλήταις σιτία τυρὸν ἐκ τῶν ταλάρων εἶναι. τούτου μὲν δὴ Πυθαγόρας τὴν εἰκόνα, τὴν δὲ ἐφεξῆς ταύτῃ, πένταθλον Ἥλειον Πυθοκλέα, Πολύκλειτός ἐστιν εἰργασμένος.

471 VIII. Σωκράτους δὲ Πελληνέως δρόμου νίκην ἐν παισὶν εἰληφότος, καὶ Ἥλειον Ἀμέρτου καταπαλάσαντος ἐν Ὀλυμπίᾳ παῖδας, καταπαλάσαντος δὲ καὶ Πυθοῖ τοὺς ἐλθόντας τῶν ἀνδρῶν, τοῦ μὲν τὸν ποιήσαντα τὴν εἰκόνα οὐ λέρουσι, τὴν δὲ τοῦ Ἀμέρτου Φράδμων ἐποίησεν Ἀργεῖος. Εὐανορίδα δὲ Ἥλειῳ πάλης ἐν παισὶν ὑπῆρξεν ἐν τε Ὀλυμπίᾳ καὶ Νεμείῳ νίκη· γενόμενος δὲ Ἑλλανοδίκης ἔγραψε καὶ οὗτος τὰ ὀνόματα ἐν Ὀλυμπίᾳ τῶν νενικηκότων.

2. Ἐς δὲ πύκτην ἄνδρα, γένος μὲν Ἀρκάδα ἐκ Παρ- 2 ρασίαν, Δάμαρχον δὲ ὄνομα, οὗ μοι πιστὰ ἦν, πέρα γε τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκης, ὅποσα ἄλλα ἀνδρῶν ἀλαζόνων ἐστὶν εἰρημένα, ὡς ἐξ ἀνθρώπου μεταβάλοι τὸ εἶδος ἐς λύκον ἐπὶ τῇ θυσίᾳ τοῦ Λυκαίου Διός, καὶ ὡς ὕστερον τούτων ἔτει δεκάτῳ γένοιτο αὐτῷ ἀνθρωπος. οὐ μὴν οὐδὲ ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων λέγεσθαί μοι τοῦτο ἐφαίνεται ἐς αὐτόν· ἐλέγετο γὰρ ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ. ἔχει γὰρ δὴ οὕτως·

υἱὸς Διννύτα Δάμαρχος τάνδ' ἀνέθηκεν
εἰκόν' ἀπ' Ἀρκαδίας Παρράσιος γενεάν.

τοῦτο μὲν δὴ ἐς τοσοῦτο πεποιήται· Εὐβάτας δὲ ὁ Κυρη- 3 ναῖος, ἅτε τὴν ἐσομένην οἱ δρόμου νίκην ἐν Ὀλυμπίᾳ παρὰ τοῦ μαντείου τοῦ ἐν Λιβύῃ προπεπυσμένος, τὴν

τε εἰκόνα ἐπεποιήτο πρότερον, καὶ ἐπὶ ἡμέρας τῆς αὐτῆς ἀνηγορεύθη τε νικῆσας καὶ ἀνέθηκε τὴν εἰκόνα. λέγεται δὲ [καὶ] ὥς κρατήσῃε καὶ ἄρματι ἐπὶ Ὀλυμπιάδος ταύτης ἢ λόγῳ τῷ Ἡλείῳ ἐστὶ κίβδηλος τῶν ἀγωνοθετησάντων Ἀρκάδων ἔνεκα.

3. Κλεωναῖφ δὲ Τιμάνθει παγκρατίου λαβόντι ἐν ἀνδράσι στέφανον καὶ Τροιζηνίφ Βαύκιδι παλαιστὰς καταβαλόντι ἄνδρας τῷ μὲν τοῦ Ἀθηναίου Μύρωνος, Βαύκιδι δὲ Ναυκύδους ἐστὶν ὁ ἀνδριάς ἔργον. τῷ δὲ Τιμάνθει τὸ τέλος τοῦ βίου συμβῆναι φασιν ἐπὶ αἰτία τοιαύτη, πεπαῦσθαι μὲν ἀθλοῦντα, ἀποπειράσθαι δὲ ὅπως αὐτὸν ἔτι τῆς ἰσχύος, τόξον μέγα ἐπὶ ἐκάστης τείνοντα τῆς ἡμέρας· ἀποδημῆσαι τε δὴ αὐτόν, καὶ ἐπὶ τῷ τόξῳ τῆν- 472 καὶ αὐτὰ ἐκλειφθῆναι οἱ τὴν μελέτην· ὥς δὲ ἐπανήκων οὐχ οἷός τε εἶναι τὸ τόξον ἐγίνετο, πῦρ ἀνακαύσας ἀφίησι ζῶντα ἐς τὴν πυρὰν αὐτόν. ὅποσα δὲ ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο ἐν ἀνθρώποις ἢ καὶ ὑστερόν ποτε ἔσται, μανία μᾶλλον ἢ ἀνδρία νομίζοιτο ἂν κατὰ γε ἐμὴν γνώμην.

5 Μετὰ δὲ τὸν Βαύκιδά εἰσιν ἀθλητῶν Ἀρκάδων εἰκόνας, Εὐθυμένης τε ἐξ αὐτῆς Μαινάλου, νίκας τὴν μὲν ἀνδρῶν πάλης, τὴν δ' ἔτι πρότερον ἐν παισὶν εἰληφώς, καὶ Ἀζὰν ἐκ Πελλάνας Φίλιππος κρατήσας πυγμαῖ παῖδας, καὶ Κριτόδαμος ἐκ Κλείτορος, ἐπὶ πυγμαῖ καὶ οὗτος ἀναγορευθεὶς παῖδων. τὰς δὲ σφισιν εἰκόνας, τὴν μὲν ἐν παισὶ τοῦ Εὐθυμένους Ἄλνπος, τὴν δὲ τοῦ Δαμοκρίτου Κλέων, Φιλίππου δὲ τοῦ Ἀζᾶνος Μύρων τὴν εἰκόνα ἐποίησε. Τὰ δὲ ἐς Πρόμαχον τὸν Δρύωνος παγκρα- 6 τιστὴν Πελληνέα προσέσται μοι καὶ ταῦτα τῷ ἐς Ἀχαιοὺς λόγῳ. 4. Προμάχου δὲ οὐ πόρρω Τιμασίθεος ἀνάκειται γένος Δελφός, Ἀγελάδα μὲν ἔργον τοῦ Ἀργείου, παγκρατίου δὲ δύο μὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας, τρεῖς δὲ ἀνηρη- μένος Πυθοί. καὶ αὐτῷ καὶ ἐν πολέμοις ἐστὶν ἔργα τῇ τε

τόλμῃ λαμπρὰ καὶ οὐκ ἀποδέοντα τῇ εὐτυχίᾳ, πλήν γε δὴ τοῦ τελευταίου· τοῦτο δὲ αὐτῷ θάνατον τὸ ἐγγεῖρημα ἤνεγκεν. Ἰσαγόρα γὰρ τῷ Ἀθηναίῳ, τὴν ἀκρόπολιν τὴν Ἀθηναίων καταλαβόντι ἐπὶ τυραννίδι, μετασχὼν τοῦ ἔργου καὶ ὁ Τιμασίθεος, ἐγένετο γὰρ τῶν ἐγκαταλη- θέντων ἐν τῇ ἀκροπόλει, θάνατον ζημίαν εὗρετο τοῦ ἀδικήματος παρὰ Ἀθηναίων.

IX. Θεογνήτῳ δὲ Αἰγινήτῃ πάλης μὲν στέφανον λα- βεῖν ὑπῆρξεν ἐν παισὶ, τὸν δὲ ἀνδριάντα οἱ Πτόλιχος ἐποίησεν Αἰγινήτης. διδάσκαλοι δὲ ἐγερόνεσαν Πτολίχῳ μὲν Συννοῶν ὁ πατήρ, ἐκείνῳ δὲ Ἀριστοκλῆς Σικυνώνιος, ἀδελφός τε Κανάρχου καὶ οὐ πολὺ τὰ ἐς δόξαν ἐλασσούμε- 473 νος. ἐφ' ὧν δὲ ὁ Θεόγνητος πίτυος τῆς γ' ἡμέρου καὶ 473 φοιᾷς φέρει καρπὸν, ἐμοὶ μὲν οὐχ οἷά τε ἦν συμβαλέσθαι, τάχα δ' ἂν Αἰγινήταις τισὶν ἐπιχώριος ἐς αὐτὸν εἴη λό- γος. Μετὰ δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνδρὸς ὃν Ἡεῖοι φασιν οὐ 2 γραφῆναι μετὰ τῶν ἄλλων, ὅτι ἐπὶ κάλης ἀνηγορεύθη δρόμῳ, μετὰ τούτου τὴν εἰκόνα Ξενοκλῆς τε Μαινάλιος ἔστηκε παλαιστὰς καταβαλὼν παῖδας καὶ Ἄλκετος Ἀλκί- νου κρατήσας πυγμαῖ παῖδας, Ἀρκὰς καὶ οὗτος ἐκ Κλεί- τορος. καὶ τοῦ μὲν Κλέων, Ξενοκλέους δὲ τὸν ἀνδριάντα Πολύκλειτός ἐστιν εἰργασμένος. Ἀριστεὺς δὲ Ἀργεῖος 3 δολίχου μὲν νίκην ἔσχεν αὐτός, πάλης δὲ ὁ πατήρ τοῦ Ἀριστεῦς Χεῖμων. ἐστήκασιν μὲν δὴ ἐγγὺς ἀλλήλων, ἐποίησε δὲ τὸν μὲν Παντίας Χίος, παρὰ τῷ πατρὶ δεδι- 4 δαγμένος Σωστράτῳ· αἱ δὲ εἰκόνας τοῦ Χεῖμωνος ἔργον ἐστὶν, ἐμοὶ δοκεῖν, τῶν δοκιμωτάτων Ναυκύδους, ἢ τε ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἢ ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Εἰρήνης τὸ ἐν Ῥώμῃ κομισθεῖσα ἐξ Ἀργους. λέγεται δὲ ὡς Ταυροσθένην κα- 5 ταπαλαίσειεν ὁ Χεῖμων τὸν Αἰγινήτην, καὶ ὡς Ταυρο- σθένης τῇ Ὀλυμπιάδι τῇ ἐφεξῆς καταβάλῃ τοὺς ἐσελθόν- 6 τας ἐς τὴν πόλιν, καὶ ὡς εἰκόδς Ταυροσθένει φάσμα ἐπ'

ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐν Αἰγίνῃ φανέν ἀπαγγεῖλει τὴν νύ-
 4 κην. Φίλλην δὲ Ἥλειον κρατήσαντα παῖδας πάλη Σπαρ-
 τιάτης Κρατῖνος ἐποίησε. 2. Τὰ δὲ ἐς τὸ ἄρμα τὸ Γέλωνος
 οὐ κατὰ ταῦτά δοξάζεται μοι τε παρίστατο καὶ τοῖς πρό-
 τερον ἢ ἐγὼ τὰ ἐς αὐτὸ εἰρηκόσιν, οὐ Γέλωνος τοῦ ἐν
 Σικελίᾳ τυραννήσαντός φασιν ἀνάθημα εἶναι τὸ ἄρμα.
 ἐπίγραμμα μὲν δὴ ἐστὶν αὐτῷ Γέλωνα Δεινομένους ἀνα-
 θεῖναι Γελῶν· καὶ ὁ χρόνος τούτῳ τῷ Γέλωνί ἐστι τῆς
 5 νίκης τρίτη πρὸς τὰς ἐβδομήκοντα ὀλυμπιάδας. Γέλων
 δὲ ὁ Σικελίας τυραννήσας Συρακούσας ἔσχεν Ὑβριλίδου
 μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντας, δευτέρῳ δὲ ἔτι τῆς δευτέρας
 καὶ ἐβδομηκοστῆς ὀλυμπιάδος, ἣν Τιδικράτης ἐνίκα
 Κροτωνιάτης στάδιον. δῆλα οὖν ὡς Συρακούσιον ἦδη
 καὶ οὐ Γελῶν ἀναγορεύειν αὐτὸν ἐμελλεν. ἀλλὰ γὰρ
 ἰδιώτης εἴη ἂν τις ὁ Γέλων οὗτος, πατρός τε ὁμωνύμου 474
 τῷ τυράννῳ καὶ αὐτὸς ὁμώνυμος. Γλαυκίας δὲ Αἰγινή-
 της τὸ τε ἄρμα καὶ αὐτῷ τῷ Γέλωνι ἐποίησε τὴν εἰκόνα.
 6 3. Τῇ δὲ ὀλυμπιάδι τῇ πρὸ ταύτης Κλεομήδην φασὶν
 Ἀστυπαλαιῆα ὡς Ἴκκῳ πυκτεύων ἀνδρὶ Ἐπιδαυρίῳ τὸν
 Ἴκκον ἀποκτείνειεν ἐν τῇ μάχῃ, καταγνώσθεις δὲ ὑπὸ
 τῶν Ἑλλανοδικῶν ἄδικα εἰργάσθαι καὶ ἀφηρημένους τὴν
 νίκην ἐκφρων ἐγένετο ὑπὸ τῆς λύπης, καὶ ἀνέστρεψε μὲν
 ἐς Ἀστυπάλαιαν, διδασκαλείῳ δ' ἐπιστὰς ἐνταῦθα ὅσον
 ἐξήκοντα ἀριθμὸν παίδων ἀνατρέπει τὸν κίονα ὃς τὸν
 7 ὄροφον ἀνείχεν. ἐμπειρόντος δὲ τοῦ ὀρόφου τοῖς παισὶ,
 καταλιθούμενος ὑπὸ τῶν ἀστῶν κατέφυγεν ἐς Ἀθηνᾶς
 ἱερὸν. ἐσβάντος δὲ ἐς κιβωτὸν κειμένην ἐν τῷ ἱερῷ καὶ
 ἐφελκυσσάμενον τὸ ἐπίθημα, κάματον ἐς ἀνωφελὲς οἱ
 Ἀστυπαλαιοὶ ἐκαμνον ἀνολγύν τὴν κιβωτὸν περὶ ὥμε-
 νοι. τέλος δὲ τὰ ξύλα τῆς κιβωτοῦ καταρρήξαντες, ὡς
 οὔτε ζῶντα Κλεομήδην οὔτε τεθνεῶτα εὗρισκον, ἀπο-
 στέλλουσιν ἄνδρας ἐς Δελφοὺς ἐρησομένους ὅποια ἐς

Κλεομήδην τὰ συμβάντα ἦν. τούτοις χρῆσαι τὴν Πυ- 8
 θίαν φασίν·

Ῥστατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιοὺς,
 ὃν θυσίας τιμᾷδ' ἄτε μηκέτι θνητὸν ἔοντα.

Κλεομήδῃ μὲν οὖν Ἀστυπαλαιοὶς ἀπὸ τούτου τιμὰς ὡς
 ἡρώϊ νέμονται.

Παρὰ δὲ τοῦ Γέλωνος τὸ ἄρμα ἀνάκειται Φίλων, 9
 τέχνη τοῦ Αἰγινήτου Γλαυκίου. τούτῳ τῷ Φίλωνι Σιμωνί-
 δης ὁ Λεωπρέπους ἐλεγείον δεξιότατον ἐποίησε·

Πατὴρ μὲν Κόρκυρα, Φίλων δ' ὄνομ'· εἰμὶ δὲ Γλαύκου
 175 υἱός, καὶ νικῶ πῦξ δὴ ὀλυμπιάδας.

ἀνάκειται καὶ Μαντινεὺς Ἀγαμήτωρ, κρατήσας πυργμῇ
 παῖδας.

Χ. Ἐπὶ δὲ τοῖς κατελεγμένοις ἔστηκεν ὁ Καρύστιος
 Γλαῦκος. εἶναι δὲ φασὶν ἐξ Ἀνθηδόνης τῆς Βοιωτῶν τὸ
 ἄνωθεν αὐτὸν γένος ἀπὸ Γλαύκου τοῦ ἐν θαλάσῃ δαί-
 μονος. πατὴρ δὲ οὗτος ὁ Καρύστιος ἦν Δημόλου, καὶ
 γῆν φασὶν αὐτὸν κατ' ἀρχὰς ἐργάζεσθαι. ἐκπεσοῦσαν δὲ
 ἐκ τοῦ ἀρότρου τὴν ὕνιν πρὸς τὸ ἄροτρον καθήρμωσε τῇ
 χειρὶ ἀντὶ σφύρας χρώμενος. καὶ πῶς ἐθιέασατο ὁ Δημύ- 2
 λος τὸ ὑπὸ τοῦ παιδὸς ποιούμενον, καὶ ἐπὶ τούτῳ πυκ-
 τεύοντα ἐς Ὀλυμπίαν αὐτὸν ἀνήγαγεν. ἐνθα δὴ ὁ Γλαῦ-
 κος, ἅτε οὐκ ἐμπείρως ἔχων τῆς μάχης, ἐτιτρώσκετο ὑπὸ
 τῶν ἀνταγωνιζομένων, καὶ ἥνικα πρὸς τὸν λειπόμενον
 ἐξ αὐτῶν ἐπύκτευνεν, ἀπαγορεύειν ὑπὸ πλήθους τῶν
 τραυμάτων ἐνομίζετο. καὶ οἱ τὸν κατέρρα βοῆσαι φασιν,
 ὦ παῖ τὴν ἀπ' ἀρότρου. οὕτω γε δὴ βιασιότεραν ἐς τὸν
 ἀνταγωνιζόμενον ἐνεγκὼν τὴν πληγὴν, αὐτίκα εἶχε τὴν
 νίκην. στεφάνους δὲ λέγεται καὶ ἄλλους Πύθια μὲν δις 3
 λαβεῖν, Νεμείων δὲ καὶ Ἰσθμίων ὀκτάκις ἐν ἑκατέρῳ
 ἀγῶνι. τοῦ Γλαύκου δὲ τὴν εἰκόνα ἀνέθηκε μὲν ὁ παῖς
 αὐτοῦ, Γλαυκίας δὲ Αἰγινήτης ἐποίησε· σκιαιμαχοῦντος

δὲ ὁ ἀνδριάς παρέχεται σχῆμα, ὅτι ὁ Γλαῦκος ἦν ἐπιτη-
δειότατος τῶν κατ' αὐτὸν χειρονομήσαι πεφυκάς. ἀπο-
θανόντα δὲ οἱ Καρύστιοι ταφῆναί φασιν αὐτὸν ἐν νήσῳ
καλουμένῃ Γλαύκου καὶ ἐς ἡμᾶς ἐτι.

2. Δαμαρέτῳ δὲ Ἡραιεὶ νύφ' τε τοῦ Δαμαρέτου καὶ
νύμφῳ δύο ἐν Ὀλυμπίᾳ γεγόνασιν ἐκάστῳ νύκαι, Δαμα-
ρέτῳ μὲν πέμπτῃ ἐπὶ ταῖς ἐξήκοντα ὀλυμπιάδι, ὅτε ἐνο-
μίσθη πρῶτον ὁ τοῦ ὅπλου δρόμος, καὶ ὡσαύτως τῇ
ἑφεξῆς· πεποιήται ὁ ἀνδριάς ἀσπίδα τε κατὰ τὰ αὐτὰ
ἔχων τοῖς ἐφ' ἡμῶν καὶ κράνος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ καὶ κνημί-
δας ἐπὶ τοῖς ποσὶ. ταῦτα μὲν δὴ ἀνὰ χρόνον ὑπὸ τε Ἡλείων
καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων τῶν ἄλλων ἀφηρέθη τοῦ δρόμου· Θεο- 476
πόμπῳ δὲ τῷ Δαμαρέτου καὶ αὐτῷ ἐκείνου παιδί ὁμο-
νύμφ' ἐπὶ πεντάθλῳ, Θεοπόμπῳ δὲ τῷ δευτέρῳ πάλης
ἐγένοντο αἱ νύκαι. τὴν δὲ εἰκόνα Θεοπόμπου μὲν τοῦ
παλαίσαντος τὸν ποιήσαντα οὐκ ἴσμεν· τὰς δὲ τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ πάππου φησὶ τὸ ἐπίγραμμα Εὐτελίδα
τε εἶναι καὶ Χρυσοθέμιδος Ἀργείων. οὐ μὴν παρ' ὅτῳ γε
ἐδιδάχθησαν δεδήλωκεν. ἔχει γὰρ δὴ οὕτως·

Εὐτελίδας καὶ Χρυσόθεμις τάδε ἔργα τέλεσσαν

Ἀργεῖοι, τέχνην εἰδότες ἐκ προτέρων.

Ἰκκος δὲ ὁ Νικολαῖδα Ταραντίνος τὸν τε Ὀλυμπικὸν
στέφανον ἔσχεν ἐπὶ πεντάθλῳ, καὶ ὕστερον γυμναστής
6 ἄριστος λέγεται τῶν ἐφ' αὐτοῦ γενέσθαι. Μετὰ δὲ Ἰκκον
καταπαλαίσας παῖδας Παντάρκης ἔστηκεν Ἡλείος ὁ ἐφώ-
μενος Φειδίου. Ἐπὶ δὲ τῷ Παντάρκει Κλεοσθένους ἐστὶν
ἄρμα ἀνδρὸς Ἐπιδαμνίου. τοῦτο ἔργον μὲν ἐστὶν Ἀγε-
λάδα, ἔστηκε δὲ ὀπισθεν τοῦ Διὸς τοῦ ἀπὸ τῆς μάχης
τῆς Πλαταιᾶσιν ἀνατεθέντος ὑπὸ Ἑλλήνων. ἐνίκα μὲν
δὴ τὴν ἑκτὴν ὀλυμπιάδα καὶ ἐξηκοστὴν ὁ Κλεοσθένης,
ἀνέθηκε δὲ ὁμοῦ τοῖς ἵπποις αὐτοῦ τε εἰκόνα καὶ τὸν
7 ἡνίοχον. ἐπιγέγραπται δὲ καὶ τῶν ἵππων τὰ ὀνόματα

Φοῖνιξ καὶ Κοραξ, ἐκατέρωθεν δὲ οἱ παρὰ τὸ ξυγόν,
κατὰ μὲν τὰ δεξιὰ Κνακίας, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ Σάμος·
καὶ ἑλεγείον τὸδ' ἐστὶν ἐπὶ τῷ ἄρματι·

Κλεοσθένης μ' ἀνέθηκεν ὁ Πόντιος ἐξ Ἐπιδάμνου,
νικήσας ἵπποις καλὸν ἀγῶνα Διός.

Τῶν δὲ ἵπποτροφησάντων ἐν Ἑλλήσι πρῶτος ἐς Ὀλυμ- 8
πίαν εἰκόνα ἀνέθηκεν ὁ Κλεοσθένης οὗτος. τὰ γὰρ Μι-
τιάδου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Εὐαγόρου τοῦ Λάκωνος ἀνα-
θήματα, τοῦ μὲν ἄρμα ἐστὶν, οὐ μὴν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῷ
477 ἄρματι Εὐαγόρας· τὰ Μιτιάδου δέ, ὅποια ἐς Ὀλυμπίαν
ἀνέθηκεν ἐτέρωθεν δηλώσω τοῦ λόγου. Ἐπιδάμνιοι δὲ
χώραν μὲν ἦν περ καὶ ἐξ ἀρχῆς, πόλιν δὲ οὐ τὴν ἀρχαίαν
ἐπὶ ἡμῶν ἔχουσιν, ἐκείνης δὲ ἀφεστηκυῖαν ὀλίγον· ὄνομα
δὲ τῇ πόλει τῇ νῦν Λυρράχιον ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ.

Λυκῖνον δὲ Ἡραιέα καὶ Ἐπικράδιον Μαντινέα καὶ 9
Τέλλωνα Ὀρεσθάσιον καὶ Ἡλείον Ἀγιάδαν ἐν παισὶν
ἀνελομένους νίκας, Λυκῖνον μὲν δρόμου, τοὺς δὲ ἐπ'
αὐτῷ κατειλεγμένους πυγμῆς, Ἐπικράδιον μὲν καὶ Ἀγιά-
δαν, τὸν μὲν αὐτῶν Πτόλιχος Αἰγινῆτης ἐποίησε, τὸν δὲ
Ἀγιάδαν Σήραμβος, γένος καὶ οὗτος Αἰγινῆτης· Λυκί-
νου δὲ ἐστὶν ὁ ἀνδριάς Κλέωνος τέχνη· τὸν δὲ Τέλλωνα
ὁστὶς εἰργάσατο, οὐ μνημονεύουσιν.

XI. Ἐφεξῆς τούτων ἀναθήματά ἐστιν Ἡλείων, Φί-
λιππος ὁ Ἀμύντου καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καὶ Σέ-
λευκός τε καὶ Ἀντίγονος· τοῖς μὲν δὴ ἐφ' ἵππων, Ἀντι-
γόνῳ δὲ ἀνὴρ πεζός ἐστὶν ἡ εἰκὼν.

2. Τῶν δὲ βασιλέων τῶν εἰρημέων ἔστηκεν οὐ πόρ- 2
ρῳ Θεαγένῃς ὁ Τιμοσθένους Θάσιος. Θάσιοι δὲ οὐ Τι-
μοσθένους παῖδα εἶναι Θεαγένην φασίν, ἀλλὰ ἐρᾶσθαι
μὲν Ἡρακλεῖ τὸν Τιμοσθένην Θεσίῳ, τοῦ Θεαγένους δὲ
τῇ μητρὶ Ἡρακλέους συγγενέσθαι φάσμα ἐοικὸς Τιμο-
σθένει. ἐνατόν τε δὴ ἔτος εἶναι τῷ παιδί, καὶ αὐτὸν ἀπὸ

τῶν διδασκάλων φασὶν ἐς τὴν οἰκίαν ἐρχόμενον ἄγαλμα
 οἱ τοὺς θεῶν ἀνακείμενον ἐν τῇ ἀγορᾷ χαλκοῦν, χαιρεῖν
 γὰρ τῷ ἀγάλματι αὐτόν, ἀνασπᾶσαι τε δὴ τὸ ἄγαλμα καὶ
 ἐπὶ τὸν ἕτερον τῶν ὤμων ἀναθέμενον ἐνεργεῖν παρ' αὐ-
 3 τόν. ἐχόντων δὲ ὄργην ἐς αὐτόν ἐπὶ τῷ πεποιημένῳ τῶν
 πολιτῶν, ἀνὴρ τις αὐτῶν δόκιμος καὶ ἡλικία προήκων
 ἀποκτεῖναι μὲν σφᾶς τὸν παῖδα οὐκ ἔα, ἐκείνον δὲ ἐκέ-
 λευσεν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῖς κομίσαι τὸ ἄγαλμα ἐς τὴν
 ἀγοράν. ὥς δὲ ἤνεγκε, μέγα αὐτίκα ἦν κλέος τοῦ παιδὸς
 ἐπὶ ἱσχυί, καὶ τὸ ἔργον ἀνὰ πᾶσαν ἐβεβόητο τὴν Ἑλλάδα.
 4 Ὅσα μὲν δὴ ἔργων τῶν Θεαγένους ἐς τὸν ἀγῶνα ἦκει τὸν
 Ὀλυμπικόν, προεδηλώσεν ὁ λόγος ἤδη μοι τὰ δοκιμώ- 478
 τατα ἐξ αὐτῶν, Εὐθυμόν τε ὡς κατεμαχέσατο τὸν Πύ-
 κτην, καὶ ὡς ὑπὸ Ἡλείων ἐπεβλήθη τῷ Θεαγένει ξημία.
 τότε μὲν δὴ τοῦ παγκρατίου τὴν νίκην ἀνὴρ ἐκ Μαντι-
 νείας Δρομεὺς ὄνομα πρῶτος ὢν ἴσμεν ἀκουεῖν λέγεται
 λαβεῖν· τὴν δὲ Ὀλυμπιάδα τὴν ἐπὶ ταύτῃ παγκρατιάδων
 5 ὁ Θεαγένης ἐκράτει. γερόνασι δὲ αὐτῷ καὶ Πυθοὶ νίκαι
 τρεῖς, αὐταὶ μὲν ἐπὶ πυγμῇ, Νεμείων δὲ ἑννέα καὶ Ἰσθ-
 μίων δέκα παγκρατίου τε ἀναμῖξ καὶ πυγμῆς. Ἐν Φθίᾳ
 δὲ τῇ Θεσσαλῶν πυγμῆς μὲν ἡ παγκρατίου παρῆκε τὴν
 σπουδὴν, ἐφρόντιζε δὲ ὅπως καὶ ἐπὶ δρόμῳ ἐμφανὴς ἐν
 Ἑλλήσιν εἴη, καὶ τοὺς ἐσελθόντας ἐς τὸν δόλιχον ἐκρά-
 τησεν. ἦν δὲ οἱ πρὸς Ἀχιλλέα, ἐμοὶ δοκεῖν, τὸ φιλοτί-
 μημα, ἐν πατρίδι τοῦ ὀκίστου τῶν καλουμένων ἡρώων
 ἀνελέσθαι δρόμον νίκην. τοὺς δὲ σύμπαντας στεφάνους
 6 τετρακοσίους τε ἔσχε καὶ χιλίους. Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ἐξ ἀν-
 θρώπων, ἀνὴρ τῶν τις ἀπηχημένων ζῶντι αὐτῷ παρ-
 ερίνετο ἀνὰ πᾶσαν νύκτα ἐπὶ τοῦ Θεαγένους τὴν εἰκόνα,
 καὶ ἐμαστίγον τὸν χαλκὸν ἅτε αὐτῷ Θεαγένηι λυμαινό-
 μενος. καὶ τὸν μὲν ὁ ἀνδριάς ἐμπεσὼν ὕβρεως παύει,
 τοῦ ἀνθρώπου δὲ τοῦ ἀποθανόντος οἱ παῖδες τῇ εἰκόνι

ἐπεξήρσαν φόνον· καὶ οἱ Θάσιοι καταποντοῦσι τὴν εἰ-
 κόνα, ἐπακολουθήσαντες γνώμῃ τῇ Δράκοντος, ὃς Ἀθη-
 ναίοις θεσμούς γράψας φονικούς ὑπεώρισε καὶ τὰ
 ἄψυχα, εἶπε ἐμπεσόντι τι ἐξ αὐτῶν ἀποκτείνειν ἄνθρω-
 479 πον. Ἀνὰ χρόνον δέ, ὡς τοῖς Θασίοις οὐδένα ἀπεδίδου
 καρπὸν ἢ γῆ, θεωροὺς ἀποστέλλουσιν ἐς Δελφούς, καὶ
 αὐτοῖς ἐχρησεν ὁ θεὸς κατάγεσθαι τοὺς δεδιωγμένους.
 καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καταχθέντες οὐδὲν τῆς
 ἀκαρπίας παρείχοντο ἱάμα. δεύτερα οὖν ἐπὶ τὴν Πυθίαν
 ἐρχονται, λέγοντες ὡς καὶ ποιήσασιν αὐτοῖς τὰ χρυσθέντα
 479 διαμένοι τὸ ἐκ τῶν θεῶν μῆνιμα. ἐνταῦθα ἀπεκρίνατό 8
 σφισιν ἡ Πυθία·

Θεαγένην δ' ἄμνηστον ἀφήκατε τὸν μέγαν ὕμνων.
 ἀποροῦντων δὲ αὐτῶν ὅποια μηχανῇ τοῦ Θεαγένους τὴν
 εἰκόνα ἀνασώσωσιν, φασὶν Ἀλίας ἀναχθέντας ἐς τὸ πέ-
 λαγος ἐπὶ ἰχθύων θήραν περισχεῖν τῷ δικτύῳ τὴν εἰκόνα
 καὶ ἀνενεργεῖν αὐτοῖς ἐς τὴν γῆν. Θάσιοι δὲ ἀναθέντες
 ἐνθα καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔκειτο, νομίζουσιν ἅτε θεῶ θύειν.
 3. Πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐτέρωθι ἐν τε Ἑλλήσιν οἶδα καὶ παρὰ 9
 βαρβάροις ἀγάλματα ἰδρυμένα Θεαγένους, καὶ νοσημάτων
 τε αὐτὸν ἰώμενον καὶ ἔχοντα παρὰ τῶν ἐπιχωρίων τιμὰς.
 ὁ δὲ ἀνδριάς τοῦ Θεαγένους ἐστὶν ἐν τῇ Ἀλτεῖ, τέχνη τοῦ
 Αἰγινίτου Γλαυκίου.

XII. Πλησίον δὲ ἄρμα τέ ἐστι χαλκοῦν καὶ ἀνὴρ ἀνα-
 βεβηκὼς ἐπ' αὐτό, κέλῃτες δὲ ἵπποι παρὰ τὸ ἄρμα εἰς ἐκα-
 τέρωθεν ἕστηκε, καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων καθέζονται παῖδες.
 ὑπομνήματα δὲ ἐπὶ νίκαις Ὀλυμπικαῖς ἐστὶν Ἰέρωνος τοῦ
 Δεινομένου τυραννήσαντος Συρακουσίων μετὰ τὸν
 ἀδελφὸν Γέλωνα. τὰ δὲ ἀναθήματα οὐχ Ἰέρων ἀπέστειλεν,
 ἀλλ' ὁ μὲν ἀποδοὺς τῷ θεῷ Δεινομένης ἐστὶν ὁ Ἰέρωνος,
 ἔργα δέ, τὸ μὲν Ὀνάτα τοῦ Αἰγινίτου τὸ ἄρμα, Καλάμιδος
 δὲ οἱ ἵπποι τε οἱ ἐκατέρωθεν καὶ ἐπ' αὐτῶν εἰσὶν οἱ παῖδες.

2. Παρὰ δὲ τοῦ Ἰέρωνος τὸ ἄρμα ἀνὴρ ἐστὶν ὁμώνυ-
 μός τε τῷ Δεινομένους καὶ ἐν Συρακούσαις καὶ οὗτος
 τυραννήσας· Ἰέρων δὲ ἐκαλεῖτο Ἱεροκλέους. μετὰ δὲ
 τὴν Ἀγαθοκλέους τοῦ πρότερον τυραννήσαντος τελευ-
 τὴν Συρακοσίοις αὐτὸς ἀναπεφύκει τύραννος ὁ Ἰέρων
 οὗτος, τὴν δὲ ἀρχὴν εἶχεν ἔτει δευτέρῳ τῆς ἑκτῆς ὀλυμ-
 πιάδος ἐπὶ ταῖς εἰκοσι καὶ ἑκατόν, ἣν Κυρηναῖος στάδιον
 3 ἐνίκησεν Ἰδαῖος. οὗτος ὁ Ἰέρων ξενίαν πρὸς Πύρρον τὸν
 Αἰακίδου καὶ ὁμοῦ ξενίᾳ καὶ ἐπιγαμίαν ἐποίησατο, Γέλωνι
 τῷ παιδὶ Νηρηΐδα ἀγαγόμενος τὴν Πύρρον. Ῥωμαίων
 δὲ περὶ Σικελίας ἐς τὴν πρὸς Καρχηδονίους πόλεμον κα- 480
 ταστάντων εἶχον μὲν οἱ Καρχηδόνιοι τῆς νήσου πλεον ἢ
 ἡμῖς, Ἰέρωνι δὲ συνιόντων μὲν ἄρτι ἐς τὸν πόλεμον
 ἐλῆσθαι τὰ Καρχηδονίων ἤρεσε, μετὰ δὲ οὐ πολὺ θυνά-
 μει τε εἶναι νομίζων τὰ Ῥωμαίων ἐχυρώτερα καὶ βεβαιό-
 4 τερα ἅμα ἐς φιλίαν μετεβάλετο ὥς τούτους. Τοῦ δὲ οἱ
 βίου συνέβη γενέσθαι τὴν τελευτὴν ὑπὸ Δεινομένους,
 γένος μὲν Συρακοσίου, δυσμενέστατα δὲ ἀνδρὸς ἐς τυ-
 ραννίδα ἔχοντος, ὃς καὶ ὕστερον τούτων Ἱπποκράτει τῷ
 ἀδελφῷ τῷ Ἐπικύδους ἐξ Ἐρβησοῦ παρεληλυθότι ἄρτι
 ἐς Συρακούσας καὶ ἐς τὸ πλῆθος ποιεῖσθαι λόγους ἀρχο-
 μένῳ ἐπέδραμεν ὥς ἀποκτενῶν τὸν Ἱπποκράτην· τοῦ δὲ
 οἱ ἀντιστάντος κρατήσαντες τῶν δορυφόρων ἄλλοι δια-
 φθεύουσι τὸν Δεινομένην. Τούς ἀνδριάντας δὲ τοῦ Ἰέ-
 ρωνος ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἐφ' ἵππου τὸν ἕτερον, τὸν δὲ αὐτῶν
 πεζόν, ἀνέθεσαν μὲν τοῦ Ἰέρωνος οἱ παῖδες, ἐποίησε δὲ
 Μίκων Νικηράτου Συρακοσίου.
5. Μετὰ δὲ τοῦ Ἰέρωνος τὰς εἰκόνας Ἀρεῦς ὁ Ἀκρο-
 τῆτου Λακεδαιμονίων βασιλεὺς καὶ Ἄρατος ἐστῆκεν ὁ
 Κλεινός, καὶ αὐτὸς ἀναβεβηκώς ἐστιν Ἀρεῦς ἵππον. ἀνά-
 θημα δὲ ὁ μὲν Κορινθίων ὁ Ἄρατος, Ἀρεῦς δὲ Ἡλείων
 ἐστί· καὶ μοι τοῦ λόγου τὰ πρότερα οὔτε τῶν ἐς Ἄρατον

οὔτε τῶν ἐς Ἀρεά ἀμνημόνως ἔσχεν. Ἄρατος δὲ καὶ ἄρ-
 ματι ἀνηγορεύθη νικῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ. Τίμωνι δὲ τῷ 6
 Αἰγύπτου καθέντι ἐς Ὀλυμπίαν ἵππους, ἀνδρὶ Ἡλείῳ
 ** ἐστὶ τούτῳ χαλκοῦν, ἐπ' αὐτὸ δὲ ἀναβέβηκε παρθένος,
 ἐμοὶ δοκεῖν Νίκη. Κάλλωνα δὲ τὸν Ἀρμοδίου καὶ τὸν
 Μοσχίωνος Ἱππόμαχον, γένος τε Ἡλείους καὶ πυγμαῖ
 κρατήσαντας ἐν παισί, τὸν μὲν αὐτῶν ἐποίησε Δαίππος,
 481 Ἱππομάχου δὲ ὅστις μὲν τὸν ἀνδριάντα εἰργάσατο οὐκ
 ἴσμεν, καταμαχέσασθαι δὲ τρεῖς φασὶν ἀνταγωνιστὰς αὐ-
 τὸν οὔτε πληγὴν ἀποδεξάμενον οὔτε τι τραπέντα τοῦ
 σώματος. Θεόχορηστον δὲ Κυρηναῖον ἵπποτροφήσαντα 7
 κατὰ τὸ ἐπιχώριον τοῖς Αἰβυσι, καὶ αὐτόν τε ἐν Ὀλυμπίᾳ
 καὶ ἔτι πρότερον τὸν ὁμώνυμόν τε αὐτῷ καὶ τοῦ πατρὸς
 πατέρα, τούτους μὲν ἐνταῦθα ἵππων νίκας, ἐν δὲ Ἰσθμῷ
 τοῦ Θεοχορήστου λαβεῖν τὸν πατέρα, τὸ ἐπίγραμμα δηλοῖ
 τὸ ἐπὶ τῷ ἄρματι. Ἀγήσαρχον δὲ τὸν Αἰμοστράτου Τρι- 8
 ταιέα κρατῆσαι μὲν πύκτας ἄνδρας ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ Νε-
 μέᾳ τε καὶ Πυθοῖ καὶ ἐν Ἰσθμῷ μαρτυρεῖ τὸ ἐλεγεῖον, Ἀρ-
 κάδας δὲ τοὺς Τριταιεῖς εἶναι τοῦ ἐλεγεῖου λέγοντος
 ἀληθεῖον οὐχ εὗρισκον. πόλεων γὰρ τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ
 ταῖς μὲν ἐπειλημμέναις δόξης οὐδὲ τὰ ἐς τοὺς οἰκιστὰς
 ἐστὶν ἄγνωστα, τὰς δὲ ἐξ ἀρχῆς τε ὑπὸ ἀσθενείας ἀφανε-
 στέρας καὶ δι' αὐτὸ ἀνοικισθείσας ἐς Μεγάλην πόλιν πε-
 ριέχει σφᾶς γενόμενον τότε ὑπὸ τοῦ Ἀρκαδῶν κοινου
 δόγμα· οὐδὲ τινα ἐστὶν ἐν Ἑλληνισί Τρίτειαν πόλιν ἄλλην 9
 γε ἢ τὴν Ἀχαιῶν εὔρειν. τηνικαῦτα γοῦν ἐς Ἀρκαδίας
 ἡγοῖτο ἂν τις συντελέσαι τοὺς Τριταιεῖς, καθὰ καὶ νῦν
 ἐτι Ἀρκαδῶν αὐτῶν εἰσὶν οἱ ἐς τὸ Ἀργολικὸν τελοῦντες.
 Τοῦ Ἀγησάρχου δὲ ἐστὶν ἡ εἰκὼν τέχνη τῶν Πολυκλέους
 παίδων. τούτων μὲν δὴ ποιησόμεθα μνήμην καὶ ἐν τοῖς
 ὑστέροις τοῦ λόγου.

XIII. Ἀστύλος δὲ Κροτωνιάτης Πυθαγόρου μὲν
 PAUSAN. I. 29

ἔστιν ἔργον, τρισὶ δὲ ἐφεξῆς ὀλυμπιάσι σταδίου τε καὶ διαύλου νίκας ἔσχευ. ὅτι δὲ ἐν δύο ταῖς ὑστέραις ἐς χάριν τὴν Ἰέρωνος τοῦ Λεινομένους ἀνηγόρευσε αὐτὸν Συρακόσιον, τούτων ἕνεκα οἱ Κροτωνιάται τὴν οἰκίαν αὐτοῦ δεσποτήριον εἶναι κατέγνωσαν καὶ τὴν εἰκόνα καθείλον παρὰ τῇ Ἥρᾳ τῇ Λακινίᾳ κειμένην.

2 Ἀνάκειται δὲ καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ στήλῃ λέγουσα τοῦ 482 Λακεδαιμονίου Χιόνιδος τὰς νίκας. εὐθδείας μὲν δη μετέχουσιν ὅσοι Χιόνιν αὐτὸν ἀναθεῖναι τὴν στήλην, ἀλλ' οὐ Λακεδαιμονίων ἡγῆται τὸ δημόσιον· ἔστω γὰρ δήπου ὡς ἐν τῇ στήλῃ οὐκ εἶναι πᾶσι τοῦ ὄπλου τὸν δρόμον· πῶς ἂν οὖν ἐπίστατο ὁ Χιόνις εἰ αὐθὺς ποτε προσνομοθετήσουσιν Ἡλεῖοι; τούτων δὲ ἔτι ἐς πλεον ἤκουσιν εὐθδείας οἱ τὸν ἔσθηκῶτα ἀνδριάντα παρὰ τῇ στήλῃ φασὶν εἰκόνα εἶναι Χιόνιδος, ἔργον ὄντα τοῦ Ἀθηναίου Μύρωνος.

3 2. Ἐοικότεα δὲ Χιόνιδι τὰ ἐς δόξαν καὶ ἀνὴρ Λύκιος παρέσχετο Ἐρμογένης Ξάνθιος, ὃς τὸν κότινον ἐν τρισὶν ὀλυμπιάσιν ἀνείλετο ὀκτάκις, ἐπὶ κλησίῃ τε ἔσχευ ἵππος ὑπὸ Ἑλλήνων. Ποιήσαιο δ' ἂν καὶ Πολίτην ἐν μεγάλῳ θαύματι. ὁ Πολίτης δ' ἦν οὗτος ἐκ Κεράμου τῆς ἐν τῇ [Θρακίᾳ] Καρίᾳ, ἀνέφηγε δὲ ἀρετὴν ποδῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ πᾶσαν· ἀπὸ γὰρ τοῦ μηκίστου καὶ διαρκεστάτου δι' ὀλίγιστου δὴ καιροῦ μετρηρόμεστο ἐπὶ τὸ βραχύτατον ὁμοῦ καὶ ὤκιστον, καὶ δολίχον τε ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ καὶ παραντίκα σταδίου λαβὼν νίκην προσέθηκε διαύλου σφίσι τὴν 4 τρίτην. Πολίτης μὲν δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας *** καὶ τέσσαρας, ὡς ἕκαστος συνταχθῶσιν ὑπὸ τοῦ κλήρου, καὶ οὐκ ἀθρόους ἀφιάσιν ἐς τὸν δρόμον· οἱ δ' ἂν ἐν ἐκάστῃ τάξει κρατήσωσιν, ὑπὲρ αὐτῶν αὐθὺς θεοῦσι τῶν ἄθλων· καὶ 483 οὕτω σταδίου δύο ὁ στεφανούμενος ἀναιρήσεται νίκας. 3. Τὰ μέντοι ἐπιφανέστατα ἐς δρόμον Λεωνίδα Ῥοδίῳ

ἔστιν· ἐπὶ γὰρ τέσσαρας ὀλυμπιάδας ἀκμάζων τε τῇ ἀκνῇ ἀντήρκεσε, καὶ γερόνασιν αὐτῷ δρόμου νίκαι δύο ἀριθμὸν καὶ δέκα. Χιόνιδος δὲ οὐ πόρρω τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ 5 στήλης Σκαῖος ἔσθηκεν ὁ Δούριος Σάμιος, κρατήσας πυγμῇ παῖδας· τέχνη δὲ ἡ εἰκὼν ἔστι μὲν Ἰππίου· τὸ δὲ ἐπίγραμμα δηλοῖ τὸ ἐπ' αὐτῷ, νικῆσαι Σκαῖον ἡνίκα ὁ Σαμίω δῆμος ἐφενγεν ἐκ τῆς νήσου, τὸν δὲ καιρὸν *** ἐπὶ τὰ οἰκεία τὸν δῆμον. 4. Παρὰ δὲ τὸν τύραννον Διάλ- 6 λος ὁ Πόλλιδος ἀνάκειται, γένος μὲν Σμυρναῖος, Ἰώνων δὲ πρῶτος λαβεῖν ἐν Ὀλυμπίᾳ φησὶν οὗτος ὁ Διάλλος παγκρατίῳ στέφανον ἐν παισίν. Θερόσιλον δὲ Κορκυραῖον καὶ Ἀριστίωνα Θεοφίλου Ἐπιδαύριον, τὸν μὲν ἀνδρῶν πυγμῆς, Θερόσιλον δὲ λαβόντα ἐν παισὶ στέφανον, Πολύκλειτος ἐποίησε σφᾶς ὁ Ἀργεῖος. Βύκελος δέ, 7 ὃς Σικωνίων πρῶτος πύξ ἐκράτησεν ἐν παισίν, ἔστιν ἔργον Σικωνίου Κανάχου παρὰ τῷ Ἀργεῖῳ Πολυκλείτῳ διδαχθέντος. παρὰ δὲ τὸν Βύκελον ὀπλίτης ἀνὴρ ἐπὶ κλησίῃ Αἰβύς Μνασέας Κυρηνάιος ἔσθηκε· Πυθαγόρας δὲ ὁ Ῥηγῖνος ἐποίησε τὴν εἰκόνα. Κυζικηνῷ δὲ Ἀγεμάχῳ τῶν ἐκ τῆς Ἀσιανῆς ἡπείρου *** γενέσθαι ἐν Ἀργεῖ τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ μνηύει. Νάξου δὲ οἰκισθείσης 8 ποτὲ ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ Χαλκιδέων τῶν ἐπὶ τῷ Εὐρύπῳ, τῆς πόλεως μὲν οὐδὲ ἐρείπια ἐλείπετο ἐς ἡμᾶς ἔτι, ὄνομα δὲ καὶ ἐς τοὺς ἔπειτα εἶναι τῆς Νάξου Τίσανδρος ὁ Κλεοκρίτου μάλιστα αἰτίαν ἐχέτω. τετράκις γὰρ δὴ ἐν ἀνδράσι κατεμαχέσατο ὁ Τίσανδρος πύκτας ἐν Ὀλυμπίᾳ, τοσαῦ- 484 ται δὲ καὶ Πυθοὶ γερόνασιν αὐτῷ νίκαι· Κορινθίοις δὲ οὐκ ἦν πᾶσι τῇνικαῦτα οὐδὲ Ἀργείοις ἐς ἅπαντας ὑπομνήματα τοὺς Νεμέα ** τας.

5. Ἡ δὲ ἵππος ἡ τοῦ Κορινθίου Φειδώλα ὄνομα μὲν, 9 ὡς οἱ Κορινθιοὶ μνημονεύουσιν, ἔχει Αὔρα, τὸν δὲ ἀναβάτην ἔτι ἀρχομένου τοῦ δρόμου συνέπεσεν ἀποβαλεῖν

αὐτήν, καὶ οὐδέν τι ἦσσαν θεοῦσα ἐν κόσμῳ περὶ τε τὴν
νύσσαν ἐπέστρεψε, καὶ ἐπεὶ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν,
ἐπετάχυνεν ἐς πλεόν τὸν δρόμον, φθάνει τε δὴ ἐπὶ τοῖς
Ἑλλανοδίκας ἀφικομένη, καὶ νικῶσα ἔγνω, καὶ παύεται
τοῦ δρόμου. Ἡλείοι δὲ ἀνηγόρευσαν ἐπὶ τῇ νίκῃ τὸν Φει-
δώλαν, καὶ ἀναθεῖναι οἱ τὴν ἵππον ταύτην ἐφιάσιν.
106. Ἐγένοντο δὲ καὶ τοῦ Φειδώλα τοῖς παισὶν ἐπὶ κέλητι
ἵπῳ νῖκαι, καὶ ὁ τε ἵππος ἐπὶ στήλῃ πεποιημένος καὶ
ἐπίγραμμα ἔστιν ἐπ' αὐτῷ.

Ῥωνδρόμας Λύκος Ἰσθμὶ ἄπαξ, δύο δ' ἐνθάδε νίκαις
Φειδώλα παίδων ἔσπεφάνωσε δόμους.

οὐ μὴν τῷ γε ἐπιγράμματι καὶ τὰ Ἡλείων ἐς τοὺς ὀλυμ-
πιονίκας ὁμολογεῖ γράμματα· ὀγδόῃ γὰρ ὀλυμπιάδι καὶ
ἐξηκοστῇ καὶ οὐ πέρα ταύτης ἔστιν ἐν τοῖς Ἡλείων γράμ-
μασιν ἡ νίκη τῶν Φειδώλα παίδων. ταῦτα μὲν δὴ οὕτως
11 ἔχοντα ἴστω τις· Ἡλείοις δὲ ἀνδράσιν Ἀραθίνῳ τε τῷ
Θρασυβούλῳ καὶ Τηλεμάχῳ, Τηλεμάχῳ μὲν ἐπὶ ἵππων
νίκη γέγονεν ἡ εἰκὼν, Ἀραθίνῳ δὲ ἀνέθεσαν Ἀχαιοὶ
Πελληνεῖς. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ὁ Ἀθηναίων δῆμος Ἀριστο-
φῶντα Λυσίου παγκρατιαστάς ἐν τῷ ἀγῶνι τῷ ἐν Ὀλυμ-
πίᾳ κρατήσαντα ἄνδρας.

XIV. Φερίας δὲ Αἰγινήτης, οὗτος γὰρ δὴ παρὰ τὸν 485
Ἀθηναῖον Ἀριστοφῶντα ἀνάκειται, ὀγδόῃ μὲν πρὸς ταῖς
ἐβδομήκοντα ὀλυμπιάδι κομιδῇ τε ἔδοξεν εἶναι νέος, καὶ
οὐκ ἐπιτήδειός πω νομισθεὶς παλαίειν ἀπηλάθῃ τοῦ ἀγῶ-
νος, τῇ δὲ ἐξῆς, κατεδέχθη γὰρ τηνικαῦτα ἐς τοὺς παῖ-
δας, ἐνίκα παλαίων. τῷ δὲ Φερίᾳ τούτῳ διάφορον καὶ
οὐδαμῶς ὅμοιον ἔσχευεν ἐν Ὀλυμπίᾳ τύχην Νικασύλος
2 Ῥόδιος. ὀγδοὸν γὰρ ἐπὶ τοῖς δέκα ἔτεσι γεροντῶς μὴ πα-
λαῖσαι μὲν ἐν παισὶν ὑπὸ Ἡλείων ἀπηλάθῃ, ἀνηγορεύθη
δὲ ἐν ἀνδράσιν, ὥσπερ γε καὶ ἐνίκησεν· ἀνηγορεύθη δὲ
καὶ ὕστερον Νεμέᾳ τε καὶ Ἰσθμῷ. γεροντότα δὲ εἰκοσαετῇ

τὸ χρεῶν ἐπιλαμβάνει, πρὶν ἢ ἐς τὴν Ῥόδον αὐτὸν οἰ-
καδε ἀναστρέψαι. Τὸ δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ τοῦ Ῥοδίου παλαι-
στοῦ τόλμημα Ἀρτεμίδωρος γένος Τραλλιανὸς ὑπερεβά-
λετο κατὰ ἐμὴν δόξαν. Ἀρτεμίδωρος γὰρ ἀμαρτεῖν μὲν
Ὀλυμπίων συνέβη παγκρατιάζοντι ἐν παισὶν· αἰτία δέ οἱ
ἐγένετο τῆς διαμαρτίας τὸ ἄγαν νέον. ὥς δὲ ἀφίκετο 3
ἀγῶνος καιρὸς ὃν Σμυρναῖοι Ἰώνων ἄγουσιν, ἐς τοσοῦτο
ἄρα αὐτῷ τὰ τῆς ῥώμης ἐπηύξητο ὥς κρατῆσαι παγκρα-
τιάζοντα ἐπὶ ἡμέρας τῆς αὐτῆς τοὺς τε ἐξ Ὀλυμπίας ἀν-
αγωνιστάς, καὶ ἐπὶ τοῖς παισὶν οὓς ἀγενεῖους καλοῦσι,
καὶ τρία δὴ ὅτι ἄριστον ἦν τῶν ἀνδρῶν. γενέσθαι δέ οἱ
τὴν ἄμιλλαν πρὸς ἀγενεῖους τε καὶ ἀνδρας τὴν μὲν ἐκ
γυμναστοῦ παρακλήσεώς φασι, τὴν δὲ ἐξ ἀνδρὸς παγ-
κρατιαστοῦ λοιδορίας. ἀνείλετο δὲ ἐν ἀνδράσιν ὁ Ἀρτε-
μίδωρος Ὀλυμπικὴν νίκην δευτέρᾳ καὶ δεκάτῃ πρὸς δια-
κοσίαις ὀλυμπιάδι. Νικασύλον δὲ τῆς εἰκόνης ἵππος τε 4
οὐ μέγας ἔχεται χαλκοῦς, ὃν Κρόκων Ἐρετριεὺς ἀνέθη-
κεν ἀνελόμενος κέλητι ἵπῳ στέφανον, καὶ πλησίον τοῦ
ἵππου Τελέστας ἔστι Μεσσήνιος, κρατήσας πυγμῇ παῖ-
δας· Σιλανίανος δὲ ἔργον ἔστιν ὁ Τελέστας.

486 2. Μίλωνι δὲ τὸν Διοτίμου πεποίηκε μὲν Λαμέας 5
ἐκ Κρότωνος καὶ οὗτος· ἐγένοντο δὲ τῷ Μίλωνι ἑξὲς μὲν
ἐν Ὀλυμπίᾳ πάλης νῖκαι, μία δὲ ἐν παισὶν ἐξ αὐτῶν,
Πυθοῖ δὲ ἐν τε ἀνδράσιν ἑξὲς καὶ μία καὶ ἐνταῦθα ἐν παισὶν.
ἀφίκετο δὲ καὶ ἑβδομὸν παλαίσων ἐς Ὀλυμπίαν· ἀλλὰ
γὰρ οὐκ ἐγένετο οἷός τε καταπαλαῖσαι Τιμασίθεον πολί-
την τε ὄντα αὐτῷ καὶ ἡλικίᾳ νέον, πρὸς δὲ καὶ σύνεργος
οὐκ ἐθέλοντα ἴστασθαι. λέγεται δὲ καὶ ὥς ἐσχομίσειεν 6
αὐτὸς αὐτοῦ τὸν ἀνδριάντα ἐς τὴν Ἄλτιν ὁ Μίλων. λέγε-
ται δὲ ἐς αὐτὸν καὶ τὸ ἐπὶ τῇ φοιᾷ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ δίσκῳ.
φοιᾶν μὲν δὴ οὕτω κατεῖχεν ὥς μήτε ἄλλῳ παρεῖναι βια-
ζομένῳ μήτε αὐτὸς λυμῆνασθαι πιέζων· ἰστάμενος δὲ

ἐπὶ ἀλλημιμένῳ τῷ δίσκῳ γέλωτα ἐποιεῖτο τοὺς ἐμπί-
 7 τοντάς τε καὶ ὠθοῦντας ἀπὸ τοῦ δίσκου. παρείχετο δὲ
 καὶ ἄλλα τοιάδε ἐς ἐπίδειξιν. περιεδεῖτο τῷ μετώπῳ χορ-
 δὴν κατὰ ταῦτά δὴ καὶ εἰ ταινίαν περιθεῖτο ἢ στέφανον·
 κατέχων δὲ ἐντὸς χειλῶν τὸ ἄσθμα καὶ ἐμπιπλᾶς αἵματος
 τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ φλέβας διερρήγγυνεν ὑπὸ ἰσχύος τῶν
 φλεβῶν τὴν χορδὴν. λέγεται δὲ καὶ ὡς τῆς δεξιᾶς χειρὸς
 τὸ μὲν ἐς τὸν ἀγκῶνα ἐκ τοῦ ὤμου παρ' αὐτὴν καθίει
 τὴν πλευράν, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος ἔτεινεν ἐς εὐθύ,
 τῶν δακτύλων τὸν μὲν αὐτῶν ἀναστρέφων τὸν ἀντίχειρα
 ἐς τὸ ἄνω, τῶν λοιπῶν δὲ ἀλλήλοις ἐπικειμένων κατὰ
 8 στοῖχον· τὸν ἐλάχιστον οὖν τῶν δακτύλων κάτω γινό-
 μενον οὐκ ἀπεκίνησεν ἄν τις βιαζόμενος. 3. Ἀποθανεῖν
 δὲ ὑπὸ θηρίων φασὶν αὐτόν· ἐπιτυχεῖν γὰρ αὐτὸν ἐν τῇ
 Κροτωνιάτιδι αὐαινομένῳ ξύλῳ, σφῆνες δὲ ἐγκείμενοι
 διίστασαν τὸ ξύλον· ὁ δὲ ὑπὸ φρονήματος ὁ Μίλων κα-
 487 θίησι τὰς χεῖρας ἐς τὸ ξύλον· ὀλισθάνουσί τε δὴ οἱ σφῆ-
 νες, καὶ ἐχόμενος ὁ Μίλων ὑπὸ τοῦ ξύλου λύκοις ἐρίνετο
 εὖρημα. μάλιστα δὲ πῶς τὸ θηρίον τοῦτο ἐν τῇ Κροτω-
 νιάτιδι πολὺ τε νέμεται καὶ ἄφθονον. Μίλωνι μὲν δὴ
 τοιούδε τέλος ἐπηκολούθησε.

9 4. Πύρρον δὲ τὸν Αἰακίδου βασιλεύσαντα ἐν τῇ
 Θεσπρωτίδι ἡπίρῳ καὶ ἔργα πολλὰ ἐργασάμενον καὶ ἄξια
 μνήμης, ἃ ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐς Ἀθηναίους ἐδήλωσα, τοῦτον
 ἐς τὴν Ἄλτιν ἀνέθηκε Θρασύβουλος Ἡλείος. Παρὰ δὲ
 τὸν Πύρρον ἀνὴρ μικρὸς αὐλοὺς ἔχων ἐστὶν ἐκτετυπω-
 μένος ἐπὶ στήλῃ. τούτῳ Πυθικαὶ νίκαι γεγόνασιν τῷ ἀνδρὶ
 10 δευτέρῳ μετὰ Σακάδαν τὸν Ἀργεῖον· Σακάδας μὲν γὰρ
 τὸν ἀγῶνα τὸν τεθέντα ὑπὸ Ἀμφικτυόνων οὐκ ὄντα πα-
 στεφανίτην καὶ ἐπ' ἐκείνῳ στεφανίτας δύο ἐνίκησε,
 5. Πυθόκριτος δὲ ὁ Σικυνώνιος τὰς ἐφεξῆς τούτων πυθιά-
 δας ἔξ, μόνος δὴ οὗτος ἀύλητής. δῆλα δὲ ὅτι καὶ ἐν τῷ

ἀγῶνι τῷ Ὀλυμπίᾳσιν ἐπηύλησεν [ἐξάκις] τῷ πεντάθλῳ.
 Πυθοκρίτῳ μὲν γέγονεν ἀντὶ τούτων ἡ ἐν Ὀλυμπίᾳ στήλη
 καὶ ἐπίγραμμα ἐπ' αὐτῇ·

Πυθοκρίτου

τοῦ Καλλινίκου μνᾶμα ταύλητᾶ τόδε.

Ἀνέθεσαν δὲ καὶ τὸ κοινὸν τὸ Αἰτωλῶν Κύλωνα, 11
 ὃς ἀπὸ τῆς Ἀριστοτίμου τυραννίδος ἡλευθέρωσεν Ἡλεί-
 ους. Γόργον δὲ τὸν Εὐκλήτου Μεσσήνιον ἀνελόμενον
 πεντάθλου νίκην, καὶ Δαμαρέτον καὶ τοῦτον Μεσσήνιον
 κρατήσαντα πυγμῇ παῖδας, τὸν μὲν αὐτῶν Βοιωτίας
 Θήρων, Δαμαρέτου δὲ τὴν εἰκόνα Ἀθηναῖος Σιλανίων
 ἐποίησεν. Ἀναρχίδας δὲ ὁ Φίλυος Ἡλείος πάλης ἔσχεν ἐν
 παισὶ στέφανον καὶ ἐν ἀνδράσιν ὕστερον. τούτῳ μὲν δὴ
 τὴν εἰκόνα ὅστις ὁ ἐργασμένος ἐστὶν οὐκ ἴσμεν· Ἀνοχος
 δὲ ὁ Ἀδαμάτα Ταφραντῖνος, σταδίου λαβὼν καὶ διαύλου
 νίκην, ἐστὶν Ἀγελάδα τέχνη τοῦ Ἀργεῖου. Παῖδα δὲ ἐφ' 12
 ἵππου καθήμενον καὶ ἐστηκότα ἄνδρα παρὰ τὸν ἵππον,
 φησὶ τὸ ἐπίγραμμα εἶναι Ξερόμβροτον ἐκ Κῶ τῆς Μερο-
 488 πίδος, ἐπὶ ἵππου νίκη κεκηρυγμένον, Ξερόδικον δὲ ἐπὶ
 πυγμῇ παίδων ἀναγορευθέντα· τὸν μὲν Παντίας αὐτῶν,
 Ξερόμβροτον δὲ Φιλότιμος Αἰγινήτης ἐποίησε. Πύθου
 δὲ τοῦ Ἀνδρομάχου, γένος ἀνδρὸς ἐξ Ἀβδήρων, ἐποίησε
 μὲν Λύσιππος, ἀνέθεσαν δὲ οἱ στρατιῶται δύο εἰκόνας·
 εἶναι δὲ ἡγεμῶν τις ξένων ἢ καὶ ἄλλως τὰ πολεμικὰ ἀγα-
 θὸς ὁ Πύθης ἔοικε.

Κεῖνται δὲ καὶ ἐν παισὶν εἰληφότες δρόμου νίκας 13
 Μενεπτόλεμος ἐξ Ἀπολλωνίας τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ
 καὶ Κορκυραῖος Φίλων, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Ἰερώννυμος Ἀν-
 δριος, ὃς τὸν Ἡλεῖον Τισαμενὸν πενταθλοῦντα ἐν Ὀλυμ-
 πίᾳ κατεπάλαισε, τὸν [ἐν] Ἑλλήσιν ὕστερον τούτων
 ἐναντία Μαρδονίου καὶ Μήδων Πλαταιαῖσι μαντευσάμε-
 νον. οὗτός τε δὴ ὁ Ἰερώννυμος ἀνάκειται, καὶ παρ' αὐτόν

παλαιστής παῖς, Ἄνδριος καὶ οὗτος, Προκλῆς ὁ Λυκα-
στιδα. τοῖς πλάσταις δὲ οἱ τοὺς ἀνδριάντας ἐποίησαν, τῷ
μὲν Στόμιος ἐστὶν ὄνομα, τῷ δὲ τὸν Προκλέα εἰργασ-
μένῳ Σῶμις. Αἰσχίνῃ δὲ Ἠλείῳ νῖκαί τε δύο ἐρένοντο
πεντάθλου καὶ ἴσαι ταῖς νίκαις αἱ εἰκόνες.

XV. Ἀρχίπῳ δὲ Μιτυληναίῳ τοὺς ἐς τὴν πυγμὴν
ἐσελθόντας κρατήσαντι ἄνδρας ἄλλο τοιόνδε προσποιού-
σιν οἱ Μιτυληναῖοι ἐς δόξαν, ὥς καὶ τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ
Πυθοῖ καὶ Νεμέᾳ καὶ Ἰσθμῷ λάβοι στέφανον ἡλικίαν οὐ
πρόσω γεροντῶς ἐτῶν εἴκοσι. Τὸν δὲ παῖδα σταδιοδρόμον
Ξένωνα Καλλιτέλους ἐκ Λεπρέου τοῦ ἐν τῇ Τριφυλίᾳ Πυ-
ριλάμπης Μεσσήνιος, Κλεινόμαχον δὲ Ἠλεῖον ὅστις ὁ
ποίησας ἐστὶν οὐκ ἴσμεν· ἀνηγορεύθη δὲ ὁ Κλεινόμαχος
2 ἐπὶ νίκη πεντάθλου. 2. Παντάρκῃ δὲ Ἠλεῖον Ἀχαιῶν ἀνά-
θημα εἶναι τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ φησὶν· εἰρήνην τε
γὰρ Ἀχαιοὺς ποιῆσαι καὶ Ἠλείους αὐτόν, καὶ ὅσοι παρ'
ἀμφοτέρων πολεμούντων ἐαλώκεσαν, ἄφεσιν καὶ τούτοις
γενέσθαι δι' αὐτόν. οὗτος ἀνείλετο καὶ κέλητι Ἰππῶ νί-
κην ὁ Παντάρκης, καὶ οἱ καὶ τῆς νίκης ὑπόμνημά ἐστιν 489
ἐν Ὀλυμπίᾳ. Ὀλίδαν δὲ ἀνέθηκεν Ἠλεῖον τὸ ἔθνος τὸ
Αἰτωλῶν. Χαῖνος δὲ Ἠλείος ἐπὶ διαύλου τε ἀνάκειται
καὶ ὅπλου νίκη· παρὰ δὲ αὐτὸν Ἀγέλης Χίος κρατήσας
πυγμῇ παῖδας, Θεομνήστου Σαρδιανοῦ τέχνη.

3. Κλειτομάχου δὲ Θηβαίου τὴν μὲν εἰκόνα ἀνέθη-
κεν Ἐρμοκράτης ὁ τοῦ Κλειτομάχου πατήρ, τὰ δὲ οἱ ἐς
δόξαν ἦν τοιάδε. ἐν Ἰσθμῷ παλαιστὰς κατεπάλασεν ἄν-
δρας, καὶ ἐπὶ ἡμέρας τῆς αὐτῆς τοὺς τε τὴν πυγμὴν καὶ
τοὺς ἐς τὸ παγκράτιον ἐσελθόντας ἐκράτει τῇ μάχῃ. αἱ δὲ
Πυθοῖ νῖκαι παγκρατίου μὲν εἰσιν αὐτῷ πᾶσαι, τρεῖς δὲ
ἀριθμόν. ἐν δὲ Ὀλυμπίᾳ δευτέρος ὁ Κλειτόμαχος οὗτος
μετὰ τὸν Θάσιον Θεαγένῃ ἐπὶ παγκρατίῳ τε ἀνηγορεύθη
4 καὶ πυγμῇ. Παγκρατίου μὲν οὖν μιᾷ πρὸς ταῖς τεσσαρά-

κοντα καὶ ἑκατὸν Ὀλυμπιάδι ἐφθανεν ἀνηρημένος νίκη.
ἡ δὲ Ὀλυμπιάς ἡ ἐφεξῆς εἶχε μὲν τὸν Κλειτόμαχον τοῦτον
παγκρατίου καὶ πυγμῆς ἀγωνιστήν, εἶχε δὲ καὶ Ἠλεῖον
Κάπρον ἐπὶ ἡμέρας τῆς αὐτῆς παλαῖσαι τε ὁμοῦ καὶ παγ-
κρατιάσαι προθυμούμενον. γεροντίας δὲ ἤδη τῷ Κάπρῳ 5
νίκης ἐπὶ τῇ πάλῃ, ἀνεδίδασκεν ὁ Κλειτόμαχος τοὺς Ἐλ-
λανοδίκας γενήσεσθαι σὺν τῷ δικαίῳ σφίσι, εἰ τὸ παγ-
κράτιον ἐσκαλέσαιντο πρὶν ἢ πυκτεύσαντα αὐτὸν λαβεῖν
τραύματα. λέγει τε δὴ εἰκότα, καὶ οὕτως ἐσκληθέντος τοῦ
παγκρατίου κρατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κάπρου ὅμως ἐχρήσατο
ἐς τοὺς πύκτας θυμῷ τε ἐρρωμένῳ καὶ ἀκμήτι τῷ σώματι.

Ἐρυθραῖοι δὲ οἱ Ἴωνες Ἐπιθέρσῃν τὸν Μητροδά- 6
ρον, δύο μὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ πυγμῆς, δις δὲ Πυθοῖ νίκας
καὶ ἐν Νεμέᾳ τε καὶ ἐν Ἰσθμῷ λαβόντα, οὗτοι μὲν τὸν
Ἐπιθέρσῃν τοῦτον, Συρακόσιοι δὲ δύο μὲν Ἰέρωνος εἰ-
κόνας τὸ δημόσιον, τρίτην δὲ ἀνέθεσαν οἱ τοῦ Ἰέρωνος
παῖδες. ἐδήλωσα δὲ ὀλίγῳ τι πρότερον ὥς ὁμᾶννυμός τε
τῷ Δεινομένους ὁ Ἰέρων οὗτος καὶ Συρακουσῶν εἶη κατὰ
490 ταῦτά ἐκείνῳ τύραννος. Ἀνέθεσαν δὲ καὶ Ἠλεῖον ἄνδρα 7
Τιμόπτολιν Λάμπιδος Παλεῖς, ἡ τετάρτη Κεφαλλήνων
μοῖρα. οὗτοι δὲ οἱ Παλεῖς ἐκαλοῦντο Δουλιχεῖς τὰ ἀρ-
χαιότερα. 4. Ἀνάκειται δὲ καὶ Ἀρχίδαμος ὁ Ἀργησιλάου,
καὶ ἀνὴρ ὅστις δὴ θηρεύοντος παρεχόμενος σχῆμα. Δη-
μήτριον δὲ τὸν ἐλάσαντα ἐπὶ Σέλευκον στρατιᾷ καὶ ἀλόντα
ἐν τῇ μάχῃ, καὶ τοῦ Δημητρίου τὸν παῖδα Ἀντίγονον,
ἀναθήματα ἴστω τις Βυζαντίων ὄντας. Σπαρτιάτῃ δὲ 8
Εὐτελίδᾳ γερόνασιν ἐν παισὶ νῖκαι δύο ἐπὶ τῆς ὀγδόης
καὶ τριακοστῆς Ὀλυμπιάδος πάλης, ἡ δὲ ἑτέρα πεντάθλου
πρῶτον γὰρ δὴ τότε οἱ παῖδες καὶ ὕστατον πενταθλήσου-
τες ἐσεκλήθησαν. ἔστι δὲ ἡ τε εἰκὼν ἀρχαία τοῦ Εὐτε-
λίδᾳ, καὶ τὰ ἐπὶ τῷ βᾶθρῳ γράμματα ἀμυνδρὰ ὑπὸ τοῦ
χρόνου. 5. Μετὰ δὲ τὸν Εὐτελίδαν Ἀρεῖς τε αὐτῆς ὁ 9

Λακεδαιμονίων βασιλεὺς καὶ Ἡλείος παρ' αὐτὸν ἀνάκει-
ται Γόργος. μόνῳ δὲ ἀνθρώπων ἄχρ' ἐμοῦ τῷ Γόργῳ
τέσσαρες μὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ γεγόνασιν ἐπὶ πεντάθλῳ, διαύ-
λου δὲ καὶ ὅπλου μία ἐφ' ἑκατέρου νίκη.

10 6. Ὅτῳ δὲ παρεστήκασιν οἱ παῖδες, τοῦτον μὲν Πτο-
λεμαῖον τὸν Λάγον φασὶν εἶναι· παρὰ δὲ αὐτὸν ἀνδριάν-
τες δύο ἀνδρὸς εἰσιν Ἡλείου Κάπρου τοῦ Πυθαγόρου,
πάλης τε εἰληφότος καὶ παγκρατίου στέφανον ἐπὶ ἡμέρας
τῆς αὐτῆς. πρῶτῳ δὲ γεγόνασιν ἀνθρώπων αἱ δύο νῖκαι
τῷ Κάπρῳ τούτῳ. τὸν μὲν δὴ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου κατα-
γωνισθέντα ὑπ' αὐτοῦ δεδήλωκεν ὁ λόγος ἤδη μοι· πα-
λαιῶν δὲ κατέβαλεν Ἡλείον Παιάνιον ὀλυμπιάδα πάλη
τὴν προτέραν ἀνηρημένον καὶ Πύθια παίδων τε πυγμῇ
καὶ αὐτῆς ἐν ἀνδράσι πάλη τε καὶ πυγμῇ στεφανωθέντα
ἐπὶ ἡμέρας τῆς αὐτῆς.

XVI. Κάπρῳ μὲν δὴ οὐκ ἄνευ μεγάλων πόνων καὶ
ἰσχυρᾶς ταλαιπωρίας ἐγένοντο αἱ νῖκαι· εἰσὶ δὲ εἰκόνες 491
ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ Ἀναυχίδα καὶ Φερενίκῳ, γένος μὲν Ἡλεί-
οις, πάλης δὲ ἐν παισὶν ἀνελομένοις στεφάνους. Πλεί-
σταινον δὲ τὸν Εὐρυδάμου τοῦ ἐναντία Γαλατῶν στρα-
2 τηγῆσαντος Αἰτωλοῖς Θεσπιεῖς εἰσὶν οἱ ἀναθέντες. Τυ-
δεὺς δὲ Ἡλείος Ἀντίγονόν τε τὸν Δημητρίου πατέρα καὶ
Σέλευκον ἀνέθηκε. Σελεύκου δὲ ἐς ἅπαντας ἦρθη τὸ
ὄνομα ἀνθρώπους ἄλλων τε ἔνεκα καὶ διὰ τὴν Δημητρίου
μάλιστα ἄλωσιν. 2. Τίμωνι δὲ ἀγῶνων τε νῖκαι τῶν ἐν
Ἑλλῃσιν ὑπάρχουσιν ἐπὶ πεντάθλῳ πλὴν τοῦ Ἰσθμικοῦ,
τούτου δὲ τὸ μὴ ἀγωνιστῆς γενέσθαι κατὰ τὰ αὐτὰ Ἡλεί-
οις τοῖς ἄλλοις εἰργετο, καὶ τάδε ἄλλα φησὶ τὸ ἐς αὐτὸν
ἐπίγραμμα, Αἰτωλοῖς αὐτὸν ἐπιστρατείας μετασχεῖν ἐπὶ
Θεσσαλούς, καὶ φορυρᾶς ἡγεμόνα ἐν Ναυπάκτῳ φιλῆ
3 γενέσθαι τῇ ἐς Αἰτωλούς. 3. Τίμωνος δὲ οὐ πόρρω τῆς
εἰκόνος Ἑλλάς τε δὴ καὶ Ἡλὶς παρὰ τὴν Ἑλλάδα, ἣ μὲν

Ἀντίγονον τὸν ἐπιτροπεύσαντα Φιλίππου τοῦ Δημη-
τρίου, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν τὸν Φίλιππον στεφανοῦσα
αὐτόν, ἣ δὲ Ἡλὶς Δημήτριον τὸν στρατεύσαντα ἐπὶ Σέ-
λευκον καὶ Πτολεμαῖον τὸν Λάγον στεφανοῦσά ἐστιν.

Ἀριστείδῃ δὲ Ἡλείῳ γενέσθαι μὲν ὅπλου νίκην ἐν 4
Ὀλυμπίᾳ, γενέσθαι δὲ καὶ διαύλου Πυθοῖ τὸ ἐπίγραμμα
τὸ ἐπ' αὐτῷ δηλοῖ, Νεμείων τε ἐν παισὶν ἐπὶ τῷ ἱππῷ
(δρόμῳ). 4. δρόμου δὲ εἰσὶ τοῦ ἱππίου μῆκος μὲν διαύλοι
δύο, ἐκλειφθέντα δὲ ἐκ Νεμείων τε καὶ Ἰσθμίων αὐτὸν
βασιλεὺς Ἀδριανὸς ἐς Νεμείων ἀγῶνα τῶν χειμεριῶν
ἀπέδωκεν Ἀργείοις.

Τοῦ δὲ Ἀριστείδου ἐγγύτατα Μενάλακῃς ἔστηκεν 5
Ἡλείος, ἀναγορευθεὶς Ὀλυμπίασιν ἐπὶ πεντάθλῳ, καὶ
Φιλωνίδῃς Ζώτου, γένος μὲν ἐκ Χερρονήσου τῆς Κρη-
492 τῶν, Ἀλεξάνδρου δὲ ἡμεροδρόμος τοῦ Φιλίππου. Μετὰ
δὲ τοῦτον Βριμίας ἐστὶν Ἡλείος, κρατήσας ἀνδρας πυγμῇ,
Λεωνίδα τε ἐκ Νάξου τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ, Ψωφιδίων ἀνά-
θημα Ἀρκάδων, Ἀσάμωνός τε εἰκὼν ἐν ἀνδράσι πυγμῇ
νευικηκότος, ἣ δὲ Νικάνδρου, διαύλου μὲν δύο ἐν Ὀλυμ-
πία, Νεμείων δὲ ἀναμιξὲ ἐπὶ δρόμῳ νίκας ἔξ ἀνηρημένου.
ὁ δὲ Ἀσάμων καὶ ὁ Νικάνδρος Ἡλείοι μὲν ἦσαν, πεποίηκε
δὲ τῷ μὲν Δαῖππος τὴν εἰκόνα, Ἀσάμωνι δὲ Πυριλάμ-
πῃς Μεσσήνιος. Εὐαλκίδα δὲ Ἡλείῳ καὶ Σελεάδᾳ Λακε- 6
δαιμονίῳ, τῷ μὲν ἐν παισὶν ἐγένοντο πυγμῆς νῖκαι, Σε-
λεάδᾳ δὲ ἀνδρῶν πάλης. 5. Ἐνταῦθα καὶ ἄρμα οὐ μέγα
ἀνάκειται Πολυπείθους Λάκωνος, καὶ ἐπὶ στήλης τῆς
αὐτῆς Καλλιτέλης ὁ τοῦ Πολυπείθους πατήρ, παλαιστῆς
ἀνὴρ· νῖκαι δὲ σφισι, τῷ μὲν ἵπποις, Καλλιτέλει δὲ πα-
λαίσαντί εἰσιν. Ἰδιώτας δὲ ἀνδρας Ἡλείους, Λάμπον 7
Ἀρνίσκου καὶ *** Ἀριστάρχου, Ψωφιδίου προξένους ὄν-
τας σφίσιν ἀνέθεσαν ἢ καὶ ἄλλην τινα ἐς αὐτοὺς ἔχοντας
εὐνοίαν. μέσος δὲ ἔστηκεν αὐτῶν Λύσιππος Ἡλείος, κα-

ταπαλαίσας τοὺς ἐσελθόντας τῶν παίδων· Ἀνδρέας δὲ Ἀργεῖος ἐποίησε τοῦ Λυσίππου τὴν εἰκόνα.

8 6. Λακεδαιμονίῳ δὲ Δεινοσθένει σταδίον τε ἐγένετο ἐν ἀνδράσιν Ὀλυμπικὴ νίκη, καὶ στηλὴν ἐν τῇ Ἄλτει παρὰ τὸν ἀνδριάντα ἀνέθηκεν ὁ Δεινοσθένης· ὁδοῦ δὲ τῆς ἐς Λακεδαίμονα ἐξ Ὀλυμπίας ἐπὶ ἑτέραν στηλὴν τὴν ἐν Λακεδαίμονι μέτρα εἶναι σταδίους ἐξήκοντα καὶ ἑξα-
κοσίους. 7. Θεόδωρον δὲ λαβόντα ἐπὶ πεντάθλῳ νίκην, καὶ Πύτταλον Λάμπιδος πυγμῇ παίδας κρατήσαντα, καὶ Νεολαῖδαν σταδίου τε ἀνελόμενον καὶ ὅπλου στέφανον, Ἡλείους σφᾶς ὄντας ἴστω τις. Ἐπὶ δὲ τῷ Πυττάλῳ καὶ τὰδε ἐτι λέγουσιν, ὥς γενομένης πρὸς Ἀρκάδας Ἡλείους ἀμφισβητήσεως περὶ γῆς ὅρων εἶπεν οὗτος ὁ Πύτταλος τὴν δίκην· ὁ δὲ οἱ ἀνδριᾶς ἔργον ἐστὶν Ὀλυμπίου Σθένει-
9 δος. Ἐφεξῆς δὲ Πτολεμαῖος τέ ἐστιν ἀναβεβηκὼς ἵππον, καὶ παρ' αὐτὸν Ἡλείος ἀθλητῆς Παιάνιος ὁ Λαματρίου, πάλῃς τε ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ τὰς δύο Πυθικὰς ἀνηρημένος 493
νίκας. Κλεάρετός τε ἐστὶν Ἡλείος πεντάθλου λαβὼν στέφανον, καὶ ἄρμα ἀνδρὸς Ἀθηναίου Γλαύκωνος τοῦ Ἑτεοκλέους· ἀνηγορεύθη δὲ ὁ Γλαύκων οὗτος ἐπὶ ἄρματος τελείου δρόμῳ.

XVII. Ταῦτα μὲν δὴ τὰ ἀξιολογώτατα ἀνδρὶ ποιου-
μένων τὴν ἐφοδὸν ἐν τῇ Ἄλτει κατὰ τὰ ἡμῖν εἰρημένα· εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ Λεωνιδάου πρὸς τὸν βωμὸν τὸν μέγαν ἔφικεσθαι τῇ δεξιᾷ θελήσειας, τσάδε ἐστὶ σοι τῶν ἀνηκόντων ἐς μνήμην. Δημοκράτης Τενέδιος καὶ Ἡλείος Κριάν-
νιος, οὗτος μὲν ὅπλου λαβὼν νίκην, Δημοκράτης δὲ ἀνδρῶν πάλῃς. ἀνδριάντας δὲ τοῦ μὲν Μιλήσιος Διου-
σικλῆς, τοῦ δὲ Κριαννίου Μακεδῶν Λυσός ἐστιν ὁ ἐργα-
2 σάμενος. Κλαζομενίου δὲ Ἡροδότου καὶ Φιλίνου τοῦ Ἠγεπόλιδος Κῶν ἀνέθεσαν τὰς εἰκόνας αἱ πόλεις, Κλαζομένιοι μὲν ὅτι ἐν Ὀλυμπίᾳ Κλαζομενίων πρῶτος ἀνη-

γορεύθη νικῶν Ἡρόδοτος, ἡ δὲ οἱ νίκη σταδίου γέγονεν ἐν παισὶ, Φιλίνον δὲ οἱ Κῶοι δόξης ἕνεκα ἀνέθεσαν· ἐν μὲν γε Ὀλυμπίᾳ δρόμον γερόνασιν αὐτῷ νῖκαι πέντε, τέσσαρες δὲ Πυθοὶ καὶ Ἰσαι Νεμείων, ἐν δὲ Ἰσθμῷ μία ἐπὶ ταῖς δέκα. 2. Πτολεμαῖον δὲ τὸν Πτολεμαίου τοῦ Λά-
3 γου Ἀριστόλαος ἀνέθηκε Μακεδῶν ἀνὴρ. Ἀνάκειται δὲ καὶ πύκτης κρατήσας ἐν παισὶ, Βούτας Πολυνείκους Μιλήσιος, καὶ Καλλικράτης ἀπὸ τῆς ἐπὶ Αἰθαίῳ Μαγνησίας, ἐπὶ τῷ ὁπλίτῃ δρόμῳ στεφάνους δύο ἀνηρημέ-
νος· Λυσίππου δὲ ἔργον ἡ τοῦ Καλλικράτους ἐστὶν εἰκὼν. Ἐμαντίωνι δὲ καὶ Ἀλεξιβίῳ, τῷ μὲν ἐν παισὶ σταδίου, 4
Ἀλεξιβίῳ δὲ πεντάθλου γέγονε νίκη, καὶ Ἡραία τε Ἀρ-
κάδων ἐστὶν αὐτῷ πατρὶς καὶ Ἀκέστωρ ὁ τὴν εἰκόνα εἰρ-
γασμένος· Ἐμαντίωνα δὲ ἥστινος ἦν οὐ δηλοῖ τὸ ἐπί-
γραμμα, ὅτι δὲ τοῦ Ἀρκάδων ἦν ἐξήκοντος δηλοῖ. 3. Κολο-
φώνιοι δὲ Ἐρμησιάνᾳξ Ἀγνέου καὶ Εἰκάσιος Λυκίου τε ὦν καὶ τῆς Ἐρμησιάναντος θυγατρὸς κατεπάλαισαν μὲν
παίδας ἀμφοτέροι, Ἐρμησιάναντι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ
τοῦ Κολοφωνίων ὑπῆρξεν ἀνατεθῆναι τὴν εἰκόνα.

Τούτων δὲ εἰσὶν Ἡλεῖοι πλησίον πυγμῇ παίδας κρα-
5 494 τήσαντες, ὁ μὲν Σθένειδος ἔργον τοῦ Ὀλυμπίου Χοιρί-
λος, Θεότιμος δὲ Δαιτῶνδα Σικυννίου. παῖς δὲ ὁ Θεό-
τιμος ἦν Μοσχίωνος, Ἀλεξάνδρῳ τῷ Φιλίππου τῆς ἐπὶ
Δαρείου καὶ Πέρσας στρατείας μετασχόντος. 4. Δύο δὲ
αὐθις ἐξ Ἡλιδος, Ἀρχίδαμος τεθρίππῳ νενικηκὼς καὶ
Ἐπέραστος ἐστὶν ὁ Θεογόνου ὅπλου νίκην ἀνηρημένος.
εἶναι δὲ καὶ μάντις ὁ Ἐπέραστος τοῦ Κλυτιδῶν γένους 6
φησὶν ἐπὶ τοῦ ἐπιγράμματος τῇ τελευτῇ·

τῶν δ' ἱερογλώσσαν Κλυτιδᾶν γένος εὐχομαι εἶναι
μάντις, ἀπ' ἰσοθέων αἶμα Μελαμποδιδᾶν.
Μελάμποδος γὰρ ἦν τοῦ Ἀμυθᾶνος Μάντιος, τοῦ δὲ
Ὀϊκλῆς· Κλυτίος δὲ Ἀλκμαίωνος τοῦ Ἀμφιαράου τοῦ

Ὀϊκλέους. ἐγερόναι δὲ τῷ Ἀλκμαίῳ ὁ Κλυτίος ἐκ τῆς Φηγέως θυγατρός, καὶ ἐς τὴν Ἥλιν μετόκησε, τοῖς ἀδελφοῖς εἶναι τῆς μητρὸς σύνοικος φεύγων, ἅτε τοῦ Ἀλκμαίωνος ἐπιστάμενος σφᾶς ἐργασμένους τὸν φόνον.

7 5. Ἀνδριάντας δὲ ἀναμειγμένους οὐκ ἐπιφανέσιν ἄγαν ἀναθήμασιν, Ἀλεξινικόν τε Ἥλειον, τέχνην τοῦ Σικυνωίου Κανθάρον, πάλης ἐν παισὶν ἀνηρημένον νίκην, καὶ τὸν Λεοντίων Γοργίαν ἰδεῖν ἔστιν· ἀναθεῖναι δὲ τὴν εἰκόνα ἐς Ὀλυμπίαν φησὶν Εὐμόλπος ἀπόγονος τρίτος Δηϊκράτους συνοικήσαντος ἀδελφῇ τῇ Γοργίῳ. οὗτος ὁ Γοργίας πατὴρ μὲν ἦν Καρμαντίδου, λέγεται δὲ ἀνασώσασθαι μελέτην λόγων πρῶτος ἡμελη- 495 μένην τε ἐς ἅπαν καὶ ἐς λήθην ὀλίγου δεῖν ἦκουσαν ἀνθρώποις. εὐδοκιμῆσαι δὲ Γοργίαν λόγων ἔνεκα ἐν τε πανηγύρει τῇ Ὀλυμπικῇ φασὶ καὶ ἀφικόμενον κατὰ πρεσβείαν ὁμοῦ Τισίᾳ παρ' Ἀθηναίους. καίτοι ἄλλα τε Τισίας ἐς λόγους ἐσηνέγκατο, καὶ πιθανώτατα τῶν καθ' αὐτὸν γυναικὶ Συρακουσίᾳ χρημάτων ἔγραψεν ἀμφισβήτησιν 9 ἀλλὰ γε ἐκείνου τε ἐς πλεον τιμῆς ἀφίκετο ὁ Γοργίας παρὰ Ἀθηναίους, καὶ Ἰάσων ἐν Θεσσαλίᾳ τυραννήσας Πολυκράτους οὐ τὰ ἔσχατα ἐνεγκαμένου διδασκαλείου τοῦ Ἀθήνησι, τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ προσθεν αὐτὸν ὁ Ἰάσων ἐποίησατο. βιάσθαι δὲ ἔτη Γοργίαν πέντε φασὶ ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Λεοντίων δὲ ἐρημωθεὶς ἀν ποτε ὑπὸ Συρακουσίων τὴν πόλιν κατ' ἐμὲ αὐθις συνέβαινεν οἰκεῖσθαι.

XVIII. Ἔστι δὲ καὶ τοῦ Κυρηναίου Κρατισθέους χαλκοῦν ἄρμα, καὶ Νίκη τε ἐπιβέβηκε τοῦ ἄρματος καὶ αὐτὸς ὁ Κρατισθένης. δῆλα μὲν δὴ ὅτι ἵππων γέρονται αὐτῷ νίκη· λέγεται δὲ καὶ ὡς Μνασέου τοῦ δρομέως, ἐπικληθέντος δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων Λίβνος, εἴη παῖς ὁ Κρατισθένης. τὰ δὲ ἀναθήματα αὐτῷ τὰ ἐς Ὀλυμπίαν ἔστι τοῦ Ῥηγίνου Πυθαγόρου τέχνη.

2. Ἐνταῦθα καὶ Ἀναξιμένους οἶδα εἰκόνα ἀνευρών, 2 ὃς τὰ ἐν Ἑλλήσιν ἀρχαῖα, καὶ ὅσα Φίλιππος ὁ Ἀμύντου καὶ ὕστερον Ἀλέξανδρος ἐργάσαντο, συνέγραψεν ὁμοίως ἅπαντα· ἡ δὲ οἱ τιμὴ γέρονται ἐν Ὀλυμπίᾳ παρὰ τῶν 496 Λαμψακηνῶν τοῦ δήμου. ὑπελίπετο δὲ Ἀναξιμένης τοσάδε ἐς μνήμην· βασιλεῖα γὰρ οὐ τὰ πάντα ἦπιον, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα θυμῷ χρώμενον, Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τέχνη περιῆλθε τοιαῦδε. Λαμψακηνῶν τὰ βασιλείως 3 τοῦ Περσῶν φρονησάντων ἢ καὶ αἰτίαν φρονῆσαι λαβόντων ὁ Ἀλέξανδρος, ἅτε ὑπερξέων ἐς αὐτοὺς τῇ ὁργῇ, κακῶν ἡπείλει τὰ μέγιστα ἐργάσασθαι. οἱ δὲ ἅτε θέοντες περὶ γυναικῶν τε καὶ παίδων καὶ αὐτῆς πατρίδος ἀποστέλλουσιν Ἀναξιμένην ἵκετεύειν, Ἀλέξανδρον τε αὐτῷ καὶ ἐτι Φιλίππῳ πρότερον γερονότα ἐν γνώσει. προσήει τε ὁ Ἀναξιμένης, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον πεπυσμένον καθ' ἦντινα αἰτίαν ἦκοι, κατομόσασθαι φασὶν ἐπονομάζοντα θεοὺς τοὺς Ἑλλήνων ἢ μὴν αὐτοῦ ταῖς δεήσεσιν ὅποσα ἔστιν ἐναντία ἐργάσασθαι. ἔνθα δὴ εἶπεν Ἀναξιμένης, 4 χαρίσασθαι μοι τήνδε ὦ βασιλεῦ τὴν χάριν, ἔξανδραποδίσασθαι μὲν γυναικας καὶ τέκνα Λαμψακηνῶν, καταβαλεῖν δὲ καὶ ἐς ἔδαφος τὴν πόλιν πᾶσαν, τὰ δὲ ἱερὰ τῶν θεῶν σφίσις ἐμπρῆσαι. ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγεν, Ἀλέξανδρος δὲ οὔτε πρὸς τὸ σόφισμα ἀντιμνηχανήσασθαι τι εὐρίσκων καὶ ἐνεχόμενος τῇ ἀνάγκῃ τοῦ ὄρκου συγγνώμην ἔνεμεν οὐκ ἐθέλων Λαμψακηνοῖς. 3. Φαίνεται δὲ καὶ ἄνδρα ὁ 5 Ἀναξιμένης ἐχθρόν οὐκ ἀμαθέστατα ἀλλὰ καὶ ἐπιφθονώτατα ἀμυνάμενος. ἐπεφύκει μὲν αὐτὸς σοφιστῆς καὶ σοφιστῶν λόγους μιμεῖσθαι· ὥς δὲ οἱ διαφορὰ ἐς Θεόπομπον ἐγερόναι τὸν Λαμασιστράτου, γράφει βιβλίον ἐς Ἀθηναίους, καὶ ἐπὶ Λακεδαιμονίοις ὁμοῦ καὶ Θηβαίοις, συγγραφὴν λοιδοροῦν. ὥς δὲ ἦν ἐς τὸ ἀκριβέστατον αὐτῷ μεμιμημένα, ἐπιγράψας τοῦ Θεοπόμπου τὸ ὄνομα

τῷ βιβλίῳ διέπεμπεν ἐς τὰς πόλεις· καὶ αὐτός τε συγγε-
γραφεὺς ἦν, καὶ τὸ ἔχθος τὸ ἐς Θεόπομπον ἀνὰ πᾶσαν
6 τὴν Ἑλλάδα ἐπυύετο. οὐ μὲν οὐδὲ εἰπεῖν τις αὐτοσχέ-
διως Ἀναξιμένους πρότερός ἐστιν εὐρηκῶς. τὰ ἔπη δὲ τὰ
ἐς Ἀλέξανδρον οὐ μοι πιστά ἐστιν Ἀναξιμένην τὸν ποιή- 497
σαντα εἶναι.

4. Σωτᾶδης δὲ ἐπὶ δολίχον νίκαις Ὀλυμπιάδι μὲν
ἐνάτῃ καὶ ἐνενηκοστῇ Κρής, καθάπερ γε καὶ ἦν, ἀνερ-
ρήθη, τῇ ἐπὶ ταύτῃ δὲ λαβὼν χρήματα παρὰ τοῦ Ἐφεσίων
κοινοῦ Ἐφεσίοις ἐσπεποίησεν αὐτόν· καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῷ
ἐργῷ φυγῇ ξημιοῦσιν οἱ Κρήτες.

7 5. Πρώται δὲ ἀθλητῶν ἀνετέθησαν ἐς Ὀλυμπίαν
εἰκόνες Πραξιδαμάντος τε Αἰγινήτου νικήσαντος πυγμαῖ
τὴν ἐνάτην Ὀλυμπιάδα ἐπὶ ταῖς πεντήκοντα, καὶ Ὀπουν-
τίου Ῥηξιβίου παγκρατιαστάς καταγωνισαμένον μιᾷ πρὸς
ταῖς ἐξηκοντα Ὀλυμπιάδι. αὐταὶ κεῖνται μὲν αἱ εἰκόνες οὐ
πρόσω τῆς Οἰνομάου κίονος, ξύλου δὲ εἰσιν εἰργασμένα,
Ῥηξιβίου μὲν συκῆς, ἥ δὲ τοῦ Αἰγινήτου κυπαρίσσου,
καὶ ἦσσαν τῆς ἐτέρας πεπονηκυῖά ἐστιν.

XIX. Ἔστι δὲ λίθου παρίνου κρηπὶς ἐν τῇ Ἄλτει,
πρὸς ἄρκτον τοῦ Ἡραίου, κατὰ νότον δὲ αὐτῆς παρῆκει
τὸ Κρόνιον. ἐπὶ ταύτης τῆς κρηπιδὸς εἰσιν οἱ θησαυροί,
καθὰ δὴ καὶ ἐν Δελφοῖς Ἑλλήνων τινὲς ἐποίησαν τῷ
Ἀπόλλωνι θησαυρούς. 2. ἔστι δὲ θησαυρός ἐν Ὀλυμπίᾳ
Σικυνωίων καλούμενος, Μύρωνος δὲ ἀνάθημα τυραννί-
2 σαντος Σικυνωίων. τοῦτον φθοδόμησεν ὁ Μύρων νική-
σας ἄρματι τὴν τρίτην καὶ τριακοστὴν Ὀλυμπιάδα. ἐν δὲ
τῷ θησαυρῷ καὶ θαλάμους δύο ἐποίησε, τὸν μὲν Δώριον,
τὸν δὲ ἐργασίας τῆς Ἰώνων. χαλκοῦ μὲν δὴ αὐτοὺς ἐώρων
εἰργασμένους· εἰ δὲ καὶ Ταρτήσιος χαλκὸς λόγῳ τῷ
3 Ἠλείων ἐστίν, οὐκ οἶδα. 3. Ταρτήσιον δὲ εἶναι ποταμὸν
ἐν χώρᾳ τῇ Ἰβήρων λέγουσι, στόμασιν ἐς θάλασσαν κατ-

ερχόμενον δυσί, καὶ ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν, ἐν μέσῳ
τοῦ ποταμοῦ τῶν ἐκβολῶν κειμένην. τὸν δὲ ποταμὸν μέ-
γιστόν τε ὄντα τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ καὶ ἄμπωτιν παρεχόμενον
498 Βατῖν ὠνόμασαν οἱ ὕστερον. εἰσὶ δ' οἱ Καρπίαν Ἰβήρων
πόλιν καλεῖσθαι νομίζουσι τὰ ἀρχαιότερα Ταρτησσόν. ἐν 4
Ὀλυμπίᾳ δὲ ἐπιγράμματα ἐπὶ τῷ ἐλάσσονι ἐστὶ τῶν θαλά-
μων, ἐς μὲν τοῦ χαλκοῦ τὸν σταθμόν, ὅτι πεντακόσια
εἴη τάλαντα, ἐς δὲ τοὺς ἀναθέντας, Μύρωνα εἶναι καὶ
τὸν Σικυνωίων δῆμον. ἐν τούτῳ τῷ θησαυρῷ δίσκοι τὸν
ἀριθμὸν ἀνάκεινται τρεῖς, οὓς ἐς τοῦ πεντάθλου τὸ
ἀγώνισμα ἐσκομίζουσι. καὶ ἄσπὶς ἐστὶν ἐπὶ χαλκὸς γραφῇ
τὰ ἐντὸς πεποικιμένη, καὶ κράνος τε καὶ κνημίδες ὁμοῦ
τῇ ἄσπιδι. ἐπίγραμμα δὲ ἐπὶ τοῖς ὀπλοῖς, ἀκροθίνιον τῷ
Αἰὶ ὑπὸ Μνάων τεθῆναι. οἵτινες δὲ οὗτοι ἦσαν, οὐ
κατὰ τὰ αὐτὰ παρίστατο ἔπασιν εἰλάζειν. ἐμὲ δὲ ἐσήλθεν 5
ἀνάμνησις ὥς Θουκυδίδης ποιήσειεν ἐν τοῖς λόγοις Λο-
κρῶν τῶν πρὸς τῇ Φωκίδι καὶ ἄλλας πόλεις, ἐν δὲ αὐταῖς
εἶναι καὶ Μυονέας. οἱ Μύανες οὖν οἱ ἐπὶ τῇ ἄσπιδι κατὰ
γε ἡμετέραν γνώμην ἄνθρωποι μὲν εἰσιν οἱ αὐτοὶ καὶ
Μυονεῖς οἱ ἐν τῇ Λοκρίδι ἡπεύρω· τὰ δὲ ἐπὶ τῇ ἄσπιδι
γράμματα παρῆκται μὲν ἐπὶ βραχύ, πέπονθε δὲ αὐτὸ διὰ
τοῦ ἀναθήματος τὸ ἀρχαῖον. κεῖνται δὲ καὶ ἄλλα ἐνταῦθα 6
ἄξια ἐπιμνησθῆναι, μάχαιρα ἡ Πέλοπος χρυσοῦ τὴν λα-
βὴν πεποιημένη, καὶ εἰργασμένον ἐλέφαντος κέρας τὸ
Ἀμαλθείας, ἀνάθημα Μιλτιάδου τοῦ Κίμωνος, ὃς τὴν
ἀρχὴν ἔσχεν ἐν χειρρονήσῳ τῇ Θορκίᾳ πρῶτος τῆς οἰκίας
ταύτης· καὶ ἐπίγραμμα ἐπὶ τῷ κέρατι ἐστὶν ἀρχαίοις Ἀτ-
τικοῖς γράμμασι,

499 Ζηνὶ μ' ἄγαλμ' ἀνέθηκαν Ὀλυμπίᾳ ἐκ χειρρονήσου
τεῖχος ἐλόντες Ἀράτου· ἐπήρχε δὲ Μιλτιάδης σφῖν.
κεῖται δὲ καὶ ἄγαλμα πύξινον Ἀπόλλωνος ἐπιχρύσου τὴν
κεφαλὴν· ἀνατεθῆναι δὲ ὑπὸ Λοκρῶν φησὶ τῶν πρὸς
PAUSAN. I. 30

Ζεφυρίῳ τῇ ἄκρῳ, Πατροκλέα δὲ εἶναι Κατίλλου Κροτωνιάτην τὸν εἰργασμένον.

7 4. Ἐφεξῆς δὲ τῷ Σικυνωνίων ἐστὶν ὁ Καρχηδονίων θησαυρός, Ποθαίου τέχνη καὶ Ἀντιφίλου τε καὶ Μεγακλέους. ἀναθήματα δὲ ἐν αὐτῷ Ζεὺς μεγέθει μέγας καὶ θώρακες λινοὶ τρεῖς ἀριθμόν, Γέλωνος δὲ ἀνάθημα καὶ Συρακοσίων Φοίνικας ἥτοι τριήρεσιν ἢ καὶ πεζῇ μάχῃ κρατησάντων.

8 5. Ὁ δὲ τρίτος τῶν θησαυρῶν καὶ ὁ τέταρτος ἀνάθημα ἐστὶν Ἐπιδαμνίων *** ἔχει μὲν πόλον ἀνεχόμενον ὑπὸ Ἀτλαντος, ἔχει δὲ Ἡρακλέα καὶ δένδρον τὸ παρὰ Ἑσπερίσι, τὴν μηλέαν, καὶ περιειλιγμένον τῇ μηλέᾳ τὸν δράκοντα, κέδρου μὲν καὶ ταῦτα, Θεοκλέους δὲ ἔργα τοῦ Ἡγύλου· ποιῆσαι δὲ αὐτὸν ὁμοῦ τῷ παιδί φησι τὰ ἐπὶ τοῦ πόλου γράμματα. αἱ δὲ Ἑσπερίδες, μετεκινήθησαν γὰρ ὑπὸ Ἡλείων, αὐταὶ μὲν ἔτι καὶ ἐς ἡμῶν ἦσαν ἐν τῷ Ἡραίῳ· τὸν δὲ θησαυρὸν τοῖς Ἐπιδαμνίοις Πύρρος καὶ οἱ παῖδες Λακράτης τε καὶ Ἑρμῶν ἐποίησαν.

9 6. Ὡκοδόμησαν δὲ καὶ Συβαριταὶ θησαυρὸν, ἐχόμενον τοῦ Βυζαντίων. ὁπόσοι δὲ περὶ Ἰταλίας καὶ πόλεων ἐπολυπραγμόνησαν τῶν ἐν αὐτῇ, Λουπίας φασὶ κειμένην Βρεντεσίον τε μεταξὺ καὶ Τδροῦντος μεταβληκέναι τὸ ὄνομα, Σύβαριν οὖσαν τὸ ἀρχαῖον. ὁ δὲ ὄρμος ταῖς ναυσὶ χειροποιήτος καὶ Ἀδριανοῦ βασιλέως ἐστὶν ἔργον.

10 7. Πρὸς δὲ τῷ Συβαριτῶν Λιβύων ἐστὶ τῶν ἐν Κυρήνῃ θησαυρός· κείνται δὲ βασιλεῖς ἐν αὐτῷ Ῥωμαίων. Σικελιώτας δὲ Σελινουντίους ἀνέστησαν μὲν Καρχηδόνιοι πολέμῳ· πρὶν δὲ ἢ τὴν συμφορὰν γενέσθαι σφίσι, 500 θησαυρὸν τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὶ ἐποίησαν. Διόνυσος δὲ ἐστὶν ἐνταῦθα πρόσωπον καὶ ἄκρους πόδας καὶ τὰς χεῖρας ἔλεφαντος εἰργασμένος.

11 8. Ἐν δὲ τῷ Μεταποντίνων θησαυρῷ, προσεχῆς γὰρ

τῷ Σελινουντίων ἐστὶν οὗτος, ἐν τούτῳ πεπονημένους ἐστὶν Ἐνδυμίων· πλὴν δὲ ἐσθῆτός ἐστι τὰ λοιπὰ καὶ τῷ Ἐνδυμίωνι ἔλεφαντος. Μεταποντίνους δὲ ἦτις μὲν ἐπέλαβεν ἀπολέσθαι πρόφασις, οὐκ οἶδα· ἐπ' ἐμοῦ δὲ ὅτι μὴ θέατρον καὶ περίβολοι τείχους ἄλλο ἐλείπετο οὐδὲν Μεταποντίου. 9. Μεγαρεῖς δὲ οἱ πρὸς τῇ Ἀττικῇ θησαν- 12 ρὸν τε ὠκοδομήσαντο καὶ ἀναθήματα ἀνέθεσαν ἐς τὸν θησαυρὸν, κέδρου ζῳδια χρυσῷ διηνητισμένα, τὴν πρὸς Ἀχελῷον Ἡρακλέους μάχην. Ζεὺς δὲ ἐνταῦθα καὶ ἡ Διὶ-άνειρα καὶ Ἀχελῷος καὶ Ἡρακλῆς ἐστὶν, Ἄρης τε τῷ Ἀχελῷῳ βοηθῶν. εἰστήκει δὲ καὶ Ἀθηναῖς ἄγαλμα ἄτε οὖσα τῷ Ἡρακλεῖ σύμμαχος· αὕτη παρὰ τὰς Ἑσπερίδας ἀνάκει- 13 ται νῦν τὰς ἐν τῷ Ἡραίῳ. Τοῦ θησαυροῦ δὲ ἐπείργασται τῷ αἰετῷ ὁ γιγάντων καὶ θεῶν πόλεμος· ἀνάκειται δὲ καὶ ἄσπις ὑπὲρ τοῦ αἰετοῦ, τοὺς Μεγαρεῖς ἀπὸ Κορινθίων ἀναθεῖναι τὸν θησαυρὸν λέγουσα. ταύτην Μεγαρεῦσιν ἡγοῦμαι τὴν νίκην Ἀθήνησιν ἄρχοντος γενέσθαι Φόρ- 14 βαντος, ἄρχοντος δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ βίου παντός· ἐνιαύ- 15 σιαι γὰρ οὐκ ἦσαν πω τότε Ἀθηναίοις αἱ ἀρχαί, οὐ μὲν οὐδὲ ὑπὸ Ἡλείων ἀνεγράφοντό πω τηνικαῦτα αἱ Ὀλυμπιάδες. λέγονται δὲ καὶ Ἀργεῖοι μετασχεῖν πρὸς τοὺς 14 Κορινθίους Μεγαρεῦσι τοῦ ἔργου. τὸν δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ θησαυρὸν ἔτεσιν ὕστερον τῆς μάχης ἐποίησαν οἱ Μεγα- 15 ρεῖς. τὰ δὲ ἀναθήματα ἐκ παλαιοῦ σφᾶς ἔχειν εἰκός, ἃ γε ὁ Λακεδαιμόνιος Δόντας Διπδίνου καὶ Σκύλλιδος μαθη- 15 τῆς ἐποίησε. 10. Τελευταῖος δὲ τῶν θησαυρῶν πρὸς αὐτῷ 15 μὲν ἐστὶν ἥδη τῷ σταδίῳ, Γελῶν δὲ ἀνάθημα τὸν τε θησαυρὸν καὶ τὰ ἀγάλματα εἶναι τὰ ἐν αὐτῷ λέγει τὸ ἐπί- 15 γραμμα. οὐ μέντοι ἀνακείμενά γε ἔτι ἀγάλματά ἐστι.

501 XX. Τὸ δὲ ὄρος τὸ Κρόνιον κατὰ τὰ ἥδη λελεγμένα μοι παρὰ τὴν κρηπίδα καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῇ παρήκει θησαν- 30 ρούς. ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους τῇ κορυφῇ θύουσιν οἱ Βασίλαι

καλούμενοι τῷ Κρόνῳ κατὰ ἰσημερίαν τὴν ἐν τῷ ἥρι
 2 Ἐλαφίῳ μηνὶ παρὰ Ἡλείοις. 2. Ἐν δὲ τοῖς πέρασιν τοῦ
 Κρονίου κατὰ τὸ πρὸς τὴν ἄρκτον ἔστιν ἐν μέσῳ τῶν
 θησαυρῶν καὶ τοῦ ὄρους ἱερὸν Εἰλειθυίας, ἐν δὲ αὐτῷ
 Σωσίπολις Ἡλείοις ἐπιχώριος δαίμων ἔχει τιμᾶς. τὴν
 μὲν δὴ Εἰλειθυίαν ἐπονομάζοντες Ὀλυμπίαν, ἱερασομέ-
 νην αἰροῦνται τῇ θεῷ κατὰ ἔτος ἕκαστον· ἡ δὲ πρεσβυτίς
 ἢ θεραπεύουσα τὸν Σωσίπολιν νόμῳ τε ἀγιστεύει τῷ
 Ἡλείῳ καὶ αὐτῇ, λουτρὰ τε ἐσφέρει τῷ θεῷ καὶ μάζας
 3 κατατίθῃσιν αὐτῷ μεμαγμένας μέλιτι. ἐν μὲν δὴ τῷ ἔμ-
 προσθεν τοῦ ναοῦ, διπλοῦς γὰρ δὴ πεποιήται, τῆς τε
 Εἰλειθυίας βωμὸς καὶ ἔσοδος ἐς αὐτὸ ἔστιν ἀνθρώποις·
 ἐν δὲ τῷ ἐντὸς ὁ Σωσίπολις ἔχει τιμᾶς, καὶ ἐς αὐτὸ ἔσοδος
 οὐκ ἔστι πλὴν τῇ θεραπευούσῃ τὸν θεόν, ἐπὶ τὴν κεφα-
 λὴν καὶ τὸ πρόσωπον ἐφειλκυσμένη ὕψος λευκόν. παρ-
 θένοι δὲ ἐν τῷ τῆς Εἰλειθυίας ὑπομένουσιν καὶ γυναῖκες
 ὕμνον ᾄδουσι· καθαρίζουσι δὲ καὶ θυμιάματα παντοῖα
 αὐτῷ, ** ἐπισπένδειν οὐ νομίζουσιν οἶνον. καὶ ὄρκος
 4 παρὰ τῷ Σωσιπόλιδι ἐπὶ μεγίστοις καθέστηκεν. 3. Λέγε-
 ται δὲ καὶ Ἀρκάδων ἐς τὴν Ἡλείαν ἐσβεβληκότων στρα-
 τιᾶ καὶ τῶν Ἡλείων σφίσιν ἀντικαθημένων γυναικᾶ ἀφι-
 κομένην παρὰ τῶν Ἡλείων τοὺς στρατηγούς, νῆπιον
 παῖδα ἔχουσαν ἐπὶ τῷ μαστῷ, λέγειν ὥς τέκοι μὲν αὐτὴ
 τὸν παῖδα, διδοίη δὲ ἐξ ὀνειράτων συμμαχήσουσα Ἡλεί-
 οις. οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀρχαῖς, πιστὰ γὰρ τὴν ἀνδραπὸν
 ἡγροῦντο εἰρηκέναι, τιθέασιν τὸ παιδίον πρὸ τοῦ στρατεύ-
 5 ματος γυμνόν. ἐπήεσάν τε δὴ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τὸ παιδίον
 ἐνταῦθα ἤδη δράκων ἦν· ταραχθεῖσι δὲ ἐπὶ τῷ θεάματι
 τοῖς Ἀρκάσι καὶ ἐνδοῦσιν ἐς φυγὴν ἐπέκειντο οἱ Ἡεῖοι,
 καὶ νύκην τε ἐπιφανεστάτην ἀνείλοντο καὶ ὄνομα τῷ θεῷ 502
 τίθεται Σωσίπολιν. ἐνθα δὲ σφίσιν ὁ δράκων ἐδοξεν
 ἐσθῦναι μετὰ τὴν μάχην, τὸ ἱερὸν ἐποίησαν ἐνταῦθα·

σὺν δὲ αὐτῷ σέβεσθαι καὶ τὴν Εἰλειθυίαν ἐνόμισαν, ὅτι
 τὸν παῖδᾶ σφίσιν ἢ θεὸς αὕτη προήγαγεν ἐς ἀνθρώπους.
 τοῖς δὲ τῶν Ἀρκάδων ἀποθανοῦσιν ἐν τῇ μάχῃ ἔστι τὸ 6
 μνήμα ἐπὶ τοῦ λόφου διαβάντων τὸν Κλάδεον ὡς ἐπὶ
 ἡλίον δυσμᾶς. Πλησίον δὲ τῆς Εἰλειθυίας ἐρείπια Ἀφρο-
 δίτης Οὐρανίας ἱεροῦ λείπεται, θύουσι δὲ καὶ αὐτόθι
 ἐπὶ τῶν βωμῶν.

4. Ἔστι δὲ ἐντὸς τῆς Ἀλτεως κατὰ τὴν πομπικὴν 7
 ἔσοδον Ἰπποδάμειον καλούμενον ὅσον πλῆθρον χωρίον
 περιεχόμενον θριγκῷ. ἐς τοῦτο ἅπαξ κατὰ ἔτος ἕκαστον
 ἔστι ταῖς γυναιξὶν ἔσοδος, αἱ θύουσι τῇ Ἰπποδαμείᾳ καὶ
 ἄλλα ἐς τιμὴν δρῶσιν αὐτῆς. τὴν δὲ Ἰπποδαμειάν φασιν
 ἐς Μιδέαν τὴν ἐν τῇ Ἀργολίδι ἀποχωρῆσαι, ἅτε τοῦ Πέ-
 λοπος ἐπὶ τῷ Χρυσίππον θανάτῳ μάλιστα ἐς ἐκείνην
 ἔχοντος τὴν ὀργήν· αὐτοὶ δὲ ὕστερον ἐκ μαντείας κομί-
 σαι φασὶ τῆς Ἰπποδαμείας τὰ ὅσα ἐν Ὀλυμπίᾳ. 5. Ἔστι 8
 δὲ ἐπὶ τῷ πέρατι τῶν ἀγαλμάτων ἃ ἐπὶ ξημίᾳ ἐποιήσαντο
 ἀθλητῶν, ἐπὶ τούτῳ τῷ πέρατι ἔστιν ἡν Κρυπτὴν ὀνο-
 μάζουσιν ἔσοδον· διὰ δὲ αὐτῆς τοὺς τε Ἑλλανοδίκας ἐσι-
 ναι ἐς τὸ στάδιον καὶ τοὺς ἀγωνιστάς. τὸ μὲν δὴ στάδιον
 γῆς χῶμά ἐστι, πεποιήται δὲ ἐν αὐτῷ καθέδρα τοῖς τι-
 θεῖσι τὸν ἀγῶνα. 6. ἔστι δὲ ἀπαντικρὺ τῶν Ἑλλανοδικῶν
 βωμὸς λίθου λευκοῦ· ἐπὶ τούτῳ καθεζομένη τοῦ βωμοῦ 9
 θεᾶται γυνὴ τὰ Ὀλύμπια, ἱέρεια Διμήτρος Χαμύνης,
 τιμὴν ταύτην ἄλλοτε ἄλλη λαμβάνουσα παρὰ Ἡλείων.
 503 παρθένους δὲ οὐκ εἰργουσι θεᾶσθαι. πρὸς δὲ τοῦ σταδίου
 τῷ πέρατι, ἣ τοῖς σταδιαδρόμοις ἄφesis πεποιήται, Ἐν-
 θυμῖανος μνήμα ἐνταῦθα λόγῳ Ἡλείων ἔστιν.

7. Ὑπερβαλόντι δὲ ἐκ τοῦ σταδίου, καθότι οἱ Ἑλλα- 10
 νοδίκα καθέζονται, κατὰ τοῦτο χωρίον ἐς τῶν ἱππων
 ἀνειμένον τοὺς δρόμους καὶ ἡ ἄφesis ἔστι τῶν ἱππων.
 παρέχεται μὲν οὖν σχῆμα ἢ ἄφesis κατὰ πρῶραν νεῶς,

τέτραπται δὲ αὐτῆς τὸ ἔμβολον ἐς τὸν δρόμον. καθότι δὲ τῇ Ἀγνάπτου στοᾷ προσεχῆς ἐστὶν ἡ πρῶρα, κατὰ τοῦτο εὐρεῖα γίνεται. δελφίς δὲ ἐπὶ κανόνος κατὰ ἄκρον μά-
 11 λιστα τὸ ἔμβολον πεποιήται χαλκοῦς. Ἐκατέρα μὲν δὴ πλευρὰ τῆς ἀφέσεως πλέον ἢ τετρακοσίους πόδας πα-
 ρέχεται τοῦ μήκους, ὥκοδόμηται δὲ ἐν αὐταῖς οἰκήματα. ταῦτα κλήρω τὰ οἰκήματα διαλαγχάνουσιν οἱ ἐσιόντες ἐς τὸν ἀγῶνα τῶν ἵππων. πρὸ δὲ τῶν ἄρμάτων ἢ καὶ ἵππων τῶν κελήτων, διήκει πρὸ αὐτῶν καλῶδιον ἀντὶ ὕσπλη-
 γος. βωμὸς δὲ ὠμῆς πλίνθον, τὰ ἐκτὸς κεκονιαμένος, ἐπὶ ἐκάστης Ὀλυμπιάδος ποιεῖται κατὰ τὴν πρῶραν μά-
 12 λιστὰ που μέσσην. Ἀετὸς δὲ ἐπὶ τῷ βωμῷ χαλκοῦς κεῖται, τὰ πτερὰ ἐπὶ μήκιστον ἐκτείνων. ἀνακινεῖ μὲν δὴ τὸ ἐν τῷ βωμῷ μηχανήμα ὁ τεταγμένος ἐπὶ τῷ δρόμῳ· ἀνακι-
 νηθέντος δὲ ὁ μὲν ἐς τὸ ἄνω πεποιήται πηδᾶν ὁ αἰετός, ὡς τοῖς ἥκουσιν ἐπὶ τὴν θέαν γίνεσθαι σύνοπτος, ὁ δελ-
 13 φίς δὲ ἐς ἔδαφος πίπτει. Πρῶται μὲν δὴ ἐκατέρωθεν αἱ πρὸς τῇ στοᾷ τῇ Ἀγνάπτου χαλᾶσιν ὕσπληγες, καὶ οἱ κατὰ ταύτας ἐστηκότες ἐκθέουσιν ἵπποι πρῶτοι· θέοντες τε δὴ γίνονται κατὰ τοὺς εἰληχότας ἐστάναι τὴν δευτέραν τάξιν, καὶ τηρικαῦτα χαλᾶσιν αἱ ὕσπληγες αἱ ἐν τῇ δευ-
 τέρᾳ τάξει· διὰ πάντων τε κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον συμβαί-
 νει τῶν ἵππων, ἔστ' ἂν ἐξισωθῶσιν ἀλλήλοις κατὰ τῆς πρῶρας τὸ ἔμβολον. τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἥδη καθέστηκεν
 14 ἐπίδειξις ἐπιστήμης τε ἡνιόχων καὶ ἵππων ὠκύτητος. Τὸ 504
 μὲν δὴ ἐξ ἀρχῆς Κλειότας ἐστὶν ἄφεισιν μηχανησάμενος, καὶ φρουησά γε ἐπὶ τῷ εὐρήματι, ὡς καὶ ἐπίγραμμα ἐπὶ ἀνδριάντι τῷ Ἀθήνησιν ἐπιγράψαι

ὃς τὴν ἱππάφεισιν ἐν Ὀλυμπίᾳ εὔρατο πρῶτος,
 τεῦξέ με Κλειότας υἱὸς Ἀριστοκλέους.
 Κλειότα δὲ φασιν ὕστερον Ἀριστείδην σοφίαν τινα καὶ αὐτὸν ἐς τὸ μηχανήμα ἐσενέγκασθαι.

8. Παρεχομένου δὲ τοῦ ἵπποδρόμου παρήκουσαν ἐς 15
 πλέον τὴν ἑτέραν τῶν πλευρῶν, ἐστὶν ἐπὶ τῆς μελίζονος πλευρᾶς, οὔσης χώματος, κατὰ τὴν διέξοδον τὴν διὰ τοῦ χώματος τὸ τῶν ἵππων δεῖμα ὁ Ταράξιππος. σχῆμα μὲν βωμοῦ περιφεροῦς ἐστὶ, παραθέοντας δὲ κατὰ τοῦτο τοὺς ἵππους φόβος τε αὐτίκα ἰσχυρὸς ἀπ' οὐδεμιᾶς προ-
 φάσεως φανερᾶς καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου λαμβάνει ταραχή·
 τὰ τε δὴ ἄρματα καταγνύουσιν ὡς ἐπίπαι, καὶ οἱ ἡνίοχοι τιτρώσκονται. καὶ τοῦδε ἡνίοχοι ἔνεκα θυσίας θύουσι, καὶ γενέσθαι σφίσιν ἱλέων εὐχονται τὸν Ταράξιππον.
 Ἕλληνες δὲ οὐ κατὰ τὰ αὐτὰ νομίζουσιν ἐς τὸν Ταράξιπ- 16
 πον, ἀλλ' οἱ μὲν εἶναι τάφον ἀνδρὸς αὐτόχθονος καὶ ἀγα-
 θοῦ τὰ ἐς ἱππικήν, καὶ ὄνομα Ὁλενιον αὐτῷ τίθενται· ἀπὸ τούτου δὲ καὶ τὴν Ὁλενίαν ἐν τῇ Ἥλειᾳ πέτραν φα-
 σὶν ὀνομασθῆναι. οἱ δὲ τὸν Φλιοῦντος Λαμέωνα, μετα-
 σχόντα Ἡρακλεῖ τῆς ἐπὶ Ἀνγέαν καὶ Ἥλειους στρατείας, αὐτόν τε ἀποθανεῖν καὶ τὸν ἵππον ἐφ' ᾧ ἐπωχεῖτο ὑπὸ Κτεάτου λέγουσι τοῦ Ἀκτορος, καὶ τὸ μνήμα κοινὸν Λα-
 μέωνι καὶ τῷ ἵππῳ γενέσθαι. Λέγουσι δὲ καὶ ὡς Μυρ- 17
 τίλφ κενὸν ἐνταῦθα ἥρῳον ποιήσκει Πέλοψ, καὶ θύσειέ
 τε αὐτῷ τὸ ἐπὶ τῷ φόνῳ μνήμα ἰώμενος, καὶ ἐπονομάσαι Ταράξιππον, ὅτι τῷ Οἰνομάῳ διὰ τοῦ Μυρτίλου τῆς τέχ-
 νης ἐταράχθησαν αἱ ἱπποὶ. τοῖς δὲ ἐστὶν εἰρημένον ὡς
 505 αὐτὸς Οἰνόμαος ὁ τοὺς ἱππεύοντάς ἐστιν ἐν τῷ δρόμῳ
 βλάπτων. ἥκουσα δὲ καὶ ἐς τὸν Πορθάονος Ἀλκάθου ἀγόντων τὴν αἰτίαν, ὡς ἐνταῦθα μέρη λάβοι γῆς ὁ Ἀλ-
 κάθους ἀποθανὼν ὑπὸ Οἰνομάου τῶν Ἱπποδαμείας γά-
 μων ἔνεκα· ἅτε δὲ ἀτυχήσαντα ἐν ἵπποδρόμῳ, βάσκανόν
 τε εἶναι τοῖς ἱππεύουσι καὶ οὐκ εὐμενῇ δαίμονα. Ἀνῆρ 18
 δὲ Αἰγύπτιος Πέλοπα ἔφη παρὰ τοῦ Θηβαίου λαβόντα Ἀμφίονος κατορύξαι τι ἐνταῦθα ἐνθα καλοῦσι τὸν Ταρά-
 ξιππον, καὶ ὑπὸ τοῦ κατορωρυγμένου ταραχθῆναι μὲν

τῷ Οἰνομάῳ τότε, ταράσσεσθαι δὲ καὶ ὕστερον τοῖς πᾶσι τὰς ἵππους. ἤξιον δὲ οὗτος ὁ Αἰγύπτιος εἶναι μὲν Ἀμφίονα, εἶναι δὲ καὶ τὸν Θρᾶκα Ὀρφέα μαγεῦσαι δεινόν, καὶ αὐτοῖς ἐπάδουσι θηρία τε ἀφικνεῖσθαι τῷ Ὀρφεῖ, καὶ Ἀμφίονι ἐς τὰς τοῦ τείχους οἰκοδομίας τὰς πέτρας. ὁ δὲ πιθανώτατος, ἔμοι δοκεῖν, τῶν λόγων Ποσειδῶνος ἐπί-
 19 κλησιν εἶναι τοῦ Ἰππίου φησίν. 9. Ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἰσθμῷ Ταράξιππος Γλαῦκος ὁ Σισύφου· γενέσθαι δὲ αὐτῷ τὴν τελευταίην λέγουσιν ὑπὸ τῶν ἵππων, ὅτε Ἀκαστος τὰ ἄθλα ἔθηκεν ἐπὶ τῷ πατρί. ἐν Νεμέᾳ δὲ τῇ Ἀργείῳ ἥρως μὲν ἦν οὐδείς ὅστις ἐβλαπτε τοὺς ἵππους, πέτρας δὲ ὑπὲρ τῶν ἵππων τὴν καμπὴν ἀνεστηκίας χρόαν πυρρᾶς, ἣ ἀπ' αὐτῆς ἀνγὴ, κατὰ ταῦτα καὶ εἰ πῦρ, ἐνεποιεῖ φόβον τοῖς ἵπποις. ἀλλὰ γὰρ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ταράξιππος πολὺ δὴ τι ὑπερηκόως ἐστὶν ἐς ἵππων φόβον. 10. Ἐπὶ δὲ νύσσης μιᾶς Ἰπποδαμείας ἐστὶν εἰκὼν χαλκῇ, ταινίαν τε ἔχουσα καὶ ἀναδεῖν τὸν Πέλοπα μέλλουσα ἐπὶ τῇ νίκῃ.

XXI. Τὸ δὲ ἕτερον τοῦ Ἰπποδρόμου μέρος οὐ χῶμα γῆς ἐστίν, ὅρος δὲ οὐχ ὑψηλόν. ἐπὶ τῷ πέρατι τοῦ ὅρους ἱερὸν πεποιήται Δῆμητρι ἐπίκλησιν Χαμύνῃ. καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖον τὸ ὄνομα ἡγνεται· χανεῖν γὰρ τὴν γῆν ἐνταῦθα τὸ ἄρμα τοῦ Αἰδου καὶ αὐτὶς μῦσαι· οἱ δὲ Χαμύνον ἄν-
 506 δρα Πισαῖον Πανταλέοντι ἐναντιούμενον τῷ Ὀμφαλίῳ νοσ τυραννοῦντι ἐν Πίσῃ καὶ ἀπόστασιν βουλευόντι ἀπὸ Ἡλείων, ἀποθανεῖν φασὶν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Πανταλέοντος, καὶ ἀπὸ τοῦ Χαμύνου τῆς οὐσίας τῇ Δῆμητρι οἰκοδομη-
 2 θῆναι τὸ ἱερὸν. 2. Ἀγάλματα δὲ ἀντὶ τῶν ἀρχαίων Κόρην καὶ Δῆμητρα λίθου τοῦ Πεντέλῃσιν Ἀθηναῖος ἀνέθηκεν Ἡρώδης. Ἐν τῷ γυμνασίῳ τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ πεντάθλοις μὲν καθεστήκασιν ἐν αὐτῷ καὶ δρομεῦσιν αἱ μελέται, κρηπὶς δὲ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ λίθου πεποιήται· τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς καὶ τρόπαιον κατὰ Ἀρκάδων ἐπὶ τῇ κρηπιδί εἰστίκει.

ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ἐλάσσων περίβολος ἐν ἀριστερᾷ τῆς ἐσόδου τῆς ἐς τὸ γυμνάσιον, καὶ αἱ παλαιστραι τοῖς ἀθληταῖς εἰσὶν ἐνταῦθα. τῆς στοᾶς δὲ τῆς πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον τοῦ γυμνασίου προσεχεῖς τῷ τοίχῳ τῶν ἀθλητῶν εἰσὶν αἱ οἰκῆσεις, ἐπὶ τε ἄνεμον τετραμμένοι Λίβα καὶ ἥλιον δυσμάς. Διαβάντων δὲ τὸν Κλάδεον τάφος τε Οἰ-
 3 νομάου γῆς χῶμα περιφωδομημένον λίθοις ἐστί, καὶ ὑπὲρ τοῦ μνήματος ἐρείπια οἰκοδομημάτων ἐνθα τῷ Οἰνομάῳ τὰς ἵππους ἀλλέξασθαι λέγουσιν. ὅροι δὲ πρὸς Ἀρκάδας τῆς χώρας, τὰ μὲν παρόντα Ἡλείοις, τὰ δὲ ἐξ ἀρχῆς οἱ αὐτοὶ Πισαῖοις καθεστήκασαν ἀνέχοντες κατὰ τὰδε.

3. Διαβάντων ποταμὸν Ἐρῦμανθον κατὰ τὴν Σαύρου καλουμένην δειράδα τοῦ Σαύρου τε μνῆμα καὶ ἱερὸν ἐστὶν Ἡρακλέους, ἐρείπια ἐφ' ἡμῶν. λέγουσι δὲ ὡς ὁδοιπόρους τε καὶ τοὺς προσοικοῦντας ὁ Σαῦρος ἐκακούργει, πρὶν ἢ παρὰ Ἡρακλέους τὴν δίκην ἔσχε. 4. κατὰ ταύτην
 4 τὴν ἐπάνυμον τοῦ ληστοῦ δειράδα ὁ ποταμὸς ἀπὸ μεσημβρίας κατιῶν ἐς τὸν Ἀλφειὸν καταντικρὺ τοῦ Ἐρῦμαν-
 507 θου μάλιστα, οὗτός ἐστιν ὁ τὴν Πισαίαν πρὸς Ἀρκάδας διορίζων, ὄνομα δὲ οἱ Διάγων. τεσσαράκοντα δὲ ἀπὸ τῆς Σαύρου δειράδος προελθόντι στάδια ἐστὶν Ἀσκληπιοῦ ναός, ἐπίκλησιν μὲν Δημινέτον ἀπὸ τοῦ ἰδρυσμένου, ἐρείπια δὲ καὶ αὐτός· ὠκοδομήθη δὲ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ παρὰ τὸν Ἀλφειόν. τούτου δὲ οὐ πόρρω ἱερὸν Διονύσου
 5 Λευκνανίτου πεποιήται, καὶ ποταμὸς παρέξεισι ταύτῃ Λευκνανίας· ἐκδίδωσι μὲν οὖν καὶ οὗτος ἐς τὸν Ἀλφειόν, κάτεισι δὲ ἐκ Φολόης τοῦ ὅρους. 5. Διαβῆσθε τε δὴ τὸ ἀπὸ τούτου τὸν Ἀλφειόν, καὶ ἐντὸς γῆς ἔση τῆς Πισαίας.

Ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ λόφος ἐστὶν ἀνῆκων ἐς ὄξυ, ἐπὶ 6 δὲ αὐτῷ πόλεως Φρίξας ἐρείπια καὶ Ἀθηνᾶς ἐστὶν ἐπίκλησιν Κυθωνίας ναός. οὗτος μὲν οὐ τὰ πάντα ἐστὶ σως, βωμὸς δὲ καὶ ἐς ἐμὲ ἐστίν· ἰδρυσάσθαι δὲ τῇ θεῷ τὸ ἱερὸν

Κλύμενόν φασιν, ἀπόγονον Ἡρακλέους τοῦ Ἰδαίου, πα-
ραγενέσθαι δὲ αὐτὸν ἀπὸ Κυδωνίας τῆς Κρητικῆς καὶ
τοῦ Ἰαρδάνου ποταμοῦ. λέγουσι δὲ καὶ Πέλοπα οἱ Ἥλαιοι
τῇ Ἀθηνᾷ θῦσαι τῇ Κυδωνίᾳ πρὶν ἢ ἐς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν
7 τῷ Οἰνομάῳ καθίστασθαι. 6. Προϊόντι δὲ ἐντεῦθεν τό τε
ὔδωρ τῆς Παρθενίας ἐστὶ καὶ πρὸς τῷ ποταμῷ τάφος ἵπ-
πων τῶν Μάρμακος. Ἰπποδαμείας δὲ μνηστήρα ἔχει λό-
γος ἀφικέσθαι πρῶτον τοῦτον Μάρμακα, καὶ ἀποθανεῖν
ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου πρὸ τῶν ἄλλων, ὀνόματα δὲ αὐτοῦ
ταῖς ἵπποις Παρθενίαν τε εἶναι καὶ Ἐρίφαν, Οἰνόμαον
δὲ ἐπικατασφάξαι μὲν τὰς ἵππους τῷ Μάρμακι, μετα-
δοῦναι μέντοι καὶ ταύταις ταφῆναι· καὶ ὄνομα Παρθε-
8 νίας τῷ ποταμῷ ἀπὸ ἵππου τῆς Μάρμακος. ἐστὶ δὲ καὶ
ἄλλος Ἀρπινάτης καλούμενος ποταμός, καὶ οὐ πολὺ ἀπὸ
τοῦ ποταμοῦ πόλεως Ἀρπίνης ἄλλα τε ἐρείπια καὶ μάλιστα
οἱ βωμοί· οἰκίσαι δὲ Οἰνόμαον τὴν πόλιν καὶ θέσθαι τὸ
ὄνομα ἀπὸ τῆς μητρὸς λέγουσιν Ἀρπίνης.
9 7. Προελθόντι δὲ οὐ πολὺ γῆς χῶμά ἐστιν ὑψηλόν,
τῶν μνηστήρων τῶν Ἰπποδαμείας τάφος. Οἰνόμαον μὲν
οὖν ἐγγὺς ἁλλήλων κρύπτειν γῇ φασὶν οὐκ ἐπιφανῶς
αὐτούς· Πέλοψ δὲ ὕστερον μνήμα ἐν κοινῷ σφίσιν ἐπὶ 508
μέγα ἐξῆρε τιμῇ τῇ ἐς αὐτούς καὶ Ἰπποδαμείας χάριτι,
δοκεῖν δέ μοι καὶ ὑπόμνημα ἐς τοὺς ἔπειτα ὄσων τε καὶ
10 οἷων τὸν Οἰνόμαον κρατήσαντα ἐνίκησεν αὐτός. Ἀπέθα-
νον δὲ ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου κατὰ τὰ ἔπη τὰς μεγάλας Ἠοίας
Ἀλκάθους ὁ Πορθάωνος, δεύτερος οὗτος ἐπὶ τῷ Μάρ-
μακι, μετὰ δὲ Ἀλκάθου Εὐρύαλος καὶ Εὐρύμαχος τε
καὶ Κρόταλος. τούτων μὲν οὖν γονέας τε καὶ πατρίδας
οὐχ οἶά τε ἦν πυθέσθαι μοι· τὸν δὲ ἀποθανόντα ἐπ' αὐ-
τοῖς Ἀκρίαν τεκμαίροιο ἄν τις Λακεδαιμόνιον τε εἶναι
καὶ οἰκιστὴν Ἀκριῶν. ἐπὶ δὲ τῷ Ἀκρίᾳ Κάπετόν φασιν
ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου φονευθῆναι καὶ Λυκούργον Λάσιόν

τε καὶ Χαλκιάδοντα καὶ Τρικολώνον· ἀπόγονον δὲ αὐτὸν
εἶναι καὶ ὁμώνυμον Τρικολώνῳ τῷ Λυκάονος λέγουσιν 11
οἱ Ἀρκάδες. Τρικολώνον δὲ ὕστερον ἐπέλαβεν ἐν τῷ
δρομῷ τὸ χρεῶν Ἀριστόμαχόν τε καὶ Πρίαντα, ἐτι δὲ Πε-
λάγοντα καὶ Αἰόλιόν τε καὶ Κρόνιον. οἱ δὲ καὶ ἐπαρι-
θμοῦσι τοῖς κατειλεγμένοις Ἐρύθραν παῖδα Λεύκανος
τοῦ Ἀθάμαντος, ἀπὸ τούτου Ἐρυθρὰ πόλις ἐκαλεῖτο
Βοιωτῶν, καὶ Ἡιονέα Μάγνητος τοῦ Αἰόλου. τούτοις
μὲν δὴ ἐνταῦθ' ἐστὶ τὸ μνήμα, καὶ τὸν Πέλοπα, ἥνικα
τῶν Πισαίων ἔσχε τὴν ἀρχήν, φασὶν ἐναγίζειν αὐτοῖς
ἀνὰ πᾶν ἔτος.

XXII. Προελθόντι δὲ ὅσον τε στάδιον ἀπὸ τοῦ τάφου
σημεῖά ἐστιν ἱεροῦ Κορδάκας ἐπέκλησιν Ἀρτέμιδος, ὅτι
οἱ τοῦ Πέλοπος ἀκόλουθοι τὰ ἐπινίκια ἤγαγον παρὰ τῇ
θεῷ ταύτῃ καὶ ὠρχήσαντο ἐπὶ χώριον τοῖς περὶ τὸν Σίτυ-
λον κόρδακα ὄρχησιν. τοῦ ἱεροῦ δὲ οὐ πόρρω οἰκημά τε
οὐ μέγα καὶ κιβωτός ἐστιν ἐν αὐτῷ χαλκῇ· ὅστ' αὖ τὰ Πέ-
λοπος ἐν τῇ κιβωτῇ φυλάσσονται. τείχους δὲ ἡ ἄλλου
κατασκευάσματος ἐλείπετο οὐδὲν ἐτι, ἄμπελοι δὲ ἦσαν
509 διὰ τοῦ χωρίου πεφυτευμέναι παντός, ἐνθα ἡ Πίσα
ῶκειτο. 2. οἰκιστὴν μὲν δὴ γενέσθαι τῇ πόλει Πίσον τὸν 2
Περίηρους φασὶ τοῦ Αἰόλου· Πισαῖοι δὲ ἐφεικνύσαντο
αὐθαίρετον συμφορὰν ἀπεχθανόμενοι τε Ἥλαιοις καὶ
σπουδὴν ποιούμενοι τιθέναι τὸν Ὀλυμπικὸν ἀγῶνα ἀντὶ
Ἥλειων, οἷγε Ὀλυμπιάδι μὲν τῇ ὀγδόῃ τὸν Ἀργεῖον ἐπη-
γάγοντο Φεῖδωνα τυράννων τῶν ἐν Ἑλλήσι μάλιστα ὑβρί-
σαντα, καὶ τὸν ἀγῶνα ἔθεσαν ὁμοῦ τῷ Φεῖδωνι. Τετάρτη
δὲ Ὀλυμπιάδι καὶ τριακοστῇ στρατὸν οἱ Πισαῖοι καὶ βασι-
λεὺς αὐτῶν Πανταλέων ὁ Ὀμφαλίωνος παρὰ τῶν προσ-
χώρων ἀθροίσαντες ἐποίησαν ἀντὶ Ἥλειων τὰ Ὀλύμπια.
Ταύτας τὰς Ὀλυμπιάδας καὶ ἐπ' αὐταῖς τὴν τετάρτην τε 3
καὶ ἑκατοστήν, τεθεῖσαν δὲ ὑπὸ Ἀρκιάδων, ἀνολυμπιά

δας οἱ Ἥλαιοι καλοῦντες οὐ σφᾶς ἐν καταλόγῳ τῶν ὀλυμπιάδων γράφουσιν. ὀργόη δὲ ἐπὶ ταῖς τεσσαράκοντα ὀλυμπιάδι Δαμοφῶν ὁ Πανταλέοντος ὑπόνοιαν μὲν τινα παρέσχεν Ἥλείοις νεώτερα ἐς αὐτοὺς βουλευεῖν, ἐσβαλόντας δὲ ἐς τὴν Πισαίαν σὺν ὅπλοις ἀπελθεῖν οἰκαδὲ 4 ἀπράκτους ἐπεισε δεήσεσσι τε καὶ ὅρκοις. Πύρρου δὲ τοῦ Πανταλέοντος μετὰ Δαμοφῶντα τὸν ἀδελφὸν βασιλεύσαντος Πισαῖοι πόλεμον ἐκούσιον ἐπανείλονται Ἥλείοις. συναπέστησαν δὲ σφίσιν ἀπὸ Ἥλείων Μακίστιοι καὶ Σκυλλούντιοι, οὗτοι μὲν ἐκ τῆς Τριφυλίας, τῶν δὲ ἄλλων περιόικων Δυσπόντιοι. τούτοις καὶ μάλιστα ἐς τοὺς Πισαίους οἰκεία ἦν, καὶ οἰκιστὴν Δυσποντία γενέσθαι σφίσιν Οἰνομάου παῖδα ἐμνημόνευον. Πισαίους μὲν δὴ καὶ ὅσοι τοῦ πολέμου Πισαίοις μετέσχον, ἐπέλαβεν ἀναστάτους ὑπὸ Ἥλείων γενέσθαι.

5 3. Πύλου δὲ τῆς ἐν τῇ Ἥλείᾳ δῆλα τὰ ἐρείπια κατὰ τὴν ἕξ Ὀλυμπίας ἐστὶν ἐς Ἥλιν ὀρεινὴν ὁδόν. ὀργόηκοντα δὲ στάδια ἐς Ἥλιν ἀπὸ τῆς Πύλου. ταύτην τὴν Πύλον ᾧκει μὲν κατὰ τὰ ἤδη λελεγμένα μοι Μεγαρεὺς ἀνὴρ Πύλων ὁ Κλήσωνος· γενομένη δὲ ὑπὸ Ἡρακλέους ἀνάστατος, καὶ αὐτὸς ἐπισυνοικισθεῖσα ὑπὸ Ἥλείων, 510 ἔμελλεν ἀνὰ χρόνον οὐχ ἔξειν οἰκήτορας. Παρὰ δὲ αὐτὴν 6 ποταμὸς Λάδων κάτεισιν ἐς τὸν Πηνειόν. λέγουσι δὲ οἱ Ἥλαιοι καὶ ἔπος ἐς τὴν Πύλον ταύτην ἔχειν τῶν Ὀμήρου γένος δ' ἦν ἐκ ποταμοῦ

Ἀλφειοῦ, ὅστ' εὐρὺν ῥέει Πυλίων διὰ γαίης. καὶ ἐμὲ ἐπειθον λέγοντες· ρεῖ γὰρ δὴ διὰ τῆς χώρας ταύτης ὁ Ἀλφειός, ἐς δὲ ἄλλην Πύλον οὐκ ἔστιν ἐπενεργεῖν τὸ ἔπος. Πυλίων γὰρ τῶν ὑπὲρ νήσου τῆς Σφακτηρίας οὐ πέφυκεν ἀρχὴν διοδεύειν τὴν γῆν ὁ Ἀλφειός· οὐ μὲν οὐδὲ ἐν τῇ Ἀρχάδων Πύλον ποτὲ ὀνομασθεῖσαν ἴσμεν 7 πόλιν. 4. Ἀπέχει δὲ ὡς πενήκοντα Ὀλυμπίας σταδίου

κώμῃ τε Ἥλείων Ἡράκλεια καὶ πρὸς αὐτῇ Κύνθηρος ποταμός· πηγὴ δὲ ἐκδιδοῦσα ἐς τὸν ποταμὸν καὶ νυμφῶν ἐστὶν ἱερὸν ἐπὶ τῇ πηγῇ. Ὀνόματα δὲ ἰδίᾳ μὲν ἐκάστη τῶν νυμφῶν Καλλιφάεια καὶ Συνάλλαξις καὶ Πηγαία τε καὶ Ἰασίς, ἐν κοινῷ δὲ σφίσιν ἐπὶ κλησίς Ἰωνίδες. λουμένοις δὲ ἐν τῇ πηγῇ καμάτων τέ ἐστι καὶ ἀλγυμάτων παντοίων ἰάματα. καλεῖσθαι δὲ τὰς νύμφας ἀπὸ Ἰωνος λέγουσι τοῦ Γαργηττοῦ, μετοικήσαντος ἐνταῦθα ἐξ Ἀθηνῶν.

5. Εἰ δὲ ἐλθεῖν ἐς Ἥλιν διὰ τοῦ πεδίου θελήσειας, 8 σταδίους μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐς Λετρίνους ἔξεις, ὀργόηκοντα δὲ ἐκ Λετρίνων καὶ ἑκατὸν ἐπὶ Ἥλιν. Τὸ μὲν δὴ ἐξ ἀρχῆς πόλισμα ἦν οἱ Λετρίνοι, καὶ Λετρεὺς ὁ Πέλοπος ἐργεῖν σφίσιν οἰκιστής· ἐπ' ἐμοῦ δὲ οἰκήματά τε ἐλείπετο ὀλίγα καὶ Ἀλφειαίας Ἀρτέμιδος ἄγαλμα ἐν ναῷ. γε- 9 νέσθαι δὲ τὴν ἐπὶ κλησιν τῇ θεῷ λέγουσιν ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε, ἐρασθῆναι τῆς Ἀρτέμιδος τὸν Ἀλφειόν, ἐρασθέντα δέ, ὥς ἐπέγνω μὴ γενήσεσθαι οἱ διὰ πειθοῦς καὶ δεήσεως τὸν γάμον, ἐπιτολμᾶν ὥς βιασόμενον τὴν θεόν, καὶ αὐτὸν ἐς παννυχίδα ἐς Λετρίνους ἐλθεῖν ὑπὸ αὐτῆς τε ἀγομένην τῆς Ἀρτέμιδος καὶ νυμφῶν, αἷς παῖζων συνην αὐτῇ· τὴν δέ, ἐν ὑπονοίᾳ γὰρ τοῦ Ἀλφειοῦ τὴν ἐπιβουλήν ἔχειν, ἀλείψασθαι τὸ πρόσωπον πηλῷ καὶ αὐτὴν καὶ ὅσαι τῶν νυμφῶν παρῆσαν, καὶ τὸν Ἀλφειόν, ὥς ἐσηλ- 511 θεῖν, οὐκ ἔχειν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίναι τὴν Ἀρτεμιν, ἅτε δὲ οὐ διαγινώσκοντα ἀπελθεῖν ἐπὶ ἀπράκτῳ τῷ ἐργεῖσθαι. Λετρινᾶοι μὲν δὴ Ἀλφειαίαν ἐκάλουν 10 τὴν θεὸν ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ τῷ ἐς αὐτὴν ἔρωτι· οἱ δὲ Ἥλαιοι, φίλα γὰρ σφίσιν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἐς Λετριναίους, τὰ παρὰ σφίσιν Ἀρτέμιδι ἐς τιμὴν τῇ Ἐλαφιαίᾳ καθεστηκότα ἐς Λετρίνους τε μετήγαγον καὶ τῇ Ἀρτέμιδι ἐνόμισαν τῇ Ἀλφειαίᾳ δοῦναι, καὶ οὕτω τὴν Ἀλφειαίαν

θεὸν Ἐλαφιαίαν ἀνὰ χρόνον ἐξενίκησεν ὀνομασθῆναι.
11 Ἐλαφιαίαν δὲ ἐκάλουν οἱ Ἥλαιοι τὴν Ἀρτεμιν ἐπὶ τῶν
ἐλάφων, ἔμοι δοκεῖν, τῇ θήρᾳ· αὐτοὶ δὲ γυναικὸς ἐπι-
χωρίας ὄνομα εἶναι τὴν Ἐλάφιον, καὶ ὑπὸ ταύτης τρα-
φῆναι τὴν Ἀρτεμίν φασι. Λετρίνων δὲ ὅσον τε ἕξ ἅπα-
τέρω σταδίοις ἐστὶν ἀένεος λίμνη τριῶν που τὴν διάμε-
τρον σταδίων μάλιστα.

XXIII. Ἐν δὲ Ἥλιδι τὰ ἄξια μνήμης γυμνασίον ἐστὶν
ἀρχαῖον· καὶ ὅσα ἐς τοὺς ἀθλητὰς πρὶν ἢ ἐς Ὀλυμπίαν
ἀφικνεῖσθαι νομίζουσιν, ἐν τούτῳ σφίσι τῷ γυμνασίῳ
δρᾶν καθέστηκε. πλάτανοι μὲν ὑψηλαὶ διὰ τῶν δρόμων
πεφύκασιν ἐντὸς τοίχον· ὁ σύμπας δὲ οὗτος περίβολος
καλεῖται Ξυστός, ὅτι Ἡρακλεῖ τῷ Ἀμφιτρυῶνος ἐς ἀσκη-
2 σιν ἐγένετο, ὅσαι τῶν ἀκανθῶν ἐφύοντο ἐνταῦθα ἐπὶ
ἐκάστη ἡμέρᾳ σφᾶς ἀναξύνειν. χωρὶς μὲν δὴ ἐς ἄμιλλαν
τῶν δρομέων ἐστὶν ἀποκεκριμένος δρόμος, ὀνομάζεται δὲ
ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων Ιερός, χωρὶς δὲ ἔνθα ἐπὶ μελέτῃ
δρομεῖς καὶ οἱ πένταθλοι θεοῦσιν. 2. ἔστι δὲ ἐν τῷ γυμ-
νασίῳ καλούμενον Πλέθριον· ἐν δὲ αὐτῷ συμβάλλουσιν
οἱ Ἑλλανοδίκαι αὐτοὺς καθ' ἡλικίαν ἢ καὶ αὐτῷ διαφέ-
3 ροντας τῷ ἐπιτηδεύματι· συμβάλλουσι δὲ ἐπὶ πάλῃ. Εἰσὶ
δὲ καὶ θεῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ βωμοί, Ἡρακλέους τοῦ
Ἰδαίου, Παραστάτου δὲ ἐπὶ κλησιν, καὶ Ἐρωτος, καὶ ὃν
Ἥλαιοι καὶ Ἀθηναῖοι κατὰ ταῦτα Ἥλαιοις Ἀντέρωτα ὀνο-
μάζουσι, Διμήτρος τε καὶ τῆς παιδός. Ἀχιλλεῖ δὲ οὐ
βωμός, κενὸν δὲ ἐστὶν αὐτῷ μνῆμα ἐκ ματιείας· τῆς 512
πανηγύρεως δὲ ἀρχομένης ἐν ἡμέρᾳ φητὴ περὶ ἀποκλί-
νοντα ἐς δυσμὰς τοῦ ἡλίου τὸν δρόμον αἱ γυναῖκες αἱ
Ἥλειαί· ἄλλα τε τοῦ Ἀχιλλέως δρωσὶν ἐς τιμὴν καὶ κόπτε-
σθαι νομίζουσιν αὐτόν.

4 3. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ἐλάσσω γυμνασίον περίβολος,
ὃς ἔχεται μὲν τοῦ μείζονος, τετράγωνον δὲ ὀνομάζουσιν

ἐπὶ τῷ σχήματι. καὶ παλαιστραὶ τοῖς ἀθλοῦσιν ἐνταῦθα
ποιοῦνται, καὶ συμβάλλουσιν αὐτόθι τοὺς ἀθλητὰς οὐ
παλαίοντας ἔτι, ἐπὶ δὲ ἱμάντων τῶν μαλακωτέρων ταῖς
πληγαῖς. ἀνάκειται δὲ καὶ τῶν ἀγαλμάτων τὸ ἕτερον, ἃ
ἐπὶ ξημίᾳ Σωσάνδρου τε τοῦ Σμυρναίου καὶ Ἥλείου Πο-
λύκτορος τῷ Διὶ ἐποιήθη. 1. Ἔστι δὲ καὶ τρίτος γυμνα- 5
σίον περίβολος, ὄνομα μὲν Μαλθῶ τῆς μαλακότητος τοῦ
ἐδάφους ἕνεκα, τοῖς δὲ ἐφήβοις ἀνέεται τῆς πανηγύρεως
τὸν χρόνον πάντα. ἔστι δὲ ἐν γωνίᾳ τῆς Μαλθούς πρό-
σωπον Ἡρακλέους ἄχρι ἐς τοὺς ὤμους, καὶ ἐν τῶν παλαι-
στρῶν μιᾷ τύπος Ἐρωτα ἔχων ἐπιεργασμένον καὶ τὸν
καλούμενον Ἀντέρωτα· ἔχει δὲ ὁ μὲν φοῖνικος ὁ Ἐρως
κλάδον, ὁ δὲ ἀφελέσθαι πειράται τὸν φοῖνικα ὁ Ἀντέρως.
τῆς ἐσόδου δὲ ἐκατέρωθεν τῆς ἐς τὴν Μαλθῶ παιδός 6
ἐστήκεν εἰκὼν πύκτου· καὶ αὐτὸν ἔφασκεν ὁ νομοφύλαξ
Ἥλειων γένος μὲν Ἀλεξανδρέα εἶναι τῆς ὑπὲρ Φάρου τῆς
νήσου, Σαραπίωνα δὲ ὄνομα, ἀφικόμενον δὲ ἐς Ἥλιν
σπανίζουσι σίτου· σφίσι τροφὰς δοῦναι. τούτῳ μὲν αὐ-
τόθι ἀντὶ τούτου γερόνασιν αἱ τιμαί· χρόνος δὲ στεφάνου
τε τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ εὐεργεσίας αὐτῷ τῆς ἐς Ἥλείους
ὀλυμπιάς ἐβδόμη πρὸς ταῖς δέκα τε καὶ διακοσίαις. 5. Ἐν 7
τούτῳ τῷ γυμνασίῳ καὶ βουλευτήριόν ἐστιν Ἥλαιοις, καὶ
ἐπιδείξεις ἐνταῦθα λόγων τε αὐτοσχεδίων καὶ συγγραμ-
μάτων ποιοῦνται παντοίων· καλεῖται δὲ Λαλίχιμον, τοῦ
513 ἀναθέντος ἐπ' αὐνυμον. Περὶ δὲ αὐτὸν ἀσπίδες ἀνάκεινται,
θέας ἕνεκα καὶ οὐκ ἐς ἔργον πολέμου πεποιημέναι.

6. Ἐκ δὲ τοῦ γυμνασίου πρὸς τὰ λουτρά ἐρχομένων 8
δι' ἀγνιᾶς τε ἡ ὁδὸς Σιωπῆς καὶ παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Φιλο-
μειρακὸς ἐστὶν Ἀρτέμιδος. τῇ μὲν δὴ θεῷ γέγονεν ἡ ἐπί-
κλησις ἅτε τοῦ γυμνασίου γείτοني· τῇ ἀγνιᾷ δὲ Σιωπῇ
ὄνομα ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε τεθῆναι λέγουσιν. ἄνδρες τοῦ
Ὁξύλου στρατεύματος ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν ἐν Ἥλιδι ἀπο-

πεμφθέντες, καὶ ἀλλήλοις διακελευσάμενοι κατὰ τὴν ὁδόν, ἐπειδὴν πλησίον γίνονται τοῦ τείχους, φθέγγεσθαι μὲν μηδὲν ἐτι αὐτοί, ἐπακροᾶσθαι δὲ εἴ τι παρὰ τῶν ἐντὸς πυνθέσθαι δυνήσονται, οὕτω λανθάνουσι παρελθόντες ἐς τὴν πόλιν κατὰ τὴν ἀγνιάν ταύτην, καὶ ἐπακούσαντες ὅποσα ἐβούλοντο ἐπανίστασιν αὐτῆς ἐς τοὺς Αἰτωλοὺς· καὶ ἡ ἀγνία τὸ ὄνομα εἴληφεν ἀπὸ τῶν κατασκόπων τῆς σιωπῆς.

XXIV. Ἐτέρα δὲ ἐξοδος ἐκ τοῦ γυμνασίου φέρει μὲν ἐς τε τὴν ἀγορὰν καὶ ἐπὶ τὸν Ἑλλανοδικεῶνα καλούμενον, ἔστι δὲ ὑπὲρ τοῦ Ἀχιλλέως τὸν τάφον· καὶ ταύτῃ τοὺς Ἑλλανοδικὰς ἰέναι καθέστηκεν ἐς τὸ γυμνάσιον. ἐσίασι δὲ πρὶν μὲν ἥλιον ἀνίσχειν συμβαλοῦντες δρομέας, μεσοῦσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐπὶ τὸ πένταθλον καὶ ὅσα βαρέα ἄθλα ὀνομάζουσιν.

2 2. Ἡ δὲ ἀγορὰ τοῖς Ἡλείοις οὐ κατὰ τὰς Ἰώνων καὶ ὅσαι πρὸς Ἰωνίᾳ πόλεις εἰσὶν Ἑλλήνων, τρόπῳ δὲ πεποιῆται τῷ ἀρχαιοτέρῳ, στοαῖς τε ἀπὸ ἀλλήλων διεστώσαις καὶ ἀγνιᾶς δι' αὐτῶν. ὄνομα δὲ τῇ ἀγορᾷ τὸ ἐφ' ἡμῶν ἔστιν Ἰππόδρομος, καὶ οἱ ἐπιχώριοι τοὺς ἵππους παιδεύουσιν ἐνταῦθα. τῶν στοῶν δὲ ἡ πρὸς μεσημβρίαν ἐργασίας ἔστι τῆς Λωρίου, διαιροῦσι δὲ αὐτὴν ἐς μοῖρας τρεῖς οἱ κίονες· ἐν ταύτῃ διημερεύουσι τὰ πολλὰ οἱ Ἑλλανοδί-
3 και. ποιοῦνται δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ βωμοὺς τῷ Διί, καὶ εἰσὶν ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς οἱ βωμοὶ πλῆθος οὐ πολλοί· καταλύονται γὰρ οὐ χαλεπῶς ἅτε αὐτοσχεδῶς οἰκοδομούμενοι. 3. Κατὰ ταύτην τὴν στοὰν ἰόντι ἐς τὴν ἀγο-
514 ρὰν ἔστιν ἐν ἀριστερᾷ παρὰ τὸ πέρας τῆς στοᾶς ὁ Ἑλλανοδικεῶν· ἀγνία δὲ ἡ διεύρουσα ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔστιν αὐτόν. ἐν τούτῳ τῷ Ἑλλανοδικεῶν οἰκοῦσι δέκα ἐφεξῆς μῆνας οἱ αἰρεθέντες Ἑλλανοδικεῖν, καὶ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων ὅσα ἐς τὸν ἀγῶνα [σφᾶς δεῖ ποιεῖν] διδάσκονται.

4. Τῇ στοᾷ δὲ ἐνθα οἱ Ἑλλανοδικοί διημερεύουσιν ἔστιν 4 ἐγγὺς ἄλλη στοά· τὸ μεταξὺ αὐτῶν ἀγνία μία. ταύτην ὀνομάζουσι Κορκυραϊκὴν οἱ Ἡεῖοι· ναυσι γὰρ ἐς τὴν σφετέραν Κορκυραίους ἐλθόντας *** ἐλάσαι μοῖραν τῆς λείας λέγοντες λαβεῖν τε ἐκ τῆς Κορκυραίων πολλαπλάσια, καὶ οἰκοδομήσασθαι τὴν στοὰν ἀπὸ τῶν λαφύρων τῆς δεκάτης. ἔστι δὲ ἡ κατασκευὴ τῆς στοᾶς Λωρίου καὶ 5 διπλῇ, τῇ μὲν ἐς τὴν ἀγορὰν τοὺς κίονας, τῇ δὲ ἐς τὰ ἐπέκεινα τῆς ἀγορᾶς ἔχουσα. κατὰ μέσον δὲ αὐτῆς οὐ κίονες, ἀλλὰ τοίχος ὁ ταύτῃ τὸν ὄροφον ἀνέχων ἔστιν· ἀνάνεινται δὲ καὶ εἰκόνες ἐκατέρωθεν πρὸς τῷ τοίχῳ. κατὰ δὲ τῆς στοᾶς τὸ ἐς τὴν ἀγορὰν ἔστηκε Πύρρωνος τοῦ Πιστοκράτους εἰκῶν, σοφιστοῦ τε ἀνδρὸς καὶ ἐς βέλαιον ὁμολογίαν ἐπὶ οὐδενὶ λόγῳ καταστάτος. ἔστι δὲ καὶ μνημα τῷ Πύρρῳ οὐ πόρρω τοῦ Ἡλείων ἄστεως. Πέτρα μὲν τῷ χωρίῳ τὸ ὄνομα, λέγεται δὲ ὡς ἡ Πέτρα δῆμος εἴη τὸ ἀρχαῖον. 5. Ἡεῖοις δὲ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς τὰ ἐπι- 6 φανέστατα ναὸς ἔστι καὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Ἀκεσίον· σημαίνει δ' ἂν τὸ ὄνομα οὐδέν τι ἄλλοιον ἢ ὁ καλούμενος Ἀλεξίκακος ὑπὸ Ἀθηναίων. ἐτέρωθι δὲ Ἥλῳ πεποιῆται καὶ Σελήνῃ λίθου τὰ ἀγάλματα, καὶ τῆς μὲν κέρατα ἐκ τῆς κεφαλῆς, τοῦ δὲ αἰ ἀκτῖνες ἀνέχουσιν. ἔστι δὲ καὶ Χάρισιν ἱερόν, καὶ ξόανα ἐπίχρῳσα τὰ ἐς ἐσθῆτα, πρόσωπα δὲ καὶ χεῖρες καὶ πόδες λίθου λευκοῦ· ἔχουσι δὲ ἡ μὲν αὐτῶν ῥόδον, ἀστράγαλον δὲ ἡ μέση, καὶ ἡ τρίτη κλῶνα οὐ μέγαν μυρσίνης. ἔχειν δὲ αὐτὰς ἐπὶ τοιῷδε 7 εἰκάδοι τις ἂν τὰ εἰρημένα, ῥόδον μὲν καὶ μυρσίνην
515 Ἀφροδίτης τε ἱερὰ εἶναι καὶ οἰκεῖα τῷ ἐς Ἀδωνιν λόγῳ, Χάριτας δὲ Ἀφροδίτῃ μάλιστα εἶναι θεῶν· ἀστράγαλόν τε μειρακίων τε καὶ παρθένων, οἷς ἄχαρι οὐδέν πω πρόσ-
ἐστιν ἐκ γήρως, τούτων εἶναι τὸν ἀστράγαλον παῖρνον. τῶν Χαρίτων δὲ ἐν δεξιᾷ ἄγαλμά ἐστιν Ἐρωτος· ἔστηκε
31

8 δὲ ἐπὶ βάρους τοῦ αὐτοῦ. 6. Ἔστι δὲ καὶ Σιληνοῦ ναὸς ἐνταῦθα, ἰδίᾳ τῷ Σιληνῷ καὶ οὐχ ὁμοῦ Διονύσῳ πεποιημένος· Μέθῃ δὲ οἶνον ἐν ἐκπώματι αὐτῷ δίδωσι. θνητὸν δὲ εἶναι τὸ γένος τῶν Σιληνῶν εἰκάσαι τις ἂν μάλιστα ἐπὶ τοῖς τάφοις αὐτῶν· ἐν γὰρ τῇ Ἑβραίων χώρα Σιληνοῦ 9 μνημα καὶ ἄλλου Σιληνοῦ Περγαμηνοῖς ἐστίν. 7. Ἡλείων δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἄλλο τοιόνδε εἶδον, ναοῦ σχῆμα· ἐστὶ δὲ οὐχ ὑψηλόν, καὶ τοῖχοι μὲν οὐκ εἰσὶ, τὸν ὄροφον δὲ θρυοὺς ἀνέχουσιν εἰργασμένοι κίονες. τοῦτο εἶναι μὲν ὁμολογοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι μνημα, ὅτου δὲ οὐ μνημονεύουσιν· εἰ δὲ ὁ γέγων ὄντινα ἠρόμην εἶπεν ἀληθῆ λόγον, 10 Ὁξύλου τοῦτο ἂν μνημα εἴη. 8. πεποιήται δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ταῖς γυναιξὶν οἴκημα ταῖς ἐκκαίδεκα καλουμέναις, ἐνθα τὸν πέπλον ὑφαίνουσι τῇ Ἥρᾳ.

XXV. Ἐχεται δὲ τῆς ἀγορᾶς ναὸς ἀρχαῖος, στοαῖς ἐν κύκλῳ περιστυλος· ὁ δὲ ὄροφος κατερρύνηκε τῷ ναῷ, καὶ ἄγαλμα οὐδὲν ἐλείπετο· βασιλεῦσι δὲ ἀνεῖται Ῥωμαίοις.

2. Ἔστι δὲ τῆς στοαῖς ὀπίσω τῆς ἀπὸ τῶν λαφύρων τῶν ἐκ Κορκύρας Ἀφροδίτης ναός, τὸ δὲ ἐν ὑπαίθρῳ τέμενος οὐ πολὺ ἀφεστηκὸς ἀπὸ τοῦ ναοῦ. καὶ τὴν μὲν ἐν τῷ ναῷ καλοῦσιν Οὐρανίαν, ἐλέφαντος δὲ ἐστὶ καὶ χρυσοῦ, τέχνη Φειδίου, τῷ δὲ ἑτέρῳ ποδὶ ἐπὶ χελώνης βέβηκε· τῆς δὲ περιέχεται μὲν τὸ τέμενος θριγκῷ, κρητὶς 516 δὲ ἐντὸς τοῦ τεμένους πεποιήται, καὶ ἐπὶ τῇ κρητὶδι ἄγαλμα Ἀφροδίτης χαλκοῦν ἐπὶ τράγῳ κάθεται χαλκῷ Σκόπα τοῦτο ἔργον, Ἀφροδίτην δὲ Πάνδημον ὀνομάζουσι. τὰ δὲ ἐπὶ τῇ χελώνῃ τε καὶ ἐς τὸν τράγον παρήμι τοῖς θέλουσιν εἰκάζειν.

3. Ὁ δὲ ἱερός τοῦ Ἰδίου περιβολός τε καὶ ναός, ἔστι γὰρ δὴ Ἡλείοις καὶ Ἰδίου περιβολός τε καὶ ναός, ἀνοίγνυται μὲν ἅπαξ κατὰ ἔτος ἑκάστον, ἐσελθεῖν δὲ οὐδὲ

τότε ἐφεῖται πέρα γε τοῦ ἱερωμένου. ἀνθρώπων δὲ ὧν ἴσμεν μόνου τιμᾶσιν Ἰδὴν Ἡλείοι κατὰ αἰτίαν τήνδε. Ἡρακλεῖ στρατιὰν ἄγοντι ἐπὶ Πύλον τὴν ἐν τῇ Ἡλιδι παρ- εἶναι οἱ καὶ Ἀθηναῖν συνεργὸν λέγουσιν· ἀφικέσθαι οὖν καὶ Πυλίοις τὸν Ἰδὴν συμμαχήσοντα τῇ ἀπεχθείᾳ τοῦ Ἡρακλέους, ἔχοντα ἐν τῇ Πύλῳ τιμᾶς. ἐπάγονται δὲ καὶ 3 Ὀμηρον τῷ λόγῳ μάρτυρα ποιήσαντα ἐν Ἰλιάδι·

Τλῆ δ' Ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριοις ὦκον οἰστόν,
εὐτέ μιν ὠντός ἀνὴρ νῖδς Διὸς αἰγιοχόιο
ἐν Πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνησιν ἔδωκεν.

Εἰ δὲ κατὰ τὴν Ἀγαμέμνονος καὶ Μενελάου στρατείαν ἐπὶ Ἴλιον Ποσειδῶν τῷ Ὀμήρῳ λόγῳ τοῖς Ἑλλήσιν ἐπί- 517 κουρος ἦν, οὐκ ἂν ἀπο τοῦ εἰκότος οὐδὲ Ἀἰδῆν εἴη, δόξῃ γε τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, Πυλίοις ἀμύναι. Ἡλείοι δ' οὖν ὥς σφίσι τε εὖνῃ καὶ ἀπεχθανομένῳ πρὸς τὸν Ἡρακλέα ἐποιήσαντο τὸ ἱερὸν τῷ θεῷ. Ἐκάστου δὲ ἅπαξ ἀνοίγειν τοῦ ἱεραυτοῦ νομίζουσιν, ὅτι, οἶμαι, καὶ ἀνθρώποις ἅπαξ ἢ καθόδος ἢ ἐς τοῦ Ἰδίου γίνεται. 4. Τοῖς δὲ Ἡλεί- 4 οἱς καὶ Τύχης ἱερὸν ἐστίν· ἐν στοᾷ δὲ τοῦ ἱεροῦ μεγέθει 517 μέγα ἄγαλμα ἀνάκειται, ξόανον ἐπίχρυσον πλὴν προσώ- που καὶ χειρῶν τε ἁκρῶν καὶ ποδῶν· ταῦτα δὲ οἱ ἐστὶ λίθου λευκοῦ. ἐνταῦθα ἔχει τιμᾶς καὶ ὁ Σωσίπολις ἐν ἀριστερᾷ τῆς Τύχης, ἐν οἰκῇματι οὐ μεγάλῳ. κατὰ δὲ ὄψιν ὀνείρατος γραφῇ μεμιμημένος ἐστὶν ὁ θεός, παῖς μὲν ἡλικίαν, ἀμπέχεται δὲ χλαμύδα ποικίλῃν ὑπὸ ἀστέ- ρων, τῇ χειρὶ δὲ ἔχει τῇ ἑτέρᾳ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας.

5. Καθότι δὲ Ἡλείων ἡ πόλις πληθύνει μάλιστα ἀν- 5 θρώποις, κατὰ τοῦτο ἀνδριάς σφισιν ἀνδρὸς οὐ μείζων μεγάλου χαλκοῦς ἐστίν, οὐκ ἔχων πῶ γένεια, τὸν τε ἕτε- ρον τῶν ποδῶν ἐπιπλέκων τῷ ἑτέρῳ καὶ ταῖς χερσὶν ἀμ- φοτέραις ἐπὶ δόρατι ἠρμισμένος· ἐσθῆτα δὲ ἐρεᾶν αὐτῷ καὶ ἀπὸ λίνου τε καὶ βύσσου περιβάλλουσι. τοῦτο τὸ 6

ἄγαλμα ἐλέγετο εἶναι Ποσειδῶνος, ἔχειν δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐπὶ Σαμικῷ τῷ ἐν τῇ Τριφυλίᾳ τιμᾶς. μετακομισθὲν δὲ ἐς τὴν Ἥλιν τιμῆς μὲν καὶ ἐς πλέον ἐτι ἦκει, Σατράπην δὲ καὶ οὐ Ποσειδῶνα ὄνομα αὐτῷ τίθενται, μετὰ τὴν Πατρίων προσοίκησιν τὸ ὄνομα τοῦ Σατράπου διδαχθέντες. Κορύβαντός τε ἐπὶ κλησίς ὁ Σατράπης ἐστί.

XXVI. Θέατρον δὲ ἀρχαῖον μεταξὺ τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ Μηνίου τὸ θέατρόν τε καὶ ἱερὸν ἐστὶ Διονύσου· τέχνη τὸ ἄγαλμα Πραξιτέλους. θεῶν δὲ ἐν τοῖς μάλιστα Διόνυσον σέβουσιν Ἡεῖοι, καὶ τὸν θεὸν σφισιν ἐπιφοιτᾶν ἐς τῶν Θυῖων τὴν ἑορτὴν λέγουσιν. ἀπέχει μὲν γὰρ τῆς πόλεως ὅσον τε ὀκτὼ στάδια ἐνθα τὴν ἑορτὴν ἀγροῦσι Θυῖα ὀνομάζοντες· λέβητας δὲ ἀριθμὸν τρεῖς ἐς οἶκημα ἐσκομίσαντες οἱ ἱερεῖς κατατίθενται κενούς, παρόντων καὶ τῶν ἀσπῶν καὶ ξένων, εἰ τύχοιεν ἐπιδημοῦντες· 518 σφραγίδας δὲ αὐτοὶ τε οἱ ἱερεῖς, καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ἂν κατὰ γνώμην ἢ, ταῖς θύραις τοῦ οἰκήματος ἐπιβάλλουσιν. ἐς δὲ τὴν ἐπιούσαν τὰ τε σημεία ἐπιγινῶναι πάρεστί σφισι, καὶ ἐσελθόντες ἐς τὸ οἶκημα εὐρίσκουσιν οἶνον πεπλησμένους τοὺς λέβητας. ταῦτα Ἡεῖων τε οἱ δοκιμώτατοι ἄνδρες, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ξένοι κατώμνυντο ἔχειν κατὰ τὰ εἰρημένα, ἐπεὶ αὐτός γε οὐκ ἐς καιρὸν ἀφικόμην τῆς ἑορτῆς. λέγουσι δὲ καὶ Ἄνδριοι παρὰ ἔτος σφίσιν ἐς τοῦ Διονύσου τὴν ἑορτὴν ῥεῖν οἶνον αὐτόματον ἐκ τοῦ ἱεροῦ. Εἰ πιστεύειν χρή ταῦτα Ἑλλῆσιν ἀποδέχοιτο ἂν τις τῷ λόγῳ γὰρ τῷ αὐτῷ καὶ ὅσα Αἰθίοπες οἱ ὑπὲρ Συήνης ἐς τοῦ ἡλίου τὴν τράπεζαν λέγουσιν.

3 2. Ἐν ἀκροπόλει δὲ τῇ Ἡεῖων ἐστὶν ἱερὸν Ἀθηνᾶς· ἐλέφαντος δὲ τὸ ἄγαλμα καὶ χρυσοῦ. εἶναι μὲν δὴ Φειδίου φασὶν αὐτήν, πεποιεῖται δὲ ἀλεκτρονῶν ἐπὶ τῷ κράνει, ὅτι [οὗτοι] προχειρότατα ἔχουσιν ἐς μάχας οἱ ἀλεκτρονό-

νες· δύναιτο δ' ἂν καὶ Ἀθηνᾶς τῆς Ἐργάνης ἱερὸς ὁ ὄρ- νις νομίζεσθαι.

3. Κυλλήνην δὲ σταδίους μὲν εἴκοσιν Ἥλιδος καὶ ἑκα- 4 τὸν ἀφίστηκε, κεῖται δὲ τετραμμένη τε πρὸς Σικελίαν καὶ ὄρμον παρεχομένη ναυσὶν ἐπιτήδειον· ἐπίνειον δὲ οὐσα Ἡεῖων ἀπὸ ἀνδρὸς Ἀρκάδος τὸ ὄνομα εἴληφε. Κυλλήνης δὲ ἐν μὲν Ἡεῖων καταλόγῳ λόγον οὐδένα Ὅμηρος ἐποίησατο· ἐν δὲ ἔπεισι τοῖς ὕστερον δεδήλωκεν ὡς πόλισμα οὐσαν καὶ τὴν Κυλλήνην ἐπίσταται·

Πουλυδάμας δ' Ὄττον Κυλλήνιον ἐξενάριξεν, 5 Φυλείδω ἔταρον, μεγαθύμων ἀρχὸν Ἑπειῶν. Θεῶν δὲ ἱερὰ ἐν Κυλλήνῃ Ἀσκληπιοῦ, τὸ δὲ Ἀφροδίτης ἐστί· τοῦ Ἑρμοῦ δὲ τὸ ἄγαλμα, ὃν οἱ ταύτῃ περισσῶς σέβουσιν, ὁρθὸν ἐστὶν αἰδεῖον ἐπὶ τοῦ βάθρου.

4. Ἡ δὲ Ἡεῖα χώρα τὰ τε ἄλλα ἐστὶν ἐς καρπούς καὶ 6 τὴν βύσσον οὐχ ἡκιστα ἐκτρέφειν ἀγαθή. τὴν μὲν δὴ κανναβίδα καὶ λίνον καὶ τὴν βύσσον σπεύρουσιν ὅσοις ἢ γῇ τρέφειν ἐστὶν ἐπιτήδειος· οἱ μῖτοι δὲ ἀφ' ὧν τὰς ἐσθῆτας ποιοῦσιν οἱ Σῆρες, ἀπὸ οὐδενὸς φλοιοῦ, τρόπον δὲ ἕτερον γίνονται τοιούδε. ἔστιν ἐν τῇ γῇ ζωϋφιὸν σφισιν ὃν σῆρα καλοῦσιν Ἑλλῆνες, ὑπὸ δὲ αὐτῶν Σηρῶν ἄλλο πού τι καὶ οὐ σῆρ ὀνομάζεται. μέγεθος μὲν ἐστὶν αὐτοῦ 7 διπλάσιον ἢ κανθάρων ὁ μέγιστος, τὰ δὲ ἄλλα εἰκασται τοῖς ἀράχναις οἱ ὑπὸ τοῖς δένδροισιν ὑφαίνουσι, καὶ δὴ καὶ πόδας ἀριθμὸν ὀκτὼ κατὰ ταῦτα ἔχει τοῖς ἀράχναις. ταῦτα τὰ ζῶα τρέφουσιν οἱ Σῆρες οἴκους κατασκευασάμενοι χειμῶνός τε καὶ θέρους ὥρᾳ ἐπιτηδείους. τὸ δὲ ἔργον τῶν ζῴων κλῶσμα εὐρίσκεται λεπτόν, τοῖς ποσὶν αὐτῶν περιελιγμένον. Τρέφουσιν δὲ αὐτὰ ἐπὶ μὲν τέσ- 8 σαρα ἔτη παρέχοντες τροφὴν σφισιν ἔλυμον· πέμπτῳ δέ, οὐ γὰρ πρόσω βιωσόμενα ἴσασι, κάλαμον διδόασιν ἐσθ- εῖν χλωρόν. ἢ δὲ ἐστὶν ἡδίστη τροφὴ πασῶν τῶ ζῴῳ, καὶ

ἐμφορηθὲν τοῦ καλάμου ῥήγνυται τε ὑπὸ πλησμονῆς,
καὶ ἀποθανόντος οὕτω τὸ πολὺ τῆς ἀρπεδόνης εὐρίσκου-
σιν ἐνδον. Γινώσκεται δὲ ἡ Σηρία νῆσος ἐν μυχῷ θαλάσ-
9 σης κειμένη τῆς Ἐρυθρᾶς. ἤκουσα δὲ καὶ ὥς οὐχ ἡ Ἐρυ-
θρά, ποταμός δὲ ὃν Σῆρα ὀνομάζουσιν, οὗτός ἐστιν ὁ
ποιῶν νῆσον αὐτήν, ὥσπερ καὶ Αἰγύπτου τὸ Δέλτα ὑπὸ
τοῦ Νείλου, καὶ οὐχ ὑπὸ μιᾶς περιέχεσθαι θαλάσσης·
τοιαύτην ἐτέραν καὶ τὴν Σηρίαν νῆσον εἶναι. Οὗτοι μὲν 520
δὴ τοῦ Αἰθιοπῶν γένους αὐτοὶ τέ εἰσιν οἱ Σῆρες καὶ ὅσοι
τὰς προσεχεῖς αὐτῇ νέμονται νήσους, Ἀβασαν καὶ Σα-
καίαν· οἱ δὲ αὐτοὺς οὐκ Αἰθιοπας, Σκύθας δὲ ἀναμε-
μιγμένους Ἰνδοῖς φασὶν εἶναι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται.

10 5. Ἄνδρ' δὲ ἐς Ἀχαΐαν ἰόντι ἐξ Ἥλιδος ἐπὶ καὶ πεν-
τήκοντα στάδιοι καὶ ἑκατὸν ἐπὶ πρταμόν εἰσι Λάρισον,
καὶ Ἥλειους ὄροι πρὸς Ἀχαιοὺς τῆς χώρας ὁ ποταμός ἐστιν
ἐφ' ἡμῶν ὁ Λάρισος· τὰ δὲ ἐπὶ ἀφχαιότερα ἄκρα σφίσι
πρὸς θαλάσση ὄρος ἦν ὁ Ἀραξός·

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES

1010684212

BRITTLE DO NOT
PHOTOCOPY

VOLUME 2

BIBLIOGRAPHIC IRREGULARITIES

MAIN

ENTRY:

Pausanias
V. 2.

Bibliographic Irregularities in the Original Document

List volumes and pages affected; include name of institution if filming borrowed text.

_____ Page(s) missing/not available: _____

_____ Volumes(s) missing/not available: _____

_____ Illegible and/or damaged page(s): _____

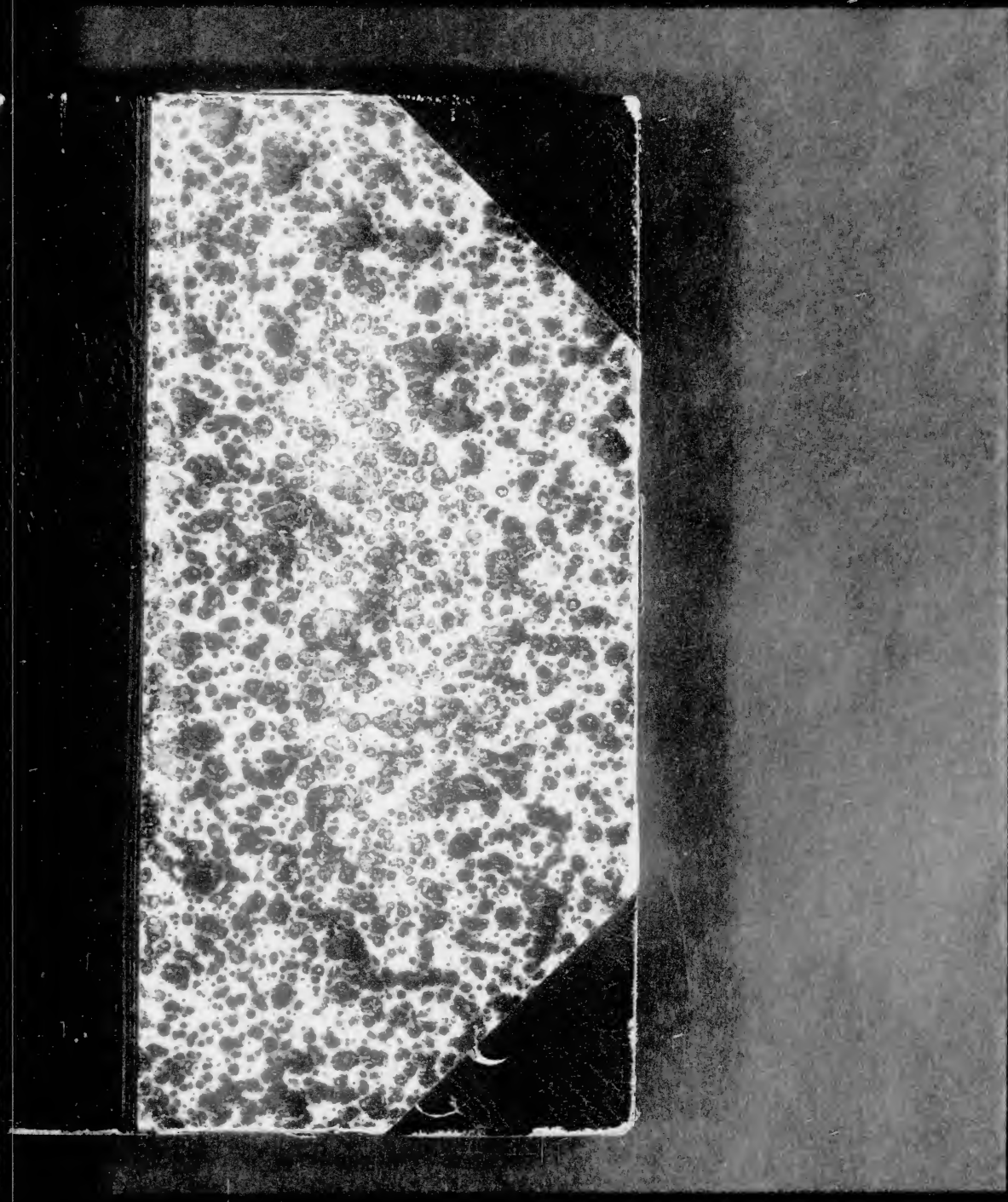
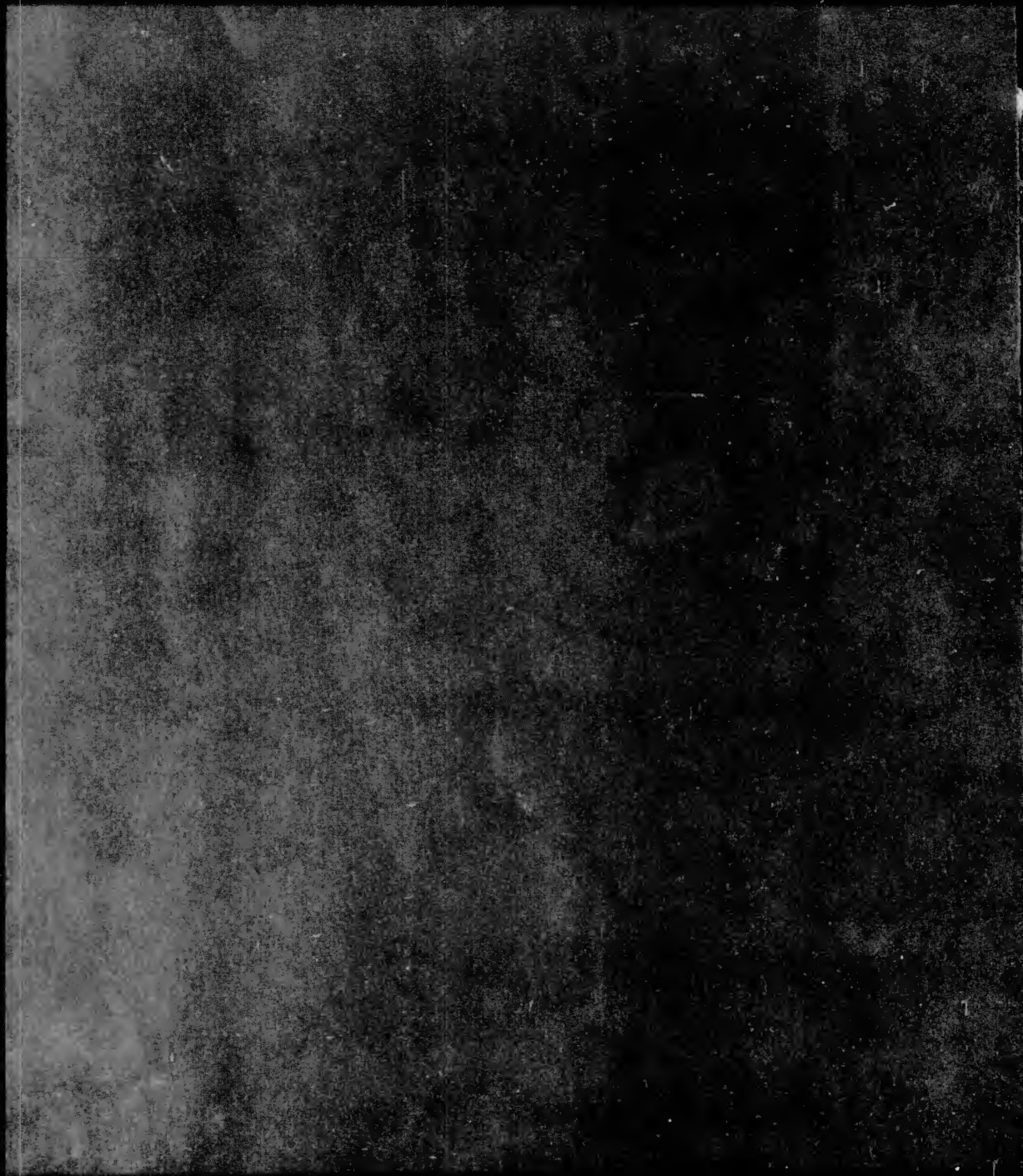
_____ Page(s) or volumes(s) misnumbered: _____

_____ Bound out of sequence: _____

_____ Page(s) or illustration(s) filmed from copy borrowed from: University
of Florida Entire Volume.

_____ Other: _____

FILMED IN WHOLE
OR PART FROM A
COPY BORROWED
FROM UNIVERSITY
OF FLORIDA

LV
P2

1881 Dep.

v. 2 Shelf.

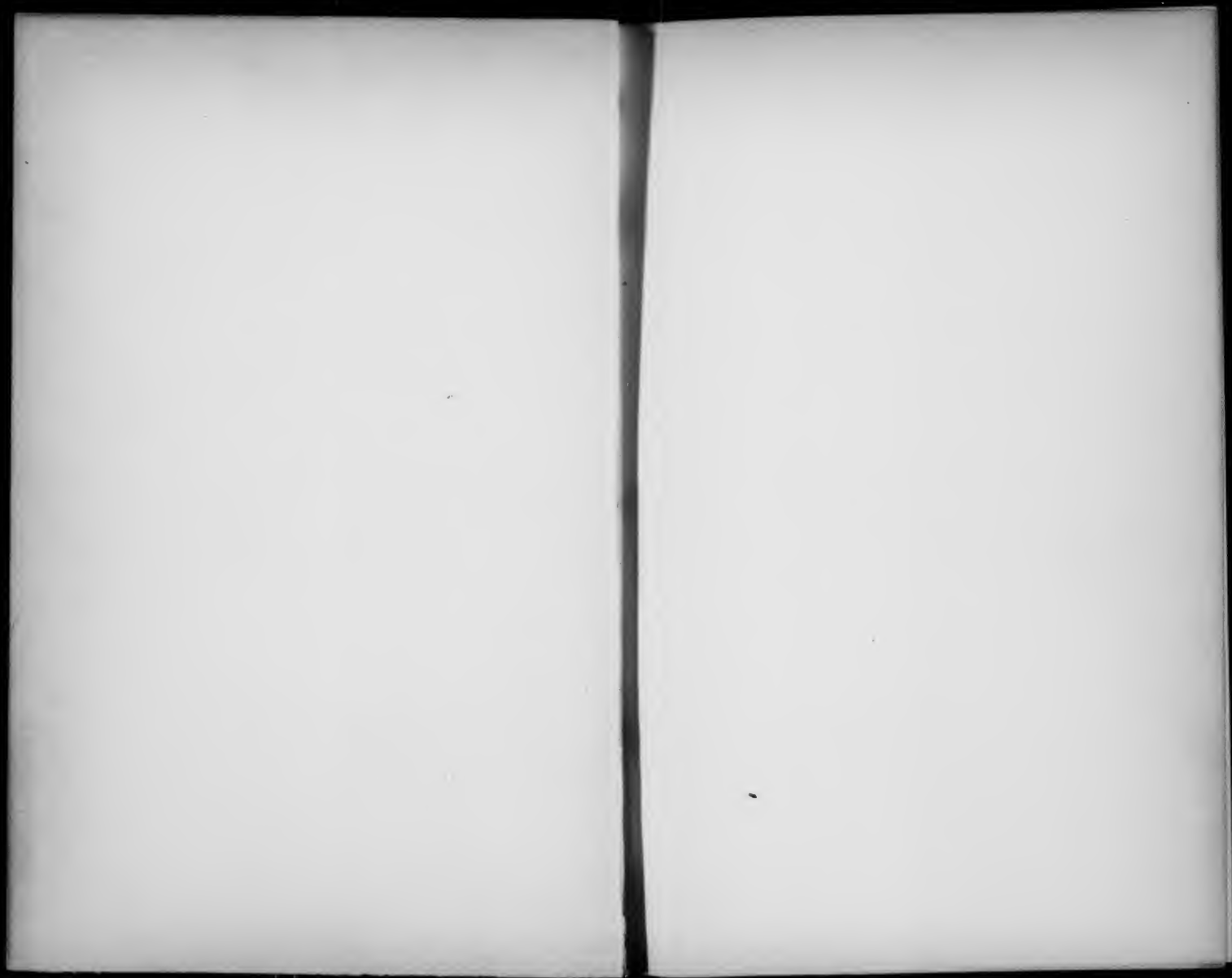
No.

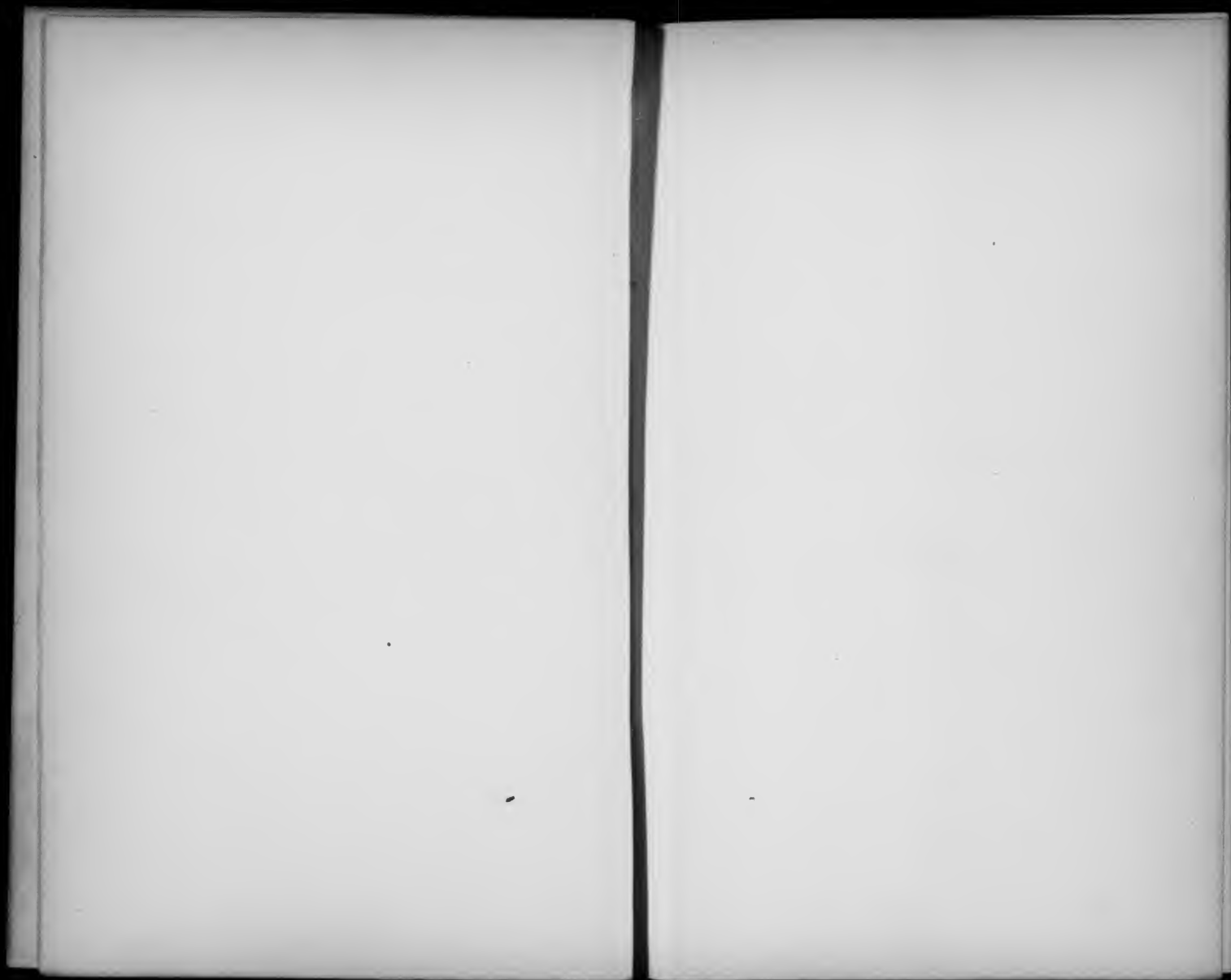
LV + 34

Dartmouth College Library.

P28

82. 5. 20
PAUSANIAE
—
DESCRIPTIO GRAECIAE.
—

RECOGNOVIT

IOHANNES HENRICUS CHRISTIANUS SCHUBART.

VOLUMEN SECUNDUM. 2

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXXXIII.

26299

881

P2

1881

v. 2

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAEFATIO.

Liber VII.

II, 10. *Κνάρητος* La; *Κυνάρητος* Bekker. tacite (e PeAg?) eumque secuti SW; *Κνάρητος* edd. rel. MVabLb. Apud Strabonem XIV, 1, 3. p. 939. A. 633. C. 93. Kr. Myuntis conditor nominatur *Κυνδρήλος* (*Κυνδρίλος* cod. F.). *Κυνάρητος* librarii correctura, *Κνάρητος* et *Κυνδρήλος* non nominis, sed scripturae diversitas esse videtur; confusae sunt literae *A* et *Δ*, *Δ* et *T*. — III, 1. Inter *Κρητας* et *Ράκιον* e Kayseri coniectura inserui *καί*, in reliquis Bekkerum et Dindorfium secutus; e confusa codicum lectione certi nihil potui eruere. — 6. *ἔκ τε Ἀθηνῶν* e Sylburgii coniectura Bekker. SW. Dind.; praeter necessitatem. — 7. Qui Pausaniae est *Κλέσπος* a Strabone d. l. *Κνωπός* vocatur; de Erythris Steph. Byz. s. n. *Ἐρυθραί* refert: *ἐκαλεῖτο δὲ Κνωπούπολις ἀπὸ Κνώπου*. — IV, 3. *διαβάντες ἐν τῇ Σάμῳ* habet quidem locum similem quo se tueatur, 3, 15, 3. *ἔλθόντα ἐν Σπάρτῃ*; at si respicimus lectionem variantem ad sequens (§. 4.) *ἐν τῇ Σάμῳ* haud improbabilis videtur coniectura priori loco haec verba correcturae margini adscriptae originem debere. Pro *ἀνεσώσαντο* praestat *ἀνεκτίσαντο*, quo deducit *ἀνεστήσαντο* in La. — V, 9. *ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πῖλον* Va SW Dind.; probat Creuzerus; *πόλον* MR; *πόλον* rell. Deinceps *τοῦ ἔνδον ἀγάλματος* dedi; *ἔνδον τοῦ ἀγάλματος* edd. codd., eodem fortasse sensu; *ἐσελθεῖν* scripsi cum Bekkero SW Dind., e Siebelisii coniectura; *ἔλθειν* edd. rel. et codd. Cf. de hoc loco Z. f. A. 1850. p. 112 seqq.; 1849. p. 292. Welcker kleine Schriften III, 516 seqq. — 10. *Πόντος* codd. omnes; eandem formam habemus apud Plinium h. n. 5, 29, 31. (monte Pione), numumque indicavit Kayserus (Mionnet. Suppl. V. 141.), in quo *Πείων Ἐφεσίων*. Salmasius in Exerc. Plin. p. 568. b. *Πρίωνος* proposuit; *Πρίωνος* dedit Dind.; idem tamen in Praefatione p. XV. apud Strabonem et Pausaniam scribendum esse *Πρηών* iudi-

a *

V

cat. Consentit Guil. Dindorfius, qui in Stephano Paris. s. v. *Πριών* sic: „Straboni 14, 633. [vide Kramerii notam ad h. l. p. 94.] *Πρηών* et *Πρηώνος* ex cod. restituendum pro vulgato *Πριών*, *Πριώνος*. Duplici vitio *Πιονος* apud Pausaniam 7, 5, 10. et monte Pione apud Plinium hist. nat. 5, 29, 31.“ Nostrum non est inquirere, num sit vitiosa nominis forma, sed num e rationibus criticis ad Pausaniam referri possit. — VI, 2. τὸ μέγιστον ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς solet Pausanias, ut v. g. hoc ipso segmento ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς ἐδυνάστευον et 7, 11, 7. Mox *Τέλλης* edd. recce. Vb(?) *PedAgLb*; *Τέλις* La; *Τέλλης* edd. antiquae, M. Cf. Keil Analect. epigraph. p. 173. n. 1. Deinde *κτίσασθαι* dedi cum *Sylburgio* Clav. *PedAgLab*; *κτῆσασθαι* rell. — 3. Post *ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα* (aptius *ἐπὶ Ἑλλάδα*) delevi ὁδόν cum *Bekkero* MLb; circumscribunt *Siebel*. SW *Dind.* — VII, 5. *Φιλίππῳ δὲ τῷ Δημητρίῳ* [τὰ φάρμακα] τόλμημα ἦν ἐλαφρότατον? Ad praecedens *φαρμάκων* erat lectionis varietas *φάρμακα* (vide SW. not. 21.) quae margini adscripta in hunc locum se insinuavit. Verba circumscripserat eiecerat voluit *Clavierius*. — 6. Quod olim proposui *κλοιὸς τῆς Ἑλλάδος* adhuc placet; cf. *Plutarch.* *Flamin.* c. 10. — 7. *Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων*? Etiam VIII, 4. *Μακεδόσι καὶ στρατιᾷ* aptius videtur. Hoc loco quid sit ὅσα — ἐτάξαντο non satis perspicio; „quaecunque adversus Macedones aut Syrorum exercitum decreverunt.“ *Siebelis*; decreta adversus exercitum? Mihi *οἱ μὲν — ἐτάξαντο* placet. — VIII, 7. Locus vexatus; ἐν Κυνὸς καλουμέναις Κεφαλαῖς ἐν λόγοις τὸ ἦττον ἡνέγκατο codd.; ἐν λόγοις, ἐν λόφοις, εὐλόγως, οὐκ ἀλόγως, ἐν ὀλίγοις (*Emperius*), οὐκ ἀδήλως s. οὐκ ἀμφιβόλως (*Kayser*); deinde τὸ κρεῖττον, τὸ ἴσον sunt coniecturae virorum doctorum. *Polybius*, quem auctorem sequi videtur *Pausanias*, libro 18, 5. sic: οἱ γὰρ προειρημένοι λόφοι καλοῦνται μὲν Κυνὸς κεφαλαί; unde *Pausanias* restituo ἐν Κυνὸς καλουμέναις κεφαλαῖς λόφοις; cf. *Plutarch.* *Flam.* c. 8. *Steph.* *Byz.* s. n. Κυνὸς κεφαλαί. Iam sequens ἀλλὰ negationem flagitat, οὐ τὸ ἦττον ἡνέγκατο, ἀλλὰ . . ., ita ut τὸ ἦττον φέρειν opponatur cladi internecivae; κατὰ δύναμιν restitui e vestigiis codicis La (καὶ δύναμις); καὶ δυνάμειν rell.; οὗτος ὁ *Φιλίππος* cancellis circumscripsi, non aequae αὐτός (cf. *Kayser*), quod cum vi quadam positum est; recte, nam dextrum cornu, cui praeerat *Philippus*, bene rem gessit. Conf. loci supra laudati *Polybii* et *Plutarchi*.

Deinceps ἐς τοσούτον ἐκρατήθη scribendum videri, recte observat *Kayserus*; minus necessarium puto quod idem proponit ἀλλ' ἅτε δὴ et ἐξαγαγεῖν, hoc tamen admodum esse probabile non nego. — IX, 1. τὰ circumscripsi; ante πάντα ponit *Dind.* — 2. Fortasse ἀνελθοῦσιν et segmento 4. ἀνέναι scribendum; certe hoc *Pausaniae* de Romam proficiscentibus solemne est. — 3. ἐσελθόντες? — 5. Inter *Λακεδαιμονίους* et ἐς τὸ Ἀχ. desideratur articulus; vid. c. XI, 3. — 7. Τόδε (τάδε, ταῦτα) μὲν δὴ ἐς τοσούτον ἐπράχθη constans *Pausaniae* usus postulat. — X, 2. *Φίλαβρος* *Palmer.* *Wes-seling.* *Valcken.* *Siebel.* *Dindorf.*; *Φίλαβρος* codd. praeter Vb, in quo *Φίλαυρος*. Deinceps fortasse cum codd. omnibus scribendum erat δι' Ἀλενάδου. Cum *Dindorfio* (praef. p. X.) *Τιμαγερίδας* scribere nolim, quum ex *Herodoto* 9, 86. ionicam nominis formam hausisse videatur. — 5. ἐκρατήθησαν, παρὰ δὲ τὸ ἔργον χιλίαν φρουρῶν seripsi et distinxi; παρὰ τὸ ἔργον dictum est ut παρὰ τὴν μάχην 1, 32, 4.; ἐκρατήθησαν (ἐκράτησαν), παρὰ τὸ ἔργον, χιλίαν δὲ φρουρῶν edd. codd. — XI, 3. ὡς ante πλείστας notat *Dind.* (cf. praef. p. XXVI.); at unde ortum est? Mihi ὡς πλείστας explicatio videtur ad ὅπως ἐστὶν οἶός τε. — 6. αὐτὸ εἰργασμένους? — 7. Post Ἀχαιοὺς hiare sermonem post SW. vidit *Dind.*; quod inter σφισιν et Ἀχαιοῖς edd. habent ἐδέοντο, expunxi cum *Bekkero* et (praeter Vb) codd. omnibus; circumscribunt SW *Dind.* — 8. τῆς βοήθειας, quod e margine, sensu inepto, huc irrepsit, notavi et capitulis sequentis initio post γενομένης reposui. — XII, 2. εἶγε καὶ Καλλικράτην κ. τ. λ. Locus corruptus; ante ὑπερῆρεν codd. habent μὲν; *Kayserus* alterum *Καλλικράτην* expungit, et ὁ δὲ ἐλάσσαν scribit. Utrumque probō. — 9. σχολαιτέρα *Bekker* PcLab; σχολετέρα Ag; σχολοτέρα Vb; σχολαιοτέρα rell. — XIII, 4. τῆς Σπάρτης glossema manifestum; τεῖχος εἰς Σπάρτην PcAgLb, quod librarii laevigantes in τῆς Σπάρτης mutarunt; utrumque copulat La ἐς τὸ τεῖχος εἰς τὴν Σπάρτην εἰς Σπάρτην, νῦν δὲ. Etiam ὑπὲρξεν ἄν suspectum est; omittunt haec verba MPcAgLb; eorum fragmentum loco alieno servavit La; quare notanda verba, et indicanda lacuna videtur, nisi fortasse ἐσέδραμεν ἄν malis. — 7. μεμενηκίας δι' αὐτῶς ὅπως scripsi, praeter lacunae signum, cum MPcAgRLab (διὰς Pc, δι' αὐτῶς MRcAgLab); quod ante ὅπως Va, post ὑπερβῆναι Vb inserunt πέθει, id expunxi cum MRcAgLab. Quomodo explenda lacuna mihi videatur dixi in SW. T. 1, p. XLIII; possis

etiam: *μεμνημένος* * * * [*Μεναικλ*]δας ὅμως τὰς σπονδὰς ὑπερβῆναι. Praestat certe locum relinquere lacunosum, quam obducere lacunam cum codice interpolato. Cf. Franz in Berl. Jahrb. f. wiss. Kr. 1841. p. 218. — 8. *ἐαυτοῦ νῶ* uncis circumscribunt Siebel. SW. Dind.; *ἄν* om. PeAg; eius originem aperit La, in quo ὡς *ἀν* (fin. pag.) *ἀνθρώπων*. — XIV, 1. Lacuna fortasse nihil aliud hausit quam ὁ δὲ, ut recte suspicatur Kayserus. — 3. *Θεαρίδαν* e Polyb. 38, 2. Clav. Dind.; *Θερίδαν*, *Θέριδαν*, *Θερίδαν*, *Θερίδα* codd. — XV, 1. *φθάνῃ* Emperius; *φανῇ* edd. codd. — 5. *ἐς τοσοῦτο* e Siebelisii coniectura; *ἐς τοῦτο* edd. codd. — 7. Post *βούλευμα* repetendus videtur articulus. — XVI, 2. *πρὸ* post *σταδίοις* melius abest; mox post *ἐπιτίθενται* expunxi *τοῖς*, ut in SW propositum a Dind. probatum est. — 4. *καταστάντες* Sylb. codd.; *καταστάντα* A; *καταστάντος* Sylb. Bekk. SW. Dind. — 10. *καὶ τὸ ἐν τῇ ὑπερορῇ* La; *καὶ τὴν ἐν τῇ ὑπερ.* VabAgLb; *καὶ γῆν ἐν τῇ ὑπερορ.* rell. — XVII, 2. *Λακεδαιμονίοις δὲ ἔπαμ.* — *τὸ Ἀχαικόν.* Locum corruptum intactum reliqui; *Λακεδαιμονίοις* LaPd; *Λακεδαιμονίους* rell. Pro *καὶ εὐθύς* in SW scriptum erat, approbante Creuzero, *κληματίς*, quod a literis non nimis remotum quoad sensum absque controversia est aptissimum: ut ex truncata arbore sarmentum saepe redivivum surgit, ita a Graecia depressa Achaeorum imperium. Sylburgius pro *ἐγένετο* proposuit *ἐρίνετο*, idque recepit Dind.; contra pugnat Kayserus; non mutandum esse *ἐγένετο*, sed inserendum *συμφορὰ* vel *ὀλέθρον αἴτιος*; utrum sit facilius alii videant. Deinde idem (Z. f. A. 1849. p. 296.) pergit: Weiterhin traf eher Buttman mit *αἴον* das Rechte, als SW mit *κληματίς*, sowohl darum, weil man, wenn letzteres geschrieben wird, *τὰ πλείονα nicht ohne Zwang* auf das fernerstehende *λελωβημένον* bezieht [quod mihi quidem in mentem non venit; ego copulo *τὰ πλείονα ἀναβλαστάνει*], als auch weil der erste Blick schon zeigt, wie leicht *αἴον* in *εὐθύ* überging. Ne quid dicam de hac facilitate, scire velim qualis nunc sensus his verbis insit; Achaeorum imperium surgere conatur quasi e truncata et maiori ex parte arida arbore? Dindorfius (praef. XXXII seq.) recipit Buttmani *αἴον* et tres Pausaniae locos profert, in quibus *αἴον* *ξύλον*, unum in quo *αἴνα δέρματα* commemorantur; cui bono id fecerit, non expiscor. Deinde idem *ὅτε* mutat in *ὅψε*, „quod adverbium non infrequens apud Pausaniam“ (sequuntur exempla); rei veritatem non negans argumen-

tationis desidero vim atque valorem. — 5. *σταδίου* ὅσον *τε τριάκοντα ἀπέχονσα* SW Dind. (*τε τριάκοντα* e Bekkeri coniectura); ὅσον *τετρακοσίους* AgPd; ὅσον *τε τριακοσίους* AVbPeLa; ὅσον *περὶ τριακοσίους* MVnLb; ὅσον *περὶ τετρακοσίους* Va. Deinde *ἀπέχονσα* Va; *ἀπέ* τοῦ (sic) M; *ἀπέχει* rell. Correctura *οὐσα* margini adscripta ad verbum numerale relata cum hoc coaluit et sic duplex vitium procreavit. Mox *Σουλπίκιος* Palmer. Dind. (cf. Praef. p. XXXII.); *ταύτης οὐλυμπικός* La; *Οὐλυμπικός* rell. Cf. Hermann de Graeciae post captam Corinthum conditione p. 7. n. 15. — 7. *Ἀχαιοῖς* PedAg; *Ἀχαιοῖο* MVa Vn Lb; *Ἀχαιοῖς* AVb La. Hoc probat Kayserus, *Θῆκ'* non tertiam, sed primam personam esse existimans. — 9. *Ἄτις δὲ ὅστις ἦν* — *ἐξερεῖν*. Recte in his verbis offendit Kayserus, minus tamen placeat quod proponit *οὐδὲν ἀναντίρροπον*; fortasse *ἀπόρροπον* ὅν, absolute dictum. De toto hoc loco conferendus est Schneidewin. Philolog. III, 256. — 10. *δήσαντες* quod propositum erat in SW recepit Schneidewinus, probavit Creuzerus (Mythol. ed. tert. II, 375. n. 1.); *δέσαντες* edd. codd. „Liber ex setis scientissime complicatis unum plantae iniicit laqueum, parte altera proles cum ipsis genitalibus occupat.“ Arnob. 5, 6. p. 418. Hildebr. — XVIII, 1. *Σταδίου* ὅσον *τε* scripsi; *σταδ. τε ὅσον τε* R; *τε ὅσον* AMVabPeAgLab; *δὲ ὅσον* Sylb. edd. recc.; *δὲ ὅσον τε* SW; idem voluit Bekker. Mox *ἐλάχιστόν σφισι δεῖγμα* dedi, *ἐλάχιστον* cum La; *ἐλάχιστά σφισι δείγματα* rell.; in sequentibus *ξενίων* ab La omisum cancellis circumscripsi. — 2. *καὶ ἀρόσαι διδαχθεῖς* Kayserus; mihi *οἰκίσαι πόλιν* et *ἀνόμασεν Ἀρόην* copulanda videntur. — 4. *ὑπὸ Τιτάων* Clav. Bekk. Dind.; *ὑπὸ Πανῶν* edd. rell. et codd. Deinde verba *τῆς Μεσάτεως τὸ ὄνομα* quid sibi velint, non intelligo; fortasse post *κίνδυνον* hiat oratio. — 10. Malim *τεμνίσσασθαι*. — 11. *καὶ ἐς ἐκαδέκα ἔκαστον*; male sibi respondent *καὶ* et *ἔκαστον*; in La scriptum est *ἐκδέκα*; fortasse in codice antiquo eadem scriptura et correctura superimposita vel margini adscripta procreavit ineptum illud *καὶ*. — XIX, 2. *ὑπηγάγετο* AMVa Vn Lab et Pe pr. man.; *ἐπηγάγετο* Bekk. SW Dind. Pe corr. Ag Vb. — XX, 2. *στεφάνους μὲν τοὺς ἀσταχίων*? — 3. Fortasse... *παρὰ τὸν θρόνον, τῆς τε Ηρας ἄγαλμα. Τοῦ Ὀλυμπίου πέραν*. — 7. *κατ' αὐτὴν τὴν διέξοδον* scripsi; *κατὰ ταύτην τὴν διέξοδον* (ἐξοδον) edd. codd.; *κατὰ τὴν ταύτην ἐξοδον* voluit Siebel. — 8. *ἐν Μεσόγ* — *ἐκ Μεσῶς* est error in nomine sive Pausaniae, sive librorum. De Mesoa Laconica

cogitari nequit. — XXI, 4. *ἔργῳ* Sylb.; placet. — 6. *Τοῦ θεά-τρον* — *ἀγάλματα*. Locus vix sanus, fortasse mutilus. Kayserus ante *γυναικὸς* inserit *ὑπό*; at plura excidisse videntur. — 9. *ἵππων τε δατήρα*; lectio vitiosa, incerta medela. „Equidem ex h. Hom. 21, 5. corrigam *δατήρα*, quod tantum ad *ἵππων* pertinet. Substantivum enim quod in altero versu sequeretur, quo referendum esset *νεῶν* omisisse videtur Pausanias, de priore tantum sollicitus.“ A. Hecker in Schneidewini Philologo III, 488. Idem iam invenit Prellerus (Pauly Real-Encyclopaedie s. n. Neptunus. p. 553. not.); at eiusmodi omissio sensum mancum efficiens apud Pausaniam est sine exemplo. Lobeckii coniecturam *ἵππων ἰδυντήρα* (Paralipom. p. 429.) probat Kayserus; non placet versus male sonans. Quidni *ἵππων μὲν δατήρα*? — 10. *πεποιημένα Ἀρεῶς, τὸ δὲ Ἀπόλλωνος· καὶ Ἀφροδίτης, ἧς καὶ πρὸς τῷ λιμένι τέμενος, λίθον* scripsi et distinxī ex auctoritate codicis La, nisi quod hic *οἷς* habet pro *ἧς*; in SW. scriptum est *πεποιημένον* e coniectura, *οἷς* cum La et sine distinctione post *Ἀπόλλωνος*; secutus est Dind.; *πεποιημένον* Lb; *πεποιημένα* edd. codd. rell.; *Ἀπόλλωνος· καὶ Ἀφροδίτης καὶ πρὸς τῷ λιμένι δέ τι τέμενος· λίθον* Bekk. PaedAg et omisso posteriore *καὶ* AMVab; *δὲ* om. AgLa; mutilam esse suam lectionem vidit Bekkerus. — XXII, 2. *ἔχων καὶ γένεια* dedi cum AMVabAg; *ἔχον* edd. rell. PedLab; deinde *προσέχονται* Schneider. Dind.; *προσέχοντες* edd. rell. codd. — 4. *ἔστιν. Ἐμοῦ νᾶμα* scripsi, viam monstrante Valckenario (Diatr. p. 289.), cuius ingeniosam coniecturam *ἔστιν Ἐμοῦ. Ἐμοῦ νᾶμα* laudant Clav. Siebel. Bekker. Creuzerus (Mythol. III, p. 503. n. 1.); *ἔστι τοῦ Ἐμοῦ. Ἄμα* edd. codd. Sic *Νυμφῶν νᾶμα* Plat. Phaedr. p. 278. B. — 5. *Φυλοδαμείας* Dind. Ag.; *Φιλοδαμείας* rell. — 6. Hoc loco et 6, 12, 9, 7, 6, 1. codices omnes sibi constant in *Τριτία* s. *Τριτία*, ne unus quidem per *αι* scribit nomen; eadem constantia *Τριτία* offerunt codices Strabonis 8, 3. p. 112. 113. Kram., Tritia codd. Ciceronis ad Attic. 6, 2. In *Τριτία* consentiunt libri Herodoti et Polybii. Nomen gentile §. 9. codices omnes scribunt per *αι* (*Τριταῖς* Vb; me quasi nolente impressum est *Τριτεῖς*); apud Strabonem *Τριτίαν* meliores pag. 112. l. 11., *Τριταῖς* ut videtur omnes p. 202. l. 13. Stephanus Byz. habet *Τριτία* et *Τριτία*, de duabus urbibus. (Cf. Meineke p. 637.) Utraque forma etiam in Achaica urbe in usu fuisse, gentile vero ab altera derivatum praevaluisse videtur, cuius rei plura

obvia sunt exempla. — XXIII, 3. *λονομένοις* (*λονμένοις* e Siebel. coniectura dedit Dind.) usque *γίνεσθαι* a glossatore profecta videntur; dissentit Kayserus. — 4. *δὲ* om. La; deinceps *ἐς τὴν θαλάσσαν ἔχει* est contra usum Pausaniae, qui *ἀνέχει* dicere solet; *ἀν* absorptum a praecedenti terminatione — *αν*, et margini adscriptum se insinuavit post *ἀθάνατον*, (*ἀθάνατον ἂν* PeAgLb.). — 5. *Μεγαντίας* MVbAgLab; *Μαγαντίας* Va; *Μεγαντίας* edd.; nomen vix sanum. — 8. *Τηλειάν τε ὀνομάζεσθαι*; locus corruptus; cf. 2, 11, 6. — 9. *καὶ Ἥρας ἔστιν ἄλλος* scripsi; *ἄσος* edd. codd.; eadem confusio saepius redit, ut 2, 13, 5. 7, 27, 12. 9, 8, 1 et 2, 29, 1. Mox *ἢ ἂν* — *ἔχη* scripsi cum Dind. e Bekkeri coniectura; *ἢ ἂν* — *ἔχει* edd. codd. Deinde *ἔχων* dedi cum codd. omnibus (silet Pc); *ἔχον* edd.; constructio hacc frequentata Pausaniae. — 10. *κατενθὺ τῆς ἐσόδου* malit Siebel. Allg. Lit. Ztg. 1839. p. 264., haud improbabili coniectura. Deinde scripsi *θεοὺς* — *ἐξ Ἀργους* e Buttmanni auctoritate cum Bekk. SW. Dind.; nolo tamen negare aptius esse quod a Palmerio et Siebelisio propositum est *Ἀργεῖους*; illud propius accedit ad literas; *ἐσαπτοὺς* Kuhn. Clav.; *ἐπαπτοὺς* Porson.; *ἐς αὐτοὺς* edd. rell. et codd. — 11. *ἀνηλωμένα* et *οὕτω* pro *αὐτοὺς* Kayserus; utrumque placet, nisi fortasse pro *αὐτοὺς* malis *αὐτά*. — XXIV, 2. *Κόρης — τῆς Δήμητρος* scripsi; *Κόρη — τῆς Δήμητρος* codd.; *Κόρη — τῇ Δήμητρος* edd. — 3. *ἄλλα τοιαῦτα* codd.; *ἄλλα τε καὶ τοιαῦτα* edd. — 5. *διαμεμένηκε* Porson.; *διαμεμενηκέναι* edd. codd. — 8. Pro *ὀφήγησις* scribendum fortasse *φύσησις*. — 10. Vel expungendum est *ἢ* post *μᾶλλον* cum Emperio, vel scribendum *τέκτονες*. — 11. *εἰ — ὠθοῖτο*, locus corruptus; pro *εἰ* codd. habent *εἴη*; *ὠθοῖτο* omittunt omnes praeter Vb; silet M. — 12. *ἀνακλίνουσιν* scripsi, ut §. 10. legitur; *ἀνακλινούσαν* edd. codd. — 13. *Τοιοῦτό γε — τοῦ ὄρους*; locus desperatus, vix sanandus; coniecturis in SW expositis addantur Prelleri et Kayseri conamina in Z. f. A. 1849. p. 299. — XXV, 8. *ὀδεύσαντι — κείται*; Locum conformavi secundum coniecturam meam in SW. T. II. p. XXIV. propositam, a Kaysero probatam; *ἐς Βούραν ἀποτραπέσθαι· θαλάσσης δὲ ἐν δεξιᾷ καὶ ἡ Βούρα ἐν ὄρει κείται* edd. codd. — 10. *μαντεία* scripsi; *μαντεῖας* edd. codd.; post *ἔστιν* expunxi *λαβεῖν* cum VaPcAgLab. — XXVI, 1. *Αἰγαιρατῶν — Αἰγείρων*; nihil mutavi, malim vero *Αἰγαιρατῶν* utroque loco; ubique enim apud Pausaniam est *ἡ Αἰγείρα*,

contra quem usum constantem nihil proficere videmur si in alio scriptoris cuiusdam loco longe dissito τὰ *Αἰγείρα* invenitur. Apud Stephanum Byz. s. n. *Φενός* pro *Αἰγείροις* Meinekios suspicatur *Αἰγείρα*; praeter hunc locum ἐν *Αἰγείροις* legitur adhuc ap. Plut. Quaest. gr. extr., sed de loco quodam in Megarensium finibus. — 2. *Ἰώνων* ἐν οἰκούντων adhuc placet. — 10. Mendum latet in verbis οὐδὲ αἰεὶ ᾤκειτο καὶ *Ἰώνων* ἐν ἔχόντων; scripserim equidem ὃ δὲ αἰεὶ ᾤκειτο. — 14. Genuinum nomen navalis Pellenensium *Ἀργοναῦται* fuisse videtur, quo deducit nominis interpretatio et scriptura codicis La, *Ἀργστοναῦται* et *Ἀργστοναυτας*. — XXVII, 5. εἰκόνας . . . τὴν μὲν Clav. Siebel. SW. Dind. PdAg; εἰκόνα . . . τὴν μὲν edd. rell. MVabLbPc. Quum utraque structura Pausaniae sit familiaris (vid. ad 9, 11, 4.), lectio codicis La vero ambigua, praefendum est εἰκόνα.

Liber VIII.

I, 1. *Μοθώνην* La; sic 4, 3, 10. 4, 24, 4. 4, 18, 1. 4, 23, 1. 4, 35, 3; *Μεθώνην* edd. et rell. codd. — 2. τῆς δὲ γῆς — εἰσιν ὄροι; absurda haec descriptio a Pausania profecta non est; post ἐκβολὰς haec fere excidisse videntur: τὰς ἐκβολὰς (ἢ *Τριφυλλία* ἐστὶ καὶ τῆς *Νέδας* αἱ ἐκβολαὶ) πρὸς τὴν *Μεσσηνίαν*, s. τὰς ἐκβολὰς (ἢ *Τριφυλλία* ἔχεται καὶ *Ἀέτρεος*, τῆς δὲ *Νέδας* αἱ ἐκβολαὶ) πρὸς τ. *Μεσσηνίαν*. Deinde *Δυμαίων* εἰσιν ὁμοιοι e Steph. Byz. s. n. *Δύμη* esse recipiendum recte observat Kayserus; *Δυμαῖοι* εἰσιν ὁμοιοι Siebel. SW. Dind.; *Δυμαίων* εἰσιν ὄροι codd. et rell. edd. — 5. δερμάτων τῶν ὄρων placet. — III, 3. *Θυραῖα* τούτου codd.; *Θυραίου* τούτου e cap. 35, 7. Sylburg. edd. recc.; variat nominis forma. — 7. ἐσορῶντα codd.; correxerunt ex Homero edd. recc.; at cur non correxerunt v. g. 9, 41, 5? Deinde ἀστέρης ἢ ἐπὶ τιμῇ? — IV, 9. Displicet γυμνὴ γυμνῇ; γυμνῇ, ut quae nuda e mari enataverit Siebel., quod unde resciverit nescio; mihi γυμνῇ vel e dittographia, vel ex μὲν

hac scriptura πεποιημενον γυμνῇ = i. e. πεποιημένη γυμνῇ ortum videtur. — V, 3. *Ἀλέα* δ' ἀνέθηκεν *Ἀθηνᾶς* satis speciosa Spengellii (Rhein. Mus. N. F. V, 362.) est coniectura; at cf. A. Hecker. Comment. crit. de Anthol. p. 100. — 6. ἐπὶ τρίτης — γενεᾷς Emperius placet. Deinceps τε τὰ ἐς scripsi; τε ἐς codd.; τὰ ἐς Clav. Siebel.,

δὲ τὰ ἐς Sylb. Dind. — VI, 4. πρὸς μὲν *Ῥαίων* ἢ ὑπὲρ τὸ ὄρος? — VII, 7. δὴλὰ ἐστὶν *Ἀλεξάνδρου* θάνατος codd.; δὴλός ἐστιν ὁ *Ἀλ. θάνατ.* Bekker. SW. Dind.; recte *Ἀλεξ. θάν.* damnat Siebel.; cf. Hall. Lit. Zeit. 1840. p. 751. — 8. Malim τῶν ἐς *Γλαῦκον*. — VIII, 4. φαίνεται οἰκήσας ἢ *Πόλιν* (s. *Πτόλιν*) ὀνομάζουσι? cf. cap. 12, 7. — IX, 2. *Ἐπιδώτου* καλουμένου scripsi; idem vult Kayserus; *Ἐπιδ. καλούμενον* edd. codd. — 5. *Ἀντινόην* Palmer. Clav. Siebel. coll. cap. 8, 4, 5. (cf. Hall. Lit. Zeit. 1840. p. 751.); *Ἀντονόην* edd. rell. codd. — 6. καὶ ἀγάλμα ἐλείπετο Goldhag. Clav. Siebel.; ἀγάλματος SW. Dind. e con. Bekkeri; ἀγάλματα codd. — 8. ἔργον ἔχει Sylburg. Valcken. Kayser.; *ἔλξει* edd. codd. — 9. *Διομένειαν* s. *Λεωμένειαν* Meineke (Z. f. A. 1845. p. 1067.); *Δεομένειαν* edd. codd.; καὶ ante *Μαντινέως* expunxerim. — X, 2. οὐ πρόσω εἰς σταδίον A. Schäfer (Rhein. Mus. N. F. V, 61.). Coniectura speciosa, comprobata a Kaysero et Curtio (Peloponn. I, 268. n. 9.), quam tamen neque loci interpretatio postulat, neque rationes criticae suadent, quum apud Pausaniam omnes coniecturae e signis numeralibus derivatae, suspectae sint fidei. — 4. *Ὀσογῶα* scripsi ex auctoritate titulorum Mylasensium et Strabonis; cf. Böckh. Corp. Inscr. II, p. 476. N. 2693. 2700. Hentzen in Bullet. dell' Inst. archeol. 1849. p. 187. Kramer. ad Strabon. 14. p. 136. Meineke Vind. Strab. p. 226; *Ὀγῶα*, *Ὀγῶα*, *Ὀγῶνα* edd. codd. Mox *ἄνεισι* καὶ SW. Dind.; damnat Franz. (Berl. Jahrb. 1841. p. 216.); *ἄνεισιν* edd. rell. codd. — 7. Ante συγκείμενον expunxi τοῦ cum Bekk. PCAGLa, post hanc vocem αὐτῶ cum AGLa; utrumque uncis notant SW. Dind. — 10. ὅτι ἐς *Ἴλιον* ἤλθ' *Ἀγαπήνωρ*. Kayser. — XI, 4. Fortasse: τούτων ὃ δὲ *Φοῖβον*. Nomen suspectum. — 5. τὰ ἱππικὰ τὸ *Ἀθ.* Bekker. PCAGLb et ut videtur La; τὰ ἱππ. τῶν *Ἀθ.* rell. — 6. θάψαντες ἐνθα ἔπεσε καὶ ἀναθέντες εἰκόνα A. Schäfer d. I. p. 61.; accederem si scriptum esset τὴν εἰκόνα. — XII, 1. Verba *Ἀρκάδων* δὲ ἐν τοῖς δρυμοῖς — φελλὸν ὀνομάζουσιν omnino aliena sunt ab hoc loco; apte collocantur cap. XI, 1. post διὰ τῶν δρυῶν. — 2. ὀνομαζόμενον *Ἀλκιμέδοντος* Kayser; placet. — XIII, 6. τῶν κατελεγμένων πόλεων scripsi; ταῖς κατελεγμέναις πόλεσι edd. codd.; dativus a librario repositus est autumante haec pendere ab ὑπόκειται, quod est contra regionis naturam. Deinde *Καφναί* et capitis sequentis segmento primo *Καφναῖς*, *Καφνῶν* e Sylburgii coniectura scripserunt Siebel. (ed. min.) Bekker. SW.

Dind., pro eo quod codices habent *Καρναί*. Factum nolim; sed vide quas turbas excitet Curtius in libro suo praestantissimo: „Sylburg hat *Καρναί* geschrieben, und diese durch keinen vernünftigen Grund (bona verba, quaeso!) gestützte, allen Handschriften fremde (quae omnium coniecturarum indoles esse solet), der Lage der Orte durchaus widersprechende Lesart (in ipsius Curtii carta Caryae situ iusto indicatae non videntur) haben J. Bekker, sowie SW aufgenommen. Die Stelle beweist recht deutlich, wie unmöglich es ist, ohne Kenntniss des Landes den Text des Pausanias kritisch festzustellen.“ (Peloponn. I, 214. n. 23.). Idem in Indice s. n. Pausanias: „Texteskritik des Pausanias ohne Ortskenntniss unmöglich.“ Frustra igitur desudarunt omnes qui hucusque in emaculando Pausania operam collocarunt; placeat aliquando viro in his regionibus versato laborem suum bono scriptori dicare; ab eodem exspecto interea interpretationem verborum *ταῖς κατελεγμέναις πόλεσι*. — XIV, 3. *τὸ ἔλντρον* Schneider. Siebel. Curtius (Pelop. I, 210. n. 2.); *τὸ om.* edd. codd. — XV, 1. Scribendum puto *καὶ τὰ παρὰ σφίσι*; expungere *τὰ αὐτὰ* malit Kayser. — 3. *ὑποχθονίους* Kuhn. Clav. Siebel. SW. Dind.; *ἐπιχθονίους* edd. rel. codd. — XVI, 1. *Γερόντειον κατ' αὐτὴν τὴν ὁδόν*? — 3. *χόρῳ Λαυδάλου, ποιηθέντα σφώτερα οὐ θεασάμενος*? — XVIII, 4. *καὶ αἰεῖν*; quid sibi vult *καὶ*? Fortasse *γυναῖξιν*? — 7. Verba *θυσίαις τε ἀπορρήτοις καὶ καθαρμοῖς* hoc loco inepta rectius §. 8. post *τῆς μανίας* collocantur; *ιάσατο τὴν νόσον ὁ Μελάμπους διὰ τε ἱκεσιῶν καὶ θυσιῶν τὴν Ἥραν* *μευλιζάμενος* Pherecydes ap. Schol. Hom. Od. 15, 225. p. 125 Sturz.; *τυχούσαις καθαρμῶν σφρονησάι συνέβη* Apollod. 2, 2, 7. ib. Heyne. — XIX, 4. *παρὰ τοῦτον ἡ ὁδός* edd. codd. — XXI, 3. *τὸ δὲ Ἀσκληπιοῦ* Kayser; *τὸ τε Ἀσκληπιοῦ* edd. codd. — XXII, 6. *δύναιτο ἂν ἀποτετμημένη ποτὲ μοῖρα ἐξ αὐτῶν*? — 8. Pro *τετρακοσίους* Curtius Pelop. I, 216. n. 28. vult *τεσσαράκοντα*. — XXIII, 2. *πεποιήται γῆς χῶμα δι' οὗ ἀπείρομαι* Musuri interpolatio videtur; *πεποιήται τῆς γῆς χῶματος ἀπείρογ.*, *πεπ. γῆς χῶματος ἀπείρογ.*, *πεπ. τοῦ χῶματος ἀπείρογ.* (*ἐπείρογ.*) codd.; *πεπ. γῆς χῶμα ὅς ἀπείρομαι* La (*χῶμα ** ὅς ἀπείρογ.*?). Deinde e codicum vestigiis *Καρνεύσιν βλάβος* scribendum videtur. Mox *ἀνατείλαντος* edd. omnes, quod dictum est ut *ἀποθανόντος* 3, 12, 3; *ἀνατείλαν* e Goldhageni coniectura edd. rec. Cf. etiam 9, 39, 2. — 4. Post *Μενέλαον* expunxi *γάρ*; *οὐκ* circumscribunt Bekker.

SW. Dind. — XXIV, 1. *τοῦ Ἀρίστα — Νυκτίμου*; latent corruptelae in nominibus; *παρθρόλονος* codd. omnes; deinde *περιφρήτον φρονυκτίμον* s. *φρονυκτίμον* s. *φρονυνηκτίμον* codd., *ἐννυκτίμον* La. Vestigia nominis *Πορφυρήλωνος* inter *Περιφρήτον* et *Νυκτίμον* deprehendere mihi videor. — 3. Post *Ζάκυνθος* expunxi *γε (τε)*; pro *Σειραίων* praestat *Σειρών*. — 7. *ἐς τοσοῦτον ὕψους* scripsi ex usu Pausaniae; *ὕψος* edd. codd.; in simili locutione 7, 15, 3. et 9, 31, 7. erratum videtur; illo loco *ἐς τοσοῦτο δέματος*, hoc *ἡλικίας ἐς τοσοῦτο* scripserim; fortasse etiam 7, 8, 4. *ἐς πλείστον ὁμότητος*; cf. 8, 28, 3. n. 14. SW. — XXV, 1. Confusa est descriptio geographica; ordine inverso iter fecisse videtur Pausanias. — 2. *τὸν καὶ Ἀλουῖντα ὄνομαξ*. Bekker SW. Dind.; hic tamen *τε* malit delere (praef. p. XXII.). — 3. *καὶ* ante *Θέλιπυσαν* notavi; addidit librarius a *μετὰ* pendere *Θέλιπυσαν* sibi persuadens. — 4. *Ὀγκίος* La; *οἶκος* codd. rel.; *Ὀγκος* cum Steph. Byz. Palmer. edd. inde a Facio; mox *Ὀγκίου* AVaPeAgLab; *Ὀγκείου* MVb; *Ὀγκον* e Sylburgii coniectura edd. rec.; segmento 10. *Ὀγκον* codd. edd., quod non mutavi, collatis exemplis similibus, ut *Ἴασος*, *Ἰάσιος*, *Ἰκαρος*, *Ἰκάριος*, *Ἰσμηνός*, *Ἰσμήνιος*, *Ῥλένος*, *Ῥλένιος*, al. — 9. *εὐαινέτω* G. Hermann. ap. Stoll. ad Antimach. p. 54; *εὐαίνετῶ* La, Buttm. Bekker. SW. Dind.; variant codd. rel.; *πόδας αἰνετῶ* Düntzer Ep. Fragm. I, 102. Bergk. in Bullet. dell' Inst. archeol. 1848. p. 140. — 12. *Ὅσοι δὲ ἡγνῆται* deleto seq. *ἃ οἱ Porson.*, quod placet; certe *οἱ* expungendum post *ἃ*. — XXIX, 1. *Θεαῖς ταῖς μεγάλας*? — 2. Verba *Ἐθέλονσι — καλεῖσθαι* inepta et ab hoc loco prorsus sunt aliena. — XXX, 3. *Οἰνόεις* et *Οἰνόης* scripsi ex emendatione Siebelisii (ad h. l.) et Dindorfii (praef. p. XV.); *Σινόεις* et *Σινόης* (*συνόεις* et *συνόης* MVa) edd. codd. — XXXI, 3. *Ἡρακλέα* La; *Ἡρακλῆν* edd. et rel. codd.; cf. Keil Analect. p. 123. Stephan. Paris. s. n. *Ἡρακλῆς*. — 6. *Ἀφροδίτης γὰρ ἔνεκα* dedi; *Ἀφρ. γε ἔν.* e coniectura in SW. proposita Dind.; idem suspicatur ante *Ἀφροδ.* excidisse *ἐπεὶ* (praef. p. XXXIII.); *Ἀφροδ. τε ἔν.* (εἶν.) edd. rel. codd.; deinde post *μὲν* delevi *γὰρ*, utpote correcturam loco alieno insertam, cum Clav. Bekk. SW. Dind. VabPedAgLb. Pro *ἐς λόγους* apte Dind. malit *ἐς δόλους*. — 7. Ante *μεγέθει* edd. (inter uncōs Dind.) habent *ἱερόν*; at plura exciderunt. — 9. *Πολιάδος, ἐπὶ δ' αὐτῶν τῶ ἐτέρῳ*? — XXXII, 2. *ἐπὶ κλησὶς* δὲ scripsi; *ἐπὶ κλησὶν* δὲ edd. codd. — 5. *ἐς ὕστερον* nullo alio loco scripsit Pausanias; fortasse *ἐς*

πλέον ὕστερον. — XXXIV, 3. Nomen excidit ante ὀνομαζόμενον. — XXXV, 3. Vel σταθλοῖς — ἤξεις vel σταθλοῦς — ἔξεις scribendum videtur. — 5. Σκιαδῖς scripsi; Σκιαδῆ La; Σκιά AMVabPcAgLb; Σκιάς Sylb. Clav. Sieb. Bekk. SW. Dind.; deinde Σκιαδῆτιδος AM VaPcLab; Σκιάτιδος Sylb. Palmer. edd. recc. Vb (?) Pd; utramque lectionem habet Ag. — 6. ἐν ἀριστερᾷ dedi; ἐς ἀριστερᾷ PcAgLa; ἐς ἀριστερά Dind. VbLb; ἐς ἀριστεράν rell. — 10. ὑπὲρ τούτου Siebel. SW. Dind. PaedLa; ὑπὸ τούτου rell.; litem dirimere poluit Curtius. — XXXVI, 3. ἱερείαις τῆς θεοῦ? — XXXVII, 2. ἐπὶ τὸν τύπον La; ἐπὶ τῶν τύπων codd. rell.; excidisse numerum plures viderunt. — 2. 3. μεγάλης Μητρὸς. Θεῶν δὲ αὐτὰ tā dedi cum SW; μεγάλης Μητρὸς Θεῶν. Αὐτὰ δὲ tā edd. rell.; μεγ. μητρὸς Θεῶν δὲ αὐτὰ tā PcLab; δὲ om. MVab; μεγ. μητρὸς καὶ Θεῶν δὲ αὐτὰ tā Ag. Nunquam μεγάλη μήτηρ Θεῶν dixit Pausanias; quae Franzius contra lectionem meam disputavit (Berl. Jahrb. f. wiss. Kr. 1841. p. 216.) ex usu Pausaniae quodam proprio, ab ipso Pausania non comprobantur; cf. v. g. 8, 31, 5. 7. 10, 35, 4. — 3. σιδήρῳ ἢ κόλλῃ? — 7. τὴν ἀρχὴν nullo alio loco apud Pausaniam invenitur. — XXXVIII, 3. ἡ ante ἐν om. La; in rell. codices se insinuavit in hunc locum pronomen ἡ, quod post πηγὴ exciderat, ubi e coniectura repositum est a Bekkero. — 4. προενξάμενος? Amat Pausanias verba composita cum praepositione πρό. — 5. γένους τῶν ἀπὸ Ἀρκ. Siebel. (cf. Hall. L. Z. E. Bl. 1840. p. 755.); placet. — 6. ἐς τὰς σκιάς; haec verba ab interprete addita videntur. — 11. μέλος ἀπὸ τῆς σύριγγος et genitivus Πανὸς a vulgari sermone abhorrent; fortasse τὸ τῆς σύριγγος μέλος ἐνταῦθα ὑπὸ Πανὸς εὐρεθῆναι. — XXXIX, 5. ἀγοῦσι πάντα ἐς τέλος scripsi; ἀγοῦσιν ἐς πάντα ἐπὶ τέλος edd. codd.; neque ἐς πάντα, neque ἀγοῦσιν ἐπὶ τέλος dicit Pausanias; ἐς erat correctura ad ἐπὶ; cf. 3, 9, 7. 4, 12, 4. 8, 37, 11. — XL, 2. τῶν ἐν τῷ ποδί e Siebelisii coniectura; τὸν ἐν τ. ποδ. edd. codd. — XLI, 7. Hoc loco et c. 42, 1, 3. codices meliores habent Ἐλάϊνον; recte fortasse. Articulum ante αὐτῷ expungit Kayserus. — 10. Ἔστι δὲ ὑπὲρ — ἐν Κωτίλῳ. Locus corruptus; nunquam, quantum reminiscor, Pausanias ἐπὶ κλησὶς ponit pro ὀνομα; fortasse: . . Ἐπικουρόν Κωτίλον ὀνομαζόμενον (hoc verbum partim syllaba praecedente absorptum est, partim latet in μεν). Ἀφροδίτη τέ ἐστιν ἐν Κωτίλῳ ἐπὶ κλησὶν, καὶ αὐτῇ. — XLII, 7. γενεᾷ Siebel. Bekk. SW. Dind.; γενεαῖς edd.

rell. et codd.; quidam viri docti addunt δύο vel δυσὶν. — 9. 10. μῆμα et Αἰγίνα? — XLIV, 7. ἱερὸν θεοῦ Ἀφνειοῦ? — XLV, 4. δευτέρῳ Goldhagen, Dind.; ὕστερῳ edd. codd. — XLVI, 4. Post ἰόντι de-sideratur aliquid. — 5. τὴν περίμετρον τοῦ μήκους; verba absurda; variat lectio inter παρεχόμενος et περιεχόμενος; praepositio περι (γρ. περι) margini adscripta et deinceps male cum μέτρον copulata, turbavit sensum; scribendum τὸ μέτρον τοῦ μήκους παρεχόμενος. — XLVII, 2. Αὔρης εἰκῶν scripsi; cf. Z. f. A. 1847. p. 292; αὐτῆς εἰκῶν edd. codd. Mox Χοίρας dedi e correctura Dindorfii (praef. p. II.) et Schneidewini (Gött. gel. Anz. 1848. p. 1276.); χῶρας La; χήρας edd. et rell. codd.; eodem modo c. 48, 5. ubi χῶραν La; χῶραν Lb, χήραν MVb, χήραν rell. — 6. Ἠγεμόνῃ τὴν αὐτὴν; verba corrupta; fortasse τὴν ταύτη. — XLVIII, 1. καλουμένης Dind. praef. p. XXX; καλούμενος edd. codd. Deinde Κρίσος Meineke (Z. f. A. 1845 p. 1067.); Κροῖσος edd. codd.; Πυρρίας Dind.; Πυρίας edd. rell. codd. — 2. καὶ ἐν Νεμέᾳ τὰ σέλινα Meineke ad Euphor. p. 114; καὶ τὰ ἐν Νεμ. σέλ. edd. codd. — 4. αὐτὸν ἐπὶ * * τὸν Λακ. Dind.; αὐτόν. ἐπὶ γὰρ τὸν Λακ. edd. rell.; γὰρ om. LaVb; γὰρ τὸν om. MVaPcAgLb. Deinde §. 5. τὰ ἐπινίκια dedi; τε ἐπιν. edd. recc. codd.; γε edd. antiqq.; [τε] Dind. — 7. Αὔγην ἐν γόνασι Valeken. Jahn archäol. Aufs. p. 49. Welcker kleine Schr. III, 186. Curtius Pelop. I, 272. n. 25. Dind.; αὐτὴν ἐν γόνασι edd. rell. codd. — XLIX, 2. πόλει οἰκῶν μετὰ τὴν scripsi; πόλει μετοικῶν κατὰ τὴν edd. antiqq. codd.; correctura ad κατὰ male adhaesit verbo οἰκῶν; SW. Dind. πόλει μετοικῶν μετὰ τὴν. — 3. τὰ τε ἄλλα η ψυχὴ κ. τ. ἔ. Desideratur aliquid; ψυχὴ κάλλιστα καὶ μάλιστα πρῶτος coni. Sieb.; ψυχὴ κάλλιστα καὶ πρῶτος coni. Bekk.; fortasse τὰ τε ἄλλα εὐ ἢ ψυχὴ καὶ μάλιστα πρῶτος. — L, 8. τὸ ἐν Γυνδίῳ? — LI, 4. Ubi lacunam indicavi edd. inserunt νικησάντων, quod ignorant codd.; latius patet lacuna; cf. Plutarch. Philop. c. 17. — LII, 3. ἐπὶ τοῦ Πελοποννησίων malim. — 5. τίθεμαι Sylb. edd. recc.; τιθέναι A codd., in quo τιθένην ἂν potius latere videtur. Mox τὸ ἐν Πέρ-sais Bekk. SW. Dind.; καὶ ἐν Πέρσαις A codd. praeter La, qui neque τὸ neque καὶ habet. Scriptum fuit ἐν Περσ. (hoc per compendium), quod in καὶ ἐν Πέρσαις resolverunt librarii, quum deberent ἐν Περ-sῶν. — 6. τῷ ἐν Τεγείᾳ? In epigrammate aptius fortasse distinctio ponitur post τυράννων; deinde ἀμώμητον scripsi; ἀμώμητον La;

ἀμωμήτου edd. et rell. codd. — LIV, 3. διεξελθών? — 6. εἰπεῖν πρὸς αὐτόν ἃ Ἀθηναῖοι? La om. τά.

Liber IX.

II, 3. Ἀκταίωνος κοίτην Bekk. SW. Dind.; Ἀκτ. καὶ τὴν MVA PcAgLb; Ἀκτ. καὶ sine τὴν edd. antiqq. VbLa. Deinde φασὶ τῇ edd. antiqq. φασὶν τῇ Vb; φασὶν οἱ τῇ MPcAgLb; φασὶν οἱ τὴν Va; φάμενοι τῇ Bekk. SW. Dind.; at οἱ correctura est ad praecedens καὶ τὴν. (καὶ τὴν; sed correctura in margine.) — III, 7. κοσμήσαντες edd. antiqq. et codd. omnes; κομίσαντες Sylb. Bekk. SW. Dind. Lacunam indicavi. — 9. Τπὸ Dind. e coniectura Bekkeri; ὑπὲρ edd. codd.; correctura adscripta procreavit [ὑπο]καταβάντι. Deinde Σφραγιτῶν probandum videtur. — IV, 2. δὲ Ἀδράστον καὶ Ἀργείων Kayser; idem voluit Dind. praef. p. III.; δὲ Ἀργούς (ἄργους PcAg) τοῦ καὶ Ἀργείου MVA PcAg; δὲ ἄργους οὐ καὶ ἄργίου Lb; δὲ Ἀργείων edd.; δὲ ἐπὶ, omissis mediis Vb. — 4. Pro ἡμίσεα malim ἡμίεργα, ut I, 40, 4, 9, 2, 1. 9. 39, 4. — V, 8. Lacuna fortasse nihil aliud hausit quam περί. — 9. κατὰ δὲ τὴν τιμωρίαν κ. τ. ξ. Verba vix sana; ἔχει δὲ sc. ἡ τιμωρία; cf. Welcker Ep. Cycl. I, 258. n. 415. — 11. Οἰδιποδῖαν malim cum Porsono et Markscheffel Fragm. Hesiod. p. 251. 258. Cf. Welcker Ep. Cycl. I, 321. n. 527. — 13. Post ἄγονσι expunxi Ἀργεῖοι cum codd. omnibus. — 14. ἀποθανεῖν om. codd. omnes; Musuri videtur interpolatio. Mox verba ἐς Καΐκου πεδίον ἐλαύνοντι locum occuparunt ineptum. Turbas componere mihi videor scribendo καὶ τὸν Θέσσανδρον ἐς Καΐκου πεδίον ἐλαύνοντα ἀποθανεῖν κατέλαβεν ὑπὸ Τηλέφον. — VII, 3. ὁ μετ' ἐκείνον; articulum ego adieci; cf. Plutarch. Pyrrh. c. 6. — VIII, 2. ἴμα Spengel. Kayser; ἴμα codd., quod in μάντευμα mutant e Siebel. coniectura SW. Dind. — X, 2. τῶν πυλῶν καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος? — XI, 3. εἰκόνας ἀμυδρότεραι ἤδη, expunctis τὰ ἀγάλματα Kayser; placet. — 4. ἀγάλμα codd.; ἀγάλματα Siebel. Bekk. SW. Dind.; praeter necessitatem; utraque constructione utitur Pausanias. — 6. Ἀθηναῖν καὶ Ἡρακλέα κ. τ. ξ. Corruptam codicum dedi lectionem; τοῦτον pro τύπου La; fort. κολοσσούς λίσθον τοῦ Πεντέλης. — XII, 3. τοῦ μὲν La; τοῦ δὲ MVabLb; τοῦ τε edd. — 4. Διόνυσον καλεῖσαι Κάδμον dedi cum La, ut v. g. Ἡρακλῆς Μάντικλος 4, 23, 10. 4. 26, 3. Ἐρμῆς Αἰπυτος 8, 47, 4.;

Κάδμιον s. Καδμεῖον codd. rell. et edd.; correctura margini adscripta in locum se insinuavit alienum, et in seqq. novas procreavit urbas, ubi βομὸν habent MVA RAgLb; Κάδμον LaPeVb et R marg. Reliqua sana sunt. — XIII, 7. Βακχυλίδης SW Dind.; Βακχυλλί-

δης La; Βακχυλίδης (sic) Va; βακχυλλίδης Vb; βακχυλλίδης Lb; Βακχυλλίδης rell.; Βακχυλλίδης voluit Kuhn. idque probarunt Dind. praef. p. II. et Keil Sylloge Inscr. Boeot. p. 48. Idem tamen p. 210. retractat suam sententiam et Plutarchi locum (de genio Socr. 13.) respiciens pronior est ad Βακχυλίδης. — II. ἐπιφανέστατη voluit Siebel.; ἐπιφανέστατα edd. codd. — XIV, 2. ἐς τὴν notant Siebel. Kayser. — XV, 3. τῶν Ὀρχομενίων malim cum Sylburgio. — 4. Φουβίαν e Sylb. coniectura edd.; Φουβίαν A codd.; nolim damnare; haud male Westermannus (in Pauly Real-Encycl. s. n. Phoebia) suspicatur urbem Βουφία a Stephano Byz. commemoratam et Φουβίαν nostram eandem esse; cf. Curtius Pelop. II, 587. n. 66. Ross Reise 56. Pro στιγμῆν, probabilis Spengelii est coniectura συνηγμέναι. Asteriscum post στιγμῆν habet Dind. — 6. In Epigrammate Θήβης et Μεγάλη πόλις dedi cum Dind. e Sylburgii coniectura; Θήβαι et μεγάλη πόλις rell. — XVII, 4. Ubi lacunam indicavi editiones inserunt περιάψωσι; idem in Vb invenitur, sed in medio nomine τιθορεεῦσιν (sic: μνήματι τι περιάψωσι τιθορεεῦσιν); a reliquis codd. abest. In forma τιθορεεῦσιν consentiunt h. l. codd. quod non mutavi in loco corrupto. Cf. Meineke ad Steph. Byz. s. n. Τιθοραία. — 6. Dedi corruptam lectionem codicum MVA PcR; περιτιδοσιν ἦτις οὖν Ag; περιτιδοσιν ἦτις ἦν Lb. Interpolati sic: περιτυχεῖν αὐτῇ R marg. edd.; περιτυχεῖν αὐτὴν La; Φῶκον δὲ περιτυχεῖν αὐτῇ τὸν Ὀρντ. Vb. — XVIII, 2. παρέσχον τῶν ἐν e coniectura; παρέχοντων ἐν codd.; παρέχουσι τὸ ἐν edd. — 3. μνήματα, τὰ δ' ἐπ' scripsi et post δρώμενα expunxi ἃ; μνήματα καὶ τὰ ἐπ' VbLa; καὶ τὰ om. MVA PcAgLb; καὶ om. Clav. Siebel.; ἃ om. iidem, cancellis circumscribit Dind. — 6. Ἀμφιδίκον καὶ Ἀμφιδίκος Dind. — XIX, 5. πέφνκεν ἢ γῇ φέρειν ἃ διὰ παντός dedi ex emendatione Spengelii; πέφνκεν ἢ γέφυρα διὰ παντός MVA PcAgLbR; πέφνκε γίνεσθαι ταῦτα δὲ διὰ παντός VbLa et marg. R. edd. — 8. γῆς κεραμεῖς non placet; τέγνης κεραμεῖς Emperius; fortasse πάντες κεραμεῖς. — XXI, 1. ἐν δὲ τῷ AgLbPc, quare coll. Strab. 9, 2, 7. p. 618. A. 403. C. 236. Kr. et Stephano Byz. s. n. Δήλιον suspicor ἐν δὲ τῷ (ναῶ) Ἀπόλλωνος PAUSAN. II.

τε) καὶ Ἀρτέμιδος. — 3. τὰ τε ἐπὶ γῆς? — 6. πείθομαι bis ponendum, et cum omnibus codicibus δὲ ὅτι scribendum est. — XXII, 2. τε om. Va; circumscripsi cum Dind.; deinde ὑπὸ τῷ δένδρῳ... τοῦτῳ (hoc cum BPeAgLa) scripsi; ὑπὸ τῶν δένδρων... τοῦτων rell.; τραφῆναι vix sanum. — 6. καὶ Πίνδαρος (προστίθησι δὲ Πίνδαρος) ὡς ἐπιλάβαι suspicatur Siebelis; lacunae signum habet SW; id delevit Dind. — 7. ἐπεὶ τινος πόας vel ἐπεὶ τῆς ἐνταῦθα πόας Siebel. Z. f. A. 1841. p. 508; mihi herbae potius nomen excidisse videtur. — XXIII, 3. ἀπάρχοντο Siebel. d. l. — 7. Λιμὴν Ulrichs Reisen u. Forschungen in Griechenland I, 233, n. 13. Dind.; λίμνη codd. (λίμνης AgLb) et rell. edd. — XXIV, 5. ὑπερβαλόντι Lb SW. Dind.; propter seq. ὑπὸ δὲ αὐτῶ et καταβάτων restitui ὑπερβαλόντι cum codd. edd. rell. — XXV, 1. ὠραίον MVaR; πρέον Ag LbPc; πλέον Pd (i. e. ὠραίον, ὠρεόν, πρέον, πλέον); πεπειρόν VbLa edd. — 3. Post εἶδον edd. habent λῖθον ὄν; utramque vocem omittunt MVabAgPcLb; posteriorem LaPa. — 5. καὶ Διμήτρι τὰ δρώμενα malit Siebel.; accedo. — XXVII, 7. ὥσπερ δὴ θεῶ scribendum est. — 8. ἐξ Ἰωνίαν vix tolerandum. — XXVIII, 2. Ad αἰ εἶξαι herbae cuiusdam nomen desidero. — 4. ὑπὸ ἔξεως? — XXIX, 6. ἐν πέτρῳ μικροῦ σπηλαίου τρόπον malim. — 7. Ἐλλῆσιν post οἱ δὲ correctura videtur quae in locum irrepsit alienum; in

proxime sequentibus enim Ἐλλῆσιον, Ἐλλῆσιον ὄν, Ἐλλῆμιον, Ἐλλῆσιν ὄν (sic) habent codd. — XXX, 1. Post ἀγάλματα addidi articulum; deinde codicum lectionem ὁ μὲν Ἀνσίππου restitui, quum articulus in sequentibus τὸ δὲ ἄγ... τὸ ὀρθόν indicare videatur, duo Bacchi tantum simulacra sibi opponi; οἱ μὲν Ἀνσ. Bekk. SW. Dind. e probabili quidem, at non necessaria Silligii coniectura. — 2. τῶσάνδε Dind.; τόσων edd. codd. — 8. ἐβδομήκοντα πέντε est contra usum Pausaniae, qui πέντε καὶ ἐβδομήκοντα postulat. — 12. ἦκουσι Emperius; ἔχουσι edd. codd. — XXXI, 5. καὶ om. Bekk. cum Schleiermachers; cancellis circumscribunt SW. Dind.; debet abesse copula propter seq. ἐπονομάζουσιν. — XXXII, 2. οὐ πηλαγίῳ Dind. e Bekkeri coniectura; οὐ πλάνῳ VaLbPeAgR; οὐκ ἄνω VbLa, marg. R. edd. rell. — 5. γέγονε καὶ Κορωνείας Siebel. Hall. L. Z. EBL. 1840. p. 756. Z. f. A. 1841, p. 510; γέγονεν ἢ Κορωνείας edd. codd. — 7. εἶλεν αὐτῶν τὰς πλείους e Bekkeri coniectura dedit Dind.; placet. — XXXIV, 1. Ἰωνίου codd.

omnes; debuit fortasse restitui; cf. ad 8, 25, 4. — 2. καὶ αἰθεὶν πῦρ Emperius. — 3. ἔργον codd.; ἔριν Valcken. Dind.; possis etiam ἀγῶνα. — 4. καὶ πηγαὶ — εἰκασμέναι; constructio turbata, nomen Πέτρα corruptum. — 9. ποιητῶν scripsi; πολιτῶν edd. codd. — 10. ἢ κώμη τότε ἐκλήθη Siebel. Z. f. A. 1841. p. 510; αἱ κῶμαι τότε ἐκλήθησαν edd. codd. — XXXV, 2. καὶ τὰ παρ' Ἀθηναίους? — 3. οἱ γε Διονύσου τὸν Ἀπόλλωνα est lectio corrupta codicum ab aliis aliter tentata; cf. SW. ad h. l.; Τεκταῖος, οἱ Μουσηγέτην τὸν Ἀπόλλωνα Kayser; Τεκταῖος, οἱ γε δύο ὁμοῦ τὸν Ἀπόλλωνα Siebel. d. l. p. 510 seq. Prae reliquis placet Bergkii coniectura οἱ τὸν Διονυσόδοτον Ἀπόλλωνα. — 6. ἀγαλμάτων χρυσοῦ Χάριτες AM VabLa Bekk. Dind.; ἀγαλμάτων χρυσοῦ Χάριτες Clav. Siebel. SW. PeAgLb. — XXXVII, 5. ἦλθεν ἡδῆ? — XXXVIII, 1. Lacunam indicavi; seq. πέτρας est accusativus, non genitivus. — 5. Verba πέτραν ἔχον εἶδωλον interpretantur „larva quae saxo insideret;“ ideoque in sequentibus πρὸς τῇ πέτρᾳ dederunt Cor. Siebel. SW. Dind.; mihi sensus esse videtur „larva manibus saxum tenens“, ut v. g. ἔχων τὸ ξίφος 5, 18, 4. ἔχων μάξας 9, 39, 11. et innumeris aliis in locis; quam ob causam πρὸς πέτρα restitui. Pro εἴ τι ἦν aptius est ὅ τι ἦν. — 9. Chersiae reddidi Μιδείης ex Ag; idem voluit Dind. praef. p. VIII; Μιδείας rell. — XXXIX, 4. Κόρης.. καλουμένη θήρας Sylb. Siebel. Bekk. SW. VaPeMAGLb; Κόρης.. καλουμένη θήρας AVb; Κόρης.. καλουμένης θήρας (Θήρας) Fac. Dind. La; καλουμένης Ἥρας Ulrichs Reisen und Forschungen in Griechenl. I, 177. n. 22; Ἥρας ἐστὶ καλουμένης Ἡνιόχης Kayser. — 11. τοὺς πόδας post ὅπῃ expunxerim; ante ἀνθρώπων additum est ἄν volente Dind. praef. p. XX. — XL, 2. συνεσ* * * εἶται edidi; sic habent LbVn et lacuna latius hiante Ag; συνεσ* * * εἶται Pc; συνεσεται MVaR; συνεσῆλθε (συνεσῆλθε) edd. Vb et in marg. VaR; συνῆλθε La. — 9. ἐθέλοντα scripsi; ἐλθόντα edd. codd.; ἐκόντα Emperius.

Liber X.

I, 3. ταῦτα om. MVabLab; silent PeAg; cancellis notat Dind. — 10. Ἀπόλλωνι SW. Dind.; Ἀπόλλωνα codd. et rell. edd.; post hoc nomen expunxi καὶ cum Dind. et τε τὸν scripsi cum Porsono Bekk. Dind.; τότε τὸν codd. et edd. antiq. — 11. ἐπὶ τῇ γυνὴ con. Bekk.; receperunt SW. Dind. et sic habet La a pr. m.; ὑπὸ τῇ b*

γυψω AMVaPcAgLb et sine articulo Vb. Vituperat lectionem meam, utpote ab uno tantum codice oblatam Siebelisius (Z. f. A. 1841. p. 511.); ipse ὑπό τῆς γύψου edit, quod ne unus quidem habet codex; ἐπὶ genuinum esse probat articulus additus; cf. 7, 22, 7, 10, 13, 3. — II, 4. ἐς τοὺς συλῶντας Dind. e Facii coniectura a Siebel. Bekk. probata; ἐς τοὺς συνόντας codd. edd. — 6. Φαῦλον scripsi; Φάυλον hoc loco et postea codd.; geminant l edd. Mox χαλκοῦ edd. antiqq. et codd. Locus difficilis, de quo conferendi Kayserus et Welcker. Kleine Schriften III, 222. Mihi Hippocrates sceletum dedicasse videtur. — 7. (αἰτίαν) ἰδίᾳ dedi cum edd. rece.; fortasse ἰδίᾳ mutandum in αἰτίαν. — III, 2. Στεῖρις scripsi; Στίρις Dind.; Στίρις Siebel. Bekk.; Στερις edd. rell. MVabAgLb; Στερίς La; cf. ad 10, 35, 8. — 4. Κραννῶνι Dind.; Κράννωνι Lb; Κράννωνι rell.; 5, 8, p. 8. literam geminant codd. omnes. — IV, 2. γε expungit Dind. praef. p. XXII. — 5. ἔστιν a librario additum est non animadvertente τὸ ἔπος copulandum esse cum seq. πεποιθῆσθαι φασιν. — V, 2. ἡ Ἀθηνᾶ; articulum adiecit Dind. praef. p. XIX. — 4. ἐντὰῦθα SW Dind.; possis etiam ταύτη; ταῦτα APc; ταῦτα rell. edd. MVabPad AgLab; deinde ἔστι La; ἔτη Pc; ἔτι edd. et rell. codd.; quod post τριόδου SW Dind. e LaPa inserunt ἔστι omisi cum edd. codd. rell. — 8. εὐμναστος? — 9. παρεσχημένος Sylb. Dind.; παρεσχηματισμένος edd. codd.; deinceps ἀπὸ τοῦ τε Bekk. PdAgVbLb; ἀπὸ τε τοῦ rell.; corruptela latere videtur. Cf. Kayser. — 12. Pindari verba sic leguntur apud Galenum (T. III, p. 615. ed. Basil.): Χρῦσαι αἱ δ' ὀξύμπεραι αἱ τοῦ αἰδον Κληδόνες*), unde Χρῦσαι δ' ὑπὲρ αἰετοῦ αἰδον Κληδόνες eruit Cobet (de arte interpretandi p. 128.); Χρῦσαι δ' ἔξ ὑπὲρ αἰετοῦ | Ἀειδον Κληδόνες Schneidewin. Philolog. 5, 366 seq.; Χρῦσαι δ' ἔξ ὑπὲρ αἰετοῦ | Ἀειδον Κληδόνες Bergk. Rhein. Mus. N. F. 8, 147 seq.; Χρῦσαι δ' ὀξὺ παρ' αἰετοῦ | Ἀειδον Κληδόνες Wieseler. in Schneidew. Philol. 6, 736 seq.; Χρῦσαι δ' ἔξ ὑπερφῶν αἰδον Κληδόνες edd. Pausaniae; Χρῦ-

*) Reddidi haec verba qualia a Cobeto, Bergkio (Poët. Lyr. Gr. p. 222.), Schneidewino et ex parte a Wieselerio producuntur, quum editionem Basileensem (1538.) inspicere non potuerim, in qua hoc Pindari fragmentum legitur Tomo V (non III.) p. 615. Non consentiunt in fragmenti lectione editiones Galeni recentiores; sic enim habent (in Galeni Comment. ad Hippocrat. de articulis 3, 23.) Charterius T. XII. p. 376. et Kühn. T. XVIII, 1, p. 519: Χρῦσαι δ' ὀξύπερα αἰετοῦ κληδόνες.

σαι Vb; ὑπαρέτου Pc; υπερέτου MRLbPd; ὑπερέτου Ag. Equidem Bergkium secutus sum proxime ad codicum Pausaniae vestigia accedentem. — 13. τις expungit Kayserus. — VI, 1. Lacuna indicat Dind.; loci integritatem tueri videtur Franzius in Berl. Jahrb. f. wiss. Kr. 1841. p. 225. — 4. μητρός εἶναι Μελαίνης Kayser. — 5. Πύθην Dind. La; Πύθιν rell. — 7. δέ εἰ Κρήσιοι ἄνδρ. Meineke Z. f. A. 1845. p. 1067.; δέ Κρήσιοι ἄνδρ. edd.; δέ ἔκ κρησιν οἱ ἄνδρ. Va; δέ ἐκρήσοι (sic) οἱ ἄνδρ. Vb; δέ ἐκ κρησιν οἱ ἄνδρ. M; δέ ἐκ κρησιν οἱ ἄνδρ. Lb; δέ ἐκρησι οἱ ἄνδρ. Ag; δέ ἐκρήσιοι ἄνδρ. La. Etiam ἀγιστεύουσι (ἀγιστεύουσιν) corruptum est; cf. Kayser. — VII, 4. ὁς λάμποι Bekk. MVabLRpAg; ὁ Λάμπου edd. antiqq. Vb. ὁ λάμπου La et R ad marg.; Μελάμπους Böckh. SW. Dind.; quod prae reliquis placet. — 5. αὐλωδίαν τότε κατέλυσαν Dind. Mox egregie idem μέλη restituit pro μελέτη, quod habet codd. et seq. καὶ θρηνοὶ (καὶ om. MPcAgLb) circumscripsit; potest expungi. — 8. καὶ Ἰολαίδας Keil Sylloge Inscr. Boeot. p. 216, idem tamen correcturam suam retractare videtur in Archäol. Zeitung 1850. p. 208.; καὶ Ὀλαίδας edd. codd. — VIII, 1. συνεδρεύοντες MVabPcLab; συνεδρεύοντες edd. Ag. — 3. συντελεῖν om. MPcAgLb; additur a VabLa, non satis apte. — IX, 1. Malim τέμνηται δὲ διέξοδοι. — 7. Ἄβας; imo Ἀγίας; cf. 3, 11, 5. — 8. Πίσωνος edd. rece. VaLa, et geminata litera Vb; Πίσωνος Bekk. MPcAgLb; Παίσωνος edd. antiqq. — 10. Μύνδιον SW Dind. La; Μίδιον VabPcAgLb; Μήλιον Bekk.; Μίδιον edd. rell. Mox Πυρρίας Dind.; Πυρίας rell. edd. et codd. Κάμων edd. rece. PcAg; Κόμων Lab; Κόνων edd. antiqq. MVab. Deinde Ἀγασμένης Dind. praef. p. XV; Ἀγεσιμένης SW Va; Ἀγαμένης Clav. Sieb. Bekk. M.; Ἀγεμένης VbPcAgLab; Ἀγεμένης edd. rell. Denique τελευταῖοι scripsi cum Kuhn. Clav. SW Dind. et ante Λακεδαιμόνιοι expunxi οἱ; τελευταῖα codd.; correctura ai oi margini adscripta procreavit literas ei oi ai, ei oi ai, ei oi ai, quas inter δέ et καὶ habent LbPcAg, unde εἶναι fecit Böckhiius, quod receperunt Bekk. SW Dind.; ex eodem fonte fluxit articulus ante Λακεδαιμόνιοι. — 11. φερεπτολόμεισι Dind. (praef. p. III.); φέρει πολέμοισι MVabAgLab; φέρει πολέμοιο edd. In seqq. κακίη τε νομήων coniicit Siebel. Hall. L. Z. EBl. 1840. p. 757. Etiam in Musaei oraculo latent corruptelae; codices monstra producunt; in ητταλοῖς quo codd. plerique alludunt (ad ητταλῆς alii), ἦτ-

της invenit Bergkii conferens Syriani locum in Rhet. Gr. ed. Walz IV, 569. — X, 1. οὔτοι μὲν δὴ, quod omittunt edd. antiq. VbLa, varia lectio ad seq. οὔτοι μὲν καὶ esse videtur. — 5. τὸ ἐφεξῆς αὐτῶν γένος — Περσέα; verba prorsus absurda; postulat sensus: γένος τὸ ἐς Περσέα καὶ ἔτι πορρωτέρω καθήκον ἐς Ἡρακλέα. — XI, 5. Οἱ δὲ θησανροὶ οἱ Θηβαίων Dind. praef. p. XVIII; contra sensum; si quid mutandum, θησανροὶ ὁ Θηβαίων scribendum foret; at non puto necessarium. Deinde ἐστὶν ὡσαύτως MRPeAgLb; εἰσὶν ὡσαύτως edd. VabLa. — XII, 1, Lacuna haec fere hausit: ... ἐπὶ κλησιν. Σίβυλλαν δὲ τὴν πρότερον γενομένην ταύτης ταῖς μάλιστα..., nisi malis fortasse ... ἐπὶ κλησιν τὴν δὲ πρότ. γενομ. ταύτης ταῖς μάλ. — Verba ὑπὸ τῶν Λιβύων — ὀνομασθῆναι vix sana sunt. Sic scriptum

Λιβύων...
fuisse suspicor: ὑπὸ τῶν Δελφῶν Σίβυλλαν λέγ. ὄν. i. e. ὑπὸ τῶν Δελφῶν Λίβυσσαν λέγ. ὄν., quod librarii correcturam ad nomen praecedens referentes in ὑπὸ τῶν Λιβύων Σίβυλλαν depravarunt. Ad rem cf. Siebel. ad h. l. — 3. πατὴρ δ' ἐκ σιτοφάγοιο dedi e coniectura Dindorfii praef. p. III; πατὴρ δὲ κητοφάγοιο Bekk. SW. Dind. PeAgLb et M per correcturam; πατὴρ δ' αὐ κητοφάγοιο edd. rell. VabLa; at κητοφάγος neque est hominis mortalis descriptio, neque recte opponitur Νύμφη ἀθανάτη. — 6. In epigrammate κενθομένην restituit Meineke Z. f. A. 1849. p. 415; πνθομένα edd. codd. In seqq. μοῖραν ἔχουσα (ἔχοισα) κάτω Emperius. Formas doricas ubique restituit Dindorfius. — 10. Lacunam indicavi cum SW Dind. La; quod edd. inserunt ῥάδιον id codices omittunt. — XIII, 1. Δέοντος nomen vitiosum. — 3. ἐλαχίστων dittographia ad ἐλύντων videtur. — 6. Κορινθίων AVaLa; Κυρηναίων SW Dind. MVbPeAgLb et in marg. Va; recte fortasse. — 7. Ἀμύκλειος? — 9. ὑπελείποντο Dind.; ὑπελείποντο rell. edd. et codd. — 10. Καλύνθου — εἰκόνες. Lectionum monstra praebent codices, in quibus equidem verborum fragmenta deprehendere mihi videor; a vulnere letali abstinere manus. Ante ναναγία expunxi καὶ cum Dind., auctoribus Sieb. Bekk. — XV, 2. Στρατηγὸι — ἔστιν Αἰτωλῶν; locus turbatus; οἱ Αἰτωλοὶ SW Dind.; οἱ πολλοὶ edd. rell. codd. In sequentibus sic scripserit Pausanias: καὶ ἀγάλμα (s. ἀγάλματα, haec enim varietas turbarum causa fuisse videtur) Ἀργεμίδος, τὸ δὲ Ἀθηναῖς, δύο τε Ἀπόλλωνος ἀνάθημά ἐστιν Αἰτωλῶν. — 3. Oraculi verba non mutavi, nisi quod e Bekkeri coniectura πᾶσι dedi cum Dind.; πάγχυ edd. rell. et aliquot

codd.; om. MPeAgLb — 5. ὁπόσοι Ἀθηναῖον τὰ ἐπιχώρια ἔγραψαν A. Hecker in Schneidew. Philol. 5, 422. Non necessarium. — XVII, 1. πεντήκοντα uncis includunt Bekk. SW Dind.; at non eiicienda, sed corrigenda est vox. Kayserus 5, 12, 6. respiciens προήκει scribit, et simile verbum postulat sensus. — 5. ἡ καὶ αὐτοῖς... μετέσχον (μετέσχον) Ἀργυλεῖς Dind. in Stephan. Paris. s. n. Ὀργυλῆ et praef. p. XVI. — 6. καταστῆναι — δέος; impedita constructio; Pausaniae manum restituere mihi videor sic scribens: καταστῆναι δὲ ἐς μάχην τῶ Ἑλληνικῷ καὶ τοῖς Τρωσὶν ἐκώλυσε τοὺς βαρβάρους, παρασκευῇ γὰρ (τε om. Va) ἴσοι τῇ ἀπάσῃ τὰ ἐς πόλεμον ἦσαν, ο ἄλλος ποταμὸς δὲ δὴ μέσον σφίσι ἦεν κ. τ. ξ. — 10. ναυσὶν οὐτε ὄρμους Emperius; ναυσὶ τε ὄρμους edd. codd. — 12. ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐς εὐθύ, ἀλλὰ παρὰ τὰ ὅτα? — XVIII, 4. ἀπώσαιντο e Bekkeri coniectura; ἀπώσαιντο edd. codd. — 7. Post Γοργίας ἐστὶ expunxi εἰκόν; cancellis notant edd. recc. — XIX, 11. διάφορα La; διαφορὰ edd. et rell. codd. — XX, 2. ἑξακισχιλλούς ἀριθμοῖν τις Dind.; ἐξ. ἀριθμὸν ἡ τις Pe; ἀριθμῶν ἡ τις VaAgLb; ἀριθμῶν εἰ τις Vb; ἐξ. ἡν ἀριθμὸν rell. — 4. τούτων ἦγε τὸ ἐπικινὸν Μεγαρεύς; intactam reliqui corruptam codicum lectionem; ἡγεῖτο scripserunt e Böckhii coniectura SW Dind.; in ἐπικινόν ducis latet nomen; Μεγαρεύς alienum est ab hoc loco. Deinde lacunam indicavi sic fere explendam: ἐνεμήκοντα καὶ (ἐπτακόσιοι, πλέονες δὲ) ἐπτακισχιλίων ἀρ. ἦσαν οἱ ὀπλιτεύοντες. Excidisse μυρῶν suspicatur Brandstätter Aetol. Geschichte p. 188. — XXI, 4. ἡ ἐπὶ πλείστον dedi e coni. Bekkeri; ἡ ἐπὶ πλείστ. Dind. e coni. SW.; ἐπὶ πλ. Ag; ἐπιπλείστον La; ἐπεὶ πλείστον rell. — 5. Ἡμῶν δὴ Jacobs; Ἀδ' ἄρα δὴ Bergk. Epistol. gratul. ad Creuzerum p. 17; ἡμῶν δὴ A. Hecker Comment. crit. de Anthol. Graec. (Lugd. B. 1852.) I, 71; ἡ μαρδαλ (sic) M; ἡ μαρδαλ η ποθέουσα (sic) Ag; ἡ μαρδαλ η Lb (?); in Pe epigrammatis initium evanuit; ἡ μάλα δη rell. Deinde λαῖον τότε Spengel; λαῖον ποτε edd.; λαῖον ὁπότε MVbPeAgLb, hic sine accentu. Denique εὐτ' ἐπὶ τὸν Γαλατᾶν ἡχμασε θούρον Ἀρη Bergk., qui praeterea ubique formas Doricas restituit; θούρον habent MVaPeLb. — XXII, 1. στενή καὶ ταύτη Sylb.; (cf. §. 8.); στενή καὶ ταύτης edd. antiq. et codd.; στενή καὶ ἀνάντης Clav. Siebel. et edd. seqq. Deinde μετ' αὐτὰ SW; μετὰ ταῦτα (ταῦτα Va) codd.; κατ' αὐτὰ Bekk. Dind. Post ὑπὲρ τῆς excidit πόλεως. Etiam sequentia sunt lacunosa et corrupta; in οιομενον latet fortasse οἱ ὁμοῦ. — 10. ἡ circumscripsi; om. Ag. — ὑπ' αὐ-

τῆς Lab; probat Siebel. Hall. LZ. EBl. 1840. p. 758; ἀπ' αὐτῆς rell. — XXIII, 6. ἐκ τῆς μάχης οἱ βάρβαροι, πανταχόθεν δέ σφισιν? — XXIV, 3. ἱεροῖς θ' ὑπὸ κύμασιν; conjecturam in SW propositam probat Siebel. d. l. — XXV, 4. ἀνασκοπούμεναι Dind. (praef. p. XXXI.); ἀνασκοπομέναις Siebel. Bekk. SW.; non displicet; ἀνασκοπούμενοι edd. rell. et codd. Deinde codicum lectionem θεράπειναι restitui; θεράπειναι SW Dind., et ἡ ante Ὀμηρος adieci ex emendatione Porsoni; idem fecit Dind. — 5. καὶ notavi, expunxit Dind. volente Siebel. Αἰσχυλῆνον Dind.; Αἰσχυλῆνον edd. codd. — XXVI, 1. ὡς Αἰλείου μήτηρ Ἀφροδίτη? Coniecturam in SW propositam probare videtur Dind.; ἡ post ὡς, et καὶ post μήτηρ om. La. — 3. Αἴας δὲ Ὀϊλέως scripsi; Α. δὲ ὁ Ἰλέως VbPcAgLab; Αἴας δὲ ὁ Ὀϊλέως rell. In segmenti fine turbæ sunt; ἱεροῖς h. l. ineptum est; ἱεροῖς (i. e. θυσίαι) certe exspectatur; deinde ἐπὶ τούτοις interpolati tantum habent codices, reliquorum varietas satis demonstrat in libro archetypo iam fuisse corruptelas, fortasse correcturas. Mihi ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς correctura videtur quæ in locum alienum se insinuavit; Pausaniae manum sic fere restaurari arbitror: τοῦ ἐν Αὐλίδι φανέντος τέρατος ἔνεκα· ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς τὸν Αἴαντα ἐξορκοῦσιν. Alii aliter; cf. Kayser et Welcker Composition d. Polygotischen Gemälde in Abh. d. Berl. Akad. 1847. 2. p. 90. n. 20. — 4. ὑπὲρ τοῦ Νεοπτολέμου τὸν τάφον est descriptio loci et praepositio eadem prorsus significatione usurpata, qua v. g. 6, 24, 1. legimus ὑπὲρ τοῦ Ἀχιλλέως τὸν τάφον. Mox Ἀχιλλεύς ab uncis liberavi, quibus circumscriptum est nomen ap. SW Dind. Cf. Kayser. Welcker Z. f. A. 1834. p. 47. Ep. Cycl. II. 14. 516. et Jacobs ap. Welcker. in Abh. d. Berl. Ak. d. l. p. 85. — 5. τὸ μὲν ἔμπροσθεν τῷ ὀπίσθεν προσήγον; — XXVII, 1. Στεκτορήνων (Στεκτορήνων Dind.) Eckhel. D. N. III, 173. (cf. Franz. in Berl. Jahrb. 1841. p. 227.); φρυγῶν ἐς τεκτορήνων edd. VabLa; φρυγῶνες τεκτορήνων MPcAgLb. — 4. κάθηται δὲ καὶ ἐπὶ ὄνου La SW Dind.; καὶ om. rell.; duo erant aselli (ἐπὶ ὄνου, non ἐπὶ τοῦ ὄνου). — XXVIII, 1. Ante ὁ πορθήμευς excidisse γέρων probare videntur sequentia. — 4. τῷ circumscripsi Dindorfium secutus; fortasse inter μάλιστα et τῷ hiat oratio; μάλιστα ἄξιον ὅτι (τῷ) ὑπὸ codd. interpolati AVbLa. — 7. Etiam hunc locum correctura apposita turbasse videtur; sic scriperit Pausanias: μνήμη γὰρ καὶ ἐν ταύταις Αἰδον. — XXIX, 1. ἀνωτέρω τούτων ἱερεῖα οἱ ἑταῖροι SW Dind.; ἀνωτέρω τούτων ἱερεῖα καὶ οἱ ἑταῖροι rell. edd. et codd., quod qui velit conservare, lacunam

debet statuere post ἀνωτέρω. Omnino in describenda hac picturae parte errasse videtur Pausanias. — 2. Verba Ὀκνον δ' οὖν — καὶ οὗτος adeo sunt inepta, ut ne ab insulssimo quidem eapitote sic potuerint iustae descriptioni obtrudi. — 3. Ἐπιδόντι (ἀπιδόντι?) scripsi; sic v. g. ἀποβλέψαντι c. 30, 6; εἰ δὲ ἀπιδόντι c. 31, 1; ἐπιόντι edd. codd.; cf. etiam 7, 17, 3. 8, 9, 8, ubi eodem vitio ἀπιόντι habent codices. — 4. πεπλεγμένους La SW Dind.; πεπλεγμένοις edd. codd. rell.; cf. Siebel. Z. f. A. 1841. p. 515. — 5. ἦσαν γὰρ δὴ κ. τ. ε. cf. ad h. l. Kayser Siebel. d. l. Welcker. d. l. p. 120.; ἐξ Ὀρχομενοῦ τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ ἢ Χλωρίδι, ἡ δὲ * *. Εἶπον δὲ καὶ ἄλλοιόν dedit Dindorfius. — 7. Post γυναικῶν expunxi δὲ, quod om. PcAgLb., et simul cum τῶν κατεπλεγμένων MVab. Post θυγάτηρ excidisse Τυρώ suspicatur Siebel. d. l. p. 515. — 8. Interpretes neque πρόεισιν eodem sensu accipiunt, quo ἀνεισιν (1, 15, 3.), quod neque usus Pausaniae, neque praepositio ἐπὶ permittit videtur. — XXX, 3. Neque quid sit ἐπανέχων, neque quid ῥάβδον satis intelligo, neque omnino qualis Agamemnonis figura cogitanda sit assequor; fortasse legendum est: ταῖς χερσὶν εἰσιν ἀνέχων τὴν ῥάβδον i. e. sceptri hastile? Cf. 6, 25, 5. — 4. γενέων ὅδε εὐ ἔχει Jacobs apud Welck. d. l.; Ἰασεύς· γενέων δὲ εὐ ἔχει Siebel. Bekk. SW Dind.; καὶ ἐς εὐγένειαν δὲ εὐ ἔχει codd.; γένεια δὲ ἔχει malit Dind. praef. p. XXXII. — XXXI, 11. ὑπὸ τῇ πέτρᾳ Welck. l. d. p. 124. n. 53. et Alte Denkmäler III, 113; ἐπὶ τῇ πέτρᾳ edd. codd. — XXXII, 2. Inter ἀνδρὶ et ἡμίονοις Porson. Bekk. SW. Dind. addunt ἦ, contra sensum; comparat Pausanias eam itinere partem quae ex urbe proficiscenti est usque ad antrum Corycium cum ea quae ab hoc antro usque ad montis cacumen perducit (§. 7.). — 8. Post διάφορα expunxi δὲ cum codd. omnibus. — 9. Τιθορέα· νύμφης; procul dubio excidit ὄνομα; cf. 10, 33, 4. 6. 9. 10, 38, 4. — 10. Ante κατασκευὴ expunxi καὶ cum Bekk. Dind.; fortasse in ἡ mutandum erat. — 11. Τιθορέαν scripsi ubique; Τιθορέαν, Τιθοραίων alii; cf. SW ad 10, 32, n. 46. Meineke ad Steph. Byz. p. 623. — 12. εἰσιν αἱ οἰκίσεις malim cum Sylburgio; cf. 9, 5, 2. — 19. τὸ τε circumscripsi; τὸ solus habet La, τε codex nullus; cf. Dind. praef. p. XVIII. — XXXIII, 3. καὶ ὥρα χειμῶνος est, vel hiberno tempore. — 5. παρέχεται φ. ἀνερχόμενον Dind.; παρέχεται φ. ἀνερχόμενον codd.; ἀνερχόμενος edd. quaedam. — 8. Αἰχμαῖας Dind. La; Αἰχμαῖας rell.; cf. Keil Analect. onomat. p. 235. — 10. ὑπὸ τῶν ποιμένων La; probat Kayser, nec mihi displicet. Sequentia αὖ μά-

λιστα ἄξιον κ. τ. ἔ. sunt corrupta, mutila; Dind. lacunam indicat ante *Α* et post *ἄξιον*. Bekkerus post *ἄξιον* plenius distinguit, ad lectionem editionum antiquarum et codicis Vb (imo La) redit Kayserus; *θείας δὲ μάλιστα ἄξια* La, *θείας δὲ μάλιστα ἄξιον* AVb, quod ab interpolatore profectum adhuc mihi videtur. Omnino circa libri finem multa perditae sunt corrupta; sic statim hoc ipso capite *ἡ εὐθεία* aptam vix admittit interpretationem, post *ἀριστερά* (*ἀριστεράν*) hiat oratio, lectioque inter *φασί* et *σφίσι* varians corruptelam indicat, cui medelam fortasse adferunt Lab; *Φώκου* enim habet Lb, *σφίσι Φώκου παῖδα φασίν τοῦ Αἰακοῦ* La, unde ante *Φώκου* excidisse *Ναύβολον* mihi adhuc est verisimile. — XXXIV, 3. *ἐοικυῖαι* scripsi cum MVaLb; *ἐύκυῖαι* PcAg; *ἐν κοινῷ* edd. VbLa; cf. 5, 19, 2. Deinceps *ῥωραῖς* praestat; *ῥωραῖς* La. — 7. *ὡς ἀνιᾶν τε μηδὲν* Dind. e coni. SW; *ὡς ἀνιόντι μηδὲν* edd. codd.; *ὡς ἀνιᾶν τὸ μηδὲν* Bullmann. — 8. *μύμηα* μὲν ἐπὶ Kayser; placet. — XXXV, 3. *οἰκοδόμημα* τῶν ἀσθενεστάτων? — 8. *Στεῖρις*; urbis nomen cum derivatis scripsi per *ει*, quod voluerunt Sylb. Siebel. Dind. alii; *Στερίτιδος* habent AgLab; *ἐν στείρι* Ag, *ἐν στείρι* La; *Στίριν*, *Στίριν*, *Στιρέων* rel. — 10. *ὅποσα Δήμητρι ἐς τιμὴν*; nunquam sic locutus est Pausanias, ut recte observat Kayserus; minus tamen placet quod idem proponit *ὅποσα Δήμητρι ἐποιήθη*. Malim *Δήμητρος* scribere cum La et *ἐς τιμὴν* mutare in *ἔστιν*. — XXXVI, 7. Ante *λευκὸς* articulum adieci. — 8. Scribendum est *Ποσειδῶνος*. — XXXVII, 2. Post *Φωκίδι* excidit *Βούλις*. — 3. *κόχλων* τῶν ἐς βαφὴν? — 4. *ἀγῶνα Πύθια* non dixit Pausanias; *Πύθια* vel eiiciendum, vel e vestigiis codicis Lb (*πυθίῳ*) mutandum in *Πυθίων*. — 7. *ὑδατος*, [καὶ] οἱ μὲν; cf. 1, 26, 5. — XXXVIII, 6. *Πρωτοθροῖας* Dind. praef. p. XXXI; *Πρωτοθρονίης* edd. codd. — 7. *Ἀνάκων*, *Ἀνακας* e Siebel. coniectura Dind. — 8. *Μυονία* La Steph. Byz. Dind.; *Μυωνία* edd. codd. rel.; deinde ad *Μυᾶνες* (*Μύανες*) cf. quae dixi ad 6, 19, 4.

Signorum explicatio: A = editio Aldina; B ed. Bekkeri. SW edit. Schubarto-Walziana. M codex Mosquensis; Vab codices Vindobonenses; Lab codd. Lugdunenses; Pabed codd. Parisini; Ag cod. Angelicus; R cod. Riccardianus; Vn cod. Venetus.

A X A I K A.

- 521 I. *Ἡ δὲ τῆς Ἡλείας μέση καὶ Σικωνίας καθήκουσα* μὲν ἐπὶ τὴν πρὸς ἑω θάλασσαν, *Ἀχαῖαν* δὲ ὄνομα τὸ ἐφ' ἡμῶν ἔχουσα ἀπὸ τῶν ἐνοικούντων, αὐτὴ τε *Αἰγιάλος* τὸ ἀρχαῖον καὶ οἱ νεμόμενοι τὴν γῆν ἐκαλοῦντο *Αἰγιάλεις*, λόγῳ μὲν τῷ Σικωνίων ἀπὸ *Αἰγιάλεως* βασιλεύσαντος ἐν τῇ νῦν Σικωνίᾳ, εἰσὶ δὲ οἱ φασὶν ἀπὸ τῆς χώρας, εἶναι γὰρ τὰ πολλὰ αὐτῆς αἰγιάλιν. 2. Χρόνῳ δὲ ὕστερον 2 ἀποθανόντος Ἑλλήνος *Ἰουῖον* οἱ λοιποὶ τοῦ Ἑλλήνος παῖδες διώκουσιν ἐκ Θεσσαλίας ἐπενεγκόντες αἰτίαν ὡς ἰδίᾳ χρήματα ὑφελόμενος ἔχοι τῶν πατροφῶν. Ὁ δὲ ἐς Ἀθήνας φυχὼν θυγατέρα Ἐρεχθίδος ἡξιώθη λαβεῖν, καὶ παῖδας Ἀχαιοὺ καὶ Ἰῶνα ἔσχεν ἐξ αὐτῆς. ἀποθανόντος δὲ Ἐρεχθίδος τοῖς παισὶν αὐτοῦ δικαστῆς *Ἰουῖος* ἐγένετο ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, καὶ, ἔγνω γὰρ τὸν πρεσβύτατον Κέκροπα βασιλέα εἶναι, οἱ λοιποὶ τοῦ Ἐρεχθίδος παῖδες ἐξελαίνουσιν ἐκ τῆς χώρας αὐτόν. ἀφικομένη δὲ ἐς τὸν Αἰγιά- 3 λὸν καὶ οἰκήσαντι αὐτῷ μὲν ἐγένετο ἐνταῦθα ἡ τελευταίη, τῶν δὲ οἱ παίδων Ἀχαιὸς μὲν ἐκ τοῦ Αἰγιάλου παραλαβὼν καὶ ἐξ Ἀθηναίων ἐπικούρους κατήλθεν ἐς Θεσσαλίαν καὶ ἔσχε τὴν πατροφῶν ἀρχήν, Ἰῶνι δὲ ἐπὶ τοὺς Αἰγιάλεις στρατιὰν καὶ ἐπὶ Σελινούντα τὸν βασιλέα αὐτῶν ἀθροί- 522 ζοντι ἀγγέλους ἐπεμπευ ὁ Σελινούς, τὴν θυγατέρα Ἑλί- κην, ἣ μόνῃ οἱ παῖς ἦν, γυναῖκα αὐτῷ διδοὺς, καὶ αὐτὸν Ἰῶνα ἐπὶ τῇ ἀρχῇ παῖδα ποιούμενος. καὶ πῶς ταῦτα τῷ 4 Ἰῶνι ἐγένετο οὐκ ἄπο γνώμης, καὶ τῶν Αἰγιάλεων τὴν ἀρχὴν Ἰῶν ἔσχεν ἀποθανόντος Σελινούτος, καὶ Ἑλίκην τε ἀπὸ τῆς γυναικὸς ᾤκισεν ἐν τῷ Αἰγιάλῳ πόλιν, καὶ

τους ἀνθρώπους ἐκάλεσεν Ἰωνας ἀφ' αὐτοῦ. Τοῦτο οὐ μεταβολή τοῦ ὀνόματος, προσθήκη δέ σφισιν ἐγένετο. Αἰγιαλεῖς γὰρ ἐκαλοῦντο Ἴωνες. τῇ χώρᾳ δέ ἐτι καὶ μᾶλλον διέμεινεν ὄνομα τὸ ἐξ ἀρχῆς. Ὁμήρῳ γοῦν ἐν καταλόγῳ τῶν μετὰ Ἀγαμέμνονος ἐξήρακεσε τὸ ἀρχαῖον δηλώσαι τῆς γῆς ὄνομα.

Αἰγιαλὸν τ' ἀνὰ πάντα καὶ ἄμφ' Ἑλίκην εὐρεῖαν.
5 τότε δὲ ἐπὶ τῆς Ἰωνος βασιλείας πολεμησάντων Ἀθηναίοις Ἐλευσινίων, καὶ Ἀθηναίων Ἴωνα ἐπαγαγομένων ἐπὶ ἡγεμονίᾳ τοῦ πολέμου, τὸν μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ τὸ χρεῶν ἐπιλαμβάνει, καὶ Ἴωνος ἐν τῷ δήμῳ μνήμα τῷ Ποταμίων ἐστίν· οἱ δὲ ἀπόγονοι τοῦ Ἰωνος τὸ Ἰώνων ἐσχον κράτος, ἐς ὃ ὑπ' Ἀχαιῶν ἐξέπεσον καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ δῆμος. 3. Τοῖς δὲ Ἀχαιοῖς τηνικαῦτα ὑπῆρξε καὶ αὐτοῖς ἐκ Λακεδαιμό-
6 νος καὶ Ἀργούς ὑπὸ Δωριέων ἐξεληλάσθαι. τὰ δὲ ἐς Ἴωνα καὶ Ἀχαιοὺς, ὅποσα ἐπράχθη σφίσι ἐπ' ἀλλήλους, ἐπέξεισιν αὐτίκα ὁ λόγος μοι προδιηγησαμένῳ καθ' ἥντινα αἰτίαν τοῖς Λακεδαίμονα οἰκοῦσι καὶ Ἀργος πρὸ τῆς τῶν Δωριέων καθόδου μόνοις Πελοποννησίων ὑπῆρξεν Ἀχαιοῖς καλεῖσθαι. Ἀρχανδρος Ἀχαιοῦ καὶ Ἀρχιτέλης ἐς Ἀργος ἀφίκοντο ἐκ τῆς Φθιώτιδος, ἐλθόντες δὲ ἐγένοντο Δαναοῦ γαμβροί, καὶ Αὐτομάτην μὲν Ἀρχιτέλης, Σκαῖαν δὲ ἔλαβεν Ἀρχανδρος. Δηλοῦσι δὲ ἐν Ἀργεὶ καταμείναντες οὐχ ἥκιστα ἐν τῷδε. Μετανάστην γὰρ τῷ
7 παιδὶ ὄνομα ἔθετο Ἀρχανδρος. θυνηθέντων δὲ ἐν τε 523 Ἀργεὶ καὶ Λακεδαίμονι τῶν Ἀχαιοῦ παίδων, τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐνταῦθα ἐξενίκησεν Ἀχαιοὺς κληθῆναι. τοῦτο μὲν σφισιν ὄνομα ἦν ἐν κοινῷ, Δαναοὶ δὲ Ἀργεῖοις ἰδίᾳ. Τότε δὲ ὑπὸ Δωριέων ἐκπεπτωκότες ἐκ τε Ἀργούς καὶ ἐκ Λακεδαιμόνος ἐπεκηρυκεύοντο ἴσιν αὐτοὶ τε καὶ ὁ βασιλεὺς Τισαμενὸς ὁ Ὀρέστον γενέσθαι σύννοικοι σφισιν ἄνευ πολέμου. τῶν δὲ Ἰώνων τοὺς βασιλεῖς ὑπῆει

δέος, μὴ Ἀχαιῶν ἀναμιχθέντων αὐτοῖς Τισαμενὸν ἐν κοινῷ βασιλεῖ ἔλωνται κατὰ τε ἀνδραγαθίαν καὶ γένους δόξαν. Ἰώνων δὲ οὐ προσεμένων τοὺς Ἀχαιῶν λόγους, 8 ἀλλὰ ἐπεξελθόντων σὺν ὅπλοις, Τισαμενὸς μὲν ἔπασεν ἐν τῇ μάχῃ, Ἴωνας δὲ Ἀχαιοὶ κρατήσαντες ἐπολιόρκουν καταπεφυρότας ἐς Ἑλίκην, καὶ ὕστερον ἀφίσιν ἀπελθεῖν ὑποσπόνδους. Τισαμενοῦ δὲ τὸν νεκρὸν Ἀχαιῶν ἐν Ἑλίκῃ θαψάντων, ὕστερον χρόνῳ Λακεδαιμόνιοι τοῦ ἐν Δελφοῖς σφίσι ἀνειπόντος χρηστηρίου κομίζουσι τὰ ὅσα ἐς Σπάρτην, καὶ ἦν καὶ ἐς ἐμὲ ἐτι αὐτῷ τάφος ἐνθα τὰ δεῖπνα Λακεδαιμονίοις ἐστὶ τὰ Φειδίτια καλούμενα. 4. Ἴωνας δὲ ἀφικομένους ἐς τὴν Ἀττικὴν Ἀθηναῖοι καὶ 9 ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Μέλανθος Ἀνδροπόπου συνοίκους ἐξεδέξαντο, Ἴωνός τε δὴ ἔνεκα καὶ ἔργων ἃ ἔπραξε πολεμαρχῶν Ἀθηναίους. λέγεται δὲ ὡς ἐν πονοίᾳ ποιούμενοι τοὺς Δωριέας οἱ Ἀθηναῖοι, μὴ οὐδὲ αὐτῶν ἐθέλωσιν ἀπέχεσθαι, ἰσχύος μᾶλλον οἰκείας ἔνεκα ἢ εὐνοίᾳ τῇ ἐς τοὺς Ἴωνας συνοίκους σφᾶς ἐδέξαντο.

II. Ἐτεσι δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον Μέδων καὶ Νειλεὺς πρεσβύτατοι τῶν Κόδρων παίδων ἐστασίασαν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, καὶ οὐκ ἔφασκεν ὁ Νειλεὺς ἀνέξεσθαι βασιλευμένους ὑπὸ τοῦ Μέδοντος, ὅτι ὁ Μέδων τὸν ἕτερον ἦν τῶν
524 ποδῶν χωλός. Δόξαν δὲ σφισιν ἀνενεγκεῖν ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖς, δίδωσι Μέδοντι ἢ Πυθίᾳ βασιλείαν τὴν Ἀθηναίων. οὕτω δὴ ὁ Νειλεὺς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Κόδρων παίδων ἐς ἀποικίαν ἀπεστάλησαν, ἀγαρόντες μὲν καὶ αὐτῶν Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον, τὸ δὲ πλεῖστόν σφισιν ἦσαν τοῦ στρατεύματος οἱ Ἴωνες. 2. Ἐκ δὲ τῆς 2 Ἑλλάδος τρίτος δὴ οὗτος στόλος ὑπὸ βασιλευσιν ἄλλοις ὅχλοις τε ἄλλοις ἐστάλησαν. τὰ μὲν γὰρ ἀρχαιότατα Ἰόλαος Θηβαῖος, ἀδελφιδοῦς Ἡρακλέους, Ἀθηναίους ἐς Σαρδῶ καὶ Θεσπιεῦσιν ἡγήσατο· γενεᾷ δὲ μιᾷ πρότερον
1*

ἣ ἐξέπλευσαν ἐξ Ἀθηνῶν Ἴωνες, Λακεδαιμονίους τε καὶ Μινύας τοὺς ἐκβληθέντας ὑπὸ Πελασγῶν ἐκ Ἀήμιου Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος Θηβαῖος ἤγαγεν εἰς τὴν νῆσον τὴν νῦν μὲν ἀπὸ τοῦ Θήρα τοῦτου, πρότερον δὲ ὀνομαζομένην ³Καλλίστην. τρίτον δὲ τότε οἱ Κόδρου παῖδες ἐπετάχθησαν Ἴωσιν ἄρχοντες, οὐδέν σφισι γένους τοῦ Ἴωνων μετόν, ἀλλὰ Μεσσήνιοι μὲν τῶν ἐκ Πύλου τὰ πρὸς Κόδρου καὶ Μελάνθου, Ἀθηναῖοι δὲ ὄντες τὰ πρὸς μητρὸς. Ἴωσι δὲ τοῦ στόλου οἱ μετασχόντες οἶδε Ἑλλήνων, Θηβαῖοι τε οἱ ὁμοῦ Φιλώτα γεγονότι ἀπορόνῳ Πηνέλεω, καὶ ⁴Ὀρχομένιοι Μινύαι συγγενεῖς τῶν Κόδρου παίδων. μετέσχον δὲ καὶ Φωκεῖς οἱ ἄλλοι πλὴν Δελφῶν, καὶ Ἀβαντες ἐξ Εὐβοίας. τοῖς δὲ Φωκεῦσιν Φιλογένης καὶ Δάμων οἱ Εὐκτήμερος Ἀθηναῖοι ναῦς τε διδόασιν εἰς τὸν πλοῦν, καὶ αὐτοὶ σφισιν εἰς τὴν ἀποικίαν ἐγένοντο ἡγεμόνες. ὥς δὲ ταῖς ναυσὶν εἰς τὴν Ἀσίαν κατήσαν, ἐπ' ἄλλην ἐτρέποντο ἄλλοι τῶν ἐπὶ θαλάσῃ πόλεων, Νειλεὺς δὲ καὶ ἡ ⁵σὺν αὐτῷ μοῖρα εἰς Μίλητον. 3. Μιλήσιοι δὲ αὐτοὶ τοιάδε τὰ ἀρχαιότατα σφισιν εἶναι λέγουσιν· ἐπὶ γενεάς μὲν δύο Ἀνακτορίαν καλεῖσθαι τὴν γῆν, Ἀνακτός τε αὐτόχθονος καὶ Ἀστερίου βασιλεύοντος τοῦ Ἀνακτος· Μιλήτου δὲ κατάρχοντος στόλῳ Κρητῶν, ἣ τε γῆ τὸ ὄνομα μετέβαλεν ἀπὸ τοῦ Μιλήτου καὶ ἡ πόλις. ἀφίκετο δὲ ἐκ ⁵²⁵Κρήτης ὁ Μίλητος καὶ ὁ σὺν αὐτῷ στρατὸς Μίνω, τὸν Εὐρώπης φεύγοντες. οἱ δὲ Κᾶρες οἱ πρότερον νεμόμενοι ⁶τὴν χώραν σύννοικοι τοῖς Κρησὶν ἐγένοντο. τότε δὲ ὥς ἐκράτησαν τῶν ἀρχαίων Μιλησίων οἱ Ἴωνες, τὸ μὲν γένος πᾶν τὸ ἄρσεν ἀπέκτειναν πλὴν ὅσοι τῆς πόλεως ἀλίσκομένης ἐκδιδράσκουσι, γυναῖκας δὲ καὶ θνηγέρας τὰς ἐκείνων γαμοῦσι. τοῦ δὲ Νειλέως ὁ τάφος ἰόντων εἰς Διδύμους ἐστὶν οὐ πόρρω τῶν πυλῶν ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ. 4. Τὸ δὲ ἱερὸν τὸ ἐν Διδύμοις τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸ

μαντεῖόν ἐστιν ἀρχαιότερον ἢ κατὰ τὴν Ἴωνων ἐσώκησιν· πολλῶ δὲ πρεσβύτερα ἐτι ἢ κατὰ Ἴωνας τὰ εἰς τὴν Ἀρτεμιν τὴν Ἐφεσίαν ἐστίν. οὐ μὴν πάντα γε τὰ εἰς τὴν θεὸν ἐπύθετο, ἔμοι δοκεῖν, Πίνδαρος, ὃς Ἀμαζόνους τὸ ἱερὸν ἔφη τοῦτο ἰδρῦσασθαι στρατευομένης ἐπὶ Ἀθήνας τε καὶ Θησέα. αἱ δὲ ἀπὸ Θερμώδοντος γυναῖκες ἔθυσαν μὲν καὶ τότε τῇ Ἐφεσίᾳ θεῷ, ἅτε ἐπιστάμεναι τε ἐκ παλαιοῦ τὸ ἱερὸν, καὶ ἡνίκα Ἡρακλέα ἔφυγον, αἱ δὲ καὶ Διόνυσον τὰ ἐτι ἀρχαιότερα, ἱκέτιδες ἐνταῦθα ἔλθοῦσαι· οὐ μὴν ὑπὸ Ἀμαζόνων γε ἰδρῦθη, Κόρησος δὲ αὐτόχθων καὶ Ἐφεσος, Καῦστρου δὲ τοῦ ποταμοῦ τὸν Ἐφεσον παῖδα εἶναι νομίζουσιν, οὗτοι τὸ ἱερὸν εἰσιν οἱ ἰδρυσάμενοι, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἐφέσου τὸ ὄνομά ἐστι τῇ πόλει. ⁸Λέ-8 λεγες δὲ τοῦ Καρικοῦ μοῖρα καὶ Ἀνδῶν τὸ πολὺ οἱ νεμόμενοι τὴν χώραν ἦσαν· ᾤκουν δὲ καὶ περὶ τὸ ἱερὸν ἄλλοι ⁵²⁶τε ἱεσίας ἔνεκα καὶ γυναῖκες τοῦ Ἀμαζόνων γένους. 5. Ἀνδροκλος δὲ ὁ Κόδρου, οὗτος γὰρ δὴ ἀπεδέδεικτο Ἴωνων τῶν εἰς Ἐφεσον πλευσάντων βασιλεὺς, Λέλεγας μὲν καὶ Ἀνδρὸς τὴν ἄνω πόλιν ἔχοντας ἐξέβαλεν ἐκ τῆς χώρας· τοῖς δὲ περὶ τὸ ἱερὸν οἰκοῦσι δεῖμα ἦν οὐδέν, ἀλλὰ Ἴωσιν ὄρκους δόντες καὶ ἀνὰ μέρος παρ' αὐτῶν λαβόντες ἐκτὸς ἦσαν πολέμου. ἀφείλετο δὲ καὶ Σάμων Ἀνδροκλος Σαμίους, καὶ ἔσχον Ἐφέσιοι χρόνον τινὰ Σάμων καὶ τὰς προσεχεῖς νήσους. 6. Σαμίων δὲ ἥδη κατελη- ⁹λυθότων ἐπὶ τὰ οἰκεία Πριηνεῦσιν ἤμυνεν ἐπὶ τοὺς Κᾶρας ὁ Ἀνδροκλος, καὶ νικῶντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ. Ἐφέσιοι δὲ ἀνελόμενοι τοῦ Ἀνδρόκλου τὸν νεκρὸν ἔθαψαν τῆς σφετέρως ἐνθα δείκνυνται καὶ ἐς ἐμὲ ἐτι τὸ μνημα κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον καὶ ἐπὶ πύλας τὰς Μαγνητίδας· ἐπίθημα δὲ τῷ μνηματι ἀνὴρ ἐστὶν ὠπλισμένος.

7. Οἱ δὲ Ἴωνες οἱ Μυοῦντα ἐσοικισάμενοι καὶ Πριή- ¹⁰

νην Κᾶρας μὲν καὶ οὗτοι τὰς πόλεις ἀφείλοντο· οἰκιστὰι δὲ Μνουῦντος μὲν Κυάρητος ἐγένετο ὁ Κόδρου, Πριηνεῖς δὲ Ἴωσιν ἀναμειγμένοι Θηβαῖοι Φιλώταν τε τὸν ἀπόγονον Πηνέλεω καὶ Αἴπυτον Νειλέως παῖδα ἔσχον οἰκιστάς. Πριηνεῖς μὲν δὴ ὑπὸ Ταβάλου τε τοῦ Πέρσου καὶ ὕστερον ὑπὸ Ἰέρωνος ἀνδρὸς ἐπιχωρίου κακωθέντες ἐς τὸ ἔσχατον ὅμως τελοῦσιν ἐς Ἴωνας· Μνουῦντος δὲ οἱ οἰκή-
 11 τορες ἐπὶ τύχῃ τοιαῦδε ἐξέλιπον τὴν πόλιν. κατὰ τὴν Μνουσίαν χώραν θαλάσσης κόλπος ἐσεῖχεν οὐ μέγας· τοῦτον λίμνην ὁ ποταμὸς ἐποίησεν ὁ Μαίανδρος, ἀποτεμόμενος τὸν ἔσπλουν τῇ ἰλύτι· ὥς δὲ ἐνόσησε τὸ ὕδωρ καὶ οὐκέτι ἦν θάλασσα, οἱ κώνωπες ἄπειρον πληθὸς ἐγένοντο 527 ἐκ τῆς λίμνης, ἐς ὃ τοὺς ἀνθρώπους ἠνάγκασαν ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. ἀπεχώρησαν δὲ ἐς Μίλητον Μνουῦντιοι τὰ τε ἄλλα ἀγώγρια καὶ τῶν θεῶν φερόμενοι τὰ ἀγάλματα· καὶ ἦν κατ' ἐμὲ οὐδὲν ἐν Μνουῦντι ὅτι μὴ Διονύσου ναὸς λίθον λευκοῦ. Μνουσίῳις δὲ γε κατέλαβεν ἑοικότα καὶ Ἀταρνείας παθεῖν τοὺς ὑπὸ Περγάμου.

III. Κολοφώνιοι δὲ τὸ μὲν ἱερὸν τὸ ἐν Κλάρῳ καὶ τὸ μαντεῖον ἐκ παλαιοτάτου γενέσθαι νομίζουσιν· ἐχόντων δὲ ἔτι τὴν γῆν Καρῶν ἀφικέσθαι φασὶν ἐς αὐτὴν πρώτους τοῦ Ἑλληνικοῦ Κρητῆ καὶ Ράκιον καὶ ὅσον εἴπετο ἄλλο τῷ Ρακίῳ πληθὸς, ἔχον τὰ ἐπὶ θαλάσῃ καὶ ναυσὶν ἰσχυόν· τῆς δὲ χώρας τὴν πολλὴν ἐνέμοντο ἔτι οἱ Κᾶρες. Θερσάνδρον δὲ τοῦ Πολυνεῖκου καὶ Ἀργείων ἐλόντων Θήβας, ἄλλοι τε αἰχμάλωτοι καὶ ἡ Μαντῶ τῷ Ἀπόλλωνι ἐκομίσθησαν ἐς Δελφοὺς· Τειρεσίαν δὲ κατὰ τὴν πορείαν 2 τοὺς χρεῶν ἐπέλαβεν ἐν τῇ Ἀλιαρτίᾳ. Ἐκπέμψαντος δὲ σφᾶς ἐς ἀποικίαν τοῦ θεοῦ, περαιοῦνται ναυσὶν ἐς τὴν Ἀσίαν, καὶ ὥς κατὰ τὴν Κλάρου ἐγένοντο, ἐπεξίασιν αὐτοῖς οἱ Κρητῆς μετὰ ὄπλων καὶ ἀνάγουσιν ὥς τὸν Ράκιον. ὁ δὲ, μανθάνει γὰρ παρὰ τῆς Μαντοῦς οὔτινές τε ἀνθρῶ-

πων ὄντες καὶ κατὰ αἰτίαν ἦντινα ἤκουσι, λαμβάνει μὲν γυναικα τὴν Μαντῶ, ποιεῖται δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῇ συν-
 528 νοίκους. Μόψος δὲ ὁ Ρακίου καὶ Μαντοῦς καὶ τὸ παράπαν τοὺς Κᾶρας ἐξέβαλεν ἐκ τῆς γῆς. Ἴωνες δὲ ὄρκους 3 ποιησάμενοι πρὸς τοὺς ἐν Κολοφῶνι Ἕλληνας συνεπολιτεύοντο, οὐδὲν ἔχοντες πλεόν. βασιλείαν δὲ Ἴωνων ἡγεμόνες Δαμασίχθων λαμβάνει καὶ Προμήθους Κόδρου παῖδες. Προμήθους δὲ ὕστερον τὸν ἀδελφὸν Δαμασίχθωνα ἀποκτείνας ἐφυγεν ἐς Νάξον, καὶ ἀπέθανε μὲν αὐτόθι ἐν τῇ Νάξῳ, τὸν νεκρὸν δὲ οἰκαδὲ ἀπαχθέντα κατεδέ-
 4 ξαντο οἱ Δαμασίχθωνος παῖδες· καὶ ἔνθα ὁ τοῦ Προμήθου τάφος, Πολυτειχίδες ὄνομά ἐστι τῷ χωρίῳ. Κολο-
 φωνίῳις δὲ ὅπως μὲν τὴν πόλιν συνέπεσεν ἐρημωθῆναι, προεδήλωσέ μοι τοῦ λόγον τὰ ἐς Λυσιμάχου· ἐμαχέσαντο δὲ Λυσιμάχῳ καὶ Μακεδόσι Κολοφώνιοι τῶν ἀνοικισθέντων ἐς Ἐφεσον μόνοι. τοῖς δὲ ἀποθανοῦσιν ἐν τῇ μάχῃ Κολοφωνίων τε αὐτῶν καὶ Σμυρναίων ἐστὶν ὁ τάφος ἰόντι ἐς Κλάρου ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ.

2. Λεβεδίῳις δὲ ἐποίησε μὲν Λυσιμάχος ἀνάστατον 5 τὴν πόλιν, ἵνα δὴ συντέλεια ἐς μέγεθος τῇ Ἐφέσῳ γένοιτο· χώρα δὲ σφισιν ἐς τε τὰ λοιπὰ ἐστὶν εὐδαίμων, καὶ λοντρά παρέχεται θερμὰ πλείστα τῶν ἐπὶ θαλάσῃ καὶ ἥδιστα. τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς καὶ τὴν Λίβεδον ἐνέμοντο οἱ Κᾶρες, ἐς ὃ Ἀνδραίων σφᾶς ὁ Κόδρου καὶ Ἴωνες ἐλαύνουσι. τῷ δὲ Ἀνδραίωνι ὁ τάφος ἐκ Κολοφῶνος ἰόντι ἐστὶν ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ, διαβάντι τὸν Καλάοντα ποταμόν.

3. Τέων δὲ ὄκουν μὲν Ὀρχομένιοι Μινύαι σὺν Ἀθά-
 6 μαντι ἐς αὐτὴν ἐλθόντες· λέγεται δὲ ὁ Ἀθάμας οὗτος ἀπόγονος Ἀθάμαντος εἶναι τοῦ Αἰόλου· ἀναμειγμένοι μέντοι τῷ Ἑλληνικῷ καὶ ἐνταῦθα ἦσαν οἱ Κᾶρες. ἐδήγαγε δὲ Ἴωνας ἐς τὴν Τέων Ἀποικὸς ἀπόγονος Μελάνδρου τέ-

ταρτος, ὃς τοῖς Ὀρχομενίοις οὐδὲ τοῖς Τηίοις νεώτερον ἐβούλευσεν οὐδέν. ἔτεσι δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον ἐκ τε Ἀθηναίων καὶ ἐκ Βοιωτίας ἀφίκοντο ἄνδρες· ἡγούντο δὲ τοῦ μὲν Ἀττικοῦ Λάμασος καὶ Νάοκλος Κόδρου παῖδες, τῶν δὲ Βοιωτῶν Γέρης Βοιωτός· καὶ σφᾶς συναμφοτέ-
ρους ὅ τε Ἄποικος καὶ οἱ Τήιοι συνοίκους ἐδέξαντο.

7 4. Ἐρυθραῖοι δὲ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἀφικέσθαι σὺν Ἐρυθρῷ τῷ Ῥαδαμάνθυός φασιν ἐκ Κρήτης, καὶ οἰκί- 529 στήν τῇ πόλει γενέσθαι τὸν Ἐρυθρον· ἐχόντων δὲ αὐτὴν ὁμοῦ τοῖς Κρησὶ Λυκίων καὶ Καρῶν τε καὶ Παμφύλων, Λυκίων μὲν κατὰ συγγένειαν τὴν Κρητῶν, καὶ γὰρ οἱ Λύκιοι τὸ ἀρχαῖον εἰσιν ἐκ Κρήτης, οἱ Σαρπηδόνη ὁμοῦ ἔφηνον, Καρῶν δὲ κατὰ φιλίαν ἐκ παλαιοῦ πρὸς Μίνω, Παμφύλων δὲ ὅτι γένους μέτεστιν Ἑλληνικοῦ καὶ τού-
τοις, εἰσι γὰρ δὴ καὶ οἱ Πάμφυλοι τῶν μετὰ ἄλωσιν Ἰλίου πλανηθέντων σὺν Κάλχαντι, τούτων τῶν κατειλεγμένων ἐχόντων Ἐρυθράς, Κλέοπος ὁ Κόδρου συλλέξας ἐξ ἀπα-
σῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων ὅσους δὴ παρὰ ἐκάστων ἐπει-
σήγαγεν Ἐρυθραίοις συνοίκους.

8 5. Κλαζομενίοις δὲ καὶ Φωκαεῦσι, πρὶν μὲν ἢ Ἰωνας 9 εἰς τὴν Ἀσίαν ἐλθεῖν, οὐκ ᾤκουντο αἱ πόλεις· Ἰώνων δὲ ἀφικομένων μοῖρα ἐξ αὐτῶν πλανωμένη μετεπέμψατο ἡγεμόνα παρὰ Κολοφωνίων Πάρφορον, καὶ πόλιν κτί-
σαντες ὑπὸ τῇ Ἰδῇ τὴν μὲν οὐ μετὰ πολὺ ἐκλείπουσιν, ἐπανιόντες δὲ ἐς Ἰωνίαν Σκύππιον τῆς Κολοφωνίας ἐκτι-
9 σαν. ἀπελθόντες δὲ ἐκουσίως καὶ ἐκ τῆς Κολοφωνίας, οὕτω γῆν τε ἔσχον ἣν καὶ νῦν ἔτι ἔχουσι, καὶ κατεσκευ-
άσαντο ἐν τῇ ἡπείρῳ Κλαζομενὰς πόλιν· ἐς δὲ τὴν νῆσον διέβησαν δὴ κατὰ τὸ Περσῶν δέος. Ἀλέξανδρος δὲ ἀνὰ χρόνον ἐμελλεν ὁ Φιλίππου χερρόνησον Κλαζομενὰς ἐρ-
γάζεσθαι χώματι ἐς τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἡπείρου. τούτων τῶν Κλαζομενίων τὸ πολὺ οὐκ Ἰῶνες, Κλεωναῖοι δὲ

ἦσαν καὶ ἐκ Φλιοῦντος, ὅσοι Λωριέων ἐς Πελοπόννησον κατελθόντων ἐξέλιπον τὰς πόλεις. Οἱ δὲ Φωκαεῖς γένος 10 μὲν τὸ ἀνέκαθεν εἰσιν ἐκ τῆς ὑπὸ τῷ Παρνασσῷ καλουμέ-
νης καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι Φωκίδος, οἱ Φιλογένει καὶ Λάμωνι ὁμοῦ τοῖς Ἀθηναίοις διέβησαν ἐς τὴν Ἀσίαν· τὴν χώραν δὲ οὐ πολέμῳ, κατὰ δὲ ὁμολογίαν λαμβάνουσι παρὰ Κυμαίων. Ἰώνων δὲ οὐ δεχομένων σφᾶς ἐς Πανιώνιον 530 πρὶν ἢ τοῦ γένους βασιλέως τοῦ Κοδριδῶν λάβωσιν, οὕτω παρὰ Ἐρυθραίων καὶ ἐκ Τέω Λεοίτην καὶ Πέρικλον λαμ-
βάνουσι καὶ Ἄβαρτον.

IV. Αἱ δὲ ἐν ταῖς νήσοις εἰσὶν Ἰώνων πόλεις, Σάμιος ἢ ὑπὲρ Μυκάλης καὶ Χίος ἢ ἀπαντικρὺ τοῦ Μίμαντος. 2. Ἄσιος δὲ ὁ Ἀμφιπολέμου Σάμιος ἐποίησεν ἐν τοῖς ἔπεσιν ὥς Φοίνικι ἐκ Περιμήδης τῆς Οἰνέως γένοιτο Ἀστυνάλαια καὶ Εὐρώπη, Ποσειδῶνος δὲ καὶ Ἀστυνα-
λαίας εἶναι παῖδα Ἀγκαῖον, βασιλεύειν δὲ αὐτὸν τῶν κα-
λουμένων Λελέγων· Ἀγκαῖω δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ ποτα-
μοῦ λαβόντι τοῦ Μαιάνδρου Σαμίαν γενέσθαι Περίλαον καὶ Ἐνουδον καὶ Σάμον καὶ Ἀλιθέρσην καὶ θυγατέρα ἐπ' αὐτῷ Παρθενόπην, Παρθενόπης δὲ τῆς Ἀγκαῖου καὶ Ἀπόλλωνος Ἀνκομήδην γενέσθαι. Ἄσιος μὲν ἐς τοσούτον 2 ἐν τοῖς ἔπεσιν ἐδήλωσε· 3. Τότε δὲ οἱ τὴν νῆσον οἰκοῦν-
τες ἀνάγκη πλέον ἐδέξαντο ἢ εὐνοία συνοίκους Ἰωνας. ἡγεμὼν δὲ ἦν τοῖς Ἰωσι Προκλῆς ὁ Πιτυρέας, αὐτός τε Ἐπιδαύριος καὶ Ἐπιδαυρίου τὸ πολὺ ἄγων, οἱ ὑπὸ Διῖ-
φόντων καὶ Ἀργείων ἐκ τῆς Ἐπιδαυρίας ἐξεπεπτώκεσαν·
τούτῳ τῷ Προκλεῖ γένος ἦν ἀπὸ Ἰωνος τοῦ Ξούθου. Ἀν-
δροκλος δὲ καὶ Ἐφέσιοι στρατεύουσιν ἐπὶ Λεώγορον τὸν Προκλέους, βασιλεύοντα μετὰ τὸν πατέρα ἐν Σάμῳ, καὶ μάχῃ νικήσαντες ἐξελαύνουσιν ἐκ τῆς νήσου Σαμίους· αἰτίαν δὲ ἐπέφερον μετὰ Καρῶν σφᾶς ἐπιβουλεύειν Ἰωσι. Σαμίων δὲ τῶν φευγόντων οἱ μὲν ἐπὶ τῇ Θράκῃ νῆσον 3

ῥῆκισαν, καὶ ἀπὸ τούτων τῆς ἐνοικήσεως Σαμοθράκην τὴν νῆσον καλοῦσιν ἀντὶ Δαρδανίας· οἱ δὲ ὁμοῦ Λεωγόρῳ περὶ Ἀναίαν τὴν ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ πέραν βαλόμενοι τεῖχος, δέκα ἔτεσιν ὕστερον διαβάντες ἐν τῇ Σάμῳ τοὺς τε Ἐφρείους ἐκβάλλουσι καὶ ἀνεσώσαντο τὴν νῆσον.

4 4. Τὸ δὲ ἱερὸν τὸ ἐν Σάμῳ τῆς Ἥρας εἶσιν οἱ ἰδρύσασθαί φασι τοὺς ἐν τῇ Ἀργοὶ πλέοντας, ἐπάγεσθαι δὲ αὐτοὺς τὸ ἄγαλμα ἐξ Ἀργεῶς. Σάμιοι δὲ αὐτοὶ τεχθῆναι νομίζουσιν ἐν τῇ νήσῳ τὴν θεὸν παρὰ τῷ Ἰμβρῶσθι ποταμῷ καὶ ὑπὸ τῇ λύγῳ τῇ ἐν τῷ Ἡραίῳ κατ' ἐμὲ ἔτι πεφυ- 531
κυία. εἶναι δ' οὖν τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐν τοῖς μάλιστα ἀρχαίον οὐχ ἥκιστα ἂν τις καὶ ἐπὶ τῷ ἀγάλματι τεκμαίροιο· ἔστι γὰρ δὴ ἀνδρὸς ἔργον Αἰγινήτου Σμίλιδος τοῦ Εὐκλείδου. οὗτος ὁ Σμίλις ἔστιν ἡλικίαν κατὰ Δαιδάλον, δόξης δὲ 5 οὐκ ἐς τὸ ἴσον ἀφίκετο. 5. Δαιδάλῳ μὲν γὰρ γένους τε Ἀθήνησιν ὑπῆρχεν εἶναι τοῦ βασιλικῷ τῶν καλουμένων Μητιονιδῶν, καὶ ὁμοῦ τῇ τέχνῃ τῆς πλάνης τε ἔνεκα καὶ ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἐπιφανέστερος ἐγένετο ἐς ἅπαντας ἀνθρώπους. ἀποκτείνας μὲν ἀδελφῆς παῖδα καὶ ἐπιστάμενος τὰ οἴκοι νόμιμα ἐκουσίως παρὰ Μίνω ἐφυγεν ἐς Κρήτην, καὶ αὐτῷ τε ἀγάλματα Μίνῳ καὶ τοῦ Μίνῳ ταῖς θυγατρᾶσιν ἐποίησε, καθότι καὶ Ὀμηρος ἐν Ἰλιάδι ἐδήλωσε· 6 καταγνωσθεὶς δὲ ἀδικεῖν ὑπὸ τοῦ Μίνῳ καὶ ἐς δεσμωτήριον ὁμοῦ τῷ παιδὶ ἐμβληθεὶς ἐκδιδράσκει τε ἐκ Κρήτης, καὶ ἐς Ἴνυκον Σικελῶν πόλιν ἀφικνεῖται παρὰ Κῶκαλον, καὶ πολέμου παρέσχε τοῖς Σικελόις αἰτίαν πρὸς τοὺς Κρήτας, ὅτι ἔξαιτοῦντος Μίνῳ μὴ πρόοιτο αὐτὸν ὁ Κῶκαλος. καὶ ἐς τοσοῦτο ὑπὸ τοῦ Κῶκαλου τῶν θυγατέρων ἐσπουδάσθη κατὰ τὴν τέχνην, ὥς καὶ θάνατον τῷ Μίνῳ βου- 7
λῆσθαι τὰς γυναικας ἐς χάριν Δαιδάλου. δῆλόν τε ὥς ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν Σικελίαν, ἐπὶ πλείστον δὲ καὶ Ἰταλίας ἀφίκετο τοῦ Δαιδάλου τὸ ὄνομα. ὁ δὲ Σμίλις, ὅτι μὴ 532

παρὰ Σαμίους καὶ ἐς τὴν Ἠλείαν, παρ' ἄλλους γε οὐδέναν φανερός ἐστιν ἀποδημήσας· ἐς τούτους δὲ ἀφίκετο, καὶ τὸ ἄγαλμα ἐν Σάμῳ τῆς Ἥρας ὁ ποιήσας ἐστὶν οὗτος.

6. * * Ἰωνι δὲ τῷ ποιήσαντι τραγῳδίαν ἐστὶν ἐν τῇ 8 συγγραφῇ τοιᾷδε εἰρημένα, Ποσειδῶνα ἐς τὴν νῆσον ἔρημον οὔσαν ἀφικέσθαι, καὶ νύμφῃ τε ἐνταῦθα συγγενέσθαι, καὶ ὑπὸ τὰς ὠδῖνας τῆς νύμφης χιόνα ἐξ οὐρανοῦ πεσεῖν ἐς τὴν γῆν, καὶ ἀπὸ τούτου Ποσειδῶνα τῷ παιδὶ ὄνομα θεέσθαι Χίον· συγγενέσθαι δὲ αὐτὸν καὶ ἑτέρῃ νύμφῃ, καὶ γενέσθαι οἱ παῖδας Ἀγελόν τε καὶ Μέλανα· ἀνὰ χρόνον δὲ καὶ Οἰνοπίωνα ἐς τὴν Χίον κατὰραν ναυσὶν ἐκ Κρήτης, ἔπεσθαι δὲ οἱ καὶ τοὺς παῖδας Τάλον καὶ Εὐάνθην καὶ Μέλανα καὶ Σάλαγόν τε καὶ Ἀθάμαντα. Ἀφίκοντο δὲ καὶ Κᾶρες ἐς τὴν νῆσον ἐπὶ τῆς Οἰνοπίωνος 9 βασιλείας καὶ Ἀβαντες ἐξ Εὐβοίας. Οἰνοπίωνος δὲ καὶ τῶν παίδων ἔλαβεν ὕστερον Ἀμφικλος τὴν ἀρχήν· ἀφίκετο δὲ ἐξ Ἰσθμίας ὁ Ἀμφικλος τῆς ἐν Εὐβοίᾳ κατὰ μάντευμα ἐκ Δελφῶν. Ἐκτὼρ δὲ ἀπὸ Ἀμφίκλου τετάρτη γενεᾷ, βασιλείαν γὰρ ἔσχε καὶ οὗτος, ἐπολέμησεν Ἀβάντων καὶ Καρῶν τοῖς οἰκοῦσιν ἐν τῇ νήσῳ, καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτεινεν ἐν ταῖς μάχαις, τοὺς δὲ ἀπελθεῖν ἠνάγκασεν ὑποσπόνδους. Γενομένης δὲ ἀπαλλαγῆς πολέμου Χίοις, 10 ἀφικέσθαι τηρικαῦτα ἐς μνήμην Ἐκτορι ὥς σφᾶς καὶ Ἰῶσι δέοι συνθῆναι ἐς Πανιώνιον· τρίποδα δὲ ἄθλον λαβεῖν αὐτὸν ἐπὶ ἀνδραγαθίᾳ παρὰ τοῦ κοινοῦ φησὶ τοῦ Ἰώνων. τοσαῦτα εἰρηκότα ἐς Χίους Ἴωνα εὕρισκον· οὐ μόνον ἐκείνῳ γε εἰρηκε καθ' ἡντινα αἰτίαν Χιοὶ τελοῦσιν ἐς Ἴωνας.

V. Σμύρναν δὲ ἐν ταῖς δώδεκα πόλεσιν οὔσαν Αἰολέων, καὶ οἰκουμένην τῆς χώρας καθ' ἧ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι πόλιν καλοῦσιν ἀρχαίαν, Ἴωνες ἐκ Κολοφῶνος ὁρμηθέντες ἀφελόμενοι τοὺς Αἰολεὺς ἔσχον· χρόνῳ δὲ ὕστε-

ρον καὶ Ἰωνες μετέδωκαν Συμυρναίοις τοῦ ἐν Πανιώνι⁵³³
 συλλόγου. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Φιλίππου τῆς ἐφ' ἡμῶν πό-
 2 λεως ἐγένετο οἰκιστὴς κατ' ὄψιν οὐεῖρατος. Ἀλέξανδρον
 γὰρ θηρεῦντα ἐν τῷ ὄρει τῷ Πάγῳ, ὡς ἐγένετο ἀπὸ
 τῆς θήρας, ἀφικέσθαι πρὸς Νεμέσεων λέγουσιν ἱερὸν,
 καὶ πηγῇ τε ἐπιτυχεῖν αὐτὸν καὶ πλατάνῳ πρὸ τοῦ ἱεροῦ,
 πεφυκνίᾳ δὲ ἐπὶ τοῦ ὕδατος. καὶ ὑπὸ τῇ πλατάνῳ καθευ-
 δοντι κελεύειν φασὶν αὐτῷ τὰς Νεμέσεις ἐπιφανείσας
 3 πόλιν ἐνταῦθα οἰκίζειν καὶ ἄγειν ἐς αὐτὴν Συμυρναίους,
 ἀναστήσαντα ἐκ τῆς προτέρας. Ἀποστέλλουσιν οὖν ἐς
 Κλάρον θεωροὺς οἱ Συμυρναῖοι περὶ τῶν παρόντων σφί-
 σιν ἐρησομένους, καὶ αὐτοῖς ἔχρησεν ὁ θεός·

Τρεῖς μάκαρες κείνοι καὶ τετράκις ἄνδρες ἔσονται,
 οἳ Πάγον οἰκήσουσι πέρην ἱεροῦ Μέλῃτος.

οὕτω μετῴκισαντο ἐθέλονταί, καὶ δύο Νεμέσεις νομίζου-
 σιν ἀντὶ μιᾶς, καὶ μητέρα αὐταῖς φασὶν εἶναι Νύκτα,
 ἐπεὶ Ἀθηναῖοί γε τῇ ἐν Ραμνοῦντι θεῷ πατέρα λέγουσιν
 εἶναι Ὀκεανόν.

4 2. Ἰῶσι δὲ ἔχει μὲν ἐπιτηδειότατα ὠρῶν [κράσεως]
 ἡ χώρα, ἔχει δὲ καὶ ἱερὰ οἷα οὐχ ἐτέρωθι, πρῶτον μὲν τὸ
 τῆς Ἐφεσίας μεγέθους τε ἔνεκα καὶ ἐπὶ τῷ ἄλλῳ πλούτῳ,
 δύο δὲ οὐκ ἐξεργασμένα Ἀπόλλωνος, τό τε ἐν Βραγχί-
 δαις τῆς Μιλησίας καὶ ἐν Κλάρῳ τῇ Κολοφωνίῳ. δύο δὲ
 ἄλλους ἐν Ἰωνίᾳ ναοὺς ἐπέλαβεν ὑπὸ Περσῶν κατακαυ-
 θῆναι, τὸν τε ἐν Σάμῳ τῆς Ἥρας καὶ ἐν Φωκαίᾳ τῆς
 Ἀθηνᾶς· θαῦμα δὲ ὅμως ἦσαν καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς λελυ-
 5 μασμένοι. 3. Ἡσθείης δ' ἂν καὶ τῷ ἐν Ἐρυθραῖς Ἡρα-
 κλείῳ καὶ Ἀθηνᾶς τῷ ἐν Πριήνῃ ναῷ, τούτῳ μὲν τοῦ
 ἀγάλματος ἔνεκα, Ἡρακλείῳ δὲ τῷ ἐν Ἐρυθραῖς κατὰ
 ἀρχαιότητα. τὸ δὲ ἄγαλμα οὔτε τοῖς καλουμένοις Αἰγι-
 ναίοις οὔτε τῶν Ἀττικῶν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἐμφερές, εἰ
 δέ τι καὶ ἄλλο, ἀκριβῶς ἐστὶν Αἰγύπτιον. σχεδία γὰρ⁵³⁴

ξύλων, καὶ ἐπ' αὐτῇ ὁ θεὸς ἐκ Τύρου τῆς Φοινίκης ἐξέ-
 πλευσε· καθ' ἣντινα δὲ αἰτίαν, οὐδὲ αὐτοὶ τοῦτο οἱ
 Ἐρυθραῖοι λέγουσιν. ὥς δὲ ἐς τὴν θάλασσαν ἀφίκετο 6
 ἡ σχεδία τὴν Ἰώνων, φασὶν αὐτὴν ὀρμίσασθαι πρὸς
 ἄκρα καλουμένη Μεσάτη· ἡ δὲ ἐστὶ μὲν τῆς ἡπείρου,
 τοῖς δὲ ἐκ τοῦ Ἐρυθραίων λιμένος ἐς νῆσον τὴν Χίων
 πλέουσι τοῦτο ἐστὶ μεσαίτατον. ἐπεὶ δὲ ἡ σχεδία κατὰ
 τὴν ἄκραν ἔσχευ, ἐνταῦθα πολὺν μὲν οἱ Ἐρυθραῖοι
 πόνον, οὐκ ἐλάσσονα δὲ ἔσχον οἱ Χῖοι ποιοῦμενοι σπου-
 δὴν παρὰ σφᾶς καταγαγεῖν ἐκάτεροι τὸ ἄγαλμα. τέ- 7
 λος δὲ Ἐρυθραῖος ἄνθρωπος, ᾧ βίος μὲν ἦν ἀπὸ θα-
 λάσσης γεροντῶς καὶ ἄγρας ἰχθύων, διεφθαρτο δὲ ὑπὸ
 νόσου τοὺς ὀφθαλμούς, ὄνομα δὲ οἱ Φορμίων ἦν, οὗτος
 ὁ ἀλιεὺς εἶδεν ὄψιν οὐεῖρατος ὡς τὰς Ἐρυθραίων γυναι-
 κας ἀποκείρασθαι δέοι τὰς κόμας, καὶ οὕτω τοὺς ἄνδρας
 πλεξαμένους κάλον ἐκ τῶν τριχῶν τὴν σχεδίαν παρὰ
 σφᾶς κατὰξιν. αἱ μὲν δὲ ἄσταί τῶν γυναικῶν οὐδαμῶς
 ὑπακούειν τῷ οὐεῖρατι ἐβούλοντο· ὁπόσαι δὲ τοῦ Θρα- 8
 κίου γένους ἐδούλευον καὶ οὔσαις σφίσιν ἐλευθέραις ἦν
 ἐνταῦθα βίος, ἀποκείραι παρέχουσιν αὐτάς· καὶ οὕτως
 οἱ Ἐρυθραῖοι τὴν σχεδίαν καθέλκουσιν. ἔσοδος τε δὴ
 ταῖς Θράσσαις ἐς τὸ Ἡράκλειόν ἐστι γυναικῶν μόναις,
 καὶ τὸ καλῶδιον τὸ ἐκ τῶν τριχῶν καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι οἱ ἐπι-
 χῳριοὶ φυλάσσουσι. καὶ δὴ καὶ τὸν ἀλιέα οἱ αὐτοὶ οὕτοι
 ἀναβλέψαι τε καὶ ὀρᾶν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου φασίν. 4. Ἔστι 9
 δὲ ἐν Ἐρυθραῖς καὶ Ἀθηνᾶς Πολιάδος ναὸς καὶ ἄγαλμα
 ξύλου μεγέθει μέγα καθήμενόν τε ἐπὶ θρόνῳ, καὶ ἡλα-
 κήτην ἐν ἐκατέρῃ τῶν χειρῶν ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
 πόλον. τοῦτο Ἐνδοίου τέχνην καὶ ἄλλοις ἐτεκμαιρόμεθα
 εἶναι, καὶ ἐς τὴν ἐργασίαν ὀρῶντες τοῦ ἐνδον ἀγάλμα-
 535 τος, καὶ οὐχ ἡμιστά ἐπὶ ταῖς Χάρισι τε καὶ Ὀραις, αἱ
 πρὶν ἐσελθεῖν ἐστήκασιν ἐν ὑπαίθρῳ λίθου λευκοῦ. ἐποι-

ἦθη δὲ καὶ κατ' ἐμὲ Σμυρναίοις ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ, μεταξὺ Κορυφῆς τε ὄρους καὶ θαλάσσης ἀμιγροῦς ὕδατι ἀλλοίφω.
 10 5. Ἡ δὲ Ἰωνία παρὲξ τῶν τε ἱερῶν καὶ τῆς τοῦ ἀέρος κράσεως παρέχεται καὶ ἄλλα ἐς συγγραφὴν, ἣ μὲν γε Ἐφεσία χώρα τὸν τε Κέγχριον ποταμὸν καὶ τοῦ Πίονος τοῦ ὄρους τὴν φύσιν καὶ πηγὴν τὴν Ἀλιταίαν. Ἐν δὲ τῇ Μιλησίᾳ πηγὴ τέ ἐστι Βιβλὺς καὶ ὅσα ἐς τῆς Βιβλίδος τὸν ἔρωτα ἔδουσιν. ἐν δὲ τῇ Κολοφωνίων ἄλσος τε τοῦ Ἀπόλλωνος, δένδρα μελίαι, καὶ οὐ πόρρω τοῦ ἄλσους
 11 Ἄλγος ποταμὸς ψυχρότατος τῶν ἐν Ἰωνίᾳ. Λεβεδίοις δὲ τὰ λουτρὰ ἐν τῇ γῇ θαῦμα ἀνθρώποις ὁμοῦ καὶ ἀφέλεια γίνεται. ἔστι δὲ καὶ Τηίοις ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ λουτρὰ τῇ Μακρία, τὰ μὲν ἐπὶ τῷ κλύδωνι ἐν πέτρᾳ χηραμῶ, τὰ δὲ καὶ ἐς ἐπίδειξιν πλούτου πεποιημένα. Κλαζομενίοις δὲ λουτρὰ ἔστιν. ἐν δὲ αὐτοῖς Ἀγαμέμνων ἔχει τιμὰς. καὶ ἄντρον μητρός σφισι Πύρρον καλούμενον, καὶ λόγον ἐπὶ
 12 τῷ Πύρρῳ λέγουσι τῷ ποιμένι. Ἐρυθραίοις δὲ ἔστι μὲν χώρα Χαλκίς, ἀφ' ἧς καὶ τῶν φυλῶν σφίσιν ἡ τρίτη τὸ ὄνομα ἔσχηκεν, ἔστι δὲ τῆς Χαλκίδος κατατείνουσα ἐς τὸ πέλαγος ἄκρα καὶ ἐν αὐτῇ λουτρὰ θαλάσσια, μάλιστα τῶν ἐν Ἰωνίᾳ λουτρῶν ἀφέλιμα ἀνθρώποις. 6. Σμυρναίοις δὲ ποταμὸς Μέλης ὕδωρ ἔστι κάλλιστον, καὶ σπήλαιον ἐπὶ ταῖς πηγαῖς, ἔνθα Ὀμηρον ποιῆσαι τὰ ἔπη λέ-
 13 γουσι. Χίοις δὲ ὁ τοῦ Οἰνοπίωνος τάφος θεῶν τε παρέχεται καὶ τινας καὶ λόγους ἐς τοῦ Οἰνοπίωνος τὰ ἔργα. Σαμίοις δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐς τὸ Ἡραῖον τὸ Παδίνης καὶ Λεοντίχου μνημῆα ἔστι, καὶ τοῖς ὑπὸ ἔρωτος ἀνιωμένοις εὐχεσθαι καθέστηκεν ἰοῦσιν ἐπὶ τὸ μνημα. τὰ μὲν δὴ ἐν Ἰωνίᾳ θαύματα πολλὰ τε καὶ οὐ πολλῶ τινὲ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀποδέοντά ἐστιν.

VI. Τότε δὲ ἀπεληλυθόντων Ἰώνων τὴν τε γῆν οἱ 536 Ἀχαιοὶ τὴν Ἰώνων διελάγχανον καὶ ἐσφικίζοντο ἐς τὰς

πόλεις. αἱ δὲ δύο τε καὶ δέκα ἦσαν ἀριθμόν, ὅποσαι γε καὶ ἐς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν γνώριμοι, Λύμη μὲν πρὸς Ἡλίδος πρώτη, μετὰ δὲ αὐτὴν Ὀλένος καὶ Φαραὶ καὶ Τρίτεια καὶ Ρύπες καὶ Αἴριον καὶ Κερύνεια καὶ Βούρα, ἐπὶ ταύταις δὲ Ἑλίκη καὶ Αἰγαί τε καὶ Αἴγεια, καὶ Πελλήνη πρὸς τῆς Σικωνίας ἐσχάτη. ἐς ταύτας οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν ἐσφικίζοντο πρότερον ἔτι ὑπὸ Ἰώνων οἰκουμενάς. 2. Ἦσαν δὲ οἱ τὸ μέγιστον τοῖς Ἀχαιοῖς 2 ἔχοντες κράτος οἱ τε Τισαμενοῦ παῖδες Λαϊμένης καὶ Σπάρταν καὶ Τέλλης τε καὶ Λεοντομένης. Κομήτης δὲ ὁ πρεσβύτατος τῶν Τισαμενοῦ παίδων πρότερον ἔτι διεβεβήκει ναυσὶν ἐς τὴν Ἀσίαν. οὗτοί τε δὴ τηνικαῦτα ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς ἐδυνάστευον καὶ Λαμασίας ὁ Πενθίλον τοῦ Ὁρέστου, τοῖς Τισαμενοῦ παισὶν ἀνεψιὸς πρὸς πατρός. ἴσχυον δὲ ἐπ' ἴσης τοῖς κατειλεγμένοις καὶ Ἀχαιῶν τῶν ἐκ Λακεδαιμόνος Πρενεγγνης καὶ ὁ υἱός, ὄνομα δὲ οἱ ἦν Πατρεύς. καὶ σφισιν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐδόθη κτίσασθαι πόλιν ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Πατρώος ἐτέθη τῇ πόλει.

3. Τὰ δὲ ἐς πόλεμον τοιάδε ἦν τοῖς Ἀχαιοῖς. κατὰ 3 μὲν τὴν ἐς Ἴλιον ἐπιστρατείαν Ἀγαμέμνωνος Λακεδαιμόνα ἔτι καὶ Ἄργος οἰκοῦντες μεγίστη τοῦ Ἑλληνικοῦ μοῖρα ἦσαν· κατὰ δὲ τὴν Ξέρξου καὶ Μήδων ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα οὔτε Λεωνίδα τῆς ἐξόδου τῆς ἐς Θερμοπύλας εἰσὶν οἱ Ἀχαιοὶ δῆλοι μετεσχηκότες, οὔτε Ἀθηναίους ὁμοῦ καὶ Θεμιστοκλεῖ πρὸς Εὐβοίᾳ καὶ Σαλαμῖνι ναυμαχῆσαντες, οὐδὲ σφᾶς κατάλογος συμμάχων ἔχει Λακωνικὸς ἢ Ἀττι-
 537 κός. ὑστέρησαν δὲ καὶ ἔργου τοῦ Πλαταιᾶσι· δῆλα γὰρ 4 δὴ ὅτι ἐπὶ τῷ ἀναθήματι τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ τῶν Ἑλλήνων μετὴν ἂν καὶ Ἀχαιοῖς γεγράφθαι. δοκεῖν δέ μοι, τὰς πατρίδας τε ὑπολειφθέντες ἕκαστοι τὰς αὐτῶν ἑσῶσον, καὶ ἅμα διὰ τὸ ἔργον τὸ πρὸς Τροίαν Λακεδαιμονίους Δω-

ρεῖς ἀπξίζουσι σφίσιν ἡγεῖσθαι. ἐδήλωσαν δὲ καὶ ἀνὰ
 χρόνον· Λακεδαιμονίῳ γὰρ ἐς τὸν πρὸς Ἀθηναίους πό-
 λεμον καταστάντων ὕστερον, ἐς τὴν συμμαχίαν ἦσαν οἱ
 Ἀχαιοὶ πρόθυμοι Πατρεῦσι, καὶ ἐς τοὺς Ἀθηναίους οὐχ
 5 ἥσσαν εἶχον γνώμην. Πολέμων δὲ τῶν πολεμηθέντων
 ὕστερον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μὲν ἐν Χαιρωνείᾳ Φι-
 λίππου τε ἐναντία καὶ Μακεδόνων οἱ Ἀχαιοὶ μετέσχον,
 ἐς δὲ τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐπὶ τὸν πρὸς Λαμίας καλούμενον
 πόλεμον οὗ φασιν ἐκστρατεύσασθαι· οὐ γὰρ πω μετὰ τὸ
 πταῖσμα ἀνενηνοχέναι τὸ ἐν Βοιωτοῖς. 4. Ὁ δὲ τῶν ἐπι-
 χωρίων Πατρεῦσιν ἐξηγητὴς τὸν παλαιστὴν Χείλωνα
 Ἀχαιῶν μόνον μετασχεῖν ἔφασκε τοῦ ἔργου τοῦ περὶ Λά-
 6 μίαν. οἶδα δὲ καὶ ἄνδρα αὐτὸς Λυδὸν Ἀδραστον ἰδίᾳ καὶ
 οὐκ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τοῦ Λυδῶν ἀμύναντα Ἑλληνι. τοῦ
 δὲ Ἀδράστου τούτου χαλκῆν εἰκόνα ἀνέθεσαν οἱ Λυδοὶ
 πρὸ ἱεροῦ Περσικῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἔγραψαν ἐπίγραμμα
 ὥς τελευτήσειεν ὁ Ἀδραστος ἐναντία Λεοννάτῳ μαχόμε-
 7 νος ὑπὲρ Ἑλλήνων. Ἡ δὲ ἐς Θερμοπύλας ἐπὶ τὴν Γαλα-
 τῶν στρατιὰν ἔξοδος καὶ τοῖς πᾶσιν ὁμοίως παρώφθη
 Πελοποννησίοις· ἅτε γὰρ πλοῖα οὐκ ἐχόντων τῶν βαρ-
 βάρων, δεινὸν ἔσεσθαι σφίσιν ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν ἥλπιζον,
 εἰ τὸν Κορινθίων ἰσθμὸν ἐκ θαλάσσης τῆς κατὰ Λέχαιον
 ἀποτεχιῖσαι ἐς τὴν ἐτέραν τὴν ἐπὶ Κεγχρέαις θάλασσαν.
 8 5. Τοῦτο μὲν δὴ Πελοποννησίων ἦν τότε ἀπάντων 538
 βούλευμα· ἐπεὶ δὲ Γαλάται ναυσὶν ὄντινα δὴ τρόπον
 διαβεβήκεισαν ἐς τὴν Ἀσίαν, ἐνταῦθα εἶχεν οὕτω τὰ Ἑλ-
 λήνων. προσετήκεισαν κατ' ἰσχὺν οὐδένες ἔτι τοῦ Ἑλλη-
 νικοῦ. Λακεδαιμονίους μὲν γὰρ τὸ ἐν Λεύκτροις πταῖσμα,
 καὶ ἅμα οἱ τε Ἀρκάδες συνεληλυθότες ἐς Μεγάλην πόλιν
 καὶ οἱ Μεσσήνιοι παροικούντες, ἀνασώσασθαι τὴν προ-
 9 τέραν ἔτι εὐδαιμονίαν ἐκώλουν· Θηβαίοις δὲ ἐς τοσοῦτο
 ἠρήμωσεν Ἀλέξανδρος τὴν πόλιν, ὥς ἔτεσιν ὕστερον οὐ

πολλοῖς καταχθέντας ὑπὸ Κασσάνδρου μὴδὲ σώζειν τὰ
 οἰκεία ἀξιόχρεως εἶναι· Ἀθηναίους δὲ εὐνοία μὲν παρὰ
 τοῦ Ἑλληνικοῦ τῶν ἔργων μάλιστα ὑπῆρχε τῶν ὕστερον,
 ἀναπαύσασθαι δὲ οὐ ποτε ἐκ τοῦ Μακεδόνων πολέμου
 παρῆν αὐτοῖς.

VII. Ἑλλήνων δὲ οὐ τασσομένων τηνικαῦτα ἔτι ἐν
 κοινῷ, ἰδίᾳ δὲ ἐκάστων κατὰ σφᾶς συνισταμένων, οἱ
 Ἀχαιοὶ μάλιστα ἰσχυον. τυράννων τε γὰρ πλὴν Πελληνῆς
 αἱ ἄλλαι πόλεις τὸν χρόνον ἅπαντα ἀπείρως ἐσχέκεισαν·
 αἱ τε ἐκ πολέμων καὶ ἀπὸ τῆς νόσου συμφοραὶ τῆς λοι-
 μώδους οὐκ ἐς τοσοῦτο Ἀχαιοῖς ἐφ' ὅσον τοῖς ἄλλοις ἐγέ-
 νοντο Ἑλληνσι. συνέδριόν τε οὖν Ἀχαιῶν καλούμενον
 καὶ ἀπὸ κοινοῦ λόγον βουλευμάτων τε ἦν Ἀχαιοῖς καὶ τὰ
 ἔργα. Ἀθροίζεσθαι δὲ ἐς Ἀργίον σφίσιν ἔδοξεν· αὕτη 2
 γὰρ μετὰ Ἑλικὴν ἐπικλυσθεῖσαν πόλεων ἐν Ἀχαΐᾳ τῶν
 ἄλλων δόξῃ προεῖχεν ἐκ παλαιοῦ καὶ ἰσχυεν ἐν τῷ τότε.
 539 Ἑλλήνων δὲ τῶν λοιπῶν Σικυνῶνιοι συνέδριον πρῶτοι
 τοῦ Ἀχαιῶν μετέσχον. μετὰ δὲ Σικυνωνίους ἐσήμειον ἤδη
 καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων οἱ μὲν αὐτίκα, οἱ δὲ χρό-
 νον τινα ἐπισχόντες· τοὺς δὲ καὶ ἐκτὸς οἰκοῦντας τοῦ
 Ἰσθμοῦ συντελεῖν ἐς Ἀχαιοὺς ἐπειθεν, ὅτι ἐς πλεόν
 ἰσχύος προῖον ἐώρων αἰετὸν τὸ Ἀχαιῶν. 2. Λακεδαιμόνιοι 3
 δὲ Ἑλλήνων μόνον διάφοροί τε Ἀχαιοῖς τὰ μάλιστα ἦσαν
 καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ πόλεμόν σφίσιν ἐπῆγγον. Πελληνῆν
 μὲν γὰρ Ἀχαιῶν πόλιν Ἀγίς εἶλεν ὁ Εὐδαιμίδου βασιλεύων
 ἐν [τῇ] Σπάρτῃ, καὶ ἐξέπεσεν αὐτίκα ἐκ Πελληνῆς ὑπὸ
 Ἀράτου καὶ Σικυνωνίων· Κλεομένης δὲ ὁ Λεωνίδου τοῦ
 Κλεωνύμου, βασιλεὺς οἰκίας τῆς ἐτέρας, ἀντικαθήμε-
 νους Ἀρατον καὶ Ἀχαιοὺς πρὸς Λύμη παρὰ πολὺ τε
 ἐκράτησεν ἐλθόντας ἐς χεῖρας, καὶ ὕστερον Ἀχαιοῖς καὶ
 Ἀντιγόμφῳ συνέθετο εἰρήνην. Ἀντίγονος δὲ οὗτος τηνι- 4
 καῦτα ἀρχὴν τὴν Μακεδόνων εἶχεν, ἐπιτροπεύων Φί-
 2

λιππον τὸν Διμητρίου παῖδα ἔτι ἡλικίαν ὄντα· ἦν δὲ καὶ ἀνεψιὸς τῷ Φιλίππῳ καὶ μητρὶ αὐτοῦ συνῶκει. πρὸς τοῦτον οὖν τὸν Ἀντίγονον καὶ Ἀχαιοὺς ποιησάμενος ὁ Κλεομένης σπονδὰς, καὶ αὐτίκα παραβὰς ὅσα ᾤμωσεν, ἤνδραποδίστατο Ἀρκάδων Μεγάλην πόλιν· Λακεδαιμονίοις τε τὸ ἐν Σελλασίᾳ πταῖσμα πρὸς Ἀχαιοὺς καὶ Ἀντίγονον Κλεομένους ἔνεκα καὶ ἐπιτοκίας τῆς ἐκείνου συνέβη. Κλεομένους μὲν δὴ καὶ αὐτὸς ἐν λόγοις τοῖς Ἀρκαδιοῖς ἀφῆξόμεθα ἐς μνήμην· Φίλιππος δὲ ὁ Διμητρίου τὴν Μακεδόνων ἀρχήν, ὡς ἀφίκετο ἐς ἄνδρας, παρὰ ἐκόντος Ἀντιγόνου λαβὼν, φόβον τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσιν ἐνεποίησε τὰ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, προγόνου μὲν οὐκ ὄντος αὐτῷ, τῷ δὲ ἀληθεὶ λόγῳ δεσπότου, τὰ τε ἄλλα αὐτοῦ μιμουμένους καὶ τὰ ἐς θεραπείαν ὅσοις πατρίδας ἀρεστὰ ἦν ἐπ' οἰκείοις προδιδόναι κέρδεσι· προπίνειν δὲ παρὰ 540 τὰ συμπόσια ἐπὶ δεξιότητι καὶ φιλίᾳ κύλικας οὐκ οἶνον, φαρμάκων δὲ ἐς ὄλεθρον ἀνθρώποις, ἃ δὴ ὁ μὲν τοῦ Ἀμύντου Φίλιππος οὐδ' ἐπενόησεν, ἔμοι δοκεῖν, ἀρχήν, Φιλίππῳ δὲ τῷ Διμητρίου τὰ φάρμακα τόλμημα ἦν ἐλαφρότατον. Κατεῖχε δὲ καὶ τρεῖς πόλεις φρουραῖς, ὁρμητήρια εἶναι οἱ κατὰ τῆς Ἑλλάδος· καὶ ὠνόμαζε δὲ ὑπὸ τῆς ὕβρεως καὶ τῆς ἐς τὸ Ἑλληνικὸν ὑπεροψίας κλεῖς τῆς Ἑλλάδος τὰς πόλεις ταύτας. ἐπὶ μὲν γε Πελοποννήσῳ Κόρινθος καὶ ἡ Κορινθίων ἀκρόπολις ἐπετετείχιστο, ἐπὶ δὲ Εὐβοίᾳ καὶ Βοιωτοῖς τε καὶ Φωκεῦσι Χαλκὶς ἡ πρὸς τῷ Εὐρίπῳ· κατὰ δὲ Θεσσαλῶν τε αὐτῶν καὶ τοῦ Αἰτωλῶν ἔθνη Μαγνησίαν τὴν ὑπὸ τὸ Πήλιον κατεῖχεν ὁ Φίλιππος. 4. Μάλιστα δὲ Ἀθηναίους καὶ τὸ Αἰτωλικὸν ἐπιστρατείας τε συνεχέσιν ἐπέβη καὶ ληστῶν καταδρομαῖς. ἐμνημόνευσε δέ μοι καὶ πρότερον ὁ λόγος ἐν τῇ Ἀττικῇ συγγραφῇ ὅσοι τε Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων ἐναντία Φιλίππου συνήρατο Ἀθηναίους, καὶ ὡς ὑπὸ ἀσθενείας

τῶν συμμάχων ἐπὶ Ῥωμαίους καὶ ἐπικουρίαν τὴν ἐκεῖθεν κατέφευγον οἱ Ἀθηναῖοι. Ῥωμαῖοι δὲ ἐπεπόμφεσαν καὶ οὐ πολλῷ τινὶ ἔμπροσθεν λόγῳ μὲν ἐπικουρήσοντας Αἰτωλοῖς ἐναντία Φιλίππου, τῷ δὲ ἔργῳ μᾶλλον τι ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πραγμάτων. τότε δὲ ἀποστέλλουσιν Ἀθηναίοις στρατιάν τε καὶ ἡγεμόνα Ὀτίλιον· τοῦτο γάρ οἱ τῶν ὀνομάτων ἦν τὸ ἐκδηλότατον, ἐπεὶ καλοῦνται γε οὐ πατρώθεν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ ταῦτα Ἑλλήσιν, 541 ἀλλὰ καὶ τρία, ὅποτε ὀλίγιστα, καὶ ἔτι πλεονα ὀνόματα ἐκάστῳ τίθενται. τῷ δὲ Ὀτίλῳ προσετέτακτο ὑπὸ Ῥωμαίων ἀπεῖργειν ἀπὸ Ἀθηναίων καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ τὸν Φιλίππου πόλεμον. Ὀτίλιος δὲ τὰ μὲν ἄλλα τοῖς πράγμασι κατὰ τὰ ἐπιτεταγμένα ἐχρήτο, τὰ δὲ οὐ κατὰ γνώμην οἱ τὴν Ῥωμαίων ἐστὶν εἰργασμένα· Εὐβοέων γάρ Ἐστίασαν πόλιν καὶ Ἀντίκυραν τὴν ἐν τῇ Φωκίδι ἐλῶν, ὑπηκόους κατ' ἀνάγκην οὕσας Φιλίππου, ἐποίησεν ἀναστάτους. καὶ τοῦδε ἔνεκα, ἔμοι δοκεῖν, ἐπεὶ ἐπύθετο ἡ βουλή, ἀποστέλλουσιν Ὀτίλῳ διαδόχον τῆς ἀρχῆς Φλαμίνιον.

VIII. Τότε δὲ ἦκων ὁ Φλαμίνιος Ἐρέτριάν τε διήρπασε τοὺς φρουροῦντας Μακεδόνων μάχῃ νικήσας, καὶ αὐτὸς ἐλάσας ἐπὶ Κόρινθον κατεχομένην ὑπὸ Φιλίππου φρουρὰ αὐτός τε προσεκάθητο πολιορκῶν, καὶ παρὰ Ἀχαιοὺς ἅμα ἀποστέλλων ἐπήγγελλέ σφισιν ἀφικνεῖσθαι πρὸς Κόρινθον στρατιᾷ συμμάχους τε ἀξιοθησομένους καλεῖσθαι Ῥωμαίων καὶ ἅμα εὐνοίᾳ τῇ ἐς τὸ Ἑλληνικόν. Ἀχαιοὶ δὲ ἐποιούντο μὲν μεγάλως καὶ αὐτὸν ἐν αἰτίᾳ 2 Φλαμίνιον καὶ ἔτι πρότερον Ὀτίλιον, οἱ μετεχειρίσαντο ὡμῶς οὕτω πόλεις Ἑλληνίδας καὶ ἀρχαίας, ἀναμαρτήτους τε οὕσας πρὸς Ῥωμαίους καὶ οὐ κατὰ γνώμην ὑπὸ Μακεδόνων ἀρχομένας· προεωρῶντο δὲ καὶ ὡς ἀντὶ Φιλίππου καὶ Μακεδόνων Ῥωμαῖοι σφίσι τε ἦκοιεν καὶ τῷ Ἑλλή- 2*

νικῶ δεσπόται προστάττειν. Ῥηθέντων δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ πολλῶν καὶ ἐναντίων ἀλλήλοις, τέλος οἱ εὖνοι Ῥωμαίοις ἐνίκησαν, καὶ Ἀχαιοὶ Φλαμινίῳ Κόρινθον συνεπολιόρησαν. Κορίνθιοι δὲ ἀπὸ Μακεδόνων ἐλευθερωθέντες μετέσχον αὐτίκα συνεδρίου τοῦ Ἀχαιῶν, μετασχόντες καὶ πρότερον, ὅτε Ἀρατος καὶ Σικυνώνιοι φρουρὰν ἐκ τοῦ Ἀκροκορίνθου [τὴν πᾶσαν] ἐξήλασαν καὶ ἀπέκτειναν Περσαῖον ὑπὸ Ἀντιγόνου ταχθέντα ἐπὶ τῇ φρουρᾷ. 2. Ἀχαιοὶ δὲ τὸ ἀπὸ τούτου σύμμαχοί τε ὠνομά- 542 ζοντο Ῥωμαῖον καὶ ἐς τὰ πάντα ἦσαν πρόθυμοι· καὶ σφισιν εἶποντο μὲν ἐς Μακεδονίαν καὶ ἐπὶ Φίλιππον, μετέσχον δὲ καὶ στρατείας ἐς Αἰτωλούς, τρίτα δὲ ὁμοῦ Ῥωμαίοις ἐμαχέσαντο ἐναντία Ἀντιόχου καὶ Σύρων.

4 Ὅσα μὲν δὴ Ἀχαιοὶ Μακεδόσιν ἢ στρατιᾷ τῇ Σύρων ἐναντία ἐτάξαντο, φιλίᾳ τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπραξαν· ἐς δὲ Αἰτωλούς ἐκ παλαιοῦ σφισιν ἦν οἰκεία ἐγκλήματα. 3. Ἐπεὶ δὲ ἡ Νάβιδος ἐν Σπάρτῃ τυραννὶς κατελέλυτο, ἐς πλείστην ἀμότητα ἀνδρὸς ἀφικομένου, τὰ ἐς τοὺς 5 Λακεδαιμονίους αὐτίκα ἐνεπεπτώκει· καὶ σφᾶς ὑπὸ τὸν χρόνον οἱ Ἀχαιοὶ τοῦτον ἐς σύλλογον ὑπάγονται τὸν Ἀχαϊκόν, καὶ δίκας τε ἐδίκάζον σφισιν ἐς τὸ ἀκριβέστατον, καὶ τὰ τείχη τῆς Σπάρτης καταβάλλουσιν ἐς ἔδαφος, οἰκοδομηθέντα μὲν καὶ πρότερον ἔτι αὐτοσχεδίως ἐπὶ τε τῆς Δημητρίου καὶ ὕστερον τῆς Πύρρου καὶ Ἡπειρωτῶν στρατείας, ἐπὶ δὲ τῆς τυραννίδος τῆς Νάβιδος καὶ ἐς τὸ ἀσφαλέστατον ὀχυρωθέντα. τὰ τε οὖν τείχη τῆς Σπάρτης οἱ Ἀχαιοὶ καθεῖλον, καὶ τὰ ἐς μελέτην τοῖς ἐφήβοις ἐκ τῶν Λυκούργου νόμων καταλύσαντες ἐπέταξαν τοῖς 6 Ἀχαιῶν ἐφήβοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν. ταῦτα μὲν δὴ καὶ ἐς πλέον ἐπέξεισιν αὐτίς μοι τὰ ἐς Ἀρκάδας· 4. Λακεδαιμόνιοι δέ, ἅτε μεγάλως τοῖς ἐπιτάγμασιν ἀχθόμενοι τοῖς Ἀχαιῶν, καταφεύγουσιν ἐπὶ Μιτέλλων καὶ ὅσοι σὺν Με-

τέλλῳ κατὰ πρεσβείαν ἦκον ἐκ Ῥώμης. ἀφίκοντο δὲ οὗτοι Φίλιππῳ καὶ Μακεδόσι πόλεμον μὲν οὐδένα ἐπάξοντες, ἅτε εἰρήνης πρότερον ἐτι Φίλιππῳ καὶ Ῥωμαίοις ὁμωμοσμένης, ὅποσα δὲ ἡ Θεσσαλοῖς ἢ τῶν ἐξ Ἡπείρου τισὶν ἐγκλήματα ἦν ἐς Φίλιππον, ταῦτα ἦκον οἱ ὁμοῦ Μετέλλῳ 543 κρινούντες. Ἐργῷ μὲν δὴ Φίλιππὸς τε αὐτὸς καὶ ἡ Μακεδὼν ἀκμὴ κατήρητο ὑπὸ Ῥωμαίων. μαχεσάμενος γὰρ Φλαμινίου καὶ Ῥωμαίων ἐναντία Φίλιππος ἐν Κυνὸς καλουμέναις Κεφαλαῖς λόφοις τὸ ἦττον ἠνέγκατο· ἀλλὰ γε δὴ κατὰ δύναμιν ἀγωνισάμενος αὐτός [οὗτος ὁ Φίλιππος] τοσοῦτον ἐκρατήθη τῇ συμβολῇ, ὥς στρατιᾶς τε ἦν ἦγεν ἀποβαλεῖν τὸ πολὺ, καὶ ἐκ τῶν πόλεων, ὅσας εἶλεν ἐν τῇ Ἑλλάδι πολέμῳ παραστησάμενος, ἐξήγαγεν ἐξ ἀπασῶν τὰς φρουρὰς κατὰ ὁμολογίαν πρὸς Ῥωμαίους. 5. Κατὰ 8 μὲντοι τοῦ λόγου τὸ εὐπρεπὲς παρὰ Ῥωμαίων εὐρητο εἰρήνην, δεήσεσι μὲν παντοδαύς καὶ δαπάναις χρημάτων μεγάλαις. τὰ δὲ ἐς Μακεδόνας δυνάμιν τε ἦν ἐπὶ Φίλιππου περιεβάλοντο τοῦ Ἀμύντου, καὶ ὥς ἐπὶ Φίλιππου τοῦ ὕστερου τὰ πράγματά σφισιν ἐφθάρη, Σίβυλλα οὐκ ἄνευ θεοῦ προσθέσπισεν. ἔχει δὲ οὕτω τὰ χρησθέντα·

Αὐχούντες βασιλεῦσι Μακηδόνες Ἀργεῖδῃσιν, 9
ὑμῖν κοιρανέων ἀγαθὸν καὶ πῆμα Φίλιππος.
ἦτοι ὁ μὲν πρότερος πόλεσιν λαοῖσι τ' ἀνακτας
θήσει· ὁ δ' ὀπλότερος τιμὴν ἀπὸ πᾶσαν ὀλέσσει,
δηθρεῖς ἐσπερίοισιν ὑπ' ἀνδράσιν ἡφίοις τε.

Ῥωμαῖοι τε δὴ τὰ πρὸς ἐσπέραν νεμόμενοι τῆς Εὐρώπης καθεῖλον τὴν Μακεδόνων ἀρχήν, καὶ τῶν ἐς τὸ συμμαχικὸν ταχθέντων Ἄτταλος ** καὶ ἐτι ἐκ Μυσίας στρατιᾶς πρὸς δὲ ἀνίσχοντα ἥλιον μᾶλλον τι ἢ Μυσία τετραπται.

IX. Τότε δὲ τῷ Μετέλλῳ καὶ τῇ ἄλλῃ πρεσβείᾳ μὴ ὑπεριδεῖν Λακεδαιμονίων ἤρесе καὶ Ἀχαιῶν, τοὺς δὲ τὰς ἀρχὰς ἔχοντας ἐς τὸ συνέδριον ἤξουν συγκαλέσαι

τοὺς Ἀχαιοὺς, ἵνα ἐν κοινῷ διδάξωσιν αὐτοὺς ἡπιαίτερον μεταχειρίζεσθαι τὰ ἐν Λακεδαιμονίᾳ. οἱ δὲ σφισιν ἀπεκρίναντο μήτε ἐκείνοις Ἀχαιοὺς ἐς σύλλογον μήτε ἄλλῳ συνάξειν, ὅστις μὴ ἐπὶ τῷ πράγματι ἐφ' ὅτῳ ποιεῖται τὴν⁵⁴⁴ πρόσοδον παρὰ τῆς Ῥωμαίων βουλῆς ἔχει δόγμα. Μέτελλος δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν περιυβρίσθαι νομίζοντες, ἐπειδὴ ἀφίκοντο ἐς Ῥώμην, πολλὰ ἐπὶ τῆς βουλῆς καὶ οὐ πάντα [τὰ] ἀληθὴ κατηγόρουσι τῶν Ἀχαιῶν.

2. Τοῦτων δὲ πλείονα ἐνεκάλουν Ἀχαιοὺς Ἀρεὺς καὶ Ἀλκιβιάδης, Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ δόκιμοι τὰ μάλιστα ἐν τῇ Σπάρτῃ, τὰ δὲ ἐς Ἀχαιοὺς οὐ δίκαιοι· γενομένους γὰρ ὑπὸ Νάβιδος φυγάδας ὑπεδέξαντο αὐτοὺς οἱ Ἀχαιοί, καὶ ἀποθανόντος Νάβιδος παρὰ γνώμην Λακεδαιμονίων τοῦ δήμου κατάγουσιν ἐς Σπάρτην. τότε οὖν ἀναβεβηκότες καὶ οὗτοι παρὰ τὴν βουλὴν προθυμώτατα ἐνέκειντο Ἀχαιοῖς· Ἀχαιοὶ δὲ σφισιν ἀπελθοῦσιν ἐπιβάλλουσιν ἐν³ τῷ συνεδρίῳ θάνατον ζημίαν. 3. Ῥωμαίων δὲ ἡ βουλὴ πέμπουσιν ἄλλους τε ἄνδρας καὶ Ἀππίον Λακεδαιμονίους καὶ Ἀχαιοὺς τὰ δίκαια ὁρίσαι. Ἀππίος δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἔμελλον μὲν οὐδὲ ὀφθέντες Ἀχαιοῖς ἔσεσθαι καθ' ἡδονήν, οἱ Ἀρεὰ καὶ Ἀλκιβιάδην ἅμ' αὐτοῖς ἐπήγοντο ἐν τῷ τότε Ἀχαιοὺς ἐχθίστους· ἐλύπησαν δὲ καὶ ἐς πλέον τοὺς Ἀχαιούς, ἐπειδὴ ἐς τὸν σύλλογον αὐτῶν ἐπελθόντες σὺν⁴ ὀργῇ μᾶλλον ἐποιοῦντο ἢ πειθοὶ τοὺς λόγους. Ἀνκόρτας δὲ ὁ Μεγαλοπολίτης, οὔτε ἀξιώματι οὐδενὸς Ἀρκάδων ὕστερος καὶ τι καὶ φρόνημα κατὰ φιλίαν προσειληφώς τὴν Φιλοποίμενος, λόγῳ τε ἀπέφαινε τὰ ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν δίκαια, καὶ ὁμοῦ τοῖς λόγοις καὶ μέμψιν τινα ὑπέτεινε ἐς τοὺς Ῥωμαίους. Ἀππίος δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Ἀνκόρταν λέγοντα ἐποιοῦντο ἐν χλευασμῷ, καὶ Ἀρεῶς ἀποψηφίζονται καὶ Ἀλκιβιάδα μὴδὲν ἀδίκημα ἐξ αὐτῶν ἐς Ἀχαιοὺς εἶναι, Λακεδαιμονίους τε ἀποστείλαι πρέσβεις ἐφιαῖσι

ἐς Ῥώμην, ἐναντία ἐφiehentes ἢ Ῥωμαίοις συγκείμενα ἦν καὶ Ἀχαιοῖς· Ἀχαιῶν μὲν γὰρ εἴρητο ἀπὸ τοῦ κοινοῦ παρὰ τὴν Ῥωμαίων βουλὴν ἀπιέναι πρέσβεις, ἰδίᾳ δὲ⁵⁴⁵ ἀπείρητο μὴ πρεσβεύεσθαι τὰς πόλεις ὅσαι συνεδρίου τοῦ Ἀχαιῶν μετεῖχον. Ἀντιπρεσβευσσάμενων δὲ καὶ 5 Ἀχαιῶν Λακεδαιμονίοις, καὶ λόγων ῥηθέντων ὑπὸ ἀμφοτέρων ἐπὶ τῆς βουλῆς, τοὺς αὐτοὺς ἀποστέλλουσιν αὐθις οἱ Ῥωμαῖοι Λακεδαιμονίοις γενέσθαι καὶ Ἀχαιοὺς δικαστάς, Ἀππίον καὶ ὅσοι σὺν ἐκείνῳ πρότερον ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀφίκοντο. Οἱ δὲ τοὺς τε ἐκβληθέντας ὑπὸ Ἀχαιῶν κατάγουσιν ἐς Σπάρτην, καὶ ὅσων πρὸ κρίσεως ἀπελθόντων κατέγνωστο ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἀδικεῖν, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις τιμήματα ἔλυσαν. καὶ συντελείας μὲν Λακεδαιμονίους ἐς τὸ Ἀχαιῶν οὐκ ἀφιαῖσι, περὶ δὲ τῇ ἐκάστου ψυχῇ ξενικά σφισι διδόασιν εἶναι δικαστήρια, ὅσα δὲ ἄλλα ἐγκλήματα, λαμβάνειν τε αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ Ἀχαιῶν ὑπέχειν τὰς κρίσεις. 4. Ἐτερίσθη δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς αὐθις Σπαρτιάταις ὁ κύκλος τοῦ ἄστεως. Λακεδαιμονίων δὲ⁶ οἱ κατελθόντες, βουλευόντες παντοῖα ἐπὶ Ἀχαιοῖς, λυπήσειν σφᾶς ἐπὶ τοιῷδε μάλιστα ἤλπιζον. Μεσσηνίους τοὺς Φιλοποίμενι θανάτου συναιτίους γενέσθαι νομισθέντας καὶ κατὰ αἰτίαν ταύτην ὑπὸ Ἀχαιῶν ἐκπεπωκότας, τούτους τε καὶ Ἀχαιῶν αὐτῶν τοὺς φεύγοντας ἀναβῆναι πείθουσιν ἐς Ῥώμην· σὺν δὲ σφισιν ἀνεληλυθότες καὶ αὐτοὶ γενέσθαι τοῖς ἀνδράσι ἐπρασσον κάθοδον. 5. Ἄτε δὲ τοῦ Ἀππίου Λακεδαιμονίους συμπροθυμωμένου μεγάλως, Ἀχαιοὺς δὲ ἐπὶ παντὶ ἀντιβαίνοντος, ἔμελλεν οὐ χαλεπῶς Μεσσηνίων καὶ Ἀχαιῶν τοῖς φεύγουσι τὰ βουλευματα ἐς δέον χωρήσειν, γράμματά τε αὐτίκα ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐς τε Ἀθῆνας κατεπέμπετο καὶ ἐς Αἰτωλίαν κατάγειν σφᾶς Μεσσηνίους καὶ Ἀχαιοὺς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. τοῦτο Ἀχαιοὺς ἐς τὰ μάλιστα ἠνίασεν, ὥς οὔτε 7

ἄλλως πάσχοντας δίκαια ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ ἐς τὸ ἀνω-546
φελές προὔπηργμένων σφίσιν ἐς αὐτούς, οἱ ἐπὶ τὰ Φι-
λίππου καὶ Αἰτωλῶν ἐναντία καὶ αὐτῶν Ἀντιόχου στρα-
τεύσαντες χάριτι τῇ ἐς Ῥωμαίους ἐγίνοντο ὕστεροι φυγά-
δων ἀνθρώπων καὶ οὐ καθαρῶν χεῖρας. ὅμως δὲ εἰκειν
σφίσιν ἐδόκει. τότε μὲν δὴ ἐς τοσοῦτο ἐπράχθη.

Χ. Τολμημάτων δὲ τὸ ἀνοσιώτατον, τὴν πατρίδα
καὶ ἄνδρας προδιδόναι πολίτας ἐπὶ οἰκείοις κέρδεσιν,
ἐμελλε καὶ Ἀχαιοὺς κακῶν ἄρξιν, οὐποτε ἐκ τοῦ χρόνου
παντὸς τὴν Ἑλλάδα ἐκλιπόν. ἐπὶ μὲν γὰρ Λαρκίου τοῦ
Ῥωτιάσου βασιλεύοντος Περσῶν Ἰωσι τὰ πράγματα
ἐφθάρη Σαμίων πλην ἐνός τε καὶ δέκα ἀνδρῶν τῶν ἄλ-
λων τριηράρχων τὸ ναυτικὸν τὸ Ἰώνων προδόντων.
2 μετὰ δὲ Ἰώνας κεχειρωμένους ἠνδραποδίσαντο καὶ Ἑρέ-
τριαν Μῆδοι· προδότηι δὲ ἐγένοντο οἱ εὐδοκιμούντες
μάλιστα ἐν Ἑρετρίᾳ, Φίλαργος Κυνέου καὶ Εὐφορβος
Ἀλκιμάχου. Ξέρξης δὲ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλαύνοντι Θεσσα-
λία τε δι' Ἀλεναδῶν προεδόθη, Θήβας δὲ Ἀτταγῖνος καὶ
Τιμηγενίδας προδιδόασι, φερόμενοι τὰ πρῶτα ἐν Θήβαις.
Πελοποννησίων δὲ καὶ Ἀθηναίων πολεμῆσάντων Ξενίας
Ἡλεῖος ἐπεχείρησεν ἥλιν Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀγιδι προ-
3 δοῦναι. Οἱ τε Λυσάνδρου καλούμενοι ξένοι χρόνον οὐ-
δένα ἀνίσταν πατρίδας ἐγχειρίζοντες Λυσάνδρῳ τὰς ἐαν-
τῶν. κατὰ δὲ τὴν Φιλίππου βασιλείαν τοῦ Ἀμύντου
Λακεδαιμόνα πόλεων μόνην οὐ προδοθεῖσαν τῶν ἐν Ἑλ-
λησιν εὖροι τις ἂν· αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις αἱ ἐν τῇ Ἑλλάδι
ὑπὸ προδοσίας μᾶλλον ἢ ὑπὸ νόσου πρότερον τῆς λοιμώ-
δους ἐφθάρησαν. Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Φιλίππου παρέσχεν
ἡ εὐτυχία μικρὰ ἀνδρῶν προδοτῶν καὶ οὐκ ἄξια λόγου
4 προσδεηθῆναι. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἐν Λαμίας πταῖσμα ἐγένετο
Ἑλλήσιν, Ἀντίπατρος μὲν, ἅτε διαβῆναι ποιούμενος 547
σπουδὴν πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεμον, ἐβούλετο εἰρήνην

ἐν τάχει συντίθεσθαι, καὶ οἱ διέφερον οὐδὲν εἰ Ἀθήνας
τε ἐλευθέραν καὶ τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα ἀφήσει· Δημάδης
δὲ καὶ ὅσον προδοτῶν Ἀθηναίων ἄλλο ἦν, ἀναπείδουσιν
Ἀντίπατρον μηδὲν ἐς Ἑλλήνας φρονῆσαι φιλάνθρωπον,
ἐκφοβήσαντες δὲ Ἀθηναίων τὸν δῆμον ἐς τε Ἀθήνας καὶ
πόλεων τῶν ἄλλων τὰς πολλὰς ἐγένοντο αἷτιοι Μακεδό-
νων ἐσαχθῆναι φρουράς. Βεβαίῳ δέ μοι καὶ τότε τὸν 5
λόγον· Ἀθηναῖοι γὰρ μετὰ τὸ ἀτύχημα τὸ ἐν Βοιωτοῖς
οὐκ ἐγένοντο Φιλίππου κατήκοι, ἁλόντων μὲν σφισι
δισχιλίων ὥς ἐκρατήθησαν, παρὰ δὲ τὸ ἔργον χιλίων
φρονευθέντων· ἐν Λαμίας δὲ περὶ διακοσίους πεσόντων
καὶ οὐ πλέον τι Μακεδόσιν ἐδουλώθησαν. οὕτω μὲν οὐ-
ποτε τὴν Ἑλλάδα ἐπέλειπον οἱ ἐπὶ προδοσίᾳ νοσήσαντες·
2. Ἀχαιοὺς δὲ ἀνὴρ Ἀχαιὸς Καλλικράτης τηνικαῦτα ἐς
ἅπαν ἐποίει Ῥωμαίους ὑποχειρίους. ἀρχὴ δὲ σφισιν ἐγί-
νετο κακῶν Περσεὺς καὶ ἡ Μακεδόνων ἀρχὴ καταλυθεῖσα
ὑπὸ Ῥωμαίων.

Περσεὶ τῷ Φιλίππου πρὸς Ῥωμαίους ἄγοντι εἰρήνην 6
κατὰ συνθήκας ἃς ὁ πατήρ οἱ Φίλιππος ἐποίησατο, ἐπῆλ-
θεν ὑπερβῆναι τοὺς ὅρκους, καὶ ἐπὶ τε ** Σαπαίων τὸν
βασιλέα Ἀβρούπολιν στρατεύμα ἀγαγὼν ἐποίησεν ἀνα-
στάτους Ῥωμαίων συμμάχους ὄντας· Σαπαίων δὲ τούτων
καὶ Ἀρχίλοχος ἐν λαμβείῳ μνήμην ἔσχε. Μακεδόνων δὲ 7
καὶ Περσέως κεχειρωμένων πολέμῳ διὰ τὸ ἐς Σαπαίους
ἀδίκημα, ἄνδρες τῆς Ῥωμαίων βουλῆς δέκα ἐπέμφθησαν
548 καταστησόμενοι πρὸς τὸ ἐπιτηδεϊότατον Ῥωμαίους τὰ ἐν
Μακεδονίᾳ. ἤκοντας δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρχετο ὁ Καλ-
λικράτης, οὔτε ἔργον τῶν ἐς τὴν Κολακείαν οὔτε λόγον
οὐδένα ἐς αὐτοὺς παριείς. ἓνα δὲ τινα ἐξ αὐτῶν ἄνδρα
οὐδαμῶς ἐς δικαιοσύνην πρόθυμον, τοῦτον τὸν ἄνδρα
προσεποιήσατο ὁ Καλλικράτης ἐς τοσοῦτον ὥστε αὐτὸν
καὶ ἐς τὸ συνέδριον ἐσελθεῖν τὸ Ἀχαιῶν πεπεισεν. Ὁ δὲ 8

ὡς ἐς τὸν σύλλογον ἐσηλθεν, ἔλεγεν ὡς πολεμοῦντι πρὸς Ῥωμαίους Περσεὶ χρήματα οἱ δυνατώτατοι τῶν Ἀχαιῶν παράσχουεν, συνάραντο δὲ καὶ ἐς τὰ ἄλλα. ἐκέλευσεν οὖν καταγνώναι τοὺς Ἀχαιοὺς θάνατον· εἰ δὲ ἐκείνοι καταγνοίεν, τότε καὶ αὐτὸς τὰ ὀνόματα ἐρεῖν ἔφασκε τῶν ἀνδρῶν. λέγειν τε δὴ ἐδόκει παντάπασιν ἄδικα, καὶ αὐτὸν ἡξίουν οἱ ἐς τὸν σύλλογον ἐληλυθότες ἤδη, εἰ Περσεὶ τὰ αὐτὰ Ἀχαιῶν τινὲς ἐπραξαν, ὀνομαστὶ αὐτῶν ἐκάστου μνησθῆναι, πρότερον δὲ οὐ σφᾶς καταγινώσκειν εἰκὸς εἶναι. ἐνθα δὴ ὡς ἡλέγχετο ὁ Ῥωμαῖος, ἀπετόλμησεν εἰπεῖν ὡς οἱ ἐστρατηγηκότες Ἀχαιῶν ἐνέχονται πάντες τῇ αἰτίᾳ· πάντας γὰρ φρονῆσαι τὰ Μακεδόνων τε καὶ Περσέως. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγεν ὑπὸ διδασκαλίᾳ τῇ Καλλικράτους· ἀναστὰς δὲ μετ' αὐτὸν Ξένων, οὗτος οὐκ ἐλάχιστον λόγον παρ' Ἀχαιοῖς, οὕτως ἔφη κατὰ τὴν αἰτίαν ἔχει ταύτην· ἐστρατήγησα μὲν Ἀχαιῶν καὶ ἐγὼ, ἀδικίας δὲ οὐδὲν ἐς Ῥωμαίους, οὔτε εὐνοίας μοι μέτεστιν ἐς Περσέα· καὶ τοῦδε ἔνεκα ἐθέλω μὲν ἐν συνεδρίῳ τῷ Ἀχαιῶν, ἐθέλω δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς Ῥωμαίοις ὑπέχειν κρίσιν.

10 Ὁ μὲν δὴ ὑπὸ συνειδότος ἐπαρησιαζέτο ἀγαθοῦ· ὁ δὲ ἐπελάβετο αὐτίκα ὁ Ῥωμαῖος τῆς προφάσεως, καὶ ὁπόσοις Καλλικράτης ἐπῆγεν αἰτίαν Περσεὶ σφᾶς φρονῆσαι τὰ αὐτά, ἀνέπεμπεν ἐν δικαστηρίῳ κρίσιν τῷ Ῥωμαίων ὑφ' ἑξόντας. ὁ μὴ πῶ κατειλήφει πρότερον Ἑλλήνας· οὐδὲ γὰρ Μακεδόνων οἱ ἰσχύσαντες μέγιστον, Φίλιππος Ἀμύντου καὶ Ἀλέξανδρος, τοὺς ἀνθεστηκότας σφίσι· Ἑλλήνων ἐς Μακεδονίαν ἐβιάσαντο ἀποσταλῆναι, διδόμενοι

549

11 ναι δὲ αὐτοὺς ἐν Ἀμφικτυόσιν εἶδον λόγον. Τότε δὲ ἐκ τοῦ Ἀχαιῶν ἔθνους ὄντινα καὶ ἀναίτιον Καλλικράτης ἐθελήσειεν αἰτιάσασθαι, ἀνάγεσθαι πάντα τινὰ ἐκεκύρωτο ἐς Ῥώμην· καὶ ἐγένοντο ὑπὲρ χιλίους οἱ ἀναχθέντες. τούτους ὑπὸ Ἀχαιῶν οἱ Ῥωμαῖοι προκατεγινώσθαι

νομίζοντες ἐς τε Τυρσηνίαν καὶ ἐς τὰς ἐκεῖ διέπεμψαν πόλεις, καὶ Ἀχαιῶν ἄλλοτε ἄλλας ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν πρεσβείας τε καὶ ἱκεσίας ἐπιπεμπόντων λόγον ἐποιοῦντο οὐδένα. ἐπτακαίδεκάτῳ δὲ ὕστερον ἔτει τριακοσίους ἢ καὶ 12 ἐλάσσονας, οἱ μόνον περὶ Ἰταλίαν Ἀχαιῶν ἔτι ἐλείποντο, ἀφιασιν, ἀποχρώντως κολασθῆναι σφᾶς ἡγρούμενοι. ὅσοι δὲ ἀποδράντες ᾤχοντο ἢ εὐθὺς ἠνίκα ἀνήγοντο ἐς Ῥώμην, ἢ ὕστερον ἐκ τῶν πόλεων ἐς ἃς ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπέμφθησαν, πρόφασιν οὐδεμίαν ἦν τούτους ἀλόντας μὴ ὑποσχέιν δίκην.

XI. Ῥωμαῖοι δὲ αὐτίς ἄνδρα ἐκ τῆς βουλῆς καταπέμπουσιν ἐς τὴν Ἑλλάδα· ὄνομα μὲν τῷ ἀνδρὶ ἦν Γάλλος, ἀπέσταλτο δὲ Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀργείοις ὑπεργῆς ἀμφισβητουμένης γενέσθαι δικαστῆς. οὗτος ὁ Γάλλος ἐς τὸ Ἑλληνικὸν πολλὰ μὲν εἶπε, πολλὰ δὲ καὶ ἔπραξεν ὑπερήφανα, Λακεδαιμονίους δὲ καὶ Ἀργείους τὸ παράπαν ἔθετο ἐν χλευασίᾳ· πόλεσι γὰρ ἐς τοσούτο 2 ἡκούσας ἀξιώματος, καὶ ὑπὲρ τῶν ὄρων τῆς χώρας τὰ μὲν παλαιότερα ἐς οὐκ ἀφανῆ πόλεμον καὶ ἔργα οὕτως ἀφειδῇ προαχθείσας, κριθείσας δὲ καὶ ὕστερον παρὰ δικαστῇ κοινῷ Φιλίππῳ τῷ Ἀμύντου, αὐτὸς μὲν σφίσι οἱ Γάλλος ἀπηξίωσε δικαστῆς καταστήναι, Καλλικράτει δὲ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος ἀνδρὶ ἀλάστορι ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν. Ἀφίκοντο δὲ ὡς τὸν Γάλλον καὶ Αἰτωλῶν οἱ 3

550 Πλευρώνα οἰκούντες, συντελείας τῆς ἐς Ἀχαιοὺς ἐθέλοντες ἄφειν εὐρασθαι. καὶ αὐτοῖς ἐπετράπη μὲν ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρεσβείαν ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἰδίᾳ παρὰ Ῥωμαίους ἀποστεῖλαι, ἐπετράπη δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων συνεδρίου τοῦ Ἀχαιῶν ἀποστήναι. προσεπεστάλη δὲ ὑπὸ τῆς βουλῆς τῷ Γάλλῳ πόλεις ὁπόσας ἐστὶν οἶός τε [ὡς πλείστας] ἀφεῖναι συλλόγον τοῦ Ἀχαιῶν.

2. Ὁ μὲν δὴ τὰ ἐντεταλμένα ἐποίει, Ἀθηναίων δὲ ὁ 4

δῆμος ἀνάγκη πλέον ἢ ἑκουσίως διαρπάξουσιν Ὀρωπὸν ὑπὴκοόν σφισιν οὐσαν· πενίας γὰρ ἐς τὸ ἑσχατὸν Ἀθηναῖοι τηνικαῦτα ἤκον ἅτε ὑπὸ Μακεδόνων πολέμῳ πιεσθέντες μάλιστα Ἑλλήνων. καταφεύγουσιν οὖν ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων βουλὴν οἱ Ὀρωπῖοι· καὶ δόξαντες παθεῖν οὐ δίκαια, ἐπεστάλη Σικυνώνιοις ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπιβαλεῖν σφᾶς Ἀθηναίοις ἐς Ὀρωπίους ζημίαν κατὰ τῆς βλάβης 5 ἧς ἤρξαν τὴν ἀξίαν. Σικυνῶνιοι μὲν οὖν οὐκ ἀφικομένοις ἐς καιρὸν τῆς κρίσεως Ἀθηναίοις ζημίαν πεντακόσια τάλαντα ἐπιβάλλουσι· Ῥωμαίων δὲ ἡ βουλὴ δεηθεῖσιν Ἀθηναίοις ἀφίησι πλὴν ταλάντων ἑκατὸν τὴν ἄλλην ζημίαν. Ἐξέτισαν δὲ οὐδὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ ὑποσχέσεσι καὶ δώροις ὑπελθόντες Ὀρωπίους ὑπάγονται σφᾶς ἐς ὁμολογίαν, φρουρὰν τε Ἀθηναίων ἐσελθεῖν ἐς Ὀρωπὸν καὶ ὁμήρους λαβεῖν παρὰ Ὀρωπίων Ἀθηναίους· ἦν δὲ αὐθις ἐς Ἀθηναίους γένηται ἔγκλημα Ὀρωπίους, τὴν φρουρὰν τότε ἀπάγειν παρ' αὐτῶν Ἀθηναίους, ἀποδοῦ- 6 ναι δὲ καὶ ὀπίσω τοὺς ὁμήρους. Χρόνος τε δὴ οὐ πολὺς ὁ μεταξὺ ἦνυστο, καὶ τῶν φρουρῶν ἀδικοῦσιν ἄνδρες Ὀρωπίους. οἱ μὲν δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπέστειλλον ὁμήρους τε ἀπαιτήσοντας καὶ φρουρὰν σφισιν ἐξάγειν κατὰ τὰ 551 συγκείμενα ἐροῦντας· Ἀθηναῖοι δὲ οὐδέτερα ἔφασαν ποιήσιν, ἀνθρώπων γὰρ ἐπὶ τῇ φρουρᾷ καὶ οὐ τοῦ Ἀθηναίων δήμου τὸ ἁμάρτημα εἶναι· τοὺς μέντοι αὐτὰ 7 εἰργασμένους ἐπηγγέλλοντο ὑφέξειν δίκην. 3. Οἱ δὲ Ὀρωπῖοι κατέφηνον τε ἐπὶ Ἀχαιοὺς ** τιμωρῆσαι σφισιν· Ἀχαιοὶ δὲ ἤρθεσκε μὴ τιμωρεῖν φιλίᾳ τε καὶ αἰδοῖ τῇ Ἀθηναίων. ἐνταῦθα οἱ Ὀρωπῖοι Μενάλκιδά, Λακεδαιμονίῳ μὲν γένος, στρατηγούντι δὲ ἐν τῷ τότε Ἀχαιῶν, ὑπισχνούνται δέκα ταλάντων δόσιν, ἦν σφισιν ἐπικουρεῖν Ἀχαιοὺς ἄγῃ. ὁ δὲ ἀπὸ τῶν χρημάτων μεταδώσειν Καλλικράτει τὸ ἥμισυ ὑπισχνεῖτο, ἰσχύοντι διὰ φιλίαν τὴν

Ῥωμαίων ἐν Ἀχαιοῖς μέριστον. Προσγενομένου δὲ τοῦ 8 Καλλικράτους πρὸς τὴν Μενάλκίδα γνώμην ἐκεκύρωτο κατὰ Ἀθηναίων ἀμύνειν Ὀρωπῖοις. καὶ τις ἐξαγγέλλει ταῦτα ἐς τοὺς Ἀθηναίους· οἱ δὲ ὥς ἕκαστος τάχους εἶχεν ἐς τὸν Ὀρωπὸν ἐλθόντες καὶ αὐθις κατασύραντες εἴ τι ἐν ταῖς προτέραις παρεῖτό σφισιν ἀρπαγαῖς, ἀπάγουσι τὴν φρουρὰν. Ἀχαιοὺς δὲ ὑστερήσαντας [τῆς βοηθείας] Μενάλκιδας μὲν καὶ Καλλικράτης ἐσβάλλειν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐπειδον· ἀνθισταμένων δὲ ἄλλων τε αὐτοῖς καὶ οὐχ ἥκιστα τῶν ἐκ Λακεδαιμόνος, ἀνεχώρησεν ὀπίσω τὸ στράτευμα.

XII. Ὀρωπῖοι δὲ καὶ ὠφελείας σφίσι οὐ γενομένης (τῆς βοηθείας) τῆς παρὰ Ἀχαιῶν, ὅμως ὑπὸ Μενάλκιδά τὰ χρήματα ἐξεπράχθησαν. ὁ δὲ ὥς τὸ δωροδόκημα εἶχεν ἐν χειρὶ, ἐποιεῖτο συμφορὰν εἰ καὶ Καλλικράτει μεταδώσει τῶν λημμάτων. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀναβολαῖς καὶ ἀπάταις ἐχρῆτο ἐς τὴν δόσιν, μετὰ δὲ οὐ πολὺ ἐτόλμησεν ἀποστερεῖν ἐκ τοῦ εὐθέος. βεβαιοὶ δὴ τὸ λεγόμενον ὡς 552 ἄρ' ἦν καὶ πῦρ ἐς πλέον ἄλλον πυρὸς καῖον καὶ λύκος 2 ἀργιώτερος λύκων ἄλλων καὶ ὠκύτερος ἰέραξ ἰέρακος πέτεσθαι, εἶγε καὶ Καλλικράτην ἀνοσιώτατον τῶν τότε Μενάλκιδας ὑπερῆφεν ἀπιστία, Καλλικράτην, ὃς ἐλάσσαν παντοίου λήμματος, καὶ ἐπὶ οὐδενὶ οἰκείῳ κέρδει πόλει τῇ Ἀθηναίων ἀπηχθημένος, παυσάμενον [μὲν] τῆς ἀρχῆς Μενάλκιδαν ἐδίωκεν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς θανάτου δίκην· προσβεῦσαι τε γὰρ Ἀχαιῶν ἐναντία ἔφασκεν αὐτὸν ἐς Ῥώμην, καὶ ἐς τὰ μάλιστα γενέσθαι πρόθυμον ἐξελέσθαι τὴν Σπάρτην συνεδρίου τοῦ Ἀχαιῶν. Ἐνταῦθα 3 ὡς ἀφικνεῖτο ἐς πᾶν ὁ Μενάλκιδας κινδύνου, μεταδίδωσι τάλαντα τρία τῶν ἐξ Ὀρωποῦ Μεγαλοπολίτῃ Διαιῷ. ἐργόνει δὲ αὐτῷ καὶ ἀρχῆς διάδοχος τῆς Ἀχαιῶν ὁ Διαιός· τότε δὲ ὑπὲρ τοῦ λήμματος προθυμούμενος ἔμελλε Με-

ναλκίδα καὶ ἀκόντων Ἀχαιῶν σωτηρίαν παρῆξεν. Ἀχαιοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇ ἀφῆσει τοῦ Μεναλκίδα ἰδίᾳ τε ἕκαστος καὶ ἐν κοινῷ Δίαιον ἐποιοῦντο ἐν αἰτίᾳ. 2. Δίαιος δὲ σφᾶς ἀπὸ τῶν ἐς αὐτὸν ἐγκλημάτων μετῆγεν ἐς πραγμάτων ἐλπίδα μειζόνων, προφάσει χρώμενος τοιαῦδε ἐς τὴν ἀπεί- 4 την. Λακεδαιμόνιοι περὶ ἀμφισβητησίμου χώρας καταφεύγουσιν ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων βουλήν· καταφεύγουσι δὲ αὐτοῖς προσείπεν ἡ βουλή δικάζεσθαι τὰ ἄλλα πλὴν ψυχῆς ἐν συνεδρίῳ τῷ Ἀχαιῶν. ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἀπεκρίνατο. Δίαιος δὲ οὐ τὸν ὄντα ἔλεγεν Ἀχαιοῖς λόγον, ψυχαγωγῶν δὲ αὐτοὺς ἐφασκε παρὰ τῆς Ῥωμαίων σφίσις ἐφεῖσθαι βουλῆς καὶ θάνατον ἀνδρὸς καταγνώσθαι τῶν ἐκ 5 Σπάρτης. Οἱ μὲν δὴ δικάζειν Λακεδαιμονίοις ἤξιουν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκάστου ψυχῆς. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὔτε ἀληθῆ συνεχώρουν Δίαιον λέγειν, καὶ ἀνάγειν ἥθειλον ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων βουλήν. Ἀχαιοὶ δὲ ἀντελαμβάνοντο 553 αὐτῆς ἄλλον λόγον, πόλεις ὅσαι τελοῦσιν ἐς Ἀχαιοὺς μηδεμίαν ἐφ' ἐαυτῆς καθεστηκέναι κυρίαν ἄνευ τοῦ κοινοῦ τοῦ Ἀχαιῶν παρὰ Ῥωμαίους ἰδίᾳ πρεσβείαν ἀποστέλ- 6 λειν. Πόλεμός τε δὴ ἀπὸ τῶν ἀμφισβητημάτων τούτων Ἀχαιοῖς καὶ Λακεδαιμονίοις ἤρχετο, καὶ Λακεδαιμόνιοι συνιέντες οὐκ ἀξιόμαχοι πρὸς Ἀχαιοὺς εἶναι πρεσβείαις ἐχρῶντο πρὸς τὰς πόλεις αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸν Δίαιον λόγοις. Αἱ μὲν δὴ κατὰ τὰ αὐτὰ αἱ πόλεις ἐποιοῦντο τὰς ἀποκρίσεις, οὗ σφισιν ἐξοδὸν ἐπαγγέλλοντος στρατηγοῦ παρακοῦειν εἶναι νόμον. Δίαιος γὰρ ἤρχε τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐφασκεν οὐ τῇ Σπάρτῃ, τοῖς δὲ ταράσσουσιν αὐτὴν 7 πολεμήσων ἀφίξεσθαι. Ἐρομένων δὲ τῶν γερόντων ἀπό- σους ἡγοῖτο ἀδικεῖν, ἐσπέμπει σφίσι τεσσάρων ὀνόματα ἀνδρῶν καὶ εἰκοσι πρωτευόντων τὰ πάντα ἐν Σπάρτῃ. Ἐνταῦθα Ἀγασισθένους ἐνίκησε γνώμη δοκίμου καὶ τὰ πρότερα ὄντος, ἀπὸ δὲ τῆς παραινέσεως τούτης προελ-

θόντος καὶ ἐς πλεον δόξης· ὃς τοὺς ἀνδρας τούτους ἐκέ- λυσεν ἐκ Λακεδαιμόνος ἐθέλοντας φεύγειν, μηδὲ αὐτοῦ μένοντας ἐργάσασθαι τῇ Σπάρτῃ πόλεμον· φυγόντας δὲ ἐς Ῥώμην καταχθήσεσθαι σφᾶς οὐ μετὰ πολὺ ἐφασκεν 8 ὑπὸ Ῥωμαίων. καὶ οἱ μὲν ἀπελθόντες ὑπήγοντο ὑπὸ Σπαρτιατῶν ἐς δικαστήριον τῷ λόγῳ, καὶ ἀποθανεῖν ἦσαν καταγνωσμένοι· ἀπεστάλησαν δὲ καὶ ὑπὸ Ἀχαιῶν Καλλικράτης ἐς Ῥώμην καὶ Δίαιος τοῖς φεύγουσιν ἐκ Σπάρτης ἀντιδικήσοντας ἐπὶ τῆς βουλῆς. καὶ αὐτῶν ὁ μὲν κατὰ τὴν ὁδὸν Καλλικράτης τελευτᾷ νόσῳ, οὐδὲ οἶδα εἰ ἀφικόμενος ἐς Ῥώμην ἀφέλησεν ἄν τι Ἀχαιοὺς ἢ κακῶν σφίσις ἐγένετο μειζόνων ἀρχή. Δίαιος δὲ ἐς ἀντι- λογίαν Μεναλκίδα καταστάς ἐπὶ τῆς βουλῆς πολλὰ μὲν εἶπε, τὰ δὲ ἤκουσεν οὐ σὺν κόσμῳ. καὶ σφισιν ἀπεκρί- 9 νατο ἡ βουλή ἀποστελεῖν πρέσβεις, οἱ κρινοῦσιν ὅσα Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀχαιοῖς διάφορα ἦν ἐς ἀλλήλους. καὶ τοῖς ἐκ Ῥώμης πρέσβεσι σχολαιτέρᾳ πως ἐγένετο ἡ ὁδός, 554 ὥστ' ἑξαπατᾶν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς Διάῳ τε Ἀχαιοὺς καὶ Μεναλκίδα Λακεδαιμονίους. Τοὺς μὲν δὴ παρήγεν ὁ Δίαιος ὥς τὰ πάντα ἐπεσθαι Λακεδαιμόνιοι σφισιν ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων βουλῆς εἶσιν ἐγνωσμένοι· Λακεδαιμονίους δὲ ὁ Μεναλκίδας ἡπάτα παντελῶς τοῦ συνεδρεῦειν ἐς τὸ Ἀχαικὸν ὑπὸ Ῥωμαίων αὐτοὺς ἀπηλλάχθαι.

XIII. Αὐτῆς οὖν ἐκ τῶν ἀντιλογιῶν Λακεδαιμονίοις ὥρμητο Ἀχαιοὶ πολεμεῖν, καὶ στρατὸς ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἡθροίζετο ὑπὸ Λαμοκρίτου στρατηγεῖν τηνικαῦτα Ἀχαιῶν ἡρημένον. περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον ἀφίκετο ἐς Μακεδονίαν στρατιά τε Ῥωμαίων καὶ ἡγεμῶν ἐπ' αὐτῇ Μέτελλος, Ἀνδρίσκῳ τῷ Περσέως τοῦ Φιλίππου πολεμή- σοντες ἀφεστηκότι ἀπὸ Ῥωμαίων. Καὶ ὁ μὲν ἐν Μακεδο- νίᾳ πόλεμος ἐμελλεν ὥς ῥᾶστα κατὰ τὸ ἐπιτηδείοτατον Ῥωμαίοις κριθήσεσθαι. Μέτελλος δὲ ἀνδρας ὑπὸ τῆς 2

Ῥωμαίων ἀπεσταλμένους βουλῆς ἐπὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πράγματα ἐκέλευε, πρὶν ἢ ἐς τὴν Ἀσίαν διαβῆναι τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοὺς τοῖς Ἀχαιῶν ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὅπλα μὲν ἐπὶ τὴν Σπάρτην μὴ ἐπιφέρειν σφίσιν ἀπαγορεύοντας, τὴν δὲ ἐκ Ῥώμης παρουσίαν τῶν ἀνδρῶν προερούοντας μένειν, οἱ κατὰ τοῦτο ἦσαν ἀπεσταλμένοι Λακεδαιμό-
 3 νίοις δικασταὶ καὶ Ἀχαιοῖς γενέσθαι. Οἱ μὲν δὴ τὰ ἐντε-
 ταλμένα Λαμοκρίτῳ καὶ Ἀχαιοῖς ἐπήγγελλον ἐφθακόσιν
 ἔξοδον ἐπὶ Λακεδαίμονα πεποιῆσθαι, καί, ἐώρων γὰρ
 πρὸς τὴν παραίνεσιν ἀνθεστηκότα τὰ Ἀχαιῶν, ἀπηλ-
 λάσσοντο ἐς τὴν Ἀσίαν. 2. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑπὸ φρο-
 νήματος μᾶλλον ἢ ἰσχύος ἔλαβον μὲν τὰ ὅπλα καὶ ἐπε-
 ξῆλθον ἀμυνοῦντες τῇ οἰκίᾳ, βιασθέντες δὲ οὐ μετὰ
 πολὺ, ὅσον μὲν ἐς χιλοὺς οἱ ἡλικία μάλιστα αὐτῶν καὶ
 τόλμῃς ἀκμάζοντες πίπτουσιν ἐν τῇ μάχῃ, τὸ δὲ ἄλλο
 4 στρατιωτικόν, ὥς ἕκαστος τάχους εἶχεν, ἔφευγον πρὸς
 τὴν πόλιν. Εἰ δὲ ὁ Λαμόκριτος προθυμίαν ἐποιήσατο,
 τοῖς φεύγουσιν ἐκ τῆς παρατάξεως ὁμοῦ καὶ Ἀχαιοῖς ἐσ-
 5 δραμεῖν ὑπῆρξεν ἂν ἐς τὸ τεῖχος [τῆς Σπάρτης]. νῦν δὲ
 αὐτίκα τε ἀνεκάλεσεν ἀπὸ τῆς διώξεως τοὺς Ἀχαιούς,
 καὶ ἐχρήτο καὶ ἐς τὸ ἔπειτα καταδρομαῖς μᾶλλον καὶ ἀρ-
 6 παραῖς ἐκ τῆς χώρας ἢ συντόνῳ πολιορκίᾳ. 3. Λαμοκρίτῳ
 μὲν οὖν ἀπαγαρόντι ὀπίσω τὴν στρατιὰν ἐπιβάλλουσιν
 οἱ Ἀχαιοὶ ξημίαν πεντήκοντα ἅτε ἀνδρὶ προδότῃ τάλαντα·
 καί, οὐ γὰρ εἶχεν ἐκτίσαι, φεύγων ὄχρετο ἐκ Πελοπον-
 νήσου. 4. Δίαιος δὲ Ἀχαιῶν μετὰ Λαμόκριτον στρατη-
 γεῖν ἡρημένος ἀποστέλλαντι αὐτῷ Μετέλλῳ πρέσβεις
 ὠμολόγησε μηδένα ἐπάξειν Λακεδαιμονίοις πόλεμον,
 ἀλλὰ ἔστ' ἂν ἦκωσιν ἐκ Ῥώμης, ἀναμενεῖν τοὺς διαλ-
 6 λακτάς. Στρατήγημα δὲ ἄλλο ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους
 παρεῦρε τοιούδε· τὰ ἐν κύκλῳ τῆς Σπάρτης πόλιστα
 ἐς τὴν Ἀχαιῶν ὑπηγάγετο εὖνοϊαν, ἐσῆγαγε δὲ ἐς αὐτὰ

καὶ φρουράς, ὀρηγήτρια ἐπὶ τὴν Σπάρτην Ἀχαιοῖς εἶναι.
 5. Μενελκίδας δὲ ἥρῃτο μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐναντία γ
 Διάῳ στρατηγεῖν· ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἐς τε τὴν πᾶσαν
 πολέμου παρασκευὴν καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς χρήμασιν ἀσθε-
 νῶς, πρὸς δὲ καὶ τῆς γῆς σφίσιν ἀσπόρου μεμενηκνίας
 δι *** ας ὅμως τὰς σπονδὰς ὑπερβῆναι, καὶ πόλισμα
 Ἰασον ἐλὼν ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπόρθησεν, ἐν ὄροις μὲν χώρας
 τῆς Λακωνικῆς, Ἀχαιῶν δὲ ἐν τῷ τότε ὑπήκοον. Ἐξεργεί-
 8 ρας δὲ αὐτῷ Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀχαιοῖς πόλεμον ἐν
 ἐγκλήμασί τε ἦν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, καί, οὐ γάρ τινα ἐκ
 τοῦ προσδοκωμένου κινδύνου Λακεδαιμονίοις σωτηρίαν
 εὑρίσκειν, ἀφίησιν ἐκουσίως τὴν ψυχὴν πῶν φάρμακον.
 καὶ Μενελκίδας μὲν τέλος τοιοῦτον ἐγένετο, ἄρξαντι ἐν
 τῷ [ἐαυτοῦ νῷ] τότε μὲν Λακεδαιμονίων ὥς ἂν ὁ ἀμα-
 θέστατος στρατηγός, πρότερον δὲ ἔτι τοῦ Ἀχαιῶν ἔθνους
 ὥς [ἂν] ἀνθρώπων ὁ ἀδικώτατος.

556 XIV. Ἀφίκοντο δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ ἀποσταλέν-
 τες ἐκ Ῥώμης Λακεδαιμονίοις δικασταὶ καὶ Ἀχαιοῖς γενέ-
 θαι, ἄλλοι τε καὶ Ὀρέστης ** τοὺς τε ἐν ἐκάστη πόλει
 τῶν Ἀχαιῶν ἔχοντας τὰς ἀρχὰς καὶ Δίαιον ἐκάλει παρ'
 αὐτόν. Ἀφικομένοις δὲ ἐνθα ἔτυχεν αὐτὸς ἐσφρισμένος,
 ἀπεργύμνου τὸν πάντα σφίσιν ἥδη λόγον, ὥς δίκαια
 ἡγοῖτο ἢ Ῥωμαίων βουλὴ μῆτε Λακεδαιμονίους τελεῖν ἐς
 τὸ Ἀχαιῶν, μῆτε αὐτὴν Κόρινθον, ἀφείσθαι δὲ καὶ
 Ἄργος καὶ Ἡράκλειαν τὴν πρὸς Οἰτῇ καὶ Ὀρχομενίους
 Ἀρκάδας συνεδρίου τοῦ Ἀχαιῶν· γένους τε γὰρ αὐτοῖς
 οὐδὲν τοῦ Ἀχαιῶν μετεῖναι, καὶ ὕστερον τὰς πόλεις προσ-
 χωρηῖσαι ταύτας πρὸς τὸ Ἀχαιῶν. 2. Ταῦτα Ὀρέστου 2
 λέγοντος οἱ ἄρχοντες τῶν Ἀχαιῶν, οὐδὲ τὸν πάντα ὑπο-
 μέναντες ἀκούσαι λόγον, ἔθρεον ἐς τὸ ἐκτὸς τῆς οἰκίας
 καὶ ἐκάλουν Ἀχαιοὺς ἐς ἐκκλησίαν. Οἱ δὲ ὥς τὰ ἐγνω-
 σμένα ἐπύθοντο ὑπὸ Ῥωμαίων, αὐτίκα ἐτρέποντο ἐπὶ
 PAUSAN. II.
 3

τοὺς Σπαρτιάτας οἱ Κορίνθω τότε ἔτυχον ἐπιδημοῦντες. συνήρπαζον δὲ πάντα τινά, καὶ ὃν Λακεδαιμόνιον σαφῶς ὄντα ἠπίσταντο, καὶ ὅτῳ κουράς ἢ ὑποδημάτων ἕνεκα ἢ ἐπὶ τῇ ἐσθῇτι ἢ κατ' ὄνομα προσγένοιτο ὑπόνοια· τοὺς δὲ αὐτῶν καὶ καταφυγεῖν ἔνθα Ὀρέστης ᾤκει φθάνοντας 3 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν ἐβιάζοντο ἔλκειν. Ὀρέστης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τῆς τε τόλμης ἐπέχειν τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπειρῶντο, καὶ ἐκέλευον μεμνήσθαι σφᾶς ὡς ἀδικημάτων καὶ ὕβρεως ἄρχουσιν ἐς Ῥωμαίους. Ἡμέραις δὲ ὕστερον οὐ πολλαῖς οἱ Ἀχαιοὶ Λακεδαιμονίων μὲν αὐτῶν ὅσους εἶχον συνειληφότες, κατατίθενται σφᾶς ἐς δεσμοτήριον, τοὺς ξένους δὲ ἅπ' αὐτῶν διακρίνοντες ἠφίεσαν. ἀποστέλλουσι δὲ καὶ ἐς Ῥώμην ἄλλους τε Ἀχαιῶν τῶν ἐν τέλει καὶ Θεαρίδαν· ὡς δὲ ἀπῆλθον, ἐντυχόντες κατὰ τὴν ἄνοδον Ῥωμαίων πρέσβεισιν ἐπὶ τὰ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀχαιῶν ὕστερον ἢ Ὀρέστης ἀπεσταλμένοις, ὀπίσω καὶ αὐτοὶ 4 τρέπονται. Διαιῶ δὲ ἐξηκοντος τοῦ χρόνου τῆς ἀρχῆς στρατηγεῖν ὑπὸ Ἀχαιῶν ἠρέθη Κριτόλαος. 3. Τοῦτον δορυμὸς καὶ σὺν οὐδενὶ λογισμῷ τὸν Κριτόλαον πολεμεῖν πρὸς Ῥωμαίους ἔρωσ ἐσχε· καί, ἔτυχον γὰρ τότε ἥδη οἱ 557 παρὰ Ῥωμαίων ἦκοντες τὰ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀχαιῶν δικάσαι, ἀφίκετο μὲν ἐν Τεγέῃ τῇ Ἀρκάδων τοῖς ἀνδράσιν ἐς λόγους ὁ Κριτόλαος, ἀθροῖσαι δὲ Ἀχαιοὺς σφισιν ἐς κοινὸν σύλλογον οὐδαμῶς ἤθελεν, ἀλλὰ ἐς μὲν ἐπήκοον τῶν Ῥωμαίων ἔπεμπεν ἀγγέλους κελεύων τοὺς συνέδρους καλεῖν ἐς τὸ Ἀχαϊκόν, ἰδίᾳ δὲ τοῖς συνέδροις ἐπέστελλεν ἐς τὰς πόλεις ἀπολείπεσθαι σφᾶς τοῦ συλλό- 5 γου. ὡς δὲ οὐκ ἀφίκοντο οἱ συνεδρεύσοντες, ἐνταῦθα ὁ Κριτόλαος μάλιστα ἐπεδείκνυτο ἀπάτῃ πρὸς Ῥωμαίους χρώμενος, ὃς ἄλλην ἐκέλευεν ἀναμένειν αὐτοὺς Ἀχαιῶν σύνοδον, ἐς μῆνα ἐσομένην ἔκτον· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἰδίᾳ διαλέξεσθαι σφισιν ἄνευ τοῦ κοινοῦ τοῦ Ἀχαιῶν ἔφασκε.

καὶ οἱ μὲν ἐπὶ ἀπατῶμενοι συνῆκαν, ἀπηλλάσσοντο ἐς Ῥώμην· 4. Κριτόλαος δὲ ἐς Κορίνθον Ἀχαιοὺς ἀθροίσας ἀνέπεισε μὲν ἐπιφέρειν ὅπλα ἐπὶ τὴν Σπάρτην, ἀνέπεισε δὲ καὶ Ῥωμαίους ἐκ τοῦ εὐθέος πόλεμον ἄρασθαι. τὸ μὲν 6 δὴ ἄνδρα βασιλέα καὶ πόλιν ἀνελέσθαι πόλεμον καὶ μὴ εὐτυχῆσαι συνέβη φθόνῳ μᾶλλον ἐκ του δαιμόνων ἢ τοῖς πολεμήσασιν ποιεῖ τὸ ἐγκλημα· θρασύτης δὲ ἡ μετὰ ἀσθε- νείας μανία ἂν μᾶλλον ἢ ἀτυχία καλοῖτο. ὁ δὲ καὶ Κριτόλαον καὶ Ἀχαιοὺς ἐβλαψε. Παρώξυνε δὲ καὶ Ἀχαιοὺς Πυθέας βοιωταρχῶν τηνικαῦτα ἐν Θήβαις, καὶ οἱ Θηβαῖοι συνεπιλήψεσθαι προθύμως ἐσηγγέλλοντο τοῦ πολέμου. Ἐαλώκεσαν δὲ οἱ Θηβαῖοι δίκην Μετέλλου δικά- 7 ζοντος, πρώτην Φωκεῦσιν ἐκτίσαι ζημίαν, ὅτι ἐσέβαλον σὺν ὅλοις ἐς γῆν τὴν Φωκίδα, δευτέραν Εὐβοεῦσιν, ἐδήωσαν γὰρ καὶ Εὐβοέων τὴν χώραν, τρίτην δὲ Ἀμφισσεῦσι, τεμόντες καὶ τὴν Ἀμφισσέων περὶ ἀκμὴν σίτου.

XV. Ῥωμαῖοι δὲ παρὰ τε τῶν ἀνδρῶν διδαχθέντες οὐς ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέστειλαν, καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων ἃ Μετέλλος ἐπέστελλεν, ἀδικεῖν Ἀχαιῶν κατέγνωσαν· καί, ἦν γὰρ Μόμμιός σφισιν ὕπατος τότε ἡρομένους, τοῦτον ναῦς τε καὶ στρατιὰν πεξὴν ἐκέλευον ἐπ' Ἀχαιοὺς ἄγειν. 558 Μετέλλος δὲ παραντίκα ἐπέπυστο ὡς Μόμμιος καὶ ὁ σὺν αὐτῷ στρατὸς ἐπὶ Ἀχαιοὺς ἀφικνοῖτο, καὶ ἐποιεῖτο σπουδὴν εἰ ἐπιθεῖς αὐτὸς πέρας τῷ πολέμῳ φθάνῃ πρὶν ἢ Μόμμιον ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀφίχθαι. Ἀγγέλους οὖν παρὰ 2 τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπέστελλεν, ἀφιέναι κελεύων σφᾶς συντελείας Λακεδαιμονίους καὶ πόλεις ἄλλας ὁπόσας εἰρητο ὑπὸ Ῥωμαίων, τῆς τε ἐκ τοῦ χρόνου τοῦ προτέρου σφισιν ἀπειθείας οὐδεμίαν παρὰ Ῥωμαίων ὑπισχνεῖτο ὀργὴν γενήσεσθαι. ἅμα τε δὴ ταῦτα ἐπεκηρυκεύετο καὶ ἤλαυνεν ἐκ Μακεδονίας τὸν στρατὸν, διὰ Θεσσαλίας τὴν πορείαν καὶ παρὰ τὸν Λαμιακὸν ποιοῦμενος κόλπον. 2. Κριτό- 3*

λαος δὲ καὶ Ἀχαιοὶ λόγον μὲν φέροντα ἐς σύμβασιν προ-
 σίεντο οὐδένα, Ἡράκλειαν δὲ προσεκάθηντο πολιορκοῦν-
 3 τες οὐ βουλομένους ἐς τὸ Ἀχαιῶν συντελεῖν. τότε δὲ ὡς
 παρὰ τῶν κατασκόπων ἐπυνθάνετο ὁ Κριτόλαος Μέτελ-
 λον καὶ Ῥωμαίους διαβεβηκέναι τὸν Σπερχεῖον, ἀπέφεν-
 γεν ἐς Σκάρφειαν τὴν Λοκρῶν, οὐδὲ κατὰ τὸ στενὸν τὸ
 Ἡρακλείας τε μεταξὺ καὶ Θερμοπυλῶν τοὺς Ἀχαιοὺς τά-
 ξας ἐτόλμησεν ὑπομεῖναι Μέτελλον· ἀλλὰ ἐς τοσοῦτο
 ἀφίκετο δέιματος ὡς μὴδὲ αὐτὸ ποιήσασθαι τὸ χωρίον
 πρὸς ἀμείνονος ἐλπίδος, ἔνθα ἦν μὲν Λακεδαιμονίοις
 ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τὰ ἐς Μήδους, ἦν δὲ καὶ Ἀθηναίοις
 τὰ ἐς Γαλάτας οὐδὲν ἀφανέστερα ἐκείνων τολμήματα.
 4 3. Ὑποφύγοντας δὲ Κριτόλαον καὶ Ἀχαιοὺς αἰρουῶσιν
 ὀλίγον πρὸ τῆς Σκαρφείας οἱ ὁμοῦ τῷ Μετέλλῳ, καὶ
 ἀπέκτεινάν τε πλήθει πολλοὺς καὶ ἔλαβον ζῶντας ὅσον
 χιλλίους. Κριτόλαος δὲ οὔτε ὥφθη ζῶν μετὰ τὴν μάχην,
 οὔτε ἐν τοῖς νεκροῖς εὐρέθη· εἰ δὲ ἐτόλμησε τῆς πρὸς τῇ
 Οἰτῇ θαλάσσης ἐς ταύτης καταδύναι τὸ τέλμα, παντάπα-
 5 5 τοῦ βυθοῦ. Ἐς μὲν οὖν τὴν Κριτολάου τελευτήν καὶ
 ἄλλα πάρεστιν εἰκάζειν· Ἀρκάδων δὲ ἐξεστρατευμένοι
 λογάδες χίλιοι, οἳ Κριτολάῳ τοῦ ἔργου μετέσχον, προῆλ- 559
 θον μὲν ἄχρι Ἐλατείας τῆς Φωκέων, καὶ ἐς τὴν πόλιν ὑπ'
 αὐτῶν κατὰ συγγένειαν δὴ τινα παλαιὰν ἐδέχθησαν· ὡς
 δὲ τοῖς Φωκεῦσιν ἡ Κριτολάου συμφορὰ καὶ Ἀχαιῶν
 ἀπηγγέλλετο, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς Ἐλατείας κελεύουσι τοὺς
 6 Ἀρκάδας. Ἀπιοῦσι δὲ ὀπίσω σφίσιν ἐς τὴν Πελοπόννη-
 σον Μέτελλος καὶ Ῥωμαῖοι περὶ Χαιρώνειαν ἐπιφαίνον-
 ται. ἔνθα δὴ ἐπελάμβανε τοὺς Ἀρκάδας ἐκ θεῶν δίκη
 τῶν Ἑλληνικῶν, οἳ ἐν Χαιρωνείᾳ Φιλίππου καὶ Μακε-
 δόνων ἐναντία ἀγωνιζομένους ἐγκαταλιπόντες Ἑλλήνας
 τότε ἐν χωρίῳ τῷ αὐτῷ ἐκτείνοντο ὑπὸ Ῥωμαίων.

4. Ἀχαιοῖς δὲ αὐτίς ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ στρα- 7
 τεύματος παρῆι Δίαιος· καὶ δούλους τε ἐς ἐλευθερίαν
 ἤφιει, τὸ Μιλτιάδου καὶ Ἀθηναίων βούλευμα πρὸ τοῦ
 ἔργου τοῦ ἐν Μαραθῶνι μιμούμενος, καὶ Ἀχαιῶν συνέ-
 λεγε καὶ Ἀρκάδων ἀπὸ τῶν πόλεων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ. Ἐγέ-
 νετο δὲ, ἀναμειγμένων ὁμοῦ καὶ οἰκετῶν, τὸ ἀθροισθὲν
 ἐς ἑξακοσίους μὲν μάλιστα ἀριθμὸν ἱππεῖς, τὸ δὲ ὀπι- 8
 τεῦον τετρακισχίλιοι τε καὶ μύριοι. Ἐνταῦθα ὁ Δίαιος ἐς 8
 ἅπαν ἀφίκετο ἀνοίας, ὃς Κριτόλαον καὶ πᾶσαν τὴν Ἀχαιῶν
 ἐπιστάμενος παρασκευὴν κακῶς οὔτως ἀγωνισαμένην
 πρὸς Μέτελλον, ἀπέλεξεν αὐτὸς ὅσον τετρακισχιλίους,
 καὶ ἄρχοντα ἐπ' αὐτοῖς ἔταξεν Ἀλκαμένην. ἀπεστέλλοντο
 δὲ ἐς Μέγαρα, φρουρά τε εἶναι Μεγαρεῦσι τοῦ ἄστεως,
 καὶ ἦν Μέτελλος ἐπὶ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, τοῦ πρόσω σφᾶς
 κωλύειν. 5. Μέτελλος δὲ ὡς οἱ περὶ Χαιρώνειαν λογάδες 9
 κατέστρωντο οἱ Ἀρκάδων, ἀναστήσας τὸ στρατεύμα
 ἤλαυνεν ἐπὶ τὰς Θήβας· Ἡράκλειάν τε γὰρ ἐπολιόρησαν
 οἱ Θηβαῖοι μετὰ Ἀχαιῶν, καὶ ἀγῶνος τοῦ πρὸς Σκάρ-
 φειαν μετεσχέκεσαν. Τότε δὲ αὐτοὶ τε καὶ γυναικες ἐκλε-
 λοιπότες, πᾶσα ἡλικία, τὴν πόλιν ἐπλανῶντο ἀνὰ τὴν
 Βοιωτίαν καὶ ἐς τῶν ὄρων τὰ ἄκρα ἀνέφευγον. Μέτελλος 10
 δὲ οὔτε ἱερὰ ἐμπιπράναι θεῶν οὔτε οἰκοδομήματα καθαι-
 ρεῖν εἶα, Θηβαίων τε τῶν ἄλλων μήτε ἀποκτεῖναι μηδένα,
 560 μήτε αἰρεῖν φεύγοντα ἀπηγόρευε· Πυθίαν δὲ ἦν ἔλωσιν,
 ἀνάγειν ἐκέλευσεν ὡς αὐτόν. Ἐξεύρητό τε δὴ αὐτίκα ὁ
 Πυθίας, καὶ ἀναχθεῖς δίκην εἶχεν. Ὡς δὲ πλησίον Με-
 γάρων ἐγίνετο ὁ στρατός, οὔτε ὑπέμειναν οἱ περὶ τὸν
 Ἀλκαμένην, καὶ αὐτίκα ἐς Κόρινθον παρὰ τὸ στρατόπε-
 δον τὸ Ἀχαιῶν ὥχοντο φεύγοντες, καὶ Μεγαρεῖς μὲν 11
 παραδιδόασιν ἅμα καὶ Ῥωμαίοις τὴν πόλιν, Μέτελλος δὲ
 ὡς ἀφίκετο παρὰ τὸν Ἴσθμόν, ἐπεκηρυκεύετο καὶ τότε
 Ἀχαιοῖς ἐς εἰρήνην καὶ ὁμολογίαν προκαλούμενος· ἰσχυ-

ρὸς γὰρ τις ἐνέκειτο αὐτῷ πόθος τὰ ἐν Μακεδονίᾳ τε ὁμοῦ καὶ τὰ Ἀχαιῶν καταγραφασθῆναι δι' αὐτοῦ. τούτῳ μὲν ταῦτα ἐσπευκότε Δίαιος ἠναντιοῦτο ὑπὸ ἀγνωμοσύνης.

XVI. Μόμμιος δὲ Ὀρέστην ἅμα ἀγόμενος, τὸν πρότερον ἐπὶ τῇ Λακεδαιμονίῳ διαφορᾷ καὶ Ἀχαιῶν ἐλθόντα, ἀφίκετο μὲν περὶ ὄρθρον ἐς τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατεύμα, ἀποπέμψας δὲ ἐς Μακεδονίαν Μέτελλον καὶ ὅσον εἶπετο ἐκείνῳ, ἀνέμενεν αὐτὸς ἐν τῷ Ἰσθμῷ τὴν πᾶσαν ἀθροισθῆναι παρασκευήν. Ἀφίκετο δὲ ἱππικὸν μὲν πεντακόσιοί τε καὶ τρισχίλιοι, τοῦ πεζοῦ δὲ ἀριθμὸς ἐγένετο ἐς μυριάδας δύο, προσόντων καὶ τούτοις τρισχιλίων· ἐπὶ ἤλθον δὲ καὶ τοξόται Κρήτες καὶ ἐκ Περγάμου τῆς ὑπὲρ Καῖκου Φιλοποίμην στρατιώτας ἄγων παρὰ 2 Ἀττάλου. Μόμμιος μὲν δὴ τῶν τε ἐξ Ἰταλίας τινὰς καὶ τὰ ἐπικουρικὰ ἀπωτέρω δύο τε καὶ δέκα ἔταξε σταδίοις, πρὸ τοῦ παντὸς εἶναι στρατεύματος φυλακὴν· 2. Ἀχαιοὶ δέ, ἐχόντων ἀφυλακτότερον ὑπὸ φρονήματος τῶν Ῥωμαίων, ἐπιτίθενται ἐπὶ φυλακῆς αὐτοῖς τῆς πρώτης, καὶ τοὺς μὲν φονεύουσι, πλείονας δὲ ἐτι ἐς τὸ στρατόπεδον κατεῖρξαν, καὶ ἀσπίδας ὅσον τε πεντακοσίας εἶλον. Ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου καὶ ἐπήρθησαν οἱ Ἀχαιοὶ ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον πρότερον πρὶν ἢ Ῥωμαίους ἄρχειν μάχης. 3 Ὡς δὲ ἀντεπῆγε καὶ ὁ Μόμμιος, οἱ μὲν ἐς τὸ ἱππικὸν τῶν Ἀχαιῶν ταχθέντες αὐτίκα ὥχοντο φεύγοντες, τῆς Ῥωμαίων ἵππου μὴδὲ τὴν πρώτην ἔφοδον ὑπομείναντες· ὁ δὲ πεζὸς στρατὸς ἀθύμως μὲν εἶχεν ἐπὶ τῶν ἱππέων τῇ τροπῇ, δεξάμενοι δὲ τὴν ἐμβολὴν τοῦ ὀπλιτικοῦ τοῦ Ῥωμαίων, βιαζόμενοί τε τῷ πλήθει καὶ ἀπαγορεύοντες τοὺς τραυμάσιν ὅμως ἀντεῖχον ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, πρὶν 561 δὴ Ῥωμαίων λογάδες χίλιοι προσπεσόντες κατὰ τὰ πλά- 4 για ἐς τελέαν τοὺς Ἀχαιοὺς φυγὴν κατέστησαν. Εἰ δὲ

ἐτόλμησεν ἐσθραμεῖν μετὰ τὴν μάχην Δίαιος ἐς Κόρινθον καὶ ὑποδέξασθαι τῷ τείχει τοὺς διαπίπτοντας ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ εὖρασθαι τι παρὰ Μομμίου οἱ Ἀχαιοὶ φιλάνθρωπον ἐδυνήθησαν, ἐς πολιορκίαν καὶ τριβὴν πολέμου καταστάντος. 3. νῦν δὲ ἀρχομένων ἐτι ἐνδιδόναι τῶν Ἀχαιῶν εὐθὺς Μεγάλῃς πόλεως ἔφηνεν ὁ Δίαιος, οὐδέν τι γενόμενος ἐς Ἀχαιοὺς ὅμοιος ἢ καὶ Καλλίστρατος ὁ Ἐμπέδου πρὸς Ἀθηναίους. Τούτῳ γὰρ τῷ ἀνδρὶ ἱππαρ- 5 χήσαντι ἐν Σικελίᾳ, ὅτε Ἀθηναῖοι καὶ ὅσοι ἄλλοι τοῦ στόλου μετεσχήμεσαν ἀπώλλυντο πρὸς τῷ ποταμῷ τῷ Ἀσινάρῳ, τούτῳ τότε τῷ Καλλιστράτῳ παρέστη τόλμα διεκπαῖσαι διὰ τῶν πολεμίων ἄγοντι τοὺς ἱππέας· ὥς δὲ τὸ πολὺ ἀπέσωσεν αὐτῶν ἐς Κατάνην, ἀνέστρεφεν ὀπίσω τὴν αὐτὴν αὐτῆς ὁδὸν ἐς Συρακούσας, διαρπάζοντας δὲ ἐτι εὐρών τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον καταβάλλει τε ὅσον πέντε ἐξ αὐτῶν, καὶ τραύματα ἐπικαίρα αὐτὸς καὶ ὁ ἵπ- 6 πος λαβόντες ἀφιαῖσι τὴν ψυχὴν. οὗτος μὲν δὴ ἀγαθὴν 6 δόξαν Ἀθηναίοις καὶ αὐτῷ κτώμενος, περιεποίησέ τε ὧν ἦρχε καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς ἐκουσίως· 4. Δίαιος δὲ Ἀχαιοὺς ἀπολωλεκὼς Μεγαλοπολίταις κακῶν τῶν ἐφεστηκότων ἦκεν ἄγγελος, ἀποκτείνας δὲ αὐτοχειρὶ τὴν γυναικα, ἵνα δὴ μὴ γένοιτο αἰχμάλωτος, τελευτᾷ πῶν φάρμακον, 562 εἰκυῖαν μὲν παρασχόμενος Μεναλκίδᾳ τὴν ἐς χρήματα 562 πλεονεξίαν, εἰκυῖαν δὲ καὶ [τὴν] ἐς τὸν θάνατον δειλίαν.

5. Ἀχαιῶν δὲ οἱ ἐς Κόρινθον ἀποσωθέντες μετὰ τὴν 7 μάχην ἀπεδίδρασκον ὑπὸ νύκτα εὐθύς· ἀπεδίδρασκον δὲ καὶ αὐτῶν Κορινθίων οἱ πολλοί. Μόμμιος δὲ τὸ μὲν παραντίκα, ἀναπεπταμένων ὅμως τῶν πυλῶν, ἐπεῖχεν ἐς τὴν Κόρινθον παρελθεῖν, ὑποκαθῆσθαι τινα ἐντὸς τοῦ τείχους ὑποπτεύων ἐνέδραν· τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν μάχην ἤρει τε κατὰ κράτος καὶ ἔκαιε Κόρινθον. τῶν 8 δὲ ἐγκαταληφθέντων τὸ μὲν πολὺ οἱ Ῥωμαῖοι φονεύουσι,

γυναικάς δὲ καὶ παῖδας ἀπέδοτο Μόμμιος· ἀπέδοτο δὲ καὶ οἰκέτας, ὅσοι τῶν ἐς ἐλευθερίαν ἀφεθέντων καὶ μαχασμένων μετὰ Ἀχαιῶν μὴ εὐθύς ὑπὸ τοῦ πολέμου τὸ ἔργον ἔτεθνήκεσαν. Ἀναθημάτων δὲ καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου τὰ μὲν μάλιστα ἀνήκοντα ἐς θαῦμα ἀνήγετο, τὰ δὲ ἐκείνοις οὐχ ὁμοίου λόγου Φιλοποίμενι ὁ Μόμμιος τῷ παρ' Ἀττάλου στρατηγῷ δίδωσι· καὶ ἦν Περιγαμηνοῖς 9 καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι λάφυρα Κορίνθια. Πόλεων δὲ ὅσαι Ῥωμαίων ἐναντία ἐπολέμησαν τείχη μὲν ὁ Μόμμιος κατέλνε καὶ ὅπλα ἀφηρεῖτο πρὶν ἢ καὶ συμβούλους ἀποσταλῆναι παρὰ Ῥωμαίων· 6. ὥς δὲ ἀφίκοντο οἱ σὺν αὐτῷ βουλευσόμενοι, ἐνταῦθα δημοκρατίας μὲν κατέπαυε, καθίστατο δὲ ἀπὸ τιμημάτων τὰς ἀρχάς. καὶ φόρος τε ἐτάχθη τῇ Ἑλλάδι, καὶ οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες ἐκωλύοντο ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτᾶσθαι· συνέδριά τε κατὰ ἔθνος τὰ ἐκάστων, Ἀχαιῶν καὶ τὸ ἐν Φωκεῦσιν ἢ Βοιωτοῖς ἢ ἐτέρωθί που 10 τῆς Ἑλλάδος, κατελέλυτο ὁμοίως πάντα. 7. Ἔτεσι δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον ἐτράποντο ἐς ἔλεον Ῥωμαῖοι τῆς Ἑλλά- 563 δος, καὶ συνέδριά τε κατὰ ἔθνος ἀποδιδόασιν ἐκάστοις τὰ ἀρχαῖα καὶ τὸ ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτᾶσθαι. ἀφῆκαν δὲ καὶ ὅσοις ἐπιβεβλήκει Μόμμιος ζημίαν· Βοιωτοὺς τε γὰρ Ἡρακλεώταις καὶ Εὐβοεῦσι τάλαντα ἑκατὸν καὶ Ἀχαιοὺς Λακεδαιμονίοις διακόσια ἐκέλευσεν ἐκτίσαι. τούτων μὲν δὴ ἄφεςιν παρὰ Ῥωμαίων εὗροντο Ἕλληνες, ἡγεμῶν δὲ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἀπεστέλλετο. καλοῦσι δὲ οὐχ Ἑλλάδος, ἀλλ' Ἀχαιῶν ἡγεμόνα οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἔχειρώσαντο Ἕλληνας δι' Ἀχαιῶν τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ προσεστηκότων. Ὁ δὲ πόλεμος ἔσχεν οὕτως τέλος Ἀντιθέου μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντος, Ὀλυμπιάδι δὲ ἐξηκοστῇ πρὸς ταῖς ἑκατόν, ἦν ἐνίκαι Διόδωρος Σικυνώνιος.

XVII. Ἐς ἅπαν δὲ ἀσθενείας τότε μάλιστα κατήλθεν ἡ Ἑλλάς, λυμανθεῖσα κατὰ μέρη καὶ διαπορθηθεῖσα ἐξ

ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Ἄργος μὲν, ἐς πλείστον ἀφικομένην δυνάμειος πόλιν ἐπὶ τῶν καλουμένων ἡρώων, ὁμοῦ τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Δωριέας ἐπέλιπε τὸ ἐκ τῆς τύχης εὐμενές. Τὸ δὲ ἔθνος τὸ Ἀττικόν, ἀπὸ τοῦ Πελοποννη- 2 σίων πολέμου καὶ νόσου τῆς λοιμώδους ἀνενεγκόν τε καὶ αὐθις ἀνανηξάμενον, ἔτεσιν ἔμελλεν οὐ πολλοῖς ὕστερον ἢ Μακεδόνων ἀκμὴ καθαιρήσειν. κατέσκηψε δὲ ἐκ Μακεδονίας καὶ ἐς τὰς Βοιωτίας Θῆβας τὸ Ἀλεξάνδρου μήνυμα. Λακεδαιμονίοις δὲ Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος καὶ αὐθις ὁ Ἀχαιῶν πόλεμος ἐγένετο· ὅτε δὴ καὶ μόγις, ἅτε ἐκ δένδρου λεωβημένου καὶ εὐθύ τὰ πλείονα, ἀνεβλάστησεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὸ Ἀχαικόν, καὶ αὐτὸ ἡ κακία τῶν 564 στρατηγησάντων ἐκόλουσεν ἔτι αὐξανόμενον. 2. Χρόνῳ 3 δὲ ὕστερον ἐς Νέρωνα ἡ βασιλεία περιῆλθεν ἡ Ῥωμαίων, καὶ ἐλεύθερον ὁ Νέρων ἀφίησιν ἀπάντων, ἀλλαγὴν πρὸς δῆμον ποιησάμενος τὸν Ῥωμαίων· Σαρδῶ γὰρ τὴν νῆσον ἐς τὰ μάλιστα εὐδαίμονα ἀντὶ Ἑλλάδος σφίσιν ἀντέδωκεν. Ἀπιδόντι οὖν ἐς τοῦτό μοι τοῦ Νέρωνος τὸ ἔργον ὀρθό- 4 τата εἰρηκέναι Πλάτων ἐφαίνετο ὁ Ἀρίστωνος, ὁπόσα ἀδικήματα μεγέθει καὶ τολμήματι ἔστιν ὑπερηρκότα, οὐ τῶν ἐπιτυχόντων εἶναι ταῦτα ἀνθρώπων, ψυχῆς δὲ γενναίας ὑπὸ ἀτόπου παιδείας διεφθαρμένης. Οὐ μὲν Ἑλ- 4 λησί γε ἐξεγένετο ὄνασθαι τοῦ δῶρου· Οὐεσπασιανοῦ γὰρ μετὰ Νέρωνα ἄρξαντος ἐς ἐμφύλιον στάσιν προήχθησαν, καὶ σφᾶς ὑποτελεῖς τε αὐθις ὁ Οὐεσπασιανὸς εἶναι φόρων καὶ ἀκούειν ἐκέλευσεν ἡγεμόνος, ἀπομεμαθηκέναι φήσας τὴν ἐλευθερίαν τὸ Ἑλληνικόν. Τάδε μὲν οὕτω συμβάντα εὗρισκον.

3. Ἀχαιοὶς δὲ ὄροι καὶ Ἠλείοις τῆς χώρας ποταμός 5 τε Λαρίσιος καὶ Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῷ ποταμῷ ναὸς ἔστι Λαρισαίας, καὶ Ἀχαιῶν πόλις Δύμη σταδίου ὅσον τε τριακοντα ἀπέχουσα τοῦ Λαρίσιου. ταύτην Φίλιππος ὁ Δημη-

τρίου πολεμῶν μόνην τῶν Ἀχαιῶν ἔσχεν ὑπήκοον· καὶ ἐπὶ τῇ αἰτίᾳ ταύτῃ Σουλπίκιος, ἡγεμῶν καὶ οὗτος Ῥω- 565 μαίων, ἐπέτρεψε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν Δύμην· Αὔγουστος δὲ ὕστερον καὶ προσένειμεν αὐτὴν Πατρεῦσιν.

6 Ἐκαλεῖτο δὲ τὰ μὲν ἀρχαιότερα Πάλεια· ἐχόντων δὲ ἔτι Ἰάων ὄνομά οἱ μετέθεντο τὸ ἐφ' ἡμῶν, σαφῶς δὲ οὐκ οἶδα εἴτε ἀπὸ γυναικὸς ἐπιχωρίας Δύμης εἴτε ἀπὸ Δύμαντος τοῦ Αἰγυμίου. Ὑπὸ δὲ τοῦ ἐλεγείου τοῦ Ὀλυμπιασιν ἐπὶ τῇ εἰκόνι τῇ Οἰβάτᾳ οὐ προαχθεῖν ἂν τις ἐς ἀλογίαν. Οἰβάτᾳ γὰρ ἀνδρὶ Δυμαίῳ, σταδίον μὲν ἀνελομένῳ νίκην Ὀλυμπιάδι ἔκτη, εἰκόνοιο δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ περὶ τὴν ὀρδομηκοστὴν Ὀλυμπιάδα κατὰ μάντευμα ἐκ Δελφῶν ἀξιωθέντι, ἐπίγραμμα ἔστιν ἐπ' αὐτῷ λέγον·

7 Οἰνία Οἰβάτας στάδιον νικῶν ὅδ' Ἀχαιοὺς πατρίδα Πάλειαν θῆκ' ὀνομαστοτέραν.

τοῦτο οὖν οὐκ ἂν τινι ἀλογίαν παραστήσειεν, εἰ Πάλειαν ἀλλὰ μὴ Δύμην τὸ ἐπίγραμμα καλεῖ τὴν πόλιν· τὰ γὰρ ἀρχαιότερα ὀνόματα ἐς ποίησιν ἐπάγεσθαι τῶν ὑστέρων καθεστηκός ἐστιν Ἑλληνσι, καὶ Ἀμφιάραόν τε καὶ Ἀδραστον Φορωνεΐδας καὶ Ἐρεχθεΐδην ἐπονομάζουσι τὸν Θησέα.

8 4. Ὀλίγον δὲ πρὸ τοῦ ἄσπεως ἐστὶ τῶν Δυμαίων ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ τάφος Σωστράτου· μειράκιον δὲ ἦν τῶν ἐπιχωρίων, γενέσθαι δὲ Ἡρακλέους ἐρώμενόν φασιν αὐτόν, καί, ἀποθανεῖν γὰρ τὸν Σώστρατον Ἡρακλέους ἐτι ὄντος μετὰ ἀνθρώπων, οὕτως οἱ τὸν Ἡρακλέα τό τε μῆμα αὐτὸν εἶναι τὸν ποιήσαντα καὶ ἀπαρχὰς ἀπὸ τῶν 566 ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν δοῦναι. ἐπίθημα δὲ καὶ ἐς ἐμὲ ἐτι στηλῆ τε ἦν ἐπὶ τοῦ χρώματος καὶ Ἡρακλῆς ἐπειρωγασμένος· ἐλέγετο δὲ ὡς οἱ ἐπιχώριοι καὶ ἐναγίζουσι τῷ Σωστράτῳ.

9 5. Δυμαίοις δὲ ἐστὶ μὲν Ἀθηνᾶς ναὸς καὶ ἄγαλμα ἐς

τὰ μάλιστα ἀρχαῖον, ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ἱερόν σφισι Δινδυμήνῃ μητρὶ καὶ Ἄττῃ πεποιημένον. Ἄττης δὲ ὅστις ἦν, οὐδὲν οἷός τε ἦν ἀπόρρητον ἐς αὐτὸν ἐξευρεῖν. ἀλλὰ Ἐρμυσιάνακτι μὲν τῷ τὰ ἐλεγεία γράφαντι πεποιημένα ἐστὶν ὡς υἱὸς τε ἦν Καλαοῦ Φρυγὸς καὶ ὡς οὐ τεκνοποιὸς ὑπὸ τῆς μητρὸς τεχθεῖν. ἐπεὶ δὲ ἠϋξήτο, μετῴκησεν ἐς Ἀνδιαν τῷ Ἐρμυσιάνακτος λόγῳ, καὶ Ἀνδοῖς ὄργια ἐτέλει Μητρὸς, ἐς τοσοῦτο ἦκον παρ' αὐτοῖς τιμῆς ὡς Δία Ἄττη νεμεσήσαντα ὕν ἐπὶ τὰ ἔργα ἐπιπέμψαι τῶν Ἀνδῶν. Ἐν- 10 ταῦθα ἄλλοι τε τῶν Ἀνδῶν καὶ αὐτὸς Ἄττης ἀπέθανεν ὑπὸ τοῦ υἱός· καὶ τι ἐπόμενον τούτοις Γαλατῶν δρωσιν οἱ Πεσσινοῦντα ἔχοντες, ὧν οὐκ ἀπτόμενοι. νομίζουσί γε μὴν οὐχ οὕτω τὰ ἐς τὸν Ἄττην, ἀλλὰ ἐπιχωρίος ἐστὶν ἄλλος σφίσι ἐς αὐτὸν λόγος, Δία ὑπνωμένον ἀφείναι σπέρμα ἐς γῆν, τὴν δὲ ἀνὰ χρόνον ἀνεῖναι δαίμονα διπλᾷ ἔχοντα αἰδοῖα, τὰ μὲν ἀνδρός, τὰ δὲ αὐτῶν γυναικός· ὄνομα δὲ Ἀρδιστιν αὐτῷ τίθενται. θεοὶ δὲ Ἀρδιστιν δῆ- 11 σαντες τὰ αἰδοῖα οἱ τὰ ἀνδρὸς ἀποκόπτουσιν. Ὡς δὲ ἀπ' αὐτῶν ἀναφῦσα ἀμυγδαλὴ εἶχεν ὥραϊον τὸν καρπὸν, θυγατέρα τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ λαβεῖν φασὶ τοῦ καρποῦ· ἐσθαιμένης δὲ ἐς τὸν κόλπον καρπὸς μὲν ἐκεῖνος ἦν αὐτίκα ἀφανής, αὐτὴ δὲ ἐκύνει· τεκούσης δὲ τράγος περι- εἶπε τὸν παῖδα ἐκκείμενον. ὡς δὲ αὐξανομένῳ κάλλους 567 οἱ μετὴν πλέον ἢ κατὰ εἶδος ἀνθρώπου, ἐνταῦθα τοῦ παιδὸς ἔρως ἔσχεν Ἀρδιστιν. Αὐξηθέντα δὲ Ἄττην ἀποστέλλουσιν ἐς Πεσσινοῦντα οἱ προσήκοντες συνοικήσοντα τοῦ βασιλέως θυγατρί. ὑμέναιος δὲ ἦδeto, καὶ Ἀρδιστις 12 ἐφρίσεται, καὶ τὰ αἰδοῖα ἀπέκοψε μανεῖς ὁ Ἄττης, ἀπέκοψε δὲ καὶ ὁ τὴν θυγατέρα αὐτῷ διδούς. Ἀρδιστιν δὲ μετάνοια ἔσχεν οἶα Ἄττην ἔδρασε· καὶ οἱ παρὰ Λιδὸς εὐ- ρετο μήτε σῆπεσθαι τι Ἄττη τοῦ σώματος μήτε τήμεσθαι. τάδε μὲν ἐς Ἄττην τὰ γνωριμώτατα.

- 13 6. Ἐν δὲ τῇ χώρᾳ τῇ *Λυμναίᾳ* καὶ τοῦ *δρομέως* *Οἰβώτα* *** νίκησαντι *Ολύμπια* *Ἀχαιῶν* πρώτῳ γέρας οὐδὲν ἐξαίρετον παρ' αὐτῶν ἐγένετο εὖρασθαι· καὶ ἐπὶ τούτῳ κατάρως ὁ *Οἰβώτας* ἐποίησατο μηδενὶ *Ὀλυμπικῇν* νίκην ἔτι *Ἀχαιῶν* γενέσθαι. καί, ἣν γάρ τις θεῶν ᾧ τοῦ *Οἰβώτα* τελείσθαι τὰς κατάρως οὐκ ἀμελὲς ἦν, διδάσκονταί ποτε οἱ *Ἀχαιοὶ* καθ' ἣντινα αἰτίαν στεφάνου τοῦ *Ὀλυμπίας* ἡμάρτανον, διδάσκονται δὲ ἀποστείλαντες
- 14 ἐς *Δελφούς*. οὕτω καὶ ἄλλα ἐς τιμὴν σφισι τοῦ *Οἰβώτα* ποιήσασι, καὶ τὴν εἰκόνα ἀναθεῖσιν ἐς *Ὀλυμπίαν*, *Σάστρατος* *Πελληνεύς* σταδίου νίκην ἔσχεν ἐν παισί. *Διαμένει* δὲ ἐς ἔμὲ ἔτι *Ἀχαιῶν* τοῖς ἀγωνίζεσθαι μέλλουσι τὰ *Ὀλύμπια* ἐναγίζειν τῷ *Οἰβώτᾳ*, καὶ ἣν κρατήσωσιν, ἐν *Ὀλυμπίᾳ* στεφανοῦν τοῦ *Οἰβώτα* τὴν εἰκόνα.

XVIII. Σταδίους ὅσον τε τεσσαράκοντα προελθόντι ἐκ *Λύμης* ποταμὸς *Πεῖρος* ἐς θάλατταν κάτεισι, καὶ *Ἀχαιῶν* πόλις ποτὲ *Ὠλενος* ᾠκεῖτο παρὰ τῷ *Πεῖρῳ*. ὅποσοι δὲ ἐς *Ἡρακλέα* καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πεποιήκασιν, ἔστιν οὐκ ἐλάχιστόν σφισι δαῖμα τοῦ λόγου *Δεξαμενός* ὁ ἐν *Ὠλένῳ* βασιλεύς, καὶ ὁποῖων *Ἡρακλῆς* παρ' αὐτῷ [ἐξενίων] ἔτυχε. καὶ ὅτι μὲν ἦν πόλισμα ἐξ ἀρχῆς μικρόν ἢ *Ὠλενος*, μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ μου καὶ ἐλεγείον ἐς *Εὐρυτίωνα* *Κένταυρον* ὑπὸ *Ἐρμησιάννακτος* πεποιημένον· ἀνὰ χρόνον δὲ τοὺς οἰκήτορας ἐκλιπεῖν ὑπὸ ἀσθενείας φασὶ τὴν *Ὠλενον*, καὶ ἐς *Πειράς* τε καὶ ἐς *Εὐρυτείας* ἀπο- 568 χωρήσαι.

- 2 2. Τοῦ δὲ *Πεῖρου* ποταμοῦ περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἀφέστηκε σταδίους *Πατρέων* ἢ πόλις· οὐ πόρρω δὲ αὐτῆς ποταμὸς *Γλαῦκος* ἐκδίδωσιν ἐς θάλασσαν. *Πατρέων* δὲ οἱ τὰ ἀρχαιότατα μνημονεύοντες φασὶν *Εὐμήλον* αὐτόχθονα οἰκῆσαι πρώτον ἐν τῇ χώρᾳ, βασιλεύοντα αὐτὸν ἀνθρώπων οὐ πολλῶν. *Τριπτολέμου* δὲ ἐκ τῆς *Ἀττικῆς*

ἀφικομένου τὸν τε καρπὸν λαμβάνει τον ἡμερον, καὶ οἰκίσαι διδαχθεὶς πόλιν Ἀρόην ὠνόμασεν ἐπὶ τῇ ἐργασίᾳ τῆς γῆς. ὥς δὲ πρὸς ὕπνον ἐτράπετο ὁ *Τριπτόλεμος*, 3 ἐνταῦθα Ἀνθείαν παῖδα *Εὐμήλου* τοὺς δράκοντάς φασιν ὑπὸ τοῦ *Τριπτολέμου* τὸ ἄρμα ζεύξαντα ἐθέλησαι καὶ αὐτὸν σπείραι. καὶ τὸν μὲν ἐπιλαμβάνει τὸ χρεὼν ἐκπεσόντα τοῦ ἄρματος· *Τριπτόλεμος* δὲ καὶ *Εὐμήλος* Ἀνθείαν πόλιν οἰκίζουσιν ἐν κοινῷ, τοῦ *Εὐμήλου* παιδὸς ἐπώνυμον. ᾠκίσθη δὲ καὶ τρίτῃ μεταξὺ Ἀνθείας καὶ 4 Ἀρόης *Μεσάτις* πόλις. 3. Ὅποσα δὲ οἱ *Πατρεῖς* περὶ *Διονύσου* λέγουσι, τραφηναί τε αὐτὸν ἐν τῇ *Μεσάτει* καὶ ἐνταῦθα ἐπιβουλεύθεντα ὑπὸ *Τιτάνων* ἐς παντοῖον ἀφικέσθαι κίνδυνον, οὐκ ἐναντιούμενος τοῖς *Πατρεῦσι* τῆς *Μεσάτεως* τὸ ὄνομα αὐτοῖς σφίσιν ἐξηγεῖσθαι παρήμι. *Ἀχαιῶν* δὲ ὕστερον ἐκβαλόντων Ἰωνας, *Πατρέως* ὁ *Πρεν- 5* γένους τοῦ Ἀγήνορος ἐς μὲν Ἀνθείαν καὶ ἐς *Μεσάτιν* μὴ ἐνοικίζεσθαι τοῖς Ἀχαιοῖς ἀπέειπε, περιβόλον δὲ τεύχους πρὸς τῇ Ἀρόῃ βαλόμενος μείζονα, ἵνα ἐντός οἱ τοῦ περιβόλου καὶ ἡ Ἀρόῃ γένηται, ὄνομα ἔθετο ἀφ' ἑαυτοῦ *Πάτρως* τῇ πόλει. 4. Ἀγήνωρ δὲ ὁ πατήρ τοῦ *Πρευγένους* Ἀρεῶς παῖς ἦν τοῦ Ἀμπυκος, ὁ δὲ Ἀμπυξ *Πελίου* τοῦ *Αἰγινήτου* τοῦ *Δηρείτου* τοῦ Ἀρπάλου τοῦ Ἀμύκλα τοῦ *Λακεδαιμόνος*. *Πατρεῖ* μὲν τοιαῦτα ἐς τοὺς προγόνους 6 ὑπάρχοντα ἦν. 5. Ἰδίᾳ δὲ ἀνὰ χρόνον *Πατρεῖς* διέβησαν ἐς *Αἰτωλίαν* Ἀχαιῶν μόνοι κατὰ φίλιαν τὴν *Αἰτωλῶν*, τὸν πόλεμόν σφισι τὸν πρὸς *Γαλάτας* συνδιοίσοντες. *προσπταίσαντες* δ' ἐν ταῖς μάχαις λόγον μειζόνως καὶ ὑπὸ *Πενίας* ἅμα οἱ πολλοὶ πιεζόμενοι *Πάτρως* μὲν πλὴν 569 ὀλίγων τινῶν ἐκλείπουσιν. οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ χώραν ὑπὸ *φιλεργίας* ἐσκεδάσθησαν, καὶ πολίσματα παρὲς αὐτάς *Πάτρως* τοσάδε ἄλλα ᾠκησαν, *Μεσάτιν* καὶ Ἀνθείαν καὶ *Βολίνην* καὶ Ἀργυρᾶν τε καὶ Ἀρβαν. Ἀὔγουστος δὲ ἦ 7

τοῦ παράπλου νομίζων κείσθαι καλῶς τὰς Πάτρας ἢ κατ' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἐπανήγαγεν αὐτίς ἐκ τῶν πολισμάτων τῶν ἄλλων τοὺς ἄνδρας ἐς τὰς Πάτρας· προσσυνέκτισε δέ σφισι καὶ Ἀχαιοὺς τοὺς ἐκ Ῥυπῶν, καταβαλὼν ἐς ἔδαφος Ῥύπας· καὶ ἔδωκε μὲν ἑλευθέροις Ἀχαιῶν μόνοις τοῖς Πατρεῦσιν εἶναι, ἔδωκε δὲ καὶ [ἐς] τὰ ἄλλα γέρα σφίσιν, ὅποσα τοῖς ἀποίοις νέμειν οἱ Ῥωμαῖοι νομίζουσι.

- 8 6. Πατρεῦσι δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ πόλει Λαφριάς ἱερὸν ἐστὶν Ἀρτέμιδος· ξενικὸν μὲν τῇ θεῷ τὸ ὄνομα, ἐσηγμένον δὲ ἐτέρωθεν καὶ τὸ ἄγαλμα. Καλυδῶνος γὰρ καὶ Αἰτωλίας τῆς ἄλλης ὑπὸ Αὐγούστου βασιλείᾳ ἐρημωθείσης διὰ τὸ ἐς τὴν Νικόπολιν τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἀκτίου συνοικίσεσθαι καὶ τὸ Αἰτωλικόν, οὕτω τὸ ἄγαλμα τῆς Λαφριάς οἱ Πατρεῖς ἔσχον.
- 9 Ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα ἄλλα ἀγάλματα ἐκ τε Αἰτωλίας καὶ παρὰ Ἀκαρνανῶν, τὰ μὲν πολλὰ ἐς τὴν Νικόπολιν κομισθῆναι, Πατρεῦσι δὲ ὁ Αὐγουστος ἄλλα τε τῶν ἐκ Καλυδῶνος λαφύρων καὶ δὴ καὶ τῆς Λαφριάς ἔδωκε τὸ ἄγαλμα, ὃ δὴ καὶ ἐς ἐμὲ ἐτι ἐν τῇ ἀκροπόλει τῇ Πατρέων εἶχε τιμὰς γενέσθαι δὲ ἐπικλήσιν τῇ θεῷ Λαφρίαν ἀπὸ ἀνδρὸς Φωκέως φασί· Λάφριον γὰρ τὸν Κασταλίου τοῦ Δελφοῦ Καλυδωνίοις ἰδρῦσασθαι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος τὸ
- 10 ἀρχαῖον, οἱ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τὸ μῆνιμα τὸ ἐς Οἰνέα ἀνὰ χρόνον τοῖς Καλυδωνίοις ἐλαφρότερον γενέσθαι λέγουσι, καὶ αἰτίαν τῇ θεῷ τῆς ἐπικλήσεως ἐθέλουσιν εἶναι ταύτην. Τὸ μὲν σχῆμα τοῦ ἀγάλματος θηρεύουσα ἐστίν, ἐλέφαντος δὲ καὶ χρυσοῦ πεποιήται, Ναυπάκτιοι δὲ Μέ-570 ναιχμος καὶ Σοῖδας εἰργάσαντο· τεκμαίρονται δὲ σφᾶς Κανάχου τοῦ Σικυννίου καὶ τοῦ Αἰγινήτου Κάλλωνος
- 11 οὐ πολλῷ γενέσθαι τινὲς ἡλικίαν ὑστέρους. 7. Ἄγουσι δὲ καὶ Λάφρια ἑορτὴν τῇ Ἀρτέμιδι οἱ Πατρεῖς ἀνὰ πᾶν ἔτος, ἐν ᾗ τρόπος ἐπιχώριος θυσίας ἐστὶν αὐτοῖς. περὶ μὲν τὸν βωμὸν ἐν κύκλῳ ξύλα ἰστᾶσιν ἐτι χλωρὰ καὶ ἐς ἐκκαίδεκα

ἕκαστον πήχεις· ἐντὸς δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὰ αὐτάτα σφισι τῶν ξύλων κεῖται. μηχανῶνται δὲ ὑπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἑορτῆς καὶ ἄνοδον ἐπὶ τὸν βωμὸν λειοτέραν, ἐπιφέροντες γῆν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοὺς ἀναβασμούς· πρῶτα μὲν 12 δὴ πομπὴν μεγαλοπρεπεστάτην τῇ Ἀρτέμιδι πομπεύουσι, καὶ ἡ ἱερωμένη παρθένος ὀχεῖται τελευταία τῆς πομπῆς ἐπὶ ἐλάφῳ ὑπὸ τὸ ἄρμα ἐξευγμένων· ἐς δὲ τὴν ἐπιούσαν τηνικαῦτα ἥδη δρᾶν τὰ ἐς τὴν θυσίαν νομίζουσι, δημοσίᾳ τε ἡ πόλις καὶ οὐχ ἥσσον ἐς τὴν ἑορτὴν οἱ ἰδιώται φιλοτίμως ἔχουσιν. ἐσβάλλουσι γὰρ ζῶντας ἐς τὸν βωμὸν ὄρνιθας τε τοὺς ἐδωδίμους καὶ ἱερεῖα ὁμοίως ἅπαντα, ἐτι δὲ ὕς ἀγρίους καὶ ἐλάφους τε καὶ δορκάδας, οἱ δὲ καὶ λύκων καὶ ἄρκτων σκύμνους, οἱ δὲ καὶ τὰ τέλεια τῶν θηρίων· κατατιθέασι δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ δένδρων κερπὸν τῶν ἡμέρων. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου πῦρ ἐνιᾶσιν ἐς τὰ 13 ξύλα. ἐνταυθα πον καὶ ἄρκτον καὶ ἄλλο τι ἐθεασάμην τῶν ζώων, τὰ μὲν ὑπὸ τὴν πρώτην ὁρμὴν τοῦ πυρὸς βιαζόμενα ἐς τὸ ἐκτός, τὰ δὲ καὶ ἐκφεύγοντα ὑπὸ ἰσχύος· ταῦτα οἱ ἐμβαλόντες ἐπανάγουσιν αὐτίς ἐς τὴν πυράν. τραθῆναι δὲ οὐδένα ὑπὸ τῶν θηρίων μνημονεύουσιν.

XIX. Ἔστι δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τε τῆς Λαφριάς καὶ τοῦ βωμοῦ πεποιημένον μνημα Εὐρυπύλου. τὰ δὲ ὅστις τε ὦν καὶ καθ' ἥντινα αἰτίαν ἀφίκετο ἐς τὴν γῆν ταύτην, δηλώσει μοι καὶ ταῦτα ὁ λόγος προδιηγησαμένῳ πρότερον ὅποια ὑπὸ τοῦ Εὐρυπύλου τὴν ἐπιδημίαν τοῖς ἐνταυθα ἦν τὰ παρόντα ἀνθρώποις. Ἰώνων τοῖς Ἀρόν καὶ Ἀνθεῖαν καὶ Μεσάτιν οἰκοῦσιν ἦν ἐν κοινῷ τέμενος καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος Τρικλαρίας ἐπικλήσιν, καὶ ἑορτὴν οἱ Ἴωνες αὐτῇ καὶ παννυχίδα ἤγον ἀνὰ πᾶν ἔτος. ἱερωσύνην δὲ εἶχε τῆς θεοῦ παρθένος, ἐς ᾧ ἀποστέλλεσθαι 571 παρὰ ἄνδρα ἐμελλε. 2. Λέγουσιν οὖν συμβῆναί ποτε ὥς 2 ἱεῖσθαι μὲν τῆς θεοῦ Κομαιθῶ τὸ εἶδος καλλίστην παρ-

θένον, τυγχάνειν δὲ αὐτῆς ἐρῶντα Μελάνιππον, τὰ τε
 ἄλλα τοὺς ἡλικιώτας καὶ ὄψεως εὐπρεπεῖα μάλιστα ὑπε-
 ρηρότα. ὥς δὲ ὁ Μελάνιππος ἐς τὸ ἴσον τοῦ ἔρωτος
 ὑπηγάγετο τὴν παρθένον, ἐμνάτο αὐτὴν παρὰ τοῦ πα-
 τρός. ἔπεται δὲ πως τῷ γήρῳ τὰ τε ἄλλα ὥς τὸ πολὺ ἐναν-
 τιούσθαι νέοις, καὶ οὐχ ἥμιστά ἐς τοὺς ἐρῶντας τὸ ἀνάλ-
 γητον, ὅπου καὶ Μελανίππῳ τότε ἐθέλοντι ἐθέλουσαν
 ἄγεσθαι Κομαιθῶ οὔτε παρὰ τῶν ἑαυτοῦ γονέων οὔτε
 3 παρὰ τῶν Κομαιθούς ἤμερον ἀπήνητησεν οὐδέν. Ἐπέδειξε
 δὲ ἐπὶ πολλῶν τε δὴ ἄλλων καὶ ἐν τοῖς Μελανίππου πα-
 θήμασιν ὥς μέτεστιν ἔρωτι καὶ ἀνθρώπων συγγέαι νό-
 μιμα καὶ ἀνατρέφαι θεῶν τιμάς, ὅπου καὶ τότε ἐν τῷ τῆς
 Ἀρτέμιδος ἱερῷ Κομαιθῶ καὶ Μελάνιππος ἐξέπλησαν
 τοῦ ἔρωτος τὴν ὁρμὴν. καὶ οἱ μὲν ἐμελλον τῷ ἱερῷ καὶ ἐς
 τὸ ἔπειτα ἴσα καὶ θαλάμῳ χρήσεσθαι· τοὺς δὲ ἀνθρώ-
 πους αὐτίκα ἐξ Ἀρτέμιδος μῆνιμα ἐφθειρε, τῆς τε γῆς
 καρπὸν οὐδένα ἀποδιδούσης, καὶ νόσοι σφίσις οὐ κατὰ
 τὰ εἰωθότα καὶ ἀπ' αὐτῶν θάνατοι πλείονες ἢ τὰ πρό-
 4 τερα ἐγίνοντο. Καταφυγόντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ χρηστήριον
 τὸ ἐν Δελφοῖς, ἤλεγχεν ἡ Πυθία Μελάνιππον καὶ Κομαι-
 θῶ· καὶ ἐκείνους τε αὐτοὺς μάντευμα ἀφίκετο θύσαι τῇ
 Ἀρτέμιδι, καὶ ἀνὰ πᾶν ἔτος παρθένον καὶ παῖδα, οἱ τὸ
 εἶδος εἶεν κάλλιστοι τῇ θεῷ θύειν. ταύτης μὲν δὴ τῆς
 θυσίας ἔνεκα ὁ ποταμὸς ὁ πρὸς τῷ ἱερῷ τῆς Τρικλαρίας
 5 Ἀμείλιχος ἐκλήθη· τέως δὲ ὄνομα εἶχεν οὐδέν. Παιδῶν
 δὲ καὶ παρθένων ὅποσοι μὲν ἐς τὴν θεὸν οὐδὲν εἰργασ-
 572 μένοι Μελανίππου καὶ Κομαιθούς ἔνεκα ἀπώλλυντο,
 αὐτοὶ τε οἰκτρότατα καὶ οἱ προσήκοντές σφισιν ἐπασχον,
 Μελάνιππον δὲ καὶ Κομαιθῶ συμφορὰς ἐκτὸς γενέσθαι
 τίθεμαι· μόνῳ γὰρ δὴ ἀνθρώπῳ ψυχῆς ἐστὶν ἀντάξιον
 6 κατορθῶσαι τινα ἐρασθέντα. 3. Παύσασθαι δὲ οὕτω λέ-
 γονται θύοντες τῇ Ἀρτέμιδι ἀνθρώπους. ἐκέχρητο δὲ

αυτοῖς πρότερον ἐτι ἐκ Δελφῶν ὡς βασιλεὺς ξένος παρα-
 γενόμενός σφισιν ἐπὶ τὴν γῆν, ξενικὸν ἅμα ἀγόμενος
 δαίμονα, τὰ ἐς τὴν θυσίαν τῆς Τρικλαρίας παύσει. Ἰλίου
 δὲ ἀλούσης καὶ νεμομένων τὰ λάφυρα τῶν Ἑλλήνων,
 Εὐρύπυλος ὁ Εὐαίμονος λαμβάνει λάρνακα· Διούσου
 δὲ ἄγαλμα ἦν ἐν τῇ λάρνακι, ἔργον μὲν, ὥς φασιν, Ἥφαι-
 στου, δῶρον δὲ ὑπὸ Διὸς ἐδόθη Δαρδάνῳ. λέγονται δὲ 7
 καὶ ἄλλοι λόγοι δύο ἐς αὐτήν, ὥς ὅτε ἐφυγεν Αἰνείας
 ἀπολίποι ταύτην τὴν λάρνακα· οἱ δὲ ῥιπῆναι φασιν αὐ-
 τὴν ὑπὸ Κασάνδρας συμφορὰν τῷ εὐρόντι Ἑλλήνων.
 ἦνοιξε δ' οὖν ὁ Εὐρύπυλος τὴν λάρνακα καὶ εἶδε τὸ
 ἄγαλμα. καὶ αὐτίκα ἦν ἐκφρωι μετὰ τὴν θείαν. τὰ μὲν δὴ
 πλείονα ἐμάλνετο, ὀλιγάκις δὲ ἐγίνετο ἐν ἑαυτῷ. ἄτε δὲ
 οὕτω διακείμενος, οὐκ ἐς τὴν Θεσσαλίαν τὸν πλοῦν ἐποι-
 εῖτο, ἀλλ' ἐπὶ τε Κίρραι καὶ ἐς τὸν ταύτῃ κόλπον· ἀνα-
 βὰς δὲ ἐς Δελφούς ἐχρᾶτο ὑπὲρ τῆς νόσου. καὶ αὐτῷ γε- 8
 νέσθαι λέγουσι μάντευμα, ἐνθα ἂν ἐπιτύχη θύουσιν
 ἀνθρώποις θυσίαν ξένην, ἐνταῦθα ἰδρύσασθαι τε τὴν
 λάρνακα καὶ αὐτὸν οἰκῆσαι. Ὁ μὲν δὴ ἄνεμος τὰς ναῦς
 τοῦ Εὐρυπύλου κατήνεγκεν ἐπὶ τὴν πρὸς τῇ Ἀρόῃ θά-
 λασσαν· ἐκβὰς δὲ ἐς τὴν γῆν καταλαμβάνει παῖδα καὶ
 παρθένον ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Τρικλαρίας ἡγμένους. καὶ
 ὁ μὲν ἐμελλεν οὐ χαλεπῶς συνήσειν τὰ ἐς τὴν θυσίαν
 ἀφίκοντο δὲ ἐς μνήμην καὶ οἱ ἐπιχώριοι τοῦ χρησμοῦ,
 βασιλεῖα τε ἰδόντες ὃν οὕτω πρότερον ἐωράκεσαν, καὶ ἐς 9
 τὴν λάρνακα ὑπενόησαν ὥς εἴη τις ἐν αὐτῇ θεός. καὶ
 573 οὕτω τῷ Εὐρυπύλῳ τε ἡ νόσος καὶ τοῖς ἐνταῦθα ἀνθρώ-
 ποις τὰ ἐς τὴν θυσίαν ἐπαύσθη, τό τε ὄνομα ἐτέθη τὸ
 νῦν τῷ ποταμῷ Μείλιχος. Ἐγραψαν δὲ ἤδη τινες οὐ τῷ
 Θεσσαλῷ συμβάντα Εὐρυπύλῳ τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ Εὐ-
 ρύπυλον Δεξαμενοῦ παῖδα τοῦ ἐν Ὠλένῳ βασιλεύσαντος
 ἐθέλουσιν ἅμα Ἡρακλεῖ στρατεύσαντα ἐς Ἴλιον λαβεῖν
 PAUSAN. II.

παρὰ τοῦ Ἡρακλέους τὴν λάρνακα· τὰ δὲ ἄλλα κατὰ τα
 10 αὐτὰ εἰρήκασιν καὶ οὗτοι. Ἐγὼ δὲ οὔτε Ἡρακλέα ἀγνοῆσαι
 τὰ ἐς τὴν λάρνακα, εἰ δὴ τοιαῦτα ἦν, πείθομαι· οὔτε τὰ
 ἐς αὐτὴν ἐπιστάμενος δοκεῖ μοι ποτε ἂν δοῦναι δῶρον
 συμμαχήσαντι ἀνδρὶ· οὔτε μὴν οἱ Πατρεῖς ἄλλον τινα ἢ
 τὸν Εὐαίμονος ἔχουσιν Εὐρύπυλον ἐν μνήμῃ, καὶ οἱ καὶ
 ἐναγίζουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος, ἐπειδὴν τῷ Διονύσῳ τὴν ἑορ-
 τὴν ἄγῳσι.

XX. Τῷ θεῷ δὲ τῷ ἐντὸς τῆς λάρνακος ἐπὶ κλησίς
 μὲν ἐστὶν Αἰσυμνήτης, οἱ δὲ αὐτὸν ἐς τὰ μάλιστα θερα-
 πεύοντες ἐννέα τέ εἰσιν ἄνδρες, οὓς ἂν ἐκ πάντων ὁ δῆ-
 μος προέλῃται κατ' ἀξίωμα, καὶ ἴσαι γυναῖκες τοῖς ἀν-
 δράσι. μῖξ δὲ ἐν τῇ ἑορτῇ νυκτὶ ἐς τὸ ἑκτὸς φέρει τὴν
 λάρνακα ὁ ἱερεὺς. αὕτη μὲν δὴ ἡ νύξ γέρας τοῦτο εἴληφε.
 καταβαίνουσι δὲ καὶ ὅποσοι δὴ τῶν ἐπιχωρίων παῖδες ἐπὶ
 τὸν Μείλιχον ἀστάχυσιν ἐστεφανωμένοι τὰς κεφαλὰς·
 ἐκόσμου δὲ οὕτω καὶ τὸ ἀρχαῖον οὓς ἄγοιεν τῇ Ἀρτέμιδι
 2 θύοντες. τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν στεφάνους μὲν τῶν ἀσταχύων
 ἀποτίθενται παρὰ τῇ θεῷ, λουσάμενοι δὲ τῷ ποταμῷ
 καὶ αὐτοὶ στεφάνους ἐπιθέμενοι κισσοῦ πρὸς τὸ ἱερὸν
 ἱάσι τοῦ Αἰσυμνήτου. ταῦτα μὲν σφισιν οὕτω δρᾶν κατέ-
 στηκε. 2. Τοῦ περιβόλου δὲ ἐστὶν ἐντὸς τῆς Λαφρίας καὶ
 Ἀθηνᾶς ναὸς ἐπὶ κλησὶν Παναχαΐδος· ἐλέφαντος τὸ ἄγαλ-
 μα καὶ χρυσοῦ.
 3 Ἐρχομένων δὲ ἐς τὴν κάτω πόλιν Μητροῦς Δινδυμή-
 νης ἐστὶν ἱερὸν, ἐν δὲ αὐτῷ καὶ Ἀττης ἔχει τιμᾶς. τούτου
 μὲν δὴ ἄγαλμα οὐδὲν ἀποφαίνουσι· τὸ δὲ τῆς Μητροῦς
 λίθου πεποιήται. Ἔστι δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ Διὸς ναὸς Ὀλυμ-
 πίου, αὐτὸς τε ἐπὶ θρόνου καὶ ἐστῶσα Ἀθηνᾶ παρὰ τὸν
 θρόνον. τῆς τε Ἡρας ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου πέραν ἱερὸν
 τε Ἀπόλλωνος πεποιήται, καὶ Ἀπόλλων χαλκοῦς γυμνὸς 574
 ἐσθῆτος· ὑποδήματα δὲ ὑπὸ τοῖς ποσὶν ἐστὶν αὐτῷ, καὶ

τῷ ἑτέρῳ ποδὶ ἐπὶ κρανίου βέβηκε βοός. βοῦσι γὰρ χαί- 4
 ρειν μάλιστα Ἀπόλλωνα Ἀλκαῖος τε ἐδήλωσεν ἐν ὕμνῳ
 τῷ ἐς Ἐρμῆν γράψας, ὡς ὁ Ἐρμῆς βοὺς ὑφέλοιτο τοῦ
 Ἀπόλλωνος· καὶ ἔτι πρότερον ἢ Ἀλκαῖον γενέσθαι πε-
 ποιημένα ἢν Ὀμήρῳ βοὺς Ἀπόλλωνα Λαομέδοντος ἐπὶ
 μισθῷ νέμειν. Ποσειδῶνι περιέδθηκεν ἐν Ἰλιάδι τὰ ἔπη.

Ἦτοι ἐγὼ Τρώεσσι πόλιν πέρι τεῖχος ἔδειμα, 5
 εὐρύ τε καὶ μάλα καλόν, ἵν' ἄρρηκτος πόλις εἴη·
 Φοῖβε, σὺ δ' ἐλλίποδας ἑλικας βοὺς βουκολέεσκες.

τὰ μὲν δὴ ἐς τὸ κρανίον τοῦ βοὸς ἐπὶ τοιῷδε ἂν τις εἰκά-
 σσει πεποιῆσθαι· ἔστι δὲ ἐν ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς ἄγαλμα
 τε Ἀθηνᾶς καὶ πρὸ αὐτοῦ Πατρώας τάφος.

3. Ἔχεται δὲ τῆς ἀγορᾶς τὸ ῥοδεῖον, καὶ Ἀπόλλων 6
 ἐνταῦθα ἀνάκειται θεῶς ἄξιος· ἐποιήθη δὲ ἀπὸ λαφύρων,
 ἡνίκα ἐπὶ τὸν στρατὸν τῶν Γαλατῶν οἱ Πατρεῖς ἤμυναν
 Αἰτωλοῖς Ἀχαιῶν μόνοι. κεκόσμηται δὲ καὶ ἐς ἄλλα τὸ
 ῥοδεῖον ἀξιολογώτατα τῶν ἐν Ἑλλήσι, πλὴν γε δὴ τοῦ
 Ἀθήνησι· τοῦτο γὰρ μεγέθει τε καὶ ἐς τὴν πᾶσαν ὑπε-
 ρήρκε κατασκευὴν, ἀνὴρ δὲ Ἀθηναῖος ἐποίησεν Ἡρώδης
 ἐς μνήμην ἀποθανούσης γυναικός. ἔμοι δὲ ἐν τῇ Ἀττίδι
 συγγραφῇ τὸ ἐς τοῦτο παρείδῃ τὸ ῥοδεῖον, ὅτι πρότερον
 ἔτι ἐξεῖργαστό μοι τὰ ἐς Ἀθηναίους ἢ ὑπῆρκετο Ἡρώδης
 τοῦ οἰκοδομήματος. Ἐν Πάτραις δὲ ἰόντι ἐκ τῆς ἀγορᾶς, 7
 ἢ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος πύλη κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἐστὶ
 ταύτην, καὶ ἐπιδήματα ἐπὶ τῆς πύλης ἀνδριάντες εἰσὶν
 ἐπὶ χροῦσι, Πατρεύς τε καὶ Πρενγένης καὶ Ἀθερίων, οἱ
 575 Πατρώας ἡλικίαν παιδὸς ἔχοντος καὶ αὐτοὶ παῖδες εἰσι.
 4. Τῆς δὲ ἀγορᾶς ἀντικρὺς κατ' αὐτὴν τὴν διεξοδὸν τέμε-
 νός ἐστιν Ἀρτέμιδος καὶ ναὸς Αἰμνάτιδος. ἐχόντων δὲ 8
 ἡδὴ Λακεδαιμόνα καὶ Ἄργος Δωριέων ὑφελέσθαι Πρεν-
 γένην τῆς Αἰμνάτιδος τὸ ἄγαλμα κατὰ ὄψιν ὀνειράτος
 λέγουσιν ἐκ Σπάρτης· κοινωνῆσαι δὲ αὐτῷ τοῦ ἐγγειρή-
 4 *

ματος τῶν δούλων τὸν εὐνούστατον. τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ ἐκ τῆς Λακεδαιμόνου τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἔχουσιν ἐν Μεσσία, ὅτι καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Πρευγένους ἐς τοῦτο ἐκομίσθη τὸ χωρίον· ἐπειδὴν δὲ τῇ Λιμνάτιδι τὴν ἑορτὴν ἄγῳσι, τῆς θεοῦ τις τῶν οἰκετῶν ἐκ Μεσσίας ἐρχεται τὸ ξόανον κομίζων τὸ ἀρχαῖον ἐς τὸ τέμενος τὸ ἐν τῇ πόλει.

95. Τοῦτου δὲ τοῦ τεμένους ἐστὶ καὶ ἄλλα τοῖς Πατρῷσιν ἱερὰ· πεποιήται δὲ ταῦτα οὐκ ἐν ὑπαίθρῳ, ἀλλὰ ἐσοδος ἐς αὐτὰ διὰ τῶν στοῶν ἐστὶ. τὸ μὲν δὴ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, πλὴν ἐσθῆτος, λίθου τὰ ἄλλα· Ἀθηναῖα δὲ ἐλέφαντος εἰργασται καὶ χρυσοῦ. πρὸ δὲ τῆς Ἀθηναῖς τοῦ ἱεροῦ Πρευγένους μνημῆα ἐστὶν· ἐναγίζουσι δὲ καὶ τῷ Πρευγέ- νει κατὰ ἔτος, ὡσαύτως δὲ καὶ Πατρὶ, τὴν ἑορτὴν τῇ Λιμνάτιδι ἄγοντες. τοῦ θεάτρον δὲ οὐ πόρρω Νεμέσεως ναὸς καὶ ἑτερός ἐστιν Ἀφροδίτης· μεγέθει μεγάλα λίθου λευκοῦ τὰ ἀγάλματα.

XXI. Καὶ Διονύσου κατὰ τοῦτο τῆς πόλεως ἐστὶν ἱερὸν ἐπίκλησιν Καλυδωνίον· μετεκομίσθη γὰρ καὶ τοῦ Διονύσου τὸ ἄγαλμα ἐκ Καλυδῶνος. ὅτε δὲ ᾤκειτο ἔτι Καλυδῶν, ἄλλοι τε Καλυδωνίων ἐγένοντο ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ δὴ καὶ Κόρεσος, ὃν ἀνθρώπων μάλιστα ἐπέλαβεν ἄδικα ἐξ ἔρωτος παθεῖν. ἦρα μὲν Καλλιρόης παρθένου· ὁπόσον δὲ ἐς Καλλιρόην ἔρωτος Κορέσῳ μετῆν, τοσοῦτο 2 εἶχεν ἀπεχθείας ἐς αὐτὸν ἢ παρθένος. ὥς δὲ τοῦ Κορέσου δεήσεις τε ποιούμενου πάσας καὶ δῶρων ὑποσχέσεις παντοίας οὐκ ἐνετρέπετο ἢ γνώμη τῆς παρθένου, ἐκομίζετο ἰκέτης ἢ δὴ παρὰ τοῦ Διονύσου τὸ ἄγαλμα. ὁ δὲ ἤκουσέ τε εὐχόμενον τοῦ ἱερέως, καὶ οἱ Καλυδῶνιοι τὸ παραν- τίκα ὥσπερ ὑπὸ μέθης ἐγίνοντο ἔκφρονες, καὶ ἡ τελευταῖα σφᾶς παραπλήγας ἐπελάμβανε. καταφεύγουσιν οὖν ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Λαδῶνῃ· τοῖς γὰρ τῇσ' ἡπειρον ταύ- 576 τὴν οἰκοῦσι, τοῖς τε Αἰτωλοῖς καὶ τοῖς προσχώροις αὐτῶν

Ἀκαρναῖσι καὶ Ἑπειρώταις, αἱ πέλειαι καὶ τὰ ἐκ τῆς δρυὸς μαντεύματα μετέχειν μάλιστα ἐφαίνετο ἀληθείας. Τότε 3 δὲ τὰ χρησθέντα ἐκ Λαδῶνῃς Διονύσου μὲν ἔλεγεν εἶναι τὸ μῆνιμα, ἔσεσθαι δὲ οὐ πρότερον λύσιν πρὶν ἢ θύσῃ τῷ Διονύσῳ Κόρεσος ἢ αὐτὴν Καλλιρόην ἢ τὸν ἀποθα- νεῖν ἀντ' ἐκείνης τολμήσαντα. Ὡς δὲ οὐδὲν ἐς σωτηρίαν εὐρίσκετο ἢ παρθένος, δεύτερα ἐπὶ τοὺς θρηψαμένους καταφεύγει· ἁμαρτάνουσα δὲ καὶ τούτων, ἐλείπετο οὐ- δὲν ἔτι ἢ αὐτὴν φρονεῦσθαι. προεξεργασθέντων δὲ ὁπόσα 4 ἐς τὴν θυσίαν ἄλλα ἐκ Λαδῶνῃς μεμαντευμένα ἦν, ἢ μὲν ἱερεῖον τρόπον ἤκτο ἐπὶ τὸν βωμόν, Κόρεσος δὲ ἐφει- στήκει μὲν τῇ θυσίᾳ, τῷ δὲ ἔρωτι εἴξας καὶ οὐ τῷ θυμῷ ἑαυτὸν ἀντὶ Καλλιρόης διεργάζεται. ὁ μὲν δὴ ἀπέδειξεν ἔργον ἀνθρώπων ὧν ἴσμεν διατεθεῖς ἐς ἔρωτα ἀπλαστό- τατα. Καλλιρόη τε ὡς Κόρεσον τεθνεῶτα εἶδεν, μετέ- 5 πεσε τῇ παιδί ἢ γνώμη, καί, ἐσῆει γὰρ αὐτὴν Κορέσου τε ἔλεος καὶ ὅσα ἐς αὐτὸν εἰργασται αἰδώς, ἀπέσφαξέ τε αὐτὴν ἐς τὴν πηγὴν, ἢ ἐν Καλυδῶνι ἐστὶν οὐ πόρρω τοῦ λιμένος, καὶ ἀπ' ἐκείνης οἱ ἔπειτα ἄνθρωποι Καλλιρόην τὴν πηγὴν καλοῦσι.

2. Τοῦ θεάτρον δὲ ἐγγὺς πεποιήται Πατρῷσι γυ- 6 ναικὸς ἐπιχωρίας τέμενος. Διονύσου δὲ ἐστὶν ἐνταῦθα ἀγάλματα, ἴσοι τε τοῖς ἀρχαίοις πολίσμασι καὶ ὁμώνυμοι· Μεσατεύς γὰρ καὶ Ἀνθεύς τε καὶ Ἀροεύς ἐστὶν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα. ταῦτα τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ Διονύσου ἑορτῇ κομίζουσιν ἐς τὸ ἱερὸν τοῦ Αἰσυμνήτου· τὸ δὲ ἱερὸν τοῦτο ἐς τὰ ἐπὶ θαλάσῃ τῆς πόλεως ἐρχομένοις ἐστὶν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ Αἰσυμνήτου 7 κατωτέρω ἰόντι ἄλλο ἱερὸν καὶ ἄγαλμα λίθου· καλεῖται μὲν Σωτηρίας, ἰδρύνεσθαι δὲ αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ἀποφυγόντα φασὶ τὴν μανίαν Εὐρύπυλον. 3. Πρὸς δὲ τῷ λιμένι Πο- σειδῶνός τε ναὸς καὶ ἄγαλμά ἐστιν ὀρθὸν λίθου. Ποσει-

δῶνι δὲ παρεξ ἢ ὅποσα ὀνόματα ποιηταῖς πεποιημένα 577
 ἐστὶν ἐς ἐπῶν κόσμον καὶ ἰδίᾳ σφίσιν ἐπιχώρια ὄντα ἑκα-
 στοι τίθενται, τοσαύδε ἐς ἅπαντας γεγόνασιν ἐπικλησίαις
 8 αὐτῷ, Πελαγαῖος καὶ Ἀσφάλιός τε καὶ Ἴππιος. ὠνομά-
 σθαι δὲ Ἴππιον τὸν θεὸν πείθοιτο μὲν ἂν τις καὶ ἐπ' αἰ-
 τίαις ἄλλαις· ἐγὼ δὲ εὐρέτην ἱππικῆς ὄντα ἀπὸ τούτου
 ὄχειν καὶ τὸ ὄνομα εἰκάσω. Ὅμηρος μὲν γε ἐν ἱππων
 ἄθλοις Μενελάῳ κατὰ τοῦ θεοῦ τούτου πρόκλησιν πε-
 ριέδηκεν ὄρκου·

Ἴππων ἀψάμενος, γαιήοχον Ἐννοσίγαιον
 ὄμνυθι μὴδὲν ἐκὼν τὸ ἐμὸν δόλω ἄρμα πεδήσαι.
 9 Πάμφως δέ, ὃς Ἀθηναίοις τοὺς ἀρχαιοτάτους ὕμνων
 ἐποίησεν, εἰναί φησι τὸν Ποσειδῶνα
 ἱππων τε θωτήρα νεῶν τ' ἰθυκρηδέμενων.
 οὕτω διὰ τὴν ἱππικὴν καὶ οὐκ ἀπὸ ἐτέρας προφάσεως το
 ὄνομα ἔσχηκεν.

10 4. Ἐν Πάτραις δὲ οὐ πολὺ ἀπωτέρω τοῦ Ποσειδῶνος
 ἱερὰ ἐστὶν Ἀφροδίτης· τὸ δὲ ἕτερον τῶν ἀγαλμάτων γε-
 νεῶ πρότερον ἢ κατ' ἐμὲ ἀλιεῖς ἄνδρες ἀνείλκυσαν ἐν
 δικτύῳ. ἔστι δὲ καὶ ἀγάλματα τοῦ λιμένος ἐγγυτάτω χαλ-
 κοῦ πεποιημένα Ἀρεως, τὸ δὲ Ἀπόλλωνος· καὶ Ἀφρο-
 δίτης, ἧς καὶ πρὸς τῷ λιμένι ἐστὶ τέμενος, λίθου μὲν
 πρόσωπον καὶ ἄκρα χεῖρες καὶ πόδες, ξύλου δὲ τὰ λοιπὰ
 11 εἰργασται. ἔστι δὲ σφισι καὶ ἄλλος ἐπὶ θαλάσῃ, δρόμους
 τε ἐπιτηδειοτάτους καὶ ἐς τὰλλα δίαιταν ἡδεῖαν ὥρα πα-
 ρεχόμενον θερινῇ. ἐν τούτῳ τῷ ἄλσει καὶ ναοὶ θεῶν,
 Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ Ἀφροδίτης· πεποιήται λίθου καὶ τού-
 τοις τὰ ἀγάλματα. τοῦ δὲ ἄλλους ἱερὸν ἔχειται Δήμητρος·
 αὕτη μὲν καὶ ἡ καὶς ἐστᾶσι, τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Γῆς ἐστὶ
 καθήμενον. 5. Πρὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος ἐστὶ πηγὴ.
 12 ταύτης τὰ μὲν πρὸς τοῦ ναοῦ λίθων ἀνέστηκεν αἱμασιά,
 κατὰ δὲ τὸ ἐκτὸς κάθοδος ἐς αὐτὴν πεποιήται. Μαντεῖον 578

δὲ ἐνταῦθ' ἐστὶν ἀψευδές, οὐ μὴν ἐπὶ παντί γε πράγ-
 ματι, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν καμνόντων. κάτοπτρον καλωδίῳ τῶν
 λεπτῶν δῆσαντες καθιάσι, σταθμώμενοι μὴ πρόσω κα-
 θικέσθαι τῆς πηγῆς, ἀλλ' ὅσον ἐπιψαῦσαι τοῦ ὕδατος τῷ
 κύκλῳ τοῦ κατόπτρου. τὸ δὲ ἐντεῦθεν εὐξάμενοι τῇ θεῷ
 καὶ θυμιάσαντες ἐς τὸ κάτοπτρον βλέπουσι· τὸ δὲ σφισι
 τὸν νοσοῦντα ἦτοι ζῶντα ἢ καὶ τεθνεῶτα ἐπιδείκνυνσι.
 τούτῳ μὲν τῷ ὕδατι ἐς τοσοῦτον μέτεστιν ἀληθείας 13
 6. Κυανέων δὲ τῶν πρὸς Λυκίᾳ πλησιατάτα χρηστήριον
 Ἀπόλλωνός ἐστι Θυρξέως, παρέχεται δὲ ὕδωρ τὸ πρὸς
 ταῖς Κυανέαις ἔσω ἐνιδόντα τινα ἐς τὴν πηγὴν ὁμοίως
 πάντα ὅποσα θέλει θεάσασθαι. Ἐν Πάτραις δὲ πρὸς τῷ
 ἄλσει καὶ ἱερὰ δύο ἐστὶ Σαράπιδος· ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ πε-
 ποιήται μνῆμα Αἰγύπτου τοῦ Βήλου. φυγεῖν δὲ ἐς τὴν
 Ἀρόην οἱ Πατρεῖς φασὶν αὐτὸν τοῖς τε ἐς τοὺς παῖδας
 παθήμασι καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ πεφρικότα τοῦ Ἄργους, καὶ
 ἐς πλεόν τοῦ Λαναοῦ δαίματι. Ἔστι δὲ καὶ ἱερὸν Πατρεῦ- 14
 σιν Ἀσκληπιοῦ· τοῦτο τὸ ἱερὸν ὑπὲρ τὴν ἀκρόπολιν τῶν
 πυλῶν ἐστὶν ἐγγὺς αὐτῷ ἐπὶ Μεσάτιν ἄγουσιν.

7. Αἱ δὲ γυναικὲς εἰσιν ἐν ταῖς Πάτραις ἀριθμὸν μὲν
 καὶ ἐς δις τῶν ἀνδρῶν· Ἀφροδίτης δέ, εἴπερ ἄλλαις γυ-
 ναιξί, μέτεστι καὶ ταύταις. βίος δὲ αὐτῶν ταῖς πολλαῖς
 ἐστὶν ἀπὸ τῆς βύσσου τῆς ἐν τῇ Ἥλιδι φυομένης· κεκρυ-
 φάλους τε γὰρ ἀπ' αὐτῆς καὶ ἐσθῆτα ὑφαίνουσι τὴν ἄλλην.

XXII. Φαράλ δέ, Ἀχαιῶν πόλις, τελοῦσι μὲν ἐς Πά-
 τρας δόντος Αὐγούστου, ὁδὸς δὲ ἐς Φαράς Πατρεῶν μὲν
 ἐκ τοῦ ἄστεως στάδιοι πεντήκοντά εἰσι καὶ ἑκατόν, ἀπὸ
 θαλάσσης δὲ ἄνω πρὸς ἥπειρον περὶ ἐβδομήκοντα. ποτα-
 μὸς δὲ ρεῖ πλησίον Φαρῶν Πίερος, ὁ αὐτός, ἐμὸι δοκεῖν,
 ὃς καὶ τὰ Ὠλένου παρεῖσιν ἐρείπια, ὑπὸ ἀνθρώπων
 τῶν πρὸς θαλάσῃ καλούμενος Πείρος. Πρὸς δὲ τῷ πο-
 579 ταμῷ πλατάνων ἐστὶν ἄλλος, κοῖλαί τε ὑπὸ παλαιότητος

αἱ πολλαί, καὶ ἦκουσαι μεγέθους ἐς τοσοῦτον ὥστε καὶ ἐστιῶνται τῶν χηραμῶν ἐντός, καὶ ὁπόσοις ἂν κατὰ γνώ-
 2 μην ἦ, καὶ ἐγκαθεύδουσι. 2. Περίβολος δὲ ἀγορᾶς μέγας κατὰ τρόπον τὸν ἀρχαιότερόν ἐστιν ἐν Φαραῖς, Ἐρμού δὲ ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ λίθου πεποιημένον ἄγαλμα, ἔχων καὶ γένεια· ἐστηκὼς δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ γῇ παρῆχεται μὲν τὸ τετράγωνον σχῆμα, μεγέθει δὲ ἐστὶν οὐ μέγας. καὶ αὐτῷ καὶ ἐπίγραμμα ἐπεστειν, ἀναθεῖναι αὐτὸ Μεσσήνιον Σιμύλον. καλεῖται μὲν δὴ Ἀγοράτος, παρὰ δὲ αὐτῷ καὶ χρηστήριον καθέστηκε. κεῖται δὲ πρὸ τοῦ ἀγάλματος ἐστία λίθου καὶ αὐτή, μολίβδῳ δὲ πρὸς τὴν ἐστίαν προσ-
 3 ἔχονται λύχνοι χαλκοῖ. ἀφικόμενος οὖν περὶ ἐσπέραν ὁ τῷ θεῷ χρώμενος λιβανωτόν τε ἐπὶ τῆς ἐστίας θυμιᾷ, καὶ ἐμπλήσας τοὺς λύχνους ἐλαίου καὶ ἐξάψας τίθησιν ἐπὶ τὸν βωμόν τοῦ ἀγάλματος ἐν δεξιᾷ νόμισμα ἐπιχώριον, καλεῖται δὲ χαλκοῦς τὸ νόμισμα, καὶ ἐρωτᾷ πρὸς τὸ οὗς τὸν θεὸν ὁποῖόν τι καὶ ἐκάστω τὸ ἐρώτημά ἐστι· τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἅπεις ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐπιφραζάμενος τὰ ὦτα. προελθὼν δὲ ἐς τὸ ἐκτός τὰς χεῖρας ἀπέσχευ ἀπὸ τῶν ὧτων, καὶ ἥστινος ἂν ἐπακούσῃ φωνῆς, μάντευμα ἡγεῖ-
 4 ται. Τοιαύτη καὶ Αἰγυπτίοις ἐτέρα περὶ τοῦ Ἄπιδος τὸ ἱερὸν μαντεία καθέστηκεν. Ἐν Φαραῖς δὲ καὶ ὕδωρ ἱερὸν ἐστὶν· Ἐρμού νῆμα μὲν τῇ πηγῇ τὸ ὄνομα, τοὺς δὲ ἰχθῦς οὐχ αἰροῦσιν ἐξ αὐτῆς, ἀνάθημα εἶναι τοῦ θεοῦ νομίζοντες. 3. Ἐστήκασι δὲ ἐγγύτατα τοῦ ἀγάλματος τετρά-
 5 γωνοι λίθοι τριάκοντα μάλιστα ἀριθμόν· τούτους σέβουσιν οἱ Φαρεῖς, ἐκάστω θεοῦ τινὸς ὄνομα ἐπιλέγοντες. τὰ δὲ ἔτι παλαιότερα καὶ τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσι τιμᾶς θεῶν
 5 αὐτῇ ἀγαλμάτων εἶχον ἀργοὶ λίθοι. Φαρεῖσι δὲ ὅσον πέντε σταδίους καὶ δέκα ἀπωτέρω τῆς πόλεως ἐστὶν ἄλ-
 σος Διοσκουρέων. δάφναι μάλιστα ἐν αὐτῷ πεφύκασι, νῶς δὲ οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ οὐδὲ ἀγάλματα· κομισθῆναι δὲ

οἱ ἐπιχώριοί φασιν ἐς Ῥώμην τὰ ἀγάλματα. ἐν Φαραῖς
 580 δὲ ἐν τῷ ἄλσει βωμὸς λίθων λογάδων ἐστὶ. πυθέσθαι δὲ οὐκ εἶχον εἰ [ὁ] Φάρης ὁ Φυλοδαμείας τῆς Δαναοῦ σφίσιν ἢ ὁμώνυμος ἐκείνῳ τις ἐγένετο οἰκιστής.

4. Τρίτεια δὲ, Ἀχαιῶν καὶ αὕτη πόλις, ἐν μεσογαίῳ 6
 μὲν ὥκισται, τελοῦσι δὲ ἐς Πάτρας καὶ αὐτοὶ βασιλεύς
 δόντος. στάδιοι δὲ ἐς Τρίτειαν εἰκοσί τε καὶ ἑκατὸν εἰσιν
 ἐκ Φαρῶν. πρὶν δὲ ἢ ἐς τὴν πόλιν ἐσελθεῖν μνημά ἐστι
 λευκοῦ λίθου, θέας καὶ ἐς τὰ ἄλλα ἄξιον καὶ οὐχ ἥκιστα
 ἐπὶ ταῖς γραφαῖς αἱ εἰσιν ἐπὶ τοῦ τάφου, τέχνη Νικίου,
 θρόνος τε ἐλέφαντος καὶ γυνὴ νέα καὶ εἰδους εὖ ἔχουσα
 ἐπὶ τῷ θρόνῳ, θεράπαινα δὲ αὐτῇ προσέστηκε σκυιάδιον
 φέρουσα· καὶ νεανίσκος ὀρθὸς οὐκ ἔχων πῶ γένειά ἐστι 7
 χιτῶνα ἐνδεδυνῶς καὶ χλαμύδα ἐπὶ τῷ χιτῶνι φοινικῆν·
 παρὰ δὲ αὐτὸν οἰκέτης ἀκόντια ἔχων ἐστὶ, καὶ ἄρει κύνας
 ἐπιτηδείας θηρεύουσιν ἀνθρώποις. πυθέσθαι μὲν δὴ τὰ
 ὀνόματα αὐτῶν οὐκ εἶχομεν· ταφῆναι δὲ ἄνδρα καὶ γυ-
 ναῖκα ἐν κοινῷ παρίστατο ἅπασιν εἰκάζειν. 5. Τριτείας δὲ 8
 οἰκιστὴν οἱ μὲν Κελβίδαν γενέσθαι λέγουσιν, ἀφικόμενον
 δὲ ἐκ Κύμης τῆς ἐν Ὀπικοῖς· οἱ δὲ ὡς Ἄρης συγγένειοιτο
 Τριτεία θυγατρὶ Τρίτωνος· ἱερᾶσθαι δὲ τῆς Ἀθηναῖς τὴν
 παρθένον· Μελάνιππον δὲ παῖδα Ἄρεως καὶ Τριτείας
 οἰκίσαι τε ὡς ἠϋξήθη τὴν πόλιν, καὶ θεῖσθαι τὸ ὄνομα
 ἀπὸ τῆς μητρὸς. 6. Ἐν Τριτεία δὲ ἐστὶ μὲν ἱερὸν καλου- 9
 μένων Μερίστων θεῶν, ἀγάλματα δὲ σφισι πηλοῦ πε-
 ποιημένα· τούτοις κατὰ ἔτος ἐορτὴν ἄγουσιν, οὐδέν τι
 ἄλλοιως ἢ καὶ τῷ Διονύσῳ δρωσιν Ἑλλήνης. ἐστὶ δὲ καὶ
 Ἀθηναῖς ναός, τὸ δὲ ἄγαλμα λίθου τὸ ἐφ' ἡμῶν· τὸ δὲ
 ἀρχαῖον ἐς Ῥώμην, καθὰ οἱ Τριτεεῖς λέγουσιν, ἐκομί-
 σθη. θύειν δὲ οἱ ἐνταῦθα καὶ Ἄρει καὶ τῇ Τριτεία νομί-
 ζουσιν.

7. Αἶδε μὲν οὖν θαλάσσης τέ εἰσιν ἀπωτέρω πόλεις 10

καὶ ἡπειρώτιδες βεβαίως· πλέοντι δὲ ἐς Αἴγιον ἐκ Πατρῶν ἄκρα πρῶτόν ἐστιν ὀνομαζομένη Ρίον, σταδίου δὲ 581 Πατρῶν πεντήκοντα ἀπέχουσα, λιμὴν δὲ ὁ Πάνορμος σταδίοις πέντε καὶ δέκα ἀπωτέρω τῆς ἁκρας. τοσούτους δὲ ἀφέστηκεν ἑτέρους ἀπὸ Πανόρμου τὸ Ἀθηνᾶς καλούμενον τείχος. Ἐς δὲ λιμένα Ἐρινεὸν ἐξ Ἀθηνᾶς τείχους παράπλους ἐνευήκοντά εἰσι στάδιοι, ἐξήκοντα δὲ ἐς Αἴγιον ἀπὸ τοῦ Ἐρινεοῦ· ὁδὸς δὲ ἡ πεξὴ σταδίους τεσσαράκοντα μάλιστα ἐς τὸν ἀριθμὸν ἀποδεῖ τὸν εἰρημένον.

- 11 Οὐ πόρρω δὲ τοῦ Πατρέων ἄστεως ποταμός τε ὁ Μειλίχος καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Τρικλαρίας ἐστίν, ἄγαλμα οὐδὲν ἐτι ἔχον. τοῦτο μὲν δὴ ἐστίν ἐν δεξιᾷ, προελθόντι δὲ ἀπὸ τοῦ Μειλίχου ποταμός ἐστιν ἄλλος· ὄνομα μὲν τῷ ποταμῷ Χάραδρος, ὧρα δὲ ἡ ῥος πίνοντα ἐξ αὐτοῦ τὰ βοσκήματα [ὀφείλει] τίττειν ἄρρενα ὡς τὰ πλείω συμβαίνει· καὶ τοῦδε ἔνεκα οἱ νομεῖς ἐτέρωσε αὐτὰ τῆς χώρας μεθιστάσι, πλὴν γε δὴ τὰς βοῦς. ταύτας δὲ αὐτοῦ καταλείπουσιν ἐπὶ τῷ ποταμῷ, διότι καὶ πρὸς θυσίας οἱ ταῦροί σφισι καὶ ἐς τὰ ἔργα ἐπιτηδειότεροι θηλειῶν βοῶν εἰσὶν· ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι τὸ θῆλυ ἐπὶ πλέον τετίμηται.

XXIII. Μετὰ δὲ τὸν Χάραδρον ἐρείπια οὐκ ἐπιφανῆ πόλεως ἐστίν Ἀργυρᾶς, καὶ πηγὴ τε Ἀργυρᾶ ἐν δεξιᾷ τῆς λεωφόρου καὶ Σέλεμνος ποταμός κατιῶν ἐς θάλασσαν. 2. Λόγος δὲ τῶν ἐπιχωρίων ἐς αὐτόν ἐστι, Σέλεμνον μειράκιον ὥραϊον ποιμαίνειν ἐνταῦθα, Ἀργυρᾶν δὲ εἶναι μὲν τῶν ἐν θαλάσῃ νυμφῶν, ἐρασθεῖσαν δὲ αὐτὴν Σέλεμνον φοιτᾶν τε ὡς αὐτόν φασιν ἐκ θαλάσσης ἀνιοῦσαν, 2 καὶ καθεύδειν παρ' αὐτῷ. μετὰ δὲ οὐ πολὺν χρόνον οὔτε ὥραϊος ἐτι ἐφαίνετο Σέλεμνος, οὔτε ὡς αὐτὸν φοιτᾶν ἐμελλεν ἢ νύμφη. Σέλεμνον δὲ μονωθέντα Ἀργυρᾶς καὶ τελευτήσαντα ὑπὸ τοῦ ἔρωτος ἐποίησεν Ἀφροδίτῃ ποταμόν. λέγω δὲ τὰ ὑπὸ Πατρέων λεγόμενα. καί, ἥρα γὰρ

καὶ ὕδωρ γενόμενος Ἀργυρᾶς, καθότι ἔχει καὶ ἐπὶ τῷ 582 Ἀλφειῷ λόγος Ἀρεθούσης ἐτι ἐρᾶν αὐτόν, δαρεῖται καὶ τῷδε Ἀφροδίτῃ Σέλεμνον, ἐς λήθην ἄγει τὸν ποταμὸν Ἀργυρᾶς. Ἦκουσα δὲ καὶ ἄλλον ἐπ' αὐτῷ λόγον, τὸ ὕδωρ 3 τοῦ Σέλεμνου σύμφορον καὶ ἀνδράσιν εἶναι καὶ γυναιξὶν ἐς ἔρωτος ἱαμα, λουομένοις ἐν τῷ ποταμῷ λήθην ἔρωτος γίνεσθαι. εἰ δὲ μέτεστιν ἀληθείας τῷ λόγῳ, τιμιώτερον χρημάτων πολλῶν ἐστίν ἀνθρώποις τὸ ὕδωρ τοῦ Σέλεμνου.

3. Ἀπωτέρω δὲ Ἀργυρᾶς ποταμός ἐστιν ὀνομαζόμενος 4 Βολιναῖος, καὶ πόλις ποτὲ ὤκειτο πρὸς αὐτῷ Βολίνα. παρθένου [δὲ] ἐρασθῆναι Βολίνης Ἀπόλλωνα, τὴν δὲ φεύγουσαν ἐς τὴν ταύτη φασὶν ἀφείναι θάλασσαν αὐτήν, καὶ ἀθάνατον γενέσθαι χάριτι τοῦ Ἀπόλλωνος. 4. Ἐφεξῆς δὲ ἄκρα τε ἐς τὴν θάλασσαν ἔχει, καὶ ἐπ' αὐτῇ λέγεται λόγος ὡς Κρόνος τῆς θαλάσσης ἐνταῦθα ἔρωσε τὸ δρέπανον, ᾧ τὸν πατέρα Οὐρανὸν ἐλυμήνατο· ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ τὴν ἄκραν Δρέπανον ὀνομάζουσιν. Ὀλίγον δὲ 5 ὑπὲρ τὴν λεωφόρον Ρυπῶν ἐστὶ τὰ ἐρείπια· σταδίου δὲ Αἴγιον περὶ τοὺς τριάκοντα ἀπέχει Ρυπῶν. 5. Αἴγιον 5 δὲ τὴν χώραν διέξεισι μὲν ποταμός Φοῖνιξ, διέξεισι δὲ καὶ ἕτερος Μειρανίτας, ἐς θάλασσαν ῥέοντες. Στοὰ δὲ τῆς πόλεως πλησίον ἐποιήθη Στράτωνι ἀθλητῇ, Ὀλυμπίασιν ἐπὶ ἡμέρας τῆς αὐτῆς παγκρατίου καὶ πάλης ἀνελομένην νίκας. αὕτη μὲν ἐργυμνάζεσθαι τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐποιήθη· Αἰγιεῦσι δὲ Εἰλειθυίας ἱερὸν ἐστίν ἀρχαῖον, καὶ ἡ Εἰλειθυία ἐς ἄκρους ἐκ κεφαλῆς τοὺς πόδας ὑφάσματοι κεκάλυπται λεπτῷ, ξόανον πλὴν προσώπου τε καὶ χειρῶν ἄκρων καὶ ποδῶν· ταῦτα δὲ τοῦ Πεντελησίου λί- 6 θου πεποιήται. καὶ ταῖς χερσὶ τῇ μὲν ἐς εὐθὺ ἐκτέταται, τῇ δὲ ἀνέχει δᾶδα. Εἰλειθυία δὲ εἰκάσαι τις ἂν εἶναι δᾶδας, ὅτι γυναιξὶν ἐν ἴσῳ καὶ πῦρ εἰσὶν αἱ ὠδῖνες. ἔχειεν

δ' ἂν λογον καὶ ἐπὶ τοιῷδε αἱ δᾶδες, ὅτι Εἰλειθυιά ἐστιν ἡ ἐς φῶς ἄγουσα τοὺς παῖδας. ἔργον δὲ τοῦ Μεσσηνίου Λαμοφῶντός ἐστι τὸ ἄγαλμα.

7 6. Τῆς δὲ Εἰλειθυίας οὐ μακρὰν Ἀσκληπιοῦ τέ ἐστι τέμενος καὶ ἀγάλματα Ὑγείας καὶ Ἀσκληπιοῦ. λαμβεῖον δὲ ἐπὶ τῷ βάθρῳ τὸν Μεσσήνιον Λαμοφῶντα εἶναι τὸν εἰργασμένον φησίν. Ἐν τούτῳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῷ ἱερῷ 583 ἐς ἀντιλογίαν ἀφίκετο ἀνὴρ μοι Σιδόνιος, ὃς ἐγνωκέναι τὰ ἐς τὸ θεῖον ἔφασκε Φοινίκας τὰ τε ἄλλα Ἑλλήνων βέλτιον, καὶ δὴ καὶ Ἀσκληπιῷ πατέρα μὲν σφᾶς Ἀπόλλωνα ἐπιφημίζειν, θνητὴν δὲ γυναικα οὐδεμίαν μητέρα· 8 Ἀσκληπιὸν μὲν γὰρ ἄερα γένει τε ἀνθρώπων εἶναι καὶ πᾶσιν ὁμοίως ζῷοις ἐπιτήδειον πρὸς ὑγίειαν, Ἀπόλλωνα δὲ ἥλιον, καὶ αὐτὸν ὁρθότατα Ἀσκληπιῷ πατέρα ἐπονομάζεσθαι, ὅτι ἐς τὸ ἀρμόξον ταῖς ὥραις ποιούμενος ὁ ἥλιος τὸν δρόμον μεταδίδωσι καὶ τῷ ἄερι ὑγείας. ἐγὼ δὲ ἀποδέχεσθαι μὲν τὰ εἰρημένα, οὐδὲν δέ τι Φοινίκων μᾶλλον ἢ καὶ Ἑλλήνων ἔφην τὸν λόγον, ἐπεὶ καὶ ἐν Τιτάνη τῆς Σικυωνίων τὸ αὐτὸ ἄγαλμα Ὑγείαν τε ὀνομάζεσθαι, καὶ παιδὶ εἶναι δῆλα ὡς τὸν ἡλιακὸν δρόμον ἐπὶ γῆς ὑγίειαν ποιοῦντα ἀνθρώποις.

9 7. Αἰγινεῦσι δὲ Ἀθηνᾶς τε ναὸς καὶ Ἥρας ἐστὶν ἄλλος. Ἀθηνᾶς μὲν δὴ δύο ἀγάλματα λευκοῦ λίθου· τῆς δὲ Ἥρας τὸ ἄγαλμα ὅτι μὴ γυναιξίν, ἢ ἂν τὴν ἱερωσύνην ἔχη, ἄλλῳ γε δὴ οὐδενὶ ἐστι θεάσασθαι. Διονύσου δὲ πρὸς τῷ θεάτρῳ πεποιήται σφίσις ἱερὸν καὶ ἄγαλμα, οὐκ ἔχων πῶ γένεια. ἔστι δὲ καὶ Διὸς ἐπὶ κλησὶν Σωτήρος ἐν τῇ ἀγορᾷ τέμενος, καὶ ἀγάλματα ἐσελθόντων ἐν ἀριστεργᾷ χαλκοῦ μὲν ἀμφοτέρω, τὸ δὲ οὐκ ἔχον πῶ γένεια ἐφαίνετο ἀρχαιότερον εἶναι μοι. Ἐν δὲ οἰκίματι κατευθὺ τῆς 10 ὁδοῦ χαλκοῦ καὶ ταῦτα ἔστι μὲν Ποσειδῶν καὶ Ἡρακλῆς, ἔστι δὲ Ζεὺς τε καὶ Ἀθηνᾶ· θεοὺς δὲ σφᾶς καλοῦσιν ἐξ

Ἄργους, ὡς μὲν ὁ Ἀργείων ἔχει λόγος, ὅτι ἐποιήθησαν ἐν τῇ πόλει τῇ Ἀργείῳ, ὡς δὲ αὐτοὶ λέγουσιν οἱ Αἰγινεῖς, παρακαταθήκη σφίσις ὑπὸ Ἀργείων ἐδόθη τὰ ἀγάλματα. καὶ αὐτοῖς καὶ τὰδε ἔτι προσταχθῆναι φασιν, ἐκάστη τοῖς 11 584 ἀγάλμασιν ἡμέρα θύειν· αὐτοὶ δὲ σόφισμα εὐρόντες θύειν μὲν πλεῖστα ὅσα, κατευωχουμένοις δὲ τὰ ἱερεῖα ἐν κοινῷ ἀνάλωμα οὐδὲν ἐς αὐτὰ γίνεσθαι· τέλος δὲ ἀπαιτεῖσθαι ὑπὸ τῶν Ἀργείων, καὶ αὐτοὶ τὰ ἐς τὰς θυσίας ἀναλούμενα ἀπαιτεῖν· τοὺς δέ, οὐ γὰρ ἔχειν ἐκτίσαι, καταλιπεῖν σφίσις αὐτοὺς τὰ ἀγάλματα.

XXIV. Αἰγινεῦσι δὲ ἔστι μὲν πρὸς τῇ ἀγορᾷ ναὸς Ἀπόλλωνι καὶ Ἀρτέμιδι ἐν κοινῷ, ἔστι δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἱερὸν Ἀρτέμιδος, τοξευούσῃ δὲ εἰκασται, καὶ Ταλθύβιου τοῦ κήρυκος τάφος· κέχωσται δὲ τῷ Ταλθύβιῳ καὶ ἄλλο μνημα ἐν Σπάρτῃ, καὶ αὐτῷ αἱ πόλεις ἐναγίζουσιν ἀμφοτέρω. Πρὸς θαλάσῃ δὲ Ἀφροδίτης ἱερὸν ἐν Αἰγίῳ, 2 καὶ μετ' αὐτὸ Ποσειδῶνος, Κόρης τε πεποιήται τῆς Δήμητρος, καὶ τέταρτον Ὀμαγυρίῳ Διὶ. ἐνταῦθα Διὸς καὶ Ἀφροδίτης ἐστὶ καὶ Ἀθηνᾶς ἀγάλματα. 2. Ὀμαγύριος δὲ ἐγένετο τῷ Διὶ ἐπὶ κλησίς, ὅτι Ἀγαμέμνων ἤθροισεν ἐς τοῦτο τὸ χωρίον τοὺς λόγον μάλιστα ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄξιους, μεθέξοντας ἐν κοινῷ βουλῆς καθ' ὅντινα χρὴ τρόπον ἐπὶ ἀρχὴν τὴν Πριάμου στρατεύεσθαι. Ἀγαμέμνονι δὲ καὶ ἄλλα ἐστὶν ἐς ἔπαινον, καὶ ὅτι τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀκολουθήσας καὶ οὐδεμιᾶς ἐπελθούσης ὕστερον στρατιᾶς τὴν τε Ἴλιον ἐπόρθησε καὶ ὅσαι περίοικοι πόλεις ἦσαν. Ἐφεξῆς 3 δὲ τῷ Ὀμαγυρίῳ Διὶ Παναχαιᾶς ἐστὶ Δήμητρος· παρέχεται δὲ ὁ αἰγιαλός, ἐν ᾧ καὶ τὰ ἱερὰ Αἰγινεῦσιν ἔστι τὰ εἰρημένα, ὅδῳ ἄφθονον θεάσασθαι τε καὶ πιεῖν ἐκ πηγῆς ἡδύ. ἔστι δὲ σφίσι καὶ Σωτηρίας ἱερὸν. ἰδεῖν μὲν δὴ τὸ ἄγαλμα οὐδενὶ πλήν τῶν ἱερουμένων ἐστι, δρῶσι δὲ ἄλλα τοιαῦτα· λαμβάνοντες παρὰ τῆς θεοῦ πέμματα ἐπι-

χώρια ἀφιάσιν ἐς θάλασσαν, πέμπειν δὲ τῇ ἐν Συρακού-
 4 σαις Ἀρεθούσῃ φασὶν αὐτά. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα Αἰγυῖσιν
 ἀγάλματα χαλκοῦ πεποιημένα, Ζεὺς τε ἡλικίαν παῖς καὶ
 Ἡρακλῆς, οὐδὲ οὗτος ἔχων πω γένεια, Ἀγελάδα τέχνη
 τοῦ Ἀργείου. τούτοις κατὰ ἔτος ἱερεῖς αἵρετοὶ γίνονται,
 καὶ ἑκάτερα τῶν ἀγαλμάτων ἐπὶ ταῖς οἰκίαις μένει τοῦ
 ἱερουμένου. τὰ δὲ ἔτι παλαιότερα προεκέκριτο ἐκ τῶν 585
 παίδων ἱεραῖσθαι τῷ Διὶ ὁ νικῶν κάλλι· ἀρχομένων δὲ
 αὐτῷ γενεῶν ἐς ἄλλον παῖδα ἢ ἐπὶ τῷ κάλλει μετῆι τιμή.
 ταῦτα μὲν οὕτως ἐνομίζετο· ἐς δὲ Αἴγιον καὶ ἐφ' ἡμῶν
 ἔτι συνέδριον τὸ Ἀχαιῶν ἀθροίζεται, καθότι ἐς Θερμο-
 πύλας τε καὶ ἐς Δελφοὺς οἱ Ἀμφικτυόνες.

5 3. Ἴοντι δὲ ἐς τὸ πρόσω Σελινούς τε ποταμός, καὶ
 ἀπωτέρω τεσσαράκοντα Αἰγίου σταδίους ἐπὶ θαλάσῃ
 χωρίον ἐστὶν Ἑλίκη. 4. Ἐνταῦθα ὥκητο Ἑλίκη πόλις, καὶ
 Ἴωσιν ἱερὸν ἀγιάτατον Ποσειδῶνος ἦν Ἑλικωνίου. δια-
 μεμένηκε δὲ σφισι, καὶ ὥς ὑπὸ Ἀχαιῶν ἐκπεσόντες ἐς
 Ἀθήνας καὶ ὕστερον ἐξ Ἀθηνῶν ἐς τὰ παραθαλάσσια ἀφί-
 κοντο τῆς Ἀσίας, σέβεσθαι Ποσειδῶνα Ἑλικώνιον· καὶ
 Μιλησίοις τε ἴοντι ἐπὶ τὴν πηγὴν τὴν Βιβλίδα Ποσειδῶ-
 νος πρὸ τῆς πόλεως ἐστὶν Ἑλικωνίου βωμός, καὶ ὡσανύ-
 τως ἐν Τέφ περιβολός τε καὶ βωμός ἐστι τῷ Ἑλικωνίῳ
 6 θέας ἄξιος. ἔστι δὲ καὶ Ὀμήρῳ πεποιημένα ἐς Ἑλίκην καὶ
 τὸν Ἑλικώνιον Ποσειδῶνα. χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀχαιοὶς
 τοῖς ἐνταῦθα, ἰκέτας ἄνδρας ἀποστήσασιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ
 καὶ ἀποκτείνουσιν, οὐκ ἐμέλλησε τὸ μῆνιμα ἐκ τοῦ Πο-
 σειδῶνος, ἀλλὰ σεισμός ἐς τὴν χώραν σφίσιν ἀντίκα κα-
 τασκήψας τῶν τε οἰκοδομημάτων τὴν κατασκευὴν καὶ
 ομοῦ τῇ κατασκευῇ καὶ αὐτὸ τῆς πόλεως τὸ ἔδαφος ἀφα-
 7 νὲς ἐς τοὺς ἔπειτα ἐποίησε. 6. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐπὶ τοῖς
 σεισμοῖς, ὅσοι μεγέθει τε ὑπερήρκασι καὶ ἐπὶ μήκιστον
 διακονοῦνται τῆς γῆς, προσημαίνειν ὁ θεὸς κατὰ τὰ αὐτὰ

ὥς τὸ ἐπίπαν εἰώθεν. ἢ γὰρ ἐπομβροῖαι συνεχεῖς ἢ ἀνῆμοι
 πρὸ τῶν σεισμῶν συμβαίνουσιν ἐπὶ χρόνον πλείονα· καὶ
 ὁ ἄηρ παρὰ τὴν ἐκάστοτε τοῦ ἔτους ὥραν χειμῶνός τε γί-
 νεται καυματωδέστερος, καὶ ἐν θέρει μετὰ ἀχλύος μάλ-
 λον ὁ κύκλος παρέχεται τοῦ ἡλίου τὴν χροάν παρὰ τὸ
 586 εἰωθός ἦτοι ἐς τὸ ἐρυθρότερον ἢ καὶ ἡσυχῇ ῥέπουσαν ἐς
 τὸ μελάντερον. τῶν τε ὑδάτων ὥς τὸ πολὺ ἐπιλείπουσιν 8
 αἱ πηγαί, καὶ ἀνέμων ἔστιν οἷς ἐνέπεσον ἐς τὴν χώραν
 ἐμβολαὶ περιτρέπονσαι τὰ δένδρα, καὶ πον καὶ ἐν τῷ οὐ-
 ρανῷ διαδρομαὶ σὺν πολλῇ τῇ φλογί, τὰ δὲ καὶ ἀστέρων
 ᾤφθη σχήματα οὔτε ἐγνωσμένα ὑπὸ τῶν πρότερον καὶ
 μεγάλην τοῖς ὁρῶσιν ἐμποιοῦντα ἐκπληξιν, ἔτι δὲ καὶ τῆς
 γῆς κάτω πνευμάτων ὑφήγησις ἰσχυρά· ἄλλα τε πολλὰ ὁ
 θεὸς ἐπὶ τοῖς βιαίοις τῶν σεισμῶν ἐθέλει προενδείκνυ-
 σθαι. Τῆς δὲ κινήσεως αὐτῆς καθέστηκεν οὐχ εἰς τρόπος, 9
 ἀλλ' οἱ φροντίσαντες τὰ τοιαῦτα ἐξ ἀρχῆς καὶ οἱ παρ' ἐκεί-
 νων διδαχθέντες ἰδέας καταμαθεῖν ἐδυνήθησαν τοσάσδε
 ἐπὶ τοῖς σεισμοῖς. Ἠπιώτατος μὲν ἐστὶν αὐτῶν, ἣν δὴ ἐν
 κακῷ γε τοσοῦτῳ ῥαστώνῃ ἐνεῖναι τινα ἡγησώμεθα,
 ἐπειδὴν ὁμοῦ τῇ κινήσει τῇ ἀρξαμένη τὸ πρῶτον καὶ τῇ
 ἐς τὸ ἔδαφος τροπῇ τῶν οἰκοδομημάτων ἀντιστάσα ἐναν-
 10 τία κίνησις ἐξεγείρη τὰ ἥδη τραπέντα. καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ
 ἰδέᾳ τοῦ σεισμοῦ κίονας ὁρᾶν ἐστὶν ἀνορθοιμένους, οὐ
 ὀλίγον ἐδέησαν ἐς ἅπαν ἐκριφῆναι, καὶ ὅποσα διέστη
 τοίχων, συνερχόμενα ἐς τὸ ἐξ ἀρχῆς· δοκοὶ δέ, ὅσας ἐκ-
 τὸς ὀλισθεῖν ἐποίησεν ἡ κίνησις, ἐπανίσταν αὐτῆς ἐς τὰς
 ἑδρας· ὡσανύτως δὲ καὶ ὀχετῶν κατασκευῆς, καὶ εἰ δὴ τι
 ἄλλο ἐπὶ ὕδατος ῥοαῖς προάγει, καὶ τούτων συνδῆ τὰ
 διεσπασμένα μᾶλλον ἢ ἀνθρώπων τεκτόνων. Ὁ δὲ δὴ
 δεύτερος τῶν σεισμῶν ἀπώλειαν τε τῶν ἐτοιμοτέρων φέ-
 ρει, καὶ ἐφ' ὃ τι ἂν βάλλῃ τὴν ὀρμὴν, ἀνέκλινεν αὐτίκα
 τοῖς ἐς πολιορκίαν μηχανήμασιν ὁμοίως. Τὸν δὲ αὐτῶν 11

ὀλεθριωτατον τοιῶδ' ἐτινι ἐθέλουσιν εἰκάξειν. τὸ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου πνεῦμα εἰ συνεχεῖ πυρετῷ πυκνότερόν τε καὶ ὑπὸ πολλῆς ἄνω τῆς βίας ὥθοίτο· τοῦτο δὲ ἀλλαχού 587 τε τοῦ σώματος ἐπισημαίνει, καὶ ἐν ταῖς χερσὶν ὑπὸ ἐκότερον μάλιστα τὸν καρπὸν. κατὰ ταῦτα οὖν καὶ τὸν σεισμὸν [εἴτ'] εὐθὺς ὑποδύεσθαι τῶν οἰκοδομημάτων καὶ θεμέλια ἀναπάλλειν φασὶν αὐτόν, καθότι καὶ τὰ ἔργα τῶν σφαλάκων ἐκ μυχοῦ τῆς γῆς ἀναπέμπεται. μόνῃ τε ἢ τοιαύτῃ κίνησις οὐδὲ τοῦ οἰκισθῆναι ποτε ὑπολείπει 12 σημεῖα ἐν τῇ γῇ. Τότε δὲ ἰδέαν μὲν ταύτην ἐπὶ τῇ Ἑλικῇ τοῦ σεισμοῦ τὴν ἐς τὸ ἔδαφος ἀνακλίνουσαν, σὺν δὲ αὐτῇ καὶ ἄλλο πῆμα τοιόνδε οἱ ἐπιγενέσθαι φασὶν ὥρα χεიმῶνος. ἐπῆλθε γάρ σφισιν ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας ἡ θάλασσα, καὶ τὴν Ἑλικὴν περιέλαβεν ἐν κύκλῳ πᾶσαν· καὶ δὴ καὶ τὸ ἄλσος τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τοσοῦτον ἐπέσχευεν ὁ κλύδων ὥς τὰ ἄκρα τῶν δένδρων σύνοπτα εἶναι μόνον. σείσαντος δὲ ἐξαίφνης τοῦ θεοῦ, καὶ ὁμοῦ τῷ σεισμῷ τῆς θαλάσσης ἀναδραμούσης, καθείλκυσεν αὐτανδρον τὸ κύμα 13 τὴν Ἑλικὴν. τοιοῦτό γε δὴ κατέλαβεν ἕτερον τὴν ἰδέαν ἐν Σιπύλῳ πόλιν ἐς χάσμα ἀφανισθῆναι· ἐξ ὅτου δὲ ἡ ἰδέα κατεάγῃ τοῦ ὄρους, ὕδωρ αὐτόθεν ἐρρῶν, καὶ λίμνη τε ὀνομαζομένη Σαλόη τὸ χάσμα ἐγένετο, καὶ ἐρείπια πόλεως δῆλα ἦν ἐν τῇ λίμνῃ, πρὶν ἢ τὸ ὕδωρ ἀπέκρυψεν αὐτὰ τοῦ χειμάροτος. σύνοπτα δὲ καὶ Ἑλικῆς ἐστὶ τὰ ἐρείπια, οὐ μὴν ἐτι γε ὁμοίως, ἅτε ὑπὸ τῆς ἄλμης λελυμασμένα.

XXV. Τὸ δὲ τοῦ Ἰκεσίου μῆνιμα πάρεστι μὲν τοῖς 588 ἐς τὴν Ἑλικὴν, πάρεστι δὲ καὶ ἄλλοις διδαχθῆναι πολλοῖς ὥς ἔστιν ἀπαράλητον. Φαίνεται δὲ καὶ ὁ θεὸς παραινῶν ὁ ἐν Λωδῶνῃ νέμειν ἐς ἱκέτας αἰδῶ. Ἀθηναίοις γὰρ ἐπὶ ἡλικίας μάλιστα τῆς Ἀφείδαντος ἀφίκετο παρὰ τοῦ ἐν Λωδῶνῃ Διὸς τὰ ἔπη τάδε·

Φράξεο δ' Ἀρειόν τε πάγον βωμούς τε θυνώδεις
Εὐμενίδων, ὅθι χρὴ Λακεδαιμονίους σ' ἱκετεύσαι
δουρὶ πιεζομένους. τοὺς μὴ σὺ κτεῖνε σιδήρῳ,
μηδ' ἱκέτας ἀδικεῖν· ἱκέται δ' ἱεροὶ τε καὶ ἄγνοί.

Ταῦτα Ἑλλήσιν ἦλθεν ἐς μνήμην, ὅτε ἀφίκοντο ἐπὶ Ἀθή- 2
νας Πελοποννήσιοι, τότε Κόδρου τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ
Μελάνθου βασιλεύοντος. ὁ μὲν δὴ ἄλλος στρατὸς τῶν
Πελοποννησίων ἀπεχώρησεν ἐκ τῆς Ἀττικῆς, ἐπειδὴ ἐπύ-
θοντο τοῦ Κόδρου τὴν τελευτὴν καὶ ὄντινα ἐγένετο αὐτῷ
τρόπον· οὐ γὰρ εἶναι νίκην ἐτι σφίσι κατὰ τὸ ἐκ Λελαφῶν
μάντευμα ἤλπιζον. Λακεδαιμονίων δὲ ἄνδρες γενόμενοι
μὲν ἐντὸς τείχους λανθάνουσιν ἐν τῇ νυκτί, ἅμα δὲ ἡμέρα
τούς τε ἑαυτῶν ἀπεληλυθότας αἰσθάνονται, καὶ ἄθροι-
ζομένων ἐπ' αὐτοὺς τῶν Ἀθηναίων καταφεύγουσιν ἐς
τὸν Ἀρειὸν πάγον καὶ ἐπὶ τῶν θεῶν αἰ Σεμναὶ καλοῦν-
ται τοὺς βωμούς. Ἀθηναῖοι δὲ τότε μὲν διδῶσι τοῖς ἱκέ- 3
ταις ἀπελθεῖν ἀζημίους, χρόνῳ δὲ ὕστερον αὐτοὶ οἱ ἔχον-
τες τὰς ἀρχὰς διέφθειραν τῆς Ἀθηνᾶς ἱκέτας τῶν Κύλωνι
ὁμοῦ τὴν ἀκρόπολιν κατειληφόντων, καὶ αὐτοὶ τε οἱ ἀπο-
κτείναντες ἐνομίσθησαν καὶ οἱ ἐξ ἐκείνων ἐναγείς τῆς
θεοῦ. Λακεδαιμονίοις δὲ ἀποκτείνανσι καὶ τούτοις ἄνδρας
ἐς τὸ ἱερὸν καταπεφυγότας τὸ ἐπὶ Ταινάρῳ τοῦ Ποσει-
δῶνος οὐ μετὰ πολὺ ἐσείσθη σφίσις ἡ πόλις συνεχεῖ τε
ὁμοῦ καὶ ἰσχυρῷ τῷ σεισμῷ, ὥστε οἰκίαν μηδεμίαν τῶν
ἐν Λακεδαίμονι ἀντισχεῖν. 2. Ἐγένετο δὲ τῆς Ἑλικῆς ἀπώ- 4
589 λεια Ἀστείου μὲν Ἀθήνησιν ἐτι ἄρχοντος, τετάρτῳ δὲ
ἔτει τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος ἐπὶ ταῖς ἑκατόν, ἦν Λάμων
Θούριος ἐνίκη το πρῶτον. Ἑλικαέων δὲ οὐκέτι ὄντων
νέμονται τὴν χώραν οἱ Αἰγίεις.

3. Μετὰ δὲ Ἑλικὴν ἀποτραπήσῃ τε ἀπὸ θαλάσσης ἐς 5
δεξιάν, καὶ ἥξεις ἐς πόλισμα Κερύνειαν· ὥκισται δὲ ὑπὲρ
τὴν λεωφόρον ἐν ὄρει, καὶ οἱ τὸ ὄνομα ἡ δυνάστης ἐπι-
5
PAUSAN. II.

χώριος ἢ ὁ Κερυνίτης ποταμὸς πεποίηκεν, ὃς ἐξ Ἀρκαδίας καὶ ὄρους Κερυνείας ῥέων Ἀχαιοὺς τοὺς ταύτη παρῆξεισι. παρὰ τούτους συνοικοὶ κατὰ συμφορὰν ἀφίκοντο ἐκ τῆς Ἀργολίδος. Μυκηναίοις γὰρ τὸ μὲν τεῖχος ἁλῶναι 6 κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐκ ἐδύνατο ὑπὸ Ἀργείων, ἐτετείχιστο γὰρ κατὰ ταῦτα τῷ ἐν Τίρυνθι ὑπὸ τῶν Κυκλώπων καλουμένων, κατὰ ἀνάγκην δὲ ἐκλείπουσι Μυκηναῖοι τὴν πόλιν ἐπιλειπόντων σφᾶς τῶν σιτίων, καὶ ἄλλοι μὲν τινες ἐς Κλεωνὰς ἀποχωροῦσιν ἐξ αὐτῶν, τοῦ δῆμου δὲ πλεον μὲν ἡμῖς ἐς Μακεδονίαν καταφεύγουσι παρὰ Ἀλέξανδρον, ᾧ Μαργδόνιος ὁ Γωβρύου τὴν ἀγγελίαν ἐπιστευσεν ἐς Ἀθηναίους ἀπαγγεῖλαι· ὁ δὲ ἄλλος δῆμος ἀφίκοντο ἐς τὴν Κερύνειαν, καὶ δυνατωτέρα τε ἡ Κερύνεια οἰκητόρων πλήθει καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἐγένετο ἐπιφανεστέρα 7 διὰ τὴν συνοίκησιν τῶν Μυκηναίων. 4. Ἐν Κερυνείᾳ δὲ ἐστὶν ἱερὸν Εὐμενίδων· ἰδρῦσασθαι δὲ αὐτὸ Ὁρέστην λέγουσιν. ὃς δ' ἂν ἐνταῦθα ἡ αἵματι ἢ ἄλλῳ τῷ μιᾷσματι ἐνοχος ἦ καὶ ἀσεβῆς ἐσέλθῃ θέλων θεάσασθαι, αὐτίκα λέγεται δαίμασιν ἐκτὸς τῶν φρενῶν γίνεσθαι· καὶ τοῦδε ἔνεκα οὐ τοῖς πᾶσιν ἡ ἔσοδος οὐδὲ ἐξ ἐπιδρομῆς ἐστὶ. τοῖς μὲν δὴ ἀγάλμασι ξύλων εἰργασμένοις *** μέγεθος εἰσὶν οὐ μεγάλοι, κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον ἐς τὸ ἱερὸν γυναικῶν εἰκόνες λίθου τέ εἰσιν εἰργασμέναι καὶ ἔχουσιν τέχνης εὖ· ἐλέγοντο δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ἱέρειαι ταῖς Εὐμενίσιν αἱ γυναικες γενέσθαι.

8 5. Ἐκ Κερυνείας δὲ ἐπανελθόντι ἐς τὴν λεωφόρον καὶ ὀδεύσαντι οὐκ ἐπὶ πολὺ δεύτερα ἐστὶν ἐς Βοῦραν ἀποτραπέσθαι ἀπὸ θαλάσσης ἐς δεξιάν, καὶ ἡ Βοῦρα ἐν 590 ὄρει κεῖται· τεθῆναι δὲ φασὶ τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἀπὸ γυναικὸς Βούρας, θυγατέρα δ' αὐτὴν Ἴωνος τοῦ Ξούθου καὶ Ἑλίκης εἶναι. ὅτε δὲ Ἑλίκην ἐποίησεν ἄθλον ἐξ ἀνδρώπων ὁ θεός, τότε καὶ τὴν Βοῦραν σεισμὸς ἐπέλαβεν

ἰσχυρός, ὥς μὴδὲ τὰ ἀγάλματα ἐν τοῖς ἱεροῖς ὑπολειφθῆναι τὰ ἀρχαῖα. Ὅποσοι δὲ τηρικαῦτα ἀποδημοῦντες ἢ 9 στρατείας ἔνεκα ἔτυχον ἢ κατὰ πρόφασιν ἁλλοίαν, μόνοι τε οὗτοι Βουραίων ἐλείφθησαν καὶ αὐτοὶ τῆς Βούρας ἐγένοντο οἰκισταί. Ναὸς ἐνταῦθα Διμήτρος, ὁ δὲ Ἀφροδίτης Διονύσου τέ ἐστὶ, καὶ ἄλλος Ἑλλειθυίας. λίθου τοῦ Πεντελησίου τὰ ἀγάλματα, Ἀθηναίου δὲ ἔργα Εὐκλείδου· καὶ τῇ Διμήτρει ἐστὶν ἐσθής. πεποιήται δὲ καὶ Ἰσιδι ἱερὸν.

6. Καταβάντων δὲ ἐκ Βούρας ὡς ἐπὶ θάλασσαν πο- 10 ταμὸς τε Βουραϊκὸς ὀνομαζόμενος καὶ Ἡρακλῆς οὐ μέγας ἐστὶν ἐν σπηλαίῳ· ἐπὶ κλησὶς μὲν καὶ τούτου Βουραϊκός, μαντεία δὲ ὑπὸ πίνακι τε καὶ ἀστραγάλοις ἐστὶν. εὔχεται μὲν γὰρ πρὸ τοῦ ἀγάλματος ὁ τῷ θεῷ χρώμενος, ἐπὶ δὲ τῇ εὐχῇ λαβὼν ἀστραγάλους, οἱ δὲ ἄφθονοι παρὰ τῷ Ἡρακλεῖ κεῖνται, τέσσαρας ἀφήσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης. ἐπὶ δὲ παντὶ ἀστραγάλῳ σχημά τι γεγραμμένον ἐν πίνακι ἐπίτηδες ἐξηγήσιν ἔχει τοῦ σχήματος. 7. Σταδίῳ ἐπὶ τὸν 11 Ἡρακλέα ὡς τριάκοντα ἐξ Ἑλίκης ὁδὸς ἡ εὐθεῖά ἐστι. προελθόντι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἡρακλέους ποταμὸς ἐς θάλασσαν ἐκδίδωσιν ἀέναντος, ἐξ ὄρους Ἀρκαδικοῦ κατερχόμενος· ὄνομα δὲ αὐτῷ τε τῷ ποταμῷ Κραῖθις καὶ ἐνθα αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ τῷ ὄρει· ἀπὸ ταύτης τῆς Κραθίδος καὶ πρὸς Κρότωνι τῇ ἐν Ἰταλίᾳ ποταμὸς ὄνομα ἔσχηκε. Πρὸς δὲ 12 τῇ Ἀχαϊκῇ Κραθίδι Ἀχαιῶν ποτὲ φέκετο Αἰγαὶ πόλις· ἐκλειφθῆναι δὲ αὐτὴν ἀνὰ χρόνον ὑπὸ ἀσθενείας λέγουσι. τούτων δὲ καὶ Ὀμηρος τῶν Αἰγῶν ἐν Ἡρας λόγοις ἐποίησατο μνήμην,

οἱ δὲ τοι εἰς Ἑλίκην τε καὶ Αἰγὰς δῶρ' ἀνάγουσι,
591 δῆλον ὡς γέρα τοῦ Ποσειδάωνος ἐπ' Ἰσθμῶ ἐν τε Ἑλίκῃ καὶ ἐν ταῖς Αἰγῶσι ἔχοντος. Οὐ πολὺ δὲ ἀπωτέρω Κραθίδος 13 σχῆμα τε ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ καὶ ἄνδρα εὐρήσεις ἐπὶ τῷ μνήματι ἵπῳ παρεστῶτα, ἀμυδρὰν γραφήν. 8. Ὀδὸς δὲ 5*

ἀπὸ τοῦ τάφου σταδίων ὅσον τριάκοντα ἐπὶ τὸν καλού-
μενον Γαῖον· Γῆς δὲ ἱερὸν ἐστὶν ὁ Γαῖος ἐπικλησὶν Εὐ-
ρυστέρου· ξόανον δὲ τοῖς μάλιστα ὁμοίως ἐστὶν ἀρχαῖον.
γυνὴ δὲ ἡ αἰὲλ τὴν ἱερωσύνην λαμβάνουσα ἀριστεύει μὲν
τὸ ἀπὸ τούτου, οὐ μὴν οὐδὲ τὰ πρότερα ἐστὶ πλεον ἢ
ἐνὸς ἀνδρὸς ἐς πείραν ἀφιγμένη· πίνουσαι δὲ αἷμα ταύ-
ρου δοκιμάζονται· ἡ δ' ἂν αὐτῶν τύχη μὴ ἀληθεύουσα,
αὐτίκα ἐκ τούτου τὴν δίκην ἔσχευ· ἦν δὲ ὑπὲρ τῆς ἱερω-
σύνης ἀφίκονται γυναῖκες ἐς ἀμφισβήτησιν πλέονες, ἡ
τῷ κλήρῳ λαχοῦσα προτετίμηται.

XXVI. Ἐς δὲ τὸ ἐπίνειον τὸ Αἰγείρατων, ὄνομα τὸ
αὐτὸ ἢ τε πόλις καὶ τὸ ἐπίνειον ἔχει, ἐς οὗν τὸ ἐπίνειον
Αἰγείρων δύο καὶ ἑβδομήκοντα ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν
Βουραϊκὴν εἰσιν Ἡρακλέους στάδιοι. Ἐπὶ θαλάσῃ μὲν
δὴ Αἰγείραταις οὐδέν ἐστιν ἐς μνήμην· ὁδὸς δ' ἐκ τοῦ
2 ἐπίνειου δύο σταδίων καὶ δέκα ἐς τὴν ἄνω πόλιν. 2. Ομή-
ρου δὲ ἐν τοῖς ἔπεσιν Ὑπερησία ὠνόμασται· τὸ δὲ ὄνομα
τὸ νῦν ἐγένετο Ἰώνων ἐποικούντων, ἐγένετο δὲ ἐπ' αἰτίας
τοιᾶδε. Σικωνίων ἀφίξεισθαι στρατὸς ἔμελλεν αὐτοῖς
πολέμιος ἐς τὴν γῆν. οἱ δέ, οὐ γὰρ ἐδόκουν ἀξιόμαχοι
τοῖς Σικωνίοις εἶναι, ἀθροίζουσιν αἶγας, ὅποσαι σφίσιν
ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ· συλλέξαντες δὲ ἔδησαν πρὸς τοὺς κέρα-
σιν αὐτῶν δᾶδας, καὶ ὥς πρόσω νυκτὸς ἦν ἐξάπτουσι
3 τὰς δᾶδας. Σικωνῖοι δέ, ἰέναι γὰρ συμμάχους τοῖς
Ὑπερησιεύσιν ἠλπίζον, καὶ εἶναι τὴν φλόγα ἐκ τοῦ ἐπι-
κουρικοῦ πυρός, οἱ μὲν οἶκαδε ἐπανήρχοντο, Ὑπερησι-
εῖς δὲ τῇ τε πόλει τὸ ὄνομα τὸ νῦν μετέθετο ἀπὸ τῶν
αἰγῶν, καὶ καθότι αὐτῶν ἡ καλλίστη καὶ ἡγουμένη τῶν
ἄλλων ὤκλασεν, Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας ἐποιήσαντο ἱερὸν,
τὸ σόφισμα ἐς τοὺς Σικωνίους οὐκ ἄνευ τῆς Ἀρτέμιδος
4 σφίσιν ἐπελθεῖν νομίζοντες. οὐ μὴν καὶ αὐτίκα γε ἐξενί- 592
κησεν Αἰγείραν ἀντὶ Ὑπερησίας καλεῖσθαι, ἐπεὶ κατ' ἐμὲ

ἦσαν ἐτι οὐ ὤρεον τὴν ἐν Εὐβοίᾳ τῷ ὀνόματι Ἑστίασαν
ἐκάλουν τῷ ἀρχαίῳ. 3. Παρείχετο δὲ ἡ Αἰγείρα ἐς συγ-
γραφὴν ἱερὸν Διὸς καὶ ἄγαλμα καθήμενον, λίθου τοῦ
Πεντελησίου, Ἀθηναίου δὲ ἔργον Εὐκλείδου. ἐν τούτῳ
τῷ ἱερῷ καὶ Ἀθηναῖς ἄγαλμα ἔστηκε· πρόσωπόν τε καὶ
ἄκρα χεῖρες ἐλέφαντος καὶ οἱ πόδες, τὸ δὲ ἄλλο ξόανον
χρυσῷ τε ἐπιπολῆς διηνητισμένον ἐστὶ καὶ φαρμάκοις.
Ἀρτέμιδος τε ναὸς καὶ ἄγαλμα τέχνης τῆς ἐφ' ἡμῶν· ἱερᾶ- 5
ται δὲ παρθένος, ἐστ' ἂν ἐς ὧραν ἀφίκηται γάμον. ἔστηκε
δὲ καὶ ἄγαλμα ἐνταῦθα ἀρχαῖον, Ἰφιγένεια ἡ Ἀγαμέμνο-
νος, ὡς οἱ Αἰγείραται φασιν· εἰ δὲ ἀληθὴ λέγουσιν οὗτοι,
δηλὸς ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς Ἰφιγενεία ποιηθεῖς ὁ ναὸς. Ἔστι 6
καὶ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐς τὰ μάλιστα ἀρχαῖον, τὸ τε ἱερὸν
αὐτὸ καὶ ὅποσα ἐν τοῖς αἰετοῖς· ἀρχαῖον δὲ καὶ τοῦ θεοῦ
τὸ ξόανον, γυμνός, μεγέθει μέγας. τὸν ποιήσαντα δὲ
εἶχεν οὐδεὶς τῶν ἐπιχωρίων εἰπεῖν· ὅστις δὲ ἦδη τὸν
Ἡρακλέα τὸν ἐν Σικωνίᾳ ἐθεάσατο, τεκμαίροιο ἂν καὶ
ἐν Αἰγείρᾳ τὸν Ἀπόλλωνα ἔργον εἶναι τοῦ αὐτοῦ Φλια-
σίου Λαφάρους. Ἀσκληπιοῦ δὲ ἀγάλματα ὀρθὰ ἐστὶν ἐν 7
ναῷ, καὶ Σαράπιδος ἐτέρωθι καὶ Ἰσιδος, λίθου καὶ ταῦτα
Πεντελησίου. τὴν δὲ Οὐρανίαν σέβουσι μὲν τὰ μάλιστα,
ἐσελθεῖν δὲ ἐς τὸ ἱερὸν οὐκ ἐστὶν ἀνθρώποις. θεοῦ δὲ
ἦν Συρίαν ἐπονομάζουσιν, ἐς ταύτης τὸ ἱερὸν ἐσίασιν ἐν
ἡμέραις ῥηταῖς, ἄλλα τε ὅσα νομίζουσι προκαθαριεύσαν-
τες καὶ ἐς τὴν δίαταν. Οἶδα καὶ οἶκημα ἐν Αἰγείρᾳ θεα- 8
σάμενος· ἄγαλμα ἦν ἐν τῷ οἰκήματι Τύχης, τὸ κέρας
φέρουσα τὸ Ἀμαλθείας· παρὰ δὲ αὐτὴν Ἔρως πτερά
ἔχων ἐστίν· ἐθέλει δὲ σημαίνειν ὅτι ἀνθρώποις καὶ τὰ
ἐς ἔρωτα τύχη μᾶλλον ἢ ὑπὸ κάλλους κατορθοῦται. Ἐγὼ
μὲν οὖν Πινδάρου τὰ τε ἄλλα πείθομαι τῇ ᾧδῃ, καὶ Μοι-
ρῶν τε εἶναι μίαν τὴν Τύχην καὶ ὑπὲρ τὰς ἀδελφάς τι
593 ἰσχύειν. Ἐν Αἰγείρᾳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ οἰκήματι, ἀνὴρ τε 9

ἤδη γέρον ἴσα καὶ ὀδυρόμενος, καὶ γυναικες τρεῖς ἀφαιρούμεναι ψεῖλιά εἰσι, καὶ ἴσοι νεανίσκοι ταῖς γυναιξί, καὶ ὁ ** ἐνδεδυνκῶς θῶρακα. ἐς τοῦτόν φασιν Ἀχαιοὶς γενομένου πολέμου μαχεσάμενον ἀνδρείοτατα Αἰγείρατων τελευτῆσαι, καὶ αὐτοῦ τὸν θάνατον οἱ λοιποὶ τῶν ἀδελφῶν οἴκαδε ἀπήγγειλαν· καὶ τοῦδε ἔνεκα αἷ τε ἀδελφὰ διὰ τὸ ἐπ' αὐτῷ πένθος ἀποκοσμοῦνται, καὶ τὸν πατέρα ἐπυνομάζουσιν οἱ ἐπιχώριοι Συμπαθῆ, ἅτε ἔλεεινὸν καὶ ἐν τῇ εἰκόνι.

10 4. Ὀδὸς δὲ ἐξ Αἰγείρας εὐθεῖα ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς διὰ τε ὄρων καὶ ἀνάντης [ἐστῶσά] ἐστι. μῆκος μὲν οὖν τῆς ὁδοῦ τεσσαράκοντά εἰσι στάδιοι, ἅγρι δὲ ἐς Φελλόην, πόλισμα οὐκ ἐπιφανές, οὐδὲ αἰεὶ ὥκεῖτο καὶ Ἰώνων ἔτι ἐχόντων τὴν γῆν. Τὰ δὲ περὶ τὴν Φελλόην ἐς φυτείαν ἀμπέλων ἐστὶν ἐπιτήδεια· καὶ ὅσα περὶ ὁδὸν τῆς χώρας 11 ὁρῶς τέ εἰσι καὶ θηρία, ἐλαφοὶ καὶ ὄες ἄγριοι. εἰ δέ τινα τῶν ἐν Ἑλλήσι πολισματίων ἀφθόνως καταρρεῖται τῷ ὕδατι, ἀριθμεῖν καὶ τὴν Φελλόην ἐστὶν ἐν τούτοις. Θεῶν δὲ ἱερὰ Διονύσου καὶ Ἀρτέμιδος ἐστὶν· ἡ μὲν χαλκοῦ πεποιήται, βέλος δὲ ἐκ φαρέτρας λαμβάνουσα· τῷ Διονύσῳ δὲ ὑπὸ κινναβάρεως τὸ ἄγαλμά ἐστιν ἐπηνθισμένον. Ἐς δὲ τὸ ἐπίνειον καταβᾶσιν ἐξ Αἰγείρας καὶ αὐτίς ἐς τὰ πρόσω βαδίζουσιν ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρροτέρας, ἐνθα τὴν αἶγα ὀκλάσαι λέγουσιν.

12 5. Τῆς δὲ Αἰγείρατων ἔχοντα Πελληνεῖς· πρὸς Σικυνῶνος δὲ οὗτοι καὶ μοῖρας τῆς Ἀργολίδος Ἀχαιῶν οἰκοῦσιν ἔσχατοι. τὸ δὲ ὄνομα ἐγένετο τῇ πόλει λόγῳ μὲν τῷ Πελληνέων ἀπὸ Πάλλαντος, τῶν Τιτάνων δὲ καὶ Πάλλαντα ζῆναι λέγουσι, δόξη δὲ τῇ Ἀργείων ἀπὸ ἀνδρὸς Ἀργείου Πέλληνος· Φόρβαντος δὲ εἶναι τοῦ Τροίπα παιδὰ 13 αὐτὸν λέγουσιν. 6. Αἰγείρας δὲ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ Πελλήνης πόλισμα ὑπήκοον Σικυνωνίων Δονοῦσσα καλου-

593 μένη ἐγένετο μὲν ὑπὸ τῶν Σικυνωνίων ἀνάστατος, μνημονεύειν δὲ καὶ Ὅμηρον ἐν καταλόγῳ τῶν σὺν Ἀγαμέμνονι φασιν αὐτῆς ποιήσαντα ἔπος,

οἷ θ' Ὑπερησίην τε καὶ αἰπεινὴν Δονόεσσαν·

Πεισίστρατον δέ, ἥνικα ἔπη τὰ Ὀμήρου διεσπασμένα τε καὶ ἄλλα ἀλλαχοῦ μνημονευόμενα ἤθροιζε, τότε αὐτὸν Πεισίστρατον ἢ τῶν τινὰ ἐταίρων μεταποιῆσαι τὸ ὄνομα ὑπὸ ἄγνοίας. 7. Ἔστι δὲ Ἀριστοναῦται Πελληνεῦσιν ἐπί- 14 νειον. ἐς τοῦτο ἐξ Αἰγείρας τῆς ἐπὶ θαλάσῃ σταδίων ἐστὶν εἰκοσιν ὁδὸς καὶ ἑκατόν· ταύτης δὲ ἡμίσεια ἐς Πελλήνην ἀπὸ τοῦ ἐπινείου. ὄνομα δὲ Ἀριστοναύτας γενέσθαι τῷ ἐπινείῳ λέγουσιν, ὅτι καὶ ἐς τοῦτον τὸν λιμένα ὠρμίσαντο οἱ πλεῦσαντες ἐπὶ τῆς Ἀργούς.

XXVII. Πελληνεῦσι δὲ ἡ πόλις ἐστὶν ἐπὶ λόφου κατὰ ἄκρην τὴν κορυφὴν ἐς ὅξυ ἀνεστηκότος. τοῦτο μὲν δὴ ἀπότομον καὶ δι' αὐτό ἐστιν ἀοίκητον· τῷ δὲ χθαμαλωτέρῳ πεπόλισται σφισιν οὐ συνεχῆς ἡ πόλις, ἐς δὲ μοίρας νενεμημένη δύο ὑπὸ τῆς ἄκρας μεταξὺ ἀνεχούσης. Ἰόντων δὲ ἐς Πελλήνην ἄγαλμά ἐστιν Ἐρμού κατὰ τὴν ὁδόν, ἐπὶ κλησιν μὲν Δόλιος, εὐχὰς δὲ ἀνθρώπων ἔτοιμος τελέσαι· σχῆμα δὲ αὐτῷ τετράγωνον, γένεια τε ἔχει καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πῖλον εἰργασμένον. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν 2 ἐς αὐτὴν τὴν πόλιν ἐστὶν Ἀθηνᾶς λίθου μὲν ἐπιχωρίου ναός, ἐλέφαντος δὲ τὸ ἄγαλμα καὶ χρυσοῦ· Φειδίαν δὲ εἶναι τὸν εἰργασμένον φασί, πρότερον ἔτι ἢ ἐν τῇ ἀκροπόλει τε αὐτὸν τῇ Ἀθηναίων καὶ ἐν Πλαταιαῖς ποιῆσαι τῆς Ἀθηνᾶς τὰ ἄγάλματα. λέγουσι δὲ οἱ Πελληνεῖς καὶ ἄδυστον τῆς Ἀθηνᾶς καθέκειν ἐς βάθος τῆς γῆς, εἶναι δὲ τὸ ἄδυστον τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀγάλματος τῷ βάθρῳ, καὶ τὸν ἀέρα ἐκ τοῦ ἀδύτου νότιόν τε εἶναι καὶ δι' αὐτὸ τῷ ἐλέφαντι ἐπιτήδειον. Ὑπερ δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐστὶν 3 ἄλλος περιφωρομένης τείχει Σωτείρας ἐπὶ κλησιν Ἀρ-

τέμιδος, καὶ ὁμνύουσιν ἐπὶ μεγίστοις αὐτήν· ἐσοδός τε 595
 πλὴν τοῖς ἱερῶσιν, ἄλλω γε οὐδενὶ ἐστὶν ἀνθρώπων.
 ἱερεῖς δὲ ἄνδρες τῶν ἐπιχωρίων εἰσὶ κατὰ δόξαν γένους
 μάλιστα αἰρούμενοι. Τοῦ δὲ ἄλσους τῆς Σωτείρας ἱερὸν
 ἀπαντικρὺ Διονύσου Λαμπτήρως ἐστὶν ἐπὶ κλησιν· τοῦτο
 καὶ Λαμπτήρια ἐορτὴν ἄγουσι, καὶ δᾶδός τε ἐς τὸ ἱερὸν
 κομίζουσιν ἐν νυκτί, καὶ οἶνου κρατήρας ἰσταῖσιν ἀνὰ
 4 τὴν πόλιν πᾶσαν. Ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος Θεοξενίου Πε-
 λληνεῦσιν ἱερὸν, τὸ δὲ ἄγαλμα χαλκοῦ πεποιήται· καὶ
 ἄρῶνα ἐπιτελοῦσι Θεοξένια τῷ Ἀπόλλωνι, τιθέντες ἄρ-
 γύριον ἅδλα τῆς νίκης, καὶ ἄνδρες ἀγωνίζονται τῶν ἐπι-
 χωρίων. Πλησίον δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος ναός ἐστιν Ἀρτέμι-
 δος· τοξευούσης δὲ ἡ θεὸς παρέχεται σχῆμα. φκοδόμηται
 δὲ καὶ ἔλντρον κρήνης ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ λουτρά ἐστιν
 αὐτοῖς τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἐπεὶ τοι πίνειν πηγαί
 σφισιν ὑπὸ τὴν πόλιν εἰσὶν οὐ πολλάι· τὸ δὲ χωρίον ἐνθα
 5 αἰ πηγαί, Γλυκείας ὀνομάζουσι. 2. Γυμνάσιον δὲ ἀρχαῖον
 ἐς ἐφήβων μάλιστα ἀνεῖται μελέτην· οὐδὲ ἐς τὴν πολι-
 τεῖαν ἐγγραφῆναι πρότερον καθέστηκεν οὐδενὶ πρὶν αἰ
 ἐφηβέυσωσιν. Ἐνταῦθα ἀνὴρ Πελληνεὺς ἔστηκε Πρό-
 μαχος ὁ Δρύωνος, ἀνελόμενος παγκρατίου νίκας, τὴν
 μὲν Ὀλυμπίᾳσι, τρεῖς δ' Ἰσθμίων καὶ Νεμέᾳ δύο· καὶ
 αὐτοῦ καὶ εἰκόνας ποιήσαντες οἱ Πελληνεῖς τὴν μὲν ἐς
 Ὀλυμπίαν ἀνέθεσαν, τὴν δὲ ἐν τῷ γυμνασίῳ, λίθον ταύ-
 6 τὴν καὶ οὐ χαλκοῦ. λέγεται δὲ καὶ ὡς Κορινθίου συνε-
 στῶτος πολέμου Πελληνεῦσιν ἀποκτείνειεν ὁ Πρόμαχος
 πλείστους τῶν ἀντιτεταγμένων. λέγεται δὲ καὶ ὡς Που-
 λυδάμαντος τοῦ Σκοτονόσσαίου κρατήσειεν ἐν Ὀλυμπίᾳ·
 τὸν δὲ Πουλυδάμαντα δευτέρα τότε ἐς τὸν ἀρῶνα ἀφῆχθαι
 τὸν Ὀλυμπικὸν παρὰ βασιλέως τοῦ Περσῶν ἀνασωθέντα
 οἰκαδε. Θεσσαλοὶ δὲ ἡσσηθῆναι Πουλυδάμαντα οὐχ ὁμο-

λογοῦντες παρέχονται καὶ ἄλλα ἐς πίστιν καὶ ἐλεγεῖον ἐπὶ
 τῷ Πουλυδάμαντι·

596 Ὡς τροφὴ Πουλυδάμαντος ἀνικατοῦ Σκοτόεσσα.
 Πελληνεῖς δ' οὖν Πρόμαχον τὰ μάλιστα ἄγουσιν ἐν τιμῇ. 7
 Χαίρωνά δὲ δύο ἀνελόμενον πάλης νίκας** καὶ ἐν Ὀλυμ-
 πίᾳ τέσσαρας οὐδὲ ἀρχὴν ἐθέλουσιν ὀνομάζειν, ὅτι κατέ-
 λυσε πολιτεῖαν, ἐμοὶ δοκεῖν, τὴν ἐν Πελλήνῃ, δῶρον τὸ
 ἐπιφθονώτατον παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου λαβῶν,
 τύραννος πατριδὸς τῆς αὐτοῦ καταστῆναι. Ἔστι δὲ καὶ 8
 Εἰλειθυίας Πελληνεῦσιν ἱερὸν· τοῦτο ἐν μοῖρᾳ τῆς πό-
 λεως τῇ ἐλάσσονι ἐστὶν ἰδρυμένον. 3. Τὸ δὲ ὀνομαζόμε-
 νον Ποσειδῖον τὰ μὲν ἀρχαιότερα ἦν δῆμος, ἔρημον δὲ
 ἐφ' ἡμῶν. ἔστι μὲν δὴ τὸ Ποσειδῖον τοῦτο ὑπὸ τὸ γυμνά-
 σιον, διαμεμένηκε δὲ καὶ ἐς τόδε ἐτι αὐτῷ Ποσειδῶνος
 ἱερὸν νομίζεσθαι.

Πελλήνης δὲ ὅσον στάδια ἐξήκοντα ἀπέχει τὸ Μύ- 9
 σαιον, ἱερὸν Διμήτρος Μυσίας. ἰδρυσάσθαι δὲ αὐτὸ
 Μύσιον φασιν ἄνδρα Ἀργεῖον· ἐδέξατο δὲ οἰκῶ Διμή-
 τρα καὶ ὁ Μύσιος λόγῳ τῷ Ἀργεῖων. ἔστι δὲ ἄλσος ἐν τῷ
 Μυσαίῳ, δένδρα ὁμοίως τὰ πάντα, καὶ ὕδωρ ἄφθονον
 ἄνεισιν ἐκ πηγῶν. ἄγουσι δὲ καὶ ἐορτὴν τῇ Διμήτρει ἐν-
 ταῦθα ἡμερῶν ἑπτὰ· τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῆς ἐορτῆς ὑπεξία- 10
 σιν οἱ ἄνδρες ἐκ τοῦ ἱεροῦ, καταλειπόμεναι δὲ αἱ γυναῖ-
 κες δρῶσιν ἐν τῇ νυκτὶ ὅποσα νόμος ἐστὶν αὐταῖς· ἀπε-
 λάνονται δὲ οὐχ οἱ ἄνδρες μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν κυνῶν
 τὸ ἄρρεν. ἐς δὲ τὴν ἐπιούσαν ἀφικομένων ἐς τὸ ἱερὸν
 τῶν ἀνδρῶν, αἱ γυναῖκες τε ἐς αὐτοὺς καὶ ἀνὰ μέρους ἐς
 τὰς γυναῖκας οἱ ἄνδρες γέλῳτι τε ἐς ἀλλήλους χρῶνται
 καὶ σκώμασιν. 4. Ἀπωτέρω δὲ οὐ πολὺ ἀπὸ τοῦ Μυ- 11
 σαιῶν ἱερὸν ἐστὶν Ἀσκληπιοῦ καλούμενον Κῦρος, καὶ
 ἰάματα ἀνθρώποις παρὰ τοῦ θεοῦ γίνεται. ὕδωρ δὲ καὶ
 ἐνταῦθα ἀνέδην ἐστί, καὶ ἐπὶ τῇ μεγίστῃ τῶν πηγῶν τοῦ

Ἀσκληπιοῦ τὸ ἄγαλμα ἴδρυνται. ποταμοὶ δὲ ἐκ τῶν ὄρων κατέρχονται τῶν ὑπὲρ τὴν Πελλήνην, πρὸς μὲν Αἰγείρας καλούμενος Κριός· ἔχειν δὲ αὐτὸν τὸ ὄνομα ἀπὸ Τιτάνος 12 Κριοῦ· Κριός δὲ καὶ ἄλλος ὠνόμασται ποταμός, ὃς ἀρχόμενος ἐκ Σιπύλου τοῦ ὄρους ἐς τὸν Ἑρμον κάτεισι. καθότι δὲ Πελληνεῦσιν ὄροι τῆς χώρας πρὸς Σικωνίους 597 εἰσί, κατὰ τοῦτο ποταμός σφισι Σύθας, ἔσχατος ποταμῶν τῶν Ἀχαϊῶν, ἐς τὴν Σικωνίαν ἐκδίδωσι θάλασσαν.

ΑΡΚΑΔΙΚΑ

1. Ἀρκάδων δὲ τὰ πρὸς τῆς Ἀργείας Τεγεᾶται τε 598 ἔχουσι καὶ Μαντινεῖς. νέμονται δὲ οὗτοί τε καὶ τὸ ἄλλο Ἀρκαδικὸν τὸ μεσόγαλον τῆς Πελοποννήσου. Κορινθιοὶ γὰρ οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ Ἰσθμῷ πρῶτοι· Κορινθίοις δὲ τὰ πρὸς θαλάσσης εἰσὶν Ἐπιδαύριοι γείτονες· τὰ δὲ ἐς Ἐπίδαυρον καὶ Τροιζηνίαν τε καὶ Ἑρμιόνα ὁ κόλπος ἐστὶν ὁ Ἀργολικὸς καὶ ὅσα ἐπιθαλάσσια τῆς Ἀργείας· ταύτης δὲ ἔχονται τῆς χώρας Λακεδαιμονίων περίοικοι, τούτοις δὲ ὁμορος ἡ Μεσσηνία· καταβαίνει γὰρ μέχρι θαλάσσης ἐς 2 Μοθώνην καὶ Πύλον καὶ ἐπὶ Κυπαρισσίας. τὰ δὲ πρὸς Λεχίου Κορινθίοις Σικωνῖοι προσοικοῦσιν ἔσχατοι ταύτῃ μοίρας τῆς Ἀργολίδος· μετὰ δὲ Σικωνῶν Ἀχαιοὶ τὸ ἐντεῦθεν εἰσὶν οἱ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν οἰκοῦντες· τὸ δὲ ἔτερον Πελοποννήσου πέρας τὸ ἀπαντικρὺ τῶν Ἑχινάδων οἰκοῦσιν Ἥλείοι· τῆς δὲ γῆς τῆς Ἠλείας κατὰ μὲν Ὀλυμπίαν καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ τὰς ἐκβολὰς πρὸς τὴν Μεσσηνίαν εἰσὶν ὄροι, τὰ δὲ πρὸς Ἀχαΐαν Λυμαίων εἰσὶν

ὁμοροὶ. τούτων τῶν κατειλεγμένων καθηκόντων ἐπὶ θά- 3 λασσαν, Ἀρκάδες τὰ ἐντὸς οἰκοῦσιν ἀποκλειόμενοι θαλάσσης πανταχόθεν· ὅθεν σφᾶς καὶ Ὀμηρος ἀφικέσθαι φησὶν ἐς Τροίαν παρ' Ἀγαμέμνονος πλοῖα εἰληφότας καὶ οὐχὶ ναυσὶν οἰκείαις.

2. Φασὶ δὲ Ἀρκάδες ὡς Πελασγὸς γένοιτο ἐν τῇ γῇ 4 599 ταύτῃ πρῶτος. εἰκὸς δὲ ἔχει τοῦ λόγου καὶ ἄλλους ὁμοῦ τῷ Πελασγῷ μηδὲ αὐτὸν Πελασγὸν γενέσθαι μόνον· ποίων γὰρ ἂν καὶ ἦρχεν ὁ Πελασγὸς ἀνθρώπων· μεγέθει μέντοι καὶ κατὰ ἀλκὴν καὶ κάλλος προεῖχεν ὁ Πελασγός, καὶ γνώμην ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἦν, καὶ τούτων ἕνεκα αἰρεθῆναι μοι δοκεῖ βασιλεύειν ὑπ' αὐτῶν. πεποιήται δὲ καὶ Ἀσίῳ τοιάδε ἐς αὐτόν·

Ἀντίθεον δὲ Πελασγὸν ἐν ὑψικόμοισιν ὄρεσσι
γαῖα μέλαινα' ἀνέδωκεν, ἵνα θνητῶν γένος εἴη.

Πελασγὸς δὲ βασιλεύσας τοῦτο μὲν ποιήσασθαι καλύβας 5 ἐπενόησεν, ὥς μὴ ῥιγοῦν τε καὶ ὕεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, μηδὲ ὑπὸ τοῦ καύματος ταλαιπωρεῖν· τοῦτο δὲ τοὺς χιτῶνας τοὺς ἐκ τῶν δερμάτων τῶν ὕων, οἷς καὶ νῦν περὶ τε Εὐβοίαν ἔτι χρῶνται καὶ ἐν τῇ Φωκίᾳ ὅποσοι βίου σπανίζουσιν, οὗτός ἐστιν ὁ ἐξενρῶν. καὶ δὴ καὶ τῶν φύλλων τὰ ἔτι χλωρὰ καὶ πόας τε καὶ ῥίζας οὐδὲ ἐδωδίμους, ἀλλὰ καὶ ὀλεθρίους ἐνίας σιτουμένους τοὺς ἀνθρώπους τούτων μὲν ἔπαυσεν ὁ Πελασγός· ὁ δὲ τὸν καρπὸν τῶν 6 ὄρων οὔτι που πασῶν, ἀλλὰ τὰς βαλάνους τῆς φηγοῦ τροφὴν ἐξεῦρεν εἶναι. παρέμεινέ τε ἐνίοις ἐς τοσοῦτο ἀπὸ Πελασγοῦ τούτου ἡ δίαίτα, ὥς καὶ τὴν Πυθίαν, ἡνίκα Λακεδαιμονίοις γῆς τῆς Ἀρκάδων ἀπηγόρευεν ἄπτεσθαι, καὶ τάδε εἰπεῖν τὰ ἔπη·

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανεφάγοι ἄνδρες ἕασιν,
οὔ σ' ἀποκαλύσουσιν· ἐγὼ δέ τοι οὔ τι μεγάριον.

Πελασγού δὲ βασιλεύοντος γενέσθαι καὶ τῇ χώρᾳ Πελασγίαν φασὶν ὄνομα.

II. Λυκάων δὲ ὁ Πελασγού τοσάδε εὗρεν ἢ ὁ πατήρ 600
οἱ σοφώτερα· Λυκόσουράν τε γὰρ πόλιν ᾤκισεν ἐν τῷ
ὄρει τῷ Λυκαίῳ, καὶ Δία ὠνόμασε Λυκαῖον, καὶ ἄγῶνα
ἔθηκε Λύκαια. οὐχὶ δὲ τὰ παρ' Ἀθηναίοις Παναθήναια
τεθῆναι πρότερα ἀποφαίνομαι· τούτῳ γὰρ τῷ ἄγῳ
Ἀθήναια ὄνομα ἦν, Παναθήναια δὲ κληθῆναι φασὶν ἐπὶ
Θησεώς, ὅτι ὑπὸ Ἀθηναίων ἐτέθη συνειλεγμένων ἐς μίαν
2 ἀπάντων πόλιν. Ὁ δὲ ἄγὼν ὁ Ὀλυμπικός, ἐπανάγουσι
γὰρ δὴ αὐτὸν ἐς τὰ ἀνωτέρω τοῦ ἀνθρώπων γένους,
Κρόνον καὶ Δία αὐτόθι παλαῖσαι λέγοντες, καὶ ὡς Κού-
ρητες δράμοιεν πρῶτοι, τούτων ἕνεκα ἐκτὸς ἔστω μοι
τοῦ παρόντος λόγου. Δοκῶ δὲ ἔγωγε Κέκροπι ἡλικίαν
τῷ βασιλεύσαντι Ἀθηναίων καὶ Λυκάου εἶναι τὴν αὐτήν,
3 σοφία δὲ οὐχ ὁμοία σφᾶς ἐς τὸ θεῖον χρήσασθαι. ὁ μὲν
γὰρ Δία τε ὠνόμασεν Ἐπαυον πρῶτος, καὶ ὅποσα ἔχει
ψυχὴν, τούτων μὲν ἡξίωσεν οὐδὲν θῦσαι, πέμματα δὲ
ἐπιχώρια ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καθήγισεν, ἃ πελάγους καλοῦ-
σιν ἔτι καὶ ἐς ἡμᾶς Ἀθηναῖοι· Λυκάων δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν
τοῦ Λυκαίου Διὸς βρέφος ἦνεγκεν ἀνθρώπου, καὶ ἔθυσσε
τὸ βρέφος, καὶ ἔσπεισεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὸ αἷμα. καὶ
αὐτὸν αὐτίκα ἐπὶ τῇ θυσίᾳ γενέσθαι λύκον φασὶν ἀντὶ
4 ἀνθρώπου. Καὶ ἐμὲ γε ὁ λόγος οὗτος πείθει, λέγεται δὲ
ὑπὸ Ἀρκάδων ἐκ παλαιοῦ, καὶ τὸ εἰκὸς αὐτῷ πρόσεστιν.
οἱ γὰρ δὴ τότε ἀνθρωποὶ ξένοι καὶ ὁμοτράπεζοι θεοῖς
ἦσαν ὑπὸ δικαιοσύνης καὶ εὐσεβείας, καὶ σφισιν ἑναρ-
γῶς ἀπήντα παρὰ τῶν θεῶν τιμὴ τε οὖσιν ἀγαθοῖς καὶ
ἀδικήσασιν ὡσαύτως ἢ ὀργή, ἐπεὶ τοι καὶ θεοὶ τότε ἐγί-
νοντο ἐξ ἀνθρώπων, οἱ γέρε καὶ ἐς τόδε ἔτι ἔχουσιν, ὡς
Ἀρισταῖος καὶ Βριτόμαρτις ἢ Κρητικὴ καὶ Ἡρακλῆς ὁ
Ἀλκμήνης καὶ Ἀμφιάρεος ὁ Ὀϊκλέους, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς 601

Πολυδεύκης τε καὶ Κάστωρ. οὕτω πείθοιτο ἄν τις καὶ 5
Λυκάονα θηρίον καὶ τὴν Ταντάλου Νιόβην γενέσθαι
λίθον. ἐπ' ἐμοῦ δέ, κακία γὰρ δὴ ἐπὶ πλείστον ἠὔξετο
καὶ γῆν τε ἐπενέμετο πᾶσαν καὶ πόλεις πάσας, οὔτε θεὸς
ἐγίνετο οὐδεὶς ἔτι ἐξ ἀνθρώπου, πλὴν ὅσον λόγῳ καὶ
κολακείᾳ πρὸς τὸ ὑπερέχον, καὶ ἀδίκους τὸ μήνιμα τὸ ἐκ
τῶν θεῶν ὅψε τε καὶ ἀπελθοῦσιν ἐνθένδε ἀπόκειται.
3. Ἐν δὲ τῷ παντὶ αἰῶνι πολλὰ μὲν πάλα συμβάντα, τὰ 6
δὲ καὶ ἔτι γινόμενα ἄπιστα εἶναι πεποιήκασιν ἐς τοὺς
πολλοὺς οἱ τοῖς ἀληθέσιν ἐποικοδομοῦντες ἐψευσμένα.
λέγουσι γὰρ δὴ ὡς Λυκάονος ὕστερον αἰεὶ τις ἐξ ἀνθρώ-
που λύκος γίνοιτο ἐπὶ τῇ θυσίᾳ τοῦ Λυκαίου Διὸς, γί-
νοιτο δὲ οὐκ ἐς ἅπαντα τὸν βίον· ὁπότε δὲ εἴη λύκος, εἰ
μὲν κρεῶν ἀπόσχοιτο ἀνθρωπίνων, ὕστερον ἔτει δεκάτῳ
φασὶν αὐτὸν αὐτίς ἀνθρωπὸν ἐκ λύκου γίνεσθαι, γε-
νέσμενον δὲ ἐς αἰεὶ μένειν θηρίον. Ὡσαύτως δὲ καὶ Νιό- 7
βην λέγουσιν ἐν Σιπύλῳ τῷ ὄρει θέρους ὥρα κλαίειν.
ἦδη δὲ καὶ ἄλλα ἤκουσα, τοῖς γρυψὶ στίγματα ὅποια καὶ
ταῖς παρδάλεσιν εἶναι, καὶ ὡς οἱ Τρίτωνες ἀνθρώπου
φωνῇ φθέγγονται· οἱ δὲ καὶ φρυγᾶν διὰ κόχλου τετραπη-
μένους φασὶν αὐτούς. Ὅποσοι δὲ μυθολογήμασιν ἀκούον-
τες ἡδονται, πεφύκασι καὶ αὐτοὶ τι ἐπιτερατεύεσθαι· καὶ
οὕτω τοῖς ἀληθέσιν ἐλυμήναντο συγκεραυνύντες αὐτὰ
ἐψευσμένοις.

III. Τρίτῃ δὲ ὕστερον γενεᾷ μετὰ Πελασγὸν ἐς τε
πόλεων καὶ ἐς ἀνθρώπων πλῆθος ἐπέδωκεν ἡ χώρα. Νύκ-
τιμος μὲν γὰρ πρεσβυτάτος τε ἦν καὶ εἶχε τὸ πᾶν κράτος·
οἱ δὲ ἄλλοι παῖδες τοῦ Λυκάονος πόλεις ἐνταῦθα ἐκτίζον
ἐνθα ἐκάστῳ μάλιστα ἦν κατὰ γνώμην. Πάλλας μὲν καὶ
Ὁρεσθεὺς καὶ Φίγαλος Παλλάντιον, Ὁρεσθεὺς δὲ Ὁρε-
σθάσιον, Φιγαλίαν δὲ οἰκίζει Φίγαλος. Παλλαντίου μὲν 2
602 δὴ καὶ Στησίχορος ὁ Ἰμεραῖος ἐν Γηρουνηίδι ἐποιήσατο

μνήμην· Φιγαλία δὲ καὶ Ὀρεσθάσιον χρόνῳ μεταβάλ-
λουσι τὰ ὀνόματα, Ὀρέστειόν τε ἀπὸ Ὀρέστου κληθεῖσα
τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ Φιαλία ἀπὸ τοῦ Βουκολιάνου παι-
δὸς Φιάλου. Τραπεζεύς δὲ καὶ Λασεάτας καὶ Μακαρεὺς
καὶ Ἐλισσῶν καὶ Ἀκακός τε καὶ Θῶκνος Θωκνίαν πόλιν,
ὁ δὲ Ἀκακήσιον ἐκτισεν. ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ Ἀκάκου καὶ
Ὀμηρος λόγῳ τῷ Ἀρκάδων ἐς Ἐρμῆν ἐποίησεν ἐπίκλησιν.
3 Ἀπὸ δὲ Ἐλισσόντος ἢ τε πόλις καὶ ὁ ποταμὸς Ἐλισσῶν τὰ
ὀνόματα ἐσχήκασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ Μακαρία τε καὶ
Λασέα καὶ Τραπεζοῦς ἀπὸ τῶν Λυκάονος ἐκλήθησαν καὶ
αὗται παίδων. Ὀρχομενὸς δὲ ἐγένετο οἰκιστῆς Μεθυ-
δρίου τε καλουμένης καὶ Ὀρχομενίαν, οὗς ἐν τοῖς ἔπεσι
πολυμήλους ὠνόμασεν Ὀμηρος. ὑπὸ δὲ Τυφούντος καὶ
*** Μελαινεαί τε ἐκτίσθησαν καὶ Τυφούς, ἐτι δὲ Θυραῖον
τε καὶ Αἰμωνιαί· δόξη δὲ τῇ Ἀρκάδων καὶ ἡ Θυρέα ἐν τῇ
Ἀργολίδι γῇ καὶ ὁ Θυρεάτης καλούμενος κόλπος ἀπὸ τοῦ
4 Θυραιάτα τούτου τὰ ὀνόματα ἐσχήκασιν. Μαντινεὺς δὲ
καὶ Τεγεάτης καὶ Μαίναλος, ὁ μὲν τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ πό- 603
λεων ὀνομαστοτάτην τὸ ἀρχαῖον Μαίναλον, Τεγεάτης δὲ
καὶ Μαντινεὺς Τεγέαν κτίζουσι καὶ Μαντίνειαν. ὠνο-
μάσθησαν δὲ καὶ ἀπὸ Κρώμου Κρώμοι, καὶ Χαρισία Χα-
ρίσιον ἔχονσα οἰκιστήν, Τρικόλωνοι δὲ ἀπὸ Τρικόλωνος,
καὶ ἀπὸ μὲν Περαίθου Περαιθεῖς, Ἀσέα δὲ ἀπὸ Ἀσεάτα
καὶ ** Λυκόα καὶ Σουματία ἀπὸ Σουματέως. Ἀλίσφορος
δὲ καὶ Ἡραιεὺς ἐπώνυμοι καὶ οὗτοι πόλεσιν εἰσιν ἀμφό-
5 τεροι. 2. Οἰνωτρος δὲ ὁ τῶν παίδων νεώτατος Λυκάονι
ἀρσένων, Νύκτιμον τὸν ἀδελφὸν χρήματα καὶ ἄνδρας
αἰτήσας, ἐπεραιώθη ναυσὶν ἐς Ἰταλίαν, καὶ ἡ Οἰνωτρία
χώρα τὸ ὄνομα ἔσχεν ἀπὸ Οἰνώτρον βασιλεύοντος. Οὗτος
ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐς ἀποικίαν στόλος πρῶτος ἐστάλη· ἀνα-
ριθμουμένῳ δὲ ἐς τὸ ἀκριβέστατον οὐδὲ ἐκ τῶν βαρβά-

ρων οὐδένες πρότερον ἢ Οἰνωτρος ἀφίκοντο ἐς τὴν ἁλ-
λοδαπὴν.

3. Ἐπὶ δὲ τῷ γένει παντὶ τῷ ἄρσειν θυγάτηρ Λυκά- 6
ονι ἐγένετο Καλλιστώ. ταύτῃ τῇ Καλλιστοῖ, λέγω δὲ τὰ
λεγόμενα ὑπὸ Ἑλλήνων, συνεγένετο ἐρασθεὶς Ζεὺς. Ἥρα
δὲ ὡς ἐφώρασεν, ἐποίησεν ἄρκτον τὴν Καλλιστῶ, Ἄρτε-
μις δὲ ἐς χάριν τῆς Ἥρας κατετόξευσεν αὐτήν. καὶ ὁ
Ζεὺς Ἐρμῆν πέμπει σῶσαι τὸν παῖδά οἱ προστάξας, ὃν ἐν
τῇ γαστρὶ εἶχεν ἡ Καλλιστῶ. Καλλιστῶ δὲ αὐτὴν ἐποίη- 7
σεν ἄστειρας καλουμένην ἄρκτον μεγάλην, ἧς καὶ Ὀμηρος
ἐν Ὀδυσσεύς ἀνάπλω παρὰ Καλυψοῦς μνήμην ἔσχε·

Πληιάδας τ' ἐσορῶντα καὶ ὅψε δύνοντα Βωώτην
ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν.

604 ἔχοιεν δ' ἂν καὶ ἄλλως τὸ ὄνομα οἱ ἄστειρες ἐπὶ τιμῇ τῇ
Καλλιστοῦς, ἐπεὶ τάφον γε αὐτῆς ἀποφαινουσιν οἱ Ἀρ-
κάδες.

IV. Μετὰ δὲ Νύκτιμον ἀποθανόντα Ἀρκᾶς ἐξεδέ-
ξατο ὁ Καλλιστοῦς τὴν ἄρχήν· καὶ τόν τε ἥμερον καρπὸν
ἐσηγάγετο οὗτος παρὰ Τριπολέμου, καὶ τὴν ποίησιν ἐδί-
δαξε τοῦ ἄρκτου, καὶ ἐσθῆτα ὑφαίνεσθαι καὶ ἄλλα, τὰ ἐς
ταλασίαν μαθὼν παρ' Ἀδρίστα. ἀπὸ τούτου δὲ βασιλεύ-
σαντος Ἀρκαδία τε ἀντὶ Πελασγίας ἡ χώρα καὶ ἀντὶ Πε-
λασγῶν Ἀρκάδες ἐκλήθησαν οἱ ἄνθρωποι. 2. Συνοικῆσαι 2
δὲ οὐ θνητῇ γυναικὶ αὐτόν, ἀλλὰ νύμφῃ Ἀρναδίᾳ ἔλεγον
Ἀρναδάς γὰρ δὴ καὶ Ἐπιμηλιάδας, τὰς δὲ αὐτῶν ἐκά-
λουν Ναῖδας, καὶ Ὀμήρῳ γε ἐν τοῖς ἔπεσι Ναῖδων νυμ-
φῶν μάλιστα ἐστὶ μνήμη. Τὴν δὲ νύμφην ταύτην κα-
λοῦσιν Ἐρατώ, καὶ ἐκ ταύτης φασὶν Ἀρκαδίᾳ Ἀξᾶνα καὶ
Ἀφειδαντα γενέσθαι καὶ Ἐλατον· ἐγεγονέει δὲ αὐτῷ πρό-
τερον ἔτι Αὐτόλαος νόθος. Τοῖς δὲ παισίν, ὡς ἠϋξήθη- 3
σαν, διένειμεν Ἀρκᾶς τριχῇ τὴν χώραν, καὶ ἀπὸ μὲν
Ἀξᾶνος ἡ Ἀξανία μοῖρα ὠνομάσθη· παρὰ τούτων δὲ

αποικισθῆναι λέγουσιν ὅσοι περὶ τὸ ἄντρον ἐν Φρυγίᾳ τὸ καλούμενον Στεῦνος καὶ Πέργκαλον ποταμὸν οἰκοῦσιν. Ἀφείδας δὲ Τεγέαν καὶ τὴν προσεχῇ ταύτης ἔλαχεν· ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ ποιηταὶ καλοῦσιν Ἀφειδάντειον κλῆρον τὴν 4 Τεγέαν. 3. Ἐλατος δὲ ἔσχε τὸ ὄρος τὴν Κυλλήνην, ἔτι τότε οὖσαν ἀνώνυμον· χρόνῳ δὲ ὕστερον μετόκησεν ὁ Ἐλατος ἐς τὴν νῦν καλουμένην Φωκίδα, καὶ τοῖς τε Φωκεῦσιν ἤμυνεν ὑπὸ Φλεγυῶν πολέμῳ πιεζομένοις καὶ Ἐλατείας πόλεως ἐγένετο οἰκιστής. Παῖδα δὲ Ἀῶνι μὲν 605 Κλείτορα, Ἀφειδαντι δὲ Ἄλεον, Ἐλάτῳ δὲ φασιν εἶναι πέντε, Αἰπυτον, Περέα, Κυλλήνα, Ἰσχυν, Στύμφηλον. 5 Ἐπὶ δὲ Ἀῶνι τῷ Ἀρκάδος τελευτήσαντι ἄθλα ἐτέθη προῶτον· εἰ μὲν καὶ ἄλλα, οὐκ οἶδα, ἱπποδρομίας δὲ ἐτέθη. Κλείτωρ μὲν δὴ ὁ Ἀῶνος ἐν Λυκοσώρᾳ τε ὥκει, καὶ ἦν τῶν βασιλέων δυνατώτατος, καὶ Κλείτορα ὥκισεν ἀφ' 6 αὐτοῦ πόλιν. Ἄλεος δὲ εἶχε τὴν πατρῶαν λῆξιν. Ἀπὸ δὲ Ἐλάτου τῶν παίδων Κυλλήνην τὸ ὄρος καλοῦσιν ἀπὸ Κυλλήνος, καὶ ἀπὸ Στυμφήλου πηγῇ τε ὀνομάζεται καὶ πόλιν Στύμφηλος ἐπὶ τῇ πηγῇ. τὰ δὲ ἐς τὸν θάνατον Ἰσχυος τοῦ Ἐλάτου πρότερον ἔτι ἐν τῇ συγγραφῇ τῇ Ἀργολίδι ἐδήλωσα. παῖδα δὲ Περεῖ ἄρρενα μὲν φασιν οὐδένα, Νέαιραν δὲ γενέσθαι θυγατέρα· ταύτην γυναικα ἔσχεν Αὐτόλυκος, οἰκῶν μὲν ἐν τῷ ὄρει τῷ Παρνασῷ, λεγόμενος δὲ Ἐρμού παῖς εἶναι, Δαιδαλίωνος δὲ ὦν τῷ ἀληθεῖ λόγῳ.

7 4. Κλείτορι δὲ τῷ Ἀῶνος οὐ γενομένων παίδων, ἐς Αἰπυτον Ἐλάτου περιεχώρησεν ἡ Ἀρκάδων βασιλεία. τὸν δὲ Αἰπυτον ἐξελεθόντα ἐς ἄγραν θηρίων μὲν τῶν ἀλκιμωτέρων οὐδέν, σῆψ δὲ οὐ προῖδόμενον ἀποκτί- νυνσι. τὸν δὲ ὄφιν τοῦτον καὶ αὐτός ποτε εἶδον· κατὰ ἔχιν ἔστι τὸν μικρότατον, τέφρα ἐμφερής, στίγμασιν οὐ συνεχέσι πεποικιλμένος· κεφαλὴ δὲ ἐστὶν αὐτῷ πλατεία

καὶ τράχηλος στενός, γαστέρα δὲ ἔχει μείζονα καὶ οὐρὰν βραχεῖαν· βαδίζει δὲ οὗτός τε καὶ ὄφεις ἕτερος ὁ κεράτης 606 καλούμενος ἐνδιδόντες ἐς τὰ πλάγια, ὥσπερ οἱ καρκίνιοι. 5. Μετὰ δὲ Αἰπυτον ἔσχεν Ἄλεος τὴν ἀρχήν· Ἀγαμήδης 8 μὲν γὰρ καὶ Γόρτυς οἱ Στυμφήλου τέταρτον γένος ἦσαν ἀπὸ Ἀρκάδος, Ἄλεος δὲ τρίτον ὁ Ἀφειδαντος. Ἄλεος δὲ τῇ τε Ἀθηνᾷ τῇ Ἀλέᾳ τὸ ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν Τεγέᾳ τὸ ἀρχαῖον, καὶ αὐτῷ κατεσκεύαστο αὐτόθι ἡ βασιλεία. Γόρ- τυς δὲ ὁ Στυμφήλου πόλιν Γόρτυνα ὥκισεν ἐπὶ ποταμῷ· καλεῖται δὲ Γορτύνιος καὶ ὁ ποταμός. 6. Ἀλέφ δὲ ἄρσενες μὲν παῖδες Λυκοῦργός τε καὶ Ἀμφιδάμας καὶ Κηφεύς, θυγάτηρ δὲ ἐγένετο Αὐγῇ. ταύτῃ τῇ Αὐγῇ τῷ Ἐκαταίου 9 λόγῳ συνενίητο Ἡρακλῆς, ὅποτε ἀφίκοιτο ἐς Τεγέαν· τέλος δὲ καὶ ἐφωράθη τετοκνῖα ἐκ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ αὐτὴν ὁ Ἄλεος ἐσθόμενος ὁμοῦ τῷ παιδί ἐς λάρνακα ἀφί- ησιν ἐς θάλασσαν. καὶ ἡ μὲν ἀφίκετο ἐς Τεύθραντα, δυ- νάστην ἄνδρα ἐν Καῖκου πεδίῳ, καὶ συνώκησεν ἐρα- σθέντι τῷ Τεύθραντι· καὶ νῦν ἔστι μὲν Αὐγῆς μνήμα ἐν Περγάμῳ τῇ ὑπὲρ τοῦ Καῖκου, γῆς χῶμα λίθου περιεχό- μενον κρηπίδι, ἔστι δὲ ἐν τῷ μνήματι ἐπίθημα χαλκοῦ πεποιημένον, γυνὴ γυνή. 7. Μετὰ δὲ Ἄλεον τελευτή- 10 σαντα Λυκοῦργος ὁ Ἀλέον τὴν βασιλείαν πρεσβεῖα ἔσχε· παρέσχετο δὲ ἐς μνήμην Ἀρηϊθοον, ἄνδρα πολεμικόν, δόλῳ καὶ οὐ σὺν τῷ δικαίῳ κτείνας. γενομένων δὲ αὐτῷ παίδων Ἀγκαίου τε καὶ Ἐπόχου, τὸν μὲν νοσήσαντα ἐπι- λαμβάνει τὸ χρεῶν, Ἀγκαῖος δὲ Ἰάσονί τε τοῦ πλοῦ μετέ- σκεν ἐς Κόλχους, καὶ ὕστερον ὁμοῦ Μελεάγρῳ τῷ ἐν Κα- λυδῶνι κατεργαζόμενος θηρίον ἀπέθανεν ὑπὸ τοῦ ὕος. Λυκοῦργος μὲν δὴ πορρωτάτῳ γήρῳ ἀφίκετο ἐπιδῶν τοὺς παῖδας ἀμφοτέρους τελευτήσαντας.

V. Λυκούργου δὲ ἀποθανόντος Ἐχεμος ὁ Ἀερόπου 607 τοῦ Κηφέως τοῦ Ἀλέου τὴν Ἀρκάδων ἔσχεν ἀρχήν. Ἐπὶ

- τούτου Δωριεὺς κατιόντας ἐς Πελοπόννησον ὑπὸ ἡγεμόνι Ἴλλῳ τῷ Ἡρακλέους Ἀχαιοὶ περὶ Ἰσθμὸν τὸν Κορινθίων κρατοῦσι μάχῃ, καὶ Ἐχέμος ἀποκτίνουσιν Ἴλλον μονομαχήσαντά οἱ κατὰ πρόκλησιν. τὰδε γὰρ ἐφαίνετο εἰκότα εἶναί μοι μᾶλλον ἢ ὁ πρότερος λόγος, ἐν ᾧ βασιλεύειν τε Ἀχαιῶν τηνικαῦτα Ὀρέστην ἔγραψα, καὶ Ἴλλον Ὀρέστου βασιλεύοντος ἀποπειρᾶσαι καθόδου τῆς ἐς Πελοπόννησον. φαίνοιτο δ' αὖν τῷ ὑστέρῳ τῶν λόγων καὶ Τιμάνδρᾳ συνοικήσασα ἢ Τυνδάρεω τῷ ἀποκτείναντι Ἴλλον Ἐχέμῳ.
2. Ἀγαπήνωρ δὲ ὁ Ἀρκαίου τοῦ Λυκούργου μετὰ Ἐχέμον βασιλεύσας ἐς Τροίαν ἡγήσατο Ἀρκάσι. Ἰλίου δὲ αἰούσης ὁ τοῖς Ἑλλήσι κατὰ τὸν πλοῦν τὸν οἰκαδε ἐπιγενομένος χεიმῶν Ἀγαπήνορα καὶ τὸ Ἀρκάδων ναυτικὸν κατήνεγκεν ἐς Κύπρον, καὶ Πάφου τε Ἀγαπήνωρ ἐγένετο οἰκιστὴς καὶ τῆς Ἀφροδίτης κατεσκευάσατο ἐν Παλαιπάφῳ τὸ ἱερόν· τέως δὲ ἡ θεὸς παρὰ Κυπρίων τιμᾶς εἶχεν ἐν Γολγοῖς καλουμένῳ χωρίῳ. χρόνῳ δὲ ὕστερον Λαοδίκη γεγонуῖα ἀπὸ Ἀγαπήνορος ἐπεμψεν ἐς Τεγέαν τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἀλέῃ πέπλον· τὸ δὲ ἐπὶ τῷ ἀναθήματι ἐπίγραμμα καὶ αὐτῆς Λαοδίκης ἅμα ἐδήλου τὸ γένος·
- Λαοδίκης ὅδε πέπλος· ἐγὼ δ' ἀνέθικεν Ἀθηνᾶ πατρίδ' ἐς εὐρύχορον Κύπρον ἄπο ξαθείας.
3. Ἀγαπήνορος δὲ οὐκ ἀνασωθέντος οἰκαδε ἐξ Ἰλίου, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν Ἰππόθους Κερκυόνοιο τοῦ Ἀγαμήδους τοῦ Στυμφήλου. καὶ τῷ μὲν ἐπιφανὲς συμβῆναι παρὰ τὸν βίον φασὶν οὐδέν, πλὴν ὅσον οὐκ ἐν Τεγέᾳ τὴν βασιλείαν κατεστήσατο, ἀλλὰ ἐν Τραπεζοῦντι· Αἰπυτος δὲ ὁ Ἰππόθου μετὰ τὸν πατέρα ἔσχε τὴν ἀρχήν, καὶ Ὀρέστης ὁ Ἀγαμέμνονος κατὰ μαντείαν τοῦ ἐν Δελφοῖς
5. Ἀπόλλωνος μετόκησεν ἐς Ἀρκαδίαν ἐκ Μυκηνῶν. Αἰ-608 πύτῳ δὲ τῷ Ἰππόθου παρελθεῖν ἐς τὸ ἱερόν τοῦ Ποσειδῶνος το ἐν Μαντινείᾳ τολμήσαντι, ἔσοδος δὲ ἀνθρώ-

ποις οὔτε τότε ἐς αὐτὸ ἦν οὔτε ἄχρι ἡμῶν ἔστιν, ἐς τοῦτο ἐσελθόντι τυφλωθῆναι καὶ οὐ μετὰ πολὺ τῆς συμφορᾶς τελευτῆσαι οἱ τὸν βίον ἐγένετο.

4. Κυψέλου δὲ τοῦ Αἰπύτου βασιλεύοντος μετὰ Αἰ-6 πυτον, ὁ Δωριέων στόλος οὐ διὰ τοῦ Κορινθίων Ἰσθμοῦ, καθὰ ἐπὶ τρεῖς τὰς πρότερον γενεάς, ναυσὶ δὲ κατὰ τὸ ὀνομαζόμενον Ῥίον κάτεισιν ἐς Πελοπόννησον, πυνθανόμενός τε τὰ ἐς αὐτοὺς ὁ Κυψέλος, ὃν τῶν Ἀριστομάχου παίδων οὐκ ἔχοντά πω γυναῖκα εὗρισκε, τούτῳ τὴν θυγατέρα ἐκδούς καὶ οἰκειωσάμενος τὸν Κρεσφόντην αὐτὸς τε καὶ οἱ Ἀρκάδες ἐκτὸς ἔστηκεσαν δέματος. 5. Ολαίας 7 δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, ὃς καὶ τῆς ἀδελφῆς τὸν παῖδα Αἰπυτον, σὺν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἐκ Λακεδαιμόνος καὶ Ἀργους Ἡρακλίδαι κατάγουσιν ἐς Μεσσήνην. Τοῦ δὲ ἦν Βουκολίων, τοῦ δὲ Φιάλος, ὃς τὸν Λυκάονος Φίγαλον οἰκιστὴν ὄντα ἀφελόμενος τὴν τιμὴν Φιαλλίαν τὸ ὄνομα τῇ πόλει μετέθετο ἅψ' ἑαυτοῦ· οὐ μὴν καὶ ἐς ἅπαν γε ἐξενίκησεν. Ἐπὶ δὲ Σίμου τοῦ Φιάλου βασιλεύοντος ἡφα-8 νίσθη Φιγαλεῦσιν ὑπὸ πυρὸς τῆς Μελαίνης Δίμητρος τὸ ἀρχαῖον ξόανον· ἐσήμαινε δὲ ἄρα οὐ μετὰ πολὺ ἔσεσθαι καὶ αὐτῷ Σίμῳ τοῦ βίον τὴν τελευταίην. Πόμπον δὲ ἐκδεξαμένον τοῦ Σίμου τὴν ἀρχήν, Αἰγινῆται κατὰ ἐμπορίαν ἐσέπλεον ναυσὶν ἐς Κυλλήνην, ἐκεῖθεν δὲ ὑποζυγίοις τὰ φορτία ἀνῆγον παρὰ τοὺς Ἀρκάδας. * ἀντὶ τούτου ἐτίμησεν ὁ Πόμπος μεγάλως, καὶ δὴ καὶ ὄνομα Αἰγινῆτην τῷ παιδί ἔθετο ἐπὶ τῶν Αἰγινητῶν τῇ φιλίᾳ.
6. Μετὰ δὲ Αἰγινῆτην Πολυμήστῳ ἐγένετο ὁ Αἰγινῆτου 9 609 βασιλεὺς Ἀρκάδων, καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Χάριλλος πρῶτον τότε ἐς τὴν Τεγεατῶν ἐσβάλλουσι στρατιᾷ· καὶ σφᾶς αὐτοὶ τε οἱ Τεγεᾶται καὶ γυναῖκες ὅπλα ἐνδύσαι μάχῃ νικῶσι, καὶ τὸν τε ἄλλον στρατὸν καὶ αὐτὸν Χάριλλον ζῶντα αἰρούσι. Χαρίλλου μὲν δὴ καὶ τῆς σὺν αὐτῷ

στρατιᾷς ἐς πλεον μνήμην ποιησόμεθα ἐν τοῖς Τεγεατι-
 10 κοῖς· Πολυμήστορι δὲ οὐ γενομένων παίδων παρέλαβεν
 Αἰχμὴν τὴν ἀρχήν, Βριάκας μὲν παῖς, Πολυμήστορος δὲ
 ἀδελφιδούς· Αἰγινήτου γὰρ ἦν καὶ Βριάκας, νεώτερος
 δὲ ἦν Πολυμήστορος. 7. Αἰχμίδος δὲ βασιλεύσαντος Λα-
 κεδαιμονίοις ἐγένετο ὁ πρὸς Μεσσηνίους πόλεμος. τοῖς
 δὲ Ἀρκάσις ὑπῆρχε μὲν ἐς τοὺς Μεσσηνίους εὐνοία ἐξ
 ἀρχῆς, τότε δὲ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ πρὸς Λακεδαιμονίους
 ἐμαχέσαντο μετὰ Ἀριστοδήμου βασιλεύοντος ἐν Μεσ-
 11 σήνῃ. 8. Ἀριστοκράτης δὲ ὁ Αἰχμίδος τάχα μὲν πού καὶ
 ἄλλα ἐς τοὺς Ἀρκάδας ὕβρισεν· ἃ δὲ ἀνοσιώτατα ἔργων
 ἐς θεοὺς ἐργασάμενον οἶδα αὐτόν, ἐπέξεισί μοι ταῦτα ὁ
 λόγος. ἔστιν Ἀρτέμιδος ἱερὸν Ὑμνίας ἐπὶ κλησίῃ. τοῦτο
 ἐν ὄροις μὲν ἔστιν Ὀρχομενίων, πρὸς δὲ τῇ Μαντινικῇ
 σέβουσιν ἐκ παλαιότατον καὶ οἱ πάντες Ἀρκάδες Ὑμνίαν
 Ἀρτεμιν. ἐλάμβανε δὲ τὴν ἱερωσύνην τῆς θεοῦ τότε ἔτι
 12 κόρη παρθένος. Ἀριστοκράτης δέ, ὥς οἱ πειρῶντι τὴν
 παρθένον ἀντέβαινεν αἰεὶ τὰ παρ' αὐτῆς, τέλος καταφυ-
 γοῦσαν ἐς τὸ ἱερὸν παρὰ τῇ Ἀρτέμιδι ἤσχυεν. ὥς δὲ ἐς
 ἅπαντας ἐξηγγέλη τὸ τόλμημα, τὸν μὲν καταλιθοῦσιν
 οἱ Ἀρκάδες, μετεβλήθη δὲ ἐξ ἐκείνου καὶ ὁ νόμος· ἀντὶ
 γὰρ παρθένου διδόασι τῇ Ἀρτέμιδι ἱέρειαν γυναικα, ὁμι-
 13 λίας ἀνδρῶν ἀποχρώντως ἔχουσιν. 9. Τοῦτου δὲ νιδὸς
 ἐγένετο Ἰκέτας, Ἰκέτα δὲ Ἀριστοκράτης ἄλλος ὁμώνυμός
 τε τῷ προγόνῳ, καὶ δὴ καὶ τοῦ βίου τὴν αὐτὴν ἔσχυν
 ἐκείνῳ τελευτήν· κατελίδωσαν γὰρ καὶ τοῦτον οἱ Ἀρκά-
 δες, φωράσαντες δῶρα ἐκ Λακεδαιμόνος εἰληφότα καὶ
 Μεσσηνίοις τὸ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Τάφρῳ παῖσμα προδοσίαι
 τοῦ Ἀριστοκράτους οὐσαν. αὕτη δὲ ἡ ἀδικία καὶ τῷ γένει
 τῷ ἀπὸ Κυψέλου παντὶ παρέσχεον αἰτίαν παυσθῆναι τῆς
 ἀρχῆς.

VI. Τὰ μὲν δὴ ἐς τοὺς βασιλεῖς πολυπραγμονήσαντι

610 μοι κατὰ ταῦτα ἐγενεαλόγησαν οἱ Ἀρκάδες· κοινῇ δὲ
 Ἀρκάσις ὑπῆρχεν ἐς μνήμην τὰ μὲν ἀρχαιότατα ὁ πρὸς
 Ἰλῖω πόλεμος, δεύτερα δὲ ὅποσα ἀμύνοντες Μεσσηνίοις
 Λακεδαιμονίων ἐναντία ἐμαχέσαντο· μέτεστι δὲ καὶ πρὸς
 Μήδους σφίσιν ἔργου τοῦ ἐν Πλαταιαῖς. Λακεδαιμονίοις 2
 δὲ ἀνάγκη πλεον καὶ οὐ μετ' εὐνοίας ἐπὶ τε Ἀθηναίους
 συνεστρατεύσαντο καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν μετὰ Ἀγησιλάου διέ-
 βησαν, καὶ δὴ καὶ ἐς Λεύκτρα αὐτοῖς τὰ Βοιωτικά ἤκο-
 λούθησαν. τὸ δὲ ὑποπτον τὸ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους
 ἀλλαχοῦ τε ἐπεδείξαντο, καὶ μετὰ τὸ ἀτύχημα Λακεδαι-
 μονίων τὸ ἐν Λεύκτροις παρὰ Θηβαίους αὐτίκα ἀπ' αὐ-
 τῶν μετέστησαν. Φιλίππῳ δὲ καὶ Μακεδόσιν ἐν Χαιρωνείᾳ,
 καὶ ὕστερον ἐν Θεσσαλίᾳ πρὸς Ἀντίπατρον οὐκ
 ἐμαχέσαντο μετὰ Ἑλλήνων, οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς Ἑλλήσιν
 ἐναντία ἐτάξαντο. Πρὸς Γαλάτας δὲ τοῦ ἐν Θερμοπύλαις 3
 κινδύνου φασὶ Λακεδαιμονίων ἔνεκα οὐ μετασχεῖν, ἵνα
 μὴ σφίσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι κακουργοῖεν τὴν γῆν ἀπόν-
 των τῶν ἐν ἡλικίᾳ. συνεδρίον δὲ τῶν Ἀχαιῶν μετέσχον
 οἱ Ἀρκάδες προθυμότατα Ἑλλήνων. Ὅποσα δὲ αὐτοῖς
 οὐχὲν ἐν κοινῷ, κατὰ πόλεις δὲ ἰδίᾳ συμβεβηκότα εὐρίσκον,
 ἀποθησόμεθα αὐτῶν ἕκαστον ἐς τὸ οἰκεῖον τοῦ λόγου.

2. Εἰσὶν οὖν ἐς Ἀρκαδίαν ἐσβολαὶ κατὰ τὴν Ἀργεῖαν 4
 πρὸς μὲν Ἰσιῶν καὶ ὑπὲρ τὸ ὄρος τὸ Παρθένιον ἐς τὴν
 Τεγεατικὴν, δύο δὲ ἄλλαι κατὰ Μαντίνειαν διὰ τε Πρί-
 νον καλουμένης καὶ διὰ Κλίμακος. αὕτη δὲ εὐρυτέρα τέ
 ἐστὶ καὶ ἡ ἀθροδοὸς εἶχεν αὕτη βασιμίδας ποτὲ ἐμπεποιη-
 μένας. Ὑπερβαλόντων δὲ τὴν Κλίμακα χωρίον ἐστὶν ὀνο-
 μαζόμενον Μελαργεῖα, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτόθεν τὸ πότιμον
 Μαντινεῦσι κάτεισιν ἐς τὴν πόλιν. Προελθόντι δὲ ἐκ 5
 τῶν Μελαργείων, ἀπέχοντι τῆς πόλεως σταδία ὥς ἐπτὰ
 ἐστὶ κρήνη καλουμένη Μελιαστῶν· οἱ Μελιασταὶ δὲ οὐ-
 τοι δρῶσι τὰ ὄργια τοῦ Διονύσου, καὶ Διονύσου τε μέγα-

ρον πρὸς τῇ κρήνῃ καὶ Ἀφροδίτης ἐστὶν ἱερὸν Μελαινί-
δος. ἐπὶ κλησὶν δὲ ἡ θεὸς ταύτην κατ' ἄλλο μὲν ἔσχεν
οὐδέν, ὅτι δὲ ἀνθρώπων μὴ τὰ πάντα αἱ μίξεις ὥσπερ τοῖς
6 κτήνεσι μεθ' ἡμέραν, τὰ πλείω δὲ εἰσὶν ἐν νυκτί. Ἡ δὲ 611
ὑπολειπομένη τῶν ὁδῶν στενωτέρα ἐστὶ τῆς προτέρας
καὶ ἄρει διὰ τοῦ Ἀρτεμισίου. τοῦτου δὲ ἐπεμνήσθην καὶ
ἐτι πρότερον τοῦ ὄρους, ὥς ἔχοι μὲν ναὸν καὶ ἄγαλμα
Ἀρτεμίδος, ἔχοι δὲ καὶ τοῦ Ἰνάχου τὰς πηγάς. Ὁ δὲ Ἰνα-
χος ἐφ' ὅσον μὲν πρόεισι κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν διὰ τοῦ
ὄρους, τοῦτό ἐστιν Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσιν ὄρος τῆς
χώρας· ἀποστρέψας δὲ ἐκ τῆς ὁδοῦ τὸ ὕδωρ διὰ τῆς Ἀρ-
γείας ἤδη τὸ ἀπὸ τοῦτου κάτεισι, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν Ἰνα-
χον ἄλλοι τε καὶ Αἰσχύλος ποταμὸν καλοῦσιν Ἀργεῖον.

VII. Ὑπερβαλόντα δὲ ἐς τὴν Μαντινικὴν διὰ τοῦ
Ἀρτεμισίου πεδίου ἐκδέχεται σε Ἀργὸν καλούμενον, κα-
θάπερ γε καὶ ἔστι· τὸ γὰρ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ κατερχό-
μενον ἐς αὐτὸ ἐκ τῶν ὁρῶν ἀργὸν εἶναι τὸ πεδίου ποιεῖ,
ἐκώλυε τε οὐδὲν ἂν τὸ πεδίου τοῦτο εἶναι λίμνην, εἰ μὴ
2 τὸ ὕδωρ ἡφανίζετο ἐς χάσμα γῆς. ἀφανισθὲν δὲ ἐνταῦθα
ἄνεισι κατὰ τὴν Δίην· ἐστὶ δὲ ἡ Δίη κατὰ τὸ Γενέθ-
λιον καλούμενον τῆς Ἀργολίδος, ὕδωρ γλυκὺ ἐκ θαλάσ-
σης ἀνερχόμενον. τὸ δὲ ἀρχαῖον καὶ καθίεσαν ἐς τὴν Δί-
νην τῷ Ποσειδῶνι ἵππους οἱ Ἀργεῖοι κεκοσμημένους
χαλινοῖς. γλυκὺ δὲ ὕδωρ ἐν θαλάσῃ δηλὸν ἐστὶν ἐν-
ταῦθα τε ἀνιὸν ἐν τῇ Ἀργολίδι, καὶ ἐν τῇ Θεσπρωτίδι
3 κατὰ τὸ Χειμέριον καλούμενον. θαύματος δὲ ἐτι πλεονός
ἐστὶν ἐν Μαιάνδρῳ ξέον ὕδωρ, τὸ μὲν ἐκ πέτρας, περι-
έχοντος τοῦ φεύματος τὴν πέτραν, τὸ δὲ καὶ ἐκ τῆς ἰλύος
ἄνεισι τοῦ ποταμοῦ. Πρὸ Δικαιορχίας δὲ τῆς Τυρσηνῶν
ὕδωρ τε ἐν θαλάσῃ ξέον καὶ νῆσος δι' αὐτό ἐστι χειρο-
ποίητος, ὥς μὴδὲ τοῦτο τὸ ὕδωρ ἀργὸν [εἶναι] ἀλλὰ σφισι
λουτρὰ θερμά.

4. Τοῦ δὲ Ἀργοῦ καλουμένου πεδίου Μαντινεῦσιν 4
ὄρος ἐστὶν ἐν ἀριστερᾷ, σκηνῆς τε Φιλίππου τοῦ Ἀμύν-
του καὶ κώμης ἐρείπια ἔχον Νεστάνης· πρὸς ταύτῃ γὰρ
στρατοπεδεύσασθαι τῇ Νεστάνῃ Φίλιππον λέγουσι, καὶ
τὴν πηγὴν αὐτόθι ὀνομάζουσιν ἐτι ἀπὸ ἐκείνου Φιλίπ-
πιον. ἀφίκετο δὲ ἐς Ἀρκαδίαν Φίλιππος οἰκειωσόμενός
τε Ἀρκαδάς καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ σφᾶς τοῦ ἄλλου δια-
612 στήσων. Φίλιππον δὲ βασιλέων μὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ 5
ὅσοι Μακεδόσι γεγόνασιν ὕστερον, τούτων μὲν πείθοιτο
ἂν τις μέγιστα αὐτὸν ἔργα ἐπιδείξασθαι, στρατηγὸν δὲ
ἀγαθὸν οὐκ ἂν τις φρονῶν ὀρθὰ καλέσειεν αὐτόν, ὅς γε
καὶ ὄρκους θεῶν κατεπάτησεν αἰεὶ καὶ σπονδὰς ἐπὶ παντὶ
ἐψεύσατο, πίστιν τε ἠτίμασε μάλιστα ἀνθρώπων. καὶ οἱ 6
τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ μήνιμα ἀπήντησεν οὐκ ὀψέ, προῶτα δὲ ἂν
ἴσμεν. Φίλιππος μὲν οὐ πρόσω βιώσας ἔξ τε καὶ τεσσα-
ράκοντα ἐτῶν τὸ μάντευμα ἐξετέλεσε τὸ ἐκ Δελφῶν, ὃ
δὴ χρωμένῳ οἱ περὶ τοῦ Πέρσου γενέσθαι λέγουσιν,

Ἔσπεπται μὲν ὁ ταῦρος, ἔχει τέλος, ἐστὶν ὁ θῦςων.

Τοῦτο μὲν δὴ οὐ μετὰ πολὺ ἐδήλωσεν οὐκ ἐς τὸν Μῆδον,
ἀλλὰ ἐς αὐτὸν ἔχον Φίλιππον· 5. Ἐπὶ δὲ Φίλιππῳ τελευ- 7
τήσαντι Φιλίππου παῖδα νήπιον, γεγονότα δὲ ἐκ Κλεο-
πάτρας ἀδελφιδῆς Ἀττάλου, τοῦτον τὸν παῖδα ὁμοῦ τῇ
μητρὶ Ὀλυμπιάς ἐπὶ σκεύους χαλκοῦ πυρὸς ἐπιβεβλημέ-
νου διέφθειρεν ἔλκουσα· χρόνῳ δὲ ὕστερον καὶ Ἀριδαῖον
ἀπέκτεινεν. ἐμελλε δὲ ἄρα ὁ δαίμων καὶ τὸ γένος τὸ Κασ-
σάνδρον κακῶς ἐξαμήσειν· Κασσάνδρῳ δὲ οἱ παῖδες ἐκ
Θεσσαλονίκης γεγόνασι τῆς Φιλίππου, Θεσσαλονίκη δὲ
ἦσαν καὶ Ἀριδαῖα μητέρες Θεσσαλαί. τὰ δὲ ἐς Ἀλέξαν-
δρον καὶ τοῖς πᾶσιν ὁμοίως δηλὰ ἐστὶν [Ἀλεξάνδρου 8
θάνατος]. Εἰ δὲ τοῦ ἐς Γλαῦκον τὸν Σπαρτιάτην ἐποιή-
σατο ὁ Φίλιππος λόγον καὶ τὸ ἔπος ἐφ' ἐκάστου τῶν ἐρ-
γων ἀνεμίμνησκεν αὐτόν,

Ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀρείων,
οὐκ ἂν οὕτω δίχᾳ λόγου δοκεῖ μοι θεῶν τις Ἀλεξάνδρου
τε ὁμοῦ τὸν βίον καὶ ἀκμὴν τὴν Μακεδόνων σβέσαι. τότε
μὲν ἡμῖν ἐγένετο ἐπεισόδιον τῷ λόγῳ.

VIII. Μετὰ δὲ τὰ ἐρείπια τῆς Νεστάνης ἱερὸν Διήμη-⁶¹³
τρός ἐστιν ἄγιον, καὶ αὐτῇ καὶ ἑορτὴν ἀνὰ πᾶν ἔτος ἄγου-
σιν οἱ Μαντινεῖς. καὶ κατὰ τὴν Νεστάνην ὑπόκειται μά-
λιστα μοῖρα μὲν καὶ αὐτῇ τοῦ πεδίου τοῦ Ἀργοῦ, Χορὸς
δὲ ὀνομάζεται Μαιρᾶς. τοῦ πεδίου δὲ ἐστὶν ἡ διεξόδος
τοῦ Ἀργοῦ σταδίων δέκα. 2. ὑπερβάς δὲ οὐ πολὺ ἐς ἔτερον
καταβήσῃ πεδίον· ἐν τούτῳ δὲ παρὰ τὴν λεωφόρον ἐστὶν
2 Ἀρνη καλουμένη κρήνη. λέγεται δὲ καὶ τοιαύδε ὑπὸ Ἀρκά-
δων, Ῥέα ἡνίκα Ποσειδῶνα ἔτεκε, τὸν μὲν ἐς ποιμνὴν
καταθέσθαι δίαυται ἐνταῦθα ἔξοντα μετὰ τῶν ἀρνῶν,
ἐπὶ τούτῳ δὲ ὀνομασθῆναι καὶ τὴν πηγὴν, ὅτι περὶ αὐτὴν
ἐποιμαίνοντο οἱ ἄρνες· φάναι δὲ αὐτὴν πρὸς τὸν Κρόνον
τεκεῖν ἵππον, καὶ οἱ πῶλον ἵππου καταπιεῖν ἀντὶ τοῦ
παιδὸς δοῦναι, καθὰ καὶ ὕστερον ἀντὶ τοῦ Διὸς λίθον
3 ἔδωκεν αὐτῷ κατελιγμένον σπαργάνοις. Τούτοις Ἑλλή-
νων ἐγὼ τοῖς λόγοις ἀρχόμενος μὲν τῆς συγγραφῆς εὐη-
θείας ἔνεμον πλέον, ἐς δὲ τὰ Ἀρκάδων προεληλυθώς
πρόνοιαν περὶ αὐτῶν τοιάνδε ἐλάμβανον· Ἑλλήνων τοὺς
νομιζομένους σοφοὺς δι' αἰνιγμάτων πάλαι καὶ οὐκ ἐκ
τοῦ εὐθέως λέγειν τοὺς λόγους, καὶ τὰ εἰρημένα οὖν ἐς
τὸν Κρόνον σοφίαν εἶναι τινα εἰκαζον Ἑλλήνων. τῶν
μὲν δὴ ἐς τὸ θεῖον ἡκόντων τοῖς εἰρημένοις χρησόμεθα.
4 3. Μαντινέων δὲ ἡ πόλις σταδίους μάλιστά που δώ-
δεκά ἐστιν ἀπὸ τέρω τῆς πηγῆς ταύτης. Μαντινεὺς μὲν
οὖν ὁ Ἀνκάονος ἐτέρωθι φαίνεται οἰκίσας τὴν πόλιν, ἣν
ὀνομάζουσι καὶ ἐς ἡμᾶς ἐτι οἱ Ἀρκάδες· ἐκεῖθεν δὲ Ἀντι-
νόη Κηφέως τοῦ Ἀλέου θυγάτηρ κατὰ μάντευμα ἀνα-
στήσασα τοὺς ἀνθρώπους ἤγαγεν ἐς τοῦτο τὸ χωρίον,

ὄφιν, ὅποιον, οὐ μνημονεύουσιν, ἡγεμόνα ποιησαμένη
τῆς ὁδοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ὁ παρὰ τὴν πόλιν ῥέων τὴν νῦν
ποταμὸς Ὅφρις ὄνομα ἔσχηκεν. εἰ δὲ Ὀμήρου χρὴ τεκμαι-⁵
ρόμενον τοῖς ἔπεισι συμβαλέσθαι γνώμην, τὸν ὄφιν τοῦ-
614 τον δράκοντα εἶναι πείθομαι. περὶ Φιλοκτήτου μὲν ἐν
νεῶν καταλόγῳ ποιήσας ὡς ἀπολίποιεν αὐτὸν οἱ Ἑλλη-
νες ἐν Διήμῳ τάλαιπωροῦντα ὑπὸ τοῦ ἔλκου, ἐπὶ κλησὶν
οὐκ ἔθετο ὄφιν τῷ ὕδρῳ· τὸν δράκοντα δὲ ὃν ἐς τοὺς
Τρωᾶς ἀφήκεν ὁ αἰετός, ἐκάλεσεν ὄφιν. οὕτω τὸ εἰκὸς
ἔχει καὶ τῇ Ἀντινόῃ τὸν ἡγεμόνα γενέσθαι δράκοντα.

4. Μαντινεῖς δὲ μάχην μὲν τὴν ἐν Διπαιεῦσιν οὐκ 6
ἐμαχέσαντο πρὸς Λακεδαιμονίους μετὰ Ἀρκάδων τῶν
ἄλλων, ἐν δὲ τῷ Πελοποννησίῳ καὶ Ἀθηναίων πολέμῳ
συνέστησαν ἐπὶ Λακεδαιμονίους μετὰ Ἡλείων, καὶ παρα-
γενομένου συμμαχικοῦ σφίσιν ἐξ Ἀθηναίων Λακεδαιμο-
νίων ἐναντία ἐμαχέσαντο· μετέσχον δὲ καὶ τοῦ ἐς Σικε-
λίαν στόλου κατὰ Ἀθηναίων φιλίαν. 5. Χρόνῳ δὲ ὕστερον 7
Λακεδαιμονίων στρατιὰ καὶ Ἀργεῖοις ὁ Πανσανίου
βασιλεὺς ἐσέβαλον ἐς τὴν Μαντινικὴν. ὡς δὲ ἐκράτησεν
ὁ Ἀργεῖος τῇ μάχῃ καὶ ἐς τὸ τεῖχος κατέκλεισε τοὺς
Μαντινεάς, εἶλεν οὐ μετὰ πολὺ τὴν πόλιν, οὐ πολιορκίᾳ
κατὰ τὸ ἰσχυρόν, τὸν δὲ Ὅφιν ποταμὸν ἀποστρέψας σφί-
σιν ἐς τὸ τεῖχος ὥμῃς ὠκοδομημένον τῆς πλίνθου. ἐς μὲν 8
δὴ μηχανημάτων ἐμβολὴν ἀσφάλειαν ἢ πλίνθος παρέχε-
ται μᾶλλον ἢ ὅποσα λίθου πεποιημένα ἐστίν· οἱ μὲν γὰρ
κατάγνυνται τε καὶ ἐκπηδῶσιν ἐκ τῶν ἀρμονιῶν, ἡ δὲ
πλίνθος ἐκ μηχανημάτων μὲν οὐχ ὁμοίως πονεῖ, διαλύ-
εται δὲ ὑπὸ τοῦ ὕδατος οὐχ ἥσσον ἢ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κηρός.
Τοῦτο οὐκ Ἀργεῖοις τὸ στρατήγημα ἐς τὸ τεῖχος τῶν 9
Μαντινέων ἐστὶν ὁ συνεῖς, ἀλλὰ πρότερον ἐτι Κίμωνι
ἐξευρέθη τῷ Μιλτιάδου Βόγην πολιορκοῦντι ἄνδρα Μη-
615 δον καὶ ὅσοι Περγῶν Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι εἶχον·

Ἀργεῖοις δὲ καθεστηκὸς καὶ ἀδόμενον ὑπὸ Ἑλλήνων ἐμιμήσατο. Ὡς δὲ εἴλε τὴν Μαντίνειαν, ὀλίγον μὲν τι κατέλιπεν οἰκείσθαι, τὸ πλεῖστον δὲ ἐς ἑδαφος καταβαλὼν
 10 αὐτῆς κατὰ κώμας τοὺς ἀνθρώπους διψύκισε. 6. Μαντινέας δὲ ἐκ τῶν κωμῶν κατὰξιν ἐς τὴν πατρίδα ἐμελλον Θηβαῖοι μετὰ τὸ ἔργον τὸ ἐν Λεύκτροις. κατελθόντες δὲ οὐ τὰ πάντα ἐγένοντο δίκαιοι· περιληφθέντες δὲ ἐπικηρυκεύόμενοι Λακεδαιμονίοις καὶ εἰρήνην ἰδίᾳ πρὸς αὐτοὺς ἄνευ τοῦ Ἀρκάδων κοινου πρᾶσσοντες, οὕτω διὰ τὸ δέος τῶν Θηβαίων ἐς τὴν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν μετεβάλλοντο ἐκ τοῦ φανεροῦ, καὶ τῆς Μαντινικῆς πρὸς Ἐπαμεινώνδαν καὶ Θηβαίους μάχης Λακεδαιμονίων γινομένης ὁμοῦ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐτάξαντο οἱ Μαντινεῖς.
 11 τούτων δὲ ὕστερον διαφορὰ ἐγένετο Μαντινεῦσιν ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἀπ' αὐτῶν μετέστησαν ἐς τὸ Ἀχαϊκόν. καὶ Ἄγιν τὸν Εὐδαμίδου βασιλεύοντα ἐν Σπάρτῃ νικῶσιν ἀμύνοντες τῇ σφετέρᾳ, νικῶσι δὲ προσλαβόντες Ἀχαιῶν στρατιὰν καὶ Ἄρατον ἡγεμόνα ἐπ' αὐτῇ. Μετέσχον δὲ καὶ πρὸς Κλεομένην τοῦ ἔργου τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ συγκαθεῖλον Λακεδαιμονίων τὴν ἰσχύν. Ἀντιγόνου δὲ ἐν Μακεδονίᾳ Φίλιππον τὸν Περσέως πατέρα ἔτι παῖδα ἐπιτροπεύοντος καὶ Ἀχαιοῖς ἐς τὰ μάλιστα ὄντος ἐπιτηδεῖον, ἄλλα τε ἐς τιμὴν αὐτοῦ Μαντινεῦσιν ἐποιήθη,
 12 καὶ ὄνομα τῇ πόλει μετέθεντο Ἀντιγόνειαν. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Αὐγούστου πρὸς τῇ ἁκρᾷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀκτίου ναυμαχῆσειν μέλλοντος Μαντινεῖς ἐμαχέσαντο ὁμοῦ Ῥωμαίοις, τὸ δὲ ἄλλο Ἀρχαδικὸν συνετάχθησαν Ἀντωνίῳ, κατ' ἄλλο μὲν, ἐμοὶ δοκεῖν, οὐδέν, ὅτι δὲ ἐφρόνουν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ Αὐγούστου. Δέκα δὲ ὕστερον γενεαῖς ἐβασίλευσέ τε Ἀδριανός, καὶ ἀφελὼν Μαντινεῦσι τὸ ὄνομα τὸ ἐκ Μακεδονίας ἐπακτὸν ἀπέδωκεν αὐτῆς Μαντίνειαν καλεῖσθαι σφίσι τὴν πόλιν.

616 IX. Ἔστι δὲ Μαντινεῦσι ναὸς διπλοὺς μάλιστα πονατὰ μέσον τοίχῳ διειργόμενος· τοῦ ναοῦ δὲ τῇ μὲν ἄγαλμά ἐστιν Ἀσκληπιοῦ, τέχνη Ἀλκαμένους, τὸ δὲ ἑτερον Αἰητοῦς ἐστὶν ἱερὸν καὶ τῶν παίδων· Πραξιτέλης δὲ τὰ ἀγάλματα εἰργάσατο τρίτῃ μετὰ Ἀλκαμένην ὕστερον γενεᾷ. τούτων πεποιημένα ἐστὶν ἐπὶ τῷ βάθρῳ Μοῦσα καὶ Μαρσύας αὐλῶν. Ἐνταῦθα ἀνὴρ ἐπείρασται στήλῃ Πολύβιος ὁ Ἀνκόρτα. καὶ τοῦ μὲν ἐπιμνησθῆσόμεθα καὶ 2 ἐν τοῖς ἔπειτα, Μαντινεῦσι δὲ ἐστὶ καὶ ἄλλα ἱερά, τὸ μὲν Σωτήρος Διὸς, τὸ δὲ Ἐπιδιώτου καλουμένου· ἐπιδιδόναι γὰρ δὴ ἀγαθὰ αὐτὸν ἀνθρώποις. ἐστὶ δὲ καὶ Διοσκούρων καὶ ἐτέρῳ Διήμητρος καὶ Κόρης ἱερὸν· πῦρ δὲ ἐνταῦθα καίουσι, ποιούμενοι φροντίδα μὴ λάθῃ σφίσιν ἀποσβέσθην. Καὶ Ἥρας πρὸς τῷ θεάτρῳ ναὸν ἑθασάμην· Πρα- 3 ξιτέλης δὲ τὰ ἀγάλματα αὐτὴν τε καθημένην ἐν θρόνῳ καὶ παρεστώσας ἐποίησεν Ἀθηναῖαν καὶ Ἥβην παῖδα Ἥρας.
 2. Πρὸς δὲ τῆς Ἥρας τῷ βωμῷ καὶ Ἀρκάδος τάφος τοῦ Καλλιστοῦς ἐστί. τὰ δὲ ὅσα τοῦ Ἀρκάδος ἐπηγάγοντο ἐκ Μαινάλου χρησμοῦ σφίσιν ἐλθόντος ἐκ Δελφῶν.
 Ἔστι δὲ Μαιναλὴ δυσχεῖμερος, ἔνθα τε κείται 4 Ἀρκάς, ἀφ' οὗ δὴ πάντες ἐπικλήσιν καλέονται. ἔνθα σ' ἐγὼ κέλομαι στείχειν, καὶ εὐφρονη θυμῷ Ἀρκάδ' αἰεραμένους κατάγειν εἰς ἄστὺ ἑραννόν, οὐ τρίοδος καὶ τετράοδος καὶ πεντακέλευθος, ἔνθα τε δὴ τέμενός τε θυηλὰς τ' Ἀρκάδι τεύχειν.
 τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ἔνθα ὁ τάφος ἐστί τοῦ Ἀρκάδος, κα- 5 λουσίην Ἥλιον βωμούς. Τοῦ θεάτρου δὲ οὐ πόρρω μνήματα προήκοντά ἐστιν ἐς δόξαν, τὸ μὲν Ἔστια καλουμένη κοινή, περιφερὲς σχῆμα ἔχουσα· Ἀντιόνη δὲ αὐτόθι ἐλέγετο κείσθαι τὴν Κηφέως· τῷ δὲ στήλῃ τε ἐφέστηκε, καὶ ἀνὴρ ἱππεὺς ἐπειρασμένος ἐστὶν ἐπὶ τῇ στήλῃ, Γρύ- 6 λος ὁ Ξενοφώντος. 3. Τοῦ θεάτρου δὲ ὀπισθεν ναοῦ τε 6

Ἀφροδίτης ἐπὶ κλήσιν Συμμαχίας ἐρείπια καὶ ἄγαλμα 617
 ἐλείπετο· τὸ δὲ ἐπίγραμμα ἐπὶ τῷ βάθρῳ τὴν ἀναθεῖσαν
 τὸ ἄγαλμα ἐδήλου θυγατέρα εἶναι Πασέου Νικίππην. τὸ
 δὲ ἱερὸν κατεσκευάσαντο τοῦτο οἱ Μαντινεῖς ὑπόμνημα
 ἐς τοὺς ἔπειτα τῆς ὁμοῦ Ῥωμαίοις ἐπ' Ἀκτῖν ναυμαχίας.
 Σέβουσι δὲ καὶ Ἀθηναῖν Ἀλέαν, καὶ ἱερὸν τε καὶ ἄγαλμα
 7 Ἀθηνᾶς ἐστὶν Ἀλέας αὐτοῖς. 4. Ἐνομίσθη δὲ καὶ Ἀντίνοῦς
 σφίσις εἶναι θεός· ναὼν δὲ ἐν Μαντινεΐᾳ νεώτατός ἐστιν
 ὁ τοῦ Ἀντίνου ναός. οὗτος ἐσπουδάσθη περισσῶς δὴ τι
 ὑπὸ βασιλέως Ἀδριανοῦ. ἐγὼ δὲ μετ' ἀνθρώπων μὲν ἐτι
 αὐτὸν ὄντα οὐκ εἶδον, ἐν δὲ ἀγάλμασιν εἶδον καὶ ἐν γρα-
 φαῖς. ἔχει μὲν δὴ γέρον καὶ ἐτέρωθεν, καὶ ἐπὶ τῷ Νεῖλῳ πόλις
 Αἴγυπτίων ἐστὶν ἐπώνυμος Ἀντίνου· τιμᾶς δὲ ἐν Μαν-
 τινεΐᾳ κατὰ τοιόνδε ἔσχηκε. γένος ἦν ὁ Ἀντίνοῦς ἐκ (Βι-
 θυνίου πόλεως) Βιθυνίας τῆς ὑπὲρ Σαγγαρίου ποταμοῦ·
 οἱ δὲ Βιθυνιεῖς Ἀρκάδες τέ εἰσι καὶ Μαντινεῖς τὰ ἄνωθεν.
 8 τούτων ἕνεκα ὁ βασιλεὺς κατεστήσατο αὐτῷ καὶ ἐν Μαν-
 τινεΐᾳ τιμᾶς, καὶ τελετὴν τε κατὰ ἔτος ἕκαστον καὶ ἁγῶν
 ἐστὶν αὐτῷ διὰ ἔτους πέμπτον. οἶκος δὲ ἐστὶν ἐν τῷ γυμ-
 νασίῳ Μαντινεῦσιν ἀγάλματα ἔχον Ἀντίνου καὶ ἐς τὰλλα
 θεᾶς ἄξιος, λίθων ἕνεκα οἷς κεκόσμηται, καὶ ἀπιδόντι ἐς
 τὰς γραφάς· αἱ δὲ Ἀντίνου εἰσὶν αἱ πολλαί, Διονύσῳ
 μάλιστα εἰκασμένοι. καὶ δὴ καὶ τῆς ἐν Κεραμεικῷ γρα-
 φῆς, ἣ τὸ ἔργον ἔχει τὸ Ἀθηναίων ἐν Μαντινεΐᾳ, καὶ
 9 ταύτης αὐτόθι ἐστὶ μίμημα. 5. Μαντινεῦσι δὲ ἐν τῇ
 ἀγορᾷ γυναικός τε εἰκὼν χαλκῇ, καὶ Μαντινεῖς καλοῦσι
 Διομένειαν Ἀρκάδος, καὶ ἡρώδην ἐστὶ Ποδάρου· φασὶ δὲ
 ἀποθανεῖν αὐτὸν ἐν τῇ πρὸς Ἐπαμεινώνδαν καὶ Θηβαί-
 ονς μάχῃ. γενεαῖς δὲ τρισὶν ἐμοῦ πρότερον μετέθεσαν
 τοῦ τάφου τὸ ἐπίγραμμα ἐς ἄνδρα ἀπόγονον μὲν ἐκείνου
 Ποδάρου καὶ ὁμῶνυμον, γεγονότα δὲ καθ' ἡλικίαν ὡς
 10 πολιτείας ἤδη Ῥωμαίων μετεिल्φέναι. Ποδάρην δ' ἐπ'

618 ἐμοῦ τὸν ἀρχαῖον ἐτίμων οἱ Μαντινεῖς λέγοντες ὡς ἄρι-
 στος μὲν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν συμμαχῶν γένοιτο ἐν τῇ
 μάχῃ Γρύλος ὁ Ξενοφώντος, ἐπὶ δὲ τῷ Γρύλῳ Κηφισό-
 δωρος Μαραθώνιος, οὗτος δὲ τηνικαῦτα Ἀθηναίους
 ἐτύγγανεν ἱππαρχῶν, τρίτα δὲ ἀνδραγαθίας Ποδάρη
 νέμουνσιν.

X. Ἐς Ἀρκαδίαν δὲ τὴν ἄλλην εἰσὶν ἐκ Μαντινεΐας
 ὁδοί· ὁπόσα δὲ ἐφ' ἐκάστης αὐτῶν μάλιστα ἦν θεᾶς ἄξια,
 ἐπέξειμι καὶ ταῦτα. ἰόντι ἐς Τεγέαν ἐστὶν ἐν ἀριστερᾷ
 τῆς λεωφόρου παρὰ τοῖς Μαντινεῶν τείχεσι χωρίον ἐς
 τῶν ἱππῶν τὸν δρόμον, καὶ οὐ πόρρω τούτου στάδιον,
 ἐνθα ἐπὶ τῷ Ἀντίνῳ τὸν ἁγῶνα τιθέασιν. 2. Ὑπὲρ δὲ τοῦ
 σταδίου τὸ ὄρος ἐστὶ τὸ Ἀλήσιον, διὰ τὴν ἄλην, ὡς φασι,
 καλούμενον τὴν Ῥέας, καὶ Δήμητρος ἄλσος ἐν τῷ ὄρει.
 παρὰ δὲ τοῦ ὄρους τὰ ἔσχατα τοῦ Ποσειδῶνός ἐστι τοῦ 2
 Ἰππίου τὸ ἱερὸν, οὐ πρόσω σταδίου Μαντινεΐας. τὰ δὲ
 ἐς τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐγὼ τε ἀκοὴν γράφω καὶ ὅσοι μνήμην
 ἄλλοι περὶ αὐτοῦ πεποιήνται. τὸ μὲν δὴ ἱερὸν τὸ ἐφ'
 ἡμῶν ὠκοδομήσατο Ἀδριανὸς βασιλεὺς, ἐπιστήσας τοῖς
 ἐργαζομένοις ἐπόπτας ἄνδρας, ὡς μήτε ἐνίδοι τις ἐς τὸ
 ἱερὸν τὸ ἀρχαῖον μήτε τῶν ἐρειπίων τι αὐτοῦ μετακι-
 νοῖτο· πέριξ δὲ ἐκέλευε τὸν ναὸν σφᾶς οἰκοδομεῖσθαι
 τὸν καινόν. τὰ δὲ ἐξ ἀρχῆς τῷ Ποσειδῶνι τὸ ἱερὸν τοῦτο
 Ἀγαμήδης λέγονται καὶ Τροφᾶνιος ποιῆσαι, δρυῶν ξύλα
 ἐργασάμενοι καὶ ἀρμόσαντες πρὸς ἄλληλα. ἐσόδου δὲ ἐς 3
 αὐτὸ εἰσφέροντες ἀνθρώπους ἔρυμα μὲν πρὸ τῆς ἐσόδου
 προεβάλοντο οὐδέν, μίτον δὲ διατείνουσιν ἐρεοῦν, τάχα
 μὲν πού τοις τότε ἄρουσι τὰ θεῖα ἐν τιμῇ δεῖμα καὶ τοῦτο
 ἐσεσθαι νομίζοντες, τάχα δ' ἂν τι μετελὴ καὶ ἰσχύος τῷ
 μίτῳ. Φαίνεται δὲ καὶ Αἵπυτος ὁ Ἰππόδου μήτε πηδήσας
 619 ὑπὲρ τὸν μίτον μήτε ὑποδύς, διακόψας δὲ αὐτὸν ἐσελθὼν
 ἐς τὸ ἱερὸν· καὶ ποιήσας οὐκ ὅσῃα ἐτυφλώθη τε ἐμπεσόν-

τος ἐς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῷ τοῦ κύματος, καὶ αὐτίκα
 4 ἐπιλαμβάνει τὸ χρεὼν αὐτόν. 3. Θαλάσσης δὲ ἀναφά-
 νεσθαι κύμα ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ λόγος ἐστὶν ἀρχαῖος· ἐοι-
 κότα δὲ καὶ Ἀθηναῖοι λέγουσιν ἐς τὸ κύμα τὸ ἐν ἀκρο-
 πόλει, καὶ Καρῶν οἱ Μύλασα ἔχοντες ἐς τοῦ θεοῦ τὸ
 ἱερὸν ὃν φωνῇ τῇ ἐπιχωρίᾳ καλοῦσιν Ὅσοργα. Ἀθη-
 ναίοις μὲν δὴ σταδίους μάλιστα εἴκοσιν ἀφίστηκε τῆς
 πόλεως ἢ πρὸς Φαλήρῳ θάλασσα· ὡσαύτως δὲ καὶ Μυ-
 λαεῦσιν ἐπίνειον σταδίους ὀγδοήκοντα ἀπέχον ἐστὶν
 ἀπὸ τῆς πόλεως· Μαντινεῦσι δὲ ἐκ μακροτάτων τε ἡ θά-
 λασσα ἀνείσι καὶ ἐφανέστατα δὴ κατὰ τοῦ θεοῦ γνώμην.
 5 4. Πέραν δὲ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος τρόπαιόν ἐστι
 λίθου πεποιημένον ἀπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀγιδος. λέ-
 γεται δὲ καὶ ὁ τρόπος τῆς μάχης. τὸ μὲν δεξιὸν εἶχον οἱ
 Μαντινεῖς αὐτοί, στρατιὰν τε ἀπὸ πάσης ἡλικίας καὶ
 στρατηγὸν παρεχόμενοι Ποδάργῳ, ἀπόγονον τρίτον Πο-
 δάρου τοῦ Θηβαίοις ἐναντία ἀγωνισαμένου. παρῇν δέ
 σφισι καὶ μάντις Ἡλεῖος Θρασύβουλος Αἰνέου τῶν Ἰαμι-
 δῶν· οὗτος ὁ ἀνὴρ νίκην τε τοῖς Μαντινεῦσι προηγό-
 6 ρησε, καὶ αὐτὸς σφισι τοῦ ἔργου μετέσχευ. ἐπὶ δὲ τῷ
 εὐωνύμῳ πᾶν τὸ ἄλλο Ἀρκαδικὸν ἐτάσσοντο· ἄρχοντες
 δὲ κατὰ πόλεις τε ἦσαν καὶ Μεγαλοπολιτῶν Ανδιαδῆς καὶ
 Λεωκῦδης. Ἀράτῳ δὲ ἐπετέτραπτο καὶ Σικυνωνοῖς τε καὶ
 Ἀχαιοῖς τὸ μέσον. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Ἄγρις ἐπεξέτει-
 ναν τὴν φάλαγγα, ὡς τῶν ἐναντίων τῷ στρατεύματι ἄν-
 τιπαρῆγοιεν· τὸ μέσον δὲ Ἄγρις καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλέα
 7 εἶχον. Ἄρατος δὲ ἀπὸ συγκειμένου πρὸς τοὺς Ἀρκαδας
 ὑπέφευγεν αὐτὸς τε καὶ ὁ σὺν αὐτῷ στρατὸς οἷα δὴ τῶν
 Λακεδαιμονίων σφίσιν ἐγκειμένων· ὑποφεύγοντες δὲ
 ἅμα τὸ σύνταγμα σφῶν ἡρέμα ἐποιοῦν μνηοειδές. Λακε-
 δαιμόνιοι δὲ καὶ Ἄγρις νίκην τε ἡλπίζον, καὶ τοῖς περὶ
 τὸν Ἄρατον ἐνέκειντο ἀθρόοι μᾶλλον· ἐπηκολοῦθουν δὲ

σφισι καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κεράτων, Ἄρατον καὶ τὴν σὺν αὐτῷ
 στρατιὰν τρέψασθαι μέγα ἀγώνισμα ἡγοῦμενοι. Ἐλαθὼν 8
 τε δὴ κατὰ νότον γενόμενοι σφισιν οἱ Ἀρκαδῆς, καὶ οἱ
 620 Λακεδαιμόνιοι κυκλωθέντες τῆς τε ἄλλης στρατιᾶς τὸ
 πολὺ ἀποβάλλουσι, καὶ βασιλεὺς ἔπεσεν Ἄγρις Εὐδαμί-
 δον. Φανῆναι δὲ καὶ τὸν Ποσειδῶνα ἀμύνοντά σφισιν
 ἔφασαν οἱ Μαντινεῖς, καὶ τοῦδε ἔνεκα τρόπαιον ἐποιή-
 σαντο ἀνάθημα τῷ Ποσειδῶνι. Πολέμῳ δὲ καὶ ἀνθρώ- 9
 πων φόνοις παρῆναι θεοὺς ἐποίησαν μὲν ὅσοις τὰ ἡρώων
 ἐμέλησεν ἐν Ἰλίῳ παθήματα, ᾗδεται δὲ ὑπὸ Ἀθηναίων
 ὡς θεοὶ σφισιν ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοῦ ἔργου
 μετέσχοιεν· ἐκδηλότατα δὲ ὁ Γαλατῶν στρατὸς ἀπώλετο
 ἐν Δελφοῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἐναργῶς ὑπὸ δαιμόνων.
 οὕτω καὶ Μαντινεῦσιν ἔπεται οὐκ ἄνευ τοῦ Ποσειδῶνος
 τὸ κράτος γενέσθαι σφίσι. Λεωκῦδους δὲ τοῦ Μεγαλο- 10
 πολιτῶν ὁμοῦ Ανδιαδῆ στρατηγῆσαντος πρόγονον ἔνα-
 τον Ἀρκεσίλαον οἰκοῦντα ἐν Λυκοσοῦρα λέγουσιν οἱ Ἀρ-
 καδῆς ὡς ἴδοι τὴν ἱερὰν τῆς καλουμένης Λεσποίνης ἔλα-
 φον πεπονηκυῖαν ὑπὸ γῆρας· τῇ δὲ ἐλάφῳ ταύτῃ ψαλίον
 τε εἶναι περὶ τὸν τράχηλον, καὶ γράμματα ἐπὶ τῷ ψαλίῳ,
 Νεβρὸς ἐὼν ἑάλων, ὅτ' ἐς Ἴλιον ἦν Ἀγαπήνωρ.
 Οὗτος μὲν δὴ ἐπιδείκνυσιν ὁ λόγος ἔλαφον εἶναι πολλῷ
 καὶ ἐλέφαντος μακροβιώτερον θηρίον.

XI. Μετὰ δὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος χωρίον ὑπο-
 δέχεται σε δρυὼν πλήρες, καλούμενον Πέλαγος· καὶ ἐκ
 Μαντινείας ἡ ἐς Τεγέαν ὁδὸς φέρει διὰ τῶν δρυῶν. Μαν-
 τινεῦσι δὲ ὅροι πρὸς Τεγεάτας εἰσὶν ὁ περιφερῆς ἐν τῇ λε-
 αφόρῳ βωμός. 2. Εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἐς
 ἀριστεράν ἐκτραπῆναι θελήσειας, σταδίους τε ἥξεις μάλι-
 στά που πέντε καὶ ἐπὶ τῶν Πελίου θυγατέρων ἀφίξη τοὺς
 τάφους. ταύτας φασὶν οἱ Μαντινεῖς μετοικῆσαι ἐπὶ σφᾶς
 τὰ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς ὀνειδῆ φεγγούσας. Ὡς γὰρ 2

δὴ ἀφίκετο ἡ Μήδεια ἐς Ἰωλκόν, αὐτίκα ἐπεβούλευε τῷ Πελίῳ, τῷ ἔργῳ μὲν συμπράσσουσα τῷ Ἰάσονι, τῷ λόγῳ δὲ ἀπεχθανομένη. ἐπαγγέλλεται τοῦ Πελίου ταῖς θυγατράσιν ὥς τὸν πατέρα αὐταῖς, ἣν ἐθέλωσιν, ἀποφανοὶ νέον ἀντὶ γέροντος παλαιοῦ. κατασφάξασα δὲ ὅτῳ δὴ τρόπῳ 621 κριὸν τὰ κρέα ὁμοῦ φαρμάκοις ἐν λέβητι ᾗψησεν, οἷς ἐκ τοῦ λέβητος τὸν κριὸν τὸν ἐψόμενον ἄρνα ἐξηγάγε ζῶντα.

3 Παραλαμβάνει τε δὴ τὸν Πελίαν κατακόψασα ἐψῆσαι, καὶ αὐτὸν ἐκομίσαντο αἱ θυγατέρες οὐδὲ ἐς ταφὴν ἔτι ἐπιτήδειον. τοῦτο ἠνάγκασε τὰς γυναικας ἐς Ἀρκαδίαν μετοικῆσαι, καὶ ἀποθανούσας τὰ μνήματα ἐχώσθη σφίσι αὐτοῦ. ὀνόματα δὲ αὐταῖς ποιητῆς μὲν ἔθετο οὐδεὶς, ὅσα γε ἐπελεξάμεθα ἡμεῖς, Μίκων δὲ ὁ ζωγράφος Ἀστερόπειάν τε εἶναι καὶ Ἀντινόην ἐπὶ ταῖς εἰκόσιν αὐτῶν ἐπέγραψεν.

4 3. Χωρίον δὲ ὀνομαζόμενον Φοῖζων περὶ εἰκοσὶ πού σταδίους τῶν τάφων ἐστὶν ἀπωτέρω τούτων. * * δὲ Φοῖζων μνημῆα ἐστὶ λίθου περιεχόμενον κρηπίδι, ἀνέχον δὲ οὐ πολὺ ὑπὲρ τῆς γῆς. κατὰ τοῦτο ἣν τε ὁδὸς μάλιστα στενὴ γίνεται, καὶ τὸ μνημα Ἀρηϊθίου λέγουσιν εἶναι Κορυνήτου διὰ τὸ ὄπλον ἐπονομασθέντος. Κατὰ δὲ τὴν ἐς Παλλάντιον ἐκ Μαντινείας ἄγουσαν προελθόντι ὡς τριάκοντά πού σταδίους, παρήκει κατὰ τοῦτο ἐς τὴν λεωφόρον ὁ τοῦ Πελάγου καλουμένου δρυμός, καὶ τὰ ἱππικὰ τὸ Ἀθηναίων τε καὶ Μαντινέων ἐνταῦθα ἐμαχέσαντο ἐναντία τῆς Βοιωτίας ἱπποῦ. 4. Ἐπαμεινώνδαν δὲ ἀποθανεῖν Μαντινεῖς μὲν ὑπὸ Μαχαιρίωνος Μαντινέως φασὶν ἀνδρός· ὡσαύτως δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι Σπαρτιάτην λέγουσιν εἶναι τὸν ἀποκτείναντα Ἐπαμεινώνδαν, τίθενται δὲ Μαχαιρίωνα ὄνομα καὶ οὗτοι τῷ ἀνδρὶ. Ὁ δὲ Ἀθηναίων ἔχει λόγος, ὁμολογοῦσι δὲ αὐτῷ καὶ Θηβαῖοι, τρωθῆναι τὸν Ἐπαμεινώνδαν ὑπὸ Γρύλον· παραπλήσια 622

δὲ σφισὶν ἐστὶ καὶ τὰ ἐν τῇ γραφῇ τῇ τὸ ἔργον ἐχούσῃ τὸ ἐν Μαντινείᾳ. φαίνονται δὲ οἱ Μαντινεῖς Γρύλον μὲν δημοσίᾳ τε θάψαντες, καὶ ἔνθα ἔπεσεν ἀναθέντες εἰκόνα ἐπὶ στήλης ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου τῶν συμμάχων· Μαχαιρίωνα δὲ λόγῳ μὲν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι λέγουσιν, ἔργῳ δὲ οὔτε ἐν Σπάρτῃ Μαχαιρίων ἐστὶν οὐδεὶς, οὐ μὴν οὐδὲ παρὰ Μαντινεῦσιν, ὅτῳ γερόνασιν ὡς ἀνδρὶ ἀγαθῷ τιμαί. Ὡς δὲ ἐτέτρωτο ὁ Ἐπαμεινώνδας, 7 ἐκκομίζουσιν ἔτι ζῶντα ἐκ τῆς παρατάξεως αὐτόν. ὁ δὲ τέως μὲν τὴν χεῖρα ἔχων ἐπὶ τῷ τραύματι ἐταλαιπώρει καὶ ἐς τοὺς μαχομένους ἀφέωρα, ὁπόθεν δὲ ἀπέβλεπεν ἐς αὐτοὺς ὠνόμαζον Σκοπὴν οἱ ἔπειτα, λαβόντος δὲ ἴσον τοῦ ἀγῶνος πέρας, οὕτω τὴν χεῖρα ἀπέσχευ ἀπὸ τοῦ τραύματος, καὶ αὐτὸν ἀφέντα τὴν ψυχὴν ἔθαψαν ἔνθα σφίσι ἐγένετο ἡ συμβολή. 5. Τῷ τάφῳ δὲ κίων τε ἐφέ- 8 στηκε καὶ ἄσπις ἐπ' αὐτῷ δράκοντα ἔχουσα ἐπειρασμένη. ὁ μὲν δὲ δράκων ἐθέλει σημαίνειν γένους τῶν Σπαρτιῶν καλουμένων εἶναι τὸν Ἐπαμεινώνδαν. στήλαι δὲ εἰσιν ἐπὶ τῷ μνηματι, ἡ μὲν ἀρχαία καὶ ἐπίγραμμα ἔχουσα Βοιωτίων, τὴν δὲ αὐτὴν τε ἀνέθηκεν Ἀδριανὸς βασιλεὺς καὶ ἐποίησε τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτῇ. τὸν δὲ 9 Ἐπαμεινώνδαν τῶν παρ' Ἑλλήσι στρατηγίας ἕνεκα εὐδοκίμησάντων μάλιστα ἐπαινέσαι τις ἂν, ἢ ὕστερόν γε οὐδενὸς ποιήσαιο. Λακεδαιμονίων μὲν γὰρ καὶ Ἀθηναίων τοῖς ἡγεμόσι πόλεων τε ἀξίωμα ὑπῆρχεν ἐκ παλαιοῦ καὶ οἱ στρατιῶται φρονήματος τὸ ἴσον ἔχοντες· Θηβαίους δὲ Ἐπαμεινώνδας ἀθύμους τὰς γνώμας καὶ ἄλλων ἀκούειν εἰσθότας ἀπέφηεν ἐν οὐ πολλῷ πρωτεύοντας.

6. Ἐγέρουσι δὲ τῷ Ἐπαμεινώνδᾳ μαντεία πρότερον 10 ἔτι ἐκ Δελφῶν πέλαγος αὐτὸν φυλάσσεσθαι. καὶ ὁ μὲν τριήρους τε μὴ ἐπιβῆναι μηδὲ ἐπὶ νεῶς φορτίδος πλεῦσαι 623 δεῖμα εἶχε· τῷ δὲ ἄρα Πέλαγος δρυμὸν καὶ οὐ θάλασσαν PAUSAN. II. 7

προέλεγεν ὁ δαίμων. χωρία δὲ τὰ ὁμώνυμα καὶ Ἀννίβαν ὕστερον τὸν Καρχηδόνιον καὶ πρότερον ἔτι Ἀθηναίους
 11 ἠπάτησεν. Ἀννίβας γὰρ χρησμός ἀφίκετο παρὰ Ἀμμωνος ὡς ἀποθανῶν γῇ καλυφθήσεται τῇ Λιβύσση. ὁ μὲν δὴ ἤλπιζεν ἀρχὴν τε τὴν Ῥωμαίων καθαιρήσειν καὶ οἰκαδε ἐς τὴν Λιβύην ἐπανελθὼν τελευτήσκειν γῆρα τὸν βίον. Φλαμινίου δὲ τοῦ Ῥωμαίου ποιουμένου σπουδὴν ἔλειν ζῶντα αὐτόν, ἀφικόμενος παρὰ Προυσίαν ἱκέτης καὶ ἀπωσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀνεπήδα τε ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ γυμνωθέντος τοῦ ξίφους τιτρώσκειται τὸν δάκτυλον. προελθόντι δὲ οἱ στάδια οὐ πολλὰ πυρετός τε ἀπὸ τοῦ τραύματος καὶ ἡ τελευτὴ τριταίῳ συνέβη· τὸ δὲ χωρίον ἐνθα
 12 ἀπέθανε καλοῦσιν οἱ Νικομηθεῖς Λίβυσσαν. Ἀθηναίους δὲ μάντευμα ἐκ Δωδώνης Σικελίαν ἤλθεν οἰκίζειν· ἡ δὲ οὐ πόρρω τῆς πόλεως ἡ Σικελία λόφος ἐστὶν οὐ μέγας. οἱ δὲ οὐ συμφρονήσαντες τὸ εἰρημένον ἐς τε ὑπερορίους στρατείας προήχθησαν καὶ ἐς τὸν Συρακοσίαν πόλεμον. ἔχει δ' ἂν τις καὶ πλεονα τοῖς εἰρημένοις ἐοικότα ἄλλα ἐξευρεῖν.

XII. Τοῦ τάφου δὲ τοῦ Ἐπαμεινώνδα μάλιστα πον σταδίων μῆκος Διὸς ἀφέστηκεν ἱερὸν ἐπὶ κλησὶν Χάρμωνος. Ἀρκάδων δὲ ἐν τοῖς δρυμοῖς εἰσὶν αἱ δρυὲς διάφοροι, καὶ τὰς μὲν πλατυφύλλους αὐτῶν, τὰς δὲ φηγοὺς καλοῦσιν· αἱ τρίται δὲ ἀραιὸν τὸν φλοιὸν καὶ οὕτω δὴ τι παρέχονται κοῦφον, ὥστε ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐν θαλάσῃ ποιοῦνται σημεῖα ἀγκύραις καὶ δικτύοις· ταύτης τῆς δρυὸς τὸν φλοιὸν ἄλλοι τε Ἰώνων καὶ Ἑρμησιάνῃς ὁ τὰ ἐλεγεία ποι- 624 ἦσας φελλὸν ὀνομάζουσιν.

2 Ἐς Μεθύδριον δὲ πόλιν μὲν οὐκ ἔτι, κώμην δὲ ἐς τὸ Μεγαλοπολιτικὸν συντελοῦσαν, ἐς τοῦτό ἐστι τὸ Μεθύδριον ἐκ Μαντινείας ὁδός. 2. προελθόντι δὲ σταδίους τριάκοντα πεδίον τε ὀνομαζόμενον Ἀλκιμέδων καὶ ὑπὲρ

τοῦ πεδίου τὸ ὄρος ἐστὶν ἡ Ὀστρακίνα, ἐν δὲ αὐτῷ σπηλαιον, ἐνθα ᾤκησεν Ἀλκιμέδων, ἀνὴρ τῶν καλουμένων ἠρώων. τοῦτου τοῦ Ἀλκιμέδοντος θυγατρὶ συγγενέσθαι 3 Φιαλοῖ, ὡς Φιγαλεῖς λέγουσιν, Ἡρακλέα. ὡς δὲ ᾤσθετο αὐτὴν ὁ Ἀλκιμέδων τεκοῦσαν, ἐκτίθησιν ἀπολουμένην ἐς τὸ ὄρος, σὺν δὲ αὐτῇ καὶ τὸν παῖδα ὃν ἔτεκε· καλοῦσι δὲ Αἰχμαγόραν αὐτὸν οἱ Ἀρκάδες. ἀνακλιόντος δὲ ὡς ἐξέκειτο τοῦ παιδός, κίσσα ἡ ὄρνις ἐπήκουε τε ὀδυρομένου καὶ ἀπεμιμεῖτο τὰ κλαύματα· καὶ πῶς ὁ Ἡρακλῆς 4 ἐρχόμενος τὴν ὁδὸν ταύτην ἐπήκουσε τῆς κίσσης, καί, ἐνόμισε γὰρ παιδὸς εἶναι καὶ οὐκ ὄρνιθος τὸν κλανθμόν, ἐτράπετο εὐθὺ τῆς φωνῆς· γνωρίσας δὲ αὐτὴν τε ἔλυσεν ἀπὸ τῶν δεσμῶν καὶ τὸν παῖδα ἀνεσώσατο. ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ πλησίον πηγὴ Κίσσα ἀπὸ τῆς ὄρνιθος ὀνομάζεται. 3. Τεσσαράκοντα δὲ ἀπὸ τῆς πηγῆς στάδια ἀφέστηκε Πετροσάκα καλούμενον χωρίον· Μεγαλοπολιτῶν δὲ καὶ Μαντινέων ὄρος ἐστὶν ἡ Πετροσάκα.

Ἐπὶ δὲ ὁδοῖς ταῖς κατειλεγμέναις δύο ἐς Ὀρχομενὸν 5 εἰσιν ἄλλαι, καὶ τῇ μὲν ἐστὶ καλούμενον Λάδα στάδιον, ἐς ὃ ἐποιεῖτο Λάδας μελέτην δρόμου, καὶ παρ' αὐτὸ ἱερὸν Ἀρτέμιδος, καὶ ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ γῆς χῶμα ὑψηλόν· Πηνελόπης δὲ εἶναι τάφον φασίν, οὐχ ὁμολογοῦντες τὰ ἐς αὐτὴν ποιήσει τῇ Θεσπρωτίδι ὀνομαζομένη. Ἐν ταύτῃ 6 μὲν γέ ἐστι τῇ ποιήσει ἐπανήκοντι ἐκ Τροίας Ὀδυσσεὺς τεκεῖν τὴν Πηνελόπην Πτολιπόρθη παιδα· Μαντινέων δὲ ὁ ἐς αὐτὴν λόγος Πηνελόπην φησὶν ὑπὸ Ὀδυσσεως καταγνασθεῖσαν ὡς ἐπισπαστοὺς ἑσαγάγοιτο ἐς τὸν οἶκον, καὶ ἀποπεμφθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ, τὸ μὲν παραντίκα ἐς Λακεδαίμονα ἀπελθεῖν, χρόνον δὲ ὕστερον ἐκ τῆς Σπάρτης ἐς Μαντινείαν μετοικῆσαι, καὶ οἱ τοῦ βίου τὴν τελευτὴν ἐνταῦθα συμβῆναι. 4. Τοῦ τάφου δὲ ἔχειται τοῦ- 7 625 του πεδίου οὐ μέγα, καὶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ, τὰ 7*

ἐρείπια ἔτι Μαντινείας ἔχον τῆς ἀρχαίας· καλεῖται δὲ τὸ χωρίον τοῦτο ἐφ' ἡμῶν Πτόλις. κατὰ δὲ τὸ πρὸς ἄρκτον αὐτῆς προελθόντι ὁδὸν οὐ μακρὰν Ἀλαλκομενείας ἐστὶ πηγή. τῆς Πτόλεως δὲ μετὰ σταδίου τριάκοντα κώμης τε ἐρείπια καλουμένης Μαιρᾶς, εἰ δὴ ἐνταῦθα καὶ μὴ ἐν τῇ Τεγεατῶν ἐτάφη· Τεγεάταις γὰρ τοῦ λόγου τὸ εἰκὸς καὶ οὐ Μαντινεῦσιν ἔπεται, Μαιρὰν τὴν Ἀτλαντος παρὰ σφίσι ταφῆναι. τάχα δ' αὖ καὶ ἀπόγονος τῆς Ἀτλαντος Μαιρᾶς ἐτέρα Μαιρὰ ἀφίκοιτο ἐς τὴν Μαντινικὴν.

8 5. Λεῖπεται δὲ ἔτι τῶν ὁδῶν ἡ ἐς Ὀρχομενόν, καθ' ἣντινα Ἀρχισία τε ὄρος καὶ Ἀρχίσου μνημῆα ἐστὶν ὑπὸ τοῦ ὄρους τοῖς ποσίν. ὥς γὰρ δὴ ἐκομίζετο ἐς Σικελίαν ὁ Αἰνείας, ἔσχε ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Λακωνικὴν, καὶ πόλεωσιν τε Ἀφροδισιάδος καὶ Ἡτιδος ἐγένετο οἰκιστής, καὶ τὸν πατέρα Ἀρχίσου κατὰ πρόφασιν δὴ τινα παραγενόμενον ἐς τοῦτο τὸ χωρίον καὶ αὐτόθι τοῦ βίου τῇ τελευτῇ χρησάμενον ἔθαψεν ἐνταῦθα· καὶ τὸ ὄρος τοῦτο ἀπὸ τοῦ 9 Ἀρχίσου καλοῦσιν Ἀρχισίαν. τούτου δὲ συντελοῦσιν ἐς πίστιν Αἰολέων οἱ Ἴλιον ἐφ' ἡμῶν ἔχοντες, οὐδαμοῦ τῆς σφετέρως ἀποφαίνοντες μνημῆα Ἀρχίσου. πρὸς δὲ τοῦ Ἀρχίσου τῷ τάφῳ ἐρείπια ἐστὶν Ἀφροδίτης ἱεροῦ, καὶ Μαντινέων ὄροι πρὸς Ὀρχομενίους καὶ ἐν ταῖς Ἀρχισίαις εἰσίν.

XIII. Ἐν δὲ τῇ χώρᾳ τῇ Ὀρχομενίῳ, ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ Ἀρχισίων, ἐν ὑπέρῳ τοῦ ὄρους τὸ λερόν ἐστὶ τῆς Ὑμνίας Ἀρτέμιδος· μέτεστι δὲ αὐτοῦ καὶ Μαντινεῦσι *** καὶ ἑρειαὶ καὶ ἄνδρα ἑρέα. τούτοις οὐ μόνον τὰ ἐς τὰς μῖξεις ἀλλὰ καὶ ἐς τὰ ἄλλα ἀριστεύειν καθέστηκε τὸν χρόνον τοῦ βίου πάντα, καὶ οὔτε λουτρὰ οὔτε δῖαιτα λοιπὴ κατὰ τὰ αὐτὰ σφίσι καθὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἐστίν, οὐδὲ ἐς οἰκίαν παρῆσιν ἀνδρὸς ἰδιώτου. τοιαῦτα οἶδα ἕτερα ἐνιαυτὸν καὶ οὐ πρόσω Ἐφεσίων ἐπιτηδεύον-

τας τοὺς τῇ Ἀρτέμιδι ἱστιάτορας τῇ Ἐφεσίᾳ γινομένους, καλουμένους δὲ ὑπὸ τῶν πολιτῶν Ἐσσηνας. τῇ δὲ Ἀρτέμιδι τῇ Ὑμνίᾳ καὶ ἑορτὴν ἄγουσιν ἐπέτειον.

2. Ὀρχομενίοις δὲ ἡ προτέρα πόλις ἐπὶ ὄρους ἦν 2 ἄκρα τῇ κορυφῇ, καὶ ἀγορᾶς τε καὶ τειχῶν ἐρείπια λείπεται· τὴν δὲ ἐφ' ἡμῶν πόλιν ὑπὸ τὸν περιβόλον οἰκοῦσι τοῦ ἀρχαίου τείχους. θείας δὲ αὐτόθι ἄξια πηγὴ τε, ἀφ' ἧς ὑδρεύονται, καὶ Ποσειδωνός ἐστι καὶ Ἀφροδίτης ἱερά· λίθου δὲ τὰ ἀγάλματα. πρὸς δὲ τῇ πόλει ξοανόν ἐστιν Ἀρτέμιδος· ἴδρυνται δὲ ἐν κέδρῳ μεγάλη, καὶ τὴν θεὸν ὀνομάζουσιν ἀπὸ τῆς κέδρου Κεδρεᾶτιν. Σωροὶ δὲ ὑπὸ 3 τὴν πόλιν λίθων εἰσὶ διεστηκότες ἀπὸ ἀλλήλων, ἐπενήθησαν δὲ ἐν πολέμῳ πεσοῦσιν ἀνδράσιν. οἷς τισὶ δὲ Πελοποννησίων ἐπολέμησαν τῶν ἄλλων ἢ Ἀρκάδων αὐτῶν, οὔτε ἐπιγράμματα ἐπὶ τοῖς τάφοις ἐσήμαιναν οὔτε οἱ Ὀρχομενιοὶ μνημονεύουσιν.

3. Ἔστι δὲ ἀπαντικρὺ τῆς πόλεως ὄρος Τραχύ. τὸ δὲ 4 ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ διὰ χαράδρας ῥέον κοίλης μεταξὺ τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ Τραχέος ὄρους κάτεισιν ἐς ἄλλο Ὀρχομενιον πεδίον. τὸ δὲ πεδίον τοῦτο μεγέθει μὲν μέγα, τὰ πλείω δὲ ἐστὶν αὐτοῦ λίμνη. ἴοντι δὲ ἐξ Ὀρχομενοῦ καὶ σταδίου προελθόντι ὅσον τρεῖς ἡ μὲν εὐθεία ἐπὶ πόλιν Καρυὰν ἄγει, παρὰ τε αὐτὴν τὴν χαράδραν, 627 καὶ μετὰ ταύτην ἐν ἀριστερᾷ παρὰ τὸ ὕδωρ τὸ λιμνάζον ἢ δὲ ἐτέρα τῶν ὁδῶν διαβάντι τὸ ὕδωρ τὸ διὰ τῆς χαράδρας ῥέον ὑπὸ τὸ Τραχύ ἐστὶν ὄρος. 4. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν 5 ταύτην πρῶτον μὲν μνημῆα ἐστὶν Ἀριστοκράτους, ὃς βίᾳ ποτὲ ἥσχυνε τὴν ἱερουμένην τῇ Ὑμνίᾳ θεῶν παρθένον. Μετὰ δὲ τοῦ Ἀριστοκράτους τὸν τάφον πηγαὶ τέ εἰσι καλούμεναι Τενεῖαι, καὶ ἀπέχει τῶν πηγῶν σταδία ὥς ἐπὶ ἄμιλος χωρίον· πόλιν δὲ τὴν ἄμιλόν ποτε εἶναι λέγουσι. 5. Κατὰ τοῦτο αὐτὸς τὸ χωρίον δίχα ἢ ὁδὸς τέμ-

νεται, καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Στύμφηλον, ἡ δὲ ἐς Φενεὸν αὐτῶν
6 ἄγει. κατὰ δὲ τὴν ἐς Φενεὸν ἐκδέχεται σε ὄρος· ἐν δὲ τῷ
ὄρει τούτῳ συνάπτουσιν Ὀρχομενίων καὶ Φενεατῶν τε
καὶ Καφυατῶν ὄροι τῆς γῆς. ἀνατείνει δὲ ὑπὲρ τοὺς
ὄρους κρημνὸς ὑψηλός· πέτραι Καφυατικὴν ὀνομάζουσι
τὸν κρημνόν. Μετὰ δὲ τοὺς ὄρους τῶν κατειλεγμένων
πόλεων φάραγξ τε ὑπόκειται, καὶ φέρει δι' αὐτῆς ἡ ἐς
Φενεὸν ὁδός. κατὰ μέσσην δὲ που μάλιστα τὴν φάραγγα
ὑδωρ ἄνεισιν ἐκ πηγῆς, καὶ ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς φάραγγος
Καρναὶ χωρίον.

XIV. Φενεατῶν δὲ τὸ πεδίον κεῖται μὲν ὑπὸ ταῖς
Καρναῖς, πλεονάσαντος δὲ ποτε αὐτῷ τοῦ ὕδατος κατα-
κλυσθῆναι φασι τὴν ἀρχαίαν Φενεόν, ὥστε καὶ ἐφ' ἡμῶν
σημεῖα ἐλείπετο ἐπὶ τῶν ὁρῶν ἐς ἃ ἐπαναβῆναι τὸ ὑδωρ
λέγουσι. Καρυῶν δὲ στάδια πέντε ἀφ' ἑστίηκεν ἡ τε Ὀρυ-
ξις καλουμένη καὶ ἕτερον ὄρος Σκιάδις· ὑφ' ἐκατέρῳ δὲ
ἐστὶ τῷ ὄρει βάρανθρον τὸ ὑδωρ καταδεχόμενον τὸ ἐκ τοῦ
2 πεδίου. 2. Τὰ δὲ βάρανθρα οἱ Φενεᾶται ταῦτά φασι εἶναι
χειροποίητα, ποιῆσαι δὲ αὐτὰ Ἡρακλῆα τηνικαῦτα ἐν
Φενεῷ παρὰ Λαονόμῃ τῇ Ἀμφιτρούωνος μητρὶ οἰκοῦντα·
γενέσθαι γὰρ Ἀμφιτρούωνα ἐκ Λαονόμης Ἀλκαίῳ τῆς
Γουνέως, γυναικὸς Φενεάτιδος, καὶ οὐκ ἐκ τῆς Πέλοπος
Λυσιδίκης. Εἰ δὲ Ἡρακλῆς ἀληθεῖ λόγῳ παρὰ τοὺς Φε- 628
νεάτας μετῴκησε, πείθοντο ἂν τις διωχθέντα ἐκ Τίρυν-
θος ὑπὸ Εὐρύσθεως αὐτὸν οὐκ ἀντίκα ἐς Θήβας, πρό-
3 τερον δὲ ἐς Φενεὸν ἀφικέσθαι. 3. Διὰ μέσου δὲ ὠρυξεν
Ἡρακλῆς τοῦ Φενεατῶν πεδίου ρεῦμα εἶναι τῷ ποταμῷ
τῷ Ὀλβίῳ, ὃν τινα Ἀροάνιον Ἀρκάδιον καλοῦσιν ἕτεροι,
καὶ οὐκ Ὀλβιον. μήκος μὲν τοῦ ὀρύγματος στάδιοι πεν-
τήκοντά εἰσι· βάθος δὲ, ὅσον μὴ πεπτωκός ἐστιν αὐτοῦ,
καὶ ἐς τριάκοντα καθήκει πόδας. Οὐ μὴν ταύτῃ γε ἔτι
κάτεισιν ὁ ποταμός, ἀλλὰ ἐς τὸ ρεῦμα ἀπεχώρησεν αὐτῆς

τὸ ἀρχαῖον, καταλιπὼν τὸ ἔλντρον τοῦ Ἡρακλέους τὸ
ἔργον.

4. Τῶν βαράνθρων δὲ τῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις πεποι- 4
ημένων ὄρεσιν ἀπωτέρω πεντήκοντά που σταδίοις ἐστὶν
ἡ πόλις· οἰκιστὴν δὲ οἱ Φενεᾶται λέγουσιν ἄνδρα αὐτό-
χθονα εἶναι Φενεόν. Ἔστι δὲ σφισιν ἀκρόπολις ἀπότομος
πανταχόθεν, τὰ μὲν πολλὰ ἔχουσα οὕτως, ὀλίγα δὲ αὐτῆς
καὶ ὠχυρώσαντο ὑπὲρ ἀσφαλείας. ἐνταῦθα ἐν τῇ ἀκρο-
πόλει ναός ἐστιν Ἀθηνᾶς ἐπὶ κλησιν Τριτωνίας· ἐρείπια
δὲ ἐλείπετο αὐτοῦ μόνα. καὶ Ποσειδῶν χαλκοῦς ἔσθηκεν 5
ἐπ' αὐνυμίαν Ἴππιος· ἀναθεῖναι δὲ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ποσει-
δῶνος Ὀδυσσεὶ ἔφασαν· ἀπολέσθαι γὰρ Ἴππους τῷ
Ὀδυσσεῖ, καὶ αὐτὸν γῆν τὴν Ἑλλάδα κατὰ ζήτησιν ἐπι-
όντα τῶν ἱππῶν ἰδρύσασθαι μὲν ἱερὸν ἐνταῦθα Ἀρτέμι-
δος, καὶ Εὐρίππαν ὀνομάσαι τὴν θεόν, ἐνθα τῆς Φενεα-
τικῆς χώρας εὗρε τὰς ἱππούς, ἀναθεῖναι δὲ καὶ τοῦ
Ποσειδῶνος τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰππίου. Τῷ δὲ Ὀδυσσεῖ λέ- 6
γουσιν εὐρόντι τὰς ἱππούς γενέσθαι οἱ κατὰ γνώμην ἐν
χώρα τῇ Φενεατῶν ἔχειν ἱππούς, καθάπερ γε καὶ τὰς
βοῦς ἐν τῇ ἡπείρῳ τῆς Ἰθάκης ἀπαντικρὺ τρέφειν αὐτόν.
καὶ μοι καὶ γράμματα οἱ Φενεᾶται παρέρχοντο ἐπὶ τοῦ
ἀγάλματος γεγραμμένα τῷ βάρανθρῳ, τοῦ Ὀδυσσεῶς δὴ τι
πρόσταγμα τοῖς ποιμαίνουσι τὰς ἱππούς. 5. Τὰ μὲν δὴ 7
ἄλλα ἐπομένοις ἡμῖν τῷ Φενεατῶν λόγῳ εἰκὸς προσέεται·
τὸ δὲ ἄγαλμα Ὀδυσσεὶ ἀναθεῖναι τὸ χαλκοῦν οὐκ ἔχω
πείθεσθαι σφισιν· οὐ γάρ πω τότε τοῦ χαλκοῦ τὰ ἀγάλ-
ματα διὰ παντὸς ἠπίσταντο ἐργάσασθαι καθάπερ ἐσθῆτα
ἐξυφαίνοντες. τρόπον δὲ ὅστις ἦν αὐτοῖς ἐς τὰ χαλκᾶ
629 ἐργασίας, ἔδειξεν ἤδη μοι τοῦ ἐς Σπαρτιάτας λόγον τὰ
ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἰππίου τοῦ Διός. Διέχεαν δὲ χαλκὸν 8
πρῶτοι καὶ ἀγάλματα ἔχωνεύσαντο Ῥοϊκός τε Φιλίου
καὶ Θεόδωρος Τηλεκλέους Σάμιοι. Θεοδώρου δὲ ἔργον

ἦν καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ λίθου τῆς σμαράγδου σφραγίς, ἣν Πολυκράτης ὁ Σάμου τυραννήσας ἐφόρει τε τὰ μάλιστα καὶ ἐπ' αὐτῇ περισσῶς δὴ τι ἡγάλλετο.

- 9 6. Φενεατῶν δὲ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καταβαίνοντι ἔστι μὲν στάδιον, ἔστι δὲ ἐπὶ λόφου μνημα Ἰφικλέους ἀδελφοῦ τε Ἡρακλέους καὶ Ἰολάου πατρὸς. Ἰόλαον μὲν δὴ τὰ πολλὰ Ἡρακλεῖ συγκάμνειν λέγουσιν Ἕλληνες· Ἰφικλῆς δὲ ὁ Ἰολάου πατήρ, ἡνίκα ἐμαχέσατο Ἡρακλῆς πρὸς Ἥλείους τε καὶ Αὐγέαν τὴν προτέραν μάχην, τότε ὑπὸ τῶν παίδων ἐτρώθη τῶν Ἄκτορος, καλουμένων δὲ ἀπὸ Μολίνης τῆς μητρὸς· καὶ ἤδη κάμνοντα κομίζουσιν οἱ προσήκοντες ἐς Φενεόν. ἐνταῦθα ἀνὴρ Φενεάτης αὐτὸν Βουφάγος καὶ ἡ τοῦ Βουφάγου γυνὴ Πρώμνη περιεῖπόν τε εὖ καὶ ἀποθανόντα ἐκ τοῦ τραύματος ἔθαψαν.
- 10 Ἰφικλεῖ μὲν δὴ καὶ ἐς τὸδε ἔτι ἐναγίζουσιν ὥς ἦρως, 7. θεῶν δὲ τιμῶσιν Ἐρμῆν Φενεῖται μάλιστα, καὶ ἄρῶνα ἄγονσιν Ἐρμῆα, καὶ ναὸς ἐστὶν Ἐρμοῦ σφίσι καὶ ἄγαλμα λίθου· τοῦτο ἐποίησεν ἀνὴρ Ἀθηναῖος, Εὐχέει Εὐβουλίδου. ὅπισθεν δὲ ἐστὶ τοῦ ναοῦ τάφος Μυρτίλου. τοῦτον Ἐρμοῦ παῖδα εἶναι Μυρτίλου λέγουσιν Ἕλληνες, ἡνιοχεῖν δὲ αὐτὸν Οἰνομάω· καὶ ὁπότε ἀφίκοιτό τις μνώμενος τοῦ Οἰνομάου τὴν θυγατέρα, ὁ μὲν ἡπείρετο ὁ Μυρτίλος σὺν τέχνῃ τοῦ Οἰνομάου τὰς ἱππους, ὁ δὲ ἐν τῷ δρόμῳ τὸν μνηστῆρα, ὁπότε ἐγγὺς γένοιτο, κατηκόντιζεν. Ἰπποδαμείας δὲ ἦρα μὲν καὶ αὐτὸς ὁ Μυρτίλος, 11 ἐς δὲ τὸν ἄρῶνα ἀτόλμως ἔχων ὑπέικε καὶ ἡνιόχει τῷ Οἰνομάω. τέλος δὲ καὶ ἀναφανῆναι τοῦ Οἰνομάου προδότῃν φασὶν αὐτὸν ὑπαχθέντα ὄρκους, ὥς οἱ νύκτα ὁ Πέλοψ μίαν Ἰπποδαμείαν συγγενέσθαι παρήσει. Ἀναμνήσκοντα οὖν τῶν ὄρκων ὁ Πέλοψ ἐξέβαλεν ἐκ τῆς νεῶς· Φενεῖται δὲ τοῦ Μυρτίλου τὸν νεκρὸν ἐκβληθέντα ὑπὸ τοῦ κλύδωνος λέγουσιν ἀνελόμενοι θάψαι, καὶ νύκτωρ

630 κατὰ ἔτος ἐναγίζουσιν αὐτῷ. Ἔστι δὲ ὁ Πέλοψ δῆλος οὐ 12 πολλὴν τινα παραπλεύσας θάλασσαν, ἀλλὰ ὅσον ἀπὸ τοῦ Ἀλφειοῦ τῶν ἐκβολῶν ἐς τὸ ἐπίνειον τὸ Ἥλείων. οὐκ ἂν οὖν τό γε πέλαγος τὸ Μυρτῶν ἀπὸ Μυρτίλου τοῦ Ἐρμοῦ φαίνοιτο κεκλημένον, ἀρχόμενόν τε ἀπὸ Εὐβοίας καὶ παρ' Ἑλένην ἔρημον νῆσον καθήκον ἐς τὸ Αἰγαῖον· ἀλλὰ μοι δοκοῦσιν Εὐβοέων οἱ τὰ ἀρχαῖα μνημονεύοντες εἰκότα εἰρηκέναι λέγοντες ἀπὸ γυναικὸς Μυρτοῦς τῷ πελάγει γεγενῆναι τὸ ὄνομα τῷ Μυρτῶ.

XV. Φενεάταις δὲ καὶ Λήμητρος ἐστὶν ἱερὸν ἐπὶ κλησὶν Ἐλευσινίας, καὶ ἄγονσι τῇ θεῷ τελετὴν, τὰ Ἐλευσῖνι δρώμενα καὶ παρὰ σφίσι τὰ αὐτὰ φάσκοντες καθεστῆκέναι· ἀφικέσθαι γὰρ αὐτοῖς Ναὸν κατὰ μάντευμα ἐκ Δελφῶν, τρίτον δὲ ἀπόγονον Εὐμόλπου τοῦτον εἶναι τὸν Ναόν. Παρὰ δὲ τῆς Ἐλευσινίας τὸ ἱερὸν πεποιήται Πέτρωμα καλούμενον, λίθοι δύο ἡρμοσμένοι πρὸς ἀλλήλους μεγάλοι. ἄγοντες δὲ παρὰ ἔτος ἦντινα τελετὴν με- 2 ζονα ὀνομάζουσι, τοὺς λίθους τούτους τηρικαῦτα ἀνοίγουσι, καὶ λαβόντες γράμματα ἐξ αὐτῶν ἔχοντα τὰ ἐς τὴν τελετὴν καὶ ἀναγνόντες ἐς ἐπήκοον τῶν μυστῶν κατέθεντο ἐν νυκτὶ αὐθις τῇ αὐτῇ. Φενεατῶν δὲ οἶδα τοὺς πολλοὺς καὶ ὁμνύντας ὑπὲρ μεγίστων τῷ Πετρώματι· καὶ ἐπίθημα ἐπ' αὐτῷ περιφερές ἐστὶν, ἔχον ἐντὸς Λή- 3 μητρος πρόσωπον Κιδαρίας· τοῦτο ὁ ἱερεὺς περιθέμενος τὸ πρόσωπον ἐν τῇ μείζονι καλουμένῃ τελετῇ θάβδους κατὰ λόγον δὴ τινα τοὺς ὑποχθονίους παίει. Φενεατῶν δὲ ἐστὶ λόγος, καὶ πρὶν ἢ Ναόν, ἀφικέσθαι καὶ ἐνταῦθα Λήμητρα πλανωμένην· ὅσοι δὲ Φενεατῶν οἶκω τε καὶ ξενίοις ἐδέξαντο αὐτήν, τούτοις τὰ ὅσπρια ἡ θεὸς τὰ ἄλλα, κύαμον δὲ οὐκ ἔδωκε σφίσι. Κύαμον μὲν οὖν ἐφ' 4 ὅτῳ μὴ καθαρὸν εἶναι νομίζουσιν ὄσπριον, ἐστὶν ἱερὸς 631 ἐπ' αὐτῷ λόγος· οἱ δὲ τῷ Φενεατῶν λόγῳ δεξάμενοι τὴν

θεόν, Τρισάυλης καὶ Δαμιθάλης, ἐποιήσαντο μὲν Δῆ-
μητρος ναὸν Θεσμίας ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Κυλλήνῃ, κατεστῆ-
σαντο δὲ αὐτῇ καὶ τελετήν, ἥτινα καὶ νῦν ἄγουσιν. ὁ δὲ
ναὸς οὗτος τῆς Θεσμίας σταδίου πεντε μάλιστα πού καὶ
δέκα ἀπωτέρω τῆς πόλεως.

5 2. Ἐς δὲ Πελλήνην ἐκ Φενεοῦ καὶ ἐς Αἰγειραν ἰόντι
Ἀχαιῶν πόλιν, πέντε πού προεληλυθότι καὶ δέκα στα-
δίους Ἀπόλλωνός ἐστι Πυθίου ναός· ἐρείπια δὲ ἐλείπετο
αὐτοῦ μόνα καὶ βωμός μέγας λίθου λευκοῦ. ἐνταῦθα ἐτι
καὶ νῦν Ἀπόλλωνι Φενεῶται καὶ Ἀρτέμιδι θύουσιν, Ἡρα-
κλέα ἐλόντα Ἥλιον τὸ ἱερὸν λέγοντες ποιῆσαι. 3. Ἔστι δὲ
αὐτόθι καὶ ἡρώων μνήματα, ὅσοι σὺν Ἡρακλεῖ στρατείας
ἐπὶ Ἥλειους μετασχόντες οὐκ ἀπεσώθησαν οἰκαδὲ ἐκ τῆς
6 μάχης. τέθαιπται δὲ Τελαμῶν μὲν ἐγγύτατα τοῦ ποταμοῦ
τοῦ Ἀροαίου, ἀπωτέρω μικρὸν ἢ ἔστι τὸ ἱερὸν τοῦ
Ἀπόλλωνος, Χαλκῶδων δὲ οὐ πόρρω κρήνης καλουμένης
Οἰνόης. τὸν μὲν δὴ Ἐλεφήνορος τοῦ Εὐβοεῦσιν ἐς Ἴλιον
ἡγησαμένον καὶ τὸν Αἰαντός τε καὶ Τεύκρου, τούτων
μὲν τοὺς πατέρας οὐκ ἀποδέξατο ἄν τις ἐν τούτῳ πεσεῖν
τῷ ἄγωνι. πῶς μὲν γὰρ ἂν συνεπελάβετο Ἡρακλεῖ τοῦ
ἐργου Χαλκῶδων, ὃν πρότερον ἐτι ἀποκτεῖναι Ἀμφι-
τρύων καὶ μαρτυρεῖται καὶ πιστεύειν ἄξιόν ἐστιν ἐν Θή-
7 βαις· πῶς δὲ Τεύκρος ὥκισεν ἂν Σαλαμῖνα ἐν Κύπρῳ
πόλιν μηδενός, ὡς ἀνέστρεψεν ἐκ Τροίας, ἐκβαλόντος ἐκ
τῆς οἰκείας· τίς δ' ἂν ἐξήλασεν ἄλλος πλὴν ὁ Τελαμῶν
αὐτόν; δῆλα οὖν ἐστὶ Χαλκῶδοντα οὐ τὸν ἐξ Εὐβοίας
καὶ Τελαμῶνα οὐ τὸν Αἰγινήτην ἐπὶ Ἥλειους Ἡρακλεῖ
μετεσχηκέναι τῆς στρατείας· ὁμώνυμοι δὲ ἐπιφανέσιν
ἄνδρες ἀφανέστεροι καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐτι καὶ τὸν ἅπαντα ἐρί-
νοντο ὁμοίως χρόνον.

8 4. Φενεῶται δὲ πρὸς τὸ Ἀχαϊκὸν τὸ ὁμορον οὐ καθ'
ἐν ὄροι τῆς γῆς εἰσίν, ἀλλὰ πρὸς μὲν Πελλήνην ὁ καλὸν- 632

μενος Πωρίνας, πρὸς δὲ τὴν Αἰγειράτιν τὸ ἐπ' Ἀρτεμιν.
Ἐν δὲ αὐτῶν Φενεατῶν τῇ χώρᾳ μετὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλ-
λωνος τοῦ Πυθίου προήξεις τε οὐκ ἐπὶ πολὺ καὶ ἐντὸς
ἔσῃ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐπὶ τὸ ὄρος ἀγούσης τὴν Κράθιν. ἐν 5
τούτῳ τῷ ὄρει τοῦ ποταμοῦ τῆς Κράθιδός εἰσιν αἱ πηγαί·
ῥεῖ δὲ ἐς θάλασσαν παρὰ Αἰγῆς, ἐρημον τὰ ἐπ' ἐμοῦ χω-
ρίον, τὰ δὲ παλαιότερα Ἀχαιῶν πόλιν. Ἀπὸ τούτου δὲ
καλεῖται τοῦ Κράθιδος καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ποταμός ἐν γῇ τῇ
Βρεττίων. ἐν δὲ τῇ Κράθιδι τῷ ὄρει Πυρρυνίας ἱερὸν
ἐστὶν Ἀρτέμιδος· καὶ τὰ ἐτι ἀρχαιότερα παρὰ τῆς θεοῦ
ταύτης ἐπήγοντο Ἀργεῖοι πῦρ ἐς τὰ Λεοναῖα.

XVI. Ἐκ δὲ Φενεοῦ πρὸς Ἥλιον ἰόντι ἀνίσχοντα ὄρους
ἐστὶν ἄκρα Γερόντειον, καὶ κατὰ ταύτην ὁδός· Φενεῶταις
δὲ ὄροι πρὸς Στυμφαλίους τῆς γῆς τοῦτο ἐστὶ τὸ Γερόν-
τειον. τοῦ Γερωντείου δὲ ἐν ἀριστερᾷ διὰ τῆς Φενεατικῆς
ὁδεύοντι ὄρη Φενεατῶν ἐστὶ Τρίκρηνα καλούμενα, καὶ
εἰσὶν αὐτόθι κρήναι τρεῖς· ἐν ταύταις λουῖσαι τεχθέντα
Ἐρμῇ αἱ περὶ τὸ ὄρος λέγονται νύμφαι, καὶ ἐπὶ τούτῳ
τὰς πηγὰς ἱερὰς Ἐρμοῦ νομίζουσιν. 2. Τρικρήνων δὲ οὐ 2
πόρρω ἄλλο ἐστὶν ὄρος Σηπία, καὶ Αἰπύτῳ τῷ Ἐλάτου
λέγουσιν ἐνταῦθα γενέσθαι τὴν τελευτήν ἐκ τοῦ ὄψεως,
καὶ οἱ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν αὐτόθι· οὐ γὰρ οἶά τε ἦν
σφίσιν ἐς τὸ πρόσω φέρειν τὸν νεκρόν. Τούτους οἱ Ἀρ-
κάδες τοὺς ὄφεις γίνεσθαι καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐτι ἐν τῷ ὄρει
φασίν, οὐ μέντοι πολλοὺς γε, ἀλλὰ καὶ μάλιστα σπα-
νίους· ἄτε γὰρ τοῦ ἔτους τὸ πολὺ νεφομένου τοῦ ὄρους,
οἱ τε ἀποληφθέντες τῶν φωλεῶν ἐκτὸς ὑπὸ τῆς χιόνος
διαφθείρονται, καὶ ἦν πρότερον καταφυγόντες τύχωσιν
ἐς τὰ φωλεῖα, ὅμως ἢ χιὼν μέρος τι αὐτῶν ἀπόλλυσιν,
ἄτε καὶ ἐς αὐτὰ τὰ φωλεῖα καθικνουμένου τοῦ κρυμοῦ.
Τὸν δὲ τοῦ Αἰπύτου τάφον σπουδῇ μάλιστα ἐθεασάμην, 3
ὅτι ἐν τοῖς ἐς τοὺς Ἀρκάδας ἔπεισιν ἔσχεν Ὀμηρος λόγον

τοῦ Αἰπύτου μνήματος. ἔστι μὲν οὖν γῆς χῶμα οὐ μέγα, λίθον κρηπίδι ἐν κύκλῳ περιεχόμενον· Ὀμήρῳ δέ, οὐ 633 γὰρ εἶδεν ἀξιολογώτερον μνῆμα, εἰκότως παρέξειν ἔμελλε θαῦμα, ἐπεὶ καὶ Ἡφαίστου τὸν χορὸν ἐπὶ τῇ Ἀχιλλέως ἀσπίδι εἰργασμένον εἰκάξει χορῶ Δαιδάλου ποιηθέντι, 4 σοφώτερα οὐ θεασάμενος. Τάφους δὲ ἀξιῶν θαύματος ἐπιστάμενος πολλοὺς δυοῖν ἐξ αὐτῶν ἐπιμνησθήσομαι, τοῦ τε ἐν Ἀλικαρνασῶ καὶ ἐν τῇ Ἑβραίῳ. ὁ μὲν δὲ ἐν Ἀλικαρνασῶ Μανσῶλῳ βασιλεύσαντι Ἀλικαρνασέων πεποιήται, μέγεθος δὲ οὕτω δὴ τί ἐστι μέγας καὶ ἐς κατασκευὴν περίβλεπτος τὴν πᾶσαν, ὥστε καὶ Ῥωμαῖοι μεγά- 5 λως δὴ τι αὐτὸν θανμάζοντες τὰ παρὰ σφίσιν ἐπιφανῆ μνήματα Μανσῶλεια ὀνομάζουσιν. Ἑβραίοις δὲ Ἑλένης γυναικὸς ἐπιχωρίας τάφος ἐστὶν ἐν πόλει Σολύμοις, ἣν ἐς ἔδαφος κατέβαλεν ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς. μεμηχανῆται δὲ ἐν τῷ τάφῳ τὴν θύραν, ὁμοίως παντὶ οὕσαν τῷ τάφῳ λιθίνην, μὴ πρότερον διανοίγεσθαι, πρὶν ἂν ἡμέραν τε αἶε καὶ ὥραν τὸ ἔτος ἐπαγάγῃ τὴν αὐτήν· τότε δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ μηχανήματος ἀνοιχθεῖσα καὶ οὐ πολὺ ἐπι- 6 σχοῦσα συνεκλείσθη δι' ὀλίγης. τοῦτον μὲν δὴ οὕτω· τὸν δὲ ἄλλον χρόνον ἀνοῖξαι πειρώμενος ἀνοίξαις μὲν οὐκ ἂν, κατὰξαις δὲ αὐτὴν πρότερον βιαζόμενος.

XVII. Μετὰ δὲ τοῦ Αἰπύτου τὸν τάφον ὅρος τε ὑψηλότερον ὁρῶν τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Κυλλήνῃ καὶ Ἐρμού Κυλληνίου κατεργιμμένος ναὸς ἐστὶν ἐπὶ κορυφῇς τοῦ ὄρους. δῆλα δὲ ἐστὶν ἀπὸ Κυλλήνως τοῦ Ἑλάτου τῷ τε ὄρει τὸ 2 ὄνομα καὶ ἡ ἐπὶ κλησὶς γεγεννημένη τῷ θεῷ. τοῖς δὲ ἀνθρώποις τὸ ἀρχαῖον, ὅποσα καὶ ἡμεῖς καταμαθεῖν ἐδυνήθημεν, τοσάδε ἦν ἀφ' ὧν τὰ ξόανα ἐποιοῦντο, ἔβενος, κυπάρισσος, αἱ κέδροι, τὰ δρυῖνα, ἡ μίλαξ, ὁ λωτός· τῷ δὲ Ἐρμῇ τῷ Κυλληνίῳ τούτων μὲν ἀπὸ οὐδενός, θύου δὲ πεπονημένον τὸ ἀγαλμὰ ἐστίν. ὁκτῶ δὲ εἶναι ποδῶν

634 μάλιστα αὐτὸ εἰκάζομεν. 3. Παρέχεται δὲ καὶ θαῦμα τοι- 3 ὄνδε ἡ Κυλλήνῃ· κόσσυφοι γὰρ οἱ ὄρνιθες ὁλόλευκοί εἰσιν ἐν αὐτῇ. οἱ δὲ ὑπὸ Βοιωτῶν καλούμενοι γένος ἄλλο πού τί εἰσιν ὄρνιθων, οὐκ ὠδικόν. ἀετοὺς μὲν οὖν ὀνομαζομένους κυκνίας μάλιστα εἰκότως κύκνῳ λευκότητι οἶδα ἐν Σιπύλῳ θεασάμενος περὶ λίμνην καλουμένην Ταυτάλου· ὅς δὲ ἀγρίους λευκοὺς καὶ ἄρκτους τῶν Θρακίων λευκὰς ἤδη πού καὶ ἄνδρες ἐκτῆσαντο ἰδιῶται. λαγῶ δὲ καὶ ἔλαφοι, τὸ μὲν Λιβυκὸν θρέμμα οἱ λαγῶ 4 εἰσιν οἱ λευκοί· ἐλάφους δὲ ἐν Ῥώμῃ λευκὰς εἰδόν τε καὶ ἰδὼν θαῦμα ἐποιήσαμην, ὁπόθεν δὲ ἡ τῶν ἡπείρων οὐσαι ἢ νησιῶτιδες ἐκομίσθησαν, οὐκ ἐπῆλθεν ἐρέσθαι μοι. τάδε μὲν ἡμῖν λελέχθω τῶν ἐν Κυλλήνῃ κοσσύφων ἕνεκα, ὥς μὴ τοῖς ῥηθεῖσιν ἐς τὴν χρόαν αὐτῶν ἀπιστοίῃ μηδεῖς.

4. Ἔχεται δὲ ἄλλο ὄρος Κυλλήνης Χελυδόρεα, ἐνθα 5 εὐρῶν χελώνην Ἐρμῆς ἐκδεῖραι τὸ θηρίον καὶ ἀπ' αὐτῆς λέγεται ποιήσασθαι λύραν. ἐνταῦθα Φενεάταις καὶ Πελληνεῦσιν ὄροι τῆς γῆς εἰσὶ, καὶ τοῦ ὄρους τῶν Χελυδορέων οἱ Ἀχαιοὶ τὸ πλέον νέμονται.

5. Ἐκ Φενεοῦ δὲ ἰόντι ἐπὶ ἐσπέρας καὶ ἡλίου δυσμῶν 6 ἡ μὲν ἀριστερὰ τῶν ὁδῶν ἐς πόλιν ἄγει Κλείτορα, ἐν δεξιᾷ δὲ ἐπὶ Νώνανκριν καὶ τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός. τὸ μὲν δὲ ἀρχαῖον ἡ Νώνανκρὶς πόλισμα ἦν Ἀρκαδῶν, καὶ ἀπὸ τῆς Ἀνκάονος γυναικὸς τὸ ὄνομα εἰλήφει· τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν ἐρείπια ἦν, οὐδὲ τούτων τὰ πολλὰ ἔτι δῆλα. τῶν δὲ ἐρειπίων οὐ πόρρω κρημνός ἐστιν ὑψηλός· οὐχ ἔτερον δ' ἐς τοσοῦτον ἀνήκοντα ὕψους οἶδα. καὶ ὕδωρ κατὰ τοῦ κρημνοῦ στάξει· καλοῦσι δὲ Ἕλληνες αὐτὸ ὕδωρ Στυγός.

XVIII. Εἶναι δὲ τὴν Στύγα Ἡσιόδου μὲν ἐν Θεογονίᾳ πεποιήκεν, Ἡσιόδου γὰρ δὴ ἐπὶ τὴν Θεογονίαν εἰσὶν οἱ νομίζουσι, πεποιημένα οὖν ἐστὶν ἐνταῦθα Ὠκεανοῦ θυγατέρα τὴν Στύγα, γυναικὰ δὲ αὐτὴν εἶναι Πάλλαντος.

ἐοικότα δὲ πεποιηκέναι τούτοις καὶ Αἶνον φασίν· ἐμοὶ δὲ 635
ἐπιλεγομένῳ παντάπασιν ἐφαίνετο ταῦτά γε εἶναι κίβ-
2 δηλα. Ἐπιμενίδης δὲ ὁ Κρήσιος εἶναι μὲν καὶ οὗτος θυγα-
τέρα Ὠκεανοῦ τὴν Στύγα ἐποίησε, συνοικεῖν δὲ αὐτὴν
οὐ Πάλλαντι, ἀλλὰ ἐκ Πείραντος Ἐχιδναίᾳ τεκεῖν, ὅστις
δὴ ὁ Πείρας ἐστί. μάλιστα δὲ τῆς Στυγὸς τὸ ὄνομα ἐς τὴν
ποίησιν ἐπεισηγάγετο Ὀμηρος. ἐν μὲν γε Ἡρας ἐποίησεν
ὄρεα,

Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρύς ὑπερθεῖν
καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ.

Ταῦτα μὲν δὴ ἐποίησεν ὥς ἂν ἰδὼν ἐς τὸ ὕδωρ τῆς Στυ-
γὸς στάξον· βούλεται δὲ καὶ ἐν καταλόγῳ τῶν μετὰ Γου-
νέως Τιταρησίῳ ποταμῷ ρεῖν τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς Στυγὸς.
3 ἐποίησε δὲ καὶ ἐν Αἰδου ὕδωρ εἶναι, καὶ Ἀθηναίᾳ τὸν Δία
οὐ μεμνησθῆναι φησιν ὅτι δι' αὐτῆς Ἡρακλέα ἐσώξεν ἐκ
τῶν Εὐρύσθενος ἄθλων.

Εἰ γὰρ ἐγὼ τόδε ἦδη ἐνὶ φρεσὶ πενκαλίμησιν,
εὐτέ μιν εἰς Αἶδαο πυλάρταο προὔπεμψεν
ἐξ Ἐρεβους ἄξοντα κύνα στυγεροῦ Αἶδαο
οὐκ ἂν ὑπεξέφυγε Στυγὸς ὕδατος αἰπὰ ῥέεθρα.

4 2. Τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τοῦ παρὰ τὴν Νῶνα-
κριν στάξον ἐσπίπτει μὲν πρῶτον ἐς πέτραν ὑψηλήν,
διεξελθὼν δὲ διὰ τῆς πέτρας ἐς τὸν Κραῖθιν ποταμὸν
κάτεισι· θάνατον δὲ τὸ ὕδωρ φέρει τοῦτο καὶ ἀνθρώπων
καὶ ἄλλων ζῳῶν παντί. λέγεται δὲ ὅτι γένοιτό ποτε ὄλεθρος
ἀπ' αὐτοῦ καὶ αἰξίν, οἳ τοῦ ὕδατος ἐπιον πρῶτον. χρόνῳ
δὲ ὕστερον ἐγνώσθη καὶ εἰ δὴ τί ἄλλο πρόσεστι τῷ ὕδατι
5 τῶν ἐς θαῦμα ἠκόντων. Ἰταλὸς μὲν γε καὶ κρύσταλλος
καὶ μόρρια καὶ ὅσα ἐστὶν ἀνθρώποις ἄλλα λίθου ποιού- 636
μενα, καὶ τῶν σκευῶν τὰ κεραμεῖα, τὰ μὲν ὑπὸ τῆς Στυ-
γὸς τοῦ ὕδατος ῥήγνυνται· κεράτινα δὲ καὶ ὀστένα σίδη-
ρος τε καὶ χαλκός, ἔτι δὲ μόλιβδός τε καὶ κασσίτερος καὶ

ἄργυρος καὶ τὸ ἤλεκτρον ὑπὸ τούτου σήπεται τοῦ ὕδατος.
τὸ δὲ αὐτὸ μετάλλοις τοῖς πᾶσι καὶ ὁ χρυσοῦς πένονθε·
καίτοι γε καθαρεύειν [γε] τὸν χρυσὸν ἀπὸ τοῦ λοῦ ἢ τε
ποιήτρια μάρτυς ἐστὶν ἡ Λεσβία καὶ αὐτὸς ὁ χρυσοῦς ἐπι-
δείκνυσιν. Ἐδῶκε δὲ ἄρα ὁ θεὸς τοῖς μάλιστα ἀπερριμ- 6
μένοις κρατεῖν τῶν ὑπερηρκότων τῇ δόξῃ. τοῦτο μὲν γὰρ
τὰ μάργα ἀπόλλυσθαι πέφυκεν ὑπὸ τοῦ ὄξους· τοῦτο
δὲ τὸν ἀδάμαντα λίθον ὄντα ἰσχυρότατον τοῦ τραγῶν
κατατῆκει τὸ αἷμα. καὶ δὴ καὶ τὸ ὕδωρ οὐ δύναται τῆς
Στυγὸς ὅπλῃν ἵππου βιάσασθαι μόνην, ἀλλὰ ἐμβληθὲν
κατέχεται τε ὑπ' αὐτῆς καὶ οὐ διεργάζεται τὴν ὅπλῃν.
Εἰ δὲ καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου συνέβη τὴν τελευ-
τὴν διὰ τοῦ φαρκμάκου γενέσθαι τούτου, σαφῶς μὲν οὐκ
οἶδα, λεγόμενον δὲ οἶδα.

3. Ὅτι δὲ τὴν Νῶνακριν ὄρη τε καλούμενα Ἀροά- 7
νια καὶ σπήλαιόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ἐς τοῦτο ἀναφυγεῖν τὸ
σπήλαιον τὰς θυγατέρας τὰς Προίτου μανείσας λέγουσιν,
ἃς ὁ Μελάμπους θυσίαις τε ἀπορρήτοις καὶ καθαρμοῖς
κατήγαγεν ἐς χωρίον καλούμενον Λουσούς. τοῦ μὲν δὴ
ὄρους τῶν Ἀροανίων Φενεᾶται τὰ πολλὰ ἐνέμοντο· οἳ δὲ
ἐν ὄροις ἦδη Κλειτορίων εἰσὶν οἱ Λουσοί. πόλιν μὲν δὴ 8
ποτε εἶναι λέγουσι τοὺς Λουσούς, καὶ Ἀγησίλας ἀνὴρ
Λουσέως ἀνηγορεύθη κέλητι ἵππῳ νικῶν, ὅτε πρώτην
ἐπὶ ταῖς δέκα ἐτίθεσαν πυθιάδα Ἀμφικτυόνες· τὰ δὲ ἐφ'
ἡμῶν οὐδὲ ἐρείπια ἔτι λειπόμενα ἦν Λουσῶν. τὰς δὲ
637 θυγατέρας τοῦ Προίτου κατήγαγεν ὁ Μελάμπους ἐς τοὺς
Λουσούς καὶ ἠκέσματο τῆς μανίας ἐν Ἀρτέμιδος ἱερῷ· καὶ
ἀπ' ἐκείνου τὴν Ἀρτεμιν ταύτην Ἡμερασίαν καλοῦσιν
οἱ Κλειτόριοι.

XIX. Εἰσὶ δὲ τινες γένους μὲν καὶ οὗτοι τῶν Ἀρκά-
δων, ὄνομα δὲ σφισι Κυναιθαεῖς, οἳ καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸ
ἄγαλμα ἀνέθεσαν τοῦ Διός, κεραυνὸν ἐν ἑκατέρῃ ἔχοντα

τῇ χειρί· οὗτοι οἱ Κυναιθαεῖς τεσσαράκοντα ἀπωτέρω τοῦ ** σταδίοις μᾶλλον οἰκοῦσι, καὶ σφισιν ἐν ἄρορᾳ πε-
 ποίηται μὲν θεῶν βωμοί, πεποιήται δὲ Ἀδριανοῦ βασι-
 2 λέως εἰκῶν. τὰ δὲ μάλιστα ἤκουτα ἐς μνήμην Διονύσου
 ἐστὶν ἐνταῦθα ἱερόν, καὶ ἑορτὴν ὥρᾳ ἄγουσι χειμῶνος,
 ἐν ᾗ λίπα ἀληλιμμένοι ἄνδρες ἐξ ἀγέλης βοῶν ταῦρον,
 ὃν ἂν σφισιν ἐπὶ νοῦν αὐτὸς ὁ θεὸς ποιήσῃ, ἀράμενοι
 νομίζουσι πρὸς τὸ ἱερόν. Θυσία μὲν τοιαύτη σφίσι κα-
 θέστηκε. 2. πηγὴ δὲ ἐστὶν αὐτόθι ὕδατος ψυχροῦ, δύο
 3 μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἄστεως ἀπωτέρω σταδίοις, καὶ ὑπὲρ αὐ-
 τῆς πλάτανος πεφυκυῖα. ὅς δ' ἂν ὑπὸ κυνὸς κατασχέτου
 λύσῃ ἥτοι ἔλκος ἢ καὶ ἄλλως κίνδυνον εὗρηται, τὸ ὕδωρ
 οἱ πίνοντι ἰαμα· καὶ Ἄλυσσον τοῦδε ἔνεκα ὀνομάζουσι
 τὴν πηγὴν. καὶ οὕτω φαίνονται ἂν Ἀρκάσι τὸ μὲν πρὸς
 Φενεῶ ὕδωρ, ὃ Στύγα ὀνομάζουσιν, ἐπ' ἀνθρώπου
 συμφορᾷ ἀνευρημένον, ἢ δὲ πηγὴ ἢ ἐν Κυναιθαεῦσιν
 4 ἀγαθὸν οὐσα ἀντίρροπον τῷ ἐκεῖ πῆματι. 3. Λεῖπεται δὲ
 ἐκ Φενεοῦ τῶν ὁδῶν, αἱ εἰσι πρὸς ἡλίον δυσμῶν, τὰ ἐν
 ἀριστερᾷ. αὕτη δὲ ἡ ὁδὸς ἄγει μὲν ἐς Κλείτορα, καθήκει
 δὲ παρὰ τοῦ Ἡρακλέους τὸ ἔργον, ὃ τῷ ποταμῷ ρεῦμα
 ἐποίησεν εἶναι τῷ Ἀροανίῳ. παρὰ τοῦτο ἡ ὁδὸς κάτεισιν
 ἐπὶ χωρίον Λυκουριά, καὶ ἐστὶ Φενεάταις ἢ Λυκουριά
 πρὸς Κλειτορίους ὄροι τῆς γῆς.

XX. Προελθόντων δὲ σταδίοις ὡς πεντήκοντα ἐκ 638
 Λυκουριάς ἐπὶ τοῦ Λάδωνος ἀφίξῃ τὰς πηγάς. ἤκουσα
 δὲ ὡς τὸ ὕδωρ τὸ λιμνάζον ἐν τῇ Φενεατικῇ, κατερχόμε-
 μον ἐς τὰ βάραιθρα τὰ ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἄναισιν ἐνταῦθα
 καὶ ποιεῖ τῷ Λάδωνι τὰς πηγάς. τοῦτο μὲν δὴ οὐκ ἔχω
 σαφῶς εἰπεῖν, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἐστὶν ἔχον· ὁ δὲ
 Λάδων ποταμῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι ὕδωρ παρέχεται κάλλι-
 στον, ἔχει δὲ καὶ ἄλλως ἐς ἀνθρώπους φήμην [Δάφνης
 2 τε εἵνεκα] καὶ τὰ ἀδόμενα ἐς τὴν Δάφνην. Τοῦ λόγου δὲ

τοῦ ἐς Δάφνην τὰ μὲν ** Συρίας τοῖς οἰκοῦσιν ἐπὶ Ὀρόντῃ
 ποταμῷ παρίημι, λέγεται δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὑπὸ Ἀρκά-
 δων καὶ Ἡλείων. Οἰνομάῳ τῷ δυναστεύσαντι ἐν Πίσῃ
 Λεύκιππος ἦν υἱός. οὗτος ἐρασθεὶς Δάφνης ὁ Λεύκιππος
 ἐκ μὲν τοῦ εὐθέως μνώμενος γυναικα ἐξείν ἀπερίνωσκεν
 αὐτὴν ἄτε ἅπαν τὸ ἄρσεν γένος φεύγουσαν· παρέστη δὲ
 οἱ τοιόνδε ἐς αὐτὴν σόφισμα. ἔτρεφεν ὁ Λεύκιππος κό- 3
 μὴν τῷ Ἀλφειῷ· ταύτην οἷα δὴ παρθένος πλεξάμενος
 τὴν κόμην, καὶ ἐσθῆτα ἐνδὺς γυναικείαν, ἀφίκετο ὡς
 τὴν Δάφνην, ἐλθὼν δὲ Οἰνομάου τε ἔλεγεν εἶναι θυγά-
 τηρ, καὶ ὡς συνθηρᾶν ἐθέλοι τῇ Δάφνῃ. Ἄτε δὲ εἶναι
 παρθένος νομιζόμενος, καὶ τὰς ἄλλας ὑπερβεβλημένους
 παρθένους γένους τε ἀξιώματι καὶ σοφίᾳ τῇ ἐς τὰ κυνη-
 γέσια, πρὸς δὲ καὶ τῇ θεραπείᾳ περισσῇ χρώμενος, ἐς
 φιλίαν ἰσχυρὰν ἐπάγεται τὴν Δάφνην. Οἱ δὲ τὸν Ἀπόλ- 4
 λωνος ἔρωτα ἐς αὐτὴν ἄδοντες καὶ τὰδε ἐπιλέγουσιν,
 Ἀπόλλωνα Λευκίππῳ νεμεσῆσαι τῆς ἐς τὸν ἔρωτα εὐδαι-
 μονίας. αὐτίκα δὲ ἐπεθύμησεν ἐν τῷ Λάδωνι ἢ Δάφνῃ
 καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι νήχεσθαι, καὶ τὸν Λεύκιππον
 ἀποθύουσιν ἄκοντα· ἰδοῦσαι δὲ οὐ παρθένον τοῖς τε
 ἀκοντίοις αὐτὸν καὶ ἐργχειριδίοις τύπτουσιν διέφθειραν.
 ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγουσι.

639 XXI. Τοῦ Λάδωνος δὲ τῶν πηγῶν ἀπέχει στάδια
 ἐξήκοντα ἢ Κλειτορίων πόλιν· ἡ δὲ ὁδὸς ἢ ἀπὸ τῶν πηγῶν
 τοῦ Λάδωνος ἐστὶν αὐλῶν στενὸς παρὰ τὸν Ἀροάνιον πο-
 ταμόν. πρὸς δὲ τῇ πόλει διαβήσῃ ποταμὸν καλούμενον
 Κλείτορα. ἐκδίδωσιν οὖν ὁ Κλείτωρ ἐς τὸν Ἀροάνιον, οὐ
 πλέον τῆς πόλεως σταδίοις ἀπέχοντα ἑπτὰ. Εἰσὶ δὲ ἰχθυὺς 2
 ἐν τῷ Ἀροανίῳ καὶ ἄλλοι καὶ οἱ ποικιλίαι καλούμενοι·
 τούτους λέγουσι τοὺς ποικιλίας φθέργεσθαι κίχλη τῇ
 ὄρνιθι εἰοικός. ἐγὼ δὲ ἀργευσθέντας μὲν εἶδον, φθεργο-
 μένους δὲ ἤκουσα οὐδὲν καταμείνας πρὸς τῷ ποταμῷ καὶ
 PAUSAN. II. 8

ἐς ἡλίου δυσμᾶς, ὅτε δὴ φθέγγεσθαι μάλιστα ἐλέγοντο οἱ ἰχθύς.

3 2. Τῇ δὲ Κλειτορίῳ πόλει τὸ μὲν ὄνομα ἀπὸ τοῦ παιδὸς ἐτέθη τοῦ Ἀξᾶνος, οἰκεῖται δ' ἐν ὀμαλῷ, κύκλω δὲ ὄρη περιέχοντά ἐστιν οὐ μέγала. Κλειτορίοις δὲ ἱερὰ τὰ ἐπιφανέστατα Δήμητρος, τὸ δὲ Ἀσκληπιοῦ, τρίτον δὲ ἐστὶν Ελλειθυίας *** εἶναι, καὶ ἀριθμὸν ἐποίησεν οὐδένα ἐπ' αὐτοῖς. Λύκιος δὲ Ὡλὴν ἀρχαιότερος τὴν ἡλικίαν, Δηλίοις ὕμνους καὶ ἄλλους ποιήσας καὶ ἐς Ελλείθυιάν [τε], εὐλινόν τε αὐτὴν ἀνακαλεῖ, δῆλον ὡς τῇ Πεπρωμένῃ τὴν 4 αὐτὴν, καὶ Κρόνου πρεσβυτέραν φησὶν εἶναι. Κλειτορίοις δὲ καὶ Διοσκουρῶν καλουμένων δὲ Θεῶν Μεγάλων ἐστὶν ἱερὸν, ὅσον τέσσαρα ἀπέχον στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἀγάλματά ἐστιν αὐτοῖς χαλκᾶ. 3. Πεποιήται δὲ καὶ ἐπὶ ὄρους κορυφῆς σταδίοις τριάκοντα ἀπωτέρω τῆς πόλεως ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς Κορίας.

XXII. Ἐπανάγει δὲ ὁ λόγος με ἐπὶ Στύμφηλον καὶ 640 ἐπὶ τοὺς Φενεατῶν καὶ Στυμφηλίων ὄρους τὸ ὀνομαζόμενον Γερόντειον. Στυμφήλιοι δὲ τεταγμένοι μὲν οὐ μετὰ Ἀρκάδων ἔτι εἰσὶν, ἀλλ' ἐς τὸ Ἀργολικὸν συντελοῦσι, μεταστάντες ἐς αὐτὸ ἐθελονταί· γένους δὲ εἶναι σφᾶς τοῦ Ἀρκάδων τὰ ἔπη μαρτυρεῖ τὰ Ὀμήρου, καὶ ὁ Στύμφηλος ὁ οἰκιστὴς ἀπόγονος ἦν τρίτος Ἀρκάδος τοῦ Καλλιστοῦς. Λέγεται δὲ ἐξ ἀρχῆς ἐτέρωθεν οἰκισθῆναι τῆς 2 χώρας καὶ οὐκ ἐς τὴν ἐφ' ἡμῶν πόλιν. 2. Ἐν δὲ τῇ Στυμφήλῳ τῇ ἀρχαίᾳ Τήμενον φασιν οἰκῆσαι τὸν Πελασγοῦ, καὶ Ἦραν ὑπὸ τοῦ Τημένου τραφῆναι τούτου, καὶ αὐτὸν ἱερὰ τῇ θεῷ τρία ἰδρύσασθαι καὶ ἐπικλήσεις τρεῖς ἐπ' αὐτῇ θέσθαι, παρθένῳ μὲν ἔτι οὔσῃ Παιδί· γημαμένην δὲ τῷ Διὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Τελείαν· διενεχθεῖσαν δὲ ἐφ' ὅτῳ δὴ ἐς τὸν Δία καὶ ἐπανάηκουσαν ἐς τὴν Στύμφηλον ἀνόμασεν ὁ Τήμενος Χήραν. τάδε μὲν ὑπὸ Στυμφηλίων

λεγόμενα οἶδα ἐς τὴν θεόν· 3. Ἡ δὲ ἐφ' ἡμῶν πόλις τῶν 3 μὲν εἰρημένων οὐδέν, ἄλλα δὲ εἶχε τοςάδε. ἔστιν ἐν τῇ Στυμφηλίων πηγῇ, καὶ ἀπὸ ταύτης ὕδωρ βασιλεὺς Ἀδριανὸς Κορινθίοις ἤγαγεν ἐς τὴν πόλιν. ἐν δὲ τῇ Στυμφήλῳ χειμῶνος μὲν ὥρα λίμνην τε οὐ μεγάλην ἢ πηγὴ καὶ ἀπ' αὐτῆς ποταμὸν ποιεῖ τὸν Στύμφηλον· ἐν θέρει δὲ προλιμνάζει μὲν οὐδέν ἔτι, ποταμὸς δὲ αὐτίκα ἐστὶν ἀπὸ τῆς πηγῆς. οὗτος ἐς χάσμα γῆς κάτεισιν ὁ ποταμός, ἀναφανιδόμενος δὲ αὐτίς ἐν τῇ Ἀργολίδι μεταβάλλει τὸ ὄνομα, καὶ αὐτὸν ἀντὶ Στυμφήλου καλοῦσιν Ἑρασινον. 4. Ἐπὶ δὲ τῷ ὕδατι τῷ ἐν Στυμφήλῳ κατέχει λόγος ὄρνυ- 4 θᾶς ποτε ἀνδροφάγους ἐπ' αὐτῷ τραφῆναι· ταύτας κα- τατοξεῦσαι τὰς ὄρνιθας Ἡρακλῆς λέγεται. Πείσανδρος δὲ αὐτὸν ὁ Καμινεὺς ἀποκτείνει τὰς ὄρνιθας οὐ φησιν, ἀλλὰ ὡς ψόφῳ κροτάλων ἐκδιώκειεν αὐτάς. γῆς δὲ τῆς Ἀράβων ἡ ἔρημος παρέχεται καὶ ἄλλα θηρία καὶ ὄρνιθας καλουμένας Στυμφηλίδας, λεόντων καὶ παρδάλεων οὐ- 641 δέν τι ἡμερωτέρας ἀνθρώποις. Αὐταὶ τοῖς ἐπὶ ἄγραν αὐ- 5 τῶν ἀφικνουμένοις ἐπιπέτανται, καὶ τιτρώσκουσί τε τοῖς ῥάμψεσι καὶ ἀποκτείνουσιν. ὅσα μὲν δὴ χαλκοῦ καὶ σιδήρου φοροῦσιν ἄνθρωποι, διατρυπῶσιν αἱ ὄρνιθες· ἦν δὲ ἐσθῆτα φλοῖνην παχεῖαν πλέξωνται, τὰ ῥάμφη τῶν Στυμφηλίδων ὑπὸ τῆς ἐσθῆτος ἔχεται τῆς φλοῖνης, καθὰ καὶ πτέρυγες ὄρνιθων τῶν μικρῶν προσέχονται τῷ ἔξῳ. Αὐταὶ μέγεθος μὲν κατὰ γέρανόν εἰσιν αἱ ὄρνιθες, εὐκασι δὲ ἴβησι, ῥάμφη δὲ ἀλκιμώτερα φέρονσι καὶ οὐ σκολιά, ὥσπερ αἱ ἴβηεις. Εἰ μὲν δὴ καὶ αἱ κατ' ἐμὲ ὄρνιθες αἱ Ἀρά- 6 βιοι τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ ποτὲ ὄρνιθων τὸ ὄνομα, εἶδος δὲ οὐ τὸ αὐτὸ ἐκείναις ἔχουσιν, οὐκ οἶδα· εἰ δὲ τὸν πάντα αἰῶνα κατὰ τὰ αὐτὰ ἱέραξι καὶ ἄετοῖς καὶ Στυμφηλίδες εἰσὶν ὄρνιθες, Ἀράβιον τε εἶναί μοι θρέμμα αἱ ὄρνιθες αὐταὶ φαίνονται, καὶ δύναιτο ἂν πετομένη ποτὲ ἀπόμοιρα ἔξ 8 *

αὐτῶν ἐς Ἀρκαδίαν ἀφικέσθαι ἐπὶ Στύμφηλον. Ὑπὸ μὲν δὴ τῶν Ἀράβων ἄλλο τί που ἐξ ἀρχῆς καλοῖντο ἂν καὶ οὐ Στυμφηλίδες· τοῦ Ἡρακλέους δὲ ἡ δόξα καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πρὸ τοῦ βαρβαρικοῦ τετιμημένον ἐξενίκησεν ὥς καὶ τὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ Ἀράβων Στυμφηλίδας καὶ ἐπὶ ἡμῶν ⁷ ὀνομάζεσθαι. 5. Ἐν Στυμφήλῳ δὲ καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐστὶν ἀρχαῖον Στυμφηλίας· τὸ δὲ ἄγαλμα ξοάνον ἐστὶ τὰ πολλὰ ἐπίχρυσον. πρὸς δὲ τοῦ ναοῦ τῷ ὀρόφῳ πεποιημένοι καὶ αἱ Στυμφηλίδες εἰσὶν ὄρνιθες· σαφῶς μὲν οὖν χαλεπὸν ἦν διαγνῶναι πότερον ξύλου ποίημα ἢ ἡ γύψου, τεκμαιρομένοις δὲ ἡμῖν ἐφαίνετο εἶναι ξύλου μᾶλλον ἢ γύψου. εἰσὶ δὲ αὐτόθι καὶ παρθένοι λίθου λευκοῦ, σκέλη δὲ σφισίν ἐστιν ὀρνίθων, ἐστᾶσι δὲ ὅπισθε τοῦ ⁸ ναοῦ. 6. Λέγεται δὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν γενέσθαι θαῦμα τοιόνδε. ἐν Στυμφήλῳ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Στυμφηλίας τὴν ἑορτὴν τὰ τε ἄλλα ἥγον οὐ σπουδῇ, καὶ τὰ ἐς αὐτὴν καθεστηκότα ὑπερέβαινον τὰ πολλά. ἐσπεσοῦσα οὖν ὕλη κατὰ τοῦ βαράθρου τὸ στόμα, ἣ κᾶτεισιν ὁ ποταμὸς [ὅς ἐστιν ὁ Στύμφαλος] ἀνείργε μὴ καταδύεσθαι τὸ ὕδωρ, λίμνην τε ὅσον ἐπὶ τετρακοσίους σταδίους τὸ πεδῖον σφίσι ⁹ γενέσθαι λέγουσι. Φασὶ δὲ ἔπεσθαι θηρευτὴν ἄνδρα ἐλάφῳ φευγούσῃ, καὶ τὴν μὲν ἐς τὸ τέλμα ἵεσθαι, τὸν δὲ ⁶⁴² ἄνδρα τὸν θηρευτὴν ἐπακολουθοῦντα ὑπὸ τοῦ θυμοῦ κατόπιν τῆς ἐλάφου νήχεσθαι· καὶ οὕτω τὸ βάραθρον τὴν τε ἐλάφον καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸν ἄνδρα ὑπεδέξατο. τούτοις δὲ τοῦ ποταμοῦ τὸ ὕδωρ ἐπακολουθησαί φασιν, ὥστε ἐς ἡμέραν Στυμφηλίοις ἐξήραντο ἅπαν τοῦ πεδίου τὸ λιμνάξον· καὶ ἀπὸ τούτου τῇ Ἀρτέμιδι τὴν ἑορτὴν φιλοτιμίᾳ πλέουσι ἄγουσι.

XXIII. Μετὰ δὲ Στύμφηλόν ἐστιν Ἀλέα, συνεδρίου μὲν τοῦ Ἀργολικοῦ μετέχουσα καὶ αὕτη, Ἄλεον δὲ τὸν Ἀφείδαντος γενέσθαι σφίσιν ἀποφαίνουσιν οἰκιστὴν.

Θεῶν δὲ ἱερὰ αὐτόθι Ἀρτέμιδος ἐστὶν Ἐφεσίας καὶ Ἀθηνᾶς Ἀλέας, καὶ Διονύσου ναὸς καὶ ἄγαλμα. τούτῳ παρὰ ἔτος Σκίρειαν ἑορτὴν ἄγουσι, καὶ ἐν Διονύσου τῇ ἑορτῇ κατὰ μάντευμα ἐκ Δελφῶν μαστιγοῦνται γυναικες, καθὰ καὶ οἱ Σπαρτιατῶν ἔφηβοι παρὰ τῇ Ὀρθίᾳ.

2. Ἐδήλωσα δὲ ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐς Ὀρχομενίους ὥς ² πρῶτα μὲν παρὰ τὴν χαράδραν ἐστὶν ἡ εὐθεία, τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἐν ἀριστερᾷ τοῦ ὕδατος τοῦ λιμνάζοντος. ἐν δὲ τῷ πεδίῳ τῷ Καφυνῶν πεποιήται γῆς χῶμα, δι' οὗ ἀπείργεται τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τῆς Ὀρχομενίας μὴ εἶναι Καφνεῦσιν βλάβος τῇ ἐνεργῷ. Κατὰ δὲ τὸ ἐντὸς τοῦ χῶματος παρέξιειν ὕδωρ ἄλλο, πλήθει μὲν ὅσον τε εἶναι ποταμόν, κατερχόμενον δὲ ἐς χάσμα γῆς ἄνεισιν αὐθις παρὰ Νάσους καλουμένας· τὸ δὲ χωρίον ἐνθα ἄνεισιν ὀνομάζεται Ῥεῦνος· ἀνατεῖλαν δὲ ἐνταῦθα τὸ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τούτου παρέχεται ποταμὸν ἀέναιον Τράγον. 3. τὸ δὲ ὄνομα ἐστὶ ³ μὲν δῆλον ἀπὸ Κηφέως τοῦ Ἀλέου τῇ πόλει γεγονός, ὀνομάζεσθαι δὲ αὐτὴν φωνῇ τῇ Ἀρκάδων Καφνᾶς ἐκνενίκηκε. φασὶ δὲ οἱ Καφνεῖς τὰ ἄνωθεν ἐκ τῆς Ἀττικῆς εἶναι χώρας, ἐκβληθέντες δὲ ὑπὸ Αἰγέως ἐξ Ἀθηνῶν ἐς Ἀρκαδίαν φυγεῖν καὶ ἱκέται γενόμενοι Κηφέως οἰκῆσαι ⁶⁴³ ἐνταῦθα. Τὸ μὲν δὴ πόλισμα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῷ πέρατι ὀρῶν οὐκ ἄγαν ὑψηλῶν παρὰ τοῖς ποσίν ἐστι· Καφνᾶταις δὲ ἱερὰ θεῶν Ποσειδωνός ἐστι καὶ ἐπὶ κλησιν Κνακαλησίας Ἀρτέμιδος. ἐστὶ δὲ αὐτοῖς καὶ ὄρος Κνάκαλος, ⁴ ἐνθα ἐπέτειον τελετὴν ἄγουσι τῇ Ἀρτέμιδι. ὀλίγον δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν πηγὴ τέ ἐστι, καὶ ἐπὶ τῇ πηγῇ πλάτανος μεγάλη καὶ εὐειδὴς πέφυκε· καλοῦσι δὲ αὐτὴν Μενελαῖθα, Μενέλαον στρατὸν ἀθροίζοντα ἐς Τροίαν ἀφικέσθαι τε ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῇ πηγῇ τὴν πλάτανον φυτεῦσαι λέγοντες· ἐφ' ἡμῶν δὲ καὶ τὴν πηγὴν κατὰ ταῦτά τῃ πλατάνῳ καλοῦσι Μενελαῖδα. 4. Εἰ δὲ Ἑλλήνων τοῖς λόγοις ⁵

ἐπόμενοι καταριθμήσασθαι δεῖ με ὅποσα δένδρα σῶα ἐτι καὶ τεθνηλότα λείπεται, πρεσβύτατον μὲν ἡ λύγος ἐστὶν αὐτῶν ἢ ἐν τῷ Σαμίων πεφυκνία ἱερῷ Ἦρας, μετὰ δὲ αὐτὴν ἢ ἐν Λωδώνῃ δρυς, καὶ ἐλαία τε ἢ ἐν Ἀκροπόλει καὶ ἢ παρὰ Δηλίοις· τρίτα δὲ ἔνεκα ἀρχαιότητος νέμοιεν ἂν τῇ δάφνῃ τῇ παρὰ σφίσιν οἱ Σύροι· τῶν δὲ ἄλλων ἢ πλατάνος ἐστὶν αὕτη παλαιότατον.

- 6 5. Καρυῶν δὲ ἀφέστηκεν ὅσον στάδιον Κονδυλέα χωρίον, καὶ Ἀρτέμιδος ἄσλος καὶ ναός ἐστιν ἐνταῦθα καλουμένης Κονδυλεάτιδος τὸ ἀρχαῖον· μετονομασθῆναι δὲ ἐπὶ αἰτία τὴν θεὸν φασὶ τοιαύτη. παιδία περὶ τὸ ἱερὸν παίζοντα, ἀριθμὸν δὲ αὐτῶν οὐ μνημονεύουσιν, ἐπέτυχε καλῶδιδι, δῆσαντα δὲ τὸ καλῶδιον τοῦ ἀγάλματος περὶ 7 τὸν τράχηλον ἐπέλεγεν ὡς ἀπάγχιτο ἢ Ἀρτεμις. φωράσαντες δὲ οἱ Καρυεῖς τὰ ποιηθέντα ὑπὸ τῶν παιδίων καταλεύουσιν αὐτά· καὶ σφισι ταῦτα ἐργασαμένοις ἐσέπεν ἐς τὰς γυναικας νόσος, τὰ ἐν τῇ γαστρὶ πρὸ τοκε- τοῦ τεθνεῶτα ἐκβάλλεσθαι, ἐς ὃ ἡ Πυθία θάψαι τε τὰ παιδία ἀνείπε καὶ ἐναγίζειν αὐτοῖς κατὰ ἔτος· ἀποθανεῖν γάρ αὐτὰ οὐ σὺν δίκῃ. Καρυεῖς δὲ ποιοῦσι τὰ τε ἄλλα 644 ἐτι καὶ νῦν κατ' ἐκεῖνο τὸ μάντευμα, καὶ τὴν ἐν ταῖς Κονδυλέαις θεόν, προσεῖναι γάρ καὶ τόδε ἐτι τῷ χρησμῷ φασί, καλοῦσιν Ἀπαγχομένην ἐξ ἐκείνου. 6. Ἀνελθὼν δὲ ἐκ Καρυῶν ὅσον σταδίους ἐπταὶ ἐπὶ Νάσους καλουμένης καταβήσῃ· πεντήκοντα δὲ προσελθόντι αὐτόθεν σταδίους ἐστὶν ὁ Λάδων. διαβήσῃ τε δὴ τὸν ποταμόν, καὶ ἐπὶ δρυμὸν ἀφῆξῃ Σόρωνα διὰ τε Ἀργεαθῶν καὶ Λυκούτων καλουμένων καὶ Σκοτάνης. ἄγει μὲν δὴ ὁ Σόρων 9 τὴν ἐπὶ Ψωφίδος· θηρία δὲ οὗτός τε καὶ ὅσοι δρυμοὶ τοῖς Ἀρκάσιν εἰσὶν ἄλλοι παρέχονται τοσάδε, ἀγρίους ὕς καὶ ἄρκτους καὶ χελώνας μεγίστας μεγέθει· λύρας ἂν ποιήσαιο ἐξ αὐτῶν χελώνης Ἰνδικῆς λύρα παρισουμένης. τοῦ

Σόρωνος δὲ πρὸς τοῖς πέρασιν ἔστι μὲν Πάου κώμης ἐρείπια, εἰσὶ δὲ οὐ πολὺ ἀπωτέρω καλούμεναι Σεῖραι· ὄροι δὲ Κλειτορίοις τῆς χώρας πρὸς Ψωφίδιους εἰσὶν αἱ Σεῖραι.

- XXIV. Ψωφίδος δὲ οἱ μὲν φασιν οἰκιστὴν γενέσθαι Ψωφίδα τὸν Ἀρρωνος τοῦ Ἐρυμάνθου τοῦ Ἀρίστα τοῦ Παρθάονος τοῦ Περιφύτου τοῦ Νυκτίμου· τοῖς δὲ ἐστὶν εἰρημένα θυγατέρα Ψωφίδα εἶναι Ξάνθου τοῦ Ἐρυμάνθου τοῦ Ἀρκάδος. τάδε μὲν οὖν οὕτω κατὰ τὴν Ἀρκάδων ἐς τοὺς βασιλέας ἔχει μνήμην· ὁ δὲ ἀληθέστατος τῶν 2 λόγων ἐστὶν Ἐρυκος τοῦ ἐν Σικανίᾳ δυναστεύσαντος παῖδα εἶναι τὴν Ψωφίδα, ἥ *** ἐς τὸν οἶκον οὐκ ἤξειον, καταλείπει δὲ ἔχουσιν ἐν τῇ γαστρὶ παρὰ Λυκόρτα, ξένω μὲν ὄντι αὐτοῦ, κατοικοῦντι δὲ ἐν πόλει Φηγία, πρὸ δὲ τοῦ Φηγέως τῆς βασιλείας Ἐρυμάνθου καλουμένη· ἐπιτραφέντες δὲ αὐτόθι Ἐχέφρων καὶ Πρόμαχος Ἡρακλέους τε ὄντες καὶ τῆς γυναικὸς τῆς Σικανῆς μετέθεντο τῇ Φηγίᾳ τὸ ὄνομα Ψωφίδα ἀπὸ τῆς μητρός. 2. Ἔστι δὲ καὶ Ζα- 3 645 κυνθίων τῇ ἀκροπόλει Ψωφίς ὄνομα, ὅτι ναυσὶν ἐς τὴν νῆσον ἐπεραιώθη πρῶτος καὶ ἐγένετο οἰκιστὴς ἀνὴρ Ψωφίδιος, Ζάκυνθος ὁ Λαοδάων. Σειραίων μὲν δὴ σταδίοις ἐστὶν ἀπωτέρω τριάκοντα ἢ Ψωφίς· παρὰ δὲ αὐτὴν ὅ τε Ἀροάνιος ποταμὸς καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς πόλεως Ἐρύμανθος ῥέουσιν. ἔχει δὲ τὰς πηγὰς ὁ Ἐρύμανθος ἐν 4 ὄρει Λαμπεῖᾳ· τὸ δὲ ὄρος τοῦτο ἱερὸν εἶναι Πανὸς λέγεται· εἴη δ' ἂν τοῦ ὄρους τοῦ Ἐρυμάνθου μοῖρα ἢ Λάμπεα. ἐποίησε δὲ Ὀμηρος ὡς ἐν Ταῦγέτῳ τε καὶ Ἐρυμάνθῳ *** θηρευτὴς οὖν *** τῆς Λαμπείας ὁ Ἐρύμανθος, καὶ Ἀρκαδίαν διεξελθὼν ἐν δεξιᾷ μὲν τὸ ὄρος ἔχων τὴν Φολόν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ πάλιν Θέλπουσαν χώραν, κάτεισιν ἐς τὸν Ἀλφειόν. Λέγεται δὲ ὡς Ἡρακλῆς κατὰ πρόσταγμα 5 Εὐρύσθεως παρὰ τῷ Ἐρυμάνθῳ θηράσειεν ἕν μεγέθει καὶ ἀλλῇ τοὺς ἄλλους ὑπερηρότα. Κυμαῖοι δὲ οἱ ἐν Ὀπι-

κοῖς συὸς ὀδόντας ἀνακειμένους παρὰ σφίσιν ἐν Ἀπόλ-
λωνος ἱερῷ λόγῳ μὲν λέγουσιν ὡς οἱ ὀδόντες υἱὸς εἶεν
τοῦ Ἑρμυανθοῦ, τῷ λόγῳ δὲ αὐτῶν οὐδ' ἐπ' ὀλίγον μέ-
6 τεστι τοῦ εἰκότος. 3. Ψωφιδίοις δὲ ἐν τῇ πόλει τοῦτο μὲν
Ἀφροδίτης ἱερὸν Ἑρμυκίνης ἐστὶν ἐπίκλησιν, [ῆς] ἐρείπια
ἐφ' ἡμῶν ἐλείπετο αὐτοῦ μόνα· ἐλέγοντο δὲ οἱ Ψωφίδος
αὐτὸ ἰδρύσασθαι παῖδες. καὶ τῷ λόγῳ τὸ εἰκὸς πρόσεστι·
ἔστι γὰρ καὶ ἐν Σικελίᾳ τῆς Ἑρμυκίνης ἱερὸν ἐν τῇ χώρᾳ 646
τῇ Ἑρμυκος, ἀγιάτατόν τε ἐκ παλαιοτάτου καὶ οὐκ ἀπο-
7 θέον πλούτῳ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Πάφῳ. Προμάχου δὲ καὶ
Ἐχέφρονος τῶν Ψωφίδος οὐκ ἐπιφανῆ κατ' ἐμὲ ἐτι ἦν τὰ
ἡρῶα. 4. Τέθραπται δὲ καὶ Ἀλκμαίων ἐν Ψωφίδι ὁ Ἀμφι-
αράου, καὶ οἱ τὸ μνημῆμα ἐστὶν οἰκημα οὔτε μεγέθει μέγα
οὔτε ἄλλως κεκοσμημένον· περὶ δὲ αὐτὸ κυρίαρῃσι πε-
φύκασιν ἐς τοσοῦτον ὕψους ἀνήκουσαι, ὥστε καὶ τὸ ὄρος
τὸ πρὸς τῇ Ψωφίδι κατεσκιάζετο ὑπ' αὐτῶν. ταύτας
οὐκ ἐθέλουσιν ἐκκόπτειν ἱερὰς τοῦ Ἀλκμαίωνος νομί-
8 ζοντες· καλοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων παρθένοι. Ὁ δὲ
Ἀλκμαίων ἡνίκα τὴν μητέρα ἀποκτείνας ἔφυγεν ἐξ Ἀρ-
γους, τότε ἐς τὴν Ψωφίδα ἐλθὼν, Φηγίαν ἐτι ἀπὸ τοῦ
Φηγέως ὀνομαζομένην, συνώκησεν Ἀλφειβοίᾳ τῇ Φη-
γέως θυγατρὶ, καὶ αὐτῇ δῶρα ὡς το εἰκὸς καὶ ἄλλα καὶ
τὸν ὄρμον δίδωσιν. ὡς δὲ οἰκοῦντι αὐτῷ παρα τοῖς Ἀρ-
κάσι οὐδὲν ἐγένετο ἡ νοσος ῥᾶν, κατεφυγεν ἐπὶ τὸ
μαντεῖον τὸ ἐν Δελφοῖς, καὶ αὐτὸν ἡ Πυθία διδάσκει τὸν
Ἐριφύλης ἀλάστορα ἐς ταύτην οἱ μόνην χώραν οὐ συνα-
κολουθήσειν, ἥτις ἐστὶ νεωτάτη καὶ ἡ θάλασσα τοῦ μη-
9 τρώου μιάσματος ἀνέφηεν ὕστερον αὐτήν. Καὶ ὁ μὲν
ἔξευρὼν τοῦ Ἀχελώου τὴν πρόσχωσιν ἐνταῦθα ὤκησε,
καὶ γυναῖκα ἔσχε Καλλιρόην τοῦ Ἀχελώου θυγατέρα
λόγῳ τῷ Ἀκαρνάνων, καὶ οἱ παῖδες Ἀκαρνάν τε καὶ Ἀμ-
φότερος ἐγένοντο· ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀκαρνᾶνος τοῖς ἐν τῇ

ἡπίερω ταύτῃ τὸ ὄνομα τὸ νῦν γενέσθαι λέγουσι τὰ πρὶ
τούτου Κούρησι καλουμένοις. Ἐς ἐπιθυμίας δὲ ἀνοήτους
πολλοὶ μὲν ἄνδρες, γυναῖκες δὲ ἐτι πλέον ἐξοκέλλουσιν.
ἐπεθύμησεν ἡ Καλλιρόη τῆς Ἐριφύλης οἱ γενέσθαι τὸν 10
ὄρμον, καὶ δι' αὐτὸ ἐς τὴν Φηγίαν τὸν Ἀλκμαίωνα ἔστει-
λεν ἄκοντα, καὶ αὐτὸν ὑπὸ Φηγέως τῶν παίδων Τημένου
647 καὶ Ἀξίονος δολοφονηθέντα ἐπέλαβεν ἡ τελευτή. Τοῦ
Φηγέως δὲ οἱ παῖδες τῷ Ἀπόλλωνι ἀναθεῖναι τῷ ἐν Δελ-
φοῖς λέγονται τὸν ὄρμον. καὶ ἐπὶ τούτων βασιλευόντων
ἐν Φηγίᾳ τότε ἐτι καλουμένη τῇ πόλει στρατεύσαι φασιν
Ἕλληνας ἐς Τροίαν· σφᾶς δὲ οἱ Ψωφιδίοι τοῦ στόλου
φασὶν οὐ μετασχεῖν, ὅτι αὐτῶν τοῖς βασιλεῦσιν οἱ Ἀρ-
γείων ἀπηχθάνοντο ἡγεμόνες, κατὰ γένος τε τῷ Ἀλκμαί-
ωνι οἱ πολλοὶ προσήκοντες καὶ τῆς ἐπιστρατείας αὐτῷ 11
ὑπὸ τοῦ Ἀχελώου μὴ σφᾶς ἡπείρου ἄχρι ἡμῶν ἀπειργά-
σθαι γέρονε δι' αἰτίας τὸ Αἰτωλῶν ἔθνος· γερόνασι δὲ
αὐτοὶ τε ἀνάστατοι καὶ ἡ γῆ σφίσι πᾶσα ἡρῆμωται· ταῖς
Ἑρινάσιν οὖν, ἅτε ἀσπόρου μενούσης τῆς Αἰτωλίας, οὐχ
ὁμοίως ὁ Ἀχελῷος ἐπάγει τὴν ἰλύν. μαρτύριον δέ μοι
τοῦ λόγου· ὁ γὰρ Μαίανδρος διὰ τῆς Φρυγῶν καὶ Καρῶν
ἀρουμένης ὅσα ἔτη ῥέων τὴν μεταξὺ Πριήνης καὶ Μιλή-
του θάλασσαν ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ πεποίηκεν ἡπείρου.
6. Ψωφιδίοις δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἑρμυάνθῳ ναὸς ἐστὶν Ἑρυ- 12
μάνθου καὶ ἄγαλμα. Ποιεῖται δὲ πλήν τοῦ Αἰγυπτίου
Νείλου ποταμοῖς τοῖς ἄλλοις λίθου λευκοῦ τὰ ἀγάλματα·
τῷ Νείλῳ δέ, ἅτε διὰ τῆς Αἰθιοπῶν κατιόντι ἐς θάλασ-
σαν, μέλανος λίθου τὰ ἀγάλματα ἐργάζεσθαι νομίζουσιν.
7. Ὅν δὲ ἤκουσα ἐν Ψωφίδι ἐπὶ Ἀγλαῷ λόγον ἀνδρὶ 13
Ψωφιδίῳ κατὰ Κροῖσον τὸν Αὐδὸν ὄντι ἡλικίαν, ὡς ὁ
Ἀγλαὸς τὸν χρόνον τοῦ βίου πάντα γένοιτο εὐδαίμων,
οὗ με ἐπειθεν ὁ λόγος. Ἀλλὰ ἀνθρώπων μὲν τῶν ἐφ'

ἑαυτοῦ κακὰ ἂν τις ἐλάσσονα ἀναδέξαιτο, καθὰ καὶ ναῦς
 14 ἡσσαν ἂν χειμασθῇ νεὸς ἄλλης· ἄνδρα δὲ συμφορῶν
 αἰεὶ σπάντα ἐκτὸς ἢ τὰ πάντα οὐρίῳ ναῦν χρησαμένην
 πνεύματι οὐκ ἔστιν ὅπως δυνησόμεθα ἐξευρεῖν, ἐπεὶ καὶ
 Ὀμηρος κατακείμενον παρὰ τῷ Διὶ ἀγαθῶν πίθον, τὸν 648
 δὲ ἕτερον κακῶν ἐποίησεν, ὑπὸ τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ
 δεδιδαγμένος, ὃς αὐτόν ποτε Ὀμηρον κακοδαίμονα τε
 προσεῖπε καὶ ὄλβιον ὥς φύντα ἐπὶ ἀμφοτέροις ὁμοίως.

XXV. Ἐς δὲ Θέλπουσαν ἰόντι ἐκ Ψωφίδος πρῶτα
 μὲν χωρίον Τρόπαιά ἐστιν ὀνομαζόμενον ἐν ἀριστερᾷ
 τοῦ Λάδωνος, Τροπαίων δὲ ἔχεται δρυμὸς Ἀφροδίσιον·
 τρίτα δὲ ἐστὶν ἀρχαῖα ἐν στήλῃ γράμματα, ὅροι Ψωφι-
 δίοις πρὸς τὴν Θελπουσίαν χώραν. Ἐν δὲ τῇ γῇ τῇ Θελ-
 πουσίᾳ ποταμὸς ἐστὶν Ἄρσην καλούμενος· τοῦτον οὖν
 διαβήσῃ, καὶ ὅσον πέντε ἀπ' αὐτοῦ σταδίους ἀφίξῃ καὶ
 εἰκοσι ἐπὶ ἐρείπια Καοῦντος κόμης καὶ ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ
 2 Καουσίου, πεποιημένον ἐν τῇ ὁδῷ. 2. Τοῦ δὲ ἱεροῦ τοῦ-
 του σταδίους τεσσαράκοντα μάλιστα ἀφέστηκεν ἡ πόλις·
 τεθῆναι δὲ αὐτῇ ὄνομα ἀπὸ νύμφης λέγουσι Θελπούσης,
 ταύτην δὲ θυγατέρα εἶναι Λάδωνος. τῷ δὲ Λάδωνι ἄρχε-
 ται μὲν τὸ ὕδωρ ἐν πηγαῖς τῆς Κλειτορίας, καθὰ ὁ λόγος
 ἐδήλωσεν ἥδη μοι· ρεῖ δὲ πρῶτον μὲν παρὰ Λευκάσιον
 χωρίον καὶ Μεσόβοα καὶ διὰ τῶν Νάσων ἐπὶ τε Ὀρυγὰ
 τε καὶ Ἀλοῦντα ὀνομαζόμενον, ἐξ Ἀλοῦντος δὲ ἐπὶ Θα-
 λιάδας τε καὶ ἐπὶ Δήμητρος ἱερὸν κάτεισιν Ἑλευσινίας.
 3 Τὸ δὲ ἱερὸν τοῦτο ἐστὶ μὲν Θελπουσίαν ἐν ὄροις· ἀγάλ-
 ματα δὲ ἐν αὐτῷ, ποδῶν ἐπτά οὐκ ἀποδὸν ἕκαστον,
 Δήμητρός ἐστι καὶ ἡ παῖς καὶ ὁ Διόνυσος, τὰ πάντα
 ὁμοίως λίθου. Μετὰ δὲ τῆς Ἑλευσινίας τὸ ἱερὸν [καὶ]
 Θέλπουσαν τὴν πόλιν ὁ Λάδων παρέξεισιν ἐν ἀριστερᾷ,
 κειμένην μὲν ἐπὶ λόφον μεγάλον, τὰ πλείω δὲ ἐφ' ἡμῶν
 ἔρημον, ὥστε καὶ τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τῷ πέρατι οὐσάν φασιν

ἐν τῷ μεσαιτάτῳ ποιηθῆναι τὸ ἐξ ἀρχῆς. 3. Ἔστι δὲ ἐν
 649 Θελπούσῃ ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ θεῶν ἱερὸν τῶν δώδεκα·
 τούτου τὰ πολλὰ ἐς ἑδαφος ἔκειτο ἤδη. Μετὰ δὲ Θέλπου- 4
 σαν ἐπὶ τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος ὁ Λάδων κάτεισι τὸ ἐν
 Ὀγκείῳ· καλοῦσι δὲ Ἐρινὺν οἱ Θελπούσιοι τὴν θεόν,
 ὁμολογεῖ δὲ σφισι καὶ Ἀντίμαχος ἐπιστρατεῖαν Ἀργείων
 ποιήσας ἐς Θήβας· καὶ οἱ τὸ ἔπος ἔχει,

Δήμητρος τόθι φασὶν Ἐρινύος εἶναι ἐδεθλον.
 Ὁ μὲν δὲ Ὀγκίος Ἀπόλλωνός ἐστι κατὰ τὴν φήμην, καὶ
 ἐν τῇ Θελπουσίᾳ περὶ τὸ χωρίον ἐδυνάστευε τὸ Ὀγκειον.
 4. Τῇ θεῷ δὲ Ἐρινὺς γέγονεν ἐπικλήσις· πλανωμένη γὰρ 5
 τῇ Δήμητρει, ἥνικα τὴν παῖδα ἐξήτει, λέγουσιν ἔπεσθαι
 οἱ τὸν Ποσειδῶνα ἐπιθυμοῦντα αὐτῇ μιχθῆναι, καὶ τὴν
 μὲν ἐς ἵππον μεταβαλοῦσαν ὁμοῦ ταῖς ἵπποις νέμεσθαι
 ταῖς Ὀγκίου, Ποσειδῶν δὲ συνήσιν ἀπατῶμενος, καὶ
 συγγίνεται τῇ Δήμητρει ἄρσενι ἵππῳ καὶ αὐτὸς εἰκασθεῖς·
 τὸ μὲν δὴ παραυτίκα τὴν Δήμητρα ἐπὶ τῷ συμβάντι ἔχειν 6
 ὀργίλως, χρόνῳ δὲ ὕστερον τοῦ τε θυμοῦ παύσασθαι
 καὶ τῷ Λάδωνι ἐθελῆσαι φασιν αὐτὴν λούσασθαι. Ἐπὶ
 τούτῳ καὶ ἐπικλήσεις τῇ θεῷ γερόνασι, τοῦ μηνίματος
 μὲν ἕνεκα Ἐρινύς, ὅτι τὸ θυμῷ χρησθαι καλοῦσιν ἐρι-
 νύειν οἱ Ἀρκάδες, Λουσία δὲ ἐπὶ τῷ λούσασθαι τῷ Λά-
 δωνι. τὰ δὲ ἀγάλματά ἐστι τὰ ἐν τῷ ναῷ ξύλου, πρόσωπα
 δὲ σφισι καὶ χεῖρες ἄκρα καὶ πόδες εἰσὶ Παρίου λίθου·
 τὸ μὲν δὲ τῆς Ἐρινύος τὴν τε κίστην καλουμένην ἔχει καὶ 7
 ἐν τῇ δεξιᾷ δᾶδα, μέγεθος δὲ εἰκάζομεν ἑννέα εἶναι πο-
 δῶν αὐτῇ· ἡ Λουσία δὲ ποδῶν ἕξ ἐφαίνετο εἶναι. Ὅσοι
 650 δὲ Θέμιδος καὶ οὐ Δήμητρος τῆς Λουσίας τὸ ἄγαλμα εἶ-
 ναι νομίζουσι, μάταια ἴστωσαν ὑπειληφότες. 5. Τὴν δὲ
 Δήμητρα τεκεῖν φασὶν ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος θυγατέρα, ἥς
 τὸ ὄνομα ἐς ἀτελέστους λέγειν οὐ νομίζουσι, καὶ ἵππον
 τὸν Ἀρείον· ἐπὶ τούτῳ δὲ παρὰ σφίσιν Ἀρκάδων πρώτοις

- 8 Ἴππιον Ποσειδῶνα ὀνομασθῆναι. ἐπάγονται δὲ ἐξ Ἰλιά-
δος ἐπη καὶ ἐκ Θηβαΐδος μαρτύριά σφισιν εἶναι τῷ λόγῳ,
ἐν μὲν Ἰλιάδι ἐς αὐτὸν Ἀρεΐονα πεποιῆσθαι,
Οὐδ' εἴ κεν μετόπισθεν Ἀρεΐονα δῖον ἐλαύνειν,
Ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν·
ἐν δὲ τῇ Θηβαΐδι ὡς Ἀδραστος ἐφευγεν ἐκ Θηβῶν
εἴματα λυγρὰ φέρων σὺν Ἀρεΐονι κυανοχαίτῃ.
Αἰνίσσεσθαι οὖν ἐθέλουσι τὰ ἐπη Ποσειδῶνα Ἀρεΐονι
9 εἶναι πατέρα. Ἀντίμαχος δὲ παῖδα εἶναι γῆς φησὶν·
Ἀδρηστος Ταλαῶ υἱὸς Κρηθηλιάδαο
πρώτιστος Δαναῶν εὐαινέτω ἤλασεν ἵππῳ,
Καιρὸν τε κραιπνὸν καὶ Ἀρεΐονα Θελπουσαῖον,
τόν ῥά τ' Ἀπόλλωνος σχεδὸν ἄλσεος Ὀργαίοιο
αὐτὴ γὰρ ἀνέδωκε, σέβας θνητοῖσιν ιδέσθαι.
10 Δύναιτο δ' ἂν καὶ ἀναφύντι ἐκ γῆς τῷ ἵππῳ ἐκ θεοῦ τε
εἶναι τὸ γένος καὶ αἱ τρίχες οἱ τὴν χροῖαν εοικέναι κυανῷ.
λέγεται δὲ καὶ τοιάδε, Ἡρακλέα πολεμοῦντα Ἠλείοις αἰ-
τῆσαι παρ' Ὀργον τὸν ἵππον καὶ ἐλεῖν τὴν Ἥλιν ἐπὶ τῷ
Ἀρεΐονι ὀχοῦμενον ἐς τὰς μάχας, δοθῆναι δὲ ὑπὸ Ἡρα-
κλέους ὕστερον Ἀδράστῳ τὸν ἵππον. ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐς τὸν 651
Ἀρεΐονα ἐποίησεν Ἀντίμαχος
ὃς ῥά ποτ' Ἀδρήστῳ τριτάτῳ δέδμηθ' ὑπ' ἄνακτι.
11 6. Ὁ δὲ Λάδων τῆς Ἐρινύος τὸ ἱερὸν ἀπολιπὼν ἐν
ἀριστερᾷ, παρῆξεισιν ἐν ἀριστερᾷ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος
τοῦ Ὀργαίτου τὸν ναόν, τὰ δὲ ἐν δεξιᾷ παρὰ Ἀσκληπιοῦ
Παιδὸς ἱερὸν, ἔνθα Τρυγόνος μνημῆ ἐστι [τροφοῦ]. τρο-
φὸν δὲ Ἀσκληπιοῦ τὴν Τρυγὸνα εἶναι λέγουσιν· ἐν γὰρ
τῇ Θελπούσῃ τῷ Ἀσκληπιῷ παιδὶ ἐκκειμένῳ φασὶν ἐπι-
τυχόντα Αὐτόλαιον Ἀρκάδος υἱὸν νόθον ἀναθέσθαι τὸ
παιδίον, καὶ ἐπὶ τούτῳ παῖδα Ἀσκληπιὸν*** εἰκότα εἶναι
μᾶλλον ἡγούμεν, ὃ καὶ ἐδήλωσα ἐν τοῖς Ἐπιδαυρίων.
127. Ἔστι δὲ Τουθόα ποταμός· ἐμβάλλει δὲ ἐς τὸν Λάδωνα

- καὶ ἡ Τουθόα κατὰ τὸν Θελπουσίῳ ὄρον πρὸς Ἡραιεῖς,
καλούμενον δὲ ὑπὸ Ἀρκάδων Πεδίον. καθότι δὲ αὐτὸς
ὁ Λάδων ἐκδίδωσιν ἐς τὸν Ἀλφειόν, Κοράκων ὀνόμασται
νᾶσος. Οἱ δὲ ἡγῆνται τὴν Ἐνίσπην καὶ Στρατὶν τε καὶ
Ῥίπην τὰς ὑπὸ Ὀμήρου κατειλεγμένας γενέσθαι νήσους
ποτὲ ἐν τῷ Λάδωνι ὑπὸ ἀνθρώπων οἰκουμένας· ἃ οἱ
πεπιστευκότες μάταια ἴστωσαν· οὐ γὰρ ἂν ποτε οὐδὲ νηὶ 13
παρισυμμένας πορθμυδι παράσχοιτο ὁ Λάδων νήσους.
κάλλους μὲν γὰρ ἔνεκα οὐδενὸς ποταμῶν δεύτερος οὔτε
τῶν βαρβαρικῶν ἐστὶν οὔτε Ἕλληνας, μέγεθος δὲ οὐ το-
σοῦτος ὡς ἐν αὐτῷ καὶ νήσους ἀναφαίνεσθαι, καθάπερ
ἐν Ἰστρῳ τε καὶ Ἡριδανῷ.
652 XXVI. Ἡραιεῦσι δὲ οἰκιστὴς μὲν γέγονεν Ἡραιεὺς ὁ
Λυκάωνος, κεῖται δὲ ἡ πόλις ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἀλφειοῦ, τὰ
μὲν πολλὰ ἐν ἡρέμα προσάντει, τὰ δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν κα-
θήκει τὸν Ἀλφειόν. Ἀρόμοι τε παρὰ τῷ ποταμῷ πεποι-
ηται μυρσίνας καὶ ἄλλοις ἡμέροις διακεκριμένοι δέν-
δροις· καὶ τὰ λουτρὰ αὐτόθι. 2. Εἰσὶ δὲ καὶ Λιονύσφ-
ναοί· τὸν μὲν καλοῦσιν αὐτῶν Πολίτην, τὸν δὲ Αὐξίτην.
καὶ οἰκημῆ ἐστὶ σφισιν ἐνθα τῷ Λιονύσφ τὰ ὄργια ἄγου- 2
σιν. ἔστι καὶ ναὸς ἐν τῇ Ἡραίᾳ Πανὸς ἅτε τοῖς Ἀρκάσιν
ἐπιχωρίου. τῆς δὲ Ἡρας τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλα ἐρείπια καὶ
οἱ κίονες ἔτι ἐλείποντο. Ἀθλητὰς δέ, ὅποσοι γεγόνασιν
Ἀρκάσιν, ὑπερῆρχε τῇ δόξῃ Λαμάρετος Ἡραιεὺς, ὃς τὸν
ὀπλίτην δρόμον ἐνίκησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ πρῶτος. Ἔς δὲ τὴν 3
Ἠλείαν κατιῶν ἐξ Ἡραίᾳς, στάδια μὲν πού πεντεκαίδεκα
ἄποσχων Ἡραίᾳς διαβήσῃ τὸν Λάδωνα, ἀπὸ τούτου δὲ
ἐς Ἐρύμανθον ὅσον εἴκοσι ἀφίξῃ σταδίους. 3. Τῇ δὲ
Ἡραίᾳ ὄροι πρὸς τὴν Ἠλείαν λόγῳ μὲν τῷ Ἀρκάδων
ἐστὶν ὁ Ἐρύμανθος, Ἠλεῖοι δὲ τὸν Κοροΐβου τάφον φασὶ
τὴν χώραν σφίσιν ὀρίζειν. ἡνίκα δὲ τὸν ἀγῶνα τὸν Ὀλυμ- 4
πικὸν ἐκλιπόντα ἐπὶ χρύνον πολὺν ἀνενεώσατο Ἴφριτος

καὶ αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς Ὀλύμπια ἤγαγον, τότε δρόμον σφίσιν
ἀθλα ἐτέθη μόνον καὶ ὁ Κόροιβος ἐνίκησε· καὶ ἐστὶν ἐπί-
γραμμα ἐπὶ τῷ μνήματι ὡς Ὀλυμπιάσιν ὁ Κόροιβος ἐνί-
κησεν ἀνθρώπων πρῶτος, καὶ ὅτι τῆς Ἡλείας ἐπὶ τῷ
πέρατι ὁ τάφος αὐτῷ πεποιήται.

5 4. Ἔστι δὲ Ἀλιφῆρα πόλισμα οὐ μέγα· ἐξελείφθη γὰρ
ὑπὸ οἰκητόρων πολλῶν ὑπὸ τὸν συνοικισμόν τῶν Ἀρκά-
δων ἐς Μεγάλην πόλιν. ἐς τοῦτο οὖν τὸ πόλισμα ἐρχόμε-
νος ἐξ Ἡραίας τὸν τε Ἀλφειὸν διαβήσῃ, καὶ σταδίων μά-
λιστά που δέκα διελθὼν πεδίον ἐπὶ ὄρος ἀφίξῃ, καὶ αὐτὸς
στάδια ὅσον τριάκοντα ἐς τὸ πόλισμα ἀναβήσῃ διὰ τοῦ
6 ὄρους. Ἀλιφηρεῦσι δὲ τὸ μὲν ὄνομα τῇ πόλει γέγονεν
ἀπὸ Ἀλιφῆρου Λυκάονος παιδός, ἱερὰ δὲ Ἀσκληπιοῦ τέ-
ἐστι καὶ Ἀθηνᾶς, ἣν θεῶν σέβονται μάλιστα, γενέσθαι
καὶ τραπῆναι παρὰ σφίσιν αὐτὴν λέγοντες· καὶ Διός τε
ἰδρῦσαντο Λεχεάτου βωμὸν ἅτε ἐνταῦθα τὴν Ἀθηνᾶν
7 τεκόντος, καὶ κρήνην καλοῦσι Τριτανίδα, τὸν ἐπὶ τῷ
ποταμῷ τῷ Τρίτῳ οἰκιοῦμενοι λόγον. τῆς δὲ Ἀθηνᾶς
τὸ ἄγαλμα πεποιήται χαλκοῦ, Ἐπατοδώρου ἔργον, θεάς
ἄξιον μεγέθους τε ἔνεκα καὶ ἐς τὴν τέχνην. ἄρουσι δὲ
καὶ πανηγυρίν ὅτῳ δὴ θεῶν· δοκῶ δὲ σφᾶς ἄγειν τῇ
Ἀθηνᾷ. ἐν ταύτῃ τῇ πανηγύρει Μυιάγῳ προθύουσιν,
ἐπευχόμενοι τε κατὰ τῶν ἱερῶν τῷ ἥρωϊ καὶ ἐπικαλοῦ-
μενοι τὸν Μυιάγρον· καὶ σφίσι ταῦτα δράσασιν οὐδὲν
8 ἔτι ἀνιάρὸν εἰσὶν αἱ νῦναι. 5. Κατὰ δὲ τὴν ἐξ Ἡραίας
ἄρουσαν ἐς Μεγάλην πόλιν εἰσὶ Μελαινεαί· ταύτας ὥκισ
μὲν Μελαινεὺς ὁ Λυκάονος, ἔρημος δὲ ἦν ἐφ' ἡμῶν,
ὔδατι δὲ καταρρεῖται. Μελαινεῶν δὲ τεσσαράκοντα ἐστὶν
ἀνωτέρω σταδίοις Βουφάγιον, καὶ ὁ ποταμὸς ἐνταῦθα
ἔχει πηγὰς ὁ Βουφάγος κατιῶν ἐς τὸν Ἀλφειόν. τοῦ Βου-
φάγου δὲ περὶ τὰς πηγὰς ὄροι πρὸς Μεγαλοπολίτας Ἡραι-
εὐσὶν εἰσιν.

XXVII. Ἡ δὲ Μεγάλη πόλις νεωτάτη πόλεων ἐστὶν
οὐ τῶν Ἀρκαδικῶν μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ἑλλήσι, πλὴν
ὅσων κατὰ συμφορὰν ἀρχῆς τῆς Ῥωμαίων μεταβεβήκασιν
οἰκήτορες· συνῆλθον δὲ ὑπὲρ ἰσχύος ἐς αὐτὴν οἱ Ἀρκά-
δες, ἅτε καὶ Ἀργεῖους ἐπιστάμενοι τὰ μὲν ἔτι παλαιότερα
μόνον οὐ κατὰ μίαν ἡμέραν ἐκάστην κινδυνεύοντας ὑπὸ
Λακεδαιμονίων παραστῆναι τῷ πολέμῳ, ἐπειδὴ δὲ ἀν-
θρώπων πλήθει τὸ Ἄργος ἐπηύξησαν καταλύσαντες Τί-
ρυνθα καὶ Τσιᾶς τε καὶ Ὀρνεᾶς καὶ Μυκήνας καὶ Μίδειαν
καὶ εἰ δὴ τι ἄλλο πόλισμα οὐκ ἀξιόλογον ἐν τῇ Ἀργολίδι
ἦν, τὰ τε ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἀδεέστερα τοῖς Ἀργείοις
ὑπάρξαντα καὶ ἅμα ἐς τοὺς περιοίκους ἰσχύϊ γενομένην
654 αὐτοῖς. γνώμη μὲν τοιαύτη συνωκίζοντο οἱ Ἀρκάδες, 2
2. τῆς πόλεως δὲ οἰκιστὴς Ἐπαμεινώνδας ὁ Ὀθβαῖος σὺν
τῷ δικαίῳ καλοῖτο ἄν· τοὺς τε γὰρ Ἀρκάδας οὗτος ἦν ὁ
ἐπεγείρας ἐς τὸν συνοικισμόν, Ὀθβαίων τε χιλίους λογά-
δας καὶ Παμμένην ἀπέστειλεν ἡγεμόνα ἀμύνειν τοῖς
Ἀρκάσιν, εἰ κωλύειν πειρῶνται οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν
οἰκισμόν. Ἡιρέθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων οἰκισταὶ
Λυκομήδης καὶ Ὀπολέας καὶ Τίμων τε καὶ Πρόξενος,
οὗτοι μὲν ἐκ Τεγέας, Λυκομήδης δὲ καὶ Ὀπολέας Μαν-
τινεῖς, Κλειτορίων δὲ Κλεόλαος καὶ Ἀκρίφις, Εὐκαμ-
πίδας δὲ καὶ Ἰερώνυμος ἐκ Μαινάλου, Παρρασίων δὲ
Ποσεικράτης τε καὶ Θεόξενος. 3. Πόλεις δὲ τοσαύδε ἦσαν 3
ὁπόσας ὑπὸ τε προθυμίας καὶ διὰ τὸ ἐχθρὸς τὸ Λακεδαι-
μονίαν πατρίδας σφίσιν οὕσας ἐκλιπεῖν ἐπειθοντο οἱ
Ἀρκάδες, Ἀλέα, Παλλάντιον, Εὐταία, Σουμάτειον, Ἰα-
σαία, Περαιθεῖς, Ἐλισσών, Ὀρεσθάσιον, Δίπαια, Λύ-
καια· ταύτας μὲν ἐκ Μαινάλου· ἐκ δὲ Εὐτρησίων Τρι-
κόλωνι καὶ Ζοίτιον καὶ Χαρισία καὶ Πτολέδεσμα καὶ
Κναῦσον καὶ Παρώρεια· παρὰ δὲ Αἰγυπτῶν ** [καὶ] Σκιρ- 4
τάιον καὶ Μαλαία καὶ Κρωμοὶ καὶ Βλένινα καὶ Λεῦκ-

τρον· Παρρασίων δὲ Λυκοσφωρεῖς, Θωκνεῖς, Τραπεζοῦντιοι, Προσεῖς, Ἀκακήσιον, Ἀκόντιον, Μακαρία, Λασέα· ἐκ δὲ Κυνουραίων τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Γόρτυς καὶ Θεισόα ἢ πρὸς Λυκαίῳ καὶ Λυκαῖᾳ καὶ Ἀλίφθρα· ἐκ 655 δὲ τῶν συντελούντων ἐς Ὀρχομενὸν Θεισόα, Μεθύδριον, Τεῦθις· προσεγένετο δὲ καὶ Τρίπολις ὀνομαζομένη, Καλλιὰ καὶ Δίποινα καὶ Νῶνακρῖς. τὸ μὲν δὴ ἄλλο Ἀρκαδικὸν οὔτε τι παρέλκε τοῦ κοινοῦ δόγματος καὶ συνελθόντες ἐς τὴν Μεγάλην πόλιν σπουδῇ· Λυκαῖᾳ δὲ καὶ Τρικλωνεῖς καὶ Λυκοσουρεῖς τε καὶ Τραπεζοῦντιοι μετεβάλλοντο Ἀρκαδῶν μόνου, καί, οὐ γὰρ συνεχώρουν ἐτι τὰ ἄσθη τὰ ἀρχαῖα ἐκλιπεῖν, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ἄκοντες 6 ἀνάγκῃ κατήγοντο ἐς τὴν Μεγάλην πόλιν, 4. Τραπεζοῦντιοι δὲ ἐκ Πελοποννήσου τὸ παράπαν ἐξεχώρησαν, ὅσοι γε αὐτῶν ἐλείφθησαν καὶ μὴ σφᾶς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ παρὰντικα διεσχόσαντο οἱ Ἀρκαῖδες· τοὺς δὲ αὐτῶν ἀνασωθέντας ἀναπλεύσαντας ναυσὶν ἐς τὸν Πόντον συνοίκους ἐδέξαντο μητροπολίτας τ' ὄντας καὶ ὁμωνύμους οἱ Τραπεζοῦντα ἔχοντες τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ. Λυκοσουρεῦσι δὲ καὶ ἀπειθήσασιν ἐνέμετο ὅμως παρὰ τῶν Ἀρκαδῶν αἰδῶς Ἀήμητρος τε ἔνεκα καὶ Δεσποίνης ἐλθόντας ἐς τὸ ἱερόν. 7 5. Τῶν δὲ ἄλλων τῶν κατειλεγμένων πόλεων αἱ μὲν ἐς ἅπαν εἰσὶν ἐφ' ἡμῶν ἔρημοι, τὰς δὲ ἔχουσιν οἱ Μεγαλοπολῖται κώμας, Γόρτυνα, Διποίνας, Θεισόαν τὴν πρὸς Ὀρχομενῷ, Μεθύδριον, Τεῦθιν, Καλλιᾶς, Ἐλισσόντα. μόνῃ δὲ ἐξ αὐτῶν Παλλάντιον ἐμελλεν ἄρα ἡπιωτέρου πειρᾶσθαι καὶ τότε τοῦ δαίμονος. τοῖς δὲ Ἀλιφθρεῦσι παραμειμένηκεν ἐξ ἀρχῆς πόλιν σφᾶς καὶ ἐς τότε νομίζεσθαι. 8 6. Συνερίσθη δὲ ἡ Μεγάλη πόλις ἐνιαυτῷ τε τῷ αὐτῷ καὶ μηνί [τε] ὀλίγοις ὕστερον ἢ τὸ πταῖσμα ἐγένετο 656 Λακεδαιμονίων τὸ ἐν Λεύκτροις, Φρασικλείδου μὲν Ἀθή-

νησιν ἄρχοντος, δευτέρῳ δὲ ἔτει τῆς ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος καὶ δευτέρας, ἣν Δάμων Θούριος ἐνίκα στάδιον. 7. Μεγαλοπολίταις δὲ ἐς τὴν Θηβαίων συμμαχίαν ἐγγρα- 9 φείσιν ἀπὸ Λακεδαιμονίων δεῖμα ἦν οὐδέν. ὥς δὲ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ἱερὸν ὀνομασθέντα οἱ Θηβαῖοι κατέστησαν καὶ αὐτοῖς ἐπέκειντο οἱ Φωκεῖς, τὴν τε ὁμορον τῇ Βοιωτῶν ἔχοντες καὶ ὄντες οὐκ ἀδύνατοι χρήμασιν ἅτε τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖς κατειληφότες, τηνικαῦτα οἱ Λακεδαι- 10 μόνου προθυμίας μὲν [οὖν] ἔνεκα Ἀρκαδᾶς τε αὖ τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς Μεγαλοπολίτας ἐποίησαν ἀναστάτους, ἀμυνομένων δὲ τῶν τότε οὐκ ἀθύμως, καὶ ἅμα τῶν περιόικαν ἀπροφασίστως σφίσιν ἐπικουρούντων, λόγου μὲν συνέπεσεν οὐδὲν ἄξιον γενέσθαι παρὰ οὐδετέρων· Φίλιππον δὲ τὸν Ἀμύντου καὶ Μακεδόνων τὴν ἀρχὴν οὐχ ἥμισυ αὐξηθῆναι τὸ ἔχθος τὸ Ἀρκαδῶν ἐς Λακεδαιμονίους ἐποίησε, καὶ Ἑλλήσιν ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ αὐτῆς περὶ 11 Θεσσαλίας τοῦ ἀγῶνος οὐ μετέσχον οἱ Ἀρκαῖδες. 8. Χρό- 11 νον δὲ οὐ μετὰ πολὺν Ἀριστόδημος Μεγαλοπολίταις ἀνέφν τύραννος, Φιγαλεὺς μὲν γένος καὶ υἱὸς Ἀρτύλα, ποιησαμένον δὲ αὐτὸν Τριταίου τῶν οὐκ ἀδυνάτων ἐν Μεγάλῃ πόλει. τούτῳ τῷ Ἀριστοδήμῳ καὶ τυραννοῦντι ἐξεγένετο ὅμως ἐπικληθῆναι Χρηστῷ. ἐπὶ τούτῳ τυραννοῦντος ἐσβάλλουσιν ἐς τὴν Μεγαλοπολίτην στρατιᾷ Λακεδαιμόνιοι καὶ τοῦ βασιλέως Κλεομένους ὁ πρεσβύτατος τῶν παιδῶν Ἀκρότατος· ἐγενεαλόγησα δὲ ἤδη τὰ τε ἐς τοῦτον καὶ ἐς τὸ πᾶν γένος τῶν ἐν Σπάρτῃ βασιλείων. Γενομένης δὲ ἰσχυρᾶς μάχης καὶ ἀποθανόντων πολλῶν παρ' ἀμφοτέρων κρατοῦσιν οἱ Μεγαλοπολῖται τῇ συμβολῇ· καὶ ἄλλοι τε διεφθάρησαν Σπαρτιατῶν καὶ Ἀκρότατος, οὐδέ οἱ τὴν πατρίαν παραλαβεῖν ἐξεγένετο ἀρχήν. 9. Μετὰ δὲ Ἀριστόδημον τελευτήσαντα δύο μάλιστα 12 ὕστερον γενεαῖς ἐτυράνησε Λυδιάδης οἴκου μὲν οὐκ PAUSAN. II. 9

ἀφανοῦς, φύσιν δὲ φιλότιμος ὦν καὶ οὐχ ἥμισυ, ὥς 657
ἐπέδειξεν ὕστερον, καὶ φιλόπολις. ἔσχε μὲν γὰρ ἔτι νέος
ὦν τὴν ἀρχήν· ἐπεὶ δὲ ἤρχeto φρονεῖν, κατέπαυεν ἑα-
τὸν ἐκὼν τυραννίδος, καί περ ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἦδη οἱ τῆς
ἀρχῆς καθωρμισμένης. Μεγαλοπολιτῶν δὲ συντελούν-
των ἤδη τότε ἐς τὸ Ἀχαικόν, ὃ Λυδιάδης ἐν τε αὐτοῖς
Μεγαλοπολίταις καὶ ἐν τοῖς πᾶσιν Ἀχαιοῖς ἐγένετο οὕτω
13 δόκιμος ὥς Ἀράτῳ παρισωθῆναι τὰ ἐς δόξαν. Λακεδαι-
μόνιοι δὲ αὐτοὶ τε πανδημεὶ καὶ ὁ τῆς οἰκίας βασιλεὺς τῆς
ἐτέρας Ἄγρις ὁ Εὐδαμίδου στρατεύουσιν ἐπὶ Μεγάλῃν
πόλιν παρασκευῇ μείζονι καὶ ἀξιολογωτέρῳ τῆς ὑπὸ
Ἀκροτάτου συναχθείσης· καὶ μάχῃ τε ἐπεξεληθόντας τοὺς
Μεγαλοπολίτας ἐνίκησαν, καὶ μηχανήματα ἰσχυρὸν προσ-
άγοντες τῷ τείχει τὸν πύργον τὸν ταύτῃ δι' αὐτοῦ σεί-
ουσιν, καὶ ἐς τὴν ὕστεραίαν καταρτίψουσιν τῷ μηχανήματι
14 ἥλιπον. Ἐμελλε δ' ἄρα οὐχ Ἑλλήσιν ὁ Βορέας ἔσεσθαι
μόνον τοῖς πᾶσιν ὄφελος, τοῦ Μήδων ναυτικοῦ ταῖς
Σηπιάσι προσδράξας τὰς πολλὰς, ἀλλὰ καὶ Μεγαλοπολί-
τας ὁ ἄνεμος οὗτος ἐρρυσάτο μὴ ἀλῶναι· κατέλυσέ τε
γὰρ τὸ μηχανήμα τοῦ Ἄγριδος καὶ διεφόρησεν ἐς ἀπώλειαν
παντελῆ βιάῳ τῷ πνεύματι ὁμοῦ καὶ συνεχεῖ. Ὁ δὲ Ἄγρις
ὅτῳ τὰ ἐκ τοῦ Βορέου μὴ ἔλαιν τὴν Μεγάλῃν πόλιν ἐγέ-
νετο ἐμποδῶν, ἔστιν ὁ τὴν ἐν Ἀχαῖα Πελλήνην ἀφαιρε-
θεὶς ὑπὸ Ἀράτου καὶ Σικωνίων καὶ ὕστερον πρὸς Μαν-
15 τινεῖα χρησάμενος τῷ τέλει. 10. Μετὰ δὲ οὐ πολὺν χρόνον
Κλεομένης ὁ Λεωνίδου Μεγάλῃν πόλιν κατέλαβεν ἐν
σπονδαῖς. Μεγαλοπολιτῶν δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ νυκτὶ εὐθύς
τότε ἀμύνοντες τῇ πατρίδι ἐπεπτώκεσαν, ἔνθα καὶ Λυ-
διάδης ἀγωνιζόμενος ἀξίως λόγου κατέλαβεν ἐν τῇ μάχῃ
τὸ χρεῶν· τοὺς δὲ αὐτῶν Φιλοποίμην ὁ Κρατύτιδος ὅσον
τε τὰ δύο μέρη τῶν ἐν ἡλικίᾳ καὶ παῖδας ἅμα ἔχων καὶ
16 γυναικας διέφυγεν ἐς τὴν Μεσσηνίαν. Κλεομένης δὲ

τούς τε ἐγκαταληφθέντας ἐφόνευσεν καὶ κατέσκαπτε τε καὶ
ἔκαιεν τὴν πόλιν. Μεγαλοπολίται μὲν δὴ τρόπον ὁποῖον
658 ἀνέσώσαντο τὴν αὐτῶν καὶ ὅποια κατελθοῦσιν αὐθις
ἐπράχθη σφίσι, δηλώσει τοῦ λόγου μοι τὰ ἐς Φιλοποί-
μενα· Λακεδαιμονίων δὲ τῷ δήμῳ τοῦ τῶν Μεγαλοπολι-
τῶν παθήματος μέτεστιν αἰτίας οὐδέν, ὅτι σφίσιν ἐκ
βασιλείας μετέστησεν ἐς τυραννίδα ὁ Κλεομένης τὴν
πολιτείαν.

11. Μεγαλοπολίταις δὲ καὶ Ἡραιεῦσι κατὰ τὰ εἰρη- 17
μένα ἦδη μοι τοῦ Βουφάγου ποταμοῦ περὶ τὰς πηγὰς
εἰσιν ὄροι τῆς χώρας. γενέσθαι δὲ τῷ ποταμῷ τὸ ὄνομα
ἀπὸ Βουφάγου φασὶν ἦρως, εἶναι δὲ Ἰαπετοῦ τε παῖδα
αὐτὸν καὶ Θόρνακος· ταύτην καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ Θόρ-
νακα ὀνομάζουσι. λέγουσι δὲ καὶ ὡς ἐν Φυλῳ τῷ ὄρει
τοξεύσειεν Ἀρτεμὶς Βουφάγον ἔργα τολμήσαντα οὐχ
ὅσια ἐς τὴν θεόν.

XXVIII. Ἰόντι δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῶν πηγῶν πρῶ-
τα μὲν σε ἐκδέξεται Μάραθα χωρίον, μετὰ δὲ αὐτὸ Γόρ-
τυς κώμη τὰ ἐπ' ἐμοῦ, τὰ δὲ ἔτι ἀρχαιότερα πόλις. ἔστι
δὲ αὐτόθι ναὸς Ἀσκληπιοῦ λίθου Πεντελησίου· [καὶ]
αὐτὸς τε οὐκ ἔχων πῶ γενεῖα, καὶ Ὑγείας ἄγαλμα·
Σκόπα δὲ ἦν ἔργα. λέγουσι δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ τὰδε, ὡς
Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου τὸν θάνατα καὶ δόρυ ἀναθεῖναι
τῷ Ἀσκληπιῷ· καὶ ἐς ἐμέ γε ἔτι ὁ θάναξ καὶ τοῦ δόρατος
ἦν ἡ αἰχμή.

2. Τὴν δὲ Γόρτυνα ποταμὸς διέξεισιν ὑπὸ μὲν τῶν 2
περὶ τὰς πηγὰς ὀνομαζόμενος Λούσιος, ἐπὶ λουτροῖς δὲ
τοῖς Διὸς τευχθέντος· οἱ δὲ ἀπωτέρω τῶν πηγῶν καλοῦ-
σιν ἀπὸ τῆς κώμης Γορτύνιον. οὗτος ὁ Γορτύνιος ὕδαρ
ψυχρότατον παρέχεται ποταμῶν. Ἴστρον μὲν γε καὶ Πῆ-
νον, ἔτι δὲ Ὑπανίον τε καὶ Βορυσθένην καὶ ὅσων ἄλλων
ἐν ὥρᾳ χειμῶνος τὰ ρεύματα πῆγνυται, τούτους μὲν
9*

χειμερίους κατὰ ἐμὴν δόξαν ὀρθῶς ὀνομάσαι τις ἂν· οἱ ῥέουσι μὲν διὰ γῆς τὸ πολὺ τοῦ χρόνου νεφομένης, 3 ἀνάπλεως δὲ κρυμοῦ καὶ ὁ περὶ αὐτούς ἐστιν ἁήρ· ὅσοι δὲ γῆν διεξίσουσιν εὐ τῶν ὥρων ἔχουσιν, καὶ θέρους σφίσι τὸ ὕδωρ πινόμενον τε καὶ λουομένους ἀνθρώπους ἀνα- 659 ψύχει, χειμῶνος δὲ ἀνιάρων οὐκ ἔστι, τούτους ἐγὼ φημι παρέχεσθαι σφᾶς ὕδωρ ψυχρόν. ψυχρόν μὲν δὴ ὕδωρ καὶ Κύδνου τοῦ διεξιόντος Ταρσεὺς καὶ Μέλανος τοῦ παρὰ Σίδην τὴν Παμφύλων· Ἄλεντος δὲ τοῦ ἐν Κολοφῶνι καὶ ἐλεγείων ποιητῆ τὴν ψυχρότητα ᾄδουσι. Γορτύνιος δὲ προΐκει καὶ ἐς πλεον ψυχρότητος, μάλιστα δὲ ὦρα θέρους. ἔχει μὲν δὴ τὰς πηγὰς ἐν Θεισόᾳ τῇ Μεθυριεῦσιν ὁμόρῳ· καθότι δὲ τῷ Ἀλφειῷ τὸ ῥεῦμα ἀνα- κοινοῦ, καλοῦσι Ραιτέας.

4 3. Τῇ χώρᾳ δὲ τῇ Θεισόᾳ προσεχῆς κώμη Τεῦθις ἐστὶ· πάλαι δὲ ἦν πόλις ἡ Τεῦθις. ἐπὶ δὲ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἰλίου ἰδίᾳ παρείχοντο οἱ ἐνταῦθα ἡγεμόνα· ὄνομα δὲ αὐτῷ Τεῦθιν, οἱ δὲ Ὅρυντόν φασιν εἶναι. ὥς δὲ τοῖς Ἑλλήσιν οὐκ ἐγένετο ἐπίφορα ἐξ Αὐλίδος πνεύματα, ἀλλὰ ἄνεμος σφᾶς βίαιος ἐπὶ χρόνον εἶχεν ἐγκλείσας, ἀφίκετο ὁ Τεῦθις Ἀγαμέμνονι ἐς ἀπέχθειαν, καὶ 5 ὀπίσω τοὺς Ἀρκάδας ὧν ἤρχεν ἀπάξειν ἐμελλεν. ἐνταῦθα Ἀθηναῖν λέγουσι Μέλανι τῷ Ὄπῳ εἰκασμένην ἀποτρέπειν τῆς ὁδοῦ Τεῦθιν τῆς οἰκαδὲ. ὁ δέ, ἅτε οἰδοῦντος αὐτῷ τοῦ θυμοῦ, παίει τὴν θεὸν τῷ δόρατι ἐς τὸν μηρόν· ἀπήγαγε δὲ καὶ ἐκ τῆς Αὐλίδος ὀπίσω τὸν στρατόν. Ἀναστρέψας δὲ ἐς τὴν οἰκίαν τὴν θεὸν ἔδοξεν αὐτὴν τετρα- 6 μένην φανῆναι οἱ τὸν μηρόν. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου κατέλαβε Τεῦθιν φθινώδης νόσος, μόνους τε Ἀρκάδων τοῖς ἐν- ταῦθα οὐκ ἀπεδίδου καρπὸν οὐδένα ἢ γῆ. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἄλλα τε ἐκρήσθη σφίσι ἐκ Δωδώνης, ὅποια δρῶντες ἰλάσασθαι τὴν θεὸν ἐμελλον, καὶ ἄγαλμα ἐποι-

ήσαντο Ἀθηναῖς ἔχον τραῦμα ἐπὶ τοῦ μηροῦ. τοῦτο καὶ αὐτὸς τὸ ἄγαλμα εἶδον, τελαμῶνι πορφυρῷ τὸν μηρόν κατελιγμένον. καὶ ἄλλα ἐν Τεῦθιδι, Ἀφροδίτης τε ἱερὸν 660 καὶ Ἀρτέμιδος ἐστὶ. ταῦτα μὲν δὴ ἐνταῦθά ἐστι.

4. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Γόρτυνος ἐς Μεγάλην 7 πόλιν πεποιήται μνημα τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐν τῇ πρὸς Κλεομένην μάχῃ. τὸ δὲ μνημα τοῦτο ὀνομάζουσιν οἱ Μεγαλοπολίται Παραιβάσιον, ὅτι ἐς αὐτοὺς παρεσπόνδῃσιν ὁ Κλεομένης. Παραιβάσιον δὲ ἔχεται πεδίον ἐξήκοντα σταδίων μάλιστα· καὶ πόλεως ἐρείπια Βρένθης ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ, καὶ ποταμὸς ἔξισιν αὐτόθεν Βρενθεάτης, καὶ ὅσον σταδίου προελθόντι πέντε κάτεισιν ἐς τὸν Ἀλφειόν.

XXIX. Διαβάντων δὲ Ἀλφειὸν χώρα τε καλουμένη Τραπεζοῦντία καὶ πόλεως ἐστὶν ἐρείπια Τραπεζοῦντος. καὶ αὐτῆς ἐπὶ τὸν Ἀλφειὸν ἐν ἀριστερᾷ καταβαίνοντι ἐκ Τραπεζοῦντος, οὐ πόρρω τοῦ ποταμοῦ Βάθος ἐστὶν ὀνομαζόμενον, ἐνθα ἄγουσι τελετὴν διὰ ἔτους τρίτου Θεαῖς Μεγάλας· καὶ πηγὴ τε αὐτόθι ἐστὶν Ὀλυμπιάς καλουμένη τὸν ἔτερον τῶν ἐνιαυτῶν οὐκ ἀπορρέουσα, καὶ πλησίον τῆς πηγῆς πῦρ ἄνεισι. 2. Λέγουσι δὲ οἱ Ἀρκάδες τὴν λεγομένην Γιγάντων μάχην καὶ θεῶν ἐνταῦθα καὶ οὐκ ἐν τῇ Θρακίᾳ γενέσθαι Παλλήνη, καὶ θύουσιν ἄστραπαῖς αὐτόθι καὶ θυνέλλαις τε καὶ βρονταῖς. Γιγάν- 2 των δὲ ἐν μὲν Ἰλιάδι οὐδεμίαν ἐποίησατο Ὀμηρος μνημῦν· ἐν Ὀδυσσεΐᾳ δὲ ἔγραψε μὲν ὥς ταῖς Ὀδυσσεῶς ναυσὶ Λαιστργόνες ἐπέλθοιεν Γίγασιν καὶ οὐκ ἀνδράσιν εἰκασμένοι, ἐποίησε δὲ καὶ τὸν βασιλέα τῶν Φαίακων λέγοντα εἶναι τοὺς Φαίακας θεῶν ἐγγὺς ὥσπερ Κύκλωπας καὶ τὸ Γιγάντων ἔθνος. ἐν τε οὖν τούτοις δηλοῖ θνητοὺς ὄντας καὶ οὐ θεῶν γένος τοὺς Γιγάντας, καὶ σαφέστερον ἐν τῷδε ἔτι,

Ὅς ποθ' ὑπερθύμοισι Γιγάντεσσιν βασίλευεν·
 ἀλλ' ὁ μὲν ὤλεσε λαὸν ἀτάσθαλον, ὤλετο δ' αὐτος.
 Ἐθέλουσι δ' αὐτῷ λαὸς ἐν τοῖς ἐπεσὶν ἀνθρώπων οἱ πολ-
 3 λοὶ καλεῖσθαι. 3. Δράκοντας δὲ ἀντὶ ποδῶν τοῖς Γίγασιν
 εἶναι, πολλὰ καὶ ὁ λόγος ἄλλη καὶ ἐν τῷδε ἐδείχθη μά-
 λιστα ὡς ἔστιν εὐήθης. Ὁρόντην τὸν Σύρων ποταμὸν οὐ
 τὰ πάντα ἐν ἰσοπέδῳ μέχρι θαλάσσης ῥέοντα, ἀλλὰ ἐπὶ 661
 κρημνόν τε ἀπορροῶγα καὶ ἐς κἀταντες ἀπ' αὐτοῦ φερό-
 μενον, ἡθέλησεν ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἀναπλεῖσθαι ναυ-
 σὶν ἐκ θαλάσσης ἐς Ἀντιόχειαν πόλιν· ἔλντρον οὖν σὺν
 πόνῳ τε καὶ δαπάνῃ χρημάτων ὀρυζάμενος ἐπιτήδειον
 4 ἐς τὸν ἀνάπλου, ἐξέτρεψεν ἐς τοῦτο τὸν ποταμὸν. ἀνα-
 ξηρανθέντος δὲ τοῦ ἀρχαίου ρεύματος κεραμεῖα τε ἐν
 αὐτῷ σορὸς πλέον ἢ ἐνός τε καὶ δέκα εὐρέθη πηχῶν, καὶ
 ὁ νεκρὸς μέγεθός τε ἦν κατὰ τὴν σορὸν καὶ ἀνδρωπος
 διὰ παντός τοῦ σώματος. τοῦτον τὸν νεκρὸν ὁ ἐν Κλάρῳ
 θεός, ἀφικομένων ἐπὶ τὸ χρηστήριον τῶν Σύρων, εἶπεν
 Ὁρόντην εἶναι, γένους δὲ αὐτὸν εἶναι τοῦ Ἰνδῶν. Εἰ δὲ
 τὴν γῆν τὸ ἀρχαῖον οὕσαν ὑγράν ἔτι καὶ ἀνάπλεων νοτί-
 δος θερμαίνων ὁ ἥλιος τοὺς πρώτους ἐποίησεν ἀνθρώ-
 πους, ποῖαν εἰκὸς ἔστιν ἄλλην χώραν ἢ προτέραν τῆς
 Ἰνδῶν ἢ μείζονας ἀνείναι τοὺς ἀνθρώπους, ἢ γε καὶ ἐς
 ἡμᾶς ἔτι καὶ ὅψεως τῷ παραλόγῳ καὶ μεγέθει διάφορα
 ἐκτρέφει θηρία;

4. Τοῦ δὲ χωρίου τοῦ ὀνομαζομένου Βάθους στα-
 5 δίους ὡς δέκα ἀφίστηκε καλουμένη Βασιλὶς· ταύτης ἐγέ-
 νετο οἰκιστὴς Κύνελος ὁ Κρεσφόντη τῷ Ἀριστομάχου
 τὴν θυγατέρα ἐκδούς· ἐπ' ἐμοῦ δὲ ἐρείπια ἡ Βασιλὶς ἦν,
 καὶ Διμήτρος ἱερὸν ἐν αὐτοῖς ἐλείπετο Ἐλευσινίας. Ἐν-
 τεῦθεν δὲ προϊὼν τὸν Ἀλφειὸν αὐτὴς διαβήσῃ, καὶ ἐπὶ
 Θωκνίαν ἀφίξῃ, τὸ ὄνομα ἀπὸ Θώκνον τοῦ Λυκάονος
 ἔχουσας, ἐς ἅπαν δὲ ἐφ' ἡμῶν ἐρημον· ἐλέγετο δὲ ὁ

Θῶκνος ἐν τῷ λόφῳ κτίσαι τὴν πόλιν. ποταμὸς δὲ ὁ Ἀμύ-
 νιος ῥέων παρὰ τὸν λόφον ἐς τὸν Ἐλισσόντα ἐκδίδωσι,
 καὶ οὐ πολὺ ἄπωθεν ἐς τὸν Ἀλφειὸν ὁ Ἐλισσῶν.

XXX. Ὁ δὲ Ἐλισσῶν οὗτος ἀρχόμενος ἐκ κώμης
 ὁμωνύμου, καὶ γὰρ τῇ κώμῃ τὸ ὄνομα Ἐλισσῶν ἔστι,
 τὴν τε Διπαιέων καὶ τὴν Λυκαῖαν χώραν, τρίτα δὲ αὐ-
 τὴν διεξελθὼν Μεγάλην πόλιν, * * σταδίοις ἄνωτέρω
 662 Μεγαλοπολιῶν τοῦ ἄστεως ἀτείουσιν ἐς τὸν Ἀλφειὸν.
 πλησίον δὲ ἦδη τῆς πόλεως Ποσειδῶνός ἐστιν Ἐπόπτου
 ναός· ἐλείπετο δὲ τοῦ ἀγάλματος ἡ κεφαλὴ.

2. Διαιροῦντος δὲ τὴν Μεγάλην πόλιν τοῦ ποταμοῦ 2
 τοῦ Ἐλισσόντος, καθὰ δὴ καὶ Κνίδον καὶ Μιτυλήνην
 δίχα οἱ εὐριπὸι νέμουσιν, ἐν μέρει τῷ πρὸς ἄρκτους,
 δεξιῷ δὲ κατὰ τὸ μετώρον τοῦ ποταμοῦ, πεποιήται σφι-
 σιν ἀγορά· περίβολος δὲ ἔστιν ἐν ταύτῃ λίθων καὶ ἱερὸν
 Λυκαίου Διός. ἔσοδος δ' ἐς αὐτὸ οὐκ ἔστι· τὰ γὰρ ἐντός
 ἔστι δὴ σύνοπτα, βωμοὶ τέ εἰσι τοῦ θεοῦ καὶ τράπεζαι
 δύο καὶ ἄετοὶ ταῖς τραπέζαις ἴσοι. καὶ ἄγαλμα Πανός 3
 λίθον πεποιημένον· ἐπὶ κλησὶς δὲ Οἰνός ἐστιν αὐτῷ,
 τὴν τε ἐπὶ κλησὶν γενέσθαι τῷ Πανὶ ἀπὸ νύμφης Οἰνός
 λέγουσι, ταύτην δὲ σὺν ἄλλαις τῶν νυμφῶν καὶ ἰδίᾳ γε-
 νέσθαι τροφὸν τοῦ Πανός. ἔστι δὲ πρὸ τοῦ τεμένους
 τούτου χαλκοῦν ἄγαλμα Ἀπόλλωνος θείας ἄξιον, μέγεθος
 μὲν ἐς πόδας δώδεκα, ἐκομίσθη δὲ ἐκ τῆς Φιγαλέων συν-
 τέλειᾳ ἐς κόσμον τῇ Μεγάλῃ πόλει. Τὸ δὲ χωρίον ἐνθα 4
 τὸ ἄγαλμα ἱδρυτο ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ Φιγαλέων, ὀνομάζεται
 Βᾶσσαι· τῷ θεῷ δὲ ἡ ἐπὶ κλησὶς ἠκολούθηκε μὲν ἐκ τῆς
 Φιγαλέων, ἐφ' ὅτῳ δὲ ὄνομα ἔσχεν Ἐπικούριος, δηλώ-
 σει μοι τὰ ἐς Φιγαλέας τοῦ λόγον. ἔστι δὲ ἐν δεξιᾷ τοῦ
 Ἀπόλλωνος ἄγαλμα οὐ μέγα Μητρὸς θεῶν, τοῦ ναοῦ δέ,
 ὅτι μὴ οἱ κίονες, ἄλλο ὑπόλοιπον οὐδέν. Πρὸ δὲ τοῦ 5
 ναοῦ τῆς Μητρὸς ἀνδριᾶς μὲν οὐδεὶς ἔστι, δηλαδὲ ἦν

τὰ βάθρα ἐφ' ὧν ἀνδριάντες ποτὲ ἐστήκεισαν. ἐλεγείον
δὲ ἐπὶ ἐνὸς γεγραμμένον τῶν βάθρων Διοφάνους φησὶν
εἶναι τὴν εἰκόνα, Δαίου μὲν υἱοῦ, συντάξαντος δὲ ἀν-
δρὸς πρώτου Πελοπόννησον τὴν πᾶσαν ἐς τὸν ὀνομα-
6 σθέντα Ἀχαιῶν σύλλογον. 3. Στοᾶν δὲ τῆς ἀγορᾶς ὀνο-
μαζομένην Φιλίππειον οὐ Φίλιππος ἐποίησεν ὁ Ἀμύντου,
χαριζόμενοι δὲ οἱ Μεγαλοπολίται τὴν ἐπωνυμίαν διδόν-
σιν αὐτῷ τοῦ οἰκοδομήματος. Ἐρμού δὲ Ἀκακησίου πρὸς 663
αὐτῇ ναὸς κατεβέβλητο, καὶ οὐδὲν ἐλείπετο ὅτι μὴ χε-
λῶν ἴσθου. Ταύτης δὲ ἔχεται τῆς Φιλίππειου μέγεθος
ἀποδέουσα ἐτέρα στοά, Μεγαλοπολίταις δὲ αὐτόθι ὠκο-
δομημένα ἐστὶ τὰ ἀρχαῖα, ἀριθμὸν οἰκήματα ἔξ· ἐν ἐνὶ
δὲ ἐστὶν αὐτῶν Ἐφεσσίας ἄγαλμα Ἀρτέμιδος, καὶ ἐν ἐτέρῳ
7 χαλκοῦς Πᾶν πηχναῖος ἐπὶ κλησὶν Σκολείτας. μετεκομί-
σθη δὲ ἀπὸ λόφου τοῦ Σκολείτα· καὶ ὁ λόφος οὗτος τοῦ
τείχους ἐστὶν ἐντός, ἀπὸ δὲ αὐτοῦ κάτεισιν ὕδωρ ἐς τὸν
Ἐλισσόντα ἐκ πηγῆς. τῶν ἀρχαίων δὲ ὅπισθε ναὸς Τύχης
καὶ ἄγαλμα λίθου πεποιήται ποδῶν πέντε οὐκ ἀποδέον.
στοᾶν δὲ ἡντινα καλοῦσι Μυρόπωλιν, ἔστι μὲν τῆς ἀγο-
ρᾶς, ὠκοδομήθη δὲ ἀπὸ λαφύρων, ἡνίκα τὸ πταῖσμα
ἐγένετο Ἀκροτάτῳ τῷ Κλεομένους καὶ Λακεδαιμονίων
τοῖς συστρατεύσασιν, μαχесσάμενοις πρὸς Ἀριστόδημον
8 τυραννίδα ἐν Μεγάλῃ πόλει τότε ἔχοντα. 4. Μεγαλοπο-
λίταις δὲ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐστὶν ὅπισθεν τοῦ περιβόλου
τοῦ ἀνειμένου τῷ Λυκαίῳ Διὶ ἀνὴρ ἐπειργασμένος ἐπὶ
στήλῃ, Πολύβιος Λυκόρτα· γέγραπται δὲ καὶ ἐλεγεία ἐπ'
αὐτῷ λέγοντα ὡς ἐπὶ γῆν καὶ θάλασσαν πᾶσαν πλανη-
θεῖη, καὶ ὅτι σύμμαχος γένοιτο Ῥωμαίων καὶ παύσειεν
αὐτοὺς ὀργῆς ἐς τὸ Ἑλληνικόν. συνέγραψε δὲ ὁ Πολύ-
βιος οὗτος καὶ ἄλλα ἔργα Ῥωμαίων, καὶ ὡς Καρχηδονίους
κατέστησαν ἐς πόλεμον, αἰτία τε ἥτις ἐγένετο αὐτοῦ, καὶ
ὡς ὅψε οὐκ ἄνευ κινδύνων μεγάλων Ῥωμαῖοι Σικιπίωνι

***ὃν τινα Καρχηδονιακὸν ὀνομάζουσι τέλος τε ἐπιθέντα 9
τῷ πολέμῳ καὶ τὴν Καρχηδόνα καταβαλόντα ἐς ἔδαφος.
Ὅσα μὲν δὴ Πολύβιος παραινοῦντι ὁ Ῥωμαῖος ἐπεΐθετο,
ἐς ὅρθον ἐχώρησεν αὐτῷ. ἃ δὲ οὐκ ἠκροᾶτο διδάσκοντος,
γενέσθαι οἱ λέγουσιν ἁμαρτήματα. Ἑλλήνων δὲ ὁπόσαι
πόλεις ἐς τὸ Ἀχαιῶν συνετέλουν, παρὰ Ῥωμαίων εὐ-
ραντο αὐταὶ Πολύβιον σφίσι πολιτείας τε καταστήσα-
σθαι καὶ νόμους θεῖναι. τῆς δ' εἰκόνης τοῦ Πολύβιου τὸ
βουλευτήριόν ἐστιν ἐν ἀριστερᾷ.

5. Τοῦτο μὲν δὴ ἐστὶν ἐνταῦθα, στοᾶν δὲ τῆς ἀγο- 10
ρᾶς Ἀριστάνδρειον ἐπὶ κλησὶν ἄνδρα τῶν ἀστών Ἀρί-
στανδρον οἰκοδομήσαι λέγουσι. ταύτης τῆς στοᾶς ἐστὶν
664 ἑγγυτάτω ὡς πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ἱερὸν Σωτήρος ἐπὶ-
κλησὶν Διός· κεκόσμηται δὲ περίεξι κίοσι. καθέξομένῳ δὲ
τῷ Διὶ ἐν θρόνῳ παρεστήκασιν τῇ μὲν ἡ Μεγάλη πόλις,
ἐν ἀριστερᾷ δὲ Ἀρτέμιδος Σωτείρας ἄγαλμα. ταῦτα μὲν
λίθου τοῦ Πεντελησίου Ἀθηναῖοι Κηφισόδοτος καὶ Ξενο-
φῶν εἰργάσαντο.

XXXI. Τὸ δὲ ἕτερον πέρας τῆς στοᾶς παρέχεται τὸ
πρὸς ἡλίου δυσμῶν περίβολον Θεῶν ἱερὸν τῶν μεγάλων.
αἱ δὲ εἰσιν αἱ μεγάλαι Θεαὶ Δημήτηρ καὶ Κόρη, καθότι
ἐδήλωσα ἤδη καὶ ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ συγγραφῇ· τὴν Κόρην
δὲ Σώτειραν καλοῦσιν οἱ Ἀρκάδες. ἐπειργασμένοι δὲ
ἐπὶ τύπων πρὸ τῆς ἐσόδου τῇ μὲν Ἀρτεμίδι, τῇ δὲ Ἀσκλη-
πίδι ἐστὶ καὶ Ὑγεία. Θεαὶ δὲ αἱ μεγάλαι Δημήτηρ μὲν 2
λίθου διὰ πάσης, ἡ δὲ Σώτειρα τὰ ἐσθῆτος ἐρόμενα ξύ-
λου πεποιήται· μέγεθος δὲ ἑκατέρας πέντε πού καὶ δέκα
εἰσὶ πόδες. Τὰ τε ἄγαλματα *** καὶ πρὸ αὐτῶν κόρας
ἐποίησεν οὐ μεγάλας, ἐν χιτῶσί τε καθήκουσιν ἐς σφυρά,
καὶ ἀνθῶν ἀνάπλεων ἑκατέρα τάλαρον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ
φέρει· εἶναι δὲ θυγατέρες τοῦ Δαμοφῶντος λέγονται·
τοῖς δὲ ἐπανάγουσιν ἐς τὸ θειότερον δοκεῖ σφᾶς Ἀθηναῖν

τε εἶναι καὶ Ἀρτεμιν τὰ ἄνθη μετὰ τῆς Περσεφόνης συλ-
 3 λεγούσας. ἔστι δὲ καὶ Ἡρακλῆς παρὰ τῇ Δήμητρὶ μέγε-
 θος μάλιστα πῆχυν· τοῦτον τὸν Ἡρακλέα εἶναι τῶν
 Ἰδαίων καλουμένων Δακτύλων Ὀνομάκριτός φησιν ἐν
 τοῖς ἔπεσι. κεῖται δὲ τράπεζα ἔμπροσθεν, ἐπειρασμέναι
 τε ἐπ' αὐτῇ δύο τέ εἰσιν Ὁραι καὶ ἔχων Πᾶν σύριγγα καὶ
 Ἀπόλλων καθαρίζων. ἔστι δὲ καὶ ἐπίγραμμα ἐπ' αὐτοῖς
 4 εἶναι σφᾶς θεῶν τῶν πρώτων. 2. Πεποίηται δὲ ἐπὶ τῇ
 τραπέζῃ καὶ Νύμφαι· Νέδα μὲν Νία φέρουσα ἐτι νήπιον
 παῖδα, Ἀνθρακία δὲ νύμφη τῶν Ἀρκαδικῶν καὶ αὕτη
 δᾶδα ἔχουσα ἐστίν, Ἀγνώ δὲ τῇ μὲν ὕδριαν, ἐν δὲ τῇ
 ἑτέρᾳ χειρὶ φιάλην· Ἀρχιρόης δὲ καὶ Μυρτωέσσης εἰσὶν
 ὕδριαι τὰ φορήματα, καὶ ὕδωρ δῆθεν ἀπ' αὐτῶν κάτει-
 σιν. τοῦ περιβόλου δὲ ἐστὶν ἐντὸς Φιλίου Διὸς ναός,
 Πολυκλείτου μὲν τοῦ Ἀργείου τὸ ἄγαλμα, Διονύσω δὲ
 ἔμφερές· κόθορνοί τε γὰρ τὰ ὑποδήματά ἐστιν αὐτῶ, 665
 καὶ ἔχει τῇ χειρὶ ἑκπωμα, τῇ δὲ ἑτέρᾳ θύρσον, κάθηται
 δὲ ἀετὸς ἐπὶ τῷ θύρσῳ· καίτοι τοῖς γε ἐς Διόνυσον λεγο-
 5 μένοις τοῦτο οὐχ ὁμολογοῦν ἐστί. τοῦτου δὲ ὅπισθεν
 τοῦ ναοῦ δένδρων ἐστὶν ἄλλος οὐ μέγα, θριγκῶ περι-
 εχόμενον. ἐς μὲν δὴ τὸ ἐντὸς ἔσοδος οὐκ ἔστιν ἀνθρώ-
 ποις· πρὸ δὲ αὐτοῦ Δήμητρος καὶ Κόρης ὅσον τε ποδῶν
 τριῶν εἰσὶν ἀγάλματα. 3. Ἔστι δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου
 τῶν μεγάλων Θεῶν καὶ Ἀφροδίτης ἱερόν. πρὸ μὲν δὴ
 τῆς ἑσόδου ξοᾶνά ἐστὶν ἀρχαῖα, Ἡρα καὶ Ἀπόλλων τε
 καὶ Μοῦσαι· ταῦτα κομισθῆναι φασιν ἐκ Τραπεζοῦντος.
 9 Ἀγάλματα δὲ ἐν τῷ ναῷ Λαμοφῶν ἐποίησεν, Ἑρμῆν ξύ-
 λου καὶ Ἀφροδίτης ξοᾶνον· καὶ ταύτης χεῖρές εἰσι λίθου
 καὶ πρόσωπόν τε καὶ ἄκροι πόδες. τήν δὲ ἐπέκλησιν τῇ
 θεῷ Μαχανίτιν ὀρθότατα ἔθεντο, ἔμοι δοκεῖν· Ἀφροδίτης
 γὰρ ἕνεκα καὶ ἔργων τῶν ταύτης πλείστα μὲν ἐπιτεχνή-
 σεις, παντοῖα δὲ ἀνθρώποις ἀνευρημένα ἐς λόγους ἐστίν.

ἐστήκασιν δὲ καὶ ἀνδριάντες ἐν οἰκίῳ, Καλλιγνώτου 7
 τε καὶ Μέντα καὶ Σωσιγένους τε καὶ Πώλου· καταστή-
 σασθαι δὲ οὗτοι Μεγαλοπολίταις λέγονται πρῶτον τῶν
 μεγάλων Θεῶν τὴν τελετήν, καὶ τὰ θρώμενα τῶν ἐν
 Ἐλευσίνι ἐστὶ μιμήματα. Κεῖται δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου
 θεῶν τοσάδε ἄλλων ἀγάλματα, τὸ τετράγωνον παρεχό-
 μενα σχῆμα, Ἑρμῆς τε ἐπέκλησιν Ἀγῆτωρ καὶ Ἀπόλλων
 καὶ Ἀθηνᾶ τε καὶ Ποσειδῶν, ἐτι δὲ Ἥλιος ἐπωνυμίαν
 ἔχων Σωτήρ τε εἶναι καὶ Ἡρακλῆς. ῥυκοδόμηται δὲ καὶ
 σφίσιν ** μερέθει μέγα, καὶ ἄγουσιν ἐνταῦθα τὴν τελε-
 τήν ταῖς Θεαῖς.

5. Τοῦ ναοῦ δὲ τῶν μεγάλων Θεῶν ἐστὶν ἱερόν ἐν 8
 δεξιᾷ καὶ Κόρης· λίθου δὲ τὸ ἄγαλμα ποδῶν ὀκτὼ μά-
 λιστα· ταινίαι δὲ ἐπέχουσιν διὰ παντὸς τὸ βάθρον. ἐς
 τοῦτο τὸ ἱερόν γυναιξὶ μὲν τὸν πάντα ἐστὶν ἔσοδος χρό-
 νον, οἱ δὲ ἄνδρες οὐ πλέον ἢ ἅπαξ κατὰ ἔτος ἕκαστον ἐς
 666 αὐτὸ εἰσίσιν. 6. Γυμνάσιον δὲ τῇ ἀγορᾷ συνεχὲς κατὰ
 ἡλίον δυσμὰς ἐστὶν ῥυκοδομημένον. Τῆς στοᾶς δὲ ἦν 9
 ἀπὸ τοῦ Μακεδόνοιο Φιλίππου καλοῦσι, ταύτης εἰσὶ δύο
 ὀπισθεν λόφοι, οὐκ ἐς ὕψος ἀνήκοντες· ἐρείπια δὲ Ἀθη-
 νᾶς ἱεροῦ Πολιάδος ἐπὶ αὐτῷ, καὶ τῷ ἑτέρῳ ναός ἐστὶν
 Ἡρας Τελείας, ὁμοίως καὶ ταῦτα ἐρείπια. ὑπὸ τούτῳ
 τῷ λόφῳ Βάθυλλος καλουμένη πηγὴ συντελεῖ καὶ αὕτη
 τῷ ποταμῷ Ἐλισσόντι ἐς μέγεθος. τοσάδε ἐνταῦθα ἄξι-
 ὄχρεα ἦν.

XXXII. Ἡ δὲ ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ μοῖρα ἡ κατὰ
 μεσημβρίαν παρείχετο ἐς μνημὴν θεάτρον μέγιστον τῶν
 ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἐν δὲ αὐτῷ καὶ ἀέναός ἐστιν ὕδατος πηγὴ.
 τοῦ θεάτρον δὲ οὐ πόρρω λείπεται τοῦ βουλευτηρίου θε-
 μέλια, ὃ τοῖς Μυρίοις ἐπεπολίητο Ἀρκάδων· ἐκαλεῖτο δὲ
 ἀπὸ τοῦ ἀναθέντος Θερσίλιον. πλησίον δὲ οἰκίαν, ἰδιώ-
 του κατ' ἐμὲ κτήμα ἀνδρός, Ἀλεξάνδρῳ τῷ Φιλίππου

τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐποίησαν. ἔστι δὲ ἄγαλμα Ἀμμωνος πρὸς τῇ οἰκίᾳ, τοῖς τετραγώνοις Ἑρμαῖς εἰκασμένον, κέρατα
 2 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχον κριοῦ. τὸ δὲ τῶν Μουσῶν Ἀπόλλωνός τε ἱερὸν καὶ Ἑρμοῦ κατασκευασθὲν σφισιν ἐν κοινῷ, παρείχετο ἐς μνήμην θεμέλια οὐ πολλά· ἦν δὲ καὶ τῶν Μουσῶν μία ἔτι καὶ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα κατὰ τοὺς Ἑρμᾶς τοὺς τετραγώνους τέχνην. ἐρείπια δὲ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἦν τὸ ἱερὸν, πλὴν ὅσον πρόναός τε ἐλείπετο ἔτι καὶ ἀγάλματα ἀριθμὸν τρία, ἐπὶ κλησίς δὲ Οὐρανία, τῇ δ' ἔστι Πάνδημος, τῇ τρίτῃ δὲ οὐδὲν ἐτίθεντο.
 3 2. Ἀπέχει δὲ οὐ πολὺ Ἀρεως βωμός· ἐλέγετο δὲ ὡς καὶ ἱερὸν ἐξ ἀρχῆς ᾠκοδομήθη τῷ θεῷ. πεποιεῖται δὲ καὶ στάδιον ὑπὲρ τῆς Ἀφροδίτης, τῇ μὲν ἐπὶ τὸ θέατρον καθήκον, καὶ κρήνη σφισιν ἐστὶν αὐτόθι, ἣν ἱερὰν Διο- 667 νύσου νομίζουσι· κατὰ δὲ τὸ ἕτερον τοῦ σταδίου πέρας Διονύσου ναὸς ἐλέγετο ὑπὸ τοῦ θεοῦ κεραυνωθῆναι γε- νεαῖς δύο ἔμοῦ πρότερον, καὶ ἐρείπια οὐ πολλὰ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν αὐτοῦ. Ἡρακλέους δὲ κοινὸς καὶ Ἑρμοῦ πρὸς τῷ σταδίῳ ναὸς μὲν οὐκ ἦν, μόνος δὲ σφισι βωμός ἐλείπετο.
 4 3. Ἔστι δὲ ἐν τῇ μοίρᾳ ταύτῃ λόφος πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον, καὶ Ἀγροτέρας ἐν αὐτῷ ναὸς Ἀρτέμιδος, ἀνάθημα Ἀριστοδήμου καὶ τοῦτο. τῆς δὲ Ἀγροτέρας ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τέμενος· ἐνταῦθα ἔστι μὲν ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀγάλματα, αὐτὸς τε καὶ Ὑγεία, εἰσὶ δὲ ὑποκαταβάντι ὀλίγον θεοί, παρέχονται δὲ καὶ οὗτοι σχῆμα τετράγωνον, Ἑργάται δὲ ἐστὶν αὐτοῖς ἐπὶ κλησίς, Ἀθηνᾶ τε Ἑργάνη καὶ Ἀπόλλων Ἀργυεύς· τῷ δὲ Ἑρμῇ καὶ Ἡρακλεῖ καὶ Εἰλειθυίᾳ πρόσσεστιν ἐξ ἐπὶ τῶν Ὀμήρου φήμη, τῷ μὲν Διὸς τε αὐτὸν διάκονον εἶναι καὶ ὑπὸ τὸν Αἰδὼν ἄγειν τῶν ἀπογινόμενων τὰς ψυχάς, Ἡρακλεῖ δὲ ὡς πολλοὺς τε καὶ χαλεποὺς τελέσειεν ἄθλους· Εἰλειθυίᾳ δὲ ἐποίησεν 5 ἐν Ἰλιάδι ὠδῖνας γυναικῶν μέλειν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ὑπὸ

τὸν λόφον τοῦτον Ἀσκληπιοῦ Παιδὸς ἱερὸν· τούτου μὲν δὴ τὸ ἄγαλμα ὀρθὸν πεποιεῖται πηχυαῖον μάλιστα, Ἀπόλλωνος δὲ ἐν θρόνῳ κάθηται ποδῶν ἕξ οὐκ ἀποδέον μέγεθος. ἀνάκειται δὲ αὐτόθι καὶ ὅσα ὑπερηρκότα ἢ ὡς ἀνθρώπου δοκεῖν· καὶ δὴ καὶ ἐλέγετο ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τῶν Γιγάντων ἑνός, οὗς ἐς τὴν συμμαχίαν τῆς Ῥέας ἤθροισεν Ὀπλάδαμος, ἃ δὴ καὶ ἐς ὕστερον ἐπέξεισιν ἡμῖν ὁ λόγος. τούτου δὲ ἐστὶ πηγὴ τοῦ ἱεροῦ πλησίον, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὁ Ἑλισσῶν τὸ ὕδωρ δέχεται κατερχόμενον.

XXXIII. Εἰ δὲ ἡ Μεγάλῃ πόλιν προθυμίᾳ τε τῇ πάσῃ συνοικισθεῖσα ὑπὸ Ἀρκάδων καὶ ἐπὶ μεγίσταις τῶν Ἑλλήνων ἐλλίσιν ἐς αὐτὴν κόσμον τὸν ἅπαντα καὶ εὐδαιμονίαν τὴν ἀρχαίαν ἀφῆρηται καὶ τὰ πολλὰ ἐστὶν αὐτῆς ἐρείπια ἐφ' ἡμῶν, θαῦμα οὐδὲν ἐποιησάμην, εἰδὼς τὸ δαιμόνιον νεώτερα ἀεὶ τινα ἐθέλον ἐργάζεσθαι, καὶ ὁμοίως τὰ πάντα τὰ τε ἐχυρὰ καὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ τὰ γινόμενα 668 τε καὶ ὅποσα ἀπόλλυνται μεταβάλλουσιν τὴν τύχην, καὶ ὅπως ἂν αὐτῇ παριστῇται μετὰ ἰσχυρᾶς ἀνάγκης ἄγουσαν. Μυκῆναι μὲν γε τοῦ πρὸς Ἰλῖον πολέμου τοῖς 2 Ἑλλησιν ἡγησαμένη, καὶ Νῆνος ἐνθα ἦν Ἀσσυρίοις βασιλεία, καὶ Βοιωτῖαι Θῆβαι προστῆναι τοῦ Ἑλληνικοῦ ποτὲ ἀξιοθεῖσαι, αἱ μὲν ἡρῆμονται πανώλεθροι, τὸ δὲ ὄνομα τῶν Θηβῶν ἐς ἀκρόπολιν μόνην καὶ οἰκήτορας καταβέβηκεν οὐ πολλούς. τὰ δὲ ὑπερηρκότα πλοῦτα τὸ ἀρχαῖον, Θῆβαί τε αἱ Αἰγύπτιοι καὶ ὁ Μινυῆς Ὀρχομενός καὶ ἡ Ἀῆλος τὸ κοινὸν Ἑλλήνων ἐμπόριον, αἱ μὲν ἀνδρὸς ἰδιώτου μέσου δυνάμει χρημάτων καταδέουσιν ἐς εὐδαιμονίαν, ἡ Ἀῆλος δὲ, ἀφελόντι τοὺς ἀφικνουμένους παρ' Ἀθηναίων ἐς τοῦ ἱεροῦ τὴν φρουράν, Ἀθλίων γε ἕνεκα ἐρημός ἐστιν ἀνθρώπων. Βαβυλῶνος δὲ τοῦ μὲν Βήλου 3 τὸ ἱερὸν λείπεται, Βαβυλῶνος δὲ ταύτης, ἣν τινα εἶδε πόλεων τῶν τότε μεγίστην ἥλιος, οὐδὲν ἔτι ἦν εἰ μὴ

τεῖχος, καθὰ καὶ Τίρυνθος τῆς ἐν τῇ Ἀργολίδι. ταῦτα μὲν δὴ ἐποίησεν ὁ δαίμων εἶναι τὸ μηδέν· ἡ δὲ Ἀλεξάνδρου πόλις ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἡ Σελεύκου παρὰ τῷ Ὀρόντῃ χθές τε φικισμέναι καὶ πρῶν ἐς τοσοῦτο ἐπιδεδώκασιν μεγέθους καὶ εὐδαιμονίας, ὅτι σφᾶς ἡ τύχη θεξιούται.

4 2. Ἐπιδείκνυνται δὲ καὶ ἐν τῷδε ἐτι τὴν ἰσχὺν μείζονα καὶ θαύματος πλείονος ἢ κατὰ συμφορὰς καὶ εὐπραγίας πόλεων. Αἰήνου γὰρ πλουῖν ἀπέειχεν οὐ πολὺν Χρῦση νῆσος, ἐν ἣ καὶ τῷ Φιλοκτῆτῃ γενέσθαι συμφορὰν ἐκ τοῦ ὕδρου φασί· ταύτην κατέλαβεν ὁ κλύδων πάσαι, καὶ κατέδυν τε ἡ Χρῦση καὶ ἡφάνισται κατὰ τοῦ βυθοῦ. νῆ-669 σον δὲ ἄλλην καλουμένην Ἰερὰν*** τόνδε οὐκ ἦν χρόνον. οὕτω μὲν τὰ ἀνθρώπινα πρόσκαιρά τε καὶ οὐδαμῶς ἐστὶν ἐχρῶν.

XXXIV. Ἐκ δὲ Μεγάλης πόλεως ἰόντι ἐς Μεσσήνην, καὶ σταδίους μάλιστα προελθόντι ἑπτὰ, ἔστιν ἐν ἁριστερᾷ τῆς λεωφόρου θεῶν ἱερὸν· καλοῦσι δὲ καὶ αὐτὰς τὰς θεὰς καὶ τὴν χώραν τὴν περὶ τὸ ἱερὸν Μανίας· δοκεῖν δέ μοι, θεῶν τῶν Εὐμενίδων ἐστὶν ἐπίκλησις, καὶ Ὀρέστην ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς μητρὸς φασὶν αὐτόθι μανῆναι.

2 2. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ ἱεροῦ γῆς χωμὰ ἔστιν οὐ μέγα, ἐπίθημα ἔχον λίθου πεποιημένον δάκτυλον, καὶ δὴ καὶ ὄνομα τῷ χωματί ἐστι Δακτύλου μνήμα· ἐνταῦθα ἔκφρονα Ὀρέστην γενόμενον λέγουσιν ἕνα τῆς ἐτέρας τῶν χειρῶν ἀποφαγεῖν δάκτυλον. τούτῳ δέ ἐστιν ἕτερον συνέχες χωρίου Ἀκη καλούμενον, ὅτι ἐγένετο ἐν αὐτῷ τῆς νόσου τῷ Ὀρέστῃ τὰ ἰάματα· πεποιῆται δὲ Εὐμενίσι καὶ 3 αὐτόθι ἱερὸν. ταύτας τὰς θεὰς, ἥνικα τὸν Ὀρέστην ἔκφρονα ἐμελλον ποιήσειν, φασὶν αὐτῷ φανῆναι μελαινὰς· ὥς δὲ ἀπέφαγε τὸν δάκτυλον, τὰς δὲ αὐθις δοκεῖν οἱ λευκάς εἶναι, καὶ αὐτὸν σωφρονῆσαι τε ἐπὶ τῇ θεᾷ, καὶ οὕτω ταῖς μὲν ἐνῆργισεν ἀποτρέπων τὸ μῆνιμα αὐτῶν,

ταῖς δὲ ἔθυσσε ταῖς λευκαῖς· ὁμοῦ δὲ αὐταῖς καὶ Χάρισι θύειν νομίζουσι. πρὸς δὲ τῷ χωρίῳ τοῖς Ἀκείσιν ἕτερόν ἐστιν** ὀνομαζόμενον ἱερὸν, ὅτι Ὀρέστης ἐνταῦθα ἐκεί-
 ρατο τὴν κόμην, ἐπειδὴ ἐντὸς ἐγένετο αὐτοῦ. Πελοπον- 4
 νησίων δὲ οἱ τὰ ἀρχαῖα μνημονεύοντες πρότερα τῷ Ὀρέστη τὰ ἐν Ἀρκαδίᾳ γενέσθαι φασὶν ὑπὸ Ἐρινύων τῶν Κλυταιμνήστρας ἢ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ τὴν κρίσιν, καὶ αὐτῷ κατήγορον οὐ τὸν Τυνδάρεων, περιεῖναι γὰρ οὐκέτι
 670 ἐκείνον, Περίλαον δὲ ἐπιστῆναι, δίκην ἐπὶ τῷ αἵματι τῆς μητρὸς αἰτοῦντα, ἅτε ἀνεψιὸν τῆς Κλυταιμνήστρας· Ἰκαρίου γὰρ παῖδα εἶναι Περίλαον, γενέσθαι δὲ ὕστερον καὶ θυγατέρας τῷ Ἰκαρίῳ.

3. Ἐκ Μανιῶν δὲ ὁδὸς ἐπὶ τὸν Ἀλφειὸν ἐστὶν ὅσον 5 πέντε σταδίων καὶ δέκα· κατὰ τοῦτο Γαθεάτας ποταμὸς ἐκδίδωσιν ἐς τὸν Ἀλφειὸν· ἐς δὲ τὸν Γαθεάταν πρότερον ἐτι κάτεισιν ὁ Καρνίον. τούτῳ μὲν δὴ αἱ πηγαὶ γῆς εἰσὶ τῆς Αἰγυπτίδος ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Κερεάτα τὸ ἱερὸν, τῷ Γαθεάτῃ δὲ τῆς Κρωμίτιδος χώρας ἐν Γαθείαις. ἡ δὲ 6 Κρωμίτις ἀνωτέρω τοῦ Ἀλφειοῦ σταδίους ὡς τεσσαράκοντά ἐστι, καὶ ἐν αὐτῇ πόλεως Κρώμων οὐ παντάπασιν τὰ ἐρεῖπια ἦν ἐξίτηλα. ἐκ δὲ Κρώμων ὡς εἴκοσι στάδια ἔστιν ἐπὶ Νυμφάδα· καταρρεῖται δὲ ὕδατι καὶ δένδρων ἀνάπλεως ἐστὶν ἡ Νυμφάς. καὶ ἀπ' αὐτῆς στάδια εἴκοσί ἐστιν ἐπὶ τὸ Ἐρμαῖον, ἐς δὲ Μεσσηνίοις καὶ Μεγαλοπολίταις εἰσὶν ὅροι· πεποίηται δὲ αὐτόθι καὶ Ἐρμῇ ἐπὶ στήλῃ.

XXXV. Αὕτη μὲν ἐπὶ Μεσσήνην, ἑτέρα δὲ ἐκ Μεγάλης πόλεως ἐπὶ Καρνάσιον ἄγει τὸ Μεσσηνίων· καὶ ταύτῃ πρῶτα μὲν σε ὁ Ἀλφειὸς ἐκδέχεται, καθότι καὶ Μαλοῦς καὶ ὁ Σκύρος ἐς αὐτὸν κατέρχονται προανακρινώσάμενοι τὸ ρεύμα. Αὐτόθιν δὲ ἔχων τὸν Μαλοῦντα ἐν δεξιᾷ μετὰ σταδίους ὡς τριάκοντα διαβήσῃ τε αὐτόν

- καὶ ἀναβήσῃ δι' ὁδοῦ προσαντεστέρας ἐς χωρίον καλού-
 2 μενον Φαιδρίαν. 2. Φαιδρίου δὲ ὡς πέντε ἀπέχει καὶ δέκα
 σταδίου κατὰ Λέσποιναν ὀνομαζόμενον Ἑρμαῖον· ὅροι
 Μεσσηνίαν πρὸς Μεγαλοπολίτας καὶ οὗτοι, καὶ ἀγάλ-
 ματα οὐ μεγάλα Λεσποίνης τε καὶ Δήμητρος, ἔτι δὲ καὶ
 Ἑρμοῦ πεποιήται καὶ Ἡρακλέους· δοκεῖν δέ μοι καὶ τὸ
 ὑπὸ Δαιδάλου ποιηθὲν τῷ Ἡρακλεῖ ξόανον ἐν μεθορίῳ
 τῆς Μεσσηνίας καὶ Ἀρκάδων ἐνταῦθα εἰστήκει.
- 3 3. Ἡ δὲ ἐς Λακεδαιμόνα ἐκ Μεγάλης πόλεως ὁδός,
 ἐπὶ μὲν τὸν Ἀλφειὸν στάδιοι τριάκοντά εἰσιν· ἀπὸ δὲ
 τοῦδε παρὰ ποταμὸν ὁδεύσας Θειοῦντα, κάτεισι δὲ καὶ
 ὁ Θειοῦς οὗτος ἐς τὸν Ἀλφειὸν, ἀπολιπὼν οὖν τὸν Θε-
 οῦντα ἐν ἀριστερᾷ σταδίου ἀπὸ τοῦ Ἀλφειοῦ τεσσαρά-
 κοντα ἦξις μάλιστα ἐς Φαλαίσιας· ἀπέχουσι δὲ αἱ Φα-
 λαίσια σταδίου εἴκοσι τοῦ Ἑρμαίου τοῦ κατὰ Βελεμίναν. 671
- 4 4. λέγουσι μὲν δὴ οἱ Ἀρκάδες τὴν Βελεμίναν τῆς σφετέ-
 ρας οὔσαν τὸ ἀρχαῖον ἀποτεμέσθαι Λακεδαιμονίους· λέ-
 γειν δὲ οὐκ εἰκότα ἐφαίνοντό μοι καὶ ἄλλων ἔνεκα, καὶ
 μάλιστα ὅτι μοι δοκοῦσι Θηβαῖοι μὴδὲ τοῦτο ἐλασσονέ-
 νους περιδεῖν τοὺς Ἀρκάδας, εἰ σφισιν ἐσσεσθαι σὺν τῷ
 δικαίῳ τὸ ἐπανόρθωμα ἔμελλεν.
- 5 5. Εἰσὶ δὲ ἐκ Μεγάλης πόλεως καὶ ἐς τὰ χωρία ὁδοὶ
 τὰ ἐντὸς Ἀρκάδας, ἐς μὲν Μεθυδρίον ἑβδομήκοντα
 στάδιοι καὶ ἑκατόν, τρισὶ δὲ ἀπὸ Μεγάλης πόλεως ἀπω-
 τέρω σταδίοις καὶ δέκα Σκιαδίς τε καλούμενον χωρίον
 καὶ Ἀρτέμιδος Σκιαδίτιδος ἐρείπια ἐστὶν ἱεροῦ· ποιῆσαι
 δὲ αὐτὸ ἐλέγετο Ἀριστόδημος ὁ τυραννήσας. Ἐντεῦθεν
 μετὰ σταδίου ὡς δέκα πόλεως Χαρισιῶν ὑπομνήματά
 ἐστὶν οὐ πολλά, σταδίων δὲ ἄλλων δέκα ἐστὶν ἀπὸ Χα-
 6 ρισιῶν ἐς Τρικολώνους ὁδός. 6. πόλις δὲ ἦσαν καὶ οἱ Τρι-
 κόλωνοι ποτε· μένει δὲ αὐτόθι καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι ἐπὶ λό-
 φου Ποσειδῶνος ἱερὸν καὶ ἄγαλμα τετράγωνον, καὶ δέν-

δρων περὶ τὸ ἱερὸν ἐστὶν ἄλσος. Ταύταις μὲν δὴ οἱ Ἀν-
 κάνος παῖδες ἐγένοντο οἰκισταί, Ζοιτίαν δὲ ἀπωτέρω
 μὲν Τρικολώνων πέντε πού καὶ δέκα σταδίοις, κειμένην
 δὲ οὐ κατ' εὐθύ, ἀλλ' ἐκ Τρικολώνων ἐν ἀριστερᾷ, Ζοι-
 τέα οἰκίσαι τὸν Τρικολώνου λέγουσι. Παρωρεὺς δὲ ὁ νε-
 ώτερος Τρικολώνου τῶν παίδων Παρωρίαν καὶ οὗτος
 ἔκτισεν, ἀπέχουσαν Ζοιτίας σταδίου δέκα. ἔρημοι δὲ 7
 [καὶ] ἐς ἐμὲ ἦσαν ἀμφοτέραι· μένει δὲ ἐν Ζοιτίᾳ Δήμη-
 τρος ναὸς καὶ Ἀρτέμιδος [οἷ καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν]. Ἐρείπια δὲ
 πόλεων καὶ ἄλλα, Θυραίου μὲν σταδίοις πέντε ἀπωτέρω
 Παρωρίας καὶ δέκα, τὰ δὲ Ὑψούντος ἐστὶν ἐν ὄρει κει-
 μένῳ μὲν ὑπὲρ τοῦ πεδίου, καλουμένῳ δὲ Ὑψούντι. ἡ
 δὲ Θυραίου τε καὶ Ὑψούντος μεταξὺ ὄρεινὴ πᾶσα ἐστὶ καὶ
 θηριώδης· Ἀνκάνος δὲ εἶναι Θυραῖον τε καὶ Ὑψούντα
 προεδήλωσεν ἡμῖν ὁ λόγος.

7. Τρικολώνων δὲ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ πρῶτα μὲν ἀνάντης 8
 ὁδὸς ἐπὶ πηγὴν καλουμένους Κρουνούς· σταδίου δὲ ὡς
 τριάκοντα καταβάντι ἐκ Κρουνῶν τάφος ἐστὶ Καλλι-
 στοῦς, χῶμα γῆς ὑψηλόν, δένδρα ἔχον πολλὰ μὲν τῶν
 672 ἀκάρπων, πολλὰ δὲ καὶ ἡμερα. ἐπὶ δὲ ἄκρῳ τῷ χῶματι
 ἱερὸν ἐστὶν Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησὶν Καλλίστης· δοκεῖν δέ
 μοι καὶ Πάμφως μαθὼν τι παρὰ Ἀρκάδων πρῶτος Ἀρτε-
 μιν ἐν τοῖς ἔπεσιν ὠνόμασε Καλλίστην. Σταδίου δὲ αὐ- 9
 τόθεν μὲν πέντε καὶ εἴκοσι, Τρικολώνων δὲ ἑκατόν τοὺς
 σύμπαντας ἀπέχονσα ἐπὶ γε τοῦ Ἐλισσόντος, κατὰ δὲ
 τὴν εὐθείαν Μεθυδρίου, αὕτη γὰρ δὴ ἐκ Τρικολώνων
 ἔτι λείπεται, Ἀνεμῶσά τέ ἐστὶ χωρίον καὶ ὄρος Φάλαν-
 θον, ἐν αὐτῷ δὲ ἐρείπια ἐστὶ Φαλάνθου πόλεως· Ἀγε-
 λάου δὲ τοῦ Στυμφήλου παῖδα εἶναι τὸν Φάλανθον λέ-
 γουσιν. 8. Ὑπὲρ τούτου δὲ πεδίου τέ ἐστὶ Πῶλον καλού- 10
 μενον, καὶ μετ' αὐτὸ Σχοινοῦς, ἀπὸ ἀνδρὸς Βοιωτοῦ
 Σχοινέως ἔχον τὴν κλήσιν. εἰ δὲ ὁ Σχοινεὺς ἀπεδήμη-

σεν οὗτος παρὰ τοὺς Ἀρκάδας, εἶεν ἂν καὶ οἱ τῆς Ἀτλάντης δρόμοι σύγγεγυς τῷ Σχοινοῦντι ὄντες ἀπὸ τῆς τούτου θυγατρὸς τὸ ὄνομα εἰληφότες. Ἐξῆς δέ ἐστιν . . . , ἔμοι δοκεῖν, καλούμενον, καὶ τοῖς πᾶσιν Ἀρκαδίαν εἶναι τὴν χώραν φασὶν ἐνταῦθα.

XXXVI. Τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἐς μνήμην οὐδὲν ἄλλο ὅτι μὴ αὐτὸ τὸ Μεθύδιον λείπεται· ὁδὸς δὲ ἐκ Τρικολωνῶν ἐς αὐτὸ στάδιοι τριῶν δέοντες τεσσαράκοντα καὶ ἑκατόν. ὠνομάσθη μὲν δὴ Μεθύδιον, ὅτι κολωνός ἐστιν ὑψηλὸς Μαλοῖτα τε ποταμοῦ καὶ Μυλάοντος μέσος, ἐφ' ᾧ τὴν πόλιν ὁ Ὀρχομενὸς ᾤκισε· πρὶν δὲ ἢ συντελεῖν ἐς τὸ Μεγαλοπολιτικόν, γεγόνασιν καὶ Μεθυδιεῦσιν ² ἀνδράσιν Ὀλυμπικαὶ νῆκαι. 2. Ἔστι δὲ ἐν Μεθυδίῳ Ποσειδωνός τε Ἰππίου ναός. οὗτος μὲν ἐπὶ τῷ Μυλάοντί ἐστι· τὸ δὲ ὄρος τὸ Θανμάσιον καλούμενον κεῖται μὲν ὑπὲρ τὸν ποταμὸν τὸν Μαλοῖταν, ἐθέλουσι δὲ οἱ Μεθυδιεῖς τὴν Ῥέαν, ἥνικα τὸν Δία εἶχεν ἐν τῇ γαστρὶ, ἐς τοῦτο ἀφικέσθαι τὸ ὄρος, παρασκευάσασθαι δὲ αὐτῇ καὶ βοήθειαν, ἣν ὁ Κρόνος ἐπ' αὐτὴν ἔη, τὸν τε Ὀπλάδαμον ³ καὶ ἄλλους ὅσοι περὶ ἐκείνον ἦσαν Γίγαντες· καὶ τεκεῖν μὲν συγχωροῦσιν αὐτὴν ἐν μοίρᾳ τινὶ τοῦ Λυκαίου, τὴν δὲ ἐς τὸν Κρόνον ἀπάτην καὶ ἀντὶ τοῦ παιδὸς τὴν λεγομένην ὑπὸ Ἑλλήνων ἀντίδοσιν τοῦ λίθου γενέσθαι φασὶν ἐνταῦθα. ἔστι δὲ πρὸς τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους σπηλαιον τῆς Ῥέας, καὶ ἐς αὐτὸ ὅτι μὴ γυναιξὶ μόναις ἱεραῖς τῆς θεοῦ, ἀνθρώπων γε οὐδενὶ ἐσελθεῖν ἐστι τῶν ἄλλων. ⁴ Μεθυδρίου δὲ ὡς τριάκοντα ἀπέχει σταδίους Νυμφασία πηγὴ· τοσοῦτοι δὲ ἀπὸ Νυμφασίας ἔτεροι πρὸς τοὺς Μεγαλοπολιτῶν εἰσὶ καὶ Ὀρχομενίων τε κοινούς καὶ Καφυατῶν ὄρους. ⁵ 3. Μεγαλοπολίταις δὲ διὰ τῶν ἐπὶ τὸ ἔλος ὀνομαζομένων πυλῶν, διὰ τούτων ὁδεύουσιν ἐς Μαίναλον παρὰ

τὸν ποταμὸν τὸν Ἐλισσόντα ἐστὶ τῆς ὁδοῦ ἐν ἀριστερᾷ Ἀγαθοῦ Θεοῦ ναός· εἰ δὲ ἀγαθῶν οἱ θεοὶ δοτήρῃς εἰσιν ἀνθρώποις, Ζεὺς δὲ ὑπατος θεῶν ἐστίν, ἐπόμενος ἂν τις τῷ λόγῳ τὴν ἐπὶ κλησιν ταύτην Διὸς τεκμαίροιο εἶναι. Προελθόντι δὲ οὐ πολὺ ἐστὶ μὲν γῆς χώμα Ἀριστοδήμου τάφος, ὃν οὐδὲ τυραννοῦντα ἀφείλοντο μὴ ἐπονομάσαι χρηστὸν, ἐστὶ δὲ Ἀθηνᾶς ἱερὸν ἐπὶ κλησιν Μαχανίτιδος, ὅτι βουλευμάτων ἐστὶν ἢ θεὸς παντοίων καὶ ἐπιτεχνημάτων εὐρέτις. 4. Πεποίηται δὲ ἐν δεξιᾷ τῆς 6 ὁδοῦ Βορέα τῷ ἀνέμῳ τέμενος, καὶ οἱ Μεγαλοπολίται θυσίας θύουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος, καὶ θεῶν οὐδενὸς Βορέαν ὕστερον ἄγουσιν ἐς τιμὴν ἅτε σωτῆρα γενόμενόν σφισιν ἀπὸ Λακεδαιμονίων τε καὶ Ἀγιδος. ἐξῆς δὲ Ὀυκλέους τοῦ Ἀμφιαράου πατρὸς μνήμᾳ ἐστίν, εἰ γε δὴ ἐπέλαβεν αὐτὸν τὸ χρεῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ μὴ τῆς ἐπὶ Λαομέδοντα ⁶⁷⁴ Ἡρακλεῖ στρατείας μετασχόντα. μετὰ τοῦτο ἐστὶ Διμήτρος καλουμένης ἐν ἔλει ναός τε καὶ ἄλλος· τοῦτο σταδίοις πέντε ἀπωτέρω τῆς πόλεως, γυναιξὶ δὲ ἐς αὐτὸ ἔσοδος ἐστὶ μόναις. Τριάκοντα δὲ ἐστὶν ἀπωτέρω στα- ⁷ δίοις Παλίσκιος ὀνομαζομένη γῶρα. ἐκ Παλίσκιον δὲ ἀφίεντι μὲν ἐν ἀριστερᾷ τὸν Ἐλκρον ὄντα οὐκ ἀέναον, καὶ προελθόντι ὅσον εἴκοσι σταδίοις, ἄλλα τε ἐρείπια Περαιθέων καὶ ἱερὸν λείπεται Πανός. 5. ἦν δὲ τὸν χειμάρρον διαβῆς, κατ' εὐθὺ πέντε μὲν σταδίοις καὶ δέκα ἀπωτέρω τοῦ ποταμοῦ πεδίον ἐστί, διελθόντι δὲ τοῦτο, τὸ ὄρος ὁμώνυμον τῷ πεδίῳ τὸ Μαινάλιον. τοῦ δὲ ὄρους ὑπὸ τοῖς καταλήγουσι πόλεως σημεῖα Λυκοῦ καὶ Ἀρτέμιδος ἱερὸν καὶ ἀγαλμὰ ἐστὶ χαλκοῦν Λυκοῦτιδος. Ἐν δὲ 8 τοῖς κατὰ μεσημβρίαν τοῦ ὄρους Σουμητρία ᾤκιστο. Ἐν τούτῳ δὲ εἰσὶ τῷ ὄρει καὶ αἱ καλούμεναι Τρίοδοι, καὶ τὰ ὅσα Ἀρκάδος τοῦ Καλλιστοῦς ἀνείλοντο ἐντεῦθεν κατὰ τὸ ἐκ Δελφῶν μάντευμα οἱ Μαντινεῖς. λείπεται δὲ καὶ 10*

αὐτῆς ἔτι ἐρείπια Μαινάλου, ναοῦ τε σημεῖα Ἀθηνᾶς, καὶ στάδιον ἐς ἀθλητῶν ἀγῶνα, καὶ τὸ ἕτερον αὐτῶν ἐς ἵππων δρόμον. Τὸ δὲ ὕψος τὸ Μαινάλιον ἱερὸν μάλιστα εἶναι Πανὸς νομίζουσιν, ὥστε οἱ περὶ αὐτὸ καὶ ἐπακρο-
 9 ᾄσθαι συρίζοντος τοῦ Πανὸς λέγουσι. 6. Τοῦ δὲ τῆς Δεσποίνης ἱεροῦ καὶ Μεγαλοπολιτῶν τοῦ ἄστεως στάδιοι τεσσαράκοντα μεταξὺ εἰσιν· ἡμῖν μὲν τῆς ὁδοῦ πρὸς τοῦ Ἀλφειοῦ τὸ ρεῦμα, διαβάντων δὲ μετὰ μὲν δύο ἀπο τοῦ Ἀλφειοῦ σταδίου Μακαρεῶν ἐστὶν ἐρείπια, αὐτόθεν δὲ ἐς ἐρείπια ἄλλα τὰ Δασεῶν ἐπτά εἰσι στάδιοι, τοσοῦτοι δὲ ἐκ Δασεῶν πρὸς τὸν Ἀκακήσιον ὀνομαζόμενον λόφον.
 10 ὑπὸ τούτῳ δὲ τῷ λόφῳ πόλις τε ἦν Ἀκακήσιον, Ἐρμού τε Ἀκακησίου λίθου πεποιημένον ἄγαλμα καὶ ἐς ἡμᾶς ἐστὶν ἐπὶ τοῦ λόφου· τραφῆναι δὲ Ἐρμῆν παῖδα αὐτόθι καὶ Ἀκακον τὸν Λυκάονος γενέσθαι οἱ τροφέα Ἀρκάδων ἐστὶν 675 ἐς αὐτὸν λόγος. διάφορα δὲ τούτοις Θηβαῖοι, καὶ αὐτίς οὐχ ὁμολογοῦντα τοῖς Θηβαίων Ταναγραῖοι λέγουσιν.

XXXVII. Ἀπὸ δὲ Ἀκακησίου τέσσαρας σταδίους ἀπέχει τὸ ἱερὸν τῆς Δεσποίνης. πρῶτα μὲν δὴ αὐτόθι Ἡγεμόνης ναὸς ἐστὶν Ἀρτέμιδος, καὶ χαλκοῦν ἄγαλμα ἔχον δᾶδας· ποδῶν ἕξ εἶναι μάλιστα αὐτὸ εἰκάσομεν ἐντεῦθεν δὲ ἐς τὸν ἱερὸν περίβολον τῆς Δεσποίνης ἐστὶν ἔσοδος. ἰόντων δὲ ἐπὶ τὸν ναὸν στοά τέ ἐστιν ἐν δεξιᾷ καὶ ἐν τῷ τοίχῳ λίθου λευκοῦ τύποι πεποιημένοι, καὶ τῷ μὲν εἰσὶν ἐπειρασμένοι Μοῖραι καὶ Ζεὺς ἐπὶ κλησιν Μοιραγέτης, δευτέρῳ δὲ Ἡρακλῆς τρίποδα Ἀπόλλωνα ἀφαιρούμενος· ὅποια δὲ ἐς αὐτοὺς ἐπυνθανόμην γενέσθαι, δηλώσω καὶ τοῦτο, ἦν ἐς τοῦ Φωκικοῦ λόγον τὰ 2 ἔχοντα ἐς Δελφοὺς ἀφικώμεθα. Ἐν δὲ τῇ στοᾷ τῇ παρὰ τῇ Δεσποίνῃ μεταξὺ τῶν τύπων τῶν κατελειγμένων πινακίον ἐστὶ γεγραμμένον, ἔχον τὰ ἐς τὴν τελετήν. Νύμφαι δὲ εἰσι καὶ Πάνες ἐπὶ τῷ (τρίτῳ) τύπῳ, ἐπὶ δὲ τῷ

τετάρτῳ Πολύβιος ὁ Λυκόρτα· καὶ οἱ ἐπίγραμμα ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς τε μὴ ἂν σφαλῆναι τὴν Ἑλλάδα, εἰ Πολυβίῳ τὰ πάντα ἐπείδετο, καὶ ἀμαρτούσῃ δι' ἐκείνου βοήθειαν αὐτῇ γενέσθαι μόνου. πρὸ δὲ τοῦ ναοῦ Δημητρί τέ ἐστι βωμὸς καὶ ἕτερος Δεσποίνῃ, μετ' αὐτὸν δὲ μεγάλης Μητρός. Θεῶν δὲ αὐτὰ τὰ ἀγάλματα, Δέσποινα καὶ ἡ 3 Δημήτηρ τε καὶ ὁ Θρόνος ἐν ᾧ καθέζονται, καὶ τὸ ὑπόθημα τὸ ὑπὸ τοῖς ποσίν ἐστὶν ἐνὸς ὁμοίως λίθου· καὶ οὔτε τῶν ἐπὶ τῇ ἐσθῇτι οὔτε ὁπόσα εἰργασταὶ περὶ τὸν θρόνον οὐδὲν ἐστὶν ἑτέρου λίθου προσεχρῆς σιδήρῳ καὶ κόλλῃ, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐστὶν εἰς λίθος. οὗτος οὐκ ἐσεκομίσθη σφίσιν ὁ λίθος, ἀλλὰ κατὰ ὅψιν ὀνειράτος λέγουσιν αὐτὸν ἐξευρεῖν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τὴν γῆν ὀρύξαντες. τῶν δὲ ἀγαλμάτων ἐστὶν ἑκατέρου μέγεθος κατὰ τὸ Ἀθηνησιν ἄγαλμα μάλιστα τῆς Μητρός· Λαμοφῶντος 4 δὲ καὶ ταῦτα ἔργα. ἡ μὲν οὖν Δημήτηρ δᾶδα ἐν δεξιᾷ φέρει, τὴν δὲ ἑτέραν χεῖρα ἐπιβέβληκεν ἐπὶ τὴν Δέσποι-
 676 ναν· ἡ δὲ Δέσποινα σκήπτρόν τε καὶ τὴν καλουμένην κίστην ἐπὶ τοῖς γόνασιν ἔχει, τῆς δὲ ἔχεται τῇ δεξιᾷ τῆς κίστης. τοῦ θρόνου δὲ ἑκατέρωθεν Ἀρτεμις μὲν παρὰ τὴν Δημήτρα ἕστηκεν ἀμπεχομένη δέρμα ἐλάφου καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων φαρέτραν ἔχουσα, ἐν δὲ ταῖς χερσὶ τῇ μὲν λαμπάδα ἔχει, τῇ δὲ δράκοντας δύο. παρὰ δὲ τὴν Ἀρτε-
 3 μιν κατὰκειται κύων, οἷαι θηρεύειν εἰσὶν ἐπιτήδειοι. 5 Πρὸς δὲ τῆς Δεσποίνης τῷ ἀγάλματι ἕστηκεν Ἄνυτος 5 σχῆμα ὠπλισμένον παρεχόμενος· φασὶ δὲ οἱ περὶ τὸ ἱερὸν τραφῆναι τὴν Δέσποιναν ὑπὸ τοῦ Ἀνύτου, καὶ εἶναι τῶν Τιτάνων καλουμένων καὶ τὸν Ἄνυτον. Τιτᾶνας δὲ πρῶτος ἐς ποιήσιν ἐσῆγαγεν Ὀμηρος, θεοὺς εἶναι σφᾶς ὑπὸ τῷ καλουμένῳ Ταρτάρῳ· καὶ ἐστὶν ἐν Ἡρας ὄρκῳ τὰ ἐπη. παρὰ δὲ Ὀμήρου Ὀνομάκριτος παραλαβὼν τῶν Τιτάνων τὸ ὄνομα Διόνυσον τε συνέθηκεν ὄργια, καὶ

εἶναι τοὺς Τιτᾶνας τῷ Διουόνσῳ τῶν παθημάτων ἐποίησεν
 6 αὐτοφρούς. τὰ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἄνυτον ὑπὸ Ἀρκάδων
 λέγεται. Δήμητρος δὲ Ἀρτεμιν θυγατέρα εἶναι καὶ οὐ
 Αἰητοῦς, ὄντα Αἰγυπτίων τὸν λόγον Αἰσχύλος ἐδίδαξεν
 Εὐφορίωνος τοὺς Ἕλληνας. Τὰ δὲ ἐς Κούρητας, οὔτοι
 γὰρ ὑπὸ τῶν ἀγαλμάτων πεποιήνται, καὶ τὰ ἐς Κορύ-
 βαντας ἐπειρασμένους ἐπὶ τοῦ βάθρου, γένος δὲ οἶδε
 7 ἄλλοον καὶ οὐ Κούρητες, τὰ ἐς τοὺτους παρήμι ἐπιστά-
 μενος. 4. Τῶν δὲ ἡμέρων οἱ Ἀρκάδες δένδρων ἀπάντων
 πλὴν ροιᾶς ἐσκομίζουσιν ἐς τὸ ἱερόν. Ἐν δεξιᾷ δὲ ἐξιόντι
 ἐκ τοῦ ναοῦ κάτωπτρον ἡρμοσμένον ἐστὶν ἐν τῷ τοίχῳ·
 τοῦτο ἦν τις προσβλέπη τὸ κάτωπτρον, ἑαυτὸν μὲν ἦτοι
 παντάπασιν ἀμυδρῶς ἢ οὐδὲ ὄψεται [τὴν] ἀρχήν, τὰ δὲ
 8 ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ αὐτὰ καὶ τὸν θρόνον ἐστὶν ἐναρ-
 γῶς θεάσασθαι. 5. Παρὰ δὲ τὸν ναὸν τῆς Δεσποίνης ὁλ-
 γον ἐπαναβάντι ἐν δεξιᾷ Μέγαρόν ἐστι καλούμενον, καὶ
 τελετήν τε δρῶσιν ἐνταῦθα καὶ τῇ Δεσποίνῃ θύουσιν
 ἱερεῖα οἱ Ἀρκάδες πολλὰ τε καὶ ἄφθονα. θύει μὲν δὴ αὐ-
 τῶν ἕκαστος ὃ τι κέκτηται· τῶν ἱερέων δὲ οὐ τὰς φάρυγ-
 γας ἀποτέμνει ὥσπερ ἐπὶ ταῖς ἄλλαις θυσίαις, κῶλον δὲ
 9 ὃ τι ἂν τύχη, τοῦτο ἕκαστος ἀπέκοψε τοῦ θύματος. 677
 6. Ταύτην μάλιστα θεῶν σέβουσιν οἱ Ἀρκάδες τὴν Δέ-
 σποιναν, θυγατέρα δὲ αὐτὴν Ποσειδῶνός φασιν εἶναι
 καὶ Δήμητρος. ἐπὶ κλησίς ἐς τοὺς πολλοὺς ἐστὶν αὐτῇ
 Δέσποινα, καθάπερ καὶ τὴν ἐκ Διὸς Κόρην ἐπονομάζου-
 σιν, ἰδίᾳ δὲ ἐστὶν ὄνομα Περσεφόνη, καθὰ Ὀμηρος καὶ
 10 ἐτι πρότερον Πάμφως ἐποίησαν· τῆς δὲ Δεσποίνης τὸ
 ὄνομα ἔδεισα ἐς τοὺς ἀτελέστους γράφειν. 7. Τὰς δὲ τὸ
 καλούμενον Μέγαρόν ἐστιν ἄλλος τῆς Δεσποίνης ἱερὸν
 θριγκῶ λίθων περιεχόμενον· ἐντὸς δὲ αὐτοῦ δένδρα καὶ
 ἄλλα καὶ ἐλαία καὶ πρῖνος ἐκ ῥίζης μιᾶς πεφύκασιν· τοῦτο
 οὐ γεωργοῦ σοφίας ἐστὶν ἔργον. ὑπὲρ δὲ τὸ ἄλλος καὶ

Ἰππίον Ποσειδῶνος, ἅτε πατρὸς τῆς Δεσποίνης, καὶ
 θεῶν ἄλλων εἰσὶ βωμοί· τῷ τελευταίῳ δὲ ἐπίγραμμα
 ἐστὶ θεοῖς αὐτὸν τοῖς πᾶσιν εἶναι κοινόν.

8. Ἐντεῦθεν δὲ ἀναβήσῃ διὰ κλίμακος ἐς ἱερόν Πα- 11
 νός· πεποιήται δὲ καὶ στοὰ ἐς τὸ ἱερόν καὶ ἀγάλμα οὐ
 μέγα. θεῶν δὲ ὁμοίως τοῖς δυνατωτάτοις καὶ τούτῳ
 μέτεστι τῷ Πανὶ ἀνθρώπων τε εὐχὰς ἄγειν ἐς τέλος καὶ
 ὅποια ἔοικεν ἀποδοῦναι πονηροῖς. παρὰ τούτῳ τῷ Πανὶ
 πῦρ οὐ ποτε ἀποσβεννύμενον καίεται. 9. λέγεται δὲ ὡς
 τὰ ἐτι παλαιότερα καὶ μαντεύοιτο οὗτος ὁ θεός, προ-
 φῆτιν δὲ Ἐρατῶ νύμφην αὐτῷ γενέσθαι ταύτην ἢ Ἀρ-
 κάδι τῷ Καλλιστοῦς συνώκησε. μνημονεύουσι δὲ καὶ 12
 ἐπη τῆς Ἐρατοῦς, ἃ δὴ καὶ αὐτὸς ἐπελεξάμην. ἐνταῦθα
 ἐστὶ μὲν βωμὸς Ἀρεως, ἐστὶ δὲ ἀγάλματα Ἀφροδίτης ἐν
 ναῷ, λίθου τὸ ἔτερον λευκοῦ, τὸ δὲ ἀρχαιότερον αὐτῶν
 ξύλου. ὡσανύτως δὲ καὶ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀθηνᾶς ξόανά
 ἐστὶ· τῇ δὲ Ἀθηνᾷ καὶ ἱερόν πεποιήται.

678 XXXVIII. Ἀνωτέρω δὲ ὀλίγον τείχους τε περιβόλος
 τῆς Λυκοσούρας ἐστὶ καὶ οἰκήτορες ἐνεῖσιν οὐ πολλοί.
 πόλεων δέ, ὅπως ἐπὶ τῇ ἡπείρῳ ἔδειξε γῆ καὶ ἐν νήσοις,
 Λυκοσούρα ἐστὶ πρεσβυτάτη, καὶ ταύτην εἶδεν ὁ ἥλιος
 πρώτην· ἀπὸ ταύτης δὲ οἱ λοιποὶ ποιεῖσθαι πόλεις μεμα-
 θήκασιν ἀνθρώποι.

2. Ἐν ἀριστερᾷ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δεσποίνης τὸ ὄρος 2
 ἐστὶ τὸ Λύκαιον· καλοῦσι δὲ αὐτὸ καὶ Ὀλυμπον, καὶ Ἰε-
 ράν [γε] ἔτεροι τῶν Ἀρκάδων κορυφῇ. τραφῆναι δὲ τὸν
 Δία φασὶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ· καὶ χώρα τέ ἐστὶν ἐν τῷ
 Λυκαίῳ Κρητέα καλουμένη, αὕτη δὲ ἡ Κρητέα ἐστὶν ἐξ
 ἀριστερᾶς Ἀπόλλωνος ἄλσους ἐπὶ κλησίῃ Παρρασίῳ, καὶ
 τὴν Κρήτην ἐνθα ὁ Κρητῶν ἔχει λόγος τραφῆναι Δία,
 τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι καὶ οὐ τὴν νῆσον ἀμφισβητοῦσιν
 οἱ Ἀρκάδες. 3. Ταῖς Νύμφαις δὲ ὀνόματά, ὑφ' ὧν τὸν 3

Δία τραφῆναι λέγουσι, τίθενται Θεισόαν καὶ Νέδαν καὶ Ἀγνώ· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς Θεισόας πόλις ῥκείτο ἐν τῇ Παρρασίᾳ, τὰ δὲ ἐπ' ἐμοῦ μοίρας τῆς Μεγαλοπολιτιδός ἐστιν ἡ Θεισόα κώμη, τῆς Νέδας δὲ ὁ ποταμὸς τὸ ὄνομα ἔσχηκε, τῆς δὲ Ἀγνοῦς [ῆ] ἐν τῷ ὄρει τῷ Λυκαίῳ πηγὴ, ἣ κατὰ τὰ αὐτὰ ποταμῷ τῷ Ἰστῳ πέφυκεν ἴσον παρέχεσθαι τὸ ὕδωρ ἐν χειμῶνι ὁμοίως καὶ ἐν ὥρᾳ θέρους. ἦν δὲ ἀν-
 4 χμὸς χρόνον ἐπέχῃ πολὺν καὶ ἤδη σφίσι τὰ σπέρματα ἐν τῇ γῇ καὶ τὰ δένδρα ἀναίνηται, τηνικαῦτα ὁ ἱερεὺς τοῦ Λυκαίου Διὸς προσευξάμενος ἐς τὸ ὕδωρ καὶ θύσας ὅποσα ἐστὶν αὐτῷ νόμος, καθίησι θρυὸς κλάδον ἐπιπο-
 λῆς καὶ οὐκ ἐς βάθος τῆς πηγῆς· ἀνακινήθέντος δὲ τοῦ ὕδατος ἀνεισὶν ἀχλὺς ἰοικυῖα ὁμίχλῃ· διαλιπούσα δὲ ὀλίγον γίνεται νέφος ἡ ἀχλὺς, καὶ ἐς αὐτὴν ἄλλα ἐπαγο-
 5 ποιεῖ. 4. Ἔστι δὲ ἐν τῷ Λυκαίῳ Πανὸς τε ἱερὸν καὶ περὶ αὐτὸ ἄλλος δένδρων, καὶ ἱππόδρομος τε καὶ πρὸ αὐτοῦ στάδιον· τὸ δὲ ἀρχαῖον τῶν Λυκαίων ἦγον τὸν ἀγῶνα ἐνταῦθα. ἐστὶ δὲ αὐτόθι καὶ ἀνδριάντων βάρη, οὐκ ἐπόντων ἔτι ἀνδριάντων· ἐλεγείον δὲ ἐπὶ τῶν βάρων ἐνὶ Ἀστυάνακτός φησιν εἶναι τὴν εἰκόνα, τὸν δὲ Ἀστυ-
 6 ἀνακτα εἶναι γένος τῶν ἀπὸ Ἀρκάδος.

5. Τὸ δὲ ὄρος παρέχεται τὸ Λύκαιον καὶ ἄλλα ἐς 679
 θαῦμα καὶ μάλιστα τόδε. τέμενός ἐστιν ἐν αὐτῷ Λυκαίῳ Διός, ἔσδοδος δὲ οὐκ ἐστὶν ἐς αὐτὸ ἀνθρώποις· ὑπερι-
 δόντα δὲ τοῦ νόμου καὶ ἐσελθόντα ἀνάγκη πᾶσα αὐτὸν ἐνιαυτοῦ πρόσω μὴ βιῶναι. καὶ τάδε ἔτι ἐλέγγο, τὰ ἐντὸς τοῦ τεμένους γενόμενα ὁμοίως πάντα καὶ θηρία καὶ ἀνθρώπους οὐ παρέχεσθαι σκιάν· καὶ διὰ τοῦτο ἐς τὸ τέμενος θηρίον καταφεύγοντος οὐκ ἐθέλει οἱ συνεσ-
 πίπτειν ὁ κυνηγέτης, ἀλλὰ ὑπομένων ἐκτὸς καὶ ὁρῶν τὸ θηρίον οὐδεμίαν ἀπ' αὐτοῦ θεᾶται σκιάν. Χρόνον

μὲν δὴ τὸν ἴσον ἐπεισὶ τε ὁ ἥλιος τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ καρ-
 κίνον καὶ ἐν Συήνῃ τῇ πρὸ Αἰθιοπίας οὔτε ἀπὸ δένδρων οὔτε ἀπὸ τῶν ζώων γενέσθαι σκιάν ἐστι· τὸ δὲ ἐν τῷ Λυκαίῳ τέμενος τὸ αὐτὸ ἐς τὰς σκιὰς αἰεὶ τε καὶ ἐπὶ πα-
 σῶν πέπονθε τῶν ὥρων.

Ἔστι δὲ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τῇ ἀνωτάτῳ τοῦ ὄρους γῆς 7
 χῶμα, Διὸς τοῦ Λυκαίου βωμός, καὶ ἡ Πελοπόννησος τὰ πολλὰ ἐστὶν ἀπ' αὐτοῦ σύνοπτος· πρὸ δὲ τοῦ βωμοῦ κίονες δύο ὥς ἐπὶ ἀνίσχοντα ἐστήκασιν ἥλιον, αἰετοὶ δὲ ἐπ' αὐτοῖς ἐπύχουσι τὰ γε ἔτι παλαιότερα ἐπεποίητο. ἐπὶ τούτου τοῦ βωμοῦ τῷ Λυκαίῳ Διὶ θύουσιν ἐν ἀπορ-
 ρήτῳ· πολυπραγμονῆσαι δὲ οὐ μοι τὰ ἐς τὴν θυσίαν ἡδὺ ἦν, ἐχέτω δὲ ὥς ἔχει καὶ ὥς ἔσχεν ἐξ ἀρχῆς.

6. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄρους Ἀπόλ- 8
 λωνος ἱερὸν ἐπὶ κλησὶν Παρρασίῳ· τίθενται δὲ αὐτῷ καὶ Πύθιον ὄνομα. ἄγοντες δὲ τῷ θεῷ κατὰ ἔτος εορτὴν θύουσι μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ κάπρον τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἐπι-
 κουρίῳ, θύσαντες δὲ ἐνταῦθα αὐτίκα τὸ ἱερεῖον κομί-
 ζουσιν ἐς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Παρρασίου σὺν αὐλῷ τε καὶ πομπῇ, καὶ τὰ τε μηρία ἐκτεμόντες καίουσιν καὶ δὴ καὶ ἀναλίσκουσιν αὐτόθι τοῦ ἱερείου τὰ κρέα. ταῦτα μὲν οὕτω ποιεῖν νομίζουσι.

7. Τοῦ Λυκαίου δὲ τὰ πρὸς τῆς ἄρκτου γῆ [τε] ἡ 9
 Θεισοαία· οἱ δὲ ἄνθρωποι μάλιστα οἱ ταύτῃ νύμφην τὴν
 680 Θεισόαν ἄγουσιν ἐν τιμῇ. διὰ δὲ τῆς χώρας τῆς Θεισοαίας ῥέοντες ἐμβάλλουσιν ἐς τὸν Ἀλφειὸν Μυλάων, ἐπὶ δὲ αὐτῷ Νοῦς καὶ Ἀχελῷος καὶ Κελαδὸς τε καὶ Νάλιφος. Ἀχελῷῳ δὲ τῷ Ἀρκάδι εἰσὶν ἄλλοι δύο ὁμώνυμοι τε αὐτῷ ποταμοὶ καὶ τὰ ἐς δόξαν φανερώτεροι· τὸν μὲν γε ἐπὶ 10
 τὰς Ἐχινάδας κατιόντα Ἀχελῷον διὰ τῆς Ἀκαρνάνων καὶ δι' Αἰτωλίας ἔφησεν ἐν Ἰλιάδι Ὅμηρος ποταμῶν τῶν πάντων ἄρχοντα εἶναι, ἕτερον δὲ Ἀχελῷον ῥέοντα ἐκ Σι-

πύλου τοῦ ὄρους ἐποιήσατο αὐτόν τε τὸν ποταμὸν καὶ τὸ ὄρος τὸν Σίπυλον τοῦ λόγου προσθήκην τοῦ ἐς Νιόβην· τρίτῳ δ' οὖν καὶ τῷ περὶ τὸ ὄρος τὸ Λύκαιόν ἐστιν ὄνομα Ἀχελῷος.

- 11 8. Τῆς Λυκοσούρας δέ ἐστιν ἐν δεξιᾷ Νόμια ὄρη καλούμενα, καὶ Πανός τε ἱερὸν ἐν αὐτοῖς ἐστὶ Νομίον, καὶ τὸ χωρίον ὀνομάζουσι Μέλπειαν, τὸ ἀπὸ τῆς σύριγγος μέλος ἐνταῦθα Πανὸς εὑρεθῆναι λέγοντες. κληθῆναι δὲ τὰ ὄρη Νόμια προχειρότατον μὲν ἐστὶν εἰκάζειν ἐπὶ τοῦ Πανὸς ταῖς νομαῖς, αὐτοὶ δὲ οἱ Ἀρκάδες νύμφης εἶναι φασιν ὄνομα.

XXXIX. Παρὰ δὲ τὴν Λυκόσουραν ὡς ἐπὶ ἡλίον δυσμὰς ποταμὸς Πλατανιστῶν παρέξεισιν· ἀνδρὶ δὲ ἰόντι ἐς Φιγαλίαν ἀνάγκη πᾶσα διαβῆναι τὸν Πλατανιστῶνα. μετὰ δὲ αὐτόν ἐστιν ἄνοδος ὅσον τε σταδίους 2 τριάκοντα ἢ πλείους τῶν τριάκοντα οὐ πολλῶ. 2. Τὰ δὲ ἐς τὸν Λυκάονος Φίγαλον, οὗτος γὰρ δὴ τῇ πόλει τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο οἰκιστῆς, καὶ ὡς μετέβαλεν ἀνὰ χρόνον ἀπὸ Φιάλου Βουκολίωνος τὸ ὄνομα ἢ πόλις καὶ αὐθὶς τε ἀνέσώσατο τὸ ἀρχαῖον, τόδε μὲν καὶ πρότερον ἐτι ἐσήμαινεν ἡμῖν ὁ λόγος. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλα οὐκ ἀξιοχρεα ἐς πίστιν, ἄνδρα αὐτόχθονα εἶναι τὸν Φίγαλον καὶ οὐ Λυκάονος παῖδα· τοῖς δὲ εἰρημένον ἐστὶν ὡς ἡ Φιγαλία 3 νύμφη τῶν καλουμένων εἴη Δρυάδων. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἠνίκα Ἀρκάσι ἐπεχείρησαν καὶ ἐσέβαλον ἐς τὴν Φι- 681 γαλίαν στρατιᾷ, μάχη τε νικῶσι τοὺς ἐπιχωρίους καὶ ἐπολιόρουν προσκαθεζόμενοι· κινδυνεύοντος δὲ ἁλῶναι τοῦ τείχους ἐκδιδράσκουσιν οἱ Φιγαεῖς, ἢ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι σφᾶς ἀφιάσιν ἐξελθεῖν ὑποσπόνδους. Ἐγένετο δὲ ἡ τῆς Φιγαλίας ἄλωσις καὶ Φιγαλέων ἡ ἐξ αὐτῆς φυγὴ Μιλτιάδου μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντος, δευτέρῳ δὲ ἔτι τῆς τριακοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν Χίονις Λά-

κων ενικα το τρίτον. Φιγαλέων δὲ τοῖς διαπεφευγόντων 4 ἐδοξεν ἀφικομένοις ἐς Δελφούς ἐρωτᾶν ὑπὲρ καθόδου τὸν θεόν· καὶ σφισιν ἡ Πυθία καθ' αὐτοὺς μὲν πειρωμένοις ἐς Φιγαλίαν κατελθεῖν οὐχ ὁρᾶν ἐφη καθόδον, εἰ δὲ λογάδας ἑκατὸν ἐξ Ὀρεσθασίου προσλάβοιεν, τοὺς μὲν ἀποθανεῖσθαι παρὰ τὴν μάχην, Φιγαλεῦσι δὲ ἐσεσθαι δι' αὐτῶν καθόδον. Ὀρεσθάσιοι δὲ ὡς τὴν γενομένην Φιγαλεῦσιν ἐπύθοντο μαντεῖαν, ἄλλος ἐφθανεν ἄλλον σπουδῇ λογάδων τε τῶν ἑκατὸν αὐτοὺς ἕκαστος γενέσθαι καὶ ἐξόδου τῆς ἐς Φιγαλίαν μετασχεῖν. παρελ- 5 θόντες δὲ ἐπὶ τὴν Λακεδαιμονίων φρουρὰν ἄγουσιν πάντα ἐς τέλος τὸν χρησμόν· καὶ γὰρ αὐτοῖς λόγον μαχεσάμενοις ἀξίως ἐπεγένετο ἡ τελευτή, καὶ ἐξελάσαντες τοὺς Σπαρτιάτας παρέσχον Φιγαλεῦσιν ἀπολαβεῖν τὴν πατρίδα. 3. Κεῖται δὲ ἡ Φιγαλία ἐπὶ μετεώρου μὲν καὶ ἀποτόμου τὰ πλέονα, καὶ ἐπὶ τῶν κρημνῶν ὠκοδομημένα ἐστὶ τείχη σφίσι· ἀνελθόντι δὲ ὁμαλῆς ἐστὶν ὁ λόφος ἤδη καὶ ἐπίπεδος. ἐστι δὲ Σωτείρας τε ἱερὸν ἐνταῦθα Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα ὁρθὸν λίθου· ἐκ τούτου δὲ τοῦ ἱεροῦ καὶ τὰς πομπὰς σφισι πέμπειν κατέστη. 4. Ἐν δὲ 6 τῷ γυμνασίῳ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ ἀμπεχομένῳ μὲν ἔοικεν ἱμάτιον, καταλήγει δὲ οὐκ ἐς πόδας, ἀλλὰ ἐς τὸ τετράγωνον σχῆμα. πεποιήται δὲ καὶ Διούρσον ναός· ἐπίκλησις μὲν ἐστὶν αὐτῷ παρὰ τῶν ἐπιχωρίων Ἀκρατοφόρος, τὰ κάτω δὲ οὐκ ἐστὶ σύνοπτα τοῦ ἀγάλματος ὑπὸ δάφνης τε φύλλων καὶ κισσῶν. ὁπόσον δὲ αὐτοῦ καθορᾶν ἐστιν, ἐπαλήλπιται *** κιννάβαρι ἐκλάμπειν· εὐρίσκεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν Ἰβήρων ὁμοῦ τῷ χρυσῷ λέγεται.

- 682 XL. Φιγαλεῦσι δὲ ἀνδριάς ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς Ἀρχαίονος τοῦ παγκρατιαστοῦ, τά τε ἄλλα ἀρχαῖος καὶ οὐχ ἥμιστα ἐπὶ τῷ σχήματι· οὐ διεστᾶσι μὲν πολὺ οἱ πόδες, καθεῖνται δὲ παρὰ πλευρὰν αἱ χεῖρες ἄχρι τῶν

γλουτῶν. πεποιήται μὲν δὴ ἡ εἰκὼν λίθου, λέγουσι δὲ καὶ ἐπίγραμμα ἐπ' αὐτὴν γραφῆναι. καὶ τοῦτο μὲν ἡφάνιστο ὑπὸ τοῦ χρόνου, 2. τῷ δὲ Ἀρραχίῳ ἐγένοντο Ὀλυμπικαὶ νῆκαι δύο μὲν Ὀλυμπιάσι ταῖς πρὸ τῆς τετάρτης καὶ πεντηκοστῆς, ἐγένετο δὲ καὶ ἐν αὐτῇ σὺν δικαίῳ τε ἐκ τῶν ἑλλανοδικῶν καὶ Ἀρραχίῳ αὐτοῦ τῇ ἀρετῇ. 2 ὥς γὰρ δὴ πρὸς τὸν καταλειπόμενον ἐτι τῶν ἀνταγωνιστῶν ἐμάχετο ὑπὲρ τοῦ κοτίνου, ὁ μὲν προέλαβεν ὅστις δὴ ὁ ἀνταγωνιζόμενος, καὶ τοῖς ποσὶ τὸν Ἀρραχίῳ εἰχεν ἔσωκός, καὶ τὸν τράχηλον ἐπίεξεν ἅμα αὐτοῦ ταῖς χερσίν· ὁ δὲ Ἀρραχίῳ ἐκκλῆ τῶν ἐν τῷ ποδὶ τοῦ ἀνταγωνιζομένου δάκτυλον, καὶ Ἀρραχίῳ τε τὴν ψυχὴν ἀφίησιν ἀγχομένος, καὶ ὁ ἄλλων τὸν Ἀρραχίῳ ὑπὸ τοῦ δακτύλου τῆς ὀδύνης κατὰ τὸν καιρὸν ἀπαγορεύει τὸν αὐτόν. Ἡλείοι δὲ ἐστεφάνωσάν τε καὶ ἀνηγόρευσαν νικῶντα τοῦ Ἀρραχίῳ τὸν νεκρόν. 3. Ἐοικὸς δὲ καὶ Ἀργεῖους οἶδα ἐπὶ Κρεῦγᾶ ποιήσαντας Ἐπιδαμνίῳ πύκτη· καὶ γὰρ Ἀργεῖοι τεθνεῶτι ἔδωσαν τῷ Κρεῦγᾶ τῶν Νεμεῶν τὸν στέφανον, ὅτι ὁ πρὸς αὐτὸν μαχόμενος Δαμόξενος Συρακόσιος παρέβη τὰ ὁμολογημένα σφίσι ἐς ἀλλήλους. ἐφῆξεν μὲν γὰρ ἐμελλεν ἐσπέρα πυκτεύουσιν αὐτοῖς, συνέθεντο δὲ ἐς ἐπήκοον ἀνὰ μέρος τὸν ἕτερον ὑποσχεῖν αὐτῶν τῷ ἑτέρῳ πληγὴν. τοῖς δὲ πυκτεύουσιν οὐκ ἦν πῶς τηνικαῦτα ἱμάς ὅξυς ἐπὶ τῷ καρπῷ τῆς χειρὸς ἑκατέρας, ἀλλὰ ταῖς μειλίχαις ἐτι ἐπύκτενον, ὑπὸ τὸ κοῖλον δέοντες τῆς χειρὸς, ἵνα οἱ δάκτυλοί σφισιν ἀπολεῖπωνται γυμνοί· αἱ δὲ ἐκ βοέας ὠμῆς ἱμάντες λεπτοὶ τρόπον τινὰ ἀρχαῖον πεπλεγμένοι δι' ἀλλήλων ἦσαν 4 αἱ μειλίχαι. Τότε οὖν ὁ μὲν τὴν πληγὴν ἀφῆκεν ἐς τοῦ Δαμόξενου τὴν κεφαλὴν· ὁ δὲ ἀνασχέιν τὴν χεῖρα ὁ Δα-683 μόξενος ἐκέλευσε τὸν Κρεῦγαν, ἀνασχόντος δὲ παίει τοῖς δακτύλοις ὀφθαῖς ὑπὸ τὴν πλευράν, ὑπὸ δὲ ἀκμῆς

τε τῶν ὀνύχων καὶ βίας τῆς πληγῆς τὴν χεῖρα ἐς τὸ ἐντὸς καθείς καὶ ἐπιλαβόμενος τῶν σπλάγχνων ἐς τὸ ἐκτὸς ἔλκων ἀπέροξε. καὶ ὁ μὲν τὴν ψυχὴν αὐτίκα ὁ Κρεῦγας 5 ἀφίησιν, οἱ δὲ Ἀργεῖοι τὸν Δαμόξενον ἄτε τὰ συγκείμενα ὑπερβάντα καὶ ἀντὶ μιᾶς κεχρημένον πολλαῖς ἐς τὸν ἀντίπαλον ταῖς πληγαῖς ἐξελαύνουσι. τῷ Κρεῦγᾶ δὲ τὴν νίκην τεθνεῶτι ἔδωσαν καὶ ἐποιήσαντο εἰκόνα ἐν Ἀργεῖ ἢ καὶ ἐς ἐμὲ ἔκειτο ἐν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Λυκίου.

XLII. Φιγαλεῦσι δὲ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ πολυάνδριον τῶν λογάδων τῶν Ὀρεσθασίων ἐστί, καὶ ὥς ἤρωσιν αὐτοῖς ἐναγίζουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος. 2. Ποταμὸς δὲ ὁ καλού- 2 μενος Λύμαξ ἐκδίδωσι μὲν ἐς τὴν Νέδαν παρ' αὐτὴν ῥέων Φιγαλίαν, γενέσθαι δὲ τοῦνομά φασι τῷ ποταμῷ καθαρσίαν τῶν Πέας ἔνεκα. ὥς γὰρ δὴ τεκοῦσαν τὸν Δία ἐκάθησαν ἐπὶ ταῖς ὠδίσι αἱ Νύμφαι, τὰ καθάρματα ἐς τοῦτον ἐμβάλλουσι τὸν ποταμόν· ὠνόμαζον δὲ ἄρα οἱ ἀρχαῖοι αὐτὰ λύματα. μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ὀμηρος, ἀπολυμαίνεσθαι τε ἐπὶ [τῇ] λύσει τοῦ λοιμοῦ τοὺς Ἑλλήνας καὶ ἐμβάλλειν τὰ λύματα εἰπὼν σφᾶς ἐς θάλασσαν. 3. Εἰσὶ 3 δὲ αἱ πηγαὶ τῆς Νέδας ἐν ὄρει τῷ Κερανσίῳ· τοῦ Λυκαίου δὲ μοῖρά ἐστι. καθότι [δὲ] ἐγγύτατα ἡ Νέδα Φιγαλέων τῆς πόλεως γίνεται, κατὰ τοῦτο οἱ Φιγαλέων παῖδες ἀποκείρονται τῷ ποταμῷ τὰς κόμας. τὰ δὲ πρὸς θαλάσση καὶ ἀναπλεῖται ναυσὶν οὐ μεγάλαις ἢ Νέδα. ποταμῶν δὲ ὁπόσους ἴσμεν Μαλανδρος μὲν σκολιῷ μά-684 λιστα κάτεισι τῷ ρεύματι, ἐς τε τὸ ἄνω καμπὰς καὶ αὐθις ἐπιστροφὰς παρεχόμενος πλείστας· δεύτερα δὲ ἑλιγμῶν γε ἔνεκα φέροιτο ἂν ἡ Νέδα. Σταδίους δὲ ὅσον δώδεκα 4 ἀνωτέρω Φιγαλίας θεορμὰ τέ ἐστι λουτρά, καὶ τούτων οὐ πόρρω κάτεισιν ὁ Λύμαξ ἐς τὴν Νέδαν· ἢ δὲ συμβάλλουσι τὰ ρεύματα, ἐστί τῆς Εὐρυνόμης τὸ ἱερόν, ἁγίον τε ἐκ παλαιοῦ καὶ ὑπὸ τραχύτητος τοῦ χωρίου δυσπρόσ-

οδον· περὶ αὐτὸ καὶ κυπάρισσοι πεφύκασι πολλαί τε
 5 καὶ ἀλλήλαις συνεχεῖς. τὴν δὲ Εὐρυνόμην ὁ μὲν τῶν
 Φιγαλέων δῆμος ἐπὶ κλησὶν εἶναι πεπίστευκεν Ἀρτέμιδος·
 ὅσοι δὲ αὐτῶν παρειλήφασιν ὑπομνήματα ἄρχαῖα, θυ-
 γατέρα Ὠκεανοῦ φασὶν εἶναι τὴν Εὐρυνόμην, ἣς δὴ καὶ
 Ὀμηρος ἐν Ἰλιάδι ἐποιήσατο μνήμην, ὥς ὁμοῦ Θέτιδι
 ὑποδέξατο Ἥφαιστον. ἡμέρῃ δὲ τῇ αὐτῇ κατὰ ἔτος ἔκα-
 στον τὸ ἱερὸν ἀνοιγνύουσι τῆς Εὐρυνόμης· τὸν δὲ ἄλλον
 6 χρόνον οὐ σφισιν ἀνοιγνύναι καθέστηκεν. τηρικαῦτα
 δὲ καὶ θυσίας δημοσίᾳ τε καὶ ἰδιῶται θύουσιν. ἀφικέ-
 σθαι μὲν δὴ μοι τῆς ἑορτῆς οὐκ ἐξεγένετο ἐς καιρὸν, οὐδὲ
 τῆς Εὐρυνόμης τὸ ἄγαλμα εἶδον· τῶν Φιγαλέων δὲ
 ἤκουσα ὥς χρυσᾶί τε τὸ ξόανον συνθέουσιν ἀλύσεις καὶ
 εἰκῶν γυναικὸς τὰ ἄχρη τῶν γλουτῶν, τὸ ἀπὸ τούτου δέ
 ἐστὶν ἰχθύς. θυγατρί μὲν δὴ Ὠκεανοῦ καὶ ἐν βυθῷ τῆς
 θαλάσσης ὁμοῦ Θέτιδι οἰκούσῃ παρέχοιτο ἄν τι ἐς γνω-
 ρισμα αὐτῆς ὁ ἰχθύς· Ἀρτέμιδι δὲ οὐκ ἐστὶν ὅπως ἂν
 μετὰ γε τοῦ εἰκότος λόγου μετεῖη τοιούτου σχήματος.
 7 5. Περιέχεται δὲ ἡ Φιγαλία ὄρεσιν, ἐν ἀριστερᾷ μὲν
 ὑπὸ τοῦ καλουμένου Κωτιλίου, τὰ δὲ ἐς δεξιὰν ἕτερον
 προβεβλημένον ἐστὶν αὐτῆς ὄρος τὸ Ἐλάϊον. ἀπέχει δὲ
 τῆς πόλεως ἐς τεσσαράκοντα τὸ Κωτίλιον μάλιστα στα-
 δίους· ἐν δὲ [τῷ] αὐτῷ χωρίον τέ ἐστι καλούμενον Βᾶσσαι
 καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἐπικουρίου, λίθου καὶ
 8 αὐτὸς καὶ ὁ ὄροφος. Ναων δὲ ὅσοι Πελοποννησίοις εἰσὶ,
 μετὰ γε τὸν ἐν Τεγῇ, προτιμῶτο οὗτος ἂν τοῦ λίθου τε
 ἐς κάλλος καὶ τῆς ἀρμονίας ἔνεκα. τὸ δὲ ὄνομα ἐγένετο
 τῷ Ἀπόλλωνι ἐπικουρήσαντι ἐπὶ νόσῳ λοιμώδει, καθότι
 καὶ παρ' Ἀθηναίοις ἐπωνυμίαν ἔλαβεν Ἀλεξίκακος ἀπο- 685
 9 τρέψας καὶ τούτοις τὴν νόσον. ἔπαυσε δὲ ὑπὸ τὸν [τῶν]
 Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον καὶ τοὺς Φιγα-
 λέας, καὶ οὐκ ἐν ἐτέρῳ καιρῷ· μαρτύρια δὲ αἶ τε ἐπι-

κλησεις ἀμφοτέραι τοῦ Ἀπόλλωνος εἰκός τι ὑπόσημαί-
 νουσαι, καὶ Ἰκτίνος ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ ἐν Φιγαλίᾳ ναοῦ
 γεροντὸς τῇ ἡλικίᾳ κατὰ Περικλέα καὶ Ἀθηναίοις τὸν
 Παρθενῶνα καλούμενον κατασκευάσας. ἐδίδαξε δὲ ὁ
 λόγος ἤδη μοι τὸ ἄγαλμα εἶναι τοῦ Ἀπόλλωνος Μεγαλο-
 πολιτῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ.

6. Ἔστι δὲ ὕδατος ἐν τῷ ὄρει τῷ Κωτιλίῳ πηγὴ, καὶ 10
 ὅπου συνέγραψεν ἤδη τις ἀπὸ ταύτης τῇ ποταμῷ τὸ
 ρεῦμα τῷ Ἀύμακι ἄρχεσθαι, συνέγραψεν οὔτε αὐτὸς
 θεασάμενος οὔτε ἀνδρὸς ἀκοὴν ἰδόντος· ἂ καὶ ἀμφοτέρα
 παρήσαν ἐμοί· τὸ μὲν ποταμοῦ ρεῦμα ὃν ἑωρῶμεν, τῆς
 δὲ ἐν τῷ Κωτιλίῳ πηγῆς οὐκ ἐπὶ πολὺ ἐξικνούμενον τὸ
 ὕδωρ, ἀλλὰ ἐντὸς ὀλίγου παντάπασιν ἀφανὲς γινόμενον.
 οὐ μὴν οὐδὲ ὅπου τῆς Ἀρκάδων ἐστὶν ἡ πηγὴ τῷ Ἀύμακι
 ἐπῆλθε πολυπραγμονήσαι μοι. Ἔστι δὲ ὑπὲρ τὸ ἱερὸν
 τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἐπικουρίου Κώτιλον μὲν ἐπὶ κλησιν,
 Αφροδίτη δὲ ἐστὶν ἐν Κωτίλῳ· καὶ αὐτῇ ναὸς τε ἦν οὐκ
 ἔχων ἐτι ὄροφον καὶ ἄγαλμα ἐπεποιήτο.

XLII. Τὸ δὲ ἕτερον τῶν ὄρων τὸ Ἐλάϊον ἀπωτέρω
 μὲν Φιγαλίας ὅσον τε σταδίοις τριάκοντά ἐστι, Δῆμητρος
 δὲ ἄντρον αὐτόθι ἱερὸν ἐπὶ κλησιν Μελαίνης. 2. ὅσα μὲν
 δὴ οἱ ἐν Θελοπούσῃ λέγουσιν ἐς μῆξιν τὴν Ποσειδωνός τε
 καὶ Δῆμητρος, κατὰ ταῦτά σφισιν οἱ Φιγαλεῖς νομίζουσι·
 τεχθῆναι δὲ ὑπὸ τῆς Δῆμητρος οἱ Φιγαλεῖς φασὶν οὐχ
 ἵππον, ἀλλὰ τὴν Δέσποιναν ἐπονομαζομένην ὑπὸ Ἀρκά-
 δων. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου λέγουσι θυμῷ τε ἅμα ἐς τὸν Πο- 2
 σειδῶνα αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῆς Περσεφόνης τῇ ἀρπαγῇ πέν-
 θει χωρμένην μέλαιναν ἐσθῆτα ἐνδύναί, καὶ ἐς τὸ σπή-
 λαιον τοῦτο ἐλθοῦσαν ἐπὶ χρόνον ἀπειῖναι πολύν. ὥς δὲ
 ἐφθείρετο μὲν πάντα ὅσα ἡ γῆ τρέφει, τὸ δὲ ἀνθρώπων
 γένος καὶ ἐς πλέον ἀπώλλυτο ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, θεῶν μὲν
 686 ἄλλων ἡπίστατο ἄρα οὐδεὶς ἐνθα ἀπεκέκρυπτο ἡ Διμή-

3 τηρ, τὸν δὲ Πᾶνα ἐπιέναι μὲν τὴν Ἀρκαδίαν καὶ ἄλλοτε αὐτὸν ἐν ἄλλῳ θηρεύειν τῶν ὀρῶν, ἀφικόμενον δὲ καὶ πρὸς τὸ Ἑλλάϊον κατοπτεῦσαι τὴν Δήμητρα, σχήματός τε ὡς εἶχε καὶ ἐσθῆτα ἐνεδέδυτο ποίαν· πυθέσθαι δὲ τὸν Δία ταῦτα παρὰ τοῦ Πανός, καὶ οὕτως ὑπ' αὐτοῦ πεμφθῆναι τὰς Μοίρας παρὰ τὴν Δήμητρα· τὴν δὲ πεισθῆναι τε ταῖς Μοίραις καὶ ἀποθέσθαι μὲν τὴν ὀργήν, ὑφεῖναι δὲ καὶ τῆς λύπης. 3. σφᾶς δὲ ἀντὶ τούτων φασὶν οἱ Φιγαλεῖς τό τε σπήλαιον νομίσαι τοῦτο ἱερὸν Δήμητρος, καὶ ἐς αὐτὸ ἄγαλμα ἀναθεῖναι ξύλον. πεποιθῆσθαι δὲ 4 οὕτω σφίσι τὸ ἄγαλμα· καθέζεσθαι μὲν ἐπὶ πέτρᾳ, γυναικὶ δὲ εἰοικέναι τάλλα πλὴν κεφαλὴν· κεφαλὴν δὲ καὶ κόμην εἶχεν ἵππου, καὶ θρακόντων τε καὶ ἄλλων θηρίων εἰκόνες προσεπεφύκεσαν τῇ κεφαλῇ· χιτῶνα δὲ ἐνεδέδυτο καὶ ἐς ἄκρους τοὺς πόδας· δελφίς δὲ ἐπὶ τῆς χειρὸς ἦν αὐτῇ, περιστερὰ δὲ ἡ ὄρνις ἐπὶ τῇ ἐτέρᾳ. ἐφ' ὧν μὲν δὴ οἱ τὸ ξόανον ἐποίησαντο οὕτως, ἀνδρὶ οὐκ ἀσυνέτῳ γνώμην ἀγαθὴν δὲ καὶ τὰ ἐς μνήμην δηλὰ ἐστὶ· Μέλαιναν δὲ ἐπονομάσαι φασὶν αὐτήν, ὅτι καὶ ἡ θεὸς μέλαιναν 5 τὴν ἐσθῆτα εἶχε. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ ξόανον οὔτε ὅτου ποίημα ἦν, οὔτε ἡ φλόξ τρόπον ὄντινα ἐπέλαβεν αὐτό, μνημονεύουσιν· 4. ἀφανισθέντος δὲ τοῦ ἀρχαίου Φιγαλεῖς οὔτε ἄγαλμα ἄλλο ἀπεδίδονσαν τῇ θεῷ, καὶ ὅποσα ἐς ἑορτὰς καὶ θυσίας, τὰ πολλὰ δὲ παρωπτό σφισιν, ἐς ὃ ἡ ἀκαρπία ἐπιλαμβάνει τὴν γῆν, καὶ ἰκετεύουσιν αὐτοῖς χρᾶ τάδε ἡ Πυθία·

6 Ἀρκαδες Ἀζᾶνες βαλανηφάγοι, οἱ Φιγάλειαν νάσσασθ' ἱππολεχοῦς Δηοὺς κρυπτήριον ἄντρον, ἥκετε πενσόμενοι λιμοῦ λύσιν ἄλγινόνετος, μούνοι δις νομάδες, μούνοι πάλιν ἀγριοδαῖται. Δῆν μὲν σέ γ' ἔπαυσε νομῆς, Δῆν δὲ νομῆων ἑλκησισταχύνει καὶ ἀναστοφάγον πάλι θῆκε,

687

νοσφισθεῖσα γέρα προτέρων τιμᾶς τε παλαιάς. καὶ σ' ἄλληλοφάγον θήσει τάχα καὶ τεκνοδαίτην, εἰ μὴ πανδήμοις λοιβαῖς χόλον ἱλάσσεσθε σήραγγός τε μυχὸν θείαις κοσμήσετε τιμαῖς.

Ὡς δὲ οἱ Φιγαλεῖς ἀνακομισθὲν τὸ μάντευμα ἤκουσαν, 7 τὰ τε ἄλλα ἐς πλέον τιμῆς ἢ τὰ πρότερα τὴν Δήμητρα ἤγον, καὶ Ὀνάταν τὸν Μίκωνος Αἰγινῆτην πείθουσιν ἐφ' ὅσῳ δὴ μισθῷ ποιησαί σφισιν ἄγαλμα Δήμητρος. Τοῦ δὲ Ὀνάτα τούτου Περγαμηνοῖς ἐστὶν Ἀπόλλων χαλκοῦς, θαῦμα ἐν τοῖς μάλιστα μεγέθους τε ἔνεκα καὶ ἐπὶ τῇ τέχνῃ. τότε δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀνευρῶν γραφὴν ἡ μίμημα τοῦ ἀρχαίου ξόανου, τὰ πλείω δέ, ὡς λέγεται, καὶ κατὰ ὀνειράτων ὄψιν, ἐποίησε χαλκοῦν Φιγαλεῦσιν ἄγαλμα, γενεᾷ μάλιστα ὕστερον τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐπιστρατείας τοῦ Μήδου. Μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ 8 κατὰ τὴν Ξέρξου διάβασιν ἐς τὴν Εὐρώπην Συρακουσῶν τε ἐτυράννει καὶ Σικελίας τῆς ἄλλης Γέλων ὁ Δεινομένης· ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε Γέλων, ἐς Ἱέρωνα ἀδελφὸν Γέλωνος περιῆλθεν ἡ ἀρχή· Ἱέρωνος δὲ ἀποθανόντος πρότερον πρὶν ἢ τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ ἀναθεῖναι τὰ ἀναθήματα ἃ εὗξατο ἐπὶ τῶν ἵππων ταῖς νίκαις, οὕτω Δεινομένης ὁ Ἱέρωνος ἀπέδωκεν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς. Ὀνάτα καὶ ταῦτα ποιήματα, καὶ ἐπιγράμματα ἐν Ὀλυμ- 9 πίᾳ, τὸ μὲν ὑπὲρ τοῦ ἀναθήματός ἐστιν αὐτῶν·

Σὸν ποτε νικήσας, Ζεῦ Ὀλύμπιε, σεμνὸν ἀγῶνα
τεθρίππῳ μὲν ἄπαξ, μουνοκέλητι δὲ δις,
δῶρ' Ἱέρων τάδε σοι ἐχαρίσσατο· παῖς δ' ἀνέθηκε
Δεινομένης πατρὸς μνήμα Συρακοσίου.

688 τὸ δὲ ἕτερον λέγει τῶν ἐπιγραμμάτων

10

Τῖός μὲν με Μίκωνος Ὀνάτας ἐξετέλεσεν
νάσῳ ἐν Αἰγίνῃ δώματα ναιετάων.

PAUSAN. II.

11

ἡ δὲ ἡλικία τοῦ Ὀνάτα κατὰ τὸν Ἀθηναῖον Ἡγίαν καὶ Ἀγελάδαν ἂν συμβαίνει τὸν Ἀργεῖον.

- 11 5. Ταύτης μάλιστα ἐγὼ τῆς Δήμητρος ἕνεκα ἐς Φιγαλίαν ἀφικόμεν, καὶ ἐθυσά τῃ θεῷ, καθὰ καὶ οἱ ἐπιχώριοι νομίζουσιν, οὐδέν, τὰ δὲ ἀπὸ τῶν δένδρων τῶν ἡμέρων τὰ τε ἄλλα καὶ ἀμπέλου καρπὸν, καὶ μελισσῶν τε κηρία καὶ ἐρίων τὰ μὴ ἐς ἐργασίαν πω ἦκοντα, ἀλλὰ ἔτι ἀνάπλεα τοῦ οἰσύπου, [ἄ] τιθέασιν ἐπὶ τὸν βωμὸν ὀκοδομημένον πρὸ τοῦ σπηλαίου, θέντες δὲ καταχέουσιν αὐτῶν ἔλαιον. ταῦτα ἰδιώταις τε ἀνδράσι καὶ ἀνὰ πᾶν ἔτος Φιγαλέων τῷ κοινῷ καθέστηκεν ἐς τὴν θυσίαν.
- 12 Ἱέρεια δὲ σφισίν ἐστιν ἡ δρωῶσα, σὺν δὲ αὐτῇ καὶ τῶν Ἱεροθυτῶν καλουμένων ὁ νεώτατος· οἱ δὲ εἰσὶ τῶν ἀστῶν τρεῖς ἀριθμόν. 6. Ἔστι δὲ δρυῶν τε ἄλσος περὶ τὸ σπήλαιον, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν ἄνεισιν ἐκ πηγῆς. Τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ ὑπὸ τοῦ Ὀνάτα ποιηθὲν οὔτε ἦν κατ' ἐμέ, οὔτε εἰ ἐγένετο ἀρχὴν Φιγαλεῦσιν, ἠπίσταντο οἱ πολλοί.
- 13 τῶν δὲ ἐντυχόντων ἡμῖν ἔλεγεν ὁ πρεσβύτατος γενεαῖς πρότερον τρισὶν ἢ κατ' αὐτὸν ἐμπεσεῖν ἐς τὸ ἄγαλμα ἐκ τοῦ ὀρόφου πέτρας, ὑπὸ τούτων δὲ καταγῆναι καὶ ἐς ἅπαν ἐφασκεν αὐτὸ ἀφανισθῆναι· καὶ ἐν γε τῷ ὀρόφῳ δῆλα καὶ ἡμῖν ἔτι ἦν καθὰ ἀπερρώρεσαν αἱ πέτραι.

XLIII. Ἀπαιτεῖ δὲ ἡμᾶς τὸ μετὰ τοῦτο ὁ λόγος τό τε Παλλάντιον, εἰ δὴ τι αὐτόθι ἐστὶν ἐς μνήμην, καὶ καθ' ἡντινα βασιλεὺς αἰτῶν Ἀντωνῖνος ὁ πρότερος πόλιν τε ἀντὶ κώμης ἐποίησε Παλλάντιον καὶ σφισιν ἐλευθερίαν 2 καὶ ἀτέλειαν ἔδωκεν εἶναι φόρων. 2. Φασὶ δὴ γενέσθαι καὶ γνώμην καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄριστον τῶν Ἀρκάδων ὄνομα Εὐάνδρον, παῖδα δὲ αὐτὸν νύμφης τε εἶναι, θυγατρὸς τοῦ Λάδωνος, καὶ Ἐρμού· σταλέντα δὲ ἐς ἀποικίαν, καὶ ἄγοντα Ἀρκάδων τῶν ἐκ Παλλαντίου στρατιάν, παρὰ τῷ ποταμῷ πόλιν τῷ Θύβριδι οἰκίσαι· καὶ Ῥωμαίων μέ-

ρος τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως, ὃ φέκετο ὑπὸ τοῦ Εὐάνδρου 689 καὶ Ἀρκάδων τῶν συνακολουθησάντων, ὄνομα ἔσχε Παλλάντιον κατὰ μνήμην τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ· χρόνῳ δὲ ὕστερον μετέπεσε τὸ ὄνομα ἐν ἀναιρέσει γραμμάτων τοῦ τε λ καὶ τοῦ ν. τούτων μὲν τῶν λελεγμένων ἕνεκα Παλλαντιεῦσιν ἐκ βασιλέως ἐγένοντο δωρεαί. 3. Ὁ δὲ 3 Ἀντωνῖνος, ὅτῳ καὶ ἐς Παλλαντιεῖς ἐστὶν εὐεργετήματα, πόλεμον μὲν Ῥωμαίοις ἐθελοντῆς ἐπηγάγετο οὐδένα, πολέμου δὲ ἄρξαντας Μαύρους, Λιβύων τῶν αὐτονόμων τὴν μερίστην μοῖραν, νομάδας τε ὄντας καὶ τοσῶδε ἔτι δυσμαχωτέρους τοῦ Σκυθικοῦ γένους ὅσῳ μὴ ἐπὶ ἁμαξῶν, ἐπὶ ἵππων δὲ αὐτοὶ τε καὶ αἱ γυναῖκες ἡλῶντο, τούτους μὲν ἐξ ἀπάσης ἐλαύνων τῆς χώρας ἐς τὰ ἔσχατα ἠνάγκασεν ἀναφυγεῖν Λιβύης, ἐπὶ τε Ἀτλαντα τὸ ὄρος καὶ ἐς τοὺς πρὸς τῷ Ἀτλαντὶ ἀνθρώπους· ἀπετέμετο 4 δὲ καὶ τῶν ἐν Βριττανίᾳ Βριγάντων τὴν πολλήν, ὅτι ἐπεσβαίνειν καὶ οὗτοι σὺν ὅπλοις ἤρξαν ἐς τὴν Γενουρίαν μοῖραν, ὑπηκόους Ῥωμαίων. Ἀνκίων δὲ καὶ Καρῶν τὰς πόλεις Κῶν τε καὶ Ρόδον ἀνέτρεψε μὲν βίαιος ἐς αὐτὰς κατασκήψας σεισμός· βασιλεὺς δὲ Ἀντωνῖνος καὶ ταύτας ἀνεσώσατο δαπανημάτων τε ὑπερβολῇ καὶ ἐς τὸν ἀνοικισμὸν προθυμία. χρημάτων δὲ ἐπιδόσεις ὀπόσας καὶ Ἑλλήσι καὶ τοῦ βαρβαρικοῦ τοῖς δεηθεῖσι, 690 καὶ ἔργων κατασκευὰς ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ περὶ Ἰωνίαν καὶ περὶ Καρχηδόνα τε καὶ ἐν γῇ τῇ Σύρων, τάδε μὲν ἄλλοι ἔγραψαν ἐς τὸ ἀκριβέστατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέ- 5 ἔλιπετο οὗτος καὶ ἄλλο τοιόνδε ἐς μνήμην. ὅσοις τῶν ὑπηκόων πολίταις ὑπῆρχεν εἶναι Ῥωμαίων, οἱ δὲ παῖδες ἐτέλουν σφισιν ἐς τὸ Ἑλληνικόν, τούτοις ἐλείπετο ἢ κατανεῖμαι τὰ χρήματα ἐς οὐ προσήκοντας ἢ ἐπανέξῃσαι τὸν βασιλέως πλοῦτον κατὰ νόμον δὴ τινα· Ἀντωνῖνος δὲ ἐφῆκε καὶ τούτοις διδόναι σφῶς παισὶ τὸν κλῆρον,

προτιμήσας φανῆναι φιλόανθρωπος ἢ ὠφέλιμος ἐς χρήματα φυλάξαι νόμον. Τοῦτον Εὐσεβῆ τὸν βασιλέα ἐκάλεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, διότι τῇ ἐς τὸ θεῖον τιμῇ μάλιστα 6 ἐφαίνετο χρώμενος. δόξῃ δὲ ἐμῇ καὶ τὸ ὄνομα τὸ Κύρου φέροιο ἂν τοῦ πρεσβυτέρου, πατὴρ ἀνθρώπων καλούμενος. 4. Ἀπέλιπε δὲ καὶ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ παῖδα ὁμώνυμον· ὁ δὲ Ἀντωνῖνος οὗτος ὁ δεύτερος καὶ τοὺς τε Γερμανούς, μαχιμωτάτους καὶ πλείστους τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ βαρβάρων, καὶ ἔθνος τὸ Σαυροματῶν πολέμου καὶ ἀδικίας ἄρξαντας τιμωρούμενος ἐπεξῆλθε.

XLIV. Τὰ δὲ [δὴ] ἐπίλοιπα ἡμῖν τοῦ Ἀρκαδικοῦ λόγον, ἔστιν ἐκ Μεγάλης πόλεως ἐς Παλλάντιον ὁδὸς καὶ ἐς Τεγέαν, ἄρουσα ἢ αὐτὴ μέχρι τοῦ καλουμένου Χώματος. κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν Λαδόκειά σφισιν ὠνόμασται τὰ πρὸ τοῦ ἄστεως, ἀπὸ Λαδόκου τοῦ Ἐχέμου. 2. καὶ μετὰ ταῦτα Αἰμονιαὶ πόλεις ἦσαν τὸ ἀρχαῖον, οἰκιστὴς δὲ Αἴμων ἐγένετο αὐταῖς ὁ Λυκάονος· διαμεμένηκε δὲ καὶ ἐς τὸδε Αἰμονιάς τὸ χωρίον τοῦτο ὀνομάζεσθαι. 2 μετὰ δὲ Αἰμονιάς ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ πόλεως ἔστιν Ὀρεσθασίον καὶ ἄλλα ὑπολειπόμενα ἐς μνήμην καὶ Ἀρτέμιδος ἱεροῦ κίονες ἔτι· ἐπὶ κλησὶς δὲ Ἰέρεια τῇ Ἀρτέμιδι 691 ἔστι. Τὴν δὲ εὐθείαν ἰόντι ἐξ Αἰμονιῶν Ἀφροδισίον τέ ἔστιν ὀνομαζόμενον καὶ μετ' αὐτὸ ἄλλο χωρίον τὸ Ἀθηναῖον· τοῦτον δὲ ἐν ἀριστερᾷ ναὸς ἔστιν Ἀθηναῖς καὶ 3 ἄγαλμα ἐν αὐτῷ λίθου. τοῦ Ἀθηναίου δὲ μάλιστα εἰκοσιν ἀπωτέρω σταδίοις ἐρείπια Ἀσέας ἔστί, καὶ ὁ λόφος ἀκρόπολις τότε οὕσα τείχους σημεῖα ἔχει καὶ ἐς τὸδε. 3. Σταδίων δὲ ὅσον πέντε ἀπὸ Ἀσέας τοῦ Ἀλφειοῦ μὲν ὀλίγον ἄπο τῆς ὁδοῦ, τοῦ δὲ Εὐρώτα παρ' αὐτὴν ἔστιν ἢ πηγὴ τὴν ὁδόν· πρὸς τε τοῦ Ἀλφειοῦ τῇ πηγῇ ναὸς τε Μητροῦς θεῶν ἔστιν οὐκ ἔχων ὄροφον καὶ λέοντες 4 δύο λίθου πεποιημένοι. Τοῦ δὲ Εὐρώτα τὸ ὕδωρ ἀνα-

κεράννυται πρὸς τὸν Ἀλφειόν, καὶ ὅσον ἐπὶ εἰκοσι σταδίων κοινῶ προῖασι τῷ ρεύματι· κατελθόντες δὲ ἐς χάσμα, ὁ μὲν αὐτῶν ἄνεισιν αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῇ Λακεδαιμονίων ὁ Εὐρώτας, ὁ δὲ Ἀλφειὸς ἐν Πηγαῖς τῆς Μεγαλοπολίτιδος. 4. Ἔστι δὲ ἄνοδος ἐξ Ἀσέας ἐς τὸ ὄρος τὸ Βόρειον καλούμενον, καὶ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους σημεῖα ἔστιν ἱεροῦ· ποιῆσαι δὲ τὸ ἱερὸν Ἀθηναῖα τε Σωτεῖρα καὶ Ποσειδῶνι Ὀδυσσεά ἐλέγετο ἀνακομισθέντα ἐξ Ἰλίου.

Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον Χῶμα ὄροι Μεγαλοπολίταις 5 τῆς γῆς πρὸς Τεγεάτας καὶ Παλλαντιεῖς εἰσὶ· καὶ τὸ Παλλαντικὸν πεδῖον ἔστιν ἐκτραπέσιν ἐς ἀριστερὰν ἀπὸ τοῦ Χώματος. 5. Ἐν δὲ Παλλαντίῳ ναὸς τε καὶ ἀγάλματα λίθου Πάλλαντος, τὸ δὲ ἕτερόν ἐστιν Εὐάνδρου· καὶ Κόρης τε τῆς Δήμητρος ἱερὸν, καὶ οὐ πολὺ ἀπωτέρω Πολυβίου σφίσιν ἀνδριάς ἔστι. τῷ λόφῳ δὲ τῷ ὑπὲρ τῆς πόλεως ὅσα ἀκροπόλει τὸ ἀρχαῖον ἐχρῶντο· λείπεται δὲ καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι ἐπὶ κορυφῇ τοῦ λόφου θεῶν ἱερὸν. ἐπὶ κλησὶς μὲν δὴ ἔστιν αὐτοῖς Καθαροί, περὶ μεγίστων 6 δὲ αὐτόθι καθεστήκασιν οἱ ὄρκοι. καὶ ὀνόματα μὲν τῶν θεῶν οὐκ ἴσασιν, ἢ καὶ εἰδότες οὐ θέλουσιν ἐξαγορεύειν· Καθαροὺς δὲ ἐπὶ τοιῷδε ἂν τις κληθῆναι τεκμαίροιο, ὅτι αὐτοῖς οὐ κατὰ ταῦτα ὁ Πάλλας ἔθυσσε καθὰ καὶ ὁ πατήρ οἱ τῷ Ἀνκαίῳ Διί.

6. Τοῦ δὲ καλουμένου Χώματος ἐν δεξιᾷ πεδῖον 7 692 ἔστι τὸ Μανθουρικόν· ἔστι δὲ ἐν ὄροις ἤδη Τεγεατῶν τὸ πεδῖον, ὃν σταδίων πον πεντήκοντα μάλιστα ἄχρι Τεγέας. ἔστι δὲ ὄρος οὐ μέγα ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ καλούμενον Κρήσιον· ἐν δὲ αὐτῷ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀφνειοῦ πεποιήται. Ἀερόπη γάρ Κηφέως τοῦ Ἀλέου συνεγένετο Ἄρης, καθὰ οἱ Τεγεᾶται λέγουσι· καὶ ἢ μὲν ἀφίησιν ἐν ταῖς ὠδίαι τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ παῖς καὶ τεθνηκυίας εἶχετο 8 ἔτι τῆς μητροῦς, καὶ ἐκ τῶν μαστῶν εἴλκεν αὐτῆς γάλα

πολὺν καὶ ἄφθονον. καί, ἣν γὰρ τοῦ Ἄρεως γνώμη τὰ γινόμενα, τούτων ἕνεκα Ἀφνειὸν τὸν θεὸν ὀνομάζουσι· τῷ δὲ παιδίῳ ὄνομα τεθῆναι φασιν Ἀέροπον. 7. Ἔστι δὲ κατὰ τὴν ἐς Τεγέαν ὁδὸν Λευκῶνιος καλουμένη κρήνη· θυγατέρα δὲ Ἀφείδαντος λέγουσιν εἶναι τὴν Λευκῶνην, καὶ οὐ πόρρω τοῦ Τεγεατῶν οἱ ἄστεως μνημά ἐστιν.

XLV. Τεγεᾶται δὲ ἐπὶ μὲν Τεγεάτου τοῦ Λυκάονος τῇ χώρᾳ φασιν ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι μόνη τὸ ὄνομα, τοῖς δὲ ἀνθρώποις κατὰ δήμους εἶναι τὰς οἰκίσεις, Γαρεάτας καὶ Φυλακεῖς καὶ Καρυάτας τε καὶ Κορυθεῖς, ἐτι δὲ Πωταχίδας καὶ Οἰάτας Μανθυρεῖς τε καὶ Ἐχευήθεις· ἐπὶ δὲ Ἀφείδαντος βασιλεύοντος καὶ ἑνατὸς σφισι δῆμος προσεγένετο Ἀφείδαντες. τῆς δὲ ἐφ' ἡμῶν πόλεως οἰκιστὴς ἐγένετο Ἄλεος. 2. Τεγεάταις δὲ παρὲς ἢ τὰ Ἀρκάδων κοινά, ἐν οἷς ἐστι μὲν ὁ πρὸς Ἰλῖω πόλεμος, ἐστι δὲ τὰ Μηδικὰ τε καὶ ἐν Διπαιεῦσιν ὁ πρὸς Λακεδαιμονίους ἄγων, παρὲς οὖν τῶν καταλελεγμένων ιδίᾳ Τεγεάταις ἐστὶν αὐτοῖς τὸσάδε ἐς δόξαν. τὸν γὰρ ἐν Καλυ- 693 δῶνι ὕν Ἀγκαῖος ὑπέμεινεν ὁ Λυκούργου τραθεῖς, καὶ Ἀταλάντη τοξεύει τὸν ὕν, καὶ ἔτυχε πρώτη τοῦ θηρίου· τούτων ἕνεκα αὐτῇ ἡ κεφαλὴ τε τοῦ ὕος καὶ τὸ δέσμα 3 ἀριστεία ἐδόθη. Ἡρακλειδῶν δὲ ἐς Πελοπόννησον κατιόντων ἔχεμος ὁ Ἀερόπου Τεγεάτης ἐμονομάχησεν ιδίᾳ πρὸς Ὕλλον, καὶ ἐκράτησε τοῦ Ὕλλον τῇ μάχῃ. Λακεδαιμονίους τε οἱ Τεγεᾶται πρῶτοι Ἀρκάδων σφίσιν ἐπιστρατεύσαντας ἐνίκησαν, καὶ αἰχμαλώτους αἰρουῦσιν αὐτῶν τοὺς πολλούς.

4 3. Τεγεάταις δὲ Ἀθηναῖς τῆς Ἀλέας τὸ ἱερὸν τὸ ἀρχαῖον ἐποίησεν Ἄλεος· χρόνῳ δὲ ὕστερον κατεσκευάσαντο οἱ Τεγεᾶται τῇ θεῷ ναὸν μέγαν τε καὶ θείας ἄξιον. ἐκεῖνο μὲν δὴ πῦρ ἠφάνισεν ἐπινεμηθὲν ἐξαίφνης, Διο-

φάντου παρ' Ἀθηναίοις ἄρχοντος, δευτέρῳ δὲ ἔτει τῆς ἑκτῆς καὶ ἐνενηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν Εὐπόλεμος Ἡλείος ἐνίκα στάδιον. 4. Ὁ δὲ ναὸς ὁ ἐφ' ἡμῶν πολὺν δὴ τι τῶν 5 ναῶν, ὅσοι Πελοποννησίους εἰσὶν, ἐς κατασκευὴν προέχει τὴν ἄλλην καὶ ἐς μέγεθος. ὁ μὲν δὴ πρῶτος ἐστὶν αὐτῷ κόσμος τῶν κίωνων Δώριος, ὁ δὲ ἐπὶ τούτῳ Κορίνθιος· ἐστήκασιν δὲ καὶ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ κίονες ἐργασίας τῆς Ἰώνων. Ἀρχιτέκτονα δὲ ἐπυνθανόμην Σκόπαν αὐτοῦ γενέσθαι τὸν Πάριον, ὃς καὶ ἀγάλματα πολλαχοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὰ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίαν τε καὶ Καρύαν ἐποίησε. τὰ δὲ ἐν τοῖς αἰετοῖς, ἐστὶν ἐμπροσθεν ἡ 6 θήρα τοῦ ὕος τοῦ Καλυδωνίου· πεποιημένου δὲ κατὰ μέσον μάλιστα τοῦ ὕος τῇ μὲν ἐστὶν Ἀταλάντη καὶ Μελέαγρος καὶ Θησεὺς Τελαμών τε καὶ Πηλεὺς καὶ Πολυδεύκης καὶ Ἰόλαος, ὃς τὰ πλεῖστα Ἡρακλεῖ συνέκαμνε τῶν ἔργων, καὶ Θεστίου παῖδες, ἀδελφοὶ δὲ Ἀλθαῖας, Πρόθους καὶ Κομήτης· κατὰ δὲ τοῦ ὕος τὰ ἕτερα Ἀγκαῖον 7 ἔχοντα ἤδη τραύματα καὶ ἀφέντα τὸν πέλεκυν ἀνέχων ἐστὶν Ἐποχος, παρὰ δὲ αὐτὸν Κάστωρ καὶ Ἀμφιάραος Ὀϊκλέους, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Ἰππόθους ὁ Κερκυῖνος τοῦ Ἀγαμήδους τοῦ Στυμφήλου· τελευταῖος δὲ ἐστὶν εἰργασμένος Πειρίδους. τὰ δὲ ὀπισθεν πεποιημένα ἐν τοῖς αἰετοῖς Τηλέφου πρὸς Ἀχιλλέα ἐστὶν ἐν Καῖκου πε- 8 δίῳ μάχη.

694 XLVI. Τῆς δὲ Ἀθηναῖς τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀλέας τὸ ἀρχαῖον, σὺν δὲ αὐτῇ καὶ ὕος τοῦ Καλυδωνίου τοὺς ὁδόντας ἔλαβεν ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς Αὔγουστος, Ἀντωνιον πολέμῳ καὶ τὸ Ἀντωνίου νικήσας συμμαχικόν, ἐν ᾧ καὶ οἱ Ἀρκάδες πλὴν Μαντινέων ἦσαν οἱ ἄλλοι. 2. φαίνε- 2 ται δὲ οὐκ ἄρξας ὁ Αὔγουστος ἀναθήματα καὶ ἔδη θεῶν ἀπάγεσθαι παρὰ τῶν κρατηθέντων, καθεστηκότι δὲ ἐκ παλαιοῦ χρησάμενος. Ἰλίου τε γὰρ ἀλούσης καὶ νεμο-

μένων τὰ λάφυρα Ἑλλήνων Σθενέλῳ τῷ Καπανεώς τὸ
 ξόανον τοῦ Διὸς ἐδόθη τοῦ Ἑρκείου· καὶ ἔτεσιν ὕστερον
 πολλοῖς Δωριέων ἐς Σικελίαν ἐσοικιζομένων Ἀντίφημος
 ὁ Γέλας οἰκιστής, πόλισμα Σικανῶν Ὀμφάκην πορθή-
 σας, μετεκόμισεν ἐς Γέλαν ἄγαλμα ὑπὸ Δαιδάλου πε-
 3 ποιημένον. βασιλέα τε τῶν Περσῶν Ξέρξην τὸν Δαρείου,
 χωρὶς ἢ ὅσα ἐξεκόμισε τοῦ Ἀθηναίων ἄστεως, τοῦτο μὲν
 ἐκ Βραυρωνὸς ἄγαλμα ἴσμεν τῆς Βραυρωνίας λαβόντα
 Ἀρτέμιδος, τοῦτο δὲ αἰτίαν ἐπενεγκῶν Μιλησίοις ἐθε-
 λοκακῆσαι σφᾶς ἐναντία Ἀθηναίων ἐν τῇ Ἑλλάδι ναυ-
 μαχήσαντας τὸν χαλκοῦν ἔλαβεν Ἀπόλλωνα τὸν ἐν Βραγ-
 χίδαϊς. καὶ τὸν μὲν ὕστερον ἐμελλε χρόνῳ Σέλευκος
 καταπέμψειν Μιλησίοις· Ἀργείοις δὲ τὰ ἐκ Τύρυνθος
 ἐτι καὶ ἐς ἐμέ, τὸ μὲν παρὰ τὴν Ἥραν ξόανον, τὸ δὲ ἐν
 4 τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν ἀνακείμενον τοῦ Ἥλειου. Κυζι-
 κηνοὶ τε ἀναγκάσαντες πολέμῳ Προκοννησίους γενέσθαι
 σφίσι συνοίκους Μητρὸς Δινδυμνήης ἄγαλμα ἔλαβον ἐκ
 Προκοννήσου· τὸ δὲ ἄγαλμά ἐστι χρυσοῦ, καὶ αὐτοῦ τὸ
 πρόσωπον ἀντὶ ἐλέφαντος ἵππων τῶν ποταμίων ὁδόντες
 εἰσὶν εἰργασμένοι. Βασιλεὺς μὲν δὴ Αὔγουστος καθε-
 στηκότα ἐκ παλαιοῦ καὶ ὑπὸ τε Ἑλλήνων νομιζόμενα καὶ
 βαρβάρων εἰργάσατο· Ῥωμαίοις δὲ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ἄγαλ-
 μα τῆς Ἀλέας ἐς τὴν ἀγορὰν τὴν ὑπὸ Αὐγούστου ποιη-
 5 θεῖσαν, ἐς ταύτην ἐστὶν ἰόντι. τοῦτο μὲν δὴ ἐνταῦθα
 ἀνάκειται ἐλέφαντος διὰ παντὸς πεποιημένον, τέχνη δὲ
 Ἐνδοίου· τοῦ δὲ υἱὸς τῶν ὁδόντων κατεῆχθαι μὲν τὸν
 ἑτερόν φασιν οἱ ἐπὶ τοῖς θαύμασιν, ὁ δ' ἐτι ἐξ αὐτῶν 695
 λειπόμενος ἀνέκειτο ἐν βασιλείῳ κήποις, ἐν ἱερῷ Διο-
 νύσου, τὴν περίμετρον τοῦ μήκου παρεχόμενος ἐς ἡμισυ
 μάλιστα ὀργυιάς.

XLVII. Τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν Τερέᾳ τὸ ἐφ' ἡμῶν ἐκομι-
 σθη μὲν ἐκ δήμου τοῦ Μανθουρέων, Ἰππία δὲ παρὰ

τοῖς Μανθουρεῦσιν εἶχεν ἐπὶ κλήσιν, ὅτι τῷ ἐκείνων λό-
 γῳ γινομένης τοῖς θεοῖς πρὸς Γίγαντας μάχης ἐπήλασεν
 Ἑγκελάδῳ ἵππων τὸ ἄρμα. Ἀλέαν μέντοι καλεῖσθαι καὶ
 ταύτην ἐς τε Ἑλληνας τοὺς ἄλλους καὶ ἐς αὐτοὺς Πελο-
 ποννησίους ἐκνενίκηκε. τῷ δὲ ἀγάλματι τῆς Ἀθηνᾶς
 τῇ μὲν Ἀσκληπιός, τῇ δὲ Ὑγεία παρεστῶσά ἐστι λίθου
 τοῦ Πεντελησίου, Σκόπα δὲ ἔργα Παρίου. 2. Ἀναθή-2
 ματα δὲ ἐν τῷ ναῷ τὰ ἀξιολογώτατα, ἔστι μὲν τὸ δέσμα
 υἱὸς τοῦ Καλυδωνίου, διεσῆπετο δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ
 ἐς ἅπαν ἦν τριχῶν ἥδη ψιλόν, εἰσὶ δὲ αἱ πέδαί κρεμά-
 μεναι, πλὴν ὅσας ἠφάνισεν αὐτῶν ἰός, ἃς γε ἔχοντες
 Λακεδαιμονίων οἱ αἰχμάλωτοι τὸ πεδίον Τεγεάταις ἔσκα-
 πτον. κλίνη τε ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ Αὔρης εἰκὼν
 γραφῇ μεμιμημένη, Μαρπήσεως τε ἐπὶ κλήσιν Χοίρας,
 γυναικὸς Τεγεάτιδος, ἀνάκειται τὸ ὄπλον. ταύτης μὲν 3
 δὴ ποιησόμεθα καὶ ὕστερον μνήμην· ἱερᾶται δὲ τῇ Ἀθη-
 νᾷ παῖς χρόνον οὐκ οἶδα ὅσον τινα, πρὶν δὲ ἡβάσκειν
 καὶ οὐ πρόσω, τὴν ἱερωσύνην. τῇ θεῷ δὲ ποιηθῆναι
 τὸν βωμὸν ὑπὸ Μελάμποδος τοῦ Ἀμυθᾶνος λέγουσιν·
 εἰργασμέναι δὲ ἐπὶ τῷ βωμῷ Ῥέα μὲν καὶ Οἰνὸν νύμφη
 παῖδα ἐτι νήπιον Δία ἔχουσιν, ἐκατέρωθεν δὲ εἰσὶ τέσ-
 σαρες ἀριθμόν, Γλαύκη καὶ Νέδα καὶ Θεισόα καὶ Ἀν-
 θρακία, τῇ δὲ Ἰδη καὶ Ἀγνώ καὶ Ἀλκινόῃ τε καὶ Φοίβᾳ.
 πεποιήται δὲ καὶ Μουσῶν καὶ Μνημοσύνης ἀγάλματα.

3. Τοῦ ναοῦ δὲ οὐ πόρρω στάδιον χῶμα γῆς ἐστί, 4
 καὶ ἄγουσιν ἀγῶνας ἐνταῦθα, Ἀλειατὰ ὀνομάζοντες ἀπὸ
 696 τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν δὲ Ἀλώτια, ὅτι Λακεδαιμονίων τὸ πολὺ
 ἐν τῇ μάχῃ ζῶντας εἶλον. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς πρὸς ἄρκτον
 τοῦ ναοῦ κρήνη, καὶ ἐπὶ ταύτῃ βιασθῆναι τῇ κρήνῃ φα-
 σὶν Αὔγην ὑπὸ Ἡρακλέους, οὐχ ὁμολογοῦντες Ἐκαταίφ
 τὰ ἐς αὐτήν. ἀπωτέρω δὲ τῆς κρήνης ὅσον σταδίους τρι-
 σὶν ἐστὶν Ἐρμού ναὸς Αἰπύτου.

4. Τεγεάταις δέ ἐστι καὶ ἄλλο ἱερὸν Ἀθηνᾶς Πολιά-
 5 τιδος· ἐκάστων δὲ ἀπαξ ἔτους ἱερὺς ἐς αὐτὸ ἔσεισι. τὸ
 τοῦ Ἐρύνματος ἱερὸν ὀνομάζουσι, λέγοντες ὡς Κηφεὶ τῷ
 Ἀλέου γένοιτο δωρεὰ παρὰ Ἀθηνᾶς ἀνάλωτον ἐς τὸν
 πάντα χρόνον εἶναι Τεγέαν· καὶ αὐτῷ φασὶν ἐς φυλα-
 κὴν τῆς πόλεως ἀποτεμοῦσαν τὴν θεὸν δοῦναι τριχῶν
 6 τῶν Μεδούσης. Ἐς δὲ τὴν Ἀρτεμιν τὴν Ἡγεμόνην
 τὴν αὐτὴν τοιάδε λέγουσιν. Ὀρχομενίων τῶν ἐν Ἀρκα-
 δίᾳ τυραννίδα ἔσχευ Ἀριστομηλίδας· ἐρασθεὶς δὲ Τε-
 γεάτιδος παρθένου καὶ ἐγκρατὴς ὄτρῳ δὴ τρόπῳ γενόμε-
 νος ἐπιτρέπει τὴν φρουρὰν αὐτῆς Χρονίῳ. καὶ ἡ μὲν,
 πρὶν ἀναχθῆναι παρὰ τὸν τύραννον, ἀποκτείνουσιν ἐαν-
 τὴν ὑπὸ δειμάτος τε καὶ αἰδοῦς, Χρόνιον δὲ Ἀρτέμιδος
 ἐπήγειρεν ὅψις ἐπὶ Ἀριστομηλίδαν· φονεύσας δὲ ἐκεί-
 νον καὶ ἐς Τεγέαν φυγῶν ἐποίησεν ἱερὸν τῇ Ἀρτέμιδι.

XLVIII. Τῆς ἀγορᾶς δὲ μάλιστα εἰκινίας πλίνθφ
 κατὰ τὸ σχῆμα, Ἀφροδίτης ἐστὶν ἐν αὐτῇ ναὸς καλουμέ-
 νης ἐν πλινθίῳ καὶ ἄγαλμα λίθου. στήλαις δὲ ἐπειρ-
 γασμένοι τῇ μὲν Ἀντιφάνης ἐστὶ καὶ Κρίστος καὶ Τυρω-
 νίδας τε καὶ Πυρρίας, οἱ νόμους Τεγεάταις θέμενοι τι-
 μὰς καὶ ἐς τὸδε παρ' αὐτῶν ἔχουσιν· ἐπὶ δὲ τῇ ἐτέρᾳ
 στήλῃ πεποιημένος ἐστὶν Ἰάσιος, ἵππου τε ἐχόμενος καὶ
 κλάδον ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων φοῖνικος· νικῆσαι δὲ ἵππῳ
 φασὶν ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸν Ἰάσιον, ὅτε Ἡρακλῆς ἔθετο ὁ
 2 Θεβαῖος τὰ Ὀλυμπια. 2. Ἐν μὲν δὲ Ὀλυμπίᾳ κοτίνου
 τῷ νικῶντι δίδοσθαι στέφανον καὶ ἐν Δελφοῖς δάφνης, 697
 τοῦ μὲν ἤδη τὴν αἰτίαν ἀπέδωκα ἐν τοῖς ἐς Ἡλείους, τοῦ
 δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα δηλώσω· ἐν Ἰσθμῷ δὲ ἡ πῖνυς καὶ
 ἐν Νεμέᾳ τὰ σέλινα ἐπὶ τοῦ Παλαίμονος καὶ τοῦ Ἀρχε-
 μόρου τοῖς πατήμασιν ἐνομίσθησαν. οἱ δὲ ἀγῶνες φοῖ-
 νικος ἔχουσιν οἱ πολλοὶ στέφανον· ἐς δὲ τὴν δεξιάν ἐστι
 3 καὶ πανταχοῦ τῷ νικῶντι ἐστιθέμενος φοῖνιξ. ἐνομίσθη

δὲ ἐπὶ τοιῷδε· Θησέα ἀνακομιζόμενον ἐκ Κρήτης φασὶν
 ἐν Δήλῳ ἀγῶνα ποιήσασθαι τῷ Ἀπόλλωνι, στεφανοῦν
 δὲ αὐτὸν τοὺς νικῶντας τῷ φοῖνικι. τοῦτο μὲν δὴ ἄρξαι
 λέγουσιν ἐντεῦθεν· τοῦ δὲ φοῖνικος τοῦ ἐν Δήλῳ μνή-
 μην ἐποίησατο καὶ Ὀμηρος ἐν Ὀδυσσέως ἱκεσίᾳ πρὸς τὴν
 Ἀλκίνοῦ θυγατέρα.

3. Ἔστι δὲ καὶ Ἀρεως ἄγαλμα ἐν τῇ Τεγεατῶν ἀγο- 4
 ρᾷ. τοῦτο ἐκτετύπεται μὲν ἐπὶ στήλῃ, Γυναικοθόιναν
 δὲ ὀνομάζουσιν αὐτόν. ἐπὶ ** [τὸν] Λακωνικὸν πόλε-
 μον καὶ Χαρίλλου τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως τὴν πρῶ-
 τὴν ἐπιστρατεῖαν λαβοῦσαι αἱ γυναικὲς σφισιν ὅπλα
 ἐλόχων ὑπὸ τὸν λόφον ὃν Φυλακτρίδα ἐφ' ἡμῶν ὀνομά-
 ζουσι· συνελθόντων δὲ τῶν στρατοπέδων καὶ τολμήματα
 ἀποδεικνυμένων ἐκατέρωθεν τῶν ἀνδρῶν πολλὰ τε καὶ
 ἄξια μνήμης, οὕτω φασὶν ἐπιφανῆναί σφισι τὰς γυναι- 5
 κας, καὶ εἶναι τὰς ἐργασαμένας ταύτας τῶν Λακεδαιμο-
 νίων τὴν τροπὴν, Μάρπησσαν δὲ τὴν Χοίραν ἐπονομα-
 ζομένην ὑπερβαλέσθαι τῇ τόλμῃ τὰς ἄλλας γυναικας,
 ἀλῶναι δὲ ἐν τοῖς Σπαρτιάταις καὶ αὐτὸν Χαρίλλον· καὶ
 τὸν μὲν ἀφεθέντα ἄνευ λύτρων, καὶ ὄρκον Τεγεάταις
 δόντα μήποτε Λακεδαιμονίους στρατεύσειν ἐτι ἐπὶ Τε-
 γέαν, παραβῆναι τὸν ὄρκον, τὰς γυναικας δὲ τῷ Ἀρει
 θῦσαι τε ἄνευ τῶν ἀνδρῶν ἰδίᾳ τὰ ἐπινύκια, καὶ τοῦ
 ἱερείου τῶν κρεῶν οὐ μεταδοῦναι σφᾶς τοῖς ἀνδράσιν.
 698 ἀντὶ τούτων μὲν τῷ Ἀρει γέγονεν ἐπίκλησις· 4. πεποιή- 6
 ται δὲ καὶ Διὸς Τελείου βωμὸς καὶ ἄγαλμα τετραγώνον·
 περισσῶς γὰρ δὴ τι τῷ σχήματι τούτῳ φαίνονται μοι
 χαίρειν οἱ Ἀρκάδες. καὶ μνήματά ἐστιν ἐνταῦθα Τεγεά-
 του τοῦ Λυκάονος καὶ Μαιρᾶς γυναικὸς τοῦ Τεγεάτου·
 θυγατέρα [δὲ] Ἀτλαντός φασὶν εἶναι τὴν Μαιράν, ἥς δὴ
 καὶ Ὀμηρος ἐποίησατο μνήμην ἐν Ὀδυσσέως λόγοις πρὸς
 Ἀλκίνοῦν περὶ τε ὁδοῦ τῆς ἐς ἄθην καὶ ὁπόσων ἐθεά-

7 σατο ἐκεῖ τὰς ψυχάς. 5. Τὴν δὲ Εἰλείθυιαν οἱ Τε-
γεᾶται, καὶ γὰρ ταύτης ἔχουσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ ναὸν καὶ
ἄγαλμα, ἐπονυμάζουσιν Αὔγην ἐν γόνασι, λέγοντες ὡς
Ναυπλίῳ παραδόχῃ τὴν θυγατέρα Ἄλεος ἐντειλάμενος
ἐπανάγοντα αὐτὴν ἐς θάλασσαν καταποντῶσαι· τὴν δέ,
ὡς ἤγρετο, πεσεῖν τε ἐς γόνατα καὶ οὕτω τεκεῖν τὸν
παῖδα ἔνθα τῆς Εἰλείθυίας ἐστὶ τὸ ἱερόν. οὗτος ὁ λόγος
διάφορος μὲν ἐστὶν ἐτέρῳ λόγῳ, λάθρα τὴν Αὔγην τε-
κεῖν τοῦ πατρὸς καὶ ἐκτεθῆναι τὸν Τήλεφον λέγοντι ἐς
τὸ ὄρος τὸ Παρθένιον, καὶ τῷ παιδί ἐκκειμένῳ διδοῖναι
γάλα ἔλαφον· λέγεται δὲ οὐδὲν ἦσσαν καὶ οὗτος ὑπὸ
8 Τεγεατῶν ὁ λόγος. 6. Πρὸς δὲ τῷ ἱερῷ τῆς Εἰλεί-
θυίας ἐστὶ Γῆς βωμός. ἔχεται δὲ τοῦ βωμοῦ λίθου λευ-
κοῦ στήλῃ· ἐπὶ δὲ αὐτῆς Πολύβιος ὁ Λυκόρτα καὶ ἐπὶ
ἐτέρᾳ στήλῃ τῶν παίδων τῶν Ἀρκάδος Ἐλατός ἐστιν
εἰργασμένος.

XLIX. Οὐ πόρρω δὲ τῆς ἀγορᾶς θέατρον τέ ἐστι καὶ
πρὸς αὐτῷ βάθρα εἰκόνων χαλκῶν· αὐταὶ δὲ οὐκ εἰσὶν
ἔτι αἱ εἰκόνες. ἐλεγείον δὲ ἐφ' ἐνὶ τῶν βάθρων ἐστὶ Φι-
λοποίμενος τὸν ἀνδριάντα εἶναι. Τούτου δὲ Ἑλληνες
τοῦ Φιλοποίμενος οὐχ ἦκιστα, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ἔχουσι
μνήμην γνώμης τε ἔνεκα ἣν παρέσχετο, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρ-
2 γων ὅποσα ἐτόλμησε. τὰ μὲν δὴ ἐς γένους δόξαν ὁ πα-
τήρ οἱ Κραῦρις Ἀρκάδων ἐλείπετο οὐδενὸς τῶν ἐν Με-
γάλῃ πόλει· τελευτήσαντος δὲ τοῦ Κραύριδος ἐπὶ παιδί
ἔτι νηπίῳ τῷ Φιλοποίμενι ἐπετρόπευσεν αὐτὸν ἀνὴρ
Μαντινεὺς Κλέανδρος, φεύγων μὲν ἐκ Μαντινείας καὶ ἐν
Μεγάλῃ πόλει οἰκῶν μετὰ τὴν οἰκοθὲν συμφορὰν, ξε-
νίας [δὲ] ὑπαρχούσης αὐτῷ πατρικῆς ἐς οἶκον τὸν Κραύ- 699
ριδος. διδασκάλοις δὲ ὁμιλῆσαι τὸν Φιλοποίμενα καὶ
ἄλλοις καὶ Μεγαλοφάνει τε καὶ Ἐκδήλῳ λέγουσι· τοὺς
3 δὲ Ἀρκεσιλάου φασὶν εἶναι Πιταναίου μαθητάς. 2. Μέ-

γεθος μὲν δὴ καὶ σώματος ῥώμην ἀπέδει Πελοποννη-
σίων οὐδενός, τὸ δὲ εἶδος ἦν τοῦ προσώπου κακός. καὶ
ἐπὶ μὲν τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας ὑπερφερόνησεν ἀσκή-
σαι, γῆν δὲ ἣν ἐκέκτητο ἐργαζόμενος οὐδὲ τὰ θηρία ἡμέ-
λει τὰ ἄγρια ἐξαιρεῖν. Ἐπιλέγεσθαι δὲ καὶ βιβλία φασὶν
αὐτὸν σοφιστῶν τε τῶν εὐδοκιμούντων παρ' Ἑλλήσι
καὶ ὅσα ἐς πολέμων μνήμην, καὶ εἰ δὴ τι ἔχει διδασκα-
λίαν στρατηγημάτων. καταστήσασθαι δὲ τὸν βίον πάντα
ἐθέλων γνώμης τῆς Ἐπαμεινώνδου καὶ ἔργων εἶναι τῶν
ἐκείνου μίμησιν, οὐ τὰ πάντα ἦν ἐξισωθῆναι δυνατός·
Ἐπαμεινώνδα γὰρ τὰ τε ἄλλα ἢ ψυχὴ καὶ μάλιστα πρόφως
εἶχε τὰ ἐς ὄργην, τῷ δὲ Ἀρκάδι μετὴν γε θυμοῦ. 3. Κα- 4
ταλαβόντος δὲ Κλεομένους Μεγάλῃν πόλιν, Φιλοποίμην
οὔτε τῆς συμφορᾶς ἐξεπλάγη τὸ ἀπροσδόκητον, καὶ τῶν
ἐν ἡλικίᾳ τὰ δύο μάλιστα μέρη καὶ γυναικας καὶ παῖδας
ἀπέσωσεν ἐς Μεσσηνίην, συμμάχων σφίσι ἐν τῷ τότε
καὶ εὐνῶν τῶν Μεσσηνίων ὄντων. καί, ἦσαν γὰρ τῶν
διαπεφευγόντων οἷς ὁ Κλεομένης ἐπεκηρυκεύετο μετα-
γινώσκειν τε ἐπὶ τῷ τολμήματι καὶ πρὸς Μεγαλοπολίτας
ἐθέλειν σπένδεσθαι κατιόντας ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν, ἔπεισεν
ἐν κοινῷ τοὺς πολίτας ὁ Φιλοποίμην μεθ' ὅπλων τὴν
κάθοδον οἰκαδὲ εὐρίσκεσθαι, μηδὲ ἐς ὁμολογίας τε καὶ
σπονδὰς ἰέναι. 4. Γενομένης δὲ ἐν Σελλασίᾳ πρὸς Κλε- 5
ομένην τε καὶ Λακεδαιμονίους μάχης, ἣν Ἀχαιοὶ καὶ
700 Ἀρκάδες ἀπὸ τῶν πόλεων πασῶν, σὺν δὲ σφίσι καὶ
Ἀντίγονος ἐμαχέσατο ἄγων ἐκ Μακεδονίας στρατιάν,
ἐτέτακτο μὲν τηρικαῦτα ὁ Φιλοποίμην ἐν τοῖς ἱππεῦσιν,
ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ πεζῷ τοῦ ἔργου τὸ πλεῖστον ἑώρα ληψό-
μενον τὴν κρίσιν, ὁπλίτης ἐκὼν ἐγένετο, καὶ αὐτὸν
λόγου κινδυνεύοντα ἀξίως τῶν τις ἐναντίων δι' ἀμφο-
τέρων ἔπειρε τῶν μηρῶν· ὁ δὲ καὶ ἐς τοσοῦτο ὅμως πε- 6
πεδημένος τὰ τε γόνατα ἐνέκλινε καὶ ἐς τὸ πρόσω χωρεῖν

ἐβιάζετο, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν ποδῶν τοῦ κινήματος τὸ δόρυ ἐκλάσεν. Ἐπεὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὁ Κλεομένης ἐκρατήθησαν καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἀνέστρεψε Φιλοποίμην, ἐνταῦθα ἐξ ἀμφοτέρων αὐτοῦ τῶν μηρῶν οἱ ἱατροὶ τῇ μὲν τὸν σανρωτῆρα ἐξεῖλκον, τῇ δὲ τὴν αἰχμήν. Ἀντίγονος δὲ ὡς ἐπύθετο καὶ εἶδεν αὐτοῦ τὰ τολμήματα, ἐποιεῖτο σπουδὴν ἐπάγεσθαι Φιλοποίμενα ἐς Μακεδο-
7 νίαν. τῷ δὲ Ἀντιγόνου μὲν ὀλίγον μελήσειν ἐμελλεῖ περαιωσάμενος δὲ νηὶ ἐς Κρήτην, πόλεμος γὰρ κατεῖχεν αὐτὴν ἐμφύλιος, ἐπετέτακτο ἡγεμῶν μισθοφόρος. Ἐπαυήκων δὲ ἐς Μεγάλην πόλιν αὐτίκα ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἤρητο ἄρχειν [καὶ] τοῦ ἱππικοῦ, καὶ σφᾶς ἀρίστους Ἑλλήνων ἀπέφαιναν ἱππεύειν. Ἀχαιῶν δὲ καὶ ὅσοι συντεταγμένοι τοῖς Ἀχαιοῖς ἦσαν περὶ Λάρισον μαχομένων ποταμὸν πρὸς Ἥλείους καὶ τὸ Αἰτωλικὸν ἐπικουροῦντας κατὰ συγγένειαν Ἥλείοις, πρῶτα μὲν Δημόφαντον ἀπέκτεινεν αὐτοχειρίᾳ τοῖς ἐναντίοις ἡγεμόνα ὄντα τῆς ἱππου, δεύτερον δὲ καὶ τὸ ἄλλο ἱππικὸν τῶν Αἰτωλῶν καὶ τῶν Ἥλειων ἐτρέψατο.

Λ. Ἄτε δὲ ἤδη τῶν Ἀχαιῶν ἀφορώντων ἐς αὐτὸν καὶ τὰ πάντα ἐκείνον ποιουμένων, τοῖς τεταγμένοις αὐτῶν ἐν τῷ πεζῷ μετέβαλε τῶν ὄπλων τὴν σκευὴν· φοροῦντας γὰρ μικρὰ δοράτια καὶ ἐπιμηκέστερα ὅπλα κατὰ τοὺς Κελτικοὺς θυρεοὺς ἢ τὰ γέγραα τὰ Περσῶν ἐπεισε θώρακάς τε ἐνδύεσθαι καὶ ἐπιτίθεσθαι κνημίδας, πρὸς δὲ ἀσπίσιν Ἀργολικαῖς χρῆσθαι καὶ τοῖς δόρασι μεγάλοις.
2 2. Μαχανίδου δὲ ἐν Λακεδαίμονι ἀναφύντος τυράννου καὶ αὐτῆς πολέμου τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ Μαχανίδαν συνεστηκότος, ἡγεῖτο μὲν τοῦ Ἀχαικοῦ Φιλοποίμην· γινομένης δὲ πρὸς Μαντινεία μάχης Λακε-
710 δαιμονίων μὲν οἱ φίλοι τοὺς ἀσκευοὺς τῶν Ἀχαιῶν νικῶσι, καὶ φεύγουσιν αὐτοῖς ἐπέκειτο ὁ Μαχανίδας, τῇ

δὲ φάλαγγι ὁ Φιλοποίμην τῶν πεζῶν τρέπεται τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς ὀπλίτας, καὶ ἀναχωροῦντι ἀπὸ τῆς διώξεως Μαχανίδαν συντυχῶν ἀποκτίνουσιν αὐτόν. Λακεδαιμονίοις δὲ ἡτυχηκόσι τῇ μάχῃ περιεγερόναι μεῖζων ἢ κατὰ τὸ παῖσμα εὐτυχία, γερονόσιν ἐλευθέρους ἀπὸ τοῦ τυράννου. 3. Μετὰ δὲ οὐ πολὺ ἀρόντων Νέμεια 3 Ἀργείων ἔτυχε μὲν τῶν κιθαροφῶν τῷ ἀργῶνι ὁ Φιλοποίμην παρών· Πυλάδου δὲ Μεγαλοπολίτου μὲν ἀνδρὸς γένος, κιθαροφδοῦ δὲ τῶν ἐφ' αὐτοῦ δοκιμωτάτου καὶ ἀνηρημένου Πυθικὴν νίκην, τότε ἄδοντος Τιμοθέου νόμου τοῦ Μιλησίου, Πέρσας, καὶ καταρξαμένου τῆς πόδης

Κλεινὸν ἐλευθερίας τεύχων μέγαν Ἑλλάδι κόσμον, ἀπείδεν ἐς τὸν Φιλοποίμενα τὸ Ἑλληνικόν, καὶ ἐπεσημήναντο τῷ κρότῳ φέρειν ἐς ἐκεῖνον τὸ ἄσμα. τοιοῦτο ἐς Θεμιστοκλέα ἄλλο ἐν Ὀλυμπίᾳ πυνθάνομαι συμβῆναι· καὶ γὰρ Θεμιστοκλέους ἐς τιμὴν ἐπανεστὴ τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ θέατρον. 4. Φίλιππος δὲ ὁ Δημητρίου Μακεδόνων 4 βασιλεὺς, ὃς καὶ Ἄρατον φαρμάκῳ τὸν Σικυνώνιον ἀπέκτεινεν, ἀπέστειλεν ἄνδρας ἐς Μεγάλην πόλιν φονεῦσαί σφισι Φιλοποίμενα ἐντειλάμενος· ἀμαρτῶν δὲ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐμισήθη πᾶσαν. Θηβαῖοι δὲ κεκρατηκότες μάχῃ Μεγαρέας καὶ ἤδη τοῦ Μεγαρικοῦ τείχους ἐπιβαίνοντες, ἀπάτῃ τῶν Μεγαρέων μετελθόντων αὐτοὺς, ὡς ἦκοι Φιλοποίμην σφίσιν ἐς τὴν πόλιν, ἐς τοσοῦτο εὐλαβεῖας προῆλθον ὥς οἵκαδε ἀποχωρῆσαι καταλιπόντες ἄπρακτον τοῦ πολέμου τὸ ἔργον. 5. Ἐν δὲ Λακεδαίμονι αὐτῆς ἐπα- 5 νέστη τύραννος Νάβις, ὃς Πελοποννησίων πρώτοις
702 ἐπέθετο Μεσσηνίοις· ἐπελθὼν δὲ σφισιν ἐν νυκτὶ καὶ οὐδαμῶς τὴν ἔφοδον ἐλπίζουσιν εἶλε μὲν πλὴν τῆς ἀκροπόλεως τὸ ἄστυ, ἀφικομένου δὲ ἐς τὴν ὑστεραίαν στρατιᾷ Φιλοποίμενος ἐξέπεσεν ὑπόσπονδος ἐκ Μεσσηνίας.

6 Φιλοποίμην δέ, ὥς ἐξῆκέν οἱ στρατηγοῦντι ὁ χρόνος
καὶ ἄρχειν ἄλλοι τῶν Ἀχαιῶν ἦρχοντο, αὐτὸς ἐς Κρήτην
διέβη καὶ ἐπεκούρησε Γορτυνίους πολέμῳ πιεζομένοις.
ποιουμένων δὲ ἐν ὀργῇ διὰ τὴν ἀποδημίαν τῶν Ἀρκά-
δων αὐτόν, ἐπάνεισιν τε ἐκ Κρήτης, καὶ Ῥωμαίους πόλε-
7 μων κατελάμβανεν ἐπανηρημένους πρὸς Νάβιν. παρε-
σκευασμένων δὲ ἐπὶ τὸν Νάβιν ναυτικὸν τῶν Ῥωμαίων,
ὁ Φιλοποίμην ὑπὸ προθυμίας μεθέξειν ἐμελλε τοῦ ἀγῶ-
νος, ἅτε δὲ ἐς ἅπαν ἀπείρως θαλάσσης ἔχων τριήρους
ἐλαθεν ἐπιβάς ρεούσης, ὥστε καὶ ἐσῆλθε Ῥωμαίους καὶ
τὸ ἄλλο συμμαχικὸν μνήμη τῶν ἐπῶν ὧν ἐν καταλόγῳ
πεποιήκειν Ὀμηρος ἐπὶ τῇ Ἀρκάδων ἀμαθίᾳ τῇ ἐς θά-
8 λασσαν. Ἡμέραις δὲ ὕστερον τῆς ναυμαχίας οὐ πολλαῖς
Φιλοποίμην καὶ ὁ σὺν αὐτῷ λόχος φυλάξαντες νύκτα
ἀσέληνον τὸ στρατόπεδον τῶν Λακεδαιμονίων κατεμπι-
πράσιν ἐν Γυθίῳ. ἐνταῦθα ἀπέλαβεν ἐν δυσχωρίαις
Νάβης Φιλοποίμενά τε αὐτόν καὶ ὅσοι περὶ αὐτόν τῶν
Ἀρκάδων ἦσαν· ἦσαν δὲ ἄλλως μὲν ἀγαθοὶ τὰ ἐς πόλε-
9 μων, ἀριθμὸν δὲ οὐ πολλοί. Φιλοποίμην δὲ τὴν τάξιν
ἦν τεταγμένους ἀπῆγεν ὀπίσω, ταύτην ὑπαλλάξας τὰ
μάλιστα ἰσχυρὰ τῶν χωρίων πρὸς αὐτοῦ καὶ οὐ πρὸς
τῶν πολεμίων ἐποίησεν εἶναι· κρατήσας δὲ τῇ μάχῃ Νά-
βιν, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῇ νυκτὶ καταφονεύσας
πολλούς, δόξης ἔτι ἐς πλεον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἦρθη.

10 Μετὰ δὲ ταῦτα Νάβης μὲν ἐς εἰρημένον χρόνον σπονδὰς
παρὰ Ῥωμαίων εὐράμενος τελευτᾷ, πρὶν ἢ οἱ τοῦ πολέ-
μου τὰς ἀνοχὰς ἐξήκειν, ὑπὸ ἀνδρὸς Καλυδωνίου κατὰ
μὲν δὴ συμμαχίας πρόφασιν ἦκοντος, πολεμίου δὲ τῷ
ἔργῳ καὶ ἐπ' αὐτὸ ἐσταλμένου τοῦτο ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν.

LI. Φιλοποίμην δὲ ὑπὸ τὸν καιρὸν ἐσπεσὼν τοῦτον 703
ἐς τὴν Σπάρτην ἠνάγκασεν ἐς τὸ Ἀχαικὸν Λακεδαιμο-
νίους συντελέσαι. μετὰ δὲ οὐ πολὺν χρόνον Τίτος μὲν

Ῥωμαίων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα ἡγεμῶν καὶ Διοφάνης
ὁ Διαιὺν Μεγαλοπόλites, ἄρχειν ἐν τῷ τότε ἡρημένος
τῶν Ἀχαιῶν, ἤλαννον ἐπὶ τὴν Λακεδαιμόνα, ἐπενεγκόν-
τες αἰτίαν Λακεδαιμονίοις βουλεύειν σφᾶς νεώτερα ἐς
Ῥωμαίους· Φιλοποίμην δέ, καίπερ ἐν τῷ παρόντι ἰδιώ-
της ὧν, ἀπέκλεισεν ὅμως ἐπιούσιν αὐτοῖς τὰς πύλας.
Λακεδαιμόνιοι δὲ τούτων τε ἔνεκα καὶ ὧν ἐς ἀμφοτέρους 2
τοὺς τυράννους ἐτόλμησεν, ἐδίδουσαν οἶκον αὐτῷ τὸν
Νάβιδος ἐς πλεον ἢ τάλαντα ἑκατόν· ὁ δὲ ὑπερεφρόνησέ
τε τῶν χρημάτων, καὶ ἐκέλευε τοὺς Λακεδαιμονίους θε-
ραπεύειν δόσεσιν ἀνθ' αὐτοῦ τοὺς ἐν τῷ συλλόγῳ τῶν
Ἀχαιῶν πιθανοὺς τῷ πλήθει· ταῦτα δὲ ἐς Τιμόλαον
αὐτῷ λέγουσιν ὑποσημαίνεσθαι. ἀπεδείχθη δὲ καὶ αὐτὸς
Ἀχαιῶν στρατηγῆσαι. Λακεδαιμονίων δὲ τηνικαῦτα ἐς 3
ἐμφυλον προηγμένων στάσιν, τριακοσίους μὲν τῆς στά-
σεως μάλιστα αἰτίους ἐξέβαλεν ἐκ Πελοποννήσου καὶ
τῶν Εἰλωτῶν τε ἀπέδοτο ὅσον τρισχιλίους, τείχη δὲ πε-
ριεῖλε τῆς Σπάρτης, καὶ τοῖς ἐφήβοις προεῖπε μὴ τὰ ἐκ
τῶν νόμων τῶν Λυκούργου μελετᾶν, ἐφήβοις δὲ τοῖς
Ἀχαιῶν κατὰ ταῦτα ἀσκεῖσθαι. καὶ τοῖς μὲν ὕστερον
ἀποδώσειν ἐμελλον Ῥωμαῖοι παιδείαν τὴν ἐπιχώριον·
Ἀντίοχον δὲ ἀπόγονον Σελεύκου τοῦ ὀνομασθέντος Νι- 4
κάτορος καὶ Σύρων τὴν σὺν αὐτῷ στρατιὰν Μανίου καὶ
Ῥωμαίων ἐν Θερμοπύλαις **, καὶ Ἀρισταίνου τοῖς Ἀχαι-
οῖς τοῦ Μεγαλοπόλites παραινούντος ἐπαινεῖν τὰ Ῥω-
704 μαίοις ἀρέσκοντα ἐπὶ παντὶ μηδὲ ἀνθίστασθαι σφισιν
ὑπὲρ μηδενός, ὁ Φιλοποίμην ἀπείδεν ἐς τὸν Ἀρισταίνου
σὺν ὀργῇ, καὶ αὐτόν τῇ Ἑλλάδι ἐφη τὴν πεπραμένην
ἐπιταχύνειν· Λακεδαιμονίων δὲ τοὺς φεύγοντας Μανίου
καταδέξασθαι θέλοντος, τῷ μὲν ἀντέπραξεν ἐς τὸ βού-
λευμα, ἐκείνου δὲ ἀπελθόντος, τότε ἦδη κατελθεῖν τοὺς
φυγάδας ἐφήσιν ἐς Σπάρτην.

- 5 2. Ἐμελλε δ' ἄρα ὑπεροψίας δίκη περιήξειν καὶ Φιλοποίμενα. ὥς γὰρ δὴ τῶν Ἀχαιῶν ὄγδοον ἀπεδείχθη τότε ἡγεμῶν, ἀνδρὶ οὐ τῶν ἀδόξων ἀνείδισεν ἄλῳναι ζῶντα ὑπὸ τῶν πολεμίων αὐτόν. καί, ἦν γὰρ τῆνικαῦτα ἐς Μεσσηνίους Ἀχαιοὺς ἐγκλημα, Ἀνκόρταν σὺν τῇ στρατιᾷ ὁ Φιλοποίμην ἀποστέλλει δηώσοντα τῶν Μεσσηνίων τὴν χώραν· αὐτὸς δὲ τρίτῃ μάλιστα ὕστερον ἡμέρᾳ πυρετῷ τε ἐχόμενος πολλῷ καὶ πρόσω βεβιωκῶς ἐβδομήκοντα ἐτῶν, ὅμως ἡπείγετο μετασχεῖν Ἀνκόρτα τοῦ ἔργου· ἱππέας δὲ καὶ πελταστὰς ἦγεν ὅσον ἐξήκοντα.
- 6 3. Ἀνκόρτας μὲν δὴ καὶ ὁ σὺν αὐτῷ στρατὸς ἀνέστρεφον ἤδη τῆνικαῦτα ἐς τὴν οἰκίαν, οὔτε ἐργασάμενοι μέγα Μεσσηνίους οὐδὲν οὔτε αὐτοὶ παθόντες· Φιλοποίμενα δέ, ἐβλήθη γὰρ ἐν τῇ μάχῃ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπέπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ζῶντα ἐς Μεσσήνην ἄγουσιν αὐτόν. Συνελθόντων δὲ αὐτίκα ἐς ἐκκλησίαν, διάφοροι παρὰ πολὺ καὶ οὐ πάντων κατὰ ταῦτα ἐγίνοντο αἱ γνώμαι.
- 7 Δεινοκράτης δὲ καὶ ὅσοι τῶν Μεσσηνίων ἦσαν δυνατοὶ χρήμασι, παρεκελεύοντο ἀποκτεῖναι Φιλοποίμενα· οἱ δὲ τοῦ δήμου περιποιῆσαι τὰ μάλιστα εἶχον σπουδὴν, πλεον τι ἢ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πατέρα ὀνομάζοντες. Δεινοκράτης δὲ καὶ ἀκόντων Μεσσηνίων ἔμελλεν ἄρα
- 8 Φιλοποίμενα ἀναιρήσειν ἐσπέμψας φάρμακον. Ἀνκόρτας δὲ μετ' οὐ πολὺ ἀθροίσας ἐκ τε Ἀρκαδίας καὶ παρὰ Ἀχαιῶν δύναμιν ἐστράτευσεν ἐπὶ Μεσσήνην, καὶ ὁ δῆμος αὐτίκα ὁ τῶν Μεσσηνίων προσεχώρησε τοῖς Ἀρκασίοι, καὶ οἱ Φιλοποίμενι αἰτίαν θανάτου παρασχόντες ἁλόντες πλὴν Δεινοκράτους ὑπέσχον τιμωρίαν οἱ ἄλλοι· Δεινοκράτης δὲ ἀφίησιν αὐτοχειρίᾳ τὴν ψυχὴν. κατὰγουσι δὲ καὶ ἐς Μεγάλην πόλιν τοῦ Φιλοποίμενος τὰ ὅστα οἱ Ἀρκαῖδες.

LII. Καὶ ἤδη τὸ μετὰ τοῦτο ἐς ἀνδρῶν ἀγαθῶν φο- 705

ρὰν ἔληξεν ἡ Ἑλλάς. 2. Μιλτιάδης μὲν γὰρ ὁ Κίμωνος τοὺς τε ἐς Μαραθῶνα ἀποβάντας τῶν βαρβάρων κρατήσας μάχῃ καὶ τὸν Μήδων ἐπισχὼν στόλον ἐγένετο εὐεργέτης πρῶτος κοινῇ τῆς Ἑλλάδος, Φιλοποίμην δὲ ὁ Κρατύριδος ἐσχατος. οἱ δὲ πρότερον Μιλτιάδου λαμπρὰ ἔργα ἀποδειξάμενοι, Κόδρος τε ὁ Μελάνθου καὶ ὁ Σπαρτιάτης Πολύδωρος καὶ Ἀριστομένης ὁ Μεσσήνιος καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος, πατρίδας ἕκαστοι τὰς αὐτῶν καὶ οὐκ ἀθρόαν φανοῦνται τὴν Ἑλλάδα ὠφελήσαντες. Μιλτιά- 2
δου δὲ ὕστερον Λεωνίδας ὁ Ἀναξανδρίδου καὶ Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλέους ἀπώσαντο ἐκ τῆς Ἑλλάδος Ξέρξην, ὁ μὲν ταῖς ναυμαχίαις ἀμφοτέραις, Λεωνίδας δὲ ἀγῶνι τῷ ἐν Θερμοπύλαις. Ἀριστείδην δὲ τὸν Λυσιμάχου καὶ Πανσανίαν τὸν Κλεομβρότου Πλαταιᾶσιν ἡγησαμένους, τὸν μὲν τὰ ὕστερον ἀφείλετο ἀδικήματα εὐεργέτην μὴ ὀνομασθῆναι τῆς Ἑλλάδος, Ἀριστείδην δέ, ὅτι ἔταξε φόρους τοῖς τὰς νήσους ἔχουσιν Ἕλλησι· προ Ἀριστεί-
δου δὲ ἦν ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἀτελες φόρων. Ξάνθιππος 3
δὲ ὁ Ἀρίφρονος καὶ Κίμων, ὁ μὲν ὁμοῦ Λεωτυχίδῃ τῷ βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ τὸ Μήδων ναυτικὸν ἐφθειρεν ἐν Μυκάλη, Κίμωνι δὲ πολλὰ καὶ ἄξια ζήλου κατεργασμένα ἐστὶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. τοὺς δὲ ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου, καὶ μάλιστα αὐτῶν τοὺς εὐδοκίμησαντας, φαίη τις ἂν αὐτόχειρας καὶ ὅτι ἐγγύτατα καταποντιστὰς εἶναι σφᾶς τῆς Ἑλλά- 4
δος. κεκακωμένοι δὲ ἤδη τὸ Ἑλληνικὸν Κόνων ὁ Τιμοθέου καὶ Ἐπαμεινώνδας ἀνεκτήσατο ὁ Πολύμνιδος, ὁ μὲν ἐκ τῶν νήσων καὶ ὅσα ἐγγυτάτω θαλάσσης, Ἐπαμεινώνδας δὲ ἐκ τῶν πόλεων τῶν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Λακεδαιμονίων τὰς φρουρὰς καὶ ἀρμωστὰς ἐκβαλόντες 706 καὶ δεκαδραχμίας καταπαύσαντες· Ἐπαμεινώνδας δὲ καὶ πόλεσιν οὐκ ἀφανέσι, Μεσσήνῃ καὶ Μεγάλῃ πόλει τῇ

5 Ἀρκάδων, λογιμωτέραν τὴν Ἑλλάδα ἐποίησεν. εἶναι δὲ ἀπάντων Ἑλλήνων καὶ Λεωσθένην τίθεμαι καὶ Ἀρατον εὐεργέτας· ὁ μὲν γὰρ τὸ Ἑλλήνων μισθοφορικὸν τὸ ἐν Πέρσiais περὶ πέντε πονυριάδας ἐπὶ θάλασσαν καταβάνας ναυσὶν ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀνέσωσε καὶ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου· τὰ δὲ ἐς Ἀρατον ἐδήλωσεν ἤδη μοι τοῦ λόγου τὰ ἐς Σικυνεύους.

6 3. Τὸ δὲ ἐπίγραμμα ἔστιν ἐπὶ τῷ Φιλοποίμει τὸ ἐν Τεγέῃ·

Τοῦδ' ἀρετὰ καὶ δόξα καθ' Ἑλλάδα, πολλὰ μὲν ἀλκαῖς
πολλὰ δὲ καὶ βουλαῖς ἔργα πονησαμένους,
Ἀρκάδος αἰχμητᾶ Φιλοποίμενος, ᾧ μέγα κῦδος
ἔσπετ' ἐνὶ πολέμῳ δούρατος ἀγέμονι.
μανύει δὲ τρόπαια τετυγμένα διςσὰ τυράννων
Σπάρτας· αὐξομένην δ' ἄρατο δουλοσύναν.
ὦν ἔνεκιν Τεγέα μεγαλόφρονα Κραύγιδος υἱὸν
στάσεν ἀμώμητον κράντορ' ἐλευθερίας.

LIII. Τοῦτο μὲν δὴ ἐνταῦθα ἔστιν ἐπίγραμμα· τῷ δὲ Ἀπόλλωνι οἱ Τεγεᾶται τῷ Ἀγνιεῖ τὰ ἀγάλματα ἐπ' αἰτία φασὶν ἰδρύσασθαι τοιαῦδε. Ἀπόλλωνα καὶ Ἀρτεμιν ἐπὶ πᾶσαν λέγουσι χώραν τιμωρεῖσθαι τῶν τότε ἀνθρώπων ὅσοι Αἰτουῖς, ἠνίκά εἶχεν ἐν τῇ γαστρὶ, πλανωμένης καὶ ἀφικομένης ἐς τὴν γῆν ἐκείνην οὐδένα ἐποίησαντο αὐτῆς λόγον. ὥς δὲ ἄρα καὶ ἐς τὴν Τεγεατῶν ἐληλυθέναι τοὺς θεοὺς, ἐνταῦθα υἱὸν Τεγεάτου Σκέφρον προσελθόντα τῷ Ἀπόλλωνι ἐν ἀπορρήτῳ διαλέγεσθαι πρὸς αὐτόν· Λειμῶν δέ, ἦν δὲ καὶ ὁ Λειμῶν οὗτος Τεγεάτου τῶν παίδων, ὑπονοήσας ἐγκλημα ἔχειν ἐς αὐτὸν τὰ ὑπὸ Σκέφρου λεγόμενα, ἀποκτίνουσιν ἐπὶ 707
3 θραμῶν τὸν ἀδελφόν. καὶ Λειμῶνα μὲν τοξευθέντα ὑπὸ Ἀρτέμιδος περιῆλθεν ἀντίκα ἢ δίκη τοῦ φόνου· Τεγεάτης δὲ καὶ Μαιρὰ τὸ μὲν παραντίκα Ἀπόλλωνι καὶ

Ἀρτέμιδι θύουσιν, ὕστερον δὲ ἐπιλαβούσης ἀκαρπίας ἰσχυρᾶς ἦλθε μάντευμα ἐκ Δελφῶν Σκέφρον θρηνεῖν. καὶ ἄλλα τε ἐν τοῦ Ἀγνιέως τῇ ἑορτῇ δρῶσιν ἐς τιμὴν τοῦ Σκέφρου, καὶ ἡ τῆς Ἀρτέμιδος ἱέρεια διῶκει τινὰ ἄτε αὐτὴ τὸν Λειμῶνα ἢ Ἀρτεμιν. 2. Λέγουσι δὲ καὶ 4 ὅσοι Τεγεάτου τῶν παίδων ἐλείποντο, μετοικῆσαι σφᾶς ἐκουσίως ἐς Κρήτην, Κύδωνα καὶ Ἀρχήδιον καὶ Γόρτυνα· καὶ ἀπὸ τούτων φασὶν ὀνομασθῆναι τὰς πόλεις Κυδωνίαν καὶ Γόρτυνὰ τε καὶ Κατρεία. Κρητὲς δὲ οὐχ ὁμολογοῦντες τῷ Τεγεατῶν λόγῳ Κύδωνα μὲν Ἀκακαλίδος θυγατρὸς Μίνω καὶ Ἑρμοῦ, Κατρεία δὲ φασὶν εἶναι Μίνω, τὸν δὲ Γόρτυνα Ῥαδαμάνθους. Ἐς δὲ αὐτὸν 5 Ῥαδάμανθον Ὀμήρου μὲν ἔστιν ἐν Πρωτέως πρὸς Μενέλαον λόγοις ὥς ἐς τὸ πεδίον ἦξοι Μενέλαος τὸ Ἥλύσιον, πρότερον δὲ ἔτι Ῥαδάμανθον ἐνταῦθα ἦκειν· Κιναιθῶν δὲ ἐν τοῖς ἔπεσιν ἐποίησεν ὥς Ῥαδάμανθους μὲν Ἠφαίστον, Ἥφαιστος δὲ εἴη Τάλω, Τάλων δὲ εἶναι Κρητὸς παῖδα. οἱ μὲν δὴ Ἑλλήνων λόγοι διάφοροι τὰ πλεονα καὶ οὐχ ἦκιστα ἐπὶ τοῖς γένεσιν εἰσι· 3. Τεγεαταῖς δὲ 6 τοῦ Ἀγνιέως τὰ ἀγάλματα τέσσαρά εἰσιν ἀριθμόν, ὑπὸ φυλῆς ἑν ἐκάστης ἰδρυμένον. ὀνόματα δὲ αἱ φυλαὶ παρῆχονται Κλαρεῶτις, Ἱπποθοῖτις, Ἀπολλωνιάτις, Ἀθανεᾶτις· καλοῦνται δὲ ἀπὸ τοῦ κλήρου ὃν τοῖς παισὶν Ἀρκᾶς ἐποίησεν ὑπὲρ τῆς χώρας, καὶ ἀπὸ Ἱππόθου τοῦ Κερκυνόου.

Ἔστι δὲ καὶ Δήμητρος ἐν Τεγέῃ καὶ Κόρης ναός, ἃς 7 ἐπονομάζουσι Καρποφόρους, πλησίον δὲ Ἀφροδίτης καλουμένης Παφίας· ἰδρύσατο αὐτὴν Λαοδίκη, γεγονυῖα μὲν, ὥς καὶ πρότερον ἐδήλωσα, ἀπὸ Ἀγαπήνορος 708 ὃς ἐς Τροίαν ἡγήσατο Ἀρκᾶσιν, οἰκοῦσα δὲ ἐν Πάφῳ. τούτου δὲ ἔστιν οὐ πόρρω Διονύσου τε ἱερὰ δύο καὶ Κόρης βωμοὶ καὶ Ἀπόλλωνος ναὸς καὶ ἄγαλμα ἐπίχρυ-

- 8 σον· Χειρίσοφος δὲ ἐποίησε, Κρῆς μὲν γένος, ἡλικίαν δὲ αὐτοῦ καὶ τὸν διδάξαντα οὐκ ἴσμεν. ἡ δὲ δίαίτα ἡ ἐν Κνωσῷ Δαιδάλῳ παρὰ Μίνῳ συμβᾶσα ἐπὶ μακρότερον δόξαν τοῖς Κρησὶ καὶ ἐπὶ ξοάνων ποιήσει παρεσκεύασε. παρὰ δὲ τῷ Ἀπόλλωνι ὁ Χειρίσοφος ἔστηκε λίθου πεποιημένος.
- 9 Καλοῦσι δὲ οἱ Τεγεᾶται καὶ ἐστὶν Ἀρκάδων κοινήν. ἐνταῦθα ἐστὶν ἄγαλμα Ἡρακλέους· πεποιήται δὲ οἱ ἐπὶ τοῦ μηροῦ τραῦμα ἀπὸ τῆς μάχης ἣν πρῶτος Ἰπποκόωντος τοῖς παισὶν ἐμαχέσατο. 4. Τὸ δὲ χωρίον τὸ ὑψηλόν, ἐφ' οὗ καὶ οἱ βωμοὶ Τεγεάταις εἰσὶν οἱ πολλοί, καλεῖται μὲν Διὸς Κλαρίον, δηλὰ δὲ ὥς ἐγένετο ἡ ἐπικλησις τῷ θεῷ τοῦ κλήρου τῶν παιδῶν ἕνεκα τῶν Ἀρκάδων.
- 10 Ἄγουσι δὲ ἐορτὴν αὐτόθι Τεγεᾶται κατὰ ἔτος· καὶ σφισιν ἐπιστρατεῦσαι Λακεδαιμονίους ποτὲ ὑπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐορτῆς λέγουσι, καί, νείφειν γὰρ τὸν θεόν, τοὺς μὲν φηγοῦν καὶ ὄντας ἐν τοῖς ὅπλοις κάμνουν, αὐτοὶ δὲ ἐκείνων κρύφα πῦρ καῦσαι, καὶ ὥς οὐκ ἠνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ, τὰ ὅπλα ἐνδύντες ἐξελθεῖν τε ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ σχεῖν ἐν τῷ ἔργῳ πλέον φασίν.
5. Ἐθεασάμην δὲ καὶ ἄλλα ἐν Τεγέᾳ τοςάδε, Ἀλέου οἰκίαν καὶ Ἐχέμου μνημα καὶ ἐπειρασμένην ἐς στήλην τὴν Ἐχέμου πρὸς τὸν Ἴλλον μάχην.
- 11 Ἐκ Τεγέας δὲ ἰόντι ἐς τὴν Λακωνικὴν ἐστὶ μὲν βωμὸς ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ Πανός, ἐστὶ δὲ καὶ Ἀνκαίου Διός· λείπεται δὲ καὶ θεμέλια ἱερῶν. οὗτοι μὲν δὴ εἰσιν οἱ βωμοὶ σταδίοις δύο ἀπωτέρω τοῦ τείχους, προελθόντι δὲ ἀπ' αὐτῶν μάλιστα πού σταδίοις ἐπτὰ ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐπικλησιν Λιμνάτιδος καὶ ἄγαλμά ἐστιν ἐβένου ξύλου· τρόπος δὲ τῆς ἐργασίας ὁ Αἰγινάτος καλούμενος ὑπὸ Ἑλλήνων. τούτου δὲ ὅσον δέκα ἀπωτέρω σταδίοις Ἀρτέμιδος Κνακατίδος ἐστὶ ναοῦ τὰ ἐρείπια.

709 LIV. Λακεδαιμονίοις δὲ καὶ Τεγεάταις ὄροι τῆς γῆς ὁ ποταμὸς ἐστὶν ὁ Ἀλφειός. τούτου τὸ ὕδωρ ἄρχεται μὲν ἐν Φυλάκῃ, κάτεισι δὲ οὐ πόρρω τῆς πηγῆς καὶ ἄλλο ὕδωρ ἐς αὐτὸν ἀπὸ πηγῶν μεγέθει μὲν οὐ μεγάλων, πλεόνων δὲ ἀριθμόν· καὶ διὰ τοῦτο τῷ χωρίῳ Σύμβολα γέγονεν ὄνομα. 2. Φαίνεται δὲ ὁ Ἀλφειὸς παρὰ τοὺς ἄλλους ποταμὸν φῦσιν τινὰ ἰδίαν παρεχόμενος τοιάνδε· ἀφανίζεσθαι τε γὰρ κατὰ γῆς ἐθέλει πολλάκις καὶ αὐτὸς ἀναφαίνεσθαι. προελθὼν μὲν γε ἐκ Φυλάκης καὶ τῶν καλουμένων Συμβόλων ἐς τὸ πεδῖον κατέδυν τὸ Τεγεατικόν· ἀνατείλας δὲ ἐν Ἀσέᾳ καὶ τὸ ρεῦμα ἀναμίξας τῷ Εὐρώτᾳ τὸ δευτερον ἥδη κάτεισιν ἐς τὴν γῆν· ἀνασχὼν δὲ ἐνθα Πηγὰς 3 ὀνομάζουσιν οἱ Ἀρκάδες, καὶ παρὰ γῆν τε τὴν Πισαίαν καὶ παρὰ Ὀλυμπίαν ἐξελθὼν, ἐκδίδωσιν ὑπὲρ Κυλλήνης, ἐπινείου τοῦ Ἠλείων, ἐς τὴν θάλασσαν. ἔμειλλε δὲ ἄρα μηδὲ Ἀδρίας ἐπισχῆσειν αὐτὸν τοῦ πρόσω· διανοηξάμενος δὲ καὶ τοῦτον, μέγα οὕτω καὶ βίαιον πέλαγος, ἐν Ὀρτυρίᾳ τῇ πρὸ Συρακουσῶν ἐπιδείκνυσιν Ἀλφειὸς τε ὦν καὶ πρὸς Ἀρέθουσαν τὸ ὕδωρ ἀνακοινοῦμενος.

3. Ἡ δὲ εὐθεία ἐπὶ Θυρέαν τε καὶ κώμας τὰς ἐν τῇ 4 Θυρεάτιδι ἐκ Τεγέας παρείχετο ἐς συγγραφὴν Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος μνημα, καὶ ὑφελέσθαι Σπαρτιάτην τὰ ὅσα αὐτόθεν οἱ Τεγεᾶται λέγουσι· καθ' ἡμᾶς δὲ οὐκέτι πωλὼν ἐντὸς ἐγίνετο ὁ τάφος. φεῖ δὲ καὶ Γαράτης ποταμὸς κατὰ τὴν ὁδόν. διαβάντι δὲ τὸν Γαράτην καὶ προελθόντι σταδίους δέκα Πανός ἐστὶν ἱερὸν καὶ πρὸς αὐτῷ δρυς, ἱερὰ καὶ αὕτη τοῦ Πανός.

4. Ἡ δὲ ἐς Ἄργος ἐκ Τεγέας ὁρήματι ἐπιτηδειοτάτη 5 καὶ τὰ μάλιστα ἐστὶ λεωφόρος. ἐστὶ δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρῶτα μὲν ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ· μετὰ δὲ ἐκτραπέουσιν ἐς ἀριστερὰ ὅσον στάδιον Ἀπόλλωνος ἐπικλησιν Πυθίου καταλελυμένον ἐστὶν ἱερὸν καὶ ἐρείπια ἐς ἅπαν.

Κατὰ δὲ τὴν εὐθείαν αἷ τε δρυὺς εἰσὶ πολλαὶ καὶ Διήμη-710
τρος ἐν τῷ ἄλλοι τῶν δρυῶν ναὸς ἐν Κορυθνεῦσι καλου-
μένης· πλησίον δὲ ἄλλο ἐστὶν ἱερὸν Διονύσου Μύστου.
65. Τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἄρχεται τὸ ὄρος τὸ Παρθένιον· ἐν
δὲ αὐτῷ τέμενος δαίκνυται Τηλέφου, καὶ ἐνταῦθα παῖδα
ἐκκείμενόν φασιν αὐτὸν ὑπὸ ἐλάφου τραφῆναι. ἀπω-
τέρω δὲ ὀλίγον Πανός ἐστιν ἱερὸν, ἐνθα Φιλιππίδη φα-
νῆναι τὸν Πᾶνα καὶ εἰπεῖν τὰ πρὸς αὐτὸν Ἀθηναῖοι τε
7 καὶ κατὰ ταῦτά Τεγεᾶται λέγουσι. Παρέχεται δὲ τὸ
Παρθένιον καὶ ἐς λύρας ποίησιν χελῶνας ἐπιτηδειοτά-
τας, αἷς οἱ περὶ τὸ ὄρος ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ λαμβάνειν
δεδοίκασι καὶ ξένους οὐ περιορῶσιν αἰροῦντας· ἱερὰς
γὰρ σφᾶς εἶναι τοῦ Πανὸς ἡγνῆται. ὑπερβαλόντι δὲ τὴν
κορυφὴν τοῦ ὄρους ἐστὶν ἐν τοῖς ἤδη γεωργουμένοις
Τεγεατῶν ὄρος καὶ Ἀργείων, κατὰ Τσιᾶς τὰς ἐν τῇ Ἀρ-
ρολίδι.

Αἶδε μὲν Πελοποννήσου μοῖραι καὶ πόλεις τε ἐν
ταῖς μοίραις καὶ ἐν ἐκάστη πόλει τὰ ἀξιολογώτατά ἐστιν
ἐς μνήμην.

ΒΟΙΩΤΙΚΑ.

1. Ἀθηναίοις δὲ ἡ Βοιωτία καὶ κατὰ ἄλλα τῆς Ἀτ-711
τικῆς ἐστὶν ὁμορος, πρὸς δὲ Ἐλευθερῶν οἱ Πλαταιεῖς.
Βοιωτοὶ δὲ τὸ μὲν πᾶν ἔθνος ἀπὸ Βοιωτοῦ τὸ ὄνομα
ἐσχηκεν, ὃν Ἰτῶνου παῖδα καὶ νύμφης [δὴ] Μελανίπ-
πης, Ἰτῶνον δὲ Ἀμφικτυόνος εἶναι λέγουσι· καλοῦν-
ται δὲ κατὰ πόλεις ἀπὸ τε ἀνδρῶν καὶ τὰ πλείω γυναι-
κῶν. 2. Οἱ δὲ Πλαταιεῖς τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἐμοὶ δοκεῖν, εἴ-
σιν αὐτόχθονες· ὄνομα δὲ σφίσι ἀπὸ Πλαταίας, ἣν 712
2 θυγατέρα εἶναι (Ἀσωποῦ) τοῦ ποταμοῦ νομίζουσιν. Ὅτι

μὲν δὴ καὶ οὗτοι τὸ ἀρχαῖον ἐβασιλεύοντο, δηλὰ ἐστὶ·
βασίλειαι γὰρ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ οὐ δημοκρα-
ταίαι πάσαι καθεστήκεισαν. τῶν δὲ βασιλέων ἄλλον μὲν
οὐδένα οἱ Πλαταιεῖς ἴσασιν, μόνον δὲ Ἀσωπὸν καὶ ἔτι
πρότερον Κιθαιρώνα· καὶ τὸν μὲν ἀφ' αὐτοῦ θέσθαι
τῷ ὄρει τὸ ὄνομα, τὸν δὲ τῷ ποταμῷ λέγουσι. δοκῶ δὲ
καὶ τὴν Πλάταιαν, ἀφ' ἧς κέκληται [καὶ] ἡ πόλις, βασι-
λέως Ἀσωποῦ καὶ οὐ τοῦ ποταμοῦ παῖδα εἶναι.

Πλαταιεῦσι δὲ πρὸ μὲν τῆς μάχης ἣν Ἀθηναῖοι Μα-3
ραθῶνι ἐμαχέσαντο οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐς δόξαν· μετασχόν-
τες δὲ τοῦ Μαραθῶνι ἀγῶνος, ὕστερον καταβεβηκότος
ἤδη Ξέρξου καὶ ἐς τὰς ναῦς ἐτόλμησαν μετ' Ἀθηναίων
ἐσβῆναι, Μαρδόνιον δὲ τὸν Γωβρόου Ξέρξη στρατη-
γούντα ἡμύναντο ἐν τῇ σφετέρᾳ. 3. Δις δὲ σφᾶς κατέ-
λαβε γενέσθαι τε ἀναστάτους καὶ αὐτῆς ἐς Βοιωτίαν
καταχθῆναι. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ πολέμου τοῦ Πελοποννη-4
σίου πρὸς Ἀθηναίους γενομένου Λακεδαιμόνιοι πολιορ-
κία Πλάταιαν ἐξεῖλον· ἀνοικισθείσης δὲ ἐπὶ τῆς εἰρήνης
ἦν πρὸς βασιλέα τῶν Περσῶν γενέσθαι τοῖς Ἕλλησιν
ἐπραξεν Ἀνταλκίδας ἀνὴρ Σπαρτιάτης, καὶ τῶν Πλα-
ταιέων κατελθόντων ἐξ Ἀθηνῶν, τοὺς δὲ αὐτῆς ἐμελ-
λεν ἐπιλήψεσθαι κακὸν δεύτερον. ἐκ μὲν γε τοῦ ἐμφα-
νοῦς πολέμου πρὸς τοὺς Θηβαίους οὐκ ἦν συνεστηκώς,
ἀλλὰ οἱ Πλαταιεῖς μένειν τὴν εἰρήνην σφίσι ἐφασαν,
ὅτι τὴν Καδμείαν Λακεδαιμονίοις κατασχούσιν οὔτε βου-
λεύματος οὔτε ἔργου μετεσχέκεισαν. Θηβαῖοι δὲ ἀπέ-5
φαινον τὴν τε εἰρήνην Λακεδαιμονίους εἶναι τοὺς πρῶ-
ξαντας, καὶ ὕστερον παραβάντων ἐκείνων λελύσθαι καὶ
ἅπασιν ἡξίουν τὰς σπονδάς. Οὐκ ἀνύποπτα οὖν ἡγού-
μενοι οἱ Πλαταιεῖς τὰ ἐκ τῶν Θηβαίων διὰ φυλακῆς εἰ-
13 χον ἰσχυρὰς τὴν πόλιν, καὶ ἐς τοὺς ἀγρούς, ὅποσοι ἀπω-
τέρω τοῦ ἄστεως ἦσαν, οὐδὲ ἐς τούτους ἀνὰ πᾶσαν ἡρ-

χοντο ἡμέραν, ἀλλά, ἠπίσταντο γὰρ τοὺς Θηβαίους ὥς πανδημεὶ καὶ ἅμα ἐπὶ πλείστον εἰσώθεσαν βουλευέσθαι, παρεφύλασσον τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ τοσούτῳ καθ' ἡσυχίαν ἐφεώρων τὰ ἐαυτῶν καὶ οἱ ἔσχατοι γεω-
6 γοῦντες. Νεοκλῆς δὲ ὃς τότε βοιωταρχῶν ἔτυχεν ἐν Θή-
βαις, οὐ γὰρ αὐτὸν οἱ Πλαταιεῖς ἐλελήθεσαν ἐπὶ τῇ τέχνῃ, προεῖπε τῶν Θηβαίων ἕκαστόν τινα ἰέναι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὁμοῦ τοῖς ὅπλοις, καὶ σφᾶς αὐτίκα οὐ τὴν εὐθείαν ἀπὸ τῶν Θηβῶν τὴν πεδιάδα, τὴν δὲ ἐπὶ
7 Τσιᾶς ἦγε πρὸς Ἐλευθερῶν τε καὶ τῆς Ἀττικῆς, ἣ μὴδὲ σκοπὸς ἐτέτακτο ὑπὸ τῶν Πλαταιέων, γενήσεσθαι δὲ περὶ τὰ τεῖχη περὶ μεσοῦσαν μάλιστα ἔμελλε τὴν ἡμέ-
8 ραν. Πλαταιεῖς δὲ ἄγειν Θηβαίους νομίζοντες ἐκκλη-
σίαν ἐς τοὺς ἀγροὺς ἀποκεκλειμένοι τῶν πυλῶν ἦσαν. Πρὸς δὲ τοὺς ἐγκαταληφθέντας ἐποίησαντο οἱ Θηβαῖοι σπονδάς, ἀπελθεῖν σφᾶς πρὸ ἡλίου δύντος ἄνδρας μὲν σὺν ἐνὶ γυναικας δὲ δύο ἱμάτια ἑκάστην ἔχουσαν. Συν-
9 ἔβη δὲ ἐναντία τοῖς Πλαταιεῦσιν ἐν τῷ τότε ἡ τύχη ἢ ὥς ὑπὸ Ἀρχιδάμου καὶ Λακεδαιμονίων τὸ πρότερον ἦλωσαν. Λακεδαιμόνιοι μὲν γε αὐτοὺς ἐξεπολιόρησαν ἀπείροντες διπλῶ τείχει μὴ ἐξελθεῖν τοῦ ἄστεως, Θη-
βαῖοι δὲ ἐν τῷ τότε ἀφελόμενοι μὴ ἐσελθεῖν σφᾶς ἐς τὸ
10 τεῖχος. Ἐγένετο δὲ ἡ ἄλωσις Πλαταίας ἡ δευτέρα μάχης μὲν τρίτῃ τῆς ἐν Λεύκτροις ἔτει πρότερον, Ἀστείου δὲ Ἀθήνησιν ἄρχοντος. καὶ ἡ μὲν πόλις ὑπὸ τῶν Θηβαίων καθηρέθη πλὴν τὰ ἱερά, τοῖς δὲ Πλαταιεῦσιν ὁ τρόπος τῆς ἀλώσεως σωτηρίαν παρέσχευ ἐν ἴσῳ πᾶσιν· ἔκπε-
11 σόντας δὲ σφᾶς ἐδέξαντο αὐτὴς οἱ Ἀθηναῖοι. Φιλίππου δέ, ὡς ἐκράτησεν ἐν Χαιρωνείᾳ, φρουρὰν τε ἑσαγαγόν-
τος ἐς Θήβας καὶ ἄλλα ἐπὶ καταλύσει τῶν Θηβαίων πράσσοντος, οὕτω καὶ οἱ Πλαταιεῖς ὑπ' αὐτοῦ κατή-
χθησαν.

II. Γῆς δὲ τῆς Πλαταιίδος ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ὀλίγον τῆς εὐθείας ἐκτραπέουσιν ἐς δεξιὰ Τσιῶν καὶ Ἐρυθρῶν ἐρείπια ἔστι. πόλεις δὲ ποτε τῶν Βοιωτῶν ἦσαν, καὶ νῦν ἐτι ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν Τσιῶν ναὸς ἔστιν Ἀπόλ-
λωνος ἡμίεργος καὶ φρέαρ ἱερὸν· πάλαι δὲ ἐκ τοῦ φρέα-
τος κατὰ τὸν Βοιωτῶν λόγον ἐμαντεύοντο πίνοντες.
2. Ἐπανελθοῦσι δὲ ἐς τὴν λεωφόρον ἔστιν αὐτὴς ἐν δε-
3 ξιά Μαρδονίου λεγόμενον μνημα εἶναι. καὶ ὅτι μὲν εὐ-
θύς ἦν μετὰ τὴν μάχην ἀφανὴς ὁ Μαρδονίου νεκρὸς, ἔστιν ὠμολογημένον· τὸν δὲ θάψαντα οὐ κατὰ ταῦτά, ὅστις ἦν, λέγουσι. φαίνεται δὲ Ἀρτόντης ὁ Μαρδονίου πλείστα μὲν δοὺς Διονυσοφάνει δῶρα ἄνδρ' Ἐφρσίῳ, δοὺς μέντοι καὶ ἄλλοις Ἰώνων ὥς οὐδὲ ἐκείνοις ἀμελὲς γενόμενον ταφῆναι Μαρδόνιον. αὕτη μὲν ἀπ' Ἐλευθε-
4 ρῶν ἐς Πλάταιαν ἄγει.

3. Τοῖς δὲ ἐκ Μεγάρων ἰοῦσι πηγὴ τέ ἐστιν ἐν δεξιᾷ 3 καὶ προελθοῦσιν ὀλίγον πέτρα· καλοῦσι δὲ τὴν μὲν Ἀκταίωνος κοίτην, ἐπὶ ταύτῃ καθεύδειν φασὶ τῇ πέτρᾳ τὸν Ἀκταίωνα ὁπότε κάμοι θηρεύων, ἐς δὲ τὴν πηγὴν ἐνιθεῖν λέγουσιν αὐτὸν λουμένης Ἀρτέμιδος ἐν τῇ πηγῇ. Στησίχορος δὲ ὁ Ἱμεραῖος ἔγραψεν ἐλάφον περιβαλεῖν δέσμα Ἀκταίωνι τὴν θεόν, παρασκευάζουσάν οἱ τὸν ἐκ τῶν κυνῶν θάνατον, ἵνα δὴ μὴ γυναικα Σεμέλῃν λάβοι. ἐγὼ δὲ ἄνευ θεοῦ πεῖδομαι νόσον λύσαν τοῦ Ἀκταίω-
4 νος ἐπιλαβεῖν τοὺς κύνας· μανέντες δὲ καὶ οὐ διαγι-
νώσκοντες διαφορῇσιν ἔμελλον πάντα τινὰ ὅτ'ω περι-
τύχοιεν. Καθότι δὲ τοῦ Κιθαιρῶνος Πενθεῖ τῷ Ἐχί-
ωνος ἐγένετο ἡ συμφορά, ἣ Οἰδίποδα ὅπῃ τεχθέντα ἐξέθεσαν, οἶδεν οὐδεὶς, καθάπερ γε ἴσμεν τὴν Σχιστὴν
15 ὁδὸν τὴν ἐπὶ Φωκέων, ἐφ' ἣ τὸν πατέρα Οἰδίπους ἀπέ-
κτεινεν. [ὁ δὲ Κιθαιρῶν τὸ ὄρος Διὸς ἱερὸν Κιθαιρω-

νίου ἐστίν] ἃ δὴ καὶ ἐς πλέον ἐπέξειμι, ἐπειδὴν ἐς αὐτὰ ὁ λόγος καθήκη μοι.

5 4. Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον μάλιστα τὴν ἐς Πλάταιαν τάφοι τῶν πρὸς Μήδους μαχесσάμενων εἰσὶ. τοῖς μὲν οὖν λοιποῖς ἐστὶν Ἑλλησι μνήμα κοινόν· Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Ἀθηναίων τοῖς πεσοῦσιν ἰδίᾳ τέ εἰσιν οἱ τάφοι, καὶ ἐλεγείᾳ ἐστὶ Σιμωνίδου γεγραμμένα ἐπ' αὐτοῖς. οὐ πόρρω δὲ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων Διὸς ἐστὶν Ἐλευθερίου βωμός. τούτους μὲν δὴ χαλκοῦ, τοῦ Διὸς δὲ τὸν τε βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἐποίησαν λευκοῦ λίθου. Ἄγρουσι δὲ καὶ νῦν ἐτι ἀγῶνα διὰ ἔτους πέμπτου, τὰ Ἐλευθέρια, ἐν ᾧ μέγιστα γέρα πρόκειται δρόμου· θεοῦσι δὲ ὠπλισμένοι πρὸ τοῦ βωμοῦ. τρόπαιον δὲ ὁ τῆς μάχης τῆς Πλαταιᾶσιν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες, πεντεκαίδεκα σταδίοις μάλιστα ἔστηκεν ἁπωτέρω τῆς πόλεως.

7 5. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει προοῦσιν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ἀγάλματος ἂν τῷ Διὶ πεποιήται τῷ Ἐλευθερίῳ, Πλαταιᾶς ἐστὶν ἡρώων· καὶ μοι τὰ ἐς αὐτὴν ἦδη, τὰ λεγόμενα καὶ ὁποῖα αὐτὸς εἰκαζον, ἔστιν εἰρημμένα. Πλαταιεῦσι δὲ ναὸς ἐστὶν Ἥρας, θέας ἄξιος μεγέθει τε καὶ ἐς τῶν ἀγαλμάτων τὸν κόσμον. ἐσελθοῦσι μὲν Πέα τὸν πέτρον κατειλημένον σπαργάνοις, οἷα δὲ τὸν παῖδα ὃν ἔτεκε, Κρόνῳ κομίζουσά ἐστι· τὴν δὲ Ἥραν Τελείαν καλοῦσι, πεποιήται δὲ ὀρθὸν μεγέθει ἄγαλμα μέγα· λίθου δὲ ἀμφοτέρω τοῦ Πεντελησίου, Πραξιτέλους δὲ ἐστὶν ἔργα. ἐνταῦθα καὶ ἄλλο Ἥρας ἄγαλμα καθήμενον Καλλιμάχος ἐποίησε· Νυμφευομένην δὲ τὴν θεὸν ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε ὀνομάζουσιν.

III. Ἥραν ἐφ' ὅτῳ δὴ πρὸς τὸν Δία ὠργισμένην ἐς Εὐβοίαν φασιν ἀναχωρῆσαι, Δία δέ, ὡς οὐκ ἐπειθεν αὐτήν, παρὰ Κιθαιρῶνα λέγουσιν ἐλθεῖν θυναστεύοντα 716 ἐν Πλαταιαῖς τότε· εἶναι γὰρ τὸν Κιθαιρῶνα οὐδενὸς

σοφίαν ὕστερον. οὗτος οὖν κελεύει τὸν Δία ἄγαλμα ξύλου ποιησάμενον ἄγειν ἐπὶ βοῶν ζευγούς ἐγκεκαλυμμένον, λέγειν δὲ ὡς ἄγοιτο γυναικα Πλάταιαν τὴν Ἀσωποῦ. καὶ ὁ μὲν ἔπρασσε κατὰ τὴν παραίνεσιν τοῦ Κιθαί-2 ρῶνος· Ἥρα δὲ ἐπέπυστό τε αὐτίκα καὶ αὐτίκα ἀφίκετο. ὡς δὲ ἐπλησίαζε τῇ ἀμάξῃ καὶ τοῦ ἀγάλματος τὴν ἐσθῆτα περιέρορξεν, ἥσθη τε τῇ ἀπάτῃ ξόανον εὐροῦσα ἀντι νύμφης γυναικός, καὶ διαλλαγὰς ποιεῖται πρὸς τὸν Δία. 2. Ἐπὶ ταύταις ταῖς διαλλαγαῖς Δαίδαλα ἐορτὴν ἄγρουσιν, ὅτι οἱ πάλαι τὰ ξόανα ἐκάλουν δαίδαλα. ἐκάλουν δέ, ἔμοι δοκεῖν, πρότερον ἐτι ἢ Δαίδαλος ὁ Παλαμάωνος ἐγένετο Ἀθήνησι· τούτῳ δὲ ὕστερον ἀπὸ τῶν δαιδάλων ἐπικλήσιν γενέσθαι δοκῶ καὶ οὐκ ἐκ γενετῆς τεθῆναι τὸ ὄνομα. 3. Δαίδαλα οὖν ἄγρουσιν οἱ Πλαταιεῖς ἐορτὴν 3 δι' ἔτους ἐβδόμου μὲν, ὡς ἔφασκεν ὁ τῶν ἐπιχωρίων ἐξηγητῆς, ἀληθεῖ μέντοι λόγῳ δι' ἐλάσσονος καὶ οὐ τοσούτου χρόνου· ἐθελήσαντες δὲ ἀπὸ Δαιδάλων ἐς Δαίδαλα ἕτερα ἀναριθμῆσαι τὸν μεταξὺ χρόνον ἐς τὸ ἀκριβέστατον οὐκ ἐγενόμεθα οἷοί τε. Ἄγρουσι δὲ οὕτω τὴν ἐορτὴν. δρυμός ἐστιν Ἀλαλκομενῶν οὐ πόρρω· μέγιστα 4 τῶν ἐν Βοιωτίᾳ στελέχη δρυῶν ἐστὶν ἐνταῦθα. ἐς τοῦτον οἱ Πλαταιεῖς ἀφικόμενοι τὸν δρυμὸν προτίθενται μοίρας κρεῶν ἐφθῶν. ὄρνιθες δὲ οἱ μὲν ἄλλοι σφίσις ἡμιστά εἰσι δι' ὄχλου, τῶν κοράκων δέ, οὗτοι γὰρ σφισιν ἐπιφοιτῶσιν, ἔχουσιν ἀκριβῆ τὴν φρουράν· τὸν δὲ αὐτῶν ἀρπάσαντα κρέας, ἐφ' ὅτῳ τῶν δένδρων καθεδεῖται, φυλάσσουσιν. ἐφ' οὗ δ' ἂν καθεσθῇ, τεμόντες ποιοῦσιν ἀπὸ τούτου τὸ δαίδαλον· δαίδαλον γὰρ δὴ καὶ τὸ ξόανον αὐτὸ ὀνομάζουσι. 4. Ταύτην μὲν ἰδίᾳ 5 οἱ Πλαταιεῖς ἐορτὴν ἄγρουσι, Δαίδαλα μικρὰ ὀνομάζου-τες· Δαιδάλων δὲ ἐορτὴν τῶν μεγάλων καὶ οἱ Βοιωτοὶ σφισι συνεορτάζουσιν, δι' ἐξηκοστοῦ δὲ ἄγρουσιν ἔτους·

ἐκλιπεῖν γὰρ τοσοῦτον χρόνον τὴν ἑορτὴν φασιν, ἥνικα 711
οἱ Πλαταιεῖς ἔφενγον. ἑξάνα δὲ τεσσαρεσκαίδεκα ἔτιομά
σφισιν ἔστι κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον παρασκευασθέντα
6 ἐν Δαιδάλοις τοῖς μικροῖς. Ταῦτα ἀναιροῦνται κληρῶ
Πλαταιεῖς, Κορωνάοι, Θεσπιεῖς, Ταναγραῖοι, Χαιρωνεῖς,
Ὀρχομένιοι, Λεβαδεῖς, Θηβαῖοι· διαλλαγῆναι γὰρ
καὶ οὗτοι Πλαταιεῦσιν ἤξιωσαν καὶ συλλόγον μετασχεῖν
κοινού καὶ ἐς Δαίδαλα θυσίαν ἀποστέλλειν, ὅτε Κάσ-
σανδρος ὁ Ἀντιπάτρου τὰς Θήβας ἀνέκτισε. τῶν δὲ πο-
λισμμάτων ὅποσα ἔστιν ἐλάσσονος λόγου, συντέλειαν αἰ-
7 ροῦνται. τὸ δὲ ἄγαλμα κοσμήσαντες * * παρὰ τὸν Ἀσω-
πόν καὶ ἀναθέντες ἐπὶ ἄμαξαν, γυναικὰ ἐπιστάσι νυμ-
φύτριαν· οἱ δὲ αὖθις κληροῦνται καθ' ἥντινα τάξιν
τὴν πομπὴν ἀνάξουσιν· τὸ δ' ἐντεῦθεν τὰς ἀμάξας ἀπὸ
τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἄκρον τὸν Κιθαιρῶνα ἐλαύνουσιν.
εὐτρέπιστα δὲ σφισιν ἐπὶ τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους βωμός.
ποιοῦσι δὲ τρόπῳ τοιῷδε τὸν βωμόν· ξύλα τετράγωνα
ἀρμόζοντες πρὸς ἄλληλα συντιθέασιν κατὰ ταῦτα καὶ εἰ
λίθων ἐποιοῦντο οἰκοδομίαν, ἐξάραντες δὲ ἐς ὕψος φρύ-
8 γανα ἐπιφέρουσιν. Αἱ μὲν δὲ πόλεις καὶ τὰ τέλη θή-
λειαν θύσαντες τῇ Ἡρᾷ βοῦν ἕκαστοι καὶ ταῦρον τῷ
Δαί, τὰ ἱερεῖα οἴνου καὶ θυμιαμάτων πλήρη καὶ τὰ δαί-
δαλα ὁμοῦ καθαγίζουσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἰδιῶται δὲ
ὅποσα δὴ θύουσιν οἱ πλούσιοι· τοῖς δὲ οὐχ ὁμοίως δυ-
ναμένοις τὰ λεπτότερα τῶν προβάτων θύειν καθέστηκε,
καθαγίζειν δὲ τὰ ἱερεῖα ὁμοίως πάντα. σὺν δὲ σφισι καὶ
αὐτὸν τὸν βωμόν ἐπιλαβὼν τὸ πῦρ ἐξανήλωσε· μερίστην
δὲ ταύτην φλόγα καὶ ἐκ μακροτάτου σύνοπτον οἶδα ἄρ-
9 θείσαν. 5. Ὑπὸ δὲ τῆς κορυφῆς ἐφ' ἣ τὸν βωμόν ποι-
οῦνται, πέντε πον μάλιστα καὶ δέκα ὑποκαταβάντι στα- 718
δίους νυμφῶν ἔστιν ἄντρον Κιθαιρωνίδων, Σφραγί-

διον μὲν ὀνομαζόμενον, μαντεύεσθαι δὲ τὰς νύμφας τὸ
ἀρχαῖον αὐτόθι ἔχει λόγος.

IV. Πλαταιεῦσι δὲ Ἀθηναῖς ἐπὶ κλησιν Ἀρείας ἔστιν
ἱερὸν· ὠκοδομήθη δὲ ἀπὸ λαφύρων ἃ τῆς μάχης σφίσι
Ἀθηναῖοι τῆς Μαραθῶνι ἀπένειμαν. Τὸ μὲν δὲ ἄγαλμα
ἑξάνα ἔστιν ἐπὶ χρυσῶν, πρόσωπον δὲ οἱ καὶ χεῖρες
ἄκραι καὶ πόδες λίθου τοῦ Πεντελησίου εἰσί. μέγεθος
μὲν οὐ πολὺ δὴ τι ἀποδεῖ τῆς ἐν Ἀκροπόλει χαλκῆς, ἣν
καὶ αὐτὴν Ἀθηναῖοι τοῦ Μαραθῶνι ἀπαρχὴν ἀγῶνος
ἀνέθηκαν· Φειδίας δὲ καὶ Πλαταιεῦσιν ἦν ὁ τῆς Ἀθη-
ναῖς τὸ ἄγαλμα ποιήσας. Γραφαὶ δὲ εἰσιν ἐν τῷ ναῷ 2
Πολυγνώτου μὲν Ὀδυσσεὺς τοὺς μνηστήρας ἤδη κατ-
ειργασμένος, Ὀνασία δὲ Ἀδράστου καὶ Ἀργείων ἐπὶ Θή-
βας ἢ προτέρα στρατεία. αὗται μὲν δὲ εἰσιν ἐπὶ τοῦ
προναοῦ τῶν τοίχων αἱ γραφαί, κεῖται δὲ τοῦ ἀγάλμα-
τος πρὸς τοῖς ποσὶν εἰκὼν Ἀρμυνηστοῦ· ὁ δὲ Ἀρμυνη-
στος ἐν τε τῇ πρὸς Μακρόνιον μάχῃ καὶ ἔτι πρότερον
ἐς Μαραθῶνα Πλαταιεῦσιν ἠγήσατο.

2. Ἔστι δὲ καὶ Λήμητρος ἐπὶ κλησιν Ἐλευσινίας 3
ἱερὸν ἐν Πλαταιαῖς καὶ Λήϊτου μνημα· τῶν δὲ ἡγεμό-
νων οὗ Βοιωτοὺς ἐς Τροίαν ἤγαγον, μόνος ἀνέστρεψε
οἴκαδε οὗτος ὁ Λήϊτος. Τὴν δὲ κρήνην τὴν Γαργαφίαν
Μακρόνιος καὶ ἡ ἵππος συνέχεεν ἢ Περσῶν, ὅτι τὸ Ἐλ-
λήνων στρατεύμα τὸ ἀντικαθήμενόν σφισιν ἀπ' αὐτῆς
ἐπινεν· ὕστερον μέντοι τὸ ὕδωρ ἀνεσώσαντο οἱ Πλα-
ταιεῖς.

3. Ἐκ Πλαταίας δὲ ἰοῦσιν ἐς Θήβας ποταμός ἔστιν 4
Ὀερόη· θυγατέρα δὲ εἶναι τὴν Ὀερόην τοῦ Ἀσώπου
λέγουσι. πρὶν δὲ ἢ διαβῆναι τὸν Ἀσώπον, παρ' αὐτὸ
τὸ ρεῖμα ἀποτραπείσιν ἐς τὰ κάτω καὶ προελθοῦσιν ὅσον
τεσσαράκοντα στάδια ἔστιν ἐρείπια Σκόλου· Λήμητρος
δὲ καὶ Κόρης ἐν τοῖς ἐρειπίοις οὐκ ἐξεργασμένος ὁ ναός,

ἡμίσεα δὲ καὶ ταῖς θεαῖς ἐστὶ τὰ ἀγάλματα. ἀποκρίνεται δὲ καὶ νῦν ἐτι ἀπὸ τῆς Θηβαίων τὴν Πλαταιίδα ὁ Ἀσωπός.

V. Γῆν δὲ τὴν Θηβαίδα οἰκῆσαι πρῶτον λέγουσιν 719 Ἐκτηνας, βασιλέα δὲ εἶναι τῶν Ἐκτῆνων ἄνδρα αὐτόχθονα Ὠγυγον· καὶ ἀπὸ τούτου τοῖς πολλοῖς τῶν ποιητῶν ἐπικλησις ἐς τὰς Θήβας ἐστὶν Ὠγύγιοι. καὶ τούτους μὲν ἀπολέσθαι λοιμῶδει νόσφ' φασίν, ἐσοικίσασθαι δὲ μετὰ τοὺς Ἐκτηνας ἐς τὴν χώραν Ἵαντας καὶ Ἀουας, Βοιωτία, ἔμοι δοκεῖν, γένη καὶ οὐκ ἐπηλύδων ἀνθρώπων. Κάδμου δὲ καὶ τῆς Φοινίκων στρατιᾶς ἐπελθούσης μάχῃ νικηθέντες οἱ μὲν Ἵαντες ἐς τὴν νύκτα τὴν ἐπερχομένην ἐκδιδράσκουσι, τοὺς δὲ Ἀουας ὁ Κάδμος γενομένους ἱκέτας καταμεῖναι καὶ ἀναμιχθῆναι τοῖς Φοίνεσιν εἰσαε. Τοῖς μὲν οὖν Ἀοσι κατὰ κώμας ἐτι ἦσαν αἱ οἰκίσεις· Κάδμος δὲ τὴν πόλιν τὴν καλουμένην ἐτι καὶ ἐς ἡμᾶς Καδμείαν ᾤκισεν. αὐξηθείσης δὲ ὕστερον τῆς πόλεως, οὕτω τὴν Καδμείαν ἀκρόπολιν συνέβη τῶν κάτω γενέσθαι Θηβῶν. Κάδμω δὲ γάμος τε ἐπιφανὴς ὑπῆρξεν, εἰ δὴ θυγατέρα Ἀφροδίτης καὶ Ἀρεως κατὰ λόγον τὸν Ἑλλήνων ἔσχε· καὶ αἱ θυγατέρες ἐλήφασιν αὐτῷ φήμην, Σεμέλη μὲν τεκεῖν ἐκ Διός, Ἰνώ δὲ θεῶν 3 εἶναι τῶν θαλασσιῶν. Ἐπὶ μὲν δὴ Κάδμου μέγιστον μετὰ γε αὐτὸν Κάδμου ἡδύναντο οἱ Σπαρτοί, Χθόνιος καὶ Ἵπερήνωρ καὶ Πέλωρος καὶ Οὐδαῖος· Ἐχίονα δὲ ὡς προέχοντα κατ' ἀνδραγαθίαν γαμβρὸν ἠξίωσεν ὁ Κάδμος ποιήσασθαι. τοὺς δὲ ἄνδρας τούτους, οὐ γάρ τι ἡδυνάμην ἐς αὐτοὺς παρευρεῖν, ἔπομαι τῷ μύθῳ Σπαρτοῦς διὰ τὸν τρόπον ὅντινα ἐγένοντο ὀνομασθῆναι. Κάδμου δὲ ἐς Ἰλλυριοὺς καὶ Ἰλλυριῶν ἐς τοὺς καλουμένους Ἑργελέας μετοικήσαντος, Πολυδώρος ὁ Κάδμου τὴν ἀρχὴν 4 ἔσχε. 2. Πενθεὺς δὲ ὁ Ἐχίονος ἴσχυε μὲν καὶ αὐτὸς

720 κατὰ γένους ἀξίωμα καὶ φιλία τοῦ βασιλέως, ὧν δὲ ἐς τὰ λοιπὰ ὑβριστῆς καὶ ἀσεβῆς Διονύσου δίκην ἔσχεν ἐκ τοῦ θεοῦ. Πολυδώρου δὲ ἦν Λάβδακος· ἐμελλε δὲ ἄρα αὐτόν, ὥς οἱ παρίστατο ἡ τελευτή, παῖδα ἐτι ἀπολείψειν, καὶ ἐπιτρέπει τὸν τε υἱὸν καὶ τὴν ἀρχὴν Νυκτεῖ. Τὰ δὲ ἐφεξῆς μοι τοῦ λόγου προεδήλωσεν ἡ Σικυνωία 5 συγγραφῇ, τοῦ τε Νυκτέως τὸν θάνατον, ὅντινα γένοιτο τρόπον, καὶ ὡς ἐς Λύκον ἀδελφὸν Νυκτέως ἡ τε ἐπιμέλεια τοῦ παιδὸς περιῆλθε καὶ ἡ Θηβαίων δυναστεία. Λύκος δὲ παρέδωκε μὲν αὐξηθέντι Λαβδάκῳ τὴν ἀρχήν· γενομένης δὲ οὐ μετὰ πολὺ καὶ τούτῳ τῆς τελευτῆς, ὁ δὲ ἐπετρόπευσεν αὐτῷ Λάδον Λαβδάκου παῖδα.

3. Λύκον δὲ ἐπιτροπεύοντος δεύτερον κατίασιν Ἀμ-6 φίων καὶ Ζῆθος δύναιμι ἀγείραντες. καὶ Λάδον μὲν ὑπεκκλέπτουσιν οἷς ἦν ἐπιμελὲς μὴ γενέσθαι τὸ Κάδμου γένος ἐς τοὺς ἔπειτα ἀνώνυμον, Λύκον δὲ οἱ τῆς Ἀντιόπης παῖδες τῇ μάχῃ κρατοῦσιν. ὡς δὲ ἐβασίλευσαν, τὴν πόλιν τὴν κάτω προσώκισαν τῇ Καδμείᾳ καὶ Θήβας ὄνομα ἔθεντο κατὰ συγγένειαν τὴν Θήβης. μαρτυρεῖ δὲ 7 μοι τῷ λόγῳ καὶ Ὅμηρος ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ·

οἱ πρῶτοι Θήβης ἔδος ἔκτισαν ἐπαπύλοιο
πύργωσάν τ', ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδύναντο
ναιέμεν εὐρύχορον Θήβην, κρατερώ περ ἑόντε.

4. Ὅτι δὲ Ἀμφίων ἦδε καὶ τὸ τεῖχος ἐξειργάετο πρὸς τὴν λύραν, οὐδένα ἐποιήσατο λόγον ἐν τοῖς ἔπεσι. δόξαν δὲ ἔσχεν Ἀμφίων ἐπὶ μουσικῇ τὴν τε ἀρμονίαν τὴν Λυδῶν κατὰ κῆδος τὸ Ταντάλου παρ' αὐτῶν μαθὼν, καὶ 721 χορδὰς ἐπὶ τέσσαρσι ταῖς πρότερον τρεῖς ἀνευρών. Ὅ8 δὲ τὰ ἔπη τὰ ἐς Εὐρώπην ποιήσας φησὶν Ἀμφίονα χρήσασθαι λύρα πρῶτον Ἑρμοῦ διδάξαντος. πεποίηκε δὲ καὶ λίθων καὶ θηρίων ** ὅτι καὶ ταῦτα ᾄδων ἤγε. Μυρῶ δὲ Βυζαντία ποιήσασα ἔπη καὶ ἔλεγεια Ἑρμῇ βωμόν φη-

σιν ἰδρύνασθαι πρῶτον Ἀμφίονα καὶ ἐπὶ τούτῳ λύραν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν. λέγεται δὲ καὶ ὥς ἐν Αἰδου δίκην δίδωσιν Ἀμφίων ὧν ἐς Λητώ καὶ τοὺς παῖδας καὶ αὐτὸς 9 ἀπέρριψε· κατὰ δὲ τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἀμφίονος ἔστι ποιήσεως Μινυάδος, ἔχει δὲ ἐς Ἀμφίονα κοινῶς καὶ ἐς τὸν Θοῤᾳ Θάμυριν. 5. Ὡς δὲ τὸν οἶκον τὸν Ἀμφίονος καὶ Ζήθου τὸν μὲν ἢ νόσος ἢ λοιμώδης ἡρήμωσε, Ζήθῳ δὲ τὸν παῖδα ἀπέκτεινεν ἢ τεκοῦσα κατὰ δὴ τινα ἀμαρτίαν, ἐτεθνήκει δὲ ὑπὸ λύπης καὶ αὐτὸς ὁ Ζήθος, οὕτω Λάϊον ἐπὶ βασιλείᾳ κατάγουσιν οἱ Θηβαῖοι.

10 Λαῖφ δὲ βασιλεύοντι καὶ γυναῖκα ἔχοντι Ἰοκάστην μάντευμα ἤλθεν ἐκ Δελφῶν ἐκ τοῦ παιδός οἱ τὴν τελευτήν, εἰ τέκοι τινὰ Ἰοκάστη, γενήσεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τούτῳ τὸν Οἰδίποδα ἐκτίθουσιν· ὁ δὲ καὶ τὸν πατέρα ἀποκτενεῖν ἐμελλεν, ὥς ἠυξήθη, καὶ τὴν μητέρα ἐργμε. παῖδας δὲ ἐξ αὐτῆς οὐ δοκῶ οἱ γενέσθαι, μάρτυρι Ὀμήρῳ χρώμενος, ὃς ἐποίησεν ἐν Ὀδυσσεΐᾳ,

11 Μητέρα δ' Οἰδιπόδαο ἶδον καλὴν Ἐπικάστην,
ἣ μέγα ἔργον ἔρεξεν αἰδρεῖσσι νόοιο
γῆμαμένη ᾧ υἱεῖ· ὁ δ' ὃν πατέρ' ἐξεναρξίξας
γῆμεν· ἄφαρ δ' ἀνάπυστα θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισι.

Πῶς οὖν ἐποίησαν ἀνάπυστα ἄφαρ, εἰ δὴ τέσσαρες ἐξ Ἰοκάστης ἐγένοντο παῖδες τῷ Οἰδίποδι; ἐξ Εὐρυγανείας 7²² δὲ τῆς Ὑπέρφαντος ἐγεγόνεσαν. δηλοῖ δὲ καὶ ὁ τὰ ἐπη ποιήσας ὁ Οἰδιπόδια ὀνομάζουσι· καὶ Ὀνασίας Πλαταιᾶσιν ἔγραψε κατηφῇ τὴν Εὐρυγανείαν ἐπὶ τῇ μάχῃ 12 τῶν παιδῶν. 6. Πολυνείκης δὲ περιόντος μὲν καὶ ἄρχοντος Οἰδίποδος ὑπεξῆλθεν ἐκ Θηβῶν δέει μὴ τελεσθεῖεν ἐπὶ σφίσιν αἱ κατάραι τοῦ πατρός· ἀφικόμενος δὲ ἐς Ἄργος καὶ θυγατέρα Ἀδράστου λαβὼν κατήλθεν ἐς Θήβας μετὰ πεμπτος ὑπὸ Ἑτεοκλέους μετὰ τὴν τελευτὴν Οἰδίποδος. κατελθὼν δὲ ἐς διαφορὰν προήχθη τῷ

Ἑτεοκλείῃ, καὶ οὕτω τὸ δεύτερον ἔφυγε. δεηθεὶς δὲ Ἀδράστου δοῦναί οἱ θύναμιν τὴν κατάξουσαν, τὴν τε στρατιὰν ἀπόλλυσι καὶ πρὸς τὸν Ἑτεοκλέα αὐτὸς μονομαχεῖ κατὰ πρόκλησιν. καὶ οἱ μὲν μονομαχοῦντες ἀπο- 13 θνήσκουσιν, ἐς δὲ Λαοδάμαντα τὸν Ἑτεοκλέους κατήκουσας τῆς βασιλείας Κρέων ὁ Μενοικέως ἐδυνάστευεν ἐπιτροπεύων τὸν παῖδα. 7. Ἦδη δὲ Λαοδάμαντος ἠυξήμενου καὶ ἔχοντος τὴν ἀρχήν, δεύτερον τότε ἄρουσι τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὰς Θήβας. ἀντεστρατοπεδευμένων δὲ καὶ τῶν Θηβαίων περὶ Γλισᾶντα, ὥς ἐς χεῖρας συνῆλθον, Αἰγιαλέα μὲν τὸν Ἀδράστου Λαοδάμας ἀποκτείνουσι, κρατησάντων δὲ τῇ μάχῃ τῶν Ἀργείων Λαοδάμας σὺν τοῖς ἐθέλουσιν ἐπεσθαι Θηβαίων ὑπὸ τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἀπεχώρησεν ἐς Ἰλλυριοὺς. Τὰς δὲ Θήβας ἐλόντες 14 οἱ Ἀργεῖοι παραδιδόασι Θερσάνδρῳ Πολυνείκους παιδί. Ὡς δὲ τοῖς σὺν Ἀγαμέμνονι ἐς Τροίαν στρατεύουσιν ἢ διαμαρτία τοῦ πλοῦ γίνεται καὶ ἡ πληγὴ περὶ Μυσίαν, ἐνταῦθα καὶ τὸν Θερσάνδρον κατέλαβεν (ἀποθανεῖν) ὑπὸ Τηλέφου μάλιστα Ἑλλήνων ἀγαθὸν γενόμενον ἐν τῇ μάχῃ, καὶ οἱ τὸ μνημα ἐς Καῖκου πεδίον ἐλαύνοντί 7²³ ἐστὶν ἐν Ἐλαίᾳ πόλει, λίθος ὁ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς· καὶ ἐναγίζειν οἱ ἐπικῳριοὶ φασιν αὐτῷ. 8. Τελευ- 15 τήσαντος δὲ Θερσάνδρου καὶ δεύτερον ἐπὶ τε Ἀλέξανδρον καὶ ἐς Ἴλιον ἀθροισμένου στόλου Πηνέλεων ἄρχοντα ἐίλοντο, ὅτι οὐκ ἐν ἡλικίᾳ πῶ Τισαμενὸς ἦν ὁ Θερσάνδρου. Πηνέλεω δὲ ἀποθανόντος ὑπὸ Εὐρυπύλου τοῦ Τηλέφου Τισαμενὸν βασιλεῖα αἰροῦνται, Θερσάνδρου τε ὄντα καὶ Δημωνάσσης τῆς Ἀμφιαράου. Τῶν δὲ Ἑρινύων τῶν Λαῖου καὶ Οἰδίποδος Τισαμενῷ μὲν οὐκ ἐγένετο μήνυμα, Αὐτεσίῳ δὲ τῷ Τισαμενοῦ, ὥστε καὶ παρὰ τοὺς Λαοκλέας μετῴκησε τοῦ θεοῦ χρήσαντος. Αὐ- 16 τεσίῳ δὲ ἀπελθόντος, οὕτω βασιλεῖα ἐίλοντο Λαμα- 13 *

σίχθονα Ὀφέλτου τοῦ Πηνέλεω. τούτου δὲ ἦν τοῦ Δαμασίχθονος Πτολεμαῖος, τοῦ δὲ Ξάνθος, ὃν Ἀνδρόπομος μονομαχήσαντά οἱ δόλω καὶ οὐ σὺν τῷ δικαίῳ κτείνει. τὸ δὲ ἐντεῦθεν διὰ πλειόνων πολιτεύεσθαι μὴδὲ ἀπ' ἀνδρὸς ἐνὸς ἡρτῆσθαι τὰ πάντα ἄμεινον ἐφαίνεται τοῖς Θηβαίοις.

VI. Τῶν δὲ σφισιν ἐν ἀγῶσι πολέμου γενομένων εὐτυχμάτων καὶ ὡς ἐτέρως τοσάδε φανερώτατα ὄντα εὗρισκον. ἐκρατήθησαν ὑπὸ Ἀθηναίων μάχῃ Πλαταιεύσιν ἀμυνάντων, ὅτε σφᾶς ἐπέλαβεν ὑπὲρ τῶν ὄρων πολεμῆσαι τῆς χώρας. προσέπταισαν δὲ καὶ δεύτερον Ἀθηναίοις ἀντιταξάμενοι περὶ Πλάταιαν, ἥνικα δοκοῦσιν 2 ἐλέσθαι τὰ βασιλείως Ξέρξου πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν. Τῆς δὲ αἰτίας ταύτης δημοσίᾳ σφίσιν οὐ μέτεστιν, ὅτι ἐν ταῖς Θήβαις ὀλιγαρχία καὶ οὐχὶ ἡ πάτριος πολιτεία τηρικαῦτα ἴσχυεν· εἰ γοῦν Πεισιστράτου τυραννοῦντος ἔτι ἢ τῶν παίδων Ἀθήνησιν ἀφίκετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ὁ βάρβαρος, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ Ἀθηναίους κατέλαβεν ἂν ἐγκλη- 3 μα μηδισμοῦ. ὕστερον μέντοι καὶ Θηβαίοις νίκη κατ' 724 Ἀθηναίων ἐπὶ Δηλίῳ τῷ Ταναγραίων ἐγένετο, καὶ Ἰπποκράτης τε ὁ Ἀρίφρωνος, στρατηγῶν Ἀθηναίοις, καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς τὸ πολὺν ἔπεσε. Λακεδαιμονίοις δὲ παραντίκα μὲν ἀπελθόντος τοῦ Μήδου καὶ ἄχρι τοῦ Πελοποννησίου πρὸς Ἀθηναίους πολέμου τὰ ἐκ Θηβῶν εἶχεν ἐπιτηδεύς· διαπολεμηθέντος δὲ τοῦ πολέμου καὶ Ἀθηναίοις καταλυθέντος τοῦ ναυτικοῦ, μετ' οὐ πολὺν Θηβαῖοι μετὰ Κορινθίων ἐς τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους 4 πόλεμον προήχθησαν. Κρατηθέντες δὲ μάχῃ περὶ Κόρινθον τε καὶ ἐν Κορωνεῖᾳ, νικῶσιν αὐτῆς ἐν Λεύκτροις ἐπιφανεστάτην νίκην, ὁπόσας γενομένης Ἑλλήσιν ἴσμεν κατὰ Ἑλλήνων· καὶ δεκαδαρχίας τε ἅς Λακεδαιμόνιοι κατέστησαν ἐν ταῖς πόλεσιν ἔπαυσαν, καὶ ἀρμολύτας τοὺς

Σπαρτιάτας ἐκβάλλουσιν. Ὑστερον δὲ καὶ τὸν Φωκικὸν πόλεμον, ὀνομαζόμενον δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων ἱερὸν, συνελθὼς δέκα ἔτεσιν ἐπολέμησαν. 2. Εἰρηται δέ μοι καὶ 5 ἐν τῇ Ἀτθίδι συγγραφῇ τὸ ἐν Χαιρωνεῖᾳ σφάλμα συμφορὰν γενέσθαι τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσι· Θηβαίους δὲ καὶ ἐς πλεόν κατέλαβεν, οἷς γε καὶ ἐσήχθη ἐς τὴν πόλιν φρουρά. Φίλιππου δὲ ἀποθανόντος καὶ ἐς Ἀλέξανδρον ἡκούσης τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς, Θηβαίοις ἐπῆλθεν ἐξελεῖν τὴν φρουράν· ποιήσασι δὲ ταῦτα προεσήμαινε ἀντίκα ὁ θεὸς τὸν ἐπιόντα ὀλεθρον, καὶ σφισιν ἐν Δῆμητρος ἱερῷ Θεσμοφόρου σημεῖα ἐγένετο ἐναντία ἢ πρὸ τοῦ ἔργου τοῦ ἐν Λεύκτροις· τότε μὲν γὰρ τοῦ ἱεροῦ 6 τὰς θύρας ὑφάσματι ἀράχλαι λευκῶ, κατὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου καὶ Μακεδόνων ἐφοδὸν μέλανι ἐξύφηναν. λέγεται δὲ καὶ Ἀθηναίοις ὕσαι τέφραν ὁ θεὸς ἐνιαυτῷ πρότερον πρὶν ἢ τὸν πόλεμον τὸν ἐπαχθέντα ὑπὸ Σύλλα τὰ μεγάλα σφίσιν ἐνεγκεῖν παθήματα.

VII. Τότε δὲ τοὺς Θηβαίους γενομένους ἀναστάτους ὑπὸ Ἀλεξάνδρου καὶ διαπεσόντας ἐς Ἀθήνας ὕστερον Κάσσανδρος ὁ Ἀντιπάτρου κατήγαγεν. ἐς δὲ τῶν Θηβῶν τὸν οἰκισμὸν προθυμότεροι μὲν ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, 725 συνεπελάβοντο δὲ καὶ Μεσσήνιοι καὶ Ἀρκάδων οἱ Μεγάλην πόλιν ἔχοντες. 2. Δοκεῖ δέ μοι τὰς Θήβας οἰκί- 2 σαι ὁ Κάσσανδρος κατὰ ἐχθὸς Ἀλεξάνδρου μάλιστα· ἐπεξῆλθε δὲ καὶ τὸν πάντα οἶκον Ἀλεξάνδρου φθείρων, ὃς Ὀλυμπιάδα γε παρέβαλε καταλεῦσαι τοῖς ἐπ' αὐτὴν Μακεδόνων παρωξυσμένοις, καὶ τοὺς παῖδας Ἀλεξάνδρου, τὸν τε ἐκ Βαρσίνης Ἡρακλέα, καὶ Ἀλέξανδρον τὸν ἐκ Ρωξάνης, ἀπέκτεινε ὑπὸ φαρμάκων. Οὐ μὴν οὐδὲ αὐτὸς χαίρων τὸν βίον κατέστρεψεν· ἐπλήσθη γὰρ ὑδέρω, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ζῶντι ἐγένοντο εὐλαί. 3. Τῶν 3 δὲ οἱ παίδων Φίλιππον μὲν τὸν πρεσβύτατον, ὡς μετ'

οὐ πολὺν παρέλαβε τὴν ἀρχήν, ἀπήγαγεν ὑπολαβοῦσα νόσος φθινώδης, Ἀντίπατρος δὲ ὁ μετ' ἐκείνου Θεσσαλονίκην τὴν μητέρα ἀποκτείνουσι, Φιλίππου τε οὖσαν τοῦ Ἀμύντου καὶ Νικασιπόλιδος· ἀπέκτεινε δὲ Ἀλεξάνδρῳ νέμειν πλέον εὐνοίας αἰτιασάμενος. Ὁ δὲ Ἀλεξάνδρος ἦν νεώτατος τῶν Κασσάνδρου παίδων· ἐπαγαγόμενος δὲ Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνου καθεῖλε μὲν δι' ἐκείνου καὶ ἐτιμωρήσατο τὸν ἀδελφὸν Ἀντίπατρον, ἀνεφάνη ⁴ μέντοι φονεὰ ἐξευρηκῶς ἐαντῷ καὶ οὐ σύμμαχον. Κασσάνδρῳ μὲν ὅστις δὴ θεῶν τὴν δίκην ἐμελλεν ἀποδώσειν· 4. Θηβαίοις δὲ ἐπὶ μὲν Κασσάνδρου πᾶς ὁ ἀρχαῖος περίβολος ἀνγκίσθη, ἔδει δὲ ἄρα καὶ ὕστερον κακῶν σφᾶς μεγάλων γεύσασθαι. Μιθριδάτῃ γὰρ καταστάντι ἐς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον προσεχώρησαν Θηβαῖοι κατ' ἄλλο, ἐμοὶ δοκεῖν, οὐδέν, τοῦ δὲ Ἀθηναίων δήμου φιλῖα. Σύλλα δὲ ἐσβαλόντος ἐς τὴν Βοιωτίαν δεῖμα ἔσχε τοὺς Θηβαίους, καὶ ἐγνωσιμάχησάν τε αὐτίκα καὶ ἐτράποντο αὐτίς ἐς τὴν Ῥωμαίων φιλίαν. 5 Σύλλας δὲ ἐς αὐτοὺς ἐχρήτο ὅμως τῷ θυμῷ, καὶ ἄλλα τε ἐξεῦρεν ἐπὶ λύμῃ τῶν Θηβαίων, καὶ τὴν ἡμίσειαν ἀπετέμετο αὐτῶν τῆς χώρας κατὰ πρόφασιν τοιαύτην. ἡνίκα ἤρχετο τοῦ πρὸς Μιθριδάτην πολέμου, χρημάτων ἐσπάνιζε· συνέλεξεν οὖν ἐκ τε Ὀλυμπίας ἀναθήματα ⁷²⁶ καὶ τὰ ἐξ Ἐπιδαύρου καὶ τὰ ἐκ Δελφῶν, ὅποσα ὑπελί- 6 ποντο οἱ Φακεῖς. ταῦτα μὲν δὴ διένειμε τῇ στρατιᾷ, τοῖς θεοῖς δὲ ἀντέδωκεν ἀντὶ τῶν χρημάτων γῆς τὴν ἡμίσειαν τῆς Θηβαίδος. Τὴν μὲν δὲ ἀφαιρέτον χώραν ὕστερον Ῥωμαίων χάριτι ἀνεσώσαντο οἱ Θηβαῖοι, τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὸ ἀσθενέστατον ἀπ' ἐκείνου προήχθησαν· καὶ σφισιν ἡ μὲν κάτω πόλις πᾶσα ἐρημος ἦν ἐπ' ἐμοῦ πλὴν τὰ ἱερά, τὴν δὲ ἀκρόπολιν οἰκοῦσι Θήβας καὶ οὐ Καδμείαν καλουμένην.

VIII. Διαβεβηκότι δὲ ἤδη τὸν Ἀσωπὸν καὶ τῆς πόλεως δέκα μάλιστα ἀφεστηκότι σταδίους Ποτνιῶν ἐστὶν ἐρείπια καὶ ἐν αὐτοῖς ἄλσος Διμήτρος καὶ Κόρης. τὰ δὲ ἀγάλματα ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ παρὰ τὰς Ποτνιάς * * τὰς θεὰς ὀνομάζουσιν. Ἐν χρόνῳ δὲ εἰρημένῳ θρῶσι καὶ ἄλλα ὅποσα καθέστηκε σφισι, καὶ ἐς τὰ μέγαλα καλούμενα ἀφιάσιν ὥς τῶν νεογνῶν· τοὺς δὲ ὥς τούτους ἐς τὴν ἐπιούσαν τοῦ ἔτους ὥραν ἐν Δωδώνῃ φασὶν ἐπὶ * * λόγῳ τῷδε ἄλλος πού τις πεισθήσεται. ἐνταῦθα καὶ Διουύσου ναὸς ἐστὶν Αἰγοβόλου. θύοντες γὰρ τῷ θεῷ ² προήχθησάν ποτε ὑπὸ μέθης ἐς ὕβριν, ὥστε καὶ τοῦ Διουύσου τὸν ἱερέα ἀποκτείνουσιν· ἀποκτείναντας δὲ αὐτίκα ἐπέλαβε νόσος λοιμώδης, καὶ σφισιν ἀφίκετο ἱαμα ἐκ Δελφῶν τῷ Διουύσῳ θύειν παῖδα ὥραϊον· ἔτεσι δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον τὸν θεὸν φασὶν αἶγα ἱερεῖον ὑπαλλάξαι σφίσιν ἀντὶ τοῦ παιδός. Δείκνυται δὲ ἐν Ποτνι- ⁷²⁷ αῖς καὶ φρέαρ· τὰς δὲ ἵππους τὰς ἐπιχωρίους τοῦ ὕδατος πιούσας τούτου μανῆναι λέγουσιν.

2. Ἐκ δὲ τῶν Ποτνιῶν ἰοῦσιν ἐς Θήβας ἔστιν ἐν ³ δεξιᾷ περίβολος τῆς ὁδοῦ οὐ μέγας καὶ κίονες ἐν αὐτῷ· διαστήναι δὲ Ἀμφιαράῳ τὴν γῆν ταύτη νομίζουσιν, ἐπιλέγοντες καὶ τάδε ἔτι, μήτε ὄρνιθας ἐπὶ τῶν κίωνων καθέζεσθαι τούτων, μήτε πόαν τὴν ἐνταῦθα μήτε ἥμερον ζῶον μήτε τῶν ἀγρίων νέμεσθαι.

3. Θηβαίοις δὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἀρχαίου τε ⁴ χους ἐπτὰ ἀριθμὸν ἦσαν πύλαι, μένουσι δὲ καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι. τεθῆναι δὲ τὰ ὀνόματα ἐπυνθανόμην σφίσιν ἀπὸ τε Ἡλέκτρας ἀδελφῆς Κάδμου, καὶ Προϊτίσιν ἀπὸ ἀνδρός τῶν ἐπιχωρίων· ἡλικίαν δὲ Προίτου καὶ τὸ ἀνωτέρω γένος χαλεπα ἦν εὔρεῖν. τὰς δὲ Νηϊστας ὀνομασθῆναί φασιν ἐπὶ τῷδε· ἐν ταῖς χορδαῖς νῆτην καλοῦσιν ἐξ αὐτῶν· ταύτην οὖν τὴν χορδὴν Ἀμφίονα ἐπὶ ταῖς πύλαις

ταύταις ἀνευρεῖν λέγουσιν. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὡς Ζή-
 θου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀμφίονος τῷ παιδί ὄνομα Νήης
 γένοιτο, ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ Νήιδος τὰς πύλας κληθῆναι
 5 ταύτας. πύλας δὲ Κρηναίας, τὰς δὲ Ὑψίστας ἐπὶ λόγῳ
 τοιῷδε ὀνομάζουσι *** πρὸς δὲ ταῖς Ὑψίσταις Διὸς ἱερὸν 728
 ἐπὶ κλησὶν ἔστιν Ὑψίστου. τὰς δὲ ἐπὶ ταύταις πύλας ὀνο-
 μάζουσιν Ὠγυγίας. τελευταῖαι δὲ εἰσιν Ὀμολαῖδες·
 ἐφαίνετο δὲ εἶναί μοι καὶ τὸ ὄνομα νεώτατον ταῖς πύ-
 6 λαις ταύταις, αἱ δὲ Ὠγύγαι τὸ ἀρχαιότατον. Τὰς δὲ
 Ὀμολαῖδας κληθῆναι φασιν ἐπὶ τοιῷδε. ἥνίκα ὑπὸ Ἀρ-
 γείων μάχῃ πρὸς Γλισᾶντι ἐκρατήθησαν, τότε ὁμοῦ Λαο-
 δάμαντι τῷ Ἑτεοκλέους ὑπεξίστην οἱ πολλοί. τούτων
 οὐν μοῖρα τὴν μὲν ἐς τοὺς Ἰλλυριοὺς πορεύειν ἀπάκησε,
 τραπόμενοι δὲ ἐς Θεσσαλοὺς καταλαμβάνουσιν Ὀμόλην,
 7 ἐπιρροεμένην. Θερσάνδρου δὲ τοῦ Πολυνείκου ἀνα-
 καλεσαμένου σφᾶς ἐπὶ τὰ οἰκεία, τὰς πύλας διὰ ὧν τὴν
 ἀάθοδον ἐποιοῦντο ἀπὸ τῆς Ὀμόλης ὀνομάζουσιν Ὀμο-
 λαῖδας. Ἐρχομένων δὲ ἐκ Πλαταίας ἔσοδος ἐς τὰς Θή-
 βας κατὰ πύλας ἔστιν Ἠλέκτρας, καὶ ταύτῃ Καπανέα
 τὸν Ἰππόπου βιαιοτέρας ποιούμενον πρὸς τὸ τεῖχος τὰς
 προσβολὰς βληθῆναι κεραννῶ λέγουσι.

IX. Τὸν δὲ πόλεμον τοῦτον, ὃν ἐπολέμησαν Ἀρ-
 γεῖοι, νομίζω πάντων ὅσοι πρὸς Ἑλλήνας ἐπὶ τῶν κα-
 λουμένων ἡρώων ἐπολεμήθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων, γενέσθαι
 λόγον μάλιστα ἄξιον. ὁ μὲν γε Ἐλευσινίων πρὸς Ἀθη-
 ναίους τοὺς ἄλλους, ὡσαύτως δὲ καὶ Θηβαίων πρὸς Μι-
 νύας, τὴν τε ἐφοδὸν δι' ὀλίγων τῶν ἐπιστρατευσαμέ-
 νων καὶ ἐν μάχῃ παρέσχοντο μᾶλλον τὴν κρίσιν, ἐς ὁμολο-
 2 γίας τε αὐτίκα ἐτράποντο καὶ σπονδὰς. Ὁ δὲ Ἀργεῖων
 στρατὸς ἐς Βοιωτίαν τε μέσσην ἀφίκετο ἐκ μέσης Πελο-
 ποννήσου, καὶ ὁ Ἀδραστος ἐξ Ἀρκαδίας καὶ παρὰ Μεσ-

σηνίων συμμαχικὰ ἤθροισεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς Θη-
 βαίοις μισθοφορικὰ ἦλθε παρὰ Φωκίων καὶ ἐκ τῆς Μι-
 729 ννάδος χώρας οἱ Φλεγύαι. γενομένης δὲ πρὸς τῷ Ἴσμη-
 νίῳ μάχῃ ἐκρατήθησαν οἱ Θηβαῖοι τῇ συμβολῇ, καὶ ὡς
 ἐτράποντο, καταφεύγουσιν ἐς τὸ τεῖχος· ἄτε δὲ οὐκ 3
 ἐπισταμένων τῶν Πελοποννησίων μάχεσθαι πρὸς [τὸ]
 τεῖχος, ποιουμένων δὲ θυμῷ μᾶλλον ἢ σὺν ἐπιστήμῃ
 τὰς προσβολὰς, πολλοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ τεύχους βάλλοντες
 φονεύουσιν αὐτῶν οἱ Θηβαῖοι, κρατοῦσι δὲ ὕστερον καὶ
 τοὺς ἄλλους ἐπεξελθόντες τεταραγμένοις, ὡς τὸ σύμπαν
 στρατεύμα πλὴν Ἀδράστου φθαρῆναι. ἐγένετο δὲ καὶ
 αὐτοῖς τὸ ἔργον οὐκ ἄνευ κακῶν μεγάλων, καὶ ἀπ' ἐκεί-
 νου τὴν σὺν ὀλέθρῳ τῶν κρατησάντων Καδμεῖαν ὀνο-
 μάζουσι νίκην. 2. Ἐτεσι δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον ὁμοῦ 4
 Θερσάνδρῳ στρατεύουσιν ἐπὶ τὰς Θήβας οὗς Ἐπιγόνους
 καλοῦσιν Ἕλληρες. δῆλοι δὲ εἰσι καὶ τούτοις οὐ τὸ Ἀρ-
 γολικὸν μόνον, οὐδὲ οἱ Μεσσήνιοι καὶ Ἀρκάδες ἡκολου-
 θηκότες, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἐκ Κορίνθου καὶ Μεγαρέων ἐπι-
 κληθέντες ἐς τὴν συμμαχίαν. ἤμυναν δὲ καὶ Θηβαίοις
 οἱ πρόσοικοι, καὶ μάχῃ πρὸς Γλισᾶντι ἀπὸ ἀμφοτέρων
 ἐγένετο ἰσχυρά. Τῶν δὲ Θηβαίων οἱ μὲν αὐτίκα ὡς 5
 ἡττήθησαν, ὁμοῦ Λαοδάμαντι ἐκδιδράσκουσιν, οἱ δὲ
 ὑπολειφθέντες πολιορκίᾳ παρέστησαν. 3. Ἐποιήθη δὲ
 ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ ἔπη Θηβαῖς. τὰ δὲ ἔπη ταῦτα
 Καλλίνος, ἀφικόμενος αὐτῶν ἐς μνήμην, ἔφησεν Ὀμη-
 ρον τὸν ποιήσαντα εἶναι. Καλλίνῳ δὲ πολλοί τε καὶ
 ἄξιοι λόγου κατὰ ταῦτα ἔγνωσαν. Ἐγὼ δὲ τὴν ποιήσιν
 ταύτην μετὰ γε Ἰλιάδα καὶ τὰ ἔπη τὰ ἐς Ὀδυσσεῖα
 ἐπαινῶ μάλιστα. Πολέμον μὲν δὴ ὃν Ἀργεῖοι καὶ Θη-
 βαῖοι τῶν Οἰδίποδος παίδων ἔνεκα ἐπολέμησαν, ἐς το-
 σὺνδε ἔστω μνήμη.

Χ. Πολυνάνδιον δὲ οὐ μακρὰν ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐστὶ κεῖνται δὲ ὁπόσους κατέλαβεν ἀποθανεῖν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Μακεδόσιν ἀντιτεταγμένους. οὐ πόρρω δὲ ἀποφαινοῦσι χωρίον ἔνθα Κάδμου λέγουσιν, ὅτ' πιστά, τοῦ δράκοντος, ὃν ἀπέκτεινεν ἐπὶ τῇ κρήνῃ, τοὺς ὀδόντας σπείραντος, ἄνδρας δὲ ἀπὸ τῶν ὀδόντων ἀνεῖναι τὴν γῆν. 730

2. Ἔστι δὲ λόφος ἐν δεξιᾷ τῶν πυλῶν ἱερὸς Ἀπόλλωνος· καλεῖται δὲ ὁ τε λόφος καὶ ὁ θεὸς Ἰσμήμιος, παραρρέοντος τοῦ ποταμοῦ ταύτῃ τοῦ Ἰσμηνίου. πρῶτα μὲν δὴ λίθου κατὰ τὴν ἑσοδὸν ἐστὶν Ἀθηνᾶ καὶ Ἑρμῆς, ὀνομαζόμενοι Πρόνοιοι· ποιῆσαι δὲ αὐτὸν Φειδίας, τὴν δὲ Ἀθηνᾶν λέγεται Σκόπας· μετὰ δὲ ὁ ναὸς ᾠκοδόμηται. τὸ δὲ ἄγαλμα μεγέθει τε ἴσον τῷ ἐν Βραγχίδαϊς ἐστὶ καὶ τὸ εἶδος οὐδὲν διαφόρως ἔχον· ὅστις δὲ τῶν ἀγαλμάτων τούτων τὸ ἕτερον εἶδε καὶ τὸν ἐργασμένον ἐπύθετο, οὐ μεγάλη οἱ σοφία καὶ τὸ ἕτερον θεασαμένῳ Κανάχου ποίημα ὃν ἐπίστασθαι. διαφέρουσι δὲ τοσόνδε· ὁ μὲν γὰρ 3 ἐν Βραγχίδαϊς χαλκοῦ, ὁ δὲ Ἰσμήμιος ἐστὶ κέδρου. 3. Ἔστι δ' ἐνταῦθα λίθος ἐφ' ᾧ Μαντῶ φασὶ τὴν Τειρεσίου καθέζεσθαι. οὗτος μὲν πρὸ τῆς ἐσόδου κεῖται, καὶ οἱ τὸ ὄνομα ἐστὶ καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι Μαντοῦς δίφρος· ἐν δεξιᾷ δὲ τοῦ ναοῦ λίθου πεποιημένης εἰκόνας Ἡνιόχης εἶναι, τὴν δὲ Πύρρως λέγουσι, θυγατέρας δὲ αὐτὰς εἶναι Κρέοντος, ὃς ἐδυνάστευεν ἐπιτροπεύων Λαοδάμαντα τὸν Ἑτε- 4 οκλέους. 4. Τόδε γε καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι γινόμενον οἶδα ἐν Θήβαις· τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ παῖδα οἴκου τε δοκίμου, καὶ αὐτὸν εὖ μὲν εἶδους, εὖ δὲ ἔχοντα καὶ ῥώμης, ἱερεῖ ἐνιαύσιον ποιοῦσιν· ἐπικλήσις δὲ ἐστὶν οἱ δαφναφόρος· στεφάνους γὰρ φύλλων δάφνης φοροῦσιν οἱ παῖδες. Εἰ μὲν οὖν πᾶσιν ὁμοίως καθέστηκεν ἀναθίνειν δαφνηφορήσαντας χαλκοῦν τῷ θεῷ τρίποδα, οὐκ ἔχω δηλῶσαι· δοκῶ δὲ οὐ πᾶσιν εἶναι νόμον· οὐ γὰρ δὴ πολ-

λοὺς ἐώρων αὐτόθι ἀνακειμένους· οἱ δ' οὖν εὐδαιμονέστεροι τῶν παίδων ἀνατιθέασιν. Ἐπιφανὴς δὲ μάλιστα ἐπὶ τε ἀρχαιότητι καὶ τοῦ ἀναθέντος τῇ δόξῃ τρέπους ἐστὶν Ἀμφιτρύωνος ἀνάθημα ἐπὶ Ἡρακλεῖ δαφνηφορήσαντι.

5. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ἰσμηνίου τὴν κρήνην ἰδοὺς ἂν 5 ἦντινα Ἀρεῶς φασιν ἱερὰν εἶναι καὶ δράκοντα ὑπὸ τοῦ Ἀρεῶς ἐπιτετάχθαι φύλακα τῇ πηγῇ. πρὸς ταύτῃ τῇ κρήνῃ τάφος ἐστὶ Κάανθου· Μελίας δὲ ἀδελφὸν καὶ 731 Ὁκεανοῦ παῖδα εἶναι Κάανθον λέγουσι, σταλῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ζητήσοντα ἡρπασμένην τὴν ἀδελφήν. ὥς δὲ Ἀπόλλωνα εὐρὼν ἔχοντα τὴν Μελίαν οὐκ ἐδύνατο ἀφελέσθαι, πῦρ ἐτόλμησεν ἐς τὸ τέμενος ἐνεῖναι τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦτο ὃ νῦν καλοῦσιν Ἰσμήμιον· καὶ αὐτὸν ὁ θεός, καθά φασιν οἱ Θηβαῖοι, τοξέυει. Κάανθου μὲν 6 ἐνταῦθ' ἐστὶ μνήμα, Ἀπόλλωνι δὲ παῖδας ἐκ Μελίας γενέσθαι λέγουσι Τήνερον καὶ Ἰσμήμιον· Τηνέρω μὲν Ἀπόλλων μαντικὴν δίδωσι, τοῦ δὲ Ἰσμηνίου τὸ ὄνομα ἔσχεν ὁ ποταμός. οὐ μὴν οὐδὲ τὰ πρότερα ἦν ἀνώνυμος, εἰ δὴ καὶ Λάδων ἐκαλεῖτο πρὶν Ἰσμήμιον γενέσθαι τὸν Ἀπόλλωνος.

XI. Ἐν ἀριστερᾷ δὲ τῶν πυλῶν ἃς ὀνομάζουσιν Ἠλέκτρας, οἰκίας ἐστὶν ἐρείπια ἔνθα οἰκῆσαί φασιν Ἀμφιτρύωνα διὰ τὸν Ἠλεκτρύωνος θάνατον φεύγοντα ἐκ Τίρυνθος. καὶ τῆς Ἀλκμήνης ἐστὶν ἔτι ὁ θάλαμος ἐν τοῖς ἐρείπιοις δῆλος. οἰκοδομῆσαι δὲ αὐτὸν τῷ Ἀμφιτρύωνι Τροφώνιόν φασι καὶ Ἀγαμήδην, καὶ ἐπιγράμμα ἐπ' αὐτῷ ἐπιγραφῆναι τόδε·

Ἀμφιτρύων ὅτ' ἔμελλ' ἀγαγέσθαι δεῦρο γυναικᾶ
Ἀλκμήνην, θάλαμόν γ' εἰλῆξαι τοῦτον ἑαυτῷ,
Ἀρχάσιος δ' ἐποίησε Τροφώνιος ἥδ' Ἀγαμήδης.
Τοῦτο μὲν ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι γραφῆναι λέγουσιν· ἐπι- 2

δεικνύουσι δὲ Ἡρακλέους τῶν παίδων τῶν ἐκ Μεγάρων
μνημα, οὐδέν τι ἀλλοίως τὰ ἐς τὸν θάνατον λέγοντες
ἢ Στησίχορος ὁ Ἱμεραῖος καὶ Πανύσις ἐν τοῖς ἐπεσιν
ἐποίησαν. Θηβαῖοι δὲ καὶ τάδε ἐπιλέγουσιν, ὥς Ἡρα-
κλῆς ὑπὸ τῆς μανίας καὶ Ἀμφιτρυῶνα ἐμελλεν ἀποκτι-
νύναι, πρότερον δὲ ἄρα ὕπνος ἐπέλαβεν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ
λίθου τῆς πληγῆς· Ἀθηναῖν δὲ εἶναι τὴν ἐπαφειδάν οἱ
τὸν λίθον τοῦτον, ὅντινα Σωφρονιστήρα ὀνομάζουσιν.
3 2. Ἐνταῦθα εἰσιν ἐπὶ τύπου γυναικῶν εἰκόνες· ἄμυ- 732
δρότερα ἤδη τὰ ἀγάλματα. ταύτας καλοῦσιν οἱ Θηβαῖοι
Φαρμακίδας, πεμφθῆναι δὲ ὑπὸ τῆς Ἡρας φασὶν ἐμπό-
δια εἶναι ταῖς ὥδισιν Ἀλκμήνης. αἱ μὲν δὲ ἐπειχον
Ἀλκμήνην μὴ τεκεῖν· Τειρεσίου δὲ θυγατρὶ Ἰστορίδι
σόφισμα ἐπεισιν ἐς τὰς Φαρμακίδας, ἐς ἐπήκοον αὐτῶν
ὀλολύξαι· τετοκέναι γὰρ τὴν Ἀλκμήνην. οὕτω τὰς μὲν
ἀπατηθείσας ἀπελθεῖν, τὴν δὲ Ἀλκμήνην τεκεῖν φασίν.
4 Ἐνταῦθα Ἡράκλειόν ἐστιν, ἄγαλμα δὲ τὸ μὲν λίθου
λευκοῦ Προμάχος καλούμενον, ἔργον δὲ Ξενοκρίτου καὶ
Εὐβίου Θηβαίων· τὸ δὲ ξόανον τὸ ἀρχαῖον Θηβαῖοι τε
εἶναι Δαιδάλον νενομίκασιν καὶ αὐτῷ μοι παρίστατο ἔχειν
οὕτω. 3. Τοῦτον ἀνέθηκεν αὐτός, ὥς λέγεται, Δαίδαλος
ἐκτίων εὐεργεσίας χάριν. ἡνίκα γὰρ ἐφευγεν ἐκ Κρή-
της πλοῖα οὐ μέγала αὐτῷ καὶ τῷ παιδὶ Ἰκάρῳ ποιησά-
μενος, πρὸς δὲ καὶ ταῖς ναυσίν, ὃ μὴ πω τοῖς τότε ἐξεύ-
ρητο, ἰστίᾳ ἐπιτεχνησάμενος, ὥς τοῦ Μίνω ναυτικοῦ
τὴν εἰρεσίαν φθάνοιεν ἐπιφόρῳ τῷ ἀνέμῳ χρώμενοι,
5 τότε αὐτὸς μὲν σώζεται Δαίδαλος, Ἰκάρῳ δὲ κυβερνῶντι
ἀμαθέστερον ἀνατραπῆναι τὴν ναῦν λέγουσιν· ἀποπνι-
γέντα δὲ ἐξήνεγκεν ὁ κλύδων ἐς τὴν ὑπὲρ Σάμου νῆσον
ἔτι οὖσαν ἀνώνυμον. Ἐπιτυχὼν δὲ Ἡρακλῆς γνωρίζει
τὸν νεκρόν, καὶ ἔθαψεν ἐνθα καὶ νῦν ἔτι αὐτῷ χῶμα οὐ
μέγα ἐπὶ ἄκρας ἐστὶν ἀνεχούσης ἐς τὸ Αἰγαῖον. ἀπὸ δὲ

τοῦ Ἰκάρου τούτου ὄνομα ἦ τε νῆσος καὶ ἡ περὶ αὐτὴν
θάλασσα ἐσχηκε. 4. Θηβαίοις δὲ τὰ ἐν τοῖς ἀετοῖς Πρα- 6
ξιτέλης ἐποίησε τὰ πολλὰ τῶν δώδεκα καλουμένων
ἄθλων· καὶ σφισι τὰ ἐς τὰς ὄρνιθας ἐνδεῖ τὰς ἐπὶ Στυμ-
φίλῳ, καὶ ὥς ἐκάθηρεν Ἡρακλῆς τὴν Ἡλείαν χώραν·
733 ἀντὶ τούτων δὲ ἡ πρὸς Ἀνταῖον πάλη πεποιήται. Θρα-
σύβουλος δὲ ὁ Λύκου καὶ Ἀθηναίων οἱ σὺν αὐτῷ τυραν-
νίδα τὴν τῶν τριάκοντα καταλύσαντες, ὁρμηθεῖσι γὰρ
σφισιν ἐκ Θηβῶν ἐγένετο ἡ κάθοδος, Ἀθηναῖν καὶ Ἡρα-
κλέα κολοσσοῦ ἐπὶ λίθου τύπου τοῦ Πεντέλῃσιν, ἔργα
δὲ Ἀλκαμένους, ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡράκλειον.

Τοῦ δὲ Ἡρακλείου γυμνάσιον ἔχεται καὶ στάδιον, 7
ἁμφότερα ἐπώνυμα τοῦ θεοῦ. 5. Τῆρ δὲ τὸν Σωφρο-
νιστήρα λίθον βωμός ἐστιν Ἀπόλλωνος ἐπὶ κλησιν Σπο-
δίου, πεποιήται δὲ ἀπὸ τῆς τέφρας τῶν ἱερείων. μαν-
τικὴ δὲ καθέστηκεν αὐτόθι ἀπὸ κληδόνων, ἥ δὲ καὶ
Σμυρναίους μάλιστα Ἑλλήνων χρωμένους οἶδα· ἐστι
γὰρ καὶ Σμυρναίοις ὑπὲρ τὴν πόλιν κατὰ τὸ ἐκτὸς τοῦ
τείχους Κληδόνων ἱερόν.

XII. Τῷ δὲ Ἀπόλλωνι Θηβαῖοι τῷ Σποδίῳ ταύρους
ἔθνον τὸ ἀρχαῖον· καὶ ποτε παρούσης σφίσι τῆς ἐορτῆς
ἦ τε ὥρα κατήπειγε τῆς θυσίας καὶ οἱ πεμφθέντες ἐπὶ
τὸν ταῦρον οὐχ ἦκον· οὕτω δὲ παρατυχούσης ἀμάξης
τὸν ἕτερον τῶν βοῶν τῷ θεῷ θύουσι, καὶ ἀπ' ἐκείνου
ἐργάτας βοῦς θύειν νομίζουσι. Λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὑπὸ
αὐτῶν λόγος, ὥς ἀπιόντι ἐκ Δελφῶν Κάδμῳ τὴν ἐπὶ
Φωκέων βοῦς γένοιτο ἡγεμῶν τῆς πορείας, τὴν δὲ βοῦν
ταύτην παρὰ βουκόλων εἶναι τῶν Πελάγοντος ὠνητήν·
ἐπὶ δὲ ἐκατέρᾳ τῆς βοῦς πλευρᾷ σημειοῖν ἐπεῖναι λευκόν,
εἰκασμένον κύκλῳ τῆς σελήνης, ὅποτε εἴη πλήρης. ἔδει 2
δὲ ἄρα Κάδμῳ καὶ τὸν σὺν αὐτῷ στρατὸν ἐνταῦθα οἰ-
κῆσαι κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν μαντείαν, ἐνθα ἡ βοῦς ἐμελλε

καμοῦσα ὀκλάσειν· ἀποφαίνουσιν οὖν καὶ τοῦτο το
 χωρίον. 2. Ἐνταῦθα ἔστι μὲν ἐν ὑπαίθρῳ βωμὸς καὶ 734
 ἄγαλμα (Ἀθηνᾶς)· ἀναθεῖναι δὲ αὐτὸ Κάδμου λέγουσι.
 τοῖς οὖν νομίζουσιν ἐς γῆν ἀφικέσθαι Κάδμον τὴν Θη-
 βαῖδα Αἰγυπτίον καὶ οὐ Φοίνικα ὄντα, ἔστιν ἐναντίον
 τῷ λόγῳ τῆς Ἀθηνᾶς ταύτης τὸ ὄνομα, ὅτι Ὅγγα κατὰ
 γλῶσσαν τὴν Φοινίκων καλεῖται καὶ οὐ Σάϊς κατὰ τὴν
 3 Αἰγυπτίων φωνήν. 3. Φασὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι, καθότι τῆς
 ἀκροπόλεως ἀγορὰ σφισιν ἐφ' ἡμῶν πεποιήται, Κάδμου
 τὸ ἀρχαῖον οἰκίαν εἶναι· θαλάμων δὲ ἀποφαίνουσι τοῦ
 μὲν Ἀρμονίας ἐρείπια καὶ ὃν Σεμέλης φασὶν εἶναι· τοῦ-
 τον δὲ καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι ἄβατον φυλάσσουσιν ἀνθρώποις.
 Ἑλλήνων δὲ τοῖς ἀποδεχομένοις ἄσαι Μούσας ἐς τὸν
 Ἀρμονίας γάμον τὸ χωρίον ἔστιν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐνθα
 4 δὴ φασὶ τὰς θεὰς ἄσαι. Λέγεται δὲ καὶ τότε, ὡς ὁμοῦ
 τῷ κεραυνῷ βληθέντι ἐς τὸν Σεμέλης θάλαμον πέσοι
 ξύλον ἐξ οὐρανοῦ· Πολύδωρον δὲ τὸ ξύλον τοῦτο χαλκῷ
 λέγουσιν ἐπικοσμήσαντα Διόνυσον καλέσαι Κάδμον.
 πλησίον δὲ Διονύσου ἄγαλμα, καὶ τοῦτο Ὀνασιμήδης
 ἐποίησε δι' ὅλου πληρὸς ὑπὸ τοῦ χαλκοῦ· τὸν βωμὸν
 δὲ οἱ παῖδες εἰργάσαντο οἱ Πραξιτέλους.
 5 4. Ἀνδριάς τέ ἐστι Προνόμου ἀνδρὸς αὐλήσαντος
 ἐπαγωγότατα ἐς τοὺς πολλούς. τέως μὲν γε ιδέας αὐλῶν
 τρεῖς ἐκτῶντο οἱ αὐληταί, καὶ τοῖς μὲν αὐλημα ἡΰλουν
 τὸ Δῶριον, διάφοροι δὲ αὐτοῖς ἐς ἁρμονίαν τὴν Φρύγιον
 ἐπεποιήντο οἱ αὐλοί, τὸ δὲ καλούμενον Αὐδίον ἐν αὐλοῖς 735
 ἡΰλειτο ἄλλοις. Πρόνομος δὲ ἦν ὃς πρῶτος ἐπενόησεν
 αὐλοὺς ἐς ἅπαν ἁρμονίας εἶδος ἔχοντας ἐπιτηδείας,
 πρῶτος δὲ διάφορα ἐς τοσοῦτο μέλη ὑπ' αὐλοῖς ἡΰλησε
 6 τοῖς αὐτοῖς. Λέγεται δὲ ὡς καὶ τοῦ προσώπου τῷ σχή-
 ματι καὶ τῇ τοῦ παντὸς κινήσει σώματος περισσῶς δὴ
 τι ἕτερεπε τὰ θέατρα· καὶ οἱ καὶ ἄσμα πεποιημένον ἔστι

προσόδιον ἐς Ἀῆλον τοῖς ἐπ' Εὐρύπῳ Χαλκιδεῦσι. τοῦ-
 τὸν τε οὖν ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι καὶ Ἐπαμεινώνδαν τὸν
 Πολύμνιδος ἀνέθεσαν.

XIII. Τῷ δ' Ἐπαμεινώνδῃ τὰ μὲν τῶν προγόνων
 ὑπῆρχεν ἐς γένους δόξαν, ὁ δὲ οἱ πατὴρ χρημάτων ἕνεκα
 μέσου ἀνδρὸς ἀπέδει Θηβαίου· διδάγματα δὲ αὐτοῖς τὰ
 τε ἐπιχώρια ἔμαθεν ἐς τὸ ἀκριβέστατον, καὶ ὡς ἦδη
 μειράκιον ἦν, ἐφοίτησεν ὡς Αὔσιν, ἄνδρα γένος μὲν
 Ταραντίνον, ἐπιστάμενον δὲ τοὺς Πυθαγόρου τοῦ Σα-
 μίου λόγους. λέγεται δὲ ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἡνῖκα ἐπο-
 λέμουν Λακεδαιμόνιοι Μαντινεῦσι, πεμφθῆναι σὺν
 ἄλλοις ἀνδράσιν ἐκ Θηβῶν Λακεδαιμονίοις ἀμύνειν·
 ἔχοντα δὲ τραύματα ἐν τῇ μάχῃ Πελοπίδαν ἐξέσωσεν ἐς
 ἅπαν ἀφικόμενος κινδύνου. Χρόνῳ δὲ ὕστερον κατὰ 2
 πρεσβείαν ἐς Σπάρτην ἦκοντα Ἐπαμεινώνδαν, ὅτε Λα-
 κεδαιμόνιοι συντίθεσθαι τοῖς Ἑλλήσιν ἔφασαν εἰρήνην
 τὴν ἐπὶ Ἀνταλκίδου καλουμένην, τηνικαῦτα Ἐπαμει-
 νώνδαν ἤρετο Ἀγρησίλαος, εἰ κατὰ πόλιν ὀμνύναι Βοιω-
 τοὺς ἐάσουσιν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης· οὐ πρότερόν γε, εἶπεν,
 ὃ Σπαρτιάται, πρὶν ἢ καὶ τοὺς περιοίκους ὀμνύνοντας
 κατὰ πόλιν ἰδῶμεν τοὺς ὑμετέρους. 2. Ὡς δὲ ὁ Λακε- 3
 δαιμονίων καὶ Θηβαίων ἐξῆρτο ἡδη πόλεμος καὶ οἱ Λα-
 κεδαιμόνιοι θυνάμει καὶ αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων ἐπὶ
 τοὺς Θηβαίους ἤεσαν, Ἐπαμεινώνδας μὲν ἔχων τοῦ
 στρατοῦ μοῖραν ἀντεκάθητο ὑπὲρ τῆς Κηφισίδος λίμνης
 ὡς ποιησομένων ταύτῃ Πελοποννησίων τὴν ἐσβολήν,
 736 Κλεόμβροτος δὲ ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἐπὶ Ἀμβρά-
 σον τρέπεται τῆς Φωκῶν· ἀποκτείνας δὲ Χαιρέαν, ὃς
 φυλάσσειν διετέτακτο τὰς παρόδους, καὶ ἄλλους τοὺς
 σὺν αὐτῷ Θηβαίους, ὑπερέβη, καὶ ἐς Αἰνκτρα ἀφικνεῖ-
 ται τὰ Βοιωτία. Ἐνταῦθα καὶ αὐτῷ Κλεομβρότῳ καὶ 4
 Λακεδαιμονίων τῷ κοινῷ σημεία ἐγένετο ἐκ τοῦ θεοῦ.

τοὺς βασιλεῦσιν αὐτῶν ἐς τὰς ἐξόδους πρόβατα εἶπετο θεοῖς τε εἶναι θυσίας καὶ πρὸ τῶν ἀγῶνων καλλιερεῖν. ταῖς δὲ ποιμέναις ἡγεμόνες τῆς πορείας ἦσαν αἶγες· κατοιάδας οἱ ποιμένες ὀνομάζουσιν αὐτάς. τότε οὖν ὀρμήσαντες ἐς τὴν ποίμνην λύκοι τοῖς μὲν προβάτοις ἐγίνοντο οὐδὲν βλάβος, οἱ δὲ τὰς αἶγας τὰς κατοιάδας ἔκτεινον.

5 3. Ἐλέγετο δὲ καὶ μῆνιμα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκ τῶν θυγατέρων εἶναι τῶν Σκεδάσων. Σκεδάσῳ γὰρ περὶ Λεῦκτρα οἰκοῦντι θυγατέρες Μολπία γίνεται καὶ Ἰππὼ ταύτας ἐς ὧραν ἤδη προηκούσας Λακεδαιμονίων ἄνδρες βιάζονται παρὰ Θέμιδα Φρουραρχίδας καὶ Παρθένιους. καὶ αἱ τε παρθένοι παραντίκα, οὐ γὰρ σφισιν ἀνεκτὰ ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῆς ὕβρεως, ἀπάγχουσιν αὐτάς· καὶ ὁ Σκέδασος, ὡς ἐς Λακεδαίμονα ἐλθόντι οὐδεμία ἐγένετο αὐτῷ δίκη, οὕτως ἐς τὰ Λεῦκτρα ἐπανήκων αὐτὸν

6 διεργάζεται. Τότε δὲ ὁ Ἐπαμεινώνδας Σκεδάσῳ καὶ ταῖς παισὶν ἐνήγξέ τε καὶ εὐχετο, ὡς οὐ μᾶλλον ὑπὲρ σωτηρίας Θηβαίων ἢ καὶ τιμωρίας ἐκείνων τὸν ἀγῶνα ἐσόμενον. Τῶν δὲ βοιωταρχούντων οὐ κατὰ ταῦτα ἐγίνοντο αἱ γνώμαι, διεστηκῆναι δὲ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων· Ἐπαμεινώνδα μὲν γὰρ ἤρεσκε καὶ Μάλγιδι καὶ Ξενοκράτει κατὰ τάχος πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ποιεῖσθαι μάχην, Λαμοκλείδας δὲ καὶ Λαμόφιλος καὶ Σιμάγγελος συμβάλλειν μὲν οὐκ εἶων, ἐκέλευον δὲ ὑπεκθεμένους ἐς τὴν Ἀττικὴν γυναικας καὶ παῖδας ὡς πολιορκησομένους

7 αὐτοὺς παρασκευάζεσθαι. Τῶν μὲν δὴ ἔξ ἐς τοσοῦτον ἦν κεχωρισμένα τὰ βουλευόμενα· προσγενομένης δὲ ψῆ- 731
φου τοῖς περὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν τοῦ ἐβδόμου τῶν Βοιωταρχῶν, ὃς ἐφρούρει μὲν τὴν κατὰ τὸν Κιθαιρῶνα ἐσβολήν, ὄνομα δὲ ἦν οἱ Βακχυλίδης, τούτου τοῦ ἀνδρός, ὡς ἐπανῆλθεν ἐς τὸ στρατόπεδον, προσθεμένου τοῖς περὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν, τότε καὶ πᾶσιν ἐδέδοκτο

ἀγῶνι διακρίνεσθαι. Τῷ δὲ Ἐπαμεινώνδᾳ καὶ ἐς ἄλλους 8 Βοιωτῶν ὑποπτα ἦν, ἐς δὲ τοὺς Θεσπιεῖς καὶ περισσότερον· δείσας οὖν μὴ σφᾶς παρὰ τὸ ἔργον προδῶσιν, ἀποχώρησιν παρείχεν ἀπὸ στρατοπέδου τοῖς ἐθέλουσιν οἴκαδε· καὶ οἱ Θεσπιεῖς τε ἀπαλλάσσονται πανδημεὶ καὶ εἰ τιςιν ἄλλοις Βοιωτῶν ὑπὴν δύσνοια ἐς τοὺς Θηβαίους.

4. Ὡς δὲ ἐς χεῖρας συνήεσαν, ἐνταῦθα οἱ σύμμαχοι τῶν 9 Λακεδαιμονίων, ἅτε αὐτοῖς καὶ τὸν πρὸ τοῦ χρόνου οὐκ ἀρεσκόμενοι, τὸ ἔχθος μάλιστα ἐπεδείκνυντο, οὔτε κατὰ χῶραν μένειν ἐθέλοντες, ἐνδιδόντες δὲ ὅπῃ σφίσιν οἱ πολέμιοι προσφέροιντο. Αὐτοὺς δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Θηβαίους ἐξ ἴσου καθίστη τοὺς μὲν ἐμπειρία τε ἢ προ- ὑπάρχουσα, καὶ ἅμα αἰδουμένους μὴ καταλῦσαι τῆς Σπάρτης τὸ ἀξίωμα, Θηβαῖοι δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ πρὸ γυναικῶν καὶ παίδων τὸν κίνδυνον ἐφεστηκότες εἴρων. Ὡς δὲ ἄλλοι τε Λακεδαιμονίων τῶν ἐν τέλει 10 καὶ ὁ βασιλεὺς ἐτεθνήκει Κλεόμβροτος, ἐνταῦθα τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ταλαιπωρουμένους ἐπελάμβανεν ἀνάγκη μὴ ἐνδιδόναι· παρὰ γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις αἰσχιστον ἐδέδοκτο εἶναι βασιλέως νεκρὸν ἐπὶ ἀνδράσι πολεμίοις γενόμενον περιοφθῆναι.

Θηβαίοις μὲν ἡ νίκη κατείργαστο ἐπιφανεστάτη πα- 11
σῶν, ὅποσας κατὰ Ἑλλήνων ἀνείλοντο Ἕλληνες· Λακε-
δαιμόνιοι δὲ ἐς τὴν ὑστεραίαν τοὺς τεθνεώτας διενο-
οῦντο ὡς θάψοντες, καὶ ἀποστέλλουσι κήρυκα ἐς τοὺς
Θηβαίους. Ἐπαμεινώνδας δὲ ἐπιστάμενος ὡς ἐπικρύπ-
τεσθαι τὰς συμφορὰς αἰεὶ ποτε οἱ Λακεδαιμόνιοι πεφύ-
κασιν, ἔφασκεν ἀναίρεσιν τῶν νεκρῶν προτέροις αὐτῶν
διδόναι τοῖς συμμάχοις, ἐπὶ δὲ ἐκείνοις ἀνελομένοις
οὕτω καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἡέλου θάπτειν τοὺς αὐ-
τῶν. ὡς δὲ τῶν συμμάχων οἱ μὲν οὐδὲ ἀρχὴν ἀνηροῦντο 12
738 ἅτε οὐ τεθνεώτός σφισιν οὐδενός, τῶν δὲ ὀλίγον ἐφαί-
PAUSAN. II. 14

νετο εἶναι τὸ διεφθαρμένον, οὕτω Λακεδαιμόνιοι τε ἔθαπτον τοὺς αὐτῶν, καὶ ἤδη Σπαρτιάτας ἐξελέγκτο εἶναι τοὺς κειμένους. Ἀπέθανον δὲ Θηβαίων καὶ ὅσοι παρέμειναν Βοιωτῶν ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ἄνδρες, Λακεδαιμονίων δὲ αὐτῶν πλείους ἢ χίλιοι.

XIV. Τὸ μὲν δὴ παραντίκα ὁ Ἐπαμεινώνδας μετὰ τὴν μάχην Πελοποννησίων τοῖς λοιποῖς ἀπιέναι προειπὼν ἐπὶ τὰ οἰκεία, Λακεδαιμονίους ἐν τοῖς Λεύκτροις εἶχεν ἀπειλημένους· ὥς δὲ ἤκουε τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Σπαρτιάτας βοηθήσοντας τοῖς σφετέροις ἐς Λεύκτρα ἰέναι πανδημεῖ, δίδωσιν οὕτω τοῖς ἀνδράσιν ἀπελθεῖν ὑποσπόνδους, ἔφη τε ἄμεινον εἶσθαι τὸν πόλεμόν σφισιν ἐκ Βοιωτῶν ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἀπάσασθαι. Θεσπιεῦσι δὲ ὑφορωμένοις τὴν τε ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν Θηβαίων δυσμένειαν καὶ τὴν ἐν τῷ παρόντι αὐτῶν τύχην, τὴν μὲν πόλιν ἐδοξεν ἐκλιπεῖν, ἀναφεύγειν δὲ ἐς Κερησσόν. ἔστι δὲ ἐχυρὸν χωρίον ὁ Κερησσός [ἐς τὴν] Θεσπιάν, ἐς ὃ καὶ πάλοι ποτὲ ἀνσκευάσαντο κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τὴν Θεσσαλῶν. Οἱ δὲ Θεσσαλοὶ τότε, ὥς ἐλεῖν τὸν Κερησσὸν σφισι πειρωμένοις ἐφαίνετο ἐλπίδος κρείσσον, ἀφίκοντο ἐς Δελφούς παρὰ τὸν θεόν, καὶ αὐτοῖς γίνεται μάντευμα τοιούδε·

Λεῦκτρά τέ μοι σκιόεντα μέλει καὶ Ἀλήσιον οὐδας,
καί μοι τῷ Σκεδάσῳ μέλετον δυσπενθέε κούρα.
ἐνθα μάχη πολὺδακρυς ἐπέρχεται· οὐδέ τις αὐτὴν
φράσεται ἀνθρώπων, πρὶν κούριον ἀγλαὸν ἦβην
Δωριέες ὀλέσσωσ', ὅταν αἰσιμον ἡμᾶρ ἐπέλθῃ.

τουτάκι δ' ἔστι Κερησσός ἀλώσιμος, ἄλλοτε δ' οὐχί. 739

2. Τότε δὲ ὁ Ἐπαμεινώνδας ὥς τοὺς Θεσπιεῖς καταφεύγοντας ἐς τὸν Κερησσὸν ἐξεῖλε, πρὸς τὰ ἐν Πελοποννήσῳ παραντίκα ἔσπευδεν ἅτε καὶ τῶν Ἀρκάδων προθύμως μεταπεμπομένων. ἐλθὼν δὲ Ἀργείους μὲν προσ-

ελάβετο ἔκουσίους συμμάχους, Μαντινέας δὲ κατὰ κώμας ὑπὸ Ἀγρησιπόλιδος διωκισμένους ἐς τὴν ἀρχαίαν συνήγαγεν αὐθις πόλιν· τὰ δὲ πολίσματα τὰ Ἀρκάδων ὀπόσα εἶχεν ἀσθενῶς, καταλῦσαι πείσας τοὺς Ἀρκάδας, πατρίδα ἐν κοινῷ σφίσιν ᾤκισεν, ἢ Μεγάλη καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι καλεῖται πόλις. Ὁ μὲν δὲ χρόνος βοιωταρχοῦντι Ἐπαμεινώνδᾳ διήνυστο, τεθνάναι δὲ ἐτέτακτο ἐπιλαβόντα ἄνδρα τῆς ἀρχῆς. ὁ οὖν Ἐπαμεινώνδας ὑπεριδὼν ὥς οὐκ ὄντα ἐν καιρῷ τὸν νόμον ἐβιοτάρχει· καὶ ἀφικόμενος τῷ στρατῷ πρὸς τὴν Σπάρτην, ὥς οὐκ ἀντεπήγην Ἀγρησίλαος μαχούμενος, οὕτω πρὸς τὸν οἰκισμὸν τρέπεται Μεσσήνης, καὶ οἰκιστῆς Μεσσηνίοις τοῖς νῦν ἔστιν Ἐπαμεινώνδας· καί μοι τὰ ἐς τὸν οἰκισμὸν ἐδήλωσε τὰ ἐς αὐτοὺς ἔχοντα Μεσσηνίους. 3. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ τῶν Θηβαίων σύμμαχοι κατέτρεχον διασκεδασθέντες χάραν τὴν Λακωνικὴν καὶ ἥρπαζον τὰ ἐξ αὐτῆς. τοῦτο Ἐπαμεινώνδα παρέστησεν ὀπίσω Θηβαίους ἐς Βοιωτίαν ἀπαγαγεῖν. καὶ ὥς προῖων τῷ στρατῷ κατὰ Λέχαιον ἐρίνετο καὶ διεξιέναι τῆς ὁδοῦ τὰ στενὰ καὶ δύσβατα ἐμελλεν, Ἴφικράτης ὁ Τιμοθέου πελταστὰς καὶ ἄλλην Ἀθηναίων ἔχων δύναμιν ἐπιχειρεῖ τοῖς Θηβαίοις. Ἐπαμεινώνδας δὲ τοὺς ἐπιθεμένους τρέπεται καὶ πρὸς αὐτὸ ἀφικόμενος Ἀθηναίων τὸ ἄστυ, ὥς ἐπεξιέναι μαχομένους τοὺς Ἀθηναίους ἐκώλυνεν Ἴφικράτης, ὁ δὲ αὐθις ἐς τὰς Θήβας ἀπήλανε. 4. Καὶ δίκην μὲν ἔφηνεν ὑπὲρ θανάτου, διότι ἐβιοτάρχησεν ἐξήκοντος ἤδη τοῦ χρόνου· λέγονται δὲ οἱ δικάζειν λαχόντες οὐδὲ ἀρχὴν περὶ αὐτοῦ θέσθαι τὴν ψῆφον.

740 XV. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν Θεσσαλίᾳ δυναστεύων Ἀλέξανδρος Πελοπίδαν ἐλθόντα, ἀφίκετο δὲ ὥς παρὰ ἄνδρα ἰδὼν τε εὖνον αὐτῷ καὶ Θηβαίων φίλον τῷ κοινῷ, παραρνεύμενον δὴ τὸν Πελοπίδαν ὁ Ἀλέξανδρος δῆσας

εἶχεν ὑπὸ ἀπιστίας τε καὶ ὕβρεως. Θηβαῖοι δὲ ἐπεξιέναι
 παρὰ νῆα ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὤρμητο. Ἡγεμόνας
 μὲν τῆς ἐξόδου Κλεομένην καὶ Ὑπατον ἐποιήσαντο βοι-
 ωταρχοῦντας ἐν τῷ τότε. Ἐπαμεινώνδῃ δὲ συνέβαινε
 2 ἐν τοῖς στρατευομένοις τετάχθαι. γενομένης δὲ ἐκτὸς
 Πυλῶν οἱ τῆς δυνάμεως, ἐπιτίθεται σφισιν ἐν δυσχω-
 ραῖς λοχίστας ὁ Ἀλέξανδρος. ὥς δὲ ἐφαίνετο ἄπορα
 εἶναι τὰ τῆς σωτηρίας, οὕτω δὴ ὅ τε λοιπὸς στρατὸς
 ἡγεμόνα ποιοῦνται τὸν Ἐπαμεινώνδαν καὶ οἱ βοιωτάρ-
 χαι παρὰ χωροῦσιν ἐκουσίως τῆς ἀρχῆς. Ἀλέξανδρος δὲ
 οὔτε ἐτι ἐθάρρει τὸν πόλεμον, στρατηγοῦντα ὁρῶν τοῖς
 ἐναντίοις Ἐπαμεινώνδαν, καὶ ἐκὼν Πελοπίδαν ἀφίησιν.
 3 2. Ἐν ὅσῳ δὲ ἀπὴν ὁ Ἐπαμεινώνδας, Ὀρχομενίους Θη-
 βαῖοι ποιοῦσιν ἀναστάτους ἐκ τῆς χώρας· συμφορὰν δὲ
 τὴν ἀνάστασιν τοῖς Ὀρχομενίοις ἐνόμιζεν ὁ Ἐπαμεινών-
 δας, καὶ οὐ ποτ' αὖν ἐξεργασθῆναι τόλμημα τοιοῦτον
 4 αὐτοῦ γε παρόντος ἔφασκεν ὑπὸ Θηβαίων. Ὡς δὲ βοι-
 ωταρχεῖν αὐτῷς ἤρητο καὶ στρατῷ Βοιωτῶν ἀφίκετο
 αὐτῷ ἐς Πελοπόννησον, ἐκράτησε μὲν περὶ Λέχαιον
 Λακεδαιμονίους μάχῃ, σὺν δὲ σφισιν Ἀχαιῶν Πέλλη-
 νείας καὶ Ἀθηναίων οὐς Χαβρίας ἤγεν ἐξ Ἀθηνῶν. Θη-
 βαῖοις δὲ ἦν καθεστηκὸς τοὺς μὲν ἄλλους ὁπόσους αἰχμα-
 λώτους ἔλοιεν ἀφίεναι χρημάτων, τοὺς δὲ ἐκ Βοιωτῶν
 φεύγοντας ζημιοῦν θανάτῳ. Πόλισμα οὖν ἐλὼν Σικυ-
 ωνίων Φοιβίαν, ἐνθα ἦσαν τὸ πολὺ οἱ Βοιωτῆται φυγάδες,
 στιγμὴν ἀφίησι τοὺς ἐγκαταληφθέντας, ἄλλην σφίσιν 741
 5 ἦν ἔτυχε πατρίδα ἐπονομάζων ἐκάστω. 3. Ὡς δὲ ἀφίκετο
 πρὸς Μαντίνειαν τῇ στρατιᾷ, νικῶν καὶ τότε ὑπὸ ἀν-
 δρὸς ἀπέθανεν Ἀθηναῖον, καὶ Ἀθήνησιν ἐν ἵππων μάχῃ
 τὸν Ἐπαμεινώνδαν ὁ ἀνὴρ οὕτως γέγραπται φονεύων
 Γρύλος ὁ Ξενοφάντος, Ξενοφάντος δὲ τοῦ Κύρου ὁδοῦ

μετασχόντος ἐπὶ βασιλέα Ἀρταξέρξην καὶ ὀπίσω τοῖς
 Ἕλλησιν ἐπὶ θάλασσαν ἡγήσαμένον.

Τῷ δὲ ἀνδριάντι τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ ἐλεγεία 6
 ἐπεστὶν ἄλλα τε ἐς αὐτὸν λέγοντα, καὶ ὅτι Μεσσήνης γέ-
 νοιτο οἰκιστὴς καὶ τοῖς Ἕλλησιν ὑπάρξειεν ἐλευθερία δι'
 αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἔχει τὰ ἐλεγεία·

Ἡμετέραις βουλαῖς Σπάρτη μὲν ἐκείρατο δόξαν,
 Μεσσήνη δ' ἱερὴ τέκνα χρόνῳ δέχεται.

Θήβης δ' ὅπλοισιν Μεγάλη πόλις ἐστεφάνωται,
 αὐτόνομος δ' Ἑλλὰς πᾶς ἐν ἐλευθερίῃ.

τούτῳ μὲν τσαῦτα ἦν ἐς δόξαν.

XVI. Οὐ πόρρω δὲ ἐστὶ ναὸς Ἀμμωνος· καὶ τὸ ἄγαλ-
 μα ἀνέθηκε μὲν Πίνδαρος, Καλάμιδος δὲ ἐστὶν ἔργον.
 Ἀπέπεμψε δὲ ὁ Πίνδαρος καὶ Λιβύης ἐς Ἀμμωνίους τῷ
 Ἀμμωνι ὕμνον· οὗτος καὶ ἐς ἐμὲ ἦν ὁ ὕμνος ἐν τριγώνῳ
 στήλῃ παρὰ τὸν βωμὸν ὃν Πτολεμαῖος ὁ Λάγον τῷ Ἀμ-
 μωνι ἀνέθηκε. Θηβαῖοις δὲ μετὰ τοῦ Ἀμμωνος τὸ ἱερὸν
 οἴωνοσκοπεῖόν τε Τειρεσίον καλούμενον καὶ πλησίον
 Τύχης ἐστὶν ἱερὸν· φέρει μὲν δὴ Πλοῦτον παῖδα· ὥς δὲ 2
 Θηβαῖοι λέγουσι, χεῖρας μὲν τοῦ ἀγάλματος καὶ πρόσω-
 πον Ξενοφῶν εἰργάσατο Ἀθηναῖος, Καλλιστόνικος δὲ
 τὰ λοιπὰ ἐπιχώριος. Σοφὸν μὲν δὴ καὶ τούτοις τὸ βού-
 λευμα, ἐσθεῖναι Πλοῦτον ἐς τὰς χεῖρας ἅτε μητρὶ ἢ
 τροφῷ τῇ Τύχῃ, σοφὸν δὲ οὐχ ἦσσαν Κηφισοδότου· καὶ
 742 γὰρ οὗτος τῆς Εἰρήνης τὸ ἄγαλμα Ἀθηναῖος Πλοῦτον
 ἔχουσαν πεποίηκεν.

2. Ἀφροδίτης δὲ Θηβαῖοις ξοάνᾳ ἐστὶν οὕτω δὴ 3
 ἀρχαῖα ὥστε καὶ ἀναθήματα Ἀρμονίας εἶναι φασιν
 [αὐτὰ], ἐργασθῆναι δὲ αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἀκροστολίων ἁ-
 ταῖς Κάδμου ναυσίν ἢ ξύλου πεποιημένα. καλοῦσι δὲ
 Οὐρανίαν, τὴν δὲ αὐτῶν Πάνδημον, καὶ Ἀποστροφίαν

τὴν τρίτην· ἔθετο δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ τὰς ἐπωνυμίας ἡ
 4 Ἀρμονία, τὴν μὲν Οὐρανίαν ἐπὶ ἔρωτι καθαρῷ καὶ
 ἀπηλλαγμένῳ πόθου σωμάτων, Πάνδημον δὲ ἐπὶ ταῖς
 μίξεσι, τρίτα δὲ Ἀποστροφίαν, ἵνα ἐπιθυμίας τε ἀνόμου
 καὶ ἔργων ἀνοσίων ἀποστρέφῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων·
 πολλὰ γὰρ τὰ μὲν ἐν βαρβάροις ἠπίστατο ἡ Ἀρμονία,
 τὰ δὲ καὶ παρ' Ἑλλήσιν ἤδη τετολμημένα, ὅποια καὶ
 ὕστερον ἐπὶ τῇ Ἀδωνίδος μητρὶ καὶ ἐς Φαίδραν τε τὴν
 5 Μίνω καὶ ἐς τὸν Θρᾶκα Τηρέα ἄδεται. 3. Τὸ δὲ τῆς
 Διμήτρου ἱερὸν τῆς Θεσμοφόρου Κάδμου καὶ τῶν ἀπο-
 γόνων οἰκίαν ποτὲ εἶναι λέγουσι· Διμήτρου δὲ ἄγαλμα
 ὅσον ἐς στέφνα ἐστὶν ἐν τῷ φανερωῷ. καὶ ἀσπίδες ἐνταῦθα
 ἀνάκεινται χαλκαῖ· Λακεδαιμονίων δὲ ὅποιοι τῶν ἐν
 τέλει περὶ Λευκτρα ἐτελεύτησαν, φασὶν εἶναι.
 6 4. Πρὸς δὲ ταῖς καλουμέναις πύλαις Προϊτίσι θέα-
 τρον ῥηκοδόμηται, καὶ ἐγγυτάτω τοῦ θεάτρου Διονύσου
 ναὸς ἐστὶν ἐπὶ κλησὶν Λυσίου· Θηβαίων γὰρ αἰχμαλώ-
 τους ἀνδρας ἐχομένους ὑπὸ Θρακῶν, ὡς ἀγόμενοι κατὰ
 τὴν Ἀλιαρτίαν ἐγίνοντο, ἔλυθεν ὁ θεός, καὶ ἀποκτείνει
 σφισι τοὺς Θρᾶκας παρέδωκεν ὑπνωμένους. Ἐνταῦθα
 οἱ Θηβαῖοι τὸ ἔτερον τῶν ἀγαλμάτων φασὶν εἶναι Σεμέ-
 λης· ἐνιαυτοῦ δὲ ἅπαξ ἐκάστου τὸ ἱερὸν ἀνοιγνύναι
 7 φασὶν ἐν ἡμέραις τακταῖς. καὶ οἰκίᾳ τῆς Λύκου τὰ ἐρεί-
 πια καὶ Σεμέλης μνημῆ ἐστιν· Ἀλκμήνης δὲ οὐ μνημα, 743
 γενέσθαι δὲ αὐτὴν ὡς ἀπέθανε λίθον φασὶν ἐξ ἀνθρώ-
 που, καὶ Μεγαρεῦσι τὰ ἐς αὐτὴν οὐχ ὁμολογοῦσι· διά-
 φορα δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ὡς τὸ πολὺ ἀλλήλοις λέγουσιν
 Ἕλληνες. Θηβαίοις δὲ ἐνταῦθα καὶ τὰ μνημῆματα πεποι-
 ῖται τῶν Ἀμφίονος παίδων, χωρὶς μὲν τῶν ἀρσένων,
 ἰδίᾳ δὲ ταῖς παρθένους.

XVII. Πλησίον δὲ Ἀρτέμιδος ναὸς ἐστὶν Εὐκλείας·
 Σκόπα δὲ τὸ ἄγαλμα ἔργον. ταφῆναι δὲ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ

θυγατέρας Ἀντιποίνου λέγουσιν, Ἀνδρόκλειάν τε καὶ
 Ἀλκίδα. μελλούσης γὰρ πρὸς Ὀρχομενίους γίνεσθαι
 μάχης Θηβαίοις καὶ Ἡρακλεῖ, λόγιόν σφισιν ἦλθεν ἐσε-
 σθαι τοῦ πολέμου κράτος ἀποθανεῖν αὐτοχειρίᾳ θελή-
 σαντος ὃς ἂν τῶν ἀστῶν ἐπιφανέστατος κατὰ γένους
 ἀξίωμα ᾗ. Ἀντιποίνῳ μὲν οὖν, τούτῳ γὰρ τὰ ἐς τοὺς
 προγόνους μάλιστα ὑπῆρχεν ἐνδοξα, οὐχ ἡδὺ ἦν ἀπο-
 θνήσκειν πρὸ τοῦ δήμου, ταῖς δὲ Ἀντιποίνου θυγατρά-
 σιν ἤρεσκε· διεργασάμεναι δὲ αὐτὰς τιμὰς ἀντὶ τούτων
 ἔχουσι. Τοῦ ναοῦ δὲ τῆς Εὐκλείας Ἀρτέμιδος λέων 2
 ἐστὶν ἐμπροσθε, λίθου πεποιημένος· ἀναθεῖναι δὲ ἐλέ-
 γετο Ἡρακλῆς Ὀρχομενίους καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν
 Ἐργίνον τὸν Κλυμένου νικήσας τῇ μάχῃ. πλησίον δὲ
 Ἀπόλλων τέ ἐστιν ἐπὶ κλησὶν Βοηδρομίος καὶ Ἀγοραῖος
 Ἐρμῆς καλούμενος, Πινδάρου καὶ τοῦτο ἀνάθημα. Ἀπέ-
 χει δὲ ἡ πυρὰ τῶν Ἀμφίονος παίδων ἡμισυ σταδίου μά-
 λιστα ἀπὸ τῶν τάφων· μένει δὲ ἡ τέφρα καὶ ἐς τόδε ἐτι
 ἀπὸ τῆς πυρᾶς. 2. Πλησίον δὲ Ἀμφιτρύωνος δύο ἀγάλα- 3
 ματα λίθινα λέγουσιν Ἀθηναῖς ἐπὶ κλησὶν Ζωσθηρίας·
 λαβεῖν γὰρ τὰ ὄπλα αὐτὸν ἐνταῦθα, ἡνίκα Εὐβοεῦσι
 καὶ Χαλκιδόδοι ἐμελλεν ἀντιτάξεσθαι. τὸ δὲ ἐνδύναι
 τὰ ὄπλα ἐκάλουν ἄρα οἱ παλαιοὶ ξώσασθαι· καὶ δὴ Ὀμη-
 ρον ἄρει τὸν Ἀγαμέμνονα ποιήσαντα εὐκέναι τὴν ξώ-
 νην, τῶν ὄπλων τὴν σκευὴν φασὶν εἰκάξειν.
 744 3. Ζήθῳ δὲ μνημα καὶ Ἀμφίονι ἐν κοινῷ γῆς χωμᾷ 4
 ἐστὶν οὐ μέγα. ὑφαιρεῖσθαι δὲ ἐθέλουσιν ἀπ' αὐτοῦ
 τῆς γῆς οἱ Τιθορέαν ἐν τῇ Φωκίδι ἔχοντες, ἐθέλουσι δέ,
 ἐπειδὴν τὸν ἐν οὐρανῷ ταῦρον ὁ ἥλιος διεξίῃ· τηρικαῦτα
 γὰρ ἦν ἀπ' αὐτοῦ λαβόντες γῆν τῷ Ἀντιόπης μνηματι
 **, Τιθορεῦσιν οἴσει καρπὸν ἡ χώρα, Θηβαίοις δὲ οὐχ
 ὁμολῶς. καὶ ἐπὶ τούτῳ φρουρὰν οἱ Θηβαῖοι τότε ἔχουσι

5 τοῦ μνήματος. Ταῦτα δὲ αἱ πόλεις αὐταὶ πεπιστευέκασιν
ἐκ χρησμάτων τῶν Βάκιδος· ἔστι γὰρ καὶ τάδε ἐν τοῖς
χρησμοῖς·

ἀλλ' ὁπότεν Τιθορεὺς Ἀμφιόνι τε Ζήθῳ τε
χύτλα καὶ εὐχωλὰς μειλίγματα' ἐνὶ χθονὶ χεῦν
θελγομένον ταύροιο κλυτοῦ μένει ἡελίοιο,
καὶ τότε δὴ πεφύλαξο πόλει κακὸν οὐκ ἀλαπαδνόν
ἐρχόμενον· καρποὶ γὰρ ἀποφθινύθουσιν ἐν αὐτῇ
γαίῃς δασσαμένων, Φώκου δ' ἐπὶ σῆμα φερόντων.

6 Φώκου δὲ μνήμα ὁ Βάκιδος εἰρηκεν ἐπὶ αἰτία τοιαῦδε. ἡ
γυνὴ τοῦ Λύκου Διόνυσον θεῶν μάλιστα ἦγεν ἐν τιμῇ·
παθούσης δὲ αὐτῆς τὰ λεγόμενα Διόνυσος νεμεσᾷ τῇ
Ἀντιόπῃ· ἐπιφθονοὶ δὲ αἰεὶ πῶς παρὰ θεῶν αἱ ὑπερβο-
λαὶ τῶν τιμωριῶν εἰσὶ. λέγουσιν Ἀντιόπην μανῆναι καὶ
ἐκστᾶσαν τῶν φρενῶν ἀνὰ πᾶσαν πλανᾶσθαι τὴν Ἑλ-
λάδα, Φώκον δὲ τὸν Ὀρνυτιῶνος τοῦ Σισύφου περι-
τίθῃσιν ἣτις ἦν καὶ ἔχειν γυναικα ἰασάμενον· καὶ δὴ ὁ
7 τάφος ἐν κοινῷ τῇ Ἀντιόπῃ καὶ Φώκῳ πεποιήται. 5. Τοῦς 745
δὲ παρὰ τὸ Ἀμφιόνος μνήμα λίθους, οἳ κάτωθεν ὑπο-
βέβληνται, μήτε ἄλλως εἰργασμένοι πρὸς τὸ ἀκριβέστα-
τον, ἐκείνας εἶναι φασὶ τὰς πέτρας αὐτῇ φθῆ τοῦ Ἀμ-
φιόνος ἡκολούθησαν. τοιαῦτα δὲ ἕτερα λέγεται καὶ περὶ
Ὀρφέως, ὡς κιθαροφδοῦντι ἔποιτο αὐτῷ τὰ θηρία.

XVIII. Ἐκ Θηβῶν δὲ ὁδὸς ἐς Χαλκίδα κατὰ πύλας
ταύτας ἐστὶ τὰς Προιτίδας. τάφος δὲ ἐπὶ τῇ λεωφόρῳ
δείκνυται Μελανίππου, Θηβαίων ἐν τοῖς μάλιστα ἀγα-
θοῦ τὰ πολεμικά· καὶ ἡνίκα ἐπεστράτευσαν οἱ Ἀργεῖοι,
Τυδεΐα ὁ Μελανίππος οὗτος καὶ ἀδελφῶν τῶν Ἀδράστου
Μηκιστέα ἀπέκτεινε, καὶ οἱ καὶ αὐτῷ τὴν τελευτὴν ὑπὸ
2 Ἀμφιαράφῳ γενέσθαι λέγουσι. 2. Τοῦτου δὲ ἐγγύτατα
τρεῖς εἰσὶν ἀργοὶ λίθοι· Θηβαίων δὲ οἱ τὰ ἀρχαῖα μνη-
μονεύοντες Τυδεΐα φασὶν ἐνταῦθα εἶναι τὸν κείμενον,

ταφῆναι δὲ αὐτὸν ὑπὸ Μαίονος· καὶ ἐς μαρτυρίαν τοῦ
λόγου παρέσχον τῶν ἐν Ἰλιάδι ἔπος,

Τυδεός δ' ὃν Θήβῃσι χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτει.

3. Ἐξῆς δὲ ἐστὶ τῶν Οἰδίποδος παίδων μνήματα, τὰ 3
δ' ἐπ' αὐτοῖς δρώμενα οὐ θεασάμενος πιστὰ ὅμως ὑπεί-
ληφα εἶναι. φασὶ γὰρ καὶ ἄλλοις οἱ Θηβαῖοι τῶν καλον-
μένων ἡρώων καὶ τοῖς παισὶν ἐναγίζειν τοῖς Οἰδίποδος·
τούτοις δὲ ἐναγίζόντων αὐτῶν τὴν φλόγα, ὡσαύτως δὲ
καὶ τὸν ἀπ' αὐτῆς καπνὸν διχῇ δίστασθαι. ἐμὲ δὲ ἐπη-
γάγοντο ὧν λέγουσιν ἐς πίστιν ἰδόντα ἄλλο τοιόνδε. Ἐν 4
Μυσίᾳ τῇ ὑπὲρ Καῖκον πόλιν ἐστὶ Πιονίαι, τὸν δὲ
οἰκιστὴν οἱ ἐνταῦθα Πίονιν τῶν τινὰ ἀπογόνων τῶν
Ἡρακλέους φασὶν εἶναι· μελλόντων δὲ ἐναγίζειν αὐτῷ
καπνὸς αὐτόματος ἄνεις ἐκ τοῦ τάφου. ταῦτα μὲν οὖν
συμβαίνοντα εἶδον, Θηβαῖοι δὲ καὶ Τειρεσίου μνήμα
ἀποφαίνουσι, πέντε μάλιστα καὶ δέκα ἀπωτέρω στα-
δίους ἢ Οἰδίποδος τοῖς παισὶν ἐστὶν ὁ τάφος· ὁμολογοῦν-
τες δὲ καὶ οὗτοι συμβῆναι Τειρεσίᾳ τὴν τελευτὴν ἐν τῇ
Ἀλιαρτίᾳ, τὸ παρὰ σφίσι ἐθέλουσιν εἶναι κενὸν μνήμα.

4. Ἔστι δὲ καὶ Ἐκτορος Θηβαίοις τάφος τοῦ Προΐ- 5
μου πρὸς Οἰδιποδία καλουμένη κρήνῃ· κομίσαι δὲ αὐ-
τοῦ τὰ ὅσα ἐξ Ἰλίου φασὶν ἐπὶ τοιαῦδε μαντεύματι·

Θηβαῖοι Κάδμοιο πόλιν καταναϊεάοντες,
αἰ' κ' ἐθέλητε πάτραν οἰκεῖν σὺν ἀμύμονι πλούτῳ,
Ἐκτορος ὅστέα Προιαμίδου κομίσαντες ἐς οἶκους
ἐξ Ἀσίης Διὸς ἐννεσίης ἥρωα σέβεσθαι.

Τῇ δὲ Οἰδιποδία κρήνῃ τὸ ὄνομα ἐγένετο, ὅτι ἐς αὐτὴν 6
τὸ αἷμα ἐνέψατο Οἰδίπους τοῦ πατρῷου φόνου. πρὸς δὲ
τῇ πηγῇ τάφος ἐστὶν Ἀσφοδίκου· καὶ ὁ Ἀσφοδίκος οὗ-
τος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Ἀργεῖους Παρθενο-
παῖον τὸν Τυλαοῦ, καθὰ οἱ Θηβαῖοι λέγουσιν, ἐπεὶ τὰ

γε ἐν Θηβαΐδι ἔπη τὰ ἐς τὴν Παρθενοπαίου τελευτὴν Περικλύμενον τὸν ἀνελόντα φησὶν εἶναι.

XIX. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ λεωφόρῳ χωρίον ἐστὶ Τευμησός· Εὐρώπην δὲ ὑπὸ Διὸς κρυφθῆναι φασιν ἐνταῦθα. ἕτερος δὲ ἐς ἀλώπεκα ἐπέκλησιν Τευμησίαν λόγος ἐστίν, ὡς ἐκ μηνύματος Διονύσου τὸ θηρίον ἐπ' ὀλέθρῳ τραφείῃ Θηβαίων, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ κυνὸς ὃν Πρόκριδι τῇ Ἐρεχθέως ἔδωκεν Ἀρτεμις ἀλίσκεσθαι μέλλουσα αὐτῇ τε λίθος ἐγένετο ἡ ἀλώπηξ καὶ ὁ κύων οὗτος. Καὶ Ἀθηνᾶς ἐν Τευμησῷ Τελχινίας ἐστὶν ἱερὸν, ἄγαλμα οὐκ ἔχον· ἐς δὲ τὴν ἐπίκλησιν αὐτῆς ἐστὶν εἰκάζειν ὡς τῶν ἐν Κύπρῳ ποτὲ οἰκησάντων Τελχίνων ἀφικομένη μοῖρα ἐς Βοιωτοὺς ἱερὸν ἰδρύσατο Ἀθηνᾶς Τελχινίας.

- 2 2. Τευμησοῦ δὲ ἐν ἀριστερᾷ σταδίους προελθόντι ἐπὶ Γλισᾶντός ἐστιν ἐρείπια, πρὸ δὲ αὐτῶν ἐν δεξιᾷ τῆς οδοῦ χῶμα οὐ μέγα, ὅλη τε ἀργία σύσκιον καὶ ἡμέ- 741
ροις δένδροις. ἐτάφησαν δὲ αὐτόθι οἱ μετὰ Αἰγιάλεως ποιησάμενοι τοῦ Ἀδράστου τὴν ἐς Θήβας στρατείαν, ἅλ-
λοι τε Ἀργείων τῶν ἐν τέλει καὶ Πρόμαχος ὁ Παρθενο-
παίου· τῷ δὲ Αἰγιάλει γενέσθαι τὸ μνημεῖον ἐν Παγαῖς
πρότερον ἔτι ἐν τῇ συγγραφῇ τῇ Μεγαρίδι ἐδήλωσα.
3 Κατὰ δὲ τὴν ἐς Γλισᾶντα εὐθείαν ἐκ Θηβῶν λίθοις χω-
ρίον περιεχόμενον λογάσιν Ὄφειος καλοῦσιν οἱ Θηβαῖοι
κεφαλὴν, τὸν ὄφιον τοῦτον, ὅστις δὴ ἦν, ἀνασχεῖν ἐν-
ταῦθα ἐκ τοῦ φάλεος λέγοντες τὴν κεφαλὴν, Τειρεσίαν
δὲ ἐπιτυχόντα ἀποκόψαι μαχαίρᾳ. τὸ μὲν δὴ χωρίον
τοῦτο ἐπὶ λόγῳ καλεῖται τοῖσδε. 3. Ἐπεὶ δὲ Γλισᾶντός
ἐστὶν ὄρος Ὑπατος καλούμενον, ἐπὶ δὲ αὐτῷ Διὸς Ὑπά-
του ναὸς καὶ ἄγαλμα. τὸν δὲ ποταμὸν τὸν χεῖμαρρον
Θερμώδοντα ὀνομάζουσιν. Ἀναστρέφαντι δὲ ἐπὶ τῇ
Τευμησῶν καὶ ὁδὸν τὴν ἐς Χαλκίδα Χαλκώδοντος μνημεῖον
ἐστίν, ὃς ἀπέθανεν ὑπὸ Ἀμφιτρύωνος μάχης πρὸς Θη-

βαίους Εὐβοεῦσι γενομένης. 4. Ἐξῆς δὲ πόλεων ἐρεῖ- 4
πιά ἐστὶν Ἀρματος καὶ Μυκαλησσοῦ· καὶ τῇ μὲν τὸ
ὄνομα ἐγένετο ἀφανισθέντος, ὡς οἱ Ταναγραῖοι φασιν,
ἐνταῦθα Ἀμφιαράῳ τοῦ ἄρματος, καὶ οὐχ ὅπου λέγου-
σιν οἱ Θηβαῖοι· Μυκαλησσὸν δὲ ὁμολογοῦσιν ὀνομα-
σθῆναι διότι ἡ βοὺς ἐνταῦθα ἐμυκήσατο ἡ Κάδμου καὶ
τὸν σὺν αὐτῷ στρατὸν ἄγουσα ἐς Θήβας. ὄντινα δὲ τρώ-
πον ἐγένετο ἡ Μυκαλησσὸς ἀνάστατος, τὰ ἐς Ἀθηναίους
ἔχοντα ἐδήλωσέ μοι τοῦ λόγου. Πρὸς θάλασσαν δὲ τῆς 5
Μυκαλησσοῦ Δήμητρος Μυκαλησσίας ἐστὶν ἱερὸν· κλειε-
σθαι δὲ αὐτὸ ἐπὶ νυκτὶ ἐκάστη καὶ αὐθις ἀνοίγεσθαι
φασιν ὑπὸ Ἡρακλέους, τὸν δὲ Ἡρακλέα εἶναι τῶν Ἰδαίων
καλουμένων Δακτύλων. δεικνύται δὲ αὐτόθι καὶ θαῦμα
τιούνδε· πρὸ τοῦ ἀράλματος τῶν ποδῶν τιθέασιν ὅσα
ἐν ὁπώρα πέφυκεν ἡ γῆ φέρειν, ἃ διὰ παντὸς μένει τε-
θνηλότη τοῦ ἔτους.

5. Τοῦ δὲ Εὐρίπου τὴν Εὐβοίαν κατὰ τοῦτο ἀπὸ 6
τῆς Βοιωτῶν διείργοντος, τῆς τε Δήμητρος ἐν δεξιᾷ τὸ
ἱερὸν τῆς Μυκαλησσίας καὶ ὀλίγον ἀπ' αὐτοῦ προελ-
748 θόντι ἐστὶν Ἀύλις· ὀνομασθῆναι δὲ ἀπὸ τῆς Ὠγύγου
θυγατρὸς φασιν αὐτήν. Ναὸς δὲ Ἀρτέμιδος ἐστὶν ἐν-
ταῦθα καὶ ἀγάλματα λίθου λευκοῦ, τὸ μὲν δᾶδας φέ-
ρον, τὸ δὲ ἔοικε τοξενουσίῃ. φασὶ δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ μελ-
λόντων ἐκ μαντείας τῆς Κάλχαντος Ἰπυγένειαν τῶν Ἑλ-
λῆνων θύειν, τὴν θεὸν αὐτῇ αὐτῆς ἔλαφον τὸ ἱερεῖον
ποιῆσαι. Πλατάνου δὲ ἡς καὶ Ὀμηρὸς ἐν Ἰλιάδι ἐποιή- 7
σατο μνήμην, τὸ ἔτι τοῦ ξύλου περὶον φυλάσσουσιν ἐν
τῷ ναῷ. λέγεται δὲ ὡς ἐν Ἀυλίδι πνεῦμα τοῖς Ἑλλήσιν
οὐκ ἐγένετο ἐπίφορον, φανέντος δὲ ἐξαίφνης ἀνέμου
σφίσις οὐρίου θύειν τῇ Ἀρτέμιδι ὅτι ἕκαστος εἶχε, θή-
λεά τε ἱερεῖα καὶ ἄρσενα ὁμοίως· καὶ ἀπ' ἐκείνου δια-
μεμένηκεν ἐν Ἀυλίδι πάντα τὰ ἱερεῖα εἶναι δόκιμα. Δει-

κνυται δὲ καὶ ἡ πηγὴ παρ' ἣν ἡ πλάτανος ἐπεφύκει, καὶ ἐπὶ λόφου πλησίον τῆς Ἀγαμέμνονος σκηνῆς οὐδὸς χαλκοῦ. φοῖνικες δὲ πρὸ τοῦ ἱεροῦ πεφύκασιν, οὐκ ἐς ἅπαν ἐδώδιμον παρεχόμενοι καρπὸν ὥσπερ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, τοῦ δὲ ἐν Ἰωνίᾳ τῶν φοινίκων καρποῦ πεπανώτερον. Ἀνθρῶποι δὲ ἐν τῇ Αὐλίδι οἰκοῦσιν οὐ πολλοί, γῆς δὲ εἰσιν οὗτοι κεραιεῖς. νέμονται Ταναγραῖοι ταύτην τε τὴν χώραν καὶ ὅση περὶ Μυκαλησσὸν ἐστὶ καὶ Ἄρμα.

XX. Ἔστι δὲ τῆς Ταναγραίας ἐπὶ θαλάσῃ καλούμενον Δῆλιον· ἐν δὲ αὐτῷ καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Αἰητοῦς ἐστὶν ἀγάλματα. 2. Ταναγραῖοι δὲ οἰκιστὴν σφισι Ποίμανδρον γενέσθαι λέγουσι Χαιρησίλῳ παῖδα τοῦ Ἰασίου τοῦ Ἐλευθῆρος· (τοῦτον δ') Ἀπόλλωνός τε καὶ Αἰδούσης εἶναι τῆς Ποσειδῶνος. Ποίμανδρον δὲ γυναικὰ φασιν ἀγαγέσθαι Τάναγρον θυγατέρα Αἰόλου· Κορίννη δὲ ἐστὶν ἐς αὐτὴν πεποιημένα Ἀσωποῦ παῖδα εἶναι. 2 ταύτης τοῦ βίου προελθούσης ἐπὶ μακρότατον, τοὺς περιόικους φασὶν ἀφελόντας τὸ ὄνομα τὴν τε γυναικὰ αὐτὴν καλεῖν Γραῖαν καὶ ἀνὰ χρόνον τὴν πόλιν· διαμεῖναι τε τὸ ὄνομα ἐς τοσοῦτον ὥς καὶ Ὀμηρον ἐν καταλόγῳ ποιῆσαι,

Θέσπειαν Γραῖαν τε καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν. 749
χρόνῳ δὲ ὕστερον τὸ ὄνομα τὸ ἀρχαῖον ἀνεσώσαντο.

3. Ἔστιν Ὠρίωνος μνῆμα ἐν Τανάγρα, καὶ ὄρος Κηρύκιον, ἐνθα Ἐρμῆν τεχθῆναι λέγουσι, Πόλος τε ὀνομαζόμενον χωρίον· ἐνταῦθα Ἀτλαντα καθήμενον πολυπραγμονεῖν τὰ τε ὑπὸ γῆν φασὶ καὶ τὰ οὐράνια, πεποιῆσθαι δὲ καὶ Ὀμήρῳ περὶ τούτου,

Ἀτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅστε θαλάσσης πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δὲ τε κίονας αὐτός μακράς, αἷ γαῖαν τε καὶ οὐρανὸν ἄμφω ἔχουσιν.

44. Ἐν δὲ τοῦ Διονύσου τῷ ναφ' θεᾶς μὲν καὶ τὸ ἄγαλμα

ἄξιον, λίθου τε ὃν Παρίου καὶ ἔργον Καλάμιδος, θαῦμα δὲ παρέχεται μείζον ἔτι ὁ Τρίτων. Ὁ μὲν δὴ σεμνότερος ἐς αὐτὸν λόγος τὰς γυναικὰς φησὶ τὰς Ταναγραίων πρὸ τοῦ Διονύσου τῶν ὀργίων ἐπὶ θάλασσαν καταβῆναι καθαρσίων ἕνεκα, νηχομέναις δὲ ἐπιχειρῆσαι τὸν Τρίτωνα, καὶ τὰς γυναικὰς εὐξασθαι Διόνυσόν σφισιν ἀφικέσθαι βοηθόν· ὑπακοῦσαι τε δὴ τὸν θεὸν καὶ τοῦ Τρίτωνος κρατῆσαι τῇ μάχῃ. Ὁ δὲ ἕτερος λόγος ἀξιωματικὸς μὲν ἀποδεῖ τοῦ προτέρου, πιθανώτερος δὲ ἐστὶ. φησὶ γὰρ δὴ οὗτος, ὅπόσα ἐλαύνοιτο ἐπὶ θάλασσαν βοσκήματα, ὥς ἐλόχα τε ὁ Τρίτων καὶ ἤρπαξεν· ἐπιχειρεῖν δὲ αὐτὸν καὶ τῶν πλοίων τοῖς λεπτοῖς, ἐς ὃ οἱ Ταναγραῖοι κρατῆρα οἶνον προτιθέασιν αὐτῷ. καὶ τὸν αὐτίκα ἐρχέσθαι λέγουσιν ὑπὸ τῆς ὁσμῆς, πίνοντα δὲ ἐρροῖσθαι κατὰ τῆς ἡμέρας ὑπνωμένον, Ταναγραῖον δὲ ἄνδρα πελέκει παῖσαντα ἀποκόψαι τὸν ἀνχένα αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπεστὶν αὐτῷ κεφαλὴ. ὅτι δὲ μεθυσθέντα εἴλεν, ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ Διονύσου νομίζουσιν ἀποθανεῖν αὐτόν.

750 XXI. Εἶδον δὲ καὶ ἄλλον Τρίτωνα ἐν τοῖς Ῥωμαίων θαύμασι, μεγέθει τοῦ παρὰ Ταναγραίοις ἀποδέοντα. παρέχονται δὲ ἰδέαν οἱ Τρίτῳνες· ἔχουσιν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κόμην οἷα τὰ βατράχια τὰ ἐν ταῖς λίμναις χρόαν τε καὶ ὅτι τῶν τριχῶν οὐκ ἂν ἀποκρίναις μίαν ἀπὸ τῶν ἄλλων· τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα φολίδι λεπτῇ πέφρικέ σφισι κατὰ ἰχθὺν ῥίνην. βράγχια δὲ ὑπὸ τοῖς πόσιν ἔχουσι καὶ ῥίνα ἀνθρώπου, στόμα δὲ εὐρύτερον καὶ ὀδόντας θηρίου· τὰ δὲ ὄμματα, ἔμοι δοκεῖν, γλαυκά, καὶ χεῖρες εἰσιν αὐτοῖς καὶ δάκτυλοι καὶ ὄνυχες τοῖς ἐπιθέμασιν ἐμφορεῖς τῶν κόχλων· ὑπὸ δὲ τὸ στέφνον καὶ τὴν γαστέρα οὐρά σφισιν ἀντὶ ποδῶν οἷα περ τοῖς δελφῖσιν ἐστίν. 2. Εἶδον δὲ καὶ ταύρους τοὺς τε Αἰθιοπικούς, 2 οὓς ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι ὀνομάζουσι ῥινόκερος, ὅτι σφί-

σιν ἐπ' ἄκρα τῇ ῥινὶ ἐν ἐκάστῳ κέρας καὶ ἄλλο ὑπὲρ αὐτὸ οὐ μέγα, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς οὐδὲ ἀρχὴν κέρατά ἐστι, καὶ τοὺς ἐκ Παιόνων· οὗτοι δὲ οἱ ἐκ Παιόνων ἐς τε τὸ ἄλλο σῶμα δασεῖς καὶ ἀμφὶ τὸ στέρνον μάλιστά εἰσι καὶ τὴν γένυν· καμήλους τε Ἰνδικὰς χρῶμα εἰκα-
 3 σμένους παρδάλεσιν. 3. Ἔστι δὲ ἄλλη καλούμενον θη- 751
 ρίον, εἶδος μὲν ἐλάφου καὶ καμήλου μεταξύ, γίνεται δὲ ἐν τῇ Κελτῶν γῇ. θηρίων δὲ ὧν ἴσμεν μόνην ἀνιχνεύ-
 σαι καὶ προϊδεῖν οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων· σταλεῖσι δὲ ἐς ἄγραν ἄλλων καὶ τήνδε ἐς χεῖρά ποτε δαίμων ἄγει·
 ὁσφραταί μὲν γε ἀνθρώπου [καὶ] πολὺ ἐτι ἀπέχουσα, ὥς φασι, καταδύεται δὲ ἐς φάραγγας καὶ σπήλαια τὰ βα-
 θύτατα. οἱ θηρεύοντες οὖν, ὁπότε ἐπὶ βραχύτατον, σταδίων τὴν πεδιάδα χιλίων ἢ καὶ ὄρος περιλαβόντες
 τὸν κύκλον μὲν οὐκ ἔστιν ὅπως διαλύσουσιν, ἐπισυν-
 ιόντες δὲ αἰετὰ ἐντὸς γινόμενα τοῦ κύκλου πάντα αἰ-
 ροῦσι τὰ τε ἄλλα καὶ τὰς ἄλλας. εἰ δὲ μὴ τύχοι ταύτη
 φωλεύουσα, ἑτέρα γε ἄλλην ἐλεῖν ἔστιν οὐδεμία μηχανή.
 44. Θηρίον δὲ ἐν τῷ Κτησίῳ λόγῳ τῷ ἐς Ἰνδοὺς, μαρτι-
 χόρα ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων φησὶν ἀνδροφά-
 γον λελεῖσθαι, εἶναι πείθομαι τὸν τίγριν· ὁδόντας δὲ
 αὐτὸ τριστοίχους καθ' ἐκατέραν τὴν γένυν καὶ κέντρα
 ἐπὶ ἄκρας ἔχειν τῆς οὐρᾶς, τούτοις δὲ τοῖς κέντροις ἐγ-
 γύθεν ἀμύνεσθαι καὶ ἀποπέμπειν ἐς τοὺς πορρωτέρω
 τοξότου ἀνδρὸς ὁστῶ ἴσον, ταύτην οὐκ ἀληθῆ τὴν φή-
 μιν οἱ Ἰνδοὶ δέξασθαι δοκοῦσί μοι παρ' ἀλλήλων ὑπὸ
 5 τοῦ ἄγαν ἐς τὸ θηρίον δέματος. Ἠπατήθησαν δὲ καὶ
 ἐς τὴν χροάν αὐτοῦ, καὶ ὁπότε κατὰ τοῦ ἡλίου φανεῖη
 σφίσιν ὁ τίγρις τὴν αὐγὴν, ἐρυθρός τ' ἐδόκει καὶ ὁμό-
 χρους, ἢ ὑπὸ τῆς ὠκύτης, ἢ εἰ μὴ θέοι, διὰ τὸ ἐν ταῖς
 ἐπιστροφαῖς συνεχές, ἄλλως τε καὶ οὐκ ἐγγύθεν γινο-
 μένης τῆς θέας. Δοκᾷ δέ, εἰ καὶ Λιβύης τις ἢ τῆς Ἰν- 752

δῶν ἢ Ἀράβων γῆς ἐπέρχοιτο τὰ ἔσχατα, ἐθέλων θηρία
 ὅποσα παρ' Ἑλλήσιν ἐξευρεῖν, τὰ μὲν οὐδὲ ἀρχὴν αὐτὸν
 εὐρήσειν, τὰ δὲ οὐ κατὰ ταῦτά ἔχειν φανεῖσθαι οἱ. Οὐ 6
 γὰρ δὴ ἀνθρώπος μόνον ὁμοῦ τῷ ἀέρι καὶ τῇ γῇ δια-
 φόροις οὔσι διάφορον κτᾶται καὶ τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ τὰ
 λοιπὰ τὸ αὐτὸ ἂν πάσχοι τοῦτο, ἐπεὶ καὶ τὰ θηρία αἱ
 ἀσπίδες τοῦτο μὲν ἔχουσιν αἱ Λίβυσσαι παρὰ τὰς Αἰγυ-
 πτίας τὴν χροάν, τοῦτο δὲ ἐν Αἰθιοπία μελαίνους τὰς
 ἀσπίδας οὐ μείον ἢ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἢ γῇ τρέφει.
 οὕτω χρὴ πάντα τινὰ μήτε ἐπίδρομον τὴν γνώμην, μήτε
 ἀπίστως ἔχειν ἐς τὰ σπανιώτερα, ἐπεὶ τοι καὶ ἐγὼ πτε-
 ρωτοὺς ὄφεις οὐ θεασάμενος πείθομαι, διότι ἀνὴρ Φρῶξ
 ἤγαγεν ἐς Ἰωνίαν σκορπίον ταῖς ἀκρίσιν ὁμοιώτατα πτερὰ
 ἔχοντα.

XXII. Ἐν Τανάγρα δὲ παρὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου
 Θέμιδος ἔστιν, ὃ δὲ Ἀφροδίτης, καὶ ὁ τρίτος τῶν ναῶν
 Ἀπόλλωνος, ὁμοῦ δὲ αὐτῷ [καὶ] Ἀρτεμίδος τε καὶ Αἰγῶ.
 2. Ἐς δὲ τοῦ Ἑρμοῦ τὰ ἱερά τοῦ τε Κριοφόρου καὶ ὃν
 Πρόμαχον καλοῦσι, τοῦ μὲν ἐς τὴν ἐπικλήσιν λέγουσιν
 ὥς ὁ Ἑρμῆς σφίσιν ἀποτρέψαι νόσον λοιμώδη περὶ τὸ
 τεῖχος κριὸν περιενεγκών, καὶ ἐπὶ τούτῳ Κάλαις ἐποίη-
 σεν ἄγαλμα Ἑρμοῦ φέροντα κριὸν ἐπὶ τῶν ὤμων. ὅς δ'
 ἂν εἶναι τῶν ἐφήβων προκριθῇ τὸ εἶδος κάλλιστος, οὐ-
 τος ἐν τοῦ Ἑρμοῦ τῇ ἑορτῇ περιείσιν ἐν κύκλῳ τοῦ τεί-
 χους ἔχων ἄρνα ἐπὶ τῶν ὤμων. Τὸν δὲ Ἑρμῆν λέγουσι 2
 τὸν Πρόμαχον Ἑρετριέων ναυσὶν ἐξ Εὐβοίας ἐς τὴν Τα-
 ναγραίαν σχόντων τοὺς τε ἐφήβους ἐξαγαγεῖν ἐπὶ τὴν
 μάχην, καὶ αὐτὸν ἄτε ἐφηβὸν σκληρογυδί ἀμυνόμενον
 μάλιστα ἐργάσασθαι τῶν Εὐβοέων τροπῇ. Κεῖται δὲ
 ἐν τοῦ Προμάχου τῷ ἱερῷ τῆς [τε] ἀνδράχου τοῦ ὑπό-
 λοιπον· τραφῆναι δὲ ὑπὸ τῷ δένδρῳ τὸν Ἑρμῆν τούτῳ
 νομίζουσιν. Οὐ πόρρω δὲ θεατρὸν τε καὶ πρὸς αὐτῷ

στοὰ πεποιήται. Εὖ δέ μοι Ταναγραῖοι νομίσαι τὰ ἐς 753
τοὺς θεοὺς μάλιστα δοκοῦσιν Ἑλλήνων· χωρὶς μὲν γὰρ
αἱ οἰκίαι σφίσι, χωρὶς δὲ τὰ ἱερὰ ὑπὲρ αὐτὰς ἐν καθαροῖ
3 τέ ἐστι καὶ ἐκτὸς ἀνθρώπων. 3. Κορίννης δέ, ἡ μόνη
δὴ ἐν Τανάγρα ἄσματα ἐποίησε, ταύτης ἐστι μὲν μῦθμα
ἐν περιφανεί τῆς πόλεως, ἔστι δὲ ἐν τῷ γυμνασίῳ γρα-
φή, ταινίᾳ τὴν κεφαλὴν ἢ Κόριννα ἀναδουμένη τῆς νί-
κης ἔνεκα ἣν Πίνδαρον ἄσματι ἐνίκησεν ἐν Θήβαις.
φαίνεται δέ μοι νικῆσαι τῆς διαλέκτου τε ἔνεκα, ὅτι
ἦδεν οὐ τῇ φωνῇ τῇ Δωρίδι ὥσπερ ὁ Πίνδαρος, ἀλλὰ
ὁποῖα συνήσειν ἔμελλον Αἰολεῖς, καὶ ὅτι ἦν γυναικῶν
τότε δὴ καλλίστη τὸ εἶδος, εἴ τι τῇ εἰκόνι δεῖ τεκμαίρε-
4 σθαι. 4. Ἔστι δὲ καὶ γένη δύο ἐνταῦθα ἀλεκτρονίων,
οἱ τε μάχιμοι καὶ οἱ κόσσυφοι καλούμενοι. τούτων τῶν
κοσσύφων μέγεθος μὲν κατὰ τοὺς Ἀνδούς, ἐστὶν ὄρνι-
θας, χροὰ δὲ ἐμφερὴς κόρακι, κάλλαια δὲ καὶ ὁ λόφος
κατὰ ἀνεμώνην μάλιστα· λευκὰ δὲ σημεῖα οὐ μεγάλα
ἐπὶ τε ἄκρῳ τῷ ῥάμφει καὶ ἐπὶ ἄκρας ἔχουσι τῆς οὐρᾶς.
οὔτοι μὲν τοιοῦτο παρέχονται τὸ εἶδος.

5 5. Τῆς δὲ Βοιωτίας τὰ ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Εὐρίπου
Μεσσίαπιν ὄρος καλούμενον καὶ ὑπ' αὐτῷ Βοιωτῶν ἐπὶ
θαλάσσης πόλις ἐστὶν Ἀνθηδών· γενέσθαι δὲ τῇ πόλει τὸ
ὄνομα οἱ μὲν ἀπὸ Ἀνθηδόνης νύμφης, οἱ δὲ Ἀνθαν δυ-
ναστεῦσαι λέγουσιν ἐνταῦθα, Ποσειδῶνός τε παῖδα καὶ
'Αλκούνως τῆς Ἀτλαντος. Ἀνθηδονίοις δὲ μάλιστα πού
κατὰ μέσον τῆς πόλεως Καβείων ἱερὸν καὶ ἄλσος περὶ
αὐτὸ ἐστὶ, πλησίον δὲ Δήμητρος καὶ τῆς παιδὸς ναός,
6 καὶ ἀγάλματα λίθου λευκοῦ. Διόνυσον τε ἱερὸν πε-
754 ποίηται καὶ ἄγαλμα πρὸ τῆς πόλεως κατὰ τὸ ἐς τὴν ἤπει-
ρον. Ἐνταῦθα εἰσὶ μὲν τάφοι τῶν Ἰφιμεδείας καὶ
'Αλωέως παιδῶν· γενέσθαι δὲ σφίσι τοῦ βίου τὴν τελευ-
τὴν ὑπὸ Ἀπόλλωνος κατὰ τὰ αὐτὰ Ὀμηρος πεποιήκασι

καὶ Πίνδαρος, ** ὥς ἐπιλάβοι τὸ χρεῶν αὐτοὺς ἐν Νάξῳ
τῇ ὑπὲρ Πάρου κειμένη. 6. Τούτων τε δὴ ἐστὶ τῇ Ἀν-
θηδόνι μνήματα, καὶ ἐπὶ τῇ θαλάσῃ καλούμενον Γλαύ-
κου πῆδημα. εἶναι δὲ αὐτὸν Ἀλῖέα, καὶ ἐπεὶ τῆς πῶας 7
ἔφαγε, δαίμονα ἐν θαλάσῃ γενέσθαι καὶ ἀνθρώποις τὰ
ἐσόμενα ἐς τόδε προλέγειν οἱ τε ἄλλοι πιστὰ ἤγνηται,
καὶ οἱ τὴν θάλασσαν πλέοντες πλεῖστα ἀνθρώπων ἐς τὴν
Γλαύκου μαντικὴν κατὰ ἔτος ἕκαστον λέγουσι. Πινδά-
ρῳ δὲ καὶ Αἰσχύλῳ πυνθανομένοις παρὰ Ἀνθηδονίων,
τῷ μὲν οὐκ ἐπὶ πολὺ ἐπῆλθεν ἄσαι τὰ ἐς Γλαύκον, Αἰ-
σχύλῳ δὲ καὶ ἐς ποίησιν δράματος ἐξήρκεσε.

XXIII. Θηβαίοις δὲ πρὸ τῶν πυλῶν ἐστὶ τῶν Προ-
τίδων καὶ τὸ Ἰολάου καλούμενον γυμνάσιον, καὶ στά-
διον κατὰ ταῦτα τῷ τε ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ τῷ Ἐπιδανρίῳ
γῆς χῶμα· ἐνταῦθα δέκνυνται καὶ ἡρώων Ἰολάου. τε-
λευτῆσαι δὲ ἐν Σαρδοὶ τὸν τε Ἰόλαον αὐτὸν καὶ Ἀθη-
ναίων καὶ Θεσπιέων τοὺς συνδιαβάοντας ὁμολογοῦσι καὶ
οἱ Θηβαῖοι. 2. Ὑπερβάντι δὲ τοῦ σταδίου τὰ ἐν δεξιᾷ 2
δρόμος ἵππων καὶ ἐν αὐτῷ Πινδάρου μνημῆα ἐστὶ. Πίν-
δαρον δὲ ἡλικίαν ὄντα νεανίσκον καὶ ἰόντα ἐς Θεσπιάς
ᾧρα καύματος περὶ μεσοῦσαν μάλιστα ἡμέραν κόπος καὶ
ὑπνος ἀπ' αὐτοῦ κατελάμβανεν. Ὁ μὲν δὴ ὥς εἶχε κα-
τακλίνεται βραχὺ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ· μέλισσαι δὲ αὐτῷ
καθεύδοντι προσεπέτοντό τε καὶ ἐπλάσσαν πρὸς τὰ χεῖλη
τοῦ κηροῦ. ἀρχὴ μὲν Πινδάρῳ ποιεῖν ἄσματα ἐγένετο 3
755 τοιαύτη· εὐδοκιμοῦντα δὲ αὐτὸν ἦδη ἀνὰ πᾶσαν τὴν
'Ελλάδα ἐς πλεονόξῃς ἦρεν ἢ Πυθίᾳ ἀνειπούσα Δελ-
φοῖς, ὁπόσων ἀπῆρχοντο τῷ Ἀπόλλωνι, μοῖραν καὶ Πιν-
δάρῳ τὴν ἴσιν ἀπάντων νέμειν. Λέγεται δὲ καὶ ὀνει-
ρατος ὅψιν αὐτῷ γενέσθαι προήκοντι ἐς γῆρας· ἐπιστᾶσα
ἡ Περσεφόνη οἱ καθεύδοντι οὐκ ἔφασκεν ὑμνηθῆναι
μόνη θεῶν ὑπὸ Πινδάρου, ποιήσιν μέντοι καὶ ἐς αὐ-

4 τὴν ἄσμα Πίνδαρον ἐλθόντα ὡς αὐτήν. Τὸν μὲν αὐτίκα τὸ χρεῶν ἐπιλαμβάνει, πρὶν ἐξήκειν ἡμέραν δεκάτην ἀπὸ τοῦ ὀνειράτος· ἦν δὲ ἐν Θήβαις γυνὴ πρεσβυτὶς γένους ἔνεκα προσήκουσα Πινδάρῳ καὶ τὰ πολλὰ μεμελετηκυῖα ἄδειν τῶν ἁσμάτων· ταύτῃ Πίνδαρος ἐνύπνιον τῇ πρεσβυτίδι ἐπιστὰς ὕμνον ἤσεν ἐς Περσεφόνην· ἣ δὲ αὐτίκα, ὡς ἀπέλιπεν αὐτὴν ὁ ὕπνος, ἔγραψε ταῦτα, ὅποσα τοῦ ὀνειράτος ἤκουσεν ἄδοντος. ἐν τούτῳ τῷ ἁσmati ἄλλαι τε ἐς τὸν Αἰδην εἰσὶν ἐπικλήσεις καὶ ὁ χρυσήμιος, δῆλα ὡς ἐπὶ τῆς Κόρης τῇ ἀρπαγῇ.

5 3. Ἐντεῦθεν ἐς Ἀκραίφνιον ἐστὶν ὁδὸς τὰ πλείω πεδιάς. εἶναι δὲ ἐξ ἀρχῆς τε μοῖραν τῆς Θηβαϊδος τὴν πόλιν φασί, καὶ ὕστερον διαπεσόντας Θηβαίων ἐς αὐτὴν ἄνδρας εὗρισκον, ἡνίκα Ἀλέξανδρος ἐποίει τὰς Θήβας ἀναστάτους· ὑπὸ δὲ ἀσθενείας καὶ γήρως οὐδὲ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἀποσωθῆναι δυνηθέντες ἐνταῦθα ὤκησαν. Κεῖται μὲν τὸ πόλισμα ἐν ὄρει τῷ Πτώφ, θείας δὲ ἄξια ἐνταῦθα Διονύσου ναὸς ἐστὶ καὶ ἄγαλμα.

6 Προελθόντι δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐν δεξιᾷ πέντε πον καὶ δέκα σταδίους τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστι τοῦ Πτώου τὸ ἱερόν. εἶναι δὲ Ἀθάμαντος καὶ Θεμιστοῦς παῖδα τὸν Πτώον, ἀφ' οὗ τῷ τε Ἀπόλλωνι ἐπικλήσις καὶ τῷ ὄρει τὸ ὄνομα ἐγένετο, Ἄσιος ἐν τοῖς ἔπεσιν εἰρηκε. Πρὸ δὲ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Μακεδόνων ἐπιστρατείας καὶ ὀλέθρου τοῦ Θηβαίων μαντεῖον ἦν αὐτόθι ἀψευδές· καὶ ποτε ἄνδρα Εὐρωπέα, ὄνομα δὲ οἱ εἶναι Μῦν, τοῦτον ἀποσταλέντα ὑπὸ Μαρδονίου τὸν Μῦν ἐπερέσθαι τε φωνῇ τῇ σφετέρᾳ, καὶ οἱ χρῆσαι τὸν θεὸν οὐχ ἑλληνίσαντα οὐδὲ αὐτὸν διαλέκτῳ τῇ Καρικῇ.

7 4. Ὑπερβαλόντων δὲ τὸ ὄρος τὸ Πτώον ἐστὶν ἐπὶ θαλάσσης Βοιωτῶν πόλις Λάρυμνα· γενέσθαι δὲ αὐτῇ τὸ ὄνομα φασὶν ἀπὸ Λαρύμνης τῆς Κύνου· τοὺς δὲ ἀνω-

τέρω προγόνους δηλώσει μοι τὰ ἔχοντα ἐς Λοκροὺς τοῦ λόγου. Καὶ συνετέλει δὲ ἐς Ὀποῦντα ἢ Λάρυμνα τὸ ἀρχαῖον· Θηβαίων δὲ ἐπὶ μέγα ἰσχύος προελθόντων, τηνικαῦτα ἐκουσίως μετετάξαντο ἐς Βοιωτούς. Διονύσου δὲ ἐνταῦθα ναὸς καὶ ἄγαλμα ὁρθὸν πεποιήται. Λιμὴν δὲ σφισὶν ἐστὶν ἀγχιβαθής, καὶ τὰ ὄρη τὰ ὑπὲρ τὴν πόλιν ὅων παρέχεται θήραν ἀγρίων.

XXIV. Ἐξ Ἀκραίφνιου δὲ ἰόντι εὐθείαν ἐπὶ λίμνην τὴν Κηφισίδα, οἱ δὲ Κωπαῖδα ὀνομάζουσι τὴν αὐτήν, πεδίον καλούμενόν ἐστιν Ἀθαμάντιον· οἰκῆσαι δὲ Ἀθάμαντα ἐν αὐτῷ φασίν. Ἐς δὲ τὴν λίμνην ὅτε ποταμὸς ὁ Κηφισὸς ἐκδίδωσιν, ἀρχόμενος ἐκ Αἰλαίας τῆς Φωκείων, καὶ διαπλεύσαντι εἰς Κῶπαι. κεῖνται δὲ αἱ Κῶπαι πόλισμα ἐπὶ τῇ λίμνῃ· 2. τοῦτου δὲ καὶ Ὀμηρος ἐποίησατο ἐν καταλόγῳ μνήμην· ἐνταῦθα Δῆμητρος καὶ Διονύσου καὶ Σαρὰπιδός ἐστιν ἱερά. Ἀέγουσι δὲ οἱ Βοιωτοὶ καὶ πολίσματα ἄλλα πρὸς τῇ λίμνῃ ποτέ, Ἀθήνας καὶ Ἐλευσίνα, οἰκεῖσθαι, καὶ ὡς ὥρα χειμῶνος ἐπικλύσσα ἠφάνισεν αὐτὰ ἡ λίμνη. Οἱ μὲν δὴ ἰχθυὺς οἱ ἐν τῇ Κηφισίδι οὐδέν τι διάφορον ἐς ἄλλους ἰχθυὺς τοὺς λιμναίους ἔχουσιν· αἱ δὲ ἐγγέλεις αὐτόθι καὶ μεγέθει μέγισται καὶ ἐσθλείν εἰσὶν ἠδίσται.

3. Κωπῶν δὲ ἐν ἀριστερᾷ σταδίοις προελθόντι ὡς 3 δώδεκα εἰσὶν Ὀλμωνες, Ὀλμωνέων δὲ ἐπτά πον στάδια Τηττος ἀφέστηκε, κῶμαι νῦν τε οὔσαι καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς· μοίρας δὲ, ἐμοὶ δοκεῖν, τῆς Ὀρχομενίας εἰσὶ καὶ αὐταὶ καὶ πεδίον τὸ Ἀθαμάντιον. Καὶ ὅσα μὲν ἐς Τηττον ἄνδρα Ἀργεῖον καὶ Ὀλμον τὸν Σισύφου λεγόμενα ἤκουον, προσέσται καὶ αὐτὰ τῇ Ὀρχομενίᾳ συγγραφῇ· 157 θείας δὲ ἄξιον ἐν μὲν Ὀλμωσιν οὐδ' ἐπὶ βραχύτατον παρεῖχον οὐδέν, ἐν Τήττῳ δὲ ναὸς ἐστὶν Ἡρακλέους, καὶ ἱάματα εὖρασθαι παρὰ τούτου τοῖς λιμνοῦσιν ἐστὶν,

δντος οὐχὶ ἀγάλματος σὺν τέχνῃ, λίθου δὲ ἀργοῦ κατὰ τὸ ἀρχαῖον.

4 4. Τήττου δὲ στάδια ὥς εἰκοσιν ἀπέχουσι Κύρτωνες· τὸ δὲ ἀρχαῖον ὄνομα τῷ πολίσματί φασιν εἶναι Κυρτώνην. ᾠκίσται δὲ ἐπὶ ὄρους ὑψηλοῦ, καὶ Ἀπόλλωνος ἐστὶν ἐνταῦθα ναὸς τε καὶ ἄλσος· ἀγάλματα δὲ ὄρθα Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος ἐστίν. Ἔστι δὲ αὐτόθι καὶ ὕδωρ ψυχρὸν ἐκ πέτρας ἀνερχόμενον· νυμφῶν δὲ ἱερὸν ἐπὶ τῇ πηγῇ καὶ ἄλσος οὐ μέγα ἐστίν· ἡμερα δὲ ὁμοίως πάντα ἐν τῷ ἄλσει δένδρα.

5 5. Ἐκ δὲ Κυρτώνων ὑπερβάλλοντι τὸ ὄρος πόλισμα ἐστὶ Κορσεία, ὑπὸ δὲ αὐτῷ δένδρων ἄλσος οὐχ ἡμέρων· πρῖνοι τὸ πολὺ εἰσιν. Ἐρμού δὲ ἄγαλμα οὐ μέγα ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ ἄλσους ἔστηκε. τοῦτο ἀπέχει Κορσείας ὅσον τε ἡμῖσι σταδίον. Καταβάντων δὲ ἐς τὸ χθαμαλὸν ποταμὸς Πλατάνιος καλούμενος ἐκδίδωσιν ἐς θάλασσαν· ἐν δεξιᾷ δὲ τοῦ ποταμοῦ Βοιωτῶν ἔσχατοι ταύτῃ πόλισμα οἰκοῦσιν Ἀλὰς ἐπὶ θαλάσῃ, ἣ τὴν Λοκρίδα ἡπειρον ἀπὸ τῆς Εὐβοίας διείργει.

XXV. Θηβαίοις δὲ τῶν πυλῶν ἐστὶν ἐγγύτατα τῶν Νηϊστῶν Μενοικέως μνημα τοῦ Κρέοντος· ἀπέκτεινε δὲ ἐκουσίως αὐτὸν κατὰ τὸ μάντευμα τὸ ἐκ Δελφῶν, ἡνίκα Πολυνείκης καὶ ὁ σὺν αὐτῷ στρατὸς ἀφίκοντο ἐξ Ἀργούς. Τοῦ δὲ Μενοικέως ἐπιπέφυκε ροιὰ τῷ μνηματι· τοῦ καρποῦ δὲ ὄντος ὠραίου διαρρήξαντί σοι τὸ ἐκτὸς λοιπὸν ἐστὶν εὐρεῖν τὸ ἐνδον αἵματι ἐμφερές. αὕτη μὲν δὴ τεθνηλὸς δένδρον ἐστὶν ἡ ροιὰ· ἄμπελον δὲ φύναι μὲν οἱ Θηβαῖοι παρὰ σφίσι πρῶτοις φασὶν ἀνθρώπων, ἀποφῆναι δὲ οὐδὲν ἔτι ἐς αὐτὴν ὑπόμνημα εἶχον.

2 2. Τοῦ δὲ Μενοικέως οὐ πόρρω τάφου τοὺς παῖδας λέγουσιν Οἰδίποδος μονομαχήσαντας ἀποθανεῖν ὑπὸ ἀλήλων· σημεῖον δὲ τῆς μάχης αὐτῶν κίων, καὶ ἀσπίς 758

ἐπεστὶν ἐπ' αὐτῷ λίθου. Δείκνυται δὲ τι χωρίον· ἐνταῦθα Ἦραν Θηβαῖοι φασιν Ἡρακλεῖ παιδί ἔτι ἐπισχεῖν γάλα κατὰ δὴ τινὰ ἀπάτην ἐκ Διός. καλεῖται δὲ ὁ σύμπας οὗτος (τόπος) Σῦρμα Ἀντιγόνης· ὥς γὰρ τὸν τοῦ Πολυνείκους ἄρασθαι οἱ προθυμουμένη νεκρὸν οὐδεμίᾳ ἐφαίνετο φαστῶνῃ, δεύτερα ἐπενόησεν ἔλκειν αὐτόν, ἐς ὃ ἐλκυσέ τε καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τοῦ Ἑτεοκλέους ἐξημμένην τὴν πυρᾶν.

3. Διαβάντων δὲ ποταμὸν καλούμενον ἀπὸ γυναικὸς 3 τῆς Λύκου Δίρκην, ὑπὸ ταύτης δὲ ἔχει λόγος Ἀντιόπην κακοῦσθαι, καὶ δι' αὐτὸ ὑπὸ τῶν Ἀντιόπης παίδων συμβῆναι τῇ Δίρκῃ τὴν τελευταίην, διαβᾶσιν οὖν τὴν Δίρκην οἰκίας τε ἐρείπια τῆς Πινδάρου καὶ μητρὸς Δινδυμήνης ἱερὸν, Πινδάρου μὲν ἀνάθημα, τέχνη δὲ τὸ ἄγαλμα Ἀριστομήδους τε καὶ Σωκράτους Θηβαίων. μᾶ δὲ ἐφ' ἐκάστων ἐτῶν ἡμέρας, καὶ οὐ πέρα, τὸ ἱερὸν ἀνοίγειν νομίζουσιν. ἐμοὶ δὲ ἀφικέσθαι τε ἐξεργόνει τὴν ἡμέραν ταύτην, καὶ τὸ ἄγαλμα εἶδον λίθου τοῦ Πεντέλῃσι καὶ αὐτὸ καὶ τὸν θρόνον.

4. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν Νηϊστῶν 4 τὸ μὲν Θέμιδος ἐστὶν ἱερὸν καὶ ἄγαλμα λευκοῦ λίθου, τὸ δὲ ἐφεξῆς Μοιρῶν, τὸ δὲ Ἀγοραίου Διός· οὗτος μὲν δὴ λίθου πεποιήται, ταῖς Μοίραις δὲ οὐκ ἐστὶν ἀγάλματα. καὶ ἀπωτέρω μικρὸν Ἡρακλῆς ἔστηκεν ἐν ὑπαίθρῳ Πυροκολούστης ἐπωνυμίαν ἔχων, ὅτι τῶν κηρύκων, ὥς οἱ Θηβαῖοι λέγουσιν, ἀπέτεμεν ἐπὶ λῶβῃ τὰς θῖνας, οἱ παρὰ Ὀρχομενίων ἀφίκοντο ἐπὶ τοῦ δασμοῦ τὴν ἀπαίτησιν.

5. Σταδίου δὲ αὐτόθεν πέντε προσελθόντι καὶ εἰ- 5 κοσι Δήμητρος Καβειρίας καὶ Κόρης ἐστὶν ἄλσος· ἐσελεθεῖν δὲ τοῖς τελεσθεῖσιν ἔστι. Τούτου δὲ τοῦ ἄλσους ἐπὶ πον σταδίου τῶν Καβείρων τὸ ἱερὸν ἀφῆστηκεν.

Οἷτινες δέ εἰσιν οἱ Κάβειροι καὶ ὅποιά ἐστιν αὐτοῖς καὶ τῇ μητρὶ τὰ δρώμενα, σιωπὴν ἄγοντι ὑπὲρ αὐτῶν συγ-
6 γνώμη παρὰ ἀνδρῶν φιλικῶν ἔστω μοι. 6. Τοσοῦτο δὲ δηλώσαι με καὶ ἐς ἅπαντας ἐκάλυπεν οὐδέν, ἦντινα λέγουσιν ἀρχὴν οἱ Θηβαῖοι γενέσθαι τοῖς δρωμένοις. Πόλιν γάρ ποτε ἐν τούτῳ φασὶν εἶναι τῷ χωρίῳ καὶ ἄν-
7 799 δρας ὀνομαζομένους Καβείρους, Προμηθεὶ δὲ ἐνὶ τῶν Καβείρων καὶ Αἰτναίῳ τῷ Προμηθέως ἀφικομένην Δή-
μητρα ἐς γνῶσιν παρακαταθέσθαι σφίσι. ἥτις μὲν δὴ ἦν ἡ παρακαταθήκη, καὶ τὰ ἐς αὐτὴν γινόμενα, οὐκ ἐφαίνετο ὁσίον μοι γράφειν· Δήμητρος δ' οὖν Καβεί-
7 ροις δῶρόν ἐστιν ἡ τελετή. Κατὰ δὲ τὴν Ἐπιγόνων στρατείαν καὶ ἄλωσιν τῶν Θηβῶν ἀνέστησαν μὲν ὑπὸ τῶν Ἀργείων οἱ Κάβειροι, ἐξελείφθη δὲ ἐπὶ χρόνον τινὰ καὶ ἡ τελετή. Πελαργὴν δὲ ὕστερον τὴν Ποτνέως καὶ Ἰσθμιάδην Πελαργῇ συνοικοῦντα καταστήσασθαι μὲν τὰ ὄργια αὐτοῦ λέγουσιν ἐξ ἀρχῆς, μετενεγκεῖν δὲ αὐτὰ
8 ἐπὶ τὸν Ἀλεξιάρουν καλούμενον. ὅτι δὲ τῶν ὄρων ἐκτὸς ἐμύησεν ἡ Πελαργὴ τῶν ἀρχαίων, Τηλώνδης καὶ ὅσοι γένους τῶν Καβείρων ἐλείποντο κατῆλθον αὐτῆς ἐς τὴν Καβειραίαν. Πελαργῇ μὲν δὴ κατὰ μάντευμα ἐκ Λω-
δώνης καὶ ἄλλα ἐμελλεν ἐς τιμὴν καταστήσεσθαι, καὶ ἡ θυσία φέρον ἐν τῇ γαστρὶ ἱερεῖον. 7. Τὸ δὲ μήνιμα τὸ ἐκ τῶν Καβείρων ἀπαραίτητόν ἐστιν ἀνδρώποισ, ὥς
9 ἐπέδειξε δὴ πολλαχῇ. τὰ γὰρ δὴ δρώμενα ἐν Θηβαῖς ἐτόλμησαν ἐν Ναυπάκτῳ κατὰ ταῦτα ἰδιῶται δρᾶσαι, καὶ σφᾶς οὐ μετὰ πολὺ ἐπέλαβεν ἡ δίκη. ὅσοι δὲ ὁμοῦ Μαρ-
δονίῳ τῆς στρατιᾶς τῆς Ξέρξου περὶ Βοιωτίαν ἐλείφθη-
σαν, τοῖς παρελθούσιν αὐτῶν ἐς τὸ ἱερὸν τῶν Καβείρων τάχα μὲν πού καὶ χρημάτων μεγάλων ἐλπίδι, τὸ πλεόν δέ, ἐμοὶ δοκεῖν, τῇ ἐς τὸ θεῖον ὀλιγωρίᾳ, τούτοις πα-
ραφρονησαί τε συνέπεσεν αὐτίκα καὶ ἀπώλοντο ἐς θά-

λασσάν τε καὶ ἀπὸ τῶν κρημνῶν ἑαυτοὺς ῥίπτοντες. Ἀλεξάνδρου δέ, ὡς ἐνίκησε τῇ μάχῃ, Θήβας τε αὐτὰς 10 καὶ σύμπασαν τὴν Θηβαΐδα διδόντος πυρὶ, ἄνδρες τῶν
760 ἐκ Μακεδονίας ἐλθόντες ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱερὸν ἄτε ἐν γῇ τῇ πολεμίᾳ κεραυνοῖς τε ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀστραπαῖς ἐφθάρησαν. οὕτω μὲν τὸ ἱερὸν τοῦτό ἐστιν ἐξ ἀρχῆς ἄγιον.

XXVI. Τοῦ Καβειρίου δὲ ἐν δεξιᾷ πεδίον ἐστὶν ἐπώ-
νυμον Τηνέρου μάντεως, ὃν Ἀπόλλωνος παῖδα εἶναι καὶ Μελίας νομίζουσι, καὶ Ἡρακλέους ἱερὸν μέγα ἐπικλήσιν Ἴπποδέτου· τοὺς τε γὰρ Ὀρχομενίους φασὶν ἐς τοῦτο ἀφίχθαι στρατιᾷ, καὶ τὸν Ἡρακλέα νύκτωρ τοὺς Ἴππους λαβόντα συνδῆσαι σφίσι τοὺς ὑπὸ τοῖς ἄρμασι. 2. Προ- 2
ελθόντων δὲ τὸ ὄρος ἐστὶν ὅθεν τὴν Σφίγγα λέγουσιν ὀρμαῖσθαι ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἀρπαζομένων αἰνιγμα ἄδου-
σαν. Οἱ δὲ κατὰ ληστείαν σὺν δυνάμει ναυτικῇ πλα-
νωμένην φασὶν αὐτὴν ἐς τὴν πρὸς Ἀνθηδόνην σκεῖν θά-
λασσαν, καταλαβοῦσαν δὲ τὸ ὄρος τοῦτο ἀρπαγαῖς χοῇ-
σθαι, πρὶν ἐξεῖλεν Οἰδίπους αὐτὴν ὑπερβαλόμενος πλή-
θει στρατιᾶς, ἣν ἀφίκετο ἔχων ἐκ Κορίνθου. Λέγεται 3
δὲ καὶ ὡς νόθη Λαῖου θυγάτηρ εἴη, καὶ ὡς τὸν χρησμὸν τὸν Κάδμῳ δοθέντα ἐκ Δελφῶν διδάξειεν αὐτὴν κατὰ εὐνοίαν ὁ Λαῖος· ἐπίστασθαι δὲ πλὴν τοὺς βασιλέας οὐ-
δένα ἄλλον τὸ μάντευμα. ὁπότε οὖν τῇ Σφιγγὶ ἀμφι-
σβητήσων τις ἀφίκοιτο τῆς ἀρχῆς, γενέσθαι γὰρ τῷ Λαῖῳ ἐκ παλλακῶν υἱούς, καὶ τὰ χρησθέντα ἐκ Δελφῶν ἐς Ἐπικάστην μόνην καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνης ἔχειν παῖδας, τὴν οὖν Σφίγγα χρῆσθαι σοφίσμασιν ἐς τοὺς ἀδελφούς, ὡς τὸν Κάδμῳ γενόμενον χρησμὸν εἶδεῖν ἂν Λαῖον γε ὄντας· οὐκ ἔχοντας δὲ αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι, θανάτῳ 4
ζημιοῦν, ἅτε οὐ προσηκόντως ἀμφισβητοῦντας γένους

τε καὶ ἀρχῆς. Οἰδίπους δὲ ἄρ' ἀφίκετο ὑπὸ δυνείρατος
δεδιδαγμένος τὸν χρησμόν.

5 3. Ἀπὸ δὲ τοῦ ὄρους τούτου πέντε ἀπέχει καὶ δέκα 761
σταδίου πόλεως ἐρείπια Ὀρχηστοῦ· φασὶ δὲ ἐνταῦθα
οἰκῆσαι Ποσειδῶνος παῖδα Ὀρχηστόν. ἐπ' ἐμοῦ δὲ ναὸς
τε καὶ ἄγαλμα Ποσειδῶνος ἐλείπετο Ὀρχηστοῦ καὶ τὸ
6 ἄλσος, ὃ δὴ καὶ Ὀμηρος ἐπῆνεσε. 4. Τραπομένω δὲ
ἀπὸ τοῦ Καβειρίου τὴν ἐν ἀριστερᾷ καὶ προελθόντι ὡς
πεντήκοντα σταδίου Θέσπια ὑπὸ τὸ ὄρος τὸν Ἑλικῶνα
ῶκισται. θυγατέρα δὲ εἶναι Θέσπιαν λέγουσιν Ἀσωποῦ,
καὶ ἀπὸ ταύτης κληθῆναι τὴν πόλιν. οἱ δὲ Θέσπιόν φα-
σιν ἐξ Ἀθηναίων ἐλθόντα τὸ ὄνομα τῇ πόλει δοῦναι· γε-
7 γονέναι δὲ ἀπὸ Ἐρεχθίδος αὐτόν. 5. Θεσπιεῦσι δὲ ἐν τῇ
πόλει Σαώτου Διὸς ἐστὶ χαλκοῦν ἄγαλμα· ἐπιλέγουσι
δὲ ὡς λυμαινόμενον τὴν πόλιν ποτὲ αὐτοῖς δράκοντος
προσταΐειεν ὃ θεὸς τὸν κλήρω τῶν ἐφήβων κατὰ ἔτος
ἕκαστον λαχόντα δίδοσθαι τῷ θηρίῳ. τῶν μὲν δὴ δια-
φθαρέντων μνημονεύειν τὰ ὀνόματα οὐ φασιν· ἐπὶ δὲ
Κλεοστράτῳ λαχόντι τὸν ἐραστὴν αὐτοῦ Μενέστρατον
8 λέγουσιν ἐπιτεχνήσασθαι. χαλκοῦν θώρακα ἐποίησατο
ἔχοντα ἐπὶ ἐκάστη τῶν φολίδων ἄγκιστρον ἐς τὸ ἄνω
νεῦον· τοῦτον τὸν θώρακα ἐνδὺς παρέδωκε τῷ δρά-
κοντι ἐκουσίως αὐτόν, παραδοὺς δὲ ἀπολεῖσθαι τε καὶ
αὐτὸς ἀπολεῖν ἐμελλε τὸ θηρίον. Ἀντὶ τούτου μὲν τῷ
Διὶ γέγονεν ἐπίκλησις Σαώτης· τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ Διο-
νύσου καὶ αὐτῆς Τύχης, ἐτέρωθι δὲ Τριεῖας, * * τὴν δὲ
Ἀθηναίαν τὴν Ἐργάνην καὶ αὐτὴν καὶ Πλοῦτόν οἱ παρ-
εστηκότα ἐποίησε * * *.

XXVII. Θεῶν δὲ οἱ Θεσπιεῖς τιμῶσιν Ἐρωτα μάλιστα
ἐξ ἀρχῆς, καὶ σφισιν ἄγαλμα παλαιότατόν ἐστιν ἀργὸς
λίθος. Ὅστις δὲ ὁ καταστησάμενος Θεσπιεῦσιν Ἐρωτα
θεῶν σέβεσθαι μάλιστα, οὐκ οἶδα. σέβονται δὲ οὐδέν τι

ἦσσαν καὶ Ἑλλησποντίων Παριανοί, τὸ μὲν ἀνέκαθεν
ἐξ Ἰωνίας καὶ Ἐρυθρῶν ἀπωκισμένοι, τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν
τελοῦντες ἐς Ῥωμαίους. 2. Ἐρωτα δὲ ἄνθρωποι μὲν οἱ 2
πολλοὶ νεώτατον θεῶν εἶναι καὶ Ἀφροδίτης παῖδα ἤγν-
762 ται. Ἀνίκιος δὲ Ὠλὴν, ὃς καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς ἀρχαιο-
τάτους ἐποίησεν Ἑλλήσιν, οὗτος ὁ Ὠλὴν ἐν Εἰλείθυϊας
ὑμῶν μητέρα Ἐρωτος τὴν Εἰλείθυϊαν φησιν εἶναι. Ὠλῆ-
νος δὲ ὕστερον Πάμφως τε ἐπη καὶ Ὀρφεὺς ἐποίησαν·
καὶ σφισιν ἀμφοτέροις πεποιημένα ἐστὶν ἐς Ἐρωτα, ἵνα
ἐπὶ τοῖς δρωμένοις Λυκομίδαι καὶ ταῦτα ᾄδωσιν· ἐγὼ
δὲ ἐπελεξάμην * * * ἀνδρὶ ἐς λόγους δαδουχοῦντι. καὶ
τῶν μὲν οὐ πρόσω ποιήσομαι μνήμην· Ἡσιόδον δὲ ἢ τὸν
Ἡσιόδῳ Θεογονίαν ἐσποίησαντα οἶδα γράψαντα ὡς Χάος
πρῶτον, ἐπὶ δὲ αὐτῷ Γῇ τε καὶ Τάρταρος καὶ Ἐρως γέ-
νοιτο. Σαπφῶ δὲ ἢ Λεσβία πολλὰ τε καὶ οὐχ ὁμολο- 3
γούντα ἀλλήλοις ἐς Ἐρωτα ἦσε. 3. Θεσπιεῦσι δὲ ὕστε-
ρον χαλκοῦν εἰργάσατο Ἐρωτα Λύσιππος, καὶ ἔτι πρό-
τερον τούτου Πραξιτέλης λίθου τοῦ Πεντέλῃσι. καὶ ὅσα
μὲν εἶχεν ἐς Φρόνην καὶ τὸ ἐπὶ Πραξιτέλει τῆς γυναικὸς
σόφισμα, ἐτέρωθι ἤδη μοι δεδήλωται· πρῶτον δὲ τὸ
ἄγαλμα κινήσαι τοῦ Ἐρωτος λέγουσι Γάτον δυναστεύ-
σαντα ἐν Ῥώμῃ, Κλαυδίον δὲ ὁπίσω Θεσπιεῦσιν ἀπο-
πέμφαντος Νέρωνα αὐτῆς δεύτερα ἀνάσπαστον ποιῆσαι.
Καὶ τὸν μὲν φλόξ αὐτόθι διέφθειρε· τῶν δὲ ἀσεβή- 4
σάντων ἐς τὸν θεὸν ὁ μὲν ἀνθρώπῳ στρατιώτῃ διδούς
αἰεὶ τὸ αὐτὸ σύνθημα μετὰ ὑπούλου χλευασίας ἐς τοσοῦτο
προήγαγε θυμοῦ τὸν ἄνθρωπον ὥστε σύνθημα διδόντα
αὐτὸν διεργάζεται, Νέρωνι δὲ παρὲς ἢ τὰ ἐς τὴν μητέρα
ἐστὶ καὶ ἐς γυναικας γαμετὰς ἐναγῇ τε καὶ ἀνέραστα
τολμήματα. Τὸν δὲ ἐφ' ἡμῶν Ἐρωτα ἐν Θεσπιαῖς ἐποίη-
σεν Ἀθηναῖος Μηνόδωρος, τὸ ἔργον τὸ Πραξιτέλους
μιμούμενος. 4. Ἐνταῦθα καὶ αὐτοῦ Πραξιτέλους Ἀφρο- 5

δίτη καὶ Φρύνῃς ἐστὶν εἰκὼν· λίθου καὶ ἡ Φρύνῃ καὶ 763
ἡ θεός. ἐστὶ δὲ καὶ ἐτέρῳθι Ἀφροδίτης Μελαινίδος
ιερόν, καὶ θέατρόν τε καὶ ἀγορὰ θεᾶς ἄξια· ἐνταῦθα
Ἡσιόδος ἀνάκειται χαλκοῦς. Τῆς ἀγορᾶς οὐ πόρρω
Νίκη τε χαλκοῦ καὶ ναὸς Μουσῶν ἐστὶν οὐ μέγας· ἀγάλ-
ματα δὲ ἐν αὐτῷ μικρὰ λίθου πεποιημένα.

6 5. Καὶ Ἡρακλέους Θεσπιεῦσίν ἐστιν ἱερόν· ἱερᾶται
δὲ αὐτοῦ παρθένος, ἐστ' ἂν ἐπιλάβῃ τὸ χρεῶν αὐτήν.
αἷτιον δὲ τούτου φασὶν εἶναι τοιόνδε, Ἡρακλῆα ταῖς θυ-
γατρᾶσι πεντήκοντα οὐσαις ταῖς Θεστίου συγγενέσθαι
πάσαις πλὴν μίας ἐν τῇ αὐτῇ νυκτί· ταύτην δὲ οὐκ ἐθε-
λήσαί οἱ τὴν μίαν μιχθῆναι· * * * νομίζοντα δικάσαι
μένειν παρθένον πάντα αὐτήν τὸν βίον ἱερωμένην αὐ-
7 τῷ. Ἐγὼ δὲ ἤκουσα μὲν καὶ ἄλλον λόγον, ὡς διὰ πα-
σῶν ὁ Ἡρακλῆς τῶν Θεστίου παρθένων διεξέλθοι τῇ
αὐτῇ νυκτί, καὶ ὡς ἄρσενας παῖδας αὐτῷ πᾶσαι τέκοιεν,
διδύμους δὲ ἣ τε νεωτάτη καὶ ἡ πρεσβυτάτη· ἐκείνῳ δὲ
οὐκ ἐστὶν ὅπως ἡγήσεται πιστόν, Ἡρακλῆα ἐπὶ τοσοῦτο
ὀργῆς ἀνδρὸς φίλον θυγατρὶ ἀφικέσθαι. πρὸς δὲ καὶ
ἡνίκα ἐτι ἦν μετ' ἀνθρώπων, τιμωρούμενός τε ἄλλους
ὑβρίζοντας καὶ μάλιστα ὅσοι θεῶν ἀσεβεῖς ἦσαν, οὐκ
ἂν αὐτός γε κατεστήσατο αὐτῷ ναόν τε καὶ ἱερείαν ὥς-
8 περ δὴ θεός. Ἀλλὰ γὰρ ἐφαίνετό μοι τὸ ἱερόν τοῦτο
ἀρχαιότερον ἢ κατὰ Ἡρακλῆα εἶναι τὸν Ἀμφιτρυῶνος,
καὶ Ἡρακλέους τοῦ καλουμένου τῶν Ἰδαίων Δακτύλων,
οὗ δὴ καὶ Ἐρυθραίους τοὺς ἐς Ἰωνίαν καὶ Τυρίους ἱερὰ
ἔχοντας εὖρισκον. οὐ μὴν οὐδ' οἱ Βοιωτοὶ τοῦ Ἡρα-
κλέους ἡγνούν τοῦτο τὸ ὄνομα, ὅπου γε αὐτοὶ τῆς Μυ-
καλησιᾶς Δῆμητρος Ἡρακλεῖ τῷ Ἰδαίῳ τὸ ἱερόν ἐπιτε-
τράφθαι λέγουσιν.

XXVIII. Ὁ δὲ Ἐλικῶν ὁρῶν τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐν
τοῖς μάλιστα ἐστὶν εὐργεως καὶ δένδρων ἡμέρων ἀνά-

764 πλεως· καὶ οἱ τῆς ἀνδράχου θάμνοι παρέχονται τῶν
πανταχοῦ καρπὸν αἰξίν ἡδιστον. λέγουσι δὲ οἱ περὶ τὸν
Ἐλικῶνα οἰκοῦντες καὶ ἀπάσας ἐν τῷ ὄρει τὰς πόας καὶ
τὰς ῥίζας ἥμιστα ἐπὶ ἀνθρώπου θανάτῳ φύεσθαι. καὶ
δὴ καὶ τοῖς ὄφεσι τὸν ἰὸν ποιοῦσιν ἐνταῦθα ἀσθενέστε-
ρον αἰ νομαί, ὥστε καὶ διαφεύγουσι τὰ πολλὰ οἱ δηχθέν-
τες, ἣν ἀνδρὶ Αἰβνὶ γένους τοῦ Ψύλλων ἢ καὶ ἄλλως
προσφόροις ἐπιτύχασιν τοῖς φαρμάκοις. 2. Ἔστι μὲν δὴ 2
ὁ ἰὸς τοῖς ἀγριωτάτοις τῶν ὄφρων καὶ ἄλλως ὀλέθριος
ἐς τε ἀνθρώπους καὶ ζῶα ὁμοίως τὰ πάντα, συντελοῦσι
δὲ οὐχ ἥμιστα ἐς ἰσχύν σφισι τοῦ ἰοῦ καὶ αἰ νομαί, ἐπεὶ
τοι καὶ ἀνδρὸς ἀκούσας οἶδα Φοῖνικος ὡς ἐν τῇ ὀρεινῇ
τῇ Φοινίκῃς ἀγριωτέρους τοὺς ἔχεις ποιοῦσιν αἰ ῥίζαι.
Ἐφη δὲ ἀνθρώπων ἰδεῖν αὐτὸς ἀποφεύγοντα ὀρμὴν
ἔχεως, καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τι ἀναδραμεῖν δένδρον, τὸν δὲ
ἔχιν, ὡς ἦλθεν ὕστερος, ἀποπνεῦσαι πρὸς τὸ δένδρον
τοῦ ἰοῦ καὶ οὐ ζῆν ἐτι τὸν ἀνθρώπων. Τούτου μὲν τοι-
αῦτα ἤκουσα· ἐν δὲ τῇ χώρᾳ τῇ Ἀράβων ὅσοι τῶν ἔχεων 3
περὶ τὰ δένδρα τὰ πάλσαμα οἰκοῦσι, τοιάδε ἄλλα ἐς αὐ-
τοὺς συμβαίνοντα οἶδα. μέγεθος μὲν κατὰ μυρσίνης
θάμνον τὰ πάλσαμά ἐστι, φύλλα δὲ αὐτοῖς κατὰ τὴν
πόαν τὸ σάμψουχον. ἔχεων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ καθ'
ὁπόσους καὶ πλείονες καὶ ἐλάσσονες ὑπὸ ἑκαστον αὐλί-
ζονται δένδρον· τροφή γὰρ αὐτοῖς ὁ τῶν παλσάμων
ἐστὶν ὁπὸς ἡδίστη, καὶ ἐτι καὶ ἄλλως τῇ σικκί τῶν φν-
τῶν χαίρουσιν. Ἐπὰν οὖν συλλέγειν τοῦ παλσάμου τὸν 4
ὀπὸν ἀφίκεται τοῖς Ἀραβιν ὥρα, ξύλων δύο ἑκαστος
σκυτάλας ἐπὶ τοὺς ἔχεις [ἐσ]φέρει, κροτοῦντες δὲ τὰ
ξύλα ἀπελαύνουσι τοὺς ἔχεις· ἀποκτείνειν δὲ αὐτοὺς
765 οὐκ ἐθέλουσιν ἱεροῦς τῶν παλσάμων νομίζοντες. ἦν δὲ
καὶ ὑπὸ ἔχεων δηχθῆναι τῷ συμβῆναι, τὸ μὲν τραυμά ἐστὶν
ὁποῖον καὶ ὑπὸ σιδήρου, δεῖμα δὲ ἄπεστι τὸ ἀπὸ τοῦ

λοῦ· ἅτε γὰρ σιτουμένοις τοῖς ἔχεισι μύρων τὸ εὐοσμότατον, μετακεράννυσί σφισιν ἐκ τοῦ θανατώδους ἐς τὸ ἡπιώτερον ὁ λόγος. ταῦτα μὲν δὴ ἔχοντά ἐστιν οὕτω.

XXIX. Θῦσαι δὲ ἐν Ἑλικῶνι Μούσαις πρώτους καὶ ἐπονομάσαι τὸ ὄρος ἱερὸν εἶναι Μουσῶν Ἐφιάλτην καὶ Ὡτον λέγουσιν, οἰκίσαι δὲ αὐτοὺς καὶ Ἄσκλην· καὶ δὴ καὶ Ἥγησίνοὺς ἐπὶ τῷδε ἐν τῇ Ἀτθίδι ἐποίησεν·

Ἄσκλη δ' αὖ παρέλεκτο Ποσειδάων ἐνοσίχθων,

ἢ δὴ οἱ τέκε παῖδα περιπλομένων ἐνιαυτῶν

Οἰοκλον, ὃς πρώτος μετ' Ἀλωέος ἔκτισε παίδων

Ἄσκλην, ἣ θ' Ἑλικῶνος ἔχει πόδα πιδακόεντα.

- 2 Ταύτην τοῦ Ἥγησίνου τὴν ποιήσιν οὐκ ἐπελεξάμην, ἀλλὰ πρότερον ἄρα ἐκλελοιπυῖα ἦν πρὶν ἢ ἐμὲ γενέσθαι· Κάλλιππος δὲ Κορίνθιος ἐν τῇ ἐς Ὀρχομενίους συγγραφῇ μαρτύρια ποιεῖται τῷ λόγῳ τὰ Ἥγησίνου ἔπη· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡμεῖς πεποιήμεθα παρὰ τοῦ Καλλιππου διδαχθέντες. Ἄσκλης μὲν δὴ πύργος εἰς ἐπ' ἐμοῦ καὶ ἄλλο οὐδὲν ἐλείπετο ἐς μνήμην. 2. Οἱ δὲ τοῦ Ἀλωέως παῖδες ἀριθμὸν τε Μούσας ἐνόμισαν εἶναι τρεῖς, καὶ ὀνόματα αὐταῖς ἔθεντο Μελέτην καὶ Μνήμην καὶ Ἀοιδήν. 3 χρόνῳ δὲ ὕστερόν φασι Πίερον Μακεδόνα, ἅψ' οὐ καὶ Μακεδόσιν ὠνόμασται τὸ ὄρος, τοῦτον ἐλθόντα ἐς Θεσπιάς ἐννέα τε Μούσας καταστήσασθαι καὶ τὰ ὀνόματα τὰ νῦν μεταθέσθαι σφίσι. ταῦτα δὲ ἐνόμιζεν οὕτως ὁ Πίερος ἢ σοφώτερά οἱ εἶναι φανεῖν, ἢ κατὰ τι μάντευμα, ἢ παρὰ του διδαχθεῖς τῶν Θρακῶν· δεξιώτερον γὰρ τὰ τε ἄλλα ἐδόκει τοῦ Μακεδονικοῦ τὸ ἔθνος εἶναι πάλαί τὸ Θράκιον, καὶ οὐχ ὁμοίως ἐς τὰ θεία ὀλίγων. 4 Εἰσὶ δ' οἱ καὶ αὐτῷ θυγατέρας ἐννέα Πιέρῳ γενέσθαι λέγουσι, καὶ τὰ ὀνόματα ἅπερ ταῖς θεαῖς τεθῆναι καὶ ταύταις, καὶ ὅσοι Μουσῶν παῖδες ἐκλήθησαν ὑπὸ Ἑληγῶν, θυγατρίδοὺς εἶναι σφᾶς Πιέρου. Μίμνερμος

δὲ ἐλεγεία ἐς τὴν μάχην ποιήσας τὴν Σμυρναίων πρὸς Γύγην τε καὶ Λυδοὺς, φησὶν ἐν τῷ προοίμῳ θυγατέρας Οὐρανοῦ τὰς ἀρχαιοτέρας Μούσας, τούτων δὲ ἄλλας νεωτέρας εἶναι Διὸς παῖδας. 3. Ἐν Ἑλικῶνι δὲ πρὸς τὸ ἅλσος ἰόντι τῶν Μουσῶν ἐν ἀριστερᾷ μὲν ἢ Ἀγανίππῃ πηγῇ, θυγατέρα δὲ εἶναι τὴν Ἀγανίππην τοῦ Τερμησοῦ λέγουσι· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος ὁ Τερμησὸς περὶ τὸν Ἑλικῶνα· τὴν δὲ εὐθείαν ἐρχομένην πρὸς τὸ ἅλσος ἔστιν εἰκὼν Εὐφήμης ἐπειρασμένη λῆθ'· τροφὸν δὲ εἶναι τὴν Εὐφήμην λέγουσι τῶν Μουσῶν. ταύτης τε οὖν εἰκὼν καὶ 6 μετ' αὐτὴν Αἰνὸς ἔστιν ἐν πέτρᾳ μικρᾷ σπηλαίου τρόπον εἰργασμένη· τούτῳ κατὰ ἔτος ἕκαστον πρὸ τῆς θυσίας τῶν Μουσῶν ἐναγίζουσι. Λέγεται δὲ ὡς ὁ Αἰνὸς οὗτος παῖς μὲν Οὐρανίας εἴη καὶ Ἀμφιμάρου τοῦ Ποσειδῶνος, μερίστην δὲ τῶν τε ἐφ' αὐτοῦ καὶ ὅσοι πρότερον ἐγένοντο λάβοι δόξαν ἐπὶ μουσικῇ, καὶ ὡς Ἀπόλλων ἀποκτείνειεν αὐτὸν ἐξισούμενον κατὰ τὴν φῶδην. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Αἰνίου τὸ ἐπ' αὐτῷ πένθος διήλθεν 7 ἄρα καὶ ἄχρη τῆς βαρβάρου πάσης, ὡς καὶ Αἰγυπτίοις ἄσμα γενέσθαι Αἰνόν· καλοῦσι δὲ τὸ ἄσμα Αἰγυπτιοὶ τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ Μανέρων. Οἱ δὲ Ἕλλησιν ἔπη ποιήσαντες, Ὀμηρος μὲν, ἅτε ἄσμα Ἕλλησιν ὃν ἐπιστάμενος τοῦ Αἰνίου τὰ παθήματα, ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλέως ἔφη τῇ ἄσπιδι ἄλλα τε ἐργάσασθαι τὸν Ἥφαιστον καὶ κιθαρωδὸν παῖδα ἄδοντα τὰ ἐς Αἰνόν·

τοῖσιν δ' ἐν μέσσοισι πᾶς φόρμιγγι λιγείη

ἱμερόεν κιθάριζε, Αἰνόν δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδεν.

- 767 Πάμφως δέ, ὃς Ἀθηναίοις τῶν ὕμνων ἐποίησε τοὺς ἀρ- 8 χαιοτάτους, οὗτος ἀκμάζοντος ἐπὶ τῷ Αἰνῷ τοῦ πένθους Οἰτόλινον ἐκάλεσεν αὐτόν. Σαπφῶ δὲ ἡ Λεσβία τοῦ Οἰτόλινου τὸ ὄνομα ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Πάμφω μαθούσα Ἀδωνιν ὁμοῦ καὶ Οἰτόλινον ᾄσεν. Θεβαῖτοι δὲ λέγουσι

παρὰ σφίσι ταφῆναι τὸν Αἴνον, καὶ ὥς μετὰ τὸ πταῖσμα τὸ ἐν Χαιρωνείᾳ τὸ Ἑλληνικὸν Φίλιππος ὁ Ἀμύντου κατὰ δὴ τινα ὄψιν ὀνειράτος τὰ ὅστ' ἀνελόμενος τοῦ
 9 Αἴνου κομίσκειν ἐς Μακεδονίαν· ἐκεῖνον μὲν δὴ αὐτὸς ἐξ ἐνυπνίων ἄλλων ὀπίσω τοῦ Αἴνου τὰ ὅστ' ἐς Θήβας ἀποστεῖλαι, τὰ δὲ ἐπιθήματα τοῦ τάφου, καὶ ὅσα σημεῖα ἄλλα ἦν, ἀνὰ χρόνον φασὶν ἀφανισθῆναι. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὑπὸ Θηβαίων, ὥς τοῦ Αἴνου τούτου γένοιτο ὕστερον ἕτερος Αἴνος καλούμενος Ἰσμηνίου, καὶ ὥς Ἡρακλῆς ἐτι παῖς ὢν ἀποκτείνειεν αὐτὸν διδάσκαλον μουσικῆς ὄντα. Ἐπεὶ δὲ οὔτε ὁ Ἀμφιμάρου Αἴνος οὔτε ὁ τούτου γενόμενος ὕστερον ἐποίησαν· ἢ καὶ ποιηθέντα ἐς τοὺς ἔπειτα οὐκ ἦλθεν.

XXX. Ταῖς Μούσαις δὲ ἀγάλματα τὰ μὲν πρῶτά ἐστι Κηφισοδότου τέχνη πάσαις, προελθόντι δὲ οὐ πολὺ τρεῖς μὲν εἰσὶν αὐτὸς Κηφισοδότου, Στρογγυλῆος δὲ ἕτερα τσαῦτα, ἀνδρὸς βοῦς καὶ ἵππους ἄριστα εἰργασμένον· τὰς δὲ ὑπολοίπους τρεῖς ἐποίησεν Ὀλυμπιοσθένης. καὶ Ἀπόλλων χαλκοῦς ἐστὶν ἐν Ἑλικῶνι καὶ Ἐρμῆς μαχόμενοι περὶ τῆς λύρας, καὶ Διόνυσος ὁ μὲν Ἀνσίππου, τὸ δὲ ἄγαλμα ἀνέθηκε Σύλλας τοῦ Διονύσου τὸ ὀρθόν, ἔργον τῶν Μύρωνος θεᾶς μάλιστα ἄξιον μετὰ γε τὸν Ἀθήνησιν Ἐρεχθεῖα. ἀνέθηκε δὲ οὐκ οἰκοθεν, Ὁρχομενίους δὲ ἀφελόμενος τοὺς Μινύας. τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑπὸ Ἑλλήνων λεγόμενον θυμιάμασιν ἀλλοτρίοις τὸ θείον σέβεσθαι.

2 2. Ποιητὰς δὲ ἢ καὶ ἄλλως ἐπιφανεῖς ἐπὶ μουσικῇ τοσῶνδε εἰκόνας ἀνέθεσαν, Θάμυριν μὲν αὐτὸν τε ἡδὴ τυφλὸν καὶ λύρας κατεαγνίας ἐφαπτόμενον· Ἀρίων δὲ ὁ Μηθυμναῖός ἐστιν ἐπὶ δελφίνος. Ὁ δὲ Σακάδα τοῦ 768 Ἀργεῖον τὸν ἀνδριάντα πλάσας, οὐ συνεῖς Πινδάρου τὸ ἐς αὐτὸν προοίμιον, ἐποίησεν οὐδὲν ἐς τὸ μῆκος τοῦ σώ-

ματος εἶναι τῶν αὐλῶν μείζονα τὸν αὐλητήν. Κάθηται 3 δὲ καὶ Ἡσιόδος κιθάραν ἐπὶ τοῖς γόνασιν ἔχων, οὐδὲν τι οἰκεῖον Ἡσιόδῳ φόρημα· δῆλα γὰρ δὴ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπῶν ὅτι ἐπὶ ῥάβδου δάφνης ἦδε. περὶ δὲ Ἡσιόδου τε ἡλικίας καὶ Ὀμήρου πολυπραγμονήσαντι ἐς τὸ ἀκριβέστατον οὐ μοι γράφειν ἡδὺ ἦν, ἐπισταμένῳ τὸ φιλαίτιον ἄλλων τε καὶ οὐκ ἥκιστα ὅσοι κατ' ἐμὲ ἐπὶ ποιήσει τῶν ἐπῶν καθεστήκεσαν. 3. Ὁρφεὶ δὲ τῷ Θρακί πε- 4 ποίηται μὲν παρεστῶσα αὐτῷ Τελετή, πεποίηται δὲ περὶ αὐτὸν λίθου τε καὶ χαλκοῦ θηρία ἀκούοντα ἄδοντας. Πολλὰ μὲν [δὴ] καὶ ἄλλα πιστεύουσιν οὐκ ὄντα Ἑλληνες, καὶ δὴ καὶ Ὁρφέα Καλλιόπης τε εἶναι Μούσης καὶ οὐ τῆς Πιέρου, καὶ οἱ τὰ θηρία ἰέναι πρὸς τὸ μέλος ψυχαγωγούμενα, ἐλθεῖν δὲ καὶ ἐς τὸν Αἰδην ζῶντα αὐτὸν παρὰ τῶν κάτω θεῶν τὴν γυναικα αἰτοῦντα. Ὁ δὲ Ὁρφεύς, ἐμοὶ δοκεῖν, ὑπερεβάλετο ἐπῶν κόσμῳ τοὺς πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ μέγα ἦλθεν ἰσχύος οἷα πιστευόμενος εὐρηκεῖναι τελετὰς θεῶν καὶ ἔργων ἀνοσίῳν καθαροῦς νόσων τε ἰάματα καὶ τροπὰς μηνιμάτων θείων. Τὰς δὲ 5 γυναικάς φασι τῶν Θρακῶν ἐπιβουλεύειν μὲν αὐτῷ θάνατον, ὅτι σφῶν τοὺς ἀνδρας ἀκολουθεῖν ἔπεισεν αὐτῷ πλανωμένῳ, φόβῳ δὲ τῶν ἀνδρῶν οὐ τολμᾷ· ὥς δὲ ἐνεφορήσαντο οἶνον, ἐξεργάζονται τὸ τόλμημα, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἀπὸ τούτου κατέστη μεθυσκομένους ἐς τὰς μάχας χωρεῖν. Εἰσὶ δὲ οἱ φασὶ κεραυνωθέντι ὑπὸ τοῦ θεοῦ συμβῆναι τὴν τελευτήν Ὁρφεῖ· κεραυνωθῆναι δὲ αὐτὸν τῶν λόγων ἔνεκα ὧν ἐδίδασκεν ἐν τοῖς μυστηρίοις οὐ πρότερον ἀκηκοῦτας ἀνθρώπους. Ἄλλοις δὲ [προ-] 6 εἰρημένον ἐστὶν ὡς προαποθανούσης οἱ τῆς γυναικὸς 769 ἐπὶ τὸ Ἄορνον δι' αὐτὴν τὸ ἐν τῇ Θεσπρωτίδι ἀφίκετο· εἶναι γὰρ πάλαι νεκρομαντεῖον αὐτόθι· νομίζοντα δὲ οἱ ἔπεσθαι τῆς Εὐρυδίκης τὴν ψυχὴν, καὶ ἀμαρτοντα

ὡς ἐπεστράφη, αὐτόχειρα αὐτὸν ὑπὸ λύπης αὐτοῦ γενέσθαι. λέγουσι δὲ οἱ Θράκες, ὅσαι τῶν ἀηδόνων ἔχουσι νεοσσιὰς ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ Ὀρφέως, ταύτας ἡδίων καὶ 7 μεϊζόν τι ᾄδειν. Μακεδόνων δὲ οἱ χώραν τὴν ὑπὸ τὸ ὄρος τὴν Πιερίαν ἔχοντες καὶ πόλιν Δίον φασὶν ὑπὸ τῶν γυναικῶν γενέσθαι τὴν τελευταίην ἐνταῦθα τῷ Ὀρφεῖ. Ἰόντι δὲ ἐκ Δίου τὴν ἐπὶ τὸ ὄρος καὶ στάδια προεληλυθότι εἰκοσι κίων τέ ἐστιν ἐν δεξιᾷ καὶ ἐπίθημα ἐπὶ τῷ κίονι ὕδρια λίθου· ἔχει δὲ τὰ ὅσῃ τοῦ Ὀρφέως ἡ ὕδρια, 8 καθὰ οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι. 4. Ρεῖ δὲ καὶ ποταμὸς Ἐλικῶν· ἄχρη σταδίων ἑβδομήκοντα πέντε προελθόντι τὸ ῥεῦμα ἀφανίζεται τὸ ἀπὸ τούτου κατὰ τῆς γῆς· διαλείπον δὲ μάλιστα δύο καὶ εἰκοσι στάδια ἄνυσι τὸ ὕδωρ αὐτίς, καὶ ὄνομα Βαφύρας ἀντὶ Ἐλικῶνος λαβὼν κάτεισιν ἐς θάλασσαν ναυσίπορος. Τοῦτον οἱ Διασταὶ τὸν ποταμὸν ἐπιρρεῖν διὰ παντός τῇ γῇ τὰ ἐξ ἀρχῆς φασί, τὰς γυναικας δὲ αὐτὸν Ὀρφέα ἀπέκτειναν ἐναπονήψασθαι οἱ θελήσαι τὸ αἷμα, καταδύναί τε ἐπὶ τούτῳ τὸν ποταμὸν ἐς τὴν γῆν, ἵνα δὴ μὴ τοῦ φόνου καθάρσια τὸ 9 ὕδωρ παρᾶσχηται. 5. Ἦκουσα δὲ καὶ ἄλλον ἐν Λαρίσῃ λόγον, ὡς ἐν τῷ Ὀλύμπῳ πόλις οἰκοῖτο Λίβηθρα, ἣ ἐπὶ Μακεδονίας τέτραπται τὸ ὄρος, καὶ εἶναι οὐ πόρρω τῆς πόλεως τὸ τοῦ Ὀρφέως μνήμα· ἀφικέσθαι δὲ τοῖς Λίβηθροῖς παρὰ τοῦ Διονύσου μάντευμα ἐκ Θράκης, ἐπειδὴν ἰδῇ τὰ ὅσῃ τοῦ Ὀρφέως ἥλιος, τηνικαῦτα ὑπὸ συδὸς ἀπολείσθαι Λίβηθροῖς τὴν πόλιν. οἱ μὲν δι' οὐ πολλῆς φροντίδος ἐποιοῦντο τὸν χρησμόν, οὐδὲ ἄλλο τι θηρίον οὕτω μέγα καὶ ἄλκιμον ἔσσεσθαι νομίζοντες ὥς ἐλεῖν σφίσι τὴν πόλιν, σὺ δὲ θρασύτητος μετεῖναι μάλλον ἢ 770 10 ἰσχύος. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει τῷ θεῷ, συνέβαινε σφισι τοιάδε. ποιμὴν περὶ μεσοῦσαν μάλιστα τὴν ἡμέραν ἐπικλίνων αὐτὸν πρὸς τοῦ Ὀρφέως τὸν τάφον, ὁ μὲν ἐκάθευδεν ὁ

ποιμὴν, ἐπῆει δὲ οἱ καὶ καθεύδοντι ἔπη τε ᾄδειν τῶν Ὀρφέως καὶ μέγα καὶ ἡδὺ φωνεῖν. Οἱ οὖν ἐγγύτατα νέμονται ἢ καὶ ἀροῦντες, ἕκαστοι τὰ ἔργα ἀπολείποντες, ἡθροίζοντο ἐπὶ τοῦ ποιμένος τὴν ἐν τῷ ὕπνῳ ᾠδὴν· καὶ ποτε ὠθοῦντες ἀλλήλους καὶ ἐρίζοντες ὅστις ἐγγύτατα 11 ἔσται τῷ ποιμένι ἀνατρέπουσι τὸν κίονα, καὶ κατεάγη τε ἀπ' αὐτοῦ πεσοῦσα ἡ θήκη καὶ εἶδεν ἥλιος ὅ τι ἦν τῶν ὁσῶν τοῦ Ὀρφέως λοιπόν. Αὐτίκα δὲ ἐν τῇ ἑπερ- 11 χομένη νυκτὶ ὅ τε θεὸς κατέχει πολὺ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ ποταμὸς ὁ Σῦς, τῶν δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπον χειμάρρων καὶ ὁ Σῦς ἐστί, τότε οὖν οὗτος ὁ ποταμὸς κατέβαλε μὲν τὰ τεῖχη Λιβηθροῖς, θεῶν δὲ ἱερὰ καὶ οἴκους ἀνέτρεψεν ἀνθρώπων, ἀπέπνιξε δὲ τοὺς τε ἀνθρώπους καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει ζῶα ὁμοίως τὰ πάντα. ἀπολομένων δὲ ἤδη Λιβηθρίων, οὕτως οἱ ἐν Δίῳ Μακεδόνες, κατὰ γε τὸν λόγον τοῦ Λαρισαίου ξένου, ἐς τὴν 12 ἑαντῶν τὰ ὅσῃ κομίζουσι τοῦ Ὀρφέως. Ὅστις δὲ περὶ 12 ποιήσεως ἐπολυπραγμόνησεν ἤδη, τοὺς Ὀρφέως ὕμνους οἶδεν ὄντας ἕκαστόν τε αὐτῶν ἐπὶ βραχύτατον καὶ τὸ σύμπαν οὐκ ἐς ἀριθμὸν πολὺν πεποιημένους· 6. Λυκομίδαί δὲ ἴσασι τε καὶ ἐπάδουσι τοῖς δρωμένοις. κόσμῳ μὲν δὴ τῶν ἐπῶν δευτερεῖα φέροντο ἂν μετὰ γε Ὀμήρου τοὺς ὕμνους, τιμῆς δὲ ἐκ τοῦ θείου καὶ ἐς πλεον ἐκείνων ἤκουσι.

XXXI. Καὶ Ἀρσινόης ἐστὶν ἐν Ἐλικῶνι εἰκῶν, ἣν 771 Πτολεμαῖος ἔγγραψεν ἀδελφὸς αὐν. τὴν δὲ Ἀρσινόην στρουθὸς φέρει χαλκῇ τῶν ἀπτήνων· πτερὰ μὲν γε καὶ αὐταὶ κατὰ ταῦτά ταις ἄλλαις φύουσιν, ὑπὸ δὲ βάρους καὶ διὰ μέγεθος οὐχ οἷά τε ἐστὶν ἀνέχειν σφᾶς ἐς τὸν ἀέρα τὰ πτερὰ.

2. Ἐνταῦθα καὶ Τηλέφῳ τῷ Ἡρακλείους γάλα ἐστὶν 2 ἕλαφος παιδὶ μικρῷ διδοῦσα, καὶ βοῦς τε παρ' αὐτὸν PAUSAN. II. 16

καὶ ἄγαλμα Πριάπου θέας ἄξιον. τούτῳ τιμαὶ τῷ θεῷ δέδονται μὲν καὶ ἄλλως, ἐνθα εἰσὶν αἰγῶν νομαὶ καὶ προβάτων ἢ καὶ ἔσμοι μελισσῶν. Λαμψακηνοὶ δὲ ἐς πλεόν ἢ θεοὺς τοὺς ἄλλους νομίζουσι, Διονύσου τε αὐτὸν παῖδα εἶναι καὶ Ἀφροδίτης λέγοντες.

- 3 3. Ἐν δὲ τῷ Ἑλικῶνι καὶ ἄλλοι τρίποδες κεῖνται, καὶ ἀρχαιότατος ὃν ἐν Χαλκίδι λαβεῖν τῇ ἐπ' Εὐρύπῳ λέγουσιν Ἡσίοδον νικήσαντα φῶδῃ. Περιουκοῦσι δὲ καὶ ἄνδρες τὸ ἄλσος, καὶ ἑορτὴν τε ἐνταῦθα οἱ Θεσπιδεῖς καὶ ἀγῶνα ἄγουσι Μουσεία· ἄγουσι δὲ καὶ τῷ Ἐρωτι, ἅθλα οὐ μουσικῆς μόνον ἀλλὰ καὶ ἀθληταῖς τιθέντες. Ἐπαναβάντι δὲ στάδια ἀπὸ τοῦ ἄλσους τούτου ὡς εἰκοσὶν ἔστιν ἡ τοῦ Ἴππου καλουμένη κρήνη· ταύτην τὸν Βελ-
 4 τερφοφόντον ποιῆσαι φασὶν Ἴππον, ἐπιψάυσαντα ὀπλῇ
 4 τῆς γῆς. 4. Βοιωτῶν δὲ οἱ περὶ τὸν Ἑλικῶνα οἰκοῦντες παρελημμένα δόξῃ λέγουσιν, ὡς ἄλλοι Ἡσίοδος ποιῆσαι οὐδὲν ἢ τὰ Ἔργα· καὶ τούτων δὲ τὸ ἐς τὰς Μούσας ἀφαιροῦσι προοίμιον, ἀρχὴν τῆς ποιήσεως εἶναι τὸ ἐς τὰς Ἐριδας λέγοντες· καὶ μοι μόλυβδον ἐδείκνυσαν, ἐνθα ἢ πηγὴ, τὰ πολλὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου λελυμασμένον· ἐγγέ-
 5 γραπται δὲ αὐτῷ τὰ Ἔργα. Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα κερω-
 ρισμένη τῆς προτέρας, ὡς πολὺν τινα ἐπῶν ὁ Ἡσίοδος ἀριθμὸν ποιήσειεν, ἐς γυναικῆς τε ἠδόμενα, [καὶ] ἃς μεγάλας ἐπονομάζουσιν Ἠοίας, καὶ Θεογονίαν τε καὶ ἐς τὸν μάντιν Μελάμποδα, καὶ ὡς Θησεὺς ἐς τὸν Ἀθηνῶν 772
 ὁμοῦ Πειρίθῳ καταβαλὴν, παραινέσεις τε Χείρωνος ἐπὶ διδασκαλίᾳ δὴ τῇ Ἀχιλλέως, καὶ ὅσα ἐπὶ Ἔργοις τε καὶ ἡμέραις. οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι λέγουσι καὶ ὡς μαντικὴν Ἡσίοδος διδασκείη παρὰ Ἀκαρνάνων· καὶ ἔστιν ἐπημαντικά, ὅποσα [τε] ἐπελεξάμεθα καὶ ἡμεῖς, καὶ ἐξηγή-
 6 σεις ἐπὶ τέρασιν. 5. Ἐναντία δὲ καὶ ἐς τοῦ Ἡσίοδου τὴν τελευτήν ἐστιν εἰρημένα. ὅτι μὲν γὰρ οἱ παῖδες τοῦ

Γανύκτορος Κτίμενος καὶ Ἀντιφος ἐφυγον ἐς Μολυκρίαν ἐκ Ναυπάκτου διὰ τοῦ Ἡσίοδου τὸν φόνον, καὶ αὐτόθι ἀσεβήσασιν ἐς Ποσειδῶνα ἐγένετο τῇ Μολυκρίᾳ σφίσιν ἡ δίκη, τὰδε μὲν καὶ οἱ πάντες κατὰ ταῦτα εἰρή-
 κασι· τὴν δὲ ἀδελφὴν τῶν νεανίσκων οἱ μὲν ἄλλου τοῦ φασιν αἰσχύνατος Ἡσίοδον λαβεῖν οὐκ ἀληθῆ τὴν τοῦ ἀδικήματος δόξαν, οἱ δὲ ἐκείνου γενέσθαι τὸ ἔργον. τὰ μὲν δὴ ἐς Ἡσίοδον καὶ αὐτὸν καὶ ἐς τὰ ἔπη διάφορα ἐπὶ τοσοῦτον εἴρηται.

6. Ἐπὶ δὲ ἄκρα τῇ κορυφῇ τοῦ Ἑλικῶνος ποταμὸς 7
 οὐ μέγας ἐστὶν ὁ Λάμος. Θεσπιδέων δὲ ἐν τῇ γῇ Λονα-
 κῶν ἐστὶν ὀνομαζόμενος· ἐνταῦθά ἐστι Ναρκίσσου πηγὴ, καὶ τὸν Νάρκισσον ἰδεῖν ἐς τοῦτο τὸ ὕδωρ φασὶν, οὐ συνέντα δὲ ὅτι ἐώρα σκιὰν τὴν ἑαυτοῦ λαθεῖν τε αὐτὸν ἐρασθέντα αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ ἔρωτος ἐπὶ τῇ πηγῇ οἱ συμβῆναι τὴν τελευτήν. Τοῦτο μὲν δὴ παντάπασιν εὐή-
 8 θες, ἡλικίας ἤδη τινὰ ἐς τοῦτο ἦκοντα ὡς ὑπὸ ἔρωτος ἀλίσκεσθαι, μηδὲ ὁποῖόν τι ἄνθρωπος καὶ ὁποῖόν τι ἀνθρώπου σκιὰ διαγνῶναι. Ἐχει δὲ καὶ ἕτερος ἐς αὐτὸν 8
 λόγος, ἦσσαν μὲν τοῦ προτέρου γνώριμος, λεγόμενος δὲ καὶ οὗτος, ἀδελφὴν γενέσθαι Ναρκίσσῳ δίδυμον, τὰ τε ἄλλα ἐς ἅπαν ὅμοιον τὸ εἶδος καὶ ἀμφοτέροις ὥσαν-
 773 τως κόμην εἶναι, καὶ ἐσθῆτα ἐοικυῖαν αὐτοὺς ἐνδύεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐπὶ θήραν λέναι μετὰ ἀλλήλων· Νάρκισσον δὲ ἐρασθῆναι τῆς ἀδελφῆς, καὶ ὡς ἀπέθανεν ἢ παῖς, φοιτῶντα ἐπὶ τὴν πηγὴν συνιέναι μὲν ὅτι τὴν ἑαυτοῦ σκιὰν ἐώρα, εἶναι δὲ οἱ καὶ συνιέντι φαστῶν τὸν ἔρω-
 9 τος ἅτε οὐχ ἑαυτοῦ σκιὰν δοξάζοντι, ἀλλὰ εἰκόνα ὁρᾶν τῆς ἀδελφῆς. Νάρκισσον δὲ ἄνθος ἢ γῆ καὶ πρότερον 9
 ἐφυεν, ἐμοὶ δοκεῖν, εἰ τοῖς Πάμφῳ τεκμαίρεσθαι χρή τι ἡμᾶς ἐπεσι· γεγυνώς γὰρ πολλοῖς πρότερον ἔτεσιν ἢ Νάρκισσος ὁ Θεσπιδεὺς Κόρην τὴν Δήμητρος φησὶν ἀρ-
 16*

πασθῆναι παίζουσιν καὶ ἄνθη συλλέγουσαν, ἀρπασθῆναι δὲ οὐκ οἷσι ἀπατηθεῖσαν, ἀλλὰ ναρκίσσοις.

XXXII. Τοῖς δὲ ἐν Κρεύσιδι, ἐπινείῳ τῷ Θεσπιέων, οἰκοῦσιν ἐν κοινῷ μὲν ἐστὶν οὐδέν, ἐν ἰδιώτου δὲ ἀνδρὸς ἄγαλμα ἦν Διονύσου, γύψου πεποιημένον καὶ ἐπικεκοσμημένον γραφῇ. πλοῦς δὲ ἐς Κρεῦσίν ἐστιν ἐκ Πελοποννήσου σκολιός τε καὶ ἄλλως οὐκ εὐδῖος· ἄκραι τε γὰρ ἀνέχουσιν ὥς μὴ κατ' εὐθὺ τῆς θαλάσσης περαιοῦσθαι, καὶ ἅμα ἐκ τῶν ὁρῶν καταπνέουσιν ἄνεμοι βίαιοι.

2 2. Πλέοντι δὲ ἐκ Κρεύσιδος οὐ πελαγίῳ, παρὰ δὲ αὐτὴν Βοιωτίαν, πόλις ἐστὶν ἐν δεξιᾷ Θίσβη. πρῶτα μὲν ὅρος ἐστὶ πρὸς θαλάσση· τοῦτο δὲ ὑπερβαλόντα πεδίον σε ἐκδέξεται καὶ μετὰ τοῦτο ἄλλο ὅρος· ἐν δὲ ταῖς ὑπωρεῖαις ἐστὶ πόλις. Ἡρακλέους δὲ ἱερὸν καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν ἐνταῦθά ἐστι λίθον, καὶ Ἡράκλεια ἐορτὴν ἄγουσι.

3 τὸ δὲ πεδίον τὸ μετὰ τῶν ὁρῶν ἐκώλυνεν οὐδὲν λίμνην ὑπὸ πλήθους εἶναι τοῦ ὕδατος, εἰ μὴ διὰ μέσου χῶμά σφισιν ἐπεποίητο ἰσχυρόν· καὶ οὕτω παρὰ ἔτος ἐς μὲν τὰ ἐπέκεινα τοῦ χώματος ἐκτρέπουσι τὸ ὕδωρ, τὸ δὲ ἐπὶ τὰ ἔτερα αὐτοῦ γεωργοῦσι. Θίσβην δὲ λέγουσιν ἐπιχώριον εἶναι νύμφην, ἀφ' ἧς ἡ πόλις τὸ ὄνομα ἔσχηκεν.

4 3. Παραπλέοντι δὲ αὐτόθεν πόλισμά ἐστιν οὐ μέγα ἐπὶ θαλάσση Τίφα. Ἡράκλειόν τε Τιφαιεῦσιν ἐστὶ, καὶ 774 ἐορτὴν ἄγουσιν ἐπέτειον. Οὗτοι Βοιωτῶν μάλιστα ἐκ παλαιοῦ τὰ θαλάσσια ἐθέλουσιν εἶναι σοφοί, Τίφυν ἄνδρα μνημονεύοντες ἐπιχώριον, ὥς προκριθεῖν γενέσθαι τῆς Ἀργεῦς κυβερνήτης· ἀποφαίνουσι δὲ καὶ πρὸ τῆς πόλεως ἔνθα ἐκ Κόλγων ὀπίσω κομιζομένην ὁρμίσασθαι τὴν Ἀργῶ λέγουσιν.

5 4. Ἀπὸ δὲ Θεσπίας ἰόντι ἄνω πρὸς ἡπειρον ἐστὶν Ἀλιάρτος. ὅστις δὲ Ἀλιάρτου γέγονε καὶ Κορωνείας

οἰκιστῆς, οὗ με ἀπὸ τῶν ἐς Ὀρχομενίους ἐχόντων εἰκὸς ἦν χωρίζειν. Κατὰ δὲ τὴν ἐπιστρατεῖαν τοῦ Μήδου φρονήσασιν Ἀλιαρτίοις τὰ Ἑλλήνων μοῖρα τῆς Ξέρξου στρατιᾶς γῆν τε σφισιν ὁμοῦ καὶ τὴν πόλιν ἐπεξῆλθε καίουσα. Ἐν Ἀλιάρτῳ δὲ ἐστὶ Λύσανδρον τοῦ Λακεδαιμονίου μνήμα· προσβαλὼν γὰρ τῶν Ἀλιαρτίων πρὸς τὸ τεῖχος στρατιᾶς ἐκ τε Θηβῶν ἐνούσης ἔνδον καὶ ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ ἐπεξελθόντων τῶν πολεμίων, ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ. 5. Λύσανδρον δὲ τὰ μὲν ἐς τὰ μάλιστα ἐπαινέσαι, 6 τὰ δὲ καὶ πικρῶς ἐστὶ μέμψασθαι. Σοφίαν μὲν γε τοιαύτην ἐπεδείξατο. ἡγούμενος Πελοποννησίων ταῖς τριήρεσιν Ἀντίοχον κυβερνήτην ὄντα Ἀλκιβιάδου, φυλάξας Ἀλκιβιάδην ἀπόντα τοῦ ναυτικοῦ, τηρικαῦτα τὸν Ἀντίοχον ἐπηγάγετο ἐς ἐλπίδα ὥς ὄντα ἀξιόμαχον ναυμαχῆσαι Λακεδαιμονίοις, καὶ ἀναγαγόμενον ὑπὸ θράσους τε καὶ ἀλαζονείας ἐνίκησεν αὐτὸν οὐ πόρρω τοῦ Κολοφωνίων ἄστεως. Ὡς δὲ καὶ δεύτερον ὁ Λύσανδρος 7 ἐπὶ τὰς τριήρεις ἀφίκετο ἐκ Σπάρτης, ἡμερώσατο μὲν οὕτω Κῦρον ὥς χρήματα, ὁπότε ἐς τὸ ναυτικὸν αἰτοίη, παρεῖναι οἱ κατὰ καιρὸν τε καὶ ἄφθονα· ὁρμούντων δὲ 775 ναυσὶν ἑκατὸν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς Ἀθηναίων, εἰλεν αὐτῶν τὰ πλοῖα ἐσκεδασμένους ἐπὶ τε ὕδωρ τοὺς ναύτας καὶ ἐπὶ ἀγορὰν φυλάξας. Παρέσχετο δὲ καὶ ἔργον τοιόνδε ἐς δικαιοσύνην. Αὐτολύκῳ τῷ παγκρατιάσαντι, 8 οὗ δὴ καὶ εἰκόνα ἰδὼν οἶδα ἐν Πρωτανείῳ τῷ Ἀθηναίῳ, τοῦτ' αὖ τῷ ἀνδρὶ ἐς ἀμφισβήτησιν ὅτου δὴ κτήματος Ἐτεόνικος ἦλθεν ὁ Σπαρτιάτης· ὥς δὲ ἄρα λέγων ἡλίσκετο οὐ δίκαια, ἦν γὰρ δὴ τηρικαῦτα Ἀθηναίοις τῶν τριάκοντα ἡ ἀρχή, καὶ παρὴν ἐτι ὁ Λύσανδρος, τούτων ἕνεκα Ἐτεόνικος πληγῶν τε ἄρχειν ἐπήρθη καὶ ἀμυνάμενον τὸν Αὐτόλυνκον ἤγεν ἐπὶ Λύσανδρον, παντάπασιν ἐκείνον ἐς χάριν τὴν ἑαυτοῦ δικάσειν ἐλπίζων· Λύσαν-

δρος δὲ ἀδικεῖν Ἐτεόνικον κατέγνω, καὶ ἀπέπεμψεν
9 ἀτιμάσας τῷ λόγῳ. 6. Τάδε μὲν Λυσάνδρῳ τὰ ἐς δόξαν
ὑπάρχοντα ἦν, ἄλλα δὲ τοσάδε ὄνειδη. Φιλοκλέα γὰρ
Ἀθηναῖον ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καὶ αὐτὸν στρατηγοῦντα
καὶ Ἀθηναίων τῶν ἄλλων ὅσον τετρακισχιλίους αἰχμα-
λώτους ὄντας ἀπέκτεινεν ὁ Λύσανδρος, καὶ σφισιν οὐδὲ
ἀποθανούσιν ἐπήνεγκε γῆν, ὃ καὶ Μήδων τοῖς ἀποβάσιν
ἐς Μαραθῶνα ὑπῆρξε παρ' Ἀθηναίων καὶ αὐτῶν Λακε-
δαιμονίων τοῖς πεσοῦσιν ἐν Θερμοπύλαις ἐκ βασιλέως
Ξέρξον. Μείζονα δὲ ἔτι Λακεδαιμονίοις ὄνειδη γενέ-
σθαι παρεσκεύασεν ὁ Λύσανδρος ἐπὶ τε δεκαδαρχίαις
ἃς κατέστησε ταῖς πόλεσι καὶ ἐπὶ τοῖς Λάκωσιν ἀρμοσταῖς.
10 Λακεδαιμονίων δὲ χρήματα οὐ νομιζόντων κτᾶσθαι κατὰ
δὴ τι μάντευμα, ὡς ἡ φιλοχρηματία μόνη γένοιτο ἂν
ἀπάλεια τῇ Σπάρτῃ, ὃ δὲ καὶ χρημάτων πόθον σφίσι
ἐνεποίησεν ἰσχυρόν. ἐγὼ μὲν δὴ Πέρσας τε ἐπόμενος 776
καὶ δικάζων νόμῳ γε τῷ ἐκείνων βλάβος κρῖνω Λακε-
δαιμονίοις μᾶλλον ἢ ὠφέλειαν γενέσθαι Λύσανδρον.

XXXIII. Ἐν Ἀλιάρτῳ δὲ τοῦ τε Λυσάνδρου μῆγμα
καὶ Κέκροπος τοῦ Πανδίωνος ἐστὶν ἡρώων. τὸ δὲ ὄρος
τὸ Τιλφούσιον καὶ ἡ Τιλφούσα καλουμένη πηγὴ στα-
δίους μάλιστα Ἀλιάρτου πεντήκοντα ἀπέχουσι. Λέγεται
δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων Ἀργείους μετὰ τῶν Πολυνείκους παί-
δων ἐλόντας Θήβας ἐς Δελφοὺς τῷ θεῷ καὶ ἄλλα τῶν
λαφύρων καὶ Τειρεσίαν ἄγειν· καί, εἵχετο γὰρ δίψῃ,
καθ' ὁδόν φασιν αὐτὸν πίνοντα ἀπὸ τῆς Τιλφούσης
ἀφείναι τὴν ψυχὴν· καὶ ἐστὶ τάφος αὐτῷ πρὸς τῇ πηγῇ.
2 τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Τειρεσίου δοθῆναι μὲν φασὶ τῷ
Ἀπόλλωνι ὑπὸ τῶν Ἀργείων, προστάξαντος δὲ τοῦ θεοῦ
ναυσὶν ἐς τὴν νῦν Ἰωνίαν καὶ Ἰωνίας ἐς τὴν Κολοφωνίαν
περαιωθῆναι. καὶ ἡ μὲν αὐτόθι συνώκησεν ἡ Μαντῶ
Ῥακίῳ Κρητί· τὰ δὲ ἄλλα ἐς Τειρεσίαν, ἐτῶν τε ἀριθ-

μὸν ὧν γεγράφασιν αὐτὸν βιῶναι, καὶ ὡς ἐκ γυναικὸς
ἐς ἄνδρα ἡλλάγη, καὶ ὅτι Ὅμηρος ἐποίησεν ἐν Ὀδυσσεΐᾳ
συνετὸν εἶναι γνώμην Τειρεσίαν τῶν ἐν Ἰδίου μόνον,
ταῦτα μὲν καὶ οἱ πάντες ἴσασι ἀκοῇ. 2. Ἀλιαρτίοις δὲ 3
ἐστὶν ἐν ὑπαίθρῳ θεῶν ἱερὸν ἃς Πραξιδικας καλοῦσιν·
ἐνταῦθα ὁμνύουσι μὲν, ποιοῦνται δὲ οὐκ ἐπίδρομον τὸν
ὄρκον. ταύταις μὲν ἐστὶ πρὸς τῷ ὄρει τῷ Τιλφουσίῳ
τὸ ἱερὸν· ἐν Ἀλιάρτῳ δὲ εἰσι ναοί, καὶ σφισιν οὐκ ἀγά-
ματα ἐνεστίν, οὐκ ὄροφος ἐπεστίν· οὐ μὴν οὐδὲ οἷς
τισὶν ἐποιήθησαν, οὐδὲ τοῦτο ἡδυνάμην πυθέσθαι.

3. Ἔστι δὲ ἐν τῇ Ἀλιαρτίᾳ ποταμὸς Λόφισ. λέγεται 4
δὲ τῆς χώρας ἀνχηρᾶς οὔσης τὸ ἐξ ἀρχῆς καὶ ὕδατος
οὐκ ὄντος ἐν αὐτῇ ἄνδρα τῶν δυναστευόντων ἐλθόντα
ἐς Δελφοὺς ἐπερῆσθαι τρόπον ὅντινα ὕδωρ εὐρήσουσιν
777 ἐν τῇ γῇ· τὴν δὲ Πυθίαν προστάσσειν, ὃς ἂν ἐπανήκοντι
ἐς Ἀλιάρτον ἐντύχη οἱ πρὸ τῶν ἄλλων, τούτου δεῖν φο-
νέα γενέσθαι αὐτόν· ἐντυχεῖν τε δὴ αὐτῷ παραγενομένῳ
τὸν υἱὸν Λόφιν, καὶ τὸν οὐ μελλήσαντα τῷ ξίφει τὸν
νεανίσκον παῖσαι· καὶ τὸν μὲν ἐτι ἔμπρουν περιθεῖν,
ὅπου δὲ ῥυῆναι τὸ αἷμα, ὕδωρ ἐντεῦθεν ἀνεῖναι τὴν
γῆν. ἐπὶ τούτῳ μὲν ὁ ποταμὸς καλεῖται Λόφισ.

4. Ἀλαλκομεναὶ δὲ κόμη μὲν ἐστὶν οὐ μεγάλη, κεῖ- 5
ται δὲ ὄρους οὐκ ἄγαν ὑψηλοῦ πρὸς τοῖς ποσὶν ἐσχάτοις.
γενέσθαι δὲ αὐτῇ τὸ ὄνομα οἱ μὲν ἀπὸ Ἀλαλκομενέως
ἀνδρὸς αὐτόχθονος, ὑπὸ τούτου δὲ Ἀθηναίων τραφῆναι
λέγουσιν· οἱ δὲ εἶναι καὶ τὴν Ἀλαλκομενίαν τῶν Ὠγύ-
ρου θυγατέρων φασίν. Ἀπωτέρω δὲ τῆς κόμης ἐπεποι-
ητο ἐν τῷ χθαμαλῷ τῆς Ἀθηναῆς ναὸς καὶ ἄγαλμα ἀρ-
χαῖον ἐλέφαντος. Σύλλα δὲ ἐστὶ μὲν καὶ τὰ ἐς Ἀθηναίους 6
ἀνήμερα καὶ ἡθους ἀλλότρια τοῦ Ῥωμαίων, εἰκοτά δὲ
τούτοις καὶ τὰ ἐς Θηβαίους τε καὶ Ὀρχομενίους· προσ-
εξεργάσατο δὲ καὶ ἐν ταῖς Ἀλαλκομεναῖς, τῆς Ἀθηναῆς

τὸ ἄγαλμα αὐτὸ συλήσας. τοῦτον μὲν τοιαῦτα ἐς τε Ἑλληνίδας πόλεις καὶ θεοὺς τοὺς Ἑλλήνων ἐκμανέντα ἐπέλαβεν ἀχαριστοτάτῃ νόσος πασῶν· φθειρῶν γὰρ ἦνθησεν, ἥ τε πρότερον εὐτυχία δοκοῦσα ἐς τοιοῦτο περιῆλθεν αὐτῷ τέλος· τὸ δὲ ἱερὸν ἐν ταῖς Ἀλαλκομεναῖς ἡμελήθη τὸ ἀπὸ τοῦδε ἅτε ἡρημαμένον τῆς θεοῦ.

7 Ἐγένετο δὲ καὶ ἄλλο ἐπ' ἐμοῦ τοιόνδε ἐς κατάλυσιν τοῦ ναοῦ· κισσός οἱ προσπεφυκώς μέγας καὶ ἰσχυρὸς διέλυσεν ἐκ τῶν ἀρμονιῶν καὶ διέσπα τοὺς λίθους ἀπ' ἀλλήλων. 5. Ρεῖ δὲ καὶ ποταμὸς ἐνταῦθα οὐ μέγας χεῖμαρρος· ὀνομάζουσι δὲ Τριτῶνα αὐτόν, ὅτι τὴν Ἀθηνῶν τραφῆναι παρὰ ποταμῷ Τριτῶνι ἔχει λόγος, ὥς δὴ τοῦτον τὸν Τριτῶνα ὄντα καὶ οὐχὶ τὸν Λιβύων, ὃς ἐς τὴν πρὸς Λιβύῃ θάλασσαν ἐκδίδωσιν ἐκ τῆς Τριτωνίδος λίμνης.

XXXIV. Πρὶν δὲ ἐς Κορώνειαν ἐξ Ἀλαλκομενῶν 778 ἀφικέσθαι, τῆς Ἰωνίας Ἀθηνᾶς ἐστὶ τὸ ἱερὸν· καλεῖται δὲ ἀπὸ Ἰώνου τοῦ Ἀμφικτυόνος, καὶ ἐς τὸν κοινὸν συνίασιν ἐνταῦθα οἱ Βοιωτοὶ σύλλογον. Ἐν δὲ τῷ ναῷ χαλκοῦ πεποιημένα Ἀθηνᾶς Ἰωνίας καὶ Διὸς ἐστὶν ἀγάλματα· τέχνη δὲ Ἀγορακρίτου, μαθητοῦ τε καὶ ἐρωμένου Φειδίου. ἀνέθεσαν δὲ καὶ Χαρίτων ἀγάλματα ἐπ' 2 ἐμοῦ. Λέγεται δὲ καὶ τοιόνδε, Ἰοδάμαν ἱερωμένην τῇ θεῷ νύκτωρ ἐς τὸ τέμενος ἐσελθεῖν, καὶ αὐτῇ τὴν Ἀθηνῶν φανῆναι, τῷ χιτῶνι δὲ τῆς θεοῦ τὴν Μεδούσης ἐπεῖναι τῆς Γοργόνης κεφαλὴν· Ἰοδάμαν δέ, ὥς εἶδε, γενέσθαι λίθον. καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτιθεῖσα γυνὴ πῦρ ἀναπᾶσαν ἡμέραν ἐπὶ τῆς Ἰοδάμας τὸν βωμόν, ἐς τρις ἐπιλέγει τῇ Βοιωτῶν φωνῇ Ἰοδάμαν ξὴν καὶ αἰτεῖν πῦρ.

3 2. Κορώνεια δὲ παρέρχετο μὲν ἐς μνήμην ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς Ἐρμού βωμόν Ἐπιμηλίου, τὸν δὲ Ἀνέμων. κατωτέρω δὲ ὀλίγον Ἦρας ἐστὶν ἱερὸν καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον, Πνθοδῶρου τέχνη Θηβαίου· φέρει δὲ ἐπὶ τῇ χειρὶ Σειρήνας·

τὰς γὰρ δὴ Ἀχελφῶν θυγατέρας ἀναπεισθείσας φασὶν ὑπὸ Ἦρας καταστῆναι πρὸς τὰς Μούσας ἐς ῥῶδης ἔργον· αἷδὲ ὥς ἐνίκησαν, ἀποτίλασαι τῶν Σειρήνων τὰ πτερὰ ποιήσασθαι στεφάνους ἀπ' αὐτῶν λέγονται. 3. Κορῶ- 4 νείας δὲ σταδίους ὥς τεσσαράκοντα ὅρος ἀπέχει τὸ Λιβήθριον· ἀγάλματα δὲ ἐν αὐτῷ Μουσῶν τε καὶ Νυμφῶν ἐπὶ κλησὶν ἐστὶ Λιβηθρίων· καὶ πηγαί, τὴν μὲν Λιβηθριάδα ὀνομάζουσιν, ἥ δὲ ἑτέρα Πέτρα, γυναικὸς μαστοίς εἰσὶν εἰκασμένοι, καὶ ὅμοιον γάλακτι ὕδωρ ἀπ' αὐτῶν ἄνεισιν.

4. Ἐς δὲ τὸ ὄρος τὸ Λαφύστιον καὶ ἐς τοῦ Διὸς τοῦ 5 Λαφυστίου τὸ τέμενος εἰσὶν ἐκ Κορωνείας στάδιοι μάλιστα εἰκοσι. λίθον μὲν τὸ ἄγαλμά ἐστιν· Ἀθάμαντος δὲ θῦειν Φρίξον καὶ Ἑλλην ἐνταῦθα μέλλοντος πεμφθῆναι κριὸν τοῖς παισὶ φασὶν ὑπὸ Διός, ἔχοντα τὸ ἔριον 779 χρυσοῦν, καὶ ἀποδρᾶναι σφᾶς ἐπὶ τοῦ κριοῦ τούτου. Ἀνωτέρω δὲ ἐστὶν Ἡρακλῆς Χάροφ ἐπὶ κλησιν· ἐνταῦθα δὲ οἱ Βοιωτοὶ λέγουσιν ἀναβῆναι τὸν Ἡρακλέα ἄγοντα τοῦ Ἰδίου τὸν κύνα. Ἐκ δὲ Λαφυστίου κατιόντι ἐς τῆς Ἰωνίας Ἀθηνᾶς τὸ ἱερὸν ποταμὸς ἐστὶ Φάλαρος ἐς τὴν Κηφισίδα ἐκδιδὸς λίμνην.

5. Τοῦ δὲ ὄρους τοῦ Λαφυστίου πέραν ἐστὶν Ὀρχο- 6 μενός, εἴ τις Ἑλλῆσιν ἄλλη πόλις, ἐπιφανὴς καὶ αὐτὴ ἐς δόξαν. εὐδαιμονίας δὲ ποτε ἐπὶ μέγιστον προαχθεῖσαν ἔμελλεν ἄρα ὑποδέξεσθαι τέλος καὶ ταύτην οὐ πολὺ τι ἀποδέον ἢ Μυκήνας τε καὶ Ἀῖαν. περὶ δὲ τῶν ἀρχαίων τοιαῦτ' ἦν ὅποσα καὶ μνημονεύουσιν. Ἀνδρέα πρῶτον ἐνταῦθα Πηνειοῦ παῖδα τοῦ ποταμοῦ λέγουσιν ἐποικῆσαι, καὶ ἀπὸ τούτου τὴν γῆν Ἀνδρηΐδα ὀνομασθῆναι. Παραγενομένου δὲ ὥς αὐτὸν Ἀθάμαντος, ἀπέ- 7 νειμε τῆς αὐτοῦ τῷ Ἀθάμαντι τὴν τε περὶ τὸ Λαφύστιον χώραν καὶ τὴν νῦν Κορώνειαν καὶ Ἀλιαρτίαν. Ἀθάμας

δὲ αἵτε οὐδένα οἱ παίδων τῶν ἀρσένων λελείφθαι νομίζων, τὰ μὲν γὰρ ἐς Λεαρχόν τε καὶ Μελικέρτην ἐτόλμησεν αὐτός, Λεύκωνι δὲ ὑπὸ νόσου τελευτῆσαι συνέβη, Φρίξον δὲ ἄρα οὐκ ἠπίστατο ἢ αὐτὸν περιόντα ἢ γένος ὑπολειπόμενον Φρίξον, τούτων ἔνεκα ἐποίησατο Ἀλλαγον καὶ Κόρωνον τοὺς Θερσάνδρου τοῦ Σισύφου· Σισύφου γὰρ ἀδελφὸς ἦν ὁ Ἀθάμας. Ὑστερον δὲ ἀναστρέψαντος ἐκ Κόλχων οἱ μὲν αὐτοῦ Φρίξον φασίν, οἱ δὲ Πρέσβωνος, γεγονέναι δὲ Φρίξω τὸν Πρέσβωνα ἐκ τῆς Αἰήτου θυγατρὸς, οὕτω συγχωροῦσιν οἱ Θερσάνδρου παῖδες οἶκον μὲν τὸν Ἀθάμαντος Ἀθάμαντι καὶ τοῖς ἀπὸ ἐκείνου προσήκειν, αὐτοὶ δέ, μοῖραν γὰρ δίδωσί σφισιν Ἀθάμας τῆς γῆς, Ἀλιάρτου καὶ Κορωνείας ἡ ἐγένοντο οἰκισταί. Πρώτερον δὲ ἐτι τούτων Ἀνδρεὺς Εὐῖππην θυγατέρα Λεύκωνος λαμβάνει παρὰ Ἀθάμαντος γυναῖκα, καὶ υἱὸς Ἐτεοκλῆς αὐτῇ γίνεται, Κηφισοῦ δὲ τοῦ ποταμοῦ κατὰ τῶν ποιητῶν τὴν φήμην, ὥστε καὶ τῶν ποιησάντων τινὲς Κηφισιάδην τὸν Ἐτεοκλέα 10 ἐκάλεσαν ἐν τοῖς ἔπεσιν. Οὗτος ὡς ἐβασίλευσεν ὁ Ἐτεοκλῆς, τὴν μὲν χώραν ἀπὸ Ἀνδρεως ἔχειν τὸ ὄνομα 780 εἶασε, φυλὰς δὲ Κηφισιάδα, τὴν δὲ ἐτέραν ἐπώνυμον αὐτῷ κατεστήσατο. Ἀφικομένῳ δὲ πρὸς αὐτὸν Ἄλμῳ τῷ Σισύφου δίδωσιν οἰκῆσαι τῆς χώρας οὐ πολλήν, καὶ ἡ κώμη τότε ἐκλήθη Ἄλμωνες ἀπὸ τοῦ Ἄλμου τούτου· χρόνῳ δὲ ἐξενίκησεν ὕστερον (ὄνομα) εἶναι τῇ κώμῃ Ὀλμωνας.

XXXV. Τὸν δὲ Ἐτεοκλέα λέγουσιν οἱ Βοιωτοὶ Χάρισιν ἀνθρώπων θῦσαι πρῶτον. καὶ ὅτι μὲν τρεῖς εἶναι Χάριτας κατεστήσατο Ἰσασιν, ὀνόματα δὲ οἷα ἔθετο αὐταῖς οὐ μνημονεύουσιν· ἐπεὶ Λακεδαιμόνιοι γε εἶναι Χάριτας δύο καὶ Λακεδαιμόνα ἰδρύσασθαι τὸν Ταυγέτης φασίν αὐτάς, καὶ ὀνόματα θέσθαι Κλήταν καὶ Φαέν-

ναν. Ἐοικότα μὲν δὴ Χάρισιν ὀνόματα καὶ ταῦτα, εἰ- 2 νότα δὲ καὶ παρ' Ἀθηναίοις· τιμῶσι γὰρ ἐκ παλαιοῦ καὶ Ἀθηναῖοι Χάριτας Ἀνξῶ καὶ Ἡγεμόνην. τὸ γὰρ τῆς Καρποῦς ἐστὶν οὐ Χάριτος ἀλλὰ Ὠρας ὄνομα· τῇ δὲ ἐτέρα τῶν Ὠρῶν νέμουσιν ὁμοῦ τῇ Πανδρόσῳ τιμὰς οἱ Ἀθηναῖοι, ὁμολῶν τὴν θεὸν ὀνομάζοντες. Παρὰ δὲ 3 Ἐτεοκλέους τοῦ Ὀρχομενίου μαθόντες τρισὶν ἤδη νομίζομεν Χάρισιν εὐχεσθαι· καὶ Ἀγγελίων τε καὶ Τεκταῖος οἱ γε Διονύσου τὸν Ἀπόλλωνα ἐργαζόμενοι Δηλίοις, τρεῖς ἐποίησαν ἐπὶ τῇ χειρὶ αὐτοῦ Χάριτας· καὶ Ἀθηνησὶν πρὸ τῆς ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἐσόδου Χάριτές εἰσι καὶ αὗται τρεῖς· παρὰ δὲ αὐταῖς τελετὴν ἄγουσιν ἐς τοὺς 781 πολλοὺς ἀπόρρητον. Πάμφως μὲν δὴ πρῶτος ὧν ἴσμεν 4 ἦσεν ἐς Χάριτας, πέρα δὲ οὔτε ἀριθμοῦ πέρα οὔτε ἐς τὰ ὀνόματά ἐστιν οὐδὲν αὐτῷ πεποιημένον· Ὀμηρος δέ, ἐμνημόνευσε γὰρ Χαρίτων καὶ οὗτος, τὴν μὲν Ἥφαιστον γυναῖκα εἶναι λέγει, καὶ ὄνομα αὐτῇ τίθεται Χάριν, Πασιδέας δὲ εἶναί φησιν ἐραστὴν *** [ἐν δὲ] Ὑπνον τοῖς λόγοις τὸ ἔπος ἐποίησεν

Ἡ μὲν μοι δώσειν Χαρίτων μίαν ὀπλοτεράων.

Τούτου δὲ ἔνεκα ὑπόνοια δὴ παρέστη τισὶν ὡς Χάριτας ἄρα καὶ πρεσβυτέρας οἶδεν ἄλλας Ὀμηρος. Ἡσιόδος δὲ 5 ἐν Θεογονίᾳ, προσιέσθω δὲ ὅτῳ φίλον τὴν Θεογονίαν, ἐν δ' οὐκ τῇ ποιήσει ταύτῃ τὰς Χάριτας φησιν εἶναι Διὸς τε καὶ Εὐρυνόμης, καὶ σφισιν ὀνόματα Εὐφροσύνην τε καὶ Ἀγλαΐαν εἶναι καὶ Θαλίαν. κατὰ ταῦτα δὲ ἐν ἔπεσιν ἐστὶ τοῖς Ὀνομακρίτου. Ἀντίμαχος δὲ οὔτε ἀριθμὸν Χαρίτων οὔτε ὄνομα εἰπὼν Αἰγλῆς εἶναι θυγατέρας καὶ Ἥλιου φησὶν αὐτάς. Ἐρμησιάνακτι δὲ τῷ τὰ ἐλεγεία γράψαντι τοσόνδε οὐ κατὰ τὴν τῶν πρώτερον δόξαν ἐστὶν αὐτῷ πεποιημένον, ὥς ἡ Πειθῶ Χαρίτων εἴη καὶ αὐτὴ μία. 2. Ὅστις δὲ ἦν ἀνθρώπων ὁ γυνὴς πρῶτος Χάριτας 6

ἤτοι πλάσας ἢ γραφῇ μιμησάμενος, οὐχ οἷόν τε ἐγένετο
 πυθέσθαι με, ἐπεὶ τὰ γε ἀρχαιότερα ἐχούσας ἐσθῆτα οἷ
 τε πλάσται καὶ κατὰ ταῦτά ἐποίουν οἱ ζωγράφοι, καὶ
 Συμωναίοις τοῦτο μὲν ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Νεμέσεων ὑπὲρ
 τῶν ἀγαλμάτων χρυσοῦ Χάριτες ἀνάκεινται, τέχνη Βου-
 πάλου, τοῦτο δὲ σφισιν ἐν τῷ Ὀιδεῖφ Χάριτός ἐστιν
 εἰκῶν, Ἀπελλοῦ γραφή, Περγαμηνοῖς δὲ ὡσαύτως ἐν⁷⁸²
⁷ τῷ Ἀττάλῳ θαλάμῳ, Βουπάλου καὶ αὐταί· καὶ πρὸς
 τῷ ὀνομαζομένῳ Πυθίφ Χάριτες καὶ ἐνταῦθ' αἰσι, Πυ-
 θαγόρου γράψαντος Παρίου· (Σωκράτης τε ὁ Σωφρο-
 νίσκου πρὸ τῆς ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἐσόδου Χαρίτων εἰργά-
 σατο ἀγάλματα Ἀθηναίοις.) καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶν ὁμοίως
 ἅπαντα ἐν ἐσθῇ· οἱ δὲ ὕστερον, οὐκ οἶδα ἐφ' ὅτῳ,
 μεταβελήκασιν τὸ σχῆμα αὐταῖς. Χάριτας γοῦν οἱ κατ'
 ἐμὲ ἐπλάσσαν τε καὶ ἐγραφον γυμνάς.

XXXVI. Γενομένης δὲ Ἑτεοκλεί τῆς τελευτῆς ἡ βα-
 σιλεῖα περιῆλθεν ἐς τὸ Ἄλμου γένος. Ἄλμῳ δὲ αὐτῷ
 μὲν θυγατέρες Χρυσογένεια ἐγένετο καὶ Χρῦση· Χρῦ-
 σης δὲ τῆς Ἄλμου καὶ Ἀρεως ἔχει φήμη γενέσθαι Φλε-
 γνῦαν, καὶ τὴν ἀρχήν, τοῦ Ἑτεοκλέους ἀποθανόντος
 ἄπαιδος, ὁ Φλεγνύας ἔσχεν οὗτος. Τῇ μὲν δὴ χώρα τῇ
 πάσῃ Φλεγυαντίδα ὄνομα εἶναι μετέθεντο ἀντὶ Ἀνδρη-
²δος, πόλις δὲ ἐγένετο ἢ τε ἐξ ἀρχῆς οἰκισθεῖσα ἢ Ἀν-
 δρηῖς, καὶ προσέκτιεν ὁ Φλεγνύας ὁμώνυμον αὐτῷ, τοὺς
 τὰ πολεμικὰ ἀρίστους Ἑλλήνων συλλέξας ἐς αὐτήν.
 2. Καὶ ἀπέστησάν τε ἀνὰ χρόνον ἀπὸ τῶν ἄλλων Ὀρχο-
 μενίων ὑπὸ ἀνοίας καὶ τόλμης οἱ Φλεγνῦαι, καὶ ἦγον καὶ
 ἔφερον τοὺς προσοίκους· τέλος δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν
 συλήσοντες στρατεύουσι τὸ ἐν Δελφοῖς, ὅτε καὶ Φιλάμ-
 μων λογάσιν Ἀργείων ἐπ' αὐτοὺς βοηθήσας αὐτὸς τε
³ ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ καὶ οἱ τῶν Ἀργείων λογάδες. Τοὺς
 δὲ Φλεγνύας πολέμῳ μάλιστα Ἑλλήνων χαίρειν μαρτυρεῖ

μοι καὶ ἐπὶ τῶν ἐν Ἰλιάδι περὶ Ἀρεως καὶ Φόβου τοῦ
 Ἀρεως πεποιημένα,

Τὼ μὲν ἄρ' εἰς Ἐφύρους πόλεμον μετὰ θαρήσσεσθον
 ἢ μετὰ Φλεγνύας μεγαλήτορας.

⁷⁸³ Ἐφύρους δὲ ἐνταῦθα, ἐμοὶ δοκεῖν, τοὺς ἐν τῇ Θεσπρω-
 τίδι ἡπείρῳ λέγει. Τὸ μὲν δὲ Φλεγνῶν γένος ἀνέτρε-
 ψεν ἐκ βάθρων ὁ θεὸς κεραυνοῖς συνεχέσι καὶ ἰσχυροῖς
 σεισμοῖς· τοὺς δὲ ὑπολειπομένους νόσος ἐπιπεσοῦσα
 ἔφθειρε λοιμώδης· ὀλίγοι δὲ καὶ ἐς τὴν Φωκίδα δια-
 φεύγουσιν ἐξ αὐτῶν.

3. Φλεγνῦα δὲ οὐ γενομένων παίδων ἐκδέχεται Χρῦ-⁴
 σης τὴν ἀρχήν, Χρυσογενείας τε ὦν τῆς Ἄλμου καὶ
 Ποσειδῶνος. τούτῳ δὲ υἱὸς γίνεται Χρῦση Μινύας, καὶ
 ἀπ' αὐτοῦ Μινῦαι καὶ νῦν ἔτι ὦν ἦρχεν ὀνομάζονται.
 Πρόσοδοι δὲ ἐρίνοντο τῷ Μινύᾳ τηλικαῦτα μέγεθος
 ὥς ὑπερβαλέσθαι τοὺς πρὸ αὐτοῦ πλουτῶ· θησαυρόν
 τε ἀνθρώπων ὦν ἴσμεν Μινύας πρῶτος ἐς ὑποδοχὴν
 χρημάτων ᾠκοδομήσατο. Ἑλληνες δὲ ἄρα εἰσι δεινοὶ τὰ⁵
 ὑπερόρια ἐν θαύματι τίθεσθαι μέλζονι ἢ τὰ οἰκεία,
 ὁπότε γε ἀνδράσιν ἐπιφανέσιν ἐς συγγραφὴν πυραμίδας
 μὲν τὰς παρὰ Αἰγυπτίοις ἐπῆλθεν ἐξηγήσασθαι πρὸς τὸ
 ἀκριβέστατον, θησαυρόν δὲ τὸν Μινύου καὶ τὰ τείχη τὰ
 ἐν Τίρυνθι οὐδὲ ἐπὶ βραχὺ ἦραγον μνήμης, οὐδὲν ὄντα
 ἐλάττονος θαύματος. 4. Μινύου δὲ ἦν Ὀρχομενός, καὶ⁶
 ἐπὶ τούτῳ βασιλεύοντος ἢ τε πόλις Ὀρχομενός καὶ οἱ
 ἄνδρες ἐκλήθησαν Ὀρχομενιοὶ· διέμεινε δὲ οὐδὲν ἥσσον
 καὶ Μινύας ἐπονομάζεσθαι σφᾶς ἐς διακρίσιν ἀπὸ Ὀρχο-
 μενίων τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ. Παρὰ τοῦτον τὸν Ὀρχομενὸν
 βασιλεύοντα Τηττος ἀφίκετο ἐξ Ἀργούς, φεύγων ἐπὶ
 τῷ Μολούρῳ φόνῳ τοῦ Ἀρίσβαντος, ὅντινα ἀπέκτεινεν
 ἐπὶ γυναικὶ ἐλὼν γαμετῇ· καὶ αὐτῷ τῆς χώρας ἀπένει-
 μεν Ὀρχομενός ὅση νῦν περὶ τε Τηττόν ἐστι τὴν κώμην

7 καὶ ἡ ταύτη προσεχῆς. Τήττου δὲ ἐποιήσατο μνήμην καὶ
ὁ τὰ ἐπη συνθεὶς ἄς μεγάλας Ῥοίας καλοῦσιν Ἑλληνας·

Τήττος δὲ Μόλουρον Ἀρίσβαντος φίλον υἱόν
κτείνας ἐν μεγάροις εὐνῆς ἔνεχ' ἥς ἀλόχοιο,
οἶκον ἀποπρολιπὼν φεῦγ' Ἄργεος ἱπποβότοιο, 784
ἔξεν δ' Ὀρχομένον Μινυήιον· καὶ μιν ὁ γ' ἦρωες
δέξατο, καὶ κτεάνων μοῖραν πόρεν ὥς ἐπεικέες.

8 Πρῶτος δὲ οὗτος ὁ Τήττος δίκην μοιχείας λαβὼν δηλὸς
ἔστι· καὶ χρόνῳ ὕστερον Δράκοντος Ἀθηναίους θεσμο-
θετήσαντος ἐκ τῶν ἐκείνου κατέστη νόμων, οὓς ἔγραφεν
ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἄλλων τε ὁπόσων ἄδειαν εἶναι χρή, καὶ
δὴ καὶ τιμωρίας μοιχοῦ. Τὸ δὲ ἀξίωμα τῶν Μινυῶν
ἐπὶ τοσοῦτο ἦδη προήκτο, ὥστε καὶ Νηλεὺς Κρηθῆως
βασιλεύων Πύλου γυναικα ἔσχεν ἐξ Ὀρχομενοῦ Χλωρῖν
Ἀμφίονος τοῦ Ἰασίου.

XXXVII. Ἔδει δὲ ἄρα παυσθῆναι καὶ τὸ Ἄλμου γέ-
νος· οὐχ ὑπολείπεται γὰρ παῖδα Ὀρχομενός, καὶ οὕτως
ἐς Κλυμένον τὸν Πρέσβανος τοῦ Φοῖβου περιῆλθεν ἡ
ἀρχή. Κλυμένον δὲ γίνονται παῖδες, πρεσβύτατος μὲν
Ἐργίνος, ἐπὶ δὲ αὐτῷ Στράτιος καὶ Ἄρρων καὶ Πύλειος,
νεώτατος δὲ Ἀξεύς. 2. Κλυμένον μὲν ἐν τῇ ἐορτῇ τοῦ
Ὀγχηστίου Ποσειδῶνος Θηβαίων φονεύουσιν ἄνδρες,
ἐξ ἀφορμῆς μικρᾶς ἐς ἅπαν θυμοῦ προαχθέντες· Ἐργί-
νος δὲ ὁ πρεσβύτατος τῶν Κλυμένον παίδων τὴν βασι-
2 λείαν παραλαμβάνει. Δύναμιν δὲ ἀντίκα αὐτός τε καὶ
οἱ ἀδελφοὶ συλλέξαντες ἦλθον ἐπὶ τὰς Θήβας· καὶ μάχη
μὲν ἐκράτησαν, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου χωροῦσιν ἐς ὁμολο-
γίαν Θηβαίους κατὰ ἔτος ἕκαστον τελεῖν δασμὸν τοῦ
Κλυμένου φόνου. Ἡρακλέους δὲ ἐπιτραφέντος ἐν Θή-
βαις, οὕτω τοῦ δασμοῦ τε ἡλευθερώθησαν οἱ Θηβαῖοι
3 καὶ οἱ Μινυῖα μεγάλως τῷ πολέμῳ προσέπταισαν. Ἐργί-
νος δὲ ἄτε κεκακωμένων ἐς τὸ ἔσχατον τῶν πολιτῶν

πρὸς μὲν τὸν Ἡρακλέα ἐποιήσατο εἰρήνην, πλοῦτον δὲ
785 τὸν πρότερον καὶ εὐδαιμονίαν ἐκείνην ἀνασώσασθαι
ζητῶν ἡμέλησεν ἀπάντων ὁμοίως τῶν ἄλλων, ὥστε καὶ
ἔλαθεν ἄγανος καὶ ἅπαις ἀφικόμενος ἐς γῆρας. Ὡς δὲ
αὐτῷ χρήματα συνείλετο, ἐνταῦθα ἐπεθύμησέν οἱ γε-
νέσθαι παῖδας· ἔλθοντι δὲ ἐς Δελφούς καὶ ἐρομένῳ 4
περὶ παίδων χρᾶ τάδε ἡ Πυθία·

Ἐργίνε Κλυμένοιο πᾶν Πρεσβωνιάδαο,
ὅψ' ἦλθες γενεὴν διζήμενος, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
ἱστοβοῇ γέροντι νέην ποτίβαλλε κορῶν.

3. Λαβόντι δὲ αὐτῷ νέαν γυναικα κατὰ τὸ μάντευμα
Τροφώνιος γίνεται καὶ Ἀγαμήδης. λέγεται δὲ ὁ Τρο- 5
φώνιος Ἀπόλλωνος εἶναι καὶ οὐκ Ἐργίνου· καὶ ἐγὼ τε
πειθόμεαι καὶ ὅστις παρὰ Τροφώνιον ἦλθε δὴ μαντευ-
σόμενος. Τούτους φασίν, ὥς ἠϋξήθησαν, γενέσθαι
δεινούς θεοῖς τε ἱερὰ κατασκευάσασθαι καὶ βασιλεία
ἀνθρώποις· καὶ γὰρ τῷ Ἀπόλλωνι τὸν ναὸν ὠκοδόμη-
σαν τὸν ἐν Δελφοῖς καὶ Ἰριεὶ τὸν θησαυρόν. Ἐποίησαν
δὲ ἐνταῦθα τῶν λίθων ἕνα εἶναι σφισιν ἀφαιρεῖν κατὰ
τὸ ἐκτός· καὶ οἱ μὲν αἰεὶ τι ἀπὸ τῶν τιθεμένων ἐλάμβανον·
Ἰριεύς δὲ εἶχετο ἀφασίᾳ, κλεῖς μὲν καὶ σημεία τὰ
ἄλλα ὁρᾶν ἀκίνητα, τὸν δὲ ἀριθμὸν αἰεὶ τῶν χρημάτων
ἐλάττουνα. Ἰστησιν οὖν ὑπὲρ τῶν ἀγγείων, ἐν οἷς ὁ τε 6
ἄργυρος ἐνὴν καὶ ὁ χρυσός οἱ, πάγας ἢ τι καὶ ἄλλο, ὃ
τὸν ἐσελθόντα καὶ ἀπτόμενον τῶν χρημάτων καθέξειν
ἐμελλεν. ἐσελθόντος δὲ τοῦ Ἀγαμήδους, τὸν μὲν ὁ
δεσμός κατεῖχε, Τροφώνιος δὲ ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κε-
φαλὴν, ὅπως μὴ ἡμέρας ἐπισχούσης ἐκεῖνος γένοιτο ἐν
αἰκίαις καὶ αὐτὸς μηνυθείη μετέχων τοῦ τολμήματος.
786 Καὶ Τροφώνιον μὲν ἐνταῦθα ἐδέξατο ἡ γῆ διαστᾶσα, 7
ἐνθα ἔστιν ἐν τῷ ἅλσει τῷ ἐν Λεβαδείᾳ βόθρος τε Ἀγα-
μήδους καλούμενος καὶ πρὸς αὐτῷ στήλη. Τὴν δὲ ἀρχὴν

τῶν Ὀρχομενίων ἔσχεν Ἀσκάλαφος καὶ Ἰάλμενος Ἄρεως εἶναι λεγόμενοι· μητρὸς δὲ Ἀστυόχης ἦσαν τῆς Ἀκτορος τοῦ Ἀξείως τοῦ Κλυμένου· καὶ ὑπὸ τούτοις ἡγεμόσι Μι-
8 νύαι στρατεύουσιν ἐς Τροίαν. Μετέσχον Ὀρχομενιοὶ καὶ τοῖς Κόδρου παισὶν ἐς Ἰωνίαν τοῦ στόλου. Γενομέ-
νους δὲ ἀναστάτους ὑπὸ Θηβαίων κατήγαγεν αὐθις ἐς Ὀρχομενὸν Φίλιππος ὁ Ἀμύντου· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ δαιμο-
νίου σφίσι ἐς τὸ ἀσθενέστερον ἐμελλεν αἰεὶ ῥέπειν.

XXXVIII. Ὀρχομενίοις δὲ πεποίηται ** καὶ Διωνύ-
σον, τὸ δὲ ἀρχαιότατον Χαρίτων ἐστὶν ἱερὸν. τὰς μὲν
δὴ πέτρας σέβουσιν τε μάλιστα, καὶ τῷ Ἐτεοκλεί αὐτὰς
πεσεῖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φασίν· τὰ δὲ ἀγάλματα τὰ σὺν
κόσμῳ πεποιημένα ἀνετέθη μὲν ἐπ' ἐμοῦ, λίθου δὲ ἐστὶ
2 καὶ ταῦτα. 2. Ἔστι δὲ σφίσι καὶ κρήνη θεᾶς Ἀξία· κατα-
βαλίνουσι δὲ ἐς αὐτὴν ὕδαρ οἶσοντες. Θησαυρὸς δὲ ὁ
Μινύου, θαῦμα ὃν τῶν ἐν Ἑλλάδι αὐτῇ καὶ τῶν ἐτέρωθι
οὐδενὸς ὕστερον, πεποίηται τρόπον τοιόνδε· λίθου μὲν
εἰργασται, σχῆμα δὲ περιφερές ἐστιν αὐτῷ, κορυφὴ δὲ
οὐκ ἐς ἄγαν ὀξὺ ἀνηγμένη· τὸν δὲ ἀνωτάτω τῶν λίθων
3 φασὶν ἀρμονίαν παντὶ εἶναι τῷ οἰκοδομήματι. 3. Τάφοι
δὲ Μινύου τε καὶ Ἡσιόδου. καταδέξασθαι δὲ φασιν
οὕτω τοῦ Ἡσιόδου τὰ ὅσα. νόσον καταλαμβανούσης
λοιμώδους καὶ ἀνθρώπους καὶ τὰ βοσκήματα ἀποστέλ-
λουσι θεωροὺς παρὰ τὸν θεόν. τούτοις δὲ ἀποκρίνα-
σθαι λέγουσι τὴν Πυθίαν, Ἡσιόδου τὰ ὅσα ἐκ τῆς Ναυ-
πακτίας ἀγαροῦσιν ἐς τὴν Ὀρχομενίαν, ἄλλο δὲ εἶναι
σφισιν οὐδὲν ἴαμα. τότε δὲ ἐπερέσθαι δεύτερα ὅπου
781 τῆς Ναυπακτίας αὐτὰ ἐξευρήσουσι, καὶ αὐθις τὴν Πυ-
4 θίαν εἰπεῖν ὥς μηνύσοι κορώνη σφίσι. οὕτω τοῖς θεο-
πόποις ἀποβᾶσιν ἐς τὴν γῆν πέτραν τε οὐ πόρρω τῆς
ὁδοῦ καὶ τὴν ὄρνιθα ἐπὶ τῇ πέτρᾳ φασὶν ὀφθῆναι· καὶ

τοῦ Ἡσιόδου [τε] τὰ ὅσα εὗρον ἐν χηραμῷ τῆς πέ-
τρας, καὶ ἔλεγεία ἐπὶ τῷ μνήματι ἐπιγέγραπται·

Ἄσκη μὲν πατρὶς πολυλήϊος, ἀλλὰ θανόντος
ὅστέα πληξίππων γῇ Μινυῶν κατέχει
Ἡσιόδου, τοῦ πλεῖστον ἐν Ἑλλάδι κῦδος ὀρεῖται
ἀνδρῶν κρινομένων ἐν βασάνῳ σοφίης.

4. Περί δὲ Ἀκταίωνος λεγόμενα ἦν Ὀρχομενίοις, 5
λυμαίνεσθαι τὴν γῆν πέτραν ἔχον εἰδωλον. ὥς δὲ ἐχρῶντο
ἐν Δελφοῖς, κελεύει σφίσι ὁ θεός, ἀνευρόντας εἰ τι
ἦν Ἀκταίωνος λοιπὸν, κρύψαι γῇ· κελεύει δὲ καὶ τοῦ
εἰδώλου χαλκῇν ποιησαμένους εἰκόνα πρὸς πέτρᾳ σιδήρῳ
δῆσαι. τοῦτο καὶ αὐτὸς δεδεμένον τὸ ἄγαλμα εἶδον·
καὶ τῷ Ἀκταίῳ ἐναγρίζουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος.

5. Σταδίου δὲ ἀφ᾽ ἑστηκεν ἐπὶ τῷ Ὀρχομενοῦ ναός τε 6
Ἡρακλέους καὶ ἄγαλμα οὐ μέγα. ἐνταῦθα τοῦ ποταμοῦ
τοῦ Μέλανός εἰσιν αἱ πηγαί, καὶ ὁ Μέλας ἐς λίμνην καὶ
οὗτος τὴν Κηφισίδα ἐκδίδωσιν. Ἐπέχει μὲν δὴ καὶ ἄλ-
λως τῆς Ὀρχομενίας τὸ πολὺ ἡ λίμνη, χεიმῶνος δὲ ὥρα
νότου τὰ πλείω πνεύσαντος ἐπεισιν ἐπὶ πλεον τῆς χώρας
τὸ ὕδαρ. Θηβαῖοι δὲ τὸν ποταμὸν τὸν Κηφισὸν φασιν 7
ὑπὸ Ἡρακλέους ἐς τὸ πεδὸν ἀποστραφῆναι τὸ Ὀρχο-
μενιον· τῶς δὲ αὐτὸν ὑπὸ τὸ ὄρος ἐς θάλασσαν ἐξιέναι,
πρὶν ἢ τὸν Ἡρακλέα τὸ χάσμα ἐμφοράξαι τὸ διὰ τοῦ
788 ὄρους. Ἐπίσταται μὲν οὖν καὶ Ὀμηρος λίμνην ἄλλως
τὴν Κηφισίδα οὖσαν καὶ οὐχ ὑπὸ Ἡρακλέους πεποιημέ-
νην, καὶ ἐπὶ τῷδε εἰρηκε·

λίμνη κεκλιμένος Κηφισίδι·

6. Ἐχει δὲ οὐδὲ εἰκότα λόγον τοὺς Ὀρχομενίους μὴ καὶ τὸ 8
χάσμα ἐξευρεῖν καὶ τοῦ Ἡρακλέους ἀναρρήξαντας τὸ
ἔργον ἀποδοῦναι τὴν διέξοδον τῷ Κηφισῷ τὴν ἀρχαίαν,
ἐπεὶ μὴδὲ ἄχρι τῶν Τρωϊκῶν χρήμασιν ἀδυνάτως εἶχον.

μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος ἐν Ἀχιλλέως ἀποκρίσει
πρὸς τοὺς παρὰ Ἀγαμέμνονος πρέσβεις·

οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται,
δῆλα δῆπουθεν ὡς καὶ τότε προσιόντων τοῖς Ὀρχομε-
νίοις χρημάτων πολλῶν.

- 9 Ἀσπληθόνα δὲ ἐκλιπεῖν τοὺς οἰκήτοράς φασιν ὕδα-
τος σπανίζοντας· γενέσθαι δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀσπληθόνος
τῇ πόλει, τοῦτον δὲ εἶναι νύμφης τε Μιδείας καὶ Πο-
σειδῶνος. ὁμολογεῖ δὲ καὶ ἐπη σφίσιν ἃ ἐποίησε Χερ-
σίας, ἀνὴρ Ὀρχομενίος·

ἐκ δὲ Ποσειδάωνος ἀγακλειτῆς τε Μιδείης

Ἀσπληθὼν γένεθ' υἱὸς ἄν' εὐρύχορον ποτλίεθρον.

- 10 Τοῦδε τοῦ Χερσίου τῶν ἐπῶν οὐδεμία ἦν ἐτι κατ' ἐμὲ
μνήμη, ἀλλὰ καὶ τάδε ἐπηγάγετο ὁ Κάλλιππος ἐς τὸν
αὐτὸν λόγον τὸν ἔχοντα ἐς Ὀρχομενίους. τούτου δὲ τοῦ
Χερσίου καὶ ἐπίγραμμα οἱ Ὀρχομενιοὶ τὸ ἐπὶ τῷ Ἡσιό-
δου τάφῳ μνημονεύουσιν.

- XXXIX. Τὰ μὲν δὴ πρὸς τῶν ὁρῶν Φωκεῖς ὑπεροι-
κοῦσιν Ὀρχομενίων, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ Λεβάδεια ἐστὶν
αὐτοῖς ὁμορος. αὕτη τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς φέκετο ἐπὶ μετεώ-
ρον, καὶ ὠνομάζετο Μίδεια ἀπὸ τῆς Ἀσπληθόνος μητρὸς·
Λεβάδου δὲ ἐξ Ἀθηνῶν ἐς αὐτὴν ἀφικομένου κατέβησάν
τε ἐς τὸ χθαμαλὸν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκλήθη Λεβάδεια
ἡ πόλις ἀπ' αὐτοῦ. πατέρα δὲ τοῦ Λεβάδου, καὶ καθ'
ἦντινα αἰτίαν ἦλθεν, οὐκ ἴσασιν ἄλλο ἢ γυναικα εἶναι
2 Λεβάδου Λαονίκην. 2. Κεκόσμηται μὲν δὴ τὰ ἄλλα σφί- 789
σιν ἡ πόλις ὁμοίως τοῖς Ἑλλήνων μάλιστα εὐδαίμοσι,
διείργει δὲ ἀπ' αὐτῆς τὸ ἄλσος τοῦ Τροφωνίου ***
φασὶ δ' ἐνταῦθα Ἐρκυναν ὁμοῦ Κόρη τῇ Δῆμητρος
παιζουσαν καὶ ἔχουσαν χῆνα ἀφεῖναι τοῦτον ἄκουσαν·
ἐς δὲ ἄντρον κοῖλον ἐσπέναντος καὶ ὑπὸ λίθον ἀποκρύ-
ψαντος αὐτόν, ἐσελθοῦσα ἡ Κόρη λαμβάνει τὸν ὄρνιθα

- ὑπὸ τῷ λίθῳ κατακείμενον· φῦναι τε δὴ τὸ ὕδωρ ὅθεν
ἀνείλετο ἡ Κόρη τὸν λίθον, καὶ ὀνομασθῆναι τὸν ποτα-
μὸν ἐπὶ τούτῳ λέγουσιν Ἐρκυναν. Καὶ ἐστὶ μὲν πρὸς τῇ 3
ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ ναὸς Ἐρκύνης, ἐν δὲ αὐτῷ παρθένος
χῆνα ἔχουσα ἐν ταῖς χερσίν· εἰσεὶ δὲ ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ
ποταμοῦ τε αἱ πηγαὶ καὶ ἀγάλματα ὀρθά, περιελιγμέ-
νοι δὲ εἰσὶν αὐτῶν τοῖς σκήπτροις δράκοντες. ταῦτα
εἰκάσαι μὲν ἂν τις Ἀσκληπιοῦ τε εἶναι καὶ Ὑριείας, εἶεν
δ' ἂν Τροφώνιος καὶ Ἐρκυνα, ἐπεὶ μὴδὲ τοὺς δράκοντας
Ἀσκληπιοῦ μᾶλλον ἢ καὶ Τροφωνίου νομίζουσιν ἱερούς
εἶναι. Ἐπὶ δὲ τῷ ποταμῷ μνημῆα ἐστὶν Ἀρκεσιλάου·
Ἀήτην δὲ ἀνακομίσαι τοῦ Ἀρκεσιλάου τὰ ὅστα ἐκ Τροίας.
3. Τὰ δὲ ἐπιφανέστατα ἐν τῷ ἄλσει Τροφωνίου ναὸς καὶ 4
ἄγαλμα ἐστὶν, Ἀσκληπιῷ καὶ τούτῳ εἰκασμένον· Πρα-
ξιτέλης δὲ ἐποίησε τὸ ἄγαλμα. ἐστὶ δὲ καὶ Δῆμητρος
ἱερὸν ἐπίκλησιν Εὐρώπης, καὶ Ζεὺς Ὑτίος ἐν ὑπαίθρῳ.
ἀναβᾶσι δὲ ἐπὶ τὸ μαντεῖον, καὶ αὐτόθεν ἰοῦσιν ἐς τὸ
πρόσω τοῦ ὄρους, Κόρης ἐστὶ καλουμένη θήρα καὶ Διὸς
Βασιλέως ναὸς. τοῦτον μὲν δὴ διὰ τὸ μέγεθος ἢ καὶ
τῶν πολέμων τὸ ἀλλεπάλληλον ἀφείκασιν ἡμέτερον· ἐν
δὲ ἐτέρῳ ναῷ Κρόνου καὶ Ἥρας καὶ Διὸς ἐστὶν ἀγάλ-
ματα. ἐστὶ δὲ καὶ Ἀπόλλωνος ἱερὸν. 4. Κατὰ δὲ τὸ μαν- 5
τεῖον τοιάδε γίνεται. ἐπειδὰν ἀνδρὶ ἐς τοῦ Τροφωνίου
κατιέναι δόξη, πρῶτα μὲν τεταγμένων ἡμερῶν δίαταν
ἐν οἰκῇματι ἔχει· τὸ δὲ οἶκημα Δαίμονός τε ἀγαθοῦ καὶ
Τύχης ἱερὸν ἐστὶν ἀγαθῆς. διατρωμένός τε ἐνταῦθα τά
790 τε ἄλλα καθαρεύει καὶ λουτρῶν εἰργεταὶ θερμοῶν· τὸ δὲ
λουτρὸν ὁ ποταμός ἐστὶν ἢ Ἐρκυνα· καὶ οἱ καὶ κρέα
ἄφθονά ἐστιν ἀπὸ τῶν θυσιῶν· θύει γὰρ δὴ ὁ κατιῶν
αὐτῷ τε τῷ Τροφωνίῳ καὶ τοῦ Τροφωνίου τοῖς παισὶ,
πρὸς δὲ Ἀπόλλωνι τε καὶ Κρόνῳ καὶ Διὶ ἐπίκλησιν Βα-
σιλεῖ καὶ Ἥρᾳ τε Ἠνιόχῃ καὶ Δῆμητρὶ ἢ ἐπονομάζοντες
17*

6 Εὐρώπην τοῦ Τροφωνίου φασὶν εἶναι τροφόν. καθ' ἐκάστην δὲ τῶν θυσιῶν ἀνὴρ μάντις παρὼν ἐς τοῦ ἱερέου τὰ σπλάγχνα ἐνορᾷ, ἐνιδὼν δὲ προθεσπίζει τῷ κατιόντι εἰ δὴ αὐτὸν εὐμενὴς ὁ Τροφώνιος καὶ ἴλεως δέξεται. τῶν μὲν δὴ ἄλλων ἱερέων τὰ σπλάγχνα οὐχ ὁμοίως δηλοῖ τοῦ Τροφωνίου τὴν γνώμην· ἐν δὲ νυκτὶ ἢ κάτεισιν ἕκαστος, ἐν ταύτῃ κριὸν θύουσιν ἐς βόθρον, ἐπικαλούμενοι τὸν Ἀγαμήδην. θυμάτων δὲ τῶν πρότερον πεφνηνότεων αἰσίων λόγος ἐστὶν οὐδεὶς, εἰ μὴ καὶ τοῦδε τοῦ κριοῦ τὰ σπλάγχνα τὸ αὐτὸ θέλοι λέγειν· ὁμολογούντων δὲ καὶ τούτων, τότε ἕκαστος ἤδη κάτεισιν 7 εὐέλπεις. κάτεισι δὲ οὕτω. Πρῶτα μὲν ἐν τῇ νυκτὶ αὐτὸν ἄρουσιν ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὴν Ἐρκυνίαν, ἀγαρόντες δὲ ἐλαίῳ χρίουσι καὶ λούουσι δύο παῖδες τῶν ἀστῶν ἔτη τρία πού καὶ δέκα γεγονότες, οὓς Ἐρμᾶς ἐπονομάζουσιν· οὗτοι τὸν καταβαίνοντά εἰσιν οἱ λούοντες καὶ ὅποσα χρὴ διακονούμενοι αἵτε παῖδες. τὸ ἐντεῦθεν ὑπὸ τῶν ἱερέων οὐκ αὐτίκα ἐπὶ τὸ μαντεῖον, ἐπὶ δὲ ὕδατος πηγᾶς ἄγεται· 8 αἱ δὲ ἐγγύτατά εἰσιν ἀλλήλων. ἐνταῦθα δὴ χρὴ πιεῖν αὐτὸν Ἀθήης τε ὕδωρ καλούμενον, ἵνα λήθῃ γένηταί οἱ πάντων ἃ τέως ἐφρόντιζε, καὶ ἐπὶ τῷδε ἄλλο αὐτίς ὕδωρ πίνει Μνημοσύνης, ἀπὸ τούτου τε μνημονεύει τὰ ὀφθέντα οἱ καταβάντι. Θεασάμενος δὲ ἄγαλμα ὃ ποιῆσαι Λαίδαλόν φασιν, ὑπὸ δὲ τῶν ἱερέων οὐκ ἐπι- 791 δείκνυνται πλὴν ὅσοι παρὰ τὸν Τροφώνιον μέλλουσιν ἔρχεσθαι, τοῦτο τὸ ἄγαλμα ἰδὼν καὶ θεραπεύσας τε καὶ εὐξάμενος ἔρχεται πρὸς τὸ μαντεῖον, χιτῶνα ἐνδεδυκὼς λινοῦν καὶ ταινίαις τὸν χιτῶνα ἐπιζωσθεὶς καὶ ὑποδή- 9 σάμενος ἐπιχωρίας κρηπίδας. 5. Ἔστι δὲ τὸ μαντεῖον ὑπὲρ τὸ ἄλσος ἐπὶ τοῦ ὄρους. κρηπὶς μὲν ἐν κύκλῳ περιβέβληται λίθου λευκοῦ, περίοδος δὲ τῆς κρηπίδος κατὰ ἄλλων τὴν ἐλαχίστην ἐστίν· ὕψος δὲ ἀποδέουσα δύο

εἶναι πήχεις. ἐφεστήκασιν δὲ ἐπὶ τῇ κρηπίδι ὀβελοὶ καὶ αὐτοὶ χαλκοὶ καὶ αἱ συνέχουσιν σφᾶς ξῶναι· διὰ δὲ αὐτῶν θύραι πεποίηται. τοῦ περιβόλου δ' ἐντὸς χάσμα γῆς ἐστὶν οὐκ αὐτόματον, ἀλλὰ σὺν τέχνῃ καὶ ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ ἀκριβέστατον ᾧκοδομημένον. Τοῦ δὲ οἰκοδο- 10 μήματος τούτου τὸ σχῆμα εἰκάζεται κριβάνῳ· τὸ δὲ εὖρος ἢ διάμετρος αὐτοῦ τέσσαρας παρέχεται ἂν ὥς εἰκάσαι πήχεις· βάθος δὲ τοῦ οἰκοδομήματος οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο εἰκάξω τις ἐς πλεον ὀκτὼ καθήκειν πήχων. Κατάβασις δὲ οὐκ ἐστὶ πεποιημένη σφίσι ἐς τὸ ἔδαφος· ἐπειδὴν δὲ ἀνὴρ ἔρχεται παρὰ τὸν Τροφώνιον, κλίμακα αὐτῷ κομίζουσι στενὴν καὶ ἐλαφράν. καταβάντι δὲ ἐστὶν ὁπὴ μεταξὺ τοῦ τε ἔδαφους καὶ τοῦ οἰκοδομήματος· σπιθαμῶν τὸ εὖρος δύο, τὸ δὲ ὕψος ἐφαίνετο εἶναι σπιθαμῆς. 11 Ὁ οὖν κατιὼν κατακλίνας ἑαυτὸν ἐς τὸ ἔδαφος, ἔχων μάξας μεμαγμένας μέλιτι προεμβάλλει τε ἐς τὴν ὀπὴν τοὺς πόδας καὶ αὐτὸς ἐπιχωρεῖ, τὰ γόνατά οἱ τῆς ὀπῆς ἐντὸς γενέσθαι προθυμούμενος· τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα αὐτίκα ἐφειλκύνσθαι τε καὶ τοῖς γόνασιν ἐπέδραμεν, ὥσπερ ποταμῶν ὁ μέγιστος καὶ ὠκύντατος συλληφθέντα ὑπὸ δίνης ἀποκρύψειεν ἂν ἄνθρωπον. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν τοῖς ἐντὸς τοῦ ἀδύτου γενομένοις οὐχ εἰς οὐδὲ ὁ αὐτὸς τρόπος ἐστὶν ὅτῳ διδάσκονται τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ πού τις καὶ εἶδε καὶ ἄλλος ἤκουσεν. Ἀναστρέψαι δὲ ὁπίσω 792 τοῖς καταβάσι διὰ στομίον τε ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ προεκθεόντων σφίσι τῶν ποδῶν. Ἀποθανεῖν δὲ οὐδένα 12 τῶν καταβάντων λέγουσιν, ὅτι μὴ μόνον τῶν Δημητρίου τινὰ δορυφόρων. τοῦτον δὲ οὔτε ποιῆσαι περὶ τὸ ἱερὸν φασιν οὐδὲν τῶν νενομισμένων, οὔτε χρησόμενον τῷ θεῷ καταβῆναι, χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον ἐκκομίζειν ἐλπίσαντα ἐκ τοῦ ἀδύτου. λέγεται δὲ καὶ τοῦτον τὸν νεκρὸν ἐτέρωθι ἀναφανῆναι καὶ οὐ κατὰ στόμα

ἐκβληθῆναι τὸ ἱερόν. Ἐς μὲν δὴ τὸν ἄνθρωπον λεγομέ-
 13 νων καὶ ἄλλων εἰρηταί μοι τὰ ἀξιολογώτατα· τὸν δὲ
 ἀναβάнта παρὰ τοῦ Τροφωνίου παραλαβόντες αὐτὸς οἱ
 ἱερεῖς καθίζουσιν ἐπὶ θρόνον Μνημοσύνης καλούμενον,
 καί ται δὲ οὐ πόρρω τοῦ ἀδύτου, καθεσθέντα δὲ ἐνταῦθα
 ἀνερωτῶσιν ὅποσα εἰδέ τε καὶ ἐπύθετο· μαθόντες δὲ
 ἐπιτρέπουσιν αὐτὸν ἤδη τοῖς προσήκουσιν. οἱ δὲ ἐς τὸ
 οἶκημα ἐνθα καὶ πρότερον διητᾶτο παρὰ τε Τύχῃ καὶ
 Δαίμονι ἀγαθοῖς, ἐς τοῦτο ἀράμενοι κομίζουσι κάτωχόν
 τε ἐτι τῷ δείματι καὶ ἀγνώτα ὁμοίως αὐτοῦ τε καὶ τῶν
 πέλας. ὕστερον μὲντοι τά τε ἄλλα οὐδέν τι φρονήσει
 14 μείον ἢ πρότερον, καὶ γέλως ἐπάνεισιν οἱ. Γράφω δὲ
 οὐκ ἀκοήν, ἀλλὰ ἐτέρους τε ἰδῶν καὶ αὐτὸς τῷ Τροφω-
 νίῳ χρησάμενος. Τοὺς δὲ ἐς τοῦ Τροφωνίου κατελθόν-
 τας ἀνάγκη σφᾶς, ὅποσα ἤκουσεν ἕκαστος ἢ εἶδεν, ἀνα-
 θεῖναι γεγραμμένα ἐν πίνακι. Αἰεῖται δ' ἐτι καὶ τοῦ
 Ἀριστομένους ἐνταῦθα ἡ ἀσπίς· τὰ δὲ ἐς αὐτὴν ὅποια
 ἐγένετο, ἐδήλωσα ἐν τοῖς προτέροις τοῦ λόγου.

XL. Τὸ δὲ μαντεῖον οἱ Βοιωτοὶ τοῦτο οὐ πεπυσμένοι
 πρότερον ἐπ' αἰτία τοιᾷδε ἔγνωσαν. Θεωροὺς ἀφ' ἐκά-
 στης πόλεως ἄνδρας ἀποστέλλουσιν ἐς Δελφοὺς· οὐ γὰρ
 δὴ σφισιν ἔτος δεύτερον ὕεν ὁ θεός. τοῦτοις αἰτοῦσιν
 ἐπανόρθωμα τοῦ ἀνῆμοῦ προσέταξεν ἡ Πυθία παρὰ
 Τροφώνιον ἐς Λεβάδειαν ἐλθοῦσιν εὔρασθαι παρὰ ἐκεί-
 2 νου τὸ ἱαμα. Ὡς δὲ ἐς τὴν Λεβάδειαν ἐλθόντες οὐκ 793
 ἐδύναντο εὔρεῖν τὸ μαντεῖον, ἐνταῦθα τῶν ἐξ Ἀκραί-
 φνίου πόλεως Σάων, οὗτος δὲ ἦν καὶ ἡλικία τῶν θεω-
 ρῶν πρεσβύτατος, εἶδεν ἐσμὸν μελισσῶν*** ὅποι ποτ'
 ἂν ἀποτράπωνται καὶ αὐτοὺς ἔπασθαι. αὐτίκα δὴ τὰς
 μελίσσας ἐς τοῦτο ἐσπετομένας ὁρᾷ τῆς γῆς, καὶ συνες
 *** εταί σφίσιν ἐς τὸ μαντεῖον. Τοῦτον τὸν Σάωνα καὶ
 τὴν ἱερουργίαν τὴν καθεστηκυῖαν, καὶ ὅποσα περὶ τὸ

χρηστήριον δρῶσιν ἄλλα, διδαχθῆναι παρὰ τοῦ Τρο-
 φωνίου φασί.

2. Δαιδάλου δὲ τῶν ἔργων δύο μὲν ταῦτα ἐστὶν ἐν 3
 Βοιωτίᾳ, Ἡρακλῆς τε ἐν Θήβαις καὶ παρὰ Λεβαδεῦσιν
 ὁ Τροφώνιος, τοσαῦτα δὲ ἕτερα ἑξάνα ἐν Κρήτῃ, Βρι-
 τόμαρτις ἐν Ὀλοῦντι καὶ Ἀθηνᾶ παρὰ Κνωσίοις· παρὰ
 τούτοις δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀριάδνης χορός, οὗ καὶ Ὅμηρος ἐν
 Ἰλιάδι μνήμην ἐποιήσατο, ἐπειργασμένος ἐστὶν ἐπὶ λευ-
 κοῦ λίθου. καὶ Δηλίοις Ἀφροδίτης ἐστὶν οὐ μέγα ἑξά-
 νον, λελυμασμένον τὴν δεξιὰν χεῖρα ὑπὸ τοῦ χρόνου·
 κάτεισι δὲ ἀντὶ ποδῶν ἐς τετράγωνον σχῆμα. Πείθομαι 4
 τοῦτο Ἀριάδην λαβεῖν παρὰ Δαιδάλου, καὶ ἡνίκα ἠκο-
 λούθησε τῷ Θησεῖ, τὸ ἄγαλμα ἐπεκομίζετο οἰκοθεν·
 ἀφαιρεθέντα δὲ αὐτῆς τὸν Θησέα οὕτω φασὶν οἱ Δῆλιοι
 τὸ ἑξάνον τῆς θεοῦ ἀναθεῖναι τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ,
 ἵνα μὴ οἰκαδε ἐπαρόμενος ἐς ἀνάμνησιν τε Ἀριάδνης
 ἐφέλληται καὶ ἀεὶ νέας ἐπὶ τῷ ἔρωτι εὐρίσκηται τὰς
 συμφοράς. Πέρα δὲ οὐκ οἶδα ὑπόλοιπα ὄντα τῶν Δαι-
 δάλου· τοῖς γὰρ ἀνατεθείσιν ὑπὸ Ἀργείων ἐς τὸ Ἡραῖον
 καὶ ἐς Γέλαν τὴν ἐν Σικελίᾳ κομισθεῖσιν ἐξ Ὀμφάκης
 ἀφανισθῆναι σφισιν ὁ χρόνος καθέστηκεν αἴτιος.

3. Λεβαδέων δὲ ἔχονται Χαιρωνεῖς. ἐκαλεῖτο δὲ ἡ 5
 πόλις καὶ τούτοις Ἀρνη τὸ ἀρχαῖον· θυγατέρα δὲ εἶναι
 λέγουσιν Αἰόλου τὴν Ἀρνην, ἀπὸ δὲ ταύτης κληθῆναι
 καὶ ἑτέραν ἐν Θεσσαλίᾳ πόλιν· τὸ δὲ νῦν τοῖς Χαιρω-
 νεῦσιν ὄνομα γεγονέναι ἀπὸ Χαιρωνος, ὃν Ἀπόλλωνος
 794 φασιν εἶναι, μητέρα δὲ αὐτοῦ Θηρᾶ τὴν Φύλαντος εἶναι.
 Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ τὰ ἔπη τὰς μεγάλας Ἠοίας ποιήσας·
 Φύλας δ' ὥπυιεν κούρην κλειτοῦ Ἰολάου 6
 Λειπεφίλην· ἥν δ' εἶδος Ὀλυμπιάδεσσι δμοίη,
 Ἰππότην δὲ οἱ νῖον ἐνὶ μεγάροισιν ἔτικτεν
 Θηρᾶ τ' εὐειδῆ, ἰκέλην φαέεσσι σελήνης.

Θηρῶ δ' Ἀπόλλωνος ἐν ἀγκοίνῃσι πεσοῦσα
γεύατο Χαιρωνος κρατερὸν μένος ἱπποδάμοιο.
Ὅμηρος δὲ ἐπιστάμενος, ἔμοι δοκεῖν, Χαιρωνεῖαν τε
ἤδη καὶ Λεβιάδειαν καλουμένας, ὅμως τοῖς ἀρχαίοις
ἐχρήσατο ὀνόμασιν ἐς αὐτάς, καθότι καὶ Αἴγυπτον τὸν
ποταμὸν εἶπεν, οὐ Νεῖλον.

- 7 4. Χαιρωνεῦσι δὲ δύο ἐστὶν ἐν τῇ χώρᾳ τρόπαια,
ἃ Ῥωμαῖοι καὶ Σύλλας ἔστησαν, Ταξίλον καὶ στρατιᾶν
τὴν Μιθριδάτου κρατήσαντες. Φίλιππος δὲ οὐκ ἀνέ-
θηκεν ὁ Ἀμύντου τρόπαιον, οὔτε ἐνταῦθα οὔτε ὀπόσας
μάχας ἄλλας βαρβάρους ἢ καὶ Ἑλλήνας ἐνίκησεν· οὐ
γάρ τι Μακεδόσιν ἰστάναι τρόπαια ἦν νευομισμένον.
8 Λέγεται δὲ ὑπὸ Μακεδόνων Κάρανον βασιλεύοντα ἐν
Μακεδονίᾳ κρατῆσαι μάχῃ Κισσέως, ὃς ἐδυνάστευεν ἐν
χώρᾳ τῇ ὁμόρῳ. καὶ ὁ μὲν τρόπαιον ὁ Κάρανος κατὰ
νόμους τοὺς Ἀργεῖων ἔστησεν ἐπὶ τῇ νίκῃ· ἐπελθόντα
δέ φασιν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου λέοντα ἀνατρέφαι τε τὸ τρό-
9 παιον [καὶ] ἀφανισθῆναι *** [συνεῖναι τῇ] γνώμῃ, Κά-
ρανον δὲ οὐκ εὖ βουλευσασθαι, βαρβάρους τοῖς περιου-
κοῦσιν ἐς ἐχθραν ἐθέλοντα ἀδιάλλακτον καταστῆναι·
χρηῖναι γὰρ μήτε ὑπὸ αὐτοῦ Κάρανου μήτε ὑπὸ τῶν
ὑστερον βασιλευσόντων Μακεδονίας τρόπαια ἵστασθαι,
εἰ ἐς εὐνοίαν ποτε τοὺς προσχώρους ὑπάξονται. μαρτυ-
95 ρεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ Ἀλέξανδρος οὐκ ἀναστήσας οὔτε ἐπὶ
Δαρείῳ τρόπαια οὔτε ἐπὶ ταῖς Ἰνδικαῖς νίκαις.
10 5. Προσιόντων δὲ τῇ πόλει πολυάνδριον Θηβαίων
ἐστὶν ἐν τῷ πρὸς Φίλιππον ἀγῶνι ἀποθανόντων· ἐπι-
γέγραπται μὲν δὴ ἐπίγραμμα οὐδέν, ἐπίδημα δὲ ἐπεστὶν
αὐτῷ λέων· φέροι δ' ἂν ἐς τῶν ἀνδρῶν μάλιστα τὸν
θυμόν· ἐπίγραμμα δὲ ἄπεστιν, ἔμοι δοκεῖν, ὅτι οὐδὲ
εἰκότα τῇ τόλμῃ σφίσι τὰ ἐκ τοῦ δαίμονος ἠκολούθησε.
11 6. Θεῶν δὲ μάλιστα Χαιρωνεῖς τιμῶσι τὸ σκῆπτρον ὃ

ποιῆσαι Διί φησιν Ὅμηρος Ἥφαιστον, παρὰ δὲ Διὸς λα-
βόντα Ἐρμῇν δοῦναι Πέλοπι, Πέλοπα δὲ Ἀτρεΐ καταλι-
πεῖν, τὸν δὲ Ἀτρεῖα Θυέστη, παρὰ Θυέστου δὲ ἔχειν Ἀγα-
μέμνονα· τοῦτο οὖν τὸ σκῆπτρον σέβουσι, δόρῳ ὀνομά-
ζοντες. καὶ εἶναι μὲν τι θειότερον οὐχ ἥκιστα δηλοῖ τὸ ἐς
τοὺς ἀνθρώπους ἐπιφανὲς ἐξ αὐτοῦ· φασὶ δὲ ἐπὶ τοῖς 12
ὄροις αὐτῶν καὶ Πανοπέων τῶν ἐν τῇ Φωκίδι εὑρεθῆ-
ναι, σὺν δὲ αὐτῷ καὶ χρυσὸν εὐρασθαι τοὺς Φωκεῖς,
σφίσι δὲ ἀσμένοις ἀντὶ χρυσοῦ γενέσθαι τὸ σκῆπτρον·
κομισθῆναι δὲ αὐτὸ ἐς τὴν Φωκίδα ὑπὸ Ἠλέκτρας τῆς
Ἀγαμέμνονος πείθομαι. Ναὸς δὲ οὐκ ἔστιν αὐτῷ δημο-
σία πεποιημένος, ἀλλὰ κατὰ ἔτος ἕκαστον ὁ ἱερῶμενος
ἐν οἰκίᾳ ἔχει τὸ σκῆπτρον· καὶ οἱ θυσίαι ἀνὰ πᾶσαν
ἡμέραν θύονται, καὶ τράπεζα παράκειται παντοδαπῶν
κρεῶν καὶ πεμμάτων πλήρης.

XLI. Ὅποσα δὲ εἶναι τῶν Ἥφαιστον ποιηταί τε
ἄδουσι καὶ τῶν ἀνθρώπων ἠκολούθηκεν ἡ φήμη, τού-
των, ὅτι μὴ τὸ Ἀγαμέμνονος σκῆπτρον, ἄλλο γε οὐδὲν
ἀξιόχρεόν ἐστιν ἐς πίστιν. Ἀνικιοὶ μὲν γε ἐν Πατάροις
ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος χαλκοῦν ἐπιδεικνύουσι κρα-
τῆρα, ἀνάδημα εἶναι φάμενοι Τηλέφου καὶ ἔργον Ἥφαι-
796 στον· καὶ σφᾶς, ὥς γε εἰκός, λέληθε Θεόδωρον καὶ
Ῥοῖκον Σαμίους εἶναι τοὺς διαχέαντας χαλκὸν πρῶτους.
Πατρεῖς δὲ οἱ Ἀχαιοὶ λόγῳ μὲν λέγουσιν ὅτι Ἥφαιστον 2
ποίημά ἐστιν ἡ λάρναξ ἣν Εὐρύπυλος ἠνεγκεν ἐξ Ἰλίου,
ἔργῳ δὲ οὐ παρέχουσιν αὐτὴν θεάσασθαι. 2. Ἔστι δὲ
Ἀμαθοῦς ἐν Κύπρῳ πόλις· Ἀδώνιδος ἐν αὐτῇ καὶ
Ἀφροδίτης ἱερὸν ἐστὶν ἀρχαῖον· ἀνακείσθαι δὲ ἐνταῦθα
λέγουσιν ὄρμον Ἀρμονίᾳ μὲν δοθέντα ἐξ ἀρχῆς, καλού-
μενον δὲ Ἐριφύλης, ὅτι αὐτὴ δῶρον ἔλαβεν ἐπὶ τῷ ἄν-
δρί· ὃν ἀνέθρεσαν μὲν οἱ παῖδες ἐς Δελφούς οἱ Φηγέως,
τρόπον δὲ ὄντινα ἐκτήσαντο αὐτόν, ἐδήλωσεν ἡδὲ μοι

τὰ ἐς Ἀρκάδας ἔχοντα, ἐσυλήθη δὲ ὑπὸ τυράννων τῶν
3 ἐν Φωκεῦσιν. οὐ μὴν παρὰ Ἀμαθουσίοις γε ἐν τῷ ἱερῷ
τοῦ Ἀδώνιδος, ἐμοὶ δοκεῖν, ἐστίν· ἐν Ἀμαθοῦντι μὲν
γὰρ ἐστὶ λίθοι χλωροί, συνδέοντος χρυσοῦ σφᾶς, ὁ ὄρ-
μος· τὸν δὲ τῇ Ἐριφύλῃ δοθέντα Ὀμηρὸς φησιν ἐν
Ὀδυσσεΐᾳ πεποιῆσθαι χρυσοῦ, καὶ οὕτως ἔχει·

Ἡ χρυσὸν φίλου ἀνδρὸς ἐδέξατο τιμήεντα.

4 οὐ μὴν οὐδὲ ἡγνόει τοὺς ὄρμους τοὺς ποικίλους· ἐν μὲν
γε τοῖς Εὐμαίου λόγοις πρὸς Ὀδυσσεά, πρὶν ἢ ἐκ Πύλου
Τηλέμαχον ἀφικέσθαι σφίσιν ἐπὶ τὴν αὐλήν, ἐν τούτοις
τοῖς λόγοις ἐστίν·

Ἦλυθ' ἀνὴρ πολυτίδρις ἐμοῦ πρὸς δῶματα πατρὸς
χρῦσεον ὄρμον ἔχων, μετὰ δ' ἡλέκτροισιν ἔεργο.

5 καὶ ἐν Πηνελόπης δῶροις· ἄλλους τε γὰρ τῶν μνηστῆ-
ρων δῶρα καὶ Εὐρύμαχον διδόντα Πηνελόπη πεποίηκεν·

Ὀρμον δ' Εὐρύμαχος πολυδαίδαλον ἀντίκ' ἔνεικε
χρῦσεον, ἡλέκτροισιν ἑρμένον, ἡέλιον ὤς.

Ἐριφύλην δὲ οὐ χρυσῷ καὶ λίθοις ποικίλον δέξασθαι
φησιν ὄρμον. οὕτω τὸ εἶκος τῷ σκήπτρῳ πρόσσεστιν εἶ-
ναι μόνον πόλημα Ἡφαίστου.

6 3. Ἔστι δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν κρημνὸς Πετραχὸς κα-791
λούμενος· Κρόνον δὲ ἐθέλουσιν ἐνταῦθα ἀπατηθῆναι
δεξάμενον ἀντὶ Διὸς πέτρον παρὰ τῆς Πέρας, καὶ ἄγαλμα
7 Διὸς οὐ μέγα ἐστὶν ἐπὶ κορυφῇ τοῦ ὄρους. Ἐνταῦθα ἐν
τῇ Χαιρωνείᾳ μύρα ἀπὸ ἀνθρώπων ἔψουσι κρίνου καὶ ῥό-
δου καὶ ναρκίσσου καὶ ἱρεως· ταῦτα ἀλγηδόνων ἰάματα
ἀνθρώποις γίνεται. τὸ δὲ ἐκ τῶν ῥόδων ποιοῦμενον, εἰ
καὶ ἀγάλματα εἰργασμένα ξύλου χροίσι, φέεται καὶ ταῦτα
σηπεδόνος. ἢ δὲ ἱοῖς φέεται μὲν ἐν ἔλεσι, μέγεθος δ'
ἐστὶν ἴση κρίνῳ, χροάν δὲ οὐ λευκή, καὶ ὁσμήν ἀποδεῖ
κρίνου.

ΦΩΚΙΚΑ.

798 1. Γῆς δὲ τῆς Φωκίδος ὅσον μὲν περὶ Τιθορέαν καὶ
Δελφούς ἐστιν αὐτῆς, ἐκ παλαιότατον φανερά τὸ ὄνομα
τοῦτο εἰληφυῖά ἐστιν ἀπὸ ἀνδρὸς Κορινθίου Φώκου τοῦ
Ὀρνυτίανος· ἔτεσι δ' ὕστερον οὐ πολλοῖς ἐξενίκησε καὶ
ἀπάσῃ γενέσθαι τῇ ἐφ' ἡμῶν καλουμένη Φωκίδι, Αἰγι-
νητῶν ναυσὶν ἐς τὴν χώραν διαβάντων ὁμοῦ Φώκῳ τῷ
Αἰακοῦ. Τὰ μὲν δὲ ἀπαντικρὺ Πελοποννήσου καὶ τὰ 2
ἐπὶ Βοιωτίας καθήκουσιν ἐπὶ θάλασσαν οἱ Φωκεῖς, τῇ
μὲν ἐς Κίρραν τὸ ἐπίνειον Δελφῶν, τῇ δὲ ἐπὶ Ἀντίκυ-
ραν πόλιν· τὰ δὲ πρὸς τοῦ Λαμιακοῦ κόλπου Λοκροὶ
σφᾶς παραθαλασσίους οἱ Ἐπικνημίδιοι κωλύουσιν εἶναι·
οὔτοι γὰρ δὴ εἰσὶν οἱ ταύτη τὴν Φωκίδα ὑπεροικούντες,
Σκαρφεῖς μὲν τὰ ἐπέκεινα Ἐλατείας, ὑπὲρ δὲ Τάμπολιν
καὶ Ἄβας οἱ πόλιν τε Ὀποῦντα καὶ Ὀπουντίων ἐπί-
νειον νεμόμενοι Κῦνον.

2. Τὰ δὲ ἐπιφανέστατα Φωκεῦσιν ἐστὶν ἐν κοινῷ 3
[ταῦτα]· πολέμου γὰρ τοῦ πρὸς Ἰλίῳ μετεσχῆκασι, καὶ
Θεσσαλῶν ἐναντία ἐπολέμησαν πρότερον ἔτι ἢ ἐλάσαι
τὸν Μῆδον ἐπὶ Ἑλλήνας, ὅτε δὴ καὶ ἐπεδείξαντο οἱ Φω-
799 κεῖς ἔργα ἐς μνήμην. Κατὰ γὰρ τὴν Τάμπολιν, ἣ τοὺς
Θεσσαλοὺς προσεδέχοντο ἐμβαλεῖν σφίσιν ἐς τὴν χώραν,
ὑδρίας κεράμου πεποιημένους κατορύξαντες καὶ ἐπ' αὐ-
τὰς γῆν ἐπιφορήσαντες ὑπέμενον τὴν ἵππον τῶν Θεσ-
σαλῶν· οἱ δέ, ἅτε οὐ προπετυσμένοι τῶν Φωκεῶν τὴν
τέχνην, ἐπελάσαντες τοὺς ἵππους λαυθάνουσιν ἐπὶ τὰς
ὑδρίας. Ἐνταῦθα ἀπεχωλοῦντο μὲν οἱ ἵπποι τῶν ποδῶν
ἐσπιπτόντων σφίσιν ἐς τὰς ὑδρίας, ἐκτείνοντο δὲ καὶ
ἀπέπιπτον οἱ ἄνδρες ἀπὸ τῶν ἵππων. Ὡς δὲ οἱ Θεσσα- 4

λοι μείζονι ἢ τὰ πρότερα ἐς τοὺς Φωκέας χρώμενοι τῇ ὀργῇ συνελέχθησαν ἀπὸ τῶν πόλεων πασῶν καὶ ἐς τὴν Φωκίδα ἐστρατεύοντο, ἐνταῦθα οἱ Φωκεῖς ἐν οὐ μικρῷ ποιούμενοι δέματι τὴν τε ἄλλην τῶν Θεσσαλῶν ἐς τὸν πόλεμον παρασκευὴν καὶ οὐχ ἥμισι τῆς ἵππου τὸ πληθὺς καὶ ὁμοῦ τῷ ἀριθμῷ τὴν ἐς τοὺς ἀγῶνας τῶν τε ἵππων καὶ αὐτῶν μελέτην τῶν ἱππέων, ἀποστέλλουσιν ἐς Δελφοὺς αἰτοῦντες τὸν θεὸν ἐκφυγεῖν τὸν ἐπιόντα κίνδυνον· καὶ αὐτοῖς ἀφίκετο μάντευμα·

Συμβαλέω θνητόν τε καὶ ἀθάνατον μαχέσασθαι,
νίκην δ' ἀμφοτέροις δώσω, θνητῷ δὲ νυ μᾶλλον.

- 5 3. Ταῦτα ὡς ἐπύθοντο οἱ Φωκεῖς, λογάδας τριακοσίων καὶ Γέλωνα ἐπ' αὐτοῖς ἄρχοντα ἀποστέλλουσιν ἐς τοὺς πολεμίους ἄρτι ἀρχομένης νυκτός, προστάξαντές σφισι κατοπτεῦσαι· τε τὰ τῶν Θεσσαλῶν ὄντινα ἀφανέστατον δύναιτο τρόπον, καὶ αὐτίς ἐς τὸ στρατεύμα ἐπανήκειν κατὰ τῶν ὁδῶν τὴν μάλιστα ἄγνωστον, μηδὲ ἐκόντας μάχης ἄρχειν. οὗτοι ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν οἱ λογάδες ἀπώλονται ἀθροοὶ καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ ἡγούμενός σφισι Γέλων, συμπατούμενοί τε ὑπὸ τῶν ἵππων καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν 6 φονευόμενοι. Καὶ ἡ συμφορὰ σφῶν κατάπληξιν τοῖς ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν Φωκέων τηλικαύτην ἐνεποίησεν, ὥστε [καὶ] τὰς γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ ὅσα τῶν 800 κτημάτων ἄγειν ἢ σφίσιν ἢ φέρειν, ἐτι δὲ καὶ ἐσθῆτα καὶ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν ἐς ταῦτ' συλλέξαντες πυρὰν ὡς μεγίστην ἐποίησαν, καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἀριθμὸν τριάκοντα ἀνδρας ἀπολείπουσι· προστετέτακτο δὲ τοῖς ἀνδράσιν, εἰ ἡττάσθαι τοὺς Φωκέας συμβαίνοι τῇ μάχῃ, τότε δὴ προαποσφάξαι μὲν τὰς γυναῖκάς τε καὶ παῖδας καὶ ὡς ἱερεῖα ἀναθέντας ταῦτά τε καὶ τὰ χρήματα ἐπὶ τὴν πυρὰν καὶ ἐνέντας πῦρ οὕτως ἤδη διαφραγεῖν καὶ αὐτοὺς ἦτοι ὑπ' ἀλλήλων ἢ

ἐς τὴν ἵππου τῶν Θεσσαλῶν ἐσπίπτοντας. Ἀντὶ τούτου μὲν ἅπαντα τὰ ἀνάλγητα βουλευόμενα ἀπόνοια ὑπὸ Ἑλλήνων ὀνομάζεται Φωκική. 4. Τότε δὲ οἱ Φωκεῖς ἐποι- οῦντο αὐτίκα ἐπὶ τοὺς Θεσσαλοὺς ἔξοδον. στρατηγοὶ δὲ 8 ἡσάν σφισι· Ροῖός τε Ἀμβρωσεὺς καὶ Ταμπολίτης Δαῖφάντης, οὗτος μὲν [δὴ] ἐπὶ τῇ ἵππῳ, δυνάμει δὲ τῆς πεζῆς ὁ Ἀμβρωσεύς. ὁ δὲ χώραν ἐν τοῖς ἄρχουσιν ἔχων τὴν μεγίστην μάντις ἦν (Τελλίας) ὁ Ἥλειος, καὶ ἐς τὸν Τελλίαν τοῖς Φωκεῦσι τῆς σωτηρίας ἀπέκλειντο αἱ ἐλπί- δες. Ὡς δὲ ἐς χεῖρας συνήεσαν, ἐνταῦθα τοῖς Φωκεῦσιν 9 ἐγένετο ἐν ὀφθαλμοῖς τὰ ἐς τὰς γυναῖκας καὶ ἐς τὰ τέκνα δόξαντα, τὴν τε σωτηρίαν οὐκ ἐν βεβαίῳ σφίσιν ἐώρων σαλεύουσιν, καὶ τούτων ἔνεκα ἐς παντοῖα ἀφικνοῦντο τολμήματα· προσγενομένου δὲ καὶ τοῦ ἐκ θεῶν εὐμε- νοῦς, νίκην τῶν τότε ἀνείλοντο ἐπιφανεστάτην. Τότε 10 801 τὸ λόγιον τὸ γεγενημένον τοῖς Φωκεῦσι παρὰ τοῦ Ἀπόλ- λωνος καὶ τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσιν ἐγνώσθη· τὸ γὰρ σύν- θημα κατὰ τὰ αὐτὰ ὑπὸ τῶν στρατηγούντων ἐδίδοτο ἐν ταῖς μάχαις Θεσσαλοῖς μὲν Ἀθηνᾶς Ἰωνίας, τοῖς δὲ ὁ ἐπώνυμος Φῶκος. Ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου καὶ ἀνα- θήματα οἱ Φωκεῖς ἀπέστειλαν ἐς Δελφοὺς Ἀπόλλωνι Τελλίαν τε τὸν μάντιν καὶ ὅσοι μαχομένοις ἄλλοι σφί- σιν ἐστρατήγησαν, σὺν δὲ αὐτοῖς καὶ ἥρωας τῶν ἐπι- χωρίων· ἔργα δὲ αἱ εἰκόνες Ἀριστομέδοντός εἰσιν Ἀρ- γείου.

5. Εὐρέθη δὲ καὶ ὕστερον τοῖς Φωκεῦσιν οὐκ ἀπο- 11 δέον σοφίᾳ τῶν προτέρων. ὡς γὰρ δὴ τὰ στρατόπεδα ἀντεκάθητο περὶ τὴν ἐς τὴν Φωκίδα ἐσβολήν, λογάδες Φωκέων πεντακόσιοι φυλάξαντες πλήρη τὸν κύκλον τῆς σελήνης ἐπιχειροῦσιν ἐν τῇ νυκτὶ τοῖς Θεσσαλοῖς, αὐτοὶ τε ἀηλιμμένοι γύψῳ καὶ ἐνδεδυκότες ὅπλα λευκὰ ἐπὶ τῇ γύψῳ. ἐνταῦθα ἐξεργασθῆναι φόνον τῶν Θεσσαλῶν

λέγεται πλεῖστον, θεϊότερόν τι ἡγουμένων ἢ κατὰ ἔφθορον πολεμίων τὸ ἐν τῇ νυκτὶ συμβαῖνον. ὁ δὲ Ἥλεϊος ἦν Τελλίας ὃς καὶ ταῦτα τοῖς Φωκεῦσιν ἐμηχανήσατο ἐς τοὺς Θεσσαλοὺς.

II. Ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν Εὐρώπην ὁ Περσῶν στρατὸς διεβή, λέγεται τοὺς Φωκέας φρουρῆσαι μὲν ὑπὸ ἀνάγκης τὰ βασιλείας, αὐτομολῆσαι δὲ ἐκ τῶν Μήδων καὶ ἐς τὸ Ἑλληνικὸν παρὰ τὸ ἔργον τὸ Πλαταιᾶσι παρατάξασθαι. Χρόνῳ δὲ ὕστερον κατέλαβεν αὐτοὺς ζημιωθῆναι χορήμασιν ὑπὸ Ἀμφικτυόνων· οὐδὲ ἔχω τοῦ λόγου τὸ ἀληθὲς ἐξευρεῖν, εἴτε ἀδικήσασιν ἐπεβλήθη σφίσιν, εἴτε Θεσσαλοὶ κατὰ τὸ ἐκ παλαιοῦ μῖσος γενέσθαι τὴν ζημίαν τοῖς Φωκεῦσιν ἦσαν οἱ πράξαντες. Ἐχόντων δὲ ἀθύμως αὐτῶν πρὸς τῆς ζημίας τὸ μέγεθος, Φιλόμηλος σφᾶς ὑπολαβὼν ὁ Θεοτίμου, Φωκέων οὐδενὸς ἀξιώματι ὕστερος, πατρὶς⁸⁰² δὲ αὐτῷ Λέδων τῶν ἐν Φωκεῦσιν ἦν πόλεων, οὗτος οὖν ὁ Φιλόμηλος τὴν τε ἔκτισιν αὐτοῖς ἀδύνατον ἀπέφηνε τῶν χρημάτων, καὶ ἀνέπειθε τὸ ἱερὸν καταλαβεῖν τὸ ἐν Δελφοῖς, λέγων καὶ ἄλλα ἐπαγωγὰ καὶ ὡς τὰ Ἀθηναίων καὶ ἐκ Λακεδαιμόνος ἐπιτήδεια ἐξ ἀρχῆς ἐστὶν αὐτοῖς, Θηβαίων δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος κατασταλὴ σφίσιν ἐς πόλεμον, περιέσεσθαι καὶ ἀρετῇ σφᾶς καὶ³ δαπάνῃ χρημάτων. ταῦτα τοῦ Φιλομήλου λέγοντος οὐκ ἐγένετο ἀκούσια τῷ πλήθει τῶν Φωκέων, εἴτε τὴν γνώμην σφίσι τοῦ θεοῦ βλάπτουτος, εἴτε καὶ αὐτοῖς περνοῦσιν ἐπίπροσθεν εὐσεβείας τὰ κέρδη ποιεῖσθαι. 2. Τὴν δὲ τῶν Δελφῶν κατάληψιν ἐποιήσαντο οἱ Φωκεῖς Ἡρακλείδου μὲν πρυτανεύοντος ἐν Δελφοῖς καὶ Ἀγαθοκλέους Ἀθήνησιν ἄρχοντος, τετάρτῳ δὲ ἔτει πέμπτης ὀλυμπιάδος ἐπὶ ταῖς ἑκατόν, ἦν Πρώρος ἐνίκῃ Κυρη⁴ ναὸς στάδιον. Καταλαβοῦσι δὲ αὐτοῖς τὸ ἱερὸν ξενικά τε αὐτίκα τὰ ἰσχυρότατα τῶν ἐν Ἑλλήσιν ἡθροίσθη, καὶ

οἱ Θηβαῖοι σφίσιν ἐς πόλεμον ἐκ τοῦ φανεροῦ καθεστῆκεσαν, διάφοροι καὶ τὰ πρότερα ὄντες. χρόνος μὲν δὴ ἐγένετο ὃν ἐπολέμησαν, δέκα ἔτη συνεχῶς· καὶ ἐν τοσούτῳ πολέμῳ μήκει πολλάκις μὲν οἱ Φωκεῖς καὶ τὰ παρ' αὐτοῖς ξενικά ἐνίκησε, πολλάκις δὲ ἦν τὰ τῶν Θηβαίων ἐπικρατέστερα. Γενομένης δὲ κατὰ Νεῶνα πόλιν συμβολῆς ἐτράποντο οἱ Φωκεῖς, καὶ ὁ Φιλόμηλος ῥίπτει τε αὐτὸν ἐν τῇ φνυγῇ κατὰ ὑψηλοῦ καὶ ἀποτόμου κρημνοῦ καὶ ἀφίησιν οὕτω τὴν ψυχὴν· ἐτέτακτο δὲ καὶ ἄλλως τοῖς Ἀμφικτυόσιν ἐς τοὺς συλῶντας αὐτὴν ἡ δίκη. 3. Μετὰ δὲ Φιλόμηλον τελευτήσαντα Ὀνομάρχῳ μὲν τὴν 5 ἡγεμονίαν διδόασιν οἱ Φωκεῖς, ἐς δὲ τῶν Θηβαίων τὴν συμμαχίαν προσεχώρησε Φίλιππος ὁ Ἀμύντου· καί, ἐκράτησε γὰρ Φίλιππος τῆς συμβολῆς, φεύγων ὁ Ὀνομάρχος καὶ ἐπὶ θάλασσαν ἀφικόμενος ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν κατηκοντίσθη τῶν οἰκείων, ὡς τὴν ἥσάν σφίσιν ὑπὸ ἀτολμίας συμβᾶσαν τῆς ἐκείνου καὶ ἐς τὸ⁸⁰³ στρατηγεῖν ἀπειρίας. 4. Ὀνομάρχῳ μὲν τέλος τοῦ βίου 6 τοιοῦτον ἐπήγαγεν ὁ δαίμων, στρατηγὸν δὲ αὐτοκράτορα εἵλοντο ἀδελφὸν τοῦ Ὀνομάρχου Φαῦλον. ** παρεληλυθέναι τε δὴ ἄρτι ἐπὶ τῶν Φωκέων τὴν ἀρχήν, καὶ ὅψιν ὀνείρατος ἰδεῖν τοιάνδε. ἐν τοῖς ἀναθήμασι τοῦ Ἀπόλλωνος μίμημα ἦν χαλκοῦν χρονωτέρου, κατεργηκότος τε ἥδη τὰς σάρκας καὶ τὰ ὀστέα ὑπολειπομένου μόνα· ἀνάθημα δὲ ὑπὸ Δελφῶν Ἱπποκράτους ἐλέγετο εἶναι τοῦ ἱατροῦ. τοῦτ' ἔτι αὐτὸν εἰκέναι τῷ ἀνάθηματι ἔδοξεν ὁ Φαῦλος· αὐτίκα δὲ ὑπολαβοῦσα αὐτὸν φθοῶδης νόσος ἐπετέλει τοῦ ἐνυπνίου τὴν μαντείαν. 5. Φαῦλον δὲ ἀποθανόντος ἐς Φάλαικον τὸν παῖδα αὐ⁷ τοῦ περιεχώρησεν ἡ ἐν Φωκεῦσι δυναστεία· καὶ ἐπεὶ ἔσχεν ὁ Φάλαικος (αἰτίαν) ἰδίᾳ περιποιεῖσθαι τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἐπαύθη τῆς ἀρχῆς. διαβὺς δὲ ναυσὶν ἐς

Κρήτην ὁμοῦ Φωκέων τοῖς ἡρημένοις τὰ ἐκείνου καὶ μοῖρα τοῦ ξενικοῦ, Κυθωνία προσκαθήμενος, οὐ γὰρ οἱ διδόναι χρήματα ἐβούλοντο αἰτοῦντι, τῆς στρατιᾶς τὸ πολὺ ἀπόλλυσι καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

III. Δεκάτῳ δὲ ὕστερον ἔτει μετὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ κατάληψιν ἐπέθικεν ὁ Φίλιππος πέρας τῷ πολέμῳ, Φωκικῷ τε καὶ ἱερῷ κληθέντι τῷ αὐτῷ, Θεοφίλου μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντας, ὀγδόης δὲ Ὀλυμπιάδος καὶ ἑκατοστῆς ἔτει πρώτῳ, ἣν Πολυκλῆς ἐνίκα στάδιον Κυρηναῖος. 2. καὶ ἐς ἑδαφος ἀλοῦσαι κατεβλήθησαν τῶν Φωκέων αἱ πόλεις· ἀριθμὸς δὲ ἦν αὐτῶν Αἰλαία καὶ Ὑάμπολις καὶ Ἀντίκυρα καὶ Παραποτάμιοι καὶ Πανοπέυς τε καὶ Δανυλῆς. Τούτων μὲν δὴ ὄνομα ἦν ἐκ παλαιοῦ, καὶ οὐχ ἥμισυ ἐπὼν ἔνεκα τῶν Ὀμήρου· τὰς δὲ αὐτῶν ἡ στρατιὰ καταπρήσασα ἡ μετὰ Ξέρξου γνωριμω- 804 τέρας ἐς τὸ Ἑλληνικὸν ἐποίησεν, Ἐρωχὸν καὶ Χαράδραν καὶ Ἀμφίκλειαν καὶ Νεῶνα καὶ Τιθρώνιον καὶ Δρυμαίαν. αἱ δὲ ἄλλαι, πλὴν γε δὴ Ἐλατείας, τὰ πρότερα οὐκ ἐπιφανεῖς ἦσαν, Τραχίς τε ἡ Φωκικὴ καὶ Μεδεῶν ὁ Φωκικὸς καὶ Ἐχεδάμεια καὶ Ἀμβρωσος καὶ Λέδων καὶ Φλυγόνιον ἔτι καὶ Στεῖρις. Τότε δὲ κατεσκάφησάν τε αἱ κατεिलεγμέναι, καὶ ἐς κόμας πλὴν Ἀβας ὤκισθησαν αἱ ἄλλαι· Ἀβαλοῖς δὲ ἐκτὸς ἀσεβείας ὑπῆρχε καθεστῆ- κέναι, καὶ οὔτε τοῦ ἱεροῦ τῆς καταλήψεως οὔτε τοῦ 3 πολέμου μετεσχέκεσαν. Ἀφηρεῖσθαι δὲ οἱ Φωκεῖς καὶ μετεῖναι σφισιν ἱεροῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς καὶ συνόδου τῆς ἐς τὸ Ἑλληνικόν, καὶ τὰς ψήφους αὐτῶν Μακεδόσιν ἔδοσαν οἱ Ἀμφικτυόνες. ἀνὰ χρόνον μέντοι τοῖς Φωκεῦσιν αἱ πόλεις ἀνῃκίσθησαν καὶ ἐς τὰς πατριδας κατήχθησαν ἐκ τῶν κωμῶν, πλὴν εἰ μὴ ἀνοικισθῆναι τινες ἐκώλυσεν ἀσθένειά τε ἡ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἡ τῶν χρημάτων ἐν τῷ τότε ἔνδεια· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Θηβαῖοι σφῶς

ἦσαν οἱ κατάγοντες, πρὶν ἢ τὸ ἐν Χαιρωνείᾳ συμβῆναι παῖσμα Ἑλλήσι. 3. Καὶ ἀγῶνος τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ 4 μετέσχον οἱ Φωκεῖς, καὶ ὕστερον περὶ Λαμίας καὶ ἐν 805 Κραννῶνι ἐναντία Ἀντιπάτρου καὶ Μακεδόνων ἐμαχέ-σαντο· Γαλάτας δὲ καὶ τὴν Κελτικὴν στρατιὰν προθυ-μότατα ἡμύνοντο Ἑλλήνων, θεῶ τε τιμωροῦντες τῷ ἐν Δελφοῖς καὶ ἐς ἀπολογίαν ἄμα, ἔμοι δοκεῖν, τῶν ἀρχαίων ἐγκλημάτων. τούτοις μὲν δὴ τοιαῦτα ὑπῆρχεν ἐς μνήμην.

IV. Στάδια δὲ ἐκ Χαιρωνείας εἰκοσιν ἐς Πανοπέας ἐστὶ, πόλιν Φωκέων, εἶγε ὀνομάσαι τις πόλιν καὶ τούτους, οἷς γε οὐκ ἀρχεῖα, οὐ γυμνάσιόν ἐστιν, οὐ θέατρον, οὐκ ἀγορὰν ἔχουσιν, οὐχ ὕδωρ κατερχόμενον ἐς κρήνην, ἀλλὰ ἐν στέγαις κοίλαις κατὰ τὰς καλύβας μάλιστα τὰς ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἐνταῦθα οἰκοῦσιν ἐπὶ χαράδρᾳ. ὅμως δὲ ὄροι τε τῆς χώρας εἰσὶν αὐτοῖς ἐς τοὺς ὁμόρους, καὶ ἐς τὸν σύλλογον συνέδρους καὶ οὗτοι πέμπουσι τὸν Φωκικόν. Καὶ γενέσθαι μὲν τῇ πόλει τὸ ὄνομα λέγουσιν ἀπὸ τοῦ Ἐπειοῦ πατρός, αὐτοὶ δὲ οὐ Φωκεῖς, Φλεγυαὶ δὲ εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐς τὴν γῆν διαφυγεῖν φασὶ τὴν Φωκίδα ἐκ τῆς Ὀρχομενίας. Πανοπέων δὲ τὸν ἀρχαῖον 2 θεώμενοι περίβολον ἑπτὰ εἶναι σταδίων μάλιστα εἰκά-ζομεν· ὑπῆκει τε ἐπὼν ἡμᾶς τῶν Ὀμήρου μνήμη ὧν ἐποίησεν ἐς Τιτυόν, καλλίχορον τῶν Πανοπέων ὀνομάσας τὴν πόλιν, καὶ ὥς ἐν τῇ μάχῃ τῇ [γε] ἐπὶ τῷ Πατρόκλου νεκρῷ καὶ Σχεδίῳ τὸν Ἰφίτου βασιλεύοντα Φωκέων καὶ ἀποθανόντα ὑφ' Ἐκτορος κατοικεῖν εἶπεν ἐν τῷ Πανοπεῖ. Τοῦτο μὲν δὴ ἐφαίνετο ἡμῖν ἔχειν αἰτίαν, φόβῳ τῶν Βοιωτῶν, κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἐκ τῆς Βοιωτίας ἡ ἐς τὴν Φωκίδα ἐσβολὴ φάσθαι, ἐνταῦθα οἰκεῖν τὸν βασιλεῖα ἅτε φρουρίῳ τῷ Πανοπεῖ χρωμένον· τὸ ἔτε- 3 ρον δὲ οὐκ ἐδυνήθην συμβαλέσθαι πρότερον, ἐφ' ὅτῳ

καλλίχορον τὸν Πανοπέα εἶρηκε, πρὶν ἢ ἐδιδάχθην ὑπὸ 806
τῶν παρ' Ἀθηναίοις καλουμένων Θυιάδων. 2. Αἱ δὲ
Θυιάδες γυναικες μὲν εἰσιν Ἀττικάι, φοιτῶσαι δὲ ἐς
τὸν Παρνασσὸν παρὰ ἔτος αὐταὶ τε καὶ αἱ γυναικες Δελ-
φῶν ἄγουσιν ὄργια Διονύσῳ. ταύταις ταῖς Θυιάσι κατὰ
τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ὁδὸν καὶ ἀλλαχοῦ χοροὺς ἰστάναι καὶ
παρὰ τοῖς Πανοπεῦσι καθέστηκε· καὶ ἡ ἐπὶ κλησὶς ἡ ἐς
τὸν Πανοπέα Ὀμήρου ὑποσημαίνειν τῶν Θυιάδων δοκεῖ
τὸν χορόν.

4 3. Πανοπεῦσι δὲ ἐστὶν ἐπὶ τῇ ὁδῷ πλίνθου τε ὠμῆς
οἰκημα οὐ μέγα καὶ ἐν αὐτῷ λίθου τοῦ Πεντέλησιν
ἄγαλμα, ὃν Ἀσκληπιόν, οἱ δὲ Προμηθέα εἶναι φασί· καὶ
παρέχονται γε τοῦ λόγου μαρτύρια. λίθοι κεῖνται σφι-
σιν ἐπὶ τῇ χαράδρῃ, μέγεθος μὲν ἑκάτερος ὡς φόρτον
ἀποχωρῶντα ἀμάξης εἶναι, χρωμα δὲ ἐστὶ πηλοῦ σφίσιν,
οὐ γεώδους, ἀλλ' οἷος ἂν χαράδρας γένοιτο ἢ χειμάρρου
ψαμμώδους· παρέχονται δὲ καὶ ὁσμὴν ἐγγύτατα χρωτὶ
ἀνθρώπου. ταῦτα ἐτι λείπεσθαι τοῦ πηλοῦ λέγουσιν ἐξ
οὐ καὶ ἅπαν ὑπὸ τοῦ Προμηθέως τὸ γένος πλασθῆναι
5 τῶν ἀνθρώπων. 4. Ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ χαράδρῃ καὶ Τιτυοῦ
μνημῆ ἐστι. περίοδος μὲν τοῦ χώματος τρίτον μάλιστα
πυρ στανδίου· τὸ δὲ ἔπος [ἐστὶν] ἐν Ὀδυσσεΐᾳ,

κεῖμενον ἐν δαπέδῳ· ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα
οὐκ ἐπὶ μεγέθει πεποιῆσθαι τοῦ Τιτυοῦ φασίν, ἀλλ'
ἐνθα ὁ Τιτυὸς ἐτέθη, Πλέθρα ἐννέα εἶναι τῷ χωρίῳ
6 (ὄνομα). Κλέων δὲ ἀνὴρ Μάγνης, οἱ τῷ Ἐρμῇ προσοι-
κοῦσιν, ἔφασκεν ἐς τὰ παράδοξα ἀπίστους εἶναι τῶν
ἀνθρώπων οἷς ἂν μὴ παρὰ τὸν αὐτῶν γένηται βίον
θεάμασιν ἐπιτυχεῖν λόγου μείζουσιν, αὐτὸς δὲ καὶ Τιτυὸν
καὶ ἄλλους ἔφη πείθεσθαι γεγονέναι κατὰ τὴν σήμε-
την γὰρ δὴ ὦν ἐν Γαδίροις, καὶ ἐκπλεῦσαι μὲν αὐ-
τός τε καὶ τὸν ἄλλον πάντα ὄχλον ἐκ τῆς νήσου κατὰ τὸ

Ἡρακλέους πρόσταγμα, ὡς δὲ αὐτὸς ἐπαυήκειν ἐς τα
807 Γάδειρα, ἄνδρα εὐρεῖν θαλάσσιον ἐκπεπτακότα ἐς τὴν
γῆν· τοῦτον πλέθρα μὲν πέντε μάλιστα ἐπέχειν, κεραν-
νωθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ θεοῦ καίεσθαι. οὗτος μὲν δὴ
ταῦτα ἔλεγεν.

5. Πανοπέως δὲ ὅσον στάδια ἐπὶ ἀπέχει Δαυλῖς. 7
οἱ δὲ ἐνταῦθα ἄνθρωποι πλῆθος μὲν εἰσιν οὐ πολλοί,
μεγέθει δὲ καὶ ἀλκῇ καὶ ἐμὲ ἐτι δοκιμώτατοι Φωκέων.
τὸ δὲ ὄνομα τῇ πόλει τεθῆναι λέγουσιν ἀπὸ Δαυλίδος
νύμφης, θυγατέρα δὲ εἶναι τοῦ Κηφισοῦ τὴν Δαυλίδα.
τοῖς δὲ ἐστὶν εἰρημένον ὡς τὸ χωρίον, ἐνθα ἡ πόλις
ῥακίσθη, παρείχετο συνεχῇ δένδρα, καλεῖσθαι δὲ τὰ
δασέα ὑπὸ τῶν πάλαι δαῦλα· ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ Αἰσχύ-
λον τὰ Γλαύκου τοῦ Ἀνθηδουρίου γένεια ὑπήντην ὠνο-
μακέναι δαῦλον. 6. Ἐνταῦθα ἐν τῇ Δαυλίδι παραθεῖναι 8
τῷ Τηρεΐ τὸν παῖδα αἱ γυναικες λέγονται, καὶ ἀνθρώ-
ποις τῶν ἐπὶ τραπεζῇ μiasμάτων τοῦτο ἤρξεν. Ὁ δὲ
ἐποψ ἐς ὃν ἔχει λόγος τὸν Τηρέα ἀλλαγῆναι, οὗτος ὁ
ὄρνις μέγεθος μὲν ὀλίγον ἐστὶν ὑπὲρ ὄρνυγα, ἐπὶ τῇ
κεφαλῇ δὲ οἱ τὰ πτερά ἐς λόφου σχῆμα ἐξήρται. Θαυμά- 9
σαι δὲ ἄξιον, ὅτι ἐν τῇ γῇ ταύτῃ χελιδόνες οὔτε τίκτου-
σιν οὔτε ἐκλέπουσί γε τὰ ῥά, οὐδ' ἂν ἀρχὴν πρὸς οἰκή-
ματος ὁρόφῳ νεοσσιὰν χελιδὼν ποιήσαιο· λέγουσι δὲ
οἱ Φωκεῖς ὡς τῇ Φιλομήλῃ καὶ ὄρνυθι οὔσῃ Τηρέως
δεῖμα καὶ τῆς πατρίδος ἔπεστι τῆς Τηρέως. Δαυλιεῦσι
δὲ Ἀθηναῖς ἱερὸν καὶ ἄγαλμά ἐστιν ἀρχαῖον· τὸ δὲ ἔδα-
νον τὸ ἐτι παλαιότερον λέγουσιν ἐπαγαγέσθαι Πρόκνην
ἐξ Ἀθηνῶν. 7. Ἔστι δὲ τῆς Δαυλίας χώρα καλουμένη 10
Τρωαίς· ἐνταῦθα ἡρώων ἥρω ἀρχηγέτου πεποιῆται· τὸν
δὲ ἥρω τοῦτον Ξάνθιππον οὐκ ἀφανῆ τὰ ἐς πόλεμον,
οἱ δὲ Φῶκον εἶναι τὸν Ὀρνυτίωνος τοῦ Σισύφου φασίν.
ἔχει δ' οὖν ἐπὶ ἡμέρᾳ τε πάσῃ τιμὰς, καὶ ἄροντες λερεῖα

οἱ Φωκεῖς τὸ μὲν αἷμα δι' ὅπῃς ἐσχέουσιν ἐς τὸν τάφον, τὰ δὲ κρέα ταύτη σφίσις ἀναλοῦν καθέστηκεν.

V. Ἔστι δὲ καὶ ἄνοδος διὰ τῆς Δαυλίδος ἐς τὰ ἄκρα⁸⁰⁸ τοῦ Παρνασοῦ, μακροτέρα τῆς ἐκ Δελφῶν, οὐ μέντοι καὶ κατὰ ταυτὰ χαλεπή. Ἐς δὲ τὴν ἐπὶ Δελφῶν εὐθείαν ἀναστρέψαντι ἐκ Δαυλίδος, καὶ ἰόντι ἐπὶ τὸ πρόσω, ἔστιν οἰκοδόμημα ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ καλούμενον Φωκικόν, ἐς ὃ ἀπὸ ἐκάστης πόλεως συνάσιν οἱ Φωκεῖς. 2 μεγέθει μὲν μέγα τὸ οἶκημα, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ κίονες κατὰ μῆκος εἰσιν ἐστηκότες· ἀναβασμοὶ δὲ ἀπὸ τῶν κίωνων ἀνήκουσιν ἐς ἑκάτερον τοῖχον, καὶ ἐπὶ τῶν ἀναβασμῶν τούτων οἱ συνιόντες τῶν Φωκέων καθέζονται. πρὸς δὲ τῷ πέτρῳ κίονες μὲν οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἀναβασμοί, Διὸς δὲ ἄγαλμα καὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ἥρας, τὸ μὲν ἐν θρόνῳ τοῦ Διὸς, ἑκατέρωθεν δὲ ἡ μὲν κατὰ δεξιὰ, ἡ δὲ κατὰ ἀριστερὰ παρεστῶσα ἡ Ἀθηνᾶ πεποιήται.

3 2. Προῶν δὲ αὐτόθεν ἐπὶ ὁδὸν ἀφίξῃ καλουμένην Σχιστήν· ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁδῷ τὰ ἐς τὸν φόνον τοῦ πατρὸς Οἰδίποδι εἰργάσθη. ἔδει δὲ ἄρα παθημάτων τῶν Οἰδίποδος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπολειφθῆναι μνημόσυνα. τεχθέντος μὲν γε διαπειράντες διὰ τῶν σφυρῶν κέντρα ἐκτιθέασιν αὐτὸν ἐς τῆς Πλαταιίδος ὄρος τὸν Κιθαίρων· Κόρινθος δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τῷ Ἰσθμῷ χώρα τροφὸς τῷ Οἰδίποδι ἐγένετο· γῆ δὲ ἡ Φωκίς καὶ ὁδὸς ἡ Σχιστὴ τοῦ πατρὸς φόνου τὸ μίσμα ὑπεδέξατο· Θηβαίοις δὲ καὶ ἐς πλέον γάμων τέ σφισι τῶν Οἰδίποδος καὶ ἀδικίας 4 τῆς Ἐτεοκλέους ἐστὶν ἡ φήμη. Οἰδίποδι μὲν ὁδὸς ἡ Σχιστὴ καὶ τόλμημα τὸ ἐπ' αὐτῇ κακῶν ἦρχε, καὶ τὰ τοῦ Λαίου μνήματα καὶ οἰκέτου τοῦ ἐπομένου ἐνταῦθα ἐστὶν ἐν μεσαιτάτῳ τῆς τριόδου, καὶ ἐπ' αὐτῶν λίθοι λογάδες σεσφρευμένοι· Λαμασίστρατον δὲ ἄνδρα ἐν

Πλαταιαῖς βασιλεύοντα ἐπιτυχεῖν τε κειμένοις τοῖς νεκροῖς καὶ θάψαι φασὶν αὐτούς.

3. Ἡ δὲ λεωφόρος αὐτόθεν ἡ ἐς Δελφούς καὶ προ- 5 σάντης γίνεται μᾶλλον καὶ ἀνδρὶ εὐζώνῳ χαλεπωτέρα. Λέγεται δὲ πολλὰ μὲν καὶ διάφορα ἐς αὐτοὺς Δελφούς, πλείω δὲ ἔτι ἐς τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ μαντεῖον. φασὶ γάρ 809 δὴ τὰ ἀρχαιοτάτα Γῆς εἶναι τὸ χρηστήριον, καὶ Δάφνιδα ἐπ' αὐτῷ τετάχθαι πρόμαντιν ὑπὸ τῆς Γῆς· εἶναι δὲ αὐτὴν τῶν περὶ τὸ ὄρος νυμφῶν. Ἔστι δὲ ἐν Ἑλληνίδι 6 ποιήσις, ὄνομα μὲν τοῖς ἑπεσὶν ἐστὶν Εὐμολπία, Μουσαίῳ δὲ τῷ Ἀντιοφῆμου προσποιούσι τὰ ἔπη· πεποιημένον οὖν ἐστὶν ἐν τούτοις Ποσειδῶνος ἐν κοινῷ καὶ Γῆς εἶναι τὸ μαντεῖον, καὶ τὴν μὲν χρᾶν αὐτήν, Ποσειδῶνι δὲ ὑπηρετήν ἐς τὰ μαντεύματα εἶναι Πύρκωνα. καὶ οὕτως ἔχει τὰ ἔπη·

Αὐτίκα δὲ Χθονίης σφῶν δὴ πινυτὸν φάτο μῦθον,
σὺν δέ τε Πύρκων ἀμφίπολος κλυτοῦ Ἑννοσιγαίου.

χρόνῳ δὲ ὕστερον, ὅσον Γῆ μετὴν δοθῆναι Θέμιδι ὑπ' αὐτῆς λέγουσιν, Ἀπόλλωνα δὲ παρὰ Θέμιδος λαβεῖν δωρεάν. Ποσειδῶνι δὲ ἀντὶ τοῦ μαντείου Καλαύρειαν ἀντιδοῦναι φασιν αὐτὸν τὴν πρὸ Τροιζήνης. Ἦκουσα 7 δὲ καὶ ὡς ἄνδρες ποιμαίνοντες ἐπιτύχοιεν τῷ μαντεῖῳ, καὶ ἐνθεοὶ τε ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ καὶ ἐμαντεύσαντο ἐς Ἀπόλλωνος. 4. Μερίστη δὲ καὶ παρὰ πλείστων ἐς Φημονόην δόξα ἐστίν, ὡς πρόμαντις γένοιτο ἡ Φημονόη τοῦ θεοῦ πρώτη καὶ πρώτη τὸ ἐξάμετρον ᾗσε. Βοῶν δὲ ἐπιχωρία γυνὴ ποιήσασα ὕμνον Δελφοῖς ἔφη κατασκευάσασθαι τὸ μαντεῖον τῷ θεῷ τοὺς ἀφικομένους ἐξ Ἑπεροβόρων τοὺς τε ἄλλους καὶ Ὠλῆνα· τοῦτον δὲ καὶ μαντεύσασθαι πρῶτον καὶ ἄσαι πρῶτον τὸ ἐξάμετρον. πε- 8 ποίηκε δὲ ἡ Βοῶν τοιάδε·

Ἔνθα τοι εὐμνηστον χρηστήριον ἐκτελέσαντο

παῖδες Ὑπερβορέων Παρασὸς καὶ διὸς Ἀγνιεύς.
ἐπαριθμοῦσα δὲ καὶ ἄλλους τῶν Ὑπερβορέων, ἐπὶ τε-
λευτῇ τοῦ ὕμνου τὸν Ὡλῆνα ὠνόμασεν·

Ὡλῆν θ', ὃς γένετο πρῶτος Φοίβοιο προφάτας,
πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτάναι' αἰοιδάν.

Οὐ μέντοι τὰ γε ἦκοντα ἐς μνήμην ἐς ἄλλον τινά, ἐς δὲ
9 γυναικῶν μαντεῖαν ἀνῆκει μόνων. 5. Πουηθῆναι δὲ τὸν
ναὸν τῷ Ἀπόλλωνι τὸ ἀρχαιοτάτον δάφνης φασί, κομι-
σθῆναι δὲ τοὺς κλάδους ἀπὸ τῆς δάφνης τῆς ἐν τοῖς
Τέμπεσι· καλύβης δ' ἂν σχῆμα οὗτός γε ἂν εἴη παρ-
εσχημένος ὁ ναός. δεύτερα δὲ λέγουσιν οἱ Δελφοὶ γε-
νέσθαι ὑπὸ μελισσῶν τὸν ναόν, ἀπὸ τοῦ τε κηροῦ τῶν
μελισσῶν καὶ ἐκ πετρῶν· πεμφθῆναι δὲ ἐς Ὑπερβορέους
10 φασὶν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. Λέγεται δὲ καὶ ἔτε-
ρος λόγος, ὡς τὸν ναὸν κατεσκευάσατο ἀνὴρ Δελφός,
ὄνομα δὲ αὐτῷ Πτεράν εἶναι· κατὰ τοῦτο οὖν γενέσθαι
καὶ τῷ ναῷ τοῦνομα ἀπὸ τοῦ οἰκοδομήσαντος· ἀπὸ τού-
του δὲ τοῦ Πτερά καὶ πόλιν Κρητικὴν προσθήκη γραμ-
ματος Ἀπτεράλους φασὶν ὀνομάζεσθαι. Τὸν γὰρ δὴ
λόγον τὸν ἔχοντα ἐς τὴν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀυξομένην πτέ-
ριν, ὡς ἐκ τῆς πόας ταύτης χλωρᾶς ἔτι διεπλέξαντο
11 ναόν, οὐδὲ ἀρχὴν προστίμει τὸν λόγον τοῦτον. Τὰ δὲ
ἐς τὸν τρίτον τῶν ναῶν, ὅτι ἐγένετο ἐκ χαλκοῦ, θαῦμα
οὐδέν, εἰ γε Ἀκρίσιος μὲν θάλαμον χαλκοῦν τῇ θυγατρὶ
ἐποιήσατο, Λακεδαιμονίοις δὲ Ἀθηναῖς ἱερὸν Χαλκιοίκου
καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι λείπεται, Ῥωμαίοις δὲ ἡ ἀγορὰ μεγέθους
ἕνεκα καὶ κατασκευῆς τῆς ἄλλης θαῦμα οὐσα παρέχεται
τὸν ὄροφον χαλκοῦν· οὕτω καὶ ναὸν τῷ Ἀπόλλωνι οὐκ
12 ἂν ἄπο γε τοῦ εἰκότος εἴη γενέσθαι χαλκοῦν. τὰ μέντοι
ἄλλα με οὐκ ἐπειθεὶν ὁ λόγος, ἢ Ἡφαίστου τὸν ναὸν
τέχνην εἶναι, ἢ τὰ ἐς τὰς ῥόδους τὰς χρυσᾶς, ἃ δὴ Πίν-
δαρος ἦσεν ἐπ' ἐκείνῳ τῷ ναῷ,

Χρύσειαι δ' ἐξῦπερθ' αἰετοῦ
ἄειδον Κηληδόνες.

811 οὗτος μὲν δὴ ταῦτα ἐς μίμησιν, ἐμοὶ δοκεῖν, τῶν παρ'
Ὀμήρῳ Σειρήνων ἐποίησεν. οὐ μὴν οὐδὲ τρόπον ὄντινα
ἀφανισθῆναι συνέπεσε τῷ ναῷ, κατὰ ταῦτ' εἰρημένα
εὗρισκον· καὶ γὰρ ἐς χάσμα γῆς ἐσπεσεῖν αὐτὸν καὶ ὑπὸ
πυρὸς τακῆναι λέγουσιν. Τέταρτος δὲ ὑπὸ Τροφωνίου 13
μὲν εἰργάσθη καὶ Ἀγαμήδους, λίθου δὲ αὐτὸν ποιηθῆ-
ναι μνημονεύουσι· κατεκαύθη δὲ Ἐρξικλείδου μὲν Ἀθή-
νησιν ἄρχοντος, πρῶτῳ δὲ τῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος ἔτει
καὶ πεντηκοστῆς, ἣν Κροτωνιάτης ἐνίκα Διόγνητος.
τὸν δ' ἐφ' ἡμῶν τῷ θεῷ ναὸν ῥυκοδόμησαν μὲν ἀπὸ τῶν
ἱερῶν οἱ Ἀμφικτυόνες χρημάτων, ἀρχιτέκτων δέ [τις]
Σπίνθαρος ἐγένετο αὐτοῦ Κορίνθιος.

VI. Πόλιν δὲ ἀρχαιοτάτην οἰκισθῆναι φασιν ἐνταῦθα
ὑπὸ Παρνασοῦ, Κλεοδάρας δὲ εἶναι νύμφης παῖδα αὐ-
τόν· καὶ οἱ πατέρας, καθάπερ γε καὶ ἄλλοις τῶν καλου-
μένων ἡρώων, Ποσειδῶνά τε θεὸν καὶ Κλεόπομπον
ἄνδρα ἐπονομάζουσιν. ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ Παρνασοῦ τῷ
τε ὄρει τὸ ὄνομα τεθῆναι λέγουσι καὶ [ἀπὸ τούτου] Παρ-
νασίαν ὀνομασθῆναι νάπην· τῶν πετομένων τε ὀρνίθων
τὴν ἀπ' αὐτῶν μαντεῖαν γενέσθαι Παρνασοῦ τὸ εὔρημα.
2. Ταύτην μὲν οὖν κατακλυσθῆναι τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν 2
ὄμβρων τῶν κατὰ Δευκαλίωνα συμβάντων· τῶν δὲ ἀν-
θρώπων ὅσοι διαφυγεῖν τὸν χειμῶνα ἠδυνήθησαν, λύ-
κων ὠρυγαῖς ἀπεσώθησαν ἐς τοῦ Παρνασοῦ τὰ ἄκρα
ὑπὸ ἡγεμόσι τῆς πορείας τοῖς θηρίοις, πόλιν δὲ ἦν ἔκτι-
σαν, ἐκάλεσαν ἐπὶ τούτῳ Ἀνκῶρειαν. λέγεται δὲ καὶ 3
ἄλλος διάφορος λόγος τῷ προτέρῳ, Ἀπόλλωνι ἐκ νύμ-
φης Κωρυκίας γενέσθαι Ἀνκῶρον, καὶ ἀπὸ μὲν Ἀνκῶ-
ρου πόλιν Ἀνκῶρειαν, τὸ ἄντρον δὲ ὀνομασθῆναι τὸ
Κωρύκιον ἀπὸ τῆς νύμφης. λέγεται δὲ καὶ τάδε, Κε-

λαινῶ θυγατέρα Ἰάμῳ τῷ Ἀνκώρου γενέσθαι, Δελφὸν δέ, ἅπ' οὗ τῇ πόλει τὸ ὄνομα τὸ ἐφ' ἡμῶν ἐστί, Κελαινοῦς τε αὐτὸν τῆς Ἰάμον καὶ Ἀπόλλωνος εἶναι. Οἱ δὲ Καστάλιόν τε ἄνδρα αὐτόχθονα καὶ θυγατέρα ἐθέλου- 812 σιν αὐτῷ γενέσθαι Θυίαν, καὶ ἱεράσθαι τε τὴν Θυίαν Διονύσῳ πρῶτον καὶ ὄργια ἀγαγεῖν τῷ θεῷ· ἀπὸ ταύτης δὲ καὶ ὕστερον ὅσαι τῷ Διονύσῳ μαίνονται Θυιάδας καλεῖσθαι φασὶν ὑπὸ ἀνθρώπων· Ἀπόλλωνος δ' οὖν παῖδα καὶ Θυιάς νομίζουσιν εἶναι Δελφόν. οἱ δὲ μητρὸς μὲν Μελαίνης φασὶν αὐτόν, θυγατρὸς Κηφισοῦ. 5 3. Χρόνῳ δὲ ὕστερον καὶ Πυθῶ τὴν πόλιν, οὗ Δελφὸς μόνον ἐκάλεσαν οἱ περιουκοῦντες, καθὰ καὶ Ὀμήρῳ πεποιημένα ἐν καταλόγῳ Φωκῶν ἐστίν. Οἱ μὲν δὴ γενεαλογεῖν τὰ πάντα ἐθέλοντες παῖδα εἶναι Δελφοῦ Πύθην καὶ ἀπὸ τούτου βασιλεύσαντος γενέσθαι τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἡγνῆται· λόγος δὲ ὃς ἡκεὶ τῶν ἀνθρώπων ἐς τοὺς πολλοὺς, τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τοξευθέντα σῆπασθαι φησιν ἐνταῦθα, καὶ διὰ τοῦτο [τὸ] ὄνομα τῇ πόλει γενέσθαι Πυθῶ· πύθεσθαι γὰρ δὴ τὰ σηπόμενα οἱ τότε ἔλεγον, καὶ τοῦδε ἕνεκα Ὀμηρος πεποίηκεν ὥς ἡ τῶν Σειρήνων νῆσος ἀνάπλεως ὄστων εἴη, ὅτι οἱ τῆς ῥῥῆς 6 αὐτῶν ἀκούοντες ἐπύθοντο ἄνθρωποι. Τὸν δὲ ἀποθανόντα ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ποιηταὶ μὲν δράκοντα εἶναι καὶ ἐπὶ τῷ μαντεῖῳ φύλακα ὑπὸ Γῆς τετάχθαι φασί· λέγεται δὲ καὶ ὥς Κριοῦ δυναστεύοντος ἀνδρὸς περὶ Εὐβοίαν παῖς γένοιτο ὕβριστής, καὶ ἐσύλησε μὲν τοῦ θεοῦ τὸ ἱερόν, ἐσύλησε δὲ καὶ οἴκους ἀνδρῶν εὐδαίμωνων. Ὡς δὲ ἐπεστράτεψε καὶ δεύτερον, ἐνταῦθα οἱ Δελφοὶ τὸν Ἀπόλλωνα ἰκέτευον ἁμῦναι σφίσι τὸν ἐπύοντα 7 κίνδυνον· καὶ ἡ Φημονόη πρόμαντις τηρικαῦτα οὕσα ἐν ἑξαμέτρῳ σφίσιν ἔρησεν·

Ἀγχοῦ δὴ βαρὺν ἴον ἐπ' ἀνέρι Φοῖβος ἐφήσει

σύντη Παρνησοῖο· φόνον δέ ἐ Κρήσιοι ἄνδρες 813 χεῖρας ἀριστεύουσιν· τὸ δὲ κλέος οὐ ποτ' ὀλεῖται.

VII. Ἔοικε δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸ ἱερόν τὸ ἐν Δελφοῖς ὑπὸ ἀνθρώπων ἐπιβεβουλευσθαι πλείστων ἥδη. οὗτός τε ὁ Εὐβοεὺς ληστής, καὶ ἔτεσιν ὕστερον τὸ ἔθνος τὸ Φλεγυνῶν, ἔτι δὲ Πύρρος ὁ Ἀχιλλέως ἐπεχείρησεν αὐτῷ, καὶ δυναμέως μοῖρα τῆς Ξέρξου, καὶ οἱ χρόνον τε ἐπὶ πλείστον καὶ μάλιστα τοῦ θεοῦ τοῖς χρημασιν ἐπελθόντες, οἱ ἐν Φωκεῦσι δυνάσται, καὶ ἡ Γαλατῶν στρατιά. Ἐμελλε δὲ ἄρα οὐδὲ τῆς Νέρωνος ἐς πάντα ὀλιγαρίας ἀπειράτως ἔξειν, ὃς τὸν Ἀπόλλωνα πεντακοσίας θεῶν τε ἀνάμλις ἀφείλετο καὶ ἀνθρώπων εἰκόνας χαλκᾶς.

2. Ἀρχαιότατον δὲ ἀγώνισμα γενέσθαι μνημονεύ- 2 οῦσι καὶ ἐφ' ᾧ πρῶτον ἄθλα ἔδεσαν, ἃσαι ὕμνον ἐς τὸν θεόν· καὶ ἥσε καὶ ἐνίκησεν ᾧδων Χρυσόθεμις ἐκ Κρήτης, οὗ δὴ ὁ πατήρ λέγεται Καρμάνωρ καθῆραι Ἀπόλλωνα. Χρυσοθέμιδος δὲ ὕστερον Φιλάμμωνά τε ῥῥῆ μνημονεύουσι νικῆσαι καὶ ἐπ' ἐκείνῳ Θάμυριν τὸν Φιλάμμωνος. Ὀρφέα δὲ σεμνολογία τῇ ἐπὶ τελεταῖς καὶ ὑπὸ φρονήματος τοῦ ἄλλου καὶ Μουσάϊον τῇ ἐς πάντα μιμήσει τοῦ Ὀρφέως οὐκ ἐθελῆσαι φασὶν αὐτοὺς ἐπὶ ἀγῶνι μουσικῆς ἐξετάζεσθαι. Φασὶ δὲ καὶ Ἐλευθῆρα 3 ἀνελεσθαι Πυθικὴν νίκην μέγα καὶ ἡδὺ φωνοῦντα, ἐπεὶ ᾧδεν γε αὐτόν οὐχ αὐτοῦ τὴν ῥῥῆν. λέγεται δὲ καὶ Ἡσίοδον ἀπελαθῆναι τοῦ ἀγωνίσματος ἅτε οὐ κιθαρίζειν ὁμοῦ τῇ ῥῥῆ δεδιδαγμένον. Ὀμηρος δὲ ἀφίκετο μὲν ἐς Δελφὸς ἐρησόμενος ὁπόσα καὶ ἰδεῖτο, ἔμελλε δὲ αὐτῷ καὶ κιθαρίζειν διδαχθέντι ἄρχετον τὸ μάθημα ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς συμφορᾶς γενήσεσθαι. 3. Τῆς δὲ 4 τεσσαρακοστῆς ὀλυμπιάδος καὶ ὀγδόης, ἣν Γλαυκίας ὁ Κροτωνιάτης ἐνίκησε, ταύτης ἔτει τρίτῳ ἄθλα ἔδεσαν οἱ Ἀμφικτυόνες κιθαρωδίας μὲν καθὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς,

προσέθεσαν δὲ καὶ ἀνλωδίας ἀγώνισμα καὶ ἀνλῶν·
 ἀνηγορεύθησαν δὲ νικῶντες Κεφαλλήν τε ὃς λάμποι
 κιθαρωδία, καὶ ἀνλωδὸς Ἀρκάς Ἐχέμβροτος, Σακάδας
 δὲ Ἀργεῖος ἐπὶ τοῖς ἀνλοῖς· ἀνείλετο δὲ ὁ Σακάδας⁸¹⁴
⁵ οὗτος καὶ ἄλλας δύο τὰς ἐφεξῆς ταύτης πυθιάδας. Ἐθε-
 σαν δὲ καὶ ἄθλα τότε ἀθληταῖς πρῶτον, τὰ τε ἐν Ὀλυμ-
 πία πλὴν τεθρίππου, καὶ αὐτοὶ νομοθετήσαντες δολίχου
 οὐκ ἀνύλου παισὶν εἶναι δρόμον. δευτέρῳ δὲ πυθιάδι
 οὐκ ἐπὶ ἄθλοις ἐκάλεσαν ἐτι ἀγωνίζεσθαι, στεφανίτην
 δὲ τὸν ἀγῶνα ἀπὸ τούτου κατεστήσαντο· καὶ ἀνλωδῖαν
 τε κατέλυσαν, καταγρόντες οὐκ εἶναι τὸ ἄκουσμα εὐφη-
 μον· ἡ γὰρ ἀνλωδία μέλη τε ἦν ἀνλῶν τὰ σκυθρωπό-
 τατα, καὶ ἐλεγεία [καὶ θρηνοὶ] προσαδόμενα τοῖς ἀνλοῖς.
⁶ Μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τοῦ Ἐχεμβρότου τὸ ἀνάθημα, τρι-
 πους χαλκοὺς ἀνατεθεὶς τῷ Ἡρακλεῖ τῷ ἐν Θήβαις· ἐπί-
 γραμμα δὲ ὁ τρίπους εἶχεν·

Ἐχέμβροτος Ἀρκάς ἐθηκε τῷ Ἡρακλεῖ
 νικήσας τόδ' ἄγαλμ' Ἀμφικτυόνων ἐν ἁέθλοις,
 Ἑλλήσιν δ' ἄδων μέλεα καὶ ἑλέρους.

Κατὰ τοῦτο μὲν τῆς ἀνλωδίας ἐπαύθη τὸ ἀγώνισμα·
 προσέθεσαν δὲ καὶ ἵππων δρόμον· ἀνηγορεύθη δὲ ἐπὶ
⁷ τῷ ἄρματι Κλεισθένης ὁ Σικυνῶνος τυραννήσας. Ὀγδόῃ
 δὲ πυθιάδι προσενομοθέτησαν κιθαριστὰς τοὺς ἐπὶ τῶν
 κρουμάτων τῶν ἀφώνων· καὶ Τεγεάτης ἐστεφανοῦτο
 Ἀγέλαος. Τρίτῃ δὲ πυθιάδι ἐπὶ ταῖς εἰκοσι προστιθέα-
 σιν ὀπλίτην δρόμον· καὶ ἐπ' αὐτῷ Τιμαίνετος ἐκ Φλιοῦν-
 τος ἀνείλετο τὴν δάφνην, ὀλυμπιάσιν ὕστερον πέντε ἢ
 Δαμάρετος Ἡραιεύς ἐνίκησεν. Ὀγδόῃ δὲ ἐπὶ τεσσαρά-
 κοντα πυθιάδι καὶ συνωρίδος εἶναι κατεστήσαντο δρό-
 μον· καὶ Ἐξηκεστίδου Φωκίως ἐνίκησεν ἢ συνωρίς.
 Πέμπτῃ δὲ πυθιάδι ἀπὸ ταύτης πῶλους ἔξεξαν ὑπὸ
 ἄρματι· καὶ παρέδραμεν Ὀρφῶνδα Θηβαίου τέθριππον.

Παγκράτιον δὲ ἐν παισὶ καὶ συνωρίδα τε πῶλων καὶ ⁸
 πῶλον κέλητα πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον κατεδέξαντο
 Ἥλειων, τὸ μὲν πρώτη πυθιάδι ἐπὶ ταῖς ἐξήκοντα, καὶ
 Ἰολαῖδας ἐνίκα Θηβαῖος· διαλιπόντες δὲ ἀπὸ ταύτης
 μίαν κέλητι ἔθεσαν δρόμον πῶλῳ, ἐνάτῃ δὲ ἐπὶ ταῖς ἐξή-
 κοντα συνωρίδι πωλικῇ· καὶ ἐπὶ μὲν τῷ πῶλῳ τῷ κέλητι
⁸¹⁵ Ἀνκόρμας ἀνηγορεύθη Λαρισαῖος, Πτολεμαῖος δὲ ἐπὶ τῇ
 συνωρίδι Μακεδῶν· ἔχαιρον γὰρ δὴ Μακεδόνες οἱ ἐν
 Αἰγύπτῳ καλούμενοι βασιλεῖς, καθάπερ γε ἦσαν. δάφνης
 δὲ στέφανος ἐπὶ τῶν Πυθίων τῇ νίκη κατ' ἄλλο μὲν
 ἐμοὶ δοκεῖν ἐστὶν οὐδέν, ὅτι δὲ τῆς Λάδωνος θυγατρὸς
 Ἀπόλλωνα ἐρασθῆναι κατέσχηκεν ἡ φήμη.

VIII. Καταστήσασθαι δὲ συνέδριον ἐνταῦθα Ἑλλή-
 νων οἱ μὲν Ἀμφικτυόνα τὸν Δευκαλίωνος νομίζουσι, καὶ
 ἀπὸ τούτου τοῖς συνελθοῦσιν ἐπὶ κλησὶν Ἀμφικτυόνας
 γενέσθαι· Ἀνδροτίων δὲ ἐν τῇ Ἀττίδι ἐφ' ἑσθ' ὡς
 τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀφίκοντο ἐς Δελφοὺς παρὰ τῶν προσοικούν-
 των συνεδρεύοντες, καὶ ὀνομασθῆναι μὲν Ἀμφικτυόνας
 τοὺς συνελθόντας, ἐκνικῆσαι δὲ ἀνὰ χρόνον τὸν νῦν σφί-
 σιν ὄνομα. 2. Ὑπὸ μὲν δὴ Ἀμφικτυόνος αὐτοῦ φασὶν ἐς ²
 συνέδριον κοινὸν τοσάδε γένη τοῦ Ἑλληνικοῦ συναχθῆ-
 ναι, Ἴωνας, Δόλοπας, Θεσσαλούς, Αἰνιῶνας, Μάγνητας,
 Μαλιέας, Φθιώτας, Δωριεῖς, Φωκίους, Λοκροὺς τῇ Φω-
 κίδι ὁμόρους ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Κνήμιδι. καταλαβόντων
 δὲ Φωκῶν τὸ ἱερόν, καὶ ὕστερον δεκάτῳ ἔτει λαβόντος
⁸¹⁶ πέρας τοῦ πολέμου, μεταβολὴν καὶ τὰ Ἀμφικτυόνων ἐσχέ·
 Μακεδόνες μὲν γὰρ τελεῖν ἐς Ἀμφικτυόνας εὗραντο,
 Φωκῶν δὲ τὸ ἔθνος καὶ ἐκ τοῦ Δωρικοῦ Λακεδαιμόνιοι
 μετασχόντες ἐπαύσαντο Ἀμφικτυονίας, οἱ μὲν τοῦ τολμή-
 ματος ἕνεκα οἱ Φωκεῖς, οἱ δὲ συμμαχίας εὗραντο οἱ Λα-
 κεδαιμόνιοι τῆς Φωκῶν ζημίας. Βρέννον δὲ τὸν Γαλα- ³
 τῶν στρατὸν ἀγαγόντος ἐς Δελφοὺς προθυμίαν ἐς τὸν

πόλεμον οἱ Φωκεῖς πλείστην τοῦ Ἑλληνικοῦ παρέσχοντο, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου μετασχεῖν Ἀμφικτυονίας αὐτοῖς καὶ ἐς τὰ ἄλλα ἐγένετο ἀξίωμα αὐτοῖς ἀνασώσασθαι τὸ ἀρχαῖον. βασιλεὺς δὲ Αὔγουστος μετεῖναι καὶ Νικοπολίταις τοῖς πρὸς τῷ Ἀκτίῳ συνεδρίου τοῦ Ἀμφικτυόνων ἡθέλησε. Μάγνητας μὲν οὖν καὶ Μαλιεῖς καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Φθιώτας Θεσσαλοῖς συντελεῖν, τὰς ψήφους δὲ ὅσαι τούτων τε καὶ Δολόπων, οὐ γὰρ ἔτι ἦν Δολόπων γένος, 4 Νικοπολίτας φέρειν. 3. Οἱ [δὲ] Ἀμφικτυόνες οἱ ἐπ' ἐμοῦ τριάκοντα ἀριθμῷ ἦσαν. ἐκ Νικοπόλεως μὲν καὶ Μακεδονίας τε καὶ Θεσσαλῶν, ἀπὸ ἐκάστων ἀριθμῷ ἦσαν ἕξ, Βοιωτῶν δέ, Θεσσαλίαν γὰρ καὶ οὗτοι τὰ ἀρχαιότερα ᾤκησαν καὶ Αἰολεῖς τηρικαῦτα ἐκαλοῦντο, καὶ ἐκ Φωκῶν τε καὶ Δελφῶν, παρὰ τούτων δυο ἐκάστων· εἰς δὲ 5 ἐκ Δωριδὸς τῆς ἀρχαίας. πέμπουσι δὲ καὶ Λοκροὶ οἱ τε καλούμενοι Ὀζόλαι καὶ οἱ πέραν Εὐβοίας ἕνα ἐκάτεροι· καὶ Εὐβοεὺς ἐστὶν εἰς· Πελοποννησίων δὲ ἕξ Ἀργούς καὶ Σικυνῶνος καὶ Κορίνθου σὺν Μεγαρεῦσιν ἐστὶν εἰς, καὶ εἰς Ἀθηναίους. Αἱ μὲν δὴ πόλεις Ἀθῆναι καὶ Δελφοὶ καὶ ἡ Νικόπολις, αὗται μὲν ἀποστέλλουσι συνεδρεύουσιν ἐς Ἀμφικτυονίαν πᾶσαν· ἀπὸ δὲ ἔθνων τῶν κατελεγμένων ἐκάστη πόλις ἀνὰ μέρος ἐς Ἀμφικτυόνας καὶ ἐν χρόνῳ περιόδῳ συντελεῖν ἐστίν.

6 4. Ἐσελθόντι δὲ ἐς τὴν πόλιν εἰσὶν ἐφεξῆς ναοί· καὶ ὁ μὲν πρῶτος αὐτῶν ἐρείπια ἦν, ὁ ἐπὶ τούτῳ δὲ κενὸς καὶ ἀγαλμάτων καὶ ἀνδριάντων· ὁ δὲ αὐτῶν τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, ὁ μὲν τῶν ἐν Ῥώμῃ βασιλευσάντων εἶχεν οὐ πολλῶν τινῶν εἰκόνας, ὁ τέταρτος δὲ Ἀθηναῖς καλεῖται Προνοίας. Τῶν δὲ ἀγαλμάτων τὸ ἐν τῷ προνάῳ Μασσαλιωτῶν ἀνάθημά ἐστι, μεγέθει τοῦ ἔνδον ἀγάλματος μέζον. Οἱ δὲ Μασσαλιῶται Φωκαέων εἰσὶν ἄποικοι τῶν ἐν 817 Ἰωνίᾳ, μοῖρα καὶ αὕτη τῶν ποτὲ Ἀρπαγον τὸν Μῆδον

φυγόντων ἐκ Φωκαίας· γενόμενοι δὲ ναυσὶν ἐπικρατέστεροι Καρχηδονίων, τὴν τε γῆν ἣν ἔχουσιν ἐκτήσαντο καὶ ἐπὶ μέγα ἀφίκοντο εὐδαιμονίας. τῶν μὲν δὴ Μασσαλιωτῶν χαλκοῦν τὸ ἀνάθημά ἐστι· χρυσοῦ δὲ ἀσπίδα ὑπὸ Κροίσου τοῦ Ἀνδοῦ τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Προνοίᾳ δοθεῖσαν, ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Δελφῶν ὡς Φιλόμηλος αὐτὴν ἐσύλησε. πρὸς δὲ τῷ ἱερῷ τῆς Προνοίας Φυλάκου τέμενός ἐστιν ἥρωος· καὶ ὁ Φύλακος οὗτος ὑπὸ Δελφῶν ἔχει φήμην κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν σφίσιν ἀμῦναι τὴν Περσῶν. Ἐν δὲ τοῦ γυμνασίου τῷ ὑπαίθρῳ πεφυκέναι ποτὲ 8 ἀργίαν φασὶν ὕλην, καὶ Ὀδυσσεά, ἡνίκα ὡς τὸν Αὐτόλυκον ἀφικόμενος μετὰ τοῦ Αὐτολύκου τῶν παιδῶν ἐθήρευε, τότε αὐτὸν τὸ τραῦμα τὸ ὑπὲρ τοῦ γόνατος ἐνταῦθα σχεῖν ὑπὸ τοῦ σὺός. 5. Τραπεμένῳ δὲ ἐς ἀριστεράν ἀπὸ τοῦ γυμνασίου, καὶ ὑποκαταβάντι οὐ πλεον, ἔμοι δοκεῖν, ἡ τρία στάδια, ποταμός ἐστιν ὀνομαζόμενος Πλεῖστος· οὗτος ὁ Πλεῖστος ἐπὶ Κίρραν τὸ ἐπίνειον Δελφῶν καὶ τὴν ταύτην κάτεισι θάλασσαν. Ἐκ δὲ τοῦ γυμνασίου τὴν ἐς 9 τὸ ἱερὸν ἀνιόντι ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ τὸ ὕδωρ τῆς Κασταλίας, καὶ πιεῖν ἡδύ. δοῦναι δὲ τὸ ὄνομα τῇ πηγῇ γυναικα λέγουσιν ἐπιχωρίαν, οἱ δὲ ἄνδρα Καστάλιον. Πανύασις δὲ ὁ Πολύαρχον πεποιηκὼς ἐς Ἡρακλέα ἔπη θυγατέρα Ἀχελφῶν τὴν Κασταλίαν φησὶν εἶναι· λέγει γὰρ δὴ περὶ τοῦ Ἡρακλέους·

Παρνησὸν νιφόεντα θοοῖς διὰ ποσσὶ περήσας

ἔκετο Κασταλῆς Ἀχελωῖδος ἄμβροτον ὕδωρ.

Ἦκουσα δὲ καὶ ἄλλο τοιόνδε, τὸ ὕδωρ τῇ Κασταλίᾳ πο- 10 ταμοῦ δῶρον εἶναι τοῦ Κηφισοῦ. τοῦτο ἐποίησε καὶ Ἀλκαῖος ἐν προοιμίῳ τῷ ἐς Ἀπόλλωνα· βεβαιοῦνται δὲ οὐχ ἥκιστα οἱ Λιλαίεις, οἱ ἐς τοῦ Κηφισοῦ τὴν πηγὴν πέμματα ἐπιχώρια καὶ ἄλλα ὅποσα νομίζουσιν ἀφιδῶν

ἐν τισιν εἰρημέναις ἡμέραις, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Κασταλίᾳ 818
φασὶν αὐτὰ ἀναφαίνεσθαι.

ΙΧ. Δελφοῖς δὲ ἡ πόλις ἄναντες διὰ πάσης παρέχε-
ται σχῆμα· κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ τῇ πόλει τῇ ἄλλῃ καὶ ὁ ἱε-
ρὸς περίβολος τοῦ Ἀπόλλωνος. οὗτος δὲ μεγέθει μέγας
καὶ ἀνωτάτω τοῦ ἄστεως ἐστὶ· τέμνεται δὲ καὶ ἔξοδοι
δι' αὐτοῦ συνεχεῖς. Ὅποσα δὲ τῶν ἀναθημάτων εἶναι
μοι λόγου μάλιστα ἄξια ἐφαίνετο, ποιησόμεθα αὐτῶν
2 μνήμην. Ἀθλητὰς μὲν οὐκ ὅσοι ἀγωνισταὶ μουσικῆς
τῶν ἀνθρώπων τοῖς πλείουσιν ἐγένοντο μετὰ οὐδενὸς
λογισμοῦ, οὐ πᾶν τι ἡγοῦμαι σπουδῆς ἄξιους· ἀθλη-
τὰς δὲ ὅποσοι τι καὶ ὑπελπίοντο εἰς δόξαν, ἐν λόγῳ σφᾶς
ἐδήλωσα τῷ ἑστέῳ. Φαῦλῳ δὲ Κροτωνιάτῃ, — Ὀλυμ-
πίασι μὲν οὐκ ἐστὶν αὐτῷ νίκη, τὰς δὲ Πυθοῖ πεντάθλου
δύο ἀνείλετο καὶ σταδίου τὴν τρίτην· ἐνανμάχησε δὲ καὶ
ἐναντία τοῦ Μήδου ναῦν τε παρασκευασάμενος οἰκείαν,
καὶ Κροτωνιατῶν ὅποσοι ἐπεδήμουν τῇ Ἑλλάδι ἀνεβίβα-
σε — τούτου ἐστὶν ἀνδριᾶς ἐν Δελφοῖς. τὰ μὲν δὴ ἐς
3 τὸν Κροτωνιάτην οὕτως εἶχεν. 2. Ἐσελθόντι δὲ ἐς τὸ
τέμενος χαλκοῦς ταῦρος τέχνη μὲν Θεοπρόπου ἐστὶν
Αἰγινήτου, Κορκυραίων δὲ ἀνάθημα. λέγεται δὲ ὡς ταῦ-
ρος ἐν τῇ Κορκύρᾳ καταλιπὼν τὰς ἄλλας βοῦς καὶ ἀπὸ
τῆς νομῆς κατερχόμενος ἐμυκάτο ἐπὶ θαλάσῃ· γινομέ-
νου δὲ ἐπὶ ἡμέρᾳ πάσῃ τοῦ αὐτοῦ κατεσιν ἐπὶ θάλασσαν
ὁ βουκόλος, καὶ εἶδεν ἰχθύων τῶν θύνων ἀτέκμαρτόν
4 τὸ ἀριθμῶ πλῆθος. καὶ ὁ μὲν δῆλα τοῖς ἐν τῇ πόλει Κορ-
κυραίοις ἐποίησεν· οἱ δέ, ἔλαιν γὰρ τοὺς θύνους προ-
αιρούμενοι τὴν ἄλλως τάλαιπωρίαν εἶχον, θεωροῦς ἀπο-
στέλλουσιν ἐς Δελφοὺς· καὶ οὕτω Ποσειδῶνί τε ἐκείνῳ
θύουσι τὸν ταῦρον, καὶ αὐτίκα μετὰ τὴν θυσίαν αἰροῦ-
σι τοὺς ἰχθύς, καὶ σφισι τὸ ἀνάθημα ἐν Ὀλυμπίᾳ τε καὶ
5 ἐν Δελφοῖς ἐστὶν ἡ δεκάτῃ τῆς ἄγρας. 3. Ἐφεξῆς δὲ

Τεγεατῶν ἀναθήματα ἀπὸ Λακεδαιμονίων Ἀπόλλων
819 ἐστὶ καὶ Νίκη, καὶ οἱ ἐπιχώριοι τῶν ἡρώων, Καλλιστώ
τε ἡ Ἀνυκίονος καὶ Ἀρκᾶς ὁ ἐπώνυμος τῆς γῆς καὶ οἱ τοῦ
Ἀρκάδος παῖδες Ἐλατος καὶ Ἀφείδας καὶ Ἀζάν, ἐπὶ δὲ
αὐτοῖς Τρίφυλος· τούτῳ δὲ ἦν οὐκ ἔρατῶ τῷ Τριφύλῳ
μήτηρ, ἀλλὰ Λαοδάμεια ἡ Ἀμύκλα τοῦ ἐν Λακεδαίμονι
βασιλεύσαντος· ἀνάκειται δὲ καὶ Ἐρασος Τριφύλου παῖς.
Οἱ δὲ εἰργασμένοι τὰ ἀγάλματα Πανσανίας ἐστὶν Ἀπολ- 6
λωνιάτης, οὗτος μὲν τὸν τε Ἀπόλλωνα καὶ Καλλιστῶ,
τὴν δὲ Νίκην καὶ τοῦ Ἀρκάδος τὴν εἰκόνα ὁ Σικυνώσιος
Λαίδαλος· Ἀντιφάνης δὲ Ἀργεῖος καὶ Σαμόλας Ἀρκᾶς,
οὗτος μὲν τὸν Τρίφυλον καὶ Ἀζᾶνα, Ἐλατον δὲ καὶ Ἀφεί-
δαντὰ τε καὶ Ἐρασον ὁ Ἀργεῖος. Ταῦτα μὲν δὴ οἱ Τε-
γεᾶται ἐπεμψαν ἐς Δελφοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτε ἐπὶ
σφᾶς ἐστρατεύσαντο, αἰχμαλώτους ἐλόντες· 4. Λακε- 7
δαιμονίων δὲ ἀπαντικρὺς τούτων ἀναθημάτων ἐστὶν ἀπ'
Ἀθηναίων, Διόσκουροι καὶ Ζεὺς καὶ Ἀπόλλων τε καὶ
Ἄρτεμις, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Ποσειδῶν τε καὶ Λύσανδρος ὁ
Ἀριστοκρίτου στεφανούμενος ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, Ἄβας
τε ὃς τῷ Λυσάνδρῳ τότε ἐμαντεύετο, καὶ Ἐρμῶν ὁ τὴν
ναῦν τοῦ Λυσάνδρου τὴν στρατηγίδα κυβερνῶν. τοῦ- 8
τον μὲν δὴ τὸν Ἐρμῶνα Θεόκοσμος ποιήσιν ἐμελλεν ὁ
Μεγαρεὺς ἅτε ὑπὸ τῶν Μεγαρέων ἐγγραφέντα ἐς τὴν
πολιτείαν· οἱ δὲ Διόσκουροι Ἀντιφάνους εἰσὶν Ἀργεῖου,
καὶ ὁ μάντις τέχνη Πίσωνος ἐκ Καλαυρείας τῆς Τροιζη-
νίων· Ἀθηνόδωρος δὲ καὶ Λαμίας, ὁ μὲν τὴν Ἄρτεμιν
τε καὶ Ποσειδῶνα εἰργάσατο, ἔτι δὲ τὸν Λύσανδρον,
Ἀθηνόδωρος δὲ τὸν Ἀπόλλωνα ἐποίησε καὶ τὸν Δία·
οὗτοι δὲ Ἀρκάδες εἰσὶν ἐκ Κλείτορος. Ἀνάκεινται δὲ καὶ 9
ὁπισθεν τῶν κατελειγμένων ὅσοι συγκατεργάσαντο τῷ
Λυσάνδρῳ τὰ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἢ αὐτῶν Σπαρτιατῶν
ἢ ἀπὸ τῶν συμμαχησάντων· εἰσὶ δὲ οἷδε, Ἄρακος μὲν

καὶ Ἐριάνθης, ὁ μὲν αὐτῶν ἐκ Λακεδαιμόνος, ὁ δὲ Ἐριάν-
 θης Βοιωτίας * * * ὑπὲρ τοῦ Μίμαντος, ἐντεῦθεν μὲν⁸²⁰
 Ἀστυκράτης, Χίσι δὲ Κηφισοκλῆς καὶ Ἐρμόφαντός τε καὶ
 Ἰκέσιος, Τίμαρχος δὲ καὶ Διαγόρας Ῥόδιοι, Κνίδιος δὲ
 Θεόδαμος, ἐκ δὲ Ἐφέσου Κιμμέριος, καὶ Μιλήσιος Αἰαντί-
 10 δης. Τούτους μὲν δὴ ἐποίησε Τίσανδρος, τοὺς δὲ ἐφε-
 ξῆς Ἄλυπος Σικυνάιος, Θεόπομπον Μύνδιον καὶ Κλεο-
 μῆδην Σάμιον καὶ ἐξ Εὐβοίας Ἀριστοκλέα τε Καρύστιον
 καὶ Αὐτόνομον Ἐρετριέα καὶ Ἀριστόφαντον Κορίνθιον
 καὶ Ἀπολλόδαρον Τροιζήνιον καὶ ἐξ Ἐπιδαύρου Δίωνα
 τῆς ἐν τῇ Ἀργολίδι. ἐχόμενοι δὲ τούτων Ἀξιόνικός ἐστιν
 Ἀχαιὸς ἐκ Πελλήνης, ἐκ δὲ Ἐρμιόνης Θεάρης, καὶ Φω-
 κεύς τε Πυρρίας καὶ Κώμων Μεγαρεὺς καὶ Ἀγασιμένης
 Σικυνάιος, ἐκ δὲ Ἀμβρακίας καὶ Κορίνθου τε καὶ Λευ-
 κάδος Τηλυκράτης καὶ Πυθόδοτος Κορίνθιος καὶ Ἀμ-
 βρακιάτης Εὐαντίδας· τελευταῖοι δὲ Ἐπικυρίδας καὶ
 Ἐτεόνικος Λακεδαιμόνιοι· Πατροκλέους δὲ καὶ Κανά-
 11 χου φασὶν ἔργα. 5. Τὴν δὲ πληγὴν Ἀθηναῖοι τὴν ἐν
 Αἰγὸς ποταμοῖς οὐ μετὰ τοῦ δικαίου συμβῆναι σφισιν
 ὁμολογοῦσι· προδοθῆναι γὰρ ἐπὶ χρήμασιν ὑπὸ τῶν
 στρατηγησάντων, Τυδέα δὲ εἶναι καὶ Ἀδείμαντον οἳ τὰ
 δῶρα ἐδέξαντο παρὰ Λυσάνδρου. καὶ ἐς ἀπόδειξιν τοῦ
 λόγου Σιβύλλης παρέχονται τῶν χρησμῶν·

Καὶ τότε Ἀθηναίοισι βαρύντονα κήδεα θήσει
 Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, οὐπὲρ κράτος ἐστὶ μέγιστον,
 νηυσὶ φερεπτολέμοισι μάχην καὶ δηϊότητα,
 ὀλλυμέναις δολεροῖσι τρόποις κακότητι νομῶν.
 Τὰ δὲ ἕτερα ἐκ Μουσαίου χρησμῶν μνημονεύουσι·
 Καὶ γὰρ Ἀθηναίοισιν ἐπέρχεται ἄγριος ὄμβρος
 ἡγεμόνων κακότητι· παραφασίη δέ τις ἔσται,
 ἥτταλοῖς ἡμούσουσι πόλιν, τίσουσι δὲ ποινήν.
 12 ταῦτα μὲν δὴ ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· 6. τὸν δὲ ὑπὲρ

τῆς καλουμένης Θυρέας Λακεδαιμονίων ἀγῶνα καὶ Ἀρ-
 γείων, Σίβυλλα μὲν καὶ τοῦτον προεδέσπισεν ὥς συμ-
 βήσοιτο ἐξ ἰσυνταῖς πόλεσιν, Ἀργεῖοι δὲ ἀξιοῦντες ἐσχη-
 κέναι πλεόν ἐν τῷ ἔργῳ χαλκοῦν ἵππον, τὸν δούρειον
 δῆθεν, ἀπέστειλαν ἐς Δελφούς· τὸ δὲ ἔργον Ἀντιφά-
 νους ἐστὶν Ἀργεῖου.

X. Τῷ βάθρῳ δὲ τῷ ὑπὸ τὸν ἵππον τὸν δούρειον
 [δὴ] ἐπίγραμμα μὲν ἐστὶν ἀπὸ δεκάτης τοῦ Μαραθωνίου
 ἔργου τεθῆναι τὰς εἰκόνας· εἰσὶ δὲ Ἀθηναῖα τε καὶ Ἀπόλ-
 λων καὶ ἀνὴρ τῶν στρατηγησάντων Μιλτιάδης· ἐκ δὲ
 τῶν ἡρώων καλουμένων Ἐρεχθεὺς τε καὶ Κέκροψ καὶ
 Πανδίων, [οὔτοι μὲν δὴ] καὶ Λεῶς τε καὶ Ἀντίοχος ὁ ἐκ
 Μήδας Ἡρακλεῖ γενόμενος τῆς Φύλαντος, ἐτι δὲ Αἰγέυς
 τε καὶ παίδων τῶν Θησέως Ἀκάμας, οὔτοι μὲν καὶ φυ-
 λαῖς Ἀθήνησιν ὀνόματα κατὰ μάντευμα ἔδωσαν τὸ ἐκ
 Δελφῶν· ὁ δὲ Μελάνθου Κόδρος καὶ Θησεὺς καὶ Φυ-
 λεὺς, οὔτοι δὲ οὐκέτι τῶν ἐπωνύμων εἰσὶ. τοὺς μὲν δὴ²
 κατειλεγμένους Φειδίας ἐποίησε, καὶ ἀληθεῖ λόγῳ δε-
 κάτη καὶ οὔτοι τῆς μάχης εἰσὶν· Ἀντίγονον δὲ καὶ τὸν
 παῖδα Δημήτριον καὶ Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτιον χρόνῳ
 ὕστερον ἀπέστειλαν ἐς Δελφούς, τὸν μὲν Αἰγύπτιον
 καὶ εὐνοία τινὶ ἐς αὐτόν, τοὺς δὲ Μακεδόνας τῷ ἐς αὐ-
 τοὺς δέει.

2. Πλησίον δὲ τοῦ ἵππου καὶ ἄλλα ἀναθήματά ἐστιν³
 Ἀργείων, οἱ ἡγεμόνες τῶν ἐς Θήβας ὁμοῦ Πολυνείκει
 στρατευσάντων, Ἀδραστός τε ὁ Ταλαοῦ καὶ Τυδεὺς
 Οἰνέως καὶ οἱ ἀπόγονοι Προΐτου Καπανεὺς Ἰππῶνον καὶ
 822 Ἐτέοκλος ὁ Ἴφιος, Πολυνείκης τε καὶ ὁ Ἴππομέδων
 ἀδελφῆς Ἀδράστου παῖς· Ἀμφιαράου δὲ καὶ ἄρμα ἐγγὺς
 πεποιεῖται καὶ ἐφεστηκὸς Βάτων ἐπὶ τῷ ἄρματι, ἡνίο-
 χος τε τῶν ἵππων καὶ τῷ Ἀμφιαράῳ καὶ ἄλλως προσή-
 κων κατὰ οἰκειότητα· τελευταῖος δὲ Ἀλιθέρης ἐστὶν
 PAUSAN. II. 19

4 αὐτῶν. Οὗτοι μὲν δὴ Ὑπατοδῶρον καὶ Ἀριστογείτονός
εἰσιν ἔργα, καὶ ἐποίησαν σφᾶς, ὥς αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέ-
γουσιν, ἀπὸ τῆς νίκης ἦντινα ἐν Οἰνῇ τῇ Ἀργεΐᾳ αὐτοί
τε καὶ Ἀθηναίων ἐπικούροι Λακεδαιμονίους ἐνίκησαν.
Ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ, ἔμοι δοκεῖν, ἔργον καὶ τοὺς Ἐπι-
ρόνους ὑπὸ Ἑλλήνων καλουμένους ἀνέθεσαν οἱ Ἀργεῖοι.
κεῖνται γὰρ δὴ εἰκόνες καὶ τούτων, Σθένελος καὶ Ἀλ-
κμαίων, κατὰ ἡλικίαν, ἔμοι δοκεῖν, πρὸ Ἀμφιλόχου
τετιμημένος, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Πρόμαχος καὶ Θέρσανδρος
καὶ Αἰγιάλεός τε καὶ Διομήδης· ἐν μέσῳ δὲ Διομήδους
5 καὶ τοῦ Αἰγιάλεως ἐστὶν Εὐρύαλος. Ἀπαντικρὺ δὲ αὐ-
τῶν ἀνδριάντες εἰσὶν ἄλλοι· τούτους δὲ ἀνέθεσαν οἱ
Ἀργεῖοι τοῦ οἰκισμοῦ τοῦ Μεσσηνίων Θηβαίοις καὶ Ἐπα-
μεινώνδῃ μετασχόντες. ἡρώων δὲ εἰσὶν αἱ εἰκόνες, Λα-
ναὸς μὲν βασιλέων ἰσχύσας ἐν τῷ Ἀργεῖ μέγιστον, Ὑπερ-
μνήστρα δὲ αἵτε καθαρὰ χεῖρας μόνῃ τῶν ἀδελφῶν· παρὰ
δὲ αὐτὴν καὶ ὁ Ἀνγκεὺς καὶ ἅπαν τὸ ἐφεξῆς αὐτῶν γένος
τὸ ἐς Ἡρακλέα τε καὶ ἔτι πρότερον καθῆκον ἐς Περσέα.
6 3. Ταραντίνων δὲ οἱ ἵπποι οἱ χαλκοὶ καὶ αἰχμάλωτοι
γυναικες ἀπὸ Μεσσηνίων εἰσὶν, ὁμόρων τῇ Ταραντί-
νων βαρβάρων, Ἀγελάδα δὲ ἔργα τοῦ Ἀργείου. Τά-
ραντα δὲ ἀπώκισαν μὲν Λακεδαιμόνιοι, οἰκιστὴς δὲ
ἐγένετο Σπαρτιάτης Φάλανθος. στελλομένῳ δὲ ἐς ἀποι-
κίαν τῷ Φαλάνθῳ λόγιον ἦλθεν ἐκ Δελφῶν ὑετοῦ αὐ-
τὸν αἰσθόμενον ὑπὸ αἰθρᾶ, τηνικαῦτα καὶ χώραν κτή-
7 σεσθαι καὶ πόλιν. τὸ μὲν δὴ παραντίκα οὔτε ἰδίᾳ τοῖς 823
μάντευμα ἐπισκεψάμενος οὔτε πρὸς τῶν ἐξηγητῶν τινὰ
ἀνακοινώσας κατέσχε ταῖς ναυσὶν ἐς Ἰταλίαν· ὥς δὲ οἱ
νικῶντι τοὺς βαρβάρους οὐκ ἐγένετο οὔτε τινὰ ἐλεῖν
τῶν πόλεων οὔτε ἐπικρατῆσαι χώρας, ἐς ἀνάμνησιν
ἀφικνεῖτο τοῦ χρησιμοῦ, καὶ ἀδύνατα ἐνόμίζεν οἱ τὸν
θεὸν χρῆσαι· μὴ γὰρ ἂν ποτε ἐν καθαρθῇ καὶ αἰθρῇ τῷ

ἀέρι ὑσθῆναι. Καὶ αὐτὸν ἡ γυνὴ ἀθύμως ἔχοντα, ἡκο-
λουθήκει γὰρ οἰκοθεν, τὰ τε ἄλλα ἐφιλοφρονεῖτο, καὶ
ἐς τὰ γόνата ἐσθεμένη τὰ αὐτῆς τοῦ ἀνδρὸς τὴν κεφα-
λὴν ἐξέλεγε τοὺς φθεῖρας· καὶ πῶς ὑπὸ εὐνοίας δακρυ-
σαι παρίσταται τῇ γυναικὶ ὁρώσῃ τοῦ ἀνδρὸς ἐς οὐδὲν
προχωροῦντα τὰ πράγματα. προέχει δὲ ἀφειδέστερον 8
τῶν δακρῶν, καί, ἔβρεχε γὰρ τοῦ Φαλάνθου τὴν κε-
φαλὴν, συνήσιν τε τῆς μαντείας, ὄνομα γὰρ δὴ ἦν
Αἰθρα τῇ γυναικί, καὶ οὕτω τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ Τάραντα
τῶν βαρβάρων εἴλε μεγίστην καὶ εὐδαιμονεστάτην τῶν
ἐπὶ θαλάσῃ πόλεων. 4. Τάραντα δὲ τὸν ἥρω Ποσει-
δῶνός φασι καὶ ἐπιχωρίας νύμφης παῖδα εἶναι, ἀπὸ δὲ
τοῦ ἥρωος τεθῆναι τὰ ὀνόματα τῇ πόλει τε καὶ τῷ πο-
ταμῷ· καλεῖται γὰρ δὴ Τάρας κατὰ τὰ αὐτὰ τῇ πόλει
καὶ ὁ ποταμός.

XI. Πλησίον δὲ τοῦ ἀναδήματος τοῦ Ταραντίνων
Σικωνίων ἐστὶ θησαυρός· χρήματα δὲ οὔτε ἐνταῦθα
ἰδοὺς ἂν οὔτε ἐν ἄλλῳ τῶν θησαυρῶν. Κνίδιοι δὲ ἐκό-
μισαν ἀγάλματα ἐς Δελφοὺς Τριόπαν οἰκιστὴν τῆς Κνί-
δου παρεστῶτα ἵππῳ καὶ Ἀητῷ καὶ Ἀπόλλωνά τε καὶ
Ἄρτεμιν ἀφιέντας τῶν βελῶν ἐπὶ Τιτυόν· τὰ δὲ καὶ
τετρωμένος ἐστὶν ἥδη τὸ σῶμα. ταῦτα ἔσθηκε παρὰ τὸν
Σικωνίων θησαυρόν.

2. Ἐποιήθη δὲ καὶ ὑπὸ Σιφνίων ἐπὶ αἰτία τοιαύδε 2
θησαυρός. Σιφνίοις ἡ νῆσος χρυσοῦ μέταλλα ἤνεγκε,
καὶ αὐτοὺς τῶν προσιόντων ἐκέλευσεν ὁ θεὸς ἀποφέ-
ρειν δεκάτην ἐς Δελφοὺς· οἱ δὲ τὸν θησαυρόν ὠκοδο-
μήσαντο καὶ ἀπέφερον τὴν δεκάτην. ὥς δὲ ὑπὸ ἀπλη-
824 στίας ἐξέλιπον τὴν φορὰν, ἐπικλύσασα ἡ θάλασσα ἀφανῆ
τὰ μέταλλά σφισιν ἐποίησεν. 3. Ἀνέθεσαν δὲ καὶ ἀν- 3
δριάντας Λιπαραῖοι ναυμαχίᾳ κρατήσαντες Τυρρηγῶν.
οἱ δὲ Λιπαραῖοι οὗτοι Κνιδίαν μὲν ἦσαν ἀποικοί, τῆς

- δὲ ἀποικίας ἡγεμόνα γενέσθαι φασὶν ἄνδρα Κνίδιον ὄνομα δὲ εἶναι οἱ Πένταθλον Ἀντίοχος ὁ Ξενοφάνους Συρακούσιος ἐν τῇ Σικελιώτιδι συγγραφῇ φησί. λέγει δὲ καὶ ὥς ἐπὶ Παχύνῳ τῇ ἄκρᾳ τῇ ἐν Σικελίᾳ κτίσαντες πόλιν αὐτοὶ μὲν ἐκτίπτουσιν ὑπὸ Ἑλύμων καὶ Φοινίκων πολέμῳ πιεσθέντες, τὰς νήσους δὲ ἔσχον ἐρήμους ἐτι ἢ ἀναστήσαντες τοὺς ἐνοικοῦντας, ἃς [καὶ] κατὰ τὰ ἔπη τὰ Ὀμήρεια Αἰόλου καὶ ἐς ἡμᾶς ἐτι ὀνομάζουσι.
- ⁴ τούτων Λιπάραν μὲν κτίσαντες πόλιν ἐνταῦθα οἰκοῦσιν, Ἰέραν δὲ καὶ Στρογγύλην καὶ Διδύμας γεωργοῦσι διαβαίνοντες ναυσὶν ἐς αὐτάς. Ἐν δὲ τῇ Στρογγύλῃ καὶ πῦρ δηλὸν ἐστὶν ἀνιὸν ἐκ τῆς γῆς. καὶ ἐν Ἰέρᾳ δὲ πῦρ τε αὐτόματον ἐπὶ ἄκρας ἀνακαίεται τῆς νήσου, καὶ ἐπὶ θαλάσῃ λουτρὰ ἐστὶν ἐπιτήδεια, εἰ δέξεταί σε ἡπίως τὸ ὕδωρ, ἐπεὶ ἄλλως γε χαλεπὸν ὑπὸ ζεστότητός ἐστιν ἐμβαίνεισθαι.
- ⁵ 4. Οἱ δὲ θησαυροὶ Θηβαίων ἀπὸ ἔργου τῶν ἐς πόλεμον, καὶ Ἀθηναίων ἐστὶν ὡσαύτως. Κνιδίους δὲ οὐκ οἶδα εἰ ἐπὶ νίκητιν ἢ ἐς ἐπίδειξιν εὐδαιμονίας φκοδομήσαντο, ἐπεὶ Θηβαίοις γε ἀπὸ ἔργου τοῦ ἐν Λεύκτροις καὶ Ἀθηναίοις ἀπὸ τῶν ἐς Μαραθῶνα ἀποβάντων ὁμοῦ Λατιδί εἰσιν οἱ θησαυροί. Κλεωναῖοι δὲ ἐπιέσθησαν μὲν κατὰ τὸ αὐτὸ Ἀθηναίοις ὑπὸ νόσου τῆς λοιμώδους, κατὰ δὲ μάντευμα ἐκ Δελφῶν ἔθυσαν τράγον ἀνίσχοντι ἐτι τῷ⁸² ἡλίῳ, καί, εὗραντο γὰρ λύσιν τοῦ κακοῦ, τράγον χαλκοῦν ἀποπέμπουσι τῷ Ἀπόλλωνι. Ποτιδαιατῶν δὲ τῶν ἐν Θράκῃ καὶ Συρακουσίῳ, τῶν μὲν ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ἀπὸ τοῦ Ἀττικοῦ τοῦ μεγάλου πταίσματος, Ποτιδαιᾶται δὲ εὐσεβεῖα τῇ ἐς τὸν θεὸν ἐποίησαν.
- ⁶ 5. Ζηκοδόμησαν δὲ καὶ Ἀθηναῖοι στοὰν ἀπὸ χρημάτων ἃ ἐν τῷ πολέμῳ σφίσιν ἐγένετο ἀπὸ τε Πελοποννησίων καὶ ὅσοι Πελοποννησίοις ἦσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ σύμμαχοι. Ἀνάκειται δὲ καὶ πλοίων τὰ ἄκρα κοσμήματα

καὶ ἀσπίδες χαλκαί· τὸ δὲ ἐπίγραμμα τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἀριθμεῖ τὰς πόλεις ἀφ' ὧν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ ἀκροθίνια ἀπέστειλαν, τὴν τε Ἠλείων καὶ Λακεδαιμονίων, Σικυῶνά τε καὶ Μέγαρα, καὶ Πελληνέας Ἀχαιῶν, Ἀμβρακίαν τε καὶ Λευκάδα καὶ αὐτὴν Κόρινθον· γενέσθαι δὲ ἀπὸ τῶν ναυμαχιῶν τούτων καὶ θυσίαν Θησεὶ καὶ τῷ Ποσειδῶνι ἐπὶ τῷ ὀνομαζομένῳ Ῥίῳ. καὶ μοι φαίνεται τὸ ἐπίγραμμα ἐς Φορμίωνα τὸν Ἀσωπύχον ἔχειν καὶ ἐς τοῦ Φορμίωνος τὰ ἔργα.

XII. Πέτρα δὲ ἐστὶν ἀνίσχουσα ὑπὲρ τῆς γῆς· ἐπὶ ταύτῃ Δελφοὶ στήσαν φασιν ἄσαι τοὺς χρησμούς ὄνομα Ἥροφίλην, Σίβυλλαν δὲ ἐπικλήσιν *** τὴν πρότερον γενομένην. ταύτην ταῖς μάλιστα ὁμοίως οὖσαν ἀρχαίαν εὐρισκον, ἣν θυγατέρα Ἑλληνες Διὸς καὶ Λαμίας τῆς Ποσειδωνός φασιν εἶναι, καὶ χρησμούς τε αὐτὴν γυναικῶν πρώτην ἄσαι καὶ ὑπὸ τῶν Λιβύων Σίβυλλαν λέγουσιν ὀνομασθῆναι. Ἡ δὲ Ἥροφίλη νεωτέρα μὲν ἐκεῖ- 2 νης, φαίνεται δὲ ὅμως πρὸ τοῦ πολέμου γενομένη καὶ 826 αὐτὴ τοῦ Τρωϊκοῦ, καὶ Ἑλένην τε προεδήλωσεν ἐν τοῖς χρησμοῖς ὥς ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης τραφήσοιτο ἐν Σπάρτῃ, καὶ ὥς Ἴλιον ἁλώσεται δι' αὐτήν ὑπὸ Ἑλλήνων. Ἀήλιοι δὲ καὶ ὕμνον μέμνηνται τῆς γυναικὸς ἐς Ἀπόλλωνα. καλεῖ δὲ οὐχ Ἥροφίλην μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἀρτεμιν ἐν τοῖς ἔπεσιν αὐτήν, καὶ Ἀπόλλωνος γυνὴν γαμετήν, τοτὲ δὲ ἀδελφὴ καὶ αὐτῆς θυγάτηρ φησὶν εἶναι. ταῦτα μὲν δὴ μαινομένη τε καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ κάτω- 3 χος πεποίηκεν· ἐτέρωθεν δὲ εἶπε τῶν χρησμῶν ὥς μητρὸς μὲν ἀθανάτης εἶη μίας τῶν ἐν Ἰδῇ νυμφῶν πατρὸς δὲ ἀνθρώπου· καὶ οὕτω λέγει τὰ ἔπη·

Εἰμὶ δ' ἐγὼ γεγαυῖα μέσον θνητοῦ τε θεᾶς τε, νύμφης ἀθανάτης, πατρὸς δ' ἐκ σιτοφάροιο, μητροθεν Ἰδογενής, πατρὶς δὲ μοί ἐστιν ἐρυθρῇ

Μάρπησος, μητρὸς ἱερῆ, ποταμός τ' Ἀιδωνεύς.
 2. Ἦν δὲ ἐτι καὶ νῦν ἐν τῇ Ἰδῇ τῇ Τρωϊκῇ πόλει Μα-
 ρπήσων τὰ ἐρείπια, καὶ ἐν αὐτοῖς οἰκήτορες ὅσων ἐξή-
 κοντα ἄνθρωποι· ὑπέρυθρος δὲ πᾶσα ἡ περὶ τὴν Μάρ-
 πησσον γῆ καὶ δεινῶς ἐστὶν ἀνυμώδης, ὥστε καὶ τῷ
 Ἀιδωνεῖ ποταμῷ καταδύεσθαι τε ἐς τὴν χώραν καὶ ἀνα-
 σχόντι τὸ αὐτὸ αὐτὸς πᾶσχειν, τέλος δὲ καὶ ἀφανίζεσθαι
 κατὰ τῆς γῆς, αἷτιον ἐμοὶ δοκεῖν ἐστὶν ὅτι λεπτή τε κατὰ
 τοῦτο καὶ σφοδρῶδης ἐστὶν ἡ Ἰδῇ. Ἀπέχει δὲ Ἀλεξαν-
 δρείας τῆς ἐν τῇ Τρωάδι τεσσαράκοντα ἡ Μάρπησος
 5 καὶ διακόσια στάδια. 3. Τὴν δὲ Ἡροφίλῃν οἱ ἐν τῇ
 Ἀλεξανδρείᾳ ταύτῃ νεωκόρον τε τοῦ Ἀπόλλωνος γενέ-
 σθαι τοῦ Σμινθέως, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνειράτι τῷ Ἐκάβης
 χρησαί φασιν αὐτὴν ἃ δὴ καὶ ἐπιτελεσθέντα ἴσμεν. αὕτη
 ἡ Σίβυλλα ᾤκησε μὲν τὸ πολὺ τοῦ βίου ἐν Σάμῳ, ἀφί-
 κετο δὲ καὶ ἐς Κλάρον τὴν Κολοφωνίων καὶ ἐς Δηλόν
 τε καὶ ἐς Δελφούς· ὁπότε δὲ ἀφίκοιτο, ἐπὶ ταύτης ἵστα-
 6 μένη τῆς πέτρας ἦδε. τὸ μέντοι χρεῶν αὐτὴν ἐπέλαβεν
 ἐν τῇ Τρωάδι, καὶ οἱ τὸ μνημα ἐν τῷ ἄλσει τοῦ Σμιν-
 θέως ἐστὶ, καὶ ἐλεγείον ἐπὶ τῆς στήλης·

Ἄδ' ἐγὼ ἅ Φοίβοιο σαφηγορὶς εἰμι Σίβυλλα,
 τῷδ' ὑπὸ λαϊνέῳ σάματι κενθόμενα,
 παρθένος αὐδάεσσα τὸ πρὶν, νῦν δ' αἶν ἄνανδος,
 μοῖρα ὑπὸ στιβαρῷ τάνδε λαχοῦσα πέδαν,
 ἀλλὰ πέλας Νύμφαισι καὶ Ἑρμῇ τῷδ' ὑπόκειμαι,
 μοῖραν ἔχουσ' Ἐκάτω τὰς τότε ἀνακτορίας.
 ὁ μὲν δὴ παρὰ τὸ μνημα ἔστηκεν Ἑρμῆς λίθου τετρα-
 γωνον σχῆμα· ἐξ ἀριστερᾶς δὲ ὕδωρ τε κατερχόμενον
 7 ἐς κρήνην καὶ τῶν Νυμφῶν ἐστὶ τὰ ἀγάλματα. 4. Ἑρ-
 θραῖοι δέ, ἀμφισβητοῦσι γὰρ τῆς Ἡροφίλης προθυμό-
 τατα Ἑλλήνων, Κάρυκόν τε καλούμενον ὄρος καὶ ἐν
 τῷ ὄρει σπήλαιον ἀποφαίνουσι, τεχθῆναι τὴν Ἡροφί-

λην ἐν αὐτῷ λέγοντες, Θεοδώρου δὲ ἐπιχωρίου ποιμένος
 καὶ νύμφης παῖδα εἶναι· Ἰθαίαν δὲ ἐπὶ κλησιν γενέσθαι
 τῇ νύμφῃ κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, τῶν δὲ χωρίων τὰ δα-
 σέα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἰδας τότε ὀνομάζεσθαι. τὸ δὲ
 ἔπος τὸ ἐς τὴν Μάρπησσον καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἀιδω-
 νέα, τοῦτο οἱ Ἑρυνθραῖοι τὸ ἔπος ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῶν
 χρησμῶν.

Τὴν δὲ ἐπὶ ταύτῃ χρησμούς κατὰ ταῦτα εἰποῦσαν 8
 ἐκ Κῆμης τῆς ἐν Ὀπικοῖς εἶναι, καλεῖσθαι δὲ [αὐτήν]
 828 Δημῷ συνέγραψεν Ὑπέρροχος ἀνὴρ Κυμαῖος. χρησμὸν
 δὲ οἱ Κυμαῖοι τῆς γυναικὸς ταύτης οὐδένα εἶχον ἐπι-
 δεῖξασθαι, λίθου δὲ ὕδριαν ἐν Ἀπόλλωνος ἱερῷ δει-
 κνύουσιν οὐ μεγάλην, τῆς Σιβύλλης ἐνταῦθα κεῖσθαι
 φάμενοι τὰ ὀσῆα. 5. Ἐπετράφη δὲ καὶ ὕστερον τῆς Δη- 9
 μούς παρὰ Ἑβραίοις τοῖς ὑπὲρ τῆς Παλαιστίνης γυνὴ
 χρησμολόγος, ὄνομα δὲ αὐτῇ Σάββη· Βηρόσου δὲ εἶναι
 πατρὸς καὶ Ἑρυνάνθης μητρὸς φασὶ Σάββην· οἱ δὲ αὐ-
 τὴν Βαβυλωνίαν, ἕτεροι δὲ Σίβυλλαν καλοῦσιν Αἰ-
 γυπτίαν.

Φαεννὶς δὲ θυγάτηρ βασιλεύσαντος ἀνδρὸς ἐν Χάοσι 10
 καὶ αἱ Πέλειαί παρὰ Λωδωναίοις ἐμαντεύσαντο μὲν ἐκ
 θεοῦ καὶ αὐταί, Σίβυλλαι δὲ ὑπὸ ἀνθρώπων οὐκ ἐκλή-
 θησαν. τῆς μὲν δὴ πυθέσθαι τὴν ἡλικίαν καὶ ἐπιλέξα-
 σθαι τοὺς χρησμούς *** Ἀντιόχου γὰρ μετὰ τὸ ἀλῶ-
 ναι Δημήτριον αὐτίκα ἐς τὴν ἀρχὴν καθισταμένου
 γέγονε Φαεννίς. τὰς Πελειάδας δὲ Φημονόης τε ἐτι
 προτέρας γενέσθαι λέγουσι, καὶ ἄσαι γυναικῶν πρώτας
 τὰδε τὰ ἔπη·

Ζεὺς ἦν, Ζεὺς ἐστὶ, Ζεὺς ἔσεται· ὦ μεγάλε Ζεῦ.

Γὰρ καρπὸς ἀνίει, διὸ κλήζετε ματέρα γαῖαν.

Χρησμολόγους δὲ ἄνδρας Κύπριόν τε Εὐκλουν καὶ 11
 Ἀθηναῖον Μουσαῖον τὸν Ἀντιοφῆμου καὶ Λύκον τὸν

Πανδίωνος, τούτους τε γενέσθαι καὶ ἐκ Βοιωτίας Βάκιν φασὶ κατάσχετον ἄνδρα ἐκ νυμφῶν· τούτων πλὴν Λύκου τῶν ἄλλων ἐπελεξάμην τοὺς χρησμούς.

Τοσαῦται μὲν ἄχρι ἐμοῦ λέγονται γυναικες καὶ ἄνδρες ἐκ θεοῦ μαντεύσασθαι· ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τῷ πολλῷ καὶ αὐτὶς γένοιτο ἂν ἕτερα τοιαῦτα.

XIII. Βίσωνος δὲ ταύρου τῶν Παιονικῶν χαλκοῦ πεποιημένην κεφαλὴν Δρωπίων Δέοντος ἐπεμψεν ἐς Δελφοὺς βασιλεὺς Παιόνων. 2. οὗτοι οἱ βίσωνες χαλεπώτατοι θηρίων εἰσὶν ἀλίσκεσθαι ζῶντες, καὶ δίκτυα 829 οὐκ ἂν οὕτω γένοιτο ἰσχυρὰ τῇ ἐμβολῇ. θηρεύονται δὲ οὗτοι τρόπον τοιόνδε. ἐπειδὰν χωρίον οἱ ἀγρεύοντες πρᾶνές εὕρωσι καθήκον ἐς κοιλοτήτα, πρῶτα μὲν φράγματι ἰσχυρῷ πέριξ ὠχυρώσαντο, δεύτερον δὲ τὸ κάταντες καὶ τὸ περὶ τῷ πέρατι ὁμαλὸν αὐτοῦ νεοδάροις βύρσαις κατεστόρεσαν· ἦν δὲ τύχῳσιν ἀποροῦντες βυρσῶν, τότε καὶ τὰ αὐὰ τῶν δερμάτων ὑπὸ ἐλαίου σφίσιν 2 ὀλισθηρὰ ποιεῖται. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν οἱ μάλιστα ἱππεύειν ἀγαθοὶ συνελαύνουσιν ἐς τὸ εἰρημένον χωρίον τοὺς βίσωνας· οἱ δὲ εὐθὺς ἐν ταῖς πρώταις τῶν βυρσῶν ὀλισθόντες κατὰ τοῦ πρᾶνοῦς κυλίνδονται, ἕως κατενεχθῶσιν ἐς τὸ ὁμαλόν. ἐρριμμένοι δὲ ἐνταῦθα ἡμέληνται κατ' ἀρχάς· τετάρτη δὲ ἡ πέμπτη μάλιστα ἡμέρα τῶν μὲν ἤδη τοῦ θυμοῦ τὸ πολὺ ὁ λιμὸς ἀφαιρεῖ καὶ ἡ 3 ταλαιπωρία, οἱ δὲ σφίσιν, οἷς τέχνη τιθασεύειν, προσφέρουσιν ἔτι κειμένοις πῖντος τῆς ἡμέρου καρπὸν προεκλέψαντες ἐκ τῶν [ἐλαχίστων] ἐλύτρων· ἑτέρας δὲ οὐκ ἂν τροφῆς τό γε παραντίκα ἄψαιτο τὰ θηρία· τέλος δὲ διαλαβόντες δεσμοῖς ἄγουσι. καὶ τοὺς μὲν τρόπον αἰροῦσι τὸν εἰρημένον.

4 3. Τοῦ βίσωνος δὲ τῆς κεφαλῆς καταντικρὺ τῆς χαλκῆς ἀνδριάς ἐστὶ θῶρακά τε ἐνδεδυνῶς καὶ χλαμύδα

ἐπὶ τῷ θῶρακι· Ἀνδρίων δὲ ἀνάθημα οἱ Δελφοὶ λέγουσιν Ἀνδρέα εἶναι τὸν οἰκιστήν. τό τε ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηνᾶς τε καὶ Ἀρτέμιδος Φωκέων ἀναθημάτά ἐστιν ἀπὸ Θεσσαλῶν ὁμόρων τε πλὴν ὅσον οἱ Λοκροὶ σφᾶς οἱ Ἐπικνημίδιοι διείργουσι, καὶ αἰεὶ πολεμίων ὄντων. Ἀνέθεσαν δὲ καὶ οἱ ἐν Φαρσάλῳ Θεσσαλοί, καὶ 5 Μακεδόνων οἱ ὑπὸ τῇ Πιερίᾳ πόλιν Διον οἰκούντες, Κυρηναῖοι τε τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ ἐν Λιβύῃ, οὗτοι μὲν τὸ ἄρμα καὶ ἐπὶ τῷ ἄρματι ἄγαλμα Ἀμμωνος, Μακεδόνες δὲ οἱ ἐν Δίῳ τὸν Ἀπόλλωνα ὃς εἰλημμένος ἐστὶ τῆς ἐλάφου, Φαρσάλιοι δὲ Ἀχιλλέα τε ἐπὶ ἵππῳ, καὶ ὁ Πάτροκλος συμπαραθεῖ οἱ τῷ ἵππῳ. Κορίνθιοι δὲ οἱ Δωριεῖς ὠκοδόμησαν θησαυρὸν καὶ οὗτοι· καὶ ὁ χρυσὸς ὁ ἐκ Αὐδῶν ἀνέκειτο ἐνταῦθα. Τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Ἡρα- 6 830 κλέους ἀνάθημά ἐστι Θηβαίων, ὅτε Φωκεῦσιν ἐπολέμησαν τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον. εἰσὶ καὶ εἰκόνες χαλκαὶ Φωκέων ἀναθέντων, ἡνίκα δευτέρα συμβολῇ τὸ ἱππικὸν ἐτρέψαντο τὸ ἐκ Θεσσαλίας. Φλιάσιοι δὲ ἐκόμισαν ἐς Δελφοὺς Δία τε χαλκοῦν καὶ ὁμοῦ τῷ Διὶ ἄγαλμα Αἰγίνης. 4. Ἐκ δὲ Μαντινείας τῆς Ἀρκάδων Ἀπόλλων χαλκοῦς ἐστὶν ἀνάθημα· οὗτος οὐ πόρρω τοῦ Κορινθίων ἐστὶ θησαυροῦ.

Ἡρακλῆς δὲ καὶ Ἀπόλλων ἔχονται τοῦ τρίποδος καὶ 7 ἐς μάχην περὶ αὐτοῦ καθίστανται· Λητῶ μὲν δὴ καὶ Ἀρτεμις Ἀπόλλωνα, Ἀθηνᾶ δὲ Ἡρακλέα ἐπέχουσι τοῦ θυμοῦ. Φωκέων καὶ τοῦτό ἐστιν ἀνάθημα, ὅτε σφίσιν ἐπὶ τοὺς Θεσσαλοὺς Τελλίας ἡγήσατο Ἥλειος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἀγάλματα Διὶ υἱὸς τε ἐν κοινῷ καὶ Ἀμυκλαῖος, τὴν δὲ Ἀθηνᾶν καὶ Ἀρτεμιν Χιόνις ἐστὶν εἰργασμένους· Κορινθίους δὲ εἶναι φασιν αὐτούς. Λέγεται δὲ ὑπὸ 8 Δελφῶν Ἡρακλεῖ τῷ Ἀμφιτρύωνος ἐλθόντι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὴν πρόμαντιν Ξενόκλειαν οὐκ ἐθέλησαι οἱ

χρᾶν διὰ τοῦ Ἰφίτου τὸν φόνον· τὸν δὲ ἀράμενον τὸν τρίποδα ἐκ τοῦ ναοῦ φέρειν ἔξω, εἰπεῖν τε δὴ τὴν πρόμαντιν·

ἄλλος ἄρ' Ἡρακλῆς Τιρύνθιος, οὐχὶ Κανωβεύς·
πρότερον γὰρ ἔτι ὁ Αἰγύπτιος Ἡρακλῆς ἀφίκετο ἐς Δελφούς· τότε δὲ ὁ Ἀμφιτρούωνος τὸν τε τρίποδα ἀποδίδωσι τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ παρὰ τῆς Ξενοκλείας ὁπόσα ἐδεῖτο ἐδιδάχθη. παραδεξάμενοι δὲ οἱ ποιηταὶ τὸν λόγον μάχην Ἡρακλέους πρὸς Ἀπόλλωνα ὑπὲρ τρίποδος ἄδουσιν.

9 5. Ἐν κοινῷ δὲ ἀνέθεσαν ἀπὸ ἔργου τοῦ Πλαταιᾶσιν οἱ Ἕλληνες χρυσοῦν τρίποδα δράκοντι ἐπικείμενον χαλκῷ. ὅσον μὲν δὴ χαλκὸς ἦν τοῦ ἀναθήματος, σῶον καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἦν· οὐ μέντοι κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ τὸν χρυσὸν οἱ Φωκέων ὑπελίποντο ἡγεμόνες. Ταραντῖνοι δὲ καὶ ἄλλην δεκάτην ἐς Δελφοὺς ἀπὸ βαρβάρων Πενκετίων ἀπέστειλαν· τέχνη μὲν τὰ ἀναθήματα Ὀνάτα τοῦ Αἰγινῆτου καὶ Καλύνθου τε ἐστικωσι ἐργου, εἰκόνες δὲ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων, βασιλεὺς Ἰαπύγων Ὠπιδίῳ ἦκων τοῖς Πενκετίοις σύμμαχος. οὗτος μὲν δὴ εἰκασταὶ τεθνεῶτι ἐν τῇ μάχῃ, οἱ δὲ αὐτῷ κειμένῳ ἐφεστηκότες ὁ ἥρωας Τάρας ἐστὶ καὶ Φάλανθος ὁ ἐκ Λακεδαιμόνος, καὶ 831 οὐ πόρρω τοῦ Φαλάνθου δελφίς· πρὶν γὰρ δὴ ἐς Ἰταλίαν ἀφικέσθαι ναυαγία τε ἐν τῷ πελάγει τῷ Κρισαίῳ τὸν Φάλανθον χρησασθαι καὶ ὑπὸ δελφίνος ἐκκομισθῆναι φασιν ἐς τὴν γῆν.

XIV. Οἱ δὲ πελέκεις Περικλύτου τοῦ Εὐθυμάχου Τενεδίου ἀνδρὸς ἐπὶ λόγῳ ἀνάθημά εἰσιν ἀρχαῖα. 2. Κύκνον παῖδα εἶναι Ποσειδῶνος καὶ βασιλεύειν φασιν ἐν Κολώναις· αἱ δὲ φκοῦντο ἐν τῇ γῇ τῇ Τρωάδι αἱ 2 Κολῶναι κατὰ νῆσον κείμεναι Λεύκοφρυν. Ἐχοντος δὲ θυγατέρα ὄνομα Ἥμιθέαν τοῦ Κύκνου καὶ υἷον καλού-

μενον Τέννην ἐκ Προκλείας, ἣ Κλυτίου μὲν ἦν θυγάτηρ, ἀδελφὴ δὲ Καλήτορος, ὃν Ὀμηρος ἐν Ἰλιάδι ἀποθανεῖν φησὶν ὑπὸ Αἴαντος, ὅτε ὑπὸ τὴν Πρωτεσιλάου ναῦν ἔφερεν ὁ Καλήτωρ τὸ πῦρ, — ταύτης οὖν προαποθανούσης ἡ ἐπεισελθοῦσα Φυλονόμη ἢ Κραγάσου, διήμαρτε γὰρ ἐρασθεῖσα τοῦ Τέννου, ψεύδεται πρὸς τὸν ἄνδρα ὡς αὐτὴ μὲν οὐκ ἐθέλουσα, τὸν δὲ αὐτῇ Τέννην συγγενέσθαι θελήσαντα· καὶ ὁ Κύκνος πείθεται τῇ ἀπάτῃ, καὶ ἐς λάρνακα ἐνθήμενος ὁμοῦ τῇ ἀδελφῇ Τέννην ἐς θάλασσαν σφᾶς ἀφίησι. σώζονται τε δὴ πρὸς 3 τὴν νῆσον οἱ παῖδες τὴν Λεύκοφρυν, καὶ ὄνομα ἡ νῆσος τὸ νῦν ἔσχεν ἀπὸ τοῦ Τέννου. Κύκνος δέ, οὐ γὰρ τὸν πάντα ἐμελλε χρόνον ἀγνοήσκειν ἀπατῶμενος, ἔπλει παρὰ τὸν υἱὸν ἄγνοιάν τε ὁμολογήσων τὴν αὐτοῦ καὶ παραιτησόμενος τὸ ἁμάρτημα· προσορμισαμένου δὲ τῇ νήσῳ καὶ ἐξάφαντος ἀπὸ τῆς νεῶς πρὸς τινα ἢ πέτραν ἢ δένδρον τοὺς κάλους, Τέννης πελέκει σφᾶς ἀπέκοψεν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ. Ἐπὶ τούτῳ μὲν ἐς τοὺς ἀρνούμενους στε- 4 ρεῶς λέγεσθαι καθέστηκεν ὡς ὁ δεῖνα ὅστις δὴ Τενεδίῳ πελέκει τόδε τι ἀποκόψει. Τέννην μὲν ὑπὸ Ἀχιλλέως ἀποθανεῖν ἀμύνοντα τῇ οἰκίᾳ φασὶν Ἕλληνες· Τενέδιοι δὲ ἀνὰ χρόνον ὑπὸ ἀσθενείας προσεχώρησαν τοῖς Ἀλεξάνδρειαν ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ Τρωάδι ἔχουσιν.

3. Ἕλληνες δὲ οἱ ἐναντία βασιλέως πολεμήσαντες 832 ἀνέθεσαν μὲν Δία ἐς Ὀλυμπίαν χαλκοῦν, ἀνέθεσαν δὲ καὶ ἐς Δελφοὺς Ἀπόλλωνα ἀπὸ ἔργων τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ἐπὶ τε Ἀρτεμισίᾳ καὶ ἐν Σαλαμῖνι. Λέγεται δὲ καὶ ὡς Θεμιστοκλῆς ἀφίκοιτο ἐς Δελφοὺς λαφύρων τῶν Μηδικῶν κομίζων τῷ Ἀπόλλωνι· ἐρωτήσαντα δὲ ὑπὲρ τῶν ἀναθημάτων εἰ ἐντὸς ἀναθήσει τοῦ ναοῦ, ἐκέλευεν αὐτὸν ἡ Πηνθία τὸ παρὰπαν ἀποφέρειν ἐκ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἔχει οὕτω τὰ ἐς τοῦτο τοῦ χρησμοῦ·

Μή μοι Περσῆος σκύλων περικαλλέα κόσμον
νηῶ ἔγκαταθῆς· οἶκόνδ' ἀπόπεμπε τάχιστα.

6 Θαῦμα οὖν ἐποιούμεθα εἰ ἀπηξίωσεν ἐκείνου μόνου μὴ προσέσθαι τὰ ἀπὸ τῶν Μήδων. καὶ οἱ μὲν ἀπώσασθαι ἂν τὸν θεὸν καὶ ἅπαντα ὁμοίως ἡγοῦντο ὅσα ἀπὸ τοῦ Πέρσου, εἰ, ὥσπερ ὁ Θεμιστοκλῆς, καὶ οἱ ἄλλοι πρότερον ἢ ἀναθεῖναι σφᾶς ἐπήροντο τὸν Ἀπόλλωνα· οἱ δὲ εἰδότα τὸν θεὸν ὅτι ἱκέτης τοῦ Πέρσου γενήσοιτο ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπὶ τούτῳ τὰ δῶρα ἔφασαν οὐκ ἐθελῆσαι λαβεῖν, ἵνα μὴ ἀναθέντι τὸ ἔχθος ἅπανστον ποιήσῃ ἀπὸ τοῦ Μήδου. Στρατείαν δὲ τὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα [ἀπὸ] τοῦ βαρβάρου ἔστιν εὐρεῖν προορηθεῖσαν μὲν ἐν τοῖς Βάκιδος χρησμοῖς, πρότερον δὲ ἔτι Εὐκλῳ τὰ ἐς αὐτὴν πεποιημένα ἔστί.

7 4. Δελφῶν δὲ ἀνάθημά ἐστιν αὐτῶν πλησίον τοῦ βωμοῦ τοῦ μεγάλου λύκος χαλκοῦς. λέγουσι δὲ τῶν τοῦ θεοῦ χρημάτων συλήσαντα ἄνθρωπον, τὸν μὲν ὁμοῦ τῷ χρυσίῳ κατακρύψαντα ἔχειν αὐτὸν ἔνθα τοῦ Πάρνασσου μάλιστα ἦν συνεχρῆς ὑπὸ ἀργείων δένδρων, λύκον δὲ ἐπιθέσθαι οἱ καθεύδοντι, καὶ ἀποθανεῖν τε ὑπὸ τοῦ λύκου τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὥς ἐς τὴν πόλιν ὁσημέραι φοιτῶν ὠρύετο ὁ λύκος· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἄνευ θεοῦ παραγίνεσθαι σφισιν ὑπελάμβανον, οὕτως ἐπακολουθοῦσι τῷ θηρίῳ, καὶ ἀνευρίσκουσι τε τὸ ἱερὸν χρυσίον καὶ ἀνέθεσαν λύκον τῷ θεῷ χαλκοῦν.

833

XV. Φρύνης δὲ εἰκόνα ἐπίχρυσον Πραξιτέλης μὲν ἐργάσατο ἐραστὴς καὶ οὗτος, ἀνάθημα δὲ αὐτῆς Φρύνης ἐστὶν ἡ εἰκὼν. Τὰ δὲ ἐφεξῆς ταύτῃ, τὰ μὲν ἀγάλματα τοῦ Ἀπόλλωνος, Ἐπιδαύριοι τὸ ἕτερον οἱ ἐν τῇ Ἀργολίδι ἀπὸ Μήδων, τὸ δὲ αὐτῶν Μεγαρεῖς ἀνέθεσαν Ἀθηναίους μάχῃ πρὸς Νισαίᾳ κρατήσαντες. Πλαταιέων δὲ βυὺς ἐστίν, ἡνίκα ἐν τῇ σφετέρᾳ καὶ οὗτοι Μαροδό-

νιον τὸν Γαβρύου μετὰ Ἑλλήνων ἡμύναντο τῶν ἄλλων. Καὶ αὐτὸς δύο Ἀπόλλωνος, τὸ μὲν Ἡρακλειωτῶν τῶν πρὸς τῷ Εὐξείνῳ, τὸ δὲ Ἀμφικτυόνων ἐστίν, ὅτε Φωκεῦσιν ἐπεραζομένοις τοῦ θεοῦ τὴν χώραν ἐπέβαλον χρημάτων ξημίαν. Ὁ δὲ Ἀπόλλων οὗτος καλεῖται μὲν 2 ὑπὸ Δελφῶν Σιτάλκας, μέγεθος δὲ πέντε πηχῶν καὶ τριάκοντά ἐστι. στρατηγοὶ δὲ οἱ Αἰτωλοὶ καὶ Ἀρτέμιδος, τὸ δὲ Ἀθηναῖς, δύο τε Ἀπόλλωνος ἀγάλματα ἐστὶν Αἰτωλῶν, ἡνίκα σφίσιν ἐξεργάσθη τὰ ἐς Γαλάτας. 2. Στρατιὰν δὲ τὴν Κελτῶν, ὥς ἐκ τῆς Εὐρώπης διαβήσοιτο ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν πόλεων, Φαεννὺς προεδήλωσεν ἐν τοῖς χρησμοῖς γενεᾷ πρότερον ἢ ἐπράχθη τὸ ἔργον.

Δὴ τότε ἄμειψάμενος στεινὸν πόρον Ἑλλησπόντον 3 αὐλήσει Γαλατῶν ὁλοὺς στρατός, οἱ δ' ἀθεμίστως Ἀσίδα πορθήσουσι· θεὸς δ' ἔτι κύντερα θήσει πᾶσι μάλ' οἱ ναίουσι παρ' ἡϊόνεσσι θαλάσσης εἰς ὀλίγον· τάχα γάρ σφιν ἀοσσητήρα Κρονίῳν ὀρμήσει, ταύροιο διοτρεφέος φίλον υἱόν, ὃς πᾶσιν Γαλάτησιν ὀλέθριον ἦμαρ ἐφήσει.

Παῖδα δὲ εἶπε ταύρου τὸν ἐν Περγάμῳ βασιλευσάντα Ἄτταλον· τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον καὶ ταυρόκερων προσείρηκε χρηστήριον.

Ἴππικὸν δὲ ἡγεμόνας ἀναβεβηκότας ἐπὶ ἵππους Φε- 4 ραῖοι παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι ἔστησαν τρεψάμενοι τὴν Ἀττικὴν ἵππον. 3. Τὸν δὲ φοίνικα ἀνέθεσαν Ἀθηναῖοι τὸν χαλκοῦν, καὶ αὐτὸν καὶ Ἀθηναῖς ἄγαλμα ἐπέχρυσον ἐπὶ 834 τῷ φοίνικι, ἀπὸ ἔργων ὧν ἐπ' Εὐρυμέδοντι ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ τὸ μὲν πεξῆ, τὸ δὲ ναυσὶν ἐν τῷ ποταμῷ κατώρθωσαν. τούτου τοῦ ἀγάλματος ἐνιαχοῦ τὸν ἐπ' αὐτῷ χρυσὸν ἐθεώμην λελυμασμένον. ἐγὼ μὲν δὴ τὸ ἔγκλημα 5 ἐς κακούργους τε ἦγον καὶ φῶρας ἀνθρώπους· Κλειτό-

δημος δέ, ὅποσοι τὰ Ἀθηναίων ἐπιχώρια ἔγραψαν ὁ ἀρχαιότατος, οὗτος ἐν τῷ λόγῳ φησὶ τῷ Ἀττικῷ, ὅτε Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ἐπὶ Σικελίᾳ τὸν στόλον, ὥς ἔθνος τι ἄπειρον κοράκων κατῆρε τότε ἐς Δελφούς, καὶ περιέκοπτόν τε τοῦ ἀγάλματος τούτου καὶ ἀπέρρησσον τοῖς ῥάμφεσιν ἀπ' αὐτοῦ τὸν χρυσόν· λέγει δὲ καὶ ὥς τὸ δόρυ καὶ τὰς γλαυκὰς καὶ ὅσος καρπὸς ἐπὶ τῷ φοίνικι ἐπεποιήτο ἐς μίμησιν τῆς ὁπώρας, κατακλάσαιεν καὶ 6 ταῦτα οἱ κόρακες. Ἀθηναίοις μὲν δὴ καὶ ἄλλα σημεῖα μὴ ἐκπλεῦσαι σφᾶς ἀπαγορεύοντα ἐς Σικελίαν διηγῆσαστο ὁ Κλειτόδημος. 4. Κυρηνάιοι δὲ ἀνέθεσαν ἐν Δελφοῖς Βάττον ἐπὶ ἄρματι, ὃς ἐς Λιβύην ἤγαγε σφᾶς ναυσὶν ἐκ Θήρας. ἡνίοχος μὲν τοῦ ἁρματός ἐστι Κυρήνη, ἐπὶ δὲ τῷ ἁρματι Βάττος τε καὶ Λιβύη στεφανοῦσά ἐστιν 7 αὐτόν· ἐποίησε δὲ Ἀμφίων Ἀκέστορος Κνώσιος. Ἐπεὶ δὲ ᾤκισε Βάττος τὴν Κυρήνην, λέγεται καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι οἱ τοῖονδε ἱαμα· ἐπὶ τῶν Κυρηνάιων τὴν χώραν ἐν τοῖς ἐσχάτοις αὐτῆς ἐρήμοις ἐτι οὐσι θεᾶται λέοντα, καὶ αὐτὸν τὸ δεῖμα τὸ ἐκ τῆς θείας βοῆσαι σαφὲς καὶ μέγα ἠνάγκασεν. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ Βάττου καὶ ἄλλον ἔστησαν οἱ Ἀμφικτυόνες Ἀπόλλωνα ἀπὸ τοῦ ἀδικήματος τοῦ ἐς τὸν θεὸν τῶν Φωκέων.

XVI. Τῶν δὲ ἀναθημάτων ἃ οἱ βασιλεῖς ἀπέστειλαν οἱ Λυδῶν, οὐδὲν ἐτι ἦν αὐτῶν εἰ μὴ σιδήρου μόνον τὸ ὑπόθημα τοῦ Ἀλυάττου κρατῆρος. τοῦτο Γλαύκου μὲν ἐστιν ἔργον τοῦ Χίου, σιδήρου κόλλησιν ἀνδρὸς εὐρόντος· ἔλασμα δὲ ἕκαστον τοῦ ὑποθήματος ἐλάσματι ἄλλῳ προσεχὲς οὐ περόναις ἐστὶν ἢ κέντροις, μόνῃ δὲ ἢ κόλλα συνέχει τε καὶ ἐστὶν αὕτη τῷ σιδήρῳ δεσμός. 2 σχῆμα δὲ τοῦ ὑποθήματος κατὰ πύργον μάλιστα ἐς μύ-835 ουρον ἀνιόντα ἀπὸ εὐρυτέρου τοῦ κάτω· ἐκάστη δὲ πλευρὰ τοῦ ὑποθήματος οὐ διὰ πάσης πέφρακται, ἀλλὰ

εἰσὶν αἱ πλάγαι τοῦ σιδήρου ζῶναι ὥσπερ ἐν κλίμακι οἱ ἀναβασμοί· τὰ δὲ ἐλάσματα τοῦ σιδήρου τὰ ὀρθὰ ἀνέστραπται κατὰ τὰ ἄκρα ἐς τὸ ἐκτός, καὶ ἔδρα τοῦτο ἦν τῷ κρατῆρι.

2. Τὸν δὲ ὑπὸ Δελφῶν καλούμενον ὀμφαλόν, λίθον 3 πεποιημένον λευκοῦ, τοῦτο εἶναι τὸ ἐν μέσῳ γῆς πάσης αὐτοὶ τε λέγουσιν οἱ Δελφοί, καὶ ἐν ᾧδῃ τινὶ Πίνδαρος ὁμολογοῦντά σφισιν ἐποίησε. Λακεδαιμονίων δὲ ἀνά- 4 θημά ἐστιν ἐνταῦθα, Καλάμιδος δὲ ἔργον, Ἐρμιόνη ἢ Μενελάου θυγάτηρ, καὶ συνοικήσασα Ὀρέστη τῷ Ἀγαμέμνονος καὶ ἐτι πρότερον Νεοπτολέμῳ τῷ Ἀχιλλέως. Εὐρύδαμον δὲ στρατηγόν τε Αἰτωλῶν καὶ στρατοῦ τοῦ Γαλατῶν ἐναντία ἡγησάμενον ἀνέθεσαν οἱ Αἰτωλοί.

3. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς Κρητικοῖς ὄρεσι καὶ κατ' ἐμὲ ἐτι 5 Ἐλυρος πόλις· οὗτοι οὖν αἶγα χαλκῆν ἀπέστειλαν ἐς Δελφούς. δίδωσι δὲ νηπίοις ἢ αἰῶ Φυλακίδῃ καὶ Φιλάνδρῳ γάλα· παῖδας δὲ αὐτοὺς οἱ Ἐλύριοι φασὶν Ἀπόλλωνός τε εἶναι καὶ Ἀκακαλλίδος νύμφης, συγγενέσθαι δὲ τῇ Ἀκακαλλίδι Ἀπόλλωνα ἐν πόλει Τάρρῳ καὶ οἴκῳ Καρμάνορος.

Καρύστιοι δὲ οἱ Εὐβοεῖς βοῦν καὶ οὗτοι χαλκοῦν 6 παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι ἔστησαν ἀπὸ ἔργον τοῦ Μηδικοῦ. βοῦς δὲ οἱ Καρύστιοι καὶ οἱ Πλαταιεῖς τὰ ἀναθήματα ἐποίησαντο, ὅτι ἐμοὶ δοκεῖν ἀπώσάμενοι τὸν βάρβαρον τὴν τε ἄλλην βεβαίως ἐκτήσαντο εὐδαιμονίαν καὶ ἀροῦν ἐλευθέραν τὴν γῆν. στρατηγῶν δὲ εἰκόνας καὶ Ἀπόλλωνά τε καὶ Ἀρτεμιν τὸ ἔθνος τὸ Αἰτωλικὸν ἀπέστειλαν καταστρεψάμενοι τοὺς ὁμόρους σφίσις Ἀκαρνανάς.

4. Παραλογώτατον δὲ ἐπυνθανόμην ὑπάρξαν Λιπα- 7 ραίοις ἐς Τυρσηνοὺς. τοὺς γὰρ δὴ Λιπαράλους ἐναντία ναυμαχῆσαι τῶν Τυρσηνῶν ναυσὶν ὥς ἐλαχίσταις ἐκέ- 836 λευσεν ἢ Πυθία. πέντε οὖν ἀνάγονται τριήρεσιν ἐπὶ

τοὺς Τυρσηνοὺς· οἱ δέ, ἀπηξίουν γὰρ μὴ ἀποδεῖν Λι-
 παραίων τὰ ναυτικά, ἀντανάγονταί σφισιν ἴσαις ναυσι.
 ταύτας τε οὖν αἰροῦσιν οἱ Λιπαραῖοι καὶ ἄλλας πέντε
 ὑστέρας σφίσιν ἀνταναχθείσας, καὶ τρίτην νεῶν πεν-
 τὰδα καὶ ὡσανύτως τετάρτην ἐχειρώσαντο. Ἀνέθεσαν
 οὖν ἐς Δελφοὺς ταῖς ἀλούσαις ναυσὶν ἀριθμὸν ἴσα
 8 Ἀπόλλωνος ἀγάλματα. Ἐχεκρατίδης δὲ ἀνὴρ Λαρισαῖος
 τὸν Ἀπόλλωνα ἀνέθηκε τὸν μικρόν, καὶ ἀπάντων πρῶ-
 τον τεθῆναι τῶν ἀναθημάτων τοῦτό φασιν οἱ Δελφοί.

XVII. Βαρβάρων δὲ τῶν πρὸς τῇ ἐσπέρᾳ οἱ ἔχοντες
 Σαρδῶ, εἰκόνα οὗτοι χαλκῇν τὸν ἐπώνυμόν σφισιν ἀπέ-
 στειλαν. 2. Ἡ δὲ Σαρδῶ μέγεθος μὲν καὶ εὐδαιμονίαν
 ἐστὶν ὁμοία ταῖς μάλιστα ἐπαινουμέναις· ὄνομα δὲ αὐτῇ
 τὸ ἀρχαῖον ὅ τι μὲν ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ἐγένετο οὐκ
 οἶδα, Ἑλλήνων δὲ οἱ κατ' ἐμπορίαν ἐσπλέοντες Ἰχνοῦ-
 σαν ἐκάλεσαν, ὅτι τὸ σχῆμα τῇ νήσῳ κατ' ἴχνος μάλιστα
 ἐστὶν ἀνθρωπίνου. μήκος δὲ αὐτῆς εἴκοσι στάδιοι καὶ
 ἑκατόν εἰσι καὶ χίλιοι, εὖρος δὲ ἐς εἴκοσι τε καὶ τετρα-
 2 κοσίους πεντήκοντα. Πρῶτοι δὲ διαβῆναι λέγονται ναυ-
 σὶν ἐς τὴν νῆσον Αἰβυες· ἡγεμῶν δὲ τοῖς Αἰβυσιν ἦν
 Σάρδος ὁ Μακῆριδος, Ἡρακλέους δὲ ἐπονομασθέντος
 ὑπὸ Αἰγυπτίων τε καὶ Λιβύων. Μακῆριδι μὲν δὴ αὐτῷ
 τὰ ἐπιφανέστατα ὁδὸς ἐγένετο ἢ ἐς Δελφοὺς· Σάρδῳ δὲ
 ἡγεμονία τε ὑπῆρξε τῶν Λιβύων ἢ ἐς τὴν Ἰχνοῦσαν,
 καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Σάρδου τούτου μετέβαλεν ἢ νήσος.
 Οὐ μέντοι τοὺς γε αὐτόχθονας ἐξέβαλεν ὁ τῶν Λιβύων
 στόλος, σύνοικοι δὲ ὑπ' αὐτῶν οἱ ἐπελθόντες ἀνάγκη
 μᾶλλον ἢ ὑπὸ εὐνοίας ἐδέχθησαν. καὶ πόλεις μὲν οὔτε
 οἱ Αἰβυες οὔτε τὸ γένος τὸ ἐγγώριον ἠπίσταντο ποιή-
 3 σασθαι· σποράδες δὲ ἐν καλύβαις τε καὶ σπηλαίοις, ὡς
 ἑκαστοὶ τύχουεν, ᾤκησαν. 3. Ἔτεσι δὲ ὕστερον μετὰ τοὺς
 Αἰβυας ἀφίκοντο ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐς τὴν νῆσον οἱ μετ'

837 Ἀρισταίου. παῖδα δὲ λέγουσιν Ἀρισταῖον Ἀπόλλωνός
 τε εἶναι καὶ Κυρήνης· ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀκταίωνος περισσῶς
 ἀλγῆσαντα τῇ συμφορᾷ καὶ Βοιωτίᾳ τε καὶ πάσῃ τῇ Ἑλ-
 λάδι κατὰ ταῦτά ἀχθόμενον, οὕτως ἐς τὴν Σαρδῶ με-
 τοικῆσαι φασιν αὐτόν. Οἱ δὲ καὶ Δαίδαλον ἀποδρᾶναι 4
 τηνικαῦτα Καμίκον διὰ τὴν ἐπιστρατείαν τὴν Κρητῶν
 καὶ ἀποικίας ἐς τὴν Σαρδῶ μετασχεῖν τῷ Ἀρισταίῳ νο-
 μίζουσιν· ἔχει δ' ἂν λόγον οὐδένα Αὐτονόῃ τῇ Κάδμου
 συνοικήσαντι τῷ Ἀρισταίῳ Δαίδαλον ἢ ἀποικίας ἢ ἄλ-
 λου τινὸς μετεσχηκέναι, ὅς ἡλικίαν κατὰ Οἰδίποδα ἦν
 βασιλεύοντα ἐν Θήβαις. Πόλιν δ' οὖν οἰκίζουσιν οὐ-
 δεμίαν οὐδ' οὔτοι, ὅτι ἀριθμῷ τε καὶ ἰσχύϊ ἐλάσσονες
 ἐμοὶ δοκεῖν ἢ κατὰ πόλεως ἦσαν οἰκισμὸν. 4. Μετὰ δὲ 5
 Ἀρισταῖον Ἰβηρες ἐς τὴν Σαρδῶ διαβαίνουσιν ὑπὸ ἡγε-
 μόνι τοῦ στόλου Νώρακι, καὶ ᾠκίσθη Νώρα πόλις ὑπὸ
 αὐτῶν· ταύτην πρῶτην γενέσθαι πόλιν μνημονεύουσιν
 ἐν τῇ νήσῳ· παῖδα δὲ Ἐρυθείας τε τῆς Γηρυόνοιο καὶ
 Ἐρμού λέγουσιν εἶναι τὸν Νώρακα. Τετάρτη δὲ μοῖρα
 Ἰολάου Θεσπιέων τε καὶ ἐκ τῆς Ἀττικῆς στρατιὰ κατή-
 ρεν ἐς Σαρδῶ, καὶ Ὀλβίαν μὲν πόλιν οἰκίζουσιν, ἰδίᾳ
 δὲ Ὀγρύλῃν οἱ Ἀθηναῖοι διασώζοντες τῶν δῆμων τῶν
 οἴκοι τινὸς τὸ ὄνομα· ἢ καὶ αὐτὸς τοῦ στόλου μετεῖχεν
 Ὀγρύλος. Ἔστι δ' οὖν καὶ κατ' ἐμὲ ἔτι χωρία τε Ἰο-
 λάα ἐν τῇ Σαρδοῖ, καὶ Ἰόλαος παρὰ τῶν οἰκητόρων ἔχει
 τιμᾶς. Ἰλίου δὲ ἀλισκομένης ἄλλοι τε ἐκφεύγουσι τῶν 6
 Τρώων καὶ οἱ ἀποσωθέντες μετὰ Αἰνείου· τούτων
 μοῖρα ἀπενεχθεῖσα ὑπὸ ἀνέμων ἐς Σαρδῶ ἀνεμίσθησαν
 τοῖς προενοικουῦσιν Ἑλλήσι. καταστῆναι δὲ ἐς μάχην
 τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τοῖς Τρωσὶν ἐκώλυσε τοὺς βαρβάρους·
 838 παρὰσκευῇ τε γὰρ ἴσοι τῇ ἀπάσῃ τὰ ἐς πόλεμον ἦσαν,
 καὶ ὁ Θόρσος ποταμὸς διὰ μέσου σφίσι ρέων τῆς χώρας
 ἐπ' ἴσης καὶ ἀμφοτέροις διαβαίνειν παρεῖχε δέος. Ἔτε- 7

ρον μέντοι πολλοῖς ἔτεσιν οἱ Λίβνες ἐπεραιώθησάν τε αὐτίς ἐς τὴν νῆσον στόλῳ μείζονι καὶ ἤρξαν ἐς τὸ Ἑλληνικὸν πολέμου. τὸ μὲν δὴ Ἑλληνικὸν ἐς ἅπαν ἐπέλαβε φθαρῆναι, ἣ ὀλίγον ἐγένετο ἐξ αὐτοῦ τὸ ὑπολειφθέν· οἱ δὲ Τρῶες ἐς τῆς νήσου τὰ ὑψηλὰ ἀναφεύγουσι, καταλαβόντες δὲ ὄρη δύσβατα ὑπὸ σκολόπων τε καὶ κρημνῶν Ἰλιεῖς μὲν ὄνομα καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἔχουσι, Λίβνυσι μέντοι τὰς μορφὰς καὶ τῶν ὄπλων τὴν σκευὴν καὶ ἐς 8 τὴν πᾶσαν δαίταν ἐοίκασιν. 5. Ἔστι δὲ νῆσος οὐ πολὺ ἀπέχουσα τῆς Σαρδοῦς, Κύρνος ὑπὸ Ἑλλήνων, ὑπὸ δὲ Λιβύων τῶν ἐνοικούντων καλουμένη Κορσική. ἐκ ταύτης μοῖρα οὐκ ἐλαχίστη στάσει πιεσθεῖσα ἀφίκετο ἐς τὴν Σαρδῶ, καὶ ᾤκησαν τῆς χώρας ἀποτεμόμενοι τῆς ἐν τοῖς ὄρεσιν· ὑπὸ μέντοι τῶν ἐν τῇ Σαρδοὶ τῷ ὀνόματι 9 ὀνομάζονται τῷ οἰκοθῆν Κορσοί. Καρχηδόνιοι δὲ ὅτε ναυτικῷ μάλιστα ἰσχυσαν, κατεστρέψαντο μὲν καὶ ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ Σαρδοὶ πλὴν Ἰλιέων τε καὶ Κορσῶν, τούτοις δὲ μὴ ἐς δουλείαν ὑπαχθῆναι τὸ ἐχυρὸν ἤρκεσε τῶν ὄρων, ᾤκισαν δὲ ἐν τῇ νήσῳ καὶ αὐτοὶ πόλιν οἱ Καρχηδόνιοι, Κάραλιν τε καὶ Σύλκους. τοῦ δὲ ἐπικουρικοῦ τῶν Καρχηδονίων Λίβνες ἢ Ἰβηρες ἐς ἀμφισβήτησιν λαφύρων ἀφικόμενοι καὶ ὥς εἶχον ὀργῆς ἀποστάντες ἐσφκίσαντο ἐς τὰ ὑψηλὰ καὶ οὗτοι τῆς νήσου. Βαλαροὶ τὸ ὄνομα ἐστὶν αὐτοῖς κατὰ γλῶσσαν τὴν Κυρνίων· Βαλαροὺς γὰρ τοὺς φυγάδας καλοῦσιν οἱ Κύρ- 10 νιοι. 6. Γένη μὲν τосαῦτα τὴν Σαρδῶ καὶ ἐσφκισμένα οὕτω νέμεται· τῆς δὲ νήσου τὰ πρὸς τῆς ἄρκτου καὶ ἡπείρου τῆς κατὰ Ἰταλίαν ἐστὶν ὄρη δύσβατα τὰ πέρατα συνάπτοντα ἀλλήλοις· καὶ ἦν παραπλήρης, ναυσὶν οὐτε ὄρμους παρέχεται κατὰ τοῦτο ἢ νῆσος, πνεύματά τε ἄτακτα καὶ ἰσχυρὰ αἱ ἄγκραι τῶν ὄρων καταπέμπουσιν ἐς 11 τὴν θάλασσαν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα διὰ μέσης αὐτῆς ὄρη 839

χθαμαλώτερα. ὁ δὲ ἄλλο ὁ ἐνταῦθα θολερός τε ὥς ἐπὶ- 12 παν ἐστὶ καὶ νοσώδης· αἵτιοι δὲ οἱ τε ἅλεις οἱ πηγνύμενοι καὶ ὁ νότος βαρὺς καὶ βίαιος ἐγκείμενος· οἱ ἄνθρωποι τε οἱ ἀπὸ τῆς ἄρκτου διὰ τὸ ὑψηλὸν τῶν ὄρων τῶν πρὸς τῆς Ἰταλίας κωλύονται πνέοντες θερούς ὥρα τὸν τε ἀέρα τὸν ταύτη καὶ τὴν γῆν ἀναψύχειν. Οἱ δὲ τὴν Κύρνον σταδίους φασὶν οὐ πλέονας ἀπὸ τῆς Σαρδοῦς ἢ ὅκτω τῇ θαλάσῃ διείργεσθαι, ὀρεινὴν τε οὖσαν καὶ ἐς ὕψος διὰ πάσης ἀνήκουσαν· τὸν Ζέφυρον οὖν καὶ Βορέαν ὑπὸ τῆς Κύρνον κωλύεσθαι νομίζουσι μὴ καὶ ἄχρι τῆς Σαρδοῦς ἐξικνεῖσθαι. Ὅφεις δὲ οὐτε οἱ ἐπὶ 13 συμφορᾷ τῇ ἀνθρώπων οὐτε ὅσον ἀνώλεθρον αὐτῶν, οὐδὲ οἱ λύκοι τρέφεσθαι πεφύκασιν. οἱ δὲ κριοὶ μέγας μὲν τοὺς ἐτέρωθεν οὐχ ὑπερβάλλουσιν, εἶδος δὲ ἐστὶν αὐτοῖς ὅποιον ἐν πλαστικῇ τις ἂν τῇ Αἰγυπτίᾳ ποιήσειεν ἀγρίου κριοῦ· τὰ μέντοι ἀμφὶ τὸ στήθος δασύτερά ἐστιν αὐτοῖς ἢ ὥς πρὸς Αἰγυπτίαν τέχνην εἰκάσαι· κέρατα δὲ οὐ διεστηκότα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ ἐς εὐθὺν παρὰ τὰ ὦτα ἔχουσιν ἐληλιγμένα· ὠκύτητι δὲ ἅπαντα τὰ θηρία ὑπερήρκασι. 7. Πλὴν δὲ ἡ βοτάνης μιᾶς 13 καθαρῆς καὶ ἀπὸ φαρμάκων ἢ νῆσος, ἢ ἐργάζεται θάνατον· ἡ πόα δὲ ἢ ὀλέθριος σελίνῳ μὲν ἐστὶν ἐμφορῆς, τοῖς φαγοῦσι δὲ γελῶσιν ἐπιγίνεσθαι τὴν τελευταίην λέγουσιν. ἐπὶ τούτῳ δὲ Ὀμηρὸς τε καὶ οἱ ἔπειτα ἄνθρωποι τὸν ἐπὶ οὐδενὶ ὑγίει Σαρδάνιον γέλωτα ὀνομάζουσι. 14 φύεται δὲ μάλιστα ἢ πόα περὶ τὰς πηγὰς, οὐ μέντοι μεταδίδωσι γε καὶ τῷ ὕδατι τοῦ ἰοῦ. τὸν μὲν δὴ περὶ τῆς Σαρδοῦς λόγον ἐπεισηγαγόμεθα ἐς τὴν Φακίδα συγγραφὴν, ὅτι οὐχ ἥμισυ καὶ ἐς ταύτην οἱ Ἕλληνες τὴν νῆσον ἀνηκόως εἶχον.

840 XVIII. Τὸν δὲ ἵππον, ὃς ἐφεξῆς τῇ εἰκόνι ἐστὶ τοῦ Σάρδον, Ἀθηναῖος Καλλίας Λυσιμαχίδου πατὴρ ἀνα- 20*

θεῖναι φησιν, ἰδίᾳ περιποιησάμενος ἀπὸ τοῦ πρὸς Πέρ-
σας πολέμου χρήματα. 2. Ἀχαιοὶ δὲ ἀνέθεσαν Ἀθηναῖς
ἄγαλμα πόλιν τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ παραστησάμενοι πολιορ-
κίᾳ· τῇ πόλει δὲ ἦν εἶλον Φάνα τοῦνομα ἦν. γενέσθαι
δὲ χρόνον φασὶν οὐκ ὀλίγον τῇ πολιορκίᾳ· καὶ ὥς ἀδ-
υνάτως εἶχον ἐλεῖν τὴν πόλιν, θεωροὺς ἀποστέλλουσιν
2 ἐς Δελφοὺς, καὶ αὐτοῖς ἀφίκετο μάντευμα·

Γῆς Πέλοπος ναέται καὶ Ἀχαιῖδος, οἷ ποτὶ Πυθῶ
ἤλθετε πευσόμενοι ὥς κε ποτὶ λίεθρον ἔλῃτε,
ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεσθε λάχος πόσον ἡμᾶρ ἕκαστον
λαῶν πινόντων ῥύεται πόλιν, ἣ δὲ πέπαυκεν·
οὕτω γάρ κεν ἔλοιτε Φάναν πυργήρεα κώμην.

3 Οὐ συνιέντες οὖν ὁποῖόν τι ἤθελεν ὁ χρησμὸς λέγειν,
οἱ μὲν οἰκαδὲ ἀποπλεῖν ἐβουλεύοντο διαλύσαντες τὴν
πολιορκίαν, οἱ δὲ ἐντὸς τοῦ τείχους οἱ τε ἄλλοι ἐν οὐ-
δενὶ λόγῳ σφᾶς ἐποιοῦντο καὶ γυνὴ πρόεισιν ἐκ τοῦ τεί-
χους ὕδωρ ἐκ τῆς ὑπὸ τῷ τείχει λαβεῖν πίδακος. Ἐπι-
δραμόντες δὲ ἐκ τοῦ στρατεύματος αἰχμάλωτόν τε τὴν
γυναῖκα αἰρουῖσι, καὶ διδάσκονται παρ' αὐτῆς οἱ Ἀχαιοὶ
ὅτι τὸ ὀλίγον τὸ ἐκ τῆς πίδακος ὕδωρ, ὅποτε ἐφ' ἐκά-
στης λάβοιεν τῆς νυκτός, διεμετροῦντο αὐτό, καὶ ἄλλο
ἦν τοῖς ἐνδον ἀλέξῃμα οὐδὲν ἐς δίψαν. οὕτω δὲ συγγέ-
αντες οἱ Ἀχαιοὶ τὴν πηγὴν τὸ πόλισμα αἰρουῖσι.

4 3. Ῥόδιοι δὲ οἱ ἐν Αἰνῶφ παρὰ ταύτην τὴν Ἀθηναῖν
τὸ ἄγαλμα ἔστησαν τοῦ Ἀπόλλωνος. ἀνέθεσαν δὲ καὶ
Ἀμβρακιῶται χαλκοῦν ὄνον, νυκτομαχίᾳ Μολοσσοὺς νι-
κήσαντες. λόχον μὲν σφισιν ἐν νυκτὶ οἱ Μολοσσοὶ πα-
ρεσκεύασαν· ὄνον δέ, ὃς ἐλαυνόμενος ἐκ τοῦ ἀγροῦ
τότε ἔτυχεν, ὄνον θήλειαν διώκοντος σὺν ὕβρει τε τῇ 841
ἄλλῃ καὶ τραχύτητι τοῦ φθέγγματος, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ
ἀνδρός ὃς τὸν ὄνον ἤλαυνε βοῶντος ἀσαφῆ τε καὶ ἄκο-
σμα, οὕτως οἱ τε ἐκ τῆς ἐνέδρας τῶν Μολοσσῶν ἐξανί-

στάνται ταραχθέντες, καὶ οἱ Ἀμβρακιῶται φωράσαντες
τὰ ἐπὶ σφίσι βεβουλευμένα ἐπιχειροῦσιν ἐν τῇ νυκτὶ,
καὶ ἐκράτησαν μάχῃ τῶν Μολοσσῶν.

4. Ὅρνεᾷται δὲ οἱ ἐν τῇ Ἀργολίδι πολέμῳ σφᾶς 5
Σικυνωνίων πιεζόντων τῷ Ἀπόλλωνι εὗξαντο, εἰ ἀπώ-
σαιντο ἐκ τῆς πατρίδος τῶν Σικυνωνίων τὸν στρατόν,
πομπὴν τε ἐν Δελφοῖς αὐτῷ στελεῖν ὁσημέραι καὶ ἱερεῖα
θύσειν οἷα δὴ καὶ ὅσα ἀριθμόν. νικῶσί τε δὴ μάχῃ
τοὺς Σικυνωνίους, καὶ ὥς σφισιν ἐφ' ἡμέρας πάσης ἀπο-
διδούσι τὰ κατὰ τὴν εὐχὴν δαπάνη τε ἦν μεγάλη καὶ
μείζων ἐτι τοῦ ἀναλώματος ἢ ταιλαιπωρία, οὕτω δὴ σό-
φισμα εὐρίσκουσιν ἀναθεῖναι τῷ θεῷ θυσίαν τε καὶ
πομπὴν χαλκᾷ ποιήματα.

5. Ἔστιν ἐνταῦθα καὶ ἄθλων τῶν Ἡρακλέους τὸ 6
ἐς τὴν ὕδραν, ἀνάθημά τε ὁμοῦ Τισαγόρου καὶ τέχνη,
σιδήρου καὶ ἡ ὕδρα καὶ ὁ Ἡρακλῆς. σιδήρου δὲ ἐργα-
σίαν τὴν ἐπὶ ἀγάλμασι χαλεπωτάτην καὶ πόνου συμβέ-
βηκεν εἶναι πλείστον· θανάματος μὲν δὴ καὶ τοῦ Τισα-
γόρου τὸ ἔργον, ὅστις δὴ ὁ Τισαγόρας, θανάματος δὲ
οὐκ ἐλαχίστου καὶ ἐν Περγάμῳ λείοντός τε καὶ ὑὸς ἀγρίου
κεφαλαί, σιδήρου καὶ αὐταί. Διουῖσφ δὲ ἀναθήματα
σφᾶς ἐποίησαντο.

6. Φωκέων δὲ οἱ ἔχοντες Ἐλάτειαν, ἀντέσχον γὰρ 7
τῇ Κασσάνδρῳ πολιορκίᾳ Ὀλυμπιόδωρον σφίσις ἐξ
Ἀθηναίων ἀμύνοντος, λείοντα τῷ Ἀπόλλωνι χαλκοῦν ἀπο-
πέμπουσιν ἐς Δελφοὺς. ὁ δὲ Ἀπόλλων ὁ ἐγγυτάτω τοῦ
λείοντος Μασσαλιωτῶν ἐστὶν ἀπὸ τῆς πρὸς Καρχηδο-
νίου ἀπαρχῇ ναυμαχίας.

7. Πεποιήται δὲ ὑπὸ Αἰτωλῶν τρόπαιόν τε καὶ γυ-
ναικὸς ἄγαλμα ὠπλισμένης, ἣ Αἰτωλία δῆθεν· ταῦτα
842 ἀνέθεσαν ἐπιθέντες οἱ Αἰτωλοὶ Γαλάταις δίκην ὠμότη-

τος ἐς Καλλιέας. Ἐπίχρυσος δὲ εἰκὼν, ἀνάθημα Γοργίου τοῦ ἐκ Λεοντινῶν, αὐτὸς Γοργίας ἐστίν.

XIX. Παρὰ δὲ τὸν Γοργίαν ἀνάθημά ἐστιν Ἀμφικτυόνων Σκιωναῖος Σκύλλης, ὃς καταδύναι καὶ ἐς τὰ βαθύτατα θαλάσσης πάσης ἔχει φήμην· ἐδιδάξατο δὲ καὶ Ἰδ-
2 ναντὴν θυγατέρα δύεσθαι. οὗτοι περὶ τὸ ὄρος τὸ Πήλιον ἐπιπεσόντος ναυτικῷ τῷ Ξέρξου βιαίον χειμῶνος προσεξεργάσαντό σφισιν ἀπώλειαν, τὰς τε ἀγκύρας καὶ εἰ δὴ τι ἄλλο ἔρημα ταῖς τριήρεσιν ἦν ὑφέλκοντες. Ἀντὶ τούτου μὲν οἱ Ἀμφικτυόνες καὶ αὐτὸν Σκύλλιν καὶ τὴν παῖδα ἀνέθρεσαν· ἐν δὲ τοῖς ἀνδριάσιν ὀπόσους Νέρων ἔλαβεν ἐκ Δελφῶν, ἐν τούτοις τὸν ἀριθμὸν καὶ τῆς Ἰθύνης ἀπεπλήρωσεν ἡ εἰκὼν. [καταδύονται δὲ ἐς θάλασσαν γένους τοῦ θήλεος αἱ καθαρῶς ἐτι παρθένου.]
3 2. Τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἔρχομαι διηγησόμενος λόγον Λέσβιον. ἁλιεῦσιν ἐν Μηθύμνῃ τὰ δίκτυα ἀνείλκυσεν ἐκ θαλάσσης πρόσωπον ἐλαίας ξύλου πεποιημένον· τοῦτο ἰδέαν παρείχετο φέρουσιν μὲν τι ἐς τὸ θεῖον, ξένην δὲ καὶ ἐπὶ θεοῖς Ἑλληνικοῖς οὐ καθεστῶσαν. ἤρουντο οὖν οἱ Μηθυμναῖοι τὴν Πυθίαν ὅτου θεῶν ἡ καὶ ἡρώων ἐστὶν ἡ εἰκὼν· ἡ δὲ αὐτοὺς σέβεσθαι Διόνυσον Φαλλῆνα ἐκέλευσεν. ἐπὶ τούτῳ οἱ Μηθυμναῖοι ξόανον μὲν τὸ ἐκ τῆς θαλάσσης παρὰ σφίσιν ἔχοντες καὶ θυσίαις καὶ εὐχαῖς τιμᾶσι, χαλκοῦν δὲ ἀποπέμπουσιν ἐς Δελφούς.
4 3. Τὰ δὲ ἐν τοῖς αἰετοῖς, ἐστὶν Ἀρτεμὶς καὶ Αἰητὼ καὶ Ἀπόλλων καὶ Μοῦσαι, δύοσις τε Ἡλίου, καὶ Διόνυσός τε καὶ αἱ γυναῖκες αἱ Θυιάδες. τὰ μὲν δὴ πρῶτα αὐτῶν Ἀθηναῖος Πραξίας μαθητῆς Καλάμιδος ἐστὶν ἐργασάμενος· χρόνου δὲ ὥς ὁ ναὸς ἐποιεῖτο ἐγγινομένου Πραξίαν μὲν ἐμελλεν ἀπάξειν τὸ χρεῶν, τὰ δὲ ὑπο-843 λειπόμενα τοῦ ἐν τοῖς αἰετοῖς κόσμου ἐποίησεν Ἀνδρόσθένης, γένος μὲν καὶ οὗτος Ἀθηναῖος, μαθητῆς δὲ Εὐ-

κάδμου. Ὅπλα δὲ ἐπὶ τῶν ἐπιστυλίων χρυσᾷ, Ἀθηναῖοι μὲν τὰς ἀσπίδας ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ Μαραθῶνι ἀνέθεσαν, Αἰτωλοὶ δὲ τὰ τε ὀπισθε καὶ τὰ ἐν ἀριστερᾷ Γαλατῶν δὴ ὅπλα· σχῆμα δὲ αὐτῶν ἐστὶν ἐγγυτάτω τῶν Περσικῶν γέρωων.

4. Γαλατῶν δὲ τῆς ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπιστρατείας ἔχει μὲν τινα μνήμην καὶ ἡ ἐς τὸ βουλευτήριον ἡμῖν τὸ Ἀ-5 τικὸν συγγραφὴ· προάγειν δὲ ἐς τὸ σαφέστερον τὰ ἐς αὐτοὺς ἡθέλῃσα ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐς Δελφούς, ὅτι ἔργων τῶν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους τὰ μέγιστα Ἑλλήσιν ἐνταῦθα ἦν. Ὑπερόριον μὲν οἱ Κελτοὶ στρατείαν πρῶτην ὑπὸ ἡγεμονίᾳ ἐποίησαντο Καμβαύλῃ· προσελθόντες δὲ ἄκρι τῆς Θράκης τὸ πρόσω τῆς πορείας οὐκ ἀπεθάρσυσαν, καταγνόντες αὐτῶν ὅτι ὀλίγοι τε ἦσαν καὶ οὐκ ἀξιό-
μαχοι κατ' ἀριθμὸν Ἑλλήσιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ δεύτερον ἐπιφέρειν ἐδόκει ὅπλα ἐπὶ τὴν ἄλλων, ἐνῆγον δὲ μά-6 λιστα οἱ ὁμοῦ Καμβαύλῃ ἐκστρατεύσαντες ἅτε ληστειῶν τε ἤδη γεγευμένοι καὶ ἀρπαγῆς καὶ κερδῶν ἐς ἔρωτα ἦκοντες, πολὺς μὲν δὴ πεξός, οὐκ ἐλάχιστοι δὲ ἡθροίσθησαν καὶ ἐς τὸ ἱππικόν. ἔς μοίρας οὖν τρεῖς ἔνεμον οἱ ἡγεμόνες τὸν στρατόν, καὶ ἄλλος ἐξ αὐτῶν ἐπὶ ἄλλην ἐτέτακτο ἰέναι χώραν. Ἐπὶ μὲν οὖν Θρακίας καὶ τὸ ἔθ-7 νος τὸ Τριβαλλῶν ἐμελλε Κερέθριος ἡγήσεσθαι· τοῖς δὲ ἐς Παιονίαν ἰοῦσι Βρέννος ἦσαν καὶ Αἰχωρίος ἄρχοντες· Βόλγιος δὲ ἐπὶ Μακεδόνας τε καὶ Ἰλλυριοὺς ἤλασε, καὶ ἐς ἀγῶνα πρὸς Πτολεμαῖον κατέστη τότε ἔχοντα τὴν Μακεδόνων βασιλείαν. Πτολεμαῖος δὲ ἦν οὗτος ὃς Σέλευκόν τε ἐδολοφόνησε τὸν Ἀντιόχου, καταπεφεν-
γὼς ὅμως ἱκέτης ὥς αὐτόν, καὶ εἶχεν ἐπίκλησιν Κεραν-
νὸς διὰ τὸ ἄγαν τολμηρόν. καὶ ὁ μὲν αὐτός τε ὁ Πτολε-
μαῖος ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ, καὶ τῶν Μακεδόνων ἐγένετο οὐκ ἐλάχιστη φθορά· προσελθεῖν δὲ ὥς ἐπὶ τὴν

Ἑλλάδα οὐδὲ τότε ἐθάρσυνον οἱ Κελτοί, καὶ ὁ δεύτερος
8 οὕτω στόλος ἐπανήλθεν ἐς τὴν οἰκίαν. 5. Ἐνθα δὲ ὁ 844
Βρέννος πολὺς μὲν ἐν συλλόγοις τοῖς κοινοῖς, πολὺς δὲ
καθ' ἑκάστον ἦν τῶν ἐν τέλει Γαλατῶν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα
ἐπαίρων στρατεύεσθαι, ἀσθένειάν τε Ἑλλήνων τὴν ἐν
τῷ παρόντι διηγούμενος, καὶ ὡς χρήματα πολλὰ μὲν ἐν
τῷ κοινῷ, πλείονα δὲ ἐν ἱεροῖς τὰ τε ἀναθήματα καὶ
ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐστὶν ἐπίσημος. ἀνέπεισέ τε δὴ τοὺς
Γαλάτας ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτῷ συνάρχον-
9 6. Ὅ δὲ ἀθροισθεὶς στρατὸς πεζοὶ μὲν μυριάδες ἐγένοντο
πεντεκαίδεκα προσόντων σφίσι δισχιλίων, οἱ δὲ ἱππεύ-
οντες τετρακόσιοι καὶ δισμύριοι. τοσούτοι μὲν ἦσαν τῶν
ἱππέων τὸ αἰὲν ἐνεργόν, ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν ὁ ἀληθὴς
διακόσιοι τε καὶ χίλιοι καὶ ἕξ μυριάδες· δύο γὰρ οἰκέ-
ται περὶ ἑκάστον τῶν ἱππευόντων ἦσαν, ἀγαθοὶ καὶ αὐ-
10 τοὶ τὰ ἱππικὰ καὶ ἵππους ὁμοίως ἔχοντες. Γαλατῶν δὲ
τοῖς ἱππεύουσιν ἀγῶνος συνεστηκότος ὑπομένοντες τῆς
τάξεως ὅπισθεν οἱ οἰκέται τοσάδε σφίσιν ἐγίνοντο χρή-
σιμοι· τῷ γὰρ ἱππεὶ συμβᾶν ἢ τῷ ἵππῳ πεσεῖν, τὸν μὲν
ἵππον παρῆλθεν ἀναβῆναι τῷ ἀνδρὶ, τελευτήσαντος δὲ
τοῦ ἀνδρὸς ὁ δοῦλος ἀντὶ τοῦ δεσπότου τὸν ἵππον ἀνέ-
βαινεν· εἰ δὲ ἀμφοτέρους ἐπιλάβοι τὸ χρεῶν, ἐνταῦθα
ἔτοιμος ἦν ἱππεύς. λαμβανόντων δὲ τραύματα αὐτῶν
ὁ μὲν ὑπέβηκε τῶν δούλων ἐς τὸ στρατόπεδον τὸν
τραυματίαν, ὁ δὲ καθίστατο ἐς τὴν τάξιν ἀντὶ τοῦ ἀπελ-
11 θόντος. Ταῦτα ἐμοὶ δοκεῖν ἐνομίσθη τοῖς Γαλάταις ἐς
μῆμῃσιν τοῦ ἐν Πέρσῃς ἀριθμοῦ τῶν μυρίων, οἱ ἐκα-
λοῦντο Ἀθάνατοι. διάφορα δὲ ἦν, ὅτι κατελέγοντο ἀντὶ
τῶν ἀποθνησκόντων ὑπὸ μὲν Περσῶν τῆς μάχης ὅσπερ
ῶν, Γαλάταις δὲ ὑπ' αὐτὴν τοῦ ἔργου τὴν ἀκμὴν ὁ
ἀριθμὸς ἀπεπληροῦτο τῶν ἱππέων. τοῦτο ὠνόμαζον τὸ

845 σύνταγμα τριμαρκισίαν τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ· καὶ ἵππον
τὸ ὄνομα ἴστω τις μάρκαν ὄντα ὑπὸ τῶν Κελτῶν. πα- 12
ρασκευῇ μὲν τοσαύτῃ καὶ μετὰ διανοίας τοιαύτης ἐπὶ
τὴν Ἑλλάδα ὁ Βρέννος ἤλαυνε.

XX. Τοῖς δὲ γε Ἑλλήσι κατεπεπτώκει μὲν ἐς ἅπαν
τὰ φρονήματα, τὸ δὲ ἰσχυρὸν τοῦ δείματος προῆγεν ἐς
ἀνάγκην τῇ Ἑλλάδι ἀμύνειν. ἐώρων δὲ τὸν ἐν τῷ πα-
ρόντι ἀγῶνα οὐχ ὑπὲρ ἐλευθερίας γενησόμενον, καθὰ
ἐπὶ τοῦ Μῆδου ποτέ, οὐδὲ δοῦσιν ὕδωρ καὶ γῆν τὰ ἀπὸ
τοῦτου σφίσιν ἄδειαν φέροντα· ἀλλὰ τὰ τε ἐς Μακε-
δόνας καὶ Θρᾷκας καὶ Παίονας τὰ ἐπὶ τῆς προτέρας κα-
ταδρομῆς τῶν Γαλατῶν ἔτι σφίσιν ἔκειτο ἐν μνήμῃ,
καὶ τὰ ἐν τῷ παρόντι τὰ ἐς Θεσσαλούς παρανομήματα
ἀπηγγέλλετο. ὥς οὖν ἀπολωλέναι θεόν ἢ ἐπικρατεστέ-
ρους εἶναι, κατ' ἄνδρα τε ἰδίᾳ καὶ αἱ πόλεις διέκειντο ἐν
κοινῷ.

2. Πάρεστι δέ, ὅστις ἐθέλοι καὶ ἀνταριθμῆσαι τοὺς XX, 1.
τε ἐπὶ βασιλέα Ξέρξην ἐς Πύλας καὶ τοὺς τότε ἐναντία
Γαλατῶν ἀθροισθέντας. ἐπὶ μὲν γε τὸν Μῆδον ἀφί-
κοντο τοσοῖδε Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοι οἱ μετὰ Λεω-
νίδου τριακοσίων οὐ πλείονες, Τεγεᾶται πεντακόσιοι
καὶ ἐκ Μαντινείας ἴσοι, παρὰ δὲ Ὀρχομενίων Ἀρκά-
δων εἴκοσί τε καὶ ἑκατόν, ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων χίλιοι τῶν
ἐν Ἀρκαδίᾳ πόλεων, ὀγδοήκοντα δὲ ἐκ Μυκηναίων, καὶ
ἐκ Φλιοῦντος διακόσιοι, διπλάσιοι δὲ τούτων Κορίν-
θιοι· παρεγένοντο δὲ καὶ Βοιωτῶν ἑπτακόσιοι ἐκ Θε-
σπείας καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι. χίλιοι δὲ Φωκέων
ἐφύλασσαν μὲν τὴν ἀτραπὸν ἐν τῇ Οἰτῇ, προσέστω δὲ
τῷ παντὶ Ἑλληνικῷ καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ τούτων. Λοκροὺς 2
δὲ τοὺς ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Κυνίμιδι Ἡρόδοτος μὲν οὐχ
846 ὑπῆγαγεν ἐς ἀριθμόν, ἀλλ' ἀφικέσθαι σφᾶς ἀπὸ πα-
σῶν ἐφη τῶν πόλεων· τεκμήρασθαι δὲ ἀριθμόν καὶ

τούτων ἔστιν ἐγγύτατα τοῦ ἀληθοῦς· ἐς Μαραθῶνα γὰρ Ἀθηναῖοι σὺν ἡλικία τε τῇ ἀχρεΐᾳ καὶ δούλοις ἐνακισχιλίων ἀφίκοντο οὐ πλείους· τὸ οὖν μάχιμον Λοκρῶν τὸ ἐς Θερμοπύλας ἔλθον οὐκ ἂν ὑπὲρ γε ἑξακισχιλίους ἀριθμοίη τις. οὕτω γένοιτο ἂν ὁ σύμπας στρατὸς διακόσιοι καὶ χίλιοι καὶ μύριοι. φαίνονται δὲ οὐδὲ οὗτοι τὸν χρόνον πάντα ἐπὶ τῇ φρουρᾷ τῶν Πυλῶν καταμείναντες· πλὴν γὰρ Λακεδαιμονίων τε αὐτῶν καὶ Θεσπιέων καὶ Μυκηναίων προαπέλιπον τὸ πέ-
 3 ρας τῆς μάχης οἱ λοιποί. 3. Ἐπὶ δὲ τοὺς ἀπὸ Ὠκεανοῦ βαρβάρους τοσοῦτε ἐς Θερμοπύλας ἀφίκοντο Ἕλληνες· ὀπλῖται μύριοι καὶ ἵππος πεντακοσία παρὰ Βοιωτῶν· ἐβοιωτάρχουν δὲ Κηφισόδοτος καὶ Θεαρίδας καὶ Διογένης καὶ Λύσανδρος. ἐκ δὲ Φωκέων ἱππεῖς πεντακόσιοι καὶ ἐς τρισχιλίους ὁ ἀριθμὸς τῶν πεζῶν· στρατηγὸι δὲ
 4 Φωκέων Κριτόβουλός τε ἦν καὶ Ἀντίοχος. Λοκροὺς δὲ τοὺς ἐπὶ Ἀταλάντῃ τῇ νήσῳ Μειδίας ἦγεν· ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν ἑπτακόσιοι, καὶ ἱππικὸν σφισιν οὐ προσῆν. παρὰ δὲ Μεγαρέων ἀφίκοντο ὀπλῖται τετρακόσιοι· τούτων ἦγε τὸ ἱππικὸν Μεγαρεὺς. Αἰτωλῶν δὲ πλείστη τε ἐγένετο στρατιὰ καὶ ἐς πᾶσαν μάχης ἰδέαν, ἡ μὲν ἵππος οὐ λέγουσιν ὀπόση, ψιλοὶ δὲ ἐνευήκοντα καὶ * * ἑπτακισχιλίων ἀριθμὸν ἦσαν οἱ ὀπλιτεύοντες· Αἰτω-
 5 λούς δὲ ἦγον Πολύαρχος καὶ Πολύφρων τε καὶ Λακράτης. Ἀθηναίων δὲ στρατηγὸς μὲν Κάλλιππος ἦν ὁ Μοιροκλέους, καθὰ ἐδήλωσα καὶ ἐν τοῖς προτέροις τοῦ λόγου, δυνάμεις δὲ τριήρεις τε αἱ πλωῖμοι πᾶσαι, πεντακόσιοι δὲ ἐς τὸ ἱππικόν, χίλιοι δὲ ἐτάσσοντο ἐν τοῖς πεζοῖς· καὶ ἡγεμονίαν οὗτοι κατ' ἀξίωμα εἶχον τὸ ἀρχαῖον. βασιλείων δὲ ξενικὰ πεντακόσιοι τε ἐκ Μακεδονίας καὶ ἐκ τῆς Ἀσίας ἴσοι σφισιν ἀφίκοντο ἀριθμόν·⁸⁴⁷ ἄρχοντες δὲ τῶν μὲν παρ' Ἀντιγόνου πεμφθέντων

Ἀριστόδημος ἦν Μακεδῶν, τῶν δὲ παρὰ Ἀντιόχου τε καὶ ἐκ τῆς Ἀσίας Τελέσαρχος τῶν ἐπὶ Ὀρόντῃ Σύρων.

4. Τοῖς δὲ ἐς Θερμοπύλας ἀθροισθεῖσιν Ἕλλήνων, ὥς ἐπύθοντο περὶ τε Μαγνησίαν καὶ γῆν τὴν Φθιώτιν ὄντα ἤδη τῶν Γαλατῶν τὸν στρατόν, ἔδοξεν ἡδὲ ψιλοὺς τε ἐς χιλίους καὶ [ἐς] τὴν ἵππον ἀπολέξαντας ἀποστεῖλαι σφᾶς ἐπὶ τὸν Σπερχεῖόν, ἵνα μὴδὲ τὸν ποταμὸν διαβῆναι τοῖς βαρβάροις ἄνευ ἀγῶνός τε καὶ κινδύνων ἐγγένηται. οἱ δὲ ἐλθόντες τὰς γεφύρας τε καταλύουσι καὶ αὐτοὶ παρὰ τὴν ὄχθην ἐστρατοπεδεύσαντο. Ἦν δὲ οὐδὲ ὁ Βρέννος οὔτε πάντα ἀσύνετος, οὔτε ἀπείρως εἶχεν, ὥς ἂν τις βάρβαρος, σοφίσματα ἐς πολεμίους ἐξευρεῖν. εὐθύς οὖν τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ οὐ καθότι ἦν τὰ 7 ἀρχαῖα τῷ ποταμῷ ζεύγματα, ἀλλὰ ἐς τὸ κάτω, ὥς μὴ τις τοῖς Ἕλλησι διαβαινόντων γένοιτο αἰσθησις, καὶ ἡ μάλιστα ὁ Σπερχεῖος διεχέιτο ἐς πλεόν τοῦ πεδίου καὶ ἔλος τε ἐποίει καὶ λίμνην ἀντὶ βιαίου καὶ στενοῦ ρεύματος, κατὰ τοῦτο ὁ Βρέννος ὅσον μυρίους τῶν Γαλατῶν ἀπέστειλεν, ὅποσοι τε νεῖν ἠπίσταντο ἐξ αὐτῶν καὶ ὅστις τῷ μήκει τοῦ σώματος ἐτύγχανεν ὦν ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς· εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλως οἱ Κελτοὶ μακρῷ πάντας ὑπερρηκότες μήκει τοὺς ἀνθρώπους. Οὗτοι μὲν οὖν 8 διαβαίνουσιν ἐν τῇ νυκτὶ διανηχόμενοι ὥδε τὸ λιμνωδὲς τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ ὄπλα, τοὺς ἐπιχωρίους θυρεοὺς, ἐποιεῖτο ἕκαστος ἀντὶ σχεδίας· οἱ δὲ αὐτῶν μήκιστοι διελθεῖν ἐμβαδὸν τὸ ὕδωρ ἐδυνήθησαν. Οἱ δὲ Ἕλληνες οἱ ἐπὶ τῷ Σπερχεῖ, πυνθάνονται γὰρ ὅτι κατὰ τὸ ἔλος διέβη μοῖρα τῶν βαρβάρων, αὐτίκα ἐς τὸ στρατεύμα ἀναχωροῦσι.

XXI. Βρέννος δὲ τοῖς περὶ τὸν Μαλιακὸν κόλπον οἰκοῦσι ζευγνύναι τὸν Σπερχεῖον ἐπέτασεν· οἱ δὲ ἦνυσαν τὸ ἔργον σπουδῇ τῷ τε ἐκείνου δέει, καὶ ἀπελ-

θεῖν ἐκ τῆς χώρας σφίσιν ἐπιθυμοῦντες τοὺς βαρβά-
9 ρους μὴδὲ ἐπὶ πλέον κακουργοῦν μένοντας. Ὁ δὲ ὡς
κατὰ τὰς γεφύρας διεβίβασε τὴν στρατιάν, ἐχώρει 848
πρὸς τὴν Ἡράκλειαν· καὶ διήρπασαν μὲν τὰ ἐκ τῆς
χώρας οἱ Γαλάται καὶ ἀνθρώπους τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν
ἐγκαταληφθέντας ἐφόνευσαν, τὴν πόλιν δὲ οὐχ εἶλον.
ἔτει γὰρ πρότερον τούτων οἱ Αἰτωλοὶ συντελεῖν τοὺς
Ἡρακλεώτας ἠνάγκασαν ἐς τὸ Αἰτωλικόν· τότε οὖν
ἡμύνοντο ὡς περὶ πόλεως οὐδὲν τι Ἡρακλεώταις μάλ-
λον ἢ καὶ αὐτοῖς προσηκούσης. ἦν δὲ καὶ τῷ Βρέννῳ
τὰ μὲν Ἡρακλεωτῶν ἐλάσσονος φροντίδος, ἀγώνισμα
δὲ ἐποιεῖτο ἐξελάσαι τε ἐκ τῶν στενῶν τοὺς ἀντικαθη-
μένους καὶ παρελθεῖν ἐς τὴν ἐντὸς Θερμοπυλῶν Ἑλ-
λάδα.

XXI, 1. 2. Προελθὼν οὖν ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας, ἐπυνθάνετο
γὰρ παρὰ αὐτομόλῳ τοὺς συνειλεγμένους ἐς Πύλας
ἀπὸ ἐκάστης πόλεως, ὑπερεφρόνει τε τοῦ Ἑλληνικοῦ,
καὶ ἦρχεν ἐς τὴν ἐπιούσαν μάχης ἅμα ἀνίσχοντι τῷ
ἡλίῳ, οὔτε Ἑλληνα ἔχων μάντιν οὔτε ἱεροῖς ἐπιχωρίοις
χρῶμενος, εἰ δὲ ἔστι γε μαντεία Κελτική. ἐνταῦθα οἱ
Ἑλληνες ἐν σιγῇ τε ἐπήεσαν καὶ ἐν κόσμῳ· καὶ ὡς ἀφί-
κοντο ἐς χεῖρας, οὔτε σφίσιν οἱ πεζοὶ τοσοῦτο ἀπὸ τῆς
τάξεως ἐξέθεον ὥστε τὴν φάλαγγα ἐπιταράσσειν τὴν οἰ-
κείαν, καὶ οἱ ψιλοὶ μένοντες κατὰ χώραν τὰ τε ἀκόντια
2 ἐπεμπον καὶ ὅσα ἀπὸ τῶν τόξων ἢ σφενδονῶν. τὰ δὲ
ἱππικὰ ἀμφοτέροις ἀρχεῖα ἐγένετο ἅτε οὐ στενοῦ μόνον
χωρίου τοῦ κατὰ τὰς Πύλας ὄντος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ αὐτο-
φυοῦς πέτρας λείου καὶ διὰ τῶν ρευμάτων τὸ συνεχὲς
τὰ πλεονα καὶ ὀλισθηροῦ. Τοῖς δὲ Γαλάταις τὰ μὲν τῆς
σκευῆς ἀσθενέστερα ἦν· θυρεοὺς γὰρ τοὺς ἐπιχωρίους
εἶχον, καὶ ἄλλο σφίσιν οὐκ ἦν ὅπλον σκέπη σώματος·
3 πλέον δὲ ἐτι ἐμπεριείχετο τῇ ἐς τὰ πολεμικὰ ἀπέδεδον. Οἱ

δὲ ἐν ὄργῇ τε ἐπὶ τοὺς ἐναντίους καὶ θυμῷ μετὰ οὐδε-
νὸς λογισμοῦ, καθάπερ τὰ θηρία, ἐχώρουν· καὶ οὔτε
849 πελέκεσι διαιρουμένους ἢ ὑπὸ μαχαίρων ἢ ἀπὸ νότια
τοὺς ἐμπνέοντας ἐτι ἀπέλειπεν, οὔτε ὅσοι βέλεσι καὶ
ἀκοντίοις διεπείροντο, ὑψήρουν τοῦ θυμοῦ, μέχρι οὗ
παρέμενε ἡ ψυχὴ· οἱ δὲ καὶ ἐκ τῶν τραυμάτων τὰ δό-
ρατα οἷς ἐβέβληντο ἀνασπῶντες ἠφίσαν τε ἐς τοὺς Ἑλ-
ληνας καὶ ἐχρῶντο ἐκ χειρὸς. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ ἐπὶ τῶν 4
τριήρων Ἀθηναῖοι μόγις μὲν καὶ οὐκ ἄνευ κινδύνου,
παραπλεύσαντες δὲ ὅμως διὰ τῆς ἰλῦς, ἢ ἐπὶ πλείστον
ἐπέχει τῆς θαλάσσης, καὶ τὰς ναῦς ὅτι ἐγγύτατα τῶν
βαρβάρων σχόντες, βέλεσι τε παντοίοις ἐς τὰ πλάγια
καὶ τοξεύμασιν ἐς αὐτοὺς ἐχρῶντο. Καμνόντων δὲ λό-
γον μειζόνως τῶν Κελτῶν, καὶ ἅτε ἐν στενοχωρίᾳ μι-
κρὰ μὲν δρώντων διπλάσια δὲ καὶ τετραπλάσια πασχόν-
των, ἀναχωρεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσήμαινόν σφισιν οἱ
ἡγεμόνες. οἱ δὲ ἀτάκτως καὶ σὺν οὐδενὶ ἀναστρέφον-
τες κόσμῳ πολλοὶ μὲν συνεπατήθησαν ὑπὸ ἀλλήλων,
πολλοὶ δὲ ἐς τὸ τέλμα ἐμπεσόντες ἠφανίσθησαν κατὰ
τοῦ πηλοῦ, καὶ ἀπώλεια οὐκ ἐλάσσων ἀναχωροῦσιν αὐ-
τοῖς ἢ ἐν τοῦ ἀγῶνος συνέβη τῇ ἀκμῇ.

3. Τοὺς μὲν δὴ Ἑλληνας τὸ Ἀττικὸν ὑπερεβάλετο 5
ἀρετῇ τὴν ἡμέραν ταύτην· αὐτῶν δὲ Ἀθηναίων Κυ-
δίας μάλιστα ἐγένετο ἀγαθός, νέος τε ἡλικίαν καὶ τότε
ἐς ἀγῶνα ἐλθὼν πολέμου πρῶτον. ἀποθανόντος δὲ
ὑπὸ τῶν Γαλατῶν τὴν ἀσπίδα οἱ προσήκοντες ἀνέθεσαν
τῷ Ἑλευθερίῳ Διί, καὶ ἦν τὸ ἐπίγραμμα
Ἥμαι δὴ ποθέουσα νέαν ἐτι Κυδίου ἦβην
ἀσπίς ἀριζήλου φωτός, ἄγαλμα Διί,
ἃς διὰ δὴ πρῶτας λαῖδον τότε πῆχυν ἔειπεν,
εὖτ' ἐπὶ τὸν Γαλάταν ἤκμασε θοῦρος Ἄρης.
Τοῦτο μὲν δὴ ἐπεγέγραπτο πρὶν ἢ τοὺς ὁμοῦ Σύλλα 6

καὶ ἄλλα τῶν Ἀθήνησι καὶ τὰς ἐν τῇ στοῦ τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς καθελεῖν ἀσπίδας. 4. Τότε δὲ ἐν ταῖς Θερμοπύλαις οἱ μὲν Ἕλληνες μετὰ τὴν μάχην τοὺς τε αὐτῶν ἔθαπτον καὶ ἐσκύλευον τοὺς βαρβάρους. Οἱ Γα-850
λάται δὲ οὔτε ὑπὲρ ἀναιρέσεως τῶν νεκρῶν ἐπεκηρυ-
κεύοντο, ἐποιοῦντό τε ἐπ' Ἰσῆς γῆς σφᾶς τυχεῖν ἢ θη-
ρία τε αὐτῶν ἐμφορηθῆναι καὶ ὅσον τεθνεῶσι πολέ-
7 μιον ἐστὶν ὀρνέθων. Ὀλιγώρως δὲ αὐτοὺς ἐς τῶν ἀπο-
γινόμενων ἔχειν τὰς ταφὰς δύο ἔμοι δοκεῖν τὰ ἀναπεί-
θοντα ἦν, πολεμίους τε ἄνδρας ἐκπλήξαι, καὶ ὅτι ἐστι
τεθνεώτων οὐ δι' ἔθους οἶκτος αὐτοῖς. Ἀπέθανον δὲ
παρὰ τὴν μάχην τεσσαράκοντα μὲν τοῦ Ἑλληνικοῦ,
τοὺς δὲ τῶν βαρβάρων οὐχ οἷόν τε ἦν ἀκριβῶς ἐξευ-
ρεῖν· πολλὸν γὰρ καὶ τὸ ἀφανισθὲν κατὰ τῆς ἱλῦος ἐγέ-
νετο ἐξ αὐτῶν.

XXII. Ἐβδόμη δὲ ὕστερον μετὰ τὴν μάχην λόχος
τῶν Γαλατῶν ἀνελθεῖν ἐς τὴν Οἰτην ἐπεχείρησε κατὰ
Ἡράκλειαν· ἀτραπὸς δὲ στενὴ καὶ ταύτῃ μετ' αὐτὰ τὰ
ἐρείπια ἀνήκει τὰ Τραχῖνος· ἦν δὲ καὶ ἱερὸν Ἀθηνᾶς
τότε ὑπὲρ τῆς * * Τραχινίδος καὶ ἀναθήματα ἐν αὐτῷ.
ἐς τε οὖν τὴν Οἰτην ἀναβήσεσθαι κατὰ τὴν ἀτραπὸν
ἤλπιζον, καὶ ἅμα προσέσεσθαι σφισιν ἐν παρεργῇ τὰ
ἐκ τοῦ ἱεροῦ * * * τὴν φρουρὰν οιομένου Τελεσάρχου.
καὶ νικῶσι μὲν τοὺς βαρβάρους τῇ μάχῃ, αὐτοὺς δὲ ἐπε-
σεν ὁ Τελέσαρχος, ἀνὴρ, εἶπερ τις καὶ ἄλλος, πρόθυ-
μος ἐς τὰ Ἑλλήνων.

2 2. Οἱ μὲν δὴ ἡγεμόνες τῶν βαρβάρων οἱ ἄλλοι κα-
τεπεπλήγησαν τὸ Ἑλληνικόν, καὶ ἠπόρουν ἅμα ὑπὲρ
τῶν μελλόντων, ἐς οὐδὲν σφισι πλέον προχωροῦντα
ὀρῶντες τὰ ἐν χερσὶ· τῷ δὲ Βρέννω λογισμὸς παρίστατο
ὥς, εἰ ἀναγκάσει τοὺς Αἰτωλοὺς οἰκαδε ἐς τὴν Αἰτω-
λίαν ἀναχωρῆσαι, ῥᾶν ἤδη γενήσοιτο ὁ πόλεμος αὐ-

τῷ πρὸς τὸ Ἑλληνικόν. Ἀπολέξας οὖν τῆς στρατιᾶς μυ-
ριάδας τοῦ πεζοῦ τέσσαρας καὶ ὅσον ὀκτακοσίους ἱπ-
πέας, Ὀρεστόριον τε αὐτοῖς καὶ Κόμβουτιν ἐφίστησιν
ἄρχοντας· οἱ ὅπισω κατὰ τοῦ Σπερχεῖοι τὰς γεφύρας 3
851 καὶ αὐθις διὰ Θεσσαλίας ὁδεύσαντες ἐμβάλλουσιν ἐς
τὴν Αἰτωλίαν. καὶ τὰ ἐς Καλλιέας Κόμβουτις οἱ ἐργα-
σάμενοι καὶ Ὀρεστόριος ἦσαν, ἀνοσιώτατά τε ὧν ἀκοῇ
ἐπιστάμεθα, καὶ οὐδὲν τοῖς ἀνθρώπων τολμήμασιν
ὅμοια. γένος μὲν γε πᾶν ἐξέκοψαν τὸ ἄρσεν, καὶ ὁμοί-
ως γέροντες τε καὶ τὰ νήπια ἐπὶ τῶν μητέρων τοῖς
μαστοῖς ἐφρονεῦτο· τούτων δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ γάλα-
κτος πιότερα ἀποκτείνοντες ἐπινόη τε οἱ Γαλάται τοῦ
αἵματος καὶ ἤπτοντο τῶν σαρκῶν. Γυναῖκες δὲ καὶ 4
ὄσαι ἐν ὥρᾳ τῶν παρθένων, ὄσαι μὲν φρονήματός τι
αὐτῶν εἶχον, ἐαυτὰς ἐφθνησαν ὥς ἡλίσκετο ἢ πόλις δι-
ειργασμένη· τὰς δὲ ἔτι περιούσας ἐς ἰδέαν ὕβρεως
πᾶσαν μετὰ ἀνάγκης ἦγον ἰσχυρᾶς, αἵτε ἴσον μὲν ἔλεον,
ἴσον δὲ τὰς φύσεις καὶ ἔρωτος ἀπέχοντες. καὶ ὄσαι μὲν
τῶν γυναικῶν ταῖς μαχαίραις τῶν Γαλατῶν ἐπετύγγα-
νον, αὐτοχειρίᾳ τὰς ψυχὰς ἠφίεσαν· ταῖς δὲ οὐ μετὰ
πολὺν ὑπάρξειν τὸ χρεῶν ἐμελλεν ἢ τε ἀσιτία καὶ ἢ
αὐπνία, ἀστόργων βαρβάρων ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις
ὑβρίζόντων· οἱ δὲ καὶ ἀφιεῖσαις τὰς ψυχὰς, οἱ δὲ καὶ
ἤδη νεκραῖς συνεγίνοντο ὅμως. 3. Αἰτωλοὶ δὲ πεπν- 5
σμένοι τε παρὰ ἀγγέλων ἦσαν ὅποια σφᾶς κατελιήφε-
σαν συμφοραί, καὶ αὐτίκα ὥς τάχους εἶχον ἀναστήσαν-
τες ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν τὴν δύναμιν ἠπείγοντο ἐς
τὴν Αἰτωλίαν, τὰ τε παθήματα τῶν Καλλιέων ἐν ὀργῇ
ποιούμενοι, καὶ πλέον ἔτι τὰς οὐχ ἐαλωκυίας πω δια-
σώσασθαι πόλεις προθυμούμενοι. Ἐξεστρατεύοντο δὲ
καὶ οἰκοθεν ἀπὸ τῶν πόλεων πασῶν οἱ ἐν ἡλικίᾳ, ἀνα-
μεμιγμένοι δ' ἦσαν ὑπὸ ἀνάγκης τε καὶ φρονήματος καὶ

οὐ γεγηρακότες· συνεστρατεύοντο δὲ σφισι καὶ αἱ γυναῖκες ἐκουσίως, πλέον ἐς τοὺς Γαλάτας καὶ τῶν ἀνδρῶν τῷ θυμῷ χρώμεναι. 4. Ὡς δὲ οἱ βάρβαροι συλήσαντες τοὺς τε οἴκους καὶ τὰ ἱερὰ καὶ ἐνέντες πῦρ ἐς τὸ Κάλιον ἐκομίζοντο τὴν αὐτήν, ἐνταῦθα Πατρεῖς μὲν ἐπικουροῦντες Αἰτωλοῖς Ἀχαιῶν μόνοι προσέκειντο ἐξ ἐναντίας τοῖς βαρβάροις ἅτε ὀπλιτεύειν δεδιδαγμένοι, καὶ ὑπὸ πλήθους τε τῶν Γαλατῶν καὶ τῆς ἐς τὰ ἔργα ἀπονοίας μάλιστα ἐταλαιπώρησαν· οἱ δὲ Αἰτωλοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ Αἰτωλαὶ παρὰ πᾶσαν τεταγμένοι τὴν ὁδὸν ἐσηκόντιζόν τε ἐς τοὺς βαρβάρους, καὶ οὐδὲν ἄλλο ὅτι μὴ τοὺς ἐπιχωρίους ἐχόντων θυρεοὺς ὀλίγα αὐτῶν ἡμάρτανον, διώκοντάς τε ἀπέφευγον οὐ χαλεπῶς, καὶ ἀναστρέφουσιν ἀπὸ τῆς διώξεως ἐπέκειντο αὐτίς σπουδῇ. 7. Καλλιεύσι δὲ καί περ δεινὰ οὕτω παθοῦσιν ὥς μὴδὲ τὰ ὑπὸ Ὀμήρου πεποιημένα ἐς τε Αἰστρογόνους καὶ ἐς Κύκλωπα ἐκτὸς εἶναι δοκεῖν ἀληθείας, ὅμως κατὰ τὴν ἀξίαν ἐγίνετο ἢ ὑπὲρ αὐτῶν δίκη· ἀπὸ γὰρ τῶν τεσσάρων μυριάδων προσόντων σφίσιν ὀκτακοσίων ἐλάσσονες ἡμίσεων ἐς τὸ στρατόπεδον οἱ βάρβαροι τὸ πρὸς Θερμοπύλαις ἀπεσώθησαν.

8. 5. Περὶ δὲ τοὺς Ἕλληνας ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τοὺς ἐν Θερμοπύλαις συνέβαινεν ἄλλα τοιαῦτα. ἀτραπὸς ἐστὶ διὰ τοῦ ὄρους τῆς Οἰτης μία μὲν ἢ ὑπὲρ Τραχίνος, ἀπότομος τε τὰ πλείω καὶ ὄρθιος δεινῶς, ἑτέρα δὲ ἢ διὰ τῆς Αἰνιάνων ὁδεῦσαι στρατῷ ῥάων, δι' ἧς καὶ Ἰθάκης ποτὲ Μῆδος κατὰ νῆπτου τοῖς περὶ Λεωνίδην ἐπέθετο Ἕλλησι. Κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπηγγέλλοντο ἄξειν Βρέννον οἱ Ἡρακλεῶται καὶ οἱ Αἰνιᾶνες, οὐ κακονοίᾳ τῇ ἐς τὸ Ἑλληνικόν, τοὺς δὲ Κελτοὺς ἐκ τῆς χώρας σφίσιν ἀπελθεῖν μὴδὲ ἐγκαθημένους φθείρειν περὶ πολλοῦ ποιούμενοι. καὶ μοι φαίνεται Πίνδαρος ἀληθῆ

καὶ ἐν τῷδε εἶπεῖν, ὅς πάντα τινὰ ὑπὸ κακῶν οἰκείων ἐφη πιέζεσθαι, ἐπὶ δὲ ἀλλοτρίοις κήδεσιν ἀπήμαντον εἶναι. Τότε δὲ ἢ τῶν Αἰνιάνων καὶ [ἢ] τῶν Ἡρακλεῶ-10 τῶν ὑπόσχεσις ἐπήγειρε τὸν Βρέννον· καὶ Ἀχιωρίον μὲν κατέλειπεν ἐπὶ τῇ στρατιᾷ, προειπὼν, ἐπειδὰν περὶ λάβωσιν αὐτοὶ τὸ Ἑλληνικόν, τηνικαῦτα καὶ ἐκείνοις ἐφόδου καιρὸν εἶναι· ἀπολέξας δὲ αὐτὸς μυριάδας τοῦ 853 στρατοῦ τέσσαρας ἐποιεῖτο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς ἀτραποῦ. καὶ πῶς ἐπ' ἐκείνης συνέβαινε τῆς ἡμέρας τὴν τε ὁμί-11 λην κατὰ τοῦ ὄρους καταχεῖσθαι πολλὴν καὶ ἀμαυρὸν ὑπ' αὐτῆς εἶναι τὸν ἥλιον, ὥστε τῶν Φωκῶν τοῖς ἔχουσιν ἐπὶ τῇ ἀτραπῷ τὴν φρουρὰν οὐ πρότερον ἐπίοντες οἱ βάρβαροι παρέσχοντο αἰσθῆσιν πρὶν ἢ πλησίον ἐγεγόνεσαν. Ἐνταῦθα δὲ οἱ μὲν μάχης ἤρχον, οἱ δὲ ἡμύνοντο ἐρρωμένως, τέλος δὲ ἐβιάσθησαν καὶ ἀναχωροῦσιν ἀπὸ τῆς ἀτραποῦ· καταδραμόντες μέντοι παρὰ τοὺς συμμάχους καὶ ἀπαγγείλαντες τὰ παρόντα ἐφθῆσαν πρὶν ἢ ἀκριβῆ καὶ πανταχόθεν τελέαν γενέσθαι τοῦ Ἑλληνικοῦ τὴν κύκλωσιν. ἔνθα δὲ οἱ ἐπὶ τῶν τρι-12 ῥων Ἀθηναῖοι φθάνουσιν ὑπεξαγαρόντες ἐκ τῶν Θερμοπυλῶν τὸ Ἑλληνικόν. καὶ οἱ μὲν κατὰ τὰς πατρίδας ἕκαστοι τὰς αὐτῶν ἐσκεδάσθησαν.

XXIII. Ὁ δὲ Βρέννος οὐδένα ἔτι ἐπισχῶν χρόνον, πρὶν ἢ τοὺς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τοῦ σὺν τῷ Ἀχιωρίῳ παραγενέσθαι, τὴν ὁδὸν ἐποιεῖτο ἐπὶ τοὺς Λελοῦς. οἱ δὲ καταφεύγουσιν ὑπὸ δειμάτος ἐπὶ τὸ χρηστήριον· καὶ ὁ θεὸς σφᾶς οὐκ εἶα φοβεῖσθαι, φυλάξιν δὲ αὐτοὺς ἐπηγγέλλετο τὰ ἑαυτοῦ. 2. Οἱ δὲ ἀφικόμενοι τιμωρεῖν 13 τῷ θεῷ τοσοῖδε ἐγένοντο Ἑλλήνων· Φωκεῖς μὲν ἀπὸ τῶν πόλεων πασῶν, ἐκ δὲ Ἀμφίσσης ὀπλίται τετρακόσιοι, παρὰ δὲ Αἰτωλῶν ὀλίγοι μὲν τινες αὐτίκα, ὅτε ἐπύθοντο ἐς τὸ πρόσω χωροῦντας τοὺς βαρβάρους, δια-

κοσίους δὲ καὶ χιλίους Φιλόμηλος ἤγαγεν ὕστερον. τὸ δὲ μάλιστα ἐν ἀκμῇ τῶν Αἰτωλῶν ἐτράπετο ἐπὶ τὴν μετὰ τοῦ Ἀκισωρίου στρατιάν, καὶ μάχης μὲν οὐκ ἦρχον, ὁδευόντων δὲ ἐπέκειντο αἰετὶ τοῖς ἐσχάτοις, ἀρπάζοντες τε τὰ τῶν σκευαγωγούντων καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄνδρας φονεύοντες· καὶ ἡ πορεία κατὰ ταύτην μάλιστα ἐγίνετο σφισι βραδεία τὴν αἰτίαν. κατέλειπε δὲ καὶ περὶ τὴν Ἡράκλειαν ὁ Ἀκισωρίος μοῖραν, οἳ ἐμελλον φρουρήσειν τὰ ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου χρήματα.

854

XXIII. 1. 3. Βρέννῳ δὲ καὶ τῇ στρατιᾷ τῶν τε Ἑλλήνων οἱ ἐς Δελφούς ἀθροισθέντες ἀντετάξαντο, καὶ τοῖς βαρβάροις ἀντεστήμηναι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ ταχύ τε καὶ ὧν ἴσμεν φανερώτατα. ἥ τε γὰρ γῆ πᾶσα, ὅσῃν ἐπεῖχεν ἡ τῶν Γαλατῶν στρατιὰ, βιαίως καὶ ἐπὶ πλείστον ἐσείετο τῆς 2 ἡμέρας, βρονταὶ τε καὶ κεραυνοὶ συνεχεῖς ἐγίνοντο· καὶ οἱ μὲν ἐξέπληττον τε τοὺς Κελτοὺς καὶ δέχεσθαι τοῖς ὥσθι τὰ παραγγελλόμενα ἐκώλυνον, τὰ δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐκ ἐς ὄντινα κατασκήψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίον καὶ αὐτοὺς ὁμοίως καὶ τὰ ὅπλα ἐξηῆπτε. Τὰ τε τῶν ἡρώων τηνικαῦτὰ σφισιν ἐφάνη φάσματα, ὁ Ὑπέρροχος καὶ ὁ Λαόδοκος τε καὶ Πύρρος· οἱ δὲ καὶ τέταρτον τὸν 3 Φύλακον ἐπιχώριον Δελφοῖς ἀπαριθμοῦσιν ἦρωα. Ἀπέθανον δὲ καὶ αὐτῶν παρὰ τὸ ἔργον τῶν Φωκέων ἄλλοι τε ἀριθμὸν πολλοὶ καὶ Ἀλεξίμαχος, ὃς ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ μάλιστα Ἑλλήνων ἡλικίας τε τῷ ἀκμᾶζοντι καὶ ἰσχυρῶς σώματος καὶ τῷ ἔρρωμένῳ τοῦ θυμοῦ κατεχρήσατο ἐς τῶν βαρβάρων τὸν φόνον· Φωκεῖς δὲ εἰκόνα τοῦ Ἀλεξιμάχου ποιησάμενοι ἀπέστειλαν τῷ Ἀπόλλωνι ἐς Δελ- 4 φούς. Τοιούτοις μὲν οἱ βάρβαροι παρὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν παθῆμασί τε καὶ ἐκπλήξει συνείχοντο· τὰ δὲ ἐν τῇ νυκτὶ πολλῷ σφᾶς ἐμελλεν ἀλγεινότερα ἐπιλήψεσθαι· ῥίγος τε γὰρ ἰσχυρὸν καὶ νιφετὸς ἦν ὁμοῦ τῷ ῥίγῃ,

πέτραι τε ἀπολισθάνουσαι τοῦ Παρνασοῦ μεγάλαι καὶ κρημνοὶ καταρρηγνύμενοι σκοπὸν τοὺς βαρβάρους εἶχον, καὶ αὐτοῖς οὐ κατὰ ἓνα ἢ δύο, ἀλλὰ κατὰ τριάκοντα καὶ ἑπτὰ πλείοσιν, ὥς ἕκαστοι ἐν τῷ αὐτῷ φρουροῦντες ἢ καὶ ἀναπαυόμενοι τύχοιεν, ἀθροίσις ἢ ἀπώλεια ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἐμβολῆς τῶν κρημνῶν. 4. Ἄμα δὲ τῷ ἡλίῳ 5 ἀνίσχοντι οἱ Ἕλληνες ἐπήεσάν σφισιν ἐκ τῶν Δελφῶν, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἐπὶ τὸ στράτευμα εὐθεῖαν, οἱ Φωκεῖς δὲ ἄτε καὶ μᾶλλον ἔχοντες τῶν χωρίων ἐμπείρως κατέ- 855 βησάν τε διὰ τῆς χιόνος κατὰ τὰ ἀπόμενα τοῦ Παρνασοῦ, καὶ ἔλαθον κατὰ νώτου γενόμενοι τοῖς Κελτοῖς, ἠκόντιζόν τε ἐς αὐτοὺς καὶ ἐτόξευον σὺν οὐδενὶ ἀπὸ τῶν βαρβάρων δείματι. Οἱ δὲ ἀρχομένης μὲν τῆς μάχης, 6 καὶ μάλιστα οἱ περὶ τὸν Βρέννον, οὗτοι δὲ μήκιστοι τε ἦσαν καὶ ἀλκιμώτατοι τῶν Γαλατῶν, τότε μὲν ὑπὸ προθυμίας ἑπὶ ἀντείχον βαλλόμενοι τε πανταχόθεν καὶ οὐχ ἦσσαν ὑπὸ τοῦ ῥίγους, μάλιστα οἱ τραυματίαι, τάλαι- 7 πωροῦντες· ὥς δὲ καὶ ὁ Βρέννος ἔλαβε τραύματα, ἐκείνον μὲν λιποψυχήσαντα ἐκκομίζουσιν ἐκ τῆς μάχης, οἱ δὲ βάρβαροι πανταχόθεν σφισιν ἐγκειμένῳ τῶν Ἑλλήνων ὑπέφευγόν τε ἄκοντες καὶ ἐαντῶν τοὺς ἀδυνάτους διὰ τραύματα ἔπεσθαι καὶ ἀρρωστίαν φονεύουσι.

5. Καὶ οἱ μὲν ἐστρατοπεδεύσαντο ἐνθα ἡ νύξ κατε- 7 λάμβανεν ἀναχωροῦντας· ἐν δὲ τῇ νυκτὶ φόβος σφισιν ἐμπίπτει Πανικός· τὰ γὰρ ἀπὸ αἰτίας οὐδεμιᾶς δείματα ἐκ τούτου φασὶ γίνεσθαι. ἐνέπεσε μὲν ἐς τὸ στράτευμα ἡ ταραχὴ περὶ βαθεῖαν τὴν ἐσπέραν, καὶ ὀλίγοι τὸ κατ' ἀρχὰς ἐγένοντο οἱ παραχθέντες ἐκ τοῦ νοῦ, ἐδόξαζόν τε οὗτοι κτύπου τε ἐπελαννομένων ἱππῶν καὶ ἐφόδου πολεμίων (αἰσθάνεσθαι)· μετὰ δὲ οὐ πολὺ καὶ ἐς ἅπαντας διέδρα ἡ ἄνοια. ἀναλαβόντες οὖν τὰ ὅπλα καὶ διαστάν- 8 τες ἐκτεινόν τε ἀλλήλους καὶ ἀνὰ μέρος ἐκτείνοντο,

- οὔτε γλώσσης τῆς ἐπιχωρίου συνιέντες, οὔτε τὰς ἀλλήλων μορφὰς οὐδὲ τῶν θυρεῶν καθορῶντες τὰ σχήματα· ἀλλὰ ἀμφοτέραις ταῖς τάξεσιν ὁμοίως ὑπὸ τῆς ἐν τῷ παρόντι ἀνοίας οἱ τε ἄνδρες οἱ ἀνθεστηκότες εἶναι σφισιν Ἕλληνες καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ὅπλα ἐφαίνοντο καὶ Ἑλλάδα ἀφιέναι τὴν φωνήν, ἥ τε ἐκ τοῦ θεοῦ μανία πλεῖστον ἐξεργάσατο ὑπ' ἀλλήλων τοῖς Γαλάταις τὸν φόνον.
- 9 Τῶν δὲ Φωκέων ὅσοι κατελείποντο κατὰ τοὺς ἀγρούς 856 φυλακῆς βοσκημάτων ἕνεκα, πρῶτοί τε ἦσθοντο καὶ ἀπαγγέλλουσι τοῖς Ἕλλησι τὰ ἐν τῇ νυκτὶ κατασχόντα τοὺς βαρβάρους· ἀναθαρσῆσαντες δὲ οἱ Φωκεῖς προθυμότερον ἔτι ἐνέκειντο τοῖς Κελτοῖς, διὰ φυλακῆς τε πλείονος τὰς ἐπαύλεις ἐποιοῦντο, καὶ τὰ ἐς βίον χρεῖαν οὐ περιεώρων σφᾶς ἐκ τῆς χώρας ἀμαχεὶ λαμβάνοντας· ἐγερόναι τε αὐτίκα τοῖς Γαλάταις διὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ σίτου καὶ ὅσα ἐς τροφήν ἄλλα ἐνδεια ἰσχυρά.
- 10 6. Πλεῖθος δὲ τὸ ἐν τῇ Φωκίδι αὐτῶν ἀναλωθέν, ὀλίγω μὲν ἐξακισχιλίων ἐλάσσονες οἱ ἐν ταῖς μάχαις, οἱ δὲ ἐν τῇ χειμερίῳ διαφθαρέντες νυκτὶ καὶ ὕστερον οἱ ἐν τῷ Πανικῷ δέματι ἐγένοντο ὑπὲρ τοὺς μυρίους, τοσοῦτοι δὲ ἄλλοι καὶ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ.
- 11 7. Ἀθηναίων δὲ ἄνδρες ἐπισκεψόμενοι μὲν ἀφίκοντο τὰ ἐν Δελφοῖς· τότε δὲ ἐπανήκοντες τὰ τε ἄλλα ἡγγελλον ὅποια συμβεβήκει τοῖς βαρβάροις, καὶ τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ κατεληφότα. οἱ δὲ αὐτοὶ τε ἐξεστρατεύοντο, καὶ ὡς τὴν Βοιωτίαν διώδενον, οἱ Βοιωτοὶ σφισιν ἀνemiχθησαν· οὕτω δὲ ἀμφοτέροι τοῖς βαρβάροις ἐπακολουθοῦν.
- 12 8. τες ἐλόχων τε καὶ ἔκτεινον τοὺς αἰεὶ ἐσχάτους. τοῖς δὲ φεύγουσιν ὁμοῦ τῷ Βρέννῳ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀικωρίον ἐν τῇ προτέρᾳ νυκτὶ ἀνemiχθησαν· βραδείαν γὰρ τὴν πορείαν ἐποίησάν σφισιν οἱ Αἰτωλοί, τοῖς τε ἀκοντίοις ἐς αὐτοὺς ἀφειδέστερον καὶ ὅτῳ τύχοιεν καὶ ἄλλῳ χρω-

- μενοι, ὥστε ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ πρὸς τῇ Ἡρακλείᾳ μοῖρα οὐ πολλὴ διέφυγεν ἐξ αὐτῶν. 8. Τῷ δὲ Βρέννῳ κατὰ μὲν τὰ τραύματα ἐλείπετο ἔτι σωτηρίας ἐλπίς· τῶν δὲ πολιτῶν φόβῳ φασὶν αὐτὸν καὶ τῇ αἰδοῦ πλεόν, ἅτε τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι κακῶν αἴτιον, ἐκουσίως ἀφείναι τὴν ψυχὴν ἀκράτου πίνοντα τοῦ οἴνου. Καὶ τὸ ἀπὸ τούτου 13 δὲ οἱ βάρβαροι μέχρι μὲν τοῦ Σπερχεῖο χαλεπῶς ἐκομίσθησαν, τῶν Αἰτωλῶν βιαίως σφίσιν ἐγκειμένων· ὥς δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Σπερχεῖον, [οἱ] ἐντεῦθεν ὑποκαθήμενοι Θεσσαλοὶ καὶ οἱ Μαλιεῖς ἐνεφορήθησαν οὕτω σφῶν ὥς μηδένα οἰκαδὲ ἀποσωθῆναι.
9. Ἐγένετο δὲ τῶν Κελτῶν στρατεία τε ἐπὶ τὴν Ἑλ- 14 λάδα καὶ ἡ ἀπώλεια Ἀναξικράτους Ἀθήνησιν ἄρχοντος, 857 δευτέρῳ δὲ ἔτει τῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος ἐπὶ εἰκοσι καὶ ἑκατόν, ἣν Λάδας Αἰγίους ἐνίκα σάδιον· τῷ δὲ ἔτει τῷ ἐφεξῆς Δημοκλέους Ἀθήνησιν ἄρχοντος, οἱ δὲ αὖθις ἐς τὴν Ἀσίαν διαβαίνουσιν οἱ Κελτοί. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γενόμενα ἴστω τις.
- XXIV. Ἐν δὲ τῷ προνάῳ τῷ ἐν Δελφοῖς γεγραμμένα ἐστὶν ὠφελήματα ἀνθρώποις ἐς βίον· ἐγράφη δὲ ὑπὸ ἀνδρῶν οὓς γενέσθαι σοφοὺς λέγουσιν Ἕλληνες. οὗτοι δὲ ἦσαν ἐκ μὲν Ἰωνίας Θαλῆς τε Μιλήσιος καὶ Πριηνεὺς Βίας, Αἰολέων δὲ τῶν ἐν Λέσβῳ Πιττακὸς Μιτυληναῖος, ἐκ δὲ Λωριέων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Κλεόβουλος Αἰνίδιος, καὶ Ἀθηναῖός τε Σόλων καὶ Σπαρτιάτης Χίλων· τὸν δὲ ἑβδομον Πλάτων ὁ Ἀρίστωνος ἀντὶ Περιάνδρου τοῦ Κυψέλου Μύσωνα κατέλοχε τὸν Χηνέα· κώμη δὲ ἐν τῇ Οἰτῇ τῷ ὄρει ᾠκοῦντο αἱ Χῆναι. οὗτοι οὖν οἱ ἄνδρες ἀφικόμενοι ἐς Δελφούς ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι τὰ ἄδόμενα Γνωθὶ σαντὸν καὶ Μηδὲν ἄγαν. οὗτοι μὲν δὴ ἐνταῦθα ἐγραψαν τὰ εἰρημένα.
2. Θεάσαιο δ' ἂν καὶ εἰκόνα Ὀμήρου χαλκῇ ἐπὶ 2

στήλη, καὶ ἐπιλέξει τὸ μάντευμα ὃ γενέσθαι τῷ Ὀμήρῳ λέγουσιν·

Ὀλβιε καὶ δύσδαιμον, ἔφες γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροισι,
πατρίδα δίζηαι. μητρὶς δέ τοι, οὐ πατρὶς ἐστίν.
ἐστὶν Ἴος νῆσος μητρὸς πατρὶς, ἣ σε θανόντα
δέξεται. ἀλλὰ νέων παίδων αἰνιγμα φύλαξαι.

3. Δεικνύουσι δὲ οἱ Ἰῆται καὶ Ὀμήρου μνήμα ἐν τῇ
νῆσῳ καὶ ἐτέρωθι Κλυμένης, τὴν Κλυμένην μητέρα⁸⁵⁸
3 εἶναι τοῦ Ὀμήρου λέγοντες. Κύπριοι δέ, οἰκιοῦνται
γὰρ δὴ καὶ οὗτοι Ὀμηρον, Θεμιστῶ τε αὐτῷ μητέρα
εἶναι τῶν τινὰ ἐπιχωρίων γυναικῶν λέγουσι, καὶ ὑπὸ
Εὐκλον προθεσπισθῆναι τὰ ἐς τὴν γένεσιν τὴν Ὀμήρου
φασὶν ἐν τοῖσδε·

Καὶ τότ' ἐν εἰναλίῃ Κύπρῳ μέγας ἔσσετ' αἰοῖδος,
ὄν τε Θεμιστῶ τέξει ἐπ' ἀγροῦ διὰ γυναικῶν,
νόσφι πολυκτεάνοιο πολὺκλειτον Σαλαμῖνος.
Κύπρον δὲ προλιπὼν διερός θ' ὑπὸ κύμασιν ἀρθεῖς,
Ἑλλάδος εὐρυχόρου μοῦνος κακὰ πρῶτος αἰείσας,
ἔσσεται ἀθάνατος καὶ ἀγήραος ἥματα πάντα.

Ταῦτα ἡμεῖς ἀκούσαντές τε καὶ ἐπιλεξάμενοι τοὺς χρη-
σμους, ἰδίᾳ δὲ οὐδένα αὐτῶν λόγον οὔτε ἐς πατρίδα
οὔτε περὶ ἡλικίας Ὀμήρου γράφομεν.

4. 4. Ἐν δὲ τῷ ναῷ πεποιήται μὲν Ποσειδῶνος βωμός,
ὅτι τὸ μαντεῖον τὸ ἀρχαιότατον κτῆμα ἦν καὶ Ποσειδῶ-
νος, ἔστηκε δὲ καὶ ἀγάλματα Μοιρῶν δύο· ἀντὶ δὲ αὐ-
τῶν τῆς τρίτης Ζεὺς τε Μοιραγετῆς καὶ Ἀπόλλων σφίσι
παρέστηκε Μοιραγέτης. Θεάσαιο δ' ἂν ἐνταῦθα καὶ
ἐστῖαν, ἐφ' ἣ Νεοπόλεμον τὸν Ἀχιλλέως ὁ ἱερεὺς ἀπέ-
κτεινε τοῦ Ἀπόλλωνος· τὰ δὲ ἐς τοῦ Νεοποτολέμου τὴν
5 τελευταίην ἐστὶν ἡμῖν ἐτέρωθι εἰρημένα. Ἀνάκειται δὲ
οὐ πόρρω τῆς ἐστίας θρόνος Πινδάρου· σιδήρου μὲν
ἐστὶν ὁ θρόνος, ἐπὶ δὲ αὐτῷ φασὶν, ὅποτε ἀφίκοντο ἐς

Δελφούς, καθέζεσθαι τε τὸν Πίνδαρον καὶ ἄδειν ὅποσα
τῶν ᾠσμάτων ἐς Ἀπόλλωνα ἐστίν. ἐς δὲ τοῦ ναοῦ τὸ
ἐσωτάτω παρίσσι τε ἐς αὐτὸ ὀλλοί, καὶ χρυσοῦν Ἀπόλ-
λωνος ἕτερον ἄγαλμα ἀνάκειται.

5. Ἐξελθόντι δὲ τοῦ ναοῦ καὶ τραπέντι ἐς ἀριστερὰ 6
περίβολός ἐστι καὶ Νεοποτολέμου τοῦ Ἀχιλλέως ἐν αὐτῷ⁸⁵⁹
τάφος· καὶ οἱ κατὰ ἔτος ἐναγίζουσιν οἱ Δελφοί. Ἐπα-
ναβάντι δὲ ἀπὸ τοῦ μνήματος λίθος ἐστὶν οὐ μέγας·
τούτου καὶ ἔλαιον ὀσημέραι καταχέουσι καὶ κατὰ ἐορτὴν
ἐκαστὴν ἔρια ἐπιτιθέασιν τὰ ἀργά· ἐτι δὲ καὶ δόξα ἐς
αὐτόν, δοθῆναι Κρόνῳ τὸν λίθον ἀντὶ [τοῦ] παιδός,
καὶ ὥς αὐθις ἤμεσεν αὐτὸν ὁ Κρόνος.

Ἰοῦσι δὲ ὥς ἐπὶ τὸν ναὸν αὐθις μετὰ τοῦ λίθου τὴν 7
θέαν ἐστὶν ἡ Κασσοτὶς καλουμένη πηγὴ· τεῖχος δὲ οὐ
μέγα ἐπ' αὐτῇ, καὶ ἡ ἄνοδος διὰ τοῦ τεύχους ἐστὶν ἐπὶ
τὴν πηγὴν. ταύτης τῆς Κασσοτίδος δύεσθαι τε κατὰ
τῆς γῆς λέγουσι τὸ ὕδωρ καὶ ἐν τῷ ἁδύτῳ τοῦ θεοῦ τὰς
γυναῖκας μαντικὰς ποιεῖν· τὴν δὲ τῇ κρήνῃ δεδωκυῖαν
τὸ ὄνομα τῶν περὶ τὸν Παρνασσὸν νυμφῶν φασὶν εἶναι.

XXV. Ὑπὲρ δὲ τὴν Κασσοτίδα ἐστὶν οἰκημα γραφὰς
ἔχον τῶν Πολυγνώτου, ἀνάθημα μὲν Κνιδίων, καλεῖται
δὲ ὑπὸ Δελφῶν Λέσχη, ὅτι ἐνταῦθα συνιόντες τὸ ἀρ-
χαῖον τὰ τε σπουδαιότερα διελέγοντο καὶ ὅποσα μυ-
θώδη. τοιαῦτα εἶναι πολλὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλ-
λάδα Ὅμηρος ἐν Μελανθοῦς λοιδορίᾳ πρὸς Ὀδυσσεᾶ
ἐδήλωσεν·

Οὐδ' ἐθέλεις εὐθεὶν χαλκήϊον ἐς δόμον ἔλθῶν
ἧέ που ἐς λέσχην, ἀλλ' ἐνθάδε πόλλ' ἀγορεύεις.

2. Ἐς τοῦτο οὖν ἐσελθόντι τὸ οἶκημα τὸ μὲν σύμπαν τὸ 2
ἐν δεξιᾷ τῆς γραφῆς Ἰλιός τέ ἐστιν ἑλακυῖα καὶ ἀπό-
πλους ὁ Ἑλλήνων. Μενελάῳ δὲ τὰ ἐς τὴν ἀναγνώην
εὐτρεπέουσιν, καὶ ναῦς τε γεγραμμένη καὶ ἄνδρες ἐντός

ναῦται καὶ ἀναμιξ παῖδες· ἐν μέσῃ δέ ἐστι τῇ νηϊ ὁ κυβερνήτης Φρόντις κοντοὺς δύο ἔχων. Ὁμηρος δὲ Νέστορα ἐποίησεν ἄλλα τε διαλεγόμενον πρὸς Τηλέμαχον καὶ περὶ τοῦ Φρόντιδος, ὡς πατὴρ μὲν Ὀνήτορος, Μενελάου δὲ ἦν κυβερνήτης, δοκιμώτατος δὲ ἐς τὴν τέχνην, καὶ ὡς Σούνιον ἦδη τὸ ἐν τῇ Ἀττικῇ παραπλέοντα 860 ἐπέλαβεν αὐτὸν τὸ χρεών· καὶ τέως ὁμοῦ Νέστορι ὁ Μενέλαος πλέων, τότε κατὰ αἰτίαν ἀπελείφθη ταύτην, ἵνα μνήματος καὶ ὅσα ἐπὶ νεκροῖς ἄλλα ἀξιώσειε τὸν 3 Φρόντιν. Οὗτός τε οὖν ἐν τοῦ Πολύγνωτου τῇ γραφῇ, καὶ ὑπ' αὐτὸν Ἰθαίμενης τέ τις κομίζων ἐσθῆτα καὶ Ἐχιοᾶξ διὰ τῆς ἀποβάθρας κατιών ἐστιν, ὕδριαν ἔχων χαλκῇν. Καταλύουσι δὲ καὶ τοῦ Μενελάου τὴν σκηνὴν οὐ πόρρω τῆς νεῶς οὖσαν Πολίτης καὶ Στροφίος τε καὶ Ἄλφιος. καὶ ἄλλην διαλύων σκηνὴν ἐστὶν Ἀμφιάλος. ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀμφιάλου τοῖς ποσὶ κάθηται παῖς· ἐπίγραμμα δὲ οὐκ ἐστὶ τῷ παιδί, γένεια δὲ μόνῳ τῷ Φρόντιδι. καὶ μόνου τούτου τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐς Ὀδυσσεῆα ποιήσεως ἔμαθε· τῶν δὲ ἄλλων ἐμοὶ δοκεῖν τὰ ὀνόματα 4 συνέθηκεν αὐτὸς ὁ Πολύγνωτος. Βρισηῖς δὲ ἐστῶσα καὶ Διομήδῃ τε ὑπὲρ αὐτῆς καὶ Ἴφρις πρὸ ἀμφοτέρων εἰκάσιν ἀνασκοπούμεναι τὸ Ἑλένης εἶδος. κάθηται δὲ αὐτῇ τε ἡ Ἑλένη καὶ Εὐρυβάτης πλησίον· τὸν Ὀδυσσεῆος εἶναι κήρυκα εἰκάσομεν, οὐ μὴν εἶχεν ἦδη γένεια. θεράπαινα δὲ Ἥλέκτρα καὶ Πανθαλῆς, ἡ μὲν τῇ Ἑλένῃ παρέστηκεν, ἡ δὲ ὑποδεῖ τὴν δέσποιναν ἡ Ἥλέκτρα· διάφορα δὲ καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἡ Ὁμηρος ἔθετο ἐν Ἰλιάδι, ἡ καὶ Ἑλένην καὶ ἰούσας ὁμοῦ τῇ Ἑλένῃ τὰς 5 δούλας ἐπὶ τὸ τεῖχος πεποιήκε. 3. Κάθηται δὲ ὑπὲρ τὴν Ἑλένην πορφυροῦν ἀνὴρ ἀμπεχόμενος ἱμάτιον καὶ ἐς τὰ μάλιστα κατηφής· Ἑλενον εἶναι τεκμήριο ἂν τὸν Πριάμου καὶ πρὶν ἢ [καὶ] τὸ ἐπίγραμμα ἐπιλέξασθαι. πλη-

σίον δὲ τοῦ Ἑλένου Μέρης ἐστὶ· τέτρωται δὲ τὸν βραχίονα ὁ Μέρης, καθὰ δὴ καὶ Λέσχεως ὁ Αἰσχυλίνου Πυρραῖος ἐν Ἰλίῳ πέρσιδι ἐποίησε· τρωθῆναι δὲ ὑπὸ τὴν μάχην τοῦτον, ἦν ἐν τῇ νυκτὶ ἐμαχέσαντο οἱ Τρῶες, 861 ὑπὸ Ἀδμήτου φησὶ τοῦ Αὐγείου. Γέγραπται δὲ καὶ 6 Ἀνκομήδης παρὰ τὸν Μέρητα ὁ Κρέοντος, ἔχων τραῦμα ἐπὶ τῷ καρπῷ· Λέσχεως οὕτω φησὶν αὐτὸν ὑπὸ Ἀγήνορος τρωθῆναι. δῆλα οὖν ὡς ἄλλως γε οὐκ ἂν ὁ Πολύγνωτος ἔγραψεν οὕτω τὰ ἔλκη σφίσι, εἰ μὴ ἐπελέξατο τὴνποίησιν τοῦ Λέσχεω· προσεπέθηκε μέντοι καὶ σφυροῦ τῷ Ἀνκομήδει καὶ τρίτον τραῦμα ἐν τῇ κεφαλῇ. τέτρωται δὲ καὶ Εὐρύαλος ὁ Μηκιστέως κεφαλὴν τε καὶ ἐπὶ τῇ χειρὶ τὸν καρπόν. Οὗτοι μὲν δὴ ἀνωτέρω τῆς 7 Ἑλένης εἰσὶν ἐν τῇ γραφῇ· ἐφεξῆς δὲ τῇ Ἑλένῃ μήτηρ τε ἡ Θησέως ἐν χρῶ κεκαρμένη καὶ παίδων τῶν Θησέως Δημοφῶν ἐστὶ φροντίζων, ὅσα γε ἀπὸ τοῦ σχήματος, εἰ ἀνασώσασθαι οἱ τὴν ΑἼθραν ἐνέσται. Ἀργεῖοι δὲ καὶ ἐκ τῆς Σίνιδος θυγατρὸς γενέσθαι Θησεῖ Μελάνιππον λέγουσι, καὶ ὡς ἀνέλοιτο ὁ Μελάνιππος δρόμου νίκην, ὅτε οἱ Ἐπίγονοι καλούμενοι Νέμεια δεύτεροι οὗτοι ἔθεσαν μετὰ Ἀδραστον. Λέσχεως δὲ ἐς τὴν ΑἼθραν ἐποίη- 8 σεν, ἡνίκα ἠλίσκετο Ἴλιον, ὑπεξελθοῦσαν ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτὴν ἀφικέσθαι τὸ Ἑλλήνων καὶ ὑπὸ τῶν παίδων γνωρισθῆναι τῶν Θησέως, καὶ ὡς παρ' Ἀγαμέμνονος αἰτήσαι Δημοφῶν αὐτήν· ὁ δὲ ἐκείνῳ μὲν ἐθέλειν χαρίζεσθαι, ποιήσειν δὲ οὐ πρότερον ἔφη πρὶν Ἑλένην πείσαι· ἀποστελλαντι δὲ αὐτῷ κήρυκα ἔδωκεν Ἑλένη τὴν χάριν. ἔοικεν οὖν ὁ Εὐρυβάτης ὁ ἐν τῇ γραφῇ ἀφίχθαι τε ὡς τὴν Ἑλένην τῆς ΑἼθρας ἔνεκα, καὶ τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἀπαγγέλλειν. 4. Γυναικες δὲ αἱ Τρῳάδες αἰχμαλώτοις τε ἦδη καὶ ὀδυ- 9 ρομέναις εἰκάσι. γέγραπται μὲν Ἀνδρομάχῃ, καὶ ὁ

παῖς οἱ προσέστηκεν ἐλόμενος τοῦ μαστοῦ· τούτῳ Ἀέ-
 σχεως ῥιφέντι ἀπὸ τοῦ πύργου συμβῆναι λέγει τὴν τε-
 λευτήν, οὐ μὴν ὑπὸ δόγματός γε Ἑλλήνων, ἀλλ' ἰδίᾳ
 Νεοπτόλεμον αὐτόχειρα ἐθελῆσαι γενέσθαι. Γέγραπται
 δὲ Μηδειακίστη, θυγατέρων μὲν Πριάμου καὶ αὕτη
 τῶν νόθων, ἐξωκίσθαι δὲ ἐς Πήδαιον πόλιν φησὶν αὐ-
 τὴν Ὅμηρος Ἰμβριῶ Μέντορος [παιδί] ἀνδρὶ συνοικοῦν-862
 10 σαν. Ἡ μὲν δὴ Ἀνδρομάχη καὶ ἡ Μηδειακίστη καλύμ-
 ματὰ εἰσιν ἐπικείμεναι, Πολυξένη δὲ κατὰ τὰ εἰθισμένα
 παρθένους ἀναπέπλεκται τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας· ἀπο-
 θανεῖν δὲ αὐτὴν ἐπὶ τῷ Ἀχιλλέως μνήματι ποιηταὶ τε
 ἄδουσιν, καὶ γραφὰς ἐν τε Ἀθήναις καὶ Περγάμῳ τῇ
 11 τὰ παθήματα. Ἐγραψε δὲ καὶ Νέστορα τῇ κεφαλῇ τε
 ἐπικείμενον πῖλον καὶ ἐν τῇ χειρὶ δόρυ ἔχοντα· καὶ ἵπ-
 πος κονίεσθαι μέλλοντος παρέχεται σχῆμα. ἄχρι μὲν δὴ
 τοῦ ἵππου αἰγιάλος τε καὶ ἐν αὐτῷ ψηφίδες ὑποφαίνον-
 ται, τὸ δὲ ἐντεῦθεν οὐκέτι ἔοικεν εἶναι θάλασσα.

XXVI. Τῶν δὲ γυναικῶν τῶν μεταξὺ τῆς τε Αἴθρας
 καὶ Νέστορός εἰσιν ἄνωθεν τούτων αἰχμάλωτοι καὶ αὐ-
 ται Κλυμένη τε καὶ Κρέουσα καὶ Ἀριστομάχη καὶ Ξενο-
 δίκη. Κλυμένην μὲν οὖν Στησίχορος ἐν Ἰλίου πέρσιδι
 κατηρίθμηκεν ἐν ταῖς αἰχμαλώτοις· ὡσαύτως δὲ καὶ
 Ἀριστομάχην ἐποίησεν ἐν Νόστοις θυγατέρα μὲν Πριά-
 μου Κριτολάου δὲ γυναικα εἶναι τοῦ Ἰκετάονος· Ξενο-
 δίκης δὲ μνημονεύσαντα οὐκ οἶδα οὔτε ποιητὴν οὔτε
 ὅσοι λόγων συνθέται· ἐπὶ δὲ τῇ Κρεούσῃ λέγουσιν ὡς
 ἡ θεῶν μήτηρ καὶ Ἀφροδίτη δουλείας ἀπὸ Ἑλλήνων
 αὐτὴν ἐρρῶσαντο· εἶναι γὰρ δὴ καὶ Αἰνείου τὴν Κρέ-
 2 οῦσαν γυναικα· Λέσχεως δὲ καὶ ἔπη τὰ Κύπρια διδόν-
 2 σιν Εὐρυδίκη γυναικα Αἰνεία. Γεγραμμένοι δὲ ἐπὶ
 κλήνης ὑπὲρ ταύτας Ἀηινόμεη τε καὶ Μητιόχη, καὶ Πει-

σίς ἐστι καὶ Κλεοδίκη· τούτων ἐν Ἰλιάδι καλουμένηη μι-
 κρὰ μόνης ἐστὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἀηινόμεης, τῶν δ' ἄλλων
 ἐμοὶ δοκεῖν συνέθηκε τὰ ὀνόματα ὁ Πολύγνωτος. Γέ-
 γραπται δὲ καὶ Ἐπειὸς γυμνὸς καταβάλλων ἐς ἑδαφος
 τῶν Τρώων τὸ τεῖχος· ἀνέχει δὲ ὑπὲρ αὐτὸ ἡ κεφαλὴ
 τοῦ ἵππου μόνῃ τοῦ δουρείου. Πολυποίτης δὲ ὁ Πει-
 ρίθου δεδεμένος τὴν κεφαλὴν ταινίᾳ, καὶ παρ' αὐτὸν
 Ἀκάμας ἐστὶν ὁ Θησέως ἐπικείμενος τῇ κεφαλῇ κράνος·
 3 λόφος δὲ ἐπὶ τῷ κράνι πεποῖηται. καὶ Ὀδυσσεύς τέ 3
 ἐστὶν ἐνδεδυνκὸς θώρακα· [Ὀδυσσεύς.] Αἴας δὲ Ὀϊλέως
 ἔχων ἄσπίδα βωμῷ προσέστηκεν, ὁμνύμενος ὑπὲρ τοῦ
 863 ἐς Κασσάνδραν τολμήματος· ἡ δὲ κάθηται τε ἡ Κασσάν-
 δρα χαμαὶ καὶ τὸ ἄγαλμα ἔχει τῆς Ἀθηνᾶς, εἶγε δὴ ἀνέ-
 τρεψεν ἐκ βάθρων τὸ ξόανον, ὅτε ἀπὸ τῆς ἱεσσίας αὐτὴν
 ὁ Αἴας ἀφείλκε. γεγραμμένοι δὲ καὶ οἱ παῖδες εἰσιν οἱ
 Ἀτρεΰς, ἐπικείμενοι καὶ οὗτοι κράνη· Μενελάω δὲ
 ἄσπίδα ἔχοντι δράκων ἐπὶ τῇ ἄσπιδι ἐστὶν εἰργασμένος
 τοῦ ἐν Αὐλίδι φανέντος ἐπὶ τοῖς ἱερείοις τέρατος ἔνεκα
 ἐπὶ τούτοις τὸν Αἴαντα ἐξορκοῦσιν. Κατ' εὐθὺν δὲ τοῦ 4
 ἵππου τοῦ παρὰ τῷ Νέστορι Νεοπτόλεμος ἀπεκτονῶς
 ἐστὶν Ἐλασον, ὅστις δὴ ὁ Ἐλασος. οὗτος μὲν δὴ ὀλίγον
 ἐμπνέοντι ἔτι εἴκασται· Ἀστύνοον δέ, οὐ δὴ ἐποίησατο
 καὶ Λέσχεως μνήμην, πεπτωκότα ἐς γόνυ ὁ Νεοπτόλεμος
 ξίφει παίει. Νεοπτόλεμον δὲ μόνον τοῦ Ἑλληνικοῦ φο-
 νεύοντα ἔτι τοὺς Τρῶας ἐποίησεν ὁ Πολύγνωτος, ὅτι
 ὑπὲρ τοῦ Νεοπτολέμου τὸν τάφον ἡ γραφὴ πᾶσα ἐμελ-
 λεν αὐτῷ γενήσεσθαι. Τοῦ δὲ Ἀχιλλέως τῷ παιδί Ὅμη-
 ρος μὲν Νεοπτόλεμον ὄνομα ἐν ἀπάσῃ οἱ τίθεται τῇ
 ποιήσῃ· τὰ δὲ Κύπρια ἔπη φησὶν ὑπὸ Λυκομήδους μὲν
 τεθῆναι, Νεοπτόλεμον δὲ ὄνομα ὑπὸ Φοίνικος αὐτῷ
 2. Γέγραπται δὲ βωμός τε καὶ ὑπὸ δειμάτος παῖς μικρὸς 5

ἐχόμενος τοῦ βωμοῦ· κεῖται δὲ καὶ θώραξ ἐπὶ τῷ βωμῷ χαλκοῦς· κατὰ δὴ ἐμὲ σπάνιον τῶν θωράκων τὸ σχῆμα ἦν τούτων, τὸ δὲ ἀρχαῖον ἐφόρουν αὐτούς. δύο ἦν χαλκᾶ ποιήματα, τὸ μὲν στέρνῳ καὶ τοῖς ἀμφὶ τὴν γαστέρα ἀρμόζον, τὸ δὲ ὡς νώτου σκέπην εἶναι· γύαλα ἐκαλοῦντο· τὸ μὲν ἔμπροσθεν τὸ δὲ ὀπισθεν προσήγον, 6 ἔπειτα περόναις συνῆπτον πρὸς ἄλληλα. Ἀσφάλειαν δὲ ἀποχρῶσαν ἐδόκει παρέχεσθαι καὶ ἀσπίδος χωρὶς· ἐπὶ τούτῳ καὶ Ὅμηρος Φόρκυνά τὸν Φρύγα οὐκ ἔχοντα ἀσπίδα ἐποίησεν, ὅτι αὐτῷ γυαλοθώραξ ἦν. Ἐγὼ δὲ γραφῇ μεμιμημένον τοῦτον ἐθεασάμην ὑπὸ τοῦ Πολυγνώτου, καὶ ἐν Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας Καλλιφῶν 8864 Σάμιος Πατρόκλη τοῦ θώρακος τὰ γύαλα ἀρμοζούσας ἔγραψε γυναικας. 3. Τοῦ βωμοῦ δὲ ἐπέκεινα Λαοδίκην ἔγραψεν ἐσιτῶσαν. ταύτην οὔτε ὑπὸ ποιητοῦ κατελεγμένην ἐν ταῖς αἰχμαλώτοις ταῖς Τρωάσιν εὗρισκον, οὔτε ἄλλως ἐφαίνετο ἔχειν μοι τὸ εἶκος ἢ ἀφεθῆναι τὴν Λαοδίκην ὑπὸ Ἑλλήνων. Ὅμηρος μὲν γε ἐδήλωσεν ἐν Ἰλιάδι Μενελάου καὶ Ὀδυσσεως ξενίαν παρὰ Ἀντήνορι, καὶ ὡς Ἐλικίῳν ἢ Λαοδίκη συνοικοίη τῷ Ἀντήνορος· 8 Λέσχεως δὲ τετρωμένον τὸν Ἐλικίῳνα ἐν τῇ νυκτομαχίᾳ γνωρισθῆναι τε ὑπὸ Ὀδυσσεως καὶ ἐξαχθῆναι ζῶντα ἐκ τῆς μάχης φησὶν. Ἐποίτο ἄν οὖν τῇ Μενελάου καὶ Ὀδυσσεως κηδεμονίᾳ περὶ οἶκον τὸν Ἀντήνορος μηδὲ ἐς τοῦ Ἐλικίῳνος τὴν γυναικᾶ ἔργον δυσμενὲς ὑπὸ Ἀγαμέμνονος καὶ Μενελάου γενέσθαι. Εὐφορίων δὲ ἀνὴρ Χαλκιδεὺς σὺν οὐδενὶ εἰκότι τὰ ἐς τὴν Λαοδίκην ἐποίη- 9 σεν. Ἐφεξῆς δὲ τῇ Λαοδίκῃ ὑποστάτης τε λίθου καὶ λουτήριόν ἐστιν ἐπὶ τῷ ὑποστάτῃ χαλκοῦν· Μέδουσα δὲ κατέχουσα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις τὸ ὑπόστατον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀθήται· ἐν δὲ ταῖς Πριάμου θυγατρᾶσιν ἀριθμῆσαι τις ἂν καὶ ταύτην κατὰ τοῦ Ἱμεραίου τὴν

ῥόδην. παρὰ δὲ τὴν Μέδουσαν ἐν χρῶ κεκαρμένην πρεσβύτις ἢ ἄνθρωπος ἐστὶν εὐνοῦχος, παιδίον δὲ ἐν τοῖς γόνασιν ἔχει γυμνόν· τὸ δὲ τὴν χεῖρα ὑπὸ δείματος ἐπίπροσθε τῶν ὀφθαλμῶν πεποιήται.

XXVII. Νεκροὶ δέ, ὁ μὲν γυμνὸς Πήλις ὄνομα ἐπὶ τὸν νῶτόν ἐστιν ἐρριμμένος, ὑπὸ δὲ τὸν Πήλιν Ἡιονεύς τε κεῖται καὶ Ἀδμητος ἐνδευκότες ἔτι τοὺς θώρακας· καὶ αὐτῶν Λέσχεως Ἡιονέα ὑπὸ Νεοπτολέμου, τὸν δὲ ὑπὸ Φιλοκτήτου φησὶν ἀποθανεῖν τὸν Ἀδμητον. ἄλλοι δὲ ἀνωτέρω τούτων, ὑπὲρ μὲν τὸ λουτήριον Λεώκριτός ἐστιν ὁ Πουλυδάμαντος τεθνεὺς ὑπὸ Ὀδυσσεως, ὑπὲρ δὲ Ἡιονέα τε καὶ Ἀδμητον Κόροιβος ὁ Μυρδόνο· τούτου μνημᾶ τε ἐπιφανὲς ἐν ὄροις πεποιήται Φρυγῶν 885 Στεκτορηγῶν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ποιηταῖς Μύρδονας ὄνομα ἐπὶ τοῖς Φρυγῇ τίθεσθαι καθέστηκεν. Ἀφίκετο μὲν δὴ ἐπὶ τὸν Κασσάνδρας ὁ Κόροιβος γάμον, ἀπέθανε δέ, ὡς μὲν ὁ πλείων λόγος, ὑπὸ Νεοπτολέμου, Λέσχεως δὲ ὑπὸ Διομήδους ἐποίησεν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐπάνω τοῦ Κο- 2 ροίβου Πριάμος καὶ Ἀξίων τε καὶ Ἀγήνωρ. Πριάμον δὲ οὐκ ἀποθανεῖν ἔφη Λέσχεως ἐπὶ τῇ ἐσχάτῃ τοῦ Ἐρκείου, ἀλλὰ ἀποσπασθέντα ἀπὸ τοῦ βωμοῦ πάρεργον τῷ Νεοπτολέμῳ πρὸς ταῖς τῆς οἰκίας γενέσθαι θύραις. Ἐς δὲ Ἐκάβην Στησίχορος ἐν Ἰλίου πέρσιδι ἐποίησεν ἐς Ἀνκίαν ὑπὸ Ἀπόλλωνος αὐτὴν κομισθῆναι. Ἀξίῳνα δὲ παῖδα εἶναι Πριάμου Λέσχεως καὶ ἀποθανεῖν αὐτὸν ὑπὸ Εὐρυπύλου τοῦ Εὐαίμονος φησι. Τοῦ Ἀγήνορος δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν ποιητὴν Νεοπτόλεμος αὐτόχειρ ἐστὶ καὶ οὕτω φαίνοιτο ἂν Ἐχεκλος μὲν φονευθεὶς ὁ Ἀγήνορος ὑπὸ Ἀχιλλέως, Ἀγήνωρ δὲ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου. Λαομέδοντος δὲ τὸν νεκρὸν Σίνων τε ἑταῖρος 3 Ὀδυσσεως καὶ Ἀγχιάλος εἰσιν ἐκκομίζοντες. γέγραπται δὲ καὶ ἄλλος τεθνεὺς, ὄνομά οἱ Ἐρεσος· τὰ δὲ ἐς Ἐρε-

σόν τε καὶ Λαομέδοντα, ὅσα γε ἡμεῖς ἐπιστάμεθα, ἦσεν οὐδεὶς. 2. Ἔστι δὲ οἰκία τε ἡ Ἀντήνορος, καὶ παρδάλεως κρεμάμενον δέσμα ὑπὲρ τῆς ἐσόδου, σύνθημα εἶναι τοῖς Ἑλλήσιν ἀπέχεσθαι σφᾶς οἴκου τοῦ Ἀντήνορος. Γέγραπται δὲ Θεανῶ τε καὶ οἱ παῖδες, Γλαῦκος μὲν κατήμενος ἐπὶ θώρακι γυάλοις συνηροσμένῳ, Εὐρύμαχος δὲ ἐπὶ πέτρᾳ. παρὰ δὲ αὐτὸν ἔστηκεν Ἀντήνωρ, καὶ ἐφεξῆς θυγάτηρ Ἀντήνορος Κρινῶ· παιδίον δὲ ἡ Κρινῶ φέρει νήπιον. τῶν προσώπων δὲ ἅπασιν οἶον ἐπὶ συμφορᾷ σχῆμά ἐστι. κιβωτὸν δὲ ἐπὶ ὄνον καὶ ἄλλα τῶν 866 σκευῶν εἰσὶν ἀνατιθέντες οἰκέται· κάθηται δὲ καὶ ἐπὶ ὄνον παιδίον μικρόν. Κατὰ τοῦτο τῆς γραφῆς καὶ ἐλεγείον ἐστὶ Σιμωνίδου·

Γράψε Πολύγνωτος, Θάσιος γένος, Ἀγλαοφῶντος
νιός, περθομένην Ἰλίου ἀκρόπολιν.

XXVIII. Τὸ δὲ ἕτερον μέρος τῆς γραφῆς, τὸ ἐξ ἀριστερᾶς χειρὸς, ἐστὶν Ὀδυσσεὺς καταβεβηκὼς ἐς τὸν Ἄϊδην ὀνομαζόμενον, ὅπως Τειρεσίῳ τὴν ψυχὴν περὶ τῆς ἐς τὴν οἰκίαν ἐπέρηται σωτηρίας· ἔχει δὲ οὕτω τὰ ἐς τὴν γραφὴν. Ἰδῶρ εἶναι ποταμὸς ἔοικε, δῆλα ὡς ὁ Ἀχέρων, καὶ ἀλάμοι τε ἐν αὐτῷ πεφυκότες, καὶ ἀμυδρὰ οὕτω δῆτι τὰ εἶδη τῶν ἰχθύων σκιάς μᾶλλον ἢ ἰχθύς εἰκασίαι. καὶ ναῦς ἐστὶν ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ ὁ 2 πορθμεὺς ἐπὶ ταῖς κώπαις. ἐπηκολούθησε δὲ ὁ Πολύγνωτος ἐμοὶ δοκεῖν ποιήσει Μινυάδι· ἐστὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Μινυάδι ἐς Θησέα ἔχοντα καὶ Πειρίθουν·

Ἐνθ' ἦτοι νέα μὲν νεκνύμβατον, ἦν ὁ γεραίος
πορθμεὺς ἦγε Χάρων, οὐκ ἔλλαβον ἐνδοθεν ὄρμου.
ἐπὶ τούτῳ οὖν καὶ Πολύγνωτος γέροντα ἔγραψεν ἥδη 3 τῇ ἡλικίᾳ τὸν Χάρωνα. Οἱ δὲ ἐπιβεβηκότες τῆς νεῶς οὐκ ἐπιφανεῖς ἐς ἅπαν εἰσὶν οἷς προσήκουσι. Τέλλης μὲν ἡλικίαν ἐφήβου γεροντῶς φαίνεται, Κλεόβοια δὲ ἔτι

παρθένος, ἔχει δὲ ἐν τοῖς γόνασι κιβωτόν, ὁποίας ποιεῖσθαι νομίζουσι Δῆμητρι. ἐς μὲν δὴ τὸν Τέλλιν τοσοῦτον ἤκουσα ὡς ὁ ποιητῆς Ἀρχίλοχος ἀπόγονος εἴη τρίτος Τέλλιδος· Κλεόβοιαν δὲ ἐς Θάσον τὰ ὄργια τῆς Δῆμητρος ἐνεργεῖν πρώτην ἐκ Πάρου φασίν. Ἐπὶ δὲ 4 τοῦ Ἀχέροντος τῇ ὄχθῃ μάλιστα [τῷ] ὑπὸ τοῦ Χάρωνος τὴν ναῦν ἀνὴρ οὐ δίκαιος ἐς πατέρα ἀγχομένος ἐστὶν 867 ὑπὸ τοῦ πατρός. 2. Περὶ πλείστον γὰρ δὴ ἐποιοῦντο οἱ πάλαι γονέας, ὥσπερ ἐστὶν ἄλλοις τε τεκμηρῶσθαι καὶ ἐν Κατάνῃ τοῖς καλουμένοις Εὐσεβέσιν, οἱ, ἡνίκα ἐτέρρει τῇ Κατάνῃ πῦρ τὸ ἐκ τῆς Αἴτνης, χρυσὸν μὲν καὶ ἄργυρον ἐν οὐδενὸς μερίδι ἐποίησαντο, οἱ δὲ ἐφενγον ἀράμενος μητέρα, ὁ δὲ αὐτῶν τὸν πατέρα· προιόντας δὲ οὐ σὺν ῥαστώνῃ καταλαμβάνει σφᾶς τὸ πῦρ ἐπειγόμενον τῇ φλογί, καί, οὐ γὰρ κατετίθεντο οὐδ' οὕτω τοὺς γονέας, διχῇ σχισθῆναι λέγεται τὸν ῥύακα, καὶ αὐτοὺς τε τοὺς νεανίσκους, σὺν δὲ αὐτοῖς τοὺς γονέας τὸ πῦρ οὐδὲν σφισι λυμηνάμενον παρεξήλθεν. οὗτοι 5 μὲν δὴ τιμὰς καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι παρὰ Καταναίων ἐχουσιν. Ἐν δὲ τῇ Πολυγνώτου γραφῇ πλησίον τοῦ ἀνδρὸς ὃς τῷ πατρὶ ἐλυμαίνετο καὶ δι' αὐτὸ ἐν Ἄϊδου κακὰ ἀναπίμπλησι, τούτου πλησίον ἱερὰ σεσυληκῶς ἀνὴρ ὑπέσχε δίκην· γυνὴ δὲ ἡ κολάζουσα αὐτὸν φάρμακα ἄλλα τε καὶ ἐς αἰκίαν οἶδεν ἀνθρώπων. 3. Περισσῶς δὲ ἄρα 6 εὐσεβείᾳ θεῶν ἔτι προσέκειντο οἱ ἄνθρωποι, ὡς Ἀθηναῖοι τε δῆλα ἐποίησαν, ἡνίκα εἶλον Ὀλυμπίου Διὸς ἐν Συνακουσίαις ἱερὸν, οὔτε κινήσαντες τῶν ἀναθημάτων οὐδέν, τὸν ἱερέα τε τὸν Συνακουσίον φύλακα ἐπ' αὐτοῖς ἔασαντες· ἐδήλωσε δὲ καὶ ὁ Μῆδος Αἴτις λόγοις τε, οὓς εἶπε πρὸς Δηλίους, καὶ τῷ ἔργῳ, ἡνίκα ἐν Φοινίσσῃ νηὶ ἄγαλμα εὐρὼν Ἀπόλλωνος ἀπέδωκεν αὐτῆς Ταναγραῖσις ἐς Δήλιον. οὕτω μὲν τὸ θεῖον καὶ

οἱ πάντες τότε ἦγον ἐν τιμῇ, καὶ ἐπὶ λόγῳ τοιούτῳ τὰ
 7 ἐς τὸν συλήσαντα ἱερὰ ἔγραψε Πολύγνωτος. 4. Ἔστι δὲ
 ἀνωτέρω τῶν κατειλεγμένων Εὐρύνομος· δαίμονα εἶναι 868
 τῶν ἐν Αἰδου φασὶν οἱ Δελφῶν ἐξηγῆται τὸν Εὐρύνο-
 μον, καὶ ὡς τὰς σάρκας περιεσθίει τῶν νεκρῶν, μόνῃ
 σφίσιν ἀπολείπων τὰ ὀστέα. Ἡ δὲ Ὀμήρου ποιήσις ἢ ἐς
 Ὀδυσσεά καὶ ἢ Μινυάς τε καλουμένη καὶ οἱ Νόστοι,
 μνήμη γὰρ ἐν ταύταις καὶ Αἰδον καὶ τῶν ἐκεῖ δαιμόνων
 ἐστίν, ἴσασιν οὐδένα Εὐρύνομον δαίμονα. Τοσοῦτο
 μέντοι δηλώσω, ὁποῖός τε ὁ Εὐρύνομος καὶ ἐπὶ ποίῳ
 γέγραπται τοῦ σχήματος· κυανοῦ τὴν χροάν μεταξὺ ἐστὶ
 καὶ μέλανος, ὁποῖαι καὶ τῶν μυῖων αἱ πρὸς τὰ κρέα
 εἰσὶ προσιζάνουσαι, τοὺς δὲ ὀδόντας φαίνει, καθέξο-
 8 μένῳ δὲ ὑπέστρωται οἱ δέσμα γυπός. Ἐφεξῆς δὲ μετὰ τὸν
 Εὐρύνομον ἢ τε ἐξ Ἀρκαδίας Αὐγῇ καὶ Ἰφιμέδειά ἐστι.
 καὶ ἢ μὲν παρὰ Τεύθραντα ἦλθεν ἐς Μυσίαν, καὶ γυναι-
 κῶν, ὁπόσαις ἐς τὸ αὐτὸ Ἡρακλέα ἀφικέσθαι λέγουσι,
 μάλιστα δὴ παῖδα ἐοικότα ἔτεκε τῷ πατρί· τῇ δ' Ἰφιμέ-
 δείᾳ γέρα δέδοται μεγάλα ὑπὸ τῶν ἐν Μυλάσοις Κερῶν.

XXIX. Τῶν δὲ ἤδη μοι κατειλεγμένων εἰσὶν ἀνω-
 τέρω τούτων ἱερεῖα οἱ ἑταῖροι τοῦ Ὀδυσσεῶς Περιμή-
 δης καὶ Εὐρύλοχος φέροντες· τὰ δὲ ἐστὶ μέλανες κριοὶ
 τὰ ἱερεῖα. 2. Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνὴρ ἐστὶ καθήμενος, ἐπὶ-
 γραμμα δὲ Ὄκνον εἶναι λέγει τὸν ἄνθρωπον· πεποιήται
 μὲν πλέκων σχοινίον, παρέστηκε δὲ θήλειαν ὄνος ὑπε-
 σθίλουσα τὸ πεπλεγμένον αἶε τοῦ σχοινίου. τοῦτον εἶναι
 τὸν Ὄκνον φίλεργόν φασιν ἄνθρωπον, γυναικᾶ δὲ ἔχειν
 δαπανηράν· καὶ ὁπόσα συλλέξαιτο ἐργαζόμενος, οὐ
 2 πολὺ ἂν ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνήλωτο. ταῦτα οὖν ἐς
 τοῦ Ὄκνου τὴν γυναικᾶ ἐθέλουσιν αἰνέξασθαι τὸν Πο- 869
 λύγνωτον. Οἶδα δὲ καὶ ὑπὸ Ἰώνων, ὁπότε ἰδοιέν τινα
 πονοῦντα ἐπὶ οὐδενὶ ὄνησιν φέροντι, ὑπὸ τούτων εἰρη-

μέμον ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ Ὄκνου τὴν θά-
 μιγγα. Ὄκνον δ' οὖν καὶ μάντεων οἱ ὀραῖντες τοὺς οἰώ-
 νους καλοῦσιν τινα ὄρνιθα, καὶ ἔστιν οὗτος ὁ ὄκνος μέ-
 γιστος μὲν καὶ κάλλιστος ἐρωδιῶν, εἰ δὲ ἄλλος τις
 ὄρνιθων, σπάνιός ἐστι καὶ οὗτος. Γέγραπται δὲ καὶ 3
 Τιτυὸς οὐ κολαζόμενος ἔτι, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ συνεχοῦς τῆς
 τιμωρίας ἐς ἅπαν ἐξανηλωμένος, ἀμυδρὸν καὶ οὐδὲ
 ὀλόκληρον εἶδωλον. Ἐπιδόντι δὲ ἐφεξῆς τὰ ἐν τῇ γραφῇ
 ἐστὶν ἐγγυτάτω τοῦ στρέφοντος τὸ καλῶδιον Ἀριάδνη·
 κάθηται μὲν ἐπὶ πέτρας, ὄρεα δὲ ἐς τὴν ἀδελφὴν Φαι-
 δραν, τό τε ἄλλο αἰωρουμένην σῶμα ἐν σειρᾷ καὶ ταῖς
 χερσὶν ἀμφοτέρωθεν τῆς σειρᾶς ἐχομένην· παρεῖχε δὲ
 τὸ σχῆμα καίπερ ἐς τὸ εὐπρεπέστερον πεποιημένον συμ-
 βάλλεσθαι τὰ ἐς τῆς Φαίδρας τὴν τελευταίην. τὴν δὲ 4
 Ἀριάδνην ἢ κατὰ τινα ἐπιτυχῶν δαίμονα ἢ καὶ ἐπίτηδες
 αὐτὴν λοχήσας ἀφείλετο Θησέα ἐπιπλεύσας Διόνυσος
 στόλῳ μελίζον, οὐκ ἄλλος κατὰ ἐμὴν δόξαν, ἀλλὰ ὁ
 πρῶτος μὲν ἐλάσας ἐπὶ Ἰνδοὺς στρατιᾷ, πρῶτος δὲ Εὐ-
 φράτην γεφυρώσας ποταμόν· Ζεῦγμά τε ὠνομάσθη πό-
 λης, καθ' ὃ τι ἐξεύχθη τῆς χώρας ὁ Εὐφράτης, καὶ ἔστιν
 ἐνταῦθα ὁ κάλος καὶ ἐς ἡμᾶς ἐν ᾧ τὸν ποταμὸν ἐξευξεν
 ἀμπελίνους ὁμοῦ πεπλεγμένους καὶ κισσοῦ κλήμασι. τὰ 5
 μὲν δὴ ἐς Διόνυσον πολλὰ ὑπὸ τε Ἑλλήνων λεγόμενα
 870 καὶ ὑπὸ Αἰγυπτίων ἐστίν. 3. Ὑπὸ δὲ τὴν Φαίδραν ἐστὶν
 ἀνακεκλιμένη Χλωρίς ἐπὶ τῆς Θυίας ρόναςιν. οὐχ ἁμαρ-
 τήσεται μὲν δὴ οὐδὲ ὅστις φησὶ φιλίαν εἶναι ἐς ἀλλήλας,
 ἡνίκα ἔτυχον αἱ γυναῖκες ζῶσαι· ἦσαν γὰρ δὴ ἢ μὲν ἐξ
 Ὀρχομενοῦ τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ [Χλωρίς], ἢ δὲ *** χώρας.
 εἶπον δὲ καὶ ἄλλον ἐς αὐτὰς λόγον, τῇ μὲν συγγενέσθαι
 Ποσειδῶνα τῇ Θυίᾳ, Χλωρίν δὲ Ποσειδῶνος παιδὶ Νηλεῖ
 συνοικῆσαι. Παρὰ δὲ τὴν Θυίαν Πρόκρις τε ἔστηκεν ἢ 6
 Ἐρεχθέως καὶ μετ' αὐτὴν Κλυμένη· ἐπιστρέφει δὲ αὐτῇ
 PAUSAN. II. 22

τὰ νῶτα ἢ Κλυμένη. ἔστι δὲ πεποιημένα ἐν Νόστοις Μινύου μὲν τὴν Κλυμένην θυγατέρα εἶναι, γήμασθαι δὲ αὐτὴν Κεφάλῳ τῷ Διόνοιο καὶ γενέσθαι σφίσιν Ἴφικλον παῖδα. τὰ δὲ ἐς τὴν Προκρίν καὶ οἱ πάντες ἄδουσιν, ὥς προτέρα Κεφάλῳ ἢ Κλυμένη συνώκησε, καὶ ὃν 7 τρόπον ἐτελεύτησεν ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. Ἐσώτέρῳ δὲ τῆς Κλυμένης Μεγάραν τὴν ἐκ Θηβῶν ὄψει· ταύτην γυναικα ἔσχεν Ἡρακλῆς τὴν Μεγάραν, καὶ ἀπεπέμψατο ἀνὰ χρόνον ἅτε παίδων τε ἐστερημένος τῶν ἐξ αὐτῆς καὶ αὐτὴν ἡγούμενος οὐκ ἐπὶ ἀμείνουν τῷ δαίμονι γῆμαι. Γυναικῶν τῶν κατελειγμένων ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἢ τε Σαλμωνέως θυγάτηρ ἐπὶ πέτρας καθεζομένη καὶ Ἐριφύλη παρ' αὐτὴν ἐστὶν ἐστῶσα, διὰ μὲν τοῦ χιτῶνος ἀνέχουσα ἄκρους παρὰ τὸν τραχήλον τοὺς δακτύλους, τοῦ χιτῶνος δὲ ἐν τοῖς κοίλοις εἰκάσεις τῶν χειρῶν ἐκείνον τὸν 8 ὄρμον αὐτὴν ἔχειν. 4. Ἐπὲρ δὲ τὴν Ἐριφύλην ἔγραψεν Ἑλπήνορά τε καὶ Ὀδυσσεῖα ὀκλάζοντα ἐπὶ τοῖς ποσίν, ἔχοντα ὑπὲρ τοῦ βόθρου τὸ ξίφος· καὶ ὁ μάντις Τειρεσίας πρόεισιν ἐπὶ τὸν βόθρον· μετὰ δὲ τὸν Τειρεσίαν ἐπὶ πέτρας ἢ Ὀδυσσεῶς μήτηρ Ἀντίκλειά ἐστιν· ὁ δὲ Ἑλπήνωρ ἀμπέχεται φορμὸν ἀντὶ ἐσθῆτος, σύνηθες 9 τοῖς ναύταις φόρημα. Κατωτέρῳ δὲ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἐπὶ θρόνων καθεζόμενοι Θησεὺς μὲν τὰ ξίφη, τό τε Πειρίθου καὶ τὸ ἑαυτοῦ, ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἔχει, ὁ δὲ ἐς τὰ ξίφη βλέπων ἐστὶν ὁ Πειρίθους· εἰκάσαις ἂν ἄχθεσθαι τοῖς ξίφεσιν αὐτὸν ὥς ἀχρεῖοις καὶ ὕφελός 871 σφίσιν οὐ γεγεννημένοις ἐς τὰ τολμήματα. Πανύασις δὲ ἐποίησεν ὥς Θησεὺς καὶ Πειρίθους ἐπὶ τῶν θρόνων παρασχέονται σχῆμα οὐ κατὰ δεσμώτας, προσφνὲς δὲ ἀπὸ 10 τοῦ χρωτὸς ἀντὶ δεσμῶν σφίσιν ἐφη τὴν πέτραν. Θησεῶς δὲ καὶ Πειρίθου τὴν λεγομένην φιλίαν ἐν ἀμφο-

τέραις ἐδήλωσεν Ὅμηρος ταῖς ποιήσεσιν, καὶ Ὀδυσσεὺς μὲν πρὸς Φαίηκας λέγων ἐστί, καὶ νῦν κ' ἐτι προτέρους ἴδον ἀνέρας, οὓς ἐθέλον περ, Θησεῖα Πειρίθοόν τε, θεῶν ἐρικυδέα τέκνα· πεποιήται δὲ αὐτῷ καὶ ἐν Ἰλιάδι ὁ Νέστορ ἄλλα τε ἐπὶ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως νουθεσίᾳ καὶ ἔπη τάδε εἰρηκώς·

Οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι,
οἶον Πειρίθοόν τε Δρύαντά τε ποιμένα λαῶν,
Καινέα τ' Ἐξάδιόν τε καὶ ἀντίθεον Πολύφημον,
Θησεῖα τ' Αἰγείδην ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.

XXX. Ἐφεξῆς δὲ τὰς Πανδάρῳ θυγατέρας ἔγραψεν ὁ Πολύγνωτος. Ὅμηρος δὲ ἐν Πηνελόπης λόγοις ἐστὶν ὥς ἀποθάνουεν μὲν ταῖς παρθένοις οἱ γεινόμενοι κατὰ μήνιμα ἐκ θεῶν, αὐτὰς δὲ ὀρφανὰς τραφῆναι μὲν ὑπὸ Ἀφροδίτης, λαβεῖν δὲ καὶ παρ' ἄλλων θεῶν, Ἥρας μὲν φρονεῖν τε ἱκανὰς εἶναι καὶ εἶδος καλὰς, μήκος δὲ τοῦ σώματος Ἀρτεμίν φησιν αὐταῖς δωρησασθαι, ἔργα δὲ γυναιξὶν ἀρμόζοντα ὑπ' Ἀθηνᾶς διδάχθηναι. Ἀφρο- 2 δίτην μὲν ἐς οὐρανὸν ἀνέρχεσθαι παρὰ Διὸς γάμον εὐδαίμονα ἐθέλουσαν ταῖς παισὶν εὖρασθαι· τὰς δὲ ἀπούσης ἐκείνης ἀρπασθῆναι τε ὑπὸ Ἀρπυιῶν καὶ Ἐρινύσιν ὑπ' αὐτῶν δοθῆναι. τάδε μὲν ἐστὶν ἐς αὐτάς 872 Ὅμηρος πεποιημένα· Πολύγνωτος δὲ κόρας τε ἐστεφανωμένας ἄνθεσι καὶ παιζούσας ἔγραψεν ἀστραγάλοις· ὄνομα δὲ αὐταῖς Καμειρῶ τε καὶ Κλυτίῃ. Τὸν δὲ Πανδάρῳ Μιλήσιόν τε ἐκ Μιλήτου τῆς Κρητικῆς ὄντα ἴστω τις, καὶ ἀδικήματος ἐς τὴν κλοπὴν Ταντάλῳ καὶ τοῦ ἐπὶ τῷ ὄρκῳ μετασχόντα σφίσιματος. Μετὰ δὲ τοῦ 3 Πανδάρῳ τὰς κόρας Ἀντίλοχος τὸν μὲν ἔτερον ἐπὶ πέτρας τῶν ποδῶν, τὸ δὲ πρόσωπον καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἔχων ἐστίν. Ἀγαμέμνων δὲ 22*

μετὰ τὸν Ἀντίλοχον σκήπτρῳ τε ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν
μασχάλην ἐρειδόμενος καὶ ταῖς χερσὶν ἐπανεχὼν ῥάβδον.
Πρωτεσίλαος δὲ πρὸς Ἀχιλλεῖα ἀφορᾷ καθεζόμενον, καὶ
ὁ Πρωτεσίλαος [τοιούτου] ** παρέχεται σχῆμα· ὑπὲρ δὲ
τὸν Ἀχιλλεῖα Πάτροκλός ἐστιν ἐστηκώς. οὗτοι πλὴν τοῦ
4 Ἀγαμέμνονος οὐκ ἔχουσι γένεια οἱ ἄλλοι. 2. Γέγραπται
δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ Φωκός τε ἡλικίαν μειράκιον καὶ Ἰασεὺς·
γενείων ὅδε εὖ ἔχει· δακτύλιον δὲ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ
Φωκοῦ περιαιρούμενος χειρὸς ἐπὶ τοιῷδὲ ἐστὶ λόγῳ.
Φωκῷ τῷ Αἰακοῦ διαβάντι ἐξ Αἰγίνης ἐς τὴν νῦν κα-
λουμένην Φωκίδα, καὶ ἀνθρώπων τε ἀρχὴν τῶν ἐν τῇ
ἡπείρῳ ταύτῃ κτήσασθαι καὶ αὐτῷ θέλοντι ἐνταῦθα
οἰκῆσαι, ἀφίκετο ἐπὶ πλείστον ὁ Ἰασεὺς φιλίας, καὶ οἱ
δῶρα ἄλλα τε, ὥς τὸ εἰκός, ἐδώρῃσατο καὶ λίθου σφρα-
γίδα ἐνδεδεμένην χρυσῷ. Φωκῷ δὲ οὐ μετὰ πολὺν χρό-
νον ἀνακομισθέντι ἐς Αἰγίνα Πηλεὺς αὐτίκα ἐβού-
λευσε τοῦ βίου τὴν τελευτήν· καὶ τοῦδε ἔνεκα ἐν τῇ
γραφῇ ἐς ἀνάμνησιν ἐκείνης τῆς φιλίας ὅ τε Ἰασεὺς τὴν
σφραγίδα ἐστὶν ἐθέλων θεάσασθαι καὶ ὁ Φωκός παρῆλ-
5 λαβεῖν αὐτήν. 3. Ὑπὲρ τούτους Μαιρά ἐστὶν ἐπὶ πέτρᾳ
καθεζομένη· περὶ δὲ αὐτῆς πεποιημένα ἐστὶν ἐν Νόστοις
ἀπελθεῖν μὲν παρθένον ἔτι ἐξ ἀνθρώπων, θυγατέρα δὲ
αὐτὴν εἶναι Προίτου τοῦ Θερσάνδρου, τὸν δὲ εἶναι
Συσύφου. Ἐφεξῆς δὲ τῆς Μαιρᾶς Ἀκταίων ἐστὶν ὁ Ἀρι-
σταίου καὶ ἡ τοῦ Ἀκταίωνος μήτηρ, νεβρὸν ἐν ταῖς χερ-
σὶν ἔχοντες ἐλάφου καὶ ἐπὶ δέρματι ἐλάφου καθεζόμενοι·
κύων τε θηρευτική παρακατάκειται σφισι βίου τοῦ
873 Ἀκταίωνος ἔνεκα καὶ τοῦ ἐς τὴν τελευτήν τρόπον.
6 Ἀποβλέψαντι δὲ αὐτὶς ἐς τὰ κάτω τῆς γραφῆς ἐστὶν
ἐφεξῆς μετὰ τὸν Πάτροκλον οἷα ἐπὶ λόφου τινὸς Ὀρφεὺς
καθεζόμενος, ἐφάπτεται δὲ καὶ τῇ ἀριστερᾷ κιθάρας,
τῇ δὲ ἑτέρᾳ χειρὶ ἰτέας κλῶνές εἰσιν ὧν ψαύει, προσ-

ανακέκλιται δὲ τῷ δένδρῳ· τὸ ἄλσος ἔοικεν εἶναι τῆς
Περσεφόνης, ἐνθα αἰγριοὶ καὶ ἰτέαι δόξη τῇ Ὀμήρου
πεφύκασιν. Ἑλληνικὸν δὲ τὸ σχῆμά ἐστι τῷ Ὀρφεῖ, καὶ
οὔτε ἡ ἐσθὴς οὔτε ἐπίθημά ἐστιν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ Θράκιον.
τῷ δένδρῳ δὲ τῇ ἰτέᾳ κατὰ τὸ ἕτερον μέρος προσανα- 7
κεκλιμένος ἐστὶν αὐτῇ Προμέδων. εἰσὶ μὲν δὴ οἱ νομί-
ζουσι καθάπερ ἐς ποίησιν ἐπεισῆχθαι τοῦ Προμέδοντος
τὸ ὄνομα ὑπὸ τοῦ Πολυγνώτου· τοῖς δὲ εἰρημένον ἐστὶν
ἄνδρα Ἑλληνα ἐς τε τὴν ἄλλην ἄπασαν γενέσθαι φιλή-
κοον μουσικὴν καὶ ἐπὶ τῇ ῥῶδῃ μάλιστα τῇ Ὀρφείᾳ.
4. Κατὰ τοῦτο τῆς γραφῆς Σχεδὸς ὁ Φωκεῦσιν ἡγήσά- 8
μενος ἐς Τροίαν καὶ μετὰ τοῦτον Πελλας ἐστὶν ἐν θρόνῳ
καθεζόμενος, τὰ γένεια ὁμοίως καὶ τὴν κεφαλὴν πο-
λιός, ἐνορᾷ δὲ ἐς τὸν Ὀρφέα· ὁ δὲ Σχεδὸς ἔρχοιτο
τε ἔχων καὶ ἄγρωστίν ἐστὶν ἐστεφανωμένος. Θάμυριδι
δὲ ἐγγὺς καθεζομένῳ τοῦ Πελλίου διεφθαρμέναι αἱ δῦναι
καὶ ταπεινὸν ἐς ἅπαν σχῆμά ἐστι, καὶ ἡ κόμη πολλὴ μὲν
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, πολλὴ δὲ αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς γενείοις·
λύρα δὲ ἔρριπται πρὸς τοῖς ποσὶ, κατεαρότες αὐτῆς οἱ
πήγεις καὶ αἱ χορδαὶ κατεργωνυῖαι. 5. Ὑπὲρ τούτου 9
ἐστὶν ἐπὶ πέτρᾳ καθεζόμενος Μαρσύας, καὶ Ὀλυμπος
παρ' αὐτὸν παιδὸς ἐστὶν ὠραίου καὶ ἀυλεῖν διδασκομέ-
νου σχῆμα ἔχων. Οἱ δὲ ἐν Κελαιναῖς Φρύγες ἐθέλουσι
μὲν τὸν ποταμὸν ὃς διέξεισιν αὐτοῖς διὰ τῆς πόλεως
ἐκείνῳ ποτε εἶναι τὸν αὐλητὴν, ἐθέλουσι δὲ καὶ εὗρημα
εἶναι τοῦ Μαρσύου τὸ Μητροφῶν αὐλήμα· φασὶ δὲ ὡς
καὶ τὴν Γαλατῶν ἀπώσαιντο στρατιὰν τοῦ Μαρσύου
σφίσιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ὕδατι τε ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ
μέλει τῶν αὐλῶν ἀμύναντος.
874 XXXI. Εἰ δὲ ἀπίδοις πάλιν ἐς τὸ ἄνω τῆς γραφῆς,
ἐστὶν ἐφεξῆς τῷ Ἀκταίῳ Αἴας ὁ ἐκ Σαλαμίνος καὶ
Παλαμήδης τε καὶ Θερσίτης κύβοις χρώμενοι παιδιᾷ,

τοῦ Παλαμήδους τῷ εὐρήματι· Ἀλλας δὲ ὁ ἕτερος ἐς αὐ-
 τοὺς ὀρᾷ παίζοντας. τοῦτ' τῷ Αἴαντι τὸ χρώμα ἐστὶν
 οἷον ἂν ἀνδρὶ ναυαγῷ γένοιτο ἐπανθούσης τῷ χρωτὶ
 2 ἐτι τῆς ἄλμης. ἐς δὲ τὸ αὐτὸ ἐπίτηδες τοῦ Ὀδυσσέως
 τοὺς ἐχθροὺς ἤγαγεν ὁ Πολύγνωτος. Ἀφίκετο δὲ ἐς
 Ὀδυσσέως δυσμένειαν ὁ τοῦ Ὀϊλέως Αἴας, ὅτι τοῖς
 Ἕλλησιν Ὀδυσσεὺς παρῆναι καταλιθῶσαι τὸν Αἴαντα
 ἐπὶ τῷ ἐς Κασσάνδραν τολήματι· Παλαμήδην δὲ ἀπο-
 πνιγῆναι προελθόντα ἐπὶ ἰχθύων θήραν, Διομήδην δὲ
 3 ἐπεσιν οἶδα τοῖς Κυπρίοις. Μελέαργος δὲ ὁ Οἰνέως
 ἀνωτέρω μὲν ἢ ὁ τοῦ Ὀϊλέως Αἴας ἐστὶν ἐν τῇ γραφῇ,
 ἔοικε δὲ ὀρῶντι ἐς τὸν Αἴαντα. τούτοις πλὴν τῷ Παλα-
 μῆδει γένειά ἐστι τοῖς ἄλλοις. 2. Ἐς δὲ τοῦ Μελέαργου
 τὴν τελευταίαν Ὀμήρου μὲν ἐστὶν εἰρημένα ὡς ἡ Ἑρινὺς
 καταρῶν ἀκούσαι τῶν Ἀλθαΐας καὶ ἀποθάνοι κατὰ ταύ-
 την ὁ Μελέαργος τὴν αἰτίαν· αἱ δὲ Ἡοῖαι τε καλούμεναι
 καὶ ἡ Μινυὰς ὁμολογήκασιν ἀλλήλαις· Ἀπόλλωνα γὰρ
 δὴ αὐταὶ φασιν αἱ ποιήσεις ἀμῦναι Κούρησιν ἐπὶ τοὺς
 Αἰτωλοὺς, καὶ ἀποθανεῖν Μελέαργον ὑπὸ Ἀπόλλωνος.
 4 Τὸν δὲ ἐπὶ τῷ δαλῶ λόγον, ὡς δοθείη μὲν ὑπὸ Μοιρῶν
 τῇ Ἀλθαΐᾳ, Μελέαργῳ δὲ οὐ πρότερον ἔδει τὴν τελευ-
 τὴν συμβῆναι πρὶν ἢ ὑπὸ πυρὸς ἀφανισθῆναι τὸν δα-
 λόν, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ καταπρήσειεν αὐτὸν ἡ
 Ἀλθαΐα, τοῦτον τὸν λόγον Φρύνιχος ὁ Πολυφράδμονος
 πρῶτος ἐν δράματι ἐδειξε Πλευρωνίαις·

κρυερὸν γὰρ οὐκ

ἧλυξεν μόρον, ὥκετα δὲ νιν φλόξ κατεδαίσατο,
 δαλοῦ περθομένου ματρὸς ὑπ' αἰνᾶς κακομηχάνου.
 οὐ μὴν φαίνεται γε ὁ Φρύνιχος προαγαγὼν τὸν λόγον ἐς 875
 πλέον ὡς εὖρημα ἂν τις οἰκείον, προσαφάμενος δὲ αὐτοῦ
 μόνον ἄτε ἐς ἅπαν ἥδη διαβεβημένον τὸ Ἑλληνικόν.

Ἐν δὲ τοῖς κάτω τῆς γραφῆς μετὰ τὸν Θοῤᾰκά εἰσι 5
 Θάμυριν Ἐκτωρ μὲν καθεζόμενος· ἀμφοτέρως ἔχει τὰς
 χεῖρας περὶ τὸ ἀριστερόν γόνυ, ἀνωμένου σχῆμα ἐμ-
 φαίνων· μετὰ δὲ αὐτὸν Μέμνων ἐστὶν ἐπὶ πέτρᾳ καθε-
 ζόμενος καὶ Σαρπηδῶν συνεχῆς τῷ Μέμνωνι· ἐπικέκλι-
 ται δὲ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τὰς χεῖρας ἀμφοτέρως ὁ Σαρπη-
 δῶν· ἡ δὲ ἑτέρα τῶν χειρῶν τοῦ Μέμνωνος ἐπὶ τῷ ὦμῳ
 τοῦ Σαρπηδόνοσ κεῖται. γένεια μὲν πᾶσιν ἐστὶν αὐτοῖς, 6
 ἐν δὲ τοῦ Μέμνωνος τῇ χλαμύδι καὶ ὄρνιθες εἰσιν ἐπειρ-
 γασμένοι· Μεμνονίδες ταῖς ὄρνισιν ἐστὶν ὄνομα, κατὰ
 δὲ ἔτος οἱ Ἕλλησπόντιοι φασιν αὐτὰς ἐν εἰρημέναις ἡμέ-
 ραις ἰέναι τε ἐπὶ τοῦ Μέμνωνος τὸν τάφον, καὶ ὁπόσον
 τοῦ μνήματος δένδρων ἐστὶν ἢ πόας ψιλόν, τοῦτο καὶ
 σαίρουσιν αἱ ὄρνιθες καὶ ὕγροῖς τοῖς πτεροῖς τοῦ Αἰσθή-
 που τῷ ὕδατι φαίνουσι. παρὰ δὲ τῷ Μέμνωνι καὶ παῖς 7
 Αἰθίοψ πεποιήται γυμνός, ὅτι ὁ Μέμνων βασιλεὺς ἦν
 τοῦ Αἰθιοπίων γένους. Ἀφίκετο μέντοι ἐς Ἴλιον οὐκ ἀπὸ
 Αἰθιοπίας, ἀλλὰ ἐκ Σούσων τῶν Περσικῶν καὶ ἀπὸ
 τοῦ Χοάσπου ποταμοῦ, τὰ ἔθνη πάντα ὅσα ἦκει μεταξὺ
 ὑποχείρια πεποιημένος. Φρύγες δὲ καὶ τὴν ὁδὸν ἐτι
 ἀποφαίνουσι δι' ἧς τὴν στρατιάν ἤγαγε, τὰ ἐπίτομα
 ἐκλεγόμενος τῆς χώρας· τέμνεται δὲ διὰ τῶν μονῶν ἡ
 ὁδός.

3. Ὑπὲρ δὲ τὸν Σαρπηδόνα τε καὶ Μέμνονα, ἐστὶν 8
 ὑπὲρ αὐτοὺς Πάρις οὐκ ἔχων πᾶ γένεια· κροτεῖ δὲ ταῖς
 χερσίν, οἷος ἂν γένοιτο ἀνδρὸς ἀγροίκου κρότος· εἰκεί-
 ναι τὸν Πάριν φήσεις τῷ ψόφῳ τῶν χειρῶν Πενθεσί-
 λειαν παρ' αὐτὸν καλοῦντι. ἐστὶ δὲ καὶ ἡ Πενθεσίλεια
 ὀρῶσα ἐς τὸν Πάριν, τοῦ προσώπου δὲ ἔοικε τῷ νεύ-
 ματι ὑπερορᾶν τε αὐτὸν καὶ ἐν οὐδενὸς τίθεσθαι λόγῳ·
 τὸ δὲ σχῆμά ἐστι τῇ Πενθεσίλειᾳ, παρθένος τόξον ἔχου-
 σα τοῖς Σκυθικοῖς ἐμφορὲς καὶ παρδάλεως δέσμα ἐπὶ

- 9 τῶν ὤμων. Αἱ δὲ ὑπὲρ τὴν Πενθεσίλειαν φέρονται 876
 μὲν εἰσιν ὕδωρ ἐν κατεαγρόσιν ὀστράκοις, πεποιήται δὲ
 ἢ μὲν ἐτι ὥρατα τὸ εἶδος, ἢ δὲ ἥδη τῆς ἡλικίας προή-
 κουσα· ἰδίᾳ μὲν δὴ οὐδὲν ἐπίγραμμα ἐπὶ ἑκατέρῃ τῶν
 γυναικῶν, ἐν κοινῷ δὲ ἐστὶν ἐπὶ ἀμφοτέραις εἶναι σφᾶς
 10 τῶν οὐ μεμνημένων. Τῶν γυναικῶν ἀνωτέρω τούτων
 ἐστὶν ἡ Λυκάωνος Καλλιστῶ καὶ Νομίας τε καὶ ἡ Νηλέως
 Πηρώ· ταύτης ἔδνα τῶν γάμων βοῦς ὁ Νηλεὺς ἦται τὰς
 Ἰφίκλου. τῇ Καλλιστῷ δὲ ἀντὶ μὲν στρωμνῆς ἐστὶν
 αὐτῇ δέσμα ἄρκτου, τοὺς πόδας δὲ ἐν τοῖς Νομίας γό-
 νασιν ἔχει κειμένους. ἐδήλωσε δὲ μοι τὰ πρότερα τοῦ
 λόγου φάναι τοὺς Ἀρκάδας Νομίαν εἶναι σφισιν ἐπι-
 χῳριον νύμφην· τὰς νύμφας δὲ εἶναι πολλὰν μὲν τινα
 ἀριθμὸν βιούσας ἑτῶν, οὐ μέντοι παράπαν γε ἀπηλ-
 λαγμένας θανάτου ποιητῶν ἐστὶν ἐς αὐτὰς λόγος. Μετὰ
 δὲ τὴν Καλλιστῶ καὶ ὅσαι σὺν ἐκείνῃ γυναῖκες, κρημ-
 νοῦ τε σχῆμα ἐστὶ καὶ ὁ Αἰόλου Σίσυφος ἀνῶσαι πρὸς
 11 τὸν κρημνὸν βιαζόμενος τὴν πέτραν. 4. Ἔστι δὲ καὶ
 πῖθος ἐν τῇ γραφῇ, πρεσβύτης δὲ ἀνθρώπος, ὁ δὲ ἐτι
 παῖς, καὶ γυναῖκες, νέαι μὲν ὑπὸ τῇ πέτρᾳ, παρὰ δὲ τὸν
 πρεσβύτερον ἐοικυῖα ἐκείνῃ τὴν ἡλικίαν· οἱ μὲν ἄλλοι
 φέροντες ὕδωρ ἐτι, τῇ δὲ γράϊ κατεῶχθαι τὴν ὑδρίαν
 εἰκάσεις· ὅσον δὲ ἐν τῷ ὀστράκῳ λοιπὸν ἦν τοῦ ὕδατος,
 ἐκχέουσά ἐστιν αὐτὸς ἐς τὸν πῖθον. Ἐτεκμαιρόμεθα δ'
 εἶναι καὶ τούτους τῶν τὰ δρώμενα Ἐλευσῖνι ἐν οὐδενὸς
 θεμένων λόγῳ· οἱ γὰρ ἀρχαιότεροι τῶν Ἑλλήνων τελε-
 τὴν τὴν Ἐλευσινίαν πάντων, ὅποσα ἐς εὐσέβειαν ἦκει,
 τοσοῦτῳ ἦγον ἐντιμότερον ὅσῳ καὶ θεοὺς ἐπίπροσθεν
 12 ἠρώων. Ἐπὶ τούτῳ δὲ τῷ πῖθῳ Τάνταλος καὶ ἄλλα
 ἔχων ἐστὶν ἀλγινά, ὅποσα Ὅμηρος ἐπ' αὐτῷ πεποιή-
 κεν, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς πρόσεστιν οἱ καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἐπηρητη-
 μένου λίθου δαῖμα. Πολύγνωτος μὲν δὴλός ἐστιν ἐπα-

πολουθήσας τῷ Ἀρχιλόχῳ λόγῳ· Ἀρχιλόχος δὲ οὐκ
 οἶδα εἴτε ἐδιδάχθη παρὰ ἄλλων τὰ ἐς τὸν λίθον, εἴτε καὶ
 αὐτὸς ἐς τὴν πόλιν ἐσηνέγκατο.

Τοσαύτη μὲν πληθος καὶ εὐπρεπείας ἐς τοσοῦτόν
 ἐστὶν ἦκουσα ἢ τοῦ Θεσίου γραφῇ.

- 877 XXXII. Τοῦ περιβόλου δὲ τοῦ ἱεροῦ θεάτρου ἔχε-
 ται θεᾶς ἄξιον· ἐπαναβάντι δὲ ἐκ τοῦ περιβόλου * *
 Διονύσου δὲ ἄγαλμα ἐνταῦθα Κνιδίων ἐστὶν ἀνάθημα.
 Στάδιον δὲ σφισιν ἀνωτάτω τῆς πόλεως τοῦτό ἐστιν·
 ἐπεποιήτο δὲ ἐκ τῆς πέτρας, ὅποιαι περὶ τὸν Παρνασσόν
 εἰσιν αἱ πολλαί, ἄχρῃ Ἀθηναῖος Ἡρώδης λίθῳ τῷ Πεντέ-
 λησιν αὐτὸ μετεκόσμησε. Τὰ μὲν δὴ ἀνήκοντα ἐς συγ-
 γραφὴν τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα κατ' ἐμὲ ἦν τὰ λειπό-
 μενα ἐν Δελφοῖς.

2. Ἴοντι δὲ ἐκ Δελφῶν ἐπὶ τὰ ἄκρα τοῦ Παρνασοῦ, 2
 σταδίοις μὲν ὅσον ἐξήκοντα ἀπωτέρω Δελφοῦ ἐστὶν
 ἄγαλμα χαλκοῦν, καὶ ὅρων εὐξῶνῳ ἀνδρί, ἡμιόνους τε
 καὶ ἵππους ἐπὶ τὸ ἄντρον ἐστὶν ἄνοδος τὸ Κωρύκιον.
 τούτῳ δὲ τῷ ἄντρῳ γενέσθαι τὸ ὄνομα ἀπὸ νύμφης
 Κωρυκίας ἐδήλωσα ὀλίγῳ τι ἐμπροσθεν· σπηλαίων δὲ
 ὧν εἶδον θεᾶς ἄξιον μάλιστα φαίνετο εἶναι μοι. 3. Ὅσα 3
 μὲν γὰρ ἐπὶ τε αἰγυιαλοῖς καὶ ἀγχιβαθεὶ τῇ θαλάσῃ,
 τούτων μὲν οὐδὲ ἀριθμὸν ἂν τις ἐθέλων ἐξεύροι· ὀνο-
 μαστότατα δὲ ἐν τε Ἑλληνίῃ καὶ ἐν γῇ τῇ βαρβάρων
 ἐστί· Φρύγες οἱ ἐπὶ ποταμῷ Περκάλα, τὰ δὲ ἄνωθεν
 ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Ἀζάνων ἐς ταύτην ἀφικόμενοι τὴν χώ-
 ραν, δεικνύουσιν ἄντρον καλούμενον Σεῦνος, περι-
 φερές τε καὶ ὕψους ἔχον εὐπρεπῶς· Μητρὸς δὲ ἐστὶν
 ἱερόν, καὶ ἄγαλμα Μητρὸς πεποιήται. Θεμισώνιον δὲ 4
 τὸ ὑπὲρ Λαοδικείας Φρύγες μὲν καὶ τοῦτο οἰκοῦσιν·
 ὅτε δὲ ὁ Γαλατῶν στρατὸς ἔφερε καὶ ἦγεν Ἰωνίαν καὶ
 Ἰωνίας τὰ ὅμορα, οἱ Θεμισωνεῖς φασὶν αὐτοῖς Ἡρακλέα

βοηθὸν καὶ Ἀπόλλωνα γενέσθαι καὶ Ἑρμῆν· τούτους γὰρ τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν ἄντρον τε δι' ὀνειράτων δειξαι, καὶ ἀποκρυφθῆναι Θεμισωνεῦσι καὶ γυναιξίν 5 αὐτῶν καὶ παισὶν ἐς τοῦτο προστάξει τὸ ἄντρον. καὶ ἐπὶ τούτῳ πρὸ τοῦ σπηλαίου σφίσις ἀγάλματα οὐ με- γάλα ἐστὶν Ἡρακλέους καὶ Ἑρμοῦ τε καὶ Ἀπόλλωνος, 878 Σπηλαῖται καλούμενοι. τὸ δὲ ἀπέχει ὅσον τριάκοντα τοῦ ἄστεως σταδίου· ὕδατος δέ εἰσιν ἐν αὐτῷ πηγαί· οὔτε δὲ ἔσοδος ἐς αὐτὸ φέρεται οὔτε ἐπὶ πολὺ ἢ αὐγὴ δέισι τοῦ ἡλίου, τοῦ τε ὀρόφου τὰ πλείονα ἐγγυτάτω 6 τοῦ ἐδάφους γίνεται. 4. Ἔστι δὲ καὶ τοῖς ἐπὶ ποταμῷ Ἀθηαίῳ Μάγνησιν Ἰλαι καλούμενον χωρίον· ἐνταῦθα Ἀπόλλωνι ἀνείται σπήλαιον, μεγέθους μὲν ἕνεκα οὐ πολλοῦ θαύματος, τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος τὰ μά- λιστα ἀρχαῖον, καὶ ἰσχυρὸν ἐπὶ ἔργῳ παρέχεται παντί· καὶ αὐτῷ ἄνδρες ἱεροὶ κατὰ κρημνῶν τε ἀποτόμων καὶ πετρῶν πηδῶσιν ὑψηλῶν, καὶ ὑπερμήκη δένδρα ἐρι- πόντες ἐκ ῥιζῶν κατὰ τὰ στενώτατα τῶν ἀτραπῶν 7 ὁμοῦ τοῖς ἄχθεσιν ὁδεύουσι. 5. Τὸ δὲ ἄντρον τὸ Κω- ρύκιον μεγέθει τε ὑπερβάλλει τὰ εἰρημένα, καὶ ἔστιν ἐπὶ πλείστον ὁδεῦσαι δι' αὐτοῦ καὶ ἄνευ λαμπτήρων· ὃ τε ὀροφος ἐς αὐταρκεῖς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀνέστηκε, καὶ ὕδωρ τὸ μὲν ἀνερχόμενον ἐκ πηγῶν, πλεον δὲ ἐκ ἀπὸ τοῦ ὀρόφου στάζει, ὥστε καὶ δῆλα ἐν τῷ ἐδάφει σταλαγμῶν τὰ ἴχνη διὰ παντός ἐστι τοῦ ἄντρον. Ἰερὸν δὲ αὐτὸ οἱ περὶ τὸν Παρνασσὸν Κωρυκίων τε εἶναι Νυμ- φῶν καὶ Πανὸς μάλιστα ἡγνῆται. Ἀπὸ δὲ τοῦ Κωρυ- κίου χαλεπὸν ἦδη καὶ ἀνδρὶ εὐζώνῳ πρὸς τὰ ἄκρα ἀφικέσθαι τοῦ Παρνασοῦ· τὰ δὲ νεφῶν τέ ἐστιν ἀνω- τέρω τὰ ἄκρα, καὶ αἱ Θυιάδες ἐπὶ τούτοις τῷ Διονύσῳ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι μαίνονται. 8 6. Τιθορέα δὲ ἀπωτέρω Δελφῶν ὀγδοήκοντα, ὥς

εἰκάσαι, σταδίοις ἐστὶν ἰόντι τὴν διὰ τοῦ Παρνασοῦ· τὴν δὲ οὐ πάντα ὀρεινήν, ἀλλὰ καὶ ὀχθήμασιν ἐπιτή- δειον πλεόνων ἐκτελέγεται εἶναι σταδίων. Διάφορα ἐς τὸ ὄνομα οἶδα τῆς πόλεως Ἡροδότῳ τε εἰρημένα ἐν ἐπι- στρατείᾳ τοῦ Μήδου καὶ Βάκιδι ἐν χρησμοῖς. Βάκις 9 μὲν γε Τιθορέας τοὺς ἐνθάδε ἐκάλεσεν ἀνθρώπους· Ἡροδότου δὲ ὁ ἐς αὐτοὺς λόγος ἐπιόντος φησὶ τοῦ βαρ- βάρου τοὺς ἐνταῦθα οἰκοῦντας ἀναφυγεῖν ἐς τὴν κορυ- φήν, ὄνομα δὲ Νεῶνα μὲν τῇ πόλει, Τιθορέαν δὲ εἶναι 879 τοῦ Παρνασοῦ τῇ ἄκρῳ. εἰσιν οὖν ἀνὰ χρόνον πρῶτα μὲν δὴ τῇ ἀπάσῃ χώρᾳ, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀνφ- κίσθησαν ἀπὸ τῶν κωμῶν, ἐκνικῆσαι καὶ ἐπὶ τῇ πόλει Τιθορέαν μὴδὲ ἐκ Νεῶνα ὀνομάζεσθαι. Τιθορέα δὲ οἱ ἐπιχώριοι τεθῆναι φασὶν ἀπὸ Τιθορέας νύμφης, οἷαι τὸ ἀρχαῖον λόγῳ τῷ ποιητῶν ἐφύοντο ἀπὸ τε ἄλ- λων δένδρων καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν δρυῶν. Γενεᾶ δὲ 10 ἢ με γενέσθαι μιᾷ πρότερον ἐς τὸ χεῖρον ἔτρεψεν ὁ δαί- μων τὰ ἐν τῇ Τιθορέᾳ. θεάτρον μὲν δὴ κατασκευὴ καὶ περίβολός ἐστιν ἀγορᾶς ἀρχαιοτέρας· τὰ δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει μάλιστα ἐς μνήμην ἦκοντα Ἀθηναῖς ἐστὶν ἄλσος καὶ ναὸς τε καὶ ἄγαλμα, καὶ Ἀντιόπης μνημῆα ἐστὶ καὶ Φώκου. 7. Καὶ μοι τοῦ λόγου τὰ ἔχοντα ἐς Θηβαίους ἐδήλωσε μὲν ὥς ἡ Ἀντιόπη δι' ὄργην ἐκ Διονύσου μα- νείη, καὶ κατὰ αἰτίαν ἦντινα ἐπεσπασατο ἐκ τοῦ θεοῦ τὸ μῆνιμα, ἐδήλωσε δὲ καὶ ὥς ἐρασθέντι Φώκῳ τῷ Ὀρνυ- 11 τίωνος συνώκησε καὶ τέθαπται ὁμοῦ τῷ Φώκῳ, καὶ Βάκιδι ὁποῖα ἐστὶ τῷ χρησμολόγῳ κοινὰ ἐς τοῦτον τὸν τάφον καὶ ἐς τὸν Ζήθου τε ἐν Θήβαις καὶ Ἀμφίονος. τὰ μὲν δὴ ἐς συγγραφὴν τῶν ἐν τῷ πολισμάτι, ὅτι μὴ τὰ εἰρημένα, ἄλλο ἦν οὐδέν. ποταμὸς δὲ παρὰ τῶν Τιθορέων ρέων τὴν πόλιν ποτόν σφισι γίνεται καταβαλινουσί τε ἐπὶ τὴν ὄχθην καὶ ἀρρομένοις τὸ ὕδωρ· ὄνομα δὲ ἐστὶν αὐτῷ Καχάλης.

12 8. Σταδίοις δὲ ἀπωτέρω Τιθορέας ἐβδομήκοντα ναὸς ἐστὶν Ἀσκληπιοῦ, καλεῖται δὲ Ἀρχαγέτας· τιμὰς δὲ παρὰ αὐτῶν ἔχει Τιθορέων καὶ ἐπ' ἴσης παρὰ Φωκίων τῶν ἄλλων. ἐντὸς μὲν δὴ τοῦ περιβόλου τοῖς τε ἱκέταις καὶ ὅσοι τοῦ θεοῦ δοῦλοι, τούτοις μὲν ἐνταῦθα εἰσι καὶ οἰκήσεις· ἐν μέσῳ δὲ ὅ τε ναὸς καὶ ἄγαλμα λίθου πεποιημένον, γένεια ἔχον μέγεθος καὶ ὑπὲρ δύο πόδας· κλίνη δὲ ἐν δεξιᾷ κεῖται τοῦ ἀγάλματος. θύειν δὲ αὐτῷ τὰ πάντα ὁμοίως νομίζουσι πλὴν αἰγῶν.

13 9. Τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ περὶ τεσσαράκοντα ἀπέχει σταδίους περίβολος καὶ ἄδυτον ἱερὸν Ἰσιδος, ἀγιάτατον ὅποσα Ἕλληνες θεῶ τῇ Αἰγυπτίᾳ πεποιήνται· οὔτε γὰρ περιοικεῖν ἐνταῦθα οἱ Τιθορεῖς νομίζουσιν, οὔτε ἔσθδος ἐς τὸ ἄδυτον ἄλλοις γε ἢ ἐκείνοις ἐστὶν οὓς ἂν αὐτῇ προτιμήσασα ἢ Ἰσις καλέσῃ σφᾶς δι' ἐνυπνίων. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐν ταῖς ὑπὲρ Μαιάνδρου πόλεσι θεοὶ ποιοῦσιν οἱ καταχθόνιοι· οὓς γὰρ ἂν ἐς τὰ ἄδυτα ἐσθίνειν θελή-
14 σωσιν, ἀποστέλλουσιν αὐτοῖς ὄνειράτων ὄψεις. Ἐν δὲ

τῇ Τιθορέῳ καὶ δις ἐκάστου τοῦ ἔτους τῇ Ἰσιδι πανηγυρίαν ἄγουσι, τὴν μὲν τῷ ἥρῳ, τὴν δὲ μετοπωρινήν. τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ πρότερον κατὰ ἐκατέραν τῶν πανηγυρίων, ὅσοις ἐστὶν ἐσελθεῖν ἄδεια, τὸ ἄδυτον ἐκκαθαίρουσι τρόπον τινὰ ἀπόρρητον, καὶ δὴ καὶ τῶν λερείων ἃ ἐπὶ τῆς προτέρας ἐνεβλήθη πανηγύρεως, τούτων ὅποσα ἂν ὑπολειπόμενα εὐρωσι κομίζουσιν ἐς τὸ αὐτὸ αἰεὶ χωρίον καὶ κατορύσσουσιν ἐνταῦθα· δύο τε ἀπὸ τοῦ ἄδύτου στάδια ἐτεκμαιρόμεθα ἐς τοῦτο εἶναι τὸ χω-
15 ρίον. Ταύτῃ μὲν δὴ τῇ ἡμέρᾳ τσαῦτα περὶ τὸ ἱερὸν δρωῖσι· τῇ δὲ ἐπιούσῃ σκηναὶς οἱ καπηλεύοντες ποιοῦνται καλάμου τε καὶ ἄλλης ὕλης αὐτοσχεδίου· τῇ τελευταίᾳ δὲ τῶν τριῶν πανηγυρίζουσι πιπράσκοντες καὶ ἀνδράποδα καὶ κτήνη τὰ πάντα, ἔτι δὲ ἐσθήτας καὶ ἀρ-

γυρον καὶ χρυσόν. μετὰ δὲ μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν τρέ- 16
πονται πρὸς θυσίαν. Θύουσι δὲ καὶ βοῦς καὶ ἐλάφους οἱ εὐδαιμονέστεροι, ὅσοι δὲ εἰσὶν ἀποδέοντες πλούτῳ, καὶ χήνας καὶ ὄρνιθας τὰς μελεαγρίδας· ὕσι δὲ ἐς τὴν θυσίαν οὐ νομίζουσιν οὐδὲ οἰσὶ χρήσθαι καὶ αἰξίν. Ὅσοις μὲν δὴ καθαργίσασιν τὰ λερεῖα ἐς τὸ ἄδυτον ἀπο-
στεῖλαι * * * πεποιημένους ἀρχήν, καθελίξαι δεῖ
σφᾶς τὰ λερεῖα λίνου τελαμῶσιν ἢ βύσσου· τρόπος δὲ
τῆς σκευασίας ἐστὶν ὁ Αἰγύπτιος. πομπεύει τε δὴ 17
πάντα ὅσα ἔθυσαν, καὶ οἱ μὲν ἐς τὸ ἄδυτον τὰ λερεῖα
ἐσπέμπουσιν, οἱ δὲ ἐμπροσθε τοῦ ἄδύτου καθαργίζουσι
881 τὰς σκηναὶς καὶ ἀποχωροῦσιν αὐτοὶ σπουδῇ. καὶ φασὶ
ποτε ἄνθρωπον οὐ τῶν καταβαινόντων ἐς τὸ ἄδυτον,
βέβηλον δέ, ἡνίκα ἤρχετο ἢ πυρὰ καίεσθαι, τηνικαῦτα
ἐσελθεῖν ἐς τὸ ἄδυτον ὑπὸ πολυπραγμοσύνης τε καὶ
τόλμης, καὶ οἱ πάντα ἀνάπλεα εἰδῶλων φαίνεσθαι, καὶ
ἀναστρέφαι μὲν αὐτὸν ἐς τὴν Τιθορέαν, διηγησάμενον
δὲ ἃ ἐθεάσατο ἀφεῖναι τὴν ψυχὴν. 10. Ἐοικότα δὲ ἂν- 18
δρὸς ἦκουσα Φοίνικος, ἄγειν τῇ Ἰσιδι Αἰγυπτίους τὴν
ἐσρτήν, ὅτε αὐτὴν τὸν Ὅσιριν πενθεῖν λέγουσι· τηνι-
καῦτα δὲ καὶ ὁ Νεῖλος ἀναβαίνειν σφίσιν ἄρχεται, καὶ
τῶν ἐπιχωρίων πολλοὺς ἐστὶν εἰρημένα ὥς τὰ αὐξοντα
τὸν ποταμὸν καὶ ἄρδεν τὰς ἀρούρας ποιοῦντα τὰ δά-
κρυά ἐστι τῆς Ἰσιδος. τότε οὖν τὸν Ῥωμαῖον, ὃς ἐπετέ-
τραπτο Αἰγυπτίον, ἄνδρα ἔφη χρήμασιν ἀναπελσαντα ἐς
τὸ ἄδυτον καταπέμψαι τῆς Ἰσιδος τὸ ἐν Κόπτῳ· καὶ ὁ
ἐσπεμφθεὶς ἀνέστρεψε μὲν ἐκ τοῦ ἄδύτου, διηγησάμενον
δὲ ὅποσα ἐθεάσατο καὶ τοῦτον αὐτίκα ἐπνυθανόμην τε-
λευτῆσαι. τὸ ἔπος οὖν ἀληθεύειν ἔοικε τὸ Ὀμήρου, σὺν
οὐδενὶ αἰσῖν τοὺς θεοὺς τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐναρ-
γῶς ὀρᾶσθαι.

11. Τὸ δὲ ἔλαιον τὸ ἐν τῇ Τιθορέῳ ἀποδεῖ μὲν πλή- 19

θει τοῦ τε Ἀττικοῦ καὶ τοῦ Σικυωνίου, χροά δὲ ὑπερβάλλει καὶ ἡδονῇ [τό τε] Ἰβηρικόν καὶ τὸ ἐκ τῆς νήσου τῆς Ἰστροφίας· καὶ μύρα τε ἀπ' αὐτοῦ παντοῖα ἐψουσιν, καὶ τὸ ἔλαιον ὡς βασιλέα ἄγουσιν.

XXXIII. Ἐτέρα δὲ ἐκ Τιθορέας ὁδὸς ἡ ἐπὶ Λέδοντά ἐστιν· πόλις δὲ ποτε ἐνομιζέτο καὶ αὕτη, κατ' ἐμὲ δὲ ὑπὸ ἀσθενείας ἐξελελοίπεσαν οἱ Λεδόντιοι τὴν πόλιν, καὶ ἄνθρωποι περὶ ἐβδομήκοντα οἱ οἰκοῦντες ἦσαν ἐπὶ τῷ Κηφισῷ· Λέδων δ' οὖν ὄνομα ταῖς οἰκήσεσιν ἐστὶν αὐτῶν, καὶ ἐς τὸν Φωκέων σύλλογον κοινὸν τελεῖν⁸⁸³ ἡξίωται καὶ οὗτοι, καθάπερ γε καὶ οἱ Πανοπεῖς. Τῶν δὲ ἀνθρώπων οἱ οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ Κηφισῷ τεσσαράκοντά ἐστιν ἀνωτέρω σταδίοις Λέδοντος τῆς ἀρχαίας τὰ ἐρείπια, καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ ἀνδρὸς λαβεῖν τὴν πόλιν φασιν² αὐτόχθονος. Κακῶν δὲ ἀπέλαυσαν μὲν ἀνιάτων καὶ ἄλλαι πόλεις δι' ἀδικίαν ἐπιχωρίων ἀνδρῶν· ἐς τελέαν δὲ ἀπώλειαν ὦλισθον Ἴλιον μὲν διὰ τὴν ἐς Μενέλαον ὕβριν τοῦ Ἀλεξάνδρου, Μιλήσιοι δὲ διὰ τὸ ἐς τὰς ἐπιθυμίας Ἔστιαίου πρόχειρον καὶ ἔρωτα ἄλλοτε μὲν τῆς ἐν Ἡδωνοῖς πόλεως, τοτὲ δὲ εἶναι Δαρείου σύμβουλον, ἄλλοτε δὲ ἐπανήκειν ἐς Ἰωνίαν. καὶ δὴ καὶ Λεδοντίους Φιλόμηλος ἀσέβειαν τὴν ἐαυτοῦ δημοσίᾳ παρέσχε σφίσιν ἀναμάξασθαι.

3 2. Αἰλαία δὲ ἡμέρας μὲν ὁδὸν καὶ ὥρα χεიმῶνος ἀπέχει Δελφῶν κατιοῦσι διὰ τοῦ Παρνασοῦ· στάδια δὲ ἑτεκμαιρόμεθα ὀγδοήκοντα εἶναι τῆς ὁδοῦ καὶ ἑκατόν. Τοὺς δὲ ἐνταῦθα ἀνθρώπους, καὶ ἐπειδὴ ἀνωκίσθη αὐτοῖς ἡ πόλις, ἀτύχημα ἐκ Μακεδονίας δεύτερον σφᾶς ἐμελλεν ἐπιλήψεσθαι. πολιορκηθέντες γὰρ ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Δημητρίου παρέστησαν κατὰ συνθήκας, καὶ ἐσῆχθη φρουρά σφισιν ἐς τὴν πόλιν, ἕως οὗ ἀνὴρ ἐπιχώριος, ὄνομα δὲ οἱ ἦν Πάτρων, τοὺς τε ἐν ἡλικίᾳ τῶν

πολιτῶν συνέστησεν ἐπὶ τὴν φρουράν, καὶ κρατήσας τοὺς Μακεδόνας μάχῃ ἠνάγκασεν ἀπελθεῖν σφᾶς ὑποσπόνδους· Αἰλαιεῖς δὲ αὐτὸν ἀντὶ τῆς εὐεργεσίας ταύτης ἀνέθεσαν ἐς Δελφούς. Ἔστι δὲ ἐν Αἰλαίᾳ θέατρον⁴ καὶ ἀγορά τε καὶ λουτρά· ἔστι δὲ καὶ θεῶν ἱερά, Ἀπόλλωνος, τὸ δὲ Ἀρτέμιδος· ἀγάλματα δὲ ὀρθὰ ἐργασίας τε τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Πεντέλῃσι λιθοτομίας. Αἰλαίαν δὲ τῶν καλουμένων Ναῖδων καὶ θυγατέρα εἶναι τοῦ Κηφισοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς νύμφης τὸ ὄνομα τεθῆναι τῇ πόλει φασί. καὶ ὁ ποταμὸς ἐνταῦθα ἔχει τὰς πηγὰς· ἀνεῖσι δὲ ἐκ τῆς⁵ πηγῆς οὐ τὰ πάντα μεθ' ἡσυχίας, ἀλλ' ὥς τὰ πλείω συμβαίνει μεσουσσης μάλιστα τῆς ἡμέρας παρέχεσθαι φωνὴν ἀνερχόμενον· εἰκάσαις ἂν μυκωμένῳ ταύρῳ τὸν ἦχον τοῦ ὕδατος. ἔχει δὲ ἡ Αἰλαία καὶ πρὸς τὰς τοῦ ἔτους ὥρας μετοπώρου καὶ ἐν θέρει καὶ ἥρος ἐπιτηδείως· τὸν δὲ χεიმῶνα μὴ ὁμοίως ἦπιον γίνεσθαι κωλύει τὸ ὄρος ὁ Παρνασός.

3. Χαράδρα δὲ εἰκοσιν ἀπωτέρω σταδίοις ἐστὶν⁶ ὑπὲρ ὕψηλῳ κειμένη κρημνοῦ, καὶ ὕδατος οἱ ἐνταῦθα σπανίζουσιν ἄνθρωποι· ποτὸν δὲ σφισι ποταμὸς ἐστὶ Χάραδρος κατερχομένοις ὅσον τρία ἐπ' αὐτὸν στάδια· ἐκδίδωσι δὲ ἐς τὸν Κηφισόν, καὶ μοι τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ φαίνεται τεθῆναι τοῦ Χαράδρου τῇ πόλει. Χαράδραλοις δὲ Ἡρώων καλουμένων εἰσὶν ἐν τῇ ἀγορᾷ βωμοί, καὶ αὐτοὺς οἱ μὲν Διοσκούρων, οἱ δὲ ἐπιχωρίων εἶναι φασιν Ἡρώων. 4. Γῇ δὲ διακεκριμένως ἀρίστη τῆς⁷ Φωκίδος ἐστὶν ἡ παρὰ τὸν Κηφισὸν καὶ φυτεῦσαι καὶ σπεῖρειν καὶ ἀνεῖναι νομάς· καὶ γεωργεῖται ταῦτα μάλιστα τῆς χώρας, ὥστε καὶ λόγος ἐστὶ πόλιν μὲν Παραποταμίους μὴ ὀνομασθῆναι, ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ τὸν Κηφισὸν γεωργούντων πεποιῆσθαι τὸ ἔπος,

οἳ τ' ἄρα παρὰ ποταμὸν Κηφισὸν δῖον ἔναιον.

8 τούτῳ τῷ λόγῳ διάφορα μὲν ἐν τῇ Ἡροδότου συγγραφῇ, διάφορα δὲ ἐστὶν αὐτῷ καὶ ὅσα ἐπὶ ταῖς νίκαις ταῖς Πυθικαῖς μνημονεύουσιν· Ἀμφικτυόνες γὰρ Πύθια ἐτίθεισαν πρῶτον, καὶ Αἰχμέας Παραποτάμιος πυγμὴν ἐνίκησεν ἐν παισίν· ὡσαύτως δὲ Ἡρόδοτος καταλέγων τὰς πόλεις ὅσας βασιλεὺς Ξέρξης τῶν ἐν Φωκεῦσιν ἐνέπρησε, καὶ Παραποταμίους κατέλοχεν ἐν αὐταῖς πόλιν. οὐ μὲντοι οἱ Παραποτάμιοι γε ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν ἀνυγκίσθησαν, ἀλλὰ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις οἱ ἄνθρωποι κατενεμήθησαν ὑπὸ τε ἀσθενείας καὶ σπάνει χρημάτων. Παραποταμίῳ μὲν δὴ οὕτε ἐρείπια ἔτι ἦν, οὕτε ἐνθα τῆς χώρας ᾠκίσθη ἡ πόλις μνημονεύουσιν.

9 5. Ὀδὸς δὲ ἡ ἐς Ἀμφίκλειαν σταδίων ἐκ Αἰλαίας ἐστὶν ἐξήκοντα. ταύτην τὴν Ἀμφίκλειαν ἐλυμήναντο οἱ τε ἐπιχώριοι τῷ ὀνόματι, καὶ Ἡρόδοτος μὲν Ἀμφίκλειαν ἐκάλεσεν ἐπόμενος τῷ ἀρχαιοτάτῳ τῶν λόγων, Ἀμφικ-88+ τυόνες δὲ δόγμα ἐπὶ τῇ τῶν πόλεων ἀπωλείᾳ τῶν ἐν Φωκεῦσιν ἐξενεγκόντες ὄνομα ἔθεντο αὐτῇ Ἀμφίκλειαν. Οἱ δὲ ἐπιχώριοι τοιάδε ἐπ' αὐτῇ λέγουσι, δυνάστην ἄνδρα ἐπιβουλὴν ἐχθρῶν ὑποπτεύσαντα ἐς νήπιον παῖδα καταθέσθαι τὸν παῖδα ἐς ἄγγειον, καὶ ἀποκρύψαι τῆς χώρας ἐνθα οἱ ἄδειαν ἔσεσθαι πλείστην ἡπίστατο· λύκον μὲν δὴ ἐπιχειρεῖν τῷ παιδί, δράκοντα δὲ ἰσχυρὰν 10 ἔχειν τὴν φρουρὰν ἐσπειραμένον περὶ τὸ ἄγγειον. ὥς δὲ ὁ πατήρ ἤλθε τοῦ παιδός, τὸν δράκοντα ἐπιβουλεύσαι τῷ παιδί ἐλπίσαν ἀφίησι τὸ ἀκόντιον, καὶ ἐκείνῳ τε καὶ ὁμοῦ τῷ δράκοντι τὸν παῖδα ἀπέκτεινε· διδαχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ποιμαίνοντων ὥς εὐεργέτην καὶ φύλακα τοῦ παιδός ἀπεκτινῶς εἶη, πυρὰν τῷ δράκοντι καὶ τῷ παιδί ἐποίησεν ἐν κοινῷ. τό τε δὴ χωρίον εἰκέναι καὶ ἐς τόδε καιομένη πυρὰ φασί, καὶ ἀπὸ τοῦ δράκοντος ἐκείνου τὴν πόλιν ἐθέλουσιν Ὀφιτεῖαν ὀνομασθῆναι.

ἂ μάλιστα ἄξιον Διονύσῳ δρᾶσιν ὕργια, ἔσοδος δὲ ἐς 11 τὸ ἄδντον οὐδὲ ἐν φανερώ σφίσιν ἄγαλμα οὐκ ἔστι. Λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν Ἀμφικλειέων μάντιν τέ σφισι τὸν θεὸν τοῦτον καὶ βοηθὸν νόσων καθεστηκέναι· τὰ μὲν δὴ νοσήματα αὐτοῖς Ἀμφικλειεῦσι καὶ τοῖς προσοικοῦσιν ἴαται δι' ὄνειράτων, πρόμαντις δὲ ὁ ἱερεὺς ἐστὶ, χρᾶ δὲ ἐκ τοῦ θεοῦ κάτοχος.

6. Ἀμφικλείας δὲ ἀπωτέρω σταδίοις πεντεκαίδεκά 12 ἐστὶ Τιθρώνιον ἐν πεδίῳ κείμενον· παρέχεται δὲ οὐδὲν ἐς μνήμην. ἐκ Τιθρωνίου δὲ εἴκοσιν ἐς Δρυμαίαν στάδιοι· καθ' ὃ τι δὲ αὕτη ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἐς Δρυμαίαν ἐξ Ἀμφικλείας ἡ [εὐθεῖα] παρὰ τὸν Κηφισὸν συμμίσγουσιν, ἐστὶν Ἀπόλλωνος Τιθρωνεῦσιν ἐνταῦθα ἄλσος τε καὶ βωμοί. πεποιήται δὲ καὶ ναός· ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔστιν. Ἀπέχει δὲ Ἀμφικλείας ἡ Δρυμαία σταδίων ὀγδοήκοντα ἀποτραπέντι ἐς ἀριστεράν *** κατὰ Ἡροδότου τοὺς 885 λόγους, Ναυβολεῖς δὲ τὰ ἀρχαιότερα· καὶ οἰκιστὴν οἱ ἐνταῦθα γενέσθαι φασὶ Φῶκον παῖδα τοῦ Αἰακοῦ. Δήμητρος δὲ Θεσμοφόρου Δρυμαίοις ἱερὸν ἐστὶν ἀρχαῖον, καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου πεποιήται· καὶ αὐτῇ Θεσμοφόρῃ ἑορτὴν ἄγουσιν ἐπέτειον.

XXXIV. Ἐλάτεια δὲ τῶν ἐν Φωκεῦσι μεγίστη πόλεων ἐστὶ τῶν ἄλλων μετὰ γε τοὺς Δελφούς· κείται δὲ κατὰ Ἀμφίκλειαν, καὶ ἐς αὐτὴν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν ὁδός ἐστὶν ἐξ Ἀμφικλείας σταδίων, πεδιάς ἡ πολλή, καὶ αὐθις οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀνάντης ἡ ἐγγυτάτω τοῦ Ἐλατέων ἄστεως. ῥεῖ δὲ ἐν τῇ πεδιάδι ὁ Κηφισός· αἱ δὲ ὠτίδες καλούμεναι παρὰ τὸν Κηφισὸν νέμονται μάλιστα ὀρνίθων. 2. Ἐλατεῦσι δὲ ἐξεγένετο μὲν Κάσσανδρον καὶ 2 τὴν Μακεδόνων ἀπώσασθαι στρατιάν, ὑπήρξε δὲ καὶ Ταξίλου Μιθριδάτη στρατηγούντος τὸν πόλεμόν σφισιν ἐκφυγεῖν· ἀντὶ τούτου δὲ τοῦ ἔργου Ῥωμαῖοι δεδώκασιν

αὐτοὺς ἐλευθέρους ὄντας ἀτελῇ νέμεσθαι τὴν χώραν. Ἀμφισβητοῦσι δὲ οὗτοι ξενικοῦ γένους, καὶ Ἀρκάδες φασὶν εἶναι τὸ ἀρχαῖον Ἑλατον γὰρ τὸν Ἀρκάδος, ἡνίκα ἐπὶ τὸ ἱερὸν Φλεγύαι τὸ ἐν Δελφοῖς ἐστρατεύσαντο, ἀμύναί τε τῷ θεῷ καὶ ἐν τῇ Φωκίδι ὁμοῦ τῷ στρατεύματι αὐτὸν καταμείναντα Ἑλατείας οἰκιστὴν γενέσθαι.

3 Ἐν δὲ ταῖς Φωκίαν πόλεσιν ἃς ὁ Μῆδος ἐνέπρησεν, ἀριθμῆσαι καὶ τὴν Ἑλάτειαν ἐστὶν ἐν ταύταις. συμφοραὶ δὲ αἱ μὲν πρὸς Φωκέας τοὺς ἄλλους γερόνασί σφισιν εἰκνύται· τὰ δὲ καὶ ἰδίᾳ τοῖς Ἑλατεῦσιν ἐκ Μακεδόνων παρεσκεύασεν ὁ δαίμων. καὶ ἐπὶ μὲν Κασσάνδρου πολεμήσαντος Ὀλυμπιόδωρος κατέστη μάλιστα αἷτιος ἄπρακτον τοῖς Μακεδόσι γενέσθαι πολιορκίαν· Φίλιππος δὲ ὁ Δημητρίου τὸν τε ἐν Ἑλατείᾳ δῆμον πρὸς τὸ ἔσχατον δέους ἤγαγε, καὶ ὑπηγάγετο ἅμα τοὺς δυνα-
4 τωτέρους δωρεᾷ. Τίτος μὲν δὴ ὁ ἄρχων Ῥωμαίων, τὸ 886 γὰρ δὴ Ἑλληνικὸν ἅπαν ἐλευθερώσων ἀπέσταλτο ἐκ Ῥώμης, πολιτείαν τε Ἑλατεῦσιν ἀποδώσειν τὴν ἀρχαίαν ἐπηγγέλλετο, καὶ δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο σφισιν ἀπὸ Μακεδόνων ἀφίστασθαι· οἱ δὲ ὑπὸ ἀγνωμοσύνης, ὁ δῆμος ἢ οἱ ἔχοντες τὰς ἀρχάς, Φιλίππῳ τε ἦσαν πιστοὶ καὶ ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου πολιορκία παρέστησαν. Χρόνῳ δὲ οἱ Ἑλατεῖς ὕστερον Ταξίλου τε Μιθριδάτῃ στρατηγούντος καὶ τῶν ἐκ τοῦ Πόντου βαρβάρων ἀντέσχον τῇ πολιορκίᾳ· ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐλευθέρους εἶναι τῷ ἔργῳ
5 δέδοται σφισιν ὑπὸ Ῥωμαίων. Τῶν δὲ Κοστοβόκων τὸ ληστικὸν τὸ κατ' ἐμὲ τὴν Ἑλλάδα ἐπιδραμὸν ἀφίκετο καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλάτειαν· ἐνθα δὴ ἀνὴρ Μνησίβουλος λόχον τε περὶ αὐτὸν ἀνδρῶν συνέστησε, καὶ καταφρονεύσας πολλοὺς τῶν βαρβάρων ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ. Οὗτος ὁ Μνησίβουλος δρόμον νίκας καὶ ἄλλας ἀνέλλετο, καὶ ὀλυμπιάδι πέμπτῃ πρὸς ταῖς τριάκοντά τε καὶ διακο-

σiais σταδίου καὶ τοῦ σὺν τῇ ἀσπίδι διαύλου· ἐν Ἑλατείᾳ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ δρομέως, Μνησιβούλου χαλκοὺς ἔστηκεν ἀνδριάς. 3. Ἡ δὲ ἀγορὰ αὐτῇ τέ ἐστι θεάς 6 ἀξία καὶ ὁ Ἑλατος ἐπειρασμένος στήλῃ· σαφῶς δὲ οὐκ οἶδα εἴτε τιμῶντες οἶα οἰκιστὴν εἴτε καὶ μνήματος ἐπίθημα ἐποίησαντο τὴν στήλῃν. Τῷ δὲ Ἀσκληπιῷ ναὸς ἄκοδόμηται καὶ ἄγαλμα γένεια ἔχον ἐστὶ· τοῖς δὲ ἐργασμένοις τὸ ἄγαλμα ὀνόματα μὲν Τιμοκλῆς καὶ Τιμαρχίδης, γένους δὲ εἰσὶ τοῦ Ἀττικοῦ. Ἐπὶ τῷ πέρατι δὲ τῷ ἐν δεξιᾷ τῆς πόλεως θέατρόν τε ἐστὶ καὶ χαλκοῦν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἀρχαῖον· ταύτην τὴν θεὸν λέγουσιν ἀμύναί σφισιν ἐπὶ τοὺς ὁμοῦ Ταξίλῳ βαρβάρους.

4. Ἑλατείας δὲ ὅσον σταδίους εἰκοσὶν ἀφίστηκεν 7 Ἀθηνᾶς ἐπὶ κλησὶν Κραναίας ἱερὸν, ἢ δὲ ὁδὸς ἐπὶ τοσοῦτον ἀναντεστέρα ὥς ἀνιᾶν τε μηδὲν καὶ λεληθέναι μᾶλλον αὐτῆς τὸ ἀναντες. λόφος δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῷ πέρατι τὰ πλείω μὲν ἀπότομος, οὐ μέντοι ἄραν ἢ μεγέ-
887 θους ἔχων ἐστὶν ἢ ὕψους· ἐπὶ τούτῳ τῷ λόφῳ τὸ ἱερὸν πεποιήται, καὶ στοαὶ τέ εἰσὶ καὶ οἰκῆσεις διὰ τῶν στοῶν, ἐνθα οἰκοῦσιν οἷς τὴν θεὸν θεραπεύειν καθέστηκε, καὶ ἄλλοις καὶ μάλιστα τῷ ἱερωμένῳ. τὸν δὲ ἱερεῖα ἐκ παῖ- 8 δων αἰροῦνται τῶν ἀνέβων, πρόνοιαν ποιούμενοι πρότερον τῆς ἱερωσύνης ἐξήκειν οἱ τὸν χρόνον πρὶν ἢ ἡβῆσαι· ἱεροῦται δὲ ἔτη συνεχῇ πέντε, ἐν οἷς τὴν τε ἄλλην δίαταιν ἔχει παρὰ τῇ θεῷ, καὶ λουτρὰ αἱ ἀσάμινθοι κατὰ τρόπον εἰσὶν αὐτῷ τὸν ἀρχαῖον. Τὸ δὲ ἄγαλμα ἐποίησαν μὲν καὶ τοῦτο οἱ Πολυκλέους παῖδες, ἔστι δὲ ἐσκευασμένον ὥς ἐς μάχην, καὶ ἐπείρασται τῇ ἀσπίδι τῶν Ἀθηνησὶ μίμημα ἐπὶ τῇ ἀσπίδι τῆς καλουμένης ὑπὸ Ἀθηναίων Παρθένου.

XXXV. Ἐς Ἄβας δὲ ἀφικέσθαι καὶ ἐς Τάμπολιν ἐστὶ μὲν [καὶ] ἐξ Ἑλατείας ὁρεινήν ὁδὸν ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἑλα-

τέων ἄστεως· ἡ δὲ ἐπὶ Ὀποῦντα λεωφόρος ἡ ἐξ Ὀρχο-
μενοῦ καὶ ἐς ταύτας φέρει τὰς πόλεις. ἴοντι οὖν ἐς
Ὀποῦντα ἐξ Ὀρχομενοῦ καὶ ἐκτραπέντι οὐ πολὺ ἐς ἀρι-
στερὰν ὁδὸς ἡ ἐς Ἄβας. Οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἀβαῖς ἐς γῆν τὴν
Φωκίδα λέγουσιν ἀφικέσθαι ἐξ Ἀργους, καὶ τὸ ὄνομα
ἀπὸ Ἀβαντος τοῦ οἰκιστοῦ λαβεῖν τὴν πόλιν, τὸν δὲ
Λυγκέως τε καὶ Τπερμνήστρας τῆς Δαναοῦ παῖδα εἶναι.
2. Ἀπόλλωνος δὲ ἱερὰς νενομίκασιν εἶναι καὶ Ἄβας ἐκ
παλαιοῦ, καὶ χρηστήριον καὶ αὐτόθι ἦν Ἀπόλλωνος.
2 Θεῶ δὲ τῷ ἐν Ἀβαῖς οὐχ ὁμοίως Ῥωμαῖοι τε ἀπένειμαν
τὰ ἐς τιμὴν καὶ ὁ Πέρσης, ἀλλὰ Ῥωμαῖοι μὲν εὐσεβεῖα
τῇ ἐς τὸν Ἀπόλλωνα Ἀβαίοις δεδώκασιν αὐτονόμους
σφᾶς εἶναι, στρατιὰ δὲ ἡ μετὰ Ξέρξου κατέπρησε καὶ
τὸ ἐν Ἀβαῖς ἱερόν. Ἑλλήνων δὲ τοῖς ἀντισταῖσι τῷ βαρ-
βάρῳ τὰ κατακαυθέντα ἱερὰ μὴ ἀνιστάναι σφίσιεν ἐδο-
ξεν, ἀλλὰ ἐς τὸν πάντα ὑπολείπεσθαι χρόνον τοῦ
ἐχθους ὑπομνήματα· καὶ τοῦδε ἔνεκα οἱ τε ἐν τῇ Ἀλιαρ-
τίᾳ ναοὶ καὶ Ἀθηναῖοι τῆς Ἥρας ἐπὶ ὁδῷ τῇ Φαληρικῇ
καὶ ὁ ἐπὶ Φαλήρῳ τῆς Δήμητρος καὶ κατ' ἐμὲ ἔτι ἡμί-
3 καντοὶ μένουσι. τοιαύτην θέαν καὶ τοῦ ἐν Ἀβαῖς ἱεροῦ 888
τότε γε εἶναι δοκῶ, ἐς ὃ ἐν τῷ πολέμῳ τῷ Φωκικῷ βια-
σθέντας μάχῃ Φωκίων ἄνδρας καὶ ἐς Ἄβας ἐκπεφυ-
γότας αὐτούς τε οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἱκέτας καὶ τὸ ἱερόν,
δεύτερον δὲ οὗτοι μετὰ Μήδους, ἔδοσαν πυρὶ· εἰστήκει
δ' οὖν καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι οἰκοδομημάτων ἀσθενέστατον ὁπό-
σα δὴ ἡ φλόξ ἐλυμήματο, ἅτε ἐπὶ τῷ Μηδικῷ προλα-
βησαμένῳ πυρὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Βοιωτίου πυρὸς κατειρ-
γασμένον. 3. Παρὰ δὲ τὸν ναὸν τὸν μέγαν ἐστὶν ἄλλος
ναὸς, ἀποδέων ἐκείνου μέγεθος· βασιλεὺς δὲ Ἀδριανὸς
ἐποίησε τῷ Ἀπόλλωνι· τὰ δὲ ἀγάλματα ἀρχαιότερα καὶ
αὐτῶν ἐστὶν Ἀβαίων ἀνάθημα, χαλκοῦ δὲ εἰργασται
καὶ ὁμοίως ἐστὶν ὀρθὰ, Ἀπόλλων καὶ Ἀητώ τε καὶ Ἀρ-

τεμυς. Ἀβαίοις δὲ ἔστι μὲν θέατρον, ἔστι δὲ καὶ ἀγορά
σφίσι, κατασκευῆς ἀμφοτέρω ἀρχαίας.

4. Ἐπανελθόντα δὲ ἐς τὴν ὁδὸν τὴν ἐς Ὀποῦντα 5
εὐθείαν Ἰάμπολιν τὸ ἀπὸ τούτου σε ἐκδέξεται. τῶν δὲ
ἐνταῦθα ἀνθρώπων καὶ αὐτὸ κατηγορεῖ τὸ ὄνομα οἴτι-
νες ἦσαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ὁπόθεν ἐξαναστάντες ἀφίκοντο ἐς
ταύτην τὴν χώραν· Ἦσαν γὰρ οἱ ἐκ Θηβῶν Κάδμον
καὶ τὸν σὺν ἐκείνῳ φυγόντες στρατὸν ἀφίκοντο ἐν-
ταῦθα. τὰ μὲν δὴ ἀρχαιότερα ὑπὸ τῶν προσχώρων ἐκα-
λοῦντο Ἰάντων πόλις, χρόνῳ μὲντοι ὕστερον Ἰάμπολιν
ἐξενίκησεν ὀνομασθῆναι. Ἄτε δὲ καὶ βασιλέως Ξέρξου 6
καταπρήσαντος τὴν πόλιν καὶ αὐτῆς Φιλίππου κατασκά-
ψαντος, ὅμως τὰ ὑπολείπόμενα ἦν ἀγορά τε ἀρχαίας
κατασκευῆς καὶ βουλευτήριον, οἴκημα οὐ μέγα, καὶ
θέατρον οὐ πόρρω τῶν πυλῶν. Ἀδριανὸς δὲ βασιλεὺς
στοὰν ᾠκοδομήσατο, καὶ ἐπώνυμος ἡ στοὰ τοῦ ἀναθέν-
τος βασιλέως ἐστὶ. φρέαρ δὲ σφισίν ἐστιν ἐν· ἀπὸ τού-
του μόνου· καὶ πίνουσι καὶ λούονται, ἀπ' ἄλλου δὲ
ἔχουσι οὐδενός, πλην γε δὴ ὥρα χειμῶνος τὸ ἐκ τοῦ
θεοῦ. Σέβονται δὲ μάλιστα Ἀρτεμιν, καὶ ναὸς Ἀρτέμι- 7
δος ἐστὶν αὐτοῖς· τὸ δὲ ἄγαλμα ὁποῖόν τι ἐστὶν οὐκ ἐδή-
λωσα· δις γὰρ καὶ οὐ πλέον ἐκάστου ἐνιαυτοῦ τὸ ἱερόν
ἀνοιγνύναι νομίζουσιν. ὁπόσα δ' ἂν τῶν βοσκημάτων
889 ἱερὰ ἐπονομάσωσιν εἶναι τῇ Ἀρτέμιδι, ἄνευ νόσου ταῦ-
τα καὶ πιότερα τῶν ἄλλων ἐκτρέφεσθαι λέγουσιν.

5. Ἐσβολὴ δὲ ἐκ Χαιρωνείας ἐς γῆν τὴν Φωκίδα οὐ 8
μόνον ἡ εὐθεῖα ἐστὶν ἐς Δελφούς, ἡ διὰ τε Πανοπέως
καὶ παρὰ τὴν Δαυλίδα καὶ ὁδὸν τὴν Σχιστήν· φέρει δὲ
ἐκ Χαιρωνείας καὶ ἑτέρα τραχεῖα τε ὁδὸς καὶ ὀρεινὴ τὰ
πλέοντα ἐς πόλιν Φωκίων Στείριν· μῆκος δὲ εἰκοσι στά-
διοι τῆς ὁδοῦ καὶ ἑκατόν. Οἱ δὲ ἐνταῦθα φασὶν οὐ Φω-
κεῖς, Ἀθηναῖοι δὲ εἶναι τὰ ἄνωθεν, καὶ ἐκ τῆς Ἀττικῆς

ομοῦ Πετεφῷ τῷ Ὀρνέως ἀφικέσθαι διωχθέντι ὑπὸ Αἰ-
γέως ἐξ Ἀθηναίων· ὅτι δὲ τῷ Πετεφῷ τὸ πολὺ ἐκ τοῦ δήμου
τοῦ Στειριέων ἠκολούθησεν, ἐπὶ τούτῳ κληθῆναι τὴν
9 πόλιν Στεῖριν. Στειρίταις δὲ ἐστὶν ἐπὶ ὑψηλοῦ καὶ πε-
τρῶδους ἢ οἰκησις· σπανίζουσιν οὖν κατὰ τοῦτο ὕδατος
θέρους ὥρα· φρέατα γὰρ αὐτόθι οὔτε πολλὰ οὔτε ὕδωρ
παρεχόμενά ἐστιν ἐπιτήδειον. ταῦτα μὲν δὴ λουτρά σφισι
καὶ ὑπογυγίοις ποτὸν γίνεται· τὸ δὲ ὕδωρ οἱ ἄνθρωποι
τὸ πότιμον ὅσον στάδια τέσσαρα ὑποκαταβαίνοντες λαμ-
βάνουσιν ἐκ πηγῆς· ἡ δὲ ἐν πέτραις ἐστὶν ὀρυγμένη,
10 καὶ ἀρύνονται κατιόντες ἐς τὴν πηγὴν. Δήμητρος δὲ ἐπί-
κλησιν Στειρίτιδος ἱερὸν ἐστὶν ἐν Στεῖρι· πλίνθου μὲν
τῆς ὥμης τὸ ἱερὸν, λίθου δὲ τοῦ Πεντέλῃσι τὸ ἄγαλμα,
δραδὰς ἢ θεὸς ἔχουσα. παρὰ δὲ αὐτῇ κατελιγμένον ταινί-
αις ἄγαλμα ἀρχαῖον εἰ τι ἄλλο, ὅποσα Δήμητροι ἐς τιμὴν.
XXXVI. Ἐς δὲ Ἀμβρωσων στάδιοι περὶ ἐξήκοντά
εἰσιν ἐκ Στειρέως· πεδιάς ἢ ὁδός, ὁρῶν ἐν μέσῳ πεδίον
κεῖμενον. ἄμπελοι δὲ τὸ πολὺ εἰσι τοῦ πεδίου, καὶ ἐν
γῇ τῇ Ἀμβρωσέων οὐ συνεχεῖς μὲν ὥσπερ αἱ ἄμπελοι, 890
πεφύκασιν μέντοι καὶ αἱ θάμνοι. τὴν δὲ θάμνον ταύτην
Ἰῶνες μὲν καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν κόκκον, Γαλάται δὲ
οἱ ὑπὲρ Φρυγίας φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ σφίσις ὀνομάζουσιν
ὑς. γίνεται δὲ αὕτη μέγεθος μὲν ἢ κόκκος κατὰ τὴν
θάμνον καλουμένην, φύλλα δὲ μελάντερα μὲν καὶ μαλα-
κώτερα ἢ ἡ σχῖνος, τὰ μέντοι ἄλλα ἐοικότα ἔχει τῇ
3 σχίνῳ. ὁ δὲ αὐτῆς καρπὸς ὅμοιος τῷ καρπῷ τῆς στρύ-
χνου, μέγεθος δὲ ἐστὶ κατὰ ὄροβον. γίνεται δὲ τι ἐν τῷ
καρπῷ τῆς κόκκου βραχὺ ζῶον· τοῦτο εἰ ἀφίκοιτο ἐς
τὸν ἀέρα πεπανθέντος τοῦ καρποῦ, πέτεται τε αὐτίκα
καὶ ἐοικὸς κώνωπι φαίνεται ἄν· νῦν δὲ πρότερον, πρὶν
ἢ τὸ ζῶον κινηθῆναι, συλλέγουσι τῆς κόκκου τὸν καρ-
πὸν, καὶ ἐστὶ τοῖς ἐφίοις ἢ βαφῇ τὸ αἶμα τοῦ ζῴου.

2. Ἡ δὲ Ἀμβρωσος κεῖται μὲν ὑπὸ τὸ ὄρος τὸν Παρ- 3
νασόν, τὰ ἐπέκεινα δὲ ἡ Δελφοί· τεθῆναι δὲ τὸ ὄνομα
τῇ πόλει ἀπὸ ἡρώος φασιν Ἀμβρώσου. Θηβαῖοι δὲ ἐς
τὸν Μακεδόνων καὶ Φιλίππου καθιστάμενοι πόλεμον
περιέβαλον τῇ Ἀμβρώσῳ διπλοῦν τεῖχος· τὸ δὲ ἐστὶν
ἐπιχωρίου λίθου, χρόαν μέλανος, ἐς τὰ μάλιστα ἰσχυ-
ροῦ· κύκλος δὲ ἐκάτερος τοῦ τεύχους πλάτος μὲν ἀπο-
δέων ὀλίγον ἐστὶν ὀργυιᾶς, τὸ δὲ ὕψος ἐς ἡμίσειάν τε
καὶ δύο ὀργυιάς, ὅπου μὴ τὸ τεῖχος πεπύνηκε· διάστημα 4
δὲ ἀπὸ τοῦ προτέρου τῶν κύκλων ἐπὶ τὸν δευτερόν
ἐστὶν ὀργυιᾶ· κατασκευὴ δὲ πύργων ἢ ἐπάλλεων ἢ εἰ τι
ἄλλο ἐς εὐπρέπειαν τεύχους, παρεῖται τὰ πάντα σφίσι
ἅτε τειχίζουσιν ἐπὶ μόνῳ τῷ αὐτίκα ἀμύνεσθαι. Ἔστι
δὲ ἀγορά τε Ἀμβρωσεῦσιν οὐ μεγάλη, καὶ ἀνδριάντων
ἐν αὐτῇ λίθου πεποιημένων κατεάγασιν οἱ πολλοί.

3. Τραπέντι δὲ ἐπὶ Ἀντίκυραν ἀνάντης τὰ πρώτῃ 5
ἐστὶν ὁδός· ἀναβάντι δὲ ὅσον δύο στάδια ὁμαλὴς τε
χωρίου καὶ ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ Δικτυνναίας ἐπὶ κλησιν
ἱερὸν ἐστὶν Ἀρτέμιδος. ταύτην οἱ Ἀμβρωσεῖς ἄγουσι
891 μάλιστα ἐν τιμῇ· τῷ δὲ ἀγάλματι ἐργασία τέ ἐστὶν Αἰ-
γιναία, καὶ μέλανος τοῦ λίθου πεποίηται. τὸ δὲ ἀπὸ
τοῦ ἱεροῦ τῆς Δικτυνναίας κατάντης ὁδὸς ἐς Ἀντίκυραν
πᾶσα ἐστὶ. Τὰ δὲ ἀρχαιότερα ὄνομα εἶναι Κυπάρισσον
τῇ πόλει φασί, καὶ Ὀμηρον ἐν Φωκίῳ καταλόγῳ τὸ
ὄνομα τελεῖσθαι θεσθαι γε αὐτόν, ὅτι ἤδη τηρικαῦτα
ἐκαλεῖτο Ἀντίκυρα· εἶναι γὰρ δὴ τὸν Ἀντικυρέα κατὰ
Ἡρακλέα ἡλικίαν. Κεῖται μὲν δὴ ἡ πόλις κατὰ Μεδεῶ- 6
νος τὰ ἐρείπια· ἐδήλωσα δὲ ἀρχομένης τῆς ἐς Φωκίας
*** ἐς τὸ ἱερὸν ἀσεβῆσαι τὸ ἐν Δελφοῖς. Ἀντικυρέας
δὲ ἐποίησε μὲν ἀναστάτους καὶ ὁ Ἀμύντου Φίλιππος,
ἐποίησε δὲ καὶ δεύτερα Ὀτίλιος ὁ Ῥωμαῖος, ὅτι ἦσαν

ὑπήκοοι καὶ οὗτοι Φιλίππου τοῦ Δημητρίου βασιλεύον-
τος Μακεδόνων· ὁ δὲ ἐπὶ τὸν Φίλιππον ἀμύνειν Ἀθη-
7 ναίους ὁ Ὅτιλιος ἀπέσταλτο ἐκ Ῥώμης. 4. Τὰ δὲ ὄρη τὰ
ὑπὲρ τὴν Ἀντίκυραν πετρώδη τε ἄγαν ἐστί, καὶ ἐν αὐ-
τοῖς φύεται μάλιστα ὁ ἐλλέβορος. ὁ μὲν αὐτοῦ μέλας
χωρεῖται ἀνθρώποις καὶ ἐστι γαστρὶ καθάρσιον, ὁ δὲ
ἕτερος ὁ λευκὸς δι' ἐμέτου καθαίρειν πέφυκε· τὸ δὲ
φάρμακον τὸ ἐς τὴν καθάρσιν ἢ τοῦ ἐλλεβόρου ῥίζα
8 ἐστίν. Ἀντικυρεῦσι δὲ εἰσὶ μὲν ἀνδριάντες ἐν τῇ ἀγορᾷ
χαλκοί, ἐστι δὲ σφισιν ἐπὶ τῷ λιμένι Ποσειδῶνι οὐ μέγα
ιερόν, λογάσιν ὠκοδομημένον λίθοις· κεκονίαται δὲ τὰ 892
ἐντός. τὸ δὲ ἄγαλμα ὀρθὸν χαλκοῦ πεποιημένον, βέ-
βηκε δὲ ἐπὶ δελφῖνι τῷ ἐτέρῳ τῶν ποδῶν· κατὰ τοῦτο
δὲ ἔχει καὶ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῷ μηρῷ, ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ χεὶρὶ
9 τριάντ' ἐστὶν αὐτῷ. Τοῦ γυμνασίου δὲ ἐν ᾧ καὶ τὰ
λουτρά σφισι πεποιοῦνται, τούτου πέραν ἄλλο γυμνάσιον
ἐστὶν ἀρχαῖον· ἀνδριάς δὲ ἔστηκεν ἐν αὐτῷ χαλκοῦς·
φησὶ δὲ ἐπ' αὐτῷ τὸ ἐπίγραμμα Ξενοδάμον παγκρατια-
σὴν Ἀντικυρέα ἐν ἀνδράσιν Ὀλυμπικὴν ἀνηρῆσθαι νί-
κην. εἰ δὲ ἀληθεύει τὸ ἐπίγραμμα, Ὀλυμπιάδι τῇ πρώτῃ
μετὰ δέκα καὶ διακοσίας φαίνεται ἂν τὸν κότινον ὁ Ξενο-
δάμος εἰληφώς· αὕτη δὲ ἐν τοῖς Ἡλείων γράμμασι παρ-
10 εἶται μόνη πασῶν ἢ Ὀλυμπιάς. Ἔστι δὲ ὑπὲρ τὴν ἀγορὰν
ἐν φρέατι ὕδατος πηγὴ· σκέπη δὲ ἀπὸ ἡλίου τῷ φρέατι
ὄροφος τε καὶ ἀνέχοντες τὸν ὄροφον κίονες. ἐστὶ δὲ οὐ
πολὺ ἀνωτέρω τοῦ φρέατος λίθοις τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὠκο-
δομημένον μνημεῖον· ταφῆναι δὲ φασὶν ἐνταῦθα τοὺς Ἰφί-
του παιδας, τὸν μὲν ἀνασωθέντα ἐξ Ἰλίου καὶ ἀποθα-
νόντα ἐν τῇ οἰκίᾳ· Σχεδίῳ δὲ ἐν μὲν γῇ τῇ Τρωάδι τὴν
τελευτήν συμβῆναι λέγουσιν, ἀχθῆναι δὲ οἰκαδε καὶ
τούτου τὰ ὅσα.

XXXVII. Τῆς πόλεως δὲ ἐν δεξιᾷ, δύο μάλιστα προ-

ελθόντι ἀπ' αὐτῆς σταδίους, πέτρα τέ ἐστιν ὑψηλή,
μοῖρα ὄρους ἢ πέτρα, καὶ ἱερὸν ἐπ' αὐτῆς πεποιημένον
ἐστὶν Ἀρτέμιδος· ἔργον τῶν Πραξιτέλους, δᾶδα ἔχουσα
τῇ δεξιᾷ καὶ ὑπὲρ τῶν ὤμων φαρέτραν· παρὰ δὲ αὐτὴν
κύων ἐν ἀριστερᾷ· μέγεθος δὲ ὑπὲρ τὴν μεγίστην γυ-
ναῖκα τὸ ἄγαλμα.

2. Τῇ δὲ γῇ τῇ Φωκίδι ἐστὶν ὁμορος ἢ ὀνομάζεται
μὲν ἀπὸ Βούλωνος ἀγαρόντος τὴν ἀποικίαν ἀνδρός,
συνωκίσθη δὲ ἐκ πόλεων τῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Δωρίδι.
λέγονται δὲ οἱ Βούλιοι Φιλομήλου καὶ Φωκῆων * * *
σύλλογον τὸν κοινόν. Ἐς δὲ τὴν Βούλιν ἐκ μὲν τῆς
Βοιωτίας Θιάβης σταδίων ἐστὶν ὁδὸς ὀργόηκοντα, ἐξ
Ἀντικύρας δὲ τῆς Φωκῆων δι' ἡπείρου μὲν καὶ εἰ ἀρ-
χήν ἐστιν οὐκ οἶδα· οὕτω δύσβατα ὄρη καὶ τραχέα τὰ
893 μεταξὺ Ἀντικύρας τέ ἐστι καὶ Βουλίδος· [ἐς δὲ τὸν] * * *
λιμένα σταδίων ἐξ Ἀντικύρας ἐστὶν ἑκατόν, τὰ δὲ ἀπὸ
τοῦ λιμένος στάδια ὁδοῦ τῆς πεζῆς τῆς ἐς Βούλιν ἑπτὰ
εἶναι μάλιστα εἰκάζομεν. 3. Κάτεισι δὲ καὶ ποταμὸς 3
ἐς θάλασσαν ταύτη χεῖμαρρος, ὃν οἱ ἐπιχώριοι ὀνομά-
ζουσιν Ἡράκλειον. κεῖται δὲ ἐπὶ ὑψηλοῦ τε ἢ Βούλις
καὶ ἐν παράπλῳ περαιουμένοις ἐξ Ἀντικύρας ἐς Λέχαιον
τὸ Κορινθίων. Οἱ δὲ ἀνθρώποι οἱ ἐνταῦθα πλέον ἡμί-
σεις κόχλων ἐς βαφὴν πορφύρας εἰσὶν ἀλειῖς. Κατα-
σκευὴ δὲ ἢ ἐν τῇ Βουλίδι οὔτε ἢ ἄλλη θαύματος πολ-
λοῦ, καὶ ἱερὰ θεῶν ἐστὶν Ἀρτέμιδος, τὸ δὲ αὐτῶν Διο-
νύσον· τὰ δὲ ἀγάλματα ξύλον μὲν ἐστὶν εἰργασμένα,
ὅστις δὲ ἦν ὁ ποιήσας οὐχ οἶοί τε ἐγεγόμεθα συμβαλέσθαι.
θεῶν δὲ ὄντινα οἱ Βούλιοι σέβουσι μάλιστα, Μέριστον
μὲν ὀνομάζουσι, Διὸς δὲ κατὰ ἡμετέραν δόξαν ἐστὶν
ἐπὶ κλησίς. καὶ πηγὴ Βουλίοις ἐστὶ καλουμένη Σαύνιον.
4. Ἐς δὲ Κίρραν τὸ ἐπίνειον Δελφῶν ὁδὸς μὲν 4
σταδίων ἐξήκοντά ἐστιν ἐκ Δελφῶν· καταβάντι δὲ ἐς

τὸ πεδίον ἱππόδρομός τε ἐστὶ καὶ ἄγωνα Πύθια ἄγου-
σιν ἐνταῦθα τὸν ἱππικόν. τὰ μὲν δὴ ἐς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ
Ταράξιππον ἐδήλωσέ μοι τὰ ἐς Ἑλείους τοῦ λόγον·
ὁ δὲ ἱππόδρομος ἔοικε τοῦ Ἀπόλλωνος τάχα μὲν πον καὶ
αὐτὸς τῶν ἱππεύοντων τινὰ ἀνιάσαι, ἅτε ἀνθρώποις
τοῦ δαίμονος ὁμοίως ἐπὶ ἔργῳ παντὶ καὶ ἀμείνω καὶ τὰ
χείρῳ νέμοντος· οὐ μέντοι καὶ αὐτὸς ταραχὴν τοῖς ἱπ-
ποῖς ὁ ἱππόδρομος οὔτε κατὰ αἰτίαν ἤρωος, οὔτε ἐπ'
5 ἄλλῃ πέφυκεν ἐργάζεσθαι προφάσει. Τὸ δὲ πεδίον τὸ
ἀπὸ τῆς Κίρρας ψιλόν ἐστιν ἄπαν, καὶ φυτεύειν δένδρα
οὐκ ἐθέλουσιν, ἢ ἔκ τινος ἀρᾶς ἢ ἀρχεῖον τὴν γῆν ἐς
δένδρων τροφὴν εἰδότες. Λέγεται δὲ ἐς τὴν Κίρραν
*** καὶ ἀπὸ τῆς Κίρρας τὸ ὄνομα τὸ ἐφ' ἡμῶν τεθῆναι
τῷ χωρίῳ φασίν. Ὅμηρος μέντοι Κρίσαν ἐν τε Ἰλιάδι
ὁμοίως καὶ ὕμνῳ τῷ ἐς Ἀπόλλωνα ὀνόματι τῷ ἐξ ἀρχῆς 894
καλεῖ τὴν πόλιν. Χρόνῳ δὲ ὕστερον οἱ ἐν τῇ Κίρρᾳ
ἄλλα τε ἡσέβησαν ἐς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἀπετέμνοντο
6 τοῦ θεοῦ τῆς χώρας. πολεμεῖν οὖν πρὸς τοὺς Κιρραίους
ἔδοξεν Ἀμφικτυόσι, καὶ Κλεισθένην τε Σικωνίαν τυ-
ραννοῦντα προεστήσαντο ἡγεμόνα εἶναι καὶ Σόλωνα ἐξ
Ἀθηνῶν ἐπηγάγοντο συμβουλευεῖν. χρωμένοις δὲ σφι-
σιν ὑπὲρ νίκης ἀνεῖπεν ἡ Πυθία,

οὐ πρὶν τῇσδε πόλεως ἐρεῖψετε πύργον ἐλόντες,
πρὶν κεν ἐμῷ τεμένει νυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
κῦμα ποτικλύξῃ κελαδοῦν ἐπὶ οἶνοπα πόντον.

5. Ἐπεισεν οὖν ὁ Σόλων καθιερῶσαι τῷ θεῷ τὴν Κιρ-
ραϊαν, ἵνα δὴ τῷ τεμένει τῷ Ἀπόλλωνος γένηται γείτων
7 ἡ θάλασσα. Εὐρέθη δὲ καὶ ἕτερον τῷ Σόλωνι σόφισμα
ἐς τοὺς Κιρραίους· τοῦ γὰρ Πλείστου τὸ ὕδωρ ῥέον διὰ
ὀχετοῦ σφίσιν ἐς τὴν πόλιν ἀπέστρεψεν ἀλλαχόσε ὁ Σό-
λων. καὶ οἱ μὲν πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας ἐτι ἀντείχον
ἐκ τε φρεάτων καὶ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ πίνοντες·

ὁ δὲ τοῦ ἁλλεβόρου τὰς ῥίζας ἐμβαλὼν ἐς τὸν Πλείστον,
ἐπειδὴ ἱκανῶς τοῦ φαρκμάκου τὸ ὕδωρ ᾗσθητο ἔχον, ἀνέ-
στρεψεν αὐτὸς ἐς τὸν ὀχετόν· καί, ἐνεφορήσαντο γὰρ
ἀνέδην οἱ Κιρραῖοι τοῦ ὕδατος, [καί] οἱ μὲν ὑπο ἀπαν-
στου τῆς διαρροίας ἐξέλιπον οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους τὴν
φρουράν, Ἀμφικτυόνες δὲ ὡς εἶλον τὴν πόλιν, ἐπρά- 8
ξαντο ὑπὲρ τοῦ θεοῦ δίκας παρὰ Κιρραίων, καὶ ἐπίνειον
Λελαφῶν ἐστὶν ἡ Κίρρα· παρέχεται δὲ καὶ ἐς θείαν Ἀπόλ-
λωνος καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Αἰητοῦς ναόν τε καὶ ἀγάλματα
μεγέθει μεγάλα καὶ ἐργασίας Ἀττικῆς. ἡ δὲ Ἀδράστεια
895 ὕδρευται μὲν ἐν τῷ αὐτῷ σφίσιν, μεγέθει δὲ τῶν ἄλλων
ἀποδέουσα ἀγαλμάτων ἐστίν.

XXXVIII. Ἡ δὲ γῆ ἡ Λοκρῶν τῶν καλουμένων
Ὀζολῶν προσεχῆς τῇ Φωκίδι ἐστὶ κατὰ τὴν Κίρραν.
Ἐς δὲ τὴν ἐπικλησιν τῶν Λοκρῶν τούτων διάφορα
ἤκουσα, ὁμοίως δὲ ἅπαντα δηλώσω. Ὁρεσθέϊ τῷ Δευκα-
λίωνος βασιλεύοντι ἐν τῇ χώρᾳ κύων ἔτεκεν ἀντὶ σκύ-
λακος ξύλον· κατορύξαντος δὲ τοῦ Ὁρεσθέως τὸ ξύλον
ἅμα τῷ ἦρι φῦναι ἄμπελον ἀπ' αὐτοῦ λέγουσι, καὶ ἀπὸ
τοῦ ξύλου τῶν ὄζων γενέσθαι τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις.
Οἱ δὲ Νέσσον πορθμύοντα ἐπὶ τῷ Εὐήνῳ τραπήνην 2
μὲν ὑπὸ Ἡρακλέους, οὐ μέντοι καὶ αὐτίκα γε ἀποθα-
νεῖν, ἀλλὰ ἐς τὴν γῆν ταύτην ἐκφυγεῖν νομίζουσι, καὶ
ὡς ἀπέθανε σήπεσθαι τε ἄταφον καὶ ὁσμῆς τῷ ἐνταῦθα
ἀέρι μεταδοῦναι δυσώδους. ὁ δὲ τρίτος τῶν λόγων καὶ
ὁ τέταρτος, ὁ μὲν ποταμοῦ τινὸς ἄτοπον τὴν τε αἰμίδα
καὶ αὐτὸ φησιν εἶναι τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ τὸν ἀσφοδέλον
φύεσθαι πολὺν καὶ ἀνθοῦντα ** ὑπὸ τῆς ὁσμῆς. Λέ- 3
γεται δὲ καὶ ὡς οἱ πρῶτοι τῶν ἐνταῦθα ἀνθρώπων ἦσαν
αὐτοχθονες, ἐσθῆτα δὲ οὐκ ἐπιστάμενοί πω ὑφαί-
νεσθαι σκέπην πρὸς τὸ ῥίγος θηρίων δέρματα ἐποι-
οῦντο ἀδέψητα, τὸ δασὺ τῶν δερμάτων ἐς τὸ ἐκτὸς

ὑπὲρ εὐπρεπείας τρέποντες· ἐμελλεν οὖν κατὰ τὸ αὐτὸ ταῖς βύρσαις καὶ ὁ χροῖς σφισιν ἔσεσθαι δυσώδης.

4 2. Δελφῶν δὲ ἀπωτέρω σταδίοις εἰκοσί τε καὶ ἑκατὸν ἔστιν Ἀμφίσσα μεγίστη καὶ ὀνομαστοτάτη πόλις τῶν Λοκρῶν. ἔσποιοῦσι δὲ αὐτοὺς ἐς τὸ Αἰτωλικὸν αἰσχύνῃ τῶν Ὀζολῶν τοῦ ὀνόματος· καὶ δὴ καὶ ἔχει 896 λόγον εἰκότα, ὅτε βασιλεὺς ὁ Ῥωμαίων ἀναστάτους ἐς τὸν Νικοπόλεως συνοικισμὸν ἐποίησεν Αἰτωλούς, ἀποχωρῆσαι τοῦ δήμου τὸ πολὺ ἐς τὴν Ἀμφίσσαν. τὸ μέντοι ἐξ ἀρχῆς γένους τοῦ Λοκρῶν εἰσί· τεθῆναι δὲ τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀμφίσσης τῆς Μάκαρος τοῦ Αἰόλου φασί, καὶ Ἀπόλλωνα ἐραστὴν γενέσθαι τῆς Ἀμφίσσης.

53. Κεκόσμηται δὲ ἡ πόλις κατασκευῇ τε τῇ ἄλλῃ, καὶ τὰ μάλιστα ἦκοντα ἐς μνήμην ἔστι μὲν μνῆμα Ἀμφίσσης, ἔστι δὲ Ἀνδραΐμονος· σὺν δὲ αὐτῷ ταφῆναι λέγουσι καὶ Γόργην τὴν Οἰνέως συνοικήσασαν τῷ Ἀνδραΐμονι. Ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει ναὸς σφισιν Ἀθηνᾶς καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν χαλκοῦ πεποιημένον, κομισθῆναι δὲ ὑπὸ Θόαντός φασιν αὐτὴν ἐξ Ἰλίου καὶ εἶναι λαφύρων 6 τῶν ἐκ Τροίας· οὐ μὴν καὶ ἐμὲ γε ἔπειθον. ἐδήλωσα δὲ ἐν τοῖς προτέροις τοῦ λόγου Σαμίους Ῥοῖκον Φιλαίου καὶ Θεόδωρον Τηλεκλέους εἶναι τοὺς εὐρόντας χαλκὸν ἐς τὸ ἀκριβέστατον τῆξαι· καὶ ἐχώνευσαν οὗτοι πρῶτοι. Θεόδωρον μὲν δὴ οὐδὲν ἔτι οἶδα ἐξευρών, ὅσα γε χαλκοῦ πεποιημένα· ἐν δὲ Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας πρὸς τὸ οἶκημα ἐρχομένῳ τὸ ἔχον τὰς γραφὰς λίθου θριγκὸς ἔστιν ὑπὲρ τοῦ βωμοῦ τῆς Πρωτοθρονίας καλουμένης Ἀρτέμιδος· ἀγάλματα δὲ ἄλλα τε ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ καὶ γυναικὸς εἰκὼν πρὸς τῷ πέρατι ἔστηκε, τέχνη τοῦ Ῥοῖκου, Νύκτα δὲ οἱ Ἐφεσίοι κα- 7 λούσι. Τοῦτο οὖν τὸ ἄγαλμα τῆς ἐν τῇ Ἀμφίσσῃ Ἀθηνᾶς καὶ ἰδεῖν ἔστιν ἀρχαιότερον καὶ ἀργότερον τὴν

τέχνην. Ἄγουσι δὲ καὶ τελετὴν οἱ Ἀμφισσεῖς Ἀνάκτων καλουμένων παιδῶν· οὔτινες δὲ θεῶν εἰσὶν οἱ Ἀνακτες παῖδες, οὐ κατὰ ταῦτά ἐστιν εἰρημένον, ἀλλὰ εἶναι 897 Διοσκούρους, οἱ δὲ Κούρητας, οἱ δὲ πλεόν τι ἐπίστασθαι νομίζοντες Καβείρους λέγουσι.

4. Τούτων δὲ τῶν Λοκρῶν τοσαῦδε ἄλλαι πόλεις 8 εἰσὶν, ἅνῃ μὲν ὑπὲρ Ἀμφίσσης πρὸς ἠπειρον Μυωνία, σταδίοις ἀπωτέρω τριάκοντα Ἀμφίσσης· οὗτοι καὶ τῷ Διὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰσὶν οἱ ἀναθέντες Μυᾶνες τὴν ἀσπίδα. κεῖται δὲ τὸ πόλισμα ἐπὶ ὑψηλοῦ, καὶ σφισιν ἄλσος καὶ βωμὸς θεῶν Μειλιχίων ἐστί· νυκτεριναὶ δὲ αἱ θυσίαι θεοῖς τοῖς Μειλιχίοις εἰσί, καὶ ἀναλῶσαι τὰ κρέα αὐτόθι πρὶν ἢ ἥλιον ἐπισχεῖν νομίζουσι. καὶ Ποσειδῶνός ἐστιν ὑπὲρ τὴν πόλιν τέμενος καλούμενον Ποσειδωνίου, ἐν δὲ αὐτῷ ναὸς Ποσειδῶνος· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐς ἐμὲ οὐκ ἦν.

5. Οὗτοι μὲν δὴ ὑπεροικοῦσιν Ἀμφίσσης· ἐπὶ θαλάσῃ 9 σης δὲ Οἰάνθεια καὶ ταύτῃ ὁμοροῦσά ἐστι Ναύπακτος. πλὴν δὲ Ἀμφίσσης, ὑπὸ Ἀχαιῶν οἱ ἄλλοι Πατρέων ἄρχονται, βασιλέως σφίσι δόντος Ἀγούστου. Ἐν Οἰανθείᾳ δὲ Ἀφροδίτης τε ἱερὸν, καὶ ὄλιγον ὑπὲρ τὴν πόλιν κυπαρίσσου τε ἀναμιξὶ καὶ τῆς πίτυρός ἐστιν ἄλσος, καὶ ναὸς τε Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα ἐν τῷ ἄλσει· γραφαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων ἐξίτηλοί τε ἦσαν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ οὐδὲν ἔτι ἐλείπετο ἐς θεῶν αὐτῶν. Κληθῆναι δὲ ἀπὸ 10 γυναικὸς ἢ νύμφης τεκμαίρομαι τὴν πόλιν, ἐπεὶ ἐπὶ Ναυπάκτῳ γε οἶδα εἰρημένον ὥς Λωρεῖς οἱ ὁμοῦ τοῖς Ἀριστομάχου παισὶ τὰ πλοῖα αὐτόθι ἐποίησαντο, οἷς ἐς Πελοπόννησον ἐπεναιώθησαν· καὶ ἀντὶ τούτου γενέσθαι τὸ ὄνομα τῷ χωρίῳ φασί. τὰ δέ μοι Ναυπακτίων, ὥς τοῖς ἐς Ἰθάμην ἀποστᾶσιν ὁμοῦ τῷ σεισμῷ τῷ ἐν Λακεδαιμόνι Ἀθηναῖοι Ναύπακτον ἐνοικήσαί σφισιν ἔδοσαν ἀφελόμενοι τοὺς Λοκρούς, καὶ ὥς τοῦ Ἀθη-

- ναίων ὕστερον πταίσματος τοῦ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς Λακεδαιμόνιοι τοὺς Μεσσηνίους ἐδίωξαν καὶ ἐκ τῆς Ναυπάκτου, τάδε μὲν ἐπεξῆλθέ μοι καὶ ἐς πλέον ἢ Μεσσηνία συγγραφὴ· ἐκλιπόντων δὲ ὑπὸ ἀνάγκης τῶν Μεσσηνίων, οὕτως οἱ Λοκοῖοι συνελέχθησαν αὐθις ἐς τὴν
- 11 **Ναύπακτον.** 6. Τὰ δὲ ἔπη τὰ Ναυπάκτια ὀνομαζόμενα ὑπὸ Ἑλλήνων ἀνδρὶ ἐσποιοῦσιν οἱ πολλοὶ Μιλησίῳ· Χάρων δὲ ὁ Πύθεω φησιν αὐτὰ ποιῆσαι Ναυπάκτιον 898 Καρκίνου. ἐπόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς τῇ τοῦ Λαμψακηνοῦ δόξῃ· τίνα γὰρ καὶ λόγον ἔχοι ἂν ἔπessin ἀνδρὸς Μιλησίου πεπονημένοις ἐς γυναικας τεθῆναι σφισιν ὄνομα
- 12 **Ναυπάκτια;** Ἐνταῦθα ἔστι μὲν ἐπὶ θαλάσῃ ναὸς Ποσειδῶνος καὶ ἄγαλμα ὄρθον χαλκοῦ πεπονημένον, ἔστι δὲ καὶ λερὸν Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα λευκοῦ λίθου· σχῆμα δὲ ἀκοντιζούσης παρέχεται, καὶ ἐπὶ κλησιν εἰληφεν Αἰτωλή. Ἀφροδίτῃ δὲ ἔχει μὲν ἐν σπηλαίῳ τιμὰς· εὐχονται δὲ καὶ ἄλλων ἔνεκα, καὶ αἱ γυναῖκες μάλιστα αἱ
- 13 **χῆραι γάμον αἰτοῦσι παρὰ τῆς θεοῦ.** 7. Τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ λερὸν ἐρείπια ἦν, ἐξ ἀρχῆς δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτὸ ἀνὴρ ἰδιώτης Φαλύσιος. νοσήσαντι γάρ οἱ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ οὐ πολὺ ἀποδεὸν τυφλῷ ὁ ἐν Ἐπιδανύῳ πέμπει θεὸς Ἀνύτην τὴν ποιήσασαν τὰ ἔπη φέρουσαν σεσημασμένην δέλτον. τοῦτο ἐφάνη τῇ γυναικὶ ὅψις ὀνείρατος, ὅπαρ μέντοι ἦν αὐτίκα· καὶ εὐρὲ τε ἐν ταῖς χερσὶ ταῖς αὐτῆς σεσημασμένην δέλτον, καὶ πλεύσασα ἐς τὴν Ναυπάκτον ἐκέλευσεν ἀφελόντα τὴν σφραγίδα Φαλύσιον ἐπιλέγεσθαι τὰ γεγραμμένα. τῷ δὲ ἄλλως μὲν οὐ δυνατὰ ἐφαίνετο ἰδεῖν τὰ γράμματα ἔχοντι οὕτω τῶν ὀφθαλμῶν· ἐλπίζων δὲ τι ἐκ τοῦ Ἀσκληπιοῦ χρηστὸν ἀφαιρεῖ τὴν σφραγίδα, καὶ ἰδὼν ἐς τὸν κηρὸν ὕγῃς τε ἦν, καὶ δίδωσι τῇ Ἀνύτῃ τὸ ἐν τῇ δέλτῳ γεγραμμένον, στατήρας δισχιλίους χρυσοῦ.

INDEX.

(Numerus primus libri est, secundus capituli, tertius segmenti.)

- Abae opp. Phocidis, Phociae cladis immine 10 3 2. Phocensium asylum ib. 3. oraculum 4 32 5. 10 35 1.
- Abantes pop. Euboiae 5 22 4. coloniam ducunt in Chium 7 4 9.
- Abantidas Sicyonis tyrannus 2 8 2.
- Abantis regio 5 22 3.
- Abaris Hyperboreus 3 13 2.
- Abartus e Codri genere 7 3 10.
- Abas Lyncei f. 2 16 2. 10 35 1.
- Abas Melampodis f. 1 43 5.
- Abas vates Lysandri 10 9 7.
- Abasa ins. Aethiopiae 6 26 9.
- Abia Hyllii nutrix 4 30 1.
- Abia Messeniae opp. ib.
- aborts epidemicus 8 23 7.
- Abropolis rex Sapaerum 7 10 6.
- Abydos opp. 3 9 12.
- Acacallis Minois f. 8 53 4.
- Acacallis nymphe 10 16 5.
- Acacesium Arcadiae opp. 8 3 2, 8 27 41, 8 36 10.
- Acacesius collis 8 36 9.
- Acacus Lycionis f. 8 3 2, 8 36 10.
- Academia 1 29 2.
- Acamas Thesei f. eponymus 1 5 3. pictus 10 26 2. eius status 10 10 1.
- Acanthus Lacedaem. Ol. 5 8 7.
- Acarnanes Atheniensium adversus Antipatrum socii 1 25 4. ab Aetolis victi 10 16 6. ab Agesilao reprimuntur 3 10 2. Messenios in Oeniadis oppugnant 4 25 8. olim Curetes 8 24 9. divinationem docent Hesiodum 9 31 5.
- Acastus pictus 1 18 1. patri funebres ludos instituit 3 18 16. 6 20 19. Iphicium coronat 5 17 10.
- accipiter accipitres velocior 7 12 2.
- Ace locus Arcadiae 8 34 2.
- Acesidae ara 5 14 7.
- Acesis apud Epidaurios, qui aliis Euamerion 2 11 7.
- Acesius v. Acesis.
- Acestor e Themistoclis posteris 1 37 1.
- Acestor fector 6 17 4. 10 15 6.
- acetum uniones resolvit 8 18 6.
- Achaeus Xuthi f. 7 1 2 et 3.
- Achaei ab Achaei filii dicuntur Argivi et Lacedaemonii 7 1 7, 3 13 14. Argis et Lacedaemone electi Ionum in Peloponneso sedes occupant 5 1 1. 7 6 1. Romanorum socii 7 8 3. Ptolemaei 2 8 5. deficiunt a Romanis 2 1 2. Messenios oppugnant 4 29 11. Lacedaemonis semper infensi 7 7 3. cum Lacedaemonis bellum gerunt ib. et 12 6. Paracyparissii 3 22 9.
- Achaerum reges 7 6 2. bella et res gestae 7 6 3 — 7 17 4. concillium 2 1 2. eius auctor 8 30 5. ratio et locus 7 7 1, 7 24 4. abolitio 7 16 9. armatura 8 50 1. donaria 5 25 8. 6 15 2. 10 18 1. fines 7 17 5. portus 4 34 6. urbes duodecim 7 6 1.
- Achaia Hyperborea 5 7 8.
- Achaia fons 4 33 7.
- Acharnae demus Atticus 1 31 6.
- Acheloi fl. tres 8 38 9.
- Achelous Aetoliae fl. Callirhoe pater 8 24 9. Castaliae 10 8 9. Sirenum 9 34 3. cum Hercule luctatur 3 18 6, 6 19 12. eius alluvio 8 24 9 et 11, ara 1 34 3, 1 41 2, pisces marini 4 34 1.
- ἀχερωῖς populus alba 5 14 2.
- Acheron fl. Thesprotidis 1 17 5, 5 14 2, 10 28 1.
- Acherusia palus 1 17 5, 2 35 10.
- Achilles Chironi educandus traditur 3 18 12. an Helenam a Tyndareo petierit 3 24 10. ad Troiam cur profectus ib. Helenae maritus 3 19 13. cum Memnone pugnat 3 18 12, 5 19 1, 5 22 2. Tennes interficit 10 14 4. eius interitus 1 14 1. monumentum inane 6 23 3, templa 3 20 8, 3 24 5, 3 19 1f. statua equestris 10 13 5, hasta 3 3 8, clipeus 9 29 7. insula ei Leuce sacra 3 19 11.
- Achilleus portus 3 25 4.
- Achladaeus Corinthiorum dux 4 19 2.
- Achichorius Gallorum dux 10 19 7 et 8, 10 22 10 et 13, 10 23 12.
- Acidas fl. 5 5 8.
- Acition opp. Arcadiae 8 27 4.
- Acraea Ascorionis fluvii filia 2 17 2.
- Ἀκραῖον ὄρος 2 17 2.
- Acraephnum urbs Boeotiae 9 23 5, 9 40 2.

Acratus daemon comes Bacchi 1 2 5.
 Acras opp. Laconic. 3 21 7.
 Acras proeus Hippodamiae 6 21 10.
 Acratae Acrirorum incolae 3 22 5.
 Acrophilus Clitorius 8 27 2.
 Acrisius Abantis f. 2 16 2, Eurydice maritus 3 13 8, cum Proeto de imperio contendit 2 25 7, filiam custodit aeneo thalamo 2 23 7, 10 5 11, disci iactu a Perseo interemptus 2 16 2.
 Acris promont. 4 34 12.
 Acrocorinthus Soli sacra 2 1 6, 2 4 6, 7 7 6.
 ἀκροχεράτης 6 4 1.
 acropolis Atheniensium olim πόλις dicta 1 26 6.
 ἀκροστόλια lignea 9 16 3.
 Acrotatus Arel f. 3 6 4.
 Acrotatus Cleomenis f. 1 13 5, 3 6 2, in acie cadit 8 27 11, 8 30 7.
 Actaea antiquum Atticae nomen 1 2 6.
 Actaeon Aristae f. 10 30 5, 10 17 3, a Diana in corvum mutatus 1 44 5, 9 2 3, eius spectrum 9 38 5, cubile 9 2 3.
 Actaeus primus Atheniensium rex 1 2 6, 1 14 7.
 ἄκτις et αἰγιαλός differunt 2 34 9.
 Actiacum praelium 8 9 12.
 Actium 10 8 3.
 Actor Azel f. 9 37 7.
 Actor Phorbantis f. 5 1 11.
 Actoris filii Molionidae 8 14 9, regni Elei parricides 5 1 11, ab Hercule occisi 2 13 1, 3 18 13, 5 2 1, eorum uxores 5 3 3.
 Acusilaus Diagorae f. Ol. 6 7 1 et 3.
 Acusilaus de Mycenae 2 16 4.
 adamas ut dometur 8 18 6.
 Adamatus Tarentinus 6 14 11.
 Ἀδωνία ἐξέγες 5 18 2.
 Adimantus Athen. a Spartanis corruptus 4 17 3, 10 9 11.
 Admetus Augeae f. 10 25 5.
 Admetus (Pheretis f.) 5 17 10, 3 18 16.
 Admetus a Philocteta occisus 10 27 1.
 Adonin cecinit Sappho 9 29 8, deflent Argivae 2 20 6, eius mater 9 16 4, fanum 9 41 2, myrtus 9 24 7.
 Adramyitium opp. 4 27 9.
 Adrastea fons 2 15 3.
 Adrasteae signum 10 37 8.
 Adrastus Lydius 7 6 6.
 Adrastus Polyneia f. 2 20 5.
 Adrastus Talai f. 8 25 8, Phoronides 7 17 7, Sicyonis rex 2 6 6, Arionem equum ab Hercule accipit 8 25 10, evadit 9 9 2, Thesei opem implorat 1 39 2, Adrasti domus 2 23 2, gener 9 5 12, obitus cultus 1 43 1, heroum 1 30 4, statua 10 10 3.
 Adrianus imp. eponymus 1 1 5, Hebraeos,

qui defecerant, subigit ib. viam Scironiam munit 1 44 6, balneum Corinthi struit 2 3 5, e Symphalo Corinthum aquas ducit ib. 8 22 3, Nemeis equestrem cursum reddit 6 16 4, Mantinea pristinum nomen 8 8 12, Neptuni Hippii templum reficit Mantinea 8 10 2, Epaminondas stelam et epigramma ponit 8 11 8, Abis et Athenis templa aedificat 10 34 4, 1 18 6, Athenis etiam gymnasium 1 18 9, Hyampoli porticum 10 35 6, Lupiae portum 6 19 9, Iunoni pavonem consecrat 2 17 6, eius laus et statuae 1 3 2, 1 18 6, 1 24 7, studia in Antinuum 8 9 7.
 Adriaticum mare 5 25 3, 8 54 3.
 Adrastas 8 4 1.
 adulterium Messeniam et Troiam perdidit 4 20 5, adulterii poena 9 36 8.
 adytum Palaemonis 2 2 1, Endymionis 5 1 4, Trophonii 4 16 7, Minervae 7 27 2, adyta a profanis non intrant sine periculo 10 32 17.
 Aeaecum 2 29 6 et 9.
 Aeaecidarum fatum 1 14 1, genealogia 2 29 2.
 Aeaclides Arybbae f. 1 11 1 et 3 — 4.
 Aeaclus Iovis f. Augeae rex 2 29 2, iudex 1 39 6, Graeciae pluviam impetrat 1 44 9, 2 29 7, Aeacli uxores ib. 9, filii ib. 2.
 Aeaclides Milesius 10 9 9.
 Aechmaes Parapotamius victor Pyth. 10 33 8.
 Aechmagoras Herculis f. 8 12 3.
 Aechmis Briacae f. Arcadiae rex 8 5 10.
 Aechtes Solis f. 2 3 10, 9 34 8.
 Aegae opp. Macedoniae 1 6 3, Achaiae 7 25 12, 8 15 9.
 Aegaeum mare 1 1 1, eius insulae 2 22 1.
 Aegeae opp. 5 21 11.
 Aegeus Oeolyci f. 3 15 8, 4 7 8.
 Aegeus Pandionis minoris f. Athen. rex 1 5 2 et 4, Lyci frater 4 2 6, Uraniae Veneris cultum Athenis introducit 1 14 7, quos expellit in Arcadiam migrant 8 23 5, eius interitus et heroum 1 22 4 et 5, statua 10 10 1.
 Aegiae opp. Lacon. 3 21 5.
 Aegiale quae postea Sicyon 2 6 5.
 Aegialeae urbs 2 3 6, peste afflicta 2 7 7, eversa ib. 1.
 Aegialeus Adrasti f. 1 43 1, ἀντόχων 2 5 6, rex Sicyonis ib. 7 1 1, eius heroum 1 44 4, statua 10 10 4, interitus 9 5 13, monumentum 9 19 2, nepotes 2 5 6.
 Aegialus postea Achaia 5 1 1, 7 1 1.
 Aegialenses 7 1 1.
 Aegialenses Achaiae pop. 3 12 7.
 Aegila Lacon. locus 4 17 1.
 Aegimius Pamphyli pater 2 28 6.

Aegina Asopi filia insulae nomen dat 2 5 2, 2 29 2, rapt a Iove 2 5 1, eius signum 5 22 6, 10 13 6.
 Aegina insula 2 29 2 — 30 4.
 Aeginaei operis signa 1 42 5, 2 30 1, 5 23 13, 7 5 5, 8 53 11, 10 17 12, 10 36 5.
 Aeginetae navibus valent 2 29 5. Persis studentes a Cleomene comprimuntur 3 4 2, cum Arcadibus commercium exercent 8 5 8.
 Aeginetes Deritae f. 7 18 5.
 Aeginetes Pompei f. Arcadiae rex 8 5 8.
 Aegira opp. et navale Achaiae 7 26 1—9.
 aegris aurea 5 12 4.
 Aegisthus cum Agamemnone Cassandrae geminos interficit 2 16 6, a Nauplii filiis iuvatur 1 22 6, eius cum Agamemnone simulatus unde orta 2 18 2, filia Erigone 2 18 6, sepulcrum 2 16 6.
 Aegium opp. 7 6 1, 7 22 10, 7 23 5 — 24 4, Achaici synedrion locus 7 7 2, 7 24 4.
 Aegles e Sole filiae Gratiae 9 35 5.
 ad Aegospotamos clades 3 8 6, 3 11 5, 3 17 4, 4 17 3, 9 32 7, 10 9 11, pugnae socii 10 9 7, 10, manubiae 3 18 8.
 Aegoshena 1 44 4.
 Aegyptii proceri 1 35 5, navalibus quam pedestribus praeliis aptiores 3 6 5, cum Phrygiis de antiquitate certant 1 14 2, Linum lugent 9 29 7, Dianam Cereris filiam perhibent 8 37 6, ab Agesilao adiuvantur 3 10 2, 4 17 5, Aegyptii reges Macedonum nomine gaudent 10 7 8: eorum statuae Athenis 1 8 6, 1 9 8.
 Aegyptii viri de Taraxippo Amphione Orpheo sententia 6 20 18.
 Aegyptium marmor 1 18 6, simulacra 4 32 1, 7 5 5, pleraque lignea 2 19 3.
 Aegyptius Beli f. 7 21 13, eius filiorum monumentum 2 24 2.
 Aegyptus (?) Eleus, (Aesypus? Aegyptus?) 6 12 6, 6 2 8.
 Aegyptus fl. 9 40 6.
 Aegyus Thelxionis f. 2 5 7.
 Aegyus opp. a Spartanis deletur 3 2 5.
 Aegytae ib. 8 27 4, Aegytiis Arcadiae pars 8 34 5.
 Aeneas Anchisae f. Palladium transfert in Italiam 2 23 5, in Laconica urbes condit, in Arcadia patrem sepelit 3 22 11, 8 12 8, cum Diomede pugnat 5 22 2, eius uxor Creusa an Eurydice 10 26 1, sociorum pars in Sardiniam delata 10 17 6, statua aenea 2 21 1, arca 7 19 7.
 Aeneas Eleus ex lamidarum gente 8 10 5, 6 2 4.
 Aeneasdemus Leontinorum tyrannus 5 22 7, alius Leontinus ib.
 Aenetus Lacedaem. Ol. 3 18 7.
 Aenianes Amphictyones 10 8 2, Thessalis

accensentur ib. 3, Brennum per Oetam montem ducunt 10 22 9.
 aenigmatis usi veteres Graeciae sapientes 8 8 3.
 Aenus opp. Thraciae 5 27 12.
 Aelenses in Troade 6 4 9, in Lesbo 10 24 1, Illii incolae 1 35 4, 8 12 9, postea Boeoti 10 8 4, Aelensium urbes XII 7 5 1.
 Aeoli insulae 10 11 3.
 Aeolidas v. Olidas.
 Aeolis a Gra occupatur 3 2 1.
 Aelius Hippodamiae procus 6 21 11.
 Aelius Aethilii pater 5 8 2, Crethei 4 2 5, Macaris 10 38 4, Magnaeis 6 21 11, Perieris 6 22 2, Tanagrae 9 20 1.
 Aepea opp. Messen. 4 34 5.
 Aegyptiadae vel Aegyptidae 4 3 8, 4 9 4 et 9.
 Aegyptus Cresphontis f. iustitia et prudentia clarus 4 3 8, ab Holae et Heraclidis restitutus 4 5 1, 8 5 7.
 Aegyptus Elati f. 8 4 4 et 7, eius interitus et sepulcrum ib. 8 16 3.
 Aegyptus Hippothoi f. Arcadium rex caecatur 8 5 5, 8 10 3.
 Aegyptus Nilei f. Prienen condit 7 2 10.
 Aegyptus vid. Aegyptus.
 aër fetidus e mari 5 25 3.
 Aërope Cephei f. ex Marte gravida partu perit 8 44 7.
 Aëropia v. Aperopia.
 Aëropus Cephei f. 8 5 1.
 Aëropus Martis f. 8 44 8.
 aër Tartessium 6 19 2, aeris fusores primi 8 14 8, 9 41 1, 10 38 6, aenea heroum arma 3 3 8, aeneae portae 5 10 10, aenea statua solida 9 12 4, aeneum templum, thalamus, tectum 10 5 11, aeneum papaver in summa tecti testudine 5 20 9, aeneum limen 9 19 8, aenea opera veterum qualia 8 14 7, aeneum signum antiquissimum 3 17 6.
 Aeschines Argivus 4 26 7.
 Aeschines Eleus Ol. 6 14 13.
 Aeschylus Leschae pater 10 25 5.
 Aeschylus Aesimidis pater 4 5 10.
 Aeschylus Asterionis pater 6 3 1.
 Aeschylus Euphorionis f. a Baccho tragœdiam facere iubetur 1 21 2, Hieroni familiaris 1 2 3, maris regem Iovem appellat 2 24 4, Inachum fluvium Argivum 8 6 6, Dianam Cereris filiam esse tradit 8 37 6, Furium cinem serpentibus implicat 1 28 6, eius fabula Glaucus 9 22 7, 10 4 7, Septem ad Thebas 2 20 5, Satyri 2 13 6, epitaphium 1 14 5, 6 2 4.
 Aesculapius Symmachi pater 6 1 3.
 Aesculapius Apollinis f. et Hygiae pater, allegorice aër 7 23 7 — 8, infans expositus et a turtore nutritus 8 25 11, a capra 2 26 5, Epidauri inprimis cultus

2 26 3. inde Sicyonem advectus 2 10 3. eius natales et patria 2 26 3. mater Arsinoe Leucippi filia 3 26 7, 4 3 2, uxor 2 29 1, filii 4 3 2, 4 31 12, dracones 2 11 8, 3 23 4 — 7, iavacrum 2 27 6, lucus 2 27 1, templa 1 21 4, 2 10 2, 2 13 5, 2 23 4, 3 22 10, 3 26 10, 4 30 1, 4 31 10, 7 21 14, 7 23 7, 7 27 11, 8 25 3, sacra Pergami 3 26 10, in insula Co 3 23 6. imberbis 8 28 1.
Ἀσκληπιός ἐν Ἀγιάδων 3 14 2, *ἀγνίας* 3 14 7, *ἀρχαγέτης* 10 32 12, *αὐλώνας* 4 36 7, *Γορτύνης* 2 11 8, *Δημεινέτος* 6 21 4, *λατρός* 2 26 9, *Καούσιος* 8 25 1, *Κορυλῆς* 3 19 7, *παῖς* 8 25 11, 8 32 5, *φιλόλαος* 3 22 9.
 Aesopus fl. Phrygiae 10 31 6.
 Aesimides 1 3 3, Aeschylus f. 4 5 10.
 Aesymnetes dous 7 20 1, 7 21 6.
 Aesymnius Megar. 1 43 3.
 Aesymnus Megarensis 1 43 3.
 Aesypus Timonis f. Ol. 6 2 8. (Timonis pater 6 12 6).
 aetas aurea 5 7 6.
 Aetha equa Agamemnonis 5 8 3.
 Aethidae duo 4 32 2.
 Aethiopes Oceani accolae 1 33 3. eheni radices erunt 1 42 5. Solis mensam fabulantur 6 26 2, 1 33 4.
 Aethiopia supra Syenen 5 7 4. eius aspides nigrae 9 21 6, tauri 9 21 2.
 Aethiopicus campus 1 33 4.
 Aethlius Aeoli vel Iovis f. Elidis rex 5 1 3, 5 8 2.
 Aethra Phalanthis uxor 10 10 8.
 Aethra Pitthei f. 2 32 9. a Neptuno compressa 2 33 1. a Dioscuris capta 5 19 3. e captivitate liberata 10 25 7.
 Aethusa Neptuni f. 9 20 1.
 Aëtius Anthae f. rex Troezeniorum 2 30 8, 2 31 10.
 Aetnae crateres fatidici 3 23 9, rivi ardentes 10 28 4.
 Aetnaeus Prometheus f. 9 25 6.
 Aetoli ab Aetolo dicti 5 1 8. Acarnanibus inimici 4 25 3, 10 16 6. ab Agesiis adiuvantur 3 10 2. in Elidis consortium veniunt 5 4 2. a Cylone tyrannide liberantur 6 14 11. cum Thessalis bellum gerunt 6 16 2. Gallos strenue propulsant 1 4 4, 10 20 4, 10 22 13, 10 23 12. tropaeum de Gallis dedicant Delphis 10 15 2, 10 19 1 et 4. in Actiaem Nicopoli translati 10 38 4, 7 18 8. *ἀνάστατοι* 8 24 11.
 Aetoliae simulacrum 10 19 1.
 Aetolus Endymionis f. 5 1 4. Elidis rex. Epco succedit et caedis causa solum vertit 5 1 8.
 Aetolus Oxyli f. 5 4 4.

Africa Battum coronat 10 15 6. homines ibi feri 2 21 6.
 Africaus ventus vitibus noxius 2 34 2.
 Agamenes Stympheli f. 8 4 8.
 Agamenes Ergini f. 9 37 4. cum Trophoio Alcmeneae thalamum aedificat 9 11 1. Apollini templum, Hyrieo thesaurum 9 37 5, 10 5 13, Neptuno *ἐπὶ τῷ* templum 8 10 2. eius invocatio 9 39 6, scrobs 9 37 7.
 Agamedidas Thersandri pater 3 16 6.
 Agamemnon a Thyeste Vulcani sceptrum accipit 9 40 11. Sicyonis regnum obtinet 2 6 7. an Aegistho praebuerit inimicitarum causam 2 18 2. Aulide Dianae sacrificat 3 9 3. Calchanti ut se sequatur persuadet 1 43 1. eius laudes 7 24 2, monumentum 2 16 6 et 3 19 6. tentorii limen 9 19 7, statua 5 25 9, imago picta 10 30 3. Clazomenis cultus 7 5 11.
 Agamenes Sicyonius vid. Agasimenes.
 Agamator Mantinensis pugil 6 9 9.
 Aganippe Permessi f. fons 9 29 5.
 Agapenor Ancaei f. Arcadiae rex 8 5 2, 8 10 10, 8 53 7.
 Agasicles Archidami f. rex Spartae v. Agesicles.
 Agasicles Sicyonius 2 10 3.
 Agasimenes Sicyonius 10 9 10.
 Agasisthenes Laced. 7 12 7.
 Agasthenes Augeae f. Elidis rex 5 3 3.
 Agathinus Eleus 6 13 11.
 Agathocles archon Athen. 10 2 3.
 Agathocles Lysimachi f. a Getis captus 1 9 6. novercae insidiis extinctus 1 10 3.
ἀγαθοῦ θεοῦ templum 8 36 5.
 Agdistis androgynos 7 17 10.
 Agdistis mons 1 4 5.
 Heglae aequalis 8 42 10, 4 33 2, 6 8 6, 6 10 6, 6 14 11, 7 24 4, 10 10 6.
 Agelaus Stymphali f. 8 35 9.
 Agelaus Tegeatae Pyth. 10 7 7.
 Ageles Chius Ol. 6 15 2.
 Agelochus Tisameni f. 3 11 5.
 Agelus Neptuni f. 7 4 8.
 Agemachus Cyzicenus Ol. 6 13 7.
 Agenor Arel f. 7 18 5.
 Agenor Pleuronis f. 3 13 8.
 Agenor Thebanus pugil 6 6 2.
 Agenor Triopae f. 1 14 2. rex Argivorum 3 16 1.
 Agenor Troianus occisus a Neoptolemo 10 27 2, 10 25 6.
 Agesarchus Tritaensis Ol. 6 12 8.
 Agesicles Archidami fil. rex Spartae 3 7 6.
 Agesilas Lusensis Pyth. 8 18 8.
 Agesilaus Archidami f. 3 8 1, Archidami pater 6 4 9. Spartae regnum Leotychildi

praeripit 3 8 8. altero pede claudus ib.
 10. Anilide sacra facere vetatur 3 9 3. in Asiam traicit 3 9 1. domum redire cogitur ib. 12, 4 17 5. Aetolis auxilium fert 3 20 10. in Aegyptum profectus rem bene gerit ib. Epaminondae cedit 9 14 5, 9 13 2. eius mors et sepultura 3 10 2.
 Agesilaus Doryssi f. rex Lacedaem. 3 2 4.
 Agesimenes v. Agasimenes.
 Agesiopolis Cleombroti f. rex Spartae 1 13 5, 3 6 2.
 Agesiopolis Pausaniae f. rex Spartae 3 5 7. Mantineam capit 8 8 7.
 Agator Arcas 5 21 3.
 Agiadas Eleus 6 10 9.
 Agias Agelochi fil. vates 3 11 5.
 Agidae, seu Agiadae, Eurysthenis posterii 3 2 1. eorum series 3 2 — 6, sepulcra 3 14 2. ultimus Cleomenes Leonidae f. 3 7 1.
 Agis Archidami f. rex Spartae 3 8 1. Eleis bellum infert 3 8 3. filium suum spurium esse dicit ib. 7.
 Agis Archidami f. Agesilai n. 3 10 5.
 Agis Eudamidae f. rex Spartae 3 10 5. Megalopolin oppugnat 8 27 13. Pellenen capit 2 8 5, 7 7 3. ad Mantineam superatur 8 8 11 et 10 5 — 11. occumbit 8 10 8.
 Agis Eurysthenis f. 3 2 1.
 Aglaia Gratia 9 35 5.
 Aglaophon Polygnoti pater 10 27 4.
 Aglauros Cecropis f. 1 2 6. eius septum sacrum 1 18 2.
 Aglaus Peophidius per totam vitam beatus 8 24 13.
 Agnapius architectus 5 15 6, 6 20 10 et 13.
ἀγνίας v. Aesculapius.
ἀγνος frutex 3 14 7.
ἀγνοστοι θεοί 1 14 4, 5 14 8.
ἀγνός effigies 5 20 3, 5 26 3.
 Agonon Colophonius 6 17 4.
 agonothetae Olymp. 5 9 4.
 Agoracritus stat. Phidiae disc. et amasius 9 34 1.
 Agorius Damosii f. 5 4 3.
 Agrae locus Atticae 1 19 6.
 Agraeus Temeni f. v. Argaeus.
 Agrigentorum donarium 5 25 5.
 Agrii filii Oeneum Aetolia pellunt 2 25 2.
 Agrolas Pelasgus vel Siculus 1 28 3.
ἀγοστήρα v. Diana.
ἀγνία Eleis l. q. Atticis *στενωπός* 5 15 2.
 Agryneus Hyperboreus 10 5 8.
 Aiax Oilei f. Cassandram violat 1 15 2, 10 26 3. cum Ulixe simulatim exerceat 10 31 1. Locris adest 3 19 12.
 Aiax Telamonis f. Alcaethi successor 1 42 4. corpore procer 1 35 5. pictus 10 31

1. cum Hectore pugnat 5 19 2. posterum parum clari 2 29 4. statua inter eponymos 1 5 2. templum, statua, honores 1 35 2 et 3. flos ib. Achillis arma ad tumulum eius delata 1 35 4.
 Aiax uterque redivivus 3 19 13.
 Aideonius fl. Idae 10 12 3 et 4.
 alabastrum marmor 1 18 9.
 Alaea festum Minervae 8 47 4.
 Alagonia Eleutherolaconum opp. 3 21 7, 3 26 11.
 Alalcomenae opp. Boeotiae 9 3 4, 9 33 5.
 Alalcomenues Minervae nutricius 9 33 4.
 Alalcomenia Ogygi f. 9 33 4.
 Alalcomenias fons 8 12 7.
ἀλάστωρ 1 30 1, 7 11 2, 8 24 8.
 Alcaenetus Lepreata Ol. 6 7 8.
 Alcaeus Amphitryonis pater 8 14 2.
 Alcaeus poeta hymno in Mercurium 7 20 4, proemio in Apollinem 10 8 10.
 Alcaemenes Achaeorum praetor 7 15 8.
 Alcaemenes stat. Praxitele antiquior, Phidiae aequalis 1 15 1, 8 4, 1 19 2, 1 20 3, 1 24 3, 2 30 2, 5 10 8, 8 9 1, 9 11 6.
 Alcaemenes Telechi f. rex Spartae 3 2 7, 4 4 4, 4 5 9.
 Alexander Lycorgo exeatit oculum 3 18 2.
 Alcaethos Pelopis f. leonem Githaerionum conficit 1 41 3 et 6. muros Megar. reficit 1 41 6, 1 42 1 — 2. filiorum alterum interficit 1 42 6. eius heroum 1 43 4.
 Alcathous Porthaonis f. 6 20 17, 6 21 10.
 alce Celtica fera 5 12 1, 9 21 3.
 Alcenor Perilai pater, Argivus 2 20 7.
 Alcestis Peliae f. 5 17 11.
 Alceas Arybbae f. Epirotarum rex 1 11 4.
 Alceas Tharypi f. Epirotarum rex 1 11 1.
 Alceus Alcinoi f. Arcas pugil 6 9 2.
 Alcibiades Spartanus ab Achaeis hostis indicatus 7 9 2.
 Alcibiades Arcadas et Eleos a Lacedaemoniis abstrahit 1 29 13. eius victoria Nem. 1 22 7. statua a Samiis posita 6 3 15.
 Alcidas Buni mater 2 3 10.
 Alcidas Messeniam Rhégium abijt 4 23 6.
 Alciodocus Scopii f. ab Oxylo occisus 5 3 7.
 Alcimachus Euphorbi pater Eretriensis 7 10 2.
 Alcimedon campus 8 12 2.
 Alcimedon heros 8 12 2.
 Alcino heroum 3 15 1.
 Alcinoë nympa 8 47 3.
 Alcinoos Arcas 6 9 2.
 Alcinoos Eleus 6 1 4.
 Alcippe Martis f. ab Halirrhothio compressa 1 21 4.
 Alcis Antipoeni f. 9 17 1.
 Alcis Tisidis pater 4 9 3.
 Alcmæon Amphiarai f. 2 20 5, 5 17 7, 6 17 6. Amphilocho natu maior 10 10 4.
 24*

divini cultus expers 1 34 3. exsul et vagus 8 24 7 — 10.
 Alcmæon Silli f. 2 18 8.
 Alcmæonidae 2 18 9.
 Alcmæon Laconia dialecto usus 3 15 2. de Dioscuris 1 41 4, 3 26 2. de Gratiarum nominibus 3 18 6.
 Alcmæna Amphiarai et Eriphyles f. 5 17 8, a love decepta 5 18 3. in saxum versa 9 16 7. eius parius a Iunone inhibitus 9 11 3, thalamus 9 11 1, mors et sepulcrum 1 41 1, ara 1 19 3.
 Alcon Hippocentris f. 3 14 7.
 Alcyone Atlantidis f. 2 30 8. e Neptuno parit 9 22 5, soror Taygetes 3 18 10.
 Alcyonia palus immensa profunditate 2 37 5.
 Aleae Arcadiae situs, conditor, memorabilia 8 23 1, 8 27 3.
 Aleator Anaxagorae f. 2 8 5.
 Ales fl. Colophon. admodum frigidus 7 5 10, 8 29 3.
 Alesias locus Lacon. 3 20 2.
 Ἀλῆσιον οὐδας 9 14 3.
 Alesius mons 8 10 1.
 Aletes Hippotae f. Corintho potitur 2 4 3, 5 18 8.
 Aleuadae Leontichidem corruptum 3 7 9.
 Thessaliam Xerxi produnt 7 10 2.
 Aleus Aphidantis f. 8 4 4. Arcadiae rex 8 4 8. Aleam condit 8 23 1, Tegeam 8 45 1. eius filii et filia Auge 8 4 8, domus Tegeae 8 53 10.
 Alexander Ptolemaei φιλομήτορος frater 1 9 1.
 Alexander Alexandri Magni e Rhoxane f. 1 6 3, a Cassandro veneno interemptus 9 7 2.
 Alexander Amyntae f. 7 25 6.
 Alexander Cassandri f. 9 7 3, a Demetrio occisus ib. et 1 10 1, 1 36 6.
 Alexander Lysimachi f. 1 10 4 et 5.
 Alexander Magnus Ephra et Aecides 1 9 8. in Mimante perfodiendo frustra laborat 2 1 5. tropaea nulla statuit 9 40 9. thoracem et hastam Aesculapio suspendit 8 28 1. Alexandriam condit 5 21 9, Smyrnam 7 5 1. Pollenensibus tyrannum imponit 7 27 7. Thebas evertit 9 23 5 et 6, 9 25 10. ab Anaximene Lampsaecenis placatur 6 18 2. eius pater Ammon 4 14 8, filii et uxores 9 7 2, iracundia 6 18 2. felicitas 4 35 4, 7 10 3, periculum in Oxydraceis 1 6 2. interitus 8 18 6, 8 7 7. sepultura Memphi 1 6 3, 1 7 1, status 1 9 4, Iovis habitus 5 25 1, equestris 6 11 1, genus a Cassandro extinctum 9 7 2, domus Megalopoli 8 32 1.
 Alexander Neoptolemi f. 1 11 3 et 7.
 Alexander Phoraeus f. 5 2, 9 15 1.
 Alexander Pleuronius poeta epicus 2 22 7.

Alexander Priami f. 3 12 6.
 Alexander Pyrrhi f. 4 35 3.
 Alexandra s. Cassandra Priami f. 3 19 6. eius templum et signum ib., 3 26 5.
 Alexandria Aegypti urbs 5 21 9, 8 33 3. trans Pharum 6 23 6. Alexandrinorum ἐπικλησεις 5 21 12.
 Alexandria Troadis urbs 10 12 4.
 Alexanor Machaonis f. Aesculapio templum statuit 2 11 5, a Sicyoniis colitur ib. 6 et 23 4. Polemocratis frater 2 38 6.
 Alexiarus locus Boeotiae 9 25 7.
 Alexibius Arcas Ol. 6 17 4.
 Aleximachus Phocensis 10 22 3.
 Alexinicus Eleus Ol. 6 17 7.
 Alexis Sicyonius Canthari pater 6 3 6.
 Allimus demus Atticus 1 31 1.
 Aliphera Arcadiae opp. 8 26 5, 8 27 4 et 7.
 Alipherus Lyeonis f. Alipherae conditor 8 3 4, 8 26 6.
 Alitherses Ancaei et Samiae f. 7 4 1. eius statua 10 10 3.
 Alizonum apes 1 32 1.
 Almones v. Olmones.
 Almus v. Halmus.
 Aloecus Solis f. 2 1 1, 2 3 10. eius filiorum interitus et sepulcra 9 22 6.
 Alopec Cerconis filia 1 2, 1 39 3. Choorilli fabula 1 14 3.
 Alopecus Irbii f. 3 16 9.
 Alpheaea v. Diana.
 Alpheisioea Phaei f. 8 24 8.
 Alpheus Lacedaemonius 3 12 9.
 Alpheus Pisae fl. 3 8 4. septem Elidis fluvios recipit 5 7 1, 6 22 6. Iovi amicus 5 13 11. Dianam amat 6 22 9. Arethosam 5 7 2. oleastrum gignit 5 14 3. eius fontes et meatus 5 7 1, 8 44 3. transitu statibus diebus interdictum feminis 5 6 7. effigies 5 10 7. ara et cultus 5 14 6. ei comam alit Leucippus 8 20 3.
 Alpius pictus 10 25 3.
 Ἀλφῶς 5 5 11.
 Alpius locus Laconiae 3 18 2.
 Althaea Thestii f. 8 45 6, Meleagri mater 10 31 3 — 4.
 Althepia regio 2 30 5.
 Altheus Neptuni f. Troezeniorum rex 2 30 5, 2 32 8.
 Altiis Iovis Olympici locus 5 10 1, arae ibi positae 5 14 4 — 15 9. paludosa 5 11 10. platanis consita 5 27 11.
 Alxion Oenomai pater 5 1 6.
 Alyattae Lydi crater 10 16 1, aetas 5 10 3.
 Alycaea Arcadiae opp. 8 27 3.
 Alypus Sicyonius stat. 6 1 3, 6 8 5, 10 9 10.
 Alyssus fons rabiem sanans 8 19 3.
 Amadocus Hyperboreus 1 4 4.
 Amalthaea cornu 4 30 6, 6 19 6, 6 25 4, 7 26 8.

Amaryncens Pythii f. Elei regni particeps 5 1 11, 5 3 4.
 Amarynthus opp. Euboeae 1 31 5.
 Amathus opp. Cypr 9 41 2.
 Amazonum expeditio contra Athenienses 1 41 7. invicta fortitudo 1 15 2. quousque progressae sint 3 25 3. Dianam Ephe-siam dedicant 4 31 7. supplices ad eam confugiunt 7 2 7.
 Ἀμαζονική ἀσπίς 1 41 7.
 Ambraciotae Thesprot. pop. 5 23 2. Molossos vincunt 10 18 4. ab Augusto Nicopolin translati 5 23 3.
 Ambrosus heros 10 36 3.
 Ambrosus opp. Phocidis 9 13 3, 10 3 2, 10 36 1. eius muri 4 31 5, 10 36 3.
 Amertes Eleus Ol. 6 8 1.
 Amilichus fl. 7 19 5.
 Amilus Arcadiae vicus, olim urbs 8 13 5.
 Aminius fl. Arcadiae 8 29 5.
 Ammon unde appellatus 4 23 10. Alexandri M. pater 4 14 8. ei ara a Ptolemaeo Lagi posita 9 16 1, ab Eleis 5 15 11. templum signum hymni a Pindaro dedicati 9 16 1. templum et oraculum 3 18 3, 3 21 8, 6 8 3, 8 11 11. signa 8 32 1, 10 13 5.
 Ammonii Libyae pop. 3 18 3, 9 16 1.
 Amnisus Cretae opp. 1 18 5.
 Amoris natales 9 27 2, arae 1 30 1, 6 23 3, comites 1 43 6, cultus praecipuus 9 27 1, festum et ludi 9 31 3, signa 3 26 5, alatus 1 33 7. Fortunae adstat 7 26 8, Gratiis 6 24 7. cum Anterote contendit 6 23 5. lyram tenet 2 27 3. Venerem emergentem excipit 5 11 8.
 amoris infausti exempla 7 19 2, 7 21 1.
 Amphaea opp. Messeniae a Lacedaemoniis captur 4 5 8.
 Amphialus 10 25 3.
 Amphianax Antimachi f. 3 25 10.
 Amphiaras Phoronides 7 17 7. Oiclis f. 3 12 5, 6 17 6. Alcmæonis et Amphilo-chii pater 2 18 4, 2 20 5. aprum Calydonium venatur 8 45 7. cum Lyncargo pugnat 3 18 12. Melanippum occidit 9 18 1. vaticinandi arte imbuitur 2 13 7. hiatu terrae absorbetur 1 34 2, 2 23 2, 9 8 3, 9 19 4. somnia interpretatur 1 34 5. eius familia 5 17 7, consecratio et cultus 1 34 1, fons 1 34 4 et 2 37 5, templum 2 23 2, heroum 3 12 5, signum curule 10 10 3.
 Amphiclea s. Amphicaea, opp. Phocidis 10 3 2, 10 33 9.
 Amphicles Agidis f. 3 16 9.
 Amphiclus Euboeensis Chium obtinet 7 4 3.
 Amphictyon Deucalionis f. 10 8 1. Atheniensium rex 1 2 5 et 6. Itoni pater 9 1 1 et 5 1 4.
 Amphictyones unde dicti 10 8 1. Delphi-

cum templum restituant 10 5 13. Pythicos ludos instituunt 6 14 10, 10 7 4, 10 33 8. praemia victoribus tribuant 6 4 3. Cirrhaeis bellum inferunt 10 37 6. Scyllidi et filiae statuum ponunt 10 19 1. Phocenses mutant 10 2 1, eorum numerus 10 8 2, concilii locus 7 24 4, civitates et populi 10 8 2, donarium de multa Phocensium 10 15 1 et 7.
 Amphictyonia Argivorum 4 5 2.
 Amphidamas Alei f. 8 4 8.
 Amphilochous Amphiarai f. 2 18 4, 2 20 5.
 Alcmæone minor natus 10 10 4. eius oraculum et ara 1 34 3, heroum 3 15 8, liberorum ara 1 34 3.
 Amphilochoi pop. 2 18 5.
 Amphilytus Bacchiades, Eumeli pater 1 1.
 Amphimachus Cleati e Theronice f. 5 3 3.
 Amphimachus Polyxenii f. 5 3 4.
 Amphimarus Neptuni f. 9 29 6.
 Amphion Cnossus Acestoris f. Ptolichi disc. 6 3 5, 10 15 6.
 Amphion Iasii f. 9 36 8.
 Amphion et Zethus Antiope f. Thebas condunt 2 6 4, 9 5 6. eorum monumentum et sacra 9 17 4, 10 32 11. Amphion affinis Tantaloe et musicae magicaeque peritus 9 5 7, 6 20 18. ὠήτην invenit 9 8 4. apud inferos poenas dat 9 5 8. domus eius excisa 9 5 9. liberorum interitus 2 21 9. rogos 9 17 2. monumenta 9 16 7.
 ad Amphipolium praelium 1 10 2.
 Amphiptolemus Asil pater 2 6 4, 7 4 1.
 Amphissa Locorum urbs 3 9 9, 10 22 13, 10 38 4.
 Amphissa Macaris f. 10 38 4.
 Amphissenses ab Arato invaduntur 2 8 4.
 Phocenses lacessunt 3 9 9.
 Amphisthenes Amphiclis f. 3 16 9.
 Amphithemis Thebanus 3 9 8.
 Amphitrite Thesco coronam donat auream 1 17 3. signa eius 2 1 7 et 8.
 Amphitryo Alcae et Laonome f. 8 14 2. eius domus 9 11 1, exsilium ib., donaria 9 10 4, 9 17 3, sepulcrum 1 41 1.
 Amphitus fl. 4 33 3.
 Amphoterus Alcmæonis f. 8 24 9.
 Amphrysus v. Ambrysus.
 Ampyx Peliae f. 7 18 5, Mopsi pater 5 17 10.
 Amycla Niobes f. 2 21 9.
 Amyclae 3 18 7 — 19 6. ab Amycla conditae 3 1 3. a Spartanis expugnatae 3 2 6. in vicum versae 3 19 6. ab Aristomene captae 4 18 3.
 Amyclæenses a Doriensibus victi 3 12 9. ab Iphicrae caesi 3 10 1.
 Amyclæus stat. 10 13 7.
 Amyclas Lacedaemonis f. 3 1 3, 7 18 5. eius filia Laodamia 10 9 5.
 amygdalus e genitalibus Attis nata 7 17 11.

Amymone Danaï f. 2 37 1, 4 35 2.
 Amymone fl. 2 37 1, 5 17 11.
 Amyntas Hellenici f. Ephesus, pancratiastes 6 4 5.
 Amyntas Philippi pater 5 20 10.
 Amythaon Crethei f. Olympicos ludos instituit 5 8 2.
 Amythaon Melampodis pater 2 18 4, 6 17 6.
 ἀναβαταί 5 9 2.
 Anacharsis sapientis nomen petit 1 22 8.
 Anaclethra saxum 1 43 2.
 Anacreon Telus Polycrati familiaris 1 2 3, post Sappho carmina amatoris scripsit 1 25 1.
 Anaea urbs 7 4 3.
 ἀνακτες Dioscuri 2 22 6, pueri 10 39 7.
 Anactoria quae postea Miletus 7 2 5.
 Anactorii Corinthiorum coloni transferuntur Nicopolis 5 23 3.
 Anactoron Philasiorum 2 14 4.
 Ἀνακχης ara 2 4 6.
 Anagyrasili demus Atticus 1 31 1.
 Anaphystus Troezenis f. demi Attici conditor 2 30 9.
 Anachidias Eleus Ol. 5 27 12, 6 14 11, 6 16 1.
 Anax Terrae f. 1 36 6, Anactoriam condit 7 2 5.
 Anaxagoras Aegineta stat. 5 23 3.
 Anaxagoras Argivorum rex, Megapenthis f. 2 18 4.
 Anaxagorides Argivorum reges 2 18 5, 2 30 10.
 Anaxander Eurycratis f. Spartae rex 3 3 4, 4 15 3, Messeniam populatur 3 14 4, a Messeniis funditur 4 16 2, epistola eius ab hostibus intercepta 4 22 6.
 Anaxander Laced. Ol. 6 1 7.
 Anaxandra Thersandri f. 3 16 6.
 Anaxandrides Leontis f. rex Spartae 3 35.
 Anaxias v. Anaxis.
 Anaxibia Agamemnonis soror 2 29 4.
 Anaxicrates Athen. archon 10 23 14.
 Anaxidamus Zeuxidami f. Spartae rex 3 7 6, 4 15 3.
 Anaxilas Rhegii tyrannus 5 26 4, Messenios in Italiam arcessit 4 23 6.
 Anaximenes historici stratagemata 6 18 2 — 4.
 Anaxippus Mendaeus 5 25 7.
 Anaxirhoe Coronii f. Epel uxor 5 1 6.
 Anaxis et Mnasius Dioscurorum f. 2 22 5, 3 18 13.
 Ancaeus Lycurgi f. Argonauta 8 4 10, Melesagri socius in conficiendo apro Calydonio ib. et 8 45 2 et 7.
 Ancaeus Neptuni ex Astypalaea f. Lelegum rex 7 4 1.
 Anchesmus mons Atticae 1 32 2.
 Anchialus 10 27 3.
 Anchionis Ol. v. Chionia.

Anchisae monumentum 8 12 8.
 Anchisia mons Arcadiae 8 12 8.
 ancora a Mida inventa 1 4 5.
 Ancyra opp. Phrygiae 1 4 5.
 Andania urbi nomen dat 4 1 8, 4 33 6.
 Andania Messeniorum regia 4 1 2, 4 3 7, initiorum sedes 4 3 10, praestantis inventutis ferax 4 14 7, deseritur 4 26 6, eius rudera 4 33 6.
 ἀνδραγνος arbor 9 22 2, 9 28 1.
 Andraemon Codri f. 7 3 5.
 Andraemon Thoantis pater 5 3 7, eius uxor et monumentum 10 38 5.
 Andreas Argivus stat. 6 16 7.
 Andreis regio et urbs 9 34 6, 9 36 1.
 Andreus Penei f. 9 34 6, Andrum condit 10 13 4, eius uxor 9 34 9.
 Andriotum Bacchanalia 6 26 2, donarium 10 13 4.
 Andriacus Persei f. 7 13 1.
 Androcles Androclis nepos 4 16 2, 4 17 9.
 Androcles Phintae f. Messeniorum rex 4 4 4, cum Antiocho contendit 4 5 6, eius posterii 4 14 3, 4 15 7.
 Androclea Antipoeni f. 9 16 1.
 Androclides Thebanus ab Artaxerxe corruptus 9 8 8.
 Androclus Codri f. Ephesum occupat 7 2 8, Samum capit 7 4 2, cadit in pugna 7 2 8, eius sepulcrum ib. 9.
 Androdamas Phlantis et Chthonophyles f. 2 6 6, 2 7 6, 2 12 6.
 Androgei pater et caedes 1 27 10, ara 1 2, 1 1 4.
 Andromache Hectoris uxor 10 25 9, Pyrrhi 1 11 1, Heleni ib. et 2 23 6.
 Andromachus Aberdita 6 14 12.
 ἀνδροπαγος bellua 9 2 4.
 Andropompos Bori f. 2 18 8, Xanthum dolo occidit 9 5 16.
 Androsthenes Athen. stat. Eucadmi disc. 10 19 4.
 Androsthenes Lochaei f. pancratiastes 6 1.
 Androtion ἐν τῇ συγγραφῇ τῇ Ἀνθιδί 6 7 6, de Amphictyoniis 10 8 1.
 Anemosa vicus Arcadiae 8 35 9.
 Angelion et Teetaseu stat., Dipoeni et Scyllidis disc. 2 32 5, 9 35 3.
 angulliae Copaeides 9 24 2.
 Anigraea via 2 38 4.
 Anigrades nymphae 5 5 11.
 Anigrus fl. 6 5 3, olim Minyeus 5 6 3, eius ostium, fons, odor 5 5 7.
 anima hominis immortalis esse traditur a Chaldaeis et Magis 4 32 4.
 animalia quibusdam regionibus pecularia 2 28 1, alba insolita 8 17 3, variant pro coeli et terrae diversitate 9 21 6.
 Anio fl. 4 35 10.
 Anibal in terra Libyssa inhumatus 8 11 11.

annulus gemmatus 10 30 4.
 Anochus Tarentinus Ol. 6 14 11.
 Anolympiades 6 22 3.
 Anonius fons 3 20 7.
 anser puellae ludicrum 9 39 2.
 Antaeus 9 11 6.
 Antagoras Cous 3 4 9.
 Antagoras Rhodius Antigono familiaris 1 2 3.
 Antalcidae pax 9 1 4, 9 13 2.
 Antander Messeniorum dux 4 7 4, 4 10 5.
 Antasus (Antassus) Melanis pater 2 4 4, 5 18 7.
 Antenor stat. 1 8 5.
 Antenor Menelaum et Ulyssem hospitio excipit 10 26 7, eius uxor et liberi 10 27 3, domus insigne ib.
 Anteros 6 23 3 et 6, 1 30 1.
 Anthas Neptuni f. Troezeniorum rex 2 30 8, 9 22 5.
 Anthea Achaiae opp. 7 18 3 et 6.
 Anthea Messeniae opp. 4 31 1.
 Anthea Troezeniae opp. 2 30 8.
 Anthreas Eumeli f. 7 18 3.
 Anthedon nympha 9 22 6.
 Anthedon opp. Boeotiae 6 10 1, 9 22 5, 9 26 2.
 Anthemocritus a Megarensibus occisus 1 36 3.
 Anthimus puteus 1 39 1.
 Anthracia nympha 8 31 4, 8 47 3.
 Anticlea Dioclis filia 4 30 2.
 Anticlea Ulixis mater 10 29 8.
 Anticyra opp. Phocidis, olim Cyparissus 10 36 5, excisa 7 7 9, 10 3 1, 6 36 6.
 Anticyreus Herculi aequalis 10 36 5.
 Antigone Polynicem fratrem cremat 9 25 2.
 Antigonea quae ante Mantinea 8 8 11.
 Antigoni expeditio contra Ptolemaeum Lagi 1 6 4, filius Demetrius ib. mors 1 6 7, 1 16 1, statuæ 6 11 1, 6 16 2, 10 10 2.
 Antigonus Demetrii f. 2 34 1, a Lysimacho superatur 1 10 2, Macedoniam recuperat 1 13 7, 1 16 2, a Pyrrho fugatur 1 13 2.
 Eleis tyrannum imponit 6 5 1, Pyrrhum in Peloponneso adoritur 1 13 7, Atticam invadit 1 1 1, 1 7 3, 1 30 4, 3 6 4, contra Gallos auxilia mittit 10 20 5, eius statua 6 15 7.
 Antigonus Philippi tutor 2 8 4, 6 16 3, 8 8 11, patruelis et vitricus 7 7 4, Arato auxilium fert 2 9 2 — 3, Cleomenem superat 8 49 5.
 Antiochus in ins. Leuce 3 19 13, pictus 10 30 3, eius f. Paeon 2 18 8.
 Antimachus poeta 8 25 4 et 9, 9 35 5.
 Antimachus Thrasycoris f. 2 19 1, Amphianactis pater 3 25 10.
 Antimenos Deiphontis f. 2 28 6.
 Antinoë seu Autonoe Cephei f. 8 8 4, 8 9 5.

Antinoë Peliae filia 8 11 3.
 Antinoi Bithyniensis honores divini 8 9 7.
 Antiochia Syriae caput 8 29 3.
 Antiochus Alcibiadis gubernator 3 17 4, 9 32 6.
 Antiochus Hercules f. 1 5 2, 2 4 3, 10 10 1.
 Antiochus Lepreata 6 3 9.
 Antiochus (M.) a Romanis victus 8 50 4, 7 8 3, Atheniensibus remittit statuas a Xerxe asportatas 1 8 5, donaria eius 5 12 4.
 Antiochus Messeniorum rex 4 4 4, 4 5 8.
 Antiochus Phocensium dux 10 20 3.
 Antiochus (Soter) 1 7 3, 1 16 1, post Demetrium captum restitutus 10 12 10, contra Gallos auxilia mittit 10 20 5.
 Antiochus Syracusanus Xenophanis f. ἐν τῇ Σικελιώτιδι συγγραφῇ 10 11 3.
 Antiope Amazon 1 2 1, 1 41 7.
 Antiope Thebana, Nyctei vel Asopi f. ab Epopeo raptā 2 6 1, eius f. ib. 4, 9 25 3, spelunca et partus 1 38 9, furor 9 17 6, simulacrum 2 10 4, monumentum 9 17 4 et 6, 10 32 10.
 Antiothemus Musaei pater 10 5 6, 10 12 11.
 Antipater Cassandri pater 1 25 3, 9 7 1, a proditoribus in Graecos concitatur 7 10 4, ad Cranonem proelium committit 10 3 4.
 Antipater Cassandri f. matricidii poenas luit 9 7 3.
 Antipater Clinopatri f. Milesius Ol. 6 2 6.
 Antiphanes Argivus stat., Periclyti disc. 5 17 4, 10 9 6 et 8 et 12.
 Antiphanes Tegealis leges dat 8 48 1.
 Antiphemus Gelae conditor 8 46 2.
 Antiphemus Musaei pater v. Antiphemus.
 Antiphilus architectus 6 19 7.
 Antiphus Ganyetoris f. 9 31 6.
 Antipoeni filiae mortem oppetunt pro patriae salute 9 17 1.
 antiquiora nomina sectari Graecos 7 17 7, 7 26 4.
 Antitheus archon Athen. 7 17 1.
 Antonini Pii laudes 8 43 1, apud Epidaurios opera praeclara 2 27 6.
 Antoninus alter Pii f. 8 43 6.
 Antonius cum Caesare bellum gerit 4 31 1, 8 8 12.
 antia memorabilia 10 32 2 — 6.
 Anyte poetria 10 38 13.
 Anytus Titan 8 37 5.
 Ἀντιδῆ Musa 9 29 2.
 Aones Boeotiae incolae 9 5 1.
 Aoris Arantis f. 2 12 5.
 Aornon locus Thesprotiae 9 30 6.
 Aous fl. 4 34 3.
 Apame Antiochi Seleucidae f. 1 7 3.
 Apelles pictor 9 35 6.

Apelles stat. 610.
ἀπὴν 592.
 aper Calydonius, Erymanthus, Cromy-
 nius 1279. Arcadici venatio 5109.
 apri albi 8173. ad pugnam commissi 3
 1410. immolati 71812. aper cum leone
 ad currum iunctus 31816. apri caput
 ferreum 10186.
 Aperiola ins. 2349.
 apes ad Pindari iuvenis labra favos affi-
 gunt 9232. Trophoni oraculum prae-
 monstrant 9402. mansuetas 1321. ab
 apibus templum 59.
 Apeas mons 2153.
 Aphaea dea 2303.
 Aphareus Perieris f. Messeniae rex 314.
 Arenen urbem condit 424, 434. eius
 filii ib. interempti 431, non Spartae
 sepulti 3147. monumentum 3111.
 eius et filiorum picta imago 43111.
ἀφραις τῶν ἱππῶν Ol. 5135, 62010.
 Aphetaei signum 3136.
 Aphetais via 3121 et 5.
 Aphidantae sors 843.
 Aphidantes demus Tegeat. 8451.
 Aphidas Arcadis f. 842, 8431, 1095.
 Aphidas rex Athen. 7251.
 Aphidna 1413. a Diocuris capta 1175,
 2228, 3172, 3184.
ἀφρην v. Mars.
 Aphrodisias opp. Lacon. 32211, 8128.
 Aphrodisia Arcad. 8442. silva 8251.
 Aphrodisienses Cares 1265.
 Aphytaei Ammonem colunt 3183.
 Aphytis a Lysandro obsessa 3183.
 Apia regio 257.
 ex apio coronae Nem. 8482.
 Apis Aegyptiorum deus 1184. eius fa-
 num et oraculum 7224.
 Apis Iasonis f. 518.
 Apis Telchinis f. 257.
 Apobathmi 2384.
ἀποικοί urbes Atheniensium 1186.
 Apocus Melanthi pronepos Ionas ducit
 Teon 736.
 Apollo Aleathoum adiuvat 1422. Am-
 phissam amat 10384. barbata consu-
 lenti barbata respondet 9236. boves
 pascit 72034. cervam prensat 1013
 5. citharam invenit 5148, 3241, 831
 3. cum Hercule de tripode contendit 3
 218 et 10137. cum Mercurio de lyra 9
 301. Leucippi in amore Daphnes, Lini
 in cantu amulus 8204, 9296. Mer-
 curium cursu, Martem pugilatu vincit 5
 710. Musarum choro praecinit 5184.
 pater Aristaei 10173. Chaeconis 9405.
 Delphi 1063. Dryopis 3411. Eleuther-
 is 9201. Epidauri 2262. Hilariae et
 Phoebe 3161. Iami 625. Lini 2198.
 Lycori 1063. Melanai 422. Onco 8

254. Phylacidae et Phylandri 10165.
 Pythaei 2352. Teneri 9261. taenia re-
 dimitur 184. tibicinibus reconciliatur 2
 229.
 Apollinis ara cum Mercurio communis
 5148. Iucas 1217, 3135. oraculum
 Abis 10351. signa 8303, 10245, 10
 326. spelunca 10326. templa 4367,
 921, 9221, 9244, 9411, 10128,
 uxor 10122.
Ἀπόλλων ἀγοραίος 1413. *ἀγνι-
 εὺς* 1316, 2198, 8324, 8531 et 6.
Αἰγύπτιος 2276. *ἀκείσιος* 6246.
ἀκρείτας 3128. *Ἄκτιος* 8811. *ἄλε-
 ξίκκος* 134, 6246, 8418. *Ἀμαζο-
 νιος* 3253. *Ἀμνυλῆος* 3162, 318
 8—195. *ἀρχηγέτης* 1425. *ἀργεά-
 τας* 4347. *βοηδρομιος* 9172. *ἐν
 Βραγχιδαις* 1163, 754, 8463, 910
 2. *δεραιδιώτης* 2241. *δεκατηγό-
 ρος* 1425. *δελφίνιος* 1191. *Δη-
 λιος* 9404. *ἐν διδύμοις* 2105, 7
 26. *Διονυσόδοτος* 1314. *Ἐκατος*
 10126. *ἐπιβατήριος* 2322. *ἐπι-
 κούριος* 8304, 8388, 8417. *Ἡλείος*
 8463. *θεάριος* 2315. *θεοξένιος*
 7274. *θέρμιος* 5157. *θουρξενός* 721
 3. *Ἰσμήνιος* 2105, 4276, 4325, 9
 102 et 5. *Καρινός* (?) 1442. *Καρ-
 νειός* 2102, 2112, 3133, 3146, 3
 248, 32510, 3265 et 7, 4311. *Καρ-
 νειός στεμματίας* 3209. *Καρνίας* (?)
 3218. *Κερεάτας* 8345. *Κλάριος*
 228. *Κόρυδος* 4347. *Λατῶς* 144
 10. *Λύμιος* 1193, 219, 2193, 8405.
Μαλεάτης 2277, 3128. *Μοιραγέ-
 τας* 10244. *Μουσηγέτης* 125. *Ὀγ-
 καίος* s. *Ὀγκαίος* 8259 et 11.
ὄριος 2352. *Παιών* 1343. *παρτό-
 πριος* 1248. *Παρθάσιος* 8388. *πα-
 τρώσιος* 134. *πλατανίστιος* 2346.
προσώπιος 1322. *προσακτῆριος* 144
 2. *Πτῶς* 4325, 9236. *Πυθαίος*
 2332, 2365, 3108, 3119. *Πύθιος*
 1191, 1425, 2316, 5154, 8155, 8
 545. *Στάλκας* 10152. *σινδυνός*
 10125 et 6. *σηπλατῆς* 10325. *σπό-
 διος* 9117, 9121.
 Apollodorus Athen. dux 12910.

Apollodorus Cassandriae tyrannus 454.
 Apollodorus Troezenius 10910.
 Apolloneis tribus Tegeatica 8536.
 Apollonia in mari Ionio 5223, 61413.
 Coreyraeorum colonia 5224.
 Apollonius Rhantes Alexandrinus pugil 5
 2112.
 Apollonius Rhodius 2126.
 Apollonophanes Arcas 2267.
 Appius in Graeciam missus 793.
 Apteraei Cret. 10510. sagittarii 4208.
 aqua colore et natura varia 4359—12.
 fervens in Maeandro 873. dulcis e mari
 872. marina in arce Athen. et in tem-
 plo Mantin. 8104, 1265. grave olens
 Anigri fluvii 557. amoris oblivionem
 inducens 7233. futura portendens 323
 8, 7212. fatidias efficiens mulieres
 10247. lavantibus salutaris 6227. can-
 nis rabiosi morsus sanans 8193. na-
 tantes absorbens 2376. pisces non fe-
 rens 558, 575. viva corpora susti-
 nens, mortua mergens 575. e rupe
 lanceae et thyrsi icu provocata 3242.
 4367. aquae calidae balneum 2341.
 aquas subire quae feminae possint 101
 92.
 aquila in scepro Iovis Olympii 5111, in
 scepro Aristomenis 4167, quem praeci-
 pitem subiectis alis devexit 4185. ae-
 rea Olympiae 62012. alba (*κυννίας*)
 8173.
 ara lignea 937. quadrangula 5145. e
 sanguine victimarum 51311. e cinere
 5138, 5148 et 10, 9117. e crudo
 laterculo 62011. aere solubiles 6243.
 Arabia deserta Stymphalidum patria 8224.
 Arachnaeum mons Argivus 22510.
 arachnarum prodigia 966.
 Arcus Laedaemonius 1099.
 Araethyrea Arantis f. 2125.
 Aratinum locus 32410.
 Arantia urbs et regio 1124.
 Arantinus collis 2124 et 5.
 Aras Arantiae conditor 2124.
 Arateum heroum 281, 294.
 Aratus Sicyonius Cliniae 282, 6125,
 vel Aesculapii f. 2103, 4148. de uni-
 versis Graecia bene meritis 8525. Nan-
 tinensibus opem ferens occiditur 310
 5. non sepellitur ib. 649. eius signum
 Olympiae 6157.
 Archidamus Anaxidami f. rex Spartae 376.
 Archidamus Eleus Ol. 6175.
 Archidamus Theopompi f. 375, 4153.
 Archidamus Zeuxidami f. rex Spartae 37
 10. Plateas capit 917.
 Archilochus poeta Tellidis nepos 10283.
 de Sapaels 7106. de Tantalio 10312.
 Archimedes (Archidemides) archon Athen.
 4245.
 Archippus Mitylenaeus Ol. 6151.
 Archirrhoe nympha 8314.
 Archilleus Achaei f. 2655, 716.
 Archomenides Philisti paler 5236.
 Ardalus Vulcani f. tibiae inventor 2313.
 Ardyis Gygis f. 4242.
Ἀρεῖος poeta (?) 3138.
 Areithous Corynetes 8410, 8114.
 Arene Oebali f. Aphare soror et coniux
 424, 556.

Arcades olim Pelasgi 841. indigenae 5
 12. Azanes 8426. Peloponnesum me-
 diam tenent 811. glandibus vescuntur
 8116, 8426. cum Telepho in Asiam
 transeunt 746. alienis navibus Troiam
 vehuntur 813, 852. Messeniorum con-
 tra Lacedaemonios socii 4111, 4148,
 8510, 861. desertae Graeciae poenas
 dant 7155. ab Eleis caeduntur 6204.
 M. Antonii partes sequuntur 8812. eo-
 rum res gestae 86. focus communis 8
 539. montanorum arma 4113. signa
 quadrangula 8486.
 Arcadia olim Pelasgia, ab Arcade dicta 8
 41. regum catalogus 814—513. op-
 pida Megalopolin translata 8273—5.
 mons altissimus 8171. sacer vertex 8
 382.
 Arcas Callistus f. 841—2. eius ossa
 Mantinea translata 893, 8368. eius
 et posterorum statuae 1095.
 Arcesilaus Boeotorum dux 9393.
 Arcesilaus Lycosurensis 81010.
 Arcesilaus pictor 9356.
 Arcesilaus Pitanaeus 8492.
 Arcesilaus Spartanus Ol. 621.
 Archander Achaei f. 2655, 716.
 Archidamus Xeniae f. Eleus Ol. 613.
 Archidius (?) Tegeatae f. 8434.
 Archelaus Agesilai f. rex Spartae 325.
 Archelaus Macedoniae rex 122.
 Archelaus Mithridatis dux 1205.
 Archemori ludi 8482.
 Archias Aristaechmi f. Aesculapii colendi
 Pergamenis auctor 2268.
 Archias Corinthius coloniam Syracusan de-
 ducit 573.
 Archias Thurius 183.
 Archidamia Cereris sacerdos 4171.
 Archidamus Agesilai f. rex Spartae 310
 3. Tarentinis opem ferens occiditur 310
 5. non sepellitur ib. 649. eius signum
 Olympiae 6157.
 Archidamus Anaxidami f. rex Spartae 376.
 Archidamus Eleus Ol. 6175.
 Archidamus Theopompi f. 375, 4153.
 Archidamus Zeuxidami f. rex Spartae 37
 10. Plateas capit 917.
 Archilochus poeta Tellidis nepos 10283.
 de Sapaels 7106. de Tantalio 10312.
 Archimedes (Archidemides) archon Athen.
 4245.
 Archippus Mitylenaeus Ol. 6151.
 Archirrhoe nympha 8314.
 Archilleus Achaei f. 2655, 716.
 Archomenides Philisti paler 5236.
 Ardalus Vulcani f. tibiae inventor 2313.
 Ardyis Gygis f. 4242.
Ἀρεῖος poeta (?) 3138.
 Areithous Corynetes 8410, 8114.
 Arene Oebali f. Aphare soror et coniux
 424, 556.

Arene Aphareti regia 4 2 4, 4 3 7. eius reliquiae incertae 5 6 2.
 Arene fons 5 5 6.
 Areopagus 1 28 5, 4 5 2.
 Aresthanas caprarius Aesculapium infantem invenit 2 26 5.
 Arestoris uxor Mycene 2 16 4.
 Arethusa v. Arethous.
 Arethusa ab Alpheo amatur 5 7 2, 8 53 3. ei liba per mare mittuntur 7 24 3.
 Areus Acrotati f. cum Cleonymo de regno certat 1 13 5, 3 6 2. eius statua 6 12 5, 6 15 9.
 Areus Acrotati f. Arei n. puer mortuus 3 6 6.
 Areu: Ampycis f. 7 18 5.
 aries Spartanus Achaëis infensus 7 9 2.
 Argaeus Temeni fil. 2 28 3.
 Argaeus a Ptolemaeo Philadelpho fratre interfectus 1 7 1.
 Argalus Amyclae f. rex Spartae 3 1 3.
 Argadae reges Macedoniae 7 8 9.
 Argonothae pop. Arcadiae 8 23 8.
 Argues Delphontis f. 2 28 6.
 Argia Antaeionis f. Aristodemi uxor 3 1 7, 4 3 4.
 Arginusae 6 7 7.
 Argiope nympha, Thamyridis mater 4 33 3.
 Argius cursu certat 5 17 10.
 Argivi cum Atheniensibus de antiquitate contendunt 1 14 2. regibus ternis utuntur 2 18 4. Thebas expugnant 9 5 14. regiam potestatem in ordinem cogunt 2 19 2. mille delectos milites alunt 2 20 1. Mycenae evertunt 2 15 4, 2 16 5. alia quoque oppidula Argos transferunt 8 27 1. Lacedaemonios ad Hysias vincunt 2 24 7. Nemeis praesident 8 40 3. Argivorum Amphiclyonia 4 5 2. cum Lacedaemoniis et Messeniis cognatio 4 5 1. cum Lacedaemoniis simulat 1 29 9, 2 20 1, 3 2 3, 3 7 2, 8 27 1. cum Atheniensibus 1 29 8 et 10 10 4. cum Megarensibus 6 19 4. cum Thebanis 9 14 4 et 10 10 5 societas. dialectus olim eadem quae Atheniensium 2 37 2. dii 7 23 10. donaria Delphica 10 9 12, 10 10 3. mu Hierum furor 2 18 4. ad Troiam expeditio 2 22 2, 2 30 10. in reditu naufragium 2 23 1. reges 2 16 1—2, 2 18 4—19 2. tibiae 4 27 7.
 Argo navis ubi reversa appulerit 9 32 4, 7 26 14.
 Argolici clipei 2 25 7, 8 50 1.
 Argolicum *συρδούριον* 8 23 1.
 Argolicus sinus 8 1 1.
 Argolis regio 2 15 25, 8 1 2. litus 2 8 5. *ἀργών πεδών* 8 7 1.
 Argonautae templum Iunonis Samium cunctant 7 4 4.
 Argos urbs 2 19 3—24 4. olim potens 7 17 1.

Argus Iovis et Niobes f. Phoronei nepos 2 22 5, 2 34 4. Argivae civitati nomen imponit 2 16 1. eius f. Epidaurus 2 26 2. sepulcrum 2 22 5, lucus 2 20 8, a Cleomene incensus 3 3 10.
 Argyra fons et nympha 7 23 1.
 Argyra opp. 7 15 6. eius rudera 7 23 1.
 Aria regio 2 3 8.
 Ariadne Theseo crepta 1 22 5. a Baccho rapta 1 20 3, 10 29 4. coronam tenet 5 19 1. eius sepulcrum 2 23 8, chorus 9 40 3. picta effigies 10 29 3.
 Aricnorum de Hippolyto narratio 2 27 4.
 Aridaeus Philippi f. 1 6 3. Macedoniae rex 1 25 5. eius mater 8 7 7, caedes 1 25 6, 8 7 7.
 aries Thyestae sepulcro insculptus 2 18 1—3. aureo vellere 9 34 5. circum moenia gestatus sedat pestem 9 22 1. aera cornua impingit 4 13 1.
 arietes Thyestae sepulcrum 2 18 3.
 Arietes Telesmoe interficit 2 4 4.
 Arignotus Parus 2 27 2.
 Aril pop. 2 3 8.
 Arimaspi pop. 1 24 6, 1 31 2.
 Arimnestus dux Plataensium 9 4 2.
 Arimnestus Tyrrenus 5 12 5.
 Arimnus Tyrrenus v. Arimnestus.
 Arion equus 8 25 7—10.
 Arion Methymnaeus 3 25 7, 9 31 2.
 Ariphron Hippocratis pater 9 6 3.
 Ariphron Xanthippi pater 3 7 9, 8 52 3.
 Aris fl. 4 31 2.
 Aristas Molyri pater 9 36 6.
 Aristaechnus Archiae pater 2 26 8.
 Aristaeus Megalopolit. 8 50 4.
 Aristaeus Apollinis et Cyrenes f. in Sardiniam migrat 10 17 3. Autonoe coniux ib. 4. Actaeonis pater 10 30 5. inter deos relatus 8 2 4.
 Aristaeus Proconnesius v. Aristeas.
 Aristander Parus stat. 3 18 8.
 Aristandri Megalopolitae porticus 8 30 10.
 Aristarchus Eleus Paophidiurum proxenus 6 16 7.
 Aristarchus Olympiorum interpres 5 20 4.
 Aristas Partaonis f. 8 24 1.
 Aristeas Proconnesius de gryphibus et Arimaspiis 1 24 6. de Hyperboreis 5 7 9.
 Aristeas Stratonicensis Ol. 5 21 10.
 Aristerae ins. 2 34 8.
 Aristeus Argivus Ol. 6 9 3.
 Aristias Pratinae f. Satyrorum poeta 2 13 6.
 Aristides Eleus Ol. 6 16 4.
 Aristides Lysimachi f. Graecis insularibus tributum imposuit 8 52 2.
 Aristides machinarum faber 6 20 14.
 Aristion Athen. Mithridatis legatus et dux 1 20 5 et 7.
 Aristion Epidaurius Ol. 6 13 6.
 Aristocles Carystius 9 10 10.

Aristocles Cleotae pater 6 20 14.
 Aristocles stat. Cleotae f. et disc. 5 24 5.
 Aristocles Cydoniata stat. antiquissimus 5 25 11.
 Aristocles Sicyonius stat., Canachi fr. 6 3 11, 6 9 1.
 Aristocrates Aechmidis f. Arcadiae rex lapidatur 8 5 11—12. eius sepulcrum 8 13 5.
 Aristocrates Hicetae f. Arcadiae rex lapidatur 4 22 7, 8 5 13. eius proditio 4 17 2, 4 22 1—7.
 Aristocritus Lysandri pater 6 3 14, 10 9 7.
 Aristodama Arati mater 2 10 3. cum dracone concumbit 4 14 7.
 Aristodemus Aristomachi f. 2 18 7. eius caedes 3 1 6, uxor, filii et filiorum tutor 4 3 4, filiorum uxores 3 16 6. eius filii gemini geminum Spartae regnum propagant 3 1 5.
 Aristodemus Artylae f. Megalopolit. tyrannus 8 27 11, 8 30 7, 8 35 5, 8 36 5.
 Aristodemus Eleus Ol. 6 3 4.
 Aristodemus Macedo Antigoni dux 10 20 5.
 Aristodemus Messeniorum rex 4 10 6. filiam pro rep. devovet 4 8 5—7. se ipse interficit 4 13 4. eius somnium 4 13 2, oraculum 4 26 4.
 Aristodemus Spartanus Pausaniae liberorum tutor 3 5 7.
 Aristogiton Hipparchum interficit 1 8 5. eius sepulcrum 1 29 15.
 Aristogiton stat. 10 10 4.
 Aristolaus Macedo 6 17 3.
 Aristomache Priami f. 10 26 1.
 Aristomachus Argivorum tyrannus 2 8 6.
 Aristomachus Cleodaei f. 2 7 6. Doriensium dux 3 5, 10 39 10, 8 5 6. Aristodemi Temeni Cresphontis pater 2 18 7, 5 4 1.
 Aristomachus Hippodamiae proci 6 21 11.
 Aristomedeas Thebanus stat. 9 25 3.
 Aristomelidas Orchomeniorum Arcad. tyrannus 8 47 6.
 Aristomedon Argivus stat. 10 1 10.
 Aristomenes Messeniorum dux 4 15 4.
 Diagoridarum proavis 6 7 3. eius aetas 4 6 3, parentes 4 14 7, maiores 4 15 4, soror et filius 4 21 2, filiae et generi 4 24 1—3, stipitatores 4 16 3, de Lacedaemoniis victoria et ovatio ib. 4—6, hecatomphonia ter facta 4 19 3, sacra defossa 4 20 4 et 26 7, clipeus 4 16 5 et 7, 9 39 14, mors 4 24 3, ossa Messenen reportata 4 32 3, monumentum 4 24 3 et 32 3, honores heroici 4 27 6, 4 32 3, 8 14 7, 8 51 1, statua aenea 4 32 6, spectrum in Leuctrica pugna 4 32 4.
 Aristomenes Rhodius Ol. 5 21 10.
 Aristomelidas (Aristomelidas?) Spartanus Plataensium iudex 3 9 3.

Ariston Agasicles f. rex Spartae 3 4 4, 3 37 7.
 Ariston Athen. Ptolemais pater 4 32 4.
 Ariston Laced. Eleatus frater 5 23 7.
 Aristonatae (Argonatae) Pellenaeorum navale 2 12 2, 7 26 14.
 Aristonous Aegineta stat. 5 22 5.
 Aristonymus Myronis f. 2 8 1.
 Aristophanes comicus de Lepreo 5 5 3.
 Aristophantus Corinthius 10 9 10.
 Aristophon Athen. Ol. 6 13 11.
 Aristotelis Stagiritae statua 6 4 8.
 Aristotimus Damareti f. Elidis tyrannus 5 5 1, 6 14 11.
 Arius Teuthraniae dynasta, a Pergamo occisus 1 11 2.
 arma aurea 10 19 4, heroum aenea 3 3 8.
 armatura Achaica a Philopemene mutata 8 50 1.
 Arne Aecli f. 9 40 4.
 Arne fons 8 8 1.
 Arne urbs Boeotica et Thessalica 9 40 5.
 Arniscus Eleus Lampi pater 6 16 7.
 Aroa opp. Achaiae 7 18 2—3.
 Aroania montes 8 18 7.
 Aroanius fl. Arcadiae, alius Olbius 8 14 3, 8 15 6, 8 19 4, 8 21 1, 8 24 3.
 Arrhachion Ol. ab adversario suffocatus 8 40 1.
 ἀρρηφόροι 1 27 3.
 Arrhiphon Triconiensis 2 37 3.
 Arrhon Clymeni f. 9 37 1.
 Arrhon Erymanthi f. 8 24 1.
 Arsaces Parthus 5 12 6.
 Arsen fl. Arcadiae 8 25 1.
 Arsinoe fons 4 31 6.
 Arsinoe Leucippi f. 2 26 7, 4 31 6. Aesculapii mater 4 3 2, 4 31 12. eius fanum 3 12 8, picta imago 4 31 12.
 Arsinoe Lysimachi uxor, Lysandrae soror 1 10 3.
 Arsinoe Lysimachi f., Ptolemaei Philadelphii uxor 1 7 3.
 Arsinoe Ptolemaei f., Ptolemaei fratris coniux 1 7 1 et 3. eius signum 1 8 6, 9 31 1.
 Arsinotes nomus 5 21 15.
 Arsites Phrygiae satrapa 1 29 10.
 Artaphernis eorum praesepe 1 32 7.
 Artaxerxes Darii f. a Lacedaemoniis oppugnatur 3 9 1.
 Artaxerxes Xerxis f. 1 8 2.
 Artaycles Persa 3 4 6.
 Artemidorus Trallianus Ol. 6 14 2.
 Artemisia Lygdamidis f. Halicarnassi regina 3 11 3.
 Artemisium mons 2 23 3, 3 5 6.
 Artontes Mardonii f. 9 2 2.
 Artylas Aristodemi pater, Phigalensis 8 27 11.
 Arybbas Alcetae f. Aecidae pater 1 11 1

Asaea s. **Asea**, opp. Arcadiae 8 34, 8 54
2. eius rudera 8 44 3.
Asaeatas Lycanion f. 8 3 4.
ἀσάκων 10 34 8.
Asamon Eleus Ol. 6 16 5.
Ascalaphus Martis f. 9 37 7.
Ascalon Palaestinae opp. 1 14 7.
Ascarus Thebanus stat. 5 24 1.
Ascetades (?) dux 1 35 2.
Ascrea Neptuno parit Oecolum 9 29 1.
Ascrea Boeotiae urbs 9 29 1. ferax frumentum 9 38 4.
Asea v. **Asaea**.
Asia mons 3 24 6.
Asinarus fl. Siciliae 7 16 5.
Asine urbs Argolica 4 34 9. Messeniae 4 34 12. eius rudera 2 36 4. excidii causa ib. et 3 7 4.
Asinaei 4 34 9. Argolidis incolae 2 28 2. electi ab Argivis 3 7 4. Messeniae partem obtinent 4 14 3. Lacedaemoniorum socii 4 8 3. Messenlis amici 4 15 8, 4 27 8.
asinus vitium putationem praemonstrat 2 38 3.
Asius Amphipolemi f. Samius 7 4 1. genealogus 4 2 1. de Alcmene parentibus 5 17 8. de Antiope 2 6 4. de Pelago 8 1 4. de Phoci filiis 2 29 4. de Phoenicis filiabus 7 4 1. de Ptooe 9 23 6. de Thestio 3 13 8. (?)
Asopia quae postea Sicyonia 2 1 1. a Solo Alceo donata 2 3 10.
Asopichus Phormionis pater 1 23 10, 10 11 6.
Asopus Boeotiae fl. 2 6 1. iuncosus 5 14 3. pater Antiope 2 6 1. Oeroes 9 4 4. Tanagrae 9 20 1. Thebes 2 5 2. Theophae 9 26 6.
Asopus Eleutherolaconum opp. 3 1 7, 3 22 9.
Asopus Neptuni e Ceglusa f. in Sicyonia fluvium invenit 2 12 4.
Asopus Plataeensis rex 9 1 2.
Asopus Sicyoniae fl. 2 5 2, 2 15 1. pater Aeginae 2 5 2, 2 29 2, 5 22 6. Cleones 2 15 1. Coreyrae 2 5 2, 5 22 6. Harpinae et Nemeae 5 22 6. Salaminis 1 35 2. Thebes 2 5 2, 5 22 6. Sisyphe fontem excitat 2 5 1.
asphodeli gravis odor 10 38 2.
Asphodici sepulchrum 9 18 6.
aspides Aegyptiacae, Aethiopicae, Libyssae 9 21 6.
Aspledon Neptuni f. 9 38 9.
Aspledon urbs Boeotiae 9 38 9.
Assus opp. Troadis 6 4 9.
Assyria textura 5 12 4.
Astacus Bithyniae opp. postea Nicomedia 5 12 7.
Asterion Aeschyl f. stat. 6 3 1.
Asterion Cometae f. Argonauta 5 17 9.

Asterion fl. 2 15 5, 2 17 1—2.
Asterion herba 2 17 2.
Asterioa Minois f. a Theseo occisus 2 31 1.
Asterius Anactis f. 7 2 5, 1 35 6.
Asterodia Endymionis uxor 5 1 4.
Asteropes Peliae f. 8 11 3.
Astius archon Athen. 7 25 4, 9 1 8.
Astrabacus Irbi f. 3 16 5 et 9.
Astyages Cyaxaris f. 5 10 3.
Astyanax Arcas 8 38 5.
Astyanax Hectoris f. a Pyrrho occisus 10 25 9.
Astycles Locrus Euthymi pater 6 6 4.
Astycratea Polyidi f. 1 43 5.
Astycrates Lysandri ad Aegospotamos socius 10 9 9.
Astylus Crotoniates Ol. 6 13 1.
Astynous a Neoptolemo caesus 10 26 4.
Astynocha Actoris f. 9 37 7.
Astypalaea opp. 6 9 6.
Astypalaea Phoenicis f. 7 4 1.
Astrya therae 4 35 10.
asylum Philastorum 2 13 4. Tegeatarum 3 5 6.
Atalanta Locrorum ins. 10 20 3.
Atalanta Schoenei f. 8 35 10. prima aprum Calydonium ferit 8 45 2. aquam e saxo elicit cuspidem 3 24 2. hinnulum tenet 5 19 2.
Atarneus Chiiis donatur 4 35 10.
Atarnitarum calamitas 7 2 11.
Athamas 9 24 1 et 3.
Athamas Aetoli f. 7 3 5. Leuconis pater 6 21 11. Ptooe 9 23 6. Sisyphe frater 9 34 5. ab Andreo terrae partem accipit 9 34 6. fratris filios adoptat 9 34 7. eius sedes 9 24 1. in uxorem et liberos saevitia 1 44 7, 9 34 7.
Athamas Athamantis nepos 7 3 6.
Athamas Oenopionis f. Cretensis 7 4 8.
ἀθάνατοι v. **Immortales**.
Atheneatis tribus Tegeaticae 8 53 6.
Athenae Atticae Minervae sacrae 1 26 6. ab Antigono Demetrii filio oppugnatae 3 6 5. a Macedonibus attritae 1 4 2, 7 11 4. a Sylla captae 1 20 4—7. earum arx 1 22 4—28 3.
Athenae Boeotiae opp. 9 24 2.
Athenaea quae postea Panathenaea 8 2 1.
Athenaeum, locus 8 44 2.
Ἀθηνᾶς τελεος 7 22 10.
Athenienses ἀνθρώπους 2 14 4. Amphictyones 10 8 5. religiosissimi 1 17 1, 1 24 3, 10 28 6. in bellis a diis adiuvantur 8 10 8. cum Amazonibus bellum gerant 1 17 2, 5 11 7. Herculis liberos ab Eurysthei iniuriis defendunt 1 32 6. in Sardiniam colonos mittunt 1 29 5, 7 2 2, 9 23 1, 10 17 5. in bello Persico uxores et liberos Troezeniorum fidei

committunt 2 31 7. ad Marathonem et adversus Gallos quantis copiis pugnaverint 4 25 5, 10 20 2 et 5. relicti Lacedaemoniis societatem cum Argivis ineunt 1 29 8, 4 24 7. Siciliae nomen male interpretantur 8 11 12: a Siciliensi expeditione prodigis deterrentur 10 15 5: cladem accipiunt 10 11 5. Asiaticam Agesilai expeditionem detrectant 3 9 2. ad Tanagram vincuntur 1 29 9. populo Romano auxilia mittunt 1 29 14. Macedonico iugo implicantur 1 25 3. liberantur 1 25 6. Oropo direpta multantur 7 11 4. soli democratiae ope crescunt 4 35 5.
Atheniensium archontes novem cum eponymio 3 11 3: annui 4 15 1: sorte ducti 4 5 10. ὄγμοι 1 3 1 et 1 32 3—33 8. dicasteria 1 2 85—11. donaria 10 15 4, 10 19 4. eponymii 1 5 2. extra Graeciam expeditiones 1 29 5. cum Lacedaemoniis foedus 5 23 14. heroes 10 1 1. oedum 1 8 6, 7 20 6. populi simulacra 1 1 3, 1 3 3 et 5. porticus 10 11 6. portus et navalia 1 1 2—4. reges primi 1 2 6. thesaurus Delphicus 10 11 5. tribus 1 5 1.
Athenaeus Ephesius Ol. 6 4 1.
Athenaeus heros 3 16 4.
Athene vicus 2 38 6.
Athenodorus Arcas stat. 10 9 8.
Atheras Cererem hospitio excipit 2 30 4.
Atherionis signum 7 20 7.
ἀθλια βαρέα 6 24 1.
athletarum cibus 6 7 10. iusiurandum 5 24 9.
Ἀθμовеῖς demas Atticus 1 14 7, 1 31 5.
Atilius consul v. **Otilius**.
Atlantes iidem qui Nasamones 1 33 5.
Atlantis onus et mala 5 11 5, 5 18 4, 6 19 8, 9 20 3. eius locum Hercules subit 5 11 5. filia Alcylene 9 22 5.
Atlas mons Libyae 1 33 5 et 6, 8 43 3.
Atrous sceptrum Vulcani accipit 9 40 11.
Thyestae filios iugulat 2 18 2. eius cellae subterraneae et sepulchrum 2 16 6.
Attagus Thebanus patriam prodit 7 10 2.
Attalus Athen. stat. 2 19 3.
Attalus Attali f. 1 8 1, 1 36 5. Gallos peliit 1 8 2. Romanorum socius 7 8 9, 7 16 1. taurigena et tauricornis 10 15 3. eponymus Athen. 1 5 5, 1 8 1. eius thalamus 9 35 6. donarium 8 7 7.
Attalus Cleopatrae patris 8 7 7.
Attis Cranae filia 1 2 6.
Attica unde dicta 1 2 6. Minervae sacra 1 26 6. eius fluvii 1 19 5. insulae 1 35 1—36 2. montes 1 32 1. Attica officina statuaria 5 25 13, 10 37 8. litterae antiquae 6 19 6. oleum 10 32 19.
Attis sepulchrum 1 4 5. fabula 7 17 9. cultus cum Dindymena communis 7 20 3.

averrunci (ἀποτρόπαιοι) dii 2 11 1.
aves immolantur 2 11 7, 4 31 9. avium crura in virginibus 8 22 8. Lydicae 9 22 4.
Auge Alei f. 8 4 9. ubi ab Hercule compressa 8 47 4. eius exilium et partus 8 48 7, 10 28 8. monumentum 8 49. Augae imago (?) 8 47 2.
Augeae opp. Laconiae 3 21 5.
Augeas Elei f. Eleorum rex 5 1 9. ludos Olympios edit 5 8 3. ab Hercule ob mercedem negatam oppugnatur 5 1 9. eius mors 5 3 3. post mortem honores 5 4 2.
Augeas Admeti pat. 10 25 5.
Augurii inventor 10 6 1.
Augustus Graece ἀσβαστός 3 11 4. Amphictyonum rationem mutat 10 8 3. Antonii secretarios in Graecia multat 4 31 1. Cardamylem Lacedaemonis dat 3 26 7. Dymen et Pharas et Triaeam Patrensius 7 17 5, 7 22 1 et 6. donaria et statuas victis aufert 8 46 2. Laconibus libertatem donat 3 21 6. Nicopolin condit 7 18 9. Patras instaurat et augeat 7 18 7. eius templum et laudes 3 11 4. statua 2 17 3. statua ex electro 5 12 7.
Aulis Ogygi f. 9 19 6.
Aulis portus 9 19 6. ibi detinentur Graeci 8 28 4: victimae omnes probae 9 19 7: palmae non edules 9 19 8: figuli multi ib. Agesilai sacrificium 3 9 3.
Aulisel donarium 2 31 6.
Aulon Arcas 3 12 9.
Aulon Messeniae locus 4 36 7.
Aura equa Phidolae 6 13 9.
Aurora Cephalum rapit 1 3 1, 3 18 12. Iovi pro filio supplicat 5 22 2.
aureum Stygis aqua solvitur 8 18 5. aureum signum facie e fluvialis equi dentibus 8 46 4.
auspices 1 34 4—5.
Autesion Tisameni f. 3 1 7, 3 15 6. eius filius, filia, maiores 4 3 4. ad Dorienenses migrat 9 5 15.
Autolaus Arcadis f. nothus 8 4 2. Aesculapium infantem tollit 8 25 11.
Autolyce pater, uxor, sedes 8 4 6. eius filii cum Ulixe venantur 10 8 8.
Autolyces pancratiastes 1 18 3. cum Eteonico contendit 9 32 8.
Automate Danae f. 7 1 6.
Autonoë Cadmi f. 1 44 5. Aristaei uxor 10 17 4.
Autonoë Cephei f. v. **Antinoë**.
Autonomus Eretriensis 10 36 10.
Autosthenes archon Athen. 4 23 4.
Auxesia dea 2 30 4, 2 32 2.
Auxo Gratia 9 35 2.
Axion Phaegei f. 8 24 10.
Axion Priami f. 10 27 2.
Axoniceus Achaeus 10 9 10.
Axius fl. 5 1 5.

Azan Arcadis f. 8 4 2, 10 9 5. eius ludi funebres 5 1 8.
Azania pars Arcadiae 8 4 3.
Azanum ad Peuceellam fl. colonia 10 32 2.
Azeus Clymeni f. 9 37 1 et 7.

Babylonii Seleuciam traducuntur 1 16 3.
Babylonis muri 4 31 5.
Bacchae sacrae feminae 2 7 5. earum cum Baccho adversus Argos expeditio 2 20 4, 2 22 1, in Penthea furor 2 2 7.
Bacchanalia Cynaeae 8 19 1.
Bacchis Prummidis f. Corinthi rex 2 4 4.
Bacchiadae Corinthi reges 2 1 1, 2 4 4.
Cypselum quaerunt 5 17 5.
Bacchus infans ex aquis servatur 3 24 3, puer a Mercurio in caelum portatur 3 18 11. Vulcanum in caelum reducit 1 20 3.
Titanum insidiis petitur 7 18 4, 8 37 5.
Tritonem superat 9 20 4. a Perseo superatus 2 20 4 et 2 22 1. in gratiam cum eo redit 2 23 7. Ariadnem eripit Theseo 10 29 4. Semelen reducit ex inferis 2 31 2, 2 37 5. Antiope punit 9 17 6.
Thebanis vulpem Teumessiam immittit 9 19 1. Athenas venit 1 2 5, 1 23 5.
Amphicnemibus medetur et valicatur 10 33 11.
Bacchi filii Ceramus 1 3 1, Narcaeus 5 16 7, Priapus 9 31 2. expeditio Indiae 10 29 4. antrum in Euboea 2 23 1. festa 2 24 6, 3 22 2, 8 23 1. honores primi 5 16 7, 1 2 5. hortus 3 24 4. miracula apud Eleos 6 26 1. oraculum 9 30 9. orgia 10 33 11. sacra nocturna 2 37 6, a solis feminis tractata 3 20 3. signum barbatum 2 30 1 et 5 19 6. eburneum 2 20 3 et 6 19 10. gypsinum 9 32 1. miniatum 2 2 6, a Vulcano fabricatum 7 19 6. templa 8 23 1, 9 20 4, 9 22 6, 9 23 6 et 7, 9 24 1, 9 38 1. Bacchi similis Antinous 8 9 8 et Zeús *φίλιος*.
Διόνυσος αἰγοβόλος 9 8 1. *αἰσχυμῆτης* 7 20 1, 7 21 6. *Ἀνδρῆς* 7 21 6. *Ἀνδριος* 1 31 4. *Ἀρεσῆς* 7 21 6. *Ἀνξίτης* 8 26 1. *Βάκχειος* 2 2 6, 2 7 5. *Δασύλλιος* 1 43 5. *Ἐλευθερεὺς* 1 20 3 et 29 2. *Κάδμειος* 9 12 4. *Καλυδώνιος* 7 21 1. *Κεραιλῆν* (?) 10 19 3. *Κισσός* 1 31 6. *Κολωνάτης* 3 13 7. *Κρήσιος* 2 23 7. *λαμπήρ* 7 27 3. *Λευκανίτης* 6 21 5. *λύσιος* 2 2 6, 2 7 6, 9 16 6. *μελάναιγος* 2 35 1. *μελόπομενος* 1 2 5, 1 31 6. *Μεσαεὺς* 7 21 6. *μύσσης* 8 54 5. *νυκτέλιος* 1 40 6. *πατέρος* 1 43 5. *πολίτης* 8 26 1.

σαώτης 2 31 5, 2 37 2. *Φαλλήν* 10 19 3. *ψίλαξ* 3 19 6.

Bacchicum *ἐπιφθόγμω* 4 31 4.
Bacchylides Theban. 9 13 7.
Bacis Boeotius vates 10 12 11. eius ora cula 4 27 4, 9 17 5, 10 14 6, 10 32 8 et 11.
Bady loci et fluvii nomen 5 3 2.
Baetis fl. Iberiae 6 19 3.
Balagrae opp. Cyren. 2 26 9.
Balari Sardiniae gens 10 17 9.
balnea Ionica 7 5 11—12.
balsamus arbor 9 28 3.
Balyra fl. 4 33 3.
Baphyras fl. 9 30 8.
Barsine Alexandri Magni uxor 9 7 2.
basilae sacrifici 6 20 1.
βασιλεὺς στοά 1 3 1, 1 14 6.
βασιλεὺς archon Athen. 1 3 1.
Basillis locus Arcadiae 8 29 5.
Bassae locus Arcadiae 3 30 4, 8 41 7.
Bathos locus Arcadiae 8 29 1.
Bathycles Magnesius stat. 3 18 9.
Bathyllus sons 8 31 9.
Baton Amphiarai auriga 2 23 2, 5 17 8, 10 10 3.
Βατραχίου dicasterium Athen. 1 28 8.
Battus Theraeus coloniam in Libyam deducit 3 14 3, 10 15 6. quomodo ei vox restituta ib. 7. eius statua curulis 10 15 6.
Baucis Troezenius Ol. 6 8 4.
Bel deus 1 16 3, 4 23 10, 8 33 3.
Belemina Laconiae opp. 3 21 3. an olim Arcadum fuerit 8 35 3.
Belistiche Ol. 5 8 11.
Bellerophonos a Minerva Pegasus accipit 2 4 1. Aethram uxorem petit 2 31 9.
Chimaeam occidit 3 18 13, 3 27 2. eius equus fontem ungula aperit 9 31 3. ager ei consecratus 2 2 4.
bella alia a victoribus alia a victis nomen traxere 4 6 1. bellum Corinthiacum 4 17 5, 3 9 12. Lamiacum 7 6 5, 10 3 4. Messenium 4 6 1: eius causa 4 4 4—5 5. Persicum 3 7 11. Phocicum s. sacrum 3 10 3, 8 27 9, 9 6 5, 10 13 6. Thebanum 9 9.
Belus Libyae f. 4 23 10. Aegypti pater 7 21 13.
Berenice Ptolemaei Lagidae uxor 1 6 8.
Berenice Ptolemaei Philometoris f. 1 9 3.
Berosus Sabbae pater 10 12 9.
bestiae olim terribiliores 1 27 9.
Βίτας ara 2 4 7.
Bias Amythaonis f. 4 34 4, Talai pater 2 6 6. fratris Melampodis auxilio regni Argivi partem et sponsam obtinet 2 18 4, 4 36 3.
Bias fl. 4 34 4.

Bias Prienensis 10 24 1.
Biblidis amores 7 5 10.
Biblis fons Mileti 7 5 10, 7 24 5.
Bidaei Lacedaem. magistratus 3 11 2, 3 12 4.
bipennes Delphi dicatae 10 4 1.
Birris signum 3 19 3.
bisontem ut venentur Paones 10 13 1—3.
bisonis caput aeneum ib. 1.
Bithynium Bithyniae opp. 8 9 7. Bithynienses Mantinea oriundi ib.
Biton Cleobis frater 2 20 3.
Biton taurum portans 2 19 5.
Blenina opp. Arcadiae 8 27 4.
Boagrius fl. 5 22 4.
Boeae opp. Laconiae 1 27 5, 3 21 7, 3 22 11.
Boeaticus sinus 3 22 11.
Boeo Delphica poëtria 10 5 7.
Boeotarchae 10 20 3. septem 9 13 6—7. imperio annuo 9 14 5.
Boeotus Itoni f. 9 1 1.
Boes Persa 8 8 9.
Boëthus Carthag. caelator 5 17 4.
Boeoti unde denominati 9 1 1. Thessaliae olim partem tenere, Aeolenses dicti 10 8 4. Macedonum partes sequuntur 1 25 4. ad Thermopylas adversus Gallos quot venerint 10 20 3. Boeotorum concilium 9 34 1, a Romanis abolitum 7 16 9.
Boeotia Atticae finitima 9 1 1. eius in Phocidem aditus 10 4 2.
Boeoticae tibiae 4 27 7.
Boeus Heraclida 3 22 11.
βόλεοι 2 36 3.
Bolgius Gallorum dux 10 19 7.
Bolime s. Bolina opp. Achaiae 7 18 6, 7 23 4.
Bolina ab Apolline amata 7 23 4.
Bolinaeus fl. Achaiae 7 23 4.
Βοώνητα domus Polydori Lacedaem. 3 12 1 et 3, 3 15 10.
Bootes sidus 8 3 7.
Boreas Orithyiam rapit 1 19 5, 5 19 1.
Graecis opem fert 8 27 4. Lacedaemonis adversatur 8 27 14. Musaeo volandi facultatem dat 1 22 7. Boreae sacra 8 36 6. Boreae filii Harpyias abigunt 5 17 11.
Boreum mons Arcadiae 8 44 4.
Borus Penthili f. 2 18 8.
Borysihenes fl. 8 28 2.
bos Cadmum Thebas ducit 9 12 1, 9 19 4.
boves Nestoris, Nelei, Iphicli, Geryonis, Iphidamantis 4 36 2—4. boves aenei Delphi dicati 10 16 6, Olympiae 5 27 9. *ἐργάται* Apollini mactantur 9 12 1.
boves nummorum loco 3 12 3.
Branchidae 1 16 3, 5 7 5. Mileti opp. 7 5 4.
Branchyllides Boeotarcha v. Bacchylides

Brasiae opp. Eleutherolaconum 3 21 7, 3 24 3.
Brasidas Tellidis f. 3 14 1.
Brauron demus Atticus 1 23 7, 1 33 1.
Brauroniae Dianae signum e Taurica adeductum 3 16 7, a Xerxe avectum 8 46 3, 3 16 8.
Brenthe Arcadiae opp. 8 28 7.
Brentheates fl. Arcadiae 5 7 1, 8 28 7.
Brennus 10 8 3, 10 19 7. Gallos sollicitat adversus Graecos 10 19 6. Oetam transcendit 10 22 10. Delphos petit ib. 12. vulneratur 10 23 6. moritur ib. 12. eius stratagemata 10 20 6.
Briacas Aeginetae f. 8 5 10.
Briareus arbor in Neptuni et Solis de Corintho controversa 2 1 6, 2 4 6.
Brigantes Britanniae pop. 8 43 4.
Brimias Eleus Ol. 6 16 5.
Briseis 5 24 11, 10 25 1.
Britanni ab Antonino Pio repressi 8 43 4.
Britannorum insula in Oceano 1 33 4.
Britomartis Iovis et Carmes f. eadem Aphacae et Dictynnae 2 20 3. Cretica 3 14 2, 8 2 4. eius simulacrum 9 40 3.
Broteas Tantalus pater 2 22 3.
Broteas Tantalus f. 3 22 4.
Brundisium opp. 6 19 9.
Bruttii 8 15 9.
Bryas Argivorum dux 2 20 1.
Bryaxis stat. 1 40 6.
Bryseae opp. Laconiae 3 20 3.
Bucephala promont. 2 34 8.
Bucolion Holacae f. 8 5 7.
Bulis opp. 10 37 2.
Bulon Bulidis conditor 10 37 2.
Bunus Mercurii et Alcidae f. 2 3 10. Iunoni templum exstruit 2 4 7.
Bupalus architectus et plastes 4 30 6, 9 35 6.
Buphagium locus Arcadiae 8 26 8.
Buphagus fl. 5 7 1, 8 26 8.
Buphagus heros Pheneates 8 14 9, 8 27 17. maritus Promnes 8 14 9.
βουφόνος 1 24 4, 1 28 10.
Buporthmus mons 2 34 8.
Bura Achaiae opp. 7 25 8.
Bura Ionis et Helices f. 7 25 8.
Buraicus fl. 7 25 10.
βουστροφῆδον 5 17 6.
Butas heros 1 26 5. Butadae ib.
Butas Milesius Ol. 6 17 3.
Butas Polycraonis pater 4 2 1.
buxum simulacrum 6 19 6.
Bycelus Sicyon. pugil 6 13 7.
byssus Elea 6 26 6. Elea et Hebraica 5 5 2. byssina tela 7 21 4.
Byzantii muri 4 31 5. Byzantiorum donarium 6 15 7, thesaurus 6 19 9.
Byzes Naxius 5 10 3.

Caanthus Oceani f. ab Apolline sagittis conflixus 9 10 5.
Cabarenes Celtarum extremi 1 35 5.
Cabira urbs 9 25 6.
Cabrael 9 25 5.
Cabiri anactes, 10 38 7. eorum initia 4 1 7, 9 25 5 et 8, templum 9 22 5. Pergamus iis antiquius sacra 1 4 6.
Καβείριον aedes Cabirorum 9 26 1 et 6.
Calchates fl. 10 32 11.
κακιστέχνος Callimachus 1 26 7.
cadaver xi cubitorum 8 29 4. incorruptum 5 20 4, 5 27 11.
Cadmea arx Thebanorum 2 5 2, 2 6 4, 3 17 1. a Cadmo condita 9 5 2. a Lacedaemoniis occupata 9 1 4.
Cadmea victoria 9 9 3.
Cadmus Agenoris f. 3 15 8. Aegyptius an Phoenix 9 12 2. bovem sequitur 9 12 1, 9 19 4. draconis dentes ubi seminarit 9 10 1. Hyantes expellit 9 5 1. Cadmi nuptiae et filiae 9 5 2, domus 9 12 3, 9 16 5. in Semelen et nepotem facinus 3 24 3. in Illyrium migratio 9 5 3, heroum 3 15 8, statua 9 12 4. oraculum ei datum 9 26 3.
Caecines fl. 6 6 4.
Caeadas v. Ceadas.
Caelus v. Uranus.
Caenepolis urbs Eleutherolaconum 3 21 7, 3 25 9.
Caeneus 10 29 10. Pirithoo opem fert 5 10 8.
Καιρός Iovis f. minimus natu 5 14 9.
Caerus Adrasti equus 8 25 9.
C. Iulius Caesar Corinthum et Carthaginiem restituit 2 1 2. eius templum 3 11 4.
caestus 8 40 3.
Caenaco v. Galaco.
Caicus fl. 1 10 4, 5 13 3. Calci campus 5 24 6, 9 5 14, 8 45 7.
Imp. Caius 9 27 3.
Calabrus fl. 6 6 11.
Calades Athen. legumlator 1 8 4. (?)
Calaeus vel Callinus de Thebaldis auctore 9 9 5.
Calais et Zelea Harpyias fugant 3 18 15.
Calamiae vicus Messeniae 4 31 3.
Calamitis stat. Praxiae magister 1 3 4, 1 23 2, 2 10 3, 5 25 5, 5 26 5, 6 12 1, 9 16 1, 9 20 4, 9 22 1, 10 16 4.
Calaoon fl. Colophon. 7 3 5.
Calathion mons 3 26 11.
Calauria ins. 1 8 2. Troezeniorum 10 9 8.
Apollini sacra 2 33 2. ab Apolline tradita Neptuno ib. et 10 5 6. Demosthenis ibi honores 2 33 5.
Calaus Phryx Attis pater 7 17 9.
Calchas Megaris habitat 1 43 1. Iphigeniam immolari iubet 9 19 6. Troia capta cum Pamphyliis errat 7 3 7.

Calchisia Leucippi f. 2 5 7.
Calator Clytii f. 10 14 2.
Callia vel Calliae opp. Arcadiae 8 27 4 et 7.
Callianax Rhodius Euclis pater 6 6 2, 6 7 2.
Callias Athen. Ol. 5 9 3, 6 6 1. Lysimachidae f. 10 18 1.
Calliae donarium 1 23 2, 1 26 4, pax 18 2.
Callibrotus Diconis pater 6 3 12.
Callichorus puteus 1 38 6.
Callicles Megar. stat. 6 7 2 et 9.
Callicrates Achaeus patriam prodit 7 10 5. a Menalcida eluditur 7 12 1. moritur Rhodi 7 12 8.
Callicrates Magnesius Ol. 6 17 3.
Callignoti signum 8 31 7.
Callimachus Athen. polemarchus 1 15 3.
Callimachus stat. 1 26 6 et 7, 9 2 7.
Callinicus Pythocriti pater 6 14 10.
Callinus v. Calenus.
Callion opp. Aetoliae 10 22 6. Calliensium horrenda clades 10 19 1, 10 22 3-4.
Callipatra Diagorae f. Callianactis uxor 5 6 7, 6 7 2.
Calliphaea nympha 6 22 7.
Calliphon Samius pictor 5 19 2, 10 26 6.
Callipolis Alcathei f. 1 42 6, 1 43 5.
Callippus Athen. quinquertio multatur 5 21 5.
Callippus Corinthius ἐν τῇ ἐξ Ὀρχομενίου συγγραφῇ 9 29 2, 9 38 10.
Callippus Moeroclis f. Athen. 1 3 5, 1 4 2, 10 20 5.
Callirrhoe Acheloi f. 8 24 9.
Callirrhoe fons 7 21 1.
Callirrhoe a Creso amatur 7 21 1-5.
Calliste v. Diana.
Calliste ins., quae postea Thera 3 1 7, 3 15 6, 7 2 2.
καλλιστέφανος ἐλάτα 5 15 3.
Callisto Lycaonis f. 1 25 1. in ursam mutata 8 3 6. eius sepulcrum 8 35 8, signum 10 9 5, effigies picta 10 31 9.
Callistonicus Thebanus pater, Empedi f., pro suorum salute mortem optat 7 16 4.
Callistratus Athen., Empedi f., pro suorum salute mortem optat 7 16 4.
Calliteles Laco Ol. 6 16 6.
Calliteles Lepreates 6 15 1.
Calliteles stat., Onatae aut f. aut disc. 5 27 8.
Callon Aegineta stat. 2 32 5, 3 18 8, 7 18 10.
Callon Eleus Ol. 6 12 6.
Callon Eleus stat. 5 25 4, 6 27 8.
Calos a Daedalo occisus 1 21 4, 1 26 4.
Calydon opp. Aetoliae 3 10 2.
Calydonia a Diomedede invaditur 2 25 2.
Calydonii Dianam inprimis colunt 4 31 7, 10 38 12. ab Augusto Nicopolin transferuntur 7 18 8.

Calydonius aper 1 27 9, 9 45 2. eius venatio 3 18 5, 8 45 6, exuviae 8 47 2, dentes 8 46 1.
Calythos stat. 10 13 10.
Cambaules Gallorum dux 10 19 5.
Cambyses colossus rumpit 1 42 3. eius acinaces 1 28 11.
cameli Indici 9 21 2.
Camicus Siciliae opp. 10 17 4.
Camiro Pandarei filia 10 30 2.
Campani Cauloniam everiunt 6 3 12. eorum caput Capua 5 12 3.
Canachus Sicyonius stat., Aristoclis fr., Polycreti disc. 2 10 5, 6 9 1, 6 13 7, 7 18 10, 9 10 2, 10 9 10.
Canathus fons 2 38 2.
canis Aesculapium infantem custodit 2 26 4, 2 27 2. in saxum vertitur 9 19 1. lignum parit 10 38 1. canum ululatus ominosus 4 13 1, 4 21 1. canis rabidi morsus ubi sanetur 8 19 3. catuli mactantur 3 14 9. canis exta 6 2 4.
canes marini 2 34 1, 4 34 3.
Cantharus Sicyonius stat., Alexidis f., Eutychidae disc. 6 3 6, 6 17 7.
Canopicum Nili ostium 5 21 9.
Capaneus Hipponoi f. fulmine tactus 9 8 7, 10 10 3. Iphis frater 2 18 5.
caper aeneus 10 11 5.
Capetus Hippodamiae procus 6 21 10.
Caphe(e)reus Euboeae promont. 4 36 6, 2 23 1.
Caphya et Caphyae urbs Arcadiae 8 13 4, 8 23 3. Caphyarum campus 8 23 2. Caphyatoea petra 8 13 6.
Cappadoces Tauricae Dianae signum sibi tribuunt 3 16 8.
capra lactat Aesculapium 2 26 4. Phylacidem et Phylandrum 10 16 5. aenea inaurata 2 13 6. capra caelestis ib. Aesculapio Archagetae caprae non mactantur 10 32 12.
καπρον σῆμα 4 15 7 et 8.
Caprus Eleus Pythagorae f. Ol. 5 21 10, 6 15 4 et 10.
Capua Campaniae caput 5 12 3.
Car Phoronei f. 1 39 5. Megarensium arcu nomen dat 1 40 6. eius monumentum 1 44 6.
Caralis Sardiniae opp. 10 17 9.
Caranus Macedonum rex 9 40 8.
Carcinus Naupactius ἐπὶ τῶν Ναυπακτίων auctor 10 38 11.
Cardamyle opp. 3 26 7.
Cardia vicus Chersonesi 1 10 5.
Cardianorum urbs a Lysimacho deleta 1 9 8.
Cardys Clymeni pater 5 8 1.
Ceres ab Ionibus electi 7 2 5-10, 7 4 9. Minoi amici 7 3 7. terrae metu afflictis subvenit Antoninus Pius 8 43 4.
PAUSAN. II.

Caria arx Megarensium 1 40 6.
Carmanor Apollinem et Dianam domo excipit et caedis piaculo purgat 2 7 7, 2 30 3, 10 7 2, 10 16 5.
Carmentides Gorgiae pater 6 17 8.
Carme Eubuli f. 2 30 3.
Carnasion olim Oechalia 4 2 2, 4 33 4, 8 35 1.
Carnion fl. Arcadiae 8 34 5.
Carnus Acarnan vates 3 13 4.
Carpasium linum 1 26 7.
Carpia vel potius Carsteia olim Tartessus 6 19 3.
Carpo Hora 9 35 2.
καρποφόροι Ceres et Proserpina 8 53 7.
Carthago restituta a Caesare 2 1 2. adiuta ab Antonino Pio 8 43 4.
Carthaginenses a Tyriris oriundi, rei nauticae peritissimi 1 12 5. Siciliam invadunt 1 12 5, colonis impleant 5 25 6. Solimuntios efficiunt 6 19 10. Sardiniam occupant 10 17 9. a Massiliensibus superantur 10 8 6, 10 18 7.
Caryae vicus Laconiae 3 10 7. Caryatides virgines 4 16 9.
Caryae vicus Arcad. 8 13 6, 8 14 1.
Caryatae demus Tegeat. 8 45 1.
Carystiorum donarium 10 16 6.
Carystus opp. 1 32 3.
caseus athletarum cibis 6 7 10.
Cassander Antipatri f. 1 6 4. Thessalonicenses conflixit 8 7 7. ingratus in Antigoneum 1 6 7. Elateam obsidet 10 18 7, 10 34 2. Thebas restituit 4 27 10, 9 3 6, 9 7 1. Atticae tyrannos imponit 1 25 6 et 7. Potidaeam 5 23 3. Pyrrhum oppugnat 1 11 4. Olympiadem punit 1 11 4, 9 27 2. in Alexandrii posteros saevit 9 7 2. crudelitatis poenas etiam in posteris luit ib. 3 et 8 7 7.
Cassandra s. Alexandra 3 19 6, 3 26 5. ab Aiaee violata 1 15 3, 5 19 5, 10 26 3. a Coroebio expetita 10 27 1. eius filii ab Aegistho iugulati 2 16 6. arca 7 19 7. templum et signum 3 26 5, monumentum 2 16 6.
Cassandra olim Potidaea 5 23 3. eius tyrannus Apollodorus 4 5 4-5.
Cassotis fons et nympha 10 24 7.
Castalia Acheloi f. 10 8 9.
Castalia fons Delphi. 10 8 9.
Castalius Delphi f. 7 18 9. **αὐτόχθων** 10 6 4.
Castor monumentum 3 13 1. Castor et Pollux inter deos relati 3 13 1, 8 2 4. aprum Calydonium venantur 8 45 6 et 7. cf. Dioscuri.
Castorides portae 3 21 9.
Catana urbs 5 23 6, 7 16 5.
Catanensium fratrum pietas 10 28 4.
κατοιάδες caprae 9 13 4.

Catreus Tegeatae vel Minois f. 8 53 4.
Catreus opp. Cret. 8 53 4.
catullus caninus sacrificatur 3 14 9.
Catillus Crotonates 6 19 6.
Caucan Celaeni f. orgiorum Messeniis auctor 4 15. Philyi nepos 4 1 9. Epaminondas in somno visus 4 26 8. Caucon a Messeniis sacrificatur 4 27 6. eius sepulcrum 5 5 5.
Caulonia Achaeorum colonia 6 3 1.
Caus Arcadiae vicus 8 25 1.
Cayster fl. Ephesi pater 7 2 7.
Ceadas 4 18 4 et 5.
Cecrops Erechthei f. rex Athen. 1 5 3, 7 1 2. animalibus vesci velat 8 2 3. prior 1 2 6, 1 5 3. secundus ib. Pandionis f. 9 33 1, pater 1 5 3. aequalis Lycaoni 8 2 2. status eius 10 10 1.
cedro simulacra 8 17 2.
Ceglusa Asopi mater 2 12 4.
Celadus fl. Arcadiae 8 38 9.
Celaenae opp. Phrygiae 2 5 3, 10 30 9.
Celaeno Hyami f. 10 6 3.
Celaenus Philyi f. 4 1 5.
Celbidas Cumanus Tritaeum condit 7 22 8.
Celeae vicus 2 12 4, 2 14 1 et 4.
Κηληδόνες 10 5 12.
Celenderis portus Troezen. 2 32 9.
Celeus Triptolemi pater 1 14 2, Cereris mystes 2 14 3. Cererem excipit 1 39 1. eius filiae Cereri et Proserpinae sacra faciunt 1 38 3.
κέλης ἔπικος 5 7 8, 6 12 1.
Celtae qui post Galatae 1 3 6. Oceanicolae 1 33 4. plurimi 1 9 5. extremi 1 35 5. proceri 10 20 7.
Celtica a Romanis subacta 1 9 5.
Κελτικοὶ θύραες 8 50 1, 10 19 4, 10 20 8.
Cenchreae Corinthiorum navale 2 1 5, 2 2 3, 7 6 7.
Cenchreae in agro Argivo 2 24 7.
Cenchrias seu Cenchrius Neptuni et Pirenes f. 2 2 3, 2 24 7. a Diana occisus 2 3 2.
Cenchrius fl. Ioniae 7 5 10.
Centaurus 5 19 7. Centaurorum et Lapitharum pugna 1 17 2, 5 10 8.
Cephalae demus Atticus 1 31 1.
Cephalenia ins. 1 37 6. Cephalenes Pylenses 6 15 7.
Cephalen citharoedus 10 7 4. mercator 4 20 8.
κέφαλοι turbidis amnibus gaudent 4 34 2.
Cephalus Athen. a Persis corruptus 3 9 8.
Cephalus Deionei f. ab Aurora raptus 1 3 1, 3 18 12. Cephaleniae insulae nomen dat 1 37 6. eius filius e Clymene 10 29 5.
Cepheus Alei f. 8 4 8. Aëropi pater 8 5

1. Caphys nomen dat 8 23 3. a Minerva donatur 8 47 5.
Cepheus Andromedae pater 4 35 9.
Cephisades Eteocles 9 34 9.
Κηφισιάς φυλή 9 34 10.
Cephisus palus 9 13 3, 9 24 1, 9 34 5, 9 38 6.
Cephisocles Chius Lysandri socius 10 9 9.
Cephisodorus Athen. 1 36 5.
Cephisodorus Marathionius equitum Atheniens. dux 8 9 10.
Cephisodorus Athen. stat. 8 30 1, 9 16 2, 9 30 1.
Cephisodorus Boeotarcha 10 20 3.
Cephisus Argolidis fl. 2 20 6, inter Iunonem et Neptunum arbor 2 15 5.
Cephisus Atticae fl. 1 37 3.
Cephisus Eleusin. fl. 1 38 5.
Cephisus Boeotiae fl. 9 24 1, 9 38 7, 10 8 10, 10 33 1 et 5, 10 34 1. pater Dauidis 10 4 7, Lilaiae 10 33 4, Melaenae 10 6 4.
κηποι Athen. 1 19 2.
Κηρ sculpta 5 19 6.
Ceramiceus unde dictus 1 3 1. eius picturae 8 9 8.
Ceramus heros 1 3 1.
Ceramus opp. 6 13 3.
cerastes serpens 8 4 7.
Ceraunia montes Epiri 1 13 1, 5 22 4.
Ceraunus mons Arcadiae 8 41 3.
Cerberus Orci canis 2 31 2, 2 35 10, 3 25 6.
Cercyon Agamedis f. 8 5 4, 8 45 7.
Cercyon Neptuni f. Triptolemi frater 1 14 3. Alopes pater 1 5 2, 1 39 3.
Cerdo Phoronei uxor 2 21 1.
Ceres Dianae mater 8 37 6. hospitio excepta 1 14 2, 1 37 2, 1 39 1, 2 35 4.
Plemnaeo Orihopolin educat 2 5 8. mysteria cum quibusdam primis communicat 1 43 2. apud Pheneatas quomodo colatur 8 15 3. in equam mutata a Neptuno comprimitur 8 25 5, 8 42 1. eius templa 4 17 1, 7 21 11, 9 24 1, 10 35 2.
μέγαλα 1 39 5, 1 40 6, 3 25 9: cum Libera communia 8 9 2, 9 22 5, 9 25 5. depositum apud Cabiraos 9 25 6. simulacrum singulare 8 42 4.
Δημήτηρ ἀντισιδῶσα 1 31 4, Δηώ 8 42 6. ἐν Ἑλῆι 8 36 6. Ἑλευσινία 2 14 1, 3 20 5, 8 15 1, 8 25 3, 8 20 5, 9 4 3. Ἐρινός 8 25 4. Εὐρώπη 9 39 4 et 5. Θεμιστιά 2 34 6 et 11. Θεμία 8 15 4. Θεσμοφόρος 1 31 1, 1 42 6, 2 32 8, 9 6 5, 9 16 5, 10 33 12.
Καβαρία 9 25 5. καρποφόρος 8 53 7. Κιδάρια 8 15 3. ἐν Κορυθαῖαν

8 54 5. λουσία 8 25 6. Λερναία 2 36 7. μαλοφόρος 1 44 3. μέλαινα 8 5 8, 8 42 1. Μυκαλησία 9 19 5. Μυσία 2 18 3, 7 27 9. Παναχία 7 24 3. Πελασγίς 2 22 1. προστασία 2 11 3. προσύμνη 2 37 1. Σιτιρέτις 10 35 10. Χαμνὴ 6 20 9, 6 21 1. χλοή 1 22 3. χθονία 2 35 4, 3 14 5.
Cereus castellum Thespiensium 9 14 2.
Cereuthrus Gallorum dux 10 19 7.
cerva Telepho ubera praebet 8 48 7. venatore secum in voraginem pertrahit 8 22 9, Saronem in mare 2 30 7. cervorum longaeuitas 8 10 10. cervae albae 8 17 4. cervi curru iuncti 7 18 12, Isidi nati 10 32 16.
Ceryceus mons 9 20 3.
Κέρυνια urbs et mons Arcadiae 7 6 1, 7 25 5.
Cerynes Temenī f. 2 28 3.
Ceryntes fl. 7 25 5.
Ceryx Eumolpi vel Mercurii f. 1 38 3.
Cestria a Cestirino denominata 2 23 6.
Cestrinus Heleni f. 1 11 1, 2 23 6.
Ceyx rex Trachinis 1 32 6.
Chabrias ab Epaminonda victus 9 15 4. eius sepulcrum 1 29 4.
Chaereas Sicyonius Chaeremonis f. Ol. 6 3 1.
Chaereas Thebanus a Cleombroto interfecit 9 13 3.
Chaeremon Sicyonius 6 3 1.
Chaeresilaus Iasii f. 9 20 1.
Chaeon Apollinis f. 9 40 4.
Chaeon Pellen. tyrannus 7 27 7.
Chaeronea Boeotiae urbs olim Arne 9 40 5. unguentis nobilis 9 41 7. Chaeroneensis clades 1 25 3, 1 18 8, 5 20 10, 9 6 5, 9 29 8. circa Chaeroneam tropaea 9 40 7, Taxili clades 1 20 6, Arcadum 7 15 5.
Chaeroneses sceptrum colunt a Vulcano fabricatum 9 40 11.
Chalciceus e Cephalī posteris 1 37 6.
Chalcidenses ad Euripum 5 23 2, 9 12 6.
Naxum in Sicilia condunt 6 13 8. eorum urbes ab Agesipolide expugnantur 3 5 9. vincit apud eos Hesiodus 9 31 3.
Chalcis ad Euripum Graeciae clavis 7 7 6.
Chalcis regio et tribus apud Erythraeos 7 5 12.
Chalcodon Hippodamiae procus 6 21 10.
Chalcodon ab Amphitryone interfecit 8 15 6, 9 17 3, 9 19 3.
Chalcodontes duo 8 15 6.
χαλκούς nummus 7 22 3.
Chaldaei templi aecolae 1 16 3. primi animalum esse immortalem docuerunt 4 32 4.

Chamynus Pisaeas a Pantaleonte interfecit 6 21 1.
Chacon mons Argivus 2 24 6.
Chaonum rex 10 12 10.
Chaos primum natum 9 27 2.
Characoma prope Pellana 3 21 2.
Charadra opp. Phocidis 10 3 2, 10 33 6.
Charadrus Achaiae fl. 7 22 11, Argolidis 2 25 2, Messeniae 4 33 6, Phocidis 10 33 6.
Charilaus (vel Charillus) Polydectae f. rex Spartae 2 36 4, 3 7 3. Aegyn evertit 3 2 5. contra Tegeatas ducit 3 7 3, 8 5 9, 8 48 4.
Charinus Eleus Ol. 6 15 2.
Charisiae (vel Charisia) urbs Arcadiae 8 3 4, 8 27 3. eius rudera 8 35 5.
Charisius Lycaonis f. 8 3 4.
Charmidas Euthysis f. a Lacedaemoniis in Cretam missus 3 2 7.
Charmides Eleus Ol. 6 7 1.
Charmides Phidiae pater 5 10 2.
Charmus Athen. primus Amori aram dedicavit 1 30 1.
Charon inferorum portitor 10 28 2.
Charon Lampsaenus Pythae f. 10 38 11.
Chartus Laced. plastes, Euchiri magister 6 4 4.
Chelidorea mons Arcadiae 8 17 5.
Chelone promont. 1 2 4.
Chenae vicus Oetae montis 10 24 1.
χήρα Marpesiae Tegeatidis cognomen 8 47 2.
Cherrhonesus Clazomenia 7 3 9, Cnidia 5 24 7, Cretensis 6 16 5, Thracia 6 19 6.
Chersias Orchomenius de Aspledone 9 38 9, de Hesiodo ib. 10.
Chilon Aristotimum Elidis tyrannum opprimit 5 5 1.
Chilon Patrensis 6 4 6, 7 6 5.
Chilon sapiens 10 24 1. eius heroum 3 16 4.
Chinaera 3 25 6.
Chimarrhus fl. 2 36 7.
Chimerium locus Thesprotidis 8 7 2.
Chimon Argivus Ol. 6 9 3.
Chione Boreae et Orithyiae f. Eumolpi mater 1 38 2.
Chionis Corinthius stat. 10 13 7.
Chionis Laco Ol. 4 23 4 et 10, 6 13 2, 8 39 3.
Chrisophus Cretensis stat. 8 53 8.
Chiron Achilles magister 3 18 12. Anigro vulnus lavat 5 5 10. in deorum numerum receptus Achilles consolatur 5 19 9. eius Paracensis poema Hesiodum 9 31 5.
χιτών domus 3 16 2.
Chius ins. 7 4 8. Chii Pactem Persis tradunt 4 35 10.
Chius Neptuni f. 7 4 8.

- Chloris Amphionis et Niobes f. 2 21 9, 5
16 4. Neli uxor 9 36 8, 10 29 5.
Choaspes fl. 10 31 7.
Choerili Athen. poetae Alope 1 14 3.
Choerilus Eleus Ol. 6 17 5.
Χοῖριος νάπη 4 1 1, 4 30 1.
Choerus Micynthi pater 5 26 5.
Choma locus Arcadiae 8 44 1 et 5.
chordae septem 3 12 10, 9 5 7.
Chorea μαινας 2 20 4.
chorus virorum Delum missus 4 4 1. chori
a Vulcano et Daedalo fabricati 8 16 3.
Chorus loci nomen 3 11 9.
χορημολογοί 10 12 11.
Chromia toni f. Endymionis uxor 5 1 4.
Chronius 8 47 6.
Chrysanthus Cereri raptum Proserpinae
enarrat 1 14 2.
Chrysaoris urbs quae postea Stratonicea 5
21 10.
Chryse Halmi f. 9 36 1.
Chryse ins. submersa 8 33 4.
Chryseis (vel Chrysis) Iunonis templum
incendit 2 17 7. ad Minervam Aleam
confugit ib. 3 5 6.
Chryses Neptuni et Chrysogeniae f. 9 36 4.
Chrysippus Pelopis f. 6 20 7.
Chrysippus Solensis 1 17 2, 1 29 15.
Chrysogenia Halmi filia 9 36 1 et 4.
Chrysoroxas fons Troezeniorum 2 31 10.
Chrysorthe (Chrysoroxe?) Orthopolidis f. 2
5 8.
Chrysothemis Argivus stat. 6 10 5.
Chrysothemis Carmanoris f. hymnis certat
10 7 2.
Chithonia Colontae f. 2 35 4.
Chithonia Phoronei f. 2 35 4.
Chithonius Spartus 9 5 3.
Chithonophyle Sicyonis f. 2 6 6, Philantis
uxor 2 12 6.
χῆτροι γυναικεῖοι 4 35 9.
κῆρωτοί Cereales 10 23 3.
cicadae Locrenses vocales, Rheginae mu-
tae 6 6 4.
Cichyrus Thesprot. 1 17 4.
Cillas Pelopis auriga 5 10 7.
Cimmerius Ephesus, Lysandri ad Aegospo-
tamos socius 10 9 9.
Cimon Miltiadi f. 2 29 4, 8 52 3. Spar-
tanis auxilio missus remittitur 1 29 8, 4
24 6. Elionem expugnat 8 8 9. Scyrum
capit 1 17 6, 3 3 7. ad Eurymedontem
vincit 1 29 3. Cyprum adiuvat 1 29 13.
ossa Thesi investigat 3 3 7.
Cimon Miltiadi pater 8 52 1.
Cinadus Menelai gubernator 3 22 10.
Cinaethon Lacedaemonius genealogias scrip-
psit 2 3 9, 2 18 6, 4 2 1, 8 53 5.
cinere pluit 9 6 6. e cinere focus 5 15 9,
ara 5 13 8, 5 14 8, 9 11 7, gradus 5 13
10, tectorium 5 13 11.
cinnabaris una cum auro effoditur 8 39 6.
cinnabari oblitum signum Bacchi 7 26 11.
Cinyrae filia 1 3 2.
cippi quibus foedus inscriptum 2 12 8.
κίφος Messenias δ **στέφανος** 3 26 10.
Circe cum ancillis 5 19 7.
Cirrha nympa 10 37 5.
Cirrha Delphorum navale 10 1 2, 10 8 8,
10 37 4.
Cissa fons 8 12 4.
Cisseus a Carano victus 9 40 8.
κισσοτομοί festum 2 13 4.
κίσση **Δεσποίνης** 8 37 4, Cereris **Ἐρι-
νός** 8 25 7.
Cisus Temeni f. 2 12 6, 2 19 1, 2 26 2.
Deiphontem odit 2 28 3.
Cithaeron Plataeensis rex monti nomen
dat 9 1 2. Iovem consilio iuvat 9 3 1.
Cithaeron mons Boeotiae 1 38 8, 9 2 4.
Cithaerionides nymphe 9 3 9.
Cithaerionius leo 1 41 3.
cithara inventa ab Apolline 5 14 8. chor-
dis septem 3 12 10. Lacedaemonios in
proelia euntes regit 3 17 5.
Cladeus fl. Elidis 5 7 1, 5 10 7, 5 17 7, 6
20 6, 6 21 3.
Claene templum 3 26 11.
Clareotis tribus Tegeatica 8 53 6.
Clarus Colophonias opp. 8 29 4, 10 12 5.
templum ibi et oraculum Apollinis 7 3
1, 7 5 3 et 4.
Imp. Claudius Thespiensis Amoris sig-
num reddit 9 27 3.
claudus qui sit, cum regno esse indignum
3 8 9, 7 2 1.
claves Graeciae tres 7 7 6.
Clazomenae a quibus conditae 7 3 8.
Clazomenia chersonesus 7 3 9.
Clazomeni Herodoto Ol. statum ponunt 6
17 2. eorum thermas 7 5 11.
Cleander Mantinensis Philopoemenis tutor
8 49 2.
Clearchus Reginus plastes, Euchiri disc.
6 4 4, 3 17 6.
Cleareus Eleus Ol. 6 19 9.
Κληδόνων aedes apud Smyrnaeus 9
11 7.
Cleestoniae 3 16 6.
Cleo Thetidis sacerdos 3 14 4.
Cleobis et Biton 2 20 3.
Cleoboea 10 28 3.
Cleobulus Lindus sapiens 10 24 1.
Cleocritus Naxius 6 13 8.
Cleodaeus Aristomachi pater 2 7 6, Hylli
f. 3 15 10.
Cleodice 10 26 2.
Cleodora nympa 10 6 1.
Cleotas Aristoclis f. stat. 1 24 3, 6 20 14.

- Cleogenes Sileni f. Ol. 6 1 4.
Cleolae Philasii donarium 5 22 1.
Cleolus Clitorius 8 27 2.
Cleombrotus Anaxandridae f. 3 3 9.
Cleombrotus Leonidae gener. Spartae rex
3 6 7.
Cleombrotus Pausaniae f. Spartae rex 3
5 7. ad Leuctra occumbit 1 13 4, 3 6 1,
9 13 10.
Cleomedes Astypalaensis ultimus heroum
6 9 5—8.
Cleomedes Samius ad Aegospotamos cum
Lysandro pugnat 10 9 10.
Cleomenes Aegypti praefectus 1 6 3.
Cleomenes Anaxandridae f. rex Spartae 3
3 9. Demaratum imperio privat 2 4 3—4.
Argivos in Argi luco exurit 2 20 8, 3 3
10, 3 4 1. contra Athenas exercitum ducit
3 4 2. Aeginetas Persis studentes
comprimit ib. 3. se ipse interfecit ib. 5.
Cleomenes Boeotarcha 9 15 1.
Cleomenes Cleombroti f., rex Spartae 1 13
4, 3 6 2.
Cleomenes Leonidae f. rex Spartae ulti-
mus 3 6 9, 3 7 1. Achaeos vincit 2 9 1.
Megalopolin capit. ad Selasiam supera-
tur 2 9 2, 7 7 4, 8 8 11, 8 27 15, 8 49
4. in Aegyptum fugit et se ipso occidit
2 9 3.
Cleomnis (?) Epaminondae pater 4 31 10.
cf. Polymnis.
Cleon Athen. 1 29 13.
Cleon Magnesius 10 4 6.
Cleon Sicyonius stat., Antiphanis disc. 5
17 4, 5 21 3, 6 1 5, 6 8 5, 6 9 2, 6 10 9.
Cleon Sicyoniorum tyrannus 2 8 1.
Cleonae urbs Argivorum 5 2 1. unde dicta
2 15 1.
Cleonaei Clazomenas incolunt 7 3 9. eo-
rum donarium Delphis 10 11 5, monu-
mentum Athenis 1 29 7.
Cleone Asopi Sicyonii filia 2 15 1.
Cleones Pelopis f. 2 15 1.
Cleonicae a Pausania interfecta 3 17 8.
Cleonnis et Damis cum Aristodemus de
regno contendunt 4 10 5. Cleonnis dux
Messeniorum 4 7 4, 4 11 3. Damidi ad-
iunctus 4 13 5.
Cleonymus Cleomenis f. Pyrrhum contra
Spartanos sollicitat 1 13 4, 3 6 3. Za-
raca diripit 3 24 1.
Cleopatra Attali neptis ab Olympiade oc-
ciditur 8 7 7.
Cleopatra Idae f. 4 2 7.
Cleopatra Philippi f. 1 44 6.
Cleopatra Ptolemaeum Philometora filium
odit 1 9 1—3.
Cleopompus Parnassii pater 10 6 1.
Cleopus s. Cnopus Codri f. 7 3 7.
Cleosthenes Epidamnus Ol. 5 23 5, 6
10 6.
Cleostratus Menestrati amasius 9 26 7.
- Clepsydra fons 4 31 6, 4 33 1.
Cleso Clesonis f. Inus cadaver sepulcro
mandat 1 42 7.
Cleson Lelegis f. 1 39 6, 1 42 7. Pylae
pater 1 39 6, 4 36 1, 6 22 5.
Cleta vel Clyta Gratia 3 18 6, 9 35 1.
Clidicus Aesimidae f. 1 3 3.
Climax locus 8 6 4.
Clinias Arati pater Sicyoniorum princeps
2 8 2. Sicyoniis gymnasium exstruit 2
10 7.
Clinomachus Eleus Ol. 6 15 1.
Clinopater Milesius 6 2 6.
κλίσσιον Lycomidarum 4 1 7.
Clisthenes Aristonymi f. Sicyoniorum ty-
rannus 2 8 1. Amphictyonum in bello
Cirrhaeo dux 2 9 6, 10 37 6. victor
Pyth. 10 7 6.
Clisthenes Athen. tribuum numerum auxit
1 29 7. conf. 1 5 1.
Κλεισθένης **στοά** 2 9 6.
Clitodemus **λόγος Ἀττικῆς** 10 15 5.
Clitomachus Thebanus Ol. 6 15 3.
Clitor Arcadiae opp. a Clitore conditum 8
4 5, 8 21. Clitoriorum donarium Olym-
piae 5 23 7.
Clitor Azanias f. Arcadiae rex 8 4 4, 8
21 3.
Clitor fl. 8 21 1.
Clymene Homeri mater 10 24 2.
Clymene Minyae f. 10 29 6.
Clymene Persei **σώτειρα** 2 18 1.
Clymene Troiana 10 26 1.
Clymenus Cardylis f. ex Hercules Idaci
posteris Elidem venit et ludos instituit
5 8 1, 6 21 6. eius donarium 5 14 8.
Clymenus infororum deus 2 35 9.
Clymenus Phoronei f. 2 35 4.
Clymenus Presbonis f. rex Orchomeni 9
37 1.
clypeus aureus Croesi donum 10 8 7. Me-
nelai dracone insignis 10 26 3. clypei
Argolici 8 50 1. clypeis quinam primum
usi 2 25 7.
Clytaemnestra Tantalo ante Agamemnonem
nupta 2 18 2, 2 22 3. eius sepulcrum 2
16 7, signum 3 19 6.
Clytidarum gens 6 17 6.
Clytie Pandarei f. 10 30 2.
Clytius Alcmaeonis f. e Phaege filia 6 17 6.
Clytius Caletoris pater 10 14 2.
Clytius Lamedontis affinis 2 6 5.
Cnacadium mons 3 24 6 et 8.
Cnacalus mons Arcadiae 8 23 4.
Cnacias equus 6 10 7.
Cnagaeus cum Dioscuris Aphidnam invadit
3 18 4.
Cnauson opp. Arcadiae 8 27 3.
Cnidii Venerem inprimis colunt 1 1 3. eo-
rum colonia 10 11 3. donaria 10 11 1, 10
25 1, 10 32 1. thesaurus 10 11 5.

Cnidus Caricae Cherrhonesi 1 1 3, 5 24 7.
Euripo intersecta 8 30 2, eius Isthmus
perfordi vetitus 2 1 5, conditor 10 11 1.
Cnosus urbs 9 40 3. Cnosiorum et Lacedaemoniorum bellum 2 21 3.
Cocalus rex Sicilliae 1 21 4, 7 4 6.
κόκκος planta tinctoris apta 10 36 1.
Coccygus mons 2 36 1.
Cocytus fl. 1 17 5.
Coddini petra 3 22 4.
Codrus Melanthi f. Athen. rex 8 51 1.
ubi interfectus 1 19 5, 7 25 2, eius status
10 10 1, eius filii de regno contendunt
7 2 1, coloniam in Asiam deducunt
ib.
Coelus a Saturno castratur 7 23 4.
Coeranx Abantis f. 1 43 5.
Coetus fl. 4 33 6.
Coelus Laloniae pater 4 33 6.
Colaenis dea 1 31 4.
Colaenus rex Atticae ante Cecropem 1 31
5, Colonidas condit 4 34 8.
Colchi Minervam Asiam colunt 3 24 7.
Colias promont. Atticae 1 1 5.
Colona locus Spartae 3 13 7.
Coloniae opp. Troadis 10 14 1.
colonia Graecorum prima 8 3 5, coloniae
e Graecia tres ab exteris deductae 7 12.
Colonides opp. Messeniae 4 34 8.
κολωνός ἑπικίος locus Atticae 1 39 4.
Colontas Argivus Cererem domo non ex-
cipit 2 35 4.
Colophon urbs 7 3 1—4, 7 5 10, 9 32 6.
Colophonii a Lysimacho Ephesum dedu-
cti 1 9 7, 7 3 4, eorum sacra 3 14 9,
donarium 6 17 4.
colossus Iovis 1 18 6, Memnonis 1 42 3,
Minervae et Herculis 9 11 6.
Colotes Parius Pasitidis disc. 5 20 2.
columna lignea fulmine intacta 5 20 6,
quernae 6 24 9, vii planetarum simu-
lacræ (?) 3 20 9.
Colyergia promont. 2 34 8.
κολύμβου ἀμύλλα 2 35 1.
κολυμβήθρα 4 35 9.
coma Alpheo altius 8 20 3, detondetur flu-
vis 1 37 3, 8 41 3, a virginibus ante
nuptias 2 32 1, a mulieribus Hygieae 2
11 6, in sepulcro 7 17 8.
Comaethus et Melanippi amor 7 19 2.
Combatus Gallorum dux 10 22 3.
Cometes Asterionis pater 5 17 9.
Cometes Thesil f. 8 45 6.
Cometes Tisamenii f. natu maximus 7 6 2.
comicator ποταμίων statuariae 1 21 1.
Comon Megarensis 10 9 10.
Comon Messeniorum dux 4 26 2 et 3.
κομοσάνδαλον flos 2 35 5.
compedes captivorum in templo suspensae
4 27 2.

conchites lapis 1 44 6.
conchyli tingendis lanis 3 21 6.
Concordiae ara 5 14 9.
Condylea vicus Arcadiae 8 23 6.
Conon 1 29 15, Timothei f. 3 9 2, Veneri
templum extruit 1 1 3, urbi muros 1 2
2, Rhodios a Lacedaemoniis abstrahit 6
7 6, ad Cnidum vincit 6 3 16, Graeciam
restituit 8 52 4, eius statua 1 3 2, 1 24
3, 6 3 16.
Conon pro Iphidamante pugnat 5 19 4.
Copae opp. Boeotiae 9 24 1.
Copais lacus 9 24 1.
Coptus Aegypti opp. 10 32 18.
cor ex orichalco cum mystica inscriptione
2 37 3.
Κοράκων νῆσος 8 25 12.
Corax Coroni f. 2 5 8.
Corax equus 6 10 7.
Coreyra Asopi f. 2 5 2, 5 22 6.
Coreyra ins. a Pyrrho occupatur 1 11 6.
Coreyraeorum tauri aenei Olympiae et
Delphis 5 27 9, 10 9 3.
Κορυνηαῖα στοά 6 24 4.
κόρδαξ saltatio 6 22 1.
Κόρη v. Proserpina.
Coresi et Callirrhoe amor 7 21 1.
Coresus, autochthon, templi Dianae Ephe-
siae conditor 7 2 7.
Coresus locus Ephesi 5 24 8.
Corinna poetria 9 20 1, 9 22 3.
Corinthia regio Argivae pars 1 2 1, Co-
rinthii et Megarensis agri fines 1 44 10.
Corinthiacum bellum 3 9 12, 4 17 5.
Corinthii Asiatico bello abstinere invit 3
9 21, ab Aristomene caesi 4 19 1, Lacedaemoniorum adversus Messenios socii 4
11 1, 4 15 8, eorum donarium Olympiae
5 25 1, thesaurus Delphis 10 13 6, ad
Corinthum proelium 9 6 4.
Corinthium aes 2 3 3.
Corinthus 2 2 6—3 1, olim Ephyræa 2 1
1, Macedonico iugo liberatur ab Arato
2 8 4, a Flaminio 7 8 3, Achaiei syned-
rii particeps ibi, a Mummio eversa 2 1 2,
2 7 16 7, a Caesare instaurata 2 1 2, 2
3 1, 5 1 2, Corinthi situs 8 1 1, reges 2
3 10, 2 4 2—4, gymnasium vetus 2 4 5,
Isthmus 2 1 5, Neptuno sacer 2 1 6, na-
valia 2 2 3, aquaeductus 8 22 3.
Corinthus Iovis vel Marathonis f. 2 1 1, 2
3 10.
cornix Hesiodi sepulcrum ostendit 9 39 3.
cornix aerea 4 34 5.
de cornubus animalium 5 12 1—3.
cornu copiae (κέρας Ἀμαλθείας) 6 20 4.
Coroebus Argivus 1 43 7.
Coroebus Eleus Ol. 5 8 6, 8 26 3.
Coroebus Phryx Mygdonis f. 10 27 1.
corona aurea 2 17 6, aurea oleaginam fron-

dem referens 5 11 1, quernam 5 12 8.
coronae e pennis 9 34 3, spicae 7 20 1.
Corone opp. Messeniae 4 34 4.
Coronea opp. Boeotiae 9 34 3 et 7, proe-
lium ibi commissum 3 9 13, 9 6 4.
Coronea opp. Messeniae 4 34 5.
Coronis Phlegiae f. a Diana interfecta 2
26 6, eius simulacrum 2 11 7.
Coronus Apollinis e Chrysorthoe f. 2 5 8.
Coronus Thersandri f. 9 34 7.
Coronea opp. Boeotiae 9 24 5.
Corsi inquilini Sardiniae 10 17 9.
Corsica ins. Graecis Cyrenas, vicina Sardi-
niae 10 17 8.
corvi Delphos convolant et Atheniensium
donarium auro spoliunt 10 15 5.
Corybantes 3 24 5, 8 37 6.
Corymbus Satrapes 6 25 6.
Corycia nympha 10 6 3, 10 22 2.
Corycium antrum 10 6 3, 10 32 2 et 5.
Corycyus mons ap. Erythraeos 12 7.
κόρυθος coloniae dux 4 34 8.
κορυνητής Areithous 8 11 4.
κορυνηαῖος Capitolinus 2 4 5.
Coryphasium promont. 4 36 1.
Coryphe mons Smyrn. 7 5 9.
Coryphon mons 2 28 2.
Κορυθηῖα demus Tegeaticus 8 45 1.
Cot Meropis ins. 6 14 12, terrae motu
concussa 8 43 4, ibi Aesculae 3 23 6.
Coorum donarium 6 17 2.
κοσμητήριον Sicyoniorum 2 7 5.
κόσμος κίωνων 8 45 5.
κόσσυφοι Cyllenes montis 8 17 3, galli-
naei 9 22 4.
coetae cadaveris continuo osse 1 35 6.
Costoboci Graeciam invadunt 10 34 5.
cothurni 8 31 4.
Cotilion mons Arcadiae 8 41 7 et 10.
Cotyis porticus Epidauri 2 27.
Cragaeus Phylonomae pater 10 14 2.
Cranæa ins. 3 22 1.
Cranaus Athen. rex ab Amphictyone regno
privatus 1 2 6, 1 31 3.
Craneum lucus cupressorum prope Corin-
thum 2 2 4.
Craneum pugna 10 3 4.
Crataemenes Samius praedonum dux 4 23 7.
crater aeneus Vulcani opus 9 41 1, crater
Halyattis Delphis positus 10 16 1.
Crathis mons et fl. Arcadiae vel Achaiae
7 25 11, 8 15 8—9, 8 15 4.
Crathis fl. Italiae 7 25 11, 8 15 9.
Cratinus Aegiraus Ol. 6 3 6.
Cratinius Laced. stat. 6 9 4.
Cratisthenes Cyrenaeus Ol. 6 18 1.
Cratagus v. Cragaeus.

Craugis Megalopoliit. Philopoemenis pater
8 49 1, 8 52 1 et 6.
Crauxidas Cranonius Ol. 5 8 8.
κρηναίαι πύλαι Theb. 9 8 5.
Creon Lycomeides pater 10 25 6.
Creon Menoecei f. Laodamantis tutor 1 3
9, 9 5 13, eius filiae 9 10 3.
Creophylli Ἡράκλεια 4 2 3.
Cres Tali pater 8 53 5.
Κρησίοι ἄνδρες 10 6 7.
Cresius mons Arcadiae 8 44 7.
Cresphontes Aristomachi f. 2 18 7, 5 3 6,
Heraclicarum in reditu dux 4 31 11, 5 3
6, Cypseli filiam ducit 4 3 6, 8 5 6, 8 29
5, Messeniam dolo obtinet 4 3 3, 4 5 1.
Eumanti vate ultitur 4 16 1, filii eius et
regia 4 3 7, effigies 4 31 12.
Cresus v. Coresus.
Creta ins. Iovis nutritrix 8 35 2, seditioni-
bus vexata 3 2 7, leges a Minoe accipit
3 2 4, coloniam in Asiam mittit 7 2 5.
Cretenses Daedalo magistro signis ligneis
conficiendis clari 8 53 8. Cretenses sag-
gittarii 1 23 4, 7 16 1, mercenarii 4
8 3, 4 19 4, eorum sepulcrum Athenis 1
29 6.
Cretea regio in Lycaeo Arcadiae monte 8
38 2.
Cretheus Aeoli f. Nelei pater 4 2 5, 9
36 8.
Cretheus Amythaonis pater 5 8 2.
Cretheus Talai pater 8 25 9.
Crethon Dioclis f. 4 30 2.
Creugas Epidamnus pugil 8 40 3, eius
signum 2 20 1.
Creusa Aeneae uxor captivitate liberata 10
26 1.
Creusa Erechthel f. cum Apolline concum-
bit 1 28 4.
Creusis Thespiensium navale 9 32 1.
Crianus Eleus Ol. 6 17 1.
Crino Antenor f. 10 27 4.
κρίον Thyestae monumentum 2 18 3.
Crison Himeraus Ol. 5 23 4.
Crisa Homero, quae vulgo Cirra 10 37 5.
Crisseum pelagus 10 13 10.
Crisus Phoci f. 2 29 4.
Crisus, Tegeata 8 45 1.
κρητήριον locus Argis 2 20 7.
Critis Athen. stat. 1 8 5, 1 23 9, 6 3 5.
Cribolus Phoenicium dux 10 20 3.
Criotodamus Clitorius Ol. 6 8 5.
Criotodamus Achaeorum praetor 2 1 2, 7 14 4.
Criotodamus Hicetaonis f. 10 26 1.
Crisus Euboeae princeps 10 6 6.
Crisus fl. 7 27 11.
Crisus Theoclis f. vates 3 13 3.
Crisus Titan 7 27 11.
Croceae vicus Laconiae 3 21 4, eius lapi-
cidina et lapides 2 3 5, 3 21 4.

erocodili in sola Africa 2 28 1. bicubitales 1 33 6, 4 34 3.
Crocon Eretriensis Ol. 6 14 4.
Croconis βασιλεια 1 38 2.
Croesus Lydus 8 24 13. Lacedaemonios donis sibi conciliat 4 5 3. Apollini Πυθαι aurum mittit 3 10 8. eius donarium clypeus aureus 10 8 7.
Croesus v. Crisus.
Cromi in Arcadia 8 3 4, 8 27 4.
Cromitis regio 8 34 6.
Cromus Lycaonis f. 8 3 4.
Cromus Neptuni f. 2 1 3.
Cromyon s. Crommyon locus Corinthiae regionis 2 1 3.
Cronius Hippodamiae procus 6 21 11.
Cronius mons Elidis 5 21 2, 6 19 1, 6 20 1.
Crotalus Hippodamiae procus 6 21 10.
Crotani pars Pitaneum 3 14 2.
Crotan colonia Lacedaemoniorum 3 3 1. fluvijs ibi Crathis 7 25 11.
Crotoniatae cum Locris bellum gerunt 3 19 12. eorum de Helena narratio 3 19 11. carcer 6 13 1. regio luporum ferax 6 14 8.
Crotopos Agenoris f. rex Argivorum 1 43 7, 2 16 1. eius monumentum 2 23 7.
Crui fons Arcadiae 8 35 8.
κρυπτός λιμνην 2 29 10.
Cleatus Actoris f. Amphimachi pater 5 3 3 et 4. Dameonem interficit 6 20 16. eius ab Hercule confixi monumentum 2 15 1.
Ctesiae λόγος ἐς Ἰνδοῦς 9 21 4.
Ctesippus Herculis f. 2 19 1, 3 16 6.
Ctilmenus Ganyctoris f. Hesiodo interfecto exsul 9 31 6.
cuculus Ianonis scepro cur insideat 2 17 4.
culices Mynsios expellunt 7 2 11.
Cumae in Opicis 7 22 8, 10 12 8. Cumani in Opicis 8 24 5.
e cupressu simulacra 6 18 7, 8 17 2. eupressi proceritate insignes 8 24 7. cupressorum luci 2 2 4, 2 15 2, 4 33 4, 8 41 4.
Curetes Idaei Dactyli 5 7 6. alii ac Corybantes 8 37 6. Anactes 10 38 7. Iovem infantem Saturno surripunt 4 33 1. primi cursu certant Olympiae 8 22 2. eorum μέγαρον 4 31 9.
Curetes post Acaeanes dicti 8 24 9. ab Apolline contra Aetolos adiuti 10 31 4. curriculum Spartan. 3 14 6. Eleorum 6 23 1. arboribus ornatum 8 26 1.
curvus aeneus 6 12 1 et 6. cervix iunctus 7 18 12. manu inhibitus 6 5 6.
cursor nudus 1 44 1, armatus 6 10 4.
cursus certamen procis propositum 3 12 1. imperium petentibus 5 1 4. ab Hercule

institutum 5 7 7. Apollinis et Mercarii 5 7 10, virginum 5 16 7. cursus armatus 3 14 3, 5 8 10. δίαυλος 5 8 6.
Cyamites heros 1 37 4.
Cyana v. Hydna.
Cyaneae ins. Lyciae finitima 7 21 13.
Cyanippus Aegialei f. 2 18 4. eius tutores 2 30 10.
Cyaretus Codri f. 7 2 10.
Cyathus ab Hercule digito percussus 2 13 8.
Cyaxares rex Mediae 5 10 3.
Cybelus Sicyonius pugn. v. Bycelus.
Cycheus heros 1 36 1.
Cyclades insulae 1 1 1, 5 21 13, 5 23 2.
Cyclops 10 22 7.
Cyclopum opera 2 16 5, 2 20 7, 2 25 8, 7 25 5.
κυκνίαι ἀετοί 8 17 3.
Cycnus ab Hercule occisus 1 27 6.
Cycnus Ligurum rex in cycnum avem transformatus 1 30 3.
Cycnus Neptuni f. rex Colanarum 10 14 1.
Cydiades Athen. contra Gallos fortiter pugnant occumbit 10 21 5.
Cydnus fl. frigidus 8 28 3.
Cydon v. Cylon.
Cydon Mercurii ex Acacallide f. 8 53 4.
Cydon Tegeatae f. urbi nomen dat 8 53 4.
Cydonia Cretae opp. 6 21 6. a Cydone conditum 8 53 4. a Phalaeco obsessum 10 2 7.
Cylarabes Stheneli f. rex Argivorum 2 18 5. eius gymnasium 2 22 8.
Cyllen Elati f. 8 4 4, 8 17 1. cf. 6 26 4.
Cyllene Arcadiae mons 8 4 4 et 6, 8 15 4, 8 17 1.
Cyllene Eleorum navale 4 23 1, 6 26 4, 8 5 8.
Cylon seu Cyclon Argivus a Persis pecunia corruptus 3 9 8.
Cylon Athen. 1 28 1, 1 40 1. sectatores eius occisi 7 25 3.
Cylon Eleus 5 5 1. 6 14 11.
Cynaethaenses Arcades 8 19 1. eorum donarium 5 22 1.
Cynaretus Codri f. Myntem condit 7 2 10.
Cynae Eretriensis Philabri pater 7 10 2.
κυνες 2 34 1.
Cynisca Archidami regis filia 3 8 1, 5 12 6, 6 1 6. eius heroum 3 15 1.
Cyniscus Mantinensis Ol. 6 4 11.
Cynoris rex Spartae, Amyclae f. 3 1 3, 3 13 1.
Cynortion mons 2 27 7.
Cynosarges Herculis templum 1 19 3.
Cynoscephalis pugna a Philippo contra Romanos commissa 7 8 7.
Cynosurenses Lacon. 3 2 2, 3 7 2, 3 16 9.
Cynurae Arcad. 8 27 4.
Cynurus Persi f. 3 2 2

Cynus Opuntiorum navale 10 1 2.
Cynus Larymnae pater 9 23 7.
Cyparissiae opp. Messeniae 4 36 7, 8 1 1.
Cyparissus opp. Phocicum, postea Anticyra 10 36 1.
Cyphantum rudera 3 24 2.
Cypris carmina de Aeneae uxore 10 26 1.
de Dioscurorum uxoris 3 16 1. de Neoptolemo 10 24 4. de Palamede 10 31 2. de Proteus 4 2 7.
Cyprii suum exta inspicunt 6 2 5. Homerum sibi vindicant 10 24 3.
Cyprus a Telchinibus habitatur 9 19 1, a Ptolemaeo Lagi capitur 1 6 8, a Philometore eiusque fratre tenetur 1 9 1. confugiunt eo naves Athen. post proelium Aegospotam. 3 11 5.
κυψέλη Corinthii l. q. λάγναξ 5 17 5.
Cypselidae 5 17 5.
Cypselus Aegypti f. Arcadiae rex filiam Cresphonti dat 4 3 6, 8 5 6, 8 29 5. genus eius regno privatur 8 5 13.
Cypselus Eteionis f. Corinth. tyrannus 2 4 4, 5 2 3. in cista infans servatus 5 17 5. Periander pater 10 24 1. eius maiores 5 18 7. donarium Olympiae 5 2 3.
Cyrenaei a Ptolemaeo Lagi deficiunt 1 6 5. eorum thesaurus Olympiae 6 19 10, donaria Delphis 10 13 5, 10 15 6. Ἀσκληπείδων 2 26 9—10.
Cyrene Aristaei mater 10 17 3.
Cyrene a Batto condita 3 14 3, 10 15 6.
Cyrenus ins. v. Corsica.
Cyros Aesculapii templum 7 27 11.
Cyrtones opp. Boeotiae 9 24 4.
Cyri maioris laus 8 43 6.
Cyrus minor Atheniensibus infensus 5 6 5. Lacedaemonios pecunia iuvat 3 9 4, 9 32 7.
Cythera ins. et urbs 1 23 1. a Tolmide capta 1 27 5. Venerem Uraniam colit 1 14 7.
Cytherus fl. 6 22 7.
Cythnii 5 23 2.
Cyziceni Proconnesios in civitatem suam cogunt 8 46 4. unguentum Cyzic. 4 35 8.
Dactyli Idaei Curetes 5 7 6.
δακτύλιον μνήμα 8 34 2.
Daedala magna et parva Plataeensium 9 3 2.
Daedala simulacra lignea 9 3 2.
Daedalo Autolycei pater 8 4 6.
Daedali Athen. nomen 9 3 2. aetas 10 17 4. genus exilium fuga 1 21 4, 2 15 1, 7 4 5—7, 8 53 8, 9 11 4. discipuli 2 15 1, 3 17 6, 5 25 13. opera 1 27 1, 2 4 5, 8 16 3, 8 35 2, 8 46 2, 9 11 4, 9 39 8.
Daedalus Sicyonius stat. 6 2 9, 6 3 4, 6 6 1, 10 9 6.
Daetondes Sicyonius stat. 6 17 5.
Daetus a Cephalo oriundus 1 37 6.
Daemenes Tisamoni f. 7 6 2.
Daiphanes v. Daiphantes.
Daiphantes Hyampolites dux Phocens. 10 1 8.
Daippus stat. 6 12 6, 6 16 5.
Daira Oceani filia 1 38 7.
Damagetus Rhodius Aristomenis gener 4 24 2.
Damagetus Diagorae f. Ol. 6 7 1.
Damagetus Dorici f. 4 24 3.
Damarchus Parrhasius Ol. 6 8 2. in lupum mutatus ib.
Damaretus Etymonis f. 5 5 1.
Damaretus Heraeensis 5 8 10, 6 10 4, 8 26 2, 10 7 7.
Damaretus Messenius Ol. 6 14 11.
Damaretus Phigaliensis 6 6 1.
Damarmenus Eretriensis piscator 5 13 5.
Damasias Penthili f. Achaeae princeps 7 6 2, 5 4 3.
Damasichthon Codri f. Colophonis imperator 7 3 3.
Damasichthon Opheltiae f. Thebarum rex 9 5 16.
Damasistratus Plataeensium rex Laium sepelivit 10 5 4.
Damasistratus Theopompi historici pater 3 10 3, 6 18 5.
Damasus Codri f. 7 3 6.
Damatris Eleus 6 16 9.
Dameas Arcas stat. 10 9 8.
Dameas Crotoniata stat. 6 14 5.
Dameon Philiuntis f. Herculis socius 6 20 16.
Dania 2 30 4, 2 32 2.
Damis cum Aristodemo de imperio contendit 4 10 5. Messeniorum dux creatur 4 13 5.
Damiscus Messenius 6 2 10.
Damithales Pheneates 8 15 4.
Damoctides Boeotarcha 9 13 6.
Damoctridas Argivorum rex 4 35 2.
Damoctritus Achaeorum praetor 7 13 1. damnatus in exilium abib. 5.
Damoctritus Sicyonius stat. Pisonis disc. 6 3 5.
Damon Athen. Euctemonis f. Phocenses in coloniam ducit 7 2 4, 7 3 10.
Damon Thurius Ol. 4 27 9, 6 5 3, 7 25 4, 8 27 8.
Damonius Eleus 5 21 16.
Damoophilus Boeotarcha 9 13 6.
Damonon Messenius stat. 4 31 6 et 7 et 10, 7 23 6 et 7, 8 31 1 et 6, 8 37 4.
Damonon Pantaleontis f. Pisae rex 6 22 3.
Damonon Thoantis f. Corinthi rex 2 4 3.
Damosius v. Damasias.
Damotheidas Lepreata Aristomenis gener 4 24 1.
Damothenidas Maenalius Ol. 6 6 3.

Damoxenus Syracusanus pugil 8 40 3.
 Danai Argivi 7 1 7.
 Danaus Argivorum regno potitur 2 16 1, 2 19 3. ubi primum appulerit 2 38 4. filias quo invento elocavit 3 12 2. eius thronus 2 19 5, monumentum 2 20 6, statua 10 10 5. eius filiarum facinus 2 24 2, donarium 2 37 2.
 δαφναφόρος Apollinis sacerdos 9 10 4.
 Daphnes amor 8 20 1.
 Daphnis nympa Telluris oraculi interpret 10 15 5.
 Dardania ins. postea Samothrace 7 4 3.
 Dardanus Phryx a love Baecchi simulacro donatus 7 19 6.
 Dardanus Paophidius Zacynti pater 8 24 3.
 Darius Artaxerxis f. nothus 6 5 7.
 Darius Hystaspis 3 4 2, 3 9 6, 3 12 7, 7 10 1.
 Dasylys Gygis pater 4 21 5. eius vicus 4 35 11.
 Daseae opp. Arcadiae 8 3 3, 8 27 4, 8 36 9.
 Daseatis Lycionis f. 8 3 2.
 Dasmon Corinthius Ol. 4 13 7.
 Datis Medus 10 28 6.
 δαυλα τὰ δασέα 10 4 7.
 Daulis nympa 10 4 7.
 Daulis opp. Phocidis 1 41 8, 10 3 1, 10 4 7.
 δεκαδραχμία a Lysandro instituta 9 32 9, ab Epaminonda abolita 8 52 4, 9 5 4.
 Declelea Athen. φρονήιον 3 8 6.
 decimae spoliolum 3 18 7, 5 10 4, 10 10 1. metallorum 10 11 2. decimati captivi 1 20 6.
 Degmenus Eleus sagittarius 5 4 2.
 Deianira Oenei f. 2 23 5, 6 19 12.
 Delerates Gorgiae gener 6 17 7.
 Deidamia Pyrrhi f. 4 35 3.
 δειμάτος (δειμῶ) εἰκὼν 2 3 7.
 Deinomea Troas 10 26 2.
 Deion (vel Deioneus) Cephalus pater 1 37 6, 10 29 6.
 Deiope 1 14 1.
 Deiphobus 5 22 3.
 Deiphontes Antimachi f. Temeni gener 2 19 1. affinitus odio est 2 25 3. Epidauriam occupat 2 26 1, 7 4 2.
 Δειράδος locus Argol. 2 24 1. eius portae 2 25 1.
 Delium Tanagraeum 1 29 13, 9 20 1, 10 28 6. pugna ibi commissa 9 6 2.
 Delphi et Pytho eadem urbs 10 6 5. eius situs et conditor 10 6, 10 8 6, 10 9 1. hippodromus et navale 10 37 4. stadium 10 32 1. templum Apollinis antiquissimum 10 5 9, saepius attentatum 10 7 1,

a Phlegyis captum 9 36 2 et 10 7 1, a Phocensibus 3 10 3 et 10 2 2, a Gallis 1 4 4. Delphici templi architectus 9 37 5. Delphici thesauri 6 19 1, 10 11. donaria 10 9 et 10. λέσχη 10 25 1. oraculum 10 5 5. πρόμαντις pecunia corrupta 3 4 4. Delphos conveniunt Amphictyones 7 24 4, 10 8 1.
 Delphi Pyrrho sacra faciunt 1 4 4. Phocenses vocari nolunt 4 34 11. saevitiae eorum ab Archidamo eripiuntur 3 10 4. contra Gallos a Graecis adjuvantur 10 22 13. eorum donarium lupus aereus 10 14 7. Delphorum ἐξήγηται 10 28 7.
 Delphinium dicasterium Athen. 1 28 10.
 delphinus Melicertae cadaver in litus effert 1 44 8 et 2 1 3. Phalaranthum in Italia 10 13 10. Arionem Taenarum 3 25 7. puero sanationis mercedem pendit 3 25 7. aeneus 2 2 8, 6 20 10.
 Delphus Apollinis f. 10 6 3. 10 32 2.
 Delta Aegypti. 6 26 9.
 Delta Argiv. 2 21 1.
 Delus direpta a Menophane 3 23 3. prope deserta 8 33 2, 9 34 6. Delii ab Atheniensibus electi 4 27 9. hymnum commemorant Sibyllae 10 12 2. Delum sacrificia et choros mittunt Messenii 4 4 1. Delia navis 1 29 1. Deliae virgines comam detondent Hecærgae et Opidi 1 43 4.
 Demades Athen. proditor 7 10 4.
 Demaenetus Aesculapio templum extruit 6 21 4.
 Demaratus Aristonis f. mense septimo natus 3 7 7. a Cleomene regno privatur 3 4 3—4, 3 7 8. in Persidem abiit 3 7 8.
 Demareus Heraeensis v. Damareus.
 Demetrii satellites a Trophonio punitus 3 39 12.
 Demetrius Antigoni f. 1 6 5. tyrannos Athenis elicit 1 25 6—7. cum Lysimacho bellum gerit 1 10 1. Alexandrum Cassandri f. occidit 1 36 6, 9 7 3. Sicyonem veterem evertit 2 7 1. in Seleuci potestatem venit 1 19 2. eius statuae 6 15 7, 6 16 3, 10 10 2.
 Demetrius Phanostrati f. tyrannus Athen. 1 25 6.
 Demetrius Philippi f. Messenien occupat 4 29 1, 4 32 2. a fratre veneno necatur 2 9 5.
 Demetrius v. Dametrius.
 Demo Sibylla Cumana 10 12 8.
 Democles archon Athen. 10 23 14.
 Democrates Tenedius Ol. 6 17 1.
 democratia olim Graecis incognita 9 1 2. Athenis valida 4 35 5. eius auctor Theaeus 1 3 3. democratia picta ib.
 Democritus Tenedius Ol. 6 17 1.

Demodocus Alcinoos familiaris 1 2 3, 3 18 11.
 Demonassa Amphiarai f. 3 13 8, 5 17 7. Thersandri uxor 9 5 15.
 Demophantus occisus a Philopoemene 8 49 7.
 Demophon Pisae tyrannus 5 16 5.
 Demophon Thesei f. 10 25 7 et 8. caedis reus 1 28 8.
 Δημοι minores Atticae 1 31 1 1 32 3—33 8.
 Demosthenes Alcisthenis f. Spartanos in Sphacteria ins. capit 1 13 5. se ipse interficit 1 29 12.
 Demosthenes Demosthenis f. ab Harpalo non corruptus 2 33 3—5. exsul se interficit 1 8 2, 2 33 3. eius monumentum 2 33 3.
 Demylus Carystius 6 10 1.
 dentes mirae magnitudinis 8 46 5. dentes non renascuntur nec igni cedunt 5 12 1—2. dentes non esse sed cornua exsertas ex elephantis ore sannas ib. dentium ordines tres 9 21 4.
 Deomenia Arcadis f. v. Diomenia.
 Deon Dropionis pater 10 13 1.
 Deotes Codrida 7 3 10.
 Derae locus Messeniae 4 15 4.
 Derites Harpali f. 7 18 5.
 Derrhion locus 3 20 7.
 desperatio Phociae 10 1 8.
 Δεσποινά 5 15 4 et 10, 8 10 10, 8 27 6, 8 35 2, 8 26 9, 8 37 1—10, 8 42 1. ab Anyto nutrita 8 37 5.
 Deucalion Cretensis 1 17 6.
 Deucalion Oresthes pater 10 38 1. sepultus Athenis 1 18 8. eius diluvium 1 40 1, 5 8 1, 10 6 2. diluvii aquae ubi defluerint 1 18 7.
 deus bonus 8 36 5, maximus 10 37 3. deae magnae 4 3 10, 4 27 6, 4 33 5, 8 29 1, 8 31 1 et 5. dii ex Argis 7 23 10. duodecim 1 3 3, 1 40 3, 8 25 3.
 ἐπιδάσκει 2 27 6. ἐργάται 8 32 4. ignoti 1 14 4, 5 14 8. inferi 2 31 2, 10 32 13. magni 8 21 4. maximi 7 22 9.
 αἰετῶν 10 38 8. primi (Patroi?) 8 31 3. puri 8 44 5. deorum omnium templa 1 18 9, 2 2 8, 2 25 6, 3 22 8; arae 5 14 8, 5 15 1 et 10. deorum convivae homines 8 2 4, simulacra victis adempta 8 46 2, cognomina a dedicantibus templorum indita 4 23 10.
 Dexamenus Oleni rex 5 3 3, 7 18 1.
 Diaeus Achaeorum princeps 7 12 3, 7 13 5, 7 15 7. veneno se ipso necat 7 16 6.
 Diaeus Diophanis pater 8 51 1.
 Diagon fl. 6 21 4.
 Diagoras Damageli f. 4 24 3. eius posterii Diagoridae ib. et 6 6 2. eorum victoriarum et statuae 6 7 1—3.

Diagoras Rhodius 10 9 9.
 Dialces Mantinensis 6 6 1.
 Diallus Smyrnaeus Ol. 6 13 6.
 Diana Cereris filia Proserpinae comes 8 31 3. Sibylla 10 12 2. habitandi locum monstrat 3 22 12. parturientibus formidolosa 4 30 5. Buphagum transfigit 8 27 17 et Callisto 8 3 6. Procridi canem donat 9 19 1. ab Hyampolitis praecipue culta 10 35 7. humeris alatis 5 19 5. eius simulacra 7 24 1, 7 26 11, 7 27 4, 8 37 4, 9 20 1, 10 37 1: lignea 1 29 2. templum Megaris 1 43 1, Aulide 9 19 6. ara quadrangula 5 14 5.
 Ἀρτεμὶς ἀγοραία 5 15 4. ἀγορτέρα 1 19 6, 1 41 3, 5 15 8, 7 26 3 et 11, 8 32 4. αἰγιεῖα (?) 3 14 2. Ἀττώλη 10 38 12. Ἀλφειαία 6 22 10. Ἀμαρυσία 1 31 5. Ἀναίτις 3 16 8. ἀπαρχομένη 8 23 6—7. ἀρσση 1 29 2. ἀστρατεία 3 25 3. Βραυρωνία 1 23 7, 1 33 1. Δαφοναία 3 24 8. Δερεῖτις 3 20 7. Διπύρνα 3 24 9. Δικηνναία 10 36 5. Ἐλαφρία 6 22 10. Ἐθλία 9 17 1. εὐρύππα 8 14 5. Εὐθρόνη 8 41 4—5. Ἐφεσία 4 31 7, 5 6 5, 5 19 2, 7 26 8, 13 1, 8 23 1, 8 30 6. ἡμερασία 8 18 8. Ἱέρεια 8 44 2. Ἰσώρα 3 14 2, 3 25 4. Ἰριγνεία 2 35 1. καλλίστη 1 29 2, 6 35 8. Καρναῖτις 3 10 6. Κεδρεῖτις 8 13 2. Κνακαλησία 8 23 3. Κνακεῖτις 8 53 11. Κναγία 3 15 4. Κοινώα 5 15 7. Κονδυλεῖτις 8 23 6. Κορδαία 6 22 1. κορυφαία 2 28 2. Λαφρία 4 31 7, 7 18 8. Λευκοφρονήνη 1 26 4, 3 18 9. λιμναία 2 7 6. λιμναῖτις 3 23 10, 4 4 2, 4 31 3, 7 20 7, 8 53 11. Λυκαία 2 31 4. Λυκοῦσις 8 36 7. λυγοδέσμη 3 16 11. Μοννηχία 1 14 4. Μυσία 3 20 9. Ὀρδία 2 24 5, 3 16 6 et 10, 8 23 1. παιδοτροφός 4 34 6. πατρώα 2 9 6. Πειθώ 2 21 1. Περσική 7 6 6. προπυλαία 1 38 6. πρωτοφρονία 10 38 6. Πυρρονία 8 15 9. Σαφρονία 2 32 10. Σκαδῖτις 8 35 5. σελασφόρος 1 31 4. Στυμφαλία 8 22 7. σώτειρα 1 40 2, 1 44 4, 2 31 1, 3 22 12, 7 27 3, 8 30 10, 8 39 5. Τανυρική 1 23 7, 3 16 8. τριπλαρία 7 19 1, 7 22

11. Φεραια 2 10 7, 2 23 5. φιλομειραξ
6 23 8. φασφόρος 4 31 10.
Diasiae 9 30 8, 10 13 5.
δάνυος 5 8 6, 5 17 6. σύν ασπίδι 10
34 5.
Dicaearchia opp. Tyrrhenorum 4 35 12, 8
7 3.
dicasterium quod de regibus Spartanorum
iudicet 3 5 2. dicasteria Atheniensium 1
28 6—11.
Δίκης effigies 5 18 1.
Dicon Pyth. 6 3 12.
Dietynna Britomartis 2 30 3, 3 12 8.
Dictys Persel σωτήρ 2 18 1.
Didas Aegyptius pugil 5 21 15.
Didyma Milesiorum 2 10 5, 5 13 11. Apo-
linis ibi oraculum 7 2 6.
Didymae insulae 10 11 4.
Δίδυμοι locus 2 36 3.
digiti refracti in palaestricis certaminibus
6 4 1, 8 40 2. digiti sepulcrum 8 34 2.
Ditirephes 1 23 3.
Ditymene mater 7 17 9, 7 20 3, 8 46 4,
9 25 3.
Dine scatarigo 8 7 2.
Dinicha Archidami uxor 3 10 1.
Dinnytas Parrhasius 6 8 2.
Dinocrates Messeniorum princeps 4 29 11.
Philopoemenis necati poenam luit 8 50
7—8.
Dinolochus Pyrrhi f. Ol. 6 1 4.
Dinomenes Hieronis pater, rex Syracusa-
rum 6 12 1.
Dinomenes Hieronis f., rex Syracusarum 6
12 1, 8 42 8.
Dinomenes Hieronis percussor 6 12 4.
Dinomenes stat. 1 25 1.
Dinosthenes Laco Ol. 6 16 8.
Dinnytas Parrhasius v. Dinnytas.
Diocles Cereis mystes 2 14 3.
Diocles Ortilochi f. 4 1 4, 4 30 2.
Diodorus Sicyonius Ol. 7 17 1.
Diogenes Boeotarcha 10 20 3.
Diogenes Macedonici praesidii dux 2 8 6.
Diogenes Sinopensis 2 2 4.
Diogenia Celei filia 1 38 3.
Diogenetus Crotoniates Ol. 10 5 13.
Diomedes 10 25 4.
Diomedes Thrax ab Hercule interfectus 3
18 12, 5 10 9.
Diomedes Cynippi tutor 2 30 10. Argi-
vorum ad Troiam dux 1 11 7, 2 30 10.
in reditu errat 1 29 9. Hippolyto sacra
instituit 2 32 1. Apollini templum dicat
2 32 2. Minervae 2 24 2, 4 35 8. Oe-
neum avum tuetur 2 25 2. Thebarum
expugnationis socius 2 20 5. Palamedem
interficiit 10 31 2. Pythiorum ludorum
auctor 2 32 2. Palladium furatur 1 22 6.
eius status 10 10 4.

Diomenia Arcadis fil. 8 9 9.
Dion Epidaureus Lysandri ad Aegospeta-
mos socius 10 9 10.
Dion urbs Macedoniae 9 30 7, 10 13 5.
Dionysades virginis 3 13 7.
Dionysias fons 4 36 7.
Dionysicles Milesius stat. 6 17 1.
Dionysion 1 43 5, 2 7 5.
Dionysius Argivus stat. 5 26 3 et 4 et 7,
5 27 2.
Dionysius tyrannus 1 2 3, 6 2 6.
Dionysophanes Ephesus 9 2 2.
Diophanes Diaei f. Megalopolitanus Achae-
orum praetor 8 5 1, 8 30 5.
Diophanius archon Athen. 8 45 4.
Diorea Amaryncei f. 5 3 4.
Dioscuri matrum genus a Pleurone du-
cunt 3 13 8. in Messenia nati 3 26 3,
4 31 9. Argonautae 3 19 7, 3 24 7.
Olympionicae 5 8 4. cum patruelibus
suis pugnant 4 3 1. Messeniis adversan-
tur 4 16 5 et 9, 4 27 3. a Phormione
hospitium petunt 3 16 2. quando in
deorum numerum recepti 3 13 1. eorum
arae 10 33 6; domus 3 16 2; ira 4 26 6,
4 27 1—3; iacrus 7 22 5; signa 2 22 5,
3 26 3 (cf. 3 24 5), 3 31 9, 5 19 2; stu-
dium 2 34 10; templa 1 18 1, 3 14 6, 3
20 1, 8 9 2; uxores, filii, equi 2 22 5,
3 12 8.
διοναυτες 2 36 6, 10 39 7. ἀμβούλοι
3 13 6. ἀπετήριοι 3 14 7. θεοὶ μεγά-
λοι 1 31 1, 8 21 4. σωτήρες 2 19.
Διοσημεῖαι 3 5 8.
Diotimus Milonis Crotoniatae pater 6 14 5.
Dipaes opp. 8 27 3.
Dipaenses 3 11 7, 8 8 6, 8 45 2.
Dipoena vel Dipoenae Arcad. opp. 8 27
4 et 7.
Dipoenus et Scyllis stat., Daedali f. et
disc. 2 15 1, 2 22 5, 2 32 5, 3 17 6, 5
17 1, 6 19 14, 9 35 3.
Dirce fl. Boeotiae 9 25 3.
Dirce Lyci uxor ab Antiopae filis occidi-
tur 9 17 6, 9 25 3.
discus a Perseo inventus 2 16 2. disco
occiditur Thermius 5 3 7. disco detru-
di Milo non potest 6 14 6. disci terni 6
19 4.
divinatio ex aquis 3 23 8, 7 21 12. ex
Aetnae crateribus 3 23 9. ex inominis
3 26 1. e talis 7 25 10. e victimae al-
ligatae gestu 4 32 3. e dissectione ani-
mallum extis 6 2 5. ἀπό κληδόνων 9
11 7.
divitiae olim in equis et bobus positae 4
63 3.
Dius Amphimachi f. 5 3 5. Oxylo Eleo-
rum regnum petenti resistit 5 4 1.
Dilylus stat. 10 13 7.

Docimus Macedo Antigoni dux 1 8 1.
Dodoneum Iovis templum 1 17 5. oracu-
lum 7 21 2, 7 25 1, 8 11 12, 9 25 8, 8
28 6. quercus sacra 8 23 5. πέλειαι
vates 10 12 10.
δολιχός 3 21 1.
Dolopes Amphictyones 10 8 2. extincti
ib. 5.
δοναῶν locus in agro Thespiensi 9 31 7.
Dontas Laced. stat., Dipoeni et Scyllidis
disc. 6 19 14.
Donusa opp. Sicyoniorum 7 26 13. conf.
Gonusa.
δορκάδες a Patrensibus mactantur 7
18 12.
Dorcea fons 3 15 2.
Dorces Hippocoontis f. 3 15 1.
Doridas Propodae f. 2 4 3.
Dorieus Anaxandridae f. in coloniam mit-
tuntur 3 3 10, 3 16 4—5.
Dorieus Damageti f. 4 24 3. Damageti
pater ib.
Dorieus Diagorae f. Rhodius Ol. 6 7 1 et
4—7.
Dorienses Amphictyones 10 8 2. unde in
Peloponnesum venerint 5 1 2, quando
8 5 1, qua via 8 5 6, quo duce 5 3 5.
in civitates recipiuntur 2 13 1, 4 3 6.
Corinthus oppugnant 2 4 3. Iovi προ-
παῖο templum statuunt 3 12 9. in Caria
considunt 4 5 3, in Asia 10 24 1. Car-
neum maxime colunt 3 13 4. eorum dia-
lectus in Peloponneso non adeo antiqua
2 37 3, a Messeniis accurate servata 4
27 11. Dorica aedificatio (ἐργασία) 5 10
2, 5 16 1, 6 24 2 et 5. Δώριον ἀνέλημα
9 12 5. σπονδαὶ 3 5 8.
Δωρίς ἀρχαία 10 37 2.
Dorium mons 6 3 16.
Dorium urbs 4 33 7.
δούρον sceptrum Vulcani apud Chaeronen-
ses 9 40 11.
Δορυκλείοι exsules Megarenses 1 40 5.
Doryclidas Laced. stat., Dipoeni et Scyl-
lidis disc. 5 17 1.
Doryseus Labotae f. Spart. rex 3 2 4.
Dotadas Isthmii f. Messeniorum rex 4
3 10.
Drabescus 1 29 4.
draco viae dux 8 8 4. urbis condendae lo-
cum monstrat 3 23 7. fontis custos 9 10
5, Hesperiorum malorum 6 19 8. puerum
contra lupum tuetur 10 33 9. singulari
modo interemptus 9 26 7. draconis forma
sumpta daemon cum femina concumbit 4
14 7. draconis e dentibus satis nascuntur
viri 9 10 1. in draconem conversus
puer 6 20 5. draco Minervae appositus

1 24 7. draco in clypeo Menelai 10 26
3, Epaminondas 8 11 8. dracones Ae-
sculapio sacri 2 11 8, 2 28 1: Trophonio
9 39 3. Triptolemi curru iuncti 7 18 3.
sceptro circumvoluti 9 39 3. dracones
Gigantibus pro pedibus 8 29 3. drao-
num squamae 1 21 6.
Draconis Athen. leges de caede 6 11 6,
de adulterio 9 36 8.
Drepanon promont. 7 23 4.
Dromeus Mantinensis Ol. 6 11 2.
Dromeus Stymphalius Ol. Pyth. etc. 6
7 10.
Dromichaetes Getarum rex 1 9 6.
δρόμος v. curriculum et cursus.
Dropion rex Paeonum 10 13 1.
Dryades nymphae 8 2 2, 8 39 2, 10 32 12.
Drymaea opp. Phocidis 10 3 2, 10 33 12.
Dryon Pellenensis 6 8 5, 7 27 5.
Dryops Apollinis f. 4 34 11.
Dryopes 4 8 3, 4 34 9 et 11, 5 1 2.
δρυὸς tria genera in Arcadia 8 12 1.
Dulichii postea Παλιεῖς 6 15 7.
duos parietes de eadem fidelia dealbare 6
3 15.
δούριος vel δούρειος ἔπιος 1 23 8, 2
29 4, 3 15 5, 10 26 2.
Duris f. Samius Ol. 6 13 5.
duces in magnis cladibus plerumque primi
cadunt 3 6 1.
Dynas Aegimii f. 7 17 6.
Dyme urbs Achaiae 7 17 5—14.
Dyrrhachium olim Epidamnus 6 10 8.
Dysaules Triptolemi pater 1 14 3, Celes
frater 2 14 2. Cereris sacra instituit ib.
4. eius monumentum 2 12 4.
Dyscinetus archon Athen. 4 27 9.
Dysponteus Oenomai f. 6 22 4.
Dyspontii ab Eleis deficient 6 22 4.
Ebeni lignum 1 42 5. simulacra ebenina
1 35 3, 1 42 5, 2 22 5, 8 17 2, 8 53 11.
ebrietas picta 2 27 3. Sileno vinum mini-
strat 6 24 8.
ebur unde importetur 5 12 3. ebur statu-
rum oleo vel aqua rigatur 5 11 10, 7 27
2. eius solum compagem coagmentat
Damophon 4 31 6. eboris usus antiquus
1 12 4. signum eburneum 8 46 5.
Ecbatana 4 24 2.
ἐκβεβασθαι 3 24 4.
Ecdelus Arcesilae disc. Philopoemenis
praeceptor 8 49 2.
ἐκχειρία 5 4 5, 5 20 1. Iphitum coronat
5 10 10, 5 26 2.
Echeclus Agenoris f. 10 27 2.
Echecratidis Larissaei donarium 10 16 8.
Echedamia opp. Phocidis 10 3 2.
Echelas Penthili f. 3 2 1.
Echenbrotus Arcas victor Pyth. 10 7 4.

Echemus Aeropi f. Arcadiae rex 8 5 1.
 Hyllum interficit 1 41 2, 8 5 1, 8 45 3,
 8 53 10. eius monumentum 8 53 10.
 Echephron Herculis f. e Psophide 8 24 2
 et 7.
 Echestratus Agidis f. Spartae rex 3 2 2.
 Echetus Agasicles pater 2 10 3.
 Echellus seu Echellaeus heros 1 15 3, 1
 32 5.
 Echeuthenses demus Tegeaticus 8 45 1.
 Echidna Stygis et Pirantis f. 8 18 2, 3
 18 10.
 Echinades ins. 8 1 2, 8 24 11.
 Echion Cadmi gener 9 5 3.
 Echo septemplex 5 21 7. Echus porticus
 ib. et 2 35 9.
 Echoeas 10 25 3.
 Ectenes 9 5 1.
 Edoni 10 33 2. Athenienses caedunt 1
 29 4.
 Eetion Cypseli pater 2 4 4.
 Egestani Doriem occidunt cum exercitu
 3 16 5.
 Eion a Cimone expugnatur 8 8 9.
 Eioneus Magnetis f. Hippodamiae proci
 6 21 11.
 Eioneus a Neoptolemo occisus 10 27 1.
 Elaea opp. Mysiae 9 5 14. Elaitarum do-
 narium Olympiae 5 24 6.
ἐλαία καλλιστέφανος 5 15 3.
ἐλαίος 2 32 10.
 Elaeus locus 4 1 6.
 Elaion mons 8 41 7, 8 42 1—3.
 Elaphion Elea 6 22 11.
Ἐλαφίων mensis apud Eleos 5 13 11, 6
 20 1.
 Elaphus fl. Arcadiae 8 36 7.
 Elasus a Neoptolemo caesus 10 26 4.
 Elatea opp. Phocidis 1 20 3, 7 15 5, 8 4
 4, 10 3 2, 10 34 1—6. Elateensium do-
 narium 1 26 3, 10 18 7.
 Elatus Arcadis f. montis Cyllenes domi-
 nus 8 4 1 et 4, 10 34 2 et 6. eius statua
 8 48 8, 10 9 5.
 Electra ab Oreste Pyladi data 2 16 7, 3 1
 6. sceptrum patris in Phocidem aufert 9
 40 12.
 Electra Atlantis f. 4 33 6.
 Electra Cadmi soror 9 8 4.
 Electra fl. 4 33 6.
 Electra Helenae famula 10 25 4.
 Electra Oceani f. 4 30 4.
 electri genera duo 5 12 7. electro conser-
 tum monile 9 41 5.
Ἠλεκτρα seu *Ἠλεκτρίδες πύλαι* Theba-
 rum 9 8 4, 9 11 1.
 Electryon Licymni et Alcmenae pater,
 Mideae rex 2 22 8, 2 25 9.
 Elei olim Epei 5 1 4. unde profecti 5 1 3.
 optimis legibus instituti 4 28 4. Elei et

Pisatae ut litem diremerint 4 15 7. Isth-
 micis ludis arcentur 5 2 2—5, 6 3 9, 6
 16 2. Eleorum reges 5 1 3. res bellis
 gestae 2 4 7. cum Spartanis bellum 3 8
 3—6, 4 15 7, 5 27 11: cum Arcadibus 5
 24 4, 6 20 4, 6 21 2: cum Sicyoniis 6 3
 3. mulieres Achillem lugent 6 23 3.
 Ammonis et heroum cultus 5 15 12. pry-
 taneum 5 15 3. tribus 5 9 5—6. tabu-
 lae seu commentarii victorum Olympi-
 corum 3 21 1, 5 21 9, 6 2 3, 6 8 1, 6
 13 10. foederis tabulae cum Atheniensib-
 us pacti 5 12 8.
 Eleonia regio 1 29 6.
 elephantum quando primum in Europa visi
 1 12 3. eorum exsertos dentes cornu
 esse 5 12 1.
 Elephenor 1 17 6, 8 15 6.
 Eleus (Elaeus) Chersonesi urbs Protesilao
 sacra 1 34 2, 3 4 6.
 Eleus (vel potius Dios) Amphimachi f. rex
 Elidis 5 3 5, 5 4 1.
 Eleus Eurycydae et Neptuni f. Epeorum
 rex 5 1 8. pater Augeae ib. 9.
 Eleusini cum Atheniensibus bellum ge-
 runt 1 36 4, 9 9 1. iis se dedunt 1 38
 3. fines eorum 1 38 1. Eleusiniorum sa-
 vorum religio 5 15 1, 10 31 11.
 Eleusinium Athen. 1 14 3. Lacon. 3 20 7.
 Eleusis Attica 1 38 6—7.
 Eleusis Boeotiae opp. 9 24 2.
 Eleusis heros 1 38 7.
 Eleuther Apollinis f. 9 20 1. victor Pyth.
 10 7 3.
 Eleutheriae urbs 1 38 8—9.
 Eleutheria festum 9 2 6.
Ἐλευθέριον ὕδωρ 2 17 1.
 Eleutherolacones 3 21 6.
 Elis fertilis 6 26 6. Elidis situs 8 1 2, fi-
 nes 4 36 7, 5 6 3, 6 21 3. simulacrum 6
 16 3.
 Elis *κοίλη* 5 16 6.
 Elis urbs 6 23 1—26 3. a Messeniis capta
 4 28 4.
 Elisson fl. 2 12 2.
 elleborus ubi nascatur 10 36 7. elleboro
 capta Cirrha urbs 10 37 7.
 ellychnium perpetuum 1 26 7.
 Elpenor 10 29 8.
 Elymi Cnidios pellunt 10 11 3.
 Elyrus opp. Cretae 10 16 5.
 Elysium 8 53 5.
 Emaution Arcas Ol. 6 17 4.
ἐμβολος Olymp. 5 15 6, 6 20 10.
 Empedus Callistrati pater Athen. 7 16 4.
 Emperamus Spartanus 4 20 5 et 10.
 Enaraephorus Hippocentis f. 3 15 1.
 Enceladus a Minerva impugnatus 8 47 1.
 Encheleus Illyrii 9 5 3.
 Endeis Scironis f. Aeaci uxor 2 29 10.

Endoeus Athen. stat., Daedali disc. 1 26
 4, 7 5 9, 8 46 5.
 Endymion Aethlii f. Elidis rex 5 1 4, 5
 8 1. eius uxores et liberi 5 1 4 et 8.
 monumentum et adytum 5 1 5, 6 20 9.
 status 6 19 11.
 Enispe ins. 8 25 12.
 Enaeorum fons Athen. 1 14 1.
 Eneae plethra v. Plethra.
 Enodia sacra apud Colophonios 3 14 9.
 Enope urbs, postea Gerenia 3 26 8.
 Enurid Ancaei et Samiae f. 7 4 1.
 Enyalios 5 18 5. in compedibus 3 15 7.
 maclatur ei catulus caninus 3 14 9.
 Enyo 1 8 4, 4 30 5.
Ἡοῖαι μεγάλαι 2 16 4, 4 2 1. Hesiodo
 tribuuntur 9 31 5. de Epidauri patre 2
 26 2. de Hippodamiae prociis 6 21 10.
 de Hyetto 9 36 7. de Meleagro 10 31 3.
 de Mycene 2 16 4. de Phylantis uxore
 et liberis 9 40 5. de Pirene 2 2 3.
 Epaminondas Polymnidis (Cleommidis) f.
 4 31 10, 9 12 6. eius laus 8 11 9, 8 49
 3, 8 52 4: res gestae 9 13 1—15 6: mors
 8 11 5—8: simulacra 1 3 4, 4 31 10, 4
 32 1. Megalopolin condit 8 27 2. Mes-
 senen 4 26 6. oraculum ei datum 8 11
 10.
 Epebolus Messeniorum vates 4 8 4 et 7, 4
 10 5.
 Epei ab Epeo 5 1 4. cum Aetolis sedes et
 fundos coniungunt 5 4 2.
 Epeus Endymionis f. Eleorum rex 5 1 4
 et 6.
 Epeus Panopei f. equi lignei artifex 1 23
 8, 2 29 4, 10 26 2. Mercurii 2 19 6.
 Eperastus Eleus vates et Ol. 6 17 5.
 epephorum Spartanorum pugnae 3 14 8—
 10, sacra 3 20 1 et 8.
 Ephesus Caystri f. 7 2 7.
 Ephesus urbs ab Epheso denominata 7 2 7,
 a Lysimacho aucta 1 9 7. ad Ephesum
 vincit Lysander 3 17 4. ab Ephesiis
 posita signa ducum Spart. et Athen. 6
 3 15. Ephesii agri fluvii et fontes 7 5
 10. Ephesia dea 6 3 16. eius templum
 7 5 4.
 Epiphates et Otus primi Musarum cultum
 instituunt et Ascrum condunt 9 29 1.
 Epiphates orator 1 29 15.
 Epiphates Trachinibus Persis viam per
 Oetam monstrat 1 4 2.
ἐφορεία 3 11 11.
 Ephori Spartani 3 11 2.
 Ephrya Oceani f. 2 1 1.
 Ephryaea olim quae postea Corinthus 2 1
 1. Aetiae donatur a Sole 2 3 10.
 Ephryi in Thesprotide Epiro 9 36 3.
 Epicaeste Oedipi mater et coniux 9 5 11.
 eius liberi 9 26 3.
 Epicharin signum 1 23 9.

Epichidas Leonidae f. rex Spartae 2 9 1
 et 3.
 Epieradius Mantineaensis Ol. 6 10 9.
 Epierates Athen. a Persis pecunia corrup-
 tus 3 9 8.
 Epicydes Erbesensis 6 12 4.
 Epicydes Glauco pater Laced. 2 18 2.
 Epicyridas Laced. Lysandri ad Aegospo-
 tamos socius 10 9 10.
 Epidamnus postea Dyrrhachium 6 10 8.
 Epidamniorum thesaurus Olymp. 6 19 8.
 Epidauria festum Athen. 2 26 8.
 Epidaurus heros Epidauriae nomen dat 2
 26 1—2.
 Epidaurus *ἡ λιμηναία*, opp. Eleutherola-
 conum 3 21 7, 3 23 6.
 Epidaurus *ἡ ἐν τῇ Ἀργολίδι* 3 23 6, 10
 9 10. eius situs 2 26 1, 8 1 1. Aescu-
 lapio sacra 2 26 3. eius memorabilia 2
 27 1—29, 1. dracones 2 28 1. Epidaurii
 Achaeorum syndrio adiunguntur 2 8 5.
 Samum incolunt 7 4 2. eorum donarium
 10 15 1.
 Epidelium locus Apollini sacer 3 23 2.
ἐπιδάτης ὕπνος 2 10 2, *δαίμων* 3 17
 9, *Ζεὺς* 8 9 2. *ἐπιδάται θεοὶ* 2 27 6.
 Epigoni Nemea instantur 10 25 7. eorum
 adversus Thebas expeditio 9 9 4, 9 25
 7: statuae 10 10 4: sepulcrum 9 19 2.
 epigramma in Achaeorum donaria 5 25 10.
 in Agamemnonis scutum 5 19 4. in Alce-
 menae thalamum 9 11 1. in Apollinem
 et Musarum chorum 5 18 4. in Apollo-
 niatarum donaria 5 22 3. in Aristocratis
 proditorem 4 22 7. in Atlantem 5 18 4.
 in Cassandram violatam 5 19 5. in cer-
 vam torquatam 8 10 10. in Chilonem Ol.
 6 4 6. in Cleotiae statuum 6 20 14. in
 Cleosthenis currum 6 10 7. in Clitorio-
 rum donarium 5 23 7. in clypeum au-
 reum 5 10 4. in cornu copiae 6 19 6. in
 Cydiae clypeum 10 21 5. in Damarchum
 pugilem 6 8 2. in Gallorum clypeos 1
 13 3. in Epaminondae statuum 9 15 6.
 in Eperastum Ol. 6 17 6. in Energi do-
 naria 5 10 3. in Euteliidae statuarii opera
 6 10 5. in Helenae et Aethrae raptum 5
 19 3. in Hesiodi monumentum 9 38 4. in
 Hieronis donaria Olymp. 8 42 9. in ima-
 ginem a Methapo dedicatam 4 1 8. in
 Iphidamantem et Coontem 5 19 4. in La-
 cedaemoniorum donarium 5 24 3. in La-
 oedices pepulum 8 5 3. in Lyci victoriam
 6 13 10. in Lysandri statum 6 3 14. in
 Macedonum clypeos 1 13 3. in Idam et
 Narpessam 5 18 2. in Medae nuptias
 5 16 3. in Mendaeorum donarium 5 27
 12. in Oebotum Ol. 7 17 7. in Oenonai
 domus columnam 5 20 7. in Onatae sta-
 tuarii opera 5 25 10 et 13. 8 42 10. in

- Paridis iudicium 5 19 5. in Phidiae Iovem Olymp. 5 10 2. in Philopoenem 8 52 6. in Phormidis donarium 5 27 2. in Phylati sepulcrum 1 37 2. in Polygnoti picturas 10 27 4. in Timonis Ol. statuum 5 2 5.
- Epimedes e Curetum numero 5 7 6. eius ara 5 14 7.
- Epimeliades nymphae 8 4 2.
- Epimelides Coroneae Arcadicae conditor 4 34 5 et 7.
- Epimenidis somnus, carmina, lustrationes 14 4, opera et mors 3 12 11, sepulcrum 2 21 3, 3 11 11. de Stygo quid tradiderit 8 18 2.
- Epione Aesculapii uxor 2 29 1. eius simulacrum 9 27 5, 2 29 1.
- Epiri reges 1 11 1-5, 2 29 4: *ἀναρχία* 4 35 5.
- ἡπειρος ἡ Ἀσiana* 6 13 7.
- Epirotae rei nauticae imperiti 1 12 5.
- Epitole Aeschinis f. Argivus 4 26 7.
- Epitherses Erythraeus Ol. 6 15 6.
- Epochus Ancaëum sustinet 8 45 7.
- Epochus Oenoe frater 1 33 8.
- eponymi heroes Athen. 1 5 2-3.
- Epopoeus Aloi f. 2 1 1, 2 6 1, 2 11 1.
- equae in Elide ex asinis non parient 5 6 2. equarum in ludis Olympicis usus 5 9 2, 6 13 9.
- equitatus Gallorum 10 19 10-11.
- equus aeneus 6 14 4: ceto similis 2 1 9, ligneo 1 23 6, 10 9 12: magico artificio equos in se concitans 5 27 3. equi alati 5 17 7, 5 19 8: fluviates 4 34 3, 5 12 2, 8 46 4. Olympiae alienorum usus 5 8 5: equi iustae aetatis ib. 10: equorum terreticulum 6 20 15-19. equi monumentum 3 20 9. equi Soli mactantur 3 20 4, Neptuno in lacum demittuntur 8 7 2.
- Erasinus fl. 2 36 6 et 7, 2 24 6, 8 22 3.
- Erasus Triphyl f. 10 9 5.
- Erato nympha Panos interpres 8 37 11. Arcadis uxor 8 4 2, 10 9 5.
- Eratus rex Argivorum 2 36 5.
- Erbessus Siciliæ opp. 6 12 4.
- Ἐρεχθίδιον* 1 26 5.
- Erechtheus Pandionis prioris f. Eleusinius vincit 1 5 2, 1 38 3. eius filia Creusa 1 28 4, filii Orneus 2 25 6, Theseus 9 26 6, nati maximus Cecrops 7 1 2: sacra 1 26 5: statua 10 10 1.
- Erechthides Theseus apud poetas 7 17 7.
- Erenea vicus Megarens. 1 44 5.
- Eretria nescio quis 10 27 3.
- Eretria Persis proclita 7 10 2, a Flaminio direpta 7 8 1. Eretrienes Tanagram invadunt 9 22 2. eorum donarium 5 27 9.
- ἐργάται* dii 8 32 4.
- Erginus Clymoni f. Orchomeniorum rex 9 17 2, 9 37 1.
- Ergoteles Philanoris f. Ol. 6 4 11.
- Erianthes Boeotius Lysandri ad Aegospotamos socius 10 9 9.
- Eridanus Att. fl. 1 19 5.
- Eridanus Celt. fl. 1 3 6. eius insulae 8 25 13, populus nigra 5 14 3, electrum 5 12 7.
- Erichthonius Pandionis prioris pater 1 5 3, draco 1 24 7. Amphictyonem pellit 1 2 6. eius ciuitas 1 3 2.
- Erigone Aegisthi f. 2 18 6.
- ἐρινεός* arbor aliis *ὀλύνθη*, Messeniis *τράγος* 4 20 2.
- Erineos ubi Pluto rapta Proserpina in Or. cum descendit 1 38 5.
- Erineos portus Achaiae 7 22 10.
- ἐρινυειν* Arcadibus *τὸ θυμὸν χρησθαι* 8 25 6.
- Ἐρινύς* Ceres 8 25 4. *Ἐρινύς* Atheniensibus *σενναί* 1 28 6. *Ἐρινύς* Clytemnestrae 8 34 4, Laii 9 5 15. Erinyum habitus 3 19 10.
- Eriopis Iasonis et Medae f. 2 3 9.
- Eripha equa 6 21 7.
- Eriphyle Amphiarai uxor ab Alcmaeone f. occisa 1 34 3, 8 24 8. eius monile 5 17 7, 8 24 8, 9 41 2, peplos 2 1 8, monumentum 2 23 2, effigies picta 10 29 7.
- Eris 5 19 2.
- Erochos opp. Phocid. 10 3 2.
- Erictides archon Athen. 10 5 13.
- Erymanthe mater Sabbae Sibyllae 10 12 9.
- Erymanthus aper 8 24 5.
- Erymanthus Arcadis f. 8 24 1.
- Erymanthus Aristae f. 8 24 1.
- Erymanthus fl. Arcad. 6 21 3, 8 24 3 et 12.
- Erymanthus mons et fl. Arcadiae 5 7 1, 8 24 3-4.
- Erymanthus opp. Arcadiae, postea Phegia 8 24 2.
- Erysichthon Cecropis f. 1 2 6, 1 18 5, 1 31 2.
- Erythea Geryonis f. 10 17 5.
- Erythea ins. 4 36 4, 5 10 9.
- Erythrae opp. Boeot. denominatum ab Erythra 6 21 11. eius rudera 9 2 1.
- Erythrae opp. Ioniae 7 3 7. eius *Ἡράκλειον* 7 7 5-8, *Ἀθηναί* *πολιὰς* ib. 9.
- Erythraei Herculeum Idaeum colunt 9 27 8. eorum donarium 6 15 6, Sibylla 10 12 7. coloni Pariani 9 27 1.
- Erythras Leuconis f. 6 21 11.
- Erythrus Rhadamanthi f. 7 3 7.
- Eryx lucta victus ab Hercule 3 16 4-5, 4 36 4, 8 24 1.
- ἐσάρα* *ἀντοσγέδιο* 5 13 8.
- essenes Dianae Ephesia 8 13 1.
- ἐστιάτοριον* Eleorum 5 15 12.

- Eteoclea tribus 9 34 10.
- Eteocles Andrei f. vel Cephisi 9 34 9. Cephisiades ib. Gratiis primus sacra facit 9 35 1.
- Eteocles Athen. 6 16 9.
- Eteocles Oedipi f. cum fratre pugnat 5 19 6, 9 5 11 et 13.
- Eteocles Iphis f. 10 10 3.
- Eteonicius Laced. a Lysandro iniuriarum damnatus 9 32 8. eius statua 6 3 15, 10 9 10.
- Elias Aeneae filia 3 22 11.
- Etis opp. 3 22 11, 8 12 8.
- Elymon Damareti pater 5 5 1.
- Eua pater 2 28 6. mons 4 31 4.
- Euaechme Hylli f., Polycraonis uxor 4 2 1.
- Euaechme Megarei f., Alcathoi uxor 1 43 4.
- Eusemon Eurypyli pater 7 19 10, 10 27 2.
- Eusephus Spartanus belli Messenici auctor 4 4 5.
- Euaeorae Cypriorum regis genus, merita in romp. Athen. et statua 1 3 2, 2 29 4.
- Euaeoras Eleus Ol. 5 8 10.
- Euaeoras Laced. 6 10 8.
- Euaeoras Zancleus 5 25 11.
- Eualcidas Eleus Ol. 6 16 6.
- Euaerion Pergamensis Telesphorus, Epidauris Aescius 2 11 7.
- Euaerion Arcas 8 43 2, 8 44 5.
- Euanorides Eleus Ol. et Hellanodica 6 8 1.
- Euanthes Cyzicenus Ol. 6 4 10.
- Euanthes Oenopionis f. e Creta Chium venit 7 4 8.
- Euantidas Ambraciotis Lysandri ad Aegospotamos socius 10 9 10.
- Eubius Thebanus stat. 9 11 4.
- Euboea Asterionis fluuii f. 2 17 1.
- Euboea ab Atheniensibus iterum occupata 5 25 4. ab Euboea incipit Myrtorum mare 8 14 12. Euboeenses strigilli a Tanagra depellit Mercurius 9 22 2. pellibus vestiuntur 8 1 5.
- Euboea mons 2 17 1.
- Eubolus Cyrenaeus Or. 6 8 3.
- Eubuleus Trochili f. Triptolemi frater 1 14 2.
- Eubulides Athen. stat. 1 2 5, 8 14 10.
- Eubulus Carmanoris f. 2 30 3.
- Eubulus Spinthari f. 1 29 10.
- Eucadmus stat. Androstenis magister 10 19 4.
- Eucampidas Maenalius coloniam ducit Megalopolin 8 27 2.
- Euchenor Coerani f. 1 42 5.
- Euchir Athen. stat. Eubulidis f. 8 14 10.
- Euchirus Corinthius plastes 6 4 4.
- Eucles Callianactis f. Rhodius Ol. 6 6 2.
- Diagorae nepos 6 7 2.
- Eueletus Messenius Ol. 6 14 11.
- Εὐκλείας* templum Athen. 1 14 5.
- Euclides Athen. stat. 7 25 9, 7 26 4.
- Euclius Cyprius vates 10 12 11. bellum Persicum praedicat 10 14 6. de Homeri ortu 10 24 3.
- Eucosmus Lycurgi f. 3 16 6.
- Eucrates Proclis Carthag. pater 2 21 6.
- Euctemon Athen. 7 2 4.
- Eudamidas Archidami f. rex Spartae 3 10 5.
- Eudelus luctator 5 21 9.
- Euenus fl. 3 18 12, 10 38 2.
- Euergetidas Aristomenis affinis 4 21 2, 4 23 2.
- Euergetis Naxius 5 30 3.
- Eueris(?) Janus 1 27 4.
- Eucaperitas Libyae 4 26 2.
- Euipe Leuconis f. 9 34 9.
- Euipeus Megarei f. a leone Cithaerionio occisus 1 41 3, 1 43 2.
- Eumantis Eleus vates ex Iamidarum genere 4 16 1.
- Eumenes Hippocoontis f. 3 14 16.
- Eumeli Corinthii *ἔπη* et *συγγραφή Κορινθία* 2 11 1, 2 22 2, 2 3 10. *προσώδιον ἐς Δῆλον* 4 4 1, 4 33 2, 5 19 10.
- epigrammata 4 33 2.
- Eumelus primus Patrensis rex 7 18 2.
- Eumenes rex 1 6 7, 1 8 1.
- Eumenides Sicyonis quae Atheniensibus *σενναί* 2 11 7. *μανία* 8 34 1. atrae et candidae 8 34 3. earum aedes et simulacra lignea 7 25 7.
- Eumolpia poesis 10 5 6.
- Eumolpus Deicratis pronepos 6 17 7.
- Eumolpus Thrax Neptuni et Chionis f. Cereis sacerdos 1 38 2, 2 14 3. Immaradi pater 1 5 2, 1 27 4.
- Eumonymus Prytanidis f. rex Spartae 3 7 2.
- εὐοῖ* 4 31 4.
- Euorae saltus 3 20 4.
- Euphaes Antiochi f. Messeniorum rex 4 5 8, 4 8 8, 4 10 3.
- Eupheme Musarum nutrix 9 29 5.
- Euphemi Caris de Satyris narratio 1 23 5.
- Euphemus Neptuni f. Argonauta 5 17 9.
- Euphorbus Eretrianus Persis proclit 7 10 2.
- Euphorbi Troiani scutum a Menelao dedicatum 2 17 3.
- Euphorion Chalcidensis de Iphigenia 2 22 7, de Laodice 10 26 8.
- Euphranor pictor et stat. 1 3 4.
- Euphrates fl. belluas maleficas alit 4 34 2. a Baccho primum ponte iunctus 10 29 4.
- Euphron Hippasi f. Pythagorae avus 2 13 2.
- Euphron Lepreates Labacis pater 6 3 4.
- Euphrosyne Gratia 9 35 5.
- Eupolemus Argivus architectus 2 17 3.
- Eupolemus Eleus Ol. 6 3 7, 8 45 4.
- Eupolis comicus 2 7 3.

- Eupolus Thessalus 5 21 3.
 Euripides trag. 1 2 2, 1 21 1.
 Euripus 3 14 8. euripi Cnidum et Mitylenense intersecant 8 30 2.
 Euripus Chalcidicus 1 23 3, 1 39 1, 9 16 6, 9 22 5.
 Europa Phoenicis f. 7 4 1. a love in vico Teumesso occultata 9 19 1. mater Carnei 3 13 5. τὰ ἐς Εὐρώπην ἐπη 9 5 8.
 Europa Hyraei f. 3 15 8.
 Europensis Mys 9 23 6.
 Europa Aegialei f. 2 5 6.
 Europa Phoronei f. 2 34 4.
 Eurotas fl. 3 1 1, 3 21 1 et 3. cum Alpheo confluit 8 44 4, 8 54 2. eius fontes 8 44 3.
 Eurotas Myletis f. rex Laconiae 3 1 1.
 Euryalus Hippodamiae proci 6 21 10.
 Euryalus Mecistei f. Epigonus 2 20 3.
 Argivorum ad Troiam dux 2 30 10, 10 25 6. eius statua 10 10 4.
 Euryalus Spartanus 4 20 8.
 Eurybates Argivus 1 29 5.
 Eurybates praeco 10 25 4 et 8.
 Eurybatus Laced. Ol. 5 8 7.
 Eurybates classis Laced. praefectus 3 16 6.
 Eurybotas disco nobilis 5 17 10.
 Eurybotus Athen. Ol. 2 24 7.
 Euryelos Spartanus 3 14 6.
 Euryclides Athen. orator a Philippo veneno necatus 2 9 4.
 Euryerates Anaxandri f. rex Spartae 3 3 5.
 Eurycyda Endymionis f. 5 1 4.
 Eurydamidas Agidis f. rex Spartae 3 10 5. veneno necatur a Cleomene 2 9 1.
 Eurydamus Aetolorum dux contra Gallos 6 16 1, 10 16 4.
 Eurydice Acrisii uxor 3 13 8.
 Eurydice Aeneae uxor 10 26 1.
 Eurydice Amphiarai f. 5 17 5.
 Eurydice Antipatri f., Ptolemaei uxor 1 6 8, 1 7 1.
 Eurydice Orphei uxor 9 30 6.
 Eurydice Philippi uxor 5 17 4, 5 20 10.
 Euryganes Hyperphantis f., Oedipi uxor 9 5 11.
 Euryleon Laced. dux 4 7 8, 4 8 11.
 Euryleonis Lacedaem. Ol. 3 17 8.
 Eurylochus Ulyssis socius 10 29 1.
 Eurymachus Antenoris f. 10 27 3.
 Eurymachus Hippodamiae proci 6 21 10.
 Eurymedon Agamemnonis auriga 2 16 6.
 Eurymedon fl. 10 15 4.
 Eurynome Gratiarum mater 9 35 5.
 Eurynome Oceani f. 8 41 4.
 Eurynomus deus 10 28 7.
 Eurypon Sol f. rex Spartae 3 7 1. ejus posterius Eurypontidae 2 36 4, 3 7 1, 4 4 4.
 Eurypontidae sepulcra 3 12 8.
 Eurypylus Dexamenae f. 7 19 9.
 Eurypylus Euaemonis f. 7 19 1 et 6, 7 21 7, 9 41 2, 10 27 2.
 Eurypylus Telephi f. Machaonem occidit 3 26 10, Penelopeum 9 5 15.
 Euryssaces Aiacis f. 1 35 2 et 3.
 Eurysthenes et Procles gemini fratres 3 1 7.
 Eurysthenis posterius Agidae 3 2 1, 3 7 1.
 Eurytheus Herculi infensus 4 34 10. defuncti liberos persequitur 1 32 6. eius monumentum 1 44 10.
 Euryteae opp. 7 18 1.
 Eurytion Centaures 7 18 1. Pirithoi sponsam rapit 5 10 8.
 Eurytion vicus olim Oechalia 4 2 3.
 Eurytus Actoris f. ab Hercule sagittis confixus 2 15 1, 5 3 3.
 Eurytus Melancti f. 4 2 3, 4 33 5. heros 4 3 10.
 Eurytus et Eurytelus fratres Catanenses 10 28 4.
 Eutaea opp. Arcadiae 8 27 3.
 Eutelidas Argivus stat. 6 10 5.
 Eutelidas Lacedaem. Ol. 5 9 1, 6 15 8.
 Euthydemus Sicyonis tyrannus 2 8 1.
 Euthymachus Tenedius Periclyti pater 10 14 1.
 Euthymenes Maenalius Ol. 6 8 5.
 Euthymus pugil Ol. 6 6 4—11.
 Euthys Charmidae pater 3 2 7.
 Eutresiorum oppida 8 27 3.
 Eutyctides Sicyonius stat. Lysippi disc. 6 2 7, 6 3 6.
 Execestides Pyth. 10 7 7.
 ἐξηγηται 1 34 4, 2 31 4, 4 33 6. τῶν ἐπιχωρίων 1 13 8, 1 41 2, 9 3 3. τῶν ἐπιχωρίων Πατρεῶν 7 6 5.
 Argivorum 2 23 6. Eleorum 5 6 6, 5 21 8 et 9. Lydorum 1 35 8. Megaresium 1 42 4. ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ 5 10 7, τῶν Ὀλυμπιάσιν 5 20 4, τῶν Ὀλυμπίων 5 20 4 (conf. 5 15 10, 5 18 6). Sicyoniorum 2 9 7. τεράτων καὶ ἐνυπνίων 5 23 6.
 extemporalis eloquentiae inventor 6 18 6. extispicium 6 2 5.
 fabae impura legumina 8 15 4. non Cereis munus 1 37 4.
 fagus sacra Dodonae 1 17 5. faginae glandes olim hominum cibis 8 1 6.
 famae ara 1 17 1.
 fatidicae mulieres 10 12 1—10.
 felicitas perpetua nemini 8 24 13.
 feminae Olympiacis ludis victrices 3 8 1.
 feminis interdictum ludis Olympiacis 5 6 7. v. mulieres.
 ferae immolantur 7 18 12.
 ferrum quis primus fuderit 12 10 12. ferreae statucae 4 31 10, 10 18 6.
 ferruminationis inventor 10 16 1.

- festum quo ephebi flagris caeduntur 3 16 10. πυρσῶν 2 25 4. Ἀλαία 8 47 4. ἀλάτια 8 47 4. γυμνοπαίδια 3 11 9. Δαίδαλα 9 2 5. Επιδάμια 2 26 8. Ερμαία 8 14 10. Ἡραία 2 24 2, 5 16 2. Ἡράκλεια 9 32 2. Θεοξένια 7 27 4. Θεσμοφῶρια 10 33 12. Θυία 6 26 1. Ἰδωμαία 4 33 3. κισσοτόμοι 2 13 4. Λαμπτήρια 7 27 3. Λάφρια 7 18 11. Λερναία 2 36 7. Λυδοβόλεια 2 32 2. Λύκεια 8 21 8, 38 5. Μουσεία 9 31 3. Σαρῶνια 2 32 10. Σκίερα 8 23 1. τύρβη 2 24 6. Ταινίδια 3 10 1, 3 19 3, 4 19 4. Χθόνια 2 35 5.
 fides Cereris donum 1 37 2. ficulnea statua 6 18 7.
 figuli Aulide multi 9 19 8.
 filialis pietas 2 20 3, 10 28 4.
 flum laneum homines arcet a Neptuni fano 8 19 2.
 Galata (σύριγξ) a Pane inventa 8 38 11.
 Z. Quinctius Flamininus in Graeciam mittitur 7 7 9, 8 61 1, 10 34 4. Hannibalem capere nititur 8 11 11.
 fluvius ex effuso cruore ortus 9 33 4: in lecta liba per subterraneos meatus egerens 10 8 10: mares gignens 7 22 11: vitiliginem sanans 5 5 11: homicidii laeum refugium 9 30 8. fluvii frigidi 8 28 2: maria et stagna perlabentes 5 7 3—5: Graeci non ferunt monstra noxia 4 34 2, 6 28 2. fluviorum rex 8 38 10: ambages 8 41 3: occulti meatus 2 5 2: simulacra 8 24 12. fluvii arbores et plantae peculiares 5 14 3: detondentur comae 1 37 3, 8 41 3.
 focus cinericius 5 15 9. communis 6 9 5, 8 53 9.
 fons stillans 2 7 4. amarus 4 35 12. equi ungula exscalpius 2 31 9. portus et naves introspectantibus repraesentans 3 25 8. e platano manans 4 34 4. altero quoque anno exarescens 8 29 1. fatidicus 7 21 12. pluvias ciens 8 38 4. mammae similis 9 34 4. fontes miraculosi 4 35 10—12.
 formicae albicantes 3 26 3.
 Fortuna v. τύχη.
 forum Romanum 10 5 11. forum Augusti 8 46 4, Traiani 5 12 6. forum laterculi figura 8 48 1. fora Ionum 6 24 2.
 fretum Siculum 2 5 2—3.
 fructus arborum in sacrificio 7 18 12.
 fulgure coruscant Aesculapius infans 2 26 5. fulguribus procellis et tonitribus sacra sunt 8 29 1.
 fumus bifidus 9 18 3.
 fungus evulsus scaturiginem praebet 2 16 3.
 funebres ludi primi 8 4 5.
 funis e capillis 7 5 7.
 funus optimum Messen. 4 13 3. Laced. 4 14 4.
 Furiae v. Ἐρινύες et Εὐμνίδες.
 furor e subito sacrorum aspectu 1 18 2, 3 16 9, 7 19 7. furorem equis iniiciens puteus 9 8 2.
 fusor ferri primus 3 12 10. aerie 8 14 8, 10 38 6.
 Gabalae opp. 2 1 8.
 Gades 10 4 6, 1 35 8.
 Γαίος Telluris fanum 5 14 10, 7 25 13.
 Galaco fons 3 24 7.
 Γαλήνης simulacrum 2 1 9.
 γαλατῶν in Thraeybuli statua 6 2 4.
 Galeotis v. Hybla.
 Galli Graeciam invadunt 1 3 6—4 5, 10 19 5—23 14. ad Delphos divinitus impugnantur 8 10 9. in Asiam traiciunt 1 8 1, 7 7 5, 10 32 4, 10 36 1. Ptolemaeus Ceraunum occidit 1 16 2. mercenarii 1 7 2, 1 13 2. porcina abstinent 7 17 10.
 gallus gallinaceus in Minervae galea 6 26 3.
 Soli sacer 5 25 9. discerptus Africum arcet 2 34 2. gallinaceorum duo genera apud Tanagraeos 9 22 4.
 C. Sulpicius Gallus in Graeciam legatus 7 11 1.
 Ganyctoris filii 9 31 6.
 Ganymeda dea, postea Hebe dicta 2 13 3.
 Ganymedis pater, raptus, munus, statua 5 24 5, 5 26 2.
 Garapammon v. Sarapammon.
 Gareates vel Gareates fl. Arcadiae 8 54 4.
 Gareatae demus Tegeaticus 8 45 1.
 Gargaphia fons 9 4 3.
 Gargettus Ioni pater 6 22 7.
 Gaseptum Telluris fanum 3 12 8.
 Gatheae opp. Arcadiae 8 34 6.
 Gatheas fl. Arcadiae 8 34 6.
 Gela mris Siciliae ab Antiphemio condita 8 46 2. Gelorum thesaurus et dona Olymp. 6 19 15, signa Daedalea 9 40 4.
 Gelanor Sthenelae f. 2 16 1. cum Danao de regno Argivo contendit 2 19 3.
 Gelon Dinomenis f. Gelous 5 23 6, 6 9 4.
 Gelon Dinomenis f. Hieronis frater 5 27 1, 6 9 5, 6 12 1, 6 19 7, 8 42 8.
 Gelon Hieronis minoris f. 6 12 3.
 Gelon Phocensium dux cum copiis deletus 10 1 5.
 Genesio locus 2 38 4.

Genethlion locus Argolidis, ubi Theseus
natus 2 32 9, 8 7 2.
Genetyllides deae 1 1 5.
Gennaidas deae 1 1 5.
Gennia 8 43 4.
Gerania mons 1 40 1, 1 43 7.
Geranthrae seu Geronthrae opp. 3 2 6, 8
21 7, 3 22 6.
Gereatis vel potius Galeotis v. Hybla.
Gerania urbs 3 21 7, 4 3 2 et 9. Hemero
Enope 3 26 8. Messeniae finitima 4 1 1,
4 3 2.
Geres Boeotus coloniae dux 7 3 6.
Germani ab Antonino oppressi 8 43 6.
γερων Gytheatis Nereus 3 21 9.
γεροντες Spartani xxviii 3 5 2.
Geronteum mons Arcadiae 8 16 1, 8 22 1.
γεροντία Spartanorum 3 11 2.
Geryon Chrysoris f. 1 35 7. tricorpor 5
19 1. eius boves 3 16 5, 4 36 3, filia 10
17 5.
Getae Lysimachum vincunt 1 9 6, a Traino
imperio Romano adiciuntur 5 12 6.
Gigantes Rheae opem ferunt 8 32 5, 8 36
2. mortales, non a diis oriundi 8 29 2.
quo loco cum diis pugnaverint 1 25 2,
8 29 1, 8 47 1.
Gitiadas Laced. poeta et faber aëriarius 3
17 2, 3 18 8.
glandibus faginis vesciebantur veteres 8
1 6.
γλάντις piscis Hermi et Meandri 4 34 2.
Glaucæ Creontis Corinthii f. 2 3 6.
Glaucus Nymphs 8 47 3.
Glaucus Aegineta stat. 6 9 5 et 9, 6 10 3,
6 11 9.
Glaucias Crotoniates Ol. 10 7 4.
Glaucias Rhegionis 5 27 8.
Glaucius oculis Minerva 1 14 6.
Glaucion Athen. Ol. 6 16 9.
Glaucus Aepyti f. Messeniorum rex 4 3 9.
Glaucus Antenoris f. 10 27 3.
Glaucus Argyrus stat. 5 26 2 et 6.
Glaucus Carystius Demyli f. Ol. 6 10 1—3.
eius insula ib.
Glaucus Chius ferrum primus ferrumina
10 16 1.
Glaucus Coreyraeus 6 9 9.
Glaucus deus marinus 6 10 1. Anthedon
piscator 9 22 7. eius barba 10 4 7,
πρόσημα 9 22 6.
Glaucus Epicydis f. periturus 2 18 2, 8 7 8.
Glaucus f. 7 18 2.
Glaucus Sisyphi f. Bellerophonis pater 2
4 3. Taraxippus 6 20 19.
Glaucus Heronidis fil. 4 30 1.
Glias Boeotiae opp. 9 19 2. praelium ibi
ab Epigonis commissum 1 44 4, 9 5 13,
9 8 6, 9 9 4.
Γλυφεία fontes 7 27 4.

Glyppia pagus 3 22 8.
Gnathia Thessalus 5 24 5.
Gnathon Dipaensis Ol. 6 7 9.
Gohryas Persa Mardonii pater 1 1 5, 3 11
3, 9 1 3.
Golgi locus Cyprici 8 5 2.
Gonippus et Panormus Andanienses 4 27 1.
Gonusa Sicyoniorum opp. 2 4 4, 5 18 7.
conf. 7 26 13.
Gorgasus Machaonis et Anticleae f. 4 3
10, 4 30 3.
Gorge Oenei f. 10 38 5.
Gorgias Carmentidis f. Leontinus 6 17 7.
statua eius inaurata 10 19 1.
Gorgo v. Medusa.
Gorgophone Persel f. Perieris et Oebali
uxor 2 21 7, 3 1 4, 4 2 4.
Gorgus Aristomenis f. 4 19 6, 4 21 2 et
16. Messeniae coloniae dux 4 23 2 et 5.
eius uxor 4 19 6.
Gorgus Eleus Ol. 6 15 9.
Gorgus Messenius Ol. 6 14 11.
Gortyn s. Gortyna urbs Cretae 8 53.
Gortyniis opem fert Philopoemen 8 50 6.
Gortyna s. Gortys Arcadiae opp. 5 7 1, 8
27 4, 8 28 1.
Gortynius fil. 5 7 1, 8 4 8, 8 28 2.
Gortys Styphali f. 8 4 8.
Gortys Tegeatae f. 8 53 4.
Graea feminae et urbis nomen 9 20 2.
Graeciae miracula 9 36 5, 9 38 2. claves
7 7 6. colonia prima 8 3 5. urbs recen
tissima 8 27 1. urbium primariorum fa
tales casus 7 17 1—2. condicio sui Ro
manis 7 16 9, 7 17 3—4. viri fortes 8
52 1—5. proditores 7 10 1—5. Graeciae
effugies 5 11 5, 6 16 3.
Graeci creduli 9 30 4. in exteris rebus
praedicandis diligentiores quam in suis
9 36 5. ab illo redeuntes tempestate dis
iecti 8 5 2. adversus Persas quot pug
narint 10 20 1. adversus Gallos 10 20 3.
Graecorum commune donarium post pug
nam Plataeensem 5 23 1, 7 6 4, 10 13 9
post Salaminiam 10 14 5. in sacris mag
nificentia 5 12 3. dissensus in rerum ge
starum narratione 4 2 3, 8 53 6, 9 16 7.
insularibus tributa imposita ab Aristide
8 52 2. Graeci civitate Romana donati
bona sui filii non donatis non relin
quunt 8 43 5.
gramine coronatus Schedius 10 30 8.
grando sacrificis et incantamentis abigitur
2 34 3.
Granianus Sicyonius Ol. 2 11 8.
Gras Echelai f. 3 2 1.
Gratia in basi solii Iovis Olymp. 5 11 8.
Gratiarum numerus, nomina, cultus, my
steria, parentes 9 35. aedes, simulacra,
insignia 1 22 8, 2 34 10, 3 14 6, 3 18 6,
6 24 6, 9 34 1, 9 38 1. lucus 2 34 10.
Gratiis et Eumenidibus lunctum sacra

sunt 8 34 3. Gratiae ante templum Iu
nonis 2 17 3, in corona Iunonis 2 17 4,
5 11 7.
Grylus v. Ogrylus.
Grylus Xenophontis f. Epaminondam vul
nerat 1 3 4, 8 9 5 et 10, 8 11 6, 9 15 5.
Grynium Apollinis templum 1 21 7.
grypes in galea 1 24 5. cum Arimaspi
pugnant ib. 6. pantheris similes 8 2 7.
Gunes Laonomes pater 8 14 2.
Guneus dux ad Troiam 8 18 2.
γυδα thoracum 10 28 5.
Gyges Dascyli f. a Smyrnaei elicitur 4
21 5, 9 29 4.
gymnasium Eleorum 5 15 8, Pellenensium
7 27 5. Ptolemaei 1 17 2. gymnasium
dii praesides 4 32 1.
gymnasia nudato corpore in certamen
descendunt 5 6 8. eorum iusurandum 5
24 9.
γυμνοπαῖδια Spartanorum festum 3
11 9.
e gypso simulacra 8 22 7, 9 32 1. gypsa
tis armis victi hostes 10 1 11.
Gythium Lacedaemoniorum navale 1 27 5,
3 21 4 et 6. eius conditores et memo
randa ib. 8. classis Laced. ibi combusta
8 50 8.
Haemon Iphiti pater 5 4 6.
Haemon Lycaonis f. 8 3 3, 8 44 2.
Haemon Thoantis f. 5 3 6.
Haemoniae vicus Arcadiae 8 3 3, 8 44 1.
Haemostatus Tritaensis 6 12 8.
Hagias Agelochi f. v. Agias.
Hagnagora Aristomenis soror, Euergetidae
uxor 4 21 2, Tharycis Phigaliensis 4
24 1.
ἡγνή Libera 4 53 4.
Hagno fons 8 38 3.
Hago nympha 8 31 4, 8 47 3. Iovis nutrit
8 38 3.
Halae opp. Boeotiae 9 24 5.
ἡλεια mulieres 2 22 1.
Hallartia regio 9 16 6, 9 17 4, 10 35 2.
Hallartus opp. Boeot. a Spartanis oppug
natus 3 5 3. eius situs et conditor 9 32
5. templa 9 33 1 et 3, a Persis combusta
10 35 2.
Hallartus Thersandri f. 9 34 7.
Hallarnassus Cariae opp. colonia Troezen.
2 30 9, 2 32 6.
Halice opp. 2 36 1.
Halirrhothius Neptuni f. a Marte interfe
ctus 1 21 4, 1 28 5.
Halitaea fons Ephesii agri 7 5 10.
Halitaea ins. 2 34 8.
Halimones v. Olmones.
Halimus Sisyphi f. 9 34 10, 9 36 1.
Halotia festum Tegeatarum 8 47 4.

ἡλῆρες 5 26 3. ἀρχαῖοι 5 27 12, 6 3 10.
Halus locus Arcadiae 8 25 2.
Hama fons Mercurio sacer v. Nama.
Hamadocus v. Amadocus.
Harma urbs Boeot. 1 34 2, 9 19 4.
Harmodius Athen. Hipparchum interficit 1
8 5. eius sepulcrum 1 29 15.
Harmodius Eleus Callonis pater 6 12 6.
Harmonia Cadmi uxor triplicis Veneris si
mulacra statuit 9 16 3. eius nuptiae 3 18
12, 9 12 3, monile 9 41 2.
ἡρμονία Φρυγίας 9 12 5.
ἡρμόστια Laconici a Lysandro constituti
9 32 9. eiiciuntur ab Epaminonda 8 52
4, 9 6 4.
Harpagus Medus 2 31 6.
Harpalus Amyclae f. 7 18 5.
Harpalus Macedo 1 37 5, 2 33 4.
Harpina Asopi f. Oenomai mater 5 22 6
6 21 8.
Harpina urbs 6 21 8.
Harpinates fil. 6 21 8.
Harpia locus 3 10 7.
Harpylae a Phineo abactae 3 18 15, 5 17
11. Pandarei filius rapunt 10 30 1.
Hebe Iovis filia Herculi nupta 1 19 3, 2
13 3, 2 17 6. lunoni adstat 2 17 5, 8 9
3. eius templum 2 12 4.
Hebraei supra Syros 1 5 5, supra Palaes
tinam 10 12 9. Sileni apud eos sepul
crum 6 24 8. Hebraeorum byssus 5 5 2.
Hecaege Hyperborea 1 43 4, 5 7 8.
Hecates vates Aristodemi filios comitatur 4
16 1.
Hecates vates in bello Messeniaco secundo
4 16 1, 4 21 7 et 12.
Hecataeus Milesius de Auge 8 4 9, 8 47 4,
de Cerbero 3 25 5, de Oechalia 4 2 3.
Hecate Iphigenia 1 43 1. ab Aeginetis
inprimis culta 2 30 2. eius templum et
statuae 2 22 7, 2 30 2. ἐπιπρυγιάδα ib.
Hecatophonis sacra 4 19 3.
Hectenes v. Ectenes.
Hector Amphiclii pronepos 7 4 9.
Hector Priami f. 5 25 8, pictus 10 31 5.
sepultus apud Thebanos 9 18 5. inferias
ei mittunt Troiani 3 18 16.
Hecuba in Lyciam ab Apolline transpor
tata 10 27 2. somnium eius 10 12 5.
hedera ubi primum exorta 1 31 6. hedera
templum labefacit 9 33 7.
Hegaeus Tyrrheni f. 2 21 3.
Hegemone Gratiæ 9 35 2.
Hegopolis Couis 6 17 2.
Hegesarchus v. Agesarchus.
Hegesinus ἐν τῇ Ἀρδίδι 9 29 1.
Hegestorides Antagorae f. Couis 3 4 9.
Hegias Athen. stat., Onatae et Agelade
aequalis 8 42 10.
Hegias Troezen. poeta 1 2 1.

postea Oreus 7 26 4. a Villio eversa 7 7 9.
Hestilaus perdit Milesios 10 33 2.
hestiatores v. *ἑστιάτορες*.
ἑστιάτοριον 3 15 12.
Hetoemacles Hippothenis f. 3 13 9.
hexametrus primus cecinit Olea 10 5 7.
ἑξέσιος 1 20 7, 3 17 9, 7 25 1.
Hicetius Chius Lysandri ad Aegospotamos socius 10 9 9.
Hicetion Critolai pater 10 26 1.
Hicetas Aristocratis f. et pater 4 17 2, 8 5 13.
ἑξά ὁδός 1 26 3, 5 25 7.
Hiera ins. 10 11 4.
Hiera ins. e mari emersa 8 33 4.
Hiera ins. antea Sphaeria 2 33 1.
Hieroacaesara opp. Lydiae 5 27 5.
Hieron Dinomenis f. Syracus. 6 12 1, 8 42 8.
Hieron Hierocelis f. Syracusanus tyrannus 6 12 2, populi Romani socius ib. 3. eius statuae duo ib. 4, tres 6 15 6.
Hieron Prienensis patriam suam pessundat 7 2 10.
Hieronymus Andrius Ol. 3 11 6, 6 14 13.
Hieronymus Cardianus historicus 1 9 8, 1 13 9.
Hieronymus Maenalis 8 27 2.
ἱεροθύσιον Messeniorum 4 32 1.
ἱεροθύται 8 42 12.
ἱεροφάντης 2 14 1, 4 16 2.
Hilaira et Phoebe Dioscurorum uxores, Apollinis filiae 2 22 5, 3 16 1, 4 31 12.
ἱμάντες pugillum 5 21 14, 8 40 3.
Himerensium de Helena fabula 3 19 11.
Hippagoras Leontinus 5 22 7.
ἱππαφείας Olymp. 6 20 10—14.
Hipparchus Pisisirati f. 1 8 5, 1 23 2, 1 29 15.
Hippasus Pythagorae proavus 2 13 2.
Hippasus 1 33 8.
Hippias Pisisirati f. 1 23 1.
Hippias ὁ σοφός 5 25 4.
Hippias stat. 6 13 5.
Hippo Seedasi filia 9 13 5.
Hippocoon Tyndarum fugat 3 1 4, 3 21 2. eius filii 3 14 6 et 7, 3 15 1.
Hippocrates Ariphronis f. Athen. dux 3 6 1, 9 6 3.
Hippocrates Epicydis frater Syracusanos sollicitat 6 12 4.
Hippocratis medici donarium 10 2 6.
Hippodamia Oenomai f. 5 11 6, 6 20 19.
Heraea instituit 5 16 4. eius proci 5 14 6, 5 17 7, 6 21 9: nox una Myrtillo pacta 9 14 11: ludierum 5 20 1: exsiliium 6 20 7.
Hippodamion 5 22 2, 6 29 7.

ἵπποδρομία 8 4 5.
hippodromus Olymp. 6 20 10, Eleusina 6 24 2.
Hippola urbs 3 25 9.
Hippolyte Amazonum dux 1 41 7.
Hippolytus Rhopalii f. rex Sicyonis 2 6 7.
Hippolytus Thesei f. 1 22 1—2, 2 27 4, 2 31 4, 2 32 1 et 3—4 et 10, 3 12 9.
Hippomachus Eleus Ol. 6 12 6.
hippomaneus zeroo equo infusum 5 27 3.
Hippomedon Adrastii sororis f. 10 10 3.
Polydori pater 2 20 5. Polynicem adiuvat 2 36 8.
Hippomenes Medontides 4 13 7.
Hippus Eleus Ol. 6 3 5.
Hippoonus Capanei pater 9 8 7. Proeti f. 10 10 3.
hippopotamus v. equus.
ἵππος v. *Hermogenes*.
Hippothenes Laced. Ol. 3 13 9, 5 8 9. eius templum et cultus 3 15 7.
Hippostratus amasius Laidis 2 2 5.
Hippotes Phylantis f. 2 4 3. Carno intercepto aufugit 3 13 4.
Hippothoon heros eponymus Athen. Neptuni et Alopes f. 1 5 2, 1 38 4, 1 39 3.
Hippothoitis tribus Tegeat. 8 53 6.
Hippothous Cereyonis f. Arcadiae rex 8 5 4, 8 45 7.
Hippotion Tarentinus 5 25 7.
ἵπποτροφοί 6 2 1, 6 10 8.
Hippucrene Boeotorum et Troezeniorum 2 31 8, 9 31 3.
ἵππον μνήμα 3 20 9.
Hira opp. Messeniae postea Abia 4 30 1.
hircinus sanguis adamantem liquefacit 8 18 6.
hirundines in Daulide non degunt 10 4 9.
Hispani v. Iberi.
Histiae Euboeae opp. 7 4 9.
ἱστιάτορες Dianae Ephesiae 8 13 1.
Historis Tiresiae f. 9 11 3.
Holaeas (?) Cypseli Arcadis f. 8 5 7.
Holmones v. Olmones.
Homeri aetas 9 30 3, patria 10 24 2, caecitas paupertas errores 1 2 3, 2 33 3, 4 33 7. antrum Smyrnaeum 7 5 12, monumentum 10 24 2, statua 5 26 2. carmina a Pisistrato collecta 7 26 13, hymni cum Orphicis collati 9 30 12, hymnus in Apollinem 10 37 5, in Cererem 4 30 4. stragemata 4 28 7—8. Homerus deum Delphicum consulto 10 7 3. antiquis nominibus gaudet 9 40 6.
homicidii iudicia Athen. 1 28 8—11, 4 5 2.
homines primi et terra orti 8 29 4, e luto facti 10 4 4. homines in deorum numerum recepti 1 34 2, 8 2 4. homines agrestes 2 21 6. hominum species variae pro caeli et terrae varietate 9 21 6.

homo in lupum mutatus 8 2 6, in avem 1 30 3. homo marinus portentosa longitudine 10 4 6.
Homole mons Thessaliae 9 8 6.
Homoloides portae 9 8 5—6.
Hopladamus gigantes in Rheae auxilium cogit 8 32 5, 8 36 2.
Hopleas (vel Hoples) Mantinensis 8 27 2.
Horae tres Iovis filiae, caeli ianitrices 5 11 7. Themidis filiae 5 17 1. Iunonis nutrices 2 13 3. Iovis capiti impositae 1 40 4. in corona Iunonis 2 17 4. earum nomina et sacra 9 35 2, templum 2 20 4.
horti Caesaris 8 46 5.
hostiae vivae adolentur 7 18 12—13. hostiarum macellatio singularis 8 37 5.
stium sanguinem et carnem gustant Galli 10 22 3.
Hyacinthia v. festum.
Hyacinthus Amyclae f. 3 1 3, 3 19 3—5.
hyacinthus flos 1 35 4, 2 35 5.
Hyania Androclis posteris donata 4 14 3.
Hyampolis Phocidis opp. 10 1 2 et 3, 10 3 1, 10 35 5.
Hyamus Lycei f. 10 6 3.
Hyantes a Cadmo e Boeotia pelluntur 9 5 1, 9 35 5.
Hyanthidas Propodae f. 2 4 3.
Hyblae Gereatis et Maior 5 23 6.
Hyblaea dea 5 23 6.
Hybridides archon Athen. 6 9 5.
Hyccara Siciliae opp. 2 2 5.
Hydarnes Xerxis dux 3 4 8, 10 22 8.
Hydrea Scyllidis f. 10 19 1.
hydra Lernaea 2 37 4. in Amydone fl. ab Hercule confecta 5 17 11. eius veneno Anigri fluvii odor vitiat 5 5 10.
Hydrea ins. 2 34 9.
Hydrus opp. Italiae 6 19 9.
Hyettus Argivus 9 24 3. Argis profugus in Boeotia considet 9 36 6.
Hyettus vicus Boeot. 9 24 3, 9 36 6.
Ἱγία Aesculapii f. 1 23 4, 5 20 3. eius templum 3 22 13. simulacra 1 34 3, 2 4 5, 2 11 6, 2 23 4, 8 28 1.
Hylae locus Magnesiae 10 32 6.
Hyllicus fl. 2 32 7.
Hyllus fl. 1 35 8.
Hyllus Herculis f. 1 35 8, 4 30 1. Euaechmae pater 4 2 1. ab Echemo occisus 1 41 2, 1 44 10, 8 5 1, 8 45 3, 8 53 10.
Hyllus Torrae f. 1 35 8.
hymenaeus 7 17 12.
Hymettus mons 1 32 1.
hymnorum certamen 10 7 2. antiquissimo rum auctor 9 27 2.
Hypaepa opp. Lydiae 5 27 5.
Hypanis fl. 4 35 12, 8 28 2.
Hypatodorus stat. 8 26 7, 10 10 4.
Hypatys Boeotarcha 9 15 2.

Hypatus mons Boeot. 9 19 3.
Hypenus Pisaeus Ol. 5 8 6.
Hyperbius Sciculus cum Agrola in Acarnaniam migrat 1 28 3.
Hyperborei 1 31 2, 5 7 7—8, 10 5 7. inde *κότινος* 5 7 7.
Hyperea opp. Troezen. 2 30 8.
Hyperenor Spartus 9 5 3.
Hyperes Neptuni f. rex Troezen. 2 30 8.
Hyperesia postea Aegira 7 26 1.
Hyperides Athen. legatur ad Eleos 5 21 5.
Hyperion Agamemnonis f. Megarensium rex 1 43 3.
Hyperippe Arcadis f. Endymionis uxor 5 1 4.
Hypermenides Corinthiorum dux ab Aristomene occisus 4 19 2.
Hypermnestra Amphiarai mater 2 21 2.
Hypermnestra Danal f. Lynceum servat 2 25 4. a patre in iudicium vocatur 2 19 6, 2 20 7, 2 21 1. eius f. Abas 10 35 1, status 10 10 5.
Hyperochus Cumanus de Sibylla Cumana 10 12 8.
Hyperochus Hyperboreus Delphis adversus Gallos opem fert 1 4 4, 10 23 2.
Hyperphas Oedipi socer 9 5 11.
Hyperieleaton locus 3 22 10.
Ἱπυσται πόλεις Theb. 9 8 5.
Hypsos locus 3 24 8.
Hypsus Arcadiae mons 8 35 7.
Hypsus Arcadiae opp. 8 3 3, 8 35 7.
Hypsus Lycanis f. 8 3 3, 8 35 7.
Hyraeus Aegaei f. 3 15 8.
Hyriei thesaurus a Trophonio et Agamede exstructus et spoliatus 9 37 5.
Hyrmina Epei et Anaxiroides f. 5 1 6 et 11.
Hyrmina opp. Elisidis 5 1 11.
Hyrnethium locus 2 28 3 et 6.
Hyrnetho Temeni f. 2 19 1. a fratribus marito eripitur 2 28 3. eius sepulcrum ib. 6, 2 23 8.
hys s. coccus 10 36 1.
Hysiae opp. Argolicum 2 24 7, 8 6 4, 8 27 1.
Hysiae urbs olim Boeotica 3 2 1.
Hysmon Eleus Ol. 6 3 9.

Iacchus 1 2 4, 1 37 4.
Ialmenus Maris f. 9 37 7.
Iamus vates Apollinis f. 6 2 5.
Iamidae vates Elei 3 11 6, 3 12 8, 4 16 1, 6 2 5, 8 10 5.
Ianicus Clyti nepos, Sicyonis rex 2 6 6.
Iapetus Buphagi pater 8 27 17.
Iardanus vel Iardanes fl. postea Acidus 5 5 9, 5 18 7.
Iardanus fl. Cretae 6 21 6.
Iasaea (vel Asaea) opp. Arcadiae 8 27 3.
Iasus Phoco amicus 10 30 4.
Iasis nymphe 6 22 7.

Iasius Amphionis pater 9 35 8.
Iasius Arcas Ol. 5 8 4.
Iasius Eleutheris f. 9 20 1.
Iasius s. Iasus Idaeus Dactylus 5 7 6, 5 14 7.
Iasius Ol. Herculis tempore 8 48 1, 5 8 4.
Iaso dea 1 34 3.
Iason Corinthi rex 2 3 11. eius ex Medea Iheri ib. 9. cum Peleo lucta 5 17 10.
Iason Thessaliae tyrannus de Gorgia quid iudicaverit 6 17 8.
Iasus Laconiae opp. 7 13 7.
Iasus Triopae f. 2 16 1.
Iberi Oceani accolae 1 33 4. in Sardiniam coloniam mittunt 10 17 5. cinnabari effodiunt 8 39 6.
Iberiae boves insignes 4 36 3.
Ibericum oleum 10 32 19.
ibes aves 8 25 5.
Ibycus poeta 2 6 5.
Icaria ins. 9 11 5.
Icarium mare 9 11 5.
Icarus 1 2 5.
Icarus Hippocoentem iuvat 3 1 4. filiae proci certamina proponit 3 12 1. *Αἰδοῦς* signum dedicat 3 20 10. eius filius Perilaus 8 34 4.
Icarus Daedali f. nave submersa perit 9 11 5.
Icarus Hyperesiensis Ol. 4 15 1.
Icasius Colophonius Ol. 6 17 4.
Iccus Epidaurius in pugilatu interemptus 6 9 6.
Iccus Nicolaidae f. Tarentinus Ol. et gymnastes 6 10 5.
Ichnusa postea Sardinia 10 17 1.
Ichthyophagi 1 33 4.
Ictinus architectus 8 41 9.
Ἰκτίνος avis Olympia sacrificia non laedit 5 14 1.
Ida Cretae mons 5 7 6.
Ἰδαί γὰρ ἰα δασέα 10 12 7.
Idaei Dactyli iidem Curetibus 5 7 6.
Idaeus Cyrenaeus Ol. 6 12 2.
Idas Apharei filius 4 2 7. Marpessam uxorem ab Apolline raptam repetit 5 18 2. fulmine ictus perit 4 3 1. eius sepulcrum 3 13 1.
Idas Cures 5 7 6. eius ara 5 14 7.
Ida nymphae 8 47 3.
Idectus Corinthius v. Sidelctus.
Ἰδογενής 10 12 3.
Idomenus 5 25 9.
Idetae 10 24 2.
ignis inventor 2 19 5. ignis igne urentior 7 12 12. ignis perpetuus in foco Olympico 5 15 9. in Cereris et Proserpinae templo 8 9 2. in Panis templo 8 37 11. arte magica excitatus 5 27 5. prope fontem erumpens 8 29 1.
Iguvinae insulae 10 11 4.

Ilei Hermion. 2 34 6.
ilex et olen ex eadem radice 8 37 10.
Ἰλιάς ἡ μικρά 3 26 9, 10 36 2.
Ilienses Sardiniae incolae 10 17 7.
Ilissus fl. 1 19 5.
Ilithia lunonis f. 1 18 5. Amoris mater 9 27 2. eadem *Περσμένη* 8 21 3. partui praest 8 32 4. facem praefert 7 23 6. eius signa velata 7 23 5. solis sacerdotibus accessa 2 35 11. templa 2 22 6, 2 35 11, 3 17 1, 4 31 9, 7 25 9, 7 27 8: templum cum Sosipolide commune 6 20 2. cum Apollinae et Diana 3 14 6.
Ilithyae 1 44 3. Ilithyia *ἐν γόνασι* 8 48 7. *εὐλινος* 8 21 3. *Ὀλυμπία* 6 20 2.
Ilium Aeolenses incolant 1 35 4, 8 12 9. cur funditus perierit 10 33 2.
Ilium mons 3 24 6 et 8.
Illyrii Ionii maris accolae 1 4 1. piratae 4 35 6. ad eos Cadmus migrat 9 5 3. Laodamas 9 5 13, 9 8 6. Epirum in suam potestatem redigunt 4 35 5. a Gallis petuntur 10 19 7.
Ilius Phryx 2 22 3.
Imbrassus fl. Sami 7 4 4.
Imbrius Mentoris f. 10 25 9.
Immaradus Eumolpi f. 1 5 2. ab Erechtheo interfectus 1 27 4, 1 38 3.
immortales cohors regia apud Persas 6 5 7, 10 19 10.
imperatorum Romanorum imagines 1 40 2, 5 20 9, 6 19 10. delubrum 2 8 1, 6 24 10.
Inachus fl. 2 15 4, 2 18 3, 2 25 3, 8 6 6.
Inachus rex 2 15 4.
India belluarum ferax 8 29 4. Indorum cum Graecis commercium 3 12 4. magi 4 32 4, Martiora 9 21 4. testudines 8 23 9.
Indus fl. monstra alit 4 34 2 et 3.
Ino s. Lencothea 1 42 7, 1 44 7, 3 23 8, 3 24 4, 3 26 1 et 4, 4 34 4, 9 5 2.
Inopus fl. e Nilo oritur 2 5 3.
inscriptio *βουστροφῆδον* 5 17 6. a dextra ad sinistram 5 25 9. circularis 5 20 1. insula altera submersa, altera e mari edita 8 33 4. manu facta 8 7 3. pluviae expers 2 34 3. insulis Graecias ab Aristide tributa imposita 8 52 2.
inundatione deletur Helice 7 24 12, Pheneos 8 14 1.
Inycus Siculorum opp. 7 4 6.
Io Iasi filia 2 16 1.
Io Inachi filia 1 25 1, 3 18 13.
locasta Oedipodi liberos non tulit 9 5 10.
Iodama in saxum versa 9 34 2.
Iolaus Iphiclis fratris Herculis f. 7 2 2, 8 14 9. Herculis comes et socius laborum 1 19 3, 8 45 6. Herculis auriga 5 8 3, 5

17 11. Lipephilae pater 9 40 6. occidit Eurystheum 1 44 10. coloniam in Sardiniam deducit 7 2 2, 10 17 4. eius heroum 9 23 1.
Iolaia loca Sardiniae 10 17 5.
Ioleus 4 36 1.
Ion Chius tragicus et historicus 7 4 8. hymno *ἐς Καῖρόν* 5 14 9.
Ion Gargetti f. 6 22 7.
Ion Xuthi f. polemarchus Athen. 1 31 3, 7 1 2—5.
Iones ab Ione denominati 7 1 4. ab Achaeis electi in Asiam trahuntur 7 1 5—7 5 3. Amphictyones 10 8 2. Ionum classis prodita 7 10 1. Ionum levitas 6 3 15—16. Ionum primi Ol. 6 2 6, 6 13 6. Ionum proverbium 10 29 2.
Ioniae caelum 7 5 4 et 10. templa 7 5 4, palmae 9 19 8, *ἀγῶνες* 5 21 13.
Ionides nymphae 6 22 7.
Ionum mare 7 5 6.
Iophon Cnossius 1 34 4.
Ioppe urbs Hebraeorum 4 35 9.
Iops heros 3 12 5.
Iordanus fl. Hebraeorum 5 7 4.
Ios ins. 10 24 2.
Iphicles Herculis frater, Iolai pater 8 14 9.
Iphiclus Cephal f. 10 29 6.
Iphiclus Protesilai pater 4 36 3. eius boves ib. 10 31 10. Iphicli cursu certantis effigies 5 17 10.
Iphicrates Timothei f. Athen. dux 9 14 6. Amyclaeus caedit 3 10 1. ab Epaminonda fugatur 9 14 7. eius status 1 24 7.
Iphidamas Antenor f. 4 36 4, 5 19 4.
Iphigenia Agamemnonis f. 1 33 1. Thesei ex Helena f. 2 22 7. mactandae loco cervam subicit Diana 9 19 6. cum Oreste Tauricae deae simulacrum rapit 1 33 1, 3 16 7. ex Dianae consilio Hecate facta 1 43 1. Iphigeniae heroum et sacra apud Tauros 1 43 1, signum 7 26 5.
Iphimedae et filiorum sepulcrum 9 22 6, honores apud Cares 10 28 8.
Iphinoe Alcahol f. 1 43 4.
Iphinoe Nisi f. Megarei uxor 1 39 6.
Iphis 10 25 4.
Iphis Alectoris f. 2 8 5. Eteocli pater 10 10 3.
Iphitus Elisidis rex ludos Olymp. restituit 5 4 5, 5 8 5, 8 26 4. ab *Ἐκχευρία* coronatur 5 10 10, 5 26 2. Iphiti discus cum induciarum Olympic. inscriptione 5 20 1.
Iphitus Euryti f. ab Hercule interemptus 3 15 3, 10 13 8.
Iphitus Iphiti pater 5 4 6.
Iphitus Schedii pater 10 4 2. eius filii 10 36 10.

Ira mons 4 17 10, 4 20 1 et 5.
Ira opp. Messeniae postea Abia dicta 4 30 1.
Irbus Amphisthenis f. 3 16 9.
iris herba 9 41 7.
Isagoras Athen. a Cleomene adiutus 3 4 2. arcem Atheniensium capit 6 8 6.
Ischepolis Alcahol f. ab apro Calydonio occisus 1 42 6, 1 43 2.
Ischys Elati f. 8 4 4. cum Coronide concumbit 2 26 6.
Isis Pelagia et Aegyptia 2 4 6. eius lacrimae Nilum augent 10 32 18. sacra religiosissima 10 32 13. templum 1 41 3, 2 32 6, 2 34 1, 7 25 9. simulacrum quod solis sacerdotibus videre licet 2 13 7.
Ismenias Thebanus a Persis corruptus 3 9 8.
Ismenides nymphae 1 31 4.
Ismenius Boeotiae fl. 9 10 2. olim Ladon 9 10 6. ad eum pugna 9 9 2.
Ismenius collis 9 10 2.
Ismenius deus 9 10 2. v. Apollo.
Ismenius Apollinis f. 9 10 6.
Isocrates 1 18 8.
Issedones pop. 1 24 6, 1 31 2, 5 7 9.
Issora 3 14 2. *Ἰσσυρία* ib.
Isthmiades Pelargos maritus 9 25 7.
Isthmius Glauci f. rex Messeniae 4 3 10.
Isthmius Temoni f. 4 3 8.
Isthmii ludi in honorem Melicertis instituti 1 44 8, 2 1 3. excisa Corintho non intermissi 2 2 2. Elei inde exclusi 5 2 2, 6 16 2. ab exsulis aguntur 3 10 1. Isthmica corona pinea 8 48 2. *σπονδαὶ Ἰσθμικαὶ* 5 2 1.
Isthmus Corinthiacus 2 1 5—2 2 2, 7 6 7.
Isthmus Peloponnesi 2 34 4.
Isthmus Troezenis 2 34 1 et 4.
Istri fl. ostia 3 19 11. belluae 4 34 2. insulae 8 25 13. frigus 8 28 2. aquae semper pares 8 38 3.
Istriae oleum 10 32 19.
Italiae felicitas 1 12 1.
Ithacemen 10 25 3.
Ithomaea festum 4 33 2.
Ithome Iovis nutrix 4 33 1.
Ithome mons 4 9 2, 4 29 5, 4 33 1.
Ithome opp. 4 9 1, 4 31 4. a Messeniis Helotibus occupata 3 11 8. deserta 4 13 6, 4 24 7. a Lacedaemoniis excisa 4 14 2.
Ition v. Minerva.
Itonus Amphictyonia f. 5 1 4, 9 1 1, 9 34 1.
Iuba Libys 1 17 2.
iudicia v. dicasteria.
iunco Asopi 5 14 3.
Iuno nata ad Imbrassum 7 4 4. ab Horis educata 2 13 3, a Temeno 8 22 2. Ili-

thyia mater 1 18 5. cum Neptuno de Argolide certat 2 15 5. Alcmeneae partum inhibet 8 30 3. Herculi ubera praebet 9 25 2 et semel non adversario 3 15 9. a Vulcano in vincula continetur 1 20 3, 3 18 16. in Euboeam secedit 9 3 1. virginitatem quotannis reparat 2 38 2. eius avis 2 17 4, festum 2 24 2, pepulus 5 16 2, signa 7 39 9, 9 34 3, 9 35 4: templa 2 17 1—6, 7 5 4, 8 9 3, 10 35 2 (cf. 1 15).

Ἡρα αἰγοφάγος 3 15 9. **ἀκραία** 2 24 1. **Ἀρμονία** 5 15 11. **Ἀνθεία** 2 22 1. **Ἀργεία** 3 13 8, 4 27 6. **Ἀφροδίτη** 3 13 9. **βονναία** 2 47. **ἡνίοχη** 9 39 5. **ἱππία** 5 15 5. **Λακυνία** 6 13 1. **λαοίτις** 5 14 5. **νυμφονομένη** 9 2 7. **Ὀλυμπία** 5 14 8. **παῖς** 8 22 2. **πρόδρομος** 2 11 2. **Σαμία** 5 13 8, 7 4 4. **τελεία** 8 22 2, 8 31 9, 9 2 7. **ὕπερχειρία** 3 13 8.

Iuppiter deorum summus 8 36 5. trino imperio 2 24 4. imberbis 5 24 6. puer 7 24 4. pater Aethlii 5 1 3. Attis 7 17 10. Britomartis 2 30 3. Caeri 5 14 9. Gratia et Horarum 5 11 7. Lacedaemonis 3 1 2. Megari 1 40 1. Sibyllae primae 10 12 1. Tantali 2 22 3. Amphitruonem simulat 5 18 3. Iovis incunabula 4 33 1, 5 7 1, 8 8 2, 8 28 2, 8 38 2: lucta cum Saturno 5 7 10, 8 2 2: dolla duo 8 24 14: minister Mercurius 8 32 4: simulacra 5 11 1—11, 5 23 1 et 5—7, 5 24 1—9.

Ζεύς αἰγοφαῖος 3 11 9, 5 15 4, 9 24 4. **Ἀγχιέμιος** 1 32 2. **ἀμβούλιος** 3 13 6. **ἀπεραντίας** 2 15 3. **ἀπήμεος** 2 32 2. **ἀπόμνιος** 5 14 1. **ἀφείμιος** 1 44 9. **ἄρεος** 5 14 6. **βασιλεύς** 9 39 4—5. **βουλαῖος** 1 35. **ἐλευθέριος** 1 32, 9 2 5—6, 10 21 6. **ἐπιδάτης** 8 92. **ἐρκείος** 4 17 4, 8 46 2. **εὐάνεμος** 3 13 8. **Ἰθωμάτας** 3 26 6, 4 3 9, 4 12 7, 4 27 6, 4 33 2. **καθάριος** 5 14 8. **Καπετώλιος** 2 4 5. **καππαῖος** 3 22 1. **καταιβάτης** 5 14 10. **καταχθόνιος** 2 24 4. **κεράνιος** 5 14 8. **Κιθαιρώνιος** 9 2 4. **Κλάριος** 8 33 9. **κοκκύνιος** 2 17 4, 2 36 1. **κόνιος** 1 40 6. **κοσμήτας** 3 17 4. **κροκέας** 3 21 4. **κρήσιος** 1 31 4. **λαοίτις** 5 14 4, 5 24 1. **Λαρισαῖος** 2 24 3. **λαφύ-**

στιος 1 24 2, 9 34 5. **λευκαῖος** 5 5 5. **λεχεάτης** 8 26 6. **λυκαῖος** 4 22 7, 8 2 1, 8 30 2, 8 38 6—7, 8 53 11. **μελίχιος** 1 37 4, 2 9 6, 2 20 1. **Μεσσαπενός** 3 20 3. **μηχανεύς** 2 22 2. **μοιραγέτης** 5 15 5, 8 37 1. **Νεμείος** 2 15 2, 2 20 3, 4 27 6. **Ὀλύμπιος** 1 18 6, 2 5 5, 2 27 2, 3 9 2, 3 12 11, 3 14 5, 4 31 6, 5 10 2—10, 5 11, 5 13 8, 5 14 8, 10 28 6. **ξένιος** 3 11 11. **ὀμαγύριος** 7 24 2. **ὄμβριος** 1 32 2. **ὄρκιος** 5 24 9. **Πανέλληνιος** 1 18 9, 1 44 9, 2 29 8. **Παρηγίδιος** 1 32 2. **πλούσιος** 3 19 7. **πολιεύς** 1 24 4. **σαώτης** 9 26 7. **σημαῖος** 1 32 2. **σθένιος** 2 32 7, 2 34 5. **σκοιτιάς** 3 10 6. **σώτηρ** 2 20 6, 2 31 10, 3 23 10, 4 31 6, 4 34 6, 5 5 1, 7 23 9, 8 9 2, 8 30 10. **τέλειος** 8 48 6. **τροπαῖος** 3 12 9. **ύτιος** 2 19 8, 9 39 4. **Τυτήτιος** 1 32 2. **ύπατος** 1 26 5, 3 17 6, 8 2 2, 8 14 7, 9 19 3. **ύπιστος** 2 2 8, 5 15 5, 9 8 5. **φίλιος** 8 31 4. **φύξιος** 2 21 2, 3 17 9. **χάρμων** 8 12 1. **χθόνιος** 2 2 8.

iuramentum super extis 3 20 9, 4 15 8. Iustitia v. **Δίκη**. Iuventus v. Hebe.

Λαβας Lepreata Ol. 6 3 4. **Labdacus** Polydori f. 2 6 2, 9 5 4. **Labotas** Echestrati f. 3 2 3. **Labyrinthus** Cnosi 1 27 10. **Lacedaemon** Iovis f. Spartae maritus 3 1 2. Gratiis templum condit 3 18 6, 9 35 1. eius filia 3 13 8, posterii 7 18 5, heroum 3 20 2. **Lacedaemonii** ad pugnam exiituri lunam observant 1 28 4. praelium ineunt ad tibiae et citharae cantum 3 17 5. poesin negligunt 3 8 2. magis ordines servant quam fugientes caedunt 4 8 11. regis cadaver in hostium potestate relinquere turpissimum ducunt 9 13 10. cladem fere dissimulant ib. 11. terrentur prodigiis 3 5 8. ante Leuctricam pugnam invicti 1 13 5. in vicinis iniusti 4 5 3. Messenias bellum inferunt 4 4 4. cum Argivis perpetua gerunt bella 2 20 1, 3 2 3. Megalopolin invadunt 8 27 15. ad Thermopylas quantis copiis pugnaverint 10 20 1 (cf. 3 14 1). primi hostes pecunia cor-

ruperunt 4 17 3. a Conone ad Cnidum victi 1 1 3. quattuor cladibus afflicti 1 13 5. in Asiam contra Artaxerxem trahunt 3 9 1. ab Amphictyonibus multantur 4 5 4, 10 8 2. ab Augusto Thuriam accipiunt 4 31 1. **Lacedaemoniorum** reges 3 1 1—3 10 5. coloniae 3 3 1. magistratus 3 11 2. servi publici 3 20 6. cum Atheniensibus pax 5 23 4. donaria 5 24 3, 10 9 7, 10 16 4. **Lacedas** Argivorum rex 2 19 2. **Lacestades** Hippolyti f. 2 6 7. **Lachares** Athen. tyrannus 1 25 7, 1 29 10 et 16. **Λακιάδαι** demus Atticus 1 37 2. **Lacides** v. **Lacedas**. **Lacius** heros 1 37 2. **Laconia** olim **Lelegia** 4 1 1. eius fines 2 38 7. **Laconica** brevis 4 7 9. dialectus 3 15 2. **Lacrates** Aetolorum dux 10 20 4. **Lacrates** Pythii f. 6 19 8. **Ladas** cursor insignis 2 19 7, 3 21 1. duo **Ladae**, alter **Achaeus** seu **Aegiensis** ib. 10 23 14. **Ladae** stadium 8 12 5. **Lade** ins. Milesiorum 1 35 6. **Ladocaea** locus Arcad. 8 44 1. **Ladocus** Echemi f. 8 44 1. **Ladon** fl. Arcad. 5 7 1, 6 22 5, 8 20 1, 8 23 8, 8 25 2 et 4 et 11—13. eius filia **Daphne** 10 7 8, nepos **Euander** 8 43 2. **Ladon** fl. Boeotiae, postea **Ismenus** 9 10 6. **Laeadris** Anaxandri uxor v. **Leandris**. **Laes** Hyraei f. 3 15 8. **Laestrygones** Gigantibus similes 8 29 2, 10 22 7. **Laios** Oxyli f. 5 4 5. **Lais** meretrix 2 2 4—5. **Laios** Labdaci f. Thebarum rex 9 5 5 et 10, 9 26 3, 10 5 4. **Lalichaeon** curia Eleorum 6 23 7. **Lamedon** Coroni f. rex Sicyonis 2 5 8, 2 6 3 et 5. **Lamia** Neptuni filia 10 12 1. **Lamia** opp. Thessaliae 1 1 3, 6 4 7. **Lamia** clades 1 8 2, 7 10 5. **Lamia** bellum 6 4 7, 7 6 5. **Lamiacus** (vel potius **Maliacus**) sinus 1 4 3, 7 15 2, 10 1 2. **lampades** ardent in fossam immittuntur 2 22 3. **lampadum** certamen 1 30 2, festum 7 27 3. **Lampea** mons Arcadiae 8 24 3. **Lampis** Eleus 5 1 6, 15 7, 6 16 8. **Lampis** Laced. Ol. 5 8 7. **Lampon** Aegineta 3 4 10. **Lampsaceni** Anaximenis prudentia ab Alexandri M. ira defensi 6 18 2. **Priapum** inprimis colunt 9 31 2. **Λαμπτήρια** v. **festum**. **Lamptrenses** demus Atticus 1 31 3.

Lampus Arnisci f. Eleus 6 16 7. **Lampus Philippensis** **ἱπποπόροφος** 6 4 10. **Lampus** Prolai f. ab adversario in Isthmiis strangulatus 5 2 4. **Lamus** fl. Heliconis 9 31 7. **lanae succidae** Cereris arae imponuntur 8 42 11. **Lancea** fons 3 21 2. **lanificii** inventores 8 4 1. **Laodamas** Eteoclis f. 1 39 2, 9 5 13. in Illyricum profugit 9 9 5. **Laodamia** Amyclae f. Arcadis uxor 10 9 5. **Laodice** Agapenoridis f. 8 5 3. **Paphi** degit 8 53 7. **Laodice** Helicaonis uxor 10 26 7. **Laodicenses** 3 16 8, 10 32 4. **Laodocus** heros 10 23 2. **Laomedon** Priami pater 7 20 4, 8 36 6. **alius** 10 27 3. **Laonice** Lebadi uxor 9 39 1. **Laonome** Gunei f. Amphitruonis mater 8 14 2. **λαός** Homero quid 8 29 2. **Lapha** Argivorum tyrannus 2 21 8. **Lapha** Phliasius stat. 2 10 1, 7 26 6. **Laphria** v. **Diana**. **Laphrius** Castalii f. 1 24 6, 7 18 9. **Laphystius** deus Orchomeniorum 1 24 2. **Laphystius** mons 9 34 5. **lapidatio** 4 22 7, 8 23 7. **λιθοβολία** festum 2 32 3. **lapis** in muro exemptilis 9 37 5. a Saturno devoratus et vomitu redditus 10 24 6. **lapis** Pentelicus in tegulis fissus 5 10 3. **lapis niger** 5 11 10. **lapis** sacer Troezeniorum 2 31 7. **lapide** unico factum solium et simulacrum 8 37 3. **lapides** rudis in Areopago 1 28 5, pro simulacris 7 22 4. **lapidum** acervi sepulchrae monumentum 8 13 3 et 10 5 4. **Lapithaeum** in Taygeto 3 20 7. **Lapitharum** cum Centauris pugna 1 17 2, 5 10 8. **Lapithas** 3 20 7. **Lapithus** mons Arcadiae 5 5 8. **Larisa** arx Argivorum 2 24 1. **Larisa** Pelasgi f. 2 24 1. **Larisa** Thessaliae opp. 1 13 2. ad Peneum 2 16 2. **Larissae** duac 3 17 1. **Larissus** fl. Eleorum et Achaeorum terminus 6 26 10, 7 17 5. ad **Larissum** pugna 8 49 7. **Larynna** Boeotum olim Opuntiorum urbs 9 23 7. **Larynna** Cyni f. 9 23 7. **Larysium** mons Baccho sacer 3 22 2. **Las** ab Achille interfectus 3 24 10. **Las** opp. Eleutheroconum 3 21 7, 3 24 6. **Lasius** Hippodamiae proculus 6 21 10. **Lastatidas** Eleus Ol. 6 6 3.

latereis erudi 6 8 8.
Lathra Thersandri f. 9 16 6.
Latmus mons 1 5.
Latona 1 31 1, 3 20 5. parturienti ex Hyperboreis adest Ilithyia 1 18 5. contempnam ulciscuntur liberi 8 53 1. templa eius et simulacra 2 21 8, 2 24 5, 8 9 1, 9 20 1, 9 22 1, 10 11 1, 10 35 4.
Laurum 1 1 1.
laurus Syriae antiquissima 8 23 5. Tempea 10 5 9. laurea cur Delphici athletae coronati 8 48 2, 10 7 8. laurea sertia sacerdotum 9 10 4.
leae in Laidis sepulcro 2 2 4.
leaeena Aristogitonis amica 1 23 2.
Leagrus Athen. dux contra Thraces 1 29 5.
Leandri Anaxandri uxor 3 14 4.
Learchus Athamantis f. 1 44 7, 9 34 6.
Learchus Rheginus stat. v. Clearchus.
Lebadia Trophonio sacra 1 34 2, 9 39 1.
Lebadus Athen. 9 39 1.
Lebedus Ioniae opp. 1 9 7, 7 3 5, 7 5 11.
Lebene Cretae opp. 2 26 9.
lebetes inaurati in tecto Olympici templi 5 10 4.
Lechaem Corinthiorum navale 2 1 5, 2 2 3, 9 14 6, 9 15 4, 10 37 3.
Leches Neptuni f. ex Pirene 2 2 3.
Leda Helenae nutrix 1 33 7. Thestii f. 3 13 8. ovum peperit 3 16 1.
Ledon *αυτόχθων* 10 33 1.
Ledon opp. Phocensium 10 2 2, 10 3 2, 10 33 1.
legumina a Cerere Pheneatis donata 8 15 2.
Leta Ori f. 2 30 5.
Lektus Bocotorum dux ad Troiam 9 4 3.
Lecceis ossa reportat 9 39 3.
Leleges a Lelege nuncupati 1 39 6, 3 1 1.
Megaridem tenent et Pylon deducuntur 4 36 1. Caricae gentis pars 7 2 7.
Legia quae postea Laconia 4 1 1.
Lelex Neptuni et Libyae f. 1 44 3, 3 12 5.
primus Laconiae rex *αυτόχθων* 3 1 1, 4 1 1. ex Aegypto advectus 1 39 6.
leo ab Alcahoo interfectus 1 41 3, ab Hercule 5 10 9, a Lysimacho 1 9 5, a Pulydamante 6 5 4. leo Nemeaeus et Parnassius 1 27 9, 2 15 2. leo troapeum evertit 9 40 8. Thracii Xerxis camelos invadunt 6 5 4. leo sepulcri insigne 9 40 10. aeneus 10 18 7. leonis caput ferreum ib. 6.
Leobotes v. Labotas.
Leochares stat. 1 1 3, 1 3 4, 1 24 4, 5 20 10.
Leocritus Athen. Protarchi f. 1 26 2.
Leocritus Polydamantis f. 10 27 1.
Leocydes Megalopolit. dux 8 10 6.
Leogorus Proclis f. Samiorum rex 7 4 2.
Leon Ambraciota 6 3 7.

Leon daduchus 1 37 1.
Leon Eurycratis secundi f. rex Spartae 3 3 5.
Leonidaeum 4 15 2, 6 17 1.
Leonidas Anaxandridae f. 3 3 9. Cleome-nis frater 3 4 7. ad Thermopylas dux 1 13 5, 3 4 7, 8 52 2. quotannis laudatur 3 14 1.
Leonidas Cleonymi f. 2 9 1, 3 6 7.
Leonidas Eleus 5 15 2.
Leonidas Naxius Ol. 6 16 5.
Leonidas Rhodius Ol. 6 13 4.
Leonatus 7 6 6.
Leontichus Rhadines amator 7 5 13.
Leontini restituti 6 17 9. nonnullorum donarium 5 22 7.
Leontiscus Messenius Ol. 6 2 10, 6 4 3.
Leontomenes Tisameni f. 7 6 2.
Leonymus Crotoniates 3 19 11.
Leos heros eponymus Athen. 1 5 2, 10 10 1.
Leosthenes 1 1 3, 1 25 5, 1 29 13, 8 52 5. ineunte praelio perit 3 6 1.
Leotychides Agidis f. 3 8 7. ab Agesilao regno privatus ib. 8.
Leotychides 3 4 3—4. cum Cimone ad Mycalen vincit 3 7 9, 8 52 3.
Leprea Leprealis nomen parit 5 5 5.
Leprea Pyrgel f. 5 5 5.
Leprealae 5 23 2. Eleis infesti 4 15 8, obnoxii 3 8 3.
Lepreus opp. Triphyliae Eliacae 5 5 3, 6 15 1.
Lepreus Pyrgel f. cum Hercule certat 5 5 4.
lepus urbis condendae locum monstrat 3 22 12. lepores albi 8 17 4.
Lerna fons Corinth. 2 4 5.
Lerna opp. 2 15 5, 2 36 6 et 7. Aegypti filii ibi interfecti 2 24 2.
Lerna festum 2 36 7 (?). 2 37 2. 6 15 9.
Lesbus Aeolica 4 35 10, 10 24 1. a Penthilo capta 3 2 1. Lesbiorum fabula 10 19 3.
λέσχη Κροτανῶν 3 14 2, Spartana 3 15 8, Delphica 10 25 1.
Lescheos *Ἰλίων πέσιν* ascriptis, Aeschylini fil. 10 25 5. 6. 8. 9. 10 26 1. 4. 8. 10 27 1. 2.
Lessa vicus 2 25 10.
ad Lethaeum fl. Magnetes 1 35 6, 5 21 10, 6 17 3, 10 32 6.
Lethes aqua in sacris Trophonii 9 39 8.
Letreus Pelopis f. 6 22 8.
Letrini opp. 6 22 8. Letrinai ib. 10.
Leucasia fl. 4 33 3.
Leucasion vicus Arcad. 8 25 2.
Leuce ins. Euxini Achilli sacra 3 19 11.
Leuceas *ἐξηγητής* 1 13 8.
Leucippe Oceani f. 4 30 4.
Leucippides heroinae et sacerdotes 3 13 7, 3 16 1.

Leucippus Oenomai f. Daphnen amat 8 20 2.
Leucippus Perieris f. 3 26 4, 4 2 4. Apharei frater 4 31 12. eius filiarum nuptiae 1 18 1, raptus 3 17 3 et 3 18 11, templum 3 12 8.
Leucippus Thurimachi f. 2 5 7.
Λευκὸν πείδιον 4 35 11.
Leucon Athamantis f. 6 21 11, 9 34 7 et 9.
Leucone Aphidantis f. 8 44 7.
Leuconius fons 8 44 7.
Leucophrys ins. postea Tenedus 10 14 1.
Leucothea v. Ino.
Leuctra Boeotiae opp. 9 13 4. umbrosa 9 14 3. Leuctrica pugna 1 13 5, 4 26 4, 8 27 8, 9 6 4, 9 13 4—10.
Leuctra vel Leuctron Eleutherolaconum opp. 3 21 7, 3 26 4.
Leuctron Arcad. opp. 8 27 4.
Leucyanias fl. 6 21 5.
Libethra opp. Macedoniae 9 30 9.
Libethriae nymphae 9 34 4.
Libethrias fons 9 34 4.
Libethrium mons 9 34 4.
Libon Eleus architectus 5 10 3.
Libya θηριώδης 2 21 6.
Libycum marmor 1 18 9.
Libye Epaphi f. 1 44 3.
Libyes αυτόνομοι 8 43 3. Libyum in Siciliam colonia 5 25 6, in Sardiniam 10 17 2. Libyum dii 5 15 11.
Libys Mnaseas cursor 6 18 1.
Libyssa vicus Nicomed. 6 11 11.
Lichae Spartani sollertia 3 3 6, temeritas 6 2 1.
Licymnius Electryonis f. a Tlepolemo interemptus 2 22 8. Alcmenae frater 3 15 4.
ligna magica arte sine igne incensa 5 27 5. ligna e quibus *ξύανα* conficiebantur 8 17 2.
Ligures trans Eridanum 1 30 3.
Lilaea Naïas 10 33 4.
Lilaea opp. Phocidis 9 24 1, 10 3 3 1, 10 33 3. Lilaensium sacra ad Cephus amnem 10 8 10.
lilia in amictu Iovis Olympii 5 11 1. e lilio unguenta 9 41 7.
limen aeneum 9 19 6.
Limnae vicus in Lacedaem. et Messen. finibus 3 2 6, 4 31 3.
Limnaeum Dianae sacrum 3 16 6.
Limnatae Spartani 3 16 9.
Limon locus 2 35 3.
Limon Tegeatae f. 8 53 2.
Lindiorum donarium 10 18 4.
Linus Amphimari f. 2 19 6, 8 18 1, 9 29 6.
Linus Apollinis f. 1 43 7, 2 19 8.
Linus Ismenii f. Herculis magister 9 29 9.

Lipara insula 10 11 4.
Liparai Cnidiorum colonia 10 11 3, 10 16 7.
Lipephile Iolai f. 9 40 6.
Λιθοβόλια 2 32 2.
litterae antiquae 5 17 6, Atticae 6 19 6.
βουστροφρόν scriptae v. Iascriptio.
Lixitae Africae gens 1 33 5.
Lochaes Maenalis 6 6 1.
Loeri ad ins. Atalantam 10 20 4.
Loeri Epizephyrii e Lacedaemone oriundi 3 3 1. Rheginis finitimi 6 6 4. cum Crotoniatis bellum gerunt 3 19 11. eorum donarium 6 19 6.
Loeri Epicnemidii Phocensibus finitimi 3 9 9, 10 1 2, 10 13 4. Amphictyones 10 8 2. quot pugnaverint ad Thermopylas 10 20 2. Thronium condunt 5 22 4.
Loeri Opuntii olim sagittarii 1 23 4.
Loeri Ozolae 4 24 7, 10 38.
Λοκρίς ἡπειρώς 6 19 5, 9 24 5.
Locrus Parius stat. 1 8 4.
Lophis fl. Halliartiae 9 33 4.
Lophis Halliartius 9 33 4.
loricae lintae 1 21 7, 6 19 7. Sauromaticae 1 21 6.
e loto simulacra 8 17 2.
Lucani 1 11 3 et 7.
Lucina v. Ilithyia.
luctae institutio 5 8 7.
lucus *πρίανον* 2 11 4, *πλατάνων* 2 37 1.
Luna Endymionem amat 5 1 4. equo vel mulo vehitur 5 11 8. cornus gerit 6 24 6. Paphia 3 26 1. lunata acies 8 10 7.
Lunae aqua 3 26 1.
Lupercalia v. Lycaea.
Lupia olim Sybaris 6 19 9.
lupus lupo saevior 7 12 2. lupus furtum detegit 10 14 7. lupus ex homine 6 8 2, 8 2 6. lupi circa Crotonem multi 6 14 8, in Sardinia nulli 10 17 12. lupi hominum duces 10 6 2.
lusciniae ad Orphei sepulcrum vocaliores 9 30 6.
Lusi vicus Arcadiae, olim urbs 8 18 7.
Lusius fl. Arcadiae i. q. Gortynius 8 28 2.
lustratio Orestis 2 31 8, xvi feminarum 5 16 8.
Λουτροφόρος Veneris 2 10 4.
Lybas s. Lycas daemon 6 6 11.
Lycae fons 6 6 11.
Lycaea v. festum.
Lycaeatris regio Arcad. 8 30 1. Lycaeatrae 8 27 5.
Lycaeus mons Arcadiae 4 20 2, 8 2 1, 8 32 2.
Lycæon Pelasgi f. Arcadiae rex 8 2 1. eius filii 8 3 1.
Lycastidas Andrius 6 14 13.
Lycaeus poeta 2 19 6, 2 22 2, 2 23 8.

Lyceum Apollini sacrum 1 19 3, 1 29 16.
 Lyceus Lycaonis f. 8 3 4.
 Lycineus Minervae per totum annum ardens 1 26 6. lychni aenei plumbo agglutinati 7 22 2.
 Lycii 1 19 3, 2 37 3. Creta oriundi 7 3 7. terrae motu afflictis succurrat Antonianus Pius 8 43 4.
 Lycinus Colophonius 6 17 4.
 Lycinus Eleus Ol. 6 7 9.
 Lycinus Heraeensis Ol. 6 10 9.
 Lycinus Spartanus ἱπποπόροφος et Ol. 6 2 1.
 Lyciscus Messenius cum filia aufugit 4 9 4 b. captus absolvitur 4 12 5.
 Lycius Myronis f. stat. 1 23 7, 5 22 3.
 Lycoa urbs Arcadiae 8 3 4, 8 36 7. Lycoatae 8 27 4.
 Lycomedes Apollinis f. 7 4 1.
 Lycomedes Creontis f. 10 25 6.
 Lycomedes Mantinensis 8 27 2.
 Lycomedes Scyrius Theseum interimit 1 17 6.
 Lycomidae in Cereris sacris hymnos canebant 1 22 7, 4 1 5, 9 27 2, 9 30 12. eorum κλέισον 4 17.
 Lycone mons 2 24 5.
 Lycophron Lycurgi oratoris pater 1 29 13.
 Lycorea urbs Phocidis 10 6 2.
 Lycoritae Parnassi accolae 4 34 9.
 Lycormas Larisaeus Pyth. 10 7 8.
 Lycortas Megalopolit. Achaeorum dux 4 29 11, 7 9 4. Philopomenis necem ulciscitur 8 50 8.
 Lycortas Phlegiensis 8 24 2.
 Lycortas Syracusanus 5 27 7.
 Lycorus Apollinis f. 10 6 3.
 Lycosura urbs Arcadiae 8 2 1. Clitoris regis 8 4 5. omnium urbium antiquissima 8 38 1.
 Lycosurenses Megalopolin migrare nolunt 8 27 4 et 5 et 6.
 Lycoatae 8 27 4.
 Lyctus opp. Cretae 4 19 4.
 Lycantes (?) pop. Arcadiae 8 23 8.
 Lycurgus Alei f. rex Arcad. 8 4 8 et 10. eius sepulcrum 5 5 5.
 Lycurgus Hippodamiae procus 6 21 10.
 Lycurgus Laced. Labotae regis tutor leges fert 3 2 3 et 4, 3 14 9, 3 16 10. alio oculo privatur 3 18 1. templum 3 16 6. Iphito aequalis 4 5 5.
 Lycurgus Lycophronis f. orator Athen. 1 29 15—16. eius statua 1 8 2.
 Lycurgus Opheltiae pater 2 15 3.
 Lycurgus Pronactis f. 3 18 12.
 Lycurgus Thraciae rex Baccho poenas dat 1 20 2.
 Lycaria locus Arcadiae 8 19 4.
 Lycus Messenius 2 7 2.
 Lycus Pandionis f. 1 19 3. ab Aegeo

fratre expulsus 4 2 6. initia magnarum deorum promovet 4 1 5, 4 2 6. vates 10 12 11. eius oracula 4 20 4. ὄρυμνος 4 1 6.
 Lycus equus 6 13 10.
 Lycus Nyctei frater 2 6 2. Labdaei et Laii tutor 9 5 5. eius domus reliquiae 9 16 7.
 Lycus Thrax a Cyeno interemptus 1 27 6.
 Lydi deam Tauricam se habere dicunt 3 16 8. Persici 5 27 5. Lydorum ἐξηγηται 1 35 8. regum donaria Delphis 10 13 6, 10 16 1. harmonia 9 5 7. ἀντήμα 9 12 6. aves Lydicae 9 22 4.
 Lydiades Megalopolit. 8 10 6. tyrannus virtutibus et rebus gestis insignis 8 27 12 et 15.
 Lygdamis Artemisiae pater 3 11 3.
 Lygdamis Syracusanus Herculi magnitudine corporis par 5 8 8.
 Lygodesma dea 3 16 11.
 λυματα i. q. καθάρματα 8 41 2.
 Lymax fl. Arcadiae 8 41 2, 8 10 3.
 Lyncea vicus, postea Lyrcia 2 25 5.
 Lynceus Apharei f. perspicacissimis oculis 4 2 7. a Polluce interfectus 4 3 1. eius sepulcrum 3 13 1.
 Lynceus Hypermenestreae beneficio servatus 2 19 6, 2 21 1, 2 25 4. Danao succedit 2 16 1. eius sepulcrum 2 21 2, statua 10 19 5.
 lyra inventum Mercurii 5 14 8, 8 17 5. lyrae et testudinibus 8 23 9, 8 54 7. lyra quis post Mercurium primus usus 9 5 8.
 Lyrcia v. Lyncea.
 Lyrcus Abantis f. 2 25 4.
 Lysander Aristocriti vel Aristocratis f. 3 6 7. virtutibus et vitis insignis 9 32 6—10. ad Aegopolamos vincit 3 11 5, corruptis hostium ducibus 10 9 11, sociis multis 10 9 7—10. Athenas eversum 10 3 8 6, xxx viros instituit 3 5 1. Agesilao studet 3 8 10. nocturno viso monitu Aphytaeorum obsidionem solvit 3 18 3. ad Halliartum occumbit 3 5 3, 9 32 5. eius donarium 3 17 4, hospites civitatum suarum proditores 7 10 3, statuæ 6 3 14 et 15.
 Lysander Boeotarcha 10 20 3.
 Lysander Lysandri nepos 3 6 7.
 Lysandra Ptolemaei Lagidae f. Agathoclis uxor 1 9 6, 1 10 4.
 Lysianassa Polybi f. Talai uxor 2 6 6.
 Lysianax Eleus 6 4 5.
 Lysidice Pelopis f. 8 14 2.
 Lysimachē 1 27 4.
 Lysimachis urbs in Isthmo Thraciae 1 9 8, 1 16 2.
 Lysimachides Athen. 10 18 1.
 Lysimachus Aristidis pater 8 52 2.

Lysimachus Macedo Thraciae rex 1 6 4, 1 9 5—1 10 5, 7 3 4 et 5.
 Lysinus Aristophontis pater 6 13 11.
 Lysippe Elea Prolai uxor 5 2 4.
 Lysippus Eleus Ol. 6 16 7.
 Lysippus Sicyonius stat. 1 43 6, 2 9 8, 2 20 3, 6 1 5, 6 2 1, 6 4 7, 6 5 1, 6 14 12, 6 17 3, 9 27 3, 9 30 1.
 Lysis Tarentinus Epaminondae praeceptor 9 13 1.
 Lysistratus Argivus 2 36 5.
 Lysistratus Corinthiorum dux 4 19 2.
 Lysistratus Spartanus 3 8 5.
 Lyson stat. 1 3 5.
 Lysus Macedo stat. 6 17 1.
 Macar Aeoli f. 10 38 4.
 Macareus Lycaonis f. 8 3 2.
 Macaria s. Macareae opp. Arcad. 8 3 3, 8 27 4, 8 36 9.
 Macaria fons 1 32 6.
 Macaria Herculis e Deianira f. 1 32 6.
 Macratulus 1 29 6.
 Macedones Amphictyones 10 3 3, 10 8 2.
 a Leocothene victi 1 1 3, a Pyrrho 1 13 3. de Macedonibus tropeum 3 24 6: ipsi tropaeis non utuntur 9 40 7. potentiam eorum quid auxerit 8 27 10, quid fregerit 7 8 8, 8 7 8. Macedones Nestii (?) 1 10 2.
 Macedonia a Gallis invaditur 10 19 7. urbs eius recentissima 6 4 10.
 Maceris Libys Hercules cognominatus 10 17 2.
 Machaerion an Epaminondam occiderit 8 11 5.
 μάχαίραι victimariae 4 17 1.
 Machanidas Lacedaemoniorum tyrannus 4 29 10, 8 50 2.
 Machaon Aesculapii f. Alexanoris Polemonis Sphyri pater 2 11 5, 2 23 4, 2 26 10, 2 35 6, 3 26 9, 4 3 1 et 2 et 9.
 Maecitii ab Eleis deficient 6 22 4.
 Macria promontorium Teiorum 7 5 11.
 Maecander 10 32 13. Asopi fons 2 5 3. cursu flexuoso 8 41 3. aqua fervente 8 7 3. eius myricae 5 14 3, marini pisces 4 34 1, alluviones 7 2 11, 8 24 11, filia 7 4 1.
 Maenalia Arcadiae pars 3 11 7, 6 7 9. frigida 8 9 4.
 Maenalius mons et campus 8 36 7 et 8. eius oppida 8 27 3.
 Maenalus Arcadiae urbs 8 3 4, 8 36 8.
 Maenalus Lycaonis f. 8 3 4.
 Macon Tydeum sepelivit 9 18 2.
 Maera Atlantis f. Tegeatae uxor 8 12 7, 8 45 7, 8 53 3.
 Maera Proeti f. 10 30 5.
 Maera vicus Arcad. 8 12 7.
 Maerae χορός 8 8 1.
 PAUSAN. II.

Maesis Hyraei f. 8 15 8.
 Magas Philippi et Berenices f. Cyrene recuperata a Ptolemaeo deficit 1 6 8, 1 7 1—3.
 magiae vis 5 27 3 et 5.
 magnae matris templum 3 12 9. ara 8 37 2. v. et Mater.
 Magnes Aeoli f. 6 21 11.
 Magnesia sub Pello 7 7 6.
 Magnesia mortuus Themistocles 1 1 2, 1 26 4.
 Magnetes in boreali Sipyli parte 1 20 5, 3 22 4. ad Hermum 10 4 6. ad Lethaeum 1 35 6, 5 21 10, 6 17 3, 10 32 6. Bathy-clem in throno Amyclaeo ornando adiuvant 3 18 14. Amphictyones 10 8 2.
 Μαγνήτιδες πύλαι Ephesiorum 7 2 9.
 Malaea opp. Arcadiae 8 27 4.
 Malea promontorium 3 23 2, 3 25 2.
 Malgis Boeotarcha 9 13 6.
 Maliacus sinus 10 20 8, 10 21 1. v. et Lamiacus.
 Malienses Amphictyones 10 8 2. an sagittarii 1 23 4. adversus Gallos accerrimi 10 23 13.
 Mallus Ciliciae urbs 1 34 3.
 Maloetas fl. Arcad. 8 36 1.
 Malitho gymnasium Eleorum 6 23 6.
 Malus fl. Arcadiae 8 35 1.
 Maneros Aegyptiis Linus 9 29 7.
 Maniae Arcadiae locus 8 34 1.
 Maniae Eumenides 8 34 1.
 Manius Atilius Glabrio Antiochum et Syros vincit 8 51 4.
 μάντεων genera 1 34 4.
 Manthureus campus 8 44 7.
 Manthurenses demus Tegeaticus 8 45 1, 8 47 1.
 μαντικά ἔπη 9 31 5. μαντικός οἶκος 2 13 7.
 Manticlus Theocli f. 4 21 2 et 12. cum Gorgo Messenicam coloniam ducit 4 23 2 et 5. Herculi templum condit ib. 10.
 Mantinea Arcadiae urbs 8 3 4, 8 8 4—8 9 10. ab Arato liberata 2 8 6. Mantinea veteris rudera 8 12 7.
 Mantinense praedium 1 3 4, 8 8 10, 8 9 8, 8 11 5, 9 15 5.
 Mantinensium et Tegeatarum termini 8 11 1. Mantinensium res gestae 8 8 6, de Spartanis tropeum 8 10 8, hippodromus et stadium 8 10 1, donaria 5 26 6, 10 13 6.
 Mantineus Lycaonis f. 8 3 4, 8 8 4.
 Mantius Melampodis f. 6 17 6.
 Manto Polyidi f. 1 43 5.
 Manto Tiresiae f. 7 3 1, 9 10 3, 9 33 2.
 Maratha locus Arcadiae 8 28 1.
 Marathon demus 1 32 3—7. Marathonica pugna 1 15 3, 1 32 3, 4 25 5, 10 20 2: decima 10 10 1: sepulcra 1 29 4, 1 32 3.

Marathonius laurus 1 27 10. Marathonii Herculeum primi colant 1 35 3, 1 32 4. Marathon Epopei f. 2 1 1, 2 6 5. Marathon heros 1 35 3, 1 32 4. marca Celtis equus 10 19 10. Mardonius Gobryae f. 7 25 6, 9 1 3. Apollinem Ptoum consulit 9 23 6. templa incendit 1 1 5. eius acinaes 1 27 1, interitus 3 4 10, sepultura 9 2 2, statua 3 11 3. milites furore correpti 1 40 2, 9 25 9. mare mortuum 5 7 4—5. rubrum 1 33 4. marinae scaturigines Mantinea Athenis Nylas 8 10 4. maris simulacrum 2 1 7 et 8 et 9. margaritae resolvuntur aceto 8 18 6. Mariandyni Heracleotum finitimi 5 26 7. Marion Alexandrinus Ol. 5 21 10. Marius opp. Eleutherolaconum 3 21 7, 3 22 8. Marmaridae Numidarum gens 1 7 2. Marmax Hippodamiae puerus 6 21 7 et 10. Maron Lacedaemonius 3 12 9. Marpessa Idae et Meleagri uxor 4 2 7. ab Apolline rapt 5 18 2. Marpessa Tegeatis cognomine *Χοίρα* 8 47 2, 8 48 3. Marpesus opp. Idae 10 12 3 et 4. Mars Alcippus pater 1 21 4. Asenaphi et Ialmeni 9 37 7. Melanippi 7 22 8. Oenomaus 5 1 6 et 5 22 6. Phlegya 9 36 1. Acheloo opem fert 6 19 12. caedis reus 1 21 4, 1 28 5. eius aedes 1 8 4, 2 25 1, 3 22 7. diraco et fons 9 10 5. *Ἀρης ἀρρεὶς* 8 44 7. *γυναικοφθόινος* 8 48 4. *θηρείας* 3 19 8. *ἔμπιος* 5 15 6. Marsyas fl. 2 7 9, 10 30 9. Marsyas Silenus a Minerva caesus 1 24 1. tibis cant 10 30 9, 2 7 9, 8 9 1. Martichora (martiora) bellua Indica 9 21 4. Masses Herimionensium navale 2 36 2. Nasistii Persae thorax 1 27 1. Massiliensium origo et donarium 10 8 6, 10 18 7. mater mortua lac praebet 8 44 8. cum matre mortua congressus 4 26 3. matris deum aedes 1 3 5, 1 31 1, 2 4 7, 3 22 4, 4 31 6, 8 30 4, 8 44 3, 10 32 3. ara 5 14 9, 8 37 2. *μητρώων* 5 20 9. v. et Magna mater. Mathia mons 4 34 4. Mauri 1 33 5. sedibus pulsi ab Antonino 8 43 3. Mausolea Romanis magnifica sepulcra 8 16 4. Mausolus rex Halicarnassi 8 16 4. maza in aqua proiecta futura portendit 3 23 8. mazae mellitae 6 20 2.

Mecisteus 1 28 7. Euryali pater 2 20 5. a Menalippo interfectus 9 18 1. Mecon v. Mycon. Meda Phylantis filia Antiochi mater 1 5 2, 10 10 1. Medea 2 3 6—11. eius *ἐκρωδαί* 2 12 1, dolus in Peliam 8 11 2. *Μηδεὺς* Iasonis fl. 2 3 9. *μηδὲν ἄγαν* 10 24 1. Medeon opp. Phocidis 10 3 2, 10 36 6. Medesicaste Priami f. 10 25 9. Medea a Medea dicti 2 3 8. Medon Cisi f. 2 19 2. Medon Codri f. 7 2 1. Medon Doriclidis f. stat. 5 17 2. Medon Pyladae f. 2 16 7. Medontidae Codri posterii decennali imperio 4 5 10, 4 13 7. Medusae pater, forma, virtus bellica 2 21 5—6. caput 1 21 3, 2 20 7, 5 10 4, 5 12 4, 9 34 2. crines 8 47 5. sorores alatae 5 18 5. Medusa Priami f. 10 26 1. Megacles architectus 6 19 7. Megalophanes Philopomenis praeceptor 8 49 2. Megalopolis Arcadiae urbs omnium recentissima 6 12 8, 8 27 1—8. Epaminondas auspiciis condita 9 14 4. Helissonte fluvio intersecatur 8 30 2. a Cleomene capta 2 9 2, 4 29 7. vastata 8 27 16, 8 33 1. eius theatrum 2 27 5. *ἀρχαία* 8 30 6. Megalopolitarum res gestae et casus varii 8 27 9—16. Meganira Celei uxor 1 39 1. Meganitis Achaiae fl. v. Miganitis. Megapenthes Menelai notus 2 18 6. cum Nicostrato fratre eodem equo vectus 3 18 13. Megapenthes Proeti f. cum Perseo regnum commutat 2 16 3. Megara Herculis uxor 1 41 1, 9 11 2. ab Hercule dimissa 10 29 7. Megara urbs 1 39 5, 1 40 1—1 44 2. Romanis se dedit 7 15 11. Megarensium ager quotannis vastatus 1 40 4. arces binae 1 40 6, 1 42 1. colonia 5 26 7. donaria 5 23 5, 10 15 1. adversus Gallos copiae 10 20 4. lingua et mores 1 39 5. navale 1 39 14, 1 44 3. placulum 3 4 6. scelus in violando fetale 1 36 3. victoria de Atheniensibus 10 15 1. de Corinthiis 6 19 3, de Persis 1 40 2. adversus Thebanos astus 8 50 4. thesaurus 6 19 12. Megareus Neptuni f. Onchesti rex 1 39 5, 1 42 1. Megarensium rex 1 41 3. Megaris Eleusini finitima 1 39 4. Boeotiae 1 44 4. Corinthiis ib. 10. *μέγαρον* Bacchi 8 6 5, Cereris 1 39 5, 3

25 9, 98 1, Curotum 4 31 9, *Δεσποίνης* 8 37 8. Megarus Iovis f. 1 40 1. Meges vulneratus ab Admeto 10 25 5. *μελίχαι* 8 40 3. Melaena Delphi mater 10 6 4. Melaeneae opp. Arcad. 5 7 1, 8 3 3, 8 26 8. Melaeneus Lycaonis f. 8 3 3, 8 26 8. Melampodidae 6 17 6. Melampus Amythaonis f. Abantis pater 1 43 5. Argivas et Proeti filias insaniam liberat 2 18 4, 8 18 7: *τὰ καθάρσια* quo abiecerit 5 10. Iphicli boves obtinet 4 36 3. Minervae aram ponit 8 47 3. eius templum 1 44 5. in eum carmen Hesiodum 9 31 5. Melaneus Apollinis f. 4 2 2. Melangea locus Arcadiae 8 6 4. Melanion Parthenopaei pater 3 12 9. cursu certat 5 17 10, 5 19 1. Melanippe nymphe 9 1 1. Melanippus Martis f. 7 22 8. Melanippus Thebanus Tydeum et Mecisteum occidit 9 18 1. Melanippus Thesi f. 10 25 7. Melanippi et Comaethus amor 7 19 2. Melanipi monumentum 1 29 6. Melanopus Cumanus de Opide et Hecaeve 5 7 8. Melantho Homericæ 10 25 1. Melanthus Andropompi f. Athen. rex 2 18 8 et 9, 7 1 9. eius filius Codrus 1 19 5, 8 25 1. posterii Medontidae 4 5 10. Melas Antasi f. 2 4 4, 5 18 7. Melas fl. Boeotiae 9 38 6. Melas fl. Pamphyliæ frigidus 8 28 3. Melas Neptuni f. 7 4 8. Melas Oenopionis f. 7 4 8. Melas Opis f. 8 28 5. Meleager Oenei f. 4 2 7. eius interitus 10 31 3. hasta Apollini consecrata 2 7 9. Meleagrides aves 10 32 16. Meles Athen. Timagora amatore ad mortem adacto sese saxo dedit 1 30 1. Meles fl. 7 5 3 et 12. Melesander Athen. dux 1 29 7. Melete Musa 9 29 2. Melia ab Apolline rapt 9 10 5. mater Tenei 9 26 1. meliastae Bacchi sacrifici 8 5 5. Meliboea s. Chloris Niobes f. 2 21 9. Melicertes in mare praecipitatus 1 44 7, 2 1 3, 9 34 6. Melissa Periantri uxor 2 28 8. Melitides portae 1 23 9. Melobosis Oceani f. 4 30 4. Melpea locus Arcadiae 8 38 11. Melias Lacedae f. 2 19 2.

Memblarius a Cadmo Callistae ins. praefectus 3 1 7. Memnon Aethiopum rex Susis Troiam profectus 10 31 7. cum Achille pugnat 3 18 12, 5 19 1. eius gladius 3 3 8, statua 1 42 3, effigies picta 10 31 5. Memnonides aves 10 31 6. Memnonii muri 4 31 5. Memphis templum Sarapidis habet antiquissimum 1 18 4. Menaechmus Naupactius stat. 7 18 10. Menalces Eleus Ol. 6 16 5. Menalcidas Lacedaem. 7 11 7, 7 13 8. Menander Diopithis f. comicus 1 2 2, 1 21 1. Mende Thraciae opp. 5 10 8. Mendacorum origo et donarium 5 27 12. Menelais fons et platanus 8 23 4. Menelaus Atrai f. 3 1 5. Helenam intercepturus 5 18 3. eius a Troia reditus 10 25 2. clypeus 10 26 3. domus 3 14 6, templum et sepulcrum 3 19 9. Menelaus a Ptolemaeo Cypro praefectus 1 6 6. Menephylus Aegiensis 6 3 13. Menepolemus Apolloniata Ol. 6 14 13. Menestheus 1 1 2, 1 23 8. Petei f. 2 25 6. ab Atheniensibus Thesco 'praefatus 3 18 5. a Dioscuris regno restitutus 1 17 5. Menestratus pro amasio mortem oppetit 9 26 7. Menius fl. 5 1 10, 6 26 1. Menippus Megarei f. v. Euippus. Menodorus Athen. stat. 9 27 4. Menoeceus Creontis f. 9 25 1. Menoeceus Creontis pater 9 5 13. Menophanes Mithridatis dux Delum diripit 3 23 3. Mentas 8 31 7. Mercurius Autolycei pater 8 4 6, Buni 2 3 10, Cydonis 8 53 4, Eleusinis 1 38 7, Euandri 8 43 2, Myrtili 8 14 10, Noracis 10 17 5, Pharis 4 30 2. Amphionis magister 9 5 8. Aesculapium flammis eripit 2 26 6. Apollini boves surripit 7 20 4. animas in Orcum ducit 6 32 4. Baccum in caelum 3 18 11, deas ad Paridem 3 18 12 et 5 19 5. Dioscuros Pellana 3 26 2. Iyram invenit 2 19 7, 5 14 8, 8 17 5. Mercurii incunabula 8 16 1, 8 36 10, 9 20 3, 9 22 2. caduceus 5 27 8. gymnasium 1 2 5. simulacra 1 27 1, 4 33 3, 8 39 6, 9 24 5, 10 12 6. cf. Hermæ. *Ἐρωῖς ἀγίτας* 8 31 7. *ἀγοραίος* 1 15 1, 2 9 8, 3 11 11, 5 17 3, 7 22 2, 9 17 2. *αἰπντος* 8 47 4. *ἀνακήσιος* vel *ἀνάκητας* 8 3 2, 8 30 16, 8 36 10. *δόλιος* 7 27 1. *ἐναγώνιος* 5 14 9. *ἐπιμήλιος* 9 34 3. *κροφόρος* 2 3 4, 4 33 27*

4, 527 8, 9 22 1. *Κυλλήνιος* 6 26 5, 8
17 1. *παράμιον* 5 15 11. *πολύγιος*
231 10. *πρόμαχος* 9 22 1—2. *πρό-
νακος* 9 10 2. *προπύλαιος* 1 22 8.
σπυλαίτης 10 32 5.

Morionis sagitta aenea 3 3 8.
Mermerus Medae f. 2 3 6 et 8.
Meroë opp. Aethiop. 1 33 4, 5 7 4.
Merope Cypseli f. *Cresphontis* uxor 4 3 6.
Meropis ins. Cos 6 14 12.

merulae v. κόσσυφοι.

Mesatis opp. 7 18 4 et 6.

Mesate promont. 7 5 6.

Mesoa pagus Lacon. 3 16 9.

Mesoboa vicus Arcad. 8 25 2.

Messa opp. et portus 3 25 9.

Messapii Tarentinis finitimi 10 10 6.

Messapium mons 9 22 5.

Messela fons 3 20 1.

Messene Triopae f. *Polycania* uxor 4 1 1 et

8. eius honores heroici 4 3 9, 4 27 6, 4

31 11.

Messene opp. Sicilliae, antea Zancle 4 23

8, 4 26 3, 5 25 2, 5 26 5, 6 2 10.

Messene regionis olim, non urbis nomen

4 1 3. urbis aedificatio 4 26 6—27 11,

situs et muri 4 31 5—33 2.

Messenia 8 1 1, 4 30 sqq. *Messeniae* et

Laconiae fines 4 1 11, *Elidis* 4 36 7 et 5

6 3.

Messenii Adrasti socii 9 9 2. *Dorienses*

ultra admittunt 4 3 6. in *Helotum* cen-

suum referunt 4 23 1, praeter maris ac-

colas 3 3 4. *Ithome* eieci *Naupactum*

obtinent 3 11 8, 4 24 7. *Oeniadas* ex-

pugnant 4 25 1—2, mox amittunt ib.

3—10. *Naupacto* amissa disperguntur 4

26 2, 10 38 10. *Doricos ritus* et linguam

servant 4 27 11. in *Peloponnesum* re-

deunt 4 26 3, 4 27 11. *Philippi socii* 4

28 2. *Lacedaemonis* contra *Pyrrhum*

opem ferunt 4 29 6. una cum patria

palmas *Olympicas* et amittunt et recu-

perant 6 2 10, ab *Augusto* multantur 4

31 1.

Messeniorum arx 4 38 1. *dii tutelares* et

heroes 4 14 7, 4 27 6, regiae 4 3 7. ar-

cana sacra 4 20 4, 4 26 7. *Messeniorum*

Naupact. donarium *Olymp.* 5 26 1.

Messenici belli scriptores 4 6 1—5. *causae*

4 4 4—5 10. bellum primum 4 6 6—13

7. secundum 4 14 6—23 4.

Metanastes Archandri f. 7 1 7.

Metapontii rudera 6 19 11. *Metapontino-*

rum thesaurus Olymp. ib. eorum dona-

rium 5 22 5.

Q. Caecilius Metellus legationis princeps

7 8 6, 7 9 1.

Q. Caecilius Metellus Macedonicus adver-

sus *Andrisum* mittitur 7 13 1. *Achai-*

um bellum conficere studet 7 13 1.

Methana opp. *Troezeniorum* 2 34 1.

Methapus Athen. orgia et initia constituit

4 1 7.

Methydrium olim urbs, dein vicus 8 12 2,

8 27 4 et 7. eius conditor 8 3 3, 8 35 9,

8 36 1—3.

Methymnaeorum donarium Delphis 10 19 3.

Metioche Troas 10 26 2.

Metion Erechthei f. 2 6 5.

Metionidae Pandionem alterum regno pel-

lunt 1 5 3. *Metionidarum regia stirps* 7

4 5.

μέτοικοι 1 30 1.

Metrodorus Erythraeus 6 15 6.

μητρώον v. Mater deum.

μητρώον αὐλήμα 10 30 9.

Micon Aegineta 5 25 10 et 13, 8 42 7 et

10.

Micon Athen. orator a *Philippo* veneno

necatus 2 9 4.

Micon Athen. pictor et stat. 1 17 3, 1 18

1, 6 6 1, 8 11 3.

Micon Syracus. stat. *Nicerati* f. 6 12 4.

Micythus v. Smicythus.

Mida Phylantis f. *Antiochi mater* 1 5 2,

10 10 1.

Midas Gordil f. *Ancyram condit* 1 4 5.

Midea Argolidis urbs 2 16 1, 2 25 9, 6 20

7, 8 27 1.

Midea Boeotiae opp. 9 39 1.

Midea nympha mater Aspledonis 9 38 9.

Midas Locorum dux 10 20 4.

Miganias Achaiae fl. 7 23 5.

Migonion 3 22 1.

Miletus Cretae opp. 10 30 2.

Miletus Cretensis 7 2 5.

Miletus Ioniae opp. 7 2 4, 7 24 5. inter

Miletum et *Prienem* mare continens 8 24

11. *Milesios* perdit *Hestiaeus* 10 33 2.

signum *Apollinis* ademptum a *Xerxe* re-

stituit *Seleucus* 8 49 3.

Milichus fl. 7 19 9, 7 20 1, 7 22 11.

Milon Diotimi f. *Crotoniates* Ol. 6 14

5—8.

Miltiades Chersonesi princeps primus 6 19

6. archon *Athen.* 4 23 10, 8 39 3.

29 4. *chersonesi Thraciae princeps* 6 19

6. *Atheniensium* ad *Marathonem* dux 2

29 4. praekonum *Darii* interficiendorum

3 12 7. servorum ante pugnam libera-

ndorum auctor 7 15 7. primus de universa

Graecia bene meritis 8 62 1. eius dona-

rium 6 10 8, 6 19 6: mors 1 32 4: si-

mulacra 1 15 3, 1 18 3, 10 10 1.

milli Olympia sacra non tangunt 5 14 1.

Mimas mons Ioniae 7 4 1. perfocti ab *Ale-*

xandro coepus 2 1 5.

Mimmermus de *Smyrnaeorum* cum *Gyge*

pugna 9 29 4.

Minerva e cerebro *Iovis* nata 1 24 2, *Ne-*

ptuni et *Tritonidis* f. 1 14 6: ubi edu-

cata 8 26 6, 9 33 7: cum *Neptuno* de

Attica certat 1 24 5, de *Troeze* 2 30

5: *olivam* producit 1 24 3. cum *Proser-*

pina flores legit 8 31 2. *Iunonis throno*

adstat 8 9 3. *bellica dea* 4 30 5: *Hercu-*

lis socia 5 17 11, 6 19 12, 6 25 2, 8 18

3: *glaucis oculis* 1 14 6: armata 1 1 3,

5 17 2, 5 26 6: gallum in casside ge-

stans 6 26 3, sphingem 1 24 5: cornicem

tenens 4 34 6. a *Teuthide* vulneratur 8

28 5. *Vulcanum* fugit 3 18 13. *Erich-*

thonium *Cecropis* filiabus tradit 1 18 2.

ara ei a *Cadmo* posita 9 12 2. colossus

9 11 6. signum *Troia* asportatum 2 23 5,

10 38 5: *Daedaleum* 9 40 3: antiqua 10

4 9, 10 34 6: fulmine tacta 2 11 1, 2 12

1: alia 1 8 5, 7 5 5, 9 33 5. templum

Argivum 2 24 3, *Phocaeense* a *Persis*

combustum 7 5 4.

Ἀθηνᾶ ἀγοραία 3 11 9. *Ἀλαρίς*

1 42 4. *αἰθρία* 1 5 3, 1 41 6. *Ἀλέα*

2 17 7, 3 5 6, 3 7 10, 3 19 7, 8 4 8, 8

5 3, 8 9 6, 8 23 1, 8 43 4, 8 46 1, 8 47

1. *αμβρονία* 3 13 6. *ἀνεμῶτις* 4 35

8. *ἀξίόποινος* 3 15 6. *ἀπαυονρία* 2

33 1. *ἀρεία* 1 28 5, 9 41. *Ἀσία* 3 24 7.

ἐργάνη 1 24 3, 3 17 4, 5 14 5, 6 26 3, 8

32 4, 9 26 8. *ζωστήρια* 9 17 3. *ἐκπία*

1 30 4, 1 31 6, 5 15 6, 8 47 1. *Ἰππο-*

λαΐτις 3 25 9. *Ἰωνία s. Ἰωνίς* 1

13 2, 3 9 13, 9 34 1, 10 1 10. *Καπανεία*

2 22 9. *κελεύθεια* 3 12 4. *κισσαία* 2

29 1. *κορία* 8 21 4. *κορυφασία* 4 36

2. *κραναία* 10 34 7. *Κυδωνία* 6 21 6.

κυπαρισσία 3 22 9, 4 36 7. *λαοῦτις* 5

14 5. *λαρισαία* 7 17 5. *Ληνία* 1 28

2. *μήτηρ* 5 3 2. *μαχανίτις* 8 36 5.

ναρκασία 5 17. *νίκη* 1 42 4. *ξενία*

3 11 11. *Ὀγγα* 9 12 3. *ὄξυδερχής* 2

24 2. *ὀφθαλμίτις* 3 18 2. *παιωνία* 1

2 5, 1 34 3. *Παναχαῖς* 7 20 2. [*πα-*

νία 2 22 9.] *παρεία* 3 20 8. *παρθέ-*

νος 1 24 5—7, 5 11 10, 10 34 8. *πο-*

λιάς 1 26 6—27 3, 2 30 6, 7 5 9, 8 31 9.

πολιτίτις 8 47 5. *πολιούχος* 3 17 2.

προμαχόρμα 2 34 8. *πρόναος* 9 10

2. *πρόνοια* 10 8 6. *Σαῖς* 9 12 2. *Σαῖ-*

τις 2 36 8. *σάλλιγξ* 2 21 3. *σιεράς* 1

1 4, 1 36 4. *σθενιάς* 2 30 6, 2 32

5. *Σουριάς* 1 1 1. *σώτειρα* 8 44 5.

Τελχινία 9 19 1. *Τιθρώνη* 1 31 4.

Τραχινίς (?) 10 22 1. *Τριτωνία* 8 14

4. *Τυγία* 1 23 4. *χαλινίτις* 2 41 et

5. *χαλκίοικος* 3 17 2, 4 15 5, 10 5 11.

Minos promontorium 3 23 11.

Minos Europae f. 7 2 5. *Acacallidis* et

Catrei pater 8 53 4. *Britomartin amat* 2

30 3. *Cretensibus leges* fert 3 2 4. *Daed-*

alum persequitur 7 4 6. *Miletum* expel-

lit 7 2 5. *Nisaeam* capit 2 34 7. cum

Theseo contendit 1 17 3, in *Sicilia* perit

7 4 6. *θαλασσοκράτωρ* 1 27 9.

Minotaurus 1 27 10, 3 18 11 et 16.

Minyae pop. Boeot. 2 29 3, 9 36 4 et 6.

a *Pelagis* *Lenno* expulsi *Theram* ins.

incolunt 7 2 2. cum *Thebanis* bellum ge-

runt 9 9 1. *Ionica* coloniae socii 7 2 2,

7 3 6. *Orchomeno* expulsi restituntur 4

27 10, 9 37 8.

Minyas Chrysaes f. 9 36 4, 9 38 2 et 3.

Minyas poesis 4 33 7, 9 5 9, 10 28 2 et 7,

10 31 3.

Minyaeus fl. i. q. *Anigrus* 5 6 2.

miseicordiae ara 1 17 1.

Mithridates rex Ponti cum Romanis bel-

lum gerit 1 20 4, 9 7 4. morte volun-

taria impietatis poenas luit 3 23 3 et 5.

Mitylene euripo pervia 8 30 2.

Mnaseas Cyrenaeus cursor 6 13 7, 6 18 1.

Mnasibulus v. Mnesibulus.

Mopsus Rhacii f. 7 3 2.
mori intra lucum Aesculapii aut in Delo
vetitum 2 27 1 et 6.
Morpho v. Venus.
μῦρρα vasa murrhina 8 19 5.
Mortis simulacrum 3 18 1, 5 19 1.
Moschion Eleus 6 12 6, 6 17 5.
Mothon Naucydis pater 2 22 7.
Mothon scopulus 4 35 1.
Mothoniaei 4 19 1, exsules 4 23 1. Traiani
beneficio αὐτονομοί 4 35 3.
Mothone s. Methone opp. Messen. 4 3 10,
8 1 1. olim Pedasus 4 35 1. Naupliensis.
bus datur 4 24 4.
Mothone Oeneli f. 4 35 1.
Motye urbs Sicilliae 5 25 5.
mugiles pisces v. κέφαλοι.
mul Eleis exsecratum animal 5 9 2. in
Elide non gignatur 5 5 2.
mulieris simulacrum equino capite et iuba
8 42 4. in piscem desinens 8 41 6.
mulieres neque ad Marias sacra admittun-
tur 3 22 7 neque ad ludos Ol. spectan-
dos 6 20 7, 5 6 7. Patrenses duplo viris
plures 7 21 14. xvi in sacris lunonis 5
16 2. Aetolicarum fortitudo 10 22 5.
Laconicarum 4 17 1. Messeniarum 4 21
6. Tegeaticarum 8 5 9, 8 48 4.
Mummius Corinthum expugnat 2 12, 2 2
2, 7 15 1, 7 16 1 et 7. Graecis urbibus
multam imponit 7 16 9. eius donaria
Olymp. 5 10 5, 5 24 4 et 8.
μουνονέλης 8 42 9.
Munychia portus Athen. 1 1 4.
murices 3 21 6.
murus e crudo laterculo exstructus quo-
modo expugnetur 8 8 8. muri lignei 1
18 2. Mycenarum et Tirynthidis a Cyclo-
pibus exstructi 2 16 5, 2 25 8.
murrhina v. μῦρρα.
muscarum abactor 5 14 1, 8 26 7.
Musae 9 29 1—5. in Harmoniae nuptiis
canunt 9 12 3. Musarum ara 1 30 2,
chorus 5 18 4, simulacra et templa 3 17
5, 8 47 3, 9 27 5, 9 30 1, 9 34 4: sacra
cum Somno communia 2 31 3, cum Apol-
line et Mercurio 8 32 2.
Musae Ardalides 2 31 3. Εἰλισσά-
δες 1 19 5.
Musaeus Antiochemi f. 10 5 6. Orphei
imitator 10 7 2, volandi arte a Borea
donatus 1 22 7, χρησμολόγος 10 9 11,
10 12 11. eius hymnus in Cererem 4 1
5, alia carmina 1 14 3, incerta 1 22 7,
10 5 6, sepulchrum 1 25 8.
Μουσεία festum Musarum 9 31 3.
Μουσείον Athen. 1 25 8, 3 6 6. Troezen.
2 31 3.

μουσικήs ἀγών 4 33 2. Baccho insti-
tuta 2 35 1.
musicorum insignium statuae in Heliconē
9 30 2.
Musus stat. 5 24 1.
Myanes Locorum civitas (?) 6 19 4, 10
38 8.
Mycalē mons Ioniae 5 7 5, 7 4 1, 8 52 3.
Mycalēssus Boeot. opp. 1 23 3, 9 19 4.
Mycenae 2 15 4, 2 16 3, 5 23 3, 7 25 5, 8
27 1, 8 32 2, 9 34 6.
Mycenae ad Thermopylas pugnant 2 16
5, electi in diversas regiones discedunt
7 25 5.
Mycene Inachi f. 2 16 4.
Myceneus Spartonia f. 2 16 4.
Mycen Samius paedotriba 6 2 9.
Mygdon 10 27 1.
Mygdones Phryges 10 27 1.
μυίαγρος 8 26 7.
μύλα 1 35 5.
Mylaeon fl. Arcadiae 8 36 1, 8 38 9.
Mylas Cariae opp. 8 10 4, 10 28 8.
Myles Lelegis f. 3 11 1, 4 1 1. molae in-
ventor 3 20 2.
Myndus Troezeniorum colonia 2 30 9.
Myonia opp. Locr. 10 38 8.
Μυονεῖς v. Μύονες Locorum civitas
6 19 4. v. Myanes.
myricae Maeandri 5 14 3.
Myro Byzantia poëtria 9 5 8.
Myron Athen. stat. Lycii pater 1 23 7, 2
30 2, 5 22 3, 6 2 2, 6 8 4 et 5, 6 13 2,
9 30 1.
Myron Priensis belli Messen. scriptor 4
6 1.
Myron Sicyoniorum tyrannus thesaurum
condit Olymp. 6 19 1. Aristonymi pater
2 8 1.
μυρόπωλις porticus 8 30 7.
Myrrhineus demus Atticus 1 31 4.
Myrtillus Mercurii f. 2 18 2, 5 1 7, 5 10 6,
6 20 17, 8 14 10. eius effigies 6 20 7.
Myrtium mons 2 26 4.
Myrio puella mari Myrto nomen dedit 8
14 12.
Myrtioessa nymphe 8 31 4.
Myrtorum pelagus 8 14 12.
myrtus Veneri sacra 6 24 7. culta 3 22 12.
myrtus pertusis foliis 1 22 2, 2 32 3.
Mys caelator 1 28 2.
Mys Europensis 9 23 6.
Μυσάιον Cereris fanum 7 27 9.
Mysia regniacula Argivi agri 2 18 3.
Mysia ἡ ὑπὲρ Καίκρον 9 18 4.
Mysius Cereris hospes 2 18 3, 2 35 4, 7
27 9.
Myson Chenensis sapiens 10 24 1.
μύσται lustrantur a Lyco 4 1 6.

mysteria v. τελετή.
Myus 7 2 10 et 11. Myusia et Myusii ib.
Nabis Spartae tyrannus 4 29 10, 7 8 4, 8
50 5 et 7 et 10.
Naia fons 3 25 4.
Naliphus fl. Arcadiae 8 38 9.
Nana Mercurii fons sacer 7 22 4.
Naoclus Codri f. 7 3 6.
Naphilus Buv. v. Naliphus.
Narcæus Bacchi e Phrygia f. 5 15 7.
Narcissus Thespiensis 9 31 7.
narcissus flos 9 31 8. narcissinum unguen-
tum 9 41 7.
Narycidas Phigaliensis palaestrita 6 6 1.
Nasamones Herodoto Atlantes 1 33 5.
Νάσσοι Arcadiae 8 23 2 et 8, 8 25 2.
Ναυβολεῖς opp. Phocidis 10 33 12.
Naubolus Phocii fil. (?) 10 33 12.
Nauicydes Argivus stat., Mothonis f. Po-
lycleti fr. 2 17 5, 2 22 7, 6 6 2, 6 8 4,
6 9 3.
navis omnium maxima 1 29 1.
Naupactia carmina 2 3 9, 4 2 1, 10 38 11.
Naupactius opp. 9 31 6, 10 38 9—10.
Locris Ozolis erepta Messeniis datur 4
24 7, 10 38 10. Atheniensium in bello
Peloponnesiaco receptaculum 4 26 1.
Aetolorum praesidium 6 16 3. Naupactii
ob profanata Cabiolorum initia puniuntur
9 25 8.
Nauplia opp. 2 38 2. Naupliensium origo
et migratio 4 35 2. electis Mothone datur
4 24 4, 4 27 8, 4 35 2.
Nauplius Neptuni et Amymones f. 2 38 2,
4 35 2. Auger submergendam accipit 8
48 7. filii a Pyllade occisi 1 22 6.
Naus Eumolpi f. 8 15 1.
Nausicaa Alcinoi f. 1 22 6, 5 19 9.
nautarum vestimentum 10 29 8.
Naxos Aegaei maris ins. 6 16 5. supra
Parum sita 9 22 6.
Naxos Sicilliae urbs 6 13 8.
Neaera Perel f. Autolyce uxor 8 4 6.
νεκρομαντεῖον 9 30 6.
Neda fl. 4 20 1—2, 4 36 7, 5 6 3, 8 38 3,
8 41 1—2.
Neda nymphe Iovis nutrix 4 33 1, 8 31 4,
8 35 3, 8 47 3.
Neis Zeithi f. 9 8 4.
Νηῖσται vel Νηῖτιδες νύλαι 9 8 4, 9
25 1.
Nelaidas Eleus Ol. v. Neolaidas.
Neleus Neptuni vel Crethel f. 4 2 5, 10
29 6, rex Pyli 4 36 1. Olympia edit 5 8
3. a filiae prociis boves petit 4 36 3, 10
31 10. Nelei uxor Chloris 9 36 8, sepul-
chrum 2 22 2. posteris e Messenia electi 4
3 1. Athenas confugiunt 2 18 9.
Νηληϊόν αστυ 4 36 1.

Nemea Asopi f. 2 15 3, 5 22 6.
Nemea opp. 2 15 2, 2 19 5.
Nemea instaurata ab Epigonis 10 25 7.
ubi agantur 2 24 2. hiemalia 2 15 3, 6
16 4. eorum victores apio coronantur 8
48 2.
Nemesis 1 33 2—3 et 7, 7 5 3, 7 20 9.
Nemeses plures 7 5 2, 9 35 6.
Neocles Boeotarcha Plataeam capit 9 1 6.
Neocles Themistoclis pater 8 51 2.
Neolaidas Proxeni f. Arcas Ol. 6 1 3.
Neolaidas Eleus Ol. 6 16 8.
Neon vel Neones opp. Phocid. 10 2 4, 10
3 2, 10 32 9.
Neoptolemus Achillis f. v. Pyrrhus.
Neoptolemus Alcetae f. 1 11 1.
Νεοπολέμειος τίσις 4 17 4.
Neotheus cursu certans 5 17 10.
Neptunus Ageli et Melanis pater 7 4 8,
Althei 2 30 5, Ancaei 7 4 1, Anthae
et Hyperetis 2 30 8, Aspledonis 9 38 9,
Cercyonis 1 14 3, Chii 7 4 8, Cycni 10
14 1, Despoenae 8 37 9, Elei 5 1 8, Eu-
molpi 1 38 2, Euphemi 5 17 9, Halir-
rhothii 1 21 4, Hippothoontis 1 5 2 et 1
39 2, Lamiae 10 12 1, Lelegis 1 44 3,
Megarei 1 39 5, Minervae 1 14 6, Nelei
4 2 5, Parnassi 10 6 1, Tarantis 10 10
8, Thesei 1 17 3. de Attica et Troezenē
cum Minerva certat 1 24 5, 2 30 5: de
Corintho cum Sole 2 16 2, 4 4 6: de My-
cenis cum Iunone 2 15 5, 2 22 4. cum
Cere congregitur in equi forma 8 25
5, 8 42 1. Graecis adversus Troianos,
Mantiniensibus adversus Lacedaemonios
open fert 6 25 3, 8 10 5. Spartam ever-
tit 4 42 6. Argolidem inundat 2 22 4
Cretensibus irascitur 1 27 9. Neptuni ara
Delphica 10 24 4, cum Erechtheo com-
munis 1 26 5: incunabula 8 8 2: lacus
3 21 5, 8 7 2: lucus 1 30 4: oraculum
10 5 6: signa 1 2 4, 1 24 4, 2 1 7, 3 23
2, 6 25 6, 7 21 7, 10 36 8: templum
inaccessum 8 5 5.
Ποσειδών ἀσφάλιος 3 11 9, 7 21
7. βασιλεὺς 2 30 6. γαιάχορος 3 20 2,
3 21 8. γενέθλιος 3 15 10. γενέσιος
2 38 4. δωματίτης 3 14 7. ἐκινώνιος
7 24 5. ἐπόπτης 8 30 1. ἑππιος 1 30
4, 5 15 5, 6 20 18, 7 21 7, 8 10 2, 8 14
5, 8 25 7, 8 36 2, 8 37 10. ἑπποκού-
ριος 3 14 2. ἱσθμῖος 2 9 6. λαοτάς
5 14 4, 5 24 1. Ὀρχήστιος 9 26 6, 9
37 1. πατήρ 1 38 6. πειλαγαῖος 7 21
7. προσκλήστιος 2 22 4. Ταινά-
ριος 3 12 5. φανάμιος 2 32 8.
ne quid nimis 10 24 1.
Nereus 3 21 9.

Nereides bigis insidentes 5 19 8. Nereidum fanum 3 26 7, arae 2 1 8.
Nereis Pyrrhi f. Gelonis uxor 6 12 3.
Neris pagus 2 38 6.
Nero Alcyoniae paludis profunditatem emetiri nequit 2 37 5. Olympicas statuas Romam transfert 5 25 8, 5 26 3. Achaiam provinciam sibi sumit, Sardiniam separat dat 7 17 3. eius donaria Olympiae 5 12 8, in Argivae lunonis templo 2 17 7. sacrilegia et alta scelera 9 27 3, 10 7 1.
Nessus ab Hercule interfectus 3 18 11, 10 38 2.
Nestane pagus 8 7 4.
Nestil v. Macedones.
Nestor Nelei f. Geroniae educatus 3 26 8. Messenico regno potitur 4 3 1. eius regia 4 3 7. posteri electi 2 18 8. filii 4 31 11. domus et bubile 4 38 2. simulacrum 5 25 8, 10 25 11.
Nestus fl. 6 5 4.
νηπη ab Amphione inventa 9 8 4.
Nicagora Sicyonica Echetimi uxor 2 10 3.
Nicander Charilli f. rex Spartae 2 36 4, 3 7 4.
Nicaeander Eleus Ol. 6 16 5.
Nicasipolis Thessalonices e Philippo mater 9 7 3.
Nicasylus Rhodius Ol. 6 14 1.
Niciae duci Athen. monumentum Athenis negatum 1 29 12.
Nicias pictor Nicomedis f. 1 29 15, 3 19 4, 4 31 12, 7 22 6.
Nicias Scotussaues Pulydamantis pater 6 5 1.
Nicippe Pasaee f. 8 9 6.
Nicoles Acriata Ol. 3 22 5.
Nicoles Sicyoniorum tyrannus 2 8 3.
Nicoles Tarentinus citharoedus 1 37 2.
Nicochamus Maenalius stat. 5 25 7, 5 26 6, 6 3 9, 6 6 1 et 2.
Nicolaides Tarentinus 6 10 5.
Nicomachus Machaonis f. 4 3 10, 4 30 3.
Nicomedes Aristomenis pater 4 14 8.
Nicomedes Bithyniae rex 5 12 7.
Nicomedes Niciae pater 1 29 15, 4 31 12.
Nicomedia Bithyniae urbs, antea Astacus 6 12 7. ibi Aesculapii templum et Memnonis ensis 3 3 8.
Nicipolis ab Augusto condita 5 23 3, 7 18 8, 10 38 4. Nicopolitae Amphictyones 10 8 3 et 5.
Nicostratus Argivus 2 22 3.
Nicostratus Cilix Ol. 5 21 10.
Nicostratus Menelai nothus 2 18 6, 3 18 13. cum fratre Megapenthe Helenam expellit 3 19 9.
Nicostratus Xenoclidiae f. Iuctator 6 3 11.
Nicoteles Aristomenis mater 4 14 7.
Nileus s. Neleus Codri f. Asiaticae coloniae dux 7 21 et 6.

Nili fl. origo 1 33 6, 2 5 3. incrementum 10 32 18. cursus mirus 5 7 4. belluae 4 34 2—3. περσεία 5 14 3. simulacra e nigro lapide 8 24 12.
Ninus Assyriae regia eversa 8 33 2.
Niobe Phoronei f. 2 22 5.
Niobe Tantal f. in saxum mutata 8 2 5. eius saxum in Siplyo monte 1 21 3. plorare dicitur 8 2 6. Niobes liberorum interitus 2 21 9, 5 11 2. superstitis qui 5 16 4.
Nisa olim quae postea Megara 1 39 5.
Nisaea navale Megarensium et arx 1 19 4, 2 34 7, 4 39 4, 4 44 3, 10 15 1.
Nisus Pandionis f. Megaridis rex 1 39 4, 2 34 7. eius capillus purpureus 1 19 4.
Nomia montes Arcad. 8 38 11.
Nomia nympha 8 38 11, 10 31 9.
nomina eadem saepe claris et obscuris hominibus 8 15 7. vetusta poetis usitata 7 17 7. Graecorum et Romanorum diversa ratio 7 7 8.
νομοφύλακες Lacedaem. 3 11 2.
νόμος carminis genus 8 50 3.
Nonacris Arcad. opp. 8 17 6, 8 27 4.
Nonacris Lycionis uxor 8 17 6.
Nora opp. Sardiniae 10 17 5.
Norax Iber Mercurii f. coloniam deducit in Sardiniam 10 17 5.
nosce te ipsum 10 24 1.
Νοστοι 10 28 7, 10 29 6, 10 30 5.
Nox somni et mortis nutrix 5 18 1. Nemesium mater 7 5 3. eius simulacrum 10 38 6, oraculum 1 40 6.
nummi olim ignoti 3 12 3. Troezenii 2 30 6.
Nus fl. Arcadiae 8 38 9.
Nycteus Antiopae pater 2 6 1 et 2, 9 5 4.
Nyctimus Lycionis f. 8 3 1. eius posteri 8 24 1.
Nymphaeum v. Nymphaeum.
nymphae altera globum altera clavem tenens 5 20 3. nymphae longaevae, non immortales 10 31 10. nymphaeum aedes et lucus 9 24 4. nymphis sacrum vicus 3 10 7. nymphaeum afflata vaticinator Bacis 4 27 4.
νυμφαί ἀκηνηαί 5 15 6. Ἀνιγρίδες 5 5 11. Arcadiae 8 31 4. καλλιστέφανοι 5 15 3. Κιθαρωνίδες 9 3. Καρόνεια 10 32 7. Ἰσμηνίδες 1 31 4. Ἰαννίδες 6 22 7. Λιβήθρια 9 34 4. Σιδνίδες 1 40 1.
Νυμφάδες πύλαι 1 44 3.
Nymphaeum portus (stagnum?) 3 23 2.
Nymphas Arcadiae 8 34 6.
Nymphasia fons 8 36 4.
νυμφών 2 11 3.

ὄβελοι χαλκοῦ 9 39 9.
Oceanus mare, non fluvius 1 33 4. Oceani filia Styx 8 18 1—2. filiae cum Proserpina ludentes 4 30 4.
ὄκνος avis 10 29 2.
Ὀκνον τὴν θάμιγγα συνάγειν 10 29 2.
Oenus cum fure et asello 10 29 1.
Octaviae templum Corinthi 2 3 1.
Ocyrhoe Oceani filia 4 30 4.
Odeum Athen. 1 8 6, 1 14 1, 7 20 6. Corinth. 2 3 6. Patrensiurum 7 20 6.
ὠδοὶ χροσαί 10 5 12.
Ὀδρυσία a. Lysimacho oppugnatur 1 9 6.
Odrysiarum a. Odrysiarum mulier 1 10 4—5.
Oeanthea opp. Locorum 10 38 9.
Oeatia demus Tegeae 8 45 1.
Oebalus Cynortae f. rex Spartae 3 1 3. eius filius ib. 4. uxor et filiae 2 2 3 et 4 2 4. heroum 3 15 10.
Oebalus Laced. Messenios decipit 4 12 9.
Oebotas Dymaeus Ol. 6 3 8, 7 17 6 et 13.
Oechalia Euboeae opp. 4 2 3.
Oechalia Melanell uxor 4 2 2.
Oechalia Messeniae opp. 4 3 10. postea Carnasium dicta 4 2 2, 4 26 6, 4 33 4.
Oechalia Thessaliae opp. 4 2 3.
Oedipus ubi expositus sit 9 2 4. patrem ubi occiderit 10 5 3. sphingem ut exciderit 9 26 2. ex Iocasta liberos non suscepit 9 5 10. in Atticamne venerit 1 28 7, 1 30 4. eius filii 5 19 6, 9 5 12, 9 18 3, 9 25 2.
Oedipodia poesis 9 5 11.
Ὀιδιποδία κρήνη 9 18 5 et 6.
Oeneus Pandionis f. nothus 1 5 2.
Oeneus Porthaonis f. Aetoliae rex 2 25 2, 4 35 1. Herculis socer 2 13 8.
Oeniadae pop. Acarnanum 1 11 4. a Messeniis invaduntur et expugnantur 4 25 1, 5 26 1.
Oenias Oebotae pater 7 17 6.
Oenobius Thucydidem revocat 1 23 9.
Oenoe Argolicus vicus 2 25 2. pugna ibi commissa 1 15 1, 10 10 4.
Oenoe demo Attico nomen dedit 1 33 8.
Oenoe fons Pheneae 8 15 6.
Oenos Nympha 8 47 3. Panis nutrix 8 30 3.
Oenomaus Alxionis vel Martis f. 5 1 6, 5 22 6. Pisae rex 8 20 2. Harpinnam condit 6 21 8. cum prociis filiae certat 6 21 7—11, 5 10 6, 5 14 6, 5 17 4. Myrtili dolo vincitur 8 14 10. ταραξίππος 6 20 17. eius domus 5 14 7, 5 20 6, 6 18 7. sepulcrum 6 21 3.
Oenone ins. postea Aegina 2 29 2.
Oenopion Cretensis coloniae dux 7 4 8, 7 5 13.
Oenotria Italiae regio 8 3 5.

Oenotrus Lycaonis f. Oenotriae rex 8 3 5.
Oenusae ins. 4 34 12.
Oeoclus Neptuni f. 9 29 1.
Oeolycus Therae f. 3 15 8, 4 7 8.
Oeonus Herculis consobrinus 3 15 4 et 5.
ὀλιωνοσκοπεῖον Tiresiae 9 16 1.
Oeroe fl. 9 4 4.
Oetae montis trames 3 4 8, 10 22 1. duplex ib. 8. ad Oetiam mare coenosum 7 15 4.
Oetolinus 9 29 8.
Oetylus Argivus Amphianactus f. 3 25 10.
Oetylus Lacon. opp. 3 21 7, 3 25 10.
Ogoa deus Carum v. Osogo.
Ogryle Sardiniae opp. 10 17 5.
Ogrylus, Ogrylae conditor 10 17 5.
Ogygiae Therae 9 5 1. Ogygia porta 9 8 5.
Ogygus Eleusinis pater 1 38 7. αὐτόχθων 9 5 1.
Oicles Mantii f. Amphiarai pater 3 12 5, 6 17 6, 8 2 4, 8 36 6.
Olaidas (?) Thebanus Pyth. 10 7 8.
Olbia opp. Sardiniae 10 17 5.
Olbiades pictor 1 3 5.
Olbius fl. Pheneae 8 14 3.
olea Minervae renata 1 27 2. καλλιστέφανος 5 15 3. στρεπτή 2 28 2. oleae duae antiquissimae 1 30 2, 8 23 5. olea et illex ex eadem radice nascentes 8 37 10. oleaginia facies 10 19 3.
oleaster 2 31 10, 2 32 10, 5 7 7, 5 14 3, 5 15 3, 8 48 2.
Olen Lycius hymnum in Achaeiam scripsit 5 7 8. in Ilithyiam 1 18 5, 8 21 3, 9 27 2. in Iunonem 2 13 3. eius vaticinia 10 5 7—8.
Olenia petra 6 20 16.
Olenius Eleus αὐτόχθων 6 20 16.
Olenus Achaeorum urbs 7 18 1, 7 22 1.
olei genera laudata 10 32 19. oleo perunguntur qui Trophonium consulunt 9 39 7. oleo lapii perfunditur 10 24 6.
Ollidas (?) Eleus 6 15 2.
Olmones Boeotiae opp. 9 24 3. olim Halmones 9 34 10.
Olmus s. Halmus Sisyphei f. 9 24 3, 9 34 10.
Olus opp. Cretae 9 40 3.
Olympia dea 1 18 7. Ilithyia 6 20 2.
Olympia lucus Olympii Iovis in Elide 3 8 4—5. Pisaeae finitima 5 1 7. Olympias et Lacedaemonis distantia 6 16 8. gymnasia 6 3 6, 6 23 1—7. stadium 6 20 8. stadii carceres 6 20 10. hippodromus et Taraxippus 6 20 15.
Olympiei ludi vetustissimi 5 7 9, 8 22 2. cur quinto quoque anno agitati 5 7 9. eorum origo 5 7 6—9. intermissorum iastauratio 5 4 5—6, 5 8 5. eorum varia

genera et ordo 5 8 6—11. quaedam abrogata 5 9 1—2. eorum praesides 5 9 4. athletarum et iudicum iuramentum 5 24 9. athletarum habitacula 6 21 2. fraus graviter vindicata 5 21 2—17. 6 6 6. victorum ex oleastro coronae 5 13 3. victorum tabulae 3 21 1, 5 21 9, 6 2 3, 6 8 1, 6 13 10. statuæ 6 1—18. victoriæ reportatae a mulieribus 3 8 1. ludis spectandis interdictum mulieribus 5 6 7. Olympicus senatus 6 3 7. Olympicum templum 5 10. Olympii Iovis simulacrum et thronus 5 11. Olympicæ aræ 5 13 8—14 1, 5 14 4—10. sacrorum ligna 5 13 3, 5 14 2. thesauri 6 19. donaria 5 21—27. Olympia 1 5 8 6. IV 4 4 5. VI 6 3 8, 7 16. VIII 6 22 2. IX 4 5 10. XIV 4 13 7, 5 8 6. XXIII 4 15 1, 5 8 7. XXV 5 8 7. XXVIII 4 23 4, 5 8 7. XXXI 4 23 10. XXX 8 39 3. XXXIII 5 8 8. XXXIV 6 22 2. XXXVII 5 8 9. XXXVIII 5 9 1 6. XL 5 8 9. XLVIII 6 22 3, 10 7 4. L 5 9 4. LIV 8 40 1. LVIII 5 13 13. LIX 6 18 7. LXI 6 18 7. LXV 5 8 10, 6 10 4. LXVI 6 10 6. LXVIII 6 13 10. LXX 5 9 1. LXXI 5 9 1, 6 9 6. LXXII 6 9 5. LXXIII 6 9 4. LXXIV 6 6 5. LXXV 6 3 8. LXXVI 6 6 6. LXXVII 5 9 3, 6 6 6. LXXVIII 6 14 1. LXXIX 4 24 5, 6 6 14 1. LXXX 6 3 8, 7 17 6. LXXXIV 5 9 1. LXXXVI 5 11 3. LXXXIX 6 7 8. XC 6 7 8. XCI 5 8 10. XCVI 5 45 4. XCIX 5 8 10, 6 18 6. CII 7 25 4. CII 4 27 9, 6 5 3, 8 27 8. CIII 5 9 5. CIV 5 9 6, 6 22 3. CV 10 2 3. CVIII 5 9 6, 10 3 1. CXII 5 21 5. CXXVIII 5 8 11. CXXXI 5 8 11. CXLV 5 8 11. CLX 7 17 1. CLXXVIII 5 21 9. CXCI 5 21 16. CCI 5 21 18. CCXVIII 5 21 12. CCXXVI 5 21 15. Olympiades in tabulis Eleorum omisæ 6 4 2, 6 8 3, 10 36 9. *Ανολυμπιάδες* 6 22 3. Olympia fons 8 29 1. Olympia Neoptolemi filia, Alexandri M. mater 1 11 1. cum dracone concumbit 4 14 7. in Philippi liberos sævit 8 7 7. punitur 1 11 4, 1 25 6, 9 7 2. *Ὀλυμπιεὶς* Megar. 1 40 4. Ephes. 7 2 9. Sicyon. 2 7 3. Olympiodorus 1 25 2, 1 29 13, 10 18 7, 10 34 3. Olympiotheses stat. 9 30 1. Olympus Arcadiæ mons 8 38 2, Thessaliæ 6 5 5. Olympus Marayæ discipulus 10 30 9. Olympus stat. 6 3 13. *Ὀλύμπη* arbor 4 20 2. Olynthus urbs oppugnatur ab Agesipolide 3 5 9. Omphace opp. Siciliæ 8 46 2, 9 40 4.

Omphalion pictor, Niciæ disc. 4 31 12. Omphalion Pisaeus 6 21 1, 6 22 2. Onaethus stat. Thylaci fr. 5 23 5. Onasias pictor 9 4 2, 9 5 11. Onasimedes stat. 9 12 4. Onatas Aegineta stat. Miconis f. 5 25 10 et 13, 5 27 8, 6 12 1, 8 42 7 et 9, 10 13 10. Onga Minerva apud Phoenices 9 12 2. Onceum locus Arcad. 8 25 4. Onchestus Neptuni f. 9 26 6. Onchestus opp. Boeot. 1 39 5, 9 26 6. Oncus s. Onclus Apollinis f. 8 25 4 et 10. Onetor Phrontidis pater 10 25 2. Onomarchus Phocensium dux 10 2 5. Onomacritus de Gratiis 9 35 1, de Hercule Idaeus 8 31 3, de Titanibus 8 37 5. carnina eius Musæo supposita 1 22 7. Onomastus Smyrnaeus Ol. 5 8 7. *ὄνομα* v. festum. *ὄνον γνάθος* promontor. 3 22 10, 3 23 1. Opheltes Lycurgi f. 2 15 2. Opheltes Penelæi f. 9 5 16. Ophioneus vates 4 10 5. caecus natus ib. 6. visum repente recuperat 4 12 10, recuperatum amittit 4 13 3. *ὄργια* i. q. *δράκων* 8 8 5. *Ὀρεως κεφαλὴ* Boeotiae 9 19 3. Ophis fl. Mantinea 8 8 4 et 7. Ophitea urbs Phocidis 10 33 9. Opici pop. Italiae 8 24 5. Opia Hyperborea 1 43 4, 5 7 8. Opis Iapygum rex 10 13 10. Ops Melanis pater 8 28 5. Opuntii 2 19 8. Opus opp. 10 35 1. oraculum singulare 7 22 3. barbaro barbaræ respondet 9 23 6. synonymis fallit 8 11 10. oracula quæ mulier ediderit prima 10 12 1. oraculum de Aesculapii matre 2 26 7. de Alcæone 8 24 8. de Arcadia a Lacedæmonis non invadenda 8 1 6. de Arcadis ossibus 8 9 4, 8 36 8. de Argivorum mulierum fortitudine 2 20 10. de Aristomenis scuto 4 22 5. de bove candis reo 5 27 10. de Callirhoe immolanda 7 21 3. de Caphysium pueris 8 23 7. de Cereris cultu neglecto 8 42 6. de Cirrha expugnanda 10 37 6. de Cleomede ultimo heroeum 6 9 8. de Codro 7 25 3. de Comaetho 7 19 4. de Delphis Apollinis cura 5 3 1, 10 6 7. de daemone a Temesaeis expiando 6 6 8. de duce a Doriensibus quaerendo 5 2 5. de Epaminondæ morte 8 11 10. Ergino de liberis procreandis non esse desperandum 9 37 4. de Eubota victore 6 8 3. de Eurypylo 7 19 6 et 8. de Glauci perituro 2 18 2. de Hannibalis morte 8 11 10.

de Hectoris ossibus 9 18 5. de Homeri patria 8 24 14 et 10 24 2. de Iove Ithomata tripodibus donando 4 12 7. de Leuctrica pugna 4 26 4 et 9 14 3. de Mantinea alio loco condenda 8 8 4. de Medonte 7 2 1. de Messene dolo capienda 4 12 1 et 4. de virgine a Messeniis immolanda 4 9 4. bellum Messenium quando sit finem habiturum 4 20 1. de Oebota ornando 6 3 8, 7 17 6 et 13. de Orestis in Arcadiam migratione 8 5 4. ossibus 3 3 6. de Oronte Indo 8 29 4. de Phigalensium reditu 8 39 4. de Philippi Macedonis morte 8 7 6. de Phocensium et Thessalorum praelio 10 1 4. Pisam Iovi curae esse 5 3 1. de Scephro lugendo 8 53 3. de Sicilia condenda 8 11 12. de Smyrna condenda 7 5 3. Spartanis ab avaritia periculum esse 9 32 10, a rege claudo 3 8 9. de supplicibus venerandis 5 25 1. de Syracusis capendis 5 7 3. de Theagene restituendo 6 11 8. de Themistoclis spoliis Persici 4 32 5. de Tisamenis ossibus 7 1 8. cf. Bacis, Euclius, Phaennis, Phemonoe, Sibylla. Oræa regio 2 30 5. oratoria ars a Gorgia restituta 6 17 8. Orechomenus campus 8 13 4. Orechomenus Arcadiæ urbs 8 12 9, 8 13 6, 9 36 6. *πολύμηλος* 8 3 8. urbs vetus 8 13 2. oppidula eius 8 27 4. Orechomenii Arcades 7 14 1. Orechomenus Lycaonis f. 8 3 3, 8 36 1. Orechomenus Minyæ f. 9 36 6. Orechomenus Minyæus 9 36 6. Orechomenii peste vexati 1 44 7. a Thebanis sedibus pulsus 9 15 3 et 9 17 1, a Philippo restitutus 4 27 10 et 9 37 8. divites 1 9 3, 8 33 2, 9 34 6, 9 38 8. cum Codri filiis in Asiam migrant 7 2 3, 9 37 8. signo Apollinis spoliatur a Sylla 9 30 1. Oreus a Plutone clauditur 5 20 3. Oræatae 3 24 4. Oresteum Arcad. opp. antea Orestasium 8 3 2. Orestes Agamemnonis f. Argorum et Spartæ rex 2 18 5—6, 3 1 5, 3 16 7, Achæorum 8 5 1. in Arcadiam demigrat 8 5 4. matricidii reus 1 28 5, 2 31 4 et 8, 8 34 4. insanit 3 22 1, 8 34 1—4. Dianæ Tauricæ signum offert 3 16 7. Eumenidum templum condit 7 25 7. eius filius et uxor 1 33 8, 2 18 6, 3 1 5: ossa 3 3 6, 3 11 10, 8 54 4: *σκηνη* 2 31 8: statuæ 2 17 3. *L. Aurelius* Orestes 7 14 1, 7 16 1. Orestasium v. Oresteum. eius situs et rudera 8 27 3, 8 44 2. Orestiasiorum fortitudo 8 39 4, polyandrium 8 40 5. Orestheus Peuceonius f. Locridis rex 10 38.

Orestheus Lycaonis f. 8 3 1. Orestorius Gallorum dux 10 22 3. Oreus Centaurus cum Hercule pugnat 3 18 16. Oreus Euboeæ opp. olim Hestiaeæ 7 26 4. *ὄργια* deabus Eleusiniis sacra 3 4 2. *ὄργια δρᾶν* 4 15 7. Orgia magnarum dearum 4 1 5, 4 2 6. Bacchi 8 26 2, 9 20 4. Orithyia a Borea rapta 1 19 5, 5 19 1. orichalcinum cor 2 37 3. Orionis monumentum 9 20 3. Orneæ opp. 2 25 5. Orneatae Argos translata 8 27 1. Orneatarum donarium Delphi 10 18 5. Orneus Erechthei f. Petei pater 2 25 5, 10 35 8. Ornytion Sisyphi f. 2 4 3. Phoci pater 9 17 6. Ornytus Arcas 8 28 4. Orontes fl. Syriæ 6 2 7, 8 20 2, 8 33 3, 10 20 5. Orontem navibus pervium efficit imperator Romanus 8 29 3. Orontes Syrus 8 29 4. Oropus urbs a Philippo Atheniensibus data 1 34 1. ab Atheniensibus direpta 7 11 4 et 6. Orpheus Thrax Calliopes f. 9 30 4. Olene iunior 9 27 2. Cereris Chthoniæ sacra instituit 3 14 5, Hecates 2 30 2, *Κόρη σωτήρας* 3 13 2. magiæ peritus 6 20 18. citharæ cantu feras ducit 9 17 7. Pythiis certare non vult 10 7 2. ad inferos descendit 9 30 4. eius interitus 9 30 5—6, ossa ib. 7, simulacra 3 20 5, 5 26 3, 10 28 6, carmina 1 14 3, 9 30 12. *τὰ καλούμενα Ὀρφικά* 1 37 4. Orphondas Thebanus Pyth. 10 7 7. Orsippus Ol. 1 44 1. Orsobia Delphionis filia 2 28 6. Orithia demus Elidis 5 15 6. Orthopolis Plemnaei f. 2 5 8. Ortilochus Alphei f. e. Telegone 4 30 2. Ortilochus Diocli f. 4 30 2. eius domus 4 1 4. Ortygia ins. prope Syracusas 5 7 2, 8 54 3. Orus primus Troezeniorum rex 2 30 5. Oryx locus Arcadiæ 8 25 2. Oryxius locus Arcadiæ 8 14 1. os Pelopis 5 13 4. ossa ingenti magnitudine 2 10 2, 3 22 9. Osiris ab Iside lugetur 10 32 16. Osogo Carum Deus 8 10 4. Osroes rex Parthorum 5 12 6. Ostracina mons 8 12 2. Othryades Spartanus 2 20 7. *ὀπίδες* aves ad Cephus 10 34 1. Otilius (Villius) cum exercitu in Graeciam mittitur 7 7 8, 9 10 36 6.

Otus et Ephialtes Musis primi sacra fecerunt 9 29 1.
ovium gregem Spartani secum in expeditionibus ducebant 9 13 4.
ovum Ladae 3 16 1.
Oxyartes Rhoxanes pater 1 6 3.
Oxydracae 1 6 2.
Oxylyus Haemonis f. Heraclidarum dux et socius 5 3 6, 5 18 6. Elidem obtinet 5 4 1. Aetolia eum exulavit 5 3 7. ludos Olympios edit 5 8 5. eius uxor et liberum 5 4 4. exploratores 6 23 8, monumentum 6 24 9.
Oxyntes Thymoetae pater 2 18 9.
Ozoliae v. Locri.

Pactye Chersonesi 1 10 5.
Pactyes Lydus 4 35 10.
Pachynum promontor. Sicil. 5 25 5, 10 11 3.
Paeninus Eleus Ol. 6 15 10, 6 16 9.

παίδεως herba 2 10 5.

παιδίζη 2 10 1.

Paeon Antilochi f. 2 18 8.

Paeon Endymionis f. alias sedes quaerit 5 1 4 et 5.

Paeonaeus Cures 5 7 6. eius ara 5 14 7.

Paeonia a Paeone dicta 5 1 5. a Gallis invaditur 10 19 7.

Paeoniidae 2 18 9.

Paeonii tauri 9 21 2. bisontes dicti 10 13 1.

Paeonius Mendaeus stat. 5 10 8, 5 26 1.

Pagae v. Pegae.

Pegasus Hyperboreus 10 5 7.

Pagondas Theban. Ol. 5 8 7.

Pagus mons 7 5 2.

Παλαία κώμη 3 22 6.

Palaemon Melicertes 1 44 7, 2 2 1, 8 48 2.

Palaepaphus 8 5 2.

Palaestinae palmarum 9 19 8.

palaestrae Olympicae 6 21 2, 6 23 4. palaestrarum dii 4 32 1.

palaestrice a Theseo inventa 1 39 3.

Palamedes tesserarum a se inventas Fortunae dicit 2 20 3. eius interitus 10 31 1.

Palatium Romae a quo denominatum 8 43 2.

Palea Achaeorum urbis, postea Dyme 7 17 6.

Palenses qui olim Dulichii 6 15 7.

Παλλικός Arcad. 8 36 7.

Palladium ab Aenea in Italiam translatum 2 23 5. Argivis ereptum 1 28 9. ἐπὶ παλλιδίῳ dicasterium Athen. 1 28 8.

Pallantium urbis Arcad. 5 1 8, 8 3 1, 8 27 3 et 7, 8 43 1—2. Παλλαντικὸν πεδίον 8 44 5.

Pallas Lycaonis f. Pallantii conditor 8 3 1. eius statua 8 44 5.

Pallas a Theseo caesus 1 22 2, 1 28 10.
Pallas Titan 7 26 12, Stygis maritus 8 18 1.

Pallene Thraciae 1 25 2, 8 29 1.

palmarum victorum in certaminibus 8 48 2.

palma Delia 8 48 3. aenea Athen. donarium 10 15 4. palmarum Boeoticae Palaestinae Ionicae 9 19 8.

palus ex hiatu terrae 7 24 13. ingens uno die exsiccata 8 22 9.

Pamnisus fl. 4 31 4, 4 34 1—2. eius sacra 4 3 10.

Pammenes Thebanus 8 27 2.

Pammerope Celei f. 1 38 3.

Pamphos hymnographus antiquissimus 7 21 9, 9 27 2, 9 29 8. de Celei filiiab 1 38 3, de Diana Calliste 8 35 8, de Gratiis 9 35 4, de Proserpinae raptu 1 39 1, 8 37 9, 9 31 9.

Pamphylus Aegimil f. 2 28 6.

Pamphylus Graecis cognati Erythrarum incolae 7 3 7.

Pan deus Arcadiae 8 26 2. venatur in montibus 8 42 3. syringem invenit 8 31 3, 8 36 8, 8 38 11. Philippidi obvius 1 28 4, 8 54 6. eius ἀπόλιον 1 32 7, antrum 10 32 7, arae 1 34 3, mons 8 24 4, quercus 8 54 4, sacra cum Baccho communia 2 24 6, simulacra 1 36 2 et 2 10 2, templa 8 36 7, 8 37 11, 8 38 5.

Πάν λυτήριος 2 36 6. νόμιος 8 38 11. Οἰνός 8 30 3. Σκολεΐτας 8 30 6. Panes 8 37 2.

Panaceae ara 1 34 3.

Panactum 1 25 6.

Panaenus pictor, Phidiae fr. 5 11 5 et 6.

Panathenaea antea Athenaea 8 2 1.

pancratium qua Olympiade institutum 5 8 8, quis primus vicerit ἀκοντι 6 11 4.

Pandareus e Miletu Cretae urbe oriundus 10 30 1—2.

Pandiones duo 1 5 3, 1 39 4, 1 41 6, 8 53 7, 10 10 1.

Pandora 1 24 7.

Pandrosus Cecropis filia 1 2 6, 1 18 2. cum Thallo culta 9 35 2. eius templum Athenis 1 27 2.

πανήγυρις Ὀλυμπιακή 5 4 5, Isidis 10 32 14.

Panhellenium 2 30 3 et 4.

Πανικός φόβος 10 23 7.

panificii inventor 8 4 1.

Panionium 7 3 10, 7 4 10, 7 5 1.

παννυχίς 6 22 9.

Panopeus Phoci f. 2 29 4.

Panopeus urbis Phociae 10 3 1, 10 4 1.

Panormus Achaiae portus 7 22 10, Ioniae 5 7 5.

Panormus Andaniensis 4 27 1.

Pantaleon Omphalionis f. Pisae tyrannus 6 21 1. Olympia edit 6 22 3.

Pantarcus Eleus Phidiae amasius Ol. 5 11 3, 6 10 6, 6 15 2.

Panthalis Helenae famula 10 25 4.

Pantheon Athen. 1 18 9.

Panthias Chius stat., Sostrati f., Aristoclis disc. 6 3 11, 6 9 3, 6 14 12.

Panyasis Polyarchi f. 2 29 9, 9 11 2, 10 8 9.

papaver aeneum 5 20 9.

Paphia (?) Thalamatarum numen v. Paphiae.

Paphos Cypri urbs 8 5 2. Venerem Uraniam colit 1 14 7, 8 53 7.

Paraballon Eleus Ol. 6 6 3.

Παράβυστον dicasterium Athen. 1 28 8.

Paracyparissii 3 22 9.

Παραβύσιον 8 28 7.

Parammon Mercurii cognomen 5 15 11.

Parapotamii urbs Phocidis 10 33 7—8. eversa 10 3 1.

Parathemidas (?) Laced. 9 13 5.

Parcae Cererem mitigant 8 42 3. Iovis capiti impositae 1 40 4. earum aedes 3 11 1, 9 25 4. ara 2 11 4, 5 15 5. simulacra 10 24 4. Parcarum natu maxima Venus Urania 1 19 2.

pardorum maculae 8 2 7.

Παρήγορος dea 1 43 6.

in parentes pietas 10 28 4.

parere intra limites Aesculapii vetitum 2 27 1 et 6.

Pariani Hellespontii Cupidinem colunt 9 27 1.

Paris iudex dearum 5 19 5. cum Helena ubi primum congressus 3 22 1. Penthesileam vocat 10 31 8.

Parium marmor 1 14 7, 1 33 2, 1 43 5, 5 11 10, 5 12 6, 8 25 6.

Parnasus Cleodora f. 10 6 1.

Parnasus mons 10 6 1. nivalis 10 8 9, 10 33 5. eius orgia 10 4 3. ad verticem via 10 32 2—7.

Παρνασία νάπη 10 6 1.

Parnes mons 1 31 1.

Parnon mons 2 36 7.

παρόντες 1 24 5.

Paroreus Tricoloni f. 8 35 6.

Paroria Arcadiae urbs 8 27 3, 8 35 6—7.

Parphorus Colophonius 7 3 8.

Parthasii Arcades 6 8 2.

Parthasium 8 27 4.

Parthasius pector Euenoris f. 1 28 2.

Parthaon Periphetae f. 8 24 1.

Parthenia Marmacis equa 6 21 7.

Parthenia fl. 6 21 7.

Parthenium mons 1 28 4, 8 6 4, 8 54 6.

Parthenius Laco 9 13 5.

παρθένου cupressi 6 24 7.

Παρθενών Athen. 1 25 5. eius architectus 8 41 9.

Parthenopaues Melanionis f. 3 12 9.

Parthenopaues Talai f. Promachi pater 2 30 5, 9 18 6, 9 19 2.

Parthenope Ancaei f. 7 4 1.

παρθένος v. Minerva.

partus VII mensium 3 7 7.

Parus ins. a Miltiade frustra oppugnata 1 32 4.

Paseas Nicippes pater 8 9 6.

Paseas Sicyoniorum tyrannus 2 8 2.

Pasicrates v. Possicrates.

Pasiphae Solis filia 5 25 9. Thalamatarum numen 3 26 1.

Pasiteles plastes 5 20 2.

Pasithae Gratia 9 35 4.

Pataecus Achaeus Ol. 5 9 1.

Patara Lyciae urbs 9 41 1.

pater hominum Cyrus 8 43 6.

Patrae opp. Achaiae 3 2 1, 7 6 2. eius situs, nomen vetus, conditor, fata et memoranda 7 18 2—21 14. mulieres ibi duplo plures quam viri 7 21 14. Patrenses ab Augusto aucti 10 38 9. Eleos Satrapae nomen docent 6 25 6. Laphrium colunt 43 1 7. Aetolis contra Gallos opem ferunt 7 18 6, 7 20 9, 10 22 6. Patrensius de Eurypyli cista fabula 7 19 6, 9 41 1.

Patreus Preugenis f. Patras condit 3 2 1, 7 6 2, 7 18 5. eius sepulcrum 7 20 5, statua ib. 7.

Patrocles Crotoniata stat., Catylli f. 6 3 5, 6 19 6, 10 9 10.

Patroclus Helenae proci 3 24 10. Achilles arma induit 4 28 7. redivivus 3 19 13. sculptus 10 13 5. pictus 10 26 6, 10 30 3.

Patroclus a Ptolemaeo Atheniensibus auxilio missus 1 1 1, 3 6 4.

Πατρόκλον νῆσος 1 1 1, 1 35 1.

Patron Lilaeam a Macedonia liberat 10 33 3.

πατρονόμοι 2 9 1.

pavo lunoni sacer 2 17 6.

Pavoris effigies 2 3 7.

Paus vicus Arcad. 8 23 9.

Pausanias Apolloniata stat. 10 9 6.

Pausanias Cleombroti f. Plistarchi tutor 4 9, dux Laced. ad Plataeam 1 13 4, 14 1, 3 17 7, 8 52 2.

Pausanias Macedo Harpalum interficit 2 23 4.

Pausanias Plistonactis f. rex Spartae 1 13 4, 3 5 1—7.

Pausias pictor 2 27 3.

Pax Plutum forens 1 8 2, 9 16 2. Pacis templum Romae 6 9 3, simulacrum 1 18 3.

Pedaeum opp. 10 25 9.
 Pedasus opp. Messen. postea Mothone 4 35 1.
 pedicularis morbus v. *φθειρίας*.
 Pedion locus Arcad. 8 25 12.
 Pegae locus Arcad. 8 44 4, 8 54 3.
 Pegae opp. Megar. 1 41 8, 1 44 4.
 Pegaea nympha 6 22 7.
 Pegasus Eleutherensis Bacchi cultum Athenis infert 1 2 5.
 Pegasus a Minerva domitus et Bellerophonti traditus 2 4 1. ungula terram effodit et aquam elicit 2 31 9, 9 31 3.
 Pelagon Hippodamiae proci 6 21 11.
 Pelagontis bubuli 9 12 1.
 Pelagus locus silvossus Arcadiae 8 11 1 et 5. ambiguus oraculi effato locum dat 8 11 10.
 πέλαγοι Atheniensibus τὰ πέματα 8 2 3.
 Pelarge Potnei filia, Isthmiadis uxor 9 25 7.
 Pelasgi ex Ioleo 4 36 1. sub arce Athen. 2 8 3. Minyas e Lemno eiciunt 7 2 2.
 Pelasgia 8 1 6.
 Pelasgus Arcas 2 14 4. primus Arcadiae homo et rex 8 1 4.
 Pelasgus Triopae f. 2 22 1. Cererem hospitio excipit 1 14 2.
 πέλειαι fatidicae 7 21 2, 10 12 10.
 Pelcus Aesci f. Phocum fratrem occidit 2 29 9, 10 30 4. aprum Calydonium venatur 8 45 6. Thetin prensat 5 18 5. Achillem Chironi tradit 3 18 12. eius votum pro Achille 1 37 3. posterii reges Epiri 2 29 4.
 Pellas Aeginetae f. 7 18 5.
 Pellas Iolci rex. Neleum pollit 4 2 5.
 Olympia edit 5 8 2. pictus 10 30 8. reocatus 8 11 1. eius ludii funebres 3 17 9.
 Pelion mons 10 19 2.
 Pelis 10 27 1.
 Pella urbs 1 16 1.
 Pellana urbs 3 21 2. eo fugit Tyndareus 3 1 4.
 Pellanis fons 3 21 2.
 Pellen Phorbantis f. 7 26 12.
 Pellenae urbs Achinae 7 26 12—27 8. a Lacedaemonibus occupata 7 7 3. tyrannus obnoxia 7 7 1. Pellenes et Sicyonis confinia 7 27 12. Pellenensium navale 2 12 2, 7 26 14. donarium Olymp. 6 13 11.
 pelles pro vestimentis 8 1 5, 10 38 3. pro thoracibus 4 11 3.
 Pelopidas ab Epaminonda servatur 9 13 1, liberatur 9 15 1.
 Πελοπίδην imperii socium adsciscere iubetur Oxyllus 5 4 3.
 Πελοπίων τέμενος 5 13 1.

Peloponnesii boni equites 4 8 12. Athenas invadunt Codro regnante 7 25 2. Atheniensibus contra Macedones sequuntur 1 25 4. Dorica dialecto utuntur 4 27 11.
 Peloponnesium bellum 3 7 11, 4 6 1, 8 41 9, 8 52 3.
 Peloponnesus 8 1 1—3. mari cineta 3 21 6. prope insula 2 1 5. Heraclidarum reditu turbata 2 13 1. eius partes quinque 5 1 1. gentes sex ib. 1—3. templum praestantissimum 8 41 8, specula 8 38 7.
 Pelops Agamemnonis e Cassandra f. 2 16 6.
 Pelops Lydus Epidauri pater 2 26 2, ab Ilo fugatus 2 22 3, cum Oenomaos certat 5 10 6, 5 17 1, 6 20 18, 6 21 6—7. Myrtilo pericurus 2 18 2, 8 14 11. a Mercurio sceptrum accipit 9 40 11. Pisam obtinet 5 1 6. ludos Olympicos edit 5 8 2. Mercurio sacra facit 5 1 7. Minervae Cydoniae 6 21 6, Veneri 5 13 7. Hippodamiae proci parentat 6 21 9 et 11. summo inter herosas loco est 5 13 1. ab Hercule collitur ib. 2. eius currus 2 14 4, ensis 6 19 6, equi 5 17 7, fanum 5 27 1, liberi per Peloponnesum dispersi 5 8 2, ossa 5 13 4 et 5, 6 24 1.
 Πέλοπος νησιδες 2 34 3.
 Pelorus Spartus 9 5 3.
 Pelusium 1 6 6.
 Pencalas fl. Phrygiae 8 4 3, 10 32 3.
 Peneleos Thebanus 7 2 3. Thebanorum ad Troiam dux 9 5 15. Opheltiae pater ib. 16.
 Penelope Icarii filia quam petita 3 12 1, 3 13 6. matrem cum patrem sequi mavult 3 20 10. eius filius Poliporthes 8 12 6.
 Peneus Thessaliae fl. 6 5 5. Andrei pater 9 34 6.
 Peneus Pyli fl. 6 22 5.
 πένταθλον qua Olympiade institutum 5 8 7. eius exercitatio salutaris 3 6 10.
 Pentathlus Cnidius Liparam deducti coloniam 10 11 3.
 Pentelicus mons Atticae 1 32 1. eius λιθοτομίαι 1 19 6, 5 5 6. Πεντελῆσιος λίθος 7 23 6, 7 25 9, 7 26 4 et 7, 8 25 1, 8 30 10, 8 47 1.
 Penthesisila 5 11 6, 10 31 8.
 Pentheus Echionis f. Baccho poenas dat 1 20 3, 2 2 7, 9 2 4, 9 5 4.
 Penthilus Orestis nothus 2 18 6, 3 2 1, 5 4 3.
 Penthilus Periclymeni f. 2 18 8.
 Pephnus ins. et opp. 3 26 2.
 peplus Iononis 5 16 2, 6 24 10. purpureus 2 17 6. peplus Eriphytes 2 1 8.
 Περσώμενη dea 8 21 3.

Peraethus Lycaonis f. 8 3 4.
 Peraethenses opp. 8 3 4, 8 27 3, 8 36 7.
 Perantas 2 4 4.
 Peratus Neptuni f. ex Calchinia 2 5 8.
 Perdiccas Ptolemaeo insidiatur 1 6 3.
 Peres Elati f. 8 4 4.
 Pergamus Neoptolemi f. 1 11 1, 3 20 8.
 Pergamus urbs supra Calcem, olim Teuthranis 1 4 4 et 6, 1 11 2, 2 11 7, 2 26 9, 3 26 10, 5 13 3 et 8, 7 16 1 et 8, 8 4 9, 8 42 7, 9 35 6, 10 18 6, 10 25 10.
 Periander Cypseli f. sapient 1 23 1, 10 24 1. Corinthi tyrannus 2 28 8.
 Periboea Alcathoi f. cum Theseo in Cretam missa 1 42 2. a Minoe amata 1 17 3. Telamoni nupta 1 42 4.
 Pericles Xanthippi f. 1 25 1, 8 41 9. eius statua 1 28 2, sepulcrum 1 29 3.
 Perichus e Codri genere 7 3 10.
 Periclymenus Parthenopaei intersector 9 18 6.
 Periclymenus Penthili pater 2 18 8.
 Periclytus Euthymachi f. 10 14 1.
 Periclytus Polycteti disc. 5 17 4.
 Perieres Aeoli f. 2 21 7, 6 22 2. Messeniorum rex 4 2 2. eius uxor et filii 3 1 4, 4 2 4. regia 4 3 7.
 Perieres Chalcidensis praedonum dux 4 23 7.
 Perilaus Alcenoris f. Othryadem necat 2 20 7.
 Perilaus Ancaei f. 7 4 1.
 Perilaus Argivorum tyrannus 2 23 7.
 Perilaus Icarii f. Orestem accusat 8 34 4.
 Perimede Oenei f. Phoenicis uxor 7 4 1.
 Perimedes Ulyssis socius 10 29 1.
 Perinthus a Philippo oppugnata 1 29 10.
 περίοικοι Spartanorum 3 2 3 et 5 et 6, 3 8 3 et 5, 9 13 2. Eleorum 6 22 4.
 Periphetes Nyctimi f. 8 24 1.
 Periphetes Vulcani f. 2 1 4.
 periturum punitur 2 2 1, 2 18 2, 4 22 7, 5 24 11.
 περίζωμα 1 44 1.
 Permesus fl. Boeot. v. Termesius.
 permutationibus contrahebant veteres 3 12 3.
 Pero Nelei f. 10 31 9.
 Persae marmor tropaeo faciendo Marathonem advehunt 1 33 2. caesi ab Atheniensibus sepeliuntur 1 32 5, 9 32 9. arcem Athen. qua exsederunt 1 15 2. ab Agesilao magna clade afficiuntur 3 9 6. eorum γέρεα 8 50 1, 10 19 4. lex 9 32 10. victimae 3 20 4. Περσική στοά 3 11 3. Persae Timothei νόμος 8 50 3.
 Persaeus Antigoni dux Zenonis discipulus opprimitur 2 8 4, 7 8 3.
 perseae arbor 5 14 3.
 Persea fons 2 16 6.
 Perseus discum invenit 2 16 2. a nymphis

accipit galeam et talaria 3 17 3. Medusam caedit 1 22 7, 2 21 5, 2 27 2, 5 18 5. cetus interimit 4 35 9. Bacchum vincit 2 20 4, 2 22 1. Mycenae condit 2 15 4, 2 16 3. Iovi Apeantio primus sacra facit 2 15 3. eius filia Gorgophone 4 2 4, statua 10 10 5, σωτήρες 2 18 1.
 Perseus Philippi f. fratrem veneno necat 2 9 5. foedifragus a Romanis expugnatur 7 10 6. captivus Romam ducitur 1 36 6.
 Pessinus urbs a Galatis occupata 1 4 5, 7 17 10.
 pestilentia a Mercurio sedatur 9 22 1, ab Apolline 1 3 4. Atheniensis et Phigalenses simul vexat 8 41 8.
 Peteus Ornei f. Menesthei pater 2 25 6, 10 35 8.
 Petra Elidis olim δῆμος 6 24 5.
 Petrachos rupes Boeot. 9 41 6.
 πέτραμα Pheneatarum 8 15 1.
 Petrosaca locus Arcad. 8 12 4.
 Peucellae fl. Phrygiae cf. Pencalas.
 Peucetii barbari 10 13 10.
 Phaeaces Cyclophus et Gigantibus similes 8 29 2. Phaeacum chorus 3 15 11.
 Phaedimus Aeolensis Ol. 5 8 11.
 Phaedra Thesei uxor, Hippolyti amore capta 1 22 1, 2 32 3, 9 16 4. laqueo suspensa 10 29 3. eius sepulcrum 2 32 4.
 Phaedria seu Phaedrion locus Arcad. 8 35 1.
 Φαιδρυνταί Phidiae posterii 5 14 5.
 Phaëna et Clyta Gratae 3 18 6, 9 35 1.
 Phaënnis fatidica 10 12 10, 10 15 2.
 Phaestus Heraculis f. Sicyone in Cretam migrat 2 6 7. Herculi sacra instituit 2 10 1.
 Phaëthon Cephalo et Aurora f. 1 3 1.
 Phaëthontis casum lamentantur Solis filiae 1 3 6.
 Phalaecus Phaylli f. in Cretam transmittit 10 2 7.
 Phalaesia opp. Arcad. 8 35 3.
 Phalanthus Agelai f. Arcas 8 35 9.
 Phalanthus mons Arcad. 8 35 9.
 Phalanthus opp. Arcadiae 8 35 9.
 Phalanthus Spartanorum coloniam Tarentum deduct 10 10 6. naufragus a delphino in Italian transvehitur 10 13 10. eius uxor Aethra 10 10 8.
 phalanx Lacedaemoniorum 8 10 6.
 Phalaris cursum certat 5 17 10.
 Phalaris fl. Boeotiae 9 34 5.
 Phalces Temeni f. 2 13 1. Sicyonem occupat 2 6 7. Iunoni templum statuit 2 11 2. sororem interficit 2 28 5.
 Phalerum navale Athen. 1 1 2 et 4, 1 28 9, 8 10 4, 10 35 2.
 Phalerus Argonauta 1 1 4.

- Phalysius visu recepto Aesculapio templum condit 10 38 13.
Phaneph heros Aegyptus 1 42 3.
Phana Aetoliae opp. ab Achaeis capitur 10 18 1.
Phanas Messenius Ol. 4 17 9.
Phanes Thebanus 1 7 6.
Phanostratus Demetrii pater 1 25 6.
Pharae Achaiae opp. 7 22 1—5.
Pharae Laconiae opp. olim Pharis 4 16 8.
Messeniae opp. Spartanis ab Augusto attribuitur 4 3 2 et 10, 4 30 2. Pharaetae 4 30 4. Pharitae 3 2 6.
Pharandates Persa Teaspidis f. 3 4 9.
Pharax Laced. 6 3 15.
Pharis seu Phares Mercurii et Philodamiae f. 4 30 2, 7 22 5.
Pharis urbs Lac. 3 20 3.
φαρμακίδες 9 11 3.
Pharus opp. Thessaliae 10 13 5.
Pharus ins. 5 7 4.
Phaselide templum Minervae et Achillis hasta 3 3 8.
phasid fl. bellus alit 4 34 2.
Phaylus (Phayllus) Crotonia 10 9 2.
Phaylus (Phayllus) Phocensium dux 10 2 6.
Phegeus rex Phegiae 8 24 2 et 10. eius liberi 6 17 6, 8 24 8, 9 41 2.
Phegia opp. Arcad. olim Erymanthus 8 24 2 et 8.
φηγός δρονός species 8 1 6, 8 12 1.
Phellia fl. 3 20 3.
Phelloe opp. Achaiae 7 26 10.
φελλός quercus apud Iones 8 12 1.
Phemonoe prima Delphica vates 10 5 7, 10 12 10. eius oraculum 10 6 7.
Pheneos Arcas αὐτόχθων 8 14 4.
Pheneos Arcadiae opp. 5 27 8, 6 1 3. eius situs, conditor, memoranda 8 14 4—8. veteris Phenei situs 8 14 1.
Pheneatarum fines 8 13 6, 8 15 8, 8 16 1, 8 17 5. campi 8 14 1. donarium 5 27 8.
Pheno Lamedontis uxor 2 6 5.
Pherae Messen. opp. Ortilochi domus 4 1 4.
Pherae Thessaliae opp. 1 13 2, 2 23 5.
Pheraeorum donarium 10 15 4.
Pherecydes Syrius quo morbo perierit 1 20 7.
Pherenice eadem quae Callipatria 5 6 7.
Pherenicus Eleus Ol. 6 16 1.
φερέπολις Τύχη 4 30 6.
Pheres Medaeae f. 2 3 6 et 9.
Pheriae Aegineta Ol. 6 14 1.
Phia, Elidis urbs 5 18 6.
Phigalia urbs Arcad. olim Phigalia 8 3 2, 8 5 7, 8 39 2.
Phialo Alcimedontis f. cum Hercule concumbit 8 12 3.
Phialus Bucolionis f. 6 3 2, 8 5 7, 8 39 2.
Phidias Athen. stat., Charmidae f. 1 3 5, 1 4 7, 1 24 8, 1 28 2, 1 33 3 et 8, 1 40 4, 5 10 2, 5 11 3, 6 4 5, 6 25 1, 6 26 3, 7 27 2, 9 4 1, 9 10 2, 10 10 2. eius officina 5 15 1. posterī φαίδριονταί 5 14 5.
Phidippides v. Philippides.
φειδίτια 7 1 8. cf. 3 11 11 not.
Phidolas Corinthius Ol. 6 13 9. Olympio nicarum pater ib. 10.
Phidon Argivorum tyrannus 6 22 2.
Phigalia nympha 8 39 2.
Phigalia opp. Arcadiae 4 24 1. postea Phialia 8 3 2, 8 39 2. eius situs ib. 1. ψυχάγωγοι 3 17 9.
Phigalus Lycaonis f. 8 3 1. αὐτόχθων 8 39 2.
Philabrus Cyneae f. v. Philagrus.
Philaus Eurysacis f. 1 35 2.
Philagrus Cyneae fil. Eretriam prodit 7 10 2.
Philammon hymnis certat 10 7 2. τελετῆς apud Lernaes auctor 2 37 2. eius filius Thamyris 4 33 3.
Philammon Delphis opem fert 9 36 2.
Philander Apollinis et Acaallidis fil. 10 16 5.
Philandrides Xenarchae pater 6 2 1.
Philanor Ergotelis pater 6 4 11.
Philanorion locus 2 36 3.
Philanthus Prolai f. Eleus 5 2 4.
Phileas Samius 10 38 6.
Philesius Eretriensis stat. 5 27 9.
Philles v. Philys.
Philetaerus eunuchus Pergami rex 1 8 1.
Lysimachi pecuniae cussos 1 10 4.
Philetas Sybarita Ol. 5 8 10.
Philius Coss Ol. 6 17 2.
Philippeum 5 17 4, 5 20 9.
Φιλίππειος στοά 8 30 6.
Φιλίππειος πηγή 8 7 4.
Philippi opp. Macedoniae recentissimum 6 4 10.
Philippi duo Macedonici Imperii fundator alter, alter eversor 7 8 9.
Philippides Athen. Pani obviam fit 1 28 4, 8 54 6.
Philippus Amyntae f. perfidus et perituros 7 7 5, 8 7 5. mulierosus 1 6 8. tam vi quam per proditores totam prope Graeciam subigit 1 25 3, 3 7 11, 4 28 4, 7 10 3. Phocicum bellum conficit 10 2 5, 10 3 1. Medeonem evertit 10 36 6. Plataeam restituit 9 1 8. Orchomenum 9 37 8. item Laedaemoniorum et Argivorum dirimit 2 20 1, 7 11 2. Laconiam invadit 3 24 6, 5 4 9. castra ad Mantineam metatur 8 7 4. potentiam eius

- quid auxerit 8 27 10. quot annis vixerit 8 7 6. eius filia Thessalonice 9 7 3. statua 1 9 4, 5 20 10, 6 11 1. in liberos eius saevit Olympias 8 7 7.
Philippus Azan Ol. 6 8 5.
Philippus Cassandri f. 9 7 3.
Philippus Cassandri frater 1 11 4.
Philippus Demetrii f. Antigono tutore usus 6 16 3, 8 8 11. Philippum Amyntae f. aemulatur 7 7 5. veneticus 2 9 4, 8 50 4. Lilaeam expugnat 10 33 3. Elatenses terret 10 34 3. a Romanis superatur 1 36 5, 7 8 7. moritur 2 9 5.
Philistus Archomenidis f. de Demosthene 1 29 12, de Hyblaeis 5 23 6. Dionysii flagitia dissimulavit 1 13 9.
Philes v. Philys.
Philocles Athen. ad Aegospotamos dux 9 32 9.
Philoctetes in Lemno a Graecis relictus 8 8 5. ubi morsus ab hydro 8 33 4. a Graecis accessus 5 13 4. Admetum interficit 10 27 1.
Philodamia Danae filia v. Phylodamia.
Philogenes Athen. Euclemonis f. 7 2 4, 7 3 10.
Philomela a Tereo vitata 1 5 4, 1 41 8.
Aeaei soror 1 14 7. eius metamorphosis ib. 9, 10 4 9.
Philomelus Aetolorum dux 10 22 13.
Philomelus Theotimi f. Phocenses ad bellum sacrum concitat 10 2 2. se praecipitat ib. 4. sacrilegus 10 8 7, 10 33 2.
Philon f. Coreyraeus Ol. 6 9 9, 6 14 13.
Philonides Zoti f. ἡμεροδρομος Alexandri M. 6 16 5.
Philonome v. Phylonome.
Philopomen Attaliorum auxiliorum dux 7 16 1 et 8.
Philopomen Craugidis f. 8 49—51. cum civibus in Messeniam profugit 4 29 8, 8 27 15. Messeniis auxilium fert 4 29 10. ab iisdem captus veneno interficitur ib. 12, 7 9 6, 8 51 5. in eum epigramma 8 52 6.
Philostratus Rhodius 5 21 9.
Philotas Penelei nepos Thebanus 7 2 3 et 10.
Philotimus Aegineta stat. 6 14 12.
Philoxenus Macedo 2 33 4.
Philoxenus poeta Dionysio familiaris 1 2 3.
Philyus Eleus Ol. 6 9 4, 6 14 11.
Phineus rex Thraciae 5 17 11.
Phintas ex Androclis posteris Messen. 4 16 2, 4 17 9.
Phintas Sybotae f. 4 4 1.
Phlegya opp. Boeot. 9 36 2.
Phlegya Minyadiae incolae Thebanis auxilium ferunt 9 9 2. Phocenses opprimunt 8 4 4, 10 4 1. Delphos adoriuntur 9 36 2, 10 7 1.
PAUSAN. II.

- Phlegyantia quae antea Andreis 9 36 1.
Phlegyas Martis et Chryseis f. 9 36 1. cum filia gravida in Peloponnesum venit 2 26 3.
Φλεγυγῆς Coronis 2 26 7.
Phlias Bacchi f. Argonauta 2 12 6. eius mater, uxor, proles 2 6 6.
Phliasia Sicyoniae finitima 2 12 3.
Phliasii 2 12 3—13 2. Clazomenas condunt 7 3 9. eorum de Asopo fabulae 2 5 2—3. donaria 5 22 6, 10 13 6.
Phlius Demeonis pater 6 20 16.
Phlius opp. 2 13 3—8.
Φλυγῆς demus Atticus 1 31 4.
Phlygonion urbs Phocid. 10 3 2.
Phlyus Telluris f. 4 1 5.
Phobus loci nomen 2 7 7.
Phobus Martis f. 9 36 3. leonino capite 5 19 4.
Phocaea Ionica 10 8 6. ibi Minervae templum antiquum 2 31 6, 7 5 4. Phocaeenses unde in Asiam migrarint 7 3 10. Gennaidas colunt 1 1 5.
Phocenses Amphictyones 10 8 2—3. pellicibus amici 8 1 5. sacrilegi 4 5 4, 10 7 1, 10 15 1. Spartanorum socii 3 5 3, 3 9 9, 3 10 3. Phocensium fines 10 13 4, res bello gestae 10 1 3—3 4, adversus Gallos alacritas 10 3 4, 10 8 3, 10 23 5 et 9, numerus 10 20 3, donaria 10 13 4 et 6 et 7. κοινὸν 6 6 2. σύλλογος κοινὸς 10 33 1. σύνθημα 10 1 10.
Phocicum synedrion Phocici locus 10 5 1.
Phocicum bellum 4 28 1, 9 6 4, 10 3 1.
Phocis ab Ornytionis f. denominata 2 29 3, ab Aeaci 10 1 1. Phocidis optima pars 10 33 7, urbes maximae 10 34 1. urbes bello Phocico eversae 10 3 1. fines 10 1 1, 10 37 2, 10 38 1. colonia 7 3 10.
Phocus Aeaci f. Iasei amicus 10 30 4, in Phocidem migrat 10 1 1, Drymaeum condit 10 33 12, occiditur 2 29 2 et 9.
Phocus Ornytionis vel Neptuni f. 2 4 3. in Phocidem venit 2 29 3. Antipon ducit 9 17 6. Phocidi nomen dat 10 1 1. eius heroum 10 4 10, monumentum 10 32 10.
Phoebaea palus postea Saronis 2 30 7.
Phoebaeum 3 14 9, 3 20 2.
Phoebe et Hilaria Leucippii filiae Dioscororum uxores 2 22 5. Apollinis filiae 3 16 1. earum simulacra 4 31 9 et 12.
Phoebia Sicyoniorum opp. 9 15 4.
Phoenice montana serpentes alit 9 28 2.
Phoenices rerum divinarum peritiores quam Graeci 7 23 7. coloniam in Siciliam mittunt 5 25 6. Phoenicii maris conchylija 3 21 6. purpura 5 12 4.
28

Φοινικίου dicasterium Athen. 1 28 8.
Φοινικίου portus 4 34 12.
Phoenix Achaiae fl. 7 23 5.
Phoenix Colophonius *λαυβοποιός* 1 9 7.
Phoenix equus 6 10 7.
Phoenix Europae pater 7 4 1.
Phoenix Pyrrho Neoptolemi nomen dat 10 26 4.
Phoezon locus et monumentum 8 11 4.
Pholoe mons arcad. 6 21 5, 8 24 4, 8 27 17.
Pholus ubi Centaurorum pugna 3 18 10.
Phorbas Argi f. 1 2 1.
Phorbas Athen. archon per totam vitam 6 18 13.
Phorbas Lapithae f. Actoris pater 5 1 11.
Phorbas Triopae f. 7 26 12.
Phorcus Medusae pater 2 21 5.
Phorcys *Phryx γυαλοθαράξ* 10 26 6.
Phormio Asopichi f. Paeaniensis 1 23 10, 1 29 3, 10 11 6.
Phormio Erythraeus piscator 7 5 7.
Phormio Halicarnass. Ol. multatur 5 21 3.
Phormio Spartanus inhospitalitatis poenas dat Dioscuris 3 16 2—3.
Phormis Maenalius 5 27 1—2 et 7.
φορμὸς pro veste 10 29 8.
Phoroneus Caris pater 1 39 5 et 6. Inachi fluvii f. arbiter inter Neptunum et Lunonem 2 15 5. ignis inventor 2 19 5. eius uxor Cerdo 2 21 1. sepulcrum et parentatio 2 20 3.
Phoronicum *ἄστυ* 2 15 5.
Phoronidae Amphiarus et Adrastus 7 17 7.
Phradmon Argivus stat. 6 8 1.
Phraortes rex Mediae 4 24 2.
Phrasiclides archon Athen. 6 5 3, 8 27 8.
Phreatys dicasterium Athen. 1 28 11.
Phrixa nympha 8 47 3.
Phrixa opp. 6 21 6.
Phrixus Athamantis f. 1 44 7, 9 34 6. cum Helle aufugit 9 34 5. e Colchis redit 9 34 8. arietem immolat 1 24 2.
Phrixus fl. 2 36 6, 2 38 1.
Phrontis Menelai gubernator 10 25 2.
Phrudarchidas v. *Phrurarchidas*.
Phrurarchidas Laco 9 13 5.
Phruria Spart. 3 12 8.
Phryges in Siciliam migrant 5 25 6. cum Aegyptiis de antiquitate contendunt 1 14 2. *Phryges* Stectoreni 10 27 1.
Phrygia ἀγορνία 9 12 5.
Phrygium marmor 1 18 8 et 9.
Phryne Praxileti amata 1 20 1, 9 27 3, 10 15 1.
Phrynichi fabula *Πλευνάνας* 10 31 4.
Phrynon Leontinus 5 22 7.
φθειράσαι Pherecydes et Sylla pereunt 1 20 7, 9 33 6.

Phthia 6 11 5.
Phthiotae Amphictyones 10 8 2.
Phylace locus Arcad. 8 54 1.
Φυλακίς demos Tegeat. 8 45 1.
Phylacides Apollinis et Acacallidis nymphae f. 10 16 5.
Phylactris collis Arcad. 8 48 4.
Phylacus heros Delphis opem fert 10 23 2. eius heroum 10 8 7.
Phylacus (Thylacus) statuarius 5 23 5.
Phylander Apollinis et Acacallidis f. 10 16 5.
Phylas Antiochi avus 1 5 2, 10 10 1.
Phylas Antiochi f. 2 4 3, 9 40 5.
Phylas Dryopum rex 4 34 9.
Phylei Athen. statua Delphis 10 10 1.
Phyleus Augeae f. a patre electus 5 1 10.
Phyliden ab Hercule dono accipit 5 3 1.
Dulichium abib. ib.
Phyleus Messeniorum dux 4 13 5.
φυλία oleae species 2 32 10.
Phylodamia Danae filia 4 30 2, 7 22 5.
Phylonome Graugasi f. 10 14 2.
Physcone chorus 5 16 6.
Phytalus Cererem domo excipit 1 37 2.
piacula in fluvium abiecta 5 5 10.
pica vagitum infantis imitatur 8 12 3.
Pielus Pyrrhi f. 1 11 1.
Piera fons Elidis 5 15 8.
Piera Oxyli uxor 5 4 4.
Piera mons Maced. a Piero denominatur 9 29 3, 10 13 5.
Pierus fl. etiam *Πείρος* Ictus 7 18 1, 7 22 1.
Pierus Macedo Musis numerum et nomina constituit 9 29 3.
pietas veterum in deos 10 28 1, in parentes 10 28 4.
pileus Dioscurorum 3 24 5, 4 27 2.
Pindarus ad poesin quo praesagio accensus 9 23 2. a Corinna victus 9 22 3. honor eius e Delphici Apollinis responso 9 23 3. sella in templo Delphico 10 24 5. somnium ante obitum 9 23 2. statua 1 8 4. donaria 9 16 1, 9 17 2. domus rudera 9 25 3. canticum in Aphaeam 2 30 3. hymnus in Ammonem 9 16 1, in Proserpinam post mortem dictatus 9 23 4. proemium in Sacadam 9 30 2. loci de *ἄλπει* 5 10 1, de Aloel filius 9 22 6, de Alpheo et Diana una colendis 5 14 6, de Antiopa Amazone 1 2 1, de *κηληδόσι* 10 5 12, de Delphico umbilico 10 16 3, de Ephesii templi conditoribus 7 2 7, de Fortuna 4 30 6 et 7 26 8, de Glaucio marino 9 22 7, de Iamo 6 25, de Iovis et Thebes amoribus 5 22 6, de Lynceo 4 2 7, de Sileno 3 25 2, de Theseo Dioscurorum affini 1 41 5.
Pindasus mons 2 26 8.
pinea seria Isthmionis data 8 48 2.
Pion (vel *Prior*) mons Ephes. 7 5 10.

Pioniae opp. Mysiae 9 18 4.
Pionis ex Herculis posteris 9 18 4.
Pirae opp. 7 18 1.
Piraeus olim demus Attic. 1 1 2—3.
Piras e Styge Echidnam gignit 8 18 2.
Pirasus Argi f. 2 16 1, 2 17 5.
Pirene Acheloi vel Oebali f. 2 2 3. in fontem mutata 2 3 2, 2 5 1.
Pirithous Iovis f. 5 10 8. Thesei amicus 10 29 10. Thesprotium invadit 1 17 4. aprum Calydonium venatur 8 45 7. eius nuptiae 5 10 8, effigies 10 29 9, heroum 1 30 4.
Pirus fl. 7 18 1. f. q. *Pierus* 7 22 1.
Pisa Iovi curae 5 3 1. capitur ab Eleis 5 10 2. Pisae fines 6 21 3, conditor 6 22 2, tyrannus 6 21 1.
Pisaea regio 5 1 6, 6 21 4.
Pisaei cum Eleis de Olympicis ludis contendunt 6 22 2.
Pisander Camirensis poeta 2 37 4, 8 22 4.
Pisander Homericus 3 3 8.
Pisander Spartanus classis praefectus 3 9 6.
piscis marini aquas fluviales subeunt 4 34 1. Mercurio sacri 7 22 4. vocales 8 21 2.
Pisias stat. 1 3 5.
Pisirhodus Diagorae nepos Ol. 6 7 2 et 3 et 4, 5 6 8.
Pisis Troas 10 26 1.
Pisistratus *ἄρχων* 2 24 7.
Pisistratus Nestoris f. 4 1 4.
Pisistratus tyrannus Athen. 1 3 3, 1 23 1, 9 6 2. Homerici carmina colligit 7 26 13. adversus Pisistratidas expeditio Cleome-nis 3 4 2.
Pisistratus *Pisistrati* f. e Messenia electus 2 18 8.
Pison statuar. v. *Piston*.
Pistocrates Pyrrhonis pater 6 24 5.
Piston Calaur. stat. Amphionis disc. 6 3 5, 10 9 8.
Pisus Perioris f. 5 17 9, 6 22 2.
Pitane pagus Lacon. 3 16 9. *Pitanatae* 3 14 2.
Pittacus Mitylen. sapiens 1 23 1, 10 24 1.
Pittheus Pelopis f. rex Troezen. 1 2 22, 1 27 2, 2 30 8. eius monumentum et tribunal 2 31 1, libellus de arte dicendi 2 31 3.
Pityreus Ionis nepos 2 26 1, Proclis pater 7 4 2.
Pityusa ins. 2 34 8.
Pius cur dictus sit Antoninus 8 43 5.
pix acuta a temporis iniuria defendit 1 15 4.
Placiana mater 5 13 7.
planetarum simulacra 3 20 9.
plantae fluvii quibusdam peculiares 5 14 3.
Plastena mater v. *Placiana* mater.

Plataea Asopi f. 9 1 1, 9 3 1. eius heroum 9 2 7.
Plataeae Boeotiae urbs bis eversa et constituta 3 7 10, 9 1 1—4 3. *Plataeids* fines 1 38 8, 2 6 1, 9 4 4. *Plataeensis* proelium 5 23 1—2, 6 3 8, 9 2 5—6, 10 15 1. rerum *Plataeensium* scriptores 5 23 3.
Plataeenses Atheniensium in pugna Marathonis socii 1 15 3, 1 29 2, 1 32 3. eorum origo reges varia fortuna 9 1 1—8, exsilium et restitutio 4 27 9—10, donarium 10 15 1.
Πλατανιστάς Spartae 3 11 2, 3 14 7.
Plataniston fl. 3 34 4, 8 39 1.
Πλατανιστοῦς promont. 3 23 1.
Platanus fl. Boeot. 9 24 5.
platanus Aulidensis 9 19 7, Menelais 8 23 4. *platan* in quarum cavernis epulari possis 4 34 4, 7 22 1.
Plato Aristonis f. 1 30 3, 4 32 4, 7 17 3, 10 24 1.
πλατύφυλλος *δρόσος* 8 12 1.
plaustrum astrum 8 3 7.
Plemnaeus Perati f. 2 5 8. Cereri filii nuntius templum exstruit 2 11 2.
plenilunium a Spartanis ad pugnam exitus observatur 1 28 4.
Plethra ennea 10 4 5.
Πλέθριον gymnasium Elei 6 23 2.
Pleuroniae Phrynichi fabula 10 31 4.
Pleuronii Aetoli ab Achaico concilio seium guntur 7 11 3.
Pleuronius heroum et posteris 3 13 8.
πλύνθος *ἀμὴ* 8 88.
πλύνθος similis forma fori Tegeatici 8 48 1. *Ἀφροδίτη ἐν πλύνθος* ib.
Plistaenus Eurydami f. 6 16 1.
Plistarchus Cassandri frater 1 15 1.
Plistarchus Leonidae f. rex Spartae 3 4 9.
Plistoanax Pausaniae f. 1 13 4, 3 3 5.
Plistus fl. Cirrha seu Delphidis 10 8 8, 10 37 7.
plumbis tabulis inscripta Hesiodi *ἔργα* 9 31 4. plumbei tubuli aquae fervore liquescunt 4 35 12.
Plutarchus Eretriensis 1 36 4.
Pluto *χρυσήνιος* 9 23 4. ubi rapta Proserpina ad inferos descendit 1 38 5, 2 36 7. clave inferorum sedem claudit 5 20 3. Pylios contra Herculem adiuvat 6 25 2. eius canis 3 25 5, 9 34 5.
χαρίων 2 35 10. simulacrum 1 29 6.
Pluto Tantalum mater ex Iove 2 22 3.
Plutus puer gestatur a Fortuna 9 16 2, a Pace 1 8 2. Minervae *Ἐργάνη* adstat 9 26 8.

pluviae expers insula 2 34 3. pluviam
ciens fons 8 38 4.
Podalirius Aesculapii f. 3 26 10. eius effi-
gies picta 4 31 12.
Podares Mantinensis in pugna contra Epa-
minondam cedit 8 9 9.
Podares Podaris nepos 8 9 9, 8 10 5.
Poecile porticus Athen. 1 1 5. Olymp. 5
21 17. *ποιμήνη λέσχη* Spart. 3 15 8.
ποικιλία pisces 8 21 2.
Poecilum mons 1 37 6.
Poemander Chaerisilai f. 9 20 1.
Poena ab Apolline Argivis immissa, a Co-
roebo occisa 1 43 7.
ποιναί veteribus *αἱ τιμωρίαι* 3 15 6.
poësis a Spartanis neglecta 3 8 2.
poëtae regibus familiares 1 2 3. antiqua
nomina recentioribus praeferunt 7 17 7.
poëtarum nobilium in Helicone statuæ
9 30 2.
Polemarchus Lacedaem. Polydorum inter-
fici 3 3 3.
Polemocrates Machaonis f. 2 38 6.
Polichne opp. 4 33 6.
πόλις Mantin. 8 8 4. cf. 8 12 7 et 1 26 6.
Polites Ceramensis Ol. 6 13 3.
Polites Menelai socius 10 25 3.
Politis Dialli pater 6 13 6.
Pollux apum Calydonium venatur 8 45 6.
Idem interficit 4 3 1. cum fratre inter
deos refertur 8 2 4. eius tropaeum 3 14
7, templum 3 20 1.
πόλος Fortunae 4 30 6, Minervae 7 5 9.
Polus Megalopolitani *τελευτήν* constituit
8 30 7. Poli campus 8 35 10.
Polus locus Boeotiae 9 20 3.
πολυάνδρεια Argivorum 2 22 9, 2 24 7, 2
25 7, 2 38 5. Athen. 1 29 4 et 6—8 et
11—13. Colophoniorum 7 3 4.
Polyanthes Corinth. 3 9 8.
Polyarchus Aetolorum dux 10 20 4.
Polyarchus Panyasis pater 10 8 9.
Polybius Lycortae f. 8 9 1, 8 30 8—9, 8
37 2, 8 44 5, 8 48 8.
Polyboea Hysicynthi soror 3 19 4.
Polybotes gigas 1 2 4.
Polybus Mercurii et Chthonophyles f. 2
6 6.
Polyneus Butae f. eiusque uxor 4 2 1.
Polycaon Leges f. Messenies maritus 3 1
1, 4 1 1—5, 4 2 1.
Polycharas Messenius Ol. 4 4 5.
Polycles Athen. plastēs, Stadii disc. 6 4
5. eius filii 6 12 9, 10 34 8.
Polycles Cyrenaicus Ol. 10 3 1.
Polycles Polydorus Laced. Ol. 6 1 7.
Polydorus Argivi stat. duo 6 6 2.
Polydorus Argivus stat. 2 17 4, 2 20 1, 2
22 7, 2 24 5, 2 27 5, 6 2 7, 6 4 11, 6 7
10, 6 9 2, 6 13 6, 8 31 4.

Polydorus Argivus stat. Naucydias f.
6 2.
Polyerates Athen. rhetor 6 17 9.
Polyerates Sami tyrannus 1 2 3, 8 14 8.
Polyctor Damonici f. luctator 5 21 16. eius
multa 6 23 4.
Polydectes Eunomi f. rex Spartae 3 7 2.
Polydectes Seriphus 1 22 7.
Polydeuces fons 3 20 1.
Polydora Protesilai uxor, Meleagri filia 4
2 7.
Polydorus Alcamenis f. rex Spartae 3 3 1,
4 7 7. a Polemarcho occiditur 3 3 3, 8
52 1. eius honor 3 11 11, domus 3 12 3.
Polydorus Cadmi f. 2 6 2. rex Thebarum
9 5 3.
Polydorus Hippomedontis f. inter Epigo-
nos 2 20 5.
Polygnotus Thasius pictor, Aglaophonis
f. 1 18 1, 1 22 6, 9 4 2, 10 25—31.
Polyidus Coerani f. 1 43 5.
Polymestor Aeginetae f. Arcadiae rex 8
5 9.
Polymnasti Colophonii de Thalete *ἔπη* 1
14 4.
Polymnis Epaminondae pater 8 52 4, 9 12
6. cf. Cleomnis.
Polymnus Baccho viam ad inferos monstrat
2 37 5.
Polynices Eleus Ol. 5 8 9.
Polynices Milesius 6 17 3.
Polynices Oedipidis f. 2 19 8, 2 20 5, 2
25 1, 4 8 8, 9 5 12, 10 10 3.
Polypemon Procrustes 1 38 5.
Polypheadmon Phrynichi pater 10 31 4.
Polypheon Aetolorum dux 10 20 4.
Polypithes Laco Ol. 6 16 6.
Polypoetes Pirithoi f. 10 26 2.
Polyspeichon Aetolus 5 6 1.
Polytichides locus Colophon. 7 3 3.
Polyxena ad Achillis tumulum mactatur 1
22 6, 10 25 10.
Polyxenus Agasthenis f. Amphimachi pa-
ter 5 3 4.
Polyxenus Iasonis et Medaeae f. 2 3 8.
Polyxo Cereis 2 35 5, Dianae 7 18 12.
Pompea 10 18 4. Panathenaeorum 1 29 1.
Atheniensium 1 2 4.
πομπική οδός Ol. 5 15 2 et 7.
Pompus Arcadiae rex 5 8 8.
Pontinus mons et fl. 2 36 8.
Pontis Cleosthenis pater 6 10 7.
populi Athen. statuæ 1 1 3 et 1 3 5, pi-
ctura 1 3 3. Spartani simulacrum 3 11
10.
populus alba (*λευκή*) 2 10 6, 5 13 3, 14
2. nigra (*αἰγίειρος*) 5 14 3.
porcus Iustralia 5 16 8.
Porinus locus 8 15 8.
πώριος λίθος 6 19 1.

Poroselene ins. 3 25 7.
Porphyron ante Actaeum regnasce fertur
1 14 7.
portentorum et somniorum interpretes 5
23 6.
Porthaon Alcathoi pater 6 20 17 et 6 21
10, Oenei 4 35 1.
porticus *βασιλείος* 1 3 1, 1 14 6. *Περ-
σική* 3 11 3. *Ἰχθύος* 2 33 10. columnis
trifariam divisa 6 24 2. quadratae 3
13 6.
portus *κρυπτός* 2 29 11.
Porus Indiae rex 1 12 3.
Porus Ol. v. Prorus.
Ποσειδών Neptuni templum 2 34 9. de-
mus Pellenensium 7 27 8.
Posidonias opp. Troezen. 2 30 8.
Ποσειδώνιον Neptuni *τέμενος* 10 38 8.
Possicrates Parrhasius 8 27 2.
Ποταχίδαί demus Tegeaticus 8 45 1.
Ποταμοί demus Atticus 1 31 3, 7 1 5.
Pothaeus architectus 6 19 7.
Πόθος 1 43 6.
Polidactae bis eversi, a Cassandro resti-
tuti 5 23 3. eorum thesaurus Delphi. 10
11 5.
Potneus Pelargae pater 9 25 7.
Potniarum Boeot. rudera 9 8 1.
Potniades deae 9 8 1.
praeconum certamina 5 22 1. praeconum
caedes nefaria 1 36 3, 3 12 7.
praesagia v. divinatio.
praesepia lapidea 1 32 7.
Prasiae demus Atticus 1 31 2.
Pratinas *σατύρους* scripsit 2 13 6.
Prax e posteris Pergami 3 20 8.
Praxias Athen. stat. Calamidis disc. 10
19 4.
Praxidamas Aeginetae Ol. 6 18 7.
Praxidice den 3 22 2. Praxidarum aedes
et ara 9 33 3.
Praxilla poetria 3 13 5.
Praxiteles Alcamenae junior, Phrynes ama-
tor 1 2 4, 1 20 1—2, 1 23 7, 1 40 3, 1
43 5 et 6, 1 44 2, 2 21 8, 5 17 3, 6 26
1, 8 9 1 et 3, 9 2 7, 9 11 6, 9 27 3 et
5, 9 39 4, 10 15 1, 10 37 1. eius filii 1
8 4, 9 12 4.
Praxionides Iphiti pater 5 4 6.
Presbon Phryxi f. 9 34 8.
Presboniades Clymenus 9 37 4.
Preugenēs Agenoris f. Patrei pater 3 2 1
7 6 2, 7 15 3, 7 20 7—9.
Priamus ad aram occiditur 2 24 3, 4 17 4,
10 27 2. eius filiae nothae 10 25 9.
Priapus Bacchi et Veneris f. 9 31 2.
Prius Hippodamiae proculus 6 21 11.
Priene urbs Asiae ab Ionibus adv. Cares
defensa 7 2 9. Priensium conditores et

casus ib. 10. inter Prienen et Miletum
mare a Maandro fluvio in continentem
versum 8 24 11.
Prinus locus 8 6 4.
Prion v. Pion.
procellis et tonitribus sacra sunt ab Arca-
dibus 8 29 2.
Procles Clyti f. 10 14 2.
Procles et Eurysthenes Aristodemi filii ge-
mini 3 1 7.
Procles Andrius Ol. 6 14 13.
Procles Eucratis f. Carthag. de Alexandro
M. cum Pyrrho collato 4 35 4, de Me-
dusa 2 21 6.
Procles Melissae pater 2 28 8.
Procles Pityrei f. Ionum dux 7 4 2.
Proclidae 3 7 1.
Procle Pandionis filia, Teret uxor 1 24 3,
1 41 8—9. simulacrum Minervae secum
asportat 16 4 9.
Proconnesii Cyzicenses vi adiuncti 8 46 4.
Procris Erechthei filia canem a Minerva
dono accipit 9 19 1. a Cephalo marito
occiditur 1 37 6, 10 25 6.
Procrustes v. Polypemon.
Prodicus Phocaeensis Minyadis auctor 4
33 7.
proditores variarum Graeciae civitatum 7
10 1—5.
προδομείς θεοί 1 42 1.
προεδρία Olympiae 5 15 4.
Proetides portae Theb. 9 8 4, 9 16 6, 9
23 1.
Proetus Abantis f. rex Tirynthiorum 2 16
2. Hipponoi et Iphios pater 10 10 3.
Iunoni templum struit 2 12 2. cum Acrisio
de regno pugnat 2 25 7. in muris
extruendis Cyclopium opera utitur 2 16
5. filiae eius furore concitatae a Melam-
pode sanantur 2 7 8, 8 18 7. earum tha-
lami 2 25 9, signa 2 9 8.
Proetus Thebanus 9 8 4.
Proetus Thersandri f. pater Maerae 10 30 5.
Prolaus Eleus 5 2 4.
Promachus Dryonis f. Pellenensis pancra-
tias 6 9 5, 7 27 5.
Promachus Herculis f. 8 24 2 et 7.
Promachus Parthenopaei f. Epigonus 2 20
5, 9 19 2, 10 10 4.
Promedon 10 30 7.
Prometheus Aranti aequalis 2 14 4. ab
Hercule vinculis liberatus 5 10 6. homi-
nibus ignem dedit 2 19 5. eius ara in
Academia 1 30 2. sepulcrum 2 19 8. sig-
num ambiguum 10 4 4. Iulii, ex quo ho-
mines finxit, reliquiae 10 4 4.
Prometheus Cabiraeus Aetnaei pater 9
25 6.
Prometheus Codri f. Ionum in Asiam dux
7 3 3.
Promne Euphagi uxor 8 14 9.

Oron mons 2 34 11, 2 36 1—2.
 πρόσαι διλ 9 10 2.
 Pronax Lycargi pater 3 18 12.
 Pronomus tibicen 9 12 5. eius μέλη 4 27
 7, προσόδιον ἐς Δῆλον 9 12 6.
 Propodas Damophontis f. 2 4 3.
 προπύλαια Corinthi 2 3 2.
 Prorus Cyren. Ol. 10 2 3.
 Προσεῖς civitas Arcad. 8 27 4.
 Proserpina flores legit 8 31 2, 8 42 2, 9
 31 8, cum Hercyna ludit 9 39 2, cum
 Oceani filibus 4 30 4, a Plutone rapitur
 1 38 5, 2 36 7, cum Pindaro per somnium
 expostulat 9 23 3. eius ara 8 53 7, lucus
 9 25 5, templum 1 31 1, venatio 9 39 4.
 faces ei in foveam mittuntur ardentes 2
 22 3.
 Κόρη 8 37 9. ἀγνή 4 33 4. καρ-
 ποφόρος θεός 8 53 7. μεγάλη θεός
 8 31 1. πρωτογόνη 1 31 4. πρωτό-
 γονος 4 1 8. σώτειρα 3 13 1, 8 31 1.
 προσόδιον ἄσμα Apollinis Delii 4 4 1,
 9 12 6.
 Prospallii domus Atticus 1 31 1.
 Prosymna Asterionis fl. f. lunonis nutritrix
 2 17 1.
 Prosymna regio 2 17 1.
 Protarchus Leocriti pater 1 26 2.
 Protesilaus Iphicli f. 4 36 3. heros divino
 honore collitur 1 34 2, 3 4 6. eius uxor
 Polydora 4 2 7. imago 10 30 3. navis
 incensa 10 14 2.
 Proteus Homericus 3 18 16, 8 53 5.
 Prothus Thestii f. 8 45 6.
 πρόθυσις arae para 5 13 9.
 Protogenes Caninus pictor 1 3 5.
 Protogenia Deucalionis f. 5 1 3.
 Protolaus Dialcis f. Ol. 6 6 1.
 Protophanes Magnesius Ol. 1 35 6, 5 21
 10.
 proverbium 7 12 2.
 Proxenus Tegeates 7 27 2.
 Prumnus Baechidis pater 2 4 4.
 Prusias rex 8 11 11.
 Prymnus rex Phrygiae 5 21 11.
 prytaneum Athen. 1 19 3. τὸ ἐν πρυ-
 τανείῳ δικαστήριον 1 28 10. Eleo-
 rum 5 15 8. Megar. 1 43 2.
 Prytanis Cyricenus pugil 5 21 3.
 Prytanis Euryptontis f. 2 36 4, 3 7 2.
 prytanes Athen. 1 5 1, Corinthiorum 2
 4 4.
 Psamathe Crotopi filia ex Apolline Linum
 parit 1 43 7. eius monumentum. 2 19 8.
 Psamathus porcus 3 25 4.
 ψηφίδες magna figurae et coloris varie-
 tate 3 25 11. ἀντὶ ὀλῶν 1 41 9.

ψίλα Dotiensibus τὰ πετρά 3 19 6.
 psittaci aves 2 25 1.
 Psophis Arcad. opp. 8 23 9, 8 24 1 et 6.
 Psophidiorum donaria Olymp. 5 24 2,
 6 18 5 et 7.
 Psophis Arrhonis f. eiusque maiores 8 24 1.
 Psophis Erycis Sicani f. ex Hercule gra-
 vida 8 24 2.
 Psophis Xanthi f. 8 24 1.
 Psophis Zacynthi arx 8 24 3.
 ψυχαγωγοί Phigalenses 3 17 9.
 Ψύλλου Libyes serpentum morsui me-
 dentur 9 28 1.
 Psytalea ins. ante Salaminem sita 1 36 2.
 ibi Persae deleti 4 36 6.
 Pteris Delphi 10 5 10.
 πτέρις herba 10 5 10.
 Ptoleiderma opp. Arcadiae 8 27 3.
 Ptolemaei Aegypti reges cognomine di-
 versi 1 8 6. sese Macedonas scribi et
 appellari gaudent 6 3 1, 10 7 8.
 Ptolemaeus gymnasium Athen. 1 17 2.
 Ptolemaeus Alexandri f. Pyrrhi nepos 4
 35 3.
 Ptolemaeus Ceraunus 1-16 2, 10 19 7.
 Ptolemaeus Damasichthonis f. rex Theba-
 norum 9 5 16.
 Ptolemaeus Lagi vel Philippi f. 1 6 2—8.
 Aegypti rex 6 3 1, 10 7 8. Pyrrhum re-
 stituit 1 11 5. σωτήρ 1 8 6. eius dona-
 rium 9 16 1, statua 6 15 10, 6 16 3, 10
 10 2.
 Ptolemaeus φιλάδελφος Ptolemaei Lagi
 f. 1 6 8—7 3. inter Epionymos Athe-
 niens. 1 5 5, 1 8 6, 9 31 1. Atheniensibus
 classem auxilium mitti 1 11 1, 1 7 3.
 eius gymnasium et statua aenea Athenis
 1 17 2. statua Olympiae 6 17 2. victoria
 Pythica 10 7 8.
 Ptolemaeus φιλομήτωρ 1 9 1—3.
 Ptolichus Aegineta stat. 6 9 1, 6 10 9.
 Ptolichus Corcyraeus stat., Critiae disc. 6
 3 5.
 Ptoliporthes Ulyssis ex Penelope f. 8 12 6.
 Ptois ubi vetus Mantinea sita 8 12 7.
 Ptoion mons Boeot. 9 23 5—6.
 Ptoius Athamantis et Themistis f. 9 23 6.
 Pudoris simulacrum 3 20 10, ara 1 17 1.
 puer in draconem versus 6 20 5. puer et
 virgo quotannis Dianae immolantur 7 19
 4. pueri insigne robur 6 11 2, mors no-
 tabilis 5 27 10. taenia redimiti statua 6
 4 5. pueri pulcritudine excellentes Iovis
 sacerdotes 7 24 4. LX tecti ruina pere-
 unt 6 9 6. ob violatum Dianae numen
 lapidantur 8 23 7. puerorum certamina
 Olympica 5 8 9.
 pugilum certamen 5 8 7, 8 40 1—2.
 πῦλῶντες 5 21 14, 8 40 3.

pallorem equorum certamina 5 8 10—11.
 Pulydamas Leocriti pater 10 27 1.
 Pulydamas Scotusaeus pancratiastes 6 5,
 7 27 6.
 Pulytionis domus 1 2 5.
 Punicum bellum 6 12 3.
 Punicum malum 2 17 4, 6 14 6. 8 37 7, 9
 25 1.
 purpurae nobilissimae 3 21 6. purpurarum
 piscatores 10 37 3.
 puteus marinis fluctibus resonans 1 26 6.
 furorem equis incitans 9 8 2. tecto et
 columnis ornatus 10 36 10.
 Pylades Megalopolitanus citharoedus 8
 60 3.
 Pylades Strophii et Anaxibiae f. 2 29 4.
 Nauplii filios interficit 1 22 6. Neoptole-
 mo exitum conciliat 2 29 9. Pyladis
 ex Electra filii 2 16 7. Aristodemum in-
 terficiunt 3 1 6.
 Πύλαι i. q. Θερμοπύλαι 10 21 3, 9
 15 2.
 Pylas vel Pylus vel Pylon Clesonis f. 1 39
 6. Megarensium rex 1 5 3, 1 39 4. Pyli
 conditor 4 36 1, 6 22 5.
 Pylonor Centaurus 5 5 10.
 Pyleus Clymeni f. 9 37 1.
 Pylus Elidis opp. 4 36 1, 6 22 5. Pylii
 Eleos adiuvant 5 3 1, Messenios 4 18 1.
 cum Arcadibus confidunt 5 18 6. emi-
 grant 4 23 1.
 Pylus Messeniae urbs 4 36 1—3. Nelei
 regia 4 2 5, 4 3 7, 4 31 11. ab Hercule
 capta 2 18 7. arenosa 4 36 5.
 Pyraea lucus 2 11 3.
 Pyraechmes funda superat 5 4 2.
 Pyramides Aegyptiae 9 36 5.
 Pyrcion Neptuni interpretis oraculorum 10
 5 6.
 Pyrgus Leprei pater 5 5 4.
 Pyrgo Alcathoi uxor 1 43 4.
 Pyrias Phocensis 10 9 10.
 Pyrias Tegeatarum legislator v. Pyrrhias.
 Pyrilampes Ephesius Ol. 6 3 13.
 Pyrilampes Messenius plastes 6 3 13, 6 15
 1, 6 16 5.
 Pyrrha Creontis f. 9 10 3.
 Pyrrhias Tegeatarum legislator 8 48 1.
 Pyrrhichus Cures vel Silenus 3 25 2.
 Pyrrhichus opp. Eleutherolaconum 3 21 7,
 3 25 1.
 Pyrrhon Pistocratis f. philosophus 6 24 5.
 Pyrrhus s. Neoptolemus Aetolis f. 1 11
 1, 10 26 4. Pergami pater 3 20 8. Priamum
 occidit 4 17 4, in posteros eius
 saevit 10 25 9. Scyrum tenet 3 25 1.
 Hermonionem ducit 3 26 7. in Epirum mi-
 grat 2 23 6. templum Delphicum invadit
 10 7 1. iussu Pythiae occiditur 1 13 9,
 4 17 4, 10 24 4. contra Gallos pugnat 1
 4 4, 10 23 2.
 Pyrrhus Aecidae f. Epiri rex 1 6 8, 1 9

7, 1 10 2, 1 11—13. elephantis utitur 9
 21 4. Spartam invadit 4 29 6. Hieroni
 affinis 6 12 3. cum Alexandro M. com-
 paratur 4 35 4. eius posterum 4 35 3, mo-
 numentum 2 21 4, statua 6 14 9.
 Pyrrhus architectus 6 19 8.
 Pyrrhus Aristomenis pater 4 14 8.
 Pyrrhus Dinolochi pater 6 1 4.
 Pyrrhus Pantaleontis f. Pisae rex 6 22 4.
 Pyrrhus Ptolemaei f. 4 35 3.
 Pyrrhus pastor 7 5 11.
 Pythaeus Apollinis f. 2 24 1, 2 35 2.
 Pythagoras Parius pictor 9 35 7.
 Pythagoras Rheginus plastes, Clearchi disc.
 6 4 4, 6 6 1 et 7, 6 7 10, 6 13 1 et 7,
 6 15 1.
 Pythagoras Samius 9 13 1. Mnecarchi f. 2
 13 2.
 Pytharatus Messeniorum dux 4 7 4, 4 8 10.
 Pytharchus Mantinensis Ol. 6 7 1.
 Pytheas Boeotarcha 7 14 6. occiditur 7
 15 9.
 Pythes Andromachi f. Abderita dux mili-
 tum 6 14 12.
 πύθισθαι i. q. σήπεσθαι 10 6 5.
 Pythes Charonius pater 10 35 11.
 Pythia s. Pythici Iuli a Di-mede instituti
 2 32 2, ab Amphiclyoniis editi 8 18 8.
 eorum varia certamina 10 7 2—8, 10 37
 4. Pythicum ἀνέλημα 5 7 10.
 Pythias 1 10 7 2. II et VIII ib. 5. XI 8 18
 8. XXIII. XLVIII. LIII 10 7 7. LXI,
 LXIII, LXIX 10 7 8.
 Pythionice meretrix Harpalo nupta 1 37 5.
 Pythis Delphi f. 10 6 5.
 Pythium Perganenorum 9 35 7.
 Pytho et Delphi eadem urbs 10 6 5. Apol-
 lini curae 5 3 1. v. Delphi.
 Pythocles 2 7 9.
 Pythocles Eleus quinquertio 6 7 10.
 Pythocritus Sicyonius tibicen 6 14 10.
 Pythodorus Thebanus stat. 9 34 3.
 Pythodorus Corinthius 10 9 10.
 Pyttalus Eleus Ol. 6 16 8.
 Pyttius Thessalus Amargycei pater 5 1 11.
 quercus species tres 8 12 1. e quercu si-
 mulacra 8 17 2. quercus antiquissima
 Dodonae 8 23 5.
 quingentorum curia 1 3 5.
 quinquertium 5 8 7, 5 17 10, 6 3 10.

Q transponi solet 3 13 5.

ἐπὶ θάβδον δάφνης cecinisse Hesio-
 dum 9 30 3.
 rabies canum 8 19 3.
 Rarius campus 1 38 6.
 Rarus Tripolemi pater 1 14 3.
 rex annuus apud Athenienses 1 3 1. regis
 cadaver in hostium potestate sinere pro-
 brosum Spartanis 9 13 10. regnum Argis

triplex 2 18 4. de regno cursus certamen propositum 5 1 4.
ῥάχους Troezenis quid 2 32 10.
 Rhacius Cretensium coloniam in Asiam ducit 7 3 1, 9 33 2.
 Rhacotis opp. Aegypti 5 21 9.
 Rhadamanthys Erythri pater 7 3 7, Gortynis 8 53 4. Vulcani f. ib. 5.
 Rhadines et Leontichi monumentum 7 5 13.
 Rhaetiae ubi Alpheus et Gortynius conflunt 8 29 3.
 Rhamnus demus Atticus, eiusque memoranda 1 33 2. *ἡ ἐν Παμνούντι θεός* 7 5 3.
 Rhea Saturnum decipit 8 8 2, 8 36 3, 9 2 7, 9 41 6. a Gigantibus adiuvatur 8 36 2, a nymphis lustratur 8 41 2. Iovem Idaeis Nymphas custodiendum committit 5 7 6, errores eius 8 10 1: ministras nymphae 8 47 3: templum 1 18 7.
 Rhegina regio Locris contermina 6 6 4.
 Rhegium urbs 4 23 6, 4 26 2, 5 25 2.
 Rhegidas Phalcis f. Philantem occupat 2 12 1.
 Rhenea ins. 4 36 6.
 Rhenus fl. *χειμέριος* 8 28 2. eius belluae 4 34 2, marini pisces 4 34 1.
 rhetorum schola Athen. 6 17 9.
 Rheum locus Arcad. 3 24 2.
 Rhexibus Opuntius Ol. 6 18 7.
 Rhianus Benaeus Messenicum bellum versibus conscripsit 4 1 6, 4 6 1, 4 15 2, 4 17 11.
 rhinoceros vel Aethiopicus taurus 5 12 1, 9 21 2.
 Rhion promont. 7 22 10, 8 5 6, 10 11 6.
 Rhipae ins. 8 25 12.
 Rhiti fl. marinae aquae 1 38 1, 2 24 6.
ῥίνη *ἔχθρος* 9 21 1.
 Rhodus ins. terrae motu quassata 2 7 1, 8 43 4. Rhodi muri 4 31 5. Rhodii Olympio Iovi multam solvunt 5 21 8. a Lacedaemoniis ad Athenienses deficiunt 6 7 6. Demetrium fortiter propulsant 1 6 6. Rhodiorum donarium Delphi. 10 19 4. Rhodiorum athletarum statuas 6 7 1.
 Rhodus locus Machaoni sacer 3 26 9.
 Rhoeus Samius Phileae f. primus aes confavit 8 14 8, 9 41 1, 10 38 6.
 Rhoeus Ambrosensis Phocensium dux 10 1 8.
 Rhopalus Phaesti f. 2 6 7.
 Rhoxane Oxyartae f. Alexandri uxor 1 6 3, 9 7 2.
 Rhus locus Megaridis 1 41 2.
 Rhypes Achaiae urbs 7 6 1. eversa ab Augusto 7 18 7. eius rudera 7 23 4.
 robor sacris Apollini hominibus mirificum

10 32 6. robor insigne Pulydamantis 6 5, Milonis 6 14 5—8.
 Romae initia 8 43 2. forum ab Augusto structum 8 46 5. fori magnificentia 10 5 11.
 Romani Atheniensibus et Aetolis auxilia mittunt 1 36 6. Achaeis suspecti et iniqui 7 8 2, 7 10 10, 7 11 1. Graecas urbes armis et muris nudant 2 1 2. Romanorum primus Mummus dona misit Olympio Iovi 5 24 4. Romanorum Graeciae praesidium, domicilium 5 15 2. Romanorum *θαύματα* 9 21 2. nominum ratio 7 7 8. imperatorum templa et statuas v. Imperatores.
 Romanus senator Ol. 5 20 8.
 rosa Veneri sacra 6 24 6. e rosis *μύρον* lignum a putredine defendit 9 41 7.
 rubrica pictae simulacrorum facies 2 2 6, 7 26 4, 8 39 6.
 rupes sponte in hostes delapsae 10 23 4.
 Sabbe Berosi et Erymanthes f. Sibylla 10 12 9.
 Sacadas Argivus tibiicen 2 22 8. eius *μέλη* 4 27 7, victoriae Pyth. 6 14 10, 10 7 4, statua 9 30 2.
 Sacaea ins. Aethiop. 2 26 9.
 sacerdos *βουφόνος* 1 24 4, 1 28 10. puer 8 47 3, 10 34 8. virgo 2 33 2, 7 18 12, 7 19 1, 7 26 5. nupta 8 5 12. velata 6 20 3. sacerdotum castitas 7 25 13, 8 13 1.
 sacerdotii Messenici lex 4 12 6.
 sacrificia divinum et tenentium 10 32. sacrificiorum ritus varii 8 37 8, 8 38 8. sacrificia sine victimis et vino 1 26 5. sacrificia singularia 3 14 9, 7 18 12, 7 19 4, 8 19 1. sacrificii et pompae simulacrum aeneum 10 18 5.
 sacrilegia divinitus punita 9 39 12, 10 2 4—6.
 Saesara Celei f. 1 38 2.
 sagittae felle serpentino tinctae 2 37 4. sagittarii soli Cretenses 1 23 4.
 Sais Aegypti Minerva 9 12 2.
 Salagus Oenopionis f. e Creta in Chium migrat 7 4 8.
 Salamis Asopi f. 1 35 2.
 Salamis ins. 1 35 2—36 1. ab Atheniensibus recuperata 1 40 5. vastata 1 35 2. Salomon filius 10 29 7.
 Saloe palus 7 24 13.
 Salus signum 7 21 7, 7 24 3.
 Samia Maecandri f. Ancei uxor 7 4 1.
 Samia opp. Elidis 5 6 1.
 Samicum regio Elidis 5 5 3, 5 6 2, 6 25 6.
 Samolae Arcas stat. 10 9 6.
 Samothrace ins. olim Dardania 7 4 3.

σαμφοσχον herba 9 26 3.
 Samus ab Ionibus condita 7 4 1—7. templum ibi Apollinis Pythii antiquum 2 31 6. Sibyllae sedes 10 12 5. Samii sua recuperant 7 2 8, 7 4 3. statuam ponunt Alcibiadi 6 3 15, Lysandro ib. 14. Samiorum laudes 6 2 9, proditio 7 10 1.
 Samus Ancei et Samiae f. 7 4 1.
 Samus equus 6 10 7.
 Sandion Hyperionem occidit 1 43 3.
 Sangarius fl. 1 4 5, 7 17 11, 8 9 7.
 sanguis in sepulcrum effunditur 10 4 10.
 sanguine agni gustato vaticinatur mulier 2 24 1.
 Saon Acraephniensis Trophonii oraculum reperit 9 40 2.
 Sapaei a Perseo oppugnati 7 10 6.
σαφηνόρις 10 12 6.
 sapientes Graecorum per aenigmata locuti 8 8 2. sapientes septem 1 23 1, 10 24 1.
 Sappho Lesbica 1 25 1, 1 29 2, 8 18 5, 9 27 3, 9 29 8.
 Sappyselaton mons, postea Arachnaeum 2 25 10.
 Sarapammon (Garapammon) Aegyptius pugil 5 21 15.
 Sarapion Alexandrinus pancratiasta 5 21 18.
 Sarapion Alex. pugil 6 23 6.
 Sarapis 1 18 4, 2 4 6, 2 34 10, 3 14 5, 3 22 13, 3 25 10, 4 32 6, 7 21 13, 9 24 2.
Σαρδάνιος γέλας 10 17 13.
 Sardes Lydiae regia 3 9 5, 4 24 2.
 Sardinia 4 23 5, 10 17. ab Iolao et Atheniensibus occupata 1 29 5, 7 2 2, 9 23 1. provincia Caesaris mox populi 7 17 3.
 Sardus Maceridis f. 10 17 2.
 Sarmatae v. Sauromatae.
 Saron rex Troezen. 2 30 7.
 Saronia festum Dianae 2 32 10.
 Saronis palus, antea Phoebaea 2 30 7.
 Sarpedon cum Cretensibus in Lyciam profugit 7 3 7. Memnoni assidet 10 31 5.
 Satrapa Corybantis cognomen 6 25 6.
 Saturnus Iliiolyia natu minor 8 21 3. Caelum exsecat 7 23 4. liberos devorat 8 8 2, 8 36 2, 9 2 7, 9 41 6, 10 24 6. cum Iove luctatur 8 2 2. eius regnum aurea aetas 5 7 6, signum 9 39 4, templum cum Rhea commune 1 18 7.
 Satyrus 1 23 5. Satyrus Praxitelis 1 20 1, 1 43 5.
 Satyrides insulae 1 23 6.
 Satyrus Eleus Lysianactis f. Ol. 6 4 5.
 saxum rude pro simulacro 9 24 3, 9 27 1, 9 38 1. musicum 1 42 2. iaculis confossum 1 44 4. saxa luteo colore, humani corporis odore 10 4 4. sponte in Gallos delapsa 10 23 4. cantu Amphionis ducta 9 17 7.

Saunium fons 10 37 8.
 Saurus latro ab Hercule interfectus 6 21 3.
Σαῦρον δειράς 6 21 3.
 Sauromatae ab Antonino domiti 8 43 6. eorum thoraces, arcus, sagittae, victimae 1 21 5.
 Scaea Danae f. Archandri uxor 7 1 6.
 Scaeus (?) Duridis fil. 6 13 5.
 Scamander fl. Troadis 5 25 6.
 Scambonidae demus Attic. 1 38 2.
 Scandea Cytherorum navale 3 23 1.
 Scarphaea Locorum 2 29 3, 7 15 3, 10 1 2.
 Scedasi dirae 9 13 5.
σκήναμα 3 17 6.
 Scaphrus Tegeatae f. 8 53 2.
 sceptrum Agamemnonis a Chaeroneisibus cultum 9 40 1. sceptrum Iovis Olympii 5 11 1.
 Schedius Iphiti f. rex Phocensium 10 4 2, 10 30 8, 10 36 10.
 Scheria ins. postea Corcyra 2 5 2.
σχηστή *ὁδός* 9 2 4, 10 5 3.
 Schoeneus Boeotus 8 35 10.
 Schoenus Arcadiae 8 35 10.
σκιὰδιον matronarum 7 22 6.
 Seladis Arcad. locus 8 35 5.
σκιαμαχούντος habitu statua 6 10 3.
 Scias Spartana 3 12 10.
 Sciathis mons Arcad. 8 14 1.
 Scillus urbs Triphyliae 5 6 3 et 4. Scilluntii 5 16 1. ab Eleis deficient 6 22 4.
 Scionaei 1 15 4.
 Scios vel Scion Eretriae pars 4 2 3.
 Scipio *Καρχηδονιάκος* 8 30 9.
 Sciron latro a Theseo punitus 1 3 1, 1 44 8.
 Sciron Pylae f. 1 39 6, Megarensium polemarchus 1 44 6, Aeaci socer 2 29 9.
 Scirtionum opp. Arcad. 8 27 4.
 Scirum regio 1 36 4.
 Scirus fl. 1 36 4.
 Scirus vates 1 36 4.
 Scoli rudera 9 4 4.
 Scolitis collis Megalopolit. 8 30 7.
 Scopas Parus stat. 1 43 6, 2 10 1, 2 22 7, 6 25 1, 8 28 1, 8 45 5, 8 47 1, 9 10 2, 9 17 1.
σκοπή Epaminondae 8 11 7.
 Scopius pater Alcidioci 5 3 7.
 scorpis alatus 9 21 6.
 Scotane locus Arcad. 8 23 8.
 Scotitas vel Scotina 3 10 6.
 Scotussa urbs 7 27 6. ab Alexandro Pherao eversa 6 5 2.
 scutum aureum cum Medusae capite 5 10 4, 6 19 4. scuta insaurata XXI a Mummio dicata 5 10 5. Argolica 2 23 7. Gallica 10 19 4. scuti insigne gallus gallinaceus 5 25 9, aquila 4 16 7, draco 10

26 3. scutorum insignia Laconica 4 28 5. cum scutis cursus 5 8 10, 5 12 8. v. et Clypeus.
 Scylla Nisi f. Minoi Megara prodit 2 34 7.
 Scyllaeum promont. 2 34 7.
 Scyllis Scionaeus urinator 10 19 2.
 Scyllis stat. v. Dipoenus.
 Scyppion opp. Colophon. 7 3 8.
 Scyras fl. 3 25 1.
 Scyrus fl. 8 35 1.
 Scyrus ins. ab Achille capta 1 22 6, a Cimonē 3 3 7. Theseus ibi interfectus 1 17 6. Neoptolemus inde Spartam profectus 3 25 1.
 Scythae 8 43 3. Indis permisti 6 26 9. Hyperboreorum primitias Sinopem ferunt 1 31 2.
 Σκυθικά τόξα 10 31 8.
 Σεβαστός Augustus 3 11 4.
 Sebrum locus 3 15 2.
 Sebrus Hippocentris f. 3 15 1.
 securis Pisandri aenea 3 3 8. securis in iudicium vocata 1 24 4, 1 28 10. securis Delphis dicatae 10 14 1.
 sedecim mulieres apud Eleos lunoni pepulum contextunt 5 16 2. v. et Mulieres.
 Sellasia ab Achaeis in servitutem redacta 2 9 2. eius rudera 3 10 7. ad Sellasiam pugna et clades 4 29 9, 7 7 4, 8 49 5.
 Seleadas Lacedaem. Ol. 6 16 6.
 Seleninus a Venere in fluvium mutatus 7 23 2.
 Seleninus fl. 7 23 1.
 Seleucia urbs 1 16 3, 8 33 3.
 Seleucus Antiochi f. 1 6 4, 1 16 1—3, 6 11 1, 6 16 2, 8 33 3, 8 46 3, 10 19 7.
 Seleucus Nicator 8 50 4.
 Σελήνης ὄδωρ 3 26 1.
 Selinuntii ab Carthaginiensibus pulsī 6 19 10.
 Selinus fl. Achaeae 5 6 6, 7 24 5.
 Selinus pagus Lacon. 3 22 8.
 Selinus rex Aegiali 7 1 3.
 Semele Cadmi f. ab Iove compressa 9 5 2. a Baccho ex inferis reducta 2 31 2, 2 37 5. eius partus, interitus, sepultura 3 24 3. connubium Actaeoni praescriptur 9 2 3. monumentum et simulacrum 9 16 6—7. thalamus 9 12 3 et 4.
 σεμναὶ θεαὶ Hesiodo Ἐρινύες 1 28 6.
 Sicyonia Ἐμμενίδες 2 11 4. earum arae 1 31 4, 7 25 2.
 senes XXVIII Spartanorum 3 5 2, 3 11 2.
 senex apud Gytheas Nereus 3 21 9.
 Sepia mons 8 16 2.
 Sepiades petrae 8 27 14.
 seps serpentum species 8 4 7, 8 16 2.
 sepulcra insignia 7 22 6, 8 16 4—5. se-

pulcra regum Epiri a Lysimacho diruta 1 9 8.
 sepultura caesis ad Aegospotamos Atheniensibus a Lysandro negata 9 32 9. sepulturae ratio apud Sicyonios 2 7 2.
 Ser fl. 6 26 8.
 ser insectum 6 26 6—9.
 Serambus Aegineta stat. 6 10 9.
 Serapis v. Sarapis.
 Seres Aethiopes vel Indis commisti Scythae 6 26 6—9.
 Seria ins. 6 26 8.
 Seriphus ins. 1 22 7.
 serpens viae dux 8 8 4. serpentes XXX cubitorum 2 28 1. alati 9 21 6. in Sardinia nulli 10 17 12. serpentum caudae pro pedibus sunt Boreae 5 19 1. serpentibus pastus venenum vel auget vel imminuit 9 28 1—2. cf. seps.
 servi ad bellica munia obeunda in libertatem vindicantur 1 32 3, 7 15 7. vallum muniunt 4 7 3. monomachia Dianae sacerdotium impetrant 2 27 4. manumissi rursus sub hasta veniunt 7 16 8. strenui publice sepeliuntur 1 29 7.
 Sesostri 1 42 3.
 Sestus opp. 3 9 12.
 Sibylla Aegyptia 10 12 9. Babylonia ib. Cumana ib. 8. Erythraea ib. 7. Hebraea ib. 9.
 Sibyllae vaticinium de terrae motu Rhodi 2 7 1. de duobus Macedoniae Philippis 7 8 8. de clade Atheniensium ad Aegospotamos 10 9 11. de pugna Thyrensi ib. 12.
 Sicani ex Italia in Siciliam transgressi 5 25 6.
 siccitas Graeciam premit 1 44 9, 2 29 7.
 Sicilia collis Atticae 8 11 12.
 Sicilia ins. 5 25 6.
 Siculi ex Italia in Siciliam transgressi 5 25 6.
 Sicyon Marathonis f. 2 1 1. alitis Mettonis alitis Erechthei, alitis Pelopis f. 2 6 5.
 Sicyon urbs 2 1 1, 2 6 5 et 7, 2 7 2—11 2, 8 1 2.
 Sicyonia a Tolmide vastatur 1 27 5.
 Sicyonii Messeniis auxilia mittunt 4 11 1. ab Aegiratis dolo repelluntur 7 26 2. ab Orneatis praelio 10 18 5. in Achaeorum syndrium cooptantur 2 8 4, 7 7 2. litis inter Athenienses et Oropios iudices 7 11 4. ludos Isthm. edunt 2 2 2. Sicyoniorum reges 2 5 6—7, tyranni 2 8 1, oleum 10 32 19, portus 2 12 2, sepulturae ratio 2 7 2, thesaurus Olymp. 5 14 9 et 6 19 1, Delphi. 10 11 1.
 Side Danae f. 3 22 11.
 Side opp. 3 22 11.
 Side Pamphyliae opp. 8 28 3.
 Siderus (Idaeus) Corinthius 4 19 2.
 siderum insolitae species 7 24 8.

Sidonii culusdam de Aesculapio fabula 7 23 7.
 Silanion Athen. stat. 6 4 5, 6 14 4 et 11.
 Silenus a Mida captus 1 4 5. Sileni nomen, patria, sedes, uxor 3 25 2, cum Apolline certamen 2 22 9, templum 6 24 8. Sileni Satyri seniores 1 23 5.
 Silenus Eleus 6 1 4.
 Sillus Thrasymedis f. 2 18 8.
 σίλφιον planta 3 16 3.
 Simangelus Boeotarcha 9 13 6.
 Simon Aegineta stat. 5 27 2.
 Simonides Leoprepis f. 6 9 9, Hieroni familiaris 1 2 3, epigrammatum poeta 3 8 2, 9 2 5, 10 27 4.
 simulacrum de caelo delapsum 1 26 6. nuda et vestita 2 30 1. simulacrorum veterum materies 8 17 2. simulacro apponitur mensa cibis et bellariis referta 9 40 12.
 Simus Phiali f. rex Arcadiae 8 5 8.
 Simylus Messenius 7 22 2.
 Sinis latro a Theseo occisus 1 37 4. πινυκάμπτης 2 1 4. nepos eius Melanippus 10 25 7.
 Since (?) nymphea Panis nutrix v. Oenoe.
 Sinon Ulyssis socius 10 27 3.
 Sinope urbs 1 31 2.
 Σιωπή via Elidis 6 23 8.
 Siphnus ins. aurifodinis nobilis 10 11 2.
 Sipte Thraciae urbs 5 27 12.
 Sipylus mons 1 20 5, 1 24 8, 2 22 3, 3 22 4, 6 13 7, 6 22 1, 7 24 13, 7 27 12, 8 17 3, 8 38 10.
 Σίρραι Inter Clitorios et Psophidios 8 23 9. Siraei 8 24 3.
 Sirenes Acheloi f. a Musis victae 9 34 8.
 Sirenium insula ossibus plena 10 6 5.
 Siren nova Sophocles 1 21 1.
 Syphus Aeoli f. 10 31 10. a Medea regnum Corinthi accipit 2 3 11. apud inferos puniuntur 2 5 1. Isthmia instituit 2 1 3. eius filii 2 4 3, frater 9 34 8, sepulcrum 2 2 2.
 Stichoides nymphae 1 40 1.
 smaragdinum signaculum 8 14 8.
 Smenus fl. 3 24 9.
 Smicythus Choeiri f. Rheginus 5 24 6, 5 26 2—5.
 σμίλαξ (μύλαξ) 4 26 7, 8 17 2.
 Smilis Aegineta stat., Euclidis f., Daedalo aequalis 5 17 1, 7 4 4.
 Smyrna Aeolensium, mox Ionum urbs 5 8 7, 7 5 1. fluvius ibi Meles 7 5 12, ludi 6 14 3, μαρτυρία ἀπὸ κληθόνων 9 11 7, odeum 9 35 6, pugna cum Gyge 4 21 5 et 9 29 4, sanctissima signa alata 1 33 7, statua Fortunae 4 30 6, templum Aesculapii 2 26 9 et 7 5 9, Nemesium 9 35 6.

Socrates Pellenensis Ol. 6 8 1.
 Socrates Sophronisci f. Gratiat Atheniensibus fecit 1 22 8, 9 35 7. eius de Platone somnium 1 30 3.
 Socrates Thebanus stat. 9 25 3.
 Sodamas Argivus 3 9 8.
 Sodamas ex Asso Ol. 6 4 9.
 Sogdus Artaxerxis f. 6 5 7.
 Soidas Naupactius stat. 7 18 10.
 Sol Augeae pater 5 1 9, Gratiarum 9 35 5, Heliadum 1 3 6, Pasiphaeae 5 25 9. curru vehitur 5 11 8, taurum permeat 9 17 4, occidit 10 19 4. Solis ara 2 4 6, 2 18 3, 8 9 4; mensa 1 33 4, 6 26 2; signa 2 51 1, 3 26 1, 6 24 6; templum 2 34 10. Soli mactantur equi 3 20 14; sacer ei gallus gallinae 5 25 9.
 Ἡλῖος ἑλευθέριος 2 31 5, Ἡρακλῆς 8 31 7, σωτήρ ib.
 Solon Athen. legumlator 1 16 1, 1 18 3. sapiens 10 24 1. Athenienses ad Salaminem armis repetendam instigat 1 40 5. Cirrham capit 10 37 6 et 7.
 Solyma urbs Hebraeorum ab Imperat. Rom. diruta 8 16 5.
 Somis plastes 6 14 13.
 somni simulacrum 2 10 2. visiones eventu comprobatae 10 2 6, 10 38 13. somniorum interpretes 1 34 4, 5 23 6.
 somnium Preugenis 7 20 8, Phormionis 7 5 7.
 somnus musis amicus 2 31 3. ἐπιδῶτης 2 10 2. somni nutrix 5 18 1, frater 3 18 1.
 Sophanes Decelensis Eurybatem interficit 1 29 5.
 Sophocles Messenius Ol. 6 3 2.
 Sophocles Leontidis f. δαδούχος 1 37 1. Sophocles tragicus 1 21 1, 1 28 7.
 σωφρονιστήρ λῆδος 9 11 2 et 7.
 Soron Arcadiae silva 8 23 8.
 soror eadem et coniux 4 2 4. soror amata a fratre 9 31 1. sororem ducere Aegyptis licitum 1 7 1.
 sortes in galeam coniciuntur 5 25 8. doctosae 4 3 5.
 Sosander Sosandri f. Smyrnaeus Olympiae multatur 5 21 16, 6 23 4.
 Sosigenes Megalopolitans τελετήν magnarum deorum instituit 8 31 7.
 Sosipolis daemon patrius Eleorum 6 20 2, 6 25 4.
 Sostratus Chlus stat. Pantiae pater 6 9 3.
 Sostratus Hierusili amasius 7 17 8.
 Sostratus Pellenensis Ol. 7 17 14.
 Sostratus Sicyonius pancratiastes ἀκροχοροῖτης 6 4 1.
 Sotades Cretensis Ol. 6 18 6.
 Sous Proclis f. 3 7 1.

Sparta Eurotae f. Lacedaemonis uxor 2 16 4, 3 1 2, 3 18 8.
 Sparta urbs 3 11 1—18 5. a quo condita 3 1 2, 3 11 1. terrae motu concussa 1 29 8, 4 24 6, 7 25 3. a Pyrrho oppugnata 1 13 6, ab Arato capta 2 9 2, 4 29 9. Sparta fossae et vallum 1 13 6. muri deiecti 7 8 5 et 8 61 3, restituti 7 9 5.
Σπαρτοί 8 11 8, 9 53, 9 10 1.
 Sparton Phoronei f. 2 16 4.
 Sparton Tisamenii f. 7 6 2.
 spasma ab Aesculapio sanatum 2 26 8.
 spectrum Actaeonis 9 38 5, Hercules 6 11 2, Taurosthenis 6 9 3.
 speculum mirum 8 37 7. fatidicum 7 21 12.
σπηλαίται dil 10 32 5.
 speluncae ruinam fulcit Pulydamas 6 6 9.
 speluncae memorabiles 10 32 3—7.
 Spermichus fl. 1 37 3, 10 20 6.
 Sphaeria ins. 4 36 6, 6 22 6. Lacedaemoniorum clade nobilis 1 13 5, 1 15 4, 3 5 5, 5 26 1.
σφαίρις apud Lacedaem. 3 14 6.
 Sphaeria ins. postea Hiera 2 33 1.
 Sphaerus Pelopis auriga 2 33 1, 5 10 7.
 Sphettus Troezenis f. Attici demi conditor 2 30 9.
 Sphinx 9 26 2. sphinges 3 18 14.
 Sphragidium antrum 9 3 9.
 Sphyrus Machaonis f. Alexanoris frater 2 23 4.
 apicis coronati pueri 7 20 1.
 Spintharus Corinthius architectus 10 5 13.
 Spintharus Eubuli pater 1 29 10.
σπονδοφοροί 5 13 10.
σπονδαίαν (?) δαίμων 1 24 3.
 Stadiæus Athen. plastes 6 4 5.
 stadium e terra aggesta 2 27 5, 6 20 8, 9 23 1. stadia CLXXX hiberni diei iter 10 33 3.
σταδιοδρόμων ἄρεις Olymp. 6 20 9.
 stannæae laminae 4 26 8.
 status cubitalis 8 31 3, XXX cubitus 3 19 2, XXXV 10 5 2, III pedum 8 31 5, VII 8 25 3, XII 5 24 3 et 8 30 3, XV 8 31 2, XXVII 5 24 4. aeneae omnium antiquissima 3 17 6. ferreae 3 12 10, 10 18 6. scitiles 1 2 5 et 1 3 1. lignæ facie manibus pedibus eburneis 7 26 4, marmoreis 7 21 10, 8 25 6, 8 31 2. quadrangulae 8 31 7, 8 32 1, 8 48 6. ad solis ortum resonans 1 42 3. titulis mutatis 1 18 3. suam portat Milton 6 14 6. v. et simulacrum.
 status portentosus 1 33 5—8, 8 29 4, 10 4 3—6.
 Staxæus fons 2 7 4.
 Stectoreni Phryges 10 27 1.

στενωπός Atheniensibus l. q. Eleis *ἀγνιά* 5 15 2.
 Stenyclerus heros 4 33 4.
 Stenyclerus regia Messeniae 4 3 7, 4 15 8.
 Stenyclericus campus 4 33 4.
στεφανῖται ἄγῶνες 6 14 10, 10 7 5.
 Sterope Atlantis f. Oenomai uxor 5 10 6.
στήθεον vel *γῆθαιον* 3 24 2.
 Stesichori Himeræi *Γηρυονίς* 8 3 2.
Ἰλίων πέρις et *Νόστοι* 10 26 1 et 10 27 2, *ᾠδή* 10 26 9. loci de Actaeone 9 2 3, de Iphigenia Thesæi filia 2 22 7, de Herculis e Megara liberis 9 11 2.
 Steunos antrum Phryg. 8 4 3, 10 32 3.
 Stenelaidas Ephorus belli Peloponnesiaci auctor 3 7 11.
 Stenelas Crotopi f. 2 16 1, Gelanoris pater 2 19 3.
 Stenelus Capanei f. Cylarabae pater 2 18 5, 2 22 8. ab Anaxagoridis oriundus 2 30 10. Thebas oppugnat 2 20 5. loven tricolium Argos deportat 2 24 3, *ἐρχετον* 8 46 2. eius sepulcrum 2 22 9, statua 10 10 4.
 Stenhis (Sthenis) Olynthius stat. 6 16 8, 6 17 5.
 Stirienses demus Atticus 10 35 8.
 Stiris Phocensium opp. 10 3 2, 10 35 8—10.
στόμιον Olymp. 5 14 10.
 Stomius Eleus Ol. 6 3 2.
 Stomius plastes 6 14 13.
 storea vestis nautica 10 29 8.
 stratagema Agesipolidis 8 8 7. Arati 8 10 7, Brenni 10 20 6, Cimonis 8 8 9, Demetrii Philippi filii 4 29 2, Diæi Achaearum ducis 7 13 6, Epaminondæ 9 13 11, Hyperesensium 7 26 2, Illyriorum 4 35 6, Lacedaemoniorum 4 12 2 et 9, Messeniorum 4 28 4, Neoclis Thebani 9 1 6, Panormi et Gonippi 4 27 1, Phocensium 10 1 3 et 11, Pyrrhi 1 13 1, Solonis 10 37 6 et 7, virginis Messeniae 4 19 6.
 stratagema amatorum Leucippi 8 20 2, politicum Anaximenis 6 18 2, nauticum Scyllidis 10 19 1. stratagemata Homerica 4 28 7.
 Stratis ins. in Ladone fl. 8 25 12.
 Stratus Clymeni f. 9 37 1.
 Straton Aegiensis Ol. 7 23 5.
 Straton Alexandrinus Ol. 5 21 9.
 Straton stat. 2 23 4.
 Stratonicea urbs quae antea Chrysaoris 5 21 10.
 Stratus Acarnanum urbs 6 2 1.
στορεπή ἔλατα 2 28 2. *στορεπτός ῥάχος* 2 32 10.
 strigil epheborum 9 22 2.

Strongyle ins. ignivoma 10 11 4.
 Strongylon stat. 1 40 3, 9 30 1.
 Strophius 10 25 3.
 Strophius Crisi f. Pyladis pater 2 29 4.
 Strophius Pyladis ex Electra f. 2 16 7.
στρουθός τῶν ἀπτήνων (h. e. strutho-camelus) 9 31 1.
 Struthus promont. 2 36 3.
στρύχνος planta 10 36 2.
 Stympha(e)lus Elati f. 8 4 4. Arcadis nepos 8 22 1.
 Stympha(e)lus fl. palus urbs 2 3 5, 2 24 6, 8 4 6, 8 22 2 et 3 et 6. Stymphaliae aves 5 10 9, 8 22 4, 9 11 6.
 Styrenses pop. Euboeae 5 23 2. a Dryopibus oriundi 4 34 11.
 Styx fl. apud inferos 8 18 3.
 Stygia aqua ex altissimo vertice destillat 6 17 6, 8 18 4. eius veneno Alexander perit ib. 6.
 Suada Gratia 9 35 5. a Theseo colli coepta 1 22 3. apud Sicyonios 2 7 7. statua 1 43 6. Venerem coronat 5 11 8.
 subligaculorum usus in stadio 1 44 1.
 subterranea regna 3 25 5.
P. Sulpicius Galba 7 17 5.
 Sumateum opp. Arcad. 8 27 3.
 Sumateus Lycionis f. 8 3 4.
 Sumetia vel Sumetia opp. Arrad. 8 3 4, 8 36 8.
 Sunium promont. 1 1 1, 1 28 2.
 supplices non impune violati 3 4 1 et 5, 4 24 6, 7 24 6, 7 25 3. supplicium venia soli Pausaniae negata 3 17 9.
 suibus ad vaticinia Cyprii utuntur 6 2 5.
 Susa Persarum regia 1 42 3, 3 9 5, 3 16 8, 4 31 5, 6 5 7.
 Sydras Spartanus plastes Euchiri magister 6 4 4.
 Sybarides Lacedaem. Ol. 5 8 10.
 Sybaris adolescentulus 6 6 11.
 Sybaris Italiae opp. postea Lupia 6 19 9.
 Sybotas Dotadae f. Messeniorum rex 4 3 10.
 Syene Aethiopiae finitima, umbrae expers 8 38 6. qui supra Syenen habitant 1 33 4, 6 26 2.
Σύλοι opp. Sardiniae 10 17 9.
 Sylla Athenas capit 1 20 4. eius crudelitas et sacrilegia 9 7 5, 9 33 6, 10 20 6. morbus terribissimus 9 33 6. donaria 9 30 1. tropaea de Taxilo 9 40 7.
 Syllis nymphea eiusque ex Apolline f. 2 6 7.
 Symbola locus Arcad. 8 54 1.
 Symmachus Aeschylis f. luctator 6 1 2.
 Symmachus Messen. Ol. 6 2 10.
συμπαθής pater quidam 7 26 9.
 Synallaxis nymphea 6 22 7.
 synedrium Achaicum 7 7 1. synedria Graecorum a Romanis sublata et restituta 7 16 9 et 10.
 Synnoon stat. Ptolichi pater 6 9 1.
συνωρίς in ludis Olympicis 5 8 10. *τελεία* 6 1 4. *πωλική* 10 7 8.
 Syracusae a Carthaginiensibus oppugnatae 1 12 5, ab Atheniensibus 2 22 9. Syracusanorum thesaurus Delphi. 10 11 5. lautumiae 5 8 8.
 Syracusani Leontinos evertunt 6 17 9.
 Syri ad Orontem 6 2 7, 8 20 2, 8 23 5, 10 20 5.
 Syria dea 4 31 2, 7 26 7.
 Syringes Aegyptii locus 1 42 3.
 syringis cantus a Pane inventus 8 38 11.
συρμα Ἀντιγόνης 9 25 2.
 Syrnus Cariae opp. 3 26 10.
 Sys fl. ad Olympum 9 30 11.
 Sythas fl. 2 7 8, 2 12 2, 7 27 12.
 Tabalus Persa 7 2 10.
 Taenarum opp. postea *Καινὴ πόλις* 3 25 9.
 Taenarum promont. 3 25 4 et 9, 4 24 5. unde denominatum 3 14 2.
 Taenarus heros 3 14 2.
 taenia victoriae signum 6 20 19, 9 22 3.
 taeniae et flores inciduntur Aristomeni 4 16 6. taeniis incincta basis 8 31 8, tunica 9 39 8.
ταλασίας inventor 8 4 1.
 Talaüs Biantis f. 2 6 6. eius sepulcrum 2 21 2.
 Talaüs Crethæi f. 8 25 9.
 Taleton Taygeti montis vertex 3 20 4.
 tali adolescentiae ludicrum 6 24 7, 10 30 2. faidici 7 25 10.
 Talos Cretis f. 8 53 5.
 Talus Oenopionis f. 7 4 8.
 Talhybii ira 3 12 7. sepulcra 7 24 1.
 Tanagra Aetoli vel Asopi f. 9 20 1.
 Tanagra Boeotiae opp. 9 20 et 22. praelium ibi commissum 3 11 8, 5 10 4.
 Tanagraei Heracleam Ponticam condunt cum Megarensibus 5 26 7. eorum Delium v. Delium.
 Tantalus Iovis et Plutus f. 2 22 3. cum Pelope in Asia habitat 5 13 7. eius furtum 10 30 2. poena apud inferos 10 31 12. sepulcrum 2 22 2.
 Tantalus Thyestæ vel Broteae f. 2 22 3.
 Clytemnestrae maritus 2 18 2.
 Tantalus lacus 5 13 7, 8 17 3.
 Tarnus fl. 2 38 7.
τάφος ἡ μεγάλη 4 6 2, 4 17 2.
 Taras fl. Italiae 10 10 8.
 Taras Neptuni f. 10 10 8, 10 13 10.
 Taraxippus Olympicus 6 20 15. Isthmicus et Nemeaticus ib. 19, Delphicus 10 37 4.

Tarentum Laedaem. colonia 3 12 5, 10 10 6, 10 13 10. Tarentini ab Archidamo adiuti 3 10 5, a Pyrrho 1 12 2.
Tarrha opp. Cretae 10 16 5.
Tarsus urbs 8 28 3.
Tartarus eiusque dii Titanes 8 37 5.
Tartessus fl. et opp. Iberiae 6 19 3. Tartessus aes ibi 2.
Tauri Scythiae gens 1 43 1.
Tauricae deae simulacrum et sacra 3 16 7.
Taurius fl. postea Hylicus 2 32 7.
ταυρόκερας et *ταύρου καίς* Attalus 10 15 3.
Tauropolis Clesonis f. 1 42 7.
Taurosthenes Aegineta Ol. 6 9 3.
taurus Cnossius s. Cretensis 1 37 9, 5 10 9, caelestis 9 17 4. aeneus Corcyraeorum 10 9 3. tauri Aethiopici 5 12 1 et 9 21 2, Paconil 10 13 1. taurinus sanguis 7 25 13.
Taxilus Mithridatis dux 1 20 6, 9 40 7, 10 34 2.
Taygete Atlantis f. a Neptuno et Iove rapitur 3 18 10. Lacedaemonis mater 3 1 2, 3 20 2, 9 35 1.
Taygetus mons 3 1 2, 3 20 2. eius arva 4 7 2.
Teaspis Persa 3 4 9.
Tectaeus v. Angelion.
Tegea 8 45, 8 47—48, 8 53 1—10. condita a Togeate 8 3 4.
Tegestae oppugnantur a Spartanis 3 3 6, 3 7 3, 8 53 10. ad Thermopylas quot pugnaverint 10 20 1. Tegestatum et Lacedaemoniorum fines 8 54 1. Tegestatum asylum 2 17 7, 3 5 6. de Lacedaemoniorum manubis donaria 10 9 5.
Tegestae Lycionis f. 8 3 4, 8 45 1. eius filii et uxor Maera 8 53 2—4, 8 48 6.
Telamones duo 8 15 6.
Telamon Acaei f. ob fratris caedem exulat 2 29 2, iudicium subit ibi. 10. Periboeam ducit 1 42 4. aprum Calydonium venatur 8 45 6. Telamonis saxum 1 35 3.
Telchin Europis f. 2 5 6.
Telchines Cyprum tenent 9 19 1.
Telchidae ab Amphitryone excisi 1 37 6.
Telcles Samius 8 14 7, 10 38 6.
Telcleus Archelai f. rex Spartae 3 2 6, 3 7 4, 4 4 2—3, 4 31 3. eius heroum 3 15 10.
Telcleus Leucadius v. Telcyrates.
Teledamus Cassandreae f. 2 16 6.
Tellegone Phariidis filia 4 30 2.
Telemachus Eleus Ol. 6 13 11.
Telephantis Samii telicinis sepulcrum a Cleopatra exstructum 1 44 6.
Telephus Herculis ex Auge f. 8 48 7. a cerva altus 8 54 6, 9 31 2. cum Arcadibus in Asiam traiecit 1 4 6. eum Graecis ad bellum Troianum proficiscentibus

confligit ibi. 8 45 7, 9 5 14. colitur Pergami 3 26 10, 5 13 3. eius donarium 9 41 1.
Telesarchus Syrorum dux 10 20 5, 10 22 1.
Telesilla poetria 2 20 8, 2 28 2, 2 35 2.
Telephorus Pergamensis Euamerion 2 11 7.
Telestas Laced. Aristonis frater 5 23 7.
Telestas Messenius Ol. 6 14 4.
Telestes Aristodemi f. e Bacchiadarum genere 2 4 4.
τελετής simulacrum 9 30 4.
Tellias Eleus vates Phocensium 10 1 8 et 11, 10 1 10, 10 13 7.
Tellis Archilochi proavus 10 28 3.
Tellis Brasidae pater 3 14 1.
Tellis Tisameni f. Achaeorum princeps 7 6 2.
Tellon Oresthasius Ol. 6 10 9.
Tellus *ἐνερστέρενος* 7 25 13, *κονχοτορόφος* 1 22 3, magna dea 1 31 4. Telluris aedes 3 11 9, 3 12 8; ara 8 48 8; filii 1 35 6 et 8; oraculum 5 14 10, 10 5 5 et 6; signa 1 24 3, 7 21 11.
Telonides Cabiraeus 9 25 8.
Telcyrates Leucadius 10 9 10.
Temathia mons v. Mathia.
Temenium castellum Argivorum 2 36 6, 2 38 1.
Τημένον δῶραι Lydiae urbs 1 35 7.
Temenus Aristomachi f. 2 18 7, Phalcae pater 2 6 7 et 2 13 1. Cisi Cerynae Agraei 2 28 3. sorte fallit fratris filios 4 3 5. genero nimis studet 2 19 1. eius monumentum 2 38 1.
Temenus Pelasgi f. Iunonem educat 8 22 2.
Temenus Phoegei f. 8 24 10.
Temesa urbs Italiae ab Heroe diu vexata 6 6 7—11.
Temnus opp. 5 13 7.
templum aereum 10 5 11, cereum ibi. 9, siliceum ibi. 10, frondeum ibi. 9. commune omnium deorum 1 5 5, 1 18 9, inaccessum 8 10 2, 8 30 2. geminum 2 25 1, 6 20 3, 8 9 1. forma insolita 6 24 9, *περίστυλον* 6 24 10. speluncae simile 3 25 4. sine tecto 1 40 6. vetus novo circumdatum 8 10 2. semel quotannis aperiendum 6 25 2, 8 41 6. templa a profanis aedibus seiuncta 9 22 2. vetustissima 2 31 6, 10 5 9. Peloponnesi praestantissima 8 41 8 et 8 45 5, Ionum 7 5 1.
temulentia a Pausia picta 2 27 3.
Tenea opp. 2 5 4.
Teneae fons 8 13 5.
Teneatrica porta 2 5 4.
Tenedus ins. antea Leucophrys 10 14 3.
Tenedii Alexandrinis se adiungunt 10 14 4.

Τενεδίω πελέκει ἀποκοπτειν τι proverb. 10 14 4.
Teneris Apollinis et Meliae f. vates 9 10 6, 9 26 1.
Tennes Cycni f. 10 14 1.
Tenus Aegaei maris insula 5 23 2.
Teos urbs 7 3 6. Teii Neptunum colunt Heliconium 7 24 5. eorum thermae 7 5 11.
Tereus Thrax 9 16 4. Procnus maritus Philomelae vitium infert 1 5 4, 1 41 8. eius poena et metamorphosis 10 4 8.
Termesius (Permesus) Boeot. fluv. 9 29 5.
Termilae postea Lycii 1 19 3.
terra mater 10 12 10. primos homines edidit 8 29 4. terram et aquam poscit Darius 3 12 7.
terrae motus 2 7 1, 7 24 9—13.
tessera bolica 4 21 4, 9 27 4, 10 1 10. lussoriarium inventor 2 20 3, 10 31 1.
testudo Indica 8 23 9. marmorea 8 30 6. marinae et terrestres 1 44 8. ingentes in Arcadiae silvis 8 23 9. e testudinibus lyrae 2 19 7, 8 17 5, 8 54 7.
Tethrin fl. Cretae 1 27 9.
Tethronium v. Tithronium.
Teucer Telamonis f. patri se de caede Alacis purgat 1 28 11. Salaminem Cyprum condit 8 15 7. Teucridae reges Cyprorum usque ad Euagoram 1 3 2, 2 29 4.
Teumessus 9 19 1. Teumessia vulpes ibi.
Teuthis Thrac. opp. 8 27 4 et 7, 8 28 4.
Teuthrania postea Pergamus 1 4 5, 1 11 2.
Teuthras Athen. 3 25 4.
Teuthras ad Caicum regnat 8 4 9.
Teuthrone urbs Lacon. a Teuthrante condita 3 21 7, 3 25 4.
texturae et lanificii inventor 8 4 1.
Thalamae opp. Lacon. 3 21 7, 3 26 1.
Thalamae opp. Messen. 3 1 4.
thalamus aeneus Acrisii 2 23 7, 10 5 11.
thalami thesaurum 6 19 2.
Thales Gortynius Lacedaemonios morbo liberat 1 14 4.
Thales Milesius sapiens 10 24 1.
Thalia Gratia 9 35 5.
Thaliades Arcad. 8 25 2.
Thallo altera Horum una cum Pandroso culta 9 35 2.
Thalpius Euryti et Therophones f. 5 3 8.
θαμνός v. *κοκκός*.
Thamyris Philammonis et Argiopes f. Thrax 4 33 3 et 7, 9 5 9, 9 30 2, 10 7 2, 10 30 8.
Tharypus eiusque stirps 1 11 1.
Tharyx Phigalensis Aristomenis affinis 4 24 1.
Thasiorum origo et donaria 5 25 12. Thasii sterilitas qua ratione levata 6 11 7. Thasium marmor 1 18 6.

Thasus Agenoris f. Europam quaerit 5 25 12.
Thumnasium mons Arcad. 8 36 2.
θαύματα 8 46 5.
Theagenes Megar. tyrannus 1 28 1, 1 40 1, 1 41 2.
Theagenes Thasius Ol. 6 11 2—9. multatur 6 5 5—6. ei secundus Clitomachus 6 15 3.
Theano Antenoris uxor eiusque filii 10 27 3.
Theantus Alcaeneti pater 6 7 8.
Theantus Lepreata Ol. 6 7 8.
Theares Hermionensis Lysandri ad Aegopotamos socius 10 9 10.
Thearidas Achaeus 7 14 3.
Thearidas Boeotarcha 10 20 3.
theatra insignia 2 27 5, 2 29 11. Graecorum maximum 8 32 1.
Thebae Aegypti. a Ptolemaeo Philometore vastatae 1 9 3, 8 33 3. colossus ibi sonorus 1 42 3.
Thebae Boeot. a quibus conditae 2 6 4, 9 5 6. ab Alexandro eversae 7 17 2 et 9 6 7, a Cassandro restitutae 4 27 10, 9 3 6, 9 7 1. a Metello captae 7 15 9. Thebarum post regium imperium fortuna varia 9 6 et 7, potentia 8 33 2, portae septem 9 8 4, simulacrum 4 31 10. ad Thebas seque 2 20 5.
Thebaidis et Plataensis regionis fines 2 6 1. Thebaidis primi incolae et reges 9 5.
Thebas poesis 8 25 9, 9 9 5, 9 18 6.
Thebani cum Minyis bellum gerunt 9 9 1 et 9 37 2, cum Megarensibus 8 50 4.
Agesilam sacra facientem adiutorium 3 9 4. ad principatum evecti ab Epaminonda 8 11 9. Leuctrici vincunt 9 13 11.
Mantineam instantur 8 8 10. agrorum partem a Sylla adeptam recipiunt 9 7 6. exsules captivos supplicio afficiunt 9 15 4. thesaurus eorum Delphici. 10 11 5, donarium Delphi. 10 13 6.
Thebe Asopi f. 2 5 2, 5 22 6.
θηβολέων 5 15 8.
θηβολός sacerdos 5 15 10.
Thebanus ins. 4 34 12.
Thelpusa Arcad. opp. 8 24 4, 8 25 1—3.
Thelpusa nympha Ladonis fl. f. 8 25 2.
Thelpusa regio 8 24 4.
Thelxion Apidis f. 2 5 7.
Themis Horum mater 5 17 1. suam oraculi Delphici partem Apollini donat 10 5 6, 8 25 7. eius templum 1 22 1, 9 25 4, 2 27 5, ara 5 14 10, 9 22 1. Themidum ara 2 31 5.
Themiscyra ad Thermodontem ab Hercule obsessa et capta 1 2 1, 1 15 2. Amazonum sedes 1 41 7.
Themisonium Phrygiae opp. antrum habet 10 32 4.

Themisto Homeri mater 10 24 3.
Themisto Ptoi mater 9 23 6.
Themistocles Neoclis f. 1 1 2, 1 36 1, 8 52
2. navale et muros Athen. exstruit 1 1
2. honor et Olympias habitus 8 50 3.
donum eius de Persia manibus ab
Apolline repudiat 10 14 5. Themisto-
clis statua 1 18 3. filiorum eius donarium
1 26 4.
Themistocles Polliarchi f. illius Themisto-
clis pronepos 1 37 1.
Theochrestus Cyrenaeus Theochrestus avus
ἱπποτρόφος Ol. 6 12 7.
Theochrestus Theochrestus nepos 6 12 7.
Theocles Criti pater 3 13 3.
Theocles Laced. stat. Hegyli f. 5 17 2, 6
19 8.
Theocles vates Messen. 4 16 1 et 5, 4 20
1—3, 4 21 2 et 10.
Theocosmus Megar. stat. Calliclis pater 1
40 4, 6 7 2, 10 9 8.
Theodamus Cidius Lysandri socius ad
Aegospotamos 10 9 9.
Theodectes Phaselita 1 37 4.
Theodorus Eleus Ol. 6 16 8.
Theodorus pastor Herophiles Sibyllae pa-
ter 10 12 7.
Theodorus Samius Teleclis f. aes primus
conflat 3 12 10, 8 14 7, 9 41 1, 10 38 6.
Theodorus tragoedus 1 37 3.
Theognetus Aegineta Ol. 6 9 1.
Theognus Eleus 6 17 5.
Θεομηλίδα γαρίον Spartae 3 14 2.
Theomnestus Sardiannus stat. 6 15 2.
Theophilus Epidaurius 6 13 6.
Theophilus archon Athen. 10 3 1.
Theophrastus Themistoclis f. 1 37 1.
Theopompus Agenoris pater 6 6 2.
Theopompus Damareti f. Ol. 6 10 4.
Theopompus Damareti nepos 6 10 4.
Theopompus Damasistrati f. historicus 3
10 3, 6 18 5.
Theopompus Heraeensis Aristomenis gener
4 24 1.
Theopompus Myndius Lysandri socius ad
Aegospotamos 10 9 10.
Theopompus Nicandri f. rex Spartae 3 7
5. in Messeniaco bello dux 3 3 2, 4 4 4,
4 7 7. non ab Aristomene occisus 4 6 4.
eius posterius 4 15 3, monumentum 3 16 6.
Theopropus Aegineta stat. 10 9 3.
Θεωρία Della 1 31 2.
Θεωρός Delphos missus ad consulendum
oraculum 4 9 3.
Theotimus Eleus Ol. 6 17 5.
Theotimus Phocensis 10 2 2.
theoxenia Apollinis ludi 7 27 4.
Theoxenus Parrhasius 8 27 2.
Thera ins. antea Calliste 3 1 7, 3 15 6, 7
2 2.
Therae Taygeti locus 3 20 5.

Theraphone Dexameni f. 5 3 3.
Therapne Lelegis f. 3 19 9.
Therapne vicus Lacon. 3 14 9, 3 19 9.
Theras Aulesionis f. Thebanus 3 1 7
Aristodemus filiorum tutor ibi. et 4 3 4
colonium dedit in insulam Callisten
1 7, 3 15 6, 7 2 2.
Theridas Achaeus v. Thearidas.
thermae in Atarneo 4 35 10, Lebedi 7 3
Methanis 2 34 1.
Thermius Haemonis f. Oxylis frater 5 3 7.
Thermodon fl. 1 2 1, 3 25 3.
Thermodon fl. Boeot. 9 19 3.
Thermopylae vel Pylae 7 15 3, 10 20 9,
10 21 1. Amphictyonum sedes 7 24 4.
ibi adversus Persas et Gallos quantis co-
pulis pugnatum sit 10 20 1—5: Lacedae-
monia a Xerxe sepulta 9 32 9: aq.
γλυκωτάτη 4 35 8.
Thero Martis nutrix 3 19 8.
Thero Phylantis filia 9 40 4.
Theron Boeotus stat. 6 14 11.
Theronice Dexameni f. 5 3 3.
Thersander Agamedidae f. 3 16 6.
Thersander Polynicis f. Tisamenis pater 2
20 5, 3 15 6, 7 3 1, 9 8 7. in Mysia oc-
cumbit 9 5 14.
Thersilochus curia Arcadum 8 32 1.
Thersilochus Corcyraeus Ol. 6 13 6.
Thersites cum Palamede tesseriis ludit 10
31 1.
Thersius Thessalus Ol. 5 9 1.
thesaurus Hyriei 9 37 5, Minyae 9 36 4
5, 9 38 2. thesauri Olympici 6 19, D
phici 10 11 1 et 2 et 5.
Thesidae quousque regnaverint 1 3
Thesidarum ultimus 2 18 9.
Theseus Neptuni f. 1 17 3, Erechthida
17 7, Pitthei nepos 2 30 9, Pelopis pro-
nepos 1 41 5 et 5 10 8, natus ad Celen-
derim 2 32 9, puer robustus et impavi-
dus 1 19 1 et 1 27 7. patris depositum
tolliit 1 27 8 et 2 32 7, aprum Calydo-
nium venatur 8 45 6, laurum Marathonium
immolat 1 27 10, latrones punit 1 37 4,
1 44 8, 2 1 4. in Cretum proficiscitur 1
1 2, 1 22 5. Ariadnen abducit 9 40 4.
Apollini ludos dedicat 8 48 3, Dianae
templum 2 31 1. Antiope rapit 1 2 1,
2 32 9, 5 11 7: Helenam 1 18 4, 2 22 6
et 7, 2 32 7, 3 18 15, 3 2 11: Proser-
pinam 1 17 4, 1 41 5, 2 22 6, 3 18 5,
10 29 9. ad inferos descendit 9 31 5.
cum Centauris pugnat 1 17 2, 5 10 8.
palaeatricam invenit 1 39 3, lyram tenet
5 19 1. Panathenaea instituit 8 2 1. ad
Thebas caesos sepelit 1 39 2. democra-
tiae auctor 1 3 3. occidit 1 17 4 — 6.
eius ossa 3 3 7, sacra 10 11 6, saxum 2

32 7, statua 10 10 1, templum 1 17 2, 1
30 4.
Thesmia v. Ceres.
Thesmophoria v. festum.
thesmothetae Athen. 1 3 5.
Thespia Asopi f. 9 26 6.
Thespie urbs Boeot. 9 26 6. Thespienses
Iolaum in Sardiniam sequuntur 7 2 2, 9
23 1, 10 17 5. a Thebano agmine seces-
sionem faciunt 9 13 8. Ceressi expu-
gnantur 9 14 2—4. Amorem colunt 9 27
1. eorum festum et ludi 9 31 3, dona-
rium 6 15 1.
Thespius ab Erechtheo Ioriundus 9 26 6.
Thesprotis Epirus 1 17 5, 5 22 3. anarchia
laborat 4 35 3. Thesprotorum rex The-
seum in vinculis tenet 1 17 4.
Thesprotis poesis 8 12 5.
Thessali Amphictyones 10 8 2. a Phocen-
sibus dolis circumveniuntur 10 1 3 et 11.
Agasilao adversantur 3 9 12. Ceressum
oppugnant 9 14 2. Gallis instant 10 23
13. Oechaliam sibi tribuunt 4 2 3. eorum
boves 4 36 3, donarium 5 24 2, monu-
mentum Athen. 1 29 6.
Thessalonice Philippi f. Cassandri uxor 8
7 7. ab Antipatro filio occisa 9 7 3.
Thesius Agenoris f. Ledae pater 3 13 8.
eius filiae 3 19 5, 9 27 6.
Thetis in Peleum anguem immittit 5 18 5.
pro filio intercedit 5 22 2. a Vulcano
arma accipit 5 19 8. eius templum 3 14
4, statua 3 22 2. soror Aeacis uxor 2
29 9.
Thetis nympha Boeot. 9 32 3.
Thetis urbs Boeot. 9 32 2, 10 37 2.
Thetis nympha Iovis nutrix 8 38 3 et 9, 8
47 3.
Thetis Lycacis 8 27 4, 8 38 3 et 9.
Thetis Orchomenia 8 27 4 et 7, 8 28 3.
Thetis Arcadiae fluv. 8 35 3.
Thetas Andraemonis f. 5 3 6. Minervae
signum Troia aufert 10 38 5.
Thetas Ornytionis f. 2 4 3.
Thetionensis Arcad. 8 27 4.
Thetionis opp. Arcad. 8 3 2, 8 29 5.
Thetionis Lycacis f. 8 3 2, 8 29 5.
Θόλος Athenis 1 5 1, Epidauri 2 27 3.
thorax et hasta ab Alexandro M. dedi-
cata 8 28 1. thorax hamatus 9 26 8. cf.
loricae.
Thornax Buphagi mater 8 27 17.
Thornax mons postea Cocygius 2 36 1, 3
10 8.
Thorsus fl. Sardiniae 10 17 6.
Thracae ingenio et pietate Macedonibus
praestant 9 29 3. mercede conducuntur
1 23 3. Bacchi ope caeduntur a The-
banis 9 16 6. cur ebrri praelia ineant 9
30 5.
Thracia populosa 1 9 5, montana 6 5 4.

PAUSAN. II.

Θρακίον Atticis quod aliis ἐπόθημα
5 11 7.
Thrasarum facinus in Orpheum 9 30 5
privilegium apud Erythraeos 7 5 8.
Thrasis Aristodemus pater 6 3 4.
Thrasyanor Ctesippi f. 2 19 1.
Thrasylus Eleus Mantinenium vates 6
2 4 et 8 10 5. Agathini pater 6 13 11.
Pyrrho statum ponit 6 14 9.
Thrasylus Lyci f. Athenas tyrannis li-
berat 1 29 3, 3 5 1, 9 11 6. Thebanis
opem fert 3 5 4.
Thrasylus Eleus hostes ex urbe eiicit 3
8 4.
Thrasylus Athen. dux 6 7 7.
Thrasymedes Nestoris f. 2 18 8, 4 31 11,
4 36 2.
Thrasymedes Parus stat. Arignoti f. 2
27 2.
Thrinacia ins. 5 7 2.
Thronium opp. Abantidis 5 22 3.
Thronium opp. ad Boagrium fluvium 5
22 4.
Thucydides Oenobii beneficio ex exsilio
redit 1 23 9. locus eius 6 19 5.
Thuria opp. Homero Anthea 4 31 1.
Thurimachus Aegyri f. 2 5 7.
Thuriis confugiunt Diagoridae 6 7 4.
Thurius gigas pugnat cum Hercule 3 18 11.
Thymis fl. 1 11 2.
Thyestae aureus agnus 2 18 2. sceptrum
Vulcani 9 40 11. filius Tantalus 2 18 2,
2 22 3.
Thyia Bacchi festum 6 26 1.
Thyia Castalii f. Bacchi sacrificia 10 6 4.
Neptuni concubina 10 29 5.
Thyiades Baccho operantur 10 4 3, 10 19
4, 10 32 7.
Thylacus stat. Onaethi fr. v. Phylacus.
**Θημιάμασιν άλλοτρίοις τὸ θεῖον σέ-
βεσθαι** 9 30 1.
Thymilus stat. 1 20 2.
Thymoetes Oxyntae f. regno Athen. exui-
tur 2 18 9.
Θύννοι pisces 10 9 3.
εὐθύω simulacrum 8 17 2.
Thyreae v. Thyrea.
Thyreae Arcad. opp. 8 3 3, 8 35 7.
Thyreae Lycacis f. 8 3 3, 8 35 7.
Thyrea Argolidis locus unde nomen tra-
xerit 8 3 3. pugna ibi Lacedaemon. et
Argivorum 2 38 5, 10 9 12. Thyrealis
regio 3 7 5. Aeginetis a Lacedaemonis
daia 2 29 5, 2 38 5.
Thyreates sinus 2 38 7, 8 33.
Θυρσοί Κεραυνοί 10 20 8
Thyrides vertex Taenari promont. 3 25 9
thyrsus aquilifer 8 31 4. thyrsos aquam
eiicit Bacchus 4 36 7.
tiara magi 5 27 6.

29

Tiassa Eurotae f. 3 18 6.
Tiassa fl. 3 18 6.
Fiberia palus 5 7 4.
Tiberis fl. 8 43 2.
tibia praecinitur pentathlia 5 17 10, in
praelia exeuntibus 3 17 5. tibiae inven-
tor 2 31 3. tibiarum certamina 5 22 1,
10 7 4. genera olim tria 9 12 5. tibiae
Graecae 5 17 9. Phrygiae ib., Argivae
et Boeotiae 4 27 7. a Minerva abiectas
Marsyas tollit 1 24 1.
tibicines Apollini reconciliati 2 22 9.
Olympiae ubi certent 5 22 1.
tigris bestia 9 21 4.
Tigris fl. 1 16 3.
Tilphusa fons 9 33 1.
Tilphusium mons 9 33 1.
Timaenetus Philiasius Pyth. 10 7 7.
Timaenetus pictor 1 22 7.
Timagora amor et interitus 1 30 1.
Timalcus Megareti f. a Theseo interfectus
1 41 3, 1 42 4.
Timandra Tyndarei f. 8 5 1.
Timanthes Cleonaeus Ol. 6 34 4.
Timarctides Athen. stat. 10 34 6.
Timarchus Rhodius Lysandri ad Aegospo-
tamus socius 10 9 9.
Timasitheus Crotoniates a Milone non vi-
ctus 6 14 5.
Timasitheus Delphus Ol. belli gloria in-
signis 6 8 6.
Timeas Polynicis f. 2 20 5.
Timegenidas Thebanus patriam Xerxi pro-
dit 7 10 2.
Timocles Athen. stat. 10 34 6.
Timoclidias Sicyonis tyrannus 2 8 2.
Timocrates Rhodius a Tissapherne missus
in Graeciam 3 9 8.
Timolaus Achaearum princeps 8 51 2.
Timolaus Corinthius a Persis corrumpitur
3 9 8.
Timonis Athen. turris 1 30 4.
Timon Eleus Aegypti f. Ol. 5 2 5, 6 12
6, 6 16 2. Aesopi pater 6 2 8.
Timon Tegeates 8 27 2.
Timoptolis Eleus Lampidis f. 6 15 7.
Timosthenes Eleus Ol. 6 2 6.
Timosthenes Thasius Herculis sacerdos 6
11 2.
Timotheus citharoedus et poeta 3 12 10, 8
50 3.
Timotheus Cononis f. 1 3 2, 1 24 3, 1 29
15, 6 3 16.
Timotheus Cononis pater 8 52 4.
Timotheus Iphicratis pater 9 14 6.
Timotheus stat. 2 32 4.
Tiphia (alio Sipa) Boeotiae opp. 9 32 4.
Tiphys Argus gubernator 9 32 4.
Tiresias vates 10 29 8. serpentem obrun-
cat 9 19 3. mors eius et sepulcrum 7 3
1, 9 18 4, 9 33 1. longaevitas, metamor-
phosis, sapientia 9 33 2. filia Manto 7

3 1, 9 33 2. *οἰωνοσκοπεῖον* 9 16 1, 10
29 8.
Tiryns heros Argi f. 2 25 8.
Tiryns urbs 2 25 8. Proeti sedes 2 16 2,
ab Argivis excisa 2 17 5, 2 25 8, 5 23
3, 8 2 7, 8 33 3. signa inde Argos trans-
lata 2 17 5, 8 46 3. mui Cyclopi 2 16
5, 2 25 8, 7 25 5, 9 36 5.
Tisagoras stat. 10 18 6.
Tisamenus Eleus lamides quinque certa-
minum victor 3 11 6—8, 6 14 13. eius
filius 3 11 5.
Tisamenus Orestis et Hermiones f. Spar-
tae et Argorum rex 2 18 6. a Temeno
oppugnatur 3 15. eiectus Achaia petit
2 18 8, 2 38 1. ab Ionibus occiditur 7 1
7. eius sepulcrum 7 1 8. filii 7 2 5, con-
sobrini 3 1 6.
Tisamenus Thersandri et Demonassae f. 3
15 6. Thebarum rex 9 5 15.
Tisander Cleocriti f. Ol. 6 13 8.
Tisias rhetor cum Gorgia ad Athenienses
legatus 6 17 8.
Tisicrates Crotoniata Ol. 6 9 5.
Tisis Alcidis f. a Messenisi Delphos mis-
sus 4 9 3.
Tissaphernes Ioniae satrapa 3 9 6 et 7.
Titan Solis frater 2 11 5.
Titane regio 2 11 3, 2 27 1.
Titanes dii Tartari 8 37 5. Baccho insi-
diantur 7 18 4.
Titaresius fl. 8 18 2.
Tithorea nympha 10 32 9.
Tithorea Phocidis opp. 10 32 8. Tithorens-
es de Amphionis et Zethi monumento
terram asportant 9 17 4. Tithorensae
oleum 10 32 19.
Tithraustes Artaxerxis dux 3 9 7.
Tithronium s. Tethronium Phocidis opp.
10 3 2, 10 33 12.
Tithonium mons 2 26 4, 2 27 7.
Titus v. Flamininus.
Tityus ab Apolline et Diana sagittis con-
fixus 3 18 15, 10 11 1. eius proceritas 10
4 5, effigies 10 29 3.
Tlepolemus Herculis f. ob caedem Argis
exsul 2 22 8. Rhodum obtinet 3 19 9.
Tlepolemus Lycius Ol. 5 8 11.
Tlesias archon Athen. 4 15 1.
Tlesimenes Aulonis pater 3 12 9.
Tolmidis statua et res gestae 1 27 5. se-
pulcrum ib. 14.
tonitribus sacra sunt 8 29 2.
torris Meleagro fatalis 10 31 4.
Trachis Phocidis opp. 10 3 2. eius rudera
10 22 1. supra Trachinem tranies per
Oetaum ib. et 8.
Trachy mons 8 13 4.
tragicorum poetarum statuae 1 21 1.
tragici Messenii *ὁ ἐριγυεύς* 4 20 2.
Tragus fl. Arcad. 8 23 2.

Imp. Traianus Mothonaeis libertatem red-
dit 4 35 3. eius res gestae et opera 5
12 6.
Trapezus Lycaonis f. 8 3 2.
Trapezus Arcad. opp. 8 3 3. Hippothoi
regia 8 5 4. eius rudera 8 29 1. signa
Megalopolin translata 8 31 6. Trapezun-
tius e Peloponneso abeunt 8 27 4 et 5.
Trapezus in Euxini ora 8 27 6.
Tretus locus 2 15 2 et 4.
triangulus cippus 9 16 1.
Triballi a Gallis oppugnantur 10 19 7.
tribus Athen. IV, mox X 1 5 1.
Tricca regio Messeniae deserta 4 3 2.
Tricoloni urbs Arcad. 8 3 4, 8 27 3, 8 35
6. incolae Megalopolin transferuntur 8
27 3 et 5.
Tricolonus Hippodamiae proci 6 21 10.
Tricolonus Lycaonis f. 6 21 10, 8 3 4.
Triconienses Aetoli 2 37 3.
Tricrassa ins. 2 34 8.
Tricrena locus 8 16 1.
tridentis figura in saxo 1 26 5.
triginta tyranni a Thrasybulo sublatis 1
29 3.
Τρίγωνον dicasterium Athen. 1 28 8.
trimarcisia Gallorum 10 19 11.
Trinacria castellum 3 22 3.
trioculus dux 5 3 5.
Triodi locus Arcad. 8 36 8.
Triopas Cnidi conditor 10 11 1.
Triopas Pelasgi pater 2 22 1.
Triopas Phorbantis f. 2 16 1. eius filia 4
1 1.
Triphylia regio 5 5 3.
Triphylus Arcadis et Laodamiae f. 10 9 5.
Tripodes via Athen. 1 20 1.
Tripodici vicus 1 43 7.
Tripolis Arcadiae 8 27 4.
Triptolemus Ceresis mystes 1 14 2, 2 14 3.
frumenti serendi auctor 1 14 3, 8 4 1.
eius currus draconibus iunctus 7 18 3,
simulacrum 1 14 1, templum area et ara
1 38 6.
tripus aureus super aeneo dracone 10 13
9. *ἐπιγάλκος* 5 12 5. tripodes victo-
riae et virtutis praemia 5 17 11, 7 4 10.
aerei Amyclis 3 18 7, 4 14 2. *ἀνυροί* 4
32 1. lignei 4 12 8. lutei 4 12 9.
tiremis rostrum aeneum de Athen. clade
1 40 5.
Trisaules 8 15 4.
Tritaeus Megalopolitanus 8 27 11.
Tritia Achaearum urbs 6 12 8, 7 22 6.
Tritia Tritonis f. 7 22 8.
Triton Africae fl. 8 26 6, 9 33 7.
Triton Boeot. fl. 9 33 7.
Tritonis cuiusdam insolentia et caedes 9
20 4. Tritones aerei 2 1 7, aurei ib. 8.
Tritonum forma 9 21 1, vox et cantus 8
2 7.

Tritonis fons 8 26 6.
Tritonis palus 1 14 6, 2 21 5—6, 9 33 7.
Troades captivae 10 25 9.
Trochilus hierophantes Triptolemi pater 1
14 2.
Τροχός Argivorum 2 24 7.
Troezen Pelopis f. 2 30 8.
Troezen urbs 2 30 5—34 1.
Troezenii Argivis et Diomedes olim subditi
2 30 10. Epidauris finitimi 2 30 5. in
Achaearum synedrium cooptantur 2 8 5.
Troezeniorum insulae 2 33.
Troezenii numismatis insigne 2 30 6.
Troezenius Isthmus 2 34 1.
Troiani in Sardinia 10 17 6 et 7.
Troianum bellum 4 6 1.
Troilus Eleus Ol. 6 1 4.
Tronis regio Dauidis 10 4 10.
Tropaea Arcad. 8 25 1.
tropaeum Eleorum 5 27 11, Pollucis 3 14
7. Macedonum nulla 9 40 7—8.
Trophonius Anchasis (?) 9 11 1, Ergini
vel Apollinis f. 9 37 5. Alcmenae tha-
lamum struit 9 11 1, Apollini et Neptu-
no templa 8 10 2 et 10 5 13. Hyrieo the-
saurum 9 37 5. eius nutrix et filii 9 39
5, fanum Lebadeiae 9 16 7 et 4 32 5, ora-
culum 9 39 5—14: id quo casu repertum
sit 9 40 1.
Tros pro Ganymede equas accipit 5 24 5.
Trygon (?) Aesculapii nutrix 8 25 11.
tubae inventor Tyrsenus 2 21 3. tubicinum
et praecognum certamina 5 22 1.
tuguria primus excogitavit Pelasgus 8 15.
tunicae ad talos demissae 8 31 2. ex pel-
libus suillis confectae 8 1 5.
Tuthoa Arcadiae fl. 8 25 12.
Tuche Oceanii filia, Parca 1 43 6, 2 20 3,
2 35 3, 4 30 4 et 6, 4 31 10, 6 2 7, 6 25
4, 7 26 8, 8 30 7, 9 16 2, 9 26 8.
τυχη αγαθή 5 15 6, 9 39 5. *ἀνγκη*
2 7 5. *φερέπολις* 4 30 6.
Tydeus dux Athen. a Lysandro corruptus
10 9 11.
Tydeus Eleus 6 16 2.
Tydeus Oenei f. a Melanippo occisus 9 18
1—2, 10 10 3.
Tyndareus Oebalii et Gorgophones f. 3 1
4. ab Hippocoonte regno pellitur, ab
Hercule restituitur 2 18 7, 3 1 4, 3 21 2.
cum Euryto pugnatur 3 18 11. Helena
proci iure iurando adstringit 3 20 9.
Chalcioeco templum exstruit 3 17 2.
Veneri compedes iniicit 3 15 11. Orestem
accusat 8 34 4. eius monumentum 3 17
4, filiae adulteris pollutae 3 15 11. filii
v. Dioscuri.
Typaeum mons Elidis 5 6 7.
Typhon Aegiensis Cauloniae conditor 6
3 12.
Typhos et Echidna 3 18 10.
29*

tyranni XXX a Lysandro Atheniensibus
impositi, a Thrasybulo eieci 3 5 1, 9
11 6.

τύρβη festum Bacchi 2 24 6.

Tyrii Herculeum Idaeum colunt 9 27 8.

Tyronidas Tegeatis leges dat 8 48 1.

Tyrseni a Liparaeis victi 10 11 3, eorum
rex Arimnus 5 12 5.

Τυρσηνὸν πέλαιος 5 25 3.

Tyrseus Herculis et Omphales f. 2 21 3.

Tyrtaeus Athen. Spartanis auxilio missus

4 15 6. collapsos eorum animos firmat 4
16 2 et 6, dissidium sedat 4 8 3, elego-
rum loci 4 6 5, 4 13 6, 4 14 5, 4 15 2.

Vasa murrhina 8 18 5.

vates ante pugnam sacrificant, pugnantium
animos erigunt 4 15.

vaticinium et columna mota 4 32 3, ex agni
sanguine 2 24 1. v. etiam *μάντις* et
divinatio.

Udaeus Spartus 9 5 3.

velum lanicum 5 12 4. vela nautica inventi

Daedalus 9 11 4.

venarum robur 6 14 7.

venatica indagatio 9 21 3, 10 13 1. venato-

rius habitus 4 12 9, 7 22 7, 10 30 5.

venenum serpentum pro pabuli diversitate

et augetur et minuitur 9 28 1. veneni

pocula 7 7 5.

venulum Africum ut avertant Methanenses

2 34 2. venti precibus Diomedis pro-

fligati 4 35 8. ventorum ara et sacra 2

12 1.

Venus e mari nata 2 1 8, 5 11 8. Priapi

mater 9 31 1. nuptiis praecet 4 30 5. a

Cnidii maxime colitur 1 1 3. templum

cum Adonide commune habet 9 41 2,

cum Marte 1 8 4, 2 25 1 (cf. 5 18 5).

sacra ei sunt a virginibus et viduis 2

34 10, 10 38 12. signum eius Daedaleum

9 40 3: e et myrto virente 5 13 7 (cf. 6 24

7): compedibus constrictum 3 15 11: ar-

matum 2 5 1, 3 15 10: polo capiti im-

posito 2 10 6: testudini insistent 6 25

1: hircio insidens ib. *νεωκόρος* Vene-

ris 2 10 4.

Ἀρροδίτη ἀκραία 1 13, 2 32 6.

ἀμβολογῆρα 3 18 1. *παρὰ Ἀν-*

κλαιοῖ 3 18 5. *ἀποστοροφία* 9 16 3.

ἀρεία 3 17 5. *δωρεῖς* 1 13. *ἐπιστρο-*

φία 1 40 6. *Ἑρμίνη* 8 24 6. *εὐ-*

πλοία 1 13. *Ἥρα* 3 13 9. *κατασκο-*

πία 2 32 3. *ἐν κήποις* 1 19 2, 1 27 3.

Κνιδία 1 13. *κολιάς* 1 15. *ἐν κω-*

τίλῳ 8 41 10. *λινεῖα* 2 34 11. *μελαι-*

νίς 2 24. 8 6 5, 9 21 5. *μηχανίτις* 8

31 6. *μυωνίτις* 3 22 1. *μορφώ* 3 13

10. *νικηφόρος* 2 19 6. *νυμφία* 2 32

7. *Ὀλυμπία* 3 12 11. *οὐρανία* 1 14

7, 1 19 2, 2 23 8, 3 15 10, 3 23 1, 6 20 6,

6 25 1, 7 7, 8 32 2, 9 16 3. *πάνδημος* 1

22 3, 8 31 2, 9 16 3. *Παφία* 8 24 6, 8 53

7. *ἐν πλίνθῳ* 8 47 1. *ποντία* 2 34

11. *πράξις* 1 43 6. *συμμαχία* 8 9 6.

Vespasianus Graeciae condicionem mutat 7

17 4.

Vestae templum et sacra 2 35 1, simu-

lacrum 1 18 3. sacra Olymp. primaria 5

14 4.

vestis corticea 8 22 5, pellicea 10 38 3.

via sacra 1 36 3, 5 25 7.

victimae lineis et byssinis vinculis colli-

gantur 10 32 16.

Victoria aenea 4 36 6, 9 27 5. inaurata 5

10 4. in Iovis Olympii manu 5 11 1. cur-

rui insistent 6 12 6, 6 18 1. alata 5 17

3. *ἄπτερος* 1 22 4, 2 30 2, 3 15 7, 5 26

6. victoriae IV saltantium habitu 5 11 2.

Theagenis MCCC 6 11 6.

vidua quae primum alteri viro nupserit 2

21 7. viduarum vota 10 38 12.

P. Villius *Tappulus* v. Otilius.

vinula dedicata 2 13 4.

vinum e Bacchi templo sponte profluit 6

26 1—2. vini crateres per urbem Bac-

chi festo 7 27 3.

virgo Herculis sacerdos 9 27 6. turpis in

pulchram mulierem versa 3 7 7. virgi-

nes ludos Olymp. spectant 6 20 9. vir-

gines avium cruribus 8 22 7. virginum

certamen curule 5 16 2, ornatus et habi-

tus 4 4 2, 8 20 3, 10 25 10. pudor 3 20

11, 8 47 6.

visus subito amissus et recuperatus 4 10

6, 4 12 10, 10 38 13.

vortex antiquissima 7 4 4, 8 23 5.

vitelliginis sanatio 5 5 11.

vitis e ligno 10 38 1. prima apud Theba-

nos 9 25 1. vitium gemina quomodo

ab Africi iniuria defendantur 2 34 2.

vitium putatio ab asino monstrata 2

35 3.

Ulysses Anticleae f. 10 29 8. Penelope

quomodo potius 3 12 1. apud socerum

manere non vult 3 20 10. ab apro vul-

neratur 10 8 8. Minervae templum con-

dit 8 44 4. equos quærit 8 14 5. eius

ad Troiani dolus 4 12 2, pugna cum

Heleno 5 22 2, Palladii furtum 1 22 6,

naufragium 1 35 4 et 5 25 3, errores 6

7, *ανάπλους* a Calypso 8 37, ad in-

feros descensus 10 28 1, inimici 10 31

2, imago 10 26 3.

umbilicus Delphicus 10 16 3. Peloponnesi

2 13 7.

umbris carentia loca 8 38 6.

unguentum Cyzicenum 4 35 8. unguenta

Chaeronensium 9 41 7.

ungues argentei 1 24 3.

ungula equina Stygis veneno non cedit 8

18 6.

uniones v. margaritae.

vocis vitium fortuito casu emendatum 10

15 7.

voracitatis certamen 5 5 4.

upupa avis 1 41 9, 10 4 8.

Urania Musa Lini mater 9 29 6.

urbs quid 10 4 1. urbs omnium antiquis-

sima 8 38 1. urbes condere quis docuerit

7 18 2. urbis designatio 4 27 5. urbium

vices 8 33. urbium sub aquis rudera 7

24 12—13.

urinandi peritia singularis 10 19 1, certa-

men 2 35 1.

ursi in Parnethe 1 32 1. in Taygeto multi

3 20 4. immolantur Dianae Laphriae 7

18 13. albae Thraciae 8 17 3. ursina pel-

lis pro veste stragula 10 31 10.

Vulcanus Tali f. Rhadamanthi pater 8 53

5, Ardali 2 31 3. a Baccho in caelum

reductus 1 20 3. matrem vinculis libe-

rat 3 17 3. Thetidi arma praebet 5 19

8. opera eius quae supersint 9 41 1:

Bacchi signum 7 19 6, Iovis sceptrum 9

40 11, templum Athen. 1 14 6, Delphi.

10 5 2.

vulpes in saxum versa 9 19 1.

uxoris et mariti monumentum insigne 7

22 7. uxores duas simul habet Anaxan-

drides rex Spartae 3 3 9.

Xanthippus Ariphronis f. Periclis pater

ad Mycalen vincit 1 25 1, 3 7 9, 8

52 3.

Xanthippus Deiphontis f. 2 28 6.

Xanthippus Phocensis heros 10 4 10.

Xanthus Erymanthi f. 8 24 1.

Xanthus Thebanorum rex ab Andropompo

occisus 9 5 16.

Xenarches Laced. Ol. 6 2 1.

Xenarches Philandridae f. Ol. 6 2 1.

Xenias Eleus proditor 3 8 4, 5 4 7, 7

10 2.

Xenoclea Delphica *πρόμαντις* ab Her-

cule coacta vaticinatur 10 13 8.

Xenocles Maenalius Ol. 6 9 2.

Xenocles Sophoclis f. 1 37 1.

Xenocles Heracleensis 6 3 11.

Xenocrates Boeotarcha 9 13 6. Epami-

ndonae scutum Aristomenis concedit 4

32 6.

Xenocritus Thebanus stat. 9 11 4.

Xenodamus Anticyrensis Ol. 10 36 9.

Xenodice Troiana 10 26 1.

Xenodocus Ol. 6 14 12.

Xenodoco 2 7 3.

Xenodocus Messenius Ol. 4 5 10.

Xenobrotus Cous Ol. 6 14 12.

Xenon Achaeus 7 10 9.

Xenon Lepreata Ol. 6 15 1.

Xenophanes Antiochi Syracasani pater 10

11 3.

Xenophilus stat. 2 23 4.

Xenophon Aegiensis Menepheyl f. Ol. 6

3 13.

Xenophon Athen. stat. 8 30 10, 9 16 2.

Xenophon Corinthius Ol. 4 24 5.

Xenophon Gryli f. 5 6 5, pater 9 15 5.

exsul 5 6 5. eius monumentum et statua

5 6 6. bellum Mantinense scripsit 1 3 4.

Xenophontis filii 1 22 4.

Xerxes Graeciam invadit 3 4 8, 6 5 4, 8

42 8. simulacra deorum aufert 1 8 5, 8

46 3. Hyampolin comburit 10 35 6. tem-

plum Delphicum comburit 10 7 1,

Abaeum comburit 10 35 2. eius taber-

naculum 1 20 4. numerus Graecorum ad-

versus eum pugnantium 10 20 1—3.

ξοάνα olim usitatissima 2 19 3. *ξοάνας*

materia 8 17 2.

Xuthus Hellenis f. 7 1 2.

ξύλετος Iovis famulus 5 13 3.

ξύστος Elidis 6 23 1.

Zacynthus Dardani f. 8 24 3.

Zacynthus ins. 4 23 5. eius arx Psophis 8

24 3.

Zancle opp. Siciliae 4 23 6. a Messeniis

occupata ib. 8.

Ζᾶνες Olymp. 5 21 2.

Zarax opp. Lacon. maritimum 1 38 4, 3

21 7, 3 24 1.

Zarex heros Athen. 1 38 4.

Zenon Mnaseae f. 1 29 15, 2 8 4.

Zephyrium promontorium Italiae 6 6 4, 6

19 6.

Zephyrus Hyacinthum interfecit 3 19 5.

eius ara 1 37 2.

Zetes et Calais Harpyias fugant 3 18 15.

Zeithus Antioches f. cum Amphione Thebas

condit 2 6 4. eius filius Neis 9 8 4, mors

9 5 9. monumentum cum Amphione com-

mune 9 17 4.

Zeugma urbs 10 29 4.

Zeuxidamus Archidami f. Spartae rex 3 7

6, 4 15 3.

Zeuxidamus Leontychidae f. 3 7 10.

Zeuxippe Lamedontis f. Sicyonis uxor 2

6 5.

Zeuxippus Apollinis e Syllide nympha f.

2 6 7.

Zoeteus Tricoloni f. 8 35 6.

Zoetia et Zoetium opp. Arcadiae 8 2

- zona Amazoni a Theseo eripitur 5 10 9.
 zonas Minervae dedicant sponsae Troe-
 zeniae 2 33 1.
 ζώνη pro armatura 9 17 3. ζώνη ὑπέρ
 τῶν κίωνων περιθέουσα 5 10 5.
 ζῶναι ὀβελοὺς συνέχουσιν 9 39 9.
 ζῶναι σιδήρου πλάγιναι 10 16 2.

- ζώσασθαι i. q. ἐνδύναι τὰ ὄπλα 9
 17 3.
 Zoster demus Atticus 1 31 1.
 Zotus Chersonesius Cret. 6 16 5.
 Zypoetes Thrax Nicomediam condit 5
 12 7.

STORAGE LIBRARY
DATE DUE

3 3311 00348 3676

BARCODED
IN
STORAGE

P. ...
... Descriptio
Opacore

881
P2
1831
v.2

